

2 400 40

MADE IN SPAIN

EXCELLENTISSIMI
ANTONII A BVTRIO
IVRIS VTRIVSQUE

MONARCHAE,
Super Secunda Secundi Decretalium
Commentarij,

SVMARIIS ET INDICE RERV M

Ac verborum memorabilium locupletissimis, vniuersas Decre-
taliu materias complectentibus, in studiosorum
Gratiam exornati,

Hac in editione summo studio, atque diligentia, à multis
& varijs erroribus repurgati.

TOMVS QVARTVS.

VENETIIS, Apud Iuntas. MDLXXVIII.

R V B R I C Æ S E C V N D Æ P A R T I S
S E C V N D I L I B R I D E C R E T A L I V M .

<i>De Appellationibus.</i>		
<i>Clericis peregrinantibus.</i>	<i>fol. 133 Præsumptionibus.</i>	<i>68</i>
<i>Confirmatione utili, vel inutili.</i>	<i>170 Præscriptionibus.</i>	<i>fol. 106. verso.</i>
<i>Exceptionibus.</i>	<i>171 Probationibus.</i>	<i>2</i>
<i>Fide instrumentorum.</i>	<i>96 Sententia, & re iudicata.</i>	<i>116</i>
<i>Iurciurando.</i>	<i>56 Testibus.</i>	<i>21</i>
	<i>73 Testibus cogendis.</i>	<i>53. verso.</i>

CLARISSIMI IVRIS VTRIVSQUE INTERPRETIS

DOMINI ANTONII DE BVTRIO

In secundam secundi Decretalium partem Commentaria.

De probationibus. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 Probatio quid sit.

¶ Viso de confessionibus, per quas releuatur ab onere probandi, & in iudicijs partes promptiores sunt ad negandum, q̄ ad confitendū, per quas transfunditur onus probandi in affirmatē, ideo &c. Et p̄mittit genus, ut facilius descendat ad species. Ad mān. 2. q. 1. 3. q. 9. 6. q. vltima. 24. q. 3. de illicita. Reperit autē in Cle. Quaedā curiosa ponunt hic doct. spectantia ad Summittas, quę, ut nō desint, † Querūt primo quid est probatio. AZO, & Accur. super rubr. C. dñt quod probatio est rei dubię per argumenta ostensio. Hęc impugnat Goff. per decr. forus. de ver. sig. ubi dicit, Argumentū nonnunquam testibus, uel fide tabularū dat probationem, sed sola inuestigatione inuenit ueritatē. Probatio autē testibus, & fide tabularum constat. Per quę patet, p̄m cum quod diffinitio competit his, quę probantur per instantiam disputandi, non his, quę probantur in iudicio. Quare diffinit quod probatio est rei dubię per testes, instra, & plerunq; indicia, & p̄sumptiones ostensio rei dubię. Dic quod proprie pbatio cadit circa dubium: quia probatio ordinatur in finē ostendendi: sed eo q̄ ostēsa, est probatio probata, & sic non est plus probatio, sed notorium appellatur, ut dixi in materia notorij. plerunq; dicit, quia in ciuilibus licet probēt p̄sumptiones, & indicia certa, & violenta. 3 2. q. 1. dixit de p̄sū. c. 1. de his, qui sunt sui, uel alie. iur. l. filium. non tamen in criminalibus. 2. questio. 1. semper de p̄sump. literas. ff. de p̄cenis absentem. nisi essent luce clariora. C. de prob. l. sciant. Host. dicit, quod nec diffinitio. Goff. est sufficiens: cum etiam multis alijs modis fiat probatio, qui no. in summa. eo. titu. §. fin. & in Spe. eo. tit. §. si. Vnde plus sibi placet prima: & responder ad decr. forus, quod ibi sumitur argumentum strictē, & proprie, ut in dialectica disputatione. Sed diffinitio sumit large & pro omni specie probationis, sicut instrumentum quandoq; strictē, & quandoq; large, q̄nq; largius sumitur: ut no. in summa de fi. instru. Dicit tñ vt Goff. satisfiat, potest dici quod probatio est rei dubię legitime facta declaratio. Secundo queritur vnde dicitur probatio. Dic quod a probe ad uerbium, quia probe facit, manifestat enim dubium, vincit aduersarium, & cuitat p̄enas nō probantium. Vel d̄r probatio quasi pro palatio, vel manifestatio eius, q̄ dubiū est, p̄m Host. & Goff. ¶ Opp. q̄ superfluat rubrica, quia ex quo tractat. j. de speciebus, superfluo ponitur hic de genere, cū p̄ species trāseat in cognitionē gn̄is. l. 1. ff. si cer. pe. So. Licet. j. tractet de quatuor speciebus, q̄nq; ponit hęc rubr. sub qua tractat de alijs speciebus, & ad illas spectantibus. Idē tractat de adaptabilibus ad plures illarū specierū, de quib. j. Nā hic tractat de probōne uirginitatis p̄ aspectū. j. c. p̄posuisti. & c. cam. de proba. de probōne limitū, de probōne filiationis p̄ notationē. j. c. p̄ tuas. de pbōne p̄ lras ordinarij. j. c. post cessionē. p̄ acta causā. j. c. si. & q̄a de his sp̄ibus non intrēdebat multiplicare rubricas: & hęc oīa ad testes, v̄ iura, uel instra reduci p̄nt, declarat et qualiter mixtim tangat, & de illis q̄ est in euidenti. ¶ Opp. quod malē sit uerbo, cū p̄fessio sit sp̄es pbationis. de res. spo. cū ad sedē. Ergo ex quo uolebat p̄mittere genus, debuit hęc rubricā ante. s. proximi. intitulare. Sol. pater ex his, q̄ no. de elec. bonā. super uerbo, pbatio. in Nouell. q̄ p̄fessio proprie loquēdo non est probatio, sed probōnis releuatio. Hinc est quod purā, & simplicē negatiuam deduco in positionem. de p̄f. c. 1. li. 6. per quam releuor à probando, si actor p̄fessetur, quam tñ probare non possēt, ut ibi. j. eo. qm̄. in princ. Idē no. Cy. in l. actor q̄ affuerat. C. de p̄bat. & Arch. 6. q. ult. actor tñ d̄r p̄fessione clarius de re p̄stare, quā per probationē, de p̄sump. tertio loco, ibi: ad maiore etiam, &c. Ant. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumenta propria non tenentur reus actori edere. 6.
- 2 Papa est index in causa inter Imperatorem, & ei subditum. Imperator quomodo episcopo subest quo ad spiritualia.
- 3 Obligatur naturaliter princeps ex contractu cum suo subiecto.
- 4 Laicorum causa ex naturali foro tractatur coram iudice ecclesiastico.
- 5 Successor obligatur actiue & passiuē ex pacto sui p̄decessoris in dignitate.
- 7 Papa ex humilitate de se loquitur in singulari.
- 8 Index an possit de se loqui in plurali numero p̄cipiendo.

- 9 Instrumenta proprie cogitur actor reo edere. Reus instrumenta communia edere compellitur.
- 10 Instrumenta an sint in iudicio edenda, uel non, per reum.
- 11 Instrumenta propria & communia in quo differant, & quę sint propria, uel communia.
- 12 Actus an sint edenda per reū, uel actorē ad requisitionem alterius.
- 13 Librum collationū, uel institutionum an episcopus teneatur edere inter duos litigantes.
- 14 Pactum Imperatoris habet uim legis etiam factum cum subdito. Instrumenta facta ab Imperatore quare non eduntur.
- 15 Usurarius compellitur edere instrumentū actori ad fundandum intentionem super usuris repetendis.
- 16 Instrumenta edenda quo tempore debeant edi in iudicio.
- 17 Appellans ab interlocutoria, uel diffinitiva, si appellato negante ipsa producat instrumentum iudici, an de illo sit facienda editio reo appellato.
- 18 Instrumenta edenda iudici, reo, uel actorē requirente, qua actione, & quo iure sint edenda.
- 19 Liber statutorum, uel constitutionum, seu ordinationū, an sit totus edendus, ubi est questio de certo statuto in specie.

C A P. I.

EX epistolis. † Reus actori sua propria instra edere non tenet. h. d. In prima petitio. In scda ipsius repulsio. Secunda ibi: ad hoc. ¶ No. quod in cā inter Imperatorē & subiectū ei, iudex est papa: & n̄ inferior: quia Imperator aliū non recognoscit. Quod est uerū quo ad tpalia: quo ad spiritualia aut subest ep̄o suo, adeo q̄ ab ipso possit excōicari. de iud. nouit. 1. 1. q. 3. ep̄i. ¶ No. q̄ ex p̄ctu principis cū subiecto princeps saltē naturaliter obligat: & talis obligatio corā papa habet executionis effectum. Ad hoc q̄ scribit Cyn. C. de legi. l. digna uox. Ex hoc apparet q̄ de iure canonico ex nāli obligatio ne sola, & p̄nter ex nudo pacto effectua p̄ agit: de quo de pact. c. 1. 1. 2. q. 2. quicunq; suffragio. 25. q. 5. iur. ¶ Itē ex hoc apparet, q̄ cā inter laicos, in q̄tu ex nāli foro uenit decidenda corā iudice ecclesiastico, determinat iure canonico. Ad q̄ de app. si duos. §. 1. ¶ No. q̄ pactū cū p̄decessore in dignitate transit ad successorem actiue, & passiuē. ¶ Nota. non p̄elli reū ad edenda instra actori ad fundandā intētionē, nec in foro p̄tentio quo quis arctat ad faciendā q̄ se sunt, et in finē ueritatis: & sic tacere ueritatē, ubi non arctatur ad illā exprimentā, non est peccatū, uel ubi nō exquiri ubi debet, & a quo debet, licet ergo in p̄tentio. ¶ No. q̄ de re Papa loquitur in plurali. de cri. fal. quā graui. Dic q̄ hoc fecit Gregorius ex magna humilitate. sicut. j. de test. filius. hodie p̄sumere falsum. ¶ Quid de alijs iudicibus, de offi. dele. cū in iure. p̄ Host. ¶ Venio ad mān c. cum gl. & opi. primo q̄ instra quis edere teneat ad petitionē partis, & ad hoc p̄pellat. C. de eden. l. n̄ ē nouū. & l. instru. Gl. p̄cludit si instra sunt cōia, q̄s illa p̄pellit edere: nā iudei nobis arctant edere ueris testib. q̄a cōc. 45. di. g. synera. Si instra sunt ppria, si quis eis est vsurus, illa edere tenetur. ff. de edendo. l. 1. §. edenda. & paret. j. de fide instr. G. perpetuus. Hęc uera v̄ dicere gl. vt edere nō teneat propria reus actori, sed bene e conuerso: dicit enim q̄ hic reus erat Imperator. Hic plura uidentur. Primo an, & q̄nq; instra sunt uel non sunt edenda in iudicio. Secundo q̄ sit differentia inter instra communia, & propria. Videbitur q̄n dicantur propria, & q̄n communia. Tertio, dato quod debeant edi, quo tpe debeant edi, uel p̄pellatur quis ad edendum, & ubi debēt edi. Quarto qua actione huiusmodi instra sint edenda, & quo iure ubi debent edi. Quinto qualiter debēt edi. ¶ Ad primum mā etiam habetur in l. 1. §. editiones. ff. de edē. & in iuribus hic alle. & aliquid de fi. instru. G. perpetuus. Quidā, ut dicit Io. An. vt est Goff. faciunt differentia tñ inter rationes, & instra, vt prima quis edere teneatur non instra. quā opi. nō tenet ipse: quia p̄m hoc nulla esset differentia inter actorē, & reū: quia tñ inuēt iura hic allegata, dic, si petitur edi instrū ut proprium petentis, quis illud edere tenetur. ff. l. p̄curator. C. de edē. & no. in l. in fraudē. §. sed neq; ff. de iure fil. ubi Bar. Qnq; petitur instrū, uel alia scriptura, quę est cōis, & edi debet: ut l. si procurator. C. de edē. & in iuribus ad hoc allegatis hic. L. argentarius. ff. de eden. q̄n petit edi instrumentum proprium eius, a quo petitur editio: & tunc

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

si petis vt edat tanq̄ inutile illi, p̄enes, quē est ex aliquo facto, vel quasi inter partes, & quod p̄t nocere illi, à quo petis. vt qa solutū est debitū, vel quia cassata est sn̄a lata pro eo, qui hēt instr̄m sn̄a: & adhuc si p̄t peti aditio: vt d. l. dissolutē. C. de p̄di. ob cām. & vt lit. non p̄te. accedens. de tran. c. 2. & vt lite pend. ecc̄sa. Si petitur edi, & fiat inutile, vt quia peto cassari sn̄am, & peto in causa appellōnis, vt exhibearur: dicā. j. de fi. inst. G. per petuus. Cuius dictum ad lram ponit Spec. in tit. de instr. edi. §. nunc dicamus. ver. sed pone, peto. Si aut̄ instr̄m est vtilē vtriq̄, vel si est inutile, non surgit hoc ex aliquo facto, vel quasi, inter partes: tunc si actor petit ad intentionem fundandam, non est edendū, vt hic. Nec ob. si dicatur, quis tenet r̄ndere positionib. aduerse partis, ex quib. iuuabitur intentio actoris, & de domo magis priuata trahit probationem: ergo fortius instr̄m tenet edere, q̄q̄ proprium. Si uocē propriam ad edendā, & lucidādā, & eruendam veritatem edere tenet, vt patet de p̄fes. c. fi. l. 6. qa iura volunt, qd̄ quis veniat instructus ad causam in eo, qd̄ est in eius p̄tate. in eius aut̄ p̄tate non est edere p̄fessionē aduersarij, nisi hēt ab ore suo: sed securus in instr̄o, q̄ verisim̄ r̄ habere potuit à persona publica, sicut habuit aduersarij p̄m lo. And. in d. c. fi. de p̄fes. l. 6. Fallit, si reus est vsurus, per iura, q̄ alleg. gl. Fallit primo in fisco, cui quis tenet edere instr̄m ad intentionem fundandā. ff. de eden. l. nec quicq̄. C. de eden. l. qui accusare. Ipse aut̄ alteri edere non tenet, nisi sint cōes: vt in §. sed neq̄. in l. in fraudem. ff. de iure fisci. Fallit p̄m Ioan. An. hic in causa matrimoniali, in qua etiam ad intentionem fundandā quis p̄t cōpelli ad edendum instr̄m: & hoc pp̄ peccatum. Idem dicit in Spec. de instr. edi. §. videndum. ver. ex p̄missis. in add. Et hoc operatur fauor fisci, & fauor m̄onij, in quo sunt multa specialia, de quibus vt lite non p̄te. c. 1. & hoc, quia subest periculum criminis. ad qd̄ cle. ex grandi. de vsuris. in Cle. Idem posset dici in dotibus, in alimētis, in legatis ad pias causas, in ecclesijs, in hospitalib. & in omnibus alijs, vt in talibus, & libertatib. multū priuilegiatis, quis p̄pellatur edere instr̄a, saltē ubi aliter non hēt copia probandī, ne veritas occultet. Idē p̄t attendari dicere vbiq̄q̄ manifestū arguitur peccatum in retentione instr̄i, & aliqua fides posset fieri, vel p̄sumptio de instr̄i habitu, vel saltē ex officio, vel denuntiatione Euangelica edere p̄pellatur. Imò plus dāt dñi de Rota sua p̄pone. 208. quod licet pars non ardet pari ad edendū, iudex tñ ex officio p̄t illā in causa facere exhiberi sibi, vt colligat infitiam ex illis, sed super hoc habita summaria cognitione, petendo à parte quare hoc petat: & sufficit, qd̄ alleget, & probet instr̄m ius suū p̄tinere. Sed, vt dicit Col lectarius, maior pars ex dñis dixit sufficere, qd̄ narraret se non petere aīo calūnia. Ad qd̄ ff. ad exhib. l. thesaurus. Dicit tñ vñ ex eis dixisse, qd̄ Inn. non voluit hāc exhibitionē sibi fieri, nisi ex magna cā, & re matura: licet ista opi. sit equa, si seruaret, parua esset vitia horū iurium. & Inn. hic non loquitur de instr̄o proprio, sed de p̄sumpto cōi. Puto tñ, qd̄ ex magna cā faciet exhiberi. Et dico magnā causam, qñ parti alteri perijisset copia pbā di aliter: & maximē si culpa non posset imputari quare nō petijt instr̄m, vel non habuit. Et sic tenuit Spe. de instr. edi. §. vidēdū restat. ver. & no. ex p̄missis. & ver. & no. qd̄ si lite pen. q̄ not. Qñq̄ petitur editio à reo, vt fiat per actorē ad exceptionē fundandā: & licet sint opi. q̄ colligi p̄nt ex no. iurib. allegatis in gl. cōis habet opi. quā sequitur hic lo. An. & Bar. qd̄ instr̄a debeāt edi reo ad fundandā exceptionē. Multiplex allegatur cā dñā. Dñā prima, qa rei fauorabiliores sunt, q̄ actores. ff. de reg. iur. l. fauorabiliores. Alleg. Bar. pro casu. C. de p̄di. sine cā. l. dissol. u. rē. & l. qui tabulas. ff. de fur. l. tē quia reus nō uenit sic deliberatus ad iudiciū. Itē quia cōiter instr̄a tanq̄ p̄tinentia p̄derosius ius ex parte actoris sunt p̄enes actorē, qñ petitur editio ab actorē nō ad intentionē fundandā, sed ad replicationē probandā, & debent ei edi eadē rōne qua reo: quia in replicatione actor est reus: quia replicatio est exceptio p̄ exceptionē. l. 2. ff. de excep. adducit. l. fi. à p̄rio. C. de eden. Ad hoc. l. pe. §. fi. ff. ad l. Falc. alle. C. de fi. instr. l. plures. qd̄ tenuit. Gul. in l. 1. §. aditione. ff. de eden. p̄m Bar. & Gof. hic, & Io. And. Qñq̄ petit aditio instr̄i ab actorē ad intentionem iuuandam: & Gul. dicit, qd̄ adhuc aditio fieri deberet si peto à re fundū Titianū, quē mihi vēdidisti, fundam infitioē meā, quia mihi vēdidisti: est modo p̄tentio inquantū fundus Titianus se extendat: cogit actor edere ad iuuandā istam intentionē. l. qui p̄cubinam. §. cū ita. ff. de lega. 3. & l. p̄dijs. §. Titio. eo. tit. p̄m Bar. in l. fi. C. de edē. Idē dicit Gul. l. si pro actorē essent violētē p̄sumptiones, quia est p̄ledam probationē p̄pellitur edere reus instr̄m. ff. de eden. l. si p̄tor. §. 1. & l. heredes palam. §. sed si notam. ff. de testi. Qñq̄ proprii instr̄umēti petitur aditio à tertio litigio vertēte inter duos: & regula sit, quod quis compellitur edere instr̄m: quia publicū cēte tur, sicut & p̄pellitur testificari ad eruendā ueritatē inter partes, C. de testi. l. si quando. Fallit in fisco, q̄ quem non eduntur à tertio, nisi propria instrumenta petentis: ut l. in fraudem. §. sed neq̄. ff. de iure fisci. qd̄ no. Hęc sufficiant de primo. ¶ Nunc ve-

nio ad p̄m, qñ dñr instr̄a cōmunia, vel pp̄ria. Dic quod instr̄m aliquā p̄t dici cōe rōne contenti, quia p̄tinet in se negotiū cōe duobus. ut continet p̄ctum cōem emptionis & venditionis inter me & te, q̄q̄ certo respectu hoc instr̄m dicatur cōe, non tñ est cōe respectu charte, ex hoc solo vt ardetur quis ad edendū, nisi aliud intercedat p̄m Inn. hic. Qñque dñr cōe respectu cōita ris charte, uel materiae in qua descriptū est instr̄m, uel rōne scripture, vel probationis in instr̄o contente: & hoc p̄t esse multipliciter. Primo, quia cōiter obuenerunt ex succellione testi, vel ab intestato alicuius, quorū erant propria instr̄a. ff. de edē. l. qd̄. ff. de fi. inst. l. fi. Hęc cōia sunt inter h̄des, & sic exhibenda. Qñq̄ rōne nature negotij, de cuius nā est ut rōnes p̄ vtraq̄ parte describantur: vt quia est nūmularius, uel p̄curator gñalis ad negotia, uel qui alicui est obligatus rōne reddere, & habet librū, in quo p̄tineatur accepta, & data, expensa. ff. de edē. l. 1. l. rōnes. & l. p̄ter rōnes tutorū, curatorū, gestorū. ff. de edē. l. qd̄. de oblig. ad rati. c. 1. Per que dñr qd̄ isti mercatores, & alij, qui scribūt instr̄a de datis, & acceptis, & libros rōnū, illos edere tenentur: sic & vsurarij: ut in cle. si quis. de vsur. quia tales rationes dñr cōes. no. in l. 1. C. de edē. ubi dicit mercatorē edere teneri, eo qd̄ cōfueuit p̄ficere rōnes: quia tacitē vī mandatū ut conficiant. Qñque dñr cōe rōne publici officij cōficientis: vt quia ad cū recurritur, vt ad p̄sonā publicā p̄ vtraq̄ parte instr̄m cōficientē, & ab eo conficitur pro vtraq̄ parte, vt est tabellio. de fi. inst. cū. P. tabellio. Vel duē bonē personē subrogat loco tabellionis. de p̄ba. qm̄ q̄ falsam. uel alius habens ex statuto, vel p̄titudine ius p̄ficiendi instr̄a publica. de fi. instr. cū dilectus. Vel iudex, ubi sūc scripturæ sunt authenticæ: ut de proba. post cessionē. Idē posset dici in tertio scribente loco publicē p̄sonē priuatā scripturā p̄ vtraq̄ parte: qa hęc est cōis respectu fidei, q̄ facit, de qua dicit de fi. inst. c. 1. & vult hic Inn. quia pro cōi cautela facta sunt. ff. de eden. l. p̄tor. §. j. oīa, q̄ cōia sunt, in his p̄prehenduntur instr̄a resti quo ad legatarios: quia pro cōi cautela facta sunt. Qñque dñr cōe rōne publici officij custodiētis, q̄ publica persona est: vt si censualis liber custodit. ff. de edē. argētarius. & j. de p̄fscr. ad audientā. C. de fi. instr. illate. qui liber est edēdus, & q̄ fisciū, imperialis sit, uel fisciālis: vt d. l. illate. ff. de edē. l. 2. & 3. vel quia corā publica persona, & eius autoritate recepta, vt sunt acta originalia, q̄ facta corā iudice, & exēplata omnia sunt publica: vt patet ex no. §. de offi. del. cū in iure. & de proba. qm̄ q̄ falsam. cū similit. & p̄fecta corā iudice, vel alijs publicis p̄sonis: ut sunt emā cipationes, protestationes, & his similes. j. de offi. ord. pastoralis. C. de an. excc. l. vt perfectus. j. de app. l. iustus q̄ met. cā. c. 1. ad hoc. C. de iud. l. fi. §. de proc. l. 1. Inq̄tū dixi instr̄a fore publica ex p̄sonē publicitate p̄ficiētis, uel custodiētis, uel cuius sit autoritate, illa p̄cedunt, qñ sunt originalia, quia illa cōia sunt: sed si ab illis sunt redēpta ab aliquo, quorū cōe negotium tangunt, ut quia instr̄m exigi a notario, in quo p̄tinebat qualiter vendideras rē, qualiter p̄miserā p̄riū, & de cuiusdōne, vel redemi acta a notario, qui p̄fecit, eo sibi retinēt originalia. Hic Inn. dñt qd̄ cogit redimēs facere copiā, nec illud edere, quasi nō sit cōe: licet notarius edere cogat, qa ad p̄ces utriusq̄ p̄ficit instr̄m. Licet secus sit in protocollo notarij, qa illud est cōe: vñ ita p̄ uno, sicut p̄ alio scriptū p̄pellit q̄s edere oīb⁹, quorū interest: ar. ff. de edē. l. p̄tor. §. j. de fi. instr. c. pe. Per hoc dñt quosdā dicere, qd̄ si q̄s hēt exēpla actorū originaliū, uel instr̄orū h̄ditario-rū, uel similiū: qa hęc cōia non censent, illa edere non tenet, ar. dicitur legū. ff. de eden. l. p̄tor. §. 1. C. de eden. l. 2. Recitat Inn. alios dicere p̄riū. Dicit Inn. qd̄ reus non cogēt ad edēda instr̄a, nisi ex magna cā, ut hic: alios facilius coget exhibere, p̄ dictā. l. 2. all. l. 3. §. pe. ff. ad exhi. Declarat aut̄ magnā subesse cām ut exhibeat, q̄tūcunq̄ sunt pp̄ria uel à cōibus exēplata, & hoc maximē officio iudicis, quicunq̄ illa habuerit, vbi iudicē mouet iusta cā: puta quia actor amisit acta sua, & originalia sunt perditā. C. de edē. l. si q̄s ex argētarijs §. prohibet. j. c. fi. C. de testi. l. curent. p̄m Inn. Alj dicit qd̄ instr̄orū priorū, si perant ab actorē à reo, nō est q̄tūcunq̄ interest, faciendā qa tunc esset graue cogere aduersariū, vt q̄ se exhiberet, ut hic, & ff. ad exhi. l. 2. ¶ Ex his apparet decisū dubiū, an acta sint edēda. qa si sunt originalia, sūt edēda. Si sunt exēplata, ad petitionē vtriusq̄. Idē si ad petitionē alterius, sunt edenda demū ex magna cā & in subsidiū, saltē officio iudicis: cogitur tñ, ut puto, ad expēsas p̄tribuere: & idē de alijs pp̄rijs instr̄is. Hęc uera in priuatis. Quo ad fisciū, dic quodā sunt acta quæ fisci habet ut priuata, ut qa successit priuato, uel quia litigans cū aliquo facta sunt acta inter eū & fisciū & talia acta nō tenet fisci alicui edere, nisi caueat ille, cui edūtur, de nō ut dō q̄ fisciū. ff. de iure fisci. l. in fraudē. §. neq̄. Quodā sunt acta publica, i. ad utilitatē publicā p̄fecta, vt acta malefactorū, p̄denationū, & similia: & illa debēt edi: cui liber postulā ti. l. p̄curator. C. de edē. l. 2. §. 2. ff. de iure fisci. vt dicit Bart. in l. in fraudē. §. neq̄. ad hoc. l. fi. C. ut lit. pen. & qd̄ ibi no. Per hoc dicit se respōdisse de facto, quod si aliqua ciuitas confecit instr̄a, uel librum de aliquibus donationibus, quas fecit quia ciuitas

13 istas donationes tunc facit ut priuata: quia ista instrumenta donationis non tenentur edere: quia talia infra non sunt publica, sed habentur ut priuata, cum liber non sit publicus. alle. l. 2. §. 1. ff. ne quid in loco pu. ¶ Per hoc deciditur an eps librum collationum, uel institutionum teneatur edere inter duos litigantes, & librum edi petentes, ad ostendendas collationes. Allegabatur, quod non, istud dictum Bar. quia conferre est donatio quedam. de pb. relatū, & sic est actus priuatus. Consului prium: quia ista collationes sunt ut actus publici. qñ sunt ab epō. uel caplo: ut nor. de p̄sue. cum dilectus. Quod patet, quia iudex in ipsis procedit ex officio. de elec. cum nobis olim. de off. ordina. lib. 6. & quia in sua priuata liberalitate non est conferre. Item quia hic infra eduntur a tertio, & inter tertios: quo casu p̄pellitur quicumq; dummodo non sit fiscus, ut dixi. §. & etiā fiscus, dummodo non utatur p̄ fiscum. Rationes tñ, que ab aliquo priuato p̄ficiuntur inter se, & alios particulares, non sunt p̄munes, nec illas quis edere tenetur: ut no. glo. in cle. ex grandi. uer. ceterum. de usuris. in uerbo, rōnum. ad hoc alle. l. 1. C. de eden. nisi sit fiscus, vel nisi illis sit usuras. ¶ Ex his apparet intellectus huius c. quia posset dici quare hic non adduntur infra, que sunt facta ab Imperatore, quasi sint publica, uel in custodia publica. Rñsio, quod erant in chartophylacio istorum, Imperatorū, & p̄ctorum priuatorū Imperatoris. Nec sequitur. Pactum est factum ab Imperatore: ergo est publicū. Nec ob. quod dñ. qd tale pactum Imperatoris habet vim legis. l. Cesar. ff. de publica. & l. donationes. C. de do. inter ui. & vx. quia habet vim legis quo ad necessitatē obseruandi: tñ in ueritate est lex priuata. ¶ Ex his apparet, quod usurarij p̄pellitur edere infra actori ad fundandam intentionem super repetendis usuris: quia ille p̄ficere debet infra pro utroq; & sic sunt cōes rōnes: sicut in argētario, fm Gul. de Mō te lau. in d. cle. Non placet hec rō lo. An. quia tales rōnes sunt priuatę, & quia ex non exhibitione nutritur manifestū peccatū. de usuris. ex grandi. in cle. fm Lau. & dicit ibi glo. qd hic est unus specialis casus, in quo fit editio iusta in odiū usurarij, & in modum eius, a quo ablata est usura: sicut sp̄ale est in fisco, ut ad intentionē fundandā ei edatur instrū proprium. ¶ Ad tertium, quo tpe debeant edi. Inn. hic dicit quod debent edi in iudicio: & si ad probandū debet edi regulariter ad merita, & sic lite contestata. Hęc dicit uerā, nisi in libello de eis fiat mentio: puta, si peto centū, que mihi debet talis: ex tali instrō tunc instrumentū hoc cogitur edere actor ante litis p̄testationē: quia alias reus p̄mo de deliberare non posset. arg. C. de edē. aut. si qs de si. instrū. c. 2. Dicit tñ quod si non habet illud instrū in p̄senti, procedatur, licet non exhibeatur. De quo in Sp. de instrumē. edi. §. nunc dicamus. Hoc t̄perat Bart. procedere, qñ remissio fit ad instrū, ita quod ex narratis in libello nō est certus: & ponuntur uerba limitatiuē: nec debet uerisimiliter reus habere instrū p̄ones se: ut quia dicit, Peto cētum, uel minus, prout apparet ex tali instrō. Hęc uerba prout inducunt limitationē, & ad instrū fit remissio pro fine certificandi peritum incertum, ad hoc. l. edita. C. de eden. que probat hęc uerba prout esse limitatiua. Sed si ex narratis in libello potest esse certus, & ultra hęc remissio fit ad instrū pro probatione, & non pro declaratione libelli: ut quia dico Titium meum debitorē in cētum, & de hoc apparet publicum instrū, tunc non cogitur exhibere instrū ante litis p̄testationē, sed ad merita, quia potest esse certus per libellum. Ideo si uerisimiliter instrū debet esse p̄ones reum, ut quia legatarius petit instrū legatum ex testamento ab hęc. ff. de eden. l. 2. idem dicit Bart. in l. si legatum. ff. de edē. & l. si postquam. §. dies. ut lega. no. ca. Hęc uerba ponunt domini de Rota, sua conclusio. e. 34. Per hoc dicit Cal. quod si aliquis petat instrumentum pronuntiarum simulatum, & de illo facit mentionem in libello, non tenetur illud edere, quia uerisimiliter est p̄ones creditorem. Idem si petat hñam contra se la tam pronuntiarum nullam, quia uerisimiliter illa non est p̄ones se. Idē si reus ante litis contestationem proponat tractum nō esse factum in tali loco, quod dicit probari ex instrō, nō tenetur edere reus: quia illud p̄sumitur esse p̄ones actorē: ut dicit Lopus sua alleg. 10. Dicit tñ Fredre. suo confi. 155. quod productio instrū ante litis contestationem non proficit ad merita, nisi iterato producatur: quia illa productio in summario nō proficit in plenario. §. de testi. ueniens. & no. de ord. cogni. cū dilectus. in gl. hoc paret. & plenē dixi in c. si. eo. tit. Dic ergo editio instrū, de quo fit mētio in libello, si est necessaria ad liberandū super libello, fieri debet ante litis contestationē, & antequā r̄ndatur libello: si non est necessariē ad deliberandū sup libello, sed necessaria est ad legitimandā p̄sonā illius, qui agit in iudicio, ut qa aliās nō habet legitimā p̄sonā, adhuc debet fieri editio ante litis p̄testationē, ut no. Io. An. in additio. Sp. in ti. de instrū. edi. §. nunc dicamus. uer. sed pone. & dicit se hoc hic dixisse: sed nō habeo in mea Nouella: ap̄s nō p̄ducit ante litis p̄testationē. ¶ Ex his decidit an si appellās ab interlocutoria, uel diffinitua appellato negare, ipse p̄ducatur iudici instrū, nunqd de illo ē

facienda editio reo appellato: & ante litis contestationē dicit quod non: quia sine hoc p̄t appellatus deliberare: & quia nō producitur ad legitimandā p̄sonā. Ex hoc decidit, an si cellionarius agat ex iure illo cellio, & in illo sit mētio de cellione, & instrō, an ante litis p̄testationē ad petitionē rei tenēat edere in instrū. ibi Spe. in uer. seq. qui incipit, sed quid ecce. tenet quod non tenetur edere inquantū cessionarius agit utili. Inquantū autem agit directa nomine cedentis, quia tunc agit ut procurator, oportet quod instrū producatur ad legitimandā p̄sonā ante litis contestationē. Illa tñ productio non proficit, nisi postea producatur ad merita, ut §. dixi. ¶ Venio ad quartū, quo iure sint adenda infra. Dicit hic Inn. qd si lite p̄cedente petat exhibitio, debet fieri officio iudicis, ubi nulla lite mota petat editio, debet fieri iure actionis, ad hoc congruē: uel officio iudicis subrogato loco actionis. §. de offi. iud. c. 2. Idē poterit agi actione ad exhibendū: que actio ḡnalter competet quoties mea interest instrū exhiberi, rōne iuris, quod in eo habeo, uel pro eo, siue ut uendicē, siue p̄stē. ff. ad exhib. l. 3. §. sciendū. De hoc p̄ Cy. But. & Bar. in l. 1. C. de eden. & in l. quādā. ff. eo. p̄ Bar. & But. in l. procurator. C. eo. tit. Dic, si petitur additio instrū ut proprii, agatur ad exhibendū. ff. ad exhib. l. 3. §. sciendū. Quęque petit additio instrū ut cōe hęc reditariū: & petit actione familię eriscundę si quęstus cautiones. C. de edē. si procurator. Quęque petit additio rōne alterius interesse, quā dñij: & tūc si p̄fecta super p̄ctu, uel quasi: & agit actione descendēte ex illo p̄ctu, uel quasi. l. 1. §. de officio. ff. de tu. & rō. dif. ff. de edē. l. quēdā. Si nullus p̄ctus p̄cessit, uel quasi: tunc is, qui p̄fecit, illud p̄fecit me mandate taci tē, uel exp̄sē, ex nā alicuius officij: & cogit edere per edictū. ff. de edē. & sic agit actione in factū. ff. de edē. l. p̄tor. in prin. & l. si quis ex argentarijs. §. nūmularios. Si peto instrū, qd non est p̄fectū me mandante: & tunc si per aliu mandatē, ita qd ad me pertinet: & possim petere actione in factū utili. ff. de eden. l. his aut. §. quid si non est confectū me mandante, nec alio pro me, sed mea utilitas in illo continetur: tunc si petit ad extraneo edi, non p̄t, nec quis ad edendū cogit. l. si quis ex argentarijs. §. p̄tinere. ff. de eden. Fallit in fisco. ff. de edē. l. 3. Si sunt infra p̄tinentia ad ultimas uoluntates, petunt per interdctū de tabulis exhibē. l. per adictum. quēmadmo. te. ape. Verba sunt Bart. in l. quādā. ff. de eden. ¶ Venio ad quintū, qualiter debeant edi. Dic qd si edit instrū ut propria petentis, integraliter debent edi. Si petitur additio instrū non ut proprii, sed ut alieni, ubi dixi. §. edendum, tunc si petitur ad finem deliberandi, dicit quod edere tenetur solum illam particulam, quę facit propositum petentis, nō aut debet edi cum die & consulere. ut ff. de eden. l. 1. §. edenda. saluo nisi illa peteret integra edi: quia illa uellet redarguere de falso, uel inter eos esset quęstio de die. Quęque petit editio instrumenti a publica p̄sona illud conficiente, ut a notario, & ex quo petit ut prinēs ad petētē, debet integrū edi. l. p̄tor. §. 1. ff. de eden. Et hoc adeo uerū, qd si notarius ederet parti instrū defectiuum, posset agi q̄ cum ut corrigeret, & integrum ederet. ut l. si. & quod ibi no. ff. de tab. exhib. quod no. Quęque petitur additio ad finem probandi: & integra debet fieri additio, ita quod instrū probet. Et dicit Bar. & gl. ff. de eden. l. exem plo. & maximē edendum id, qd est caput instrū: ut si petatur editio testamenti, debet fieri editio instrū, cum institutione, quę est caput testamenti: ut no. in l. si. C. de p̄ci. Impera. off. p̄ Cy. Iac. de Are. & Bar. Aduerte tñ qd ex necessitate non debet quis edere originale, sed exemplum. C. de diuer. p̄rac. l. sancimus. & ibi doc. Si tñ dubitetur de originali, oportet quod producatur illud coram iudice, ut semel inspiciat. Et ad hoc text. j. de si. instrū. cōtingit. Per hoc dicit Gul. in l. edita. C. de eden. qd ubi libet edendus est, nō est totus edendus, sed sōla particula, a qua pender q̄stio. Ex hoc deciditur quid de statutis, an totū uolumen statutorum sit in iudicio edendum. Dic qd sufficeret edere particulam, quę facit ad propositum, & producere totū uñ caplū. qd est sub una rubrica. ff. de eden. l. argentarius. §. adi. Particulam aut vnus statuti an sufficit edere. Cy. qd sic. in l. si. de p̄ci. Impera. off. sicut in testō dicit Bar. qd putat totū statutum edendum: qa in fine posset esse vna particula, q̄ corrigeret, & limitaret totū qd p̄cessit. ff. de legi. l. inciuile. l. benigni. ff. si cer. pe. Idem dicit de priuilegio ut instrū: & hoc, qa hęc editio fit iudici, q̄ integra fieri debet. Et superius dicta procedunt in additione, quę fit parti. Si tñ producitur particula, an illa faciat fidem, si sic producatur qd apparet particula, qa notarius exemplans hoc exp̄sē dixit, uel est ibi dictio & c. uel et. j. uel aliqua alia, q̄ decisionem significat: & nō facit fidem: ut d. l. inciuile. Sed si non appareat p̄sumitur totum, nisi opponatur, & probetur prium, al. not. de proba. l. cum de lege. Hoc fallit in legiflatore, in quo, qa cessat suspicio, p̄t ipse tradere leges p̄ particulas: ut patet in l. pars literarum. ff. de iudi. & patet et in hoc uolumine, ubi sunt multę decre. deci. ff. ad legem Aquil. l. 2. Idem esset in iudice, qñ faceret parti edi: quia in eo cessat suspicio. Item dicit quod si in statuto est facta aliqua additio, & illa

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

debet edi. arg. l. incinile. cum l. seq. ff. de legi. fm Bar. in rub. ff. de no. ope. nuu. Dicit tñ Cya. & Bar. in l. fi. C. de prec. Imp. offic. quod sufficit edere sententiam statuti, licet formalia verba nō edantur. Hoc patet, qñ ab intelligentissimo fieret editio: alias cum verba multa releuent intellectum statuti, non esset tutum solam sententiam edere. Anto. de But.

S V M M A R I V M.

1. *Consuetudo ultra probationem plenam exigens iuramentum non valet. num. 7.*
2. *Consuetudo addens ad probationem non valet.*
3. *Iurare quis non compellitur, fundamento probationis stante, licet hoc consuetudine caueatur.*
4. *Probationi plena, quod fides non detur consuetudine distans ex defectu obligationis iuramenti, iustitiam ledit.*
5. *Probatio subsidiaria, ubi plena militat, est superflua.*
6. *Iurare quomodo, & quando quis compellatur ultra probationem.*
7. *Consuetudo adducens probationem probationi, causa legitima subsistente, quomodo valet.*
8. *Consuetudo restringens probationem ad certam probandi speciem an valeat.*

C A P. II.

Icut consuetudo. ¶ Non valet consuetudo ultra probationem plenam exigens iuramentum. h. d. Primo narrat consuetudinem, quam secundo improbat, ibi: nos cum tunc. ¶ No. primo, quod nō valet consuetudo addens ad probationem. Idem dñr doct. in restringente, seu detrahente. j. eo. ad nostram. De restringente ad unam speciem probandi, ut quod non possit probari, nisi per instrumentum dicam. j. ¶ No. secundo, quod stante fundamēto probationis, sine per testes, sive instrumenta, quod probetur ultra per iuramentum, uel q̄ iuramentum praestet, consuetudo hoc inducens non valet, tanquam inducens ad iurandum sine causa. ¶ No. tertio, quod consuetudo inducens ut ex defectu obligationis iuramenti stante plena probatione, ipsi plene probationi non detur aliqua fides, ut irrationabilis, & ledens iustitiam partis, non valet. ¶ Nota quarto, quod consuetudo addens subsidiariam probationem ad plenam, non valet, ut irrationabilis. Ad hoc de purga. c. ca. cum dile. ¶ Opp. quod compellatur aliqui iurare ultra probationem: ut in auth. ut lit. iu. §. i. coll. 9. Soli. Dicit Inno. quod id, quod dñr hic, fallit primo in illo, qui accusatur aliqui recepisse ut sententiam ferat, ut in aut. praal. De quo Hofr. remittit de re iudi. cum oem lib. 6. Fallit secundo ubi cuiusq; aliquis remanet infamatus, licet nil probetur. S. i. c. i. & j. de testi. tam lris. Fallit tertio, ubi semiplene est probatum, de procur. ex insinuatione. fm Inno. ¶ Opp. quod valet consuetudo addens probationem probationi, ut patet in testamento: ut l. fi. C. de fideiuf. & l. hac consilissima. C. de testa. no. j. de test. relatum. & c. cum effes. Item valet consuetudo contra ius: ut patet de consue. c. fi. Gl. dicit hic, si consuetudo est introducta per errorem, consuetudo non valet. ff. de legi. l. quod uero. Hoc declara ut plene dixi de consue. c. fi. Si uero per errorem, valet consuetudo, si est rationabilis; Si irrationabilis, non valet, ut hic. Hic non valet consuetudo, quia irrationabilis. Primo quia contra solitum, & communē usum iudiciorum, ut stetur plene probationi absq; alio iuramento. Secundo, quia addit iuramentum praestari, ubi semel iam est praestitum, quia iuratum est de calumnia. Doc. dñr, qđ irrationabilitas patet: quia est cōtra rationem naturalem, quae non admittit superflua. Item quia contra ius diuinum, secundum, quod non iuratur nisi ex causa. Sic & consuetudo contraria reprobatur. j. eo. ad nostram, quae loquitur in actore. Et ex hoc inferitur, quod si statutum, uel consuetudo disponeret ut ultra unam probationem per duos testes requiratur tertius, qđ nō ualeret consuetudo. Io. An. in add. Spec. in ti. de instr. edi. §. cōpendiosē. uer. sed nunquid de consuetudine. post lac. de Aret. concludit, quod valet consuetudo: quia si consuetudo inualida facit ualida. de fide inst. cum dilectus. ita & ualida inualida. Ad hoc, i. z. d. nos consuetudinem. d. cle. pin. cum olim. Et ibi etiam disputat an consuetudo possit facere, quod ualeat testamentū cū duobus testibus. Concludit quia non: quia lex expresse derogat consuetudini, per. l. fi. C. de testa. nisi consuetudo sit introducta de expresso consensu principis, nisi euidens necessitas, uel utilitas faueret consuetudini: puta, quia lege feruari in loco est damnosum: quia credendum est, principem, qui ad subditorum utilitatem tendit, id fuisse concessurum. ff. de uulg. & pup. l. ex facto. ff. de legi. in reb. uel nisi sit lex disponēs circa leuia: quia & tunc praualeret consuetudo. ff. de uen. in sp. l. i. §. fi. Inquantū augmentat probationem, uidemus quid dñr doct. Puta, quod si consuetudo addat probationem iuramentum causa non subsistente plenae probationi, non valet consuetudo, ut hic, quia inducit ad iurandum sine causa: si addat probationem probationi, causa legitima subsistente, adhuc valet consuetudo, si sine eā, & hoc

constat, non valet consuetudo. Sed est dubium tunc, si sumus in materia, in qua potest haberi certa & clara probatio, & per testes, & per instrumenta: & ex hoc non contingit aliquem, si nō valet probatio, locupletari cum aliena iactura, satis valet consuetudo. Si ex hoc quod probatione annullatur, contingit aliquem ditari cum aliena iactura, & damno, ista consuetudo nō ualet, ut hic: absurdum enim foret, si habeo plenam, & claram probationem duorum testium, & sic quo ad Deum, & ius gentium cōstat de meo debito, quod ex hoc, quod tertius deficiat testis, ego debeam ius meum perdere. Et sic intelligo hanc materiam, saltem de canonica aequitate. Ad quod de test. relatu. & c. cum effes, in ratione sui. j. de testib. in omni negotio. ¶ De consuetudine autem restringente probationem ad certam speciem probandi, vide remif. ad Spec. de pact. quamuis. lib. 6. ponit in Spec. de proba. §. si. uer. sed pone. & ibi residet cū Vber. de Bo. licet sint opinio, quod valet pactum, & consuetudo, & lex, restringens probationem ad unam speciem probandi. Dicit qđ tñ si restringitur ad probationem instrumenti, ex qualitate testium erit arbitrarium an admittat. Quod satis puto de aequitate canonica, ne contingat cōtra iustitiam alterum cum aliena iactura locupletari. Quid enim si petis debitum, & habeo testes legalissimos, qui attestantur de solutione, quae nō potest probari de consuetudine iuris, uel pacto aliter quam per instrumentum. Anto. de Butrio.

S V M M A R I V M.

1. *Probare debet actor, & reus in communi iudicio.*
2. *Agere potest canonicus in iudicio pro sua praebenda. II.*
3. *Possessores praebendarum dicuntur canonici.*
4. *A probandi onere an releuet possessio.*
5. *In iudicijs duplicibus qualibet pars sustinet uices actoris, & rei.*
6. *Testes sunt audiendi, & ab utraque parte admittendi.*
7. *Probationes omnes, & quae alijs praeponderant, sunt arbitrariae.*
8. *Possessor debet sententiam pro se obtinere proprietate concurrente, ceteris in probatione paribus.*
9. *Probandi onere grauat possessor respectu intentionis, vel exceptionis.*
10. *Praebendas habere non potest episcopus, nisi ex speciali indulgentia Papae.*
11. *Probandi onus prius transit in actorem, deinde in reum.*
12. *Terminos agrorum euclentes qua pena plebantur.*
13. *Contra terminorum euclisorem quomodo actio competat.*
14. *Si de terminis agatur, de quorum proprietate dubitatur, tunc testes sunt super hoc audiendi.*
15. *Actio finium regundorum datur clerico pro iuribus possessionum praebendarum restrictus.*
16. *Canonicus contra extraneum pro iuribus sua praebenda quo nomine agat.*
17. *Beneficiatus est usufructuarius sui beneficii.*
18. *Iudicium duplex quid sit, & quare dicatur duplex.*
19. *Sortiri quando quis possit vicem duorum.*
20. *Iudex in factis dubijs non debet esse pronus ad absoluendum.*

C A P. III.

In literis tuis. ¶ In communi iudicio probare debet actor & reus: si ambo probant, reus absoluitur, nisi fauorabilem causam foueat actor. hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi: ad quod. ¶ No. Primo canonicos agere posse, & in iudicio litigare pro praebendis suis, & pro possessionibus praebendarum: quia tale ius agendi imprimatur ex administratione possessionis. ¶ No. secundo canonicos dici possessores praebendarum, & quod largo modo possessio praebenda dicitur propria canonici, adeo quod potest appellari sua. ¶ Nota, tertio, quod ubi proprietates principaliter deducitur in iudicium, possessio non releuat ab onere probandi, de quo de rest. spolia. cum ad sedem. j. de praetum. illud. ¶ Nota 4. qđ etiam in duplicibus iudicijs qualibet pars sustinet uices actoris, & rei. ¶ Quinto, quod in duplicibus iudicijs simul ab utraque parte testes sunt admittendi. ¶ Sexto, quod omnes probationes, & quae alijs praeponderant, arbitrariae sunt, & in arbitrio iudicis est alteras praeligere. ¶ Septimo, quod ceteris paribus sententia pro possessore promulgatur. Et nota, quod in duplicibus iudicijs locū rei obtinet possessio quo ad hoc, ut data paritate probationis, sententia pro eo debeat promulgari, & etiam quo ad modum dictandi sententiam: quia pro eo sententia promulgatur absolutorie sicut pro reo. No. quod dixi in sumario. ¶ No. possessorem grauari onere probandi respectu intentionis, & quandoque respectu exceptionis. ¶ Opp. secundum antiquam scribebatur Cisteriensis episcopo. Innuat episcopum posse habere praebendas, contra id de elec. cum in cunctis. Solu. Non potest habere praebendas, sed redditus. expone ergo praebendas, id est, redditus: quia episcopus non potest habere praebendas, nisi ex indulgentia speciali, vel ex necessaria causa, de concess. praebend. cum nostris. ¶ Opp. quod his non competeret ius agendi: quia si unus canonicus possideat

possideat, siue alter quilibet, possidet nomine ecclesie. ergo nulli competit ius agendi: quia uterque agit nomine ecclesie & sic ecclesia ageret contra se ipsam. quod non est dicendum. Item aut agit uti possidetis, & cum alter possideat, alter non possidet non poterit agere uti possidetis, quod datur possessori. ff. uti possi. per totum. j. eod. licet. Idem nec agere poterat interdicto unde ui. cu neuter presupponeatur spoliatus. sed forte a principio aduersarius terminos occupauit sine uiolentia. Aut agit rei uendicatione nomine proprio, & agere non potest, quia sua non est proprietate, sed ecclesie agere. ff. de rei uendi. l. in rem actio. Nec nomine ecclesie agere possunt, quia cum uterque possideat aequaliter, & possideatur ita per unum, sicut per alium, quia is possidet, cuius nomine, & c. de restit. spo. cu uenissent. Dicunt quosdam quod uterque, uel alter poterat agere rei ue. & consequenter finium regum. In quantum uterque contendit, & alter preterdit occupatum, & alter non, & agent nomine prebende, sicut & abbas nomine sue dignitatis tantum agit, quando a conuentu suo bona districta habet: ut no. de reser. edoce. ubi de hoc. & no. ne. prel. ui. suas. quere lam. Dicit autem expedire agere nomine prebende, quando agit contra canonicum, uel alium, qui nomine eiusdem ecclesie se possidere, contendit. contra alios autem extraneos, qui iuri ecclesie non nituntur, tutius esset agendum nomine ecclesie, quam prebende. De quo de rest. spo. in literis. ad si. magne gl. uer. & hoc etiam notandum. Sed in hoc casu oportet quod habeat procuratoriū prepositi, uel canonicorum, uel aliorum, ad quos pertinet, siue quorum nomine non agit. de procu. c. i. de iud. causam. ¶ No obstat quod non possit agi nomine prebende, cum prebenda nihil habeat, uel possideat: quia imo prebenda potest habere, & habet certos redditus, & possessiones, ex quo per habentem potestatem sunt sibi assignata, & ex qua diuisa est ab alijs, & etiam limitata: ar. de preben. expouisti. sicut & parochialis ecclesia de his, quæ si. a. pastoralis. que & quandoque illi esse annexa: quo casu de iuribus ipsius ecclesie non uidetur agendum nomine ecclesie annexæ, sed nomine prebende: ar. ff. de ædi. ædi. l. iustissime. & no. de preb. extirpandæ. §. qui uero. & s. de off. dele. prudentiam. §. pe. & vl. Potest ergo prebenda secundum In no. habere sua iura distincta, sicut episcopatus, abbatia, & hospitale, & quandoque alia domus, uel dignitas, uel administratio: & in petitione, seu defensione iurium, uel rerum ipsius prebende procurator ecclesie non generalis, sed specialis, & prebendarius si concurrerent, uidetur preferendus prebendarius. De quo de rest. spo. olim. de quo de iud. cum deputati. ¶ Opp. quæ prius debeat recipi probatio actoris non possidentis. ff. de proba. l. certa. So. Contrarium procedit in alijs iudicijs: quo casu dicitur ut ibi, & in Spe. de proba. §. i. uer. sed uterq; & p. Dy. de reg. iu. non licet lib. 6. & dixi ut eccl. benef. c. i. Hec in misso iudicio, in quo uterque est actor & reus. & de or. cog. c. i. ¶ Quo de poena turbatum fines. Dic quod non est appolita poena arbitraria, sed splendidiore persona, si auulserint terminos, relegantur. si uiliores, castigantur, & ad opus dantur pro biennio. Sed si criminaliter agatur ex lege agraria, est poena. l. aureorum, & si seruus, sit capitalis. ff. de termi. amo. l. 1. 2. & 3. ¶ Quo, quam actionem isti intendant. Dic actionem finium regum: quæ competit ad hoc ut termini antiquitus, uel de nouo positi ab illo, qui partem aliam habuit, obseruentur. ff. si. regun. l. in finalibus. & l. eos. sed & proprietati cohæret hæc quæstio. C. si. regun. l. 3. ¶ Vnde quando de terminis agitur, si dubitatur de proprietate, cuius sit, super hoc recipiuntur testes, ut hic dicitur. secundum Inno. ¶ Opp. quod non detur clericis pro prebendis actio finium regum, quia illa habet annexam quæstionem proprietatis. ff. si. regun. l. 4. §. finium. So. Gl. dicit quod licet prædia non sint propria, tamen possunt agere si. regun. quia habent ius usufructus, cui competit hæc actio: ut d. §. finium. Io. And. dicit glo. veram, quæ canonici inter se agunt: quia tunc uel potest deperire, ecclesie. ¶ Sed quæ agere uellent contra extraneum, tunc oportet, quod habeant procuratorium ab ecclesia: quia tunc potest ecclesie deperire, ut dixi in tex. Possent etiam intelligi quæ ex consuetudine, uel constitutione, uel ab episcopo, uel alio habent potestatem administrandi: & hanc putat legis administrationem. C. de iura. cal. l. 2. §. 2. Nam qui habet generalem administrationem a domino, rem in iudicio deducere potest. ff. de pact. l. nã & no. cere. fm. Inno. ¶ Not. tñ glo. que uult beneficiatum censeri usufructuarium: sed de hoc dicitur in c. presenti. de offi. ord. lib. 6. & de pecu. cle. c. si. ¶ Quo quare dicatur duplex iudiciū. Glo. dicit quod uterque simul est actor & reus, & dicit quod licet ab eis non præstetur nisi unicum iuramentum, & tñ sub duplici respectu, & actoris, & rei, hoc iuramentum præstabitur: ille tñ principaliter actor dicit, qui primo ad iudicium prouocauit. ff. de iud. l. in tribus. Et si non apparet qui primo prouocauerit, forte dirimitur. ff. de iud. l. si cum ambo. Et dicitur actor, quia primo ipse iurat, & primo iurant sui testes: sicut obseruatur in cōuentione, & recouentione. ¶ Vterius gl. colligit quem fortiri

uicē duorum, & all. concor. deinde oppo. r. 6. q. 1. præbyteros. So. Gl. dicit quod regulariter quis non sortitur vicem duorum, ubi cōtrarium reperit, ius est speciale. Vel fecit iurisdōne pten tiosa, & nō gratuita quis nō potest fortiri uicē duorum in nō cōtētiōsa, sed gratuita sic. Dic tu, si officia sunt ppassibilia, quæ potest fortiri uicem duorum. Si sunt incompassibilia, nō potest fortiri uicem duorum, nisi aliud operetur hominis, uel iuris dispensatio: ut potest colligi ex iuribus hic allegatis. De hoc. j. de præsum. mandata. & in c. singula. alle. in gl. ¶ Opp. quod non sint iura promptiora ad absoluendum. ff. de offic. præsi. obseruandum. in fi. So. in factis dubijs procedit quod dicit gl. In factis notis debet fieri condemnatio, nisi dispensetur. r. q. 7. tali. sequentes gl. sunt claræ & c.

S V M M A R I V M.

- 1 In uirginitate probanda attestatio matronarum assertioni uiri præfertur.
- 2 Matrimonialis causa ex superscriptione aliquando inferiori episcopo delegatur.
- 3 Super copula uiri licet credatur eius assertioni, non tamen est probatio adeo plena, quin succumbat probatione matronarum.
- 4 Probandi modus per aspectum vnus est, quando res peritis in arte committitur.
- 5 Uirginitas quomodo probatur per matronas, & inspectione linteaminū.
- 6 Probatio facta per peritos etiam pauciores quomodo præfertur probationi per non peritos factæ, licet sint maiores numero.
- 7 Periti in arte ubi sunt eligendi, iudex poterit ipsos ex officio eligere.
- 8 Sententia lata ad dictum peritorum, si post producatur peritiores, an possit retractari.
- 9 Matrimonium si petatur separari propter frigiditatem, uel maleficium, quomodo debeat consili matronis uocari.
- 10 Matrimonium probatur assertione uiri, quando uirginitas non probatur per aspectum.

C A P. IIII.

Reposuisti. ¶ In uirginitate probanda attestatio matronarum assertioni uiri præfertur. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi uidetur. ¶ No. ex superscriptione, quod aliquando inferiori episcopo delegatur causa matrimonialis. uide de offi. deleg. causam. ¶ No. quod super copula uiri, licet credatur uiro, de despon. impu. attestations. & c. continebatur. de spon. duo de frigi. ca. 1. nō tamen est adeo plena probatio, quin succumbat probationi plene matronarum, licet & illa non sit omnino certa. ¶ No. quod sufficit testem concludere articulum, ita quod includat ad intentum agentis, licet plus deduxerit in articulo, quam sit opportunum ad uictoriam causæ. ¶ No. hic unum modum probandi. f. per aspectum. Et not. quod creditur peritis in arte, & ceteris paribus in his, quæ sunt de arte plus creditur eis, qui sunt periti, quam alijs. Vide in Spe. de proba. §. uidentium. uerbi. instrumentorum. ¶ Not. quod probatur uirginitas aspectu matronarum: & sufficit reddere causam, quia inspexerunt. Probatur etiam per inspectione linteaminum, quam esse uirginem, & cognitam prima nocte. 3. quæst. 5. hæc imago. Inducit Ioan. And. tex. quod cū dicat hic testi monijs matronarum, & testimonia dicatur sine iuramento, est ar. quod credatur peritis in arte, & matronis absque iuramento. De quo remittit Io. An. de frigi. fraternitatis. super gl. 2. ibi dicit post Hof. quod tales matronæ non iurant de ueritate, sed de credulitate. Idem tenet Bar. in constitutione prima Digestorum. Et sic dicitur reduci ad concordiam glo. cōtrarias, quarum aliqua dicunt quod non debent iurare: ut in l. comparationes. C. de fide instr. aliqua quod debent iurare: ut l. 1. §. 1. ff. de ven. inspi. & in l. iurifurandi. C. de testi. Nam quæ dicitur quod iurare non debent, intelligi debet de sacramento ueritatis, & assertionis. Quæ dicunt quod debent iurare, intelligunt de iuramento credulitatis. Addunt expressum quod iurent, in l. hac edictali. C. de secundis nup. & quod ibi idem no. gl. Idem adducit. l. neminem. C. de aduo. diuer. iud. ubi aduocatus deponens de peritia iurat. Vide hoc expressum in auct. de ali. aut pernu. §. sed neque. col. 2. Ex hoc dicit Bar. sumi practica qualiter habeat deponere testis in referendo testimonium de peritia examinati, ut doctor quæ refert archidiacono uel aliter quæ debet promoueri ad doctoratum, quem pauci legitime attingunt. ¶ Nunquid autem ubi lex dicit stari peritis in arte, sufficit vnus. Bar. ibi tenet quod sic, si ibi nisi vnus reperit: alias requiruntur plures. alle. text. in concor. de non ali. §. quod autem. & §. idem sancimus. Idem dicit Bar. in d. l. 1. §. primo. de ven. inspi. Vide in Spe. de proba. §. si. uer. hoc quoque. Vbi no. quod ceteris paribus de arte plus creditur peritis, quam non peritis. Plus dicit in Spe. de homicidio. §. i. uer. sed pone. quod paucioribus peritis plus est credendum, quā pluribus non peritis. ¶ Et dicit Ioann. Andr. in additio. quod si concordant partes de peritis, eligendi sunt ad sensum partis. Si non concordant, tunc iudex habet eligere. ¶ Vbi etiam dicit quod si ad dictum peritorum sit lata sententia, & postea producantur

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

rar peritiores post latam sententiam, quod illa sententia retractabitur: quia prima non fuit plena probatio. Ad hoc. ff. de iur. iur. admonendi. & quod not. de pur. vul. cap. 2. Allegat iura, quæ dicunt sententiam latam per falsos testes retractandam, quod no. quia ex hoc omnis sententia lata cum attestacionibus de credulitate, vel ad consilium sapientis, reperiis testibus melius informatis, vel sapientioribus consulentibus possit reuocari. ¶ Oppono, quod non sufficiat concludere mulierem virginem, & non cognitam, quia per hoc non concluditur impotens ad cognoscendum, & sic non est separandum matrimonium: cum cognosci forte poterit. de frigidis. per rotum. Solutio. Dicit glo. quod forte petebatur separatio matrimonij, propter frigiditatem, vel maleficium, & quia matrone concludebant ipsam incognitã, & virginem, propter frigiditatem, vel maleficium separatur matrimonium: ut de frigi. laudabilem. & c. vii. Vel forte secundum doctor. mulier concludere defectum matrimonij ex defectu ætatis: vir propter copulam allegabat matrimonium perfectum, quasi malitia suppleuisset ætatem. Vel quod sponsalia de futuro ex hoc transierant in matrimonium. de spõs. qui. ex c. fi. & qui mat. tri. accusa. possunt. in super. fm. Hof. Vel dic, qd mulier volebat ingredi monasterium, seu religionem, dicens se nondum cognitam: Vir uolebat impedire ingressum dicens eam cognitam. De conuer. coniug. uerum. & c. ex publico. h. d. quod licet sit sufficiens probatio uirginitatis, non tamen per eam separatur matrimonium, nisi interueniat quæ habentur in d. c. laudabilem. ¶ Oppo. quod sufficiat probare matrimonium per assertionem uiri: quia illi statur, de spons. impu. continebatur. Glo. dicit credendum uerbo uiri, quando non probatur uirginitas per aspectum: secus si oppositum probatur per aspectum, ut hic. Anto. de Butrio.

S V M M A R I V M.

- 1 Probatio testium præfertur instrumento.
- 2 Instrumento sigillato creditur ad sigillantis præiudicium donec contrariū probetur.
- 3 Sigillum appositum instrumento scripto in dubio præsumitur appositum de uoluntate eius, cuius est sigillum.
- 4 Alternatiua positio, uel exceptio admittitur, quando in utraq; parte alternatim concluditur ponentis intentio. nu. 21.
- 5 Testes esse possunt in subsidium singuli de capitulo in factis per capitulum, etiam ad capituli commodum. 13. 14.
- 6 Negatiua est probabilis per eos, a quibus factum esse dicitur. 12. 22.
- 7 Testes de capitulo deponentes pro re capituli in comodum capituli quomodo deponant.
- 8 Instrumentum quomodo potest reprobari per testes contra tenorem instrumenti deponentes. nu. 16.
- 9 Testes admittuntur post publicationem super articulis directo contrarijs.
- 10 Alienari non possunt res ecclesie sine solemnitate requisita.
- 11 Furtiuum & adulterinum sigillum quid sit.
- 12 Instrumentum habet æqualem uim cum testibus.
- 13 Testibus quando possunt instrumenta reprobari.
- 14 Testes qui, & quales possunt instrumenta conuincere.
- 15 Instrumenta, ut possunt testibus conuinci quot, & qualia exigantur.
- 16 Indicium æquiuale testis.
- 17 Possessio præsumitur à te tradita tibi, ex quo possedi te sciète, & patiete. Possessionem pro re aliqua soluendo tibi, præsumitur, quod rem ipsam à te teneam.
- 18 Homicidium quomodo præsumatur à me perpetratum.
- 19 Libellus alternatiuus, quando dicitur non admissibilis.

C A P. V.

1 **ertio loco.** ¶ Probatio testium præfertur instrumento. hoc dicit. Primo ponitur quæstio. Secundo responsio, ibi: sed, qm. ¶ Nota primo, quod instrumento sigillato creditur ad præiudicium sigillantis, donec contrarium probetur. ¶ Nota secundo, quod sigillum appositum instrumento scripto ad præiudicium sigillantis, præsumitur appositum de uoluntate eius, cuius est sigillu. uide Inn. de si. inst. c. 1. ¶ Nota tertio, quod positio, uel exceptio alternatiua admittitur, qm in utraq; parte alternatiue concluditur ponentis intentio. ad hoc. de rescript. ex parte S. Idè in probatione. qui fil. sint legi. per tuas. ¶ Nota quarto, quod in factis per capitulum, et ad commodum capituli, creditur singulis de capitulo, & ad testificandū admittuntur tanq̄ idonei, & testificari pnt super eo, quod asserunt se non fecisse. ¶ Nota quinto, quod ubi affirmatiuum factum, à quo sumitur negatiua. coarctatur ad factū certarum personarum, negatiua est probabilis per eos, à quibus factum dicitur esse gestum. ¶ Et nota practicã deponendi, ita quod sint testes, quia debent asserere, quod multoties super hoc cõgregari unanimitate asseruerunt se nolle uendere, sed ecclesie seruare. uide gl. de elec. bonæ. 1. & ibi materia.

8 ¶ Nota instrumentum posse reprobari per testes contra tenorem instrumenti directo deponentes. ¶ Nota, quod super directo contrarijs articulis admittuntur testes indistinctè, & sic publicatis attestacionibus, quando ultima probatio uenit ad confirmationem probationis instrumenti reprobati. Ad quod not. de testi. cum clamor. & c. ex tenore. ¶ Oppono. quod hæc alienatio non tenuerit, etiam si vere fuerit sigillum appositum: quia facta est sine debita solemnitate. 12. q. 1. alienationes. c. sine exceptione. de re. eccle. non ali. c. 1. lib. 6. Solutio. Dicit Io. An. quod forte in instrumento erat descripta omnis solemnitas ad instrumentū, & contractum requisita. ¶ Oppono. quod superfluent uerba ibi: sigillum adulterinū, uel furtiuum. Sol. Dic, & pro id est. Adulterinum dicitur, quando aliud fuit sigillum, sed simile: furtiuum, quando est uerum sigillum, sed sine consensu conuētus appositum. Ad hoc de cri. fal. licet. Non ergo statim debet credi sigillo. de quo. 1. q. 1. si quis inquit. ¶ Opp. quod negatiua sit in probabilis. de elec. bonæ. 1. Sol. Probabilis est in directo ut hic, non directo ut ibi. Inno. dicit alternatiue tamen, qd hic non probatur negatiua, sed præsumptionem inducunt, istæ probationes quod fratres non consenserint, cui statur, donec probetur contrarium. j. de spons. is. qui. Io. And. dicit quod si hi fratres recorderetur de die & loco contractus, pnt directo probare negatiuam, per illa, quæ ipse no. de elec. bonæ. 1. Idè Pau. hic: quia potest sic audire testis uerbum Nolo, sicut uolo. tu tene quod ibi dixi. ¶ Oppono. quod illi de capitulo non debeant admitti ad testificandum super facto proprio. j. de proba. qm. & quia testificantur in causa propria. Gl. dicit quod hic admittuntur in subsidium, quia aliter non est probabile hoc, cū fiat occultum alijs id, quod fit per capitulum. ¶ Nota duo ex glo. Primum, quod dicitur pro ecclesia admitti ad testificandum illos de ecclesia, uel pro uniuersitate admitti ad testificandum illos de uniuersitate. Hoc uerum demum in subsidium, qm alij testes non reperiuntur natura actus. So. quod illud, quod dicitur credi testificanti de facto a se inter alios, est uerum demum in subsidium, qm alij testes non reperiuntur. Sed de hoc dic, ut in c. a nobis, dicam. j. de testi. & uide glo. de elec. cum dilecti. Item nota quomodo debet intelligi istud, quod dicimus credi alijs non sufficienti testi, qm alia deficit probatio: quia illud uerum, qm natura regulari facti alij testes non possunt uerisimiliter occurrere: secus si possunt, quia casualiter nõ interfuerint. ¶ Opp. quod testibus non conuincatur instrumentum: quia lex dicit quod habeat instrumentum æqualem uim cum testibus: testes ergo non superant. l. in exercendis. C. de rei vendi. l. iudicia. Item in probatione præualeat quandoq; instrumentū testibus. ff. de proba. l. census. So. Goff. attingit tria. Primum, an instrumenta testibus conuincantur. Secundum, quales exigantur, ut conuincantur. Tertio, quot testes exigantur, ut conuincantur. ¶ Ad primum, quandoque testes ad instrumenta nõ sunt in pertinaci repugnantia, sed testes ueniunt additiue ad instrumentum, ut quia dicitur in instrumento quod contractus fuit factus, & narrat simpliciter: testes uolunt addere, quod sub conditione, modo, uel in diem: & admittunt testes: de fide inst. c. cum Ioannes. & in hoc præualeat uerbis instrumenti. Qmque testes sunt in contradictione pertinaci cum instrumento, ut quia dicunt instrumentum falsum, uel ibi aliquid scriptū, quod non fuit uerum, uel dictum in contractu: tunc attendenda est natura negotij. Quædam enim melius probantur per testes, quam per instrumenta, & econuerso, si factum est intricatum, & longum, & per plures actus de facili memoriæ non commendabiles, ut in sententijs, processibus, & arbitrijs: & tunc plus creditur instrumentis, quam testibus. de proba. quoniam contra falsam. Si factum non est intricatum, uel distributum per plures actus, & tamen de longinquo, quia memoria hominū labilis est, adhuc plus creditur instrumento, quam testibus: ut dicitur. l. census. ex temporis enim diuturnitate consueuerunt testes variare si dem. ff. de Carb. l. 3. §. duo. cū si. Si factū est recens, plus creditur testibus, quã instrumentis: quia plus ualet uox uiuã, quã mortua. in aut. de fid. instru. §. primo. ¶ Ad secundum dic quod ut testes conuincant instrumentum, oportet qd sint idonei, & omni exceptione maiores. Ponderabit ergo secundum doc. qualitatem testium, & qualitatem notarij: si qualitas testium præponderat, habebit præferre testes. Si qualitas notarij præponderat, habebit præferre notarium. Si ambo sunt equalia, dicit quod succubetis, qui habet probare, quasi probatio reddatur dubia supra, de proba. ex literis. cum concordan. de quo de fide instru. imputari. super finem secundæ gl. ¶ Ad secundum quot debeant esse testes, ut conuincant instrumentū. Gloss. dicit, quod debet esse ad minus quatuor: quia tabellio æquiualeat uni testi, & instrumentum æquiualeat probationi duorum testium: quia & ibi duo testes saltē describuntur, & sic sunt tres, ut præpoderet. ergo ceteris paribus probatio testium, oportet quod sint quatuor. Quod autem notarius ponatur in numero testium, patet. ff. de testamen. l. Domitius. Labeo. Hęc uerã, qm instrumentum

instrum dispositione iuris admittit probationem in trium: qđ regulariter facit: vt. l. cum precib. C. de prob. & j. eo. post cessio nem. Sed si de iure non admittit probationem per testes, se- cus esset: vt. C. arbi. rite. l. si. & C. ad Vellei. l. antique. Opinione gl. tenuit Goff. Idem Io. in gl. 4. q. 3. Item in criminali. versic. si testes. ad finem magne gl. & de testi. cum a nobis. Inno. j. de fide instrum. cum Ioannes. tenet. qđ duob. tm̄ testib. cōiungitur. Et idem v̄ tenuisse Specu. qui remittit ad Inn. in Spe. de instr. edic. §. restat. versic. sed quere. Quod placet: quia probatio instrū non est vera probatio artificialis, & miraculosa: quia tota fun data super autoritate, s. vnus notarij: & p̄m cursum cōem. p- batio perficitur ex duobus: vt in c. in omni. de testi. Item quia miraculum est, vt pelli mortuę credatur: vt no. defi. instr. cum P. tabellio. Non ob. alle. in trium, quod equalem habeat vim, & c. quia gl. bene respon. habent equalem vim, qñ non sunt in dīctiōne: quia sicut quis plenē probat per instrū, ita plenē p- bat per testes, & econuerso. Sed qñ dīcunt: tunc praualent testes ceteris parib. Non obstat. l. census: quia ad hanc r̄sum est in gl. Vel p̄m doct. illud est speciale, vt ibi. Non obstat, quod au thoritas notarij, computetur inter testes, & postea instrū obti neat vim duorum, & c. quia bis idem repetitur: nam instrū cre ditur pp̄ solam autoritatem notarij: satis ergo fatigatur, qđ dat vim instrū. Si ergo repetis adhuc autoritatem per se, tu re petis idem bis: sicut in illo, qui probabat, quod tria oua essent quinque: quia si sunt tria, sunt duo, & duo, & tria constituunt 19 quinque; de quo in d. c. cum Ioan. ¶ Vnum incidenter gl. dicit, quod indicia æquivalent testi, per l. iudicia. C. de rei vendi. ibi Cy. intelligit, appellatione iudiciorum intelligi p̄sumptiones: vt si probatū est, qđ te sciente, & te patiente possēdi, a quo habui titulum, est p̄sumptio, qđ tradideris. ff. de acqu. poss. li ex stipulatione. ff. de rei vend. l. quedam. Vel si tibi solui p̄sio nem pro re aliqua, est p̄sumendum, qđ illam a te teneā: arg. C. de agri. & cen. l. litib. li. 10. De his, probationib. per indicia, an, & qñ tales probationes proficiant, vide de hoc per Spec. de proba. §. videndum. ver. 11. Dicit ibi Io. An. quod indicium su mitur pro vocabuli signo alicuius dīcti, vel facti, vel alterius rei, quā subijcitur necessitati probandi: effectus aut̄ indicij, si tale est, quod firmet iudicis firmam credulitatē, sumitur pro 20 plena probatione: vt. l. p̄alle. indicia. ¶ vt si de camera video exire, quā habet vnum aditum tm̄, hñtem gladium sanguino lentum in manu, & pallidum in facie, & ibi inuenitur homo vulnere gladij mortuus: palliditas. n. & trepidatio est vnum si gnum delicti commissi. ff. de qñib. l. de minore. §. fin. delatio gladij est aliud indicium, qđ lex p̄sumit ad malum. C. vt ar morum vsus. l. vna. li. 11. & in aut. de armis. col. 6. Sanguinolē titas gladij, est aliud, ex quo capitur coniectura, sicut & alias. ff. de dona. inter vir. & vx. l. vtrum. ¶ Sed quia talia indicia sunt rarissime occurrentia, pone aliud, visus est Titius in vinea, vel fundo. Seius occisus est, non sunt testes, sed sunt testes de inimicitia, de vibratione gladij, q̄ cum, quod viderunt fugien tem de loco maleficij tempore maleficij, itē de voce, & fama, qđ occidit: hęc quatuor, p̄m eum, bene probabunt. Titium p̄ Seium occisum. Et sic intelligit illam, l. sciant. C. de prob. Po test aliud poni exemplum, Non extant testes, qđ Titius fecerit occidi Seium, sed probatur de inimicitia. Item p̄ erat in loco, qđ receptauit occidentem, qđ occidens erat familiaris, & do mesticus eius, probatur, qđ Seius iactauit se, qđ illum faceret occidi, & erat homo ad id potens. ff. ex quib. cau. ma. l. 2. & 3. & qđ inter eos offensę p̄cesserant. De his et̄ dicit posse intelligi leges illas allegatas, si non inducit firmam credulitatem, non probat, sed sufficit ad torturam. Sunt verba Io. An. in additi. in loco p̄alle. & dicit qđ fuerunt verba Tho. de Pipe. & Gu. de Suza. ante eum, in qñib. statutorum. ad hoc. l. vl. C. eod. 3. q. 8. 21 sciant. ¶ Expeditis gl. recipio duas opi. Pau. quā melius statēt ante gl. opp. quod non admittatur exceptio, vel positio alterna tiua, vel actio. de elect. vt quis duas. ff. de iure fis. ita fidei. ff. edē. l. 1. §. edere. de interrog. actio. de ctate. de rescrip. ad hoc. regu la est, quod non admittitur. Fallit primo, qñ alternatiua ponit ur inter similia. Hic potest dici, quod similia sunt, qñ in quali bet parte alternate concluditur ponentis intentio, vt hic, & de rescrip. ex parte. S. & de testa. Raynal. de foro compet. ex parte. B. cum sim. Fallit secundo, qñ natura obligationis est alterna tiua, siue hoc surgat ex dispositione hominis, vt in c. 1. de plus peti. siue legis. de emptio. & vendi. cum causam. & c. cum dile cti. Fallit tertio, qñ alternantur duo, quorum vnus inest alteri: & qñ accumulatur nullitas, & iniustitia, p̄m p̄dicam, de qua in l. 1. C. quando prouo. non est ne. & in l. si expressim. ff. de ap pel. j. de appel. dilecto. & de in integ. rest. constitutus. Fallit, qñ super alternatis, quod competat, cadit probabilis dubitatio: quā siquidem si surgat a facto alieno, planum: vt. l. 1. §. qđ aūr. ff. quorum le. Idem si surgat a facto proprio, dummodo ibi sit probabilis dubitatio: vt no. de in integ. resti. constitutus. de re iudica. Abbate. li. 6. De libello autem, quo petitur, quod emē-

des damnum. & si inficies, peto duplum: vide in Specu. de lit. contest. §. iam nunc. ver. sed nunquid talis libellus. ¶ Opp. qđ negatiua sit improbabilis. de elect. bone. de prob. quoniam qđ fallam. Dic, quod si negatiua pender a conscientia testificatis, negatiua est probabilis: nam possum scire, quod non cōfessi, vel quod de mea conscientia non est factum. de rescrip. olim. de excess. p̄ala. inter dilectos. & hic. de testi. tam literis. Si negatiua pender a facto alieno, an sit probabilis. Pau. tractat hic, & recitat opi. Io. An. de qua ibi, & ipsam improbat. dicam in d. c. bonā. Hic Pau. qui commentauit hanc decre. tangit plura. Pri mum, nunquid p̄ualeat probatio testiū instrumētis: & quid econuerso, de quo dixi supra. & residuum cum dīctis suis po nam. j. de fidē instr. cum Ioannes. tractat etiam quando creda tur literis sigillatis. de quo dicam. j. eo. post cessationem.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes quomodo non possunt produci in causa matrimoniali de contrahē do publicatis attestacionibus. nu. 6.
- 2 Matrimonium, seu sponsalia de futuro contracta videntur, per hęc verba, Promitto te accipere in vxorem.
- 3 Testes si voluntariē, & non coacti deponunt, ex hoc non detrahitur eo rum dīctis, vbi agitur de matrimonio contrahendo.
- 4 Matrimonialis prohibitio olim se extendebat vltra quartum gradum.
- 5 Probatio vnus non admittitur, quando est per plures probatum.
- 6 Testes licet possint produci post publicationem super articulis directo cō trarijs, an videatur p̄dicta regula habere locum in cā matrimoniali.

C A P. VI.

Vrauit. ¶ In causa matrimoniali publica tis attestacionib. vbi agitur de p̄hen do, testes produci non possunt. Vel aliter. Contra dicta plurium testiū vnus testis admitti non debet. h. d. Consultatio, & r̄sio. Secūda ibi: ga vero .

- 1 ¶ No. quod per hęc verba Promitto te accepturam in vxorē: p̄hunc sponsalia de futuro. quod nota per dīctando instrū sponsalium de futuro, libello, & sententia, positione, vel articu lo. ¶ Nota ar. qđ vbi agitur de p̄hendo, & sic agitur de peccato, si testes sponte se offerant, & sic coacti non testificentur, sed vo luntariē, ex hoc non detrahitur testi monio. ¶ No. quod olim prohibitio matrimonialis in consanguinitate se extendebat vltra quartū gradum. ¶ Not. qđ publicatis attestacionib. super impedimento in p̄hendo, non admittuntur testes ad proban dum defectum impedimenti. ¶ Potes notare, p̄m alium intel lectum, qđ non admittitur probatio vnus, qñ probatum est p̄ plures: & hoc, quia non releuat: & quis non debet admitti ad probandum, & c. de offi. deleg. cum contingat. C. de probatio. ad probationem. ¶ Opp. cum gl. quod publicatis attestati onibus liceat testes producere in causa matrimoniali. de testi. feries. Contrarium dicitur hic. Sol. Regulariter publicatis at testacionib. non licet producere testes super eisdem, vel dire cto p̄rijs articulis, super diuersis sic. de testi. fraternitatis. de fid. instr. cum Ioan. In causa matrimoniali an hoc procedat: quidā dñt, qđ non, per tex. in c. feries. de test. Sed illi textui obstat hęc decr. dantur diuersē solu. Prima, qđ decre. illa, feries nō tenet. Dicit Io. An. qđ hic poterat olim, qñ illa non erat ad compila tionem reducta. de fi. instr. pastoralis. sed tñ hodie qñ ad com pilationem reducta est, secus. Ad hoc quod no. de ele. suffraga neis. Ideo gl. dat secundam solu. quod quōq; agitur de p̄hēdo: & publicatis attestacionib. non producuntur testes ad proban dum directo, p̄rium, vt hic. Si agitur de p̄cto, tunc licet produ cere testes publicatis attestacionib. vt hic. A signat gl. duplicē rationem. Prima, qđ non admittantur testes publicatis atesta tionib. super impedimento in p̄hendo: nam nullum est peri culum: quia vel subest impedimentum: & adhuc non est ma lum, qđ non coniūgatur. Sed vbi agitur de p̄cto, periculū estet probato impedimento, si testes non admitterentur: quia iam non existente impediēto malum esset, qđ separarentur. Scđa cā est, quia vbi agitur de p̄cto, sn̄a non transit in rem iudica tam, nec obuiat reprobationi, multo minus obuiabit ipsā pu blicatio: & sic sumitur pro regula: Vbi productioni testiū non obstat sn̄a, nec obstat publicatio, & multo minus. Ad qđ j. eo. licet cām. & qđ no. j. tit. 1. c. fraternitatis. per do. Host. dicit, qđ prima ratio reprobatur. j. de spon. p̄terea. 1. & 2. & c. cum in tua. quia ita est peccatum non p̄here, ubi est iuratum, sicut cōiunctos dissoluere. Mihi placet solutio gl. aliter declarata: & facio regulam, quod vbi cunq; in causa matrimoniali sn̄a transit in rem iudicatam p̄ producentem, vel producere nolē tem, vbi & obstat publicatio. Et sententiam transire, vel non transire in rem iudicatam colligitur ex hac regula: Vbi cunq; vitium sententię est per partem, qđ quam remissibile, trāsīt sen tentia in rem iudicatam, etiam in causa matrimoniali. Vbi vi tium sententię non est per partes remissibile, sententia nō trāsīt in rem iudicatam. Causa huius patet, & sic causa causę ex regula: quia transitus in rē iudicatā surgit ex acquiescere sn̄a: vt de re iud. qđ ad cōsultationem, & C. qñ. & qñ iudex, ab eo.

Vbi

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

Vbi quis non valet acquiescere facta, nihil operatur: quia non acquiescit, qui non potest. Publicatis ergo testib. sit pro regula, qd i nunc volens probare velit detegere aliquid a partib. non remissibile, non obstat publicatio. Si vult detegere aliquid a partib. remissibile, obstat publicatio: ergo publicatis testib. super p̄hendo de non impedimento possent produci testes ad probandum impedimentum: quia stante impedimento, quod p̄hi possit, non est per partes inducibile. Secundo dico, qd publicatis attestatiōib. super impedimento, vbi agitur de p̄hendo, non admittitur quis ad probandum nō impedimentum: quia quod non sublitente impedimento non p̄hant partes, sibi possunt remittere. de spon. sicut. spon. sicut. et iurata partes sibi remittere possunt. Si agitur de p̄ctu, & probatum sit impedimentum, admittuntur testes super non impedimento: quia nō stante impedimento, qd separentur, non est per partes inducibile. Si agitur de p̄cto, & sic probatum non impedimentū, ille vult probare impedimentum, admittitur: quia stante impedimento, quod simul stetur, non est per partes inducibile. Si ageretur de p̄ctu matrimonij, & probatum esset matrimonium, alia pars vellet producere testes ad probandum non p̄ctū, non admitteretur publicatis attestatiōib. quia qui non p̄xerunt, p̄nt acquiescendo p̄here. Est ergo vitium sententię remissibile: non sic econuerso, qd probatum est non p̄ctus, & sic nunc velit probare p̄ctum. & hæc est veritas. Ad hoc gl. de re iud. confanguinei. & c. lator. quia hoc defenditur cum difficultate. Gl. ponit tertiam. Publicatis attestatiōib. nō licet producere testes, qm̄ potuit pars super directē p̄ria instrui ex sola positioe, vel articulo actoris, vel partis aduersę: quia cum tunc possit impu- tari, quasi ante non produxerit, pp̄ subornationis timorē non admittitur ad probandum. vbi autem articulus est sic cōfūse formatus, qd de directē vel indirectē p̄ria nō potuit instrui ad producendos testes nisi ex dictis testium, tunc non obstat publicatio, ne pereat facultas probandi. Non. n. potest impu- tari quare ante non produxerit: & publicatio repellit probationē, qm̄ ex hoc ex toto non perit facultas probandi. de testib. venies. & c. cum causam. Hæc bona est in se. & idem no. j. de testi. ex te- nore. gl. 4. q. 3. testes. vers. item testib. & no. Inno. de testib. cum clamor. gl. & Pau. in cle. testi. de testi. Idem, & fortius, si nullus articulus fuit formatus super eo, super quo nunc directē p̄rio vult producere testes: sed testes hoc dixerunt. Et hoc dicit Ioā. And. in add. qd de facto quidam actor formauerat duos articu- los. Vnum, qd notarius viuebat iā sunt duodecim anni, & qd testes sui erant maiores xxiiij. annis. Reus formabat articu- los, qd notarius, cuius instrum̄ erat confectum, iam sunt decem anni, erat mortuus iā sunt quindecim anni, & quod testes sui erant minores vigintiquatuor annis: nam si de morte, & vita in terminis p̄dictis articulus fuerit formatus, & de illo testes deposuerunt, post publicatas attestatiōes non licebit testes su- per directē p̄rijs producere: vt in clemen. testib. de testi. Sed si verba testium erant ad aliud expressa, forsā in causa sciētia, & redditione, poterit actor producere testes p̄ illos: quia nec nouit occultare, nec potuit diuinare. Ad hoc, eo. ti. ex tenore. vt ibi dixi. & c. series. Circa reprobationem testium in ætate dicit partem admitti ad probandum illum articulum, cum illud nō sit deponere super articulis publicatis, sed est reprobare perso- nas testium, vt non idoneas, vel dicta ex personis, in quib. erat impossibile eadere scientia rei, de qua attestantur: quia etiam & impedimentum per consensum partium tolli non potuit; cum deficiat substantia testimonij, s. scientia. Per quod appa- ret eius nullitas non remissibilis partium consensu, sicut in priuato, in quo deficit iurisdictio. C. de iur. om. iud. l. priuato- rum. ff. de iud. cum p̄tor. Per quæ apparet nullitas, de qua p̄- petuo opponi potest: & sic non obuiat publicatio. C. si a non com. i. l. 1. & vlt. Ad hoc quod dixi in p̄cedenti solutione: & fuit determinatio Nic. de ma. vt dicit Io. An. ibi gl. tamē nō v̄ placere solutio ad c. series: quia pars accusans matrimonij dixit illos confanguineos: & sic cessat illa ratio: quia aduersa pars potuit scire. Sed certē ex quo sic fuit articulus confusus, pars non potuit bene deliberare, quid probaret antequā dicta testium vidisset. ¶ Quarta solutio ponitur per gl. qd hic nō re- pellitur productio ex impedimento identitatis articuli, & pu- blicationis, sed quia oblata probatio erat insufficientis ad tol- lendam primam: quia vnus dictum nullius est quo ad tollen- dam probationem perfectam. ¶ Quinta solutio secundum Iac. de Al. est, quod ideo repellitur, quia probata affirmatiua, nega- tiua, quod non essent confanguinei, erat probabilis, & illos non redargueret de falso, maxime cum ex parte primi patētis sibi aliquid attineret, p̄m Hosti. ¶ Sexta solutio, quod scidum priori probationi, quousq; per testes idoneos, & sufficientes sit contra probatum: & sic cessant contraria secundum Hostien.

S V M M A R I V M.

1 Excommunicatus vbi quis per literas ordinarij probatur, a procuratio- ne repellitur.

- 2 Literis promulgatorijs, & testimonialibus ordinarij creditur de actu senti- tentiæ, quibus asserit se in talem excommunicationis sententiam prom- ulgasse.
- 3 Contractus, vel actus ut ratione habitatis, vel inhabilitatis persone contrahentis ualidetur, aut infirmetur, quo tempore considerari debeat habitas, vel inhabilitas.
- 4 Ad agendum inhabilis potest per iudicem ex officio repelli.
- 5 Probare non dicitur assertio notarij, vel uina uox absq; subscriptione.
- 6 Literis episcoporum si sigillata reperiantur, an sit illis indistincte cre- dendum.
- 7 Literis ordinariorum, an credatur ad tertij p̄iudicium.
- 8 Literis delegatorum sine subscriptione, vel sigillo, an sit credendum.
- 9 Literis arbitratorum, an credatur indistincte.
- 10 Literis priuatorum, an sit credendum.
- 11 Excommunicatus, an possit constituere procuratorem ad negotia.
- 12 Procurator, an possit esse excommunicatus in causa communi cum reo, & procuratore.

C A P. VII.

- 1 **P**ost cessionem. ¶ Ioann. Cald. com- mentauit hanc decre- mentum. Procurator excommunicatus tempore assumptio- nis mandati, ab agēdo iudicialiter repellitur. hoc dicit. Sunt duæ partes. In prima ponit causam re- pulsionis. In secunda repulsionem, ibi: ipsum. ¶ Nota primo quod literis promulgatorijs ordinarij creditur de actu senti- tentiæ, quem asserit se in aliquem promulgasse in sententia excommunicationis. Ex quo datur pro regula, quod literis p̄- mulgatorijs, & testimonialibus datur fides in his, quæ sunt le- uis p̄iudicij. Et aduerte, quia inducunt probationem plenā talem, quæ admittit probationem in contrarium, & sic non in- ducunt p̄sumptionem iuris, & de iure. ¶ Nota secundo, quod in consideranda habitate, uel inhabilitate persone, uel capacitate, uel incapacitate eius ad actum, ad quem datur, at- tenditur tempus, quo actus ad personam applicatur: & sic in constitutione procuratoris, attenditur tempus assumptionis mandati, non tempus, quo mandatum datur, per quod infir- metur: quod si tempore cōstitutionis erat excommunicatus, tempore assumptionis mandati non erat excommunicatus; valet, quod ab eo agitur: & si tēpore assumptionis officij erat excommunicatus, & postea tempore exercitiij iudicij reperia- tur non excommunicatus, non ualidatur procuratorum. Et ex hoc inferitur, quod excōicatio ipso iure inficit procuratio- nis assumptionem. Et ex hoc apparet, quod ab initio nullum, ex cessatione causæ annullantis ex post facto non ualidatur: & sic attenditur principium. de elect. dudum. & c. auditis. & re- gula, non firmatur. de regul. iur. lib. 6. ¶ Nota tertio iudicem inhabilem ad agendum in iudicio ex post facto ex officio re- pellere posse. ff. de posthu. quos prohibet. de except. exceptio- nem. & maxime quando eius uitium alios inficit. ad hoc, qd no. de postulatione p̄latorum. bonæ. el. j. ¶ Materia tota hu- ius cap. retorquetur ad duo: ad probationem excōicationis, & effectum excōicationis, quo ad actum constitutionis pu- curatoris. Primus examinatur cum gl. prima. Scdm̄ cū scda: ¶ Venio ad primum, opp. qd non credatur literis ep̄i: quia nō creditur uia uoci eius. 6. q. 2. si tantum. & c. placuit. j. c. qm̄ p̄- ad hoc. de testi. cum tuto. ad hoc, quia notario non creditur, nisi habeat subscriptionem testium. in auth. de har. & Falc. §. fancimus. in auth. de instr. cau. §. sed neq; Glo. hic. Primo alle- gat pro & p̄: secundo recitat opi. ¶ Prima, quod creditur literis ep̄orum, & aliorum p̄latorum, cum decre. non loquatur ep̄i: copo: & dicit quod habet uim publici instrumenti. Et ul- tra allegata per gl. pro hac opi. facit, de re iudi. ad probandū. de fi. instr. quod super his. C. de ep̄ic. & cleri. si qua. de maio. & obe. cum in ecclesijs. de dolo. ueritatis. de solutio. si quorun- dam. §. cod. tertio. de elec. cum inter. R. de appel. significauit. de excep. p̄la. dilectus. ad hoc. de sente. excom. cum medici- nalis. lib. 6. & de electio. ut circa. de offi. ord. si canonici. lib. 6. ¶ Secunda opi. est, quod non creditur sigillo ep̄i: nisi in duobus casibus. Primus, quando illa redacta est in publicam formam. in auth. ut nulli iudi. §. si quis uero comprehensorū. Secundus, quando habet subscriptionem testium. non existi- teibi usu tabellionis. 16. q. 3. §. potest. Et hanc secundam partē, ut non credatur, fouent iura. 1. i. quæstione tertia. quamuis. ul- tra all. 30. q. ultima. incerta. alias sub. §. si quis ita. 7. quæstione prima. qualiter. & fuit hæc opi. Ber. Hispa. ad quod. C. de arbi. l. 4. §. sin autem. & C. de an. except. ut perfectus. Gofre. sequens istam opi. addebat alios duos casus. Primus quod literis ep̄i creditur, quando habet secum sigillum capituli, idem attestantis. per c. statumimus. allegatum in princ. gloss. & c. cum inter. R. de electione. Secundus, quando apparent sigilla plu- rium episcoporum. 98. dist. per totum. de cle. peregr. c. j. ¶ Ter- tia est opi. quam recitat gl. & fuit opi. Ioan. ut distinguatur in- ter ea, quæ aguntur iudicialiter, & in formā iudicij: & nō cre- ditur

ditur. de prob. qm̄ ð falsam. nisi adsit subscriptio duorum vel trium testium. Quædam, quæ aguntur extraiudicialiter, nõ in forma iudicij: & in his dicitur credi. alle. 1. 1. q. 3. cur. vbi de hoc. & præcipue dicitur credi. alleg. de sen. excom. tum, quia illa siue iusta, siue iniusta, tñ mēda est. 1. 1. q. 3. c. 1. & 2. Tum quia est modici præiudicij: & sic de ea literis cuiuslibet prælati creditur: & quia agitur de commodo aliorum, vt non peccent nõ vitādo: & quia non est grauis præiudicij in excommunicato, cum sit medicinalis. 2. q. 1. multi. Opi. Io. tenet Inn. dicens, qđ non creditur literis epi in iudicialib. nisi illa scriptura sit facta per notarium, vel duos bonos viros. j. eo. qm̄. Discrepat tñ à Ioan. in hoc, quia non vult credi literis epi et subscriptis, nisi ibi adsit notarius, vel alius loco notarij. Discrepat et in hoc, quia nõ vult credi literis de excõicatione iudiciali, nisi quo ad finem, vt vitetur in ecclesia tñ: quod nõ est ius præiudiciale, sed medicinale: dummodo non contennat. 2. q. 1. multi. Per, qđ dicit, qđ si epi excõicatum a se mandat in iudicio vitari, non parebitur literis, nisi per manum publicam sint confectæ. Et hoc est, qđ hic dicit Inn. Ipse idem Inn. in c. 1. de fide instr. in princ. magnæ gl. distinguit inter ea, quæ sunt grauis præiudicij, & ea, quæ sunt leuis, vt primo casu credatur literis demum intercedente subscriptione. alleg. de procur. c. 1. de fi. instr. c. 2. de test. cum a nobis. Secundo casu, dicit, quod authentica est litera, si habeat sigillum, et sine subscriptione testium, in non multum præiudicialib. 1. 1. q. 3. cur. 72. & 73. dist. per totum. & 97. di. nõ bilissimus. 98. di. per totum. 99. dist. ca. 1. & 2. Tertio ipse dicit in medio magnæ gl. ver. sed nunquid literis. quod qñq; credatur literis Abbatum, Archidiaconorum, & aliorum inferiorum prælatorum. Et in extraiudicialib. vbi, & in quantum, & inter quos, & ad quantam summam dicit hoc relinqui determinationi consuetudinis. de fi. instr. cum dilectus. C. de eman. libe. 1. 1. & 2. de fo. compe. conquæstus. & c. cum contingat. Nec ob hoc. c. & c. cur. quia procedit specialiter in excõicatione pp participationis periculum. de rap. ca. 1. aliàs non creditur epi dicenti, Talem finiam dedi, vel talem citavi, nisi probetur. j. eo. qm̄. Quarto ipse idem in d. c. 1. in gl. magna. ad fi. ver. item creditur literis. tenet, quod literis cuiusq; creditur de his, quæ facere debet, vel potestratione officij: vt si archieps ad conciliũ citet. 18. di. si quis. vel ad consecrationem eporum. 60. di. non debet. Et per literas etiam epos alienæ prouinciæ euocabit: vel si capitulum citet canonicos ad electionem faciendam. de elect. cum inter. Vel si conuentus licet et aliquem monachũ. 28. dist. statui mus. Vel si epi mandat vitari excõicatos. 1. 1. q. 3. cur. Idem in literis commendatitijs. 72. dist. per totum. Idem de his, quæ ratione officij facere non debet, aliqui creditur, vt in epi, qui aliqui dant literas testimoniales de ordinibus, vel moribus alicuius. de cle. pere. c. 1. Et hoc vltimum restringere vñ ad ea, quæ sunt parui præiudicij: quo casu dicit credi, etiam si non constet sigilla esse sigillantium, vel etiam si modicæ authoritatis homines scribunt. ¶ Quarta opin. Vincen. vt credatur literis, quib. epi causa cognitionem committat: quia iudicium redditur in inuitum. ff. de verb. obli. inter stipulantẽ. §. j. ¶ Quinta opin. Gofr. vt literis epi non credatur, si contentiosè aliquid attetetur, constituendo se partem, si aliquid dicat vt iudex de eo, qđ egit, bene creditur, vt hic, & c. curæ. Gui. in Spe. de prob. §. si. ver. 10. dicit curiam tenere non credi sigillo, nisi sit authenticum. de fi. instr. c. 2. & c. cum medicinalis. de sentẽ. exc. li. 6. de fi. instr. cum dilectus. & c. cur. hic alle. Et dicit publicum sigillum eporum, vel officialium suorum, & principis, & abbatum, exemptorum, & omnium aliorum prælatorũ iurisdictionem habentium, quæ dicit facere fidem, et in negotijs alienis: inferiorum vero non, nisi in his, quæ sunt suæ iurisdõnis: & dicit hoc placere Inn. de fi. instr. c. 1. & 2. ¶ Sexta opin. Ho. qui tenet literis eporum sigillatis credi per omnia sicut instrõ, donec probetur prium maximè in sententia excõicationis, p. c. cur. de treu. & pa. c. 1. tum quia iusta, vel iniusta seruanda est. 1. 1. q. 3. c. 1. etiam dubio exigente. de cle. excom. mi. illud. & qa medicinalis est. Idem dicit in omnib. alijs circa acta. alleg. expressum de pur. c. cum dilectus. ver. is igitur. Non obstat. j. eo. qm̄. quia non creditur viua voce attestante, vt ibi, nec apparẽt literæ sigillatæ. Vel qñ id ostendit in chartulario non confecto manu publica, vel per duos viros ad hoc adhibitos, nec sigillato. Literæ aut sigillatæ sicut publica instra censentur, & publica documenta, vt hic, & in concor. 2. alleg. dat simile, quia nõ creditur viue voci tabellionis, & tñ creditur instrõ eius. in aut. de hære. & Fal. §. si vero absunt. colum. 1. Creditur ergo scripto sigillato epi, licet non credatur viue voci, licet testes nõ hēant inscriptos. Alleg. rex. i. ri. 1. cum a nobis. Non obstat, quod plus creditur viue voci, quàm mortue: quia illud procedit, qñ per plures probat. de excess. præla. inter. ver. præterea. secus, quado per vnum. vt in c. cum a nobis. Item secus in facto antiquo: vt no. §. eo. tit. Vnde multum turbatur de tenentibus oppositum, quod officium tabellionis concessum forte vili personæ faciat

ipsam scripturam publicam, & nõ officium ep̄alis dignitatis: quia in sua consecratione tam solẽmner profiteretur se canones seruaturum. alleg. no. de fi. instr. ca. pen. & vt. Et idem, si sigillũ suum cõmittat alicui capellano fideli, vel alteri, qui iurat, qđ nihil sigillabit sine sui licentia speciali, vel in quibusdam leuib. gñali. Arch. tenuit. 2. q. 7. placuit. non credi literis epi, nisi hoc habeat consuetudo, vel nisi habeat subscriptione. Io. An. dicit, quod ð opi. Ho. quæ habet credi literis ep̄is indistin. ctè, sicut literis notarij, vel instrõ, facit, quia si falsè scribitur instrumentum sub nomine notarij, facile hoc poterit depræhendi per comparationem literarum. Sed si verum sigillum furti uè subtractum falsis literis apponatur, hic deficit probatio: vnde cum facile possit cancellario retinente furti sigillũ, nõ debet credi: quæ cessant in notariõ: quia est impossibile sic furti ripi actum scribendi: ideo est hic diuersitas. Per quæ vñ cū Archi. tenendum, qđ requireretur subscriptio: sed per id non est plenè prouisum: quia posset apponens sigillum subscribere testes nunc mortuos, tunc viuentes. Facit. j. ti. 1. ex tenore. nisi intelligeres subscriptione facta manu notarij, & scribentium testium. Cal. etiam illam damnat. Ad rōnes rñdet, quod non est bona comparatio tabellionis ad ep̄iscopum: quia proprium officium est tabellionis scribere instra, & non ep̄isopi: & licet aliqui authoritatem præstet, aliud est authorari, aliud facere. ff. de auth. tut. l. 1. & l. pupillus. de re. eccle. non alie. si una. est rō Inno. j. de test. cum a nobis. Non obstat. decr. pe. de purg. cano. quia illa loquitur in delegatis, de quib. j. dicam. Non obstat. decr. cum a nobis. quia loquitur de notarijs. Vel expone nisi. i. quāuis, vel loquitur in casib. specialib. de quib. j. dicam. Non obstat. decr. 2. de fi. instr. quia loquitur in literis habentibus subscriptionem. Et sic facit ð. Pro opin. quod nullo modo credat, facit. c. cum a nobis. de testibus. vbi literis non creditur, quia non sunt a testibus subscriptæ. Facit exponendo nisi, pro quāuis: alias facit ð. Ad hoc, quia non creditur iudici, nisi apparẽtib. certis indicijs. 1. 1. q. 3. quāuis. 30. q. ultima. iudicante. 7. q. 1. qualiter. in fi. Item quia non creditur tabellioni sine subscriptione testium. in auth. de fide instrum. & cau. §. 1. in auth. de hæredi. & Fal. §. sancimus. & quia non creditur viue voci epi. 6. q. 2. si tñ. & c. placuit. j. eo. quoniam. j. tit. cum a nobis. ¶ Pro declaratione huius materiæ. Primo videndum an credatur literis delegatorum, vel prælatorum. Secundo an credatur literis delegatorum. Tertio, an credatur literis arbitratorum. Quarto, an credatur literis priuatorum. ¶ Ad primum, excludẽdo casus non dubios, si literæ ordinariõrum sunt scriptæ manu notarij, & publicatæ, & authenticatæ, fides adhibetur: quia & si deficiat authoritas ordinarij, habent fidem ex officio notarij: ut dicit hic gl. ad hoc in auth. ut nulli iudi. §. si quis uero cõprehensorum. C. de dona. l. in donationibus de fide instrumento. inter dilectos. & hic casus non habet dubium. Hoc tenet Ber. Hispa. Ioan. & Cal. ¶ Secundus casus, qñ literæ sunt scriptæ manu ordinarij, uel mandato, & suo sigillo sigillatæ, & constat de consuetudine, quod habet cõsuetudo, quod talib. literis fides adhibetur: & tales literæ probant: quia sicut consuetudo. dat iurisdictionem, sic & dat authoritatem notariatus: de fi. instr. cum dilectus: & not. de fi. instr. cum P. tabellio. & l. 1. C. de emã. ci. lib. Et sufficit consuetudo loci, ubi literæ sunt conscriptæ. C. de Sum. Tri. l. cunctos populos. ¶ Tertius casus, qñ literæ sunt scriptæ manu alterius, quam notarij, vel ordinarij, vel alterius, & cessat consuetudo: & sunt scriptæ, & non sigillatæ, nec subscriptæ manu testium, & fm omnes fides non adhibetur. ¶ Quartus casus, qñ literæ sunt scriptæ sub manu ordinarij, & sunt sigillatæ, & subscriptæ manu testium. Gl. dicit hic, qđ in subsidium deficiente notario faciunt fidem. 16. q. 3. §. potest. & l. fin. C. de annal. exceptio. ad hoc c. pastoralis. §. si. de off. ordi. Tene cum Archidiacono, & Io. An. qđ istis literis plena fides adhibetur de fi. instr. c. 2. de testi. cum a nobis. & idem Calder, qđ puto in his, quæ spectant ad officium suum. Et plus vñ sentire. c. cum a nobis, quia et in non spectantib. ut in testamentis, & iudicijs, quod satis puto: quia in hoc casu priuata scriptura alterius facit fidem. vt dicam in c. 1. de fi. instr. ¶ Quintus casus, qñ literæ sunt sigillatæ sub nomine epi, & subscripti sunt testes, sed non manu testium: hic Io. An. non eligit clarè: licet Archi. dicat fidem adhibendam: quia non est plenè prouisum subtractioni sigilli, & appositioni testium mortuorum. Io. Cal. remanet in hoc, qđ fides adhibetur: licet fateatur. qđ clariorem fidem habeant subscriptæ manu testium. Alle. de fi. instr. ca. 2. pro casu. & de procur. c. 1. ¶ Sextus casus, qñ literæ sunt scriptæ sub noie epi, & subscriptæ manu testium: non tñ est ibi sigillum publicum: & talib. ð scribentem fides adhibetur. ff. de dona. nud. C. qui po. in pig. l. scripturas. cum aut. sua. & dicam de fi. instr. c. 2. ¶ Ad præiudicij autem tertij an detur fides, dicam ibi: & per Cy. C. de probatio. l. instrum. ¶ Septimus casus & dubius, quado literæ sunt scriptæ sub nomine ep̄isopi, & cum sigillo absque aliqua subscriptione testium. Hic casus est dubius, in quā-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

tum literarum sunt scripturae, & sigillo proprio sigillatae, quae non sunt subscriptae nec manu episcopi quo ad testes, nec et manu testium talibus literis, sed deatur fides: ut ff. de proc. l. si procuratorem. §. eo. tertio loco. de ap. significavit. cum simi. In quantum literae producantur ad praedictum alterius, quam scribentis, tunc advertendae sunt qualitates literarum, & et ponderanda qualitates negotiorum, & quantitas praedictorum, quae, quae patebit ex inferius distinctis, & plenissime descriptis: ex quibus, aliisque ex opinionibus concordabuntur. Quaedam sunt literae commissoriae. Quaedam sunt literae citatoriae, seu requisitoriae. Quaedam sunt literae promulgatoriae. Quaedam sunt literae testimoniales. Et harum quaedam enuntiant factum tempore literarum. Quaedam enuntiant factum de praeterito. ¶ Primus casus, quod literae sunt commissoriae, si procuratorem, dicitur de Rota, sua conclusio. 97. fidem adhibendam sigillo episcopi sine subscriptione testium, vel notarii, dum modo sigillum sit cognitum, vel probetur, si negetur. Ad hoc dicitur Host. de proc. c. 1. & cle. 1. e. ti. ubi per Io. & Gu. ad hoc. ff. de procur. si procuratorem. ubi per Butr. & alios. C. de epi. & clerici. si qua per calumniam. de cens. l. opite. de reli. do. cum dilectus. de trans. contingit. de appe. significavit. a proprio. De hoc quod no. Arch. de proc. c. 2. l. 6. & ibi Io. An. in Nouell. ¶ Secundus, quod literae sunt commissoriae iurisdictionis, & est fides adhibenda, quae Vin. de off. dele. cum in iure. ut si ordinarius suo iure, & cum suo sigillo committit causam inter aliquos, & attestatur se delegasse: illis literis fides adhibetur: quia iudicium reddit in iuramentum. ff. de ver. obl. inter stipulantem. §. 1. Idem Arch. de lris subdelegationis. ut no. Arch. de off. del. si a subdelegato. l. 6. ¶ Tertius casus, quod litterae sunt citatoriae, vel requisitoriae, seu monitoriae: adhuc litterae tamen sigillatae fides adhibetur. 65. di. non det. 7. q. 1. Pontifices. ut dicit Inn. de fi. instr. c. 1. & hic. Ad hoc de off. del. prudentiam. in prin. de resc. sciscitatus. de off. del. cum pro ca. 18. di. si episcopus. cum si. ¶ Quartus casus, quod litterae sunt promulgatoriae: ut quia dicitur in literis scriptis talem suam, talem condemnamus, talem excōicamus: vel monet, & postea subdit. Alioquin ex nunc putat ex tunc excōicamus. Dic, quod si sunt magni praedictorum, fides plena non adhibetur. Et est de mente Inn. hic, hoc maxime tenendo, quod tenent doc. j. eo. quod dicitur in actibus, magni praedictorum exigat testimonium subscriptionis. Et hoc firmat Cal. per dec. 2. de fi. instr. nam ibi cum sigillo exigitur testimonium subscriptionis. In his autem, quae sunt modici praedictorum, probantur cum sigillo. 1. 1. q. 3. cur. & hoc quo ad finem ut videtur in iudicialibus, extrajudicialibus & sacralibus licet Inn. restrinxerit vitiationem ad ecclesiastica, & extrajudicialia, non tamen dicebat probari quo ad finem vitandi in iudicialibus, unde dicit, quod si episcopus mandet per se excōicatum vitari, non parebit litteris, ut intenditur quo ad iudicialia, nisi sint manu publica praefata. Sed Host. dicit et quo ad illa litteras credendum, per hoc. ca. & s. de treu. & pa. c. 1. quia est sententia iniusta servanda est. 1. 1. q. 3. c. 1. & quod dubie excōicatoriae parendum. de cle. excō. m. illud. Per quae quidam dant, quod si excōicationis sententia opponatur in vim dilatoriae ad repellendum, tamen litteris quo ad hunc finem repellendi. Secus si opponatur in vim peremptoriae: quia tunc est magni praedictorum. Ad hoc, quod no. de proc. ex insinuatione. Vbi primo casu ardeat opponens ad probandum intra octo dies. Secundo no. de excep. pia. l. 6. ver. si quis igitur. & ibi no. in gl. 2. Io. An. hic in excōicatione indistincte velle, quod eo, quod est promulgatoria indistincte creditur. Idem Io. Cal. quod credo: quia litterae in eo, quod principaliter prestatur, non sunt magni praedictorum: quia attendit id, quod principaliter submititur litteris, non, quod in parte sequitur ex accidenti. ff. de aut. tu. l. j. ¶ Quintus casus, quod litterae sunt testimoniales attestantes factum de praeterito: ut si episcopus ad petitionem partis scribit iudici, quod talem excōicavit tali die, & attestatur factum de praeterito, quae talem diem scriptum, tunc si ordinarius attestatur de non spectantibus ad officium, vel de facto alieno, & non proprio, non adhibetur fides: quia non est persona publica in his, quod non sunt sui officii, sed privata. Ad hoc quod no. de vsuris. §. li. 6. & quod no. de puer. pu. dudum. & dixi in prima questione Gregorij. Io. si episcopus attestet inter duos praesentes illos praesentes, talibus literis sigillatis fides non adhibetur, si non hnt litterae testimonium subscriptionis: vel si hnt et, nisi ibi deficeret usus notarii. Et sic potest intelligi glo. hic. Imo et si non deficiat notarius, ut s. dixi. & est tex. de fi. instr. c. 2. de testi. cum a nobis. vel nisi aliud habeat consuetudo. de fi. instr. cum dilectus. Et hoc credo, licet dicat Inn. credi in his, quae sunt levis praedictorum, dato, quod non sint sui officii, ut si attestetur de ordinibus, de moribus, constitutione procuratoris ad impediendum, de resc. nonnulli. Na dicit, quod in his de generali consuetudine creditur. Puto tamen, quod ex talibus literis qualisqualis praesumptio sumatur. Casus de ele. cum inter. R. Per quod puto, quod si attestaret tam leue negotium, & tam antiquum, quod quaeque praesumptio esset sufficiens probatio: quia tunc litteris crederetur. Et haec vera, nisi essent plura sigilla, ut dicam. j. per iura. j. alle. Si attestantur aliquid de his, quae sunt officii scribentis, vel de facto proprio, & attestantur aliquid de se, illis creditur, nisi contra probetur. §. eo. tertio. de solu. si quorundam. 1. q. 7. quot. es. & c. saluberrimum. 27. q. 1. omnes femina. Si ad

praedictum alterius in iudicialibus, vel in iudicio gestis dubium facit. c. quoniam. & infinitae sunt operum, quarum notabiliores. §. recitavi. Dic, si iudex se constituit partem, illis fides non adhibetur, quae Gof. Hae ratio patet. ad hoc gl. de resc. statutum. lib. 6. in verbo, copia. Per quae posset dici, quod in his, quae ex officio gestae erit in iudicio, absque petitione partis, eis non deberet credi. Quod credo in quantum illa, ut pars defendat. secus si scriptura producat litigio inter alios uertente, si se in iudicio non constituit partem, sed alias attestat: tunc si ad Papae requisitionem intimat, & attestatur, creditur literis maxime si addat Papa in commissione se fide relationi habiturum de appe. intimasti. cum simi. Si autem non est ad hoc requisitus per Papam, & sunt plura sigilla, & subscriptiones, fides adhibetur. §. de dolo. cum olim. & c. veritatis. de pur. ca. cum dilectus. no. j. eo. quod dicitur falsam. de testi. a nobis. de ele. cum dilecti. de resc. olim. de accu. cum dilecti. Si est vnum sigillum tamen, in iudicialibus indistincte non creditur: ideo literis testimonialibus de excōicatione tenet Io. An. non credendum: & idem Io. Cal. licet Inn. senserit credi. de fide instr. c. 2. pp. periculum conditionis. per c. 1. q. 3. cur. Et hoc dicit verum, quod littera est pura testimonialis, quia ad petitionem partis attestatur de excōicatione. 3. q. 9. testes. Sed dicitur Inn. potest saluari, quo ad ea, in quibus exigat qualisqualis praesumptio, ut quo ad finem vitandi extrajudicialiter de ele. exc. m. illud. vel quo ad sacra, vel quo ad alia extrajudicialia. Quo autem ad iudicialia, & quo ad ea, ubi exigat plena probatio, non sufficient. Procedunt, quae dicitur Io. An. & Cal. ut talibus literis non credatur in iudicialibus, maxime in his, quae sunt grauis praedictorum: quia non plena licet qualisqualis fides adhibetur. de ele. cum inter. R. & hoc de iudicialibus. In extrajudicialibus autem, vel uoluntariis, & levis praedictorum, ut si attestatur se ordinasse, vel excōicasse, in talibus, & in his, quae expediuntur per uiam uoluntariae iurisdictionis, vel ubi agit de informatione morum clericorum, dabitur fides, quae Inn. de cle. pere. c. j. & 2. quia in talibus maxime de consuetudine creditur: licet Host. hic exigat plura sigilla: ut in c. j. de cler. pere. Io. Cal. in talibus dicit fidem adhiberi, quod sunt, & si sunt leuia: & quae dicantur leuia, relinquit arbitrio iudicantis. Dicit tamen, quod non ardebitur is, cuius sunt litterae, quia sufficientes est. quae Cald. Puro tamen, quod tales litterae probant ordinationem: & si per accidens deueniremus ad illa, quae sunt grauis praedictorum, ut quia forte praesumptio opponeretur defectus ordinis, ut a beneficio repelleretur. Sufficit. n. quod principale directo non sit in alterius praedictorum, licet occasionaliter contingat ex casu, alias euentu contingat illud esse praedictorum: arg. ff. de her. insti. l. suus quoque. & quod no. Inn. de dila. preterea. & no. de cohabi. cler. nostra. In extrajudicialibus, & quae sunt leuis praedictorum, si attestatur aliquid coram se gestum, & in his, quod sunt sui officii, Inn. de fi. instr. c. 2. ex doctrina sua sentit, quod fides adhibetur. in fi. gl. ex quo spectant ad officium suum: sed iura, quae allegat probant in his, quae sunt leuis praedictorum. Cal. concludit, quod in his, quae sunt grauis praedictorum, non creditur, nisi habeat testimonium subscriptionis. Fallit in excōicatione, ut hic, & c. cur. Item fallit, quod aliquid attestatur de se, ut dicitur est supra: vel nisi habeat consuetudo: alias dicit in talibus non credi, per decre. 2. de fide instr. quod dicit hae locum etiam in locis, ubi non est usus tabellionum: quia illa decre. 2. uoluit prouidere, ut subscriptiones testimonium adhiberentur, sicut & in notario illam exigat. Dicit tamen de Rota in his, quae expediuntur uoluntarie, & si sunt grauis praedictorum, dicuntur credi literis cum sigillo, & sine subscriptione. Per quae dicuntur sua conclusione. 22. quod si attestetur episcopus permutationem, coram se factam, suo sigillo, & literis fides adhibetur, per no. hic. & xi. q. 3. cur. quae dicit uera, dummodo non procedat, ut iudex per praedicta. & c. quoniam. & de testi. cum a nobis. Haec uera praeterquam si attestat, quod primo contulit beneficium ad praedictum apostolici expectantis: quia non creditur literis ordinarii asserentis prius se contulisse. Et hoc inducit stylus curiae per fraudes ordinariorum ad praedictum apostolicorum conferentium. de pb. dilectus. Hoc tamen casu si subscriptae essent a testibus, uel a notario: fidem dicunt adhibere, per iam dicta: ut not. sua questione. 302. Haec autem ut solo sigillo non credatur ad praedictum apostolici, in quocumque collatore, uel nuntio apostolico habente potestatem conferendi beneficia certi ualoris, eadem ratione & fortiori per hoc concludit Spe. in titulo de remissio. §. uti liter. uer. sed nunquid, quod processus alii apostolicarum scripturarum probentur per eorum sigilla. de quo per Compo. de resc. capitulum. & c. statuimus. lib. 6. Per haec tenent domini de Rota sua conclusione. 454. quod si episcopus narrat institutionem a se factam ad praesentationem talis patroni, quod confitio, quod sit patronus, praesumeretur, & probabiliter ex illis praesentatio: quia confitio de extremis, media praesumuntur. de appel. in questioni. & c. secundo requiris, quia talia spectant ad officium episcoporum, per no. hic. 2. q. j. legum. 1. 1. q. 3. cur. Per hoc uideatur, quod si attestaretur se confirmasse electionem a talibus factam,

Etiam, quod si constaret eos habere ius eligendi, quod littere probarent actum electionis: quod non puto: quia actus electionis praecedat actum confirmationis: & sic esset attestari factum de praeterito, quod secus est in actu probationis. Haec omnia vera sunt in praetatis episcopis, & s. In inferioribus autem episcopis maior est dubitatio. Inn. & Ho. concludunt idem per omnia, dummodo habeant sigillum authenticum. Quod authenticum esse dicitur, eo quod habent dignitatem fontantem in praetaturam: ut est Abbas exemptus: & idem in non exempto. Concludens idem in hunc iurisdictionem, ut in officiali episcopi. Idem Spe. in Spec. de prob. §. si. vers. 10. ¶ Sextus casus, quod littere sunt testimoniales narrantes factum de praeterito: & in istis si certitudinaliter attestentur factum de praeterito, ut quia data litterarum apparent, quod attestant factum de praeterito, ut in litteris dicitur. Talis tali die fuit ordinatus, & littere hunc diem altera die dicitur Cal. quod si littere non tangunt alterius praedictum, ut quia attestantur de ordinibus vel moribus alicuius: & probant. de cle. pere. c. 1. Vbi ergo producantur ita, quod alijs praedictum, tales littere non probant, siue attestentur de facto proprio, siue alieno. 3. q. 9. testes. in 1. gl. §. e. qm. no. de fi. instr. c. 1. vbi dicitur, quod notario attestanti aliquid de praeterito non creditur: quia non dat fidem, nisi in his, quae sunt edicta tunc confecti instrum. Ad hoc, quod no. de offi. dele. cum in iure. Hoc dicit salua consuetudine curiae quae credit pluribus sigillis. de ele. innotuit. de dolo. cum olim. & c. veritatis. de mai. & obe. cum in ecclesijs. de app. cum parati. co. ti. constitutus. & hoc maxime quod littere sunt cardinalium. Si tamen essent subscriptae, illic crederetur, in quantum dicantur credi litteris notarij sic attestanti. §. e. qm. §. ¶ Septimus casus quod littere sunt testimoniales, & dubium an factum de praeterito attestentur an de praeterito: ut quia in eis simpliciter factum enuntiat, ut quia profert de verbo de praeterito. Noueritis, quod talem ordinauimus, vel deposuimus: non potest intelligi de praeterito ante instrum., & de praeterito respectu ad futuram lectionem instrum. per alium faciendam: & sic de praeterito quo ad scripturam. Dicit Cal. quod in dubio talibus litteris fides adhibetur, prout §. dixi in attestacionibus de praeterito: quia sic in dubio debent intelligi: & quia per verba praeteriti confirmatur instrum. de eo, quod fit de praeterito: ut no. de iur. pa. qd. aut. sic no. Io. An. de ver. sign. Abba te. Licet primum videatur sentire Io. An. in litteris, de re iudic. ad p. sic. vbi dicit, quod per haec verba, Noueritis vniuersi, quod talem priuauimus: quod in dubio tales littere sunt potius attestaciones facti de praeterito, quam de praeterito. Propter quod Cal. haec ponit pro dubijs, licet plus inclinet in primum: & primum plus placet, ut probatio iuuetur: & ut res potius valeat, quam pereat. de ver. sig. Abbate. Non obstat secundo allegatum, quia ibi bene concludit, quod littere non sunt promulgatoriae: sed non concludit, quod sint testimoniales de praeterito: nam cum intimando alijs hoc faciat, pater quod non sit ad finem pro tunc promulgandi scripturam litterarum: quod in talibus exigitur, quod scriptura sit promulgatoria, non testalis. de re iud. c. si. li. 6. cum concord. ¶ Octauus casus, quod littere non sunt testimoniales firme attestantes, sed aliquid enuntiantes: & an, & quod enuntiatum verbis credatur, dixi de suc. ab inte. c. si. per Bar. in lex hac scriptura. ff. de dona. In litteris Papae recurritur ad cle. 1. de prob. Ne tamen desint verba Cal. hic, qui diffusi allegat pro & contra, remanet in hac conclusione, quod si habet consuetudo talibus enuntiatum credi, alijs in leuibus creditur, in grauib. & magni praedictum alterius, si sumus in casu vbi sufficit praesumptio qualisqualis, ut in facto antiquo, probant. ut no. gl. de cens. cum olim. de priui. si Papa. li. 6. Si sumus in causa, vbi exigitur plena probatio, in Papa debet seruari. cle. 1. de proba. & quod no. ibi gl. hic in lect. concludit, quod si enuntiat factum a se, vel coram se ab alio, creditur litteris Papae: alias no. Lapsus de Casti. in ad. ad commenta. Cal. dicit se vidisse consilium Ioh. Cal. in q. facti, in quo dicit, quod de facto ab alio, quam a Papa coram se passiuè: ut quia narrat aliquid factum coram se, quod litteris Papae non creditur: nec amplius faciunt fidem, quam coram alio iudice. Si narrat factum coram se actiuè, coram se aliquid eo in facto operante creditur: ut quia dicit renuntiationem se recepisse, uel aliud huiusmodi, per Lapum. In litteris inferiorum praetatorum dicit Cal. quod vbi distinguendum. Primo an narrent aliquid a se factum: & creditur, an aliquid coram se factum: & non creditur. Ad primum alleg. cle. 1. de proba. Ad secundum de priuilegijs si Papa. li. 6. Concludit non credi, saluis casibus, de quibus §. nisi §. loquentem, vel enuntiantem, vel §. producentem: ut l. optimam. de §. & commi. stip. vel nisi ex alio capite surgeret praesumptio pro litteris: ut quia in sententia, quae producta est authentica, enuntiantur acta: nam dato, quod non probentur ex viribus. Instrum. enuntiantis: probantur ex praesumptione surgente ex sententia, per no. de offi. deleg. cum in iure. ¶ Venio ad secundum principale, quid in litteris delegatorum. Composit. tangit de ele. c. 1. li. 6. & c. capitulum. de rescip. Guli. in Spe. de remis. §. sed vitale. vers. sed nunquid. Dic, quod litteris citatorijs, & commissorijs creditur, si constat de iurisdictione delegata. de offi. delega. cum in iure. & sufficit, quod dicitur, ut de ea constat, quod mittat copia referri: ut no. de dila. praeterea. Quaedam sunt promulgatoriae:

& dic idem, quod in ordinario, per eadem iura, dummodo habeat delegatus sigillum notum, & de iurisdictione eius constat per rescriptum publicum, aut eius transumptum authenticum, per no. de off. dele. cum in iure. de probat. qm. §. falsam. Quaedam sunt litterae consultoriae vel remissoriae, per quas negotium remittitur ad superiorem: & creditur, ut probetur remissio facta, ut sic partes ardeant ad litigandum coram superiore. de off. dele. cum olim. & de dolo. veritatis. ff. de off. praef. l. diuus. ff. de publ. l. si publicanus. in aut. ut nulli iud. §. si quis vero comprehensorum. de fidei. peruenit. de appel. intimasti. & ca. super eo. & quod ibi plenè no. Sed non ut stetur relationi actorum particulariter in iudicialibus, nisi sint plures: ut no. de pur. cano. cum dilectus. vel nisi partibus, quae referuntur, sint scripta. C. de rela. l. 1. de appel. intimasti. saluis his, quae sunt modici praedictum. Quaedam sunt litterae testimoniales: dic idem, quod in ordinario, nisi per Cal. in literis commissionis sit appositum. Et fidem adhibebimus quicquid litteris tuis duxeris nobis intimandum. Quod credo in Papa inferior. non possit dare probationem litteris non habentibus. hoc a iure, vel nisi aliquid egerit, per Cal. tanquam verus executor. Nam de his, quae extrajudicialiter fecit, creditur sigillo suo, per Cal. quia in hoc non vertitur magnum periculum. Allegat de app. cum parati. Nam partes potest persequi sua iustitiam coram superiore. & sic dicit, quod seruat curia. Et fuerunt verba Spe. in d. ver. sed nunquid. in §. vitale. de remis. & C. post. de ele. c. 1. li. 6. quae verba ad litteram recitat Pau. §. e. tertio loco. ¶ Ad tertium an credatur litteris arbitratorum. Io. An. dicit, quod quod ad casum nostrum planum, quod non, cum arbiter voluntarie aditus ex compromissoria potestate non possit excusare: ut no. de off. ord. c. pen. Idem quo ad alios casus, per l. ne in arbitris. C. de arbit. Nec mirum quare et infamis possit esse arbiter. ff. de arb. l. Pedius. 2. q. 7. §. tria. ver. cognitores. cuius dicto vel sigillo credi foret absurdum. de testib. testimonium. & c. licet. Non obstat de testi. praeterea, quia ibi factum narratur. Et per hoc dicimus, quod arbiter publica persona non potest stipulari, vel quaerere stipulando: quia publica persona non censetur. no. Gu. de Cu. ff. de arb. si arbiter. qd. nota. ¶ Ad quartum quid de litteris priuatorum: dic de hoc vtrudicam de fi. instr. c. 2. ¶ Venio ad secundam partem huius c. in qua tangitur vnus effectus excusacionis: & est aduertendum. Materiam hanc persequor per casus. ¶ Primus, quod quis est excusatus tunc mandati, & susceptionis mandati: & antequam haec & alia persequar, est videndum primo an excusacio procuratoris, vbi inficit mandatum, inficiat ipso iure, an ita demum si opponatur: quia si inficit ipso iure, habilitas superueniens non validat, per regulam, non firmat. de regu. iuris. li. 6. ann. hic vbi velle, quod exceptio sit necessaria: dicit enim hic procuratorem non admissum, quia poterat per exceptionem elidi procuratio. Equiparat etiam ipsum procuratorem excommunicatum constitutum excusato: quo casu dicit, quod antequam probetur excusacio constitutus, valet quicquid agit procurator: quia valeret, quod ipse excusatus fecisset. decre. pia. de exce. li. 6. Extra iudicium uero non plus tenet, quod fit per excusacionem ante probationem exceptionis, quam post remittens de proc. c. vi. de dolo. ueritatis. Gu. in Spe. de proc. in prin. In occulte excusato post probationem vbi fatetur, quod teneat processus: sed in excusato tunc constitutionis non. Cal. dicit, quod si procurator est excusatus occulte, & est constitutus ab ignorante ipsum excusatum, valent gesta per eum, nisi opponat, per publicitatem officij. ff. de off. praef. l. Barba. 8. q. 4. nonne. l. 1. C. de testa. C. de sen. l. si arbiter. Si est excusatus publice, uel constitutus hoc scit, non valent ipso iure a ciuili procuratore gesta: & sic uera est opi. Gul. Haec doctrina Gul. non est tuta: quia officium procuratoris non est publicum, sed priuatum. Io. non det esse differentiam inter publicum, & occultum: de dolo. ueritatis. de ele. nihil. Per quae puto indistinctè non ualere constitutionem, quod est excusatus tunc mandati, & susceptionis mandati. Non obstat Inn. quod debeant ualere gesta: quia ualent a constituyente: quia uitium constituentis non est in radice, cum habilitatem habuerit, & potestatem agendi ante excusacionem superuenientem. Ideo dato habitu agendi, inabilitas superueniens non impedit ualiditatem gesti, nisi opponatur. Sed potest procuratoris principium capit tunc mandati, & susceptionis mandati: uerum ergo est in radice, ex quo illo tunc se reperit excusatum. Ad hoc de rescip. c. 1. li. 6. Concluditur ergo, quod gesta non tenent superueniente absolute: & hoc, quia procuratorum fuit nullum a principio: non ualidatur ergo ex post facto. Et hoc tenet Pe. & Abb. Non obstat ex quo durat uoluntas constitutus, saltem ut ex parte superuenientis habilitatis ualidetur, de procur. licet. li. 6. quasi sit noue susceptionis: quia ex quo mandatum ab initio fuit nullum, & nullam recipit pendentiā, nisi aliter constet de uoluntate, non ualet procuratorum, saluo nisi probaretur, quod dominus sciuit nunc eum absolutum, & sciuit eum agere, & non contradixit, sed expressè consenserit: quia tunc per patientiam, & consensum, & principium mandati, licet nulli, uideretur

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

videretur mandare: & a tempore scientiæ valerent gesta, vt pu-
to, licet Io. An. teneat indistinctè non valere de quo no. Inn. de
rescr. ex parte decani. & de offic. deleg. cum in iure. & de proc.
qui ad agendum. lib. 6. per Arch. aliàs stante ignorantia viden-
tur nisi ex primo consensu: & sic non valeret, quod agitur arg.
j. de coniu. seruo. c. i. & quod ibi no. & de spon. veniens. in c. li-
cet. mandatum non est nullum, sed in suspensò ad voluntatè
suscipientis: ergo validatur eo suscipiente. de elect. quod sic.
Non obstat. l. obseruare. ff. de offi. proco. quia ibi in agente, &
patiente secundum tempus principij non deficiebat potestas
& capacitas in habitu, licet in agente deficeret exercitiu: quia
nondum erat ingressus prouinciam, pro tanto imprimatur ha-
bitus potestatis, cessante impedimento remanet exercitiu.
Hoc autem ex incapacitate tempore principij actus erat ipso
iure nullus: ergo ex post facto nõ validatur. C. de cura. fu. l. pe.
de rescript. pastoralis. in fi. ¶ Secundus casus, quando datur in-
habilitas secundum tempus susceptionis mandati: & secundum
illud tempus excommunicatus est absolutus tempore suscep-
tit. Dicit hic Io. Cal. quod idem vt nõ valeat procuratorium
quia attendimus initium. de ele. dudum. & in regula, non fir-
matur. Contrarium est litera hæc, quæ ponderat inhabilitatè
secundum tempus susceptionis mandati, ibi cum officiu pro-
curatoris assumpserit. Secundo, quia ad ponderandum validi-
tatem actus respectu capacitatis vel incapacitatis personæ at-
tenditur capacitas secundum tempus, quo actus applicatur ad
personam: & hoc est tempus susceptionis mandati. de præben.
ei. c. i. lib. 6. Ad hoc, quia voluntas mandantis non est momē-
tanea, sed suspensã vsque quo ille suscipere voluerit: vt in d. c.
licet. Suscipiendo ergo secundum tempus habilitatis videtur,
quod debeat valere procuratorium. Tene primum: quia man-
datum habet fundamentum in mandante, & suscipiente: &
ex quo incapacitas fuit secundum tempus mandati, respectu
mandantis fuit nullum: quia illo tempore defertur. Non est er-
go in suspensò: & sic non validatur ex post facto. in c. licet. vi-
dum erat, & sic poterat stare in suspensò. Ad hoc de rescr. si eo
tempore. lib. 6. nisi vterq; certificatus fuerit, & postea illo sciē-
te suscepit: quia ex nouo complacentia validatur. ff. de verbo.
oblig. l. i. §. si stipulanti. ¶ Tertius casus, quando secundum tē-
pus mandati erat habilis, secundum tempus susceptionis mā-
dati erat excommunicatus. Dicendum, quod mandatum ex
parte mandantis fuit in suspensò, acceptatio mandati fuit nul-
la, vt hic est casus. ideo non valet, quod egit durante, vel finita
excommunicatione, nisi dominus certificatus sit de excō-
municatiōe, & absolutione: quia ab illo tempore, quo fuit abso-
lutus, gesta valerent ex nouo tacito consensu, non ex antiquo.
¶ Quartus casus, quando fuit capax tempore mandati, & susce-
ptionis mandati, ex post facto superuenit inhabilitas, quia fuit
excommunicatus: dicit Ioan. And. procuratorium valere. Sed
quandiu est excommunicatus, non proceditur cum illo: pro-
cessus tamen, vt puto, valeret, si non opponeretur: quia hoc ha-
bet fundamentum in potestatis, licet careat exercitio, per capit.
pia. de exceptio. libro sexto. Superueniente autem capacitate,
quia absolutus est, dicit Ioan. And. quod uterque primo pro-
curatorio. Allegat decreta. pia. de exceptio. libro sexto. Nam pro-
pter communionis periculum, non propter vitium procura-
torij repellitur: & poterit opponi exceptio, etiam post litē con-
testatam: ut nota. de procurato. in nostra. super glo. quando di-
catur: secundum Ioan. And. Quasi dicat, Hæc est exceptio. Tu
non potes esse procurator, nec pro te, nec pro alio: & sic super
litis contestatione non tollitur vitium. Item quia causa op-
ponendi est successiua, scilicet communionis periculum. de
except. capit. penult. ut notat Butri. C. de adulte. adulteram. &
nota. Compottella. de rescrip. dilectus filius I. Saracenus. Hæc
omnia procedunt, quando interuenit ut procurator ex parte
actoris. An autem ex parte rei possit esse procurator excō-
municatus, uidetur, quod sic, per cle. si religiosus. de procurato. in
clemen. Dicit Ioan. And. quod libenter uidisset integram
huius decreti. quæ forte eum extraxisset de hoc dubio. Tene
quod non potest: quia necessarius reus potest esse in iudicio,
quia est ad eius incommodum: uoluntarius non, vt est pro-
curator: quia hoc esset eius commodum. Sed est dubium an pro-
curator excommunicatus, licet agere non possit, an possit sub-
stituere, si habet mandatum ad substituendum. Videtur, quod
sic: quia hic est casus, qui potest per alium exerceri: & uidetur
constitutus procurator a primo constituyente. ff. quod cuiusq;
uni. no. l. item eorum. §. primo. In contrarium dicta clemen.
si religiosus. de procurato. Dicit Ioan. And. quod si opinio
Innocent. esset uera, quod ualere constitutio, licet esset excep-
tio elidibilis, quod substituere possit antequam excipiat, vt
per scripta in dicta decreta. si religiosus. & per decreta. i. uex.
de officio delegati. libro sexto. Item & tenendo aliam opinio,
si fuisset excommunicatus post assumptionem, & substituisset
tempore excommunicationis, adhuc ualet substitutio, alias

non ualere substitutio, ex quo mandatum non est nullum.
Hæc uera dicit Calder. quando in substitutione procurato. in-
teruenit procurator ut constituens. Si autem interuenit ut de-
clarans, dicit quod indistinctè ualet substitutio. Nam si dicat.
Constituo te procuratorem, & do tibi mandatum ad substi-
tuendum, procedit quod est dictum. Si dicat, Constituo il-
lum procuratorem, quem declaraueris: ualet declaratio fa-
cta per excommunicatum: quia ille tunc non suscipit ius a sub-
stituente. sed à primo: & substitutio nõ transiit per incapacem,
sed ipse operatur ut pica. secundum Calde. ad hoc. l. cum pa-
rer. §. hæreditatem. ff. de lega. 2. Puto quod ualet substitutio:
quia hæc sunt distincta, Dare mandatum ad agendum, & da-
re mādatum ad substituendum: & unum potest esse sine alio:
& dare mandatum ad substituendum alium & substituere expedi-
dit per uiam contractus. & secundum opinio. quam teneo.
de dolo & contum. veritatis, excommunicatus non est inhabi-
lis ad contrahendum. potest ergo substituere. non enim actus
substituentis aut substituti: aut uterque potest dici iudicialis.
Igitur eius est capax excommunicatus. ¶ Ad cle. si religiosus.
respon. quod ibi monachus erat inhabilis ad utrunque, & ad
actum substituendi, & ad actum agendi, cum debeat intende-
re cōtemplationi. ¶ An autem excommunicatus constituat
procuratorem ad negotia, uel iudicia: uide de dolo, & contu-
ma. veritatis. post princip. magnæ gloss. De procuratore, qui
appellauit, an possit postea excommunicatus ptosequi, uide
de exceptio. significauerunt. in glossa, nota quod capitulum.
¶ An autem in causa communi cum reo, & procuratore pos-
sit procurator esse excommunicatus, tangit hic Ioan. Andr.
qui dicit se libenter uoluisse uidere decisam, quæ forte istum
casum decidit. Videtur quod sic, per clemen. si religiosus. de
procurator. in clemen. Puto quod non possit: quia consor-
tium litis non supplet inhabilitatem personæ quo ad excō-
municationem, cum hic nulla substitutio agendi pro cō-
sorte, uel defendendi, saluo nisi causa esset indiuidua: quia
tunc ex persona sua possit defendere consortium absque alio
mandato. l. prima. §. ex his. ff. de uerborum obligationibus.
licet fecus inhabilitate religiosi: quia ex quo pro se habeat ef-
se, potest esse pro consorte: cum per hoc non in plus soluatur
contemplatio. Et hæc sufficiant ad præsens. Anto-
nius de Butrio.

S V M M A R I V M.

- 1 Probatio dubia probantem non releuat.
- 2 Institutio in quo differat à substitutione.
- 3 Substitutio compendiosa quibus uerbis fiat.
Verbum Deuoluitur, est directum, licet non mere.
- 4 Libellus in petitione hæreditatis qualiter formetur. 7.
- 5 Substitutio trahitur ad legitimam institui decedentis in pupillari
etate.
- 6 Iniuriam non parit molestatio iudicialis, nisi sit iniusta, uel extraiudi-
cialis.
- 7 Hæreditatem alicuius prætendenti, quæ remedia competant.
- 8 In possessione nancienda rei beneficiæ, quæ iura competant.
- 9 Substitutio, si decesserit sine liberis institutus, quid operetur.
- 10 Substitutio, si decesserit sine liberis: quando effectum sortitur.
- 11 Institutus an excludatur per extraneum hæredem institutum ab insti-
tuto granato si decesserit sine hærede. nu. seq.
- 12 Emphyteusis stipulata pro se & suis hæredibus, an transeat ad hæredes
extraneos.
- 13 Substitutio quando euanescat.
- 14 Institutus grauatus de restituenda hæreditate post mortem si decesserit
absq; liberis, quæ uideatur posse alienare.
- 15 Substitutus quando non excludatur, ubi institutus est pure grauatus de
hæreditate restituenda.
- 16 Religionis ingressu ut bona ingredientis in monasterium transferuntur, ita
& oblatione.
- 17 Libelli directo contrarij quomodo admittuntur super eodem iure.
- 18 Substitutus sicut excluditur ingressu monasterij, ita & oblatione.
- 19 Agi quando possit super eo, quod quis possidet.
- 20 Possidenti non datur actio ad consequendum, sed ad manutenendum.
- 21 Religionis ingressu quæ bona transferantur in monasterium.
- 22 Usufructuarius an possit transferre usufructum in monasterium religio-
nis ingressu.
- 23 Alienari prohibita an transeant in monasterium, religionis ingressu.
- 24 Religionem mendicantium ingrediens, quæ bona transferat in dictam reli-
gionem.
- 25 Substitutus quomodo excludatur instituto filio ingrediente religionem.
31.
- 26 Substitutus excluditur per religionis ingressum, ubi quis est institutus, si
nupserit.
Legatis mille filia si nupserit, & si monasterium ingrediatur legatum tā-
tum viginti, qualiter intelligatur.
- 28 Monasterium quo iure nanciatur bona ingressi.
- 29 Legitima an possint priuari parentes a filio ingrediente monasterium.
Religionem

- 30 Religionem ingressi bona qua actione querantur.
 31 Testamentum factum an rumpatur religionis ingressu.
 32 Religionem si ingrediatur testator, an hæres statim capiat possessionem verum hereditariam.
 34 Testamentum an possit reuocare testator post ingressum religionis.
 35 Testamentum si fecerit religio ante ingressum cum septem testibus, coram quos possit ipsum reuocare.
 36 Testari, an quis possit post ingressum religionis.
 37 Substitutus an excludatur, ubi institutus contulit omnia sua bona monasterio sine se.
 38 Religionis ingressus nullus vitatur, & vitiat ipsum bonorum collationem. num. 42.
 39 Religionis ingressum non vitiat feruor infirmitatis. nu. 43.
 40 Religionis ingressum non impedit omnis minor etas.
 41 Ad religionem obligat ingressus, quanquam post oblationem fuerit reuocatus post tempus modicum.
 42 Religionis ingressu vitato, quando non videatur vitata bonorum collatio.
 43 Infirmitas corporis includens infirmitatem mentis vitiat factum tempore infirmitatis.
 44 Religionis ingressus si pendente tempore probationis moriatur, an eius bona remaneant penes monasterium.
 45 Practica vtpendi probationem facti nullitatis in actu iterabili que sit.
 46 Multiplicatio actuum non presumitur, nisi probetur.
 47 Potum confirmatur iuramento.
 48 Probatio nullitatis actus vitatur, probata multitudine actus.
 49 Presumi non debet hodie, quod olim fuit, in his, quæ temporis cursu mutantur.
 50 Ad probandum humilitatem personæ ex tempore, vel etate non adstringitur fundans intentionem super validitate actus.
 51 Probatio in duobus verificabilis vt necessario concludens alterum, cum sit æquiuoca, non releuat probantem.
 52 Probatio dubia non declaratur ex natura subiectæ rei.
 53 Donatio de iure civili inuolida iuramento firmatur.
 54 Alienare minor non potest absq; decreto.
 55 Minor, prodigus, vel furiosus, qui habent curatores, an possint ingrediendo religionem bona sua transferre absq; autoritate curatorum.
 56 Religionem ingrediendo, an filius, possit transferre bona sua castrensia, vel quasi, profectitia, aut aduentitia.
 57 Filius, ingrediendo religionem, an transferat libros sibi datos.
 58 Religionem ingrediens minor an restituatur aduersus ingressum.
 59 Testis verba dubia licet interpretentur contra producentem, tamen iudex ex officio potest e ipsum repetere ad interpretationem illorum.
 60 Substitutio quando euascat religionis ingressu.
 61 Substitutio, quando expiret.
 62 Institutus per testatorem, si ipse testator sine liberis decesserit intelligitur de veris.
 63 Substitutio si est facta de aliquo sub conditione, si non ingrediatur monasterium: si ingrediatur, an euascat.
 64 Religionem ingressi bona an transferantur ad locum, ubi professus est, ex quo non profuerit in loco, in quo habitum religionis suscepit.
 65 Monachus si sit ad nutum reuocabilis, & prior monasterij sit manualis, an quesita monacho acquirantur prioratui, an vero superiori monasterio.
 66 Oblatorum bona, an acquirantur monasterio, vel ecclesiæ, cui se offerunt.

C A P. VIII.

- I**n presentia. ¶ Dubia probatio non releuat probantem. Et sunt duæ partes. In prima, processus narratio. In secunda, ibi: dilectus, auditoris diffinitio. In tertia, ibi: nos igitur, diffinitionis confirmatio. Prima subdividitur: quia in prima ponitur actoris petitio. In secunda ibi: verum, reorum responsio, & reconuentio. In tertia ibi: ad hæc, actoris replicatio. ¶ No. primo, qd in testamentis dantur duo gradus institutorum & substitutorum. Institutio est caput testamenti: substitutio est secunda institutio. Insti. de lega. §. ante hæredis. ff. de vulga. & pup. l. qui ex liberis. ¶ No. secundo vnam practicam substitutionis cõpendiosæ. Si decesserit sine liberis, bona deuoluantur ad tales. Et puro, qd hoc verbu sit directum. licet non mere directum. Ad quod no. de testa. si pater. l. 6. & in l. centurio. ff. de vul. & pup. ¶ No. tertio practicã libelli in vtili petitione hæreditatis. Et no. qd procedit libellus vti, Pero bona restitui, que detinet talis. Habemus notabilia vsq; ad ver. veru. Expediam decre. per partes. & primo petitionem monasterij. ¶ Opp. quod altero respectu male petebant isti patui, fãtem respectu debiti iuris naturæ, in qua testator post pubertatem grauare non poterat. de testa. Raynaldus. Dnt aliqui, qd hi patui intentabant petitionem hæreditatis tã super bonis, patris, quam filij: quia intendebant eum decessisse in pupillari etate: quo casu substitutio trahit et ad legitimã: ut l. ex tribus. C. de inoffi. testa. Vel agebant ex testamento: ut d. c. Raynutius. de quo dic ut ibi. Vel dic, qd prætendebant se hæredes ab intestato, etiam filij, qui mortuus erat sine liberis: ipsi

erant proximiores, nec aliquis erat ingressus, imo nullus, secū dum eos. ¶ Opp. qd molestatio hæc non pariat interdictum. §. de elect. cum ecclesia. Sol. hic loquitur de molestatione extra iudiciali, & quæ est facti: nam molestatio iudicialis nõ parit interdictum: quia non facit iniuriam, & c. j. e. ca. ad fi. Tu dic, qd imo causat, si molestatio est iudicialis, & iniusta, ut dicit text. de resti. spol. audita. dic. vt ibi. & ad hoc de offi. ord. concuquerent. ¶ Opp. qd non debeat admitti libellus, non specificatis reb. de libel. obla. c. 2. Sol. hic in vniuersalibus, ibi in singularibus. Duas gl. ponit hic Innoc. multum longas, & inordinatè: quas prosequar per duos articulos. Primus est de modis, & iuribus competentibus hæredibus, uel se prætendentibus hæredes in nanciscenda hæreditarium rerum possessione: & per hoc incidenter videbitur, quid in prætendentibus se beneficiatos. ¶ Secundus, quomodo, & quo iure monasterium nanciscatur bona ingressi. ¶ Venio ad primum. Dicit, quod ubi non est cõtentio inter plures, exigitur primo, quod hæres adeat hæreditatem: & ex hoc solo, licet regulariter nanciscatur proprietatem, non propter hoc nanciscitur possessionem. ff. de acquire. pos. l. cum hæredes. quia nihil commune habet proprietatis cū possessione: ut l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acqu. pos. de concess. præben. cum nostris. secundum Inn. nisi forte in ecclesia speciale dicatur. ar. C. de sacrosan. eccle. l. fi. & no. de cõsue. c. 2. secundum Hostien. Sed hoc nõ est uerum quo ad possessionem, ut dixi in dicto cap. 2. & plenius de resti. spoli. cum uenissent. Dic, ut ibi. Et est apertum, quod non transfertur, in ea. pastoralis. de priuil. Quandoq; est contentio inter duos: & hic prosequor aliquos casus. Primus, quando contenditur super actu adeundæ hæreditatis: & hic vnus non impedit alium. Vnde si adijsti hæreditatem in parte, uel in totum, non impedior, quin adire valeam in parte, uel in totum, etiam si multo tempore primus se gesserit pro hærede: nam sola uoluntate fit hæc aditio. ff. de acquiren. hæredi. l. pro hærede. Secundus casus, quando occurrunt duo, quorum unus est hæres, alter non, & vterq; præten dit se hæredem: vnus occupat, qui non est hæres: quæ remedia competant uero hæredi? Dicit Innoc. quod potest intentare interdictum adipiscendæ. j. quorum bono. ff. quorum bono. per totum. secundo edictum diui Adriani. C. de edic. diui Adrian. tollen. l. fin. Tertio actionem in factum, ad similitudinem expilate hæreditatis. ff. de crimine expi. hære. per totum. Quarto, vt quidam dicunt, agi potest conditione ne ex illa. l. conquirebatur. C. unde vi. Ad proprietatem autem recuperandam, seu possessionem petitorio, agitur petitione hereditatis. ff. de peti. heredita. l. regulariter. Tertius est casus, quando duo occurrunt prætendentes se hæredes: alter præten dit alium non possidere: & alter ipsorum tantum præten dit se possidere: si non est timor armorum, permittit utrunque ad occupandam possessionem, quam ex hoc dicunt uacantè: & qui præuenit, defenditur in ea, donec alter probet. Si vero timeatur ne ad arma ueniant, potest superior ex officio inhibere, ne alter ipsorum, uel uterq; etiam priuatim, audeat ingredi possessionem. ff. de vsufr. l. si cuius. §. si inter duos. allega. l. & incipit, equissimum, & examinabit iudex hoc casu uter eorum possideat: & incumbit onus probandi illi, qui dicit se possidere: nam si vterq; utriusq; probationes recipiuntur: & qui melius probaret, & c. j. cap. seq. Contingit enim interdum, qd duo, qui prætendunt se possidere, se inuicem turbant, & neuter uult agere, seu libellum dare contra alium: de quo in Spe. de peti. & possi. §. 1. uerfic. penul. de libel. concep. §. nunc dicendū. uersiculo. 2. ¶ Quartus casus, quando neuter dicit se possidere, & uterque cum armis festinat ad possessionem accipere: tunc similiter, secundum Innocen. debet iudex utrunq; compescere, ne possessionem intret: in quo casu res hereditariæ a nemine possideat, & fructus earum tenebuntur, & cõseruabuntur a uoluntate iudicis, sicut hæreditas iacens, & fructus hereditatis iacētis: & erit hic vnus casus, in quo per iudicem potest fieri sequestratio. De alijs dic, vt de sequestra. possessio. c. 2. Hæc uera secundum Innocen. quando timeatur, ne partes simul occurrat: si enim certum est, quod vnus potest alium præuenire, nõquã est impediendum possessionem ingredi: sed vnus postea ueniens est prohibendus a molestatione prius ingressi, ut hic: facta autem prohibitione, nec publicè, nec priuatim, licet alicui eorum accipere possessionem, donec aliud iudici per iudicem diffinitum. ¶ Modus autem procedendi iudicis erit, quia iudex, qui prohibuit ingressum possessionis, ex officio suo cognoscat quis possideat, qn uterq; dicit se possidere, & de plano, & sine libello: arg. ff. de libe. cau. l. vt liberis. §. fi. Em quosdam. Alij dicunt, qd ordinariè tantum audiendæ sint partes super interdico. ff. uti possi. l. 1. Huius autem interdicti utraque est bona practica, vt puto, sed prima lenior. In secunda autem agent qn contendunt se possidere vt possideris: quando non contēdunt se possidere, sed uolunt amplecti, nõ uideo melius remediū primo, uel quod petant se immitti ex edicto, uel qd detur sibi

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

sibi licentia possessione ingredi: & examinabit cuiusque ius sum mariæ. ¶ Quintus casus est, quoniam neuter possidet, & neuter adijt, & uterque vult primo adire, debet iudex cognoscere, & examinare, in inspecto testamento, cuius potiora sunt iura. C. de edic. di. Adr. toll. l. r. secundum Inn. dic. ut plenè, nota. de verbo. signifi. dilecto. secundum Inn. Ex his apparet Inn. velle quod cum prohibito facienda sit demum, quando neuter preterdit se possidere vel alter. Quod si uterque contendat se possidere, non sunt prohibendi uti sua possessione lite pendente. Sed de hoc dic. ut dicam. j. licet causam. & per Bar. ff. uti possi. si duo, & not. in l. r. C. vi. possi. per Cyn. ¶ Ex his deciditur quid in prebenda, an illa vacante si vnus, vel uterque pretendat se ius habere in illa, an liceat propria autoritate occupare. Dicit hic Innocentius. quod non est sic in hoc iure speciali: & hoc ideo, quia licet ius prebende vacet, non vacant tamen possessiones, & res prebende: nec vacant illius iura: quia possidentur ab ecclesia, cuius prebende sunt, etiam dum viuunt prebendarij: nam & ibi nomine ecclesie possident: ut supra c. ex literis. & quod ibi nota secundum Inno. Idem secundum Host. est videre in episcopatu, & alijs dignitatibus, quarum dignitatum nomine conuenitur hi, qui eas possident, non nomine proprio, sed nomine ecclesie. quia nec proprie eorum sunt, sed ecclesie: ut patet in eo, quod no. de recti. spo. literis. & c. cum super. & de dila. litere. Et etiam ecclesia Romana, si nullus alius possidet, intelligitur possidere. g. q. 3. cuncta. & c. per principalem. Vnde negligentibus his, ad quos pertinet ex officio prouidet. de insti. cu. venissent: & nil mirum, quia & a Romana ecclesia omnis ecclesia suum recipit firmamentum. 62. di. c. r. secundum Host. Assignat Inn. primi dicti causam quare non licet occupare possessiones dignitatum spiritualium etiam vacantes: quia nemo debet se ingerere in patrimonio crucifixi, nisi sit vocatus a Deo tanquam Aaron. de elec. qualiter. de prebend. cum iam dudum. Terrio, quia quodcumque canonicè sunt uocati, tamen non licet eis possessionem apprehendere, uel administrare, absque autoritate illius, ad quem spectat, siue per confirmationem, siue per institutionem. de elec. cum in cunctis. c. nosse. & c. transmissam. & c. qualiter. de cle. peregr. c. si. de insti. c. 3. de preben. cum. quilibet. 6. ¶ In Inno. hęc uera, quoniam nunquam habuit possessionem. Si autem habuit, & postea cecidit a possessione, quid iuris: vide per Inn. plenè in c. ex parte. de arbi. ubi plura bona dicit. ¶ Ad gloss. querit, an facta substitutione, si decesserit sine liberis: nales excludantur substitutum. Gl. dicit, quod sic. ff. ad Trebel. l. ex facto. §. si quis. ff. de leg. l. cum pater. §. nolo. Nunquid autem si data est emphyteusis alicui pro se & filijs, an filij naturales succedant in emphyteusi. Io. And. remittit ad Spec. de loca. §. nunc aliqua. uer. 67. ubi dicit, quod in matre conducente includuntur etiam uulgo cepti. In patre autem conducente dicit in spici debere causam concessionis. ¶ Quæro quid si is, cui est facta substitutio, si decesserit sine liberis, habuerit liberos, & illi sint mortui ante mortem eius, cui est facta substitutio, an expiret substitutio. Dicit gloss. quod non: quia sufficit, quod non habuit liberos tpe mortis. ff. ad Trebel. ex facto. §. pe. ¶ Quid si dixit, si filius meus decesserit sine heredibus: an si decedat sine filijs, & habeat heredem extraneum, an excludatur substitutus. Gl. dicit, quod non excluditur: quia illa uerba, sine heredibus: intelliguntur, id est sine filijs. ff. ad Trebel. l. ex facto. §. ulti. Per quæ dicit ibi gl. quod si concedo feudum, uel precarium tibi, & heredibus tuis: quod intelligitur, id est, filijs. Nihil ibi dicit de emphyteusi, sed de feudo. Bart. in l. Gallus. §. etiam de libe. & posth. dicit aduertendum, quod quæque uerbum suis hæredibus, refertur in tempus uitæ eius, cuius hæredes appellantur: & intelligitur de heredibus, id est, filijs: quia hereditas non est truentis. l. prima. §. r. ff. de uulg. & pupi. & sic debet intelligi dictus. §. etiam. Quandoque refertur ad tempus post mortem: & tunc si profertur in re de sui natura non transmissibili ad hæredes, uerbum suis hæredibus, non intelligitur de extraneis, sed restringitur ad filios. de suc. seu. cap. primo. in 10. coll. & nota. in l. ex facto. §. fina. ff. ad Trebel. & per Dy. in l. in conuentionalibus. ff. de uerbo. oblig. Licet aliter dicant Petr. & Iac. de Rau. ut no. Cyn. in l. liberti. C. de ope. libe. Si uerba referuntur ad re sui natura transmissibilem ad hæredes extraneos, si uerba exprimiuntur a recipiente, intelliguntur de extraneis. l. stipulatio ista. §. si quis. ff. de uerbo. oblig. ff. de proba. l. pactum. Si profertur a concedente, ut attestante, dicit quod adhuc transit ad extraneos. l. in annabus. C. de legatis. & l. sciendum. de uerb. signifi. nisi aliqua iniquitas resultaret, & contra mentem testatoris, secundum Bar. ut d. l. ex facto. §. fina. ¶ In emphyteusi ergo, quæ non transit ad extraneos, intelligeretur de heredibus, id est, filijs. In emphyteusi, quæ transit ad extraneos: quod quando sit dicam, infra appellatione hæredum comprehenderentur extranei. Sic puto: licet Specul. indistinctè dicat in Specu. de loca. §. nunc aliqua. uerficu. 13. quod in ecclesia non transeat ad extraneos, quando dixit heredibus suis, sed

ad suos. In priuatis, & ciuitate, quæ loco priuati hæ, dicit, quod transit ad extraneos. Et ad. §. si. respondit, quod loquitur in ultimis uoluntatibus. Non obstat. aut. de non. ali. aut. permu. §. licentia. per quæ quidam dicit correctum aut. de ali. & emph. §. emph. quia licet sit correctum quo ad tempus, & numerum successorum, non tamen quo ad qualitatem eorum, sicut Ioan. An. Idem no. in addi. Spe. super dicto ver. Et hanc differentiam inter emphyteusim priuati, & ecclesie fecit gl. in l. etiam. ff. so. matr. Gl. in aut. de non. alie. aut. permu. tenet, quod hodie possit fieri concessio, et in extraneis, & in perpetuum. & sic transit ad extraneos. Idem gl. in auth. si. quas ruinas. C. de sacrosan. eccle. Cy. in auth. si. quas. dicit, quod in reb. ruinosis permittitur perpetuo. In reb. non ruinosis in ecclesia Constantinopolitana permittitur usque ad tertiam generationem. In alijs perpetuo: ut in §. licentia. Credo, quod si concessio in emphyteusim fiat perpetuo ex causa necessitatis, vel utilitatis, ut quia res est ruinosa, uel modici redditus, quod illa permittitur in perpetuum: ut in au. si quas ruinas, quia si tunc permittitur alienatio dominij dicitur, fortius & utilis. Ad quod de re. ec. non. alien. ad aures. & in aut. hoc ius. uer. perpetua quoque. 10. q. 2. si fiat sine causa: ut quoniam ecclesia consuevit concedere in emphyteusim puto, quod cessante consuetudine possit concedi perpetuo quo ad descendentes, sed non quo ad extraneos: ut dixit Io. And. Si tamen concessio fiat simpliciter, non intelligam nisi usque ad tertiam generationem: ut in §. emphyteusim. Hæc uera, nisi consuetudo ecclesie habeat ut locet in perpetuum, et quo ad extraneos. Ideo causa subsistente, puto, quod uerba intelligerentur ut sonant, ut etiam extraneos comprehenderet: maxime si est dictum, pro heredibus, & successoribus, uel habentibus causam, &c. ¶ Ad ueritatem tamen quod necessitatem intelligo, quoniam eger ecclesia propter debita, uel aliter utilitatem, quando res est modici redditus: Si enim habeat redditus particulatim locando, nec alias res esset ruinosa, uel sterilis, licet parum plus haberet concedendo in emphyteusim, quam locando particulatim, non puto, quod hæc utilitas faceret emphyteusim perpetuam in ecclesia: quia tantum est preiudicium alienationis uilis dominij, quod parum æstimabitur utilitatis illud, quod ulterius est adiectum. Ideo iura poterat sterilitatem rei, aut magnam utilitatem reddendum. Plus dicit Spec. quod etiam in priuato transiret ad legatarios: quia hæredum appellatione comprehenduntur. ff. de uisus. ad r. pus. ff. de uerborum signifi. l. hæredum appellatione. & l. hæredum appellatio. C. locat. l. uiam. & in l. in conuentionalibus. Istud uerum est, ut dicit ibi Barto. quando emphyteusis potest legari: alias si non posset legari, contractus non intelligeretur in dubio de legatarijs. Quod quando sit, ibi no. Bart. & dicam. j. de loca. portit. Sed si concedatur in emphyteusim pro se, & pro filijs suis, & nepotibus masculis, an transeat ad filium ex filia: dicit, quod non transit: quia appellatione filij, & nepotis in dubio intelligitur de suis. Insti. de patria potestate. in fin. de hære. qua. & disse. §. sui. ad hoc. ff. de iure immu. l. 1. & de cond. infer. l. 1. ¶ Quæro, si sit facta substitutio, si decesserit sine liberis, & decesserit cum nepote ex filio, an euanescat substitutio. Dic, quod sic. C. de cond. infer. l. 1. & de insti. & substi. sub con. di. fac. l. generaliter. non est sic in nepote ex filio. ¶ Quæro, an grauat de restituenda hereditate post mortem, si decesserit sine liberis, possit aliquid alienare. Gl. dicit, quod si est rogatus restituere hereditatem, non potest alienare, nisi ad mensuras quartæ Trebellianicæ: & si est filius, ad quartam legitimæ & Trebellianicæ quam detrahere potest de testa. Raynu. c. Raynal. Fallit in casibus. no. in aut. res. qua. C. coia. de le. quia potest alienare pro assignatione dotis & donationis pp nuptias. Quæque rogatus est restituere quicquid superest de hereditate tpe mortis: & tunc oia potest alienare, dum tamen conferret ad minus quartam substituto. C. ad Trebellia. authent. contra rogatus. ¶ Quid si aliquis pure est rogatus de restituenda hereditate post mortem, nulla facta mentione de filijs, an filij, uel nepotes superstitites tempore mortis illius, cui est facta substitutio, excludant substitutum. Dicit, quod sic. C. de fideicom. cum acutissimi. C. de in situ. & substitui. l. generaliter. C. de condi. & demonstrat. cum annus. Hæc sunt uera, quando substitutio est facta filio, uel nepoti, ut dicit Ioan. An. quia non est uerisimile testatorem alienam prolem uoluisse preferre suæ. Secus si substitutio esset facta ab extraneo. ¶ Venio ad uerficulū, uerum nota primo, unum modum transferendi bona in monasterium, scilicet per uiam oblationis, quando offert se & sua: & sicut professione in monasterium transferuntur bona, ita & oblatione. ¶ Nota secundo, quod admittuntur libelli directo contrarij super eodem iure, uel re. Et nota, quod quanquam reus super libello actoris petat silentium imponi, per hoc non efficitur actor, ut ex hoc perdat commodum regulæ, actore non probante. ¶ No. tertio, quod sicut monasterij ingressu excluditur substitutus, ita & oblatione, qua se monasterio offert, & sua. ¶ Nota quarto, secundum Hostienk m, quod ex eodem facto potest

agi, & excipi: nam ex ingressu excipitur ꝑ patronos, & agit respectu illius partis, quam ipsi possident. Ad hoc de or. cog. cū dilectus. ¶ No. 5. qd̄ agit ꝑt super eo, qd̄ quis possidet, qn̄ petio ordinatur ad finem vt silentium imponatur, non vt confiteatur. vt hic patet. ¶ Op. qd̄ possidenti non detur actio. Insti. de actioni. §. sic itaq; ff. vi. p. l. 1. §. 1. §. de iud. examinata. Sol. Possidenti nōn datur actio ad ꝑsequendum, sed bene ad manutenendum, qd̄ possidet, & vt aduersario silentium imponat. Vel ꝑm Hosti. hoc accidit ꝑꝑ primam petitionem, cui hæc est annexa: alias principaliter sic agere non posset. ¶ Circa hoc capitulum expeditur aliqua hic tacta per lnt. primo videbitur, quæ bona & iura transferentur in monasterium religionis in gressu. Scdo, quo iure, & quō bona per monasterium vendicetur, & apprehendantur. Tertio, quid de gestis per monachum ante religionis ingressum, an illa religionis ingressu annullentur, vel rumpantur. ¶ Ad primum regulariter oīa bona transferuntur. Fallit in quibusdam, de quib. est dubitandū, an transferant, & primo dubitat de feudo. Hic Io. An. se expedit. Si feudum hēt seruitium, qd̄ monasterium ꝑt per se, vel per alium exhibere, feudum transit. C. de epi. & cle. quisquis. & l. ad similitudinē. Si aut talia seruitia debentur, quæ monasterium non ꝑt exhibere: tunc non transit in monasteriū, sed reuertitur in dñm. C. de ca. tol. l. j. §. ne aut. ff. de sol. l. inter artifices. Idē Cyn. in auth. si qua mulier. C. de sacros. eccl. licet per verba diuersa. Distinguit. n. an sit reale seruitium: & transit. An personale, & per alium expeditibile: & transit. An personale, & per alium expeditibile: & si posset honeste expediti per monasteriū, trāsit; alias non transit, ꝑm eum. Scdo est dubium de emphyteusi, an transeat in monasterium religionis ingressu. Io. An. remittit ad Spe. in ti. de loca. §. nunc aliqua. ver. 120. & dicit Io. An. qd̄ transit ar. ff. de le. 2. l. peto. licet sit arg. ꝑ. in auth. de emphy. §. 1. col. 9. Cy. dicit ꝑꝑ Dy. qd̄ de hac q. est casus in auth. de nō ali. §. 1. Bar. per dictum. §. dicit, qd̄ transit in monasterium, nisi dñs reuocet: sed si vult, potest reuocare, per illum. §. 1. Idem tenet Spe. in loco præalle. & dicit ibi Io. An. qd̄ de hoc nō est qd̄, ꝑm Dy. quia ibi est casus, l. in d. §. 1. & dicit hoc maxime uerum, & æquum ponderatis pactis, quę ponuntur de non alienando in ecclesias milites, vel potentes. Et idem sentit eo. §. ver. 116. qd̄ durior efficeretur qd̄ dñi, si transit in ecclesiam: quia non sic de facili cadit in cōmissum. Ex hoc deciditur qd̄ an si ingressus est, qui hēt rem in emphyteusim ꝑ se & filijs, si religioni ingrediatur, superstitib. filijs, transeat ad monasterium. Et hoc ponit Spe. in loco præalle. ver. 153. & ver. seq. vt sibi, qd̄ res trāseat et ad ecclesiam: quia & ecclesia hēt loco filij: vt in auth. de san. epi. §. sed hoc ꝑnti. Sed si ingrediatur sine filijs, habebit monasterium, qd̄ hēt loco filij: restit̄ reuertetur ad dñm post centū annos: quia non plus uiueret filius: vt. l. fi. C. de sacros. ecc. Si cset pro se, filijs, & nepotib. teneret per ducentos annos: quia hēt loco filij, & nepotis. Puto, qd̄ non transibit in monasterium in distincte: quia tunc monasterium non est verus filius, & verus nepos: & verba ꝑntentium strictē intelliguntur. l. quicquid adstringenda. ff. de ver. obli. & iura ista non dñt, qd̄ habeatur loco filij, vt. j. dicitur. & dato, qd̄ dicerent, istud tñ exorbitans reperitur in testis: nō extendam. ergo ad ꝑctus, ꝑ habeatur loco filij. Item ex decis. 3. qd̄ non relinquatur diuersa: quia si non transit ad monasterium, nisi velit dñs: si non vult, est planum. Si vult, sibi imputet. Hæc ꝑcedunt in emphyteusi eccl̄ie. Quid de emphyteusi priuati? Vt, qd̄ non per tex. de loca. potuit. & l. 2. C. de iure emph. quia hic vt de personis prohibitis. f. qd̄ durior censetur persona eccl̄ie quo ad laicum. l. 2. C. de iure emph. & l. 2. C. vel. ff. qui sa. cog. quia censet de personis prohibitis: & qd̄ difficilior cadit in cōmissum. Cōtra sentit. Spe. in vers. 153. quia transit ad ecclesiam, qn̄ ꝑ se, & filijs est assumptū. Hoc vidi ꝑsultum, per ea, quæ scribit Bar. in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de ver. obli. quia prohibita alienatione a lege respectu certarū personarū nō vt prohibita illa, quæ immediate sit a lege absq; hoīs factō. Contrariū dixi tunc, sed non firmo: quia hæc alienatio surgit ab hoīs factō. Itē quia non est dubiū, ꝑ dñi ꝑcedē durior sit qd̄, & in facultate cadendi in ꝑmissum, & in facultate ꝑueniēdi. Ad hoc, qd̄ nō. Io. An. de locato. potuit. Bar. simp̄t loquens allegat tex. qui ꝑcludunt in emphyteusi eccl̄ie. ¶ Tertio est dubiū, quid de vsu fructu. Dicit hic Io. An. ꝑ transit. de quo. 19. q. 4. si qua. & in Spe. de sta. mon. ver. 47. Io. An. dicit hic, qd̄ transit, & durat in vita ingressi: ar. Insti. de acqui. per arro. §. vsu fructus. & de vsuris. §. finit. Item ad lram Spe. in Spe. loco præalle. de sta. mo. ver. 47. idem tenet. Sed dic, ꝑ habitus vsu fructus erit penes monachū, sed ꝑmoditas vtēdi penes monasteriū. ff. de adul. l. si postulauerit. §. in quo. Nō obstat, qd̄ monachus non possit habere propriū: quia verū ad cōmodū propriū, sed sic ad cōmodū monasterij: sicut dicimus in filio iure antiquo, qui ad cōmodum propriū non poterat capere hōdita tem, sed sic ad ꝑmodū patris. ff. de leg. 1. l. cum filio. ¶ Quarto est dubiū an transeat illa, quæ sic data sunt, ne possint alienari.

Dicit Io. An. ꝑ trāseunt. ff. de fundo dotali. l. j. ff. de leg. 3. l. ꝑ. & qd̄ no. de iure pa. ex fuis. In ꝑrium est. ff. de leg. 2. l. peto. l. fin. gl. in l. si ita quis. §. ea lege: dicit, ꝑ si dat monasterio, non tenet datio: si ingrediatur religionem, tenet. Et hoc tenet Cy. & Dy. licet Pe. distinguat, an det inter uiuos: & transit, sed reuocat. An in vltima uoluntate, & transit, per l. ea lege. de condi. ob. cām. Cy. tenet primū, qd̄ & tenuit Dy. Ad hoc theorica Bar. in d. l. si ita quis. §. ea lege. ¶ Quintus casus dubius, an bona trāseant vbi quis ingrediatur religionem mendicantiū: & quæro ergo, quid fiet de bonis: dic, qn̄q; quis ingrediatur monasterium, qd̄ non ꝑt hēre bona, nec in cōi, nec in particulari, sicut prædicatores, minores, & alii ꝑ dño mendicantes. Quidā dñt, qd̄ bona illa hūr ꝑ derelicto: & sic occupanti conceduntur. ff. ꝑ dereli. l. j. 2. & 3. & ꝑ totū. & in cām caduci sunt. l. j. C. de cadu. tol. Secundi dñt uenire hæredes ab intestato: quia ex quo ꝑfessus est, mortuus fingitur. C. de epi. & cle. l. Deo nobis. Tertii dñt, qd̄ cū talis non tñ sit monachus monasterij, qd̄ ingredit̄, sed epi diocesani, ex quo monasterij tale est, qd̄ non ꝑt hēre bona, debent ad ipsum deuenire. 16. q. j. qui uerē. 19. q. j. c. 1. 27. q. j. de puellis. alias de uiduis. vbi de hoc, ꝑm Inn. Ad hoc de deci. qm. C. de epi. & cle. nulli. Dicit Host. qd̄ quicquid scribatur talia monasteria uolunt hēre bona, non ut sibi retineat, sed ut uendant: quo aut iure istud faciant, hoc aduertant. Cnā liter. n. in istis vltibus pretium succedit loco rei. ff. de peti. hæ. l. si & rem, & pretium. ff. de usur. qui preiū. & ff. de tri. acti. §. nō autem. & l. aliqñ, ꝑm Host. Bur. in auth. si qua. recitat opin. dicit, qd̄ cū Papæ loco Dei se dedisset, & bona, qd̄ caput Papa, & distribuit, ubi monasterij est capax, uel ubi non est capax, sibi retinet: uel cū monasterij nō capiat, uel accipiat, perinde est, ac si monachus esset mortuus naturaliter: quia hæc mors consummanit effectū suū, sicut nālis: & uenient successores ab intestato, & capient bona ingressi. Dicit tenendū, qd̄ placet: de quo in Spe. de sta. mo. uer. tertio. uide qd̄ no. de reli. do. c. j. lib. 6. in gl. ueterē. ubi remittit ad Cy. de fratribus minoribus, de parentibus, an debeant hēre bonorū subsidiū ingressi: uide per Spe. in ti. de sta. mo. uer. 54. Spe. in dicto uer. tertio. & uer. quar. to. tenet, ꝑ ꝑnt capere, & uendere. 19. q. fi. si qua. quia & si ordo illa tenere non possit, uendere tñ ꝑt ꝑ sua necessitatibus. ff. de iure do. cū in fundo. §. ipsius. Sic et seruus non ꝑt hēre ꝑ priū, tñ capiat ad alimēta. ff. de leg. 2. l. debitor. §. si. Indigent. n. libris, vestibus, & alijs ornamentis necessitatibus: iō ad suas necessitates accipere ꝑnt. ad hoc. x. q. 2. epi. 12. q. 2. clericus. de resta. c. si. Et quia oīa eis concessa intelligunt̄, sine quibus uiuere non ꝑnt. de offi. del. præterea. ff. de iud. si longius. Per quæ in dicto uer. 4. tenet, qd̄ etiam ꝑnt per religionem ingressum bona capere ꝑnt. Idem recitat Io. An. in c. j. de reli. do. lib. 6. in gl. ueterem. Bar. dixisse: sed restringit, qn̄ legatur, ut uendant: & ibi; & in addi. Spe. remittit ad Cy. in l. Deo nobis. C. de epi. & cle. Dicit autem, qd̄ de minoribus est expressum, alias expeditur in cle. exiui. §. cupientes. de uerb. sign. & in consti. Nicolai, de uerb. sign. Exigit. §. ad hoc, quia. Cy. recitat opin. in l. Deo nobis. C. de epi. & cle. & finaliter concludit, qd̄ prædicatores, qui capere ꝑnt mobilia, capient ut uendant: & immobilibus conuertant, & sustentant. ff. de leg. j. l. 3. §. si duobus. & l. filius. §. sic. de leg. 3. l. si de cōmissa. §. seruo. In minoribus dic, ꝑ capient, ut acquiratur Romana eccl̄ie, quæ tanq̄ dña est: sicut in patre & filio, dño & seruo. ff. de op. le. l. si Pamphilo. & de dāno infecto. l. si seruus. de sti. ser. l. j. §. 2. ꝑ. in d. c. & ex his sustentabunt. ꝑm Cy. Fred. suo cons. 104. facere vt allegando dñam inter minores, ut nihil capiant, & ꝑdicatores, ut capiant. Idem Fred. in prædicatoribus, quos dicit esse incapaces ex ꝑstōnibus, & non ex substantia regulari, suo cons. 12. dicit, quod capere ꝑnt legata, & data specialiter ad cultū diuinum, ut ꝑ sacrificio, luminariis, & similibus: quia per hoc non tollitur mendicitas: nec illa talib. ꝑ dicit. Item capere ꝑnt annuum relictum, non perpetuum. Et licet perpetuum multis modis dicatur, dicit perpetuum in ꝑposito relictum redditum, usq; ad centū annos: quia talis consideratur, cū relinquatur conuentui, uel ciuitati. C. de sac. san. eccl. l. si. Per quæ dicit, ꝑ redditus, qui relinquuntur alicui ex fratribus ad uitam, acquiruntur conuentui, 12. q. 2. non dicatis. 18. q. j. c. 1. Et dato, qd̄ legatū factū fratri ad uitā dicatur perpetuum, non dñ perpetuum, quo ad monasteriū, cuius persona est in ꝑsciendiā, cū ei quæatur, & non monacho: ut ff. de leg. j. l. cū seruo. de leg. 3. l. si alienus. & de hæ. insti. l. non eo minus. de leg. 3. l. si deportati seruo. Alios aut redditus perpetuos ut teneant, capere non ꝑnt: unde sicut non possunt retinere domum, ita nec perpetuos redditus ex domo. Isti sunt redditus, qui inter mobilia cōputantur. Secus si relinquatur salicui, fratri ad certum tps, vel ad uitam: quæ tales redditus non comprehenduntur appone immobiliū. ff. de re iud. l. a diuo Pio. & no. per Pau. de reb. eccl. non ali. cle. j. & idem cōcludit ꝑꝑ Io. Pauci in suo cō. sil. 75. vbi dicit, ꝑ si legetur hospitali, ut annuatim det ꝑdicatoribus tñ, usq; ad decē annos, legatum non est perpetuum: secus Ant. de But. super ij. par. ij. Decr. bbb si sim-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

si simpliciter, ut perpetuo det hospitali annuatim. x. q. dicit verū, Et si in talibus licet instituat: quia hoc est legatarius, licet proferatur verbum instituo, ad finem, ut excludatur opin. ne testam. rumpatur. C. de her. insti. l. quoties. licet Canonista de hoc non curent, ut no. in c. Raynuitus. de testa. & in c. si pater. eo. ti. lib. 6. Per quā concludit, qd capere poterit predicator, ut retineant talia tpalia. Immobilia aut, aut iura perpetua capient, non ut retineant, sed ut vendant, & ex bonis sustentent, vel pretio. Mobilia vero, & nomina debitorū, quia non sunt perpetua, retinere poterunt, sicut Fred. Per quā idem dicit suo cōsilio. 120. qd predicator capiat, ut acquirat monasterio, quo ad fines pdictos, quia nō sunt incapaces ex delicto, sed sunt incapaces ex merito. Nec placet sibi opi. qd tunc acquiratur uenientibus ab intestato: quia hic non uerē moritur: iō non ueniunt uenientes ab intestato. Nec placet et sibi opi. qd ep̄s habeat: quia illa opi. esset vera in monacho ep̄i non recognoscere monasteriū, ut quia expulsi, vel factus rector parochialis ecclesie: & demū fuit amotus, vel renuntiauit. Nec placet sibi opi. qd acquiratur Papæ, ex quo habet monasteriū speciale, cui acquiri pot, ex cuius bonis paciscitur, & sustentat. Barr. in lib. M inoricarū. di. 7. c. 2. tenet, qd in fratribus minoribus, nec ex institutione, nec aliter, capiant, quoquo modo, sermo quo ad talia est nullus, & ueniunt succedentes ab intestato. ff. de his q pro non scrip. ha. l. in metallū. C. de her. insti. l. j. ff. si ra. te. nul. extra. l. j. ff. de testa. mi. l. neq. n. Et sic pot intelligi Io. An. in c. j. de reli. do. sup. gl. & in add. Spe. sup. dicto. ver. 3. & Cy. in l. Deo nobis. In pdicatoribus procedit opi. Spe. Rō aut inter pdicatorē, & minores patet ex dictis, qd pdicatore ex r̄a non sunt mendicantes, qd patenter r̄am beati Augustini. Sed sunt ex pdictōnibus incapaces immobiliū: iō capiunt. Non ob. de pri. uil. nimis antiqua. ubi no. qd nimia paupertate, & c. quia illud ex pdictōnibus, non ex r̄a, quē pdictōnes imitabiles sunt. Minores aut in ingressu percipere pnt pro elemosynis modicū, ita qd ex quantitate non notent: ut d. cle. exiui. vcr. nos aut. In hereditatibus, aut sunt incapaces oīno, & per uiam legati in redditu, annuis, vel alijs legatis magnis non conuenientibus paupertati: ut dicta cle. ver. quia igitur. De fratre aut, qui erat minor tpe institutionis, & tpe mortis testator reperitur monachus, q pot hē bona in cōi. uide qd no. Fede. in suo cons. 29. ¶ Sextus casus est, in quo magis dubitatur, qd bona ex testō subiacent restōni. Et de decidi hic, qd transferuntur in monasterium. Et assignat cōiter ratio, qd monasteriū hē loco filii. & tex. dicit hic qd hē loco haredis. Ad hoc in auth. de san. ep̄i. §. sed hoc pnti. & est speciale fauore religionis: cū alias requirantur qd sint naturalis, ut excludant substitutū: nec sufficit, quod sint legitimi nri. ff. de le. 2. l. i. ita quis. Hęc uera si simpliciter est facta institutio, ut hic fuit. Sed si sit facta institutio hoc mō, Si filius decesserit sine filiis ex se descendentibus, vel ex corpore suo nascētibus: an per ingressum religionis extingatur substitutio, est dubiū. Dy. tenuit in d. §. si, quod idem esset: quia expressio eorū, quacacitē in sunt, nihil operatur: ut l. 3. de leg. j. Hoc aut uerbum, si decesserit sine liberis: intelligitur naturaliter: tñ monasteriū excludit, ergo. Recitat Io. An. hic, qd aliqui d. all. l. unicam. §. si uero. C. de cadu. tol. de his, qui ne. ata. imp. l. oēs. de iure emp̄, l. si. ff. de zh. emp. l. si debitor. §. uerisimile. & remittit ad dicta p se de testa. Raynal. Recitat ibi, qd Io. de Bel. tenuit: qd si testator hoc expresserit ex mente v̄ ad naturalitatem inspexisse, & quia uerba illa debent aliquid operari. Per hoc r̄ndent ad §. sed hoc p̄senti, ut monasteriū habeatur loco filii, qd testator ad naturalitatem non inspexit, nec reliquit dispositionē suam cōis iuris interpretationi. Per quod soluitur oīa q̄ria: ut quod d̄r, monasterium hē loco filiorum: uerum, qd testator non respexit ad naturalitatem ex uerbis, & sibi nō expressē prouidit, Et in hoc resider Io. And. in dicto. c. Raynaldus. totum hoc p̄der super intellectu. §. sed hoc p̄senti. Si tenemus, quod i deo monasterium excludat substitutum, quod habeatur loco filii, Iac. de Bel. diceret uerum: quia ex quo testator sibi prouidet, h̄ndo respectum ad naturalitatem, excluditur interpretatus filius ab exclusione substituti. Nec obstat, qd exprimat, qd inest: quia inest hoc uerbis simplicibus, & interpretabilibus, si decesserit sine liberis: non uerbis certis, & determinatis, super quibus non cadit interpretatio: ut si decesserit sine liberis, ex suo corpore descendentibus. Interpretatio aut cadit ad uerba dubia. ff. de leg. 3. l. ille, aut ille. Et hoc probare v̄ hęc decre. quē dicit, qd hē monasterium loco haredis. Cōiter autem sic antiquitus intellectus est, §. sed hoc p̄senti. Richar. mal. aliter intellexit cām exclusionis substituti in terminis illius. §. Dicit enim qd cā est, quare substitutus alicui, si decesserit sine liberis excludit religionis ingressū illius, cui facta est substitutio: quia grauamen impostum pp defectū conditionis turpis, aut impossibilis, de iure rejicitur. C. de his, quæ pe. nomine. l. si. In sti. de leg. §. si. Conditio aut, si decesserit, sine liberis: si intelligatur de liberis nālibus, data uoluntate ingrediendi mona-

sterium, est turpis: quia innitit eū ad habitū liberorū, & retrahit ab ingressu: iō data uoluntate ingrediendi, ut retrahens a bono proposito, uel meliori, reiciit a iure: & sic euanciscit grauamen in casum defectus liberorū: & q̄n̄ remanet hareditas apud ipsū, & q̄n̄ apud monasterium. Hoc autem fortius sibi uendicat locum, qd pater respexit ad nālitatem. Igitur. In hoc aut d̄r hē loco filii, quia excludit pdictōnem filiorum, ut turpem, uel a meliori bono retrahentem. Et hoc sequitur Cy. & Bar. in auth. nisi rogatus. C. ad Trebel. Non puto, qd cā sit, quia conditio sit turpis: quia attenda r̄aritate pdictōnis, qd non est turpis, s̄m casualem contingentiam. ff. de hered. insti. l. sius quoq. Item turpe non est q̄here matrimoniū. & q̄ ingrediens religionem bona dimittat, quæ nec sibi propitia sunt cōtemplationi. Cum ex bonis monasterio collatis cōiter saliant in superbiam, & perdant obediētiam donū, qd maximū est in r̄a. Sed puto, qd hoc sit priuilegiū monasterio indultū ex quadā æquitate, & fauore monasterii: & ne ex hoc contingat melius bonū impediri: unde decisio eadē manet. Per quā, ut dicam. j. apparet, qd hęc determinatio exorbitans est, ut priuilegia. Qd patet, quia substituto altero pio cessat hoc: & tñ turpe est, qd locus pius retrahat quem a proposito ingressus monasterii. ¶ Ex his patet decisio, quid si testator uni filie reliquerit mille si n̄ p̄serit, si monasterium intrauerit uiginti, uel quinquaginta, an in casu ingressus religionis debeat hēre quinquaginta, an centum, per dictū. §. sed hoc p̄senti. quia in quocunq; relicto cōditio nuptiarū, uel dotis reiciit. Et forte, qd habebit mille, & habebit quinquaginta: quia qdō mille hē pro impleta, & impleuit pdictōnem ingressus. Sed hęc instantia non admittitur: uel solū mille d̄r hēre. Et est casus in l. Titia si non nupsit. ff. de cond. & dem. quia ridiculosum est, qd admittatur, ut nupta, & ut non nupta: ut ibi litera dicit. ¶ Venio ad s̄m, quo iure bona monasterio querantur, & qualiter. Videndū primo qualiter querantur. Sc̄do qua actione agat monasterium. Quēdā sunt bona nondū que sita ingressu tpe ingressus, & que ex post facto queruntur: an querantur directē monasterio, ita qd hēat respectus ad personam tñ monasterii, an per mediam personam monachi, Inn. dixit, qd legata, & hēreditates, que monacho deferuntur, post ingressum religionis ex testō, uel ab intestato melius capiat monasteriū, quam monachus. Vñ capacitas, uel incapacitas plus ponderabit ex persona monasterii, q̄ monachi. ad hoc. 19. q. 1. c. si. Per que dicit Io. And. solui posse, qd queritur quis adeat hēditatem ex testō, uel ab intestato monacho delatam. Quidam d̄nt in monacho. Idem qd in filio. v̄ adeat in filio p̄ris: sic & monachus iussu monasterii. ff. de acq. her. l. si quis mihi bona. §. iustum. & si nullo modo uellet adire. Quidā d̄nt idem, qd in seruo, qui pot nolle adire, nec acquiratur d̄no. C. de her. insti. l. cū proponas. Alii idem, qd in filio familiaris. qd pater adire potest, ex quo filius non uult. C. de bo. q lib. l. cū non solū. §. necessitate. Et si monachus uult adire, preferatur monasteriū uolens s̄m Iac. de Are. ff. de suc. edic. l. j. §. per seruū. Io. And. dicit, qd hęc difficultates cessant, tenendo illud, qd dicit Inn. per qd cessat alia difficultas, an si monacho delata est hēreditas, & decedat hereditate non adita, an transfertur in monasteriū. Iac. de Are. dicebat, ut ponit Cy. & p̄dicit alia ponit in l. Deo nobis. C. de epi. & cle. qd si hēreditas erat ascendentiū, transferta est in monasteriū, qd hē loco filii, perti. C. de his, qui ante aper. tab. in auth. de san. ep̄i. §. sed hoc p̄nti. Si hereditas est extraneorū, dicit exclusum monasterium, sed p̄teritū restitui, sicut minor. C. de fac. san. eccl. l. si. ff. de acq. hē. l. cū quidā. & l. Pantoniū. ff. de mino. l. ait p̄tor. Hęc omnia cessant, si inspicitur monasterium: ut qd est delatū monacho, immediate censeatur delatum monasterio, ita qd non inspicia tur persona monachi, sed monasterii. Et ad hoc optime facit dictū. c. non liceat. Per qd patet, qd demeritū monachi non excludit monasteriū, ut possit exheredari. Per hęc cessat discussio, qd ponit Bar. in l. j. de uul. & pup. An filiofa. equiparetur monachus, an seruo: & p̄legit, qd equiparetur filio. Per que dicit, qd si sit facta substitutio monacho, si non erit heres, qd si facit hēredē monasteriū, excluditur substitutus: ut l. si p̄. ff. de her. insti. & l. si quis filiū. ff. de acq. her. qd non esset in seruo: qd ex toto non excluderet: ut l. si p̄. & tangit hoc Arch. 18. q. 1. c. 1. ubi eligit et, qd equiparetur filio potius, qd seruo, licet q̄ sentiat Spe. in ti. de statu mona. uer. 8. Si queritur de iuribus, aut bonis q̄ntis monacho ante ingressum, uel de iuribus, que competunt q̄ ipsum, an transeant ad monasterium. dicit quo ad iura cōpētentia contra monachū, qd monasterium tenetur in quantum ad ipsum peruenit querelantibus r̄ndere. ff. de acq. dimi. l. tutelas. ff. de adop. l. si arrogator. Insti. de acq. per arro. per totum. & idem ubicunq; patrimonium alicuius ad aliquem p̄uenit. C. de uia pub. l. 2. ff. de fid. l. inter eos, §. si. Et si tempore ingressus aliquid mandauit expendi in pijs causis, adimplenda est uoluntas eius. ff. de pac. l. contra iuris. §. si. & l. legem. C. de pac. Idem si mandat, ne aliquid de his, que secum transferuntur,

feratur, alienetur. in aut. de alic. & emph. §. sanctissimas. coll. 9. Licet autē ad hoc obseruandum nulla competat q̄ monasterium actio, tñ praelati ex officio hoc faciēt adimplere. ff. de li. cau. l. cum affirmes. de testa. nos quidem. & c. iudicante. & c. si hæredes. & c. tua. Pm Io. An. quo ad iura, & bona sibi competētia: dic, quo ad proprietatem bona & iura statim acquiruntur monasterio: quia in monasterium loco hæredis habetur. Sed dicit, q̄ est differentia inter hæredem, & monasterium in hoc, q̄ hæres per aditionem hæreditatis non acquirit statim possessionem. ff. de acqren. poss. l. cum hæredes. sed sic monasterium: q̄ eo, q̄ persona possidens subijcitur potestati monasterij, oīa, q̄ possidet, transferuntur in eum, et quo ad possessionem, cuius subijcitur potestati. vt. ff. de p̄ca. si adoptauro. Pm Inn. Et sic hoc casu acquiruntur et possessio sine traditione ecclesiæ. Et sic pot̄ intelligi q̄d fuit no. s. de restitu. spolia. cum venissent. De dominio autē est expressum. in l. si. C. de sac. san. eccle. de quo de consue. c. 2. & hoc tenet Cy. post l. a. de Arc. C. de sacros. ecc. aut. si qua. in ultima. q. Aduerte. sentit ergo Inn. q̄d bona trāseunt in monasteriū iure hæreditario, licet non capiat vt hæres. Bar. q̄ non capit iure hæreditario: q̄a super eis adhuc conuenitur monachus. C. de epis. & cler. aut. causa. quæ sit cum monacho. & q̄ eum dictandus est libellus, ut tenent Legistæ, per illam aut. & But. in d. aut. ingressi. sed bene acquiruntur ei rōne acquisitionis uis, sicut in acquisitione per arrogationem. Et ex hoc sequitur q̄ ecclesia non tenetur in solidum, sed in quātum ad eam peruenit: ut in Insti. de acq. per arro. per totum. Qd̄ puto, et si non fecit inuentarium. In quantum dixi oīa bona transire, intelligendum est, salua legitima. q̄ debet ascendentibus, & descendentibus. in aut. vt cū de ap. cogn. §. sancimus. Itaq; recitat Cy. in aut. si qua. q̄ parentes nō debēt habere legitimam: q̄a in successione prima causa est filiorum. & filij excludunt parentes a legitima: ut in auth. in successione. C. de suis, & legi. hære. Monasterium autē habetur loco filij, vt hic, & in §. sed hoc p̄nti. Cy. determinat p̄rium: quia monasterium non h̄ loco filij, nisi in casibus dicti. §. sed hoc p̄nti. non ergo in alijs, vt dicā cum gl. si. Itē dicit Cy. q̄ p̄ vincit pauperes in legitima: & hoc planū. Sed pauperes vincunt monasterium: ut in §. sed hoc p̄nti. ergo uincunt parentes monasterium p̄ regulam, si uincunt uincunt, & c. ff. de diuer. & tempo. p̄r. l. de accessionibus. & no. j. de p̄b. autoritate Martini. li. 6. p̄ qua dicit Io. And. q̄ p̄ ingressum monasterij non conceditur patri filios & parētes exhæredare, Pm Host. ne filios conuersos a monasterio abstrahant, uel inhi beant. in aut. de san. epi. circa prin. §. nullam uero legitimam. & seq. coll. 9. Idem Bar. in aut. si qua. quia hæc est quedam donatio, quæ inofficiosa p̄r reuocari. Dicit tñ quod ipsi parētes, & filij suis casibus legitimā petere poterunt, demū post mortē nālem ingressi. vt d. aut. si qua. ¶ Ad Pm, qua autē actione querantur, & petantur: dñt quidam, quod cum oīa bona sint translata, p̄petūt actiones ordinariæ rei uendicatio, & Publiciana, si aliqua possederit iusto titu. Itē interdicit, quorū bonorū, & petitio h̄ditatis si sine titulo possederit, aut p̄ h̄re, aut p̄ possessore. ff. de pet. hære. regul. r. quasi monasteriū habeatur loco h̄dis. Hoc nō placet Inn. q̄a non dicit, q̄d monasteriū sit hæres ingressi: imo uerius d̄r, in ipsum iura ingressi sunt translata: ideo monasterio p̄pet rei uendicatio, si p̄petebat ingressio. & si ingressus non erat dñs, dat ei Publiciana. Et actiones istas p̄ mouere monasterium, et si nō habuit possessionem rerū petitarū: quia speciale est in ecclesia, ut ex sola donatione agat, etiam si possessionem non sit ad eptā. l. si. C. de sacrosan. eccle. Si tñ negaretur, quod puer fuerit dñs, incumbit probatio monasterio, vt probaret modum acquisitionis dominij pueri, & traditionē corporalem sibi factam fuisse. C. de dona. l. traditionibus. uel alium modum, quo acquiratur possessio sine traditione: ut in legato. ff. de fur. l. a Titio. & etiam in hærede. ff. de acquirend. poss. l. cum hæredes. & in bonorum possessore. ff. de bo. poss. l. 1. & in arrogatione. Insti. de acqui. per arro. per totū. & in bonis, quæ causa libertatis adijciuntur. Insti. de eo, cui liber. cau. bo. adi. per totum. Pm Inn. & Host. ¶ Ex his deciditur dubitatio qd̄ de testamento, in quo quis instituit extraneum hæredem, postea religionem ingreditur, an religionis ingressu illud testm̄ rumpatur. Quidam dicunt testamentum rumpi quasi agnatione posthumi. in auth. de sanc. epis. §. sed hoc p̄nti. ff. de iniusto testa. l. filio. Item rumpitur, quia in capite minus intelligitur. ff. de cap. di. l. amissione. §. si. Alij dicunt monasterium tantum legitimam habebit. 19. q. si. si qua. & in auth. si qua. C. de sacrosanct. eccle. De hoc in Spe. de sta. mo. uerfi. Recitat opi. Io. 19. q. si. si qua. ubi tenet primam opi. ut rumpatur, nisi instituat monasterium, saltem in uno denario. Plures sunt opin. Accur. tenet opinio, quam tenuit Ioann. Andr. in authent. ingressi. Et hæc sit prima opinio, scilicet quod testamentum non teneat, nisi aliquid reliquerit monasterio: & dicit quod si est institutus in uno denario: ager ad supplementum. vt. l. sancimus. §. repletionem. C. de inoffi. testa. Et hanc opi. sequit̄ Cy. in

aut. si qua mulier. Hoc confirmatur per dictā aut. si qua. quia si non licet disponere aliquid filijs habitis, quin relinquat monasterio, vt dicta aut. si qua. multo minus quando relinquat extraneis. Et idem gl. in aut. de mona. §. illud. Hæc opi. est contra. §. illud. quia licet ad libitum disponere, vt ibi. ergo testamentum nulli subiacet querelæ. C. de sac. san. eccle. l. 1. Itē quia fundatur super ratione falsa, q̄ monasterium habeat loco filij, & de iure non probatur. Et hac ratione ipsam impugnat Bar. in aut. si qua. Itē si monasteriū esset loco filij, haberet in potestate monachus monasterium: & sic monasteriū acquireret monacho, q̄d est falsum. ¶ Secunda est opinio, q̄ indistincte rumpatur, reliquerit, vel nō monasterio. ff. de cap. di. amissione. §. si. & l. seq. eo quia capite minuitur. ff. de iniust. testa. l. si quis exhæredato. §. si. & l. posthumus. Ad hoc, quia omnia bona ingressu religionis sunt translata: & sic vacuum est testamentū, quia non remanent bona, & sic multiplice rōne rumpitur. Primo, quia capite minuitur. Scđo, quia bona transfunduntur in monasterio: & sic inane est testamētum. Tertio, quia agnatione posthumi, vt in iuribus allegatis hic. q̄ opi. est q̄. §. illud p̄rall. ¶ Tertia, q̄ testm̄ indistincte non rumpatur, sed monasterium capiat sibi legitimā. C. de epis. & cle. aut. si qua. 19. q. si. si qua. vbi p̄ Io. & Archi. ¶ Quarta opi. q̄d non rumpatur, sed confirmetur: quia habetur pro mortuo tpe ingressus. Hanc opi. tenet Iaco. Bal. vt in q. quā ponit in auth. de monachis. §. illud. ad quam remittit Io. And. in addi. Spec. in loco. §. all. Allegat dictum. §. illud. quia monacho ingredi uolenti datur libera facultas disponendi quomodo uelit ante ingressum: non rumpitur ergo ingressu: alias inanis foret collatio potestatis. Non obstat, q̄ monasteriū habeatur loco filij ficti, non veri. Itē nec est uerum, q̄d habeat loco filij: quia nullus tex. hoc dicit. Nec obstat hæc decre. q̄ nō dicit, q̄ habeatur loco filij, sed hæredis. Itē hæc fuit allegatio trahens errorem ab opi. q̄d habet, q̄ habeatur loco filij. ¶ Ita. de Arc. ponit aliā quintā opi. q̄ testm̄ non rumpatur: sed bona trāseunt ad monasteriū in uita testantis, & cum onere suo, intercedente morte nāli, hæres scriptus succedit, & non antē: & si hæres moreretur ante mortē nāle monachi, monasterium succederet. ff. ad Treb. ex facto. ff. de iure fil. Titius. §. vlt. ff. de don. inter uir. & vxor. l. sed si mors. C. de sac. san. ecc. aut. si res. Præcedēs opi. Ia. de Bel. non placet Bal. in aut. ingressi. quia monachus non habet pro mortuo quo ad omnia: quia potest conueniri, & in eum datur libellus: vt in auth. idē. C. de bo. que lib. & vnde sumitur, & in aut. licentia. C. de epis. & cler. similiter hæc non placet: quia non tollit cōtrarium de capi. dimittit. ¶ Sexta fuit opi. Ia. But. quam sequitur Odo. quod si sit testm̄ simpliciter non cogitatur ingressu, & rumpitur per ingressum: quia hic est actus inter uiuos, per quē tacite vel expresse reuocatur testm̄: & sic hæres remanet hæres nudo nomine, & bona transferuntur in monasterium: uel saltē, & melius remanet testm̄, sed vacuū, quia bona nulla sunt: apparebit autem eū cogitasse de ingressu, eo q̄d postea est ingressus incontinenti, per l. uenter. §. 1. ff. de priuile. cre. & de elec. officij. Si autē faciendo testm̄ cogitauit de ingressu, & sic disponit relinquendo monasterio, quod sibi debetur, ualet testm̄, & bona in uita transfunduntur in monasterium iure collationis in uita, non successione: quia uiuenti non succeditur. l. hæreditatem. de cōd. & postea testm̄ habet vires eo mortuo, & capit hæreditatē hæres: nisi interuenerit collatio expressa bonorū in monasterio: quo casu vt reuocasse testm̄ ex toto. Si autē monasterio nihil relinquat cogitans ingressum, non decidit. But. Bar. dicit But. dicere, q̄d ualet testm̄. per. §. illud. in auth. de monach. In uita tñ monasteriū habebit. licet gloss. uideatur uelle in d. §. illud. quod possit disponere prout uelit inter uiuos, vel in testamēto, dummodo relinquat portionē debitam monasterio. Bar. tenet vbi cogitat de ingressu, q̄d indistincte ualet testamentum, siue reliquerit monasterio, siue non: quia textus in §. illud. permittit disponere quomodo uoluerit. Per quæ uerba tollitur omne ambiguum: sicut in milite, quia qui potest testari prout liber, potest etiam filios præterito, & sine legitimo numero testium: ut l. 1. ff. de testa. m. l. & pro parte testatus decedere. Per quæ decidit, quod uolens ingredi monasterium, licet de monasterio nullam faciat mentionem, monasterium non potest cōqueri: quia Imperator ei permittit quomodo uelit testari. Idem dicit de filio præterito, & cōsequenter idem de ascendentibus, licet illi possint petere legitimam, sicut & monasterium. Et in hoc refidet Bart. in aut. ingressi. Hæc sunt q̄ reperio a doct. scripta. ¶ Hic sunt uidentia duo. Primum an testm̄ fictum rumpatur religionis ingressu. Secundum, an si non rumpatur, hæres statim capiat, an post mortem naturalem. Tertio, an possit ingressus, testamentum, quod ante fecit, post ingressum, reuocare. Dic, si ingreditur regulā Minorum, uel aliorū non ualentium habere bona, nec in communi, nec in particulari, planum, quod non rumpitur testm̄: quia & si alijs habeatur monasterium loco posthumi, hic posthumus est incapax: quo casu nō rumpitur testamentū, ut dicit Bar. in lib. Minoritarum.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

iuxta si. l. si vocem. §. p. ff. de bo. liber. l. Gallus. §. & quid si tm. ff. de libe. & posthu. Item nec pot dici quod reuocetur tacita, vel expressa voluntate ingressi: quia non transfert bona in monasterium, nec transferre pot. Et ex hoc deciditur an hæc dec. habeat locum in ingrediente talem regulam, vt excludatur substitutus. Et puto, qd nō, ex quo nō succedit, qd tex. in §. sed hoc pnti. exigit qd bona deueniant ad monasterium, vel locum pium. & eius favore reijcitur conditio, nisi in casu, vbi dixi. §. qd capiantur ad alimenta: quia tunc satis pot dici qd saltē in effectu excludatur substitutus, & reuocabitur testm. Si ingrediatur monasterium capax in cōi: & tunc si expresse transfert bona in monasterium: & vt perpetuo velle trāsferre, & sic vacuat testm. fm But. Indistinctē hoc puto, qm ex interuallo: sed si in contingenti factō testō, non præsumitur voluisse mutare voluntatem. ff. de cond. & demon. l. nam ad ea. Nec obstat qd hæc sit diuersa voluntas: qd nō est clara, cum potuerit velle transferre ad rps: & sic interpretabor: nisi appareat expresse. hic cōtra te nui. Plus placet, qd noluerit mutare, nisi aliud appareat p collationem expressam. Tene primum. Si autē se offert nō expresse dicendo de bonis: & puto, qd testm remaneat: qd hic actus pot esse absq; reuocatione. Nec distinguo an fecerit mentionē de monasterio, an non: qd ex quo nō disponit, vt velle illud testm remanere, ex quo pot: & qd monasterium, licet debeat habere portionem illam, perit aliter, quam rumpendo, eum nō capiat vt filius. nec iure dispositum reperitur. Et hoc dico, siue cogitauerit de monasterio, siue nō, tpe ingressus, fecerit ex interuallo, vel tpe ingressus: qd ingrediendo, & non reuocando, vt voluisse manere in prima voluntate, ex quo aliquid de bonis non disponit. Per hoc non obstat si dicatur, qd ex quo tpe testamēti nō cogitauit de monasterio præterito, intelligatur ab ignorante: & sic non excludit monasteriū: qd ex quo ingredi nō reuocans testm, vt voluisse in illa voluntate manere. Nō obstat, qd dicit in testō factō à milite: ut. l. tribunus. ff. de testamē. m. qd in milite a principio fuit nullum: qm editum est à paga

33 no hic aliqd. ¶ Ad fm dic, si monasterium est capax, vbi valet testm, bona habebit institutus, vel legatarij demum post mortem monachi, & monasterium in uita, fm Bar. & hoc hic, fm But. qd mors hæc ciuilibi nō equiparatur nāli. l. cum p. §. hæc dicitur. ff. de leg. 2. & l. ex factō. §. ex factō. ff. ad Treb. Hæc uera dicit Bar. in tractatu Minoricarum, qm monasterium est capax. Si aut sit incapax in cōi, & particulari, vt in maioribus, tūc qd per oia habet eundem effectum mors nālis, & ciuilibi, quod nālis, quo ad bona statim dabitur hæreditas, & legata: vt d. l. si veterem. §. i. ff. de bo. lib. & de uerb. obli. l. ex ea parte. §. si infu lā. In alijs aut fratribus dixi. §. qd ubi dixi capaces, & eo respectu excluderet substitutum, alias non. ¶ Ex hoc deciditur tertium, an possit reuocare testm post ingressum. Et Bar. dicit, qd si ingreditur regulam Minorum, non pot: qd bona ad institutum irreuocabiliter deueniunt: & sic cum mors ciuilibi habeat effectum nālis, non poterit reuocare: & quia non pot post professionem factam aliquid de mundanis disponere: ut in cle. exi. qd de paradiso. de uer. signi. Si ingreditur religionem capace in cōi, tunc poterit reuocare, quandiu uiuit. ff. de dona, inter ui. & uxo. l. res uxoris. & l. sed si mors. §. i. l. cum p. §. hæreditate. ff. de leg. 2. Hoc tene, licet Cy. post Pe. indistinctē tenuit ipsum posse mutare, in d. aut. si qua. Restat respondere ad motiua, quibus testm concludebatur nullum, non obstat primo, qd agnoscat posthumus: qd non est uerum, qd monasterium habeatur loco filij, licet cōditio reijciatur ut turpis, uel impossibilis, ut retrahēs à meliori proposito: ut hic tex. aliquid dicit. Nec obstat tex. hic: quia licet dicat, qd habeatur loco hæredis: hæc fuit allegatio, & super illa nō se fundat Papa. Item fm But. non habetur loco filij, nisi in casu. §. sed hoc pnti. in alijs ergo est secus: quia ille casus ut exorbitans non extenditur. Item in §. sed hoc pnti. loquitur qm est relictum sub cōditione nuptiarum, aut filiorum alternatiuē: quo casu conditio habetur pro impleta ex capite, qd nuptias dixisse dicatur, fm Butr. Sed hoc non placet: qd illa est alternatiua iuris, non hois testantis, in §. sed hoc pnti. ¶ Ad secundam rōnem, quia ut capite minui. rñ dicit But. negando: qd non magna capitis diminutione. qd pnt monachi esse testes. Item nec media: quia pnt institui. l. i. ff. de hæredi. insti. Nec minima: quia non perdit ius agnationis. C. de epis. & cle. Deo nobis. Hoc ultimum non placet Bar. quia mutat monachos familiam: ut. l. si ex causa. §. nunc uidentū. ff. de minor. Non obstat qd succedat, qd & emancipatus succedat, & tūc est capite minutus. Sed dicit Bar. qd dato qd capite minuat, illa capitis diminutio contingit per actum uirtutis: ut si præliando efficitur seruus hostium, per hoc non rumpitur testm. l. lex Cornelia. ff. de testa. Item mutat statum in melius, ut si filius fecisset testm in castrensibus, postea emancipatur, ex hoc non rumpetur testm, nisi capite minuitur. Non obstat qd efficitur seruus monasterij: quia non est seruus, ut alij possit uēdi, & similia: sed est seruus pp spiritum, & eius seruire, regna

re est. un merito pot dici, quod status eius est in melius mutatus, fm Bar. ¶ Ex his potest decidi qstio si fecerit ante ingressum testm cum septem testibus, & postea cum duobus, vel tribus reuocauerit in monasterio, an illud testm reuocet primū? Puto indistinctē, quod sic: quia tunc monachus subiectus est ecclesie. vnde in actibus suis non subijcitur statutis laicorum, nec legibus, sed iure canonico. Testm autem vt ultimū ualet cum duobus testibus. arg. de testa. relatum. & c. cum esses. Ideo in hac reuocatione non expectabo tēps decennij. Nec facio uim an sunt instituti, uel legata in piam causam, an non. Et ita dicebā pridie de facto. ¶ Ex his deciditur an possit testari post ingressum. Dic disponendo inter liberos, & monasterium fm formā aut. si qua. pot, ut ibi no. Bar. aliter disponendo in alios non pot in ui testamenti quo ad hoc, ut ualeat ut donatio. Dicit Cy. qd pot presentente abbate, & monachis, hoc est, capto: de mobilibus subaudi, & modicis, per c. 2. de dona. Cōsentiente aut capto & abbate, nō pot de immobilibus: quia talia sine fo lennitatibus debitis alienari non pnt, fm Cy. in d. auth. si qua.

37 ¶ Quero cum gl. quid si omnia ptulisset monasterio sine se, an excluderetur substitutus? Gl. dicit, qd nō: quia collatio bonorū nō excludit substitutū, licet detur loco pio: cum licet sit dñs, nō potest de illis testari, uel ad libitū disponere, ex quo subiacent restitutioni. C. cōta de lega. l. ult. cum si. Dicit Io. And. qd incipiendo à collatione bonorum exigebatur, qd fm quod ingrederetur, sed incipiendo ab ingressu, illud tm sufficiebat: dicit uerū, si detur ingressus cum incremento bonorum tacitē, Si autem alios ptulisset, non excluderetur substitutus per solū ingressum: vt d. §. sed hoc presentente. Venio ad uerū. ad hoc. ¶ No. primo, qd ingressus nullus uitiatur, & uitiat ipsam collationem bonorum etiam expressam, quando se, & sua offert. ¶ Secundo nota, quod feruor infirmitatis non uitiat ingressum à uolūtate dependentem. ¶ Et nota, qd non omnis minor ætas impedit ingressum. Per quæ patet, qd aduersus ingressum minori nō datur restitutio, nec aduersus collationem bonorum expressā accessoria ad ingressum. ¶ Nota, qd ingressus obligat ad religionem. qd post oblationem fuerit reuocatus post modicum tempus. ¶ Opp. qd dato, quod non ualeat ingressus, nihilominus bona non possunt reuocari: quia ingressus est separatus à collatione bonorum: licet ergo non ualeat ingressus, debet ualere expressa collatio bonorum: ut regula, uile per inuile. de reg. iur. l. 6. Sol. Dic, quandoq; causā annullans ingressum respicit utrunq; & collationē bonorum, & ingressum, ut minor ætas, uel carētia mētis: qm; annullat ingressum, & uitiat utriusque. Qm; annullat solum ingressum, ut hic qm; causā nullitatis ingressus respicit tm ingressum. Cy. examinat istam quæstionem post gl. in aut. si qua. Canonistæ tangunt de cler. coniuga. quod à te. Concludo ex opi. quod mihi uf. Primo qm bona in ingressu sunt expresse collata. Secundo quando tacitē. Si bona in ingressu sunt expresse collata, & ingressus annullatur, vel reuocatur ex post facto: dicit ut. d. c. quod à te. de cler. coniuga. Si ab initio nullus est ingressus, hunc proficor per casus. ¶ Primus, qm ingrediens sciebat ingressum non tenere: & ualeat collatio bonorum, & non reuocatur ex post facto: arg. ff. de p. d. ind. l. i. hoc tenuit Pil. & sequitur Cy. ut equum est iustum: hoc puto siue ab initio bona expresse contulerit, siue ex post facto: sed fortius si est ex post facto: quia tūc minus accedunt. Hæc uera, nisi expresse aliquid, ex quo inducatur reuocatio: ut quia dixit, Confero hæc bona ad alimenta. ¶ Secundus, qm ingrediens ignorabat ingressum non tenere, & ex post facto ptulit bona. Mar. Sil. dicit, qd collatio bonorū tenet, uelut non accessoria ad ingressum: hoc esset indubitati, qm certificatus de non ualiditate ingressus, hoc fecerit: sed stante eadem ignorantia, idē uf potius cōfirmatio antiquæ pfectionis tacitē, quā noua concessio: cōputare debuerit illa bona ab initio in monasterium collata. Vnde cum priori errore transferatur, & ad pnam ingressus nulli, adhuc non placet collatio. ar. de coniu. seruo. c. i. ¶ Tertius, qm ignorabat ingressum non tenere, & in cōtinenti & expresse bona ptulit. Canonistæ tenēt collationē tenere. Idē gl. in d. aut. si qua. & l. pe. Nō obstat, qd expellio eorū, qm infans nihil operet: & si tacitē bona pferat, uitiat collatio: ergo & expellio facta. l. 3. ff. de le. i. qd hic iuerat accessorie: nūc æquē principr exprimit aliter, quā in sit bo. pos. l. filium. §. si. l. cū exhe redatio. ff. de p. ta. & l. 3. §. i. ff. de lib. & posthu. Actus em isti sunt separati. Sed tene, qd non ualeat collatio bonorum: qd cōtempatione ingressus in dubio, ex quo ignorabat, ut cōtulisse. Qd secus est, qm scierit. Et hoc ultimate tenet Pe. & Bu. qd hæc collatio est facta ut filio, qui filius nō est. ergo non ualet. l. eā, quā de fideiu. & l. nec apud. de hære. insti. & l. si p. Dat simile in d. natione cā mortis, quæ euasceit superueniente conualescentia, fm Bar. Hoc aut dedit ob causam mortis: igit & c. Nec obstat imputandum qd in mente retinuerit animum repetendi. C. de cond. ob cām. l. si. repetendi. qd hæc causa inest rei nā, qd quid dixerit Pil. & hoc etiā tenet Ia. de Ra. Hæc puto, siue collatio

latio bonorum fuerit facta ab initio, siue ex post facto, vt dixi. §. qdqd senserit Mar. Sil. ¶ Venio ad fm, qm bona sunt tacite collata, & consuetudine ad ingressum cõis opi. qd reuocet: qd si non valet expsum, neq; tacitũ. Sed ad decisionẽ huius oportet videre qm vitiat tacitũ vitiat expsum. Dic qd regula est, qd vitiat expsum vitiat tacitũ: qd regula pcedit, qm eadem est rõ vitandi tacitũ, qd est vitandi expsum. ff. de remis. pig. l. debiti. Itẽ pcedit qm tacitũ non p̄t subsistere sine expsum. ff. de dona. inter vi. & vxor. l. si sponsus. §. si maritus. de li. leg. l. si is, q duos. ff. de aqua quoti. & c. l. i. §. idem Trebatius. Item pcedit qm accessoriũ inest p̄secutiue ad principale, & principale incontinenti vitiat. Litẽ. §. q habet. ff. de ser. ru. p̄di. Item pcedit qd expsum, licet ex intervallo, vitiat iure cõi, qm tacitũ inest accessoriẽ. ff. de his, q sunt sui, vel alie. iur. l. p̄. ff. fol. ma. l. si alienam. Fallit primo qm non est eadem rõ vitandi utrunq; & alterum p̄t subsistere sine altero: & inest tacite æquẽ principl̄r, & non accessoriẽ. ff. de leg. l. l. si fideiusor. Fallit. 2. qm inest accessoriẽ, & non æquẽ principl̄r, & subsistit de se, nec est eadem rõ vitandi: & ex post facto expsum vitatur iure sp̄ali. ff. q. mo. pig. uel hypo. fol. l. i. §. 1. Tũc. n. vitiat expsum non vitatur tacitum: sc̄cus si vitaretur iure cõi, ut dixi. ¶ Ad ppositum ergo si vitiat ingressus, cum collatio tacita semp̄ inest accessoriẽ, & subsist eadem cõ vitandi, utrunq; vitiat, fm Cyn. & Bu. Et huic p̄clusioni adheret Bar. in aut. ingressi. ¶ Opp. qd factum feruore infirmitatis non teneat. de re iu. sicut. & c. teneor. 17. q. 1. Gonfaldus. So. Si infirmitas corporis includit infirmitatem mētis, hæc vitiat: sc̄cus si non p̄cludat ad mētẽ, fm Gof. In hac parte nõ sunt gl. ¶ Quæro an si monachus moriat̄ itra an hũ pbationis bona remaneant monasterio, an uadant ad uenientes ab intestato. Dicit Cy. in aut. ingressi. Pe. & Ia. de Ra. tenere qd spectant ad monasteriũ: qd moriẽdo ibi uoluisse ut monachus mori, & sic in ultima uoluntate decessit. Itẽ qd dato ad hæc donatio non ualeret, tũ morte p̄firmat, ut in donatione inter uiuos facta mulieri. ff. de do. inter ui. & ux. l. Quintus. cum simi. Bar. dicit qd casus. u. de suc. ab int. c. si hoc reliquit Canonistis. Puto qd bona spectent ad monasterium rõne ultimi mæ uoluntatis: qd illa bona u. p̄tulisse, si ibi remaneat. ¶ Venio ad uer. uerũ. nota prædicam rumpẽdi pbationẽ facti nullitatis in actu iterabili: qd p̄clusa nullitate, & reuocatione habet uolens infringere p̄bare actũ multiplicatum, & hoc p̄bato, nullitas p̄cludit in uno solo: & sic p̄batio non p̄cludit. ¶ Et sic no. qd no. qd actũ multiplicatio non p̄sumit nisi p̄betur. ¶ Not. qd uerũ p̄firmat p̄ iur. t. & sic p̄batio nullitatis actus p̄bata multitudinẽ actus, cum dubia sit respectu actus, hoc est, qd actum respicit, uitiat, & p̄batio inhabilitatis p̄sonæ ad actũ, multiplicatione actus p̄bata ut dubia, qd actum respiciat, uitiatur, & nõ uitiat actum: & allegat qd p̄batio dubia non releuat p̄bantem. ¶ No. qd in his, q̄ t̄pis cursu mutatur, qd olim fuit, hodie non p̄sumitur esse: imo qd olim fuit hodie p̄sumitur non esse. ¶ No. qd fundans intentionem sup̄ ualiditate actus non adstringit ad p̄bandam humilitatem p̄sonæ ex tpe, etate, uel aliter: sed sufficit qd simpliciter p̄bet actũ, nisi inhabilitas aliter p̄bet. qd est notandũ. Probato ergo actu p̄sumit̄ habitas p̄sonæ ad actum, saltem n̄alis, nisi habitas probetur. Quid de humilitate accidentali, uide. ff. de p̄ba. ab ea parte. p. Inn. j. de eo, q fur. or. re. innotuit. ¶ No. qd p̄batio in duobus uerificabilis ut necessario non p̄cludens alterum, cũ æquiuoca sit nõ releuat p̄bantẽ. De hoc et uideas Ang. in l. postq. ff. de pet. hære. g. idẽ qd hic concludit. ¶ No. qd articulus, & p̄batio dubia nõ declarat ex nã subiectę materiæ: nam in mæ ingressus religionis minor annis diceret̄ minor annis quatuordecim de regula. ad ap̄licam. & c. statuius. & tũ non sic intelligit̄ articulus, sed dubius remanet, & p̄batio. cum possit illa p̄posito uerificari in minore quatuordecim ann. & minore uiginti q. ¶ No. qd non modica et donatio oim bonorũ iurõ ualidat, qm non in malum usum, sed utilẽ aĩæ donatio adaptatur. Per hoc u. qd a minore donatio in locũ piũ nõ ualeat absq; debita solẽnitare. ¶ Opp. qd minor nõ potuerit trãsserre in monasteriũ: qd nihil alienat absq; decreto. ut. C. de p̄d. mi. p. totũ. & l. si q dem. & l. p̄dium. Itẽ, qd restituit. ff. de mino. p. totũ. Duo sunt uidẽda hic. Primum, an minor, p̄digus, & furiosus, q habeat curatores, & possint ingrediẽdo religionẽ bona trãsserre absq; autoritate curatorũ. Sc̄do an restituant. ¶ Ad primum dicit. Io. An. hoc expsum q bona transferunt minores ingrediẽdo absq; curatoris autoritate: licet fateat, q in alium usum piũ hoc nõ posset minor sine debitis solẽnitatibus. ff. de pollic. l. 2. §. uoto. Inquãtũ agit de ingressu, qd dicant Legistæ in aut. ingressi. ingressus tenet, dum nõ habeat p̄petentem etatẽ absq; his solẽnitatibus. de regula. c. l. i. §. 6. & c. statuius. c. ad nostram. j. de regula. quo ad bona. Iac. de Arc. tenet q alienatio tener: quia licet non possit alienare inter uiuos, p̄t morte. Ingressus autem æquiparatur morti. Hoc non placet Pet. quia licet morte necessaria alienet, non alienat morte uoluntaria,

vt est ingressus. Dicit tñ alia ratione qd p̄t, quia in hoc actu exercet, quod quilibet diligens paterfamilias fecisset: ideo reputatur maior. ff. de re. eo. l. 2. ad fi. Non obstat. l. 3. ff. de re. eo. & qd no. Bar. in l. si constante. fol. ma. ubi dicit, qd in alienatione bonorũ cã dotis accessoriẽ ad matrimoniu exigitur decretũ: quia illa est alienatio inter uiuos. Hoc tenet Lopus et in minore, & in prodigo, ac in furioso. sua allegatione. 27. dũ tñ tpe ingressus sit sanę mentis, dato q non sit absolutus a cura. Allegat de regula. sicut. 17. q. 1. Gonfaldus. de suc. ab int. c. si. de spõ. dilectus. Et hoc, quia in talibus spiritualibus non curatur p̄as: quia spiritu Dei aguntur: ideo non sunt sub lege. ff. de iudi. si annuum. de regula. licet. & c. ex parte. nec ualẽt statuta p̄ria: vt no. de hære. statutu. lib. 6. Plus tenet, qd cũ uelit ingredi, poterit testari absq; que taliũ autoritate per tex. in corpe, de mona. §. illud. Non obstat, qd sit ei interdictũ, & qd datus sit curator: qd ualet hæc dispositio vt accessoria ad ingressum. de off. deleg. p̄terea, cũ si. ad hæc decre. qm. cũ gl. de sen. excõ. li. 6. Per quã dicit, qd si in re stando mandet bona p̄ anima restitui, aliã ut male ablata, qd poterat restitui absq; solẽnitare: quia monasteriũ illa recepit sub illa conditione, & absq; solẽnitare. Alleg. no. de re. pmu. c. 1. ubi concessa permutatio Imperatori intelligit̄ sine solẽnitare. Plus dicit, qd talia poterit p̄ prædicta monasteriũ, & eccl̄a sine solẽnitare alienari p̄ satisfaciendo oneri: qd nõ sunt p̄fecte in monasterium translata, sed sub conditione. Itẽ quia solẽnitã non exigit̄ in alienationibus rerũ nondum incorporatis in eccl̄ia: hinc est, qd p̄latus cũ capitulo p̄t repudiare hære ditatẽ, uel legatũ sibi delatum: sicut dñ in pupill. C. de prædi. mi. l. 1. 2. & 3. & quia aliud est alienare, qd suũ est, & aliud nõ acquirere. ff. de dona. inter vi. & ux. l. si sponsus. §. si maritus. Et quia nõ est eadẽ rõ inter nõ accipere, & c. C. de p̄di. l. si. ad hoc. ff. de his, quæ in frau. credi. l. qui autem. & sic dicit Frede. de Senis consuluisset fm Lapũ de Casti. ¶ Ex his deciditur quid de bonis filiis. Et si quidẽ sint castrensia, ut quæ sita a milite in armis, uel quasi castrensia, ut quæ sita ab aduocato in officio publico, oĩa ista queruntur monasterio: quia & de eis testari p̄t: ut l. p̄ nul. C. qui test. fa. pos. Sed si sunt profectitia, ut quæ a patre p̄nerunt, hæc spectant ad patrẽ. de his non est dubiũ, qd monasteriũ quærere nihil. In aduentitijs sit dubiũ, qd illa alienare non p̄t. vlt. §. filius. nec. de eis testari p̄t. vt. l. pennu. C. qui testa. fa. ce. satis u. qd possit transferre in eccl̄iam per religionis ingressum, fm Pe. & Cy. in dicta auth. ingressi. In contrariũ facit. c. licet. ad fi. li. 6. ubi filius. donare non p̄t etiã aduentitia absq; consensu patris, et in usum piũ. Vnde cum hæc alienatio trahat originẽ a principio uoluntario, non ualeat patrẽ nõ p̄sentiente, puto, qd in uita patris illi remaneat usufuctus. Sed post mortẽ eius hoc trãsseratur in monasterium: quia cuiq; p̄cedi rur de proprio libera testamenti factio: ut in auth. de mona. §. illud. & qd in principali uoluntas nõ est legibus submissa, sed lege priuata ducitur. de regula. licet. 19. dist. duo sunt. cum si. Eadem regula regulabitur accessoriũ, maximẽ qm monasteriũ eger: & sic licet principaliter donare non possit, accessoriẽ hic in monasteriũ trãsseratur. Ex his patet quid de libris datis scholarari, qui postea ingrediuntur monasteriũ, an reuertantur ad patrẽ, an trãsserant ad monasteriũ. Iaco. de Ra. dicit, quod talia uideatur quasi castrensia bona. Pe. hoc consentit in libris datis magistris artium, uel doctoribus legum, non scholaribus: ut l. vlt. de inoff. testa. Decisio pendet ex no. in l. si familiæ. ff. famil. erc. l. & ex l. 3. §. neq; castrensia. ff. de col. bo. ¶ Ad fm an aduersus religionis ingressum restituatur. De hoc dic. quicquid dicant Cy. & Legistæ in authen. ingressi. vt colligit̄ ex notatis, qd me. causa. dilectus. de cõuer. coniu. dudũ. & cap. uenicens. Glo. colligit, quod quis p̄sumitur minor, nisi probet se maiorem. Alie. ff. de iure iur. l. nam & postea. dicit Io. An. quod quamuis constet, quod aliquis aliquo tempore fuerit minor, ex hoc non p̄sumitur hodie minor, nisi ex hoc probetur: quia etas cursu temporis immutatur: ut l. si minorem. alle. in glo. Dic quod minorem etatẽ probat, & maiorem, qui intentionem fundat super minori, uel maiori. Vnde dicit Host. quod si quis dicit tutelam finitam, & tutor negat, necesse est pubertatem probari. ff. de mino. l. minor. xxv. an. & l. de etate. de quo de proba. cum te. in Sũma. co. ti. §. si. ver. & octauo. & in Spe. de acto. in prin. ver. & not. Ad hanc conclusionẽ possunt reduci uerba Spe. ubi hoc. idẽ p̄cludit Io. 78. dist. p̄sbyter. Idẽ Archi. de rescrip. si eo tpe. lib. 6. in uerbo, idoneus. Fallit qm implicite dicit quis se habile etate ad actum gerendum, & actum gessit: quia licet minor negetur: dicens minorem probet, fm Archidi. ibi. nihil allegat: sed de hoc est casus notabilis hic. Ad hanc theoriam reducuntur uerba Bar. in l. de etate. ff. de mino. qd dicit, qd si ex aspectu in dex. trã fundit onus probandi in alterum, ille habet probare. l. minor. xxv. an. ex aspectu. ff. de mino. & hoc idem tenet Specul. ubi supra. Si aspectus non transfundit, & si quis allegat etatem minorem, uel maiorem ad fundandam intentionem, & ipse debet eã probare. Si quis allegat etatẽ maiorem, siue minorẽ ad-

cipali, tunc sunt communia, & acquiruntur priori monasterio. Si autem bona sunt separata, dicit quod acquiruntur prioratui: quia pro tunc est monachus prioratus, habens administrationem separatam. Nec obstat, quod proxime dixi: quia delationem per actum professionis determinatur, & ampliatur ad locum, vel genus, ad quod determinatur professio. Sed acquisitio, que nouiter fit, applicatur ad locum cui preesidet, & residet ut monachus pro tunc. † Ex his deciditur quid de oblati, an bona acquirantur monasterio, uel ecclesie, cui se offerunt. Gloss. 17. questio. 1. ut lex continentie. dicit, quod si offert se ecclesie seculari simpliciter, non perdit bona, & non est astrictus uoto castitatis: quia ibi oblatus non in sacris, non sunt astricti ad paupertatem, & ad castitatem, imo ad neutrum astringuntur si offert se, & sua principaliter: tunc licet non astringatur uoto castitatis, bona transferuntur in ecclesiam: quia tunc uidetur renuntiare proprijs, secundum Bartholo. Brix. Hoc etiam tenet Cyn. in authent. ingressi. C. de sacrosanct. ecclasi. Hoc dicit Archid. verum Hug. & Ioan. de Deo in dicto capitulo. ut lex continentie, quando se offert, & sua presentia & futura. Si autem se offert, & sua simpliciter: & tunc uidetur offerre illa, que habet tunc temporis: nec per hoc intelligitur uolere, vel proprijs renuntiare: unde & matrimonium contrahere poterit, & bonis uero postea que sitis, & contracto matrimonio uti. C. que res pignori. ob. po. l. fina. ff. man. si uero non remunerandi. §. is, cuius. de auro & argen. lega. l. si is, cui. Nec obstat dicta. l. fina. quia ibi in leuibus, hic in grauib: ut not. Pau. in cle. literas, de rescriptis, ubi dixi. Hec uera, nisi habeat aliud consuetudo: ut ibi notat. Si autem quis se offert ecclesie regulari, si offert expressè se, & sua: tunc uidetur uolere paupertatem pro omni tempore, & etiam castitatem: quia sic est de natura ecclesie: ut ibi glossa. Tales tamen offerentes se & sua, retento usufructu in uita, non dicuntur plene oblati, ut gaudeant priuilegijs illorum, quibus oblati sunt, tanquam plene oblati: licet aliquibus utantur priuilegijs. capitulo. ut priuilegia. de priuileg. & nota gloss. in clemen. de deci. in gloss. finali &c.

S V M M A R I V M.

- 1 In interdico vti possidetis obtinet, qui iustiore titulo probat.
- 2 Iura tria possunt haberi separatè super loco vniuersali, ut castro, villa, vel ciuitate.
- 3 Debitum iure speciali includitur in petitione iuris debiti.
- 4 Possessorij vti possidetis libellus, licet ex necessitate non debeat continere proprietas, proficit tamen illam deducere.
- 5 Publicatio sola attestatio non impedit probationem testium super per sonarum reprobatione, nisi aliud obuiet.
- 6 A probandi facultate quis excluditur per lapsum termini ad probandū vel reprobandum. 10.
- 7 Probandi terminus potest statui eodem instanti ad duplicem actum.
- 8 Sententia que dicitur interlocutoria.
- 9 Delegatus ad testes recipiendos super principali, an possit recipere etiam testes reprobatorios.
- 11 Probatio an valeat sine dilatione concessa.
- 12 Probare quando quis possit post terminum sibi datum.
- 13 Positio an possit fieri post terminum datum ad probandum.
- 14 Testes an possint fieri post terminum ad probandum statutum.
- 15 Libellus, an possit produci post terminum lapsū.
- 16 Dilationes ad probandum an possint dari parte absente.
- 17 Dilatio ad probandum si partis facta est lapsa, an possit alia dari.
- 18 Terminum ad probandum lapsū si a sententia appellatur, an lapsus termini habeat impedire productionem testium.
- 19 Dilationes an currere impediuntur per compromissum.
- 20 Impeditio legitime non currit tempus.
- 21 Dilationes quas possit iudex dare ex officio.
- 22 Exceptio falsi potest post sententiam opponi. nu. 32.
- 23 Exceptio tarda proposita presumitur contra opponentem.
- 24 Exceptio peremptoria vel naturam peremptoria sapiens non est repellenda leui presumptione contra exceptionem.
- 25 Terminum potest iudex statuere ex officio ad testes reprobatorios producendos.
- 26 Testes subtiliter examinare arctatur iudex ex officio.
- 27 Dilatio ad probandum, & reprobandum dicta non debet esse eadem.
- 28 Publicatione testium facta admittuntur testes super articulis directo contrarijs.
- 29 Ex presumptione sola, que fit contra partem non receditur a iuris tramite.
- 30 Dilationem quindecim dierum data ad probandum: an sit in tempore contenta, ut feriatis dies in ea non includantur, & dicatur dilatio utilis.
- 31 Dilationem una data reo, & illa lapsa si alia detur actori, an similiter sit data reo, licet sit lapsa.
- 32 Sententia quomodo non potest retractari pretextu falsitatis, ubi ab ea non est appellatum.
- 33 Exceptio falsitatis sola an possit post sententiam opponi.
- 34 Sententia an possit retractari exceptione corruptionis.

- 35 Contra sententiam an possit dici ipso iure ex falsitate, vel corruptione, mediante restitutione.
- 36 Exceptio falsitatis vel corruptele vsq; ad quantum tempus possit opponi.
- 37 Testem a testificando repellit infamia facti.
- 38 Testis dictum vitiat singularitatis.
- 39 Libellus vbi plura continet, etiam in vno articulo tantum, & oratione eadem, quorum vnum venit vt qualitas, & qualitate ponuntur, non sufficit libellanti alterum probare, licet quodlibet distributiue, & singulariter concludat ad intentum. nu. 43.
- 40 Euidens id dicitur, quod constat visione instrumenti clari, & non suspelli.
- 41 Testes si sint aequales in numero probandi, standum erit minori parti, vbi vnus sibi in suo dicto contradicit.
- 42 Testis si probetur corruptus, non probat.
- 44 Testes quomodo possint admitti post sententiam ad probandum falsitatem, vel corruptelam testium, ex qua sententia est secuta.
- 45 Possessor si probet iura, sine possessione, certis paribus obtinere debet interdico vti possidetis.
- 46 Testes ceteris paribus preferuntur, quando testificando aptiora negotia attestantur, & vero proximiora.
- 47 Libellus in possessorio quomodo articulari debeat, vt aptus dicatur. 50.
- 48 Possessione antiquiori probata, eodem respectu reccus presumitur iniusta, nisi titulus, & causa ostendatur.
- 49 Censuales alterius se facere non possunt homines mei, sine meo consensu.
- 50 Libellus, per quem concluditur omnem honorem & seruitutem deberi archiepiscopo, & episcopo, ita quod alijs non competat, an videatur fatagere negatiuam.
- 51 Possessorium, vel interdico vti possidetis, intentans quomodo formare debeat libellum.
- 51 Probato antecedenti, an videatur probatum consequens.
- 52 Testis deponens quod talis tennit, & possedit, vel talis possedit, seu si dicat quod vidit ipsum possidere, an probet possessionem.
- 53 Possessio quomodo probetur ex priuilegijs.
- 54 Possessio quomodo potest duobus modis iustificari.
- 55 Possideri quomodo potest vna, & eadem res a pluribus.
- 56 Possessor inquietatus sua possessione arctatur ad iustificandum de suo titulo, ubi vterq; probat suam possessionem.
- 57 Sententia quomodo possit dupliciter formari super interdico vti possidetis.
- 58 Iniuria illata inferiori subiecto, dicitur illata superiori, vel domino.
- 59 Sententia debet proferri in persona domini iudicio agitato per procuratorem.
- 60 Possessio noua presumitur iniusta, probata possessione antiqua.
- 61 Sententia, per quam adiudicatur res cum suis pertinentijs, non dicitur incerta.
- 62 Possessor inquietatus agere potest contra molestantem ad interesse turbationis de preterito, quanti sui intererat pacifice possidisse.
- 63 Sententia debet esse conformis libello, & non secundum formam probationis extra articulos libelli nu. seq.
- 64 Principis interest habere subiectos locupletes.
- 65 Possessio turbata qua dicitur, & quid de interdico vti possidetis.
- 66 Interdico vti possidetis, cui competat.
- 67 Sententia super turbata possessione, vel interdico vti possidetis, quomodo formari debeat.
- 68 Possessorio intentato si super illo testes audiantur, quomodo debeant depone ad illud probandum.
- 69 An interdico aliquod detur pro rebus mobilibus.
- 70 Interdico vti possidetis, quomodo potest dari pro iuribus incorporalibus.
- 71 Sententia super libello actionis iniuriarum intentata debet ferri etiam iure canonico in personam domini, & non procuratoris.

C A P. I X.

I cet causam. † In interdico vti possidetis obtinet, qui iustiore titulum probat. Et sunt quinque partes. In prima, pcessus decisa narratio. In secunda, ibi: porro. Fauentorum exceptio contra testes ecclesie, ipsius ecclesie responsio, Pape interlocutio, & interlocutionis ratio. In tertia, ibi: post hoc corruptionis, & falsitatis noua exceptio, ipsius admisso, probationis, & reprobationis commissio. In quarta, ibi: quamquam. testes Fauentorum, impugnat primo reprobatorios. secundo reprobatorios. In quinta, ibi: ex premissis. allegatio concludit pro ecclesia. Legam per partes. Et primo vsq; ad versicu. post hæc. ¶ No. primo tria iura separata, que haberi possunt super loco vniuersali seculari, vt castro, villa, vel ciuitate, scilicet honor, districtus, & quod vnum non comprehendit aliud. ¶ No. secundo, quod in petitione iuris debiti, includitur debitum de iure speciali, quando debitum saltem sub genere declaratur: vt peto honorem, districtum, & iurisdictionem mihi iure debitam. ¶ No. tertio, quod licet in libello sup possessorio ut possidetis non debeat ex necessitate allegari proprietatem, proficit tamen illam allegare: quia ceteris paribus obtinet probans de proprietate. ¶ No. quarto, quod fo-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

1a publicatio attestacionem non impedit probationem testium, super reprobacione personarum, nisi aliud obuiet. ad hoc infra. de testi. dilectus. ¶ Nota quinto, quod lapsus termini ad probandum, vel ad utrunque, excludit quæ à facultate probandi id, ad quod primitus fuit terminus statutus. ¶ Nota sexto, quod ubi acta sunt compassibilia, eodem instanti potest statui terminus ad duplicem actum, & sic ad probandum, & ad reprobandos testes in personam, potest statui terminus idem, ut hic, ¶ Nota septimo super emergenti pronuntiam, & est interlocutoria, etiam quando concernit exceptionem contra testes, & de hoc de or. cog. c. primo. ¶ Nota argu. quod super exceptione fit litis contestatio: de quo dicitur s. de offic. delega. prudentiam. §. sexta. ¶ Oppo. quod testes non potuerint recipi coram Placentino ad reprobandum testes, cui fuit commissum receptio testium, ut patet infra, de testi. cum causam. Dic, secundum Ioann. Andr. quod causa erat ei commissum ut reciperet testes super principali, & etiam testes reprobatorios. Quod est uerum. Si autem non fuisset commissum nisi super principali, tunc secundum Innoc. non possent recipere reprobatorios: quia id sibi commissum non est. Admittit tamen protestatione illius, quod dicit se velle testes reprobare, & facere potest illam in actis redigi: quia sine hoc non possent bene expediri receptio testium, secundum Innoc. & quia est accessorium receptioni commissæ, secundum Hostien. & Gulielm. in Specu. de teste. §. & generaliter. versu. sed quare opponitur.

¶ Oppo. quod est solum publicatis attestacionibus non debeat audiri. inf. de testibus presentium. Dic quod statutio termini indifferenter obstat: sed publicatio obstat secundam formam, & distinctionem illius capituli. Circa hunc terminum ad probandum, queram de aliquibus. ¶ Primo an valeat probatio sine dilatione. Specu. in titu. de dila. §. videndum. versu. & no. remittit. C. de iudi. properandum. §. & si quidem. Barro. in l. in crimine. ff. de adulc. tenet valere probationem absque dilatione per illam legem, & dicit quod habet tempus totius instantiæ ad probandum, nisi iudex aliam dilationem statuatur. Tu dic quod probare potest usque ad conclusionem in causa, non post supra. de procu. auditis. de si. in tru. cum dilectus. Idem tenet in l. fina. C. de feriis. Iacob. de Areti. per. l. vnus. §. cognitione. ff. de questio. Sed est dubium, an dilatio ad probandum possit dari parte non instante, vel non petente. Bar. dicit quod sic. l. i. C. de dila. allega. C. de iudi. l. properandum. §. si autem reus. Nam vrgete necessitate dat iudex dilationem, per quam non retardet pro relatione iudicij. Illam autem, per quam, proleat, dare non debet. v. d. l. r. C. de dila. Ad hoc quod not. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. hoc tenet glo. i. hic per istum tex. ¶ Quæro an post datum terminum ad probandum possit quis probare. Prosequor casus. ¶ Primum, quoniam est statutus terminus ad probandum, & producenda instrumenta, an post terminum possit producere instrumenta. Vide per gl. in cle. fi. de uerbo. signi. in uerb. saluo. per Cyn. in l. si ea. qui accu. non pos. per Barto. in l. mancipiorum. de opt. le. & Archid. 30. q. 5. iudicantem. Dicam forte in c. patralis. j. de except. Si vult probare per alios testes post lapsum terminum ad probandum: hic videtur casus, quod non admittitur lapsu termino. Ex hoc tenet Archi. in dicto ca. iudicantem. quia talis dilatio in dubio est peremptoria. Idem Spe. in tit. de dilat. §. videndum. versu. quid si data. licet dubitet, in prin. §. & idem Bar. in l. i. C. de dila. & habet vim interlocutorie, postquam non auditur: quia transit in rem iudicatam, nisi ex causa restituatur: arg. de re iudi. cum Bertoldus. C. de in integ. testi. ex literis. Credo etiam quod causa subsistente iudex ex officio possit illam reuocare, vel de consensu partium, si partes consensissent, ut dixi de dil. c. i. & no. de app. significante. ad instantiam partis non: quia quo ad partem transit, licet non quo ad iudicem. de app. cum cessante. Si datus est terminus ad probandum, terminus intelligitur sine per testes, siue per instrumenta: ut no. plenè in Spec. in ritu. de dila. §. videndum. versu. quid si data. Idem dicit ibi si datus est terminus ad probandum, & ostendendum quicquid vult, &c. ¶ Secundus casus, quoniam datus est terminus ad producendos testes. Spe. in ti. de teste. §. qualiter ver. iudex quoque. dicit quod sufficit si intra terminum illos facit iurare, licet intra illu terminum non fuerint examinati: arg. C. de testi. l. pe. & sic seruat curia. ¶ Tertius casus quando statuitur terminus ad testes producendos, & faciendos illos examinari. Ioan. An. in add. Spe. super dicto versu. iudex quoque. dicit Arch. tenere de exce. pia. non sufficere testes iuratos esse intra terminu, nisi fuerint examinati. Idem dicit Ioan. Saxo. tenuisse: quia dilatio secunda non est danda nisi ex causa. Ad hoc, quia iurare, & deponere, sunt coniuncta, & inseparabilia. Ad hoc, quia lex vult, quod iurati deponant. C. de testi. l. vlti. in fi. Recitat Dyn. tenuisse contra, quia sufficit, quod iurauerit intra terminum. all. l. ex eo. ff. de testi. mi. ubi sufficit milite iurasse, &c. ad quod. l. i. ff. de bo. pos. ex testi. mili. Recitat Iac. Bur. disputasse idem ut sufficiat iu-

rasse: quia licet productio testis spectet ad partem, examinatio spectat ad iudicem, cum debeat deponere secretè. C. de testi. l. nullum. Concludit ibi Ioann. Andr. quod si est datus terminus ad producendos testes, sufficit quod iurent: si est datus ad probandum, non sufficit quod iurent ante: quia probatio non est facta ante licet iurati sint, nisi steterit per iudicem: quia non debet hoc nocere parti, maxime cum etiam iurare debeat in contra quem testes producuntur: ut patet in l. si quando. C. de testi. & fortius idem quando datus est terminus ad producendos, & examinandos. Domini de Rota sua conclu. 70. dicit quod sufficit, quod sint recepti intra terminum, & si sit statutus terminus ad recipiendos, & cognoscendos, examinandos. Nam dicunt, quod sufficit quod recipiantur omnes intra terminum, & fiat aliquis diligentia intra tempus de examinando. Probatur, quia primum, scilicet receptio est iurisdictionis: & ad hoc refertur termini præfixio. de offi. delega. de causis. Secundum, scilicet examinatio, est facti, quæ potest committi notario: ut not. de re iudi. cum Bertoldus. de offi. delega. cle. i. de probatio. quoniam. Si enim ambo illi actus deberent intra terminum expediri: sequeretur quod propter multitudinem articulorum, & propter longam distantiam testium, qui tarde prope finem termini essent recepti, non possent omnes examinari. ut no. per Ioan. Andr. in nouella. de testi. presentium. lib. 6. in uerbo, producendos. versu. is quoque. Allegat dictu Specu. in tit. de dila. §. i. versu. sed quid si intra. Et si dicit quod seruatur curia. Vbi terminus est statutus ad probandum, tenet Butri. in auth. si dicatur. C. de testib. quod sufficit si iurauerint intra terminum: quia dictum testis trahitur ad terminum iuramenti: & fingitur examinatus intra tempus iuramenti. Et hoc videtur tenere Ioann. Andr. post Archi. in c. pia. de exce. lib. sexto. Conclusio sit ergo, si est datus terminus ad recipiendos testes, sufficit quod iurauerint intra terminum. Si ad producendos, & examinandos, oportet quod iurauerint, & examinati fuerint intra terminum, nisi steterit per iudicem, & parti non possit imputari negligentia, vel saltem ostenderit pars aliquam diligentiam. Si terminus est statutus ad probandum tantum, sufficit quod iurauerit intra terminu: & si non iurauerit intra terminum, excluditur pars a probando, nisi subsit causa, vel restituatur, vel iudex ex causa proiudeat, ut supra est dictum. ¶ Quartus casus, quando ius exigit, vel terminus ab homine, vel a iure est statutus ad probandum assumptis documentis, an sufficiat testes iurasse ante terminum. Quidam, quos recitat Specu. in tit. de dila. §. i. versu. quid si intra hoc tempus, tenet quod non sufficit eos examinatos esse intra terminum, quod plus est, nisi fuerint ante terminum publicati: & hoc ex eo, quia verbum, aptissimis documentis, vocat probationem perfectam, completam, & expeditam, & claram, quæ alio non egeat: quia non dantur aptissimè nondum publicatæ, & sic occultæ, & nondum apparentes. Contrarium ibi determinat Spe. quia fecit, quod in eo fuit: actus enim publicationis non in eo, sed in iudice est. Nam publicatio est articulus per se. de proba. quoniam. qui fieri debet partibus presentibus. Item quia publicatio non probat, determinat bene Specu. An sufficiat receptio, & examinatio non facta publicatione ante terminum, & examinatione post, nihil dicit. Satis potest dici, quod non sit aptissima, antequam deposuerint: & sic sufficit. ¶ Quintus casus, quoniam datus est terminus ad probandum, & probatum habendum: tunc Archi. & Ioan. Andr. de exce. pia. lib. 6. dicit non sufficere, quod iurauerit ante terminum, nisi & testes examinati sint: quia illa uerba notant omne complementum probationis, & sic quod sint examinati. Et hoc ponit Ioan. An. in nouella, in uerbo, octo dierum. Idem Butri. in auth. si dicatur. C. de testi. Addunt hodie practicum ad probandum, & probatum habendum per omne genus probationis: per quod vbi, excludi omnis probatio. Et habet ille terminus vim conclusionis in causa quo ad probationes facti, non quo ad allegationes iuris, ut puto: nec puto, quod excludat probationem per confessionem, per c. Ioannes. j. de fide instr. quia confessio non est probatio, sed probationis releuatio, ut dixi super rubrica. & nota.

13 de elec. bone. ¶ Nūquid autem post terminum datum ad probandum, illo lapsu possit fieri positio. Spe. concludit quod non, in ti. de dila. §. videndum. versu. quid si datus. Idem dicit in ti. de posi. §. quæst. uer. sed si ante. a parte enim non potest dari positio: quia illa succedit loco probationis. Dicit tamen quod iudex ex officio poterit interrogare partes, per dictu c. cum Ioannes. j. de fi. inf. fi. de interro. actio. ubicunq. 3. q. 5. iudicantem. ¶ Sed an testes, qui obscure deposuerunt, post terminu possint repeti, ut declarent, ad instantiam partis: patet quod non: ut no. gl. in c. pcedenti. cum remissionibus suis. Sed an iudicis officio? Si est terminus ad probandum tamen, puto quod possit. Idem si ad probatum habendum: quia terminus hic statuit parti, & non iudici. ¶ Ex his decidit si est statutus terminus ad articulandum, an post terminu possint articuli declarari. Io. An. in add. Spe. in ti. de teste. §. nunc videndum

dum. ver. hoc et no. ad fi. §. tenet, qd possit declarare, per l. here des. §. ff. de testa. de dila. liter. per l. Paulus. ff. de re iudi. & p no. §. de postu. pra. c. j. & de uerbo. sign. olim. Plus dicit, qd illa declaratio facta de articulo trahitur ad diem articuli. ff. de hæ re. insti. l. alfe toto. de cond. & dem. l. si ita scripsero. in auth. de fil. ante dota. in str. na. ad fi. §. dist. quo iure. in ultima glo. qd latius profertur ibi. An post terminum ad articuladū possint porrigi articuli. Dicit dñi de Rota, sua conclusion. c. 30. qd non, nisi ex cā, & petita restitutione: per l. quinquaginta. ff. de excō. tut. & l. diffamari. C. de inge. ma. & hoc. cap. tū quia oēs termini post litem contestatā de stylo palatii sunt peremptorii: ut in Spe. de cita. §. uiso. uer. sed dñt. & no. Io. An. in cle. j. de exce. Ad hoc. c. coram. de ref. in int. cū ibi no. per Inn. vbi dicit, quē non audiri, post terminū, nisi petita restitutione, & hoc, qd hic terminus est, quādā interlocutoria. ff. de arb. l. qualē. ex qua acquiritur ius parti. Ad hoc no. Pau. in cle. p̄stōnem. de cle. super verbo, super his. Hæc uera dicit in criminali: pro quo all. dictū Cōpo. de ele. qd sicut. In ciuili autē & profana, & n̄imoniali; & beneficiāli maximē, & quacunq; summaria dicit admitti probationes de stylo curiæ, si est summaria quacunq; est pbō, & Et de aequitate canonica, per no. in d. cle. fi. uerf. eo tū saluo. de uer. sig. In cā autē profana nō summaria. nec criminali dāt, qd non admittuntur probationes post terminū de stylo curiæ, quæ sunt notoria; & quæ sunt per infra, & l̄as, in quibus pōt liquere ueritas absq; alia discussione, & protelatione causę, in quibus pōt dici, Hodie constat, hodie agatur: ut in c. l̄as. de re sti. spo. ff. ut in pos. l. is, a quo. Secus in probatione testiū, quæ requirit longū tractū: ut in titu. de testib. p̄ totū. & hic, & de testi. p̄tium. lib. 6. Hoc iō temperat uerum in actore: secus dicit in reo: quia articulare potest, & probare, cū non arctetur ad probandū, donec actor probauerit. qd est uerum, qd articuli sunt meri defensorii: secus si facti ad iudicatoriā obtinendā. ¶ Secundo quæro, an terminus possit ad probandū dari parte absente. Spe. in ti. de dil. §. nunc uidendū. uer. sed pone. dicit, qd tener datio, si ratificetur ab absente: quia eius fauor est, qd p̄ns sit, dūmō ratificet intra tps dilationis, per l. bonorū. ff. rem ra. ha. Hoc dicit maximē, qd iudex posuit spem in ratificatione: quia eius fauor est, qd p̄ns sit dūmodo ratificet intra tps dilationis. alle. 9. q. 2. Lugdū. ficit. c. dist. c. j. no. gl. de ele. qd sicut. & dicit, quod multū operatur hoc ponere in spē alteri, quod ratificabit. Recitat ibi Io. An. qd Gui. de Suz. tenuit p̄riū per l. a procedente. C. de dila. & per l. fi. C. si per uiam, uel alio mō. ff. de re iud. l. de unoquoq; Et hoc credo: quia eo nō citato actus est nullus, tam in fauorem, qd odium, per ea, quæ dixi. §. de iud. cām. & no. Bar. in l. i. ea. C. quō, & qd iud. & in l. si a furioso. ff. de re iud. Hoc tenet Frede. suo consil. 279. qd plus est, qd pars primo fuisset citata ad litem contestandā, & procedendū in cā, & post litem contestatā se absentasset: quia statutio termini absente parte, non citata, non tenet, nec pōt ratificari: sicut cōfessio absente parte non ualet. ut l. certū. §. j. ff. de confel. Ad hoc all. no. de ele. per inquisitionem. Item ex hoc claudicaret iudiciū: qd esse non dēt. Itē quia si esset in eius p̄tate ratificare; uel non, esset in eius p̄tate, an alter fecerit expēsas inuitiles. Nō obstat, qd sit citatus ad procedendū: quia illa citatio refert ad proxima actui. ut l. eū, qui Kalēdis. de uer. ob. de preb. nō pōt. li. 6. maximē cū ad diuersos actus, simul dilatio nō sit assignāda. In Spe. de dila. §. j. uer. deliberatoria maximē: quia ad omnes actus uideret citari, si hoc diceret, qd est falsum, nisi in casu de do. & contu. eū, qui. lib. 6. Quid si dato termino ad producendū infra, proponitur aliqua exceptio peremptoria, an illa p̄bati possit per infra. Dic, qd talis terminus non est dandus, nisi si proposita sint: quæ probanda sunt: non tñ p̄iudicat, si statuat, quo ad illa, quæ nouiter proposita sunt, quin postea producere possit. de ele. ut circa. lib. 6. Per quæ dicit Frede. suo consil. 135. qd si sit statutus terminus ad probandū utriq; parti, & exceptio, quæ fuit primo ineptē proposita ante lit. cont. postea pponat ante litem cont. qd ad probandū illā, uel p̄ illā non nocet primo terminus. all. de testi. ueniens. 2. ¶ Quæro, quid si factio partis terminus ad probandum est lapsus. Dicit, qd hoc nocet parti: ut no. Inn. de testi. tam literis. ¶ Quæro, an lapso termino ad probandū statuto si appellatur a snia, lapsus termini habeat impedire productionem attestatorum, uel probationē in cā appellationis. Arch. 24. q. 3. dicit, qd terminus hoīs non obstat, per l. hanc. C. de rem. app. de fide instr. cum Ioannes: ad hoc gl. de app. c. fina. lib. 6. in uerbo, emendari. quæ idem dicit in conclusione in cā, per quam renuntiat probationibus, ut illa ad instantiam limitetur. Secus dicit in termino iuris: quia illa est snia iuris, a qua appellari non pōt. ff. de uer. sig. l. si qua poena. Hoc tenet Io. Mo. in c. cupientes. §. quod si per. 20. in uerbo, priuatus. de ele. in 6. nisi fuerit impeditus, uel se obtulerit probare, uel seruauit tempora: quia tunc, ut grauatus potest appellare, & probare, non obstante lapsu termini iuris. uide ibi. ubi etiam tangit, an sententia lata, quod non probauerit

intra terminum iuris, uel qd illud non seruauerit, sit diffinitua, uel interlocutoria. Idem in effectu ibi Arch. in uerbo, p̄nam. ¶ Quæro an cursu huius tps ad probandū impediatur p̄ cōpromissum, sicut in tpe app̄onis, qd statutu est iudici ad remissionem faciendā, ita qd post terminū possit testes recipere. Vt qd non: quia terminus hic decisionis uel statutus, & non iurisdictionis: & sic non est prorogabile. de offi. dele. de causis, & qd ibi no. Dñi de Rota, sua p̄lone. 354. tenent, qd si terminus est cōis utriq; parti p̄ cōpromissum impeditur cursus: si tētinus est statutus alteri parti, dicit qd cōpromissum non impedit cursum, per no. per Pau. in clem. quandiu. de appel. vbi dicit illam cle. non h̄re locum in termino dato ad appellandum, qui datur alteri parti tñ: secus in tpe ad profequendum: quia datur utriq; parti: ideo cōis consensus impedit cursum. ¶ Concludunt, qd legitimē impedito non currit tps ipso iure. de concef. præb. c. j. & c. illud de concef. præb. quia diuersitatē. de electio. si electio. lib. 6. de appel. sicut. & sic fuit obtentum: ¶ Venio ad gl. j. gl. ponit aliquos casus, in quibus iudex dat dilationes ex officio, et parte non petente. Vt de cā in fine. Ad idem de offi. deleg. suspicionis. & c. de causis. de conuer. cōiu. ex publico. de ref. spo. frequens. lib. 6. de præb. si tibi absenti. de concef. præb. si capitulo. lib. 6. de hoc in Spe. de dila. §. j. in fi. ubi tractat de diuersis lationibus iuris, & iudicis. ubi inuenies, qd hoc no. Vinc. de exce. pastoralis. ¶ Venio ad uer. post hæc nota. qd exceptio falsi p̄ testes potest, & post sniam opponi. ¶ Nota secundo, qd ex tarda oppositione exceptionis p̄sumitur p̄ opponentem, quod faciat animo dilatandi. Et dñt tarde opponi, qd iam liq dato negotio opponitur. ad hoc de dolo. finem. ¶ Nota tercio, qd leui p̄sumptione p̄ exceptionē peremptoria exceptio, uel sapiens naturam peremptoriæ nō est repellenda, imo admittenda. 2. q. j. primo semper. Vide Inn. de concef. præb. post electionem. ¶ Nota iudicem ex officio statuere terminum ad reproboratorios testes producendos. ¶ Nota iudicem ex officio, licet non dētur articuli, arctari ad examinandos subtiliter testes, & interrogandum de causis, & circumstantiis singulis. ad quod no. de testib. per tuas. ¶ Nota, quod terminus ad probandum, & reprobandum dicta nō debet esse idem: sed separatus: licet secus in termino ad reprobandum in personas: ut in princ. cap. Et hoc, quia reprobatio in personas est compassibilis cum principali probatione, cū habeat personas notas: sed non est sic in reprobandum, quo ad dicta, quia non habet dicta nota antequam deponant. Ad quod no; de fide instr. imputari. ¶ Nota, quod super directo p̄riis articulis admittuntur testes, post publicas attestaciones, qd arguit falsitas cum corruptione: & hoc, quia tunc productioni testiū non obstat sententia: ergo minus publicatio, quod dicit Host. facere ad illa, quæ dixi supra. c. iurauit. quod in causa m̄rimo niali publicatis attestacionibus possint produci testes, eo quia non obstat sententia, & sic nec publicatio. de quo de testibus. series. & plenē dicam. in c. fraternitatis. ¶ Nota p̄m Abba. ex p̄sumptione, quæ fit contra partē, non recedi debere a iuris tramite: poterat tñ p̄ p̄sumptionem peti iurim de malitia. de iura. cal. c. 2. in fi. lib. 6. de reit. spo. literas. ¶ Quæro, an hoc tps duorum mensium esset utile, uel continuum. Inn. j. e. ultra tertiam. vbi uelle, qd sit continuum. Host. hoc dicit, quod aliquā de necessitate est utile. ff. de diuer. & temp. præscr. l. j. & 2. ff. qd ap. lit. l. j. §. dies. Quid enim si contingat iudicem l̄as recipere in ramis palmarum: nam per. 15. dies tunc feriabit, uelit, uel nolit. §. de feriis. c. finali. Durum ergo esset hoc sentire, qd medietas mensis sic frustra labatur producenti, & maximē qd in alia medietate productionem perficere nō possit, cum terminus currat a tpe receptionis. §. de appel. super ca. 2. Idem quid si iudex recipiat literas in principio feriarum mensis. Nam dicit Host. quod aut consentire debet aduersa pars prerogationi, cū urget necessitas, poterunt testes recipi. ff. de feriis. l. j. §. j. §. de iud. c. fi. & de feriis. c. fi. ¶ Quæro, quid si cōe nullos produxit testes reproboratorios intra primum terminum. nunquid poterit aduersa pars. s. archiepiscopus, post alios duos menses producere testes? Dic, quod non poterit producere reproboratorios: quia eum fuerit statutus ad reprobandū probatorios, si reproboratorii non sunt recepti, deficit respectus, ad quem terminus est statutus. Secus si super principali dare mensis actori ad probandum, & ex tunc alius mensis reo: nam dato, quod actor in primo mense nihil probauerit, probationem. tñ sibi necessariam reus facere poterat in secundo, p̄m Ho. Ratio patens est: quia primo casu cessat finis, ad quem statutus terminus, secundo non. ¶ Opp. quod p̄textu falsitatis non retractet snia: & sic de falsitate non possit opponi, post illam. C. si ex fal. instr. l. j. de re iud. cum l. & A. Dic quandoque lata est sententia reuocato in dubium de falsitate: & non potest post sententiam dici de falsitate, nisi ab illa sententia fuerit appellatū. C. de temp. appellatione. per hæc. de testib. fraternitatis. Quādōq; non est actum de falsitate: & tunc si iudex non est secutus dicta

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

dicta falsorum testium, & tot super sunt veri, ex quib. snia suste-
tari possit, repellitur except. de re iud. cum l. & A. Si est secutus
dicta falsorum testium, tunc si post sniam opponitur falsitas, &
corruptio, auditur post sniam. Si opponitur falsitas tm, opinio-
nes sunt. Gl. refidet, quod sufficit docere de falsitate: & illa ad-
mittitur post sniam. C. si ex falso instru. l. pen. & ulti. ff. de exce.
qui agnitis. de exceptio. cum venerabilis. C. de transa. si ex fal-
sis. Si allegatur sola corruptio, glo. dicit adhuc poterat opponi
post sniam. 2. q. 6. venales, de testib. sicut. Si quaritur vsq; ad qd
ips possit pars de illa opponere. Gl. dicit, qd si opponit per via
exceptionis, auditur vsq; ad xxx. annos. C. de falsis. l. querela.
de exceptio. venerabilis. Si per uiam petitionis, tunc opus est
restone, & datur vsq; ad quadriennium, sicut & restonis. Si ve-
ro per via actionis, agit vsq; ad xxx. annos actione in factu.
Si criminaliter agatur vsq; ad viginti vt d. l. querela. ¶ Hic sunt
quatuor videnda. Primum, an exceptio falsitatis, & corruptio-
nis possit opponi post sniam. Scdo, quid de exceptioe falsi tm.
Tertio, quid de exceptioe corruptionis tm. Quarto, an ipso
iure, an mediante restone dicatur qd sniam ex falsitate, vel cor-
ruptione. Vltimo, vsq; ad quantum ips possit dici de falsitate,
vel corruptione. ¶ Ad primum gl. primo dicit, qd de falsitate,
& corruptela potest opponi si est appellatum, hoc indubitate
verum tenendo opinio. Legistarum, quod in causa appellatio-
nis publicatis attestacionib. possint produci testes super eisdē
articulis, vel directo trinis. Sed tenendo opi. Canonistarum, qd
non possit, etiam in instantia appellacionis. de quo in c. frater-
nitatis. j. de testi. Est magis dubium: dic idem, quod dicam sta-
tum, qd non est appellatum. Si nō est appellatum, & fuit dispu-
tatum de falsitate, & super ea pronuntiatum, tunc non pot am-
plius opponi. De quo in Spec. de resc. pnta. §. igitur. in si. vbi et
tractatur an sit in rescripto falso. super cuius non falsitate est
pronuntiatum, & in procuratorio. de quo dic, vt per Inn. & per
Io. An. & Compo. de resc. super literis. De hoc et hē de resc.
per Inno. de dila. praterca. Si non fuit in prima instantia obie-
ctum de falsitate, tunc si iudex non est secutus dicta falsorum,
& corruptorum testium, sed aliorum, non potest dici de falsita-
te qd sniam, quae per eos non est lata. de re iud. cum l. & A. Si
secutus est dicta testium corruptorum, & falsorum, quod dicit
Spec. cum secutus, eo, qd dixit, Vilis attestacionibus, & vt di-
cit in Spec. de prob. §. si. ver. in summa. Gl. hic velle, qd retra-
ctetur vsq; ad triginta annos. Inn. & Hosti. dicunt, qd opponi
potest post sniam: & tunc est necesse, quod duo probentur, qd
corrupti falsum dixerint & quod iudex sit secutus sententiam:
quia tunc non agimus de solo sine repellendorum testiu, sed
de sine validitatis, vel effectus sententiae. Si opponitur ante sen-
tentiam, sufficit eos probare corruptos, vel falsos: quia hic agi-
tur de solo sine repellendi. ¶ Venio ad 2m, qd opponitur falsi-
tatis tantum, an hic possit opponi post sententiam in casibus, in
quibus dixi non posse opponi qd opponitur vtriq; fortius mo-
do non poterit opponi, vt qd de hoc fuit oppositum, uel qd iu-
dex non est dicta falsorum testium secutus, vbi dixi, quod po-
test. opi. sunt in gl. Legista dicunt, quod indistincte potest op-
poni: vt l. diuus. & quod ibi no. ff. de re iud. Canonista dnt, hic,
vt Inn. & Io. An. d. qd si quis vult improbare testes, & ostendere
falsitatem indirecte, quod hoc possit ante sententiam. de testi.
ex tenore. Post sententiam autem non possit nec directe, nec
indirecte, nisi corruptionem probet, vel alio modo dolose, s.
odio vel amore falsum testimonium dixisset. C. de fal. nec exē
plo. allegar, quia post publicatas attestaciones non pnt testes
induci super eodem articulo. in aut. de testi. §. quia uero. col.
7. sicut etiam dicit Io. An. in cle. testib. de testi. vbi dicit, qd nō
admittitur ad probandum falsitatem testis directo ad finem
impediendae sniae, nisi allegetur falsitas cum corruptione. Et
hanc conclusionē ponit Io. A. in ti. de teste. §. qualiter. uer. sed op-
ponitur. in addit. Et si dicas, quid de falsitate: possit dici, nō ob-
stat snia: ergo nec publicatio. Paret primum de re iud. l. diuus.
de exce. cum venerabilis. Scdm et hic, & s. e. iurauit. Dic, qd de
falsitate potest dici post sniam probando indirecte per testes,
sed non probando directe: quia non possit et ante sententiam
vt hic, Vel potes dicere, quod snia obstat, nisi detur restō. Ideo
hac obstantia impedit productionem super eisdem articulis:
licet forte non daretur aduersus hunc dolum praesumptū, ubi
vult producere testes, cū detur ex cpa generali, si qua iusta mi-
hi causa, & causa non subsistat ad praesens dandi restitutionem
in integ. an praesumatur dolus in subornando testes. ¶ Venio
ad tertium, quando opponitur sola corruptela. Glo. hic dicit,
quod si testes corruptos secutus est iudex, non valet sententia:
& sic de corruptione potest opponi post sententiam. Inn. dicit,
quod non sufficit probare eos corruptos tantum. Quod suffi-
ciat corruptela tantum, tenuit Goffr. & Hostien. ad hoc no. de
testi. pntium. in glo. 2. Et hoc dicit Io. An. verum hic: quia pro-
bata corruptione apparet illū peritū per capitula, quae iurat,
quae no. j. tit. prox. fraternitatis. in vlt. glo. ff. de testi. l. 3. §. lex lu-

lia. 4. q. 3. §. itē in criminali. ver. lex Iulia. Io. An. hoc uerum di-
cit ante sniam, post sniam aut non admittitur exceptio corru-
ptionis tm, ut in proximo casu. Et hoc placet Vin. scdm eū, qd
hic corruptus dicatur, siue recepit pecuniā, ut iuste testificet,
siue ut falsum testificetur, & testificatus fuit verū: ut no. Spe. in
ti. de teste. §. opponitur, ver. quid si testi. Bar. in l. diuus. de re iu-
di. tenet exceptionem posse opponi et post sniam: quia committit
testis falsum eo, quia corrūpitur. ff. de fal. l. j. Qd dicit ibi verū,
qd sunt corrupti pecunia: alias secus. & sic intelligit hic Inn. &
Io. An. Tenet tm, quod exigitur, ut probetur, qd sunt corrupti qd
illum, qui opponit, vel in cā illa: quia non sufficeret pbare eos
corruptos simplr: argu. l. Fulcinius. §. j. ff. qui. ex cau. in pos. ea.
35 ¶ Venio ad quartū, an de falsitate, vel corruptela audiatur post
sniam ipso iure, an opus est restone. Gl. hic simplr dicit, qd est
opus restone, aut falsitate tm, aut corruptione tm. Vbi dixi pos-
se opponi, post sniam, dic si opponit de corruptela, & falsitate
simul per uia exceptionis admittit absq; restone. ff. de excep. l.
qui agnitis. si uelit. si opponitur tm ad finem repellēdi sniam.
Sed si exceptione uelit consequi repulsionem sniae, & actionis,
qui obtinuit sniam, & absolōnem ab eo, oportet, qd petatur re-
stitutio. ff. de re iud. l. diuus. Et erit effectus magnus, sicut Bar. quia
si obtineret repulsionem tm, actor iterato agere possit: & si p-
bare per ueras probationes, obtineret. Sed si obtinet absolō-
nē, obstat exceptio rei iudicatae. Qd puto, si simplr est absolu-
tus: secus si sit absolūrus, quia lata reperitur snia per falsos tes-
tes: quia si postea uelit probare per ueros, auditur: quia abso-
lutio nō est a cā, sed a snia. Si deducitur per uia replicacionis,
adhuc non est opus restitutione. Si uult uenire per uia agendi
petendo retractari, oportet, qd petat restitutione: ut d. l. diuus.
Et hoc tenet Bar. hac uera, qd snia fertur qd praesentem, quo ca-
su snia est aliqua, & datur restitutio: ut d. l. si praetor. §. Marcellus.
ff. de iud. Idem si cessat dolus, dūmodo sit falsa probatio,
ut ibi. Fallit in minore, quo casu snia est nulla. C. si ex fal. alle.
Si qd absentem, audietur ipso iure, de re iud. cum Bertoldus. &
ibi per Inn. & no. de resc. cum dilecta. ad hoc. l. si praetor. §. Mar-
cellus. ff. de iudi. & quod no. ff. ad trebellian. l. seruo inuito. §. cū
praetor. Hac uera in snia. Secus in decreto: quia tunc siue in p-
sentem, siue in absentem, decretum ex falsa pbacione est nul-
lum. ff. de fideic. lib. l. cum uero. §. subuentum. ff. de rut. & cur.
da. l. tutor si petitus. & l. Scia egressa. no. ff. de uerb. obl. l. is, cui
bonis. ff. de acq. posses. l. iusta. Ad hoc, quod not. Inno. de dila.
praterca. in si. gl. magna. Hac uera, qd promulgatur snia pro-
batione falsa, sed non oīno integra. Si probatione improbata,
snia est nulla. ideo semper potest opponi. de pur. uul. c. 2. Idem
si probatione falsa, sed non omnino integra. ff. de iureiur. ad-
monendi. Vbi autem profertur snia probatione nō uera, nec
falsa, ut quia intm verē fuit confectum, sed absolutio facta
fuit debiri, uel illi illico renuntiatum: & tunc non potest retra-
ctari, nisi quando est lata praetextu probationis non omnino
integræ: ut d. l. admonendi. c. 2. de pur. uul. uel nisi quando in-
tegra est retractetur per uiam restitutionis in integrū: ut not.
gl. in l. si fideiusor. §. in omnibus. ff. de exce. rei iud. & no. Bar.
de pur. uul. c. 2. & hoc siue dolo praesentis lata sit, siue non: ut
no. Bar. ff. de acq. hær. l. si quis hereditatem. Hac uera in snijs
transuentibus in rem iudicatam, & quae nō nutriunt peccatū:
secus si non transeant de re iud. c. lator. c. tenor. & c. consanguini-
nei. quia illae iniustitia retractantur. Quid autem de interlocu-
torijs, an illae interpositae ex falsa cā sint nullae. i. non verē. puto,
quod non, sed aliqua. de ap. cum cessante. ff. de re iud. l. qd ius-
sit. & hoc, quia cōiter sunt prauidicij modici. In snijs nutrienti-
bus peccatū: idem qd in matrimonialibus: quia non transeunt
in rem iudicatam: ut no. de re iud. lator. & c. consanguineus. &
doc. eo. ti. super rub. no. de re iud. cum Bertoldus. & gl. eo. tit.
36 ¶ Venio ad ultimū: dic quod qnq; opponit p-
niam exceptionis, & auditur perpetuo. ff. de excep. l. qui agni-
tis. & l. purē. §. si. de doli exceptio. Tex. sentit, quod duret vsq;
ad. 20. an. in c. cum uenerabilis. de exce. l. qui agnitis. & l. purē.
§. si. Sed certē ille fuit error tractus ex l. querela. & ibi dicam.
Et dicit Cy. in l. querela. & hoc in quantum intendit repulsi-
onem executionis. Si intendit ex illa retractationē sniae, idem
quod statim dicam qd agitur uia agendi. Si deducitur per uia
replicacionis, dic idem: ut dicit Spec. in ti. de sent. prola. §. fin.
uersi. in summa. Si agitur de falsitate per uiam agendi, tunc
ubi dixi sententiam nullam, auditur vsq; ad uiginti annos: quia
agitur officio iudicis. Idem dicit Spe. ubi sententia non transi-
t in rem iudicatam propter peccatū: quia tunc auditur per-
petuo. Si agitur qd sniam, ubi est aliqua, per uiam restitutionis
auditur vsq; ad quadriennium, non postea: quia tanto tempo-
re clauduntur restitutiones: ut patet de in integ. restit. c. j. lib. 6.
& in cle. j. eo. titu. Si dicat de falso contra testantem, uel pro-
ducētem agēdo ad interessē, auditur perpetuo. i. usq; ad. xxx.
an. ut in dicta. l. sicut. C. de praescri. xxx. ann. quia personalis est
actio, quae tantum durat. Si agitur de falso per uiam accusatio-

nis, de iure ciuili durat ius accusandi. xx. an. C. de fal. l. quere-
la. Vin. dicit hic, qđ ſm canones non clauditur tpe accusatio.
24. q. 3. ecce. qua ratione dixit hic Ber. Compo. antiquus doc.
iudicem poſt centū annos reuocare errorem, cū ſm canones
poſſit vſq; ad centū annos accusari: ergo & ſnā reuocari, & er-
ror. Sed Inn. dicit hic, quod per directā accusationem de falſo
non retractatur ſnā, ſed punietur falſarius lege Cornelia de fal.
Et hoc tene: quia ex quo ſnā tranſit in rem iudicatā, & ſu-
blata eſt facultas petendā reſtōnis, nō auditur, & ſibi imputet,
qui reſtōnem non petit. Puto tñ, quod inquantū agitur ad pe-
nam naturalem delicti, qđ remaneat limitatio. l. quere. l. ad
hoc. 30. q. 2. admonere. ¶ Gl. in uerbo, reprobationē. colligit,
qđ poſſum reprobare teſtes aduerſari meos reprobantes: &
ſic pnt fieri tres reprobationes. all. gl. j. de teſti. c. dilectus. Dicit
Io. An. quod gl. melius dixiſſet, ſi dixiſſet tres probationes, ſed
duas probationes. ¶ Venio ad ver. gđ. nota hic multa detrahē-
tia de fide teſtium, qñ teſtes ſibi ipſis in dictis pñtatur: qñ teſtes
ſunt leuis opinionis. Qñ ē non concludunt perfectē id, ad qđ
inducuntur. ¶ Nota infamiam facti non ex toto repellere reſ-
tem a teſtificando, ſed detrudere in ciuili probatione, & ſm
qualitatem infamiae arbitrabitur iudex quātitate probatio-
nis. & aliquā aliquam, aliquā nullam dabit fidem. Quod nota:
quia hic habes vnum effectū infamiae facti. Ad hoc reducuntur
gl. pñtatur iuris ciuilis. ut in l. j. C. de ſumma trini. alia. ff. de ſena.
l. 3. alia. ff. de teſtibus. l. lex Iulia. & uide de teſtib. teſtimoniū.
¶ No. quod nedū infamia facti agitem reddit fidem teſtis, ſed
et opinionis leuitas. Ex hoc tex. colligit abbas quatuor excep-
tiones p̄ teſtes. Prima de p̄rietate. Secunda de ſingularitate.
Tertia de mala fama. Quarta de leuitate opinionis. Quinta
de falſitate. Sexta de corruptione. Septima de non uerifi-
tudi-
38 ne. ¶ No. qđ ſingularitas uitiat dictū teſtis: uide Inno. de accu.
39 qualiter. ¶ Nota, qđ ubi plura narrantur, & proponuntur in eo-
dem articulo, & eadem ofone, quorum unum uenit, ut quali-
tas ad ſfam, & ſic qualificatē ponuntur, non ſufficit alterū p-
bare, licet quodlibet diſtributiue, & ſingulariter cōcludat ad
intentū: quia eo, qđ ſic ponit, ſe adſtringere v̄ ad utrunq; pro-
bandū. Vide Arch. de teſti. pñtium. lib. 6. Et ſic licet mandatu
iudicis, vel arbitri pluraliter, & qualificatē prolātū diſtribuat
ad ſingularitates, non ſic in poſitione, vel articulo partis. Ad
primū de dolo. cū dilecti. de arb. Celfus. ſic & in uerbis teſta-
toris. l. cū falſa. §. ſi de cond. & dem. Hoc aut caſu neceſſaria eſt
practica, qđ ſeruiant aduocati in fine articuloꝝ. Nō adſtringēs
ſe ad non neceſſaria, &c. ¶ Not. hic in duobus locis, qđ id dī
40 euidentiffimē conſtare, quod conſtat uiſione inſtrū intellige
41 clari, & non ſuſpecti. de reſc. qm conſtat. ¶ Opp. primo, qđ
ex p̄dictione teſtium non per hoc reprobatur probatio: qđ ſtat
minoris parti. de teſti. in noſtra. Dic. hic loquitur de p̄dictione
ſingulari ad ſe ipſum, quia ſibi ipſi p̄dicit: p̄rium de p̄dictione
unius teſtis ad alterum. & ſic non facit pro opi. reprobata. j. de
42 teſti. in noſtra. de ſi. inſtr. imputari. ¶ Opp. qđ ſufficiat, qđ pro-
bentur corrupti: quia eo ipſo probantur criminoſi: & ſic repel-
li debent. de teſt. teſtimonium. Sol. cum primo fuerit ſtatutus
terminus ad reprobandas perſonas, & hic ad reprobandū di-
cta pp lapſum terminum, primi non poterant reprobare, quo
ad perſonas, ſed ſolum, quo ad dicta. Vnde in ſecundo termi-
no pnt reprobare, inquantum reprobatio concludit ad dicta.
Inquantum concludit ad perſonas non, ne hac uia operetur ad
probandū id, a quo eſt excluſus lapſus termini, ſcđm Inn. Item
ex quo deductū eſt, ut qualificatū ſe adſtrinxit: Id non proficit
43 illud, ut ſimplex probare. ¶ Gl. in uerbo, adſtrinxit, opp. qđ vbi
plura ponuntur, quorū quodlibet diſtributiue proficiat, ſuffi-
ciat alterū probare. de app. ſignificauit. de p̄b. cū iam eludū.
de reſc. c. 2. cū ſi. Gl. dicit, qđ ſi teneatur opi. Placen. qui uult al-
terū iſtorū non ſufficere, ſi corruptio t̄tum, vel falſitas t̄m, hic
negandū eſt, quod alterum ſufficiat. Sed ſi teneatur opi. cōis,
de qua dixi. §. qđ alterum ſufficiat, tunc dicendū, qđ hic ſe ad-
ſtrinxit ad utrunq; probandū: alias ſufficeret alterū probare.
Et dicit Hoſt. qđ hoc pōt eſſe uerū, quia fortē ſe expreſſe obli-
gauit ad utrunq; probandū. all. in ſimili. C. de fidei uſ. l. ſin. Vbi
aut non ſic expreſſe, ſufficit, quod alterū prober falſitatem, uel
corruptionem, cum talis, ſit inſteſtabilis, i. non admittēdus in
teſtem. 4. q. 3. §. inter uer. lex Iulia. ſuper text. dicit Hoſt. qđ hic
ſe adſtrinxit, eo qđ hæc duo ſe connexē poſuit. Idē ſi eſſet co-
pulariue, vel continuatiue, per dictionem Item: ſecus ſi diſtri-
ctiue. de reſc. inter ceteras. Id aduocati ponunt in fine articu-
lorū, ſe non adſtringens, &c. ut dixit hic Pe. Bart. in l. diuus. di-
cit, qđ hoc operatur duo ponere in eadem ofone, unum quali-
ficatē ad alterum, licet in eadem oratione. Sed huic obuiat:
quia hic articulus ex quo in eo plura ponuntur, qđ qualificatē,
debent diſtribui ad ſingularitates ſuas. ff. de arb. l. Celfus. & de
dolo cū dilecti. Poſſet dici, qđ inquantum uelit probare p̄-
teſtes hoc alterū nō ſufficiebat per ſe, ut dicitur ſtatim in ſequē-
ti p̄rio. Vel pōt dici, qđ illud in mandato iudicis, hoc in uer-

bo partis, qđ aliter non diſtribuit. ff. de uer. obl. in conuentiona-
libus. & l. quicquid adſtringendā. Huic obuiat. l. inter ſtipulan-
tem. §. j. de uer. obl. §. de cā poſ. cū eccleſia. & quia articulus de-
beret interpretari, & declarari ſm nām ſubiectā m̄a, huic rñ-
deo prout no. §. de reſt. ſpol. cū ad ſedē. & §. c. in pñtia, qđ articu-
lus, & probatio teſtis non interpretatur a proponēte, nec diſtri-
44 buitur, nec declaratur a nā ſubiectā materia. ¶ Opp. qđ poſt
ſnām non admittitur ad probandū teſtes falſum dixiſſe: quia
ſuper directo p̄riis articulis non admittuntur teſtes, pp timorē
ſubornationis. in auth. de teſti. §. quia uero. & in clem. teſtibus.
de teſti. Gl. dicit, qđ admittitur ad probandū indirectē p̄rio.
de teſti. ex tenore. & c. ſeries. C. de p̄h. & cōmi. ſtip. l. optimā. nō
directē. ut in p̄. Hæc ſolu. non eſt tuta: quia ſicut non admittit
probatio directā, ita nec indirectā, qñ ex articulis pōt inſtrui:
ut no. in d. c. ex tenore. & no. gl. §. co. iurauit. ¶ Alii dñt, qđ vbi-
cunq; arguitur falſitas teſtium: quia tunc pōt opponi, poſt ten-
tentiam: & non obſtat ſnā, nō obſtat publicatio. Vñ dicit ſtul-
tum dubitare: quia ſi poſt ſnām, vbi eſt longior mora ad ſubor-
nandos teſtes pnt teſtes produci ſuper falſitate, multo fortius
ante ſnām. Primū patet hic. Et hoc dicit Io. ut recitat Arch. 4.
q. 3. §. item in criminali. uer. item ſi quis. & hoc ſi uult probare
indirectē, & ſic decreta. ex tenore. nullū ponit ſpeciale in m̄i-
monio. Hæc ſolu. recidit in idem cū prima, & eadem rōne re-
probatur. Scđo ſoluit gl. qđ ad probandam falſitatem directo,
vel indirecto, quis non admittitur, ut in p̄rio: ſed ad probandā
falſitatē cū corruptione bene admittitur, ut hic dicit Io. An.
quia hoc tenentes dñt ſpeciale, qñ allegatur corruptio annexa
cū falſitate. qđ non placet Vin. Iſtud tñ tenet Ioā. An. de teſti.
cle. teſtibus: quia dicit, qđ ſuper directo p̄riis non admittuntur
teſtes, niſi allegetur falſitas cū corruptione. Cā pōt eſſe, quia ad-
dendo. de corruptione, nouū facit articulu. ff. de legi. l. ius ciui-
le. & dato, qđ repetat mām antiqui in parte, admittitur pp no-
uam additionem. ¶ Sed huic obuiat: quia ſi uult probare cor-
ruptionem t̄m, debet repelli: quia hoc eſt reprobare p̄ſonā: qđ
non pōt, cū iam ſit lapſus terminus ad reprobandā perſonā, ut
ſupra patet. Ad probandā falſitatem nō dēt admitti: qđ hoc eſt
producere ſuper directo p̄riis: ergo & ſuper miſtis non pōt, ex
quo cā repellens concludit ad utrunq; ſicet diuerſa. Niſi ſal-
ues qđ hanc qualitatem, l. qđ corrupti, totū deducat ad finem, ut
concludat, qđ falſum, & ad aggrauandā falſitatē: quo caſu ad-
mittit ad probandū: quia pp additionē nouæ qualitatis non p̄-
ſumit, qđ ſubornauerit: & tunc op. qđ ſe arctat ad probandū
utrunq; cū non admitteret ad probandū alterū, vel obſtate la-
pſu termini ad reprobandū perſonā, vel obſtate publicatio-
ne: p̄ qđ apparet, qđ arctat hic ad probandū utrunq; qđ alterum
probare non proficiebat. Dic ergo, ſi q̄ritur, an publicatio at-
teſtationibus admittat articulu ſup falſitate teſtium, uel corruptio-
ne: ſi uult qs arguere falſitatē ex ſerie dictōꝝ teſtium, uel p̄ba-
tione in ſtrū admittitur. Idē ſi uult per ſeriē dictōꝝ teſtium, qđ
non depoſuerunt, ſm Vinc. quia ceſſat ſubornationis timor,
ſm Vin. Idem ſi uellet per inſtrū, vel confeſſionē. Si uult argue-
re teſtes per probōnē teſtium ſuper falſitate t̄m, non admittitur,
qđ directē p̄, uel indirectē uult probare, poſito prius articulo,
in quo depoſuerunt primi teſtes explicite. Nec ob. quod ſaltē,
ubi opponitur per uia exceptionis falſitas, non obſt. exceptio
ſnā: quia non ob. ut l. qui agniti. inquantū uult opponere. ſed
obſtat inquantū uult probare per teſtes. Si uult opponere cor-
ruptionem t̄m, ſi ante ſtatutus eſt, & lapſus terminus eſt ad re-
probandū perſonas, non admittitur: quia hoc eſt opponere p̄
perſonas. Si non eſt lapſus terminus, uel non ſtatutus, ad p̄ban-
dū p̄ perſonas admittitur: quia hic eſt alius articulus nouus. Si
opponit falſitatem cū corruptione, t̄m inditinctē admittitur,
ſiue ſit lapſus terminus ad probandū p̄ perſonas, ſiue publica-
tate atteſtationes: quia licet ſingula ſuis obſtent miſtis admittit-
tutur: quia termini lapſus non obſtat pp falſitatem adiunctā:
& publicatio non obſtat pp corruptelam adiunctam. Ex qbus
apparet, qđ dato, qđ ſe non adſtrinxit, de iure arctatur ad
utrunq; probandū, ſi uolebat per teſtes probare. Quæro cū gl.
adſtringit quis ſe ad utrunq; probandū, uel ex neceſſitate, uel
voluntariē, non probatur, niſi falſitas dato, qđ pars non poſſit
petere ſnām, qđ ſe adſtrinxit, nunquid iudex pmulgabit ſnām
iniquam ad dicta falſorū teſtium. Dicit gl. qđ ſi eſt caſus, in quo
iudex ex officio poſſit ſupplere, ut in beneficiāli, per hoc non
promulgabit ſnām iniquam: quia ſupplebit ex officio. de in-
ſtrū. cū ueniſſent. de ele. cum nobis olim. de appel. oblarā. Sed
ſi non pōt ſupplere, tunc promulgabit ſnām et ad dicta falſo-
rū teſtium, quibus non pōt falſitas obici, ex quo ſe adſtrinxit.
Sic ergo pōt iudex iniquam ſnām promulgare contra partē,
qđ illud eſt, quod pronuntiat, apparet ſibi iniquum ex deductis
coram ſe, ex quo pars non pōt allegare, ubi t̄gitur præiudiciū
priuatū. Contrarium no. Inn. in c. cum olim. de cenſi. Nā dato
qđ quis non poſſit ſe fundare ex eo, qđ improbauit, ſi t̄m iudex
videt illud facere, pro parte, admittit probōnē, & ſententiam
promulgat

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

promulgat pro parte, ex quo est probatum: & hoc puto, ex ag-
tate saltem. Tum quia ex quo est probatum, hoc est notoriū,
in quo supplet index sine parte: ut l. j. C. vt quæ defunt aduoca,
& nota. de consuetu. cū dilectus. & de postula. prælato. bonæ. j.
Tum quia ibi euidenter datur iniquitas, vt snia feratur cū dāno,
& natura alterius, potest pars, licet de rigore repellatur, ex ag-
tate inuitare officii iudicis, vt æquitatem, q̄ præ oculis habet,
eligat: ut l. planē. & l. ff. de peti. hæc. qd̄ no. Et hoc uerū in ter-
minis nostris, probata falsitate, si aliter se non adstrinxerit, nisi
quia necessitetur pp̄ publicationē attestatiōnū: quia licet non
debeat admitti ad probandū, probatio facta tenet. j. c. p̄tata.
de testi. Sed ubi se voluntariē adstringit, tunc conuētio ei ob-
stat: geratur ergo ei mos. ff. de probat. l. ut circa: quia iustificat
snia ex tacita conuēntione. Ad qd̄ de offi. del. P. & G. de fal. c. fi.
In quantum gl. dicit, quod si tangitur publica utilitas, qd̄ audi-
ri debeat: bene dicit, quinimo & pars possit inuitare officium
iudicis, ubi repelleretur, ut pars, si parata sit incontinenti, hoc
probare, qd̄ non sit probatū. Ad hoc gl. de ele. ut circa. lib. 6. in
uerbo interdictū. ad hoc cle. constitutionem. de elec. in cle. ad
hoc gl. cupientes. §. ceterum. in uerbo ad excludendas. de ele.
in 6. ¶ Venio ad uerū. ex præmissis. Not. qd̄ illud d̄ euidenter
constare, qd̄ constat uisione insri. ¶ No. q̄ ceteris paribus su-
peras partem aduersam sibi interdicto, uti possidetis in altero
ex his obtinet. Primū, qn̄ probat de possessione per testes nu-
mero plures. Secundo, qn̄ probat de antiquiori possessione.
Tertio, qn̄ superat aduersarium in ostensione tituli. Et sic patet,
qd̄ licet in possessoris allegatio tituli non sit necessaria, nec
obuiet, tñ ceteris paribus interdicto, uti possidetis superiorē
conlitiuit in interdicto probantē de titulo: & sic est casus, in
45 quo exceptio dñij obstat agenti retinendæ, vel iuuat. ¶ No. se-
cundo, qd̄ ceteris paribus præferuntur in testificando testes, q̄
aptiora negotia attestantur, & uero proximiora. Per quæ dicit
Inn. hic. & in c. auditis. de præscrip. & in c. in nostra. de testi. qd̄
testes, quorū dicto consonat ius cōe, præferuntur testibus, qui
47 deponunt q̄ ius: quia deponunt aptiora. ¶ Nota practicā con-
cludendi articuli ad probandū continuam possessionem, ut
dicat articulus, quod possedit a quadraginta annis & citra per
copulam, & quia illa copula notat continuationem: secus si di-
cat a quadraginta annis citra: quia hoc potest uerificari in uno
48 momento. ¶ No. quod eodē respectu probata antiquiori pos-
sessione. recens præsumitur iniusta, nisi ostendatur titulus, &
eā, per quam ad recentem peruenerit possessionem: quia uel
secundus concluditur non possessor, uel quia clādestinē intra-
uit. C. de acq. pos. l. si. ¶ No. quod eadem res eodem modo, nec
idem ius respectu eiusdem speciei possessionis non pōt possi-
49 deri in solidum. ¶ No. quod homines mei sine meo consen-
su non possunt se facere alterius censuales. Super quo uidet, qd̄
no. de for. compe. uerum. ¶ In Host. ¶ Oppon. ecclesia probauit
omnem honorem, iurisdictionem & districtum se h̄re in i-
castro. cōe Fauentia probauit aliquam seruitutem sibi deberi, vel
hæc probatio cōis Fauentia, & archiepiscopi reflectebant ad
idem ius, seu inclusum in probatione archiepiscopi, uel ad di-
uerfū. Si ad idem, uel inclusum, probatio episcopi est super-
flua: quia probando omnem deberi ecclesie honorē, ita quod
non comperat aliis, est fatigare negatiuam, & sic est improba-
bilis. de cā possessio. cū ecclesia Sutrina. Si dicat, quod hoc ius
seruitutis non erat idem, uel inclusum cum iure. de quo pro-
bauit ecclesia Rauēnen. adhuc debebat cōe Fauentia obtine-
re: quia probatio archiepiscopi cū non cōcurreret ad illud ius,
illi non detrahebat: & sic qualibet probationes erant perfectæ
super diuerso iure: & sic una non uidetur alteri præferendā ex
pluralitate, uel autoritate testium, aut possessionis antiquita-
te, & sic snia erat pro utroq; ferenda: quia testes non q̄dicebāt,
sed diuersa attestabantur, & sic ad consonantiam erant reducē-
di. de testib. cū tu. Item huic intelligere obuiat litera apertæ, q̄
dicit, quod duo non pnt eandem rem in solidum possidere: q̄
eandem rem diuerso respectu, quo ad iura plures pnt posside-
re: imo eodē respectu, quo ad diuersas species possessionis. l. 3.
§. econuerso. ff. de acq. pos. & l. 3. §. ex plurimis: nā possum possi-
dere eandem rem respectu proprietatis, & tu respectu usufru-
ctus, & ego rōne dñij directi, & tu rōne utilis. Inn. ad soluendū
q̄rium laborat multum diffusē scribit, ita quod quasi non pōt
h̄ri intellectus ex dictis suis. Sed puto quod clarum ipsum red-
dam tibi Inno. ponit tres intellectus. Vnus, quod ecclesia præ-
tendente ius vniuersaliter, cōe intendebat speciem, ut inclusam
in genere. Secundus, q̄ cōe intendebat speciem, ut separatam
nouiter creatam. Tertius, q̄ pretendebat cōe v̄r omnia hæc iu-
ra sicut ecclesia. Ponit ergo hic primo in prin. magnæ glo. unū
intellectū, quod hic ecclesia pretendebat v̄r omnem iuridi-
ctionem, honorē, & districtū in castro: quia habebant oēm ho-
norē, & districtū oīs generis ibi exercuerat in ecclesia, tñ in ciui-
libus, q̄ in criminalibus causis, puto iurisdictionē in cognitio-
ne carū, & puniendo maleficos. Insuper eā honorabāt, uocādo

eam dñam, occurrēdo nūtijs eius, & obediēdo mādati eius:
& ex iudicium distringebat eos, exigendo cautiones, & fide
iussores, ne ad illicita prorūperent: quia oīa, & his similia pnt
sub iurisdictione comprehendī, ¶ Inno. Cōe aut Fauentia præ-
tendebat certa seruitia in specie, quæ satis concludi poterant
sub illo genere iurisdictionis. Sed huic obuiat q̄rium: quia ex quo
hæc est species seruitiorū, diuersū est ius: archiep̄i: & sic
testes non sunt q̄rii: non est proportionabilis rō, duo eandē rē,
&c. Dic, qd̄ imo erat q̄dictio: quia testes archiep̄i vniuersaliter
p̄cludebant oēm iurisdictionem, & qui oēm dicit, nihil ex-
cludit. 19. di. si Roman. de mai. & obe. solite. Ius ergo seruitio-
rū in cōi per illam v̄r em excludebatur: & sic p̄cluditur rō, qd̄
duo simul eandem rem, &c. Non ob. si dicatur testes ergo ar-
chiep̄i fatagūt negatiuam, quia dñt, qd̄ ita ad archiep̄i v̄r em
qd̄ non ad illos, &c. q̄ id de cā pos. cum ecclesia. Sed dicit Inn.
qd̄ aliud est testes attestari cōem non possidere, cuius dictū est
vere suspectum. Aliud si dicat, oēm honorē, &c. pertinere ad
ecclesiam, quia ex hoc non est testimoniū suspectū: sed tūc v̄r-
tra, aut illud uerbum, oēm honorem, excludit seruitia cōis Fa-
uentia, & fatagit negatiuam; aut non excludit, & non fatagit:
sed tunc super diuersis testes deponūt, & sic stat primum q̄rium:
Propter hoc Inn. recedit ab isto intellectu. Ho. saluat, qd̄ aliud
est, ubi testis expræsē adstruit probare negatiuam, & reliquū,
vt ibi, aliud qn̄ tacitē illam fatagit, uel tacitē probat: quia hoc
non est improbatum. ff. de hæc. insit. si quis Sempronii. ff. de
reg. iur. expræsā nocēt. Sed salua aliter, qd̄ in q̄rio, & attestatio-
ne super affirmatiua non p̄cluditur negatiua, nisi testes depo-
nant super affirmatiua: quia si dico, Canonici tñ eligunt, si q̄-
ratur quo, sic nō sufficit dicere, quia uidi eos tñ eligere: quia
& alij potuerunt eligere, nisi dicat, quia uidi, qd̄ alij non erāt:
& sic deponunt super negatiua. Hic aut deponendo super ter-
minis affirmatiuis sequitur negatiua, Scio: quia uidi ecc̄iam
oēm honorem, &c. Sequitur, qd̄ si oēm, qd̄ videre potuit, qd̄ ab
alio aliquid nō fuit possessum. Et si dicas, quare plus ex v̄r af-
firmatiua sequitur negatiua exclusiua, quam ex indefinita taxata
ibi. Rñdeo, qd̄ hic v̄r is determinatur ad iura in re, quæ omnia
excludi pnt in affirmatiua: sed non sic indefinita includuntur
actus personales: quia non sequitur. Isti currunt, ergo nō alij.
Id qd̄ excludit taxatio tñ, est in solo intellectu non ex affirma-
tiua sequitur extrinseco, ex quo negatiua colligitur. super quo
sensato habet deponere testis, & non de intellectu ut no. j. de
test. cām. 2. Itē terminus v̄r is principr p̄cludit, & q̄a includit,
excludit: sed terminus particularis cū taxatiua non principalr
excludit, & sic principaliter, uel saltem aq̄ue principaliter est
priuatiuus: sed v̄r is principaliter non est positiuus. Nā si dico,
talis currit in isto non includitur, nisi curius vnus: si dico, tñ
currit, ex hoc non plus includitur, quam primo: sed simp̄r ex-
cludit, & alius priuatur: & sic principaliter priuatiua, & negati-
ua deducitur. Quia hic intellectus defenditur cū difficultate.
Ideo Inno. ponit ¶m intellectum, qui colligitur ex glo. sua, in
uer. dic, ergo testimoniū, qd̄ hic testimoniū ecclesie inquā-
tum vniuersaliter deponebat super honore & districtu, nō age-
bat excludere quasi possessionē iuris particularis seruitiorū,
qd̄ pretendebat cōe: & sic pretendebat cōe speciem iuris non
inclusam in v̄r is, sed q̄ v̄r is nouiter creatum. Non ob. q̄rium,
qd̄ ¶m hoc non profit, qd̄ plures, uel meliores, uel antiquiores
testes produxerit: quia non concurrunt ad idem ius. Item ¶m
hoc ratio non faciet ad propositum, qd̄ duo in solidum eandē
rem possidere, &c. Rñdit Inn. qd̄ probatio per plures, & melio-
res non excludit Fauentinos, ex quo ueniunt ad diuersos: sed p̄
plures probatio de antiquiori bene excludit Fauentinos, non
vt non possideant, uel possidere possint talia iura, sed quia nō
iuste possident, sed clandestine: quia eo, qd̄ constat de antiquo-
ri in genere, qui creat ibi nouam speciem, præsumitur clande-
stine illā occupasse, nisi doceat de iusto titulo, & patientia pos-
sidentis in gñe, qd̄ sciente, & patiente ecclesia Rauēnate, cōe
intendens querere possessionem sic sit v̄r is. ff. de aqua. quot. &
q̄sti. l. 1. §. Aristo. l. ff. C. de acq. pos. & qui scientiam allegat, il-
lam habet probare. ff. de proba. in exceptionibus. nisi uiolente
præsumptiones essent de scientia. 16. disti. qd̄ dicitur. de postul.
præla. c. 1. 81. di. proposuisti. & si probauerit scientiam, sufficit
ecclesiam probare, qd̄ statim cum sciuit, uerbo, uel facto q̄di-
xit, uel alio modo: & tunc concluditur, qd̄ vi ab ecclesia posse-
dit: & sic ecclesia est superior in interdicto. ff. ut possi. l. 1. in fi.
& l. 1. §. qd̄ fit. & §. seq. ff. quod vi, aut clam. Insti. de interdict. §.
retinendē. Ecclesie aut priuilegia adiminculant: sed sola pro-
batio antiquioris est causa concludens uictoriam. Non ob. si
dicatur, ecclesia hæc seruitia non possidet, sed possidet cōe, er-
go ad alia. ff. ut possi. l. 1. §. hoc autem. & sufficere debet, si tpe
litis contestate possidet. Insti. de interdict. §. retinendē. Dic,
quod ecclesia quo ad uniuersitatem iurium superior esse de-
bet, quia probat: & etiam ad hanc particularitatem: quia uel
non

non probatur possessio, quia non ostenditur patientia archiepiscopi, & sic possessio non est creata. Et si dicatur, ex quo constat de antiquiori, illa clandestina est, vñ non iuuat probatorem: remanet ergo ecclesia in sua vñ non restricta per vñm seruitiorum pro cōitate. Sed adhuc obstat, quia quo ad seruitia non dēt obtinere ecclesia, quia ex quo; quo ad illa non cōtendit possidere, ei respectu illorum non debet dari interdictum, vñ possidetis, quod datur possessori contendenti se possessorem, & non dat contententi alium non possessorem. ff. uti possi. l. j. §. j. Per que quidam fatentur, quod hoc casu non habet interdictum quis vñ possidetis, sed habet interdictum, quod ui, aut clam. Quod non placet: quia illud non datur ad possessionem restituendā, sed ad destruendam edificatam. ff. uti possi. l. j. §. j. & dixi. §. de resti. spo. item cū quis. Saluo nisi clam ingressus expelleret volentem venire: quia tunc ageretur interdictum, vñ ui, uel si fu spicaretur se posse repelli: ut si. de ui, & ui arm. l. j. §. interdictum aut. & dixi. in d. c. item cū quis. Sed rñdendo dicit Innoc. quod habebit ecclesia interdictum, vñ possidetis, et respectu seruitiorum, quæ non possidet: quia huius interdictum cōpetit, qñ quis possidet, & conturbatur, siue a contendente se possidere altero respectu, dum tñ ex illa possessione turbetur a contendente se altero respectu possidere in possessione, q̄ dicit se hñe, dum tñ turbans, & possidens possideat ui, clam, uel p̄cario ab agere. Sed dices, si non possidet, quō agit. Qd̄ non possideat, patet: quia si ista seruitia possidet cōe, iam nō possidet ecclesia illa. Dicit Innoc. qd̄ possibile est, qd̄ ecclesia possideat in suo gñe inclusa et hęc seruitia, & nihilominus, & illa possideat cōe: quia talia iura sunt multiplicabilia, & creari potest alias species ciuilibis seruitutis stante vñi archiepiscopi: licet cōe malè acquirat, quia clandestinè, stante antiqua possessione. Sed ñm hoc cum multiplicatum foret ius, non decebat imponi silentium cōi Fautentiæ, nec illud abdicari ab illo. Ideo soluo, & hęc est mens Innoc. qd̄ poterat archiepiscopus hoc obtinere, siue ageret possessorio, uti possidetis, respectu possessionis vñi, in qua non includebat silētem speciem iuris seruitutis, q̄ p̄tendebat cōe, siue comprehenderet similem, & non illam in specie nouiter clandestinè creatam: quia ante usum generalis erat liber, & vagus per creationē nouæ possessionis. Iā hic usus turbatus ab hac turbatione non potest desistere possidens cōe, nisi super illa silentium imponatur. Et sic est mirabile, quod et non possessori in specie, a qua p̄tenditur turbationem, datur vñ possidetis, dum tñ ex eo qd̄ alter possidet clam, turbetur. & tunc aut oportet, qd̄ dimittat illud ius, & adiudicetur possidenti in gñe, de cuius antiquiori constat possessione, ut ei super illo iure silentium imponatur: sic & q̄ clandestinū possessorem datur interdictum, vñ possidetis, possidenti ciuilitur, quo obtinet naturalem clandestinam possessionem sibi restitui: quia aliter non pōt turbatio definire. ff. de acq. possi. l. clam possidere. §. qui ad nundinas. & dixi de resti. spo. Item cum quis. vbi allegaui hoc dictum Innoc. Per que quidam dñt, qd̄ si cōe possidet sine turbatione ipsius archiepiscopi, & restrictione tuorū seruitiorū, & iurū, illa possidere: quia tñ non daretur interdictum, quo ad illa seruitia, nec silentium imponeretur ipsi cōi, quamuis clam possideret, cū ad hoc ageretur. Qd̄ no. Per hoc non obstat, qd̄ non possidenti non datur vñ possidetis, quia hoc uerū, qñ nullo modo possidet: & sic cōcluditur, qd̄ possidenti datur eo respectu, quo possidet, siue turbet ab alio concedente se eodē modo possidere, siue turbet a non possessore, siue turbetur a possessore alterius speciei possessionis. Nam datur hoc interdictum non tñ q̄ possidere se cōtendentem, sed q̄ non possidentem turbatorem. quicquid dixerit gl. de cau. pos. cū dilectus. ff. uti possi. l. j. §. hoc aut. eo. ti. si duo. §. si ui. ff. si serui. vendi. l. sicuti. §. Aristo. vbi turbet possidētem, vel non permittendo eum uti iure suo, uel et de suo auferendo. ff. uti possidetis. l. si duo. §. item uideamus: Et est hoc interdictum pro iuribus utile. Competit et actio iniuriarum q̄ illū qui turbat temerariè, non contendens se possessorem. ff. de iur. l. iniuriarum. §. si. & l. se q. ff. de acti. emp. l. qui pendente. fuit dictum Iaco. de Are. ut dicit Cyn. in l. j. C. uti posside. Non obstat, qd̄ dicitur. f. cū gl. quod ubi inuenitur, quod respectu diuersæ speciei possideant agentes, debet adiudicari possessio cuiq̄, & modos possidendi distinguere: quia illud p̄cedit, qñ neuter ab altero malè possideat, hoc est, non ui, non clam, nō p̄cario. Item litera hęc adiudicatur, qñ sola ecclesia agebat, Vñ dato, quod postea cōe agat, & p̄baret exceptionē seruitiorum, non fieret adiudicatio super illis: quia petitum non erat. de simo. licet. & quia malè possidebat, ut est dictum. Vbi autē bene possideret, absolutum fuisset cōe, quo ad seruitia ab archiepiscopo. §. de ele. cum ecclesia Vulterana. sed non fieret adiudicatio cōi, nec pronuntiaretur, quod sup illis nō molestaretur, ex quo non est petitum. Dicit Host. qd̄ hoc facit q̄ id, quod notat Innoc. in c. ex conq̄one. sed non est q̄: quia hic in iuribus multiplicabilib. & aliud est ius ecclesiæ, aliud iura per se creata. Ideo ut super non deductis, non fertur. Sed dñm rei

deductum ut ibi negatiuè a dicente se dñm, eū non sit multiplicabile: & hoc casu dēt snians exprimere modos turbationis & agens: si. n. lata esset snia simpliciter, qd̄ non veyer, in nullo ultra vixare poterit, et si erit i possessione aliquorū seruitiorū. arg. C. de anna. exce. l. fi. Vides quod hic intellectus, ut ex solo interdicto, vñ possidetis hoc obtineret ecclesia, difficulter sustinetur. Iō alii dicunt, qd̄ rōne illius nouæ possessionis a cōi create poterit archiepiscopus agere possidens illas vñ interdicto vñ ui, uel ex officio iudicis, vel conditione ex decre. ad recuperandū ius illud seruitiorū, quod possidebat cōe, & interdicto, uti possidetis, simul ratione uis turbatiuæ, quam sibi facit sup iure, quod ecclesia possidebat. Sed dic, quod hoc iure non p̄batur: cum. n. possessio, q̄ clandestina nouiter creata restituar genus, & uniuersale ius, quod habebat in ecclesia, licet nō spoliat eum aliqua specie possessionis, iure spoliat archiepiscopus, quasi possessione libertatis, respectu cuius pōt agi possessorio: ut est casus in c. Pisanis. de resti. spo. Et hoc tenet Hosti. ad hoc alle. ff. uti possi. l. j. §. cum igitur. & §. ait Pedius. & §. perpetuo. & l. se. & l. si duo. §. hoc interdictum. usq; ad. §. creditores. Nō obstat ratio, que ponitur hic, quod duo non possint eodem respectu in solidum, & c. quia ratio in tex. necessario respicit diuersos casus: quasi uelit dicere, uel dicit, quod sic utendo diuersa specie nihilo minus creauerit, sed solū possederit, qd̄ archiepiscopus. Et obstat ratio, quia duo in solidū, & c. Vel dicit, qd̄ acquisiuit, & obstat clandestinitas, & iniustitia, & sic concludit rō. Nam bæ rōnes non pnt respicere eandem rem, & eundem casum: quia una p̄supponit possessionem i cōi, altera negat. Et hoc, qd̄ possideat, & non possideat eodē respectu, est impossibile: rōnes ergo respiciunt diuersos casus. Et hæc sufficienter de hoc intellectu, q̄ cū maxima defenditur difficultate. ¶ Tertius est intellectus, quem ponit Innoc. in sua gl. vers. vel dic. & planus, q̄ questio, que fuit cum archiepiscopo, tam ex parte eius, quā ex parte cōis Fautentiæ, fuit pariter super uniuersali honore, iurisdictione, & districtu, non super iure seruitiorum tñ. Ideo meliores probationes, & de antiquiori possessione p̄ualuerunt. & bñ sequitur, cum duo in solidū, & c. & expone eadem. f. honorem, iurisdictionem, & districtum. & sic plana sunt omnia. Nō obstat, quod testes de seruitiis deposuerunt: quia dixerunt hoc incidenter ad certificandum dictum per modū causæ: forte concluderent cōe hñe honorem, & districtum. interrogati de cā, responderent, qd̄ uiderunt castrum rñdere de certis seruitiis, in quibus testes concordabant. De ipsis autem principaliter non agebatur. Simile. §. de elec. cum ecclesia. ff. uti possidetis. l. si duo. nam ex quo illa non intendebat, super illis non obtinet. Si autem cōe retulisset questionem tñ de illis seruitiis, ne que iurisdictione posset super illis agere: quia de illo iure pōt referre q̄onem: sicut ubi agitur possessorio super possessione rei corporalis, pōt conuentus referre q̄onem iuris, qd̄ habet iure, & per hoc excludere turbationem: quia non turbat, qui iure suo utitur. ff. uti possidetis. l. si duo. §. si uicinus. & pro illo potuisset agere, si aliqd̄ seruitiū p̄tendat in iurisdictione negatoria. ff. si usufr. petatur. l. uti frui. §. uirum. Sed possessorio non agit, si possessionem habet clandestinè: alias si habet possessionē iustè, adhuc posset possessorio agere: quia ex hoc nō turbat, si utitur iure suo: ut de ele. cum ecclesia. ¶ Sc̄o per hanc literam dicit lo. And. fm Host. esse intra articulum a quadraginta annis citra, & a quadraginta annis. & citra: quia p̄ primū articulū probatum nō concluditur p̄scriptio: quia uerificat hæc conclusio, et si possederit uno momento infra annos qua draginta. ur. l. j. §. quod autem. ff. de aqua quotidiana, & est. & quia dato, qd̄ probaretur continuatio, cōparatio t̄pis incipit a t̄pe lati testimonii: & sic includitur litis contestatio intra t̄ps quadraginta annorū: & sic probat interrupta p̄scriptio. Sed in secundo articulo probatur continuatio t̄pis p̄ illam copulam, Et, que notat continuationem. All. ad primū de p̄scrip. ad audientiam. de uerb. sig. abbate. nisi in secundo articulo diceret. Possedit a quadraginta annis, & citra, & plus: quia illa dicitio Plus, adiecta ad modicū t̄ps, illud plus concluderet, q̄ est inter principium iudicii, usq; ad diem dicti testis: ut ff. de uer. sig. l. hęc adiectio. Quod non placet: quia illa indeterminata Vel, probat, ut dixi de dila. literę. Dic, ut ibi, Et hoc etiā tenet Bar. in l. Celsus. ff. de usur. & in l. morte litis. C. de rei uen. Si dixerit, Possedit in istis decem annis, dicit qd̄ idem: quia hæc p̄positio In, uerificatur etiam si una die possederit: ut d. §. qd̄ autem. Infruit autem Bar. ut concludat articulus, qd̄ dicunt, qd̄ possedit a triginta annis citra, uel & citra, & per ipsum t̄pus. Vel sic, Possedit per tempus decem annorū proximè p̄teritorū, quia dicitio, Per, perfectionem totius temporis significat. l. Urbana. §. p̄notare. ff. de uerbo. signi. Item si dicat, Talis possedit iam sunt decē anni: ubi alleget se possidere, hoc sufficit, quia probato initio, p̄sumitur continuatio, ut dicam. j. cod. cū ad sedem. Debet et esse aduersus actor probans p̄scriptiōnem, ut determet tempus certum: quia si diceret, talis possedit

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

dit per x. annos, & nō constaret qui essent illi. x. anni: potuit. n. esse, qđ testes p̄senserint de x. annis ante articulū, vel qđ unus testis senserit de x. annis, alter de alijs x. annis: & sic p̄bata dubia non releuaret. de prob. in p̄ntia. de verb. obl. inter stipulantes. §. i. p̄m Bar. in d. l. Celsus, vbi hæc est ponit. Dēt ergo dicere, qđ possederit. x. annis finitis tali tpe, vel inchoatis tali tpe: vt sic se referat ad certum tps, p̄m Bar. Qualiter aut̄ probetur p̄tinaua possessio: dicit Gul. Spec. de prob. §. si ad si. ver. sed quærif. qđ probando me in initio decennij possēdisse, & hodie possidere: quia probatis extremis, media p̄sumuntur: vt. l. p̄c. C. de apo. publ. lib. 10. C. de vsur. l. cetera. C. de adul. l. si qui. Ad hoc. 23. di. quia sunt culpæ. ff. de leg. 3. l. si feruus plurium. §. sin. vide

51 gl. 6. q. 5. e. pe. ¶ Nunquid at̄ probato p̄sequenti videatur probatum antecessens: ibi remittit Io. An. inst. de iuti. stip. §. si ita scriptum. No. gl. C. de do. promiss. l. 2. & vide Inn. de dolo. cum olim. Probatur et̄ si probō me collegisse fructus per x. annos: nam pro toto tpe p̄sumor collegisse, licet fructus certo tpe colligant. ff. so. ma. l. diuortio. §. si. Ad hoc de p̄sc. sanctorum. Bar. idem in d. l. Celsus. dicit, qđ p̄m ea, que no. C. de prob. siue possidetis. & per Cy. C. de lon. temp. p̄sc. l. longi. non est hæc practica necessaria: sufficit, qđ probet initiū possessionis, & hodie allegat se possidere: quia qui olim possēdit, & c. vt dicitur iuribus. & dicam in c. cū ad sedē. & p̄sumitur et̄ p̄tinuasse. ¶ De rusticis at̄, qui dnt aliquem tenuisse, & possēdisse, remittit loā. An. ad l. stipulatio ista. §. hi quocq. ff. de verb. obl. ibi gl. dicit, & Bar. qđ si testis dicat. Talis possēdit: qđ probat possessionē, si dicit, qđ vidit ipsum possidere. Nec ob. qđ verbū Possidere, sit verbum iuris, qđ non cadit in sensum testis, qđ dēt intelligi possidere. i. detinere: quia testis hēt deponere per verba facti: sed p̄m hoc non probabit nisi detentationē: & hęc erit impossibile, qđ p̄ teste probet possessio, qđ eo, qđ p̄bat detentationē, cū hęc deponere per verba facti, p̄cludit possessio. Alle. l. qđam mulier. de rei ven. & l. 2. C. de acq. pos. ff. de acqu. pos. l. 1. de solu. Titia. no. lo. 7. q. 1. Pōtiffices. & Inn. de priu. olim. Idem si dicat, Scio, quia vidi ipsum detinere: quia p̄ talia verba habet deponere.

53 ¶ Op. qđ parti proficiant priuilegia in interdicto vti possidetis fundata super nuda possessione: ar. de resti. spo. in literis. So. Dicit Inn. qđ priuilegia iustificabant possessionē cōis Fauētie: alias modicū proficeret producere priuilegia. Vel p̄m eū proficiat producere priuilegia et̄ iustificantia solā possessionē ecclesie: quia cōe suas probationes p̄duxit super seruitijs, vel et̄ sup̄ oī iurisdōne, honore, & districtu: & qui dixit oē, nihil cōe reliquit, imo illud exclusit. Prudēt̄ ergo fecit ecclesia, qđ priuilegia induxit, & qđ potuit, suā cām iustificauit, vt sic probatioes suæ cōis probationib. p̄ferrentur: ar. de suc. ab inte. c. fin. Plus dicit Inn. qđ si cōe probasset se seruitia prius recepisse, & possēdisse seruitia anteq̄ ecclesia in p̄dictis locis possēdisset oēm honore, & c. in hoc casu non arēt̄ cōe probare aliquē iustū titulū suæ possessionis: quia in nullo tunc esset p̄sumptio qđ ipsum: sed quia in re alterius dicit se aliquid acquisuisse infra seruitutē seruitiorū, cū oīs res prima facie p̄sumatur libera, hoc hēt probare. Igit̄ si cōe probasset aliquē titulū, per quē p̄riam p̄sumptionem elidere potuisset, p̄m Inn. ad qđ optime de elec. cum inter R. ver. sanē p̄m Host. ¶ Opp. qđ p̄mittere debuerit Papam Imperatorib. 3. de iud. decernimus. Dic, qđ ordo fuit p̄pōsterus, vel fortē respicit tps prioritatem, quia Imperatores prius p̄cesserunt. Sic. §. de resti. in inte. auditis. p̄m Host. Ex quo patet, qđ antiqua possessio iusta p̄sumitur, & fociata titulo. Hi sunt duo modi testificandi possessionem. Vide Inn. de resti. in inte. c. 2. in verbo, per monachos. ¶ Ad gl. opp. qđ eadē res possit a plurib. possideri: vt. l. 3. §. ex d̄rio. So. eodē mō & respectu sic: nam vnus potest habere naturalem, alter ciuilem, vnus iustē, alter iniuste possidere potest, sicut dicit Io. An. And. qđ aliqui sunt duo dñi eiusdem rei, vnus specie, alter re, sicut patet & filius. ff. de lib. & posth. l. in suis. p̄m Hosti. ¶ Opp. quod non arēt̄ur Fauentini ad ostendendum titulū possessionis, ex quo possident: vt. l. cogi. de peti. hęc. & quia possessorium vti possidetis fundatur super nuda possessione. So. Qñ vterq; æque probat de possessione, æqualiter valet allegare titulū: quia tūc est possessor superior in interdicto. Item arēt̄ur quis ad probandum titulū, qñ sua possessio ex antiquiori in d̄rio p̄sumitur iniusta: quia si vult obtinere qđ antiqua, oportet, quod ipsam iustificet ex titulo: alias sufficit, qđ neq; clam, nec vi, vel precario possideat ab aduersario, eo, qđ possidet, obtinet, si aliter non iustificatur sua possessio, vel aduersarij nō magis iustificatur: ff. vti possi. l. si duo. Aliqua ponit Host. sub hac gl. obmittit. & quia nil aliud dicit, qđ gl. sic declarata. ¶ Venio ad ver. cū ergo. no. duplicem practicam pronuntiandi sup̄ interdicto vti possidetis. Primam, quia vbi æqualiter probat, dēt pronuntiare, vti possidetis, ita possideatis. Vbi dispariter, dēt pronuntiare p̄ melius probate, aduersę parti silētū imponēdo, & phibere ne p̄ se, vel alios molestet superiore in possessione, nec habitatores loci. ¶ No. quod ex molestatione subiecti molestati

59 perior, cuius p̄textu pōt agere possessorio retinenda. ¶ No. qđ iudicio agitato per procuratorē, & cā, est snia dictanda in p̄lo nam dñi, & non in personā procuratoris. de electi. querelam.

60 ¶ Opp. qđ de antiqua possessione nouiter acquisita non p̄sumitur iniusta: ut patet. §. de cā posses. cum ecclesia. Sol. Dnt qdam, quod in corporalibus constat de antiqua possessione, noua p̄sumitur iniusta. Hoc verum in corporalibus: quia in illis possessio non pōt multiplicari, & sic ad aliū nō transferri, absq; priuatione primi: iō nō p̄sumitur iusta, nisi probetur. Secus in incorporalibus, in quibus possessio est multiplicabilis, p̄m lo. An. hoc dicit est qđ istum tex. quia & hic loquitur in possessione iuriū. Iō dic. idem utrobq; qñ quis dedit, quasi possessionem, respectu iuris in aliquo derogantis antiquiori iuri, uel illi detrahentis, ut illud restringentis: & hoc probat verbum, & alijs ad hæc pertinentibus. Ad hoc concluditur, qđ cōe Fauentia agere uelit, de alijs iuribus hæc non tagentibus, non obstat exceptio. ¶ Opp. qđ Papa non debuerit pronuntiare sic diffusē super alijs, & c. quia snia dēt esse certa. l. 2. C. de sent. quæ sine cer. quan. Sol. Dicit Host. qđ cum verba libelli lata, & gñalia fuerunt, & larga, & gñalr̄ intelligenda sunt, & sic pronuntiantū. ff. de iud. si quis intentione. & l. solemus. §. de cau. possi. cū ecclesia. vnde cū ad iudicatur alicui res, ad iudicari p̄t cū suis pertinentijs. de rest. spo. cū ad sedē. de fid. instr. inter dilectos. de dona. dilecti. p̄m Host. ¶ Opp. qđ cōe Fauentia nedū potuerit condemnari super non turbatione, sed et̄ ad interesse turbationis de p̄terito quanti sua intererat pacificē possēdisse. Dicit lo. qđ hoc est imputandū archiep̄o, qui hoc nō petit: nam ad hoc agere poterat. ff. vti possi. l. si duo. §. si. p̄m Host.

63 ¶ Opp. qđ debuerit pronuntiare super proprietate illorū iuriū pro ecclesia, ex quo probauerit, ut s. patet: quia probauit p̄scriptionē. Sol. Licet hoc probasset, litera dicit hic, qđ tm̄ possessorio actū erat, & conclusum, in illo merito, tm̄ pronuntiantū. ff. cōi diui. ut fundus. cū simi. ¶ Vltimo per decr. dicit lo. An. dñm pro hoībus suis, qđ liberis, agere possē: qđ & hoc erat petitū. Si non esset petitū, non possē. de or. cogn. cū dilectus. §. si. de deci. dudū. Et hoc, quia in molestatione hoīum dñs dē molestari: & interest dñi locupletes sub se hęc subiectos: ut in auth. ut iudi. sine quoquo supra. §. cogitatio. colla. 2. de quo. j. de app. dilectus. & facit de priuil. autoritate. lib. 6. p̄m Ioan.

65 ¶ Venio ad gl. in verbo, & ui. declarat pro qua uti possidetis, & dicit, qđ pro turbatiua: & quæ dicitur turbatiua, posside interdicto vtrobi, dic ut in gl. ¶ Opp. innuit in lra ex duplici practica ibi posita dari interdictū solū inter duos contententes se possidere. Hoc est falsum: quia datur qđ turbant et̄ se possidere non contententes: ut patet in l. si duo. §. si. ff. vti possi. Sol. Gl. fatetur, qđ intentari pōt interdictū inter duos eodem mō contententes se possidere: potest intentari inter duos, quorū alter non contendit se possidere, sed molestari: pōt intentari inter duos, quorū uterq; se contendit possidere, sed non eodem modo. Propter quæ gl. ponit practicas in quocunq; casu circa modum pronuntiandi. Primus, qñ intentatur possessorium qđ molestantē non possidentē, nec contententem se possidere: qđ possibile est, licet aliqui dixerint qđ, & malē: ut no. gl. de cā possi. cum dilectus. Tñ, ut dicit Ioan. An. de p̄sc. ueniens. in gl. licet ep̄s. in si. non datur ei, qui est in possessione qđ uerum possessorem, ut ibi no. tunc dicit gl. qđ practica erit, ut non pronuntiet, vti possidetis, ita possideatis: sed non inquietetis possessorem: ut l. j. §. est igitur. ff. vti possi. C. e. l. una. Hoc in quantum non petit interesse molestationis: nam si ageret pro molestatione, esset secus: quia condemnari deberet ad interesse. ¶ Venio ad p̄m casum, qñ est qđ inter duos possidentes, quorum vnus possidet ciuilit̄, alter naturaliter, usufructuarius, & p̄prietarij, & neuter possidet ab alio: & sic uterq; iustē possidet. Dic, qđ iudex debet pronuntiare, vti possidetis, ita possideatis: non tñ ita confusē, quia sic daret gladiū utriq; parti: sed debet examinare qualitates possessionis, & probationū, & distinguere eas in snia sua sic. Probasti de hęc possessione usufructuarij, si des: & tu probasti de hęc possessione usufructuarij, ut uti possides, ita possideas: arg. Inst. de act. §. curare. Dicit loā. An. qđ in quolibet dēt dicere. Et circa hanc possessionē tibi fieri nīm ueto: quia semper hoc addit in snia, qui pronuntiat in interdicto, uti possidetis. ff. vti possidetis. l. j. Cy. dicit, quod et̄ debet addere ad verba Pronuntio te possidere, ut proprietariū, & liceat tibi facere oīa, quæ spectant ad proprietariū, pronuntio te possidere ut usufructuariū, & liceat tibi facere oīa, quæ spectant ad usufructuariū. ¶ Venio ad ultimū casum, qñ uterq; contendit se possidere eodē modo, & eodē respectu: dic, si alter ipsorū est superior in interdicto, ut qđ probat p̄ p̄es testes, uel p̄bat de antiquiori possessorio, uel probat de titulo, alio nihil docēte, vel meli⁹ p̄bat de titulo, & iudex dēt pro illo, qui melius p̄bat, pronuntiare, & hęc practica snia hic: qđ si uterq; est actor, condemnabit vnus plenē probantē, & ultra hoc imponet silētū ei, & p̄prietarij.

& prohibebit ne per se, uel alium vim, uel turbationem inferat, ut hic dicitur. Barro. dicit quod sicut possunt peti rra, sic & condemnatio debet fieri ad tria, uidelicet, nō me turbet in futurum, & cōdemnari debet ad interesse molestationis de præterito, & quod reus a molestatiōe desistat: ut dicit. in d. l. si duo. & no. ibi. in l. i. §. interdictum. eo. ti. ad hoc. l. i. & l. i. duo. §. fin. Si autem alter non superat alterum, quia uterq; probat de possessione, & neuter de antiquiori, & neuter de titulo, uel uterq;. Dicit gl. quod aliqui dicunt, quod debet supersedere in pronuntiatione, ut sic tēdio affecte partes componant inter se, uel inter communes amicos. Sed hoc non videtur, cum forte nunquam ueniret ad concordiam. Pro hoc tamen facit, quod ex quo iudex est incertus, & non potest certam ferre sententiam, nec dicitur ei liquere de causa. Dic. si constat, ei qui ad iudicium puocauerit, ille habebit pro actore, s̄m glo. & c̄ cum, ut obscuro probantem, promulgabitur sententia. Si uterque fuit actor, supersedebit, uel non pronuntiabit in confuso, uti possidetis, ita possideatis. Non placet hæc practica doctoribus: quia hoc esset eos ponere ad arma, §. l. æquissimum. ff. de usufruc. ideo res erit forte dirimenda. l. in tribus. de iudi. C. communia de le. l. si. in principio. Dicit Hosti. q̄ hoc iustius est, & consuetudine approbat. Dicit lo. And. q̄ si resistunt, ne ibi fors ponatur, se impediunt. Quid autem in beneficialibus, ubi non est res diuisibilis, nec forti est locus. remittit de eo, qui mit. in pos. cum qui lib. 6. super ultima gl. Hoc non placet Bar. in l. si duo. quia quæstio facti non debet dirimi forte. l. si duo sunt Titij. ff. de testa. tu. sed per hanc dirimitur quæstio facti. Alij dicunt, q̄ assignabitur utriq; pro diuiso: & sic pronuntiabit utrunq; medietatem possidens, pro indiuiso, donec de proprietate cōstet. Sed dicit Inn. non esse sic pronuntiandum, ex quo non est petitum. de simo. licet Heli. But. tener illam practicam quod possessio sequestretur, & possidetur, prohibebuntur partes quod non accedant ad possessionem, donec alter melius prober altero. Bar. dicit, quod debet iudex diuidere possessionem inter eos. Probat, quia si duo sunt usufructuarij in fundo, quia cuiuslibet est relictus usufructus, facient sibi partes per concursum, & uterq; erit in possessione, pro medietate. ff. uti possi. l. si. in prin. Idem in duobus legatarijs, quibus eadem res est legata in solidum: nam si quilibet prober se possidere necessario intelligitur, quod quilibet pro dimidia, cum sibi partes faciant per concursum. Ita in proposito, si plures ostendunt titulum æqualem, uel q̄ nullum ostendunt, saltem habent titulum de iure gentium, quasi occupauerint rem uacantem, & quæ in nullius bonis est, cum dñs non appareat uñ iudex pronuntiabit utrique istorum possidere communiter. & pro indiuiso, & diuidet, si uolet. Et ex hoc sequitur, si quis eorum uellet intentare petitorium, intētabit uicissim vnus q̄ alium sicut fit. in l. si duo. q̄ pronuntiat iudex vnus possidere cuiuslibet, alterum nō habet, intentabitur petitorium uicissim prout uolent, s̄m Bar. in d. l. si duo. Consultit Spe. in tit. de peti. & pos. ad si. uer. nota tamen diligenter. quod stante parili possessionis probatione, alter ipso forum, si potest, manu armata ingrediatur, & postea intimet alteri, qui si non ueniat, sup̄spicans se posse repelli: & perdit possessionem: ideo obtinebit possidens, nisi contra eum probetur. Nec obstat quod dixerit sibi ius: quia non dixit sibi ius in possessione alterius, ex quo alius non clarè probat. Est alius modus, ut dicit in uer. sequi. quod habeat amicū, qui expellat illum, & dimittat uacantem, & intimet probanti, qui postea ingrediatur, & non habebit uitiōsē, etiam si alius ante possideret per no. in c. cum ad sedem. de restit. spol. ubi uterq; possidet equaliter, & neuter uult contra alium agere, iudex compellit ambos ad agendum: imo poterit tunc possessorium iudicium sine libello determinare: ut sciat quis illorum subeat onera petitoris, & quis utatur commodō possessionis. ff. de libe. cau. l. liberum. §. si quis in seruitute. Et hoc operatur iustus iudicis, ut ualeat iudicium sine libello, sicut facit tenere cōtractū, qui alias nō teneret. l. i. §. idem Pomponius. ff. quod fal. tu. aut. C. de lit. contestata. aut. libellum. & quia debet ex officio prohibere partes ne ueniant ad rixas, & arma: ut dicit Spec. in titu. de peti. & pos. §. i. uerbi. in summa. ¶ Glof. quærit an pro rebus mobilibus detur aliquod interdictum. Glo. dicit, quod sic: & appellatur utrobi. & dicit glo. unde deriuatur. dic ut in ea: quia est clara. ¶ Quærit an hæc remedia dentur pro iuribus incorporalibus. Dicit glo. quod sic, in quibus est dare quasi possessionem. Glof. allegat iura. Dicit Ioann. Andr. quod appellabitur interdictum quasi uti possidetis: quia non est propriè interdictum, uti possidetis, sed utile. Ad hoc. l. penul. ff. de serui. & quod ibi nota. Hęc uera, ubi datur possessio. Vbi autem solus usus, tunc non datur interdictum uti possidetis, sed dantur remedia s̄m suam nām, de aqua quo. & c̄ti. & de tri. actiue priua. & similia in illo libro, quæ dantur ad tuendum. De detentione autem, an si in illa turbetur, uel eiiciatur: dic ut in ea. contingit. de do. 71 & contu. ubi glo. rangit. ¶ Opp. ultima glo. sententiam dictā-

dam in procuratorem, & non in dominum: ut 7. de religi. de constitutus. de procur. querelam. Glof. remittit ad ibi no. Vel dic. quod de iure canonico non attenditur sollemnitas illa, an condemnatur dominus, an procurator. Sed dic, quod unum, & reliquum potest iudex condemnare. De quo per glof. de in integ. resti. suscitata. & Host. in d. c. querelam. uel dic, q̄ commune iniuriōsē exegerat hæc iura, contra ipsum fertur sententia, sicut in actione iniuriarum. C. de iniuri. l. fina. secundum Ioan. And. & c.

S V M M A R I V M

- 1 Filius ab aliquo nominatus an credatur filius.
- 2 In filiationis probatione præualet assertio mulieris. 9.
- 3 Confessio extrajudicialis præiudicat in iudicio contra confessionem iurantis. 6.
- 4 In probanda aliqua qualitate erga personam, non exigitur confessio fieri ad partis instantiam.
- 5 In filiatione probatio tractatus non est uera, sed præsumptiua.
- 7 Matris testimonio non creditur de filiatione.
- 8 Filiationem non probat sola nominatio absque tractatu.
- 10 Matrimonium dissoluitur consanguinitate præsumptiue probata.

C A P. X.

Pertuas. ¶ Si qui nomen aliquem in filium, & ita communiter reputatur, non creditur postea alteri eorum iuranti. contra. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi: Quia. ¶ Nota primo, quod in probatione filiationis præualet assertio mulieris cum tractatu uiri & uxoris iuramento mulieris in contrarium iudicialiter præstato. ¶ Nota. 2. quod confessio extrajudicialis præiudicat in iudicio etiam contra confessionem iurantis: & sic solo iuramento in contrarium, contra confessionem non probatur rem aliter se habere, ut confessio possit renouari. ¶ Nota. 3. quod ubi agitur de aliqua qualitate erga personam, probanda, non exigitur confessio fieri ad instantiam partis, sed illa probatur etiam parte non instante. Sic limita quod no. 3. de confess. c. si. ¶ Nota. 4. quod probatio tractatus in filiatione non est uera, sed præsumptiua probatio. ¶ Nota. 5. quod quis non potest contra id, quod dilucida uoce potestatus est, & c. ¶ Nota. 6. quod testimonio matris non creditur de filiatione, quando testimonio opponitur tractatus. ¶ Oppo. quod nominatio non probet filiationem. C. de proba. l. non epistolis. Glo. fatetur, quod sola nominatio non probat filium, sed bene nominatio cum tractatu. Dicit Hostiens. quod nec tractatus facit filium, licet faciat præsumi, ut hic, siue pro sine contra. ff. de prob. etiam matris, qui si sunt legi. per tuas. & c. transmissæ. cui statuit, donec probetur cōtrarium: sed non præiudicat ueritati: ut in concor. glo. & l. fin. ff. eo. tit. In quantum glo. dicit solam nominationem nō probare filium, hoc est uerum, nisi nomine tantum in actu soli filio congruenti, ut si eum ut filium instituat, quem necessitatur institueri, ut dicit Barr. in l. i. §. Iulianus. ff. de lib. agno. ¶ Opp. secundo, q̄ credi debuerit primo dicto uiri, qui negauit illum filium, sicut secundo creditur, maxime, quia si erat filius, non erat uerissimile, quod negaret. de præsum. l. rras. & c. afferte. Ad hoc, quia primo dicto, credi debet, & non secundo. de testi. sicut tuis. & q̄ affectus paternus uincit oēm amorem. C. de cur. sur. l. si. Item hoc adiuuat dictum matris cum iuramento: quia potius est credendum, quam simplici uerbo: & maxime cum præcessit præsumptio, q̄ de alio genitus fuerit. Gl. respondit, quod si cōcurrat nominatio, & assertio sola, stante prima assertionē patris cum iuramento matris, illę deberent præferri simplici medię assertioni. Sed si concurrat tractatus cum communi opinionē repugnans assertioni parentum præualet tractatus, & cōmunis opin. ut hic. Et hæc est uera solutio. Vel ideo non creditur, nec coadiuuat primum dictū patris negando filium, quia hic fecit iratus ex eo, quod ab eo diuerat mulier. C. de iniur. & si non conuicij. & quia mulier hoc melius cognoscit, ideo creditur illi, qui ma. accu. pos. uidetur. Derahitur autē testimonio mulieris iurato, quia præsumebatur hoc dicere matrem, ut uiraret mortem filij, ut dixi in tex. ff. quod me. ca. isti quidē. Nā pater Sophię minas inferebat illi pro eo, quod ipsam cognouerat, nisi eam duceret in uxorem, s̄m Host. Vel, s̄m cum, hoc accidit, quia primum dictum cū secundo saltem dubitationem inducebat: & in dubio impediendum est contrahendum. Ioan. And. dicit tenendo, quod dixit summam, & sic remanet in solu. gl. ¶ Glo. ultima colligit, q̄ cōsanguinitas præsumptiue probata dissoluit matrimonium. Quod & sic intelligit glo. quod iā dixerat. Quod dicit Host. uerum hoc casu propter periculum animarum: alias licet præsumptio impediatur contrahendum, non diminuit contractum. de eo, qui cog. cōsangu. uxo. super eo. Anton. de Butr.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudici super processu non creditur, nisi per acta.
- 2 Negatiua est uniuersaliter improbabilis etiam natura rerum. 13.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

- 3 *Acta iudiciorum ordinariorum, vel extraordinariorum scribi debent per alium, quam per iudicem.*
- 4 *Notarij loco possunt quandoque subrogari duæ personæ honeste. 19.*
- 6 *Actorum appellatione quæ comprehendantur. 11.*
Delegatio an actorum appellatione comprehendatur.
- 7 *Exceptio licet sit de actis, tamen porrigere scripturam de exceptione, non est de actis.*
Copiæ actorum iudiciorum sunt partibus dandæ.
- 8 *Instrumenti productio, ubi est de actis iudicij, nunquid index instrumentum procuratoris in iudicio exhibitum ardeatur ad illud exhibenti reddendum.*
- 9 *Instrumenti fide vacillante recurritur ad originale.*
- 10 *Copiæ seu exemplo quando non credatur.*
- 12 *Iudici soli quando credatur.*
- 14 *Citationes an sint fiende in scriptis cum illarum relatione.*
- 15 *Responsiones partium si ex actis iuratis non appareant an probent.*
- 16 *Processus factus non servato stylo iudicij non probat.*
Abbreviaturæ instrumentorum quomodo sint interpretandæ.
- 17 *Notarius quare dicitur persona publica.*
- 18 *Acta iudicij, an sufficiat notarium recipere.*
- 20 *Notarij quale sit officium in actis iudicij retinendis.*
- 21 *Acta iudicij die feriata facta nunquid possint partium voluntate destrui, etiam si lis sit terminata.*
- 22 *Notarij ubi sunt duo deputati ad aliquem actum, an sufficiat alterum scribere.*
- 23 *Instrumenti productio acta an probet.*
- 24 *Procuratorem non habere mandatum si opponatur, an indistinctè talis exceptio admittatur lite pendente.*
- 25 *Testibus quanta sit fides adhibenda. 26.*
- 27 *Testis vacillationem an debeat notarius in suis actis scribere.*
- 28 *Productionis appellatione, quid comprehendatur.*
- 29 *Notarius an indifferenter debeat omnia scribere quæ in lite occurrunt.*
- 30 *Acta iudicij per quas personas sint retinenda.*
- 31 *Actuum quod exemplar debet facere notarius.*
- 32 *Testibus, quomodo magis creditur, quam corrupto scriptori.*
- 33 *Instrumenti originale pænes quem remanere debeat.*
- 34 *Iudicium quando dicatur extraordinarium.*
Clausula quod procedatur extraordinariè, summarè, & de plano, quando habeat locum.
- 35 *Scripturæ tabellionis absq; testium subscriptione creditur.*
- 36 *Citationem describi ad quid exigitur.*
- 37 *Nuntij dictis non creditur, nisi sit iuratus, & publicus.*
- 38 *Dilationes quare exigitur scribendas esse.*
- 39 *Iudicis recusationis exceptio est in scriptis danda.*
- 40 *Exceptio iudicis recusati est in actis redigenda.*
- 41 *Libellus seu petitio, quare debeat ad acta reduci.*
- 42 *Responsiones qualiter fieri debeant.*
- 43 *Interrogationes quænam scribendæ veniant.*
- 44 *Confessio ad positionem facta de quo releuat.*
- 45 *Responderè recusans positionibus actoris an pro confessio habeatur.*
- 46 *Confessio quomodo possit reuocari post quadrienni um.*
- 47 *Confessiones partium quare scribantur.*
- 48 *Sententia interlocutoria an sit in scriptis ferenda.*
- 49 *Publicatione facta in causa non admittuntur probationes.*
- 50 *Acta debent in se continere tempora, & loca, in quibus facta sunt.*
- 51 *Acta curiæ, & instrumenta, an sint edenda cum die, & consule.*
- 52 *Qua negligentia potest index puniri omitendo.*
- 53 *Index qua pena punitur si negligat circa processum.*
- 54 *Acta curiæ possunt probari testibus.*
Testes continentur appellatione documentorum.
Documenta legitima quæ sint.
- 55 *Sententiam an possit index proferre, cui constat litem esse contestatam, tabellione hoc asserente.*
- 56 *Sententia eo, quod constat de ea, an præsumatur, lata auctoritate iudicis, ex quo non constat de actis.*
- 57 *Sententia nulla non potest partium consensu approbari.*
- 58 *Pro sententia an indistinctè præsumatur.*
- 59 *Pro laudo arbitri, aut arbitratoris an præsumatur.*
- 60 *Si pro sententia præsumatur, an admittatur probatio in contrarium.*

C A P. XI.

- 1 **V**oniam Index debet habere notarium, vel duos bonos viros, qui scribant acta iudicij: alias si quid difficultatis emerferit, p superiorem punietur: nec creditur ei sup pcessu, nisi inquantu p acta, uel alias p legitima documēta constabit. h. d. ¶ In prima ponitur constitutionis causa. In secunda constitutio. In tertia constitutionis poena. Secūda ibi: statuimus. Tertia ibi: iudex. ¶ Not. primo vPr nullam negatiuam directio probabilem. contra Ioan. And. in c. bone. & Cyn. in l. actor. quod afferuerat. C. de probat. ¶ Not. secundo, quod per nām rerum negatiua non est probabilis. quia nō habet qd palpabile aliquo sensu, q cadit in sensum testis. ¶ Not. tertio, quod in ordinarijs, & extraordinarijs iudicij acta requirunt,

- 4 & per alium, quam per iudicem scribantur. ¶ Not. quarto, qd diu personæ honeste loco notarij subrogantur, ubi adest defectus notarij: & sic facit, quod auctoritas notarij æquipolleat probationi duorum tellium. Quod est verum, ut patet in instrumētis, quæ capiunt vim a sola auctoritate notarij: vt l. in exercendis. C. de fi. infro. & j. de fi. instrumen. cum Ioannes gremita.
- 5 ¶ Nota quinto hic quæ comprehendantur appellatione actorum, & describantur inter acta. ¶ Nota. sexto, quod snā non est de actis. Vide Calde. in c. cum dilectus. de causa posse. vide textum de ferijs. c. finali. Ioan. And. in addi. Spec. super rubrica, de senten. prolatio. tenet snām esse de actis, sicut interlocutoria. Nec obstat hæc decr. quia non intendebat prouidere de sententia: quia, quod scriberet, erat per alia iura prouisum. Vide qd de delegatione, an comprehendatur appellatione actoris. de officio deleg. si a subdelegato, & c. lib. 6. ¶ Nota. septimo, quod exceptio dē de actis. dicit tñ Spec. quod an proposita exceptione, scilicet porrigere scripturam de exceptione nō est de actis: ideo potest porrigi die feriata. Vide in Spec. de dila. §. primo. versicu. & nota in fin. 2. col. ¶ Nota octauo, quod cum hic non nominentur articuli, & positiones, quod non videntur de actis. ¶ Nota nono, quod cum interrogationes ponantur in separato a confessionibus, quod interrogans non confitetur. Contrarium notat Archi. 22. q. 2. quod ait. 31. q. 1. si dormierit. Articulus tamen non fatetur, licet sic ponens, vt dicit Io. Andr. de iur. recuran. ca. fin. lib. sexto. ¶ Nota decimo, quod partibus sunt tribuendæ copiæ actorum, & originalia debent remanere pænes notarium. ¶ Nota duodecimo, quod instrumenti productio est de actis. Hoc est verum, sed non ipsum instrumentum, ut no. Inno. de officio delega. cum in iurē. Nunquid autem iudex instrumentum procuratoris in iudicio exhibitum ardeatur ad reddendum exhibenti. vide Specu. de instru. editio. §. nunc dicamus. ¶ Nota duodecimo, quod ubi vacillat fides infri, pro veritate recurritur ad originale. ad hoc. 9. distinct. veteris. 76. distinct. ieiunium. Si autem in authentico aliquid sit omisum, quod erat in protocollo, vide in Specu. de instru. edit. §. instrumentum. versicu. sed nunquid. & versu. quid ergo. ¶ Nota decimo tertio, quod instrumento sumpto ab originali a notario datur fides: & sic licet alijs non credatur exemplo, creditur quando a notario met est exemplum ab originali. ¶ Nota decimo quarto, qd non creditur processui iudicis de relictu dicitur, nisi quatenus per acta, & legitima documenta confiterit.
- 11 ¶ Nota decimo quinto acta posse probari per testes: quia simpliciter probari possunt per legitima documenta. Legam per partes. Capio primum vsque ad versicu. statuimus. ¶ Oppositio, quod credi debeat iudicibus. de testibus. cum a nobis. de electio. dilecti. Solu. Dicit hic Innocent. quod uni iudici non creditur, ut hic: pluribus sic, vt ibi. Allegat nota. de electio. dilecti. de accusa. cum dilectus. de excessi. prælati. inter dilectos. de purg. ca. cū dilectus. De quo in capitul. cum nobis. de arbitris. cum dilectus. vbi per Innocent. Per quæ dicit, quod vni iudici cum vno notario creditur, uel cum vno scriptore eadē ratione qua creditur duobus scriptoribus, secundum Innocent. Idem Hostie. quia in ore duorum, & c. infra de testibus. in omni. de testamen. cum esses. & capitul. relatum. ¶ Oppositio. negatiuam probabilē. supra de renun. super hoc. de testib. ex tenore cum simi. Glo. dicit, quod indirecte est probabilis, sed non directe. & bene. Hoc uerum per testes. Dicit Ioann. Andre. quod & directe potest probari per confessionem aduersarij. de tempo. ordina. cum dilectus. de erate, & qualitate. c. finali. de confes. cap. fina. libro sexto. secundum Io. And. ¶ Nota. de versicu. statuimus, quod non debeant scribi citationes: quia cum fiant in absentia, non de facili possunt tales citationes scribi per notarium actorum. Solut. Habet scribere citationes, id est, citationum relationes. Item præcepta imposta nuntijs de citando, licet communiter non feruetur. Dicit tamen Innocent. quod litera, per quam datur potestas citandi, debet scribi in actis, nisi esset nuntius publicus ad omnes citationes faciendas constitutus: litera autem citationis sufficit, quod sit sigillata sigillo iudicis: quia non est proprie de actis iudicij, sed potius de extrajudicialibus. In quantum Innocent. dicit nuntium posse citare ex generali commissione ex officio nuntij: non placet hoc Barto. in l. neminē. C. de accu. alle. C. de epif. & cleri. l. cū cleri. & l. oēs per l. fi. C. de iure do. impe. ubi etiam idem dicit. Si tamen appareat citationem & relationem factam, & non appareat de commissione, tenet Guido commissionem præsumi, in l. ad peremptorium. ff. de iudi. Barto. dicit contrarium in l. sciendum. ff. de uerbo. obligatio. quod hæc est solennitas, quæ præuenit actū. C. de iure fil. & hæste. rei fil. l. i. libro 10. In quantum dicit Innocent. literam citationem esse actum extrajudicalem: dicit Hostien. quod per hoc, quod creditur sigillo, non sequitur, quod non sit iudicialis: nam dicit, quod prima citatio est iudicialis, per quam fitur iudicium, & perpetuatur iurisdicctio: sed & sepe post litem contestatam oportet partes citari. de quibus citationibus

rationibus non dubitatur quin sint iudiciales, & tñ sufficit, qđ lra citatoria sigillo iudicis sigilletur: & tali lre, quam remittit citator suo sigillo sigillate, credit de citatione facta: & hac habet gñalis cōsuetudo. imo in regno Gallicano, & quibusdam alijs regnis probat̃ ex p̃suetudine citatio facta eo ipso, quod ille, cui p̃missa est citatio, remittit lram p̃missionis ibi apponendo sigillum. Facit, quod no. in Spe. de cit. §. iā de citatione. uer. uisō. ad fi. Hac aut̃ oīa per tabellionē, aut duos bonos uiros sunt ad acta redigēda. Scriber aut̃ tabellio commissionē quali ter tali die iudex iniunxit nuntio ut iret ad citandum talē, & quod nuntius reuerfus rerulit se citasse, quod tali die, & coram talibus citauerat: nam & testes sunt adhibendi. j. de sent. excō. sacro. Et per hoc dicit solutā quāstionem an credatur nuntio. de quo cū gl. ¶ Oppo. quod ultra rñsiones debeant scribi iuramenta: quia & illud est de actis. Faretur Ioan. And. quod illud scribi debet: sed si omittatur, non debet scribi. Et hoc est argu. quod tacitē omitti potest. de iura. ca. c. 2. li. 6. & sic ēt in testibus, & testium depositionibus, de quibus dicit j. debēt scribi iura. j. de testi. fraternitatis. ¶ Opp. quod ordo hic positus actorū non sit ordinatus p̃m stylum iudiciorū: quia interrogatio aliqñ sit ante lit. conte. & aliqñ sit confessio. Solu. ordo hic non poterat poni per omnia p̃m diuersas contingēdas iudiciorū, sed ponit communē contingēdam: & quia aliter aliquādo contingere pōt, tex. signanter dixit competētī ordine scribēda quasi p̃ hoc non daret ordinē: & quia aliqua ēt hic occurrunt nō scripta hic, ideo ponit hic clausulā generalē: qđ ūr, qđ dīctio &c. est apta comprāhēdere de scientia expositis, uel propositis p̃m rei naturā pluraliter p̃m stylum p̃munē. quod nota propter notarios, qui in breuiaturis ponunt istas, & similes dictiones. Vide Bar. in l. Gallus. §. & quid si tñ. ff. de libe. & posthu. Itē posuit uerbum interrogationis, post lit. cont. assumēdo hoc uerbu generale, ut in ea cōprehenderet positiones, & interrogationes.

17 ¶ Quare notarius dicitur publicus. Dic quia publicū gerit officium: & ex solo eo seruus publicus dicitur. ff. rem pu. sal. fo. l. 2. in fi. Dicitur etiam scriuarius, de p̃scrip. ad audientiam. de here. si aduersarius. Et tabellio. de fid. instr. c. pe. Et notarius. de simo. c. j. Et tabularius. C. qui te. fa. po. hoc consultissimo. §. si g. C. de tabula. l. i. li. 10. Dicitur etiam scriba, ut ibi. & de diuersis nominibus, & officijs istorū ibi not. Hic etiam dicitur habere publicam manum: & non refert non mutata ueritate, an in prima, uel secunda persona loquatur uel tertia. de conuer. coniu. dudum. de iure patro. quod autem. A quo uero cōstituitur, & qualiter, & circa, quod uerfetur eorum officium, habet ne cle. vel mona. c. antepen. p̃m Host. ¶ Quēro an sufficiat notarium recipere acta, uel duos bonos uiros, an exigatur semper p̃ntia iudicis. dicit Inn. & Host. quod non, imo exigūt, qđ iudex sit p̃sens, uel aliq̃ pro eo ab eo deputati: ut si scribat. Talis testis sic dixit: uel talis fuit confessus. Satis tamē uidet, qđ iudex ipsum notarium, uel duos bonos uiros ad illud officiu. f. receptionis testium, & scriptoris deputare possit: & hoc habet generalis cōsuetudo optima legum interpret. de legi. l. minime. & l. diuturna. & l. de interpretatione. Dicit tñ, quod depositiones testiu, & confessiones, ubique scribunt, siue in p̃sentia, siue in absentia iudicis, dummodo fiat iudicis mandato, & inter acta iudicij p̃putatur, & ualeat, quod factum est iudicis autoritate, ac si p̃sens esset, p̃m Inn. & remittit ad no. j. ti. 1. cum a nobis. nā omnia nostra facimus, quibus autoritatē impertimur. C. de iure uete. enu. l. 1. & de man. prin. l. una. C. de testi. l. omnibus. C. de iure fil. l. prohibitum. lib. 10. p̃m Hosti. secundum quē est sanum consiliū, quod de autoritate iudicis, siue de p̃missione ne per eum facta fiat fides, non per illum, cui commissio est facta: sed per alium: quia non creditur ei de sua cōmissione. C. de mand. princip. l. una. C. de testi. l. omnibus. C. de iure fil. l. prohibitum. li. 10. ¶ Quēro qñ dicuntur persone iste uel uiri idonei? Dic, qñ sunt honeste seu honesti, & bonę famę, de quibus non est uerisimile, quod aliqua falsitate p̃mittant. Ideo aut̃ requiruntur duo, quia nec iurari sunt, nec eis hoc officium publicum cum debita solennitate cōmissum est, p̃m Hosti. Per hoc p̃m Io. An. ṽ uelle. Host. quod iurare non debeant. Vnde dicebat Abbas non esse iure cautū, quod isti iurent: tñ dicit cautius esse, quod iurent isti. ¶ Quēro, quod sit horum officiu. Dic, qđ lra dicit, quod debent omnia, quę occurrunt secundū iudicis p̃ceptum sigillatim, & ordinatē scribere, scripta debēt iudices determinare, determinatorū & propositorū qualitercūq̃ ex quo sunt in actis redacta, partibus exēplū tradat, traditorū exēpla retinere, & reddere causam quare retinent, & quare sic scribantur, p̃m Host. ¶ Nunquid autē acta certa die facta possint de uoluntate partiu destrui? Dicit Io. An. quod sic de uoluntate iudicis, & partium. ff. de re iud. l. acta nisi negotium, uel lis sit terminata, ut ibi no. Et per hoc uidetur, quod partes nō possint renuntiare transitum in rem indicatam. de quo dicam. j.

22 ¶ Quēro an sufficiat alterum istorum scribere, Quidā dñt, qđ ambo scribere debent: nec sufficit alterū ipsorū scribere: sicut

dē de pluribus arbitris, qđ aut omnes pronuntiant, aut nullus. ff. de arbi. l. non cogendum. §. item si plures. p̃m Gof. Dicit tñ Host. sufficere si unus scribat, & alter subscribat, & testificet coram eo sic actum fuisse, & probat. Ad hoc de re iudic. cum ab uno. li. 6. Plus dicit, hic Inn. quod isti duo non solum per alterum ex se scribere p̃nt, sed etiam per quēlibet alium extraneū. Ille tñ, qui propria manu scribit, non debet per sigillum authenticum suam subscriptionē, uel alio modo notam facere, quod hic sua autoritate factum est. ff. de admini. tut. l. ita autem. §. gestisse. & de off. dele. significasti. & c. pastoralis. & c. cū in iure. sicut est in electione: ut in dicta decre. cū ab uno. & sic in alijs iudicibus, ut ibi. Sic & quilibet tabellio chartā per aliū facit, & autoritatē p̃stare pōt. in aut. de tabellio. §. 1. colla. 4. p̃m Inno. Hoc ultimum reprobari ṽ p̃m Host. per no. j. de fi. instr. c. penul. & vltimo. Itē p̃m eum, ex quo iudex industria, & fidelitatē tabellionis, uel duarum personarum eligit, nō ṽ, quod extraneo id cōmittere possit, nisi de iudicis autoritate. de quo de offic. deleg. c. vlti. §. is autē. p̃m Host. ¶ Quēro, an productio instrō apud acta illa productio probet contenta in instrō; ita qđ non sit opus reproducere originale. Dicit Inn. hic, quod si instra sunt apud acta extense scripta, illa probant tanquam autoritate iudicis publicata: nec est necesse, qđ originalia edantur in iudicio, ad quę non agitur ut edantur, nisi raro: sed agitur ad qđitionē exēplatorum in actis redactorum, hoc est ipsorum actorum, & quę semper agitur, vt nō. §. c. i. Si autē sunt in actis exēplata non extēse, sed in tali, & tāta parte, & de eis non pōt dubitari, ut quia in actis est scriptū. P. produxit instrū, cui? principiū tale est: & finis talis est. Idē dicit, qđ ex tunc inter acta p̃putat, p̃m Inn. Host. dicit, quod talis productio indistinctē p̃ficat, ut per hoc sit approbatum instrū tanq̃ publicū. Et dicit, qđ ponendum est aliquid de principio, & intantum, quod equiuocatio uiterur, & liquido pateat de quo loquit instrō. Vnde non habet plus probare, qđ sit publica manu confectū: qđ eo ipso, quod fuit pro publico productum, & aduersarius, uel opponēs tacuit, illud ṽ approbasse. ff. de procurat. l. pōponius. §. rati. de offi. delega. gratū. ad hoc. C. arbi. tu. l. fi. ibi. neq; enim sit homo simplex, aut stultus, ut aliquid p̃ se scribi pariat: debuit. n. a principio saltē protestari. j. ti. 1. p̃sentium. & illam facere in actis redigi, uel iudice hoc renuēte faciat inde fieri instrumentum de protestatione, uel literas testimoniales authentico sigillo sigillatas. arg. de sent. excō. c. 1. li. 6. Si autē queritur an proficiat talis productio quo ad probandum tenorē instrumenti, tunc dicit Host. quod si non est tñ scriptū de instrumento, quod p̃t sit apparere tenor instrū plenius, & perfectus quo ad id, de quo agitur, oportet, quod iterato producat, & de tenore constet, ex quo sic decisē scriptum est per quā dicit Spe. in tantum producere, quod scribatur, Talis produxit tot instrumenta: ut not. in Spec. de instr. edit. §. uidentum, post princ. p̃m Io. And. Si uero tantum est scriptum, quod de eius tenore p̃stat, vt quia dicit. P. produxit instrumentum publicum per notarium scriptum tali die, & loco, in quo continetur, quod dictus. P. vendidit talē domum tanto pretio, & in p̃sentia talium, cuius instrumenti tale erat principium, & talis finis: tunc non est necesse originalis productio: arg. ff. de leg. l. si seruus plurimū. §. fi. & no. de testi. licet ex quadā. C. de sentē. quę sine cer. quanti. l. 3. Idem dicit si non redigantur in actis tempus, locus, & nomina testium. arg. de fi. instr. cum Ioan. §. 1. uerfi. fi. Et imputet sibi is p̃ quem producebantur, qui tñ non petijt illa in actis redigi, ut §. no. Hac uera, nisi instrumentum uel sit redarguere aduersa pars de falso: quia tunc cum die & cōsule est edendum, vt patet ex no. de fi. instr. inter dilectos. l. sed p̃. p̃m Host. Prædicta extendit Innoc. ut instrumenta producta faciant fidem et si sint instrumenta commissionis iurisdictionis iudicis, uel cōmissionis procurationis: quia tutum est talia in actis redigi facere ad cautelam, dicens, qđ nō est necessarium totum tenorē instrumentorum commissionis, uel procurationis inserere in actis. Sed sufficit, quod in actis contineatur. P. exhibuit in iudicio rescriptum talis Papæ, per quod causa, quę uertit̃ inter eū & M. super tali re committebatur tali iudici. idem in instrō p̃ curatorio: nec est necesse rotū tenorem inseri, p̃m Inno. Quod p̃to, dummodo de mādato tñ reuocetur in dubiū. Sed si de qualitate mandati dubitetur, oportet, qđ appareat tenor illius particulæ, a quo p̃ndet qualitas mandati. Consultit tñ tabellioni, ne talibus abbreviaturis utatur, cum in tenore rescripto rum, & instrumentorū sit magna uis. Et ex his abbreviaturis insurgūt magna dubia, & litigia, per quā processus causarum impediuntur, & partes uexantur: & his est occurrendum. C. de fi. instr. l. fi. de fru. & lit. exp. l. terminato. & de dolo. finē. Ad hoc quod no. de his abbreviaturis. de fi. instr. cum. P. tabellio. Vnde sunt delegaciones, & subdelegaciones redigēde in scriptis sic, & procuraciones, & instrumentorum tenores, ut hic dicitur: nā & instrumentorū nomine continetur quicquid causam instruere pōt. ff. de fi. instr. l. i. de testi. co. peruenit. & sufficit dice.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

re. Hæc subdelegatio fuit scripta per tales. Recitat alios dicere. & sic iudicavit Papa, Pm Inn. & Host. quod delegaciones, & subdelegaciones probantur per sola sigilla delegantium: non enim dicitur esse acta iudicij, nec de processu, cum fiant partibus absentibus, & sine aliqua causâ cognitione. Et eodem modo probatur procuratio ante lit. pte. per instrum. exinde pfectum, quia tam promissio, quam procuratio ante lit. pte. & post per ipsa originalia sunt probanda, Pm Inn. Puto quod si commissio, vel procuratio scribatur apud acta committentis nrm, Inn. dicit verum. Sed si scribantur apud acta illius, cui facta est commissio, & pnte parte, vel citata, quod illa probent absq; productione originalis, vel alterius sigilli, per dicta. s. & per ea, quæ no. de offi. dele. cum in iure. ¶ Hic incidenter reuocat in dubiū Inno. an si opponatur, procuratorem non habere mandatū, hæc exceptio in distinctione admittitur lite pend. & sic arctat pars ad producendum mandatum quicunq; lite pendente. Dic, quod si opponatur ante lit. pte. de defectu mandati, procuratorij, vel de defectu mandati iurisdictionis, hoc debet probari à dicente mandatū per instrum. commissionis. ff. de procu. l. Pompo. s. rati. Post litem tñ ptestatam, nec procurator habet necesse probare mandatum, nec iudex commissionem. ff. de procu. l. Pomponius. s. rati. Ad hoc quod no. gl. de elec. c. 1. lib. 6. in verbo, absentia, & pnt quodam. Alij dnt, & melius, Pm Inno. quod arctatur ad probandū etiā post litē ptestatam rescriptum, & procuratoris mandatū exhibitum in iudicio, & scriptum in actis, sed non tenetur mō strare ipsa originalia, nec tenorem ipsum probare: & sufficit, quod in actis pntineatur sic, P. exhibuit in iudicio rescriptū talis Papæ cū tenore. Sed si non fuit in actis redactum, tunc oportet quod probetur commissio, & procuratio p exhibitionem originalis, ut hic satis probatur, Pm Inn. & no. de offi. dele. cum in iure. in 1. gl. Nec obstat. s. rati. quia cautio de rato locum non hēt, nisi cum de mandato dubitatur: quod est quicunq; procurator dicit se uerisimiliter habere mandatū, & non probat: nā & tunc nō habet necesse probare mandatū, sed admittit eum cautione de rato. arg. C. de proc. l. 1. in fi. de iure do. l. plerunq; s. plerunq;. Dic ergo, quod quicunq; reus post lit. pte. dicit, Satisda, uel proba mandatū: & nō potest dicere, Satisda, quia dubito an habeas mandatū: nec precisē petere, quod probet mandatū: quia nec ante lit. conte. precisē incubebat hoc onus. Quicunq; opponit simpliciter, Non habes mandatū: & ante lit. contestat. admittitur, nisi ille probet, uel ubi dubitatur, nisi caueat qñ hoc opponit ante lit. conte. sed si post litem contestat. opponat. grauat in hoc: quia admittitur procurator nisi reus probet, quod non habet mandatū: & si hoc probet, non admittitur procurator cum cautione de rato, sed absoluitur ab obseruatione iudicij. Sed si non offert se probaturū, sed dicat tñ eum ulterius non esse admittendū, non admittitur tanq; procurator, nisi de procuratore sua fidem faciat: quod facere potest per originale instrum. uel per acta iudicij, quibus pntet, quod eius procuratio fuit exhibitā, uel quod post dubitationem super hoc ortā, an esset procurator, fuit admissus tanq; procurator. de ele. cum dilecti. uel nisi satisfact. nam licet non cogatur satisfact. ut in s. rati. potest tñ hoc facere, si uult, sicut & nouus procurator post lit. contestat. satisfact. ut l. 2. C. de consort. eiu. dē lit. Pm Inno. Sed dicit Hostiēs, quod, s. pntotatum est, magis placet. De hac mō ponit Inn. s. de accu. super his. Et quid tenendum de intellectu s. dixi ubi posui hæc dicta. in c. cum. M. de consti. dic. ut ibi, ¶ Circa actum depositionis testium sicut Inn. de tribus. Primo, an debeat examinans habenti iudicare scribere Pm sanū suū intelm. quanta fides sit testibus adhibenda. Secundo, an hoc debeat scribere pnte teste. Tertio, qñ debeat notarius scribere uacillationem testis. ¶ Ad primum dicit, quod debet scribere quanta fides sit adhibenda. Allegat. j. tit. 1. cum causam. & c. constitutus. & c. 2. Quod dic ut legitur, & notatur de fidei iussu, pstitutus. in fi. quia nisi hoc opponatur, tale periculum poterit accidere, quod quis iudex, qui pntens fuit in testiu receptione, & nouit ipsos uacillare, bonam sniam promulget, circa dicta ipsorum, tñ iudex superior, qui per appellationem, uel alio modo cognoscet, iniustā promulget sniam Pm dicta illorū, quos uacillare non nouit. qñ uacillationē ignorauit: & sic sibi non potest imputari. j. de fi. instr. cū Ioānes. in fi. & ille, p cuius negligentiam hoc accidit, in foro pntet potest sibi rimere, cū læsus sit proximus, eo qd nō adhibuit diligentiam, quā debuit officio suo. Ad hoc. eo. c. in fi. & negligentia, q culpa est in facto pprio, puniuntur in alieno. ff. de or. cog. l. si filius. s. fi. & l. si pstante. s. si maritus. de offi. archi. ea. quæ. ¶ Ad Pm, an deat hoc facere scribi audiente ipso teste: ut quod sic, ut dicat in quo uacillauit. ut de facultas ipsi testi pntendi. Nā per hoc puniunt testis. j. de poenis. super his. Nec obstat. de or. cog. cū dilectus. qñ ibi testis nō puniit eo quia proprio dicto non conuincitur, sed absens p alios testes reprobat: hic uero ex dicto pprio constat de eius malitia: quare ipsum puniit. Pm Inno. C. de test. nullū. s. de confes. ca. 2. Sed dices, puniuntur solū pœna extraordinaria. Certè, & quo ad istā

interest: vel et potest puniri ordinaria, ex quo constat pessione, licet crimen non sit connexum: quasi iudex super hoc sedcat, ut puniat & castiget testes producos in ea: quia hoc est de connexionis: & sic distinctio inter connexionem habeat locum quoniam alteri, quia testis, exceptio opponitur. In alia parte Inn. hoc temperat uerum fore, quoniam scribit uacillationem ad finem eum puniendi: ubi autem scribit solum ad effectum testimonij, tunc potest scribere, & absente, & ignorante teste, quod placet Hosti. ne per ipsum testem, aut ipsius, & aliorum publicationem secreta iudicij reuelentur. C. de fal. l. ubi. & quod no. j. tit. 1. fraternitatis. & ne promptiora odia, & lites oriatur: & ne ex hoc, quod occultius est testis infametur. 6. q. 1. ex merito. Itē quia solus iudex, & non alius, habet motum sui animi informare. ff. de testi. l. ob carmē. Dicunt autē Inno. quod nisi illa scribi faciat, uel scribat tpe, quo deponit testis postea scribi non faciet, nec credetur ei. Quod placet Hosti. quoniam ex illo intendit testem punire, uel quoniam illud scriberet post longum interuallum: aliās si hoc forte uult abscondere, teste ibi pntet, eo pntet nil dicit. Sed ex quo ille exiuerit incontinētē, uel anteq̄ intromittatur, uel ad alia diuertatur, poterit hoc scribi: arg. j. ti. 2. preterea. Non obstat. quod Pm hoc tanta potestas dabitur iudici, quod semper iustificare, condēnare, uel absolueret poterit. Sed dicit Hosti. quod hoc facere non poterit absq; graui pœna. de re iudic. cū eterni. lib. 6. Dicit tñ Inno. quod non oportet partē esse pntem, cum scribitur uacillatio, nec hoc scire debet, donec fuerit publicatū: alias nimis prorelarentur quoniam & causæ. Pm Inno. ¶ Ad tertium dicit, quod tabellio non debet in actis redigere uacillationem, nisi bene uideat, quod cognoscat, quod uacillauerit. Alij dnt, quod si solus iudex dicat in rescriptione testis, quod testis uacillauit, quod credendum est ei, & quod tabellio, cui iniungitur hoc, ei dicit scribere ad petitionem iudicis, & si tabellio nil de uacillatione, & de titubatione perpendat. Rō, quia tabellio non habet auctoritatem in recipiendo teste, sed in scribendo tñ. Iudex uero auctoritatem habet, & diligenter examinare debet, & si sibi uideatur potest testem uinculare, uel aliter punire, & in questione ponere. de pos. c. 1. ff. de questione. per totū. Item quia iudex superior est: magis ergo tabellio iudici, quā e conuerso, credere debet. Itē quia tabellio ad scripturam intentus non potest ita bene aduertere uacillationem, uel titubationem, faciei pallorē, ruborem, & mutationem, sicut iudex, qui sedens semper potest oculos ad testem habere: ergo ei credendum est, qui magis ueritatem nouit, qui magis accu. pos. uidentur. Ad hoc Pm Hosti. quod no. in Summa, de testa. s. si quis possit. & sub. s. & cum causa. ver. & potest. & s. quibus. per totū. Ideo Pm Inn. sicut tabellio debet fideliter scribere quæ dicit testis, ita & ea, quæ pntent ad iudicis officium: tamen quantum ad hoc cum bona conscientia poterit sic scribere tabellio: Et iudex mihi tabellioni dixit ut scriberem, quod testis uacillaret. Sed efficacior erit scriptura, si addat. Et mihi uidebatur, quod uacillaret. Si tamē sic se habebat ueritas: & de bent quanto magis possunt, cum ueritate tñ, modū uacillationis exprimere, Pm Inn. ¶ Quid pprehenditur sub uerbo productiones. Dicit Io. An. quod omnia pprehendi possunt, quæ causam instruant. ff. de fi. instr. l. 2. q. 5. conuenit. de his de restitu. spol. cū ad sedem. ¶ Quæro an indifferenter oia debeat scribere notarius, quæ occurrerint in lite? Dic quod nō, sed illa, quæ occurrerint in presentia notarij. Et per hoc patet, & ea, quæ sequuntur: quia licet multa contineantur in scriptura notarij, tñ quæ dicit si his se interfuisse non dicit, nō dē loqui, uel attestari, nisi de his, quæ pntentia acta sunt in loco eodē, & dic. & quæ coram ipso acta fuerunt, quod latius declarabitur. j. ad hoc. qd no. Inn. de offi. deleg. cum in iure. Ideo si aliquando necerit falsitatem circa talia, de quibus non attestat instrum., ex hoc non iudicaretur falsum: ut nō. Inno. de here. fraternitatis. ¶ Quæro quas personas habeat describere. Dic, personas iudicum, litigatorū, de quibus iura loquuntur, & acta nō testiu. ¶ Sed de hoc dic cum gl. ¶ Quæro quot exempla debet facere notarius actorū. Dicit, qd in causis, in quibus sunt due partes, notarius conficiet tria scripta. Vnū originale remanens pœnes notarium, & duo ex illa sumpta, quorum unū, dabitur uni parti, & aliud alteri. Et si in sumptis oriatur dubitatio, recurratur ad originale, cui magis creditur. 9. di. ut ueterum. 76. dist. icinnium. C. de eden. aut. si quis. In quantum dixi standum originali, hoc est uerum, Pm Hosti. nisi per testes, qui pntentes fuerint, contrarium probetur: arg. j. de sent. excō. sacro. & sic potest intelligi, j. de poenis. dilectus. ¶ Quid. n. si corruptus scriptor, dū reus respondebat, constiterit. Scripserit negat, uel econtra. Certè in nouo facto de hoc magis credetur testibus. de quo. s. c. tertio. ¶ Quæro quid si sit contentio inter scriptores & iudicē de originali, pœnes quem remanere debeat? Uidentur, quod pntentendus sit scriptor, per hanc litteram: & quia si de sua scriptura dubitaretur, posset sibi periculum immineere. Pro iudice facit. j. c. si. Simile quod tractat Specu. in tiru. de teste. s. publicatis. in principi. ibi tractat & concludit hoc, an scriptura depositionis restitui originalis debeat esse pœnes notarium, uel iudicē, uel restem:

stem: & concludit, quod penes notarium. Ad c. si. rñdit Ioan. An. quod ibi de facto acta remanserunt penes iudicem, quæ remanere debebant penes notarium, ut hic per hanc lram. quod putat Io. An. & ad hoc facit iuramentum tabellionis. de quo. j. ne cler. vel mo. sicut de facto videmus. Dicit Io. An. quod si notarij sint officiales eporum, cõitorum, vel rectorum, qui ciuitatibus præsent, coguntur finito officio dimittere acta officij, quod gesserunt: equum tñ esset tales libros, vel acta duplicari, & penes vtrosq; remanere: pro more tñ illo facit, de præscr. ad audientiam. & j. ti. j. cum cam. in 1. gl. cum iurib. ibi allegatis. ¶ Venio ad gl. huius partis. Super hac parte est signata gl. sup verbo, extraordinario. ¶ Quæro, quoniam dicatur extraordinarium iudicium, in quo requiratur cõscriptio actorum: dicit, quod extraordinarium potest dici, quod agitur coram delegato: & sic et coram delegato sunt acta conscribenda. Vel dicit extraordinarium, quoniam non proceditur in figura iudicij, sed ex officio, ut per viam inquisitionis, vel denuntiationis. Nam & tunc acta sunt conscribenda. de accu. inquisitionis. & c. qua liter, & qñ. Gl. alibi assignat aliquos casus, in quibus acta non exiguntur in aut. vt iud. sine quoquo suffr. §. necessitatem. Prima est in causis breuioribus. Sic dicit Bar. in aut. nisi breuiores. C. de sen. ex peri. re. Secundum in syndicato officialis, per §. necessitatem. Tertium, quoniam causa est vilium personarum. in aut. de man. princ. §. sit tibi. Quartum, quoniam cognoscit inter proprios clericos. in aut. vt cle. ap. ppr. epi. §. 1. col. 9. Sed hoc restringit ad casus breuiores. vt no. de l. ob. c. 1. Idem dicit Bar. in arbitratore, in quem est compromissum, vt procedat de facto: quia vt actum vt solus possit scribere acta, vel debet eis attestari. Idem dicit Baldus in l. si consul. ff. de adop. In omnibus causis, quæ agitantur de plano. Alleg. C. de sacrosan. eccl. l. iubemus. §. his vero. Sed gl. hic dicit, sed illa lex non probat, quia loquitur de his, quæ expediuntur per viam voluntariæ iurisdictionis. Bart. tñ tenet in d. l. si. C. de sacrosan. eccl. quod ipsemet scribat, quoniam est notarius, & iudex, in his quæ sunt voluntariæ iurisdictionis. Ita dicit, quod obseruat stylos in Tuscia, quod notarij, qui conscribunt instra, ipsimet, vt iudices chartularij, faciunt præcepta in uoluntarios, & scribunt præceptum, & instrumenta. Idem dicit in causis breuioribus, per illam aut. nisi breuiores. Potest dici, quod idem, & fortius in notarijs, vt si aliqua acta conscribantur, credatur iudici: vnde absq; scriptura creditur verbo suo de informatione in per notorio: quia habet super illo non ut iudex, sed ut bonus vir extraiudicialiter informare: vt no. §. de elec. bone. 1. & not. de coha. cle. & mu. vestra. Hæc uera, quoniam iudex uellet scribere acta: quia regulariter ei non creditur, ut hic, Alle. C. de ar. l. ne in arbitris. Secus dicit, si non in formam actoris, sed de eis faciat epistolam testimonialis, quia creditur: vt l. diuus. ff. de cust. reo. & l. si publicanus. §. 1. ff. de publi. ¶ In Gu. de Cu. ff. de procu. l. si procurator. Sed de hoc dicit, vt dixi. §. co. post cessionem. Alius est casus, in quo acta non exiguntur, quoniam cã inter scholares agitur, & presentunt, quod non fuit acta. l. quoties. in fi. C. de priu. scho. Et idem dixit Host. §. de libe. ob. c. 1. in non scholari, dummodo partes presentant, quod sine actis indicet. Hoc credo, quoniam cã est breuis, vt dicitur in d. l. quoties. Sed tunc possit et sine consensu, quod iudex inter eos pronunciet vt uoluerit: quia tunc censetur, ut arbitrator. Idem puto si uellet, quod procedat sine actis: & eo simpliciter procedente, quia vn̄ in procedendo eum elegisse vt arbitratores, & ut iudicet ut iudex, vel arbiter. Gl. colligit tabellionis scripturam equiuale re duob. test. & alibi, quod equiualeat trib. 16. q. 3. §. potest. Dicit Io. An. quod hoc et colligitur ex duab. legib. Prima de testa. l. Domitius Labeo. vbi tabellio connumeratur numero. 7. testium. Secundo C. qui te. fa. po. l. hac cõsultissima. §. sed, quia vbi deficiente tabellione adhibentur. 8. testes. ergo septimus. & 8. ponuntur loco tabellionis. Sed si dicatur illud speciale in testamento ceci non probat hoc: & hoc non ibi simile, quod de clerico ad laicum no. 74. distinet. monachus.

35 ¶ Opp. quod non credatur scripturæ folius tabellionis, cuius prius litera dicit. de testi. cum a nobis. Gl. dicit, quod scripturæ tabellionis quo ad acta creditur absq; subscriptione testium: vt hic, & C. de donatio. l. sancimus. & in hoc præualet scriptura notarij scripturæ iudicis, ut in prius: sed in contractibus non creditur scripturæ notarij, nisi cum subscriptione testium in aut. de hære. & Fal. §. sancimus. & pater in aut. de fi. instr. & cau. §. primo. Ideo autem plus creditur in actis absque testibus. scripturæ notarij, quam iudicis: dicit gl. quod hoc est proprium officium notarij, & ad hoc est iuratus. de præscr. ad audientiam. de præsump. illud. ad fi. Idem quia notarius scribit de autoritate iudicis, sicut Pet. Pro hac opin. quod in actis credatur soli notario absq; testibus, pater: quia creditur absque dubio scripturæ tabellionis examinantis testis in secreto, & sic absq; testibus, vt pater in c. ad audientiam. de præscr. Ho. dicit illud speciale: quia examinatio debet fieri in secreto. j. titu. 1. venerabili. Hoc confirmatur, quia per tabellionem quandoq; fit plena probatio. in aut. de fi. instr. §. si uero moriantur. coll. 6. & C. de fal. si quis decurio. Gl. concludit, quod est tutius ahibere testes in

singulis actibus. Host. tenet, quod tutius est, & necessarium. Alle. not. de fide instr. c. 2. de electio. scriptu. §. j. in auth. de fide instr. §. si quis igitur. §. sed & si quis. & c. & §. si uero. Ad l. in donatio nibus. C. de dona. rñ. ut ibi no. non est necesse vocare uicinos: sufficere. n. debent, qui sunt cum iudice, vel esse præsumuntur, familiares, & consiliarii. nec. n. quæ circa ea publicè fiunt, solitudo potest notarij, nec consuevit iudex in delegatione solus esse. C. de sen. ex peri. re. l. j. 2. & 3. C. de iud. auth. ad hæc. in fi. al leg. ad hoc istu. ibi personas referendo ad personas testium, coram quibus fiunt acta, ut si expedit, possint probari, & ad eos recursum huius de sen. exc. sacro. lo. An. dicit, quod consuetudo feruat, quod cõiter in litis contestatione, & interlocutionibus subscribuntur testes: in alijs non. Apud aliquos obseruatur, quod solus diffinitiuam sententiam, cum illa sit finis actoru. ff. de iud. l. j. & ibi maius periculum uertitur. de ele. ubi periculum. lib. 6. Per hoc tenet Lopus sua all. 88. quod non ualeat delegatio, seu non probatur per instrum. conscriptu, apud acta, nec instrum. procuracionis absq; testibus: quia ista non sunt acta iudicij, scdm eum. ¶ Quæro ad quod exigitur citationem describi. Gl. dicit, ut ex hoc appareat, quod per petuata sit iurisdictione, si hoc negaretur, uel si reuocaret in dubiu. de offic. deleg. gratu. & c. licet. & ut reus per conventionem non possit postea iurisdictionem declinare. de foro comp. p. postuisti. cum simi. ff. de iud. si quis postea. ¶ Gl. opp. quod credendum sit iudici, cum & nuntio credatur. de app. cum parati. Glo. dicit, quod hodie non creditur, nec iudici, nec nuntio, nisi esset publicus, & iuratus: quia in talibus creditur in foro ciuili, sicut consuetudinem Lombardoru. Dicit gl. quod iure nostro non vt credendum, nisi aliter probent. Alij, ut Ioan. dñt, quod creditur nuntio, saltem ut negans se citatum iurare cogatur. de in int. rest. ex literis. Inn. dicit, quod creditur nuntio: nec hoc uetat hæc. de cr. vel aliud ius. Alia. n. est ratio in iudice, cuius officium non est citare, & qui debet secum hñre notarium, qui sua gesta conscribat. Sed officium est nuntij citare, qui et, si secum notarium duceret, partes nimium grauarentur. De quo dicit, ut de app. cum parati. sicut Io. An. ibi. Io. An. post Host. concludit hoc arbitrariu, sicut qualitatem personarum, & nuntij, & negantis, ut ibi dicit Host. Et illud idem concludit Spe. ad quem ibi fit remissio. Item frequentius oritur altercatio inter iudicem, & partem, sicut inter partem & nuntium: & id minus creditur iudici, quod nuntio, sicut Gofr. ¶ Quæro quare exigitur, ut dilaciones scribantur. Gl. dicit, ut sciatur quantum continet unaqueq; dilatio, & quia prima dilatio non debet esse peremptoria, nisi hoc fiat ex cã. de dila. dilecti. dicitur ibi no. quia hoc non est simpliciter uerum: & ut sciatur, quoniam quis possit puniri, ut contumax, quia ad actum excõicationis, uel missio in possessionem non proceditur, nisi post trinam monitionem, uel unam peremptoria. 24. q. 3. de illicita. de sen. ex com. sacro. licet, quo ad eam condemnationem expensarum non exigitur peremptoria, sed sufficit unica citatio. de quo de procur. querelam. de iud. l. sancimus. de hoc. 2. q. 6. si quis. 14. dist. honoratus. 4. q. 5. in summa. & uide de offi. del. consuluit. per doc. & de accus. ad petitionem. post Inn. ¶ Quærit gl. quare scribenda est recusatio. Gl. dicit, quod danda est in scriptis, & redigenda in actis. ¶ Nota, quod sicut libellus dandus est in scriptis, sic uidetur, quod recusatio, seu recusationis exceptio. Item exigitur, scdm glo. quod ponatur ad acta: quia post illam propositam non licet iudici ad alia procedere, nisi illa prius discutiat. Et dicit gl. quod si iudex non admittat recusationem, seu recusationis exceptionem, & appellatur, cassabitur quicquid postea factum est. An sine appellatione sit nullum, dicam. j. de appel. cum speciali. ¶ Nota tamẽ gl. hic pro dicto Inn. ibi per hoc, quod danda sit in scriptis. all. Io. An. expressum. C. de iud. cum speciali. loquendo de exceptione recusationis. ¶ Quæro quare exceptio sit redigenda in actis. Dic, quia exceptiones sunt dandæ in scriptis, not. glo. quia exceptiones sunt in scriptis porrigendæ, sicut & libellus, & sententia. Hosti. non placet: quia de necessitate non est exceptio in scriptis porrigenda, sed sufficit, quod ad scripturam postea in actis redigatur. eo quod uerbaliter est proposita, & ibi primo proponenda, & proponitur, dicit gl. propriæ exceptiones, quæ non proponuntur iudicem, sed quæ aduersarium. Id quod supra dixit de recusatione sicut gl. quod no. pp. statuta. Item exigitur, ut ad acta scribatur: quia iudex proposita exceptione, si sit dilatoria, iudex non debet ad alia procedere, illa indiffusa, de offi. deleg. prudentiam. §. sexta. & si processerit simul super exceptione, & principali, peruertitur ordo iuris. de iud. exhibita sicut gl. Secundo gl. colligit ordinem proponendarum exceptionum: quia primo proponitur recusatio, & alia exceptiones, quæ respiciunt personam iudicis: ideo illa prius expedienda: & illa non probata, postea expediuntur alia: & illa coram delegato probari debent. de hoc. de re iud. inter monasteriu. Hæc uera, nisi sit statutus terminus ad oēs exceptiones dilatorias proponendas: quia tunc intra terminum oēs proponendæ sunt tam iudicem, quam contra alios: eis autem propositis statim

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

primo loco super iudicis recusatione procedetur, donec illa sopiatur, cum illa sit præiudicialis, & illa sopita, alia postea locum non hñt, si illa probatur. de hoc in d. c. inter monasteriũ. de re iud. ¶ Quæro, quare petitiones dñt ad acta reduci. Dicit gl. qd̄ debent dari in scriptis. cum super illis debeat formari sñia. de simo. licet Heli. & in hoc interest iudicis in quo interit actoris, & rei, vide in cle. sãpe de ver. sig. verum in gl. 2. & dixi de lib. obla. c. 1. Item vt videatur an sit apta: quia si est inepta, succumbit. de iudic. examinata. Item vt sciat reus an uelit cedere, an contendere deliberatione habita. 3. qd̄. 3. offeratur. Item quia ubi incerta est petitio, iudex non citabit reum. 5. q. 2. si primates. Per quæ concludit, qd̄ oblatio libelli est de substantia libelli: de quo de lib. obl. c. 1. & in d. cle. si. de ver. sig. in prin. gl. datur per hoc. ¶ Quæro, qualiter debeant fieri rñsiones. gl. dicit, qd̄ ad petitionem actoris, interrogante iudice, vel et̄ actore, vt fiat, vt per hoc appareat litis contestatio. c. 1. de elec. dudum. qua omiſsa non valet, qd̄ agitur. ¶ Quæro q̄ sunt interrogationes, quæ sunt scribendæ. Glo. dicit. i. positiones: vt quia actor debet ponere id, super quo intendit habere confessionem rei vt ponit, Talis syndicus, &c. dummodo hoc faciat ad instructionem causæ: & reus debet rñdere, credo, vel nõ credo: cum iuratum est de calumnia. Si iuratum est de veritate dicenda, dñt dicere, sic: vel concedo: vel, non cõcedo. Et per has positiones, vel rñsiones non fit litis contestatio. Vel loquitur de interrogationib. quæ sunt a iudice in iudicio, quoties equitas mouet iudicem. ff. de inter. acti. l. vbi cunq; 30. q. vi. iudicantẽ. Et postq̄ est conclusum in cã. de si. inst. cum lo. & et̄ pars potest interrogare: & valet rñsio, de dolo. prout est. Aduocatus etiam potest. ff. de adul. l. si postulauerit. 5. qd̄. ni. lo. And. dicit, qd̄ pars potest ponere, sed non potest interrogare: quia calumniosẽ interrogare potest, sed non ponere: cum id habeat necesse probare. Faterur, quod pars aperte postquam posuit interrogare possit, p̄m lo. An. & Vincen. ¶ Quod autem reuocet confiteri ad positionem, ex quo pars negauit litem cõtestando, vide gl. in cle. sãpe. ver. & quia. in gl. 2. de ner. signi. de quo in Spec. de posi. 5. 3. ver. si patronus. lo. 30. q. 5. iudicantem. vbi ponit tenorem istius gl. Dic, qd̄ pars interrogat ponendo, sed non simplr̄ interrogando: licet secus in iudice. Et dic, quod causa est, ne calumnetur pars. In quantum gl. dicit aduocatum interrogare posse, & confessionem præiudicare: intelligo pñte clientulo, vel ratum habente. Bar. intelligit. 5. quæstioni. quod interrogat aduocatus faciendo interrogatoria, p̄m Bar. ¶ Quærit gl. an etiam taciturnitas debeat scribi. Dicit, quod sic: puta, talis interrogatus noluit rñdere: & talis taciturnitas pro confessione habetur. ff. de interrogatoria actio. l. de ætate. 5. nihil. Dicit etiam lo. An. quod & negatio scribi potest: & tunc locus est probationi, de qua submitit. ¶ In quantum gl. dicit confessiones posse renocari, hoc est verum etiam post quadriennium, nondum finito negotio. de resti. in integ. c. 2. li. 6. ¶ Quæro, quare scribantur confessiones. Gl. dicit vt sciat, si sunt productæ cõgruo tempore: nam produci non pñt post conclusionem in cã, de fide instr. cum dilectus. Item dicunt docto. vt sciat, an litē pen. sit obtentum: nam & si esset priuilegium, non valeret. j. ti. i. causam. ¶ Quæro, an sententia interlocutoria sit proferenda in scriptis. Gl. dicit, quod non, licet sit scribenda apud acta: licet aliud sit in diffinitiu. 2. quæstione. 1. in primis. Nunquid autem interlocutoria trãseat in rem iudicatam, vide de appellatio. cum cessante: vide de re iud. c. vlti. lib. 6. ubi de materia in gl. quare scribantur renuntiationes: quia postquam renuntiatum est, & conclusum in causa, nulla admittitur exceptio, vel allegatio, vel instrumentum. C. de fo. ope. l. fi. nisi euident ratio moueat iudicem vt in decr. pastoralis. 5. de causa possessio. ¶ In quantum dicit post conclusionem in causa non admitti probationes, dicit verum, nisi in causa appellationis, p̄m lo. An. C. de tempo. appe. l. per hanc. j. de test. fraternitatis. Dic, de materia, vt in dicta decre. pastoralis. ¶ Quæro, quæ tẽpora debent poni in actis. Glo. dicit, quod tempora, & loca, in quibus acta facta sunt, & quo die, anno, & mense. Et dicit glo. qd̄ scribi debent talia in omnib. actis particularib. Ad hoc de re iudic. abbate, in fi. li. 6. vbi declarat, ¶ Quæritur an talia, & instrumenta, & acta sunt edenda. Gl. quod sic, cum die, & consule: quia 3. munia sunt: alias si non edantur, licite appellatur. j. de fi. instr. G. perpetuus. Sic, & rescriptum Papæ integrum debet edi. 5. de dila. præterea. Idem in omnib. communib. instris: licet secus in proprijs, nisi aduersarius velit illud reprobare vt falsum. de si. instr. inter dilectos. cum si. De hoc vt de priui. cum personæ, in fi. li. 6. s. qd̄ & qualiter sit edendum priuilegium, vel rescriptum.

¶ Venio ad vltimam partem: quæro circa quæ negligentia iudicis puniatur. Dic, si negligit habere tabellionem, vel duos bonos viros, vel aduerrere quid scribatur, & ppter id aliquod falsum scribitur, quia forte postea reprobatur, & sic oportet de nouo procedi, & granatur pars laborib. & traditur processus, p̄m Hosti. & habet locum pœna, deinde si aliquid emerferit,

¶ Quæro, quæ pœna erit hæc iudicis. Dic, quod ad arbitriũ, ex quo non exprimitur. de offi. del. de caulis. vel satisfaciatur de eo. de sen. exc. sacro. & si non esset soluendo, alia pena mulctabitur. de malẽ. c. 2. s. de dolo. finẽ. Prouidetur et̄ iudici q̄ partẽ ipsius assertionem temere negantẽ. j. de pgnis. dilectus. ¶ Vltimo doc. dñt, qd̄ dato, qd̄ acta non appareant, nihilominus si pñt probari, valet, qd̄ agitur: quia pñt alijs documentis probari vt per testes, uel confessiones partium, vel alio legitimo mō, p̄m Inn. Ad hoc adducit Hosti. quia appellatione documentorum continentur testes. de fide instr. c. 1. de testi. cog. peruenit. 1. ad hoc. 2. q. 7. pleriq; licet aliqui, ut Gof. dicant, qd̄ hic uocat legitima documenta confecta per tabellionem, uel duos bonos viros. ¶ An uero iudex, cui constat litem contestatã, esse, tabellione hoc idem asserẽte, deat promulgare sñiam, cũ illa contestatio non sit scripta in actis: vide ad id Spe. de sen. prola. 5. iuxta. uer. sed pone, qd̄ publicatis. Satis p̄t dici, per ea, quæ dicit Inno. 5. qd̄ sic: quia ipse, & notarius poterunt de ea attestari. & hoc in effectu tenet ibi gl. omnes sunt clara, excepta vltim.

¶ Venio ad illam op. qd̄ non sit necesse, qd̄ acta probent: quia eo, qd̄ cõstat latam fore sñiam, præsumitur lata autoritate iudicis, legitime, ritẽ, & solenniter. de renun. in pñtia. de re iu. si. cut. cum si. Gl. dicit, qd̄ apparentib. actis pro corum iustitia, & qd̄ ritẽ sint facta, præsumitur. Sed non apparentib. actis, nõ præsumitur per acta, nisi quatenus legitimis documentis, vel scriptura notarij, vel duorum bonorum uirorum probetur. vt hic. Hæc vera dicit, gl. nisi probentur acta deperdita: quia tũc præsumitur pro eis, uel debent probari per testes. Hæc dicit gl. uera, et̄ in sñia excõicationis: quia qd̄ absque subscrip̄iõẽ restiũ credatur ep̄o denuntiati. 1. 1. q. 3. cura. non tñ creditur pro solennitate excõicationis, nisi aliter a iudice probetur. de sentẽ. excom. sacro. Et hoc dixit antiqua gl. postea in fi. add. glo. dixit Inn. dixit, & loquitur de commendatore, qd̄ præsumitur pro iustitia, & rititudine processus, qñ est lata pñte parte, & idem si lata est pñte procuratore partium, ex quo non est appellatũ, nec q̄d̄ dicitur. Dicit gl. qd̄ si detur audacia dicendi, non puat, qd̄ consensus partium possit facere sñiam aliquam, quæ nulla est, ut quia lata est lite non cõtestata, uel die feriatã, p̄m gl. Quã no. Dicit lo. qd̄ mens Inn. non fuit, q̄ sñia nulla ualidaretur ex approbatione partium, sed bene fuit inrentio, qd̄ ex pñtia partium in dubio præsumeretur iusta, & ualida, quo ad solennitatem actorum: & hoc placet, pp̄ pñtiam partium, p̄m eum hic, & de offi. del. cum in iure. ¶ No. tñ gl. quæ aperte dicit, qd̄ sñia nulla non potest partium cõsensu approbari. qd̄ nõ est uerũ vt sñia, sed bene vt pactum: vt dicunt doc. in l. 2. C. cõia utriusq; iudi. ¶ Ad gl. intellectum sunt uidentia tria. Primum, an pñtia præsumatur indifferenter, & quo ad rititudinem processus, & quo ad iustitiam. Secundo, an dato, qd̄ pro ea præsumat, admittatur probatio in trimum: & ubi admittitur, qualiter admittatur. Tertio, ubi non admittitur, si de facto admittatur, an illa probatio aliquid proficiat q̄ sñiam. Ad primum lo. fuit in opi. qd̄ pro iustitia præsumatur, pro rititudine nõ. & hoc tenet hic, & de offi. ord. ad reprimendam. & tangit de sen. exc. sacro. Inn. hic in addi. vt dixit et̄ hic gl. & in c. cum in iure. 5. de offic. dele. distinguit, an sit lata in pñtem: & præsumitur, & pro rititudine, & pro iustitia. An in absentem: & non præsumitur. Assignat cãm, qñ est lata in pñtem, ex quo pars nõ reclamauit passus aliquid præsupponi q̄ se, vñ illi acquiescisse: & præsumitur illud positum, quia non est præsumendum, aliquem sic insanũ, vt aliquid quis falsum q̄ se describi patiat: vt. l. antique. C. ad Vell. & patet in l. fi. C. arbi. tu. Et quia pro solennitate renuntiationis parte præsentẽ circumferẽtib. ad id, qd̄ agitur, præsumitur: vt. l. optimam. C. de q̄. & commit. stipu. j. de his, quæ fi. a præla. ea nõscitur. & quia regulariter præsumitur pro solennitate actus: vt. l. ab ea parte. ff. de prob. & in l. sciendum. de ver. oblig. Insti. de inuti. stipu. 5. si ita scriptum. & Insti. de fideiussor. 5. sin. cum similibus. Opi. hanc sequitur Baro. in l. 1. C. de rela. & in aut. si quis in aliquo. C. de edend. Idem tenet Guil. de Cug. l. 2. ff. de in ius uocã. & Fred. suo consi. 165. & quod plus, dicit hoc procedere etiam in decreto. Cal. tenet ipsam hic cum aliquo moderamine: quia si est lata in pñtem, dicit, qd̄ præsumitur. Si in absentem, dicit, qd̄ si sententia est lata de recenti, pro ea nõ præsumitur, nisi quatenus cõstat ex actis. Si est lata de antiquo, dicit, quod pro illa præsumitur: quia nõ debet arctari obtinẽs perpetuo ad acta consuãda. Et fuit hoc vltimum dictũ Hof. dicit, j. vbi declarabo, qñ de longinquo, qñ de proximo. A libi Innoc. non facit differentiam, an sit lata in præsentem; an in absentem, sed an tranſiuit in rem iudi. & præsumitur pro sentẽtia. An non tranſiuerit: & non præsumitur, siue sit lata in pñte, siue in absentem. Et hoc ponit. 5. de ele. bone. j. Qd̄ dictum recitat, & sequitur Compo. de renun. in præsentia. vbi aperte concludit, qd̄ et̄ in sentẽtia lata in absentem præsumitur pro sñia, quæ tranſiit in rem iudi. Domini de Rota hanc opini. amplectuntur ut lata sententia in absentem præsumatur pro ea quã do tran-

do transeunt in rem iudicatam, quoniam est lata in verum contumacem; secus dicunt quando est lata in fictum, vel presumptum: & tunc non presumatur: quia vera contumacia absentis completur. Dei & iudicis pntia. de dolo. veritatis. de arbi. c. 1. lib. 6. de iud. properandum. Et hoc ponit sua conclusione. 297. Placet opi. Inno. in c. bonæ. ut lata in absentem contumaciter pro ea presumatur: quia pro ea est casus in c. bonæ. 1. de elect. Nec dicatur quod ibi erat notorium, quia tunc ibi assignat duas causas differentes, sufficit alteram adesse. Inst. de nup. §. affinitatis. & quia oritur hæc presumptio ex autoritate rei iudicata, quæ ita adest, quoniam est lata in contumacem, sicut quoniam in presentem: ut c. sicut. de re iud. & hoc tenendum. Host. autem §. de re iudica. cum facit differentiam an sententia sit lata de recenti: & non presumitur. An de longinquo: & pro ea presumitur, etiam quo ad acta, ne quotidie arctetur ad custodienda acta. Ad hoc, quod non. de test. Albericus. Quando autem factum dicatur antiquum: dubitat hic Calde. Posset dici, quod versus quæ ad biennium, quod ex causa data ad appellandum, de appel. cum sit. Et dicit hoc Host. de renuntia. in pntia. Vel forte ultra. xx. annos. de proc. in nostra. de except. cum venerabilis. Vel hoc iudicis arbitrio relinquatur. ff. de iure de libe. l. 1. de offi. deleg. de causis. dicit, quod vile esset habere si per hoc ius expressum: hic autem stat cum gl. quia dicit, quod si acta apparent, pro actis presumitur. Si non apparent, pro eis non presumitur, nec creditur verbo iudicis. Nam quantumque dignitatis sit, ei soli credendum non est. §. ti. 1. c. i. a nobis. salvo Papa, cui de actis crederetur. arg. C. de testi. omniū. Hoc tenet Spe. in titu. de sen. prola. §. iuxta. uer. sed pone, publicatis. & salvo legato. 97. di. nobilissimus. ut dicit Sp. in tit. de lega. §. sequitur. ad fi. §. Et dicit, quicquid alibi scripserit, hæc est uera solutio. & dicit iungendum ei, quod scripsit. de sent. & re iudica. sub rubrica, de sen. §. qualiter proferri debeat. sub. §. is est ordo. Pro conclusione huius materie mihi dicendum uerbum, quod quoad apparet sententia, & in instrumentis sententiarum notarius commemorat acta: & aliqui uolunt dicere, quod propter illam commemorationem, uisa litis contestatione, uis talis productione, &c. acta probentur, dum tamen singulariter enumerentur: quia enuntiatio in instrumento creditur. arg. C. de contra. & commit. stip. l. optimam. Hoc non placet. Sed Inno. hoc concludens pro regula, quod licet multa contineantur in instrumento, tabellio tamen, qui dicit se his interfuisse, intelligitur dixisse de his, quæ in eius pntia acta sunt in eodem loco, & die, & coram ipso. Per quod dicit, quod si iudex ferat sententiam, & narret quomodo fuit libellus porrectus, liti contestata citatio facta, & iuratum, confessatum, uel negatum, & probatum, &c. de processu coram ipso habito: & postea sequatur sententia, & de his fiat publicum instrumentum, & postea concludat tabellio, & dicat. Actum in tali loco, & die, in pntia mea, & taliū. Hæc cetera est tamen ad probationem sententiarum referenda, & talia narrata non probantur. & facit. §. de priuileg. si Papa. lib. 6. & quod non. de cens. cum olim. in glo. 2. quia talibus enuntiatis non creditur. Imo dicit plus, quod si tabellio diceret asserit uerum. Tali die libellus fuit oblatus, & liti contestata. tamen talia non probantur per illud instrumentum: quia quantum ad illud, uidetur instrumentum tamen testimoniale, sicut Inno. Bar. Quo ad primum dictum, & sicut, idem uerum sentire, in aut. si quis in aliquo. C. de eden. ubi concludit, quod narratis in instrumento per notarium, & asseritis, credunt, quoniam asserit aliquis, quod potest interuenire sicut tempus instrumenti, & cui partes possunt renuntiare: quia an illud intercedat, vel non, pendet a partium potestate: ut l. optimam. C. de contra. & commit. stip. Secus si quæ enuntiantur de præterito, non poterant intercedere re sicut tempus instrumenti, vel alia: alias illa enuntiata non pendent a partium potestate, quia non presumuntur, ut sunt hæc, liti contestata. & similia, quæ non possunt intercedere sicut tempus conditi instrumenti, & quibus non potest renuntiare: ut non. de offi. deleg. de causis. & de re iud. c. si. lib. 6. Et quia iuri solenni solennitate exigenti non potest renuntiare: ut l. nemo potest. de leg. 1. Fatetur, quia si lata est presentibus partibus, quod solennitates presumuntur: sed illud tunc est ex autoritate sententiarum, non ex attestacione notarij. Dic quoniam notarius aliqua uerba profert in præteritum, quæ trahi possunt in presentem, ut dixi, Talis promissit restituere dotem, quam confessus est se recepisse: quia hoc potest intelligi tunc. Vel quia dicit. Talis dedit, vendidit, aut tradidit: & in dubio presumitur sicut tempus instrumenti intercessisse: ut l. 1. C. de iur. haste. rei. si. l. 10. l. si. C. de apo. pu. l. 10. l. ira stipulatus. §. Chyfogonus. eod. tit. Ad hoc, quod dixi post Cal. §. e. post cessionem. & quod non. §. de uerbo. sign. abbate. Quoniam notarius enuntiat aliqua per modum enuntiationis in præteritum facta, quæ necessario referuntur ad præteritum: & talibus non creditur, ut ex instrumento: quia presumitur illa asseruisse ut a partibus prolata. uel aliter dicta. Unde non præiudicatur, quia de his non attestatur. Si tamen partes asserant sic fuisse, & notarius attestaretur, præiudicaret instrumentum ut probans partium consensum, confessionem, & asseritum probaretur, ut ex confessione probata per instrumentum, si esset talis materia, in qua partes possent

sibi confitendo præiudicare. Quandoque aliquis asserit attestando de præterito: & tunc Inno. & Hosti. hic uidentur contrarij: quos sic concordo, quia aut simpliciter hoc attestatur, & non asserit se ad hoc rogatum, vel tanquam notarium interfuisse, nec posuit testes, ubi exiguntur, qui tunc interfuerunt: & tunc attestatur ut notarius, quod accepit ut priuatus, de hoc non potest attestari: & literæ sunt testimoniales, ut dixit Inno. Si autem attestatur, quod tali die se presente, & rogato, vel iubere iudice, ut scriberet, Talis fuit lite contestatus, tunc puto, quod probet, licet non conficiat pro tunc instrumentum, quo actus fuit gestus, sed tunc alio tpe. Ideo dicit Hosti. quod ultimum dicit placet, si ubi posuit testimoniale posuisset recitatorium: quia si in modum recitationis illud dicat tabellio, verum est dictum Inno. Sed si singula, ubi, & quoniam ponit, & coram quibus, & quod in sui presentia fuerit acta, putat Hosti. illud testimoniale sufficere quo ad omnia & singula præmissa, nec uidet rationem in contrarium. de pnti. traslato. Dicit tamen, quod cauere debet a falsitate in aliquo, quia vitia retur totum instrumentum, & ipse timere posset. de pena falsi. de his, quæ si a prela. §. ro. De hoc in Sp. de instr. edi. §. restat. ad fi. ver. in summa. Non obstat prædictis, quæ ibi dicit recitando opi. Inno. quia leges, quas allegat, loquuntur in his, quæ tunc potuerunt renuntiare: ut l. optimam. & l. cum aliquis. de iure deli. vel quoniam probatio surgit ex autoritate sententiarum. Per hoc dicit Frederi. suo consil. 193. quod si in instrumento dicitur, Talis certificatus de beneficio sibi presentem renuntiavit, &c. quia non probat hæc certificatio, cum non attestetur hoc coram se, vel per se factum. Ad quod allegat ultra hoc alleg. no. in Sp. de proba. §. si. ver. sed pone. Per prædicta hoc est magis dubium, quod hic actus pedit a uoluntate partium: & potuit intercedere secundum tempus contractus. Dicit etiam ibi, quod in instrumento, vel in actis dicatur, Talis testis iuratus si dixit, vel deposuit: quod nisi aliud appareat de iuramento, ex hoc non probatur iuramentum. Hoc consonat ei, quod est dictum: quia hæc solennitas non potuit remitti per partem: ut d. l. 1. C. de fi. instru. & de iure haste rei. si. l. 10. & hæc sufficit. Puto tamen quod sola enuntiatio in sententia probat, quoniam factum est de longinquo: quia uerbis enuntiationis tunc dardides, sicut fame: ut no. gl. in c. cum olim. de centi. & de priuileg. si Papa. lib. 6. Itæ & in facto recenti facit qualem qualè presumptionem, ut ibi. Ex his dicit Sp. in tit. de sen. prola. iuxta uerum, non ualet, quod sententia non prescripta in scriptis, si dicat sententiam in tertia persona. Talis iudex sic pronuntiauit: secus si dicat sic, Pronuntiamus in prima persona, quia apparente scriptura presumitur lata in scriptis. Idem dicit, quod sententia non tenent, per quas iudices intimant alijs, Noueritis quod talem excoicamus: quia tales sunt testimoniales præteritorum, & non promulgatorie. De hoc de re iud. ad apostolicæ. l. 6. & dixi de probatio. post cessionem. Non probat ergo acta attestatio notarij, nisi in facto de longinquo, uel quoniam attestatur in præteritum se rogatum. Sed an ex uerbis sententiarum presumatur, dic ut sequitur: Quandoque sola apparet sententia sine attestacione notarij, siue cum enuntiatione actoris, siue in casibus, in quibus ipsa attestatio non proficiat: & tunc an ex sententia presumantur acta, uel instrumenta: & tunc in sententijs, quæ transeunt in rem iudicatam. Dic, ante sententiam pro actis non presumitur quatenus constat illegitimis documentis, ut hic, si lata est sententia, & est appellatum, & sic per appellationem non transeunt in rem iudicatam, pro ea non presumitur. §. de restit. spo. cum ad sedem. Nam cessat autoritas sententiarum, a qua pendet pntas, & transeunt in rem iudicatam. de re iud. si. cum. Non est sic, si pedit nullitas: quia pro sententia presumitur, dum modo extrinsecè traherit in rem iudicatam. Dicit Spe. in tit. de probatio. §. 1. uer. sequitur. ad hoc quod dicam. §. de sententijs censuræ, quoniam reuocantur per iudicium nullitatis, & tamen pro eis presumuntur. Idem si pedit restitutio. ad hoc facit, quod dicitur de sententijs censura. §. quia ille tractantur per uiam restitutionis, sicut aliquos: ut in c. ex parte. M. de restit. spoli. nisi quoniam competat ratio solius iniquitatis: quia tunc eo, quod non iustificatur, concluditur læsio. Quis autem tunc, scilicet in causa appellationis grauetur onere probandi ad merita, dixi de renun. in pntia. & no. plenè per Bar. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appe. & l. 1. ff. ut causæ post pu. ad sit tu. Si est lata sententia, & nondum est appellatum, nondum transeunt in rem iudicatam. adhuc non presumuntur pro sententia: tum quia de recenti est lata, tum quia subiacet retractationi, & sic non est firma autoritas rei iudicata: ut de appel. non solū. l. 6. Hoc tenet Spe. in tit. de prola. sen. §. ut aut. ver. & nota sicut quosdam et in sententia enuntiatu citatio: quia dicens citationem, uel peremptorium aggrauatur onere probandi, ut ibi no. Ioan. Andr. Idem tenet in titulo de probatio. §. si. uer. sequitur. & domini de Rota. sua conclusione. 297. & fuit dictum Gui. de Suza. & dicit Inno. hic: quod intellige, ut dixi supra. Si sententia transeunt in rem iudicatam, & est lata presente parte, presumitur pro sententia, quo ad iustitiam, & quo ad rititudinem iustitiæ processus, ut hic dicit glossam & Innocen. de offi. deleg. cum in iure. & hoc omnes fatentur, do nec contrarium probetur. Si est lata sententia contra absentem, &

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

est de longinquo, præsumitur pro ea: ut dicit Hof. Si 3 absentē, & de recē, & verū p̄tūmacem, præsumitur pro eo, p̄m dños de Rota. Si 3 alias p̄tūmacē, vbi tenet sententia, licet sint opi. eligo sententiam, quod præsumatur pro ea, & quo ad rititudinē, & quo ad iustitiā: quia hæc p̄sumptio surgit ex autoritate rei iudicatę, quę autoritas adest, etiam qñ est lata p̄ absentem. Fateor, quod fortior est p̄sumptio, qñ est lata in præsentē: quia ibi adest duplex p̄sumptio. Vna, quia imputandum est partibus, quę non p̄dixerunt. Vnde est verisimile, quod omnia fuerunt seruata, maximē qñ enuntiantur in sententia secunda, quia adest autoritas rei iudicatę. Sed prima ratio per se non sufficeret, vbi non est facta enuntiatio: quia forte non p̄dixit: quia sciebat ius suum vbiq; durare. I. i. i. s. non v. ff. qui. mo. pig. vel hypo. solu. Item vbi sunt enuntiata per dicta in primo membro. In dubio autem an præsumatur lata in absentem, vel in præsentem, si talis est sententia, quę ferri solet p̄ contumaciā, vt excommunicatio, præsumitur lata in absentē: dicit Freder. suo cons. 145. Si talis, quę fertur non propter p̄tūmaciam. Inn. tangit de offi. deleg. cum in iure. & recitatis opi. eligit quod in dubio lata v̄ in absentem: licet pro prima parte, quod in præsentem. Allegat. l. vltimam quę non facit. Hoc firmat Specul. post multa in titulo de sen. prola. §. vt aut. ver. & not. ad hoc, qđ scribit Io. And. in add. Spe. in titu. de emp. & uend. super secunda forma. in §. col. vbi tangit an actus iudicialis præsumatur in dubio factus in absentem, vel præsentem. de quo plenē dic, vt ibi. Hęc vera, vbi non probantur acta deperdita, si probantur pro actis, præsumitur, p̄m gl. hic. ad hoc. C. de fide instr. l. i. & tantum esset exigere iuramentum. In quantum dixi sum actis præsumi: dic hoc uerum, etiam ubi iudicium est summariū: ut d. c. bonæ. & procedit etiam in his, quę expediuntur per uia nolluntarię iurisdictionis: ut l. ab ea parte. ff. de probat. Item p̄sumitur pro omnibus gestis apud acta: ut l. cum ostendimus. de fide iussō. & l. manumissio. ff. de ma. uindi. In sententijs autē censurę, uel alijs, quę non transeunt in rē iudicatam, dic quod si est appellatum, pro eis, non præsumitur: quia licet appellatio non suspendat, de appell. ad hoc, dilectis. & c. præterea. tollit tamen p̄sumptionem sententię, ut not. Inn. hic. & de electio. bonæ. Si non est appellatum, præsumitur pro eis, quę transeunt in rem iudicatam, quo ad præsumendā iustitiā. Et hoc tene, licet glo. cōiter teneant non præsumi pro solemnitate: ut nota. gl. hic. & de sent. exc. sacro. & de offi. or. ad reprimendam. Hoc p̄tō, præterq; ad solemnitatē monitionis, quę non præsumitur, nisi probetur: ut c. sacro. de sent. exc. ¶ Nunquid aut pro dicto arbitri, uel arbitratoris laudo præsumatur, sicut pro sententijs iudiciū. Dy. in p̄s. suo. 43. quod incipit Tholomeus. tenet qđ p̄sumatur. Et hoc dictū recitat Io. An. in add. Spe. in tit. de arb. §. sequitur. uerū. quid si actum fuit in p̄promissō. alleg. l. ab ea parte. ff. de prob. In si. de fide iussō. §. si de inuti. stip. §. si ita scriptum. Dic hoc uerū, nisi pendeat reclamatio. ¶ Ex his puto, quod p̄dente reclamatiōe, & reductione ad arbitrium boni iuri, dato quod non suspendat, non præsumitur. Vel quia hæc p̄sumptio surgit ab authoritate rei iudicatę, & hoc non adest, uel ex partis p̄ntia: & ex quo pars reclamat, non acquieuit. In extraiudicialibus autē gestis per iudicē, Io. An. dicit non præsumi. §. de resti. spo. p̄quente. Quod puto in extraiudicialibus, qđ iudicia liter geri debēt. In extraiudicialibus autē, qđ iudicialiter geri nō debent, præsumitur p̄m qualitatē personę: ut patet ex not. de cle. p̄regr. c. primo. Et de hoc dicit, ut de eo qui fur. or. re. innotuit, qñ geruntur per modū potestatis. Vbi autē inter p̄hentes, dic ut de uerb. obli. l. sciendū. & dicam. §. de re iudic. sicut. Hęc uera in actibus, ubi causę tractantur plenarię: secus si sum marię. Quod dic ut dixi cum gl. extraordinaria. ¶ Ad tertiu, an, & qualiter admittatur probatio p̄ acta, uel p̄sumptionem sententię. Glof. dicit hic, quod admittit probatio p̄ acta. §. co. post cessionem. de testi. cū a nobis: quia p̄ instrumentum, quātumcunq; publicū, admittitur probatio. C. de prob. l. cum pluribus. de fi. instr. cum Ioannes. Nam & partes p̄t cōtradicere actis. C. de rela. l. 1. 2. q. 5. §. bidduum. uerū. ferendum est. & bene contradicere potest: quia repertum est, eulogia ex mala fide scribi. ff. de custo. reo. l. diuus. de accusa. cum dilectis. Et hoc est uerum, dū modo reprobetur per tot testes, quod sufficiant ad reprobandum instrum. De quo §. de probat. tertio. de fide instr. cum Ioannes. Hoc procedit in quantum probatio fit p̄ acta ante sententiā. Si queritur an admittatur probatio ad probandā iniustitiā, uel defectum rititudinis actorū post sententiā prosequor duos casus. Primus, qñ uult probare rititudinis defectū actorum n̄n: si transit in rem iudicatam, planū: si non transit in rē iudicatā, si quis uult probare per produciōnē actorū defectum processus probabit, p̄m Io. An. hic. & qñ c. cū ad sedē. de resti. spol. Ex produciōne actorū: quia si eis productis non apparet, quod in eis sit lis contestata, statim ex eis probatur defectus. Ad qđ optimē de lit. q̄. c. 1. ad hoc de resti. spol. cum ad sedem. de priuile. cum olim. Idem Bart. in duobus locis. C. de

appell. qui ad ciuilia. & in l. r. ff. vt causę post pub. affi. tu. & dicit quod modus probandi est abnegatiuus. Et est dictum Inno. in c. cum ad sedem. & Ioan. hic. & in addi. Spe. in titulo de sen. p̄ la. §. vt autem. uerū. & no. secundum quosdam. Contra no. Bar. in l. prolatam. C. de sen. vbi dicit, quod licet appareant omnia acta, & nō appareat dictus terminus ad probandum, nec aliter cognitum de causā, præsumitur causę cognitio. Sed illud uerum, quo ad causę cognitionem: quia illud respicit iustitiā, & cognitio præsumitur, eo quod præsentē parte, vel absentē cōtumaciter, sententia apparet lata: vt de probatio. in presentia. l. in causę. §. cā cognita. ff. de minori. Quod est uerū, nisi ex breuitate t̄pis appareat defectus causę cognitionis: quia de mane habuit cām, de sero tulit sn̄am: ut dicit Barto. in l. prolatam. ad quod de in inte. resti. cum ex l̄is. Quod limitat uerum Lopus, qñ est lata parte absentē: secus si p̄ntē, & non reclamante: quia imputatur parti non remanenti. Et si esset dubium, dicit, qđ iudici crederetur de cognitione: & ponit sua allegatione. §. 7. Posset etiam probari per testes: quia quo ad rititudinem sn̄a non habet p̄sumptionem pro eis, nisi iure t̄m: vt dixit glof. & idē de alijs modis probandi: ut per confessionē. §. c. fi. Secundus casus, qñ queritur, an, & qualiter admittatur probatio p̄ iustitiā. Dic, si sunt de sententijs, quę non transeunt in rē iudicatā, admittitur per testes: sicut p̄ alias p̄sumptiones. de re iud. lator. & c. consanguinei. Si transit in rem iudicatam, si pars uult probare p̄ sn̄am per confessionē partis aduersę, admittitur: vt no. Inn. de immunita. ecc. quia tales sn̄a, licet habeat p̄sumptio nē iuris & de iure, t̄m admittunt probationes p̄ confessionē: ut in aut. sed iam necessē. & uide sumitur. C. de dona. ante nup. Idē si uult aliter notoriē ostendere de iniquitate notoria: quia ex hac redditur sn̄a nulla. de re iud. inter cetera. cum simil. Ad hoc de frigi. fraternitatis. & quod ibi no. Inn. & quod not. de p̄ces. præbē. cum nostris. de app. sollicitudinē. uerū. si uero. de sen. excom. uenerabilibus. & qđ ibi no. & quod no. in clem. pastoralis. de re iud. Si uult probare p̄ acta, quę producit, an ex hoc probetur iniustitia. Dicit hic Innoc. quod non admittitur talis p̄batio. Vnde si condēntur in centum, perat vt acta producantur, ex quibus uult probare iniustitiā: non est audiendus, nec probatur iniustitia, licet de facto producantur acta, & ex eis nō probetur iniustitia: arg. §. de renun. in p̄ntia. Plus sibi uidetur, qđ si sit lata sn̄a se referendo ad acta, ut quia dicit, quod per A. & B. probatum est: & uisus attestationibus nō est probatū: quia nō rectē deponunt, ita quod concludant, dicit, quod sn̄a non per hoc probatur iniusta, nec retractabitur: quia præsumitur pro sn̄a: ut d. c. in p̄ntia. de re iud. l. cum prolati. Inducit in contrarium de re iud. cum Bertoldus. Non obstat, qđ debet iudex antiqua acta recēdere ad colligendam iustitiā, uel iniustitiā: vt in c. cum ad sedē de resti. spo. quia illud uerum, quando iam est appellatū: & sic suspensa est autoritas sn̄a, & p̄sumptio. Non obstat de re iud. cap. 1. quia loquitur quando est lata contra ius expressum, vel contra ordinem iudiciorum: & imputet sibi, qui non appellauit. Non obstat de pur. vul. c. 2. quia ibi notoriū erat nō tenere sn̄am. Tū quia p̄batio erat a iure reprobatā. Tum quia publicē est repertū p̄rium eius, qđ uidebat fuisse publicum: vnde bene potuit sn̄a retractari: arg. de appel. sollicitudinem. §. si uero notorium. Puto, quod vbi producta sunt acta, licet non debeant produci, sed de uoluntate partium sunt producta, si ex actis non colligitur iniustitia, quia potuit ex illis, alijs alijs moueri, sententia tenet: vt in capi. in presentia. Si ex actis productis apparet expressa iniustitia, vt quia apparet instrumentum absolutionis. & est condēnatus, vel aliud, ex quo apparet aperta iniustitia, illa est notoria, & credo quod retractetur sn̄a: ar. eorum, quę dicta sunt. Hoc, qñ non se refert sn̄a ad acta, vbi se refert. Inn. dicit contrarium eius, quod ponit hic, de re iud. cum Bertoldus. & ibi dicit, quod sententia nō ualeat: quia ubi sententia refert se ad acta, ut quia dicit, quia per. A. & B. probatum. & c. error in actis præsumitur in sententia. vt l. ait. p̄tor. §. 1. ff. de re iud. & patet ex no. de fide instr. inter dilectos. vbi tex. Hoc tenet Cy. in l. 1. C. de erro. aduo. Et de hoc est casus secundum vnum intellectum de re iud. cum Bertoldus. Sicut enim ex actis certificatur sententia, quando ad illa sit relatiō: quasi expressum in actis censeatur expressum in sn̄a, ita quo ad nullitatem inducendam: & sic habebit sn̄a expressum errorem: & sic erit nulla. Ad hoc optimē text. de fi. instrum. inter. Et hoc sentit Hof. hic. Hoc puto qñ asserit probatū, & nō est probatum: quia hoc colligi pōt ex actis. Secus si asserat non probatum, vbi est probatum. quia quanta fides sit testibus adhibēda, residet in p̄ctore iudicantis. Est enim possibile, quod aliquā uisidit uacillationem, vel aliud erga personam, ex quo non adhibuit fidē. Quandoq; vt probaret iniustitiā per alias probationes, si faciendas, non admittitur: si iam factas parte non contradicente, Innocent. dicit, quod potest retractari, ex quo probat per iam factas, vt hic ponit de appellatio. ex ratione. de i. script. cum dilecta. de re iud. cum Bertoldus. Contrarium sentit

fentit hic, & determinat gl. post Host. in cle. sicut appellacione. de appel. in cle. ab olim tenui, quod non posset retractari: quia partes non pnt renuntiare transitui in re iudicata. Not. glo. de transactio. si diuersa. & no. in l. actorum uerba. ff. de re iud. Ad quod optime facit tex. in l. i. §. si. ff. de quaest. Dic, si est reuocatum in dubiis de uiribus snia prima: tunc si est probatu qd eam, ualebit snia. l. i. ff. que sen. sine app. re. Sicut enim iudex sniando facit de nulla aliqua, ut l. i. qm prouo. no est ne. & no. de appel. si expressim. Inn. de confit. uti. vel inuti. c. secundo. de rescrip. super literis. sic de aliqua nullam. Si non est reuocatum in dubiis de uiribus prime sententie, sed sola iniustitia, & sic hec dispositio est facta coram iudice appellacionis, & nihil pot pronuntiare: quia si snia transit in re iudicata, deferta est appellatio: & sic non ualet, quod agitur, etiam ex consensu partium, quicquid dixerit Inn. in c. ex ratione. & sic procedit glo. in cle. sicut appellacione. saluo nisi partes prorogauerint iurisdictione ante, uel ipse pronuntiauerit se iudice, uel appellacione non desertam, ita quod faciat se iudice, & concludit aliquid de iustitia. Sic intelligo Compo. de rescript. super literis. de app. si duobus. per Inno. & c. preterea. Si autem est aditus ipse iudex ordinarius, uel alius habens iurisdictionem super hoc: hic est dubium. Primo, quia iudex, ex quo semel sententiauit, non potest amplius de illo cognoscere. l. i. §. diu. ff. de quaestio. & l. diu. ff. de procurato. Item quia reperitur sententia contra sententiam, quam dico inualidam, & in diuersis instantijs, vt dixi de re iud. inter monasterium. licet Bart. contra, ut ibi. Puto, qd possit pronuntiare, ex quo constat sibi de iniustitia, quasi presumptio sententia, tunc succumbit ueritati iam patefacte. Itē quia ille probationes transeunt in notorium. Vnde ex quo constat de notoria iniustitia, quia contra presumptionem iuris, & de iure, admittitur probatio notoria. Et hoc dicit Inno. de frigi. fraternitatis. ad hoc, quod no. hic, & dixi supra, ubi dicit, qd si post sententiam appareat notoria iniustitia, illa poterit retractari. Et allegat. de appel. sollicitudinem. §. si uero notoriu. No ob. quod snia contra sententiam non teneat. Verum, nisi quando notorie appareat iniustitia prima. Non ob. quod partes non possint renuntiare transitui in rem iudicatum: quia hoc faten do possit esse uerum, nisi quando notorie constaret de iniustitia. Non ob. si dicitur, ita sententia prima non inducit notoriu sicut scda probatio. Rn. qd prima snia habet notorium presumptionem: hec habet notorium probationis, qd est potentius. No ob. §. diuus. & l. diu. quia non potest idem iudex retractare, sed bene alius cōpetens: uel non potest ex eadem instantia, & inuitis partibus: sic ex diuersa, uolētibz partibus: quod cognoscatur. Clarius de hoc dixi. §. de rescrip. cum dilecta.

S V M M A R I V M.

- 1 Delicto probato per reum perpetrato, eius purgatio, quod non deliquerit, non est admittenda.
2 Statutum locale loci ligat personas ecclesiasticas.
3 Negatiua est per iuramentum probabilis. 4. & 9.
5 Probatio plena praefertur probationi iuramentali.
6 Accusationem uel inquisitionem non facit filere purgationis oblatio.
7 Defensio legitima non denegatur coniuncto per testes.
8 Consuetudo fouens peccatum non obseruatur. 10.

C A P. XII.

1 **A**dnotam. ¶ Si probari pot, reum deliquerit, non est admittenda. h. d. Ponit praua consuetudinem, quam secundo seruari prohibet.
2 ¶ Nota. argu. pro & contra, quod statutum locale loci ligat ecclesiasticas personas, etiam in quantum tractatur coram iudice ecclesiastico, dummodo sit iustum. ¶ Not. qd negatiua probabilis est per iuramentum. ¶ No. qd consuetudo omni iuri obuians, ut irrationabilis, omnino non ualet: unde licet ualeat consuetudo, in quantum repugnat alicui speciei iuris, in quantum omni iuri repugnat, non ualet. ¶ Nota, quod stante probatione affirmatiue quis non admittit ad probandam negatiuam improbabilem aliter, quam per iuramentum. ¶ Nota, quod plena probatio praefertur probationi iuramentali. ¶ No. qd non ualet consuetudo praefrens plene probationi, & principali probationem subsidiariam, uel iuramentalem. Per hoc dicit Spe. quod accusationem, uel inquisitionem non facit filere purgationis oblatio: ut no. in Spe. de inquisi. §. nunc tractemus. uer. sed quid si reus. & ibi Ioan. And. in addi.
7 ¶ Opp. quod admittatur ad purgandum: nam conuictio etiam per testes non negatur legitima defensio. de accus. dilecti. de excep. significauerunt. & c. cum inter. So. hic offerebat purgationem iuramentalem: & hec concluditur a plena probatione: expurgatio autem plena non excluderetur. C. de test. l. omnibus. ¶ Io. An. ¶ Opp. qd nec a laicis sit seruanda haec consuetudo ut irrationabilis: ut l. 2. C. quae sit lon. consue. So. Nec a clericis est seruanda, ut hic, nec a laicis. ut in p̄rio: imo nec ecclesiastica debet tollere laicos in tali irrationabili consuetudine foue

9 re peccatum. de iud. nouit. de consuetu. c. pe. ¶ Vltimo habes hic negatiuam posse probari iuramento. quod facit ad ea, que no. de confes. c. i. lib. 6. Et dicit Io. hoc uerū, si tale est factum, uel non factum, super quo pot esse iurans informatus: ut not. 20. q. 3. praesens. ¶ Quarit gl. vñ surgat irrationabilis huius legis de qua fit mentio. Dicit glo. quod primo erat irrationabilis in quantum uolebat stari probationi, seu purgationi quoquo modo prestite, etiam si per utiles & inhabiles testes & non bone opinionis. Item in quantum stante accusatione, & legitimis testibus, uolebat purgationem contra iura admitti, quae debet admitti demum cessantibus plenis probationibus, & apparet infamia sola, & cessante accusatore. de sumo. de hoc de purg. ca. per totum. Item est contra omnia iura. Itē quia admittit probata affirmatiua quem ad probandum negatiua, cuius nulla est directa probatio. §. de elec. bonae. C. de probat. l. actor. de quo dictum est de ele. bonae. Vel dic, quod non ualebat hec consuetudo, ¶ Im doct. quia non erat inducta de consensu principis loci, qui poterat ibi legem dare. ff. de leg. l. de quibus. uel quia erat contra rationem naturalem, de qua hic in glo. & contra bonos mores. unde etiam per principem non poterat roborari. 12. di. illa. de consue. c. si. Et recitat hic Hosti. quandā consuetudinem in Saxonia peiorem ista, quam non refero. In quantum gloss. dicit, quod se purgabant per sibi similes, dicit Ioan. An. quod, ut in antiqua patet, tales purgabatur se inuicem. Dicit tamen Vin. compurgantem non habere naturaliter obligatum purgatum ad purgandum eum. Dicit tamen, quod teneor compurgare in causa iusta, sicut tu in mea. Fatetur tamen, quod illa naturalis obligatio non est talis, qualis est illa, que oritur ex pacto. Illa enim fortior est, & nequit in compensationem deduci. ff. de compen. etiam. & si soluitur, non dicitur donatio. ff. de don. l. hoc iure. §. pe. Siue ergo uelit se purgare per alios quoquo modo. i. habiles, uel inhabiles testes, non potest: siue per se tantum iurando, non potest. Sed si uult admitti ad purgandum plene, si quidem ex hoc uult excludere plene probantem a probatione, non admittitur ad hoc ut aliū excludat: sed si uellet probare simul cum illo, mos est ei gerendus. de resti. spo. §. c. i. licet. non tamen sufficit iuramentum, nisi ab aduersario, uel per iudicem deferatur. Dic vt. §. de iurciur. c. si. ¶ Im Inno. Anto. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Termini seu fines diocesium quibus probentur.
2 Libris antiquis statur in finibus probandis, alijsque antiquis factis. 2.
3 Testis de auditu probat antiqua facta.
4 Antiqua facta probantur fama, uel testimonio de auditu.
5 Probatio adminiculans admittitur, ubi non potest haberi plena probatio.
6 Diuisio debet fieri secundum quod quis possidere reperitur. Possessor quilibet semper non praesumitur iustus, ut adminicula aliqua contra eum admittantur.
7 Episcopi & archiepiscopi fuerunt, licet statuti fuerint ab apostolis, a quibus fines episcopatum sunt distincti.
9 Scriptura antiqua repetita in aliqua columna, quam probationem faciat.
10 In libro aliquo ecclesiae, si reperitur aliqua scriptura, per quam dicitur, quod domus, uel talis vinea debet certum censum ipsi ecclesiae non probat, absque alijs adminiculis.
11 Scriptura in albo facta an fides adhibeatur.
12 Adminicula licet per se non probent, tamen adiuuant probationes.

C A P. XIII.

1 **C**um causam. ¶ Fines diocesium probantur per libros, adminicula & famam. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi: mandamus. ¶ Nota, quod in probandis finibus statur libris antiquis, & sic libris ecclesiae in factis antiquis datur fides. ¶ Secundo not. talia posse probari per testes: & puto, qd sufficiat tunc in facto antiquato testimonium de auditu. ¶ Item potest probari per famam: & sic fama obtinet locum plene probationis in factis antiquatis. Dic ut not. de uerbo. fig. ueniens. per Innoc. & dicam de testi. ueniens. not. de uerbo. sign. quid per nouale. ¶ Nota, qd ubi non potest haberi plena probatio, admittitur probatio adminiculans, & illa obtinet locum plene probationis. ¶ Oppon. quod non recurratur ad hec adminicula: quia debet diuisio fieri secundum, quod reperitur possidere, ex quo ex aduerso nihil plene probatur: ut. j. c. ex literis. §. eod. So. Dicit Inno. decre. posse intelligi, quando non constat quis sit in possessione, quia neuter probat, uel uterque equaliter: quo casu si potest constare per has coniecturas, fit diuisio, uel equaliter fit diuisio inter eos. Et si apparet de hoc antiqua fama, ¶ Im illam fiet diuisio, & secundum alia adminicula. alleg. 16. q. 3. inter memoratos, Possent etiam intelligi, qd aliquis est in possessione, sed non constat, qd sibi per Papā, uel archiep̄m sit consignata, uel metropolitanum, uel primatē. de fo. compe. sanē. uel de aliquo iusto titulo, qui in ecclesiasticis rebus desideratur. de foro compe. si diligenti. Ideo iuste

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

imploratur officium iudicis ad diuisionem faciendam, ad quam adminicula operantur, ut est dictum. Ad hoc quod no. j. de re. li. do. c. 1. Non obstat possessore non aritari ad dicendum titulum sue possessionis. C. de peti. hare. l. cogi. & quod presumendum est quilibet iuste possidere, eo quod possidet. de presum. dudum. C. de rei uen. l. si. quia illud verum, ubi nescitur veritas, nec sciri potest, & ubi non est presumptio non possident. vt. C. de p. bar. siue possidetis. c. dist. non morem. Nam cum iste terre fuerit de nouo tpe Honorij conuenerit ad fidem, satis constabat, quod non erant diuise, vel erat presumptio vehemens in contrarium. Potest tertio intelligi, quod constabat, quod uterque occupauerat de territorio alterius, & extenderant limites, & quantum poterant, extendere conabantur, & sic erat possessio iniusta, quae non releuat. C. de prob. vis eius. ff. de lib. cau. l. ut liberis. quia de locis illis debebat inter se agere, & suas actiones intrare, & non sibi propria autoritate ius dicere. ff. de rei uen. l. officium. s. e. ex lris. s. de foro. comp. sane. Nec debent sibi ius di. cere. C. un. de vi. si quis in tanta. 16. q. 6. placuit. Vnde agebatur hic de diuisione, & limitatione, ad quam ex quo inceptum est, non obstat possessione alterius, semper agi potest, vt hic, & 16. q. 3. inter memoratos. & c. seq. s. eo. ex lris. ¶ Opp. qd haec incertitudo diocesum non habeat locum, cum et ante aduentum Christi prouinciae diuise fuerant, & p. m. illa diuisionem apostoli postea statuerunt primates, & epos, & archiepos. 30. dist. c. 1. 19. dist. c. 1. Dic, qd licet apostoli ordinauerint in quibus locis essent epi, non tamen distinxerunt episcopatum fines, p. m. Inn. Vnde p. m. Hof. in primitiua ecclesia omnia erant confusa, & et parochiae omnes coeuserat: quare quae unus epus exco. municabat, alter absoluebat. Potest secundo dici, qd licet apostoli aliquas diuiserint, non tamen oes. Potest et dici, qd postea fuit limitatum: nam & multoties conditiones locorum successu tps variane. Vnde, & qd vnus primo tenebat, modo tener alius, p. m. Inn. Limitant p. m. Hof. & diuidunt, & vniu. tur epatus p. m. beneplacitu. Papae: & priuantur aliquando ciuitates episcopatibus, & alijs ecclesijs submituntur. 7. q. 1. limitationes. 17. q. 1. licet. 25. q. 2. ita nos vero. de exce. prela. sicut vnire. Itē de nouo erigitur cathedra ita, qd alteri non subijciunt, uel vniuntur, & et eadē vno reuocatur ut no. ne se. ua. ca. uno. Itē p. m. Hof. v. q. ad tempus Dionysij non fuit certa diuisio dignitatu, vel episcopatu. 13. q. 1. ecclesias. & no. de his, quae si a pla. pastoralis. Itē postea potuit limitari, vel ofuscari. ff. finiu. regun. l. in finalibus. & no. s. Ideo quicunq; de limitatione occurrit dubiu, ad ea, quae hic ponuntur, est recurrendu, p. m. Hof. Non obstant no. p. m. Inn. 16. q. 1. plures. quia loquuntur qm erant plures parochiae limitate, & tamen aliquando dubitatur intra cuius fines essent, quae uterq; contrahentium, vel litigantium se possidere dicunt: quo casu est p. m. forma hic traditam procedendu. Potest & illud intelligi, ut loquatur eodem casu cum isto. Vel dic, qd illud corrigitur, vel p. m. illud intelligitur, vt presumptionibus, de quibus ibi, istae addantur, uel subaudiuntur. qd melius est. ff. de legi. l. non est nouum. de inof. do. l. 1. vt ibi dicit, quod discernat, plebes subaudi, si possunt discerni probationibus, uel conueniant, vel Dei iudicio discernantur, qm non possunt aliter discerni. Sed vbi, quod talia possunt libere occupari, quia sunt in nullius bonis, vt Insti. de re. diui. s. fere. Dicit, quod fallit regula: quia spiritualia non sunt ab alio occupanda, nisi Christi vel nicarij eiusdem autoritate: ut legitur & no. de cle. peregr. c. si. de offi. arch. cum satis. Vel saltē autoritate canonis, a quo istud quaeque ex causa concedit. 16. q. 3. placuit. de p. scr. c. 1. p. m. Inno. ¶ Gl. colligit scripturam antiquorum librorum facere fidem, quare & creditur instr. producto ex archiuo publico, qd eo ipso est publicum. alle. iura ad hoc, qd no. gl. in c. ad audientia. de p. scri. 16. dist. habeo librum. ¶ Quæritur, quid de scripturis, quae reperiuntur in aliqua columna, vel lapide, an credant? Dicit gl. qd sic. 24. q. 1. sane. 2. ad hoc. 3. q. 7. postulat. p. m. Vin. & Gof. Inq. gl. dicit credi libris antiquis: hoc dicit uerū, quo ad adminiculandū, & creditur, quo ad probationem inquantū sunt publica custodia referuata. p. m. Hof. vel inquantū agitur res modici p. iudicij, uel factū est antiquum, in quo facile aliae probationes non habent. ¶ Quid enim si reperitur scriptura in aliquo libro ecclesie, qd domus talis, vel uinea debet certum censum, an probet. arbitrat bonus vir, consideratis iuribus praedictis: nam iam sunt centū anni, qd sacerdos potuisset scribere parochia esse suā, uel totam prouinciam: vnde de facile ei non creditur, nō adiunctis alijs adminiculis. C. e. instra. Vbi uero iura aliās uita alicuius sancti uiri, scripturę, uel sculpturę lapidū, priuilegia monasterijs, cui subest ecclesia, p. cordat, erit plena probatio, ut ait se de facto uidisse. ¶ Quærit gl. an in albo scripturę fides adhibeat. Gl. ait qd sic. ff. de iur. om. iu. si qs. ff. de albo scri. l. 1. & 2. p. m. gl. de quo albo, in cle. dudū. i. p. r. de iudi. & vide qd ibi dicit & no. & loquit de albo prioris, uel scripturis, qd ponebant in albo ante ostiū. ff. de inst. l. sed si. s. p. scribere. p. m. Vin. & Gof. Habent ergo plures spēs p. b. d. i. p. libros: de his dictū est p. sculpturas lapidū, istę et adminiculant, p. m. Hof. p. scripturā in albo. Idē

dicit Hof. qd. s. 1. lib. per testes, s. antiquos, et deponentes: intel lige de auditu, qm probant de his, de quibus non potest haberi memoria: & talibus creditur. Itē probantur hæc per famam, qd præcipue ualet in talibus, quorum memoria non habetur. ff. de proba. l. si arbiter. cum sim. Dicit gl. quod hæc, nisi habeant aliā adminicula, non plenē probant. Aduerte, in facto ergo antiquo uult gl. quod fama non credatur, sine alijs adminiculis. Dic, vt dicam. j. de testi. ueniens. 1. & no. de verbo. signi. ueniens. Archid. in illo cap. si plures. 16. q. 1. loquitur alternatiue: dicit, quod probatur per famam in facto antiquo: postea dicit, quod probat fama cum alijs adminiculis. Sed dic vt dicam in d. cap. ueniens. Et isti modi probandi, ponuntur etiam per Archid. in d. c. si plures. & in c. inter memoratos. vbi dicit sufficere testem dicere, quod a tempore, cuius non extat memoria, limes talis fuit obseruatus: & tunc uetus uicem legis obtinebit. ff. de aqua pluuiarum arcend. l. 1. ff. de aqua quotidiana. & aesti. l. hoc iure. s. ductus aque. de hoc in c. quid per nouale. 12. de verbo. signifi. & c. ueniens. lib. 6. ¶ Gl. vltima colligit, quod adminicula, licet non probent per se, iuuant: & dicit, quod iudicia probant. Sed de hoc dic, vt dixi. s. cap. 3. nota tamen gloss. Anton. de Butr.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrona, per quas uirginitas puella probatur, possunt reprobari.
- 2 Matrimoniali questione pendente non est uxor uiro restituenda, ne confundatur probatio asserentis se non cognitam per copulam subsecutam. 8.
- 3 Sententia contra religionis ingressum, etiam pro matrimonio, non transit in rem iudicatam.
- 4 Uirginitas probatur per aspectum obstetricum.
- 5 Probatio minus plena admittitur in his, quae directo, & plenē probari nequeunt.
- 6 Sententia lata secundum dicta matronarum potest retractari depositione aliarum.
- 7 Matrimonium dissoluitur religionis ingressu.
- 8 Confessioni uiri asserentis copulam, statuitur, nisi mulier probet contrarium.
- 9 Testes quare possint admitti in causa matrimoniali post publicationem.
- 1 Uirginitatis priuilegia, quae sunt.

C A P. X I I I I.

Aufam. ¶ Possunt reprobari matrona, p. hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi: mandamus. ¶ Nota primo, qd pendente questione matrimoniali, super matrimonio, in quo uertitur in dubium de copula, non est uxor uiro restituenda, ne confundatur probatio asserentis se non cognitam, per copulam subsecutam. ¶ No. secundo, qd ubi agitur ad dissolutionem matrimonij religionis ingressum, sententia non ob. pro matrimonio, uel lata, nec impeditur productio testium super eisdem, vel directo trijs articulis, facta probatione. Quod no. ga sicut publicatio non ob. in matrimonio carnali; sic nō ob. in spirituali, s. religionis ingressu: & sic sententia religionis ingressum, pro matrimonio, non transit in rem iudicatam, nec obstat publicatio productioni attestatorum. ¶ Not. tertio uirginitatē probari per aspectū, & inspectionem obstetricum, quae atreftatur de his, quae praesentialiter vident. Et sic nota, quod aliquā admittitur quis testificandum de eo, quod praesentialiter apprehendit p. m. tempus testimonij: & de eo, quod etiam apprehendit post iuramentum. ¶ Not. quarto, qd dī priuilegium uirginitas. 5 ¶ No. quinto, qd ubi probatio non potest haberi plena, fallens aliquā admittit, sed tunc testes sunt plures multiplicandi. ¶ Opp. qd aliae non admittantur obstetrices: quia ex quo lata est sententia, quis ultra non auditur. Dic, quod nō erat lata, & etia si esset lata, audiretur. de frigi. fraternitatis. de re iudic. lator. cum sim. ¶ Quero qualiter defenderetur hæc mulier, quae religionem est ingressa: Dic, quod defenderetur per syndicum monasterij, cum monasterij sit in possessione: & sic habebit expensas a monasterio, cum non uideatur habere proprium. de accus. ex parte. & c. olim. Et si apparet cognita, educetur de monasterio, cum reb. ea sequentibus. non cum quibus omnia ipsa separatim obtulit, p. m. Gof. & Hof. & facit qd no. de cler. p. iug. quod ad te, & vide quod no. de reg. licet. super verbo, recurrendū. ¶ Opp. scdo, qd ex quo constat de mōnio, mulier uiro restituenda sit, vt in c. ex parte. c. ex questione. & c. ex transmissa. de rest. spol. Sol. Contraria procedunt, qm nō pretendit se uirginē, hic qm se praetendit: & hoc propter timorem ne corrumpatur, illi non est restituenda. p. m. glo. Item p. m. Ioan. An. ut restituatur quo ad copulam, nō habetur possessio perfecta absq; copula: ut. d. c. ex transmissa. & dixi eo. ti. ex parte. ad hoc quod no. de conuer. coniu. dudū. 9 in prin. ¶ Opp. 3. qd stetur confessioni uiri asserentis copulam. de despon. impu. p. r. nebatur. So. statuit confessioni, uel asserenti uiri, nisi mulier probet triū per matronas. s. eo. proposuit. & tunc maritus potest reprobare personas matronarū, vt hic, vt ga dicit illas inhonestas, & modicę fidei, uel dicit illas criminosas, uel corruptas, uel uolebat p. ducere matronas & honestiores, & u

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

C A P. II.

Nomine Domini. ¶ Nulla est
1 receptio facta in non citatu. h. d. Primo ponit dictum.
¶ Quid scdo pbat lege. Quarto claudit. Scda ibi. Ne
2 postea. Tertia ibi. ecce. ¶ Nor. nomen Dni inuocandum. De
3 quo uide pcor. in Spe. de instr. edi. §. 2. in prin. ¶ Nor. 2. qd ad
4 monitio iudicis her uim citationis. ¶ Nor. 3. que posse p aliu
5 citare, ut p nuntiu, uel aliu. ¶ No. 4. practica citationis, ut ue
6 niat ad audiendos testes. Et sic est ar. qd partes debeant esse pn
7 tes in examinatione testiu. ¶ No. 5. qd inuitabilis necessitas
8 euitat pumacia uera, & uita actiu in ueru pumace agendum.
Ad hoc de sen. excō. uenerabilibus. §. secus. li. 6. Et sic patet qd
9 quo ad actu receptionis testiu exigat uera pumacia, nec suffi
10 citatio ad domum. dixi de dolo. c. fi. ¶ Nor. 6. qd testes de
11 bet esse cōs utriusq; partis, & nō ex una parte p̄sistere. Not. 7.
12 qd factu ē lege, est nullu. ¶ Op. qd inuitabilis necessitas non
13 excuset, qd salte debet p̄parere p̄ pcuratore. de p̄cu. q̄relā. fatef
14 hic Inn. nisi cā sit ardua. ¶ Quaro, an valeat receptio testiu, uo
15 cato dno, & non pcuratore, cū quo lis est p̄testata. Disputauit
16 hic Lāber. de Rāpo. & ad partē, qd ualeret receptio, adducit, qd
17 cā est p̄pria dñi, ad ipsū dñū & emolumētū spectat. C. de p̄
18 cu. q̄ stipendia. 2. q. 6. biduū. uer. palā. Itē qd dñs iurat de calum
19 niā, testes p̄ducit, & exceptiones opponit. ff. de inof. test. si suspe
20 cta. ad hoc de p̄cu. c. 2. li. 6. & qd ibi no. in gl. fi. Itē qd saltem est
21 particeps litis. in aut. de liti. §. sed hoc p̄nti. Itē qd adesse p̄ cau
22 sa. ff. de p̄cu. l. Paulus. Itē qd transigit, & pacificat, & iurā defert,
23 & nō pcurator. de p̄cu. q̄ ad agendū. in fi. li. 6. Itē qd in dñm fit
24 executio. ff. de p̄cu. l. Plautius. Itē dñs p̄sequitur appellatiōē
25 per pcuratorē interpositā. C. de app. eos. Ad hoc, qd cā est eius.
26 cum effectu. ff. de p̄di. ind. l. Iulianus. In p̄riū adducit hanc de
27 cre. & seq. ubi citari debet pars. & sic pcurator, qd est dñs litis, tū
28 qd ipse in lite pcuratorē p̄stituit, & non dñs, est damnādius. C.
29 de sen. l. 1. Itē qd dñs inuito pcuratore nō p̄t in se litē assūme
30 re. ff. de p̄cu. l. post litē. c. i. e. 2. li. 6. Itē ipse est dñm dñs, & non
31 dñs. C. de sen. & interlo. om. iu. l. 1. So. Procuratorē citandū, cū
32 in his, q̄ p̄tinent ad litis ordinationē, regulariter inspiciamus
33 p̄sonam pcuratoris: & p̄ria loquuntur in his, q̄ respiciunt pem
34 p̄tionem litis, uel effectuū causā. Bar. in l. furioso. ff. de re iud.
35 recitans istā q̄stionē dicit, qd decisio sibi placet: qd nō cogit dñs
36 p̄parere inuitus, nisi ex causā. C. de p̄cu. l. fi. & qd eo, qd ā prin
37 cipio misit pcuratorē, elegit nō litigare p̄ se. de p̄cu. l. j. §. uirū,
38 alias. si rogat frustra esset p̄siliū legis, furti. §. q̄ alieno. de hīs,
39 qd no. in fa. qd dñs cogitur inuitus pati suam: sicut sponte p̄parue
40 rit, putat qd ualeat inia: ut teneat. Bul. in l. 1. C. de sen. qd licet p̄cu
41 rator sit dñs instantie directo dñs, est dñs, utiliter, quo iure in
42 stantie p̄t uti sine cessiōe. l. in causā. in fi. de p̄cu. & sufficit pro
43 curatorem non p̄dicere. l. q̄ oīa. in prin. e. ti. Idem no. in l. p̄all.
44 & in l. pcuratoribus. C. de p̄cu. & de uer. obli. l. si pcurator p̄
45 tis. Si tū p̄ntē dño lata est inia, & nō apparet, qd eo p̄ntē ad hoc,
46 si ad hoc fuit citatus, censetur p̄ns ad hoc, sicut simplex in iū
47 referatur ad interrogata, ad hoc qd rogatus ut testis, si est p̄ns ad
48 actum, p̄sumitur, qd sit p̄ns ad hoc. l. haredes. §. fi. ff. de test. Si nō
49 fuit citatus, sed aliter est ibi p̄ns, tunc si apparet primo certio
50 ratur ā iudice, qd ibi stet ipse ad audiendā inia, idem, ut. d. §.
51 fi. Si uero de tali monitiōe non apparet, si fuit lata p̄ eo, p̄su
52 mitur p̄ns ad hoc. l. q̄ patitur. ff. man. Si tū enim non p̄sumit
53 p̄ns ad hoc. ut. d. §. fi. ff. de p̄curato. l. si filius. §. inuitus. & quod
54 no. Inn. de ele. cum in ueteri. ¶ Quaro, p̄stituti sunt duo p̄cu
55 ratores in solidum, quorum occupantis conditio non sit me
56 lior, unus est p̄testatus litem, alter p̄ducit testes, an ualeant at
57 testationes: Vt, qd nō, tum qd litem, p̄testans efficit dñs litis, tū
58 qd non p̄pellitur qs cum pluribus litigare. ff. de exercito. l. 1. in
59 fi. & l. seq. & l. qd qs. C. de p̄cu. tum qd p̄tinentia causā non de
60 bet diuidi. de seq. pos. c. 1. de iudi. nulli. In p̄rium facit. ff. de
61 offi. p̄cō. l. una. ff. de admi. tu. l. 3. Item aduersarius tacens cō
62 sentire uī, & consensu partium aliquid de iure relaxatur: ut. l.
63 si iusfami. §. ueterani. ff. de p̄cur. Item si testes iterum p̄ducere
64 tur, saepe auocantur ā negotijs suis: qd esse non debet. ff. q̄
65 admodum. testes aperi. l. si qs ex signatoribus. Itē pcurator p̄
66 ducēs fingitur loco primi, nec utēdum est superfluis p̄ductio
67 nibus. ff. ut le. no. ca. le. hanc stipulatio. §. 1. & saepe cā p̄ duo ex
68 pedit. C. de iud. aut. ad hoc. & soluit, qd si dñs uult, qd ualeant, &
69 reus non uult, si reus fuit p̄ns, ualeat. ut. d. §. ueterani. §. secus si sit
70 absens: ut. l. 1. & 2. de exercito. Si reus uult ualere, & dñs non
71 uult, exauditur reus: qd fauorabilior est p̄ culpam, qd non sit
72 melior p̄ditio occupantis, ubi ambo p̄cordant ualere, uel nō
73 ualere. Casus est indubitabilis, hoc pendet ab intellectu. cap. si
74 duo. de p̄cu. li. 6. Si dicimus p̄m p̄duxisse testes post absentia,
75 uel impedimentum primi, planum, qd ualeat p̄ductio, si illo p̄
76 sente, & non impedito: si dicimus gestum per alium, qui non
77 p̄t actum agere, p̄ occupationem alterius, est nullum, & tūc
78 nō ualere p̄ductio indistincte. Si dicatur qd actus non est nul
79 lus, sed ita demū si opponā possēt ratificari p̄ductio: & tūc
80 fatis puto aequū, qd pendeat reo: quia plures sunt causā, p̄ quas
81 alter non admittit ad p̄sequendū: quia non dñs litis istā p̄
82 fere supplere dñs. Scda, quia est p̄pocupatus: adhuc istam p̄t
83 supplere dñs. Tertia, quia interest rei, nec in plures aduersarios
84 distingat: & huius suppletio pendet a p̄tate rei. Si ergo absens
85 est, poterit p̄dicere. ¶ Quaro an valeat dictū testis non citati,
86 nec admoniti, in p̄ntia tū partis, & iudicis deponentis. Cōclu
87 dunt dñi de Rota, qd sic. Allegat dictū Spe. in ti. de teste. §. qua
88 liter. uerū. iudex ergo. ubi sufficit, qd iudex assignet certū termi
89 num parti ad producendos testes, intra quē eos p̄ducatur: & po
90 terit pars illos p̄ducere absq; alia citatione, uel monitiōe. Ad
91 hoc, quia sicut reus p̄ns non p̄t declinare iudici, licet nō fue
92 rit citatus, nisi hēat iustā cām. 1. q. 3. certū. & dixi de iudi. c. 1.
93 ita nec pars poterit de hoc p̄queri, qd testis p̄ns non fuerit cita
94 tus ad hoc: quia ex quo p̄ns est, p̄sumitur ad hoc citatus: ut no.
95 Pe. de Samp. de elec. bonā. & Arch. 8. 2. di. proposuisti. Hoc p̄
96 fertim dñt uerum, si in p̄ntia partis iurauit nihil opponētis, &
97 sic iuri suo renuntiauit. de regula. ad apostolicam. & quia de
98 bemus potius interpretari ut dictū ualeat, qd no. alias uero per
99 Io. 3. q. 9. §. de his. Non obstat, qd testis non dēt se sponte offerre,
100 alias est suspectus, ut se ingerēs. ff. de proc. q̄ oīa. Contrariū te
101 nuit Gul. de Mon. La. in cle. Romani. de iu. iu. in uerbo, accer
102 sitis. & Spe. in ti. de teste. §. qualiter. uerū. uolens ergo. qd eo, qd
103 producit per partē, p̄sumit non sp̄tē, sed a parte stimulatus
104 venire, & quia p̄sumit citatus, ex quo uenit, p̄m eos: & hoc po
105 nunt sua p̄clusionē. 365. ¶ Sed est dubiū, an ad articulos dā
106 ndos, uel porrigendos sit pars uocāda. Dñt dñi de Rot. sua p̄clu.
107 90. qd aliqui dñt, qd non: quia hic est actus iudicis: nec interest
108 partis aduersā, ex quo suas dēt exceptiones. Recitat Egi. tenuit
109 se p̄: quia hmōi admissio est qdam interlocutoria, ad quā est
110 pars citanda. de accu. ad p̄titionē. & de app. si a iudice. li. 6. de
111 off. del. cū p̄tingat. & qd hic admissio est declaratio articuloꝝ
112 pertinentiū: & tunc siue in curia interponat decretū super re
113 missione faciēda ad p̄tes, quo casu certū est p̄tē uocāda, ut li
114 te non p̄te. qm. de eo, qui mit. in pos. p̄tingit. siue nō. Tenentes
115 primā r̄dēt, qd licet sit interlocutoria, nihilominus p̄t ferri
116 p̄te abāte, licet nō p̄ p̄tumaciā. ut no. Inn. de proc. auditis. ma
117 ximē qd citatio fuit facta ad totā cām, & ad singulos actus cau
118 sa: quib. casib. citatio nō est ex necessitate ad particulares actus
119 reiteranda: ut no. de ele. statumus. li. 6. & in d. ca. auditis. p̄ Inn.
120 de do. & p̄tu. c. fi. & sic sit cōter in curia. De iure p̄tō opti. Egi.
121 uerū, nisi p̄cesserit citatio ḡnalis: & dictū Inn. nō est uerū, ut no.
122 de app. ex rōne. per Ho. ¶ Gl. 2. quare, quare sunt p̄sideranda in
123 teste, ut sit legitimus ad testificandū. Glo. ponit multa conside
124 randa: & in fine ponit uerū: dic ibi Conditio. 4. q. 3. uer. li
125 beri. de uerb. sig. forus. l. qm. C. eo. tit. Sexus. de uer. sig. forus. ad
126 fi. & j. c. prox. etas, quod sit maior. 14. an. deponens in ciuili, &
127 maior viginti in criminali. 4. q. 3. cap. 1. & uer. testimonium: &
128 Spe. eo. ti. §. 1. uer. item excipitur. ibi. Discretio. ad hoc. 3. q. 7. §.
129 tria. & ibi. Fama. j. c. testimonium. j. titu. 1. p̄terea. Fortuna. 4.
130 q. 3. §. item uerū. item testimonium. ibi. Fides. §. tit. proximo. cum cō
131 cordan. Alios ponit uerū Io. An. quos non curo. Nam dicit
132 Res, persona, gradus, locus, hanc sunt confona tempus. & ponit
133 hic uerū, in quibus testes debent concordare: & in his varian
134 do impediunt fidem suam: de quo remittit Hostien. eodem ti
135 tu. §. quare diuersitates. & in Specu. eodem tit. §. 1. j. de interro
136 gatoris. ter. quid si unus. ¶ Opp. quod non debeant testes de
137 ponere audiente parte: quia sunt sigillatim recipiendi. & secre
138 tū. ca. uenerabili. Dic, quod debent esse p̄sentes partes: ut
139 audiant testes. i. iuramenta testimonium, non ut audiant testes. i. di
140 cta testiu, qd deponunt. Fallit in causa publicationis, ut loqui
141 tur textus uñ hic sumitur. Vel dic, qd audire debēt testes. i. atte
142 stationes, etiam in actu publicationis: qd non audiūt testes in
143 actu depositionis: sed audire debēt testes. i. attestaciones, & de
144 positiones postq̄ sunt publicatę. Io. 2. q. j. in primis. teneat qd pars
145 possit esse p̄ns in actu testificandi: cū hic, qd postq̄ audiuerit di
146 cta super illis articulis, nō poterit producere testes. Sed nō pla
147 ceter doc. hoc dictū: quia nec cū isto p̄iudicio sunt admittēdi, ut
148 liberius testes dicant. Nō obstat, qd pars melius sciet interroga
149 re: qd hoc facere p̄t p̄ interrogatoria: ut j. c. 2. li. 6. Sic ēt seruāt
150 ḡnalis p̄suetudo: ut no. Acurr. C. eo. l. si qd. ad hoc. qd no. in Sp.
151 eo. ti. §. nūc tractandū. in pri. Inq̄tū hanc decr. āt uocandā partē,
152 hoc uerū in iudicio, qd agitā ordinariē, uel sūmariē: ubi aūt
153 agit de informatione notorij uel fame, nō est necesse p̄tē uoca
154 ri: ut no. de ele. bonę. p̄ Inn. Idē ubi agit de informatiōe p̄sonę,
155 an sit habilis ad dignitatē: ut no. Inn. de post. pla. bonę. Idē qd
156 p̄cedit p̄ uia inquisitionis: ut no. de accu. qua p̄r. & qd §. debet.
157 ¶ Querit gl. an subsistēte impedimēto inuitabili ualeat rece
158 ptio testiu. Gl. āt, qd nō, sicut ualeat inia. de re iud. cū Berrol. Io.
159 An. āt, qd nō ualeat receptio, quo ad hūc effectuū, quin possit in p̄
160 sonas obijcere, sicut tūc potuisset p̄ decr. p̄sentiu. j. eod. Super
161 quo, remittit ad notata in regula, p̄sumitur de re. iu. li. 6. super
162 fi. quastionis.

si. quæstionibus, ibi sentit, quod restituatur ad ea opponenda, que opponere potuisset, si præsens fuisset. Dubium reidet in ista, an sufficiat vera contumacia, vel ficta. Dico, quod exigitur apprensus vera, quæ concluditur ex citatione personali, licet sit impeditus, ut dixi de do. & contu. c. f. Si tamen de impedimento constaret iudici, sententia esset nulla, per l. quæsitum. ff. de re iudic. & quod no. de proc. querelam. ¶ Glo. pen. ponit tres actus, ad quos necessaria est citatio, scilicet ad accusacionem, ad testes recipiendos, & ad sententiam: quoniam ad omnia, quæ aduersus absentem statuuntur, citanda est pars. 3. q. 9. omnia quæ nota bene illam clausulam generalem. Anronius de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis esse potest mulier contra clericum, cum de crimine ciuilitur agitur.
- 2 Testis esse potest mulier contra clericum in crimine; ubi per viam inquisitionis agitur. nu. 5.
- 3 Iudex ad simplicem denuntiationem criminis potest inquirendo procedere.
- 4 Testis esse potest in delicto particeps delicti ad probationem semiplenam. nu. 7. & quare hoc permittatur. nu. 8.
- 6 Testis esse non potest mulier ubi agitur de crimine criminaliter de iure canonico.
- 9 Testis esse an possit socius contractus.

C A P. III.

Quoniam. ¶ Mulier testificatur contra clericum, cum de crimine ciuilitur agitur. h. d. ¶ No. 1. mulieres admitti ad testificandum contra clericum, etiam in crimine, ubi agitur per viam inquisitionis. ¶ No. 2. iudicem ad simplicem denuntiationem criminis posse ex inquisitione procedere. ¶ No. 3. argu. participem delicti admitti ad testificandum de delicto. ¶ No. 4. quod vocandi sunt ad testimonium, qui de re testificanda, vel actu sunt informati. ¶ Not. 5. quod liquida dicitur, & aperta probatio illa, quæ facta est per testes. ¶ Op. quod mulieres non cogantur ad testificandum. de iud. c. 2. lib. 6. Solu. olim forte compellebantur, ut hic, hodie non, ut in dno. Vel exponere mulieris. i. dicta mulierum. ¶ Op. quod mulier non admittatur ad testificandum, maxime contra clericum. r. s. q. 3. ex eo. 36. q. 5. mulierem. Dic. si agitur criminaliter mulier non admittitur, ut in contrario. & de verb. signifi. forus. Si agitur ciuilitur per viam inquisitionis, uel exceptionis, admittitur mulier: ut hic, & j. co. tam literis. Idem Io. 1. s. q. 3. in summa. Gl. in c. ex eo, quod ea. causa, & q. dicit, quod de iure ciuili mulier testificatur in omni causa, præterquam in testamento. De iure canonico ibi distinguitur an agatur ciuilitur, an criminaliter, ut hic, & ibi criminaliter non admittitur, nisi in exceptione. Recitat tamen alios dicere de iure mulierem non admitti, nisi in casibus expressis a iure. Opi. gl. in c. ex eo. sequitur. Arch. de iud. c. 2. li. 6. ubi post Laur. dicit mulierem non admitti in criminalibus, nisi ubi omnes indifferenter admittuntur, etiam infames. Alle. no. in c. mulierem. Idem gl. de ver. sig. forus. ubi dicit etiam in matrimoniali mulierem ad testificandum admitti. de hoc in Spe. de testi. §. 1. ver. ite, quod est mulier. & seq. ¶ Opp. quod non admittantur participes criminis ad testificandum. de testi. veniens. So. Non admittuntur ad testificandum ad plenam probationem, sic ad semiplenam, ut hic. Vel dic. fm Inn. exponendo, cum quibus. i. quibus. scientibus. Vel admittuntur tales in subsidium. De hoc dicam. j. cap. veniens. el. 1. ¶ Op. quod mulier hæc non admittitur ad testificandum contra clericum. j. e. testimonium. So. intellige, quod mulier erat emendata de crimine, alias non fuisset admissa: penitentiam enim egerat fm Inn. Vel fuerunt admittitur quæstionibus, propter infamiam, quæ erat contra presbyterum, & contra ipsos præcesserat. 4. q. 3. §. item. ver. Item fm quædam quæ de socijs contractuum an admittantur in testes, ponit hic Inno. ponam ubi Io. An. ponit. j. eo. in super. Ant. de Butri.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis quis esse potest in his, quæ tendunt ad exonerationem peccati.
- 2 Testimonium duorum est integrum, non pauciorum. 7.
- 3 Ecclesiasticæ causæ indicari debent sua lege.
- 4 Ad denuntiandum, an criminosis, vel infames admittantur.
- 6 Peccator ex quo moneri debet ut peniteat, an quemlibet obliget sine distinctione, ut denunciare teneatur.
- 8 Testis vicus in quo casu probet.

C A P. IIII.

In omni negotio. Is, qui denuntiat per dictum suum, & alteri, probat se primo monuisse. h. d. Primo ponit dictum. Secundo ibi: quod patenter probat duabus autoritatibus. Secunda ibi: item alibi. ¶ Not. 1. quod in his, quæ tendunt ad exonerationem peccati, ut non tangentia in eodem modo, sed eodem eius. principalis numeratur inter testes. Idem in his, quæ tendunt ad illuminationem fidei, & fingitur quis iure denuntiationis & testis: & sic monitio præ probari per monentem, & alium. ¶ No. quod in ore duorum, vel trium, stat omne verbum. Et

si iure naturali, & gentium integrum est testimonium duorum; & in his, quæ regulariter, puta æquitate iuris naturalis, & non attingitur incommodum, vel præiudicium tertij, principalis agens numeratur in numero testium. Per hanc dec. dicit Hof. in denuntiatione exigitur triplex monitio: vna probatur per se: secunda per monentem, & alia: tertia per duos adiunctos. Prima probat imperfecte. Secunda semiplene. Tertia plene. & legitur sic: Adhibe tecum vnum in secunda monitione, vel duos in tertia. Quod non placet Io. An. quia vis inferi scilicet per alternatiuam vel, & tria alternatiue, de qua in litera: de quo dixi de iudi. nouit. ¶ Vltimo colligit pulchrum modum vincendi quem ex lege præcipit. Deuter. 9. 45. di. qui sincera. & sic causæ ecclesiasticæ iudicari debent sua lege. §. de testi. c. 1. Per hoc arguit Legistas facientes trium. ¶ Op. quod non in omni negotio principalis computetur in numero testium, imo regulariter quis non est testis in causa propria. 4. q. 3. §. item in alijs. cum si. Gl. dicit, quod hæc generalitas restringitur ad causam denuntiationis, ut sic dicat. In omni negotio denuntiationis, & c. nam denuntiationes in eo probantur per se, & per alium: de quo remittit. 2. q. 1. si peccauerit. Hæc nimium restringit hanc dec. Idem dicit, quod in omni negotio, in quo agitur ad correctionem peccati, quasi penitentia, vel de impediendo peccato, & non tangitur nisi commodum alterius principalis persona computatur in numero testium. Idem quod agitur de illuminatione fidei: & idem nec in denuntiatione habet locum hoc, quod agitur ad finem depositionis, fm Vin. Pot. scdo intelligi, quod loquatur hæc dec. in omni denuntiatione tã ad correctionem peccati, quã ad depositionem, quã sit per testem synodalem: ut ille testis numeretur inter testes, licet sit principalis denuntiationis via ad solam correctionem peccati, potest esse quis iudex, actor, & testis. 1. r. q. 3. præcipue. Contraria ergo procedit in alijs iudicijs, quæ principaliter non aguntur: sed in foro contentioso, procedit est, quod hic dicitur in purgando: quia ipse principalis computatur in numero testium, & in facto suo est testis. ¶ Quæro an criminosis, vel infames admittantur ad denuntiandum. Dicit gl. quod non, 3. q. 7. qui sine. c. si. & quia tales debent esse bonæ famæ. 25. q. 5. epus in synodo. Io. An. remittit de iudi. nouit. de accu. c. oporteat. e. ti. cum dilectus. de pur. c. inter. & c. accedens. Ho. dicit, quod licet ecclesia repellat infamem, ut dicit gl. etiam suam, vel suorum iniuriam prosequatur. j. e. de cetero. si tamen denuntiatus infamatus est, alias, quam ex delicto illius denuntiationis, admittitur. Allegat de præsu. cum in iuuentute. j. e. sicut. de cog. spi. sua. q. ma. accu. pos. c. si. Hæc procedunt in iudiciali, vel canonica. In euangelica admittuntur infamis, sed non criminosis: ut no. §. de iudi. nouit. ¶ Quæro, an hæc autoritas, si peccauerit: ex præcepto obliget quemlibet, ut denunciare teneat. Gl. dicit, quod Hugo dixit, quod hæc autoritas se extendit ad oes sine distinctione personarum: ar. pro eo. 2. q. 7. qua pp. cum si. Gl. dicit, quod extendit solum ad prælatos, qui habent aliquam administrationem. §. aliquos. 23. q. 4. duo ista. de quo. 2. q. 1. si peccauerit. Ho. dicit, quod monitio ut peniteat, & denuntiatio ecclesiæ facienda pertinet ad quemlibet: sed quantum ad correctionem ut cogat penitere, pertinet ad hunc iurisdictionem, qui non coarctet peccatorem, nisi vincatur. 2. q. 7. plerique. de simo. sicut tuis. ¶ Opp. quod non in ore duorum, vel trium, stat omne verbum, imo quod requirunt plures, ut patet in test. 1. fin. C. de codi. l. hac plurissima. C. de testa. So. Dic. intelligendo verba in ore duorum, vel trium, stat omne verbum: subaudi non pauciorum. Per quod dat intelligere, quod plures aliqui exiguntur, sed pauciores regulariter non sufficiunt. ¶ Casus autem, in quibus sufficit vnus, videtur in Spe. de teste. §. restat. in prin. ver. plures. Ant. de Butri.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes super consanguinitate deponentes, quales esse debeant.
- 2 In consanguinitate probanda præferuntur consanguinei coniugum, & suffiunt duo vel tres. 7.
- 3 Iuramentum testium in probanda consanguinitate, habet duas partes.
- 4 Testimonium de auditu admittitur in probanda consanguinitate. nu. 12.
- 5 Testimonium credulitatis, super quibus admittatur.
- 6 Propinquorum appellatione, qui comprehendantur.
- 7 Testis non admittitur ad testificandum pro odio priuato.
- 8 Testis consanguineus admittitur in causa consanguinei.
- 10 Cognationem non est dare absque propinquitate.
- 11 Testem an omnino repellat amicitia.
- 12 Testis deponens de auditu, an debeat nominare personas, a quibus audiuit.

C A P. V.

Quoties. ¶ Dicit quales debeant esse testes, quod si per consanguinitate deponit, & qua liter iurare debet. Secunda ibi: probatio autem. ¶ No. 1. quod est quo ad finem separationis matrimonij, integra est probatio duorum, vel trium de consanguinitate deponentium. ¶ No. 2. quod quo ad probandam consanguinitatem, ad separationem et coniugij præferuntur consanguinei coniugum quibuscumque alijs extraneis, tanquam de propria consanguinitate, & genealogia melius informati. ¶ Not. 3. quod non extantibus consanguineis, loco eorum ad testificandum admittuntur debent,

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

ti debet, & vocari seniores, & meliores loci. ¶ Not. 4. qd̄ seniores loci p̄sumunt scire p̄ sanguinitates habitantiū diu in loco. ¶ No. 5. quod iur̄m testiū habet duas partes in probanda con sanguinitate. Primo, debet esse exclusiuum corruptelæ testiū, & personarū legitimatiuū. Secundo debent iurare de veritate dicenda, saltē quam credunt. ¶ No. 6. qd̄ in p̄bnda p̄ sanguinitate admittitur testimoniū de auditu, qm̄ principia cōsan guinitatis sunt de remoto. ¶ Not. 7. quod vbi quis testificatur p̄ sensum auditus alterius, & sic nō super eo, quod capit inmediateo sensu, sed mediante sensu alterius, non deponit testis per certam sciētiam, sed per credulitatem: & sic iur̄m restringere debet ad credulitatē, & non ad certam sciētiam. ¶ No. 8. hic qui p̄prehendantur appellatiōe propinquorum, & qui di can tur de p̄pinq̄uitate alterius, quia iuncti sanguine. ¶ Opp. quia & iuuenes admittantur in causa m̄sonali, dē modo alias sint idonei. j. tit. i. c. i. So. Admittunt maxime seniores, qm̄ melius scire p̄sumuntur, & de antiquis accipiuntur meliores, si haberi p̄t: alias sufficit, quod sint boni. ¶ Opp. qd̄ solo odio quis non repellatur à testificando: alias nullus p̄ peccatorē admittetur in testem, cum odiendus sit. Sol. Pro odio priuati quis repellitur à testificando, ut hic p̄ publico autem non, vt quia habet odio pro peccato. 26. d. odio. ¶ Gl. oppo. quod non admittatur ad testificandū p̄ sanguinei. j. co. super ea. Gl. remittit ad ibi not. ¶ Opp. dicit litera p̄ cognationē propinquitatis: innuit qd̄ sit dare cognationē absq̄ propinquitatē: Quod est falsum. Dic, qd̄ est intransitio, & exponit propinquitatis cognationē, id est, cognationē, quæ est propinquitas. Host. dicit, quod exponi debet cognationē, i. p̄ cognationē propinquitatis, quasi dicat, Cōsanguinitas nota est, qd̄ de facili esse non p̄t, nisi sint in primo, uel scdo gradu. j. de diuor. porro. Gl. sequentes sunt clare. In quātum gl. in uerbo, odio & amicitia, dicit qd̄ remoto odio debet testificari, dicit hic Inn. p. c. de parentela. hic al. hoc intellige de amicitia, q̄ corruptionē inducit: q̄ enim charitativa est, hæc non impedit testē. De hoc in Spe. eo. ti. in princ. & facit, qd̄ no. de iudice. vt lite non p̄t. accedens. j. ibi dicit lo. An. f. in Spec. loco allegato. Cy. dixisse, amicitia non repellere ex toto, sed tanta fides testi nō adhibet. Credo hoc arbitrariū, dicit Cy. hic dicere in l. eos. C. eo. tit. Arbitrabitur ergo iudex p̄m qualitatē amicitia. ¶ Opp. gl. quod hodie non ualeat hoc testimoniū de auditu, siue credulitate, q̄a habet necesse dicere, quod uiderit personas, designando gradus ab utraq̄ parte, uel saltē aliquas p̄sonas in gradibus. j. eo. licet. Gl. fatetur hoc correctū, ideo parū ualeat testimoniū de auditu: sed submittit gl. caudam, quæ destruitur ut omnia: quia debent addere, quātum ad hoc se ita credere, & a suis maioribus audiuisse. Patet ergo, qd̄ deponunt de auditu siue credulitate, p̄ p̄cedētia dicta in gl. Sed dicit, qd̄ intentio gl. est, qd̄ aliquas debent nominare p̄sonas, & in illis non sufficit testimoniū de auditu, nec de credulitate. Habet et̄ nominare aliquas, non quasi uiderit, sed habuerit a maioribus: & in istis testificatur de auditu, & p̄ credit. Quæ nota, quia in his in q̄bus testis habet testificari p̄ propriū sensum, deponere debet per uerba concludenti a certā sciam. In his, in quibus testificatur de sensu alterius, habet testificari, & per uerba concludētia credulitatē. Dic, si queritur, an testis deat interrogari de credulitate: dic, anteq̄ deposuerit de certa sciētia, bñ interrogandus est de credulitate: & qd̄ deposuit, & nihil de certa sciētia. ut j. c. cū cām. 2. Si queritur, an debeat interrogari de credulitate, postq̄ deposuit de ueritate. Spe. dicit, quod non: quia respondendo de credulitate, destruitur primū dictū de ueritate. ut no. in Spe. de teste. §. iam de interrogatoriis. ad fi. & ponit lo. An. j. de accu. inq̄sitionis. Hæc uera, nisi deponeret in factis notis p̄ fidē, & notorietatē antiq̄, uel remoti facti, & de qua nihil refricat in dubiū: in quibus scire p̄ fidē, & credere est idē: ut qd̄ Christus fuerit, uel qd̄ in Roma sit sedes apostolica. Nā p̄t quis testificari in talibus p̄ scire, & credere: in aliis aut̄ scire se h̄ ad certū, credere ad dubiū: iō credere destrucit scire. Si q̄rit, an ualeat testimoniū de credulitate: dicit Cy. post la. de Arc. in l. testiū. C. de testi. qd̄ testimoniū de credulitate non ualeat, nisi credulitas sit p̄xima sensui, per quē ueritas p̄cipit: secus si sit separata. De primo exēplū, testificat, qd̄ uidit nudū cū nuda, & c. p̄ q̄ credit eos adulteriū cōmissis. de p̄sump. l. fas. de uen. in spi. l. j. §. primo. Si dicit filiū natum in domo talis, & talis, credit qd̄ eorū sit filius, ualeat testimoniū, p̄m la. ut l. filiū. ff. de his, qui sunt sui, uel ali. iur. Hæc uerba recipit lo. An. in add. Spe. in ti. de teste. §. opponitur. ueritatē, qd̄ opposuit de credulitate. Dic, si testis deposuit in his, q̄ capit p̄prio, & immediato sensu, & capere p̄t, dēt opponere p̄ uerba, q̄ sapiat certā sciam: & si r̄ndit se scire, planū: si r̄ndit se credere, si cā assignata p̄cludit sciam, ificit dictū testis: qd̄ q̄s scit, & credit. ut no. de iur. cal. cām. d̄ re iu. cū olī. §. j. fi. & qd̄ iurās falsū, qd̄ credit uerū, est piur: ergo iurās uerū, qd̄ credit, & est, illud credit. Et hoc seq̄t Host. d̄ testi. p̄ntiū. sup. gl. sup. uerbo, sufficiter. & scipit. f. sigillatī. Si nullā cām assignat, uel assignat cām p̄

miscuā ad scire & credere, & tunc dictū eius nō probat. Sic intelligo Spe. in d. §. iā de interrogatoriis. ad fi. hic qd̄ dicit a principio se scire, & credere simul: satis puto, qd̄ probet: quia nō v̄t incontinenti se uelle corrigere: ar. ff. de qd̄. & demō. l. nā ad cā. & quia credere p̄t trahi ad scire: iuuādū ergo est testis dictū. In his, in quibus materia cōiter non est proportionabilis, nec subsistibilis proprio, & naturali sensui testis, sed illa capere p̄t vt cōiter aut auditu alterius, q̄ uidit, aut signo aliquo mediātē illud p̄sumptiue p̄cludente, tunc deponere, hēt p̄ uerbū Credit: imo dicēdo se scire, subiret acēps periuriū, nisi sciētia referret ad propriā sciētia credulitatis: & sic loquunt oīa iura, q̄ probant testimoniū credulitatis admitti: vt hic, & de pur. ca. de teste. In aut. vt hi, q̄ se obl. ha. perhi. res mi. §. j. de h̄r. & Fal. §. si uero absint. in aut. de sanc. epi. §. i. j. eo. p̄tea. cū si. Oportet tñ, vt dixit Ia. de Arc. qd̄ ad hoc vt credulitas, q̄ p̄cluditur, faciat fidē, qd̄ cā tam proxima, & uersimilis assignetur, qd̄ credulitas sit informata, firma, & probabilis, & uolenta p̄sumptione, vt in exemplis. §. positus: vt patet in c. p̄tea. j. e. alias si leui p̄sumptione, & temeraria, attenta natura causæ allegata, informata est credulitas testis, nō probaret. Sic uoluit dicere Ia. de Arc. & Io. And. vbi. §. ¶ A d̄uerse tñ ad vnum, qd̄ testis de auditu, uel credulitate non dicitur uerus testis: vt not. gl. in l. in summa. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. arcen. quod nota propter ita uera.

S Y M M A R I U M.

- 1 Testificari possunt in causa ecclesie prelati, & clerici.
- 2 Procuratores plures possunt constitui per collegium ad causam.
- 3 Procurator habens mandatum ad agendum, & respondendum, dicitur sufficienter fundatus.
- 4 Testes an possint esse procuratores constituti in causa domini.
- 5 Testis an possit esse legatarius in causa testamenti.
- 6 Testis an possit esse venditor in causa rei vendite.
- 7 Testis quando possit esse donator in causa rei donatæ.
- 8 Testis an possit esse socius in causa consocij.

C A P. V I.

N super. ¶ Prælatus, & clerici, qui cā ecclesie nō procurat, testificari p̄nt in ea. Ponit dictū, qd̄ postea determinat, ibi: dūmō. Et qd̄ dixi de p̄lato colligit ex superscriptiōne, per quam patet, qd̄ Papa alloquitur p̄lato, & fratres: & tñ dicit eos testificari posse. Hoc no. Pet. Idē Gul. in Spec. de teste. §. i. uer. sed nunquid rector, & in uerf. seq̄. tractat de adm̄nistratore, an testificet de eo, qd̄ suo tpe fecit, & dicit lo. An. vi dēdū, qd̄ ibi dixit. statim dicam. ¶ No. 1. qd̄ in cā ecclesie p̄latus, & qui libet de ecclesia p̄nt testificari. ¶ No. 2. ar. qd̄ p̄t ē collegium ad cām agendam nēdum vnum, sed plures p̄stituere p̄curatores. ¶ No. 3. vt procurator dicatur hēre sufficiens mandatum, sufficit, qd̄ habeat mandatum ad agendum, & r̄ndēdū. ¶ No. 4. qd̄ singulares de ecclesia in quantum agunt cām agere, & actu iudicialiter procurant, in illa nō p̄nt esse testes. ¶ Quid si duo sint ab ecclesia procuratores constituti, vnus in vna cā, alter in alia, an alter eorū in cā alterius possit esse testis? lo. An. dicit, qd̄ sic: quia sufficit, quod cā, in qua testificat, nō agit. Ex hoc inferit, qd̄ si procurator p̄stitutus ad cām, non acceptet, qd̄ in illa poterit esse testis, ex quo illā actu non exercet. j. e. dilectō. Idem dicit Inn. in eo, qui suscepit, ante, quā ageret, renūtiavit: quia loquitur litera, qm̄ actu procuracionem exercet tpe, quo testificatur, uel illam exercuit, in qua testificatur, p̄m Inn. Dicit Hosti. plus, quod forte erit idem q̄nocunq̄ cām dimiserit ante litis p̄restationē. ar. ff. de proc. ante litem. & l. se. Ad hoc p̄m Inn. quia ēt inter laicos talis a testificando repellitur: quia sufficit, qd̄ non reperitur prohibitum. Ex quib. inferitur, qd̄ si laicus in cā priuati admittitur, fortius clericus in cā ecclesie. Dicit lo. A. qd̄ distingui possit an procurator possit reassumere cām, vt in casu de proc. si duo. li. 6. & repellatur. An non: & admittatur. Hæc distinctio procedere possit in duob. constitutis in solidum, altero p̄occupante, vt de se patet: nam si non acceptaret, uel renuntiaret procuratorio, distinctio nō adaptatur. Sed dicit lo. An. qd̄ sufficit, qd̄ p̄t non reassumere: nam & p̄latus licet possit reassumere cām, nihilominus admittitur, p̄m Ioā. An. Non obstat p̄dictis si dicat, non repellit̄ canonicus constitutis: ergo nō dēt repelli p̄curator: & absurdū est qd̄ repellat̄ procurator, & non p̄stituens. Dicit Inn. qd̄ procurator nō est singulariū, sed vniuersitatis. 1. 2. qd̄. 2. qd̄ manumittit̄ vniuersitas bñ repelleret, sed non singulares, qui cōstituunt, testes dici nō p̄nt: aut vt singuli testificantur, nō vt vniuersitas. Er maior subest cā repellendi cām agentem, qd̄ p̄stituētis: quia cām agēs affectionator respectu instantie, cuius dñs efficit. Repellit̄ ergo ut suspectus, & quia absurdum est, qd̄ duarum personarum obtineat vicē, & partis, & testis. de ver. si. forus. ¶ Quæro, planū, qd̄ procurator in cā ecclesie non repellit̄ a testificando. quid in epo. Inn. hic satis dubiē loquitur. Dicit Innoc. qd̄ si uicē dñs eius agat, uel p̄curator, qd̄ nō possit testificari: qm̄ noīe ipsius ueritatē actio. Fateat, qd̄ alio agēs economus uel uicē dñs testificatur: qui

tur: quia si abbas agere potest, & altero agere testificari, fortius economus, vel syndicus: ut hic, & de iure iu. & si Christus. Idem de vicedomino, p̄m Inn. Dicit Host. quod Inn. sibi videtur contrarius in eo, qd. s. no. quia dicit vicedomino agere ep̄m repellit, & alio agente dicit vicedominum admitti: quia tamē reprēsentat personam ep̄i, qui quasi idem confessorium est cum illo, & illius personam representat. de app. Romana. lib. 6. & de offi. vica. c. 1. maxime cum plus pro ep̄o sit p̄sumendum rōne dignitatis, quod dicit veritatem. Putat ergo Host. idē in ep̄o, qd in abbate. s. qd alio agere possit esse testis. Nec obstat si dicitur causam propriam procurator est, non dñs. de procu. c. 2. & dicit addendū de censu. procuraciones. de ver. sig. ex parte. lo. An. de testi. p̄ntium. li. 6. in verbo, ab eisdem. recitat opi. hanc, quā hic ponit Inn. qui dicit, qd si ep̄s, vel abbas p̄stituit procuratorē, nō p̄t esse testis in causā agitata per procuratorē. Secus q̄n p̄uentus agit p̄ procuratorē: quia abbas tunc poterit esse testis: monachi autē indistinctē recipientur. Et est diuersitatis rō, quia abbas est legitimus defensor, ideo gerit duplicē personā, & testis, & agentis. Quod fecus est in particularibus monachis. Secus dicit, ubi ipse conuētus simul constituit procuratorē: quia tūc ipse interuenit vt pars p̄uentus. Host. ibi hoc dānat, & dicit, qd indistinctē vt si agat p̄relatus cām per procuratorē, qd poterit esse testis: ut hic, & de iure iu. & si Christus. ad si. alle. j. co. cum nūtiis. & c. tuis. Et hoc, quia p̄curator est factus dñs litis p̄ p̄r litē p̄testando. C. de procu. nulla. ante quā constitutionē regulariter non producantur testes. Vñ ipse p̄relatus remanet vt priuata persona, & non iurat de calumnia. de iura. cal. aut. pe. & vlt. quod nō est in procuratore priuati. C. de iura. cal. aut. principales. Tene quod dicit lo. An. per hoc dicit ibi Host. quod si p̄curator reuocetur post litē contestatā p̄ p̄relatum, p̄relatus in propria persona p̄sequi poterit, sed nō poterit esse testis, vt hic, & si iā fuit testis, eadē rōne non poterit esse pars, imo habebit necesse aliū procuratorē p̄stituere. ff. de proc. l. in cā. Eligat ergo, quod plus expediat ecclē. Ad hoc, quia res ecclē non sunt p̄lati. de dona. c. 2. sicut nec singulorū. 1. 2. q. 2. qui manumitti tur. lo. An. dicit, quod vterq; bñ dicit, vt agere economo, vel vicedō, vel procuratore ep̄i, cām singulare mensā ep̄alis, & p̄sequens singularē ep̄i: verū dicit Inno. si non agat cām ecclē sic, vel coēm: verū est, quod dicit Host. ad hoc ad reducendum, qd no. gl. & Archid. 1. 2. q. 2. c. 1. Ex his deciditur an legatarius admittat in testē in cā testū. Quidā, quod sic ad instar clerici p̄ ecclē: quia ad legatariū principl̄r non pertinet p̄modū testi, nec corū noīe cā tractat: vt Insti. de testa. §. legatarijs. & hoc tenet lo. 1. 2. q. 2. c. 1. Ad hoc, qd p̄t deberi legatū, licet non ualeat testū. C. de lib. p̄re. aut. ex ca. Nec sequit, Legatū p̄standū est, ergo ualeat testū. nec eo, qd ualeat testū, sit p̄standū legatū. C. ad legē sal. l. 3. & l. irritū. p̄m Inn. qd hoc not. s. c. 3. de quo in Spe. de infr. edi. §. postremo. al. §. infr. ver. qd de legatario: Simō. Vicē dicebat eū admitti, sed detrahebat, fidei legatarij: qd fuit in p̄sequentiā ei p̄modū debebat applicari. Ad hoc, in aut. de testi. §. si vero odiosus. Sp. in ti. de teste. §. 1. uer. itē, qd est talis. & in d. §. infr. uer. qd de legatario. p̄cludit, qd si est qd inter hære dē & legatariū de legato, non testificat legatarius, qd est p̄pria, uel p̄similis cā, qua repellit: ut. j. co. p̄sonas. Si autē est qd inter duos, cuius sit hære ditas, tūc testis esse p̄t. lo. An. d. h. c. & in addi. Sp. sup. dicto. uer. itē, qd est talis. qd si in oēm euentū legatū debeat legatario, quicūq; habuerit, is legatarius admittit in teste, & sufficit eius testimoniū. Si autē in alterū euentū sit habitu rus legatū, legatarius tūc admittit, sed nō est integer testis, ut dixit. d. Simō. Ex his decidit, qd de uēditore, an admittat in teste. Gl. ff. e. nullus deciderit, qd si uēditor non tenet de euicōne, admittit. Si uero tenet, non admittit. Non ob. l. eos. ff. fi. regū. ubi uēditor testificat de finibus inter emptores. qd loquit, qn non tenet de euicōne, uel ut no. in d. l. eos. Aliud est, qn testifit cā de finibus inter emptorē: qd, qd ab uno p̄dit, ab altero lucratur: uñ non est ibi aliqd̄ periculū: & sic par affectio suspiciōne tollit. ff. de ritu nup. l. pen. §. de uno. Puto, qd uēditor licet admittat, et ubi non tenet de euicōne, eius dictū nō sit integrū: qd uerū simile est, qd affectat tenere, qd egit. Sicut dicimus in p̄xena. ut in aut. de testi. §. si uerō odiosus. de testi. Romana. li. 6. & qd ibi no. j. de testi. cog. dilectorū. De hoc in Sp. eod. tit. §. pri. uer. quid de uēditore. ubi idē sentit lo. An. & lac. de Rau. ut. j. dicā. Ex his inferit qd de donatore. Quidā distinguūt simili ter, an teneat de euicōne, an non, ut primo casu nō testificetur, secundo sic. ff. de dona. l. Arif. §. fi. C. de euic. l. 2. lac. de Ra. indistinctē tenet, quod non possit: quia non est idoneus testis quis in causā, que tangit suum interessē, sed huius interessē. Quod patet, quia personale peccatū transmittitur in donatariū. ff. de pac. l. si tibi. §. pac. Item quia donatarius affectat ualere, quod agit. Et hęc ratio repellit proxeneta, in aut. de testi. §. p̄. fortius donatorē. Et hac rōne dicunt hi, qd cedens nō testificat p̄ cessionario. Ad idē. l. j. §. j. ff. de ius. fiat ei. Et p̄m hoc inutile est p̄siliū, qd dat Sp. in d. de. pc. in fi. qd ille, qd nō habet. de de-

bito nisi vnū testē, cedat actionē, & eū illo testificet eū cessionario. Et an qui nō p̄t testificari pro cedente, possit testificari pro cessionario, vide in Spec. de teste. §. pri. ver. sed pone, mutuaui ad finē per tres colū. ibi p̄cludit, qd si donatio actionis cesserit à pactione, illi repellent: quia de euicōne tenet cedēs: at si cesserit à traditione, non qd de euicōne nō tenet. C. de euic. l. 2. put distinguūt in dote, in l. i. C. de iu. do. j. Est dubiū qd de fo. co. Inn. s. c. 3. dicit qd in p̄ctibus, & in alijs reb. nō admittit in testē socius oīum bonorū, nec is, cuius scārio interest, uel em pror p̄ uēditore, uel ep̄. C. eo. l. oib. nā interest emptoris, nec res euincatur. Qd patet: qd altero succubente alter appellat, tū cuius interessē. ff. de appell. ab executorē. §. 1. & l. a. snia. ff. de re iu. l. sēpe. §. 1. qd nō esset, si ipse nō interesset. de elec. cū inter. R. Si est socius respectu rei tū, in re cōi p̄ parte socij bñ admittit in testē: qd ille uincēs illud sociō nō participat. ff. si ps here. pe. l. 1. §. gnimo. & §. p̄inde. & §. seq. Itē nec feudatarij, uel emphyteuta p̄ dño, uel ep̄: qd tangit suū interessē in cā sup re emphyteuta: ut no. Spe. in d. §. qd de uēditore, nec fideiusor p̄ debitorē, uel ep̄. ut i. §. qd de fideiusore. Inquātū dictū est, administratōrē, uel p̄latū posse testificari in cā ecclē, hoc uerū, qn cām nō agit, ut hic: uel nō fuit author facti, sup quo cā uerit: quia p̄ manus suas illud non est gestū: sed si per manus suas illud est gestū: an si sup illo p̄ducatur in testē, possit testificari, qd est uenerabilis. 47. de qua p̄ Arch. 1. 4. q. 2. c. 1. & dicit, qd p̄t testificari: ut l. de ferre. §. ijdem decreuerunt. ff. de iur. ff. Hoc recitat Spe. i. ti. de teste. §. opponit. ver. itē, qd est administrator. lo. An. dicit, qd de plato dictū est. Sed certē nō est dictū, qd p̄ctū gessit: qd alia tūc accumulāt suspiciō. Itē dicit, qd nō p̄cedit in rectore capelle, eo adhuc remanente rectore: ut patet de testa. relatū. 2. q. a. apertē uult, qd rector ecclē in cā ecclē non possit testificari: sed nō uideo bñ dñam inter eū, & p̄latū: nisi dicas, qd quasi in mēsa p̄pria testificari vñ: in administratore autē, aut in p̄lato capellæ, deposito officio p̄laturæ, p̄cedit qd lo. An. in add. in lo. eo p̄al. p̄cludit, qd si ex omissione eius, p̄ quo testificat, uel assistentia eius, p̄ cuius desistētia testificat aliqua laus, uel uituperiū ei adscribat, testificari nō p̄t, al. §. sic. Al. qd de p̄xena dē de testi. Rā mana. lib. 6. & in aut. de testi. §. si uero odiosus. & qd no. de testi. cog. dilectorū. Qd nota, qd uerba sunt optima his, qd dicā de aduocato, executorē, & iudice, & p̄curatore, & assistore, & similibus. j. de testi. cū a nobis. Puto tū tales in subsidium admitti: de elec. dilecti. & ibi gl. de dolo. cū olim. de proba. terio. cū si. de adharente causā, an repellat à testificando: dñi de Rota, sua p̄clu. 373. p̄cludit, qd sic, tū p̄ affectionē causē, tū qd adharendo se fecerunt partes. 4. q. 3. §. nullus. in fi. de testi. licet. Item quia similitudo causæ repellit j. e. p̄sonas. Fortius identitās. Sic & procurator & aduocatus repellit de testib. Romana. li. 6. Qd dñt uerū, et finita adhesionē: ut si appellatio, cui adhæserat, fuit deserta: qd licet cesserit adhesio, nō cessat suspiciōnis cā, durate cā: in qua semel citata est suspiciō: arg. de testi. Romana. li. 6. ubi p̄curator deposito officio non p̄t esse testis in cā p̄ se p̄curata. Fortius in adherentib. qui se partes fecerunt: & p̄sumit plus parti, quā alteri fauere. Ad hoc, ut lite non p̄t. accedens, de rescript. statutū. §. 2. in verbo, copia. li. 6. sunt clare. ¶ In gl. 2. in fi. dicit ut de procu. si duo. li. 6. ¶ In gl. si. ibi. singula: ubi de hoc. & §. eo. tit. 1. ex literis.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio ab interlocutoria in quo differat a diffinitiuā.
- 2 Exceptionis probatio differri potest post attestacionum publicationem.
- 3 Possessio antiqua an proferat possidenti sine titulo.
- 4 In beneficii causa impetratio facta per laicum & militem se tacentem laicum uel militem, an ualeat. 13.
- 5 Beneficium patris quare non potest conferri filio.
- 6 Beneficio potest priuari clericus tenens publice concubinam.
- 7 Testis laicus non admittitur contra clericum.
- 8 Latro, & raptor, in quo differant.
- 9 Exceptionem proponens debet incontinenti offerre se probaturum.
- 10 Attentati remedium appellatione pendente competit contra quemlibet successorem.
- 11 Cassari non potest, quod est nullum, sed refertur ad factum.
- 12 Testis compellere ad testimonium ueritatis perhibendum, consistit in officio iudicis.
- 14 Exceptio quo casu post diffinitiuam admittatur.
- 15 Exceptio testium reprobatoria, an sit incontinenti admittenda.
- 16 Appellatio ab exceptione non admissa iustificata non dicitur ex sola oblatione.

C A P. VII.

EX parte Ade. Vt asserit lo. An. hęc de eius uero fortitudo dependet à lre intel' u, p̄ repugnatiā duarū regularū in mā appellōnis. Alij qd hęc decretalē transiuerunt, quasi dubia eius nō palpauerint: & alij nihil penitus scribentes. Ipse at lo. vltim⁹ scriptor multū p̄fuse loquēs, nō eius intel' m penitus elucidauit: ego

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

uit: ego aut hanc decretalē repetij in studio Bonoñ. nūc aut ac-
tū leges de mane in studio Florentino ordinariē, attingā eius
medullā, prout dñs ministrabit, textū & apparatus declarando
aliqua, q̄ ab olim hic scripserā reuocando. Verū eū ex p̄fationi
bus in dicēdis auditis intellectus acuitur, & cū ad dicēda fiat
descēsus in clarijs capessendū, intellectus aperit: ponā itas duas
in iure, & appellationis viā, vulgare p̄uēctis rē memorandū, no-
uitijs aut ad notitiā reducēdo. ¶ Prima, q̄ inter differētiās, q̄ as-
signant inter appellationē a diffinitiuā, & interlocutoria, vna da-
tur, q̄ ab interlocutoria appo simp̄r iustificat grauamine
culpa iudicis surgēte non attēro reali grauamine iniustitię de-
fectu culpa iudicis deficiēte. Vñ si opp. iurisdōnis defectū, q̄ n̄
p̄bo, iudex me repellit, licet sim in cā p̄bare paratus non: ipsū
iudicē, non admittit appello: sic & in similibus. Appello vero
a diffinitiuā iustificat simplici iniustitia, et quacūq; iudicis cul-
pa in inferenda iustitia circumscripta. Per hoc inferit, q̄ data
realitate grauaminis iudicis, cessante culpa in interlocutoria,
appellatio non iustificatur in diffinitiuis, nisi sola apparente
grauaminis, & iniustitię realitate. Per hoc apparet quare in ap-
ponibus ab interlocutoria exigūt cā expressio. de app. vt de-
bitus, & c. cordi. li. 6. Et secus in apponibus a diffinitiuā: quia
cū in apponibus ab interlocutorijs exigat grauamē culpabile,
oportet cām expimi, ex qua grauamē iudici a quo, & ad quē
manifestat, vt sicut exigat exp̄sum iudicis grauamē, & studiosū
in substantia, sic ipsū exigat in forma, sed in apponibus a diffini-
tiuis sufficit velatū grauamē non apparēs reale, sicut quia cum
hic possit esse in qualibet appone, admittit q̄libet appo ex-
trinseca forma, sicut nō exigat in substantia grauamē nō ex pri-
meo oculate patens. Hęc patent de ap. ut debitus, & c. interpo-
sita. Ex hoc sequit sc̄da regula, q̄ hic legitima sui extrinseca for-
ma patēti legitima oblata exceptione, & eiusdē oblata p̄batio
ne iustificat oblatio, et aliter exceptionis veritate n̄ patēfacta.
vt si oppono pacta p̄ petita. x. ex mutuo: hic patet extrinseca for-
malis & possibilis exceptio: si offero me ipsā p̄baturū, iudex ip-
sā non admittit, eo q̄ nō dissentit, q̄d esse uerū, p̄t, me grauat ap-
parēter, dato, q̄d inspecta iustitia nō sim vere grauatus, forte ex-
ceptione uera nō existerē. & hic est casus clarus de ap. interpo-
sita. s. de iud. exhibita. de off. del. sup. q̄d n̄. s. eius ergo. Et q̄ hęc
regulā posita est pars decr. nostrę, q̄ exigere vt in apponibus iusti-
ficatione ueritate exceptionis obijcere. Ex hoc inferit, q̄d si op-
posita exceptione pacti, & ei oblata p̄batione, iudex hic repel-
lit, postea q̄ me ferat diffinitiuā, ego appello: licet postea doceā
oppositū, & obtulisse, nō obtineo nisi ostēda ueritatē pacti.
¶ Sc̄da regula est hęc, q̄ data nō iustificatiōe apponibus iudicis
ad quē officij est, si lata est diffinitiuā sn̄a, sn̄am p̄firmare: si la-
ta est interlocutoria, partes iudicis a quo in exp̄sis p̄denando
remittere, ut de princip. i. cognoscat, quasi non grauauerit, p̄t
in exp̄sis p̄denata. de app. ut debitus, & c. interposita. q̄ quā re-
gulā ut, s. in uero. hic positus, q̄ est iustificata appone ex gra-
uamine uult, q̄d de ipsa cognoscat per iudicē, ad quē extitit ap-
pellatū. Premitto tertio, q̄ exceptionē quēdā perēptoria, & ter-
minus huius est ipsa sn̄a ad excludēdā partē opponēdi: nā ante
quicūq; p̄t opponi. de dolo. finē. de excep. exceptionē. & de p̄-
ba. exceptio. cū si. j. eo. c. de testi. licet gl. iuris ciuili s. j. & male,
in l. 3. C. de sen. rescin. nō pos. ¶ Quēdā est exceptio dilatoria, &
huius regularis terminus est litis p̄testatio. de off. dele. insinuā
te. de re iu. iter dilectos. & d. l. exceptionē. Alia ē quasi perēpto-
ria, & illa, q̄ opponit testes, hoc est indirecto perēptoria, nō di-
recto. & sic ipsā appellat gl. hic. alibi dicit ipsam perēptoria.
in c. de testibus. j. eo. & capi. i. de excep. & hęc habet nām oīno
separatā a perēptoria, & dilatoria. q̄a habet terminū publi-
cationis attestatiōis, ut postea opponi nō possint, nisi cū solen-
nitate p̄testatiōis, & simil. & hic est casus in c. p̄ntium. j. e. Et
aduerte, quia non oīno certitudinaliter est perēptoria: q̄a licet
excludat testes, & sic probationē, & indirecte petitionē, possibi-
le est aliter p̄bati: & hęc est t̄m dilatoria. nā in sui forma nō oī-
no est perēptoria petiti, et indirecte. Premitto quarto, q̄d hęc
exceptio testiū reprobatoria an admitti debeat antē publica-
tionē, an postea, uel an debeat eius p̄batio admitti antē, uel po-
stea, sunt opi. de quibus uidebit. j. & a quibus dependet intelle-
ctus. c. & hic examinauit intellectū. c. p̄ntium. de testi. aut. si ve-
ro dicatur. C. de testi. aliās incipit, si testis odiosus. in aut. de te-
sti. s. in uero. Premitto quinto, q̄ appellās ab interlocutoria ha-
bēt duplex remediū iustificandę appellationis a grauamine, &
dēpta oī iniustitia cāq; & ex iniustitia, si eligit iustitiā, nō p̄t ex gra-
uamine: si ex grauamine, nō p̄t ex iniustitia: si utriq; accumulat,
ex p̄secutiōe unius, nō tollit uia ad aliud remediū. Nā licet iu-
ra intersint canonica grauaminis, non per hoc tollit uia iusti-
tię. ¶ Vltimo, q̄ difficultas huius cap. consistit circa duo tantū.
Primo circa uersū mandamus, usque ad uersū. sin uero. cum in
themate abiecta fuerit legitima exceptio, & oblata probatio:
& in Papa mādāt appellationē admitti ad finē attentari retra-
ctandū solū p̄bata exceptionis ueritate. Sc̄do mandare ut, q̄d

non iustificata appellatione iudex ad quē cognoscat de cā, eū
debet p̄firmare suam, & partes iudicis a quo remittere, p̄ regu-
las suprapositas. Et in prima parte istā decr. tā a glossatoribus, q̄
alijs nouiter scribentibus, reperitur circa nouē, vel pro intelle-
ctu totidē: quia in sc̄da recipies habet et hęc decr. quēdā dubia
rangā succindē transeundo, put est expedies: quia in sui nā hęc
decr. satis est grauata: & sumēdo ad ti. fm. lo. An. dec. dt. ¶ Pro-
batio exceptionis differri p̄t post publicationē attestatiōis.
h. d. licet intellectus, qui ut mihi uerus, appello quo ad finē ex-
ceptionis p̄sequētis nō iustificat solo exceptionis obiecto, uel
p̄bationis oblatione: quo ad finē aut denoluēdi sic. h. d. ¶ Diui-
dit decr. in duas. Prima q̄rela. In sc̄da mandatū, ibi: mādamus.
Prima facit quinq; Primo ibi p̄sbyter q̄relando cām iustificat.
Sc̄do ibi: miles. ponit formā impetrati rescripti, uita notanter
exprimēdo. Tertia ibi: eādē. ponit p̄cessum postea ex eo securū.
Quarta ibi: nihilo minus narrat sn̄am. Quinta ibi: quā nūc eū
tū post sn̄am. Sc̄da principalis. Primo instruit iudicē sup p̄ces-
su appellone iustificata ex grauamine a iustitia. Sc̄do instruit
appellatione t̄m ex grauamine iustificata. Tertio ibi: testes sū-
mittit de testibus moriēdis. ¶ Ad mām summando. dic. Dubię
exceptionis obiectio, eiusq; oblata p̄batio appellationē nō iu-
ustificat, nisi in cā appellonis sic coarctet, q̄ certitudinaliter gra-
uamē p̄cludatur. h. d. Vel fm cōem. Exceptionis obiecti eius et
oblata p̄batio p̄ iudicē in exceptione recipiēda, uel p̄batione,
non necessitatiua appellationē non iustificat. h. d. Casum pone
in nube. Ad finē obtinēdi retractatiōē attentatoriū sufficit ap-
pellonē iustificare ex grauamine: ad finē aut retractatiōis at-
tentatoriū, & ut in pace dimittat, exigūt iustificatio ex iniustitia. h.
d. ¶ Casus. Dū quidā miles Hugo anhelaret ad eccl̄am cuius-
dā pauperis p̄sbyteri Ade: uolēs ipsā forte, p̄ amico, cogitans se
nō posse ad intentū puenire, nisi Adā remoto, impetrauit l̄as
a sede apostolica, laicū se facens, quibus narrabat Adā ex duō-
bus iniuste tenere dictā eccl̄am, sicq; amouēdi, sup hoc a se-
de apostolica delegatos perēs sibi dari. P̄rio q̄a Adā nullo me-
diatē filius extiterat eius, q̄ eccl̄am ante eū p̄ximē, & immēdiatē
tenuerat. Sc̄do, quia Adā publicē fornicarij. i. p̄cubinā tene-
bat: cui dati fuerūt delegati, q̄ si p̄dicta uera essent, aut alteri
ex allegatis, deberet a p̄dicta eccl̄a remoueri. Hūg. p̄ interposi-
tā personā Adā traxit in cām, per procuratorē forte dato libel-
lo, & narratis. s. positus, produxit testes ad intētiōē q̄ Adā. p̄-
bandam: q̄ testes oppoluit Adā, q̄ erant aliqui laici infames, &
notabiles, & sic eos non recipiēdos: alij uero erant in alio iudi-
cio de periurio conuicti: & itam re obtulit, quā opponit, pro-
baturum: q̄ alios q̄d essent raptores, & latrones manifesti iudi-
ces has exceptiones non admiserunt, afferentes exceptionem
hanc, & p̄bationē non debere admitti, nisi in tpe disputatiō-
nis. Adā ex hoc reputans se grauatum ad sedē apostolicā appel-
lauit: iudices reputates frustratoriā appellonē, processerunt in
cā q̄ eū ut p̄tūmacē, & usq; ad sn̄am diffinitiuā ei eccl̄am ad-
iudicantes militi, quā postea filius cuiusdā dapiferi militis tē-
netur occupatā, fm intelm, quē sequor, Adā in cā appellonis,
narrauit exceptionē legitimam oppositam de paratū probare,
seq; q̄ iustitiā dānatū, ultra istud narrabat se grauātū, petebat
causam cōmitti iudicibus, qui suos testes reciperent, & q̄ attē-
rata retractarent, & militi silentiū imponerent, ne ipsum mole-
staret. Papa primo audiens super iniustitia, & quo ad finē exce-
ptionis mandat recipi testes, & c. & si nō possit probare quā de-
duxit in remediū grauaminis, & sic duas uias copulante, & suf-
ficat alteram p̄sequi, mandat, quod attentato retractatiōe cog-
noscat de causa: & ideo primo casu non mandat cognosci,
q̄a illa sopita est, ex quo testes sunt inhabiles, nisi actor uelit no-
uā principiare, de qua nō cognoscat iudex ad quē, cū ad hoc
non sit datus, & cum iustificata sit appellatio per intendentem
iudicium refugere. ¶ Sc̄do aut casu cognoscit: q̄a licet sit iu-
ustificata appellatio quo ad attentata, t̄m non debet consequi fi-
nem exceptionis, nisi aliter discutiat. Ad am malē p̄tentus ac-
cessit ad sedem apostolicam appellonem p̄secutus, & impetra-
uit delegatos, q̄bus Papa mandat duo sub distictione. Primū,
q̄ si confiterit Adam p̄ illegitimos testes cōuictum, cassata iu-
dicum sn̄a, & literis p̄firmationis obtētis sup eadem ecclesia
non obstantibus, restituant Adam p̄dictum ad eccl̄am, & nō
p̄mittant exinde molestari totaliter res se habet. i. q̄d sn̄a non
sit lata, iustificata t̄m sit appo, debeant de cā cognoscere, & sine
debito terminare, & testes quos idem ad sui intētiōē fundā-
dam p̄ducere uoluerit, mouēdo, ut sup his p̄hibeāt ueritatis
testimoniū. ¶ Veniamus ad notabilia. Not. primo, q̄ ad iustifi-
candū titulū utile est allegare, sed ad agendū petitoriū: q̄d p̄fi-
ciat in possessoriū, uide. s. de p̄b. licet. Dicit t̄m Hosti q̄ hęc anti-
qua possessio nō p̄ficet sine titulo: q̄a iuste haberi non p̄t pol-
fessio in beneficialibus sine titulo: ut in regula. i. de re iur. li. 6.
de insti. c. i. In dubio ex antiqua possessione, & opinione p̄stū
miē titulus. no. gl. de renun. nisi ad p̄iudicium. in gl. mag. Inn.
de resit. in inte. c. 2. in gloss. per monachos. Host. de p̄sump.
illud

illud Arch. de p̄sump. c. 1. li. 6. Io. An. in add. Spe. in ti. de teste. §. itē opponit in add. mag. in prin. §. Et no. q̄ proficit allegare possessionem ex antiquo cū adiectione indeterminati t̄pis, & plus: refertur t̄n hac adiectione ad modicū t̄ps: vt. l. hac adiecti. ff. de ver. sig. §. de dila. l̄ra. Per q̄d dicit Io. A. §. c. licet. q̄ testis deponens, Talis possidet. xxx. annis, & plus per hanc adiectionē licet determinate non p̄cludat ex solo t̄pe determinato, p̄scrip̄tionem t̄n pp̄ adiectionem, & plus, satis p̄cludit t̄ps a t̄pe litis p̄testate vsq; ad diem dicti: vt si possideat a xxx. annis citra, t̄to t̄pe q̄rum lis fuit incepta: & sic p̄cludit p̄scrip̄tionē eompletā. Sed hoc non fatetur Legist̄: quia ista adiectione, & plus, in teste

4 vt indeterminata nihil p̄cludit, p̄m doc. ¶ Not. 2. q̄ valere v̄ impetratio in cā beneficiāli a laico q̄ clericū pro remouendo quem a b̄nficio, et si sit impetrans miles, & taceat se militē, & laicū: in b̄nficiāli an valeat, vide de trā. ex l̄ris. de resc. cū adeo. & dicam. §. de p̄sc. c. fi. ¶ No. 3. cām vnā inhabilitatis ad b̄nficiū, q̄n inhabilitas surgit ex eo, q̄ pater eius primō ministravit in ecclesia p̄ximē ante eū: & hoc ne notet successio in Dei sanctuario. Secus si alius inter p̄sem & filiū possederit: q̄a per mediā personā purgatum est vitiiū. de filijs p̄sb. p̄ totū. & maxime in c. transmissa. Et dicit gl. q̄ solus Papa disp̄sat. De hoc Io. An. remittit. §. 6. di. in summa. & de si. p̄sb. c. 1. li. 6. Et hoc voluit tex. ponderare, formās libellū, q̄ p̄cludat sic. Dico, q̄ talis filius possidet talē ecclesiam, in qua pater eius proxime ante eū ministravit: quia id d̄ ante fieri, q̄d fit et dato medio. §. de fer. capellanus. ¶ No. 4. duas cās clericus tenet p̄cubinā. Nō sufficeret ergo si occultē. ¶ No. 5. tres cās inhabilitatis quē a testō repellendū, q̄n quis est laicus, & testificat q̄ clericū. de quo. §. c. 2. & c. de cetero. Et aduerte, q̄a ampliāt illa iure, vt nō admittat, q̄n agit de crimine ciuili ter ad finē amonitionis a b̄nficio: q̄n est infamis latro, vel raptor manifestus: q̄ causā infamant. 6. q. 1. infamis. Itē q̄n est notabilis: & sic infamia facti repellit a testificando, et q̄n de crimine agit ciuili ter. Vide q̄d dixi de prob. licet cām. & vide. §. de testi. testimoniiū. Et no. q̄ talia et inhabilitant, vt testis nō admittat, nedū vt fidei detrahat. ¶ Et no. q̄ hęc differunt, latro, & raptor: latro est, qui furtū facit, de quo de furtis. p̄ totū. raptor, q̄ violēt rē mobilē rapit. de quo. ff. vi. bo. r. p̄ totū. ¶ No. 6. q̄ suā personā sigillat, & immutat p̄sonā, vel ut ymbra infamans, vel notās quē de periurio, sequit p̄sonā et in alio iudicio, & q̄ oēs. Et hac est de snijs, q̄ faciunt ius inter oēs: vt l. ingenuū. ff. de sta. ho. & l. qua cessat r̄a, Res iter alios acta,

9 & c. ¶ No. 7. p̄m vnū intellectū, q̄d ad iustificandā app̄onē ex grauamine, nō sufficit exceptionē opponere cū iactatione de p̄bando, actualiter probatione nō oblata. Cautus ergo sit aduocatus in formanda exceptione, vt dicat, oppono talē exceptionē, & incontinenti ipsam offero me p̄baturū, & ecce p̄batiōes paratas. de quo hic, & de app. interposita. ¶ No. 8. q̄ remediū attentati app̄one pendente non solū cōpetit q̄ partē attētatē, sed cōpetit q̄ quēcumq; successorē tertiū facto uel iure succedētē. Vide de app. bone. gl. de app. non solū. li. 6. de resc. ex parte. §. de ma. & obe. dilecti. ad hoc de excep. inter. Et no. p̄cticam sniā, & in adiudicando b̄nficio in cā b̄nficiāli. ¶ No. 9. q̄d casta sniā, cassatur, & p̄firmatio: vitio sniā ex p̄firmatione nō sublatō, & q̄n vitiiū pariter ad p̄firmationē est exclusiuū. ¶ No. 10. q̄ publicatis attestacionib. sup̄ directo q̄rijs, licitum est producere testes, q̄n primā attestaciones sunt publicatæ ante parte.

11 ¶ No. 11. q̄d non d̄r cassari, q̄d est nullū: & tunc cassatio refert ad factū. Bona gl. h̄r, vt lite non p̄te. accedens. Q̄d no. quia p̄cedit libellus, Peto cassari, q̄n id, q̄d petiū, est nullū: cū verba in libello latissimē intelligant. vt. §. de cā poss. cum eccl̄a Sutrina.

12 ¶ No. 12. q̄ ad iudicis officium p̄c̄tat testes cōpellere, & monere vt testi moniū perhibeant ueritati. Hic habemus primo laici impetrationem q̄ clericos, q̄d Papa ualidam supponere v̄. Sc̄do causā prosecutionē per procuratorem. Tertio h̄emus mandatum Papæ in cā app̄onis iustificata app̄one. Quarto, eiusdem mandatum non iustificata app̄one. Quinto, incidētē q̄ tertium mandatum app̄one iustificata de tuendo mole

13 stato. ¶ Veniamus ad primum passum huius decre. examinandum. V̄t, q̄d pp̄ tria huius militis nō valuerit impetratio: & sic alia de cā non ualuerit sniā iudicis horum, tanq̄ ex defectu potestatis. Primo, quia laicus de crimine non p̄t clericum impetere: ar. §. e. de cetero. arguendo de p̄tate testificandi ad p̄tatem accusandi. Secundo, quia laicus est inhabilis ad impetrandū in cā b̄nficiāli, ut ei b̄nficium adiudicetur. §. de transf. ex l̄ris. in capax est. n. b̄nficij: quia res est spiritalis in laicū non cadens de p̄sc. cām. Tertio ad agendū non admittitur quis, cuius non interest. 2. q. 6. non solent. §. e. ueniens. Sed hic non habet miles ius aliquod: quia sua non intererat, cum non esset parochianus: uel ecclesiæ clericus: ergo quantum ad finem et remouendi ab ecclesia non ualebit impetratio. Contrarium d̄r hic. ¶ Ad primum dic, q̄d hoc capitulū habet duplicē intellectū. Vnus, q̄ hic fuerit admissus de iure: & illa uerba, hoc tacito, nō

notant vitium, sed quia sic de facto contigit. Alius, q̄d fuit admissus de iure: & hæc uerba, hoc tacito norant vitium, & ministerialiter sunt posita, q̄ nō. gl. si persona, quā intendit laicus accusare, non deliquit norantē, vel publicē, non p̄t laicus se intro mittere: si deliq̄t notoriē, vel publicē, tunc p̄t laicus accusare clericū: q̄a si licet vitare, ergo licet accusare: & publicē fornicatorē licitū est vitare. de vi. & ho. cle. vestra. ergo p̄t a laico accusari. Doc. n̄ placet sic: q̄a non sequit, Licet uitare, ergo licet accusare: cū et licitū sit excōicato euitare excōicatū, imo tenet de cle. exc. mi. illud. & t̄n non p̄t accusare. Vel licitū est euitare delinquentē excōicatū, & t̄n nō p̄t accusare. Dicitū t̄n est bonū: q̄a si clericus est infamatus, eo, q̄ publicū est delictū, a laico p̄t accusari: vt no. glo. §. de accu. cū. p̄. Manchonella. & ibi p̄cludit mā, an & q̄n laicus possit: & si dicatur, Papa hic cū ministerio notat, q̄ tacuit: igit̄. Dicendū, q̄ licet Papa hic notet, notat, q̄a sic fuit de facto: sed hoc p̄cederet in accusatione, & nō inquitū agit ciuili ter: q̄a deficit interesse. ¶ Ad tertiū, & ad oīa q̄ria, quia recedit a primo intellectu, & dat p̄m, q̄ fuit admissus de iure: & illa uerba, hoc tacito, norant vitiiū, dat̄ solutionē: q̄a hic impetratio non ualebat, tanq̄ sua non interesset: sed talis impetratio venit exceptione elidenda, si opponitur ante litem p̄testatā: hic Adam non opposuit: sibi ergo impure quare non op̄posuit. debuit. n. opponi vt dilatoria ante litē p̄testatā, vt pater de rei i. inter monasteriū. C. de exce. l. pe. in fi. alias dicit gl. q̄ si interfuisset eius, vt q̄a eūlet parochianus: uel patronus, fuisset admissus ad denuntiādū, licet accusare nō possit. 16. q. 7. filijs ac nepoti. Habes ex gl. duo. Primū, q̄ ex inhabilitate agēdi in p̄sonā impetrantis non vitiat̄ rescriptū hic iure, nec et taciturnitatis inhabilitatio. & sic r̄p̄a. c. 1. de resc. li. 6. restringit ad illum casum t̄n, p̄m, q̄d hac exceptio, Tua non interest: dēt opponi an litis p̄testationē. Vide Inn. de accusa. super his. vbi idē p̄cludit. Tertio, q̄ hac exceptio, Tua non interest: licet p̄ternat merita cām, tanq̄ p̄cludens ad processum, impedit l̄ras. Quarto, q̄a in b̄nficiālib. surreptio non uitiat̄ ip̄so iure processum. Dic, hodie in b̄nficiālib. l̄ris, quæ b̄nficiant, sunt ip̄so iure nullæ. casus de resc. ad audientia. & ibi mā. Tolle bonum textū de p̄sb. si moru proprio. li. 6. vbi casus clarus: d̄tur iudices in beneficiālib. si est executor, & assumūtur inde partes executoris, processus est nullus. Casus clarus de p̄cessi. p̄sb. cū n̄ris. si procedit ut iudex: hæc gl. dicit, q̄d valet processus, nisi opponatur, & bene. Aduerte t̄n, q̄d si super istis pronuntiat, p̄cessus annullat ip̄so iure: & tollitur funditus iuris d̄o, & est casus. §. de off. del. significantib. Prædicta procedunt, q̄n datur iudex, & executor pro beneficio p̄sequendo: sed si datur iudex ad remouendū quem a b̄nficio suscepro, nō uitiat̄ ip̄so iure, vt hic. Sc̄do, q̄ ad finem vt quis amoueat, ad opponendum, vel denuntiādū, admittitur laicus, cuius interest, et tanq̄ patronus, vel parochianus. Idem gl. mag. in fi. §. de off. deleg. uenerabili. Idem gl. de accus. qualiter, 2. in gl. magna. in fi. De hoc plenissimē disputat Io. An. in c. super his. de accusa. post Inn. gl. in c. vt circa. de electio. lib. 6. dicit, quod ad opponendum q̄ prælatū ne promoueat, admittuntur soli clerici de dignitate, & ecclesia: quia ip̄sorum oīm interest. Et fuerunt uerba Inn. in c. si per his. Dic, q̄d ad accusandum non admittitur laicus, nisi sit infamatus is, quē accusat, ad excipiendū, p̄m gl. dicti. c. vt circa. Ad denuntiandum, p̄m istam gl. ad agendū ciuili ter: ad petendum, ut peto remoueri: disputat hic Dama. & Phi. v̄, q̄ sic, per hanc decre. §. e. tā l̄ris. vbi ad testi moniū admittunt, cū de irregularitate agit ciuili ter: ergo admittunt ad agēdū. Itē interest h̄re plures defensores, sicut & Reipublicæ. ff. de no. ope. nun. l. Reipublicæ. cui eōparat̄ ecclesia. C. de fac. san. eccl̄. l. fin. ergo quilibet poterit agere q̄ malum prælatum, vt ab ministatione remoueat. In q̄rium, ad agendum nō admittitur, nisi cuius interest: q̄a accusatio est ius p̄sequendi, & c. vt Inff. de accu. in prin. Ex hac rōne sentiunt doc. cū gl. vt admittatur ratione sui interesse. Itē q̄o ciuili de crimine in aliquo hēt vim accusationis: q̄a pp̄ ipsam p̄ditur b̄nficium. de sim. p̄ tuas. Igitur laicus admitteret. Soluunt, q̄ non admitteret. Ad hæc decre. r̄n. q̄ hic nō fuit obiectū: & ut patet per argu. loquitur, q̄n n̄ interest: per q̄d v̄t q̄ admitterentur si interesset. Fed. q̄. 23. concludit laicū admitti ad agendū ciuili ter de crimine q̄ clericū, ad finē ut deponatur a b̄nficio. Alleg. §. e. c. 3. no. §. e. cum ex literis. & hic, q̄ talē cām potest audire solus ep̄s sine alijs. 28. q̄o. 2. si quis Abbas. no. 16. q. 7. in summa. & dixi de iud. c. 1. in Spe. de accus. in p̄x̄ce. §. quanto ultra mediū. per Archi. §. q. 5. c. 3. Et licet utat̄ verbo Accusō, t̄n significatum illius uerbi intelligitur ex fine, ad quem agitur, & dirigitur p̄clusio libelli: ista. r. est uia accusationis, q̄n propter irregularitatem, vel defectum, peto quem remoueri: quia non intendo hic p̄nam criminis, sed solū inhabilitatis p̄sonæ. Allegat de resc. c. 2. q̄d no. Cōp̄. de cle. querelā. Archi. 2. q. 2. si quis inquit. Host. de accu. qualiter. §. 1. sup̄ verbo, tribus. dicit hæc uera, nisi t̄pe edicti tacuerit sciens. qui ma. accu. pos. cum in tua. q̄a repellitur, nisi in casib. ibi positis.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

ibi positus. Ad hoc, quod non. Inn. de acc. super his. in gl. hac exceptio. in fi. & de clan. despon. c. vlt. in 5. gl. Secus si non habuisset facultatem opponendi, quia audierit accusans, ut dixi de ele. indemnitate. §. ceterum. li. 6. vbi rudi ad iura, quae admittunt quem per viam agendi, qui repulsus est per viam excipienda: quia loquitur quod quis non repellitur, quia suspectus, sed altera causa, quae non concludit ad accusationem. Lapsus de Casti. sua. all. 1. 1. tenet parochianum, cuius interest, posse agere ut rector declaret remotus, vigore prohibitionis, quae deponit ipso iure notorium concubinatum. All. 5. q. 6. & all. no. de ele. querelam. Idem sentit in patrono, ut possit petere ut remoueat intrusus non legitime institutus. Fred. suo 251. 90. idem concludit in 257. quod parochianus potest agere ut remoueat intrusus, & pro crimine dilapidationis, vel alius. All. 5. q. 6. & sic loquuntur indistincte. Tamen Host. hanc gl. & alias restringit ad parochianos, quoniam habent ius p[ro]tandi, alias non. Alie. de ele. Olius. & hoc dicit in c. quod Dei. de sta. mo. post Go. & ponit ibi Io. in verbo, parochiani. Sed rones Gos. concludunt praefati do. quorum opinio favore ecclesiae plus mihi placet, & quia admittuntur ad testificandum. §. c. 3. ergo ad accusandum per no. de ac. cum. P. Possit dici, quod si opponatur, uel agatur de crimine praecedere promotionem, quod inficiat promotionem ipso iure, admittatur quilibet de populo: quia cuiusque interest, ne anima fratris miserabiliter decipiat. Sed si agitur de crimine postea commisso, vel ante, non deponet, uel annullante ipso iure, tunc admittuntur tamen parochiani. Et hoc de primo passu n[ost]re decre. ¶ Venio ad 5m. Primo videtur, quod haec decre. non procedat, ut hic possit litigare per procuratorem: quia in causa criminali non admittitur procurator, ut patet in l. pen. §. ad crim. ff. de pu. iu. §. de acc. ueniens. cum si. Dicit, quod hic non agatur criminaliter, sed civiliter ad finem remouendi: alias non admittitur et per se. §. eo. de cetero. & non admittitur per procuratorem, ut in 3rio. Vel 5m. Inno. hic datus erat procurator ad certum articulum, ut ad uidendum iurare testes, uel ad productionem uel publicationem attestacionum. quod de iure praefertur, et si criminaliter agatur, per decre. ueniens. 5. q. 3. reos. de quo dicam in d. c. ueniens. §. de iura. cal. c. 1. ¶ Venio ad tertium principalem passum in decre. examinandam appellacione pendente attentata reuocari quo ad cognicionem appellacionis. de iure iu. uenientes. & in appellacione a diffinitiuam, hic in appellacione ab interlocutoria. all. gl. ad hoc de ap. non solum. li. 6. ¶ Op. quod non debuerit hic admitti post diffinitiuam ad opponendum testes. §. eo. p[ro]ntium. So. Non admittitur, quoniam non est appellatum, & quod per eum stetit: sed quia est appellatum, & per eum non stetit quare ante non opponeretur, vel admitteretur, bene admitteretur in appellacionis causa. Et aduertendum. quia de duobus. hic est primus principalis intentus ad declarationem c. & est difficilis, & r[ati]gitur cum gl. super verbo, notabilis: & cum gl. super uerbo, non fuerit. in ver. praeterea. & ostendo, quod decre. non procedat in eo, quod mandat Papa sniam retractari ita demum, si constat sniam latam per illegitimos testes: quia ad iustificandam appellacionem sufficit probare exceptionem oppositam, & probationem oblatam, dato, quod non aliter verificetur exceptio: quia statim concluditur euidentes graua[m]e, quod exceptio fauorabilis opponitur, & discutienda non admittitur: & sic in modo proposito ad iustificandam appellacionem suffiebat docere opposicionem testes factam, & causa non admissam. Hec patet de app. interposita. 2. r[ati]o. & c. dilecta. & c. ut debitus. §. de off. del. cur. cam. de off. dele. super quoniam. §. eius ergo. de iudi. exhibita. hic dicitur. Gl. ponit primum intellectum. Et aduerte ad gl. super uerbo, notabilis. ubi exceptio opponitur tpe iudicis necessitati in exceptione admittenda, procedunt 3ria, hic tpe non necessitati, quia iudex non debet admittere exceptionem testes, sed seruanda est ad tps disputationis: imo nec expedit ipsi opponenti, quod admittatur statim cum possit probare, & opponi antea protestata in tps disputationis post publicationem §. c. p[ro]ntium. & patet. in aut. de testi. §. sin uero. ut non grauet superfluo onere probandi: forsitan. n. non probabitur ab actore, & sic se superfluo onere grauat. R[ati]o. quia cum iudex necessitate ad probationem non recipiendam, si seruat ad disputationem, facit, quod ius sibi permittit, seruando ergo non grauat. Sed huic obuiat, quia si non debuisset admittere, non debuisset in p[ro]batore: quia facit, quod sibi est a iure permillum. l. Gracchus. C. de adul. patet in c. cum ecc[lesi]a. §. de electi. Sed non placet fortiori r[ati]one: quia si non necessitabit iudex ad recipiendum illo tpe, et si esset uera, non per hoc esset iustificata app[ro]p[ri]o, et probata exceptione ueritatis, tamen per hoc non concluderet graua[m]e: licet concluderetur iniustitia sniae: quae snia non debet retractari, nisi per uiam appellacionis, cum a diffinitiuam non fuerit appellatum. Hic intellectus non placet, & imputet sibi, qui non opposuit tpe p[ro]p[ri]o, & non appellauit, & iniustitia subsequens non iustificat appellacionem: ut in cle. appellanti. & no. ut lite non p[ro]t. accedes. 1. super gl. ex his. Item supponit hic appellacionem non iustificatam: & tamen sequitur. textus probat contrarium: quia, ut hic patet, in §. sin uero. iudices appellacionis procedunt etiam non facta iu-

stificatione exceptionis per sola probationem, & oblationem exceptionis, & p[ro]batorem. Item suppositum glo. est dubium utrum hoc habeat ueritatem, quod exceptio opposita testes ad reprobandas personas testium, non debeat admitti, ante appellacionem: quia super hoc opi. sunt. Dicitur tamen in se est uerum: ex quo habes unam limitationem ad regulam. c. interposita. ut quod ibi dicitur, exceptionem legitimam cum probationis oblatione appellacionem iustificare, habet ueritatem, quod exceptio opponitur tpe iudicis in admisso, ne necessitate, alias non. & ca. patet. §. ¶ Discutiamus ergo ueritatem huius intellectus, quo ad corticem literae, an exceptio testium reprobatoria incontinenti sit admittenda, an in tps disputationis seruanda. Inuenio hic, ut recitat Io. And. multas opi. bene circa septem duas ponuntur hic per glossatorem. Prima, quod exceptio testium reprobatoria iudicem in admittendo non ardeat, nisi in tpe disputationis, & sic post conclusionem. in d. c. praesentium. & per dictum. §. sin uero. exceptis duobus casibus. Primus, quoniam uult opponens testes opponere in depositione causae criminalis quod eum pendetis: quia statim ardeatur iudex ad admittendum, per dictum. §. sin uero odiosus seruus. quoniam haec exceptio opponitur causa dilandi processus, de quo est suspicio: ut patet de prob. licet ubi patet, quod sub eodem termino fuit statutum, & commissa testium reprobatoria, & reprobatoria ex p[ro]batore rectoris. Allegat gl. auth. si dicitur. C. eo. ri. Addunt doc. alii, quoniam opponit exc[er]cicio testes propter periculum cōionis, statim est admittenda: arg. de sen. exc. decernimus. & duob. ca. seq. istos duos casus reperit gl. §. eo. cum cam. in j. gl. Et addit tertium, quoniam seruus dicit se liberum: & statim habet paratas tabulas manumissionis, per dictum. §. sin uero. de quo in spe. de testi. §. sed quid si dicitur. & duob. seq. Huic opi. obuiat decre. quia si non necessitate, non fuisset hic iustificata appellacione: cuius 3ria uel uelle l[ite]ra, in uerbi. sin uero. Dicit gl. quod hoc est uerum ordinariē, & regit, ut non necessitate, casu aliter necessitate, & ita posset esse hic. Hic non apparet, quod hoc sit de casibus, id solutio non est bona. Vel dicit gl. quod hic exceptio fuit opposita post receptionem testium, quasi diceret, qui opponit ante receptionem testium, iudex potest ipsam seruare, sed post iam receptos tenet ipsam statim admittere. Dicit, quod non est dare d[omi]nam ante, uel post, quo ad necessitandum iudicem, quin possit referuare. Item hoc non fuit opposita post, ut patet ibi: non esse recipiens dos. & ibi: talibus testibus. receptis, & c. Scda fuit opi. Io. & Vinc. quod exceptio testium reprobatoria, indistincte tpe, quo opponit, admittat, nisi in casibus ubi apparet aliis ipsam seruandam. alle. hanc decre. & hic dicit in p[ro]dictis decre. cum cam. all. C. de prob. ad probationem. quod et induci potest ad 3ria facit pro, ut dicit p[ro]bationes non repellendas, nisi ubi reperitur: facit quod in eo, quod dicit, quod quis non debet admitti ad probandum, quod non reueat. Tertia fuit opi. Inn. in hac decre. quod exceptio testium reprobatoria incontinenti, & quo ad probandum admittatur opponente incontinenti se probaturum offerente, uel si quod opponitur est publicum. Si uero, quod opponitur testes altiore requirat indaginem, tunc seruatur post publicationem, per hanc decre. & all. dictam auth. si uero dicit: ad hoc facit optimē hęc decre. & hęc uera dicit, siue reprobatio fieri deat per instrum[entum], siue fieri debeat per testes. Quarto Host. dicit exceptionem reprobatoria statim admittendam, cum opponitur, & eius probationem, seruata tamen disputatione publicationis tpe, quia prius debet publicari, quam super ea disputari. §. e. in causis. Quinta fuit opi. Gul. in praell. §. & ver. ubi dicit, quod exceptio testium reprobatoria, si periculum est in mora differendi, statim est admittenda, ut quia testes reprobatorii sunt in breui morituri, uel in longinquum se absentari, uel aliter sub esse periculum: ut lite non cont. qm. §. j. tunc. n. recipitur dictum illorum, ex quo sunt parati: alias differatur ad tps disputationis. Sexta opi. Io. An. quod exceptio legitima testium reprobatoria incontinenti debet admitti cum opponitur. §. eo. praesentium. sed in arbitrio est iudicantis, an eam seruaret in tps disputationis, quo ad probationem tamen: quia si uelit, potest incontinenti admittere: si uelit, potest ipsam repellere. Quod probat, quia alias non esset necessitate citari tpe receptionis testium, si exceptio non obstarat, nec admittitur, uel testes exceptio non admittitur, §. text. in c. in noie. §. eo. Vn dicit, quod graua[m]e iudex non recipiendo. Et hac opi. probatur per hunc textum: si. n. non debuisset necessitate admitti exceptio, sed potuisset seruari, non fuisset iustificata appellacione, et in casu huius decre. ex quo erat ab interlocutoria, et probata ueritate exceptionis: cum fuisset incongrue opposita, & frustratorie appellatum. Hoc dicit uerum r[ati]o. Fal sit in casibus positus in gl. & in tertio addito ad gl. Casum autē Guil. non putat speciale, ut recipiatur prius exceptio, sed ut incontinenti, & statim probō recipiatur. Ad do casum Inn. quoniam probō est manifesta, uel incontinenti se offert probaturum: licet Io. An. hoc non teneat, sed dicit, quod est in arbitrio iudicis. Dicit tamen, quod in considerōne arbitrii hoc facere debet, ut dicat. In arbitrio autem inform[ati]o considerabit iudex aequitate, an casus ueniens habeat parere aequitatem aliquo ex supra p[ro]missis, an admittat probationem, & an p[ro]sumptio sit contra excipientem, & admittentem incontinenti

continenti. Item an sit publicū, & an offerant probōnes incon-
tinenti, & an in his, qui recipiunt sup̄ principali, imminet pe-
riculum mortis, senectutis, vel longē abūtiē: vt dicit. ca. qm̄.
§. i. Itē q̄ possit facilius expediti probō, vel reprobo. Itē an fiat
reprobō ob cām expressam, uel non ut, quia dī planguiueus,
vel familiaris, vel his similib. Itē ex quo sequi possit maius ma-
lum, uel periculū: & si per alterū possit sugillari eius opinio, p̄
alterum non: & p̄m̄ circumstantias facti, quæ oēs declarari nō
possent, videat, qd̄ expediētius sit an recipere testes probato-
rios, an reprobatorios, & illud eligat: & si prius recipiat proba-
torios dilata exceptione non p̄t excipiens conqueri: quia per
hoc releuatur ab expēsis, & laborib. in aduinculum: forte. n.
probatorij interrogati nihil probabunt, uel si probabunt, forte
alij producēt non reprobati, per qd̄ apparebit ipsum frustra-
toriē laborasse, ex quo non p̄t ipsos reprobare, nec ēt poterit
conqueri producens probatorios, si prius admittantur repro-
batorij: quia constituto, qd̄ reprobatorij probent, non interfuit:
imo interfuit non produxisse testes, qui, ex quo sunt reproba-
ti, in nullo expedit: cessantib. circumstantijs dicit, qd̄ in dubio
melius est differre probationem, per id, qd̄ est dictum. §. tñ, q̄
adhuc possit reprobatio reprobari, & sic est suspicio de lōgio-
ri tractū, j. c. licet. 3. Et hoc dicit tenendum, q̄ suadet rō & æq̄-
tas. & trias opiniones concordat reducēdo ad diuersos casus.
Hoc supposito surgit secundus intellectus in decreta. qd̄ excep-
tionis obiectio, & eius oblata probatio tpe iudicis in admif-
sione probationis non necessitatiuo iudice exceptionem &
probationem reiiciente appellacionem non iustificat: ualet tñ
appellatio ueritate exceptiois in cā appellacionis demōstra-
ta. Et hic est uerus intellectus in hac decreta. & rōnabilis. Duo
enim requiruntur ad concludendum grauamen, qd̄ sit opposi-
ta exceptio, hoc primo: & qd̄ sit oblata probatio tpe in ea ad-
mittendi iudicem non necessitatiuo non admittendo eā non
dī grauare eam partem: alias nō faciat a iure sibi permiffum.
Ista ergo est cā appellandi: quia exceptio nō admittit: sed hoc
solo non est iustificata appellatio, nisi constet, qd̄ sit uera. Et sic
limita c. interposita. ut loquatur qn̄ exceptio, & probatio rei-
citur tpe iudicis in exceptione receptiois necessitatiuo. Et ha-
bes p̄m̄ clarum intellectū in hac decre. qui defenditur ab om-
ni rō. Et p̄m̄ istum summamanda est decret. tñ cauillari p̄t, id qd̄
sequit̄ in ver. si uero. ubi patet, qd̄ saltē quo ad finē deuoluēdi
cām ad superiorē fuerit iusta appellatio, & iustificata, ēt nō p̄-
bata exceptione, iustitia, & ueritate: sed intelliges statim. ¶ Ter-
tius intellectus, qui colligitur ex glo. super uerbo, non fuit. in
uer. ergo illa, quæ soluit, exceptionis dilatorie obiectio, & eius
oblata probatio appōnē iustificat, ea p̄ iudicē non admiffa: pe-
remptorie uero, uel eius naturam sapientis, uel principalis ne-
gotij decisionē p̄cernentis, nō, nisi obiecta ueritate, iustificat.
Ita hic limita gl. ca. interposita. in appōne ab interlocutoria
super p̄cernēte decisionē negotij principalis: nā dicit gl. excep-
tio q̄ testes licet n̄ sit p̄prie perēptoria, & directo, saltē est qua-
si perēptoria, & p̄ obliquū. Rō p̄t assignari, ex quo grauamē an
necēsit circa p̄cernētia decisionē negotij, ut citra p̄ptoria, uel
quasi: & sic eius decisio impellit finem, & coheret fini negotij
principalis, de ea iudicabit in eius decisionē, & de appōne a
diffinitiuā, q̄a ei annexa: & sic iustificabit appō attēta sola in-
stantia, & ueritate, non attēto ipso apparēti grauamine: sed sic
oportet p̄bati ueritate exceptionis, & n̄ sufficit sola ipsius obla-
tio pbōnis. Aduerte, qd̄a iustificat hūc intellectū, dicētes, qd̄ sal-
sum est: quia si hēretur hęc exceptio, q̄ pbata iam, sequerē, qd̄
in p̄tate esset iudicis facere exceptionem hēre pro probata ad
iudiciū eius, qui agit non admittēdo eā, & sic faceret ipsum
succūbere. Per qd̄ dīr Pet. & Abb. hic, qd̄ exceptionis oblatio
iustificat appōnem in dilatorijs: quia hēre ipsam pro pbata,
nō p̄iudicat negotio principali: sed si p̄iudicat negotio prin-
cipali perpetuo, uel t̄paler, ut in terminis decret. n̄ h̄r pro pbata.
Sed nō placet hoc lo. An. hoc casu: q̄a p̄ hoc nō p̄iudicaret:
q̄a licet hēatur appō pro iustificata quo ad finē deuoluēdi,
& retractandi attēta, nō h̄r tñ p̄ probata quo ad finē obtinē-
dē sn̄a, ac si exceptio esset probata. Hoc idē tenet in add. Spe.
in ti. de teste. §. qualiter. uerū. sunt quoq̄. Vñ nō placet sibi iste
intellectus, cū iura indistinctē loquant̄, siue sit exceptio perē-
ptoria, uel quasi, siue dilatoria. Licet hic intellectus possit sic
intelligi, qd̄ saluaret, ut patet infra. transēas pro mō q̄ nō sit
uerus. Aduerte ad unū, qd̄ dicit ista gl. qd̄ exceptio testiū repul-
sua est, & censet perēptoria, saltē per obliquum. Or attende
quare hic dicit, qd̄ exceptio ista ordinat̄ non directo ad perimē-
dā accusatiōē, qd̄ est propriū peremptorie, sed mediāte,
q̄a ordinat̄ ad tollendā probōnem, q̄ est media cā, quā sublata
remanet petitio nō probata: & sic probōnis defectū perimūtur
petitio: q̄a paria sunt, nō esse, uel n̄ posse probari: ut. l. duo sunt
Titij. ff. de testa. tu. Vide, ista gl. hēt tres consimiles. Vna est hęc.
Alia est in c. de testi. j. eo. Tertia est de excepti. c. i. Nescio plū-
res in corpore iuris. Habetis doc. de dolo. finē. & bene nota p̄-

dicta. Do tex. q̄ hoc probat, in c. p̄ntiū. nā si esset dilatoria, non
posset opponi, post litē p̄tēta. Est. n. p̄mptoria, sed nō p̄pria,
sed anomala: iō licet peremptoria possit opponi, post didicita
testificata, siue alia solennitate, q̄q̄ dicat gl. in l. 2. C. sen. re.
nō pos. ut est casus de dolo. finē. nō tñ p̄t opponi hic finē solē-
nitatē p̄cedentis, p̄tētonis, ut ibi. Hęc credo uera, qn̄ opponi
q̄ testes, & non p̄t aliter probare, quia tunc perimit. alias si
p̄tēst aliter probare, non proprie perimit. de re iudi. cum l. &
A. ¶ Quartus intell's colligit̄ ex gl. vñ si uult exceptionis obie-
ctus, p̄ponere, sic se hēt dubiē, q̄ exceptionis repulsiōe neces-
sario nō p̄cludit̄ grauamen in p̄nti. sed pendet ex euentu futu-
ro, ad iustificandā appōnē nō sufficit oblata exceptionis prob-
atio, nisi aliter iustificet̄, ita q̄ grauamen necessario p̄cludatur:
nā exceptio testiū pbatoria nō cōcludit̄ grauamen, ēt supposita
ueritate exceptionis incōtinenti: q̄a possibile est, iudicē ex
his testibus reprobatis in calculo sn̄a non moueri. de re iudi.
cū. l. & A. Nō p̄t ergo apparere determinatē grauamen. nisi
secura sn̄a, ut hic patet: & iō, q̄a p̄t, & non p̄t esse grauatus,
Papa mandat, ut uideat, an non sit sc̄imis testib. sn̄atū, & retra-
ctabit sn̄a: an sit sn̄atū, & hic destruit̄ in uer. si uero. q̄a iustifi-
cata sn̄a debuisset p̄firmari, uel remitti. Hic intell's nō placet
ad tex. q̄a sufficeret ad cōcludendū grauamen probare iudicē
illos testes secuti, ēt dato, q̄ illos nō pbaret uerē idoneos. Vñ
textus arctat, ad pbandū eos idoneos esse. Itē repellēdo repro-
bōne nō grauatur pro p̄nti: q̄a possibile est illū seq̄ dicta illorū,
& postea non hēbit iste probōnes. Sed trāndū, q̄ in hoc casu
ualebit appō. Et hoc est, q̄ Papa mādat discuti. Potes ergo, sal-
uādo hunc intell'sm, dicere ibi p̄ testes idoneos. Dic, q̄ constat
eo, q̄ alios non recepit. Vel p̄ testes non idoneos. i. q̄ quos est
de nō idoneitate obiectū: sed aliter intell's, ut statim diceretur.

¶ Quintū intellectū ponit glossator in uer. p̄tēta. in e. glo. ubi
attentatū retractat̄ ex grauamine apparenti incōtinenti, est re-
cidiuū in pristinū statū ex defectu iustitiæ, & grauaminis ueri-
tatis ad iustificandā appōnē, ad finē attentati retractandi; nō
sufficit sola receptio, & eius oblata pbō ad appōnē iustifican-
dā, nisi ueritas exceptionis ostendat̄, si opponit̄ exceptio repro-
batoria, quæ sit falsā, & eius offeratur probō, licet iudex nō ad-
mittat̄ exceptionē, & feratur sn̄a, si postea retractaretur sn̄a ex
eisdē testib. ut prius ferenda esset sn̄a, uñ attētatū reciduiaret
in eūdē statū, ex quo nō p̄staret de ueritate, & iustitia exceptio-
nis oppositæ: iō ut hic circuitus euitet̄, ut in cle. auditor. de re-
scr. in cle. & in l. dñs testō. ff. de cōd. ind. hic intell's procederet,
si hęc exceptio esset opposita, post testes receptos, uel publica-
tos: q̄a statim tūc esset residuū: sed hic non est statim recidiuū,
cū & ipsa testiū receptio, & q̄q̄ factū fuit debeat retractari: &
hęc fuit opposita, an̄ exceptionē. & non reperirentur testes. Tñ
in se est notabile, & limitat. c. interposita. de app. ut id intelli-
gatur, qn̄ grauamen retractatur, non est statim recidiuū in pri-
stinū statū: intell's tñ in se bonus. Nec obstat, q̄ circuitus esset
utilis p̄ fructus, qui restituerent̄ A de: q̄a in beneficialib. hoc
non procedit, cū teneretur restituere fructus, posito q̄ h̄ret, ut
est gl. bene ad propositū. §. de cā posses. cū super in gl. magna.
Utilis tñ possit esse circuitus p̄ expensas: sed ipsas adhuc ipse
refarciret in integratione testiū, & noua productione. ¶ Sextū
intell's ponit gl. in uer. si. n. iudices. ad reuocatiōē diffinitiu-
æ intentati non sufficit obiectio exceptionis, & eius oblata p̄-
batio: & iura tria loquuntur in interlocutoria attentato. Rō,
quia sn̄a est finis iustitiæ, uel iniustitiæ. Sic ergo eius p̄structio
est p̄ hunc finem, ita ut eius retractatio sit p̄ finem iustitiæ,
quasi ista appō concernens cām merita sit subrogata de iure
canonico loco appōnis a diffinitiuā: quia de iure ciuili non
p̄t appellare ab interlocutoria concernente cām merita, cū
grauamen possit per appōnem reprobari a diffinitiuā: ut l. aſi
ff. de app. reci. ergo diffinitiuæ attentato ista appō ab interlocu-
toria, quātū ad ipsum succedit loco appōnis a diffinitiuā,
& probatio illud retractabit p̄m̄ suā naturā attentati. f. ex iusti-
tia, uel iniustitia. Istū intell'sm damnat lo. An. in se falsum: q̄a
iura de tali reuocatiōe attentati loquētia indistinctē loquū-
tur, q̄q̄ post appōnē sequatur. de resc. significante. & c. Rodulphus.
de iud. exhibi. de libel. obla. c. 2. 3. de app. significauit.
c. cū cām. Scđo q̄a cā, p̄ q̄ concludit ad utrunq̄: nā cā est suspē-
si iuris dōnis p̄ grauamē. de sen. exc. licet si hoc defectus est,
nō uidet lo. An. quare nō uitiet sn̄am, ēt diffinitiuam. Tertio
licet de diffinitiuā desit casus exp̄ssus, tñ de sen. exc. multi sunt
casus. de offi. del. cū olim. & c. cū contingat. de arbi. innotuit.
de sen. exc. per tuas. cū si. Si ergo tollitur exp̄dicatio, q̄ maioris
est potentia q̄ appellatiōē, quē non suscipiuntur ab appōne,
si postea interponatur. de app. p̄tēta. & c. pastoralis. ergo ēt dif-
finitiuæ attentatū retractabitur post appōnem. Certē casus n̄
ut lit. non cōt. accedens. j. Possit saluari hic intellectus, qn̄ diffi-
nitiuæ attentatū certificat grauamen, qd̄ an nō est certū: si du-
biū, ut qn̄ opponitur q̄ testes, q̄a an grauet, nō p̄t apparere, nisi
in diffinitiuā, & iō cū illa grauet, p̄ illā tñ, vñ appellatū: & sic
Ant. de Bur. super ij. par. ij. Decr. d d d sapit

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

capit nām appōnis a diffinitiuā, quæ ex iustitia tñ iustificat. ¶ Septimus intell's, quē ponit doc. super rex. exceptionis obiectio legitime nō admittit p iudicē appōnē non iustificat eius iactura, sed non oblatio probatione. ¶ Præ procedit, qñ facta est oblatio. Sed hic aduertēdū, dicas quare sola reiectio exceptionis nō iustificat appōnem: nā eo ipso, q offero exceptionem sui forma extrinseca iustā, & habilem, & iudex me repellit, iā grauat me, cū me repellit non me admittendo discutendū, qd̄ forte pballēm. Rō est, hic iudici est data pās circa refrenādas exceptiones. de dolo. finē. qñ uidet eas frustratorie opponi: non cū opponunt exceptiones, si iudex aliquas repellat, nec cessario nō cōcludit grauamen: qā possibile est, q iudex mouet aliqua suspicione. q nō opponant ad dilandū pcellum, istud patet: sed vbi offert pbōnē paratā, si qua suberat suspicio, illa purgat & iō necessario tūc cōcludit grauamen. Hoc tēperat verū. Inn. de cōces. p. p. electionē. qñ proponit exceptio dilatoria, vel altera modici p̄iudicii: qā in talibus iudici data est larga pās i refrenādis exceptionibus: sed vbi opponit exceptio pemptoria: ut p̄acti, p̄scriptiois, vel alia valde iudicialis, tūc nō hēt p̄tātē sic de facili illā repellēdi: si illā repellit absq; p̄sumptione q̄ opponētē, uel leui p̄sumptione, tamen sola reuulsionē grauat partē: qā non oī p̄sumptione repellēda est exceptio, a qua pender cāe cognitio. 2. q. j. Imo sp̄ si uehementi p̄sumptione ipsam repellit, tūc nō iustificat appō, nisi statim offerat pbō, p̄ q̄ purget illa p̄sumptio, ut notabilr̄ dicit ibi. Et sic pōt intelligi. c. interposita. Vñ dic, q in dilatoriis exceptio sola, & pbōnis obiectio iustificat appōnē in preemtoriis, si mouet leui suspicione iniultē repellit, iō iustificat appō: ut d. c. post electionē. no. Inn. Si uehementi oblatio pbōne iustificat appō: ut in c. interposita. Si exceptio est anomala, ut q̄ testes, si opponit reprobatio testū, quo ad p̄sonas, illā nō iustificat, nisi offerat pbō, & nō sufficit iactatio, ut hic. Si ad dicta, & p̄sonas simul, leui p̄sumptione repellendo, iniultē facit: iō tūc iustificat appō. Ad hoc de pb. licet cām. Vel meli' dic, qd̄ inditūm tē exigūt pbōnis oblatio: qā iudice repellente, cū p̄sumat de facto suo, p̄sumit q̄ fuerit iusta p̄sumptio, non motus, ergo nō p̄ficat. Vñ p̄dicta, p̄cedere p̄nt, qñ cōlaret: in dubio p̄sumā eū motū lēma suspicione, & sic exigūt oblatio pbōnis. ¶ Octauus intell's collr̄ ex tacitis per doc. in c. interposita. de app. q̄ hic verbalr̄ fuit oblatio probō: quo casu non iustificat appō: & sic verbalis pbōnis lēma exceptionis oblatio iudice exceptionem repellente appōnē non iustificat. Contrariū procedit in reali oblatione. Ad qd̄ sciendū, opz̄ discuti utrum in appōne iustificanda req̄rat uerbalis, vel realis oblatio probōnis. Ioan. An. in c. interposita. de ap. est in opi. q non iustificat appō, nisi fiat realis oblatio pbōnū, vel hēt instrū, uel testes ibi in iudicio paratos. Probat ex absurditate, q̄ sequeret, si sufficeret sola oblatio uerbalis: qā facile esset opponere uolenti falsam exceptionē verbalr̄ ipsam offerre, & sic eluderet iudiciū. Scd̄o, qā ex quo sequeret, q̄ solus obiect' exceptionis iustificaret appōnē, qd̄ oēs negant, & iura pbāt, quē requirunt utrūq; ut hic, & in d. c. interposita. cū si probat p̄ntiā: qā eo, qd̄ excipit tacitē, vñ pbōnē offerre, cū de necessitate, quo ad onus probandi in exceptione sit actor. ff. de proba. in exceptione. ¶ Vltimo inducit hanc decr. fm̄ istū intell'm, qd̄ hic nō fuit iustificata appō ex sola uerbali oblatione qā realis exigebat. Et idē firmat in add. Spe. in ti. de app. §. qualr̄. uer. sunt quoq; ubi h̄ forma appōnis: & ibi ponitur forma oppositionis, & appōnis. Mihi placet, q̄ sola oblatio pbōnis, vel iactatio, nō sufficit, sed opz̄ q̄ offerat pbaturū, & incōtinenti dicenti, Hodie cōstat, hodie agat. Nō adstringo, ut hēat instrū ad banchū incōtinenti. possibile est. n. & uerill' p̄, q nō credebatur grauari, & nō apporru ut incōtinenti instrū. nec apportauit testes. Nō sic ergo angustemur istū in appellando, ut ueniat cū sacco paratus. si de sol. l. qd̄. n. & l. ratū. sed dēt offerri incōtinenti cā finalis: qā cā, pp̄ q̄ exigūt hic probōnis oblatio, est vt purget suspicio dilandij p̄cessus sed ex quo offert se incōtinenti probaturū, oīs suspicio purgat longēq; dilationis. arg. l. illi. a quo. in prin. ff. vt in pos. l. e. l. 3. §. ibidē. ff. ad exhi. & l. 3. §. cāe. ad Carbo. cū si. Per hoc casus ibi. §. de rest. spo. frequens. q̄ hoc declarat. Et si dicat in ipso erit p̄tate facit' opponere exceptionē falsā, sed ex hoc nō cōsequer magnū cōmodū: qā breuissimū sibi statuit tps ad p̄bādū: & melius est iudici, qd̄ sic faciat, q̄ dubius lēmam, & uerā exceptionē. qñq; reiciat sola sua capitanea suspicione. Ad hoc de rest. spo. frequēs. li. 6. de exce. pia. eo. li. Nō obstat, q̄ exigūt, q̄ excipies se offerat pbaturū simplr̄, sed nō incōtinenti exigūt: & p̄tātō nō iustificat solo obiectu exceptionis. Nō ob. hęc decr. qā tenet alios intellectus, nō istū. Nō obstat iura, q̄ dnt, q̄ ubi est factō, & c. ga dico, qd̄ hic nō est opus factō, sed sufficit uerbū, & paratū factū cū cōtēperamento, qd̄ hęc decr. interposita. q̄ dicit offerēs pbaturū. idē de iud. exhibita. ad idē dicit de of. del. sup. qd̄nū. §. eius. ibi. uel paratū fuit ostēdere. Ad hoc de re. iu. ad apostolicā. ibi. eratq; parata. Ad hoc no. §. de exce.

olim. in gl. 2. Pro hoc dico, q si pars aduersa offerat se probaturā fallitate exceptionis incōtinenti: qā tunc tollet p̄sumptio p̄ opposito, qd̄ ex oblatione pbōnis nō iustificet appō. ¶ Non intell's, qui hic ponit p̄ Gof. exceptionis obiectio, & oblatio pbatio appōnē iustificat. si tñ pars uoluntariē alūmit onus p̄bandi sup iustitia, & ueritate exceptionis opposita, & cōstat exceptionē nō esse lēma, sed falsam, sed retractabunt attēta. Hic ergo ex uoluntate A. de Papa mandauit: qā cōfidebat probare de ueritate exceptionis, & nō pbauit: iō nō iustificat. Qd̄ bene nota: qā sic de facto obtinui. Oblatio ergo pbōnis iustificat s̄ta te latentia exceptionis: qā h̄ p̄ uera, sed ea detecta nō. ¶ Decimū intell'm ponit lo. And. lēma exceptionis obiectio, & eiufdē oblatio pbō nō iustificat appōnē, si pp̄ solā nō admissiōnē exceptionis appellet. Cōtrariū ergo p̄cedit, qñ uterq; obtulit se, & appellauit solū exceptionē nō admissam, & sic pp̄ alterū. Sit ergo cautus appōnē dictans, q̄ uterq; cōcludat, oppono talē exceptionē, & offero me incōtinenti ipsam pbaturū: si iudex non admittat, dicat. Et ego appello eo, qā exceptionē meā nō admissistis, & qā nō admissistis pbōnis oblationē. Secus si pp̄ alterā tñ appelleret, ut est dictū. ¶ Undecimo soluunt quidā, ut Gof. qd̄ pbauit ueritatē exceptionis, quo ad finē attētatū retractandi. ¶ Alij. 12. dnt, vt Gl. q̄ hic grauaui Papa istū dā i eo, q̄ grauaui onere probandi, releuaui eū i alio: qā uult, q̄ hoc cōtito sine alia q̄rela remaneat, ut nō audiat aduersari' q̄ eū. ¶ Ad. 13. ut Phi. dnt, q̄ Papa grauaui A. dā in eo, q̄ dēt iustificata ueritatē exceptionis, sed p̄ hoc nō habuit tollere sibi appōnis ualiditatē. eo nō pbato, qd̄ patet: qā hic non probato, q̄ sit conuictus p̄ illegitimos testes, Papa uult, q̄ non obstantē s̄nta iterato de cā cognoscat. ¶ Et lit. 14. intell's, q̄ hic appellans intendebat duo, attentata retractare, & finē exceptionis, & appellationis deuoluui: ad finē exceptionis nō sufficiebat grauamē, sed ueritas exceptionis: iō opz̄, q̄ probet ipsam uerā, qui est finis ultimā' exceptionis q̄ testes, finis immediatus, q̄ testes repellant. Quid ultra, q̄ p̄ hoc remaneat, nō pbata ipsius intētio agentis. Quis finis ultra, qd̄ actor deficiat in pbōne, est ut actori silentiū imponat, & nō molester possessorē in sua possessione, & hoc intendebat: ipsiq; nō p̄mittat exinde molestari. Si ergo uult hūc finē, q̄ ut solus attētata retractare, & nō est appōnis, sed exceptionis, pbet exceptionē: & hoc uult, nec mādā' si uult solū attētata retractari, & ut de cā cognoscat, hoc hēt ex sola pbōne exceptionis, & oblatio pbōnis: qā p̄ hoc iustificata est appō ex grauamine. nota bñ, qā tex. hic probat. ¶ Xv. collr̄ ex dictis Spe. in ti. de app. §. qualr̄. uer. sunt quoq; ut referat, an post appōnē referat pbōnē grauaminis: & nō iustificat, ut hic an appōnē offerat pbō exceptionis, & iustificat, ut ibi, & hic: qā grauamē nō dēt p̄bati, corā iudice a quo, sed ad quem, qd̄ no. Tu dic Decimū sextū, & hic sit uerus intell's, ad cuius intell'm p̄mittit, q̄ appellans ab interlocutoria hēt duplicē modū p̄cedendi. Vñ hēt, ut petat reuocari attentata, & appōnē p̄sequat ex solo grauamine. Alio mō, ut p̄sequatur iustitiā, & petat reuocari attentata ex iniustitia, p̄t, & utrūq; cōmiscere. Si ergo p̄sequitur in retractatione attentatorū solū grauamen sufficit oblatio exceptionis, & probōnis: ut in c. interposita. Si p̄sequitur solā iustitiā, & appōnē intendit iustificare ex iustitia, tunc nō sufficit probare grauamen, nisi ēt p̄betur defectus iustitiæ realis, qui p̄penditur ex ueritate exceptionis: & adhuc hic nō est casus noster. Si accumulatur utraq; qā petit ex iustitiæ defectu, & ex grauamine, tūc ista duo sūt cummulata in appōne ab interlocutoria, quorū alterū sufficit ad retractationē attētorū, & ad deuolutionē: quo casu sufficit alterum pbare, licet copulatē sit oppositū, ut no. de rescrip. c. 3. de iudi. exhib. & dixi. §. ti. r. licet. Mō hic est cā quare Papa mādauit de iustitia & ueritate exceptionis, qā hęc accumulabant in p̄sequēdo appōnē: narrabat. n. corā papa opposuisse exceptionē legitimā, narrabat ēt se obtulisse pbaturū: narrabat ēt Papē illā uerā eē: petebat, q̄ Papa p̄mitteret cām corā quibus posset ondere illos testes falsos esse, & petebat testes suos admitti ad pbandū illos testes illegitimos esse, & illā s̄ntam latā post appōnē lēma: Papa p̄sequēs iustitiā, & uerā iustitiā facit primū mādātū, q̄ retractet s̄nta, & p̄firmet in possessione, si pbat se nō quidē p̄ lēmos testes: & si nō p̄bet, qā non deficit grauamen, facit s̄nta, nihilominus retractant q̄ sunt gēsta, ipsi sunt iudices, & cognoscant de cā: & iste est uerus intell's huius decr. & cessant q̄ria, & rōnabilis est. Qd̄ autē ēt p̄sequeret iustitiā, patet qā testes suos petebat admitti. Aduerrat ergo, an p̄sequat iustitiā: sed fm̄ hunc pbatectū, quis erit effectus, an obtinet, an ex iustitia, an ex grauamine in casu nostro, cū utrobq; retractant attentata. Respondetur, ut litera dicit, quia si p̄sequit ex iustitia, obtinebit qd̄ in pace dimittat: qd̄ si ex grauamine, opz̄ qd̄ causa iterata discutatur: nam si oppositū fuit ante testium receptionē, ipsi iterato examinabunt, & alii testes admittentur pro alia parte: si sunt recepti ante oppositiōnē, stabūt illi testes, & poterit opponi ad dicta: & alii testes p̄ parte opponētis recipiuntur

pienur. sed dato, qđ obtineat ex iustitia, nō vī, qđ debeat in pace dimitti, eo quia poterat alia pars pbare per alios testes: imo non poterit, ex quo tñ est ab interlocutoria attērata qđ se appellatum, poterit obtinere retractari, vt snā quasi vt conclusio in cā remanebit. & sic alij testes non poterūt pduci. Vel forte hic nō hēbat alios testes. ap̄s nō admitterēt in pace formans suppli- cationē & libellū ante grauamē, an vtrūq;. Et modo habes verū intellectū de cr. Cōcludēdo p̄missa ut aliqd reportes, si q̄rat an oblatione legitimę exceptionis iustificet app̄o: dic, sola oblatio exceptionis, siue p̄bationis oblatiōe nil iustificat, vt §. Si offert exceptio, & p̄batio, si tpe iudicis interceptione exceptionis vel p̄bationis nō necessitatiua app̄o non iustificat, vt hic, p̄m duos intellectus: si tpe necessitatiuo, tūc si exceptio est dubia in inferēdo grauamē, ēt si esset uera, nō iustificat: si exceptio est certa, tūc si offert uel iactat nō incōtinēti, nō iustificat: si offert, & incōtinēti, si quo ad finē exceptionis p̄sequēdū oportet iustificari, aliter si quo ad finē solius attētrati retractadi, si attētrati retractatū est recidiuū in pristinū statū incōtinēti, ex iustitia non iustificat, ut circuitus uitet: si non est recidiuū in pristinū statū, si appellās p̄sequit, sola iustitia nō iustificat: si p̄sequat solū grauamē, iustificat: si p̄sequit utrūq;, sufficit alterū p̄batio quo ad finē attētrati, aut superior cognoscat de cā, ut hic, in ver. si uero. Non p̄ hoc tñ obtinet finē exceptionis, nisi p̄bet de iustitia p̄dicta: qñ est appellatū ab interlocutoria diffinitiuā, semp̄ iustificat ex iustitia p̄dicta qñ opponit exceptio, & oblata p̄batio ne appeller: qñ nō admittit. fecus si post app̄onē offerat se p̄baturū, & grauamen. ¶ Veniamus ad declarationē passus quartū, & vī, qđ delegatus non debeat se introumittere de molestatione facta, postq̄ induxit in possessiōē, uel fecit executionē. de off. del. in iris. ¶ Gl. recitat opi. Prima, qđ si hoc est delegatū expressē, ut tueatur missum p̄t: alias se introumittere non p̄t: qñ functus est officio. & hoc spectat ad ordinariū. ff. ne vis. si. ei. l. i. §. i. Tan. dicit, qđ delegatus post snām hęc p̄t usq; ad annū. de offi. del. quārenti. postea nō ante snām semper p̄t, quia adhuc non est functus offi. Gl. de offi. del. quārenti dicit, qđ hoc p̄t vsq; ad annū tuendo, & excōdicando, vel aliter turbātes cōpellēdo: post annū non p̄t assumere aliquā iurisdiōnē cognoscēdo: qñ hoc spectat ad ordinariū, quasi ex noua cā agat. Dic, in hoc, si uis hēre ueritatē, si delegatus uelit pronuntiare missum tuēdū tpe snāe quo mittit in possessiōē, planū, qđ p̄t hoc pronuntiare. & ita est tex. vt lite non p̄t. c. 2. quia pronuntiat id, qđ est de iure. Si uult missum tueri, & cognoscere de iniurijs illatis, tūc si ante diffinitiuā snām misit, adhuc durat eius p̄as, & semper p̄t tueri, vt dicit gl. in d. c. quārenti. Si post snām uult tueri, tūc si hēt c̄pam, Mittas, & missum defendas, uel p̄dictores eccl̄astica censura, &c. dicit Io. An. qđ defendere p̄t ēt post snām, & habitā pacificā possessionē. Et hoc dicit curiā seruare, licet super hoc sint opi. quali iuste sit seruatur. de p̄b. p̄ illorū. Si non hēt c̄pam, si uult se introumittere ordinariē cognoscendo, nō p̄t. qđ credo, ēt si hēt c̄pam. & defendas: qñ intelligit vt defendat nō vt iudex, sed vt executor: sed hoc spectat ad ordinariū. Et sic intelligo Inn. de p̄b. p̄ illorū. Si uult se introumittere multando, & defendēdo ex ordinē missum, si habuit pacificā possessionē, & postea turbat, nō p̄t se introumittere: qñ priuāt. ēt si nō hēt pacificā possessionē, vel eo, qđ habuit, & post modicū tps, & incōtinēti est repulsus, & p̄t se introumittere cōpellēdo ne sua missio sit ludibrio facta. de ele. cōmissa. li. 6. & quia nō vī missus, qui statim est eiecus. Et hęc sunt uerba gl. & doc. in d. c. quārenti. Hoc teneas p̄ ibi no. uide per Legistas in l. permisceri. ff. de acq. pos. §. si. & hęc sufficiāt de hoc passu. ueniamus ad quintum, & ultimū passū huius decre. & aduerte, quia hic examinatur. §. si uero. & in eius intellectu quot sunt capita, tot sunt snāe. Regula clara est qđ tex. Papa mandat. qđ si app̄o non iustificet, quia nō appareat Adā quicquid per illegitimos testes, qđ cognoscat de cā delegatorū, &c. Si uero app̄o est iustificata, appellās debet remitti iudici a quo, si snā non est lata. Fuit primus intellectus, qđ hęc uerba, si uero, aliter aduerset ei, qđ est dictū, & ēt datū certa ueritate exceptiōis qđ testes, p̄m, qđ hęc decr. in eo, qđ uult delegatū cognoscere, sit gratiosa. Hic intellectus non placet Io. An. quia quia fugiēda sunt iura, qđ trahūt iura ad grām. Et p̄m istum exponit, si uero, aliter. i. quia non apparuit ipsūm cōuictum p̄ inhabiles testes. Scđa lec. qđ hic uer. si uero. ap̄t aduerset non solū ei, qđ est dictum de inhabilitate testiū nō inuēta, sed aduerset ad id, qđ est dictū de snā lata, ut sit sensus. Si uero res ap̄t se habuerit. i. qđ nec p̄ testes inhabiles sit quicquid, sed p̄ habiles, & qđ non fuerit lata snā ut narrabat de cā cognitiōnis, &c. hic tollit unā partē p̄rij put snā ueniebat p̄firmanda: sed put ipsi iudices n̄ debāt cognoscere, sed remittere, ex quo nō erat iustificata app̄o, adhuc est qđ. ¶ Scđa intellectus, qñ uer. si uero aliter. aduerset tñ et, qđ est dictum de testib. qñ dicebat se quicquid per illegitimos testes: & tunc p̄ria obstant, quia dicebat p̄firmare snām. Bñ dicit gl. qđ est gratia. Vel tene primam solutionē. ¶ Tertius intellectus Inno. quod hic fuerūt duę ap-

pellationes. Vna fuit, qñ exceptio non fuit admittā. Scđa à diffinitiuā lata qđ p̄sbyterū. Vel fuit vna, qđ secuta diffinitiuā trahit ad appellatiōē à diffinitiuā, eo quia grauamen, si qñ inferit in ipsa diffinitiuā, & non añ, sequēdo istos testes, de re iud. cū l. & A. Vñ p̄t sequi ut istā appellatiōē ab interlocutoria, & si est retractatio, qñ p̄t p̄sequi istam ut appellatiōē à diffinitiuā: & tunc dato, qđ non probentur causę appellatiōis, poterit iustificare appellatiōem ex alia causa: quia hęc est natura appellatiōis à diffinitiuā: mō si obtineat prima, retractabitur attentatum: si non obtineat, poterit p̄sequi scđam, uel aliam cām, & deducere scđam cām in appellatiōē: qñ appellatiō p̄t iustificari ex alia cā. Vñ stabit litera. Si uero res aliter se habuerit, si qđ non appareat quicquid p̄ illegitimos testes: & sic non sit iustificata appellatiō ab interlocutoria, cām audiat. si appellatiōis à diffinitiuā eiusdē. in qua p̄sequit nouam cām, & ipsam terminerit sine debito. Hoc non placet: qñ si hic fuisset appellatū à diffinitiuā, vel habet p̄ appellatiōē à diffinitiuā, ēt iustificatiōe appellatiōis, statim fuisset reuocanda attentata. de app. non solum. & hic nō mandat retractari, nisi iustificata appellatiōe. Nisi salues, qđ primo p̄sequatur appellatiōem p̄sequēdo ipsam ut appellatiōem ab interlocutoria, ideo oportet grauamen iustificari: modo ipsam p̄sequit ut appellatiōem a diffinitiuā. ¶ Quartus intellectus qđ uer. si uero aliter. loquatur qñ nō est iustificata app̄o. & sunt duo. Primo, qñ est iustificata app̄o: & tunc mandat attentata retractari. Scđo, qñ non est iustificata, sed petit restituere officio iudicis a quo, & qñ non fuit contumax. Si uero aliter, i. qñ non sit iustificata app̄o, eo quia non est conuictus per illegitimos testes, cām. ¶ Restitutiōis, & postea appellatiōis audiat, &c. Hoc non placet: qñ hic fuit p̄max necessario, ex quo frustratoriē recessit appellans. de dolo. cum, g. li. 6. eo. ti. cle. 2. ¶ Quintus intellectus ut litera legatur transpositiue, & est intentus, qđ si iustificata est appellatiō, retractentur attētrata. alias p̄firmetur snā: & tunc dicit, mandamus quatenus cām audiat, & sine debito terminetis, si uobis, &c. usq; ibi: si uero. & ibi si uero aliter se habuerit, subaudi, snām p̄firmetis. Vel dic, causam audiat. i. snām p̄firmetis. Hoc non placet Io. An. qñ uiolēt istam. ¶ Sextus intellectus, qđ prima pars loquit, qñ est iustificata app̄o: scđa in uer. si uero. qñ non, sed est appellatiō delatum p̄ iudicem a quo. de app. cum appellatiōibus. li. 6. & est sensus, si apparet eum conuictum p̄ falsos testes: & sic est appellatiō iustificata, & retractentur attentata. Si uero res aliter, &c. i. qñ non fuerit iustificata, appareat tñ p̄ iudicem delatum, &c. dicit Io. An. qđ ista hęc p̄cedit. Sed certe nō mihi placet, ēt supposita datione: qñ non debuisset Papa se impedire de iustificatione, et quo ad finem attentari, sed solum an esset, uel non esset delatum, ut si non apparet delatum mandatum de iustificatione si esset delatum de retractatione, & sic p̄rio modo debuisset mandare. ¶ Septimus intellectus, p̄m intellectum Phi. qñ licet ueritatē non iustificet cā appellatiōis, aliter tñ iustificat. si qđ fuit oblatio p̄bata, &c. Hanc reprobatur Io. An. qñ sic debuisset iustificare attentata retractanda: quia oblatio ēt quo iustitiam finem iustificat: ut est casus de offi. deleg. super quōnum. §. si uero. & est casus de iud. exhibi. ¶ Pōnit gl. uniuersum intellectū, si uero res aliter se haberet. si qñ ueritatem exceptioni p̄bat, sed res aliter se hēt circa attentata innouata, & qđ fuerit snā lata Papa mandat, & iustē, qđ de cā cognoscat, qñ iustificata est appellatiō, licet circa attentata sit narrata falsitas: nec per hoc uitiatur rescriptum: qñ hoc est uariare circa principale negotium. Sed hoc non placet mihi: qñ debet aduersatiua aduersari: ex quo p̄t, oibus p̄cedētibus. Dico ergo, & sequor intellectū, qđ postū. §. qđ app̄o ab interlocutoria, maxime ubi p̄cernit merita causę, p̄t dupliciter iustificari. Vno mō ex iustitia cā: alio mō ex grauamine solo, ēt non aliter patefacta ueritate iustitia: & hęc in cā appellatiōis narrat iniustitiam & grauamē: qñ dicebat se opposuisse qđ testes productos, qđ ipsi erant inhabiles: sic dicebat in ueritate esse. Narrabat ēt se obtulisse p̄baturū, & non fuisse admissum: narrabat snām latā qđ se, & illegitimē p̄ illos in ueritate falsos testes: & non solū intēdebat habere finē retractationis attentatorū, sed ēt finē exceptionis, ut tñ qđ actore non p̄bante: qñ testes erāt illegitimi, non molestaret amplius, & sic silentiū reo imponeret: mō put p̄sequerat iniustitiā, nō potuit p̄bare ueritatē exceptiōis obiectę, & ex hoc nō retractarent attētrata: sed qñ p̄bavit grauamē & suspensam iurisdiōnē, iā p̄stat, qđ qđ gessit fuerūt nulla: iō Papa uult, qđ retractetur attētrata ex altero capite, & cognoscat de cā, & si dicat, hodie p̄stat falsitas causę: ergo ipse non deberet audiri p̄sequēdo grauamen: qñ dico, qđ licet hodie constet falsitas, negari non p̄t p̄na, iurisdiōnem suspensam fuisse, quā ex hac declaratione non ualidatur, per c. licet. de sen. excommu. Nec dicat, ex quo hodie declaratū est causam falsam esse, hęc declaratio retro ostendit, qđ nullum fuit grauamen: ergo attētrata non debent retractari, cum declaratio trahatur retro ad tēpus adus declarati: ut. l. asse. ff. de hāredi. instit. qñ hoc esset uerū, si essent p̄bata

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

ti testes legitimi: & per hoc, quod nō hodie pbetur illegitimi, non sequitur, ergo tunc erant legitimi: ga possibile, q̄ tunc potuit pbare, q̄ hodie non pōt. Vñ hęc declaratio non concludit ad tempus grauaminis illati dubij. Et si hoc uoluit. Phi. bene uoluit. Anto. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes, qui commode ad iudicium venire nequeunt, debet iudex audire per commissarium.
- 2 Testis non compellitur ad iudicium ire pro testimonio ferendo.
- 3 Delegati ad testes audiendos quales esse debeant.
- 4 Testes in causa criminali sunt per iudicem audiendi.
- 5 Aegregia persona quis dicatur.
- 6 Testis doctor, an compellatur iurare in testimonio ferendo.
- 7 Testes senes compelluntur testificari propter peccatum.
- 8 Testes recipiunt expensas a parte.
- 9 Testis pauper alias honestus non reijcitur a testimonio in causa ciuili.

C A P. VIII.

I qui testium. ¶ Iudex mittere debet ad testes, qui ad eum cōmodē venire non pnt. ¶ Not. i. hic quatuor qualitates personarum, quæ non coguntur psonaliter venire ad iudicium p̄ testificādo, q̄n̄ personæ sunt valerudinariæ. i. infirmæ, q̄n̄ sunt senes. Et ex hoc nota, q̄ senectus de iure canonico non excusat à munere testificādi. Q̄n̄ sunt debiles, & q̄n̄ sunt pauperes: sed oībus istis casibus p̄ examinatione est mittendum ad domum eorum. ¶ No. 2. quales sunt personæ, quæ transmittendæ sunt p̄ examinatione istarum personarum: q̄a debent esse idoneæ. Et arg. q̄ debet esse plures: sic nō v̄r̄ sufficere vnus. lo. An. dicit, q̄ debent esse duæ p̄ sonæ loco tabellionis: alias tabellio sufficit. s. tit. i. qm̄. ad hoc. ¶ tit. i. c. i. ¶ Quarto an, quod hic d̄r̄, p̄cedat in criminali. doc. hic, q̄ non. s. Vin. Inn. & Host. & restringit hoc c. ad causam ciuilem: quia in criminali examinandi sunt in p̄ntia iudicis. C. de fi. instr. aut. apud eloquentissimum. & no. gl. de iud. q̄ si clerici & in cle. i. de offi. dele. ¶ Opp. q̄ ad alias p̄sonas mittitur pro testimonio: ut ff. de iureiuran. l. ad p̄sonas. Sol. Mittitur ad personas, de quibus in litera. Mittitur et ad aegregias personas. ff. de iureiur. l. ad p̄sonas. in aut. e. s. qm̄. & dicit gl. in d. l. q̄ aegregie p̄sonæ sunt doctores: vñ eis scribit. Egregio doctori, &c. De p̄sbytero dicit Sp. idem in Spe. de teste. s. sequit. uer. q̄d de p̄sbytero, ubi dicit, q̄d et ubi coram seculari producitur in testem, iur̄m non p̄stat coram seculari, sed coram ep̄o. Al. legat. 1. q. 2. q̄. & q̄d ibi no. in gl. q̄. ubi gl. uelle v̄r̄, q̄ testificari et debet coram ep̄o. Ad hoc, q̄d no. i. q. i. testimonium. Sic intellige. 23. di. illud. 1. s. q. 5. c. 1. Dat. simile Spec. in laico, qui absens est: nā examinatur per suum iudicem. C. de fide instr. apud eloquentissimum. Fallit et q̄n̄ persona est absens, q̄ debet in testem recipi: ut d. l. apud eloquentissimum, p̄m gl. Fallit p̄m Io. An. q̄n̄ testis causa testimonij iterit p̄ns per. xx. dies: quia tūc recedere pōt, & non compellitur redire. C. de test. l. pe. de quo. 4. q. 3. uer. item is, qui. Alios casus, in quibus examinatio committitur ad domum, uide in Spe. de teste. s. qualiter. uer. pōtēt iudex, ubi dicit, q̄ iudex ubi pōt p̄ se examinare, non debet esse pronus ad testium examinationem alteri committendam. ¶ Gl. opp. q̄ non p̄pellant testes senes testificari. 4. q. 3. s̄ntem inuiti. Gl. dicit, q̄ secundo casu p̄pelluntur p̄ peccatum. arg. 1. l. q. 4. qui quis. eum si. uide ut lire non conte. qm̄. s. 1. & de re s̄i. cog. c. 1. nota tñ gl. ¶ Opp. q̄ paupertas non excusat à uenire corā iudice: q̄ aequē uenire pnt pauperes sicut diuites: nā p̄p̄ expensas nō excusatur à paupertate, q̄a illas habere debet a parte. de rescrip. statutum. s. in super. cum conor. li. 6. Dicit gl. q̄ forte erat nobilis, & pauper, qui in publico cōparere uerecū datur p̄ nimiam paupertatem. Possēt etiā intelligi p̄m Vin. & subaudi paupertate depræssi. s. p̄ducentis. & dicit Vin. q̄ tunc iudex ordinarius dabit expensas: q̄a tenetur pauperibus prouidere. in aut. de man. prin. s. fit tibi. j. de exce. p̄la. sicut. 1. 2. q. 2. aurū. Forte aliud in delegato, in quo sufficit, q̄ sibi non exigat. de ui. & ho. cle. cum ab omni. Pōnit aut̄ Vin. uer. quos pōnit Spe. in loco proximē allega.

Si fuerit testis pauper, retulusq; remotus.

Debilis, aegregius, aut qui producit egenus.

Ut testentur ibi debet mittere iudex. Et uide in Spec. s. sequitur. co. tit. ante fi. Puto, q̄d possit intelligi de paupere teste, qui habet laborare in domo pro expensis familiae suæ: qui, si recederet à loco nihil lucraretur, & familia periret. ¶ Oppo. quod non admittatur in testem pauper: quia suspectus est p̄ paupertatem. ff. sol. ma. l. si constante. de do. inter vi. & vxo. per vestras. So. Dic, quod licet sit pauper, alias erat honesta persona: tria loquuntur de suspectis. Vel repellitur in criminali, non in ciuili, ut hic. Ant. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis corruptus, & periurus non probat.
- 2 Sententia lata non retractatur ad testium dicta, per quæ asserunt testifi-

caste cum corruptela. 5.

3 Testis deponit prima, quomodo creditur, ut nec secunda in contrarium facta prauidet.

4 Adulterij delictum multiplicatur ex iteratione copula.

5 Periurij in testificando quæ sit pena.

7 Sententia, quomodo potest retractari exceptione corruptela.

C A P. IX.

Sicut. ¶ Corrupti, & periuri, ad testimonium nō debent admitti, h. d. Communis diuisio. 2. Secunda ibi. super quo. ¶ Not. 1. quod ad dicta testimonium asserentium se corrupte falsum testimonium dixisse, non retractatur sententia ad eorum dicta lata. ¶ No. 2. quod testi p̄rium eius, quod testificatus est in iudicio, extrajudicialiter asserenti non creditur, nec primo dicto detrahatur ad finem ut prior sententia ad eius dictum lata retractetur: & sic statim primo dicto. Et hoc est uerum et respectu sn̄æ, quæ non transit in rem iudicatam. ¶ No. 3. differentia esse an post sn̄am diuortij sit processum ad p̄ctum alterius matrimonij: & non admittitur ad retractandam sententiam probario corruptelæ testium, ob quorū dictū est lata diuortij sn̄a. An res sit integra & admittitur p̄batio, & retractatur sn̄a, eo quod sola pbatur corruptela. ¶ No. 4. q̄ utrobique imponitur penitentia de corruptela. Et no. q̄d punitur ex duplici delicto, ex adulterio & periurio: & sic iuramentum testis iteratur ad id, ut iuret se non corruptum. ¶ No. 5. quod ex iteratione copule cum alteri coniuncta, iteratur pro quacunque delictū adulterij, & multiplicatur. ¶ Opp. quod non retractatur sn̄a lata, licet pbetur testes corruptos falsum dixisse. de re iud. cum. l. & A. Contrarium p̄cedit, q̄n̄ per alios sn̄a nō sustinetur. ¶ Opp. q̄ admittatur qs ad dicendum p̄ sn̄am separatiuam matrimonij ex consanguinitate, de cognat. spi. super. e. So. Denuntiator bñ admittit, sed non admittuntur testes dicentes se corruptos: Alij dicentes illos corruptos, admittuntur, p̄m distinctionem huius c. Non obstat qui inat. accu. po. c. fi. dic ut ibi. ¶ Gl. prima pōnit p̄nam periurij testificando. ¶ Gl. sc̄da p̄sequitur generalia, & est clara: uide per te. ¶ Gl. 3. opp. p̄ illud Brocardum. Qui occasionem damni, &c. & bene. Sol. dic ut in ea. ibi. s. q̄a uero. dic de hoc ut ea. q̄ in summa. & adde, q̄d no. de homi. de cetero. & i. q. i. his quocunque. & dicto. c. placuit. 3. ¶ Gl. opp. q̄ indistincte sit uel non deuētum ad p̄m p̄ctum, ¶ Gl. 1. opp. q̄a in m̄sonali sn̄a non transit in rem iudicatam. de re iud. lator. & c. consanguinei. & patet. in c. tenor. Sol. Gl. fatetur maxime q̄a probata falsitate semper retractatur sn̄a. Et dicit subaudiendum maxime retractabitur, anteq̄ sit deuētum ad p̄m matrimonium. Dic p̄m doct. q̄ q̄n̄q; post sn̄am quis p̄rædit falsitatem, uel corruptelam & falsitatem simul: & tunc dñt, q̄ admittitur ad retractandam sn̄am, sit uel non sit p̄m matrimonium p̄ctum, p̄m doc. per iura p̄dicta. Quod puto: sed non ad dicta solum corruptorum testimonium hoc consentitum retractabitur: & tunc adhuc non est differentia an sit, uel non sit p̄ctum p̄m. sed quo ad hoc ut iudex possit, uel debeat retractare alios recipiendos: dic, q̄ moueri non debet ad hoc ex solo dicto testimonio et ad alios recipiendos ex solo dicto corruptorum testimonio, q̄n̄ res non est integra, sed q̄n̄ res est integra, sola assertio corruptorum testimonij dat iustam cām iudici ad ingrendū ex officio: & recipiendum alios testes super corruptela & falsitate, & illos separadi. Dicit et Inn. q̄d est alia differentia an aī r̄s̄itum ad secunda uota remoueat q̄d, an post: q̄a ubi post, cum maiori discussione recipiuntur testes, & difficilius retractabit sententia, p̄m Inn. Sed Host. dicit, q̄ q̄n̄ non migrauerūt, imponitur tantum penitentia de periurio: q̄n̄ migrauerunt, imponitur penitentia de periurio, & adulterio, & sic est alia dria: utroque tamen casu fiet inquisitio de qua sequitur. Q̄n̄q; sola opponit corruptela: & tūc dicit Io. An. quod mens istius literæ est, quod distinguatur an res sit integra: & retractabitur sententia, & admittitur probatio solius corruptelæ. Nec obstat, q̄ non admittit exceptio corruptelæ tantum, nisi ante sn̄am, ut fuit no. 3. de proba. licet causam: quia illud procedit in alijs sententijs, quæ tñ transeunt in rem iudicatam per quod dicit secus in his, quæ non transeunt, ut hic. Idem si aliter non transeant, ut q̄a sit appellatum: quia de corruptela poterit opponi. ¶ Vltima gl. oppo. quod credatur dicenti se corruptum. Quod patet: quia imponitur ei penitentia. Sol. Quo ad penitentia ei credatur: quia agitur de eius incommodo: quo ad p̄iudicium tertij non, imo stetur primo dicto, secundum gloss.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis esse non potest socius criminis. 3.
- 2 Simonia, quando committitur per eum, qui temporale remittit ut sibi spirituale detur. nu. 6.
- 4 Testi unico quibus casibus credatur. 5. 8.
- 7 Remittere idem est, quod dare.
- 9 Testis esse quando possit socius criminis.
- 10 Fama an probet iuncto vno teste.

C A P.

C A P. X.

Veniens. ¶ Socius crīs, & muneris nō testifi-
 catur, ē in crimine simonia. h. d. Prima ponit peritōnē p̄sbyteri. Sedā illā exaudit.
 ¶ No. 1. q̄d remittere tpale sibi debitū, vel debē-
 re, pro p̄ndo sp̄iali, simoniā inducit; & sic talib.
 idem est remittere, q̄d dare. ¶ No. 2. ar. q̄d ubi ē non hēt un̄ se
 sustentet, parochiani tenent ad ministrandos vicūs, & p̄bēda
 re rectorē. No. q̄d talis p̄bēda censetur loco b̄ficii: & sic sp̄ale
 ius est. ¶ No. 3. q̄d socius crīs non admittitur in testem: & si de
 crimine testificatur se participē fuisse, eius dictū ex toto anni-
 hilatur, et q̄n de crimine agitur civiliter: & sic de se confessio
 non credit̄, siue agat de crimine criminali. de conf. c. i. siue ci-
 uiliter, ut hic. ¶ No. 4. q̄ dicto unius reḡi nō creditur. Casus
 aut̄, in quibus uni credit̄, uide in Spe. de teste. §. restat. in prin.
 ver. Hoc tñ fallit. 86. di. tanta. ¶ Op. q̄d talis remissio nihil simo-
 niā induceret, cū non fieret pro p̄ndo sp̄iali, eo q̄ laicus non
 p̄t trāsferre sp̄alia iura, cū nec illa possideat. de p̄f. cām. So.
 Dic, q̄d laici isti fortē hēbant ius p̄tandi. §. de ele. querelam.
 ¶ Op. q̄d credat̄ uni: ut patet de iureiu. c. fi. So. Ad probōnem
 non credit̄: ut hic: ad p̄sumptionē sic, ut in p̄rio. ¶ Gl. j. an
 talis remissio inducat simoniā, siue fiat an̄ p̄tationē, siue an-
 te electionē, siue post. Dic, q̄d exigit, q̄d fuerit facta ante: nam
 post non induceret simoniā, licet ualeret, ut tpalis cōcessio ad
 vitā remittentis. de do. c. 2. de trans. c. de cetero. ¶ Gl. j. colli-
 git idē esse remittere, q̄d dare: nā emptio & redēptio equipa-
 rant̄. de quo. j. de simo. querelā. ¶ Op. q̄d uni fides adhibeat̄,
 ff. de dote p̄le. l. Theopōpus. Gl. dicit, r̄r fides non adhibeatur,
 nisi duob. Fallit in casu. l. Theopōpus. q̄n hoc iussit testator, ut
 illi fides adhiberet. De aliis casib. remittit gl. 22. q. 4. innocens:
 sed dicit, q̄d illi casus probant hoc ex iudiciū, uide ibi. 20. q. 3.
 p̄s. 3. §. q. 6. §. fi. & j. e. nup. Dic, q̄d q̄q; credit̄ iūro, & dicto vni
 ad cōmodū ppriū: & hoc est, q̄n stat̄ iūro alicuius, in quo cō-
 prehendit̄ casus. C. de iure do. imp. l. fi. §. si uero. q̄n iurat credi-
 tor in eo, q̄d est sup̄ius de p̄rio ultra rē, quā ad iudicat̄ in so-
 lutū, cōprehendit̄ casus. de sen. exc. si uero. 86. dist. tanta. Inter
 alios aut̄ credit̄, q̄n nulli sit p̄ iudiciū, ut q̄n dubitat̄, an qs sit ba-
 prizatus, vel an ecclesia sit cōsecrata. de cōf. di. 4. cū itaq; & c.
 paruulos & di. j. solennitates. no. 2. q. j. multi. ¶ Q̄n aut̄ alteri sit
 p̄ iudiciū, credit̄ uni. Primo, q̄n agit de p̄hendo. j. eo. sup. eo. de
 spon. p̄terea. 2. Secūdo credit̄ sacerdoti dicenti aliquē penituisse:
 de simo. nemo. de quo de testi. testis. Item credit̄ uni pp eius si
 dē indubitat̄, pp merita uitæ suæ, & eius sanctitatē. 8. q. 3. talia
 28. di. de Syracuanis. Itē credit̄ executori dicenti se citasse. de
 app. cū parati. ff. de re. eo. l. & magis. §. illud. Et b̄f uide. 30. cas.
 quos ponit Spe. i. ti. de teste. §. restat. ver. hoc tñ fallit. Inter quos
 no. illū, in quo dicit, q̄ credit̄, si in hoc partes ueniant, ut cre-
 dat̄ uerbo partis. all. C. de sen. passis. l. fi. & C. de fidei iur. l. fi. De
 hoc dic, ut per Bar. in l. Theopōpus. de do. p̄le. & l. fi. ff. de p̄o.
 stip. & dixi de dolo. finē. Quid tenendū. Inter ceteros ponit cas-
 us, q̄n dubitat̄ de publicatione instr̄i: q̄a tunc solus tabellio fa-
 cit fidē. C. ad legē Cor. de fal. in auth. de fid. instru. & cau. §. sed
 & si instr̄a. col. 6. Ponit et̄ casum, de quo hic. l. legis. Theopōp.
 ff. de dote p̄l. q̄n testator uult uni fidē adhiberi. An aut̄ dicto il-
 lius, cuius dicto credendū est, stetur absq; iūro. Dic, q̄ sic, q̄n ha-
 bet aliqd asserere de eo, q̄d est factū, uel dictū a testatore, & sic
 uenit, ut testis: & sic dictum est magis defuncti, q̄ testis: ut d. l.
 Theopōpus. & l. ut iurifurandi. C. de testi. Idē si dēt stari dicto
 alicuius assumpti a iudice, ut testis, uel arbitratoris: ut l. cōpa-
 rōnes. de fi. instr. licet p̄riū notet̄ in l. ut iurifurandi. C. de testi.
 & l. j. post prin. de uen. in spi. Idē q̄n assumit̄ a partib. mandante
 iudice. l. hac edictali. §. his illud. C. de sc̄dis nup. Secus aut̄ ubi
 assumit̄ a partib. & pmittit̄ stari dicto illius: q̄a tunc potius est
 arbitrator, q̄ testis, iō nō iurat. Et idē si dicat testator standū di-
 cto alicuius pro eo, q̄d ille hēt declarare nō quasi dictū, vel fa-
 ctū a testōre: quia tūc nō exigit, q̄ iuret. C. de arb. auth. decer-
 nit. Vbi aut̄ dicto alicuius ex mandato testōris est standū, non
 exigit, q̄ dictū deponat p̄te parte: ut d. l. Theopōpus. Nō ob̄t.
 §. c. in noīe. q̄a illud p̄cedit in teste, cuius fides nō est approba-
 ta, q̄ quē aliqd opponi p̄t q̄ istū, nihil p̄t opponi, ex quo est
 approbatus a testatore: nā hic solū iudicat de uolūtate testato-
 ris: nā de pprio sensu aliqd iudicat: nā tūc op̄, q̄ dictū suū de-
 claret in partis p̄ntia: ut no. ff. de uer. ob. l. si qs arbitrato. dixi i
 c. Quintauallis. de iureiu. ad hoc, q̄d no. ff. de cond. & de. l. mul-
 ta. & l. q̄ si nolit. §. si qs ita. ff. de edi. edi. Per quā dicit Bar. nun-
 tiū posse referre citatōnē, & dictū parte absente: q̄a eius p̄sona
 est approbata: & q̄a iudex cōmittit, ut uadat, & c. licet p̄ns dēt
 esse pars in cōmissione. Eodē modo si iudex cōmittat alicui,
 ut uadat, & aliqd referat: pars dēt esse in cōmissione partis p̄ns:
 quia post̄ p̄ns aliqd opponere p̄ntia non approbatam: sed post̄
 cōmissionem, ex quo p̄sona est approbata, non exigitur partis
 p̄ntia in relatione. l. 3. fi. regū. l. generaliter. §. pe-
 ni. §. de re. credi. ¶ Op̄pon. quod admittantur focii crimi-

nis in exceptis: ut patet de confes. c. 1. 79. di. si quis Papa. Est. n.
 hoc crimen de exceptis. Dic, q̄ si est focus criminis, & mune-
 ris, non admittit in exceptis et̄, ut hicti est criminis t̄m, admit-
 tit̄ in exceptis, & non in alijs, p̄m gl. nisi ad detegendam p̄spi-
 rationem. lo. An. in crimine simonia remittit. e. ti. c. 1. l. 6. In
 crimine h̄ris. j. de h̄rticis. in faoem. l. 6. Nam in crimine si-
 monia admittunt̄ cū distinctione gl. q̄n agit̄ civiliter: secus si
 criminaliter. In crimine h̄ris admittuntur indistinctē. Ad c. si
 quis Papa. t̄ndit Gofr. q̄ ibi concurrebant duo crimina, simo-
 nia, & læsā maiestatis: quia loquitur de illo, qui Papa ueniente
 p̄uenticulas faciebat de Papatu: alias licet in crimine læsā ma-
 iestatis admittat, in simonia non. Vel, p̄m erāt, admittit̄ focus
 accusatus non testificans. Vel p̄m Phi. non erat de crimine pur-
 gatus, iō et̄ in exceptis repellit̄. de sim. per tuas. 1. ¶ Querit gl.
 an fama iuncto uno teste faciat plenā probationē. Vt, q̄ sic: q̄a
 fama cū alijs probat. 4. q. 3. §. itē s̄ape. Gl. p̄cludit, q̄d in crimi-
 nali fama cū uno teste plenē nō probat: quia in illas exigunt̄
 p̄bationes luce clariores. C. de prob. l. vlt. §. q. 6. Epiphaniū. q̄a
 ubi de salute hoīs agit, strictius agit. C. de app. addictos. in ciui-
 li dicit, q̄ faciat plenā probationē: in ca. n. sufficit p̄sumptio, &
 vnus testis. de iu. iu. c. fi. de proc. ex infinuacione. penfatis circū
 stantijs personarū, & cāx. lo. 4. q. 3. §. itē s̄ape. dicit, q̄ fama ua-
 let plusq; unus testis: iuncta ergo cum uno probaret. Spec. dicit
 in ti. de prob. §. 1. ver. hoc et̄. ad fi. & eo. ti. videndum. uerf. 23. di-
 cit, q̄ fama nō p̄bat, nisi vbi apparet iure expressum. In crimi-
 nali dicit, q̄d non facit indicium ad torturam. De hoc p̄ do. de
 accu. c. qualiter. 2. super gl. 2. de appe. c. 1. per Inn. de uerb. signi-
 ueniens. & c. quid per nouale. per Cyn. c. fo. ma. l. si quidē. & l.
 vlt. ff. de q̄o. & l. 4. C. de prob. Bar. in l. de minore. penfatis. ff.
 de q̄o. Dy. in l. 2. C. de exc. tu. Gul. in Spec. de noto. crimi. §. fa-
 ma, uerū. quid si agenti. Dic concludendo p̄dictos, si fama fa-
 rigatur in alio, quam in fine probandi, probationem non in-
 ducit, ut q̄n habet instar attestacionis, s̄ q̄n proceditur uia in-
 quisiōnis: ut no. docto. de accu. qualiter. 2. Et sic q̄q; habet finē
 attestacionis, q̄q; habet finem ualiditatis gestorum: ut si ali-
 quis cōi opinione est liber, uel seruus. l. 1. C. de testa. l. Barbar.
 ff. de offic. p̄tor. Q̄q; habet effectum declaratiuum status,
 & ualorum rerum, & uerborum circa ualorem prolatorum.
 l. Labeo. de supel. le. & l. cum delationis. §. asinam. de fun. in-
 struct. Sed q̄n agitur de effectu fama respectu finis probandi,
 & si factum est antiquum, q̄d excedit memoriam hominum:
 quod est, q̄n excedit spatium. ceterum annorum, uel 40. & fama
 obtinet locū plenę probationis. ff. de proba. si arber. l. in sum-
 ma. §. item Labeo. ff. de aqua plu. arcen. ponit Cy. in l. i. quidē.
 C. fo. matr. Inno. de uerb. sig. ueniens. & c. quid per nouale. Q̄d
 si factum non est antiquum, sed est aliter de difficili probabi-
 le, adhuc sola fama probat: ut no. j. cap. p̄terea. licet admini-
 culis adiunctis. Si aliter factum est probabile, in leuissimis, &
 quæ sunt leuissimi p̄iudicij, facit plenam probationem: ut
 no. gl. in l. ubi. C. de iu. do. & no. in l. si p̄stante. ff. solu. matr. Ad
 hoc de eo, qui cog. confan. super eo. 33. q. 2. si quis cum duob.
 Si agitur de facto p̄iudiciali, non facit plenam probationē,
 ut hic, & dicit Spec. in loco p̄alleg. iō in criminali, uel vbi et̄
 ciuilit̄r tangitur crimen, fama plenē nō probat. Iō dicit Spe.
 in loco p̄alleg. q̄d si excōicatio alicui opponatur, ut repella-
 tur ab agendo, fama illam non probat, etiam cum uno teste:
 2. q. 8. sciāt. ubi gl. & lo. in ciuili probat. p̄m gl. hoc iuncto uno
 teste. Bar. dicit in d. §. tormenta, quod si fama non habet origi-
 nem ab aliqua p̄sumptione uerisimili, fama nihil probat:
 quia potius sunt uanę uoces populi. Si hēt originē ab aliquib.
 p̄sumptionib. uerisimilib. tunc p̄m qualitatem eorum probat
 fama cum uno teste, alias non. q̄d relinquuntur arbitrio iu-
 dicantis, p̄m eum. Ex his patet an duę semiplenę probationes
 iungantur ad complendam plenam. Dy. in l. 2. C. de excu. tut.
 tenet, q̄d non, si sunt diuersi generis, ut fama, & unus testis: se-
 cus si eiusdem: ut l. spadonem. §. numerum. ff. de excu. tut. Di-
 cit Cal. alios dicere, quod duę semiplenę et̄ eiusdem generis,
 non probāt, ut patet in duob. testib. singularib. §. de proba. licet
 cām. de cau. po. cum ecclesia, q̄ dnt bene, duę p̄sumptiones
 faciunt plenam. Et sic intelligunt gl. in l. 2. ff. de exc. tu. Ratio,
 quia p̄sumptio probatur, & probat, sed non probatio, quia il-
 la probatur. Ideo Calde. dicit, q̄d duę semiplenę probationes
 commistibiles probant, non commistibiles non, ut in duob.
 testib. singularibus, uel qui deponunt de diuerso tempore, uel
 actū, p̄m Cald. Hęc puto uera in re, quæ subijcitur de facili p̄-
 bationi. In re autem de difficili probabili, certę probationes
 diuersi generis iunguntur ad complendam: ut patet de prob.
 cām. j. e. p̄terea. & tunc procedit illud. Quæ non profunt sin-
 gula, multa iuuant. Et hęc pro mō sufficiant. Vide loā. 16. q. 3:
 §. si uero. ubi lo. dicit idem, q̄d hic gl. de simo. sicut. per docto.
 ¶ Quæro, quid indicauerit hic archieps. Dic, q̄d illud absol-
 uit, quasi non esset plenē probatū. Vel dic, p̄m lo. An. q̄d purga-
 tionē indixit. j. de adult. significasti. si de hoc erat infamatus.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

S V M M A R I V M.

- 1 Probatio facta in uno iudicio, & inter easdem partes, facit fidem in alio.
- 2 Acta litis decisoria, vel ordinatoria facta in uno iudicio, quando probat. 4.
- 3 Testibus publicatis non sunt alij producendi.
- 5 Confessio facta in civili, an præiudicet, si postea agatur criminaliter.
- 6 Acta in causa civili, an probent, si postea agatur criminaliter.
- 7 Acta in iudicio sumario, an probent in iudicio plenario.
- 8 Publicatio testium in una instantia facta contumaciter, an noceat in alia inter easdem partes.
- 9 Sententia lata super libello etiam inepto, probato tamen testibus legitimis, valet.

C A P. XL

Ausam, quæ. ¶ Attestationes in uno iudicio receptæ in eadē cā, & inter eosdē faciunt fidē, corā alio iudice, h. d. & non diuiditur. ¶ Nota, qd acta litis decisoria, vt non determinata, vel rescripta ad personā iudicis, faciunt fidem in alio iudicio, & profunt coram alio iudice. ¶ Opp. j. c. pñtata. Sol. Testes recepti, corā iudice faciunt fidem in alio iudicio, ut hic: sed recepti coram arbitro faciunt fidē, corā iudice, s̄m distinctionem, de qua ibi, s̄m glo. ¶ Oppo. qd alij testes possunt recipi, ex quo cā agitur, corā alio iudice. j. c. cām. So. Qñ testes sunt publicati, alij non recipiuntur, ut hic: qñ non sunt publicati, recipiuntur alij, ut ibi, s̄m gl. de hoc. j. co. constitutus. & c. cū uenissent. ¶ Oppo. qd non profunt acta, coram aliquib. iudicib. actitata coram aliis. C. de iudi. prope. randum. §. s̄m aut reus. Dicit Inn. qd quādā sunt acta litis ordinatoria, vel decisoria, & in his, qñq; mutatur iudex, & non perimitur instantia: & tunc ualent acta. s. de prob. c. fi. Dic. si quæritur, an proficit citatio mutato iudice, recurre. 23. q. 4. de illicita. ff. de iud. l. mortuo. quia op. 3, qd acta saltem, quo ad unicā citationem iterentur: qñ per primū iudicem euanescent pemptoriū, ut certificetur iudex, & locus. no. ff. de iudi. l. mortuo. & patet in d. c. de illicita. & qd ibi no. Qñq; quærimus de actis psonas lramandi, quo ad onus satisfidandi: & tunc si aditur iudex p modū recessus a primo: & tales satisfidationes non profunt, corā iudice altero recepto a iudice, a quo receditur: ut patet in l. 2. ff. iud. fo. Qñq; aditur iudex per uiam appōnis: & idē, l. cum apud. ff. iud. sol. & procedunt hi duo casus, et qñ cautio fuit interposita de iudicio sisti, & pro eo, qd talis iudicauerit, vel qui in locū eius successerit. s̄m Bar. in d. l. cū apud. ubi dicit, qd non cōprehendit iudicem appōnis: qui est maior: nec collegam: qui est par: sed solum successorem, vel delegatū loco sui. Allegat. l. uerbis ciuilib. ff. de uul. & pup. Qñq; recedit a primo, & aditur seruus non per uiam recessus, vel appōnis, sed per modū cuiusdam subrogationis: & tunc si satisfidatio est interposita sub proprio noīe, ut qd iudicauerit Sempronius iudex, non cōmittitur ex iudicatio per subrogatū. ff. iud. solu. cū apud. & patet. in c. qm̄ abbas. de offi. dele. de testa. requisisti. cū si. no. ff. de iud. l. vbi acceptū. & in Spe. de iudice deleg. §. contingit. uer. quid si plures. Si sub noīe appellatio, vel simplr cōmittitur, corā subrogato: quia idem est tribunal. Vbi ergo nō variatur effectus simplrōnis: secus si uariatur tribunal, ut dixi. Qñq; quærimus de aliis actis ordinatoriis, ut litis contestatione, & libello, & tunc siue per uia appōnis, siue per uia recessus, siue per uia subrogationis acta proficiunt, si repeririuntur, uel aliter probentur. C. de procu. ita demū. l. fi. C. de tempo. app. & de prob. c. fi. de appel. per tuas. cū si. & hoc siue sit superior, siue sit par. ¶ Scd̄ casus, qñ agimus de iure actoris perempta instantia: & hic est aduertendū, si quæritur de actis, an facta sint notario describente, tali die sic actū, & c. dicit Bar. qd inter quoscunq; & in quocunq; iudicio hoc in dubiū reuocabitur, probabunt acta facta ex tali scriptura. C. de re iud. l. gesta. de prob. cū res. de prob. post cessionē. & c. qm̄ q. Si quæritur de actis, quo ad effectus creatos, vel creādos super actis, rñdit qd quādā sunt acta litis ordinatoria, q̄ alio uocabulo appellat Inn. acta iudicii, ut citatio, litis contestatio, libelli oblatio, & talia: & tunc si quæritur, an perimantur acta in se. dic. q̄ sic. Si quæritur, an impediat effectus futuros, & qui sunt in fieri sup actis, ut qd super eis sententiet, uel litiget: & dic. qd quo ad istos effectus futuros, quia desinunt acta, desinunt & effectus tales super actis: ut l. cū lita. ff. iudi. sol. Vñ super talibus actis non poterit ferri sn̄a diffinitiuā. Itē non impediunt, quo minus dilatoria possint opponi. C. de proc. ita demū. l. fi. C. de exce. & l. Pōponius. §. rati. C. de procu. l. hos accusare. §. hoc beneficio. ff. de accu. An aut infim calūniā duret mutata instantia, uide Spe. in Spe. de iura. calū. §. sequitur. uer. quid si iuro. ad fi. & uide gl. ut lite non cōt. qm̄. §. qd si super. Si quærit de effectibus actorū præteritis, & itē creatis, ut qd res fiat litigiosa, qd possessor sit malæ fidei, & remanēt tales effectus, qd no. gl. in l. 2. C. de fructi. & litis expen. & not. gl. in l. properandū. §. j. C. de iud. non tñ se extendunt tales effectus in alia cā, vel ad aliam personam: ut l. cum notissimi. §. fed & si quis. de præscr. 30. ann. & C. de præscriptio. long. temp.

l. j. Item non se extendunt ad qñem, quæ sit ex alia cā: ut l. filius in qñc. ff. de iure fil. Extendunt ergo se solū ad eandē instantiā, ex eadē cā, inter easdē psonas, vel quæ habeant loco eius dē. Quædā sunt acta, quæ pertinent ad ueritatis indagatiōē, & litis decisionem, ut confessio, & testes, & attestations, quas sub alio uocabulo Inno. appellat potius acta litis, q̄ iudicii: quia non sunt in iudicio orientia, nec ex ipso procedentia: & tunc si acta sunt publicata corā arbitro, & producūtur, corā iudice, quid iuris, dicam. j. c. pñtata. & no. C. de testib. l. fina. Si recepta sunt, corā iudice, & dubitatur de effectu impeditiuo pductiōnis testium, vel de effectu probationis eorū in alia instantia, tūc si non sunt publicatæ attestations in primo, non impediunt productionem testium in alio: ut j. eo. cām. & c. constitutis. nisi fuerint apud acta deposita, ut ibi. Dicit tñ Bar. qd illis casibus pōt peti a iudice, ut publicentur. Allegat dictum Inn. de testibus. Albericus. nisi aliqua iusta cā allegeretur, quare nō debeāt publicari. all. j. c. constitutus. Et sic tēperat dicta Iac. de Are. in l. gesta. Puto, quicquid dicat Bar. qd ex quo non sunt publicata, non impediatur productio testium, & est in optione procuratoris, an uelint, qd illis fides adhibeat, an qd nouiter testes producant, nec inuita parte facient fidem: ut j. c. cū cām. licet Inno. dicat in c. Albericus. qd eo, qd sunt scripta p notariū, absq; alia publicatione facient fidem: sed si sunt apud iudicem tñ recepta, exigitur illarū publicatio. Sed hoc dictū, puto procedere, qñ partes consentiunt, uel qñ deficiunt testes: alias ex quo nō est facta publicatio, est in uoluntate partium, an uelint stare, antiquis testibus, an nouos producere, ut dicto. c. cū cām. Et ubi dixi prodesse, quo ad effectū probationis, hoc intellige ēr paribus nolentibus. Hoc intellige ēr aliter, qñ probatio est nulla, vel minus potens ad s̄m iudiciū, ut quia casualiter attestations sunt nullæ, vel receptæ in sumario iudicio: nam quo ad plenariū proficiunt partibus consentientibus: arg. de testi. ueniens. & d. c. cū cām. licet. c. ueniens. possēt induci: de quo ibi dicam. Si attestations sunt publicatæ, vel sunt pducta infra, & apud acta descripta, tunc sit pro regula, qd in oibus casibus, & quo ad quas psonas prodesset, & noceret, noceret acta: quia ista regulantur a pari: arg. de iud. at si clerici & patet. j. de si. instr. inter dilectos. uer. porro. Dicit hic Inn. ad hoc. ff. de iure iud. l. fed & si possessori. §. fi. & l. seq. l. si mater. §. si. ff. de except. rei iud. & qd ibi no. & l. iubemus. C. de libe. cau. & hæc uera in eo, qd probant acta: nam si de alio ageretur, non probarent: & hoc planū. Si aut testes deposuerunt, quem esse certæ ætatis, isti testes bene probarent pro tunc talē fuisse illius ætatis, sed non nunc: quia non sequitur tunc fuit, ergo nunc est: ut l. spandō. §. qui absolutus. ff. de excu. tu. & l. j. §. qui excusatione. de vaca. mu. ubi aut, & quo ad quos non prodesset sn̄a, nec attestations. Fallit in probatione pro confessione uno casu, ut j. dicam. hæc quo ad effectū probationis. Et hoc tene, licet qdā dicant, qd ualent, quo ad præsumptionē tñ, & non quo ad probationem, quo ad effectum impeditiuū probationis producēdæ. Dicit Bar. & bene, qd ubicunq; acta prima faciunt plenam fidem in sc̄o iudicio, quia tunc prodesset, & noceret sn̄a, noceret & publicatio, & impedit productionem nouorū testium, similiter, & inter quas personas impedit: ubi aut nō prodesset, vel noceret sn̄a, non noceret publicatio, qm̄ testes pducunt. alle. no. per se. & ibi hoc ponit in l. 2. ff. vi bo. rap. ad hoc tex. in c. fi. cum gl. s. ti. j. ad hoc no. j. eo. fraternitatis. de prob. iurauit. & est conclusio Inn. j. de re iud. cum super. in gl. mag. uer. & si publicatæ sunt. & uer. illud. & bene uer. ¶ Nunquid aut confessio in civili de crimine præiudicet, si criminaliter agat postea. in Spe. de confes. §. nunc uidendū. ad fi. §. ibi allegat p & q. & p s̄m, qd confessio præiudicet. Allegat. c. primū. ad fi. de exce. & C. de lib. cau. l. si. quod puto p p̄dicta. ¶ Ex his deciditur primo, an testes, vel attestations productæ in cā civili p̄sint, si de hoc criminaliter agatur, uel econuerso. Et ur̄ dicendū, qd ubi, & inter quos præiudicaret sn̄a, præiudicabunt attestations: qñ aut rem præiudicet sn̄a, uide plenē per Bar. in l. 2. §. prætor. ff. ui bo. no. rapt. per Cy. & alios in l. j. C. qñ ciui. actio præiu. cri. & i Spe. de confes. §. nunc uidendū. ad fi. §. Ex his inferitur, qd si ad oīno diuersum agitur, uel ad diuersum finem, licet super eodē, qd quia non prodesset, nec noceret sententia, non proderunt, nec non cecebit publicatio: & idem si ageretur de eadem, sed inter oīno diuersos. Ex hoc inferitur, quod si agitur ad idē, uel eius accessoriū, uel principale dependens, uel omnino ad illud cōsecutum: nam probationes receptæ super matrimonio ualent in alio iudicio, super quo dubitatur de legitimatione filiorū, s̄m Inn. hic. Sed de hoc dic, ut dixi, qui fil. sint leg. cām. Ex his inferitur, qd tales attestations, etiam perempta instantia, non solū nocent, & profunt ipsis principalibus, sed et eorū hæredibus. Item profunt, & nocent hñtibus ab illis causam. q̄ quos factæ sunt probationes in omnibus casibus, in quib. sententia noceret, & prodesset singulari successori: de quibus casibus. j. de re iud. quamuis. ff. de re iud. l. s̄pe. & de exceptio. rei iud.

rei iud. l. si a te. §. 1. & §. Iulianus. Ex his inferit, q̄ pbationes, & attestaciones recepte in iudicio summario nō nocēt, uel p̄sunt in plenario: q̄a nec p̄desset, uel noceret sn̄a. j. de testib. veniēs. 2. ff. de his. qui sunt sui, uel alieni iuris. l. pe. & l. si quis a liberis. §. meminit. ff. de libe. agno. cū si. fm Inn. hęc uera, q̄n ex mō p̄cedendi ledit̄ pbatio, uel ex hoc agilitatur, vt est pbatio testium, & instrumentorū, q̄ fortius in plenario examinant̄, q̄ in summario, & sunt efficaciores. Vbi aut̄. non ledit̄ pbatio, vt est pbatio p̄fessionem, tunc secus est: q̄a talem habet effectum p̄ducta in plenario, qualē habet in summario: & hoc, q̄a p̄fessio de se non exigit telam iudicij, sed solū p̄tenta est calore iudicis: un̄ suā habet p̄fessionem, ita si fiat pendēte rela, sicut si ex abrupto, imo efficacius: ut patet ex not. de elec. dudum. 2. & ff. de p̄f. l. 1. & si. §. de p̄f. c. si. C. de p̄f. Et h. d. notabiliter Inn. §. de or. cog. cū dilectus. in gl. si. ad si. ibi: secus in p̄fessione. Ad q̄d illud, q̄d no. de accusa. qualiter. in gl. magna. uer. non negamus tñ. & no. de accu. c. 1. & 2. li. 6. de resti. spol. Pisanis. Hęc uera, q̄n pbationes summarie sunt recepte in summario: secus si plenarie, vt dicit Butr. in l. ab hostibus. §. sed, q̄ simpliciter. ff. qui. ex cau. in pos. ea. Q̄a credo, q̄n sunt plenarie recepte quo ad substantiā pbationis, & quo ad modū p̄cedendi: ut patet. j. de testibus. ueniens. 2. Allegat no. vt lite non p̄est. p̄ totū. nisi in casibus publicationis: ut lite non p̄te. q̄n. §. 1. de testi. Albericus. & c. significauit. Ex his inferit, q̄ si aliquo accusato de crimine recepti sunt ad offensam, & defensionem testes, & p̄empta instantia ueniet alius ignorans ad accusandum, q̄d pbationes facte ad offensam p̄sunt, sed non ad defensionem: q̄a non nocuisset sn̄a. argum. no. in l. si cui. ff. de accu. & j. de accu. de his. Bart. in l. 2. de iud. Sol. Dicit, q̄ si accusatus uult ut testibus ad offensam, oportet, q̄ utat̄ testibus ad defensionem. l. petende. C. de tempo. in integ. resti. pe. & q̄a non p̄t. p̄ parte ratum haberi. l. in causē. in princip. ff. de p̄cura. & q̄a debet uti adminiculo auctoris cum causa sua. l. Pomponius. §. cum qs. ff. de acq. poss. §. fm Bar. Ex his apparet, quid si testes sunt recepti ad iur̄m p̄te parte, & publicatio est facta absente parte contumaciter, an in alia instantia, ubi inter alias personas se extenderet sn̄a, se extēderet publicatio. Dicit Bar. quod publicatio inter easdē absq̄ dubio p̄iudicabit: inter alias aut̄ personas dicit, q̄ non publicatio, sic receptio: quia non obtinisset alijs sn̄a in absentem. l. p̄f. c. de pig. & l. Papinianus. §. meminit. ff. de inoff. testa. Vñ oportebit, q̄d iterato fiat publicatio: q̄d fieri poterit, ut. §. di. xi. de quo die ut dixi ibi. Et his inferitur, q̄ pbationes facte in uno iudicio non faciunt fidē inter alias omnino extraneas personas: q̄a nec p̄desset, nec noceret sn̄a. C. res inter alias acta. per totum. sed faciunt qualemqualem p̄sumptionem: ut no. j. de simo. dilectus. per Bart. in l. a sn̄a. ff. de app. & no. in l. si duo patroni. ff. de iureiuran. ff. de cri. expil. hęc. l. si res. Dicit Cy. in d. l. is apud. j. allegat. Item hęc uera in quantum agitur ad priuatam utilitatem: sed si inter alios intenditur publica ex confessione in priuata quo ad iudicem proderit confessio, ut ex officio illius confessionis possit procedere: ut si actore agente p̄ possidentem beneficium actor nihil probet, reus aut̄ sp̄ote cōfiteatur defectum iuris sui, licet non profit̄ confessio p̄ actore, vt sn̄a pro eo feratur, poterit tñ iudex in alia instantia ex officio illum priuare: ut no. in Sp. de act. & peti. §. in anterioribus. uer. quid si reus. quod no. & dicit. in c. pe. j. de re iudi. Non obstat p̄dictis, quod indistinctē in alia instantia nō debeant ualere attestaciones, quasi quo ad secundam instantiam sint recepte lite non contestata: ut lite non conte. per totum. q̄a ad ualiditatē attestacionum attendit̄ instantia, in qua recepte sunt: & sufficit, q̄d in illa sint recepte lite p̄testata, licet quo ad aliam non sint recepti lite non p̄testata. nā illud fundm̄ sufficit, vt p̄petuo ualeant. ut lite non p̄est. q̄n. & C. e. l. si. & j. c. p̄ntara. salutum est ius opponendi p̄ eos, p̄ quos, p̄ducunt, & p̄ dicta eorū & personas: ut in dictis iuribus. Non obstat, q̄ hęc sint sup̄flua de iure canonico, cum fm̄ illud non pereat instantia: ut patet ex not. de iudi. c. pe. & §. titu. 1. c. si. quia aliter p̄t iure nostro p̄rrire instantia: licet non perierit lapsu triennij, puta q̄n quis absoluitus est p̄ ineptam accusationem: q̄a licet pereat instantia noua, p̄t de nouo oriri, ut not. §. de iudi. examinata. Vñ tunc acta p̄ficiant, p̄t r̄nderi ut superius est not. j. Not. hoc dictū, q̄a uult aperte Host. q̄d attestaciones, & pbationes facte super li bello ineptae concepto ualeant, & p̄ficiant, ut super eis in incepta instantia possit fundari sn̄a. Sed de hoc dic ut plenē dixi. in d. c. examinata. De mā ista uide plenē Bar. in l. 2. ff. iud. sol. Vide per Cy. in l. is apud. Hęc omnia p̄cedunt, vt ubi noceret, & p̄desset sn̄a, p̄sint & nocēt attestaciones, saluo quam q̄n sunt recepte in ciuili, & agiū criminaliter: q̄a pbationes tunc nō sunt sufficientes, cum debeāt esse luce clariore in criminali. C. de testibus. sciāt. Sic dicit Bar. in l. 2. §. p̄rator. ff. de ui bono. rapt. Hoc uerum ut non faciant plenam pbationem, admniculantur tñ: ut. l. quere. ff. de edi. edic. & l. capite quinto. ff. de adulte. secundum Barto. Antonius de Butrio.

S V M M A R I V M

- 1 Testis esse potest clericus de ecclesia in causa ipsius ecclesie.
- 2 Habilitatus ad actum respectu unius impedimenti, quando habilitatus esseatur ad alium actum.
- 3 Testis qui est de uniuersitate, quare probet in causa uniuersitatis.
- 4 Testis qui est de gremio ecclesie, compellitur ad testificandū contra ecclesiam.
- 5 Testis non potest esse clericus in causa inter laicos.

C A P. XII.

Vm nuntius. ¶ Clericus de ecclesia in cā eccle p̄ admittit̄ in testi. h. d. No. summarium. ¶ Nota, q̄ habilitatus ad actū respectu impedimēti, habilitatus censet̄, si alia cē sunt impedimēta, non si affunt: quia quo ad illa nō fuit intērio habilitantis: & sic non operatur habilitatio, ubi dā p̄curfus alterius cause. Ad hoc, q̄d no. in c. statutū. §. 1. de rescri. li. 6. in uerbo, canonicis. uer. sed ut. §. dixi. ad hoc de p̄reb. non p̄t. lib. 6. ¶ Quare est illa rōnabilis cā: Dic, si cām in propria p̄sōna agat. §. eo. in super. si sit infamis, excōicatus, uel al' in habitis ad testificandū. ¶ Oppo. quod nō admittant̄ ad testificandū illi de uniuersitate in causa uniuersitatis, sicut nec in sua. in aut. de testi. §. licet. C. de testi. l. omnibus. Solut. Gl. dicit, q̄ admittit̄: quia eccle causa non est sua: sic in uniuersitate, quia, q̄d est uniuersitatis nō est singulorū. 1. 2. q. 2. qui manumittit̄. Dic, si querit̄ de his, quæ aguntur a capitulo, uel uniuersitate occulte uenit applicandū singulis ut singulis: & tunc nō admittit̄. l. omnibus. canonizata in loco hic alleg. ad hoc de sen. excō. si sn̄a. in si. libri. 6. Si agitur de testimonio, ex quo singularibus non obuenit utilitas, sed uniuersitati ut uniuersitati: & admittit̄. Ad hoc p̄alle. l. in tñ. q̄ allega. glo. 1. 2. q. 2. qui manumittit̄. ff. de in ius uo. l. sed si hoc. §. qui manumittunt. Et p̄ hoc soluit̄, q̄d se pe q̄rit̄ de uniuersitatibus uillarū, uel terrarū, q̄ litigant de paciscis, uel nemoribus, in quibus singulariū bestia pascunt, singuli ligna scindūt: quia testimonium hominis de uilla hoc casu nō est admittendū, ut patet p̄ premissa. de quo in l. parētis. C. eo. ubi Cy. ad l. ram ponit ista. & Butr. & Gul. de Cu. in l. intā tū. §. uniuersitatis. ff. de re. di. Nō ob. q̄d cā eccle sit propria: q̄a nō est p̄pria, cū damnū, & emolumētū, ad eū nō p̄spectet. 2. q. 6. biduū. uer. palā. Dicit tñ Arch. 14. q. 2. sup̄ summa, q̄d licet in cā uniuersitatis admittat̄, tñ non omnino eis plena fides adhibet̄. Quod puro, quo ad uniuersitatē, sed non quo ad eccle: quia res uniuersitatis plus spectant ad singulos, q̄ res eccle: ad singulos. ¶ Querit̄, scāo glo. an p̄pellat̄ clericus de eccle testificari p̄ ecclesiam, si testificari p̄t pro ea. Gl. arguit, quod nō p̄pellatur. de postu. c. si. Ad hoc, quia filius non p̄pellit̄ p̄ patrē. 4. q. 3. §. itē lege Iul. Itē quia pbationes non sunt trahendē de domo ad uerfarij: ut §. de proba. c. 1. In p̄rium arguit glo. quia eccle p̄t illū inducere pro se: ergo recipere debet p̄ se. 19. dif. si Romānorū. Itē quia actoris & rei debet esse equa cōditio. de iur. p. c. 2. & neutri debet licere, quod non alteri: ut. ff. de reg. iur. non debet. & reg. iur. non licet. lib. 6. Gl. dicit quosdā dicere clericū principaliter non p̄pellendū testificari p̄ ecclesiam: sed si pro ecclesia producit̄ testificari debet pro ea, & p̄ eam: quia indicendo testis debet esse cōis pro utraque parte. Alij indistinctē dñt eum p̄pellendum ut testificetur p̄ ecclesiam: quia tacere ueritatē est peccatum. Inn. dicit, q̄d si producit̄ ab ecclesia, testificatur p̄ eam: si producit̄ ab aduersario, ubi possunt haberi alij testes, non p̄pellitur testificari: in subsidium, alijs deficientibus, compellitur, quia tunc peccatū est tacere ueritatē. Quod intelligit Host. uerum, nisi sint liberi ecclesie tales clerici. §. de scr. non or. eo libentius. Et quod illi plus alijs sint adstricti, patet de sn̄c. ab intef. c. 2. de testa. requisisti. ad si. Non ob. c. si. quia ibi r̄ndetur. Non obstat, quod dicitur de filio. quia loquitur de carnali, & edictū prohibitorū est casuum. Ergo. Nunquid autem pro p̄sonis, uel contra personas de ecclesia admittantur ad testificandū? Dic, quod si accusatur p̄relatus ab uno de uniuersitate, alij de uniuersitate admittunt ad testificandū. 2. q. 7. latōr. de acc. ex pte. de ele. p̄ inquisitionē. de p̄f. c. 2. Rō, quia non sunt magis domestici accusato, q̄ accusati, uel ecōuerso: sed si de uniuersitate accusat extraneū, uel accusat, ceteri de uniuersitate repellunt fm̄ aliquos. 14. q. 2. sup̄ ubi de hoc. 3. q. 5. accusatorib. j. de acc. repellant. de quo in Sp. de teste. §. 1. uer. sed nūqd. vbi Gul. post Ho. tēperat hic uerū, nisi in defectū, & remittit ad Sūmā. e. i. §. 2. uer. & cū cā. ubi all. Ho. j. ti. j. c. si iurei. & si Christ. ad fi. Io. An. at̄ q̄ nimis large sūt locuti doc. sed restringēda est eorū opinio ad text. quos allegat, q̄n uidelicet ē ita stricta uniuersitas, q̄d illi de corpore cadūt in nomē domesticorū v̄ cohabitantium

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

stantiū, ut ibi, Sic intelligo Jo. 14. q. 1. ca. 1. q. dicit, qd canonicus testificat, p canonicos: qd non dnr domestici. Qd placet, qn nō simul cohabitant. Nungd aut clerici inter laicos testificētur. Tex. q. ic. 14. q. 2. q. vbi dicit, qd non debent adhiberi testes in iudiciis inter laicos, nec inter eos ad testificandū cogi, nisi in subsidiū, qd deficiūt alij, & tūc nō sunt examinādi a iudice seculari, nec recipiēdi, sed a suo iudice. Dicit tñ ibi Arch. qd hoc pēdet ab arbitrio epī, an pmittat, an examinet, cū nō possit iurare absq; licētia epī. d. iur. cal. c. 1. 1. q. 1. testimoniū. ubi dicit, qd debēt examinari in ecc̄a. i. corā eccl̄astico iudice: licet Hug. tēcat, qd possit iurare, & testificari, si vult, qd quē ē. 22. q. si. null.

S V M M A R I V M.

1 Testis repellitur ex crimine nunc probato, etiam de eo, quo non fuit alia eodēdemnatus, vbi perseverat in crimine.

C A P. X I I I.

Super eo. ¶ Crimen nūc pbatū repellit, tētam. h. d. Cōis diuisio. Sc̄a ibi: rñdemus. ¶ Not. 1. qd fm ius canonicū crimē repellit a testificādo, & in criminali, & ciuili: & sufficit tunc crimen pbari. ¶ No. 2. qd antea p̄iūctus, uel p̄fessus de crimine absq; dubio quali salte infamis de facto repellitur a testificādo. ¶ Opp. qd admittant ad testificandū criminosi: ut no. 3. c. ex parte. j. c. testimoniū. Quidā dñt, qd nō admittunt ad actū testificādi, ut hic. Alij, qd admittunt ad actū testificādi, sed eorum testimonio non fcat: & sic non admittunt ad testificandū in effectū. ¶ Opp. gl. qd non repellunt, nisi sint p̄iūcti, & confessi. 4. q. 3. §. itē lege lul. Dic. qd fm leges damnatus tñ repellit a testimonio. Et est cā, qd non repellit sub rōne criminis, qd non dat: anteq; sit p̄iūctus, uel p̄fessus, fm canones repellit: qd solū crimē absq; infamia, ex quo p̄seuerat, repellit: ut in c. testimonium. Nec obstat, qd lex canonizata sit: qd rñ de p no. de rescript. c. 2. Oportet tñ, qd sit tale delictū, qd a p̄mōtione repellat, & qd nō sit dispensatū. ¶ M. Ala. & Vin. possēt rñderi, qd crimē, in quo p̄seuerat, repellit indistinctē, et si non sit ante p̄iūctus de crimine, in quo non p̄seuerat, sed emendatus est, si fuit iudicialiter p̄iūctus, uel p̄fessus non repellit, nisi fm distinctiōnem. c. restitutiōe. de testi.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis esse non potest laicus in causa criminali contra clericum.
- 2 Accusare vbi permittitur alicui, non permittitur testificari.
- 3 Laicus potest ciuilitet esse testis contra clericum.
- 4 Iniuriam suorum quando quis dicatur prosequi. Sui qui dicantur.
- 5 Testis etiam vtilis admittitur laicus contra clericum in causa criminali, in casibus exceptis.

C A P. X I I I.

De cetero. ¶ Laicus in criminali non testificat qd clericum, accusat tñ pro sua, uel suorum iniuria. h. d. Ponit regulā, a qua excipit, ibi: nisi, & exceptionem determinat, ibi: nec tunc. ¶ No. 1. laicum regl̄r repellit ab accusādo, & testificādo qd clericū, & no. hoc pcedēs a pari, Qui nō p̄t accusare, nō p̄t testificari: nec eō. ¶ No. 2. exceptionē, qd accusans laicus clericū, suā, uel suorum iniuriā p̄sequendo, & nō testificat: & sic aliqñ facilius p̄mittit accusare, quā testificari. Et nota, qd iura canonica fauent p̄sequenti iniuriā suā, vt pp̄ p̄secutiōne iniurię admittunt alias repellēdū. Per qd apparet de iure canonico licitū vindicare iniuriā. ¶ Opp. qd licet laico testificari qd clericū sup̄ crimine, §. c. 3. Sol. In c̄iali ciuilitet intentato licet, ut ibi: in c̄rie c̄rialiter intentato nō licet, ut hic. ¶ Quæro, qd dicant sui, ut uideā qd dicat qd suorum iniuriā p̄seq. Dicit Jo. An. qd illi dñr sui, qd p̄o testificari non p̄t: ut no. C. ad Turpil. 1. pe. 1. addi. Host. dicit illos esse suos, de qbus habet. ff. de accu. l. 1. & 2. 1. rñ. Dicebat ergo Gof. qd sui dicebantur serui, filij, vxor. In sti. de iniurijs. §. itē apud Labeonem. & §. item sponsi. & generaliter oēs, p qbus qs p̄t agere iniuriarum, ita quod iniuria illis illata, uideat illata agenti, uel accusare uolēti. Abb. dicit, qd sui dñr oēs constituti in potestate, uel nō, dummodo sint in primo gradu. de sen. excom. si uero. Dicit Pet. qd illi sunt sui, quos p̄t sine p̄cna uerberare. de sen. excō. si uero. qui ibi habentur. Alij, qd illi dñr sui, p qbus quis p̄t agere sine mandato. de quibus. ff. de procur. l. sed & hæc. §. de rescrip. nōnulli. Jo. An. in addi. Spe. in tit. de accusatore. §. tertio loco. tenet, qd oēs sunt sui, qui postulare p̄t, qui sunt de tertio ordine non postulantur enumerati. ff. de politu. l. 1. cum. l. seq. qd putat uerum, exceptis vltimis duobus ibi enumeratis, de quibus. in l. 2. C. qd accu. non p̄t. enumerat parentes, patronos, patronas, liberos, parentes p̄foni, uel p̄fones, liberos, sui fratres, sorores, vxor, forcus, gener, nurus, uiricus, nouerca, priuignus, priuigna, pupillus, furiosus, fatuus, & fatua, fm Ioan. And. ¶ Opp. qd ad testificandū admittuntur in criminali laici qd clericos, de simonia. tā ra. Sol. regulariter non admittuntur. Fallit in exceptis, quo casu admittuntur laici alias uiles et qd clericos, de quo glo. remittit

de accus. cum P. Manchonella. & i. q. 7. in summa. Ant. de Butrio.

S V M M A R I V M.

- 1 Prodnctio quarta non potest fieri in causis absq; solemnitate legali.
- 2 Testes quomodo possunt produci iterato.
- 3 In testium productione quot sint dilationes danda.
- 4 Publicatione, renuntiatione facta in causa, an sit admissibilis aliqua productio.
- 5 Causa quando dicantur ciuiles, criminales, uel ecclesiastica.

C A P. X V.

Non causis. ¶ In causis p̄t fieri tres productiones, quarta aut non absq; solemnitate legali. h. d. Habet duo dicta. fm ibi: & supra. ¶ Not. 1. qd non licet ultra tertiam productam ulterius producere quartā absq; solemnitate legali. ¶ No. 2. qd disputatio super dictis testium differtur ad tps publicationis. ¶ Opp. qd non obstante lapsu dilationis, iterato p̄t produci testes, de testi. fraternitatis. Solu. decr. restringe ad articulos, sup quibus data est dilatio, non impeditur p̄ductio, ut super nouis capitulis: qd non impeditur etiam publicatio: vt. j. c. fraternitatis. ¶ Opp. qd hoc sit absq; dubio, vt referetur disputatio ad tps publicationis: qd enim p̄t disputari ante tps publicationis, cum tunc sint non nota dicta testium? Sol. Fortē erat dubitatio: quia uidebatur, quod sicut testes deponunt in secreto, ita disputatio dictorum debet fieri in secreto anteq; dicta publicentur: sed impossibile erat, nisi publicatio quadā fieret occulta: & hoc hic tollitur. Simile in scrutiny electionis. §. de elec. quia pp̄. ¶ Quæro quæ dicatur hic quarta productio, prima, secunda, uel tertia ut iudicetur qd prohibeatur quarta. Multi licet decre. intelligitur. Primus intellectus, qd loquatur de productione. i. dilatiōe ad probandum, ut possint dari tres dilationes, intra quamlibet possint produci plures testes, & fieri plures productiones, in prima, secunda, & vltioribus diebus dilatiōis post secundā dilatiōe dabit tertia, post tertiā non dabitur quarta absq; solemnitate legali. ¶ Aduerte hic, uidentū est primo quorū dilatiōes sint danda, & qd: sed de hoc dicitur. j. c. ultra tertiam. & no. in l. fi. C. de ferijs. Supposito hic, quod dāda sint prima, sc̄a, & tertiā dilatiōes. prima dabitur sine causę cognitione, sc̄a, & tertia non: sed quarta nō dabitur absq; solemnitate legali. In quo aut ueratur causę cognitio in dandis secunda dilatiōe, & tertia, dicitur, in d. c. ultra tertiam. In quo aut sit solemnitas legalis, adhuc dicitur ibi: uñ non in isto hic. Dicit tñ hic Inn. quod secunda, & tertia dabitur, qd asserit pars, & probat se impeditā, & in prima, & in secunda. ff. de eden. l. si quis. §. pe. & uli. & l. fi. Gl. secundo ad eādem gl. ponit alium intellectum, ut hic sumatur uerbū Productio, prout sonat pro una productione, & est mens literæ: p̄t dari plures dilatiōes, prima sine causę cognitione, alia cū causę cognitione, fm ea, quæ habentur. in l. fi. ff. de fer. & quæ notantur. j. eo. ultra tertiam. Sensus ergo est literę, qd inter primā dilatiōem p̄t fieri plures productiones, vt in una colligat quot quot testes p̄ducere p̄t, & hoc h̄r pro una dilatiōe. Sc̄o producat alios quot h̄r p̄t, hoc h̄r pro sc̄a: postea s̄r faciat p̄ tertiā: quarta non p̄mittit absq; solemnitate legali. Sic fiet in sc̄a, & tertiā dilatiōe datis cū sua cā cognitiōe, & et si millesima daretur dilatio subsistere causę cognitione. Dicit hic Host. qd inter quamlibet possēt facere tertiam p̄ductionem, & quartā cum solemnitate legali. Et h. d. uerū? Host. siue tpa. productionis assignatur, ut qd data dilatiōe prima dat inter tps primā dilatiōis tñ tps ad faciendū primā p̄ductionē, & tñ ad faciendā sc̄am, & sic de tertiā, postea quarta non p̄mittit absq; solemnitate legali. Nō distinctim at dat dilatio, qd nihil d̄r de p̄ductio nib. P̄t et tertio intelligi eodē mō intra dilatiōem, ut p̄ductio sumat pro noſatione: ut quia aliqñ non h̄t pars testes in p̄mptu, noſat testes, quos producere intēdit: intra primam dilatiōe noſatio prima h̄bit p̄ una p̄ductione intra unā dilatiōe noſatio sc̄a h̄bit p̄ sc̄a: & noſatio tertia p̄ tertia. Quarta nō dabit absq; solemnitate legali: tenet. n. ps testes, quos p̄ducere intendit, noſare parte p̄cente: ut in aut. de test. §. qa uero. j. eo. cū causam. de quo in Spec. co. ti. §. qualiter. in 1. col. & dicit, qd tertia & quarta cum solemnitate legali p̄mittit intra unam dilatiōem: quinta uero non permittitur et cū solemnitate legali. Dilatiōes aut ubi non sunt in prima, sc̄a, & tertiā p̄ducti testes, causa subsistit dabantur et usq; ad millesimā, fm Host. & cum hoc p̄cor. Abb. maximē qd non est data prima dilatio integra, ut est iure determinata. ¶ Vltimo gl. dicit, qd prima opi. gl. practicat, ut sumatur productio p̄ dilatiōe. Tu dic cōcludendo Inno. quod qñq; est renuntiatum, uel conclusum in causa, & nō licet alios testes producere, siue sit prima dilatio, siue secunda, siue prima productio, siue secunda, uel nominatio: quia renuntiatio, & conclusio excludit probationes, de procurato. anditis. de causa pos. pastoralis. de fide instr. cum dilectus. & c. Ioannes. Dicit tamen Inn. quod post ista admittētur aliq; produ-

alix productiones, sed cum solennitate legali: & sic pot̄ intelli-
gi hic. Hoc non est bene dictū: quia renuntiatio, & p̄p̄o indi-
stinctē excludit: & hoc tenes. Q̄nq; facta productione inter-
cessit testiu publicatio, & solennis, uel dicta testiu alteri parti
sunt edita: & tunc adhuc dicit, q̄ exigi uideatur hæc solenni-
tas in alia productione, quæcunq; sit illa, & si sit sc̄da t̄m: licet
hoc possit h̄re locū in publicatione, quæ non concludit neces-
sario didicita testificata, non uideo, q̄ h̄eat locū, q̄ parti sunt
edita, quia tunc et̄ cū solennitate legali non admittatur, ut pa-
ter. j. e. fratrenitatis. & c. in tua. & c. ex tempore. & multis aliis ca-
huius tituli. Dic ergo, q̄ quidā sunt termini simpl̄r excluden-
tes, ut est renuntiatio, p̄p̄o, publicatio testiu, partis editio: &
tunc non audit̄ post, nec cū solennitate, nec sine solennitate:
ga alius est terius, s̄refrenandæ multitudinis testiu cā: & adhuc
p̄t ex cā sc̄da, & tertia denegari. j. e. significauerunt. dūmō in
prima sufficienter produxerit, ut dixit gl. Quidā sunt termini
non simpl̄r excludentes, ut productio, & dilatio: & tunc sumē-
do, pro dilatione productionē, ut cōiter sumitur, h̄es sc̄re, q̄d
olim non dabat, nisi una dilatio ad probandū, & hoc absque
cāz cognitione grandi in pecuniariis: sed postea utilitatis cā
statutū est, q̄ p̄s darent. ff. de feriis. l. orōne. ff. de iudi. interdū.
in auth. de testi. §. q̄ro. & tunc sc̄da, uel tertia nō dabit̄ sine cāz
cognitione grandi: quia probabil̄r ostendat iudici se excusa-
tū, quare testes producere non debuit. ff. de eden. l. si quis ex ar-
gentariis. §. pe. & ult. In criminali aut̄ dabunt̄ duæ, uel tres, si-
ne grandi cāz cognitione: quartā aut̄ non debet sine solenni-
tate legali. j. eo. ultra tertiā. & d. §. ga uero. ¶ Ad propositū, aut
prima dilatio est pemptoria: & non dabit̄ et̄ sc̄da, nisi ostēdat
se impeditū, si r̄ nec tertia, nec quarta, et̄ cū solennitate legali.
Aut non est pemptoria, & dabuntur aliæ sine, uel cū cāz cog-
nitione, prout exigitur a iure. de quo. j. e. ultra tertiā. Ad quartā
aut̄ dic, q̄ si aliquid est productū, ap̄s infra primā, sc̄dam, uel ter-
tiā, quarta non dabitur absq; solennitate legali. Et q̄ sit solēni-
tas, h̄r. j. eo. ultra tertiā. Et hoc, q̄ est p̄sumptio, q̄ ex quo facit
tot productiones, p̄sumitur q̄ didicerit testificata: ad purgandā
istā p̄sumptionē subornationis, op̄z q̄ iuret, & quartā recipiat
cū solennitate, p̄ q̄ purget illā p̄sumptionē. Si aut̄ nihil produ-
xerit, tunc cessat forma solennitatis, q̄ interponitur ad purgan-
dā p̄sumptionē subornationis: quæ subornatio cessat, ex quo
aliqui non sunt producti: q̄ non uidet in quo deficiat: patet hic
ex forma solennitatis, de qua. j. e. ultra tertiā. Dicit t̄m Inn. has
dilationes sic restringendas, q̄ non excedant t̄p̄a a lege, uel ho-
mine statuta, q̄ sine magna, & euidenti cā, non debent excedi.
3. q. 3. spatiū. de offi. del. de causis. fm Inn. Sed dato, q̄d produ-
ctio, alias dilatio non debeat fieri absq; solennitate legali, du-
bitat quid si facta est productio, an ualeat absq; solennitate. Di-
cit, q̄ quidā dnt non ualere attestaciones. §. c. 2. in fin. alii, q̄ ua-
leat productio, nisi appelletur. Tertia opinio, q̄ ualeat, nisi q̄ di-
catur: & et̄ si appelletur, ualeat productio, nisi renuntiātū sit, &
conclusum, et̄ si fiat sine solennitate. Sic residet Inn. Credo, q̄
ualeat, per no. j. p̄ntata. q̄ ex quo pars nō opponit, ualeat produ-
ctio, et̄ didicitis testificatis, ut ibi no. multo fortius ualeat, q̄n p̄-
sumuntur non didicita testificata. Est t̄m uerū, q̄ si q̄ dicat, & ap-
pelle, q̄ non ualeat productio. Sic etiam dicit gl. quod & si nō
detur tertia, & quarta, ubi dari debet cū solennitate legali, q̄d
p̄t appellari: ut patet. j. e. significauerunt. de hoc. 3. q. 3. spatiū.
1 in Spe. e. t. §. qualiter. uerū. uolens ergo. ¶ Ultimo, q̄a hic di-
cit in causis ecclesiasticis, uel ciuilibus: quæro quæ sumantur
hic pro ecclesiasticis, & quæ pro ciuilibus. Dic, q̄ pro ecclesia-
sticis sunt, quæ aguntur in foro ecclesiastico. Ciuiles sunt pro
illis, quæ agunt̄ i foro seculari. Vel causas ecclesiasticas vocat
sp̄iales, & c̄iales: ciuiles de rebus tp̄alibus. Anto. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Testium dicta sunt concordanda, quantum fieri potest. 2.
- 3 Probationes ubi sunt pro parte utriusq; dubia debet sibi ferri pro reo.
- 4 Testes quando sunt hinc inde, pares sunt ad concordiam reducendi.

C A P. XVI.

Vm tu. ¶ Si fieri pot̄ concordanda sunt di-
cta testiu, quæ v̄r esse tria. In prima
ponit decisē factū. In sc̄da diffinit, ibi: cū constet:
¶ No. primo, q̄ data tr̄ietate testiu actoris, & rei
circa actū iterabilē, reduci debent testes ad cōcor-
diam, si p̄nt, p̄ actus multiplicationē. Ad hoc gl. in l. 1. §. de in-
de exactis. in uerbo. exactis. ff. de ori. iur. ¶ No. sc̄do, q̄ vbi ex
probōne rei, & actoris probō reddid̄ dubia utriusq; fertur sentē-
tia pro reo, ut magis fauorabili. ¶ No. tertio, q̄ vbi testes a diuersa
parte producunt̄ p̄ actus iterationē, & multiplicationē, nō so-
lū sunt reducendi ad concordiam, ut periurij reatū, & falsita-
tē euitent, sed et̄ ut probent. ¶ No. quarto, q̄ in interpretationib;
benignior in dubio est amplectē. Ja. Et benignior est, p̄ q̄ quis
non cōcluditur excōicatione ligatus, q̄ p̄ q̄ ligatus concludit̄.
¶ No. quinto, q̄ licet uniuersitas non possit, ut uniuersitas ex-
cōicari, p̄nt t̄m, ut singuli excōicari. Q̄d patet: q̄a dicit̄, q̄d cano

nici, hic proferebantur appellacionē ab eodē grauamine: &
sic quis non ūr recedere a prima. Sed potes dicere, q̄ hic recep-
sit, sed pp̄ hoc nō cōfirmatur prima sentētia, quæ fuit nulla. ¶ Op̄.
q̄d non debeant testes tr̄iantes cōcordari, sed stari deat meli-
probantibus, j. de testi. in nostra. Sol. gl. de offi. del. cum contin-
gat. in gl. dicit, q̄d hic d̄r procedere, ut sic ad concordiam reducā-
tur, q̄n testes sunt hinc, & inde pares: q̄a cū non sit cā, ob quam
plus pro uno, q̄ pro alio p̄sumatur: tunc debet fieri concordia
per actus citationē. Si aut̄ non sunt pares, tunc statur maiorita-
ti numeri, uel authoritati: & talis concordia non est faciēda,
ut in tr̄io. Et hoc sequitur Bar. ff. si cer. pe. l. 2. §. appellata. Iam
hoc improbavi in casu. c. in nostra loquentis, q̄n testes produ-
cuntur sup̄ eodē articulo, uel producti censentur: sed data dif-
cordia non est possibile, q̄d circa idem deponāt, si uerū dicit̄:
ergo ut uerū dicant, reducendi sunt ad concordiam: & proba-
bunt utrunq;. Et cā reducendi ad concordiam subest, ita q̄n sunt
pares, sicut q̄n sunt dispares: ne de periurij reatu notentur: &
quia p̄nt dicere uerū, data multiplicatione actus. Itē quia hæc
litera loquitur indistinctē: & p̄t esse, q̄d testes erant hic, & in-
de nunc dispares. Et hoc satis placet. Et si dicatur, multiplica-
tio actus non p̄sumitur, nisi probetur. hoc uerū: sed satis p-
batur ex diuersitate deponendi, ex quo hinc, & inde nūc dispa-
res ex alia hinc, & inde datur integra p̄batio. Et hoc tenet gl. j.
c. in nostra. in gl. pe. Possēt procedere gl. ibi, q̄n ab vna parte ef-
set probō unius testis, & ab alia plurius: q̄a tunc actus, ut ab uno
probatus diuersus a primo non probaret, sed staretur probō-
ni duorū: imo illius, ut unius probatio nulla esset, & staretur pro-
bationi plene. ¶ Opp. q̄d dato, q̄d testes reducuntur ad concor-
diā, nihilominus non p̄bent: ut no. in l. 2. ff. si cer. pe. & in l. in-
sulā. ff. so. ma. ubi apparent dicta cōia Legistarū, q̄d licet testes
tr̄iantes ad concordiam per interpretationē reducuntur, p̄ hoc
nō probant: sed cōcordia fit ad euitandā falsitatem: Simile dicit̄
ibi la. de Arc. But. & Bar. in l. 2. §. appellata. ff. si cer. pe. & But. in
l. cū de ætate. ff. de prob. & ff. de p̄h. emp. l. q̄d sæpe. Dic, si testes
producantur ab utraq; parte, & inter testes unius partis, & alte-
rius surgat tr̄ietas, & tūc non solū, ut iungant̄, sed non, ut pro-
bent, sit interpretatio, q̄n per multiplicationē actū sit interpreta-
tio, ut hic: sed ubi interpretatio sit inter testes productos ab eadē
parte, tūc interpretatio nō sit, nisi ad soluendos testes. Et est cā,
quia tunc negari non pot̄ probationē fore dubiam ex parte p-
ducentis, quæ pot̄ multipliciter intelligi: iō interpretanda q̄ p-
ducentē. de prob. in p̄ntia. Sed si dubietas sit inter testes vnus
partis, & alterius, tunc sit interpretatio, nec pro uno, nec pro re-
liquo, uel pro vtroq; sed eligit benignior pars, uel sit q̄ actorē
interpretatio, ex quo clarē non probat: & eius p̄batio non red-
dit̄ dubia ex probatione rei. Ad hoc, q̄d no. gl. de testi. sp. cū ad
sedem. & de reg. iur. cum sint partiu. & q̄d no. in c. ex lris. de sp̄o.
Dicit t̄m But. q̄d vbi est dubitatio, & rōne tr̄ietatis reducuntur
testes ad cōcordiam, si aliter res probari non pot̄, quod tunc cōcor-
dant̄ ut probent. et̄ h. d. ff. de prob. l. cum de ætate. Vel sc̄do, vbi
sunt plures testes hinc inde, reducunt̄ ad cōcordiam, ut p̄bet, si tot
sunt tr̄iantes, quorū q̄libet pars cōcludat integrā probationē.
Sed si sunt t̄m duo testes tr̄iantes, q̄a tunc neuter h̄et integram
probationē: & tunc p̄cedunt dicta Legistarū. Sic dicit Io. And.
in add. Spe. in ti. de testi. §. iam de interrogatorijs. uerū. quid si
vnus testis, & Fr̄d. suo c. l. 157. Tertio pot̄ procedere dictū Legi-
starum, q̄n testes reducuntur ad cōcordiam in actu multiplicabi-
li, quia utriusq; probatio tunc est clara: nec pot̄ aliter dari cōcor-
dia, quin probatio remaneat clara. Si deponit in actu nō mul-
tiplicabili, sed eodē: & reducunt̄ ad cōcordiam per principiū, &
finem: ut quia vnus dicit ante guerrā, alter post guerrā. Et pot̄
intelligi, si finitam, & post principiatā, & ante finitā, & añ princi-
piatā: tunc neuter probet, quia dictū utriusq; dupl̄r est intelli-
gibile. Et aduerte, q̄a hæc cōcordia ad vitandam falsitatem pot̄
fieri et̄ in uno teste, cuius dictum pot̄ ad cōcordiam reduci: licet
audiuerim aliquos q̄dicere. Sic dicit But. in l. cum de ætate. ff.
de proba. & Bar. in l. Labeo. ff. de supel. leg. & Butrig. in l. sed &
si possessori. ff. de iureiurā. Item aduertendum, quod licet hæc
cōcordia fiat inter testes, non inter dictum partium, & testium:
quia dicto partium non statur pro se: ut no. Inn. in d. c. cum cō-
tingat. §. de offi. dele. & sequitur Bar. in l. 2. §. appellata. ff. si cer.
pe. Quod puto. Sed si esset cōfessio q̄ se, licet forte testes concor-
darēt ad vitandum falsum, non t̄m puto quod fieret cōcordia
ad decisionem causæ, uel probationem: quia uel staretur cōfessio-
ni, si ipsam nō reuocaret: uel probationi, si ipsam reuocaret.
de p̄f. c. si. Reducunt ergo testes ad concordiam per actus mul-
tiplicationē, ut hic, & d. l. 2. §. appellata. & no. glo. in l. 2. §. de in-
de exactis. in uerbo, exactis. de orig. iuris. Q̄nq; concordantur
intelligēdo vnum propriē, alterum impropriē, secundum Bu-
trig. in d. l. cum de ætate. & si vnus dicat de possessione, alter de
detentione: ut l. stipulatio. §. hi quoque. ff. de uerborum obli-
gatio. Allegat in l. sed & si possessori. §. sed si rem. ff. de iureiurā-
ndo. Quandoque extinguendo partem, à toto. Exemplum
in l. lex.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

in l. lex Cornelia. §. de mun. ff. de iniur. & in l. j. §. sed & si. ff. de his. qui deie. vel. effu. Qñq; saluatur per receptionem, ut si testis dicit Titium debitorem in centum, quo scis: quia tali die promisit quinquaginta, & tali centum: quia intelligitur repetitis primis. l. 2. §. deinde diuus. ff. de ori. iur. Sic & in tpe. ut si in dicto dicit tps, non repetat in ratione, in dubio, vt sibi sit confonans, præsumitur repetisse tps. ut no. Bar. in l. Labeo. ff. de supel. leg. Qñq; saluatur ÷rietas uno intellecto fm veritatem, aliter scdm opinionem. ff. de cond. inde. l. seruo manumisso. Et breuiter quocunq; leges discordantes ad concordiam reducuntur diuisione, sic & testes. ¶ Opp. quod non reducuntur ad concordiam. de fide instr. scripturæ. Doc. dicunt, qd in testibus, instris, & privilegiis a diuersa parte productis fit hæc interpretatio, sicut in testibus. Allegat de confue. cum dilectus. Secus dicit in instris ab eadem parte productis: ut d. c. scripturæ. Sed hoc vñ ÷ tex. in c. inter dilectos. uer. cæterum. de fi. instr. 27. q. 2. egressus. Dic, in instris ab eadem parte productis, si ÷rietas est in diuersis articulis, reductio fit ad concordiam: si in eodem, & est concordabilis, reductio fit ad concordiam: si in eodem, & non est concordabilis, non reductur: alias sic. Et hoc uoluit gl. & doc. in d. c. scripturæ. ¶ Gl. colligit notabilia, vñq; ad uerf. sed uidetur. Inquãtum colligit pro eo dubiam probationem interpretandam, dic qd sic intellexit gl. qd fortè archieps prouocauit hoc ad iudicium, petens confirmari sniam, vel aliter aggravari. Et hoc placet Gof. Sed Hof. ÷ dicit, dicens se hñc facti notitiam. qd canonici prouocauerunt super iniusta excõicatione. ¶ Opp. gl. qd in tali dubio potius debuerit interpretari, qd essent excõicati, quàm qd non, pp periculum animæ: & quia excõicatio est medicinalis. 2. q. j. multi. cum si. Dicir gl. qd hoc fuit dictum pp testes, ne de facto saltem notaretur, ut periuri: quia licet testimonium testium reprobetur, tñ non reputatur inter falsos. de or. cog. cum dilectus. tamen re ipsa non effugiunt infamiam notam: & sic puidit, tam testibus, qd canonicis. de app. ad præsentiam. & quia potuit esse, qd plures fuit appellatum. Hæc solu. non placet doc. quia sic potuisset interpretari, qd bis fuisset sententiatum, & una præcessisset appellatiõem, altera fuisset secuta: sicut si esset pronuntiatum semel, & bis appellatum. Vñ dicebat Hof. quod sic placuit Papæ. Vel dic, qd fm Hof. & Tan. fuit hoc in odium irregularitatis: quia postea celebrauerunt: & licet fortè excõicatio sit fauorabilis, irregularitas tñ odiosa. Vel dic, qd constituit bis appellatum: qa cõiõs solent partes iterare appellaciones, quam iudices snias: iõ potius interpretatur bis appellatum, quam sniatum. Ad hoc. de regu. iur. infpicimus. cum conor. lib. 6. Et hoc, quia sententia fertur cum maiori deliberatione, quam appellatio interponitur, & requirit tractum. de sent. excõ. sacro. quod non est in appellatione: ut patet de app. bonæ. & ca. dilecto. Vel dic, qd quis magis eligit, quem esse excõicatum in dubio, est uerum in foro animæ, non in foro iudicii. Ad hoc, quod no. j. de homi. si. cut. Sic intellige, quod dicit hic. Vel dic, qd pbata excõicatione lata, post sniam probatio canonicorum erat certa: ex probatione rei: probatio actoris reducebatur dubia, & pbatio actoris simul: unde cum fundata intentione reus non probet clarè, licet ex probatione sua reddat pbationem dubiam, fertur sententia pro actore, cuius probatio erat certa: ut no. in cle. l. i. teris. de proba. & patet ex no. Bar. in l. non solum. §. sed ut probari. ff. de ope. no. nun. Triplex ergo fuit causa huius interpretationis. Primo, quia agebatur hic de pœna, & sic odio, inquãtum interpretatio fieret pro alia parte. Secundo, quia interpretatio est uerisimilior. Tertio, quia fauorabilior. Quarto, quia erat fundata intentio actoris clara: licet obscuretur per probationem rei, quæ de se non est clara. Hæc uera, ubi probantur plures appellaciones, quæ concluduntur ex diuersitate testiũ. Si uero una tñ affuit appellatio, & dubitat, an snia pcesserit, uel secuta sit, psumitur sniam pcessisse, ut penetrabilior: ut no. de app. præterea. de sen. exc. uenerabilib. lib. 6. Anton. de Butr.

S P M M A R I P M.

- 1 Renuntiatio, & publicatio est duplex terminus exclusiuus a productione partibus litigantibus determinatus.
- 2 Renuntiatio uerum est exclusiua a facultate probandi in prima instantia, sed etiam in causa appellationis.
- 3 Appellationis causa, & principalis dicitur una, licet sit instãtia diuersa.
- 4 Testis iteratus de nouo in causa appellationis, quando compellatur iterare iuramentum.
- 5 Testis, an super eodem articulo possit iterari, non didicistis testificatis.
- 6 Testes post didicistis testificatis, quo possunt super nouis articulis produci.
- 7 Probandi facultatem, qui, & quot terminis excludant.
- 8 Dilaciones quænam excludant probationem.
- 9 Testes ex quo possunt produci super nouis articulis, post didicistis testificatis, qui articuli dicantur omnino noui.
- 10 Articuli, quando dicantur noui dependentes ab antiquis.
- 11 Articuli, quando antiqui dicantur, & in quo differant a nouis.
- 12 Exceptiones deductas in prima instantia, nõ possunt in secunda probare.

- 12 Testes interrogati super formatis duobus articulis super principali & super fama, deposuerunt tantum super principali, dicentes se nihil amplius scire, an idem uel alij possint super fama produci.
- 13 Testes super quibus articulis formatis possunt produci potest didicistis testificata.
- 14 Approbationum terminis, qui articuli post didicistis testificata excludantur, & quæ probationes, & quæ non.
- 15 Testes an liceat producere post publicationem, instantia uariata de principali ad appellationem.
- 16 Testes an liceat producere potest didicistis testificata, principali instantia uariata ad instantiam nullitatis.
- 17 Testes an possint produci uariata instantia de una ad aliam, ubi in prima instantia nondum sunt publicatæ attestaciones.
- 18 Testes an producti sint admittendi uariata instantia de alia ad quasi penitentialem, & etiam ad uiam denuntiationis Euangelice.
- 19 Testes an possint produci instantia uariata de nulla, ad aliquam facta publicatione.
- 20 Testis, qui semel tulit testimonium in causa criminali contra aliquem, an præsumatur inimicus, ut in causa civili possit repelli.
- 21 Testes quomodo iurare debeant.

C A P. XVII.

Raternitatis.

Hanc decr. repetij in studio Florentino, quã commisi in scribendo super hoc scdo, quia reformatione egebat aliquali, vt cõposita tpe non maturo, s. iuuenturis, quo tpe multa iuuenes precipitata, & immaturo eructant: at quia satis in ea me prolixè habueram, fm Io. An. in cã appellationis sic pro nouis capitulis tñ testes noui & ueteres producantur. Sunt due partes. In prima consulta. In scda rñtio, ibi: tibi duximus. & rñtiois determinatio submittit, ibi: receptis. Consultatio est bimembris. Scdm mēbrũ ibi: & an. Ad utrunq; tñ rñdet hic Io. An. de eccr. profequitur per modũ cõmentis: quia fuit prima decretalis, quã dicit se legisse in studio Paduano. Et hic assignat cãm: quare sic nõ profequitur cõiter decr. & dicit, qd pp ueritatem prolixitatem. Potes ponere casum sub nube, uel adaptando te ad le. qd magis placet, de qb. dicam. j. ¶ No. 1. duplici terminum facultatē probandi per testes excludentē, renuntiatio, & publicatio. ¶ No. 2. qd renuntiatio nõ solũ vt excludere facultatē probandi in prima instãtia, sed et in cã appellationis. De quo. j. c. cãm. per Inn. sic & in termino publicationis. Quid de cõclusionis in cã, hñ per Inn. in d. ca. cãm. ¶ No. 3. qd cã appellationis & principalis dñ vna, licet instantia sit diuersa. ¶ No. 4. qd uariata instãtia de principali ad appellationem, non licet testes super eisdē, uel directo ÷rijs recipere nouos, uel antiquos: sed bñ licet antiquos, & nouos repetere super diuersis articulis. ¶ No. 5. qd articulus dñ emergēs et uetustiorē cãm hñs iudicio, de quo dic, vt de ordi. cogn. c. 1. ¶ No. 6. in causa civili super diuersis articulis eudē teste posse pluries ÷ me repeti. ¶ No. 7. restõnem super eodē articulo impedire productionem: quia super eodē nõ admittitur directo, nec indirecte ÷rio: quia idem censetur. ¶ No. 8. qd testis iteratus super nouo articulo in appellationis instãtia compellitur iterare iurm, qd est intelligendum qñ iurauit super articulo, & non super tota cã. no. in l. momentaneè. C. qui legit. per Io. in iudi. standi non ha. & j. c. de testib. ¶ An super eodē possit iterari non didicistis testificatis: dixi. j. de testi. co. p̄terea. & j. c. p̄ntata. Sentit tñ Hof. hic et iudice mutato dēre iterari iurm, per l. cum apud. ff. iudi. sol. et super eo. Procedã hoc ordine. Primo declarabo literę corticem, & casum. Scdo ueniã ad materiam: qua expedita expediã quẽdã ad declarationẽ aliquorũ, qd supponitur in lra, qd attingit gl. 2. & vlti. quas in fine reseruabo. ¶ Op. qd Papa nõ sufficiter rñdet q̄stis: qa duo sunt q̄stis in lra. & Papa nõ rñdet clarè ÷. 3. de p̄sti. c. fi. Sol. Decr. uacillat in q̄stis, & rñsionib. ¶ Primus intellectus, qd qd sit bimēbris. Primũ membrũ, an nouos testes liceat in cã appellationis pducere. Scdo, an antiquos liceat repetere, & rñdet utriq; vniformiter, qd sup antiquis capl's nõ licet, sup nouis licet. Vide lram ibi: sup qõne iudicata, a qua est appellatũ. ibi: receptis. & sic fit qd de antiquis testib. Ista est clara: & qrit de eo. termino, aut renuntiationis, aut publicatiõis. ¶ Scda le. est ut totũ sit vnũ thema, an in cã appellationis possit pbari nouũ capl'm p antiquos: & sic fiat qd de antiquis testib. Non placet Io. An. quia fm hoc thema sufflueret, & est ÷ lram ibi: noui. ¶ Tertius intellectus, qd prima, qd sit de nouis producendis in cã appellationis. Rñ. qd super nouis in cã appellationis, licet non super antiquis. Sed huc le. obuiat uerbũ, iudicata: qa post sniam i principali nõ pnt produci. Dic fm hoc exponendũ ibi: iudicata, i. iudicada. Ad hoc. ff. de iur. iur. admonendi. q. cle. uel uo. ueniens. in fi. Non placet Io. An. qd destruit lram: & qa nõ rñdet interrogatiõis. ¶ Quarta le. est, qd prima pars sit, qñ nõ erãt producti testes in principali: scda qñ erãt pducti. Scdm hic nõ placet. Primo, qa ubi nulli erãt pducti super antiquis, liceret producere testes qd denegat rñ. Item repugnat literę ibi: nouos testes: qñ aliqui fuerant recepti: quia noui

nouum dñ in respectu ad antiquum: ideo Ioā. An. tenet primā lect. licet q̄cunq; teneas, est idē. ¶ Quintū intellectu ponit Inn. vt prima q̄tio sit an terminus renuntiationis in cā principali obstat p̄ductioni in cā appellōnis. & rñ. q̄ obstat, vt nō possint p̄duci sup̄ eis dē articulis: sed non obstat quin super nouis possint p̄duci. & de hoc remittit. j. c. cū venissent. ¶ Sc̄da q̄ sit de termino publicationis, uel sn̄a. q̄ rñ. idem. Hunc non recipit Io. An. ¶ P̄ter addi sextus, q̄ ambiq̄ q̄ones sint de termino renuntiationis. Et prima q̄rat de nouis testibus. Sc̄da de antiq̄s. & rñ. idem q̄ sup̄ nouis capitulis, p̄t, non sup̄ antiq̄s. ¶ Venio ad m̄m. c. cum gl. in verbo, sup̄ nouis. op. q̄ sup̄ nouis capitulis liceat testes p̄ducere: ut l. p̄ hanc. C. de ap. l. eos. §. 2. Dicit gl. si qs vult p̄ducere testes post publicationem, uel didicis testificatis in cā principali, nō p̄t sup̄ eis dē capitulis s̄m utrunq; ius & ciuile, & canonicum, in aut. de test. §. si vero. col. 7. In cā aut̄ appellōnis Legistē dñt posse testes p̄duci, ut in q̄rius: sed dicit gl. q̄ aut̄ loq̄tur. id iñt̄ dē, & dicere vt q̄rius: & et decr. dicit q̄, & et rō ur̄ eadem. s̄ timor subornationis, q̄ ita concludit ad appellōnem, sicut ad cām principalem. Et ad l. p̄ hanc. & similes rñ. gl. q̄ p̄nt̄ intelligi vt loq̄t̄ur de nouis articulis, pendentibus tñ ex primis: & sic concordabunt iuri canonico, & aut̄ p̄dicto indistinctē loquenti. Hugo distinguebat in appellacione ante sn̄am, ut non liceat testes p̄duci sup̄ eis dē articulis, sed sup̄ nouis duntaxat: ubi appellatur post sn̄am diffinitiuam procedāt leges, & opi. eorum, ut in causa appellacionis liceat ē sup̄ antiq̄s testes p̄ducere. Non placet hoc Ioā. An. q̄ dicit litera, sup̄ q̄one iudicata. Albericus fuit in opi. q̄d nec in principali, nec in cā appellōnis licet testes p̄ducere sup̄ antiq̄s, uel nouis capitulis. in aut. de testi. q̄a uero. sed bene liceat p̄ducere infra: & hoc, q̄n̄ fuit aliquid probatū: vbi at̄ nihil est pb̄arū, liceat testes producere in causa appellōnis, super nouis, & sup̄ antiq̄s: ut d. l. per hanc. Accur. in l. per hanc. in gl. vlt. in fi. dicit, q̄d in cā principali post aperturam p̄nt̄ testes p̄duci sup̄ nouis, in cā appellacionis super nouis & veteribus p̄nt̄ produci. Phi. Gof. & Inn. dñt, & cor. Specu. in ti. de teste. §. satis utiliter. uer. & breuiter. Isti dixerunt, q̄d in causa appellōnis licet testes p̄ducere super nouis capitulis pendentibus ex ueteribus. de fi. instr. cum Ioannes. & super diuersis, dummodo cām tangant. j. e. tam literis. super ueterib. aut̄ non. Holt. aut̄ dicit, q̄d in causa appellōnis nouum articulum pendētem ex primo probare possum, & per nouos, & antiquos testes: ueterem aut̄ articulū p̄ ueteres pb̄are nō possum, sed per nouos bñ. Et est rō, ne ipsi antiq̄ testes, qui iurauerunt plenā dicere ueritatē, periurio no tent: ut in c. dilecti. de accu. Contra eū est, q̄d no. j. eo. cū cām. i. in ultima gl. in c. cū cām. 2. in gl. sc̄da fatet, q̄ Canonistā cōiter tenēt opi. hic positā p̄ gl. & sic. p̄ximā: sed dicit, q̄ s̄m illā nihil erit sp̄ale in cā appellōnis: q̄d lex ur̄ uelle, quod ēt sequebat̄ hic Hoff. & Bonagui. de hoc. 4. q. 3. in criminali. si quid testib. ubi ēt no. q̄n̄ uiso instr. licet p̄ducere testes, nō uisū attestacionib. de quo. in c. cum dilecti. j. ti. 2. Hic sunt uidēda tria. Primo, q̄, & quot sint termini excludentes facultatem pb̄andi. Sc̄do erit uidere, q̄a in pb̄ando sit differentia an articuli sint omnino noui, an dependentes, an ueteres, q̄ dicant̄ noui oīno, q̄ dependētes, & q̄ ueteres, & corū exēpla. Tertio uidebit̄, q̄ articuli, & q̄ pb̄ationes ab illis terminis excludant̄, & q̄, & q̄ nō. ¶ Ad primū dic q̄n̄ primus terminus est statutio termini ad pb̄andum, de hoc non agit hic: sed dixi plenē de pb̄a. licet cām. p̄ Barr. ff. de opti. l. e. l. mācipiorū. p̄ Cyn. in l. si ea. C. de accu. not. gl. de verb. sig. in cle. fi. in uer. eo saluo. in gl. in verbo, non obstante. & plenē dixi q̄d in principali, & q̄d in cā appellōnis. in d. ca. licet. & p̄ Arch. 30. q. 5. iudicatē. & aliq̄d de excep. pastoralis. Itē dilationes, q̄ de iure restringunt, de q̄bus. in l. fi. ff. de fer. & in l. 1. de di. la. & dixi. in c. i. de di. la. & aliq̄d. j. e. vlt. tertiā. ¶ Sc̄ds termin⁹ ē publicatio attestacionū, q̄, p̄m quosdā, ex se excludit facultatē pb̄andi. Et hoc sequit̄ Bar. in aut. q̄ semel. C. de testi. dicā. j. Publicatio aut̄, put̄ sumit̄ hic, est attestacionū occultē depositarū solēnis in lite & deliberata partib. mandato iudicis facta detestio. Deliberata dico pp̄ indeliberatā, de qua. j. c. ferias. Partib. dico: q̄a nō sufficeret absentib. partib. ut dicā. j. & no. Spe. in ti. de teste. §. satis utiliter. in prin. ubi dicit, q̄ debet fieri p̄nt̄ib. partib. & maxime parte, q̄ quā p̄ducunt̄, q̄a forte nollet aliq̄d p̄stari. de test. p̄nt̄iū. Sufficit tñ, q̄ sit p̄t̄uaciter absens, ubi dñ. Et dñt q̄dā, q̄ testes deberēt legi corā iudice a notario p̄cipiētē iudice, & corā partibus, uel ipsemet iudex legat. Dicit Io. An. ibi, q̄ de facto seruat, q̄d legat iudex, uel notarius aliq̄ partē unius attestacionis in principio, & aliq̄ alterius attestacionis in fine: & sine hoc satis est, q̄ p̄nt̄ict̄, eos p̄ publicatis haberi: & tunc non dicet̄, lect̄, & c. sed dicet̄, q̄ iudex p̄nuntiauit eas p̄ publicatis haberi: & decernit cop̄ia partib. fieri: & stabit̄ in actis, Tali die ad partū petitionem testis publicauit, & totū p̄cessum uoluit haberi p̄ publicato: & iussit mihi notario, ut parti cuiusq; petētī debeā p̄cessus dare cop̄iā. Et habes similes formam in Spe. de teste. §. satis utiliter. in prin. vbi est practica: ibi dicit,

q̄d scribet sic, Lecta & publicata sunt hæc attestaciones corā tali iudice, utraq; parte p̄nt̄e. Sed non debet dicere, Lecta, q̄n̄ lecta non sunt, ut. s. dixi. ¶ Aduerte tñ, q̄ duplex est publicatio: q̄dā, q̄ sumit̄ p̄ authenticatione, uel receptione testū, ne pereat, ut p̄ publicis hēantur: & de hac non agit hic, sed. C. de testa. publicati. & de pb̄a. q̄n̄ q̄ falsam. §. 1. & j. e. signauit. & c. Albericus. Quædam, q̄ sumit̄ pro manifestatione dictorū testium occultē deponentiū: & de hac loquimur hic. ¶ Tertius terminus est, ipsum testificata discere, & percunctari: iura tñ in hoc termino variē loquuntur. Qñq; dāt percunctari: qñq; testificata discere: qñq; attestaciones disputari: qñq; p̄legere: qñq; retractare. in aut. §. q̄a uero. j. e. de testib. & c. p̄stitutus. 3. & c. ueniens. & c. cū in tua. C. de testi. aut. q̄ semel. Istud est cūcta uidiſſe oculo cor porali, uel sic, q̄d eorū plenū habeat inſp̄m. ¶ Quartus terminus est ipsa sufficiēs p̄ductio testū: & hoc duplex. Vno modo p̄ respectū ad ipsam multitudinē testū. de hac agit. j. eo. signauerunt. & c. de testibus. & c. cum cām. ubi dixi, qui dicant̄ sufficiens. & l. 1. ff. de testi. in fi. Secundo in respectu ad multitudinē p̄ductionū. de hac. in c. in causis. j. e. & c. ultra tertiā. In aut. de testi. §. quia uero. & in auth. q̄ semel. C. de testi. & de hoc nō p̄sequar hic. ¶ Quintus terminus est renuntiatio facultatis pb̄andi: & qñq; fit de pb̄ationibus p̄ testes, qñq; de instris, qñq; de utriq; qñq; p̄cludit ad pb̄ationes facti, & allegationes iuris: de qua dixi in c. pastoralis. de cau. pos. de ea. in c. auditis. de p̄cu. j. de fi. instr. cū dilecti. j. eo. p̄stitutus. 3. & p̄ Bar. in d. aut. qui semel. & de hoc ēt non agā hic. ¶ Sextus terminus est, cōclusio in cā, de qua. in d. §. q̄a uero. C. de adul. quis. de cā. pos. pastoralis. de p̄cu. auditis. j. de fi. instr. inter dilectos. Et quid differat à renuntiatione, dixi in d. c. pastoralis. & p̄ Bar. in d. aut. qui semel. nec de hoc dicā hic. ¶ Ultimus terminus est sn̄a, q̄ hñe oibus imponit. ¶ Venio ad p̄m, q̄ro q̄a dicimus articulos aliqui nouos, aliqui dependentes, aliqui ueteres: q̄ dicantur noui, qui ueteres, & qui dependētes: dic, Articulorum quidam sunt omnino noui, quidam sunt non oīno noui, sed dependētes, uel q̄n̄xi ad cām, quidam sunt ueteres, seu antiqui. Istorum triplex est species. Quidā sunt explicitē ueteres, & antiq̄: q̄dam sunt directo q̄rius, uel q̄d dicitur, q̄dam sunt indirecto q̄rius, uel q̄d dicitur. ¶ Quæro q̄ dicant̄ omnino noui. Dic, illi, qui omnino sunt ad cām impingentes, & in lite non deducibiles, non iuuantes int̄tionem in libello deductam, nec ei aliquatenus detrahētes: q̄ cognoscit̄ altero ex istis signis. Primo, q̄n̄ id, q̄d deducit̄ in articulo, inſtrū est separatim a p̄positis in libello ex parte actoris, q̄ lata sn̄a sup̄ libello q̄ actorē nō obstat̄ exceptio rei iudicatē, si peteret in quo est articulatū: tunc. n. causæ sunt diuersæ. ff. de exce. rei iud. cadē. & l. cum m̄. p̄m Ia. de Ra. & Cyn. in l. p̄ hanc. q̄d ponit p̄tingere qñq; ex uariatione rei: ut quia petebā unā domū. modo articulo sup̄ agro: uel dedi libellum sup̄ domo ex cā uenditionis, articulo modo sup̄ domo ex cā testi. Ex uariatione t̄pis: ut q̄a t̄pe. quo egi, non habebam ius agendi ex cā, ex qua egi, & nunc formo articulum sup̄ illo iure superueniente ex cā de nouo tractū retro non hñt̄. ff. de iud. non quēad modū. & no. de iudi. abbate. ut lite p̄. dilectus. & dixi de libello. c. 2. de quo p̄ Bar. in l. eandē. §. accedēs. ff. de exce. rei iudi. Ex uariatione p̄sonę, egi rei uēdicatione p̄ re, q̄ emi a Petro: uolo articulare, q̄ illā emi a Martino, non audior ut mihi q̄rius. de ap. sollicitudinē. Istē est oīno nouus articulus. i. impingēs ad cām. Cognoscitur p̄m Bar. in d. l. per hanc. alio modo, q̄n̄ id, q̄d deducit̄ in articulo, nullo modo est p̄portionabile petitioni, nec in petitione includi p̄t, nec ut includatur petitiō emēdari p̄t, ut includatur sine datione noui libelli: hic est articulus omnino nouus, & impertinēs: super talib. non admittit̄ ad pb̄andum, nec per testes, nec inſtrā: quia quis non admittitur ad pb̄andum, q̄d probatū non releuat. C. de prob. ad pb̄ationē, & de offi. dele. cum contingat. Qñ autem absq; datione noui libelli non p̄cludatur, perpenditur ex notatis in l. edita. C. de ede. De his in Specul. de teste. §. satis utiliter. Ex parte rei patet exemplum, q̄n̄ exceptio omnino est impertinēs, & non detrahit iuri agendi: ut si agenti possessorio articuletur exceptio p̄prietatis. de testi. spo. in literis. Item si primo excepti de pacto p̄terito, uel iure: nunc uolo opponere de iure superuenienti tali casu: quæ exceptio opponi non p̄t. q̄d colligitur ex not. ff. de exce. l. 1. p̄ Bar. Vel petebas domum, nunc excipio de pacto de non petēdo fundum. ¶ Aduerte tñ, q̄d uariatio causæ ex parte excipientis non facit articulum semper impertinentē, dummodo p̄cludat ad petitum: unde si primo proposui pactum de non petendo, postum proponere p̄scriptionē. Item possum p̄ponere exceptionē nō nu. pe. & hoc, q̄a licet actor agendo se restringat ad unā cām, non sic reus excipiendo: q̄a p̄t plurib. defensionibus uti. de re. iur. regula, nullus plurib. Itē nec uariatio p̄sonę semp, ut si exciperē de re tradita a Martino, nunc excipiam de p̄scriptione pro re tradita a Caio: quia p̄trarijs possum exceptionibus uti: ut in dicta regula, nullus. li. 6. p̄m Hoff. hic. Non obstat de cenſi. oim. ut ibi nota. Posset etiam exemplificari

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

plificari qñ non pponeret exceptio ex diuersa cā formaliter, sed tñ articulis formaret: qā & tunc hic esset nouus articulus, nō pendēte formali ppositione, cū debeat exceptio pponi in forma: ut l. i. ff. de sum. & dixit Bart. in d. l. i. ff. de excep. & plenio ad scđam speciem, qñ dicat nouus articulus dependēs ab antiquis. Circa hoc arde, qđ articulus dī dependens dupl. Vno mō in respectu ad cām: & dī tñ dependens, qñ quoquo mō pcludit ad cām. Scđo in respectu ad articulū antiquū: & dī dependēs, qñ quoquo mō depēdet ab articulo antiquo. Et cognoscit p hanc regulā: qā nouus, & dependēs dī, qñ in totum, uel in parte coadiuuat intentū agētis, uel in totū, aut in parte illi detrahatur: est tñ ab antiqis deductus quo ad factū separatus. Per q̄ patet, qđ omnis articulus ex parte rei dum mō ex parte rei sit formata exceptio, si detrahatur iuri agendi, dī p̄tēs: & similiter ex parte actoris, si coadiuuat intentū ordinatim formata replicatione. Plura possent poni exēpla, qđ ad saturitatē p̄tē uideri in Spe. de teste. §. satis utiliter. uerū. illud aut. & p̄ Hofl. in summa huius ti. in fi. Pone primo exemplū p̄ decr. cum Ioannes. §. de fid. in rē. rēo q̄ uēdo ex uēdito ut rē tradat in cā appellationis p̄bar reus de p̄dicatione uel p̄uentione de re nō tradenda. Exēplū scđo in rēo, qđ p̄ponit primo se habere tres tutelā ad se excusandū: postea p̄ponit se habere unā tñ diffusam. & laboriosam, qđ equiualeat tribus. ff. de excu. tu. l. i. §. q̄ tres. & §. cum. q. Tertio tu petebas retractationē uēditē rei, tanq̄ a te minore uenditā: prius opponebā illam a te maiore uenditā, tñc uolo p̄bare illā uenditā a te minore, sed ratam habitā post maiorem uenditā. C. si maior. fac. rat. ha. l. i. §. i. Quarto reus opposuit exceptionem nō numeratē pecunię, nunc uult p̄ponere pactum de non petendo: auditur. Licet qđam dicant hunc oīno nouum, & malē: ut not. Cy. in d. l. p̄ hanc. Itē si excipit de non numerata pecunia, nunc uult p̄ponere exceptionē doli, uel in factū: dī nouus, & dependens. Exemplū ex parte actoris: habebā rem obligatā, quā postea obligasti alteri: egi q̄ p̄m ex obligatione innouata, succubui, qā sua p̄cessit meā innouatā: nūc uolo in cā appellōnis p̄bare antiq̄, & hanc innouatā ab illa descendisse, qđ p̄cessit obligationem istius tertij: possum, & obtinebo. ff. q̄ po. in pig. ha. l. creditor. in princ. Pōt scđo p̄oni exēplum p̄ decreta. accidentibus de priuile. ubi actor petens decimas succubuit p̄ priuilegium: in cā appellōnis poterit p̄bare p̄scriptionem q̄ priuilegium. Tertio p̄t poni exemplum p̄ l. ult. C. qñ puo. non est nec. ubi opponit actor de p̄demnatione exp̄sarium, qđ fieri debebat in cā principali. ¶ Venio ad tertiā speciem, qñ dicatur antiqui. Dic, qđ nouum pōt differre ab antiquo respectu formę, supposita identitate materię p̄ maiori parte: & sic non sumitur hic, sed bene sumitur sic in alia mā. cum q̄rimus an lex sit noua, uel antiqua: quia noua dī, cum aliquid additur, uel detrahatur ad antiq̄. l. ius civile. ff. de iusti. & iure. Sic & aliqñ dī noua species per aliqñ additionem uel detractiōnem. ff. de acq. rer. do. l. adeo. §. cum qs. & de aur. & arg. leg. l. sed & si sint. §. p̄ueniamus. Altero modo dī res noua, qñ est alia ab antiqua respectu totalis materię, & formę: qā nec de mā antiqua, nec forma participat: & sic dī nouus in p̄posito. Et antiquus dī, qui in aliquo participat de mā antiqua: Def ergo p̄ regula, ut ad doctrinam p̄cludam dicta Inn. Hic articulus dī antiquus, q̄ in totum, uel in parte assumit de mā antiqui articuli expressā, uel tacita in primo articulo inclusa, prout in primo est supposita necessitati p̄bandi, & reperitur in scđo, ut subijciatur necessitati p̄bandi, & econuerso. Ille dī nouus, qui in totum, uel in parte participat de mā antiqua expressā, uel in primo articulo inclusa, uel cōp̄rēdit de materia inclusa in primo, put non supponit necessitati p̄bandi in antiquo uel repetit in scđo non subijciendo necessitati p̄bandi. Et hoc est rōnabile: qā hęc nouitas consideratur p̄ aspectū ad necessitatē p̄bandi. Ponderat ergo mā & in primo, & in scđo, ad concludendum antiquum, put non supponit necessitati p̄bandi, cum testes nihil habeant dicere, nec in nouo, nec in antiquo, prout non supponit necessitati p̄bandi. Et p̄ hoc non ob. qđ additio, uel detractio faciūt qđ nouū: qā illud itelligit uerū altero respectu. Ad qđ ff. de edi. edic. l. p̄cipimus. §. feruus. ff. de uino tri. & oleo leg. l. i. §. quories. & habet p̄ gl. de elec. generali. li. 6. p̄ Arch. eo. ti. auaritię. ed. i. 3. q. 8. c. 1. p̄ Arch. 1. 2. di. p̄ceptis. 25. q. 2. quicunq. de p̄se. di. 3. literis. Per hoc deciditur qđ, in p̄banda p̄scriptione datur articulus, intendit p̄bare, qđ talis p̄scripsit legitime: scđo facit articulum, intendit, qđ emit rem a tali: hic est antiquus: quia in primo includebant duo, scilicet titulus, & possessio tpe p̄tinuata, cum exigant hęc ad p̄scriptionem: si mō deducit titulū, reperit partē antiq̄ m̄x, put supponebatur necessitati probandi in primo: & sic subdit necessitati probandi in scđo. Non ob. si dicatur, qđ in causa appellōnis possit p̄bari titulus, sicut pōt in cā restitutionis. §. de rest. in tre. auditis. & dicitur. §. qā p̄cedunt a pari. ff. de mino. l. p̄ses. Sed r̄nde, qđ restitutio, & appellatio non equiparantur in oibus. nam nō semp

grauat qui appellat, 2. q. 6. sunt quorū. sed ecce p̄a lesa semper restituet. de rest. in tre. c. 1. Non ob. j. eo. ex tenore: qā locus ibi est extrinsec⁹ a p̄ctū, nec includit sub articulo p̄ctus, quo ad necessitatē p̄bādi, dato, qđ testes sup̄ illo deponāt. Nō ob. de fi. in. stru. cū Ioannes: quia p̄ditio extranea apposita in p̄ctū non includit necessariō in articulo p̄ctus, uel articulo sup̄ p̄ctū: uñ qđ sint p̄nexa, & depēdentia, non tñ eadē sunt capitula. Nō ob. l. p̄ hac. C. de rēp. app. ubi sup̄ nouis capitulis, qđ exoriunt a primis, id est, qđ occasionati sunt a primis, non tñ sunt de mā primorū: nā non sequit. Ex eis oriunt: ergo in primis p̄p̄rēdunt, sicut est uidere in p̄dicatione apposita uēditioni: nā licet p̄ditio oriā ex uēditione, quia p̄ditio fuit cā quare fuit adiecta p̄ditio, non tñ p̄ditio sub uēditione p̄prehendat: cū multe sint uēditiones sine p̄dicatione. Nec ob. qđ p̄m hoc nec sub p̄scriptione titulus, cū multe sint p̄scriptiones, in quibus nō est necessarius titulus, ut no. j. de p̄sc. si diligenti: quia regl̄r necessarius est titulus: & p̄p̄t det iudex ex nā materię an sit necessarius: & debet intelligi dīctū, qñ est necessarius: nā ubi non est necessarius, frustra dubitā ret: cū probatio tituli nihil releuet: sed in p̄scriptione inest de necessitate aliqñ: nunq̄ aut p̄ditio inest ex necessitate, sed uolū tñ apponit. Sic & pactū exortū dī a p̄ctū, qñ incōtinēti apponit de nō agēdo, uel de non petēdo: & tñ articulus de pacto esset separatus ab ipso articulo. l. si duo p̄roni. §. idē Iulianus. ff. dī iureiur. & l. eū. §. ita. §. i. ff. de ver. ob. & qđ ibi no. Ad hoc ff. de p̄ hē. emp. l. pacta. Per hoc decidit qđ, in primo articulo dī. Intendit p̄bare, & fidē facere, qđ talis uendit talē rē. Scđo quia opponitur, qđ ille est minor, articulat, qđ erat maior tpe uēditionis. uel articulat, qđ talis est ingressus monasteriū, & fecit p̄fessionē: opponit, qđ est minor: sit articulus, in quo uult p̄bare esse fuisse maiorē tpe: nunquid hic dicit nouus. Vt qđ sit antiquus: quia ut p̄ctus, & ingressus iuribus ualere exigebat, qđ esset maior: ergo hic includebat in primo articulo. Dic, qđ nouus: qā licet participet de mā primi articuli, participat non prout supponit necessitati probandi in primo: qā quilibet ad actū p̄sumit habilis, nisi de hoc opponat, nō est necessē, qđ probet. ff. de prob. l. ab ea parte. Itē quia non pōt imputari parti, si non p̄ba uit id, qđ p̄sumebat. Per hoc decidit. Primo facio articulū, qđ possedit tot annis. Scđo facio p̄m articulū, qđ emi a Titio: an hic est nouus. Dic, qđ sic licet. n. itē sint partes eiusdē totius. §. p̄scriptionis, qñ totū deducit in uno articulo. qñ tñ sic separati articulat, sunt separatę partes: & una nō est pars alterius, merito nouus est, licet dependens, & p̄nexus. Per p̄dicta p̄feci articulū, qđ tali anno, mense, & die emi talem rē a tali: postea facio p̄m articulū, qđ rē, quam emi a tali, tali die, fuit p̄dionalis: an hic articulus dicatur nouus. Vt qđ antiquus: qā tota mā substantialis primi repetit in scđo. §. p̄ctus. Sed tene, qđ est nouus: qā non repetitur in scđo, ut subijciat necessitati probandi, licet in primo contineat ut subiecta necessitati: & iō pōt producere testes inq̄tum uolunt eos deponere solū sub conditione. ¶ Ex p̄dictis pōt decidi alia qđ, quā dicit Boati. fuisse de facto. Cōtra sniam, uel collationē opponebat excōdicatio iudicis, uel executoris, succubēs excipiens in cā appellationis uult p̄bare, qđ erat publice excōdicatus: an possit, & an dicat hic antiquus, uel nou⁹. Dicit, qđ fuit obtentū, qđ foret antiquus, & non possit probatio induci: qā licet in cā appellōnis non oppositū possim oponere, non tñ indistinctē oppositū potero discrete opponere. Nā primū fuit indistinctē oppositū opponēdo excōdicationē, & nō opponēdo publicitatē. de re iudi. ad probandū. Dicit Io. And. qđ hoc dictū est falsum, nisi aliter uerificet: si dicat testes p̄ductos ad p̄bandū excōdicationē, & nō p̄basē. & nūc ipse uelit repetere testes ad probandā publicā excōdicationē, ut possit p̄bare excōdicationis substantiā, quā non probauit: sed si sup̄ hoc nō sunt p̄ducti testes, uel sunt p̄ducti, & p̄barunt: non uidet Io. And. quare in cā appellōnis nō possit p̄bare qualitātē illius excōdicationis, sicut qui p̄bauit se electū, p̄bare pōt se canonicē electū j. e. ueniēs. & qui p̄bauit rē ualere ultra uiginti, pōt p̄bare q̄tū ultra uiginti. j. e. cām. 2. Et qui p̄bauit iniuriā, pōt p̄bare eā notoriā. Ad hoc qđ no. de off. dele. c. 1. li. 6. Ad hoc exēpla posita. §. 3. q. 2. fate, qđ male facit iudex recipiendo probationes exceptionis. qđ non releuat. de off. dele. cū p̄tingat. p̄m Io. An. determinatio sua est uera: quia licet articulus p̄m subiectā mām, ut obstat, debuert intelligi de excōdicatione, publica, tñ articulus nō declarat a nā subiectā mām, sed intelligit ut ruditer: p̄ponit iō si p̄pono de excōmunicatione pura, nō qualificata, licet hic uellet subiecta materia, ad quod. §. de proba. licet in p̄tia, ubi articulus qđ erat minor annis, nō intelligit de minore quatuordecim, p̄m subiectā mām, sed de minore uiginti quinq, qđ no. ¶ Ex his decidit alia dubitatio formati duobus articulis super principali. & sup̄ fama: testes deposuerūt sup̄ principali dicētes se nihil plus scire: an iidē, uel alij possint p̄duci super fama. De alijs planū, qđ sic: de eis dē an possint repeti. Io. An. in add. Spe. in ti. de teste. §. nūc uidēdū. ad fi. §. sup̄ uer. illud aut. dī dñm suum disputasse, & tenuisse, qđ repeti p̄t: quia p̄ uerba illa, in quibus dicunt

10

11

12

dñt se nihil plus scire, non vñ rñsum ad articulum famæ: quia super illo non sunt interrogati: & uerba gñalia illa restringunt ad articulum. Idem si dixerint se tñ scire, &c. Ex his deciditur, si articulus sit gñalr formatus, dico q̄ talis matrimonialr consentit in talē: produco testes ad probandū, qđ dicit: non probat̄ dñt. Volo probare, q̄ ratificauit: non possum: quia primus articulus hoc continebat: & erat idem, licet sit diuersus modus probandi: ut no. Io. An. & Host. de despon. impu. attestaciones. Secus si fecisset articulum sp̄alem super dñctu, postea vellet articulare super ratificatione, ut dixi. s. ¶ Aduerte tñ ad vnū, qđ vbi non formantur articuli, sed tota cā in cōfessio deducit, tota petitio hñr pro articulo: iō publicatis attestacionibus super cā, sup eadē non possent produci testes. Idē si articulus certus est formatus, & testis est iuratus, & deponit interrogatus super tota cā: q̄a iterato non poterit hic testis produci publicatis attestacionib. et inquantū deponit ex articulos específicos. Sic dicit hic Inn. & Io. An. & Host. Idē puto, si alios testes uellet producere: q̄a tota cā est pro articulis: ut hæc oīa reducant, quæ p̄ illa uerba dicit Bar. in auth. qui semel. C. de testi. ubi dicit, qđ qđ dñt sunt, quæ sub primo cap̄o cōprehendunt̄ exp̄sē. Quædā, qđ nō cōprehendunt̄ exp̄sē sub primo, sed iurant de necessitate facti, & de necessitate probōnis. Quædā, quæ cōprehenduntur sub primo articulo de necessitate facti, sed non probōnis. Quædā, quæ de necessitate non cōprehendunt̄ in primo, hñt tñ sc, ut qualitas ad factū. Primo casu articulus est antiquus: idē in scdo: sed in tertio, & quarto nō in diē uerba recidunt: & clarior est doctrina supra posita. ¶ Tertia species articulorū directē dñriorū in totū, uel directē dñdiororū in parte: ut si unū ponit directē dñriū, & reliqua parte ponit in totū, uel in parte: ut q̄a articulauit me pñtē, tu articulas me absentē: articulauit me dñm, tu articulas me non dñm: articulauit Titii furiosum, tu articulas Titii sanę mentis: articulauit talē maiorē, tu articulas ipsū minore: & sic de singulis, de quibus per gloss. & Pau. in cle. de testi. Cōtradictoriis directo in parte: articulauit me in totū dñm, tu articulas me non pro parte: articulauit me tanto tpe possedisse, tu articulas me et parte illius tps non possedisse: & sic de singulis. ¶ Quarta spēs articulorū est indirectē dñriorum: uel indirectē dñdiororū: quia in totū, uel in parte dñdicūt, sed non directē, sed indirectē: articulauit me Bononiā dñxisse cū tali die, tu articulas me illa die Romæ fuisse. de dñ. & cōmissi. optimā. de testi. ex tenore. Pater. j. eo. ex tenore. Articulaui te sponte renuntiasse, tu articulas te metu renuntiasse: & sic de singulis. ¶ Venio ad tertiū principale, & quero, qui articuli, & quæ probōnes excludant̄ ab his terminis. Et prosequor hñc p̄ octo. Primo, qđ iuris in instantia principali. Scdo, quid iuris in instantia appōnis, uel supplicationis. Tertio, qđ iuris in instantia nullitatis, uel restōnis. Quarto, quid iuris, si uariet̄ instantia de una principali ad aliā æquē principalē. Quinto, qđ si uariet̄ de notionali instantia ad iurisdōnē. Sexto, quid si uariet̄ de iurisdictionali ad quasi pñtalē. ¶ Vitimo, quid si uariet̄ de nulla instantia ad ualidā. ¶ Ad primū q̄ro, an oēs termini excludentes probōnes, de quibus dixi, excludant̄ indifferentē in instantia principali: & an tales termini excludant̄ oēs spēs probādi. ¶ Primus terminus est statutio termini ad probandū. De isto termino nihil dico hic, sed sufficiat remittere ad not. de prob. licet cām, vbi hunc plenissimē examino: & remissiones alias habuisti supra, & examinaui plenē, quid de termino ad probādi, & probatū hñdū: & de singulis dic, ut ibi. ¶ Scds terminus est publicatio: hic uidēdū, an publicatio ex se excludat, an pp̄ aliud. Tex. ibi: repulsiō. pōderant publicationem. j. eo. in tūmā. u. c. cām. c. de testib. c. cum uenissent. c. ex tenore. & c. cū cau. fam. & est hic cōe loqui gl. & doc. in l. p̄r hanc. C. de tem. app. Alii textus ponderant̄ discere testificata, uel attestaciones percunctari, uel perlegere, uel uidere, uel tractare, uel ex disputatione cognoscere. j. eo. p̄stitutus. 3. vbi gl. firmat publicationē non ponderandam, sed discere testificata. Ad hoc. j. eo. ueniēs & c. cum in tua. & c. ultra tertiā. & dicta auth. de testi. §. quia uero. incipiendo a testibus de iure Digestorū, uel Codicis nō reperio tex. excludentē facultatē probandi ex publicatione: quimo, nec ex percunctatione, uel discere testificata: imo usq; ad finem poterat quisq; probare: nec distinguebat̄ inter alios nos, uel antiquos. l. officii. ff. de rei uend. & l. exceptionē. C. de proba. Et hoc uerum, qñ non contingebat repetitio eorundē testiu. ut l. repet. ff. eo. & l. si qui. C. de testi. qui dicit idem qđ. c. p̄ntata. j. e. ti. imo exp̄sē p̄mittebat̄: ut dicit text. in l. de testib. C. e. ti. no. in l. p̄ hanc. Indistinctē p̄mittebat̄ p̄bari nō p̄batū: sed p̄ iura nouissima. Authentico rñ est prouissum: & nō cauillando l̄ram tex. auth. de test. §. q̄a uero multi prouidet circa duo. Primū, qñ est facta tertia p̄ductio: & istud p̄hibet̄ i duob. casib. indistinctē, quartā productionē. Primus, qñ renuntiauerit, & edictū accepit, uel edictionē, i. apturā testiu, ut q̄a testes sunt publicati. Scds, qñ facta est tertia p̄ductio, sine edicto, & publicatione: & quartā p̄mittit cū solennitate legali: de qua, j.

e. ultra tertiā. Scdm principale, circa qđ prouidet est ibi i ver. illud tñ. qñ unica tñ facta est productio: & hoc casu prohibet̄ p̄ductionē, qñ testificata didicerit ex se, uel p̄ aliū, aut p̄ disputationē, uel testimonia percunctauerit: & nō ponderat̄ hic edictionē, uel publicationē. d. Bar. in auth. qui semel. C. de testi. dicit, qđ in dictis testiu occurrit duplex publicatio: una, q̄ sumit̄ ad hoc, ut scriptura facta de dictis testiu sit publica, & authentica, ut sic faciat fidē. de qua. ff. de re iud. l. gesta. & l. solā. C. de testa. Nā occulta dicta testiu nō sunt publica, nec sunt authentica facta: ut in c. cām, q. ij. j. e. ti. Quædā est publicatio, q̄ fit partibus de dictis testiu: & dicit, qđ de hac loq̄r tex. in d. §. q̄a uero multi. ibi: edictū accepit: uel, edictionē accepit: q̄a glo. dicit. i. apturā: & dicit qđ isti duo act̄ cōiter simul fiūt. Ber. aut. j. e. cōstitutus. 3. tenet, qđ nō sufficit publicatio, sed exigūt̄ testificata discere. Idē Gul. in Spe. de teste. §. satis uti p̄r. uer. sed qđ si publicata: & uer. sed nungd ur. Dicit tñ, qđ Clemēs defendebat̄ partē, ut sufficeret sola publicatio, p̄ tex. s. all. Inn. in c. ultra tertiā. distinguit inter solēne publicationē, & hoc impedit: & nō solēne, & hoc nō impedit. Scdo ibi exigūt̄, qđ nedū didicerint, sed percunctauerint: qđ notat uerbū percunctari, in d. §. q̄a uero. de testi. & d. c. ultra tertiā. uel q̄a cessat̄ cā: q̄a licet semel uiderit testes, p̄ hoc nō adest cā finalis, ut possit instrui ad subornados testes, nisi p̄fectē percunctauerit. Cōsulūt̄ tñ, qđ q̄ cito uidet attestaciones esse suas, desistat a lectione earū: & sic nō impediāt̄ a p̄ductione, quasi p̄sumat̄ percunctasse. Io. An. hic ut uelle, qđ sola publicatio impediāt̄, & qđ sola nō sit rō repellens p̄ductionē testiu, q̄a timeat̄ subornatio: q̄a si oīno hæc esset uera, et nō publicatis attestacionib. nec didicisset testificatis, nō liceret p̄ducere testes: cū sp̄ esset timor subornationis. Sed huic rōni bene rñdēt̄, qđ nō est tātus timor, cū magis sit instructus ex uisione testiu, in quo defecerit: & q̄a cū uidet se defecisse, magis timulat̄ ad subornados testes. Scdo dicit, qđ cōsequeret̄, qđ si p̄duxerim testes, & ipsi nihil dixerint publicatis attestacionib. & didicisset testificatis, iā liceret testes p̄ducere: q̄a hic nō instruitur ex uisione attestacionū, in quo defecerit, ut sic possit subornare testes. Possēt̄ et huic rñdēri: q̄a saltim int̄grat̄ plus ad subornādū, ex quo deficit: iō ipse dicit, qđ ut hæc euitent̄, alia est rō: q̄a equū fuit dare terminū, p̄ductionibus, & metā: q̄a si post primos liceret, p̄ducere scdos, ergo post scdos tertios, & sic in infinitū. Publicatio ergo sola excludat̄ in c. cōstitutus. 3. j. e. ti. Hoc limitat̄ aliter: q̄a putat̄ solā publicationē impedire, qñ est facta parte pñte, & nolente. Et sic dēt̄ intelligi, qđ dicit hic. sec̄o si sit facta parte absente, uel inuita: & sic pōt̄ intelligi gl. in c. cōstitutus. Puro, qđ si factæ sunt tres productiones testiu, & agitur de excludenda quarta: discere testificata, uel percunctari, aut disputationibus. scire indifferenter excludit quartā. Et idē si testes sunt publicati: ut q̄a pars recepit edictionē. i. publicationē, & apturā. Et hoc clarē dicit. §. quia uero al̄ si nō didicit, nec publicatio facta est, admittit̄ cū solennitate legali. ut d. §. quia uero multi. & d. c. ultra tertiā. Sed si una tñ est facta p̄ductio ad ueritatē tex. in §. illud nō pōderat publicationē, sed discere testificata, ut patet ibi: q̄a si semel p̄ducere testes, aut bis testificationē tractauerit, aut aduersario hoc faciente ipse disputationē accepit, & ex hoc didicerit testificata, non hēbit̄ oīno licentiā ulla ulterius uti p̄ductione: hic nihil de publicatione attendit̄, aut mētio fit. tex. tñ nri hoc pōderant, ut §. allegauit. & hoc pōderat̄ tex. nouus clem. j. Dic, qđ publicatio sumit̄ multip̄r. Quædā publicatio, q̄ fit a teste de eo, qđ dixit: ut quia interrogatus aptē dicit, qđ testificatus est: & hæc nō impedit p̄ductionē. Et hæc sunt dicta doc. i. c. ultra tertiā. de testi. & hoc quia p̄ uocē unā uolatilē nō possēt̄ ad subornādū plenē instrui. de p̄n. cū p̄onæ. lib. 6. Itē quia possibile est testē falsum referre ad parti cōplacendū. de accu. inquisitioni. §. si. uel forte nō recordat̄: & sup̄ uolatilē uerbo non p̄t̄ plenē fieri deliberō: iō ad deliberandū libello uoluerūt iura illū in scriptis offerri. de lib. obl. c. j. in auth. offerat. C. de litis p̄t. Et hoc tene, quicquid sentiat Io. 2. q. j. in primis. & recitant̄ doc. de testi. in noīe Dñi, qui dicit testes nō examinandos pñte parte, ut nō excludat̄ a p̄bōne. de quo in Spe. de teste. §. satis uti p̄r. uer. qđ si reo audire. Idē de publicatione uerbali facta a notario: saluo, nisi ipse plenē percunctasset, & hoc deliberatē manifestasset: ut no. j. e. ultra tertiā. ad qđ ibi. & de testi. §. q̄a uero ibi: p̄ se, uel aliū. Idē de publicatione uerbali partiū: ut quia dicit, est p̄batū. Idē de publicatione, q̄ fieret solo uerbo iudicis dicentis, est p̄batū, uel nō est p̄batū, ut no. in c. series. j. e. Idē de alia publicatione ex nece, uel partis, nisi plenē se instruxerint, & disputationibus. sup̄ dictis testiu, ut d. c. ultra tertiā. & d. §. quia uero. Idē si publicatio sit solennis, sed indiscreta, quia ambæ partes dicant. qđ publicatio nō fiat, cū intendant testes p̄ducere, ut no. Io. An. i. d. c. series. Idē de solēni facta absente parte, q̄ intelligo et̄ p̄ cōtumaciā, ut statim dicā. Idē si est facta inuita parte, ut no. Io. An. in d. c. cōstitutus. Relinquit̄ ergo dubiū de facta pñte parte, & de solēni. Io. An. & Bar. stant, qđ ista excludat. In hac puro qđ si sit facta

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

fit facta, post tertiā productionē, q̄a habet in se p̄sumptionem iuris, & de iure inclusum discernere testificata indistincte hic repellat; ut in §. ga uero multi, vsq; ad uer. illud. Si aut̄ fit post primā, aut sc̄dam, puto q̄ adhuc repellat, non ex se, sed q̄a h̄t in se p̄sumptiuē inclusum discernere testificata; puto q̄ ex hoc repellat. Si tñ possit clarē probare se testificata non didicisse, ut q̄a incōtinenti notariis se absentauerit, cū actus, post publicatio nē solēnē, & in tā modico tpe, q̄d ille non potuit recipere testes, puto q̄ non repellat. Idē si probaret p̄ iur̄m notarii, & ipsū, qui d̄ testificata didicisse; arg. de proc. ex insinuatione. solo at̄ iur̄o partis non crederet. Et. c. ultra tertiā. §. ga uero nō obstat: q̄a loquunt̄, q̄n non est facta publicatio. Ad hoc tex. qui p̄derant didicita testificata, ēt p̄cipuē. §. illud. ita equū, & rigorosū est dicere publicationē repellere solā, cū ēt ipsūm discernere testificata, ut repellat, sit rigorosum, cū impediatur uia ueritatis luci dāda. Nō ob. motiua. Io. An. q̄ debuit esse aliq̄s finis: q̄a dico, q̄d alii sunt termini usq; qd hic, addat. s. tertia productio cum publicatione: quo casu nō admittit absq; solēnitate legali. Itē subest termini statutio, subest cāe p̄p̄o, & alia s̄p̄ia: ut dilatio nes ad probandū. ff. de fer. l. fi. 3. q. 3. sp̄atiū. de dila. c. j. c. de dil. p̄ totū. In dubio tñ, ut dixi, eo q̄d apparet publicatio solēnis, p̄sente parte, p̄sumit didicisse testificata, & hoc tenet Gul. d̄ Mō. laudu. & Ste. vbi d̄nt, q̄d publicatio cū possibilitate discendi testificata excludit facultatē probādi p̄ testes. Ad tex. aut̄, qui p̄derant publicationē, Rñ. q̄d p̄derant: non quasi publicatio ex se cōcludat, sed q̄a nisi p̄sumit h̄re discernere testificata: cū ex t̄s sint attestations partis promptā, & aprā. Itē p̄ hoc cōcludit q̄d ipsūm discernere testificata uerē, uel p̄sumptiuē sufficit absque publicatione p̄sumptiuā. Idē dicit Bar. in d. auth. si facta esset publicatio non l̄t̄mē, q̄a parte non citata, & p̄t̄gisset didicita fore testificata, ipsūm discernere testificata impedit p̄ductionem. Per hoc patet, q̄d q̄n attestations sunt depositae p̄nes partem aprā, uel sigillatā, & sunt reddita aprā, ut in c. ultra tertiā. §. eo. ibi: subtraxit. & c. in §. ga uero. ad hoc. §. eo. cōstitutus. j. Secus si clauis sunt redditae, ut ibi. Idē si didicerit p̄ aduocatū eius, uel alium pro eo agentē, qui uiderit p̄fectē: ut d. §. ga uero. & idē si ex disputatione cū parte hoc p̄derit: ut in d. §. ga uero. Nō tñ puto, q̄d hoc didicerit ex p̄sumptionē sn̄a: ut q̄a sn̄a lata q̄ se absentē uelit producere testes in cā app̄onis: & opponit, q̄d p̄sumitur ex sn̄a, q̄ habuit q̄ se: scis q̄d testes nō probauerit: quia p̄ hoc non p̄fectē instituitur: quia aliud, q̄ probō, potuit mouere iudicē, cū non semper alleget animū suū, & c. & quia non p̄fectē ex hoc instruit ad subornandos testes. In quantum dixi nō posse producere testes publicatis attestatiōib; & didicitis testificatis: est uerū, siue didicerit testificata suorum, siue aliorū. i. alterius partis: quia non poterit testes producere: ut no. gl. in auth. de testi. §. si uero. in uerbo, productionē. in fin. & tenet Spe. in d. §. satis ut̄ p̄r. uer. q̄ aut̄ dixi. Et est uerū, q̄d publicatio, iur̄ū phibet inquantū ad iuuandos suos uult p̄ducere, & aliorū, uel alterius partis, inquantū uellet illos reprobare, & directo: ut dicā. §. eo. Sic ēt Legistae noluerunt, q̄ sup̄ directo q̄rio nō possint testes p̄duci. ¶ Quaro quos articulos excludat, quas pbōnes, noui oīno articuli excludunt, nō pp̄ publicatiōnē, sed quia sunt imp̄tinentes, & non releuant probōnē: ut in c. cū contingat. de offi. del. & in l. ad probōnē. C. de prob. Si sūt noui, & p̄t̄nētes, non repellunt, nō quia deducibiles, nec ēt ex publicatione: quia non timent̄ subornationes sup̄ nouo articulo, sup̄ quo nō sunt p̄ductae pbōnes: & sic cessat subornationis timor: hic credo, ēt si testes iurati sup̄ certo articulo, super nouo fuerint interrogati, & r̄nderunt, siue ēt non r̄nderunt q̄a inquantū deponūt, uel interrogant̄ ex articulos, nihil ualeat, q̄ agūt, & p̄inde est, ac si tacuissent, & interrogati nō essent: secus si iurassent sup̄ tota cā, quia tūc nō poterunt recipi. sup̄ aliquo articulo ēt nouo inclusio in petitione, quia a principio sup̄ tota cā, & oībus articulis ueritatē dicere debuerunt totam, quia sic iurare censent, de acqu. dilecti. & no. gl. hic, quia iurant̄ p̄t̄nam dicere ueritatē. Si tñ sint data interrogatoria, & defectū iudicis sup̄ toto nō interrogantis nō deposuerint, quid iuris dicam. §. eo. p̄ tuas. Si antiqui sunt, sup̄ his phibet p̄ductio. Dieit tñ gl. §. eo. cū in tua, q̄ phibet p̄ductio, nisi sit facta p̄testatio tpe publicationis, q̄ intendit testes producere, ut dicit gl. ibi, q̄ non placet Io. An. licet gl. ēt idē senserit. 3. q. 9. testes. uer. itē testibus. p̄r. c. p̄ntiū. §. eo. ti. quia facile esset parti protestando hāc oīa iura eludere, & quia ex hoc non tollit p̄sumptio subornationis, & sic, causa repellens productiones, nec proficit p̄testari q̄ id, ex quo p̄sumit dolus. de p̄sum. c. j. de hom. c. 2. l. 6. C. ad legē cor. de sca. l. j. Saluo, nisi, p̄m Io. An. h̄mōi protestō esset uestita cōsensu aduersē partis, ut no. in dicto. c. cū in tua. Itē hoc est uerū, siue testes aliqui d. deposuerint, siue articulo, si ue nihil deposuerint interrogati, siue non fuerint interrogati culpa partis, dum nō fuerint producti. Hoc r̄pare est. Fallit primo, q̄a adest protestatio conuentionalis, uel uestita, ut est dictum. Fallit secundo, quando dicta testium sunt nulla, ut

§. eo. cum cām. in fi. vltimē gl. hic, ne pereat facultas probādi: & hoc quocunq; sint nullae: uel ex defectu p̄t̄ris recipientis: uel quia ad receptionem pars non fuit citata. Et hoc tenet glo. in cle. testib; in uerbo ritē. & d. de Rota, sua concl. 258. ēt q̄n publicatē sunt ad instantiā producere uolentis. & tenet Paul. de Ste. in clem. testib; & hoc uerum, q̄n attestations sunt oīno nullae: secus si aliquę exceptiones elidibiles, p̄m Pau. in d. cle. testib;. Fallit tertio, q̄n culpa iudicis testes non sunt p̄m interrogatoriū interrogati, uel non sunt interrogati ut dēnt: quia ēt publicatiū attestatiōib; repetunt, p̄m ea, quae dicā. §. e. per tuas. p̄m Io. An. hic, & Spe. in ti. de teste. §. satis utiliter. uer. 8. si examinator. Fallit quarto, q̄n de uoluntate partium producuntur testes publicatis attestatiōib;. p̄m Io. An. hic: quia fauore partium hoc introductum est: ergo huic fauori renuntiare p̄nt. de regula ad apostolicam. & c. pe. maximē cum hoc non h̄at infallibilem prohibitionē, q̄d patet ex p̄missis. & hoc tenet Ho. j. c. p̄ntata. q̄d puto in cā, ubi tangitur p̄iudiciū partium. tñ se cus si tangeret publicum: quia iuri illi renuntiare non p̄nt. de fo. comp. si diligenti. Nec ob. q̄ futurus dolus nō possit remitti per actum. l. si unus. §. illud. ff. de pac. & no. de iureiur. quē admodū: quia illud est uerū in uero dolo, non in p̄sumpto. Fallit quinto si princeps expressē per rescriptū hoc p̄cedit. ut no. Sp. in ti. de rest. in integ. §. vlt. uer. quid si in cā. & de teste. §. satis ut̄ liter. uer. 18. Q̄d intellige, si facit ex certa sciētia: aliās nō ualeat rescriptū: cū illi deroget expressē per ius: ut in aut. de test. §. ga uero. uer. illud. in fi. ibi. nec si diuina hic missio, & c. fallit sexto q̄n testes non sunt publicati in iudicio, sed recepti & publicati a aeternā rei memoriā, p̄m formā. c. signi. §. e. ti. Ad q̄d. c. ueniens. §. e. maximē si nullus tunc fuit uocatus, nec aliqua solēnitas adhibita: ut in d. c. significauit. Et hoc tene, licet aliq̄ fuerint in opi. q̄d esset in optione illius, q̄ quem sunt producti, an illos uelit recipere, an non, & stare attestatiōib;. an nō, an uelit iterato examinari, per c. p̄ntata. & c. ueniens. 2. & c. e. l. si. q̄d non placet: quia ad aliud fuerunt tunc inducti, p̄m Pe. in d. §. satis uiliter. uer. 17. Fallit septimo, q̄n perditae sunt attestations: quo casu si perditur apud iudicē, uel notariū, uel personā publicā, nō poterit producere, p̄m aliquos quia h̄t regressum q̄ illā personā ad interesse. C. de ap. ne cās. C. de testib; si q̄n. Sed placet Spec. q̄ ēt possit producere: quia periculum est litigare cū iudice, & difficile probare interesse: uel saltē p̄uidebit sibi ex cā gn̄ali, si perditur apud eum, q̄ quem producit, & illā refarciet expensas, & iterū producunt: ut ff. de inof. testa. nihil. §. si. & ff. si quis omis. cau. te. q̄d aut̄. §. non simplr. Si p̄ditae sunt p̄nes producentē, imputet sibi: alias parit̄ m̄z dicendi se perdidisse, ut possit producere, ut alios possit subornare. ff. de iure iur. ait p̄tor. §. 1. ad q̄d. §. eo. cōstitutus. nisi probet se sine culpa acta perdidisse: nā tunc succurrit ex cle. ff. si quis ex argētarijs. §. si. & l. si de priui. cum olim. Et hoc tenet Spe. in d. §. satis uiliter. §. in fi. uer. sed quid si testib;. Fallit octauo, q̄n uel restōnis subuenit aduersus probationē omissam, an possit probare ēt didicitis testificatis, & an dari possit restō, quia non probatū, an didicita testificata, uel publicatas attestations rōne minoris et̄aris, aut pp̄ fauorē ecclesiā: dic de hoc ut plenē per Inn. & Ho. §. de in integ. resti. auditis. & per Bar. in l. 1. §. nuntiatio. ff. de no. op. nū. dixi in illo. c. auditis. De restōne at̄: quae dat̄ ex cā gn̄ali, dieit Inn. in c. intimauit. §. e. & idem Ho. q̄d danda est restō. ff. ex quib; cau. mai. l. 1. maximē p̄stito a petente iur̄o, q̄ hoc malitiosē non petet in au. eo. §. quia uero multi. ubi ēt post cōclusionem admittitur, quae plus debet impedire, q̄ sola renuntiatio. Ad hoc. ff. de eden. si quis ex argentarijs. §. fin. & l. seq. licet aliq̄ dicant hoc solum permitti, per beneficium restōnis sp̄ale: de quo. §. de resti. in integ. per totum. Et hoc plus placet, p̄m Inn. in d. c. intimauit. Fallit nono, q̄n nulli testes sunt producti, licet sit datus articulus: quia tex. maxime in d. §. quia uero. ponderat productionē, & in §. illud. ¶ De tertia specie articulo, q̄n articulus est directo p̄rius, uel directo q̄dictorius, tex. hic, & in cle. i. eo. ti. dicit testes non posse produci. Ad hoc §. c. de testib; & c. cum uenisset. & in d. §. quia uero multi. in tex. & in glo; Dic, p̄m Bar. si testes producuntur q̄ primos ad probationem personae tantum, possunt: quia hic est nouus articulus. Et quando possint ad hoc testes produci, & debeant recipi, dixi in c. ex parte. Ad §. eo. & no. in aut. C. eo. Et quot uicibus possint reprobari, die ut in c. licet dilectus. §. eo. & c. p̄ntiū. c. ti. lib. 6. Si testes producuntur ad probationem personarū, & dictorum simul, & idem, quia nouus est articulus: ut si testis dicit, q̄ talis possedit iam sunt triginta anni, & ego ad eius probationē produco testes ad probandum, q̄d non est uiginti quinque annorū. & hoc reddit personā inhabile: quia nō potuit scire quae sunt facta iam sunt triginta anni. Item reddit eius dictum falsum, & bene, p̄m Bar. in d. auth. qui semel. Si ad probationem dictorum, cum r̄pa est, q̄ publicatis attestatiōibus non p̄nt testes produci. Fallit primo, q̄n allegat falsitas cū occupatione: & assignat p̄ cā, quia tūc sn̄a nō obstat p̄ductioni, fortius

fortius nō obstat publicatio. de primo patet. s. licet. cām. ff. de re iud. l. diuus. & dicit iac. Ma. sicut snia venalis: ut l. uenales. C. qñ puo. non est ne. & pp hoc ponit hic p rfa: qñ vbi nō obstat snia pductioni testiu, nō obstat publicatio. ad qñ. j. c. series. & ca. cū in tua. & c. ueniens. Fallit scdo, qñ testes, q pducunt sup directo pñijs, tēdūt ad reprobationem dictorū testiu reprobatoriorū, & q pñirmationē primo pbatioriorū, q primo fuerunt pducti: & sic restringit rfa, qñ testes pducunt sup directo pñijs ad reprobādū pbatiorios: & id, qñ si pbauit, & testes mei reprobenē in dictis, nō est qd mihi imputet, si pñisus de pbatione meorū testiu, nō p duxit testes ad reprobādū reprobatorios ante publicas attestatiōes sup reprobatorijs, & sic anteq viderim meos reprobatos: id admittit, ne mihi peat facultas pbadi. Hoc dicitur vñ gl. j. c. ex tenore. doc. in c. series. Inn. j. cū clamor. & c. ca. sus pñ unū intellm. in c. cū in tua. j. c. qd pcedit, vbi ē si terra pductio veniat ad pñirmādā primā pbōnē nō plenā, sed semiplenā, & summaria: iō si pductio veniat ad roborationē instrū, & re pbōnē alicuius actionis factā ad instructionē. de si. instrū. cū loannes. ad re pbōnē aut testiu p instrū, vel ex serie dictorū est planū illā fieri posse. 4. q. 3. testes. uer. itē. testibus. C. de test. l. testib. ¶ De quarta autē specie articulo. f. qñ articuli sūt indirectē pñij, uel indirectē pñidictorij: cōiter doct. & gl. uolunt testes admitti, nō obstat pbatione, uel qd sint didicita testificata. Et hoc tenet gl. in d. cle. testibus. & ibi Pau. & Bar. in d. aut. q. semel. & tex. vñ tenēdo, qd ibi nulla sit spālitās. j. c. ex tenore. Ad qd de renū. c. sup hęc. Hoc limitant primo uerū, qñ articulus a principio non fuit articulare formatus, exprimēdo circumstantias, qd de indirectē pñia potuit instrui, volēs pbare in directā: qñ tunc nō p̄t imputare quare testes nō pduxit ante: scus si fuit articulare formatus: qñ potuit indirectē pñia instrui. Dicitur est lo. 4. q. 3. testes. uer. itē. testibus. ad hoc gl. de pba. iura uir. & c. series. & dicitur Cy. in d. l. testib. & est exemplū: articulus formet, qñ Titius cum Berta pñit tali die, & tali loco: tunc nō licet secus si articulus sit formatus, qñ Titius cū Berta pñit simpr: tunc poterit pducere testes. Hęc oīa pcedūt qñ post publicas attestatiōes, uel didicita testificata, partes principales volūt pducere testes: sed ante successores est dubiū: qñ ipi uident hęc iustā cām ignorantia: ut in rfa, si qs in ius. de re. iur. li. 6. ff. de re. iur. q in alterius. Puto pñij: qñ successor p oīa succedit in ius eius, a quo habet cām, ex quo nihil cū eo est gestū, ut not. in d. rfa, q in alterius, & qd no. in l. cū filius. §. in hac. ff. de uer. obl. & qñ eo ipso adest pñisus, qd sciant se nō pbasse, cū uult nō p̄tentis pductionibus defuncti aliā facere pductionem. Nunqd aut tertius pparēs p suo interesse publicatis attestatiōibus cū principali possit pducere testes: dixi post In. no. de re iud. cū sup. dic ut ibi plenē. ¶ Quarto, quas pbationes excludat. Dic, qd ista mā pbet, qñ sup pbōne testiu reperit pbō testiu: secus si sup alia pbōne, q testiu, pducant testes, uel super pbōne testiu, pducat pbō alterius speciei. Ad hoc, qñ in simili no. j. c. licet dilectus. un non excludit publicatio pbōnes iuris p̄fessiones: ut j. de si. instrū. cum loannes. nec pbōnem instrū: & si est pbatū p instrū, nō excludit pbō testium: & qñ in talibus cessat timor subornationis. Ad hoc gl. 4. q. 3. §. itē in cñali. uer. si qs testibus. & qd ibi no. gl. Nec obstat si dicat, qd ē pductio instrū p̄t adesse timor subornationis. ut si non est pbatū p testes, p̄t subornare notarium, ut in assumptione instrū suppleat, in quo defecerat testes, uel ad reprobōnē, ut directo reprober: & facilius poterit subornari unus, q̄ plures: qñ non timetur sic subornatio in notario, cuius fides publica magistratū, qui de sui p̄ditione se debet informare, est approbata: & qñ habet officium de publico: & p talibus p̄sumit. l. & pure. §. ne passim. ff. de re. eo. de re iud. sicut. de renun. in pñtia. testis licet in actu testificādi dicat publicū officiu gerere, ipsā p̄tātē nō habet de publico, sed a nā: uñ dicit Inn. de elec. nihil. Itē dato, qd rō pungeret in talibus ad angustandā pbōnem, non est extendenda snia: & sufficit, qñ nō reperit phibitū: qñ hoc rigorosus est tēdēs ad operiēdā aperturā ueritatis. Per q dico, qd si pducto instrū appareret nō p̄fectē pbare, possit pducere & testes, & aliud instrū ad supplēdū in eo, qd defecisset primū instrū. & hoc tenēdū. Et hęc sufficiant quo ad instantiā principalē, & quo ad terminos publicationis, & p̄clusionis: de alijs aut terminis ut sufficiens pductionis, renuntiationis, & p̄clusionis: nō psequor hic: qñ dicā in locis suis. ¶ Venio ad p̄m articulum principalem, scilicet qd iuris uariata instātia de principali ad appellōnē, an liceat pducere testes publicatis attestatiōibus, uel didicitis testificatis: & hic est principalis passus examinandus. Glōf. iuris ciuili in cā appellōnis p̄mittunt: textus iuris canonici faciunt q̄ qñq; opi. sup hoc tetigi. s. immediatē post gl. Hoc sit p rfa, qd in omnibus casibus, in qbus dr articulos non admittit, ut impertinentes in cā principali, idē, & fortius, in cā appellōnis. Scdo, qd in oibus casibus, in qbus licet pducere testes in cā principali, uel alias pbōnes, non obstante publicatione, uel didicere testificata, in oibus illis & fortius, licet in cā appellō-

nis. Relinquit ergo dubitatio, qñ testes reperunt, uel nouiter pducunt sup articulis antiqs eis dē quo ad formam, uel directo pñijs, uel p̄dictorij, in qbus nō licet i cā principali: in hoc dr discordia inter leges, & canones, uel leges p̄mittunt, canones iuris non. Mouētur Legistā p l. p hanc. & l. amplius. C. de app. & l. eos. & l. in offerendis. C. de app. Scdo qd de iure antiquo non erat phibitū testes pducere ad pbandum post didicita testificata in cā appellōnis, ut dictis iuribus. Ius autē superueniens debet limitari, & intelligi p̄m antiqua iura, ex quo non apparet illud uelle corrigere uel agenda, nō ob pductioni publicatiō, uel discere testificata: ut. j. c. ueniens. 2. & ca. cū in tua. sed alius est finis pducere in cā principali, alius in cā appellōnis: qñ in principali intēdo p̄demnare, uel absoluerē: in cā appellōnis p̄firmare, uel infirmare. C. de app. l. eos. igi. Et hoc tenet Cy. & Iaco. de Are. in d. l. p hanc. ubi uult, qd leges seruēt in foro suo: & hoc p̄firmat, qd ubi non obstat snia p̄ductioni, nec obstat publicatio. de pb. licet. j. c. series. & c. cū in tua. i. un. d. o. c. lator. & c. sanguine. j. de re iud. Et hęc rfa ponit hic Io. An. & ponit in Spe. de teste. §. satis uiliter, ubi enumerat causas, in qbus non obstat pbatione p̄nt pducere testes: sed in cā appellōnis non ob. snia: ut d. l. p hanc. & qñ est appellōne suspēsa: ergo nō ob. publicatio, uel discere testificata. Hęc opi. fouet egras: qñ rigor magnus est in se, ne pp hanc suspiciōnē subornationis impediāt uia ad apturā ueritatis absq; remedio aliquo. Et si dicat poterit seq, qd oēs subornabit: certē & poterit sequi, qd nullus subornabit: & q̄ subornātes, & subornatos iura in p̄gnis puidēt p p̄nas falli. Pro canonice sunt iura ista hic posita, cū simi. & in cle. de testibus. de test. Scdo, qd identitas est rōnis, i. timoris subornationis, imo maior in cā appellōnis: quia ibi maius periculū, ubi causa uariatio. Variatio ergo instātia, cū nō uariet cām decidēdi, nō uariare debet in decisiōne idē titatis iuris in utroq; Tertio, qd sic attestatiōes publicate transeūt ualidē ad instantiā appellōnis, ut sup eis possit iudicari, in aut. de his, q. ingre. ad app. §. illud. uide de renun. in pñtia. ff. ut cau. post. app. ad tu. l. 1. & qd ibi no. & C. de app. l. hi. §. qd ad ciuilia. & qd ibi not. ita debent transire cū suo uitio, ut sic pbōnes impediāt sicut in principali: nā ille actus, q̄ transit utilis, & nō suspēdit ad cām appellōnis, ut sup eo aliqd fundēt, transit utilis ut impediāt agēda sicut in principali. C. de p̄cur. ita demū, ubi lite p̄telata sic trāsit ut sup ea possit iudicari. C. de tēp. app. l. fi. & j. de app. c. i. sic transit, ualidus, ut dilatoriē non possit opponi: ut d. l. ita demū. Terminus aut publicatiōnis nō suspēdit quo ad ualiditātē dictorū testiu. j. c. cām. q̄ igi. Quarto didicere testificata, & qd fieri, qd negt habere p̄ infecto: ergo nec ualēt suspēdi appellōne. l. in libello. §. facta. ff. de capti. Et hanc fouet egras, q̄ gliderat hōes ruptos in p̄cupicentia obrinēdi, tā oculorū, q̄ supbia uite puocati. nō dimitterēt, qñ subornārēt, & p̄tingeret plures subornare, cū nā nra sit pna, q̄ nō subornārēt: & sic plus uia apiret ad falsū, qd ad uerū: nō equū fuit p̄ductionē repelli. Quia tā sup hoc sunt opi. de iure ciuili: qñ hoc spectat determinare ad eccliam: ubi sunt opi. de iure ciuili, q̄ hinc. si sint leg. p uenerabilē. de iura. cal. c. 1. de refer. sup lris. de pb. qm̄. de test. c. Raynuius. & c. Raynald. In foro ciuili fernāda est opinio canonica determinata: & hoc tenet Bar. in l. p hanc. C. de tēp. app. Nō ob. l. p hanc, & similes: qñ debent intelligi, qñ nō sunt didicita testificata, uel qñ pducunt alia pbōnes q̄ testiu instrū, & similia: uel qñ pducunt testes sup nouis capis dependentibus a primis, ut hic. Vel intelligunt p̄m antiqua tpa, p̄m qd nō erat adhuc phibitū. Nō ob. qd uariet instātia, & finis: qñ sola uariatio instātiē nō p̄mittit hoc, si non uariet finis: & hic nō uariat finis: qñ p̄firmare, uel infirmare, in cā appellōnis eq̄poller illi p̄demnare, uel absoluerē: ut no. de app. l. eos. Non ob. l. fi. C. de test. qñ loquit ibi in testibus p̄ductis corā arbitro, qñ nō p̄ficiūt in cā appellōnis, nisi p̄m terminos. c. p̄ntata. j. c. l. d. p̄m distinctionē illā licet testes pducere, si pars nō uult illos pbare. Nō ob. qd ubi nō obstat snia, & multo minus publicatio: & in cā appellōnis nō ob. snia, ergo nec publicatio: qñ rfa p̄cedit, qñ cā, pp q̄ nō ob. snia, p̄cludit ad publicationē, & ad discere testificata: secus si nō p̄cludat: nā si nō ob. snia pp falsitatē & corruptionē testiu: hic cā cōcludit ad corruptionē testiu, & ad publicationē: si nō obstat snia in cā m̄fionalī, nō obstat, qñ termini rigorosi in tali cā sūt, inqtū ipediūt apturā ueritatis: & sic nō obstat publicatio. Et idē eēt i quacūq; cā. i qua snia nutriret peccatū irremissibile p̄ parte: qñ sicut nō obstat rfa, ita nec publicatio simp̄r. Vbi nō ob. snia, qñ cā est sumaria, nō obstat & publicatio quia & testes sūt summarie recepti: mō p̄ficiūt in plenaria cā: sed ubi solū snia est appellōne suspēsa, ista suspēsiō p̄cludit ad testes, nec ad attestatiōnes susceptas, & publicatas, qñ possunt in cā appellōnis pducere: sic nec obstat appellō, qñ possit de publicatione opponi. ¶ Venio ad tertiu, qd iuris si uariet instātia principalis ad instātiā nullitatis, an p̄ductis testibus in cā principali possint pducere testes in instantiā nullitatis. Dic, qd nullitas p̄tingere p̄t circa ordinatoria iudici, ut

15

16

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

el, ut qd pcedit hie non pcedat, uel libello nō porrecto, uel pp defectū p̄tatis: & hoc nō est dubiū, qd pductiōe actorū hęc p̄t̄ patere: & si nō apparēt acta talia p̄t̄ p̄bari p̄ testes: qd hic est nouus articulus, & dependēs, qd pcludit ad cām. Si tñ esset primo de re cta nullitas, & publicatē essent attestatiōes, sup p̄ b̄nibus defectus iurisdōnis, uel libelli porrecti, si postea aliz p̄bōnes testū pducerent sup eodē, in eadē instātia, nec possēt p̄duci sup eisdē articulis, publicatis attestatiōibus, nisi put. §. dixi in cā app̄lōnis: ut in c. p̄stitutus. j. c. ti. Si aut nullitas sur git ex iniustitia circa merita, tūc si ex p̄tēti iniustitia sn̄a non est dubiū, qd hęc non p̄t̄ p̄bari, nisi ex uisione sn̄a: ut de offic. del. cū p̄tingat. Vel si p̄bare p̄ testes, qd uiderunt sn̄am, fm̄ for mā de priu. cū olim possēt p̄duci: qd hic ē nouus articulus. Et si sup eo essent publicatē attestatiōes, sup eodē, uel directē p̄rio, nō possēt p̄duci testes, nisi put dixi in instātia app̄lōnis. Si p̄t̄d̄it de nullitate, qd lata est sn̄a p̄ falsos corruptos testes uel falsos p̄ absentē dolo p̄t̄is. ut l. si p̄tor. §. Marellus. de iud. de re iud. cū Bertoldus: & no. de resc. cū dilecta. tūc p̄t̄ p̄duci sup directē p̄rio ad p̄bandū, qd falsum corrupti dixerint uel ad p̄bandū, qd p̄ falsos dolo p̄t̄is: qd tunc non obstat sn̄a, ex cā p̄cludente ad p̄bōnem: nō obstat ergo publicatiō. de p̄ba. licet cām. & p̄ r̄am, quam ponunt doc. q. p̄bar. j. c. series. & c. ueniēs. 2. & hoc tenēt oēs Canonistæ: tenuit & Ni. de Mat. & sequit̄ Bar. in d. aut. q. semel. Si tū pars alia, cuius testes sunt reprobati, uellet alios p̄ducere, testes ēt publicatis attestatiōibus, ad finē p̄bōndi primā p̄bōnē, ut dixi. §. & no. gl. i. j. eo. extenore. & Inn. j. c. clamor. & ad finē impediendi infirmatiōnē: ad finē aut ut p̄firmet, idē, si petita essēt corā iudice nullitatis p̄firmari. ut no. de off. dele. cū p̄tingat. de app. dilecto. ff. de app. li. exp̄ssim. & c. qñ puo. nō est n. l. 2. & l. si ut p̄ponis. C. qñ & qñ iudex. p̄ Bar. Idē si nō p̄teret ipsam p̄firmari, tenendū, qd no. Inn. in d. c. cū p̄tingat. ff. de p̄ba. circa. & de rest. sp. ex p̄quatione. Si aut p̄t̄deret sola falsitas, qd nō sit p̄ uia nullitatis, sed restitutiōis: dicā in sequēti mēbro. P̄or qñq; dici de nullitate sn̄a: qd tales sunt sn̄a, qd nō transeūt in rē iudicatā, qd p̄tractari p̄ uia nullitatis: ut no. gl. de rest. spo. ex parte. ubi dixi: ut in in. js. cēsurē, & m̄onialibus, & q̄ peccatum irremissibile nu triunt. & text. uñ, qd non ob. publicatione p̄nt testes p̄duci, de test. feriet. & c. cū in tua. In p̄riū uf text. de p̄ba. iurauit. & c. cōstitutus. j. j. c. Omnis opi. de qbus. in c. cū in tua. & in c. series. Io. An. in c. series: p̄cludere, qd publicatis attestatiōibus nō licet testes p̄ducere st̄ati p̄ m̄oniam, & licet p̄ducere st̄ati p̄ m̄onio, & hoc fauore m̄onij: qd fauor est ex parte st̄atis p̄ eo, odiū st̄ati p̄ m̄onij p̄deret in hoc, a quo surgat hęc p̄as p̄ ducēdi testes publicatis attestatiōibus. Quidam dnt fauore m̄onij hoc operari. & fm̄ hanc p̄cederet Io. An. si hęc sola esset rō est. Scdā rō est, qd agit m̄ peccati, cui nullū uinculū obuiare p̄t, qd ueritas detegat: & sic nec publicatiō. Tertia rō. qd non obstat, fortius nec publicatiō. Et has rōnes oēs tangit glo. in c. iurauit. & c. series. §. e. ti. Duæ ultimæ placēt, & ultima est cā immediata: penultima est cā cāq. Iō puto, qd facultas p̄ducēdi testes sup eisdē, uel directo p̄rijs, regulēt a r̄pa sn̄a ut ibi. In cā m̄oniali sn̄a obstat, & transit in rem iudicatam: ubi obstat publicatiō: & ubi non obstat, nec obstat publicatiō. Ad qd declarandū pono p̄stanti, qd transitus in rē iudicatam in quacū que mā p̄ndet ex acquiescere sn̄a, & acquiescere posse: idē transit ubi acquiescūt, & acquiescere p̄nt, & non trāsit ubi nō acquiescūt, nec acquiescere p̄nt: ut in c. qd ad p̄sultationē. de re iud. & l. ab eo. C. quo, & qñ iud. Qñ aut acquiescere possint, & qñ nō, p̄pendit ex hoc: qd qñ uiriū sn̄a est p̄ partes remissibile, acquiescere p̄nt: ubi non est p̄ partes remissibile, acquiescere non p̄nt. Hoc p̄bat gl. de re iud. lator. in gl. si. Hoc posito ponō aliquos casus. Primus, qñ est qd de p̄hendo, & lata est sn̄a p̄ m̄oniam, ne p̄hat pp̄ p̄ sanguinitatē: uult qs. p̄ducere testes ad p̄bandū nō cō sanguinitatē: non p̄t qd non p̄hant ēt non p̄ sanguinei, est remissibile a partibus, & p̄nt iustificare sn̄am: obstat ergo publicatiō. Ad qd de spon. p̄terea. sic loquitur. c. iurauit. Hęc uera, nisi postea actu p̄dixissent: qd non obstat sn̄a possent p̄duci testes sup nō impedimēto: & hic supuenit noua cā, nō obstat sn̄a: qd uariat cā, & uariatus p̄cedēdi modus de plenario ad summariū: & qd hoc respectū nō fuit uitium remissibile, si p̄stet qd p̄hat. Ad primū. j. c. ueniēs. 2. & c. qñ in tua. Scdā casus, qñ qd de p̄hendo, & lata est sn̄a p̄ m̄onio p̄hendo, & nunc allegat cōsanguinitas: & tunc non obstat sn̄a: qd uiriū p̄ sanguinitatis non est p̄ partes remissibile: merito ubi nō obstat sn̄a, nō obstat publicatiō qñ testes ualeant p̄duci. Tertius casus est, qñ lata est sn̄a sup m̄onio p̄cto, & nulla allegat p̄ sanguinitas, sed solū est dubiū de p̄cto, & qd partes p̄nt p̄here, sed nō distrahē, uiriū est sn̄a p̄ partes remissibile: idē ad p̄bandū non p̄ctū non p̄nt p̄duci testes: qd partes p̄nt p̄sentire p̄tractui. Quartus casus est, qñ est dubium de p̄cto, & lata est sn̄a p̄ matrimonij, & partes uolunt p̄ducere testes pro m̄onio: certē tunc non obstat: quia partes non p̄nt sua uoluntate dissoluere matrimo

niū p̄ctū: ut in c. sup eo. de eo, qui cog. p̄sang. nec adhuc nō obstat sn̄a, & sic nec publicatiō. Quintus casus, qñ lata est sn̄a p̄ m̄imonio p̄cto, & partes uolūt p̄ducere testes ad p̄bandū p̄ sanguinitatē: & p̄nt non obstante publicatione: qd uiriū p̄ sanguinitatis non est p̄ partes remissibile. Hęc oīa uerā, qñ sup m̄imonio niali disputat de uinculo m̄imonij. Si aut disputatio fieret sup per extrinsecis ad uinculū, ut quia p̄t̄deret de nullitate, & sn̄a est lata sup nullitate, & postea testes p̄ducerent circa nullitatē publicatis attestatiōibus, sup eisdē, uel directo p̄rijs, nō admittent testes, ēt in m̄imoniali: quia hic partes disputāt sup rigore: qd cū hoc stat, qd sn̄a sit nulla, & tñ sit iusta: merito rigore si termini excludētēs admittunt p̄ partes, Vbi at p̄t̄d̄it de uinculo, quia tangit mā peccati, procedit fm̄ equitatē: & sic debet intelligi. c. p̄stitutus. j. j. eo. ut ibi no. Io. An. Vbi aut uariat de principali ad cām restōnis, si sp̄aliter det restō aduerfus publicatiōnē uel publicatiōnis effectū, uel priuilegio ætatis, uel ex cā p̄nali remisi. §. Aut petit restō aduerfus sn̄am, an in cā restōnis possint p̄duci testes: si petitur priuilegio minoris ætatis, ex quo non petit aduerfus probatiōnē omisiam, nō p̄nt p̄duci testes: si petitur ex cā p̄nali, quia lata est sn̄a in absentē legitima cā, adhuc nō p̄t̄ p̄ducere testes, si cā restōnis non p̄cludit ad re ceptionē testū, & p̄batiōnē omisiam. Si petit restō ex eo qd lata est sn̄a per falsos testes: quo casu non est nulla, sed dat restō: ut no. ff. de re iud. l. diuus. & dixi de p̄ba. licet cām. de excep. cū uenerabilis. an tūc data restōne admittat p̄batiō p̄ p̄t̄ p̄ducē us, planū qd non sup eisdē articulis: p̄ parte uolētis p̄bare p̄riū indirecta p̄batiō admittit, put dixi. §. directā autē nō: ut in c. te. iudicis. de test. Nō ob. si dicat non ob. sn̄a data restōne, ergo nō ob. publicatiō: qd illud uerū, qñ non obstat sn̄a mero iure: secus si petita restōne: nec p̄t̄ restitui aduerfus omisiam p̄batiōne: qd sibi imputari p̄t̄ quare ante non p̄bavit testes falsos. Erhoc tenet Nic. de Mat. & Bar. in dicta aut. qui semel. & Arch. 4. q. 3. §. itē in criminali. forte non esset peccatū dicere, qd sup directo p̄rijs admittant p̄batiōnes ad p̄bandū testes falsos ad finē exceptionis p̄ sn̄am, in qua non est necessaria sn̄a: ff. de excep. cū uenerabilis: quia si non ob. sn̄a non obstat publicatiō, p̄ iā dicta: & idē qñ lata est sn̄a p̄ minorē ex falsa p̄batiōne, quia est nulla. C. si ex fal. intr. l. 2. ¶ Venio ad quartū, quid iuris uariata instantia de una ad aliā, an possint testes produci: si in prima instantia nondū sunt attestatiōes publicatæ, testes non p̄bantur in c. cū cām. j. eo. & dicit Bar. in aut. qui semel. & in l. 2. iud. sol. Ad hoc. C. de re iud. l. gesta. idē p̄nt alij testes produci, ni si pars, qd quā sit p̄tenta ut publicent: ut in d. c. cū cām. Non ob. qd no. Inn. j. c. Albericus. ubi dicit ualere dicta testū nō publicata inter easdē personas: quia ibi loquit̄ de alia publicatiōe, sicut iudicis autoritate describant, & authenticent, qñ non erāt authenticē scripta, ut ibi dixi: licet aliter Bar. intellexerit in l. 2. iud. solu. uel ualēt in eadē instantia: in alia est in electiōne an uelit, qd publicent. an uelit nouos p̄ducere, ex quo nō sunt publicati. Si sunt publicati in alia instantia de arbitrali ad iurisdō nālē mutata, an obstat publicatiō: dic inter easdē p̄sonas nō obstat publicatiō, ut qd non ualēt testes: ut. C. res inter alios acta. p̄ totū, & qd non obstat sn̄a: ergo nec publicatiō. Si inter easdē p̄sonas, & alterat de summariā ad plenariā, non obstat publicatiō: qd nec obstat sn̄a. j. c. ueniēs. 1. & c. cū in tua. saluo ni si testes in prima sui summariā essent plenariē recepti: ut no. Bu tri. in l. ab hostibus. §. sed, qd simplr. ff. ex qui. cau. ma. Qñ aut sunt recepti in plenariā, & publicat, nō possēt testes p̄duci, sicut nec in cā app̄lōnis, qñ in tali cā p̄duceretur, qd obstat exceptio rei iudicatæ ut lata foret sn̄a, p̄ iā dicta. Nūquid aut in eadē instantia uariata p̄sona, ut qd tertius p̄parens pro suo interestē se uult p̄ducere testes publicatis attestatiōibus, cū principali obstat exceptio, ut nō possint p̄duci: dixi plene. ubi t̄git Inno. de re iud. cū sup. quia ubi obstat sn̄a tertio quo ad plenū p̄iudiciū obstat publicatiō, dūmodo fuerit p̄sens publicatiōni. alia si fuisset absens. idē: quia ex quo petit p̄ductionē, nō p̄t̄entus de p̄ductione ipsius principalis, iā p̄stat eum didicisse testi ficat: & idē per omnia, ubi sn̄a noceret tertio in alia instātia, pp̄ connexitatē in casibus. c. quāuis. de re iud. & l. sepe. ff. eodē.

18 ¶ Ad quintū, si uariat instantia de aliqua ad quā p̄nālem, & ad uia denuntiatiōnis Euangelicę, in casibus, in quibus cōtra sn̄am auditur uia denuntiatiōnis pp̄ peccatum, de quibus per Bar. in extrata. ad reprimēdū. Et dixi in c. nouit. de iud. in illis etiam publicatis attestatiōibus recipientes: quia illa tractatur, fm̄ purā equitatē. Ad, qd no. per Host. de despon. impu. attestatiōnes: & ponit etiam Host. in c. lator. super gl. i. de re iud. di. ¶ Ad ultimum qñ uariatur instantia de nulla ad aliquam: dic, qd si nullitas non concludit ad attestatiōnes in alia instātia, ex quo sunt publicatæ, non p̄nt p̄ducere testes inter easdē personas: si nullitas p̄cludit ad attestatiōnē, poterunt semper se fites p̄duci ne peccat facultas p̄bati: & quia publicatiō est nulla, uel inanis, ex quo non ualēt attestatiōnes, approbari tñ p̄nt p̄ partes: & si approbent, non p̄nt produci testes: ut no. in c. cum causam.

cām. j. co. & in c. Albericus. & c. venies. & qđ ibi no. & in c. pñta. ¶ Restat vltimo expedire glo. 2. & vlti. op. qđ non liceat plures testes reperere qđ eundē. 10. q. 3. §. itē in criminali. ff. eo. produci. Solu. Cōtraria loquunt in crīnali, qđ qui semel tulit testimoniu qđ aliqñ in criminali, pñsumit eius inimicus, ideo repellit a testificando in criminali: hic in ciuili pcedit: hoc qñ testes in ciuili recipiunt in diuersis articulis in eodē articulo, si per quo deposuit, an possit repcti, non in isto. Glo. rāgit. de pb. licet causam. dicā. j. c. cū causam. cū clamor. & c. per tuas, ubi plenissime. & in c. cū iōanes eremita. Idē de testi. co. praterca.

21 ¶ Glo. vltima querit de forma iurati. Dicit gl. qđ iurabūt qđ totam veritatē dicent iudici, uel cui pmisserit, quā nouerūt de re illa sup qua iurant. 3. q. 9. horramur. in aut. eo. tit. §. 1. Itē, qđ nullā interfērent falsitatē. 3. q. 9. iura. & qđ pro vtraq; parte dicent veritatē, quā scient. 1. 1. q. 5. non sane. & qđ dicent omnia, siue sint interrogati, siue non, arg. j. de acc. cū dilectus. Itē, qđ nec pretio, nec amore, uel timore, uel odio, seu pro alio cōmodo testimoniu dicit. §. c. licet ex quadā. §. testes. & dicit Io. An. qđ debēt iurare tactis Euangelij. Et an psumat tetigisse, remittit Io. An. ad Spe. ti. de teste. §. si quis. ver. vno. ubi dicit, qđ psumit tactura, in tñ, qđ transfert onus pbandi in negantē, eo qđ talis habet coarctationē loci, & tps, pbabilis. no. j. c. ex tenore. de quo de ele. bonē. super. 1. glo. Io. All. de re. bonē. 1. §. porro. de elec. de renunt. in pñtia. ff. de pact. §. quod fere. C. ne vxo. p. ma. l. 2. Addunt ad hoc rigorē pñsumptionis surgere ex psona notarij: ut in Spe. de teste. §. 1. uer. sed quid in pñctis. Scđo ex psona iudicis, qui ad talia debet aduertere. de testi. fraternitatis. in fi. & c. tā literis. Itē pñtia partis, quā tacendo vñ factum approbasse, cū prohibere potuisset. Ad qđ de pñsum. nōne. & qđ no. Inn. de offi. dele. cū in iure. Et per hoc non ob. de ele. ut circa. & qđ ibi no. in 3. gl. lib. 6. in fi. Nec obst. ca. tag. vbi exigit exprefsa remissio: quia hic non remittit iuram, sed remittit tactura, sine qua iuram obligat ad periurium: ut no. 20. q. j. in summa. Ad hoc, qđ no. in qōne de teite non iurato, qui dixit falsum. regula, non est sine culpa. de re. iur. li. 6. Et hoc uerū, qñ apparet de iuro testis. Si uero nō apparet, nisi quia dī. talis testis iuratus de posuit: tunc illud nō sufficit, quia illa assertio est de pñtito, nec p eā apparet pñtia iudicis, uel partis, qđ quā nec dies, de quib. psta re debet. eo. tit. c. 2. de pba. qñ. no. ff. de dote pñ. l. Theopōpus. quia responderet vñ dicit est in dicta regula, nō est sine. Itē dū puto, quia ista est solennitas intrinseca sacri, s. qđ tactis scripturis. de quo dicit in cle. de hęc. c. 1. §. porro. in gl. 2. li. 6. & quia sic iuratus est solēnitatis extrinseca ad testē. Nō ob. renūtiare debeat psumi, ex quo potuit intercedere tpe testimonij, & est talis, cui pter partes renūtiari: ut no. in l. 1. C. de fi. instr. & iu. haste fil. li. 10. quia solēnitatis pcedētis citationis p hoc nō apparet, qđ necessario debet pcedere actū iurati: non tā p solēnitatis actus enūtiari psumit, qđ est gesta a perito, & a iudice, & notario, & pñte parte. Qđ uñ sentire Io. And. et qñ solēnitatis est extrinseca. Qđ bñ no. quia his tribus pcurrentibus psumit. ¶ Vltimo pono hic vñ. q. quā ponit Io. Boatini. Pars habet iudicē suspectū in principali, & videt se succūbere ex psona iudicis, licet iustitiam foueat: uult, uel non pōt ipsum recusare: quid melius est sibi, an qđ pducatur pbationes, an qđ expectet in cā appl'onis. Dicit qđ primo uñ, qđ expediat differre pp euitādos sumptus in probatione, & pductione attestacionū. Itē ne instruat aduersarius. Itē ut citius exeat manus illius iudicis. Itē ne in alio fiat malitia in examinatione testiu. Itē quia si male examenē postea in cā appellacionis excludet. In pñti vñ pp difficultatē probādi in cā appellacionis. Itē pp condemnationem expensarum, quæ fiet in principali, quia non probatum. Itē euidentius cōuincet iudicis calūnia, qđ quem alias agi non possēt. Ex circumstantijs pñctis arbitretur aduocatus, quod magis expediat: & putat Io. And. qđ si non timet calūniam in examinatione, tutius est producere, & c. & hæc sufficiant de hac repetitione.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis iurans testimonium non dicere, compellitur testificari ante publicationem. nu. 4.
- 2 Iurans non prestare auxilium alicui, intelligitur de iniusto.
- 3 Testes an admittantur indistinctē post publicationem.

C A P X V I I I.

Notimauit. ¶ Qui iurauit testimoniu nō dicere testificari pelli, si attestaciones publicate non sunt. In prima partis pque stio. In scda pñtio. Scđa ibi: lōq. ¶ No. 1. qđ nō obstante iuro de non testificando qđ aliqñ exacto ab eo, qđ quē pelli testis qđ illū testificari. ¶ No. 2. duos terminos pcludēt facultatē pbandi p testes, s. renūtiatio, & publicatio. Et no. qđ in tertio uideat solā publicationē. ¶ No. 3. tales iuro astrictos admitti ad testificandū demū necessitate instante, & sic vbi per alios non potest probari. ¶ No. 4. qđ hoc iuramentū excludat eū a testificando: quia iuramentum est seruandum. de iureiuran. cum contingat. Sol. Iuramentū de non testificando, de nō

dādo auxiliū, uel pñliū qđ eū, intelligit de nō iusto auxilio, uel pñlio, nō de iusto. de iureiu. petitio. de his, qđ fi. a ma. par. ca. c. 1. j. de excess. pla. graue. ¶ Quæro, an indistinctē post publicationē nō admittantur testes. Dicit hic Inn. & Host. qđ regulr repelluntur indistinctē post publicationē, qñ publicatione facta nō supponit aliqđ impedimētū ante publicationē, ex quo potuit impediri testiū, pductio: supposito autē impedimēto dñt, qđ aut dī post ex cā gñali petita restituōe. Si qua mihi iusta cā, & c. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. in fi. & idē post renūtiationē, ut not. j. cū uenissent. maxime pñtito à pctēte iuro, qđ malitiosē non petit. in aut. eo. ti. §. qđ uero multū. & j. c. vltra tertā. & ibi dicit, qđ et vltra pñtione admittit, qđ debet plus impedire, qđ simplex renūtiatio. Ad idē. ff. de edē. si qđ ex argētarijs. §. si. & l. seq. Aliqđ hoc solū pmitti p bñficiū restōnis in integ. speciale: de quo. §. de in integ. rest. per totū. Sed primū dicit plus eis placet. Qñ ergo hic dī, licet pñt viā iuridōnis, uel qđ hic dicit de publicatione, & renūtiatiōe, respicit qđ dicit, & alios, si fuerit necessē.

4 ¶ Opp. qđ deat hic repelli à testificandū, qđ iurauit, qđ ex quo pter, debet seruare iuram absq; pñdicio salutis æternę. de iureiu. cū ptingat. So. Duæ sunt lec. Vna in fi. qđ pellant ad testificandū nō sup eo, in quo principlr producunt qđ eū, cui iurauit, sed ad detegendū solū hoc, qđ sic iurauit: quia hoc non excludit iuram. j. ti. pxi. puenit. Et hoc tenuit Lau. Tan. & Vin. qui dicebant iuram seruandū, ex quo sine interitu salutis æternę pōt feruari: quia ibi poterat aliqñ stibueniri ei, cuius testes fuerat corrupti. all. 22. q. 4. §. vlt. Sed nō placet hæc opin. gl. & merito pñt doc. quia pñt hunc frustra Papa pōderasset publicationē, & renūtiationē super principali, cū talis non excluderet facultatē, pducēdi testes super hoc ut separato articulo. §. c. fraternitatis. Sol. intelligit glo. quod et producantur testes super hoc, in quo principlr iurauit non testificari: & hoc in odium illius, qui uoluit subtrahere, pbōnes parti aduersę, qui debet ex hoc sentire auctoritatē iudicis in se eliam. 3. q. 7. §. mia. cū sim. ad qđ de test. co. c. 1. j. e. pñtutus. 2. 86. d. Florentinū. & vide. 1. q. 1. quicunq;. Scđo, quia tale iuram fuit illicitum, vnde non pōt feruari sine peccato mortali: cū celare ueritatē sit peccatū mortale. 1. 1. q. 3. quicunq;. j. de fal. ca. 1. & denuntiandi sim. illo iuro nō teneri. j. co. pñtutus. ad quod expressum. j. de acc. olim. Et per hoc pcludit gl. quod temerarium iuram non repellit quem a testimonio: quia nec repellit à pñtione. j. de iureiura. licet. Gl. tenet doc. quia ipse, qui alitringit, non potest obijcere temeritatē iurati, cum fuerit particeps, pñt Gof. Nam dicit Inn. qđ excipiens facit repellitur replicatione doli. de adult. c. pen. & vlt. Faretur tñ qđ alias iudex repellit testes notoriē inhabiles, uel indignos. ar. ff. de testi. l. quos phibet. de excep. exceptiōne. Et hanc opi. gl. tenet, alias Gof. Dī tñ, quod iurando peccauit mortaliter, si intēdebat celare ueritatem, dato quod per alios ueritas non posset haberi, alias non, secundum Goffr.

S V M M A R I V M.

- 1 Publicatio, uel renūtiatio nō pñdicat uolenti testes producere in alio.
- 2 Priuilegium cōsetur suspectū de falsitate, eo quod continet aliquid obuiū rationi & iuri, nu. 6.
- 3 Publicatione in causa facta possunt produci instrumenta.
- 4 Publicatione facta possunt testes produci in causa appellacionis super nouis articulis.
- 5 Testes possunt audiri etiam facta publicatione super articulis antiquis super quibus auditi non fuerunt.

C A P X I X.

Aufam. ¶ Publicatio, uel renūtiatio in vno cap'lo non pñdicat uolenti testes producere in alio. h. d. Cōis diuiso. Scđa ibi: iudicibus. ¶ No. j. duos terminos excludēt facultatē probandi, et p testes, renūtiatio, & publicatio. ¶ No. 2. quod non ualeat priuilegiū ad pñdiciū litis impetratū, ex quo cā est alteri delegata: & sic quo ad nullitatē priuilegiū litis dī pcedere à tpe pmissiōis cā: quia intelligit delegata pñt terminos iuris ppetentis pñt tps commissionis. de rescrip. c. fi. ¶ No. 3. iudicē inquantū possit ante omnia ad pñdiciā debere laborare, & illo deficiēte debet teneri ad iustitiā. uide qđ dixi. §. de mu. pe. c. 1. ¶ No. 4. qđ eo, qđ priuilegiū continet aliquid obuiū rationi & iuri, suspectū est de falsitate, ideo nō est ei obteperandū: imo psona pñtans, ut de falsitate suspecta, trāsmittē da est ad sedē applicā. Ad hoc de rescrip. ex parte, cū cōcor. & j. ps uolebat pducere testes sup nouis cap'is, dubitatū fuit, & Papa pñtultus an possent. ¶ No. 5. qđ nō obltate publicatione possint pducere infra. j. de fi. inst. cū dilectus. So. Dicit qđ licet pducere infra publicatis attestacionib. & hæc nō fuit causa impediens: sed quia erāt surreptitia infra: quia nec de primis, nec de processu fecerant mentionem. Et aduerte, quia satis dī pcessum: quo ad hoc, quod causa est delegata. ¶ No. 6. qđ ex quo erant publicate attestaciones non possent recipi testes. vt. §. c. prox. Dicit gl. qđ siue in cā principali, siue in cā appl'onis, siue in cā relationis sup nouis cap'is pñt testes pducī, nō obltate publica. Ant. de But. super ij. par. ij. Decr. ccc tione,

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

tionem, sed super eis dicitur non datis pluribus capitulis, super aliquibus potest procedi, & super aliquibus non, & super aliquibus fieri publicatio, an, quod fiat super alijs. ¶ No. gl. inquantum dicitur posse recipi testes super causa relationis: quia intelligenda est, quoniam relatio non est facta plebe: alias habet pro parte in causa, ut non possit fieri alia productio: ut non. C. de relatio. l. i. & dicitur, f. de app. super eo. & c. inimicis. l. i. dicitur gl. ut possint recipi testes super antiquis capitulis, super quibus nulli testes sunt recepti: quia non obstante publicatione potest testes recipi. Sed de hoc dicitur, ut s. c. proxi. Gl. colligit, quod non valet privilegium impetratum ad praedictum alterius partis super re litigiosa, ut hic, & ut lit. pen. c. f. cu. si. Dicit Host. quod putat, quod etiam privilegium motu proprio processum non praedictum liti: & ideo ubi per tale privilegium nil noui acquireret impetrator in praedictum partem, bene valeret, s. m. Ray. & Gof. ¶ Gl. sequens colligit, quod causa delegata dicitur litigiosa, ut non valeat rescriptum super ea impetratum, si de exc. tu. l. tutor petitus. Hoc intelligit Host. praeratis lris. de app. super eo. 2. & citatione facta. de hoc de off. dele. gratia. vel saltem post notitiam aduersarij. de app. meminim. de alij. in. mut. cau. fac. c. j. Puto quod si agitur de nullitate rescripti, & vitiio surrepti, sufficit sola praesentio quod notitia quo ad annullandum ex toto privilegium, quo ad annullandum quo ad formam tantum, si ut praedictum liti, sufficit sola praesentio absque citatione. Si agimus de nullitate rescripti ex vitiio praedicti liti, tunc exigitur citatio: ut in cle. i. ut lite pen. de quo p. lo. An. de priuil. c. i. l. i. 6. in verb. nunquid. in Nouel. ¶ Opp. quod s. m. hoc nullum privilegium valebit: nullum est privilegium, quod obuiat rationi. 3. di. privilegia. Dicit priuilegium obuiat rationi, i. disponi iuris consuetudinis tunc cōi cursui priuilegiorum valet, ut ibi: sed obuiat iuri, & cōi cursui priuilegiorum, non valet, ut hic. Ideo puto, quod si committat causa ut decidat ex egrate s. m. arbitriū boni viri, quod dato quod arbiter recedat a cōi iure, dū tū non recedat a cōi stylo mercatorum, vel bonorum virorum, quod tunc valeat, quod est agitata, quod non. quia facit ad multa. Ant. de Bu.

S V M M A R I V M.

1 Testimonium ferre non possunt, qui consimili morbo laborant, vel similem causam habent. nu. 3.

2 Probabile, & certum, quomodo inter se differant.

C A P. X X.

Personas. ¶ A testimonio repelluntur consimili morbo laborantes, vel consimilem causam habentes, vnde a testimonio repelluntur. ¶ No. dicitur inter certum, & probabile. Illud dicitur certum, quod est probatum, & sic notorium. Illud probabile, quod est in facultate probandi, non dicitur tamen probatum. Et sic notorium, & certum est probatio probata, dixi de coha. cle. vestra. ¶ Quare gl. sit quod repellendi testes in terminis. Dicit gl. similitudo morbi. i. delicti, de quo agitur in iudicio. Et sic loquitur, quoniam agitur criminaliter est in termino de quo agitur in iudicio non potest testificari, ut hic: & est causa et dissimile repellit, s. m. di. j. c. testimonium, multo fortius consimile: & hoc sicut sit probatum alias terminis testimonium, siue probatur sit. s. e. super eo. Darispe de denuntiatione, & correctioe: quia existens in crimine aliquo non potest denuntiare, vel corripere, s. m. gl. & all. iura. Sol. Gl. intelligit, quod sola similitudo causae repellat testes, sicut repellit iudicem. s. de iud. cam. & idem Gul. in Spe. e. ti. §. i. ver. ite quod habet. Hosti. hoc hic putat absurdum, nisi esset alius socius, sic vel vehementer suspensus: non absurdum est, quod vnus emptor alteri emptori non possit ferre testimonium, & dicitur de dec. intelligenda de socio, & p. p. i. c. i. q. m. liberi. C. e. lo. An. dicitur idem dicitur in teste, ut dicitur est in iudice. s. de iud. cam. ut si decisio causae, in qua testificatur, concludat decisionem ad id, de quo testificatur, suspectus sit testis, s. m. lo. An. Placet mihi deam Hosti. quia testis non habet attestari super iure, sed super facto: & nunquam ex dicto testis solo potest concludi decisio ad causam, super qua testis habet quoniam: sed secus in iudice, quod habet decidere de iure: & tamen licet semper, de quo testificatur, conueniat factum iudicio veritati, testificatio super facto, non tamen impellit certa decisio, nisi ut iudici videbitur: igitur non est suspicio. De hoc remittit Io. An. post Egi. i. Spe. de teste §. s. e. p. in addi. ubi dicit, quod si testis alius soneat causam ut priuilegium, in qua producit ad testificandum, quod ex hoc potest repelli a testificando. Allegat. ff. eo. l. nullus. quod non, & hoc, quod illius animi reputatur scrutator, & nimium fauens, qui ex hoc repellitur. ff. de testi. l. si. & §. ut lite non pte. accedens. Ant. de Bu.

S V M M A R I V M.

1 Testis esse potest Christianus contra Iudaeum de facto, sed non de iure. n. 3.

2 Iudaei, quare subiciuntur Christianis.

4 Iudaei an possint proponere crimen contra Christianos.

C A P. X X I.

Iudei. ¶ Christianus contra Iudaeum in teste admittitur. h. d. ponit dictum. addit penam, subiungit causam, ¶ Not. quod Christianus admittitur in teste contra Iudaeum, sicut contra Iudaeum contra Christianum: hodie puniuntur Iudaei impetrantes privilegia a principe, ut contra Christianos non possint committi: nec valet privilegia. in cle. e. t. Iudaei. ¶ Quare debet subiacere Christianis. Dicit, quod ut serui sunt Christianorum: & sic inducitur seruitus de iure canonico: & all. i. 3. q. vi. cu. multa, s. m. Inno. &

3 J. de Iude. ita quoniam dicitur. s. m. Host. ¶ Opp. quod Iudaei non admittuntur contra Christianos. 2. q. 7. si hereticus. cum si. Dic. quod inquantum facta supponit Iudaeos admitti contra Christianos, intelligi debet de facto, non de iure, ut in d. r. io. Ad quod §. c. 2. & j. c. 2. An possint opponere crimen contra Christianos legis nouae, scripti per errorem. s. c. prox. quod hic scribit. Ant. de Bu.

S V M M A R I V M.

- 1 Testimonium matris dicitur suspectum, ubi filia petit virum aliquem maiorem se.
- 2 Superior quibus modis quis potest dici altero.
- 3 Diuitia non tribunt dignitatem, et quo superbiunt hominem. nu. 2.
- 4 Ad matrimonium probandum mater non admittitur pro filia.
- 5 Matrimonium impeditur, & repellitur solo matris testimonio super consanguinitate.
- 6 Super sponsalibus de futuro non statuit dicto matris.
- 7 Ad testificandum in causa matrimoniali an mulier non coniuncta admittatur.
- 8 Nobilitate, vel honore quando vir dicatur excedere mulierem.
- 9 Testis quo casu esse possit pater, aut mater in causa matrimonij sui filij.
- 10 Instrumentum an possit conficere filius in causa patris, vel matris.

C A P. X X I I.

Super eo. ¶ Testimonium matris suspectum est, ubi filia petit in iuribus aliquem maiorem se. Primo dicitur, quod ad dictum solius matris minimum impedit, sed tamen non dissoluit & partes patet. Secunda ibi: super, & quaelibet subdistinguit. quod de se patet. Not. quod in dubio presumuntur parentes appetere incrementum, & honorem filiorum. ¶ No. primo hic multos modos, quibus alter dicitur superior altero, s. diuitijs, potentia, nobilitate, uel honore. Vide alios multos. i. di. lex est. vide gl. di. priuilegia. ¶ Et non quod diuitijs non tribunt dignitatem, dicit Lapus supra all. 108. ad hoc tex. hic, qui haec ponit ut differentia. ¶ Not. scilicet ad probandum matrimonium dictum matrem pro filia data disparilitate eius, cum quo dictum dicitur, & excessiua superioritate, altero de quatuor modis hic positus, non admitti ad testificandum: a principio, quod data parilitate, uel muliere in modicum excedente, mater pro filia admittitur. ¶ Not. tertio, quod solo testimonio matris super consanguinitate repellitur, & impeditur matrimonium. ¶ No. quod dictum vnus testis inducit praesumptionem non modicam. ¶ No. quod sola praesumptione impeditur impeditur dicitur. ¶ No. 3. quod vnus testimonio matrimonium dicitur non dissoluit. ¶ Quare an sit dicto matris super sponsalibus de futuro. Dicit hic Host. quod non, sicut nec super matrimonio. Dicit Io. An. quod non est sic suspensum testimonium in sponsalibus de futuro, sicut est in matrimonio. ¶ Quare an mulier non coniuncta admittatur ad testificandum in causa matrimoniali. Dicit hic Io. An. quod de muliere non habetur hic. cu. ipsa admittitur. 16. q. 3. ex eo. ff. eo. ex eo. de presum. non. nisi ex nimia familiaritate, uel utilitate sit suspecta. j. cap. in nostra. s. m. Io. An. ¶ Quare quoniam dicatur excedens nobilitate, uel honore. Dicit, quod nobilitate, quoniam vir est nobilior respectu generis, de quo de pb. c. pe. Et, quod dicit potentia, intellige amicorum. Quod dicit honore, dicit quia iudex est, doctor, uel consiliarius principis, vel magni iuri. Et potest dicitur, quia loquitur alternatiue: vnde sufficit in altero iudicium modorum potest dicitur vxori: quia hic alternatiua, uel dicitur etiam, intelligitur in alijs repetita: ar. de app. scilicet regis. Si vero alter alterum excedit in vno, ut quia uir plebeius, & dissimulatur mulier pauca & nobilissima, hic iudex arbitrabitur testimonium matris sit suspectum: inspicere debet consuetudo regionis. de quo in Sp. §. j. in fi. j. col. Et hoc concludit Sp. in ti. de teste. §. j. uer. quatuor. ad fi. i. col. ubi est dicitur, quod quoniam oino sunt pes, an testimonium admittatur matris, est arbitrarium. ¶ Opp. quod pater, & mater admittantur ad testificandum in causa matrimoniali filij. 3. q. 6. consanguineae. q. ma. c. pos. v. Sol. Dicit gl. quod si quirit, an pater, vel mater pro filio admittatur in causis alijs a matrimonialibus: dicitur, quod non, ut in iuribus allegatis in principi. gl. Si an in causa matrimoniali, siue agat de coniungendo, siue de dissoluedo, siue pro consanguinitate, siue pro dicto. Gl. dicit quod si ex qualitate eorum est suspicio, ut quia alter alterum superat dignitate, & c. non admittitur testimonium matris: si non est disparitas, sed aequalitas, uel modica inequality, tunc dicitur, quod admittitur testimonium matris. Admittit ergo s. m. aliquos, ubi est paritas, uel modica excellencia, vel quoniam pater, & mater sunt ualde honesti. Dicit Ho. quod quod scribat, est arbitrarium. ff. e. l. 3. j. co. p. p. terea. & ca. in nra. Possunt tamen esse circumstantiae, pro quas testimonium iudicabit non suspensum, puta quoniam nobilis multum diligebat plebeiam ualde formosam, quam habere non poterat, nisi cum illa haberet, & parentes alii sunt honesti: cessantibus vero circumstantijs, inequality facit testimonium patris suspectum: alii de facili probares plebeiam esse desponsatam preterit, uel plebeium se desponsasse reginam. Idem dicit Ho. de consanguinitate in summa huius tit. §. j. ver. ubi dicitur, & est conclusio Spe. in loco pal. & uide plenam Ho. q. ma. ac. non pos. v. De matrimonio sic scriptum ali an in illo admittitur pater. Dicit gl. quod sic, pro illi tex. 20. q. 3. p. s. et ubi agitur ad dirimendum matrimonium spirituale. De materia. 3. q. 2. c. i. 30. q. 6. in summa. & c. consanguineae. ca. causa ca. i. ubi pater

10 Archi. ¶ Nunquid filius in causa patris conficiat instrumentum, nu. de

uide in Spe. de fi. instr. §. instrum. uer. itē, qđ est domesticus. De hoc. 3. q. 5. cō sanguinei. 3. q. 6. in summa. lo. 2. q. 4. in summa. 4. q. 3. §. item qui falso. gl. est clara. Ant. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes duo requiruntur in causa Iud. & ad conuincendum Christianum.
- 2 Testes quot debeant esse in testamentis, uel codicillis.
- 3 Testi unico creditur, quando non tangit praeiudicium alterius.

C A P. XXIII.

Iacet uniuersis. ¶ Iudaeus nihil potest probare fideles, & honestos. Facit quatuor. Præmittit eam dicti: ponit dictū, ibi: mādamus, qđ pbat auctoritate, ibi iusta. soluit obstaculū, ibi: qđ licet. ¶ No. 1. qđ r̄ nō sufficit unus testis ad plenā p̄bōnem. ¶ Nor. 2. qđ nō potest Christianus a Iudæo p̄uinci p̄ pauciores duob. ¶ No. 3. qđ aliq̄ cāe sunt q̄ exigūt plures duob. testib. No. illud in ore duorū, &c. Gl. sunt clare. ¶ No. gl. 2. de quo in Spe. e. ti. §. r. uer. itē. ¶ Iudæus. ¶ No. gl. 3. qđ declarat quot testes de iure ciuili exigantur in testō, & quot in codicillis. uide de testa. relatū. & ca. cum esset. Inquantū gl. dicit, qđ debēt testes esse puberes: subaudi, & mares. Inst. de testa. §. p̄nt. Inquantū gl. dicit de casu. 2. q. 4. p̄su. dicit Host. qđ illud loquit de suspectis, ut ibi dicit Gratianus in §. seq. uel loquitur de rigore iuris, qđ seruāus nō est. De hoc in summa. 2. q. 4. plenius de re. iur. pluralis. li. 6. & in Spe. loca. 1. alleg. ¶ Opp. qđ aliq̄ stēt dicto unius. de p̄c. di. 4. cū itaque. cū seq. So. qđ tangitur praeiudiciū alterius, nō stat dicto unius: scū ubi non tangit alterius praeiudiciū: facit tñ unus testis p̄sumptionem. Et quæ probōnem, si testator hoc dixit: ut patet de dote p̄ale. l. Theopompus. De hoc in c. ueniens. 86. di. tāta. uide gl. 7. c. nup. Vide in Spe. e. ti. §. restat. uer. hic r̄n fallit. quorum decē hic posuit Ho. & Pe. octodecim. Ant. de B.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes domestici & familiares non sunt idonei. nu. 7. & qui dicantur domestici. nu. 8.
- 2 Matrimonium potest impediri consanguinitate, uel affinitate, superueniente copula, quantuncunque fornicaria.
- 3 Testis de familia admittitur ad dirimendum matrimonium contractū. 8.
- 4 Testes quales esse debeant, ut dicantur integri.
- 5 Matrimonium non dissoluit superueniens affinitas.
- 6 Matrimonium quomodo presumatur contractum in facie ecclesie.

C A P. XXIII.

Niteris. ¶ Non sunt idonei testes quos actor de sua familia pducit. h. d. Cōis diuiso. Scda ibi: Rūdemus. ¶ No. 1. qđ consanguinitas, uel affinitas superueniēs copula q̄tūcunq; fornicaria generat impedimētū habile ad m̄rimoniū impediēdū. Et no. qđ copula d̄r latē, puta illa, cum qua solū sponsalia p̄x̄it. ¶ No. 2. qđ non admittit̄r in cā matrimoniali, & copula, testimonium de familia ad dirimendū p̄m̄. ¶ No. 3. quales dēnt esse testes, ut dicantur integri. ¶ No. bonū tex. ad cognoscendū qñ testis est integer, ita, qđ dēat admitti, & qđ non dēat: qđ si est talis, qui uerit̄r pro aliquo p̄stū mat̄ deierare, non est integer testis: si est talis, qui pro nullo p̄stū mat̄ deierare, est integer testis, qđ no. v̄r. qđ cōfessionī cōiugis p̄ matrimoniu, uel assertioni, non creditur. ¶ Opp. qđ affinitas superueniens non soluat m̄rimonium, de eo qui du. in ma. di. sc̄retioni. & c. p̄. & ult. Sol. Notanter in l̄ra dicit, qđ dixit se eā cognouisse antequam illam duceret, & sic antequam p̄heret matrimoniu: aliter non est dubiu. ¶ Quid si nō septenniu cō habitasset, uel legitimē, i. in facie ecclesie p̄x̄isset. Dic, qđ licet ista faciat plus p̄sumi pro matrimonio, ita, qđ lucidi ores exigantur in oppositū probōnes, tñ si non per septenniu, uel si non solennit̄r, dūmō confit̄r de p̄c̄tu, sufficit, de frig. cap. 1. Gof. dicit, qđ allegabat de p̄c̄tu. de frigi. c. 1. Gl. dicit, qđ allegabat primum genus affinitatis in tertio gradu, qđ hēt prohibitionem vsq; ad quartum gradum: ut de consa. & affi. nō dēt. ¶ Quæro, an domestici, uel familiares admittantur ad testificandum. Gl. dicit, qđ non. ¶ Quæro, qui dicantur familiares, ita, qđ repellī possint a testificando. Dic, illi, de quib. legitur, C. de his, qui ad eccle. cōsu. l. ult. §. si. & alijs iurib. quæ allegat gl. ¶ Opp. gl. de c. super prudentia. 4. q. 2. Dicit gl. qđ domestici quidam sunt, quib. imperari potest ratione dominij iec̄ uel patriæ potestatis: & tales indistinctē repellūt. Quidam sunt familiares, qui etiam p̄nt satis dici domestici, ut consanguinei, coloni, asseriptitij mercenarij, liberti, serui, & habitates in domo: & sunt tales, quibus imperari non pot̄, illi admittuntur, ut probent magis & minus cum distinctione affectionis: ut dicit Hu. 3. q. 5. in summa. Debet etiam attendi qualitas, & personarum honestas: & nisi honestas sint, nullatenus eis credatur: ut hic, & s. c. licet. ¶ De hoc, & quid si desijt esse domesticus. Quid de agnato, cognato, coniuge, focero, uasallo, & alijs circa hoc uide in Spe. de teste. §. r. uer. itē excipitur, quod est domesticus, & uerū. seq. Ant. de Butr.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes possunt produci donec publicatæ sint attestaciones, uel renuntiatū sit in causa.
- 2 Delegata potestas quo casu non extinguitur morte delegantis. 6.
- 3 Publicatio, renuntiatio, & conclusio in causa, in quibus impeditur testimonium receptionem.
- 4 An renuntiatione in causa facta liceat testes producere.
- 5 Sententia ubi mandatur auctoritate Papæ confirmari, quem effectum habeat.
- 7 Iurisdictio delegata, ex quo potest prorogari, non expirat morte delegantis.
- 8 An renuntiatione in causa excludatur quis indistinctē producere testes.

C A P. XXV.

Vm uenisset. ¶ Donec attestaciones sunt publicatæ uel eis renuntiatum sit produci p̄nt testes, postea uero nō, super eodē capitulo, super alio uero sic. h. d. quo ad capitulum. Sunt duæ partes. In prima partis qđ. In secunda dat iudices, ibi. mādamus, quib. tria mandat. 2. Scdm̄ ibi: q̄ones. Tertium ibi: si quæ. ¶ No. 1. ar. qđ morte delegantis non extinguitur ipso iure p̄tās delegata. Et ex hoc cōcluditur, qđ talis p̄tās est prorogabilis, & qđ litigans corā tali iudice scienter, v̄r remittere exceptionem sibi competentem, adeo, qđ post primum actum, per quem in iudicem confesserit, non habet potestatem ab illo per exceptionem recedendi. 3. ¶ No. 2. duos terminos excludentes facultatem probādī per testes, i. renuntiatio, & publicatio. Et pondera, qđ hic fōla ponderatur publicatio. Et nota, qđ renuntiatio, & publicatio impedit receptionē testiū solū respectu articulorum, super quib. facta est renuntiatio, uel publicatio, non respectu diuersorū, ibi: cām, quæ. super diuersis articulis, super una fuit lata sūa, super alijs producti testes, renuntiatum super alijs, super alijs nō renuntiatum, licet essent producti testes, & in aliquib. nō producti. ¶ Nota hic apertum, quod super eodem articulo publicatis attestacionib. non solum producenti est adempta facultas producendi testes, sed etiam alteri parti super eodem capitulo: scus super alio. Et sic super directē p̄rio articulo admittuntur testes. Ad hoc cle. testib. de testi. ¶ Quæro an post renuntiationem liceat testes producere, & an indistinctē impediatur, siue agatur de productione faciendā in causa principali, siue in cā appellationis. Dic, p̄m Inn. si renuntiatio determinat ad certum articulum, & agitur de productione faciendā in alio, absq; dubio potest & in eadem, & in diuersa, & in instantia app̄onis, & in principali. Si quæritur an productio fieri possit super articulo, in quo sp̄aliter est renuntiatū in eadē instantia, planū, qđ nō potest, ut hic, iure cōi. An aut̄ ex cā ḡnāli per uiam restōnis, subsistente cā, dixi. s. c. int̄mauit. In instantia aut̄ appellationis adhuc ex quo renuntiatio est determinata ad certū articulum, non poterunt testes produci in cā app̄onis. j. e. constitutus. §. fin. Et q̄tum ad hoc nulla, uel modica v̄r d̄ria inter cām principalem, & cām appellationis. Si renuntiatio est ḡnālis in cā principali, & appellationis, super nouis pendentib. ex primis testib. produci p̄nt. s. c. fraternitatis, super antiquis et̄ p̄t fieri productio, p̄m Inn. in instantia appellationis. & hoc, quia renuntiatio ḡnālis, uel et̄ conclusio non extenditur ad causām appellationis, quæ est alia a prima: quia nec credetur partes hoc intellexisse: alias si hoc intendūt, & expressē exprimerent, Nos renuntiamus & concludimus factō, & iuri in hac lite ita, qđ in cā principali, & appellationis nihil deinceps possit produci, p̄t dici, qđ talis renuntiatio tunc p̄iudicaret, p̄m Inn. Allegat Ho. de tem. ap. l. si. ad fin. de fer. l. 1. de regulari. statuius, & dicit, qđ hæc gl. Inn. facit pro opi. sua, de qua. s. ca. fraternitatis, s. qđ in cā app̄onis nouum capitulum probare possūm et̄ per antiquos testes, & antiquū per nouos. ¶ Quæro, cum gl. i. de effectū, qđ mandetur sūa auctoritate Papæ cōfirmari. Dic, qđ magnus: quia perinde est, ac si a Papa sit confirmata. l. 1. §. sed neq; C. de uete. iure enu. ¶ Opp. qđ consensus partium nihil operetur ad validitatem processūs habitū post mortem delegantis: quia morte delegantis est extincta iurisdictio. de offi. deleg. gratum. & c. relatum. ergo p̄sensu nil p̄t. de off. del. significantib. de iur. om. iud. l. priuatorum. Sol. Glo. hic p̄supponit, qđ morte delegantis ipso iure expiret iurisdictio: & hoc tenēdo oportet, qđ intelligatur, qđ ante mortē Cælestini iā ceptum erat negotium: & hoc posito, iurisdictio nō expirat morte. Et si dicat, quare ergo allegabat processū inualidum, & iō ponderatur partes litigasse. Dic p̄m gl. quia p̄tēde batur processū inualidus p̄textu cuiusdā app̄onis interpositē postq̄ iudices processerant: sed aduersa pars dicebat illi fortē renuntiatū. Et pondera, qđ ut dicat renuntiatū, p̄derat tria, qđ egerit, uel qđ r̄nderit, uel qđ produxerit. ¶ Opp. qđ iurisdictio nō expirat ipso iure, & sic possit prorogari. tenet Gof. Phi. & Inno. hic. & s. de offi. deleg. gratum. & c. licet. & Inno. & Bar. in quaestione uenereali quæritur utrū morte. ad hoc, quia tēpus datē

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

est inspiciendum: & illo tpe aderat iurisdicō. de rescri. eā te. Scđo, quia per formam pñtationē imprimitur iurisdō. de ap. sup. co. 2. & adeo solam, qđ non valet rescriptū per primū impetratū. de rescri. ceterum. Item quia super personis non delegatis statim hñt iurisdōnem. s. de rescri. pastoralis. §. 1. Per quā dicit iurisdōnem talium per consensum posse prorogari: ut hic: de quo dic. ut per eum, de offi. del. sanē. & dixi cod. n. P. & G. Hoc non placet Ho. quia hęc iurisdō est extincta ipso iure per mortem delegantis: & sic prorogari non p̄t. per iura, & rōnes allegatas in gl. Non ob. de off. del. insinuante. & de app. sollicitudinem: quia ibi iudices hēbant iurisdōnem, licet per exceptionem possit elidī: iō procedens coram illis v̄t exceptioni tacite renūtiare, & per p̄ns iurisdōnem illorū ratificare, & solidare: hęc per mortem ipso iure eā extincta iurisdō: ergo & c. ut in iurib. alleg. in gl. Propter quā Hof. tenet opi. gl. quā tenuit Inn. de off. deleg. licet. & Gui. in Spe. de legato. §. restat. versi. quid si delegato. & ver. item mortuo. & facit ad hoc. §. de offi. del. c. fi. §. officium. li. 6. Et sic dicit Io. An. de facto p̄sultum Bononię dū qđ esset de facto. Idem tenuit But. in l. casus, qui in puincia. ff. li. cer. per. & Bar. in l. & quia. per illā legē, qđ dicit mandatum solui. de hoc de offi. dele. c. si. ver. officii. li. 6. & per Arch. 7. q. 1. petij. ff. 17. q. 6. dudum. & plenissimē per Gu. de offi. deleg. si a subdelegato. li. 6. ibi Arch. tenet opi. Inn. per dictam de decr. si a subdelegato, quā dicit exceptionē opponi dēre, & dicit hoc Hof. tenere in summa, de offi. dele. §. qualiter. uer. uel recessum. Tene primam opi. quā tenet Pe. ff. de iu. om. iud. l. 1. quia delegatus non hēt habitum iurisdōnis, sed solum exercitium rēlarum, & fundatum super fundamento iurisdōnis delegantis: extinguit ergo extincto habitu iurisdōnis in delegante. l. j. §. si. ff. de offi. eius. cui man. est iurisd. Per quā concludit, qđ iurisdōnis exercitium et attentatum eo mortuo ignoranter, est ipso iure nullū. de quo. de offi. dele. gratum. ¶ Quaro, an quis per renuntiationē excludat ex toto ulterius producere testes, siue fuerint testes producti, siue nō. Gl. dicit, qđ indistincte nō est licitū alios testes p̄ducere, siue aliquos p̄duxerit, siue nō. nec amplius audit̄ producēs. qđ cui libet licet renuntiare iuri p̄ se introducto: Aliegate iura. Placet hoc doc. nisi esset talis, cui cōpeteret officium rēstōnis: ut in minore, uel ecclesiasticis. ut s. de in integ. rest. auditis. ¶ Tan. & ibi dedi remissionem. Io. And.

S P M M A R I V M.

- 1 Falsitas priorum testium potest publicatis attestacionibus in causa matrimoniali probari.
- 2 Ad consanguinitatis probationem reprobanda sufficit reprobare unum gradum probatum duobus tantum testibus. nu. 6.
- 3 Consuetudo, per quam impeditur uia detegendi ueritatem, non ualet.
- 4 Impedimenti remotio resp̄tū certē & determinate causa non tollit impedimentum resp̄tū alterius.
- 5 Testes, qui primo deposuerunt, per quot alios testes possunt illi reprobari.
- 7 Testes probant deponendo pro parte, ubi vnus componitur ex partibus, si sunt super paribus contestes, licet non sint super toto.
- 8 Instrumenti uerba narrative, uel enuntiative prolata, quam probationem faciant, etiam in consanguinitate probanda.
- 9 Testes quomodo possunt produci publicatis attestacionibus, ad falsitatem actus detegendam.

C A P. XXVI.

- 1 **S**eries. ¶ Publicatis attestacionib. potest falsitas priorum testium in cā matrimoniali comprobari: & super eodē capitulo p̄t alij testes produci. Cōis est diuisio. Scđa ibi: P̄tū. ¶ Not. 1. qđ ubi agitur ad solutionē matrimonij, matrimonij d̄f accusare: & sic sapit naturam criminalis: & hoc pp̄ crimen, qđ ibi p̄tenditur, & peccatum, ut in simul copulentur cōsanguinei. ¶ Not. 2. sufficere deponentes super consanguinitate in tpe a secundo gradu omisso stipite. ¶ Not. 3. ad reprobāda probationem consanguinitatis sufficere reprobare unum gradum probatum, s̄m Inn. not. Vincen. §. de rēstit. spolia. literas. ¶ No. 4. hic argu. qđ publicatis attestacionibus admittitur probatio directē p̄ria, & super directo p̄rio articulo, qđ non offeratur nuda probatio testium, sed instrū: quia ex quo habet consōnantiam instrū, p̄sumitur ueritas in testibus consonantibus instrū: & cessat subornatio, & p̄sumptio subornationis, dum modo instrū aliquid probet. Et s̄m hoc non esset hic aliqua specialitas in matrimonio, quod no. ¶ No. 5. arg. consuetudinem non ualet, per quam impeditur uia ad detegendam ueritatem: ex cuius occultatione manifestum concluditur peccatum, etiam per partes irremissibile: quia illa est irrationabilis. ¶ No. 6. quod in causa matrimoniali p̄ ius, etiam consuetudine in p̄ria publicatis attestacionib. admitti debent testes super eodem, & directē p̄rio articulo. ¶ No. 7. qđ remotio impedimenti resp̄tū certē, & determinate cāe non tollit impedimentum resp̄tū alterius. Ad qđ de p̄rb. si motu p̄prio. & qđ ibi no. & no. in c. statutum. de rescri. §. 1. li. 6. cū si. Valet tñ consuetudo, per quā publicatis attestacionib. possunt produci

testes. no. Io. An. in add. Spe. in tit. de excep. §. diuersis. sed nūm. 5 quid publicatis. ¶ Quaro per quot testes reprobentur alij testes, qui primo deposuerunt. Dic s̄m Vinc. qđ si agitur de reprobatione quo ad personas, duo testes p̄t reprobare mille: quia mille quo ad inhabilitatem personā non p̄dicunt duobus: & si etiam rñderent interrogati se habiles, plus statut duobus, qđ mille in facto suo testificantib. & singularib. De hoc. j. c. cum in tua. Sed si uolo reprobare dicta, oportet, qđ reprobantes superent reprobatos. Ideo si probō per quatuor gradus, nō sufficit reprobare per duos. Et sic quis est potior p̄didit dīctorū, qđ personarum. Et ex hoc datur una regula ad reprobationem personā & dīctorum. Assignat aliam, ut quia testes p̄t. post publicatas attestaciones reprobari in personis, sed non in dīctis: Non ob. hęc decr. ut. j. dicitur, & decr. ex tenore. ut ibi no. Per hoc dicit mirum Spe. in ti. de teste. §. qualiter. uer. sed opponit, qđ proponi p̄t exceptio peremptoria, & probari post publicatas attestaciones, qđ illa non negat, sed supponit probatum per testes: ut quia probato mutuo, propono exceptionē pacti de nō petendo. Si autem negat. ut quia p̄baro mutuo, negat mutuum, hęc non est admittenda post publicatas attestaciones, nisi probetur per instrū. uel nisi allegetur falsitas cū corruptione, uel nisi indirectē uelit probare. De hoc dic. ut dixi de dolo finē. & s̄m hoc intellige gl. in l. 2. C. de sen. rescri. non pos. qđ no. 6 gl. in cle. 1. de testi. ¶ Gl. 1. colligit notabile in tex. collectum. Dicit Io. An. qđ putat, qđ consanguinitas possit per duos testes probari a latero mulierum, & per alios duos a latere uiri: & qđ 7 duo testes p̄t probare unum gradū, alij duo s̄m. ¶ No. quod ubi unum componit ex partib. testes probant deponendo per partes, si sunt super partib. & testes, licet non sint super toto cōtestes. de quo dicā. j. c. licet ex quadā. de accu. super his. ¶ Op. gl. qđ non possit cōsanguinitas probari per instrū: quia de ea non p̄t attestari notarius, ut nō perceptibili aliquo sensu. Sol. Dicit gl. qđ directē super consanguinitate non potest produci instrū probans p̄ cōsanguinitatem, sed sic indirectē: quia forte in aliquo p̄ctu conficitur instrū, in quo narratur, qđ B. & eius filia talis promiserunt aliquid: uel appellabantur in instrū patris & nepos & neptis. Instrū autem post aperturam testium ante renuntiationem p̄t produci, ex quo non est renuntiatū, uel conclusum. Hoc non placet Bar. doct. non improbant, nisi forte esset probatio de antiquo: quia talib. uerbis narratiuis in instrū aliquid confecti plena non datur fides. ut de succē. ab intē. c. si. de dona. l. ex hac scriptura. de cens. cum olim. de priu. li. Papa. li. 6. Vel nisi dicas, qđ hoc instrū non producebatur ad plenam probōnem, sed ad iuuandam probōnem faciēda per testes, & ad tollendā suspiciōem subornationis, instrū concordante dīctis testium, licet non faciat probōnem plenā. Sed satis dici p̄t. ut dixi notando dicta do. qđ per instrū p̄t probari directo aliquid p̄ferens ad probōnem consanguinitatis: ut si de natalib. alicuius est factum instrū, ut qđ natus est de tali, & ex qua illam susceperat, & quo anno, & die illa nata fuit s̄m Ho. alle. C. de inge. ma. l. pe. ff. qđ me. cā. isti quidē. §. 1. Sed nō uideo quō scriber notarius, si non fuit p̄ns actū partus: qđ satis erit uerendum, nisi scriberet actus circumferentes ad hoc, ut. j. c. p̄terea. uel dicta testij hic attestatiū: & esset tunc instrū de auditu. ¶ Op. qđ consuetudo non esset iuri p̄ria, imo p̄sona. s. c. fraternitatis. Sol. r̄p̄a habeat, qđ publicatis attestacionibus p̄t produci testes: hoc non procedit, qđ testes redargunt de falso: quia p̄t testes produci publicatis attestacionib. Ipsa ergo consuetudo erat p̄ ius. Ratio p̄t esse duplex. Vna, quia nō ob. tunc sn̄a: ut patet. §. de prob. licet. Hęc solutio non placet: alias semper super directo p̄rio possent produci testes, nec adduntur regl̄, nisi allegetur falsitas cum corruptione: ut no. gl. de proba. licet. & in cle. testib. de testi. Secundam rōnem assignat gl. qđ hic articulus est nouus, in quantum arguit falsitatem priorum testium. Hęc est falsa: quia imo idē si esset antiquus, ex quo est directē p̄rius: ut d. cle. testibus. & §. c. cum uenissent. ibi: ab alterutra. lō s̄m Vin. dic. qđ hęc cōsuetudo non est dissona, sed consona iuri, & dicit, qđ hęc decr. non tenet dixit Io. An. qđ hęc dixit olim, non in nouo apparatu, quo tpe hęc decr. nondum erat reducta ad uolumen decr. tunc poterat de fide instr. pastoralis. Tertia so. est, qđ speciale est in cā matrimonij, ut publicatis attestacionib. possint recipi testes: & r̄p̄a est in p̄riū, & ideo p̄ hoc ius speciale in causa matrimoniali erat hęc cōsuetudo, licet consona esset iuri cōi, tamen non est rationabilis, & nutrit peccatum. Assignat gl. duas causas. Primam fauore matrimonij. Secundam, quia in causa matrimoniali sn̄a nō transit in rem iudicatā. & sicut non ob. sn̄a productioni multo minus publicatio. Tertia, & hęc est cum rōne, quia publicatio in quantum impedit productionem, & iura ad apertendā ueritatem, fouet peccatum per partes irremissibile: iō nō impedit. Hęc sol. est uera. Vñ dicit Ho. hic, qđ quicquid alij scribant, & seruent, de quo iustus iudex non hēt iurare. de elec. cum cām. De mēte iuris est, quod in cā matrimoniali publicatis attestacionibus

tionibus super eisdem articulis, et in eadem instantia, licet testes producere, per rationem glo. quia si licet, potest sine ferri post publicatas attestaciones. Item per rationem glo. quia de falso potest queri post sententiam. s. tit. 1. licet. lo. An. hoc sequitur, & dicit casum apertum. j. c. cum in tua. & erit fauore matrimonij, s. m. lo. An. quia cum in alijs super directo dicitur ad probandam falsitatem primorum testium non licet producere testes publicatis attestacionibus regulariter, nunc potuerit produci. Patet primum ex no. de prob. licet. & in cle. testib. de testi. poterit in causa matrimoniali. Et intelligit hanc uera in eo, q. stat pro matrimonio. Sed hoc non placet Cal. nec mihi, & glo. de consanguinei. & affi. c. 1. quia etiam si stat contra matrimonium, & allegat consanguinitatem indispensabilem, auditur tamen, licet hic esset fouere peccatum, & quia snia non transit in rem iudicatam, concludendum aliqua ex praedictis. Dic hic, si queritur an publicatis attestacionibus possint produci testes: dic, quodam est publicatio uerbalis, ut quia dixit iudex. Probatum est: sed non dixit quomodo, ita quod bene possit percunctari: & hoc non impedit productionem: quia non est solennis. Ad hoc, qd no. j. c. ultra tertiam. Et hoc tenet Inn. Quaedam est publicatio, quae fit pnti ex dictis testium, ut quia consuetudo est patrie, qd audiant testes partis: & talis adhuc non impedit ut non solennis, s. m. Vin. hic, & no. j. ca. ultra tertiam. quicquid senserit lo. 2. q. 1. in primis. & no. de testi. in nomine Domini. Quaedam est publicatio facta per iudicem indiscreta articulis praesentibus, & eis dicitur, & inuitis, & nimium accelerata: & haec adhuc non impedit, ut hic. Ad hoc, qd no. Gu. in Sp. de teste. §. satis utiliter. uer. 1. 6. Si publicatio est discreta, & testes producuntur super corruptione, admittitur: ut in ca. causam. Si uult probare directe contrarium sine corruptione, si articuli non fuerunt distincte positi, ita, quod de modo directe uel indirecte probandi non potuit instrui, nisi per depositiones, adhuc poterit producere testes: ut patet ex no. j. c. ex tenore. & dicit hic lo. And. & no. 3. de prob. iurauit. & no. 10. 4. q. 3. testib. uer. testes. & Paul. in cle. testib. de testi. Si potuit instrui, si uult probationem coadiuuare per instrumentum, adhuc admittitur, etiam si instrumentum non plene probet, quia praesumptio instrumenti tollit praesumptionem subornationis, ut hic est casus. Si per testes, tunc non potest nec super eodem, nec super directo contrario. Fallit in causa matrimoniali, ut hic, in qua super directo contrario potest & super eodem, super quo directo produxit testes, & non probauit. Quod dico in quantum producit ad practicum de probatione, qua stante falsa, nutrietur peccatum per partes irremissibile: ut no. de proba. iurauit. & dicam plenus in c. fraternitatis. Ant. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Coitus, seu copula carnalis, probatur per conueniens testimonium de uisu, ex quo redditur causa.
- 2 Fama probatio, & auditus, ualeat, iunctis alijs adminiculis.
- 3 Probatio, qua perfecta dicatur.
- 4 Testimonium de auditu in non perceptibilibus immediate sensu uisus, uel auditus, facit tantum praesumptionem.
- 5 Testis non dicitur sufficiens socius criminis aduersus consocium.
- 6 Testis de auditu & fama in causa matrimonij separandi non probat sufficienter.
- 7 Testimonium de auditu auditus non probat nisi transierit in famam.
- 8 Testimonium fama cum uno teste de uisu immediate deponente an ualeat.
- 9 Testium dictis deponentium de auditu etiam auditus, non per certam scientiam, an credatur in probanda copula.

C. A. P. X X V I I.

- R**aterea. ¶ Carnalis copula comprobatur per conueniens testimonium de visu. Item testimonio auditus, qd adminicula, & fama coadiuuant. h. d. Cois diuisio. Scda ibi: Rndemus. ¶ No. 1. qd copula probatur ex sufficienti testimonio, per qd ex uisu redditur causa. ¶ No. 2. qd non uitiatur dictum testis, si dicat se scire id, qd deponit, non per certam scientiam, sed per auditum, & famam, & alia adminicula. Et sic ubi non pnt hri probationes certe, probatio famae, & testimonij de auditu ualeat, iunctis alijs adminiculis. ¶ No. 3. qd fama, iunctis adminiculis probet, qn ita aggrauat animu iudicis, qd faciunt eum uiolenter, qd asserunt praesumere: & sic ex uiolenta praesumptione iudicat. j. de praesum. afferte. ¶ No. 4. quae dicatur perfecta probatio: quia qn est ad applicandū animū iudicantis ad aliquid credendū, uel fixē, & immobiliter praesumendū, & oportet, qd sit animus circūspecti: qd arbitraria iudicant legitime arbitraria, put applicant ad animū bñ organizati, ita, qd praesumptio n sit temeraria. Vñ dicit hic Ho. notandū, qd in arbitrarijs nō est eūdū ad quemcūq; simplicē iudicē, sed ad circūspectum, discretū, & expertū. Inexpertus. n. pauca cognoscit. de pēni. ois. s. ti. 1. licet. ver. ex premissis. j. c. cum in tua. ¶ No. q. in n perceptibilibus. immediate sensu uisus, uel auditus,

testimonium de uisu uel auditu non probat plene, sed praesumptionem inducit, quae iuncta fama probat. ¶ Op. qd nō ualeat dictum istorum asserentium se cōscios, si non uiderunt, quia ex hoc non potuerunt habere certam scientiam: & sic falsum deponūt. Dicit gl. quod aliquid potest sciri per immediata signa: & hic dicitur cōscius. Etiam potest sciri per mediata aliquid: quia scire dicimur, quod uehementer praesumitur, ut qn hoc audiunt, uel habent alia adminicula, quia uiderunt solum cum sola, nudum cum nuda, sed non uiderunt actum carnalis cōmissionis, ideo dicit de uisu, nihil affirmant. Alij dnt illos cōscios, qui ipsos intrinsece in domibus suis ad coitum: & sic erant cōscij. Sed non placet Host. quia tales, ut criminis participes, non essent ut testes admittendi. in aut. de leno. col. 2. s. c. personas. & c. ueniens. ¶ Oppo. quod non probetur copula ex testimonio de auditu, nec ex fama: quia testimonium auditus regulariter non probat. j. c. ueniens. nec testimonium fame: ut. s. c. ueniens. Gl. hic allegat pro & c. Gl. dicit, quod si agitur de matrimonio separando iam p̄cto, nō pbat fama, nec auditus, nec ēt uterq; ut in dno: qd in talibus exigitur perfecta probatio. Si agitur de matrimonio contrahendo, tunc sola fama, & testimonium auditus sufficeret: quia ibi agitur de leui praedicio. & hic est casus s. m. unum intellectum. Non obstat uerbum acufatur, quia exponi debet, acufatur. i. denuntiatur: quia matrimonium p̄hendum non acufatur, sed denuntiatur. de despon. imp. ad dissoluendum. & h. d. gl. satis plantum. Vel dicit, s. m. alios acufatur. i. per accusationem impedit. s. m. Vin. Secundo intelligit gl. qn proponitur adulterium: uel copula ad finem repellendi ab accusatione adulterij: qd tunc cum agatur de modico praedicio, sufficiunt tales probationes ad pbadam exceptionem adulterij: qd p̄cedit qn agitur ad plenum praedicio. Tertio gl. dicit decre. posse intelligi ēt qn acufatur mulier de adulterio, & ad hunc finem deducitur copula: quia sufficientes tales pbationes. Dic, si queritur an sola fama probet copulam: dic, quod non, nec sufficit, nisi ad finem repellendi p̄hendum: ut in iuribus alij. in gl. quia fama regulariter non probat in his, quae sunt pleni praedicio. ¶ Si queritur an solum testimonium de auditu auditus sufficiat dic ut ibide, quod nō p̄dest, nec ēt forte p̄deset, nisi trāsisset in famam ad impediendum p̄hendum. de quo in c. super eo, eo de qui cog. confangui. vxo. ¶ Si queritur an ualeat testimonium fame cum uno teste de visu immediate deponente: adhuc dicendum, quod nō, nisi alia adminicula iuuent, s. m. Host. qui dicit, quod si fama consonat dicto vnus, & intercedant alia adminicula certa, & probabilia. sufficiens est pbatio. ff. e. l. 3. §. 1. & 2. Et hoc maxime in antiquis factis, de quibus non est memoria, & in delictis, quae fiūt occulte, de quibus testes haberi non pnt. finaliter dicit hanc fore arbitraria. ¶ Si queritur an dictis testium deponentium de auditu, sed nihil per certam scientiam, credatur in probanda copula ad finem pleni praedicio: si testes deponat de auditu auditus, non creditur: si deponant de auditu propinquo, ut dixit gl. in principio, ut quia forte testes distabant tenui pariete a committentibus, audiendo ipsos commiserunt, sed non uidebant: & sic s. m. Ioannem And. impediens asseribus, uel cortina, uel temporis obscuritate percipiebant, non per sensum uisus, sed auditus & hoc sufficit, cū uolēta praesumptione, & fama. Ad qd ff. de aqua plu. arcen. l. 2. §. idē Labeo: p gl. dicit Io. And. qd talis pbō p̄ficit ad quēcūq; finem de copula agatur, siue ad matrimonium dirimendum, siue alio quocūq;: & hoc, qd p sensum uisus non est pbabilis copula: licet enim uiderit uirum. s. mulierem, tñ forte ille erat frigidus, uel maleficiatus, uel illa arcta erat, uel p tunc non potuit coire, licet aliter uiripotens: & in talibus nō bñ capessentibus sensu pprio uisus, & immediate sup ipsos admittit testimonium de auditu circūstantiū, ex quibus uiolenter praesumatur, adiuuantibus alijs adminiculis, uel dicit ex quo nō p̄t haberi certa pbatio, sufficit illa, ex qua id uiolenter praesumatur, sicut in paternitate, & filiatione. s. c. p tuas. j. uoi fin. sint legi. transmissile. alias superflua forent iura, quae de impedimento affinitatis tractat. Tene igit, qd dictum est sumēdo ad quēcūq; finē agatur, s. m. lo. An. & hoc approbat Lapus sua conclusione. 55. Et dicit plus, qd notorie pbabit copula in locomonalij, si attestentur moniales, & firmiter asserant oēs illā fuisse corruptam. Adminicula autē cōcludētia, & coadiuuantia, sunt colloquium, nutus, uisus, tactus, auditus, locus, missio nuntiorum, & iocalium, cohabitatio, amplexus, osculū, & similia: leuiores tñ sufficiunt adminicula in impediēdo matrimonio. s. c. 2. sed requirunt efficaciora. s. ti. i. cū cām. Dicit tñ talia arbitraria. Ipse igitur circūspectus, & discretus iudex uideat, an pbatio facta per testes, uel alio modo sufficiat, uel nō: ut hic, & j. c. in nostra. ff. eo. l. 3. Ant. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudici soli non creditur.
- 2 Literis & scriptis iudicum, quanta fides adhibeatur. 7.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

- 3 *Affertioni solius Papæ creditur plenè, ut probatio in contrarium admittatur.*
- 4 *Iudicis scriptura non potest duorum uel trium testimonio reprobari. 7.*
- 5 *Testis unicus magnæ auctoritatis, ut Papæ, dicto plene creditur.*
- 6 *Instrumentum publicum quot testibus potest reprobari.*
- 8 *Literis episcopi non tanta fides adhibetur, quin possint dictis testimonio reprobari.*
- 9 *Iudicis assertioni quando credatur.*
- 10 *Testi arbitro, uel arbitratori non credatur de causa compromissa.*
- 11 *Notarius tanquam testis productus, quando possit probare acta per eum gesta.*
- 12 *Aduocatus quomodo probet acta, in quibus fuit aduocatus.*
- 13 *Testis an possit esse procurator in causa, quam procurauit.*

C A P. XXVIII.

Vmanobis. ¶ Vnius iudicis verbo non per testes reprobari potest. Hoc fallit in Papa. Sunt duæ partes. Scda ibi: Neq. ¶ No. 1. qd. ¶ m regulas vtriusque iuris, soli vni iudici non creditur, quantecumque sit auctoritatis, siue in testimonio, siue in testibus, qd. agit: quia vox vnus quo ad exitum plenè probationis, ¶ m vtriusque ius vox est nullius. ¶ No. 2. qd. literis, & scriptis iudicis licet fides adhibetur, non tñ tanta, quin possit duorum, vel trium testium testimonio reprobari. Ex quo infert primo, qd. publicum instrumentum potest reprobari testimonio duorum, vel trium. Scdo est argm, quod scripturæ iudicis in testibus, & alijs fides adhibetur, etiam absq. subscriptione testium, licet non tanta, quin possit duorum, vel trium testimonio reprobari. ¶ No. 3. qd. soli Papæ de eo, qd. afferit, fides plena adhibetur. Et sic est casus, in quo solius vnus testimonio creditur. Item, qd. id, qd. afferit Papa, probatio in trinum non admittitur: & sic non potest duorum uel trium testimonio reprobari. ¶ No. 4. qd. scriptura iudicis adminiculo lata subscriptione duorum vel trium, testium non potest esse duorum uel trium testimonio reprobari. Qd. intelligo, qn. adminiculo subscriptione testium, & depositione actuali: vt dixi. §. ca. 3. & dicam. j. de fi. instr. cum Ioã. heremita. ¶ Opp. qd. dicto vnus creditur. 1. i. q. 1. quicunq. Sol. Dic, qd. hodie illud est correctum in hac par. 7. q. 2. per totum, sicut illud, de quo. §. de iudi. nouit, ver. nec illud. Vel ¶ m Inn. illud loquitur de summo epo, ut hic in fi. & in cle. 1. de prob. Et hoc dicit gl. in d. c. quicunq. quo ad primam so. l. qd. hoc sit reuocatum. ¶ Opp. qd. non reprobat instrumentum dico duorum, vel trium: vt no. j. de fi. instr. l. Io. Ho. qui fuit in opi. qd. instrumentum dicto duorum uel trium reprobat: Rñ det ad hanc decre. vt intelligatur, qn. instrumentum non est publicum: vel qn. de consuetudine non facit fidem. de fi. instr. cum dilectus. vel qn. sunt testes de scriptis in instr. ut no. in d. ca. cum Io. & §. de prob. 3. ¶ m Ho. per hanc decre. reprobat Hof. opi. quæ hæt in credendo, vel non credendo testimonio iudicis, fore differentiam inter iudicialia, & extraiudicialia: quia hic æquiparat testium testibus, & extra testibus, ut in iudicijs: de quo. §. de pb. post cessionem. ¶ Vltimo per tex. in fi. dicit Ioan. An. qd. verbo Papæ, & scripto, æqualiter creditur. Qd. no. quia sicut scriptum non admittitur probatio in trinum, de prob. in clem. literis. ita non admittitur probatio in dictum: quod est notabile. ¶ Venio ad materiam capituli: decre. dicit tria, uel quatuor. Primum, qd. vni ut iudici non creditur. Secundum, qd. creditur scripto, et sine adminiculo testium. Tertium, qd. non creditur instr. sine adminiculo testium, quin dicto duorum, uel trium testium possit reprobari: & sic cum adminiculo non reprobat dicto duorum uel trium: Tertio dicit, qd. Papæ uerbo & scripto creditur, & statur. §. de prob. c. post cessionem. 1. i. q. 3. cure. Gl. non soluit, sed remittit ad no. §. d. c. post cessionem. Textus iste non dicit, qd. non credatur scripto iudicis, imo dicit, creditur sine adminiculis, sed non in tantum, qd. non possit reprobari per duos, vel tres testes. Vnde ad trinum Rñdet, qd. decreta. hæc concordat: quia vult stari scripto iudicis, licet non sit tate virtutis, qn. qn. non est adminiculatum, possit reprobari per duos testes. Vnde licet obuiet iura, quæ dñt scripto iudicis non credi. §. de prob. c. qm. ¶ falsam. Soluunt qui dam, decreta. in hoc procedere ¶ m iura antiqua, ¶ m quæ iudex poterat scribere acta, & credebatur scripturæ sine subscriptione, uel inscriptione testium, dummodo constaret suam esse scripturam, uel in dubio fieret de hoc fides per testes, uel cõparationem literarum: nam scripturæ folius tabellionis, & ipsi tabellioni creditur. C. de fal. si quis decurio. de dona. in donationib. in aut. de fide instr. §. si uero neque. coll. 6. fortius credendum iudici. Sed hodie est ¶: vt d. c. quoniam ¶ falsam. secundum Inno. Sol. Dicit Innoc. qd. ¶ m antiqua tempora non credebatur scripturæ iudicis absq. adminiculo testium, per literam, quæ uult hic adminiculo testium. Ad trina ergo dicit, qd. non creditur verbo iudicis uel scripto non adminiculato, ut ibi, & hic, sed adminiculato subscriptione testium sic, ut hic. Nec ob. qd. dñt de scriptura tabel-

lionis: quia in hoc est differentia inter scripturam iudicis, & tabellionis, ut tabellioni credatur sine subscriptione, & non iudici de actis. Et est causa, quia tabellio hoc habet ex publico officio, ut sibi credatur, iudex non, & si publicum habeat officium in iudicando, non in scribendo, aliter testificari vñ de facto proprio ¶ m Inn. all. C. e. l. omnib. Qd. fortificat Ho. quia sicut est absurdum, tabellionem iudicare, sic & iudicem scribere. Sit ergo quilibet suis terminis contentus, nec alterius vsurpet officium. de sepul. c. 1. Per que dicit Inno. qd. scriptura iudicis, & alia forensia instra priuata scripturæ censentur, ideo per se non faciunt fidem, nisi aliter probemus esse uera, uel per cõparationem literarum, uel per testes, uel alio modo. C. de proba. instra. & duabus seq. Potes dicere, qd. in quantum hæc decre. dicit credi scripto iudicis sine adminiculo testium, cõcordat ei, qd. no. §. de proba. post cessionem. Et ad c. qm. ¶ dic. qd. loquitur in actis, & in his, quæ sunt magni præiudicij: & sic debet restringi decre. ad casus, in quib. dixi literas probare cum sigillo, hic in extraiudicialibus, quæ sunt leuis præiudicij. In quantum eger adminiculo testium, non eger ad finem ut non possit per duos vel tres testes reprobari. Scdo proponitur hic, qd. scripturæ iudicis cum subscriptione testium credatur, & qd. plus est, instra, qd. non admittat probationem in trinum, primo obuiat, qd. scripturæ iudicis, et cum subscriptione, non creditur, cum hoc non appareat iure cautum, & quia spãlter hoc officium, & ¶ iura naturalia, ut uni credat, est attributum notario: ut in auth. de tab. §. 1. So. Dicit hic Inn. qd. in qm. hæc decre. dicit credi scripturæ iudicis, intelligenda est de notario, qui alicubi iudex apparet, quia si intellexisset propriè de iudice, loquitur hic fore in singulari, sicut in singulari de iudice præmiserat. Nã apud Bñuentum, ubi dirigit decre. notarij uocant iudices, & eõuerso iudices notarij. Ho. hoc non placet: quia licet ¶ m eũ, tabelliones uocent iudices, nunq. tñ iudices, qui hnt ex officio iudicare, uocant tabelliones, & quia non est uerisimile, qd. Papa de notarijs loquat, & qd. a propria significatione uocabuli recedat pp. particularè vñm ¶ suetudinis loci, ad que dirigit decre. Vñ intelligit lram. de iudicib. qui hnt ex officio iudicare, & maxime q. maiores sunt ut epi: quia non est uerisimile, qd. de instris tabellionum dubitaret, sed forte coram consilib. super actis coram ipis, uel super testib. uel ¶ ctu producebatur in testem, uel producebantur lra. ab ipso sigillata, & de his duob. quarebat, & de his ¶ datur. Vel dic, qd. in ciuitate Beneuētī sunt decē iudices, de quorũ dictis, & scriptis ¶ rebatur. Tene, qd. in qm. lra. sunt sigillata, & subscripta subscriptione testium, creditur lris epi, ut hic est clarus casus, & de fi. instr. c. 2. ¶ m Hof. Qd. puto uerum in qm. deficit usus tabellionum, ut patet ex no. p. gl. in q. post cessionem. Idem in qm. non deficit usus tabellionum in loco, si scribat super his, quæ sunt sui officij, & sic pot. hoc. c. intelligi. & c. 1. de fi. instr. In quantum aut. extra officium suũ scriberet, est dubium: & tex. hic facit, qd. et credatur, prout dicit in testis, & testibus. Et facit de fi. instr. c. 2. ubi tale instrum. appellatur publicum. Et hoc tenent doc. de prob. post cessionem. Ex quo concludi, vñ, qd. ualere instrum. cum testibus subscriptum, et inter extraneos. Nam dñt, qd. creditur instr. in causis, siue super testibus, siue super testibus agitatis: hoc puto, ubi deficit usus tabellionum: & ubi non deficit, non credo, qd. extra ea, quæ sunt sui officij credatur illi, ut instrum. p. publico, sed creditur ut instrumento priuato. Dicam de fi. instr. c. 1. Ad hoc, quod dicimus epm. non posse, uel iudicem gerere uicem notarij, stipulãdo, nisi in his, quæ sunt sui officij: ut no. Jac. de Are. in l. i. ff. de iust. & iu. & in l. non quasi. ff. rem pu. fal. fo. & qd. dixi in proem. Grego. & qd. no. de usuris. §. lib. 6. & no. ff. de usur. l. Caius. nã extra officium suum est ut priuatus. Non ob. qd. dicit litera, super testamentis, & c. quia hic non scripsit instrum. super ¶ ctu, vel testib. sed super quæstione, & lite, quæ erat super ¶ ctu, & instrum. & sic super actis. ¶ Opp. qd. literis episcopi, quantecumq. testium adminiculo adminiculatis, non adhibetur fides, quin possint testimonio duorum, uel trium testium reprobari. de fi. instr. cum Ioannes. ubi potest instrumentum notarij, cuius est proprium officium: ergo & iudicis. Dic, qd. litera pot. dupliciter intelligi. Vno modo vt exponatur in adminiculo, id est, subscriptione, uel inscriptione. C. qui po. in pigno. hab. scripturas. & tunc erit sensus literæ, qd. in quantum non sunt sic adminiculatæ, possunt reprobari per testes duos, aut tres. In quantum sunt adminiculatæ, tunc non reprobandur per duos testes, sed exiguntur plures. Et ¶ m hoc erit hic casus pro gl. de prob. tertio. & pro opi. Inn. quæ dicunt, qd. saltem quatuor exiguntur ad reprobandum instra. Sed non placet hic intellectus per ea, quæ dixi I d. c. 3. & in c. cum Ioannes hæremita. Ad hæc decre. rñ. aliter secundo intelligendo ut recitat hic Hof. vt exponatur adminiculo, i. adiutorio uiuæ depositionis. quasi dicat, scriptura iudicis reprobat p. duos, aut tres testes, si non hnt adminiculatæ testium, i. adiutorij depositionis uiuæ pro instr. quasi dicat, qd. si testes uiui uenirent actu ad deponendum pro

instrumento

infrō, tunc saltē essent duo, & autoritas notarij, & sic non sufficerēt duo uel tres, sed quatuor exigerenē, & hoc placet. Ex his cessant difficultates, quas tetigit gl. in uerbo, scriptū, & in uerbo, testimonia in antepe. & pen. gl. Nā prima gl. supponit textū uelle, qđ infrō iudicis adminiculatū pōt reprobāri p duos uel tres testes: cui obuiant dicta. §. de proba. c. 3. Facit gl. differētiā inter infrō notarij, & iudicis, ut iudicis possit reprobāri ad miniculatū p duos, uel tres, non notarij: & in hoc plus habeat infrō notarij adminiculatū. Sed hęc non est intentio lre. Dic ergo, si infrō iudicis non est adminiculatū ubi probat, & qđ pbat, possit reprobāri p duos, uel tres testes, ut hic nec hic supponit, qđ probet, sed in qđtū probet, dicit, qđ pōt reprobāri per duos aut tres testes. Si est adminiculatū, dicit, qđ non pōt reprobāri per duos aut tres testes. Qđ intellige ut dixi. §. quia si sola subscriptio, non habet locū tex. Si adminiculo & adiutorio uel uocis, procedit ut nō possit reprobāri p duos aut tres testes: quia plures exigūtur, quam sint deponētes p infrō cū notario uel iudice. Nec est differentia inter infrō iudicis, & notarij, quicquid fenerit gl. & sic sicut notarius computatur in numero testium, sic & iudex. nec creditur suo infrō. Sed hic cessant qđ supponit gl. pe. quod textus uelit, qđ in qđtū scriptura iudicis nō est adminiculata, possit reprobāri per testes. Hoc bene supponit gl. & est uerū, quia tunc per duos uel tres reprobatur. Scđo supponit tex. uelle, qđ ubi est subscripta, non possit reprobāri p testes: cui opponit de eo, quod dicit de publico infrō, qđ reprobatur per testes. ut j. de si. infr. cū Ioannes. Sed responde, qđ gl. psumit unum, qđ textus non dicit: dicit. n. qđ non possit reprobāri per testes indefinite: sed dicit, qđ non pōt reprobāri per testes duos, uel tres. Et in hoc bñ, in quantum adminiculatū & uia uoce: secus si tñ sint subscripti, ut dixi. §. & hoc tene. qđ quid inuoluant glo. ¶ Opp. qđ uerbo iudicis credatur. de elec. cū dilecti. de accu. cum dilectis. Gl. dicit, qđ si unus est iudex, illi non creditur: quia uox unius uox nullius: ut §. c. licet. Si sunt plures in causa, in qua sunt iudices, & in stātia, non admittunt, nec credit eis, nisi quatenus constat legitimis documentis. j. ti. i. qm. In causa appellacionis, & in alia instantia, si recipiantur ut testes, & iurati. Gl. hic dicit, qđ credit eis in defectū aliarū probationum, in quantum uelint deponere, qđ credatur super principali est secus, quia nullo modo credit. al. 2. q. 6. statuēdū. Hęc partē, qđ nō credatur eis principl, sed in subsidium, tenet gl. in uerbo, & si tres. de ele. cū dilectis & Io. Mo. j. c. Romana. li. 6. Accur. in l. si. ff. de testi. tenet, qđ indistinctē non possit iudex esse testis, per ca. statuēdū. Gl. in l. ob carmen. §. i. ff. de testi. tenet, qđ in causa, in qua non fuit iudex, potest esse testis: quia nō reperit prohibitus: in causa, in qua est iudex, non pōt per ca. statuēdū m. in causa, in qua fuit, sed non est nunc. Azo. in Summa, tenuit, qđ possit, in Sum. j. de exce. pla. 3. & hoc ultimū tenet gl. ¶ Gl. in l. ne in arbitris. C. de arbi. tenet, qđ in actibus, in quibus exigitur scriptura, quis non pōt esse testis. ut d. l. ne in arbitris. In actibus, in quibus exigitur scriptura, si est unus, nō possit esse testis: si sunt plures, possit esse testis, quia non sunt prohibiti. ff. de testi. l. 3. Dic, qđ Azo. tenuit qđ, sed primū placet. Et idē dicit per oia in arbitris. Gratianus. 2. q. 6. §. querit. ubi format quæstionē, & cludit iudicē non posse esse testē: ut d. c. statuēdū. gl. 18. di. de pñlijs. dicit iudicē ut instructorē posse attestari de gestis corā se: ut d. c. de pñlijs. ad hoc de rescr. olim. & qđ ibi no. Io. An. gl. 2. q. 6. statuēdū. dicit, qđ ut instructor potest attestari. 18. di. c. i. ut testis super actis potest. Sed quidā qđ: super iustitia non pōt, quia cum semper uellet tenere sniam est psumptio qđ eum, quod non diceret pro utraq; parte: & tenetur. 4. q. 3. non fanē. dicit de elec. cū dilecti. de pba. qm qđ de exce. pla. inter dilectos. Concludunt, quod coram se produci nō pnt in testēs. corā alijs pnt plures, non si unus tñ. Et hoc tenet Spec. in ti. de teste. §. opponitur. uer. itē, qđ fuit. & hic sequit Arch. post Host. 2. q. 6. statuēdū. Non ob. c. statuēdū. ubi dicit plures non admittendos in causa appellacionis: quia dicit illud pcedere, qđ uult testificari corā se. Nō placet solutio per illud ca. uel illud est correctum. Opi. non placet Cal. hic, quia non reperit correctū ergo & c. de ele. cum expediat. li. 6. Ia. Bu. in l. ob carmen. §. i. ff. de testi. Gui. de Suzar. in l. i. ff. si men. fal. mo. di. & Bar. in locis pall. tenent, qđ coram se non pōt, ut in iuribus pal. le. corā alio tenēt distinguēdum, an sint plures, uel minus, ut §. dixi. Inn. dicit, qđ qñ in iudices possint recipi nō ut attestent, sed ut interpretent, & declarent uerba dubia, quæ habent aliū, & alium intellectum, & possunt trahi ad bonum, & malum, ut excusent, quo ad hoc possunt adiri: & sic intelligit de arb. ca. 2. ubi ponit hęc uerba, & maxime si excusatio surgat, & intellectus ex assignatione cāe snie, ad quam, ut assignent, pnt arctari. nulla dicere debēt, & dicēdo pñiudicāt, maxime cū in talibus ipsi melius sint informati, & qa de motu actū alius non sic bñ est informatus. Si in qđtū pducant ut attestent de facto suo, admittunt, & si attestent qđ illa, quæ egerunt, qđ ex hoc eorum aggrauatur turpitudine, eis credit: ut sic cū sint contra partē, qđ fouere

psumunt, creditur eis. Et est spāle in officialibus, iudicibus, & arbitris, & quibuscunq; alijs aliquid ex officio suo factū testibus, ut eis creditur, put agit de irratione facti pprii, & ad illud irritandū testificant: ut hic, & §. de ele. cū dilecti. & hic, ut creditur oportet, qđ saltē sint duo, uel plures: nā uni non creditur. Vltimo refidet, qđ ut testes, et si sunt plures, recipi non pnt. C. de assessorib. l. nemo. C. de testi. l. fi. 2. q. 6. statuēdū, sed ut informatores sic, & in qđtū nō tucant factū suū, eis credit. In qđtū aut tucant, qa sepe factū suū tucant, & ex grā loquunt. ff. de iud. eū, qui iudex ex uarijs circumstantijs habebit eligere qđ credat. ff. de custo. reo. l. diuus. de accu. inquisitionis. §. pe. patet hoc in no. de arb. c. 2. ¶ Concludit p regula, qđ non pnt regulariter iudex, arbiter, assessor, qui equiparant: ut d. c. statuēdū esse testes: ut in c. statuēdū. que uerificat his casibus, qđ sunt octo, quos ponit. d. Ant. sed quia ipsos recitare nō arbitror multū utile, & esset plixū, ppte rea dimitto. Primus, qđ in eadē instātia, in qua est iudex, uult esse testis: & in hoc pcordat oēs, quia non pōt in talibus, qđ sunt pntiose iurisdictionis fangi vice diuersorū iudicis, & testis. d. uer. sig. forus. nec potest esse examinatus, & exceptor, & examinatus. de insti. ad nostrā. & ad hoc de testi. Romana. lib. 6. Scđus qđ producit ad testificandū p actu a se gesto, ut p iustitia snie, uel p ualiditate alicuius interlocutorie: & nō credit ei: ut in gl. hic, & d. c. statuēdū: qa psumit qđ uellet suā sniam iuuare. C. de assess. l. fi. de testi. Romana. & dicit Inn. de in inte. ref. c. 2. Tertio qđ uult attestari de gestis corā se ut iudex: quia repellit. de proba. qm qđ falsam. Quarto, qđ uult attestari de gestis corā se ut testis, & unus solus: qa ei soli non credit: qa uox unius, & c. ut §. c. licet. & j. eo. licet. & c. ueniens. Sentit tñ Cal. quod semiple ne probet: qđ puto cū distinctione sequenti casus. Quintus, qđ is, a quo appellat, uult testificari qđ appellone: quia ex hoc ut puocatus psumit suspectus: ut de off. del. suspitionis. & p hoc repellit. Dicit Spe. in ti. de teste. §. i. uer. quid si appellat a iudice. Sextus, qđ sunt plures, qđ uolūt attestari de gestis corā se: & hic dubiū. Dic, qđ si attestet in actu corā se gesto, ex cuius uera gestione nō pōt ascribi laus, uel vituperiū, uel attestet de actu nō gesto corā se, ex cuius gestione pōt ascribi laus, uel vituperiū hic non sunt integri testes: qa psumunt fouere id, in quo testificantur: ut diximus in prin. in aut. de teste. §. si uero aliter odiosus: & no. de testi. Romana. li. 6. & hic dicit Io. An. in addi. Spe. in ti. de teste. §. opponit. uer. itē administrator. Puto tñ, qđ in subsidij admitteret, attēta tñ qualitate psonę arg. eius, qđ no. gl. de ele. dilecti. & hic, de dolo. cū dilecti. de pba. tercio loco. & j. ca. ueniens. Quarta tñ fides tali adhibeat, ut dixi arbitrariū puto. ff. de testi. l. 2. Casus aut, in quibus tales non repellunt sunt. Primus, qđ fuit iudex in una causa, & pducit in eā separata, licet inter eandem psonas: hic non reperit phibitus. Item ex eo, qđ habet dignitatē iudicis ex hoc inhabilitat: ut no. gl. in d. l. ob carmen. §. i. Scđus, qđ in eā fuit iudex, sed nō iudicauit, ut qa remotus pp officium testificandi, uel aliā cām. j. c. dilecto. Idē, si ex quacunq; alia cām remouant ante ingressum iudicij, uel postea, & agat testificari de negotio principali, non de gestis ab eo, uel corā se: id dicit Io. Cal. qđ remotus pp officium testificandi, siue ante litem ptestatā siue post, poterit testificari, dūmō sit remotus ante tps testificationis, uel depositionis: ut ff. de testi. l. ob carmen. §. i. ad hoc, qđ no. j. c. in sup. Tertius, qđ uult in alia instantia testificari, non de gestis a se, uel corā se ut iudice, sed alias ex iudicij uult testificari de facto, uel qđtū, sup quo lis pēdet, ut illud fuit gestū inter partes: ad hoc. l. ob carmen. §. i. ff. de testi. Quartus casus, qđ uult attestari de gestis coram se ut declarator, pt. 18. di. de codicillis. & ibi Io. & in c. statuēdum. Io. An. de rescr. olim. Quanta aut fides sit adhibenda, si a Pa pa est deputatus, stabit uerbo suo, sicut in teste, & quia hoc est eius officij. de testi. cog. pte rea. & in nuntio. de app. cū parati. de hoc no. §. de pba. post cessionem. Quintus, qđ requiritur ut simplex instructor est: & puto qualēquāle fidē adhibendā: possent tñ esse tales, & tot, qđ plena fides adhiberet. qđ relinquat arbitrio iudicantis: ut dicit Inn. in d. c. 2. de rest. in int. qđ interrogatus, ut simplex instructor, non est plena fides adhibenda, qa sepe tucant facta sua. ff. de iud. eū, qui. de accu. inquisitionis. §. h. Sextus casus, qđ requirit iudex ut interpretator uerbi dubij, ut excusator eius, qđ in dubio psumit: & adhuc creditur, ut dicit Inn. in d. c. 2. de rest. in inte. & dixi. §. Septimus casus, qđ iudex attestatur qđ factum suū, qđ uerisimiliter defendere possit, idem, ut quia attestatur qđ interlocutoriam contra se latam, & creditur ei: ut d. c. 2. Ad hoc, qđ not. de aduocato per glo. & Io. An. de testi. Romana. li. 6. Si tñ detegeret in hoc turpitudinē aliquam, tunc non creditur ad plenum, sed quantitas fidei est in arbitrio iudicantis, ut dicit Inn. in d. c. 2. Ad hoc, qđ not. de eo, qđ cog. p sangui. uxo. super eo: ubi attestatus fortificat ex eo, quod quis attestatur qđ id, quod intendit uel intendere debet. ad hoc. §. de proba. tercio loco. Octauus casus, quando attestatur super actu a se gesto, uel coram se non pro iustitia, uel ualiditate, & ex hoc, qđ omisus sic actus ei non potest uituperium

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

ascribi, vel laus, q̄ intercesserit: & adhuc valet eius testimonium
vt semiplene probet, si est unus: si duo, plene, arg. eius, q̄d no. lo.
An. in d. ver. quid si ad eius instructionē. ad hoc de exceff. præ-
la. inter dilectos. de offi. dele. cum olim. q̄d d̄r in arbitratore, p̄-
batur in §. arbitrator. l. si societas. ff. p. socio. & dixi in c. Quin-
raualis. Dic, q̄d stat̄ de actis dicto arbitratoris, quia non arctar-
ret ad acta conficienda: quod credo, vbi corā alio deponat: sed
11 de eo, q̄d est arbitratus, idē, q̄d in arbitro, uel iudice. ¶ Ex his
deciditur quid de notario actorū. lo. An. dicit, q̄d admittit ad
testificandum in alia instantia: quinimo & ipse iungitur iudi-
ci, ut no. & dixi de proba. q̄m q̄ falsam. & no. de testi. Romana.
lib. 6. in Nouella. quod credo, ubi asserit notarius se rogatum:
quia nunc producitur vt notarius, si producitur in testē, eius t̄i-
cto solius non credit̄ ad plenam probationē. & vide idē t̄ic di-
cendū, q̄d in iudice. §. in q̄m pot̄ adaptari. ¶ Ex his deciditur
12 quid de aduocato. Cy. ponit in l. q̄m. C. de testi. glo. ff. de testi. l.
fi. Archi. de testi. Romana. lib. 6. Spe. in ti. de teste. §. opponitur.
ver. quid si aduersarius. glo. in l. fi. dicit, quod si aduocatus non
assumpsit patrocinium, potest esse testis: si assumpsit, & cōuenit
de salario, sed non prestitit, admittitur, quia non reperit cautū.
Si assumpsit, & prestitit partibus consentientibus, admittitur.
Idē, si pars, contra quam patrocinatus est, consentit. Si is, p̄ quo
patrocinatus est, producit, repellitur, & suspectus præsumitur:
ut. l. fi. de affes. gl. idē de testi. Romana. li. 6. plus dicit, quod si
aduocatus producatur in testē pro una partium, potest pro vtra-
que testificari. quod est notabile. j. c. de testibus. Ex quo habes,
quod suspectus uni parti, si ab illa producatur, potest pro alia te-
stificari, ut valeat testimonium eius. Nihil boni dicit. lo. An. in
addi. Spec. in tit. de teste. §. opponitur. versic. item, q̄d fuit. dicit
q̄ omnia concludendo, si aduocatus est salariatus ut aduocet,
potest pro quocunque testificari. ff. e. l. 1. & no. in Spec. in loco
preall. Si conuenit de salario, & patrocinium non prestitit, pot̄ te-
stificari, licet aduocatus dici possit. ff. de uarij, & extraor. cog. l.
aduocatos. quia ius reijcit aduocatū cū limitatione, si patroci-
nium prestitit: ut d. c. Romana. Si suscepit officium aduocatio-
nis, & admittitur ab vtraque parte, potest testificari & in p̄ntia.
Si ab altera t̄n, quod dictum est superius, potest ab utraq; parte
testificari: vt dicit gl. in d. c. Romana. & no. in Spe. loco preall.
versic. quod si aduocatus durante aduocatione, quia repellitur.
Si in causa, in qua fuit aduocatus: dic idem p̄p̄ suspicionem af-
fectionis causā. Dicit tamen Spe. in loco preal. quod in subsidium
alijs deficientibus admittitur. C. de repudijs. l. ex consen-
su. infra capitu. ueniens. Hæc uera, quando producitur in causa,
& articulo, in quo fuit aduocatus, si in alio separato articulo,
uel separata causa, potest, ut dicit Specul. in loco preallegato,
unde dicit, quod aduocatus in questione possessionis, potest
testificari in causa proprietatis: allegat. uersic. item, quod
deposuit. in fi. Ad hoc, quod not. Ioā. An. de procuratore in c.
13 Romana. de testi. lib. 6. ¶ In procuratore an in causa admittatur
in testem. glo. in l. fi. de testi. dicit, q̄ procurator potest esse te-
stis, quia de calum. non iurat: & sic causa non est propria. all. in
aut. de testi. §. quia uero. uersic. si uero. glo. contra. ff. de iure fisci.
deferre. §. ijdem decreuerunt: hic in procuratore iudicij: pro-
curator uero negotiorum bene admittitur secundum Dy. Alij
distinguunt an uelit testificari durante officio, an illo finito:
ut primo casu non possit, secundo sic. Cy. indistinctē tenet eum
non admitti: ut l. in omnibus. C. eod. tit. Iac. Bu. ut recitat Ioā.
An. in add. Spe. in ti. de teste. §. opponitur. uersic. q̄ fuit de pro-
cura. fertur magis repellendum, quam tutorem: quia officium
procuratoris est uoluntarium, quod nō est tutoris, facit, quod
potest ut præsent in iudicio interrogari. ff. de procurato. l. non
solum. & dicta. l. deferre. §. idem decreuerunt. Dic, si queritur
an in causa, in qua fuit, uel est procurator, possit esse testis: dic
ut dixi. §. in aduocato. Si in causa, in qua fuit, procurator, sed non
est, ut quia interrogatur de gestis in alia causa, in qua fuit pro-
curator, uel de gestis p̄ se in procuratore ad negotia, si aliquod
commodum pecuniarium, uel dāmnū ei resultat circa id, de
quo deponit, non crederem: ut si attestetur se soluisse pecuniā
debitori: quia cōsequitur ex hoc liberationem ab actione mā-
dati, uel ius agendi, ubi soluit de proprio. de hoc. 2. q. 4. nullus.
C. de testi. l. nullus. & l. idoneus. Idem si ex eo, quod attestatur, si
fuit omissum, potest ascribi laus eo, quod omissum, ut dicit lo.
And. in titu. de teste. §. opponitur. uersic. quid si administrator.
Ad hoc simile de proxenetā, in subsidium tamen admittetur. de
electio. cum dilecti. de proba. tertio infra. capi. ueniens. Quan-
do autem ad eum non pertinet commodum, uel incommodum
in causa, in qua fuit, uel hodie est, utraque parte uolente,
admittitur: altera uero nolente, non. Si admittitur ad in-
stantiam eius, cui est suspectus, poterit pro utraque testificari:
ut not. Ioann. And. de testi. Romana. libro sexto. & dixi. §. in
aduocato: & not. supra capitu. in super. Tenent tamen domini
de Rota, sua conclusio. 122. quod si procurator est reuocatus
litē p̄ndente, & postea producatur in testem, quod non ualet

eius dictum: quia præsumitur ut deponeret in causa, reuoca-
tus: sic fraus & dolus, &c. de refer. sedes. Ad hoc ratio in c. Ro-
mana. de testi. licet faciant in contrarium no. §. c. in super. De
folicitorum autem tenent, q̄ non possit esse testis, sicut nec pro-
curator, quia maiorem uideretur habere affectionē ad causam,
quam procurator. Farentur, q̄ sicut familiaris procurator de-
putatur per eum ad sollicitudas causas, quod potest esse testis:
quæ socius. socij, &c. ff. pro socio. l. nam socius. s. i. distin. nam
legitur. maxime in leuibus, & præambulis, puta ad probandū
diligentiam procuratoris, signa, sigilla, & similia. & hoc ponit
sua conclusio. 159. De administratoribus autem alijs uide Cy.
in l. quoniam. C. de testi. Bar. in d. c. quid si administrator: ubi
ponit bona uerba: & ibi quasi per omnia idem, quod in pro-
curatore: ideo de regula prædicti executoris testamenti ad te-
stificationem super simulatione cuiusdam instrumenti, quia in
subsidium, & tales simulationes cōiter sunt occultæ, ita quod
alij, nunq̄ informantur. §. de restitutio. spol. ex conuersione.
de test. cog. c. ult. j. c. ueniens. & c. præterea. §. eodem. Er hæc p̄
modo sufficiant de aduocato, & procuratore. uide Ioan. 4. q. 3.
§. item si res. uersic. item testis.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis super exceptionibus iurato, super principali non creditur. 10.
- 2 Testis non compellitur deponere pro vtraque parte.
- 3 Testis non iurati depositio quando ualet.
- 4 Testis super articulo dilatoria productus, non compellitur iurare super principali.
- 5 Testis super vno articulo productus, non compellitur iurare super alio.
- 6 Testis quomodo potest produci post publicationem. 13.
- 7 Testis an possit deponere per literas suas.
- 8 Testes producens super vno articulo, non potest illos postea reprobare.
- 9 Renuntiatum in causa, & productionibus, quando dicatur.
- 11 Libellus ineptus dicitur aptus, quando testes super eo producti recipiuntur.
- 12 Productio quando sit exclusa.
- 14 Testium productio quando sit exclusa.
- 15 Exceptio quibus casibus impediatur litis contestationem.

C A P. XXIX.

DE testibus. ¶ Testis, qui super exceptionibus iurauit, super principali non creditur: actore tamen petente, si lis est contestata, etiam super principali iurare, & deponere compellitur. In prima decisa consultatio. In secunda responsio, ibi: consultationi. Et est bimestris: secundum membrum profectur ibi: si uero. ¶ No. primo, q̄ non compelluntur testes producti super dilatoria iurare, uel deponere super peremptoria, utpote omnino diuersa ab illa, & super negotio principali: & sic illud, quod d̄r, testem debere dicere pro utraq; parte, & compelli iurare, est uerum respectu eiusdem, uel con-
5 nexi articuli, non respectu omnino diuersi. ¶ No. secundo, q̄d non ualet testis depositio super articulo, uel negotio principali, super quo non est iuratus, ubi iuramentum est ad articulum restrictum. ¶ No. tertio, quod ubi testis productus super peremptoria, & super illa t̄n iurat, non ualet eius dictum super negotio principali, nisi & super illo iuret: & sic iuramentū ad per-
4 ptoriam, nō se extendit ad principale. ¶ No. quarto, quod hic iurans dicere ueritatem in articulo dilatoriē, non arctetur iurare, & deponere super articulo negotij principalis: quia dilatoria ordinatur ad excludendam cognitionē principalis: nec interim illa pendente potest procedi. de iudi. exhibita, iurans tamen super peremptoria, compellitur iurare super negotio principali, & testificari: & hoc, q̄a super vtroq; potest procedi: & debet dicere super cōnexis ad illam, quod no. ¶ No. tres terminos excludentes facultatem probandi per testes, sufficiens productio testium, renuntiatum, & publicatio, & pōderat: quia
5 attestatus attendit publicationem. ¶ No. quinto, quod nō compellatur testis productus super vno articulo deponere super alio, contra secundā partem. C. qui legi. perso. l. momentanea. Sol. Non compellitur super toto deponere, nisi à parte petatur, q̄n est productus super peremptoria, nec etiam iurare compellitur: secus si super toto negotio, uel simpliciter producatur, quia et parte nō petente debet deponere super toto articulo. de priuileg. quia circa. cū concord. suis. ¶ No. sexto, quod semper publicatis at-
6 testationibus super alio articulo licet producere testes. §. eo. fraternitatis. §. i. So. Si sunt producti super peremptoria, & publicatæ sunt attestations in principali, & super certo articulo, super illo nō p̄nt producti testes super alio, super quo nō sunt producti testes, uel publicatæ attestations, poterunt produci testes, ut in contrario. Si autem publicatio est facta super toto negotio, totum negotium habetur pro articulo, ut nō possint produci super toto, publicatis attestationsibus, quando testes iurarunt super toto: & idem si simpliciter sunt producti, & simpliciter iurarunt, & deposuerunt. Sed si simpliciter iurarunt, aut sup toto, & producti sunt simpliciter, aut super toto, sed de-
posuerunt

posuerunt tñ super certis, illi hñtur pro articulis, super quib. deposuerunt: alij non hñtur pro articulis, quo minus deponere possint. Ad hoc. C. de tranfact. l. pen. C. de iudi. l. licet. Quod si prius testes deponunt & postea iurant, an ualebit dictum Gof. in Summa huius tit. ante finem, dicit, & Albe. Gall. tenet testimonium non ualere: quia prius debent iurare, 3. q. 3. §. item in criminali. vers. item iurisiurandi. C. eo. iurisi. §. eo. fraternitatis. Bar. Brixien. in q. aliquis productus fuit dixit, qd hic non est talis ordo, qui uideat: & quod ualeat testimonium, si tñ alias est bonæ famæ. Dicit tñ, quod Tan. dixit qñm cum tutius est, quod post iuramentum denuo deponat. Cum opin. Barro. Brixien. concordat Hosti. in Summa huius tit. §. super quibus. vers. sed quid si testis. Gulie. nihil approbat, ubi tractat in Spe. de teste. §. sequitur. in fi. Archi. in hoc tenet non ualere testimonium, per hoc. ca. ibi: super quo deponerent non iurati. ut ipse no. 4. q. 3. testes. vers. item iurisiurandi. Item tenet. 2. q. 1. omē pacis. alleg. 2. q. 1. in primis. 2. q. 4. nullam. 3. qd. 9. hortamur. Et hoc uerius credo: quia iuramentum est de substantia testimonij. ¶ Quæro, an testis possit deponere testimonium suum per literas. Gof. dicit, quod non. Idem Albe. Gal. in ti. de teste. ver. pen. quia iudex considerare debet uocem, constantiam, & trepidationem. ff. de quaestio. l. de minore. §. 2. 5. q. 2. relatum. 3. q. 9. testes. Bar. idem. ff. de dote prelega. l. Theopompus. Dicit tñ, quod nisi petatur ut uiua uoce deponat, ex hac causa non improbatur testis: quia ualeat testimonium: & quia iudex, et postq. testis deposuit, potest petere ut testimonium reddatur in scriptis. l. discretis. C. qui testa. face. pos. Hæc uera in illo, qui loqui potest: secus in muto. de quo in Spe. de teste. §. nunc tractadū. ver. quid de muto. uide tex. de accus. inquisitionis. 3. q. 9. testes. ¶ & per Arch. 5. qua. 2. relatum. ¶ Quæro, an petens testes super peremptoria ab alia parte productos, super negotio principali interrogari, possit postea illos reprobare. Dicit Hosti. quod non, licet non fuerit principalis producens: quia reprobatio est odiosa. Hoc uerum, fm cum, nisi ex ui protestationis. j. c. 2. ¶ Quæro, qñ dicatur renuntiatum productionibus, ita, quod testes non possint produci. Dic. qñ est renuntiatum ab utraque parte: quia pars, quæ non renuntiauit, testes producere potest. Inde dicit, qd cauti aduocati partem renuntiare non permittunt, nisi aduersarius renuntiet. ¶ Oppo. cum glo. & v. qd hoc, quod dñ, qd producti ad testificandum super dilatoria, ardentur ad testificandum super principali, si iurm se extendat ad negotium principale: dic. fm glo. si postea petatur ut deponant super principali, non ardentur: & si deponant, non ualeat testimonium, quia deponunt non iurati. In hoc non puto differentiam inter dilatoriam, & peremptoriam, dummodo peremptoria sit articulus per se a principali separatus: quia sic deponerent non iurati. Et ad hoc, quia si testes iurarunt super possessione, & postea producantur super proprietate, non ualeat testimonium: quia deponunt non iurati. Ad quod de causa posse. pastoralis. Si producti fuerunt super dilatoria, & petitur ut interrogentur, & iurent super principali, cū inducebantur ad probandas dilatorias: gl. dicit, qd non ardentur ad deponendum, nec compelluntur iurare. Et in hoc est differentia inter peremptoriam, & dilatoriam: quia in peremptoria productus compellitur iurare, & deponere super negotio principali, cum dicere compellatur pro utraq. parte, ut hic in secunda parte. Et assignat gl. cam, quare in dilatoria productus non compellatur pbare in principali: quia lite non cōtestata: quo tpe proponitur exceptio dilatoria. Vñ non pnt testes iurare super principali: quia lite non p̄test. recipi non det. ut li. nō cont. qm. & per totū. No. bñ quia hic ampliatur titulus, ut lite non p̄t. ut inquantū dicit testes non recipi ante litē p̄testatā, hoc est uerum nedum ad talem receptionē, sed nec ad receptionē ad iurm. Et inquantū dixi compellendum testē super peremptoria productū iurare super principali, & deponere, secus in dilatoria istud est uerū in dilatoria iudicij: secus in dilatoria solutionis: quia illa æquiparatur peremptorie cum possit probari post litē p̄testatam. C. de prob. exceptionē. Idem putat Hosti. in dilatoria, ubi proponit post litem p̄testatam: ut de off. dele. insinuante. Quod nō placet Io. An. per decre. exhibita. de iudi. Gof. hic sentit idē: quia dilatorie, ut emergentes sic non contingunt cam, sicut peremptoria. Prima ratio plus placet. Per quæ puto, qd non admittitur, vel compelluntur iurare in exceptionibus litis finite super principali, inquantum opponerentur ad processum. Ex his de cidunt dñi de Rota, sua conclusione. 102. qd ualeat receptio testimonij super articulis expressis non admissis in mā attentatorum, & in qualibet bñficiali, dum tñ sint de iure dantis articulos: quia eo ipso, qd testes recipiuntur, articuli admittuntur, saltem tacite: ut no. in cle. sepe. de uerb. signifi. in cle. Per hoc dicit Spec. in ritu. de teste. §. 1. uerū. quid ergo. in 22. col. qd si testis deponit iuratus super utraque cā, deponit extra articulos partium, quod ualeat eius dictum: quia super tota causa debet dicere ueritatem indefinitam, & plenam de omnibus, quæ pro

utraq. parte scit. C. de epis & cler. aut. sed iudex. Nec refert an dicat ueritatem a se, an dicat interrogatus. ff. quæ ad. testa. aper. l. si in duob. §. si. quia dans articulos non vñ renuntiare, si testis deponat super generalitate causæ. ff. de publi. l. 2. ¶ Quæro, qñ dicatur sufficiens productio facta. Dicit gl. qñ trina: quia quarta datur cum solēnitate legali. §. c. in causis. j. c. ultra tertiam. ¶ Oppo. quod non admittantur testes super peremptoria: quia publicatis attestacionibus super principali, non admittuntur testes: ut in c. fraternitatis. So. Gl. dicit, quod publicatis attestacionibus super principali admittantur super peremptoria, quia nouus est articulus, sed dependens a principali. ut d. c. fraternitatis. puta, si probato debito, opponitur exceptio pacti, præscriptionis, uel rei iudicatæ: nam talis probatio admittitur: quasi secus, si uelit probare exceptionem, quia negetur directē qñia intentio: ut quia unus dicit illum sanē mentis, alter excipit illum furiosum: quia tunc non admittitur: ut dixi de dolo. finē. & per Archid. de hæreti. ut filij. li. 6. qui allegat cle. 2. de testi. & no. in Spe. de teste. §. qualiter. uer. sed opponitur de hoc in Spe. de exceptio. §. d. vers. sed nunquid attestacionibus. Dicit tñ gl. qd etiam potest opponi exceptio peremptoria ante publicatas attestaciones in principali: sed stultum reputat opponere ante, quam sit probatum: quia si aduersarius non probauit, non indiges aliqua exceptione: si probauit, tunc demum potest uti sua exceptio. Dat simile in teste, qui reprobari debet, & potest post publicationem. j. c. præsentium. & c. ex parte A. §. eo. quia dicit gl. illam exceptionem qñq. peremptoriam. no. gl. in d. c. ex parte A. & j. de exce. c. 1. Inquantum dixi exceptionem nō posse proponi post publicatas attestaciones, qñ directo principali intentioni p̄dicit. Gl. dicit hoc uerum, ubi uelint probare testes falsum dixisse. Sed de hoc dic, ut dixi de proba. licet causam & no. de testi. in cle. de testibus. quia non admittitur probando directo, sed indirecto sic, uel per instrumentum uel per ipsosmet testes productos: ut no. Spec. in ti. de teste. §. qualiter. vers. sed oppone, quod intellige ut dixi de testi. fraternitatis. ¶ Deinde gl. colligit tres terminos, in quibus impeditur productio testimonij, inquantum dicit de productione, si intelligatur, id est, dilacione, quartus terminus datur, quando produxit inefrenatam multitudinem testimonij, fm Gofre. j. c. cum causam. & ca. significauerunt. ¶ Deinde gl. ponit casus, ubi exceptio impedit litem contestationem. Dic in simili hodie lib. 6. in c. 1. ut lite non contest. dic utibi habetur, & an tunc ardentur super illis producti deponere in principali, dixi §.

S V M M A R I V M.

- 1 Publicatio testimonij non fit ad petitionem tertij.
- 2 Priuilegij, & iuris, possibilis est concursus.
- 3 Publicatio præsumitur facta a testibus apud partem depositis.
- 4 Possessorio agens si proponat se canonicè institutum, non frustra proponit, sed caute.
- 5 Testium inter alios receptorum dicta publicare licet consensu utriusque partis.
- 6 Testes non potest producere ante publicationem realem, qui reperitur habere panes se testimonij attestaciones.

C A P. X X X.

Institutus. ¶ Publicatio attestacionis non fit ad petitionem tertij: & pars, apud quam sunt depositæ attestaciones, nō potest eas producere ulterius. Prima narrat factū. Secūda interloquitur, & interloquendo cōmittit, ibi: nos autem. ¶ No. 1. aliquā possibilem concursū & iuris, & priuilegij. ¶ No. 2. regulam. Ad petitionem alicuius non dēfieri apertura attestacionum, ad quem non transit effectus testimonij. Vel no. qd ubi ad petitionem auctoris testes sunt recepti, ad petitionem solius successoris non sunt publicandi, ut in productione testimonij p̄ndicetur auctori. Et est hic ar. qd agitata cū conferēte, uel eligente, n̄ profint, uel noceat ei, cui est facta collatio, ubi cū conferente uel eligente est disputatū sup iure p̄tatis eligēdi, uel p̄ferendi. ¶ No. 3. eo, qd testes sunt p̄tes partem depositi, talis actus hñ pro publicatione, ut ulterius non liceat testes producere: & sic est præsumptio, qd attestaciones fuerint percunctatæ. ¶ No. 4. qd partes pnt petere publicationes attestacionum, quæ sunt receptæ in eadē cā: & ad petitionē unius partis sunt aperiendæ, licet alia p̄dicente, de quo. §. c. cam. & p̄ Bar. ff. iudi. sol. l. 2. ¶ Op. qd agendo possessorio frustra dicat se canonicè institutum, de rest. spo. in lris. Dicit hic Io. An. qd dixit se canonicè institutum, ne uideat nudæ possessioni incūbere tanq. prædo. sicut. §. de fo. compet. ex parte B. & facit ad no. in Spe. eo. tit. §. nunc uidentum. vers. sed pone, ago. & per hoc vñ rex. hic, quod cogatur colorare possessionem, etiam ubi agit per uiam attentati. de quo dic, ut dixi de restitutorij. spoliatorij. ¶ In literis. ¶ Oppo. quod liceat publicare attestaciones inter alios receptas, quia aliquando profunt: ut patet. C. de Archid. l. præsentata. & quod ibi no. C. eodem l. fi. C. de fidei. l. fi. Sol. Intellige hic, quando ambe partes non consentiunt: nam si ambe

ante consentirent, posset fieri publicatio, secundum Hostiē. ut in contrarijs. Puto, quod nec etiam consentientibus, ad prejudicium illius, qui illos produxit in alia causa, quo minus posset producere testes: & sic posset hic intelligi. ¶ Glo. in uerbo. Eboracē. prosequitur casum, dicit tibi, in alio die, siue sit alius ratione causæ, siue ratione personæ, siue rei, secundum Hostien. ¶ Oppo. quod ex quo attestaciones non sunt publicatæ, liceat testes producere. §. cap. fraternitatis. Solu. Hæc decre. addit ad illam ex eadem præsumptione, quod dato, quod attestaciones non sint publicatæ, si tamen sint depositæ pœnes alteram partem, non poterit ille producere testes: quia præsumitur attestaciones percunctasse: secundum gloss. Nam, ut dicit Innocen. attestaciones itē quandoque deponuntur penes partes, quia melius illas custodiunt. In quantum gloss. dicit, quod non potest producere testes, quando sunt depositæ: hoc est uerum, quando sunt depositæ aperte, vel clausæ, & sunt redditæ aperte: secus si sint depositæ clausæ. secundum Hostien. Tan. & Vincen. Dicit gloss. si attestaciones forent depositæ pœnes iudices, posset alios testes producere. Alij secundum glo. respondent ad contraria: quia hic fuerunt publicatæ. Et quod dicit, depositis, subaudi, & publicatis. Innocen. intelligit hic de depositione facta apud iudices: & dicit, quod in quantum repellitur a productione, repellitur, si uelit producere eosdem testes: sed si nollit producere antiquos, sed novos, dicit, quod posset, ut in contrario. Et hoc, quia repetitio eiusdem testis, etiam ante publicationem, est inhibita, ut vidisti de probatio. & no. §. eodem. cum clamor. & pater. §. de testi. cog. præterea. Hæc uera, si extant attestaciones. alias dicitur, quod poterunt etiam ijdem testes reproduci. Allega. §. capit. cum causam. Nam cum perditæ sunt attestaciones, subueniendum est probationib. C. de hæreti. quoniam multi. in fi. & ut lite non contestata. quoniam. in princi. Faterur, quod si testes ab alio fuerunt producti, ut ab authore suo, quod tunc poterit producere. Et sic debet intelligi ibi alioquin, & hoc uult gl. ibi: alioquin. Vel dicit alioquin, id est, si non fuerunt depositæ: uel si fuerunt depositæ, & non didicisti testificata.

S V M M A R I U M.

- 1 Testes non possunt reprobari publicatis attestacionibus.
- 2 Iuramento asserentis statuitur in his, quæ a constantia dependent.
- 3 Obijci an liceat perpetuo contra probationes.
- 4 De obijciendo contra testes protestatus, an requiratur, quod causæ incontinenti specificet.
- 5 Obijcere nitens contra testium publicatorum personas, non excusatur quin hoc malitiosè censetur facere.
- 6 Testes, quomodo quis non potest rejicere, quos in sua causa produxit.
- 7 Instrumentum per me productum quare non possum reprobare.
- 8 Iuramento alicuius quibus casibus stetur.
- 9 Iuramentum de malitia, vel calumnia, an possit iterari.
- 10 Testium dicta, quod quis didicerit, quomodo poterit probari.
- 11 Testem rejicere si protestor, an videar eius dictum in mei fauorem reprobare.

C A P. XXXI.

Resentium. ¶ Publicatis attestacionibus non opponitur in personas testium. Tres casus excipit, & secundum determinat. Partes patent. ¶ Nota primo, regulā, quod post didicisti testificata, & publicatas attestaciones, non licet opponere in personas testium. Et nota causam quare repellitur: quia præsumitur malitiosè opponere: quia purgata per iuramentum admittitur. Fallit, quando notitia exceptionis superuenit, & quādo fuit protestatus de opponendo. Et est causa, quia protestatio excludit malitiam. Et habes duos casus, in quibus lapsus termini ad opponendum non præcludit uiam opponendi, quādo ius, de quo opponitur, superuenit de nouo, & quādo ab initio est protestatus. Et hoc ultimum est uerum, quando per protestationem cessat causa termini iuris: alias non manet protestatio: quia non pendet a potestate protestantis terminum impedire. ¶ No. 2. q. in his, quæ pendet a constantia, statuitur iuramento asserentis. Ad hoc de sentē. excom. si uero. & de hom. significa. Et quod negatiua probatur per iuramentum. ¶ No. 3. q. ubi quis protestatur de opponendo contra testem, de facili non creditur testi, pro eo testificanti. ¶ Oppo. q. perpetuo possit opponi contra probationes. de præsump. illud. C. de adi. di. A dr. tol. l. fin. So. dicit Innoc. quod contra testes potest opponi usque ad terminum, de quo hic: ¶ instrumenta potest opponi usque ad conclusionem. de fi. instr. cum dilectus. & in iuribus præalleg. ¶ Oppo. quod dato, quod pro eo testetur, nihilominus absque iuramento non admittatur ad reprobandum testes. §. c. præsentium. lib. 6. So. Hic generale illud loquitur de eo, qui uult reprobare testes sup aliorum probatione inductos, quia plus præsumitur eos. & idem, ubi cunque iudex producentem suspectum habet ex aliquo casu etiam cū protestatione, admittitur ita demum, si iuret ibi sūm

4 Inn. ¶ Oppo. qd non sufficiat protestari de opponendo in personas, nisi specificè dicat casus, ex quibus uult reprobare. §. de exce. pastoralis. Sol. In propositionibus exceptionū dilatoriarū proccedit, quod ibi, in productionibus testium ad reprobandos testes procedit, quod hic: quia sufficit. Dicit tñ Innoc. quod licet sufficiat sola protestatio, prudenter facit ante publicationem si faciat eum exprimere, quod obijcere intendit, super qua reprobatio testes sunt admittendi, ante apertionem testium sup principali productorum, de quorū reprobatio agit. §. ti. j. licet. §. c. pñtū. li. 6. sūm Inn. de quo. §. eodem. ti. c. ex parte A de. ¶ Oppo. quod non sit admittenda hæc protestatio, quod licet, post publicationem producere testes, quia protestatio non releuat protestantem. de const. cum. M. de appella. sollicitudinem. Solu. Dicit Inn. quod hæc protestatio non iuuat, nisi quā partes cōsenserint protestationi, quia illa est ius: uel nisi alia subit iusta cā protestandi: puto quod absq; consensu iurer. protestatio hoc casu: quia cā repellendi testes, quia præsumitur, qd ex malitia opponat contra testes, & quod facit animo subornandi: sed ex quo a principio hic protestatur, ut qd ab initio habuit cām, & quod nouiter ad hoc non impellitur: & sic cessat causa, propter quam ius non admittit eum, post terminū. Protestatio ergo iuuat: quia tollit causam iuris in repellendo. af's procedit contrarium. ¶ Quid si hic opponens contra personam testium, post publicationem iuret se malitiosè hoc non facere, an excusetur, si non probat, a condemnatione expensarum. Dicit Io. And. q. v. quod sic. de quo in Spe. co. ti. §. j. uerf. quid si admissus. ibi Spe. dicit eum non damnandū. all. de procu. ex insinuatione. & quia litera non dicit hic eum condemnandum. & quia in hoc grauatur, quod iurat, in alio releuetur. arg. ff. de iureiur. cum, qui. Puto, quod condemnatur: quia talia iuramenta non excusant, ut dixi. §. de dolo. finem. Item quia non condemnatur in expensis pp hoc, quia aduersarius grauetur in probando. & sic non obstat. l. cum, qui. ff. de iurei. ¶ Op po. cum gl. quod indifferenter non liceat opponere contra testes a quacunq; partium. 4. q. 3. si quis testibus. Gl. dicit, qd materia hæc procedit, quā testes reprobandur a persona, contra quæ testes producuntur: quia qui producunt testes, cōtra personas eorum opponere non possunt in personas, nec in sua causa, nec in alia, nisi ex noua causa: in dicta eorum bene opponere potest, si ex serie dictorum sibi contradicunt, uel quod falsum dicunt, siue pro se, siue in causa, siue in dicta, siue contra se. Ratio, quia cum produco aliquem in testem, eius personam approbo: nam cognoscere debeo, & possum ante, quam producam, sed ante non cognosco, quid dicturi sint testes, quam deponant, & præsumere debeo, qd bene dicent. Huic obuiat, qd litera dicit hic in fine, quia uidetur, qd sicut reprobandus personam, reprobare uidetur dicta, nec pro eo dicta teneant, ita & approbando personam approbare uidetur dicta, & sic reprobare non possit. Sed aliud est in reprobatioe personæ: quia illa inhabili constituta, quicquid dixerit est reprobatum: sed ap probādo personam possum putare ipsum dicere uerū: & licet possit dicere falsum, ipsum approbo tanq̄ diceret uerum: & sic non approbo falsum: quia plus tollit negatio, q̄ ponat affirmatio: ut no. §. de consue. cū dilectus. Ad hoc, quia possum reprobare snām eius, q̄ impetraui, licet non personā: ut no. §. de off. del. super qōnū. §. uerū. in ultima gl. In quantum gl. dicit me nō reprobare testem, quem produxi, hoc est uerū eo, qd produxi, licet non eo sim uisus, quia non a's potui, sūm Gul. in Spec. c. ti. §. sape testes. uer. sed quid si cum. Et ad mān facit, qd ibi no. & uer. seq. usq; ad fi. §. Ia. de Ra. & Pe. tenet idē, si uti noluit: quia semper subest eadē rō, ne reprober quod approbauit, ut not. Cy. C. e. si quis. Hæc uera, et si is, q̄ quem est testis productus, eū acceptauerit: quia si postea uelit eum reprobare, nō pōt: quia pro eo testificatus est, & eo eger: secus si non eger ut no. Io. An. in add. Spe. in ti. de teste. §. sape. uer. sed quid si eū. Secus dicit, post Ioan. de Bel. in uer. seq. si testem, quem q̄ te. pduxit semel, non reprobasti, quem reprobare poterat, quia si iterato produco q̄ te in alia causa, potes ipsum reprobare. C. de pac. fi. accusationem. ff. de excu. tu. l. sed & reprobatis. ad hoc. de excu. tut. l. uoluntario. & qd no. de rescr. dilectus filius. j. & C. de his, qui spon. mu. sube. l. 2. lib. x. sūm Ia. Bal. & Io. An. in p̄all. §. in quantum dicit, qd nec in alia instantia reprobare pōt. Idem no. Inno. §. de exce. cum uenerabilis. & ibi Io. An. in gl. quasi dicat. uer. su per hoc. & uer. itē ibi. in Nouella. dicit, qd testē productum p me, nec in eadē causa, nec in alia causa, nec q̄ eandē psonam, nec q̄ diuersam pducentē, quia approbatio est psonalis, mihi obuiat a quocunq; et in quacunq; causa psona pducat. Idem uelle ut in indice. all. 3. q. 8. cuius in agendo. Idē tenet Io. An. licet Gui. de Suza. teneat q̄ri sup. l. si quis. hic alle. quia res inter alios acta, & c. & all. Io. An. pro Inn. quia lex impersonalr loquitur. & all. l. 3. §. hæc pœna. ff. qd quisq; iur. & dicit, qd Iac. Bal. hoc tenet in l. 2. §. sed si agant. ff. qd quisq; iur. & hoc ponit in addi. Spe. in ti. de teste. §. sape. uer. quid si eū. quæ dicit Inno. uera, ut non possit

non possit reprobare producens ex causa, quæ procedit à producente: sed ex causa, quæ procedit ab alio, bene possim: ut si patrem tuum produxi in testem contra alium, tu producis illum contra me, possim illum reprobare, quia pater tuus est: sed hoc ideo est, quia respectu illius causæ, quæ actu non aderat, non videtur approbatus primo. Per quæ dicit Inn. quod si approbo vnum in uno officio, cum in alio non possim reprobare: & hoc, si est officium, vbi consimiles personæ requirantur. Secus si dissimiles: quia respectu dissimilis non videtur. Nam si impetraui iudicem criminiosum, possim ipsum à testimonio repellere: quia crimen non repellit à iudicando, licet repellat à testimonio. de testi. testimonium. Sed si impetraui iudicem infamem, & cum postea produco in testem, non potero ipsum repellere: quia infamia utrunq; repellit: ut patet. s. de rescri. scilicet. alle. s. de accu. nulli. de ætat. & qua. accepimus. ff. de adul. si uxor. s. vt. 4. q. 3. s. si quis. ¶ An autem illum, quem quis ordinauit, possit repellere à beneficio: dixit Inno. in d. c. accepimus. Et an contra factum proprium liceat uenire, ut no. s. de elec. nosti. ¶ Ex prædictis infertur glo. causam quare possim reprobare testes in dictis, & tamen non possim reprobare instrumentum: quia dicta præuidere non possim, sed sic instrumentum ante, quam illud producam. C. de fid. instru. l. scripturæ. & no. de fi. instru. imputari. Dicit tamen glo. quod quis potest dicere se nolle uti instrumento, si arguatur de falsitate. C. de fal. l. 3. Hoc uerum, quoniam opponere contra usum tantum: secus si opponatur, quod falso fabricauerit: quia tunc non sufficit ab usu desistere: ut no. in dicta. l. 3. ut not. Ioan. An. in loco statim alleg. Item hoc uerum ut desistentia ab usu illo uti non possit, quando reuocatur in dubium de falsitate instrumenti: & hoc, quia vbi fateri crimen falsi in instrumentum. Glo. dicit, ut recitat Io. An. in add. Spe. in tit. de instr. edi. s. instrumentum. vers. item opponitur. quod aduersarius sic asserens postea illo non poterit uti, etiam in alio iudicio, variato modo agendi: & dato quod negaret illud per hoc esse falsum, negari non potest hic falsum esse suspectum, & suspecte scripturæ in iudicio produci non potest. C. de prob. iubemus. de rescrip. ad audientia. de fi. instr. inter di. lect. ¶ Gl. 2. in prin. ponit aliquos casus, in quibus statim iuro.

¶ **¶** Oppo. quod iurum de malitia non fit repetendum. C. de iur. calu. aut. hoc factum. & quia talia iura absque causa non iterantur. de iure iur. & si Christus. Gl. concludit, quia in causis, in quibus non iuratur de calumnia, licet præstetur iurum de veritate dicenda, adhuc hoc potest præstari: & sic loquitur hic: quia iurum de veritate non excludit iurum de calumnia. In casibus, in quibus iuratur de calumnia, sunt opin. Aliqui dicit, quod iurum calumnia excludit hoc iurum. in aut. de his, qui ingr. ad app. s. pe. ubi est expressum. ad fi. col. s. & unde sumpta est aut. C. de iur. cal. aut. in hoc facto. confirmat gl. quia dispositio generalis non refertur ad specificam particularem. Iura ergo, quæ dant, iurum de malitia præstandum non referuntur ad causas, in quibus specificè est prouisum de iurando de calumnia. ff. de poen. l. sanctio legum. & quia uarijs speciebus iurum non debet eadem causa onerari: & iusta opi. ¶ Vltimo gl. secundam opi. recitat, quod iurum de calu. excludit iterationem secundam iurum de calumnia. nisi subit noua causa, & suspicio, & præsumptio: quia tunc per nouam præsumptionem non iterabitur iurum calumnia. sed de malitia. Et hanc opi. tenet Inn. & Host. Nec obstat. ¶ Meos, aut. præallega. Nam: fallit in casibus, in quibus iure exprimitur præstari de malitia: & idem in non expressis, ubi iudici uidebitur illud exigendum. de iur. cal. c. 2. lib. 6. In quantum gl. dicit non sufficere protestationem absque iuro, intellige in casu. c. ultra tertiam. nam in casu. c. pastoralis. bene sufficit protestatio.

¶ **¶** Querit gl. qualiter probabitur, quod didicit post. Dic, quod hoc probabitur per iurum: alias difficile foret hoc probare, nisi per iurum: & sic sufficit hoc iurum, sicut in proximo casu: nam non sufficit probare, quod postea ei fuerit dictum: nam & potuit hoc postea sciuisse, & ante. ad hoc de cõdi. appo. per tuas.

¶ **¶** Oppo. quod ex sola protestatione de reprobanda persona, si pro ea dixerit, non reprobet dictum testimonium, uel illi detrahat. Primo, quia sic approbando personam, non approbo dictum. 4. q. 3. s. si quis testibus. Ita reprobando personam non approbo dictum: quia per solam attestacionem, ex quo ad aliud non est processum, per hoc non est persona reprobata. & inde à reprobatione potest desistere, & remanere persona integra. Non subest ergo causa, per quam detrahat probationi, licet deposuerit pro parte protestantis. Nam & ante sententiam potest ab accusatione, et potest desistere. ff. de inof. test. l. Papinianus. s. meminisse. C. ad l. Cor. de fals. l. qui falsas. C. de his, qui. vt. indig. Alia gl. ponit duos principales intellectus. Primus, ut intelligatur quoniam protestans persistit in protestatione, & quantum est in se, ad actum reprobationis deuenerit, & per eum non stetit: quo casu dicto testimonium pro eo nullo modo creditur: quia non debet se fundare, vel comodum aliquod persequi ex eo, quod niscus est impugnare: ut in iuribus allegatis in prin. gl. & tunc exposuit litera. De facili non creditur, id est, nullo modo creditur. & dat simile ut in gl.

¶ Secunda est opi. quod loquatur quando protestatus est, & in protestatione perseverat usque ad actum depositionis testium: quo casu præsumptio est, quod testis timore ne reprobetur a protestante, uel accusetur, aliquid testificabitur pro eo, ut retrahatur a tali prosecutione: ideo non creditur sibi de facili. Et secundum istum intellectum stat proprie, de facili credatur: quia creditur, sed cum difficultate: & hæc difficultas exponitur dupliciter per glo. Primo, quia creditur, & non creditur, secundum qualitatem, & dignitatem testium: ut si sint tales, quod uerisimiliter non timeant protestationem, & ex hoc non moueantur ad aliquid testificandum contra veritatem pro protestante, eis credatur. Si autem sit leuis opinionis, ei non creditur. Secundo modo declarat ut de facili non creditur: quia non creditur ei, quo ad plenam probationem, sed quo ad semiplenam, nisi sint adminicula, & secundum qualitatem, & quantitatem adminiculorum, credatur, uel non creditur, quo ad plenam probationem. Dic, quandoque protestans prosequitur protestationem, & obtinet: & tunc planum, quod non creditur: & sic de difficili, id est, nullo modo debet exponi. Quæque prosequitur, & succumbit: & tunc admittitur probatio pro eo aliquo modo: & eodem modo exponitur ut hic per alium intellectum. Quoniam non prosequitur: & tunc hic duo sunt uidenda. Primo, an possit desistere, & quoniam. Secundo, dato, quod possit, an attestacionibus pro eo credatur. Ad primum nunquid possit desistere. glo. præsupponit, quod sic quo ad sententiam. Dic, si interit aduersarij circa expensas, ad desistendum non admittitur, nisi satisfaciatur de expensis: ut no. in appellatione. de app. interposita. s. 1. & ff. de reg. iur. l. nemo. si non interit, uel interit, & velit soluere expensas, an possit desistere: dicit hic Inn. quod si processit ad actum productionis testium de reprobatione testimonium, non potest amplius desistere: quia testes producti debent pro utraque parte deponere. j. co. ueniens. 2. 7. q. 5. non sanè. Et potest esse, quod testes isti reprobatorij dicent talia, quæ facient ad confirmationem testimonium: sed si uellet per instra reprobare, tunc etiam post productionem possit desistere: quia instrum non possit dicere aliud, quam sit scriptum, per Inn. nisi forte instrum faceret contra productionem. de cõsi. olim de fi. instru. imputari. Imo plus dicit, quod eo, quod obtulit se, uelle probare per testes, quod amplius non possit penitere. C. quomodo, & quoniam iur. aut. q. semel. quia ius est questum aduersario: de quo hic, in fi. ad quod de elec. ab eo. lib. 6. Vbi autem potest, tacite huic exceptioni renuntiat, eo quod excipiens petit testem interrogari pro se. Ad hoc. 4. q. 3. si quis testibus. Faretur, quod faciens rubricas ad aduersarium ex dictis testibus, ex hoc non uult renuntiare protestationi, cum sit licitum uti aliorum autoritatibus ad illos conuincendos. 37. di. si quid uerum. Secus si faciat rubricas pro se, uel pro iure suo, per opi. quod ex quo est oppositum, ad nihil ualeat dictum eius, pro protestante. Secundum opi. aliorum secus, cum aliquid ualeat dictum illorum, non obstante pendencia protestationis. Hoc autem, quod de dictis illorum possit rubricas facere, non uult locum habere, nisi quoniam testes generaliter iurauerunt super tota causa. alij de quo. 3. eo. constitutus, & c. fraternitatis. per Inn. puto, quod possit ante productionem testimonium ad reprobandum quoniamcunque desistere: quia ante, quam testes producti deponant, non possunt aliquid pro aduersaria parte dicere. Quod intelligo. quoniam generaliter iurauerunt: sed postquam testes producti deposuerunt, & probauerunt, uel non probauerunt, non potest desistere, per l. alia. cum si. Si uult desistere antequam produxerit testes, quia ante non video aliquid ius questum. Nec obstat, quod sit ius questum: quia si pro isto deponant, non ualeat: quia illud ius non acquiritur, nisi iste perseueret usque ad receptionem primorum testimonium. Aut ergo persistit: & non potest desistere, quo ad hoc ut credatur, ut hic quo ad alios sic, si non persistit usque ad aliud, quo ad alios fines, per iura alleg. in gl. Vbi autem potest desistere, non desistit, nullo modo creditur persistendo, si desistat ubi potest. Si desistit antequam primi testes deposuerint, credo, quod ei credatur, & plene: si desistat tempore, quo iam deposuerat, creditur, sed non plene, uel inunctis adminiculis, uel secundum qualitatem personæ, ut dixit glo. quod dicit hic Hostiæ. arbitrium. Per quæ dicit hic Inn. quod si duo contra quos non sunt protestatus, deponant contra me, & duo, contra quos sum protestatus, deponant pro me, plus creditur depositionibus contra me, quam pro me: quia illorum probationi, contra quos ego sum protestatus. Hoc tene, licet Inno. facere uideatur differentiam, an protestetur simpliciter de opponendo contra testes, & non detrahat: quia per hoc non apparet contra quos uelut opponere, uel quid: an protestatur specificè se uelle opponere criminaliter: quo casu si non habeat probationes in promptu, dicit, quod admitteretur infra. eod. cum causam. sed prius crimina exprimet infra eod. presentium, & tunc non de facili creditur: sed si pro ipso deponant, secundum Inno. Per hoc consulit Abb. quod post depositionem, & ante publicationem fiat hæc protestatio: quia tunc cessabit suspicio, quod timore obiectio nis sic deposuerint. Sed hoc non placet Ioan. And. non uideo causam, si desistat postea quare sibi placere non debeat. Hæc uera,

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

uera, quando reprobationem non approbat is, qui produxit testes, qui reprobantur, sed ipsam ratam habet: quia tunc non ualet testimonium eius, cum distinctione, de qua est dictum. Sed si ipsam impugnat, nec admittit probationem, tunc dicitur aliqui, quod cum non possit reprobare, & teneat recipere se qui produxit, pro se, oportet, quod illi fides adhibeatur, & plenè. 3. q. 8. cuius in agendo, & quia eadem res non debet duplici iure censeri. 1. 2. q. 2. quia cognouimus. Sed non placet: quia hic subest causa, pro qua non debet credi ex parte protestantis, qui non subest ex parte producentis: nec hic surgit defectus probationis immediatè ex reprobatione ex altero capite: quia est suspectus ne timore reprobationis dicat falsum. de hac in Specul. de teste. §. item quod is, pro quo cum tribus sequen.

S V M M A R I V M.

- 1 Testibus equalis auctoritatis, statur maiori numero. 11.
- 2 Testium probatio præponderat probationi alterius in tribus.
- 3 Testium auctoritas multitudini præfertur.
- 4 Testis sibi contradicens quomodo probet.
- 5 Testes si contradicant sibi inuicem, non probant.
- 6 Testis vnicus contradicens pluribus non impedit probationem.
- 7 Testes plures si contradicant pluribus, quibus sit standum.
- 8 Testibus sibi contrariantibus, iudex gratificari debet.
- 9 Testes, qui instrumentum contradicunt, an probent contra instrumentum.
- 10 Testes deponentes super matrimonio si sint æquales, utri probent.
- 11 uxorem si duo petant, & æqualiter probent, quomodo iudex procedere debeat.

C A P. XXII.

Nostre. ¶ Si testes a diuersis producti deponentes sint æqualis honestatis, statur maiori numero: alias præualere poterit paucorum auctoritas. Et præmittit factum, & definitionis causam. Secundo ibi: mandamus, dat mandatum bimbembre. Scdm ibi: sin uero. ¶ Not. 1. tria, in quibus, probatio testium alterius probationi præponderat. Primo ex multitudine testium. Scdm, ex testium qualitate. Tertio, ex uerisimilitudine negotij, & circa negotij asserti. ¶ No. 2. sine probationis impellere mortui animi iudicis non ad credendum, sed summadum sic fore ut attestat. ¶ No. 3. quod ut auctoritas testium multitudini præferatur, debet esse tanta, ut numero præponderet: quanta autem exigatur ut præponderet, hoc est arbitrariu. ¶ Venio ad gl. primo loquitur, quod testes sibi dicunt, & sic dicitio est inter testes & testes. Scdm, quod est dicitio inter testes, & infra. Tertio attingit dubitabile dubium. ¶ Ad primam partem glo. ipsam prosequor per casus. ¶ Primus, quod vnus & idem testis dicit sibi ipsi. Glo. dicit, quod non probat. 3. q. 9. pura. 2. 3. q. 7. quod autem. cum similibus. ¶ Aduerte quia gl. dicit hic indistinctè testi contradicenti sibi non credi. Et rō legis in pluribus testibus distinguit, an contrarietas sit reducibilis ad concordiam, an non: per quod videtur uelle, quod in uno teste non distinguatur an ille sit reducibilis ad concordiam, an non. Sed in hoc dicitur plenè ut dixi in d. c. cum tu. Hæc dicit gl. uera, nisi testis incontinenti se correxerit. j. tit. proximo. præterea. de quo dicam ibi. Per quæ dicit glo. quod si testis pro parte dicat falsum, quod in nullo ualeat dictum eius. 9. dist. si ad sacras. 4. q. 3. §. qui falso. uel si variat. de causa pos. cum ecclesia. 3. q. 9. pura. ¶ Secundus casus, quem ponunt doc. est, quod duo sunt testes, & vnus alteri contradicit. Dicunt doc. quod neutrius ualet dictum, nisi alterius sit dignitas, quæ prouocet iudicem ad iusiurandum deferendum. C. de iureiur. l. in bone fidei. Et an tunc ubi contrarietas est concordabilis, concordari possint, ad effectum probandi, uel alium effectum. Dic ut dixi in d. c. cum tu. ¶ Tertius casus est, quod vnus testis contradicit pluribus: & tunc dicit glo. quod contrarietas vnus nihil releuat: quia eius uox est uox nullius contra duos. 3. q. 6. admonere. cum similibus. Io. And. remittit de iureiur. c. si. in ult. q. & per Cy. in l. in bone fidei. C. de iureiur. in l. i. C. de procu. An si vnus contradicat duobus, saltem hic detrahat semiplene in hoc. ad hoc no. hæc decr. quia sicut plena non præiudicat pleniori, ita nec semiplena plene. ¶ Quartus casus, quod plures testes dicunt pluribus. Quidam dicit, quod si omnes sunt ex eadem parte, contrarietas uitiat testimonium, sicut in contrarietatibus scripturarum j. de fi. instrumen. imputari. Secus si contrarietas est inter diuersos testes. Glo. dicit, quod reiecta hac differentia, quia non potest imputari producenti testes, cum ignoret dicta eorum, quia siue ab eadem, siue aduersa parte producatur, primo iudex concordabit contrarietatem, si poterit. j. de uerb. sig. nihil. cum similibus. Si contrarietas est manifesta, & non concordabilis, stabitur numero, nisi ex altera tanta sit dignitas, quod numero præualeat: uel nisi altera pars testium uerisimiliora dicat, ut hic 4. q. 3. si testes. cum similibus. & ibi hic gl. Dicit autem hic Ioan. An. testes uerisimiliora dicere, quando dicunt consonantia iuri communi, & alij non: ut dixi de proba. licet causam. & no. de præscrip. auditis. ¶ Quintus casus, quando testes siue ab eadem parte, siue aduersa producti sibi contradicunt, & sunt æquales

secundum glo. Quod intelligo quando numerus & dignitas paucorum equipollet numero aliorum. 19. dist. in canonicis. tunc profertur sententia pro reo, si apparet quis sit reus, nisi in quatuor casibus fauorabilibus, quos exprimit glo. Alios ponit Specu. in §. j. alleg. ante fi. Si uero non apparet quis sit reus; tunc ex quo sunt omnes æquales, diuidetur res. si est diuisibilis: si est indiuisibilis, potest iudex gratificari cui uult. j. de paroch. ca. si episcopus. uel forte res diuidetur. In quantum glo. dicit sit iudicandum in re indiuisibili, dic hoc uerum, siue sit indiuisibilis naturaliter, ut equus, bos, & similia. uel iure prohibente, ut duo secundo, qui sint uir & uxor. C. comuni. utrius. iudic. l. possessione. Pm Vincen. qui dicit, quod nisi sit talis casus, in quo iudex possit gratificari, adiudicabit rem uel coniugem uni, & in medietate pretij præuenabit alterum. C. communia utrius. iudic. dist. l. possessionum. & Institu. de actio. §. quædam. ¶ Venio ad secundam partem, quod testes contradicunt instrumentum: & profertur per casus. Primus, quod contradicunt instrumentum, in quo sunt descripti: dicit glo. quod præualeat testes instrumentum. de probationibus tertio. cum similibus. sed de hoc dicit plene ut per Inno. j. de fi. instrumen. cum Ioannes. Secundus quando contradicunt instrumentum, & non sunt descripti in instrumentum. de hoc remittit de probationi. tertio. & dixi de fi. instrumen. cum Ioannes. Hanc glo. habes in capi. testes. alleg. in glo. & uide in Spe. cod. titulo. §. postquam. & Host. in Summa eodem titulo. §. quæ diuersitates. ¶ Ultimo glo. quærit, duo petunt eandem uxorem, & æqualiter probant de matrimonio: cui debetur. Quidam, quod ei, cui consentit. allega. 1. q. ultima. fancimus. facit de rescrip. c. penul. libro sexto. Si non uult consentire, dabitur meliori, & ditioni: si æqua sunt omnia, forte dirimetur, per iura prædicta. & 2. i. dist. clericos. in principi. arguendo de spirituali ad carnale. Dubitat glo. quid si postquam sunt producti ab una parte, alij producuntur ad reprobandos illos. Dicit glo. quod videtur dari secundis, quod tuncq; sint primi, si ueniunt ad probandum indirectè contrarium. infra capitu. ex tenore. & c. series. Sed dicit glo. quod illa iura sunt intelligenda, quando secundi sunt meliores: & plures: si æquales essent numero, recurreretur ad dignitatem: alias staretur potius primis: quæ potius præsumitur subornatio in secundis. Hoc uerum, si essent producti secundi post publicatas attestaciones in primis. Hoc tene, licet Host. dixerit per duos testes posse reprobari centum; per. c. ex tenore. licet dicat hic arbitrarium. Ioan. 8. i. dist. clerici. dicit stabitur si sunt æquales pro reo. In instrumentis directo contrarijs, dicit Specu. attendendum, & præferendum instrumentum, quod a fide digniori producitur, uel præscriptum dicitur, ceteris paribus præualebit instrumentum, quod continet absolutionem, altero continente obligationem. in Sp. de infl. ed. §. instrumentum. ueris. sed pone. ¶ Opp. quod testibus contrariantibus debeat credi, per Archidiacono. contra. text. hic. supra eo. cum tu. Solu. Ibi poterat concordia fieri reducendo ad concordiam per multiplicationem, hic non. ¶ Oppo. quod standum sit numero, & non dignitati: ut de electio. ecclesia. infra. Solu. Hoc procedit, quod numerus modicum excedit, standum est dignitati: si multum, standum est numero. In qua autem quantitate numerus præferatur auctoritati: dicit glo. hoc arbitrarium. Dicit glo. hic dicitur text. quia text. dicit, non habito respectu ad multitudinem, stabitur dignitati. & text. dicit auctoritatem præferendam multitudini: nā possent esse ex una parte centum ribaldi, & duo tales ex alia, quod potius staretur eis. Debet etiam iudex considerare personas producetes. Hoc tene omnis quibusdam superfluitatibus Ioan. & Philip. quas hic recitat Ioan. And.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis esse potest femina; uel laicus ad probandum impedimentum electi. 3.
- 2 Probatio est in causa admissibilis post conclusionem.
- 3 Testes impediens ne producantur, spectat ad iudicem compellere.
- 4 Iurisdictionem impediens potest coercere executor.
- 5 Electio cassatur post confirmationem, ubi constat de uirto electi.
- 6 Falsum committit, qui sub nomine capituli literas destinat. 19.
- 7 Testimonium de auditu, quomodo probet sufficienter. nu. 12.
- 8 Testes post publicationem in causa possunt recipi super articulo separato, uel nouo.
- 9 Falsarius beneficio suspenditur.
- 10 Suspenditur quis beneficio, propter malam delicti famam, donec purgatus fuerit.
- 11 Iuramentum necessarium, an possit deferri in causa criminali civiliter mota.
- 12 Testes quando dicantur tales, quibus fides non sit præstanda.
- 13 Bigamus esse censetur, qui cum uirga contraxit, secuta carnali copula, ut irregularis dicatur.
- 14 Testis esse non potest femina in criminalibus.
- 15 Testes non admittuntur laici contra clericos criminaliter accusatos.
- 16 Testes an compellantur ad testificandum in odiosis exceptionibus.

C A P. XXXIII.

Am literis. ¶ Ad probandū impedimē- tum electi, tam laici, quā clerici, & scēminā admittuntur. h. d. Primo ponit qd. probauerunt testes q̄ electum. Secundo super articulum bigamię mandat laicos & scēminas recipi, impedientes excōicari, ea non probata, purgationē indici, & ea præsita ad recipiendā p̄secrationem terminū assignari: bigamia vero probata, vel purgatione non præsita, mandat illū, amoueri, & postea alium eligi. Tertia, ibi: archipræsbyterum, ponit p̄ccnam archipræsbyteri, & faciū. ¶ No. 1. q̄ literis delegatorum creditur, vel saltem iuuat aliam probationē. ¶ No. 2. q̄ regl'r testimonium auditus non est sufficiens probatio. ¶ Nota 3. q̄ fama regl'r plenē non probat. dixi. s. eo. veniens. ¶ Nota 4. q̄ non valet testimonium, q̄ testes sunt singulares.

2 ¶ Not. 5. quod post clusionē in causa admittit probatio, imo post relationem, q̄ non stetit per probare volentē: q̄ pbādo ante iniustē fuit repulsus. Vide gl. de rest. spol. ex cōquæstione.

3 ¶ No. 6. q̄ laici, & scēminā admittuntur ad testificandū cōtra

4 ¶ No. 7. q̄ ad iudicem, coram quo q̄ agitatur, vel qui hēt testes recipere, spectat appellere illos, qui impediunt quo minus testes p̄ducantur. ¶ Et sic executor hēt pratem coercendi iurisdictionē impediētes. de quo de off. del. ex lris. & c. fi. ¶ No. 7. q̄ pp famā defectus imponitur purgatio, seu indicitur, sicut per infamiā delicti, sic & pp defectū infirmitatis: vt patet. 7. q. 1. c. fi. ad primū. de purg. ca. accedens. ¶ No. 9. q̄ post confirmationē si constat de uitio personæ, cassatur electio, & amouetur quis 4 dignitate. ¶ No. 10. falsum cōmittere desinātem literas sub nomine capituli, si ipsum totū, vel maior pars non p̄sentit, sed minor pars capl'i. ¶ No. 11. negatiuam cōarctatam ad factū certarū personarū probabilē. ¶ No. 12. p̄ccnam falsarij, quia suspēditur ab officio, & beneficio. ¶ No. 13. quod valeat testimoniu de auditu. j. de exce. præl. quā sit. de p̄suc. c. 2. Sol. Dāt doct. q̄ testimoniu de auditu ab aliquo alio, qui in aliquo sensu percipit, nō valet, vt hic, & in fi. quia testes debent deponere per propriū sensum, & nō per sensum alterius, & de sensu in media to, nō de sensu, quo p̄cepit mediante sensu alterius. Sed testimoniu de auditu pprio in re perceptibili auditu, q̄ testificabit sup eo, q̄ immediatē p̄cepit sensu auditus, bñ valet, vt in q̄rio: nā possum testificari me audiuisse clericū de delicto gloriātē. Ad hoc q̄ no. s. eo. p̄terea. Itē gl. 2. q. 5. hic v̄. quā dicit q̄ testimoniu de auditu nō est testimoniu auditus, pprii, sed alieni. Dicit tñ, q̄ de auditu alterius testimoniu valet cum adminiculis, vt in gl. Dic, quod in re perceptibili de visu valet testimoniu de auditu, ē sine visu, dum modo personā notā habeatur: vt no. gl. in summa. s. idem Labeo. ff. de aqua quo. & est. & no. in c. praterea. s. eo. ri. de p̄suetu. c. 2. Si res est perceptibilis plenē vtroque sensu, vt sensu visus, & auditus, tunc non sufficit solus sensus auditus, si constat eum non vidisse, ut in subtractione annuli, in datione pecuniæ, in ingressu possessionis: quia tunc oportet, q̄ testificetur per utrunq; sensum: ut dicit Arch. dicto c. hoc videtur. Puto tamen si deponat per unū sensum, ut quia dicat se iudicisse, probet, ubi exigitur auditus: quia uide te, est communis sensus ad omnia, ut dicam. j. eo. & not. Spec. in titulo, de teste. s. primo. uerū. item, quod non prohibet ubi ad hoc allegat multa iura. Ad hoc, quod not. de p̄suetud. c. 2. & ibi allega. Spec. multa iura ad hoc. Sed si dicat se audiuisse, ubi exigitur uisus, adhuc sufficiens est testimoniu: quia auditus non excludit uisum, imo includit, nisi aliud constet: & sic probat rex. de success. ab intest. c. si ubi autem actus est perceptibilis proprio sensu, nult testificari de sensu auditus, uel quod alio sensu percipit, tunc dicendū est, quod regulariter non ualet sine adminiculis: cum adminiculis: cū, an ualet, dicā cum gl. no. quod sic. & s. eo. p̄terea. sine adminiculis testimonium, non probat. Fallit in casibus, quos ponit Archi in d. c. hoc ū. Primus in p̄sanguinitate, & affinitate probanda. j. eod. licet ex quadam. quod dic. ut ibi. 3. 5. q. 6. parentela. Fallit, q̄ agitatur de fraude commissā ab herede. in auth. de here. & Falc. s. si uero: absunt. Item ubi factum est antiquum. ff. de aqua pluuiā arcē. in summa. ff. de aqua quot. & est. l. hoc iure. s. ductus aque. ff. de prob. si arbiter. de quo de rescri. auditis. & dicit Arch. quod alios casus non inuenit. Alios plures ponit Spe. in ti. de teste. s. primo. Itē quod non prohibet. Sed multi sunt reducibiles ad id, quod est dictum de proprio auditu. de hoc. 2. q. 6. s. is, qui.

9 ¶ No. 14. quod nec post publicatas attestaciones, nec post terminum ad probandū, nec post conclusionem in causa, poterunt hic produci testes: quia hæc omnia obuiabant. Sol. dicit Inn. q̄ publicatio super vno articulo specifico non impedit p̄ductionem super separato, & sic nouo, ut hic, & s. eo. cām. Et hoc, quia quā rōne ḡnāliter de oībus excipi pōt, non obstante publicatione, sic ḡnāliter poterunt oppositæ exceptiones p̄bari p̄ testes, & quolibet alio ḡne pbādi. de exce. cū venerabilis. & hoc

planum, q̄ petitio est ḡnālis, uel uniuersalis, & super vno articulo est facta publicatio, nihilo minus fieri poterit examinatio, & publicatio super alio ab illo separato. C. de iud. l. 2. Idem videtur de singularibus petitionibus, dummodo articuli sint diuisi. Sic s. eo. cām. Per hoc non obstat publicatio, sed termini statutio, & conclusio bene obstat, nisi quia per appellationē ipsius electi frustratoria fuit impeditus: hic in producēdo ante terminū statutū ad probandum, & ante conclusionē in causa. Idē posset etiam dici de publicatione, ne per hoc peccat facultas probandi, s̄m Inn. & Host. ¶ No. 15. q̄ fatue intima sententia oppositiones factas de conscientia capituli: quia unus solus se opponere poterat de accu. super his. j. eo. olim. cū si. Sol. Fatue hoc fecerunt, uel hoc fecerunt ut a capitulo possent recuperare expensas. de elec. ut praterite. vel hoc fecerūt vt facilius mouerēt Papā. ¶ No. 16. q̄ falsarij non sunt suspensi, sed suspendendi. de fal. ad falsariorum. Sol. Dic ibi: beneficio suspēditis: & postea denuntietis: quia tales non sunt suspensi, sed suspendēdi: & hæc suspensio aliter fieri non debuisset, nisi Papa mandasset: quia ad hoc non fuerat actū. de or. cog. capitu. 2. sed Papa punit crimina, vnde cūq; clareat. 24. q. 3. ecce. de quo de confess. c. 2. de elec. per inquisitionem. s̄m Host. ¶ No. 17. q̄ non sint hi suspensi donec gratiam mereant, sed donec se purget. 2. q. 5. præsbyter. si. & cap. si mala fama. Solu. Hic loquitur in suspensio pp delictū: q̄riū in suspensio pp malam famam delicti: quo casu suspenditur: donec se purget, nisi delictū sit enorme. de purga. canoni. c. cū inter. ad primū. 8. 1. distinet. eos. s̄m Vincen. ¶ No. 18. q̄ ultimo per litteram patet, q̄m se posse purgare per non ep̄os: quia hæc mā arbitria est, & in numero, & in dignitate cōpurgandorū. Ad hoc de purg. canoni. cū in iuuentute. de simo. insinuatū. Debēt tñ esse bonæ famæ, ut litera dicit: & ultra hoc probare debent non tam conuersationē ipsius. j. de purg. cano. constitutus. ¶ No. 19. q̄ cum gl. q̄ credatur testimonio de auditu cum fama nō faciat plenam & perfectam probationē, ut hic. Quod patet, quia indicit purgatio. Sed testimoniu de auditu cū fama bene inducūt violentā p̄sumptionē: ut d. c. p̄terea. 3. 2. q. 1. dixi. Dic, testimoniu de auditu proprio in his, quæ subijciunt sensui auditus, creditur plene: vt Inn. & alijs corporalibus qua per sensum percipiuntur auditus: vt s. de confuc. c. 2. j. eo. cum cām. Si res vere nō subijciuntur auditui pprio, sed actus aliquis propinquus testificādo, ex quo illud p̄sumitur, tunc testimoniu proprii auditus cum aliquibus adminiculis adhuc iuuat: quia p̄sumptionē violentā inducit, ex qua iudicatur: s. c. p̄terea. Testimonia autem auditus ab alio, qui vidit, uel audiuit, non probant, ut hic, etiam iuncta fama. Dicit tñ Gof. hic, q̄ fama cū uno teste, uel alijs argumentis probant: ut s. eo. c. ueniens. & dicit Ioā. hic exp̄essum. q̄ per duos probatur fama. 2. q. 1. s. inter. in 1. glo. & dixi de acc. inquisitionis. super ultima gl. ¶ No. 20. q̄ ex quo actor hic habet p̄sumptionē pro se, debuerit sententiarum delato iuramento in supplementum probationis: ut patet. j. de iureiur. c. fi. Gloss. dicit, quod in ciuili ciuilitate mota defertur ad arbitrium iudicis, considerata qualitate personarum. in criminalibus non defertur, siue criminaliter, siue ciuilitate de crimine agatur: ut hic. Et hoc de iuramento necessario. Iuramentū aut purgationis bene defertur reo infamato, ut hic habet, s̄m glo. Abbas dicit, q̄ non est differentia inter ciuiles causas, & criminales: nā in utraq; debet deferri melius informato de negotio. In ciuili aut non potest esse sic informatus actor ut reus, ideo iuramentū defertur alteri eorum s̄m arbitrium iudicantis: in criminali aut solus reus de crimine plene est informatus, ideo illi tñ indicitur iuramentum purgationis. Et idem in defectu bigamiæ: quia debuit hic esse melius informatus an contraxerit, s̄m Abbatē. Host. dicit, q̄ si agat ciuilitate de crimine ad solam pecuniariam condemnationē, quod debet deferri sacramentum necessarium. Secus si agit ad aliam p̄ccnam. Sed de hoc plenius dicit, j. de iureiur. c. fi. ¶ No. 21. quod non repellantur testes: quia soli: vt. j. eod. cum causam. Sol. Soli repelluntur, q̄ non habent contētes: & sic sunt singulares. Vel soli. i. nudi, quia causam sui dicti non allegāt. 4. q. 3. sola. s̄m Abb. ¶ No. 22. q̄ quando dicantur tales, qui non possunt probare ea, quæ deponunt. Dic quia forte sunt criminosi, uel male opinionis. Vñ illis non creditur. 2. q. 7. testes. Host. dicit, quod sunt criminosi, uiles, uel infames, quia quodlibet istorū repellit a testimonio. s. titulo. 1. licet. s. eod. ex parte Ade. Criminosi enim licet non repellantur ab excipiēdo, repelluntur tñ a testimonio, etiam super exceptione, (licet aliqui contradicunt) vt sicut ad excipiēdū. ita ad exceptionem probandam criminosi admittantur: & hic repelluntur, quia conspiratores, uel inimici, vel aduersarij in hac causa. Sed prius dictum placet Inno. & bene. ¶ No. 23. q̄ contractus cum uidua non inducit irregularitatem. 3. o. q̄. 6. Valentino. Solu. Dic quod contraxit cum uidua, & corrupta: alias nō obesset. Exigitur etiam, quod eam cognouerit. de biga. capitu. debitum. Abb. dicit idem, si fuisset virgo, si cum ea contraxisset nuptias, quod est falsum: ut not. de bigam. nuper. de elec.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

- 16 de ele. coniu. sanæ. 2. ¶ Opp. q. non admittatur mulier ad testificandum in crimine. 3. q. 5. mulierem. Gl. dicit, qd. contrariū procedit, quādo agitur criminaliter: hic qd. civiliter, sicut differunt hic quo ad constitutionem procuratoris. de accusa. super his. Et dicit Ioan. quo ad probādam infamiam contra clericum admittuntur laici, & fœminæ. de quo remittit Io. And.
- 17 de accusa. cum. P. super si. ultimæ gl. ¶ Opp. gl. q. laici nō admittantur ad testificandum cō clericos. s. eodem. de cetero. So. Non admittuntur, vbi agitur criminaliter: secus si agitur civiliter. ¶ Op. q. non compellantur testes ad testificandū in odio fis exceptionib. de testib. cogen. dilectorū. So. Hic non dicit testes cōpelli, sed compelli impediētes. De hoc tñ dic. vt d. c. di. lectorum. ¶ Op. q. accusator non indicatur purgatio, nisi infamia præcedat. 6. q. vl. actor. Dic. qd. licet hic videatur purgationem indicī eo, qd. accusatus, tñ intelligendū, qd. præcesserat infamia: vt patet. s. in lsa: quia nō indicit, nisi præcedat infamia.
- 19 ¶ Opp. q. non possit probari, literas non destinatas sub nomine capituli, cum in rōne causæ quilibet habeat reddere causā de se: & sic erunt singulares. s. de ele. cum dilecti. Dicit gl. quod hoc bene pōt constare probando absentiam, & factum tpe cōtento in literis. de his, quæ fi. a præla. quanto. j. eo. ex tenore. Itē quando reddunt causā de non actu in cōi, ubi factū limitat ad certas personas in cōmuni agitarum, cuius priuatio probari agitur, vel negatio, ut a personis in cōmuni cōgregatis, ut quia asserunt quotiens in capitulo de hoc fiebat mentio, cōmuni voce contrarium cōcludebatur, uel nulla de hoc fuit habitamēntio. s. de proba. tertio. cum simi. Host. dicit, qd. potuit hoc directē, & indirectē constare. Vel s̄m Host. vbi queritur de p̄scientia, credatur singularis: quia soli p̄t attestari de eorū p̄scientia: quia hoc non capit contestem: ut patet de homi. significasti. Contrariū procedit quando agitur de probatione rei, q̄ subijcit pluribus testibus. Sed non placet hoc lo. An. quia hic non querebat de conscientia singulorum, sed capituli, uel maioris partis: ut hic patet, secundum cum. Anto. de Butrio.

S P M M A R I V M.

- 1 Testes recipiuntur in causa libertatis contra contumacem.
- 2 Ad sententiam audiendam citatus simpliciter non censetur peremptoriè, nisi aliud exprimat.
- 3 Citatio, uel indicis monitio in presentem habet vicem peremptoriè.
- 4 Ad sententiam audiendam citandus est contumax.
- 5 In ecclesia causa an possit particularis de ecclesia agere.
- 6 Agens nomine ecclesie an debeat agere nomine proprio, vel ecclesie.
- 7 Agens nomine ecclesie, qui tamen est de ecclesia, an teneatur se, & ecclesiam defendere.
- 8 Sententia lata contra particularem ecclesie nomine ecclesie agentem, an præiudicet ipsi ecclesie.
- 9 Testes aletudinarij possunt recipi lite non contestata.
- 10 Sententia missiois in possessionem est interlocutoria.
- 11 Agere quo casu quis potest lite non contestata.

C A P. XXXIIII.

Um olim. ¶ In causa libertatis cōtūmacem, etiam lite non contestata recipiuntur testes. Pars huius decisē narrat factū. Scdā ibi mandamus. dat iudices, quibus cōmittit receptionē testium, & prouidet quid per eos agendum reo contumace. ¶ No. 1. particulare de ecclesia agere posse pro iuribus ecclesie, & maxime quādo de principali iure subiectionis ecclesie dubitatur. ¶ No. 2. sufficere locum esse tutum procuratori, licet non sit tutus parti principaliter citate, qd. quis arctatur, & arctari potest ad comparandū per procuratorem. ¶ No. 3. testes recipi in loco testium, uel partiū litigantium, & non trahi ad locum iudicis. Et est argu. s̄m Abb. testes non cogendos venire extra prouinciam, licet sit in prouincia. ¶ Not. 4. quod super causa status ecclesie partibus presentibus non procedere ad sniam diffinitiuā lite non contestata, partibus autem absentibus sic: ¶ Nor. 5. delegatos ut causam instruatam transmittant, statuere posse partibus peremptoriū ad sententiam audiendam. Et not. argu. qd. sola statutio termini ad audiendam sniam nō habet pro peremptoria, nisi aliud exprimat. Ad hoc, qd. no. Inno. in c. ad petitionē. de acc. ¶ No. 6. q. statutio termini, & monitio iudicis in presentē habeat uicē peremptoriè: ut patet de offi. dele. consulu. & ibi no. & in l. 2. C. quō, & quando iud. non tñ habet hanc statutio termini in absentē, nisi aliter exprimat. ¶ No. 7. contumacem iterato citandum ad sniam audiendam. de offi. deleg. consulu. de quo de do. & contu. cum. qui. lib. 6. in Spec. de cita. §. visō. uer. item licet. ¶ Pro intellectu facti Glo. ponit casum. Host. dicebat, qd. uacante sede Meñs. archieps Cantuariens. volebat concedere beneficia uacantia ad collationē Meñs. spectantia, presentatore instituere, & custodias uacantium ecclesiarū habere, sicut in illis partibus est moris. Archid. se opposuit, dicens illam ecclesiam metropolim, ut dicit glo. Itē quod prædicta ecclesia erat libera, abiecta seruitute, & quod archidiaconus illo iure fue-

rat usus sede uacante, quare nō ad archiepiscopū, sed ad ipsum spectabant prædicta. Item s̄m cum possibile est; quod archidiaconus asserbat, quod uacare ecclesia Meñs. spectabat ad ipsum custodia ep̄atus, & ecclesiarum suarum, & quod habebat iurisdictionem episcopalem in omnibus exercere: & sic erat quasi uerq; reus, & actor, quasi uti possidetis adinuenientes: de quibus Papa mandat in forma inquisitionis inquiri: & s̄m hæc omnia sunt plana. ¶ Oppo. q. archidiaconus agere non potuerit pro ecclesia. Vel enim non uacabat ecclesia absq; mandato capli, & epi. de rescrip. c. doceri. aut uacabat: & tunc non pōt hæc causa tractari uacante sede. ne sede vac. per totum. ¶ Gl. soluit standū p̄rio: & hæc est exceptio legitima, quā Papā hic referuat: quia cō eum potest opponi, quod nō habeat mandatū. ¶ Gl. cōcludit p̄rium, & non stat in ista: quia quilibet de ecclesia pro defensione, & tuitione iurū ecclesie admittitur etiam cō uoluntatem ecclesie: de his, quæ fi. a mai. par. ca. c. 1. & c. non liceat. 1. 2. q. 2. unde licet alias cōiuncta persona admittatur cō uoluntate cōiuncta, hic tñ admittitur ad agendum: quin ad hoc teneatur quilibet particularis de ecclesia. Non ob. si dicatur. Quare ergo hæc exceptio legitima referuatur hic cō archidiaconū: quia alia legitima inhabilem cōcludens personā ad agendū, ut est exceptio excōicationis, uel alia p̄similis, ut spoliationis s̄m Inn. & Host. uel referuat exceptionem per priam litis finitæ, quæ repellit quem ab agendo, ut rei iudicatē, uel altera, q̄ obstat agenti. ¶ Pro intellectu gl. & quæ scribunt hic, plura sunt uidentia. Primo, an in causa ecclesie agat particularis de ecclesia. Secundo ubi agere potest, an agat noīe proprio, uel ecclesie. Tertio, an ubi agitur, teneat se, uel ecclesiam defendere. Quarto, an snia lata cō particularem de ecclesia præiudicet ecclesia. Dic. si particularis de ecclesia uult agere pro iuribus ecclesie uacante ecclesia, non pōt. ne se. vac. c. 1. & per totum. maxime cum sede vac. non currat p̄scriptio. de præscr. auditis. & c. de quarta. & sic non imminet periculum, si subditus nō agit. Hic ergo non uacabat ecclesia, sed negligens erat ep̄s, s̄m Inno. & quia erat negligentia ep̄i ex trina monitione archidiaconi. de supp. neg. præl. c. 1. Hęc uera, nisi iuribus ecclesie sint annexa iura particularia archidiaconi, quibus præiudicatur. ut s̄. s̄m casum Host. Quq; uult agere pro rebus malè alienatis ep̄o uiuente, & sic non uacante ecclesia: s̄m omnes quilibet particularis de ecclesia agere pōt. de reb. eccl. non alie. si quis præbiterorum. 1. 2. q. 2. non liceat. cum si. Ibi enim specialiter, & causa cōceditur singularibus clericis ecclesie, cuius bona sunt alienata, ut quilibet admittatur suo noīe agens, sicut in adio. ne populari, & non agent noīe ecclesie, licet agant ad eius cōmodum. Et sic intelligitur. c. quia propter. Alleg. in gl. cum capitulis alijs. Idē per omnia dicit Lopus sua alleg. 5. 2. qn. agitur pro re ab ecclesia ablata: quia res inuasa per aliquem et satis malè alienata, & pro ea, ut pro malè alienata agi potest: ut no. Spec. in tit. de rescrip. presentata. §. ratione forme. uer. item, quod in rescripto. Ad hoc, quod no. Ioan. Andr. post Inno. de reb. eccl. non alie. ep̄s. Quq; uult agere particularis, de ecclesia super rebus, & iuribus alijs ecclesie nō malè alienatis. quā dñt. quos recitat Inno. eum non audiendum absq; mandato, restringentes iura, quæ permittunt agere particulares de ecclesia ad malè alienata tantum. Tu dic, quod si uolunt venire per modum denuntiationis, inquisitionis, uel accusationis, p̄nt: quia tales uicē agendi sunt publicæ. Nam poterunt denuntiare dilapidantes, uel aliter ecclesias ledentes. 1. 6. q. 6. filijs, ac nepotibus. 93. distinctio. illud aut. Nec obstat hoc cap. per ea, quæ dicuntur cum ultima glossa. Si uolunt venire per uiam exceptionis, & defensionis, tñquam rei præstitis cautionibus debitis, adhuc possunt: ut no. gloss. de procuratoribus. ca. primo. que in hoc est plana glossa. Sic uult venire particularis de ecclesia principaliter agendo, & si prætendat particulare propriū in reſe, uel sui particularis beneficij, auditur agendo, & defendendo: ut patet in casu, quem ponit Host. super prima gl. Si nō prætendat particulare interesse, sed cōmune ecclesie, in vna parte Inno. sentit s̄m quosdam, cum nō possit agere: in alia parte sentit p̄rium, & dicit, si prælatus & capitulum non sunt negligentes, agere non potest. Et dñr negligentes, s̄m Hostiē. q̄ rer. moniti non defendunt. de supp. neg. præl. c. primo. secundum Inno. sunt negligentes, quomodo cunque aliter constet: & de hoc habet superior, corā quo causa uertitur, summarie informare. Et hoc sequitur Lopus sua alleg. 5. 2. dicens de negligentia satis constare eo, quod non prosequitur iura ecclesie: Non obit. quod ignorare potuerint: quia illa nō præsumitur in his, quæ quis indagare tenetur. no. de elec. innotuit. de crimine falsi. ad falsarium. & patet ex no. de reg. iur. ignorātia. Nec p̄sumitur prælatus ignorare, q̄ canonicus scit. Si sunt negligentes in prosequenda iustitia ecclesie, tunc licet fuerit opinio particularis de ecclesia admittitur ad agendum, sed non nomine proprio, imo ecclesie, & patet ipsam restitui, uel pro ipsa iudicari. de restitut. in integr. c. 2. & 3. & c. ex literis. Non obstat.

obstat, q̄ non possit q̄s agere noīe alieno absq; mandato. de p. cura. c. 1. q̄a talis de ecclesia hēt mandatum agendi p̄ iuribus p̄dictis, allegatis in gl. & non sunt p̄prie pcuratores, sed pcurantes. Sic admittitur p̄ ut legitimus administrator in bonis aduentitijs filij. C. de bo. que lib. l. cum oportet. & l. cum non solum. & sicut coniuncta p̄sona, quæ sine mandato admittit. §. de rescrip. nonnulli. de pcur. sed ad hoc. ff. iud. fol. l. 3. in quibus casibus agit quis noīe alterius sine mandato eius. Plus tñ est hic, q̄ in p̄sona p̄iuncta, vt dixit gl. q̄a agit q̄ mandatum, ut hic: q̄a puniſt alias nō agens. de elec. gñali. li. 6. Non obstat. l. Pomponius. §. si. q̄a ibi agebat p̄ iure priuato alterius, hic pro publico & cōi. Non obstat. l. si q̄s. ff. qui. & a qb. q̄a ibi fauor liber tatis in ea reuocanda exigit consensum oīm p̄sonarum: hic fauor ecclesie in ea defendēda admittit alterum. Dicit tñ Host. q̄ in hoc casu, & similibus tutius est, q̄ hoc significent cap̄o, vel plato, anteq̄ admittat ad agendū archidiaconus, uel alius, ne postea ueniens alleget ignorantia, uel p̄uaricationē, & li tē sopitā suscitaret de nouo: & q̄a magis idoneus in talib⁹ eligēdus est: & q̄a nec ep̄s sup̄ talibus litigat. Ad hæc oīa facit, quod no. j. ¶ Venio ad p̄m, an ubi agi debet, an debeat agere noīe p̄prio, an noīe ecclesie. Inn. in una parte dicit, q̄ agere debet noīe p̄prio: q̄a à iure ei tribuitur ius agēdi. Sed loquit̄ solū in casu, q̄n agit p̄ re male alienata. Vñ dicit, q̄ admittit suo noīe agens, sicut in actione populari, ex quo ei à iure p̄mittitur p̄tās agendi. In alia glo. dicit, q̄ ager noīe ecclesie, & noīe ipsius cōficiet, & formabit libellū: arg. de rest. in integ. c. 2. & 3. & c. cū ex literis. & q̄d no. de dila. literę. Defendit Lopus libellū, ubi agit noīe ecclesie quocūq; casu agat, sua alleg. l. q̄d allegat: q̄a habet mādātū à iure; & p̄ alio agit, ex mādato agit noīe illius: ergo. Ad hoc alleg. dictū Spe. in ti. de p̄cu. §. 2. ner. q̄d si ubi dicit, q̄ canonicus agens q̄ aliquē p̄ re male alienata, succedit loco totius cap̄i: & q̄a succedit loco alicuius ecclesie, eodē iure utitur. Et sic dicit ibi Io. An. doctores Bonon. determinasse. Ad hoc q̄a sicut p̄latus agit noīe ecclesie, ut no. de dila. literę. & de libel. obla. c. 1. ergo & canonicus agens ut subrogatus loco p̄lati. ut lite pend. ecclesie. ad hoc, q̄d no. de rescrip. p̄stitutus. alleg. no. p̄ Inn. de p̄ba. ex literis. de cā poss. cum sup̄. & in dubio agendo agere censet noīe ecclesie. ad hoc no. in d. c. literę. Adducit no. de rescri. edoceri. & de p̄ba. ex literis. In canonico, q̄ agendo p̄ iuribus p̄bendę, agit ut noīe ecclesie, aut noīe p̄bendę. dat expressam notā. doc. in c. cum teneamur. de appel. ubi agit canonicus p̄ ecclesie, agit uel defendit noīe ecclesie. Inducit et̄ no. Inn. de cā poss. cum sup̄ de resti. spolia. in literis. in gl. mag. ubi p̄latus agens p̄ rebus ecclesie agit noīe ecclesie. Non obstat, quod canonicus non agit, nisi negligente ecclesia: & si agit nomine ecclesie, ecclesia non negligit, sed aut prelatus, aut capitulum: & tunc ecclesia sumitur mālter, non ut capitulum. Hęc conclusio mihi placet, nisi ageret rōne alicuius p̄prij interesse singularis de impositione casus Host. q̄a tunc nomine saltē suę dignitatis agere deberet, & noīe et̄ ecclesie: tenet hic aperte. Inn. ubi dicit, q̄ cum ille, cuius interest singulariter, agit suo noīe, conficit libellum. Dicit tñ Inn. in p̄cedenti casu cautum esse non exprimere cuius noīe agat, & ad iudicem prudētē age re, si ad hoc ipsum non p̄pellat. ¶ Venio ad tertiu, an ubi agit, teneatur se & ecclesiam defendere. Vincen. dicit, q̄d agens negligenti. alijs p̄ libertate ecclesie, uel ubi repetit male alienata, si reconueniatur, non tenet defendere, nec et̄ satisficere, cum hoc concedatur ei, socijs et̄ inuitis. ff. de re mil. l. 2. & puniatur si taceat aliqn̄ de electio. in gñali. li. 6. de re. eccle. non alie. hac p̄sultitima. & forte abstineret agere, si cogereret satisficere, uel defendere. ff. de iudi. l. 2. §. sed & si. Idem Gul. in Spe. de reconuen. §. 2. uer. pe. & in Spe. de pcurato. §. scđo. uer. si. q̄d si canonicus. Et dicit, q̄d illo casu pōt constituere procuratorem ante litem contestatam, q̄d sequit̄ Pau. in cle. 1. de rescrip. Hęc uera puto in quantum reconueniatur noīe proprio, maxime tenet de opi. q̄d agere debet noīe ecclesie: sed si reconueniatur noīe ecclesie, oportet, q̄ ab eo, uel alio ecclesia defendatur. arg. de resti. spolia. frequens. li. 6. alias prompta foret fraus impediēdi reconuentionem ecclesie. §. doc. de diuor. porro. ¶ Ad quartum an sn̄ia lata p̄ particularem de ecclesia p̄iudicet. Dicit Inn. quod sic. adeo, quod uno agente, & succumbēte, alter nomine ecclesie ueniens repellitur, et̄ si esset procurator ab ep̄i copo, & capitulo legitime constitutus. ff. de accusa. si cui. §. iij. sedem. ff. de iureiuran. cum. qui. §. in popularibus. nisi forsan secundus priorem agere ignorasset, uel de collusionem prioris doceret: ut not. de accusa. de his. de collu. c. primo: & no. glo. de elect. dilecti. hac ubi prius agens p̄sequitur publicum interesse nomine ecclesie, & succūbat, ex hoc nō repellitur alius agens nomine ecclesie, uel procurator & alius est, & ad aliud agit. ff. de excep. rei iudi. l. cum queritur. cum duabus legibus seq. & q̄a res inter alios acta, & c. de donat. inter. Hoc et̄ sequit̄ Host. propter quæ dicit, quod tutius est, q̄n agit particularis de ecclesia, quod hoc significetur capitulo, ne postea ualeat p̄ten

dere ignorantia, uel collusionem. Vbi aut̄ plures occurrerent ad agendū, si tertius solus interesset singl̄r, ille p̄fertur: alius magis idoneus est eligendus. ff. de popu. actio. l. 2. & 3. Per p̄dicta d̄t dñi de Rota, sua conclusio. 129. q̄ monachus pōt agere pro abbate capto, & incarcerato, ut liberet a carcerib. & restituat ad regimē abbatie, sicut p̄t agere pro electione abbatis de rescri. cum dilecta. de p̄su. cum dilectus. de re iud. ad probādū. multo fortius pro iā p̄sumato, & instituto. Item quia agit pro male alienatis, fortius pro abbate, & alienatione p̄sonę. 12. q. 1. p̄cipimus. Ad hoc, q̄d no. Arch. 31. di. Nicena. & Inn. de re iu. cum l. & A. tutius tñ dicit esse, q̄ monachus agat de licētia ep̄i. Per quæ d̄t, q̄ dēt hēre expensas a monasterio p̄missa aliqua cognitione, & examinabitur p̄m quantitate ualoris bonorum, & reddituum monasterij. de acc. ex par. & c. olim. de elec. ut p̄terite. & c. cum non deceat. li. 6. Nunquid autem decanus, & cap̄m possint agere, & constituere procuratorem pro singulis beneficijs in ecclesia: dñi de Rota, d̄t, q̄ nō, sua conclu. 430. quia hoc soli p̄lato est permittit. de iudi. cum deputati, & hic, & in clem. 1. de rescri. ad hoc de p̄sc. auditis, & ibi tangunt an pro eis pōt beneficium absolucionis ab excoicatione petere: & tenet, q̄ non. Hoc puto in quantum tangeret p̄iudicium solius canonici, uel intirulati, ut quia disputaretur de titulo, aut obuentionib. tp̄alib. uel ubi esset q̄d, inter p̄bendatum, uel titulum & titulum: quia si uni periret, applicaret alteri, & ubi libet hēret ecclesia: ut not. §. de prob. ex literis. Sed si tangeret p̄iudicium ecclesie, ut quia ageretur de possessionib. p̄bendarum, non v̄, q̄n negligente canonico, & p̄lato qui libet et̄ uicinus de ecclesia audiretur p̄sequens in p̄benda utilitatem ecclesie: quia, q̄d deperit p̄bē d̄t, deperit ecclesie, quæ tenet nomine ecclesie: ut no. in d. c. in literis. ¶ Opp. q̄ non potuerunt recipi testes lite non conte. ut lite non conte. q̄m. §. 1. Sol. Decr. hēt duplicem lecturam. Vna est, q̄ hic solum testes ualeant in iuribus, & impediti recipiatur. Et p̄m istum intellectum dic, q̄ regl̄r lite non conte. non recipiunt testes. Fallit, q̄n testium subest periculum, ut hic, & ut lite non conte. q̄m. §. 1. Nō ob. litera dum dicit, maxime senex: q̄a p̄m antiqua tpa litera, maxime, nō erat in tex. & dato, q̄ hodie sit, subaudi intelligendo maxime pro tñ. ¶ Scđa, q̄ et̄ recipiatur hic testes, de quorum periculo nō timetur: & sic dictio maxime, et̄ proprie. Hunc intellectum gl. subiuit in duos. Primus, q̄ hic recipiuntur testes ad finem procedendi ad sn̄iam interlocutoriam, ut missionis in possessionem. Ad p̄. non procedit ad receptionē testiu ad finem diffinitive lite non conte. sed bñ recipiuntur testes ad finem procedendi ad sn̄iam interlocutoriam, ut missionis in possessionē: ut lite non conte. q̄m. §. q̄d si super. & §. in alijs. ¶ No. hanc gloss. q̄d sn̄ia missionis in possessionem est interlocutoria. De quo in Spe. de 1. & 2. decr. §. 1. & in prin. Sed gl. non tenet istam duplici causa. Prima, q̄a appellatione sn̄ie in dubio intelligitur de diffinitive, ex quo alio non exprimitur: & si noluisse loqui de interlocutoria, hoc expressisset, q̄d no. Scđa, quia hic agit de receptione testium, & non exigitur receptio testiu ad actū missionis in reali: mo summam aliter negotium examinat. Q̄d no. quia nō requirunt testes in summaria examinatione, per quā procedit ad receptionē testiu. de quo ut lite non conte. q̄m. §. in alijs. & §. q̄d si super. Tertia, p̄m doc. quia non est uerisimile, q̄ Papa sibi referuauerit interlocutoria: id intelligit, q̄ decr. loquitur q̄n agit ad receptionem testium ad finem diffinitive promulgandę: & ad p̄m dicit speciale fore in causa status ecclesie, in qua proceditur ad diffinitiuā li. non p̄te. ut sit sp̄ale fauore libertatis ecclesie, sicut q̄n agit de electione p̄lati, uel de m̄simo nio carnali: ut lite non conte. q̄m. §. 2. & est ar. ad hoc. C. de ing. ma. l. diffamari. Hanc tenet Go. & Ho. dicit, q̄d hoc operat̄ periculū animarū. ¶ Tertius intellectus est, q̄ hoc operatur modus agendi: agebat. n. hic archidiaconus q̄ ep̄m diffamantem monasterium, cōdictione ex. l. diffamari. quo casu p̄t procedi ad sn̄iam, & receptionē testiu lite non conte. ut C. de inge. ma. l. diffamari. vñ ei p̄figitur terminus, per quem agat: alioquin diffinitive p̄cipitur ei ne ulterius inquireret ecclesia. C. de inge. ma. l. diffamari. Sed p̄ hanc lec. est, quia non est uerisimile, q̄d diffamaret ecclesiam. ¶ Quartus intellectus, quem ponit hic Inn. est q̄d Papa hic procedebat per uiam inquisitionis, & sic potuit esse, & testes lite non contestata recipere, & diffinitiuam sententiam promulgare: ut lite non contest. q̄m. §. sunt & alij. Et sic pro iuribus inferiorum ecclesiarum supplet, & agit ex officio, de instit. cum uenissent. & no. de iurei. ad nostram. Sed huic obuiat litera ibi: ab agendo. & ibi: quos archidiaconus & c. Item quia hic erant partes, ex quo procuratores admittēbantur. Item quia mandatur lis contestari: per quod non v̄, q̄d fuerit inquisitio. Sed ipsi rñdēt p̄dicta procedere, q̄n solus superior ex officio procedit, nullo p̄sequente, ad solum clamorem infamie: tunc enim sola fama facit partem unam: quæ nec per exceptionem pōt repelli, nec procuratorem constituere,

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

fituere, nec litem contestari: sed ubi quis inquisitionē impetrat, & specialiter persequitur, & maximē ubi agitur de iure uni dando, vel accrescendo, & alteri subtrahendo: & in tali casu certū est, qđ impetrans, & prosequens inquisitionem partē accusationis sustineret, & is, qđ quē proceditur, uel de cuius p̄iudicio agitur, partes rei: & hęc partes p̄nt procuratores confitueri, libellum offerre, & litē contestari, & reus qđ actorē excipere, ut hic: secus si in modū inquisitionis de criminib. ageret, s̄m Inn. Ho. remittit ad no. j. eo. cum. clamor. Pōt ēt intelligi, qđ agit de reuocatione alicuius attentati qđ dictionem capituli, uel singularis de capitulo: ut quia anteqđ d̄ctus. iniretur p̄ ep̄m ad p̄iudicium ecclesie, d̄dixit canonicus singularis, ne d̄ctus iniretur: nam in quantum ad reuocationem illius poterit d̄ctus reuocari quācumque citra appellationem, & litis contestationem. j. de his, quę fi. a ma. part. ca. c. i. & i. q. i. si quis cū clerico. quo casu etiam audiendus est patronus. r. g. i. consiliatum. s̄m Inn. ¶ No. istum casum, in quo agitur lite non contestata, & adde ad illos, quos ponit glo. in c. quoniam. Et no. qđ ex conditione etiam extraiudiciali inducitur ius agendi per uiam attentati. Sed Host. dicit planam decre. ponendo casum secundum intellectum, quem posui super. i. gl. post eum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Falsitas priorum testium potest publicatis testibus indirecte probari.*
- 2 *In matrimonium presumpsum transit copula subsequens sponsalia iurata.*
- 3 *Exceptionem proponens aduersus actoris intentionem, debet illā negare.*
- 4 *Negatiua coarctata, quomodo possit probari, ubi absentia proponitur.*
- 5 *Matrimonium quando contrahi possit, & quando sponsalia.*
- 6 *Testis sine tempore dictum an teneat.*
- 7 *Turpitudinem suam allegans non auditur.*
- 8 *Publicatis testibus non admittitur probatio super eisdem articulis.*
- 9 *Absentia probata quando admittatur probatio de presentia.*

C A P. XXXV.

Xtenore. Publicatis attestacionib. falsitas priorū testium p̄t probari, indirecte. Sunt due partes. In prima iudicium cōsultatio. In sc̄da Papę r̄nsio, ibi: nos inquisitionis. Primo ponit cāz delegationem. Sc̄do mulieris petitionē, uiri negationem, exceptionem, & allegationem, mulieris replicationem, uiri duplicationē, iudicium dubitationem.

¶ No. i. qđ copula subsequens sponsalia, maximē iurata, trāsit in matrimonium p̄sumptum. ¶ No. 2. practicam excipienda, ut quis excipiendo non fateatur, ut prius neget intentionē, & in quantum appareat, proponat exceptionē illam elidentē. de quo dicam de exce. cum uenerabilis. ¶ No. 3. negatiuā p̄babilem, qđ affirmatum, qđ negatur, est certo tpe & loco determinandum: & tunc potest probari indirecte. ¶ No. 4. practicam probandi negatiuam coarctatā: quia si probatur, i. titū cū tali, die tali & loco p̄xistē, probatur qđriūm per probationē absentię a loco, in quo d̄ p̄xistē. ¶ No. 5. qđ publicatis attestacionib. per iudicem qđrio articulo admittitur probatio per testes: & tunc nulla est specialitas in materia. ¶ No. 6. qđ ubi publicatio excludat facultatem probandi per testes, exigitur, qđ solenniter sit facta. Dicam in c. fraternitatis. & no. s. cap. series.

¶ Op. qđ septimana paschali nō potuerit qđhi matrimonium: ut de ser. capellanus. So. Non debuit qđhi matrimonium, tū s̄pōsalia d̄cta tenent, ut ibi. nec ēt ibi sponsalia de futuro uctatur. Inducitur hęc decret. ad qđnem de uolente excusare illum, qđ quem probatum est homicidium, ut si probetur, qđ tali die occidit: & dicant testes, qđ tota die fuerunt secum, qua d̄ homicidium commissum, & qđ illud nō potuissent cōmittere quin uidissent. de quo. s. i. di. clerici. ad hoc, qđ no. in aut. de hare. & Fal. s. si uero absunt in gl. nota testimonium. Ad qđ. C. de zh. & comit. s. i. l. optimam. in fi. Dicit Io. An. qđ in casu textus, & proposito, oportet, qđ testes se multum restringant, ita qđ probatio concludat, ut dicant, qđ uiderunt eum cōtinuē in puincia, commorantem, ita, qđ eadem die, & nocte, uel inter interuallum tpsis, quo eum uidere desiderunt, nō potuissent iussē, uel factum fecisse aliter non probaret. Facit ad hoc, qđ no. gl. in l. Pantoniū. s. ff. de acq. hare. ¶ Quarto an ualeat testimonium sine tpe. Dicit hic Ioan. An. qđ de circumstantijs omnib. testes sunt interrogandi. j. eo. cum cām. Plerunq; tñ committitur in his fraus: quia testes interrogati de tpe dñt se non recordari: nihil minus ualet testimonium. j. ti. 3. cum Io. uide glo. j. eo. cum cām. ff. de arbi. si arbi. 2. q. 8. libellorum. nisi ubi probatio tpsis est necessaria, ut hic, cum si. Dicit tñ Hof. uerisimiliter p̄sumendum qđ testes, qui omnes sic r̄ndent, & dicunt sic p̄meditatum sermonem. ff. eo. l. 3. Dicit tñ hoc arbitrarium, remittens. s. eo. p̄terea. Idem no. in Spe. de teste. s. tñ de interrogatorijs. super uer. & nota in addi. gl. 3. quia alia sunt clara, instruit proponentem exceptionem ex tex. ut non uideatur cōfiteri, ut ponat intentionem conditionaliter, pri mo negādo, & in quantum appareat, &c. Abbas dicit, qđ quando tales peti-

tiones occurrunt, tutum est respondere soli petitioni, & nō narrationi. l. qđ narrata sunt uera ex aliqua causa, petitiō non pro cedit, ut hic. Dicit tñ Io. An. quod parum proderit, quia postea super singulis articulis narratorum diuisis per positiones est respondendū. Vñ dicit Host. quod cū ueritas nullo modo sit neganda. 22. q. 2. primū. de crimi. fal. c. i. non est tutū tale p̄siliūm. Dicit etiam, qđ is, qui dicit, Non confiteor, nō sufficēter r̄ndet: pōt enim esse, qđ non confiteor, & tū uerum est. Vnde replicet, Non confiteris, sed nunquid negas? R̄nsio enim debet esse certa. ff. de cōfessis. l. certū. Nec etiam sufficere ur, si dicit Dubito, uel non sum bñ memor: cū de proprio facto quaerit. de rescriptis. ab excōicato. nisi fortē factū sit antiquū ualde. ff. de testa. hac consultissima. s. at cū humana fragilitas. & qđ not. de pb. tertio. uide no. de iura. cal. cū cām. in gl. r. ¶ Op. qđ hic nō debuerit audiri, quasi allegans turpitudinē suam, qđ p̄xistat cum alia. j. de dona. inter. Gl. dicit, qđ fallit, ubi est animę periculū, ēt in causa liberali. no. glo. idem no. de p̄sump. tertio. de re iud. lator. deinde glo. dubitat an qđhens cum secunda, uinente prima, postea mortua prima possit sc̄dam h̄re in vxorē: & bene decidit. ¶ Op. qđ non admittat probatio testium sup̄ alio articulo publicatis attestacionibus. de testi. fraternitatis. ¶ Gl. dicit, qđ super eodē non admittuntur testes, sed super alio articulo sic: hic enim primo probauerat qđtū mulier probando absentiā a loco d̄ctus producit testes super alio, qđ super primo p̄bato. ¶ Sed obuiat, quia saltē hic est indirecte qđriū: quo casu non admittunt ad probandū per testes: quia timetur subornatio. Host. dicit, qđ hic ideo admittitur probatio indirecta, quia ex hoc arguebatur falsitas: quo casu admittunt testes post publicatas attestaciones: quia etiā post finem de falsitate quaeri p̄t ut. s. de proba. licet causam. C. de transac. si ex falsis. & dicit, qđ hic non fuit dubitabile. de rescrip. cū contingat. hoc nō placet: quia nisi allegetur falsitas cū corruptione, non ur quis admitti ad probandū qđriū, ut ibi no. ¶ Tertia solutio, qđ hoc est speciale in cā matrimoniali: quod non est uerū. Nec obstat, qđ d̄ctus miles inficiabat, ad probandū illū articulū, quasi ad aliū non admitteret, quasi de illo sit regula: quia de illo tñ quaerebat, s̄m Host. ¶ Quarta solutio non admittit quis super directe qđrio articulo ad probandum per testes: sed super indirecte contrario articulo admittit duobus casibus tñ. Primus, qđ de modo probandi indirecte contrarium non fuit instructus ex articulo primo: quia fuit articulus datus in cōfūso absq; determinatione temporis, uel loci: unde cū non potuerit instrui ex articulo, & tunc instruat ex dictis testium, quia non potuit imputari ei quare ante non probauerit, unde ne pereat facultas p̄bandi indirecte, poterit probare post didicita testificata, ut hic: iō si articulus fuisset explicite, & de articulare datus cum determinatione tpsis & loci, non fuisset admissus ad probandū ēt in directe qđriū. Sic ergo ad probandū directe qđriū indistincte nō admittitur, ad probandū indirecte qđriū admittitur duobus casibus. De primo est dictū. Sc̄ds, qđ tpe dati articuli protestatus est aduersarius, qđ intēdit probare qđriū: qđ protestatio iuuat eū, ut postea possit indirecte qđriū probare. no. Io. 3. q. 3. si quis testibus. & j. eo. cū in tua. Ad hoc, qđ no. j. eo. cum clamor. Sed qđ de protestatione dicit, procedere pōt, si protestatio est uenientialis. i. qđ aduersarius consentiat. s. eo. fraternitatis. in vlt. q. & no. j. eo. p̄ntata. Sed si non est conuentionalis alias non iuuat ret: ut in cle. testibus. de testi. de quo ēt no. ibi. & hoc idem no. Io. An. in addi. Spe. in ti. de teste. s. iam de interrogatorijs. ueritē qđ debet, qđ posui. s. de probatio. iurauit. Plus dicit Io. An. in ti. de teste. s. sape. ad prin. uer. de falsitate. quod ēt directe contraria probatio per testes probari poterit post publicatas attestaciones, quando articulus est cōfusus, ut quia opposui instrumentum falsum, & postea proba, quod notarius erat mortuus ante consecutionē instrumenti, directe contrarium, qđ uinebat modo poterit probari: quia de hoc ante non potuit instrui. Vnde dicit ibi Ioan. An. quod non debite specificatus articulus admittit probationē directe contrariam, sic & ultra debite specificatus repellit indirectā, ut hic: nec sunt uera, licet Vinc. peti naciter tenuerit post publicatas attestaciones nō admitti ēt indirectā probationē, ut recitat Io. An. in addi. Spe. de teste. s. sape. uer. porro. ¶ Ad istum tex. respon. qđ hic mulier uoluit incōtinēti probare. i. ante publicationem: sed hic tex. dicit qđriū. Fundamentū Vin. est, quia sicut in directa probatione timetur subornatio, ita in indirecta. Sed dicit Io. An. ad hoc r̄ndendū ut dixi. s. c. fraternitatis. ad hoc quia sicut ego, qui produxi testes, non possum, postquam didici testificata, probare p̄ntiam: sic nec tu absentiam. Sed Io. An. primum negat, ut hic sequitur in gl. Sed quicquid sentiat Io. An. modica, aut nulla erit differentia inter directam, & indirectam, tenendo quod supra dixi. ¶ Quarto gl. quid si mulier probauit absentiam, nunquid postea liceat uiro p̄bare presentiam? Dicit glossa, qđ sic: & sic admittit sup̄ directo qđrio articulo, quod nota, quia limitat cle. testibus, qđ licet producere testes ad probandum publicatis attestacionibus

testationibus, qñ vltima probatio venit ad pfirmendam primā reprobata: & hoc, quia non potest interim imputari parti, si ante publicatas attestaciones reprobauerit reprobatorios, con fidens de prima probatione. Ad quod j. eo. cū in tua. Et idem dicit Innoc. j. eo. cum clamor. & no. glo. s. de proba. iurauit. & dixi. s. c. fraternitatis. Glo. tenuit Tan. & Host. dicit tñ quod bonus vir, & discretus iudex debet discretē examinare istos vltimos testes reprobatorios reprobatoriorū, vt si qua laret fallitas, ipsam apprehendat. j. e. cum causam. p̄m Holt. Ant. de Butr.

S P M M A R I V M.

- 1 Dilatio quarta si sine causa denegetur, potest appellari.
- 2 Petitorio pendente potest accumulari possessorium. 7.
- 3 Ad appellacionem iustificacionem sufficit sola petitio.
- 4 Appellacionis tempus currit à die interlocutoria promulgata.
- 5 Appellanti non sufficit, quod doceat se appellasse, sed arctatur probare se intra decem dies appellasse.
- 6 Dilatione quarta legali si licite potest excludi, propter effrenatam multitudinem multitudinem productam.
- 8 Possideri res non potest eodem instanti à pluribus.
- 9 Appellari non potest à grauamine futuro.
- 10 Possessorium & petitorium possunt simul terminari.
- 11 Possessorium quomodo possit cum petitorio accumulari.
- 12 Possessorio finito an admittatur processus super petitorio. 19.
- 13 Appellatio an sit licita, si iudex me grauauit per sententiam interlocutoriam, qui post mihi assignat dilationem petitiā, & per me acceptatā.
- 14 Interdictum possessorium, an transeat ad vniuersalem, vel singularem successorem.
- 15 Sententia interlocutoria, quomodo transeat in rem iudicatam.
- 16 Testium productionem primam, & secundam, an iudex propter multitudinem effrenatam possit denegare.
- 17 Appellatione interiecta, an debeat causa appellacionis indistincte remitti ad iudicem à quo.
- 18 Liquida quando dicatur causa.

C A P. XXXVI.

Significauerunt. ¶ Si sine causa denegatur quarta dilatio petita cum solennitate legali, potest appellari, hoc dicit. In prima appellantis decisa narratio. In secunda appellacionis commissio. Secunda ibi:

- 2 Mandamus quatenus. ¶ Nota primo, quod pendente petitorio etiam usq; ad receptionem tertium potest accumulari possessorium, & suspendi petitorium. ¶ Nota secundo, quod vbi petitio est iure communi fulcita, & probata, ad iustificacionem appellacionis sufficit sola petitio, & petitionis reiectio, nisi aliter iustificetur reiectio. ¶ Nota tertio, quod tempus appellacionis interponendæ currit à die interlocutorie promulgata: & est tempus decendij. ¶ Nota quarto, non sufficere appellan-tem docere se appellasse, sed arctatur probare se intra decem dies appellasse. Vide de appella. c. 1. & c. Romana. §. si vero. lib. sexto. & de re iudi. cum super. in Specul. de instrument. edi. §. nunc dicamus. vers. sed pone. ¶ Nota quinto, casum, in quo licite denegatur quarta dilatio cum solennitate legali, quando, scilicet repellitur propter ineffrenatam multitudinem testium productam. ¶ Et nota vnum alias binum terminum repellentem facultatem probandi per testes, quarta productio, & ineffrenata multitudo testium producta. ¶ Nota tex. declarantem qualiter & quousque accumulatio possessioni suspensua petitorij primitus intentati suspendat: quia suspendit donec durat examinatio possessorij; quo ad actum autem terminandi distinguitur, an tantum sit processus in petitorio, quod liquet de eo: & non suspenditur petitorium quo ad actum terminandi, imo simul deciditur: an non consistat de petitorio, & præfertur pronuntiatio possessorij, dilata pronuntiatione in petitorio: & sic suspendit et quo ad actum terminandi. ¶ Nota quod accumulatio suspensua potest fieri vsq; ad conclusionem in causa, etiam si post liquet de causa. de quo de causa pos. pastoralis. Et cū indistincte loquatur textus, dico procedere, siue liqueat pro actore, siue pro reo. Sed dic, vt dixi in dict. c. pastoralis. & eo. ti. cum dilectus. ¶ Nota textum declarantem quid fieri debeat de petitorio suspensio, finita causa possessionis suspendente: quia si constat de vtroq; vtrunq; determinatur: si de possessorio tm, illud determinat. & postea habetur recursus ad petitorium, vt decidatur. ¶ Nota, quod ius agendi possessorio competens prædecessori transit ad vniuersalem successorem. ¶ Nota, quod a grauamine illato etiam in iudicio possessorio appellatur. de quo de restitutio. spoliato. cū ad sedem. ¶ Opp. quod ab vtraq; parte non poterint testes probare possessionem: quia duo non possunt eandem rem in solidum possidere. supra de probatio. licet causam. Dic, quod pro parte monialium testes fuerunt producti ad probandam possessionem & electionem: qd est necesse. de offi. deleg. cōsultationibus. de resti. spo. ex parte. Ex parte monachorum producti sunt testes, quod ipsi continue possederunt per. xl. annos: ut sic per uiolentā pos-

sessionem excluderent, p̄m Goffre. nam in solidum ambo eodem respectu possidere nō poterant, ut in d̄rio. p̄m Holt. ¶ Op. po. quod decre. dicat malē in duobus. Primo in eo, quod dicit, sola petitione ea reiecta iustificari appellacionem, absque, quod aliter probetur veritas causa petiti. ¶ id de app. interposita. Secundo in eo, quod aggrauat iudicē in denegacione petitionis, assignando causā denegacionis, ut in c. sicut. de re iudi. ¶ Dic ad primum, quod qñq; petens quartam dilationem, illam petit simpliciter: & tunc non iustificatur appellatio, nisi aliter ostendatur: imo eo ipso iniusta est interlocutoria: quia petitio quartæ productiōis simplex habet ius q̄ se, ex quo aliter non iustificatur. Sed si petat quartam productionem cum solennitate legali, tunc hæc petitio iure producitur. & est iure communi fundata: ideo denegans malē facit. Eo autem sic petente, ad hoc ut iustificetur interlocutoria, & p̄m tollatur appellatio, oportet p̄m aliquos, quod duo agat iudex. Primum, quod exprimat aliquam causam, per quam iustificetur interlocutoria, & etiam iustificetur appellatio. & non sufficit iustam causam subesse, nisi allegetur ad impediendam appellacionem: quia petitio est p̄m ius, & denegatio q̄ ius, nisi aliter iustificetur. Secundo, quod summam assignat causam, quia ex quo petitio est iure fulcita, & iusta, & denegatio iniusta, nisi aliter iustificetur ex allegatione causæ. Item eo, quod allegat causam, & aliter non examinat repellendo illius examinationem, adhuc aggrauat partem, ideo iustificatur appellatio, quia facit q̄ ius: quia cum causæ cognitione danda est, uel deneganda. s. ca. in causis. & sic est grauamē, ubi causæ cognitio non præcedit, p̄m istos. Recitat Inno. quod alij q̄ Hof. dnr qd̄ primi subtilius dnt p̄m, secundi uerius & iustius p̄m cum. Nam aut data petitione, & illa denegata nulla subest causa: ex quo tñ non constat ipsam non subesse, non retractabitur attentatum anteq̄ constat causam non subesse: imo ante hoc examinari debet, & constat non subesse causam, postea non retractabitur quicquid est attentatum: quia ut tanquam attentata retractentur, oportet discuti de causa appellacionis coram iudice ad quem: ut patet, & no. de appell. cum causam. & c. ut debitus. §. cum aut. & ver. cum minus rōnabilis, & seq. in fi. forsan appellans se obrulit paratum, iudice à quo denegante nullam causam subesse denegacionis: ut d. c. interposita. Aut causa subest, & uera, ut quia producta est multitudo. & sufficit illam subesse. Sufficit aut iudicem denegantem scire causam subesse, licet hoc non exprimat in denegacione: quia non arctatur ad exprimiendā causam motus sui, nec ad cognoscendam. de re iudi. sicut. & ideo processus habitus per iudicem a quo nō retractabitur, ex quo subest causa iusta denegacionis in ueritate, licet non exprimat: & postea iudex ad quem habebit de hoc cognoscere: & consilio in ueritate causam subesse, fiet remissio ad iudicem à quo: quia non iustificata appellacione fit remissio ad eum, parte in expēsis condemnata. de appell. ut debitus. Non obstat, q̄ petitio sit iure fulcita, qñ subest causa denegandi, nec aliquod ius arctat eum exprimere, nec expressam cognoscere. Confirmat hoc, quia hæc causa de facili examinari nō possit sine iuris offensione, nec exprimi, nisi essent producti ultra. 40. testes, j. c. proximo. Si enim exprimat se denegare p̄ multitudinem ineffrenatam, hic non potest, nisi pars plenē probauerit uoluntatem suam, quod facere non debet iudex. C. de fal. l. ubi alia profectur non utilia. Vñ si iudex uult tute agere, & excludere causam appellandi, bene facit declarare partem in repulsiōe: si quidem petit dilationem quartam, simpliciter p̄t dicere, Hæc dilatio tibi non est danda, nisi petas ipsam cum solennitate legali, quæ est talis, & talis: & tunc forte pars repellitur ab appellando, & priuabit solennitatē. Et si dicatur, iudex ergo intruit partem: dic, quod hoc facere potest in his, quæ sunt iuris: quia supplere potest circa ea quæ sunt iuris. Si tñ hoc non exprimat, ex hoc non plus iustificabit appellatio: quia denegatio est iure fulcita. Si petat quartam dilationem cum solennitate legali, adhuc nō potest iudex causam assignare, & de illo cognoscere, si est dubia: si est certa, ut patens ex actis, nulla est necessaria examinatio: ut si repellat p̄ ineffrenatam multitudinem. Sed dico, q̄ si nihil exprimat, sufficit ipsam in ueritate subesse, nec plus iustificabitur appellatio. Fuisset tñ tutius exprimere, quia forte retraxisset partem ab appellando, in causa appellacionis aggrauabitur iudex ostendere causam: quia petitio est iure fulcita, & denegatio a iure p̄m improbata. ¶ Quid si appellasset ante finem: sic petimus ut detis quartam dilationem cum solennitate legali, & si nobis illam denegaueritis, appellamus. Dicit Inn. quod appellatio non tenet, & est necesse iterum ab interlocutoria appellari. quia iudicialiter non appellatur à grauamine futuro, sed à præterito, uel saltem præteriti. de app. cōsuluit. 2. & c. ex parte. 1. & 2. & c. ut debitus. & c. cum cessante. & ca. dilecto. de quo ibi, & in c. super eo. sup. ult. glo. ¶ Quod si denegata quarta dilacione petita cum solennitate legali, monachi appellēt, petimus reuocari grauamē: & si nō re-

Ant. de But. super ij. par. ij. Decr. fff uocauit

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

uocaueritis, appellamus. Dicit Inn. q. talis appello est iusta: quia non fit à futuro grauamine, sed pnt. de appe. ex parte. j. & c. cū cessante. de sup. neg. pla. c. 2. Non obit. quod dicatur appellatū à futuro grauamine, per verbū. Nisi reuocaueritis, qd̄ extēsum est. ff. ad Tertul. filij marer. & futurū subiuuctiui modi: quia reuocatio, q̄ petit, & quæ est de futuro, non est grauamen, sed releuatio grauaminis: sed grauamen fuit præcedens denegatio, s̄m Inn. & quia verbū illud fuit appositū ad cautelā, & reuerentiā iudicis, qui reuocationē grauaminis de iure facere poterat per se ipsum, vt dicta decr. cū cessante. ad hoc l. q̄ dicit, ea, quæ dubitationis tollendæ causa, & c. ff. mand. l. qui mutuā. de hoc in Spe. de app. §. qualiter. ver. in summa. & de app. Romana. §. si vero. li. 6. ¶ Quod si denegata est quarta dilatio cum solēitate, assignata cā: puta pp̄ ineffrenatā multitudinem, & c. an si postea appareat multitudinē non fuisse ineffrenatā, iudex ad quem possit reuocare interlocutoria? Host. ponderat q̄ refrenare numerum ponit in voluntate iudicis, ibi dū dicit, voluerit ineffrenatum, & c. Per quæ apparet, qd̄ hoc submittit eius voluntati, & non necessariæ examinationi. Dicit tñ, quod hoc submittere censet rationabili voluntati. Si. n. superior inuenit cū irrationabilē arbitratū, quia productio necessaria erat, quā dicit superflūam, ipsius iniustū arbitrium, & processum reuocabit. Ad quod §. co. p̄terea. & quod no. gl. de accus. inquisitio-

10 nis. ¶ Opp. q̄ simul non terminentur possessoriū & petitoriū, licet de vtroq; p̄ter. de causa poss. cum dilectus. Sol. Terminabitur simul, per ordinem tñ, de quo ibi. ¶ Opp. q̄ nō debuerit admitti accumulatio possessoriū iam facta liquidatione causę in petitorio: quia liquidum dicitur demum post conclusionē, & post conclusionē non admittitur accumulatio: vt patet de cā possess. pastoralis. Sol. Dicit Inn. q̄ post cōclusionē potest accumulari possessoriū, ad finē, vt vtrunq; terminetur, ut hic, nō ad finē ut primū suspendatur. Et in hoc nō placet: quia nec accumulatio vt procedatur, permittitur, vt ibi. Ideo dic, q̄ hic accumulatio fuit facta ante cōclusionem in causa, quia processum fuit in possessoriū, & circa petitoriū, postea pars declarauit se nihil velle producere: ideo tunc vtrunq; terminatur.

12 ¶ Quæro an indistinctē finito possessoriū admittatur processus super petitorio. Quidam dnt, q̄ non, nisi moniales, quæ accumulauerunt possessoriū, hic noluerunt: ideo subaudiunt ad rex. ibi, vel si moniales noluerint: dūmodo hoc velint monachi. Et hoc est verum. de quo dic, vt dixi. §. de causa poss. pastoralis.

13 ¶ Quæro, quid si iudex me grauauit per suam factam interlocutoriam, postea assignat mihi aliquam diem ad aliquem articulum expediedum, accepto dilationē, an postq̄ acceptā, potero appellare? Dicit Hof. quod sic, si sum intra decē dies: quia ex hoc non videor p̄sentire, cū inuitus faciam, ex quo nondū appellau. ff. de ver. ob. inter stipulantē. Nec obs. §. de eo, qui mit. in pos. cum venissent. de off. del. gratū. de re iud. qd̄ ad cōsultationē. C. de re iud. ad solutionē, quia illa loquuntur, qn̄ actus expeditur iam appellatione pendente: quia tunc agere aliquid coram iudice repugnat appellatione pendente, vel qn̄ actus, qui sic tendit ad executionē iudicati, ex quo iudicium v̄r̄ approbari, hic qn̄ actus, qui gerit à parte inuita, & appellatione nondū pendente, quo casu ardetur adhuc parere iudici, ex quo non appellauit, nec actus tendit ad executionem iudicati, ita q̄ videat approbari. Cautius est tñ s̄m Hof. q̄ sic dicat, Dñe iudex, grauatis me per talē interlocutoria, quare diē istā mihi reperio, saluo iure appellandi intra decē dies, sup̄ quo an mihi expediat appellare, volo deliberare: arg. C. de exce. si qui dē. §. eo. p̄tium. & §. de ord. co. c. 2. ¶ Gl. tangit an interdictū transeat ad vniuersalem successorem, & p̄petat q̄ successorem singularē, vel successorē vniuersalē: quę sunt expedita. §. de res. spo. sape. & c. cū ad sedē. De successore at̄ illius, qui habuit terrā, vide in Spe. eo. ti. §. qualiter. ver. sed pone. De iure autē excipiēdi an transeat ad singularē successorē, vide de res. spol. §. i. vcr. t̄ itē nunquid. in 9. col. Sequentes gl. sunt clarę vsq; ad glo. in ver. intra decē, & c. illa est clara: & inquantū dicit interlocutoriam transire in rē iudicatam, dic illud verum quo ad partē, non quo ad iudicē, de app. cum cessante. De tempore ad supplicandū gl. remittit. doct. remittunt. §. de in integr. rest. ex lris

16 ¶ Quærit sequens gl. an pp̄ ineffrenatam multitudinē iudex possit denegare primā & secundā productionē. Dicit gl. q̄ pp̄ ineffrenatam multitudinē impediunt anteriores productiones. Hoc est, nouū ius, ratio tñ antiqua est: quia talia sunt in arbitrio iudicis. ff. de test. l. i. in fi. & licet decr. loquatur de quarta productione, idem tñ est de secunda, & tertia, ex quo eadem subest causa. Ad hoc allegant doct. §. eo. c. de testibus. Assignat gl. causam, in qua productio suspenditur, qn̄ intra certū tempus causa est determinanda: quia tunc iudex potest amputare dilationes ad probandum. de offi. deleg. consiluit. ¶ Opp. q̄ dato, quod non probauerit, iam deficiunt in iustitia appellationis. Concluditur ergo appellatio iniusta: debebat ergo fieri cōdemnatio in expensis: & hic bene est factum. Vltra hoc debe-

bant partes remitti ad iudicem a quo de app. interposita. dicit hic, qd̄ priores iudices reulerūt negoriorum dño Papæ, app̄lone interposita p̄bat principū. cā ibi vero significauerūt. vñ uir relationis non app̄lonis se spoliauerunt iurisdōne: secus si nō retulissent. Ad hoc de off. leg. c. licet. Vel dic, q̄ iudices detulerunt app̄loni. de app. cū app̄lonib. li. 6. Doc. dnt, q̄ hæ sol. sunt necessariæ tenendo expositionem præcedentis glo. qd̄ defecerunt in probōne probādi sic appellasse intra decem dies ex cā p̄missā: sed s̄m veritatem hic non defecerunt in probōne appellationis, sed in probatione principalis negotij, ad qd̄ debent testes produci. Vnde dato, q̄ non esset sibi efficax productio, ex quo testes non probauerunt, stante tñ dubio nō debuerunt repellī a producēdo: igitur ex grauamine iustificatur appellatio, licet non ex iustitia. §. c. ex parte. §. in uero. ¶ Quærit et̄ gl. qn̄ dicatur liquere. Dicit gl. q̄ liquere dī, qn̄ est renuntiatum, & conclusum: alias cum adhuc possint produci testes, nō dum liquere dī. de elec. dudum. de si. instr. dilectus. ¶ No. istā gl. quia dicimus probationem fore liquidam: quia liquidum est per testes, quādo iam est renuntiatum & conclusum in cā, ante aut non. Per quæ patet, qd̄ dicimus probationem transire in notorium: illud est uerum, qn̄ iam est conclusum in cā, ita qd̄ omnino aliquid opponi non p̄t. ut no. d. de Rota, sua conclusio. 381. dixi de resti. spo. in literis. & facit, qd̄ no. de app. cū speciali. Non ob. si dicatur, si erat in causa conclusum, q̄o accumulatur possessoriū de cā poss. pastoralis. intelligit, q̄ erat in cā conclusum nunc tpe s̄ntē, non tpe quo fuit accumulatum possessoriū, ut dixi super litera. ¶ Quærit gl. pone, qd̄ accumulato possessoriū, & illo expedito pro monialibus, postea sit prosecutio in petitorio, & sententia fertur pro monachis: quis erit effectus istarum sn̄arum quo ad fructus? Dicit gl. q̄ inspicit debet modus accumulandi possessoriū. Qn̄q; accumulatur possessoriū renuntiato petitorio, s̄m, qd̄ fieri oportet, s̄m opi. Legistarum: & tunc neutra pars poterit habere regressum ad instantiam petitorij: & tunc moniales obtinebunt cōdemnationem omnium fructuum a tpe spoliationis, & monachi de fructibus nihil habebunt, nisi iterato agant. Qn̄q; accumulatum est possessoriū suspensio petitorio, non facta renuntiatione, & tunc dicit, q̄ monachi poterūt redire ad petitorium: & quia lite contestata exæquat oēs possessores, & sic quilibet partem constituit in mala fide, oportebit, q̄ fiat cōdemnatio de fructibus monachis, si obtineant a tpe contestatę litis in petitorio: & sic lucrabuntur: & moniales fructus a tpe deiectionis vsq; ad tps litis contestatę in petitorio: & impudent sibi moniales, quæ non sunt usq; consilio legis. ff. de rei uen. l. is, qui de stinuit, sed prius sunt ingressę litē super petitorio. Ex hoc nota, q̄ sicut litis contestatio constituit in mala fide possessorem ad commodum petitis, ita p̄stituit in mala fide petentē ad modum possessoris: & hoc operatur negatio possidentis, sicut petitorio. Nisi dicatur s̄m gl. q̄ non inspicitur tps primæ contestationis litis, sed reuersionis ad iudicium petitorium: quia in primo iudicio moniales agebant, & nūc in prosecutione post expeditionē possessorij erunt p̄uentę. Sed non placet gl. ga du rat prima litis p̄testatio & eius effectus, ex quo nō est renuntiatū primo iudicio. Et id, qd̄ est ultimo dictum, p̄cederet, si esset petitorio renuntiatū. Gl. diceret uerū, inquantū monachi p̄barēt, ita q̄ veniret declaratoria p̄ monachis: qd̄ & facere dēnt, restitueno antiquā instantiā: quia effectus sn̄ar est, ut transeat onus probandi ad aduersarios spoliātes, ut dixi de cā poss. pastoralis. & forte, q̄ & tūc moniales nō obtinebūt effectū cōdemnationis a tpe deiectionis vsq; ad tps litis p̄testatę: quia illos, si haberent, restituerent tanq̄ exantes: nūc uero nō dēnt illos obtinere, ex quo constat de petitorio. Si uero obtineant sn̄am, quia nō probassent moniales: sed tunc obtinerent non debent, ut dixi de cā poss. pastoralis. tunc oēs fructus moniales obtinerent. De hoc et̄ decr. grauis. de res. spo. Conclusionem gl. tenent dñi de Rota, sua conclusio. 387. et̄ in cā bñficiali, ut a tpe litis contestatę per se fiat cōdemnatio restitutionis fructuum. Allegat gl. ca. cum super. de causa poss. quasi illos iniuste perceperint. Qd̄ temperant uerum, nisi habuerint probabilem cām litigandi, per quam excusentur a cōdemnatione expensarum. quo casu dnt, q̄ extantes restituere tēntur, pp̄ quam cām probabilem litigandi excusabuntur a consumptis. Tenent dñi de Rota, sua conclusio. 314. q̄ is, q̄ quem est actum petitorio, & postea suspensum per possessoriū ab eodem intentatum, non auditur uolens redire ad instantiam petitorij, anteq̄ satisfaciatur de fructibus & expensis. & tenet ibi, q̄ in casu conuerso, si fertur sententia absolutoria in possessoriū pro possidente, & spoliante, & q̄ spoliatum in expensis cōdemnatum, qd̄ si uelit spoliatus intentare petitorium suspensum, non tenetur ante huiusmodi inchoationem, uel reatum p̄tionem satisfacere possidenti, qui uigore executionis sn̄ar p̄t illas petere si uelit, & nihilominus in petitorio procedat. Rō, quia hoc, quod dictum est supra, procedit in odium spoliātis, ut non

vt non audiatur, nisi præsens integre restituatur agens: qđ non est, nisi de fructibus, & expensis sit integraliter satisfactum. de or. cog. c. 2. & si in alio casu non reperitur iure cautum, & cessat odium: ergo non onus illud dicendum, ne sede vac. 1. cum similibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes sunt per iudicem diligenter examinandi. §. 8.
- 2 Testium examinatio non debet sine causa committi.
- 3 Testium receptio & reprobatio quando possit eodem instanti admitti. 15.
- 4 Testium examinatio officium consistit circa duo.
- 6 Testium receptio quomodo possit rejici propter multitudinem effrenatam.
- 7 Testium dicta in uno iudicio quomodo praeiudicent in alio. nu. 25.
- 9 Testes an solus iudex absq; notario possit examinare.
- 10 Testis deponens de credulitate an probet.
- 11 Testis super articulis principalibus dicens se nihil scire, an postea possit interrogari super vniuersali.
- 12 Ad probationes plene finem an debeat inquiri de auditu, de fama, uel credulitate.
- 13 Testium numerum an possit iudex indistinctè refrenare.
- 14 Appellari non potest à recusatone receptionis testium.
- 16 Testes an debeant respondere de causa sciente.
- 17 Testis non interrogatus super petitis, an possit iterato repeti.
- 19 Testes an in redditione cause scientie debeant esse contestes.
- 20 Testis an habeat respondere de qualitate persone, pro qua fert testimonium.
- 21 Testes vt sufficienter probent an exigatur, quod litigantes cognoscant.
- 22 Testes quare exigatur, quod de tempore deponant.
- 23 Testis si impediatur per partem ne veritatem dicat, an pro producto habeatur.
- 24 Testes quando dicantur produci in multitudine effrenata.
- 25 Testes ydem an possint ante publicationem repeti.
- 27 Testi, qui semel deposuit, & ante publicationem sui dicti dicit contra id, quod primo testificatus est, an sibi credatur.
- 28 Testis deponens falsum coram iudice incompetenti, non debet de falso puniri.
- 29 Testis dictum aliquam falsitatem scienter annectentis valet.

C A P. XXXVII.

- Vm causam.** ¶ Diligenter examinandi sunt testes, & puniendi, qui eos impediunt, & testium multitudo per iudicem est refrenanda. h. d. Diuisio patet. ¶ No. 1. articulum examinationis testium non committi sine causa, licet sit in facultate iudicis. & est causa legitima, qđ testes sunt in longinquo, & magna copia testium est producenda. Ad hoc. §. eo. cum olim. de fideiur. peruenit. & ca. constitutus. ¶ No. 2. eodem instanti posse statui terminum ad testes producendos, tam probatorios, quam reprobatorios personarum, maxime quando de longinquo recipiuntur. Et sic uidetur, qđ receptio testium reprobatoria quo ad personas, & eius probatio, statim debeat admitti, qđ testes de longinquo recipiuntur: nec partes ueniunt in tot accessionibus ad locum. de quo. §. de testibus. ex parte Adq. ¶ Nota. 3. examinatio officium circa duo: quia habet interrogare diligenter de omnibus hic expressis: item refrenare omnes causas, & circumstantias, de quibus testis est testificatus. de quo. §. de prob. quoniam contra. per Inno. ¶ No. 4. iudicem ex officio posse testes compescere, & impedientes eos. Ad quod de offi. deleg. c. 1. ¶ Nota quinto vnā causam impediendam, & terminum præcludentem facultatē producendi testes, quando adest ineffrenata multitudo. Et dicitur ineffrenata, quando excedit numerum. 40. ad quod. §. c. significauerunt. ¶ Nota sexto, quod attestaciones coram uno iudice receptæ & non publicatæ non poterunt inuita parte publicari, ita quod habeant probationis officium. Et sic, quod dicitur, attestaciones receptas coram uno iudice inter easdem personas, proficere in alia instantia, est uerum, quando sunt publicatæ. Sic debet intelligi supra, eodem causam. Secus si non sunt publicatæ: quia non præiudicant, nisi utraque pars cōsentiat ut publicentur. Vide Bartol. ff. iudica. sol. l. 2. & dixi. supra, eodem causam. & ca. constitutus. ¶ Quæro primo circa quæ est hæc diligentia aduertenda in examinatione testium. Dic, quod attendi debet qualitas testium, quos examinat, & secundum diuersitatem personarum, & quantitatem suspicionis maior aut minor requiritur diligentia examinationis: unde diligenter examinabit laicos, quam clericos & monachos. 74. distin. monachus: ubi de hoc. 72. distin. c. fi. Vnde secundum Host. secundum quod plus & minus habebit testem suspectum, in plus, & minus diligenter examinabit, ita tamen, quod interrogatoria necessaria in partem data, & approbata non omit-
 - 1 tatar. p. n. Host. q. remittit. j. e. per tuas. ¶ Quæro an solus iudex, sine tabellione habeat examinare testes. Dic, quod non, sed cū tabellione, cui et soli illud officium non committat. licet uideat qđ dicere. j. c. 1. de quo dic, ut ibi, p. m. Hostien. qui dicit, qđ testis

- non dēt aliquid dicere, uel aliquid testari, qđ non sit apprehensum in libello. 2. q. 5. in libellorum. nam hēt rñdere de circumstantijs. Vide in Spe. de teste. §. 1. uer. item, qđ depositus de credulitate. ¶ Quæro, an testimonio auditus credatur. Dic, qđ non reg. p. de quo. §. e. tam literis. vide. §. e. præterea. 3. q. 9. §. de his.
- 10 in Spe. de teste. §. 1. uer. item, qđ nō deposuit. & scq. ¶ Quæro an testis deponens de credulitate probet. Tex. vide, qđ sic: & qđ de conficiencia, & credulitate sit interrogandū, de quo in Spe. §. j. uer. itē, qđ deposuit de credulitate. Sed de hoc dic, ut dixi. §. ca. quoties. vide in Spe. de teste. §. iam de interroga. ad fin. & no. j.
 - 11 de acc. inquisitionis. per Io. An. ¶ Quid si testis deponens super articulis principalibus dixit se nihil scire, paucis exceptis, pō stea possit interrogari super vñ de fama: vide in Spe. de uoto. §. vt autem. in fi. Quidam dūt rñsum ad ultimum restringendum ad articulos, de quibus testificatus est se aliquid scire. Alij, qđ ad omnia refertur: quia cū de omnibus ponatur, de omnibus capitulis censetur rñdisse. Et per hoc non uitatur testimonium: quia pōt esse, qđ aliquid nescit in veritate, & tñ de hoc est publi ca vox, & fama: quia testis deponit de scientia, non de credulitate. Aequum tñ est, si testis in hoc requiratur, qđ declarer dictum suum. Et sic dicit de facto obtentum inter archiep̄m Ra uennatē, & cōe Forliuij super castro Meldulæ, & quibusdam alijs castris. sic dicit. & vide, qđ no. in Spe. de teste. §. nunc uidē dum. ad finem. ibi Io. And. dubitat, an si super aliquo rñdit testis se scire, & super alijs nihil aliud scire, an teneatur rñdere ad petitionem partis super articulo de fama. Et vñ, qđ non: quia cum rñderet se nihil plus scire, satis rñdisse vñ super articulo de fama. Recitat dominum suum in legib. Mar. de Sil. disputasse eum interrogandum, quia non clarè deponit super articulis de fama, qui dixit de alijs se nihil scire, & iterato deponit, qui obscure deponit. de testi. cum clamor. Allegat. ff. de arbi. quid. tñ. & l. qualem. §. si de plurib. Et per illa uerba generalia nō pōt dici deposuisse super eo, de quo non fuit interrogatus. Intelligatur autem dixisse non plus scire, s. de veritate. Nec obs. si allocutē sint partes: quia non repelluntur per hoc, qđ reperuntur ut declarent, uel suppleant: secus si repetantur ut corrigant. Non obstat timor subornationis: quia super isto articulo non est aliqua examinatio facta: & sic non plus timetur subornatio, quam in prima examinatione, stante productione: ut not. Io. §. eo. fraternitatis. in 8. q. ¶ Quæro, an ad finem plene probationis inquiratur de auditu, de fama, uel de credulitate. Dicit Io. An. qđ de his inquiritur solum ad finem præsumptionis, non ad plenam probationem: ut e. tam literis, dic, ut ibi dixi.
 - 13 ¶ Quæro an indistinctè iudex possit refrenare numerum testium. Dicit Io. An. qđ non, sed cum cautela, ita, qđ non pandat intentum suum. de qua in Spe. de teste §. refat. uer. fi. hoc contra. & per Host. in Summa, de dilat. §. ex quibus. cum uer. seq. Dicit hic Sp. qđ debet dicere, Tu non produxisti decem testes. ¶ Attendit utrum hi, quos uis producere, melius nouerint: quasi probari possit, satis vñ, qđ per decem possit probari: ideo moneo te, quod me frustra non facias laborare: non dico, quoniam paratus sum recipere: sed producas eos, qui melius nouerint veritatem, si per eam mihi iurent: & debet potius illud in dubium tenere, quam spem aliquam sibi dare, ut possit illum ad compositionem reducere, dicendo, forte probasti, & forte nō. Item forte obtinebis, & forte non. Vel dicat, qđ iō faciat, quia ad eum spectat lites abbreviare. ff. si certum petal. l. quidam. in fi. & de dolo, & cont. finem. & de rest. spo. frequens. li. 6. & de re iudi. iurgantium. Prudenter tamen facit iudex, si ad rñsonem non procedat, nisi prius faciat renūtiare partem, qđ quā producatur: quia nil dicit in testes, uel nisi ea audiuisset ad dicendum appareat testes non esse reprobatos per testes reprobatorios, qui p̄ primos inducuntur. de prob. licet. & ca. p̄sentium, de testi. li. 6. ¶ Quid si uelit pars producere, 40. testes, iudex non uult recipere nisi decem, an poterit appellari: Vñ, qđ sic, ut hic, dicit Sp. ibidem contra: quia hic non ponit ius quo ad hoc, licet Papa sic fieri uoluit, p̄m. §. no. ex causa tamen potest excedere numerum hic taxatum. 29. di. cap. 1. & ex causa refrenare, ut dixi. Ad hoc. j. eo. de testibus. & sic arbitrium vñ. ¶ Ad glo. opp. qđ non debuerit Papa mandare ut testes incontinenti reciperentur reprobatorii, cum debeat eos reseruare ad tempus disputationis post publicationem. §. eo. p̄sentium. Glo. dicit regulariter procedere cōtrarium. Fallit primo, qđ præsumptio est contra oppositum, ne faciant causā differendū processum. Ad hoc de prob. licet. cuius pars est hæc, uel de cuius facto loquitur. Secundus casus, qđ opponitur testis odiosus ex causa criminali contra eum pendente: ut in aut. si dicatur. C. de rest. ¶ Tertius casus, quando obijcitur seruitus, & ipse dicat se liberum: quia non admittitur, nisi incontinenti ostēdat chartam manumissionis. ¶ Quarto, potest addi probare decre. quando testes reprobatorii, & probatorii sint examinandi de longinquo: quoniam tunc ne partes grauentur tot remissionibus, fit una cōmissio: & tunc probatorii, & reprobatorii simul admittuntur.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

antur, ut hic, & de prob. licet cam. Vin. dicit hic testes regu-
r non admittendos, & exceptiones incontinenti admittendas:
ga exceptio quicunq; opponit, est admittenda, nisi ius expre-
se dicat illam non admittendam. Pm Vin. & Io. An. Gof. dicit, q
si exceptio repellat testem, statim est admittenda: si non repel-
lat, sed aliquid detrahatur testimonio, & reddat illud suspen-
dit, non est admittenda exceptio, sed reservatur in tps dispensis.
Et idem no. de excep. c. 1. Io. An. remittit ad c. ex parte Ada. 3.
e. xi. & ibi dicit. Inn. autem hic distinguit, an probones essent pa-
rate, an non. Quod si testes examinavit iudex non sigillatim,
Gl. hic tenet, q no ualeat examinatio. j. e. venerabilis. & de acc.
inquisitionis. de elec. quia pp. & C. de testi. nullum. Idem Gul.
in Spe. §. nunc certandum. in prin. & vers. sed pone produxi. in
actu examinationis bene pt extensio adhiberi, licet non bene
possunt extrinseci adhiberi testes. Pater. 3. e. & duo religiosi ad-
hibentur in examinatione hrtici. vide de hrt. ut officium. li. 6.

16 ¶ Quæro, an testes hēant rñdere de cā scientiā. Glo. q. sic, si in-
terrogatur: si non interrogant, non reddunt sufficientē cām,
non ualeat dictum testis. de re iud. sicut. cum si. Idem no. 2. q. 1.
in primis. de refc. si qñ. & in c. solita. hic alleg. accur. C. de testi.
l. 3. Gu. in Spe. de teste. §. 1. uer. itē, q interrogatur. & uer. sed qd
si cām. Inn. & Ho. hic. Hac uera, qñ testis non fuit interrogatus
a iudice, nec petitus interrogari aperte. Dicit tñ Io. An. in ti.
de teste. §. 1. uer. sed quid si cām, q iudex non interrogans ten-
etur parti ad interesse. C. eo. si qñ. de offi. præf. preto. l. si quis.
Qd alij restringunt, qñ interuenit dolus, uel notabilis negligē-
tia. Ad hoc. eo. ti. per tuas. in fi. Putat tamen, q in his duobus
casib. & saltem in foro penitentiali teneatur iudex parti, cōtra
quam deposuit testis non expressa causa, qua expressa dictum
testis non nocuisset sibi: sed in foro iudiciali non haberet esse

17 ¶ Sed si iudex non interrogauit, tñ poterit interrogare, quia pars dedit
interrogatoria, & non fuit interrogatus, Pm modum articulo-
rum, ut dēt. j. c. 2. li. 6. Si pars petijt interrogari de cā scientiā, &
interrogatus non fuit, non ualebit dictū eius, sed iterato pote-
rit repeti ut interrogetur. j. c. per tuas. & qd ibi no. super. i. glo.
Experientia em docet testes aliquid asserere multoties, cuius
scientiā cām sufficientem non reddunt: & pp hoc cautū est p-
siliū, qd pars petat in interrogatorio interrogari salte de cā
scientiā, & petat illos examinari, & in actis redigi: ut si omitta-
tur hic interrogatio, nō nocet testimoniu parti: qd nō; hodie
non uidit factum. Ad hoc, qd no. Spec. in ti. de teste. §. iā de in-
terrogatorijs. uer. item caute facit. ¶ Nunquid autem indiffe-
renter ardet testes ad assignandam cām dicti certificandi, uel
sciendi. Dic, illā reddere tenetur: & si non reddat, nō ualeat di-
ctum, ut dicit hic gl. Qd est uerūm quo ad plenam probōnē, &
et quo ad semiplenam probōnem, Pm Spec. in ti. de teste. §. 1.
uer. item, qd interrogatus, qd est notabile. Sic cā dēt esse diffe-
rens a dicto, alias non esset legitima: ut no. in l. i. ff. de off. pecu.

18 ¶ Hoc limitat uerum hic Inn. nisi dictum habeat in se annexam
cām: quia aliam cām reddere non tenetur, quia eo, qd dixit, q
uidit, satis hēt dictum annexam cām. Et tñ tunc utile queri
de aliquib. circumstantijs, s. ubi eras tu, qñ uidisti, & qui erāt tecū,
& de consimilibus, & tunc non erunt cām, sed circumstantiā ad
cām, & ueritatem indagandam. Hęc procedunt, siue interro-
getur a iudice, siue a parte petatur interrogari, ut est dictū. Si in-
terrogatur de cā dicti ad se relati, uel facti, & sic de cā nō uere
scientiā, sed de cā mouente factum: & de illa nō arctatur rñ de
re: ut in c. sicut. de re iud. Vñ dicit Spe. q de cā tali interrogari
dēt, licet rñdere non teneatur: ut in Spe. de teste. §. 1. uer. si
interrogatus, nisi q falsum præsumatur sine causa: quia ut tñc
rollatur præsumptio, debet rñdere super hoc. Si uero non in-
terrogatur de cā, dicit hic, qd non habet rñdere de causa. de re
iud. sicut. ubi idem no. gl. 2. C. de testi. l. 3. all. quia testis nō dēt
esse uerbosus. de preci. Impera. offe. l. f. C. de app. ampliozem.
§. in refutatorijs. cum si. Inn. hoc limitat, qñ testis deponit per
uerba facti: sed si deponat per uerba iuris, ut dictum suum ual-
leat, dēt assignare causas facti, ex quib. ius colligatur, licet non
interrogetur: quia habet rñdere per uerba facti, & non per uer-
ba iuris: quia ius non cadit immediate in sensum testis, nec
ipsius est illud examinare, sed iudicis: unde debet dicere. Est
dñs, quia emit: & sic de alijs causis facti, ex quib. ius præsumit.
Alium casum extrahunt aliqui ex dictis Inn. j. de acc. cū oportet.
in glo. mag. uer. si, & debet subijcere cām. qñ quis deponit
de infamia alicuius. Sed illa dicta intelligo, qñ de causa inter-
rogatur: quia intentus est ibi Inn. declarare causas, quib. con-
cluditur infamia, non arctare testes ad exprimendū aliter, quā
alias debeat. Sed est dubium, per quas causas sciendi debeat
testis respondere ut probet. Dic, q causa sciendi sunt, sicut in
quolibet sunt quinque sensus, prout percipiat de quinque sensib.
cuiuslibet animæ sensitiue, 3. qd. 9. testes. Scām ergo naturā a-
ctus, uel facti, prout est sensibile Pm eius naturam in sensu, &
perceptione, debet cām testis reddere, & sensato pportioari;

nam si proportionatur sensui uisus, debet deponere de uisu:
ideo si est qō an aliquis tenuerit, uel non, uel res sit alba, uel
nigra, debet deponere de sensu uisus: & pōt rñdere testimo-
nium. Ego uidi, q de facto tenebat talem rem. Nec est hic ne-
cessē uel utile queri causam scienter: quia iam dixit eam, qñ di-
xit, q uidit: quia nulla causa pōt esse dicti uis, nisi, qd uidit. Vri-
le tñ est querere de alijs circumstantijs, uidelicet ubi eras tu, qñ
uidisti, & q erant tecū, & de psimilibus. Secus si dixit, Talis te-
nuit talē rē de facto: mō dixit, Vidi: bonum est tunc querere
causam dicti ab eo, bonum est eius testōnium. C. de testi. testi-
moniu. Vtile est tñ tūc ab eo, querere causam sui testimonij,
quia si dicit. Ego scio, q nullus dubitat: uel scio, q oēs dñt: non
ualeat eius testimonium: quia sufficientem non reddit cām sui
testimonij. Si tñ non qrat de cā, ualeat eius testi moniu, p ea, q, s.
dicta sunt. Si res, uel factum subijcit sensui auditus, debet cau-
sam reddere per sensum auditus: vñ si queritur an cantet alte
uel basse, bñ uel malē, reddet cām, q audiui. Itē si querat de
mā; de qua qs concionatus est, debet rñdere p sensum uisus, uel
quō scis, q talis talem rem obligauit. Si testificādo subijcitur
sensui gustus, debet deponere de sensu illo, Si queritur an res
sit dulcis uel amara, debet rñdere, q gustauit: huius nō debet q-
ri vna causa. Si testificādo subijcitur sensui olfactus, debet q-
ri causa de illo sensu: nam si qritur an sit boni odoris, uel feti-
di, non pōt alia cā reddi, nisi quia odoratus fuit. Similiter si
testificādo subijcitur sensui tactus, uel palpatus; debet cām red-
dere de illo sensu: uñ si queritur an res sit leuis uel aspera, dēt
rñdere, Scio q tetigi eam. Pōt tñ iudex idem querere de alijs
circumstantijs: quō scis, q sit mali odoris: an ibi essent alie res
uicina, de qbus posset uenire odor malus: uel an esset plenus
uino, uel cibo: uñ potius ex se exalat malum odorem, quā ex
speciebus haberet: & hoc est idem in alijs, si omissantur: nam
minus ualeat testimonium. Per. h. d. Inn. quod si mā, super qua
testificādo non subijcitur sensui sensitui testis, sed rōnabili
tñ, ita quod rationi nō præsentetur per sensum sensituum, q
non ualeat eius testimonium, nec de hoc interrogādus est. Vñ
si querat an talis sit dñs talis rei, uel an sit iracundus, uel ebri-
osus non tenetur rñdere: quia aliquo sensu corporis talia cape-
re non pōt, sed oculis mentis illud apprehendit: nam ratio
ex his, quæ apprehendit sensu corporis, pt iudicare cum ebri-
o sum, iracundum: sed oculis mentis, & rōnis hoc apprehendit,
& iudicare per rōnem, & mentem, non est officium testis, sed
iudicis, nisi causam assignet. Ideo in talibus est conclusio; q si
causas non assignet per iudicium rōnis, non probat: Scio quia
est dñs: quia ex actis collegi, q erat ebriosus. Si aut causas as-
signet facti, ex qbus concluditur menti, qd intendit, tunc pbat:
ut si dicit. Scio, q est dñs, quia sui pns ubi emit lanam, de qua
fecit pannum: tunc ualeat testimonium, nō rōne partis, qua di-
xit eum dñm, quod uidere non potuit, nec iudicare: sed rōne
partis secundæ, quia assignauit causam sui iudicij, per qua cō-
cludit testem attestari posse de his, quæ percipit aliquo ex sen-
sibus corporis, absq; discursu rōnis, & iudicio rōnis. Item pt at-
testari de his, quæ consistunt in iudicio rōnis, si illa capere pōt
aliquo medio facti subiecto alicui ex sensibus corporis: licet
sensum corporis iuuet cū iudicio rōnis: & non est malū, qd si
testis ex his, q apprehendit sensu corporis, sed bñ de illis iudi-
cat ex sensu rōnis, qd iudex concordet cum eo, si sufficientes as-
signat cās, p quas concluditur dictum. Vñ tñ, quod sufficit ad pro-
bandum dominium, si testis dicat uidisse illum se gerere pro
dño talis rei tāto tpe, q pscriptisset, quod pbat utile dominū:
hic non dicat causam: quia non queritur ab eo: quia gerere se
pro dño tāto tpe plus est facti, quam iuris. Similiter si dicat ali-
quē iracundum, uel ebriosum: hoc est iudicium rōnis plus,
quam sensus, & sic non probat. Hoc puto, nisi aliam causam fa-
cti alleget: ut ga uidit eū intolerabiliter bibere: & postea sub-
mittit, q uidit eum uacillanter ire in itinere, & in uerbis habē-
tem linguam non expeditam. In quantum dixi testimonium
ualere, qñ sensibile est factū sensu corporis, si iuuetur iudicio
rōnis illud procedit, & fortius, qñ factum subijcitur equaliter
& sensui corporis, & sensui rōnis: sicut si dico, Talis tali tem-
pore possedit: nā & possessio, aliquid iuris habet, concess. præb.
cum nostris. tñ hoc dictum intelligit, possidebat, & tenebat:
ut in dubio eius dictum referatur ad factum: & sic est cōis in-
telligentia huius uerbi. ar. j. de spon. ex literis. Aut ergo est ap-
prehensibile ex toto principaliter sensu corporis accedere, &
confirmant sensu rōnis: & ualeat testimonium, si assignat cā ta-
lis apprehensionis. Aut est apprehensibilis, & sensu rōnis prin-
cipaliter, licet in cognitionē eius possit transiri p sensum corpo-
ris, & ualeat testimoniu: & in dubio ceter se renuissit ad sensum
corporis, maxime qñ ille sensus est cōis. Idem no. Ioan. An. de
fi. instr. cum Ioannes. Aut substantia est apprehensibilis sensu
corporis, licet moderatio & excessus sit in qritate determi-
nabili sensu rōnis: & adhuc ualeat dictū. Vñ cautius apphēdit sen-
su corporis: cautus, bonus, uel malus apprehēdit sensu rōnis,
ualebit

valebit testimonium, quia audiuit, quod bene catabat, vel male: sic est de inspirationibus corporis, an quis sit frigidus, vel non: an aliqua sit arcta, vel non: quia talia apprehenduntur ex iudicio rationis, sic & testificatio peritis in arte: nam aliqui sunt in talibus peritiores alijs, tñ sufficit, vñ frigidus, vel arcta: quia hoc apprehendit sensu corporis: licet quantitas intellectus surgit a iudicio rationis: vnde aliquis in auditu hñt perfectiorē auditum alterius mediante rationis intellectu, & perfectiorē visum alterius mediante intellectu rationis. Ratio inquantū perficit sensum, non tollit apprehensionē per sensum, sed sensum perfectiorē reddit in apprehensione sensu corporis, & sic apprehendit per eum: hinc est, quod magis in visu creditur de visu à proximo, quā à remoto: & magis de auditu à proximo, quam à remoto: quā a perfectior tñc est sensus: sicut & ratio iuuat sensum, non abstrahit iā à sensu: iudiciū autē certū, quā illud immediate non apprehendit solo sensu corporis: ideo non valet dictum, Scio ipsum esse dñm. ff. de interr. act. l. plerunq. Sed est dubiū, si res proportionat duplici sensui, an sufficit testē cām assignare in altero. Tex. vi. q. 2. c. 1. Casus q̄ de succ. ab inte. c. fi. Et hoc est verū in quantum proportionatur vtriq; sensui distributiue: quā sic per visum, sicut per auditū capi pōt. ¶ Idē si requirit copulatiue vtrūq; sensum, & deponit p visum: ideo in q̄essione & professione p̄t dicere. Scio quia vidi, & pōt dicere. Scio, quā audiui. Sed si est subiecta res sensui visus & auditus copulatiue, & q̄iūctim, tñc deponēdo de solo auditu non pbat, ut dixi. §. c. tā lris. & no. Arch. 22. q. 5. hic vñ, vt in testificante de visu donationis, & traditionis. Si autē est pporriōabilis sensui auditus tñ, & deponat de visu, vel alio sensu. Io. 3. q. 9. nihilominus. & c. testes. dicit, quā valet dictū, quod sensus visus est cōis quo ad oēs sensus: quod audio, video. De quo plenē, & pulchrē p Spe. de teste. §. opponit. ver. itē quod nō prohibet. Ad hoc text. 5. q. 7. beati. Inter ceteros tñ sensus, validior, & perfectior est sensus visus: quā sic de facili non fallit. 24. q. 1. nec aliqui. 23. q. 3. quā autē. Per hoc arguit, quod probatio visus probationi auditus ceteris parib; p̄fertur, quā not. Per hoc patet, quid de ceco, an possit testificari de q̄ctu. Dicit Spe. quā sic, in ti. de teste. §. 1. vers. sed nunquid cæcus. ut Io. 3. q. 9. testes. dñt tñ hñat notas voces. Ad hoc quā no. in l. 2. §. idē Labeo. ff. de aqua plu. arcen. & de cōsuet. c. 2. Et qd si duo attestentur, & non sint p̄stes in sensu percipiēdi, quia vnus per auditū, alter p visum, vt mutus & cecus, an p̄bēt. Io. quā sic. 3. q. 9. §. de his. & est casus de suc. ab int. c. fi. quia nō exigit, quod sint p̄stes in cā peccandi, cū qliber testis in hac cā sit. singularis, quōcumq; deponat, causa proprii sensus nō sit aliena: vt no. 19 Bar. in l. 1. ff. quē adm. testa. aper. ¶ Nunquid autē in causis debeant esse p̄stes. Vide Inn. de accu. qualiter, & qñ. 2. Et an possit testificari de his, q̄ non uidit, sed indubitanter nouit sic esse. Vide Hof. de iur. cal. causam. 3. q. 9. testes. Vide de hac m̄. gl. in Spe. de teste. §. nunc tractandū. vers. vt autē, & vers. seq. cum suis remis. quā p̄dicta, vt plurimum decisit Io. An. & quā spectat ad mām, hęc procedunt in teste. Dubiū est de notario, quibus sensibus attestet scribēdo instrū. Spe. in ti. de instr. adi. §. restat. vers. sed quō. dicit, quā attestabitur de duob. tñ, de sensu visus, & auditus: & ibidē Io. An. in add. Per q̄ dicit, quā aliqui sensus pueniunt testi, vt hic, nō notario. Per q̄ dicit, quā notarius, qui gustauit rē fetidā, vel amarā, de hoc nō pōt p̄ficere instrū, de dicto eius, qui gustauit: fatetur tñ, quā sua assertio iuuaret dictū asserētis: vt si diceret, Tale vinū fuit dulce, vt mihi dixit talis in presentia taliū: & ego gustauit, & sic erat: & hęc assertio multū iuuat. Ad hoc, quod dicit Inn. de vacillatione testis. §. de probat. quā q̄ falsam. Per quē dicit ibi Io. An. quā ad dictum interpretis mediatoris nō pōt cōficere instrū iter duos diuersarū linguarum, de q̄ctu, licet possit de verbis interpretis: licet enim p dictum interpretis contrahētes diuersarū linguarum p̄here p̄nt, de ver. obl. l. 1. in fi. de spon. ex lris. tñ q̄ctus nō cadit in sensum notarij, vel testis, ideo non pōt p̄ficere instrū, nisi de dicto interpretis. Si tñ notarius & testis alterius linguam intelligerent per aliqua signa iuncta cum verbis interpretis, possēt contractus intelligi, & de illo p̄fici instrumentum: vt si Græcus exposuit equum venalē interpres p Latino offert certum pretium, & finaliter p̄cordant, & Latinus pretiū sibi numerat, & ille tradit sibi equū: satis per hoc intelligitur q̄ctus venditionis. Quomodo autem testes diuersę lingue testificentur, no. in l. 1. in fi. ff. de ver. obl. & qualiter examinentur. ¶ Quēro an hñat testis interrogatus de qualitate personę respondere de ea, per quam detegitur inhabilis ad testificandū. Glo. hic p̄cludit, quā si interrogatur de honestate sua, respondere habet. 4. q. 3. §. solam. 24. q. 3. si habes. in aut. de testi. §. & licet dudum. 4. q. 3. §. 1. Si interrogat an sit criminofus, an habeat respondere. arg. quā sic: quia istę sunt circumstantię, ex quibus redditur nullū testimonium. ideo rñdere debet, vt hic & ff. cod. l. 3. 4. q. 3. si testis. Ad hoc, quia testes, & ordinandus equiparantur. 2. q. 7. ipsi apostoli. & c. testes. sed ordinandus respondere cōpellitur: ergo & testes.

50. di. ex penitentib. 24. di. ca. fi. In q̄rium arguitur: quia nemo cogitur se prode. de poen. d. 1. non tibi dico. Gl. concludit, quā si interrogetur de his, quā habemus. 4. q. 3. si testes. & C. eo. l. 2. quā rñdere tenetur: de alijs autē, nec de consuetudine, nec de iure rñdere tenetur. Io. 2. q. 7. quarendum dicit, quā debet rñdere an sit habilis ad testificandum in genere. ff. de q̄. l. 1. §. q̄one. Recitat alios dicere, quā ē potest querere an sit liber, vel seruus, Inn. de elec. dudū, dicit, quā de crimine interrogatus rñdere cogitur, nisi penitentia egerit: si non egit penitentiam, rñdere cogitur: & hoc: quia primo casu non repellit a testificando pp̄ crimen. de testi. testimonium. Dicit, si quæratur an debeat iudex ex te inquirere de habilitate, uel inhabilitate testis, an sit habilis ad testificandum. Dic, quā sic, quā est ignotus, uel suspectus: ut no. Io. in d. c. quarendum. Inn. de accu. inquisitionis. & quærret ab alijs, ut ibi dicit Inn. & sum. matim. sine solennitate. 2. q. 7. terminaciones sequi, & c. quarendum. Si est notus, non hñt inquirere: quia de quolibet noto p̄sumendū est bonū, nisi aliud probet. de p̄sump. & no. Inn. & Io. in loco p̄alleg. Si q̄ritur an iudex deat interrogare testem: si quærret an possit interrogare in genere, an possit esse testis, & possit interrogare: ut no. Io. in d. c. quærēdū. Si quæratur an possit interrogare de his, q̄ hñt in l. 4. ff. eo. & in c. si testes. 4. q. 3. Gl. dicit hic, quā interrogari p̄t an sit decurio, uel plebanus, an honeste, an inculpatā uitę, an sit notatus uel repræhensibilis. an locuples an egenus, an lucrī cā faciat, & an inimicus uel amicus: dic de alijs inhabilitatib. a crimine potest interrogare, & rñdere tenetur. Et hęc est cōclusio Spe. in Spe. de teste. §. iam de interrogatoris. ad fi. uer. porro. ubi enumerat multas interrogaciones, ad quas rñdere tenetur: postea ponit c̄pam quo ad oēs, quā reddunt damniā. Si tñ interrogetur de crimine, an de illo postea specificē interrogetur, dubitat. Inter ceteras autē assignat vnam, ut interroget an verba mala habuerit cū aliqua ex partib. Item de sua etate. Itē an prece, uel pretio sic testificetur: an cā lucrī, uel damniā: an sit inimicus, uel amicus: an alteram partē magis diligat, & quam uellet obtinere. Item addit de honestate: & sic practicitur. Puto ē interrogare an sit diues, uel pauper. Dicit tñ, quā hic rñdere non tenetur, nisi sit euidentis paupertas. l. 2. C. qñ, & qui. quā pars deb. lbi Io. An. post Gui. de Suza. concludit, quā p̄t interrogare, & rñdere tenetur ad omnia, quā suam turpitudinem nō detegant. sed ad illa, quā suam turpitudinem detegunt, rñdere non tenetur: ut crimen, infamia, excōicatio, & similia. Secus de paupertate. Dicit tñ Spe. quā licet testis non teneatur rñdere, pars compellitur: quia iur̄m calumnię ad hoc eum additangit, cum iuret non onerare aduersariū. C. de iuramen. calu. aut. in hoc sacramento. Igitur de sua & testis infamia rñdere tenetur. De crimine autē pōt interrogari & in gñc, in & specie. fm̄ Ho. hic, & Inn. de accu. inquisitionis. Si quæratur an interrogaretur. Rñdetur, si crimen est occultum, non arctatur rñdere: si est publicum, & famosum, fm̄ quosdam arctatur rñdere. Sed non placet hoc Inno. §. de confes. c. 2. ubi dicit indistinctē eum non arctari rñdere, siue sit famosum, siue publicum, siue notorium, siue occultum. Fallit fm̄ Ho. quā quæratur de facto principaliter in iudicio, in quo particeps fuit, & sic interrogatur de facto suo, super eo, super quo rñdere tenetur. de elec. per inquisitionem. & c. 2. de confes. c. 2. ubi tenet Vinc. de testi. testimonium. Sed hoc non placet Inn. in d. c. 2. nec finaliter in hoc persistit Hof. hic. Non ob. si dicatur, quā ubi q̄ aliquem agit, rñdere tenetur positioni criminofe, quā publicē sit conuictus, uel deprehensus in delicto. uel cōfessus, uel infamatus: & si nō ponatur in positione, publicē cogetur rñdere: quia si potest ei indici purgatio, in qua oportet per suū iur̄m, & compurgatorum purgare, & negare se commisisse, ideo fateri. 2. q. 5. p̄f. byter. multo fortius poterit induci, ut uerbo simplici rñdeat. Postq̄ n̄ precisē non compellatur, causatiue ut habeatur pro confesso, uel suspendetur: quia uanum uideret nō purgare se simplici uerbo, qui se purgare debet, & cum multis iur̄o: quia illud procedit, quando agitur contra eum directo: hic quando excipitur contra testem: quā oppositio plus est contra partem, quam contra testem: & quia de hoc non agitur, nec super hoc iurauit, nec etiam se prode dēt. 2. q. 1. in primis. Itē quia q̄ istum non agitur ut denuncietur boni testimonij, sed ut repellatur a testimonio, uel accusatione: & pp̄ primum tantum indicitur purgatio. j. de purga. ca. ex tenore. Nec ob. c. 2. de confes. quia ibi rñdet, quia noluit, nō quia cogetur. Et sic potest rñderi ad c. per inquisitionem. de elec. de accus. inquisitioni. Non obstant iura all. in gl. in quātū dicunt de accusatione: quā aliud in accusatione, aliud in teste, ratione iā dicta. Item nec iura illa debent testem cogere rñdere, uel accusatorem. Non obstant iura, inquantum dñt de ordinando: quia nec ordinandus dēt omnia sua crimina confiteri. De quo dicit, ut de electi. dudum. con cor. c. inquisitionem. de accu. patet. 50. di. ex penitenti. lex tñ illa, quā ordinis exceptionem habet. Item licet in

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

pluribus sit similitudo, non tñ in omnibus, nec in hoc: cū in ordinatione hoc speciale statutū sit pp̄ periculū anime. Tertio est dubium, an si iudice, q̄q̄ de facto interrogate, testis rñdeat, sibi preiudicetur, vt repellatur. Vt q̄ sic, per dictum. c. cū super. de confes. & de elect. per inquisitionem. In q̄rium, vt ei nō credendū: quia super hoc non iurauit. s. de testi. c. de testibus. Dicit Inn. in c. inquisitionis. quod creditur ei non ut testi, uel iurato: valet tñ, quia in hoc magis est ei credendū, tanquam melius informato, qui de se melius nouit ueritatem, q̄ alter. Vel sc̄do, ut no. Inn. in c. cū super. cū. d. c. inquisitionis. q̄ ei credit tanq̄ testi: quia testis, qui iurauit super principali dicere ueritatem, non d̄ iurasse super oibus appenditijs, sicut est istud, q̄ rñdeat, an sic interrogat testes. s. de offi. dele. praterea. ff. de iuris. com. i. u. l. 2. Nam cū iudex debeat ab alijs inquirere, an sit liber, an bonæ famæ, & multa alia circa p̄sonam testis, ut in iuribus all. in gl. licet testis non teneatur rñdere, tñ si rñdit, tanq̄ hoc sit de accessorijis testimonijs, valet testimonij, vt hic, & in c. 2. de p̄fes. & d. c. inquisitionis. vel in q̄rū testis attestatur inter alios testes, & exigitur, q̄ sit iuratus: inquantū q̄ se dictum eius non est testimonium, sed p̄fessio, quæ nō exigit formam iuramentū: & sic ei preiudicat. Et sic potest intelligi Inn. in d. c. inquisitionis. ad fi. gl. ad hoc, q̄ ipse no. in c. ueniens. 2. De hac materia habetur. 2. q. 7. quærendum. 8. q. 3. Artaldus per Inno. ubi et dicit, quid de ordinato, & accusante, de ele. dudū. de cōfess. c. 2. de accu. inquisitionis. in Spec. de positi. §. septimo. versic. 19. in Spe. de teste. §. iam de interrogatorijs. ad finē versic. sed nūquid.

21 ¶ Quæro an exigatur, q̄ testes cognoscant litigantes pro quibus, & cōtra quos testificantur: & an exigatur, q̄ cognoscant p̄hētes. Glo. dicit q̄ sic: alias non v̄r, quod p̄gruē testificari possunt. in auth. eo. ti. gl. 1. in aut. de fide instr. & cau. circa princip. etiam si nominati nō cognoscant, sed sic si p̄ntentur. Dicit glo. q̄ partes v̄r testibus exhibēda: vt eos cognoscant, & in ea dē forma, & c. ff. ad exhiben. l. sed & si quis. §. Iulianus. & hoc frequenter sit, precipuē ubi factū est suspectum. Io. And. remittit ad no. per se in eo. ti. §. 1. ver. testium aut. ante principi. ver. item quod non prohibet. Vbi dicit, q̄ si quæritur, an debeant testes descripi, in instrō cognoscere partes: dic q̄ saltē vnus cognoscere debet: & statutum est de hoc hic. Si quæritur, an debeant cognoscere partes: inter quas testificantur. Dic quod gl. dñt, q̄ sic, vt hic, & l. 3. §. 1. ff. de testi. Dic, q̄ si is, qui deponit, super factō ab vtraq̄ parte, oportet quod cognoscat vtranque partem, à qua actus est factus: vt d. l. 3. §. 1. nota glo. imo in personali et exigitur, q̄ cognoscat vtraq̄ partē: in reali secus. Hęc vera quo ad testes, qui deponunt super principali: nā si deponeret super ætate alicuius incidēter in personali sufficeret, q̄ cognosceret personam illam, de cuius ætate dubitatur. Si autem non respiciat factū alicuius partis, non est necesse, q̄ cognoscat aliquē t. vt si peto, quantum plus ualuit frumentum à tpe more: super tali æstimatione deponere p̄nt testes personas nō cognoscentes. De quo per Io. 4. q. 3. itē in criminali. Si ergo factū applicatur ad personas ambas, vel qualitas, vel id, super quo deponitur, oportet q̄ oēs cognoscat: si ad alterum, vt illum: si ad neutrum, non oportet vt cognoscat. ¶ Quæro, quare exigitur, q̄ testes interrogentur de tempore. Dicit gl. quia si discrepant, siue in loco, siue in tempore, nō probant. 3. q. 9. nihilominus. Inquantum gl. dicit diuersitatem in tpe annullare dictū testis: dic, si actus est iterabilis, diuersitas in tpe claudit diuersos actus, ideo testes nō contradicunt: si actus non est iterabilis, si discordant in tempore, clauditur p̄rietas. De quo 3. q. 9. nihilominus. Nūquid autē, q̄ de tpe deponant, an sit de substantia ad validitatem testimonijs. Communiter cōcluditur, q̄ de qualitate t̄pis, an esset nubilosum, vel serenum, non est necesse, q̄ deponatur, salu nisi p̄pter suspicionem hęc interrogatio fieret ad cautelam, vt dicit glo. hic, si de t̄pore. i. de quōta t̄pis, vt qua d̄e, & quo anno: si tempus est de substantia eius, de quo agitur, oportet q̄ de tpe deponant: si nō est de substantia, tunc oportet q̄ considerari, q̄ non est necesse, quod deponant de tpe. Si tñ de tempore interrogentur, si discordent, si ambo, vel omnes determinent certū t̄ps, non probant: quia vel singulares sunt, si actus est multiplicabilis, vel contradicunt: si actus non est iterabilis. Si respondent de tempore minus determinato: alter non determinat certum tempus: quia dicit, q̄ fuit tali die, vel alia, tunc reducitur ad p̄cordiam: vt dicit Inn. j. de accusa. qualiter. 2. Si tamen oēs de tpe interrogari nihil respondeant, est suspicio q̄ testes, ubi perfectē probant, vt dixi. s. eo. ex tenore. & not. in Specu. de teste. §. iam de interrogatorijs. ver. item quæritur. de hoc per Archid. 3. q. 9. nihilominus, & d. §. iam de interrogatorijs. ver. item de tempore. & ver. seq. ff. e. l. ob carmen. in gl. si. Est tamē aduertendum, q̄ testes plus uerisimiliter recordantur de loco, quam de tempore: quia tempus de facili labitur a memoria: vt dicit Innoc. in dicto. c. qualiter. & Specu. in loco p̄allega. Item, & vt ibi dicit Io. And. in addi. in loco p̄allega. idem est dicendum vt propter suspicionem etiam possunt interro-

gari de die, & hora, & si unus testis deponat de hora, alter de die, sed non de hora, ad concordantiā sunt reducendi, ut no. in locis p̄alleg. Per hoc est expeditus unus modus intelligendi: vt ex tpe, id est, t̄pis circumstantia, quo factum testificatus est, cognoscat fidē testis. Potest et exponi, vt ex tpe allegetur fides, i. ex mora testificandi: nā si tarde, & cogitando rñdet, suspicio est quod nō dicat verum subornatus. 4. q. 3. §. item testibus. & c. 2. considerandum. ubi illud no. Per hęc dicit Io. 5. q. 5. §. sed & aliud. quod si testis nimium cito respondet, est suspectus: si tardet in responsione, et est suspectus: debet ergo eligere medium. 50. di. ponderet. de quo. 5. q. 5. illi qui per Pau. ¶ Quæro quid si p̄ impedimentum partis, testis non potest in iudicio ueritatem dicere. Dicit gl. q̄ ūr, q̄ debeat haberi pro productō q̄ illū, qui facit illū impedire, & cōsentit: quia si uelit phibere ne tali modo impediatur, bene posset. j. c. constitutus. 3. q. 7. §. si quis autē. In contrariū arguit gl. 1. q. 4. quia p̄sulatus. Hostien. dicit, q̄ si principalis, uel alius, eo mandante, hoc facit, habetur pro productō: arg. ff. si quis caut. l. 2. Idem si fiat per alium amicū principaliter, ipso principali tacente, & dissimulante: arg. de sumo. ueniens. & ca. a nobis. secus si hoc fiat ab inimico, uel et amicum, ipso sine fraude contradicente, ut ibi, & d. c. quia p̄sulatus. ff. qui. ex cau. in posses. ca. l. penul. & adde, qd̄ dicit. j. eo. constitutus. 1. Idem tenet Cy. in l. prouidēdū. C. de postu. post Ricar. Malum. alleg. C. de probati. l. si de possessione. Per q̄ dicit, qd̄ si aliquis mihi subtrahit probationem, testes corrumpendo, uel cum eis hac de causa inimicitias contrahendo, causam perdit ff. de iure fisci. l. 3. §. 1. & j. c. constitutus. & c. intimauit. & de testi. col. peruenit. & ff. de quæstioni. l. 1. §. seruus. ¶ Quæro q̄n̄ di multitudo ineffrenata. Glo. dicit, quod q̄ sunt. 40. Gl. dicit attendi debere qualitatem, & quantitatem causæ: & p̄m illā arbitrat̄ iudex. Per hoc Vin. reprehendit dicentes hęc numero ordinariū a iure statutū cuilibet producēti testes: nisi enim iudex moderetur, producat quot uult: facta moderatione. producat quos melius scire credat, per decr. Dicit Io. q̄ per c̄am. Quidā alij: dicunt posse conuenire. 40. sed dicit, qd̄ non bene adaptatur: quia facilius examinantur multi testes, quā conueniantur plures rei, vel quā una causa expediatur. idem Vincen. ¶ Opp. q̄ non possit habere ratas attestaciones in alio iudicio. j. eo. p̄sentata. Solu. Dicit gl. q̄ forte poterit habere ratas, p̄m distinctionem illius. c. ut si concordant, habeat: si non concordant, & mortui sunt testes, p̄pellit habere ratas, alias non. Sed videtur, q̄ non sit necesse, q̄ habeat ratas: quia valent attestaciones inter easdem personas. j. eo. cum causam. Secundo intelligunt alij, q̄ altero respectu non ualebant attestaciones, quia forte fuerunt hęc attestaciones receptæ ab arbitris, vel forte fuerunt delegati: sed non ualuit receptio, quia processerunt duo sine tertio delegato collega: uel alter eorū fuerat recusatus, secundum Vin. Tu dic, q̄ contrariū loquitur de publicatis, hic de non publicatis: quo casu standum est dicto gloss. quicquid sen ferit Bar. in l. 2. ff. iudica. folu. Dixi. s. eo. causam. & dicam. j. ca. Albericus. Secundū hoc ratificare p̄nt attestaciones, que nō ualent, non solū per expressum p̄sensum, ut hic, sed etiam tacitū, p̄m Innoc. alleg. 4. q. 3. si quis testibus. j. c. tuis. & c. p̄sentata. & c. constitutus. & j. c. significauit. in glo. dicit uerum hoc no. Secus dicit in lit. contestatione, & in alijs, quæ sunt de substantia iudicij: quia talia non possunt ratificari: ut no. de libel. ob. c. 1. de lit. conte. c. 1. de offi. deleg. de causis. & c. prudentiā. §. sexta. Attestaciones autē vires sumunt ex pactione partiū, ita quod si ab alternatiua opponatur, quod in hoc iudicio productæ non sunt, talem exceptionem tollit replicatio pacti, ut patet in iuribus p̄alleg. ff. de re iudi. l. si conuenit. ff. de no. ope. nun. l. 1. §. & post operis. ad hoc qd̄ no. de pac. ca. 1. & 3. Ex hoc infert, q̄ quauis ille, cui est commissā receptio testium, non possit ipsam de iure alteri cōmittere, cum sit sibi certum & nudū officij cōmissum, consensu tñ partium etiā tacito talis commissio ratificari potest, dūmodo non obstat error iuris uel facti, ut patet ex p̄missis, & in eo, qd̄ no. s. de offi. deleg. qm̄. & j. de re iudi. cū Bertoldus. j. c. ueniens. Quidā tamen, p̄m Inn. dicunt, & forte bene, q̄ consensus partium tacitus non sufficit: quia quādo p̄sumuntur tacitē consentire, p̄sumitur, q̄ iudex magis ratione suæ iurisdictionis hoc faciat, quam q̄ velit se ex pacto obligare. Iudex autem ratione solius suæ iurisdictionis facere potest, dūmodo saltem tacitē consentiant. arg. de offi. dele. prudentiam. §. sexta. p̄m Inn. & Host. ¶ Quæro, an ante publicationem attestacionum possint testes iisdem repeti. Lau. & Io. dicit, q̄ repeti possunt, vt addant, quia forte tunc omnia nō habebant in memoria. in aut. eo. §. quia uero multi. ff. de q̄. l. repeti. Possunt etiam repeti, vt corrigant errorem, p̄m eos. Sed hoc non placet glo. quia hoc debent facere incontinenti, non ex interuallo. j. titu. 1. praterea. & 35. quæstio. 6. de parentela. ¶ Quærit glo. quid si testis primo ductus in iudicio, & secundo ante publicatas attestaciones reprobatus, dicit cōtrariū eius, qd̄ primo testificatus est. Dicit gloss. q̄ non ualet dictum suum,

sum, nec creditur ei: argu. j. eo. cum in tua, nisi forte ita esset, quod priores attestaciones non valuisent, puta ab eo receptæ, qui nullam habebat iurisdictionem, & quæ potius pro nõ scriptis debent haberi: nec debent publicari, sed potius incidi. De hoc. j. c. cum in tua, & j. c. seq. in gloss. penul. & in Spe. eod. titu. §. i. ver. quid si idem testis, & sequen. ubi idem ad literam dicit. Et facit finis huius gloss. ad. q. de illo, qui coram non iudice, qui tamen putabatur iudex, falsum deposuit. Ad quod facit, quod no. in regula, non est sine culpa, de regu. iur. lib. 6. ibi Ioan. An. dicit eum de falso teneri, qui deposuit non iuratus, ex quo sua intrinseca, alias extrinseca forma deposuit, ut testis: per. l. si quis legatum. in prin. ff. de fal. Secus si non in forma testimonii deposuit: quia tunc non punitur de falso: ut si priuatim hoc dixit extra iudicium tabellioni: si hoc tunc dixit ad præiudicium alterius, tenetur civiliter illi. ff. de fal. l. falsus. §. si quis in personam. Bar. idem tenet. in d. l. si quis legatum. quia testimonium habet formam testimonii, eo quod deposuit in iudicio, licet non iuratus: cum iuramentum non sit de forma. Quod patet, quia potest remitti a partibus. Per quæ dicit, quod si testis extra articulum deposuit: quia tunc viatur testimonium, eo quia deponere videtur non iuratus, 23 adhuc punitur de falso. Et prædictis patet decidendum, quod quando deponit, coram incompetenti iudice: quia tunc perinde est, ac si extra iudicium deponeret, quod non punitur de falso: ut dixit glo. & bene: quia nullitas concernit substantiam 29 testimonii. Dicit tamen Spe. in tit. de teste. §. i. ver. item quod aliquid addidit de suo, quod si testis in dicto suo aliquam annexit falsitatem, etiam scienter, nihilo minus valet eius depositio, dummodo falsitas illa non tangat substantiam, uel circumstantias negotii, super quo deponit: ut si dicat contrahentem esse aliunde, quam sit, vel alterius esse affinem, quam sit. Officium enim testis non consistit in his: quia nil facit, unde fit contrahens, vel quorum sit affinis, & in similibus dicit Ioan. Andr. puta si interrogat cuius capelle sit dicens, in qua conficiatur instrumentum, sicut accidit de sua: notarius scripsit eam in Parochia Sancti Proculi, cum sit in parochia Sancti Iacobi. Ioannes Andr. ibi remittit de testi. fraternitatis. hec sufficiant.

S P M M A R I V M.

- 1 Testes super eodem capitulo, quomodo producere licet.
- 2 Ad appellationis prosecutionem non admittitur quis sine mandato.
- 3 Sententiæ executionem potest tertius impedire pro suo interesse. nu. 10.
- 4 Probatio in iudicio summario facta, non prodest in plenario.
- 5 Testes producti in iudicio, & recepti, non possunt reprobari.
- 6 Testis esse non potest excommunicatus.
- 7 Sententiæ executio non potest impediri per procuratorem.
- 8 Exceptio, Tua non interest: an possit opponi, post litem contestatam.
- 9 Electioni, uel confirmationi se opponens, an arctetur probare sua interesse.
- 10 Sententiæ executionem, ubi tertius nititur pro suo interesse impedire, qualiter summarie poterit probare suum interesse.
- 11 Testes producti respectu unius causæ, an probent iam examinati respectu alterius, etiam inter easdem personas, & eodem iudicio.
- 12 Testibus productis in causa principali, datur parti optio, an velit illos approbare, uel non.
- 13 Sententiæ lata, quando noceat tertio.
- 14 Absolutio non requiritur excommunicato iniuste.
- 15 Testificari quare compellantur illi, qui sum de capitulo, in causa ecclesie.
- 17 Testis excommunicatus, quando sufficienter probet.

CAP. XXXVIII.

Vbi variatur modus agendi publicis attestacionibus, super eodẽ capitulo testes producere licet, & sunt tres partes. Prima ponit ordinem processus, & disputationem partium super receptione testimonii. In secunda Papa interloquitur, ibi: nos igitur. In tertia causam committit, ibi: quocirca mandamus quatenus. Nota primo, quod sententiæ potest pro parte executioni mandari. & nota practicã super executione sententiæ. Nota secundo, quod ad prosecutionem appellationis non admittitur quis, nisi habeat sufficientem mandatam. Nota tertio tertium pro suo interesse comparantem appellationem pendente a principali, interposita posse impedire executionem sententiæ, si doceat de suo interesse. Nota quarto practicam admittendi comparantem pro suo interesse: quia ante omnia est disceptandum, an sua interstitunde oportet, quod incontinenti doceat de suo interesse, quando se opponit executioni sententiæ: & summarim examinari debet interesse. Quo autem ad modum procedendi oportet, quod probet, aut per testes, aut per instrumenta: & debet iudex interloqui, sua interesse, & se opponere posse. Nota quinto, quod plena probatio in summario iudicio non prodest in plenario. Nota Bur. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. ma. Nota 6. quod publicatio attestacionum

in summario iudicio non nocet quin testes possint produci in plenario: & hoc, quia non obstat sententiæ: non obstat ergo publicatio. Nota 7. quod attestaciones recepte in summario iudicio non prosunt in plenario, nisi a partibus approbentur: & quod attestaciones recepte in summario pnt in plenario iudicio, ut pro sint, & noceant, approbari. Nota 8. quod tertio pro suo interesse comparante, & executionem sine impediendo app. pen. cũ eo lis est contestanda: & det fieri tam super electione, uel iure cõpetenti, quam super sententiæ. Nota 9. quod publicatis attestacionibus, in iudicio summario, non pnt testes recipi in plenario, nisi attestaciones a partibus approbentur. Nota 10. quod approbatis attestacionibus, in summario receptis, partes in personis, uel dicta opponere non pnt, nisi protestentur. Nota 11. tex. qui in repulsiõne, probandi per testes põderat discere testificata: licet cõter textus põderent publicationem. Nota 12. ar. pro & 2. quod ueris attestacionibus, in summario iudicio receptis, illas approbare vñ in plenario, ex quo utitur eis in plenario. Nota 13. quod illa, quæ in capitulo aguntur, cõter ignora sint extrinsecus de capitulo, quia occulte aguntur. Nota 14. quod ad cautelam excõicati absoluedi sunt propter munus testificandi: & vñ, quod excõicatus repellitur ab officio testificandi. Quid de suspensis, uide Host. j. de accu. olim in prin. de exce. apostolica. & in Sp. co. titu. §. i. uer. quid si de suspensio. 9. col. legam expediendo. tex. & glo. per partes. Primo circa petitionem archidiaconi: si per hac prima parte doc. nihil scribunt, usque ad glo. Venio ad secundam usque ad uer. cum autem usque ad uer. P. subdiaconus. Nota Oppo. quod debuerat admitti procuratores: quia cõter opponerent sententiæ non mandari executioni, ut pote appellatione suspensam: quia ex hoc suspenditur executio. C. si ex fal. instr. l. ult. So. Fatendum: sed fuerunt repulsi ex altero capite: quia non erant legitime constituti: quia constituti ab excõicato: ut patet ex antiqua. Non placet hoc Inn. quia excõicatus potest esse in iudicio, appellando, & se defendendo. de excep. cum inter. §. de iud. intelleximus. Opponebat ergo, quod procuratores erant excõicati, uel illegitimè constituti. Vel per Ho. non faciebant fidem de mandato, nec cauebant. Vel negabatur instrum. procuracionis manu publica cõfectum, ut patet ex integra. per quod dicit gl. Venio ad oppositionem tertij, in uer. P. subdia. usque ad uer. lite igitur. Nota Oppo. quod non fuerit necessaria aliqua interlocutio, ex quo non negabatur sua interesse. So. Dic. quod imo opponeretur: & hoc comprehendebatur sub decisa: quia opponeretur, quia non intererat: cum nõ esset clericus, nec canonicus, nec decanus electus, per Abb. Nota An aut exceptio, Tua non interest: possit opponi post litem contestatã de hoc per Inn. de ac. super his. & s. c. ex par. Ad e. in 1. gl. Nota Oppo. quod non arctetur opponens se electioni probare sua interesse: quia quilibet de populo admittitur: ut de accusa. super his. Sol. Dic. cit. Inno. si quis se opponit electioni, uel confirmationi, an arctetur ad probandum sua interesse. Opini. sunt, de quib. de electi. ut circa. lib. 6. & d. c. super his. de accusa. Et si teneatur opi. quod non sit necesse docere de suo interesse: tunc ad trium responde, quod hic non opposuit se electioni, sed sententiæ, contra quam quis non admittitur, nisi doceat de suo interesse. Nota Oppo. quod non impediatur cõparens pro suo interesse executionem sententiæ: nisi appelleret: ut re iudi. cum super. So. Dic. cit. Inn. quod hic non dicitur impediatur executionem sententiæ, licet admittatur ad prosecutionem causæ: sed dic. quod licet non dicatur expresse, satis tamen hoc vñ dictum tacite: ut ex quo constat, quod sua interest, non mandatur sententiæ executioni sed retardetur: quia per sententiæ non debet fieri præiudicium absenti, & ignorantii. ff. de mi. po. l. etiam. §. fin. C. res inter alios ac. in rubro, & nigro. Ad tria responder. Inn. quod ibi lata fuit sententiæ pnte tertio, & sciente: ideo nisi appelleret, non impedit executionem: quia sententiæ ei præiudicat, siue lata fuit etiam ignoranter. Sed cõter ibi nec sententiæ præiudicabatur quo ad proprietatem, ut litera dicit: quia non habuit potestatem subiectum rem deducendi in iudicio ad præiudiciũ domini. Ideo si dicunt hoc speciale in beneficijs, ut se opponens impediatur: quia in eorum electione est opponere se ad illam impediendam. ff. de re iud. a. diuo. Pio. §. super reb. & §. rerum. per Inn. Ho. Host. remittit de in integr. restit. suscitata. & per Ioan. An. de re iud. c. si. Tu dic. cum Innoc. aliquo addito, quando tertius comparans pro suo interesse appellat a sententiæ, quod potest, & propter solum præiudicium executionis, ut impediatur executionem: ut d. ca. cum super, & quõ tunc prosequatur appellationem, habebitur in d. ca. cum super. Nota 15. tertius comparans prosequitur appellationem per principalem interpositam: & adhuc impedit executionem, ut hic: hic. n. proferebatur appellationem, quod patet: quia hic fuit facta litis contestatio super ipsa sententiæ, & pronuntiatũ super principali, & incidenti. sententiæ. Modus aut procedendi datur tunc per hanc dec. quia hõbit summarie docere de suo interesse, ut legitimet personam ad impediendũ executionem, quã ad prosecutionem

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

dum iudiciū: & si quidem intenderet solū impedimentū executionis snā, sufficeret q̄ p̄baret de iure suo summarie, quo ad cōmodū probandi: sed quo ad probōnes oportet, q̄d sint plene: sed si vltra hoc intrendit, ut pronuntiet super iure suo, & q̄d pronuntiet super snā, vel nullitate, oportet q̄d cū eo super utraq; lis contestet. Sit ergo cautus sibi pronuntiationi, q̄d hic petat, & litē contestetur. Q̄nq; tertius cōparens pro suo interesse non suspendit snām, nec suspēsa prosequit nullitatē, nec quo ad se, nec quo ad illū, q̄ quē est lata: vt quia dicit, cōstat illā latā q̄ eū, qui habuit p̄tē rem deducendi in iudiciū ad sui p̄iudiciū eo sciēte, ut in casib. l. sepe. ff. de re iud. & in c. pe. de re iud. & tunc cōparens non pro suo interesse non impedit executionem snā, p̄. n. doct. hic. Q̄nq; cōparens q̄ snām pro suo interesse non contendit illā suspensam, non suspendit illam, nec illā contendit nullā ex persona eius, q̄ quā est lata, cū dicit snām sibi non p̄iudicare, vt quia lata q̄ aliū eo ignorante, vel eo sciēte, q̄ non est talis persona, quē possit rē deducere in iudiciū ad p̄iudiciū suū, ut si mihi subditus, vel colonus, & agitur de re mea: de re iud. cū super. & C. si per uim, vel ali o mō. l. si. tunc recurrendū est ad uerba Inno. de quibus facit festum Bar. in l. a diuo Pio: & tunc si petitur executio in alio, q̄ super quo est pronuntiatū, ut quia lata snā super quantitate in solutū capitur res, quā alius prehendit ad se suspectare: & cōparens impedit executionē: quia oportet, q̄d tūc fiat sup hoc summaria cognitio: ut l. a diuo Pio. §. j. ff. de re iud. Pōt ergo pars docē re de iure suo: & executionē impedire. Si autē petitur executio super re, super qua est pronuntiatū, & res est uacās, quia adhuc tertius cōparens impedit executionē: quia sua interest, q̄ res remaneat uacans, ut ante erat: nec grauetur onere probandi: & quia non est, cui caueat de rē restituenda euincēti. Si res est ab illo possessa, q̄ quem agitur: & tunc aduertendū ad modū cōparendi: si cōpareat, ut principalis agens, & petens ab illo, qui possedit, non impedit executio: quia hoc nō intendit: sed sit executio pro primo obtinente, & ille cautionē p̄stat possidenti de re restituenda sc̄do cōparēti in casum uictoriae: ut d. l. i. s. a quo. Rō, quia ex quo res est possessa, sua magis non interest, q̄d possideat primus, uel q̄d possideat secundus. Si res nō est possessa ab illo, q̄ quem obtenta est snā, sed ab illo, qui cōparet p̄ suo interesse: tunc fiat executio ad p̄iudiciū t̄m eius, q̄ quē agitur, & exceptū censetur p̄iudiciū tertij. de re iud. cū super. & no. Inn. ut lite non conte. qm. §. quod si super. ad qd. j. de resti. spo. olim. j. ¶ Not. hanc theoricā, quam ēt repetit Inn. de re iud. cū super. siue p̄iudiciū, nisi appeller quis: & tunc impeditur ēt, quo ad subiectū, ut in c. cum super. ¶ ¶ Quaro ad declarationē, quia exigitur, cōparentem pro suo interesse fundare intentū summarie: qualis erit hęc summaria probatio: Dic, q̄ erit hoc in arbitrio iudicantis. Inn. dicit, quod ut admittat ad discutiendum ius, debet summarie probare, sic q̄d interest ei? hoc discuteat: nec queritur, quo ad hoc, ut admittatur, q̄d probet se canonicē electum, sed electū t̄m: ut no. de re iud. c. z. in gl. q̄ licet petens confirmationē habeat probare se canonicē electū, de el. cū in cunctis, quo ad t̄ps autem erit summaria. Et dicit Inn. q̄ hoc erit arbitrium, ut usq; ad octo dies, vel plures, nec expectare, q̄ requirit testes ultramont. de resti. spo. l. rās. ad si. Dicit Bar. q̄ summaria est, q̄ non exigit plus de t̄pe, quā exigeret executio: si plus, non d̄ summaria. ff. ut in pos. leg. si is, a quo. ibi Bar. & in l. a diuo Pio. ff. de re iud. l. 3. §. si super res. Debet t̄m, quo ad probationis speciem esse plena, quia nō sufficit iur̄m: licet quo ad probandi modū sit summaria. Patet hoc, quia probat per testes, uel instra. Gl. huius partis sunt lite

11 rales, excepta gl. in uerbo, admittere. ¶ ¶ Opp. q̄ profunt testes recepti, ex quo inter easdem personas sunt recepti. s. eod. cām. Sol. Non profunt: quia ob aliud probandū fuerunt recepti, & ad aliud modo agit: quia primo ad legitimandā personā, nūc ad finem obtinendi snām super iure, & interesse. Dicit tamē gl. quod licet ad aliud fuissent recepti, partes p̄nt illos approbare. all. gl. l. f. C. e. Idē Host. p̄m quem patet, q̄ partes minus sufficientibus probationibus se submittere possunt. de quo. j.

12 c. proximo. ¶ ¶ Venio ad uer. litera igitur. opp. q̄ t̄m optio illi, q̄ quem testes producuntur, an illos uelit approbare, & non producenti. j. de testi. p̄sentata. & s. c. proximo. Sol. Cōtrariū procedit, q̄ sunt testes recepti super principali, & lite contestata, hic non super principali, sed summarie: quia primo casu tenet mero iure receptio, quo ad snām ferendam diffinitiuā, secundo non: nam hic inquirebatur in primo summarie: quo casu leuior exigitur probatio, quam in secundo. Per quā dicebat hic Per. & Abb. q̄ si tunc uoluisset reprobare testes, non potuisset, quo ad personas, vel dicta. C. de edi. diui. Adria. tollen. l. si. de re iud. cum Bertoldus. Nota. bene. & hoc ēt probat tex.

hic, quod in sumario iudicio ad legitimandam personam non admittitur receptio testium reprobatoria, q̄ bñ no. ¶ ¶ Op. q̄ bona fuit allegatio, q̄ hic usus sit, ut eos verē possit repellere. 4. q. 3. si quis testibus. 19. di. si Romanorū. Sol. Ad ualiditate attestatiōnū non sufficit consensus unius: quia est necesse tūc venire consensum ambarū partium: uel sc̄do usus est non ad plenā, sed ad semiplenā probationem: & talis usus nō sufficit, ut uideatur approbare in pleno iudicio, ut sic postea non liceat producere testes. Vel forte dicebat falsum: quia. P. subdiaconus in principali de illis attestatiōibus, nihil allegat. ¶ ¶ Venio ad uer. nos igitur. per hanc literā patet, q̄ in emergenti est pronuntiatū. de quo. de or. cog. c. j. De tertio autē comparentem pro suo interesse, an possit producere testes sup articulis publicatis, q̄d notat hic Vin. dicit lo. An. q̄ ponit Spe. in ti. de teste. §. satis utiliter. uerū. quid si asina. hoc satis puto expeditum per no. j. de re iud. cum sup. ¶ ¶ Ad gl. opp. q̄ non sit necesse, q̄ P. producat q̄ snām testes: quia snā non extendit p̄iudiciū ad eū, quia res inter alios, & c. de fid. instr. inter dilectos. Dicit glo. q̄ imo disputabatur hic, an snā ei p̄iudicauerit: quia si primo ius agendi sibi cōpetat, & permittit sequentem agere, sibi p̄iudiciū fecit: & quia tacite v̄ suo iuri renuntiare. de re iud. quamuis. & de his, quæ sunt a maio. parte capit. ex ore. Si ergo non q̄dixit, cum sciuit, snā sibi p̄iudicasse: sc̄cus si nō sciuisset. Gl. allegat iura: nam uir. q̄ snā lata pro iure archidiaconi, cū non sit separatū a iure ipsius, quod aliquid p̄iudicat: iō cum uenerit ab alio habeat cām: nisi dicatur, quod snā fuit lata cū eligentibus, quæ p̄iudicat electo: quia ex quo pronuntiatū alius canonicē electus, hic excluditur: cum duo in solidū, & c. de p̄b. dilecto. & c. iur. Potest ēt dici: quod hic testes admittuntur: quia hic nolbat, quod ius suum discuteretur. Igitur oportet, q̄ illud probet: quia q̄ iudem, uel alii testes non sunt admittendi ad testificandū publicatis attestatiōibus: arg. s. c. fraternitatis. Dicit gl. quare hoc fit. ad hoc. l. f. C. e. supra. e. causam. Item uel hi testes repetentur, ut dicat illud idem, quod primo dixerunt: & superuacue inducuntur. de electio. in Genesii. Si ut dicant q̄rium: & ex hoc puniendi sunt, tāquam periuri: nec eis debet credi. s. eo. sicut. C. de nō num. pec. l. gñaliter. Dic, si iudicium primo agitatū, in quo examinati sunt testes, sic se hēt cum secundo, q̄ ex snā lata in primo obstat exceptio rei iudicatæ in secundo, tunc obstat publicatio, nec testes repetent: si sic se habent, quod non obstat publicatio, nihil obstat. si uariantur personæ, sicut est cum unus coheres pro parte sui de biti egit, uel q̄ eum actum est, nihilo minus alij. coheres ager & contra eum ageret. ff. de appel. a snā. §. ab executore, ut qa in primo egit archidiaconus de parte hereditatis, non obstat publicatio. Idem si uariatur finis agēdi, ut quia primo agebatur ad repellendū aliquem ab agendo, uel ad probandum agentis interesse. Secundo adducitur in principali, ut agenti res petita adiudicentur: quia tunc non obstat snā, ex quo ad aliud agitur. C. ad legem Iul. de ni publi. l. si quis a se fundū. de electio. cum dilectus. de purga. cum dilectus. Si non obstat snā, non obstat publicatio p̄m. Inn. ad hoc, quod dicimus in materiali, p̄m Hostien. quia ubi non obstat sententia, non obstat publicatio. s. eo. feris. ad hoc, quod no. de probatio. licet. Non obstat, quod si repetuntur, aut ut idem dicant, aut ut oppositum: dicit Inn. quod non inducuntur, ut idem, uel q̄riū dicant, sed ut simp̄r ueritatem dicant pro utraq; parte: & utraque pars producat capitula, super quibus uult eos interrogari: & testes dicant suū testimoniū super illa: & ab utraq; parte poterit dictū redargui, & persona. Dicit tamen glo. hic, & Inno. quod si q̄dicant non obstante diuerso modo agēdi, quod p̄iudicabit sibi, quod dictum inficiatur, ubi q̄rietatem excusat: puta, quia alter in primo, alter in secundo, & in sensu alio intellexit. C. de non numerata pecunia. l. gñaliter. Non obstat dicatur, sicut ualent primæ attestatiōnes ad reprobandas secundas, ita debent ualere ad probandam in secundo iudicio. Dic, quod non probant in secundo: quia adhuc non fuerunt inducēte in primo: quia tunc non ad hoc, sed ad aliud agebāt: & necesse est, q̄d incipiat eam antequam instruat. Ad reprobationem autē corū testium sufficientes sunt: quia per eas notoriū iuris est, testes fore periuros, & falsos, iō a testimonio repelluntur, vt s. eod. sed tunc ultra probatio in sumario non est notoria. Dic ergo saluando Inn. quod dictum testis, quo ad se sumit pro confessione: ideo contra se notorium inducitur, ēt in sumario: quia confessio non læditur ex summaritate iudicis. vt no. in capitulo cum dilectus. de ordi. cogni. p̄m Inno. alii testificantur. de offic. ordin. c. ¶ ¶ Venio ad uer. iudicium, quia uero. opp. quod gesta in capitulo possunt ab aliis probari. de offi. ordina. ut iusta. Sol. Dic, quod hic dicit, quod raro interest alij, quam canonici: si tamen interest, idem esset. s. de offi. ord. ut iusta. Idem de aliis non canonicis habentibus uocem in electione. de electio. scriptum. & capitul. constitutus.

13 ¶ ¶ Oppono, quod non debeant absolui, sed sufficit relaxare, vel

xare, uel suspendere. de appe. dilectus. de senten. excom. sacro. de accu. cum olim. So. dicit lo. An. quod excōicatio, ex quo ligat, exigit absolutionem: nec sufficit relaxatio, uel reuocatio, q̄ illos, qui de facto illas relaxant, uel reuocant: sed sit absolutio ad tempus. Ad hoc appell. ad hæc qm̄. & quod no. co. tit. dilectis. & c. præterea. Ad q̄rium respondeo, quod loquatur de sn̄a excommunicationis nulla uel iniusta: quo casu iudex cognoſcens errorē p̄t illam reuocare: hic q̄m̄ eit iusta. Non ob. c. olim. quia ibi de relaxatione dicit, & respicit sn̄as suspensio num, fm̄ Host. ad hoc, quod no. de his, quæ ui me, ue causa fi. 16 c. r. lib. 6. ¶ Gl. ult. in prin. literalis est, colligit causam quare compellantur illi de capitulo testificari q̄ ecclesiam: quia quæ in capitulo fiunt, de facili per alios nesciuntur: secus in aduocacione, & procuracione. de postu. c. fi. & hoc ideo, q̄ officii istorum est uoluntarium, nisi ex causa cogentur: de qua in Summa, de postu. fm̄ Host. ¶ Opp. q̄ hæc absolutio non debeat dari: quia non debet quis absolui nisi pœniteat. de eo, qui du. in ma. significati. So. Dicit gl. q̄ si non cōtenditur nullitas excōicacionis, non absoluitur. Si contenditur nullitas absolutionis: hic nullitas contendeatur, quia dicebant se post appellacionem excōicatos: alias fuisset remittenda absolutio ad excōicacionem, de off. ord. ad reprimendam. Vel secūdo absoluitur ad cautelam testis in subsidium, q̄ aliter testificari non p̄t, nec aliter p̄t probari: alias nō absoluitur. Dicunt tñ doc. quod absoluitur ab inferiore, nisi sit talis excōicatio, quæ suo superiori sit reseruata, ut Papæ: quia tunc ad cautelam non absoluit, sed is, cui est reseruata, uel fuit gratiosa prouisio, fm̄ Inn. Hof. dicit, qd̄ q̄cqd̄ dicat gl. consuetudo est ecclesiæ tales indifferenter absolueret p̄ munere testificandi, ita, quod pro lato testimio statim reincident in excōicacionem. Et ita facit et de ambafiatoribus, qui quam cito de curia exeunt, reincident. Et dicit tales absolutiones potius iterabiles, & quo ad hominē, & quo ad Deū, cū nec illi pœniteat, nec ex eo ueniam perant, nec conterantur: quare dicit de rigore iuris tales absolutiones nō faciendas. r. i. q. 3. cum aliqui. qd̄ et repetit. j. de except. ad apostolicę. Puto, quod sicut excōicatio p̄t ferri ad tempus, ita & p̄t absolutio, & quod de iure tollatur uinculum excōmunicacionis, licet non uinculum peccati. ex quo non datur pœnitentia. Nec obſt. qd̄ non pœnitens nō absoluitur: nam illud uerum à uinculo peccati: à uinculo excōicacionis absolui potest non pœnitens: quia inuitus aliq̄ absoluitur: ut no. de senten. excom. c. r. lib. 6. quod et sentit Calde. de rescrip. ab excommunicato. absolui tamen non debet, nisi in causa subest, propter munus testificandi. Ant. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis religiosus non admittitur absq; iuramento.
2 Assertio non plene probat absq; iuramento.
3 Pacto si concludatur, quod stetur dicto alicuius, an requiratur tale dictum esse iuratum.
4 Iuramenti sola oblatio an habeatur pro iuramento.
5 Testis si appareat deposuisse, an iuratus presumatur.
6 Testis an possit aliter adstringi ut dicat ueritatem, quam per iuramentum.
7 Testis quare possit quandoq; siue iuramento testificari.
8 Iuramentum necessarium in aliquo actu, ubi partibus remittitur, an uideatur remissum iudicis autoritate.
9 Iuramentum in causa matrimoniali non potest a partibus remitti.
10 Iuramentum calumnie an possit remitti, uel omitti.

C A P. XXXIX.

Vis questionibus. ¶ Religiosus non admittitur absq; iuramento, nisi a partibus remittatur. h. d. Ponit dictum, a quo casum excipit, ibi: nisi. ¶ No. 1. q̄ monachi, & conuersi in causis ecclesiæ admittuntur ad testificandum. ¶ No. 2. quod repellunt absque iuramento. ¶ No. 3. quod iuramentum de testificanda ueritate nō est de solennitate substantiali testimonij: quod patet, quia p̄t a parte remitti. ¶ Opp. quod non præstent monachi iuramentum testificando: ut. s. de iureiuran. c. r. Solu. Hæc erat causa dubitandi, quia uidebatur, quod non deberent iurare: quia non debent præstare iuramenta. Itē quia eis debetur reuerentia: & sic v̄, quod non arcentur ad præstandum iuramentum. ff. de iureiurando. l. i. iurandum. & l. ad personas. fm̄ Vin. rō decidendi, ne ueritas occultetur, & pp̄ præiudicium partis: quia non tenetur credere, nisi uelut. Nunquid aut arcentur ad iurandum coram seculari ad testificandum, dixi. s. eo. cum nuntius. & aliud. in c. si q̄ testium. co. tit. ¶ Opp. quod simplici assertioni credatur. s. de dolo. cum olim. de electio. cum inter R. no. gl. de priuileg. cū olim. Solu. Quo ad præsumptionem aliq̄ creditur assertioni sine iuramento: sed quo ad plenam probationem non, ut hic. ¶ An aut sit testator, uel q̄nentes de aliquo relicto mandant, uel uolunt stari dicto alicuius, debeat esse iuratus: uide per Bart. in l. Theopompus. de dote præle. & uide, qd̄ scripsi. s. eo. c. ueniens.

& de dolo. finem. ¶ Quid si testis offert iuramentum, & non deseruit, an sola oblatio habeatur pro iuramento, quo ad finem ut ualeat testimonium. But. & Bar. quod nō, in l. uideamus. s. deferre. ff. de in litem iuran. Item talem iuramentum non p̄t deferre notarius, nisi deferat p̄nte iudice: ut l. si procurator p̄ntis. ff. de uerb. oblig. fm̄ Bar. in d. l. uideamus. s. deferre. ¶ Quæro, quid si apparet testē deposuisse, nec apparet aut iurauerit, an presumatur iuratus. Spe. in ti. de teste. s. sequitur. uer. quid si in actis ponit. & lo. And. ibi concludunt, quod si apparet in actis, Talis testis iuratus deposuit: quod presumitur iuratus, si hoc est factum p̄nte parte, & iudice: & hoc operatur p̄ntia partis, & iudicis, & notarij. Itē quia solennitas enuntiatia p̄nte parte presumitur: ut l. optimam. de p̄hen. & comm. sti. Item quia talis est solennitas, quæ p̄t intercedere fm̄ tempus depositionis: ut patet. in l. 2. C. de fide instr. & iure haste fisco. li. 10. & hoc tenet Bar. in l. Theopompus. ff. de do. præl. Secus si iuramentum non apparet in actis tñ, quia illa assertio est de p̄terito, & quia non apparet p̄ntia iudicis, uel partis. Idem Bar. quia etiam dato, q̄ presumetur iuratus, non presumetur p̄ntia partis, nisi aliud intercederet, secundum eum. Nunquid autem si dicatur, quod p̄ntia parte, & iudice iurauit, an presumatur iurasse ut debet, scilicet tractus, & non offerens iuramentum. Dicit ibi Spec. quod sic, quia omnia p̄sumuntur solenniter acta, & fm̄ communem cursum. s. de renūtia. in p̄ntia. de elec. bonæ. ff. de pac. iuris gentium. s. quod ferre. C. ne uxor pro mari. l. 2. Si aut apparet testem deposuisse, & non apparet de iuramento: tunc secus est, quia iuratus non presumitur, ex quo solennitas non enuntiat: quia hæc est extrinseca, non intrinseca forma: ut no. ff. de uerb. ob. l. sciendū. ff. de publica. l. q̄cunq; cū si. ¶ Quæro an aliter possit adstringi testis ut dicat ueritatem, quam per iuramentum. Dic, quod sic, ut per baptismū, per fidē Christi, per Christi iudicium, per ueram obedientiam te adiuuro, ut dicas ueritatem. 3. s. q. 6. si duo sint. Si adiuretur, tu dices ueritatem de eo, quod sapis, sicut te Deus adiuret: & quod illud sit, & in illo. Sic te Deus adiuret, & ille sanctorū reliquie. ea. q̄ episcopus in synodo. Idē si asserat hic fide sua assertionem: ut quia dicat. In fide mea sic est. s. quod metus causa. ad aures. Archid. 22. q. 1. in summa. Ad hoc de iureiurando. & si Christus. de arbit. cum tempore. Idem si dicat, in periculo animæ suę, de frigi. fraternitatis. no. j. de iureiur. & si Christus. & not. Arch. 22. q. 5. iuramenti. ubi tenebat an periurus, qui uenit contra talia iuramenta, sit priuandus, sicut si uiolaret iuramentum formale. Ad hoc, quod no. Archid. de sepultu. c. r. lib. 6. Ad hoc quod no. Spec. in Specu. de iureiuran. s. i. uer. in summa. Unde dicit Specu. quod sic est periurus uiolans fidem simplicem, sicut iuramentum. de fidei ius. c. 2. & d. c. ad aures. in Spe. de Arbi. s. si. uer. sed ponc, q̄ compromissum. r. s. colū. Idem in arbitratore, ut dicat ueritatem per Patrem & Filium & Spiritum sanctum. j. de appel. constitutis. ut no. ibi Ioan. And. & Archid. 2. q. 5. si quis presbyter. glo. r. colligit notabilia. ¶ Quærit glo. de ratione quare sine iuramento potest testificari testis cū consensu partium. Gloss. dicit, quia etiam potest totum relinquere uerbo partis. C. de fidei ius. l. si. Dic de hoc ut dixi de dolo. finem. & no. de do. præleg. l. Theopompus. & l. fina. ff. de p̄to. ¶ Opp. quia remitti non possit a partibus: quia concernit fauorem iudicis ut publicum, ut ueritas eruatur. Glo. dicit quod remittitur iudicis autoritate per partes: quia principaliter in fauorem partis præstatur. ¶ Quærit glo. an tale iuramentum de consensu partium possit remitti, ut in causa matrimoniali. Gloss. arguit, quod non: quia nō statur eorum confessioni de eo, qui cognō. consanguini. uxoris. super eo. Hæc uera, quando agitur de contractu: secus si de contrahendo: quia in contrahendo possunt sibi remittere. de clan. desponsa. c. secundus. Hoc tenet Tan. & Vinc. ad qd̄ de despon. impu. attestaciones. & de fidei ius. constitutis. & de spon. sicut. ¶ Gl. subsequenter mouet dubium, an iuramentum calumniæ possit remitti, uel omitteri. recitat opiniones. Prima opi. uidetur approbare hodie eodem tit. c. r. lib. 6. & in no. glo. quæ uult, quod illud non potest fieri per consuetudinem, nec per pactum. Ad hoc: de consue. c. 2. lib. 6. & C. de decre. decurio. super rubrica. & in l. 2. C. quæ sit long. consuetudo.

S V M M A R I V M.

- 1 Delegatus in testem necessarius remouetur a iudicando. 7.
2 Iudicem potest pars petere ab officio iudicandi remoueri propter necessitatem officij testificandi. 8.
3 Appellandi causa ubi exprimitur alternatiue, etiam in parte iniusta ualeat appellatio propter partem iustam.
4 Conferendi ius ad beneficia potest femina habere.
5 Præbende qualiter possint esse sacerdotales.
6 Iudicem petens remoueri, & alterum subrogari, an indistincte sit audiendus.
9 Iudex ubi potest remoueri ab officio iudicandi, eo quia necessarius est, pariter in testem, an procedat in causa criminali.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

- 10 Index debet remoueri à iudicando, ubi est parti in testem necessarius.
- 11 Delegatus pluribus simul in una causa cum clausula, quod si non oēs, & c. potest vnus sine alio procedere.
- 12 Falsum dicens iudex maior coram iudice inferiore an possit per inferiorem puniri.
- 14 Index à parte impetratus in fraudem, quem uolebam mihi aduocatum, an possit reuocari.
- 15 Index aduocatus, cui secreta mea causa reuelauit, impetratus à parte non possum petere, quod reuocetur.
- 16 Testem iudicem remotum officium propter testificandi, per me tamen impetratum an possum reuocare.
- 17 Index subrogatus quantum tempus habeat ad cognoscendum de causa.
- 18 Relaxo, uerbum ad quas sententias possit referri.

C A P. X L.

Dilecto. ¶ Delegatus necessarius in testem remouetur à iudicando, & alius subrogatur. Et prima pars ponit partis querelam. Secunda prouidet, ibi: ne igitur. ¶ No. i. argm. ad feminam in dignitate positam posse spectare ius conferendi præbendas, et sacerdotales. ¶ Secundo no. q. pōt pars petere iudicem remoueri ab officio iudicandi pp necessitatem officij testificandi: sed hoc petere debet ante litem contestatam. Per qd vñ à hrio, q. pōt litem contestatam hoc petere non possit: quia ex hac contestatione litis aliquod ius acquirit iudex in instantia. Et no. q. remouetur demum in subsidium, qñ aliter nō pōt perfecte probare. ¶ Not. 3. q. ubi causa appellandi exprimit alternatiuē, et in parte iniusta ualeat appellatio, pp partem iniustam: nam si iudices hic dati erant sine cpa, iniusta erat pars, qd procederet altero excluso. de offi. deleg. causam. ¶ No. qd suspensio cadit in potestate conferendi iura spiritalia: & ut, quod illa facta post appellationem est nulla. ¶ Opp. quod comitilla, ut femina laica, non possit prætere ius conferendi. de elec. Maiana. & c. sacrosancta. Sol. Dic, quod habebat ex priuilegio Papæ. de excelli. præla. cū dilecta. de iure pat. nobis. 63. dist. ad tuas. & c. in synodo. 16. q. 7. in summa. 9. dist. imperium. in Spe. de præb. in fi. & quod no. de præben. is, cui. lib. 6. Vel dic, quod hic habebat ius pntandi, non conferendi. de consec. præben. c. fi. Et intellige de pntatione ad præbendas, non ad principalem prælati. Nec ob. c. nobis. de iure pat. ¶ Opp. qd rite processerit suspendendo cōtumacem, ex quo procedi non poterat ad missionem. de dolo. cum qui. li. 6. Sol. Contrarium pcedit, qñ hoc fecisset in contumacia: sed hic nō erat cōtumax, cum appellasset ex legitima causa. ¶ Opp. quod non debeat iustificata appellatione ad eos fieri remissio. de app. interposita. §. 1. So. Hoc facit uoluntas partium, quæ sic uoluerunt. 2. q. 6. si quis ep̄s. Abb. dicit, quod hic fuit pp dubium hmoi casus nondum à iure determinati. ad hoc, quod no. sup. gl. si. Potes dicere, quod hic nouus additur iudex, unde pp missionem ad primum fit remissio. No. tñ primam solu. quod ca. interposita. procedit, qñ appellatio iustificat ex legitima causa, & certa: scilicet qñ est causa dubia. quæ pro tunc approbatur à Papa. ¶ Quæro qualiter præbende poterant esse sacerdotales. Dicit Io. An. forte erat onus sacerdotij annexum certis præbendis. de præben. significatum, & perpetuo: forte erat annexum tpaliter: p̄m certum tps vacationis, ut si annectant onus sacerdotij eis, quæ primo uacabant: ut no. de p̄ces. præb. propo. fuit. & c. ci. cui. li. 6. Et istas præbendas contulerat præpositus, & comitilla resistebar, uel econuerio. ¶ Quæro an indistincte sit audiendus petens iudicem remoueri, & alterū subrogari. Dic, qd non: sed p̄mitti debet aliqua cognitio uerisimilis coniectura, p̄ qua p̄sumat necessarius, & qd de re illa ueritate sciat. Sicut em̄ ad recipiēdos testes nulla dilatio dat sine causæ cognitio. ne. 3. q. 3. sp̄atiū. no. 3. co. in causis fortius desiderat causæ cognitio in hoc casu, in quo qualequale p̄iudicium vñ fieri parti habenti iudicem gratum. Item quia quis pōt ex hoc grauari pp expensas factas. Item grauato in expensis, si uerum esset, tenet iudex. An pp officium testificandi possit peti subrogatio. Host. dicit, qd sic. ¶ Quid si hic fuisset impetratus per p̄positū alias an possit postea petere reuocari. Dicit Io. An. qd sic, dū tñ igno. raret ipsum sibi necessarium in testem, & facit, quod no. super. 1. gl. Item si fuisset corruptus ab aduersario, p̄curator p̄positi ad talem iudicem impetrandum. ¶ Ad gl. opp. qd non potuerit hæc subrogatio peti. q. pp hoc debuit peti ante ingressum iudicij. de offi. dele. insinuante. Sol. Propter hoc gl. exponit hic, ante litis contestationem. i. cum protestatione, qd non intendebat litem contestari: alias nō potuisset petere subrogationē, nisi de nouo factum ad eius notitiam deuenisset. §. c. c. p̄titiū. p̄m Host. dicit tñ, quod hæc protestatio non fuit necessaria: quia per hæc uerba non respondebatur petitioni, uel narrationi.

¶ Quærit glo. quid si habet duos præter istum, an subrogatio locum haberet. Videtur, qd non: quia non deficit probatio. Gl. determinat p̄rium: quia non semper testes habet in memoria id, de quo testificantur: & sic ueritas occultaret, & probandi co-

pia possit deficere. §. ut lite non conte. qm̄. Si aut plures haberet, tunc non fiet remotio. §. c. de testibus. in fi. Idem Inn. & Ho.

¶ Quæro an in causa criminali procederet hæc subrogatio, & remotio propter officium testificandi. Videtur, qd non: quia nō compellunt testes in criminali: ut in c. dilectorū. de testib. cog. determinant contra: quia licet cogi non possent, tñ præcibus possent induci. Sed si omnino nollet testificari, non debet remoueri, & maxime si dicat se nescire. quia qui ei credit, & fidei p̄mittit ut dicat testimonij in principali, ei credere debet, cū iurat se nescire. C. de testi. l. pe. 4. q. 3. si quis testibus. & j. de don. inter uir. & uxo. per nostras. ¶ Quid si in fraudē pars procurasset ut causa committeretur tali informato de facto, ut non posset testificari? Dic, qd adhuc remouetur, etiam si haberet plures, ne fraus sibi p̄desset: forte tñ uidet, alios idiotas, uel posset repelli, p̄m doc. ¶ Opp. qd male petijt, qd p̄cederet eo excluso de offi. deleg. causam. Dic, qd hæc petitio esset iusta, qñ haberet clausulā, qd si non omnes, & c. ut hic: & esset hoc impedimentum iuris, p̄m Inno. & Hosti. ¶ Quæro de ratione. Dicit gl. quia male fecerunt repellere petitionem: quia et prætor testimonij dicere debet. 4. q. 3. §. item in criminali. & copia probandi nō est arctada. ¶ Nunquid aut ubi iudex maior attestando, coram minori iudice, si ibi falsum dicat, possit puniri. Vide in Spec. de teste. §. 1. uer. quid si is, qui. ¶ Quæro quid si impetrās illū, qui nolebat esse meus aduocatus in hac causa, an propter hoc reuocet. Dicit glo. qd non, cū possum habere alium aduocatum: nisi dolo hoc faceres, ut mihi subtrahas aduocatum. 3. qd. 8. §. si quis. Hæc uera, p̄m Io. An. maxime si erat generalis aduocatus ecclesiæ, collato sibi beneficio ab ecclesia. de iureiura. breui.

¶ Quæro, quid si aduocato reuelauit secreta causæ meæ, pars cū impetrat in iudicē, an pp hoc potero petere ipsum reuocari. Dicit gl. qd non sufficit, qd remouetur: quia reuelatio secreti causæ non facit eum suspectū, cū non habeat indicare iudex p̄m conscientiam, sed p̄m informationē iudicialē. 3. q. 7. iudicet. ubi de hoc. & de offi. or. c. 1. Hæc uera, nisi aduocatus iā publicasset intentū suū: quia sola reuelatio secreti nō facit eū suspectū: ut not. Inn. de officio ordin. irrefragabili. per. l. p̄tor ff. de iur. om. iudi. De hoc in Spe. de lega. §. superest. uer. item si fuerit aduocatus. in 5. col. & in sequenti: & no. 1. de appo. Po. stremo. & in Sp. de aduoca. §. 1. uer. itē, qd fuit. ¶ Quid si iudex qui petiit in teste, statim committit vices suas, nihil sibi referuādo, an hic pōt esse testis corā delegato. Io. dixit, qd nō: quia fuit girur delegatus vice delegantis: & idem est iudicare per alij, quod per se: & licet modo non sit iudex, sufficit, qd fuit, ut non possit esse testis. 2. q. 3. statuendū. Glo. dicit, quod possit. Nō ob. c. statuedū: quia illud loquit de iudice, qui cognouit de cā. Ad hoc hæc decretalis plus dicit, qd si ordinarius poterit in teste corā suo officiali, cogere testificari. Glo. tene Host. ad hoc de offi. delega. iudex. li. 6. Per hoc dicit Abbas, qd si impetraui mihi iudicē consanguineū, qui recusatus est, qd bene potero ipsum producere in teste: quia licet remouetur à iudicando, nō a testificando. de p̄sumptio. lras. Per hoc dicit Vincen. quod iudex, cui est commissa causarum uniuersitas, qui commisit articulum unum, potest esse testis: argumen. ff. de iur. iudi. omn. iud. d. l. est receptum. ¶ Quæro an remoto iudice propter officij testificandi, possit, qui impetrauit in iudicem, ipsum repellere a testificando, obijciendo aliquam inhabilitatem in personā. Gl. dicit, quod non in personam, quia ipsum approbavit: in dicta fecus. 4. q. 3. §. si quis testibus. & 3. q. 3. offeratur. 32. q. 5. horredum. Idem Inno. & Hosti. De hoc per Innoc. de exceptio. cum uenerabilis. ibi dicit hoc uerum, quando causa repellens concludit ad officij testificandi, non ad officij iudicandi, quia sit illius naturæ, quæ non repellit ipsum ut iudicem, non uideatur approbare impetrando: ideo si impetrauit quem criminofum, qui potest esse iudex, posset postea ipsum ut criminofum repellere a testificando, secundum Inno. ibi dixi supra eodem presentium. Io. And. remittit de his quæstionibus ad Spec. eod. titu. §. 1. uersicu. quid si impetres. 4. sequen. ¶ Glo. penul. quærit quantum tempus habeat subrogatus iudex. Respondet, & est clara. ¶ Glo. in verbo, relaxata est clausula. not. eam, quia uerbum Relaxo, refertur ad sententias nullas. Vide doc. §. e. ue niens. quod met. causa. c. quinto, lib. 6. Ioan. And. dicit Hosti. dicere, quod hic uerbum Relaxo, refertur ad sententiam aliquam: quia antequam hæc decret. emanasset, casus nondum erat in iure decisis, & scribebatur iudicibus appellacione remota: unde processus tenuit mero iure, sed debuit retractari per superioris officium. de appella. pastoralis. secundum Hosti.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes possunt recipi & publicari citata parte, ne probationis copia pereat ad perpetuam rei memoriam.
- 2 Ad testimonij depositionis actum non sunt partes citandæ.
- 3 Patroni an uideantur sibi aliquod ius retinere in ecclesia per hæc uerba, quod nihil iuris, & c.

- 4 Ad testium receptionem quare debeat vocari pars.
 5 Testes ad futuram rei memoriam, in quo differant a testibus ordinariè audiendis, & quando sint publicandi.
 6 Testium receptio an possit fieri siue ab actore, siue a reo testes producantur.
 7 Testium publicatio quare fiat ad publica monumenta.
 8 Probatio an possit fieri ab his, qui instrumenta non habent, alio modo, quàm per testes.
 9 Testium publicatio ut valeat, denuntiari debet pars.
 10 Probatio ad æternam rei memoriam an noceat alijs, quam vocatis.

C A P. X L I.

Significauit. ¶ In probationis copia recipiatur, citato aduersario recipiatur, & publicantur testes, quos reus inducit. Et sunt duæ partes. In prima, petitio. In secunda, iudicis datio. ¶ No. 1. q. fundatores ecclesiæ possunt in fundationis actu remittere omne ius patronatus. ¶ No. 2. q. ex rei petitione pnt examinari testes ad perpetuam rei memoriam, ne pereat copia probandi. ¶ No. 3. requisitum in examinatione testium ad perpetuam rei memoriam, ut fiat nuntiatio fundatoribus, uel eorum hæredibus. Et no. ut de omni solennitate publicationis conficiatur instrumentum. ¶ Not. 4. argum. quod partes sunt vocandæ ad actum iuramenti in examinatione testium, & non ad actum depositionis. vide. s. eo. in omni. ¶ Opp. quod non sit necessaria hæc prouisio: quia per illos testes, per quos probat ius patronatus, per illos probabitur, quod ecclesiæ fuit liberè fundata. Sol. Dicit Hosti. quod forte multi sciunt de fundatione, & pauci de liberatione: quia pauci audierunt hæc verba. Itē forte patroni de fundatione habebant instrum. Cauter ergo fecit præbyter, qui sibi, & ecclesiæ fecit prouideri. ¶ Quæro an proni per hæc verba, quod nihil iuris, &c. videatur aliquid ius retinere, saltè pntandi. Qui dam dnt, quod sic, ius ecclesiæ collegiata nõ erat: & si erat collegiata, per hoc nõ perdunt ius consensum pntandi. de iure pa. nobis. & c. cum terra. sed solum releuabitur dos per hoc ab omni onere, quod imponi poterat. de pntio. appo. verum. lo. & Vin. tenet q. rium, dicentes, quod per hoc perdunt ius pntandi, & requirendi aliud seruitium, & postulandi auxilium. de don. pastoralis. Si tñ bona dilapidantur, agere possent. argu. r. q. i. pntatum. de re. ecclesiæ. non alie. si quis præbyterorum. ff. de no. ope. nun. l. nã Reipublicæ. Generali aut renuntiatione dolus nõ remittit. ff. de lib. leg. ab hæreditate hnt ius patronatus. l. filij. Sed hoc non est verum in hoc iure patronatus, vt no. j. de iur. pat. de iure. & est sepultura. ff. de relig. & sumpt. fu. l. quod p. & opera, quæ pntant in faciendo, debentur exneis hæredibus. C. de in ius voc. l. 2. C. de obsequi. ab hæ. pntan. l. libertos. Et si prælati moriuntur, ius prouidendi erit in collegio, si collegiata est ecclesiæ: alias epus prouidit. s. de elec. c. 1. de cond. & demon. l. omnis. ad hoc de iure. pat. c. uno. li. 6. in prin. ¶ Quæro ad quid vocentur isti ad testes recipiendos. Dic. quod uocantur ut inter sint recepti, & iuro testium: ut. s. eo. c. 2. & ut faciant interrogatoria. j. c. 2. li. 6. & et si uelint mouere quonem super hoc, an fuerit liberatio data ecclesiæ: quæ ad hoc audiend. Vñ si uellent statim mouere quonem super iure pntatus, differunt receptio testium post litē pntatam, nisi essent senes, & ualitudinarii, pnt Vin. ¶ Quæro cum gl. de differentijs inter hæc publicationem, & illam, de qua ut lite non conte. qm. s. 1. Dicit glo. quod multiplex est differentia: hic enim oēs testes recipiuntur indifferenter tam iuuenes quam senes: ibi tñ illi de quorum morte timeat. Idem hic Inn. Item hic statim publicantur ibi non publicantur statim, sed assignantur. Gul. tenet, quod gl. dicit De publicatione tenet q. in spe. e. ti. s. nunc traagemus. uer. alias aut dicens, quod cum fauore partis fiat hæc pductio, nõ debet sic impediri pars in pductione aliorum testium. In quantum gl. dicit consignant: intellige, id est sub sigillis claudunt, donec fuerit lis pntata: & tunc publicant, & non prius. Secda, quia ibi non ualent post annum, nisi intra annum uel agat, uel denuntient: hic sic, quia ualent perpetuo tanq̄ authenticum instrum. quia eorum dicta sunt fundata in publicâ formâ. C. de re. iu. l. gesta. Itē q̄ illos pnt obijci in personis, hic nõ, si appareat instrum. denuntiationis. Sed hoc nõ placet gl. vnde Gof. in summa, vt lite non pnta. ante medium. & Host. s. eo. ti. post princ. enumerando has differentias non ponunt istum. pnt Egi. pnt esse ratio, in pœnam eius, qui citatur vt ueniat videre iurare testes, & non uenit, statutum est, qd recipiatur. s. eo. c. 2. Alia ergo pœna imponi non pnt ab illo, qui pntatem non hnt statuta qd dicit, sic no. de elec. bonæ. 2. in gl. 1. Bene facit, ut lite non pnt. ac cedens. vbi receptis testibus pp cõtumaciam partis nihilominus citatur vt ueniat obiecturus in personis, uel dictis. de quod dicit, ut ibi. Itē dicit Inn. quod in illa, de qua ibi, fit solenior sum maria cognitio, ut ibi, quam in ista. Alia differentia, patet ex his, quæ sequuntur. ¶ Quæro, an hæc testium receptio possit fieri, siue ab actore, siue a reo testes producantur. Gl. dicit, qd sibi quod remedium huius publicationis, pnt aliquos ppetat

solū reo, & nõ actori. Et est rō, quia in pntate est actoris, an agat. sed non est in pntate rei, an agat, uel pueniat: merito sibi prouidendi, & actori imputandū, si non agit. Idē tenet hic Inn. dicens remediū decr. huius ppetere possessori iure alicuius, quod dicitur: sed si dubitat ne mortuis his q̄ sunt huius iuris pntis, & ueritatem noscunt, postea sibi moueatur qd, & deficientibus sibi testibus de facili possit lite succubere, & alij obtinere: iustū ergo fuit, quod hic statutū est: al' de facili potuisset ius possessori bus perire, deficiente facultate pbandi, tñ ipsi non possent ius, quod possidēt, ab alijs uendicare. de iu. examinata. nec alios, donec eis placeret, cogere ad agendū. C. ut nemo inuitus. in rubro & nigro. ad hoc. j. c. Albericus. Per hæc vñ, quod si talis possessor habeat actionē, puta vti possidetis, uel pntationē, uel aliam ppetentē, cū deficiat huius pntationis rō, deficiet & effectus huius publicationis. de ap. cū cessante. de voto. magne. ad fi. fatet quod superius alius puidēdi modus, de quo no. ut lite nõ pnt. qm. s. 1. Huius determinationi obuiat. ff. ad legē Ag. l. in lege Aquilia, si deletū. in aut. e. tit. s. & hic no. gl. rñdet dupl'r ad. l. in lege Aquilia, si deletū. Primo, qd ibi nõ fit publicatio, de qua agit hic, sed testes recipiuntur, & consignantur usq; ad euentū pntationis. Sed hoc non placet gl. quia ibi sequit' pntationem, licet differat exactio. Idē glo. dicit scdo, & bñ, quod hoc remedium et pntat actori, qm non est in eius facultate an agat: sed tñ procedetur pntat formam illius legis. Ad aut. e. ti. s. quia uero. Gl. rñdet, quod ibi non publicantur, sed consignantur, Et tñ expone rex. ibi, publicantur. i. publica manu scribuntur. Vel, si uis, potes intelligere illum tex. in casu huius decr. & tunc expone, publicant, proprie. Non ob. quod et reus possit agere: ut patet in gl. seq. & patet ex no. ff. de fideiul. si contendat. & no. ff. de dam. inf. l. si finita. s. eleganter. & sic non vñ competere hic remedium extra ordinariū. ff. de minori. l. in cã. Host. dicit, quod hoc habet locum, & uterq; potest agere: uel fauore ecclesiæ auditur præbyter, cui nõ expedit litigare, uel ad hoc citant patroni ut hic, ut aliquid possint rōnabile opponere. Plus sibi placet primū. Tu dic, quod hoc, & illud est extraordinariū remediū, quæ inuicem se nõ tollunt. ff. ad legem Aquil. l. de pecoribus. Vñ dicit Bar. in aut. si qs. C. de testi. quod qm; petunt testes examinari ex parte actoris: & si actor statim pnt agere, non competit hoc remediū, nisi in casu. c. qm. s. 1. qm timeat de morte testium: ut. d. l. in lege Aquil. ff. ad legē Ag. Et dñ dubitari de morte, qd imminet alijs de casibus positus. in l. 2. ff. de dona. causa. mor. Si non pnt statim agere, tunc si est possibile ius agendi superuenire testibus non examinatis, tunc adhuc non fit examinatio statim, & indistincte, sed demum si timeatur de absentia, uel morte: ut. d. l. in lege Aquilia. Sed alium intellectum pnt Bar. glo. tñ sentit hic, quod habeat locū examinatio. de qua hic, & text. in l. lege Aquilia. loquitur indistincte: & credo, quod hoc sit uerius & tutius, & tenet lo. An. in additio. Spe. in tit. de teste. s. nunc tractemus. uer. 37. in additio. quæ incipit, & huic q̄ statuat. & Inn. ut lite non contesta. qm. s. 1. Si uero non pnt superuenire facultas agendi ante examinationem testium, tunc examinabuntur & publicabuntur ante litem contestatam, et si non dubitatur de morte testium, uel absentia. C. de testa. publicati. de bono. pos. pnt tabu. l. 1. & 2. quemad. testa. aperi. l. 2. Scientes enim, quod bonorum possessio pnt tabulas, uel pnt nuncupationem non daret, nisi ille ostenderet iudici qualiter ille fecerit testm, merito ante omnia debent testes examinari: ut. d. l. 2. de bono. pos. secun. tabu. Qm; petuntur examinari in casu, quo quis pnt esse actor & reus: & tunc dicit idem indistincte, ut possit peti examinatio, & publicatio. Allegat tex. hic & j. c. Alberic. Nam hic loquitur in iuribus incorporalibus: quia qui est in possessione iuris, pnt agere, qm non possidet, qm possidet. si si serui. ven. l. si forte. s. sciendum. & no. de iud. examinata. de causa pos. cum ecclesia. quia qm pnt agere, & excipere, non est sibi imputandum quare non agat: & cum aduersarius possit agere, cui & imputari pnt cur non agat. Et per hæc dicit hic Inn. quod attestaciones recepte pnt formam huius decr. non uident ualere, si is, qui illos produxit, q̄ alium agat: sed ualent demū, qm alius agit q̄ eum, ut ex pmissis patet: secus ubi recipiuntur testes pnt formam. c. qm. s. 1. quæ & ante litem contestatā aperiuntur de consensu partium, quæ & non solum profunt in illa instantia iudicij, sed et sunt ualiturae ad æternam rei memoriam, inter easdē partes tñ, & pnt siue agat ille, q̄ testes pduxit, siue agatur q̄ eū: quia tunc ad istam formā pntitur forma illius decr. Fatetur, quod si aperiuntur altera parte nesciente, quod nõ ualent, nisi & postea consensu partis ignorantis accederet: quod pcedit, qm receptio testium tenet: puta quia ex cã sunt receptæ, & in casu a iure pntato. sed si sunt receptæ lite non cõte stata ex hos casus permisso: & quia tunc sunt nullæ ipso iure: Idē tunc qm; partes consentiant authenticacioni & publicationi earum, non pnt ratificari ad æternam rei memoriam. C. de iuracal. l. 2. s. sed quia ueremur. & no. de elect. auditis. s. ipse uero. licet aliqui contradicant, pnt Inn. quod magis placet. Hosti. e. qui

7 ¶ Et remittit ad no. 3. eo. cum cam. sup. fine gl. q. incipit. quia si. ¶ Quæro cum gl. arg. qd. quare nat. hæc publicatio, & transcriptio ad publica monumenta. Dicit gl. qd. ad cautelam futurorum: & idem gl. r. & dñt Inn. & Host. qd. debet esse scriptum authenticum, ut per manus publicam, uel sigillum publicum. j. tit. 2. c. 2. de sen. exc. c. 1. li. 6. Dicit et, qd. & testes sufficerent. de sent. excõ. facto. Sed non esset sic tutum remedium: qd. alias nec ipso rum morte timeri possit sicut & principaliu, quos recipi mādāt. Et si dicis, nōne p̄t antiquari p̄batio instrū. Item qd. si post centū annos neget tabellio, qd. p̄fecit instrū. Dicit Host. qd. pui debet primo casu p̄ scdm̄ publicationem, & renouationem. de p̄st. vii. uel inut. cum dilecta. de priuile. cum olim. In sc̄do forsan extabunt plura instrū eiusdem manus, p̄ quorum cōparationem poterit roborari. C. de fide instrū. l. p̄parationes. de quo. j. r. 2. c. 1. Vel p̄sumitur q̄ illos, qd. tandiu tacuerūt. de fri gi. c. 1. de quo dicā. in c. 2. j. e. ¶ No. hoc dictū. s. postū post Inn. qd. testes p̄nt interesse examinationi, & probabunt examinationē factam, & dicta corū: & sic valebit hoc casu testimoniu de auditu, iudicis autoritate. ¶ Quæro, an sit alius modus prouidendi his, qui instrū non hnt. Gl. dicit, quod sic: quia poterūt petere, ut fiat instrū. C. de fi. instrū. l. plures. C. de libe. cā. sicut datam. de quo in Spe. de inut. cau. s. postq̄. ver. quid si debitor. de quo per Bar. in l. i. finita. s. elegāter. ff. de dā. infe. ubi tractat an, & qñ reus agere possit, & qñ sit faciendum instrū de exceptione, uel actione. ¶ Vltima gl. colligit necessariam denūciationem, ut valeat hæc publicatio: sed est dubiu vbi debeat fieri. Doc. dñt quod sufficit, quod fiat ad domum, si absens est. de cle. non resi. ex tuā. s. de eo, qui mit. in poss. c. fi. p̄m Hostiess. Inn. dicit, quod si absens est, si p̄t fieri sine periculo, expectabitur donec p̄ns sit, & sibi principaliter denuntietur. ff. quæ sen. sine app. rel. in l. 1. s. item cū ex eo. & dicit, quod iura, quæ dñt citationem posse fieri ad domum, ponunt casus speciales. Si aut est periculum in expectando receptionē testiū procederet p̄m formā. c. qm̄. vt lite non cont. Remittit ad no. in d. c. fi. & p̄ ibi dicta, quod primum dictū procedit in malitiose, p̄m in nō malitiose. ¶ Vltimo est dubitatio, an probatio hæc ad æternā rei memoriā noceat alijs, q̄ vocatis. Dicit And. in add. Spec. in tit. de teste. s. nunc tractemus. super ver. 3. s. & dicit Inn. hoc velle hic, vt not. in gl. dixit hic Inn. ver. vbi no. & in decr. Albericus. in gl. quid si. ver. alij vero. alleg. C. de don. l. in donationibus. ff. de iureiur. l. sed & si possessor. in fi. cum l. sequē. Dyn. suo p̄ sil. s. dicit, quod hoc verum, qñ receptio fuit facta post translationē iuris in alium: secus si ante. Vnde dicit quod testes recepti ad æternā rei memoriā super obligatione bonorum puta inter pacem facientes, si pax frāgeretur, si ante productionē, & probationē illam alter pacificentiū venderat aliqua bona, & emptores non fuerunt vocati, illa non nocebit eis, sed oportebit eos de nouo probare. Si vero post illam fiat veditio, cū illa p̄bō iam affecerit venditorem, & ei nocuerit, nocebit etiā emptori. Alleg. C. de pigno. l. p̄ses. ff. de pig. l. si superatus. s. fi. ff. de exce. rei iud. l. si mater. s. fi. p̄m lo. An. In quantum Io. And. vult p̄bōnem non extendi ad alias personas, si loquamur in casibus, ubi non extenditur sn̄a, est planum: si in casibus, ubi exēderetur sn̄a, ut in casibus, s. quamuis. si illis ignorantibus, qui successerunt, est facta receptio, adhuc est certum: si illis scientibus, sed contumace illo, q̄ quem sunt recepti, adhuc est planū. p. l. p̄ses. C. de pig. l. Papinianus. s. meminisse. ff. de inoff. test. Sed si receptio est facta q̄ non contumacē, tunc est magis dubium, ut in ea sit aliq̄ speciale. Et hoc habes, qd. speciale est in hac receptione, ut non proffit, nec noceat illis casibus, nisi in quantum est facta ante ius translatum. Et idem dicit de confessione: & hoc, quia tales non sunt omnino integre probationes, & integraliter recepte. Ant. de But.

- 1 Testibus publicatis nouum capitulum potest probari etiam per testes antiquos.
- 2 Libello alternatio, si duo petantur, an sufficiat alterum probare.
- 3 Probatio sufficit, quod sit certa respectu principaliter petiti, licet sit incerta respectu eius, quod est in facultate soluendi.
- 4 Agens confessione contractus tanquam deceptus ultra dimidiam iusti preij quomodo debet probare valorem rei.
- 5 Contrahentibus quamuis liceat se decipere, intelligitur in modico non autem immoderate.

C A P. X L I I. ¶ Vm causam. ¶ Post publicatas attestations nouum capitulum p̄bati p̄t, et p̄ testes antiquos. & pars huius de emp. & uen. c. pe. In prima parte decisa petitio. In sc̄da cause p̄missio, ibi: cum igit. ¶ Pro declaratione facta monasterium agebat ad rescissionem q̄ctus, quia fuerat deceptus ultra dimidiam iusti p̄rij, & p̄bata hac deceptione non erat necessē aliud p̄bati, si emptores uoluissent rescindi q̄ctū restituendo rē, & recuperando p̄rium: sed qd. emptores dicebant se iusti p̄rij.

supplere: ideo fuit necessaria probatio veri pretij, de qua sequitur. ¶ Not. 1. quod ubi duo alternatiue petuntur in eodē libello sufficit alterum probare: ut quando vnum est in principaliter petito, alterum in facultate soluendi: & sufficit petitionē, & p̄bationē esse certā in principali petito, qñ electio est rei, nec ante electionem rei arctatur actor ad certificandum illud, qd. est in facultate soluendi: sed sufficit illud certificare reo eligente. ¶ Nota. 2. quod probatio ut procedat, sufficit, qd. sit certa respectu principaliter petiti, licet sit incerta respectu eius, qd. est in facultate soluendi, & sic ultra libellantis intentum. ¶ Not. 3. quod articulus dicitur nouus, quo ad facultatem probandi p̄ testes post publicatas attestations, quando materia tota antiqui articuli repetitur in secundo articulo, ut addatur aliqua de terminatio, prout prima materia repetit in secundo articulo, ut non subijciatur necessitati probandi, & maxime qñ ex additione articulus probatur ad alium finem, quam primo producere, & sic separatus finis concludit. ¶ Nota quarto, quod inde terminatū a determinato differre dī, ut substantia à qualitate. ¶ Glo. 1. f. falis. Sc̄da dubitat quomodo fuit possibile probare excessum siue quantitatis ualentia. Dicit gl. quia dū res esset uendita p. 10. testes dicebāt, qd. valebat multo plus de. 20. sed non taxabant q̄tū plus de. 20. & illud plus debet probari. Sed q̄ hoc opp. glo. qd. iidem testes non debuissent admitti ad probationē: quia uel interrogati fuerunt quanto plus res ualebat, & nō responderunt. non sunt admittendi. Gl. dicit, quod potest intel ligi, quod non fuerunt interrogati de q̄ritate excessus, & sic nō arctantur responderē. Vel dicit gl. dato, qd. tunc fuerint interrogati, & responderint se nescire, licet dicāt se modo scire q̄ritatē ualoris, non vitiatur testimoniu: quia modo poterunt scire, quod ante nesciebant, & informare conscientiam suam ex alijs argumentis: nec pro hoc est sibi contrarium. Ex quo nota, quod vbi factū habet causam manentem, & nō momentaneā, quis p̄t ex diuersitate tps scire, quod aliquando nesciuerit: vn de testis deponens se scire, quod nesciuit alias, non est q̄rius. Itē, ut lra dicit, non impedit productio testium, quia articulus sit idem: quia potuerūt primo respondiisse rem ualere ultra. 20. modo deponunt de certa q̄ritate, qd. ualet. 24. uel. 25. Dicit Io. An. simile. Promisi tibi dare equū ualoris. 10. floren. si sit maioris pretij promisi uendere: agis ut donem: satis est mihi. p̄bata re, quod ualet plusq̄. 10. & licet quantitatem non exprimā, ab soluat. Si agis ex parte sc̄da, quia uis ut uendam, tunc per illos, & alios testes potero probare uerū pretiū: sic in proposito. Primo potero probare ualorem ultra. Sc̄do quantitatis excessum. & facilius est prima probatio, quam secunda: nam si uendidi sem librum meum pro. 10. inuenirem multos testes, qui deponerent, qd. ualet ultra. 15. sed paucos inuenirem, qui determinarent quantum ultra. 20. ¶ Querit gl. de practica probandi ualorē rei. Gl. ponit duas practicas, & est clara. Dic de hoc ut. x. q. 2. hoc ius. auth. perpetua. per Bar. in d. l. p̄ntia. ad legē Fal. & in l. 2. C. de rescin. uend. & dixi de emp. & uen. c. cū dilecti, ubi ponam, qd. hic dicit Calde. ¶ Op. quod liceat contrahentibus se decipere. ff. de mino. l. in causa. s. in pretio. Glo. dicit, quod licet, dummodo non immoderate, sed in modico: dic, ut dixi de emptione & uenditione. dilecti.

- S V M M A R I V M.
- 1 Sententia potest testibus probari, qui dicunt sententia interfuerunt.
- 2 Capitulum sede uacante succedit in potestate cognoscendi de causa matrimoniali. nu. 4.
- 3 Sententia sine scriptis prolata ualet in causa matrimonij.
- 4 Publicari que scripturae uel gesta possunt.
- 5 In publicatione que solemnitates exiguntur.
- 6 Publicationis solemnitas qualiter probetur.
- 7 Actis notarij an credatur absq; publicationis solemnitate.
- 8 Publicatio testium coram quibus fieri debeat.
- 9 Sententia potest tribus casibus sine scriptis promulgari.

C A P. X L I I I. ¶ Albericus. ¶ Recipiuntur, & publicantur ubi per scripturam de sn̄a non apparet. h. d. In prima, partis petitio. In sc̄da, proiurio, & iudicis datio, ibi: idcoq. ¶ No. 1. arg. quod cap̄tum uacante sede succedit in potestate cognoscendi de causa matrimoniali. ¶ No. 2. ar. qd. ualet sn̄a lata in causa m̄rimoniali, licet non p̄mulget in scriptis. ¶ No. 3. quod ad petitionē rei, qui & si mul actor est, p̄t peti publicatio testiū ad æternā rei memoriā. ¶ Nota. 4. quod sn̄a probabilis est per testes, non apparente instrū sn̄a. ¶ Opp. quod cap̄tum non cognoscat de causa matrimoniali. de confan. & affi. c. 1. Solut. Cognoscat uacante sede, ut hic, & de hæreti. ad abolendam. Vel habebat hoc cap̄tulum talem iurisdictionem de iure speciali: nam de iure cōi non potest, ut in contrario. de quo de testi. spolia. litteras. j. titu. i. præterea. ¶ Pro declaranda materia cap. quæro de pluribus. Primo, quæ scripturæ publicentur, uel gesta. Secundo, quæ solennitas

solennitas exigit in publicatione. Tertio, qualiter probetur. Quarto an actus notarij fides adhibeat absq; hac publicationis solennitate. Quinto, coram quibus publicent. ¶ Ad primū, quæ scripturæ & gesta publicent. Dic, qd acta in scriptis nō redacta, & sententiæ, vt hic. Itē attestaciones, vel alię scripturę minus solennes, s̄m Inno. Hoc intellige de solennitate scripturę, nō de solennitate actorū: alias cū acta forent nulla, nō essent publicanda. Itē scripturę deletere, vel cōsumptę: nam publicari, & authenticari dicunt s̄m Inn. hoc intellige qn nō sunt intantū deletere, quin videri possint: vt no. de cōfir. vii. vel inuiri. cū dilecta. de priuile. cū olim. Itē scripturę nō authenticatę p notarij defunctū. Itē publicat aliqñ etiā publicata scriptura ppter necessitatē habēdi plura instrumēta de eodē tenore, deficiēte notario, q̄ scripsit: vt si, pcurator cōtra plures, & diuersos agere volens vnū solū habeat pcuratoriū: nā illud facere pōt exēplari, & in publicā formā redigi, decernens partibus presentibus, & nō cōtradictibus eandē fidē adhibendā, quæ adhibet authenticō, siue originali. Ad hoc, q̄ pcuratorē facere, quoddā gestū est: & sic pōt in publicā formā redigi, & plura instrumēta p̄t inde cōfici: q̄ nec vnū sufficit in oībus causis: ex quo ponit qd si multa & diuersa sunt, sufficere pōt primū: arg. in auth. vt fratru filij. §. illud quoq; col. 9. Nō obstat si dicat instrumētū publicū nō publicandū, q̄a publicatione non eget: q̄a nullū ius phiber imminēte necessitate publicū instrumētū publicari, & plura instrumēta ex illo colligi, & sumi, imō cōcedit. ff. de eden. si qs ex argētarijs. i. respō. & 2. & l. veluti. Insti. de testa. §. pe. ff. de testa. vnū testamētū. Non obstat, qd hęc publicatio nō possit fieri dño absente, & nō vocato: q̄a ex quo dedit mādātū pcuratori ad agendū in diuersis causis, videt dedisse mādātū, & potestatē pcuratori, vt ipsum pcuratoriū s̄m formā istā faciāt publicari, & multiplicari, cū aliter cōmode nō possit mādātū sibi factū explicare. ff. de procurato. l. ad rem mobilē. & l. ad legatū. de offi. deleg. p̄terea. Hoc dicit verū, qn pcuratoriū nō vertit in dubiū: alias oportet, qd prius illi detur fides, quam exēplē: vt no. de elec. scriptū est. Cauere tñ debet iudex ne sibi illudat, & ne subito pcedat ad publicationē, videlicet si psona tabellionis, vel sigilla in pcuratorio appesa nō sunt sibi nota, sed ignota: alioquin dñi vexari p̄t p sigilla ignota, & p instrumēta ficta, & falso fabricata. ar. ff. de cust. re. l. diuus, & no. §. de do. & cōtu. cū olim. & de cle. peregrini. c. 1. 2. & 3. secundū Hoffi. Puto tñ qd hęc potius sit quedā exēplatio, quā publicatio, qn fit a publico. Itē non solū publicant attestaciones factę in iudicio, vel priuilegia: vel alię scripturę, imo & litis contestatio, vt nō valeat vltra terminū, pcedit de iure ciuili, q̄ nō pcedit de iure canonico quo ad hūc effectū, p no. §. de iudic. c. pe. Itē q̄a valet ad interruptionē probādā. C. de p̄scrip. 30. anno. l. cū notissimi. §. illud. §. eo. causam. ¶ Venio ad s̄m, q̄ solennitates exigant vt fiat publicatio. Dic, qdā est publicatio, q̄ fit de aliqua scriptura minus authenticā, uel cōsumpta, uel delera, & fiet hac forma: q̄a fiet in p̄sentia iudicis, uel alterius habēris ad hoc p̄testatē a iudice: alias nō valet, de fide instr. c. pe. & fin. & fiet uel iudici, uel eo, cui cōmittit, sedēte pro tribunali, illis p̄sentib⁹, uel per cōtumaciā absentibus, de quorū agit p̄iudicio. in aūthen. de fide instr. §. sed & instrumēta. de autho. tu. l. si. ff. ad turpil. l. ita diuus, & qn fit publicatio attestacionū, uocādus est notarius, q̄ scripsit attestaciones, & ipsos solos recepit: & talis publicatio debet fieri in scriptura publica, uel authenticā, uel in charta nō publica, dūmodo habeāt sigillū authenticū. Per que dicit Hoffi. qd authenticō sigillo iudicis etiā circa acta iudicialia est credendū, cōtra id, qd no. Inn. §. eo. cū nobis. §. ti. 1. post cessionē: & c. qm cōtra falsam. sed qd hic dicit, uerius puto, secundū Io. An. Quedā est publicatio, q̄ petit nō de scripturis, sed de his, q̄ aliter, quā per scripturā acta sunt, ut in terminis cap. de his, q̄ aliter, qn publicatio debet fieri hac formā: quia primū requisita requirunt prout p̄portionant. Itē uocabit iudex testes, q̄ interfuerūt sententię sine scriptis late, uel testimonio, uel cōtractu sine scriptis cōfirmato: & audiet ab his ueritatē, quā de his nouerint: & faciet in publicā & authenticā formā redigi per psonā publicā ad eternā rei memoriā faciendā: & sic qd prius erat in mēte, & memoria hominū labili, postea redigere ad scripturā publicā, & p̄petuo ualiturā, uel ēt in charta nō publica, uel nō authenticā: sufficit enim qd autoritate iudicis facta sit. Quod intelligit Inn. dūmodo habeat sigillū authenticū. Ad maiore tñ cautelā debet patere: ita qd iudex decernit illi scripturę perpetuo fidē adhibendā. C. de iud. de qua re. C. de test. l. hac cōsultissima. §. at cū humana. C. de testa. publicati. de re iudi. l. gesta. ff. ad legē Aquil. l. in legē Aquil. §. eo. significauit de elec. q̄a ppter. secundū Inn. Nunquid aut in hac publicationē pars sit uocāda. Quidā qd nō: q̄a nō inuenit nec hic, nec alibi expressum quo ad publicationem gesti sine scriptura partes arētādas. Sed dicit Inn. qd quicq; dicat iura superioris allegata, quorū ratio est generalis, tutius, imo tutū qd uocent: & cōtrariū periculofum est: q̄a annihilat p hoc priuilegi

publicatio, nisi fieret per illū, qui ipsam p̄cessit: nam si per illū fieret, tūc valeret, sicut a principio ualuisset, si per ipsum fuisset duplicatū, uel etiā triplicatū. Nec ob. de p̄firm. vii. uel inuiri. cū dilecta, ad si. quia ibi nō fuit aliquod omisum edictū: sed aduersarij uoluntariē cōparuit, & fuit auditus, s̄m Inno. Vel dic, quod licet is, qui priuilegiū cōcessit, ex post facto possit illud publicare, sicut & a principio potuit dare: nam & publicādo, nisi aliud dicat, nihil de nouo darē. Hoc intelligendū est, qn non h̄t suspētū, nec de eo referē qd: alias nunq; sine causā cognitione etiam per illum, qui p̄cessit priuilegiū: debet postea publicari: imo uocandi sunt, quos res tangit. d. c. cū dilecta. & de priuile. cum olim essemus & c. ex parte. & no. §. c. cām. & vt lite pen. c. si. Et si in instris p̄riū dicerēt, possent exinde magnæ fraudes, & grauamina, & grauia p̄iudicia, puenire, ex quo publicatio est facta de falsitate sine suspicione prioris nil dici p̄t: in publicatione aut eorum, quæ nunq; fuerūt scripta nō imminet tāta necessitas, & periculum, licet & ibi posset periculū imminere. Modus aut uocandi est, qd si instrū tāgat specialiter aliquē, ille specialiter est uocandus: alias sufficit uocatio generalis per edictū: & idem qn fit publicatio scripturę, & priuilegij, uel indulgentiæ generalis, uel tangētis certas personas, tūc sufficit uocatio per edictū generale. de clandest. desponsa. cū inhibitiō, qui matri. accu. p̄t. cū in tua. de sen. exc. statumis. Exmplata uero, uel publicata non seruata dicta forma, non faciūt fidē. in auth. vt spon. lar. §. & hac. coll. 9. ff. de bon. poss. s̄m tabu. l. 2. §. si. ¶ Ad tertiu, qualiter probetur solennitas, poterit probari per testes, uel instrū facta. de publicatione & solennitate, vt dicit l̄ra hic, si non apparet solennitas, quia diu facta est publicatio, & nunc opponitur, qd non ualet p̄ defectum citationis. Quidā dnt, qd nisi aliud p̄bet, p̄sumendū est pro publicatione, qd fuit solenniter facta. C. de p̄h. & com. stip. l. 1. & l. op timā. C. de re iud. l. 1. C. de app. l. hi, qui ad ciuilia Inst. de si. inst. §. si. Alij, vt vir. §. eo. significauit. dnt hoc nō esse verū, nisi & in ipsa publicatione hac solennitas exprimat esse seruata, vt si cōrineatur in ea, quod fuit facta uocatis omnibus & c. & uide formam in eo, quod no. j. de si. instru. cum p̄ tabellio & c. seq. alias, si non exprimitur, oportet solennitate probari. ff. de public. l. quæcunq; §. si. C. de fal. l. si. nisi probetur, q̄ hi, quos res tāgit, fuerunt p̄sentes. ff. de verb. obl. l. Titia. §. pe. Hoffi. dicit, quod si publicatio est recens, procedit scda opi. quia de facili pōt solennitas probari: & hoc casu si non sit expressa solennitas, uenti incumbit onus probandi. Sed si factū est adeo antiquū qd probatio reddatur impossibilis, ff. de proba. si arbiter. tunc vt impossibilitati parcat, debent p̄sumi omnia solenniter acta. de pactis. c. si. 2. q. 2. faciat. & vt res potius ualeat, & c. de uerbo. sign. abbati. ad hoc qd no. de cler. exc. mini. proposuit. ad si. & quod no. de offic. dele. cum in iure. & de p̄sum. illud: alias ubi forma in publicatione sufficienter exprimitur, tunc p̄sumuntur omnia solenniter acta, siue tps antiquū fuerit, siue recens. ¶ Venio ad quartum, an actus publicatis absq; hac solennitate fides adhibeatur. Quidam qd non; nisi habeant subscriptionē testium, si agitur corā alio iudice, uel corā illo, quo receptę sunt: alias reputatur priuata, donec s̄m formā huius de cr. sint publicati. in aut. de her. & fal. §. 1. & §. si uero. col. 9. Alij, inter quos est Inno. dnt, quod ex quo attestaciones per notariū scriptę sunt, & in actis redactę, semper in ter. eadē personas sine alia publicatione faciunt fidē: alijs aut nec profunt nec obsunt. ff. de iurei. l. sed & si possessori. §. si. De quo remittit Io. in Spec. c. ti. §. 2. uerf. alias aut. in si. ibi dicit illud, qd dixi. §. eo. significauit, & alleg. ibi hoc dicitū. Si tñ acta inueniant poenes iudicē, quæ p tabellionē non sunt authenticata, necessaria est hac publicatio, s̄m Inn. Hoc tenet Io. An. qd dici non pōt, qd p̄ defectū publicationis, actus non sit credendū, uel instrū exinde manu publica p̄fecto, nisi neget instrū: de quo. §. ti. 1. qm 3. Hac uera in publicatione, quæ sumitur p̄ authenticatione: sed in publicatione, quæ sumitur pro manifestatione dictorum, illa uidet necessaria, quicquid dicat Bar. in l. 2. iudi. fol. arg. §. eo. cām. per quæ patet, qd Bar. ibi non habuit intellectum Inn. hic. ¶ Ad ultimū, corā quibus debet fieri publicatio. Dic quod corā ordinarijs, & delegatis, uel h̄ntib; p̄tātē ab eis, vt subdelegati ad hūc actū: & possunt etiā subdelegari notarij. Ad qd de si. inst. cū p̄ tabellio ¶ Gl. ponit tres casus, in quibus sententia non promulgat in scriptis: & inquantū ponit casum. c. si qs cū clerico. hoc intelligit vt no. de libell. ob. c. 1. quo ad libellū. Idē Io. Vin. & Inno. de quo dicit vt de re. iudi. c. si. lib. 6. in §. gl. ¶ Oppo. gl. 2. q. 1. in primis. Dic, qd regula est ibi, hic est casus specialis: quia etiā in causis matrimonialibus alia sunt specialia. Dicit Io. An. quod hic terminatū v̄ quo ad matrimonialia, per cle. sape. de uerbo. sign. Nam hoc die proceditur de plano in talibus, & tñ est necessaria sententiā in scriptis. Hoffi. soluit aliter super tex. quod sententia fuit hic recitata in scriptis, sed de ea nō fuit factū publicū instrū. Credo q̄ speciale sit in causā matrimoniali, vt ualeat, in qua cessat com-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

comunis rigorositas, & proceditur p̄m veram æquitatem naturalem. Puto tñ, quod si per verba iudicis non profertur sententia in scriptis, sed notarius profert, quod valet: quia omnia p̄sumuntur solemniter acta, vt ff. de fideiuss. tuto. l. cum ostendimus. §. si. ff. de manu. vindic. l. manumissio. Ant. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes in causa matrimoniali super eisdem, vel directo contrariis articulis admittuntur. 4. §. 9.
- 2 Testes consanguinei admittuntur in parentela probanda.
- 3 Testium pluralitati statur. nu. 8.
- 6 Testium dicta iudicario ordine non seruat, an probent.
- 7 Testes centum possunt probari per duos, vel tres.
- 10 Testes si vnum dicant in summario iudicio, postea aliud asserunt in plenario, an probent.

C A P. XLIIII.

Vm in tua. ¶ Publicatis attestacionibus tunc sup eisdē, vel directo p̄rijs articulis. Hoc dicit. Cōis est diuisio. Sc̄da ibi: q̄q̄. Vel variato sine agēdi publicatis attestacionib. licet producere testes. ¶ Not. primo, qd̄ in pbanda parentela admittunt testes de p̄sanguinitate, tanquā magis norā parentelā hātes. ¶ Not. 2. qd̄ stāndū pluralitati testiu: est verum, qn̄ equali iudicio sunt examinati: al̄s p̄ualent numero pauciores examinati in iudicio pleno, pluribus examinatis sup eodē ad finem certū, plurib. examinatis ad aliū finē, licet sup eod. ¶ No. 3. qd̄ probatio facta in iudicio summario non p̄ficit in plenario, nisi illi ijdē testes in plenario repetant. ¶ No. 4. qd̄ publicatio attestacionū, & discere testificata, non nocet inter easdē p̄sonas in alio iudicio, vbi attestaciones nō prodesse, & sic ad qd̄ iudicium non transit efficacia attestacionū, nec transit vitiiū impeditiuū probandi per testes. ¶ No. 5. tex. signanter in repulsione testium ponderantem discere testificata. ¶ No. 6. negatiuā probabile, qn̄ est coarctata. ¶ Nota 7. qd̄ pluralitas testium super negatiua non coarctata, & probabilis, p̄ualeret paucitati. Et sic, quod d̄r decē affirmantes p̄ualeret mille negatiuis, est verū, qn̄ negatiua non est coarctata. ¶ Not. 8. casum, in quo publicatis attestacionib. sup eisdē articulis admittuntur testes, imo ijdē repetuntur, si in cā m̄sonali p̄m vnū intellectum, vel qn̄ producantur ad p̄firmandā primam probationē reprobata, licet ad aliū finē: vel qn̄ producant ad probandum in plenario probatū in summario: & sic qn̄ noceret, vel prodesse sn̄a, sic nec proderit, vel noceret probatio. ¶ No. 9. qd̄ cā m̄sonalis d̄r accusatio, licet mista sit, de procu. tuā. de quo. §. eo. series. ¶ Quāro, an valet dictum istorū in iudicio secundo pleno, si mortui sunt testes, qui deposuerūt in primo? Dic, qd̄ nō. Nec ob. j. eo. p̄sentata. C. de testi. l. si. quia illa loquuntur, qn̄ testes sunt plenē recepti, & ordine iudicario seruat: vnde valent coram iudice ordinario, vel delegato subrogato loco arbitri, & deficiēbāt testes solum in autoritate: id eo dat̄ optio, de qua ibi: sed hic testes non sunt plenē recepti, & alij primo recepti sunt, & sc̄ds iudex non subrogatur loco primi. ¶ Quāro an per duos, vel tres testes possint reprobari centū? Dicit Host. qd̄ sic: sed hoc arbitrat̄ bonus iudex. §. eo. in nostra. Hoc dictum procedit, vbi velint reprobare quo ad dicta: ut no. gl. in d. c. in nostra. An possit iudex ex officio repetere primos testes in hoc secundo iudicio: dic. p̄ sic. j. de spōl. sicut. ¶ Quid si testes tertio reproducti essent æquales cum secundo productis? Dic, qd̄ adhuc sn̄aretur pro m̄sonio, de p̄ba. ex literis. In quantum lra dicit hic plures p̄ualere, est verū, nisi ex qualitate testiu aliud iudex arbitrat̄. de quo §. eo. in nostra. ¶ Opp. qd̄ nō satisfaciat Papa quæsto, qd̄ erat, an secūdi p̄ualerent primis primo receptis. Glo. r̄ndet, quod satisfacit indirectē: quia ex quo vult primos ita demū valere in sc̄do iudicio, si repetant, & idē deponant, à p̄rio dat̄ intelligere, qd̄ si non repetant, secūdi p̄ualebūt, & sic stabit deponentib. q̄ m̄sonium. Hoc declarat gl. ponēdo factū in principio. Per qd̄ colligit, qd̄ pp̄ p̄uersum modū agēdi, ijdē vel alij testes p̄t publicatis attestacionib. p̄duci sup eodē articulo, ad diuersum tñ finē p̄ducto. Sed ob. quia v̄ qd̄ plures testes deponentes sup non p̄sanguinitate, qd̄ non sic debeāt p̄ualere paucioribus, dato qd̄ non repetantur in sc̄do. §. eo. in nostra. Gl. residet, qd̄ pauciores p̄ualerent plurib. pp̄ finē, ad quem producti sunt pauciores, ad quem non sunt inducti plures. ¶ Opp. qd̄ publicatis attestacionibus non liceat producere testes sup eodē articulo, uel indirecto p̄rio, q̄ cle. testibus & c. fraternitatis. & §. eo. cum venissent. nā at̄tēto primo articulo isti producebant ad probandum non p̄sanguinitatē, & in primo, & in secundo iudicio, & sic (super eodem articulo, attento qd̄ dixerunt secūdi testes. Primi producebantur ad probandā non. cōsanguinitatē, ubi illi probauerant cōsanguinitatem: & sic sup directo contrario articulo. ¶ Gl. tangit tres solu. Prima, quod speciale sit in causa matrimoniali: & exponatur in hoc casu, id est, in causa matrimoniali: ideo productis pro matrimonio, con-

tra matrimoniu poterūt produci testes alij, & ijdē vel alij repeti ad improbandā cōsanguinitatē. Et est causa, qn̄ in tali sicut nō obstat sententia, sic nec obstat publicatio. Hęc solutio est bona in se, & tollit omne cōtrariū, si aliquo modo obuiat literē ibi in hoc casu p̄m aliā expositionē, quā credit gl. i. & verbū istud: sed prima expositio gl. melior. Ad hoc, qn̄ in causa matrimoniali, p̄cedit secūdu purā æquitatē naturalē. Tales ergo termini rigorosi impediētes aperturā viē ad p̄bandā veritatē silent, & repellunt. Hęc solutionē approbat hic Io. And. Secūda fuit op̄i. vt in cā matrimoniali, uel alia distinguere et an volēs p̄ducere testes sit de hoc protestatus: & admittitur post publicatas attestaciones. Idē no. §. eodē. ex tenore. p. c. p̄sentiu. Hęc non est bona: qn̄ protestatio cōtra ius nō iuuat. de cōsti. cū. M. quia nō p̄nder a potestate partiu tollere iura in actibus suis. ff. de lega. l. nemo p̄t. & c. p̄sentiu. loquit̄ qn̄ ex protestatione cessat causa termini repellētis, vt ibi dixi. Tertia est solu. gl. qd̄ admittit̄ quis ad producēdos testes publicatis attestacionib. qn̄ arguit priorū testium falsitatē. de proba. licet causam, quasi velit gl. quod hic sit nouus articulus. Hęc nō est bona solutio, quia directa probatio falsitatis sit sup eodē articulo. supra ti. i. licet. & patet in clemen. testibus. de testib. Itē si habeatur respectus ad primos testes nunc repetitos, idē est articulus: qn̄ vtrobique probant non cōsanguinitatē, & sic non arguunt falsitatē. ¶ Quarta solutio quod variato modo agēdi, vel sine. nō licet producere testes: hic primo agebāt de cōtrahēdo, & ibi causa summarie agit̄. Secundo agit̄ de cōtrahēdo, & ibi causa agit̄ plenarie, licet p̄ducere testes: qn̄ vbi nō profunt attestaciones, nec nocet publicatio: & qn̄ nō obstat sententia, & sic minus publicatio. §. e. veniēs. Hęc solutio satis facit in quantum habetur respectus ad capitula testiu priorū, qui secūdo recipiuntur: qn̄ bene agit̄ ad diuersum respectū: sed si habet respectus ad secūdos testes in secūdo iudicio productos, illi ad finem contracti dissoluendi, & in pleno iudicio producunt, sic & isti ergo reproducunt ad finē contracti dissoluendi, & agit̄ de plēno p̄iudicio: & sic nō variat̄ finis agēdi, nec modus, & tñ sit per directe contrariis licet producere testes. Per quæ remanet Io. And. qd̄ speciale sit in causa matrimoniali, ut testes possint produci & sup eodē, & super directe cōtrario articulo: & dicit quod hac decreta. melius, q̄ alia. p̄bat hęc op̄i. Host. de qua. §. eo. series. p̄m Io. And. ¶ P̄t. §. responderi, qd̄ publicatis attestacionibus sup eodē, & directe contrario articulo licet producere testes, qn̄ productio sit ad improbandā secūdā pbationē, & cōfirmandā primā, etiā summarie probat̄: & hoc, quia nō p̄t imputari p̄ducti, si ante secūdos reprobāt̄ nō p̄duxit, si cōfidit de prima pbatione, maxime cū esset facta plures testes, donec videat contrariū, vt dixi. §. de p̄ba. iurauit. & no. §. eo. ex tenore. & no. Inn. j. eo. cum clamor. ¶ Quærit gl. quid si testes producti in summario dicāt cōtrariū in plenario eius, qd̄ dixerunt in summario? Dic, qd̄ nō valet eius dictū, ut colligit hic, & §. eo. p̄ tuas. Ad qd̄ de p̄sum. literas. de quo. §. eo. veniēs. & c. cū causam. Dic, si testis in eadē instātia sibi cōtrariā apertē, qd̄ est, qn̄ cōtraria dicit nō aio corrigēdi, de quo. j. de testi. co. p̄terea. & j. eo. p̄ tuas. & cōuincit̄ de falso, & neutru dictū valet. ff. de fal. l. eos. i. respon. §. de p̄ba. licet causam. & no. §. eo. in nostra. & sua dicta ex sui serie arguunt falsitatē. Quādoq; testis sibi cōtrariā in diuersis instātijs inter easdē p̄sonas: & idē, qn̄ sint eque plenē, vt d. l. eos. Quādoq; testis sibi cōtrariā inter diuersas p̄sonas, & in diuersis instātijs. Bar. dicit idē, ut neutru dictū valeat, & de falso cōuincat̄. Non obstat, qd̄ attestaciones in uno iudicio recepte nō valeāt inter diuersos: qn̄ hoc dictū testis cōtra se habet pro cōfessione, q̄ sibi vbi libet p̄iudicat, & qn̄ quo ad testē persona nō est diuersa, imo idē est testis cōtraria dicēs: & qn̄ sigillatur p̄sona testis, & sic vbi libet p̄iudicat. C. de sta. ho. ingenuū. & no. q. fil. sint leg. causam. Idē si sibi cōtrariā in iudicio summario, & plenario. §. eo. veniēs. & ibi gl. & hic. Quādoq; testis sibi cōtrariā in iudicio nullo, & alio quo. §. eo. causam. dicit qd̄ nō cōuincitur de falso ex serie d̄ictorū. Quod puto qn̄ est nullum ex defectu p̄t̄is iudicis: & hoc, qn̄ aliter nō p̄bat̄: alias idē qd̄ de extrajudicialiter dicto, dūmodo iudex nō sit oīno vetitus, pp̄ illa, q̄ dixi. §. de fo. cōpe. significasti. Quādoq; testis opposita dicit extra iudiciū, p̄ hoc nō reuocat̄ sn̄a primo lata. §. c. sicut tuis. Sed si sn̄a esset ferenda, intantū detraheret̄ dicto, qd̄ ex eo sententia nō esset promulganda: vt no. de testi. co. p̄terea. Per qd̄ patet, qd̄ licet nō cōuincat̄ de falso, inducit tñ p̄sumptio, & iudiciū de falsitate, p̄pter quā possit q̄ eū inquiri, & poni ad torturā l. capite quinto. ff. de adul. & qd̄ no. de elec. per inquisitionē. Si primo testificatus est extra iudiciū, secūdo in iudicio, Bar. dicit, qd̄ de falso cōuincit̄, in l. eos. ff. de fal. & neutru dictū valet, p̄pter qd̄ instruit volentē producere testes, ut primo faciat eū interrogari extra iudiciū, vt si postea aliqd̄ dicat cōtra in iudicio, sibi nō p̄iudicet, & de falso cōuincat̄. Puto qd̄ p̄m dictū nō valeat cōtra p̄sumptum, maxime si primū transiit in cōtractum. §. ti. primo, per tuas.

uas. qd ex pmo iusto scdo falso punciu medax, & sic in pacto: sed p hoc no pcludit. Possibile. n. est, qd pri' dixit medaciu, nuc it dixit veru: & non ois mendax punit pena falsi. l. j. ff. de fal. ex quo no deposuit in forma testis. Et hoc uerisimilius est: qd de facili testes ex iudiciu seruiut partibus de uerbis, postea in iudicio plus habet respectu ad picietia, & ad ueritate. tu pp iurum, tu pp timore, qd in pntia iudicis. Ad hoc de acc. inquisitionis. ver. aut et aduersus. Puto tñ, qd si suspectus sit de falso. Dat at cautela qn testis repetit, vt no ex aliquo aliter dicto ex lapsu memorie incurrat falsu, vt faciat sibi exhiberi attestaciones primas, & iformet qualiter debeat dicere: vt l. si tñ exhibuisset. ff. de publi ca. ut no. gl. s. e. ca. 2. q. dicit exhibedas, et si no sint publicate, ex quo testi exhibent, qd semp habet eas notas, vt j. eo. cu clamor. Itē si no pt habere attestaciones, ptestet, qd nuc dicit, put sibi vr mo, et si apparuerit ei apr dixisse: cas ex nunc corrigit dictum suu, & reducit ad primu, in quo memoria erat recetior. Pot et dicere, qd no melius su informatus p ea, qd de nouo habui, uo lo istis attestacionibus stari: qn factu est tale, qd ex discursu ronis, informationis, & tps potuit recipere meliore informacione: ut no. s. e. cam. 3. q. no. p p sulēte ad excusanda p filia p r i a: De teste, qd sibi ipsi p dicit, uide in Spe. de instru. edi. §. restat. & uide in Spe. de teste. §. i. uerfi. quid si idem testis. & uerfi. seq. 26. col.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes qui impediunt ne producatur, aut ueritate dicat, possunt excōicari.
2 Excōicatio generalis quo casu ualeat rōne delicti occulti alteru ludentis.
3 Iuramentum de non testificando non ualeat.
4 Mandato alicuius quando fieri aliquid psumitur.
5 Testes impediens ne dicant ueritatem, quam panam incurrant.
6 Testis iurans de non testificando quo pot compelli ad testificandum.

C A P. X L V.

Constitutus. ¶ Excōicari pnt, q partes impediunt in testibus producendis, & denuntiandi sunt testes non teneri iuro de ueritate recanda: & si p sanguine impediunt testes actoris, punit reus de cuius uoluntate hoc fieri psumit. h. d. Scda ibi, illos. Tertia ibi: si qs at. ¶ No. i. casum, in quo ualeat gñalis excōicatio, qn psona sunt incertae, & subest ca p mulgan di, uel delictu est occultu alteru ledēs. ad hoc de off. or. li. facer dos. ¶ No. 2. qd no ualeat iurm pstitū de n testificādo p aliquos, & denuntiandū est iuro no teneri. ¶ No. 3. qd ex p sanguinitate aliqd psumit, & qd impediunt ut quis p aliquē testificet, in dubio pcedere cōset, & psumit a uolūtate eius, p que testis est pducendus: & sic de facto alteri p tenet & delicto, qn illud pot phibere, & tēdit ad e' p modū, & utilitate: qd illud psumit pot se phibere, & de uolūtate eius fieri psumit. ¶ No. 4. pena subtrahētis facultatē pbādi aduersario, uel subtrahere faciētis, qd det sustinere penā elusionis autoritatis iudicis: & sic suspēdit. Per qd apparet, qd non hē ex hoc p quōdo in criminali, uel de crimine ciuilitate intentato: uide. s. e. cū cam. ¶ No. 5. qd licet in criminalib. non pellant testes. de testi. co. delictorū. excōican tur tñ impediētes. ¶ Opp. qd non pellant p iurm testificari. & sic cū possit seruare iurm, non pellit, nec possit obstante iuro testificari, qd seruari pt sine interitu, & c. de iurei. cum contingat. Sol. Dicit gl. qd seruari non poterat sine interitu salutis eter ne, cū expediat peccata nocētū publica fore & puniri: iō iurm ut temerariū non est obligatoriū. Per qd colligit, qd temerariū iurm non repellit a testificando. Qd est uerum saltē ad testificandū p illū, ad cuius p modum est exactū, sed huic obuiat, qd cū in criminali non possit pelli ad iurandum, iurm vr habere fomentum iuris. So. Vbi non adstringit aliter, qd simplici uolūtate, licitum non est pberere testimonium, sed auferre sibi liberā facultatem non pot, si uult: hoc est p bonos mores, & non est obligatorium: ut patet. in l. stipulatio hoc modo. ff. de uer. obl. Vñ tanq turpe tollens liberam facultatem testificandi est inualidum, & non ualeat: & hoc operatur et odium epī, a cuius uoluntate psumitur pcessisse, ut iuret de no testificādo: alias fecus. i. i. q. 3. quisquis meti. ff. de iureiuran. cum, qui. p m Inn. Secunda gl. est clara. No. gl. uitimam, quae allegat iura, quae subtrahunt aduocatum, & trahitur hic ad subtrahentes testes.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes potest producere, qui testificata non didicit. 3.
2 Appellatione a diffinitiva quis non recedit ab interlocutoria.
3 Testes producti possunt iterato reproduci ante didicita testificata. 6.
4 Testes possunt produci didicitis testificatis.
5 Publicatio, aut visio attestacionum ab altera parte, non impedit testimonium productionem.

C A P. X L V I.

Constitutus. ¶ Qui testificata non didicit, nec renuntiauit testibus producendis, et super antiquis capitulis testes producere potest. Prima pars ponit formā processūs, & graua men appellantis. Secunda dat iudicem ibi. Mandat

mus quatenus. Casus. Dum uerteretur quæstio matrimoniali inter A. sorore Marchionis Misinē & regē Bohæmię, de ea cognouit ep̄s Pragen. prohibita mulier ad proponendas suas defensionones satellitibus principis, uel ep̄i, mulier a processu apellauit, postquam appellationem Pragen. processit contra eā ut contumacē ad sniam diffinitiuam, a qua ipsa appellauit, & in cā appellationis factus fuit processus, nodum tñ per partes didicita erant testificata super testibus, qui deposuerunt ad probandā nullitatē processus, nec corā Pragen. nec corā iudicibus impetratis in cā appellationis per mulierem, nec corā iudicibus, p̄m aliū intellectū, impetratis per regē super p̄firmatione sniæ, uolebat mulier pducere testes eosdē, uel alios corā alijs iudicibus nunc datis, dr̄, qd potest, ex quo testificata, non sunt didicita, nec attestaciones publicatæ. ¶ No. j. argm. cam posse agitari per nuntium: sed pone nuntiu, i. procuratorem: quia absque mandato procuratorio nuntius non potest agitare causam, cū debeat agere acta nomine proprio, & non ut pica nomine dñi, quod agit nuntius. ff. de consti. pecu. l. & licet. iuncta. l. quicumque. ff. de act. & ob. ad hoc de proc. petito. & de cle. bonę. ¶ No. 2. vnam legitimam cam appellandi, qd quis non pt accedere, & liberum non hēt accessum ad iudicem, ut proponat iura, & defensionones suas. ¶ No. 3. ar. qd per appellationem a diffinitiva quis non recedit ab interlocutoria: uide, qd no. de appe. dilecto. & uide cle. i. de dolo. ¶ No. 4. qd in repulsiōne facultatis probandi per testes hic non ponderatur sola publicatio, sed & testificata discere: uide. s. e. cum in tua. & c. ueniens. & j. e. ultra tertiam. dixi in c. fraternitatis. & aliquid dicam. j. ¶ No. 5. hic arg. qd testes alias producti pnt reproduci qūcumq; ante didicita testificata. de quo. j. eo. per tuas. & c. cum clamor. ¶ No. 6. duos terminos excludendi facultatē probandi per testes. ¶ No. primam gl. quæ sentit p̄rium de ca. examinata. & soluit bene, sic & reus in exceptione est actor. de prob. in exceptionib. ff. de exceptio. l. i. ¶ Oppo. quod in causa matrimoniali possint testes produci testificatis didicitis. s. e. series. & c. cum in tua. Gl. dicit, & est intentio docto. qnq; producantur testes super iustitia uel iniustitia sententiæ, ita, quod disputatio est super ueritate, & uinculi substantia, & uera iustitia: & tunc rigor cessat publicationis, & discere testificata. Qnq; non contenditur de uera substantia uinculi, seu ueritate iustitiæ, sed super rigore nullitatis processus, qui licet nullus pot esse iustus: & tūc obstat publicatio, tum quia quo ad disputacionem nullitatis processus non adit periculum anime, quicquid obtineatur, tum quia disputans de ualiditate processus, & non ueniens ad merita cause, contendit de apicibus iuris, merito p̄m iuris apices est illis respondendum. 3. q. 8. cuius in agendo. quod no. quia limitat. 6. c. series. & c. cum in tua. ¶ Opp. glo. quod idem testes non possint sepius repeti. s. e. cum causam. & j. eo. per tuas. Dic publicatis attestacionibus non possunt, ante publicatas attestaciones possunt, p̄m tenorem. l. fi. C. de testi. f. antequam partes consentiant, ut primæ publicentur, ante non. Sed dic ut dicam. j. eo. p tuas. de quo in Spec. eo. tit. §. satis utiliter. uerfi. quid si publica te. & uer. seq. ¶ Opp. quod non liceat producere testes post publicatas attestaciones, licet non didicerit testificata: quia sola publicatio impedit: ut in c. fraternitatis. & in multis ca. huius tituli, qui ponderant solam publicationem. Solu. Gloss. dicit, quod illa iura debent intelligi ut exigatur, quod didicerit testificata, uel renuntiauerit: quia sola publicatio, uel etiam visio attestacionum ab alia parte non impedit productionem. Idem Specu. in titu. de teste. §. satis utiliter. uerfi. quid si publicatæ. Dicit tamen, quod Clemens defendebat contrarium. Ad quod. s. eod. causam. 2. & cap. cum uenissent. & ca. de testibus. & Hostien. in summa. eod. titu. §. utrum. uerfi. dicas igitur. tenet contrarium. quod credit Ioan. And. & dicit dictum glo. procedere, quando iudex, me inscio, uel inuito, faceret publicationem. In quantum dicit, quod si renuntiauit, docto. dicit, quod idem est si renuntiauit, dum modo testificata no didicerint secundum Azo. eo. tit. in ulti. colum. de quo in Spec. eo. titu. §. ult. uer. antep. & uide, quod not. s. e. intimaui. & c. cum uenissent. Spe. in loco p̄alleg. tenet contra per remissionem, quam facit, quia sufficit renuntiatio. Alleg. s. eo. cum uenisset. & c. de testibus. & c. constitutus. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis de auditu & fama probat facta antiqua. 7.
2 Testes iurare debent proprio actu, nec possunt per procuratorem iurare.
3 Vitium personale non transit in successorem.
4 Homo grauis quis dicatur.
5 Testis deponens de auditu vnus tantum, quare non probat.
6 Testis de auditu, quoru vnus dicit, quod audiuit ab vno, & alter ab alio, non probant.
7 Testes deponentes super consanguinitate an sufficiat, quod deponant de primo gradu, an uero requiratur, quod incipiant a stipite.
8 Consanguinitas an sit probata, si testes deponendo cōpntent ab vno latere, & alij ab alio tantum. 11.

C A P.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

C A P. XLVII.

Icet ex quadam. Ponit concilium, duodecim, sine q

bus ad probandam consanguinitatē in cā mōniali nō ualet testimoniū de auditu. Prima ponit sex q̄ respiciunt p̄sonas. Sc̄da sex, q̄ respiciunt dicta. Sc̄da ibi testes aut. ¶ No. q̄ in re antiquata admittitur testimoniū de auditu, cū aliud de facili haberi non potest: sic & admittitur testimoniū de fama, ut patet ex no. de uerb. sign. quid per nouale. & c. ueniēs. ff. de proba. si arbiter. & c. preterea. l. i. in fil. seq. ff. de aqua plu. arc. & l. hoc iure. §. ductus aque. ff. de aqua quori. & c. Ex quibus dat̄ p̄ regula in antiquis factis in quacunque mā talem probationem sufficere. ¶ No. sc̄do, q̄ testimoniū de auditu d̄r exorbitans, & q̄ formā cōem: quia testes s̄m cōem formā habent deponere de eo, q̄ proprio sensu capiunt. 3. q. 9. testes. & c. de his. §. co. causam. i. i. q. j. licet iudex. C. de epi. & cle. aut. sed iudex. ¶ No. tertio casum, in quo nō ualet testimoniū de eo, q̄ quis percepit ante litem motā. ¶ No. 4. q̄ non ualet probatio per auditū ex sensu alterius, sed oportet, q̄ trahat originē ab integra probatione, ut saltim a duobus quis audiuerit: quia si mediata probatio non est plena, & p̄fecta, a qua sumit originē mediata, ēt ipsa immediata: & si mediata non esset sufficiens ex aliquo accidētī infamie, sic nec immediata ualet. ¶ No. 5. q̄ uitium p̄sonale extenditur in successorem, q̄ successor ex iure nititur authoris. ¶ No. 6. q̄ non ualet testimoniū unius, q̄ trahat originem dicti a pluribus: nec ualet testimoniū inhabilis, licet dictū trahat originem ex habili. ¶ No. 7. quod actus legitimi sunt infamibus interditi, & q̄ testificari est actus publicus. ¶ Ex sc̄da parte no. q̄ testes iurant proprio iuro. Ex quo patet, quod non p̄nt iurare per procurato rem s̄m Pe. & Abb. ¶ No. quod ubi testis deponit de eo, q̄ p̄prio sensu non percipit, debet asserere per credulitatē, & non per certam scientiā. ¶ Nota casum, in quo sufficit probare quā si possessionē consanguinitatis ad directionē matrimonii, ibi in fine textus: pro consanguineis se habere. ¶ No. nō referre ad proprio noīe, an aliqua circumlocutione quid certificetur. Ad hoc. ff. si cer. pe. l. certum. ¶ No. text. in fine assignantē cām: quia ubi agitur de matrimonio, semper est in dubijs iudicandū p̄ illo. ¶ Opp. quod nō ualet testimoniū de auditu. §. eo. cū cām, quia de proprio sensu debet reddere testimoniū. Sol. Nō ualet testimoniū de auditu reḡr, nisi ubi apparet iure exp̄ssum. Per quā d̄nt hic doct. ut loā. An. quia ēt si aliter ageret de vinculo matrimonii, q̄ respectu consanguinitatis, non ualet testimoniu de auditu: quia p̄petens non est, & exorbitans. ¶ Opp. q̄ personalia uitia non transeant ad successorē. de iud. quia V. So lu. dicit Io. An. q̄ hic nō est successor, sed testis, cuius fides nō adhibetur authori, s̄m Ho. Vel dic, quod hic utitur iure authoris, & sic utatur cū causa sua. ff. de diuer. & tempo. pre. l. an uitū. ¶ Quærit glo. q̄ dicant persone graues. Dic, q̄ non requirūt, q̄ sint in dignitate, sed, quod sint bonę famę, & opinionis: & grauitas intelligit̄ respectu antigratis & bene merito, q̄ senibus in dubio maior fides adhibetur. ¶ Quærit glo. in uerbo, non utiq̄, quare audiens ab uno non probat. Gl. dicit, quia ille non sufficit: ergo nec audiēs ab eo: & quia oēs hātes causam ab uno, pro uno reputant. ff. de condi. & demon. l. cum fundū. Et dicit Io. An. quod hæc sunt in argumentum de duobus patronis, quorum vnus reliquit plures filios, & alter vnū solū. de quo de iure pa. c. i. & est in cle. eo. ti. cle. plures. ¶ Opp. gl. quia s̄m hoc nunq̄ probabitur: nam si probatio, quæ trahit originē ab uno, non sufficit, oportet q̄ in infinitum queratur: nam si testificantes habuerunt a duobus, possibile est q̄ illi duo habuerunt ab vno: si illi similiter habuerūt, a duobus possibile, quod illi habuerunt ab vno: & sic res ibi in infinitum. Dicit gl. q̄ q̄ nō p̄cedit: quia sufficit q̄ soli testificantes habuerūt a duob. senioribus de consanguinitate sua. Sed si uellet̄ testificari de eo, quod habuissent a quibuscunque, locū haberet obiectio. Hof. dicit, q̄ quomodocunq̄ testificēt, sufficit, q̄ testificantes in proximo auditu, q̄ hoc habuerint a pluribus, maxime cum de facili nō possint scire testes a quo, uel quibus habuerint illi, a quibus se audiuisse testant̄: & sic probatio non est angustiada, dum modo honesti sint testes. ¶ Quærit glo. quid si audiuerūt duo a duobus, vnus ab uno, alter ab alio. Gl. dicit, q̄ nō sufficit, imo oportet q̄ qlibet audiuerit a duobus eisdē, uel vnus a duobus, alter ab alijs duobus. Inn. recitat vnā opi. q̄ quidā d̄nt sufficere, q̄ plures sint principiū huius auditionis, licet omnes non audiuerint a duobus, uel eisdē, uel diuersis. Et assignat cām. q̄ sufficit, q̄ testes sint testes in dicto, licet nō in cā dicti. Et s̄m hoc est argumentū, q̄ si uolo pbare iurisdōnē, & vnus dicat de uno actu, alter de alio, q̄ pbāt. De quo remittit de acc. qualiter. tutius dicat dicendū, q̄ oportet eisdē & singulū testē audiuisse a duobus, & ab eisdē duobus, & eodē tpe: alias essent in dictis singulares. §. de elec. cū dilecti. Hoc ēt tenet hic Hof. q̄ dicit nō sufficere, quod vnus testis audiuerit a pluribus, & alter ab

alijs sed exigitur, quod iidem plures audiuerint ab eisdem pluribus. Non obstat quod sufficit quod sint cōtestes in dicto: quia illud verum, q̄ testificant de proprio sensu: quia cum in suo sensu quilibet sit singularis, quia sensus meus nō est sensus alterius, nō uitiatur testimoniū, si in causis sint singulares. sed hoc cū testificentur de aliorū sensu, vis probationis nō surgit a suo sensu causatū, sed a sensu eorū, a quibus trahunt sensum: ideo oportet, q̄ in illis sint cōtestes. Secus si testificari habent ex suo sensu, ut non trahentes originē testimoniū ab alio: quia tunc sufficit quod audiuerint ab uno: ut si uolūt deponere in memoriā extare: nā si dicat vnus se audiuisse ab uno, alter ab alio, in facto sunt cōtestes, quia memoria extat, & sic probant. Ad hoc. ff. de aqua plu. arc. l. in summa. in fi. & de proba. l. si arbiter. & tenet Cy. C. quæ sit lon. consue. l. 2. ad fi. & recitat Io. And. de cōsue. c. fi. & fuit dictū Pe. in l. de quibus. ff. de legi. Et p̄ hoc decidit, quod nō probēt mutuū, si dicant testes. Scio, quia tali die audiui ipsū cōfiteri: alter dicat, Scio, quia altera die audiui ipsū cōfiteri: quia ex prædictis patet, q̄ nō probāt: quia ius probationis trahitur ex cōfessione, nō ex dicto testiū: & nō sufficit, quod sint cōtestes in solo eo, quod ex cōfessione cōcluditur: quia illud, quod ex cōfessione fugat, ut iuris, est per testes impalpabile. Et hoc tenet Cy. in l. 2. C. quæ sit lon. cōsue. dic ut ibi. ¶ Quærit gl. an sufficiat de primo gradu deponere, an debeat incipere a stipite. Gl. dicit, q̄ sufficit a primo gradu. §. eo. series. 3. q. 5. c. i. & c. de parentela. ¶ Quærit gl. q̄ si testes deponant, & aliqui cōputent ab uno latere, alij ab alio tantū, an est probata cōsanguinitas. Gl. ponit exemplū, quæ est clausula. dicit gl. quosdā tenere, q̄ hoc sufficit. Sed dicit gl. hoc sibi nō placere: nec est discedendū ab hac litera, quæ dicit, q̄ ab vtroq̄ latere testes debent cōputare cōsanguinitatē. ar. 3. q. 6. de parentela. & de cōsang. tua. cū simil. Io. tenuit primā opi. in illo c. de parentela. 2. Gof. & Phi. hic, & Inn. §. eo. series. Hof. tenet secundā per tex. hic. Vin. dicit, quod ad probationē dire ctam cōsanguinitatis inter coniugatos exigitur cōputatio ab vtroq̄ latere. sed ubi dubitatur tm̄ de uno gradu, sufficit illius gradū probari per illos, qui sciunt illū tantū. Io. An. dicit opi. Io. & sequaciū procedere, q̄ testes phibēt testimoniū de scientia. Opi. Bar. & sequaciū est uera, cum perhibet testimoniū de auditu. Et probāt hāc distinctionē rationes eorū: & hoc, quia tex. hic hoc requirit, & loquit̄ de probatione per auditū. Et sic nota, quod ubi ad unū totū cōcludendū partes exiguntur, nō est necesse testes esse cōtestes in ipso toto, sed sufficit eos esse cōtestes in partibus, ex quibus totū cōcluditur. Ad hoc facit, quod no. in c. qualiter, & quādo. ubi si deponūt plures aliquē dixisse missam, & vnus dicat, quod audiuit epistolam, alter q̄ audiuit Euangelium, tales probāt. Per hæc dico Cy. male dicere in l. 2. C. quæ sit lon. consue. ubi dicit, quod in probatione cōsuetudine, quæ cōcludit̄ ex frequentia actuum, non sufficit testes probare actus per partes, ut duo deponāt de uno actu, alij duo de alio, & alij duo de tertio: quia isti nō cōcludūt frequentiā, sed concludunt diuersos actus: quia ex particularibus dictis satis cōcluditur frequentia, licet ipsi probēt partes tm̄ requisitas. Forte posset dici referre qualiter testes deponāt, & producantur si producant ad probandas partes, ipsi probāt partes: & illis omnibus probatis bene cōcluditur totū: & si in causa respondeat per partes, nō probāt: quia nullus cōcludit sufficientē causam. Quomodo scis, q̄ inter tales & tales est cōsanguinitas. Scio, quia tales fuerūt cōiuncti ex uno latere cōputando. hic nō reddit sufficientē causam. Sic & in cōsuetudine, si producantur sup̄ frequentia actū, & assignando causam respondeat sup̄ singularitate actus quilibet eorū, uel duo simul sup̄ uno actu, nō probant, quia non reddunt sufficientē causam: & maxime hoc est uerum, q̄ reperiunt se singulares in qualibet parte. quia nō probāt: ut si vnus dicat de uno actu, alter de alio: & sic loquit̄ proprie Cy. ut quia vnus testis, nō duo dicunt de uno actu, alter nō duo de altero, nisi actus esset indiuiduus, ut in missa, ut §. dixi. ¶ Quæro an sufficiat, q̄ deponāt de usu in uno gradu, siue sit p̄pinquus, siue remotus. Gl. dicit, quod sic. Quod dicit Io. And. uerū, dūmodo nō sit de gradibus, de quibus, uel quorum altero queritur. Antonius de Butrio.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes post publicationem ad partis petitionem interrogari non debent.
- 2 Negligentia & dolus quo casu equiparentur.
- 3 Testes interrogari super tota causa nullis alijs traditis articulis, non possunt iterato post publicationem reproduci.
- 4 Libelli loco quando sumitur tota causa.
- 5 Testium receptio ualet, & examinatio facta super tota causa, nullis alijs traditis articulis.
- 6 Copia interrogatoriorū an ab aduersa parte debeat dari parti producenti.
- 7 Testes producti an sint interrogandi super articulis tantum, an super tota causa extra articulos.
- 9 Testes quomodo possunt reperi super eisdem articulis, nouis, uel antiquis.

Testes

10 *Testes quibus casibus certum est non repeti vel admitti post publicationem.*

CAP. XLVIII.

Rer tuas. Titone partis interrogari non dēt, nisi q̄ super oib. capitulis non deposuerunt. h. d. Cōis diuisio. Seda ibi: Nos igit. ¶ Not. q̄ publicatis attestōnib. super articulis, super quib. testes deposuerunt, ipsi, vel alij, non sunt amplius interrogandi, nisi q̄ in aliquo non deposuerunt, de quo specificē data erāt capsa, & negligentē, vel malitiosē fuit omīssa interrogatio. ¶ Not. q̄ dolus, & negligentia hic æquiparant, licet aliq̄ differāt. de elec. nihil. de cri. fal. ad falsariorū. i. fi. ¶ Op. q̄ ē si nō sint interrogati super capitulis ex negligentia, uel dolo, q̄d possint repeti, ē dato, q̄d nulla sint data capitula super capitulis, super quib. non deposuerunt: quia super illis nulla timetur subornatio: ergo & publicatio non obuiat. Ad hoc, q̄d no. s. e. fraternitatis. & q̄d no. s. e. de testib. Super nouis. n. caplis datis, uel non datis ante, ex quo sup eis nihil dixerūt, uel repugnat, qm̄ repeti possint testes, & noui induci. So. Dicit, q̄ q̄q; a p̄ncipio in cā nulli dati sunt articuli, tunc tota cā sumit pro articulis, uel caplis, ut in dictis iurib. quo casu si sunt interrogati, & non plene deposuerūt, non sunt plus interrogandi publicatis attestōnibus, nec alij producti sunt pp̄ timorē subornationis. Si non sunt interrogati ad plenū, si omīssa est interrogatio sup aliquib. circūstantijs, nō ad substantiā dicti, sed ad discernendā fidē testis, uel colligendū an ueritatē dicat, de quib. s. e. cām. tūc, q̄a talis omīssio non uitiat, hi testes repetunt, si omīssa est interrogatio circa substantia pbanda, uel annexa: sicut n̄ probōne p̄scriptio nis omīssa est interrogatio sup titulo, uel sup bona fide, uel sup tps̄ continuatione: & tūc p̄terato repeti: q̄a adhuc in culpa est nō interrogado, dato, q̄ non sint dati articuli: q̄a examinatio spectat ad eū. s. e. cām. & nō ad partē. Nō imputat ergo, si n̄ dedit interrogatoria. Itē q̄a nec testib. imputādū est, si nesciuerunt oīa capsa necessaria ab pbandā p̄scriptionē. Nō ob. si dicat, iudex supplet de facto, q̄ no. de postu. bonæ. r. q̄a tale est factū, q̄d suppleat p̄t, cū colligat ex actis: alia. n. potius sunt iuris, quā facti. Hæc uera, nisi articuli formet de nouo ex materia superuenienti, quæ ante nō erat deducta: q̄a tunc poterūt non obstante publicatione iterato p̄duci. s. e. fraternitatis. Si sunt dati articuli, super quibus debet fieri examinatio testium, tūc si sunt dati super tota cā, & super illis sunt interrogati, licet nō perfecte, adhuc nō poterunt p̄duci, si nō sint interrogati, & hoc dolo, uel negligentia ipsius iudicis est omīssum, q̄d in dubio p̄sumo, ut dicit Spe. e. r. i. s. nunc uidentū. in fi. adhuc repetent testes, ut hic. Si non omīsit dolo, uel negligentia, sed ex certa scientia, tunc siue hoc fecerit restringere uolēs capitula, siue hoc fecerit a principio admissis capitulis, adhuc nō admitterent testes: q̄a ex hoc ut tacite p̄nuntiasse: & imputet sibi, q̄ nō appellauit. Q̄d putat Hof. uerū, qm̄ interrogatio erat impertinens: & sic iudex nō errauit. Secus si pertinēs, & sic errauit: quo casu, p̄uide b̄t officio iudicis, ut testes iterent. Q̄nq; articuli sunt dati partim in causa, & partim non: & tunc super articulis datis, super quibus deposuerunt, nō sunt interrogandi super articulis non datis si fiant noui articuli, adhuc non sunt interrogandi, si prius super materia, de qua sunt articuli, fuerunt interrogati, qm̄ iurauerūt super tota cā: si non fuerunt interrogati super illa mā, possunt modo fieri noui articuli, & iterato interrogari, quia publicatio non obstat: ut no. in d. c. de testibus. & in d. c. fraternitatis. Et sic intelligo Io. An. hic, in uerbo a principio: qui dicit idē, si nunc daret noua capitula, pertinētia tū. Dic ut s. e. fraternitatis. Q̄d est uerū ut dixi. s. qm̄ articuli sunt substantiales per se: secus si nō sunt substantiales: quia non repetuntur pp̄ hoc testes, q̄ nō fuerunt super illis interrogati, ex quo nō fuerūt dati articuli. ¶ Quoerō an copia articulorū sit dāda partibus. Dicit Inn. hic, q̄ sic: ex pedit. n. parti ut faciat articulos: quia multa necessaria, pbatio n̄ possent omitti, ut est dictū. s. Itē oportet, q̄ eorū copia detur aduersario, ne postea de facili nō audiat, si dicat testes sup impertinentibus deposuisse, & deponere testes nō debuisse. ¶ Si tūc nō fiat articuli, uel nō def̄ copia, nihilomin' ualeat testium receptio, sed libere audietur pars opponēs, si dicat testes sup impertinentibus deposuisse. de quo. s. de testibus. ¶ Quoerō an copia interrogatoriorū, q̄ fit ab aduersa parte, deat dari parti p̄ducēti. Dicit Inn. q̄ nō: q̄a interrogatoria danā ad instructionē iudicis examināris, & testium examinātorū: & si interrogauerint, de alio, q̄ debeāt, nō fit p̄iudiciū partibus. ff. de interro. act. l. fi. Et si uult dare copiā parti, ēt non peccat, p̄m Inn. Vin. dixit hic, q̄d copia nō deat dari interrogatoriorū p̄ducēti, pp̄ subornationis timorē. Hoc uerū dicit Ho. ubi danā interrogatoria, & pars nō p̄sentit: q̄a tūc peccat, & male facit iudex dans copiā aduersę parti: q̄a hoc nō est nisi partē producentē munire, & instruere in quo debeat subornare testē, ut concordet, & respondeat ad interrogatoria sic, q̄d in eo non possit deprehendi falsitas: ad q̄d inuenta

sunt interrogatoria, & non ad instructionem recipiētium tū. De quo remittit ad Summam. e. r. i. s. super quibus. Est ergo de stylo causarum, quod interrogatoria dentur ab ipso, q̄ quem testes producuntur: ab illo autē, qui producit, sunt capitula, uel articuli, super quibus petit interrogari. Iudex autē articulos, & interrogatoria recipit pertinentia: impertinentia autē, & supflua habet ex officio rescare. C. de proba. ad probōnem. & in dubio potius admittat p̄m Hof. Si ergo examinando aliquis articulus, uel necessaria interrogatio sit omīssa: non obstante publicatione petitur a iudice, ut iterum examinetur, ne sic probatio omīssa obstat. s. dist. que. p̄. p̄m Vin. & Gofre. & Spe. e. r. i. s. nunc uidentū. ad fi. & s. iam de interrogatorijs. uer. itē caute. nam res indiuisa, diuidit. l. uti. ff. commu. diui. ad hoc. ff. de transactio. cum hi. s. si p̄tor. ¶ Quoerō an testes porreētis articulis sint interrogandi super articulis tū, an super tota causa extra articulos. Dic, si iurauit super articulis tū, non debet interrogari extra articulos: quia nō iurauit: & si quid deponat, non ualeat. s. e. de testibus. Si iurauit super tota causa, & aliquid deposuit ex causam, non ualeat, quod deponit. Si deponit intra causam, & ex articulos, bene ualeat testimonium, quia ualeat, licet non sit interrogatus, dum nō sit iuratus, ut dixi. s. c. de testibus. Cautus ergo debet esse iudex, ut faciat eum iurare super tota causa, ut si aliquid ex articulo deposuerit, in pertinentibus ad cām ualeat eius dictum. Hæc colliguntur ex dictis doc. hic Gul. in Spe. de teste. s. sequit. uer. Illud. Iaco. de Arc. & Cy. in l. fi. C. q̄ legit. p̄lo. stan. in iud. non ha. ¶ Venio ad gl. op. q̄d non publicatis attestacionibus iterato possint repeti testes indistinctē. s. e. p̄stitutus. 2. & c. cum causam. 2. & q̄a ibi not. ēt sup capitulis, super quibus sunt interrogati. Glo. concludit, q̄d quo ad capitula, super quibus non sunt testes examinati, p̄nt testes repeti, si ex negligentia, uel dolo iudicis non sunt examinati, imo ut, q̄d mero iure, ex quo non sunt examinati super illis capitulis: q̄a cū hæc noua sint capitula, q̄d possint & iudē testes repeti, & alij examinari. s. e. fraternitatis. iunt publicatæ attestaciones, uel non. Quo ad capitula, super quibus sunt examinati testes, si q̄ritur an possint repeti testes: si officio iudicis, dic quod possunt, & publicatis, & nō publicatis, attestacionibus. j. eo. cum clamor. Si an ad instantiā partis, uel testis, si incontinenti testis se uult repetere, potest: ut j. de testi. cog. p̄terea. Si ex interuallo, nec ad instantiā partis, nec testis, est repetendū, ut hic, nec aū publicatas attestaciones, nec postea ut patet hic, iudico. ca. p̄terea. j. de testi. cog. licet q̄d ad instantiā partis repetant: sed male faciūt, siue repetant ut addat, siue ut corrigant. ¶ Pro declaratione materiæ huius est aduertendum, quod q̄q; agitur de productione aliorum testium sup antiquis, aut nouis capitulis, an & q̄d hoc fieri possit, dicit in c. fraternitatis. Q̄nq; agitur de repetitione eorundem testium: & tunc ante publicatas attestaciones aliqua gl. indistinctē pmittunt. Gl. s. e. cōstitutus. 2. permittit cum distinctione. l. fi. C. de testi. Gl. in ca. cum cām. hoc pmittit demum, ut addat, sed non ut corrigat. Gl. hic hoc pmittit incontinenti, & non ex interuallo. Q̄d indistinctē possint repeti, facit. c. p̄stitutus. Q̄d demum incontinenti, facit. j. tit. 1. p̄terea. Gul. in Spe. e. r. i. s. satis utiliter. uer. sed nungd. ēt ante publicationē dicit non permitti, nisi in duobus casibus. Primus q̄d de omnib. non fuit recordatus. in aut. eo. s. quia uero multi. Secundus, q̄d non fuit plene examinatus, ut hic. & j. e. cum clamor. Pono aliquos casus, in quibus p̄nt indistinctē repeti, postea ueniā ad casus dubios. Primus, q̄d receptio testium est nulla: ut s. eo. cum cām. Nam p̄nt ijdem testes repeti. s. e. cum causam. s. c. do. Idem si attestaciones essent conuulsi: ut no. Spe. eo. s. nunc uidentū. ad fi. Secundus casus, q̄d testes non recepti in sumario iudicio: q̄a in plenario p̄nt repeti. s. e. ueniēs. & c. cū in tua. Tertius casus, q̄d testes sunt recepti in plenario. & inter alias omnino personas, indistinctē p̄nt repeti. s. eo. cōstitutus. 1. Hæc oīa uera, nisi partes approbent: ut s. eo. ueniens. & c. cum causam, quia ex quo illos approbant, in alio iudicio non p̄nt produci, nisi probet. dicā. j. in eo. c. Quartus casus, q̄d sunt recepti in uno iudicio, & repetuntur in alio coequis, inter easdem personas: tunc conclusio est, q̄d si hæc dicta sunt publicanda in uita parte in alio iudicio, non p̄nt alij testes recipi, nisi put dicā in sequenti casu. Qm̄ repetunt in eodem iudicio, si nō sunt publicata, adhuc p̄nt recipi, & repeti testes. An publicari p̄nt in uita parte, uariare uir tex. tex. uir a p̄rio, quod indistinctē publicandi sint. s. e. p̄stitutus. cum hoc cor. Bar. in l. 2. iud. sol. & alleg. dictū Inn. s. eo. Albericus. In p̄rio ut text. in c. cū causam. s. e. r. i. s. Puto, q̄d si petitur publicatio in alio iudicio perēpta instantia, q̄d fieri nō possit, q̄a testes adhuc non sunt omni p̄fectione recepti: ideo iste effectus pbōnis testium ut futurus extinguitur. ar. eorum, quæ dixi in c. causam, quæ. 1. Puto tū, q̄d si mortui essent testes, quod tunc attestaciones illæ ualere, & deberent publicari. C. de testi. l. fi. & j. eo. presentata. Si non est perempta instantia, petitur publicatio coram secundis subrogatis loco primorum iudicū, p̄nt peti publicatio

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

vt in c. p̄stitutis. i. ad hoc de proba. c. i. Si petitur publicatio coram alio iudice nō subrogato loco primi, satis puro, quod nisi partes cōsentiant, quod hæc publicatio fieri non debeat ad petitionem alterius partis tantum, & sic testes poterunt repeti, vt est casus non diuinando in d. c. cum causam. & in c. cōstitutis. 2. §. eo. Et sunt hæc de mente Bart. C. de re iud. l. gesta. Quintus casus, qñ testes repetuntur in eadem instantia, & inter eadēdem personas: & hic prosequor aliquos casus, in quibus indubitanter possunt repeti, & aliquos in quibus indubitanter non p̄nt repeti, & aliquos dubios. ¶ Primus casus, in quo p̄nt testes indubitanter repeti, est, qñ fuerunt dati, & examinati super certis articulis, & nunc repetuntur super diuersis, & nouiter exortis: & absq; dubio p̄nt repeti: vt in c. fraternitatis. ¶ Secundus, qñ testes repetuntur officio iudicis, ut declarent obscura dicta: quia & in causa publica, & priuata ex officio repeti p̄nt: vt no. gl. de proba. in p̄ntia. & hic, & j. eo. cū clamor. ¶ Tertius, qñ repetuntur super articulis diuersis ante exortis, super quibus non fuerunt iurati, nec deposuerunt, uel etiam deposuerunt non iurati: & adhuc indubitanter p̄nt repeti. §. eo. fraternitatis. & c. de testibus. & quod ibi not. ¶ Quartus, quando ipsemet testis se ipsum repetit incontinenti antequam cum partibus loquatur, ut aliquid addat, declaret, uel etiam corrigat: & hic po test: ut in c. præterea. j. de test. cogen. ¶ Quintus casus, quando super certis articulis data sunt capitula, & dolo, uel negligētia iudicis non fuerunt interrogati: quia tunc indistincte possunt repeti, ut hic est casus. ¶ Sextus casus, quando nulli dati sunt articuli, uel capitula, & iudex interrogando omisit aliquam partem substantialem: ut quia interrogando super præscriptioe omisit interrogare de titulo: & hæc possunt indistincte repeti, p̄m Inno. hic. Et omnes hi casus procedunt, & ante publicatas attestations, & post. ¶ Casus, in quibus certum est repetitionē non admitti, sunt isti, qñ iam publicatis attestationsibus ex interuallo postq̄ cum partibus locuti repetuntur super capitulis, super quibus deposuerunt, & sunt plenē interrogati, & sunt publicatæ attestations, vt hic à h̄rio. de testi. cog. præterea. Et hoc verum, siue petant vt declaret, siue ut addant, siue ut corrigant, ex quo instante parte hoc fit: quia ad instantiā partis nō est faciendum. Secundus casus, qñ nulli sunt articuli, & testes per totā causam sunt interrogati, & publicatæ sunt attestations: quia iterato non p̄nt repeti eodem modo ad instantiam partis ad aliquē finē. Tertius est casus, qñ nulli sunt dati articuli, uel in parte, in quibus non fuerunt dati, non fuerunt interrogati super aliquibus circūstantijs, licet sit in partibus substantiālibus capituli: & tunc adhuc nō repetunt ad instantiā partis, licet possint repeti officio iudicis, vt dicunt hic doc. Casus dubij sunt, qñ super eisdem articulis, super quibus deposuerunt ante publicatas attestations, repetuntur: & hic aliquē glos. dicunt, quod possunt repeti vt addant. §. eo. cū causam. sed non ut corrigant. Tene in hoc, si testes repetunt incontinenti, admittuntur etiā vt corrigant: si se non repetunt, tunc officio iudicis possunt: ad instantiam partis non possunt nec incontinenti, nec ex interuallo, siue ut addant, siue vt corrigant, siue vt declarent repetantur: quia parte repetente semper subest timor subornationis. Et sic glo. debet intelligi in c. cum cām. §. eod. ti. Secundus casus, qñ ab initio, super articulis datis a iudice non sunt examinati, qui refrenauit articulos, qui articulos ut superfluos noluit admittere: & satis puto, q̄ non possit pars petere examinationem iterato super refrenatis, vt hic a contrario sensu, p̄m Inno. quia pot̄ sibi pars imputare quare a principio non opposuit, & appellauit. Fateor, q̄ cū iudex possit suam interlocutionem reuocare, quod ex officio poterit ipsos repetere, ex quo videt eos necessarios, licet a principio refrenauerit: & in hoc nō fito cum Host. Et sic debet intelligi Spe. in ti. de test. §. nunc videndum. ad fi. Tertius casus, quādo super capitulis datis nō ab initio refrenatis, sed ex post facto, nō interrogauit ex certa sciētia, nō per errorem, & ex causa, quia reputauit illos superfluos, qui erant pertinētes: & adhuc idem puto, si iudex patefecit nō interrogationem parti, quia sibi imputer si non appellauit: si non patefecit eam parti, procedit dictum Hosti. ut tunc teneat eos repetere, ex quo ipse errauit putando superfluos, ubi erant pertinētes.

Ant. de Butr.
S V M M A R I V M.

- 1 Testium reprobatoriam licet vnicam tantum parti facere.
- 2 Dilaciones testium reprobatorie an exigant causæ cognitionem.
- 3 Obiectus testium quare sint vnica dilacione probandi.
- 4 Instrumentum quomodo, & quibus dilacionibus possit reprobari.
- 5 Litigantes quam paritatem seruent inter se in reprobatorijs.

C A P. XLIX.

I cet dilectus. ¶ Testes super principia, si productos reprobare licet, & reprobatorios reprobare iterū: vltimus non est locus reprobationi. In prima, p̄cessus narratio, in secunda, cām p̄missio. Secunda ibi: Mandamus quatenus.

¶ No. i. quod cuilibet parti licet facere vnam reprobatoriam restum siue probatoriorū, siue reprobatoriorū, nō vltra. Ex quo patet, quod inter probatorios, & reprobatorios, licet partibus facere duas productiones, & non vltius. ¶ Quæro an limitatio, de qua hic, habeat locum in reprobatorijs dictorū. Io. An. dicit, quod cum hæc decr. loquatur de reprobatione in personis, vt patet ibi: q̄ personas bis repetita, & sic exorbitans nō vt habere locum in reprobatione dictorū, de quo remittit. eo. ti. præsentium. lib. 6. Inn. in verbo no. p̄m Inn. tenet ibi, q̄ potest, licet ratio non faciat in contrarium, sed exorbitans est decr. Cal. hic tenet h̄rium. all. dictum Host. §. e. ex tenore. & allegat, quia reprobatio dicti concludit reprobationem personæ. Tene primum, quia hæc est decr. exorbitans, & non extendenda: & quia maior est ratio in refrenandis exceptionibus contra personas, q̄ dicta: quia persona non legitima ad testificandū potest dicere verum: & si non admitteretur, daretur licentia dicendi falsum. Et dictum Host. qui dixit ibi, q̄ non licet producere testes mulieri q̄ testes reprobatorios viri, non est uerū, qd̄ hic non probat hæc decr. Pau. distinguit an p̄p falsitatem, opponatur peritium, ut repellatur a toto dicto et uero, & habeat locū hæc limitatio: & quia hoc est opponere q̄ personā. An opponat falsum: & tunc non h̄t locum hæc limitatio, per iura, quæ indistincte dnt falsitatis exceptionem posse opponi post finiam. de prob. licet cām. de excep. cum venerabilis. & qā dicens falsum plus delinquit q̄ criminofus: de fal. c. i. Hæc uera qñ falsitas potest opponi alio nō obstante, hoc dicit p̄ cle. 2. testibus de testi. & hoc ponit. j. e. testimoniū. ¶ Quæro, an hæc dilaciones ad reprobandum exigant causæ cognitionē. Ho. dicit, q̄ sic, imo cū grandi cām cognitione dandē sunt, & breues. Ad hoc. §. ti. i. licet. Nam si secunda, & ultima dilatio non dat sine cām cognitione. 3. q̄. 3. spatiū, fortior cognitio requireret in ista. ¶ Quæro de rōne literæ. Dic primo ut infinitas vitetur: nā si daretur quarta, eadē rōne quinta: sic iremus in infinitū. Item quia reprobationes sunt odiosæ. j. c. dilectorum. Item ut æqualitas seruetur in iudicijs. de reg. iur. non dēt. li. 6. ¶ Quæritur, quid in reprobatione instrui an fiant solum duæ reprobationes per testes. Io. An. dicit, qd̄ reprobatio instrui per testes hi per prima probatione per testes: & sic circa illam poterit fieri, prima, & secūda reprobatio. Nam vult litera, q̄ q̄ probatorios quicquid probent, prima fiat reprobatio, & circa illam fiat secūda, & non vltra. Casus ergo nō prouisus remanent in cōiibus regulis. Ad qd̄ de rescr. susceptum. li. 6. & qd̄ ibi no. in glo. ar. qd̄ & supra ea eadem rōne dicit, q̄ testium secūdo reprobatoriorū reprobatio licet non possit fieri per testes, poterit fieri per instrum, cum ista litera satis aperte ostendat, qd̄ uerba gñalia præcedentia intelligant de tercia reprobatione faciēda per testes. ad hoc. j. de fi. instr. cum dilectus. ¶ Opp. q̄ hic non seruetur paritas inter litigantes, q̄ illud de reg. iur. ca. non dēt. Nā si actor probat in principali, reus producit reprobatorios, actor reprobatorios reprobatoriorū, iā contingit, qd̄ actor h̄t productiones duas, reus tñ vnam. Gl. legit duob. modis. Vno modo loquatur, qñ actor, & reus ambo produxerunt probatorios. Secundo, utriq; concedatur vt producant reprobatorios. Tertio, utriq; datur potestas ut producant reprobatorios reprobatoriorum: & sic hinc & inde seruabitur paritas. Secundo modo legitur, qd̄ actor produxit probatorios. Secundo reus reprobatorios. Tertio actor reprobatorios reprobatoriorū: & tñ si dicatur actor habet plures productiones. Respondetur mult ipli ter. Primo, quia & si reo incubuisset onus probandi super sua exceptione, eodem modo habebit duas productiones. Secundo modo respondetur, q̄ satis seruatur paritas in numero reprobatoriorum. Et dicit gl. quod est casus in decr. præsentium. eo. ti. li. 6. hodie. & hoc teneatis. Ant. de Butr.

S V M M A R I V M.

- 1 Attestationes factæ & receptæ per arbitrium, quando faciunt fidem in iudicio, si testes mortui sunt nu. 6.
- 2 Compromitti potest in clericos super iure spirituali.
- 3 Compromittentes possunt a compromisso recedere, quando & c. 8.
- 4 Arbitrarius tertius non potest aliquid laudare, duobus absentibus.
- 5 Acta litis ordinaria facta coram arbitro profunt coram iudice.
- 7 Compromissum quomodo transit ad successorem.
- 9 Sententia iudicis ordinarij, quomodo potest fundari super actis iudicis ordinarij.
- 10 Compromissum vel arbitrium quo modo expiret morte alterius.
- 11 Testium dicta coram arbitro absq; consensu partium recepta si coram iudice producentur, quando probent.
- 12 Testes mortui possunt obijci.

C A P. L.

Resentata. ¶ Attestationes receptæ p̄ arbitrum faciunt fidē in iudicio, si testes mortui sunt: si uiuūt, est in optione illi, q̄ testes producti sunt, an uelit attestationses recipere, an vt lit testes de nouo recipi. h. d. In prima, ptis petitio. In scda, cām commissio

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

testium non obstat iudici in producendis nouis, vel repetendis antiquis testibus. Primo assignantur doc. hic rōnem quare publicario attestacionum non noceat iudici. Dic primo, quia non est in iudice suspicio, cum non tangatur eius commodum, vel incommodum. Secundo, quia omnia sunt iudici aperta: ideo nunquam possit produci, si propter hoc impediretur. ¶ Quarto, an prosecutor inquisitionis publicatis attestacionibus valeat producere testes, vel repetere. Inno. dicit, quod sic: quia licet minister sit, nullum habet ius in illa. Quod patet, quia mutari potest, & remoueri. de accusa. olim. qd non esset, si hret ius in illa. de procur. c. 2. li. 6. Ad hoc, quia non potest dici dñs, cum litem non contestetur: ut patet ut lite non conte. qm. §. sunt, & alij. de accusa. qualiter. Ad hoc quia talis non possit per suum interesse appellare, cum non interfit, nisi appellaret nomine superioris, qui ipsum ad promouendam inquisitionem deputauit, vel inquiri mandauit: & hoc secundum quosdam. Recitat alios dicere, quod habet pro more ius in inquisitione, ex quo cepit illam imitari. de off. dele. gratum. & c. licet, quod per appellare, maxime si sit monachus, vel canonicus illius ecclesie, contra cuius prelatum sit inquisitio, cuius interest hinc bonum prelatum: imo etiam interest, & parochianorum, & patronorum: ut no. de reb. ecclie. non aliena. si quis psbyterorum. unde non videtur quod possit post publicationes testium producere testes, nisi uellet de collusionem docere: sic in actione populari. ff. de accu. si cui. Nec ob. qd hic dicitur, quod hic non erat specialis persecutor inquisitionis: vel si erat, non repecebat hic ad instantiam partis: nec noui producebantur, sed officio iudicis. de quo. j. de accu. cum dilecti. Host. dicit quod si nullus promouet inquisitionem, sed iudicis officio: & non nocet in aliquo publicatione. Hoc dicit verum Fred. suo q. 251. qd repeti potest, ut declarent, sed non ut addant: quia reddentur periuri, cum iurent plenam dicere veritatem: de accu. dilecti. Sed dicit ibi Lopus de Castil. quod per hoc non reddunt periuri, cum tunc forte non recordantur. §. e. cum cam. no. Redeo ad, qui dicit quod dictum est peccare, nisi forte inquisitor alias se suspensum reddat, malitiose progans, ut inquisitum teneat impedatum: quod presumitur, si parum, vel nil expedit, & dilaciones longas assignet, de mense in mensem recipit solum unum testem: quibus publicatis dicit se alios uelle recipere, melius ueritatem inuenire, ff. de eden. argentarius. §. cum aut. uerf. sed non est ita: & iterum perastinat, & publicat, & uult peccare in infinitum. De malitioso ergo, peccatum potest talem presumi. ar. de presump. nullus. Unde dicit, quod cum talis prelatio, nec ecclesijs expediat, nec prelati, nec ipsorum subditis per statum dubium superioris inquirere, terminus sibi statuit, intra quem inquisitionem ceptam expediat, & eo lapsio inquisitio absoluat, si prius non fuerit impeditus. de ap. oblate. de resti. spo. frequens. li. 6. & qd no. de ap. dilecto. Si autem aliquis inquisitionem, vel promouendam, & per repeti, & induci non obstant publicatione: quia re uera iste non est pars, sed quasi pars similitudinaria: quia talis non habet libellum offerre, nec litem prestari: & his casibus, peccat prima opi. Hoc tene, quod sentiat Spe. in ti. de inquisi. §. nunc trademus. ver. sed nunquid publicatis. in 8. col. q. vi hoc casu nolle repetitionem admitti. Sic debet intelligi quod no. lo. 30. q. 5. iudicatum. Si autem datus est a socijs, vel ipse se offert, ita quod promouet, & profectur inquisitionem, ut uere pars: & hic libellus offerret, & lis contestatur. de pur. c. cum dilecti. de iudi. exhibita. de accu. ueniens. & c. cum dilectus. & hoc casu, peccat secunda opi. ad hoc quod no. §. eo. olim. Si tamen uidet in hoc casu inquirens ex probabilibus coniecturis, quod non expedit ecclesie tale prelatum habere, poterit ex puro officio, non ad instantiam partis plenius inquirere ueritatem. Ad hoc. §. e. p. tuas. Vel melius, & iustius erit, secundum Host. si quod illo absoluto ab instantia primae inquisitionis aliam incipiat. de pur. c. cum dilectus. in gl. forsan, vel illi purgationem indicat. de quo remittit de coha. clerici. & mu. tua. ¶ Opp. cum gl. quod testes non debeant post publicatas attestaciones et per obscuritatem repeti: tum quia quod producentem dicta obscure sunt interpretanda: ut patet de proba. in presentia. cum concor. de uer. oblig. inter stipulantem. ff. de pac. l. veteribus: tum quia publicatis attestacionibus. & c. §. e. fraternitatis. Glo. concludit quod testis obscure testificans ad petitionem partis non repetitur, sed ad petitionem iudicis ex suo officio, ubi tangitur publica ueritas sic, ut hic: quia qualitercumque debet iudex laborare ad ueritatem inueniendam. 30. q. 5. iudicantem. de fide instr. cum Ioannes. cum sim. Dic, aliqui testis repetitur, ut addat, vel corrigat, aliqui ut declaret, aliqui ut confirmet. Si reperitur, ut addat, tunc dicit Inno. quod non admittitur repetitio. De hoc tamen plenius dic, ut di. §. eo. per tuas. & no. j. de resti. co. c. preterea. Quandoque repetitur, ut declaret: & dicit hic Inno. quod ad petitionem partis non admittitur, officio iudicis sic: ut no. §. de prob. licet cam. ubi glo. & §. e. per tuas. quia in omni causa dubia sunt declaranda, ad quod laborare debet iudex. de fide instr. cum Ioannes. Recitat alios dicere, quod interpretandum est dictum quod producentem. Sed prius dictum plus placet: & tria procedunt, quando non uult iudex

restem repetere, licet repetere debeat. Per quod dicit Innocentius, quod si aliqui testes dixerint obscure, aliqui minus obscure, hoc casu qui obscure dixerunt, interrogandi sunt de declaratione dictorum suorum tamen alij non essent admittendi ad hanc obscuritatem declarandam. ¶ Alij dicunt hoc esse uerum ut repetantur, & admittantur demum ad declarandum, cum adeo sunt obscuro, quod nullum habent intellectum. Nam si diuersimode possunt intelligi, tunc si id, quod dictum est, habet aliquam causam, interpretatio illa recipitur. ff. de legi. l. minime. & l. si de interpretatione. de consue. cum dilectus. alias, quod benignius. de uer. signi. Abbati. Vel fieri contra productem in repretatio. Sed tu secundum Hostien. tene indistincte repetitionem posse fieri: ut est dictum. §. Quandoque testes alij producuntur ut confirmet prius dicta reprobata, ut quia probari per testes unum, per alios testes est probatum contrarium: uolo confirmare primum per alios testes post publicatas attestaciones: & tunc dicit Innocentius, quod adhuc possum: ideo si probauit quis, quod tali die emit Bononiæ uincam, & probatum sit, quod eadem die erat absens de Bononia, ita quod non poterat ibi contraxisse: producit alios. ad probandum, quod fuit Bononiæ poterit illos testes producere, ut priorum dicta corroboret. in aut. eod. ti. §. si uero deducens. & §. eo. ex tenore. de quo etiam dictum fuit in glo. Dicit tamen, quod moderni non admittunt hoc dictum: propter dilacionem, quam habuit ad probandum: tamen satis sustinenda est petitio, si hoc casu suo sacramentum declaret, quod malitiose non petat. Probabiliter enim credere potuit, quod duo testes sibi sufficerent, ex quo probatione superueniente cognoscit contrarium, auditur. Et de hoc est casus, §. eo. cum in tua. Ex predictis omnibus sit iudex inquirens instructus, quod prius examinaret dicta testium, quia illa publice: & si uideat non probatum, uel per tales probatum, qui possint repelli, non publicet, si alios speret habere. ¶ In gl. ibi: ueteribus. & de reg. iur. contra eum. li. 6. & ibi: intentionem. dic ut in c. cum ad sedem. de resti. spol. Anto. de But.

S V M M A R I V M

- 1 Testis esse non potest, qui perseverat in crimine, etiam ciuili.
- 2 Delictum, seu crimen, non repellit a compurgando.
- 3 Crimen, seu delictum, non repellit a iustificando.
- 4 Testis an repellatur ratione cuiuslibet delicti, aut criminis. Peccatum, & crimen, an differant inter se.
- 5 Testi, cui crimen opponitur, an tradantur capitula.
- 6 In delicto quando dicatur quis perseverare.
- 7 Testis esse non potest, qui de crimine non fuit emendatus.
- 8 Infamis esse reputatur periurus, licet sit de crimine emendatus.
- 9 Infamia quae repellat a testificando. nu. 15.
- 10 De crimine quando dicatur agi ciuilitur.
- 11 Periurus quando quis dicatur, ut sufficenter a testimonio repellatur.
- 12 Testis esse potest infamis aduersus infamiam restitutus.
- 13 Testis quomodo non repellitur infamia canonica notatus.
- 14 Testis criminofus, de crimine emendatus, repellitur a testificando quatuor casibus.
- 15 A testificandi potestate an repellatur emendatus de quocunque delicto.
- 16 Testis, contra quem crimen opponitur, an repellatur.
- 17 Testis ut repellatur a testimonio, an sufficiat probare, quod sit excommunicatus, ex quo est absolutus.
- 18 Testis repulsus in uno iudicio quomodo ex tali repulsione potest in alio iudicio obijci.
- 19 Testis criminofus emendatus de crimine, productus in causa ciuili non reprobatur.
- 20 Criminosus quomodo dicatur de crimine emendatus.
- 21 Testis, cui crimen obijcitur, an possit obijcientem repellere exceptione criminis.
- 22 Seruus ubi dicitur legitima persona standi in iudicio, quam uult probare, matrimonium contraxisse cum aliqua.

C A P. L I I I.

Estimonium. ¶ Perseuerans in crimine, etiam in ciuili repellitur a testimonio. Emendatus uero, non infamis admittitur in ciuili, & criminali nota ciuilitur. Fal-lit in piuro in criminali. Dicebat Abb. tres casus ponit, quibus in ciuili, & quatuor quibus in criminali testis repellitur. Sunt duae partes. Prima loquitur de criminoso perseuerante. Secunda de emendato ibi: si uero. Secunda subdividitur. Prima tractat de emendato in ciuili, uel de crimine ciuilitur. Secunda in criminali, ibi: in criminali. Legam per partes. ¶ No. 1. quod crimen, in quo quis perseuerat, repellit quem ab officio testificandi, & in ciuili, & in criminali. ¶ Opp. quod non repellat crimen a testificando: ut j. de purg. ca. constitutus. Solu. Non repellit a compurgando. ut ibi no. sed bene repellit a testificando, ut hic. ¶ Opp. quod crimen non repellat a testificando. 3. quaestio. 8. in summa. 27. quaestio. 1. §. his autoritatibus. Dic, quod licet non repellat a iudicando: ut ibi. & no. Innocent. de rescript. sciscitatus, & capitur: super literis. & de excep. cum

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

15 exceptionē. Quartus quoniam eius opinio de crimine graua est: & sic de facto est infamatus. ¶ Opp. quod nec in ciuili repellatur infamis infamia facti, et emendatus, ut §. de prob. licet causam. §. eo. licet. l. 2. & §. tit. 1. praterea. de excep. c. 1. Hic Io. And. ponit duas solutiones, quas sic iungam, si aliquis est emendatus de crimine, & graua est eius opinio, sed non constat de emendatione, repellitur in c. licet. & in concor. Si constat eum emendatum, si infamia traxit originem immediate a delicto, de quo constat, repellitur: si non traxit originem immediate a crimine, sed a carceratione, vel repulsione, a testimonio, hec non repellitur in ciuili, ut hic, sic in criminali. Sic debet intelligi, quod habet in l. 1. c. de sum. Tri. & l. ite lex lul. ff. de testi. De hoc in Sp. de teste. §. 1. uerum item excipitur, quod est infamis. Omni tamen casu licet a testimonio non repellatur, tamen dicitur attenuari, ut patet in d. c. licet. & dicit Cyn. in d. l. 1. adeo, quod non admittitur, nisi in subsidiis, & tunc cum tormentis: ut in aut. de testi. §. si uero. ¶ In Cy. Bar. hic ibi: ultimū, uerū dicit quando infamia est iuris: quia & in ciuili, & criminali cum tormentis admittitur in subsidiis: sed quoniam est facti, admittitur in ciuili, sed detrahatur de fide. ff. ad Carbo. l. 3. §. cauere. Dicit tamen, quod possit esse in tamen notatus & iuris, quod non admittitur sine tormentis: ut d. aut. de testi. ad hoc in Spe. eo. tit. §. 1. uerfic. ite, quod est infamis. Et hoc tenet hic Pau. quoniam nota non est specialis, sed iam generaliter est in uulgo infamatus, ita quod iuris & abiectus reputatur. ¶ Quæro an emendatus de quocunque delicto repellatur a potestate testificandi. Dic, quod repellitur in criminali, si ne sit delictum publicum, quia tunc remanet infamis. ff. de his, qui no. infam. l. athletas. §. calumniator. uel priuatum, et quoniam descendit ex tali actione, quæ infamat, ut furti, uel in bonorum raptorum, uel in iurariū: ut l. ea lege. §. si duabus legib. seq. ff. de pub. iudi. infamē. Idem de crimine priuato, quod est condemnato non irrogat infamiam: quia talis non potest promoueri, nec sacerdotē accusare, & non repellitur a testificando. Restringit tamen hoc hic Inn. ut non admittatur clericus, sed laici bene admitterentur: sed tex. loquitur indistincte. Idem dicit de crimine si excipitur de eo, licet non infametur, dato quod non sit conuictus, ut hic, uel condemnatus. Idem dicit si tamen est accusatio instituta ut repellatur, nisi forsan in exceptis. §. c. ult. in fi. quod uerum est, quod diu accusatio pender: ut ibi.

16 ¶ Quæro an is repellatur, quod crimen opponitur, adeo non est conuictus. Dic, quod repellitur, siue sit conuictus, siue non, et si sit emendatus. Sic loquitur ista pars: & sic repellitur confirmatus consecrationē petens ¶ In Inn. qui remittit. §. de elec. dudum. 2. de accus. super his. ¶ Quæro an sufficiat probare aliquod excōicatum, ad hoc ut absolutus a testimonio repellatur. Pono aliquos casus non dubios, in quibus excōicatio nocet, licet sit absolutus. Primus quando expressa assignata causa criminis in sententia excōicationis est excōicatus & absolutus: nam talis repellitur probata excōicatione, etiam criminaliter non probato. Secundus quoniam probatur, quod propter inobedientiam fuit excōicatus: uel si dicat. Excommunico talē, quia non uult parare. Idem si depositus, uel suspensus ab officio, uel ordine. 4. q. 1. c. 1. & 2. ff. de his, qui no. infam. l. 2. §. ignominia. ff. de iudi. cum pretor. Tertius, quoniam est excōicatus propter delictum, quod est notorium per euidentiam facti: & his casibus non repellitur propter infamiam, sed propter crimen. Quartus casus, quando quis absolutus ab excōicatione, in qua incidit propter delictum a iure, ut a sententia canonis. 14. q. 4. si quis suadente. quia ibi examinatio est proxima poena delicti, cum inferatur poena a iure, non ab homine: & hoc casu adhuc repellitur propter crimen, durante, uel sublatā excōicatione. Hoc tenet, ubi non sufficit emendatio, ut in casu huius. §. quia in casibus predictis probatur delictum. Nec ob. quod postea limitat Innoc. dicens, quod cum excōicatio non sit proxima poena delicti prout fertur ab homine, sed immediata contumacia, quod aliquo excōicato, quia deliquit, hoc expresso non repellatur: quia excommunicatio ut non poena delicti non repellit: quia fateor, si crimen est excommunicatione probatum: unde repellit quantumcumque emendatum, nisi uellet dicere, quod tunc excōicatio demum probaret delictum, quoniam excommunicatio est immediata poena delicti, non quoniam est mediana, quod adhuc non placet. Si autem est simpliciter lata excommunicatio, & non apparet delictum, nec aliter enuntiatur in sententia, tunc concludit Inn. quod non sufficit probare excommunicationem, & absolutionem, aliter non probato delicto ut repellatur. fundamentum Inno. & Hosti. est, quia excommunicatio potest habere absolutionem, & iusta, & iniusta, non necessario ergo concludit peccatum. Itē quia multoties promulgat pro culpa: & sic est iusta quo ad iudicem, & iniusta quo ad partē. Et licet in dubio sententia debeat presumi iusta, sufficit, quod presumat iusta quo ad iudicem, nec debet presumi iusta quo ad partē, & sic ipsum concludamus in peccato: quia in dubio non debemus presumere delictum. Itē eo ergo absoluto excommunicatio non obstat: quia non remanet infamia post absolutionem: alias graue esset dicere, quod perpetuam infamiam infert, dato quod glo. dicat, quod interim dum iurat, infamar, quod potest dici infamia cano-

nica: ut dicit glo. in summa. §. ubi allegabo. Non ob. ergo infamia. non ob. vinculum excōicationis, quod est sublatum: quia propter reliquias excommunicationis non reperitur quem repelli. Non ob. etiam crimen: quia necessario non concludit crimen. Nam iuste excommunicatur, quis eo, quod termino non comparat quo ad iudicem: & tamen potest esse legitimo impedimento detentus: & sic non concluditur delictum. Hinc est quod tunc absque difficultate relaxatur. 4. q. 5. e. primo. & no. de re iudic. cum Bertoldus. & sententia excommunicationis, quod iniusta, tenet. 1. 1. q. 3. c. primo. Non sufficit ergo probare, quod excommunicatus fuerit, si est absolutus, ¶ In Inn. Non obstant rationes in oppositum deductæ. 4. q. 1. in summa. ubi discutitur hæc quaestio, quod sententia excommunicationis non feratur nisi pro graui delicto. 1. 1. q. 3. nemo episcopi. & c. nullus. & c. certum, quia & si hoc verum sit, tamen ipsa excommunicatio non est culpa, sed potius poenitentia, siue medicina. de fen. exc. c. medicinalis. 2. q. 1. multi. ideo ea cessante non debet aliqua infamia remanere, imo potius tolli. 30. dist. ferrum. maxime cum non nisi præmissa satisfactione absolutio impediatur. de ver. sig. ex parte. 1. & c. cum olim. Vnde ex quo probatur absolutus, præsumitur de crimine emendatus: & talis non repellitur. Ista ratio concluderet, quod in criminali repelleretur, in qua non proficit emendatio. Sed dic, quod licet non debeat ferri nisi pro graui crimine, uerum uero, uel præsumpto quo ad iudicem in dubio lata præsumitur: pro delicto præsumpto non uero, ut delictum non præsumamus, ex quo aliter iustificari potest sententia. Non ob. si dicatur, licet sententia excōicationis sit poenitentia, & non delictum, tamen in quantum imponitur per iudicem, est probatio culpæ, quæ non nisi pro culpa infligitur, ut in dicitis. c. nā sepe. sine manifesta, & solenni probatione excōicatur: quia eo ipso, quod in termino non comparat, & tamen potest esse legitimo impedimento detentus, in quo casu iusta est excōicatio, & non subsistente uera causa, uel culpa: ideo probato impedimento relaxat, sine difficultate: ideo graue esset sentire, quod sententia ex se repellere ret, quasi imprimeret perpetuam infamiam, quia non imprimitur uel quasi præsumeret culpam: quia non probat illam uerā necessarium, licet sic præsumpta, & præsumptum delictum purgatum non repellit, licet sic uerum, ut hic. Arch. hanc opi. sequitur late prosequens de fen. exc. decernimus. li. 6. Ad dicit pro casu. 6. q. 1. illi qui. sed ille tex. facit in præiudicium, quia ostendit culpam esse. sed tamen ut §. Glo. in uerbo, quod dicitur est lralis, reperens tex. & declarans. ¶ Glo. in uerbo graua. in prin. prosequitur generalia. ¶ Opp. quod ex repulsione in alio iudicio, quod non debet repelli in alio: quia res inter alios acta, &c. de causa pos. cum olim. Sol. Dicit glo. quod ex sententia, uel repulsione in alio iudicio immediate non repellitur, quia effectus iuris non egreditur limites iudicij, & personarum in iudicio existentium: sed ex repulsione illa potest surgere infamia facti, quod in alio iudicio nocet, quasi sigillans personam illam, quam sequitur uelut umbra. Io. And. dicit uidentem, quod not. in §. seq. ad. c. subdiaconus. all. in gl. Per hoc d. Hof. quod si semel est testem constat de periurio, nocebit sibi in quocumque iudicio, & sibi imputabitur, et si falso iuratur, nisi testes de falso redarguere possent. alle. c. §. eo. ex parte. & c. sicut. dicit Io. An. uidentem, quod not. de elec. super eo. ibi tractat an in dubio 19 præsumatur sententia lata pro delicto, uel culpa. ¶ Opp. quod imò alijs casibus. §. enumeratis in ciuili non repellantur, ex quo sunt emendati, ut patet. §. uer. proximo. & lra hæc, dicit in hoc casu. Sol. Secundum glo. quidam exponunt in hoc casu, scilicet quoniam est graua eius opi. ex delicto de præterito: alij exponunt in hoc casu, scilicet quando per exceptionem fuit probatum, uel fuit conuictus, uel confessus: uel est graua eius opi, ut sic referatur ad omnes casus. §. positos. dum tamen sit emendatus, non remaneat infamis, ut §. proximo. & tunc cessat contrarium. ¶ Quæro qualiter potest probari, quod sit emendatus de crimine. Dicit glo. quod probari potest per sacerdotem suum, qui de ipso debet testimonium perhibere. 30. dist. in capite. 2. q. 1. si peccauerit. §. de simo. nemo. de hoc in dicto c. in capite. per Archidia. & Io. An. 2. q. 7. ipsi apostoli. ibi Ioan. dicit, quod si crimen est occultum, præsumitur emendatus: quia dubia in benigniore parte interpretantur, ubi, ad quod sacerdos non admittitur sine iuramento. Innoc. dicit hic, quod confessio bene potest probari, & poenitentia iniunctio per sacerdotem: satisfactio autem exterior probabitur per familiares, & alios, qui uidentur, & sufficit occulta, si crimen fuit occultum. Si uero est manifestum, poenitentia debet esse manifesta, licet non sit solennis. secunda quaestio prima. si peccauerit. 45. dist. sed illud. 50. dist. in capite secundum Inno. quod aliquibus uidetur, quod simpliciter uerbo sacerdotis sine iuramento credatur, quod facit secundum Hostiensis, quia in illo actu gerit uices Dei. de officio. si sacerdos. Vnde ab eo, sicut nec a Deo, non exigitur iuramentum, ut eius uicario. 93. dist. in c. si. 94. di. c. primo. Dicit Hof. aliquos dicere contrarium: quia licet in foro confessionis gerat uices Dei, in potestioso tamen, in quo nunc producit, est secus. §. c.

cus. nuper. & dicit, quod primum equius, s̄m verius. Primum tenet Archidia. in dicto. c. in capite. & dicit Ioan. And. hic esse vnum de casibus, in quibus admittitur testimonium unius: & hoc propter necessitatem, quia alius haberi non potest, cū fiat confessio in secreto. de quo. s̄. eodem. de quo. s̄. eodem. in omni. secundum Io. And. De hoc. 2. q. 1. quanto. ad hoc. de peniten. disti. 1. agite. de p̄sū. mpt. ex studijs. ¶ Quero, an testis, cui obijcitur crimen, possit repellere obijcientem exceptione criminis. Videtur, quod sic: quia criminosi sunt digni conuinci talib. testibus. 2. quatione septima, si hæreticus. C. de hæreti. l. penultima. ¶ Gl. decidit contrarium: quia hic causam suam profecquitur: & nemo propter crimen repellitur a profecutione iuris sui. quarta quatione quinta, omnib. nisi esset excommunicatus: vel cui forus esset interdictus, vel infamis, cui actus legitimi sunt interdicti: nec tunc repellitur, ex quo venit in iudicio, vt reus, & se defendit: quia cui libet legitima defensio reseruat. j. de exc. cum inter. & quia contra teitem directo non agit, sed contra principalem testem producentem: quia in testem actio nō dirigitur. s̄. de ord. cog. cum dilectus. Per quā dicit, quod nec aduersarius potest exceptionem opponere criminis. Dicunt hic Io. Vincē. & Phil. quod licet testis non possit obijcere crimen, potest tamen se ostendere innocentem, ne fama ipsius grauet: sicut potest ostendere se liberum per chartam manumissionis. in aut. eodem ti. §. si vero dicatur. Item & pars probare potest testes, quos produxit esse honestos, quos aduersarius dicit malæ famæ. 3. q. 3. de inducijs. Et est simile, quod no. s̄. co. ex tenore. in gl. etiam. An autem hæreticus contra hæreticum admittatur in testem, vide text. & glo. de hæreti. in fauorem. libro sexto.

¶ Per prædicta infert glo. quod si seruus vult probare se contraxisse matrimonium cum aliqua, cum in hoc casu habeat legitimam personam standi in iudicio, potest excipere contra testes aduersarij, quod sunt serui, licet ipse labore simili impedito: quia & si seruus accusatur, eadem sibi competit defensio, §. & libero. ff. de accus. hos accusare. §. si seruus. Contra hoc opp. gl. s̄. eo. personas. & c. iudicet. 3. q. 7. Sed dic, quod ibi consimilitudo cause non repellit agentem, ex quo non inhabilitat testem ad testificandum: & sic in c. iudicet. ibi cōsimilitudo cāe inhabilitat iudicem non toleratum, ideo illum repellit. Materiam huius glo. vide in Spe. c. ti. §. vera. item opponitur, quod est criminofus. & ver. seq.

S V M M A R I V M.

- 1 Dilatio quarta non conceditur, nisi cum solemnitate data trina.
- 2 Testis repellitur propter percunctationem.
- 3 Attestaciones penes se habens presumitur percunctatus.
- 4 Iuramento purgatur presumptio malitiæ.
- 5 Testium productione quis repellitur, si testificata didicerit.
- 6 Probatio, seu productio quancumque intra iuris terminū admittatur, nullatenus post terminū admittitur.
- 7 Testium productio an impediatur propter identitatem, vel diuersitatem capitulorum.
- 8 Testium productio an impediatur propter pluralitatem productionum, vel instrumentorum.
- 9 Publicatio testium an impediatur propter absentiam, vel infirmitatem, seu captiuitatem testium.
- 10 Probatio quando impediatur prae textu dilationis.
- 11 Dilatio ad probandum an sit iure determinata.
- 12 Provincia continens quid sit.
- 13 In exceptionibus probandis an sit locus productioni testium, & instrumentorum secundum dilationes iuris.
- 14 Iuramentum de calumnia non excludit iuramentum de veritate.
- 15 Testium non iuratorum productio, & examinatio an probet, vbi per partem non fuit protestatum de nullitate.
- 16 Dilatio alia non datur post primam, vbi iudici constat de sufficienti productione, vel non datur sine causa cognitione.

C A P. LV.

Mltra tertiam. ¶ Io. And. ꝓmentauit hāc decr. quia dicit, quod fuit prima decr. quam legit cathedram ascendens. Ponit formam, s̄m quam datur quarta productio: & aliter dari non potest. Et sunt duæ partes. In prima ponitur regula. Et in secunda casus exceptus, ibi: nisi. ¶ Nota primo, quod data trina productione, non admittitur quis ad quartam, nisi cum solemnitate. Patet causa: quia ex quo tot perit productiones, presumitur, quod percunctauerit testes, & uiderit se deficere in probatione: unde est timor subornationis. Et sic presumpta percunctatio testium est causa repulsionis, & repellit a testificando, sicut vera: tamen hæc ut presumpta est purgabilis. ¶ Nota secundo, quod sicut percunctatio propria excludit quem a facultate producendi testes, ita & percunctatio per alium. ¶ No. 3. quod eo, quod quis habuit attestaciones penes se presumitur percunctatus. ad hoc s̄. c. constitutus. ¶ No. 4. quod iurō purgatur presumptio malitiæ: & sic in depēdenti-

bus ab animo statur iuramento. Et nota duo, quæ debēt comprehendere iuramentū. ¶ Nota quinto, quod testificata didicere ponderatur vt terminus ad repellendos testes: & cum textus indistinctè loquatur, doc. dicitur hoc verum, siue didicerit testificata propria, siue alterius partis, secundū Inno. & Hosti. Quod puto, quando ex hoc super eodem, vel directè contrario cōtingit testes produci: alias secus. s̄. eodem, fraternitatis. Io. And. notat infinitatē vitandam. de rescrip. cum in multis. lib. 6. ¶ Secundo nota malitiam excludi iuramento. ad hoc. s̄. eod. presentium. Tertio, quod qui per alium, & c. vt in regula, qui per alium. Quarto, quod subuenitur illi, per quem non legit. de regulis iuris. imputari. cum concord. ¶ Oppo. qd̄ quandoq; intra terminū iuris admittatur probatio, nullo modo admittatur post terminū. de quo. 3. q. 3. spatium. & l. ff. de ferijs. & l. i. C. de ferijs. & sic cesset, quod hic dicitur de quatuor productionibus. ¶ Ad lucidandam istam materiā dic, qd̄ quandoq; impeditur productio testium propter multitudinē testium: & hic non attenditur, nec numerus dilationum, nec numerus productionum. s̄. eo. significauerunt. & c. cum causam. & l. i. in ff. de testi. nam incontinenti multitudo potest refrenari. Quandoq; quis vult impedire productionē propter renuntiationē, vel conclusionē in causa. de hoc. s̄. eo. cum venissent. & c. fraternitatis. de causa poss. pastoralis. Quandoq; quis vult impedire productionē testium propter publicationem tantū, & dicam. j. eo. fraternitatis. Quandoq; propter percunctationem: & tangam hic. Quandoq; propter pluralitatem productionū: & hæc adhuc est nostra materia. Quandoq; quis vult impedire productionē propter lapsum dilationis: & adhuc Io. And. ponit hanc materiā hic, de qua in l. fin. ff. de ferijs. Habeo ergo prosequi tria. Primo, quando impediatur productio testium propter discere testificata. Secundo, quando impediatur productio testium propter pluralitatem productionū. Tertio, quādo impediatur productio testium propter lapsum dilationum. ¶ Ad primum, si dubitatur, an possit fieri productio propter identitatē, vel diuersitatem capitulorum: hæc materia tractatur in c. fraternitatis. Si dubitatur, an possint produci propter identitatē, vel diuersitatem instantiarum: adhuc non tangitur in c. fraternitatis. Si dubitatur, an possint produci propter nullitatē, vel agilitatē attestacionū: hoc est expeditum in c. cum causam. & c. veniens. & c. cum in tua. Si dubitatur, an possint produci propter omissionem interrogationē, vel propter dicti obscuritatē: dixi. s̄. eo. per tuas. & c. cum clamor. Si dubitatur, an possit produci propter ipsum discere: tūc hoc examinabo hic. Dic quod quandoq; quis tantum vidit attestata semel per se, & dubitabit, an sola vnica visione impediatur productio. Dicit Inn. & Host. hic, quod non, nisi illam diligenter inspexerit. ff. de rei ven. officium. C. de proba. exceptionē. & hoc notat verbū percunctatus, quali per omnia scrutatus, & cum diligentia inspexerit: denotat enim verbū illud diligentē inquisitionē, per quā dicta cōprehenderit. Ad hoc, quia cessat finalis causa prohibitionis, ex quo illa non vidit taliter, quod possit testes subornare. de renun. post translationē. cum cōcor. Nec oportet calumniari ius, vel verba captari. ff. ad exh. l. penul. & sic debet intelligi in auth. de testi. quia vero. Nō obstat in auth. de testi. §. qa vero. vbi post didicita testificata nō licet: quia illud potest intelligi, quā renuntiauit testibus, & vidit testificata: ambo enim ista sunt necessaria. Idē vbi subtrahit: qa tūc etiā si nō constaret diligenter vidisse testificata, presumit contra eum propter factū. Item procedit cōtrariū in solenni apertura facta per iudicē: tunc ulterius pducere nō potest: & his casibus loquitur auth. prædicta. & denegabitur tunc non solū propter tertiā post tertiā productionē, sed etiā post primā, ex qua didicit testificata, vt innuit finis illius. §. Cōsuluit tñ Vincen. quod quā cito perpendit attestaciones suas esse, quod desistat alteratione illarū. Quandoq; quis attestata audiuit a testibus hoc assentibus qualiter deposuissent: & adhuc nō impeditur pducere: quia nec equitas, nec ratio hoc suadet: qa nec per vnā vocē plene potest instrui de priuile. cum personā. li. 6. & quia potest esse, quod testis falsum refert, qa vult cōplacere parti. de accus. inquisitionis. §. si. vel qa nō recordat: ideo sub verbo volatili, & subito nō potest fieri plena deliberatio, sicut fit super scriptura propter quod etiā statutū est libellū in scriptis offerri. de quo. s̄. de libel. obla. c. 1. Cetera expedita sunt in c. fraternitatis. Et sic patet dictū Io. 2. q. 1. in primis. de quo. s̄. eo. in noīe Dñi. & in c. venerabilis, non est verū, nisi saluētur, quā audiuit eis testificantes. qa tunc potest fieri minutatim audiendo instrui, in quo desistat sicut per disputationē super eis. in auth. de testibus. §. quia vero. Sed an sola publicatio absq; discere testificata impediatur. Inn. dicit, quod sic, si est solēnis: & iura, q̄ dicit testificata discere requiri, procedūt quādo non est facta solēnis publicatio. Idē secundū Bart. in auth. qui semel. & Io. And. s̄. c. constitutus. si est facta non absente, vel inuita parte, & solennis. Sed de hoc dic, vt in c. fraternitatis. Itē pcedit hoc, ut post testificata

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

plene didicita non possit, siue didicerit testificata propria, siue partis aduersæ, vt vltius producere non possit: quia lex sic generaliter loquitur: licet aliqui dicant, quod visio testificatorij partis aduersæ non impediatur productione: ar. C. de fin. instr. l. iudices. Sed primum placet Inn. Quæque dubitatur an possint produci testes propter præsumptum discere testificata: & hoc contingit dupliciter. Primo, quæ acta habuit penes se, uel aliter: & prohibetur indistinctè, s. eod. constitutus, nisi clare prober, quod non vidit, s. m. ca. quæ not. in d. c. constitutus. Secunda, quæ fecit multas productiones, vt hic: & hanc præsumptionem purgat iuræ, vt hic. Dicit tñ Lopus sua alle. 88. quod habet locum hoc, quæ intra dilationes produxit aliquos testes. Secus si nullos produxit: quia tunc non est necessarium hoc iuræ. ¶ Venio ad s. m. quæ impediatur productio testium propter pluralitatem productionum: & quæ sit dubitatio, quod si sumatur pro productione, de quo dixit s. eo. in causis. tñ Barto. dicit, quod productio sumitur prout verbum sonat, & pro productione effectuali intra vnam dilationem, vel intra plures datas ex causa, ita quæ testes fuerint examinati: ut si vnam productionem primo fecerit, & tunc testes examinati: postea faciat aliam, & postea facit tertiam, siue intra eandem dilationem, siue inter diuersas, hoc sufficit ut quarta non detur sine solennitate legali. Hoc ampliat tantum, quod si ab initio plures essent testes in vna scheda nominati, & postea per partes produceret, quælibet productio sumeretur pro vna, vt non possit dari quarta absq; solennitate legali: quia ad sollicitudinem partis pertinet non solum producere testes, sed et instare vt examinentur. j. de testi. si quæ. Hoc dicit verum, quæ inter productionem & productionem interuenit longum interval lum leue: quia sumeretur pro vna. l. continuus. in prin. ff. de verbo. obl. Vnde non sufficit productio sine examinatione: quia illa productio non haberet præsumptionem subornationis testium, ex quo nihil dixerunt. quod ponderat hæc decr. & aut. vnde sumitur. Si aut hæc productio quarta sit admissa absq; solennitate legali, ibi tenet Bar. q. valet productio: licet doc. dubitauerint. s. eo. in causis. Quod intelligo, nisi fuerit appellatum: ut in c. significauerunt. & quia valet post publicationem: ut not. in c. frater nitatis. Non ob. tex. in aut. de testi. s. quia vero. ibi: hæc omnino non eadè: & sic non valet, quia ibi interueniat pluralitas productionis, renuntiatio, & conclusio, & publicatio: sicut si sola pluralitas productionum addit, s. m. Bar. In quantum decr. dicit ultra tertiam productionem non dari quartam sine solennitate legali, & illam dari: quidam dñt hoc uerum, in quantum quarta primis computatis non excedat terminum iuris, de quo. 3. q. 3. spatium. In quantum aut excedat terminum iuris non dari nisi per iudicem, uel receptor testium fuerit impeditus, puta si habuit terminum duorum mensium, & negligentia iudicis nihil fecit intra duas vel tres septimanas, certe subuenietur tunc parti per rest. in integ. arg. 2. q. 6. antiq. in aut. vt spon. lar. s. hoc quoq; col. 9. de quo de offi. dele. de causis. & c. pastoralis. ad fi. Dicit Io. An. quod tunc facit pars, si hoc proteget. de offi. ordi. pastoralis. ad fi. & hæc sufficiant de secundo. ¶ Vltimo, quæ hic dicitur de productionibus, procedit quando testes se repetunt supra testes. Si enim primo produxissent instrumentum, & postea uolo producere testes, admitterentur ultra productionem instrumenti tres productiones testium, & sic quarta computatio instrumento fieret sine hac solennitate legali: & per omnia idè, si ultimo in quarta productione produceretur instrumentum: quia tunc sumus extra terminos limitationis, uel iuris limitantis. Ad hoc, quæ no. s. eo. dilectus. ¶ Quæro an propter absentiam testium impediatur publicatio, uel propter infirmitatem, uel captiuitatem, si hoc pars producere uolens petit. Dicit, quæ non ultra sua tempora, de quibus. 3. q. 3. spatium. Poterit tamen ecclesie post aperturam eius & prolationem sententiæ, præmissa cognitione summaria, subueniri per beneficium resti. in inte. de restitu. in integ. c. 2. & 3. & cap. ex literis. Et si dicas, Nonne esset melius discere, quæ post publicationem, uel sententiæ subuenire: ut l. fi. C. in quibus. cau. in integ. restitu. non est necesse. Respondet, quod non detur via malignandi. Si enim propter hoc, & similia differrentur, posset quis inuenire tot uias diffugij, quod lites fierent immortales, contra iura uulgaria: & talibus non est aperienda uia, de diuor. quanto. & e contrario si procedatur, nullum, uel modicum fiet præiudicium: & si fit beneficio subuenitur. Fatentur, quod ex magna causa possit iudex ultra statuta tempora aliquam dilationem dare, vel prorogare. ff. de re iud. l. 2. ff. de iudi. l. nonnunquam. sed non immoderatam. ff. de iudi. l. si lögus. de vac. mu. l. fi. ad hoc, de offi. dele. consuluit. ¶ Venio ad vltimum, quæ probatio impeditur prætextu dilationis. Circa quæ est aduertendum, quod sola una dilatio est danda absque causæ cognitione, & non plures. l. oratione. ff. de fer. & hoc, quod quælibet dilatio probatoria in dubio intelligitur peremptoria, siue detur ante litem contestatam, siue post, s. m. Bar. no. in l. fi. ff. de dila. & l. 1. r. C. de dila. & c. 1. de excep. in clem. Dixi de probatio. licet causam. Hoc dicere uidetur uerum. l. sin. ff. de ferijs. in pecuniarijs causis. In capitali-

bus uero dicit quæ ducuntur accusatori, tres reo, sed causa cognita ueritas est, quæ in ciuili datur. Prima sine causæ cognitione. Scdã, si doceat se impeditum in prima: ut dicit gl. in d. l. fi. & hoc notat litera ibi: in singulis capitulis, id est in singulis impedimentis. In prima ergo dilatione nihil uertet in cognitione de impedimentis, sed solum habebit iudex cognoscere circa moderationem locorum secundum. l. 1. r. C. de dila. & 3. q. 3. spatium. Item secundum doctores Legistas habebit cognoscere quid velit probare pars, ut uideatur an pertineat ad re, quæ probare intendit. ff. de iureiur. l. si duo patroni. s. lul. ff. de peti. hare. l. si quis libertatem. in fi. ideo quidam practicant, ut antequam detur terminus ad probandum, detur articuli vt examinent an pertineant ad causam, ut sic sint admittendi, vel non. Alij dant dilationem simpliciter, & intra dilationem examinantur sint articuli admittendi, vel non. Vertitur etiã in cognitione tertio ne dilatio petat caluniosè. C. de fal. l. 2. In scdã autè dilatione uertitur cognitio, ut doceat se iuste impeditum in prima. l. oratione. ff. de fer. Propter quæ dicit ibi Butr. & Bar. quæ in eo causæ, in quo est impeditus in prima, restauranda est dilatio in secunda: nã si omnes testes iurauerunt in prima excepto vno, non restaurabitur dilatio pro oibus testibus, sed pro vno tantum, in quo fuit impeditus. ff. de iureiur. l. admonendi. Itè si fuit impeditus in solis duobus ultimis diebus, soli illi sibi restauratur. ff. de in inte. resti. l. diuus. ff. de mino. l. interdum. Et hoc uerum, licet Spe. in tit. de dila. s. 1. sentiat contrarium. s. totam dilationem restaurandã. Inn. hic ponit aliam causam, pro qua potest dari secunda dilatio, si prima non fuit sibi integre data scdm formã. 3. q. 3. spatium. & de dilatio. l. 1. Hæc non placet Bar. quæ dilatioes sunt arbitrarie, licet non possit excedere tres triu mensium: ut d. l. 1. non amplius. minus ergo potest suo arbitrio: & sic seruat de cõsuetudine in partibus istis. de quo in l. 2. ff. de re iud. per Bart. Addit Bar. aliam causam dandi dilationem secundã, si ius aduersarij non est factum deterius: & hoc uertetur in causæ cognitione: ut si actor petat dilationem ad probandum, & reus ita habet facultatem se defendendi sicut prius, debet dari dilatio. Secus si aduersarij sit factum ius deterius: ut quia nunc non habeat facultatem se defendendi sicut prius, uel defensionem probandi: ut quia testes sui sunt mortui, uel aliter perijt facultas probandi. ff. de optio. le. l. micipiorum. ad hoc quod no. in l. si ea. C. qui accusa. non poss. & l. via. in clem. fi. de verb. sign. uer. eo saluo. Sed è dubium an pro talia detur secunda sola dilatio, an plures, si fuerit impeditus in prima, secunda, & tertia. Dicit Inn. hic, & s. e. in causis. quæ dabitur. Vñ si uolo producere testem ultramarinum, & probò quæ mihi, & ille non est inuentus, uel inuentus est, & non potest transire, dabitur dilatio, donec sit certus de morte: arg. de spon. l. in presentia. de secũ. nup. c. scdo Host. dicit hoc arbitrarium: quia ex hoc possent lites perpetuari: & occurrerent est malitiosus. C. de iudi. propterandum. Io. An. remittit de rescrip. statutum. s. penult. lib. 6. Sed est dubium an tales dilationes propter impedimenta possint excedere dilationes iuris terminatas. in l. prima. C. de dilatio. & 3. q. 3. Dicit hic Inn. quod si propter periculum viarum uel tempestates aquarum, uel quoscũque casus fortuitos impediatur quis, ut nulla parte temporis possit productionem suam perficere, hæc esset, secundum Innocentium. & Hostien. magis causa quare esset terminus prorogandus, arg. ff. de edend. si quis ex argentijs. s. fi. & l. seq. in auth. de his, qui ingre. ad app. s. secundo & tertio. col. 5. nisi fit quod possit partibus imputari. ff. si quis cau. l. secunda. Putat tamen Innocentius, quod si multo tempore durare deberent pericula, procedi posset ad publicationem, siue sententiam saluo parti beneficio restitutionis, postquam cessauerunt pericula. Not. bene: quia aduersus sententiam datur restitutio propter probandum non probatum, quando fuit impeditus. Ad hoc. ff. de excep. rei iudi. l. si mater. & no. de purg. vul. c. secundo. & ff. mandata si fideiusor. s. in omnibus. per glo. Propter hæc dicunt, quæ tute facit pars, contra quam producantur testes, si consentiat, quod aduersarius habeat nouem menses, ex quo summaria cognitione præmissa ordinatum est quod instructionem suã habeat de partibus transmarinis, nec expediat ei, contra quæ producantur, petere articulos: quia per ipsorum productionem, & examinationem, magis instruitur aduersa pars producens, sed permittitur super tota causa producere testes, & instrumenta. Nũ quid aut ubi s. dixi dilationem dandam. cũ causæ cognitione secundã si illa decr. sine causæ cognitione, ualeat probatio. Bar. in l. 1. r. C. de dila. dicit, quæ si priã dilatio fuit data intra terminum, & postea secunda data est sine causæ cognitione, dicit quæ probatio facta in scdã ualebit: quia quæ in prima minuit, potest de facili supplere in scdã. Alleg. dicta Inn. hic. Nec ob. quod no. ipse in l. fi. ff. de fer. quæ posui. s. quia uerum est quod hæc non est causa legitima dandi scdã, quia dederit primã intra terminum iuris: s. si hic cã det. quæ nõ legitima data tenet. An aut ualeat probatio sine dilatioe, per Cy. in d. l. 1. r. C. de dila. l. 1. in crimine. ff. de adul. dixi in c. licet causam. s. de proba. In quantum autè lex dicit, quod ducuntur

duæ dantur accusatori in criminali, & tres reo, & cum causæ cognitione: quid uertatur in causæ cognitione, & quæ dicantur pecuniariæ, & quædo capitales: & hic non insto, quia estet glossare legem: & quia hæc raro practicabitis in foro tuo, tñ, si uis, dic, quod tres dabuntur reo, & duæ actori, cum illa causæ cognitione, qua. s. dixi dari in ciuilib. primam ultra illas exigitur cognitio, de qua dixi supra in pecuniarijs circa secundam, & tertiam licet gl. & male, in d. l. si. dicat in criminalibus ultra tres uel duas non dari aliam, etiam causa legitima quacumq; subsistente, quod non placet Bart. quia defensionem rei debet iudex ex officio perquirere quantum pot. l. vnus. §. cognitione. ff. de qō. & l. si non defendantur. de penis. l. j. in fin. ff. de qō. Ideo putat illas dandas ex causa. & gl. potest habere alium intellectum, ut in secundam, uel tertiam, non exigitur cognitio de impedimentis. Et hoc est uerum, ut dixi. §. Pecuniariam causam appellat Cyn. post Pe. causam ciuilem, uel criminalem, ex qua imponitur pecuniaria pena. C. de procurato. l. cum in rē. ff. de pub. iud. l. 2. Capitem uocat omnem penam corporis afflictiuam, ut d. l. 2. ff. de priuat. del. l. si. ad Turpil. l. in priuat. ff. si quis cau. l. sed & si quis. §. rei capitalis. Et hoc sequitur Bar. in d. l. si. & Cyn. in d. l. i. ¶ Quæro, an dilatio ad probandū sit iure determinata. Dic, quod sic. 3. q. 3. spatium. l. 1. C. de dilat. quia si uult producere probationes de ultramarinis partibus, habet terminum nouem mensium. Si de continentibus prouincijs, habet sex menses. Si de eadē prouincia, habet tres. Potest tamen istud tempus abbreviari ad arbitrium iudicis, sed non elongari: ut patet in dicta. l. 1. & tenet ibi Cy. & Bart. in l. fina. Idem si in eadem prouincia in loco propinquo videat minorem dandam tribus mensibus, dare poterit minorem, secundum Cyn. in d. l. 1. ad hoc. j. de app. cum sit. C. de dil. siue pars, & quod. no. de elec. coram. in 1. gl. secundum Ioan. And. & quia tex. in l. 1. dicit, non amplius, & c. tenet tamē hic, quod ex magna causa ultra tempora statuta possit prorogare dilationem. ff. de iudi. l. 2. sed non immoderate. ff. de iudi. l. si lōgius. ff. de uaca. mu. l. si. Sed est dubium, quid si uelit producere de eadem prouincia. & de continentibus, & de ultramarinis, an habebit dilationes integras. Dicit Inn. hic, qd est utile, quod is, qm quem fit productio, ut interroget, & faciat responsonem scribere apud acta, unde uelit testes producere, & sic eligat locum. nam utile est, si certum elegerit. Alias dicit, quod dicat producens, quod intendit de eadem prouincia instruere, nec pp hoc negabit, quod de alijs, & habebit tres menses. Secūdo dicit, quod de continentibus non per hoc negans de ultramarinis, & habebit nouem: & sic forsitan plus debito purgabitur cā. Io. An. dicit Inn. octodecim dicere menses dari. vñ inconueniens, cum per hoc amplietur dilacionum materia. C. de tēp. appell. l. 2. & in cle. sēpe. de uerbo. signi. Ideo recitat opin. Petri de qua in l. 1. C. de dilat. per Cy. quod tempus debeat in tēpore computari, ut si prius habuit tres menses in eadem prouincia, si postea petat testes de continentibus non dabuntur sex, sed tres tantum: & si iterum de transmarina, non habebit nouem, sed tres tantum. Si uero post primam de tribus mensib. petat tertiam, scilicet vltimam, habebit sex menses: & sic non habebit nisi nouem menses pro omnibus distantijs locorum. Io. An. dicit, quod bonum est consilium Inn. & Hosti. quod præmissi, quia si sit pars petita de quo loco instruere uelit, & eligat unum certum, bene quidem: sed dato, quod petita non fuerit, si super principali, uel articulis eisdem, uel qui a principio præuideri poterunt, dilatio petita, & simul potuit mittere ad examinādos testes in omnib. locis, procedit opi. Pe. Si uero testes non potuerunt simul recipi de omnib. locis, uel impediēte statu litis, uel facti impedimento, ut quia recipiuntur modo super exceptione, uel replicatione in præuisa, tunc quia datur noua dilatio, dabitur integra: & tunc procedit Hosti. Innoc. & Hosti. Ad hoc, quod no. de elec. cupientes. li. 6. in gl. pe. primæ partis. Sed est dubium an si ex causa, uel sine causa fuerit data minor dilatio, qd debeat de iure, ut quia incontinentibus beneficijs dati sunt tres menses, ubi debent dari sex an si postea dantur alij tres, tempus medium inter dilationem, & dilationem trium mensium computetur. Dicit Inn. qd nō computabitur tempus a fine primæ dilationis vsq; ad principium secundæ, siue producens fuerit impeditus, siue neglexerit: nam si negligentia erat damnosa aduersario, sibi imputer suam negligentiam, & qd illum citari non fecit: quia negligentibus, & c. it. ex qui. cau. in pos. ca. l. si pupillus. in fi. 4. q. 4. §. 1. & 2. Et licet fateatur Inn. utile qnq; has dilationes abbreviare, dicit tamē ipse, & Hosti. qd abbreviacione dubitationes occurrunt & diffugia procurantur. Dāt etiam hanc dilationem incipere currere, ex quo est assignata. Vñ caute facit producens, si statim impetret literas, & uadat, uel admittat producendis testib. uel mittere faciat, ut ibi recipiantur. de fide. c. constiturus. Sed est dubium an tempus harum dilacionum sit utile, uel continuum, & adeo quod nec dies solennes, & retraciones testium recipiendorum

vel iudiciū de hoc tpe deducitur, nisi sint malitiosè, vel tales, per quas producens impediatur producere suos testes. Host. re mittit ad not. s. de prob. licet cām. & ibi dixi post prin. ¶ Vltimo querit Inn. quid hic appellatur tñnes prouincia. Putat Innoc. quod non archiepiscopalis: sed sicut dicit ff. de uerbo. signi. l. non tñ. §. 1. quod declarat Host. sicut Italia, Gallia prouincia, Sicilia, & similia. Ad hoc, quia malè uideretur limitatum à iure, si in prouincijs archiepiscopalis ualde parū distringant, ut patet de offi. del. cum causa. & ibi no. de quo de elec. coram. super uerbo, prouincia. in Nouella. ¶ An autem in exceptionibus probādis sit locus huic quartæ productioni, uide in Spe. eo. ti. §. qualiter. uer. sed cum super. Et si appellatur propter denegationem, dictum est. s. eo. significauerunt. Specu. ad primū sequitur opi. Gul. Na. qd non dantur tot dilationes in exceptionibus, per decreta. prudentiam. §. sexta. de offi. deleg. & ibi dicitur. intra terminum competentem: & quia tales exceptiones sunt odiose. de dolo. finem. & de excep. pastoralis. & de restitu. spo. frequens. lib. 6. & de fide instrum. accipimus. Ioann. And. ibi in add. tenet hic in exceptionibus odiosis, que differunt, & non perimunt, quo casu non dabitur nisi vna dilatio: ut d. c. s. fe quens. & de excep. pia. lib. 6. In peremptorijs autem, in quibus maius est periculum, secus. Nam ut patet. s. eo. de testibus. quādoque simul super peremptorijs in principali deponunt, per quod patet illas in hoc satis æquari principali, & quia idem in hoc accessorio, quod in principali, secundum Io. An. hoc idē tenet Lopus de Casti. sua all. 88. vñ numerus, quare dilationis detur. & in exceptionibus, & quali peremptorijs, ut est exceptio testium reprobatoria: ut dicit gl. s. eo. de testibus. & cap. ex parte Adæ. & j. de excep. c. 1. & tenet, qd numerus harum dilacionū etiam habeat locum in summarijs, & in causa matrimoniali: quia licet debeant amputari dilationes, per cle. sēpe. non necessariz ad probandum, ut ibi dicitur. ¶ Glof. r. oppo. qd iuramentum de calūnia tantū semel præstat: ut in aut. hoc sacra mentū. C. de iura. calum. Gl. dicit, qd hoc non est iurim calumnia, sed de ueritate: & licet iurim de ueritate excludat iurim de calū. iuramentum de calumnia, non excludit iurim de ueritate: quoniam iuramentum de ueritate super principali non excludit hoc, quia respicit hoc accessorium. Dic hodie de iur. calum. c. 1. li. 6. quia hoc est iuramentū purgationis malitiz, qd potest exigi in qualibet parte litis, nō obstantibus alijs iurim. Formā aut iurim in terminis. c. habes in Spe. eo. ti. §. qualiter. uerfic. quarta aut productio. ¶ Opp. qd non debeat admitti ad perducendos testes absq; iuramento, ex quo exceptio de nouo superuenit. de excep. pastoralis. Sol. Si hoc constaret, nō iuraret: sed ubi non constat, debet hoc iurim præstare, maxime si à principio hoc protestatus non est, fm gl. Item secundum Io. An. prouidetur quo ad alia capitula. Nam & si constaret, qd non potuisset producere, de alia fraude timere posset, ad quam excludendam præstandum est iuramentum. ¶ Opp. qd post primam non detur alia dilatio. s. eo. significauerunt. Sol. Ibi quando ad numerum testium facta est sufficiens productio: quia tunc denegatur etiam secunda. Idem si post primam percunctatus est dicta testium, & hoc constat: ut innuit. §. quia uero. in aut. de testi. fm Inn. & Hosti. ¶ Opp. qd post primam non detur alia. ff. de fer. l. ultima. Sol. Non detur secunda sine causæ cognitione, cū causæ cognitione sic. Quæ autem causæ cognitio exigatur, dixi super textu. ad hoc. l. oratione. ff. de ferijs.

S V M M A R I V M

- 1 Testis esse non potest in causa criminali accusatus de crimine pendente accusatione. 7. 8. 10.
- 2 Accusatio, testimonium, & ordinatio, procedunt à pari.
- 3 Infamia, saltem facti, irrogatur sola accusatione.
- 4 Innocentia tollit infamiam facti, & qualiter probetur. 9.
- 5 Infamis non repellitur à testimonio in exceptis.
- 6 Exceptio contra testes non reseruat ad tempus disputationis.
- 11 Testis in causa ciuili non repellitur infamia facti.
- 12 Testis productus an repellatur infamia, pendente appellatione super accusatione.

C A P. LVI.

Non debet. ¶ Accusatus de crimine ad tentione pendente, nisi in exceptis. h. d. Pōit regulā, & casum exceptum: quam secūdo probat per duo similia. Secunda ibi: Cum etiam. ¶ Nota hæc tria procedere à pari, actus accusandi, testificandi, & ordinandi: ut qui ab vno repellitur, repellatur, & ab altero. ¶ Nota pendentiā accusationis accusato imprimere aliquam infamiam saltē facti, ex qua sigillatur, ut repellatur à potestate testificandi: & sic infamia facti repellit à potestate testificandi. ¶ Not. talē infamiam tolli ex probatione innocentie. ¶ No. infamatos infamia facti admitti ad testificandū in exceptis. ¶ Not. argum. qd exceptio qd testes non reseruat ad tps disputationis: sed statim admittitur. de quo. s. eo. ex parte Adæ. ¶ Oppo. si propter pendenti-

pendentiam accusationis repellitur quis à testificando in criminali, parata est via auferendi testes accusare volenti per productionem 3 testes calumiosè attestationis. Sol. Dicit Io. And. quod non vertitur hic burfale interesse testis accusati, ideo nō magnum est præiudicium si repellatur à testificando. Itē nec venit interesse accusatoris, si repellatur ab accusando, ex quo criminaliter agit, ideo non attenditur talis fraus: secus si verteretur interesse accusati, vt quia forte eligeretur: quia tunc ppendentiam accusationis calumiosè non infligeretur electio: vt no. j. de accusatio. omnipotens. Nō obf. si dicatur, imo interest accusatoris propter poenam talionis: non est verisimile, quod calumiosè accuset, vt repellat à potestate testificandi: & si præsumptio esset de malitia, posset prouideri secundū de cre. frequens. de rest. spol. lib. 6. vel dictum testis recipi referuata fide in euentum accusationis finitæ, ad quod. 3. eo. ex parte.

- 8 ¶ Quæro, quæ dicantur crimina excepta, in quibus admittuntur alias prohibiti ad testificandum. Ponit hic Pe. & Abb. de quo Ioan. And. remittit ad Specu. in titu. de accusatore. in fin. vbi enumerat primo crimen lese maiestatis. 6. q. 1. quisquis de hæreti. uergentis. de simo. licet Heli. cum si. Crimen perduellionis. ff. ad legem lul. maieft. l. fina. Tertio crimen hæresis, ut dicto. c. uergentis. Quarto crimen sacrilegij. 17. q. 4. §. qui aut. 2. q. 1. in primis. uer. de persona. Quinto, secundum quosdam, crimen fraudati census, quod committit, qui pecuniam publicam sibi commendatam furatur. Sexto, crimen fraudare annonæ, quod committitur, qñ portatores ciuitualium ad exercitum furantur. 7. d. dilapidationis. ut in c. licet Heli. ¶ Quæro qualiter probent innocentes, ita quod admittantur ad testificandum. Dic per finem accusationis in qua absoluntur, quæ præsumuntur ex hoc innocentes: ut not. j. de calūnia. c. 1. & 2.
- 10 ¶ Quid si pendet cōtra testem accusatio, an repellatur. Inn. & Host. dicunt repelli absq; dubio. quia in illa non procedit super ueritate criminis, nisi præcedente infamia, quæ sola repellit. 3. eo. testimonium. Ad primū de accu. qualiter. In denuntiatione idem dicit Inn. Host. dicit, quod in Euangelica non repellitur, in iudiciali repellitur, præcedente infamia: aliter non. Gl. prima, quærit de ratione quare pendentia accusationis repellat testem. Respondit, quia grauata ex pendentia opinio testis, & testes debent esse sine omni suspitione. 2. q. 7. testes. d. eide notabilia colligit. In quantum dicit, quod pari passu incedunt accusatio, testimonium, & ordo. Io. And. remittit de hoc. 2. q. 7. ipsi apostoli. ibi Io. restringit hanc parificationē quo ad testimonium, quando agitur de testificando in criminali: secus dicitur in ciuili, quia olim criminofus repellebatur ab ordine etiam indistincte. Dic, vt 25. dist. §. criminis. ¶ Quærit gl. an accusatio pendente repellatur qs à testificando in ciuili. Glo. quod non, dummodo sit emendatus. Et sic patet, quod infamia facti non indistincte repellit in ciuili. de quo dixi. 3. eo. testimonium. ¶ Opp. quod contra quem pendet accusatio, non admittatur indistincte. 2. q. 1. in primis. Sol. Admittitur cum distinctione, de qua ibi, an sit infamatus is, contra quem admittitur, alias non, nisi cum alijs adminiculis. de simo. per tuas. Propter hoc dicit Innoc. quod tex. dicit, nisi forsan &c. ¶ Vltimo glo. querit an si quis est accusatus, & appellat, an appellatione pendente possit produci in testem. Dicit, quod in criminali non admittitur, sic in ciuili, quia pendente appellatione non videtur damnatus: arg. ff. de poenis. l. 2. §. si. & interim integer est status eius, ut honoribus fungatur. ff. nil nō ui app. pen. per totum. quia licet sit damnatus, adhuc non habetur infamis. ff. de his, qui no. infra. l. furti. Ant. de But.

¶ De testibus cogendis. Rubrica.

¶ Quia officium testis quasi publicum est, & ad illud interdū inuiti coguntur, ideo &c. Ad materiam. 2. q. 7. statuendum.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes compelluntur ad testificandum in causa matrimoniali.
- 2 Testis, aut aliter, precisè censetur compulsus per hæc uerba, moneas, & inducas.
- 3 Testium receptionis articulus quomodo est delegabilis. nu. 8.
- 4 Delegatus potest testes compellere ad testificandum.
- 6 Testis quare compellitur ad testificandum. nu. seq.
- 7 Testis amicus non compellitur ad testificandum. Testis tacens ueritatem an peccet in causa criminali.

C A P. I.

Aufam. ¶ In causa matrimoniali cogendi sunt testes. hoc dicit. In prima ponit causæ cognitionem. In secunda prouidet partibus, ibi: ideoque. ¶ Nota primo, q per hæc uerba, moneas, & inducas, quis non precisè compellitur. ¶ Nota secundo, quod articulus receptionis testis est delegabilis. Et nota, q delegatus ad articulū, appellatur nuntius

¶ Nota tertio, quod in causa matrimoniali testes ad testificandum compelluntur. ¶ Oppono, quod non fuit necessarium scribere ordinario, ut cōpelleret: quia hoc facere poterat delegatus. de officio delegati. præterea. Dic secundum Vincentiū, Petrum, & Abbatem, quod ordinario, & potentiori, & qui magis timebatur de facto scribere, nam de iure etiam delegati compellere potuissent. ¶ Vltimo de multiplici nomine delegati ad articulum ponunt doctores. Aliquando appellatur nuntius, ut hic: aliquando appellatur executor: aliquando appellatur auditor, uel cognitor. de officio delegati. super quæstionum. §. primo. & §. verum. ¶ Quæro, cum glo. quare compellitur. Dicit gloss. quia peccat occultando ueritatem. vnde cetera quæstione tertia. quisquis. Idem dicit glo. in capitulo si quis testium. supra tit. primo. Dic, occultare ueritatem assumptio officio testis, est mortale: quia iurat plenam dicere ueritatem: ut no. gloss. de testibus. fraternitatis. ad hoc de accusationi. dilecti. Sic not. gloss. vigesima secunda. quæstione secunda, ne quis. ad quod. vnde cetera, quæstione tertia. si quis metu. de fal. capitulo primo. non assumpto officio testis, si ut aliquid consequatur, tacet ueritatem, adhuc peccat. uigesima quinta. quæstione secunda, præscriptione, quia hoc mēdaciū est. l. præscriptione. C. si contra ius, uel uti. public. Si autem non tacet ueritatem, ut aliquid consequatur, sed quia alteri non uult prodesse, uel nocere, tunc si ueritas aliter sciri non potest, mortaliter peccat: si aliter sciri potest, si credit nesciri per alium, adhuc peccat mortaliter: si credit sciri per alium, & reuelari, non peccat mortaliter. Hæc uera, quando tacet in damnum alterius: secus si in commodum unius, & non ad incommodū alterius. ut not. infra, eodem. dilectorum. nisi odio taceret, uel corruptus; quia peccaret, ut hic. Procedunt hæc etiam in priuilegiatis, ne compellantur. De quibus quarta quæstione tertia; uersiculo, item lex lul. quia nec princeps, nec priuilegium, excusat a peccato. de consuetudi. capitulo finali. nec pias. de uisuris. super eo. Erit tamen differentia inter priuilegiatos, & non priuilegiatos: quia priuilegiati non compelluntur, nisi in subsidium, ubi aliter ueritas, &c. nō priuilegiati autem indifferenter coguntur, secundum Hostiensem. Ad hoc. uigesima secunda. quæstione secunda, quamquam. alia nullum esset priuilegium clerici. ¶ Oppono, secundo: cum gl. quod compelli non debeant testes, infra eodem. super eo. Gl. dicit, si se subtrahunt timore, uel amore, &c. compelluntur: alias non, si hoc constat: in dubio præsumitur mala causa se subtrahere, ideo compellendum, nisi constet per alios idem posse probari. Doct. tenent gl. in ciuilibus, in quibus peccatum est celare ueritatem in damnum proximi: & hoc uerum, nisi hanc præsumptionem alia præsumptio elidat, si obtentu religionis iurare renuit, supra titulo primo. nuper. de iure iurādo. & si Christus, in si. uel alia simili causa. In criminalibus. uero, & in alijs, in quibus non est peccatum celare ueritatem, non est præsumendum, quod is, qui testificari renuit, malitiosè se subtrahat: & ideo nō est cogendus, nisi manifeste appareat malitia. infra eodem. peruenit. 2. Per quæ dicit, quod etiam in criminalibus. in quibus testes non coguntur, cogentur deficiētibus probationibus. etiam si se non subtrahant gratia, uel odio, uel spe, secundum Inno. Nam, ut dicit Hostien. eo casu clericus cogitur. 14. quæstion. 2. quamquam. qui aliter non cogitur. 2. q. 6. statuendum. Nec obquod prohibuitur sit iuramentum, sine quo testis non deponit: quia uerum est, quod illi est prohibitum, nisi in casibus. quorum hic est unus, secundum Hostien. Tu dic, ut infra eodem. dilectorum. ¶ Oppono, quod examinatio testium non sit cōmittenda nuntio. 3. quæstio. 9. testes. C. de fide instrum. authē. apud eloquentissimum. Solut. Hoc intellige speciale, quando examinantur egregie personæ, uel alix, quæ non coguntur in iudicio uenire ut testificentur, de quibus. §. tit. primo. si qui testium. Vel dic, & hoc uerius, in ciuili committi potest indifferenter examinatio, & etiam in causa matrimoniali, ut hic, in criminali non. Gl. assignat rationem. Nota bene tex. & gl. quia hic est apertum, q examinatio testium etiam in causa matrimoniali potest cōmitti: licet secus in criminali. De criminali, idem gl. §. de iud. at si clerici. De matrimoniali, qui ma. accu. po. a nobis. & de offi. or. significauit. Potest aliter solui contrarium, quod testimonium non debet recipi in absentia, s. quādo testis uult testificari per literam, uel scripturam non presentem iudicē, uel aliquo qui illius nomine recipiat.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes possunt cogi sententia ad testificandum.
- 2 Citatio exigitur secunda pro multa imponenda aduersus contumacem iam citatum.
- 3 Sententia quibus uerbis proferatur.
- 4 In penis irrogandis est incipiendum a suspensione.
- 5 Testes citati ad testificandum qua hora comparere debent.
- 6 Contumax quando dicatur quis citatus.
- 7 Excommunicationis sententia an liget impeditum.

C A P. I I.

Vm super. ¶ Per sniam excommunicacionis, cogendi sunt testes. Tria facit. Primo p[re]cipit. secunda ibi. Si uero. Secundo punit contemnentem. Tertio aggrauat, ibi: & si. ¶ Not. testes cōpelli, ubi testimoniū est necessarium, id est, q̄n aliter per alios sciri ueritas non potest: & sic potest opponi necessarium. Vel dic necessarium. i. utile, uel expediēs. Ad hoc, quod no. in cle. 1. de procura. in ultima glo. ¶ Not. q̄ in citatione pro contumacia potest imponi multa, & p[re]na: & sic ad multam imponendam post contumaciā non exigitur alia citatio. Vide, quod no. de iudici. c. 1. & uide Bart. in l. 1. ff. si quis ius di. non ob. & in l. 2. ff. si quis in ius vo. non ie. ¶ No. quod per hęc uerba. Sciatis, uel uoueritis uos esse suspensos, promulgatur exco[m]municacio. de quo de app. p[re]terea. ¶ No. argu. in p[re]sentis reseruandam ultimo exco[m]municacionem, & prius principiandū à suspensione: q̄ p[re]dictos nostri temporis, qui incōtinenti incipiunt ab exco[m]municacione. ¶ No. primam contumaciā puniri. de quo de procurato. querelam. Vin. dicit, q̄ hoc ideo, quia fuit in citatione expressum: aliter non punitur prima cōtumacia. Dic ut. d. c. querelam. & per Cyn. C. de iudic. l. fancibus. ¶ Ad gl. quaro qua hora comparere debent. Dic q̄ hora, qua possunt expedire officium. Quod declarant doc. quo. f. ad actum iurandi: nam ad actum testificandi possunt teneri per quindecim dies, non ultra. C. de testi. l. pe. uel sufficiat tali hora, quod deponat uerum. l. 2. q. 5. honestum. §. tit. 1. cap. 1. ¶ Opp. q̄ primo deponatur. de iud. cum non ab homine. Glo. soluit, & bene. Gl. colligit notabile, quod in una citatione p[re]nt plures fieri citationes. Textus hoc non p[re]bat, licet notabile sit uerum: ut de sen. exco[m]. institutionem. l. 6. ¶ Quare glo. promulgata est in aliquem exco[m]municatio, nisi ueniat in tali termino, non uenit in termino impeditus, an sit exco[m]municatus. Dicit glo. q̄ quo ad Deum non est exco[m]municatus: quo ad ecclesiam, donec constet de impedimento, sic: sed sine difficultate absoluetur. de sen. exco[m]. sacro. argu. ff. de iudi. p[re]tor. & de re iudi. cum Bertoldus. ¶ No. arg. in fi. de diffinitiuā ad exco[m]municacionem. Et no. q̄ snia diffinitiuā lata in absentem impeditum est aliqua, licet reuocetur: quia sufficit, quod sit apparēs uerus contumax. Host. dicit, q̄ si Papa tulit talem sniam, oīno ligat. de offi. dele. ex parte. Nec est nostrum cum reprahendere. 9. q. 3. aliorum. si inferior, si detinetur citatus impedito communitatis, est ligatus, tñ nisi in citatione talis cā sit expressa, pp[er] quam debeat negotia propria p[re]termittere, sine difficultate debet absolui: si detinetur impedito facti, non indiget absolutione: cū p[re]ceptum non obliget ad impossibile: & si hoc intenderet, esset error intolerabilis, & sic snia nulla: & tunc sufficeret relaxatio. de solu. Odoardus. Posset & absolutio fieri ad cautelam, fm Host. lo. tenuit, quod gl. 4. q. 5. c. uno. in gl. sed pone. quod non sit exco[m]municatus, tenuit. Spe. in ti. de citatio. §. pen. ad finem. Simile, quod no. de soluti. Odoardus. lo. And. remittit ad no. per Inn. de officio deleg. P. & G. & dicit, quod n[on] exeditum per c. uenerabilibus. §. item. de senten. exco[m]. Et ibi est determinatum, quod ligatus est, qui a sufficit p[re]sumpta contumacia. Sed ad illum textum potest r[es]pōderi ut loqueretur in exco[m]municato pro contumacia p[re]terita, hic pro futura: & mens iudicis ad futuram non adest ut sit exco[m]municatus, quando est impeditus: sed textus loquitur indistincte, & hoc communiter tenetur. Nec obstat, quod sententia contineat intolerabilem errorem: quia, ut dicit Inno. in dicto ca. P. & G. hic error non est patens ex uerbis sententię, ad hoc ex mente, & intellectu sit reducibilis sententia: quod nō sufficit, quod nota, quod dixi plenius in dicto cap. P. & G. non obstat, quod ex mente iudex non agit exco[m]municare non contumacem: quia agit exco[m]municare uerum, uel p[re]sumprum: quia sufficit, quod eius sententia sit iusta.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis, qui timore aduersa partis se subtrahit, testificari compellitur in ciuili. 4.
- 2 Notoria probatione, uel ordine iudiciario, non indigent, tamen sententia super illis est quandoque necessaria. nu. 5.
- 3 Testem sufficit reddere causam per actum proximum scientię.
- 4 Testes non compelluntur iure canonico ad testificandum in criminalibus.
- 5 Testes clerici non compelluntur ad testificandum.
- 6 Testis quomodo potest dici se absentasse amore, uel timore.

C A P. I I I.

Vper eo. ¶ Testis, qui timore aduersa partis se subtrahit, testificari compellitur. In prima, decisa consultatio. In scda, rñsio, ibi, consultationi, in qua distinguit, & fm membrum proseguitur, ibi uerum, cuius rñsionem moderat, ibi: nisi. & demum quartem instrui, ibi: licet. ¶ Nota, qd no-

torium, ut dans extremum, & ultimum gradum certitudinis, non indiget probatione, uel declaratione: & sic notoria, nec probatione, nec ordine iudiciario indigent: sic & factum non negatur, cum probatione non indiget, sed cōfessatum. ¶ No. argumentum sufficere testem reddere causam per actum proximum scientię, licet non reddat per actum immediatū, scio quia interfui. ¶ No. testes non compelli ad testificandū de iure canonico, nisi se subtrahant timore, odio, &c. de iure autem ciuili indistincte compelluntur. ¶ No. argumentum, in dubio non p[re]sumi, quod se subtrahat, amore, uel timore. ¶ Opp. qd compelli possunt etiam de iure canonico indistincte, cū semper amore, uel timore, se subtrahere censeantur. §. c. proximo. Solut. in delictis non compellitur, ut hic, nisi constiterit, &c. in contractib. sic, ut ibi. Et qd hic loquitur, uide: patet, quod loquitur in facto notorio, & delicto, & non contractus cōiter notorio: ut not. de cohabitatione clericorum, & mulierum uestra, secundum Ioannem Andream. Per quā dicit Innocētius hic testem in criminali compelli, si timore, uel aliter malitiosē se subtrahat propter partem aduersam. Idem Pe. allegat. j. capit. proximo, si amore, unde hic non dicit, amore: fm Abbatein: ¶ Oppono, quod saltem sententia in notorijs sit necessaria. de diuor. porro. Glo. fatetur, quam nota. Dicunt doctores, qd necessaria etiam est citatio. Hoc declaratur de cohabitatione clericorum, & mulierum uestra. ¶ Op. qd non cogantur ad testificandum. 1. 3. q. 2. quanquam. So. Clerici non compelluntur nisi in subsidium, ut ibi. Alij indifferenter in ciuili. In criminali serua capitulo dilectorum, & quod ibi nota. Imo plus, qd in instrumentis non debet adhiberi testis, quia non est officium illis conueniens: ut dicit ibi textus. In testamentis autē bene, ut in c. relatum, & capitulo cum essēs. j. de testam. ¶ Queritur qualiter constabit, quod amore, timore, &c. Respondet, quod eo, quod monitus non testificatur: & si constaret, quod pars ad uerfa hoc procuraret, debet exco[m]municari. no. gl. alibi dicit quod debet perdere causam. §. de testi. cum causam. Idē, quod gl. Vincentius & Philip. Alan. Dama. Glo. mihi placet in ciuili. In criminali autem in dubio non p[re]sumitur, nisi constet aliter. & hoc uult textus hic, non cauillando: & hoc sequit hic Petrus. Sed est dubium, secundum Dama. testis compellitur quando aliter ueritas sciri non potest, quis arctatur ad probandum, an producens, quod aliter sciri non potest: tenet, quod actor probabit per alios sciri non posse: quia etiam excipienti negando incumbit probatio: de renuntiatio. super hoc. Et si diceres, quod incumberet testi, qui produceretur, esset res in circuitu, si quilibet testis probaret rem, per alios posse liquere: probat ergo actor. ff. de eo, quod certo loc. l. non utiq. §. 1. In contrarium adducit, quia dicens per alium liquere, excipit: probet ergo. ff. de probatio. in exceptionib. Item quia apponit affirmatiuam: probet ergo contra negantem. q. ultima. actor. de causa poss. cum ecclesia. de probatione. ad nostram. Puro, quod in ciuili arctetur testis, uel reus uolēs se exonerare: quia hęc est sua intentio, excepto clerico, uel alio priuilegiato. Sed per hoc se non exonerabit non priuilegiatus: quia principaliter compellitur, ut dixi. §. ca. 1. per illud, quod dixi in p[re]cedēti gl. fundata enim est intentio dicentis eum compelli. In criminali procedit opinio, quod actor.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis compellitur fraudem illius detegere, qui aduersario copiam probandi subtrahit.
- 2 Instrumentorum appellatione testes comprehenduntur.
- 3 Probationem subtrahens, qua pena puniatur. nu. 6.
- 4 Dilatione statuta ad instrumenta producenda, non possunt produci testes.
- 5 Iuramentum tendens ad ueritatem occultandam, non est obligatorium.

C A P. I I I I.

Eruenit. ¶ Compellitur testis fraudem illius detegere, qui aduersario copiam probandi subtrahit. Hoc dicit. In prima facti narratio. In secunda iudicis instructio. ibi: nos. Vel est communis diuisio: quod probat uerbum. Respondemus. ¶ Not. testem in criminali compelli ad testificandum super hoc, an fuerit adstrictus a parte ne testificetur. ¶ Nota secundo, quod instrumentorum appellatione, etiam lata significatione, testes comprehenduntur, qui causam instruunt. ff. de fide instrumen. l. prima, & de uerbor. significatione notionem. §. instrumentorum. Gofred. ¶ Nota tertio, p[re]nam subtrahentis probationem, defensionem, uel aduocationem: quia debet experiri in se iudicis autoritatem, &c. Inducitur in argumentum, quia statutus est terminus ad producenda instrumenta. q̄ non possunt produci testes, cum illa producantur post publicationem attestatorum. j. tit. 1. cum dilectus, quasi dicat, alius est terminus ad instra, alius ad testes: nā terminus in uno, non adstringit alterum. Idem Spe. in titu. de dilatio. §. uidendum. uer. item no. Nā & documenta differūt a testibus.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

testibus. i. q. 4. forte. Glo. i. & ultima tendunt ad idem. not. gl.
 5 2. quæ ponit poenam aliam subtrahenti instrumenta. ¶ Opp: quod compellatur etiam super principali testi ficari, quia iuramentum tendens ad oculi ad am veritatem, temerarium est, & non obligatorium, de iure iuran. cum contingat. Sicut duæ opin. i. glo. Lau. quod testis iurans non testificari, non compellitur in principali, sed tantum detegitur compellere fraudem aditricionis ad sic iurandum. quia de testis habebitur pro producto contra sic adstringentem, & in hoc servatur iur. m.
 6 ¶ Nota glo. quæ declarat poenam impediens testes testificari. Idem glo. & ibi dixi de testib. causam. & vide eod. tit. consuetus. Ex hoc tamen non est tanta præsumptio contra eum, quæ perdat causam, si alias ostendat se habere bonam causam, secundum Phi. Et dicunt aliqui, quod si haberet alium testem pro se ultra subtrahentem una causa ficta depositione subtrahenti obtraheret, argumen. C. de probatio. si de possessione. quod non credit Vincen. sed forte secundum eum deferatur tunc iuramentum. de procu. ex iniquatione. Secunda est opinio, quod etiam possit, & debeat deponere super principali, non obstante iuramento, & ad hoc trahit glo. tex. Nec obstat. j. eo. dilectorum, quia fatetur glo. quod in criminali non compellitur, sed poterit, si vult, non obstante iuramento, deponere. Puto, quod in casibus etiam, in quibus non potest testificandum in criminali, uel alia, nedum in casibus, in quibus compelli potest, iuramentum non repellat a facultate testificandi super principali: quia licet non possit compelli, in quantum tamen velit iuramentum tollens hanc liberam facultatem feruendi, & uerum dicendi, tanquam contra bonos mores, non est obligatorium. ff. de uerborum obligation. l. stipulatio hoc modo concepta.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes sunt cogendi super probanda iniuria clerico illata.
- 2 Testis dicitur non probat, quando dicit se præsentem hoc factum.
- 3 Testes in criminali quando non compelluntur ad testificandum.

C A P. V.

D Eruenit. ¶ Super probanda iniuria clerico illata cogendi sunt testes. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi: Consultationi. ¶ Nota argumen. non sufficere testem reddere testimonium de propinquo & mediato actu ad sensum, nisi causam reddat & de sensu. Vnde non sufficit si dicat se præsentem hoc actum, nisi dicat se præsentem, & uidentem: ut patet ibi: multis assistantibus, & uidentibus. Dic contra, quia præsentem aliquo dicitur factum, eo intelligente, & uidente. ff. de uerborum significatio. coram. l. diem proferre. §. coram. ff. de arb. no. glo. de elec. ut circa. lib. 6. Et hoc tenet Bar. ff. de author. tu. l. prima allegat dictum Ioan. And. de testi. præsentium. lib. 6. in Noue. nult allegare apostillam in fi. tex. super uerbo, quam ipsi sciunt. ¶ Nota secundo, argumen. quod in criminali, ubi aliter ueritas patefieri non potest, non compelluntur testes ad testificandum. ¶ Oppo. quod non compellantur testes ad testificandum in criminali: ut no. j. cap. dilectorum. So. Decre. dupliciter intelligitur: uno modo ut respondeat indirectè negando, quod facta fuit interrogatio super iniuria clericorum: & tex. respondet de rebus, & negotijs ecclesiasticis, ut quod de rebus ciuilibus compellantur testes testificari, si tacite negetur iniuria, quia iniuria est crimen: argumen. de præsump. nonne. & tunc concordat. Alio modo, quod respondeat directè super rebus ecclesiasticis, id est super iniurijs clericorum, quæ sunt negotia, & res ecclesiasticæ, & tunc oportet, quod decret. intelligatur, quod de crimine agitur ciuilitè. Et hanc ultimam tenet Ho, exponendo de reb. i. negotijs: & sic rñdet directè consultationi, cum hoc, de quo queritur, sit negotium ecclesiasticum rone personæ lætæ. q. i. §. ex his. j. de uerb. sig. super quibusdā. Vel secundo ad rrium tenendo hanc exceptionem rñdet quidā, quod hic ideo compelluntur, quia se subtrahebant odio, & c. s. c. j. & j. c. prox. fm Ala. Vel hoc speciale in fauorem clericorum, ne laicorum iniuria remaneat impunita, fm Inno. In antiqua autem subiungebatur, quia si iniuriam probare non possent, starent iuramento, quia quid fuit sublatum. Per quod dicit, Host. de intentione Papæ fuisse testes cogendos.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes possunt cogi ad testificandum super consanguinitate.
- 2 Consuetudo cum iure concurrens dat vinculum obseruantia.
- 3 Testes possunt cogi in causa spiritali.
- 4 Præsumptio leuis quandoq; releuat ab onere probandi.

C A P. VI.

A eterum. ¶ Super consanguinitate probanda cogendi sunt testes. h. d. ¶ Nota testes cogendos in matrimoniali causa, ubi se subtrahunt timore, uel odio, & c. ¶ No. consuetudinem concurrentem cum iure addere uinculū. No. ex quo ori-

tur, & firmatur consuetudo, quia ex actibus hominum. de quo de consuetu. c. fina. ¶ Nota in spiritalibus testes cogendos. Ad hoc. ca. i. s. codem. sed textus loquitur simpliciter de consanguinitate, quæ potest etiam probari ad finem successione in hæreditate: ideo notabile necessario non colligitur. Quandam glo. Hostien. omitto; quia repetenda in cap. dilectorum.
 4 Duæ primæ glo. sunt clare. ¶ Querit glo. quis probabit, & c. Dic, quod eo, quod monitus non uult testificari, hic probabit: neque est alia probatio necessaria. unde sufficit hæc leuis præsumptio. alleg. l. si quis libertatem. §. planè. ff. de peti. hæredi.
 5 ¶ Nota, quod leuis præsumptio aliquando releuat ab onere probandi. Idem not. s. c. i. & c. super. in ultima glo. ¶ Quæro qualiter intelligatur id timore. Dic, siue timore partis hoc faciat, siue timore iuramenti, ut quia abhorreat, uel dānet sacramentum: quia tunc fortius compellendus est. de hæreticis. excommunicamus.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis synodalis iurare non compellitur.
- 2 Testes synodales qui sint.
- 3 Matrimonialis causa potest sede uacante tractari coram capitulo.
- 5 Testium synodalium, quod sit officium.
- 6 Articulus nouæ quæstionis quis dicatur.
- 7 Iuramentum semel præstitum in officio se extendit ad quoscunque iudices.
- 8 Testis, qui semel deposuit super una causa coram uno iudice, an compellatur coram alio deponere super eadem.
- 9 Infamia superueniens post officium publicum susceptum, quando repellat ab actu testificandi.
- 10 Infamis admittitur ad denuntiandum, non tamen ad testificandum.
- 12 Studiosè quid factum dicatur.
- 13 Testis an possit suum dictum incontinenti corrigere.
- 14 Testis varius, quis dicatur.

C A P. VII.

R æterea. ¶ Testis synodalis, qui coram ordinario super matrimonio deponit, non compellitur iurare super eo coram delegato. h. d. primo. Secundo dicit, quod pp superuenientem infamiam à testimonio repellitur. hoc dicit secundo. Potest tamen, si errauit, incontinenti, non ex interuallo dictum corrigere. hoc dicit tercio. Partes patent. secunda ibi: huiusmodi vero. Tertia ibi: quorum. Legam per partes,
 2 ut clarius habeatur intellectus. ¶ Nota ex prima parte, quod sunt aliqui testes, qui habent officium testificandi de publico: ut synodalis: licet regulariter potestatem non habeant ex officio publico: ut no. Inn. de elec. nihil. ¶ Nota secundo causam matrimoniam posse tractari coram capitulo: & sic uacante sede deuoluetur potestas in capitulum, cognoscendo etiam de causa matrimoniali. j. de hæreti. ad abolendam. Vel forte hoc habeatur de consuetudine, fm Vin. ad quod. s. ti. i. Albericus.
 4 ¶ No. tercio testem synodalem, qui semel deposuit coram ordinario, non compelli iterato iurare coram delegato, nisi articulus sit nouus, ad quem non se extendit iuramentum. ¶ Nota, quod in subsidium deficientibus testibus compellitur iurare.
 5 ¶ Quæro, quod sit officium horum testium. Dic, quod officium non est propriè testium, sed officialium, uel denuntiatorum. Allegat Host. C. de accu. ea quidem. ff. de reb. cor. qui sub tu. uel cu. l. & magis. §. cuius officio. Prætica autem iuramenti rationem testium habetur. 3. q. 6. §. ecce. & capitulis seq. ¶ Quæro quis dicatur articulus nouæ quæstionis: dic ille, qui non comprehendebatur sub iuramento primo, & qui non pertinebat ad officium denuntiandi. j. qui si sint legiti. c. i. de dona. inter ui. & uxo. c. 3. ¶ Oppo. cum gl. quod siue fiat aliter fides, siue non, testes non compellantur coram delegato iurare: quia ex quo semel iurauit in officio, iuramentum se extendit ad quoscunque iudices, coram quibus habeat deponere: & si sic, iterato non est iuramentum præstandum. C. de iura. calum. authen. hoc sacramentum. ¶ Glo. ponit intellectum huius causæ. quod hic prohibeatur compulsio iterationis iuramenti, sed non testimonium: & sic est sensus literæ, quod ex quo semel iurauit in officio coram ordinario, deponendo coram delegato non compellatur iterato iurare, sed bene deponere: & hoc, quia ad hoc se extendit primū iuramentum: ideo fm non est sine causa reiterandum: sicut dicimus in iuramento calumniæ, nisi articulus nouæ quæstionis emergat, ad quem se non extendat primū iuramentum. Nam ex quo nouus est articulus, deponere compellitur, & pñr iurare. de testif. fraternitatis. fm gl. ad tex. ibi, dummodo aliter, & c. gl. supplet maximè, quia siue aliter fiat fides, siue non, compellitur testificando iurare. Dat simile in teste, quia ex quo semel iurauit in una causa, non compellitur amplius iurare in alia. Hof. hic restringere hoc vñ, ut non compellantur iterare iuramentum, quod iuramentum præstatum generaliter sub ratione officij: & dicit hoc gnale in omnibus officialibus, qui iurant officium exercere, siue sint testes ut hic, siue iudices, in auth. iurandum, quod præsta.

præsta. ab. §. & equus. col. 2. 7. de iurei. venientes. siue sint tabel
 liones uel nuntij. de præsump. illud de præscr. ad audientiam.
 de appel. cum parati. In alijs autem testib. qui iurant specialiter
 in aliqua cā. in quantum illa cā tractatur coram eodem iudice
 dice. non compelluntur iterato iurare. in quantum autem coram
 alio. compelluntur. ar. ff. iudic. solui. cum apud. ubi cautio
 præstita coram uno iudice. non proficit corā alio. fm Abb. Ad hoc. qd no. s. tit. i. pñtata. Contrarium sentit hic Gofr. qui
 dicit. qd ubi datur optio parti. qd quam testes producuntur. ut
 iterato deponant: ut in terminis. c. cum cām. de testi. & c. pñtata.
 qd iterato iurare non compelluntur. et si pars eligat ut iterato
 deponat: sed potest hoc restringi. qd deponunt coram eodē
 iudice. alias non procederet hoc dictum. licet dicat. qd sic potest
 decre. intelligi: qui intellectus non placet Io. An. Hic intellectus
 gl. licet sit bonus in se. non applaudet literę. ibi: dum dō.
 quia cum excipiat de fide faciendā. patet. qd principale dictū
 erat de iteratione testimonij. non de iurō tñ. Ideo doc. super
 litera ponunt alium intellectum. ut hic prohibeatur compul
 sio etiam actus testificandi coram alio iudice. ut testes synoda
 les. qui semel iurauerunt. & denuntiauerunt id. qd est qd Chri
 stianitatem. uel bonos mores. qd fieri intellexerunt in mñimo
 nio: ibi postea non pñt cogi testimonium dicere super eodē
 in publico. nisi qñ alij testes deficiunt: & hoc iō. ne per reddi
 tionem testimonij sibi plures inimicos acquirat. Et sic testis sy
 nodalis. qui semel deposuit et coram alio iudice. non cōpelli
 tur iurare. nec testificari. nisi in defectū aliorū: alias compelli
 reretur testificari. sed non iurare. nisi nouus articulus emergat:
 quia tunc & iurare. & testificari compellitur. fm Inn. & Hosti.
 Potest esse rō melior. quia periculū est testi. si repetatur super
 eo. in quo iam deposuit. quia de facili pñt alterare. & cadere in
 penam falsi: ar. l. eos. ff. de fal. Per quæ puto. qd testis. qui semel
 deposuit in cā. non compellatur ad testificandū in eadē cā.
 nisi in subsidium. qñ deficiunt alij testes. uel attestaciones. nō
 faciunt fidem. & alij testes non hñr: alias cum non sit perēpta
 facultas probandi. non compellitur testis ad testificandū. qd
 9 est notabile. ¶ Venio ad uerf. hmōi uero nota. qd infamia sup
 perueniens post officium publicum susceptum repellit quem
 ab actu testificandi. non infamia præcedens: & sic tolerare ope
 ratur respectu uitij. qd præcessit assumptionē officij. non respe
 ctu uitij. qd subsecutum est. & sic tacita dispensatio tollit uitia
 10 præcedentia. non quæ ex post facto superueniunt. ¶ Op. qd in
 famis admittatur ad denunciandum. 2. q. 1. si peccauit: qd hoc
 est dictum et omnib. infamib. Sol. Dic. qd ad denunciandū ut
 quilibet. & testificandum admittitur in cā denuntiationis. qñ
 illam facit ex officio publico ut testis synodalis. Vel dic. qd in
 famis non admittitur ad testificandū. ut hic. sed bene ad de
 nuntiandum. ut in qñ. Ad hoc. 2. q. 1. in primis. s. tit. 1. ex par
 te. de quo. s. t. 1. in omni. ¶ Op. qd plus debeat repelli prætextu
 infamie præcedentis. qd respectu sequentis: quia hēt in initij ui
 tiosum. qd magis inficit. de elec. dudum. Sol. Non est ita: quia
 qñ uitium præcessit. vñ super infamia dispensatum. pro eo: quia
 semel approbatur. & c. 3. qd. 3. horrendum. ff. de procurator. l.
 Pomponius. Sed si post commissum officium. aliquid committat
 illicitū. grauius est. qd si antea. 1. qd. 3. pñcipuē. de uoto. magne.
 §. 1. iō plus postea. qd antea repelluntur. In quantum dixi crimē
 commissum ante assumptionem officium non imputari. hoc di
 cit uerū Ho. in notorio. uel saltem famoso. Secus in occulto.
 qd potius vñ imputandū testi. qui hoc tacuit. s. de corpo. uitia.
 exposuisti. & qd no. de præb. cum non ignores. Et sunt hæc ver
 ba Mar. qd pp præcedens delictum prælatus remoueri non po
 test. Ad hoc de eta. & quali. accepimus. de iurei. quemadmo
 dum. 8. q. 2. dilectissimi. arg. §. j. de præbē. cum non ignores. &
 qd no. de corp. uitia. fm Host. Dicit Io. An. qd quia hic non su
 mitur. quia hic non dñ. qd pp præcedentem cām non remouea
 tur testis ab officio. sed. qd in officio manens non repellitur a
 testimonio. ¶ Venio ad tertiam partem in uer. quorum. quia
 12 gl. sunt literales. ¶ No. qd id dñ studiosē fieri. quod fit ex certa
 13 scientia. & deliberate. ¶ No. testem posse corrigere dictū suū.
 si hoc faciat incontinenti. non si ex interuallo. Dicit. glo. qd in
 continentem facit. qñ in eadem instantia ante. quā cum partib.
 loquatur. alias subornatus pñsumitur. & sic repellitur. Imo dñt.
 doc. qd incontinentem facere dñ ante qñ alicui personæ loquatur:
 alias dñ facere ex interuallo. Et si se corrigat ex interuallo. nō
 valet correctio. & stabitur primo dicto. s. de testi. sicut. quāuis
 illud loquatur post publicationem testimonij. & post snfam. Sed
 eadem ratio vñ etiam ante publicationē: & licet stetur primo
 dicto. ubi est secundo. dñt qñ. tamen erit minor fides adhi
 benda: quia per pñm dictum debilitatur primum. Sed si anteq̄
 exeat cōspectum iudicis se corrigat. debet iudex attendere mo
 dum. & causam correctionis. j. de accus. cum dilecti. & nisi co
 gnoscat iudex eum probabiliter se corrigere. incidet in suspi
 cionem. uel vacillationem. ff. de testib. in testib. uel uariatio
 nem. co. ti. qui falso. Hæc uera. quando corrigit: sed si nō corri

gat. sed addat. si hoc faciat antequam exeat cōspectū iudicis.
 constat hoc licitum esse. Sed si hoc faciat postquam potuit lo
 qui cum partib. audiendus est: sed minor fides adhibetur: ut in
 authentico de testib. §. quia uero. Hostien. hic tenet. quod licet
 multa sint sparsa. putat. qd an dicatur incontinenti. uel ex inter
 uallo hoc facere. qd hoc est arbitrarium. ut considerata qualita
 te personæ. quantitate interualli. colloquio partium. & relijs
 circumstantijs. iudex correctionem admittat. uel nō admittat.
 14 De hoc per Io. 3. 5. q. 9. §. 1. & Arch. & c. graue. ¶ Sed est dubium.
 qñ dicatur testis varius. & qñ vacillans. Dñ. qd varius dñ. qd primo
 dicit unum. postea dicit qñ. nullam uariationis cau
 sam assignans. Contradicens. qui primo dixit duo incompar
 sibi: ut si dicit se interfuisse in pñtu tali die. & loco. & postea
 dicit se illo die alibi fuisse. Vacillans. qui dubitando. & tremē
 do loquitur. Itē qui uariē loquitur. ff. de falsis. l. eos. de testib. l.
 2. & l. qui falso. Et horum testimonium non ualet. imo puniū
 tur. C. de testib. l. nullum. fm Inn. De hoc in Spe. de testib. §. 2.
 ver. item. qd testes sunt uarij. ibi posita præcedenti opin. dicit. qd
 fm Vincen. potest aliter dici. qd variat. qui consistit unum. &
 postea qñ. & quandoq; quis simul uariat. & vacillat. de pe
 nis. super his. fm Vin. & vide in Spe. de positi. §. 1. uerf. item si
 ponens. ¶ Gloss. ultima assignat unum contrarium. & dicit. qd
 non facit ad propositum. Io. An. remittit ad ibi no. in r. glo.
 quia illud est in alienatione. quæ renocatur etiam ex interual
 lo. & per successorem: hic in teste. qui propter subornationis
 timorem ex interuallo non corrigit.

S V M M A R I V M.

1 Testes quomodo sunt cogendi. cum de fama. & uitio falsitatis inquiritur.

C A P. VIII.

Super his. ¶ Cum de fama. uel uitio falsita
 tis inquiritur. cogēdi sunt testes.
 h. d. ¶ No. casum. in quo testes ad testificandū comp
 pelluntur. ¶ Opp. qd non compelluntur in crimin
 bus. s. eo. peruenit. & j. c. dilectorum. Glo. remittit
 ad c. dilectorum. Vinc. dicit. quod compelluntur. quādo aliter
 veritas haberi nō potest. uel si de crimine agitur criminaliter.
 non compelluntur. secundum Gof. Inn. dicit. quod ideo comp
 pelluntur. quia in modum inquisitionis. uel quia delictum cō
 missum fuit: lite pendente fauore iudicium. ne ipsorum iurif
 dictio elidatur: uel ideo ne indignus præficiatur in episcopū:
 ideo coguntur testes.

S V M M A R I V M.

1 Testis quomodo potest compelli super crimine falsi ad testificandum. licet alias super crimine non compellatur.

C A P. IX.

Super crimine falsi coguntur testes. Communis di
 uisio. Secunda ibi: Nos igitur. ¶ No. primo. quod in
 causa falsi compelluntur testes. si se subtrahant ti
 more. &c. ¶ Opp. quod in criminib. non cōpellā
 tur testes. in authen. de testi. §. quoniam. gl. remittit ad ca. dile
 ctorum. Inn. dicit. quod hic agebatur ad interesse partis. & sic
 ciuilitur super falso: & est speciale. ne per falsas literas fatige
 tur. & perderet ius suum: quo casu peccatum esset celare ueri
 tatem: ideo compelluntur. secundum Innoc.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis. qui se gratia. uel odio absentauit. compellitur in ciuili ad testifi
 candum. 3.
- 2 Testes quomodo possunt cogi ad testificandum.
- 4 Testis licet esse non possit proxeneta. uel alia persona priuilegiata. quan
 do potest compelli ad testificandum.
- 5 Testis etiam clericus quando in causa criminali potest ad testificandum
 compelli.

C A P. X.

Dilectorum. Non diuidit. nec summatur.
 ¶ Nota testes cōpelli ad testifi
 candū in ciuili. si se gratia. uel odio. &c. ¶ No. qd te
 stes non compelluntur in criminali. et si se gratia.
 uel odio. &c. & j. Hoc intellige. qd quia partib. erat
 graue in curia litigare. Papa commisit causam. in rescripto cō
 2 missionis ponens cfam. de qua sequitur. &c. ¶ Quæro quali
 ter testes compelluntur: dic. quod ab ecclesia per censuram ec
 clesiasticam. ut hic. s. eo. cū super. Iudex secularis indicit mu
 ctam. ff. si quis ius dicē. non obtem. l. 1. uel capit pignora. sicut
 in tutorib. nolentib. satisfare. Inst. de satisfatio. §. si. sicut & pa
 rens nolens filium alere. ff. de liberis agnoscen. l. si quis a libe
 ris. §. si quis. & adstringuntur testes iuramento. ne recedat. & nō
 carcerantur. C. de testib. si quando. secundum Vincē. ¶ Venio
 ad gloss. primo ponit quid iuris an testes compelluntur in ci
 uilibus. Secundo. quid in criminalibus. uel quando de crimine
 agitur: & super hoc recitat unam opinionem in usu super
 hoc. quam improbat pluribus rationibus in uerf. sed huc di
 stinctioni.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

in fitioni. Postea ponit aliam in ver. & ideo. Tertio reuertitur ad primam, & rñder rñtib. in dñum, in uerf. alij dñt. Quarto ponit nouissimam in fine uerf. Inn. 4. ¶ Oppo. qđ testes ad testificandum compellantur. s. eo. super eo. & c. i. cum si. Gl. prosequitur duos casus. Primus in ciuili, & in hoc dicit, qđ regula riter testes compelluntur, si se subtrahat timor, & c. qđ in dubio presumit: & hoc, ne veritas occultet: & quia mortaliter tñc peccat occultans veritatē. i. q. i. quisquis. ¶ Fallit in proxeneta, qđ non cōpellitur, nisi de p̄sensu partium. in aut. c. s. qm. In quantum dicit de proxeneticis, dicit lo. An. qđ necdum cōpellunt, sed nec uolentes admittuntur, nisi ambe partes consentiāt: quia vel receperunt pecuniā pro officio. & vñr in proprium cōmodum testificari. Vel non receperūt: & idē, qđ p̄sumit, qđ uoluerit affectate cōpelle illud, qđ inchoauit, ne imponat ei, qđ non caute se habuerit, uel auferat, qđ datū erat. C. de assēs. l. fi. Ad hoc de testi. Romana. & qđ ibi no. & qđ dixi de testi. a nobis. Fallit. 2. in priuilegiatis personis, quā nō cōpellunt. 4. q. 3. s. item in criminali. uer. itē inuiti. De his priuilegiatis satis in Sp. de teste. s. pe. in prin. De hoc dixi. s. c. i. & hoc in ciuili. Vbi at agit de crimine gl. recitat duas opi. Primo gl. arguit, qđ non compellantur: & adducit iura, & rōnes. Scđo. qđ compellātur. Tertio ponit opi. Prima, qđ est hęc. Si agitur directē, & crimina liter in modum accusationis, testes non cōpellunt. s. e. sup. his. de simo. licet Heli. Gl. damnat hanc distinctionem multipliciter inducendo. Primo, quia hic agebatur ciuilitē, & tñ dicit non cōpelli testes. Qđ ageretur ciuilitē, patet, quia agebatur cā conuentionis, & reconuentionis inter capm, & cpm, ut patet in antiqua, quā non hēt locum in criminali: ut no. de iudi. at si cleri. de mutuis peti. c. l. ff. de publicis iudi. is, qui. 3. q. 1. neganda. Itē hic patet alio signo, quia cā hic agebat per pcuratores, ut litera dicit, & in criminali non hēt locum, qđ procurator interueniat. de accu. ueniens. Propter quā gl. primo recedit ab ista opi. & ponit scđam in ver. & sic est necesse. & in uerf. & iō dicendum. Pm leges compelluntur indistincte, & regulariter, exceptis casib. exceptis, & priuilegiatis. Scđm canones di stinguitur, aut actio, uel exceptio, super quib. producitur, siue ciuilitē agatur, siue criminaliter, ordinat in infamiā alterius: & non cogimur, quia non arctat quis ad infamandū, uel detrahendum alteri. 6. q. 1. ex merito. Si nō ordinat in infamiā alterius, compellunt regl. Primus casus fallit in aliquib. casib. in quib. ad infamiā compelluntur. Primus, qñ opponitur crimen qđ promouendum, ne persona indigna ad apicem dignitatis promoueat, de ele. cū nobis quia ille omnib. de plebe p̄fchitur. Secundo fallit in cā inquisitionis, ad quā nō proceditur nisi infamiā p̄cedente: & sic testes tunc non cōpellunt ad infamiā, cum iā ille sit infamatus. Fallit tertius in cā falsi, & p̄cipue literatū apostolicę sedis: in quo multa spālia sunt. Si p̄t intelligi. c. proximum. & c. cum qđ, & in c. fi. j. e. Host. non placet hęc doctrina: quia si est speciale in crimine falsi, quid erit hęc doctrina, simonia, & lęcā maiestatis, non uidet ipse rōnem huius specialitatis. Tertio gl. reuertitur ad primam opi. ut distingua tur an ciuilitē, an criminaliter agatur. Et ad q̄ria gl. ponit aliquas solutiones coloratas, quas improbat, s. qđ hic erant plures articuli: aliqui criminales, & aliqui ciuiles: & de criminalib. dicit non cōpelli, per qđ in ciuilib. dicit cōpelli. Et sic facit p hac opi. Hęc non placet gl. qđ ciuilib. & criminalis cā simul pcurrere non pnt. 4. q. vlt. s. aliqñ. C. de ordin. iudic. l. 2. Et p hoc ēt tollit, qđ dī de procuratore. Vel dic, qđ procurator intercesserit ad allegandas cās absente, uel p̄ dati erant lite p̄testata, & sic lite contestata intercederet procurator: quia non placet gl. ut patet ex antiqua erant dati ad cām tractandā, & dato, qđ lis sit p̄testata in criminali, non intercedit procurator. Scđm Inn. dati erant ad aliquē articulū in medio accusariōis p̄sequendum. Hoc ēt non placet: quia de hoc sunt opi. de quo. j. de accusa. ueniens. Vel diuinando dic, qđ erant talia crimina, in qb. procurator intercederet p̄t. ff. an per alium cau. l. j. Vel erant dati solum ad impetrandum rescriptum hoc, p̄m Inno. Reiectis istis diuinationib. gl. relidet hic, qđ inter istos cās, & articuli erant ciuiles: ad quā rñdet, qđ hic ex superabundanti rñdet de criminalib. unde per hoc non concluditur, qđ cā hic esset criminalis, sed ciuilib. erat: vñ residebat antiqua gl. ut distinguere tur, an ciuilitē, an criminaliter ageretur. ¶ Vltimo glo. ponit addi. Inn. sed quia illa est propinqua ueritati, in fine r̄seruo, & ponam alias opi. & ultra duas opi. qđ hñr in gl. hñr tertia, quā habet, qđ indistinctē oēs compellantur. fallit in priuilegiatis, de quibus in gl. hoc est qđ torum ti. qui indistinctē loquitur. potest esse uera de iure ciuili, ut dixit gl. ¶ Quarta opi. ut compellantur, quando iactant testes se scire ueritatē, aliter non, & hoc p̄bant per quandam antiquam, quam olim habebamus, sed hodie nō habemus. ¶ Quinta, qđ si gratia, odio, uel timore, se subtrahunt, compellantur, aliter non. s. eo. ti. c. i. & ca. ceterum. & hic. ¶ Sexta, qđ si p̄ alios ueritas sciri nō p̄t, compellantur: aliter nō cōpellunt, & hęc placuit Vin. s. ca. i. ¶ Septima, ut rogati

compellantur, non rogati nō. De quo in Spe. de teste. s. pe. uer. itē dicit. & erunt iste opi. ēt in ciuilibus: sed in criminali sunt tres opi. in gl. 4. fuit Pe. de Sam. ut distinguatur, an iudex procedat ex officio: & compellit: an ad petitionē alterius, & non compellit. ¶ Quinta fuit opi. Inn. quam ponit glo. in cauda, qđ vbi in criminalib. si nō testificat, p̄cluditur p̄tm mortale, ibi testes compellantur: vbi non p̄cluditur p̄tm mortale, non cōpellitur. Dicit autē peccatum concludi, qđ pp nō testificari, qđ se consequitur dānosam sniam, uel pro se perdit lucrosam, & sic vbiq; ex probatione quis p̄secutus esset lucrosam sniam, uel vitaturus dānosam, sp̄ compellātur testes. Dabat exemplū, qđ de crimine opponitur ad finem p̄cnę, quia tunc non est p̄tm, sed meritorium celare ueritatem fratris. 2. q. 1. si peccauerit. Quod dicit uerum, nisi persequeretur in crimine: quia tunc testes essent cogendi: ut p̄na reuocet a malo quem Dei timor non reuocat. de uita, & ho. cle. vt clericorū. 22. q. 5. hoc vñ. Et hęc est in manifestis, in occultis uerō non cōpelle rent, nisi crimē esset periculosum, sicut hñs, dilapidatio, & similia, qđ sine periculo non pnt dissimulari. de accu. qualiter. 2. de hñs. ad abolendam. & c. excōicamus. s. si qui aut. Dicit autē ibi Inno. qđ si dicatur qđ p̄demnatus de crimine, tunc cogentur testes: quia cum per sniam sit notorium, p̄tm est celare ueritatē. Idē de fama, uel infamiā p̄banda, p̄ quā excludit, s̄m Vin. qđ in probanda snia excōicationis cogentur testes: quia illa non ēt crimen cum possit excōicari non peccans. de sen. exc. inquisitioni. de quo. s. eodem. testimonium. Idem in sententiaris super criminib. Sed si dicatur quis excōicatus ipso iure, ut per canonē, si quis suadente, quā ibi oportet probare crimen, non cogentur testes nisi in casu. j. eo. puenit, & in alijs, in quibus esset p̄tm celare ueritatem, ut est dictū. ¶ Ex his inferit quid si dicatur lata snia. Excōico te, nisi solueris intra mēsem Titio centum: negatur snia, an testes cogantur. Non vñ: quia oportet hic probari crimen, s̄ illum in solatione cessasse: quis possit rñderi, qđ sufficit probare sniam, nisi aduersarius aliud probet. De quo remittit Inn. ad no. de accu. super his. In quantum dixi testes non compellendos in criminali, excipit Inno. duos casus. Primus, qñ subtrahitur a parte. Secūdus, qñ se subtrahunt malitiosē. s. c. peruenit. & s. cap. proximi. Secūdū hanc ergo ubi criminaliter ageretur ad finem p̄cnę non compellentur testes. Hoc damnat Host. ex multiplici capite: quia per eum aliās ēt Deus offenditur, Respublica leditur, proximus corrumpitur, materia delinquendi, & corrumpendi testes ministratur, mens utriusq; iuris peruertitur, obediens, qđ remune randus esset, punitur, & p̄miatur inobediens, qui debet penis affici: pp quā, ut tales absurditates uitentur, & ut crimina puniantur, testes compellendos dicit. Non obstat, qđ aliqua iura dicant in ciuilibus compellendos: quia suppleantur per alia, quę dñt idem in criminalib. Non obstat, qđ accusatus debet cauere, quod habeat probationes: quia possibile est, quod habeat, & perierunt. Item illud in ciuilib. ēt locum habet: & tñ in ciuilibus compelluntur. Et pro hac opi. dicit qđ diffinit Urbanus in causa electionis Colletanen. Non obstat aliqua iura, qđ sonāt in criminibus non compelli, ut hic: quia qñq; crimen opponitur ad finem p̄cnę, & compelluntur testes, ut est dictū. Quandoq; opponitur ad finem infamię, quia non punitur ex modo agendi: & tunc non cōpelluntur. Ideo si opponis qđ testem, quā non punitur, sed infamatur, testes compelluntur. Idem si qđ accusatorem his casibus nō compelluntur testes, nisi magnū p̄iudicium fieret parti. j. c. i. Item vbiq; punitur crimen per depositionem, priuationē, uel aliter, sp̄ testes sunt compellendi. Dicit tñ qđ opinio sua satis concordat opi. Inno. quia p probationem criminis accusator vitaturus est dānosam sententiam, & consecutus est lucrosam: quia per eam uitiatur p̄nam calumnię. Et si dicas, qđ ex p̄pulsionē accusatus, cui plus est fauendū, consequitur dānosam, rñdet idem in ciuilib. & tñ compellitur. Item dānosam non dī consequi, si iuste illam consequit: quia hoc dānum sua culpa sibi intulit: & licet aliās sit fauendū reo, non in occultatione ueritatis: ut no. s. c. proximi. Dicit lo. An. qđ Spe. nihil eligit in materia, recitat opi. in Spe. de teste. s. pe. recitat quintā opi. Iac. de Omelia in opere suo de testi. in pe. col. qui tenet, qđ testes compellātur in criminibus, ēt si agatur ad pecuniariam p̄cnam, ut fit per statuta. Si uerō agatur ad p̄nam corporalem, nō essent testes per ecclesiam compellendi: quā non spectat hoc ad officium iudicis ecclesiastici. ne clericis, uel mona. c. clericus. & c. sententiam. Per quā dicit Host. quod vbi agitur ad p̄nam sanguinis, etiā coram temporalis iudicis episcopi, qui utrunq; habet gladium, non essent testes compellendi, per prius allegata. Dicit Ioan. And. quod hoc planum esset in testibus. In laicis autē, qui aspirant ad clericatum, honestum esset eos non compellere, ēt in foro ciuili. Et dicit lo. An. qđ ex p̄dictis possit formari uilis distinctio. Hanc distinctionē formauit hic Cal. p̄sequor, ut ipse, quatuor casus. Primus, quādo agitur ciuilitē mēse. Secūdus, quando

quando agitur ciuilitate de crimine. Tertius, quando agitur criminaliter & directe. Quartus, quā agitur per viam exceptionis. ¶ Ad primū dic, quod & de iure ciuili, & de iure canonico in ciuili testes indistincti compelluntur. Fallit in personis priuilegiatis. 4. q. 3. §. itē in criminali. ver. itē lex Iulia. quibus verfi. & seq. & uer. itē inuiti. & ver. seq. inter quos est clericus. 14. q. 2. §. q. tales secundum leges non compelluntur, s̄m canones compelluntur, ubi aliter veritas haberi non potest. Sic intellige, qd̄ no. §. eo. si qui. ¶ Secundo casu qā agitur causa de crimine, & ciuilitate: & idē. §. eo. super his. & c. peruenit. 2. ¶ Tertius casus, quando agitur de crimine criminaliter, tunc si nō ad pecuniarum poenam per statuta, & coram seculari compelluntur laici, clerici non, nisi in subsidium, & cōpelli debent per ecclesiasticum iudicē 14. q. 2. §. q. & iurabunt ēt in manibus clerici, ut ibi. Si agitur coram iudice seculari ad poenam corporale, laici compelluntur. §. eod. super eod. nisi sint priuilegiati, sed clerici non compelluntur, etiam coram iudice loci, qui est de tpali iurisdictione ecclesiæ: hoc pp̄ irregularitatem. 23. q. 8. his, a quibus ne clerici vel mo. sententiam. de raptō. in archiepiscopatu. ad hoc. 1. q. 1. testimonium. & c. nec onere. verfi. quid de episcopo. Itē honestum esset hoc casu non cogere laicum, qui intendere ad clericaturam. Si autē agit de crimine criminaliter in foro canonico ad poenam depositionis, uel suspensionis, uel aliam, tunc testes compelluntur, s̄m Host. ¶ Quartus casus, qn̄ de crimine excipitur, tunc si propter exceptionem non puniūt, ut quia excipit contra procuratorem, uel testem. de ord. cog. c. 2. & hoc casu non compelluntur testes propter odiū talis reprobationis, ex qua sola infamatio sequitur. ut hic hoc casu, nisi magis fieret parti præiudicium, s̄m Host. quo casu, compellerentur. §. ca. prox. Item hoc uerum, nisi constaret, qd̄ se subtraheret odio, & c. Si autē ex exceptione punirentur, tunc adhuc compellerentur, per ea, quæ dicta sunt.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis socius esse potest, & iuratus, ad conuincationem detegendam, & ad testificandum compelli potest.
- 2 Alterius iuramentum temerariè quomodo procedatur.
- 3 Coniuratio potest quandoque ad bonum fieri. 5.
- 4 Ad iuramentum relaxandum qui compellantur.
- 6 Iuramenti illiciti absolutio quare sit concedenda.

C A P. XI.

Venerabilis. ¶ Ad detegendam coniurationem coguntur socij, & iurati. In prima parte, iusta petitio. In secunda, ipsius exauditio. ibi: ideoq. ¶ Nota hic practicam procedendi cōtra iuramentum temerariè ad præiudiciū alterius: quia vna est practica, ut cōpellatur is, cui præstitū est iuramentum, ad absolendum à iuramento. Alia practica est, ut non obstante iuramento compellatur. ¶ Nota secundo, hic argumentum, quod præstans iuramentum de testificando, nō compellitur, nisi in subsidium, uel nisi se subtrahant timore, & c. De hoc dixi. §. eo. peruenit. 2. ¶ Quæro an coniuratio sit licita. Dic, qd̄ licet in dubio præsumatur illicita, tū aliquando potest fieri ad bonum. 16. q. 7. c. fanē. secundum Gof. de quo. §. de iud. exhibita. ¶ Quæro qui compellantur ad relaxandum iuramentum. Dic, illi, quibus iuratum erat, ut consules, qui tenent vicē comitatus, cui iuratum erat: uel officiales creati ad hoc fuerāt, puta capitanei guerræ, uel his similes. ¶ Quid si isti nolent absoluerē. Dic qd̄ hoc facere debent delegati, secundum Phili. & Hostiē. ¶ Gl. ponit poenas coniurantium. Dic, isti, & singuli in una libra auri condemnandi sunt: ut in constitutione Friderici, de pace tenenda. hac edictali. §. conuenticulas. Sed & si quis tumultum q̄ aliquem fecerit uel seditiosas uoces emisserit, capitalis est poena. C. de his, qui ad eccle. confug. denuntiamus. C. de seditio. l. 1. & 2. ff. de poenis, aut facta. 1. respon. & l. si quis aliquid. §. authores. C. de episcop. & cler. conuenticula. ff. de u. pub. l. qui cęru. In quibus inuenies, qd̄ nec turbam, nec cęrum debet aliquis congregare: & qd̄ omnia talia sint prohibita, nisi probentur concessa. ff. de colleg. illici. l. 3. s̄m Host. ¶ Oppo. ultima glo. quod non sit licitum hoc iuramentum, & sit necessaria absolutio. Primo, quia ad celandum ueritatem. Secundo, quia nutrit coniurationem, & sic seruari non potest sine præiudicio salutis aternæ. de iureiur. cum cōtingat. & c. quanto. Dic, qd̄ hæc absolutio fit ad cautelam, ne saltem de facto puniri nō tentur. Tene hanc, quanquam sequatur in glo. per c. uenerabilem. quia illud loquitur quando dubium an iuramentum sit licitum, uel illicitum. Glossa postea colligit quadam, notabilia: & est clara. uide ipsam per te.

¶ De fide instrumentorum. Rubr.

- 1 ¶ Continuata est. §. in rubrica de testi. ¶ Quid comprehendat appellatione instrū: dicit Io. qd̄ omne, quo causa instruitur. §. ti. 1. per crucit. & ff. ep. l. 1. Aliquando dicitur instrumentum appa-

ratus fundi, uel instrumenti, quo, uel qua possessio exercetur ff. de fun. instrum. & instrum. leg. l. q̄situm. s̄m Gofre. Ad mām 3. q. 9. si debitum. & c. certē. 19. di. in memoriam. 3. qd̄. 4. nullus.

S V M M A R I V M.

- 1 Copia instrumenti non probat absq̄ originali.
- 2 Instrumentum, uel scriptura quot modis dicatur authentica.
- 3 Notario, quæ exigantur, ut possit instrumentum publicum conficere.
- 4 Notarius, an quis probetur, ex quo reperitur descriptus in matricula. Doctor, an quis probetur, ex quo reperitur descriptus in matricula.
- 5 Notario asserenti se notarium, an credatur.
- 6 Ad instrumenti confessionem requiritur, quod notarius sit rogatus.
- 7 Notarius ex quibus probetur rogatus ad instrumenti confessionem.
- 8 Notarius ad instrumenti confessionem a quibus rogari debeat.
- 9 Notarius ad instrumenti confessionem quomodo rogari debeat.
- 10 Instrumentum, an exigatur, quod sit manus propriæ notarij scriptum, & signatum, ut legitime probet.
- 11 Instrumentum, an debeat in exordio habere nōmen Imperatoris, uel domini terræ loci, in quo recipitur.
- 12 Instrumentum per notas scriptum, siue per signa, an valeat.
- 13 Scriptura, quæ dicatur authentica, & quando priuata faciat fidem.
- 14 Instrumento exemplato indicis auctoritate, & notario attestante creditur.
- 15 Copia instrumenti per alium, quam notarium facta, etiam partibus consentientibus, quando credatur.
- 16 Instrumentum exemplatum ab alterius exemplo, quando probet.
- 17 Rescriptum, per quod mandatur, ut procedatur auctoritate primi, & secundum eius formam, si de eo non appareat, non probat.
- 18 Instrumento enuntianti tenorem alterius, an credatur, ubi non reperitur aliud, ad quod refertur.
- 19 Sententia enuntianti alia alterius quando non credatur. Scriptura relata non probat, nisi appareat de ea, ad quam fit relatio.

C A P. I.

Scripturam. ¶ Instrumenti exemplum, plū non probat absq̄ originali. h. d. ¶ No. primo, qd̄ scripturæ authenticæ fides adhibetur. ¶ No. 2. qd̄ scripturæ ab authentica exemplatæ fides non adhibetur: & qd̄ scriptura exemplata non dicitur authentica. Glo. 1. attingit declarationem primi dicti, secunda secundi. ¶ Quæro circa primam partem. ca. quot modis scriptura dicatur authentica, ita qd̄ probet. Glo. ponit quatuor modos. Primo dicitur authentica ex persona, quæ hoc habet ex officio, ut est notarius, uel persona publica. ¶ Sed circa personam notarij primo est uideridum, quæ exigantur, ut possit conficere instrumentum publicum. Dic primo exigitur, qd̄ ex officio, & superioris auctoritate habeat officium, & potestatem, per quam possit conficere instrumenta: qui autem possint dare auctoritatem, dicitur. j. eo. cum P. tabellio. Et an papa in terris Imperij, uel Imperator in terris ecclesiæ: dixi qui si sint legi. per venerabilem. de quo per Bar. in l. 1. C. de summa trini. Et quid de creatis ab inferioribus, ibi dicto c. per venerabilem. Et an extra loca, in quibus sunt creati, cōficiant. in Spe. de instru. editio. §. restat. verfi. & scias. ubi Ioan. And. tangit, an potestas notarij sit prorogabilis. Secundo oportet, quod constet ipsum esse notarium, & alium. dic, ut per Innoc. de verbo. significa. ueniens. lib. 6. & in Spe. de probatio. §. 1. ad finem uerficu. licet probatio. cum uerfic. sequentibus. Et est questio inter duos, inter quos confecit instrumentum. Prima practica est probandi per testes de officio sibi commissio, uel per instrumentum publica manu de officio commissio confectum: nā proprio instrumento probare non potest: ut nor. de probatio. quoniam. ad hoc allegat. no. j. c. 1. in princ. Secunda practica, quam dicit sufficere, ut probetur per testes, quod tempore illo, quo fuit factum instrumentum, quod nunc in dubium reuocatur, officio notariatus, uel tabellionis publicè fungebatur. ff. ad Macedo. l. 3. ff. de off. prætor. l. Barbarius. C. de testam. l. 1. Et sic potest intelligi de electio. scriptum. Tertia practica, si præsententur multa instrumenta inter multos, & diuersos, per manum eiusdem confecta super contractibus legitimis, quæ firma manent, & sine contradictione aliqua, tanquam uera, & publica ab omnibus recipiuntur, communiter, & etiam approbātur. Nec credunt aliqui in hoc casu duo sufficere instrumenta, imo requiruntur tot, quod bene, & clare appareat eum commune, & publicum officium pro omnib. gerere, uel gestisse, secundum Innoc. & hoc tenet Specula. eodem titu. §. restat. uerfi. ex præmissis. quod relinquitur ad arbitrium iudicantis. cum iure non determinetur, secundum Hostiē. ff. de uisur. l. mora. ff. de iure delibe. l. 1. de offic. delega. de causis. De hoc in Spe. de instru. edi. §. restat. uerfi. & scias. & uerfi. illud nunc. Et si notarius est de longinqua regione, uide eodem. §. in fine. 1. col. uerfi. sed si producat. per Azo. in Summa authenticorum, eodem ti. per Cyn. C. eo. l. comparationes. ad fin. Itē sunt theoricæ, quæ dantur hic per Inno. Sed practica non placet Spe.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

cet Spe. in ti. de instr. edi. §. restat. vers. quid si is. nec Mar. de se-
cunda, vt no. io. An. e. tit. & §. uer. & scias. & §. postremo. vers.
qd ergo si tabellio. nisi appareat, qd sit creatus ab eo, uel eius
authoritate, qui habeat p̄atem creandi notarium: q̄a cōis er-
ror non potuit eum facere notarium. de cle. non or. mi. c. 1. &
2. ff. de iur. om. iud. l. priuatorum. ff. de bo. eo. l. qui neq. C. de
sacrof. eccle. l. decernimus. & q̄a usurpatio officij non fecit eū
notarium. C. de acq. pos. l. improba. Nō ob. l. Barbarius. & l. 2.
C. de sen. q̄a ibi erant in possessione auctoritate superiorum, q̄
hic cessat. Puro tñ qd si sciēte, & patiente superiore, sit ingres-
sus possessionem, quia illud sufficit: vt in c. consultationib. de
iure patro. Cum hoc temperio intellige Spec. in ti. de proba.
§. 1. uerfic. etiam. ubi dicit quem esse notarium posse probari
per famam: & forte probari p̄t p̄ famam in absentem de lon-
ginq̄o, uel qd de longinq̄o tempore est confectum instrū:
argum. eorum, quā no. de uerb. sig. ueniens. Et sic potest intel-
ligi Specu. & sentit Io. An. in addi. Spe. super d. §. restat. vers.
quid si producat. Gul. de Cu. in l. Imperatores. C. de fide in-
stru. tener quod de eo, quod apparet instrumentum non abo-
litum, non cancellatum, non uitiatum, nec suspēdum, & pro-
ducitur per personam fide dignam, & fides adhibetur abique
alio adminiculo, si persona producens iurat illum esse nota-
rium, nec est pars, quā d̄dicat ipsum esse notarium. C. quem-
admo. testa. aperi. l. 2. C. de prob. l. cum precib. Insti. de inu.
stip. §. item uerborum. in auth. de fide instr. & caute. §. oportet.
Contradictente parte, oportet quod aliter probetur. C. de
decur. l. 2. li. 1. 2. Et hāc tangit Io. An. in d. uer. & scias. in fi. addi.
magnē. Et hoc dicit Io. An. tenendum, & sic debere restringi,
quod dicit Azo in Summa, prout no. in Summa Authenticorum,
hoc titulo, qui tenuit sufficere subscriptionem notā, q̄n
instrū de longinq̄o producitur, eo quod non est abolitum,
uel uitiatum. Et hoc ē tenet, & sic temperat Spe. e. tit. & §.
uerf. sed quid si producat aliquod instrū. Hoc limitat uerū
Iac. de Bel. in auth. de fide instr. §. sed instrū collatio. 6. ubi agi-
tur de graui p̄iudicio, nec negatur instrū confectum a tabellione,
Si autem non negatur confectum a tabellione, uel
negatur, & sumus in his, quā sunt leuis p̄iudicij, ubi instru-
mentum producitur de longinq̄o, sufficit attestatio notarij.
Secus si ubi instrū est confectum. Allegat no. Inno. de cle. pe-
re. cap. 1. ¶ Nunquid autē si apparet descriptio in matricula,
probetur notarius: dic si per priuatam scriptā fiat matricula,
non probat: si per publicam, & fiat descriptio post creationem
notarij, adhuc non p̄bat: q̄a notarius de hoc non attestat. ff. de
decurio. l. hēmus. C. de test. mil. l. scriuario. ff. de leg. 3. l. p̄dij.
§. Titio. Si fiat matricula de creatione. & manu publica illa bñ
p̄bat: dato tñ, q̄ no p̄bet, si p̄bet descriptionem esse factā p̄te
notario, & illo, a quo pender p̄as creandi notariū, & patiente,
q̄stitueret illū in quāli possessione, adeo q̄ ualēt instrū ab eo
p̄fecta. Sic intelligo Io. An. in addi. Spe. & loco p̄all. super uerf.
uerf. & scias. ¶ Inquantū dicit solennitatē mālem multū opari
pedente creatione. C. de aduoca. diuerso. iudicij. l. petitionē. ff. de
albo scri. l. prima. & 2. Qñq; ex statutis non sufficiunt aliā
probationes sine descriptione. ff. de test. mil. l. ex eo tpe. ¶ Nunquid
autem credatur notario attestanti se notariū. Dic, quod non:
quia de hoc non est rogatus: nec in facto proprio potest esse te-
stis. In practica seruatur, quod apportatur literę dñi cum sigil-
lo, uel Potestatis, uel alterius officialis s̄. notarios attestantes il-
lum esse & fuisse notariū, & illius instrū plenariam fidem adhi-
beri. Probat etiam per alitū instrū, quod constat esse publi-
cum cōparatione facta ad illud: ut dicit §. sed instrū. Sed oportet,
q̄ illa scriptura, ex qua fit cōparatio, habeat quatuor testes
supra scriptos. in auth. co. ti. §. si quis igitur. vt recitat hic Inno.
Sed hāc practica non est tuta: quia sic posset negari instrū
tam, ex quo fit comparatio, & res esset in circulo. ¶ Tertio cir-
ca personam notarij exigitur, q̄ sit rogatus de confessione in-
strumenti. in auth. de tabell. §. nos autem. Circa, quod primo
est dubium, quomodo probetur ipsum esse rogatum. Secun-
do quibus debet esse rogatus. Tertio qualiter debet rogari.
¶ Ad primum probatur rogatus, si se subscribit rogatus: ideo
cautum est, s̄m Inn. quod subscribat se rogatum, uel requisitū
de confessione instrumenti: alias si mortuus esset, uel minus
recordaretur de rogatione instrumenti, pro nihilo esset instru-
mentum. in auth. de tabel. l. respon. coll. 4. in aut. eo. ti. §. si ve-
ro moriatur. & seq. coll. 6. ¶ Nota bene sentit, q̄ in casu, in quo
recordaretur posset attestari, qd rogatus fuisse, & ei certaretur.
Recitat Inn. alios dicere, q̄ semper rogatus p̄sumitur. C. de
contra. stipu. l. 1. Insti. de fide instr. §. si. De quo remittit Io. An.
ad Spec. de instr. edi. §. 2. uerf. sed nunquid. Specul. in eo. ti. §. 1.
uerf. & non potest simpliciter dicere Inn. eo. ti. §. breuiter. uer.
& nota, quod tabellio. ponit clarius, & concludit, q̄ attestatio
nō notarij creditur de confessione. alleg. in authen. de tabel. §. 1.
& de fide instr. §. si. uer. neq; Ioan. An. ibi alleg. C. de fal. si
quis decurio. & quod ibi no. in vlti. gl. opi. q̄ p̄sumatur ro-

gatus. allegat. l. si. §. sin autem dubius. C. de iure delibe. Si tñ di-
cat notarius. Publicauit: p̄sumit rogatus in aut. de tabellio. §.
nos aut. cum gl. In teste autem dicit, q̄ non p̄sumitur roga-
tus. l. quicunq; ff. de publi. Idem dicit si dixit. Rogatus scripsi.
Idē si dicit, Ego notarius scripsi: si instrū habet alia signa publi-
ca. in aut. ad hāc. C. de fi. instr. ¶ Ad s̄m, a quibus debeat ro-
gari. Inn. dicit hic, q̄ saltē ab vna parte: quia nec de his, quā vi-
dit, uel audiuit, potest conficere instrumentū, nisi ab ambobus
contrahentibus, uel saltē altero tñ sit rogatus, uel saltē ab il-
lo, cuius interfit. ¶ Secundum ponit opi. quod si instrumentū
conficitur de actu pertinente ad vnum tantum, ut testamentū,
exceptio, protestatio, conditio, appellatio, & similia, & sufficit
mandatū illius q̄ hoc dicit, uel fieri facit. Si sit actus pertinens
ad duos, uel ad plures, vt contractus, tunc non sufficit, q̄ sit ro-
gatus ab extraneo, nec ab vno contrahentiū, sed est necesse, q̄
ambo contrahentes rogent, uel consentiant ad hoc: quia aliter
non est contractus, uel distractus. ff. de pac. l. 1. & l. ab emptio-
ne. ff. de ver. obli. si quis inimico. ad hoc quia extranei non in-
teret confici instrumentū de eo, quod fit inter alios. Ad hoc
facitur amentum, quod p̄statur notarijs de conficiendis in-
strumentis. l. q̄ de his, quā audient, & videbunt, p̄ficiant instru-
menta. s̄m quod eis a partibus uel a iudice iniungitur. ¶ Ter-
tia ponit opi. quod sit rogatus a quocunq; etiā extraneo, cuius
non interfit: & tale instrumentum omnibus prodest, & om-
nibus est sufficiens probatio: quia confectum est per seruū pub-
licū, qui publice omnibus seruit: & q̄a obligationes, quā sunt
in contractu, sunt illę, quā profunt, uel nocent partibus, & nō
instrumentū, quia ex eo non oritur obligatio, sed est tñ proba-
tio obligationis, uel alterius facti. Ad hoc. ff. de rē pu. fal. fo. l. 2.
& 3. ¶ Non ob. si dicatur, imo p̄iudicat, quia saltē probat rō
quod instrumentū non p̄iudicat, nisi inter eos, inter quos fit,
& d̄ fieri inter contrahentes, licet non ambo, sed alter tñ ro-
get, uel ēr quilibet extraneus: quia eo quod consentiant contra-
here, consentiunt hoc esse aliquando in lucē. Et dicit Inno. qd
de facto hoc obseruatur: quia ad p̄ceptū alterius p̄ficitur in-
strumentū multoties. Nec obstat si dicat. Huius nō interest: q̄a
non semper habita consideratione p̄sentis interesse, sunt in-
strumēta, sed q̄n aliq̄ potest interesse, & vix est aliquid, de quo
non possit aliquando interesse instrumentum habere. Et dicit,
quod omnibus inspectis hāc opi. sibi placet, quod quilibet,
cuius interest, possit p̄cipere confectioem instrumenti,
& etiā ille, cuius interest, & quod instrū sit publicū, & ualeat, q̄a
hoc iure non prohibet. ff. de probal. ab ea parte. Ad hoc, quia
etiam fiscus, instrū, & chirographa, ēr acta ad ius priuatum per-
tinentia petentibus restituere debet. ff. de iure fisci. l. in fraudē.
§. ex his. & §. seq. & tñ ille, qui non p̄cepit instrū fieri, p̄t pe-
tere ut sibi edat, nisi procurator suus hoc p̄cipiat. ff. de edendo.
si quis ex argentarijs. §. 2. & seq. Interest ergo cuiuslibet, ut p̄-
cipiat fieri instrū, ut sic possit editionē petere, q̄ sibi aliter dene-
garetur. Sic recitat Io. An. Sed in p̄textu Inn. habetur, q̄ instrū
ualeret, si is, qui non p̄cipit, nō p̄t agere, ut edatur: quāsi di-
cat, si habeat instrū, potest illo uti, sed non p̄t agere, ut edatur
ab alio, uel notario, ex quo non rogauit. alleg. l. si quis ex argē-
tarijs. §. ex hoc edico. 3. all. De hoc in Spe. de instr. edi. §. 2. uer.
sed pone, melius est §. sed nunquid. in §. postq̄. ubi in effectu re-
citat Spe. de Inn. ut hic iacet. Io. An. ibi in add. distinguit inter
ea, quā pendent à uoluntate unius, uel plurium, & ea, quā pen-
dent à nullius uoluntate. In pendentibus à uoluntate unius, ut
testm̄, & similia, de quibus est dictum, uel plurium, ut contra-
ctus, & similia, ponit pro regula, quod illorum requiritur roga-
tio in conficiendo instrū, quorum consensus exigitur ad sub-
stantiam actus: ut si unius, illius: si plurium, exigatur pluriū p̄-
ceptum: & alias confectum non probat, nec ualeat: quia sicut
actus pender à uoluntate unius, uel plurium, ita & scriptura pro-
batoria. Ad hoc, quia etiam in cuius uolūtate est aliquid agere,
& in eius uolūtate est diminuere, & tollere. ff. de pac. l. iu-
ris gentiū. §. adeo. & l. ab emptio. de in litē iurando. l. uideamus.
§. pe. & l. in actionib. §. j. Ad hoc. C. de don. in hac. de rela.
l. 2. In his autē, q̄ non pendent à uoluntate alicuius, ut ruina, uel
inundatio, natiuitas, partus, mors, & similia ex illo p̄ducit ali-
quis iuris effectus, ut actio, exceptio, accusatio, & excusatio, uel
s̄p̄, qd p̄t induci, uel tolli, uolūtate priuati, & idē ut illorū exi-
gatur rogatio, à quorū p̄sensu tales effectus p̄dent, ut idē dica-
tur de effectib. & de p̄ctū. ff. de adim. leg. l. 3. §. conditio. Si effe-
ctus non p̄t tolli, uel induci uolūtate alicuius priuati, ut nati-
uitas hois, quo ad successione patris, uel mors quo ad idē, tñ
scriptura non fiet ex mandato alicuius priuati, & facta non tenet:
quia certū modum exigit scriptura, ut sit probatoria: sed
tunc scriptura fieret auctoritate iudicis, qui non respicit uolū-
tatem singulorum, sed ueritatem sibi cognitam. ff. de off. p̄f. l.
illicitus. §. ueritas. & de his, quā requirunt officium, & auctori-
tatē iudicis, notarius non conficit instrū, nisi iudicis auctori-
tate. C. de iure fisci. l. 3. li. 10. cum ibi no. ad hoc. l. si in fi. qd m̄t
causa

causa Bar. in l. seruus communis. ff. de stipu. seruorum. tenet
indubitanter, quod non rogatus potest conficere instrumentum: quia in
actibus, in quibus non sunt partes, potest officium propria autho-
ritate impartiri. ut in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. in
fec. Per quod dicit, quod in propria procuracione quomodo fa-
cit notarius, potest conficere instrumentum, licet non possit se ipsum ro-
gare: & probat ad incommodum constituentis, non ad modum.
Ad hoc. ff. de procu. & in clem. 2. de procura. in clem. & ibi
et dicit Bar. quid de notario, qui proprium confecit testm. &
tenet, quod probet, quod nota. ¶ Ad tertium quomodo debeat ro-
gari: dicit Inn. hic, quod cum officium tabellionis publicum sit,
& commune, non debet in secreto de perfectione instrum. rogari, siue
requiri, sed in publico. & si tabellio de aliquo dubitat, verita-
te requirat publice, & faciat iterum, si necesse fuerit, verba re-
peri, ut non solum ipse, & partes, quinimo & alij astantes sciant,
& intelligant quid agitur, & de quo rogatur facere instrum. in
aut. de tabellio. §. nos autem. Si tamen hoc non obseruet, & in oc-
culto rogetur, ualet nihilominus instrumentum, licet ex hoc, quod sit
occulte rogatus, magna suspitio oriatur, & et ipse notarius ex
hoc sit puniendus, vt in ecclie. benefi. c. vno. ¶ Non obstat, quod eo
quod instrumentum est suspectum, sit abijciendus, nisi producat aliter
per aliud instrumentum dederit fidem, vel alias probationes. C. e. ti. ff.
l. 2. quia ibi loquitur quod scriptura est vitiosa vitio intrinseco,
vt in sui forma, vel rasura. C. de edicto diui Adr. l. si. §. c. ex lris.
& c. inter dilectos. alius fecus: quia solis suspicionibus extrin-
secis cassandum non est: imo durat, & ualet, nisi aliud contra
ipsum probet. 2. q. 1. primo sp. ¶ In Inno. tollitur et haec suspi-
cio, ¶ In Hof. quod per iustum timorem partis, uel et iudicis, nec
pars, nec tabellio audent se publicare: hic. n. se pntat, quod &
instrum. oimno ualet. Nec in aliquo ex hoc solo, quod occulte re-
quisitus fuerit notarius, oriri debet suspitio quod ipsum, & quod
etiam omnino ipse idem tabellio excusatur. j. de app. si iustus
metus, de offi. ordi. pastoralis. §. si. ¶ Quarto circa personam
notarij exigitur, quod propria manu scribat instrum., & subscri-
bat illi. An autem per alium possit scribere, & per se subscribere,
dicam. j. eo. inter dictos. de quo in Spe. de instr. edi. §. 1. vers. &
scias. & haec sufficiant ex parte notarij. Ex parte autem chartae exi-
gitur, ut sit publica, & exigitur quod habeat subscriptionem no-
tarij, testium. s. ut subscribantur manu notarij: nam non exigi-
tur, ut testes ipsi subscribant. in auth. de fid. instr. & cau. §. si in-
stra. de testi. a nobis, nisi aliud habeat consuetudo, ut olim in
priuilegijs, quibus cardinales propria manu subscribebant. Itē
nec partium exigitur subscriptio, nisi ubi apparet iure expres-
sum. de procu. c. 1. & no. Inn. j. de his, quae fiunt a praela. c. 1. Fal-
lit in duob. casib. in quib. non exigitur subscriptio et notarij.
Primo ¶ In Inn. quod hoc habet consuetudo, quod scriptura sit authen-
tica, & illi fides adhibeatur absque subscriptione testium. j. c. cu
dilectus. Quod nota quia consuetudo potest addere, & detrahare
solemnitati instrum. Ad hoc, quod not. gl. in auth. de tabellio. ad
fi. col. 4. ¶ In Inno. Fallit secundo in actis, in quib. non exigitur
subscriptio. De quo dic, ut per Inn. de prob. quoniam §. c. post cessio-
nem. & aliquid de testib. Albericus. ad hoc. 30. q. 1. c. 1. C. de fi-
de instr. auth. ad haec. & de his, qui ingredi. ad appel. §. illud. in
prin. & concluditur, quod in eadem instantia non exigitur, vt pbet,
quod sint subscripta, nec in alijs, si non negantur, exigitur in actis
magni ponderis, ut in diffinitiujs, & interlocutionis: alius fe-
cus. Fallit tertio, quod instrumentum sit coram populo in publico parlamē-
to, ¶ In Vber. C. de his, qui in ecclesijs manu. l. 1. C. de testa. l. di-
uinum. C. de Lati. liber. tol. l. vnica. ponit Spe. e. ti. §. restat. ver-
fica. ex praemissis. Item in aliquo casu debent esse rogati testes
descripti in instrum., sed non rpe, nisi vbi apparet iure expressum:
quos casus ponit Spe. in ti. de teste. §. 1. uer. item quod non sitit.
pe. col. Et an in dubio praesumantur rogati, ibi in §. seq. & no.
doc. de spon. ex parte. ad hoc. 4. q. 3. ad fidem. & no. 3. q. 9. si de-
bitum. alle. §. de his. 3. q. 5. iurantes. ¶ Exigitur primo quo ad
chartam, ut habeat apnos Dni, nomen Imperatoris, indictionem,
mensis, & diem: de quibus dicitur. j. c. inter dilectos. &
in auth. ut praepo. no. Impera. in prin. col. 4. & sic exigitur tempus con-
fecti instrum., & quod tempus rogati instrumenti sit idem cum tem-
pore confecti instrum., & celebrati contractus. Si. n. aliud est, ita
quod de praeteritis conficeret, instrumentum non ualeret, de coha. cle.
& mutua. secundum nnum modum exponendi. Secus si di-
ceret hoc non testificando, sed recitando: quia tunc ualere pos-
set. Quod tamen dic, ut dixi de probatio. quoniam contra. vt haec omnia
probantur in auth. de tabel. ab illo. §. nos autem. vsque ad §. illud
quoque. col. 4. Et an antipapiste debeant ponere nomen sui pa-
pae, an nostri veri papae, dixi in Gregoriana. ad hoc, quod de lu-
deo dicitur in prima consti. siorum, & in l. ait praetor. §. si. ff. de
iureiu. Exigitur, & locus conditi instrumenti. de quo per gl. de
re iudi. abbate sane. li. 6. in uerbo, censereur. ad finem cap. &
tangit Gul. de Cu. in l. comparationes. C. de fid. instr. alleg. l. 4.
ff. de eo, quod cer. lo. accusa. libellorum: & sufficit, quod ex serie in-
strumenti appareat de loco. l. 1. C. de apoch. pub. vbi de his re-

quis habeat. Plus dicit Butri. ff. si cer. pet. & aliquando exigitur lo-
cus loci. Quod dicit verum Gul. quod notarius est particularis
loci, ut appareat an in loco subiecto fecerit instrumentum: non in no-
tario imperiali. Exigitur tertio signum notarij. Dicit Gul. de
Cu. in d. l. comparationes. quod hoc exigitur plus ex consuetudi-
ne, quod ex iure. Dicit tamen, quod iure potest probari per aut. de fide instrum.
§. oportet. C. de assens. l. si. ff. de iure fisci. in fraudem. §. quoties.
Ad hoc gl. in aut. de tabel. §. 1. col. 4. ad hoc Insti. de pub. iud. §.
item lex Cornelia. Et causa quare apponitur, est, ut dicit gl. ut
melius, & clarius fiat comparatio. Sentire ut Bart. in 1. consti.
Digestorum, quod non valeat instrumentum, nisi habeat signum notarij,
per gl. in l. gual. C. de tabula. li. 10. Idem lac. de Arc. in l. ad te
strum. §. si quis. ff. de testa. ad hoc. l. 1. C. de assens. l. nemo. Io. An. in
addi. Spe. in ritu. de instrum. edi. §. 1. vers. in si. aut. tenet, quod signum
notarij non sit de substantia instrum., quia non reperitur iure cau-
tum. Et ridet ad iura allegata. §. & quia dimissio modice solen-
nitatis non uitiat. ff. de uentre in spic. l. 1. §. si. & qa Accur. illud
omisit. in l. generali. praallég. Nunquid autem requiritur ut sit au-
thenticum, quod sit descriptum in charta pecudina, uel hedina,
an sufficit, quod in charta de papyro. idem doc. & tex. de cofir. vti.
uel inuti. cum dilecta. ad hoc. C. de diuer. rescrip. l. sacri assa-
tus: & tenet Spe. eo. ti. §. instrum. alias postremo. vers. item, quod
est scriptum in papyro. Idem Frid. suo consi. 69. ubi dicit Bart.
quod in tabulis scribi potest, & quod plus est in chartis, vt d. §. sicut. &
in tabulis eneis. l. si. C. de fru. vr. Constan. li. 10. & idem in ebur-
neis, vt marmoreis. l. 2. §. deinde. ff. de orig. iuris. Ad quod no-
§. de proba. causam. Nunquid autem sufficit, quod sit scriptum in char-
tis raris. glo. & tex. quod sic. ff. de bo. pos. ¶ In tab. l. charte. Dicit tamen
Gul. quod aliquando detrahitur de fide. Allegat. l. si. C. de edi-
diui Adri. tol. in aut. de trie. & semis. §. & quod sepe. & hoc po-
nit Gul. in l. §. de fide instrum. ¶ Requiritur ulterius, quod in-
strumentum non scribat per notas siue per signa. C. de emenda. Inti. Codi.
l. prope. si. C. de uere. iur. enu. l. 2. §. hoc autem ad hoc autem, quia nota
sunt literae. ff. de bo. pos. sed cum patrono. §. notum. 77. di. mo-
nachus. sicut, nec per titulos debet scribi instrumentum, ¶ In
quosdam, quia de facili possunt falsari: & talia cauenda sunt.
de fernis non ordi. c. 1. tamen hoc non seruatur. In curia tamen
papae scriptores ablinent a periculosis abbreviationibus. vt no.
in Spe. de rescrip. presentati. §. 1. De hoc in Spe. de instrum. edi.
§. postremo. uer. item opponitur, quod instrumentum. & §. osten-
so. uer. quid si abbreviatura. Requiritur ulterius, ut sit publi-
ca, quod coram partibus. Vnde dicit Io. An. in Spe. e. ti. §. osten-
so. uer. illud quoque, quod sit notarius rogatus a partibus, & fe-
cerit instrumentum, quod coram partibus non legisset non ua-
leret. ff. de leg. in fideicommissio. §. 1. & de fide instrum. l. contra-
ctus. De his, & alijs, quae requiruntur, uide Spe. e. ti. §. 1. in prin.
& C. de tabula. l. generali. li. 10. Dicunt secundum glo. quod
authentica dicitur scriptura, quando per iudicem est confe-
cta, & per testes est scripta. De hoc an, & in quibus probet, & an
exigat unum sigillum, uel plura, quid in iudicialibus. & quid ex-
tra, tangit hic Inn. & ponit Io. An. hoc fuit expeditum de pba.
post cessionem, & de testi. cum a nobis. ideo non insisto: quia
ibi totum posui. Vnde non omitto, quod Legiste dicunt, quod que-
libet scriptura ab habente officium de publico confecta in his, quae
sunt officij, potest dici publica. Quod consonat dicto Inn. hic.
no. gl. ff. de eden. l. quadam. §. numularios. ff. de publ. li. publica
no. C. de epi. & cle. si qua per calumniā. Ad hoc, quod l. si quier.
coniuga. dudum. de uisuris. §. q. li. 6. ff. re pup. fo. sal. l. no quasi.
& scripsi. §. in salutatione. Dicit ergo gl. quod scriptura est pu-
blica, quod est confecta per duos bonos iros. de proba. quoniam con-
tra. exigit Innoc. quod id, quod sit facta iudicis autoritate, per c.
quoniam. Idem dicit de qualibet scriptura a quocumque sit scripta iu-
dicis autoritate, ¶ In Inno. quod aliqui non concedunt. Credo
quod scriptura alterius, quam notarij, fides non adhibeat,
nisi ubi apparet iure expressum: quia priuata est, nisi illam uel-
lit ius esse publicam: ut in casu decre. quoniam. & in defectum nota-
rij. de offi. ordi. pastoralis. §. si. l. si. C. de anna. except. 16. q. 3. §. potest.
& no. gl. ff. de proba. post cessionem. Si tamen est publica iu-
dicis autoritate, est publica, ut dicit statim, & uide Io. An. de
for. comp. seculares. li. 6. in Nouel. in uerbo. probationes. vbi
sentit, quod literis secularium in subsidium deficientibus no-
tarij fides adhibeatur. alleg. c. cum dilectus. j. e. tit. Dicitur quod
per gl. quod publicata, & authenticata dicitur scriptura, quae a pri-
uato est facta in praesentia duorum testium. in auth. de fid. in-
strum. §. si tamen. col. 5. & C. qui potio. in pig. ha. l. scripturas. Sed
uerius est ¶ In Inno. quod est priuata. Hof. remittit. j. eo. proxi. Pe-
rest etiam alio modo scriptura dici publica, eo quod apparet ex-
tracta de archiuo publico. Quod dicunt doc. etiam si non sit
subscripta. Sic intelligunt doc. authen. ad hoc. C. de fide instrum.
& dicitur in c. seq. ad quod de probat. c. 1. Imo si ibi non sint
anni, nec dies, secundum Barto. dicitur publica. Et ibi Cyn.
theoricam concludit, quod quadrupliciter dicitur publicum
instrumentum, a persona, ut a notario confectum: a loco, ut in iu-
Aut. de But. super ij. par. ij. Decr. h h h dicio

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

dicio, vel q̄a sumptua de loco publico: ut l. comparationes. & ibi Cy. & in d. aut. ad hęc lina. aut hic dicit illam scripturam esse publicam, cui de iure, vel de consuetudine creditur abique alio ad iudicium. j. eod. cum dilectus. Alias si esset sp̄alis consuetudo, oēs scripturas præter confectas a tabellione, & acta iudicialia. alleg. aut. eo. §. sed neq; & §. si vero moriantur. col. 6. Et ex hoc apparet, q̄ priuata d̄ scriptura quælibet, q̄ sit a persona non publica, nec p̄ se autoritatem h̄t, nisi p̄ aduersarium p̄stetur, uel p̄ collationem alterius scripturæ scriptoris, eiusdemq; aduersarij, uel testium, q̄ subscripserint. C. de p̄b. instra. Ad hoc aut̄ ut p̄parationem p̄bet instr̄m, oportet, q̄ scriptura, ex qua fit p̄paratio, saltem habeat quatuor testes subscriptos, s̄m lina. in aut. eo. ti. §. si quis igitur. Et hæc sufficiant pro modo de prima parte huius ca. ¶ Venio ad sc̄dam, in qua ex mainabo nam exemplati instr̄i. ¶ Opp. q̄ instr̄o exemplato fides adhibetur. 3. de testibus. Albericus. C. de testa. publicani. j. cap. si. cum si. Glos. dicit, q̄ si instr̄m est exemplatum auctoritate iudicis, illi non creditur, ut hic: & hoc, q̄a non attestatur notarius de his, q̄ immediate p̄cepit proprio sensu, sed de his, q̄ percipit sensu alieno: uñ non probat: sic in teste de auditu. de testib. tam literis. & c. licet ex quadam. Et hanc rōnem assignat Spe. in ti. de teste. §. ostensio. uersi. sed nunquid credit. Assignat aliam, q̄a v̄t attestari attestando exemplatum, de factis p̄prio non p̄ esse testis. 4. q. 4. §. item in criminali. ver. si nullus. Item quia in instrumento originali poterant esse literæ: ut in aut. si quis in aliquo. C. de edendo. Dic, quod q̄d p̄t dupliciter intelligi. Primo, an instr̄o exemplato ab alio fides adhibetur. Secundo, an instr̄m enuntians tenorem alterius instr̄i probet. ¶ Ad primum pono pro r̄sa, quod regulariter instr̄m exemplatum non probat, et si partibus consentientibus, sed non expressè approbantibus sic exemplatum, ut quia alter, uel uterq; dicit, Consentimus exemplis: non tñ aliter probant, ut no. Inno. j. c. si. Sic intelligit Bar. cum in aut. si q̄s in aliquo. Ad hoc dicitur Spe. in ti. de fide instr̄. §. ostensio. uersi. hoc et. ad finem. §. Cy. & Iaco. de Arc. in d. aut. si quis in aliquo. Hoc et uerū, si sint plures notarij exemplantes, uel exemplationi assistentes, et si inter eos sit ille, qui confecit instr̄m, dummodo non sit ipse, principalis exemplans. Et sic debet intelligi Bar. in dicta aut. si quis in aliquo. & hoc tenet Spe. in d. §. ostensio. uersi. sed nunquid creditur. Assignat Bar. causam, quare notarius debet esse rogatus de instrumento, quod confecit, in aut. de tabel. in prin. & non p̄t esse rogatus a partibus, nisi de eo, quod partes faciunt. Vnde dicit, q̄ si rogare notarium, quod scribat, quia Titius occidit Martinum, uel q̄ ipse me percutit: non probat instr̄m. l. 3. §. idem diuus. ff. de testi. q̄a testib. & c. Ad hoc de cohab. cle. tua. Quod aut̄ instr̄m sit publicum, & quod scriptū sit, manu talis tabellionis, hoc non fit a partibus: ideo aliam rōnem assignauit. §. ¶ Non obstat, q̄ si testes periti attestantur de uisione instrumenti, probant illud de priuileg. cum olim. quia ibi datur fides p̄ autoritatem iudicis ordinantis: in notario hoc cessat. Quod credo, nisi notarij essent iudices ordinarij, p̄ statuta: quia tunc duo possent, uno authorante, & altero scribente, dummodo solennitatem seruarent. Hoc et: nam dato, q̄ instrumentum sit antiquum, uel exemplatum de longinquo: quia licet tunc testibus de auditu credatur, non sic instrumento: quia potestas deponendi variatur in teste in facto de longinquo, sed non sic exemplatio. Dicit tñ Bar. quod licet exemplū non plenè probet, si tñ exemplum producat, & dicit perdidisse originale, & probet tunc exemplum facit semiplenam probationem. no. glo. C. de fide instr̄. l. i. dicit Bar. de iureiuran. ad monendi. Fallit hoc in casibus certis, in quibus exemplo fides adhibetur. ¶ Primus, q̄n instrumentum est exemplatum iudicis autoritate, s̄m formam. c. pen. & fin. j. eo. & 3. de testi. Albericus. & sufficit si ab uno notario exemplatur: licet quidam exigant plures, ut sentit Spe. in ti. de instr̄. edi. §. ostensio. uersi. sed nunquid sufficit. ut ibi dicit, loā. An. qui dicit, quod testes subscribi debent instrumento exemplato: alias non probat. ¶ Fallit secundo, q̄n instrumentum est apud acta registratum: ut no. de probatio. q̄m 3. & 3. de officio deleg. cum in iure. ad hoc in aut. ut fratrum filij. §. illud. ff. de admi. tut. l. chirographis. Sic videmus in attestacionibus, quæ recitant dicta testium, quia illa probant, licet recipient sentiam alterius, propter autoritatem iudicis. 3. de testi. causam. c. significauit. ut lite non conte. c. 1. j. eo. inter dilectos. ¶ Fallit tertio, quando quis habuit exemplum instrumenti a parte, contra quam producit instrumentū, ff. de iure fisci. l. in fraudem. §. neque instrumenta. secundum Bar. Per hoc sis cautus, quando datur tibi instrumentum exemplatum, ut facias scribere productionem formæ de uoluntate partium. Fallit quarto, quando instrumentum est exemplatum per illum testem, qui confecit instrumentum: quia eadem est auctoritas confectis originale, & exemplatum. ff. de eden. l. si vnus ex argentarijs. §. prohibet. secundum Bartol. ad hoc l. in fraudem. §. instrumenta. 3. alleg. ubi idem tenet. Ad hoc tenet de

proba. q̄n. & hoc tenet Spe. in tit. de instr̄. edi. §. postq̄. in prin. Et ibi tractat an notarius semel reddito instr̄o teneatur sc̄do, illud exemplare. Hoc et tenet Lopus de Cast. & recitat Francil. de Arc. sic consuluisset sua allegatione. 3. 2. Oportet tñ, q̄ exemplū sit in forma publici instr̄i, & q̄ notarius se attestetur iterū rogatum fuisse, ut ibi dicit Fran. Q̄d dicit Bart. verum, et si notarius dicat. Hoc est exemplū cuiusdā instr̄i a me, & c. quia non est exemplum, sed originale: ut in c. l. §. prætor. s̄m Bart. idem tenet in l. si vnus ex argentarijs. §. si. ff. de eden. ¶ Fallit quinto, q̄n instr̄m est exemplatum de uoluntate partium, hoc actō ut illi fides adhibetur: & sic approbatur: quia præiudicat partib. l. optimam. C. de p̄hen. & commit. stipu. alias nō credit instr̄o exemplato. Dicit tñ gl. q̄ licet instr̄m exemplatum nō probet tenorem, probat illud fuisse confectum, si de hoc tantum esset dubium: quia illud immediate perpendit notarius: ut notat gl. de probatio. l. quicunq;. & But. in aut. si quis. ¶ Ex his apparet, quid de exemplo sumpto ab exemplo, quod minus p̄bat. Dicit tñ Bar. quod si sit sumptum ab exemplo iudicis autoritate, & c. parte p̄te, & consentiente, & alias uel p̄dicente, & iudice, cum causæ cognitione illud exēplari faciente, q̄d instr̄m probat, per l. 1. & 2. C. de relatio. Secus si parte absente, uel p̄te p̄dicente absq; causæ cognitione sit sumptum: quia sic sumi non potest, neq; sumptum probat, per l. 3. C. de diuer. rescript. ubi idem dicit Bar. & arg. dicta. l. j. C. de relatio. Primo autem casu posset illud exemplari, sicut originale, quia illud originale censetur. Et idem de exemplato per notarium, qui confecit instr̄m originale, q̄d illud pro originali h̄t, s̄m Bar. ibi. Per hoc dicit glo. de confir. uti. uel inuti. c. pe. quod si in instr̄o uel priuilegio a Papa concessō exemplatur tenor priuilegij, quod h̄t pro publicato, ita, quod nō est necesse amplius producere originale. Idem Archi. 7. q. 1. præsentium. & Bar. Brix. sua uenera li, quæ incipit, s̄pe contingit, & ponit lac. de Arc. in aut. si quis in aliquo documento. Ex hoc apparet, q̄ op̄i. Alberici de por. Raue. est falsa, qui tenuit instr̄m exemplatum indistinctè probare, per aut. ut fratrum filij. §. illud. col. 9. quia sicut authenticum a sola autoritate notarij sumit fidem, ita exemplatum. Fatetur, q̄ eum de facto q̄d contigisset, iudex fecit sibi exhiberi originale, in quo multæ erant lituræ, & uiria, quod ex tunc mutauit opinionem, q̄ requireretur iudicis autoritas. j. ca. si. Ex his apparet, q̄ protocolla alterius notarij, non p̄t per aliū publicari, etiam de uoluntate notarij, nisi intercedat iudicis autoritas: ut j. c. pe. nota. Spe. in d. §. ostensio. uersi. illud quoq;. ad hoc. e. §. uer. quid si tabellio. ubi idem dicit de legario. rogationum. Per hæc dicit lo. An. q̄ instr̄is sumptis, & cancellatis etiam de consensu partium, si sumantur a notario, qui confecit, fides adhibetur: quia cancellatio non tenuit: quia nec sō li credendum an p̄ctus intercesserit, uel ab eo sit recessum. Itē quia instr̄m cancellatum probat, ne detur materia delinquenti tabellionibus. C. de Lat. li. tollen. l. una. & hoc ponit super dicto uer. illud quoq;. & quia ualeat ad probationem, saltē præteriti, & ibi tractatur an instr̄o cancellato per partes fides adhibetur. ¶ Per prædicta inferitur ad q̄onem, Papa mandat iudicibus ut autoritate literarum primarum, & eius forma procedant, an si non apparent, p̄t procedere. gl. est clara, & non dicit, & quod decidit gl. tenet Ho. & Spe. de instr̄. edi. §. uidentum uer. sed quid ecce. ¶ Ad 2m, an adhibetur fides instr̄o narranti tenorem alterius, si instr̄m narrans tenorem alterius sit confectum autoritate iudicis, & probat illum tenorem, ut q̄n instr̄m est productū in iudicio, & eius tenor abbreviatus, ita q̄ apparent solennia, & substantialia instr̄i, & compleretur tenor: & probat, ut no. Inno. & lo. An. de officio dele. cum in iure. & de proba. q̄m. Idem si autoritate iudicis esset tenor descriptus, & publicatus, secundum formam. j. eo. c. si. Si enuntiat tenor instr̄i in instr̄o, si enuntiatio fit præsentibus partibus, illis præiudicat. ut l. optimam. C. de contrahen. & committent. stipul. quia creditur nuntiat in instrumento ad præiudicium partium, ut not. lina. de offi. delega. cum in iure. Quod est uerum, quando enuntiatum poterat interuenire secundum tempus conditi instrumenti: ut l. 2. C. de fide instr̄m. & iure hæc rei fiska. lib. 10. no. de uerbo. ob. l. sciendum. Ad præiudicium tertij non creditur: ut no. in d. c. cum in iure. Item hæc est uera, si tale erat enuntiatum, quod p̄debat a potestate partij; alias secus: ut d. l. optimam. ¶ Ex his apparet, quid si in instr̄o sententiæ apparent acta enuntiatia, an probet. Per prædicta uidetur, quod non possunt intercedere secundum tempus conditi instrumenti, & non pendet illa a partium uoluntate, ut no. de offic. deleg. de causis. & de re iud. c. si lib. 6. Dic, si instr̄m est simplex recitatorium actorum, non probat acta, ut ex uiribus instrumenti immediate per prædicta: sed ramen bene probat sententiam, in qua non est simplex recitatorium, & ex sententia præsumantur omnia solenniter acta. de re iudica. sicut. de renuntia. in præsentia. de electio. bonæ. & sic solennitas præsumitur ex sententia, non ex instr̄o. Probatur, si instr̄m est testimoniale

m
pr
fei
ra
ex
q̄n
si
sta
co
te
dit
cre
tut
be
in

1 Scri
2 Scri
3 Scri
4 Scri
5 Lib
6 Lin
7 Sig
8 Sig
9 Sig
10 Sig
11 Sig
12 Sig
74

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

moniale, vt quia attestat tali die coram eo testatam litem: & probat, vt no. Host. de proba. qm̄ 3 falsam. licet Inn. hic, & ibi sentiat 3rium: quia potest attestari in prateritum de gestis coram se in prateritum, dum tamen concludatur rogatus: & si exiguntur testes, illi enuntiantur presentes, vt dixi. Hæc vera, qm̄ attestatur illa gesta coram se notario ad hoc adhibito. Sed si ad hoc non attestaretur se adhibito, non probaret. ff. de testa. l. hæredes palam. §. si. & quod no. gl. de confes. ca. fi. lib. 2. §. coactus. ff. vi bo. rap. Et sic intellige hic Inn. & de ver. sig. abba re sancti Siluani. & vide Archi. de priui. si papa. li. 6. vbi ponit dictum Inn. j. eo. inter dilectos, q̄ narratiuis verbis instrū non creditur: quia non conetur attestari nisi de gestis coram se, p̄ tunc. Ad hoc, quod no. de hæreti. fraternitatis, p̄m Inn. qui debet secundum ista temperari, vt plurimum sunt verba Bartoli in authentica, si quis in aliquo. C. de edendo.

S V M M A R I V M.

- 1 Scriptura priuata non creditur, nisi sit publicata.
- 2 Scriptura priuata cum testium subscriptione probat, & sigillo.
- 3 Scriptura authentica in quo differat a publica.
- 4 Scriptura priuata, ut credatur, quæ exigantur.
- 5 Libris rationum, ut credatur, quæ exigantur.
- 6 Literæ missive quomodo, & quando probent.
- 7 Sigillum quando dicatur publicum.
- 8 Sigillandi modus, vel forma que sit.
- 9 Sigillum quale esse debeat.
- 10 Sigillare, an quis possit alieno sigillo.
- 11 Sigillandi actus quibus casibus fiat, & pro quibus.
- 12 Sigillum, an ad confirmationem eius, quod postea scribitur, apponi possit vacua chartæ.

C A P. II.

Cripta. ¶ Priuato instrumento non creditur, publico scilicet. Et publicum dicitur, si manu publica est confectum, vel sigillo autentico sigillatum cum subscriptione testium. h. d. nō diuiditur. ¶ Not. primo, quod instrū priuato non creditur sine subscriptione testium, vel etiam cum subscriptione, nisi habeat sigillum publicum. non sufficit ergo sigillum priuatum. ¶ Not. secundo, quod instrū dicitur publicum dupliciter, vel qm̄ manu publica est confectum, vel qm̄ est sigillo publico sigillatum. Et not. qm̄ utroq; casu exigitur subscriptio testium, & quod nec confecto manu publica, nec confecto aliter, & sigillato publico sigillo non creditur, nisi testes sint descripti. ¶ Not. quod instrū priuatum inuari potest depositio ne testium viuentium descriptorum in instrū, illis mortuis nihil valet instrumentum. ¶ Quæro primo in quo differat scriptura authentica a scriptura publica. Gl. dicit hic, quod authentica hic præsumitur pro priuata, publica pro publica, p̄m glo. Inn. dicit quosdam dicere illam publicam, q̄ habet sigillum, licet illi fides non adhibeatur. Authentica illa, cui fides adhibetur. Vnde dicit, quod oīs authentica est publica, & non econuerso, omnis publica authentica. hoc est 3 tex. Secundo dicit alios dicere, qm̄ habent se, vt excedentia, & excessa. Vel authentica scriptura est originalis et non manu publica confectum, publica sunt acta. Vel scriptura dicitur authentica, quæ hēt subscriptionem testium, & contrahentium: publica, quæ facta est manu publica, nec habet sigillum authenticum, & tali creditur, etiam mortuis testibus inscriptis. Host. ad vitandam perplexitatem exponit authentica, i. quæ dicitur authentica: quia si vere authentica esset, mors testium non noceret: vt sequitur, quod exponitur. Prima pars loquitur de priuata scriptura. Secunda de publica: & si stare in textu scriptura nō authentica, oīa nō essent plana. De hoc vide in Spe. c. ti. §. nunc dicendū. in prin. 25. q. 2. rescripta. vers. sancimus. ¶ Hic vidēda sunt duo. Primo de viribus priuatae scripturæ. Secundo de viribus publicæ ex sigillo. De viribus publicæ ex manu publica dictum est. §. c. p. xi. Circa primum. ¶ Quæro primo, quæ solennitates exiguntur circa priuata. Dicit, qm̄ exigitur primo, qm̄ sit subscripta manu duorum, uel trium testium, vt habeat effectum scripturæ priuatae. Et aduerte, quia testes debent esse subscripti propria manu. in auth. de fide instrū. §. si verō. ¶ An in ipsa exigatur signum scribentis: dicit, quod non: vt no. in corpore de fide instrū. §. si instrumēta. Instrū. de publi. iudi. §. item lex Cornelia. & hoc tenet Bar. in l. consli. Digestorum, & est casus in l. cum tabernam. §. idem quæsiit. ff. de pig. ff. de aqua plu. arcen. l. i. §. pe. & tenet Io. 22. q. 5. rescripta. vers. si quæ. ¶ Sed est dubium, an exigatur in ea dies, & consilium, sicut in publica. Io. quod no. 22. q. 5. si contra. per l. penul. de pign. & l. i. §. antepe. ff. de aqua plu. arcen. Idem Bar. in d. l. cum tabernam. §. idem desit, & in rubrica. ff. de pigno. Guliel. de Cun. in l. j. ff. de iustitia, & iure. Butti. contra in l. i. §. quibus. C. de no. Codi. compo. Non obstat. l. cum tabernam. §. idem quæsiit, quia illa non negat in scriptura diem apponi non debere, sed dicit non vitari obligationē pignoris ex hoc, quod sit dies apposita. ff. de pignori. l. contra-

hitur. Idem Gul. in Spe. de proeu. §. 3. vers. quid si in mandato. Ad hoc alle. Host. quia si in publicis exigitur, ergo & in priuatis. Paret primum in auth. quib. mod. na. effi. l. c. §. i. & C. de apo. publi. l. i. in auth. de exhiben. reis. §. sancimus. 23. distin. in nomine Domini. Et hanc opi. credit veram de rigore Hof. & idem dicit de loco. j. eod. inter. Et hoc dicit etiam in instrūmento procuratorio: quia per non appositionem diei subtrahitur copia defensionis aduersario: puta si constituens esset excommunicatus illo tempore, vel constitutus. Ad l. pen. respōdet vt But. vel illud in extraiudicialibus: secus dicit in iudicialibus obligationibus, vt in procuratorijs: quia ibi debet esse, quia faciunt fidem perpetuam. de re iudi. l. gesta. Concludit, qm̄ epistolis creditur absq; die: instrumentis etiam priuatis in quantum tangunt præiudicium scribentis creditur sine die. ff. de pign. actio. l. Titius. ff. de positi. l. Publica. §. si. 27. q. 1. omnes foeminae. Alium verō sine die, & consule scriptura non cōiuncta. Puto, quod non exigatur dies, & consilium: quia hoc non reperitur cautum. An autem, & in quantum probet, dicam j. & hoc tenet Gul. C. de fide instrū. comparationes. & quia illa. l. pen. loquitur de fide cautionis, vt de se paret. Vtrum autem in ipsa exigatur subscriptio ipsius scribentis: dicit Bar. quod non in §. idem quæsiit. dummodo aliter constet illius manu scriptam. Ad testium. §. i. ff. de testamē. tunc, an exigatur in illa saltem sigillum priuatum scribentis, tenet ibi Bar. quod non. eadem ratione. ¶ Venio ad secundum de effectu priuatae scripturæ. gl. dicit, quod ad commodum proprium nihil probat. C. de probatio. instrumē. & l. rationes. & l. exemplo. Ad commodū aduersarij, secundum gl. probat in tribus casibus. Primus, quando constat scripturam priuata manu eius, contra quem est scripta. Secundus, quando est scripta a tertio, quando est partium subscriptione subscripta: & in his dicit gl. quod in personali præiudicari scribenti: sed in reali non præiudicat publico instrumēto, per l. scripturas. C. qui potio. in pigno. ha. Io. An. remittit ad Spe. de probatio. §. si. vers. 10. Examinando hic dicit in priuatis scripturis. Dicit, qm̄ pot esse multiplex. Aut est apodicta, aut liber rationum, quæ appellantur rationes, aut plura de hac materia per Bar. in l. scripturas. cum auth. sua. C. qui potio. in pigno. ha. de fide instrū. inter chartulas. lib. 10. C. de fide instrū. auth. & si contractus, & ff. de donatio. l. nuda. & in l. admonendi. ff. de iureiuran. post Nico. de Mar. fecit magnam additio. in Spe. in titu. de instrū. edi. §. nunc dicendum. super versic. quid producens. post Nico. de Mar. ¶ Procedam per casus, ne confundam intellectum in diuisionibus, & ponam casus, in quibus nihil probat. ¶ Secundo casus, in quibus plene probat. ¶ Tertio casus, in quibus semiplene, vel minus semiplene, dummodo aliquid probet apodicta. ¶ Quarto casus, de quibus est opinio, & sic casus dubios. Nihil autem probat scriptura, quando conficitur ad commodum scribentis, vt in iuribus alle. in gl. Idem si contra scribentem, & non est testibus subscripta: uel si est testibus subscripta, aliter nō approbatur, vt dicit Nic. Mata. Io. An. in præalle. addi. In tertio casu ad hoc tex. hic: & tunc nullius est momenti. Sed dic de hoc, vt dicam circa casus, vbi semiplene probat. ¶ Venio ad casus, in quibus plene probat. Primus, quando scribitur, & agitur de priuatico scribentis: & hoc probat confessata per scribentem absque alio adminiculo. ff. de proba. l. cum de indebito. §. si. de fide instrū. si cautio. & l. si. C. de fide instrū. ¶ Secundus casus, qm̄ habet subscriptionem partium, & testium, & testes approbant scripturam: quia asserunt scriptam, & subscriptam tantum ab illis, qui scripti dicuntur, & subscripti, & probat adhuc plene ad præiudicium scribentis. C. qui potio. in pig. ha. l. scripturas. & non requiritur alia comparatio. ¶ Tertius casus, quando habet subscriptionem partium, & testium, & approbatur comparatione legitima: & adhuc probat plene, vt l. scripturas. C. qui potio. in pig. ha. quia subscriptiones non potest creare de facili. & hoc dicit Bar. in auth. & si contractus. Quartus casus, quando habet testes subscriptos tantum, & approbatur per testes subscriptos, uel alios non subscriptos ibi presentes, qui uidentur scribere: tunc facta secum comparatione plene probat: dicit cum tot ibi sint presentes, qui sufficiant ad contractum. C. de fide instrū. auth. & si contractus, & quod ibi not. ¶ Quintus casus, qm̄ habet testes subscriptos ibi presentes: & adhuc plene probat contra scribentem, interueniente legitima comparatione, vt paret in d. auth. & si contractus, & hoc dicit Bart. in l. admonendi. ff. de iureiuran. ¶ Sextus casus, quando habet testes subscriptos comparatione, & probat plene, ut dicit Bart. in l. nuda. Idem puto, si nec testes, nec partes sint subscripti, & sentit Barto. in dicta authen. & si contractus. licet clare non loquatur. ¶ Septimus casus, quando scriptura fit a priuato, & habet subscriptionem cum signis solitis magistratus, cuius est officium in loco, uel curia publicis sigillatoribus, sicut in curia papæ, regum, vel principum. Et putat Nicol. Mata. hanc probare sine subscriptione testium, dummodo de his, quæ sunt sui officij

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

sui officii sigillantis, vel aduocantis, C. de fide instr. l. in fraudem. §. quones. C. de quadrienn. prescripti. l. fin. auth. vt diuine iulli. col. 4. fm lo. And. in dicta addit. Sed de hoc dic, vt in c. post cessionem. ¶ Odeatus casus, qñ scriptura priuata est corā iudice examinata, & publicata: quia probat, licet sit priuata, sic instrū dētus, vel testamenti. C. de testa. l. publicari. in auth. ut fratrum filij. §. illud. & de testibus. §. penul. & C. de testi. auth. præterea. Et sic quidam intelligunt. l. scripturas. C. qui portio, in pigno. habe. ¶ Nonus casus, quando scriptura reperitur de priuata ad locum publicum, vt in archiuo publico tanquam publica. ff. de proba. Celsus. de prescriptis. ad audientia. ¶ Decimus casus, quando scriptura longo tempore est in publica obseruata, ut in libro veteris Testamenti, & Noui. ff. de aqua plu. arcen. l. 1. §. si. & l. quod principis. Sed procedunt hi duo casus solum quo ad illos, inter quos sunt seruati, & qui subsunt iurisdictioni illius, quo auctoritate custodiunt. ¶ Undecimus casus, qñ hoc habet loci consuetudo, ut priuata sit publica, & illi, ut publice fides adhibeatur, ut Venetijs: quia statim instrū sacerdotum, nam stabitur consuetudini illius loci in instrū in illo loco factis, etiam si alibi agatur, ut producantur. l. 1. & j. c. cum dilectus. ¶ Venio ad casus, in quibus semiplene probat, vel minus, quam semiplene. In his cat Nic. Mara. talē doctrinam. & lo. And. in dicta additio. nam dicit, quod quandoque paritur scriptura modicum defectum a probatione, ut quando est scripta a priuato bonę opinionis, cum omnibus solemnitatibus requisitis ad instrūta. Quandoq; habet magnū defectum, ut quando scripta est ab eo, pro quo facit, est autem, fm qualitatem defectus. Quandoq; est semiplena, qñque minor, quandoque nulla. C. de proba. instrum. & l. exemplo. ¶ Primus casus sit quando est scripta, nec a testibus, nec a parte, uel a testibus tm, uel a parte tm, & approbata per comparationem, & facit semiplenam probationem, ut no. glo. in l. in bonę fidei. C. de iurei. & no. in l. admonendi. ff. eo. ¶ Secundus casus, quando non est subscripta per testes, nec per partes, uel per testes tm, & approbata a testibus, qñ presentes fuerūt, & hæc non probat plene, sed semiplene, ut not. Bar. in d. auth. & si dētus. Dicit tamen Bar. in l. admonendi, quod possit esse tanta fides testis, & tanta comparatio literarum, quod ei dare tur plena fides. Per quod apparet, quod si operatio contradicere testibus, iudex possit adhibere fidem, uel testibus, uel comparationi literarum, fm quod sibi uideretur. in auth. de fide instr. & cau. §. si uero tale. licet de iure antiquo cōparatio semp faceret plenam fidem, ut l. comparationes. C. de fide instr. ¶ Tertius casus, quādo scriptura nullo modo approbatur, nec comparatione literarum, nec testium subscriptione, uel non per testes, & tñc Bar. dicit, quod facit presumptionem aliquā, nec semiplenam probationem. Ad hoc glo. in auth. de fid. instr. §. si tamen: quiscquam. Nam de facili faceret quis talem apodictam propter timorem magnę pœnæ. Item quia sic de facili possit probari trinum per comparationem literarum: id eo, quod producis scripturam, quā dicis factam manu tui debitoris, presumptio est pro teste, litera facit hic contra, quæ dicit, quod mortuis testibus non habet aliquod robur firmitatis. Sed subaudi quo ad plenam probationem. Nico. Mara. & lo. And. in addi. prædicta dicit, quod si factum est antiquum, & scriptura est antiqua, facit presumptionem, uel semiplenam probationem, vt l. instrum. & l. exemplo. & l. rationes. C. de proba. C. de rebus credi. l. 3. in gl. 14. q. 2. s. ang. quia licet priuata instrūta non probent, tamen cum alijs adminiculis probant: unde probat cum uno teste, & probat cum iuro: sicut alijs de vno teste cum iuro. C. de reb. credi. l. in bonafidei. ¶ Venio ad casus dubios. Primus, quando institutio tertij est scriptura priuata facta. Nicol. in dicta addit. dicit simpliciter, quod si in prima sint subscripti tres testes, illa obrinet vim publicę instrumenti, vt l. scripturas, & authentica ibi posita, dummodo ibi adsit locus, & dēt, si hoc habet consuetudo loci. Dicit tamen, quod si sit scripta per priuatum, & sigillata per magistratum, ex quo est extra ea, quæ sunt officij, quod nihil illud tenet Cyn. Bar. in l. nuda. sentit, quod facit semiplenam probationem. Et sic intelligit gl. in d. l. in bonę fidei. Rur. in l. scripturas, tenet qd priuata scriptura trino teste notata in tertios facit fidem plenam, siue scripta sit a notario, siue priuato, siue notario absq; solemnitatib. publicę instrū, puta qd si tangit præiudicium tertij, in qñam præiudicabit cum tertio teste facta comparatione, uel approbata a testib. subscriptis, uel non: vt l. scripturas. iuncta authentica sua. C. qui portio. in pig. ha. Si tangitur principaliter in præiudicium tertij, tunc tenet opinionem Bar. vt semiplene probet. ¶ Venio ad secundum priuipale, quid de probatione per libros, quæ alijs probatio rōnum appellatur, & primo, quæ solemnitates in libro exigatur. dicit Nic. & lo. And. in additione prædicta, quod in quantum

scriptura conficitur scribentem, non est querendum de solemnitate, in quantum mandantem, uel tertium debet habere suas solemnitates, vt dicit, uel consulim: quæ equiparatur scripturis argentariorum. ff. de eden. l. 1. §. rōnes. Item continere debet quicquid ad talem administrationem peruenit de pertinentib. ad illum, cuius negotia gessit, & ex quo cam recepit, & ex quo expendit & gūm, & sic apparere poterit de fide, & diligentia sui actus. ff. de tute. & ra. distra. l. 1. §. officio. Solemnitates autem de testibus, & si fibus. non sunt proponendæ, quod hoc non sit in re cautum, & sufficit, quod habeat suas solemnitates: nam & statim sine his libro censuali & extraccio de archiuo publico. de probatio. cum cam. de prescriptio. ad audientiam. ff. de proba. l. Celsus. C. de fide instr. ad hæc, sine his solemnitatib. dici dēt, qd non ualebit nisi ad presumptionem qualim-que alicui, fm qritatem, & qualitatē causæ. C. de don. ante nupt. auth. eo decursum. C. de transac. si ex falsis, ut quia dicit se expe disse in doctrina pupilli, qui proficit in edificio, qd refectū apparet: quia sine sumptu talia non sunt, fm Nico. ¶ Et circa ita uideamus, in casus quibus nihil probat, casus, in quibus plene probat, & casus, in quibus aliquid probat, sed nō ad plenum. Non probat, qñ liber conficitur, & scribitur ad commodum proprium ab oīno priuato, tm possit facere qualem-que presumptionem, fm qualitatem scribentis, ut notat Hof. de proba. causam. licet Bar. dicat in l. nuda, quod non probat, per l. exempla. & l. rationes & hæc uera, & sit sit confectia ex officio publico, vt dicit Bar. & Nic. Mara: fateri, quod si alijs adminiculis inuenitur, probabit pro ipso. Ad hoc, quia l. rationes, dicit, quod sola non sufficit, & l. instrum. excipit unum casum. Bar. in l. admonendi, ubi inducit pro scribente aliquam presumptionem, si fuit ratio alicuius defuncti, qui fuit bonus homo. l. qui cum maior. §. pen. de bo. libe. C. de probationi. l. rationes, ubi dicit, quod sole non sufficiunt. Hoc tene, licet qdam teneant, ut recitat lo. An. in addi. prædicta, quod scripturæ mercatorum, & pro se credatur semiplene, ut sit locus declarationi iuramenti. Quod non placet mihi, neq; Cyn. in d. l. instrum. nisi in casu, de quo dicam infra, ubi facit plenam probationem. Casus in quib. probat, sunt hi fm Bar. ¶ Primus, qñ constat, quod liber est scriptus manu eius, in quo scribitur aliquid per scribentem in dependentibus a declaratione uoluntatis suæ. C. de nego. gestis. l. Necennius. cum concor. ¶ Secundus casus, in quo probat, est quando constat confessionem, uel aliter, qd scriptura est de manu scribentis, & aliquid in libro scriptum contra se: & illi plena fides adhibetur. C. de prob. l. rationes. in fi. & l. quedam. §. nummularios. ff. de eden. C. ar. bi. tute. l. si. & dicit Bar. in d. l. nuda. quod probant libri de eius manu per comparationem etiam ad finem plene probationis, ac si esset cōfessatum per illum, cuius manu est scriptum. C. de fide instr. l. comparationes, quia illa lex immutata est soluar in apertis, non in alijs scripturis: quia facilius potest quis facere unam apocham, quam unum librum rationum. Itē est imputandum parti, quæ facit fieri apocham, si nō adhibet solemnitates: quia ratio cessat in libro rōnum, quem quis cōponit ad sui uoluntatem. ¶ Tertius casus, qñ probat, est inter tertios, si conficitur ad præiudicium, & commodum tertie personæ, & conficit ex officio publico, & necessitate officij publicę iniuncti, ut olim in nummularijs. C. de fide instr. illatē. & d. l. quedam. §. nummularios. & l. Lucius. §. tutelæ. ff. de adm. tuto. fm Bar. idem tenet nihil dicit in additio. prædicta. & dicit ibidem quod tales libros possunt scribere per se, uel operarios suos ipsius nomine scribentes, & ipse subscriptisse intelligatur. ff. de reg. iur. l. qui per alium. ff. de adm. tuto. l. ita tamē. ff. de acqui. re. dom. l. quicquam. 1. respon. in fin. Idem in tutoribus, & curatoribus, secundum Nic. ¶ Quartus casus, quando liber rationum scribitur per tertij de uoluntate duorum, vt quia ego, & tu ponimus penes campforem, & de datis, & acceptis inter nos uolumus, quod ille scribar rationes: tunc dixi Nic. quod si constat confessionem, uel probationem partiu, ei stabitur inter eos, & facit plenam fidem: si per alterum negetur, non stabitur quo ad plenam fidem: quia priuata est. C. eodem. instrum. cum alijs adminiculis prodesse poterit, quæ essent maiora, & minora, ponderatis circumstantijs personarum principalium, & scribentis, & quantitatē rei: nunc qñ scriptura facit semiplenam, uel aliquā probationem. ¶ Quintus casus, qñ scriptura est libri rationis inter ceteros, & liber non est confectus auctoritate publicę officij, nec de uoluntate partium, tunc non facit plenam fidem: vt d. §. nummularios. fm Bar. in l. nuda. Sed quia hodie campfores, & mercatores, licet non habeant officium ex publico, tamen iurāt in arte sua, & succedunt loco eorum, qui olim eligebantur publica auctoritate: putat Bar. eorum libris standum quo ad semiplenam probationem, si dicti mercatores sunt bonę fidei, & pbati: ut d. §. nummularios. no. sic intelligit Bar. in gl. in l. admonendi. & in l. in bonę fidei, & approbat hæc cōsuetudo, cui multum est in hærendum

6 herendum, s̄m Inno. ¶ Ad tertium genus, si ad epistolas dic, si epistola sit pro se, non creditur: si ̄ se, & est confessata: & probat. l. publici. ff. de positi. Si non est confessata, & h̄bat sigillum authenticum, illi creditur. l. si qua per calumniam. & q̄d̄ ibi not. C. de epi. & cle. Sed de hoc dic, ut de prob. post cessionē. & no. ff. de publi. l. si publicanus. per Bar. Si non h̄t sigillum authenticū, probatur per ̄parationē, sicut dictum est de libro rōnū: quia non est quid imputetur parti. Sed si p̄ns p̄tri dar literā, ut sit quotidie, esset idē, q̄d̄ in apocha, s̄m Bar. in l. nuda. De hoc per eum in l. Lucius. ff. de fideiussō. In quantum dixi supra scripturā non probare ad commodum proprium, an ualeat pactū ut scetur eius scripturā. Vt q̄d̄ non: q̄a pactū est indifferetum: ut no. de fi. instr. cum P. tabellio. gl. retigit de testib. tuis. docto. de fo. comp. si diligenti. & gl. v̄ tenere, q̄d̄ ualeat pactum. Cy. in l. si quis in scribendo. de epi. & cleri. tenet, q̄d̄ pactum nō ualeat: quia per hoc inuitatur ad delinquendum. l. cōuenire. ff. de pact. dota. Bar. & Dy. l. si ff. de prato. stipul. & aliud tangit. ff. de dote p̄legata. l. Theopompus. tenet, quod ualeat pactum, sed poterit reuocari, si est delatum iur̄m, nunquam iuret: si t̄n̄ declararet ante q̄ reuocet, uel scribat, ualeat scriptura, sed reducitur ad arbitrium boni uiri. ff. de oper. lib. l. pe. ff. de arb. l. si pro ea. C. de dotis promiss. Non ob̄st. si dicis. quod per hoc inuitatur ad delinquendum: quia a tali semper concluditur dolus. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. Non ob̄st. et si iurauerit stare dicto suo, uel scripturā suā: quia dolus excluditur. de quo in Spec. de proba. §. uidentum. uerfi. quid si. & d. §. Sed pone an ualeat pactum, quod nō possit nisi per instr̄m probari. ¶ Venio ad materiam sigilli, circa quam Primo uidentum, q̄n̄ sigillum dicatur publicum: & hoc tangit gl. Secundo uidentum est de mō, & forma sigillandi. Tertio, quale debeat esse sigillum. Quarto an alieno sigillo quis possit sigillare. Quinto, quib. causis, & p̄ quib. fiat actus sigillandi. Sexto, an ante scripturam ad probationem eius, quod postea scribitur, possit uacue charta sigillū apponi, an ad validationem effectus, uel probationis oporteat scripturam concurrere cum sigillo, uel p̄cedere. De hac materia sigilli uide in Spec. de proba. §. si uerfi. 10. ¶ Venio ad primam. gl. ponit quatuor modos, in quib. sigillum d̄ publicū: quae est clara. uide eam. & uide de hoc in Spec. p̄alleg. loco.

8 ¶ Ad secundum de modo, & forma sigillandi, uidentur, quod sit necesse sigillatē dicere se sigillum apposuisse. C. de test. si unus. & l. hac consultissima. & l. in testamentis. & l. uidemus. §. de re iud. inter monasterium. §. 1. ubi de hoc. Alij d̄nt sufficere si in charta p̄hentium, uel loquentium, seu contentorum sigilla apponantur, & si nō expriment, q̄ ipsi sigilla sua apposuerunt. C. arb. tut. l. si. §. ca. inter dilectos. Quod est uerum, si talia sunt sigilla, quibus credendum sit, ut sigilla episcoporum. 11. q. 3. cura. & aliorum inferiorum p̄latorum. 19. q. 3. statuimus. 97. di. nobilissimus. ¶ Ad tertium dic, q̄d̄ debet esse sigillum habens characteres uel nomen sigillantis. §. co. inter dilectos. Item debet esse authenticum, quādo sigillum interponitur ad p̄standam auctoritatem scripturā, & hoc, q̄n̄ p̄stat auctoritatem scripturā principaliter, non secundario. Si autem interponitur non principaliter, sed secundario sufficit priuatum sigillum, non tamen requiritur principaliter ad auctorandum, sed secundario, ut est testis, nam non exigitur publicū, sed sufficit priuatum, dummodo characteres habeat. ff. de testibus. ad testium. §. pen. Nec exigitur, q̄ ibi sint literae, dummodo aliter certum sit. Si uero ibi sint literae t̄n̄, oportet, q̄d̄ ibi legi possint in totum, uel saltem in tanta parte, q̄d̄ indubitate possit intelligi quid uelit dicere. §. co. inter dilectos. Nunquid autem ea incognita, uel alia, quae non sit scripta, & apta ad signandum, sigillari possit. Dic, quod not. ff. de testa. l. ad testium. ff. de auro, & argento lega. l. argento. §. ornamenta. Item q̄n̄ interponitur sigillum ad se obligandum, sufficit priuatum sigillum. ff. de positi. l. Publia. Non nocet t̄n̄ ei, licet scripturā apponatur. C. de rebus ecclē. non alie. l. 2. Non est tamen uis annulū, uel sigillo sigillet: nam q̄d̄ appellatus sigillum, Legistae appellant annulum. Ad hoc de procura. petitio. Nam antiqui non habebant sigilla, sed annulos sculptos, cum quib. signabant, sicut reperitur in modernis temporibus multi tales. Nec est uis si loquatur, qui in scriptura se obligat, uel quicquid aliud facit, an loquatur is, qui sigillat secundum Innoc. sicut non est uis, an loquatur in prima persona uel secunda tabellio, qui conficit instrumentum: ut no. de conuersa. coniuga. dudum. §. pe. s̄m Hostien. ¶ Venio ad quartum, an quis alieno sigillo possit sigillare, Innoc. dicit, quod si quis habet sigillum proprium, illo proprio debet sigillare: alias non prodest, nec ualeat: quia nec sigillum proprium sufficit ad usum deputatum de appellati. significauit. Si uero sigillum proprium non habet, uel habet, sed nō p̄r̄ manibus, nec potest haberi de facili, t̄n̄ potest uti alieno sigillo: debet tamen exprimere cuius sigillo sigillat, & quare alieno. Sic intellige concordantias signatas in gl. alias turbatū est sigillum. ff. de testa. l. ad testium. §. signa. Item est alia ratio,

ut discuti possit quo, & a quo, & ex qua causa signatū sit instrumentum: nā ex pluribus, & diuersis causis apponitur is sub scripto, & sigillū. Sufficit t̄n̄, quod aliter constare possit a quo, & ex quibus causis sit sigillū appositū, ut sit scriptura authentica & aliter cōtineatur ad quid, & sufficit: ut. j. de confirmat. utili, uel inutili. cum dilecta. & no. de fideiussō. peruenit. 1. episcopus. tamen si sigillat sigillo ecclē. non intelligitur alieno sigillo sigillare. 61. dist. in noīe Dñi. arg. 6. q. 1. scire. ¶ Venio ad quintum, de quibus causis fiat sigillatio. Dic, q̄ q̄n̄q; apponitur in signum consensus. 12. q. 2. sine exceptione. de procu. c. 1. ff. de pigno. l. si fideiussor. §. si. & seq. Quandoq; in signum testimonij. ff. de pigno. actio. l. Caius. Q̄n̄q; in signum auctoritatis p̄stititae. 12. q. 2. sacrorum. & capi. cum redemptor. Q̄n̄q; in signum confirmationis. §. cap. inter dilectos. §. primo. & ex aliis multis causis. ¶ Venio ad sextum an sigillum ad confirmationē eius quod postea scribitur, apponi possit uacue charte, an oportet, quod sit contemporaneum, scripturā, sicut procuratores schedulas uacuas recipiunt a domino, scribant quicquid placet, & sigillent. Dic, si eis traditur sigillū cū potestate scribendi, & sigillandi respectu certi articuli, & scribant alium, p̄nt puniri tanq̄ falsarij. Si datur sibi facultas scribendi quicquid placet ḡn̄aliter, & indistinctē: q̄n̄que dicunt, quod ualebit, quod scribitur, etiā obligando: quia totum uidetur suae fidei commississe. ff. cōmodo. l. tertia. §. si. & l. sequen. & l. si ut certo. §. si interdum. & §. plane. & §. quinimo. & §. denique. ff. manda. si quis negotia. ff. de falsis. l. prima. §. in rationibus. & §. se. §. sed interdum. §. plane. §. quinimo. §. denique. & §. idē princeps. & l. si quis legatum. & l. impuberem. §. qui codicillos. dum tamen tale sit, quod ibi scribitur, quod constitui potest procurator. Alij dicunt, quod in illis codicillis nihil potest ponere, quod aliū obliget, nisi illud, cuius est sigillum. Alij d̄nt, quod illū obligare potest, nec aliquem, & quod non ualeat, quod in talibus schedulis scribit: quia sigillū dat auctoritatem scripturā, scriptura cōtractū, auctoritatē autem non p̄t dare sigillo: nec sigillū scripturā, nec cōtractū quae nondū sunt, uel non fuerunt ante appositum sigillū, sed postea, & ei, quod non est, fides dari non potest, de p̄stit. cum accessissent. de contrahē. emp. l. fundi. & l. Rutilia Polia. Secido quia non p̄t, nec ei, quod ignorat: quia non p̄t auctoritas interponi sine causae cognitione. ff. de officio proconsul. l. nec quicq; ver. ubi decretum. 3. q. 3. §. spatium. hęc confirmatex in auth. de tabel. §. nos autem. ubi dicitur, quod tabelio, qui dat auctoritatē, debet interesse actui, & debet audire totum negotiū, ut inde sciat respondere si interroget. Sic & in signante, cum hęc duo equiparentur. Itē quia possent sequi multē absurditates, possēt et tale sigillum dari & apponi, ignorante eo, cuius est. Item possibile est eum mortuū anteq̄ sigillum charte ponatur, & mandatum morte extinguitur. Institutū mandati. §. certum. Item possēt spoliari, uel mori procurator, & scheda, & sigillū peruenire ad aliquē Dci spiritū habentē, poterit scribi in ea quicquid placet in p̄iudiciū schedulae grauissimū detrimentū, de quo nec actū, nec vnq̄ cogitātū fuit: q̄d̄ est iniurū. ff. de pactis. tres fratres. ff. de tranfac. l. qui eū tutoribus. C. de donatio. l. nec ignoras. Itē possent ante scripturam oriri inimicitiae inter procuratorē & dominū, & hoc maximē q̄n̄ ignorauit quid ibi deberet scribi. Secus forte si sciret: quia mandati fuisset de certo scribendo. Non ob̄st. si dicitur, q̄ cōtractū, sed mandato p̄nti. secundo procuratori sigillū uideatur appositū: quia sigillum non probat auctoritatem mandato, sed scripturā. v̄n̄ si censeatur auctoritate scripturā, non tamen cōtractū, quem continet, fidem facit: & cum procurator possit scribere quicquid uult, hęc scheda non sigillū probet ei auctoritatē, sed ipse scribens. Nec ob̄st. si dicitur, dñs, ex quo dedit schedulam uacua, uideatur dedisse ei potestatem ut scribat quicquid uult. ff. de pac. l. secunda. de contrahen. emptio. l. clauibus. de p̄suet. c. 2. cum multis concor. quia in illis iuribus, quod datum intelligitur, uenit ut propinquū dationi ad dationem in quadam consequentiam, ut si dedi clauē horrei iuxta horreū, uideor dedisse horreum: & si dedi infra, cōtenta in eis uideor de disse. C. quae res pignori obli. poss. l. prima. Et si reddo debitori instrumentum, uideor remisisse debitum cōtētum in instr̄o, ut dicta. l. 2. Secus si reddam pignus, ut dicta. l. 3. Hic autē nō est aliquid propinquū, per q̄d̄ uideatur magis mandata de vno. q̄ de reliquo, maximē cū ex multis & diuersis causis instr̄m sigillari possit, ut. §. dixi. v̄n̄ hoc instr̄m aliqua p̄sumptione certa iuari non potest. Quandoque episcopus sigillū p̄mittit alicui personae, ut nomine suo sigillet cōtractus. & alia inter p̄hentes nomine suo: & tunc secundum potestatem sibi datam poterat is cui est commissum illam scripturam sigillo sigillari, de his, quae pertinent ad episcopū, puta causas committere, citare, confirmare, & generaliter omnia, quae sibi commissā sunt, poterit expedire, & literas, etiam si p̄latus, cuius est sigillū, non uiderit. Sic uidem? facere Papā, & multos alios p̄latos: de crimine fal. dura. In cōtractū autem aliarū personarum nō de-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

bet sigillum, nomine epi apponere testimoniale, nisi & ipse eps interfuerit actus, cum testimonium situm de visu, & auditu, & de his, quae hinc. 3. q. 8. testes, & sic loquuntur testes, q̄ hinc in auth. de tabellio. §. nos autem. Possit in dici, quod testimoniale sigillum possit opponere is, cui commissum, ubi de consuetudine hoc hinc, sicut est in quibusdam locis, quae hic enumerat Inno. in quibus praelati habent dominium temporale: nō quod actus intelligat habere testimonium ab epi, sed ab eo, cui est commissum, scilicet cancellario, vel alio, qui sigillum apponit: fingitur enim eius sigillum, sicut & sigillum ecclesiae fingitur esse epi. 73. dist. in nomine patris. tamen debet exprimi in litera, cuius nomine apponit, an episcopi, vel familiaris, sicut Inno. Host. dicit, quod in aliquibus ciuitatibus est de consuetudine, quod nomine praetorum scribuntur literae de contractibus, & alijs, quae ipsi praelati nunquam uiderunt, & sigillarent sigillo, vel bulla, ad hoc specialiter deputatis, nec fingit sigillantis, sed praelati, cuius nomine scribuntur, quis absentis, ac si esset praesens: quod in alio casu uix fieri posset absque poena falsi: ut patet ex no. de his, quae sunt a praetore. Vnde dicit quod talis consuetudo, quae vim dat priuatis scripturis, j. eo. cum dilectus. & praetorum, scribentes, & sigillantes excusat a poena falsi: quia hic nihil fit cum dolo, sine quo non committitur poena falsi. ff. de fall. l. 1. & 2. cum sim. sed necessitati praesentium subuenitur, ad hoc, ut instrumenta sint maioris autoritatis, & expeiri possint absque praetorum praesentia: quia nec possibile esset, quod omnibus praesentialiter interessent, ac si praesentibus: sed nec debet diei omnino absentes, qui ex autoritate, & mandato praesentibus sunt spiritu. 2. q. 1. de manifesta. de dolo, & contu. veritas, & quia praesens fingitur, qui per alium adfuit. ff. de adm. tu. to. l. item. §. gessisse. de offi. dele. pastoralis. §. praeterea. & adde quod not. de his schedulis, de solutio. ca. 2. secundum Host. & quod no. in c. inter dilectos. in verbo, facilius. Et haec sufficiat. de hac materia in cle. statutum. de elect. in clem. per Gul. de Mon. laud. Antonius de Butrio.

SVMMARIUM.

- 1 Ratura in loco non suspecto, non vitiat instrumentum.
- 2 Ratura quando dicatur in loco non suspecto.
- 3 Copia rescripti est parui edenda.
- 4 Rescriptum a quo possit abradi.
- 5 Notarius, an possit aliqua causa corrigere errorem sui instrumenti.
- 6 Instrumento confecto, an possit notarius de partium voluntate aliquid addere, vel minuire.
- 7 Instrumenta quando tenentur edere reus actori.
- 8 Instrumentum vitiat ratura, quae est in loco suspecto.

C A P. III.

Literis. Rescriptum apostolicum propter raturam in loco non suspecto non censetur vitiosum. Cōis diuisio. Scda ibi, dicimus. ¶ Not. quod ratura circa narrationem facti non censetur in loco suspecto ad reddendum rescriptum vitiosum, nisi nec priuilegiū, si ratura est in positionibus. ¶ Not. quod rescriptum, & copia rescripti parti est edenda, & ut originali statatur ei. ¶ Quaro à quo possit abradi. Dic. quod a cōcessore, vel vicecancellario. Vnde si probari possit, quod abradio facta fuisset ab impetrante, non hinc commodum rescripti: in dubio praesumitur, quod abradio fuerit per officialem, sicut Vin. Dicit Inno. quod abradio est faciendā per cancellarium, vel alios officiales curiae, in quantum cuique est rōne officii commissum, si per alios fieret, essent falsarij. Vnde dicit Host. quod in curia est canon late sūta in quemcumque; alium a praedictis officialibus, qui in rescripto, bullata, vel in nota formata, & signata aliqd, saltem vnam literam, vel figuram, vel et dimidiam abrasit, deleuerit, compleuerit, vel mutauerit, nisi illius, ad quae spectat data licentia: & dicit, quod sepe publicatur in curia: & sic non excusat ignorantia. de postu. praet. c. 1. de Indis. ita quorundā. ff. de insti. l. sed & si. §. de quo palam. Cauca ergo ab irregularitate: & dicit, quod tam arte curia seruat hanc poenam, quod de facili non dispensat, nec absoluit poenam, nisi prius profiter religionem approbatā, absoluit tamen omni dura poenitentia. Et dicit quod idem seruatur de literis poenitentiarum dñi papae. Et fortius hoc in falsarijs bullae, vel sigillorum poenitentiariorum, & literarū ipsorum. Et quod dictū est de notis, fortius intelligendū est de litera iā grossata quo ad modos 3. specificatos. Hoc dicit, quod si in totū notam grossatā, vel et bullatā dilanauerit, nō esset locus illi poenae. ¶ Quaro, an notarius aliqua causa possit corrigere errorem sui instr. De hoc per Archid. 3. q. 9. §. 1. in Spec. de instru. editi. §. instrumentum. ver. nunquid confecto. & ibi Io. And. in addi. concludit Spec. quod si errauit in ponēdo diem, & locum in instrumento, & habebat in protocollo, & recordatur de die, facit regulam, quod si vult addere diē, & locum, non a p̄r probando, sed attestando sic fuisse: quia non statur dicto notarij de his, quae coram eo acta sunt, nisi reducere ad scripturam, sicut nec soli arbitro. ff. de arbit. l. ne in ar-

bitris, & fungatur duplici officio. in authentica de heredita. & Fal. §. sit uero. Si tabellio aliter p̄bar se per errorem, uel ex certa scientia non amississe, poterit illud addere. Sed sicut Spec. quod hoc faciat iudicis autoritate. Et putat Nic. Mata. licentiam necessariam, quā de die foret quāstio inter partes. Nā hoc consilium commendat Ioā. And. maximē propter illud, quod dixit. l. eos. ff. de fal. Si dicat non necessariam, quando dico in publico, uel locus est omissus: quia de necessitate in aliqua die, uel loco fuit: & hinc necessaria sunt ad instrum. Nec obstat in auth. de hare. & Fal. §. si uero absunt. quia ibi testium praesentia, uel nuntius non est necessario de comitantibus instrum., vel actum. sed de validantibus. Idē dicit consilium necessarium, quā in die esset erratum, uel quia aliam pro alia die apposuit: quia ibi esset praesentia: quo casu esset necessaria autoritas iudicis: & tunc attendetur in ea praecedenda, & admittenda correctio, qualitas notarij, & alteratio dici prauidicium asserat aduersario, uel non: & haec mouerēt iudicem ad facilius, ut difficiili concedendum. Dicit tamen Gul. quod cautius est notario facere nouum protocolum, uel instrum., quam illi addere, ex quo possit aliqua haberi suspicio: ut nota. C. de testa. l. si Ioan. And. in data Sexti, dicit, quod de facto seruatur, quod post correctionem instrum. notarius non potest corrigere errorem absque autoritate iudicis sui, uel officialis. ad hoc constituitur absque poena falsi. Ante autem dicit seruari, quod si dedit copiam parti, adhuc non corrigit, si non dedit copiam parti, & extat notarius, qui confecit, potest corrigere errorem: alius non potest corrigere errorem. in Spe. loco praell. Si non extat notarius, qui confecit, & potest uideri eius protocolum, per quod apparet error, corrigere poterit alius de iudicis autoritate, uel stabitur protocollo, in auth. de tabel. §. illud. & no. in Spe. de instr. editi. §. instrumentum. ver. quid ergo si in nota. Si non potest apparere ex protocollo, non corrigit sine iudice: procedunt praedicta, quā vult corrigere. ¶ Sed si vult addere aliquid instrum., hoc non potest addendo non inclusa, uel adhaerentia ad substantiam actus, etiam de voluntate partium. in auth. de equali. do. §. neque contingat. ff. de rei ven. l. in fundo. ff. ad Vellei. l. Seia mancipia. Et idē dicit de omissis ignoranter, uel alio modo: quod uel durū, sicut quo ad vitium: ideo tenet, quod potest cū consilio s. dicto. Dicit tamen Spec. in uerbi. seq. quod si dies fuit apposta in protocollo, & omissa in publico, quod probatur per protocollo, quia uel in publico repetita. ff. de dam. in sec. si finita. §. uideamus. ver. repetita. ff. de eden. l. si unus ex argentarijs. §. initium. Instr. ad legē Aquil. §. hoc autem tertio. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. si quis ipsi praetori. de rescrip. causam quae. Haec uera in quantum uelit addere, uel detrachere aliquid, quod non reperitur in protocollo, uel de quo tunc nō est expressē actū inter partes. Sed si errauerit in scribendo, potest addere cōcordando, & terminando, & addendo. ff. de his, quae in testa. delē. l. cancellauerat. Debet tamen dicere in fine instrum., Tale uerbum abradi in tali linea, uel talem interlineaturam feci, & sic de fin. gulis. no. Archid. 3. q. 9. §. 1. Si autem data sit à partibus facultas addendi, uel minuendi ad sensum sapientis, dicit quod potest addere, uel diminuere ad confirmationem rei gestae, substantia non mutata. ut in re, uel in pretio. ff. manda. l. si mandato. §. si ff. de iureiur. actori. ff. de hered. insti. l. illa institutio. ibi Io. And. post Richar. Malum dicere possit inconsumto, uel clariori modo describere quod scriptum sit, & magis clarē. item supplebat in naturalibus actus, uel actus. pro quo conficitur instrum. not. ff. de uerb. obl. l. ex ea parte. ff. de actio. emp. l. emptorem. §. 1. Nō poterit ergo incōsuetā, nec accidentalī, uel etiam naturalī, uel extraneā, quae bonus uir nō arbitraretur. Substantialia autē suppleere nō potest, quia illa ita insunt respectu initij, quod illi nō possunt ex postfacto superuenire. C. de testa. l. restium. de spon. & c. seq. in fi. Recitat ibi Ioan. And. alias opi. circa materiam. Idem tenet Bart. in l. illa institutio. praell. g. debet tamen notarius apponere diem declarationis sapientis, ubi sapiens aliquid ambiguum declarat, uel aliquid addat: ut l. heredes palam. §. sed si notam. ff. de testam. ubi declaratio, quae fit, debet per productos testes probari: si tantum uult mutare uerba, tunc sub eodem die potest notarius mutare uerba. Ex praedictis dicit Richard. & Ioann. Andr. ut supra, quod per illam clausulam non poterit uerbo, Relinquo, addere iure institutionis, uel aliud simile, quod habet validare testamentum alias nullum, quando descendentiis erat relictum. Sed dicit, quod quicquid dicat, contrarium fit de facto, & habet equitatem. Sapiens enim restitutiones filiiabus relinquunt post filios, maximē cum uerbum relatum etiam restitutionem ac commodet. in authent. de heredi. & fal. §. & haec si quidem. ff. de testa. l. ex ea. §. 1. de heredi. insti. l. his uerbis. & quod not. de testa. c. 1. in gloss. Sed nunquam per hoc determinat, quod in contractu uenditionis, uel donationis ad transferendum dominium addi possit precarium, uel contractum constituti: quia id fieri cōsuevit, & efficacius puenit ad mentē contractantis. ff. de

ff. de mi. testa. l. si quis locupies. C. communia de lega. l. prima. Idem dicit Io. And. quando notarius ponit diem, &c. ut illud intelligatur, quod est de natura contractus, & consuetudine notarij. ff. de lib. & posthu. l. Gallus post principium. & de iure iuran. l. si duo patroni. in princ. & §. idem scribitur secundum Io. An. de hoc dic. ut per Barto. in di. l. Gallus. §. & quod si tantum. & dixi. §. de offic. delega. suspitionis. ¶ Op. cum gl. quod instrumenta non sint partibus edenda. de dila. preterea. de probatio. cap. primo. Solu. duobus casibus quis credere tenetur, qñ sunt communia, ut rescripta: & quando illis est usus, etiam si illa uelit redarguere de falsitate. glo. allegat iura. ¶ Oppon. quod rasura uitiat instrumentum: quia debet esse integrum non cancellatum, nec in aliqua sui parte uitiatum. C. de ædic. diui. A. dr. tollen. l. finali. Solut. Rasura uitiat, quando est in loco suspecto, hoc est ut in responsione Papæ: secus si ubi factum recitatur: quia hoc pertinet ad ius. C. de testamen. l. si unus. Et non est inspectum instrumentum, si rasura apparet de eadem manu. Sed tu pone, quod rescriptum dicat de una possessione, nonne poterit illa abradi, & alia apponi præter mentem delegantis, & sic traheret, rescriptum ad aliam rem, quam contentam in rescripto. Item pone, in priuilegijs conceditur una res, si licet trahere ad aliam, ubi abradere, habet eam ð mentem concedentis priuilegium. & similiter in gratiosis. Innoc. dicit hanc decre. procedere in rescriptis confirmatorijs. In priuilegijs, dic. quod non habet locum: nā instrumenta ab rasa in nomine possessionis donate fecerunt priuilegium suspectum: ex eadem causa suspecta essent instrumenta donationum, uel aliorum ð tuum, ut sicut in alijs rescriptis gratiosis, eodē mō ē contentiosus, cum in illis possit fieri fraus. de rescri. ad aures. & c. pastoralis. & c. sedes. & c. significauit. Vnde oportet, qđ hoc intelligatur, quando per aliam scripturam veritas scripti deditur, uel correctio apparet facta ex eadem manu, uel quando ex præcedentibus. & sequentibus. constat de veritate scripturæ uel scripti in abrafo loco, & consonat præcedentibus. & sequentibus. ut no. gl. de religio. do. cum venerabilis. in gl. in verbo, propter prædicta. ad medium. glo. Vel qñq; additur super intellectu, ut in aliquo accessorio, uel consecutio necessario. Habetur ergo, quod in narratione facti locus non est suspectus in decisio ne iuris, quādo dicitur in loco suspecto ab rasa, uel corruptio instrumenti. Doc. ponunt. §. c. inter dilectos. in versi. in gl. consumptum. & in Spec. de rescripti. præsentia. §. i. uerbi. item excipitur, ubi quid de cancellatione, dicam super illa gl. Et aduertitur, quia etiam per rasuram minimæ literæ in loco suspecto instrumentum est falsum, & uacillat: ut nota. infra eodem. inter dilectos. licet secus in omissione. infra eodem. ex parte. Gōtre. autem hic dicere uidetur, quod modica mutatione literæ, uel simile in nominibus. possessionum, uel narratione facti, non uitiat literas. Secus si nomen possessionis foret ab rasum, de dolo, & contuma. c. 2. in fin. nisi constaret rasum & rescriptum per manum eiusdem scriptoris, quod etiam constabit per comparisonem. Bar. an & in quantum dicatur, & in quo loco suspecto, credo hoc arbitrarium.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentum redarguenti de falso iudex exhiberi faciet coram paucis in loco securo.
- 2 Accusandi facultas excluditur lapsa termino peremptorie assignato ad accusandum.
- 3 Instrumenti fides non uacillat pendente questione falsi.
- 4 Index non debet aliquid difficile uel periculosum assignare parti.
- 5 Dilationis lapsus an excludat facultatem redarguendi de falso instrumentum.
- 6 Instrumentum ubi de falso redarguitur, quomodo iudex debeat procedere.
- 7 Instrumenta ad quid exhibeantur, & que exigantur ut exhibeantur.

C A P. I I I I.

Ccepimus. ¶ Redarguenti priuilegiū de falso iudex faciet exhiberi corā paucis in loco securo, & interim stabitur snā late per illud. h. d. In prima ponitur partis de cisa petitio, &c. In secunda prouiso, ibi: cum priuilegia. ¶ No. i. casum, in quo edi debent instrumenta, quando quis illa intendit arguere de falso. ¶ Nota. 2. instrumenta edenda in loco securo edenti. ¶ Not. 3. quod lapsa termino ad accusandum tanquam peremptorio excluditur facultas accusandi, & maximè quando ibi adest comminatio de ulterius non audiendo, uel de silentio imponendo. ¶ Nota quarto, quod pendente questione falsi non uacillat fides instrumenti, nec ex eo gesti. ¶ Nota nihil difficile, uel periculosum debere præcipi parti per iudicem, alias possit appellari, hoc tamen expresso, sed difficile & periculosum arbitrabitur bonus iudex. de spon. de muliere. ut lite non contestata. accedens. 2. secundum Hostien. ¶ Quæro, an lapsus termini excludat fa-

cultatem redarguendi de falso instrumentum. De successibus archiep̄i dicit hic Inn. quod olim erat in fra silentium, si imponatis libi & successoribus. Sed hodie est decisa: quæ ra subintelligitur. argumento de solutioni. cap. primo. Sed dicit Host. quod ideo, quia non præiudicat contumacia prædecessoris successori, quando dolose omittit. de in integ. resti. c. 1. lib. 6. quod est uerius, ¶ Quæro, quare uult archiep̄iscopum fore contentum. 12. hominibus. dicit, ne forte uolentia monachis inferatur. Ponderanda etiam esset qualitas horum hominum: unde arbitrabitur iudex, qui sine tales, de quibus non sit suspicio aliqua uolentia. de off. ordi. ut iusta. & consultit Host. quod primo iudex diligenter videat, uoluat, & renouat, & cognoscat si nouum aliquid acciderit circa illa, & si casu aliqua litera peruenerit ad manus aduersarij, quæ postea reperitur uitiata, cum prima sana esset, & integra, hoc arbitrabitur bonus iudex: nam & alius potuisset illud fecisse: sed nec corrupta præsumitur de domini uoluntate. ff. de probationi. l. eum, qui chirographum. C. de Lat. lib. tol. l. si vna. §. ille etiam. Et si potenter, & uolenter literam in præsentia iudicis lanauerit, tunc non est locus coniecturis. ff. de verbo. obli. l. continuus. §. fina. sed habebit iudex hoc punire arbitrariè, & extraordinariè. ff. de publi. l. licitatio. §. quod illicitum. & re pelli debet talis uolenter autoritate iudicis, argum. s. tit. 1. peruenit. i. cum suis concord. ¶ Glo. prima ponit ad quid instrumenta exhibeantur, & quæ exigantur ut exhibeantur ad finem, ut illa de falsitate arguantur. Alia glo. sunt clara, & suppletionem non egent. de materia glossi. in verbo, alterius, per gl. & ibi plenè dixi. §. de proba.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentum quo quis utitur coram iudice aduersario integraliter legi non debet.
- 2 Instrumenti solo auditu quis non adstringitur de fide illius.
- 3 Instrumentum plura capitula comprehendens quomodo conficiatur.
- 4 Instrumentum commune non cogitur quis edere.
- 5 Instrumenta sunt edenda partibus presentibus.

C A P. V.

Ontingit. ¶ Instrumentum, uel priuilegium, quo quis utitur aduersario coram iudice integraliter legi non debet, sed solum illud capitulum, de quo agitur, legi debet. hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi: consul tationi. ¶ Nota, quod ex solo auditu instrumenti, quæ sit parcia, non adstringitur de instrumento, sicut si totius illius copiam habuisset. ¶ Nota hic præctiam condendi instrumentum plura capitula comprehendens in se. Dicit Ioan. Andr. de decreta. potest exemplificari in priuilegio Predicatorum, quod appellatur Mare magnum: in quo plura capitula continentur: nam non esset congruum propter unum capitulum ibi comprehensum, de quo queritur, dare copiam totius priuilegij, an debeat recitari totum, an sufficit, quod illa particula recitetur. Innocen. quod totum, licet pars debeat scribi. Hostiè. contra opin. Innoc. approbatur de priuile. cum persone. lib. 6. facit decreta. quod an si allegetur statutum, debet produci totum uolumen, an sufficiat, quod producat unum statutum. Dic. quod non est necesse, quod uolumen totum edatur, sed sufficit, quod totum statutum pertinens edatur: nec sufficit edere particulam statuti facientem ad rem: quia ibi possit esse pars in fine, quæ totum corrigeret. ff. de legibus. inciuile. Nec obstat hæc decreta. & l. argentarius. §. edi. ff. de edend. quæ hic loquitur de editione faciendæ parti. Quod dixi de editione faciendæ iudici, statutum tantum, quod producit in dubio præsumitur. ff. de probatio. cum de lege. nisi ex certa scientia appareat, quod non est totum, ut quia notarius exem plans dicit, quod est particula statuti, uel ibi dictio, &c. uel id est, licet tamen pars non possit edere particulam legis, tamen lator, in quo cessat omnis suspicio, potest. ff. de iud. l. pars literarum. ad legem Aquiliam. l. secunda. & patet in multis partibus huius uoluminis. Idem in iudice, qui facit edi particulam à notario: quia in eis cessat suspicio: imo si in statuto est posita aliqua additio, illa edi debet. Idem si sit castatum: ut dicta l. inciuile. & l. sequen. secundum Bartol. in rubrica. ff. de noui ope. nuntiatio. ¶ Oppo. quod non sit quis cogendus ad instrumenta edenda. de probationi. l. capitulo primo. gl. quod hic erat usus, ideo edere tenetur. De hoc in dicto capitulo primo. ad hoc de præscriptio. ad audientiam. & c. auditis. & hoc siue in modo exceptionis, siue in uia actionis. de consuetudi. cum dilectus. ¶ Nota penultim. glossi. quod sicut testes recipi debent presentibus partibus, ita & instrumenta edi. Et nota, quod in causa criminali editio fit absente iudice, & sic est delegabilis receptio instrumenti, licet non testium. C. de fide instrumento. apud eloquentissimum. Sed dici potest, quod hic agebatur ciuilitur. Idē hic cessat causa quare in

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

criminally exigitur presentia testium, cum nō trepidet instrumentum, & cognosci possit per alium de facili via instrumenti. In quantum gloss. vltima dicit, quod alia capitula non debeant tradi, hoc videtur contra. l. argentarius. §. edi. Sed dicit, quod illud loquitur in rationibus communibus, vbi sunt data, & accepta, quae debent à capite adi. vel secundum Ioann. veritas est, quod debent edi rationes legis, sicut hic editur instrumentum: quia eduntur à capite, ad inspiciendum si transcribitur solum id, de quo est quaestio, secundum Ioannem And. & hoc sequitur Barto, in dicto §. edi. Antonius de Butrio.

SUMMARIUM.

- 1 Reus absolvitur, cum iura actoris sunt obscura.
- 2 Subiectionis quaestio quomodo dicitur debeat.
- 3 Libellus generalis in accessorijs procedit.
- 4 Iurisdictionis, & districtus possunt quandoque, vt diuersa poni.
- 5 Clausula libelli, saluo iure addendi, vel minuendi, quid operetur. 10.
- 6 Sententiam super possessorio iam latam cautum est allegare in petitorio, licet non proficiat.
- 7 Fructus percipiendos non est in libello necesse petere, cum illi iudicis officio veniant, sed tantum perceptos.
- 8 Abbas non potest stare in iudicio sine capitulo, licet possit prelatum.
- 9 Petitorio quando quis potest agere, qui in possessorio obtinuit.
- 10 Episcopus, quomodo potest dici comes.
- 11 Libelli articulus licet deducat minus tempus, non per hoc inducit contrarietatem.
- 12 Fama probatio, non semper iurat.
- 13 Confirmatio validare potest actum nullum.
- 14 Instrumentum potest dici suspectum ex consumptione in loco annotationis.
- 15 Instrumenti fidem quae faciant vacillare.
- 16 Media possunt iudicari ex proportione extremorum.
- 17 Instrumentum priuatum an probet.
- 18 Instrumentum, an presumatur falsum ex eo, quod charta sit antiqua, & scriptura noua, vel sigilla reperiantur corrupta.
- 19 Facies media, quando possit dici.
- 20 Instrumentum in parte rasum vt possit dici falsum in quibus locis esse debeat rasura.
- 21 Instrumenti publicitas datur manu publica, & sigillo publico.
- 22 Sigilli corruptio enormis vitiat rescriptum.
- 23 Sigillum in nomine tantum partem nominis concludens, quomodo non probat.
- 24 Instrumentum, an ex corruptione sigilli vitietur.
- 25 Sigilli enormis lesio, an sufficiat ad tollendum probationem.
- 26 Scriptura priuata quando proficiat ad probationem.
- 27 Instrumentum, an ex literis, vel scriptura aliena possit dici suspectum, vbi notarius illud signauit.
- 28 Sententia si non prauidet, ita nec acta.
- 29 Sententia, an possit sententianti prauidicare.
- 30 Attestationes publicatae, quomodo prauidicent personis, inter quas sunt factae.
- 31 Responso debet in dubio adaptari ipsi interrogationi.
- 32 Priuilegium habens in se repugnantiam in verbis delusionis, quomodo ad concordiam possit reduci.
- 33 Locationis actu non potest probari proprietates, nec possessio.
- 34 Pensionis responsione, an probeatur proprietates, vel possessio rei.
- 35 Datum quod est, an possit confirmari.
- 36 Possessio, quomodo possit haberi ex pluribus causis.
- 37 Accessorium, quod per se subsistit, potest sine principale valere.
- 38 Probatum id non dicitur, quod multipliciter est impugnatum.
- 39 Locator, an possit domini rei locatae quaestionem referre.
- 40 Scholaris recedens, an possit in domo vel camera ponere aliquem inuitis consocijs.

CAP. VI.

Inter dilectos. ¶ Reus absolvitur, cum iura actoris sunt obscura, vel litera, vel sculpturae sigilli delati. hoc dicit. In prima petitio, & iura, & allegatio actoris. In secunda responsiones, & defensiones. In tertia sententia legati. Legam per partes: & primo vsq; ad versu. sed contra. ¶ Nota primo practicam petitionis super iure subiectionis, & quod verba dictanda sunt in procuratorem, & quod nomine ecclesiae agit prelatum, & conclusionem in reali: quia ad restituendum aduocat eius possessionem, sed non nudam. C. de ali. iu. mu. l. i. ¶ Et nota, quod in accessorijs procedit libellus generalis. De quo de ordine cognitionis cum dilectus de libelli oblatione. capitulo secundo. ¶ Nota secundo, quod hic ponuntur vt diuersa, districtus, & iurisdictionis. de quo de probatio. licet vt lite non contestata accedens. & in clemen. ne Romani. de electio. ¶ Nota clausulam in fin. saluo iure addendi, vel minuendi, sed dicit vsq; ad versu. primo. ¶ Nota cautum allegare sententiam in possessorio, etiam quando agitur petitorio, licet non proficiat. ff. de liber. ca. l. i. pariter. ff. de

7 acquirenda possessione. l. naturaliter. §. 1. ¶ Nota non esse necesse in libello petere percipiendos, sufficit petere solos perceptos fructus, quia percipienda veniunt officio iudicis. ff. de ad. dilit. edi. l. ediles. §. item sciendum. ¶ Opp. qd non admittatur Abbas ad agendum. de transactionib. contingit. Dic, qd habeat mandatum a capitulo, fm gl. uel cauit de rato. Sed dic, qd prelatum potest stare in iudicio sine capitulo. de quo dic, ut de rescriptis. edoceri. Glossa secunda colligit notabile collectum in litera. vide, quod no. de dolo. litera. & vide in Spec. de libe. 9 conceptione. §. nunc videndum. uerfi. quid si aliquis. ¶ Glos. quarta, opponit, quod non debuerit admitti ad agendum, si possidebat, ga obrinuit in possessorio. de iudicij. examinata. Dicit glos. quod obtinuit forte in possessorio causa rei seruanda, sed archiepiscopus recuperat possessionem: uel non stetit capitulum in possessione, sed archiepiscopus. Vel forte licet fuerit lata sententia, non fuit extorsio facta. de re iudic. cum aliquib. fm Inno. & Hosti. Vel a principio uterque intentabat. Item & possidens agit in istis incorporalibus: sed obstat, quia non concludit restitui. de iudi. examinata. ¶ Quæro, cum glos. an illa uerba, saluo &c. in libello aliquid operentur. Gl. dicit, quod non, sed ad cautelam apponuntur: nam per ipsam non plus licet addere, vel minuere, quantum permittit. Idem Innocentius & Hosti. & Gulielm. in Specu. de libelli conceptione. §. nunc ostendamus. circa finem. Nec vitiat talis additio libellum, quasi faciat illum incertum: cum sit idem, ac si peteret. Peto tantumdem plus, uel minus: quia poterit nunquam euenire casus protestationis, & manebit petitio tertij: & si euenit, certificabitur additum: & sic semper certa fuit, & erit: & maxime: quia hæc protestatio de iure subintelligitur. Nō si quando in libello est incertitudo, licet quandoque admittatur disiunctio. de in integrum restitutio. constitutus. De hoc an liceat mutare. C. de addendo. l. edita. dixi de libel. oblatio. & Hosti. remittit ad Summam de libelli oblatio. §. an libellus. no. gl. super uerbo. per tinere. quod latissime patet. ¶ Venio ad secundam partem in versu. saragens. nota de dictione, quondam, & quod episcopus potest esse comes. ¶ Nota, quod in fundatione monasterij episcopus potest aliqua donare ecclesiae. ¶ Nota, quod episcopus potest esse delegatus Imperatoris in causa ecclesiae. Et nota, qd in causa super re ecclesiastica iudex secularis est iudex. ¶ Nota, quod in eodem priuilegio aliquid potest concedi, & confirmari alternatiue. ¶ Nota practicam, & cautelam ut formetur libellus dupliciter in tempore, quod deducitur. Et nota, quod licet minus tempus deducatur in uno articulo, per hoc non inducitur contrarietas: quia unus articulus per alium nō suppletur. ¶ Nota cautelam, ut in fine articulum semper ponatur articulus de fama. ¶ Oppono, quod episcopus nō potest esse comes: quia ademptione dignitatis episcopalis perdit nomen dignitatis temporalis. Dic, quod dicitur comes ad modum Italiae, ubi de genere comitum appellatur comes. Sed obstat, quia sigillare debebat sigillo comitatus, & non sigillo episcopi, si donauit ut comes. Dic, quod ex quo etiam est episcopus, potest sigillare ut episcopus: & quia si quis est de genere comitum, solus principalis sigillat sigillo comitatus, iō sigillauit sigillo epi. Vel hic erat eps, & comes, quod est aliquando. ¶ Oppono, quod debuerit cognoscere ecclesiam de foro comp. ex transmissa. Sol. Dic, quod res erat feudalis in pendentia; ideo ipse cognoscit ut ibi. ¶ Oppono, quod allegatio sententiae, esset impertinens: quia res inter alios, &c. Solutio. Dic, quod forte Mediolanen. se uolebat defendere ex donatione nepotis. ff. de appellationibus a sententia. ¶ Oppono, quod probatio testium saltem prejudicaret. Dic, quod forte non probauit: & de alijs attestationibus loquitur de testibus productis coram delegatis Papae in hac causa ad probandam prescriptionem, & famam: ibi in productis coram delegato Imperatoris: ad probandam legitimam donationem. ¶ Oppono, quod inuet probatio fame. ff. de prob. si arbiter. Dic, quod hic contemnit, quia regulariter non statuit probationi fame, ut dixi de testibus. ueniens. Sed possit dici fm Hosti. quod hoc ideo, quia alia indicia sic euidenter probantur, quod praestant adminicula contra famam, quae potuit oriri ex falsis instrumentis, de quibus sequitur: aliter sufficisset fama cum adminiculis. de quo supra, de testibus. praeterca. ¶ Nota bene, quod articuli de fama probati non sufficiunt, quando reprobandur probationes: quia praesumuntur famam traxisse originem ab illo instrumento reprobatum. Vel repetere literam. §. uidebant probare. ¶ Opp. qd confirmatio & collatio insimul concurrere non possunt: quia quod nullum est, confirmatione non eget. de cons. uti. per totum. Sol. Dicit gl. qd collatio iuris fuit facta per Luitardum: sed quia non ualebat ad praedictum domini feudi, si Imperatoris. Imperator contulit, & confirmauit. Vel dic, qd collatio ad aliud refertur, ut j. dicitur. Dicit Io. And. qd quidam dicit, qd ad confirmationem respiceret utile uel inutile dñum, qd habet uallus, in quo transferendo licentia dñi erat necessaria: collatio

16

17

18

19

20

latio verò respiciet maius, s. directum dñium, qđ habebat dñs. Sed, vt dicit Inno. non est credendum, qđ dñs voluerit per hæc verba a se abdicare directum dñium. Et dicit Hof. qđ etiã si velit, fortè non possit. ff. de off. prat. l. legatus. C. de patria pō re. l. abdicatio. fm̄ qua, vel quem tex. pōt poni correctiue. Simile. j. de re. ecclie. non alie. c. fi. quia non valuerat donatio fa cta per comitē. j. de dona. præterea. de testi. nuper. nisi dicatur aliquid speciale in ecclesia. Super quo remittit ad glo. vltimã. de re. eccl. non alie. In alia parte dicit Inn. si tenet cōcessio, va lebit. vt confirmatio, & non vt concessio antiqua, tenebit p̄fir matio, & concessio simul, p̄cessio & non vt confirmatio, maxi mē ex quo sic alternatiuē esset facta, & cautiue esset facere cã sub condōne, p̄firmamus: & sic nō tenuit de nouo donamus. Nec ob. qđ hic non tenuerit p̄cessio: quia ex priuilegio falsis. de in. inte. testi. p̄stitutus. Sed dicit Inn. & Hof. post eum, quod nō tenuit donatio ex priuilegio Luitardi, vt ex priuilegio Im peratoris: qđ Imperator credebat donationem valere, & illi, vt valide nitebatur: vñ non habuit intentionē donandi, & in tentio in donante est necessaria. Inst. de do. §. & in summa. Itē sicut non tenet sn̄a lata ex falso instr̄o. C. si ex fal. instr̄. l. i. & 2. Sed si ex primo instr̄o non apparuisset pluralitas, nec illi nite retur princeps, sed diceret. Talia, & talia concedimus, & cōfir mamus: non quererem, quæ sint concessa, & quæ confirmata: quia in quib. non valet p̄firmatio, consequenter valet, vt con cessio: quia hæc vñ fuisse principis intentio, quasi dicat, in om nem euentum volumus qđ valeat, & c. siue vt confirmata, siue vt donata. Et hoc verū, nisi p̄ surreptionem priuilegiū sit ob tentū, vt hic. & j. c. i. Et sic in dubio fiet interpretatio, vt res po tius, & c. vt in iurib. alle. in gl. Alias confirmatio, & datio sunt incompossibiles, si p̄firmatio p̄cedat collationem. Secus si p̄fir matio subsequatur: qđ qđ datum est, bñ p̄t confirmari: vt not. de iur. om. iud. l. & quia. & non. Inn. in c. i. de eo, qui mit. in pos. qđ priuilegia p̄firmatoria sunt meliora illis, qđ sunt ad instar: quia in p̄firmatorijs dñ de re aliqua qđ sit donata, vel vendita, & p tali hñ: nec intelligit p̄ talia verba donatio confirmata, licet in priuilegio dicat a principio. Confirmamus oia habita, & ha benda: nisi ea, qđ dant, vel statuunt, principia nitantur cōfir mationi, ita qđ confirmatio est principalis cã, quare sit dona tū, vel statutum: & non ponit p̄firmatio narratiuē tñ. Ad hoc, quod no. in summa. C. de fal. cau. ad eccl. le. Secus si in priuile gio contineret, Concedimus ad instar: quia tunc oia, quæ se quuntur, intelliguntur concessa ad instar. Vñ si sequerēt in pri uilegio, Donamus vobis talem ecclesiam, subintelligēdū est ad instar. Et eodem mō si dicatur, Decernimus, vel statuimus. Imo idē si dicat, Adijcimus ē qđ habeatis tale ius in tali ec clesia: vel ēt eam eximimus: qđ ip̄ intelligēdum est ad instar. Item dicit qđ qñ in priuilegijs dñ, Eximimus oēs ecclesias ves tras, quæ per nos sumpserunt regulam beati Augustini, in qb. has duximus exprimendas: hæc verba ponuntur narratiuē. 3. q. 6. hoc quippe. Ideo nulla ecclesia expressa probatur exēpta, nisi probetur per eos qđ sumpserit regulam beati Augustini, fm̄ Inno. de quo in Spec. de instr̄. editio. §. nunc aut. in 1. col.

14 ¶ Venio ad vers. sed j. No. qđ consumptio in loco annotati nis pōt reddere instr̄m suspectum: & idem in qualibet fotenni tate, quæ apponitur in instr̄o, ad perpēdendam falsitatem in str̄menti. ¶ No. plura, ex quibus instrumentum vacillat. Pri mo si consumptum est in indictione. Secundo, si charta anti quior appareret. Tertio, qñ corruptum est sigillum vocabuli corruptela, vel assignatione termini. Quarto, qđ sigillum dēt p̄portionari in scriptura dignitati sigillantis: alias falsum præ sumitur, eo qđ formam habet p̄portionabilem alteri digni tati. ¶ Not. tria, ex quib. vitiatum auctoritas sigilli. Primū, ex fi gura, qñ non proportionatur dignitati sigillantis. Secundum ex noie, qñ non est integre descriptum. Tertium quando cor rupte sunt literę sigilli: qđ pars est recēs, & pars antiqua. ¶ No. quod ex proportione extremorū iudicamus de medijs: & ex qualitate loci, & spatij deleti præsumimus de medio abinde deleto. ¶ Quædam quæ ponit hic Hof. de instrumento priua to, an probet, & de procuratorio, dixi. §. c. 2. Ideo hic decido.

18 ¶ Quæro, an eo qđ charta sit antiqua, scriptura noua, probet ex hoc instr̄m falsum. Dic quod nō, sed inducit suspicionem, non probationem: quia & nouus p̄ctus in charta vetustissima scribi pōt. Sed hæc, & alia multa, quæ hic ponuntur, simul iun cta concludunt sigillū corruptū, & onerant aduersariū ad pro bandum verum, fm̄ Inno. Idem dicit de corruptionib. sigilli, qđ sunt uehemētissimę p̄sumptiones, non tñ sufficientes pro bationes, p̄ verbū uidebatur, quasi dicat p̄sumebat. Vñ dicit qđ sigilla per se nō sufficiunt: oēs tñ iunctim sufficiunt ad one randum aduersarium, vt probare teneatur priuilegium uerū.

19 ¶ Quæro quando possit dici media facies: vt quia dimidia faciei naris, oris, & auris unius apparebat: exemplum in facie integra, quando sacerdos se uoluit ad populum: in dimidia, qđ manus lauat ad cornu altaris. ¶ Quærit gl. in quibus locis

p̄sumptio, vel abrasio inducat suspicionē. Dicit gl. qđ in nomi nibus iudicū, in data, & remotione appellationis. Itē in testū coactione, & iuris narratione, fm̄ Io. & Vin. Itē in nominibus partiū, vel rerū, super quibus est iudicium, vel in p̄clusionone, vel in cognitione attestatiōnū, vel termini assignatione, & in mul tis alijs, qđ iudex pōt intueri discretus, fm̄ Io. qđ probat Hof. per decre. ex lris. & c. eã te. significante, & c. Rodolphus, & ca. fin. de cri. fal. licet. Dicit et Inn. iudicē debere attendere, si p̄ istas p̄sum riones alię subint. de cri. fal. c. pen. & vltimo. de elec. cū inter. R. Dicit et, qđ plus reddit scriptū surreptitiū ratura, quã p̄sum ptio. arg. j. c. fi. & de cōfir. vti. uel inu. dilecta. Idē ad lram ponit Spe. in ti. de instr̄. edi. §. restat in princ. Glo. in verbo, indictionis, ponit quædã solennia instr̄a, inter quæ est indictio: & si est erratū in indictione, vel aliter omiſsa indictio, p̄cludit Io. An. in data Sexti, qđ si notarius corrigit, & corrigere pōt: qđ patet ex his, qđ dixi. §. c. ex lris. & qđ no. ibi in data Sexti, tunc stabit cor rectioni: si non corrigit, vel nō potest, quia est alter notarius, si hoc parere pōt error ex p̄collo, stabit protocollo. Itē si patet de indictione, quia expressit nomen consulis, qui erat anno il lo. Itē quia patet de errore indictionis, si nō potest hoc patere, omiſsio, uel error vitiat. fm̄ Io. An. So. Dic, qđ debet habere an nos Dñi: & qđ p̄putat ab incarnatione Dñi: ut 63. dic. i. Alij a natiuitate, ut dñt dñi de Rota: quia hæc rectior p̄putatio: & sic hodie seruat Romana curia. Vide, qđ ipsi notat sua p̄clu. 43. Et an si p̄ficiat inter Iudęos instr̄m a notario Christiano, debeat inuocare nomē dñi: vide But. & Bar. sup rubrica Codicis & Di gestorū. & ibi quid si p̄ficiat a Iudęo inter Christianos: Bart. di cit, qđ Christianus debet inuocare nomen dñi Iesu Christi. Iu dęos non, ne videatur hoc facere in opprobriū Christianorū. Dicit scđo gl. qđ exigitur in instr̄o nomen Imperatoris, dies, & mensis. Hęc procedunt in instr̄o publico: in priuato Butr. tenet et, qđ exigitur. Nec obstat. l. cū tabern. §. idem quęstij. ff. de pi gnori. quia ibi non dicit de instr̄o. sed dicit de cōtractu. Et po nit in prima constituto. Digestorū. Bar. j. Olim et ponebat nomē consulis, sed nō hodie: ut no. gl. i. q. 3. quoties oculus. post prin. 2. q. vlt. libellorū. Itē locus ponendus est in instr̄o. 2. q. 2. cū redemptor. gl. & plene per glo. in c. abbate sanc. de uerb. sign. Postea docet p̄putare indictionem. Vide hanc glo. 23. dist. in no mine Dñi. & vide in ti. de instr̄. edi. §. i. iuxta prin. & §. instr̄m. versic. item, quod non est actū. 23. q. 5. de Ligurijs. ponit hic Io. An. tempus p̄positionis. Spe. quod patet in præalleg. quod fuit in. 1271. Hostiē. aut composuit apparatus. 1233. vt hoc ti. l. 2. in Summa, in 2. col. ibi. 15. annis. nam. 15. anni faciūt vnum lustrum, ff. loca. l. item quaritur. §. qui impleto & ibi tres apponit dies. Dic, qđ anno natiuitatis Domini tertia inchoat in dictio. Gl. sequens corrigit vnam comparisonem chartę ad scripturam: & remittit de alia comparisone, de qua, & ex qui bus instr̄is fiet, per quem, & qualiter, & de ipsius effectū, per Ho. in Summa huius ti. §. 3. 4. & 5. in verbo, delere. illa querit an qs possit alieno sigillo sigillare. Dic, quod sic, dummodo hoc ex primat. Fallit in contractibus magnarum rerū, & maxime prin cipum, ubi proprio sigillo sigillandum est. infra de appel. publi ficauit. ¶ Venio ad vers. eadē. Nota duo signa, quæ dant publi citatem instr̄o, manus publica, & sigillū publicum. ¶ Not. 2. quod enormis corruptio sigilli vitiat p̄bationē priuilegij, vel instrumenti, quod a sigillo capit auctoritatem publicitatis.

23 ¶ No. 3. sigillū in nomine tantum partem nominis concludere, quod vitetur equiuocatio, & quod equiuocabile ad plura, al terum necessario non probat. ¶ Quæro an si in instrumento publico apponatur sigillum, qñ est cōfectum manu notarij, an ex corruptione sigilli vitietur probatio instrumenti. Dic, quod non, fm̄ Inno. nisi appareret fm̄ Hof. ex tēore instrumenti, qđ ab auctoritate sigilli procederet fides instr̄i, ut expressē dicerēt partes aliter nō ualere. C. eo. si p̄ctus. §. de pac. c. 2. de tranſa. c. 1.

25 ¶ Quæro an enormis lesio sigilli sola sufficiat ad tollendam p̄bationem. Inn. dicit, qđ sic. Si autē esset non enormis, sed le uis lesio, non tolleret fidem instr̄i: quod totum est relinquendū arbitrio iudicantis: ut de conse. eccl. uel alra. quod in dubijs. & c. lignicis. ¶ Quærit gl. an priuata scriptura p̄ficiat ad proba tionem. Gl. dicit, quod nō, nisi habeat subscriptos duos testes, & iunēt scripturā: ut §. c. 2. sed dic ut ibi dixi. Et sic no. qđ priua ta scriptura, et subrepta, non probat ad p̄iudiciū tertij, nisi te stes iuuent cã. dic ut dixi in d. c. 2. ¶ Venio ad uer. instr̄mētū.

27 ¶ No. quod ex literis instr̄m præsumitur suspectum. So. Quod redditur suspectum, qñ scriptura, & subscriptio apparet diuersa manu. A s̄rio, quod si attestaretur de diuersa manu, valeret in str̄m. ¶ Quæro an quis possit scribere instrumentum per aliū, & postea subscribere, ita qđ valeat. Dicit hic Io. An. quod litera fa cit, quod fieri possit: quia si scripisset per alium, & postea sub scripisset, & attestaretur hic, quod ualisset hoc instr̄m. quia fe cisse videt per se, qui fecit per alium: ut in regula, qui per aliū cum concor. Et sic faciūt multi tabellionis. Quod tñ nō est ve rū, si fiat per manum priuatā: sed nec per publicam, nisi iudicis

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

authoritas interueniat. in aut. de tabellio. col. 4. j. c. pen. & vlt. **¶** in Hosti. De quo in Spe. de instr. editi. §. restat. vers. quid de hoc. ibi Specu. nihil approbat, sed dicit, quod melius est, quod scribar per se. Plenus ponit eo. ti. §. instrumentum. vers. ite opponitur, quod non est confectum. & etiam Ioan. And. in additio. Specu. cuius conclusio hæc est. Si in loco est magister stauitionis, quod ambo & magister, & discipulus scribat, & subscribant, & ad maiorem auctoritatem postea subscribat, hoc non est improbatum in aut. de tabelli. §. nos autem. 12. q. 2. cum redemptor. in aut. de fide instr. §. his uero. sed quod is scribat instrumentum, qui non fuit præsens instrumento, & per alium postea subscribat, ipse, qui scripsit, vel subscribens, ex quo non idem fuit, hoc non potest fieri, nisi aliud haberet cōsuetudo, vel statutum: quia hoc officium est indelegabile. Putarē tamen etiam de iure tolerari instrumentum, si ambo essent rogati, & quilibet se subscriberet, & vnus scriberet, & sic seruatur Bononia: nam tunc fortius est instrumentum, quā qñ vnus tantum est rogatus. Et hoc satis colligitur ex glo. in dicto. §. nos autem. **¶** Quæro an, qd de sententia priuilegij non fieret mentio, hoc sufficeret ad probationem. Dicit Inno. quod non, sed ad presumpcionem: & idem, quod charta esset recentior, &c. Non sunt gl. nisi literales, & ideo dimittit. **¶** Venio ad uers. porro. No. regulam in textu. **¶** No. quod ubi non præiudicat sententia, nec attestaciones, nec confessiones, & alia acta, & sic attestaciones, & acta in iudicio regulantur a sententia, ut ubi illa præiudicat, præiudicent & acta. Ad hoc de iudicijs. at si clerici. Vide Inno. de testibus. causam. & doctores in l. 2. ff. iudicatum solui. Cyn. in l. is, apud quem. ff. de eden. **¶** Opp. quod debuerit præiudicare sententia archiepiscopo sententianti. Tum quia sciebat causam suam agi. j. de re iudi. quanuis. Tum quia subscripsit actui, qui gerebatur super iure, uel re sua. ff. de pigno. si fideiusfor. Tum quia uidetur gestū super re sua inter alios. de transac. ex literis. & de inoff. testa. l. pen. Dic. quod non præiudicat. de re iudic. suborta. & eo. ti. c. super. Non ob. c. quis. quia loquitur quādo quis agebat de iure in eo, quem poterat prohibere, & qui poterat rem ad præiudicium meum deducere in iudicio. Idem dicit si quis me sciante meo nomine agat, & non prohibeo. ff. mandati. qui patitur. hic autem ignorabat forte archiepiscopus. Itē nō poterat istos prohibere disceptare de iure suo inter se. Item non habebat aliter potestatem deducēdi hoc ius ad præiudicium alterius, cum non haberet ab eo causam. nota tamen vltimum dictum. no. idem. §. de rescri. ex parte decani. Idem no. de offi. delega. cum in iure. Contrarium no. de re iud. c. penul. & ibi plene dicam. & vide Bar. ff. de re iud. l. sepe. Non ob. l. si fideiusfor. quia loquitur quando quis rem suam obligauit & subscripsit auctoritatem præstando. ad hoc. ca. ex literis. Secus si fecit tanquam iudex, vel testis. ff. de pigno. actio. l. Caius. & hoc ex sententia, per quam nō acquirimus de nouo, sed ius, quod est, detegitur. Non ob. l. penul. quia ibi voluntarium officium, scilicet porrectionis, vel aduocationis: hic necessarium iudicandi. l. munerum. §. iudicandi. ff. de mu. & ho. Vnde cum officium suum sit sibi damnosum, non sibi præiudicat. Secus in officio uoluntario, ut in p̄trario. Ad hoc. ff. ex qui. cau. maio. l. necnon. §. si. ff. de rei uendi. l. inter officium. C. de admini. tu. l. quedam mulier. Secundo modo ad omnia potest responderi, quod lata fuerit nisi tantum in possessorio, quæ non præiudicat in petitorio. ff. de acquiren. posses. l. naturaliter. §. nihil leuandem. §. si. ff. de exceptio. rei iudic. Vel dic. qd ex nouo iure hæc potuerunt post sententiam ad Mediolan. ecclesia peruenire, p̄m Inno. Item quia uel archiepiscopus sciebat: & factū eius non potest præiudicare ecclesiæ. Vel ignorabat, & de ignorantia sua foret excusata. de cle. excom. mini. ad apostolic. Per litteram dicit Io. An. cautū esse in instrumento sententiæ apponere omnia acta causæ, & maxime acta substantialia, cum sententia publicatur: & maxime si postea contra processum aliquid obijceretur, fiat fides: & olim ita breues erant, qd facillimē fieri poterant: sed hodie est interrogatoriorū multiplicitas, qd hoc facile fieri non pot. **¶** Vltimo inquantū litera dicit attestaciones non necessarias, quidam dicunt hoc ideo, quia non fuerit publicatæ, quasi essent publicatæ, cum publicatio nihil aliud faciat, nisi qd prius non erat authenticū post publicationē est authenticū: & ualet inter personas, inter quas actum est, & qñ ad idem agitur, p̄m Inno. An possent acta ratificari inter alias p̄sonas. Gl. q̄ sic: in ceteris est clara. **¶** Venio ad uer. ceterū. **¶** No. qd ex forma petitionis & interrogationis colligimus intellectum responsionis, ut in dubio adaptetur responsio interrogatiōni. **¶** No. qd priuilegiū habens in se repugnantia in uerbis delusionis, ad p̄cordiā reducitur, contra id de testi. cū tu. **¶** No. quod p̄firmatio, & donatio circa idē, est incompossibilis: quia p̄firmatum donari non pot. **¶** Not. qd impossibilis est concursus priuilegiorū causarū ad acquisitionē domini, vel proprietatis alicuius iuris. **¶** No. qd per actum locationis non potest probari proprietates, nec possessio, cū aliena res, & non possessa

possit locari. Ad hoc. de excep. cum venerabilis, & de appella. bona. & gl. de re iudic. cum Bertoldus. **¶** Quid de responsione pensionis, dixi. §. de restit. spolia. cum ueniunt. Dicit hic Vincen. quod perceptio etiam probat, ut in iuribus. S. alle. & alleg. l. quanuis. de acquir. poss. Sed dic. vt s. remisi. Glo. signat, quod tria circa illud interpretandum est, ut res magis ualeat &c. in fin. glo. dic. ut in regula, in obscuris, & in regula, contra eum. **34** de reg. iur. li. 6. **¶** Secundo opponitur, quod id, quod dari potest, possit confirmari. 60. distin. in synodo. 23. dist. in nomine Domini. de electio. cum inter. d. c. in synodo. In. propriē ponitur, ut ibi no. Ad c. in noīe Domini. dic. ibi speciale: & rō ponitur in c. licet. de elect. Vel dic. ad alia, quod eligere non est dare, quia non tribuit ius in re, sed ad rem: quæ sunt diuersa. de concef. præben. c. penul. & fina. lib. 6. Non ob. de restit. spolia. cum uenisset. de eo, qui mit. in poss. cap. 1. quia dic. vt ibi not. **35** **¶** Op. glo. de leg. 3. §. ex plurimis. de acquir. poss. Dic. quod haberi potest possessio ex pluribus causis, nō proprietates. De hoc per Dyn. in regula, possessor. de reg. iur. lib. 6. Infert gloss. argu. quod si aliquis alleget plures titulos, quod succumbat: quod fatetur agendo: secus, si excipiendo. Ad hoc de electio. vt qd duas. lib. 6. Et est ratio glo. quia nullus prohibetur plurib. exceptionibus uti. de reg. iur. nullas pluribus. lib. 6. **¶** Oppo. quod aliquando ualeat accessorij sine principali. de iur. iur. deb. -tores. Solu. Ibi accessorium subsistit per se, & non est ibi eadē causa in iudicio accessorio, quæ in principali, hic sic. De hoc in regula, accessorium. de reg. iur. li. 6. Venio ad ultimam partem, in uer. cum autem. **¶** No. uerba dispositiua referenda: d procuratorem, executiua ad dominum. de hoc de elec. quere lam. no. regulam in fin. **¶** Not. quod illud non dicitur probatum, quod est probatum, & postea multipliciter impugnatum; **36** **¶** Oppo. quod probet dominium pro locatione: quia locator non potest referre ad quæstionem dominij: C. locati. si qd conductionis. Glo. dicit hoc uerum, ut non referatur quæstio dominij, si agitur pignoratitia, uel commodati, uel locati: sed si agitur reali, secus: quia tunc proponitur quasi contra quemlibet possessorem, & sunt hæc uerba. C. locati. ad probationē. Item quia conductor rem conductam locare potest. ff. locati. l. qui infulam. C. eo. nemo. Dic. si de locatione est dubium, potest opponi exceptio dominij. l. litibus. C. de agri. & celi. Si de locatione constat, & agitur conditione ex. l. si coloni. & non oblat exceptio dominij. Aut agitur ex contractu, & ob. exceptio de dominio proprio: de dominio alieno non oblat exceptio, ut hic, nisi ille agat, & assilat: ut pater. ff. de pos. l. bona fides. secundum Bar. in l. si quis conductionis: **¶** Si agitur reali, id est, rei uendicatione dic. ut in glo. Idem dicit Inno. per hoc fi. gl. uidetur quod scholaris recedens possit in domo, uel camera alium ponere loco sui: & an possit inuitis socijs, uide in Spe. de iudi. §. 2. uers. circa hoc, & no. In sti. locati. tenet ibi qd inuito alio socio non possit, quia qui societatem contrahit, certam personam eligit. In sti. pro socio. §. soluitur. ff. de verb. oblig. l. si quis arbitrato. ff. pro socio. l. actione. §. mortis. ff. eo. qui admittitur. & l. nam, & l. quicquid. & l. de illo. nisi aliud in contractu actum sit. 8. q. 2. illud, & ca. seq. Et non mireris: quia uilis actio pro socio, datur inter plures in eodem cenaculo habitantes: quia quasi socij uidentur: ideo inter eos potest intentari, & adaptari lex loquens de socijs. ff. de his, qui deiec. uel effu. l. perceptione. per quam legem Azo determinat quæstionem inter socios contingentem, quando unus non uult communicare, quod debet, uel facere duodenam. Imo plus dicit, quod si scholaris in eadem domo, uel camera turbat alium, ut studere non possit, quia forte perstrept alijs, uel forte etiam sibi, & sic alia uoce, ut quidam faciūt, quod alius studere nō potest, compelli potest per actionem utilem pro socio, ut desistat: quia hæc actio est bonæ fidei. In ea ergo ueniunt, de quibus non est actum, nec cogitatum: dummodo bona fides contractus hoc impetret. de cau. pos. cum etiam. de exce. cum venerabilis. Licet quidam dicant, quod ageret ex conducto. contra dñm locantē. Ponit Spe. in loco præal. uerf. hoc et not

S V M M A R I V M.

- 1 Rescriptum super uoti absolute obtentum non ualet.
- 2 Rescriptum continens aliquid non uerisimile, suspectum est de falsitate.
- 3 Dispensatio debet attendere utilitatem finis rei, super qua petitur.
- 4 Rescripto sigillato sigillo ignoto, an credatur.
- 5 Sigilla ignota, ut faciunt fidem, quomodo possunt fieri nota.
- 6 Dispensare quomodo potest solus papa super uoto Hierosolymitano.

C A P. VII.

Quod super his. **¶** Non ualent literæ, quas super absolute obtentum non ualet. **¶** Rescriptum continens aliquid non uerisimile, suspectum est de falsitate. **¶** Dispensatio debet attendere utilitatem finis rei, super qua petitur. **¶** Rescripto sigillato sigillo ignoto, an credatur. **¶** Sigilla ignota, ut faciunt fidem, quomodo possunt fieri nota. **¶** Dispensare quomodo potest solus papa super uoto Hierosolymitano.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

finis voti, & salutem anime vouentis. ¶ No. duplicem modum
 4 furtiendi. ¶ No. quod sigillis ignotis cardinalium non cre-
 ditur. ¶ No. quod eo, qđ litera emanat de curia, emanasse non
 censetur, ut quidam dñt, à Srio: quia si constat literas non sur-
 reptitias, creditur literis cardinaliū, & sigillis ēt ignotis. ¶ Op-
 po. quod sigillis ignotis non creditur. de cleri. peregr. c. 1. So.
 Ibi, non solum sigilla erant ignota, sed etiā epatus ipsi, quorū
 nomine fuerat sigillatū. Vel qđ ibi maius periculū vertit, quā
 hic, s̄m Inn. & Abb. 4. 2. dist. his, quæ sunt leuis præiudicij credi-
 tur, vt hic, dū tñ cesset surreptio, & quod attestatur sit verisimi-
 le: si sunt cognita, & attestatur ēt verbo de p̄tate sua. 17. dist. no-
 bilissimus. nor. gl. in d. c. cū olim. dum modo sit notus. ut not.
 de re iudi. ad apostolicam. lib. 6. Quod est uerum quo ad illa,
 quæ in p̄tate transfunduntur, de iure speciali non creditur uer-
 bo: ut no. Ioan. And. de offi. deleg. c. 1. li. 6. in Nouel. super gl.
 tria genera. & de senten. excom. ad eminentiam. & in Spec. de
 lega. §. superest. uerfi. quid si delegati iurisdōne. ibi dicitur tum,
 quod de facto raro reuocatur in dubium, de cuius p̄tate, & ra-
 ro literas ostendit. Cautum est tñ, quod in his, quæ gerit sp̄cia-
 li p̄tate, is, cum quo geritur, habeat copiam legationis copia-
 tam in actū gesto: ergo super gesto coram se, de rigore iuris nō
 creditur ei: vt no. Io. And. de appel. constitutus. 2. in uerbo, car-
 dinalis. De rigore dixi. & Archi. 8. q. 3. c. talia. & 77. dist. nobili-
 simus. quia ei non creditur: ut no. in Spe. de teste. §. 1. ver. quid
 si aduocatus. & quando simplici uerbo attestatur, quando scri-
 ptō creditur, ut in simplici iudici. de probat. post cessionem. Si
 attestatur de gestis coram alijs, vt ab alijs, non creditur inquan-
 tum tangunt præiudicium tertij: ut no. glo. de sentē. excō. sicut.
 Quod puto in quantum attestatur uerbo: in quantum scripto cre-
 ditur prout dixi alias in literis credendum simplici p̄tato. de
 proba. post cessionē. nisi, quod dignius est eius testimonij pp
 dignitatem. de testi. in nostra. Et ex hoc puto, quod si de gestis a
 Papa aliquid attestetur cardinalis, non creditur ei in quantum
 sint præiudicialia tertio, maximē de gestis in curia non credi-
 tur absque literis Papæ: ut no. Arch. in 1. constit. 6. in uerbo, trā-
 simus. de quo ibi per gl. in uerbo, bulla. Et si literis attestaretur
 aliquid a Papa sibi commissum uiuē uocis oraculo, si literis as-
 ferit, credendū ut alteri p̄tato scribenti, ut dixi. An credatur
 literis penitentiarij: dic ut in cle. ne Romani. ¶ Quæro in quo
 potuerunt tacere ueritatem, & exprimere falsitatem. Dic forte
 tacuerunt illa, per que erant vtilis terre sancte, ut quia erant
 diuites, uel consilio strenui, licet inhabiles ad pugnam, s̄m In-
 no. & Pet. Vel dixerunt se debiles, cū sint fortes. de rescriptis. su-
 5 per literis. secundum Inn. ¶ Opp. cum glo. qđ creditur sigillis
 ignotis. 18. dist. c. 1. Sol. Creditur, si sunt nota, non creditur nisi
 sint quinque. & dicit gl. notis credi. etiā in præiudicij alterius.
 Aduerte, hoc puto quādo est leue præiudicij, & attestatur scri-
 pto. Secus si uerbo: quia nullatenus creditur: ut no. glo. de sent.
 excom. sicut. Sed si sit dubium per partem de sigillo, an sit no-
 tum, ex quo reputatur notum: vt d. c. 1. possēt tamē collatio fieri
 cum alijs sigillis ipsius, si habeantur, sicut sit collatio literarū
 6 §. c. proxi. C. eo. comparationes. secundum Hosti. ¶ Quæro cū
 gloss. 2. de quo voto loquitur decre. Gl. dicit, quod de voto pe-
 regrinationis. Vin. hoc restringit ad votū peregrinationis Hie-
 rosolymitanę, in quo dispensat solus Papa, uel absoluit. Sed dic
 hoc uerum, quando propter succursum uouit: & sic loquuntur
 iura de hac materia loquentia. Sed si uouit uisitare sepulchrū,
 non puto, quod hoc Papæ sit reseruatū: quia hoc cautū nō
 inuenio. Idem de uisitatione sancti Iacobi, & Romæ: licet uide-
 rim dubitare. glo. alia sunt claræ. In glo. pe. in fi. & ibi remittit
 Inno. ad quæstionem quare falsa causa excommunicationis, li-
 gat, & non absoluit falsa causa absolutionis.

S V M M A R I V M.

- 1 Iure non dicitur differre id, quod est dispositum secundum ius.
- 2 Constitutio disponens id, quod ius, nil addit ad ius.
- 3 Iuri quod dicitur consonum, uel non.
- 4 Index an ardeatur ad consulendum principem ubi dubitat de uiribus legis.
- 5 Rescripto mandati an sit indistincte parendum.

C A P. V I I I.

DAutorialis. Si de extrauaganti dubitatur an
 sit decretalis authentica: aut est
 iuri consona, & tunc iudicatur secundum illam:
 si uero iuri sit dissona, Papa consulitur. Secunda
 ibi: uerum. ¶ Nota quod extrauagans disponēs
 1 quod ius, non dicitur a iure differre. Vide Ioan. An. de consti.
 2 c. 1. lib. 6. in glo. ¶ Et sic constitutio disponens id, quod ius, nil
 addit ad ius. nil vinculo subsistit natura, quod super extrauagā-
 ti disponente, quod ius non cadit probabilis dubitatio, sic sup
 extrauagāte disponēte aliud a iure. Per hoc dicit Bar. qđ sn̄a la-
 ta ē ius, expressio iuris errore in sententia, est nulla, qñ ius est p-
 mune: secus si extrauagās, quia de illo probabiliter dubitatur:

vt no. in l. cum prolatis. de re iud. Hoc puto anteq̄ Papa sit con-
 sultus: secus qñ certus est de extrauagante. Idem sentit Bar. hic
 si pp diuersitatem literarū reddatur dubia, quod not. sicut in
 simili h̄ de elect. nemo deinceps. Gl. pen. opponit, quod extrau-
 agans statim liget post duos menses: quia eius presumptio
 notitia. §. de constitu. c. 2. & quod ibi no. de postu. p̄tate. cap. 1.
 So. Licet eius p̄sumatur notitia tamen vi, quod potest de ea
 dubitari, uel sequatur illud de reductis ad uolumen iuris, uel
 commune, non de extrauagantibus, quia non ligant, nisi cor-
 rum alia detur notitia. Vel procedit illud, quando iure fit fi-
 des, quod emanauit in curia. Secus ubi de ea aliter non con-
 stat. Ideo dicit hic Inn. quod non fiebat fides hic per bullam,
 vel insinuata non erat. de postul. c. 1. cum concord. Nam licet
 publice factum non tolerabiliter ignoretur, dubitari pōt de
 ipso an sit factum, & consequenter an publice factum. Item, vt
 dicit Inn. etiam dato, quod sit sub bulla, tamen non statim re-
 cienda. C. de lega. l. 2. Vel secundum Boati. dato, qđ constaret
 de bulla, literæ habebantur diuersimodē, & contrario mo-
 do. de elect. nemo deinceps. lib. sexto, in gl. pe. & quod ibi not.
 ¶ Opp. quod hæc decr. malē sit uerur, quia debet poni sub ti-
 tulo de rescri. uel de constit. So. Adaptatur in quantum tractat
 3 de fide extrauagantis. uel scripturæ eius. ¶ Quæro quando di-
 catur iuri non consona. Dic, quando obuiat iuri ciuili, nō cō-
 tradicenti canonico, uel quando obuiat iuri diuino. de accus.
 qualiter. 2. de elect. significasti. qui fil. sint. legit. per venerabilē.
 de elect. super eo. de ope. no. nun. c. 1. & 2. de quo de solu. c. fin.
 Vel naturali rationi deficiente iure. i. dist. consuetudo. Infir.
 de iure naturali. §. quod uero, & §. ex non scripto. de consuet.
 4 cum dilectus. ¶ Quæro, an ardeatur iudex ad consulendū Pa-
 pam, ubi dubitat. Dic, qđ non, si non uelit: quia ex quo sibi nō
 p̄stat, qđ sit decretalis, non p̄t iudicare s̄m illas decre. que sunt
 editę post istam compilationem ante compilationem Sexti:
 5 tene, qđ habes in proemio Sexti. ¶ Ad gl. oppo. qđ eo, qđ obuiat
 iuri, statim recipienda sit decretalis. 25. q. 1. rescripta. Glo.
 concludit: qñq; emanar rescriptum s̄m ius: & illi parendum.
 Qñq; aperte ē ius: & illud reiiciendum ex toto. Qñq; emanat
 præter ius: & expectatur secunda iussio. de offic. delegati. qñ. in
 aut. ut nulli iudi. §. si uero. Hæc uera. nisi in rescripto dicitur:
 non obstante tali iure. s̄m Hosti. de quo uide, quod no. de p̄sti.
 c. 1. Qñq; decretalis est ē ius, uel præter ius: & statim est reiiciē-
 da, sed cōsultur superior: quia eo, quod allegatur inter decre-
 tales, tamen si cōiter non habetur in libris, illi non est standū.
 Si decretalis est contra consuetudinem, stabitur cōsuetudini,
 dum tamē sit rationabilis, & legitime p̄scripta: nisi princeps
 per suum statutum intendat tollere cōsuetudinem. Sic hodie
 determinatum est ante decr. sequitur consuetudinem. de cō-
 sue. c. 2. li. 6. In quantum glo. dicit, quod super sedere debet, in-
 tellige si uult, ut dixi in litera.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes possunt produci usque ad conclusionem in causa.
- 2 Conclusio in causa præcludit uiam probandi. 5.
- 3 Instrumentum authenticum facit consuetudo, etiam si sit priuatum.
- 4 Instrumenta non possunt in causa produci ante conclusionem termino elapso.
- 6 Instrumentis priuatis etiam per consuetudinem authenticis factis an creditur in spiritualibus.
- 7 Instrumento notarij a iudice seculari creati an faciant fidem in foro ecclesiastico.
- 8 Instrumento iudicis an credatur ex consuetudine absque testimonio subscriptione.
- 9 Instrumento per notarium malè famatum confecto an credatur.
- 10 Conclusum quando possit dici in causa.

C A P. I X.

Cum dilectus. ¶ Post publicatas attesta-
 tiones vsq; ad conclusio-
 nē in cā p̄nt testes produci, & cōsuetudo loci facit
 instrū authenticum. h. d. Secūda ibi: super. ¶ Not.
 qđ publicatio attestatiōnū præcludit uiam facultā
 2 ti probandi per instrū. ¶ Not. 2. qđ conclusio in cā præcludit
 uiam probandi ēt per instrū: & sic liquida probatio nō admit-
 titur post conclusionem in cā. ¶ Not. qđ consuetudo dat au-
 thoritatem notariatus, & fidem instrō priuato, uel alias nō pu-
 blico: sicut & disponit de solennitatib. instrū. in aut. de tabelli.
 §. nos autē. Exigitur tñ, quod persona sit honesta: ut patet hic.
 4 ¶ Op. quod ante conclusionem in cā non possint produci in-
 strumenta lapsō termino ad illa producenda. So. Contrarium
 procedit, quando est terminus statutus & lapsus: hic quando
 iam est lapsus. De quo in Spec. de dilatio. §. uidentum. uerfic.
 quid si datur. & in clem. de uerbo. signifi. sepe. uerfic. eo saluo.
 in gl. ubi ergo. C. qui accusa. non poss. li. ea. & ibi Cynus, & Bart.
 in l. mancipiorum. ff. de optio. leg. Quicquid dicat Cy. recitat
 illam gl. Bar. dicit standum decre. paltoralis. j. de exceptio. ut
 si iuret instrumentum de nouo ad se peruenisse, possēt, aliter
 non.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

5 non. ¶ **Oppo.** quod possit etiam post in causa produci: ut pater de iurei. admonendi. Solu. Quia non sunt de nouo reperta, non possunt post conclusionem in causa: sed si sunt de nouo reperta, bene pnt. ut ibi no. Bar. Vide, quod dicam. j. de excep. exceptiones. Ad hoc facit de causa pos. pastoralis. & s. de proc. auditis. Sed ibi aliquid potest impucri parti, quæ distulit, hic

6 non. ¶ **Quero,** an talibus instrumentis credatur, etiam in spiritalibus, ubi consuetudo dat potestatem lapso termino. Dicit Hosti. quod creditur super civilibus, & temporalibus rebus, de quibus ne cler. vel mo. c. sicut. Faterur, quod ubi talia infra reducuntur ut privilegia ab ipso rege concessa, vel quo ad feudalia, qd bene facerent fidem. de fo. compe. ex transmissa. Sol. Pe. & Abb. videntur contradicere Hosti. pro eo, quod dicunt, quod dubitatio hic fuit pro eo, quod agebatur contra laicum super ecclesiasticis, contra eos, si est de constitutis ecclesie in spiritalibus. tene, quod habes in ca. sicut. super temporalibus. seruatur, quod creditur ad preiudicium, & commodum ecclesie, & hoc non negat Hosti. & faterur Petr. quod not. Non obstat. c. ecclesia. quia hic notarium aduent nolentes: & per hoc non dicitur uendicare laicus potestatem in clericum, sed clerici auxilium inuocant, sicut testes possent habere laicos, ita & notarium attestantem: maxime tenendo, quod notarij potestas sit prorogabilis. de quo dixi qui fil. sint legiti. per venerabilem.

6 ¶ **Quid** de instrumentis aliorum iudicum, an consuetudo operari possit ut illis fides adhibeatur. lo. An. quod sic, in c. secularis. de fo. compe. lib. 6. & ibi dicit, quod probant etiam in iudicio ecclesiastico. Quod nota. propterea, quæ proximè dixi.

8 ¶ **Quero,** an ex consuetudine credatur instrumento iudicis absq; testium subscriptione. Dic, qd sic, si hoc habeat consuetudo. de quo. s. c. 2. ¶ **Quid** si esset male fame an crederetur instrumentis. Dic, quod non, maxime si consuevit fallere instrumenta. Honestas tamen presumitur, ut pater. de presum. c. fin.

10 ¶ **Hosti.** ¶ **Oppo.** quod non liceat producere instrumenta, sicut nec testes, post publicas attestaciones: quia appellacione instrumenti comprehenduntur testes, & contra. de testi. cog. peruenit. Dicunt quidam quod hæc fuit causa dubitadi. ¶ **Alij** dicunt, quod causa fuit, quia uidebatur diu tacuisse, & propter hoc ut suspectus debet repelli. ad hoc de testi. presentium. Sed non est idem in testibus: quia ex multis causis facilius deprehenditur falsitas instrumenti, quam testium. s. e. inter dilectos, maxime quia & in instrumento debet poni dies, locus, testes: de quibus de re iudic. Abbate. li. 6. Sed de his testis interrogatus dicit se non recordari. j. c. proximo. Et hoc respectu uerum est, quod facilius corrumuntur testes, quam instrumentum: sed alio respectu facilius falsatur instrumentum: quia facilius est corrumperere unum notarium, quam duos testes. Ad hoc, quod not. de cleri. peregr. c. 1. sed hoc tollit presumptio dignitatis,

11 & approbationis. ¶ **Quero,** quando dicatur in causa conclusum. Gl. quando est renuntiarum probationibus, & omnibus allegationibus. de causa posse. pastoralis. de procurato. auditis. Non obstat, quod post appellacionem possunt produci. C. de temp. appel. per hanc. ergo post conclusionem: quia melius est ante tempus. & c. in quibus causis in integrum restit. non est necessaria. l. fin. quia dicit Innoc. quod usque ad conclusionem licet testes producere. post non: sed in causa uera appellacionis, etiam post conclusionem factam in principali, licet testes producere. Non obstat c. sequens: quia intelligitur de conclusionem facta in causa appellacionis. de quo remittit Io. An. in Specul. de instrum. adi. s. nunc dicamus. in princip. ibi dicit. idem hæc uera, ut conclusio non se extendat ad causam appellacionis, nisi partes de hoc cogitauerint: quod in dubio non presumitur: ut quia dixissent, Nos renuntiamus, vel concludimus, ita quod de cætero nec de iure, nec de facto in causa renuntiat. bene preiudicat: & secundum Gul. in Specu. de renun. & conclu. s. 1. uerbi. hoc autem scias. Sequentes glos. sunt clare. In glo. penul. ibi: cum olim. & contrario. 1. 2. distinct. nos consuetudinem, & in fi. uide, quod not. de consue. c. fin. super gl. & hic per Io. An.

S P M M A R I V M.

- 1 Instrumenti falsitas potest probari per testes.
- 2 Libello in actione personali sufficit exprimere causam remotam.
- 3 Compensatio admitti debet in liquidis licet causis diuersis.
- 4 Sententia potest formari super iure superuenienti ex uetustiori causa, pendente causa.
- 5 Sententia potest formari super altera instantia habente connexitatem cum ea, cum qua actio habuit originem.
- 6 Actionis empti qua sit natura. nu. 9.
- 7 Emptor condemnatus ad pretij traditionem an impediatur executionem per exceptionem rei non tradita.
- 8 Compensatio non admittitur super non liquido.
- 9 Venditor an teneatur indistincte ad traditionem rei liberè, vel liberetur tradendo interesse.

- 10 Condicio impedit ius agenti ante purificationem.
- 11 Appellacione deuoluta non admittitur articulus omnino nouus, sed tantum dependens ex veteri.
- 12 Testis iuramentum probatur, quando dicitur, Talis iuratus deposuit. nu. me. 19.
- 13 Testis dicitur concludens causam scientia per sensum non immediatum, probat.
- 14 Conditionis appositione aggrauante conditionem rei, res in pretio minus estimatur.
- 15 Testis deponens super valore rei an probet ut quia dicit, scio quod tantum ualeat, quia a tali potui tantum habere.
- 16 Testium dicitur non vitiantur, licet dicant omnes, quod de die non recordantur vel tempore, etiam de mense.
- 17 Contractus conditionalis, vel modalis quis sit.
- 18 Appellari non potest ad Papam, vel Imperatorem, ubi superior loci, qui indicauit, non habet superiorem.
- 20 Testes instrumentarij, & ipse notarius, possunt induci in testes. 26.
- 21 Instrumenti probatio succumbit probationi duorum, vel trium testium.
- 22 Testes instrumentarij si non aliter singularitas actus determinatur, quomodo actus multiplicatus probetur. nu. 26.
- 23 Confessio facta post conclusionem in causa ualeat.
- 24 Assertiones, & responsiones partium possunt per iudicem fieri in quacumque parte iudicij usque ad sententiam.
- 25 Instrumento publico testes debent subscribi per notarium.
- 27 Confessio erronea licet possit renouari, an renouans incidit in periuirium, ubi est inuata confessio.
- 28 Instrumentum per quot testes possit conuinci, seu reprobari.
- 29 Testes instrumentarij si contradicant instrumento, quot requirantur ad conuincendum instrumentum.
- 30 Testes an possint per iudicem interrogari post conclusionem in causa.
- 31 Obligatio conditionalis non supponit obligationem.
- 32 Sententia cause appellacionis potest esse partium confirmatoria, vel infirmatoria.
- 33 Sententia quomodo potest ferri super exceptione opposita.
- 34 Sententia appellacionis, an possit addi ex nouiter deductis.

C A P. X.

Vm Ioannes. ¶ **Falsitas** instrumenti, vel quod deest in instru-

mento, potest probari per testes. hoc dicit. In prima processus cause principalis. In secunda processus cause appellacionis, ibi: cum igitur. In tertia ibi, de consilio. diffinitio ipsius cause appellacionis. Legã

2 per partes: & primo ad uerbi. cum igitur. ¶ **Nota** primo, in personali sufficere exprimere causam remotam, peto, quia secundo compensacionem admitti de debitis liquidis, licet causis diuersis, & in quantitate dispari ad mensuram quantitatum hinc & inde contrahentium. ¶ **Nota** tertio arg. quod ex iure superuenienti ex uetustiori causa pendente iudicio, etiam a parte actoris possit in eadem instantia sententari.

5 ¶ **Nota** argumen. quod pendente instantia ex una causa, ex altera potest sequi sententia super illa instantia confessata, dummodo cum tali aliquam habeat connexitatem, & quæ primo in instantia est deducta. ¶ **Nota** naturam actionis empti: quia propter eam quis adstringitur ad tradendam rem liberam uacuum, & expeditam. ad hoc. l. 2. s. 1. ff. de act. emptio.

7 ¶ **Oppo.** quod male sententia uerit super domo non inclusa in petitione: & similiter super causa: quia actum est ex mutuo, & sententia super uenditione. contra id. ff. communi. diuidi. ut fundus. ff. famil. erciscund. in hoc. de simo. licet Heli. Solu. Dicunt doct. quod hæc est decisa petitio: quia & obiciens compensacionem agebat repellere petentem, & confitebatur uenditionem: agens ex mutuo dedit aliam partem petitionis, in qua petebat domum tradi uacuum, & expeditam. Vel potes dicere, quod ex quo confitebatur uenditionem, apponens compensacionem, & solutionem pretij domus super uenditione ut connexa, de qua constabat confessione, potuit sequi sententia. argum. de exceptio. cap. 1. de electio. per inquisitionem. de confess. cap. 2. ¶ **Quero,** an emptor condemnatus ad traditionem pretij, impediatur executionem per exceptionem rei non tradita. De hoc in Specu. de senten. excommun. s. fin. uerbi. item pone. ibi arguit, quod sic: quia per hoc non tollitur ius agenti ad rem, ex quo de traditione rei non est disceptatum. ergo fortius non tollitur ius excipiendi. Ad hoc. si de iurei. si duo. s. pen. Dic, quod dato, quod non possit impedi excutio, poterit tamen agi ad rei traditionem. ff. de act. emp. lege Iulianus s. offerri. ad hoc nota. ff. ex quibus causis in possessionem eatur. l. Fulcinius. s. secundo. Dic, si non est disceptatum de traditione rei, non admittetur excipiens. ff. de conpens. l. qd in diem: tunc satis puto exceptionem admitti: quia non datur

detur hic substantiæ debiti, sed executioni: & sic est de p̄cernē-
 8 te, impedisset exercitiū agendi. ¶ Opp. qđ non admittatur cō-
 pensatio indistincte. l. si. ff. de compensa. So. Admittitur, ubi de-
 9 bita sunt liquida, nō ubi non sunt liquida. ¶ Gl. 2. colligit no-
 tabile, qđ ad traditionē libere rei cōpellitur venditor. Per quā
 dixit Mar. qđ si venditor hēt facultatē rei tradendę, p̄cisē com-
 pellit ad tradendū. ff. de acti. empt. l. ex empto. Et hęc opinio ē
 uera, & cōis, prout obligatio rem tradi incidit in dētum bonę
 fidei, ut est uenditio: alias si non hēt facultatem rei tradendę,
 tenetur ad interessē: vel si non, incidit in rem tradi, obligatio
 in dētum bonę fidei. & sic dēt intelligi. ff. de uerb. obl. l. stipula-
 tiones non diuiduntur. §. Celsus. & similia. Per quā iura lo. &
 Accur. in l. j. ff. de actio. empti. tenent, qđ sufficiat interessē tra-
 dere. & malē. & opi. Mar. tenet Bar. in d. l. stipulationes non di-
 uiduntur. Et huic opi. adheret ius canonicū, ut hic. Ad hoc de
 arb. per tuas. de pac. c. 1. q. 1. qui studet. de quo in Sp. de emp.
 & uend. §. interioribus. in princ. ubi lo. An. sequit istam opin.
 qđ si hēt facultatē rei tradendę, & cōpellitur. Vel non hēt, do-
 lo, uel culpa: & nō cōpellitur p̄cisē, sed ad interessē agit. Vel
 non hēt, nec dolo, nec culpa: & ad neutrum tenetur, s̄m lo. An.
 ibi. Et dī uacua tradi, qñ traditur uacua respectu possessionis,
 & detentionis: alias non est uacua. Vñ si quis esset in possessio-
 ne cā legatorum, uel fideicommissorum, uel noīe uentris, nō
 tradit uacua sic tradendo. ff. de actio. empti. l. 1. §. uacua. ¶ Ve-
 10 nio ad uerū. cum igitur. ¶ No. qđ p̄dō impedit ius agendi ante
 11 purificationē. ¶ No. 2. qđ in cā appl̄ōnis non admittit articu-
 lus omnino nouus, sed tñ p̄dens ex veteri. ¶ Not. 3. qđ nouus
 12 articulus dī, licet tota substantia primi reperatur in secūdo, qñ
 illa non repetitur ut submittat necessitati probandi. ¶ No. 4.
 arg. qđ probetur iusm testis, si dicatur Talis iuratus deposuit.
 13 de quo de testi. tuis. ¶ No. qđ probat testis concludens cām
 scientiā per sensum non immediatam: ut si dicat, scio: qđ p̄ns
 fui. Vide Bar. ff. de autho. tu. l. 1. §. 1. & qđ no. de testi. p̄ntium. li.
 6. in Nouella. Ad hoc de elec. per inquisitionē. de p̄suet. c. 2. de
 14 testi. cū cām, s̄m Hosti. ¶ No. qđ ex p̄dōnis appositione aggra-
 15 uante p̄dōnem rei res in pretio minus estimatur. ¶ No. argu.
 pro teste deponente de ualore rei, ut probet scio, qđ tñ ualeat,
 quia a tali potui tñ habere. Sed dic, de hoc ut per Bar. in l. 2. C.
 de rescin. uendi. & dicam de emp. & uend. cum causam. & ca.
 16 dilecti. ¶ No. qđ non uitiat testimonium, qđ oēs testes atte-
 stantes dicant de die non recordari, uel de tpe, ēt de mensē. ¶
 id, qđ no. Hosti. §. de testi. ex tenore. & uide de accusa. qualiter,
 17 & qñ. 2. per Inno. ¶ Opp. qđ non esset conditionalis p̄ctas, imo
 sub modo: quia possunt de condi. appo. uerum. So. Fatetur lo.
 An. quod erat modalis, & non conditionalis, larē dicitur secū-
 18 dum Hostien. melius dixisset conuentionalis. ¶ Oppo. cum
 gl. quod non debeat appellari ad Papam. de iudi. nouit. Solu.
 Terra erat de iuridictione ecclesię. Ad hoc de appel. si duob.
 alias non appellatur ad ipsū. Hoc dicunt docto. uerum, si sit
 perior loci, qui iudicauit, non recognoscat superiorem: quia
 tunc appellatur ad Papam qui fil. sint legi. per uenerabilem. §.
 rationibus. de foro compe. licet. in aut. ut disse. iudices. §. si ue-
 19 ro contigerit. secundum Hosti. ¶ Oppo. quod nouus articu-
 lus non admittatur in causa appellationis, ut pater de tempo.
 appel. per hanc. So. omnino nouus non admittitur, ut ibi: sed
 pendens ex primis sic, ut hic: & sic in causa appellationis nouę
 probationes admittuntur super noua exceptione: & aliā cām
 possunt profequi coram iudice appellationis, quam exprēsse-
 rim coram iudice a quo. ff. de appel. scio qualitum. Et hoc ue-
 rum, qñ appellatur a diffinitiuā: scūs si ab interlocutoria: ut in
 cle. appellanti. de appel. de quo. de appel. cum causam. ¶ Gl. in
 20 uerbo, nepotib. opponendo, quærūt de dubio, & nescit, quid lo-
 quatur, uel ipsam nō intelligo. tolle dubium suum: oppositio
 gl. procederet, si domus remanet penes Petrum: sed si Ioannes
 emit, remanebit penes heredes Ioannis, nō penes heredes Pe-
 21 tri. Vtilis ergo fuit prouiso Petri. ¶ Venio ad uerū. dictus ue-
 ro. No. tabellionem, & testes inscriptos, posse induci in testes
 22 ad confirmanda, & declaranda contenta in instr̄o. ¶ No. qđ
 probatio instrumenti succumbit probationi duorum, uel triū
 testium, etiam quando instrumentum adiuuatur depositione
 23 notarij, & unius testis in instr̄o descripti, &c. ¶ No. quod
 ubi testes ab instrumento uariant in qualitate actus iterabilis,
 si non aliter singularitas actus determinetur, actus multi-
 24 plicatus probatur, ex quo iterabilis ex diuersitate qualitatibus
 & sic in altero qualitas necessario non concluditur. Et nota
 cautelam, quod tunc actus determinetur, uel ad unitatem re-
 25 ducatur partium confessione, uel aliter. ¶ No. ualere confes-
 sionem etiam post conclusionem in causa, & post usque ad senten-
 tiam, interrogare partes ad indagandam ueritatem. gl. allegat
 concor. ¶ Oppo. quod non sit necesse testes fore subscriptos
 in instrumento. supra. capit. 2. Solu. Dic subscriptis, i. subscri-

pris per notarium: quia non est moris, nec de iure, quod in
 instr̄o publico se subscribant testes, sed priuato tñ: de quo di-
 cto c. 2. Host. dicit, quod melius fuerat hoc producere de testi-
 bus nō subscriptis, maxime quia periculosum est, si in scriptis
 26 aliquid dicant p̄ instr̄m, ut notabitur cum gl. ¶ Oppo. quod
 absq; quod fuit facta interrogatio, & de ueritate contractus;
 debuerit hęc concordia fieri: quia licet instr̄m dicat contra-
 ctum factum, per hoc non negat quin conditionale fuerat. De-
 bebat ergo probatio reduci ad instrumentum, ut instrumentū
 probaret contractum, & testes conditionem. ¶ Secundo dicit
 Inno. quod absq; hac interrogazione sic debebat concordari
 instrumentum. ar. de testi. cum tu. Et hoc, quia non dīcebant
 probato instrumento, sed addebat. Dic, si instr̄m indirecte nō
 contradicit probationi, ut quia dicit contractum factum, quod
 potest esse conditionale & purum, tunc reducitur ad concor-
 diam. Et hęc fuit mens Inn. & ex quo non dīcunt, non proba-
 tur multiplicatus actus, sed in dubio vnicus p̄sumitur, ex quo
 aliter non probatur multiplicitas ex euidenti p̄dictione: & sic
 loquatur hic. Si autem est p̄dictio aperta, ut quia instr̄m dicit
 contra dictum purum, uel testes coadiuuando instrumentum
 deponunt de puritate dētus. & testes deponunt illud conditio-
 nale, tunc reducitur ad concordiam, & necessario concludi-
 tur multiplicatio p̄tractuum ex contrarietate qualitatū: unde
 probatio qualitaris est incerta, nisi reducatur res ad unitatem
 per confessionem partium, ut hic. Unde habito respectu ad id,
 quod deposuerunt testes rimantes instr̄m, non ad instr̄m tan-
 tum, necessaria fuit interrogatio, de qua hic. Bar. tamen uide-
 tur dicere indistincte, etiam non stante contrarietate, necessa-
 riam probationem vnitatis. in l. 2. C. de bono. poss. secund. tabul.
 ubi dicit, quod si pars confiteretur instrumentum, sed negat
 solennitatem, si postea pars concludat solennitatem, nisi probet-
 ur, idēritas non probatur: quia solennitas potuit affuisse al-
 teri testamento, per hanc decre. sed hęc decre. non probat per
 notarium & vnum ex testib. descriptis. Inducitur ad quæstionē
 de compromissarijs in electione monialium, in quas fuit cō-
 promissum, ut vsq; ad consumptionem cādele debuissent ele-
 gisse, & post consumptionem in Italiando dixit compromissa-
 ria, qđ eligebat nomine sociarum: auditor ex officio fecit tres
 interrogaciones. Prima, an cādela fuisset consumpta tpe quo
 compromissaria elegit. Rēdit, quod non. Secundo, an cādela
 esset consumpta tpe quo compromissaria de facto elegit. Rē-
 27 dit, quod sic. Tertio, an compromissaria illam elegisset semel,
 uel pluries. Rēdit, quod semel tñ. ¶ Ex his concludatur per
 iurium electę, qđ quod multipliciter respondebatur. Primo, qđ
 per testes constabat ueritas facti: quia prima electio erat intel-
 ligenda de electione iuris: secunda de electione facti, que nul-
 la fuit, talis interpretatio amplectenda, quia benigna, per quā
 ueritatur per iurium, per quam paritur fragilitati sexus, &
 quia non est sequenda subtilitas, ex quo de ueritate cōstat, maxime
 in foro canonico, & inter religiosos. de iudi. dilecti. Item pro-
 electa inducebatur autoritas Ioannis. 4. ubi mulier, quæ rñ-
 dit se non habere maritum, commēdatur uerum dixisse, quia
 non habebat de iure, sed de facto. Item quia reuocare poterat
 errorem negotio nondum finito. Hosti. dicit, quod Clemens,
 non obstantib. his, pronunciauit eam periuuram. Non obstant
 primo allegata: quia licet fictione iuris electio habeatur pro
 nulla, tamen in positionib. & responsonib. quæratur de facto,
 & non de iure. Non obstat, quod dicitur de benignitate inter-
 pretationis: quia vltima rñsio non patitur uti clara interpreta-
 tione: nec paritur mulieri contra ius naturale. C. de in ius uo-
 can. l. si. Nec obstat, quod dicitur de reuocatione erroris: quia
 illud in ciuilib. sed hic quanto fortius confitens fatetur se er-
 rasse, fortius conuincitur de iure: & sic a p̄latura repellenda.
 de electione. querelam. Et ad hoc forte habuit ortum de-
 28 cret. cum in positionib. de iure iurando. li. 6. ut ibi no. in 1. glo.
 ¶ Venio ad gl. gl. reuocat in dubium, per quot testes conuin-
 catur instrumentum. Respondit, quod si testes uelint p̄dicere
 instrumentum aperte in totum, uel in parte, requiruntur quin-
 que ad minus: quia autoritas notarij æquiualeat duobus. de
 probationi. quoniam contra ultra duos est instrumentū, quod
 æquiualeat alijs duobus. C. de fide instr̄. l. in exercendis. & sic
 saltem exiguntur quinque ut superetur. sup. de testib. in nostra.
 Duo uidentur sunt. Primum, quot testes reprobent instrumen-
 tum. de non scriptis in instrumento. Secundū, quot reprobent
 de rescriptis. ¶ Ad primum excludo aliquos casus nō dubios,
 Primum, quando scriptura non admittit probationem in con-
 trarium ex dispositione iuris: ut l. fina. C. arbi. tute. & in l. anti-
 que. C. ad Velleia. & in l. generaliter. C. de non numer. pecu.
 in clem. j. de probatio. quo casu dic, si testes uolunt reprobare
 instrumentum ex sola falsitate contenti in instrumento: & nō
 admittitur probatio. Si uolunt reprobare instrumentum, quæ-
 si non confectum a notario, sed ab alio falsificatum, pot: quia
 hic non adest uis instrumenti. Si non uolūt improbare factū,
 sed

sed solemnitate, uel aliud intercessisse, per, qd annihilatur factu in iuris effectu stante facto: adhuc p̄t, ut dicit gl. in clem. de probatio Puto, tñ, qd si p̄clausio facultatis probandi nutriet peccatum, audiretur saltem per uiam denūciationis Euangelice per no. in c. nouit. de iudi. 2. q. 1. si peccauerit. de refc. cum ad aures. & c. ad audientia. Si uult probare per testes simulatio nem facti, quia per hoc non detrahitur probōni: adhuc possit, quia non concludet saltem in instrō dēscriptum. Ad qd ff. de pac. iure gentiū. §. qd fere. & qd ibi no. gl. & in oib. casib. in qb. dixi posse reprobari: quia testes non d̄dicunt tunc instrō, possent testes hoc modo impugnare instrō: quia in ore duorum, & c. de testi. in omni. ¶ Seciudus casus, qm instrō non admittit probationem aliter, quam per instrō: & idē per omnia dic, si uult reprobare per testes. ¶ Tertius casus, qm instrō admittit probationem in p̄rium per testes: qd est regulare, ut dicit glo. de proba. cum p̄cibus. & de prob. qm 3. & c. tertio loco. & in cap. nostro. & hęc fuit opi. gl. Quid dicat hic, & de probat. tertio. dictum est. Odof. dicit, qd plures exiguntur, qd p̄tineantur in instrō: quia instrō obtinet vim tot testium, quot comprehenduntur in instrō: si duos exigit, ut est regulare, requiruntur tres: si septem, ut in testō, exiguntur ad reprobationem octo. Si quęque, exiguntur ad reprobationem septem, ut in codicillis: tūc exclude casus aliquos non dubios. Si agitur de reprobatione instrō, ita qd a parte non d̄dicatur instrō, ut quia improbatu solemnitas, d̄ simulatum, d̄ per alium scriptum, quam per notarium, & in casib. de quib. s̄. in primo casu: tunc duo testes improbant. Et idem si addunt ut hic. quia instrō non d̄dicat: & ideo si dubitetur an notarius scripserit, etiam de hoc potest re curri ad notarium, & statuer eius dicto. C. de falsis. l. si quis decurio. uel per duos testes p̄sentes, uel etiam per comparationem literarum. C. e. l. comparationes. in aut. e. §. sed si instrō. Si autem testes contradicunt directo instrō, quo ad contenta in instrō, uel illi detrahunt: nec curo, licet aliqui distinguant inter directam reprobationem, & indirectam. per modum capituli, ex tenore. de testi. ut in directa non sufficiant duo indirecta sufficiant. Recitat Spe. e. ti. §. restat. nec. sed potest. Et d̄, qd fuit Azo. quia siue sit directa, siue indirecta, sufficit, qd sunt in d̄dicatione: ut no. gl. de testi. in nostra. Hac igitur distinctione reiecta, dic, si priuata est scriptura, p̄t reprobari per duos testes. C. de contrahen. & mitten. stipula. l. optimam. & sic procedit quorundam opi. Si scriptura est publica: hic est dubitatio, si in testibus maius est pondus, & securior probatio, attenda rei natura, attēdimus testes: & duo reprobant instrō. Idem si maior autoritas. Si e contra in notario maius est pondus, & securior probatio, uel autoritas non quincetur per duos. Hoc aut pondus, & in quantum excedat, arbitrat̄ iudex. Et hoc tenuit Nic. Mat. ut dicit hic Io. An. Possit ēt tāta esse p̄sumptio ex nimia legalitate notarij, quod plus crederetur, quā duobus notarijs: Ad hoc litera hic, dum dicit: Non tñ, qd quodlibet instrō: nā in factis antiquis plus crederetur instrumento, quam testibus, & in factō intricato, quod de facili euanescit a memoria. ff. de arbi. l. Celsus. not. glo. de probatio. tertio. In factō recenti maius pondus erit in testibus: quia vox uia, & c. in aut. de fide instr. §. 1. Supposita paritate hinc & inde, instrumento, quod duobus non coniungatur, facit primo, quia obtinere uidetur uim tot testium, quot in instrumento sunt descripti: & ultra hoc notarij, ergo instrumentum praualeat duobus: secundo probatio instrumenti est firma, & inuariabilis: quia, quod scriptū est, immutabile permanet. In testibus aut fides est uariabilis. falli. n. p̄nt in memoria, & lingua, & intellectu, & in multis: qd cessat in scriptura, quā immutabilis perseuerat. igitur hinc est, quod aliqui ius exigit probationem per scripturam tñ ut fortiorem. C. si minor se maio. dixit. si alterum. C. de suffrag. l. j. C. de non num. pecu. l. gñaliter. C. de testib. l. testium. & aut. rogati. C. de proba. l. census, & in quib. no. de constit. Rom. li. 6. ¶ Tertio uocari non potest, quin probatio instrō sit plena probatio, testium ēt plena. Neutra ergo alteram superat: quia exigitur ut alter alteri p̄ponderet: ut patet de testi. in nostra. Concludit Io. An. hic post Innocē. ad hoc etiam dictum remittit Gu. in Spe. de instrumento. xdi. §. restat. uerfi. sed quæro. quod instrumento quancunque publico, & quocunque testes habeat descriptos, derogabitur per duos testes uel plus, ad tres, probatio indirecte p̄rium uel ēt directe, dummodo p̄m naturam materię sit probabile, quod intendunt testes: & maxime probando indirecte secundum modum de contrahen. stipula. l. optimam. de testi. ex tenore. ad hoc de proba. tertio. de testi. a nobis, Hoc etiam sequitur Cy. in l. in exercen. C. de fide instr. Probat, quia tota probatio instrumenti pendet super autoritate notarij, quæ a duobus testibus iustum est conuinci: quia ponderosior uox duorum: ergo omnia descripta in instrumento tolluntur illa conuicta. Non obstat, quod instrumentum debeat habere uim tot testium, quot sunt descripti in instrō, & ultra hoc notarij: ut l. Domitius Labeo, quia primo, quod notarius cōpūre-

tur, non est perenne: nā cōputatur, qm simpliciter numerus certus exigitur, & notarius p̄putatur. Quis exigitur numerus, & ultra hoc notarius: & non computatur quo ad solemnitate instrō notarius non exigitur ultra numerum, ideo p̄putatur in numero. Sed quo ad probandū exigitur ultra testes: ideo nō computatur. Item p̄putetur uel non, tota uis instrō est super pondere, & autoritate notarij, & descriptione etiam testium, ex quo testes actualiter non deponunt. Sicut enim scripsit vnū, ita mille potuit falso scribere: & sic pendet ab eius facultate, quod nō possit reprobari: merito ergo cōuicta autoritate, cōuincitur instrō. Item hęc est fallacia numerare testes ultra notariū: quia bis idem repetitur: nam fides datur instrō, & descriptioni testium p̄p autoritatem notarij, & p̄p subscriptionem testium: si adhuc addis notarium, bis idem repetis: sicut in illo, qui dicit, quod tria oua sunt quinq; , quia sunt duo & tria, quæ constituant quinq;. Non obstat, quod inuariabilis probatio instrō: quia illud p̄ponderat in factis antiquis: & tunc p̄feratur: alias non ex p̄sumptione publici officij: & sic ut uolenta p̄sumptio, per quam alias iudicatur, reprobatur per duos testes. de proba. proposuisti. & sicut iurē semiplene probationis est plena probatio, & reprobatur. de iurciurando. admonendi. & sicut sigillum authenticum mouet. de proba. post cessionē. & tñ plena probatio illi derogat, ut ibi. Nō ob. quod probatio sit plena instrō: quia non est plena nāliter, sed iuris artificio. Item illud procedit in scriptura, contra quam nihil probatur: secus qm reprobatur: quia nāle est ut duobus, & non vni, credatur. Itē quia miraculosa est probatio: quia miraculū est, quod pelli mortuę creditur: ut no. j. eo. cū Patellio. probatio aut duorū plena, & nālis, quia in ore duorum, & c. de testi. in omni. de testa. relatum. & c. cum esset. de iudicijs. nouit. 2. q. 1. si peccauerit. cū si. Non ob. de testi. a nobis: quia ibi est casus, p̄ hac opin. Nā scriptura publica nō est tantę autoritatis, quin dicto duorum uel triū testium reprobet, nisi testium adminiculo falsici. Intelligo nō subscriptorū tñ, sed adminiculantiū uia uoce instrō, & deponentium pro instrō, p̄m Io. An. quo casu quot sunt testes, est aduertendū: nam si duo, & notarius attestantur pro instrō, exiguntur tunc quatuor: si duo tñ sine notario, exigentur tres. Et sic possēt saluari opiniones p̄ri, & opi. aduersantes. Nec dicas, qd ibi loquit̄ de scriptura iudicis: quia ibi iudices appellant notarij, ut ibi dixi. Sed dices, instrō probat plenē, si duo testes sunt cum instrō, saltem debent exigi tres ad conuincendum instrō: & hoc dicit, quod tres tunc conuincunt. Solu. Dic, quod licet notarius & unus testis fuerit interrogatus, tamen testis nihil deposuit, si dixit se minime recordari, ut dicit hic Inn. patere ex antiqua. Merito ergo tres sufficiunt. Vel dic, quod tunc cum testibus computatur instrō, quādo testes sunt de non scriptis iuuantibus instrō: secus si sunt de scriptis: quia non debet eorum uox operari autoritate instrō, & ultra hoc computari in numero testium: quia sic duo facerent. Prima plus placet: uel quod litera non dicit, quod tres requirantur ad reprobandum instrō: sed quod instrō non profertur tribus. Et hanc opi. tenet Io. An. hic, & clarius in Spec. eod. tit. §. restat. circa princi. uer. sed quæro. ubi approbat Innoc. & saltem, secundum eum, non potest dici, quin duo testes faciant uacillare instrō: quia hoc facit comparatio literarum, quæ minor est, quam fides testium: ut in aut. eo. ti. in princi. & §. 1. Illi ergo non stabitur, nisi aliter adiuuetur. C. e. l. si. C. de probat. l. iubeamus. Hanc opi. sequitur Pau. in c. 3. de probat. ubi recitat omnia ista. Non ob. hoc c. in quo ad conuincendum exigi uidentur tres: quia saltem notarius deponerat pro instrumento actū: ideo computato instrumento, & notario exiguntur tres. Vel ut dixi, Vincen. dicit, quod tres requirantur, licet, qd instrumentum non p̄feratur tribus. Ioan. An. qd instrō habeat parem uim, & c. quia habet quo ad complendam probationem, in quantum non obloquuntur inuicem, sed in quantum p̄riantur, quia licet habeant parem uim quo ad plenam probationem perficiendam, non quo ad probationis qualitatem & pondus: quia maioris ponderis est probatio testium, ut uera, & naturalis, quam instrō, & miraculosa & supernaturalis. Vnus autē d̄dicens non tollit instrō, sed confunditur eius uox a plena probatione, qm non est de descriptis in instrō: uel est, sed eo dēpto remanet sufficiens numerus. Ad hoc de refc. ad audientiam. Item si non requirantur testes ad instrumentum, ut dicto. c. ad audientiam. de p̄scrip. Secus dicit Calde. si sit ex descriptis in instrumento, & necessarijs ad substantiam instrumenti: auia unus facit uacillare instrumentum. l. 2. in ff. quemadmodum testa. aperit. ¶ Venio ad secundum casum, quando testes in instrumento descripti contradicunt instrumento. Hic Inn. profertur duos casus. Primus, quando plures contrariantur. Secundus, quando unus tantum contrariatur. ¶ Ad primū, quādo plures contrariantur instrumento: & tunc si contrariantur directe contento in instrō, ut quia attestantur contentum in instrō fore falsum, & quod de hoc fuit confessum instrumentū: & si aliter

29

p
ri
ad
ill
bi
cc
q
fo
q
de
qu
de
ny
e
no
ja
eic
fui
qu
eic
tari
fui
cele
set e
nio
ac. l
des
tur a
res
& sic
quia
uide
mo. i
bun
p̄ inf
igitu
obsta
cent
esse

& si aliter non iuuatur instrum. duo tantum reprobant instrum. & fortius, q̄q̄ non sunt de descriptis. quia hi eodem instanti derahunt instrum. & infurgunt q̄ instrum. a hoc de prob. tertio, de testi. tam literis. §. fin. Si uero instrumentum a duob. saltem descriptis, etiam si reprobantes sint de descriptis, & sint plures, uel de non scriptis, in quantum asserentes pro instrum. attestatur factum fuisse die, & loco. ut comprehenditur in instrumento, probant saltem contentum in instrum. & sic tenor saltem probatur quid sit de instrumento: quia testimonium duorum affirmatiuum est: & ambo idem probant: aliorum autem testimonium negatiuum, & magis hoc casu credendum est duobus affirmantibus, quia possibile est, quod licet ibi plures praesentes fuerint aduertentes ad id, q̄d agitur, alijs non aduertentibus, uel non curantibus, sed habentibus aures surdas: ideo apertius & naturalius est testimonium affirmatiuum, quam negatiuum. Haec uera, ut duo testes iuuent instrum. uel probent tenorem q̄ plures oppositum attestantes, q̄d actus subijcitur cōi approbationi duorum, uel trium. Secus si plures exigentur, ut de iure ciuili quinq̄ in codicillis, & de iure ciuili. l. 2. tabu. septem in testō. nam tunc duo sufficienter non iuuant tenorem instrum. ¶ Scd̄ casus, q̄ non q̄dicunt instrum. directo, sed d̄nt se non interfuisse: & si quidem hoc probatur per duos testes, q̄d nō interfuerunt, q̄a probant se alibi fuisse tpe q̄ctus, isti faciunt uacillare totum instrum.: quia falsum instrum. in totū inuasatur, non quia q̄ctus non probetur per testes, qui remanent, ex quo sunt tot, quot sufficiunt ad instrum.: sed quia scriptum est in eo fuisse testem p̄ntē, qui fuit absens. §. de his, quae sunt a praela. quanto. Haec uera, nisi testes descripti, uel alij iuuādo instrum. probaret illos fuisse p̄ntes tpe q̄ctus, uel instrum. confecti: nam praualebit instrum., nisi probationes ex altera parte sint luce clariore. C. de contrahen. l. tipu. l. optimam. Si autē per alios testes nō probant se non interfuisse, sed dicit ipsi, q̄d non interfuerunt. Hic Inn. variat. Primo, dicit, quod debilitatur adeo vis instrum., q̄d nihil probat. de testi. tam literis. §. fi. Et instantū dicit hoc uerum, q̄d si per centum testes probaretur contractus, qui in instrum. continetur, non per hoc iuuaretur instrum.: quia non concluderetur per hoc satis interfuisse: & sic instrum. falsitatem continet, saltē in eo, quod dixit hos testes praesentes fuisse: ideo ex hac cōmissione falsitatis totum instrum. uitatur. 3. q. 9. pura. de haereticis. fraternitatis. & quod ibi nō. Non negant tamen quin per testes & descriptos, & non descriptos possit ueritas contractus cōprobari, licet instrum. remaneat falsum. Non ob. quod testes in testimonijis dicantur singulares: quia singuli dicunt de se quod nō interfuerunt. §. de elec. bonē. quia ut dicit Inno. singularitas in principaliter probando uitiat testimonium: secus si sit singularitas in causa, & in eo, ex quo concluditur principaliter probandum, nam si principaliter absentia subijceretur probationi, iā isti bene essent singulares: sed hic non subijcitur absentia probationi, sed quod testū est falsum: & in hoc concordant oēs, & testes sunt, licet absentia, quae per singulares singulariter a quolibet concluditur: & hoc maxime quando simul eos assuif se scriptum est: unde quasi simul, & pariter testificari uidentur, q̄d non interfuerunt, nec ipsi singulariter, nec alij: quia interest se non potuissent, quin se uidissent. Ad hoc, quod nō. de accu. qualiter. ubi sufficit esse testes in dicto, licet non sint testes in causa dicti. Inn. residet. Q̄q̄ testes aperte non dicunt se non interfuisse, sed d̄nt se nō recordari an interfuerunt: & hoc casu standū est instrum., q̄d quod nihil asseratur, sed dubium tantū opponitur: sed dubitatio, uel suspicio extrinseca nō facit vacillare instrumentū. imo in dubio ut ualeat, est interpretatio faciēda, de uerb. signi. abbate. Q̄q̄ aperte dicunt se non interfuisse alijs asserentibus, quod praesentes fuerunt: & dic. ut. §. Quae se p̄ntes non fuisse, & alij attestantur se p̄ntes fuisse, & sufficientes ad contractū, & sic fuisse: & quia dicit Inn. quod si duo tantum asserunt se interfuisse, mille asserentibus se non interfuisse, ubi instrum. hoc fuit confectum, uel ubi contractus fuit celebratus, modo, loco, & die in instrum. contentis, sufficiens esset testimonijū, & validum instrumentū. non obstante testimonio aliorum, quia negatiuum, & quia sunt singulares in d. c. bonē. Non ob. de proba. tertio. quia ibi per nullū approbatur fides instrumenti: uel ibi non sunt testes singulares. Ad idē r̄ndetur ad. c. de testi. tā literis. §. fi. Non ob. quod non sunt singulares: quia eū dicit se nō interfuisse, pariter & illud dicit de alijs, & sic sunt testes: quia adesse nō potuissent, quin eos uidissent: quia hoc est falsum: quinimo ubi maior est multitudo, minus uidet unus oēs alios, & cognoscit, §. m. Inn. Bar. in l. 2. si. quē admo. testa. aperi. dicit, q̄d illi reprobant instrum.: quia testes descripti in instrum., ut, si res exigit, iuuēt instrum. In quantum ergo sunt q̄ instrumentum, improbant. arg. in autē. de fide instrum. §. si quis igitur. & ad hoc alle. c. cum ex literis. & dictum. c. tertio. Non ob. quod sint singulares. Solu. Datur triplex, sed duae nō placent sibi. Prima, quod sunt testes: quia non potuissent esse praesentes, quin alios uidissent. Hoc falsum: quinimo

nisi diligentissime aduertisset. Secundo, r̄ndetur, quod in principali dicto sunt testes, licet non in causa. Haec est bona: quia quod sit falsum, non est principale probandū per testes: quia hoc nō est de iudicio testis, sed de iudicantis: sed actū p̄cludetur, ex quo surgit falsitas, supponitur probandū principaliter iudicio testis: & haec est absentia. Tertio, r̄nditur, q̄d attenda causa immediate sciendi, testes sunt singulares: quia testis meus, non est tuus: nec tuus, meus: sed attenda mediata respectu obieci sufficit testes esse p̄ntes, hoc est, quod obiectum rep̄ntetur pariter simul singularibus sensibus omni, ita, q̄d sensus simul p̄hant ad obiectū, de quo testificant: & tūc sunt testes. Probandū hoc est, q̄ nō interfuerunt hi, in hoc sunt p̄ntes: quia & si deponeant, q̄d p̄ntes fuerunt esse p̄ntes. Sicut ergo per appropinquationē sensati ad sensum oēs sunt testes, quia interfuerunt: ita per remotionē sensati ad sensum oēs sunt p̄ntes, q̄ nō interfuerunt q̄ctui. Puto aduertendum, quod deponunt. Si. n. d̄nt plures, Tali die fuimus in unum congregati, nec tale fuit actū coram nobis: isti probant: quia sensatū abstrahitur a sensibus, ut in unum congregatis: & sic p̄t intelligi. c. tertio. & c. tam literis. Sed si dicant se interfuisse, & interrogati: quia ego & talis fuimus simul tali die, nec interfuimus: & hi probant, quia cō testes sunt, cum habeant testes in unū nō diuisos. Si dicant quilibet, quia non interfui: nō uideo quin isti sint singulares, quia quilibet de se p̄cludit se nō interfuisse. Nec ob. quia appropinquatio sensati faciat illos testes, ergo & abstractio: quia p̄ntens non est bonū: appropinquatio sensati ad plures attrahit sensus plurium simul, sed abstractio non p̄t abstrahere nisi singulr: quia hoc nō meo, nec tuo sensui fuit appropinquatum: nō autē omnib. simul. ¶ Ultimo Inn. v̄ hoc relinquere arbitrio iudicantis, ut per eum fiat acerrima indagatio. l. vbi de falsis. C. de proba. l. iubemus. Ita t̄n, quod iudex semper magis p̄sumat pro instrum., quam q̄, ut res potius, & c. de uerb. sig. abbate. de priu. si Papa. li. 6. cum concord. quia non est tanti ponderis suspicio ex negatiua, quod debeat omnino instrum. annihilare, nisi iudicet sufficienter probetur. de proba. tertio. de testi. tam literis. ¶ Venio ad p̄m, quādo vnus d̄dicit: dic q̄ si ille per duos testes, probet se absentem fuisse, vacillat instrum. Quod puro, siue sit de numerarijs necessarijs ad instrum., siue ultra. Si autē ipse solus dicat, vacillat Inn. in prima parte dicit, q̄ siue sit de numerarijs, siue ultra, quod vacillat instrum. ff. quemadm. testa. aper. l. si. Recitat alios distinguere, an hic sit vltimum numerarius, ut quia ipso dempto remanet sufficiens numerus: & non vacillat instrum.: alias sic. Et sic intelligit. l. fi. & l. 3. §. si. ff. quemadm. testa. aper. ut si exigantur septē, ut in testamento si vnus de septē dicat se non interfuisse, non probat instrum.: si vnus de octo probat. Tertia opinio, quod indistincte non uacillet fides instrum.: quia isti non creditur q̄ instrum. Nam si testis negat se specifica tum fuisse, uel pars se confessam fuisse, creditur notario. de elec. tio. cum dilectus. de praef. audientia. ad hoc, quod plena probatio instrumenti conuincit semiplenam, & confundit testes, per nō. §. de probatio. in nostra. ¶ Ultimo indistincte dicit, q̄ ex quo aliter non iuuatur instrumentum debilitatur fides instrum., etiam si centum essent instrumento descripti. l. i. §. fi. quemadm. testa. ape. ad hoc, quia instrum. habet fidem a fide notarij, qui est vnus solus, quae fides debilitari potest dicto vnus, nisi per relationem scriptorum testium, uel contrahentium iuuetur. in aut. co. ti. §. si uero moriantur. & §. quod si tabellio. Dicit t̄n diligentem faciendam inquisitionem: & hoc arbitrio relinquunt. & in dubio dicit standum instrumentum, ut §. dixi. Et huic adheret Cald. quando est de descriptis in instrum. ultra numerum, ita q̄ ipso dempto remanet sufficiens numerus: quia probatio instrumenti, quamq̄ juris artificij, obtinet locū plenae probationis: & sic confundit uocem vnus, & hoc tenendū. Vbi autē est de descriptis in instrum., & necessarijs ad substantiā instrum., dicit quod q̄dictio vnus facit uacillare instrumentū. ff. quemadm. testa. ape. l. i. §. fi. ideo instrum. non probat, nisi melius fuerit approbatum. C. de proba. l. iubemus. ¶ Querit gl. ad quid concludat, quod nō fiat de certo tempore fides. Dicit gl. concludit ad hoc, quia probatio exceptionis est dubia: & sic uidetur proficere ad sententiam promulgandam contra eum, qui opponit. Item quia proponit in ui exceptionis, nō debet habere sententiam. de ord. cog. cum dilectus. sed est q̄ text. in fi. Et est ratio p̄m Pet. quia q̄rium procedit in dilatoria, hic in peremptoria, qua probat iudicatur pro reo. Dic, q̄ sententia, qua reus absoluitur, potest procedere ex defectu probationū actoris. Item pp probationē rei, ut hic fuit: quia vnus probationes actoris: & sic q̄cordant. ¶ Opp. quod non potest post p̄clusionē interrogare, de procurato. auditis: & quia dubia probatio nō releuat probantē: & sibi imputet, si clarē nō p̄banit. de proba. in p̄tia. & clarē non probante actorē ad instantiā eius, nec testiū, nec partiū, sit interrogatio: sed ex iudicis officio p̄t fieri tam testiū, q̄ partiū, ut hic. & gl. allegat q̄cord. In quantum gl. dicit iudicē posse interrogare partē, dicit Inn. quosdam dicere

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

hoc verū inq̄tū iudex interrogat circa ea, q̄ sunt acta, & dubia, an p̄t onē de alijs q̄rere nō possit. Alij dnt q̄, p̄m Inn. in addi. lo. An p̄t per hoc quidā dnt, q̄ Inn. vult, q̄ licet interrogatio possit fieri ad declarationē pbōnis iā factā, ad fundandam tñ pbōnē nullatenus factā nō pōt fieri interrogatio, sed residet, q̄ alij q̄. & hoc patet, vt tenui. s̄. de iur. cal. cū cām. in quātum dicat testes interrogandos ex officio sup̄ dubietate probōnis, vt patet iuncto rex. valere dicitū testis, si non r̄deat de tpe. Dic, si agit de tpe probando, tunc nō valet, nisi de tpe deponat: nisi aliter sic res restringatur, q̄ tps nō sit necessarium, vt hic ad p̄mum. de testibus. ff. de p̄t. har. si quis libertatē. s̄. si. p̄m Goffr. Si tps non subijcēt necessitati pbādī, tunc si dicāt de tpe, & varient, non valet dicitū. 3. q. 9. nihilominus. Si dicant se nō recor̄dari, tunc nō vitiat testimoniu. Dicit tñ Hosti. cauendū ne postea possint ex hoc reprobari. De hoc. s̄. de test. b. ex tenere. &

31 de accusati. qua. fr. & q̄n. 2. ¶ Venio ad vltimā partem. No. primo, q̄ obligatio p̄dōnalis nō supponit obligationē, & impedit p̄dōnationē: & cautū est in sn̄a cām sn̄e p̄ prius declarari. 32 ¶ No. 2. q̄ in cā appellōnis in sn̄a cā est expr̄mēda, & fertur sn̄a declaratoria iuris partiū, nō simp̄r p̄firmatoria, vel infirmatoria, q̄n ex nouiter inducīs in appellōne sn̄atur: & hoc ad seruandū decorē primi iudicis. Et no. q̄ sn̄a pōt ferri partim p̄firmatoria, & partim infirmatoria in diuersis articulis. & vide no. de quer. p̄iug. placet. Nota, q̄ super exceptione p̄nuntiat. ¶ Op. cū gl. q̄ sup̄ exceptione nō p̄nuntiet. de or. cog. c. j. So. Q̄ sup̄ exceptione nō p̄nuntiat, q̄n opposita est an̄ sn̄am: q̄a sufficit p̄nuntiarī in sn̄a. Secus q̄n est opposita post sn̄am in cā appellōnis, ut hic. Dic, q̄ p̄nuntiat hic sup̄ exceptione ad cautelā: sed nō est necessariū: nā sufficiebat absoluerē: sed hoc fecit ad seruandū decorē iudicis. ¶ Gl. opponit de re iur. inter monasteriū. remittit. ibi nō fuit appellatū. de hoc in Spe. de appel. s̄. i. ver. sed nunq̄d in cā. & vide q̄d no. de or. co. c. fi. Vel dic, q̄d ibi non fuit iustificata appello, vt ibi no. in vlt. glo. ¶ Vltimo facio vnum dubiū planū, q̄d ad instantiā appellantis ex nouiter deducto addit sn̄a, vt hic: sed an ad instantiā appellati dñi de Rota tangunt hoc, sua p̄el. 358. & v̄, q̄d non: q̄a appellatus nō appellando acquieuisse v̄ ex causa ex toto approbare. de re iur. q̄d ad p̄sultationē. de testi. signauerunt. Nihil ergo pōt petere nisi p̄firmationem illius. Ad hoc de testa. Raynūtius. & c. Raynaldus. Itē quia debet pronuntiare solū sententiā iustā, vel iniustam: dñt quod per oēs fuit determinatū q̄rū, ex quo per vnam partē fuit appellatū à tota sn̄a, q̄ ipsius effectum suspendit. ff. ad Turp. l. i. de iureiur. venientes. Et sicut per appellatē peti infirmari, ita potest per aduersam partem peti confirmari, & suppleri, omīssā in prima instantia: quia forte non fuit sic plenē probatum, sicut in secunda, ideo super articulo omīssō iudex pōt p̄nuntiare, ut hic, & l. per banc. C. de temp. app. Item si potest illā informare, ita in parte illi addere & suppleri. in dicit. c. Raynūtius. & c. Raynaldus. v̄m eos. Ad hoc, quia succedit primo iudici, & potest omnia, quae pōt primus iudex. Item p̄sequitur quis ex persona alterius, q̄d nō per se. l. petēda. C. de temp. in int. rest. pe. vel de q̄ tab. post. vel mor. tem. in fi. de p̄cēf. pb. auctoritate. & anti. ad hoc, quia iudex supplet de facto. ubi p̄stat ei de testib. dicit, vel in istis: ut no. Anno. de postula. prael. c. i. & in c. fi. de corpo. uita. l. ultima. ff. de ap. pel. ff. de edil. edicto. l. bouem. Et aliquando non obstat, q̄d nō deatur acquieuisse, quia uerū si pars aduersa acquieuisse. Nō obstat. c. Raynūtius. & c. Raynaldus. ubi dicitur exigī, quod sit appellatum ab utraque parte: quia ibi illud sic cōtingit de facto, nec erat necessarium, & fuit obtentum in curia.

S V M M A R I V M.

- 1 Rescriptum non vitiat defectus litera.
- 2 Instrumentum non vitiat modicus, seu parvus error.

C A P. XI.

1 **X** parte. ¶ Defectus lit̄e non vitiat rescriptū. Cōis diuisio. Scda ibi: q̄a vero summarīū. Et no. de modicis. nō curandū. ¶ Op. po. q̄ nō ualeat rescriptū: q̄a in rescriptis Pape nihil debet esse minutū. de refer. cū adeo. Dicit gl. q̄d hęc fuit causa dubitandi: sed dicit gl. q̄d propter tā modicū vitū non debet irritari: quia vitū scriptorū ex nimia occupatione, uel errore, non debet nocere. C. de testa. l. error. cū p̄cori. & sic p̄ defectū, uel simile nō vitiat rescriptū, sicut neq; testm; neq; libertas. Allegat iura. Hęc tēperant doc. ut p̄ defectū lit̄e non vitiet, nisi ex defectu surgat obscuritas, uel ambiguitas, uel exquiuocatio. s̄. e. inter dilectos. Procedit ergo, q̄d hic, q̄n sentis non mutat, p̄m Vincē. Idē de defectu orationis, uel dictionis, dum modo deprehendatur intellectus Pape. Alij dicunt, quod si aliter sit defectus intolerabilis in litera: ut dictionis, iudex habebit literas suspectas, nisi uitium sit occultum, cum multi sint officiales curiæ. qui examinant uitia literarum. Dicit Ioa. An. quod primum dicitur placet, cum per bullā tollatur suspicio, & oculus officialium sepe fallitur, p̄m Innocēt. ad hoc de

proba. causam. Vel possēt distingui inter literas contentiofas, & non uitiat. de cri. fal. c. penu. p̄m Host. Ad hoc. s̄. co. ex literis de refer. ad audientiam. de quo ibi.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellari potest a iudice, qui parti petenti non facit edi communia instrumenta.
- 2 Reconuentio habet locum in causa spirituali.
- 3 Appellans an teneatur exhibere sententiam, vel reus, ubi dicit, se non potuisse habere ipse appellans.
- 4 Vicarium temporalem an sit dare.
- 5 Vicarius an possit respondere pro fructibus vicarie.
- 6 Instrumenta quomodo potest reus cogi adere ad fundandam actoris intentionem.
- 7 Instrumenti editio qualiter sit fienda.

C A P. XII.

1 **P**erpetuus. ¶ Licite appellat a iudice, q̄ parti petenti non facit edi cōia inira, h. d. In prima, appellatiōnis narratio. In scda, appellatiōis p̄missio, ibi: de eoq; ¶ No. hic q̄ est dare p̄petuū uicariū, & est dare t̄pale. ¶ Not. 2. q̄ in cā spirituali, & corā delegato habet locū reconuentio. ¶ No. 3. infra cōia edenda, etiam ad fundandā intentionē sup̄ reconuentio. ¶ Quaro, ubi quis petit sn̄am reuocari latā ad utilitatē alterius, agendo de nullitate, uel iniustitia p̄tēxtu appellatiōnis, petitur ab appellato, uel q̄ quē agitur de nullitate, ut exhibeat sn̄am, ille dicit se non habere: quaro de remedio appellantis, uel de nullitate. dicentis: Dicit Inn. q̄ si reus illa habet pro quo est lata, illa exhibere p̄pellit. C. de edendo, is apud. & si nō exhibet sn̄am, p̄t interrogari an p̄ eo sit lata sn̄a. ff. de interro. act. l. pe. Sed dic si cogit edere, uel renūtiare sn̄a, p̄nuntiat iudex, si quā sn̄am pro illo latā appareat, nō ualeat. arg. eo. ti. nō alienum. nā p̄fessione sup̄ in iudicio statut. ff. ad legē Aquil. proinde. & si r̄dere nōlet, habet p̄ p̄fessō. ff. de interro. actio. l. de etate. s̄. qui tacuit. de p̄f. c. 2. li. 6. Prouidēre ergo debet huic dicenti de nullitate, ut sicut p̄fessio, ita & negatio q̄ aduersariū authenticet, ut publicet, & obstat in perpetuū ēt in alio iudicio ipsi reo. C. de lib. causa. iubemus. 2. q̄. r. multi. de testib. significauit. & q̄d ibi no. & in c. Albericus: Sic curret tñ reo, si forte pbabiliter deceptus falsum r̄deret, satisfactio tñ aduersario de suo interesse. ff. de interr. act. l. de etate. s̄. ex cā. Et si possēt probare contrariū, in hoc casu re integra per ostensionē sn̄e, uel alio modo p̄bato errore, stabit ueritati. C. de iur. & fac. igno. l. error, p̄m Inn. & reuocabit p̄fessio. Sed huic obuiare v̄t de ap. Romana. s̄. si uero. li. 6. ibi: habet appellas p̄bare se intra decē dies appellasē, q̄d p̄bare nō p̄t, si nō appareat. Sicut dic, q̄d p̄cedit hoc, q̄n nō p̄t hoc p̄bare sine culpa sn̄a, uel q̄n p̄bat p̄ testes latā sn̄am ad petitionē talis, & tali die; De quo in Spe. de app. s̄. de officio. ueris. pe. fide. suo. q̄n. 196. dicit q̄d opi. Inn. sibi nō placet in cā appellōnis, nisi q̄n hoc p̄tingeret p̄ p̄tūmāciā non p̄parentis, per no. p̄ Cōpost. de refer. sup̄ lris. in gl. i. uer. sed pone. Q̄d approbat Archi. in d. s̄. si uero. ubi dnt, q̄ si aliquis fingat se appellasē, cū nō appellauerat, uel lapsū sit tps, q̄ tenet sn̄a lata in contumacē appellatū, licet aliter nō doceat se appellasē, uel intra tps appellasē. Theoricā Inn. sequitur: Lapsus sua all. 10. in fi. Et est casus. C. de fide instr. l. cū quidā ubi est casus, p̄m Bart. Et sic dicit Frede. quēdā de Mōre ubi ano p̄suluisē. Sed lex illa v̄t excusare iuramentū, quod perdidit: sed si est contumax in iurādo, tūc seruatur, q̄d dicit Inn. nisi suppleas illam per dñū Inn. Sed Inn. non loquit q̄n perdidit, uel fidem 4 facit de perditione. ¶ Quaro an sit dare uicariū t̄palem? Vide tur, quod sic: ut sicut p̄mendatur ecclesia, ita & cōmendatur vicaria. 2. l. q. i. qui plures. & de elec. dudū. eo. tit. nemo deinceps. li. 6. Vincen. dicit vicarium ad tps, non censeri vicariū: nec vicarius uicariū dare pōt. s̄. de offi. vica. prouideas. Et quis dicitur perpetuus, habetur eo. tit. ad hoc. & c. ex parte. de refer. postula. s̄. de p̄ben. extirpanda. Dic, q̄d est dare uicarium t̄pale: sed propriē non est vicarius, ut dicit Vincē. ut q̄n t̄pali causa ponit. 5 j. de appel. peruenit. ¶ Oppo. q̄d uicarius non possit r̄dere pro fructibus vicariæ. Primo, quia debet dñm nominare in iudicio. l. 2. c. ubi in rem. act. s̄. ut lite non conte. q̄m. s̄. q̄d si super. Scdō, quia uicarius non habet administrationē: & sic non pōt agere, uel defendere de spectantibus ad uicariā. Duplīciter intelligit decr. gl. intelligit, q̄d hic uicarius ueniret ab istis, tan q̄ possessor. Ad primū q̄rium r̄ndit, q̄d non pōt dñm nominare in iudicio: q̄a habebat ius in re, sicut usufructuarius, & similes. ff. de usufr. l. usufructu legato. Per que dnt doc. hic, q̄d poterat hic ueniri, nedū a uentū, sed a quocunq; alio: quia p̄cipiebat decimas: unde rōne perceptionis a quolibet poterat conueniri. ff. de rei vendi. l. officium. de off. vica. ad hęc de sent. de monachis. Fatef, q̄d licet conueniatur, & contra eum sententietur, q̄d non p̄iudicatur domino superiori. de re iudica. cū super. de elec. querelam. de confir. uti. uel inuti. cum dilecta. Et p̄ hęc dicit glo. hic in fi. q̄ ut p̄iudicetur dño, agere non potest. nec de.

nec defendere, nisi habeat ad hoc speciale mādātum vel gñale: q̄a non habebat administrationem, nec titulum, sicut p̄latus: & ex hoc non p̄iudicaretur ecclesiā. no. eandem glo. quam docto. non improbat. de hoc ut no. de p̄b. exposuisti. Host. ponit alium intellectum, quod hic ecclesia erat istorum priorum, & conuentus, & p̄cipiebant ibi oīa temporalia, exceptis minutis decimis, & quibusdam alijs pro sustentatione vicario assignatis. Quid continet appellatione inuicem, uerit̄ q̄o inter priorem, & vicarium, & requirebant ab illo: & p̄ hoc monachi produxerunt instr̄m p̄tinentes qd̄ uicario fuerat assignatum, & q̄a eius copia vicario fuerat denegata petenti, ideo appellauit. Fatuē aut̄ fecerunt producendo illud: uel forte in parte faciebat pro illis. Non ob. verbū Similibus, q̄a erāt similes respectu partis territorij, ex quo percipiebantur, sed aliter erant dissimiles, s̄m Host. Ad hoc dñt, qd̄ it̄e decimę erant cōtes monachis & uicario, quia cōiter redemptę erant: uel forte aliquis miles cōiter pignora uerat illas monachis, & uicario, quas habebat in antiquum feudum. ¶ Opp. q̄ instr̄a edī non debeant ad fundandam intentionem. de proba. c. 1. r. Gio. dicit, quod cōmuniter quis edere tenet, p̄pria iam in iudicio edita: & sic quibus uerit̄, edere tenetur, ut sic acta, & similia p̄pria, quibus quis non uerit̄, dicit glo. quod nec actor reo, nec reus actori edere tenetur. De hoc die de proba. c. 1. ubi iura expedita, & aliquid de prob. qm̄ p̄ falsam. hodie usurarius edere tenetur libros rōnum: ut in cle. ex grandi. uer. ceterum. de usu ris. ¶ Quæro qualiter fiet editio. Gl. dicit, quod sine die & cōsule, nisi illam uelit redarguere de falso. all. iura. Inq̄tum dicit, q̄ edere debet sine die, intellige editi instr̄i: sed bene edēdus est dies, quo est faciendā solutio. quia summa pars stipulationis est: ut in d. §. editiones. j. all. s̄m Phi. & dies solutionis apparere non pōt, nisi uideatur dies instrumenti, ut quia promissit vsq; ad mensem, uel usq; ad decem dies adhuc edēdus est dies instr̄i. de quo in Spe. de instr̄. edī. §. uidentum. uer. sed cum dies. & de hoc in d. §. editiones. De hoc in summa. eo. tit. §. an instrumentum. & in d. §. uidentum. per totum. §. In quantum dicit edendum diē, qm̄ uult redarguere de falso. dicit Accur. hoc uerū in d. §. quando circa diem, uel consulem falsitatem uult ostendere, aliter non ederet eum die & consule: unde dixi de hoc interrogari debere.

S P M M A R I V M.

- 1 Scriptura sibi inuicem contrarię non faciunt fidem.
- 2 Instrumenta publica sibi inuicem contraria non faciunt fidem.
- 3 Instrumentis in iudicio productis a diuersis partibus statur potiori, licet contradicant sibi adinuicem.
- 4 Testibus ab eadem parte productis, ubi sibi contradicunt, an stet dignioribus.

C A P. XIII.

Mputari. Breue est. Primo ponit dictum. Scđo rōnem dicti ibi: cum in ip sius. ¶ No. s̄ram, q̄ est clara. ¶ Opp. q̄ non deroget sibi inuicem, sed standū sit potiori. C. q̄ po. in pig. ha. scripturas. Quidam, ut gl. s. e. scripturę. dñt de- cre. procedere quādo ambę scripturę sunt publicę, & ita vna alteri p̄iudicat: scđus si una publica, altera priuata, quia p̄ fertur publica. Ioan. And. dicit, quod dñi legum tenent p̄, ut si uae ambę publicę, siue ambę priuate, siue vna publica, alia priuata, procedat de cr. quia eadem est ratio. & l. scripturas loquitur, quando scripturę producuntur a diuersis. ¶ Opp. q̄ non derogent, sed saluandę sunt. de testi. cum tu. Solut. Procedit hoc, qm̄ oīno p̄riantur, & diuisione iuuari non p̄nt: alias scđus, si concordari p̄nt, ut ibi, & hoc tenent in l. in exercendis. & in l. scripture, quia & dicta lre con. concordantur. ¶ Quæro, an procedat de cr. siue directē, siue indirectē p̄dicant. Gl. dicit, qd̄ lic directē: ut si produco instr̄m, quo promissisti in tali die decem, & aliud, in quo apparet, qd̄ feci pactum de non petēdo. Io. An. dicit, qd̄ hoc non est bonū exemplum, quia tūc p̄riant̄ intentioni, sed scripturę nō sunt in se incōpassibiles, aut p̄ria: imo compassibiles: & hoc casu staretur instr̄o p̄ se. ut l. exēplo. ff. de pro. nisi aliter protestaretur. Sed si producendō proteit̄, qd̄ producit solum in ea parte, & partib. quę faciunt pro se, dixi. §. de testi. p̄ntum. & de except. cum uenerabilis. ubi dixi p̄testationem non iuuare, cum distinctione tñ. Sed si quis producat faciem instr̄orum, cum protestatione, ut tñ ad eam facientia producere intendat, an ualeat productio: Vide in Spe. de instr̄. edit. §. uidentum. uer. item non exhibeas. dicit Io. An. qd̄ talis productio sine protestatione de facto admittitur, sed cum protestatione non admittitur, nisi iusta cā subit, ut cū uidit, q̄a ponderata breuitate termini, & distantia loci, de quo perlata sunt instr̄a, forte hereditaria, non potuerunt discerni pertinentia, bene faceret iudex, si terminum prorogaret, ut discerni possent ad eam spectātia. Nunquid aut̄ producēs instr̄m possit productionem quam p̄ fecit, quasi erroneam reuocare. Tangit Specu. in uer. quid si in aliquo. Et aduertē, quia aliud

est uelle confessionem renocari ex productione. de quo per Inn. de censi. cum olim. Aliud est uelle productionem reuocare: & de hoc agitur. Guid. de Suz. tenet, q̄ non, super aut. si quis in aliquo. ff. de iudi. l. 2. ff. de rei ven. l. is, qui se. de in ius voc. l. quamuis. de hoc. C. de actio. & obl. si quis scit. C. de tempo. in intc. rest. l. petendā. l. illicitas. de off. p̄sbi. Remancamus ergo, quod exemplum non est bonū. Alij ponunt exemplū in producente instr̄a, in quorum vno dicitur, quod est proprietarius, in alio, quod est usufructuarius eiusdem rei. Sed hoc non placet Inn. quia possibile est cum prius fuisse proprietarius, uel ecō uerfo: nisi dicas, quod eadem est data utriusq;: tunc enim esset factū, licet simul, & sub eadem data, nulla esset p̄rietas. Alij ponunt exemplum cum produco instr̄m continens: quod p̄ ecclesia mea emi fundum Sēpronianum a te tali die & loco, & testibus. Secundo produco aliud instr̄m, qm̄ eadē die & loco pro eodē pretio, sed coram alijs testibus. Ista enim licet nō sint p̄ria, nec per se, nec per aliquod mediū, tñ ita sunt diuersa, quod nō est uerisimile rem ita processisse, ideo fidē ad inuicē sibi derogant: quia nescitur cui instr̄o magis credatur. Idē exē plū ponunt Legistę de uxore. Per. & Abb. ponunt exemplū per legem, ubi repugnantia. ff. de reg. iuris. Sed Phi. dicit, quod illa lex non congruit huic de cr. quia ibi est repugnantia iuris, q̄ prouenit ex proprietate uerborum: ut in l. si Titius. de p̄di. instr̄i. quia testator dixit, si A. hāres erit, B. sit hāres: & si B. erit hāres, A. sit hāres. institutio est inutilis, cum conditio existerē nō pos sit. Itē, ut ibi dicit, non sunt duę scripturę p̄ria, sed una tātūm. Ponit secundo exemplum gl. de contrarietate indirecta: quia unum instrumentum dicit, quod promissisti mihi soluere decem tali die Bononię. Itē produco aliud, quo eadē die promissisti mihi soluere decem Romę: & secundum doc. utraq; personaliter facta fuit, non altera per procuratorem. Nec ob. ff. de uerb. obl. l. si. §. si inter eos. Sed uideretur, quod saltem reo liceat producere instr̄a. de reg. iur. nullus. lib. 6. Quidam dicunt de cr. procedere p̄ria quando producuntur instrumenta ex parte actoris: scđus si ex parte rei: quia licitum est sic proponere diuersas, & contrarias exceptiones, & hoc propter fauorem reorum. ff. de reg. iur. l. fauorabiliores. Nec etiam illud admittitur sine protestatione. C. de excep. l. si quidem. secundum Gof. Dicit Io. An. allegantem p̄ria audiri facilius, q̄ probantem: quia in altero concludit falsum. Vnde putat, quod ēt p̄iudicetur, si ad probandam exceptionem producat instr̄a contraria, que se non compatiuntur. Io. de Lig. dicit, quod simul non admittitur probatio p̄ria exceptionis, sicut nec exceptio p̄ria, sed bene admittitur p̄ria, exceptio. & probatio successiue. ¶ Op. qd̄ stetur potiori, ut l. scripturas. C. qui potio. in pigno. hab. Sol. ita tur potiori, quando producuntur a diuersis, non qm̄ ab eodē, ut hic. de quo in Spe. de instr̄. edī. §. postremo uer. sed pone, produco. Et si ambo sint equalia, statur instrumentum ad liberationem, uel pro causa fauorabili: alias fidem non adhibet iudex alicubi, quasi ex parte utriusque probatio sit obscura: & iudicabitur p̄ illum, qui grauabatur onere probandi, quia p̄ batio est obscura, quia nil est clare probatum: ideo probanda est diuersitas casuum, an reo, an actori incumbat onus p̄bandi. ¶ Quæro an idem in testibus ab eadem parte inductis, ut si contrarietur, non credatur. Dicit gl. quod non, quia in testibus non potest p̄iudicari, quid dicturi sunt, ideo stabitur dignioribus: sed instrumenta potuit p̄iudicare, quod magis expedit, & sibi imputet, quod minus diligens fuit. Idem no. de testi. p̄sentium. lib. 6. & cap. seq. 4. q. 3. §. item in criminali. in princ. secundum Ioan. And.

S P M M A R I V M.

- 1 Instrumento debiti si non exprimat̄ causā, necesse est ut creditor probet debitum.
- 2 Confessio, & cautio, seu debitum sine causa, non obligat.
- 3 Scriptura publica, uel priuata non probat debitum, nisi causa exprimat̄ur in ea.
- 4 Debitum quando dicatur factum cum causa, ut peti possit.
- 5 Promissio facta sine causa non obligat.
- 6 Confessio facta parte absente, an inducat dispositionem.
- 7 Confessio, seu promissio, quando obliget.
- 8 Confessionis qualis sit effectus contra consistentem.
- 9 Confessionum effectus, an tollatur contraria probatione.
- 10 Confessio dotis receptę, an p̄iudicet ipsi consistenti.
- 11 Confessio debiti in libro nummularij reperta non probat.
- 12 Instrumentum, quando non probet confessionem partis.
- 13 Confessio quando disponat, ut ex ea detur actio.
- 14 Confessio facta in instrumentis, an possit reprobari.

C A P. XIII.

Scautio. ¶ Si in instrumento debiti exprimit̄ causa, condemnabitur debitor, nisi probet indebitum: si nō exprimitur, necesse est, ut creditor probet debitum. Secūda ibi: sed si. ¶ No. Ant. de Butr. super ij. par. ij. Decr. iii quod

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

quod cautio & confessio sine causa non est obligatoria; ideo ar-
ctatur agens ex eo ostendere causam. ¶ No. 2. q. confessio cum
causa statim ad preiudicium confitentis, nisi prius probetur.
3. ¶ Aduerte, quod hic non agitur de uirtute ipsius scripturae
immediate, sed de uirtute confessionis, aut promissionis, quae
emanauit in scriptura publica, uel priuata, quae probatur ideo co-
petentis poneretur in tit. de confess. Expediam glo. postea de-
clarabo manum, an habeat locum decre. in scriptura priuata:
4. Gl. quod sic. Vnde procedit, siue sit publica, siue priuata. ¶ Quo-
ro de exemplo Glo. dicit, quod confessio emanat cum causa,
quae aliqua procedit causa iustitiae ex se ad obligandum, ut quae
confessus fuit te ex mutuo recepisse, uel ex aliquo alio contractu
apto ad partum obligationis: tunc enim statim confessioni, quae
5. in illa cautione continetur, si causa non est iusta, statim. ¶ Quaerit
gl. quid si non promittat, sed ostendat se debere ex aliqua causa.
Dicit gl. quod perinde est, ac si promittat, & tenetur ex illa confessione:
ut in l. generaliter. No. bene gl. intelligere uerba per hoc literam,
quae confessio est facta cum promissione. sed dicam. quia actio-
6. ne tunc agatur. ¶ Quae glo. an ualeat confessio facta absen-
te parte. Dicit, quod talis confessio non nocet ad inuentionem stipulationis.
In l. de inu. stip. s. item uerborum. Haec declarabo statim.
gl. pe. colligit, quod statim confessio cum causa. Excipit duos casus
quos declarabo. ¶ Ultima colligit, quod confessio cum causa
admittit probationem in prius. ¶ Venio ad manum. Primo quaeritur
de solennitatibus, quae requiruntur in hac cautione. Secundo
7. de talium confessionum effectu. Tertio, an eorum effectus
tollat praesumptionem. ¶ Ad primum dicit, quod primo exigitur
quidam solennitas intrinseca, scilicet, quod tales confessiones emanant,
uel cautiones cum causa uera, uel praesumpta, uel ad obligandum
requiritur. ¶ Secundo, quod de hac cautione, uel confessione constat
in iudicio, quae extrajudicialiter fuit, uel per testes, uel in
scriptura, uel alio genere praesumptionis, ut priuata scriptura, uel alterius.
Et ita hic praesumitur: quia non disputat hic de ueritate praesumptionis, sed de ueritate
confessionis in iudicio, an illa praesumatur in confessione,
ita, quod de ea agi possit. Haec omnia sunt uera, supposita confessione
ualida ex alijs requisitis, prout proportionatur ad extrajudiciale. de
quibus in l. 1. C. de confess. & in c. fi. de confess. Inter alia exigit
hic gl. quod confessio sit facta parte parte. Idem gl. de confess. c. fi. glo.
ff. de proba. l. cum de indebito. C. de confess. pe. Pe. ut recitat Cy.
in l. generaliter. C. de non nu. pec. tenuit praesumptionem non necessariam.
Secundo, quia in iudiciali tamen exigit praesumptionem: ut l. certum. §. 1.
ff. de confess. Tertio, quia confessio ualet in ultima uoluntate. l.
1. C. de fal. cau. adiec. le. & tibi non exigitur praesumptionem. ff. de libe.
le. l. legauit. §. fin. l. cum pater. §. surdo. ff. de leg. 2. C. quae dies le.
ce. l. fi. Vnde concluditur, quod si confessio est dispositiua, quod quae
sit dicam. §. exigitur partis praesumptionem: si non est dispositiua, sed tamen
probatoria, non exigitur partis praesumptionem. Dicit in confessione iudiciali
absque dubio exigitur partis praesumptionem. In extrajudiciali si fiat per
epistolam, uel librum: & forte idem si in testamento, licet contra doc.
§. exceptio. Pet. quae est declaratoria, non exigitur partis praesumptionem:
quae quaeque scriptura illa deuenit ad partem illam, loqui pro
tunc non uerba scribens per scripturam, & nouiter confiteri, & sic
semper fit in partis praesumptionem. ff. de positi. l. Publi. & tenet Bart. ff. de
dona. l. nuda. si fiat in pendentibus a uoluntate sola praesentis,
non exigitur praesumptionem: ut l. Nefennius. ff. de neg. ge. cum concor.
Idem si fiat in libello, quia libellus semper loquitur, & datur iudici,
ut detur parti. sufficit ergo iudicis praesumptionem. C. de libe. causa.
l. cum precum. Idem si fiat in exceptionibus: quia hic est libellus
rei. C. de his, qui pe. no. l. 1. & ponit Bart. in d. l. certum. §. fi. ff.
de confess. aliter regitur exigitur praesumptionem, uel persona, quae nomine
absentis confessionem recipiat, ut patet ex no. in l. idem in duobus.
ff. de pac. & no. in l. non solum. §. liberationis. ff. de libe. le.
Et sufficit si quis nomine ipso recipiat, etiam si non habeat
mandatum, quia hoc potest haberi ratum: ut no. lo. And. post
Dy. in addi. Spe. in ti. de confess. §. nunc uidentur. uer. quid si
confiteor tua esse. Puto, quod de equitate canonica posset dici, quod
ualeret absente parte: quia sola mens in illa sufficit, de qua
quoquo modo constat. Ad hoc. 1. q. 7. quoties oculus cordis.
maxime quae transit in dispositione, quia fit ex aliqua causa parte
stimulante conscientiam. ff. de conti. pecu. l. si Titius. ¶ Ad manum
8. est uidentur de effectu ipsius. Dicit, quod reperitur quaeque; confessio uel
promissione, uel alia dispositione, quandoque uelita instrum.
quaeque; uelita dispositione uelitate uoluntatis, quaeque; reperitur nuda
ab his. Si est uelita promissione, an ualeat: si cum causa, non
est dubium: si sine causa, & si est certum nullam causam subesse,
non ualeat promissio. l. generaliter. de non nu. pec. ff. de acq. re. do. l.
nunquam. ff. de interr. act. l. vlt. §. 1. ut quia ibi nulla apponitur
causa, & constat promittentem non habere animum donandi. Sic
dicit intelligi gl. in l. 2. §. circa. ff. de do. excep. si nulla subesse
causa, & non constat an donare uoluerit, ex quo certum est, nullam
subesse causam: in dubio praesumitur donatio: quia hic cadit
alia coniectura. ff. de sol. l. si cum uirum. l. Campanus. de ope.
l. de dona. l. si patronus. ff. de reg. iur. l. donari. Hoc temperat

Dyn. in regula, quod semel quae confitens scit causam non sub-
esse, & ignorat is, pro quo fit confessio. Secus si uerit: licet: quia in
pari causa melior est conditio conuenienti. Si promittens credit
causam subesse, & nulla subest, adhuc non ualet confessio cum
promissione: quia obstat exceptio doli. l. 2. §. certa. ff. de doli
exce. Si dubitatur, an causa subest, uel an putauerit causam subesse,
uel non, in dubio non praesumitur uelle donare, & non ualeat
promissio, & praesumitur errore promittere: & sic obstat ex-
ceptio, nisi probetur causa: quia donare, est perdere. ff. de proba.
tu. cu. de indebito. Ad hoc, quod scribit per Azo. in Summa de
fi. instr. in lib. Authenticorum. §. m. la. de Are. per Cy. in d. l. ge-
neraliter. & sic debet distingui Bart. in d. l. 2. §. circa. ff. de doli
exce. licet uideatur loqui in casu dubio. Et hoc tene quicquid
sentiat Io. An. in addi. Spe. ubi plene hoc disputat in ti. de con-
fess. §. nunc uidentur. uer. sed quae est ratio. in addi. magna. Secundo casu,
quae confessio est uelita iure: & tunc confessio parte parte est etiam,
ut quia de nouo inducit parte habere, & declaratiuum, ut quia de-
clarat, & probet inductum. Primum est, §. m. nam: quia ea, quae
emanant ad declarandum, & c. ff. de rei ven. l. ex diuerso. l. sicut
aut. §. sed si quis. ff. de serui. ven. Secundo est, §. m. nam. Sit ergo pro
parte quo ad primum, quod parte non inducit. Fallit primum, quae fit in uoluntate:
quia illa habet vim legati. l. cum quis decedens. §. codicillis. ff. de leg. 3. & de succes. ab inte. c. fi. & quod ibi no.
Idem puto quaeque; proferatur ab existente in extremis, quia
ad purificationem constituit, prolata censetur, et alio disponendi,
per dictum. c. fi. de testa. Nam sufficit in talibus quocumque; pate-
facta uoluntate. de testa. cum tibi. Fallit 2. quae emanant ad libe-
randum, quae habent in se dispositionem pacti: uel tale pactum. praesentor
non teneri. ff. de pact. Fallit 3. in reali: quia si mea rem praesentor tua,
in te transfertur dominium: quia ex illo surgit habitus pro derelicto.
ff. pro derelic. per totum. l. si quis vi. §. dicitur. ff. de acq. pos. & ex
hoc acquiritur dominium. de pactis. cum pridem. C. de iur. & fac. ign.
l. cum falsa. & hoc tenet Cy. in l. generaliter. C. de non nu. pec. de
quo in Spe. de confess. §. nunc uidentur. uer. in summa. & uer. quid
quid si confiteor rem meam, & per Cy. in l. 1. C. de confess. §. q.
Alias dicitur doc. quod parte non inducit. Ultra hoc casum alium,
quae obsequio est talis natura, quae inducitur nudo consensu: ut quae
precedente debito naturali, uel stimulante conscientia, uel pro loco,
licet non efficaci, quis praesentor se debitorum, quia hic nudus
consensus praeducit obsequium, saltem constituit: ut l. §. debitum.
ff. de conti. pecu. coniuncta. l. si Titio. eo. ti. Non precedente autem
aliqua causa naturali, uel stimulante conscientiam, & extra alios est
dubium de iure canonico: quia uereri non potest confessionem
habe in se consensum; & sic uerit, quod obliget. 2. q. 5. iura. c. 1. Sed
quia non apparente causa praesumitur plus erronea, quam non
inducit, nisi fieret appositio in extremis: quia aequi fauore si con-
fiteretur in actu puri praesumeret: ut d. c. fi. de suc. ab inte. Et de
hoc est casus hic, ut in dubio non disponit, ex quo non appar-
et causa. ad hoc. l. Publi. ff. de positi. Dicit tamen Dy. in r. q. quod se
mel, quod si confessio fiat a sciente nullam causam subesse, &
hoc constat, ignorante eo, pro quo fit, quod habet in se causam
donationis, & obligat: si utroque; sciente, uel utroque; ignorante, uel
ignorante praesente, uel est dubium, an sciat, praecedat parte, quae non
obligat, nec probat. Si quaeritur, an confessio habeat effectum proba-
tium, sit pro parte, quod si emanat sine causa, non probat. Fallit
in reali. ut si confiteor rem tuam esse, quia in reali non exigitur
causa. l. & an eadem. §. actiones. de exce. rei iur. & quae ibi est annexa
causa habitus pro derelicto: ut l. si quis vi. §. differetia. & tenet
Cy. in d. l. generaliter. Idem si fiat ad liberandum: ut d. l. tale pactum.
& no. in l. 1. ff. de interro. acti. Fallit, quando confessio fit in iudicio,
quia illa iuribus intelligitur: & ideo non exigitur causa: ut
no. in l. certum. ff. de confess. Idem Io. And. in add. Spe. in ti. de
confess. §. uidentur. in prin. Hoc etiam tenet Cyn. in l. genera-
liter. per l. de atate. §. qui interrogatis. ff. de interr. acti. Idem
Dyn. in r. q. quod semel. de reg. iur. l. 6. Alias sit pro parte, quod
confessio sine causa est non probat, quia non determinat incertum.
Attende hoc uerum, quod non probat plenem, si tamen causa allegata
dicit Spe. quod illa allegata per agentem ex confessione illa probatur
semiplenam. Et sic dicit Mar. de Fan. tenuisse per l. infra.
C. eo. Hoc ponit Spe. de confess. §. uidentur. uer. sed quae est ratio.
Quod no. & ibi, an inter confessionem, & promissionem sit
distingua. Si confessio est facta cum causa, tunc parte probat. Fallit in
duobus casibus, in quibus confessiones, ut contra emanant sub
spe futurae numerationis, ut in confessione ex causa mutui ante
biennium: quia tunc agens debet probare causam, de qua. §. de
solu. c. fi. quia ante biennium admittitur exceptio, post non.
Hoc inter laicos: sed in clerico praesente nomine ecclesiae pro
negotij expediendis non sufficeret, nisi probaret pecuniam uer-
sam in utilitate ecclesiae, & in perpetuum obstat exceptio non nu-
merate pecuniae. 1. q. 2. hoc ius. De quo dicit, ut in c. fi. Fallit in
confessione facta in testamento, nisi sit iurata: ut l. cum quidam
decedens. §. codicillis. de leg. 3. quo casu non probat. Fallit 2. in
confessione ex causa dotis. de quo dicendum, ut l. 2. & in aut. ibi positi-
ta. C.

ta. C. de do. cau. non nu. & tangit hic gl. Rō aut horum duorū casuum est, quia frequenter spe futuræ numerationis, & anxie tate habendi mutuum, vel habendæ vxoris, sunt tales confessiones. Dicit Spe. in ti. de cōfess. §. nuc videndū, ver. sed quæ est dria. qj † Vltimo casu qñ confessio est nuda a quolibet instrō rPr non uideri driam inter confessionem in instrō, uel extra instrō, nisi in faciliiori probatione. Sed hic Hostiē dicit, qd est dria, quia in confessione facta in instrō procedit distinctio. c. in confessione extraiudiciali fiat cum causā, uel sine causā, s; p̄sumitur causa, s. donationis, & sic obligatio est. Assignat driam, quia in instrō notarius scribit quicquid placet. de con uerf. coniu. dudum. Sed consentienti p̄t imputari quare legem apertius non dixit. ff. de pac. l. uererbis. & de uerb. obl. l. quicquid astringendæ, quia ex quo confitetur se dē, p̄sumitur ef ficaciter quis ex iusta cā obligatus: quia uerba cū effectu, & de cler. non resi. relatum. Et dicit hoc tenēdum, & remittit ad summam confel. §. si. Nō pcederet hoc dictū, nec hæc dria in extraiudiciali confessione, nec seruaretur in practica, imo p̄ uirilis dret intelligi confessio instrōalis, q̄ fit a perito. ff. de uer. obl. sciendū. & qd ibi no. & quod no. in l. r. C. de ufur. † in cō fessione aut dotis. dicit quod maior erat confitens. 25. annis, & m̄rimonium erat solutum infra bienniū, datur exceptio solu. matr. intra annum. Si durauit per biennium, & postea fuit so lutum p̄ decennium. tam marito, q̄ hæredi datur exceptio in tra tres menses tm̄: si ultra decenniū, oīno cessat exceptio. Qd si maritus minor erat, instituit intra 29. annū, & hēt exceptio nem: & si interim moriatur, hēt eam h̄rs vsq; ad annum tm̄: si tm̄ hæres maior sit, aliās p̄cipit intra quinquenniū. Et sic de bent intelligi leges. in gl. allegata. † Ex his decidit Ioan. An. in addi. Spe. sup̄ rubrica de deposi. q̄ si in libro nummularij re perit scriptū. Debeo Titio centū: nec exprimit cā, non intell̄r deposi. tm̄, uel alia cā. Et sic dicit disputasse Bartholinum de Pre tis per l. l. cum de indebito. §. si. ff. de proba. l. nuda. ff. de dona. Qd dicit uerum, nisi ex p̄cedentib; p̄sumat cā. ff. de eden. l. argentiarius. §. nuntium. ff. de uer. obl. l. Titia. §. idem r̄dit. Hæc uera qñ confessio stat in finibus cōfessionis. Sed si do pecuniā dicendo, Tolle. nec exprimo cām, an aō donandi, uel obligā di, uel ex qua cā facere censet. Bar. in l. cum quid, si cer. pe. di cit, q̄ si persona est pauper, & dans diuis, p̄sumitur aō donan di. & eleemosinæ: si non est pauper, sed coniuncta persona, & est qd leue, idē. Et idem si p̄cesserint merita illius, cui est hoc dictum. ff. de iudic. l. sed & si susceperit. §. i. ff. de do. inter vi. & vxo. l. utrum. & l. si seruis cōis. & de pba. l. Procula. ff. mand. l. si uero nō remunerandi. §. Papi. aliās in dubio p̄sumit datum aō repetendi, si aliud non apparet. ff. de proba. cum de inde bito. ff. de dona. l. donatio. §. si. Per q̄ dicit idē in teste, ut p̄bet, si dicat. Nescio si est mutui: sed dicit, scio, q̄a uidi dare pecu niā, & dixit Tolle: q̄a sufficit, qd deponat sup̄ scō, ex quo ius re sultat mutui. Secus dicit in libello, quia nō pcederet, dico, qd dixit, Tolle, iō peto qdēnari ex mutuo: q̄a licet hic p̄sumat, nō sufficit, nisi alleget. ff. de pb. cum de indebito. & l. si adulteriū. §. idē Pollioni. ff. de adul. Non ob. l. oēs. §. Lucius. ff. de his, que in frau. cred. q̄a ubi p̄sumptio surgit e factō alieno, non est ne cessit illā allegari. Secus si a p̄prio, ut hic. Per hoc dicit dī Inn. qd si in instrō dicat, A. tm̄ recepit a B. qd tūc obligat: quia hic p̄batur non sola p̄fessio, sed receptio, & subest causa, eo quod apparet recepisse. Et sic intelligit. l. si. C. de do. cau. nō nu. Inn. ponens illud dictum. Aliud est ergo instrōm attestari actualē receptionem, & tunc super confessione non fit fundm̄ agēdi, sed super receptione: & oia, qd dicta sunt de cōfessione, cessant.

12 † Aliud est instrōm attestari in p̄fessione, & procedunt dicta. Dicit tm̄ Bar. in l. si ex cautione. ponderanda uerba instrōi, enuntia uit actualē receptionem, an concludant de necessitate. pro cedit, qd est dictum: si non. tunc probat sola p̄fessio. [Vñ dicit notarius, Titius fuit confessus habuisse, & recepisse decē, quæ in ueritate habuit, & recepit in p̄ntia mei notarij, & teltiū: tūc instrōm p̄cludit de necessitate. Sed si dicat notarius sic: Titius fuit confessus habuisse, ac recepisse centum, quæ habuit, & recepisse, nec addit. In p̄ntia mei notarij: instrōm non probat, quia illud potuit esse de confessione partis: quia dixi, Confiteor cō tum, q̄ habui, & recepi: & notarius scribit in tertia persona: iō non p̄cludit receptionē de necessitate. Sed si instrōm dicat, fuit p̄fessus se habuisse decē, & habuit, & recepit: illud instrōm p̄cludit receptionem: quia ad p̄fessionem referri nō p̄t salua rati one recti sermonis: quia si dicat pars, Confiteor me habuisse, & recepisse, & habui, & recepi: notarius dēt dicere, & que p̄ fessus est se habuisse, aliās illud, habuit, & recepit, non p̄t referri ad p̄cipium p̄fessus, salua rōne recti sermonis. ff. de au rō, & arg. l. Plautius hoc ponit Bar. ff. de nō nu. pecu. l. si ex cau tione. Per hoc p̄to, qd si dicat, Titius confessus est se habuisse, & recepisse quinque, quæ habuit, & recepit, q̄ non probatur re ceptio: quia illa uerba potuerunt esse recitativa uerborū par tis in confessione. Vel dicit, q̄ probabit, quia illa uerba nō p̄nt

sine expositione sumi, ut uerba partis intelligant ergo simplr, & nō cum expositione, oportet. n. exponi, quæ habuit, i. dix it se habuisse, uel subaudi, quæ habuit, s. ut dixit. Alius est ef fectus, quia ex hmōi cōfessionib; agitur. † Et aduerte, quia qñ que confessiones ite disponunt, p̄m quod §. dixi, & ubi dispo nunt, produunt actiones: nam ex cā mutui confessio p̄ducit oblonem literarum post biennium. Inst. de ob. litera. in prin. Qñq; disponunt in restō, quia inducunt legatum, & agitur ex legato actionib; competentib; pro eo, de quibus. l. i. & 2. ff. cōi diui. & no. j. de test. Raynuius, & c. Raynaldus. Si non inducit p̄fessionem, sed solum simplr dec̄pat, tunc si confitetur infor miter, i. sine causa, producit actio in factum. ubi. §. dixi agi ex confessione sine causa, uel informi, si confitetur formiter, hoc est, cum causa, tunc p̄ducit oblonem ex cā confessata, & per p̄fessionem probata, s. utilem, p̄m Pe. quasi ex p̄sumpta causa, & alia actio in factum ex confessione, ut patet in sil̄i in iuso. ff. de iureiu. si duo patroni. §. Iulianus. & §. Marcellus. Hoc vltimum puto qñ confessio est iudicialis, nō puto, quod indu cat actionem in factum, sed probat, ut l. Publica. in ff. de depōsi ti. Hac patent ex not. in l. certum. §. si. ff. de confes. ad hoc. l. pri die. §. si procurator. ff. ad legem Aquil. ubi oritur oblon ex con fessione. ergo & actio. Nec est uerū, q̄ ex confessione oriāt uti lis p̄fessoria, qd quidam dnt, per l. inde Neratius. §. si. ff. ad legē Aquil. quia p̄fessoria est inuenta pro seruutit ubi no. de in di. examinata. de uer. sig. abbate. Hoc sequitur Io. An. post Al beri. Gul. in addi. Spe. in ti. de confes. §. si. ver. quæ at actio. Sed hic est dubium, an agens dēat se fundare tunc super cā, an sup̄ confessione, & sic si agat ex cā in p̄fessione appōita, & postea p̄betur p̄fessus, an obtineat. Spe. ut tenere, qd agi debet ex con fessione, uel saltem de illa dēt mentio fieri. Iō dicit, quod si qs egit ex mutuo, quod si postea p̄betur p̄fessio mutui, quod nō sequitur cōdemnatio, quia p̄batio est extra articulū deductū. ff. de peti. hare. si quis libertatem, quia p̄batio debuit numeratio. Hoc ponit in Spe. de teste. §. i. uer. sed pone, egi q̄ te ad decem. Idem dicit Bar. in l. 2. §. appellata. & §. si. ff. si cer. pet. Puto, quod si confessio est tm̄ inductiua noue obligationis, ut fit in formiter, uel si sit formiter ius confessione producit ius agen di, & nō ex cā per confessionem probata. uel si producit ex cā est diuersa in substantia oblon ex confessione ab illa, q̄ p̄ducit ex causa, tunc non pōt sequi condemnationem, si agat ex causa p̄ bata confessione, nec si agatur ex confessione probata causa. Ideo si dico te confessō in restō mihi centū deberi ex tali cau sa, & peto te condemnari, si postea probō te illa centum p̄mi sisse ex tali causa, non fiet condemnatio, ubi confessio inducit dispositionem legati tm̄: quod qñ sit, dixi de successō. ab inte. & no. in l. cum quis decedens. §. codicillis. de lega. 3. Si dico te confessum ex causa mutui decem, & ideo peto condemnari, si p̄ testes probō numerationē mutuum non obtineo, quia fun dani ius agendi super mutuo ciuili, & oblonem l̄arum, & p̄bo mutuū nāle, & talia sunt in substantia diuersa, & diuersam p̄ ducunt oblonem. Et idē econuerso, si dixi te mutuasē, & post probō p̄fessionem, ut dicit Io. An. & huic p̄cor. Bar. hoc tm̄ pen det ab illis, quæ not. in c. si. de sol. quia si dicis lapsum biennij p̄fessionem ex mutuo solum releuare actorem ab onere p̄badi, & nihil aliud, tunc forte non pcederet: sed tenendo, qd post lapsum biennij ēt inducat nouam oblonem, p̄cedunt p̄dicta. Si teneas qd post bienniū inducat, & p̄bet simul, adhuc nō p̄ cedunt p̄dicta: sed dic, ut ibi. Si aut̄ confessio est tm̄ probato ria, & declaratoria: qd qñ sit, dixi supra, tunc si fundat ius agen di ex causa, & probat p̄fessionem, non uideo quin debeat seq snia: quia uel confessio probat causam antiquam, & inducit nouam, s. actionem in factum, ut d. §. Marcellus. & d. §. Iulianus. in l. si duo patroni. de iureiu. nam & causa probata per confessionem erit directa, in quo non uideo quare dici non possit: & habeo propositum, & erit utilis, & poterit adhuc sequi condemnatio: ut no. §. de iudi. examinata. Sed si fundat ius agen di ex cōfessione, & postea probat causam, ut quia dicit Ti tium confessum ex causa depositi, decē, postea probat uerum depositum: uel probat etiam confessionem dum fundauit ius agendi super confessione: dicit Nico. Mat. & recitat Io. An. in additio. Spe. in titu. de teste. §. i. §. sed pone egi. quod sequi po rest cōdemnatio, sine probetur causa, siue p̄fessio: quia inquan tm̄ fundat ius agendi ex p̄fessione, male agit. cū confessio tunc non inducatur, sed tm̄ probetur. ff. de depōsi. l. Publica. & probatio non est illa, quæ immediate producat ius agendi: sed cā: & causa non est deducta. Fatetur, quod si postea agat ex cā, qd nō obstat exceptio. ff. de excep. rei iudi. l. & an eandē. in prin. & nō actiones. Cerre non peccaret saluans libellum: quia dicendo dico, qd Titius est p̄fessus ex causa depositi debere decē: & hoc tacite iudici concludim; qd si est confessus, qd debet decē. Et hoc pōt intelligi, qd debet ex p̄fessione, & qd debet ex depōsi to p̄bato per p̄fessionē, & sic in dubio peti debet libellus, ma xime q̄a petit p̄dēnari ad restōnem. Vnde causam deducere

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

videtur, ex qua cōcluditur, quod petit. Hoc dubium procedit in confessione extrajudiciali, quæ parit actionem in factum, absq; dubio si probaret cōfessionem, obtineret; si probaret verum depositum, non: quia factū variatur, & actionis subsistat. Ex his decidit dubitatio, quis constituit procuratorem ad recipiendum mutuū, producit creditor q̄ mandantem cōfessionē procuratoris, q̄ cōfictur se mutuū recepisse, an ex hoc sequatur condemnatio? lo. An. in addi. prædicta dicit, q̄ non: quia habuit mandatum ad recipiendum, & sic ad verā receptionē, non ad cōfitemdam receptionē. Et idem Bar. in d. l. 2. §. si cer. pe. & Fre. suo consi. 52. Sed hoc est absq; dubio ponendo cōfessionē extrajudicialem: q̄ illa, vt voluntaria, non præiudicat dño, vt no. in l. certum. §. sed an ipsos. ff. de cōfes. & in l. r. C. de cōfes. Sed in iudiciali, p̄ quam p̄iudicat dño, vel vbi h̄er mandatum ad cōfitemdū, & quietandū, procedit dubitatio prædicta. Sed puto ponderandū quare deducatur cōfessionem: si enim agens fundat se super vera numeratione, & postea pbat cōfessionē in mutuo, procedat, qd̄ dñr: quia confessio tunc nō inducit aliud mutuū, s̄ ciuile, ut dixit Bar. Sed in alia cā, ut deposito, uel alr̄ satis posset dici, q̄ tunc obtineret: quia confessio pbarer uerā receptionē ad p̄iudicium dñi. Tene primū, q̄ nō est confessio vera pbatric, sed releuatio probationis, & sic ficta probatio, vt no. super rubrica de probatio. & de electi. bono. el. 1. de qua non v̄ dñs cogitasse, dum se retulit ad ueram receptionem. ff. de le. 2. l. eum, qui. §. 1. & hoc teneas. De hac m̄a ui de lo. 3. q. 8. §. de his. ¶ Vltimo litera v̄ uelle hic, qd̄ confessio possit indistincte reprobari, si sit sc̄a in instr̄o. Hoc intelligitur, qm̄ confessio est sc̄a sine scriptis non existente de substantia: sed si sc̄a est in scriptis, ita qd̄ scriptura sit de substantia, tūc non p̄t reprobari, nisi p̄ scripturā, vt l. ḡn̄aliter. Quod limita qd̄ directē reprobari, uel indirec̄tē per solonem, si alio mō indirecto, uel ex defectu solennitatis, vel per præscriptionem uel it probare sublatum effectum confessionis, uel quod si simulata, tunc talia possunt reprobari per testes, ut dixi. §. e. cū Ioannes. & no. in l. iuris ḡtium. §. qd̄ fere. ff. de pac. & per Bar. in l. quicunq; C. de apo. pub. l. 10. qd̄ notabis. Hæc uera p̄t in cōfessione ex causa mutui post biennium. Dic, ut de sol. c. fi.

S P M M A R I V M.

- 1 Instrumenta, seu notas alterius notarij potest notarius exemplare, & in publicam formam redigere, auctoritate ordinarij.
- 2 Instrumenta, seu notas alterius notarij, vt quis possit in publicam formam redigere auctoritate ordinarij, quæ requirantur.
- 3 Notarios, seu tabelliones, qui possunt creare.
- 4 Notarius ab inferiore creatus, an possit instrumentum conficere extra locum inferioris, a quo est constitutus.
- 5 Notas quas possit alter notarius auctoritate iudicis exemplare.
- 6 Nota quid sit, uel quid sumatur pro nota.
- 7 Abbreniatura notarij obscura, quomodo possit interpretari.
- 8 Instrumenta, seu notas aliorum, vt possint exemplari, quæ requirantur.
- 9 Instrumenta, seu note consumptæ uetustate, an publicentur.
- 10 Instrumenti, seu notæ completionem, an possit notarius, dum uiuit, alteri committere.

C A P. X V.

Vm P. tabellio. ¶ Auctoritate ordinarij p̄t notarius exemplare, & in publicam formam redigere nota alterius notarij. h. d. Pro casu fortē huic Ioāni fuerūt rogationes legatæ: qd̄ esse p̄t. ad qd̄. ff. de eden. l. qdam. §. nihil interest, & ē tunc necessaria est iudicis autoritas, de qua in tex. C. de eden. ff. de admi. tuto. l. chirographus. ¶ No. hic requisita, vt qs possit alterius notarij notas exemplare, ita q̄ illis fides adhibeatur. Primū, q̄ notarius qui fecit notam, sit impeditus illā perficere. Sc̄do, qd̄ exemplandū sit nota redactum. Tertio, qd̄ exemplat ad petitionem eorum, quorū iteret. Quarto, qd̄ interueniat auctoritas iudicis: & hic dicit ordinarij. Quinto, qd̄ in publicā formā redigat. ¶ Quarto, q̄ possint tabelliones creare. Ponit hic Inn. & Hof. & Spe. in ti. de instr. edit. §. restat. ver. sed quis p̄t facere tabelliones. Inn. recitat duas opi. Prima, q̄ qlibet p̄t facere tabelliones, qui p̄t dare iurisdictionē, & facere iudicē ordinarij. ¶ Quis aut notarium facere possit, no. de off. ord. cū ecc̄iarum: & in Summa Azo. de off. ord. §. si qs possit cōstituere. Alij dñt, q̄ oēs, qui p̄t creare tutores, qui sunt notarij. C. qui da. tu. pos. in Summa. In no. hic dicit, q̄ nullus p̄t facere tabelliones, nisi papa, uel Imperator, uel cōsuetudo: arg. C. de emen. lib. l. j. in fi. de exce. pla. accedentib. ad fi. Probat, quia offm̄ tabellionatus est q̄ ius, ex quo p̄cedit, q̄ absq; alio adminiculo credatur scripturæ, chartæ, uel pelli mortui a fatis: sup̄naturale. n. tale, & miraculosum. Ad hoc, qd̄ no. §. eo. cum Ioannes. Nulli aut licet cōponere q̄ ius, nisi principi. ff. de legi. l. princeps. de cōfes. præb. proposui. cum si. In dispensatione. de tem. or. cū dilectus. & in restōne famæ. & restōne natalium sine litatione: nam in omnib. talibus solus princeps p̄t: q̄ illa quasi super ius, & miraculosa principibus reseruata sunt. Patet etiā in arrogatione. Ad hoc. ff. de postu. l. 1. §. de qua. j. de re. iu. cum te. q̄ fil. sint leg. p̄ venerabilē. Nam talia sunt miraculosa, & q̄ nām, sicut de illegitimo nato facere legitimum, de infami, bonæ famæ. Ad hoc, quia iura de rebellionib. loquentia sunt hæc. C. de tabu. per totū. in auth. de tabel. col. 4. & nullibi loquitur, qd̄ alius, quam princeps, det. Quod cōsuetudo hoc possit, patet. §. e. cum dilectus. Fatetur Inn. qd̄ licet tales possent dici notarij, qui habent a cōsuetudine, q̄ in notis redigunt, & tabelliones, q̄ in tabulis scribunt, tñ non hñt p̄tatem. & offm̄ publicū, qd̄ tabellionib. a iure scripto dat, sed tñ illud, & illam p̄tatem hñt, in quantum cōsuetudo concedit. Per q̄ dicit, q̄ statuto non p̄t dari auctoritas notariatus, nec statuto, aut pacto ligari, qd̄ sc̄t scripturis per manū alicuius priuatæ p̄sonæ confectis: quia inferiori a principe nō licet q̄ leges nāles, & ciuiles disponere, uel statuere. Sic dicim⁹ in ordinarij, q̄ nullus inferior a principe p̄t dare p̄tate creando tutores, uel ordinariē iudicandi, nec statuere, qd̄ libera persona p̄t obliget, necliget, nisi ius principis, uel cōsuetudo: saluo nisi essent inferiores, ut reges hñtes sup̄remū, & merum imperiū: q̄ tales possent talia statuere, & tabelliones creare. ¶ qui si sint leg. p̄ uenerabilē. §. r. uer. si. ¶ Et si dñr, quæ cōsuetudo hoc p̄t, & nō statutum, uel inferior faciēdo, uel alteri p̄tate dando. Primo, q̄ in cōsuetudine, ut ualeat, exigit principis cōsensu tacitus, uel expressus: & quodcunq; princeps approbat, suū facit. C. de uere. iur. enu. l. j. §. oib. In p̄tione aut, aut statuto fecit. Hæc rō nō est bona, licet gl. hoc dicit. 8. di. frustra. q̄ i b̄ exigit in oī cōsuetudine tacitus cōsensu principis, vt no. de ce. n. sue. c. si. l. d. Hof. assignat aliā rōnem: q̄ in cōsuetudine cōc̄erit cōsensu pluriū. s̄ ueritatatis, & p̄p̄i: qui ēt p̄t iurisdictio nē dare, ut no. de of. or. cum ab ecc̄iarum. Fortius p̄t notariū creare. statutū aut, ut hñs auctoritatē ab uno, non est tante uirtutis. Per q̄ cōcludit in ueritatē p̄ statutū posse facere notariū, sicut p̄t p̄ cōsuetudinem. Non ob. qd̄ inferiori a principe nō liceat dispensare: q̄ hoc est falsum, ut no. §. de iud. ar. si clerici. de temp. ord. dilectus. de offi. archi. c. fi. Hæc rō non est bona: quia inferior dispensat solū, ubi a papa conceditur: ut ibi no. In notario creando non reperit cōsensum. Itē dicit Hof. qd̄ nō est q̄ ius creare tabellionē: imo est q̄ iura, q̄ uolunt instr̄is talū credi, q̄ non sunt a priuatis, imo a principib. promulgata: nā ex quo cōstituti sunt l̄tīmē, instr̄is eorū esse credēdū, qd̄ iurati sunt. de p̄scripti. ad audientia & notario deficiente credit̄ et scrip̄tura duarum personarum non iuraturū. j. de p̄ba. qm̄ q̄ falsam. Aliud ergo ē tabellionē cōstituere, & minor principe p̄t: aliud ius ḡnale promulgare, qd̄ inferior non p̄t remitti ad Summam. eo. ti. §. quibus instr̄is v̄. Dicitur autem publicum. & qd̄ no. ne cle. uel mo. sicut. Dic, & hanc puto fuisse mentem Hofi. Princeps p̄t, & papa, & rex non recognoscens superiorē, saltē de factō, & cōsuetudo. Hi ḡnales cōstituti notarios, papa in ter ris suis. Imperator in suis, & rex, & cōsuetudo in suis. Statutum aut inferioris facit quo ad id, qd̄ diltingit, & nō in plus. ¶ Nun quid aut tabellio cōstitutus ab inferiore possit instr̄a conficere ex locum, ubi est constitutus, uide in Spe. e. ti. §. restat. uer. si. qd̄ de hoc de quo dic, ut dixi. j. qui fil. sint leg. p̄ uenerabilem. ubi tractauit, an notarij p̄tās sit prorogabilis. Quantum ad hoc tenet, qd̄ instr̄a ab illo cōfecta extra locum non tenent: vt no. sed confecta intra tenent, ut p̄bent ēt extra locū. Idem Bar. in l. 1. C. de sum. tri. & fi. ca. & tenent dñi de Rot. sua cōl. 288. qui dñt, qd̄ faciunt fidem ēt in Romana curia. De quo p̄ Hof. in Summa, ne cle. uel mo. §. quæ sunt. ver. quid igit. Spe. in loco p̄alle. dicit quosdā dicere notarij p̄tatem prorogabile, sicut iurisdictionē ex expresso partiū cōsensu non errone. ff. de iur. om. iu. l. si per errorem. licet alij distinguant, an cōficiant in his, quæ pertinent ad contentiosam: & non potest. ff. de iur. om. iud. l. si. de bo. aut. iud. pos. l. cum unus. §. pe. recitat ibi Io. An. Gul. de Cu. indistinctē tenuisse, qd̄ non sit prorogabilis. Allegat pro casu. C. de testa. l. cōsulta diuina. & ibi repetita. & C. de appa. p̄confu. & le. l. 1. & q̄ m̄ auctoritate creatis non p̄t. ergo, qd̄ non ille adducit. l. 1. §. si tutor. ff. de admi. tu. in auth. de admi. of. §. 1. coll. 3. & l. hac parte. C. de pxi. sacro. scri. in vit. gl. C. de numer. & actua. l. in puincijs. & de execu. l. 2. j. C. de do. l. serui. Ad iura q̄ria r̄der qd̄ loquuntur in iurisdictione, quæ prorogabilis est: sed hoc est nudum offm̄ improrogabile. Formam aut creati tabelliones uide in d. §. restat. uer. sed q̄ro, & in uer. seq. ponit qua actio teneat notarius, q̄ omisit aliqua ad p̄iudiciū partiū in instr̄o. Vide in Spe. e. ti. §. ostenso. uer. si. qd̄ si abbreviatura. ¶ Quarto, quas notas possit auctoritate iudicis exemplare alter notarius. Dic illas, quas dimisit notarius, uel q̄ remanserant in nota, uel q̄ authentica receperat, sed non scripserat in nota moræ debito. ¶ Quarto, qd̄ sumatur p̄ nota. Dicit Hof. quod pro abbreviatura prima, quæ fecit notarius, q̄ aliqui appellatur prorocollum, in auth. de tabel. col. 3. in rubro, & nigro aliās scheda, quas in scheda scripta. C. eo. contractus, vulgariter appellatur abbreviatura. Et dicitur protocollum

cipibus reseruata sunt. Patet etiā in arrogatione. Ad hoc. ff. de postu. l. 1. §. de qua. j. de re. iu. cum te. q̄ fil. sint leg. p̄ venerabilē. Nam talia sunt miraculosa, & q̄ nām, sicut de illegitimo nato facere legitimum, de infami, bonæ famæ. Ad hoc, quia iura de rebellionib. loquentia sunt hæc. C. de tabu. per totū. in auth. de tabel. col. 4. & nullibi loquitur, qd̄ alius, quam princeps, det. Quod cōsuetudo hoc possit, patet. §. e. cum dilectus. Fatetur Inn. qd̄ licet tales possent dici notarij, qui habent a cōsuetudine, q̄ in notis redigunt, & tabelliones, q̄ in tabulis scribunt, tñ non hñt p̄tatem. & offm̄ publicū, qd̄ tabellionib. a iure scripto dat, sed tñ illud, & illam p̄tatem hñt, in quantum cōsuetudo concedit. Per q̄ dicit, q̄ statuto non p̄t dari auctoritas notariatus, nec statuto, aut pacto ligari, qd̄ sc̄t scripturis per manū alicuius priuatæ p̄sonæ confectis: quia inferiori a principe nō licet q̄ leges nāles, & ciuiles disponere, uel statuere. Sic dicim⁹ in ordinarij, q̄ nullus inferior a principe p̄t dare p̄tate creando tutores, uel ordinariē iudicandi, nec statuere, qd̄ libera persona p̄t obliget, necliget, nisi ius principis, uel cōsuetudo: saluo nisi essent inferiores, ut reges hñtes sup̄remū, & merum imperiū: q̄ tales possent talia statuere, & tabelliones creare. ¶ qui si sint leg. p̄ uenerabilē. §. r. uer. si. ¶ Et si dñr, quæ cōsuetudo hoc p̄t, & nō statutum, uel inferior faciēdo, uel alteri p̄tate dando. Primo, q̄ in cōsuetudine, ut ualeat, exigit principis cōsensu tacitus, uel expressus: & quodcunq; princeps approbat, suū facit. C. de uere. iur. enu. l. j. §. oib. In p̄tione aut, aut statuto fecit. Hæc rō nō est bona, licet gl. hoc dicit. 8. di. frustra. q̄ i b̄ exigit in oī cōsuetudine tacitus cōsensu principis, vt no. de ce. n. sue. c. si. l. d. Hof. assignat aliā rōnem: q̄ in cōsuetudine cōc̄erit cōsensu pluriū. s̄ ueritatatis, & p̄p̄i: qui ēt p̄t iurisdictio nē dare, ut no. de of. or. cum ab ecc̄iarum. Fortius p̄t notariū creare. statutū aut, ut hñs auctoritatē ab uno, non est tante uirtutis. Per q̄ cōcludit in ueritatē p̄ statutū posse facere notariū, sicut p̄t p̄ cōsuetudinem. Non ob. qd̄ inferiori a principe nō liceat dispensare: q̄ hoc est falsum, ut no. §. de iud. ar. si clerici. de temp. ord. dilectus. de offi. archi. c. fi. Hæc rō non est bona: quia inferior dispensat solū, ubi a papa conceditur: ut ibi no. In notario creando non reperit cōsensum. Itē dicit Hof. qd̄ nō est q̄ ius creare tabellionē: imo est q̄ iura, q̄ uolunt instr̄is talū credi, q̄ non sunt a priuatis, imo a principib. promulgata: nā ex quo cōstituti sunt l̄tīmē, instr̄is eorū esse credēdū, qd̄ iurati sunt. de p̄scripti. ad audientia & notario deficiente credit̄ et scrip̄tura duarum personarum non iuraturū. j. de p̄ba. qm̄ q̄ falsam. Aliud ergo ē tabellionē cōstituere, & minor principe p̄t: aliud ius ḡnale promulgare, qd̄ inferior non p̄t remitti ad Summam. eo. ti. §. quibus instr̄is v̄. Dicitur autem publicum. & qd̄ no. ne cle. uel mo. sicut. Dic, & hanc puto fuisse mentem Hofi. Princeps p̄t, & papa, & rex non recognoscens superiorē, saltē de factō, & cōsuetudo. Hi ḡnales cōstituti notarios, papa in ter ris suis. Imperator in suis, & rex, & cōsuetudo in suis. Statutum aut inferioris facit quo ad id, qd̄ diltingit, & nō in plus. ¶ Nun quid aut tabellio cōstitutus ab inferiore possit instr̄a conficere ex locum, ubi est constitutus, uide in Spe. e. ti. §. restat. uer. si. qd̄ de hoc de quo dic, ut dixi. j. qui fil. sint leg. p̄ uenerabilem. ubi tractauit, an notarij p̄tās sit prorogabilis. Quantum ad hoc tenet, qd̄ instr̄a ab illo cōfecta extra locum non tenent: vt no. sed confecta intra tenent, ut p̄bent ēt extra locū. Idem Bar. in l. 1. C. de sum. tri. & fi. ca. & tenent dñi de Rot. sua cōl. 288. qui dñt, qd̄ faciunt fidem ēt in Romana curia. De quo p̄ Hof. in Summa, ne cle. uel mo. §. quæ sunt. ver. quid igit. Spe. in loco p̄alle. dicit quosdā dicere notarij p̄tatem prorogabile, sicut iurisdictionē ex expresso partiū cōsensu non errone. ff. de iur. om. iu. l. si per errorem. licet alij distinguant, an cōficiant in his, quæ pertinent ad contentiosam: & non potest. ff. de iur. om. iud. l. si. de bo. aut. iud. pos. l. cum unus. §. pe. recitat ibi Io. An. Gul. de Cu. indistinctē tenuisse, qd̄ non sit prorogabilis. Allegat pro casu. C. de testa. l. cōsulta diuina. & ibi repetita. & C. de appa. p̄confu. & le. l. 1. & q̄ m̄ auctoritate creatis non p̄t. ergo, qd̄ non ille adducit. l. 1. §. si tutor. ff. de admi. tu. in auth. de admi. of. §. 1. coll. 3. & l. hac parte. C. de pxi. sacro. scri. in vit. gl. C. de numer. & actua. l. in puincijs. & de execu. l. 2. j. C. de do. l. serui. Ad iura q̄ria r̄der qd̄ loquuntur in iurisdictione, quæ prorogabilis est: sed hoc est nudum offm̄ improrogabile. Formam aut creati tabelliones uide in d. §. restat. uer. sed q̄ro, & in uer. seq. ponit qua actio teneat notarius, q̄ omisit aliqua ad p̄iudiciū partiū in instr̄o. Vide in Spe. e. ti. §. ostenso. uer. si. qd̄ si abbreviatura. ¶ Quarto, quas notas possit auctoritate iudicis exemplare alter notarius. Dic illas, quas dimisit notarius, uel q̄ remanserant in nota, uel q̄ authentica receperat, sed non scripserat in nota moræ debito. ¶ Quarto, qd̄ sumatur p̄ nota. Dicit Hof. quod pro abbreviatura prima, quæ fecit notarius, q̄ aliqui appellatur prorocollum, in auth. de tabel. col. 3. in rubro, & nigro aliās scheda, quas in scheda scripta. C. eo. contractus, vulgariter appellatur abbreviatura. Et dicitur protocollum

protocollum, a protos, qd est primū. quasi prima pars, vel prima mā in dñi, vel charta. Vel sic dī, quod in collis pellinis scribentur hē notē. † Quid si abbreviatura est nimium abbreviari scripta? Dicit hic Hof. qd si dñus est in scriptis, qd uerudo notarij, & abbreviaturæ præcedentes, & sequentes debent attendi: & si ex his p̄t sua intentio elici, fiet qd hic dī. ff. de le. 1. si feruus plurimū. in ff. de fun. instr. l. cum de lanionis. §. a finā. ff. de pig. l. vel vniuersorū. Item p̄t ppendi intentio ex comparatione aliorum instrumentorum, q̄ fecit inter eadēdem, vel diuersas p̄sonas in consilij dñi, in auth. eo. §. sed & si. col. 6. & sic cetera, quæ deficiunt, ex quo de his probabi p̄t apparet, autoritate iudicis supplebunt. ff. qd cum falso tu. l. 2. in auth. vt fratru si. §. illud quoq. col. 9. vt tñ sciat, qd decilio cohēntiū vix, aut nunquam suppleri poterit. De quo remittit ad no. de libel. ob. c. 2. Qd̄ intellige sine noua probatione: vt no. in Spe. de instr. edit. §. oñs. ver. qd si abbreviatura. & ver. seq. vbi h̄t mā. & in Sum. co. ti. §. quid de dñtib. recitat ibi Io. An. quendam Citanantē de Florentia disputasse q̄onem, & p̄ciulisse notariū nihil posse p̄ se, vel p̄ aliū suppleri circa solēnia omiſsa, de qb. in auth. vt p̄po. no. Imper. ēt si illa possit p̄bare intercessisse, p̄m tps̄ editi instrū: quia instrū est nullū, & fit ex post facto non p̄t validari. Si aut̄ surgat dubitatio de mente scribentis, vt qd dicit Talis renuntiauit, &c. vel posuit aliqd̄ signum abbreviatū aliqd̄ importans non intelligibile per alium notarium, si quidem abbreviatum h̄t intell'm a iure, vel p̄suetudine, vel cōi intellectum exemplum Inst. de fideius. §. si. intel'us ille dabit: alius aut̄ intel'us, vel si scriptum non est p̄ alium intelligibile, dicit qd is, q̄ fecit instrū, poterit dare intell'm illi instrū, qd cōscius de illo instrū: alter aut̄ non, qui illum intell'm scire non p̄t, & iō alius nihil addere dēt, vel minuire, sed ad literam ponere illud, qd est scriptū in protocollo: qd hic nescit intentionē, nec p̄tatem h̄t interpretandi alienam scripturā. Io. An. dicit, qd v̄t sibi hoc rigorosum. Certē bñ dicit in quantum breuiatura non est intelligibilis ex se, vel ex p̄suetudine, vel ex p̄cedentibus. Vbi aut̄ est intelligibilis ex se, vel ex p̄suetudine, vel ex p̄cedentibus, p̄cederet, qd addere p̄t notarius, & interpretari, de iudicis tñ auctoritate, aliter non. Et hoc ēt p̄cludit in effectu Bar. in l. Gallus. §. itē credendum, ff. de lib. & posth. vbi tractat de ista dictione, &c. Si ergo abbreviatura est circa substantia, vel omiſio illa suppleri non potest, si circa intentū dñus, si p̄t consistere de mente sumenda est iudicis auctoritas: sine iudicis auctoritate sumenda est, ut iacet a notario: si non p̄t consistere de mēte, tunc non debet aliter a notario sumi, nec iudex potest illa interpretari, si tñ interpretetur, ualet interpretatio, nisi appelletur. In ver. aut̄ p̄cedentibus, tractat quid de scripturis cancellatis. & ibi Io. An. valeat cancellatio, scā auctoritate notarij sine testib. de uoluntate partium, & an debeat instrū, & illa sumi, & tenet qd non ualet cancellatio, & quod debet sumi. Vnum scias, qd protocollum non lectum p̄tē parte, uel partibus non completum, non est exemplandum, & nō ualet si exempletur a notario, vt no. Io. An. in d. §. ver. illud quoq; p̄tēmittendum. in addi. magna. ¶ Quæro, quæ requiratur ad hoc, ut possint exemplari notē aliorū. qnq; posui in textu. adde sextum, qd a oportet, qd fideliter exemplat, vt uult littera, nihil addendo, uel detrahendo ad substantiam instrū. 3. q. 9. pu. ra. & c. hortamur. Non refert tñ, an loquat̄ in scā persona, an in tertia. de p̄cur. iug. dudum. de iur. pat. qd̄ aut̄. Requiritur septimo, qd uocentur hi, quorum interest, & super uocatione fiat publicū instrū. de quo. §. de testi. signauit. & c. Albericus. Et an in eo conficiendo requiratur mandatum partium, uide in Spe. co. ti. §. postq. ver. seq. Et de notario, qui perdidit offiū, uide in §. restat. uer. quid si tabellio perdidit. Qd̄ exigat citatio, tenet Boatinus, Egi. Gul. eo. ti. §. ostenso. uer. qualiter. Subscribet aut̄ sic tabellio, p̄m Egi. Ego talis tabellio subscriptum instrū de uerbo ad uerbum suscepi, de nota talis tabellionis mortui, qui ipsum manu p̄pria quā bñ noui, scripserat, & hoc de mandato talis iudicis: quo ad substantiā nullo addito, detracto, uel mutato, uel transposito, in formam publicam redēgi, & meū sigillū apposui. Gl. 1. quærit qd p̄beatur auctoritate. Dic, qd ordinarius. Idem dicit Io. An. de delegato a sede apostolica. Ad quod de testi. Albericus. Et intellige de ordinario administrationem h̄ntē, p̄m Hof. de quo. §. c. proxi. Io. An. remittit ad Spe. co. ti. §. ostenso. super uer. sicbat autem, ibi dicit Hof. dicere auctoritatē p̄stari posse per ordinarium, ēt non h̄ntem administrationem, licet ordinarius non h̄ns administrationem hoc alteri committere nō possit. Dicit Io. An. hoc uerum, & non h̄ns administrationem possit p̄bere auctoritatem, qn̄ publicatio est uoluntaria de uoluntate partiū, aliās cum in publicatione exigatur partium citatio, non ualet q̄o possit fieri coram administrationem non habente, p̄m Io. An. ¶ Quid si effectus sumpta p̄ uetustatem, an publicentur? gl. qd sic, ut in l. publicati. C. de testa. ¶ Quæro, an notarius, dum uuit, possit alteri committere completionem instrū. Dicit glo.

quod non: sed ipsemet cōplere debet, prout continetur in protocollo, nihil addendo, uel diminuendo, quam in protocollo p̄tineatur. in auth. de tabellio. col. 4. post mortem uero fiat vt hic dī. Io. An. remittit ad Spe. co. tit. §. instrū. uer. item opponitur, & ibi assignatur causa, quare non committitur. ibi ponitur, qd posui in c. inter dilectos. S. c. ti. An. credatur notario attestati se scripsisse. Dic, quod sic: sed si uelit attestari de scriptis in instrū, uel scribendis ei, vt attestanti non creditur, p̄m Ioan. An. & Gul. in Spe. e. ti. §. instrū. uer. his autem cōsideratis. ad prin. §. Et an credatur protocollo: dicit Nic. Mat. qd non: quia est principium instrū, & sic, ut non completum, est nullum. C. ad Sil. l. si. C. de test. l. si is, & l. ex ea. de sen. ex pericu. re. l. 1. C. de fi. instr. l. dñus. Potest tamen iudicis auctoritate exemplari, & probat, ut hic, post Io. An. in addi. Spe. in ti. de instrū. editi. §. uidentium. Et no. quod tabellio cogendus est.

S V M M A R I V M.

- 1 Instrumentum exemplatum per notarium auctoritate ordinarij habet vim eandem cum originali.
- 2 Instrumenta quando exemplantur, quæ requirantur.
- 3 Instrumenta quantum publicari debeant, & quæ non, & quare.
- 4 Scriptura qualibet, an possit publicari, uel publicatione egeat, ut probet.
- 5 Instrumentorum publicatio apud quos fieri debeat.
- 6 In publicatione instrumenti, quæ solennitates exiguntur.
- 7 Publicationis instrumenti, quis sit effectus.

C A P. XVI.

Instrumenta. per tabellionē auctoritate ordinarij, eandem vim habet cum originali. h. d. Ponit petitionem, & examinationem, p̄ceptum, & effectum. ¶ No. requisita, ut permittatur instrū exemplatio. Primum, qd infra exigant exemplationem, p̄ uetustatem, uel aliam causam iustam. Secundū, qd exemplatio fiat auctoritate ordinarij, uel delegati. Et no. qd p̄t ordinarius hunc actum delegare: & oportet, qd ad hoc habeat sp̄ale mandatum. Tertio, oportet qd diligenter inspiciantur, & examinent, an sint uitiola in aliqua sui parte. Quarto, qd p̄ publicam personā examinent, & publicentur: & tunc habebunt eandē auctoritatem cum originalibus. ¶ Reducā scripta doct. & gl. ad modū Summæ. Primo, qd scripturæ publicentur, & quæ non, & quare. Scdo, an q̄libet scriptura egeat publicatione, & publicari possit. Tertio, apud quos fieri hæc publicatio. Quarto, qd solennitates exigant in publicatione. Quinto, quis sit effectus publicationis. ¶ Ad primū dic, qd oīa instrū p̄tinentia testamenta, dñus, uel quasi, uel aliud q̄uocunq; ex quo interit memoria, uel p̄batio p̄seruari, & publicantur testamenta, ēt si per tabelliones scripta nō sint, dum mō possint p̄bari. C. de test. l. publicati. & l. cum antiquitas. §. si. C. quæ ad. rest. ape. l. j. & 2. ff. quæ ad. test. ape. l. j. in fi. & l. cū ab initio. cū seq. vñ si nō fuit scā scriptura, uel si fuit scā, & exusta est, uel subtracta, p̄t, & dēt fieri publicatio. ff. quæ ad. rest. ape. l. i. in duob. §. fi. & h̄t locū ēt in instrū, quæ delentur, vt hic. Hoc tñ dicit uerū glo. hic, qn̄ non sunt, ita delet, quin possit p̄stare de renore: aliās publicari non possent, nisi aliter tenor p̄bare, & in abbreviaturis. S. c. p̄x. & in priuilegijs. de p̄fir. uti. uel in ut. cum dilecta. & in oīb. aliter ḡnaler, de quibus non h̄t sufficiens documentum, & timent ne p̄bādi facultas desit. de testi. signauit. & c. Albericus. h̄t ēt locum in donationibus. q̄ excedunt summam quingentorum solidorum: aliās in excessū reprobatur donatio, exceptis donationibus imperialibus, & q̄ sunt in ecclesijs, & alijs pijs locis, q̄ valent: si non fuerint acta insinuate, vt C. de do. l. sancimus, & l. si qs̄ argentū. p̄m Hof. Sed certē illa non est p̄prie publicatio, q̄ fit ad finē p̄seruandi p̄bationē, de qua hic; sed ē qd̄ insinuatō, quæ exigitur ad solēnitatē, & substantiā ualiditatis donationis. Cōt̄ quare publicent, est ḡnaler, ne pereat facultas p̄bandi: iō publicant scripturæ demū imminente cā, ut qd̄ litteræ incipiūt deleri, ut hic, ex uitio chartæ, uel instrū, q̄uis instrū de uouo fit, uel si ap̄r subest periculū, qd̄ p̄tingere aliquomō possit, p̄m glo. Ponit exemplum hic Hof. ut qd̄ instrū sunt transferēda ad locū remotum, & adfunt pericula uiarum, uel si sunt scripta in papyro. de p̄fir. uti. uel in ut. cū dilecta. uel uel cōia inter h̄des, & socios, quorum q̄libet egeat uia. ff. fam. ere. l. qui sunt. C. cōia utriusq; iudicij. de instrū. ff. de fid. instr. l. fi.

¶ Ad p̄m, an quælibet scriptura egeat publicatione, vt p̄bet. Quidam dāt, qd aliquando scriptura, ēt publica, & finem probandi, non ad finem conseruandi probationem tñ, egeat publicatione: nam p̄m quosdam testū quantumcunq; per manū publicam p̄fectum, non probat, nisi sit publicatum. C. de testam. publicati. & l. testamenta. nam ut probēt oportet, qd publicent auctoritate iudicis, & testes in scriptis attestent: quæ in cadē scripta sunt, fore uera. C. de testa. l. publicati. l. testamēta. & l. hac p̄sultissima. §. fi. ad fi. aliās irrita est uolūtas testatis: vt d. l. testamenta. Alij tenent tunc testamenta egeat publicatione, qn̄ non sunt scripta p̄ manū tabellionis. Instit. de testa.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

§. si. alias si testator dixit se uelle nuncupariue testari, & fuerunt ibi testes, & notarius rogatus, non exigit alia publicatio. C. qui test. fa. post. l. hac p̄sultissima. Idem dicit si habeat sigillum authenticum: nec est necessaria publicatio, licet sit uilis ad cautelam: quia & instrum̄ a mitti possit. C. de testa. l. publicari. Eth. d. Hof. uideri uerius p̄m ius canonicum, p̄ no. de testa. relatu. & c. cum effes. Et dicit Inn. q̄ hac opinio est magis cōis, licet de consuetudine prima in multis locis obseruet. Vñ dicit Inn. q̄ testm̄ eget publicatione demum, q̄ ad priuatā scripturam est redactum. C. de testa. cum antiquitas. §. fin. & in aut. ut spon. largi. §. & hoc not. ut q̄ scriptum est per manum priuatam testatoris. Et dñt hic, q̄ solum publicanda est originalis scriptura, & nō sumpta. al. §. sancimus. C. de diuersis rescri. canonizata. l. 5. q. 2. Idem q̄ testm̄ non est redactū ad aliq̄ scripturam: quo casu licet proferat numerus testiu, & signa, & aliæ solennitates, ut ualeat testm̄, si tñ de eo non est scriptura, uel est, sed non publica, nihil probat scriptura, nisi manu publica, uel sigillo authentico sit sigillata, uel publicata, p̄m Inn. Dicit si publicatio sumitur pro insinuatione, hac non exigitur de iure in testamento, licet sic aliq̄ in donationibus, ut §. dixi. Hoc uerū de iure, licet aliud habeat p̄suetudines aliq̄, & statuta particularia. Si queritur an egeat publicatione ad finem manifestandi contenta in instr̄o: dic q̄ sic testamta in scriptis, non nuncupatiua: & tunc uocantur testes ut recognoscant sigilla contenta in instrumentis. Sic loquuntur iura, quæ allegantur. §. Et hoc, quia illa fiunt secreta quo ad nominationem heredum: testamta autem nuncupatiua non, quia illa fiunt palam, & in aperto nominantur. Si queritur an habeat locum publicatio ad conseruandam memoriam probandi: dic, q̄ fieri potest ad cautelam, & aliq̄ imminente necessitate, uel periculo perdendi probōnem: alias aut non est necessaria, si probatio h̄ per notarium, uel publicā chartā. ¶ Venio ad tertium, apud quos fiat hęc publicatio. Dicit hic Inn. quod sit p̄m leges apud magistrū census, & gratis fieri debet, ubi æstimatio hereditatis eorum auctorū pretium non excedit. Nunquid autem apud iudices ecclesiasticos fieri possit. Quidam q̄ non: quia opprobriū est eis, si forēsiū uelint esse disceptionū periti. C. de testa. l. 2. & l. p̄sulta. C. de epi. & cle. l. repetita. Dicit tñ hic Inn. & de p̄suetudine antiquata, & approbata obtinuit in Francia, q̄ in Anglia ut fieri possit apud ep̄os, & eorū officiales. Ad hoc not. de testa. u. 2. nobis. & c. si heredes. in gl. 2. Dic, si q̄rit an possit fieri hęc publicatio apud religiosos. Dic, q̄ non. Et sic p̄nt intelligi leges illæ. Ad quod de syndico. c. 1. de postu. c. 2. Si q̄rit, an possit fieri publicatio instr̄orum, uel testōrum corā ecclesiasticis alijs personis. Dic, si instr̄a sunt eccl̄astica, uel de re, uel negotio eccl̄astico, p̄nt corā eccl̄asticis publicari. Si instr̄a oīno pertinent ad laicos, & sunt uoluntates nō piæ, nec in piā cām, sunt in locis tp̄alibus iurisdictionis eccl̄icæ, p̄nt corā eccl̄a publicari. de app. si duob. §. 1. & dicit Inn. hic. Si nō sunt de tp̄ali iurisdictione eccl̄icæ, & deponunt in mā mere ciuili, & uoluntas non est pia, nec in piā cām, tunc publicatio fieri debet corā iudice seculari. de iud. nouit. Si uoluntas est pia causa, & in piā causam, uel saltē pia, ut uoluntas testamēti, tunc publicatio p̄nt fieri apud iudices eccl̄asticos, ad quos spectat ueri, & defendere tales uoluntates: ut d. c. tua. cū si. Et inquantū leges p̄dicunt, sunt correptæ, nec adstringūt ille clericos, nisi in adiutoriu inducant. 10. d. c. 1. uel nisi Papa p̄rmet. de constit. eccl̄icæ. In casib. aut, in quibus dixi fieri posse corā eccl̄astico, an possit fieri corā vicario. Dñt, q̄ sic, dūmodo habeat speciale mādātū ad hoc. Per quod dñt non sufficere gñale, per s̄ram hic, specialiter, & c. Et hoc tenet Vin. Gos. & Hof. Sed nō placet hoc Io. An. qui dicit, q̄ nō miramur de Gos. quia tenuit, q̄ officialis hēt delegatā: sed mirandū est de Hof. quia tenuit, qd hēt ordinariā. de quo de offi. vic. c. 1. li. 6. in gl. 2. Includit ergo officialis gñalis in eo, qd s̄ra dixit de ordinario: & s̄ra loquit de delegato, qd nō p̄stabit auctoritatē, nisi habeat sp̄ale mādātū, etiā si sit delegatus ad illā cām, in qua produci debet, p̄m Io. An. Vide de iud. c. 1. li. 6. Corā notario aut hac publicatio fieri potest, si partes cōsentiat ut notarius publicet, ita qd tali scripturæ fides adhibeat. Et ideo ex vi etiā pacti conuincetur pars per talē scripturā, si sic forma tum fuerit, quod ad hoc extendatur. ff. de pac. l. iuris gentium. §. ait p̄tor. ff. de re iudi. si conuenerit. C. de temp. app. l. fin. & no. de p̄scr. c. 1. Fatetur, quod non p̄nt partes facere, quod talis scriptura, transeat in publicā, nisi auctoritas iudicis interuenit: sic nec priuata persona facit quē priuatum iudicem. C. de iurisd. om. iu. l. priuatorum. & no. de offi. delega. significantibus. & not. de foro comp. significanti. ¶ Venio ad quartum, quæ solennitates exigantur. Dic, si publicetur testamta, seruandæ sunt solennitates locorum, in quibus publicantur: & primo debet adiri iudex cōpetens, & sedebit iudex pro tribunali. cui supplicat pro publicatione. C. quæ ad. testi. aper. l. 1. 2. Requiritur secundo, qd iudex inspiciat instr̄m, & sigilla, & omnia alia: hoc sufficit, ut ualeant talia exemplaria: & cautum est ut

inspicendo illud, et exemplatū p̄ferat cum originali. Hęc tñ uilima inspectio non est necessaria: q̄ p̄sumit p̄ tabellione, p̄m Hof. Habet et diligēter inspiciere in charta, in filo, in sigillo, & in oib. circumstantijs. §. c. inter dilectos. Alij exigunt, ut iudex suā auctoritatē interponat, alias nō faceret fidē exemplū, et a triplici tabellione exemplatū. de quo. §. c. 1. Requirit etiā qd transcrip̄tio exemplati, uel tenoris publicati fiat p̄ manum publicā, hoc est, p̄ notariū: non sufficit ergo priuata, & singularis p̄sona. Ad hoc, qd no. in Spe. de instr. edi. §. ostenso. super uerū, sed nunquid ibi. lo. An. ponderat tex. qui loquit in singulari, ubi reprobat opi. requirētiū quatuor, uel quinque ad publicationē: q̄ dicit, qd sufficit unus, dum mō faciat p̄ntib. testib. ita quod in insinuatione, & publicationis actu testes describatur: alijs dicit, quod plures adhibere cautela est, sed nō est necessarium in alia parte. Inn. dicit de necessitate non requirendum fore tabellionē: q̄ leges non faciunt mentionē de tabellione, sed de honestis p̄sonis, in quorū p̄ntia debet fieri apertura. C. quæ ad. testi. aper. l. 1. in fi. Gl. hic dicit notariū adesse dñe, sed si non p̄t h̄ri, tunc sufficiunt honestæ personæ: ar. de proba. qm̄. dum tñ sigillum ponat authenticum. Puto q̄libet practicum bonā, sed uilimam tutiorē, & primam. Nunquid aut uocandi sunt testes primæ scripturæ? Primo dicit Inn. qd non: in alia parte dicit testes uocandos, q̄ sunt descripti, & si qui, uel oēs absentes sunt, & cōmodē uenire non p̄nt, mittet ad eos testem, ut cognoscant, an in testō interfuerint, & si in hoc oēs consenserint publicet. Melius tñ est, qd testes ad iudicē ueniant, & in p̄ntia eius oīa fiant: quo ad qdam expedida sufficit, q̄ ueniat maior pars. C. quæ ad. testa. aper. l. 2. Et hæc oīa publicē expediri debent. C. quæ ad. testi. aper. l. 1. §. si. l. cū ab initio. cum sequen. p̄m Inn. puto testes uocandos, ita qd scriptura est oīno delata, ita qd uideri non p̄t: uel qd tenor nō descriptus publicat: uel qd testm̄ occultum aperit sic loquunt p̄dicta. Qñ aut scriptura est, & est publicē facta, & p̄nt de tenore, & ibi nō est cancellatura, uel alia suspicio, non exigitur, qd testes uocent. Sic loquitur prima opi. Requirit tertio, qd petēs publicationē iure, qd hoc non petit aīo calūniandi. C. quæ ad. testi. aper. l. 1. & 2. Regitur quarto, qd citent, quorū interest, & res tangit. de testi. signa. uir. & c. Albericus. nā partib. p̄ntib. uel per p̄tumaciam absentibus, dēt publicatio fieri: ut dixi de p̄fir. uti. uel inu. cū dilecta. de priu. ex parte. Alioquin non p̄iudicat absenti. Idē tenent dñi de Rota sua p̄c̄one. 10. ubi dñt non sufficere citationem p̄pulsarum in curia, licet collectori uideretur p̄rium. hoc dñt ibi uerum, & in p̄clu. 2. 5. nisi exēplatio sit facta per notarium, qui p̄fecit, ubi dñt, qd si pars, q̄ quam sunt exempla, in curia, uocet, dñm q̄: & nihil dicit q̄: sed ea in quantum faciat pro se, p̄ducit illa, approbare uī, & tenetur illa recipere. 19. dist. si Romanorū. & no. Bar. de testi. cum nuntius. Inn. de exce. cum uenerabilis. de cens. cum olim. de si. instr̄. publicari, & p̄t q̄ tale instr̄m obijci, p̄m formam. C. e. l. f. ubi dñt, quod nō sufficit instr̄m semel exhiberi in iudicio, quin sp̄ is, qui ipsum exhibuit, exhibere teneat, quousq; fuerit ei data fides, & per iudicē approbatum. Non ob̄t. ut lite non p̄te. qm̄. 1. n̄. quia ibi speciale est: nec p̄prie ibi fit publicatio, sed potius exēplatio, siue transcrip̄tio. Superiora uerō dñt publicari, & p̄prie: quia cum prius non sunt publicata, siue authentica, sunt in publicā formā redacta. Fallit in aliquib. casibus, in quib. ualeat publicatio absq; citatione, ut si aliqua instr̄a sunt in casu perditionis p̄p̄ uetusta tem, uel aliā cōsimilē iustam cām, & iō est periculū imminēs, qui quorū interest, & q̄ absentes sunt, cōmodē uocari, uel expectari nequeunt, statim p̄nt trāscribi, & publicē exemplari, p̄m Inn. saluo tñ iure absentium, p̄m Hof. ita ut possint obijcere q̄ hac sc̄am scripturam, sic ut q̄ primam poterat, ar. eius, quod no. ut lite non p̄te. qm̄. §. 1. de cōfir. vti. cum dilecta. §. nos igit. & dicit, & p̄prie loquendo authenticat, & publicata exēplatur: priuata uerō, & non authentica publicat, p̄m Inn. alium casum ponit Spe. eo. ti. §. ostēso. uerū. porro. si instr̄m, quod publicat, alium non tangit, ut priuilegiū, uel indulgentia non exigitur tunc specialis citatio, sed per edictum: alijs non ualebit publicatio, nisi fiat per illum, qui p̄cessit priuilegiū. Et est dñt Inn. de testi. Albericus. Nunquid at p̄sumatur citatio, dixi de testi. Albericus. tangit Spe. in d. §. ostēso. uerū. sed quid si publicationem, & residet, quod non p̄sumitur, nisi in publicatione enuntietur, qd fuerint uocati. Sed dic, ut dixi in c. Albericus. Nunquid sufficit sola scientia absq; citatione, rāgit in ver. l. q. & tenet post Hof. qd sic, licet tutius sit, qd citetur: certē imo necessarium, q̄ citatio est de solennitate, & p̄p̄ alium finē exigitur, nisi esset sciens, & p̄ns, ut dixi de iudi. c. 1. & tenet hic Inno. Requirit ulterius, qd notarius fideliter exemplet nihil addendo, uel detrahendo, & faciendo mentionem de qualitatibus exemplati: unde attestabitur, quod instrumentū non est uitiatū, nec cancellatū, nec in aliqua sui parte abolitū, & auctoritate iudicis exēplatur: ar. hic. & C. de edi. di. Adri. tol. l. fi. & perle ḡm illam, & hanc decre. probatur, qd iura uisibilia, uel litteræ: cancell.

cancellaturæ & rasuræ impediit hanc publicationem: inuifibi- lia non, ut quod in istis sit confectum ab excōicato, uel seruo, uel his similia: nec impeditus audiretur: audiretur tñ dicens & scriberetur eius dicitio, & reseruarietur ad aliud tps. Ad hoc in aut. de testi. §. si uero. de testi. significauit. de priuile. ex parte. Item authenticum, quod insinuat, in toto suo tenore debet describere per notarium, aliter assertio notarij dicentis se uidisse insim, esset potius testimonium reddere, q̄ uetusta exē plare. de quo de uerb. sig. abbate. in gl. ex hac, & super ea. & no. de proba. q̄m. & c. in p̄ntia. de fi. instr. c. 1. & in Spe. e. ti. §. ostēto. 7 uer. sed nunquid creditor. † Ad ultimum, quis sit effectus publicationis. Dic, q̄ ex quo facta est publicatio, perpetuo ualet, & si mā, uel charta, in qua primum scriptum fuerat, amittatur, uel psuimāt. Itē quæcunq; fuerit prima scriptura, & priuata: & sic inefficualis ad p̄bandū, nunc fidem faciet: ut. d. l. publicati. & sic sit testi publicatio, ut q̄d prius erat in mente hoīm tñ, in formam publicā redigat. Itē est effectus publicationis, si sit testis, eo sic publicato iudici ostēso: per illud, ex quo non adest aliqua suspicio, procedatur ad missionē in possessionē ex edicto, p̄m practicā. l. fi. C. de edic. di. A. dr. tol. Ad hoc, q̄d no. de uer. fi. dilecto. §. si. non dabit tñ ei maior potentia, q̄ haberet origina le, sed erit p̄seruatum. de cōfir. uti. cum dilecta. de priuile. ex parte. Sed hoc intellige q̄d alias publicum publicatur p̄ uetusta tem: publicatio enim aliq̄n sit ad finem p̄bandi. ubi prior scriptura plenē non probabat: & tunc publicatum habet maio rē uim, ut patet ex dec. Per hęc expedita est materia cum gl.

De præsumptionibus. Rubr.

¶ Quia præsumptiones interdum semiplenam probationem faciunt, q̄nq; alias probationes adiuuant, q̄nq; plene probant, ut uiolente, ideo &c. De materia. 18. di. per totum. 44. di. mul- tis. 2. q. 1. primo semper. 3. 2. q. 1. dixit. 3. 4. q. 2. c. 1.

S P M M A R I V M.

- 1 Præsumitur dolus in delictis, uel male gestis.
2 Delictum probat ipsa reprehensio facta in delicto.
3 Præsumptio ubi certa haberi potest, non statuitur uerbo.
4 Ludus non potest appellari ex quo oriuntur crimina.

C A P. I.

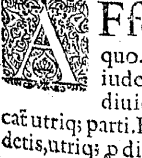

Sicut noxius. ¶ In delictis in dubio p̄sumit̄ dolus. h. d. & nō diuidit̄. ¶ No. q̄ 1. male gestis actu, uel uerbo 3̄ proximi dolus p̄sumitur, & aius delinquēdi. Sed q̄no erat amicus, si nocebat? Dic, quod erat fideus amicus, non uerus, alias non nocuisset. ¶ Not. q̄d reprehensio in delicto probat delictū. de hoc. 3. de iudi. cum non ab homine. ¶ Not. q̄ in dependentibus ab animo non statuit uerbo eius, q̄n ex facto h̄ certa p̄sumptio à iure. Sic oīno limita. c. significasti. de homici. Gl. sunt claræ. ¶ Vltima q̄rit quare non excuset. Dicit gl. q̄a ludus noxius est in culpa: & q̄a dat̄ opa rei illicitē: & q̄a oē maleficiū prauē &c. ad hoc 3. 2. q. 4. recurrit. Quis. n. ludos appellet, ex q̄bus oriunt̄ crimina? ut in proemio Digestorū. §. antep. Et sunt hæc 3̄ illos, p̄m Host. qui faciūt cātus famosos in ludis sancti Nicolai, uel alijs similibus festis, ut p̄ hoc non excusent̄ à p̄ccnis. C. de famo. libel. l. 1. & 6. q. 1. ex merito. Vnde ponebat Abbas uersus, Si uidens ludo, uel facto, sumpta recludo. Hæc tñ p̄sumptio delicti ex uarijs causis tollitur. 22. q. 2. q̄d ait. & c. ne qs. de p̄se. di. 4. soler. ff. de act. & obl. l. 3. §. uerbo rum. ff. de usur. illud. §. pe. 10. q. 1. illud de sent. exc. c. 1. Arbitratur ergo bonus iudex ut p̄sumatur 3̄ malefactorē, nisi inueniat circumstantiā euidēt̄ excusabilem: quia, ut dicit Inn. ma lum & damnum illatum semper p̄sumitur malo animo factū, nisi p̄rium probetur, uel p̄ualeat p̄ria p̄sumptio. ff. ad leg. Aquil. si oblectrix. §. si. & l. se q. uer. item Mela. de regu. iu. c. 2. de transac. c. fi. in aut. de iud. §. oportet. col. 6.

S P M M A R I V M.

- 1 Præsumptio uiolenta probationem inducit, ut ex ea possit sententiari.
2 Iudex potest rem litigiosam utriusq; parti pro dimidia adiudicare, ubi probatio est dubia.
3 Filiatio p̄sumi potest ex pietate, & non pietate erga filium.
4 Mortem filiorum, quod patres aut matres affectent est contra naturam.
5 Liti cedens causa pietatis non perdit litem.
6 Matres duæ ubi adiuuicem inter se litigant de uno filio, cui sit filius adiu dicandus.

C A P. I I.

Afferte. ¶ Ex uiolēta p̄sumptione fertur sn̄a quo. Scda diffinitia. Prima pars ponit factū, ex quo. Scda diffinitia, ibi r̄ndit. ¶ No. arg. q̄ in dubijs iudex p̄t ferre sn̄am rusticorū, ut res per mediū diuidat: & sic probōne existente dubia, res adiudi cat̄ utriq; parti. Facit, q̄d si æqu. r̄ p̄bat̄ in interdico uti possi- detis, utriq; p̄ dimidia debet adiudicari. §. de pb. licet. ¶ No.

q̄ ex pietate, & non pietate erga filiū, p̄sumit̄ de filiatione, & a qua excludit̄ pietas, ab illa excludit̄ pietura filiationis: & in qua p̄cluditur, p̄cluditur filiatio. ¶ No. nō ueris̄ p̄e, imo res 3̄ nām est, ut matres, uel patres affectent mortem filiorū, maxi mē q̄n sunt in tali ætate, quod matribus nocere nō potuerit. 5 ¶ No. q̄ ex dilectione p̄sumitur. C. de inof. testa. si inter. ff. q̄d me. cau. iste quidē: Vñ & pietas p̄na pro filijs capit cōsiliū: q̄a nullus affectus uincit p̄nū. ff. de iure furi. l. si. postprin. ¶ Not. quod cui p̄portionantur nālia, & pietas filiationis, non p̄portionatur paternitas. ¶ Not. cedent̄ liti pietatis cā nō per- dere litem, quia non facit aīo remittendi. ¶ No. q̄ p̄m p̄uen- tionem non profertur sn̄a, q̄n ambe in p̄uentionē non p̄cur- runt partiū uoluntates, uel q̄n non h̄t conuentio uoluntaria, sed iusto metu meticolosa. ¶ Op. q̄ debuit ferri sn̄a 3̄ istam mulicrem, quæ dicit, Date illi, &c. quia liti cessit. C. de pact. l. postq̄ liti. So. Dic, q̄ non cessit uoluntas, sed meticolosa, & cau- sa pietatis sic: nec p̄iudicat p̄fessio metu tormētorum: satis. n. illam torquebat mors filij. ff. quod mer. cā. isti. §. si. p̄m Vin. al- le. decre. q̄d diffinitiuā q̄nq; profertur ex p̄sumptione uiolē- ta: tñ ex ea non facillē condemnat ad p̄nam corporalem, uel multām, ut patet hic: quia non fuit hæc mulier iudicata ad- mortem, uel multā: quod factū fuisset, si fuisset uerē probatū, eo quod alterius filiū surripuisset, sed solū p̄demnata fuit ad restōnem filij. Ad hoc, quod no. de purga. c. cū inter. in vl. glo. Sed postl̄t dici, q̄ hic ad hoc non agebat, sed pro restōne filij ciuilit̄. Ad gl. opponitur, quod non ualeat secūda sn̄a 3̄ pri- mam. 2. q. 6. dif. l. 1. ff. quæ sen. sine ap. re. Glo. dicit, quod sn̄a 3̄ sn̄am diffinitiuā non ualet, sed bñ interlocutoriam. nā q̄d primo dixit, non dixit aīo diffiniendi, sed retandū. nam & ta- lis res non recipiebat diuisionem. C. cōia utriusq; iudici, p̄f- fessionum. p̄m Vin. Vnde non debet ex hoc sumi exemplum, ut quis sic iudicet, non. n. uox omnis h̄t uim sn̄æ. de quo. 22. 8 q. 2. quæritur. aliæ gl. sunt claræ. ¶ Vltima quærit quid si utra- que dixisset filium nolle interfici. Dicit q̄ adiudicaretur illi, q̄ erat in possessione, si alia probatio non intercessisset. Quod si uterq; morit̄ lite p̄dēte. Glo. allegat primo q̄a vñ q̄d succidat uterq; ff. de reb. dub. l. q̄ dubios. & l. Papinianus. §. sed nec im- puberis. de inof. testa. In p̄rium arguit, q̄d neutri succedat. ff. de reb. dub. l. si fuerit. quia ponit impoē, quod est 3̄ nām quem h̄re duas m̄res. Glo. dicit, q̄ succedat illi, q̄ erat in quasi posses- sione filiationis, p̄m Vin. Gof. dicit, q̄ si puer utranq; h̄rditatē possidet, h̄t exceptionem 3̄ petentem, q̄uis proponat p̄ria. ff. de exce. l. nemo. nisi probet, quod alterius filius fuerit: Si autē alius possideret utranq; si puer utranq; petit, repellit se ipsum tanq̄ proponens p̄ria. Si agat 3̄ diuersos possidentes, auditur, q̄uis proponatur 3̄. C. de inof. testa. l. 3̄ maiores. & possibile est eum vincere, q̄uis iniuste agat, dum non est, qui 3̄ id, quod in- rendit, aliquid proponere ualeat. C. de transac. ubi peccatum. Host. dicit q̄ sibi magis placet opi. Lau. Bar. Brix, dixit eū suc- cedere ei, quæ in possessione filiationis erat. Si neuter posside- bat, & uult alteri succedere, oportet q̄ probet se illius filium. De materia uide q̄onem Jac. de Bel. quam ponit super. l. 1. r. C. quorum bo. qua quærit de prole, & de qua probabiliter dubi- tatur, an fuerit primi, uel secundi mariti: & ibi in fi. inuenies, quod scribit Dy. in l. 3. §. si duobus. ff. de adimen. leg. Puto, q̄ si mater altera est in possessione illius, obtinebit quo ad alterā: illud quod dicam quando neutra: si ergo neutra est in posses- sione, tunc distinguit, ut Gof. qui perfectē dicit.

S P M M A R I V M.

- 1 Bonus quis p̄sumitur, qui se dedit uirtutibus in pueritia.
2 Verbum intelligitur, denotat p̄sumptionem.
3 Intrinseca iudicantur per exteriora.
4 Humilitas, & simplicitas, est inter omnes uirtutes laudabilior.
5 Opera, seu actus indicant aliquem bonum, aut peruersum.

C A P. I I I.

Breue est. ¶ Præsumitur bonus studijs. uir, qui a pueritia uirtutibus se dedit. h. d. ¶ No. q̄ uerbum Intelligitur notat p̄- sumptionem. ¶ Not. quod ex extrinsecis iudicat̄ de intrinsecis. ¶ Not. quod ex exercitijs uirtutum p̄sumuntur habitus uirtutum. ¶ Not. inter ceteras uirtutes p̄cipuam commendari humilitatem, simplicitatē. ¶ Not. a contrario, quod ex exercitio operum, de animo p̄sumitur operantis si circa uirtutes se exercet uirtuosus p̄sumitur. Si- militer, & si circa uitia: quia contrariorum, &c. ff. de his, qui sunt sui, uel alic. iuris. l. 1. r. Vnde uersus. Intima per mores cognosces exteriores. Rustice, qualis erit bos, ex uitulo modereris. Annus qualis erit, cognosces tempore ueris.

¶ Op. quod nec intelligi, nec sciri p̄t uia iuuenis: quia inter ce- tera, q̄ dicit Solomon, difficilia, ponit hoc pro impossibili. Sc. Dic q̄ ex istis colligitur p̄sumptio: sed nō necessariō conclu- ditur, quod mulier mutat mores. Adde etiā ibi Sapient. 7. de

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

agitta emissa in locum destinatum: diti sus enim aer continuo in se reclusus est: ignoratur transitus illius.

S V M M A R I V M.

- 1 Presumitur de iniustitia illius, qui iudicium subterfugit.
- 2 Dilutiones frustratorias petens quo remedio repellatur.
- 3 Fuga, & iudicii dilatio, an inducat confessionem.

C A P. III.

Nillus. ¶ Presumitur de iniustitia illius, qui iudicium subterfugit. ¶ Nor. qd ex mō fuge iustitię, vel oblationis ad iustitiā, p̄sumit de iustitia, vel iniustitia. ¶ Quæro de remedio p̄tentē dilaciones, q̄ v̄n̄ frustratorię. Dicit Inno. qd cū iudex debeat dilationu mām amputare. C. de dolo. l. finē. C. de temp. app. l. 2. q̄ncunq; sibi v̄, p̄t ab excipiente exigere sacm, qd hoc non p̄ponat malitiōse. ad quod de iur. calum. c. 2. lib. 6. ¶ Quæro, an fuga, & dilatio iudicii inducat p̄fessionem, ex qua condemnentur. Dic qd non, sed punitur q̄nc; p̄p̄tiam in expensis, & q̄nc; patitur penam grauiorem. C. de iud. sancimus. l. 1. q. 3. rursus, & c. quicunq; de iud. c. 1. fm Inn. Hof. remittit vt lit. non conte. tuā. de offi. dele. cum p̄tingat: & hoc fuga iudicii. In fuga aut a loco p̄p̄ delictum, an probeat delictum: per Bar. in l. lex Cornelia. ff. ad Sill. & vide Io. An. in addi. Spe. in ri. de p̄sump. §. 2. vers. violenta. Vide gl. quæ est clara in fine gl. vltimę dic negatione alteri p̄ illatorū. j. c. pe.

S V M M A R I V M.

- 1 Tacens consentire presumitur. nu. 3.
- 2 Negans alteram partem propositionis, confiteri videtur aliam partem.
- 3 Tacens non videtur consentire.

C A P. V.

Nonne. ¶ Qui tacet, consentire presumitur. Vel assertum in vno duobus propositis, in altero videtur negatum. h. d. ¶ Nor. qd oratio interrogatiua affirmat propositum in ea, q̄n̄ affirmatiue p̄ponit. ¶ Nor. summariū. ¶ Nor. ar. qd r̄ndens parti positionis negando alterā partem confiteri videtur. Quid est dictum Samaritanus? Dic, id est, custos: q̄ sic interpretatur dictio illa Samaritanus. Et hoc dicunt, qui negant Christum fuisse de Samaria, an concedat expr̄sse, tacite, aut p̄sumptiue. Dic quod p̄sumptiue. Inducit Io. An. quod si tacens consentit, fortius agens. Et facit ad quæstionem episcopi, cuius constitutio prohibet alienationem fieri sine sua licentia, qd si fiat in eam consentire videtur. de quo super regula, qui tacet, de reg. iu. li. 6. & quattuor ad materiam vide super regula, is, qui tacet. ¶ Opp. quod non habeatur pro consentiente tacens. ff. de reg. iu. l. q̄ tacet. Gl. allegat. in princ. pro & contra: postea concludit duas theoreticas. Vna quod tacens non habetur pro consentiente, sed contradicente, vbi agitur de p̄iudicio dominij: nisi vicinitas aliud inducat, seu consanguinitas. ff. de do. inter vi. & vxor. l. si seruus cōmunis secundum Vin. uel ubi actus est talis, quod prohibere possum, tacens habeor pro consentiente: vbi prohibere nō possum, non. Ad hoc. ff. de re. iu. l. sepe. per theoreticam dicitur, quod licet quis meā, rē vendere possit, quia prohibere non possum. ff. de contrah. emp. l. rem alienam. non tamen obligare, quia obligationem prohibere possum. Et est ratio, quia in uenditione rei non constituitur ius in re, sed persona obligatur. In obligatione autem constituitur ius in re. Et ponitur hæc ratio in d. l. rem alienam. & in l. si siue. C. ad Vell. Dicit Io. An. quod modern. doc. dicunt in p̄iudicium dominorum neutrum fieri posse in p̄iudicium facientium utrunq; & obligationem rei alienę fieri posse. ff. de pig. acti. l. tutor. §. contrarium. Item nec secundum eos mihi p̄iudicat, si me p̄sentē rem meam obliges. l. sicut. §. non uidetur. ff. quibus mo. pig. uel hypo. sol. Non obstat. l. si siue. C. ad Vell. quia illud operatur coniunctio, q̄n̄ maritus pariente uxore dat rem pignori: ut in l. si seruus. alle. in gl. Secus inter extraneos: ut d. §. non uidetur, nisi tacendo fraudē adhiberent. C. si res ali. pig. da. fu. l. 2. & eo casu, quo propter fraudē obligatur tacito consensu, non inuatur per beneficium Velleiani. Ista uia brocardica est, quæ est plena sensibus, ut dicit Cy. in l. inuitus. C. de procu. ubi ponit hæc materiā. de qua. 2. q. 2. pleriq; in regula q̄ tacet. & is q̄ tacet. de re iudi. li. 6. & de hoc in c. diacono. alle. in gl. per Bar. in l. quæ dotis. fo. ma. Dic, fm cum, quod tacere est medium inter consentire, & dissentire, sed aliquando applicatur ad extrema, vt d. l. is, qui tacet. & l. r. §. scientiam. ff. de tributo. Sic regula, quod tacens habetur pro consentiente: sunt aliqui casus consonantes regulæ, quidam dubij, quidam p̄dicentes. Cum regula concordat, quando agitur de p̄iudicio meo circa dominium, vel vsum fructum, & talis est p̄iudicium, quem non possum impedire, & non adest coniunctio p̄sonæ. l. Caius. de pig. acti. l. Titia. §. Lucia. de leg. 2. de re iu. l. sepe. Item quando agitur de obligatione personali: q̄ tacens pro consentiente habetur. l. filius. §. inuitus. ff. de proc. nisi fauore pupillorum. l. filium. ff. de tutel. & l. 2. de admini.

stra. re. ad ci. perti. Fallit regula primo; q̄nc; p̄p̄ contumaciam, quia tacens habetur pro p̄sentente. l. de arate. §. qui tacu. t. ff. de interr. actio. de confes. c. fi. lib. 6. & quod ibi nor. Fallit scđo, q̄n̄ actus, qui geritur, respicit fauorem meum, & est mihi meritorius. l. qui paritur. & l. si vero non remunerandi. §. qui passus. ff. manda. Fallit tertio aliquādo ratione coniunctionis. l. si seruus communis. etiam vbi agitur de p̄iudicio dominij: vt in l. si seruus. alle. in glo. Quod intelligit Bar. verum, nisi sit coniunctio habens in se reuerentiam: vt l. 1. §. quæ onerandæ. ff. quarum re. actio non da. & l. penul. de fur. Non ob. l. siue. C. ad Vellei. quia ibi taciturnitas fuit dolosa. Fallit tertio, quando contractus est talis, qui inuitus super re mea, quem poterā prohibere: ut l. si fideiusor. §. fi. l. ff. de pign. & l. sepe. de re iudi. Et hoc tenet, etiam si dolo non taceat: licet aliqua gl. hoc requirat. vt gl. in d. l. sepe. Pro quo. l. 2. C. si res ali. pig. da. sit. Si agitur de p̄iudicio possessionis, & quid de subscribere, & sigillan te, vide ibi per Bar. aliquid dixi de duobus vitimis. §. eodem. inter. De p̄iudicio possessionis in tacente, dicam de restit. spo. ex conuentione. Si aliquis contrahat super re mihi obligata, an tacendo consentire videar: vide in l. vlt. C. de remiss. pign. & ibi per Bartol.

S V M M A R I V M.

- 1 Presumitur circa futura ex preteritis.
- 2 Confessio facta sub nomine dignitatis in dubio realis presumitur.

C A P. VI.

Mandata. ¶ Ex preteritis presumitur circa futura. h. d. Præmittit exordij, subdit narrationē, ibi: proinde quam demū dēterminat, ibi: quas, subiungit rationē ibi: quia. ¶ Nota, quod à pluribus exercet, efficacius geritur. ¶ Nor. 2. practiam conficiendi instrumentum super legationis officio: & quod legatus vices ap̄licæ sedis obtinet in loco legationis. ¶ No. arg. q̄ confessio facta sub noīe dignitatis, in dubio realis presumitur, nisi personæ applicetur: sic & legatio. ¶ No. quod ex vita preterita presumitur de futura. Quid si non addidisset, quas, nō loco, sed personæ? Dic, quod idē: q̄ scribebat expressio nomine personæ de quo in Spec. de instr. edi. §. nunc autem. ver. & quid si papa. & est Merc. super. regula. priuilegiū. de reg. iu. li. 6. Glo. sunt clarę. ibi: singula. In glof. 2. dic vbi de hoc in fi. ad de no. de proba. ex lris. in glo. 2. In glo. vltima. ibi: persona, cui commissā est. dic. ut de offi. lega. c. 2. lib. 6. in fi. de reg. iu. priuilegium. lib. 6. Ant. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Ex vicinitate presumitur factum publicum loci vicini.
- 2 Vicini scire presumuntur facta vicinorum.
- 3 Ciuitates ex duobus destruantur, videlicet bello longiori, & mortalitate.
- 4 Presumptio aliquando aggrauat probare volentem clariori probatione.
- 5 Dilatio, an danda sit habenti respondere.

C A P. VII.

Quodam. ¶ Ex vicinitate presumitur factum publicū loci vicini. h. d. Forte petebant ibi p̄bendas, & erant ibi vicini, quos Papa noluit exaudire, cum terra ipsa satis oppressa esset à Tartareis: quod ipsi vicini melius scire debebāt. ¶ fm Abb. ¶ No. ex vicinitate p̄sumi: & q̄ vicini p̄sumunt scire facta vicinorū. ¶ No. duo ex quibus ciuitates destruantur, ex bellis longioribus, & mortalitatibus. ¶ No. gl. primam, qd p̄sumptio aggrauat aliquando probare volentē, aliquando clariori probatione. ad hoc. j. eo. quia verisimiliter. & quod nota. Inn. de consti. c. 2. ff. quod metus causa. non est verisimile. & quod vicini, & c. ad hoc de postu. p̄lat. c. 1. de elec. postquam. & c. scriptum. ¶ Opp. quod non faciat ad tit. Glof. propter hoc exponit Credo, id est, p̄sumo. & dicit, quod est arg. quod non est danda dilatio habenti respondere, quod credat: quia sufficit, quod informet animum ex solis p̄sumptionibus. De quo Io. And. remittit, & ibi dixi, de iura. cal. cum causam. Et facit, quod sufficit testem attestari se credere, quādo deponit in materia, ex qua suum dictum, vel scientia dicti cōcluderet ex p̄sumptionibus. de quo dixi. §. de testi. quoties.

S V M M A R I V M.

- 1 Presumitur factum notum in vicino loco, quod est notum in remoto.

C A P. VIII.

Qvanto. ¶ No. quod ex vicinitate presumitur: & quod argumentum à minori procedit in iure: fortē reprehendit nō correctionem delicti, cuius clamor ad ipsum ascenderat, quod p̄lati asserabant se ignorasse. ¶ Oppono, quod imo sit possibile eos ignorasse: nam multis ex causis potuit ignorasse vicinus, quod sit longinquus. Glo. dicit, quod non potuit latere, id est, non p̄sumit latere potuisse. Et dicit, quod est p̄sumptio iuris, & de iure, vel iuris tantum: & admittitur sicut hic: & ibi loquitur, quando cōiunctio fit ad malū. Vel ibi p̄sumptio sumit pro temeritate, nec admittit excusationē: quia omnino

omnino mala. Gl. concludendo tangit effectum præsumptionum, & dicit, quod quædam est temeraria: & hæc repellitur. Quædam personalis: & hæc inducit purgationem. Dicit Inn. in c. seq. quod quæque obtrinet vim semiplene probationis. de sen. excom. inquisitioni. Quæque requirit probationes per se. quia uerisimile. C. de her. tit. l. optinam. Quæque omnino admittitur sine fama: ut in c. seq. Quæque refundit probationem in reum. ut ecclesi. benefi. c. ut nostrum. C. de prob. sine. Quædam violenta: & hæc quæque sufficit ad condemnationem. Gl. hæc habet in c. omnes. alle. in gl. & h. 2. q. 1. primo semper. & per Inn. in c. seq. plenius in Spe. e. ti. §. 2. ibi addit Spe. de necessaria: licet Inn. in c. seq. ponit istam sub violenta, & necessariam appellat præsumptionem iuris & de iure, & fictionem, ideo de ea promiscue exemplificat. & Io. An. super illo versu. necessaria aut, &c. Est tamen longa differentia inter fictionem, & præsumptionem iuris & de iure: quia fictio super certo. so. di. ferrum. præsumptio iuris, & de iure super dubio, quod, si quo ad fictionem ius certum de aliquo statuit stari opposito: quo ad præsumptionem iuris, & de iure, quod stante dubio ius præsumit aliquid, & statuit illi stari, uel probationem in præsumptionem non admitti. Ad hoc, quod not. Inno. in c. seq. Tractat etiam ibi cum ex præsumptione violenta fiat condennatio in criminali: & concludit, quod non in grauissimis delictis: secus in grauibus. Inn. in c. seq. dicit, quod ubi iudex ex præsumptionibus procedit ad sententiam, debet temperare sententiam, & maxime ne condemnent, nisi raro, & modice ad poenam nec pecuniariam, nec corporalem. Allegat. s. c. afferte. ubi licet adiudicauerit mulieri filium, non tamen uoluit condemnare aliam ad mortem, ad quam fuisset condemnata iustissime, si fuisset probatum, quod filium alteri surripuisset. Alia differentia inter fictionem, & præsumptionem habet ex his, quæ scripti in ca. is, qui. de sponsa. versu. an præsumptionem iuris & de iure admittatur probatio in præsumptionem. Vnum inter cætera, quod admittitur probatio in præsumptionem per confessionem: ut no. de immu. ec. quia plerique per Inn. in aut. & si necesse. & unde sumitur. C. de don. ante nupt. Item probationem notoriam, ut dicit Inn. de frigidis. fraternitatis. de rescri. cum dilecta. Nam licet non debeat admitti probatio facta, probatio admissa de facto præiudicat, ut ibi. Et ut ibi dicit Spec. præsumptio iuris, & de iure pro tanto dicitur, quia ius ibi uehementer præsumit. Per quæ tractat in ver. seq. an ex fuga, & fractione carcerum præsumatur delictum, & quid de inimicitijs præcedentibus. de quo alibi dicam. Hoc pro modo sufficiat.

S V M M A R I V M.

- 1 Probatio efficacior requiritur a probare uolente non uerisimile.
2 Probare nuiens non uerisimile non auditur.
3 Beneficiorum permutatio potest fieri auctoritate diocesani.
4 Fama effectus quis sit.

C A P. I X.

Via uerisimile. Efficacior probatio uolente non uerisimile. Primo ponit causam finale. Secundo prouisionem. Tertio prouisionis causam impulsiuam. Non uerisimile, quem permutare beneficium tenuere pro pinguiori facultate, & dignitate. Nota, quod ex non uerisimilitudine aggrauatur onus probandi: admittitur tamen probatio absque alia discussione. Vide Io. An. in addi. Specu. in tit. de proba. §. nunc dicendum. in princ. & tex. de presby. non bapti. ueniens. & Inn. de consti. c. 2. Et nota, quis excessus requiritur in probatione: quia exigitur aut concursus fame, aut ponderositas personæ, & dignitatis, uel legalitatis attestantis: & sic dignitas testis præponderat non uerisimilitudini. Et nota, quia fame probatio inuadit probationes non uerisimile: & debet esse conditio loci, ut dicatur proprie fama. Nota. Per Hosti. quod uolens probare non uerisimile non auditur, nisi aliquid occurrat, quod tale præsumptionem elidat, puta fama loci, uel bonitas testium, uel aliqua alia circumstantia. alleg. Inn. & Hosti. de procura. in nostra. de no. oper. nuntia. c. 2. Aduertendum tamen quod talis uerisimilitudo potest esse tanta, quod nullam admittit probationem. de hæreti. filij. li. 6. Quæque tanta, quod non admittit sine causæ cognitione. de renuntia. s. eodem. Quæque admittit, sed aggrauat probantem lucidior probatione, ut hic: & uide ibi concord. & s. eodem. quanto. Nota. Opp. quod non potuerit beneficiatus alteri beneficium proprium concedere, cum propria auctoritate non potuerit permutare. de præbendis. maioribus. de renuntia. quæsitum. & c. cum olim. Sol. Dic. quod concessit, & permutauit auctoritate diocesani: alias non posset, ut ibi inducunt, quod præsumptio iuris admittit probationem in præsumptionem. de quo de purga. cano. cum. P. 4. q. 3. §. item in criminali. versu. eos testes. secundum Gof. Gl. prima assignat rationem non uerisimilitudinis. in fi. dic. argue pro his, quæ non de præb. præterea. Nota. Secunda gl. colligit unum effectum fame: quia coadiuuat probationes contra non uerisimile, ad quod. s. de testi. præterea. Ant. de Butr.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium quibus probetur. 8. 1. 2.
2 Maritus potest agere rei uendicatione ratione iuris maritalis. 10.
3 Verba enuntiativa instrumenti quam probationem faciunt.
4 Matrimonium non presumitur sola longuua cohabitatione.
5 Voluntas mutata non presumitur, quando in futurum extenditur.
6 Annuli delatio non probat matrimonium, licet pro eo presumat.
7 Probatio potest destrui ex signo æquiuoco.
8 Instrumentum quando non coadiuuat probationem.
9 Vxor quibus modis a marito uendicari possit.
10 Matrimonium non impedit seruitus.
11 Matrimonij proprietates qualiter concludatur.

C A P. X.

Illud quoque; habitacionem, & famam probatur coniugium, maxime si appareant instrumenta dotalia. Communis diuisio. Secunda ibi: Verum. Nota. primo, quod inter seruum & liberam potest esse matrimonium. de hoc de coniug. seruorum per totum. Nota. secundo, quod ratione iuris maritalis potest coniunx coniugem uendicare & agere rei uendi. Nota. tertio, quod enuntiatio simplex instrumenti alicuius asserti a partibus, cuius præsentiam non attestatur, uel interessentiam, non inducit plenam enuntiatuam probationem. Nota. quarto enuntiatum in instrumento propter se, & quantum conferat ad validationem eius, de quo agitur inter partes, licet illud probet instrumentum ad finem validitatis eius, quod principaliter agitur in instrumento, non probat illud enuntiatum, si de eo principaliter in iudicio disceptetur. Sic limita. l. optimam. de contrahen. & commit. stipu. Enuntiatio matrimonij super instrumento dotali confert ad validitatem dotis: quia non est dos sine matrimonio. Si de dote queritur, incidenter de matrimonio ad validitatem dotis instrum. probatur. Si de matrimonio principaliter de se disceptetur, plene non probat, sed coadiuuat probationem. Et sic enuntiatum in instrum. probatur ab instrumento quo ad finem præsumptionis. Ad quod de priuileg. si Papa. lib. 6. cum glo. de censu. cum olim. Nota. s. solam longuam cohabitationem cum copula non concludere matrimonium: imo in dubio potius præsumimus concubinatum, quam matrimonium: licet aliud præsumat tex. in l. in libere. si. de ritu nup. tamen dixi de resti. spoli. ex parte M. & dicam. Nota. 6. quod uoluntas præambula semel posita, & deliberate prolata, in dubio mutata non presumitur, nisi aliter probetur, maxime quando uoluntas in futurum extenditur. Ad hoc. si. de condi. & demon. l. nam ad ea. Nota. 7. delationem annulli non probat matrimonium, licet pro eo presumat. Nota. 8. quod signum æquiuocum ad plura necessario non probat, uel præsumit alterum ex signatis. Et sic est practica destruendi probatio nem ex facto præsumptiuè probare illud factum æquiuocum ad plura, & contra ad confirmandum sufficit probare illud non æquiuocum, sed restrictum esse ad unum tantum. Ad quod de preben. dilecto. ibi: domum, quæ consueuit canonicis tamen assignari. Ad hoc, quod not. de offi. archi. ut nostrum. de prescrip. auditis. de fide instrum. cum Ioannes. Nota. 9. practicum probandi matrimonium, ut concludatur tractatus matrimonij in non proportionalibus, nisi coniugi, cum fama, & clamatione uicinie, & ex hoc concluditur matrimonium. Et nota. signa tractandi aliam quam ut uxorem, ut teneat eam in lecto, & in mensa: non tractat ergo illam ut coniugem, sicut extra lectum, & extra mensam propriam: quod uideretur mulierem ad hoc posse constringere uirum, cum eam in omnibus tractare debeat ut uxorem. Et nota. practicum cognoscendi factum, ex quo præsumatur aliquid: quia ubi factum proportionatur diffinitioni probandi, uel eius quasi possessionem. Et aduerte hoc ad diffinitionem matrimonij: quia debet esse indiuidua uita coniugis & uiri quo ad habitacionem, quo ad lectum, & omnia alia, nisi fiat de uoluntate. Nota. 10. quod instrum. non coadiuuat probationem, quod est effectum a persona non fideliter officium exercente. Per hanc de cr. doct. dicunt, quod coniunx ratione iuris maritalis potest uendicari de iure canonico, sicut filius a patre ratione patrie potestatis: & uendicatur coniunx adiecta causa de iure, sicut filius adiecta causa de iure quiritum. de uer. infidelium. c. 2. in gl. 2. Et de multis modis uendicandi uxorem, uide de maio. & obe. inter quatuor. de hoc. de rest. spo. ex parte. Io. And. in addi. Spe. super tit. qui fil. sint legi. dicit post Rosse. quod mulier non est in potestate uiri iure Romano, & in officio: ut l. assiduis. C. q. po. in pig. hab. & sic non uendicat eam proprie: sed agit interdicto de uxore exhibenda. si ab alio detinetur: uel per utile interdictum. de libero homine exhi. Si ab alio non detinetur, sed sui controuersiam uxor facit, petitur iudicis officio. C. de insti. & substi. l. reprehendenda. Et ibi dicit, quod officium iudicis super integratione possessionis matrimonij poterit implorari, et secularium. Quod intelligit uerum, ubi matrimonium non negatur: & sic non est disceptatio de uinculo: ut & no. ibi Io. An. & in principio ti. illius. Sed si uxor esset in po-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

in potestate uiri, ut est iure Lōbaro, bene possit vendicari. de quo de spon. non est nobis. ubi etiā uendicant coram ecclesiastico. ¶ Opp. cum gl. 1. quod seruitus impediatur matrimoniu. 29. q. 2. per totum. de coniu. seruo. per totū. Solu. Seruitus inter 11 ignorantes impedit, inter scientes non: ut hic. ¶ Opp. qd ex nominatone non inducatur matrimoniu: ut pater. C. de proba. l. non nudis. C. de liber. causa. l. pe. ampliando gl. an & qñ concludatur quasi possessio maritalis, dictū est. s. de rest. spo. ex parte. M. & ibi conclusum semper requirit probationē matrimonij uerē, uel præsumptiuē. ¶ Qualiter autē concludatur proprietas matrimonij, est hic videndū. Quāque pronuntiant uerba apta ad matrimoniu, & exprimentia p̄sensum de p̄nti: & casus nō est dubius. Si probant sponſalia de futuro, & copula. idē de spō sa. is, qui. Si pbantur sponſalia de futuro, cū cohabitatione, & allegatur copula, idē: quia præsimitur copula, & matrimoniu. de despon. impu. continebatur. & c. attestations. Quāque de p̄sensu m̄rimoniū apparet nutu exprimente p̄sensum matrimonij: & adhuc concludit, licet quidā exigat uerba, ut plenē dixi de spon. tue. Quāque apparent signa tñ alia extrinseca. Sed hic aduertendū, si quidem apparet nominatio sola momentanea, ut quia sese in aliquo instrō, uel litera uocant coniuges, gl. dicit hic. qd aliquā præsumptionē inducit. 23. alias. 33. q. 4. dicat aliquis. ff. de p̄ba. l. vlti. Non tñ sufficientem adducit p̄bationē. C. de p̄ba. l. non epistolis. excepto casu libertatis. l. vnica. s. simili modo. C. de Lat. li. tol. Vnde dicit Host. sola nominatio ne matrimoniu non probari, p. l. neq. hic alle. in gl. seq. Quod est uerū, et si diu cohabitauerit, ut hic, p̄to per decenniū. Ad hoc qui fil. sint leg. per tuas. & qd ibi nō. Quāque nominatio apparet in instrō aliquo enuntiata ad actum, qui aliquid confert ad matrimoniu, ut super dote, quā non pōt esse absq; matrimonio. Glo. dicit hic, qd non probat hęc asseueratio plenē, uel enuntiatio. C. de nup. l. neq. sine nuptijs. Fateē, qd præsumptionē inducit. ff. de iure do. l. simpliciter. s. eius nomine. Dic, si talis enuntiatio fiat in instrō ad aliud non coherens p̄fecto, p̄m omnes non probat. de priui. si Papa. lib. 6. de censit. olim. de dō ma. ex hac scriptura. & qd ibi nō. & dixi de success. ab intest. ca. fi. Sed si enuntiat p̄ conferens ad matrimoniu, uel coherens, ut ad actū, qui non potest esse sine matrimonio ut est dos. j. de do. inter vi. & vxor. & si necesse. In vna parte Inn. dicit hic, qd non p̄bat m̄rimoniū, si alteri m̄rimoniū sit p̄iudiciū: quia in m̄rimonio oportet, qd uerba interueniāt. si loqui p̄t p̄hentes. de spon. fa. tue. & oportet, qd talia sint, q̄ expriment p̄sensum de p̄nti. de spon. c. pe. de spon. duo. c. 1. p̄m Inn. Et idē v̄ velle Host. hic, qm̄ plura alia requirit. Sentire videt Inn. q̄ si nō fiat p̄iudicium alteri m̄rimoniū, p̄bat hęc nominatio instrō super dote m̄rimoniū: cui obuiat multi hęc decr. Sed p̄ eo facit. l. optimā. C. de p̄hen. & p̄mit. stipu. vbi in stipulatione seruus dñō stipulans dicit se seruū dñi, p̄batur ex illo instrō seruus. Ad hoc, qd nō. ff. de uer. obl. sciendū. j. de re iud. sicut. p̄ doc. Cōis opinio habet, & sequit Ho. & tangit hic. per. l. neq. & p̄bat tex. qd non p̄betur ex hoc solo m̄rimoniū. Ad l. optimā. unde, & est notabilis limitatio: quia enuntiatū in instrō p̄ferens ad actū, de quo principalr̄ agitur in instrō, p̄batur, qñ actus non potest esse sine enuntiato. & p̄bat solū inq̄m enuntiatio renocāt in dubiū incidenter p̄ hęc actus, in quē enuntiat: ut l. optimā. ad finē. n. validitatis stipulationis ille p̄batur seruus: ad finē ualiditatis dotis, si de ea tñ ageretur, p̄baret matrimoniu: sed si principalr̄ disceptetur de enuntiato, non p̄ordinat ad ualiditatē alterius, ut principalr̄ de m̄rimoniū, uel an sit seruus, tunc enuntiatio nō p̄bat. Et hoc uult s̄ra ista nō. & sic possit intelligi gl. Nō plus ergo operabit hęc enuntiatio, q̄ operet: possessio aut nō releuat ad finē p̄bandi inquantū possessi ius principalr̄ deducit in iudiciū, ut. j. dicit. & dixi in c. cū ad sedē. de restit. spolia. igitur & c. Quāque adducit signū delationis annuli. Glo. dicit, qd si annulus dat in ecclesia, est præsumptio p̄ matrimoniu: si in domo parentū, præsument sponſalia. 30. q. 5. n̄fates. & sic facit hic præsumptionē. Dic, si quariē an subarrhatio, uel traditio annuli, de qua p̄stat, inducat m̄rimoniū. p̄sueui dicere hic, de quo in c. n̄fates. hic alleg. 27. q. 2. c. si quis uxore. de re iud. tenor. de despon. impube. c. fi. Dixi plene ibi: ideo hic omitto: quia de ea non agit in textu: licet glo. æqui uocet si loquamur de delatione sola: quia p̄batur p̄iugē annulū portasse: & de hac hic loquimur. Dic, qd de iure non probat in loco, ubi æqui uocari pōt aliud delatio annuli, ut hic, in alio loco nō probat, sed præsumptionē inducit: nam potest de iure in pluribus uerificari. est enim signū ueritatis de ui. & ho. cleri. cleri. inuestiturę. de his, quæ fi. a ma. par. c. ex ore. libertatis, seu ingenuitatis. C. de iure auro. annulo. l. 2. Quāque de matrimonio apparet ex sola fama. Gl. dicit, quod fama non plenē probat: sed si sit aliter coadiuuata, bene p̄bat. & allegat multa iura. Io. And. de probatione fame remittit ad Spec. de notorio crimine. in fine. ubi ponitur glo. Vinc. hic. dixi de testi. ueniens. Doc. hic uelle uidentur famam proficere ad confirmationem, uel probationem tractatum, & tractatus

mrimonij, qñ non agitur de p̄iudicio alterius m̄rimoniū. & ad hoc optimē facit litera hic. Postea dñt qd licet fama plurimum coadiuet, tñ per eam noui iudicatur matrimoniu. Hoc confirmat: quia non probat regl̄ fama plene. De quo dixi de testib. ueniens. j. maximē in his, quæ sunt grandis p̄iudici, ut hic. Quāque probatur sola cohabitatio: & dicit glo. hic, qd de iure civili cohabitatio maris, & femine libere arguit m̄rimoniū. ff. de ritu nupr. l. in libere. Canon autē p̄sumit non esse m̄rimoniū, nisi aliter probet. p̄ periculū animæ. alleg. 30. q. 5. c. 1. Idē qd gl. hic Inn. in c. ex parte. M. de restit. spol. Et dñt aliqui et illā legem correctam, per aut. quib. mod. na. eff. le. s. qm̄. col. 6. vbi exigitur, qd cohabitauerit ut vxor. Hoc uerum, et si cum habitatione probetur copula: ut hic, & 30. q. 5. c. 1. ubi de hoc plenē. & hoc tere. qd Io. distinguit ibi inter pares, & impares personas, nisi aliæ adsint præsumptiones. Quāque probatur cohabitatio concurrens cū fama de matrimonio, qd eam tenuit ut uxorem. Quidam dñt, ut recitat Inno. qd sufficit: quia in talib. nulla est æque bona probatio, sicut fama. C. de nupr. si uicinis. j. q. filij sint legitimi. trāsmisit. Et hoc, quia ex hoc p̄cluditur quasi possessio maritalis, ex qua præsimitur proprietas matrimonij. Idem dicit in matrimonio spiritali: unde si quis ut rector, uel p̄latus, uel ut canonicus, uel clericus in aliqua ecclesia diu steterit, & fama uicinię hoc hēt, qd talis erat in possessione nō solū in possessorio, de quo plene dicitur. ff. de restit. spo. in l. fis. & c. ex parte. sed et in petitorio obtinebit. ar. s. e. quia uerisimile. alias sequeretur absurditas, qd beneficium obtinens semp̄ haberet tenere probationes suas paratas de sua canonica institutione: qd v̄ quasi impossibile, & absurdum. Inno. dicit hanc absurditatem admittendam. Non. n. sufficit petenti ecclesiam uel uxorem probare possessionem, uel administrationem, & cum fama uicinię, nisi aliud probetur, sed absoluē impedit. C. de fama. actor. Ad hoc, qd dixi. s. de restit. spo. cum ad sedē. & scribit Bar. in l. quidam in suo. ff. de cond. insti. alias sequeretur absurditas, qd si quis probaret se domū, uel possessionem aliquam possedisse tanq̄ suam aliquanto tpe, & super hoc hēret famam uicinię, obtinere deberet et in petitorio: qd constat omnino falsum, cum necesse habeat titulū pbare, atq; dñi. ff. de rei uendi. l. in rem actio. alias reus absoueretur. C. de rei uendi. l. si. Nec obit. prima absurditas: quia uix, aut nunquam potest contingere, quin ad recuperandā possessionē hēat aliq̄d auxilium petens ecclesiam, uel uxorem, p̄m Inn. qui loquitur de probatione proprii tituli. Confirmat hic Io. And. quia si in domo uel possessione non sufficit probare possessionem tñ, vbi agitur de p̄iudicio t̄p̄alium tñ, fortius hoc in ecclesia, uel uxore, in qua agitur de p̄iudicio spiritalium, & t̄p̄alium, & animarum. 42. di. quiescamus. cum suis cōcordan. A d hoc. ff. de conditio. insti. l. pen. Host. dicit, qd in uxore, & ecclesia cedi potest, ut sufficiat probare possessionem cum fama, licet nō sufficiat in domo, uel possessione. Er est ratio, quia iudices non multum consueuerunt inquirere de iurib. priuatorū, an dominia, quæ tenent, iure teneat, uel possessiones, uel domos: & multoties is, qui uere dñs est, negligens reperitur. de p̄f. vigilanti. De ecclesia uero, & de uxore iudices ecclesiastici sæpe ex officio inquirunt, qualiter teneatur: ut not. j. de institut. c. 3. & de simo. licet Heli. s. 1. uerfi. pen. de offi. ordi. c. 1. de clā. de despon. inhibitio. Item clerici ecclesie illi, qui uere p̄latus non est, non libenter obediunt, sed p̄dicant: ut no. de causa poss. cum super. & c. cum olim. Nec parentes cōiter patienter tolerant, quod eorum consanguinea, saltem a suo pari, uel inferiori ut meretrix teneatur. Ideoq; ex sola possessione præsimitur in ecclesia, & uxore una cum fama uicinię: & sic non præsimitur p̄ possessione unius alterius partis & rei: quia nō est uerisimile, qd quis ecclesiam, ut rector, uel mulierē ut uxorem longo tpe teneat, si ius in ea non habeat: alioquin hoc non sustinissent patienter clerici, uel consanguinei. Satis tamen eque dici pōt, p̄m Host. quod si factum est omnino recēs, habeat locum, qd dixit Inn. & qd nō. in sequenti gl. & in sequenti casu. & qd nō. de cleri. ex com. minist. proposuit. s. cum at. super uerbo, cōcauerit. an factum sit antiquum: & habet locum opi. Hosti. & prima opi. Inn. tenet, qd nō. s. ad hoc, quod no. de offi. deleg. cum in iure. s. 1. gl. ad hoc, quod no. ff. de acqu. her. qui in aliena. super uerfi. pater. Quāque autem in hoc casu dicatur tempus recens, uel antiquum, non potest dari certa regula, sed ex circumstantijs hoc arbitrabitur bonus iudex. de offi. deleg. causis. de transactio. ca. fi. Et qd decem anni dicantur longum tps. vide. s. de peti. heredit. l. si filius. & quod ibi nō. ad hoc hęc decre. & quod no. per Innocen. de integ. resti. c. 2. in glo. per monachos. alias si non apparet patientia superiorum, uel longum tempus, præsimitur intrusus, & remouetur. not. de restit. spolia. in literis. per Hostien. Velsi aliter probatur intrusus, uel si constat de alio uitiōso ingressu ut no. j. de p̄bend. dilecto. de insti. c. 2. de sup. negli. p̄la. c. pen. & c. fi. de offic. archi. cum satis. in Sum. de elec. s. quis eligi. sub. s. itē sciendū. & s. & qua-

liter. ante finem. ver. quod si omnia. Hęc vera sunt, quādo prin- cipaliter deducatur proprietates tituli matrimonialis, vel præla- turę in iudicio: alias si incidenter, ut quia dico me liberatum, quia solui prælato: hoc sufficit, quod probem ipsum in posses- sione cum cōi fama: ut no. de restit. spo. in literis. Idem si dicit se prælatum ad defendendum. Idem si dicam me maritum ad repellendum. Ad hoc, quod no. ff. de condi. insti. l. quidam in suo. & dixi de restit. spo. cum ad sedem. Et sic debet intelligi Io. And. qui dicit hæc vera in probatione proprii tituli. In proba- tione alieni indistincte sufficit fama: ut no. Inn. de verb. sig. veniens. in gl. magna. uerf. prædictę probationes. & in Spe. de p- ba. §. primo. uer. item etiam fecus vñ. & quod no. de concessio. præb. quia cunctis. in gl. dicit hic Host. uer. si duo. & quia tunc incidenter deducitur titulus in iudicio, non principaliter ani- mo iudicandi. Qñq; constat virum adhefisse alicui ut uxori, cum illa iacendo, vel stando, animo, & intentione quærendi, vel conferendi possessionem iuris, & uinculi maritalis, & mul- lier hoc idem sciebat, & intendebat: dicit Innoc. quod tunc ex hoc concluderetur matrimonium, & quasi possessio marita- lis, adeo, quod si postea contingat, quod ipoliatio fiat, agi poterit possessorio. Et dicit hic Innoc. sub dubio forte, secundum sine forte hoc firmat in c. ex parte. de resti. spolia. Et hoc etiam tenet hic Hostien. dummodo hanc intentionem expresserint coram testibus: alioquin de intentione occulta iudicabit solus Deus: nec testes poterunt de hoc testificari. Ad hoc. C. de condi. ob cau. si repetendi. ff. de verb. obligati. ubi autem non apparet. in princ. de iudi. de simo. sicut. 3. q. 9. pura. de homici- dijs. significasti. §. fin. De protestatione vero faciendā, uel non, dicit ut no. de resti. spolia. ex conuersione. & c. ex parte. & c. in literis. secundum Hostien. Quandoq; tractatus probatur cum fama, vel fama est de tractatu, quia eam tenuit, & tractauit ut uxorem, vicinis hoc scientibus, & sic habet fama loci. Hostiē. dicit, quod fama cum his duobus, quia in eadē paropide vel incisorio tenuit, & comedit, sicut uxorem induit, ad ecclesiā mittit, in lecto suo recipit: & hæc matrimonium præsumptum inducunt. Secus si eam tenet ut ancillam cum uestibus uilib. & eam mittit ad aquam, uel locum habet ab ea separatum; ad quem declinat, non ipsā ad suum: tunc præsumitur stuprum: ut in cautione alleg. in gl. & secundum hoc magis, quod est in litera, stat comparatiue. Cum enim in his multum operetur fa- ma. §. c. proximo, dicit eam magis, i. præ ceteris considerandā. §. c. 1. 3. 5. q. 6. si duo. Quasi dicat, euidentior est hæc probatio instrumenti: quia illud coadiuuat, ut in fi. ad hoc, quia si unica carnis copula secus sponsalia inducit matrimonium. de spō- sa. is. qui. multo fortius frequens cum tali possessione. Et hoc tenendum secundum Host. in fauorem matrimonij. qui ma- accusa. poss. videtur. in fin. & de testi. licet ex quadam. in fi. ma- xime in antiquo contractu. Ponc. n. lapfos sexaginta annos, qđ p̄ctum fuit matrimonium, & omnes testes fore mortuos: & idem dicit etiam in recenti. Remittit autem ad no. de sponsa- tua. quia ex hac præsumptione, de qua in tex. constat uiolenter de matrimonio: ideo submittit descriptionem ipsius. Per quæ patet periculosa esse matrimonia clandestina, ideo a iure rep- data: si tamen, præsumptiue saltem, probari possent, tenent, ut hic, & de sponsa. is. qui. quanuis p̄hentes puniantur. de matri- p̄cto p̄ inter ecclē. c. 1. & secundum Host. ¶ Aduerte, si proben- tur hæc copulatiue, quod eam tractauerit in actib. particula- ribus ut uxorem, & quod habet hoc communis opinio, & fa- ma vicinę, uel de tractatu, uel quod sicut uir, & uxor: indubita- ter procedit dictum Hostiē. sed litera probat plus, quod si sola fama vicinæ habet hoc, quod eam tractauerit ut uxorem in particularib. proportionabilib. uxori, quod cōcluditur matri- monium præsumptum. quod no. & hoc satis puto, qñ tractatus fuit longi temporis, ut decennij, ut probat litera. Et sic habes casum, in quo fama obtinet locum plene probationis: quia p- bat tractatum in particularib. ad matrimonium: & tractatus probat matrimonium. Alia omnia sunt clara, excepta glo. in verbo, dominus fraudetur, quæ ponit aliquos casus, in quibus dominus fraudatur seruo, ibi: sed & si quis haberi. dic. & aut. ibi signata. Alius casus est. 1. 5. quæstio. ultima. cum multa. & ra- tio ibi in prima. glo. In gl. hæc definitio. in fi. dic. iut habetur. j. de conuer. in fi. c. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Præsumptione uiolenta probatur carnalis copula.
2 Denuntiatores possunt appellari accusatores.
3 Matrimonium iam contractum potest crimine incestus separari quo ad thorum.
4 Testem concludere sufficit actus propinquos, ex quibus actus præsumpti- ue concluditur. 11.
5 Testis de credulitate probat ea, quæ præsumptiue concluduntur.
6 Sententia potest ex suspicionibus ferri, quando transit in uiolentam præ- sumptionem.
7 Incestus pœna talis est, ut impediatur matrimonium contrahendum.

- 8 Ad matrimonium dissoluendum quo ad thori separationem non admitti- tur principaliter aliter quam maritus, cuius interest.
Agere non potest, cuius non interest.
9 Matrimonium duobus casibus potest peti dissolui.
10 Matrimonium contractum potest ante copulam dissolui. per religionis in- gressum.

C A P. X I.

1 Iteras. ¶ Per uiolentam præsumptionē pro- batur carnalis copula. Communis di- uisio. Secunda ibi: Consultationi. ¶ Nota denun- tiatē matrimonium appellari accusatorē. ¶ No- ta secūdo ut testis probet, debet dicere, quod asse- rit firmiter, non dicit quodammodo vacillat, & non probat. de proba. licet causam. ¶ Nota tertio, quod crimē incestus est fuf- proba. ad separandum matrimonium iam contractum quo ad thorum. ¶ Nota quarto, quod in actibus, in quibus non cadit immediata cognitio, nec cadunt in sensum immediatum tes- tes, sufficit testem cōcludere actus propinquos, ex quibus præ- sumptiue actus concluditur. ¶ Not. quinto actus concludētes præsumptiue copulam, qñ est nudus cum nuda in eodē lecto. ¶ Nota sexto testimonij credulitatis ualere, qñ testimonium concludit præsumptiue. Et nota sufficere testem concludere di- ctum præsumptiue. ¶ Nota, qđ firmiter quis potest asserere, qđ indubitate credit, licet non habeat certā scientiā eius. ¶ Nota, qđ ex suspicionibus fertur sententia, qñ suspicio transit in uiolentam præsumptionem: & quod suspicio aliquando sumit- tur pro præsumptione: & quod ubi agitur ciuilitate, vel mistim de crimine, ex præsumptionibus iudicatur. ¶ Nota pœnam ince- stus, quia priuatur inceltuosus spe contrahēdi matrimonium: si tñ contrahat, tenet. de eo, qui cogn. consang. uxo. sup. tran- smissē. ¶ Oppo. quod non admittatur quis ad accusandū ma- trimonium ad separationē thori, nisi maritus, cuius interest. quia hoc ius accusandi est priuatum. de iureiurando. quemad- modum. 1. 2. q. 1. si quis uxorem. & q. 5. præcipit. Solu. Dic, quod erant accusatores, id est, procuratores iā a marito instituta ac- culatione: quia alius hic non possit, sed solus ipse, cuius inter- est: sicut & ipse solus potest eā reconciliare: ut dicto. c. quemad- modum. ¶ Ultra suspicionē hic posita, dat Gos. aliā, & Ho. qñ quis uidet uxorē pregnantem, & sic quod illam non cognouit. 2. q. 1. si peccauerit. Item qñ longo tempore fuit absens, & reuerfus reperit anniculum filium. ff. de his, qui sunt sui, uel alic. iuris. l. filium. in aut. de restit. & ea, quæ pa. §. vnum siquidem. coll. ¶ Oppo. quod adulterium post contractum non separat ma- trimonium: quia nulla subest causa, ob quam separet, nisi ingres- sus religionis ante copulam. de conuersio. cōiuga. ex publico. Sol. Intelligit glo. quod agebatur ad separationem quo ad tho- rū, & dicitur accusatio multa. Io. And. ¶ Oppo. quod testis dictū debeat necessario cōcludere, & deponere debeat de eo, quod scit: ut patet de probatio. licet causam. de testi. causam. Solu. Di- cit gloss. si actus communiter est talis nature, quod cadit in sen- sum testis immediate, nō sufficit deponere per sensum media- tū: & tunc oportet, qđ deponat per certam scientiā. Si actus au- tē est talis, quod non cadit immediate in sensum testis, sed me- diante aliquo actu, ex quo illud concluditur præsumptiue: tñc sufficit deponere de eo, quod credit: & sufficit, quod dictum te- stis tunc pcludat præsumptiue, ut hic. Nota bñ hanc glo. quod dicimus sufficere testē concludere præsumptiue, est verum, qñ actus non cadit immediate in sensum testis. Bar. in l. 2. in prin- ci. ff. si cer. peta. indistincte uñ uelle sufficere testis dictū conclu- dere præsumptiue: uñ dicit, qđ testis probat, si dicat, Talis est sa- nus, uel bone pditionis: qñ sci: Sci, quia ego sum vicinus, uñ p sanguineus: quia ex hoc, qđ est consanguineus, uel uicinus, p- sumitur scire facta consanguinei, uel uicini de consanguineo. l. de tutela. C. de in integ. rest. mi. & l. octauij. ff. vnde cognā. De vicino habet. ff. de fundo instruc. l. si ita. in fi. de his, qui sunt sui uel ali. iuris. l. filij. §. eo. Idē in c. seq. de purg. cano. constitu- tus. lo. pcolo. §. de elec. postq. cum si. Nec obstat, qđ nō pcludat: quia sufficit, qđ testis ponat minorē: quia maior subintelligit hic. Vicini sciunt facta vicinorū: ergo & consanguinei. Dicit Io. An. qđ hæc p̄sūptio surgit ex solitudine, nuditate, loco, & sexuū diuersitate. p̄m Ho. de quo. §. de testi. p̄retea. Multa autē, ex quib. surgit præsumptio, uide in Spe. eo. ti. §. 1. Alię gl. sunt clarę.

S V M M A R I V M.

- 1 Sponsę appellatione comprehenditur illa, cum qua est matrimonium con- tractum per uerba de presenti.
2 Turpitudinem suam allegans, quando audiat. 10.
3 Testis deponens per assertionem credulitatis probat.
4 Præsumitur quandoque de copula carnali ex solitudine maris & femine.
5 Ad matrimonij separationem quando dicitur confessioni coniugum. 9.
6 Manifestum quid dicatur.
7 Matrimonium contractum dirimit copula fornicaria cum consanguinea sponsę. nu. 11.
8 In consanguinitate probanda sufficit testimonium credulitatis.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

C A P. X I I.

Ertio. ¶ Idem, quod. §. proximo. Communis diuisio secunda ibi: Nos autē. ¶ Not. 1. q. appellacione sponſe comprehenditur aliqui illa, cum qua matrimonium est p̄ctum per uerba de praesenti, & de recenti. ¶ No. 2. q. auditur allegans suam turpitudinem in agendo, uel excipiendo, uel accusando, ubi timetur periculum animae. ¶ No. 3. q. assertio credulitatis pro certo non uitiat testimonium: quia dicitur pro certo credere, qd̄ credit, licet nesciat. ¶ No. 4. q. ubi testimonium concludit praesumptiue, sufficit testē asserere p̄ credulitate. ¶ No. 5. q. ex solitudine maris, & feminae aliqui praesumitur de copula, non tū plene probat. ¶ No. 6. q. statur confessioni coniugum ad separationem matrimonij, qn̄ fit confessio ab illo, qui stat pro matrimonio, & secum concurrat alia praesumptio. ¶ No. 7. q. confessio dat maiorem certitudinē, q̄ praesumpta probatio. ¶ No. 8. hic bonum tex. quid dicatur manifestum: quia illud, qd̄ praedicitur a pluribus, ad hoc de postul. praela. c. 1. ¶ No. 9. q. copula fornicaria cum consanguinea sponſe impedit, & dirimit matrimonium post p̄ctum. ¶ Op. q. non sufficit testimonium credulitatis: quia habet deponere per scientiam certam testis, de testi. causam. So. Si agitur de probanda consanguinitate, tūc sufficit testimonium credulitatis: ut. §. de testi. quoties. & c. aliter rurus. alias non sufficit testimonium credulitatis, nisi aliter praesumptionibus iuuetur, s̄m Gofr. Vel dic, ut. §. c. proximo. Innoc. dicit hic, quod eo quod in solitudine, uel per intuiū reperiuntur, & probatur, haec est uolenta praesumptio, quae sufficit ad sententiam: ut. §. c. proximo. 3. §. 6. ab isto, dicit, quod aliqui p̄dicunt, s̄ quod nullum ex his per se sufficit, sed de hoc ut ibi glossa hic in uerbo, dicta sunt, accedit huic opi. quae per hoc sit expedita. ¶ Op. q. confessioni coniugum non statur, ubi agitur ad separationem coniugij, de eo, qui cog. consan. uxo. sic. super eo. Dicit quidam, quod sola confessione non separatur, sed confessione cum fama. Responde, in c. super eo. & hic, aderat alia praesumptiones: uel secundo, qn̄ vterq; confitetur, non separatur matrimonium, ut ibi: qn̄ alter tantum, sic, ut hic. Alias ad rumorem, & confessionem non separatur matrimonium: sed ad famam, & confessionem sic: ut no. in decre. super eo. s̄m Inno. Vel s̄m Ho. si confessio fit ab intendente separationem matrimonij, non separatur. Si confessio fit ab eo, qui stat pro matrimonio: & si p̄ matrimonium, tunc separatur. de quo. §. de despon. impu. attestations. Host. remittit pro intellectu illius, & ca. si duo, & istius, ad not. in dicta decre. super fin. prima glossa. ¶ Glo. opponit, quod non audiatur allegans turpitudinem. Solu. glossa. & clare, quod hic, quia agitur de periculo animae. ¶ Op. quod non dissoluantur sponsalia, qui illa non tenuerunt, de despon. impub. ad dissoluendum: glossa. respondet; quod soluuntur de facto, cum personae essent inhabiles ad contrahendum propter affinitatem.

S V M M A R I V M.

- 1 Praesumptio uolenta non debet quis condemnari.
- 2 Compromitti potest in iudicem delegatum iure canonico. 11.
- 3 De haeresi est suspectus, qui post reuersionem ab haeresi reuincit in peccatum manifestum.
- 4 Praesumptio alternatiua, quando proficiat.
- 5 Sententia non potest ferri ex suspitione.
- 6 Delictum haeresis quomodo posset purgari.
- 7 De haeresi accusatus, si in purgatione deficiat, potest ut haereticus condemnari.
- 8 Compromitti potest in causa criminali, ubi de crimine dubitatur.
- 9 Peccator quomodo potest dici uerus catholicus.
- 10 Homicidio non potest quis damnari propter praesumptionem.
- 12 Compromisso facto in iudicem delegatum, uel ordinarium, si alter ex compromittentibus resiliat, i compromisso coram quo possit ipse resiliens conueniri.
- 13 Compromitti potest in causa criminali, quando de crimine agitur civiliter.
- 14 Testis non admittitur in causa criminali frater, amicus, uel uxor.
- 15 Confessioni facta in ultimo articulo uitae an sit credendum.
- 16 Testis si repeuiatur contrarius sibi in suis depositionibus, an sit prima sententia, uel dicatur periurus, ut utriq; detrahatur.
- 17 Praesumptio una quomodo tollit aliam.
- 18 Haereticus quando quis possit dici ex leui causa, uel de haeresi suspectus. Iurare recusans potest condemnari.
- 19 Praesumptio uolenta non causat condemnationem, si probetur contrarium.
- 20 Iurare an liceat periurio in alio actu.

C A P. X I I I.

Iteras. ¶ Propter praesumptionem, etiam uerentem, non debet quis, maxime de graui crimine, condemnari. h. d. Communis diuisio. In prima iudicum consultatio. In secunda, responsio, ibi. Nos uero, quae subdiuiditur. In prima ponit mori-

um mandantis. In secunda mandatum, ibi: quocirca: impetebat denunciando crimen Papae. s̄m Inno. non placet: quia non potuisset compromittere, uel s̄m eundem, impetebat bona ipsorum p̄ haeresim, s̄m Inno. uel s̄m Hosti. ciuilitate, uel ex officio impetebat ipsos ep̄os, §. de haeret. ad abolendam. Nā si criminaliter, non potuisset compromitti. Gl. in uerbo, purgādo, ponit partem casus. uide eam, & infra. deciditur forte, qd̄ postea accusatus coram archiepo fuit frater, & ipse cam purgauit postea: p̄ quod dicebat eum haereticum archieps. Sed ipse dicebat, quod de se tantum erat confessus: & tū constabat trium: unde ipsum suspectum habentes eum literis transmissit ad sedem apostolicam. ¶ No. 1. quod de iure canonico potest in iudicem delegatum compromitti. ¶ Nota secundo, compassibiles concursus potestatis delegatae & arbitrariae: & quod possunt compromittentes conseruare potestatem delegatam. Doc. dicit hic, qd̄ dato, q. potestas non fuisse obseruata, nihilominus remansisset. Quod puto, & fama arbitraria ex delegata posset: sed, qd̄ simul ex utraq; parte non posset, forte, nisi fuisset facta haec reseruari. de quo de praescri. cum ex officio.

¶ No. 2. tertio, q. post reuersionem ab haeresi reuincens in manifestum peccatum, ex hoc est suspectus de haeresi, & qd̄ sic sit reuersus. ¶ No. 4. q. praesumptio alternatiua proficit, qn̄ in utraque parte alternatiue praesumpti concluditur intentus. ¶ No. 5. non uerisimile, attinentem dicere sinistrum de attinente, qn̄ sit uerum. ¶ Nota sexto, quod ex suspitione quanquam uehementi non procedatur ad sententiam in criminali, qn̄ crimē est graue. ¶ Nota septimo, modum purgandi quem esse relapsum in haeresim: quia aliqua pena debet imponi, uel pena, ex qua perpendatur an in luce, an in tenebris ambulet: quia si seruat penitentiam, praesumitur uere reuersus: si non seruat, praesumitur sic reuersus. ¶ Nota octauo, deficientem in purgatione non condemnari ut haereticum, & nota effectum purgationis, & effectum deficientem in purgatione. ¶ Op. quod non potuerit compromitti de causa criminali, de arbit. c. si. Solu. Dic, quod est dubium, qn̄ fuerit quaestio haeresis deducta in iudicio. Dic, ep̄s denunciauerat Papae istos burgenses, denunciando crimē Papae, uel petendo bona ipsorum propter haeresim, s̄m Inno. & dicit Hostien. qd̄ agebatur ciuilitate, uel ex officio impetebat ipsos ep̄iscopos de haereticis, ad abolendam. alias si criminaliter fuisset actum, non potuisset compromitti. ¶ Op. qd̄ saluari posset hic a periurio: possibile est, n. quod tunc erat haereticus, nunc autem, quando iurat, non, quia iam purgatur. Solu. Dic, qd̄ purgatur de haeresi nedom p̄nti, sed ēt praeterita: & sic necessario concluderetur aut nunc periurus, aut tunc falsum dixisse. ¶ Quae, quomodo cognoscerat uerum catholicū ex penitentiae iniunctione. Dic, quia paratus est praebere dicta securitatem, & penitentiam benignē suscipere, quam ēt postea deuotē, & efficaciter implet. Induxit Io. An. tex. & hanc conclusionem, quae est, quod aut hic fuit periurus, aut mendax, ponens quendam dominum, & amicum excusando super eo me dicebam fuisse locutum contra eum in quodam cōsilio, paucorum, & iurato conclusi eum, qui sibi dixerat, si non dixeram, dixisse mendacium, si dixeram, deierasse. ¶ Inducit Ioan. An. decreta. in argumentum; quod propter praesumptionem praecedentium iniuriarum, uel inimicitiarum non sit quis condemnandus de homicidio, de quo nescitur a quo factum sit. De quo in Spec. eod. titu. §. secundo, uer. sed pone. P. minatur. & seq. ibi allegat pro & contra, & concludit, quod si non confueuit praedicta facere, non debet puniri, sed bene potest poni ad torturam, per l. absentem. ff. de penis. ¶ Tangit Cyn. sed non soluit in l. merum. C. quod metus causa. Gl. colligit delegatū esse arbitrum posse, & ordinarium, & procedere posse, sibi retēta potestate ordinaria, & delegata. Contra, quod Host. 3. q. 7. §. tria. ff. de arbitris: sed si in seruum. §. 2. Dicit gl. q. iudex nō potest iubere ut in eum compromittatur: sed si partes uolunt, bene possunt in ipsum compromittere. De hac materia h̄. 2. qd̄. 7. §. quod de arbitris. Io. An. Vinc. & Phi. tenendo gl. & doc. iuris ciuilibus cōiter tenent, quod non potest compellere, ut in se compromittant: ut l. 1. §. & post. de ope. nou. nuntia. Sed compromissum ut arbitrator recipere potest, sed non ut arbiter de iure ciuili, nec de iure canonico dicit idem: & haec & similia iura intelliguntur in arbitratore: quia ut arbitrator compromissum suscipere potest in aut. ut dif. iudices. §. si uero. col. 9. Metus tū reuerentialis iudicis nō annullat compromissum: ut in c. cum. R. de elec. ad hoc. l. 1. §. quae oneranda. ff. quarum re. actio non da. quod no. de offic. deleg. causam. & etiam potest Papa compellere, & quicumq; alius, qui habet inuitum a iure destituti, de quo compromittitur: ut d. c. cum inter. R. uide ibi. Dic, si quaeritur an possit compromitti in iudicem, si iudex est, sed nō compromittentis, ualeat compromissum: quia per hoc non uilescit praes iudicis. ad hoc. §. quod de arbitris. ¶ Si quaeritur an a subdito in eū tanq̄ arbitratorē compromitti potest, s̄m utriq; ius licet, licet Ultramontani sentiant contra, ut recitat Cy. in l. si qui ex

consensu

consensu. C. de episco. audi. ut in arbitrum. Dic, qđ de iure civili non potest, de iure autem canonico sic: ut contra dicunt gloss. & in dubio uidetur potius aditus ut iudex, quam ut arbitror, uel arbitrator, nisi aliud pateat: ut in d. s. quod de arbitris. de iure canonico etiam ut in arbitris compromitti potest: uide de quod plene dixi de iur. ciur. Quintrauallis. ¶ Quid si factio compromissa alter litigantium resiliat? dic, quod potest conueniri coram eodem ex delegata, uel ordinaria potestate, cōmissa tamen pena. ff. de arbitris. si quis rem. secundum Goffre. Nec obstat tempus lapsū pendente causa coram arbitro. in authen. de appella. §. deinceps. colla. 8. Sed an iudex hoc casu pronuntiare possit cōtra illud, quod pronuntiauit ut arbitror. Videtur, quod non. de probatio. per tuas. Hostien. contra, si ex noua causa uellet pronuntiare contra. C. de tempor. appellatione. l. per hanc. §. de testi. fraternitatis. de fide instrum. cum loānes. Et idem iudex, a quo appellatum est, quandoq; audit causam appellationis. ff. quando appel. lit. l. 1. §. si preses. l. 7. distin. multis. Sic seruatur curia in sententia lata per cardinalem. Idem dicit Archidia. 3. q. 7. §. item qui contra pacem. uide glo. §. de electio. querelam. ¶ Oppo. quod in causa criminali non compromittatur. l. non distinguimus. §. Iulianus. ff. de arbitris. Gl. remittit ad c. fin. de restitu. in integrum. Dicit Goffre. & dixi in tex. quod hic ciuilliter agebatur. Nec Papa hic approbat compromissum: & non quid fiat, & c. de electio. causam. ¶ Oppono, quod non admittatur ad testificandum contra fratrem in criminali. 4. q. 3. item. l. Julia. Glo. dicit speciale in crimine hæresis: si enim frater tuus, amicus tuus, uel uxor tua, quæ in sinu tuo dormit, deprauare uoluerit ueritatem, sit manus tua contra eam. C. qui accusa. non possunt. l. qui magnum. ¶ Gloss. in verbo, purgando. ponit partem casus. ¶ Glo. colligit, quod in ultimo articulo credendum est assertioni alicuius. C. de probatio. rationes. Dicit tamen, quod non creditur testatori in ultimo articulo, etiam si iuret ad præiudicium creditoris. alleg. C. de probatio. authen. quod obtinet. dic. ut infra. de successio. ab intest. cap. fina. ¶ Gloss. colligit, quod si testis sibi contradicat, standum est primo dicto, etiam si contrarium dicat secundo in alio iudicio, & etiam extra iudicium. de probatio. per tuas. uel melius per iuris reputatur, & detrahitur utriq; dicto. Dic, de hoc ut dixi de testi. c. cum in tua. eodem tit. ueniens. & cap. cum causam. & per Bart. ff. de falsis. l. eos. ¶ Colligit, quod una præsumptio tollit aliam opinionem de ca. cum inter. R. de electio. si sunt paris potentie, una non confundit aliam: si altera præponderat, illa obtinet: ut dixi ibi. De hoc de crimin. fal. capi. penult. super fin. primæ glo. ¶ Oppono, quod ex leui causa probetur quis hæreticus. C. de hæreticis. l. secunda. Dic, quod quo ad hoc ut suspectus habeatur de hæresi, & ut procedatur tanquam contra suspectum, de facili quis suspectus habetur: sed non quo ad hoc ut de hæresi condemnetur. Vel dicit ibi leue argumētum, quod de facili potest probare, ut quia iurare non uult. dicens hoc peccatum. infra de hereti. excommunicamus. & cap. penult. Vel leue, ut infra in fin. cap. i. ¶ Oppono, quod leuis præsumptio sufficit ad condemnationem. 3. 2. quæstio. prima. dixit. Dic, uehemens tantum non sufficit, sed uolenta, nec uiolenta proficit, si probetur contrarium. 27. quæstio. prima. neque aliqua. cum similibus. ¶ Oppono, quod iterato debet iurare ad hoc, ut se purget. de purgat. can. per totum. So. Dic, quod hoc dicit ideo, quia postquam semel est periurus, iterato non admittitur ad iurandum, sed cautio nescit, quia suspectus est. de cohabi. cleri. & mul. clericos. Io. Andre. remittit de hereticis. accusatus. libro sexto. gloss. tenet Ioan. Tan. Philipp. & Goffre. Hostien. Inn. Per. & Abb. tenent, quod iure debeat, & ultra iuratoriā præstabit etiam aliam cautionem: quia hoc iuramentum est oneris, non honoris. Simile. 14. q. 2. Hebron. de immu. eccle. decet. ad fi. libr. 6. uide not. de elect. dudum, ad fi. terrij.

S V M M A R I V M.

- 1 Senex non præsumitur incontinens, qui in iuuentute continuit.
- 2 Episcopi solent palliari priuilegio speciali.
- 3 Incrementum non præsumitur, ubi res ordinatur ad finem diminutionis.
- 4 Doctor præsumitur scire leges, uel canones, secundum facultatem sui gradus.
- 5 Ex denuntiatione qualibet, uel suspitionis delatione, non semper est ad inquisitionem procedendum.
- 6 Inquisitio quando possit fieri ex leui suspitione.
- 7 Luxuria abiicit a iugo Domini amplectentes illam.

C A P. XIII.

Vm in iuuentute. ¶ In senectute incontinens, qui in iuuentute cōtinuit. Diuiditur in quinq; partes. In prima præmittit exordium circa excusationem episcopi. Secunda ibi: licet. ponit delationes

ipius. Tertia ibi: quia tamen ponit delationis repulsionem, & causam. Quarta ibi: sed ut. ponit inquisitionis cōmissionem. 2 Quinta ibi: qui nobis. inquisitionum relationem. ¶ Nota primo episcopum aliquando palliari: & est hoc ex priuilegio speciali, cum alias soli palliantur archiepiscopi, uel patriarche. de usu pal. nisi. ¶ No. secundo continentem in iuuentute non præsumi incontinentem in senectute. ¶ No. tertio, ubi res ordinatur in fine diminutionis, ibi non præsumitur incrementum. ¶ No. quarto præsumendum pro prædito scientia literarum, & maxime in delictis, quibus naturale sedus repugnat. ¶ Nota quinto, quod non ex qualibet suspitione, uel suspitionis delatione procedendum est ad inquisitionem, uel purgationis indictionem, maxime quando fit delatio a maleuolis, & non motis ex radice charitatis. ¶ Nota sexto, quod ex leuibus suspitionibus procedit iudex ad inquisitionem, & quandam præambulam super infamia: & sic queritur hic de credulitate istorū, & opinione, & non de ueritate inquirebatur, uel indagatio fiebat: & fit hæc inquisitio, ut dixi, ut præparatoria ad inquisitionem super ueritate: quia si ex istorum relatu inuenisset eum infamē, processisset ad inquisitionem super ueritate. ¶ No. septimo, quod amplectentes libidines abijciunt a se iugum Domini: quia nō potest toto corde habitare cum Deo, qui mulierum accessibus copulatur. 3. 2. di. hospitalium. Ad idem de cle. coniuga. quod ad te. & c. diuersis. Gloss. 1. 2. & 3. sunt clare ibi: senem. & alibi: quiesce miser senex. 86. di. tanta. & maledictus puer centū annorum. 2. q. 7. Paulus. ¶ Gloss. penult. colligit, quod propter infamiam ortam a malignis non fit inquisitio. Gloss. dicit uerū de inquisitione ueritatis, sed bene fit inquisitio credulitatis, & fame inter non maleuolos, ut hic. De hoc dic, ut de purg. ca. cum dilectus. in glo. pen.

S V M M A R I V M.

- 1 Rescriptum obtentum ad beneficii. cum clausula si idoneus fuerit: non transferri onus probandi in impetrantem.
- 2 Surreptionis exceptio opponi potest rescripto in vim dilatorie.
- 3 Idoneus quilibet præsumitur. nu. 1. 1.
- 4 Scholari impetranti rescriptum ad beneficia sub nomine scholaris, an possit opponi, quod non sit scholaris.
- 5 Exceptio quod facultates non suppetant, quomodo admittatur.
- 6 Executor mandati de prouidendo in beneficalibus an possit tres indices secum assumere.
- 7 Mandati de prouidendo executor si possit assumere indices ad purificandum mandatum, an sit necesse, quod partes iudicis assumat, & partes citet, exceptionesq; admittat.
- 8 Executor quando partes iudicis assumit, qualis esse debeat ordo, & processus per eum seruandus.
- 9 Executoris, qui partes iudicis assumpsit, processus, an differat à processu qui iudicis partes non assumpsit.
- 10 Executoris prouisio, an valeat dato, quod non purificauit de prouidendo ad requisita.
- 11 Dispensatus ad duo beneficia ex eo, quod primum beneficium non est sufficiens ad uictum & uesitum beneficiari, si oriatu lis, & c.
- 12 Negatiua, quomodo dicatur probabilis.
- 14 Doctoris, aut alterius sufficiencia, qualiter probatur.

C A P. XV.

Vdum. ¶ Is, pro quo beneficiando scribitur cum clausula, si idoneus fuerit, se nō tenetur probare idoneum, cum idoneus præsumatur. Prima pars ponit querelam. Secunda dat iudicem. ¶ No. primo, quod exceptio surreptionis ad numerata potest opponi in beneficalibus in vim dilatorie cōtra literas beneficales, & impedit processum. ¶ Not. secundo, quod exceptio, quod falsitates non sufficiant, admittitur cōtra literas beneficales, & illarum effectum impedit, & etiam illas repellit uel surreptitias. ¶ Nota. 3. q. clausula, si est idoneus: non reddit gratiam cōditionalem, nec aggravat onere probandi dicentem se idoneum: & sic sufficit gratiam purificare uere uel præsumptiue quo ad requisita ad gratiam. ¶ Nota quarto, quod quilibet præsumitur idoneus, nisi probetur non idoneus. ad hoc de scruti. c. vno. & ibi dixi. Et hoc uerum de naturali idoneitate, & de actuali, quando aliqua præcesserunt, ex quibus quis idoneus cludatur. ¶ No. 5. q. ualeat rescriptum impetratum a scholari super beneficio obtinendo. De quo trasactio. c. ex literis. Et an possit contra illum opponi, qđ non sit scholaris: uide in Spe. de rescrip. presenta. §. ratione autem impetrantis. uerfic. sed ubi scribitur pro scholari. ¶ Opp. qđ hæc exceptio, qđ facultates non suppetant, non potuerit opponi contra rescriptum, sed debuit opponi ad merita. de lit. pte. c. 1. lib. 6. Sol. Fateatur In no. argu. ff. ad exhi. l. 3. §. idem de fo. comp. ex parte. ideo fuit repulsa, que sicut ad merita fuisset opposita, fuisset, admilla. Hof. dicit, quod salua reuerentia Innocen. hæc potuit opponi: quia hic ex rescripto non solum datur iudex, sed oritur ius agendi: ut. not. met. Inn. de rescrip. cum ordine. constitutus. & super literis. & no. eod. titul. ad audientiam. & not. infra de excep. pastoralis.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

foralis. & de lit. contest. c. 1. li. 6. quod no. Nunquid a sit potue rit hic recusari. Dicit Boatinus, qd si assumpfit partes iudicis, pot recusari: alias non, de quo plenè dixi de appel. nouit. Inn. ponit hic vnam gl. quam summavit Io. And. in cle. 1. de offic. delega. & ibi magis confusè, quam hic. De hac m̄a ponit etiā in c. postulat. de concess. præb. 3. de postu. præla. inter. de priuileg. olim. Composit. ponit. c. post gl. ponendo omnia, quæ potuit de hac materia reperire, hic reduco ad aliquos articulos. Primus erit an executor datus ad prouidendum, uel aliquid expediendum in beneficiis cum aliquibus clausulis, uel sine illis, super his, super quibus hēt se informare ad purificandā gratiam, possit per tres iudices assumere. Secundo, an sit necesse qd partes citet, uel exceptiones admittat. Tertio, dato, qd assumptis partes iudicis, qualis ordo, & processus per eum sit seruandus, imo purificandi gratia. Quarto, an sit aliqua differentia circa processum assumptis partibus iudicis, & qn non assumptis. Quinto, an assumptis partibus iudicis si requisita aliter non purificata non reperiantur, uera, teneat factum executoris, uel sit retractandum, & qua uia. ¶ Ad primum, an possit partes iudicis assumere, dicit Inn. qd siue hēt c̄as sonantes in ordōnem, siue in monitionem, de quibus dicam. j. potest partes iudicis assumere, ut inquirat, an is, pro quo scribitur, sit idoneus: uel an sit de viro, alias vico tali oriundus, uel an sit doctor, fm̄, quod conditionata est gratia, dummodo ille p̄tatem habeat, a quo ipse causat potestatem conferendi, & iurisdictionem: quia commissa prouisione v̄r omnia commissa, sine quibus: & c. ff. de iur. om. iud. l. 2. de offi. deleg. præterea cum concor. & quia ipse delegans p̄t conferendo assumere partes iudicis, poterit & ipse delegatus: ar. 93. dist. c. fi. de res. super literis. Plus dicit, qd si nulla opponitur conditio, nec sonans in monitionem, nec in ordōnem, sed m̄adatur simpliciter ut prouideat, poterit partes iudicis assumere. Et hoc rōne prædicta: & quia cui committitur principale, & accessorium, de offi. deleg. prouidētiam. §. si. fm̄ Inn. & quia hæc c̄a, & quælibet alia, quæ per ius scriptum confirmari p̄t, subintelligitur: et si non opponatur: ut no. de rescri. cum adeo. & c. cam. quæ. de consti. cum. M. Secus si ministeriū t̄m esset ei commissum, ut executio mera: ut patet ex no. de ordin. pastoralis. §. quia uero. & c. qm̄ apostolica fedes. & hæc sufficiant de primo. ¶ Venio ad fm̄, an sit necesse, qd partes iudicis assumat. Hic Inno. vacillat. Primo dicit, qd siue c̄a sonet in monitionem, siue in conditionem, est in potestate executoris an partes iudicis assumat, & potest, si non uult assumere partes iudicis, & de vacante prouidere. Allegat, quia actus conferendi sui natura est extrajudicialis, & extrajudicialiter potest delegans conferre, & prouidere: ita & poterit ipse executor: quia qd p̄t delegans, p̄t & delegatis. de rescri. super literis. cum si. Ad hoc, qd no. de elec. cum inter. R. & qd no. de ap. constitutus. Per quæ et dicit, qd siue partes iudicis assumat, siue non, poterit procedere et parte nō citata: quia tanq̄ bonus vir extrajudicialiter se informat. Per hoc ergo, qd citet partē, nō v̄r partes iudicis assumere. Et hoc ponit Inn. hic in uer. super huius t̄m mandatis. vbi ponit primum & fm̄ articulum. Secundam opi. ponit Inn. in uer. alij melius distinguunt, an sonent in monitionem, ut si est idoneus: an in ordōnem; ut si est doctor in theologia, uel de tali viro, alias vico oriundus. Primo casū nō arctatur assumere cognitionem, uel exceptiones admittere, uel citare: & idē dicit de transla. præla. c. fi. in fi. Sc̄do casū idē, si alteri non infert p̄iudiciū: sed si alteri infert p̄iudiciū, putā, qd ad ep̄m, uel cap̄m pertinebat prouisio, nō valebit prouisio ab h̄mōi excoctore facta, nisi uocatis partibus. & assumpta cognitione, & admisis exceptionibus. 2. §. q. 2. & si non cognitio. de rescri. cū dilecta. Idem v̄r vbi aliquis mandat aliquem citari ad exordinariū iudicē, uel ultra duas dietas: quia coram ordinario iudice timet litigare pp̄ potentiam aduersarij. Idem in similibus. Nisi forte esset notoria conditio: quia tunc non esset seruandus ordo: sed hoc exprimere debet vel in relatione, uel in interlocutoria, ut si est uerum, non sit ei facultas contradicendi, nisi appelleret. 2. q. 6. biduum. Si non tollitur ius alterius, nec fit alteri p̄iudiciū: ut si ille, ad quē pertinet prouisio, mandat alicui, prouideas tali, si de tali loco est oriundus: tenet prouisio, et si nulla præcessit inquisitio. 1. ex hoc, quia non cognouerit, non poterit annullari: & et si partes non uocentur: quia nullæ partes esse p̄t, ex quo nulli p̄iudicatur in prouisione. Et si dicas, p̄iudicatur saltē ecclesie, cui magis expediebat hēre ortum de loco, & aliunde: r̄ndet, qd hoc dicere non pertinet aduersarijs se opponentibus. p̄ prouisionem legati, sicut non liceret eis opponere p̄ delegantem. Vel dic, qd non negat, quin ex defectu conditionis, si non est uera in prouisio, vitietur prouisio: sed non vitietur ex hoc solo, qd sit omissa cognitio, uel citatio partium, uel admissa exceptio. ¶ Tertiam ponit opi. in uer. tu dic, qd siue uerba sonent in qua uidetur recedere a proxima, & concludere indistinctē, qd siue sonent in cognitionē, siue in monitionē, siue tangant p̄iudiciū tertij, siue nō: sed hoc

non exprimit clarē, qd non arctabitur assumere partes iudicis, sed uices executoris, uel prouisoris. Idem dicit in citatione, si mandat alicui ut citet aliquē, si pp̄ potentiam non p̄t coram ordinario iustitiā habere: quia fingitur potius uice citantis, q̄ iudicis. Idē est in similibus. id nullū tenet ordinem iudicarium seruare. ¶ Quarto postea in uer. sin autē in l̄ra, renertitur, & ponit tertiā opi. an dicat in c̄a sonante in ordōnem, si de tali viro, & c. procedat prima op. ut non teneat partes iudicis assumere, p̄iudicetur, uel non alteri: an dicat, si tibi constiterit, qd de tali uiro, & c. & tunc procedit sc̄da opi. an alteri p̄iudicetur: & dēt assumere cognitionē an non p̄iudicet, & non arctet: quia non tanq̄ iudici, sed tanq̄ bono uiro v̄r commissum. Et in hac residet gl. in d. cle. & Inn. hic, & Io. A. tangunt in c. postulat. de concess. præb. & ibi et simp̄r dato concludere v̄r, qn̄ nulla est apposita c̄a, qd prouidere p̄t nō uacatis partibus. nec assumpta cognitione. Plus dicit, qd si cōparet alius, qui uelit aliquid dicere in persona eius, non necessitatur ad audiendū, cum sit minister, & merus executor. de re iud. de cetero. ubi de hoc. & de offi. dele. pastoralis. Dicit t̄m, qd si in uim surreptionis opponatur p̄ rescriptū, dēt admitti exceptio: quia & si executor iussisset mandatū, reuocaret, qd est factum. de re iud. cum olim. & non diceretur rescriptū surreptitiū: quia peccatum suū tacuerit, quia illud esset opponere p̄ personam plurimā p̄ rescriptū. ¶ R̄citatur tertiā opi. qd licet non debeat, nec arctetur ad uocandū, debent exceptiones cōpetentes admittere, si cōparat opponens. de accu. accedens. 26. q. 5. & si non cognitio. not. de cā pos. cū olim. Inn. dicit, qd primum dictum sustineri p̄t de iure stricto. Ho. tenet fm̄, cum talis executor sit mistus: quia in ciuilibus intelligitur c̄a, si est idoneus: ut hic, qd exceptiones legitime sunt admittendæ quantumcunq; protense scribatur. de offi. dele. ex parte. 2. & si residet ibi Ho. Hæc uera in excoctore ad prouidendū. De excoctore ad cōpellendū, dicit, qd dicā statim concludendo. Inn. de re iud. de cetero. dicit, qd in purificatione ordōnis, si uacat præbenda, in illa hēt executor sumere cognitionem: si p̄stito de uacatione, tunc remanet merus executor, & prouisor, & id nō tenetur admittere exceptiones in personam executoris, uel et illius, cui est prouidendum, per no. de concess. præb. proposuit. ad hoc. 22. c. 5. & si nō cognitio. ibi. Ho. & de c̄a. & quali. accepimus. dicit exceptiones admittendæ, & p̄ rescriptum, & p̄ beneficiandum. de res. ad aures. & c. cum adeo. & c. postulat. & c. si proponente. de offi. deleg. deleg. pastoralis. §. quia uero. Sed dicunt, qd dictum Inn. postet procedere, qn̄ certo iudici, & pro certa persona, & de certa præbenda Papa præcisè, & ex certa scientia scribit exprimens iusticiam in litera, & qd non uult p̄ hoc mandatū aliquā exceptionem admitti: & vix est, quod hoc Papa concedat: ut no. de offi. dele. ex parte. 2. ¶ Postet etiam procedere, qn̄ Papa scripsit pro aliquo sibi noto, cui beneficium uacans iam concessit, & mandat in possessionem beneficij poni: talis executor non hēt prima facie exemptionē admittere: ut no. de exce. cū ecc̄a. affic. de cā pos. c. pen. & c. accedens. de accu. Inn. de ele. dudum. 2. & ponit Io. An. ibi, in uerbo, contestationem, lit. v̄r uelle excoctore ad prouidendū dēre admittere exceptiones legitimas. Allegat de rescri. cū adeo. & c. p̄stitutus. & c. cap̄m. Inn. de despon. impu. ad dissoluendū. dicit excoctorem ad prouidendū non dēre admittere exceptiones: imo si uellet, postet opposere. Ad te non spectat exceptiones admittere: nisi ex forma rescripti habeat cognitionē, ut si mandat, qd prouideat, si est idoneus, uel qd alias cōpellas: quia tūc admittere dēt exceptiones: & si nō admittat, appellabit, & cassabit quicquid fecit post appellationem. Prudenter t̄m facit quilibet executor, si exceptionem audiat, & consulat superiorem, fm̄ Inn. Qd nō arctetur ad admittendas exceptiones, tenet Comp. de rescri. cap̄m. & ibi Io. An. post gloss. in uer. sed nunquid recitat, & dicit, qd sic mandauit suo tpe in curia seruari Inno. Quod dicam in tanta uarietate. Dic, si in literis sunt uerba, quod maneat, uel citet, uel moneat, uel inducat illum, cui scribit: uel uocet: tunc debet citare, & partes iudicis assumere: ut dicit Innocens. de concessio. præbend. proposuit. Idem si in litera sit, Vocatis uocandis: quo casū non possunt procedere extra locum, in quo sunt dati, cum sint executores, & iudices, per tex. de rescri. statutum. §. in nullo. Et hoc tenent dñi de Rota, sua conclusio. 363. arg. 2. & tenet Gul. de Mon. laudu. in cle. 1. de rescri. & dñi de Rota, sua conclusio. 343. Si nulla c̄a est apposita in literis, per quam arctetur ad procedendum, ut iudex, tunc si est datus executor ad gratiam faciendam, ut quia purificari debeat aliquid quo ad alium antequam cōferat: ut si mandat executori, quod si talis teneat beneficium contra concilium, de multa, uel constitutionem, execrabilis, ipsum priuet, & si est ita, & conferat tali. Dicit Io. An. quod tunc arctatur assumere partes iudicis in purificatione, an teneat contra concilium, uel decret. execrabilis. & hoc tenet in Specu. de petitiō. & possessio. §. si. uer. si. secundum Io. And. ibi, quod no. Et si datus executor cum alijs clausulis, tunc

fulis: tunc si sonant in monitionē, nō arctatur assumere partes iudicis. Puto tñ, quod de iure licet teneat citare, tñ exceptiones legitimas tenetur admittere, saltē ut superiori referat. Sed practica hoc non admittit, ut dicit Cōpo. in d. c. capitulum. Si sonat in p̄ditione, tunc si non tangitur præiudiciū tertij, fatis puto idē, qđ proximo mēbro. Si tangunt præiudiciū tertij, vocandi sūt, & partes iudicis debet assumere de iure. Sic intelli- ge Inno. hic, & sic refidet gl. in d. clem. 1. Nec video differentia an dicat, si cōstitit vel si est de tali uico: quia hoc uñ referre ad sui cognitionē: licet apertius sit, qñ dicit, si tibi p̄stitit: & mul- to fortius debet exceptiones legitimas admittere circa purifi- cationē p̄ditionis. Si est simpliciter datus sine clausulis, tunc credo, qđ debet admittere exceptiones; in quibus arguitur de- fectus suæ potestatis, si opponantur p̄ potestate. Ad hoc, qđ no. hic Inno. in prin. glo. & glo. in d. c. c. & qđ ipse scribit in c. de ce- tero. & in c. propoluit. quæ uerba recitauit. s. Alias autē exceptio- nes de iure debet admittere: sed hoc non admittit stylus, ut di- cit Cōpo. in d. c. capitulum. Vocare autē non arctatur, nec assume- re partes iudicis ex se, antequam opponatur. Hæc in quantum est executor ad prouidendū. Si sit ad p̄pellendū, tunc in qñ uel ut p̄pellere habentes potestate conferendi, tunc ex quo præcef- sit prouisio, nulla admittitur exceptio. de appel. p̄stitutus. de ac- cusa. accedens. & tunc quia est merus executor non arctat partes iudicis assumere, nec exceptiones admittere, licet possit, si uelit, saltē ut superiori referat. Ad hoc no. de despon. impube. ad dissoluendū. & hic Inno. de p̄cef. præb. postulatis. & sic potest intelligi Ho. de re iudi. de cetero. cuius dictū. s. retuli. Si est da- tus ad p̄pellendū respectu tertij possidentis bñficiū, tñc tene, qđ oportet, qđ partes iudicis assumat, & exceptiones legitimas ad- mittat, & citer partē: quia auferenda nō est possessio sine cog- nitione: de pb. licet. li. 6. Et si hoc in ordinario, ibi fortius in exe- cutore: & quia, ut dixi, ptās executoris mensurat a ptate ordina- rij. Et hoc tenet Io. An. aperte in tit. de peti. & poss. §. si. in fin. & sentit Cōpo. de rescrip. cap. m. quod ponit Io. An. post glo. in ver. sed nunquid. in fi. & illud idē tenet Spe. in ti. de acti. & peti. §. super petitionibus. uer. sed quid si antequā. ubi dicit execu- torē ad p̄pellendū sine causā cognitione per excōicationem, uel alias, non debere aliter aliquē p̄pellere. Sic pōt, & debet in- telligi dictū Inno. de despon. impube. ad dissoluendū. quod. s. re- tuli. de priuileg. olim. in verbo, portarium. Sic et pōt intelligi In- no. de conce. præb. propoluit. quod ponit Io. An. in gl. mag. ad fi. ver. sed nunquid. Hæc procedunt qñ executor datur pro iure terminato in literis, in quibus datur executor ad exequendū ius ante literas terminatū: tunc dicit, qđ est iudex, non execu- tor: ut qñ datur in literis in formam, cum fm̄: & sic in literis iustitiae: ut est tex. de eta. & qua. accepimus. ubi dicit hoc Inno. Host. & Io. An. Vnde oportet, qđ tunc procedat ut iudex, & ex- ceptiones admittat. Contra tamen sentiunt domini de Rota, sua conclu. 292. & sic, dicit dixisse Pau. in cle. cum ei, quē. de præb. ex quo iam illius præcesserit examinatio in ordinatione: uidetur datus executor, non ut iudex, sed ut executor, sed purifi- cationem gratiæ habet facere se informando ut bonus uir ex- tra iudicialiter, etiam in absentia impetrantis: quia cum alias fuerit examinatus, non exigitur præsentia: sed fiet extra iudicia- lis inquisitio de moribus, & uita in loco ubi conuersatus est, de electio. si postquā. de præsumptio. quoniā. per quæ tenent domi- nibi, quod ualeat purificatio facta instante attingente beneficia. li. alleg. no. de præb. accedens. & c. si tibi absentia. lib. 6. ¶ Venio ad tertium, scilicet dato; qđ iudex uel executor assumpsit partes iudicis, qualis debet esse processus. Dicit hic Inno. in ver. item dicimus, quod pcedet de plano, nec dabitur libellus, nec fiet litis contestatio. de spon. cum in tua. qđ dicit Ioan. An. hodie planum. ut in cle. dispendio. am. hoc dicit olim, quia pote- rat dubitari de quo disceptant, doct. de eta. & quali. a multis. Nunquid autē ubi assumpsit partes iudicis, ut tenet hic in ver. & hanc inquisitionem. ubi autē assumpsit partes iudicis, ubi non tenebatur, dicit Inno. hic in fin. gloss. uer. itē uidetur. qđ si iste, quem si assumpsit partes iudicis, quod si proposita sit ex- ceptio, quod conditio, uel monitio non est mora, & non audi- tur, excipiens poterit appellare ex ea causā: quia cum procedat ut iudex, non seruat ordinem, cum nō debeat seruare: quia tñ ad summam instructionem recepit: quia tatum summarie co- gnoscit. ff. de re iud. a diuo Pio. §. si super rebus. & ideo non est ibi necessaria sententia: licet alias secus. ff. de iudi. l. de qua re. Scdm hoc ergo non debet pronuntiare. Prima opi. plus mihi placet, quando assumpsit partes iudicis. Pau. tamen in distincōe sequitur secundam, quod non sit necessarium pronuntiare su- per conditionibus clausula, uel purificationibus earum: & suf- ficit, quod sequatur collatio, & constet eis de purificatione: quia collatio est finis, & distinctio probationis, sicut priuatio delicti probati. de rescrip. inter ceteras. & capit. olim de dolo. uerita- tis. Et sic non obstat. ff. de iud. de qua re. de causa poss. cum super. Vile tñ esset super hoc pronuntiare, ut postea negari non pos-

set. de elec. cum dilectus. §. si. quia collatio, & talis pronuntia- rio sunt diuersa, nec iuu operant effectū. sed alterius. de resc. auditor. in cle. fm̄ Pau. in cle. cum ei, quē. de p̄cessi. præb. Dñi de Rota dat. qđ stylus hēt qđ pronuntiet: & hoc tutius, quia alias difficiliter posset probari purificatio: & hoc tenent sua conclu- sio. 292. Sed aduerte, quia sentiunt illud ibi, et, qñ non assum- sit partes iudicis: per que uñ. qđ licet pronuntiauerit, per hoc nō uñ partes iudicis assumpsit: sicut dñ de arbitratore, & arbitro, qui hēt utranq; ptatem, & aliquos posset actus facere ut arbi- trator, aliquos ut arbiter, ut no. Ho. de iure iura. Quintauallis. ¶ Venio ad quartum, an sit aliqua dria in processu, ubi assum- pit partes iudicis a processu, qñ non assumpsit partē iudicis. Inno. hic in ver. item ipse, dicit, qđ licet: quia, qñ processu, nō assum- pra iurisdōne, & cognitione, prouisio censetur extraiudicia- lis, & poterit retractari, ubi non sit uerificata conditio, et post decem dies, & et sine appellatione: quia non transit in rem iudi- catam: ut no. j. de appel. cōstitutus. & no. de cā poss. cum olim. Posset et appellari intra r̄ps, & appellatio deuolueret, licet non susponderet: quia actus est extraiudicialis: ut patet ex not. in d. c. constitutus. Sed si procederet per uiam iurisdōnis inquirendo de dignitate, uel indignitate eius, uel de p̄dōnib. in csa ap- positis, nisi appelleretur a prouisione, sibi facit præiudicium ut super his, de quib. quæsitum est, ulterius procedere non possit. §. de ele. cum dilectus. ut ibi no. ad hoc, qđ not. de his, quæ fia- maio. par. cap. c. 1. Quod intellige, qñ partes fuerunt p̄ntes, uel absentes, & non uocate, ex quo cum primam sciuerunt factā prouisionem, non appellauerunt. Allegat. §. ff. quæ sen. sine ap- pel. rescin. l. 1. §. item cum ex eo. & si fuerint uocati, & cōtuma- ces, non audiuntur appellando 2. q. 6. sunt quorum. 20. q. 3. de illicita. fm̄ Io. An. Hoc placet, excepto eo, qđ dñt ualere pro- cessum, & præiudicare parte nō citata: quia ex quo ut iudices ex toto procedunt, non ualet sine parte non citata. ff. de re iud. contumacia. Ex quo ergo debet ualere ut sine, ita, quod tran- seat in rem iudicatam oportet, qđ habeat solennitatem sine. Ad hoc, qđ no. Spec. in tit. de actio. & petiitio. §. superest. uer. sed qualiter forma. circa princi. ¶ Puto tñ, qđ siue procedat, ut exe- cutor, siue ut iudex, quod in quantum inuisit prouidet, nō pu- rificatis c̄pis ex mente rescribentis, quod poterit appellari; & quod appellatio deuoluet ad superiorem, ut possit cognosce- re de iniustitia prouisionis: nam prouidendo non existentib. uerificatis c̄pis malè prouidet. de offi. deleg. super questioñ. §. 1. & quod nō. de re iudi. quod ad consulationem. Caueat ergo appellans, in quo pretendatur grauamen: quia si in hoc ga- non cognoscit de ueritate implementi conditionum, appo- est illegitima. Si propter hoc: quia exequitur gratiam p̄ intem- tum committentis, cum ille non sit dignus: tunc appellatio erit legitima, si sic, est, quod sit indignus. Sed nō retractabitur, quod actum est, nisi ostendatur, quod sit indignus, ut hic, & de- scribitur. c. 1. Est alia differentia, quia si coram executore, ubi assu- mit partes iudicis, offeratur parata probatio de indignitate, uel qđ nō est de uico oriundus, appellatio iustificabitur ex ob- latione probationis. ut. s. codē. interposita, & quod ibi no. Sed si coram non assumente partes iudicis, tunc sola oblatioe p- bationis non iustificabitur appellatio, sicut dicit Ioan. An. & Inno. de electio. cum inter canonicos. & dixi. s. eo. interposita. & no. de his, quæ fia. maio. par. cap. c. 1. & no. Spec. in tit. de actio. & petiitio. §. super petitionib. uer. nunquam. & quod not. s. eo: circa princ. uer. sed qualiter formabit, & no. in Spec. de appel. §. nouissime. alias nequissime. uer. illud quoq; ubi Io. An. te- net, quod requiratur realis oblatio. ¶ Ultimo est uidentum, dato, quod executor non purificabit gratiam ad requisita in csa, si reperiat, qđ requisita non sint uera, an ualeat prouisio, uel retractetur, & qua uia. Inno. in prin. glo. distinguit an cō- ditio sonet in monitionem, ut quia exprimitur, quod inest de iure, ut quia mandatur prouideri tali, si est dignus: talis sonat in monitionem. ff. de testam. l. tuto. §. si sub conditione. ff. de uerbo. obli. l. si decem. de electio. significasti. ubi de hoc: & nō præstant nouam formam mandato, sed executorem instruit, ut sciat quali personæ sit prouidendum. de electio. ecclesia. 2. tunc ualebit prouisio, etiam si sit facta indigno: & ualebit ex- cōicatio hac occasione lata, licet sit iniusta: quia executor, cui scribitur, bene hēt in his iurisdōnem. Hoc puto, nisi esset ap- pellatum ante excōicationem: quia tunc esset nulla. de sentē. excom. per tuas. cum licet non teneatur assumere, si tamen p- uideat, prouisio est iniusta, si non est uera p̄ditio, licet nō pos- sit appellare, quia non assumpsit cognitionem: secus si talis es- set csa, quæ conditionem adijceret: ut si dicat, Prouideas P. in tali ecclesia, si de tali uico est oriundus. hoc casu bene est con- ditionalis clausula, & certam formam mandato adijcit: idē si perens non est de illo uico, sed de alio est oriundus non ua- let prouisio ei facta, nec tenet excommunicatio hoc casu lata: quia forma rescripti limitata fuit, quam non licuit delegato excedere: ut patet ex no. de rescriptis. dilecta. §. fina. Nec obstat si petat

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

si petat, qđ ante omnia sua prouiso fortiatu effectum: arg. de app. conitutus. 2. quia hic contenditur nullitas prouisois ex defectu pratis. Vnde cum de fundamento pratis queratur, hic querendū antequam prouiso hēat effectum, quia prouiso est accessoria ad fundamentum pratis. de off. del. cum in iure. de fi. in dr. inter dilectos. §. ceterum. & §. fin. cum suis concord. In decret. constitutus. non contendebatur de fundamento iurisdictōnis, imo constabat, quod ep̄s pratem confirmandi hēbat: sed dicebatur, qđ confirmatio erat iniusta: hęc aut iurisdictō collata sub p̄dōne, nulla est, nisi conditio extet. ff. de ver. signi. l. eedere diem. & sic constat, prouisionē fore nullam factam a tali executorē. Vnde non obstatē tali prouisione, vel ē appellatiōe, ad tuitionem confirmationis facta, renet secunda prouiso: siue electio, dum nō fiat ab illo, uel ab illis, qui a iure uel superioris delegatione in ueritate potestatem hnt prouidendi, uel eligendi, p̄m Inn. Ad hoc, qđ no. §. de supplē. negli. prala. c. fi. Sed si alias electio est nulla, puta, qđ est facta de indigno scietē, dum nō fiat ab illis, qui hnt potestatem eligendi, ad secundos, ad quos de iure spectat electio ad alios delegatos hntes consimilem potestatem prouidendi: imo ad primum tñ delegantem redit hęc potestas: ut no. de excess. pral. inter dilectos. §. pe. In c̄sa autem illa, quę in literis consueuit apponi. i. quod si non oēs, &c. certa forma cognitionis data est de referrip. sciētatus. de off. del. prouisiō. §. 1. die, ut ibi p̄m Inn. ¶ Que- ro, an idoneus præsumat alius non clericus. Dicit Ho. quod sic quilibet, si baptizatus: de quo remittit de feruti. c. 1. Sed maxime est de clericis præsumentum. 2. q. 7. querendum. & ca. si quis ep̄s. quæ uerum p̄sed remittit ad ibi no. ¶ Gl. 1. quærit qđ probabit ecclesiam fore sufficientem. Dicit, quod illi qui dnt illam non sufficientē, ostendendo facultates, & reditus ut hic inuitur. In p̄rium, quod probent dicentes sufficientē. de proba. ex persona. vbi dicens aliquem fore soluendo, probat. Dic, si appareat præcedens status ecclesie, quod ibi soliti erant sustinere, tunc si impetrans impetrat intra numerum consuetum, & statum antiquū, & intra illud petit recipi, probat: dicens non sufficientē, si ultra numerum petit se recipi, ipse probat ecclesiam sufficientē, & sic præsumptio præcedentis status transfundit probationem in reliquum. de concess. prab. ex parte. in fi. de p̄scri. c. 1. lib. 6. qđ notat ut eccle. bene. c. unico. ubi gl. & j. hic in fin. alleg. p̄m id. qđ no. de reg. iur. semel malus. lib. 6. Si præcedens status ecclesie non apparet intra numerum duorum beneficiorum, p̄sumendum est pro impetrante, eū cēsa nō deat fundari nisi super dote, quę sufficiat duob. ad minus. de consecra. di. 1. nemo. de ui. & ho. eleri. ut quisq; in aut. ut deter. sit num. ele. c. 1. Ultra illum numerū probet impetrans facultates sufficere eccle. p̄m Io. An. Hoc puto, qđ impetrat in cēsa nō collegiata: sed si est collegiata, cū saltē debuērint ibi esse tres, qđ pauciores non p̄stituunt collegiū, ut patet de ver. si. Neratius. intra tres grauabit cēsa onere probandi: ultra tres grauabit petens se recipi. De materia negatiuē h̄ de elec. 2. Gl. colligit, qđ quilibet præsument bonus, & quilibet p̄sumitur bonæ fidei, nisi p̄probetur. C. qui mili. pos. uel non, super seruis. ¶ Opp. qđ non arctet ad probandā negatiuam, cū illa sit improbabilis, & sic arctet ad impossibile. §. de ele. bonę. glo. non soluit. Dic, qđ hęc est probabilis ut sequit: & dato, qđ esset pbabilis, sibi imputet. ut dixi de elec. bonę. no. Inn. de accu. super his. & no. Bar. in l. hoc iure. ff. de ver. obl. ¶ Quæro, qualiter probabit indignitas, uel qđ non sit idoneus. Gl. dicit, qđ probabitur per examinationem, qđ rōne scientiæ. de æta. & qualit. accepimus: Si rōne delicti, uel irregularitatis, dicit illā probabit. Notat gl. qđ sicut delictum non p̄sumitur, ita nec irregularitas: Et hēs bonū modum probandi negatiuā scientiæ: sup examinationē tñ in dignitatib. in examinando id, quod h̄ de elec. si fōrtē, lib. 6. Secundum hoc ergo negans qualitatem probet, ut hic. De hac probatione negatiuā qualitatis tangit gl. in c. bonæ. de elec. & 6. q. ultima. actor. & in l. actio. C. de prob. per Cy. C. de probat. cum te. bonus. tex. de elect. cum inter canonicos. & c. cum nobis. ¶ Dic, quædam est negatiua qualitatis personæ adharētis. Quædam est negatiua alterius accidentis extrinseci. Si est negatiua qualitatis personæ: tunc in bonitate non opponens dēt probare: ut patet de sciuti. c. 1. & hoc, quia reparationē baptis- mi reponit anima in statu innocentie: & sic esse p̄sumitur, ut ibi no. donec p̄rium probetur, saluo nisi semel malus probet: quia in illa p̄sumitur malus. in regula, semel malus. de reg. iuris. li. 6. uel nisi sit infamia, uel alia p̄sumptio p̄ eum: quo casu oportet, qđ illam purget, p̄m, qđ patet. 2. q. 5. per totum. & de purga. canon. per totū. ad hoc, qđ no. de electio. si forte. lib. 6. ¶ Quædam est negatiua qualitatis nature ad corpus, ut quod quis sit legitimus, uel sanus: & adhuc legitimus p̄sumitur, nisi p̄rium probetur: & sanus, nisi p̄rium probetur. Si tñ semel fuerit infirmus, an p̄sumatur: si est infirmitas tp̄alis, nō p̄sumitur. Si perpetua, p̄sumitur. De quo dixi in c. cum inter canonicos. de electi. Ad hoc, quia in dubio p̄sumit, quis le-

gitimus, qui fil. sint legi. transfusi. de reg. iur. semper. ¶ Que dā est quantitas alterius accidentis non annexi nature: ut quod sit scientificus bon⁹ cātor, & similia: & hic nō p̄sumit, nisi p̄betur, uel nisi aliter ex circumstantijs, uel examinationibus, uel appellationibus ad aliquos actus p̄sumat: ut dicit gl. de scri. ti. c. 1. In omnibus istis an dicens an negans grauetur ad probā dū, sit pro regula, quod dicens, uel negans probat, in quantum fundatur intentū super assertionē, uel negationē: & sic sibi pro deit, si potest probare, alias sibi damnū: ut dicit Io. An. super regula. infamibus. de reg. iur. li. 6. & Inn. de offi. deleg. cum in iure. & de accu. super his. Bart. in l. hoc iure. ff. de uerbo. oblig. Si ergo petat aliquis aperte fundando intentionē super quantitate, si quantitas est annexa nature, opponens defectum qualitatis probat, cēstantibus probationibus, si peto hæreditatē, p̄sumor legitimus. & dico testū ualidum: dicens defectum etatis, uel ad actum gestū probat. ff. de probatio. ab ea parte. l. uerius. ut patet de probatio. in p̄sentia. Si peto beneficium, qđ possides, p̄sumor etatis habilis, p̄sumor legitimus, p̄sumor sanus: & tales p̄sumptiones iuuat p̄ parte, quæ opponit. Ad hoc de elec. cum inter canonicos. si aliquid non petit a parte, sed a iudice, ut quia petit bñficiū, uel se confirmari: tunc ēt qualitate sanitatis serua. c. cū inter canonicos. quia si hoc petit postquam p̄sensit, quo ad p̄firmationem admittitur, nisi excipiens probet infirmum: & hoc, quia ponitur in statu sanitatis, eo, qđ habet statum uinculi matrimonialis. Non negarē quin iudex possit, si uellet de hoc inquirere, & in hoc personam examinare, & aliquos ēt testes adducere, & simpliciter interrogare: si an p̄sensum probat ipsā repulsa parte inq̄tū hoc petit a iudice: ut ibi in fi. In alijs qualitibus, si excipiens solū intendit non p̄firmari: ut p̄firmetur: qđ simpliciter negat reus id, qđ petit actor: non est in exceptione actor: ideo actor grauetur onere probandi, qđ sit habilis, inq̄tū intendit a iudice p̄firmari: ut in c. p̄gregato. & de electio. nihil. cū similib. Similiter si dicens qualitatem altero agente cassandā, intendit non p̄firmationē, & qđ nō cassetur, non aut intendit p̄firmari: quia simpliciter defendit super intentū agentis, & aliquid ultra non ponit, probat actor petens cassari. Defectus qualitatis, si petens intendit confirmari, reus intendit cassari: quia reus non stat in finibus negationis eius, qđ petit actor, sed aliud posituē intendit ultra negationē, se p̄stituit actorem: & oportet, qđ probet: ut d. c. cum nobis. & c. cōgregato. & d. c. cum inter. Ad hoc, quod no. Hostiē. de dolo. Et hoc est qđ per alia uerba uult Io. An. in dicta regula, infamibus. In quantum autem intendit cum iudice, v̄t quia non apparet p̄tradictor, uel quia repulsus est, quia nō probauit, vbi debet, defectum qualitatis tunc oportet, qđ ostendat v̄t legitimum, si est dubium an sit legitimus: quia probet etate habilem, se sanū, se scientificū, se dignū, & similia: p̄t enim iudex ex officio, repulso excipiente, se opponere pro eo. de app. constitutus. 1. ad qđ iura p̄dicta. §. allega. in tit. de electio. Non credo tñ iudicē peccare, si uno petente p̄firmationem, altero petente cassationē, si utrunque simul grauet onere probandi. Hęc uera, nisi fama de defectu aliter releuet, qđ poterit purgari per iur̄m: ut d. c. infamibus. no. Io. An. hic, ut plurimū colligit, ut no. ibi. ¶ Ad intellectu ergo huius c. hic neuter intendebat, nec petens p̄firmari, nec iste excipiens non confirmari: sed petitionē direxit p̄ cap̄m ut reciperetur, merito ex quo nihil petat a iudice, sed a parte, debet opponēs probare: quia, qđ actum impetrationis exercuit, p̄sumitur idoneus, nisi excipiens probet: sicut qui dicit petendo ingressum ualidum, p̄sumitur ingressum habilem etate: unde non arctatur ad probandum etatem. Itē si hic fuit facta collatio per Papā, uel aliū status collatiōis releuet eū. Itē hic opponit p̄ literas de non idoneitate, unde p̄sumptio idoneitatis in hoc leui ut non impediatur procesus, sufficiens est ad grauandum partem onere probandi.

¶ De iureiurando.

Rubr.

¶ Dico de probationibus, quia in defectum probationum recurrit ad iur̄m, quod aliquādo finis est litij. j. e. & si Christus. & aliquando maximum remedium expedientiarum litium. ff. eod. l. 1. ideo & c. p̄m Goff. Materia in causa. 22. per totum. ad idem. 15. q. 6. alius. cum duobus seq. 3. q. 6. per totum. repetitū autem in 6. & in clem.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum potest remitti ubi eius implementū continet turpitudinē.
- 2 Ad iuramenti relaxationem agi debet coram ecclesia.
- 3 Iuramentum potest remittere ille, ad cuius commodum est p̄stitum.
- 4 Iuramentum, quod impleri potest absque interitū salutis eterne respectu utriusque partis, est implendum.
- 5 Iuras soluere promittens cum iuramento, uel solutus non repetere, quam partem iam soluit, an petita absolutio, & iuramenti relaxatione possit solutus repetere.
- 6 Iuramenti absolutio super re illicita p̄stitit quomodo peti debeat.

C. A. P.

C A P. I.

Ad administrationis. ¶ Ad remissionem iurii, cuius implementum pertinet turpitudinem ex parte suscipientis. h. d. ¶ No. 1. vnam practicam se defendendi aduersus iurum illicitum, alias obligatorium, quod continet turpitudinem ex parte suscipientis, ut illius petatur a parte relaxatio, & ad hoc per iudicem compellatur. ¶ No. 2. quod ad relaxationem talis iurii debet agi coram ecclesia. ¶ No. 3. quod quod iurum respectu implementi ordinatur in utilitatem priuatam alicuius, ille, ad cuius commodum iurum est praestitum, illud potest remittere. Ad hoc de spon. sicut. de testi. cogen. ca. si. vide etiam in Spe. de leg. §. nunc ostendendum. versic. 2. & quod scriptum. in d. c. sicut. ¶ Opp. quod cum iurum possit impleri per iurantem absque interitu salutis aeternae, illud sit implendum. §. eo. debitorum. Sol. Licet iurum esset licitum ex parte praestantis, ex parte eius, cui praestatur, erat illicitum, merito ne cum peccato, & alterius iactura acquireret, potest agi ad remissionem iurii, ut hic. ¶ Quid si iurauit non repetere viuras? Gl. dicit, quod potest denuntiare superiori: & compellatur creditor quasi indirecte officio iudicis: quia cum non possit penitere, nisi restituat, modo restituere compellatur, si compellatur penitere ex vi denuntiationis. Alle. §. e. ad nostram. Dic, si iurauit soluere, & nondum soluit, habet primo remedium huius decre. ut agat contra creditorem ad relaxationem iurii. Et puto, quod haec decre. possit practicari dupliciter. Primo, ut agat contra debitorem. Secundo, et iudex facere poterit, si uideret eos paratos ad exigendum: quia uideret eos paratos ad praecipitium: & melius est ante tempus occurrere: ut l. si. c. in q. casu. in integr. restit. non est ne. Via autem denuntiationis non puto agi posse: quia licet iniuste exegerit iurum, non peccat, ex quo nondum exegit: nisi dicatur, quod peccat sic tenendo eum iniuste inuinculatum: & quia denuntiationi habet locum, ubi est pars est parata ad praecipitium, licet actu nondum peccauerit. 93. dist. diaconi. 23. q. 4. ipsa pietas. 22. q. 5. hoc vi. & no. gl. despon. ex literis. Quod iurauit soluere, & iam soluit: & potest iure iure repetere: ut §. eod. debitorum. unde non est necessaria remissio iuramenti, quia iam impleuit iurum: & potest iure suo repetere. de quo dicam ibi. Habet aliud remedium notabile, quod tanquam cauda glo. quia potest excipere contra creditorem, ut desinat ab exactione: ut in c. tuas. de usuris. hoc est absque dubio, si iudex ex officio faciat hanc exactionem: parte autem instante poterit hac via ut hoc intimet iudici, qui hoc ex officio faciat: poterit etiam excipere, ut non cogatur vi iurii, quod relaxari debet a creditore: quod absolui debet, a quo petat ex nunc ut relaxetur, absoluitur, sicut & de remedio restitutionis quis auditur excipiens. ff. de iureiuran. l. nam & postea. §. 1. & l. necnon. §. exemplo. ff. ex qui. ca. ma. Ad hoc, quia ubi datur actio, fortius exceptio: ut l. 1. §. quod ait. ff. de superficie. & l. inuitus. §. cui damus. ff. de reg. iur. & tenet hoc Fred. suo conf. 264. alle. glo. de causa pos. pastoralis. in gl. pen. in fi. & l. Pap. §. si filius. ff. de inoff. testa. ad hoc, quod no. gl. & Archi. 15. q. vt. autoritatem. quae dicit, quod potest excipere, quod metu promissit: si autem iurauit soluere, & non repetere, habet primo remedium huius decre. quia sic iurando non se obligauit ad non petendam absolutionem, vel remissionem iurii: & sic vi iurare non repetere tantum iurum. Non obstat, si dicatur iurando non repetere, iurare ut non facere aliquid, per quod deuenire possit ad istud, quod potest repetere: quia verum respectu iuris praeteriti, vel subsistentis tempore iurii, non respectu iuris orti post iurum, vel in actu iurii, quod metus causa. Abbas. & c. cum. P. 3. de renuntia. Poterit etiam agere per viam denuntiationis: & sic compellatur creditor restituere viuras, quasi indirecte officio iudicis. §. eo. ad nostram. & c. tuam. de cogna. sp. sm glo. Pondera, quia gl. dicit indirecte, pro tanto, quia non debet denuntians concludere principaliter ad restituendum, sed debet concludere ipsum peccatorem: & cum aliter penitere non possit, indirecte compellatur ad restituendum per iudicem; quod non credo, quod vitaretur libellus, si diceret hic petens, Peto, ut quia peccat in me, & aliter penitere non potest, ut ex officio compellatur ad emendandum se de peccato, & contra ad restituendum, quod illicite detinet: cautius est abstinere ab hoc ultimo, pp. no. §. eo. quem admodum. Datur, & tertium remedium, ut iudex ex officio supplere, & compellat illum ad restituendum, & relaxandum iurum, vel ad restituendum ex officio, quod illicite accepit: quia licet iurauerit non repetere, non propterea iurauit non recipere iudicem ex suo officio compellere: nec vitaretur, quod agitur, si appareret in actis parte notificasse hoc iudici, & intelligisse officium iudicis, nil petendo a iudice, vel a parte, sed notificando: & haec est alia via. Practicatur alia via: quia a iudice petitur relaxatio iurii, ut illicite exacti, ut non obstante iurum possit usuras, quas soluit, & iurauit non repetere, ut ab alio absoluitur. Et hoc fundatur super. c. si vero. §. eo. & licet. c. illud loquatur de petitione absolutionis a Papa, tamen & inferior absolueret potest, ubi

aliqua turpitudine ex parte iurantis est: ut no. §. eo. debitorum. ad quod 15. q. 6. c. 1. & 2. Nam & aliquando dispensat in iuramentis licitis, & licite praestitis. e. q. nos sanctorum. & c. iurans. Sic seruatur et in obligationibus. dolo re ipsa extortis, in quibus decepti sunt minores, in quibus dolus praesumitur: & iura, quae ualidant talia iuramenta, loquuntur de non vi, aut dolo, aut metu extortis. Perunt autem absolutiones, & postea agunt. Et haec est bona practica. Vidi tamen consultum, quod ad hanc absolutionem iurii non uenitur, nisi in subsidium: quia ante omnia procedit via ut petat absolutio a parte, per hoc. c. & ubi pars absolueret non uult, absoluit episcopus: & si aliter non absolueret, non puto hoc necessarium: quia nullibi datur hic ordo: & absoluitur principaliter in c. hic allegatis: & sic auditur principaliter. in ca. ad aures. quod met. cau. & ca. Abbas. Fateor, quod uerbis esset sic agere. ff. de serui. rustic. praedi. l. quidam Iberus. sed hodie iura fortius roborantur: quia iurant non repetere, non petere absolui, nec aliquam querelam, aut querimoniam super his deponere: & hoc casu non est tutum remedium, nisi, quod officio iudicis iudex prouideat: quia licet repellatur pars, non repellitur iudex principaliter ex officio intendens correctionem peccati, per ca. ad nostram. §. eo. tit. Est & remedium denuntiationis: quia illud non potest excludi iurum, et dato, quod specificiter iuraret non denuntiare. §. e. quem admodum. Ad hoc, quod no. gl. 15. q. 5. authoritatem, quia non possit saluari sine interitu salutis aeternae, & periculo animae conformis, unde poterit denuntiare. Et aduerte, quia dupliciter potest venire denuntiando, scilicet per viam denuntiationis Euangelicae, vel iudicialis, & haberet seruare formam monitionum, de quibus. 2. q. 0. r. si peccauerit. Et potest etiam per viam cuiusdam intimationis, ut iudex videat peccatum, quod ex officio emendet: & in hac non credo necessariam monitionem: non vitabitur ergo processus iudicis ex officio, licet appareat denuntiatum: quia iurum non excludit hanc denuntiationem: ut est vigilet iudex, & certificetur de peccato, quod corrigat: nec ex eo, quod non praecedat monitio, quia haec sumetur pro quadam intimatione. ¶ Quod, a quibus compellantur hi defistere, vel absolueret. Gl. dicit, quod a delegatis Papae uel etiam ab ordinario: ut in c. ad abolendam. in fi. de haereticis.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum a praelato praestitum de non repetendis rebus ecclesiasticis non ualeat.
- 2 Iuramentum metriculose praestitum an videatur obligatorium donec absoluitur iurans.
- 3 Tutoris iuramentum de non repetendo res pupilli, non obligat iurantem.

C A P. II.

Eruenit. ¶ Non ualeat iurum praestitum a praelato de non repetendis rebus ecclesiasticis. Communis diuisio. Secunda ibi: Cognita. ¶ No. 1. quod iurum praestitum metriculose, a spoliato de non repetendis rebus, est obligatorium. ¶ No. 2. quod iurum metriculose praestitum est obligatorium, donec absoluitur: absolui tamen potest, & debet, cum turpiter sit praestitum. ¶ Opp. quod litera contradicat, quae dicit iurum nullum ibi: nullius iurii uinculis. Et tamen in fine absoluit. Multipliciter intelligitur. Primo, quod iurauit quis non repetere res proprias: & hoc casu an iuramentum obliget, sunt opi. de quibus §. quod metus causa. Abbas. §. e. si vero. & c. verum. Si tenetur opi. quod iuramentum non obliget, tunc stat bene, nullius iurii, & c. & in fi. dic, quod absoluit ad cautelam. Vel absoluas, i. absolutum esse ostendas: si teneatur opi. quae cois est, quod sit obligatorium, saltem ut contrauentio illa queer ad ueniale. de quo. §. eo. verum. tunc stat proprie absoluas, & ibi: nullius iurii uinculis. subaudi quod ad effectum. Vel non potuit compelli, si tamen compellatur, obligatorium est: sed absoluitur. Et dicit hic Inn. quod aduersus proprium iurum non datur absolutio, & non datur restitutio, licet contra iurum ab alio praestitum detur restitutio. ff. de iureiur. l. nam & postea. §. si minor. Hoc planum, in quantum iurum est praestitum a maiore: & est praestitum et illicite, quia persona non restituitur, & quia non subest eadem dandi rationem: cum in quantum obseruat iurum, non possit dicere se laesum, ex quo est obligatorium. Et per hoc videtur, quod minor non possit petere restitutionem aduersus praestantem iurum. ad hoc authent. sacra puerum. C. si aduersus vendi. Petat ergo absolui, ubi potest non restitui. Sic debet intelligi, quod no. glo. & Archi. 15. q. 5. autoritatem, quae videtur sentire contra, quod rescindi possit per remedia rescissoria, quod metus causa, & similia, non restitui. Not. solum dictum, quod etiam data lesione in iurando, non datur vnquam restitutio aduersus iurum, sed absolutio. Quod puto, in quantum petit absolutionem aduersus implementum iurii, sed in quantum diceret se laesum praestando iuramentum, magis est dubium. Vides quid dicit Inn. quod non datur: quia rescissio, ut positum, non tolleret vinculum: petat ergo absolui. ¶ Secundus, quod hoc iurum fuit praestitum super rebus ecclesiasticis non repetendis: & sic fuit nullum iuramentum: & bene

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

stat litera ibi: nullius iuramēti, &c. Et ad uerbum, absoluius, responde ut dixi. Vel dic, quod absoluitur a peccato, quod comit sic iurando, quod absolute eger: hæc procedunt quoad iuramentum præstitit uolenter, uel alias turpiter. Sic debet intelligi, quod no. gl. i. s. q. s. autoritate. Vbi autem præstitit uoluntarie, tunc superior faciet iuramentum absolui, & poterit repetere, uel dabit curatorem bonis, uel proniabit aliter, prout melius ecclesia recuperabit, & iurans non uenit iuramentum: arg. ff. de neg. gest. l. at qui natura. §. cum me absente. §. c. debitoribus. & c. ad nostram. r. & z. & c. quemadmodum. Et si per alium recuperari non possunt res ecclesie, dabitur licentia repetendi, quia non potest iuramentum illud seruari sine interitu salutis aternæ. §. co. si uero. & c. tua. fm Inn. Ho. dicit, quod uerior est ratio: quia talia non sunt iuramenta, sed peritura. & §. eo. sicut literis. Idem si tutor iurauerit non repetere res pupilli. Res autem proprias iurando absq; metu repetere, non potest, & tenetur seruare iuramentum. de quo, quod metu. causa, ad aures. super gl. z. lo. An. de insti. cum uenissent. tenet prælatum obligari iuramento, nisi tempore promotionis præstitit iuramentum de non alienando. ad quod facit. ca. cum uenissent. Puto, quod si in alienatione tangitur præiudicium solius prælati a præiudicio ecclesie, iuramentum obliget: ut d. c. cum uenissent, sed si non est speciale a præiudicio ecclesie, non uidebitur, quod seruari possit absq; anime periculo: ideo illud non repellit.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramenti implementum in melius commutans, non deierat.
- 2 Iuramentum de aliquo implendo, quam recipiat conditionem.
- 3 Iuramentum quis potest autoritate propria commutare.
- 4 Iuramento quis non adstringitur si ab alia parte non impletur.
- 5 Votum potest in melius commutari propria autoritate.
- 6 Fides, quando sit seruanda fides non seruanti.

C A P. III.

Reruenit. ¶ Non deierat iuramenti implementum in melius commutans, & non adstringitur iuramento quis ad implementum, quod iurauit, si ab alia parte non impletur, cuius respectu præbuit iur. h. d. Sunt duo dicta. Secunda ibi: Neq; tu. ¶ Not. i. quod iuramentum non uiolat, qui altero occurrente meliori bono incompatibili cum implemento iuramenti, illud implet, omisso iuramenti implemento. ¶ No. 2. ex hoc, quod iuramentum de aliquo implendo recipit conditionem: nisi melius occurrat implendum incompatibile. & si utrunq; posset implere, implendum foret. 3 ad hoc de sponsalib. commissum. ¶ No. 3. arg. quod in euidēter meliori bono quis potest propria autoritate commutare iuramentum, qm cum meliori bono non est cōpassibile: alias cōpassibile implementum, iuramenti, uel retardare, aut turbare potest implementum melioris boni, non infringit ire uolens ad sanctum Iacobum, uel iurans scribere librū, si statim ingreditur religionem. ¶ No. 4. quod ubi iuramentum respectuatur ad implementum, & ex altera parte illud recipit conditionem, si ab altera parte impletur, ideo non dato implemento ex altera parte non adstringitur quis iurō. ¶ Quæro, an hanc commutationem possit facere autoritate propria? Dic, si uotum est noxiū, illud, in quod cōmutatur, est utile, tunc licet propria autoritate commutare. 22. q. 4. mulier. Et sic intelligit Gof. omnia capitula illius quæstionis. Si autem uotum esset utile, tunc non licet propria autoritate mutare, sed autoritate illius, qui habet commutare vota. infra de uoto. ex multa. fm Inno. & Io. And. ¶ No. bene, quia in commutatione æquiparetur hic uotū iuramento, & cō. Hæc puto, ubi dubium potest esse, an in quo sit cōmutatio, sit melius bonū: ubi autem euidentissimum est, tunc si utrunq; potest implere, & alterius non timetur turbatio, idem, ut expectetur in cōmutatione superioris autoritas: quia hæc est commutatio uoluntaria. Vbi autem non potest implere iuramentum primū absque turbatione melioris boni, & utrunq; non est cōpassibile tunc licet tutius sit expectare autoritatem superioris, ubi illam habere potest, tñ puto, qd si propria autoritate cōmutet, non peccat, ut hic: quia illud obligat in quantum melius bonum non prepararetur. ad qd no. de sponsali. commissum. & de regula. licet. ¶ Opp. qd non seruanti fidem seruare tenear. 23. q. 1. noli æstimare. cum siml. Gl. dicit, qd regl' procedit tex. ad quod. 23. dist. esto. de regulis iuris. lib. 6. Casualiter procedit contra, uel particulariter. Ad ca. noli. dic. quod concordat: quia hosti fides est seruanda, si hostis fidem seruat. capit. quod Deo. Dic, quod uota coniugum diriguntur in Deum, nec unum præstat ad implementum alterius, respectiue: iō nec resoluantur, uel conditionantur ad implementum alterius, uel si aliqua conditio inserta in iuramento, & acceptata per aliam partem, non seruatur. C. de condi. insertis. l. 1. 3. 2. q. ultima. c. fi. Vel si iurauit fidelitatem propter feudum, & aufert mihi feudū.

Ad hoc, de loca. potuit. de feudis. c. i. Idem si aliquam conditionem tacitam recipiat iuramentum: ut l. cum proprios. ff. locati. l. quæro. §. inter locatorem. eod. r. Fallit fm Gof. in ca. u. glo. sed ibi uota non capiebant inuicem respectum, ut dixi. Fallit secundo, quando hoc actum est, ut altero non seruante, nihilominus alter seruet. Et fallit in treugis, quia licet cui multipliciter des damnum multipliciter non licet tibi dare damnum, donec durat tempus treugarum. ff. pro socio. l. act. §. diximus. Poni potest etiam exemplum in eo, qui iurauit seruire pro certo salario ad tempus, soluendo quolibet mense, quia si non soluis, potero absque defensione, uel uoluntate iuramenti religionem intrare, duplici ratione hic posita. Non obstat. c. innocens, quia non dicit seruandam fidem non seruanti, sed quod exactum iuramentum per fraudem, & sic non seruata fide debita secundum tempus exacti iuramenti, nihilominus fides est seruanda.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramenti forma, qua iurant Papæ episcopi, & promouendi, qui sunt excepti, quæ sit.
- 2 Iuramentum a quo tempore incipit obligare iurantem.
- 3 Iuramentum præstitum super fidelitate, quid comprehendat.
- 4 Consilium reuelans, quod damnum uideatur inferre.
- 5 Iuramentum, quæ regulis comprehendit.
- 6 Obligatus ad actum extraiudiciale sufficit, quod semel uocetur, seu summetur.
- 7 Ad synodum ire non tenetur episcopus, nisi uocetur. 3.
- 9 Liminum apostolorum appellatione quid ueniat.
- 10 Visitatio ecclesiarum qualis esse debeat.
- 11 Episcopus in promotione sua, quæ capitula iurat.
- 12 A consilijs in quibus quis uitam perdere potest, an possit desistere.
- 13 Visitare ecclesias, an indistinctè habeat episcopus singulis annis.
- 14 Iuramentum, quod præstare debeat ciuitas suis episcopis.

C A P. IIII.

GON. ¶ Forma iuramenti septem capitula continens, secundum quæ iurant Papæ episcopi promouendi, qui sunt excepti: & de multiplici iuramento, uide in Spec. eod. ti. §. i. uerfic. illud. ¶ Not. primo formam iuramenti, quæ præstant epi Papæ. ¶ Quæro a quo tpe incipit obligari? Dic, a momento iuramenti præstiti: & includitur hora præstiti iurii: & sic dictio Ab. includit. sic. 3. r. q. 6. ab isto die. de quo uide in Specu. de spon. §. fin. super finem primæ formæ: & dixi de spon. ex parte. E. ¶ Quæro quid comprehendit iurm, in quantum iurat, quod fidelis erit? Dic, quod includit obedientiam. Vide de hoc uerbo fidelis, quid importat, de feudis. c. i. Quid comprehendit in quantum dicit se esse fidelem sancto Petro? Dic, quod seruabit fideliter fidem, quam beatus Petrus seruauit, & docuit, fm Innocen. Quid comprehenditur in iuramento, in quantum iurat se fidelem Romanæ ecclesie? Dic, quod eam in matrem, & magistram, & in omnibus alijs præcellentem, & dominam. Et per uerbum Romanæ, dicunt cardinales iurim ad eos extendi hic fidelitatis promissio, cum ipsi cū Papa constituant Romanam ecclesiam, & sint pars corporis Papæ. C. ad legem Iuliam maiest. l. quisquis. de his, quæ sunt à præla. nouit. & c. quanto. Sed litera sequens uidetur contradicere, quæ secundum istud fuisse præponenda per literam ibi: domino meo. Arguit Vincent. quod debet uasallus iuuare dominum in factis proprijs. 7. q. 1. scire, sed non tenetur iuuare canonicum. 12. q. 2. qui manumittitur. ¶ Quæro quod damnum considerabitur in panditione consilij? Dic, quod nõ debet ad eorum damnum, id est, diminutionem patrimonij, uel fidei beati Petri, uel in derogationem honoris ecclesie, uel in læsionem personæ Papæ secundum Innocen. uel Cardinalium, secundum Hostien. 6. q. 1. §. uerum. ¶ Quæro quas regulas comprehendit iuramentum? Dic canones summorum pontificum, & aliorum sanctorum patrum per Romanam ecclesiam approbatos. 3. distinctio. canon. 16. distinctio. sancta. 17. distinctio. per totum. 11. distinctio. per totum. ¶ Quæro quot uocationes exiguntur, ut accedere debeat. Dic, quod sufficit una uocatio, nec requiritur trina: ut nota. 18. distinctio. si episcopus. in ultima glo. Quod not. quia in istis extraiudicialibus uocationibus non exigitur, quod habeat solemnitatem trium citationum. De quo dic. ut dixi de constit. ex literis. per Innocen. de elect. cum nobis olim. Et dicit Vincen. §. de priuile. quoniam. ¶ Quod licet episcopus uideat omnes alios episcopos ad synodum accedere, non debet ipse ire, nisi uocetur. Allegat dictum c. si episcopus. & facit litera hic. ¶ Quæro ad quam synodum debet accedere? Dic, quod ad synodum. i. concilium: quia proprie episcopi tenent synodum, archiepiscopi & Papa conuertiuntur: tamen unum sumitur pro reliquo. 17. distinctio. nec licuit. 18. dist. per totum. Quem legatum bene recepit? Dic, quod generalem, & particularem, etiam si simpliciter nuntius sit de præscriptio. 9. accedens. de cens. cum instantia. fm Hosti. ¶ Quid comprehendat

hendat hic appellatione liminum apostolorum: Dic, Petri & Pauli. Vel apostolicorum. i. curiam Romanam. Vide not. de cri. fal. quam graui. Et limina intelliguntur esse, ubi est Papa. Ad hoc. j. ibi: nisi eos absoluat, quia de apostolis mortuis non potest intelligi, nisi absoluat Papa, qui liminibus illis preest, & qui autoritate illorum fungitur. Nec sufficit tunc visitare legatum. in Spec. ti. 2. §. nunc ostendendum. in fi. ¶ Quæro quia lis erit visitatio per nuntium? Dic, quod destinabitur cum literis patentibus continentibus statum ecclesie destinatum. Nec requiritur pecuniaria visitatio, nisi tanto tempore sit præstita, quod in consuetudinem versa sit. Nec oblatam respuet, nisi tempore visitationis. de censi. Romana. si caueant. lib. 6. Si tamen etiam Romana eget, subueniendum est: quia fidelitas debita hoc imperat: ut no. de feudis. c. 1. & quia dominus totius mundi est Papa. 9. q. 3. cuncta permundum. & vicarius eius. de deci. tua nobis. & quia si nuntius suis tali casu debet subueniri, vt §. & ordinarijs. de offi. ord. conquerente. de censi. cum apostolus. fortius Papæ. de ele. licet. in fi. de dila. c. fi. ¶ Hostiens. Consultuit Host. quod de absolutione à visitatione habeat literas, & propter pericula duplicatas. In fi. de test. §. pen. An hoc iuramentum corporaliter præstatur. Videtur, quod sic, per text. ibi: & hæc sancta. Dicit Ioan. And. quod sic, licet secus in iuramento testis, & calumnia. de quo de iura. cal. c. fi. r. q. 1. non flagitentur. de quo dic. vt no. gl. de elect. vt circa. lib. 6. in glos. ¶ Quæro an alia capitula iuret. Dic, quod sic: quia iuratum de non infundando, de nouo. f. de feu. c. 1. Item iuratum de non alienando: vt in c. 5. super. de re. eccl. non alic. ¶ In Io. An. ¶ Ad glo. 1. est clara, & 2. ¶ Opp. quod non sufficiat desistere a consilijs, in quibus vitam perdat, ad prohibendas insidias occurrere. ff. de his, quib. vt ind. l. fi. gl. fatetur per c. de forma. all. in gl. & quæ hic minus dicuntur, ibi supplentur. Per hoc arguit, vassallum non posse testificari pro domino, secundum Vincen. de quo in Specu. §. 1. versicul. nunquid vassallus. ¶ Quæro in quo saluet ordinem? Dic, id est secundum, quod ordini decet, i. non cum armis ¶ In gl. Quod est verum, in quantum in persona propria exigetur. 23. q. 8. §. 1. & c. seq. de voto. ex multa. tenetur tamen mittere, vt ducere militiam. de dilatio. c. fin. & hortari possunt milites ad pugnam, e. q. hortatu. & c. igitur. ¶ Quæro an indistinctè singulis annis habeant visitare. Dic, quod sic, nisi chirographum habeat aliud: & dicit hoc intelligendum de episcopis, & archiepiscopis exemptis, & sic immediate Papæ subiectis. Idem seruatur in alijs, secundum Io. And. si confirmationem, vel consecrationem recipiant à papa, vel pallium. de electio. significasti. Eadem forma debent esse contenti suffraganei, quo ad suos prælatos, per dictum. c. dilecti. Formam iuramenti, quam probet Imperator ecclesie, vide de per text. in clem. Romani. de iureiuran. ¶ Quomodo autem iuratur rector, uel ciuitatis suo episcopo, per Hostiè. & Ioan. And. j. eo. tua. 33. distin. quanquam. & uide in Specu. eo. titu. §. 1. in fin. uersu. illud autem omittendum. ubi diuersæ ponuntur formæ iuramentorum a diuersis personis præstandorum: & de infidelibus qualiter iurent, uide. 17. questio. 4. diffiniunt. Antonius de Butrio.

S V M M A R I V M.

1 Iurare quomodo tenentur clerici episcopo suo.
C A P. V.

Nillus. ¶ Clerici episcopo iurare non tenentur ratione ordinis, sed bene ratione assumptæ administrationis. hoc dicit. ¶ Opp. quod iurare compellantur. 23. distin. tio. quanquam. Gloss. dicit illud secundum istud intelligendum, scilicet de illis, quibus committitur administratio: & ponit casus, & uersus, in quibus quis iurare aliquando compellitur. de hoc. 2. q. 5. c. 1. & alios habes. 1. q. 7. quoties.

S V M M A R I V M.

1 Vsuras promittens cum iuramento an soluere compellatur.
2 Iuramentum quando non obliget. 4.
3 Iuramentum de soluendis vsuris impletur solutione momentanea.
4 Iuramentum quando non sit seruandum, existente obligatione nulla.
5 Iuramentum indebitum, etiam scienter, quo casu possit repeti.
6 Soluens indebitum, etiam scienter, non compellitur quis.
7 Ad solutionem vsurarum ratione iuramenti, non compellitur quis.
Absolutio iuramenti ad quem spectet.
Iuramentum an possit commutari, sicut votum.

C A P. VI.

Debitores. ¶ Se summat. Vel dic mutatis verbis: Promissio vsurarum non est obligatoria: sic iuramentum de soluendo non excludit facultas solum repetendi: & momentanea solutione a iuramento liberatur. hoc dicit. ¶ Not. primo differentiam inter promissionem, & iuramentum, quando continetur in illo licitum ex parte spondentis, & ex parte recipientis illicitum: quia valet promissio, & non ualet iuramentum. Et est causa, quia iuramentum dirigitur principa-

liter Deo, qui turpiter non recipit: sed promissio obligat principaliter parti, & ex parte recipientis in secula tota inficitur, cum redeat in diuidue in personam vtriusque, iuramentum in personam solius iurantis. ¶ No. 3. quod iuramentum de soluendis vsuris impletur solutione momentanea, & reuocabili. Ad hoc de sponsa. promissum, & sic iuramentum ad soluendum non obligat ad solum non repetendum. ¶ Opp. quod non sit differentia inter simplicem loquelam, & iuramentum. 22. q. 5. iurati. Dicit Ioan. And. quod licet Deus non faciat differentiam, ecclesia tamen facit differentiam, vnde plus peccat transgressor iurati: quæ patet ex maiori penitentia, 30. quaest. 1. non asseramus. est simile in uoto solenni, & simplici. qui de. vel vo. consultuit. & c. rursum. 27. distin. c. 1. & 2. & §. hoc distinguendum. Et ideo paratio est in genere, non in determinata quantitate reatus. Tudic, quod ratio est, quia iuramentum principaliter dirigitur Deo, sed non homini: ideo cum Deus turpiter non recipiat, valet: & quia iuramentum tunc consistit in personam iurantis, promissio, principaliter dirigitur creditori: & secundo Deo, in quantum obligatur creditori, & consistit in personam rei, merito turpitudine ex parte creditoris uitiat. ¶ Opp. quod non sit seruandum iuramentum existente obligatione nulla, ut patet de fo. competente. §. diligenti. & l. non dubium. ff. de legi. Glo. dicit hoc speciale, quod tenet accessorium, & non principale. Io. An. remittit. j. eo. cum contingat. Dicunt aliqui, quod hic loquitur in iuramento præter legem, ibi contra. Dic si causa annullandi principalem obligationem excludit ad accessorium, iuramentum uterque annullat, ut ibi, quando lege resistente iuratur. Si non concludit ad accessorium iuramenti, quod habet subsistere de per se, tunc non excluditur accessorium. Verbi gratia promissio est nulla, quia principaliter protenditur in partem turpiter recipientem, & sic lege non assistente, sed non excludit iuramentum, quod principaliter dirigitur Deo turpiter non recipienti. Non obstat si dicatur, quod iuramentum augeat causam peccandi, si repetitur: quia si sufficit, de difficultate restituet, & sic plus inuitatur ad peccandum: quia hic non considerat ius, cum iam ille sit in peccato ex uoluntate. lex curat ut hic: non illaqueatur etiam ad peccatum: quia melius est unum, quam duo peccata: nec ipse peccat satisfaciendo sue conscientie: plus enim proximo se diligere debet: quia hæc est charitas ordinata. ¶ Gl. sequens glomerat simul omnia contraria, quæ separate expediunt. Primo uidetur non compellendum iuramentum ad soluendum: quia si illi datur actio ad repetendum, multo fortius exceptio doli: dolo enim facit, qui petit, quod est restitutus. ff. de reg. iu. in condemnatione. §. dolo. Gloss. non clare soluit. Gof. primo soluit, si creditor agit, repellitur, & opponitur: si non agit, & stimulat iuramentum præstans à conscientia, soluere habet, & repetere, vt hic. Certè quo ad exceptionem non debet eum stimulare conscientia. Vel secundo, si agat creditor ordinaria via, contra eum excipitur, vel si agat ex iuramento: sed si denuntiet agendo per viam denuntiationis, non obstat exceptio. Hoc non placet Gof. quia hic ratione criminis debet repelli à denuntiando: & quia infamis saltem infamia canonica: & quia non bono zelo denuntiat, nec charitati uel merito. de simo. licet Heli. Aliter non respondetur. Dic, quod potest compelli ad soluendum ex vi iuramenti, in quantum non petit absolutionem iuramenti, vel quod compellatur ad relaxationem iurati: si sic excipitur, bene eum repellit, vt dixi. §. c. 1. & no. Fred. suo q. 274. Sed si tunc excipiat, quod habeat actionem ad repetendum, & non petat relaxari iuramentum, compellitur, vt hic. Et non obstat, quod possit excipere, quia agere potest: quia cæ denegandi exceptionem concludit ad exceptionem, & non ad actionem, non stante iuramento, in quantum excipiat, sibi obuiat iuramentum, quod non est impletum: sed in quantum agit postquam soluit, impleuit iuramentum: ideo non obstat iuramentum. Fortius ergo datur exceptio, quam actio, quando nihil subest, plus repellens exceptionem, quam actionem: hic subest quid repellens exceptionem, quod non concludit ad actionem in terminis istis. ¶ Secundo signat gloss. contrarium: quia suscitatur actio ad repetendum: ergo ei obstat exceptio, dolo facis. Respondeo, quod hoc procedit, quando ab eodem stimulat, qui restituere tenetur: sed hic stimulat à Deo, qui restituere non tenetur. Alij sentiunt, quod in quantum ipse agat, repellere tenetur primò, nisi ille petat absolui, vel iuramentum à parte remitti: quia tunc stimulat conscientiam, & Deus stimulat, & iudex loco Dei non est ille, qui debet restituere. ¶ Tertio signat gloss. contrarium: quia si soluit cum posset scire scienter soluens indebitum: non potest repetere quasi uideatur. ff. de reg. iuris. cuius per errorem. & patet. in l. 1. de conditione. indebiti. de solutione. c. fin. cum ibi not. Similiter si dicimus, illud debitum non potest repeti. ff. de cond. indebiti. Iulianus. gloss. dicit vsuras de iure canonico ex toto indebitas, ideo solute repeti possunt. Nec ob. quod scienter solute non repetantur, vt in contraria: quia hic soluit metu iuramenti, quod obligabat, & con-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

scientiam stimulat: ibi nihil cum stimulat. Solu. non placet doct. quia secundum hoc videretur, quod soluens usuras, quas promisit non metu iuri, illas non repereret: quod est falsum. Item hic habebat facultatem repetendi absolutionem a iuro, & poterat excipere, vt dixi, supra: si non fecit, vt, quod repetere non possit. Ideo alij dnt, quod hic soluit autoritate, & consilio iuris: vnde saluum remanet ius repetendi. Simile de sponsa. commissum. j. c. proximi. fm Gofr. & Ho. Vel leges loquuntur de solutione, quæ nō improbat per legem: hic de ea, quæ improbat: vt no. in summa. de usur. §. si. ver. sed quero. Innoc. dicit speciale in usuris, vt repetat pp. periculum animæ recipiētis, fm Inn. vel furor seruantis iurum, & odium recipiētis, hoc inducit vt repetere possit. Vel ibi loquitur in soluente: hic in illo, qui non intendit soluere, sed numerare ad satisfactionem iurum, ideo iuris autoritate fungētis, & interpretantis impleri iurum repetit. Dico, quod si soluit stante iuro, repetit absq; dubio: quia inuoluntariè soluit necessitate compulsus, in quantum durat iurum: ideo non excluditur a repetitione: quia non adest voluntas donandi. Non obft. quod tutus est exceptione, & sic soluens non repetat: ut in l. qui exceptionem. ff. de cond. indebit. quia tutus est exceptione fauorabili, & perpetua: ideo soluens reperit, vt ibi: & nota. de solu. ca. fin. In quantum soluit usuras promissas, ad quas soluendas compelli non potest, est magis dubium: si constaret, quod vellet donare, tunc procedit iurum. Si constat, quod non velit donare, est secus: quia adhuc reperit. Si est dubium, in dubio præsumo, qd vellet renuntiare, non donare, ex quo præcessit cā: & sic voluit implere obligationem, saltem naturalem: quæ licet sit licita ex parte ipsius, non est licita ex parte recipiētis: & sic ius interpretatur: merito non reperit. Hæc vera, qm simplr iurauit soluere: sed si iurat non reperere, vel non denunciare: dicam. j. eo. ad nostram. vbi hñ, qm iudex ex officio procedere possit, & prouidere soluenti. & dixi. §. eo. c. j. Consilium tñ est, quod non agat conditione indebiti, vt dicit Spec. in tit. de actio. & peti. §. 2. ver. qd autem dixi. ¶ Opp. quod non sunt cogendi. j. eo. si uero. §. c. 1. Sol. Dicit gl. hoc uerum, in quantum non petant absolui: alias si petant absolui, non compelluntur: pnt ergo petere se absolui. Idem dicit Io. An. hoc uerum, etiam si non possunt petere absolutionem: vt quia instat terminus solutionis faciendæ, uel pp. absentiam, vel contumaciam creditoris fm Vin. & Tanc. Volunt ergo per hoc, qd absolueri nō possunt, absente etiam contumaciter creditore: de quo dicam. j. & dicit etiam glo. qd habet actionem q̄ creditorem, vt cum liberet. §. c. 1. & dicit hic Host. qd si ad hoc cogi non potest, iudex ipse relaxabit, ad quē spectat relaxatio illiciti iurum. j. eo. cum quidam. 2. de testi. constitutus. l. 5. q. 6. authoritatem. & c. seq. Per hoc aliqui consuluerunt, qd absolueri non possit episcopus, nisi in subsidium, qm ille non uult absolueri, qui est creditor. Quod lequi uiderit. Ioan. And. in addi. Specul. in titu. de iureiuran. super rubrica. Quod nō placet: quia hæc remedia sunt æque principalia, nō vnum ad aliud subsidiarium, vt dixi. §. c. 1. & sic hæc ut principalia ponit gl. & tex. dantes et dant principaliter. Non uideo ergo cām quare debuit vnum facere subsidiarium ad aliud: & vltimatè loquitur hic Ioan. And. in additione prædicta, qui claudit, qd et nō contumace in absoluendo creditore, dum tñ ad absolutionē uocetur, poterit ex offi. absolui. Ad qd. j. eo. ad nostram. Per hoc patet fm Inn. qd a iurum vi, vel dolo præstitis ep̄s dispensare potest. j. eo. cum contingat. l. 1. q. 6. c. 1. & 2. Nec mirum. Qm: in iuramentis licite præstitis ex causa dispensat. e. q. nos sanctorum. & c. iuratis. Ad hoc, quia si iurauit certa hora reddere gladium, tunc es furiosus, reddere non teneo. 22. q. 2. ne quis: Dicit potest, quod hæc non est dispensatio, sed potius iurum, nō extenditur ad huc casum: tum quia de ipso nō præsumitur cogitatum. de transac. qui cum tutorib: tum, quia intelligitur conditio, si Deo placuerit. 22. q. 2. beatus. Ideo autem non placet, quod furoris tpe gladius reddatur, fm Innoc. Sed dicit Host. hoc ex ui alterius conditionis subintellecte, si res in eodem statu permanerit. ff. de solu. l. cum quis. Nūquid autem possit iuramentum commutare: Dicit hic Inn. qd sicut episcopus potest commutare uotum in melius: quia si iurauit ire ad sanctum Iacobum, illud uotum potest commutare in melius, ut vadat ultra mare: arg. de voto. c. 1. & §. e. cap. 2. Ioan. And. recitat aliter, sed in idem recidit. Allegat per hoc de uoto. scripturæ. Nam licet principi seculari aliquid statueri, uel facere ex cā in præiudicium alterius, fm Inn. de const. quæ in ecclesiarum, & qd ibi no. Sed est dubiū an absente creditore, & non uocato possit absolueri ep̄s debitorem iurantē de usuris soluendis, vel non repetendis. Io. And. tangit. in addi. Spec. in tit. de iureiuran. super rubrica, in ultima. q. in fi. vbi satis intricate loquitur: hæc est sua infreio, Si petitur absolutio a iuro temerario ex parte præstantis, quæ petitur ad cautelam, nō est necessaria citatio partis, ut est casus. de testi. constitutus. de iureiuran. quidam. Si petitur absolutio a iuramento non teme-

rario ex parte præstantis, sed turpi ex parte recipientis, uel illicito, tunc dicit, qd ponderandum est an iurum sit adeo latum, quod ad uocationem absentis perueniri non possit absq; iniurio, ut quia iurauit non denunciare, uel iurauit in ius nō uocare, vel aliquam qōnem de tali mouere. & tunc poterit absolui eo nō uocato: alias non esset dare remedium q̄ iurum absq; periurio, & absolueretur inq̄tum iurum stringit eum ad non uocandum, vel ad non denunciandum. Inq̄tum eo uocato adstringeret iuramentum ad non repetendum, uel prosequendum, tūc oportet partem uocari, illo prius a iuro, quatenus præambula impedit absolutio. Si aut iurum non repugnat uocationi, tunc dicit, quod citādus est: & erit hic ordo ut prius citetur, ut neniar ad absoluendum: qui si uenerit, compellatur absolueri. §. c. ap. 1. Si non uenerit, iudex poterit absolueri, qm est contumax, sed si non est contumax, qd forte absens, uel impeditus, quo minus possit uenire ad absoluendum, tunc dicit Io. An. qd uocādus erit creditor, siue agat ad dissolutionem q̄ctus, qui usurarius dñ, siue ad relaxandum iurum de soluendo intra diem, siue ad obtinendam absolutionem a iuro de non repetendo usuras solutas, & expeditur hoc summarie, & de plano: ut in cle. dispendiosam. de iudic. alias, qd in libertate dñ. in l. fi. C. si mā cip. ita sue. alie. & qd dñ in testamentis, in aut. de hæredi. & Falci. §. his igitur. & sic repñabitur hoc factum absolutionis creditoris per absolutionem ipsius iudicis, sicut in illis legibus lex mortua repñat factum illius, qui manumittere debebat. Huic opi. adharebat Fred. e. suo consi. 290. ubi concludit uocā dum creditorem, & prius, quam absolueretur, discutendum est, an iurum, uel promissio sit usuraria, uel nō, saltem semiplenè, & summarie: nam absolueri non debet, nisi constet summarie, qd usurarius est: hoc aut non pōt stare, nisi pñtibz partibus, uel citatis. l. in causæ. §. cā cognita. ff. de minoribus. & postea in discussione iudicij oportet illud idem iterato probari plenè, uel pro suo ordine: qd p̄bnes super illo pambulo non faceret fidem super cā usuraria: de testi. ueniens. ut patet. in c. 1. de restit. spoli. & in c. ex parte M. Plus dicit ibi, qd hanc absolutionem petere poterit ante diem: post diem uero solutio nis postq̄ iam incurrit iniuriam, repelletur: qd frustra auxilium legis inuocat, qui committit in legem. de usuris. qd frustra. & et tenet per iudicem non debere fieri inhibitoria iudici seculari parte non citata, sicut nec debet fieri inhibitoria in absolutionis cā. Alleg. de appel. Romana. §. si uero. li. 6. Et sic dicit debere intelligi. de ordi. cogni. tua. quasi uelit, qd inhibitoria ibi debet fieri parte citata. Sed dic de hoc ut ibi plenè dixi: sed in principali pposito audio Pau. & Cal. q̄soluisse, qd si petit absolutio a iuro firmante q̄ctum, & sic contingat ex hoc rescisso q̄ctus ut firmati iuro, uel simul absolutio a iuro & q̄ctum, quia tangit præiudicium partis, hoc casu requiratur partis citatio: secus si iurum non firmaret q̄ctum, & petitur sola absolutio iuramenti in quantum non firmat q̄ctum, sed separata est a q̄ctu, vt aperitur uia ad rescindendum q̄ctum, dicit partem nō uocandam: quia hic non præiudicatur parti, quia hic est actus quasi penitentialis, & exiudicialis, qui pōt exerceri parte non uocata, ex quo non inferitur præiudicium: puto, qd si iurum non est obligatorium ex parte præstantis, qd denunciari possit non ligatus absente parte: ut. d. c. q̄stitutus. & c. cum quidam. Sicut em quis ligatus denunciatur, ut uitetur, absq; citatione. j. e. no uit. de elec. per uenerabilem. §. obiectioni. & dixi de appella. sollicitudinem. ita ut non uitetur, p̄t denunciari: nā ligatus iuro, ut est casus in iuribus prædictis. Si iurum est obligatorium ex parte præstantis, sed turpitudinem continet ex parte suscipiētis, uel iniquitatem: satis puto, qd in quantum firmaret q̄ctum: cum illo rescisso rescinderetur q̄ctus, licet aliquo singulari remedio possit peti absolutio, qd tunc pars esset uocanda. Idem puto si iuramentum non firmaret contractum, sed obligaret tantummodo iurante extra q̄ctum ad obseruantiam iuramenti: ubi iuramentum excluderet de iure canonico, saltem in secundaria obligatione iuramenti iurantem obligatum parti, quod parebit ex his, quæ dicam. j. eo. cum contingat. Dixi de iure canonico, quia fm leges est clarum qd iurum nō obligat parti. ff. de fidei iur. si quis pro eo, & quod ibi no. Si aut tanta est turpitudinis, & iuris resistentia, qd iurum uinculum nō protendit in partem, sed in solum Deum, vt in iuro de soluendis, vel non repetendis usuris, tunc quia puto partem non posse agere ex tali iuro fundando ius agendi super iure priuato. licet remedijs possit uti, quibus, ut alius possit hoc intimare iudici, vt hic, ut peccans, & nō implens iurum stimuletur, non tñ qd ipse principaliter prosequens emendationem peccati, ut ex tali iure nullum q̄ratur nec ius agendi, nec excipiendi ut priuatum, cum ex iniquitate sua nō possit p̄seq. actionem, uel exceptionem. ff. de fur. l. itaq; fullo: & no. de resti. spo. in literis. maxime post Pau. Satis mihi vñ, qd parte nō uocata, licet sit tutius, qd uocetur, cum nihil istum stimulet nisi obligatio: quia soli Deo est obligatus ad satisfaciendum de iuro: & sic absolutio plus est

plus est penitentialis, vel quasi, quam iudicialis, quod absolui poterit, & tenebit absolutio. Sic & excommunicatus non dēt absolui parte non vocata, & tamen valet absolutio: vt not. de appella. qua fronte. Sed plus est hic: quia & de iure credo partem ex necessitate non vocandam, licet sit tutius ante factum, post factum valebit absolutio. Iura enim arctant ad uocandā, quando præiudicium tangitur absentis: vt. l. nam ita. ff. de adopr. de maio. & obe. inter quatuor. hic autem nō tangitur aliquod præiudicium ipsius, cum nullum ius sit quæsitum: tangitur autem solius rei præiudicium. Sufficit ergo, quod pñs sit Deus ipse. Deus autem pñs est: & consentit, quod prælatus, qui ibi loco Dei est. Ad hoc quia ad concessionem dispensationis non est pars vocanda: sic nec ad concessionem priuilegij, vt quo ad primum no. lo. An. & Inn. de fil. præby. veniens. Ad secundum no. Inn. & lo. An. de priuile. cum olim essemus. quia ibi non tangitur nisi ius superioris, & dispensati, vel cui est priuilegium concessum. In quantum dicit Frede. cum non posse petere absolutionem a iuro, qui non soluit in termino: puto priuilegium, quia ad duo erat iuramento obligatus, ad soluendum ad terminum, & soluendum simpliciter. ff. de arbi. l. Celsus. de dolo. dilecti. Et si non soluit in termino, in hoc peccauit, & est periurus. In quantum ergo soluere obligatur post terminum, non peccauit: & sic poterit petere absolutionem, vel saltē poterit soluere, & postea repetere, vt hic. Sed est dubium quo iure petantur vsura solute. lo. An. fenit, quod possint peti condictione indebiti. Et hoc est verum: quia sunt indebitę penes ipsum, seu actorem. Possunt etiam peti quasi rapte, s̄m æquitatē canonicam: & sic ex delicto immediate vsurę, quod latum est furtum, secundum canones. 13. qd. 4. per totum. Et maxime in c. quid dicam. Et dato, qd̄ ē arctetur ad agendum condictione indebiti, quod non est uerum, vel illa voluntarie ageretur, nihilominus habet annexam causam delicti, ut dicit gl. 16. q. 6. si episcopus. Per hoc dixi, quod cum. l. fin. C. de iure delibe. obliget solum illos, qui antea obligabantur in solidum ante inuentum priuilegium confessionis inuentarij ad satisfaciendū, non confecto inuentario, quod hæredes non confecto inuentario non tenentur, nisi in quantum ad eos peruenit de vsuris, & hereditate, & non tenentur ultra vires hereditarias, licet non confecerint inuentarium: quia lex canonica non obligat in solidum, licet pro virib. hereditatis, & lex ciuilib. ex non confessione inuentarij obligat illos, qui ante tenebantur in solidum, cuiusmodi non sunt obligati ex delicto, uel in causam delicti: licet quidam contradicerent. Ex legibus enim non tenentur, nisi quatenus delicto peruenit.

S V M M A R I V M.

- 1 Debitor, qui inuauit super re pignora, ita nullum grauamen creditori inferre, donec solutio debiti facta, iuramentum seruare compellitur.
- 2 Fructus possessionum datarum in pignus in sortem non computantur.
- 3 Iuramentum de non repetendo pignore, & fructibus, donec soluto debito, est licitum.
- 4 Fructus computantur in sortem, expensis deductis.
- 5 Pactum, per quod maritus non lucretur in totum fructus dotis, non valet.
- 6 Remissio partium potest fieri ad iudicem, qui male iudicauit.
- 7 Excommunicatus non absoluitur donec cautio prestita.
- 8 Fructus non dicuntur, nisi deductis expensis.
- 9 Cautio nem qualem prestare habeat excommunicatus pro absolutione consequenda.
- 10 Pignus nitens recuperare compellitur ad solutionem debiti. Iuramentum impleri debet in forma specifica.
- 11 Contractum impugnare nitens an cadat a iure suo.

C A P. V I I.

Ad nostram. ¶ Si creditor debitori iura nit rem pignoratam nō redere, nisi prius debitum soluat, iuramentum seruare compellitur. h. d. Communis diuilio. Secunda ibi: ideoq. ¶ Nota, quod ubi possessiones, & redditus dantur loco pignoris, redditus non computantur in sortem, nec illos lucrificat creditor: sed dissoluto debito restituere compellitur. ¶ Nota secundo, quod licitum est iuramentum ex parte prestantis, & suscipientis de non reperendo pignore, & fructibus ante solutum debitū, qñ pignus, & fructus sunt loco pignoris. Hoc secundum vnum intellectum. Secundum alium nota, quod iuramentum de non repetendo pignus ante solutum debitum, est obligatorium, & obligat iurantem ad non repetendum, etiam si tot fructus sint ex pignore percepti, ex quib. possit debito satisfieri: quia vñ actum de non compensando. Nec ex hoc concluditur p̄ctus vsurarius, ex quo nō est actum de lucrandis fructibus, quos postea restituere tenetur: & dato, quod esset actum, quod non compensetur, est turpe ex parte suscipientis, sed non ex parte iurantis, in quantum vult nō posse compensari redditus, nec repeti pignus, nisi soluto de-

bito: quia illud p̄t implere sine interitu salutis eterne, & postea repetere. ¶ Nota, quod redditus computandi sunt in sortem, vel restituendi deductis expensis: quia dñr deductis expensis. ¶ Nota, absolutum contumacem in parendo mandato eccle się, ex noua contumacia non parendi mandato ipso iure non incidit in sententiam: sed ex sententia expensę deducitur.

5 ¶ Oppo. innuit pactum, qd̄ possit soluta pecunia grauare: at hoc falsum: quia talia non p̄t venire in pactum. ff. de pac. do. vel conuenire. Sol. Verbum Grauamen, statim proprie: quia soluta pecunia non poterunt grauare grauamine iuris: unde intendunt, qd̄ non inquietarent, vel molestarēt eum super detē tione pignorum, & perceptione fructuum. ¶ Opp. qd̄ non debuerit remitti ad istum, qui male pronuntiauerat, & excommunicauerat. de app. interposita. Sol. Hic non fuerat appellatum.

7 ¶ Op. cum excōicatio esset iniusta, qd̄ debuerit absolui absq; cautione. de rescri. ab excōicato. de sen. excomm. c. 1. li. 6. Sol. Non constabat hic de iniusta excōicatione: ideo prestatur cautio vt sequitur, quæ alias non prestaretur. de rescri. ab excōicato. Plus placet Inn. quod hic non fuit appellatum: & qd̄ hic iustē excommunicatus fuit pro contumacia, sed sententia restō nis rerum fuit iusta. ideo qd̄ ipsam mādarat, qd̄ detur restitutio. Sed obuiat huic s̄m Hosti. quia ex quo sententia restitutionis rerum fuit iniusta, creditor in non parendo sententię nō fuit contumax, & sic nec excommunicandus est: & sic sine cautione absolueudus. Sed forte intellexit Inn. qd̄ fuerit contumax in non veniendo. Sed non placet Hosti. quia tunc sufficeret iuratoria cautio. de verb. sign. ex parte. & c. olim, quasi dicat. illam saluare non posse, nisi dicatur, qd̄ creditor uiolenter restitit debitori in occupatione rerum, quæ sicut iudicis autoritate, & excessit modum, & monitus noluit satisfacere, pp̄ quod fuit excommunicatus, & iustē: cuius offensę saltē dubiā rōne ca uere debuit: vel fuit excommunicatus pp̄ cōtumaciam, & pp̄ expensas, de quibus ante omnia cauendum fuit. de iudi. ca. 1.

¶ Secundo dicit Hosti. qd̄ si sententia est nulla euidenter, vt qua nulla causa exprimitur in sententia, uel si exprimitur, est euidenter iniusta, vel non fuit in scriptis redacta, uel contra concilium. j. de sentē. excomm. sacro. procedit priuilegium, vt absoluitur absq; difficultate: & si sit seruatus ordo, & causa expressa, quæ saltē est dubia: & de ea potest in facto probabiliter dubitari: tunc absoluitur cum cautione. de verbo. signi. ex parte. l. Hęc causa erat dubia: quia dicebant debitores de fructib. satisfactum, & creditores negabant. Et licet quis ex dubia causa non sit excommunicandus, tñ tenet sententia. 2. q. 6. biduum. 1. r. q. 3. sententia s̄m Hosti. puto, qd̄ hic ideo absoluitur cum cautione, quia sententia fuit lata ex causa probabiliter dubia in iure. Poterat enim probabiliter moueri, ex quo tñ erat perceptū de fructib. ut illos deberent in sortem compensare, licet de facto negarent, sed continebatur: & maxime qñ retractato gra uamine sententię, aliud restat implendum pro parte creditorum, qui absoluitur, vt perfectē impleatur. Nam facta solutione restituere habent fructus, & pignus, ne surgat alia difficultas, et huius respectu prestatur cautio. Ad qd̄ no. Cal. de rescri. ab excōicato, qd̄ mihi placet. ¶ Gl. 1. colligit fructus dici deductis expensis, & excepti vnum casum. dic. vt in ea. ¶ Secunda querit qualiter sit cautio. dic. vt in ea. Vel dic. qd̄ sufficiens cautio dicatur hic iuratoria: quia obstante iuro ante solutionem pecunię non poterat qd̄ restitui de fructib. ad hoc finis c. ubi non iubet istum destingi per cautionem pignoratitiā, vel fideiussoriam, sed per excommunicationem, s̄m Hostien.

10 ¶ Opp. quod non arctarentur debitores ad soluendum debitum, ex quo cum fructibus est perceptum vsq; ad quantitatem debiti: quia illa debet cum fructib. compensari. Alias concluditur vsura. de vsur. c. 1. & 3. Gl. 1. dicit, qd̄ in quantum mandat eis restitui possessiones, donec pecunia soluatur, subaudi, uel donec ex fructib. tñ sit perceptum, qd̄ adhibita compensatione sit integraliter satisfactum. quia in sortem sunt computādi. Hęc destruit literam: quia proponitur infra hos compellēdos ad restituendum, et vbi postea reperitur ultra sortem ex fructibus perceptum. Quæ pater: quia mandat infra restitui id, qd̄ est ultra sortem. Iō scđo hic soluunt doc. f. Tan. qd̄ si quantitas est liquida, debitor nō cōpellit soluere, & postea repetere: quia p̄t incontinenti cōpensare. Si at non est liquida, nec de facili p̄t liquidari, tunc non est locus compensationi. C. de compens. l. si. maxime qñ obijcitur ad impediendum possessionem, vt hic erat. & idem Vinc. Vel tertio priuilegium procedit, qñ fructus sunt consumpti, & exempti: quia hinc & inde debita est quantitas. Secus si existant: quia corporis ad pecunias non admittitur cōpensatio. C. de compens. si pp. & si constat. ff. de pigno. actio. l. si conuerit. in prin. ff. de impensis in reb. dota. fac. l. qd̄ dñ. Idē hic Inn. & Host. Vel quarto reus habet compensare. nō actor: sed hic debitores agebant contra creditorem ad restitutionē pignorum: ergo &c. Vel dic. quinto tu, quod fructus ipso iure non extenuant sortem: licet gl. dixit contrarium, de vsuris. c. j.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

& no. in l. i. c. de pigno. act. Pōt ergo dicere creditor. Ecce fructus & pignus, volo pecuniam meā. Ideo illo ergo invito non pōt hoc fieri, nisi esset deuentum ad consumptionem, vt illos restitueret non possit. Refert ergo quō compareat, an compareat opponendo, q̄ non vult restituere fructus, nec compensare, vt in iuribus in p̄rium al. p̄. an. q̄ velit restituere, & habere pecuniam suam: & procedit, quod hic. Vel dic sexto, q̄ p̄ria parte dāt, q̄n pignus est solum circa possessiones, & non circa redditus: hic ēt in pignus fuerunt traditi redditus, ut patet ex litera: ideo transeunt ad nām pignorum: non debet ergo compensari, donec pecunia soluat: alias non starent loco pignorum, vt est conuentum. Vel septimo dic ut dicit gl. q̄ hic operatū est iur̄m: quia iurauerunt se non mortuos controuersiam super pignore, & fructibus, donec esset satisfactum: ideo timore iur̄i habent solvere prius, & postea repetere: nam p̄m docto. longē differt an iurent non repetere, donec soluant: & tunc non pōt compensare: quia non soluit propriē, qui compensat: & iuramentum debet impleri in forma specifica, an iurent non repetere, donec satisfaciatur: & satisfacere dñr compensando: vñ non dicerentur uenire p̄ iur̄m, p̄m lo. And. Et pōt sic intelligi iur̄m, quod non est turpe, nec ex parte p̄stantis, nec ex parte suscipientis. vt si p̄stant iur̄m, de non repetendis possessionibus, & molestando super redditibus, donec fuerit satisfactū: potuit enim intelligi ut non faciat q̄onem de redditibus, donec, & c. & sic satisfactio licet sibi facere q̄onem: & hoc erit licitum: & sic in dubio debet intelligi iur̄m, de iure iuran. c. i. lib. 6. Nam, q̄ aliquo tempore ad cautelam sui teneat fructus, donec satisfaciatur, hoc non est usura: ex quo finaliter intendit, & intendere debet restituere. Et ex his habes sex limitationes ad iura, quæ dñt fructus debere in sortem compensari, in quorū qualibet verificari casus capituli, quæ nota. ¶ i. Opp. ultimo, q̄ debitores dicendo sibi ius, debuerint cadere à iure suo. C. vñ ui. si quis in tantā. Quidam dñt, q̄ ille rigor nō seruatur in causis ecclesiasticis. Nota bene ēt quæ tractantur inter laicos: & sic iur̄, q̄ ēt inter laicos, inq̄tum litigant coram ecclesia, debeat causa tractari coram iudice ecclesiastico de iure canonico, & non ciuili. Dic ut de foro competenti. quod clericis, vbi plene de primo principali dicto, dixi plenē quid dudem, de docto. c. i. dic ut ibi. Vel secundo dicit gl. q̄ non fuit actū ad hoc, ideo & c. de ordi. cog. cum dilectus. ad hoc, quod nota de causa pos. pastoralis. Vel dic tertio p̄m glo. q̄ ibi authoritate iudicis fecerunt, q̄q̄ iniuria: ideo excusantur a poena illius legis. Vel dic quarto, quod ad ecclesiam non spectabat de illa cognoscere, cum haberet cognitionem super hoc solum, inq̄tum concludēbatur usura, uel inquantum concludēbatur p̄uentio iur̄i, de qua habet cognoscere ecclesia, & non de alio. Cum ergo spoliatio p̄ueniret iuramento, & inquantum nō restituat, de illa tenetur cognoscere ecclesia, non de alia extra nea quæstione. ad hoc de foro compe. c. fi. lib. 6. p̄m Ioan. An. & hoc placet. Quod nota, quia iudices ecclesiastici non habent alias quæstiones extraneas sopire.

S V M M A R I P M.

- 1 Iuramentum metu extortum quando seruandum.
- 2 Absolutio iuramenti quando non valet.
- 3 Iuramentum, quando non arctetur iurans seruare.
- 4 Iuramentum, quod non vergit in præiudicium salutis æternæ, sed in peiorem exitum, an sit obligatorium.

C A P. VIII.

Ivero aliquis. ¶ Si iur̄m per metū extortum seruari pōt absolute interitu animæ, seruādum est. Romana tñ ecclesia a tali iur̄o consueuit absoluerē. h. d. Cōis diuisio. Sc̄da ibi: duximus. ¶ Not. i. q̄ iur̄m illud est obligatorium, q̄ seruatum non vergit in præiudicium salutis æternæ. ¶ i. No. 2. q̄ ubi iur̄m est obligatorium, datio licentiæ ut quis ueniat p̄, non est pro absolute: igitur non excusatur: nec a superiore dari debet: quia vñ quis author periurij. ¶ No. 3. q̄ ubi iur̄m est metu cadente in constantem præstitū, ab illo pōt peti absolutio, & data absolute liberæ pōt absq; periurio p̄uenire: & sic ubi iur̄m continet aliq̄ iniquitatem, ēt ex parte exigentis, illud iur̄m pōt ab ecclesia, & debet relaxari. ¶ i. Opp. q̄ altero casu quis non teneatur ad obseruantiam iuramenti. de rescript. constitutus. de iure iur. venientes. Dic, q̄ non tenetur quis obseruare, q̄n non potest sine interitu salutis: secundo q̄n a iure improbat. de foro competen. si diligenti. ¶ Nota bene, quid si a statuto. dicam. j. eod. cum contingat. ad hoc. j. eo. ueniens. & c. Quintauallis. & pp conditionem subintellectam. j. eo. quemadmodum. uel authoritate Papæ. de rescript. constitutus. j. e. ueniens. uel ecclesiæ. eo. sicut. p̄m Hoff. ¶ Opp. q̄ non sit necessaria pmissio, ne ministrent. est quo sunt absoluti. Quidam exponūt pmissio. i. dimissio: & ex ius cōs, non dispensatio. licet Ala. aliter senserit, p̄m Gof. Vel dic pmissio: quia nulla ē eis penitentiā imposita, vñ imponēt, si admini-

strarint: non tñ dñ eis post absoluteionem, q̄ ministrent. Inno. intelligit pmissio auctoritate superiorū: qua interuenire nō potuerunt venire p̄ iur̄m. Et sic non est alia specialis pmissio de se, sed surgens ex absoluteione iur̄i: si teneatur opi. pernitentia tō meritoria quasi hñs in se annexam uoluntatem, excludit ius beneficij, q̄ renuntiauit, oportet, q̄ ultra absoluteionē permittatur ibidem celebrare. de hoc. q̄ me. cā. Abbas. ¶ Quid si iur̄m non uergat in præiudicium salutis æternæ, sed in peiorem exitum, an debeat obseruari. Gl. dicit, q̄ si uergit in præiudicium salutis corporalis directē, adhuc non est obseruandū: secus si occasionaliter, vt si iuraret morari Romæ de Augusto, vbi est periculū mortis. Q̄ dñt doc. verū. ubi de hoc nō hēret uerisimilitudo: alias secus: ut quia a medicis iudicaret moriturus ex tali mora. Idē dicit gl. ut seruare non teneat, si uerget in deteriorē exitū: ut in illo. c. si aliquid. ubi ēt non obligat iur̄m ad ueniale. ad q̄. c. si aliquid. & no. de pac. c. 2. li. 6. in No uella. p̄m Io. And. Dic, q̄ sex modis dñ esse in peiorē exitum. ¶ Primo, q̄n iuratur aliquid, q̄ est in se mortale, ut hic. ¶ Secundo, q̄n iuratur aliquid, q̄ est ueniale in se. ¶ Tertio, cū iuratur indifferens aliq̄, q̄ est circumstantia efficiatur ueniale, uel mortale. ¶ Quarto cum iur̄m excludit opus ex charitate faciē dum, uel, q̄ non colat Deū. ¶ Quinto, cū excludit opus de gñe bonorū, ut cū quis iurat, q̄ nunquam erit ep̄s, uel monachus. de quo dicitur. j. in c. innocens. 13. q. 4. & 85. di. c. 1. uel q̄ non celebret vsq; ad m̄sem, uel simile. ¶ Sexto cum excludit opus indirectus pia intentione pro Deo, aut proximo faciendum: nam pp hoc non dēt declinare, nec a talib. abstinere: ut si iuraret, q̄ nō loqueret Martino, uel q̄ non intrabit domum eius: nam si iurat aliquis hm̄ō indirectus, purat Arch. 22. q. 4. si aliquid. q̄ non dēt declinare a talib. si ea uelit facere pia intentio ne pp Deum, & pp salutem aiæ, & pp tollendum scandalum proximi, pp. q̄ sic iurauit, p̄m Rod. Non ob. q̄ no. Gratianus. e. q. c. ulti. quia non dicit talia iur̄o obligatoria, sed q̄ non prohibent seruari. Itē inquantum iur̄m retraheret quem ab opere perfectiōis, nō esset obligatorij: alias Deus esset sibi p̄rius, inquantum consuluuit opera perfectiōis, si uellet tale iur̄m seruari. Et h. d. Archi. uerum in d. c. innocens q̄ ex implemento eius. quod implet ex pietate, maior resultat utilitas, quam in obseruatione obedientiæ iur̄i: alias si non tanta, uel minor, vñ etiam par, seruandum est iur̄m. Ad hoc adducit, q̄ dupliciter fit iniuritia, aut declinando a bono, aut faciendo malum. Si cur ergo non obligat ad faciendum malum, ita non obligat ad declinandum a bono. Idem dicit post Rodo. e. cā. q̄. 2. q̄ incipit, animaduertendum, q̄ vbi cunq; iuratur aliquid p̄ tūc indirectus, si postea res denent ad casum, de quo si cogitasset a principio, iur̄m esset illicitum, non obligat iur̄m: ut si iurauit non negoriari, & deuenit casus, q̄ alternatiuē non possit nisi negotier, possum propria auctoritate p̄uenire iur̄o. Sic credo doc. hic non periuros. qui iurant forenses non recipere ad collegium, uel lecturā: si res deuenit ad casum, q̄ ciues careant ciuib. aptis ad lecturā: quia cum hic sit studium tā famosum, doctorib. non existentib. habilib. peccatum esset studium esse sine doctore apto ad sustinendum studiū. ¶ Op. q̄ iur̄m metu extortum non obliget: quia ratum non dēt haberi metu factum. si. q̄ met. ca. l. i. Dic, si est meticolosum, & cum hoc non p̄t natura materiæ seruari sine interitu salutis æternæ, non est obligatorij, ut hic. Inquantum aut rōne comprehensū potest seruari absq; interitu salutis æternæ. Op. Quidam dicūt, q̄ est obligatorium, quia habet in se annexam uoluntatem, vt hic. Alii, quod non est obligatorium. Alij, quod si habet annexam uoluntatem obligandi, est obligatorium. Sed si iurans non habuit uoluntatem obligandi, non est obligatorium. Gl. residet in opini. q̄ indistincte est obligatorium, quia hēre ceterum annexam uoluntatem: quia intelligitur p̄m uoluntatem deferentis, aut ut uerba sonant. Dic, si posset constare, iurantē nō habuisse animum obligandi, ut per protestationem, quod me. cā. c. i. uel aliter, tunc non obligaret, si non posset constare de animo extrinsece, aliter in foro penitentiali crederet sibi, & non esset obligatus, in foro contentioso nō. despon. ex lris: & tunc iur̄m esset obligatorium: non in tñ ut p̄uentionē ligaret ad mortale, sed ut p̄ueniendo ligaret ad ueniale. p̄m Io. A. j. eo. uerum. Cal. hic dicit, q̄ indistincte p̄uentionē ligat ad mortale: & hic dicit, quod tenet Tho. secunda secundæ. q. 79. artic. 7. nam in iuramento, quo coactus est, surgit quædam obligatio, qua quis obligatur homini, cui quis promittit, & hic tollitur per coactionem: quia ille qui vim intulit, hoc meretur vt sibi promissum non seruatur. Alia, qua quis obligatur Deo, ut impleat, quod per uim promissit: & hoc non tollitur in foro p̄sciētiæ: quia magis debet damnum temporale pati, quā contrarietate iuramento. 22. q. 3. si aliquid quia esset contra iustitiam, p̄m eum, & hoc sibi placet. Ad decre. Vincen. j. eo. r̄idet, q̄ fecit pro hac parte inquantum dñ, q̄ absoluitur, quasi absoluteio sit necessaria. Quod autem sequitur ibi: certum. intelligitur post

gitur post factam absolutionem, vel habet locum in foro iudiciali: quod ibi dicitur, quod dictum est in penitentiali siue quo ad seum, vel non dicit, quod non peccet mortaliter, sed dicit, quod non est tanquam pro mortali puniendus, per quod vel videtur, quod peccet, licet mortaliter, sed non ut pro mortali puniendus, quod metus causa, sacris. de poenis. cap. 3. secundum Cald. In quantum gl. dicit, quod tale iuramentum appellat assertorium, dicit de his ut in Spec. de iura. dela. in prin.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramenta seruare coguntur monachi, qui pro monasterij debito stare in obsequio iurant.
- 2 Ad debiti cautelam soluendi potest, quis se obligare ad morandum in loco certo.
- 3 Monachus potest pro utilitate monasterij propriam personam obligare cum iuramento. 13.
- 4 Mulier potest obligari cum iuramento pro debito alieno, licet habeat beneficium Velleiani.
- 5 Delictum domini potest tota domini terra interdici. 8.
- 6 Pactum nudum iure naturali & canonico producit actionem.
- 7 Laycus, quomodo ratione iuramenti subijctur iudici ecclesiastico.
- 8 Interdici potest tota terra ratione delicti domini.
- 9 Alimentandi an sint obfides per illum, cui sunt dati.
- 10 Obsequium quid est.
- 11 Fideiussores laici, qui pro clerico fidei iusserunt, an possint conueniri coram iudice seculari.
- 12 Presbyteri celebrantes post interdictum latum contra eos, & totam terram, quam incolunt, an sint irregulares.
- 13 Obligari non potest persona libera pro debito.
- 14 Carceribus an possit quis detineri pro debito, vel capi.
- 15 Obligari, quomodo quis possit pro facto alieno, vt ad illud cogatur.

C A P. I X.

Rescripto. ¶ Monachi, qui pro debito obsequio, & fideiussores, qui iurauerunt creditorem indemnem seruare, iuramenta seruare coguntur. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi: ideoque. ¶ No. 1. quem posse se obligare ad cautelam debiti alterius ad morandum in certo loco. ¶ No. 2. tale iuramentum obligare et monachum: & sic monachus potest pro utilitate monasterij propriam personam obligare. ¶ No. 3. mulierem se posse obligare pro debito alieno iurando. ¶ Not. quod propter delictum domini loci, terra potest a domino interdici. ¶ Norat hic Host. expressum ex obligatione naturali, & etiam ex iuramento agi de iure canonico: nam certum est, monachum non posse cuius liter obligari, de quo de pact. c. 1. de quo die, vt ibi. ¶ No. 4. laicum ratione iuramenti posse pro executione illius conueniri coram iudice ecclesiastico, maxime quando iuramentum non habet executionem in foro seculari, & ad id posse compelli tua executiua: quia constituto de iuramento, compellitur absque alio ordinario processu per censuram sententiam. ¶ No. 5. quod propter delictum, vel propter contumaciam domini terre, tota terra potest subijci interdicto, & prohibitioni celebrationis diuinorum, ad hoc de sponsa. non est nobis. de offic. delegat. 9. sane. 2. secundum Philip. ¶ Quæro, an ille, cui dati sunt obfides, eos debeat pascere. Dicit Vincen. Placen. dixisse, quod sic. si de action. emption. l. venditor. ff. de solutio. l. uenditor. & l. si quis. ad hoc. ff. commoda. in tribus. §. possunt. Ioan. & Azo. tenent contrarium. ¶ Quæro, ad quid se obligauerunt monachi, & ad quid se obligauerunt Abbas, & vxor, & laicus. Dic, quod Abbas obligauit se ad soluendum debitum, ad dandos obfides monachos, & ubi deficerent morte, uel casu, vel alia causa reuocarentur ad claustrum, ne diu essent extra claustrum, vt alij loco eorum in obsequio ponerentur. obligauit etiam si monachi fidem non seruarent de dandis fideiussores, monachi se obligauerunt ad obseruandum obsequium: & secundum aliquos se obligauerunt de dandis alijs eorum loco: & si deficerent alij, quod hæc fuit obligatio Abbatis, ut dixi supra, & hoc videtur melius, quia ipsi non poterant obligare abbatem, uel alios monachos: nisi dicatur, quod obligauerunt se facturos, & curaturos, quod non est uerisimile in casu, quo deficerent. ¶ Quæro, quid est obsequium? Dic, quod est conuentio iurata, uel aliter obnoxia adstringens quem ad non exuentum de certo loco, donec fuerit principali conuentioni satisfactum: & est uulgaris lingua, & Latina maxime in Francia, Lombardia, & Prouincia, secundum Hostiæ. ¶ Quæro, an fideiussores laici, qui fidei iusserunt pro clerico, possint conueniri coram iudice seculari. Dicit Io. And. quod sic, licet principalis debitor non possit. de quo in Spec. de compe. iudic. adit. §. 1. uerbi. sed pone, clericus. ¶ Quæro, an celebrantes post talem prohibitionem celebrationis diuinorum sint irregulares? Dic, quod sic. de sent. e. communi. is. cui. lib. 6. Dic, ut de off. ordi. ordinarij. l. i. sexto. ¶ Oppon. quod facto alterius, quis non obligetur. ff. de uerborum obligatio. l. i. inter stipulantem. Solu. Dicit gloss. quod

isti monachi obligantur: quia eorum uoluntate abbas dedit eos obfides: alias detineri non possent. Hosti. dicit, quod isti monachi etiam sine eorum uoluntate, cum non haberent uelle, uel nolle, solo abbatis imperio potuerunt in obfides dari. Quod dicit uerum Host. quod dati essent pro necessitate, uel utilitate monasterij. de postu. præla. c. 2. Non obstat, quod stabilitas loci sit de regula. j. eo. sicut ex literis. & quod monachus sine claustrum non uiuit. 16. q. 1. placuit. & quod abbas teneretur reuocare uagantem. de offi. ordi. quando. de regula. c. fi. & quod beneficiati, uel in sacris, non sunt annotandi a diuinis. 88. dist. c. fi. ff. de arbi. non distinguimus. §. sacerdotio. quia hæc uera ubi annotaretur totus conuentus. & etiam ad tempus. Vel uerum est in uno monacho in perpetuum, sed pro necessitate, uel utilitate monasterij hæc tolerantur ad tempus de abbatis imperio: sicut aliquando manent in prelato, uel magnatis seruicio: quod non fit sine utilitate monasterij, cum per illum negotia monasterij promouentur. sicut alias dicitur de cle. non resi. cum dilectus. ¶ Im Host. ad hoc. quod no. de re iudic. cum. l. & A. ¶ Oppo. quod libera persona non possit obligari pro debito, ibi: obligantes cadunt a debito. C. quæ res pig. oblig. possunt. l. qui filios. de actio. & obl. l. ob es alienum. in aut. ut nulli iudi. §. quia uero. Sol. No. de obligat. tanquam res realiter obligari, ita quod in eos constituatur, sicut in pignore, sed tanquam obfides possunt obligari personaliter, & se obligare ad standum in certo loco pro debiti securitate, donec satisfaciatur: & maxime hoc procedit, & seruatur, quod non obligatur pro pecunia, sed pro facto in eundem pacis, uel consimili. de arbi. tris. exposita. Fallit in filio, qui potest obligari, ¶ Im glo. pro necessitate famis: quia si potest alienari, quod est plus. C. de par. qui si. dist. l. 2. fortius potest obligari. In quantum tex. & glo. concludunt monachum posse ratione obsequij obligari: hoc dicit uerum Io. interueniente autoritate Papæ: alias detinens incurreret sniam excoriationis. de sen. excom. nuper. Idem Inno. & Host. quia monachi non possunt detineri inuiti, nec etiam uolentes, absque poena excoriationis: ut no. de sen. excor. contingit. Sic no. lo. 73. di. c. fi. Quidam dicunt hoc uerum, quod detinetur inuiti: secus si a principio uolentes: ut hic. & 45. di. de iudic. lo. And. dicit distinguendum modum tenendi, quod si clericus promisit obsequium in caltro, uel palatio, & ne dicatur fractio fidei, ibi sponte manet, pudori suo parcens, tunc tenet excoriatione. Sed si tenetur in compedibus, uel carcere inuitus, ut fugere non possit, tunc locus est poenæ. Sed est dubium an cum pro debito quis habeat beneficium, ut possit cedere bonis, & ob hoc non possit pro debito capi: quia sufficit, quod cedat bonis: ut. l. 1. C. de his, quod bo. ce. poss. Nunquid tali beneficio possit renuntiare. Richar. Malum. per alle. hic, consuluit, quod non possit quis renuntiare beneficio cessionis, sicut nec potest renuntiare, & se obligare ut seruatur. Petr. aliter dixit ibi, quia aliud est se obligare ad seruandum, aliud ad morandum in certo loco: quia per hoc non seruatur. Hanc opinionem latissime prosequitur Cyn. in l. 1. C. qui bo. ce. poss. ubi ponit consilium Iac. de Are. Vide Bar. in l. alia. §. eleganter. ff. so. ma. Et hoc expediam de solu. Odoardus. ubi melius cadit. In quantum gl. dicit, quod pater potest obligare filium pro debito ex necessitate famis, sicut & uideri potest gl. ibi illud tenet in d. l. 2. Alij tenent contrarium: quia exorbitans lex non extenditur ex rationis maiori: licet Cy. teneat ibi, quod gl. quia hic obligare, est uideri æquipollenter, & late. Ad hoc, quod no. in l. 1. C. quod sit lon. ¶ su. & vide, quod dixi de p. su. in fi. in m. extensionis. ¶ Oppo. quod mulier compelli non possit ad soluendum, cum habeat beneficium Velleiani. ff. ad Vell. l. 1. & 2. Sol. Hoc procedit quia non excipit, uel quod renuntiauit. Vel dic, quod compellitur pro iuramento, quod potest seruari sine periculo salutis æternæ: id excludit beneficium Velleiani, quod iurauit, quod no. ad hoc. eo. ti. c. 2. l. 6. ¶ Oppo. quod non obligatur isti pro facto alieno: quia illud quod promittere non potest. ff. de uerb. ob. l. stipulatio ista. Sol. Dicit gl. intellexit istam, quod isti fuerunt fideiussores obligationis facti, quod intercesserat pro factum abbatis: & ¶ Im hoc fideiussores fuerunt obligationis facti abbatis. Ad contrarium dic, quod non promiserunt isti abbati hoc facturum, sed promiserunt se facturos & curaturos, quod abbas faceret: quo casu, si per eos steterit, quo minus hoc curauerunt, sunt periuri, & pnt compelli: si fecerunt, quod potuerunt, non erant periuri, nec compelli: & sic pnt obligationi facti promissor accedere. Sed ista dicit, quod hic erant fideiussores: quod est possibile in obligationibus etiam facti: arg. ff. de fideiuss. l. si stipularus esses a me. Vel dic, quod hi se obligauerunt, ut fideiussores principalis debiti.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum non seruans, dicitur periurus, & ab ecclesia remouetur.
- 2 Beneficio quomodo quis possit priuari ratione periurij.
- 3 Necessitas & impossibilitas excusant a periurio, uel alia poena.
- 4 Beneficio potest quis priuari, eo quod canonem non soluit per biennium.
- 5 Infamis censetur periurus, cui dignitates non debent parere.
- 6 Conductor potest expelli a re conducta ratione fraudis commissæ in re conducta.

Fraudis ratione potest quis priuari beneficio.

Verelam. ¶ Per iuramentum est, & ab ecclesia remouendus, qui non necessitate, sed voluntate venit in licitum iuramentum. h. d. Prima pars ponit impetratis querelam. Secunda dat iudicem, ibi: quoniam igitur. ¶ Nota primo, quod crimine perueniendo, vel aliquid implendo, casus necessitatis, & impossibilitatis censetur exceptus: & sic iurans soluere, si non soluit, est per iurum, quoniam non soluit simpliciter voluntate: secus si impellente necessitate. ¶ Quero quomodo respectu possit hic se obligasse. ad hoc. Dic, forte se obligauerat iurando: quia tenebar ecclesiam annexam praebedendo istius. R. uel forte non erat annexa, & hic erat condactor fructuum, & temporalis vicarius. ¶ Oppo. quod altero respectu poterit priuari, quia per iurum, eo quod canonice non soluit per beneficium. 1. o. q. 2. §. hoc ius. Gl. prima hoc facit. de hoc. §. de dilata. l. 1. r. ¶ Quero quare per iurum priuat. Gl. dicit: quia infamis. C. de transmissis q. maior. & infamis. portio dignitatis patere non debent. C. de dignitate. l. 1. l. 12. Item nec ad testimonium admittunt. de testi. testimonium. No. gl. quod per iurum est infamis infamia iuris. Vide, quod scripti de testi. testimonium. Et no. quod infamia iuris deicit ab obtento. Vide gl. de iudic. ar. si clericus. de elec. querelam. Gl. colligit, quod necessitas excusat a perituro de difficultate. lo. And. remittit. j. c. breui. de hoc de pigno. significare. ubi de ma. ¶ Gl. oppo. quod hic non debeat remoueri ratione per iurum, cum ciuilitate ageretur de pensione. de accusa. inquisitionis. & de ordi. cog. cu dilectus. Gl. dicit: quod prius procedere, quoniam agit de depositione intitulati: quia ex actione ciuili non deponit hic, quoniam agit de remotione productorum, ut uicarij, quod certam dno debet pensionem, quod quocumque in re producta reperit fraudem commisisse, det ab illa remoueri. ff. de lege commissoria. l. 1. Nec ob. si agebat ad finem pensionis et per fraudem non det priuari: quia intelligi debet, quod et agebatur ad finem priuationis potest et intelligi, quod erat intitulatus, & Papa mandat ex officio ut priuetur: & ideo mandat, si sibi hoc commiserit &c. Sic ergo per iurum priuat quae a beneficio. ad hoc, quod no. ne praeter. vices lu. c. querelam. Idem dicit lo. Ber. & Host. in ueniens in propria promissione fidei interpositione valla tam. Allegat sua iura. Sed dicit Archi. quod iura quae allegant, hic, non probant. Alij dnt, quod licet sit obseruanda fidei promissio, non tamen inducit priuationem. Et in hoc refidet Archi. 27. q. 5. iurum. de hoc. r. 1. di. c. 1. in fi. 1. §. q. 8. in summa. de tempo. ord. ex renore. & c. ult. j. c. sicut. Idem Archi. in c. 1. de sepul. l. 6. in verbo fidei interpositione. Nam quod in pluribus equiparent praestatio fidei, & iurum, quod me. ca. ad aures. de arbi. peruenit. & ca. cu tpe. & c. ex parte. ne prelati vices suas. querelam. de confit. ex literis. & no. de fide instr. peruenit. tamen est differentia in poenitentiae iniunctione: quia maior imponitur poenitentia pro per iurum: ut no. j. eo. clericus. Est etiam differentia, de qua est dictum,

- 1 Iuramentis duobus contrariantibus, utrum seruandum sit.
- 2 Beneficio quis potest priuari ratione iuramenti temerarij.
- 3 Iuramenti temerarij ratione quis potest in per iurum incidere.
- 4 Iuramenti forma qualis esse debeat in rectore ecclesiae.

Vanos. ¶ Si pntatus iurat pntanti de antiquo censu augmentando, & postea prium iurat iustitianti, ualeat pntatus, & non primum: tamen ab ecclesia remouetur. h. d. Cōis diuisio. Secunda ibi: tuar igitur. ¶ Nota, quod priantibus duobus iuramentis eodem diuerso tempore praestitis, quorum primum est illicitum, pntatus autem est licitum, ualeat pntatus, & non primum: quoniam primum est illicitum ex parte praestantis, & insipientis. ¶ No. secundo, quod ratione temerarij iuramenti quis deponitur a beneficio. ¶ Oppo. quod per iurum necessarium non sit hic: quia potest uitare per iurum parendo secundo iuramento, & non primo, quod fuit illicitum. Sol. Gl. intelligit, per iurum, id est, temerario iuramento: quia non habuit iustitiam secum: & quia a primo debuit excipi ius superiorum, & fortius ius canonicum. Concludit ergo gl. quod iuratur falsum ignoranter, quod quis credit verum: & licet hic sit aliqua forte temeritas in iurando de eo, de quo non est certus, talis tamen non est per iurum: & potest esse sic exclusa culpa, quod necesse peccabit. 2. q. 2. hominis falsum. Quod dicit lo. And. verum, ut dixi, si adhibuit omnem diligentiam, quam potuit: alias est ueniale: uel si fuit in culpa mortale: sed si scienter iurat falsum, semper est mortale, nisi fiat ioco. 2. q. 2. quod ait uel similia. cōmune. 2. q. 2. ueritate. Quod aliquid iuratur de futuro, quod potest esse verum, & falsum, quia potest impleri, & non impleri: & tunc dicitur gl. quod si licitum est, peccat mortaliter transgrediendo. §. c. si uero. & c. querelam. si est illicitum, ita, quod eius obseruatio vergat in iudicium salutis aeternae non peccat transgrediendo, sed peccauit iurando. 23. q. 4. c. 1. 2. & 3. Sic ergo per iurum potest esse circa id, quod iuratur de praeterito, uel de praesenti, si est falsum, & circa id, quod iuratur de futuro, quod est licitum, si non impletur: si illicitum:

non est per iurum, sed temerarium iurum, quod lata significatio nec potest appellari per iurum. Nunquid autem sit peccatum. Dicit glo. quod si ex proposito, & deliberatione praestatur indiscretum iurum, est mortale. Alias si iocosa leuitate vel incaute, est ueniale. 25. di. §. a. s. Casus autem, per quos iurum est licitum, colliguntur ex his uerbis. Quis, cui, quid, per quod, ad quid, cum quo, Quoniam ut iuramentum licitum, discerne uocando. De quo remittit ad summam, eo. ti. §. quomodo censetur. Secundo hoc ergo pro temerario iurum quis deponitur. Alij intelligunt, quod deponatur tamen pro per iurum, quoniam, si uenit in licitum iurum, & sic tex. qui dicit pro per iurum, respicit superiorem casum, in quo dixit de praestatio liciti iuramenti. ¶ Quero, de practica iurum rectoris ecclesiae curate, uel non curate. Dicit Host. quod licet sit diuersa forma secundum consuetudinem differentiorum locorum, de iure tamen est, quod iuret se fidelem episcopo, & obedientem. §. e. nullus. Sub quo intelligas, quod seruabit illius sententias, & pro posse faciet seruari, quod et aliqui exprimit, de off. ordi. cum ab ecclesiarum. & c. ad reprimendam. Mandata sua sancta, & honesta adimplebit. de off. or. c. si. Nihil alienabit sine illius licentia. 1. 2. q. 2. abbatibus. 17. q. 4. in uenditionibus. Nomine ecclesiae ultra certam summam arbitraliter determinanda mutuū non daret. de fidei iur. quod quibusdam Ecclesiam non relinquet, & ad aliam se non transfert sine licentia. §. de ren. admonet. Iura ecclesiae pro posse petet, & defendet, utilia eius procurabit, & nociua vitabit. C. de epi. aud. de creationibus. Quod intellige est postpositis negotiis proprii patrimonij. 7. q. 1. praesentium. & c. placuit. ut ne moti. 16. q. 1. qui uere. & cap. nos autem, quod nil dedit, aut dabit, aut aliquid pactum fecit, nec aliquid commisit illicitum per se, uel alium, eo sciens, pro adipiscenda ecclesia. de pac. ca. si. de sim. nobis. de purga. c. quoties. & c. cito hoc uirum si ad eum perueniet, in sinuabit episcopo, & ad eius uoluntatem renuntiabit. de ele. c. 2. & ordines suis temporibus. recipiet si ordinatus non est. de eta. & qua. quorum. In ecclesia personaliter residet. & deseruiet in ordine, quem ipsius cura requirit. de cle. non resi. quia nonnulli. & ca. relatum. & quod nomine census ecclesiae nihil alicui soluet ultra antiquam & solitam pensionem, ut hic, de cens. prohibemus. pntatus. Inna.

- 1 Iuramentum de non loquendo uel praebendo subsidium personis coniunctis est illicitum. num. 5.
- 2 Delinquens est puniendus secundum qualitatem personae suae. 7.
- 3 Delicta superioris infamantur subiecti.
- 4 Subditi uales esse dicuntur, quales sunt domini, & illorum superiores.
- 5 Iuramentum de non loquendo parentibus, & amicis, cui rationi contradicit.
- 6 Absolutio pro iuramento temerario est ad cautelam iuranti necessaria.
- 7 Iuramentum, quando dicatur illicitum, uel licitum.

Vm quidam. ¶ Episcopi pro per iurum secundo dicit, quod grauiter puniunt, quae alij quando, uel praebendo subsidium personis coniunctis. Secunda ibi: illi uero. ¶ No. quod ceteris paribus, plus peccat in dignitate positus, & hinc alios corrigere, & exemplum praebere, quam alius, tum quia peccat in se, tum quia malo exemplo praebet alijs occasionem, & audaciam peccandi. ¶ No. quod facta superiorum mala de facili ab inferioribus trahuntur in exemplum. ¶ Ideo qualis est superior, talis est inferior, & subiectus. ¶ Nota, quod iurum in officio naturalitatis, & consanguinitatis, pietatis, & charitatis, tanquam, quod non est obseruabile sine interitu salutis aeternae, non obligat. ¶ No. quod non loqui attentibus, uel esse peccatum ex indignatione, & inhumanitate, & naturalem instinctum, ac pietatem naturalem. No. quod pro temerario iurum iniungitur poenitentia: & ad cautelam quis est absolutus. ¶ Quero, cui rationi dicit iurum hoc. Dic, quod naturali eadem instinctu quo ad parentes & filios: ut Insti. de iure na. §. 1. Host. Quid de alijs personis coniunctis. Host. idem eadem ratione. ¶ Oppo. quod dignitas non aggrauet peccatum: quia durius puniunt non indignitate positus, qui in dignitate. C. ut nemo priua. l. 2. 24. q. 1. qui dicit pacem. cum si. Dic. in poena corporali plus puniuntur ignobilis, quam nobilis. 35. di. ante omnia. in pena pecuniaria plus nobilis quam ignobilis: in dignitate positus, qui priuatus: in penitentiali, & reatus quantitate sic constat, quis plus contemnat, ille plus peccat: quia quantitas reatus metitur ex quantitate contemptus: si est dubium, in dignitate positus plus censetur contemneret in dubio: id plus puniuntur. Itē in dignitate positus plura occurrunt: quia in eo maior notatur ingratitude, quanto maioribus fungitur donis, grauius puniuntur a Deo. Itē quia in eo maior trahitur exemplum, & maior datur alijs audacia delinquendi: & sic in se, & alium delinquit, & quia delicta sua magis nota sunt, quia pluribus patent. De hac materia per Iaco. Bel. in l. psbyteri. C. de epi. & cle. per Cy. C. de sim. Tri. l. nemo. De hoc. 1. q. 3. saluator. §. q. vlti. psbyteri. de transla. plato. c. si. in ult. gl. de hoc de sta. mo. ea. quae sup. in gl. & uide in Spe. de accus. §. 2. loco. in fi. ¶ Oppo. quod non sit necessaria absolutio: quia iuramentum non est

non est obligatoriu. Solu. Intellige, quod absoluat ad cautelam: quia iurum non est vinculum iniquitatis. 2. q. 4. inter cetera. Et ultra hoc dicit Petrus, quod in quantum sunt obligati ad exhibenda necessaria, sunt appellendi: non appellatur eis reuerentiam, & necessaria ministrare: vt C. de patria po. l. filiu. & ubi pu. edu. de l. quod admodum. Recitat Inn. hic aliquos dicere iuramentum de here obseruare iurum, donec absoluat: quia tale iurum potest feruari absque detrimento salutis. Superior tamen potest, & debet relaxare: quo facto libere potest loqui. Sed monachus, de quo loquitur decre. 7. proxi. prae textu iurum non potest exire claustrum sine superiorum licentia, sicut Inn. & remittit ad no. de elec. venerabilium. Dicit tamen Io. An. quod hanc absolutionem poterit facere episcopus, ex quo non reseruat Papae de sen. excō. nuper. Quod puto, quia iurum habet in se aliquam turpitudinem, per no. in c. debitorum. 3. eo. Credo, quod in quantum iurum dirigitur ad non loquendum patri ex indignatione, vel quia non velit praebere officium charitatis: quia hoc non est obligatoriu, nec eget absolutione: quia militat contra charitatem. Idem si iurum ex indignatione sic praestaretur de extraneo, vel alio sanguineo: quia debet fratri suo quam citius reconciliari: quia ex hoc nutrit, & sulcit se ad tenendum odium faciet in quantum praestaretur ex alia causa iusta: ut quia forte locutiones illius essent corruptibiles, iurum esset absolutorium, & non absolueretur: in dubio iurum non habet bonum aspectum, ideo licet sit obligatoriu, sit absolutio, ut hic. ¶ Quod autem dicatur iurum illicitum, & quibus modis, vide. 2. q. 4. in summa. Ex hoc deciditur dubium de eo, qui iurauit non fideiubere. Quidam dicunt iurum illicitum: quia potest quis iurare pro utilitate proximi, multo fortius propria. Ad hoc, quod no. Archi. 2. q. 1. non est. Sic recitat Io. An. Lau. tenuisse, & tener de fo. compe. cum C. laicus. l. 6. & ipse remittit ad scripta per se in Spec. de iureiur. post prin. lbi Io. An. dicit, quod si salus proximi periclitetur ex non fidei iuramento, quod non tenetur ad obseruandam iurum: quia uel hic casus excluderet a iuramento, uel si uoluit, quod si intelligatur, esset licitum. Et sic dixi de facto magistro cuidam Parmensi, qui iurauerat de non fideiubendo, & dum essent expulsi complures Parmenses ab illo malo homine Ottone bono terzo, & multi trucidati de parte illorum de Rossis uenerunt ad fratariam, & non poterat super uentibus habere fidei iuramentum: magister autem iurauerat non fideiubere: dixi, quod hoc casu currente non ligabatur: & feci ad cautelam ipsum absolui.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum monachi claustrum abiurantis non ualet.
- 2 Professionis uoto quis obligatur ad stabilitatem claustrum.
- 3 Iuramentum secundum contra praecedens uotum non ualet.
- 4 Iurans temerarie peccat & ei grauis poenitentia iniungitur.
- 5 Iuramentum non excusat a temeritate.
- 6 Dignitas prioratus non liberat a monachatu.
- 7 Iuramentum clerici, per quod intendit se a beneficio excludere ualet.
- 8 Monachus quomodo possit se a claustro suo abdicare.
- 9 Iuramentum monachi praestitum ante professionem an sit seruandum.
- 10 Monachus non potest uouere absque superioris licentia.

C A P. XIII.

Sicut ex literis. ¶ Non ualet iurum monachi claustrum abiurantis: & sibi de hoc grauis imponit poenitentia. h. d. Cōis diuisio. Secūda ibi respondemus. ¶ No. quod ad stabilitatem claustrum quis professionis uoto obligatur. ¶ No. 2. qd. sicut iurum contra praecedens uotum non ualet, tanquam, quod non potest seruari absque interitu salutis aeternae. ¶ No. quod temerarium iurum non est obligatoriu. Et no. quod peccat temerarie iurans, & ei de peccato est grauis poenitentia iniungenda. ¶ No. quod iracundia in praestatione iurum non excusat iurum a temeritate. ¶ No. quod dignitas prioratus non liberat quem a monachatu, quia ut prius remanet monachus. nā hic appellatur prior, & monachus. ¶ Opp. quod iurum hic sit seruandum a monacho. 3. de renū. ex transmissa. & c. quod in dubijs. qd. metus causa. ad aures. & c. ad audientiam. Solu. Dicunt quidam, quod licet iurum non praedat monasterio, quin possit repetere monachum, ipsi tamen praedat, qui praestitit, in tamen, quod non potest repetere monasterium. Sed hoc non placet Inno. quia illa iura loquuntur in clericis secularibus, qui habent libertatem se excludendi a beneficijs suis, quo ad suum praedat: haec in monachis, qui non possunt se liberare a seruitute claustrum, ad quam se uoto adstrinxisse censentur: & clerici possunt cedere ecclesijs, monachi autem non possunt esse sine claustro. 1. q. 1. si cupis. & c. placuit. Vnde nunquam debet abbas dare literas absolutionis monacho suo, nisi prius habeat aliud monasterium paratum. sed tunc bene licet, quo facto nihil habet commune cum monasterio. 1. q. 3. statui mus. 63. di. c. 2. 1. 6. q. 1. si quos. & c. seq. 1. 6. q. 2. si quis iam translatus. secundum Innoc. Dicit tamen Hostien. quod hoc male de facto seruatur. Idem no. de renū. cap. si. & quod not. de regula. cap. fin. Propter delictum tamen bene dicitur

monachus a monasterio: ut no. 3. de off. ord. quanto super glo. hoc patet, & ponitur pena reclusionis in ergastulo. Ad quod de regula. c. si. de sumo. dilectus, & c. qm. & c. ueniens. ¶ Opp. quod non obligetur iuramento abiurans claustrum, cum possit esse extra claustrum. 3. eo. ex rescripto. So. Monachus non potest claustrum renuntiare, nisi obtentu maioris religionis. Quod dicit, vt 7. de regula. & ad ips. abbate imperante, & ex causa uti monasterio: & tunc ualere iurum: vt 3. eo. ex rescripto. sicut Hof. & idem in casu ne cle. vel mo. c. 2. lib. 6. ¶ Quid si hic ante professionem praestitisset tale iurum, an esset obligatoriu? Dicit Io. An. quod non, quia iurauit sine causa, & calore iracundiae, & sic iurum non habuit discretionem, nec comitem discretionis, nec iustitiam. 2. q. 1. & iurabunt. 2. q. 2. aduertendum. Secus si ex causa, & cum deliberatione iurasset, pura quod nunquam intraret domum talis mulieris, quam turpiter adamabat: nā est seruandum, licet a talibus iuramentis sit abstinentum: per id, quod h. de cohabi. cler. & mulie. clericos. & c. ficut subtilitas. Solu. Quia hi uolunt calore iracundiae iurum praestitum non esse obligatoriu, licet licitum sit, quod iuretur, & possit saluari sine interitu salutis aeternae. Summi tamen cōiter dicunt iuramentum esse seruandum, si licitum comprehendant: licet putent hoc tutius. Satis puto, quod si calor iracundiae fuit tantus, quia illud delibere non fecisset, quia hic uoluntas non est discreta, non sit obligatoriu: uel si est de facili, est per epm commutandum. de quo per Ray. in Summa de iuro. circa prin. ¶ Op. per glo. quod liceat abiurare. de regula. licet. & de renū. ad moner. Sol. Potest de licentia superioris, ut ibi, subaudi, & cum causa legitima, sed non sine superiorum licentia: uel sine causa, ut hic: nam, ut dicit Io. An. Nec uouere potest monachus absque superioris licentia. 2. q. 4. monachus.

S V M M A R I V M.

- 1 Vasallus, qui iurauit praelato, a successoribus iurare non compellitur. 6.
- 2 Iuramentum praestitum a ratione dignitatis ex parte, cui praestatur, realiter intelligitur, & transit in successorem. 3. 6.
- 4 Rex Siciliae non solum debet fidelitatem, sed et homagium Romano ecclesiae.
- 5 Iuramentum, an debeat iterari quo ad successorem, si praelatus iurauit se mel praelato iuuenti.
- 7 Recognitio facta patri cum iuramento, an transeat in filium.

C A P. XIII.

Vasallus. ¶ Vasallus, qui iurauit praelato, a successoribus iurare non compellitur. h. d. Consultatio & responso. Secunda ibi: respondemus. ¶ Nota licentiam allegabilem pro simplicitate. ¶ Not. quod iuramentum praestitum a ratione dignitatis ex parte, cui praestatur, realiter intelligitur, & transit ad successorem in dignitate illius, cui praestatur, & illi obligat, ac si illi iurasset. ¶ No. ar. quod iuramentum sub nomine dignitatis praestitum, non est iterandum ad successorem secundum Inn. sed secundum intellectum gl. probat contrarium: quia licet iuramentum transeat, nihilominus est iterandum, nisi ad hoc habeat priuilegium absolutionis, alias priuilegium nihil operaretur. ¶ Nota quod regnum Siciliae non solum debet fidelitatem, sed etiam homagium Romano ecclesiae. Ad hoc cle. pastoralis. versu. verum. de re iud. ¶ Quare, an si praelatus iurauit alicui successori praelati, iterato teneatur iterare iuramentum, si semel iurauerit praelato. Dic, quod no, ita quod hic dicitur in haerede, habeat locum in successore. ¶ Op. gl. quod teneatur iterare successori iuramentum. 1. 2. q. 2. saepe. & c. longinquitate. Dic, quod iurare debet successori, licet iurauerit praedecessori recipienti pro se, ac successori, nisi habeat aliam indulgentiam, & hic non compellitur iurare, quia indulgentiam habeat ad hoc, postea gl. residet, quod etiam sine indulgentia, ex quo iuramentum sic est praestitum, quod comprehendat successores, non compellitur prestare iuramentum ipse, uel successor, qui semel iurauit: quia hoc iuramentum esset superfluum, ex quo ad successores transit. Dic, si quis iurat alicui fidelitatem personaliter, & hoc constat: & tunc tenetur iterare iurum successori: quia ad illum non se extendit iurum. Et sic debet intelligi rex. 3. alle. §. praeterea, & sic eum intelligit Gos. si iurum est praestitum realiter, & expressis, ut quae specificis iurat praelato, & successoribus suis, adhuc non est iterandum iurum, quia hoc iuramentum, ut reale, transit ad successores ex parte illorum, quibus praestatur: unde cum non sit iterandum, nisi ex necessitate non est iterandum. §. c. & si Christus. Et hoc uerum in fidelitate, & alia quacunq; materia, ut in uasallo, & li berto ecclesie. Fatetur, quod licet non ardeatur ad repetendum iurum, ardeatur tamen ad renouandum, ne contingat, quod pereat memoria contractus: ut d. c. longinquitate. & de praeca. c. 1. Si autem iurum est simplex, & nulla sit mentio de successoribus, tunc in his, quorum natura est, ut teneatur, ita successoribus, sicut alijs. ut in fidelitate, quae debetur papae, & episcopis, & ita vni sicut alijs, adhuc iurum non esset iterandum, quia transit ad successores. Si materia est alia, ad quam non tenet natura liter,

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

liter, & in quibus ecclesia non fundat intentum de iure cōi, vt in libertis, qui naturaliter nascitur liberi. Inti. de liber. s. j. de iuris ex libe. ven. c. vno. ideo possit et longinquitate tps ius suum amittere: & tunc qm iurum est simpliciter præsistum, est iteradum in personam successōis, nisi aliud hēat priuilegiū, vt hic. & l. imperialem. & sic de facto seruatur, sicut seruatur ēē hic in rectoribus. Per quā dicit hic Host. ruius esse, qd p̄latus suscipiendo iurum nullam faciat mentionem de successōrib. si n̄ sit contentio inter eos, l. sub qua forma sit dicens formam, quod cum successōribus, habet probare: quia ei, qui dicit, incumbit probatio. ff. de proba. ci. qui. fm Host. Aduerte n̄ qd licet iurum, cui præsistatur possit esse reale: ex parte præsistantis n̄ est personale, & obligat ex vi iuramenti ad periculum solum iuramentum, & non heredem, vel successōrem: nam quāuis peccantem ex parte obligantis possit esse reale. ff. de pac. iur. gentium. s. pactorum. iurum tamen est personale, & non trāsit effectualiter ad personam h̄dis. ff. de pactis. l. & heredi. Et hoc tenet Bar. in q. dominicali. 38. Bononienses iurauerunt pacē. Ad quod Frede. suo consi. 257. Nam fm Host. licet in obligationibus spiritualibus honestum sit, quod filius sequatur volūtatē patris, non tamen est necessarium. de despon. impub. c. 1. de sepul. de vxore. & c. presentia. Vnde nunquam hares per iurum erit ex iuramento primo, nisi & personaliter iuret. j. eo. cleris. r. q. 4. itaq; & c. seq. ad hoc spon. ex literis. 2. & quod no. de sepul. c. fi. in fi. Et est ratio diuersitatis, quare est reale ex parte tui, & non ex parte præsistantis, quia obligatio propria, & personalis potest extendi ad quācumq; vult ipse se obligans, & iurans: quia ita isti, sicut illi possunt se obligare: sed ex parte præsistantis, si successō obligaretur, agitur de obligatione nō propria: sed aliena: & quis potest, prout vult, se obligare: sed aīam alterius non potest ipse alter illaqueare absq; illius consensu, de cuius animæ periculo agitur: in pena spirituali non nocet factum patris filio, nec hoc respectu potest obligare, ut patet in regula, sine culpa. cum ibi no. de reg. i. li. 6. Vnde licet successōrem obligare possit temporaliter, vt C. ut acti. ab h̄re. & contra h̄re. in rubro, & nigro. non tamē spiritualiter, vt est dictum. Prædictis non ob. de elec. qualiter. quia uel ibi factum narratur, uel loquitur de nonis uafallis, uel qm successōribus, uel ecclesie non fecit iuramentum, ut dixi. in quantum iurum personale ex parte præsistantis esse reale, & perpetuum intellige uerum, nisi esset respectus, cuius prætenu iurauit: ideo si tantquam canonicus iurauit, si post ea renuntiauit, uel cedat canonicatui, licet etiam postea restituatur, non obligatur ex viribus primi iuramenti, ut not. de elec. uenerabilem, & not. de iro. ope. nun. c. 2. de simo. ex insinuatione. de renun. eum inter. cum similib. & hoc tenet Fred. suo consi. 257. vbi clare sic dicit, & declarat.

S Y M M A R I V M.

- 1 Absoluere solet ecclesia a iuramento metu extorto.
- 2 Metus quando dicitur iustus.
- 3 Iuramentum meticulousum habens annexam uoluntatem obligat.
- 4 Metus quomodo enervat contractum. nu. seq.
- 6 Absolutio quare sit petenda pro iuramento, etiam illicito.

C A P. X V.

Merum. ¶ A iuramento per metum extorto ecclesia solet absoluerē, & eius trāsgressores, ut peccantes mortaliter nō punire. h. d. ¶ Not. iustum metum adesse ubi præsistatur pro uita conseruanda, & rebus, seruandum, id est, maiori parti bonorum. quod metus causa. abbas. ¶ Not. 2. quod iuramentum meticulousum nihilo minus, ut habens annexam uoluntatem, est obligatorium, & indiget absolute. ¶ Nota quod hortandi sunt sic iurantes ad obseruationē, & si non absoluti, non seruauerint, non sunt, ut pro mortali puniendi. ¶ Opp. quod non indigeant absolute, quia actus factus coactione p̄cisa est nullus. quod metus causa. c. fi. de baptis. maiores. l. di. presbyterum. So. Dicit Gos. literam intelligendam de coactione conditionali: si autem coactio esset p̄cisa, nō uidet, quod esset absoluendus, quia non obligat. lo. An. dicit, quod non uidet quō quis cogatur absolute iurare uerbali: sed manum porrigendo bene possit cogi, delato iuramento a cogente. Vnde per hoc ille qui Secūdas uocabatur, qui propter casum maris loqui uolebat, scripsit in tabula, dum a rege compelleretur. Vocis mex, nulla tibi p̄as data est. ¶ Opp. quod non absolutantur, sed compellantur seruare iura. de resti. spol. accepta. & c. sollicit. Sol. Si metu. qui cadere possit in constantem, præsistuerunt, sunt absoluendi, vt hic. Secus si unus fuerit metus, ut in contrario. Et dicit hic lo. An. d. metum etiā cadere in constantem, n̄ quando est omnium bonorum, uel maioris partis. de resti. spolia. frequens. lib. 6. ¶ Opp. quod nō sit necessaria absolutio, ut patet. 3. eo. si uero. & quod ibi not. Solu. Dicentes iuramentum non obligare respondent, quod absoluerunt de facto: dicentes oppositum dicunt, quod absol-

uerunt de iure. Glo. dicit, qd tenentur seruare talia iuramenta, & ad hoc sunt obligati, & ad h̄c: sed si non sunt absoluti, & non seruent. non sunt tanquam pro mortali puniendi: quia metus attenuat delictum. Hoc sequitur lo. An. Et dicit ecclesiam hoc statuisse in reuerentiam iuri: quia licet in ueritate non obliget, si forte is, qui præsistit, non intendebat obligari, sed solum tempus redimere, & euadere, ecclesia statuit in reuerentiam iuri, quod seruetur, ac si obligaret: quasi uelit litera hic ostendere in hoc fortitudinem iuri. Ad quod. 3. c. 1. & c. debitores. de elec. uenerabilem. ad fi. fm Hos. non obligantur tamen p̄trauendo, nec puniuntur tanq. pro mortali, sed tanq. p̄ ueniali, fm Tan. Gur. Na. Hosti. autem tenet hic gl. & sic iste finis intelligitur, qm absolutio non intercessit. lo. Cal. in c. si uero, tenet quod p̄uentione obligetur ad mortale, licet non puniatur, ut pro mortali, uel directo perituro, & sic mortalis alienat p̄na tpalis, & quod obligetur ad mortale p̄ueniens. Sequitur Arch. post Tho. 2. 2. q. 1. habemus. & 2. q. 4. inter cetera. & 1. 5. q. 5. auctoritatem. quia iurando non pot̄ interuenire absoluta coactio, sed conditionalis: & quis debet potius omnia mala pati, quam malo consentire, ut ibi not. Lau. & Arch. de pactis. quamuis. lib. 6. Cum hac declaratione debet intelligi gl. sequen. quā dicit, iuramentum per metum extortum parum obligat.

S Y M M A R I V M.

- 1 Iurans stare mandato alicuius, quando iuramentum debeat.
- 2 Iniuria verbales causant quandoq; graues inimicitias.
- 3 Iuramentum de parendo mandatis ad quā extendatur.
- 4 Verba relata ad arbitrium tertij reducuntur ad boni uiri arbitrium.
- 5 Mandatum, quantumcunque generale, non continet illicitum.
- 6 Verba non obligant ad quā si specificē foret quæsitum, non uerisimiliter se obligasset.
- 7 Iuramentum secundum non ualet contra primum.
- 8 Iurans filius in studio existens non exire locum, donec soluto debito, an si pater eum reuocet licentia creditoris quæ sita, & non obtenta, sit periuus.
- 9 Pacta nouissima illicita non derogant prioribus.
- 10 Iniuria potest nudo pacto remitti.
- 11 Mandatis tertij iurans parere, si præcipiatur, quod palatium non ingrediatur, an ualeat præceptum.
- 12 Iurans palatium non ingredi, si per duces uocatus ingrediatur, an periuus sit.
- 13 Iniuria per testamentum remissa, si reconualecat testator, an possit de iniuria agere.
- 14 Iuramenta solus papa relaxat, & interpretatur.
- 15 Aduocatus præstans iuramentum duabus ecclesiis, si postea litigent inuicem potest patrocinari pro prima contra secundam.
- 16 Sententia arbitri lata non recurritur ad boni uiri arbitrium.
- 17 Iuramenta quando intelligantur, secundum intentionem iurantis, uel suscipientis.
- 18 Iuramentum non extenditur ad ea, quæ iurans non est uerisimiliter cogitaturus.
- Renuntiatio generalis non trahitur ad ea, quæ ipse renuntians non esset uerisimiliter factururus.
- 19 Laudum potest peti reduci ad boni uiri arbitrium.

C A P. X V I.

Veniens. ¶ Si is, cuius mandato stare iurauit, aliquid p̄cipit iurum, p̄ me prius licitē factum, illud seruare nō teneor. h. d. In prima ponitur q̄rela impetratis. In scda prouiso, ibi: uerum quia. ¶ Not. qd ex uerbis aliq̄n incurritur graues inimicitia, & et ex iniurijs uerbalius. ¶ Nota, quod iurum de parendo mandatis alicuius, non extenditur ad non uerisimiliter intentum iurantis, quantumcunq; uerba sint lata, & ad illud ualeant trahi. ¶ Not. 3. qd uerba q̄tumcunq; lata relata ad arbitrium tertij, cū proferantur sub quadā confidentia legalitatis, & bonitatis eius, in quē promittunt, si oppositū reperiat, reducuntur ad arbitrium boni uiri, si postea effectū fallitur cōfidentia: iō puto, quod si compromitto in aliquē, ut possit et enormiter lædere: & cum hæc uerba dicam sub cōfidentia, quod iuste agat, si oīno irrationabiliter me enormiter lædat, potero petere reductionē ad arbitrium boni uiri. dicā. j. c. Quintauallis. ¶ Not. qd a quolibet ḡnali iuro de parendo censet exceptum illicitum, & qd obuiet primo iuro. ¶ No. ar. quod secundum iurum non ualet p̄ primum, & ualet p̄ promissionem: nam hic interrogatus fuit de promissione, & r̄ndit de iuro: r̄riū ergo uult in promissione. de p̄sumptione. nonne. 25. distin. qualis. ¶ Not. quod uerba generalia non obligant etiam iurando, ad quā si in specie foret quæsitum, non uerisimiliter se obligasset. ¶ Oppono, quod siue iuramento, siue simplici promissione foret obligatus, non ar̄tat, secundum iurum, etiam contra simplicem promissionem: quia & simplici promissione est obligatus quo ad Deut. 22. q. 5. iurati. de pac. c. 1. 12. q. 2. quicūq; suffragio. Inn. dicit hic, quod si sub debito iuramenti

iurā est præceptū aliquid, q̄ obuiet ēt solenniter promissio primo, obseruandum est iurā. & aliter satisfaciatur de promissio, p hanc lram, qua dicit de iuro, & tñ. s. fecerat mentionē de promissio. de præsumpti. nonne. Host. dicit q̄: quia si aliquid licitū promissioerat quo ad Deū est obligatus, & seruandū est, ac si iurā ser. ut d. c. iurā. Mandatū ergo de illo non obseruando est contra Deum, & sic contra ius, & quia non debet præsumi, q̄ iurā do hoc senserit. Itē quia non est pcedendū mandatū fieri posse, per quod derogeretur iuri alterius: quia nec mandatū Papæ ad talia se extendere. de offi. deleg. super eo. ¶ Non obit. quod dicit Inn. cū debere satisficere aliter de promissio. Na si caprā promissam soluere possit inuito creditore, non possit soluere bouē. ff. si cer. pe. l. 2. & l. cū quid. Infi. de actio. s. itē si quis. Item pōt esse tale promissum, q̄ adimplere aliter non pōt nisi seruet promissum: ut si promissit cū Berta p̄ hęc, mandatū ne p̄ hat, certē non ualet mādātū: quia & si iurā ser. expresse aliā ducere, primā fidē irritā facere non pōt. de sponsa. ficut. Dicit ergo talia mandata intelligi de mādatis licitis, ut dicā sup gl. Puta, q̄ si prima promissio obligat precise, ut quia sit obligatio dādi, non ardet ad p̄ceptū secundi iurā, nisi pars de alio p̄taret in implē do cui primo promissio: sed si esset obligatio nō precise, ut in obligationibus facti, in quibus quis precise non obligat ad factū, sed ad interesse. tunc quia pōt implere primū, & p̄m saltē specificū iurā ad hoc obligaret, licet non forte generale: ut si primo vni p̄mī tradere rē, postea secundo iuro alij tradere, primū p̄mī seruare, & p̄m. in primo soluendo interesse, & sc̄do actū implē do. Et p̄to, q̄ hęc fuit mens Inn. quod secus sit in hoc in iurā in hic operet iurā ut precise, q̄ iurā implere teneat. Q̄ est notabile. Et sic in obligationibus iuratis quis pōt precise p̄pelli ad factū, q̄ no. quia limitat scripta in l. stipulatioēs nō diuidunt. de uer. ob. & maxime cū iurā habeat c̄pam in se, ut omni meliori mō, quo p̄t, obliget. l. cū p̄r, & filius. de leg. 2. Dicit tñ Inn. & sequit Host. q̄ si non in ḡne, sed determinate aliq̄ certū iuret, hoc iurā in consilio animæ, recepit interpretationē p̄m bonā, sanā, & non fraudulentā intentionē iurantis. j. eo. q̄to. & c. ad n̄am. 2. In iudicio uero fieri interpretatio p̄m ius. j. eo. ueniētē res. ¶ Ex hoc decidit q̄, quā disputat Frede. suo p̄li. 186. An si filius in studio iurauit non exire locū non soluto debito, an si pater, vel ep̄s cū reuocet, & exeat quā sita licentia creditoris, & non obrenta, sit p̄iurū. Et p̄cludit, q̄ non, primo in patre: quia ex p̄cepto nālī & diuino iure obligatus est parere p̄ri iō non de rogat illi sc̄do iuro. Ad hoc. C. de patri. po. per totū. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. per totū. Itē quia tale iurā intelligitur saluo iure p̄ris. de iureiuran. cū p̄ringat. eo. ti. q̄to. & c. ueniētēs. Itē quia licet prima obligatio non sit iurālis, sufficit, q̄ p̄terio illaqueat ad peccatum: quia p̄m iurā ad oppositum non pōt trahi ad preiudicio salutis. eo. ti. q̄to. de sponsa. ficut. sicut ex literis. no. ad hoc, q̄ d̄r de voto non ualente absque consensu patris. ff. de pollicita. l. 1. 2. q. 5. pueri. & c. paruuli. & q. 3. tribus. Et licet hæc capitula loquantur de paruulis, idem quod no. de voto. scripturā. 2. q. 2. mulier. in gl. pe. & fi. Ad hoc, q̄ dicitur de actione iniuriarum, quam pater non tollit. ff. de pac. l. 1. §. v̄q; adeo. Itē ad hoc, q̄ d̄r de incurrentē cautione, de sen. excō. mulieres. quia non ardet ire ad curiā ad p̄iudiciū patris. 3. 2. q. 17. mulier. 3. q. 5. manifestum. cum si adducit, q̄ d̄r de ordine d̄r de æta. & qua. indecorum. ut non p̄iudicet patri p̄restiti. Item quia non est uerisimile noluisse p̄iudicare patri. Idem dicit si reuocet ep̄s: quia si iustus paternus hoc operatur, fortius iustus ep̄i. Item quia plus iudici, quam patri ardetur parere. ff. ad Treb. ille, a quo. in fin. & l. nam quod. Itē quia a quolibet iuro intelligitur excepta autoritas superioris, etiam alterius, quā Papæ in quantum iurat circa tangentia ius superiorum. j. eo. ueniētēs. ubi per dōc. de cle. non refi. c. antepe. & ult. per Inn. de dolo. ueritatis. no. de hæreti. c. fi. 1. 5. q. 6. p̄ceptū. Ad hoc. ff. de his qui no. infa. l. furti. §. qui iussu. Hęc uera intellige, nisi fraudē procurauerit reuocari. Ad hoc de offi. dele. pastoralis. in fi. de uer. sig. c. fi. lib. 6. ff. ex qui. cau. ma. l. qui data. ff. qui satisfi. cog. l. fi. ad hoc. & de app. ad hæc. 2. Non ob. de appel. significauit. & quod ibi no. Ho. quod ubi iurans soluere debitori, non excusatur, licet ille sit accusatus, & iudex p̄cipiat ut non soluat: quia ibi iussus fuit iniustus, cum accusato possit solui. de solut. l. reo. & sic iniustitia processit ex parte iudicis. Imputandum est ergo, si non appellauit. Sed hic nulla iniustitia est ex parte ep̄i p̄cipientis, seu reuocantis, ex quo subditus suus est.

9 ¶ Opp. q̄ pacta nouissima sunt seruāda. C. de pac. l. pacta. Dic illud, quando sunt licita. hic illicita erant pro prima. Itē illud inter eosdē non inter alios quibus non pōt p̄iudicari, ut hic.

10 ¶ Quæro an iurato de parendo mandatis iniuriati possit aliquid ab iniuriato p̄cipi. Dicit Io. An. quod consuetudo interpretatur quod sola p̄statio iuramenti habetur pro satisfi. ctione. Ad hoc. j. eo. Quintauallis. Quod uerū est, nisi tanta sit iniuria, quod majori p̄na sit puniendus. ¶ Relinquit Vinc. arbitrio dicti iudicis, p̄m Vincen. & idem Innocen. & Hostien.

dicit, quod quæcunq; sit iniuria, iudex debet cōtentiari de eo quod pars contentatur. Nam p̄ nudum pactum remittitur iniuria. ff. de pac. si tibi decē. §. 1. de pig. act. si ratio. §. pe. ¶ Quæro, an si p̄cipietur ne in proprijs causis intrer palatū, ualeat p̄ceptum. V̄ quod sic: quia p̄t per procuratorē litigare: imo causa honoris hoc mandat. epo. 5. q. 3. quia eps. Dicit Host. et tale mandatum corrigendum, tum p̄ onus expensarum, ut in auth. ut ab illutr. in princ. l. um p̄p intructionem negotiorū. ff. de procu. si actor. & p̄p causarum arduitatem. de procu. que relam. p̄m Gos. Nam dicit Host. magis est quis curiosus in facto alieno, quam in proprio. s. de v̄su pal. nisi. C. de seruitu. l. p̄sēs. ¶ Quid si dux iurā uocasset ad palatium, an d̄ret ire non obstante iuro? Dicit Io. An. quod hic casus debuisse excipi: quia per iurā suum non potuit a se abdicare iurisdictionem ducis. Ad hoc. s. c. iur. & quod no. de ap. cum parati. in parte secunda. & forte hic crediderunt includere, quasi specialis uocatio fortius excuset, quam ḡnalis. de cle. excom. mi. p̄posuit.

13 & patet in antiqua, & hic in fi. ¶ Quid de illo, qui iurauit in testō super iniuria, quam remisit, an si postea ualeat, possit agere de iniuria? Vide in q. d̄nicali. 13. & vide Io. An. in Spe. in §. nūc aliqua uero. post ver. item pone cū quidam. ibi Io. An. tam in senatore, qui remisit vsuras, q̄ et in remittente iniuriā, tenet q̄ non possit amplius redire ad repetitorem: quia renuntiat, & c. de renun. ex transmissa. cū si. & in s̄p̄i idem no. de vsur. q̄q. lib. 6. super ep̄i. nomen. ¶ Vltimo est hic arg. in fi. quod solus papa relaxet, & interpretet iurā. Ad idem de elec. venerabilē, in fi. & de hoc in c. p̄cedenti no. s. c. 1. & c. debitoris. Item inducit ad q̄nōnem de aduocato, qui duabus ecclesijs est iuratus, & ille inuicem litigant, q̄ teneat iuuare primam. Ad idem. j. eo. cam te. p̄m Gos. ad hoc, q̄ no. de postu. c. fi. super vltima glo.

16 ¶ Venio ad gl. op. quod non debeat hoc dictum ad arbitriū boni iuri reduci: ut l. diem profere. §. itan. ff. de arbi. vbi dicto arbitri statur, si sit equum. So. Contra p̄cedit in arbitro, hic in arbitratoribus. cum talibus compositoribus: quia iue p̄ponere, siue laudando iniquē arbitrentur, reducendum est ad arbitriū boni iuri. Et quod fuerunt arbitratores, dicit Host. p̄one re ex verbis compromissi: quia iurarunt stare mandato: nō dixit iurā, qui reprehendit illos, qui d̄nt per hanc decre. quod in causa propria quis non p̄t esse arbitrator, sicut non p̄t esse iudex. C. ut nemo in causa propria, quia hoc hic non probatur, cum non fuerit in partē p̄promissum, sed fuit in tertios compromissum: ut patet ex litera. De mā in decre. cām. s. de elec.

17 ¶ Op. quod iurā non interpretentur, p̄m intentionem iurantis, sed p̄m intentionē recipientis. 3. 2. q. 5. quacūq; arte. Gl. remittit de rell. i. spol. ex literis. Io. An. remittit pro solone ad §. ex his. c. q. Dic si mens suscipientis est certa iurā, debet intelligi iurā, p̄m intentionem suscipientis: si non est certa iurā, tunc p̄m mentem uerisimilem iurantis intelligi, & non p̄m mentem non uerisimilem suscipientis. Intellet ergo, p̄m quod cōiter intelligit. ¶ Quærit gl. an per iurā possit p̄cipere, vel ut cedat bonis, uel ut donet bona sua. Gl. dicit, quod no: quia iurā non extenditur ad non uerisimilē cogitata. j. eo. Quintauallis. & deci. ex multiplici. cum si. & quia uerba iurā ciuili modo sunt intelligenda. ff. de serui. rusti. p̄d. l. si cui. Dicit Io. An. quod si ius est q̄ d̄nicali. 26. q̄ recitauit hic Gul. de clerico, qui iurauit stare mandato ep̄i, qui p̄cipit ei, quod beneficio renuntiare, & quod non appellaret: & soluitur p̄cepto et non obstat, illum appellare posse. Sed est dubium, an credatur dicto asserentis se talia mandata fieri non cogitasse. Dicit hic Inn. q̄ non, dum mō p̄ceptum non excedat culpam: sed d̄t esse cōis opinio, & p̄sumptio, q̄ si credidisset hoc mandatū sibi fieri, nullo mō iurā p̄stitisset. ar. j. eo. peritio. C. q̄ res pig. ob. p̄f. obpone. & l. deniq; ff. de flu. l. 1. in princ. ad hoc de arb. c. 2. Vñ dicit Vin. quod p̄cipere possit quantum est uera estimatio iniurię. 17. q. 4. uxor. usus. n. interpretatur hæc iurā. 2. q. 2. neqs. dicit. n. consumptum ius istorum, ut iterum mandare nō possint ff. de ope. lib. l. si libertus. & l. seq. ff. de opt. leg. l. apud Aufidium. dum mō tñ non errauerit credens se aliud p̄cipere. ff. de arbi. quia arbitet. vbi de hoc. Quid si mandatū non repugnet iuro. Gl. dicit, quod seruandū est, cum seruari possit sine interitu salutis æternæ. s. e. si uerō. Dicit tñ gl. quod si ex mandato enormem læsionem pateretur, obtinebit relaxationem iurā. s.

19 quod met. cau. abbas. 2. q. 4. §. illicitem. ¶ Not. remediū q̄ ista iurā, quæ apponuntur in laudis, & contractibus: quia si reperitur enormiter deceptus, licet alias cesset dolus, vel alia turpitudine, quod potest petere absolui a dicto iuramento: & hoc, quia talis enormis læsio habet in se p̄sumptum dolum. Quod bene notabis. dicam. j. eo. Quintauallis.

S Y M M A R I U M.

- 1 Iurans defendere ecclesiam, & requisitus sine iusta causa recusat, periu- rous est.
- 2 Iurans potest requiri, ut iuramentum impleat.
- 3 Iurans excusatur a iuramento p̄ciso ratione difficultatis.

4 Appellatio

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

- 4 Appellatio quare non excuset aduersus iuramentum.
- 5 Impedimentum vel difficultas non excusat a pena.
- 6 Defensionem promittens, an non requisitus teneatur ad defensionem.
- 7 Aduocatus, qui tenetur defendere, an teneatur ad defensionem iniustam. Vasallus, qui tenetur ad defensionem, an ad illam sit obligatus non requisitus.

C A P. X V I I.

Reu. ¶ Si iurans ecclesiam defendere, requisitus sine iusta causa hoc recusat, periurus est, nec appellatio eum defendit. Communis diuisio. Secunda ibi: respondemus. ¶ Nota, quod aduersus promissionem propriam, & iuramentum, non excusat appellatio. ¶ Nota secundo, iuramentum posse requiri sub debito iuramenti, ut iuramentum impleat. ¶ Nota tertio, quod a periurio excusat impossibilitas, vel difficultas implementi eius, quod est iuratum, excusat etiam legitima causa: & sic a iuramento preciso censetur exclusa difficultas, & excepta impossibilitas, & quacunque alia legitima causa, quod nota. ¶ Quæro de causa quare non valet appellatio. Dic secundum Ioannem, quia appellatione non potest impediri, quod a perpetuo edicto fieri percipitur, ne in vanum Dei nomen assumatur. 2. 2. q. 5. quacunque. Et licet secundum tempora illius deceret. admitteretur appellatio sine grauius expressione, id verum quo ad hoc, ut eximeret ab obligatione: si tamen penes appellatione ab ea desistens patrociniū præstet, interpretatione benigna dici potest periurium incurri. ff. de bonis lib. l. qui cum maior. §. accusare. secundum Goffred. ¶ Glof. colligit, quod difficultas excusat a periurio, & necessitas. alleg. iura. ff. de verb. obligat. l. continuus. §. illud. Solut. Non excusat a pœna conuentionali, ut ibi: sed bene excusat a pœna periurij, ut hic. Dama. hic dicit, quod si casu est impeditus, non incidit in pœnam: secus si per hominē. ff. ad legem Aquil. proinde. & l. si seruum in fi. lo. And. remittit de pign. significante. & in regula peccatum. de reg. iu. lib. 6. & quod ibi nota. super 1. glof. Dicit Bart. quod si pœna uenit committenda ex conditionis euentu, difficultas non excusat a pœna. ff. de uerbo. obligat. l. in illa stipulatione. ut quia obligatio incipit a præcedenti conditione, puta, si tibi nō dederō Stichum, dabo Pamphilum intra Calendas. difficile est mihi dare Stichum committitur pœna, si pœna uenit committenda ex mora: quia incipit a præcedenti dispositione: tunc ubi difficultas impedit moram impedit pœnam committi: ubi non impedit moram, nec impedit pœnam committi. Impedit autem moram, quando in obligatione est, speciem dari: ut not. ff. si certum petatur. l. quod te. l. si seruus. & l. si cum res. de leg. 1. Idem si in obligatione factum est. l. 1. §. si frater. ff. de coll. bon. ff. ad legem Rhodia. de lac. l. si uelenda. & l. 2. ff. si quis caus. Si quantitas est in obligatione, tunc non impedit moram committi, ut dicam in l. continuus. §. illud. quia sicut casus non liberat a præstatione quantitatis, ita non liberat difficultas. Licet autem nō excuset ab obligatione quantitatis, excusat tamen a pœna periurij: ut patet de pign. significante: dummodo non possit ei aliquid imputari. An autem difficultas, uel casus superueniens excuset a pœna excommunicationis, uide glo. de testi. cogen. cum super. in glo. si. in Spe. de citati. §. iam nunc de citatione. ver. illud autem. & uide lo. And. de vsur. quanquam. lib. 6. in uerbo, mandauerit. ubi dicit an casus. c. significante. habeat locum in excommunicatione.

6 & de hoc. 4. q. 5. c. uno. ¶ Querit glo. an non requisitus, qui se iurauit non intrare palatium, debet iurare ecclesiam. Arguit pro, & 3: residet allegando, quod non debeat, nisi requiratur. Io. And. remittit ad Spe. de aduo. §. j. ver. sed nunquid is, qui iurauit, & in uer. seq. tractatur an feudū datum pro patrociniū iurisperito transcat ad hæredem. tenet ibi quo ad primum, quod si cōmode uenire potest, & scit ecclesiam indigere, & consilium suū utile debet uenire, etiam non requisitus, si ibi est satisfactum: quia satis est stimulari iuram, & requirit. ¶ Querit gl. quid si ecclesia ei non seruauit fidē in suis necessitatib. Dicit gl. qd nec ipse tenetur ei seruare fidē. 2. 2. q. 5. de forma. §. eo. puenit. Idē si ecclesia subtraxit sibi salarium cōsuetū. ff. locati. l. quæro. §. inter locatorem. Io. An. tenet hic si tota eccl'ia deliquit: alias agere debet 3: prælatus, & iurare debet eccl'iam. de reg. iu. delictū. lib. 6. nisi sub conditione iurasset: si sibi salarium solueretur. §. eo. peruenit. Quod not. quia potest factum prælati facere defecere conditionem obligationis, licet nō possit cōmittere morā in uasallo, tū dicit, quod tenetur dñm iurare, licet dñs non iuuerit eum: quia tenetur uasallus domino ex iuramento, ubi dominus ex urbanitate tantum tenetur: ut no. C. de pign. l. 3. & C. de furtis. l. ciuile. Quid si remordet conscientiam aduocati, quod ecclesia foueat malam causam, an debeat iurare. Glof. dicit, quod non. 1. 1. q. 3. uer. qui dicitis. Nam tunc aduocatus nō tenetur iurare cliētulum. C. de iudi. l. rem nō nouam. licet tamen teneatur sequi conscientiam suā, ecclesia

habebit eum pro periuro. Hoc non placet Hostiē. quia sic eiusque per iuramentum adstricto ad ecclesiam inuadendam potest beneficium auferri. §. eod. querelam. & eo. ti. lib. 6. satis. peruersum. & pateretur damnum, unde mereri debet, contra id supra de renuntia. sanē. Non obstat iura alle. quæ loquuntur in matrimonio, ubi timetur collusio. de eo, qui cogn. consang. super eod. infra. eo. tua. & in quo timetur periculum incontinentie, nec potest per alium licite deferui. Secus in officio aduocationis, quod per alium expediri potest. C. de iudi. l. rem non nouam. Dabit ergo æque bonum, quod salua conscientia face re potest. ff. de neg. ge. l. at qui natura. §. cum me absente. ff. de iurisd. om. iud. l. prator. & quod no. de postu. prel. bonæ memoria: & si non possit alium inuenire, adhuc considerabitur hoc arbitrio boni uiri. & ponderata qualitate personæ aduocati, & cause: si apparet fraus, procedat contra ipsum: si bona fides, ipsi absoluat. de rescrip. cum contingat. ad fin. In dubio relinquat ipsum conscientiam. argumen. infra eod. mulieri. cum similib. 1. quæst. 7. sancimus supra de procura. in nostra. Puto, quod si est certum, & ecclesia foueat bonam causam. Glossa, bene dicit: si est certum, quod foueat malam, quia hoc non includitur in iuramento, de iureiuran. capi. 1. li. 6. & hic non erit periuris, nec reputabitur pro periuro: Si est dubium eo, quod constat eum non defendisse, fundata est intentio dicentis periurum, nisi ostendat causam fuisse iniustam: quo casu non iudicabitur periurus, si non ostendat, quicquid sit de conscientia, ab ecclesia reputabitur periurus, ut dixit glo.

S V M M A R I V M.

- 1 Monetam certam si princeps iurauit seruare, quam sciebat legitimo pondere defraudatam, penitere debet de iuramento.
- 2 Statuere non potest aliquid princeps in præiudicium populi.
- 3 Iuramentum illicitum non ligat, nec eget absolutione.
- 4 Iuramentum de aliquo implendo obligat quatenus illud est licitum.
- 5 Iurans licitum quod credit illicitum, est periurus. nu. 21.
- 6 Iuramentum a solo Papa solet interpretari.
- 7 Iuramentum habet in se clausulam, si non ualet ut iuro, ualeat ut potest.
- 8 Consiliarius qualis esse debeat, quomodo debet contentari suis salarijs.
- 9 Iurans an possit venire contra suum iuramentum propria auctoritate.
- 10 Moneta quot modis fraudari possit.
- 11 Monetam factam an possit princeps absque populi sui consensu diminuire.
- 12 Moneta diminuta an cedat ad periculum debitoris.
- 13 Soluere si promiserit monetam in auro, si due concurrant monetæ in loco solutionis, de qua intelligitur.
- 14 Solutio an possit fieri creditore inuito de una pecunia pro alia.
- 15 Falsarius monetæ qua pœna plectitur.
- 16 Absoluere indistinctè an possit Papa a iuramento.
- 17 Iuramentum an possit commutare episcopus in melius, sicut votum.
- 18 Monetam princeps qui facit excudere sub nomine patris mortui, an sit falsarius.
- 19 Falsi pœnam non inducit falsatio scripturæ que non probat.
- 20 Sepulchrorum scripturæ non probant.
- 21 Soluere promittens in certo termino pecuniam si non soluerit terminis cōueniatis, an sit periurus.

C A P. X V I I I.

Qvanto. ¶ Princeps, qui iurauit certam seruare monetam, si sciebat illam legitimo pondere defraudatam, penitere debet de iuramento, quod fuit illicitum, non ideo seruandū. Si uero ignorabat, tunc iuramentum seruatur, sed illam faciat restaurari. Communis diuisio. Secunda ibi: super qu. ¶ No. finem consilij & consiliandum allicere animū eius & consilium peti ad aliquod eligibile iustum, uel iniustum. ¶ Nota secundo dominum, principem quemlibet, uel regem nihil posse statuere, uel determinare ad præiudicium populi, absque consensu populi, cum consensu populi sic. ¶ Nota, quod super iuramento dubio an liget potius & per prius cadit impetratio quam cadat absolutio. ¶ Nota, quod iuramentū de falsa moneta seruanda, ut nutriendi peccatū non est obligatorium, nec eget absolutione: peccat tamen iurando, & penitentia iniungitur rōne temerarij iurij. ¶ Nota, quod iuramentum de aliquo implendo sub opinione liciti, & credulitate, obligat iuramentum, in quantum & quatenus illud est licitum, in quantum est illicitum, non obligat ex mente iuramentum, nisi quatenus illud sit ad licitum reducibile, uel reduci possit. ¶ Nota, quod iurans licitum, quod credit illicitum, & iurans uerum, quod credit falsum, est periurus, & temerarius iurator, & illi est pro temerario iuramento penitentia iniungenda. ¶ Nota argumen. solum Papam posse iuramenta interpretari. Item, quod contra iuramentum aperte illicitum licet propria auctoritate uenire, ¶ Nota, quod ubi iuramentum non seruatur ad unguem, seruatur ut potest: & sic habet in se cōsam, si nō ualet ut iuro, seruet ut potest. ad hoc. l. cū p. §. filius matrē. ff. de lega. 2. uide in Sp. de act. & peti. §. sequit. uer. qd si pœnalis. Et no. qd facit ad multa.

8 **ta.** ¶ **Quæro** qualis dēt esse p̄siliarius? Dic, q̄ bonus, optimus, purus vndiq; & p̄tentus his, q̄ dant a fisco. Alias si transgressus fuerit, expellit, & alius idoneus introducit in auth. de manda. prin. §. p̄cipue. colla. 3. & hoc de arbitris. cū olim, & non debet dare mala p̄silia, sicut faciunt multi, q̄ deceptores dñr, qui cōsulunt principib. ad extorquendas pecunias. ¶ **Quæro**, an sit licitū venire aliquo casu p̄pria autoritate p̄ iurē? Dicit Inn. qd̄ si iurē sit illicitum, vbi est certum, licet p̄pria autoritate venire p̄ illud, vt hic, 2. q. 4. in malis, & c. si aliquid. & c. diffinitio. Si oīno non est certū, seruandū est. j. c. c. & si Christus. §. ap̄s. saluo, qd̄ no. gl. 2. In dubio est ad papā recurrēdū. de elec. venerabilē. §. p̄. p̄m Inn. & Holt. Vide, qd̄ no. in d. c. venerabilē. Per hanc decre. dñt quidā, qd̄ dñs rex non p̄t aliquid statim ad p̄iudiciū p̄p̄i, sine eius p̄sensu. Ad hoc de off. arch. ad hoc. Et est arg. qd̄ princeps non possit per se p̄ponere de dānis p̄p̄i datis rōne guerre. de quo remittit ad Sūmā de poeni. §. si. vers. sed pone, qd̄ guerra. ¶ **Circa** monetam q̄ro de plurib. Primo quot modis fraudet̄ moneta. Dic, qd̄ fraudat̄ primo q̄ certū pondus a principio ordinatū diminiuit̄ de mandato regis mā dantis illā diminutionē postea recipi, & expendi, ac si nō esset diminuta. Itē cū a principio cudit̄ moneta multo minoris valoris, q̄ esse debeat, consideratis metallis, & mā, de qua fit, fabrorū, & alijs expēsis necessarijs, & vtilib. exinde deductis, quas autoritatē p̄stans de suo facere non tenet, ut ex offō, nec p̄pendiū hēat, neq; dāni. ff. qui. ex cau. ma. 1. r̄nsō. & l. videlicet. cū suis p̄cordantijs. Dicit tñ Inn. qd̄ si rex p̄ iurisdictionē, & autoritatē, quā hēt, a qua, & cuius characteris autoritate moneta recipit cōionem, fieri faciat ipsā aliquantulū, sed non multū minoris valoris, quam sit metallū, & deductis p̄dictis expēsis, vt modicū, sed nō multū lucrū inde sentiat, licitē fiat, si indigeret: & vbi moneta cū regnū non sp̄geret, possit hoc tolerari. & hoc de scō seruatur. Legiste tñ dñt, qd̄ moneta dēt, vt sit licita, tñ valere i metallo, q̄tū ualet in moneta, & expēsa fabricę debet fieri expēsis Reipublicę, vt no. in d. l. Paulus. Ad hoc. l. 1. ff. de q̄h. emp. Fraudatur̄ et̄ moneta, p̄m Hof. per cāpō res, singulos denarios p̄derantes, grauiores p̄stantes, & alios transire ponderantes p̄mittentes. Alij radunt, uel scindunt, de quib. cū. gl. Fraudat̄ et̄, qd̄ dñi terrarū monetam minoris ponderis cogunt recipi cū moneta maioris. Item q̄ bonā monetā reprobant, & æquivalentē, uel minus utilē suscipiunt, vt de reprobata bonū forū hēant, & illam p̄sari faciunt, & cudi in pondere approbatā monetę. Ad hoc. ff. de pig. ad. l. eleganter. §. qui reprobos. Per q̄ p̄cluditur, qd̄ moneta reprobā q̄q; ex mā, quia nō est tota aurea, uel argentea, vt solebat: ex p̄dere, quo fraudata est, ut dixi: ex cursu, q̄ non currit, ut p̄sueuit, sup̄ quib. creditores, p̄uidet̄ sibi faciendū apponi in inf̄suis eiusdem māæ valoris, p̄deris, & cursus. ¶ **Quæro** sc̄do, an possit princeps absq; cōsensu p̄p̄i monetā factam diminuerē. Dic, qd̄ nō, sed cum eius p̄sensu p̄t: quia quilibet p̄t iuri suo renuntiare. 7. q. 1. q̄ periculosum. & q̄ negotiū regni reputat̄ negotiū vniuersitatis regni, sufficit p̄sensu maioris partis regni. de iur. cal. l. 2. §. sinat̄. ff. de p̄di. & dem. l. ciuib. ff. ad mūnic. l. qd̄ maior. Et hoc inquantū dēt expendi pecunia intra regnū. Inquantū aut̄ p̄ maiori parte foret expendenda ex regnū, nō sufficeret et̄ p̄sensu p̄p̄i, p̄m Inn. alle. Hof. ff. de iur. om. iu. l. si. ¶ **ad hoc** de p̄sti. q̄ in ecc̄parum. & c. ecc̄pā. ¶ **Quæro** qd̄ si moneta est reprobata, uel interdita p̄ dñm terrā, ita qd̄ in ualore est diminuta, an hoc cedat ad p̄riculū debitoris, vt de illa solvere non possit? Vt, qd̄ periculū sit debitoris. ff. de sol. l. Paulus. ap̄s incipit, creditor. ff. de pig. ac. l. eleganter. §. qui reprobos. & l. ff. de euic. Lucius. In p̄riū, quia sufficit debitorē soluere de reprobata. Patet quia pecunia eiusdem generis, quæ mutuo tradita est, reddi debet. l. 2. ff. si cer. pet. jergo illam reddere debet, & non aliam. Item quia et̄ in mutuo cōspicitur æstimatione tpe quo mutuum petitur, & non tempus p̄ctus. ff. si cer. pet. l. vinum. Cum igitur tpe p̄ctus mutui curreret moneta, & mō non currit, non est p̄siderandū q̄tum mō ualet. Ista rō plus concludit periculū esse debitoris, saltem in æstimatione. Itē si dederō decē, vt dēas nouē, nō amplius q̄ nouē petere possē: si dederō tibi decē, vt undecim debeas, nō potero nisi decē petere: quia nec amplius dedi. ff. si cer. pet. l. rogasti. §. si centum tibi dederō. Debet ergo ad monetā mutuatā, & non ad plus. Itē quia creditor non arctat̄ ad recipiēdū nummos in aliā formā cū suo damno: sic nec in aliā formā cū suo damno debet exigere. ff. de dam. infec. l. q̄ bona. §. si quis. C. de sol. l. pe. ff. loca ti. §. q. C. de sol. l. pe. ff. locati. l. ca lege. 1. r̄nsō. Soluit Inn. p̄de randam cām reprobationis, sicut reprobata vitio monetę, q̄ est diminuta in ualore: & dicit, qd̄ periculū est debitoris, & nō creditoris: quia debitor tenetur reddere pecuniam in illo ualore, quo currebat tpe mutui, ex quo est l̄tmo pondere defraudata. Allegat de cēsi. olim cām. §. cū igit. & d. l. creditor. alias Paulus. ff. de sol. l. ibi. erosa. i. ere plena. oīa. n. noīa dēfinitia in osus, significant plenitudinē. qd̄ declarat Hof. quia forte mo-

netā plus tenebat de ære, quā de argēto: quia ponderato tpe, quo primo itatura fuit, & si es remanserat, pondus tñ argēti, in quo ualor consistit, nimis fuerat diminutum: & ideo fuit pecunia reprobata: ideo reddenda est in illo ualore, quō mutuatā fuit. Nā & in mutuo non licet in eodem genere redēteriorē reddere. ff. si cer. pet. l. cum quid. Et sic intellige alia iura p̄ hac parte inducta. Aduerte tñ, qd̄ in l. Paulus aliqui habent herosa. p. h. qd̄ male stat: quia heros idē est, qd̄ dñs, p̄m vulgare Teurtho nicorū. ff. ad legē Aquil. l. itē Mela. §. Iulianus ait legis Aquilæ actione: sed falsa esset l̄ra, q̄a dicit, qd̄ esset reprobata, quasi diminuta: & ex hoc non esset reprobata, sed potius approbata. Prima ergo l̄ra, & expolitio uerior est. Pōt sc̄do dimini nō vi rio pecunie, qd̄ sit diminuta, sed cā auaritię dñs illā reprobauit, ut lucret. vt recolligat̄, & p̄stet, & postea cudat̄ sub eodē pōdere, sicut fit q̄q;: & si debitor fuit p̄ctus fraudis, uel in mora, adhuc est suū periculū. ff. si cer. pe. l. qd̄ te. ff. si quis cau. l. 2. §. si in nulla culpa reperiāt debitor, sufficit, qd̄ pecuniā reddat in eodē ḡne, & pondere, & ualore quo ad pondus, licet sit diminuta quo ad cursus. ff. si cer. pe. l. 2. nisi aliud dictū sit: vt in l. vinū. ff. si cer. pe. Nam p̄ctus ex p̄uentione legē accipiunt. ff. de regu. iur. l. p̄ctus: p̄m Inn. & Io. An. Bar. ponit mām istam in d. l. Paulus. Cy. & Pet. in l. cum quis. ff. si cer. pet. & l. minorū. C. in qb. cau. in integrū resti. non est necel. & ibi Odo. Præmitto, qd̄ in obligationibus, quæ re p̄huatur, in p̄stentibus numero, pondere, & mensura, res ipsa, & bonitas rei designat̄ ad quid obligatio p̄hatur: ut d. l. cū quid. unde sufficit in eadē substantiali bonitate rēm reddi, licet uariet̄ extrinseca æstimatione: si mutuo tibi. 10. corbes vini antiqui, & puri, sufficit si reddas antiquum, & purū, non attēto, qd̄ in quantitate æstimationis extrinsece sit variatū, dū modo hoc contingat ante morā: post morā aut̄ habet̄ respectus ad æstimationē extrinsecā, ut debeantur illius æstimationis quāti plurimi fuerit a tpe moræ: ut d. l. uinum. Sc̄do præmitto, quod licet in alijs rebus bonitas extrinseca non p̄stet: quia pecunia ut pecunia est p̄p̄ solum finem æstimationē: vn de intantū est melior, inquantū plus æstimator, & sub eius æstimatione possunt plures p̄prehendi. ff. de q̄hen. emp. l. 1. Et hoc operat̄ mā, & autoritas simul, ut ualeat æstimare: iō cū pecunia principaliter sit inducta ut æstimet, nō æstimet, nisi indiredū modo, q̄a inquantū sub eius æstimatione plura p̄prehenduntur, in tñ plus appetiatur. ff. de fideiul. l. si ita. & hoc prout æstimatione pecunie p̄paratur ad alias res, prout vna pecunia p̄paratur ad aliā, vna pecunia æstimat aliā, quia grossa minuta. Nā Bononenus ualeat. 10. den. ducatus. 37. bononenos. Sed nō æstimatur grossa a minuta, p̄m Bar. in d. l. Paulus. Qd̄ nō placet: quia sicut grossa æstimat minutā, ita minuta æstimat grossam, si forte minuta aliquid affert uilitatis. Nā sicut pro paruis emitur florenus, ita pro floreno possunt emi parui, si aliqua necessitas ad hoc impellat. ¶ **Posito** hoc, p̄sequor hanc mām per casus. Primus, qd̄ moneta reprobā ante morā debitoris, & reprobā in totū. Petrus ubi. 3. tenet, qd̄ debitor solūns in illa antiqua hodie reprobata liberet̄: quia illa pecunia quo ad suū genus est p̄cepta, cū sublatā sit autoritas, & forma p̄r pecunie: debitor at̄ speciei est ḡnis subalterni, p̄cepto ḡne subalterni speciei liberat̄. ff. ad legē Fal. l. in rōne. §. inter te. & no. C. si cer. pe. l. incenditū. Bar. dicit æstimationē debere soluere antiquā, ex quo cursus in totū est reprobatus. l. eleganter. §. qui reprobos. ff. de pig. & expressum de cens. cū olim. Et dato, qd̄ pecunia p̄cepta sit, non genus æstimationis eius, & noua pecunia loco illius ḡnis subrogata esse censet̄, uel p̄sata. Et hoc placet. Ad hoc dictū. c. cū olī. Sc̄ds, qd̄ p̄tingit alteratio monetę in sola parte, & nō in toto, & p̄petuo, & ante morā, & si p̄tingit hoc defectu pecunię, quia nimis erat ærosa facta post debitū p̄ctum, uel quia fuit rōsa & uastata, & hoc est periculū debitoris: & non liberat̄, nisi soluat de noua, p̄m æstimationē antiquā: quia illa diminutio cōtingit circa mām, & bonitatē non intrinsecā. Et sic doc. hic intelligunt. l. Paulus. alias, creditor. de solutio. qd̄ sequit̄ ibi Bar. ad hoc. d. l. cū quid. Tertius casus, qd̄ pecunia in solo ualore est diminuta, & perpetuo ante morā debitoris: forte quia sola uolūtate principis p̄p̄ lucrū, uel aliter hoc p̄tingit. Doc. 3. tenet, qd̄ hoc fit dānum creditoris, ut sufficiat soluere de illa p̄m numero antiquæ mutuationis. Hoc sequit̄ Iac. de Are. Bar. hic: quia intrinseca bonitas non est uariata per illā. l. cū quid. Odo. dicit, & hoc plus mihi placet, quia debet reddi in æstimatione antiq̄ de noua uel antiqua: quia bonitas in pecunia respectu pecunię est solū respectu usus, & æstimationis. Et hoc potest dici intrinseca bonitas, quæ est de fine, & principali effectu pecunię: & in illa bonitate debet eā restituere. Materia enim ibi pro nihilo est, considerando pecuniā ut pecuniā. Appratiatio enim pecunię est bonitas eius, quæ causatur ex materia, & autoritate, & forma pecunię. Itē quia si tota reprobata, debet̄ p̄m æstimationē antiquā: ergo & in parte diminuta. ff. de rei uen. l. quæ de tora. de officio delega. pastoralis. §. primo. Item capitu. cum olim. loquitur qd̄ pecunia erat declinata in ualore, & sic non ex toto sublatā,

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

sublata, &c. Quartus casus, quoniam pecunia post debitum est diminuta in valore, non perpetuo, sed temporaliter: quia sic continetur diuini, & aliquando crescere, & aliquando decrescere, sicut contingit in ducatis, qui aliquando ualent plus, aliquando minus, & sufficit debitorum soluere in illa aestimatione, in qua erat pecunia, secundum tempus solutionis: quia hanc uariationem potuerunt cogitare: & si plus ualuerit illud creditor noluerit, ut de antiqua soluatur. Velit ergo eius primum, si contingat minus ualere. ff. de reg. iur. secundum naturam. & in regula, qui sentit. de reg. iur. lib. 6. Item quia haec aestimatio, ex quo est uariabilis, secundum accidentiam temporis non est extrinseca bonitas, sed extrinseca pecuniae, & solus eius valor, tunc erit de intrinseca bonitate. Ad hoc. C. de solu. l. penul. Et dicit sic Iaco. de Are. ut recitat Cy. in d. l. cum quid. & Cyn. in d. l. in minorum. Haec uera, quando obligatio surgit a partibus, scientibus uariationem monetae: secus si ab ignorantibus. Item haec uera, quando obligatio surgit ex contractu inter partes: secus si a maiore ignorante sic solui mandante: quia tunc solui debet de moneta, secundum communem cursum: ut no. glo. de deci. in clem. 1. & ibi Gul. de Monte laudu. de quo plene ibi per Paulum, & in Specu. de Solu. §. 1. Vltimus casus, quando alteratio contingit post moram debitoris: & hoc quandoque liceret, periculum est debitoris: nam de noua pecunia debet soluere ad aestimationem antiquae, secundum tempus morae: ut l. uinum. ff. si cer. peta. Quod dicit Bart. verum, quando pecunia est in obligatione, quae per aliam aestimatur, ut est moneta grossa, quae est aestimata per minutam: quia tunc dicitur aestimatio diminuta: & in hoc datur damnum, quod attenditur in diminutione patrimonij ratione morae. Sed quoniam pecunia est minuta, quae non aestimatur per grossam, dicit quod secus: quia non habetur ratio interesse lucri cessantis. l. scilicet. §. cum per uenditorem. ff. locati. & ex quo pecunia est aestimans tunc, ex cessatione aestimationis non est hoc interesse, nisi ratione lucri cessantis. Hoc puto, si contingat uariatio aestimationis in minuta, quia grossa augmentatur: quia tunc p. cederet ratio Bart. Secus si esset hoc ex eo, quia aestimatio minuta esset diminuta: quia hoc esset damnum emergens. Est tamen aduertendum, quod aestimatio casualis, uel augmentatio attenditur, quando est momentanea unius, uel duorum dierum, ut l. pretia rerum. ff. ad leg. Fal. ut dicit Bart. in d. l. Paulus. Haec procedunt, quando obligatio surgit ex contractu: sed si ex statuto, uel lege superiorum, ut quia debentur salaria officialibus, uel condemnationes, puta quod talis officialis debeat habere decem libras, uel talis debeat ex tali delicto damnari in decem, tunc indistincte dicit Guliel. in Spec. de solutio. §. nunc aliqua in fine. debere solui de moneta noua: quia mutata moneta, consequenter uidetur mutatum statutum. C. qui admitti. ad bo. post. l. pen. in fin. C. de consti. pecu. l. 2. C. de rei uxoriae actione. l. 1. in auth. de non alie. aut permu. §. ut autem lex. extra de consti. translato. ubi si ex contractu, uel ex testamento debentur, procedit, quod est dictum, ut dicit ibi Spec. & Io. And. Ex his deciditur quaestio, si moneta non est mutata, sed obseruata, alia tamen est facta, & melior, & non est damnata debitorum, an tunc debeat solui de noua, an de antiqua. Et tenet ibi Io. And. in addi. quod solui debet de antiqua, ex quo non fuit in aliquo alterata, adeo quod si princeps statueret, quod census deberet solui amodo de bona moneta, quia tunc ecclesia censualis ex antiqua moneta non ardeatur ad soluendum de noua: quia statutum intelligitur de censu ex nouo contractu, non ex antiquo, uel de bona moneta ad aestimationem antiquae: quia non egit obligationem augmentare, sed demonstrare de qua moneta debet solui. Ad quod. ff. de leg. j. l. quidam testamento. Item hoc non potuisset ita ad prauidendum ecclesiarum. de consti. ecclesia. & c. quae in ecclesiarum. de reb. eccl. non alienan. c. si. ¶ Quero quid si in ciuitate sunt duae monetae, quarum respectu dicitur solidum, & libra, ut est Florentina, si promitto centum libras, de qua intelligitur. Dic, iudicabitur secundum consuetudinem ciuitatis, & uerisimilitudinem, secundum Bar. in pannis, & serico est ibi consuetudo, quod libra sumitur, & computatur ad florenos, in aliis rebus aliter. Item habetur respectus ad uerisimilitudinem: quia si habita computatione, secundum alterum modum appellandi, res magni pretij daretur pro modico, uel res modici pretij pro magno, secundum aliam praetium esset commune, intelligitur in dubio de moneta, secundum quam praetium est commune: ut l. semper in stipulationibus. & quod ibi nota. de regul. iur.

13 ¶ Quero, an inuito creditore alia pro altera moneta possit solui. Dic, si non alteratur materia, licet alteret forma, ex quo non laeditur creditor, compellitur recipere, ut quia pecunia ex utraque est de argento, uel auro: quia sufficit, quod non damnificetur, ita quod diminuat eius patrimonium: ut d. l. creditor. ad hoc. l. si quis. C. de dona. & l. j. in fi. & l. Titia. de auro, & argen. legato. Sed si uellet alterare materiam, ut quia obli-

gationem in auro uellet satisfacere de argento, uel de minutis, uel econuerso, non possit: quia aliud pro alio soluatur, ut hic. Idem frangeretur propter diuersitatem materiae, nisi aliud haberet consuetudo loci, ut habet alicubi, quod obligationem in minuta satisfecit in auro, uel argento, ex quo non habet ex hoc damnum. Quid si moneta inter contrahentes approbatur ab illis, qui sunt apposti a communi, cuius expensis debet fieri responsio, expensis communibus. l. 1. §. 1. ff. si. regundo. ¶ Quero gl. de poena falsariae monetae. Dicit, quod qui falsat monetae principis, exurit. C. de falsa moneta. l. 2. Qui autem falsat monetae ciuitatis, capite punitur. C. e. l. 1. Sed ille, qui nummos radit, uel ungit, si liber est, datur ad bestias: seruus ultimo supplicio punitur. ff. ad legem Cornel. de fals. l. quicunq;. In quantum dicit comburi, est uerum quando moneta principis est aenea: quia si est aurca, punitur: quia datur ad bestias. Et sic dicit glo. intellexit Io. & refert Gos. & Hof. Io. defendit quendam, qui falsauerat monetae ciuitatis Bononien. cum poena capitalis sit multiplex. ff. de publicis iudi. l. 2. de qua dicitur. j. de accus. qualiter. secundo. & poenae sint molliendae. de poeniten. dist. 1. poenae. Secundo glo. ponit quendam specialia in falsario monetae. Primo, quia quilibet tenet ad accusationem huius criminis. Secundo, quia condemnatus non appellat. Tertio, quia punitur ille, in cuius domo falsa moneta creditur, licet ignoret. C. de falsa moneta. l. 1. Quarta, secundum doc. quia accusatori praestatur immunitas, & quilibet falsarium capere potest. ¶ Quero, an papa possit absolueri a iuramento. Glo. recitat opinio. Vna, quae est Lau. q. clauae discretionis praecedente potest absolueri, sine causa non potest: & inter ceteras assignat duas causas, quando ex obseruatione sequitur scandalum intolerabile, ut hic: uel si malum exemplum prorogetur in multos. Secunda opi. Hug. qui indistincte tenet papam non posse absolueri a iuramento legito, & omnia iura, quae dicunt eum absolueri posse, intelligit de iuris illicitis. Allegat, quia in his, quae sunt de iure naturali, ut in uoto, & iuramento papa non dispensat. ad hoc. j. eo. & si Christus, & quod ibi no. & de uoto. magna. Tan. fuit opi. quod quemlibet, & a quolibet iuramento absolueri possit: l. 5. q. 6. auctoritatem, & dispensare potest in uoto, & illud commutare in aliud, quod sit magis Deo acceptum. de uoto magna. & idem in iuro ex eisdem causis, Causa autem non subsistente, non potest illud papa immutare, nec aliter dispensare: sed in hoc multum discrepat a primis. Hof. dicit, quod sola uoluntate absoluit papa, quando intelligitur eius auctoritas excepta. & infra, c. pre. xi. De hac materia habetur de uoto. c. 1. §. q. 5. auctoritatem. §. 5. dist. Florentinum. ubi glo. Archi. Dic, si iuramentum est illicitum, & hoc constat quis potest contra illud propria auctoritate uenire, ut patet. Si iuramentum est licitum, & hoc constat ex parte praestantis, sed non recipientis, absoluit papa, quoniam, & quilibet episcopus. Nec est necesse, quod ad sit alia extrinseca causa: quia sufficit turpitudine, uel deceptio ex parte recipientis. Idem si contingat recipientem locupletari cum damno alterius, licet non ad sit alia turpitudine: ut §. e. ueniens. in gl. fi. Oportet tamen, quod damnum sit enorme, si iuramentum est licitum ex parte utriusque, tunc si iurat in materia spectante ad papam, uel pendente ab eius potestate, uel concernente utilitatem publicam, quae sit in manibus papae: tunc sic iurum potest tollere sola uoluntas papae. j. eo. ueniens. quia tale iurum super alterius non potest esse praesens, nisi in quantum uult superior: nam & si concerneret solam utilitatem cuiuslibet priuati, priuatus ille posset absolueri: quia sic conditionatum intelligitur iurum, ut dixi de spon. sicut. & tenet Gul. de Cu. late disputans in l. Labeo. ff. de iureiur. Si iurum praestatur in alia materia non pendente a potestate papae, uel non pertinente, ut quia uult ex hoc placere Deo, uel alteri tertio, tunc cum causa posset absolui a papa: & posset et illius fieri commutatio ex causa papae: & subest causa quod in hoc ordinatur permutatio in meliori bono, ut dixi. §. c. 2. ut patet hic. Sine causa, an possit, sunt opin. uide, quod hic refidet glo. & Inn. de renun. cum inter P. Gaufr. quod non possit absolui, nec commutari. Quae puto, ut sit securus respectu fori poenitentialis. Et sic intelligo, quod hic no. & in illo. c. auctoritate. sed respectu fori poenitentialis in dubio praesumetur causa: & tunc tuetur in illo per absolutionem: ut no. Arch. in illo. c. Florentinum. Et dicit glo. quod in hoc notabis de uoto. c. non est ubi iurum est dubium, ibi non exigit absolui, sed sola interpretatio, & solus papa interpretatur, ut hic, & de elec. uenerabile. & quod ibi no. ubi ualidum, & rescindendum, & ubi alius praesens, rescinditur, non rescinditur, sed fit absolui: ut no. §. c. 2. quia rescissio non cadit in iuramentis, sed absolutio. Vide in Spec. c. 2. §. nunc ostendendum. vers. 24. & sequenti. de quo per Tho. 2. 2. q. 89. artic. 9. & de uoto. 3. quae l. 88. arti. 10. ¶ Nunquid autem episcopus possit commutare iuramentum in melius, sicut uotum? Dic quod sic. Vnde si iurauerit ad sanctum Iacobum, & utilius sit ire ultra mare, poterit dispensare episcopus, & commutare. Ad hoc, quia commutat uotum de uoto.

de voto. c. i. qd non est maius, qd iuram. nec contra. tenet hic Sp. in ti. de leg. in p[re]alleg. §. sub uer. it[em] Papa uocat. plus ibi dicit, qd inferior a Papa possit interpretari iuram. alleg. de app. signi- ficante. Non ob. de elec. venerabilem. quia illud procedit in negotio arduo, & inter magnas personas. Vel ibi quando uult dare licentia[m] c[on]traueniendi sine permutatione, uel p[er]mutatio- ne aliqua. ¶ **Opp.** qd falsarius sit rex faciendo illa[m] cudi sub no- mine patris, ex quo non uiuit. ff. ad leg[em] Cor. de fal. falsi. de his quæ sunt a p[re]la. quanto. Ad hoc. quia falsitas p[er]mittitur in al- tero ex substantialibus, quantitas ponderis, materia, & publica forma, & hæc non debet esse falsa. C. de reli. & sum. fu. l. monu- mentor[um]. Glo. r[ati]o[n]e dupliciter. Primo hoc operatur iuram, ut illud impleat sicut seruauit. Non satisfacit: quia iuram non obli- gat ad illicitu[m]. Soluit secundo, q[ui]a falsitas circa id, a quo sumit[ur] probatio, uitiat: hic non sumitur ex ipso nomine descripto in moneta: quia non adhibetur fides, sicut nec inscriptioni sepul- cri. C. de relig. & sum. fu. l. monumentor[um], imo pictura est quæ habet largã licentiam: semper enim fuit fas, pictoribus, at que poetis, nouitates inuenire. licet sit argu. contra. 24. q. 2. sa- nã. 2. in prin. Gof. dicit, qd obiectio procederet, si faceret cudi monetam sub nomine patris: sed hic non faciebat, sed solum utebat uteri. Host. dicit, q[ui]a iura c[on]traria loquunt[ur] in instrum[en]- tis, non in moneta: nã d[omi]no modo non fals[us] est moneta, nec alteri p[re]iudicet, non refert an cudas sub no[m]e patris, an filij, uel quæ si- gura ponatur. ¶ **No.** t[ame]n glo. qd falsatio scripturæ, quæ non probat, non inducit p[en]nã falsi. de quo in l. si quis legat[us]. de falsis. ¶ **No.** 2. quod scripturæ sepulcror[um] non probant. uide de pro- batio. causam. ubi per glo. Dicit hic Io. And. quod. c. sane. hic alleg. in p[ri]mum non probat: quia non dicit assertiue, sed sub du- bio forte dicit per descriptionem libri de ipsius autoritate p[ro]- stare. Ad hoc. 16. di. c. 1. & c. clementer. Deinde glo. ponit p[en]nã vnã fines falsantis. Gl. vltima ponit p[en]itentias periurij, & p[en]nã quo ad infamiã, & dicit periurum infamem, siue de p[re]teri- to, siue de futuro iuret falsum, ut ueni[er]it qd iuram. ¶ **Vltimo** uide- tur, qd si superfluitas sit in uer. super quo. ibi: si falsam & ibi: ue- r[um] t[ame]n. quia uidetur idem reperere bis. Quidam dicunt, qd id[em] est casus, sed largius declarat in uer. uerum t[ame]n. Alij ut Io. And. qd uer. si falsam. loquitur q[ui] iurauit credens falsam, & nõ erat: & sic addit alium casum. Et hunc sequitur Cald. per quæ dicit, qd æque deierat iurans uer[um], quod credit falsum, quia deierat quo ad int[en]tionã, sicut si iurat, qd credit falsum, & est. Ad hoc. 22. q. 2. homines. & c. seq. Id[em] in eo, qui credit se uenire contra iuram, & non uenit, puta quia iurauit debitor non exire distri- ctu[m]. Bonon. non soluto debito, exiit credens debitu[m] non solu- tum, quod t[ame]n uere erat solutu[m]. Nã periurus est quo ad Deu[m], & in foro p[re]scentie. Qui dicit se sic disputa[re]. Hoc tene, quicquid dicat Guli. de Cu. in l. Labeo. ff. de iureiu. ubi dicit, qd si iura- ui tibi satisfacere in paschate dec[em], & me ignorate tu prorogas terminum, aliquo recipiente nomine meo: quia si in termi- no non soluerim hoc ignorans, quod non sum periurus. Et potest dicere uerum quo ad forum contentiosum: quia nõ fui in mora: sed quo ad forum p[en]itentia[m] sic, ut est dictum.

S F M M A R I V M.

- 1 Appellationem a diffinitina differre debet index a quo, licet iurauerit sen- tentias exequi intra certum tempus.
- 2 Appellatio quando suspendit, uel exinguit indicatum. nu. 11.
- 3 Iuramentum quas limitationes recipiat.
- 4 Consuetudinis uinculum ceteris paribus non debet esse maioris firmitatis uinculo legis.
- 5 Iuramento quolibet semper ius superioris tertij intelligitur exemptum. nu. 7.
- 6 Executionis tempus an possit consuetudine restringi.
- 8 Statuere quomodo potest ciuitas contra legem, uel ius.
- 9 Appellatio an possit statuto, uel consuetudine tolli.
- 10 Index quomodo possit secundum conscientiam quandoque iudicare.
- 11 Index ecclesiasticus quando possit de re temporalis cognoscere.
- 12 Attentata, & innotata an sint omni tempore reparanda.

C A P. X I X.

Veniens. ¶ **Iudices**, qui iurant sententias exequi intra certu[m] tempus, hoc non obstat appellacionibus ab eis interiectis de- ferre tenentur. Diuiditur in quatuor. In prima ponitur reprehensio consulum. In secunda ibi: uer[um] ipsorum excusatio. In tertia ibi: quia uero excusationis repro- batio, & generale mandatum. In quarta ibi: cum ergo manda- tu[m] speciale, & communicatio non parentis. ¶ **No.** 1. iudicem a quo debere deferre appellacioni a diffinitina, etiam secundu[m] leges. ¶ **Nota.** 2. quod appellatio suspendit pronuntiatum, r[ati]o extinguit ex toto. ¶ **Nota.** 3. quod iuramentum in mate- ria iuris recipit interpretationes, & limitationes iuris: & sic iu- ramentum de exequendo sententiam intelligitur nisi sit appel- latum. Item, quod iuramentum simpliciter p[re]stitum refer- tur ad actus capaces implementi, qd iuratur: ideo iuramentu[m]

de exequendo intell[ig]t referri ad snas exequibiles, & non ad non exequibiles de iure, i. q. executione non recipiunt. ¶ **Not.** ceteris paribus uinculum consuetudinis non d[omi]n[us] suis casibus esse maioris roboris, & firmitatis, quam sit uinculum legis. ¶ **No.** quod a quolibet iuro intell[ig]t ius tertij, & maxime superio- ris exceptum. ¶ **No.** attentata app[ell]one pendente reintegrada in p[ri]mum statum. ¶ **Op.** quod altero respectu nõ ualere hæc consuetudo: quia restringebat t[em]p[us] executionis, quod restringi non p[otes]t sine causa, & parte non consentiente. de re iud. quod ad consultationem. Fatetur Gofre. qd quod absq[ue] causa tale t[em]p[us] non p[otes]t restringi. alle. l. supplet. Dicit t[ame]n, quod hæc consuetudo hic ex hoc capite nõ reprobatur, nec hic papa figit pedem, sed in alio, de quo sequitur, s[ecundu]m Host. ¶ **Opp.** quod nedum pape, imo cuiusq[ue] tertij, intelligatur eius exceptum: quia sicut pactu[m] inter certos factum non nocet alijs, ita nec iuram. ff. de pact. si uisus. §. ante omnia. maxime cum iuram ex parte p[re]stantis sit personale. §. eo. ueritatis. Per quod dicit hic Host. quod cautè dixit ius non auctoritatem. facit ad no. §. c. proximi. ¶ **Opp.** quod consuetudo non se extendere ad casum nostrum. & sic frustra dis- putetur de iuro. Quod patet: quia erat consuetudo super mu- tuis, & plagiarijs, & hic mandat restitui possessiones etiam sic erat questio super possessionibus. Sol. Dic, quod uerbum, s[ecundu]m nostræ ciuitatis consuetudinem iudicabunt, non restringeba- tur ad casum proximum, uel forsã erant illæ res pignorate, uel captæ pro debito. ¶ **Op.** cõitas potest statuere legem etiã ius, ut patet in l. omnes populi. ff. de iustit. & iure. Dic, quod potest statuere ius, nõ ad p[re]iudicium principis, uel alte- rius. Ad quod de consti. quæ in ecclesiarum. Fatetur tam[en], qd sine constitutione possunt appellantes appellacioni renuntia- re. C. de temp. appel. l. si in si idem Host. facit, quod no. de arb. innotuit. super 1. gl. ad vtrunq[ue]. l. 1. §. 1. & 2. ff. quando app. nõ li. Ex his patet, quod non ualent statuta, quod ab interlocuto- rijs non possit appellari, & nisi secundum, quod permittit ius ciuile. Tum quia inferiores non possunt facere statuta ad p[re] iudicium subiectorum. Tum quia non possunt facere statuta ius superioris. Tum quia statuta tollent defensionem natu- rales, uel latissime disputat, & decidit Io. An. de appel. c. si. li. 6. quod satis puto, in quantum inferior ecclesiasticus statuit. Id[em] & in laicis, in quantum non habent iudicium appellacionis sub se, uel p[ri]mæ, uel secundæ, ubi autem h[ab]ent iudicia appellacionis sub se, uel non recognoscunt in hoc superiores, statuere p[otes]t: ut no. Bar. in l. 2. §. 2. ff. a quibus appe. non licet. Quod intell[ig]e, ut dixi de consti. cum in ecclesiarum non recognoscen- tem superiorem posse statuere contra ius. Hoc idem conclu- dit Io. An. quo ad p[ri]mum post Mar. de Fan. in addi. Spe. in ti. de appel. §. nunc tractemus. iuxta p[ri]m. in addi. magna. De renuntiatione autem per partes dixi de appel. c. pastoralis. Vide Inn. qui tenet, quod pacto possit renuntiare, etiam extra iudicium, de arbi. c. innotuit. Vide gl. & Gof. de deci. ex multipli- ci. Vide Io. 2. q. 6. si autem. & Ber. de arbi. dilectus. in gl. fi. & Io. And. in Nouel. in q. p[re]al. de appel. li. 6. uide in Spe. de ap. §. in quibus. uer. quid si conuenit. & in §. si. co. ti. in fin. Et hanc con- clusionem tenent domini de Rota, sua conclusionem 281. ubi plene dicunt. ¶ **Opp.** quod non debeat iudicari, s[ecundu]m legem, sed s[ecundu]m conscientiam. 3. q. 7. postulatis. So. Dicit Io. And. quod iura hæc contrariari u[er]o in hoc, quia aliqua dicunt, secundu[m] legem iudicandum, ut hic, & in concord. aliqua s[ecundu]m allegata. 3. q. 7. iudicent. aliqua s[ecundu]m conscientiam, ut in contra. ff. de arbi. l. qualem. Omnia sunt sic concordanda, quia s[ecundu]m allegata de iure debent iudicari, & s[ecundu]m legem, & conscientiam a legi- bus, & a iur[is] informatam. Vñ iudicat, s[ecundu]m quod iustum sibi u[er]o, prius habitã collatione sapientum, ut dicit gl. de app. ut debi- tus. & uide quod plene scripsi de consti. c. 1. li. 6. Et iudicat, s[ecundu]m conscientiam, quam habet ex allegatis, & ut iudex, non quam habet, ut Deus, uel ut h[ab]o. in gl. 3. ibi: quia uero. col. 6. & t[ame]n auth. ul iustitiam. quod p[re]sta. ab his. §. & æquus ero. col. 2. & de de- fen. ciuita. §. iusurandum. col. 4. s[ecundu]m Host. ¶ **Opp.** quod non debuerit appellari ad papam. de iud. nouit. So. Ciuitas Tudertina subiecta est papæ quo ad temporalem iurisdictionem, & tenent appellaciones ad eum factæ, alias non, nisi s[ecundu]m Io. And. vacaret Imperium, uel haberet hoc consuetudo, ut appellat[ur] in temporalibus ad papam. de fo. compe. licet secundu[m] Gof. Host. dicit hoc generale, quod episcopi ius reddant in ciuita- tibus, quæ iudicibus carent, & cognoscunt de grauaminiibus, per id, quod no. de iudi. nouit. uer[um]. nec illud. super uerbo, diri- gatur. ¶ **Quæro** de ratione. Textus dicit, quod appellatio extinguit pronuntiatum. ff. ad Turpil. l. 1. §.ulti. & quia appella- tionem pendente &c. 2. q. 6. appellacione. Io. And. dicit, quod nõ extinguitur, sed suspenditur: ideo dicitur appellacione suspen- sa. Idem Archi. de appel. c. non solum. lib. 6. in uerbo, medio tempore. Allegat. 1. de re iu. cum inter. ad fin. & de appel. si a iudice. li. 6. Dic, quod extinguit de p[re]senti, sed inspecto futuro de exitu

nisi forte sub civili reuerētia iuramenti repetere detrectaret. C. de fidei iur. l. si de simo. & si qōn. ss. Dat gl. in modum, quia potest hic agere, ut remittatur iuramentum. §. c. r. Et sic nō. qd licet iurauerit nō deponere quætionem super usuris, per hoc non excluditur a depositione quætionis super iuramento, licet ordinetur in finem quætionis deponendæ super usuris: & iuram tunc non excludit hunc tertium modum denuntiandi, ut retigit gl. j. c. quem ad modum. non excludit iuramentum. Habet etiam remedium, hoc intimandi, & notificandi superiori: quia per hoc non deponit quætionem: ut sic iudex ex se hoc scito excitetur ad procedendum ex officio: nam, ut dicit Io. And. nō iuratur, nō facere relationem, uel denuntiationem. Unde cum hoc non pateat, qui fuerint denuntiatores, potuerunt esse intimatores, uel notificatores ipsi debitorum, licet non pateat quis intimauerit, licet aliqui dicant, quod fuerit fidei commissarius testatoris: uel amicus debitoris: & forte fuit tacitum hic in textu de debitore intimante, propter opi. vulgariū, qui per hoc æstimassent illum periurum. Ad qd §. de arbi. peruenit. 2. in glo. 2. Ex his habes aliam uiam: ut faciat denuntiare alicui amico. Ex quo habes, quod quilibet de populo potest hoc peccatum, ut superiori denuntiare, & per hoc non est periurus iurans, si amico denuntiante peruenit ad sibi debitum. † Nunquid autem possint isti debitorum non obstante iusto testificari, quia non est contra eorum iuramentum, & si esset, remerarium esset. 1. r. q. 3. quisquis. de cpi. fal. c. j. licet eorum dictum non faceret probationem, & ipsis posset iuram deferri. de testi. in omni. & j. c. fi. & pe. & testes posset producere in causa denuntiationis, uel ubi procedit ex officio, cū esset accessorium. ¶ Vltimo querit Host. an ipsorum potestas expiret morte papæ, si aliud non intercessit, quam hæc publicatio. Videtur quod sic, ex quo citatio non præcessit. de offi. lega. c. fi. & de offi. dele. gratum. tenet contrarium: quia tales iustiones, uel præcepta non expirant morte mandatoris, et si impetretur super beneficiis: quod dicit, ut §. de of. dele. si super gratia. lib. 6. Tum quia etiam in causa contentiosa sufficit, quod dele gatus qualitercūq; uti cepit: de quo §. de offi. dele. licet. ¶ Op. gl. ult. quod non debuerit hic procedi lite non contest. ut lite non conte. quoniam. Dic, qd fallit, quando proceditur in modum inquisitionis, ut hic, siue denuntiationis. Et fuit duplex causa, uel triplex, quare sic potuit ex officio procedi: quia causerat usuraria, uel quia papa sic extra ordinem uoluit procedi: uel quia agitur de executione ultimæ uoluntatis defuncti.

13 de testa. si heredes. cum sim. ¶ Not. gloss. quæ addit casum, in quo iudex ex officio procedit, quando agit de executione ultimæ uoluntatis defuncti: hodie in causa usurarum proceditur secundum formam cle. dispendiosam, de iudic. iuncta clem. fin. de uerb. signifi.

S Y M M A R I U M.

- 1 Iudex, qui iurauit ordinem iuris obseruare, in notorijs subtilitatem ordinis iudicarij non seruabit.
- 2 Ordo iuris in quo iudicio seruari debeat. 9.
- 3 Iuramentum generale contra ius non obligat.
- 4 Notoria non obligant iudicem ad procedendum super illis plenariè.
- 5 Iuramentum de obseruando iuris ordinem qualiter intelligatur. 10.
- 6 Iuramentum ei extortum non obligat.
- 7 Archiepiscopus Lugdun. quo iuramento obligetur.
- 8 Iuramentum vi extortum, si licitum est, obseruari debet.
- 9 Iudex licet in summarijs possit procedere plenariè, non tamen potest ad hoc se adstringere, ut indifferenter sic procedat.
- 10 Verba generalia debent generaliter intelligi.

C A P. X X I.

Nostram. ¶ Iudex, qui iurauit in omni causa ordinem iuris obseruare in notorijs subtilitatem ordinis iudicarij non seruabit. hoc dicit. In prima recitat tenorē iuramenti, quod secundo interpretatur, & declarat, ubi nos iuramentum. ¶ Not. 1. qd iuramentum præstitum in materia iuris recipit interpretationes, & declarationes, & limitationes, atq; exceptiones iuris, ut in quantum iurat ordinem obseruare, hoc intelligatur de ordine plenarij in plenarijs, & summarij in notorijs. ¶ No. 2. quod a quolibet iuramento censetur exceptum ius: & si sit ad ius reducibile, non est intelligendum, ut obuiet iuri. Et not. quod iuramentum contra ius non ualet, ¶ No. arg. quod non potest iudex in causa notoria procedere, uel se ad procedendum plenariè obligare. ¶ Not. qd iuramentum de obseruando iuris ordinem, intelligitur, & declaratur secundum diuersitatem causarum, ut in notorijs summarij in plenarijs plenarij obseruetur. ¶ Op. quod tale iuram vi extortum non debeat obseruari. §. c. si uero. Solu. Non fuit vi extortum; sed per quasi extortione, i. contra consilium, uel desiderium iurantis: non tñ fuit uera extortio: obligat tñ iuramentum, & declaratur secundum iuris intellectum, & hoc dicit: & forte capitulum in promotione

sua extorsit tale iuramentum. ad hoc de insti. cum uenissent. Et est hoc pro archiepiscopo Lugdun. à quo in promotione sua extorquetur simile iuramentum, p. m. Ioan. And. ¶ Opp. quod non teneatur ad obseruantiam iuramenti per vim extortit: ut in c. si. not. §. eod. de priuilegijs. cum olim. de conuersio: conuig. accedens. Dic. quod uidebatur per hoc teneri, secundum glo. nihilominus tamen teneatur, ut hic. Nec obstant contraria, quia in illis fuit uera extortio: hic secus. Ad hoc. de electio. quorundam. in princi. de religio. do. c. 2. lib. 6. & constituto. Ioan. execrabilis. in princi. & est argu. iuramentum per uim extortum seruandum, infra, eodem petito. & ca. si Christus. Sed dic. quod in quantum licitum est, quod iuramentum seruandum est, si taliter iurans non seruando non incurrit per iuram. Vel dic. quod licet sit licitum, non tamen teneatur sic iurans ad obseruationem, nisi alias esset in præcepto: & tunc teneatur ex ui præcepti, non ex ui iuramenti: quamuis & absque obseruatione ipsius debeat per superiorem absolui. de quo. §. co. debitores. seruata distinctione, de qua. §. qd metus causa: ad aures. Tu dic. ut dixi. §. eod. si uero. & capit. uerum.

¶ Opp. quod in notorijs aliquis ordo sit seruandus. de diuor. porro. de senten. & re iudi. cum sit Romana. dicit gloss. quod non est seruandus ordo iuris quo ad omnia, sed quo ad citationem, & sententiam de citatione. Idem not. de puiga. cano. cum dilectus. in gloss. nec quia. Idem tenet hic Innocen. & in decre. sacro. de sent. excom. ubi de monitione loquitur. Idem Ioan. sub dubio forte. 2. q. 1. quæ Lotharius. Ioan. And. remittit ad decreta. cum sit Romana. super uiltima gloss. & de re iudic. cum olim. super glo. similiter. de coha. cleri. & muli. vestra. super gl. Ad intelligentiam dic. ut dixi plenè ibi: quia exigitur citatio, licet non peremptoria. De sententia autem dicitur no. de uerb. sign. ex parte. 1. per Innocen. Ioan. And. remittit ibi: & dixi in dicto. c. vestra. quia exigitur sententia: sed non cum solemnitate, quod promulgetur in scriptis, sicut in summarijs, & fortius: ut in clem. si. de uerb. signi. & sic gl. remanet uera. ¶ Quæro, an indistinctè in notorijs non seruetur ordo iuris. Glo. dicit hoc uerum, quando notorium est in prouincia, & sic iudici, & alijs. Secus si non sit notorium in prouincia: quia tunc iudex habet duplicem uiam procedendi. Primo habet uiam ordinariam, ac si esset occultum, arg. de elec. bonæ. cum sim. uel se informare super notorio, & facta fide super hoc procedet contra reum quasi super notorio. Dat simile, qd quado quis est delicto infamatus, iudex habet duas uias: quia potest suspendere infamatum usque ad purgationem: 2. q. 5. presbyter si. Vel fortè facere inquisitionem. 2. q. 1. Deus omnipotens. Ad hoc facit, quod no. de offi. deleg. cap. 1. lib. 6. in gl. 2. De hoc de senten. excom. soler. lib. 6. no. glo. quæ concordat opi. An posset iudex procedere super notorio antequam se informet, an sit notorium. Legistæ dicunt, quod non. Glo. dicit hoc uerum, quado non est notorium in prouincia: secus si sit notorium in prouincia iudicis: quia non est necessaria informatio super notorio. Vide, quod dixi in d. ca. vestra. ¶ Opp. quod iuramentum etiam intellectum, quod in notorijs seruatur ordo iuris, sit obligatorium. & seruandum: quia absq; peccato seruari potest. de elect. bonæ. & Augu. probat notorium, scilicet ecclesiam non esse nullam. 2. q. 1. quæst. 5. pendenda. Dicit glo. quod hoc est illicitum, & multum læderetur ius actoris, cui inculmberet onus probandi: & disciplina iudicialis læderetur, si iudex non posset punire, nisi probetur. Non obstat de re. bonæ. quia illud casualiter fuit factum ob scandalum; & ad cautelam. Vel forsitan non erat notorium iudici, quia in alia prouincia. Ad hoc, quia multa delicta transirent inulta, contra id de senten. excom. ut famæ: & sic inducit discrimen salutis. 1. 2. q. 2. cum deuotissimam. ¶ No. bene glo. quia licet iudex possit in summarijs procedere plenariè, ut not. gloss. in cle. si. de uerb. signifi. in gl. fi. & de iudicij. dispendiosam. non tamen se potest ad hoc adstringere, ut indifferenter sic procedat: & fortius in notorijs, quod not. ¶ Opp. quod uerba generalia debent generaliter intelligi: 19. dist. si Romanorum. cum sim. Glo. non soluit: dic hoc uerum, nisi lex, uel ratio cogat, ut altringatur, ut hic.

S Y M M A R I U M.

- 1 Iuramentum mi debitum, si alteri præstetur, illicitum est.
- 2 Iuramentis contrarijs concurrentibus seruandū est licitum.
- 3 Protestatio iuris alterius, & reseruatō, quando in totum detrahatur iuri, ut inanis non ualidat, quod agit ut.
- 4 Iniuria oritur ex his uerbis, mēti iuris saluo honore.
- 5 Vassallus præstans alteri fidelitatem pro iure feudi alieni, salua reuerentia superioris, uel iure domini, uideatur facere iniuriam domino feudi.
- 6 Soluendo alteri id, quod debet vni, an uideatur liberari.
- 7 Emphyteuta, seu uassallus præstans iuramentum fidelitatis alteri, salua reuerentia, aut iure domini principalis, an incidat in commissum.
- 8 Iuramentum fidelitatis quando uideatur licitè alteri præstitum a uassallo, salua reuerentia domini.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

C A P. X X I I.

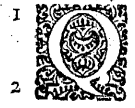
A te. ¶ Quonia iuravit cui nō debuit, cui debet iurare compellitur. Tria facit. Primo exordium ponit. Secūda ibi: sanē. narrationē. Tertia ibi: cum igitur. conelusionem. ¶ Nota primo li teram ibi: onus non remittitur &c. ¶ Nota secundo, quod concurrentibus iuramentis contrarijs, seruandū est licitum. & nō. quod iuramentum præstitum in præiudicium tertij, non obligat iurantē, in quantum præiudicat tertio: quia non potest seruari absq; animæ periculo. ¶ Not. q̄ protestatio iuris alterius. & reseruatō, q̄ in totū detrahit iuri, vt inanis nō validat, quod agitur: quia male ius seruat, q̄ in totū illud enervat. Sicut scenafchalus quidam. qui fecit hominem suspendi saluo iure suo. Nec facile cuitat infidelitatem, qui alteri iurat, saluo iure dñi. Facile dico: quia contingit q̄nque, quod aliquis de eodem feudo facit fidelitatem dominis, maiori, se d domi no, & minori, saluo iure maioris: cui & minor fidelitatem de feudo facit: quod nihilominus de iniuria teneatur, qui dicit, salua reuerentia semper uestra vos mentimini per gulam vestram: sicut aliquando audiui. ¶ Oppo. q̄ alteri soluendo liberor quod alteri debeo. ff. de neg. gest. si liber homo. & l. cum pecuniam. ff. de pig. act. l. solum. §. solum. Solu. Hoc intellige quando imprudenter, & improvide, id est, in fraudem, vel vt alius iure suo priuetur, uel contra iura. ¶ Nunquid autem præstans hoc fidelitatis iuramentum alteri incidat in cōmissum? Dicit. lo. And. quod sic. quia in quantum in eo est feudum alienauit. in lib. feu. de feu. alie. imperialem. maximē si fiat contra pacta iurata. C. de transac. l. si maior. ¶ Quæro quando potest esse licitum præstitum archiepiscopo, & non derogans? Respondeo, quando non est præstitum ex alia causa iusta, vel pro alio feudo, s̄m Inn. vt si non pro iudicatu, sed alio castro iurasset. ¶ Quæro in quo augetur. Dicit gl. quia modo grauius solui potest v̄ro creditori: & alteri est solum, & tamen non liberatur a debito. ff. de conti. pec. l. si uero. ff. de sol. l. bona. Per hoc dicit glo. sequens, quid petus esse siue grauius latroni, qui partitur spolia cum socio, q̄ si non partitur. 2. 2. q. 4. si ad peccatum. Dicit Host. post Gof. hoc verum quando ideo non partitur, quia peccat niter de peccato, & intendit restituere: secus quando simpliciter fidem frangat ad suum lucrum. ¶ Opp. q̄ solum unum alterum liberet: ut patet in soluente alteri ex duobus reis. ff. de duobus reis. l. 3. Sol. Intellige quando soluit alteri tantū, & alij omnino: secus si soluat alij, qui non est omnino alius ab eo, cui debetur: & hoc, quia tunc non est improvida solutio, sicut & quando soluitur adiecto in stipulatione. ff. de solu. quod stipularus. uel procuratori reuocato, ignorante soluente. ff. si cert. peta. l. eius, qui in prouincia. ff. de solut. leg. vero. & leg. cum quis. §. si debitorum. Secus si non habuisset mandatu: quia soluens nō liberatur. ff. de condi. indēb. l. & si me putem. Secus in deposito: quia si alij restituit ignoranter, liberatur: & hoc, quia depositarius de solo dolo tenetur: & ideo sufficit, quod actionē cedat contra illū, cui restituit. ff. de peculio. l. quod debetur. Plus placet Host. & Goffre. quod illa sit ratio, quia creditor est obligatus in genere. ideo soluendo alteri remanet obligatus. ff. ad legem Fal. in ratione. §. i. depositarius autem in specie: ideo cū possidere desinat illam speciem sine fraude, & uitiō, liberatur ff. de verb. obl. l. si ex legati causa.

S P M M A R I P M.

- 1 Iurans stare mandato alicuius non obligatur ad illicita.
- 2 Compromitti non potest super actione iniuriarum.
- 3 Arbitrator, uel arbitrator quis potest esse super iniuria propria.
- 4 Compromitti potest in feminam arbitratricem.
- 5 Compromittentes obligantur laudo ratione iuramenti præstiti. 6.
- 6 Exheredatio sine causa expressa non valet.
- 7 Iniurię duplex est species, una facti, altera verbi.
- 8 Iuramento generali opus est interpretatione, & non absolutione.
- 9 Laudum quantuncunq; iuratum potest sine periurij pœna peti reduci ad boni viri arbitrium.
- 10 Index ecclesiasticus potest cognoscere de laudo inter laicos ratione iuramenti, vel matrimonij.
- 11 Sententiam propriam an possit mutare, vel reformare index.
- 12 Dicto alterius iurans stare, an cogatur ad illud si sit illicitum.
- 13 Arbitrator in quo differat ab arbitratore. nu. 18.
- 14 Compromisso factō in talem tanquam arbitrum, in dubio videtur electus, vt arbitrator, nō vt arbitrator.
- 15 Compromisso factō in talem vt in arbitrum, & arbitratorem, & amicabilem compositorem, an dicatur arbitrator, uel arbitrator.
- 16 Compromisso factō in talem, quod possit laudare de iure vel factō, an dicatur arbitrator, s̄m arbitrator.
- 17 Compromittentes in iudicem secundum leges, si obligant se stare sententię eius, videntur appellationi renuntiare.
- 18 Laudum arbitratoris non emologatur taciturnitate decem dierum.
- 19 Laudum emologatum factū vel expressū parit actionem in factum.
- 20 Laudum an possit emologari tacite, vel expresse.

- 23 Compromissum soluitur morte alterius compromittentium.
- 24 Banno alterius compromittentis, an finiatur compromissum. 50.
- 25 Confessio facta coram arbitro, vel arbitratore, an præiudicet in alio iudicio.
- 26 Prescriptio interrumpitur litis contestatione coram arbitro.
- 27 Arbitrator procedere potest diebus feriatis.
- 28 Arbitrator adstringitur instantie statuta.
- 29 Arbitrator potest recusari ante sententiam, sed non arbitrator.
- 30 Arbitrator non cogitur laudare, licet compromissum susceperit.
- 31 Laudare potest arbitrator in ecclesia.
- 32 Arbitrator potest excedere fines compromissi.
- 33 Excommunicatus potest esse arbitrator, sed non arbiter.
- 34 Laudum arbitratoris reducitur ad boni viri arbitrium.
- 35 Laudum arbitri, an possit aliqua via retractari.
- 36 Laudum arbitratoris, uel arbitri, an possit peti, quod reducatur ad boni viri arbitrium.
- 37 Sententia iudicis reducens laudum, an possit peti, quod reducatur ad boni viri arbitrium.
- 38 Laudum quo iure reducatur ad boni viri arbitrium.
- 39 Laudum intra quantum tempus peti debeat reduci ad boni viri arbitrium.
- 40 Laudum reductio ad boni viri arbitrium coram quo peti debeat.
- 41 Laudum quando dicatur iniquum.
- 42 Laudum iniquitas, vel lesio qualiter detegatur, ut reduci ualeat.
- 43 Acta arbitri, vel arbitratoris, an probentur solo suo dicto.
- 44 Laudum reductio ad boni viri arbitrium, an tollatur pacto, vel iuramento.
- 45 Pensione non soluta potest expelli colonus, licet promissum non expellere.
- 46 Renuntiare, an quis possit reductioni ad boni viri arbitrium.
- 47 Clausula compromissi, quod arbitris possit assignare magis unū, quam alteri, quomodo intelligi debeat.
- 48 Reductionem laudi petens, an cadat in pœnam conventionalem.
- 49 Laudum si reducatur, an sufficiat iudicem, vt bonum virum reducere ad medicam lesionem.
- 50 Compromissum, an expiret banno arbitratoris.
- 51 Furiosus habens dilucida intervalia, an possit esse arbitrator.
- 52 Arbitrator, an possit esse filiusa inuio patre.
- 53 Arbitrator esse potest presbyter.

C A P. X X I I I.

Vintauallis. ¶ Is cuius mandato stare iuravi, non potest precipere vt filios exheredem, uel vxorem abiciam. Communis diuisio. Secunda ibi: quo circa. ¶ No. primo, quod super actione iniuriarum potest cōpromitti. ¶ No. 2. q̄ quis potest esse arbiter, & arbitrator super iniuria propria. ¶ No. 3. q̄ in feminam potest compromitti, vt in arbitratricem. de quo de arbi. dilecti. Ex hoc habes vnam differentiam inter arbitrum, & arbitratorem. ¶ Nota in laudo posse laudari de facto, uel faciendo alterius personę; quę, vel cuius ius non venit in compromisso. ¶ Not. vnum modum se adstringendi ad compromissum per iuramentum, & notum modum seruadi: quia possunt arbitri precipere sub debito iuramenti: & arctatur compromittens ad obseruandum, & impendendum, quod iuravit. ¶ No. quod in compromisso, vel iuramento de parendo laudo, in dubio non uenit aliquid illicitū contra pietatem, uel contra ius, & sic a talibus iuramentis excepta censetur obligatio ex pietate paterna, seu ius, & obligatio ex lege diuina. Laudum ergo est reducibile, ubi comprehendit aliquod illicitum, aut contra ius diuinum, aut q̄ pietatem naturalem, & paternam. ¶ Et nota iniquum, ut pater exheredet filium ex causis non expressis, uel alia causa leui. ¶ No. duplicem speciem iniurię. Vnam, quę verbo: aliam, quę factō committitur. ¶ Not. in iuro generali, ubi trahitur ad illicitū opus esse interpretatione, non absolutione. ad hoc. §. e. quāto. ¶ No. ecclesiam posse adiri pro reductione laudi ad arbitrium boni uiri. quando laudum est iuratum, & continet iniquitatē q̄ aequitatem naturalem, uel q̄ ius canonicum. ¶ No. practica procedēdi, q̄n præceptum sit iniustum ex iuro: quia potest agi, ut reuocetur præceptum: & si non reuocetur, potest agi, ut decernatur præceptum nullum, & nō arbitratorum, qui pronuntiauit. Vel præceptum posse iniustum pceptum de facto laudum reuocare: & sic v̄, quod possit laudum nullum in melius reformare, sicut p̄t ordinarius. ¶ Opp. primo, quod intromittat se ecclesia inter laicos. de iudici. nouit. qui fil. sint legi. cām. Dic in quantum de laudo se intromittit ecclesia, rangendo iuramentū uel illud declarando. Hic potest de iudi. nouit. In quantum ecclesia se intromittit de præcepto circa uinculum matrimonij, idem de transla. præla. per totum, qui fil. sint leg. causam. de ordi. cog. tuam. In quantum se vult intromittere de præcepto, ne filios exheredet, adhuc p̄t: quia hoc est contra pietatem naturalem, & nutrit peccatum, ut d. e. nouit. ¶ Oppo. 2. quod hæc reuocatio, uel denuntiatio non fuerit necessaria, ex quo iuramentum ad hoc se non extendebat, ipsum non ligabat. §. cod. quanto. So. Dic. q̄ hæc reuocatio, & denuntiatio nō est necessaria quo ad ius, sed quo ad factum, ne de facto hoc de iniuria notetur.

notetur, si non seruet. Et sic patet, quod pars potest absolute iuramentum sibi ad arbitratum suum. Ad hoc de iuris. consultuit, ad quod de spon. c. 2. & uide, quod sibi plenè dixi. Ideo mulieres debent face-
 12 re de necessitate uirtutem. ¶ Opp. quod non possit arbitrer mu-
 tare sententiam, uel reformare. ff. de arbit. l. diem. §. 1. cum. l. seq. dic. si arbitrer uel reformare interlocutoria, prout. d. l. diem. §. 1. Si uult mutare circa accessoria, potest. l. Paulus. de re iudic. d. modo eadem, dic. no. gl. de arbi. l. qui arbitrer. Idem si uult reformare quo ad dictam. non mutata sententia. ff. de re iud. l. acta. Si uult declarare dubium uerbum, quod demeruit in decem nult declarare de qua mota: & non potest, nisi aliud habeat ex potestate sibi data: ut notat. Guid. de Suza. in d. l. qualem. Et ponit Io. An. in addi. Spe. in tit. de arbi. §. sequitur. uer. sed pone, actum est. Si uult mutare diffinitiuam, tunc si super toto pronuntiauit, & sic perfunctus est officio non potest mutare, siue sententia sit aliqua, & hoc est certum: siue nulla, ut. l. qui arbitrer. si non est perfunctus, tunc bene potest mutare: ut. l. quid tñ. eo. tit. Idem si non sit diffinitiuam, si tñ finiat iudicis officium: ut. d. l. diem. §. si de pluribus. ¶ In Barto. procedunt hæc et quod præceptum, uel sententia est nulla. Non ob. hæc decre. quia hic non reformatur laudum, uel reuocat, quod iudicauit tanquam arbitrer, sed tanquam pars, ad cuius commodum erat præstitum iuramentum ad mandatū superioris, qui declarauit nullum. Hæc procedunt nisi aliud sit dictum in compromisso. Nā si dictum est, quod possit iudicare semel & pluries, & quoties ei placuerit, poterit sic iudicare, & corrigere super diuersis articulis, & non super eodē, in quo est iam laudatum: quia super eadem re non potest ferri plures sententia. l. 1. c. quod pronoca. non est necesse, quia ex quo semel est decisum, siue per laudum, siue per arbitramentum, quod est quoddam transactio, ut. j. notabitur, non potest amplius transigi. ff. de transactio. post rem. & ff. de condi. inde. eleganter. §. si quis post. Idem Io. An. in addi. Spe. in tit. de arbitris. §. sequitur. uer. sed pone post Gui. de Suza. Secus si diceretur ut possit iudicare semel, & pluries, & iam iudicatum mutare, & corrigere: quia licet non habeat à iure, potest ei attribui à partibus: sicut certi sunt iudices, qui præ ius sententias corrigere. ff. de appel. ab executione. ita, quod arbitris potest concedi: ut. l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arb. Verba sunt Bar. in d. l. quid tñ. & bene dicit. Primum membrum placet, ubi plures sunt articuli. Sed ubi unus est articulus, eo, quod est concessum ut pluries possit laudare, necessario poterit in uno iterato pronuntiare: alias uerba in illo nihil operarentur. Vbi autem ad diuersos articulos potest referri: procedit dictum Bar. quod no. De arbitratore dicam. ¶ Ioan. An. tñ in Spe. loco præalle. uer. sentire, quod non ualet tale peccatum, ut possit mutare circa idem, quia hoc esset iniuri-
 13 tare ad delinquendum. ¶ l. conuenire. de pac. do. ¶ Op. quod parendum sit mandato iuramenti: quia iuramentum fuit simplex de parendo, & nihil exceptum: ergo. 19. dist. Romano- rum. de mai. & obe. solite. Dic, quod uerba simpliciter prolata, in dubio ciuili modo sunt intelligenda; ut ab eis excludatur iniustum, uel iniuriam. S. eo. quanto. & c. ueniens. ff. de seruit. rusti. prædi. l. si cui. ¶ In gl. primam, & secundam. Sed obstat solutioni, quia licet patri filium ex causa exheredare. in. auth. ut cum de appel. cogn. §. aliud quoque capitulum. Dic, quod licet, ex causis expressis à iure, inter quas non est hæc, si iniuriat tertio: pp. quæ gl. hic enumerat causas legitimas ad exheredandum filium. Alium casum addit Perr. & Abb. quod filius est hæreticus. de hæreticis. excommunicamus. §. credentes. Et dicit Ioan. Andr. quod in omnibus casibus, in quibus pater potest filium exheredare, in omnibus illis potest alimenta negare. Teneat tamē Spe. quod si ipsum poeniteat de peccato pater alimentare teneat. C. de nup. imperialis. in. aut. ut cum de app. cogn. §. aliud
 14 quoque de sponsa. inter opera. cū sim. ¶ Venio ad mām huius decre. quæ specialiter uertitur circa arbitria, & arbitramenta: & melius stare sub titulo de arbitris. Sed quia capitulum in hoc est ualde diuulgatum, prosequar hic unum quæsitum tñ, ex quo tota materia uenit declaranda, scilicet inquirere differentias inter arbitrum & arbitratorem: quia arbitrer eligitur ut iudex, scilicet ut procedat seruato ordine iudiciario in substantialibus: & sic dirimat litem coram se ceptam, uel coram alio: & hoc quo ad procedendum. Debet et quo ad dirimendum pronuntiare de iure, licet possit, si uoluerit, pronuntiare inique. ff. de arbi. l. 1. & l. qualēm. & l. diem. §. stari. Vnde & arbitrium diffinitur, actus trium personarum: quasi in iudicio confidentium: uel causa in dicendo ius uoluntarie posita. Arbitrator autem procedit absque solennitate iuris uel ordinis iudiciarii. Nam, ut dicit Innoc. hic nullus ordo iudiciarius est seruandus coram talibus: ipse tñ ut bonus uir extra iudiciū laborare debet ad ueritatem ingrediar, ut plenus instruat. ff. de arbi. l. 3. de officio deleg. cum contingat. Secunda differentia, ex qua colligitur ratio precedentium: quia compromissum in arbitratorem, & laudum potius expediuntur per uiam contractus, quam per uiam iudicij: quod secus est in arbitro, quia eius

uia habet instar iudicij: ut. l. 1. ff. de arbi. Nā arbitrator assumitur in contractu super aliquo incidenti ad contractum, in quo partes non sunt concordantes: ut si est dubium de affirmatione rei, aliqui eligunt utrum sit uel pretium, uel operas, uel partes societatis, uel quod uideatur de aliqua re, uel satisfactione alicui, Inst. de emp. & uide di. §. prærium. ff. pro socio. l. societatem. & l. si contra. ff. de uer. obliga. l. si quis arbitratur. ff. de le. 3. l. fideicommissa. §. si sic. Hoc sequitur Gui. de Suza. in l. diē proferre. §. stari. ff. de arbi. Et, quod arbitratur non procedat ut iudex, nec iudicium est coram eo, patet per hoc ca. quia compromittatur in aduersarium principale. ad quod. §. eodem ueniens. ff. de ope. liber. l. si liberus. & nullus in re propria potest esse iudex, aut arbitrer. C. ne quis in sua causa. in rubro & nigro. ff. de arbit. l. penul. Propter, quod quidam, ut Iaco. de Ra. in l. ex consensu. C. de episco. audien. tenent, quod arbitrator nunquam assumitur super lite, sed solum super contractu: ut in auth. ut differ. iudices. §. si uero contrigerit. Quod non placet Barto. in l. societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. ubi dicit, quod & in lite assumitur arbitrator uel super lite: ut. l. si de meis. §. re cepisse. ff. de arbit. & in l. prima. §. unde queritur. ff. de ope. no. nuntia. & C. de iudicij. auth. si uero contrigerit, & unde sumitur. Dic, quod arbitrator potest assumi, & super lite, & super contractu, cum ipsa assumptio, & processus non impediat per uiam iudicij, sed contractus: unde dicitur potius propositio quedam, uel transactio, quam iudiciū. Et hoc tenet But. in auth. si uero contrigerit. C. de iudic. & in dicto. §. arbitrorum. & in l. penul. C. de arbi. Vnde dicit Innoc. hic, quod Ioan. Cre. in aut. ut dif. iudi. §. si uero contrigerit. dicit quod potius est transactio, quam sententia, uel arbitrium. Ad hoc allegat. C. de pñen. emp. l. si. Teneat hoc et But. in aut. decernimus. C. de arbit. & Bar. in d. §. arbitrorum. & l. 1. §. & post operis. de oper. no. nuntia. Attenta ergo causa immediata assumitur super contractu, siue dubitatio inter partes oriatur in lite, siue in contractu: & sic attēta materia remota potest assumi, ut in contractu ut in lite. Non obstat si dicatur, si arbitramentum est quedam transactio, non poterit arbitrator in totum condēnare, uel in totum absolute: cum transactio fiat semper aliquo dato, retento, uel promissio: ut. l. prima. ff. de transactio. cū simul. & l. transactio. quia ut dicit Bar. transactio hic sumitur late pro omni modo, quo a lite disceditur, & sic potius pro propositione. Ad quod de pñe. nisi non stricte pro transactione, in qua fit in comune aliquid dari, uel retineri: & sic potest absolute, uel in totum condēnare: ut dicit Bar. in dicto. §. arbitrorum. & l. quod si Ephesi. ff. de eo. quod cer. lo. ad quod. l. 2. ff. de iureiur. & idē not. in l. furti. §. qui iussu. ff. de his, qui no. in fa. & est glo. §. de transac. statimus. gl. 1. de off. deleg. si quoniam in glo. 1. Idem no. Io. An. in titulo de arbi. §. 1. uer. arbitrator uero. Non obstat si dicatur, si laudum habet vim transactionis, non potest ab illo partes recedere, nisi modum excedat, sicut non possent a transactione: quia ut ibi dicit Io. An. in quantum assumitur arbitrator super lite, potest dici transactio, uel propositio: quia aditur non ut iudicet, sed ut partes pacificet: sed eius laudum non habet uim transactionis proprie, sed ab alio iure, quod not. Potest tñ dici transactio hoc respectu, quia laudum, & promissum in arbitratore fit de re dubia, sicut transactio: ut dicit gl. de arbi. exposita. in gl. 2. Ex his remanēt clare duæ differentia. Prima, quia arbitrator assumitur immediate super contractu, & in uia contractus, quod agit, & expedit: arbitrer uero assumitur super lite, ut iudex procedit. Ex hoc sequitur Secda, quia arbitrer sequitur ordinem iuris in procedendo, arbitrator non. Tertia ex hoc sequitur differentia, quia arbitrator per uiam sententia non diffinit: & sic non arctat ad promulgandam sententiam in scriptis, uel cū alia solennitate: & sic arctatur arbitrer ut iudex. Vnde dicit Innoc. quod non est vis utrum talis arbitrator inter partes fecerit littere testari, uel non, uel sententiam dici transactio hoc respectu, sed simplici uerbo dixerit, quod sibi uideretur: quia coram eo non est iudiciū, uel quasi, sed totum ponitur in sua potestate: & prædicta rursus solennitatis obseruatio, non nisi coram iudice locū habet. Vel aliter, ¶ In Innoc. & hoc tenet Gui. de Suza. in l. si quis ex consensu. C. de episco. audi. Quarta ex his datur differentia: quia arbitrer debet pronuntiare secundum ius ex debito, licet possit pronuntiare prout uoluerit: ut in §. stari. in l. diem proferre. ff. de arbi. sed arbitrator non. sed diffinit secundum equitatem, ¶ In But. in l. decernit. C. de arbit. Vnde dicit Io. An. in addi. prædicta; quod arbitri debent seruare rigorem iuris, arbitratores iustitiam: ut in Spe. de arbitris. §. 1. uer. arbitrator uero. Ex his surgunt aliquæ difficultates, an uideantur ut arbitri electi, an ut arbitratores ex modo compromittendi. Si est compromissum in aliquo ut possit procedere ordine iuris non obseruato, ut uideatur hic arbitrer, uel arbitrator: dicit hic Innoc. quod hic habebit mistam potestatem, & arbitrer potest esse, & arbitrator. Quod inuenit illa uerba. Non obseruato. Ad hoc ff. de leg. 1. l. si seruus plurium. §. si. & ibi Barto. & indicabitur ut arbitrer, uel ut arbitrator ex modo procedendi: & si eligat seruare ordinem, ceterum assumi potest potestatem arbitri: & debet pronuntiare secundum ius: & si pronuntiet inique, non reducetur ad arbitrium boni uiri. Si

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

procefferit ordine iuris non obseruato, iudicabitur processus
sicut arbitrator: & eius dictum reducet ad arbitrium boni uiri. Ad
hoc, qd no. Dy. de leg. 1. si seruus plurium. §. si. Si autem partim
processisset seruato ordine iuris, & partim non, quia fecit dari
libellum, litē prestari, recepit tū testes partibus non vocatis, &
publicauit, & etiā sniam sine scriptis dedit, posset dici sniam
non tenere quasi eligendo a principio viā iudiciariā, vi deatur
alij renuntiasse. de appel. sollicitudinem. & de presump. nōne.
de elec. ut quis duas. Et hoc tenuit Dyn. in l. 3. ff. de testa. mili.
Sed Host. dicit, quod melius est dicere, quod snia valeat. & si
æqua est, iter. alias reducatur ad arbitrium boni uiri: & sic iudi
cabitur vt arbitrator, & non ut arbiter: & sic, quod in hoc du
bio omnis cedat iniquitas: arg. ff. de eo, quod cer. loco. l. qd si
Ephesi. & vt litigia restringatur, de refer. nonnulli. §. si autē. ut
res potius valeat, quam pereat. de verb. sign. abbate. fm Host.
Quod mihi placet, quia non repugnat viē arbitratoris. qd in
aliquo, vel in toto et procedendo seruet ordinē iuris. Ad hoc
gl. in cle. si. de verb. sign. Propter quā posset dici, qd si tunc per
oia seruaret ius in procedendo, & sniando, modo snia esset ini
qua, inspecto rigore iuris, equa tū fm æquitatem nālē, qd huic
snia esset standū tanquā sententia arbitratoris. Et hoc etiam
sequitur Io. And. in addi. Spe. in tit. de arbi. §. si. vers. quid si cō
promissum, in 4. col. Et dicit hoc tenuisse Franc. Accur. in l. si
miles. de testa. mili. & l. 2. ff. de opt. lega. Et format quēstionē,
quando est compromissum in arbitriū, & arbitratorē, vel amicabi
lē ppositorē: sed si processisset a principio sine ordine, & snia
fesset in scriptis, Gul. tenet, quod valebit vt snia arbitri potius in
dicando a fine, quam a principio, & a principali, quam ab ac
cessorio, vel in fine ordinato. Credo, quod valebit, ut arbitrat
oris, & reducetur ad arbitrium boni uiri: quia hoc non repu
gnat extoto processui arbitratoris, sed arbitri processui repu
gnat, qd procedit sine ordine. Ad hoc gl. in cle. si. de ver. sig.
& tenet Frede. suo consi. 204. Ex his deciditur quid de tali cō
promissio. Compromittimus in talem, ut arbitriū. Dic, qd in du
bio uidetur electus ut arbiter, & non ut arbitrator, nisi ex alijs
verbis appareat, ut quia dictū sit, qd possit pcedere ordine iu
ris non obseruato, uel alijs consimilibus. Item si partes dicāt.
Eligimus talē ut arbitratorē, uel qui ut bonus uir nostras ter
minet quēstiones, talis non habet potestatem arbitri, nisi per
aliqua uerba possit aliquid apprehendi. fm Inno. hic. Et uide
de hoc in Specu. de arbitris. §. fin. in 2. colu. uers. sed pone, qd
sicut. & in tribus uer. seq. Ex his deciditur, si est compromissū
ut in arbitriū, & in arbitratorē, & amicabilem ppositorē, an
sit arbiter, uel arbitrator. alleg. pro & contra Spe. in loco pæal
le. & residet, qd uidetur electus ut arbiter, saltē ubi est adiecta
pœna, ut res efficacius ualeat, quia dicto eius tūc omnino sta
tur. Sed non placet decisio quia uerba sonant in utranque po
testatē. Vnde dico idē, quod primo dixi, ut possit altera uti po
testate fm, qd procedere elegerit. & tenet Barto. et qd est dictū.
Compromittimus in talē ut arbitrum, & arbitratorē. ut in. d.
§. arbitratorum, allegat no. ff. de iudi. l. 1. & in l. episcopale. C.
de epis. audi. & dicit Inno. hoc tenere. Ex his decidit quid si in
ppromissio dē, quod procederetur cognoscendo de iure, & de
facto, sententiare de iure tantum: an erit arbiter, uel arbitra
tor: Dicit Fran. de Are. in l. si quis arbitratu, qd erit arbiter, cui
est remissā obseruatio iuris in processu: sed in snia habebit ser
uare ordinem iuris, & ius. Ad hoc, quia etiam iudici lex aliquā
remittit mōrem iudicalem ordine, & tū ut iudex pronūtiat.
l. nec quicquam. §. de plano. ff. de offic. proconul. & leg. & C.
de naufrā. l. de submersis. de uer. sig. clem. sepe. & non dicitur
arbitrator: quia differentia essentialis inter arbitrum & arbi
tratorē est, quod possit fm æquitatē dare de iure unius al
teri: & pōt sniando transgredi ius, saltē in nummo: ut l. si li
bertus. de iure patro. & l. si de meis. §. recepisse. de arbitris. in
§. si uero pgerit. in aut. ut disse. iudi. In situ. de ghen. emptio.
§. pgrium. arbiter autē fm ius debet iudicare. Itē quia multum
debet attribui digniori. ff. de uerbo. obli. l. quicquid. §. cum in
partes. & patet de consec. eccle. vel alta. quod in dubijs & ma
ior est snia, quam processus: quia processus propter sniam, &
non econuerso. igitur. Hoc satis placet: nam sicut in iudice eli
gendo uitam summariam, partes pōt remittere ordinem iudi
ciariū, ita & in arbitris. Ad hoc glo. de re iudic. c. fin. lib. 6. Et
quod notatur de libelli obl. de causis. Per hoc non obstat si di
catur. quod partes non possunt remittere ordinem iuris: vt l.
2. §. sed quia. C. de iuramento calumniæ. & quod no. in auth.
offeratur. C. de lit. contesta. de offi. delega. de causis. de libel.
obli. c. r. de re iudica. c. r. lib. 6. quia non potest numerare so
lennitates iudiciorum coram superiore: secus quando litigat
coram arbitro, cui p̄sensu partium dat notionem: & ita ob
seruat consuetudo, fm Bart. Ex hoc deciditur alia dubitatio,
quid si dicatur, quod compromittunt in arbitrum, & arbitra
torē, & amicabilem compositorē, ad cognoscendū de iure,
& de facto, & sententiādum de iure tantū: Dependet hoc a

præcedenti: quia hic est additum uerbum Arbitratorem: quia
nō vī, quod sit arbiter, si eligat de facto pcedere, alias illa uer
ba suspēctauerent. Solut Fran. prædictus, qd erit arbiter tū: quia
ista officia substantialiter distinguuntur penes finem sniandi,
vt principaliter, qd debet attendi: vt l. quaritur. ff. de statu ho.
& d. §. cum in partes. & illa uerba uult in arbitratorē sitū
dinariē, vt in pcedendo non seruatur ius ad sitū iudicem arbi
tratoris. Non autē vī posse intelligi, vt fungatur vtriusq; officio,
vno in cognoscendo, altero in sententiando: vt sic sequeretur
compromissum in cognitione a p̄promissio, quod ad sniandi a
ctum, per auth. ad hæc. C. de iudi. §. de offi. dele. super qōnum,
vt sic snia ferretur per arbitrum ex actis factis per arbitratorē:
quia non p̄t esse snia, quin aliqua acta præcedant, quæ sint iu
dicialia: vt dicta clem. Sape: & acta arbitratoris non sunt acta:
quia ibi non est instar, vel locum tenens iudicis. Item quia nō
debet p̄tinentia causæ diuidi. C. de iudi. l. nulli. Item de qua
re & c. Debet. n. p̄nuntiare, vt cognouit. Non ob. auth. ad hæc.
C. de iudi. quia ibi debet iudex cām audire ter per se. Item qd
cognoscit per subsistentem, qui iudex est. Vel, fm cum, potest
dici, qd sint duo p̄promissio, vnum quod tenet, vt in arbitrum:
aliud quod tenet, vt in arbitratorē: quia in ipso p̄ctū appo
suit pactum p̄ substantiam: vt l. per seruum. ff. de usu & habi. &
l. cum p̄carario. ff. de p̄carario. Nec poterit hæc cognitio esse
s̄p̄s cognitioni arbitratoris per omnia: nam quorundam sub
stantialium actorum fabricatio non poterit omitti, de quib.
in cle. sape. de ver. sig. quia extoto talia non possunt pacto re
mitti, licet possent solennitates alia, vbi uelint, vt pcedat sum
mariē: vt no. de re iudi. c. si. li. 6. & de libel. obl. c. r. Vnde debe
bit porrigi qualisqualis petitio, & libellus porrigi: & sic, quod
dē arbitria redacta ad instar iudiciorum, dic ordinariorum, &
extraordinariorum, si hoc agatur: & est expressum in l. diem
p̄ferre. §. si quis litigatorum. vbi potest agi, quod snia promul
garetur partibus absētib. vtroq; litigante, ad hoc co. tit. l. non
distinguemus. §. de officio. Sed certē illa iura probant, qd etiā
possint substantia illa remitti, vt in præsentia feratur, & pars
citetur, vt ibi p̄batur. Nec ob. præalle. quia in iudicijs non pōt
hæc agi, quia saltē solennitates ille, de quib. in clem. sape.
seruentur: sed bñ in arbitris: & hæc, quia iudices hñt p̄tatem de
publico: sed arbitri hñt ab hoīe, & partibus. Et sic non ob. qd
no. in l. 2. §. qd obseruari. C. de iur. cal. fm Fran. Ex hoc dicit
Fran. qd si p̄promissum est, ut in arbitrum, & s̄p̄ processit, vt
arbiter, & procedēdo, & sniando, quod valebit snia, vt arbitri,
& non poterit peti reduciō. Et hoc tenet But. in l. fin. C. de iu
reiu. Quod non placet: quia non repugnat processui arbitra
toris, vt cognoscat, vt arbitratōr. Tenet tū in l. fin. C. de testi. &
ibi Bar. quod attestaciones receptæ corā arbitratorē, habebūt
illum effectum, quem habuissent coram arbitro, qd sunt plene
receptæ, eo vt arbitro pcedente. Sed nec hoc extoto placet,
cum nō hēant colorem iudicis, vel quasi. De quo dic, ut dixi,
de testi. presentata. Ex his deciditur, quid si compromissum sit
in arbitratorē, & amicabilem ppositorē: vt procedat de iu
re, & de facto, & sententiet de iure tū. Differat p̄cedenti: quia
hic non ponit uerbum, arbitrium, sed arbitratorē, & amica
bilem, & c. Puto, qd sit arbitrator: quia quod reducatur eius ar
bitrium ad limites iuris, cum et ex posit facto sit ad hoc redu
cibile, non repugnat arbitramento. Ad hoc gl. in l. 1. ff. si quis
cautio. & habebit arbitrator informare arbitriū a iure non a
sola æquitate nālī: nā & ante hoc poterat. Ex his decidit quid
si dicat, Cōpromittimus in te, ut in arbitriū, & bonū uirū. Dic,
quod erit arbiter: quia & arbiter eligitur, ut bonus uir. ff. de ar
bit. l. 3. Idē si dicat, Eligimus te in litis d̄sceptorē, vt ibi. Quid
si suscipiat arbitrator p̄promissum, ut si sciret, an partes possit
p̄cedere? Dic, qd non erit arbiter, nec arbitrator, sed media
tor. ff. de arbi. l. si de meis. §. recepisse. Si est dictū, Volo stare uo
luntati talis erit arbitrator: ut d. §. recepisse. & ibi Bal. Ex his
infertur, fm Gul. de Cug. in l. ep̄ale. C. de epis. audi. quia arbi
ter habet citare partes, & partib. absētib. non pōt laudare. Se
cus est in arbitratorē. Ad primum. ff. de arbi. l. diem p̄ferre,
§. si quis ex litigatorib. & §. coram quo. Ad fm probat, quia
arbitramentum certificat cōtractum: quia finitur inter absēntes.
ff. de iureiur. l. Labeo. l. 3. ff. si. regun. l. 1. in fi. cum l. seq. ff. si
mens. fal. mo. dix. ff. de legat. 2. l. cum pater. §. hæreditatem. de
acquir. hæred. l. si quis mihi bona. §. iustum. ubi uoluntas ab
sente parte potest declarari ad hoc. ff. de usufruc. l. item si fun
di. §. si. Et sic per nuntium, uel epistolam absētib. partib. pōt
laudare. ff. de confess. l. certum. §. si quis iuncta. l. Publia. ff. de
positi. Item quia ut mediator, & proxeneta est, non arctatur et
go. ad hoc. ff. de dote p̄re. l. Theopompus. Item quia citatio
non reperitur necessaria nisi in his, quæ sunt a iudice in iudi
cio. de presumpcio. c. si. & quod ibi no. Innocen. Cy. in l. fin. de
contrahen. emptio. tenet contra, per l. si quis arbitratu. ff. de
uerbo. obli. ubi si protestetur quo minus arbitretur, committit
tatur pœna, per partem autem aliter stare non potest, nisi si ab
sens

sens sit. Non potest ergo absente parte pronuntari. Et hanc opi. sequitur Bar. in l. si quis arbitratus. ff. de uerb. obli. Pro casu alleg. l. quod si nolit. ff. de edi. edic. in §. si quid. ubi declaratio uoluntatis debet fieri presente parte. Ad hoc, quia licet non cognoscat inter partes, illas debet interrogare. l. j. §. & si non constat. ff. vbi pu. edu. de. ad hoc est expressum in l. si de meis. §. recepisse. ff. de arb. ubi debet partes interrogare, & inter eas discutere. Ad hoc. l. legatum. de usufr. lega. ubi in commutatione legati a iudice, qui hoc facit, ut bonus uir, debet pars citari. ad hoc. C. de nupt. l. hac edictali. §. is illud. ubi tales arbitratores tenentur iurare. ergo parte pñte. C. de testi. si qñ. §. de testi. in noie Dñi. Item quia presens potest trahere absentem in suam sententiam. ff. de arbi. l. item si unus. §. de elec. bonæ. Non ob. quod cognoscat iudicialiter, & alia possint esse, quæ cognitionem non exigunt fieri absente parte. ff. de arbi. l. diem. in prin. & l. si interpellatur. §. i. de bo. autho. iudi. pos. l. 3. §. pe. & quod ibi no. quia loquitur in his, quæ non parant partibus præiudicium: ut no. in d. l. 3. Non ob. l. si ut proponis. C. qñ. & qñ iudex, quia ibi præcellerat cognitio, pñm Bar. qui sic residet in d. l. si quis arbitratus. Ad hoc, quia ex tali actu: partes pñt lædi. ff. de adoptio. l. nam ita diuus. ad hoc. l. i. §. cum dr. ff. si cui plus, quam per legem falc. ubi ad actum extraiudiciale uocatur pars, de cuius agitur præiudicio. Ad hoc. C. si regundo. l. 4. Dicit Fran. de Arc. & hoc olim tenebam ante eum: quod si partes sunt pñtes in discussione iam facta, non est necessaria uocatio in arbitramento: arg. C. de adul. l. quamuis indubita. Et hoc tenet Cy. quod plus est, in arbitro, in l. si qui ex cōsen. su. C. de epis. aud. Si non fuerunt partes adhibita in discussione, uel non constat: & dicit, quod si partes non requirantur, p hoc arbitramentum non est nullum: quia talis pcedendi modus non reperitur arbitratorius a iure: nam habet m̄ datum arbitrandi equum, sine determinatione formæ: & sic erit in electione ipsius, an hoc faciat. l. defuncta. §. si. ff. de usufr. in c. si. de præsump. & in cle. i. de off. dele. Nec etiam est ini quum, quia non sit seruata solennitas, ut ex hoc solo possit retractari: quia qñ aliqui committit alicui, ut bono uiro extra iudicium h̄ respectus potius ad effectum quam ad procedendi qualitatem. ff. de usufr. l. item si fundi. §. si. & quod no. in d. c. si. & d. cle. j. In ipsa autē discussione negotij pñt h̄re partium præsentiam de honestate, adeo quod si partes detractent uenire, non p̄t cogi arbitrator iudicare: quia p̄t dicere sibi non liquere, cum partium pñtia, negotij merita, &c. ut l. si. C. si per uim, uel alio mō. Et hoc mō poterit stare per non uenientem quominus arbitretur: ut l. si quis arbitratus. ad hoc. l. si de meis. §. si. de arbi. non tñ arctatur de necessitate. Non ob. l. quod si nolit. §. item si. ff. de ædil. edic. quia illa non exigit pñtiam in arbitrando, sed excusat a p̄tmaxia in non restituendo, pp absentiam eius, cui debet restitui. Simile. c. de commissoria. l. si fundum. §. si. & de usa. l. pecuniæ. in fi. & l. cum quidam. §. si Strichus. & §. pupillo. Non ob. l. i. ubi pupil. edu. de. l. si legatum. de anu. lega. & l. nam ita diuus. cum si. qui a loquuntur in illis, qui rōne prætis: uel iurisdictionis attributa a iure, uel iudice, vbi p̄t fieri præiudicium: hic in actibus extraiudicialibus, quibus non est data forma, pñm Fran. quem in hoc sequor, l. hac edicta. l. si. illud. loquitur in arbitro, qui ut testis producitur, & tanq̄ peritus. Hæc uera in arbitratore inter uiuos: in arbitratore dato in ultima uoluntate, qui habet instar executoris, quid iuris, uide Bar. ff. de leg. 2. l. i. Quinta dñia est, & colligatur ex his, q̄ scribit Bar. in auth. decernimus. C. de arb. ubi dicit, q̄ arbitri non iurant, arbitratores autē sic: ut in d. l. hac edictali. §. his illud. C. de sec. nupt. Ponit et in l. r. C. de arbi. quod non placet in uero arbitratore electo a partibus: illa loquitur in electo a iudice, qui habet iurare, & deponere in formam testis inter partes, uel qui est electus a partibus iudice iubente. ad hæc. l. plures. C. de fid. instru. Non nego qm̄ si arbitrator, & partes cōcordarent, quin possit iurare: quia non reperitur prohibitum, nisi de arbitro. Sed dico, quod iur̄m non est de substantia: & sic et seruatur in facto. Sexta dñia coll̄r ex his, quæ dixi. §. quia arbiter non potest quis esse in causa sua, sicut nec iudex. C. ut ne mo iudex. ff. de arbitris. l. Pedius. sed bene p̄t esse arbitrator, ut hic. Septima dñia, quia arbiter, ut suspectus recusatur. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. cum quidam. Secus in arbitratore: ut d. §. cum quidam. & in d. §. arbitrorum. & l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbi. de operis no. nun. l. i. §. & post operis. Osta uia dñia, quia mulier potest esse arbitramentatrix, etiam nō in dignitate posita, ut hic, & ff. de admi. tuto. l. Titium, & Meuiū. §. i. sed non p̄t esse arbitratrice nisi sit in dignitate posita, ut §. de arbitris. dilecti. Nona dñia, q̄ monachus non potest esse arbiter: ut dicit glo. ff. de arbi. l. Pedius. & l. si. & potest esse arbitrator: ut no. Pau. in cle. i. de rescrip. Cy. tenet, q̄ nec arbitrator potest esse in l. si qui ex consensu. C. de epis. audi. remittit ad Spec. de arbi. §. si. uerfi. sed quaro. & per Vinc. de statu mona. cum ad monasterium. Odofred. tenet, q̄ potest esse arbitrator.

Vide in Spec. de arbi. §. sequitur. uer. quid de simplici. ibi Spe. recitat opi. Odofre. dicit ibi, quod non potest esse arbiter, nec arbitrator: quia non debent esse disceptatores forensium negotiorum: & quia nō debent esse momento extra claustrum, 16. q. 1. monachus. Dic, q̄ arbiter esse potest, abbate imperate, & accedente utilitate monasterij: & sufficere potest aequalis expedientia, p no. de re iud. cum l. & A. & hoc tenet Spe. & lo. And. ibi. & Host. in Summa de arbi. §. 2. in si. sicut p̄t esse, pcurator, & aduocare, ut ibi, & no. de postu. c. 2. multo fortius illo casu p̄t esse arbitrator. Extra casum autē utilitatis monasterij, laco. de Arc. ut ibi recitat lo. And. dicit, q̄ p̄t esse arbitrator: quia & mulier potest. ff. de admi. tuto. l. Titium, & Meuiū. §. 1. & quia amicaliter pponere, & ad pacē reducere, est actus pietatis. C. de ferijs. l. dies. de ferijs. ca. 1. Hoc puto in quantum uelut procedere sine anfractu iudiciorū, & ubi lenis sit distractus in p̄positione: alias nō sibi liceat: sed si assumpsit, teneat nihil minus, qd agit: exceptis Minoribus, quia nec et p̄nt esse testamenti executores, qui actus est pius: ut in cle. exiui. Nō ne quoquin possint laborare absq; p̄missio ad pietatem p̄cordiæ, & pacis, sicut ad alia opera pietatis. In quantum dixi eos posse, maxime procedit in spiritualibus, & ecclesiasticis in quibus maior pietas assistat. Nunquid abbas in causa monasterij p̄t esse arbiter. Dicit Spe. q̄ non p̄t esse arbiter, in l. si de reb. ff. de arbi. quia usufructuarius est, nisi monasterium h̄at syndicum: ut de testi. in super. lo. An. remittit de præscrip. cum olim. vbi scribit super uerbo, Lucanis. & de exce. cum inter. sup uerbo, subscribi. Dicit tñ, quod decre. cum olim. non loquit de principali prælato, de quo quæritur. sed si teneatur, qd possit esse iudex. de quo uide, quod no. & ibi plena remissio, de iudic. cum uenissent. possit esse, & arbiter uerus. ibi tenet, q̄ nō potest esse arbiter uerus, possit tñ esse arbitrator, per not. in l. pen. ff. de arbi. Ad hoc. ff. de lega. 1. senatus. §. pen. & l. si sic. in prin. eo. ti. & l. fideiussor. §. quanquam. de leg. 3. ubi legata nō possent committi in uoluntate hæredis, sed in uoluntate eius ut boni uiri. Ad quod. l. ff. de leg. 2. Et hoc ponit Spe. & lo. An. in addi. in tit. de arbi. §. sequitur. uer. sed nunquid abbas. Et ad decisionem facit, quod no. Spec. in tit. de arbi. §. 2. uerfi. item potest esse arbiter. Decima differentia, secundum leges, quia ordinarius inter subditos, inter quos habet iurisdictionem, non potest esse arbiter, & potest esse arbitrator: ut in auth. ut disse. iudic. §. si uero contigerit. & no. gl. ff. de arbi. l. Pedius alius. l. si in seruū. §. i. Ultra dñt, q̄ nec arbiter, nec arbitrator esse p̄t, ut recitat Cy. in d. l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. De iure ciuili tenetur cōiter, q̄ non possit iudex compellere, ut in se compromittant, ut d. l. Pedius. secundum unum intellectū. Fallit in principe, de electio. cum inter. R. Reuerentialis tamē timor iudicis non inficeret: ut d. c. cum inter. R. Ad hoc. l. i. §. quæ oneranda. ff. quarum re. act. non da. & quod no. Innoc. de offi. deleg. causam uoluntarie compromittere nō possunt partes in eo, de quo est iudex, ut in arbitrum, sed bene, ut in arbitratorem non subditi, uel subditi in eo, de quo non est iudex, bene compromittere p̄nt, ut in arbitris. ff. de iudic. l. j. & ibi gl. Per quæ dicit Guliel. in d. l. Pedius. quod in iudicem, a quo est appellatum, ut in arbitrum potest compromitti: quia non est iudex. §. de appel. pastoralis. de iure, ut in delegatum, & ordinariū compromitti p̄t, etiam retenta potestate delegata. §. de præscr. literas. de præb. nisi de arbi. cum olim. & c. cum tempore. vbi de hoc. & 3. q. 7. §. tali. alias. §. si uero, ubi hoc gl. concludit. & 2. q. 7. quod de arbitris. Aduerte tamen, quod pñm leges non compromittant partes in iudicem: possunt tamen se obligare ad standum suæ sententiæ: quæ obligatio habet uim renouationis appellationis: ut l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac. Ad hoc. ff. de re iud. l. si conuenerit. C. de tempo. ap. l. si. ¶ Undecima dñia, quia arbitratoris dictum non emologatur taciturnitate decem dierum: sed sic emologatur dictum arbitri: ut l. pen. C. de arb. pñm Inno. Fatetur tamen, quod expressè potest emologari contentione partium, non quod p omnia habeat effectum emologationis: sed ualebit pactum, uel transactio, ad hoc l. 2. C. cōia utriusq; iudi. Dicit tñ Barro, quod statuta terrarum prouident. ¶ Ex hoc surgit alia duodecima differentia, quia laudum arbitri, in quantum non est emologatum, non parit actionem si nudum est, licet possit agi ad pœnam, sed parit solā exceptionem de iure ciuili: sed emologatum tacite, uel expressè, parit actionem in factum, & h̄t executionem sicut sn̄a, ut d. l. cum antea. C. de arbi. Arbitramentum autē sit, uel non sit emologatū, parit offm̄ iudicis, pñm Inno. & Host. & mandabitur executioni, ex quo est equū: & idē si sit iniquum, postq̄ fuerit ad æquitatem reductum: ut no. de arb. c. 2. pñm Host. Sed si ambq; partes p̄dicent, iudex se non habet intrmittere, quasi p̄as arbitratoris, qui quid iudicauit, uideatur p̄ria uoluntate reuocata: argu. eorum, quæ no. de elec. qualiter. in fi. & de regu. iur. c. quod nota, quia possunt contraria uoluntate partes recedere a laudo. ¶ Ob quæ uide

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

denda sunt duo. Primo an, & quādo arbitri laudū possit emologari, & siue emologetur, siue non, quam pariat actionē, uel ius. Secundo, quo iure eis arbitramētū executioni mandet. Dic, si laudum est sine pœna, potest emologari & tacite, & expresse: ut in dicta. l. pe. Et emologatur expresse, qñ ante decem dies partes expresse approbant. Emologatur tacite per lapsū decem dierum, si partes non p̄dicant: & tunc producit actionem, & exceptionem, & agitur p̄dictione ex illa lege, vel in factum, sicut in alijs, p̄m Inn. Ad hoc, quod no. de arbit. dilecti. Vbi autē est adiecta pœna, tunc sentire videtur, qd non possit emologari, quando est in cōpromisso illa clausula. Rato manente pacto: ut no. in d. l. pe. & no. in l. ait prator. ff. de re iudi. Quod hic non prosequor: quia tangit plus arbitrum, q̄ arbitratorem. In arbitratore autē quo iure exequatur, & qd pariat ius agendi: Inn. dicit hic, qd si arbitramētū incidit in p̄ctū, agēt actio ex eo p̄ctu: puta si est electus ut arbitretur de pretio rei venditę, actione ex eo p̄ctu agetur. Insti. de p̄hen. empt. §. pretium. ff. de contrahen. empt. l. hac uenditio. §. si. Intelligit Inn. qd in continenti post contractum conuenit de stando laudo. Nam si ex intervallo ex dicto talis arbitratoris oritur ius, qd statim dicam, qd non incidit in contractum. Si autem nō incidit in aliquem cōtractum, tunc si in cōpromisso intercessit iuramentum, arbitramētum mandabitur executioni officio iudicis: & p̄pellēt ad implere, qui se supponit arbitrio, dūmodo sit æquum, vel ad æquitatem arbitrio boni uiri redactum, quia in eo procedēt ac si ab initio fuisset æquū. ff. de reg. iur. in personam. & ff. pro socio. l. societatem. §. arbitratorum. Si non intercessit iuramentum, sed stipulatio agēt ex ipsa stipulatione. Si autem est nudum, tunc dicit, qd si super aliqua actione sit cōpromissum, agetur illa actione: ut si super iniuria, actione in iuriarum. Nec ob. quod actio iniuriarum non detur ad interesse, sed ad vindictam, & sic non poterit agi ad cētum, in quibus est condemnatus rōne iniurię: quia ista centum non p̄tetur ut interesse, sed ut vindicta. Alij dñt, quod siue super actio ne antiqua sit assumptus siue non, nō dabit, si iuramentum non intercessit, actio, sed sola exceptio t̄m, quasi transactionis, vel pacti: & ubi non daret, actori, reseruaretur actio pristina. C. de pact. cum proponas, Et si non superesset, daretur p̄dictio ob causā, ut se reponeret in pristina obligationē: vel si restituta foret ut ipsam redderet. C. de re. pmu. l. i. ff. de p̄di. ob cau. l. si quis. Vel p̄scriptis verbis ad interesse. ff. de p̄di. causa data. l. si mulier. & de iure do. l. si pater. & l. quemadmodū. Vel officium iudicis, de p̄scr. verb. ob causam. Et sic laudū in se, dicit Inno. quod solā pariet exceptionē, & non pariet aliquā actionē. Nec propriē dicit eius dictum sententia, vel laudum, sed dicitur transactionis. Quidam, ut no. Io. Cre. in auth. ut dif. iudic. §. si vero contigerit. col. 9. & sic solam producit exceptionem, ut transactionis, vel pacti. In alia parte dicit Inn. quod non est vis faciēda, ut iuramentū, vel stipulatio interueniat, vel nō: quia semper laudū est seruandū, si sit æquū. Et si iniquū, est redigendū ad arbitriū boni uiri: ut in p̄missis iuribus. ff. de ope. lib. si libertus. C. de dot. promiss. l. si. Host. ultimate tenet, qd mandabitur executioni officio iudicis, et altera parte p̄dicente. ¶ No. tñ Inn. in duobus, quia tenet: quia de iure canonico agatur ex pacto, vel cōpromisso iurato, & agēt officio iudicis. Ad hoc, quod not. de institu. cum uenisset. Alibi dicit, quod agitur uia denuntiationis, ut. s. de iud. nouit. tamen non agitur ex pacto, vel cōpromisso nudo: sed p̄m Host. sic officio iudicis. Barr. in §. arbitratorum. placent dicta Inn. saluo eo, quod dicit de iuro: quia iuramentum interponitur ad corroboracionem, sed agitur ex p̄ctu ipso iuro firmato, nisi qñ est litis decisoriu: ut no. in l. ius iurandū quod ex cōuentione. ff. de iure iur. & idem not. in l. i. C. ubi. & apud quē. Puto dicere uerū de iure civili, sed de iure canonico est ubi arbitramētum non incidit in p̄tractum, si est iuratum, actionem producet, uel saltem officium iudicis. Idem dico, si nō est iuratum, ut dixit Host. per no. de pac. c. i. quia negari non p̄t hoc esse p̄sensu, qui de iure canonico producit ius agendi. Et hoc tenet Host. de arb. per tuas. concludentes dicentes ex pacto nudo non agi, non solum p̄ Euangelicam dicere ueritatē, sed etiam contra Vlpianū paganum. ff. de p̄stiu. pecu. l. i. dicens hoc fortius procedere, quando bono consensu, ut emologatione, iuramento, uel fidei p̄statione hoc est firmatū. Et hoc dicit Bar. in §. arbitratorū. quod sententia arbitratorum non habet paratam executionem: sed agendum est ex stipulatione propolita, uel contractu p̄ambulo impleto per iuramentum: & sic statim nō debet exequi. l. nimis propere. C. de exe. rei iud. licet Host. hic uideatur dicere p̄trariū, qd habeat executionē per officium iudicis: sed non dicit, qd habeat paratā. Vnde dictū Bar. est uerū: quia iuramentum non habet uim actus iudiciarij, vnde nullum habet colorem, ex quo debeat habere paratam executionē: & dato, quod habeat annexam confessionem tacitam, confessio non est iudicialis, quia mereatur executionem.

23 ¶ Decimatertia differētia, quia cōpromissum soluitur morte

alterius compromittentium. de arbi. c. fi. Secus in arbitramētum: quia illud est pactum, uel transactio, qd transit ad hīdes. ff. de proba. si pactum. Si se no. Host. de arbi. c. fi. & tenet Spe. in ti. de arbi. 2. finitur. uerf. sed nunquid arbitrator. Et hoc maxime uerum, qñ assumitur arbitrator ad p̄fectionē p̄ctus. Et hoc tenet Fran. de Are. in l. si quis arbitrator. Et si super p̄ctu inharendo compromittuntur: quia spes conditionalis obfōnis transmittitur ad hāres. Insti. de uer. obl. §. ex condōnali. quæ personæ cohæreat. ff. de uer. obl. centesimis. Nec uidet quare p̄ctus resoluatur, cum sit p̄fectus ex parte utriusq; p̄hentium: ut l. potior. & l. qui balneum. qui po. in pig. ha. & l. si Titus. de uer. obl. p̄m Fran. hoc dicit Bart. uerum in l. si quis arbitrator. de uer. obl. qd p̄ctus est transmissibilis ad hāredem, alias nō. Allegat. ff. de acq. pos. l. fundi venditor. in prin. & de off. dele. 24 si super gratia. ¶ Nunquid autē finiatur banno alterius compromittentium, & publicatione bonorum, dicit Bar. ibi, qd non: sed existēs conditio non obligaret fisco. l. quoties. in fi. ff. de noua. ad hoc. ff. pro socio. l. actione. §. publicatione. Contra tenet Fran. de Are. quia bannitus, p̄m cōem opi. in l. j. C. de hāre. insti. ubi Butr. & la. de Are. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. non æquiparatur deportato: quia nō perdit ea, q̄ sunt ciuitatis rōne. l. 2. & 3. de interdi. & rele. & l. ingenuum. & l. si quis ingenuum. §. i. ff. de cap. & est capax p̄ctus, nisi esset talis p̄ctus, qui finitur bonorum publicatione: ut l. §. publicatione. & l. si mandauero. §. is. cuius. ff. man. p̄m Bar. mouetur, quia licet bannitus sit capax nouarum obfōnum, tñ ueterib; priuatur: quia transeunt cum uniuersitate bonorum: ut l. si. ff. de reb. dub. & ille, quæ erant in suspensio, pereunt: quia existēt p̄dōne non reperitur p̄sona, quæ de nouo obligetur: nam si 25 scus non est uere hīs p̄m Fran. ¶ Decimaquarta dñia, qd p̄m aliquos, p̄fessio facta coram arbitro, p̄iudicat in iudicio, sed coram arbitratore non, p̄ Cy. in l. i. C. de p̄f. in 5. q. Sed ibi tenet, qd nec in arbitro, nec in arbitratore ualebit, ut iudicialis sit, vel non sit emologatum p̄promissum, sed utrobic; ualebit ut extraiudicialis: & sic non hēt locum dñia. De testib; autē examinatis coram arbitro, uel arbitratore, hī. C. de testi. l. si. & de testib; p̄ntata. dic, ut ibi dixi. Vnum dicit Bar. in d. l. pe. quod si sint examinati coram arbitratore, p̄m formam iudicij, quod facient fidem coram iudice, p̄m But. Quod non placet, cū factum arbitratoris non sit p̄iudiciale, uel quasi. De hoc in Spe. de p̄f. §. nunc uidendū. uerf. quid de p̄fessione. ubi Io. An. in addi. recitat uerba Cyni. ¶ Decimaquinta dñia colfr ex his, qd no. in d. uerf. quid de p̄fessione. qd scripsi. §. de p̄f. c. fi. ga indistincte confessio facta coram arbitratore, securo laudo non p̄t reuocari, si laudum est ualidum, quia negotiū est finitū, ut dicit Io. And. in addi. qd non procedit in laudo arbitri, nisi sit emologatū: quia non v̄ negotium adhuc finitum. Primo. n. casū v̄ transactionem. ut dixi. §. & no. in auth. ut dif. iud. §. si uero p̄tigerit. ¶ Decima sexta dñia, quia litis p̄fessio coram arbitro interruptit p̄scriptionem: ut l. pe. C. de arbi. qd non p̄cedit in arbitratore, ut no. Io. An. in addi. Spe. in tit. de lit. p̄f. §. effectus. in prin. tum quia hic non est interruptio naturalis, q̄ prius possessione. ff. de uer. nāl. iter. Tñ quia nec ciuilib; l. alie nam. ff. pro empto. Nec hic numeratur inter modos interrūpendi. 16. q. 3. §. p̄t. uerf. hoc de p̄scriptione. & de p̄scriptio. illud. C. de p̄scr. 30 anno. l. cum notissimi. Et per Host. in Summa, de p̄scr. rerū mobilium. §. quibus modis. ¶ Decima septima dñia, quia arbiter non procedit diebus feriatis, sicut arbitrator, p̄m Bar. in §. arbitratorum. quia arbitramētum est quædam p̄positio, & ad pacem reductio: qui actus p̄t expediri etiā diebus feriatis in honorem Dei. de ferijs. c. i. C. de fer. l. si. 16. q. i. omne. quod idem Spe. in ti. de arbit. §. sequitur. uerf. in forma compromissi. ubi dicit, quod p̄t. si uelit arbitrator: sed non compellitur, et si partes pacifcantur: quia pactum non p̄iudicat ei, quod secus in arbitro, ubi est ex pacto non possēt procedere in diebus feriatis in honore Dei. ¶ Decima octaua dñia, quia de iure ciuili arbiter adstringitur instantiæ statuta in l. properandum. C. de iudi. sed non arbitrator. C. de arbitro in l. item si unus. §. i. ff. de arbi. & tenet Cy. in l. properandum. C. de iudicij alle. ff. de arb. sed si in compromissum. & tenet Io. de Deo, ut recitat Io. An. in addi. Spe. de arbi. §. differt. uerf. item, ut intra triennium. in additione, quæ incipit, nota quod aliud est hic quærere. Super hoc tñ, an in arbitro habeat locū instantia, sunt opi. Quidam quod non. alij quod sic, & incipit a tpe litis motę coram arbitro, non a tempore compromissi, ut dicit Cy. Finaliter residet Io. An. ibi Spe. recitatis multis opinionibus, quod non est instantia in arbitro. Quod quid sit de iure ciuili clarum, de iure canonico per no. de iudi. c. pen. quia nec in iudice: ergo nec in arbitro, ad cuius instar proceditur. ¶ Decima nona differētia, quia si arbiter pronuntiauit super toto bene, uel male, functus est officio, & non potest amplius pronuntiare, ut dixi. §. circa contraria, sicut & dicimus in delegato. §. de offic. delegat. in literis. In arbitratore text. uidetur

detur hic, quod possit: In contra. de elec. si compromissarius. lib. 6. & hoc tenet glo. in §. arbitratorum. Pro primo facit theoricam Inn. & qd dicit de executor, de re iudicata. c. 1. & in d. c. in literis, quia in actibus extraiudicialibus non habet locum. c. in literis. Cy. recitat multas opi. in l. si. C. de phen. emprio. Pe. dicit, qd si arbitrium ppetit mihi iure meo, possum, licet semel male elegerim scds arbitrari. ff. de pdi. & demon. l. hæc aut. Si iure alieno, dicit, qd si seruauit formam, facto illo finitur eius potestas. ff. de pdi. & demon. l. Meuius. & l. si vt proponis. C. quomodo, & qn iudex. si non seruauit formam, poterit iterato, quia non est perfunctus officio. Hæc vera, nisi sit dicta vt pronuntiet quoties uoluerit: quo casu fiat mihi in clausulis predictis possit mutare circa

29 idē, qn est nullū mutarū. ¶ Vigesima differentia, quia arbiter potest recusari ex causa ante sententiam: ut l. non distinguemus. §. cum quidam arbitrator. Not. fm Gul. de Cug. & Fra. de Arc. quia non receditur a persona eius antequam arbitretur. ff. de

30 verb. obli. si quis arbitrato. C. de contrahen. emp. l. si. ¶ Vigesima prima differentia, quia arbiter non cogitur laudare, licet suscepit compromissum, nisi ibi sit pena vel pignora. Sed arbitrator sic, si compromissum suscepit, fm modernos: licet gl. dicat contrariū. in l. si. de phen. emp. de quo ibi fm Fran. hoc tenet Spe. & Ioan. And. in Spe. in tit. de arbi. §. sequitur. ver. sed nunquid arbitrator. Et ut suscepisse eo, qd patit in se promitti, vel absens cognouerit compromissum, & non pdixerit, quicquid ibi dicit Spe. ut dicit Io. An. in add. Idē dicit in tit. de arbi. §. si. verū. sed nunquid. Hæc procedunt in arbitratore pdictus. In dato aut in vltima uoluntate, qui idem est, quod executor, an possit cōpelli, dicit ut plenissime per Bar. ff. de leg. 2. l. 1. Sed si non arbitretur, nō ualeat pdictus, si non est perfectus: quia super subitantiis contractus habet arbitrari: quia non recedit a persona. Secus si super aliquo accessorio perfecto pdictu habet arbitrari: quia ex eo oritur actio cui potest officium iudicis deferri: & arbitrandus arbitrabit a iudice, ut bono viro: ut in §. arbitrorū. & in l. vnde si Nerue. ad hoc. l. in emptione. in princ. & l. do mum. ff. de phen. emp. de quo per Bar. in dicto. §. arbitratorū. &

31 l. si quis arbitrato. ¶ Vigesima secunda differentia, quia arbiter non potest sententiam ferre in ecclesia, sicut nec iudex. de immuni. eccl. c. 2. lib. 6. Secus in arbitratore: ut dicta. l. si. de fe

32 ri. & eorū, quæ dicta sunt. §. fm Fran. de Arc. ¶ Vigesima tertia differentia, quia arbiter non potest extendere manus ad res extra compromissum: ut l. non distinguemus. §. de officio. ff. de arbi. & no. de arbi. dilectus. & in arbitratore secus: ut de preben. nisi tenent doct. de relig. do. pdictus. & Spe. in titu. de arbi. §. excipitur. ver. sed pone. & in §. 1. uer. arbitrator. ibi: dixerit quidam. Hoc temperat Bar. ff. de transactio. Aquiliana, qn non extendit manum ad omnino extranea, non possit. Nā ii de re esset compromissum, possit iudicare de quantitate, & rei æstimatione. l. si stipulatus es opus. ff. de fideiuss. Idē si aliquid rei, vel speciei, uel quantitatis assignaret in recōpensationē ad iudicatum super re, super qua principaliter est compromissum: ut est casus in dicto. c. nisi. Hoc tene, quicquid dicat Spe. in tit. de arbi. §. excipitur. uer. sed pone. ubi dicit ualere sententiam arbitri, & arbitratoris, si extendit manum ad alia, sed arbitratoris reduci ad arbitriū boni viri. ¶ Vigesima quarta differentia, quia excommunicatus non potest esse arbiter: quia nec iudex. de re iudic. ad probandum. sed excommunicatus potest esse arbitrator: ut l. ex facto. §. si qs rogatus. ff. ad Treb. & ibi Bart. qui allegat de leg. 2. l. cum pater. §. hereditatem. & dictum. §. si qs. alleg. C. de iudeis. Iudei. & auth. credentes. C. de hereticis. de iudi. intelleximus. Ad hoc, quia potest contrahere excoicatus, ut no. de dolo ueritatis. & de sentē. excō. si uero. & hic est actus contrahendi, in aut. ut disse. iudices. §. si uero contigerit. & in auth. si uero contigerit. C. de iudi. Quod dixi de arbitro, dicit post multa. Spe. in ti. de arb. §. differet uer. itē fm eum Io. And. in regula, dolo facis. de reg. iur. lib. 6. dicit, quod non potest arbitrator, nec in eo cadit arbitramentum, quod fit per modū laudi, uel snie: alias, quod de compromissarijs datis ad eligendum publico excommunicato dicitur de elec. in causis. & qd no. Arch. 2. q. 6. a iudicibus. super 1. glo. Quod dicit uerū, quādo publicē est excoicatus. Quā qn sit, remittit ad cle. 1. de sepul. Simplex autem mediator, uel proxenetā dicit, quod potest esse, ex cuius ordinamento partes ad inuicē pponerent, ita, qd pdictus firmarentur ex ipsarum partium ppositione. & non ex arbitramēto, uel pronuntiatione illius. & ibi respōdit ad obiecta. Per quæ apparet cum uelle, quod nō possit esse arbitrator, nec in contractu, nec in lire. Sed iuribus non probat: quia negari non potest hæc expediri per uiam contractus, tenēdo opinio. Inno. quod excommunicatus contrahere potest. Et nō obstat, quod allegat de compromissarijs ad eligendum: quia ibi actus est spiritualis non cadens in excommunicatum. Ideo dico, quod licet contradicentibus partibus non possit exercere arbitrum durante excoicatione pp periculum cōsionis,

cum in ipsum teneat compromissum & teneat acceptatio cōpromissi, & etiam si ferat laudum, teneat, si partes non pdicant, & se presentent: secus si se non presentent: quia habet causam se absentandi, tenendo, quod non possit laudare absente parte: alias exigitur appellatio. ¶ Vigesima quarta differentia, quia dictum arbitratoris reducitur ad arbitrium boni uiri: ut §. arbitratorum. sed non dictum arbitri: ut l. diem proferre. §. tari. ff. de arbi. Quod dicit Innoc. uerum, etiam si sit iuratum quia iuramentum intelligitur fm nām eius, super quo iuratur. Item dicit uerum, siue cum pœna, siue sine pœna: quia pœna nunquid committitur nisi pdicta ei, quod laudatur, & quatenus est ad arbitrium boni uiri redactum. ff. de oper. liber. l. si libertus. ff. de uerb. ob. l. si quis. C. de dot. promiss. l. si fm Inn. quia si iuramentum nō adtingit quatenus est iniquum, ut hic, & dixi. §. multo minus pœna. Hoc et tenet Host. ¶ Circa hanc differentiam plura uidere oportet. Primo an dictum arbitri iniquum aliqua via retractetur. Secūdo, quid de dicto arbitratoris. Circa quod erunt plura uidentia, quod discutiam dum ibi descende

34 ro. ¶ Ad primum, communis opi. quod uia saltem appellationis retractari nō possit, nec olim, ut in §. tari. nec et hodie. Hoc firmat glo. in l. arbitro. qui satisfida. cogan. & in ca. arbitris. de offic. dele. lib. 6. quia uel emologatum, & est approbatum: non potest ergo appellari. C. de senten. ad solutionem. Vel nō est expressē emologatum, sed tacitē lapsu decem dierum: & frustra, & tarde tunc appellatur. de re iud. quo ad cōsultationem. Bart. in dicta. l. arbitro. & in l. 1. C. de arbi. & l. nemo. de leg. 1. tenet, quod appellari possit eo expressē emologato: quia emologatione approbatur ut latum, sed non ut sic latum, id est, ut iuste latum: ut l. 3. §. falsus. ff. rem ra. hab. & l. Pomponius in negotijs. ff. de nego. gest. Idem tenet, in l. 3. ff. de arbi. Communis opin. mihi placet: quia emologatio dirigitur ad instantiam, cum dirigatur ad finem ut pariat effectualem. l. 3. §. falsus. & l. Pomponius. Non obstat quia ibi non exigitur, quod approbatio dirigatur ad iustitiam, sed sufficit, quod dirigatur ad factum. Dic, si arbiter est iuris, ut in terminis. c. pastoralis. de rescrip. & de offi. delega. suspensionis. potest appellari. de offic. deleg. ab arbitris. l. 6. Idem uidetur si datus sit a statuto inter attinentes: sicut communiter sit ex statutis Italix. Contrarium in hoc tenet Bar. in l. 1. C. de no. Cod. compo. & illud credo. Nec obstat. c. ab arbitris. assumptis in aliquo incidenti iudiciali. & idem si alia ratione, quam attinentie ut fit in Perusio. Idem in arbitris quasi iudicialibus qui eliguntur ad æstimandum, uel declarandum incidenter aliquid coram iudice, qui eliguntur a iudice ut approbatores fideiussorum, æstimatores, & similes: nam ab istis potest appellari: ut in l. arbitro. ff. qui satisfida. cogan. secundum unum intellectum. Vel saltem officio iudicis id, quod ab eis est malē gestum, poterit ut interlocutoria quædam reuocari, ut ibi: si arbiter est a uolūtate partium, electus, etiam super lite, & statutum det executionem suo laudo, poterit appellari: nam non appellatur a sententia arbitri, quia non parit actionem: si ergo pariat, ex forma statuti poterit appellari, ut tenet Bart. in l. 1. C. de arbi. & in l. nemo. de leg. 1. Idem si uoluntate partium conuenienter est ut possit appellari: quia statuitur conuentio, ut dicit Bar. in d. l. 1. Dy. in l. consensu. de appella. & in l. nemo. de leg. 1. & Gui. in l. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de arbitris. Ad hæc dicta. l. arbitro. qui satisfida. cog. & a quibus appel. non licet. l. si. Cy. tamen tenet qd. in l. pe. & in l. 1. C. de arbi. & in Spe. in tit. de appel. §. in quibus. uer. 16. allegat. in aut. ut iudices non expecta. cras iulli. circa prin. C. de iuris. om. iud. l. priuatorum. Sequor opi. Baro. non quod illa sapiat naturam appellationis, quia non nisi a iudice appellatum, sed sapit naturam cuiusdam reclamationis: ut est casus in d. §. cum quidam. Nō ob. ratio Cy. quia per hoc, quod sua possit sententia via appellationis, uel reclamationis retractari, non ex hoc efficitur iudex: & sic non ob. l. priuatorum. Opi. plures ponit Io. An. de arbit. cum dilectus. super glo. 2. & recitat illas, de quibus dixi. Tene opin. Bar. cum temperio, de quo dixi. quod etiam ponit Bar. quia uerba intelliguntur secundum subiectam materiam. l. si duo. ff. loca. & l. si stipulatus. ff. de u. u. Idem si compromissum est in iudicē de iure canonico. Dicit Spec. in tit. de appel. §. in quibus. uer. 1. 2. alleg. 2. q. 6. omnis oppressus. Non placet hoc, quia tunc procedit ex arbitraria potestate, de iure canonico, ex quo potest in illum compromitti: sed de iure ciuili procedit, quia nō ualeat compromissum, & procedit ut index fieret in extraneum, nisi qn est in ipso compromissum retenta potestate ordinaria, uel delegata, quod potest: ut de preben. nisi. quia si ut iudex pcedat, uel est dubium, ut quia uterq; procedere censetur in dubio ut iudex: ut not. de iudic. l. 2. poterit appellari. Idem si sit iudex ex consensu partium dato: ut de offi. delega. super questionum. §. 1. Idem in Spec. de appella. §. 3. quidam. uer. 16. ad quod. 2. q. 6. sanē pdictis. Non ob. inquam dixi appellari. l. episcopali. C. de epif. audi. quia corrigitur per aut. si quis litigā

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

tium. ibi positū. Vel dic, q̄ speciale est in episcopo, cuius iuris dictio est prorogata a laico, vt non possit appellari: & illud est priuilegium ipale concessum ep̄o ab Imperatore, vt patet ex litera, meri arbitri: alias vero iudicis inia non p̄t appellari via retractari: vt est dictum per dicta. l. 1. quæ non est correcta. Hæc vera in arbitris principaliter a partib. electis: in tertio electo duobus discordantibus, Butrig. ff. de arbi. item si vnus. §. principaliter. tenet, q̄ poterit appellari: quia potius iudex est, quam arbiter. Spe. in ti. de arb. §. sequitur. ver. sed n̄quid iste tertius. dicit prius, q̄n tertius eligitur a iudice: quia non censetur arbiter partium: vt l. ita stipulatus. §. Chrylogonus. ff. de de ver. ob. Sed dicit gl. q̄ potius erat hic consiliarius. Io. An. tenet, q̄ est iudex, sicut in arbitris iuris. de off. deleg. ab arbitris. Credo, quod poterit reclamari, sed nō propriè appellari: quia non est arbiter iuris, cum non eligatur ad decidendum aliq̄ incidens pendens coram iudice mandante: & fortius minus poterit, q̄n eligitur voluntate partiu: & sic minus poterit ab isto tertio appellari, p̄m eum. An autē aliter possit retractari. Dic, si est nulla, vt quia lata sine ordine iuris, vt ius aperto errore in sua, vel per pecuniā: & poterit via nullitatis retractari, vel ius formam compromissi. ff. de arbi. l. qualem. gl. in d. §. stari. & l. ita demum. ff. de arbi. l. si est aliqua, sed lata dolo partis, & arbitri, retractatur uia exceptionis, vel replicationis doli, vel ex clausula doli. C. de arbi. l. 3. ff. de arbi. l. non distinguemus. §. cum quidam. Idem si dolo arbitri t̄n: quia poterit excipi, & replicari de dolo. Si alias iniuste absque dolo partis, vel arbitri, tunc ubi dicam. j. arbitratoris sententiam non retractari, non retractabitur: & minus sententia, p̄r §. stari. vt no. in l. 1. & 3. C. de arbi. l. 3. ff. de arbi. Quod sequitur hic Inno. in pluribus locis, in quibus concludit sententiam arbitri non reduci ad arbitrium boni viri, & tenet gl. de elect. causam. §. eo. veniens. Host. dicit hic illam etiam reducendam ad arbitrium boni viri. & hoc no. etiam de arb. c. 2. ubi concludit, quod si euidenter liquet, quod laudum contineat iniquitatem, & nutrit peccatum, id emendabitur per iudicem: vt d. c. 2. & c. 1. & c. exposita. De peccato dicit contare, quando constat de euidenti læsione partis: quo casu, nec in foro ciuili, nec in foro canonico stabitur illi. §. stari. quia si ipsa lex vult peccata corrigi, inauth. vt non lux. §. naturam. §. 1. Quod dicit verum, si est reclamatum intra decem dies, ita q̄ non sit emologatum: vt l. pe. de arb. & de arbi. per tuas, & dicit hic de mente vtriusq; iuris: quia nullum peccatum lege, consuetudine, statuto priuilegio, vel ius iuuari potest: sed his non obstantibus emendatur. de consue. c. si. de præf. c. si. cum sim. p̄m Host. quod no. Quod credo, q̄n est enormis læsio, vt dicam. j. in arbitratore: quia tunc laudum præsumitur dolo sum: vt l. Lucius. §. creditor. ff. manda. & in l. Lucius. §. oēs. ff. de priuileg. cre. merito habebit remedia, & exceptionis, & actionis de dolo: sed p̄m ius canonicum hic habebit plus: quia in officio iudicis poterit peti retractari, etiam non obstantibus iuramentis, vt dicam. j. & etiam iudex ex officio, si obstat ius, poterit prouidere, vt dixi. §. eo. ad nostram. Hoc tenent Io. & Arch. 2. q. 6. a iudicibus, alleg. de arbi. exposita. & c. ex parte, & c. 2. & 3. Idem Vincen. in c. exposita. & dicit, quod hoc seruat curia. Idem Io. An. in Specu. de arbi. in princ. ver. est autem differentia. in addit. & refert idem tenuisse Iac. de Alboñ. & Hostien. in Summa, eodem titu. §. pen. vers. pen.

36 ¶ Ex quibus patet, quod aliqualis est etiam differentia inter arbitrum, & arbitratorem; de iure ciuili, & de iure canonico etiam: quia in quantum debet reduci, oportet quod sit reclamatum intra decem dies in arbitro, quod non est in arbitratore, vt dicam. j. ¶ Hic videda sunt octo. Primum, an reducatur. Secundum, quo iure reducatur. Tertium, intra quantum tps. Quartum, coram quo. Quintum, cum quanta læsione. Sextum, qualiter iniquitas, vel læsio detegatur. Septimum, an hoc remedium patet, vel ius tollatur. Octauum, an petens reductionem cadat in penam. ¶ Ad primum, an possit reduci: dic, quod sic: vt §. arbitratorum. ff. de oper. libe. si libertus. ff. de leg. 2. l. 1. cum sim. & hic, & §. e. veniens. Hoc verum, siue sit iuratum, siue nō: siue sit stipone principali, siue penali vallatum, siue non. ff. de verb. obl. l. si quis cū aliter. C. de do. p̄m l. si. & quia, vt dicam. j. retractatur rōne immōdicæ læsionis, & ubi est dolus verus, uel p̄sumptus. que excepta censentur a ius. §. e. quemadmodum. & c. veniens. C. de non nu. pec. l. si. C. de iureiur. l. si. ff. qui satisf. da. cog. l. pen. Dicit hic etiam Butrig. ff. de arbi. ita demum. & Inn. & Host. & Io. And. Ratio autem quare non reducitur laudum arbitri de iure ciuili, & sic arbitratoris, est: quia ubi compromittit in arbitru, qui vt iudex procedat, contemnit iudicem, quem habet: ideo ad ipsum reuerti non p̄t. ff. de arbi. l. i. tigratores. in prin. & l. 3. §. 1. ff. de arbi. Non sic, quando cōpromittit in arbitratorem quia non contemnit iudicem, cū non agat hic, vt coram iudice, sed via p̄ctus, & sic non contemnit iudicem: uel quia sit compromissum in arbitrum, & in quasi iudicem, & bonū uirum, quatenus eligit, vt iudicem nō p̄re-

cedi via reductionis: quatenus ut in bonū virū, cōpromittunt, ut in liberum velle ipsius: sed in arbitratore non reuertunt ad eum vt Titu, sed ad eum ut bonum uirū: ideo p̄m reducitur, & non primum. dicit glo. ff. de arbi. l. 3. quia cōpromittunt in eum ut in bonum virū non p̄parando bonitatem eius ad alterum, quasi statuant fingendo, q̄ dicit vt dictum boni viri, licet non reperiat dictū boni viri respectu ad iudicē, vel aliū: hoc verū in arbitratoribus: Nunquid autem sententia iudicis reducentis ad arbitru, possit reduci ad arbitru boni viri. Tenet But. q̄ non: quia non cognoscit ut arbitrator, sed vt iudex, p̄m But. in §. arbitratorū. An aut ab ipso reducitur, si iniquè reducat, possit appellari. But. ibi, quod sic: quia vt iudex facit. Ioan. And. in add. Spe. in ti. de app. §. in quibus. ver. r̄. recitat Rustiganū disputatē, q̄ non appellat: quia non appellat ab arbitratore: ergo nec a snā: & quia iudex non cognoscit vt iudex, sed ut bonus vir. ff. pro socio. l. societate. in fin. & subrogatū assumit locū eius, in cuius locū subrogat: ut lite p̄dente. eccl̄a. Hinc est, q̄ q̄n arbiter cognoscat in locū iudicis ab eis appellatur. de off. dele. ab arbitris. & d. l. arbitro. sic non appellabit, q̄n subrogatur in locū arbitri, vel arbitratoris. Credo primū, quia in p̄missis ad arbitrium iudicis appellat: vt no. gl. de accu. super his. & quia hic non subrogat loco eius per omnia, sed datur ut iudex, vt iudicialiter corrigat, quod est extraiudicialiter male factum. Similiter non appellat ab excommunicatione, & appellat a declaratione excōicationis: vt no. de app. pastoralis. & decre. ab arbitris. Facit p̄, quia ibi cognoscit vt iudices, ideo appellatur: ergo & hic. Et si teneatur, q̄ omnino ut arbitrator hoc faceret, saltē posset reduci ad arbitru boni uiri. Aduertendū t̄n, quod q̄n faciat vt iudex, cum habet reformare tanquam subrogatus loco arbitratoris: vnde sufficit vt laudū reducat, & reformet ad illos terminos, in quibus laudum ab arbitratore foret æquum, si ab eo esset latū: & sic licet iudicium discrepet a iure, habeat t̄n fundamentum nālis equitatis, nō poterit iuste appellari: & sic similiter si in aliquo modico ledat partē pro bono pacis. Et, q̄ hic possit reformare, tenet Io. An. in add. Spe. in ti. de arbi. §. differ. uer. item p̄m eum. ¶ Ad p̄m, quo iure reducatur ad arbitrium boni uiri: hic doc. & de arb. c. 2. dicunt, quod officio iudicis. Idē Spe. in tit. de arbi. §. sequitur. uer. sed quo iure. Alleg. de arbi. c. 2. & c. exposita. ff. de iuris d. om. iud. l. 1. Butrica. & gl. in §. arbitratorum, & in l. si. C. de p̄hen. empti. dicunt, q̄ si in p̄ctu bonæ fidei adijciatur, q̄ reducitur actione ex eo p̄ctu, si est p̄ctus stricti iuris, dabitur officiu iudicis. ff. de mino. l. q̄ si minor. §. 1. vel actio in factum ex æquitate, per l. quotiens. C. de præf. cri. uerb. De p̄ctu stricti iuris approbat Bar. In p̄ctu bonæ fidei dicit uerum, si ex parte oritur actio, qui vult reducere ad arbitrium boni uiri. In p̄ctu empti & uēditi, ubi oritur actio ex parte vtriusque, secus si non oritur actio ex parte eius, qui petit, ut in p̄ctu dotis, ut si sit p̄missum ut statuatur dos mulieri: nam illi non oritur aliqua actio ad repetendam dotem constante matrimonio. ff. fo. ma. l. quoties. Idēo tunc recurritur ad officiu iudicis: vt d. l. si libertus. Item mulier conuenta pro dote posset excipere de iniquitate, & ex hoc habet agenda ius: quia quicumq; habet exceptionem, etiam si non conueniatur, potest implorare officium iudicis, ne ab aduersario inquietetur. l. 3. §. de his, qui bo. ced. pos. & ff. de fideiur. si contendat. de li. l. 1. Aurelius §. centum. Et hoc dicit Bar. in §. arbitratorum. ad hoc, quod no. gl. in c. fin. de fide instrum. Fran. de Arc. non placet in quantum dicunt in bonæ fidei iudicis dari actionem ex eo contra p̄ctu: quia non extenditur illa ad incogitata, & non comprahēsa in tractu: & quia ibi non est mater obligatio, que surgit a consensu: ergo nec filia, scilicet actio: ut l. licet. §. ea obligatio ff. de procu. Per quæ dicit, agatur officio iudicis mercenario deferenti actioni: quia veniunt in tali illa, que sunt extra formam p̄ctus, in quibus æquum est, quod veniant. C. de acti. empti. l. 2. etiam si non sit actum, vel cogitatum: ut l. si is, qui. ff. eo. Item quia exceptio in contractibus bonæ fidei purgat officio iudicis deferenti actioni. ff. ex quib. cau. ma. l. in contractibus. & ibi gl. & no. in l. 2. C. de resc. ven. & sic intelligit. l. un. de si Nerue. ff. pro socio. ad hoc. l. exhibitionis. C. ad exhiben. de acti. emp. l. venditorem. Puto in hoc tenendū, quod ibi no. in illa. l. 2. & dixi de empt. & uend. cum dilecti. Non placet etiā in quantum dicunt de actione stricti iuris, ut officio iudicis reducatur, vel actione in factum: quia in stricti iuris contractibus dolus purgatur per actionem de dolo, & dolus re ipsa per viam exceptionis. de dolo. l. si quis cū aliter. de verb. obl. l. eleganter. §. nō solū. ff. de dolo. licet quidam dicant, q̄ dat offm iudicis restitutoriū: ut l. in p̄ctibus. ut tenuit ibi Pe. sed postea se correxit, in l. 2. de resc. ven. & ita dicit Cy. & sic non purgabit, nisi p̄ uia exceptionis. Q̄ dicit uerū, q̄n affuit dolus re ipsa. Idē si mentalis arbitri: quia ex dolo tertij non agit. l. eleganter. in prin. de dolo. Ad hoc, q̄ d̄ de proxeneta. l. 1. §. 1. si mēfal. mo. di. Sed si affuit dolus aduersarij, purgabitur per actionem

nē de dolo: vt d. l. i. quis cū a fr. & qd̄ no. in d. l. 2. C. de resc. uē.
 ad hoc. ff. de arbi. l. nō distinguemus. §. cū quidā. & p hoc non
 deficit remediū Bart. in bonę fidei inter istos non esset magna
 dñia: q̄a siue officii iudicis, siue actio dat, illa sunt ppetua: sed
 in stricti iuris, q̄a si tenet opi. q̄ dēt actio alia, quā de dolo, erit
 ppetua, alias esset t̄p̄alis. Sic ergo p̄m istos reducit̄ laudū ad ar
 bitriū boni viri, ex deceptione re ipsa, et cessante dolo arbitri.
 Qd̄ est verū, q̄cqd̄ dicat Butr. in l. si unus. §. illud. ff. de pac. qui
 dixit demū laudū reduci ad arbitriū boni viri, q̄n dat̄ dolo,
 vel culpa in arbitrate. alle. ff. pro socio. l. Vñ si Nerue. & l. arbi
 tro, qui satis. cog. & primū ibi tenet Gul. vbi dicit aduersus lau
 dū dari remediū, et si imperitia arbitratoris male ē iudicatū.
 39 ¶ Quæro, tertio intra quantū t̄ps possit peti reductio ad arbi
 triū boni viri a snia arbitratoris. Quidā, q̄ vsq; ad decē dies, si
 cit̄ in app̄one: q̄a hic est qd̄ app̄ōnis species. ff. de arb. l. nō
 distinguemus. §. cū quidā. Alij, q̄ t̄ps erit arbitrarīū, ex quo nō
 determinat̄. Alij, q̄ erit t̄ps statutū ab ip̄so arbitro ad executio
 nē laudi. Alij, q̄ erit terminus quatuor mēsiū. Non placet, q̄a
 hic nō tractat̄ de actu exequēdi. Butr. q̄ erit t̄ps triginta anno
 rū: q̄a tāto tpe durat̄ actio, uel officii iudicis. Idē Bar. p. l. quere
 la. de fal. Oportet t̄n, q̄ de hoc intra annū deponat̄ q̄relā, alias
 non audis: ut. C. de cēf. & p̄qua. l. qui grauatos. l. i. i. & sufficit
 qd̄ deponat̄ ex iudiciū, ita, q̄ appareat̄ eū nō cōsensisse p̄m eū.
 Sed q̄n officii cōpetit̄ loco exceptionis, durat̄ ppetuo sicut ip̄
 sa exceptio. ff. de exceptio. doli. l. pure. in fi. Finaliter residet, q̄
 vbi p officii iudicis princip̄r petis, ut in stricti iuris iudicij, hēat̄
 solū quadrienniū: q̄a hoc datur ad rescindendū, qd̄ de iure
 cōi valer: quo casu dat̄ quadrienniū. l. in honorarijs. §. sed cū
 rescissa. ff. de actio. & obli. p̄m Bar. Scdm hoc ergo excluditur
 anno, si in iudicio, uel ex non oñdat̄ se non p̄sentire: si oñdat̄
 se non p̄sentire, ubi dixi dari actionē, hēbit triginta annos: vbi
 officii iudicis, hēbit quadrienniū t̄m, si princip̄r illo egeat̄: &
 illud intēdet. Si agat officio iudicis loco actiois, durabit. xxx.
 annis: sicut actio: in loco exceptionis, durabit ppetuo. non pla
 cet Fran. de Are. q̄ officii iudicis ē principale excludat̄ qua
 driennio: quia hoc remediū officij est perpetuū. i. vsq; ad xxx.
 annos: ut. l. sicut. C. de p̄scr. xxx. an. Itē quia hoc iure nō pro
 batur. Item non excludit̄ taciturnitas anni: quia remedia ppe
 tua sunt. Ante ergo non p̄t dici morosus, ex quo reit̄at de tpe.
 ff. de ver. obli. si insulā. l. stipulationes non diuidunt̄. §. si qs̄ ita.
 Itē quia hęc reductio est integratio deceptionis realis, & pur
 gatio doli, sicut proxenetę: vt d. aut. ut dif. iudi. §. si uero conti
 gerit. & no. in l. si iudex de var. & extraor. cogni. & in talib. ppe
 tua sunt remedia: ut l. in q̄ctib. ff. ex quib. cau. maio. & l. 2. de
 rescinden. uendi. Non obst. l. sed cum rescissa, quia illud est re
 medium, & p̄torium, qd̄ durat̄ anno realiter: hoc datur ex e
 quitate ciuili, & iure consultorum. Non obsta. l. qui grauatos.
 quia loquitur in grauamine iniustę ad equationis ad agnosce
 dum publicas fundiones: & ibi uenit q̄ actum factum ab hñe
 autoritatem de publico, quare quodam mō finē parifican
 dum: & p̄t esse sanor publice utilitatis, ut illi officiales nō sint
 diu in suspensio: iō cum ille casus exorbitet, non extenditur ad
 excitandas actiones, exceptiones, uel officii iudicis, in alijs ca
 sib. uel alia materia competētib. q̄ reḡlem naturam actionū,
 uel exceptionum. Ad hoc. l. i. §. meminisse. ff. de uen. inspiciē.
 Nam si fecus diceres, eadem rōne possēt dici, qd̄ intra decem
 dies. C. de app. l. hi. qui ad ciuilia. p̄m Frā. quod mihi placet,
 ut duret r̄poribus suis p̄m cōem naturam remediōrū, quā cō
 40 petunt. Quæ aut̄ remedia competant dixi. §. ¶ Venio ad quar
 tum, coram quo petat̄ hęc reductio: dicit Butr. in §. arbitrorū.
 Alij, q̄ iudex appellationis, cū sapiat̄ hęc reductio nām appel
 lationis. ff. de arbi. non distinguemus. §. cum quidā. Bart. in §.
 arbitrorum. dicit, q̄ ipse iudex principalis cāx poterit adiri:
 quia si uia actiois, actor sequit̄ forū rei: & sic iudex illius, q̄ quē
 petis reductio. Idē si per iudicis officium: ut l. i. C. ubi, & apud
 quos. Vbi aut̄ petis ab illo per officii iudicis, cui uia cōpetit
 exceptionis, puta, q̄ poterit peti corā iudice rei, licet non sit iudex
 actoris. Rō, quia ubi exceptio examinā principaliter, dēt
 examinari corā illo iudice, corā quo examinari deberet, si a
 ctore agente exceptio sui nā per uiam exceptionis deduceret.
 ff. de transact. l. eum hi. §. transactio alimentorum. ubi d̄, q̄ il
 le iudex dēt arbitrari super transactioe, qui esset iudex super
 principalib. alimentis: si hoc, quia laudum instar transactiois
 habet. Per q̄ dicit Bar. qd̄ ubi cuq; reus super exceptione instat,
 cum cā examinari debet, ubi actore agente incidenter dēret
 examinari: nam si restes examiñtur ad perpetuam rei memo
 riam super defensione, uel exceptione, iudex cōpetens est ille,
 coram quo actore agente foret alias competens iudex. l. si. C.
 de usu. pal. secundum unam lecturam. Idem v̄ si agatur condi
 ctione ex. l. diffamari. Idem si exceptio opponitur uoluntariā,
 quando est tempus petendi id, contra quod opponitur, per no.
 de dolo. cum dilecti. de election. dudum. Allegat ad primum
 de arbitris. expōita. sed modicum facit. Sunt hęc uerba Bar.

roli. Dic, si laudū est iuratū, & dubitat̄ de reductione, pp̄ iur̄
 aditur iudex ecclesiasticus, ut hic. Idē si laudum est in mā spe
 ctante, ut hic. Idem si euidens nutrit̄ peccatum. Idem si p̄tra piē
 tatem, ut hic. Idem si euidens nutrit̄ peccatum. de iudi. no. iur.
 alias procedit̄ theoricā Bar. quā possēt feruari et̄ in ecclesiasti
 cis ad discernendum an ecclesiasticus rei uel actoris deberet
 adiri. Sed si q̄one uertente inter duos extraneos litigantes cō
 p̄mittat̄ in tertium et̄ c̄xneum, cuius sit iudex, an actoris, an
 rei, an arbitri. uide q̄onem, quam ponit Fre. suo consi. 270. vbi
 concludit, q̄ debet peti coram iudice rei, per. l. C. ubi, & apud
 quos exibat. & q̄a petis officio iudicis. Vide, qd̄ scripsit de. cō
 41 pet. postulat̄. & in c. si ubi hanc examinaui. ¶ Venio ad quin
 tum, q̄n dicatur iniquum. Dic, q̄n aliquid percipit̄ q̄ Deū, uel
 pietatem nālem, ut hic, uel ad p̄iudicium tertij. §. eueniens.
 uel q̄n p̄cipit̄ aliqd̄, in quo facillima sit q̄uentio: ut si man
 dat̄ sub p̄cna, ut nullum uerbum dicat̄ p̄tumeliosum. Nā hoc
 facile p̄t accidere: q̄a lingua s̄pe fallit̄, ideo de facili non de
 bet ipsius uerbum trahi ad p̄enam. ff. ad legē Iul. maie. famo
 si. Itē iustē possēt dicere uerbum p̄tumeliosum p̄tinens uerita
 tē. ff. de iniur. eum q̄ nocentē. & sic est q̄ iura tale mandatū, ut
 hic. Idē & fortius, si mandatū sit q̄ omnia iura, sicut hic de ex
 heredatione, qd̄ erat q̄ ius ciuile, & gentium: sed, qd̄ filij sunt
 restituendi, & uxori adharendum. In li. de iure na. i. r̄iso. Pro
 quanta aut̄ lēsiōne detur hoc remedium reductionis ad ar
 bitrium boni uiri. Gl. dūt, q̄ p̄ modico non datur. Et modicū
 dixit quatenus in q̄ctu licet decipere, de quo dicam in c. dile
 cti. de emp. & ven. gl. in l. finali. C. de p̄hen. emp. & l. sed si in ser
 uum. §. recepisse. quā dicit, qd̄ licet dare de suo unius partis
 utrobq; Bar. dicit uerum, dummodo non immodice lædat.
 Idem hic Inn. alle. l. si libertus. & Spe. in tit. de arbi. §. ut aut̄. ver
 sic. sed quo iure. Et modicum dicit, p̄ quo non daretur restituo
 tio. ff. de mino. l. scio. alp. de arbi. c. 2. & 3. Dic, si laudum p̄iudicium
 dicit̄ tertio, reducit̄: ut. §. c. ueniēs. Si parit̄ in his, quæ sunt Dei,
 uel q̄ pietatem, adhuc reducit̄: ut hic. Si tangit̄ priuatum ius il
 lius, q̄ quē iudicat̄, cōis est opinio, q̄ p̄ leui non dēt. Sed Pe. &
 Cy. in d. l. si dūt, q̄ p̄ quocunq; dat̄: q̄a. l. si libertus, loquit̄ indi
 stinctē, & et̄. §. arbitrorū. Bar. dicit, q̄ si assumitur in q̄ctu, de
 ceptio in sex partes daret sibi hoc remediū: in lite aut̄ dicit, q̄ pō
 deratis qualitatibus p̄sonarum, & q̄ritate debiti, & dubio litis
 euet̄, arbitrat̄ iudex deceptionem illo examinato, si in sex
 parte fit̄ deceptus. alp. ff. ad Treb. l. Lucius. & qd̄ no. in l. si qs̄
 cū aliter. de uer. ob. Nā, ut dicit Bar. non sufficit̄ p̄bare q̄n sup
 lite assumit̄ arbitrium, uel arbitratū in toto, uel in parte, q̄ iu
 stitū: q̄a non assumit̄ ut p̄m iustitiam iudicet, sed vt transactio
 nē innuat̄: sed debet q̄siderare cām, quare p̄uenit ad p̄promis
 sum: & modū q̄tū hinc & inde sit̄ dādū, uel retinēdū, & p̄onas
 litigat̄es: & q̄tū in isto dubio fuisset equū dari, uel detrahi, &
 ex hoc æstimer̄ modū, in quo debuit debite p̄denari: ut d. l. cū
 hi. §. modū. & no. in l. Lucius. §. pe. ff. ad Tre. Ad hoc optime. l.
 cū hi. in princi. & §. si. & §. uult̄. i. ḡit. Non obst. l. 2. C. de rescind.
 uen. & qd̄ no. de emp. & uen. cum cām. & c. cū dilecti. j. q̄a illa
 loquunt̄ in q̄ctu p̄ se gesto: hic in gesto alio mediantē. Per que
 dicit, qd̄ forte si læderetur quis in q̄tractu inito per procurato
 rem, qd̄ h̄ret remedium illius de cr. 2. p. §. arbitrorum. Sed dicit
 sub dubio. forte. Alp. ad hoc p̄ casu. §. arbitrorum. iuncta. l. Vñ
 si Nerue. Fran. de Aretio tranat̄ cum opi. gl. Mihi. uē. qd̄ tex. l.
 Vñ si Nerue. & l. seq. p̄bet de dimidia: q̄a d̄t̄ deceptū q̄n uni assi
 gnat̄ mille simā partem, alteri duas millesimas. Hęc uera, vbi
 est compromissum et̄ iuratum de stando arbitrio & laudo ar
 bitratoris simpliciter, & generaliter. Sed si specialiter, & exp̄
 sē dictum fuit, q̄ ius unius partis in totum, uel in partem pos
 sit dare alteri, tunc q̄tuncunq; iniquē pronuntiare, debet stare
 dicto suo, nisi mandat̄ suum esset q̄ Deum, in quo nullo
 mō parendum est: ut no. de tempo. ord. ad aures. alias esset piu
 rus. si iurasset, & p̄cna p̄mitteret̄, si non pareret, ubi non esset q̄
 Deum. Al leg. §. eodem. si uero. cum concor. & de pactis. c. i. 2.
 & 3. p̄m Hosti. Sed dicit, quod forte iudex iniquitati possēt ex
 officio occurrere: & ita possēt esse pensatis causis, temporibus,
 locis, & qualitatibus p̄sonarum: ut not. de transactio. c. si. de ar
 bi. c. 2. Idem, quod primo dicit Hosti. si est dictum, quod de al
 to, & basso pronuntiare: ut no. §. de ma. & obe. humilis. & idē
 dicit Bar. in §. arbitrorum. si dicant, q̄ in totū, & in partem, &
 in parua, & magna quantitate possēt de iure unius alteri dare,
 uel immodicē, & immoderate: puto istud. q̄ etiā vbi illa uerba
 sic latē sunt effusa, si quidē ex p̄posito immoderate lēserit arbi
 ter, & hoc p̄stat, poterit peti reductio. Et hoc tenet Io. An. in ad
 di. Spe. in ti. de arb. §. vt aut̄. ver. item quid si p̄promissum: & est
 casus in l. creditor. §. Lucius. ff. mand. Si sit deceptus in magna
 q̄ritate re ipsa, & non ex proposito, & hoc constat: Io. An. dicit,
 q̄ excluditur: nec hoc negat Bar. in §. arbitrorum. Adhuc pu
 ro, q̄ dabit̄ remediū: & hoc, q̄a talia uerba in genere, & effusio
 fermone, plata sunt sub fidentia discretiois, & amicitia arbi
 trorū, qd̄ remanet nā: intelligibilis, nec talē faciet̄ lēsiōnē. Nō
 extenditur

extenditur ergo in tñ mens, vt verba sonant: quia de verbis facile fertur ad ostendendum p̄sidentia: & hoc faciunt potius ut arbitratoris capient benevolentia ad iuuandū, q̄ ledendum. Si ergo deceptos recipiant in hac spe, dēt eis prouideri, arg. s. eo. qu. anto. & c. veniens. & sic de facto p̄sului. Et si iurati est, quia verba iusi obuiant, absoluent, vel iudex ex officio prouidebit. Ad hoc de infl. cum venissent. talia. n. verba lata ex adulatione prolata, & gñalia non sic effusē obligant ut sonant, & maxime quia apponunt in cōpromissis hæc verba multoties præter p̄mittentiū intentū. Si est lesus in magna q̄titate, & nō con fiat, qd̄ re ipsa ex p̄posito. Bar. dicit, qd̄ p̄sumit dol. l. ois. s. Lucius. de his, q̄ in frau. cre. l. p̄onum. & l. qui testiu. ff. de prob. iō poterit reduci, non obstantib. illis verbis sic effusis. licet Ioan. An. vbi. 3. dicat, qd̄ vbi re ipsa est deceptus, simp̄r̄ excludatur, qui dēt ex verbis Bar. sic distingui. Ad hoc. ff. de leg. i. si seruus vetitus. ¶ Venio ad sextū, qual̄r̄ iniquitas deregat̄, an exigat̄ qd̄ ex nouis probationib. deregat̄, an ex antiqs. Vt, qd̄ sufficiat ex nouis, sicut in cā app̄onis. s. de testi. c. fraternitatis. C. de tē. appe. l. per hanc. Dic, vbi in cā reductionis ad arbitriū exigitur dolus, qd̄ patet ex dictis, & nō p̄t iniquitas detegi, nisi ex eis dē actis: alias non p̄cluderet dolus, qui non cadit in ignoratē. Ad hoc. l. qui Romæ. s. duo fratres. & qd̄ ibi no. glo. ff. de uerb. obli. ad hoc de. in. instr. cū Ioan. ad finē. nisi facto ipsius occurrisset, quo minus probationes factæ fuissent. ff. de iur. c. si dictū. s. i. Ad hoc de testi. constitutus. 3. & tenet Frede. suo conf. 275. & in Spe. in ti. de arbi. s. vt. in fi. ver. sed nunquid p̄m. Ergo vbi non apparent acta, quæ non arctatur ad conficiendum, de difficili poterit p̄stare de dolo eius, nisi p̄sumptiuē. ut si absoluit in totum, uel in magna quantitate, & agens probaret debitum: clarū: quia p̄cludet dolus p̄sumptus. Hoc intellige de omnino nouis, p̄m Bar. & de concernentib. merita. Sed si uelint probare per testes, qd̄ coram arbitratore aliquid fuisset p̄batū, posset probare et per testes: quia arbitrator nō hēt necessē facere scripturas, cum non seruet ordinem iudicarium: iō dicta testium, & alia acta p̄nt per testes probari. ff. de probat. l. quoties. s. qui dolo. ff. de testi. l. curent. Ad hoc, quia ubi appellatur ab interlocutoria, ad p̄cludendum grauamen ex mente iudicis oportet, qd̄ probet ex eis dē actis: ut in cle. appellati. de appel. in cle. ad hoc, qd̄ no. de dolo. finem. & in r̄a, ignorātia. quia ad concludendam culpam circa expensas, oportet, quod ex eis dē iudicet actis. Si non est necessē, qd̄ arguatur dolus, tunc equitas uel iniquitas poterit detegi ex nouis probonib. ut in iurib. primo allegatis. Ad hoc. l. unde si Nerue. ff. p̄ socio. Idem Fred. suo conf. 275. qui dicit, q̄ iura et occulta producere poterit antiqua, & stabitur iuro suo super ignorantia, uel impedimento quare non produxerit primo. de exc. pastoralis. de elec. ut circa. idem si iura sciebat, & probationes, sed non habebat in promptu. Idem si habebat, sed omisit negligentia, uel simplicitate. Secus si dolose omisit. de re iudic. inter monasteriū. de exce. exceptionem. per locū a sp̄ali no. gl. de refer. ad au. diētia. & de resc. lināt. & c. plerūq. nisi forte fuisset p̄latus o. mittens: quia eius delictū non p̄iudicat ecclesia. de exce. cū venerabilis. & in r̄a, delictū. de reg. iur. l. 6. de re iudi. Imperatores. C. de trans. sub p̄textu. Sed est dubiū quis hēt pbare, an iniquitate petens reduci, an dicens equū iustificare. Dic, q̄ hēt pbare, qui lesionē in q̄ctu asserit. l. j. C. de si. instrum. & iure haste fisco. l. 10. ff. de pb. l. ab ea parte. & quia intrinseca solennitas p̄sumit. Insti. de fideiur. s. ff. de uer. obli. l. sciendū. Insti. de inut. stip. s. si ita scriptū. no. de eo, qui fur. or. re. innotuit. & j. de re iud. sicut. dicit Dy. in r̄a, scienti. de reg. iur. lib. 6. & ponit in p̄f. 3. q. q̄ incipit. Ptolomeus. p̄f. 3. & recitat Io. An. in addi. Spe. in ti. de arbi. s. sequit. uer. tē quid si cōpromissum. Et hoc satis puto, quia non ex eo, q̄ p̄sumat multū pro dicto arbitratoris, ex quo pendereductio, sed quia hæc est intentio aq̄toris petētis laudū rescindi, ut dixi de p̄bati. qm̄ q̄ falsam. Per q̄ puto, q̄ si lato laudo, in quo est absolutus reus in totū, uel in magna q̄titate, si aq̄tor producat clara instra de debito, uel testes, uel aliter probet, eo ipso p̄cludet lesio. nisi aliē appareant circumstantie, & p̄sumet adeo pro iustitia laudi, ut apparete instra nō obtineat retractationē: licet possibile sit arbitratorem habuisse probationes super exceptionib. q̄a non p̄sumit pro his, tum quia non trāsit in rē iudicatā, cū hic non est actus iudicialis, vt dixi, tū quia pendereductio ad arbitriū boni uiri, q̄ licet nō suspendat, tñ tolerat effectū p̄sumptionis, si p̄sumeret, ut in appellatione ab excōicatione. No. Innocē. de proba. qm̄ q̄. & de elec. bonæ. Et similiter si condemnasset apparete exceptione probata, adeo, q̄ ipsi soli etiam testificant, si esset unus, nō crederetur: imo etiam si essent plures testificando super iustitia, eis non crederetur, quicquid senserit Bar. in s. arbitrorum. qui tñ non firmat, sed remittit ad Inn. in c. dilectus, de arbit. ut ibi dixi. & plenius dixi de test. a nobis. q̄a attestant in facto, in quo eis posset adscribi laus, uel uituperiū: ut no. 2. q. 6. statuendū. & Ioan. And. in Specu. de testib. s. opponitur. uersu. item, quod

43 administrator. ¶ De actis at̄ an credat̄ dicto suo, dixit Barto. q̄ sic in aut. nisi breuiore. C. de sen. ex peric. reci. vbi Bart. hic dicit, qd̄ mihi non placet, inq̄tū uelit attestari de deciforij, a q̄b. pender decisio iustitia, cū hoc ualde periculosum est. Itē quia probationes ille p̄nt perire. Ad hoc, qd̄ no. Bar. in s. arbitrorū, vbi dicit tunc per testes dēre pbare de actis, qm̄ non facit acta: quia hēt p̄tatem procedendi sine actis, vt est arbitrator. ¶ Venio ad septimū, an p̄tās reducendi ad arbitriū tollat pacto, uel iuro. Tenet Gui. de Suza. in l. si qui ex p̄sensu, q̄ p̄t tolli pacto, sed non renuntiatione: quia iuri futuro per renuntiationē nō renuntiat, sed sic pacto. Ad qd̄. l. i. C. de pac. ff. de acqui. hare. l. qui hæres. & l. qui superstitis. & l. is p̄t. & l. si ita scriptum. ff. de success. Et hoc dictum recitat Io. An. in ti. de arbi. s. sequit. uer. quid si actum. & idem tenuit Gul. in Summa, in tit. 4. uer. sed quæro, vt dicit ibi Io. An. But. in l. si unus. s. illud. de pactis. hoc fatet qm̄ quosdam in deceptione re ipsa: quia tali deceptioni p̄t renuntiare: non in mentali deceptione ex proposito arbitri: quia dolus futurus non p̄t per pactū remitti: vt l. iurifgentiū. s. si paciscar. & d. s. illud. Butr. tenet, qd̄ rōne solius doli, uel culpa arbitri perat̄ reductio: & iō aut fatendū, q̄ nihil operat̄ renuntiatio, uel q̄ operat̄ respectu doloſe exceptionis. Et hoc vltimū tener: q̄ licet dolus futurus non possit expresse remitti, p̄t ualere: vt si paciscar ne depositi agam. Et sic r̄dit ad l. cum antea. C. de arbi. Gul. tenet ibi, q̄ non valeat renuntiatio, uel pactū: q̄a sufficit, q̄ cōprehendere possit remissionē doli futuri: q̄a dar̄ occasione delinquendi, non ualet in aliquo. C. de pact. dota. l. p̄uenire. Itē quia hæc conuentio fit sub spe, q̄ inique nō pronuntiet. Si ergo secus fiat, poterit reduci, ex quo fallitur in spe. ff. loca. l. quæro. s. inter locatorē. ff. de uerbo. obli. quidā. de non num. pec. l. si. Non obſt, q̄ possit renuntiare app̄oni: quia in iudice est maior industria, & pro eo plus p̄sumitur: & quia iurat. in aut. vt iusurandū, qd̄ p̄stet ab his. Et eliguntur a superiorib. & p̄ inuitis partib. Ad hoc. l. alia. s. eleganter. ff. sol. mar. Cy. tenet primam, qm̄ renuntiat actioni, per quā reductor ad scdam qm̄ renuntiat reductio, per l. si quis rōnes. de lib. lega. & per. l. si vnus. s. illud. ff. de pac. in addi. hic mutat, & cōcludit renuntiare non posse: quia dolus futurus, & c. Allegat. ff. de adm. tu. l. quidā decedens. ponit Cy. in l. pe. C. de arb. Dy. & Ia. de Are. sequitur hanc opi. in l. quidā cū filium. & in r̄a, scienti. de reg. iur. l. 6. potissimē, quia in renuntiatione intelligit̄ qd̄, & ex cepta cēsetur legalis dispositio, si cesset dolus ex proposito, uel re ipsa. ¶ Nam si promitto te nō expellere de fundo, intelligit̄ si solues pensionē: q̄a sic est de iure. l. q̄ro. s. inter locatorē. ff. locati. Si promitto te nō exheredare, intelligit̄ nisi cū subſit. ff. de uerb. obli. l. quidā. Tēperat hoc, qm̄ ex proposito ledit arbitri, vt re ipsa, & lesio est magna, & uerisimiliter incogitata: alias si est leuis, p̄iudicat renuntiatio: quia non offendit aliqua qd̄dōnum subintellectarū. ff. de arbi. l. si de meis. s. recepisse, & qd̄ ibi no. ff. de mino. l. si ex cā. in princ. de testi. in integr. c. i. Non placet Butr. in l. pe. C. de arbi. qd̄ dicit de re ipsa: imo non distincte dicit, vbi re ipsa est deceptus, p̄iudicare: quia qd̄dō non intelligitur, nisi exprimat̄. & tenet Odof. in l. 2. Item quia stipulatio p̄ratoria p̄t alterari ex conuentione. ff. de uer. obli. in conuētio nali. Et sic p̄t p̄ueniri per pactum, q̄ laudū non reductor ad arbitriū boni uiri, siue sit æquū, uel iniquū, dum dolo cesset: & in hoc tunc sapiat nām arbitri, qd̄ non retractatur: ut in 46 s. stari. ¶ Prosequor per casus. Primus, qm̄ simplici renuntiatione quis renuntiat iuri reducendi ad arbitrium absente parte: ut no. in l. non solū. s. si liberationis. de liberat. le. & de pac. cū pridem. Tum quia fit renuntiatio iuris futuri: vt no. C. de pac. l. i. ff. de acqui. hæredi. l. in plurium. & qd̄ no. de renuntiatione app̄onis in l. si. C. de tempo. app. & l. i. s. 2. ff. de uerb. appel. nō licet. ¶ Secundus casus, qm̄ renuntiat per pactum, uel p̄te parte, & acceptante: quæ renuntiatio habet uim pacti: vt no. in l. j. C. de pac. & tunc dic, si renuntiatio est simplex absque iuro, respectu deceptionis ex proposito, siue modice, siue magne q̄tatis, illa reductor ad arbitrium boni uiri. Et in hoc concordant Iac. Butr. in l. penul. licet senserit contra in. s. illud. Barto. Dyn. Ioan. An. & Calde. vt dicam. j. & quos omnes. ¶ Tertius casus, qm̄ renuntiatio est simplex de non reducēdo, & deceptio contingit non ex proposito, sed re ipsa, & hoc constat: tunc in modica læsione non reductor. In hoc concordant Dy. & omnes, pro magna, & enormi læsione contingente re ipsa. But. qd̄ non datur remedium: sed Odof. Dy. Gul. & alij q̄: & hoc sequitur Bar. in s. arbitrorum. Allegat gl. in l. si de meis. s. recepisse. ff. de arbit. quā dicit sic debere intelligi. Et huic opinioni adhegeo: quia illa simplex renuntiatio obtinet instar donationis, & sic ad modicum debet referri: sicut dicimus qm̄ donatur illud plus, quod res ualet: & l. 2. C. de resc. uendi. & dixi de empt. & uenditio. cum dilecti. & quia hoc fecit sub spe legalitatis arbitrorū, quos credidit diligentes: & quia talia restringi debent ad moderata, non ad immoderata, ad quæ uerisimiliter non se extendit uoluntas compromittentiū. ¶ Quartus casus, quādo renuntia.

renuntiatio est latissima concepta: ut quae renūtiat reductioni ad arbitrium boni iuris, & actioni ad illam petenti, vel petentibus, quocumque: enorme praedictum inferatur, uel datur potestas arbitris, ut possint de suo dare alteri parti, & in modica, & in magna quantitate moderatē, & immoderatē. Dicit hic Host. quod renuntiatio excludit reductionem, & stari debet dicto suo, nisi dictum suum esset Deum. Allegat. de tempo. ord. ad aures. & quod ibi. no. Dicit tñ, quod forte ex equitate iudex ex officio subueniret. & posset, penfatis causis, locis, temporibus, & qualitatibus personarum. Allegat no. de transa. c. si. de arbi. c. 2. Bar. in §. arbitratorum. sequit hoc dictum: quia excessus in magna quantitate facit presumi doli. l. oēs. §. Lucius. ff. de his, quae in frau. cre. Ad hoc no. in l. patronū. & l. q. testm. ff. de pbat. Et doli non uenit in generali remissione: ut l. creditor. §. Lucius. lo. An. tenet, quod ubi uerba sic late sunt concepta, disputatum fuit Bononiae, quod non possit reduci ad arbitrium, quocumque: sit damnum: quia ex partis apparet de mēte p̄sentis. Et hoc dicit in addi. Spe. in ti. de arbi. §. sequit. ver. item quod si promissum. Dic referre an renuntiatio sit simplex: & tene, quod §. dixi. an sit generalis: & idem, quod in simplici. Et dico generalis, quoniam non continet specificae, uel quae pollenter enormissimam lesionem, uel enormē: & idem per omnia, quod §. dixi in simplici: quia indefinita generalis, & eō uer. cōiter equo pollet. & tenet Frā. in d. l. si quis arbitrari. quia genus restringitur per nām promissum. Si autē est latissima, quā altero respectu Fran. uocat specialem, quia in se continet in uerbis enormē lesionem, tunc si lesio contingit ex proposito cuiuscumque: damni sit, ex quo de dolo constat renuntiatario non potest remitti. Et hoc tenet Bar. & Cal. in loco. §. al. per lo. An. in addi. Bar. & Fran. de Aretio: quia inest conditio, ut doli ab sit: ut d. §. arbitratorum. ff. de arbit. ita demū. & l. non distinguemus. §. cum qdam. de iudi. l. si filius. l. si praetor. §. Marcellus. l. seruo in uito. §. cum praetor. ad Treb. ff. mandati. l. creditor. §. Lucius. de dona. l. si filius. l. Lucius. §. Imperator. ad municip. l. si procura. de p̄di. inde. de elec. §. promissarius. li. 6. Si non ex proposito, & contingit lesio re ipsa in enormi quantitate, quia de leui nō est dubiū, & constat, quod non ex proposito, sed ex re ipsa contingit haec lesio. Bart. sentit in rōne sui, quod non dēt remedium, quia cessat rō presumptiois doli, & uerba ostendunt mentem p̄sentium trahi uelle ad hoc. Nec hoc ē negat Host. qui loquitur in casu dubij, non in casu certi. Hoc tenet lo. And. post Cald. in addi. Spe. in loco p̄alle. & idem tenet Fran. de Aret. & hic: quia hic cessat tacite conditiones subintellectae, nisi enormiter laedat, & hic agit de p̄iudicio priuato, & hoc constat de mente p̄ria: cessat ergo presumptio exclusionis immodici damni. l. p̄tinuus. §. cū ita. ff. de uerb. obli. & quia remissio realis deceptionis non est p̄hibita, quia non recipit nisi doli: ut l. si quis rōnes. de libe. le. & l. Aurelio. §. Caius. & l. qdam. decedens. de admini. tuto. & l. si vnus. §. illud. ff. de pac. & hoc placet. Puto tñ, quod si aliqua legitima cā deceptus fuisset arbiter, de qua constaret, ob quā apparet de uoluntate arbitri, quod si ex his, quae ignorauit, fuit inductus ad p̄nuntiandum aliter, quod p̄nuntiauerit quia non adeat hic mens arbitri in tam graui ter laedendo, quod saltem ex cā generali, uel iudicis officio subueniendum esset laeso, quia aliter p̄nuntiauit errore lapsus, quod credi disset. & arg. l. in ambiguo. ff. de rebus dub. ad hoc, quod no. Spe. in ti. de arbi. §. sequit. uer. l. quid ergo cū p̄posuisset. ad si. §. p̄ duas char. & quod no. lo. An. de purg. vul. c. 2. Nō .n. hic habemus firmam mētē p̄iudicandi, uel sic laudandi, quod p̄derant promittentes, & non sola labia p̄nuntiantis. Si autē laesit in enormi quantitate, & est dubiū an ex proposito, uel nō: in dubio presumit doli, & p̄positū, ut dictis legibus allegatis p̄ Bar. tñ reduci p̄t ad arbitria, ut dixit Bar. Et sic debet intelligi Host. hic, & tenet Frā. de Aretio: ex facti. n. qualitate p̄sumit doli: ut in c. i. de p̄sumptio. C. ad legē. Cor. de scar. l. j. & hoc tene, licet Fred. suo consi. 120. teneat in dubio doli non p̄sumi, p̄ l. doli. C. de dolo. & l. i. §. quoties. ff. de p̄batio. Per quē dicit Fran. p̄dictus, quod si nullis factis p̄bationibus condemnauit arbitrator, quia in toto hoc est laeso, nedum in enormi, audiē. al. l. summa cum rōne. ff. de peculio. ¶ Aduerte tñ, quod si in compromisso dicitur ut possint assignare ēt in magna quantitate, cum aliud sit damnum modicum, aliud magnum, aliud enorme, quod rōne enormis audiatur, p̄m distinctionem. §. positam, tanquā non inclusum in uerbis. Haec omnia puto, ēt ubi compromissum est iuratum: quia uel ex proposito contingit laesio, & excludit doli a iuro, sicut a compromisso. C. de non nu. pec. l. pen. l. si. ff. qui tati. da. cog. §. eo. ueniens. & c. quanto. & not. de eo. §. du. in ma. cum haberet. de iureiur. ca. j. li. 6. Vel si agitur includi, non p̄t hoc tacitum plus operari, quam expressum: & expressum non ualeret de non reducendo rōne doli, quia est p̄ bonū publicum iustitiae, & p̄ bonos mores, & p̄ honestatem. de regulis iuris, non est obligatorium. Et hoc tenet Calder. in loco p̄alle. Vbi autē non laedit ex proposito, sed re ipsa ubi dixi. §. re duci posse, quicquid dixerit Calde. & Ioann. Andr. in additio. p̄alle. poterit reduci, secundum Bar. in dicto. §. arbitratorum.

alleg. l. si. de nō nu. pe. & l. si. in prin. ad munic. & ubi dixi. §. nō posse, quoniam est renuntiatum sine iuro, non poterit reduci: quia ubi poterit reduci, hoc est, quia principalis modus ad hoc se non extendit: & quia tacite condones subintelliguntur, quae ita in iuro, sicut in principali promisso subintelliguntur: quia illas exceptiones, illas condones, illas limitationes, illas interpretationes, recipit iurum, quas recipit principale promissum, uel dispositum: ut in dictis. l. pen. & si. & in c. ad nos tram. 2. §. eod. & in c. uenientes. & hoc tene: licet Fred. suo consi. 120. teneat, quod si iuratum est pactū de non reducendo, impediatur, nisi pateat eui dens iniquitas. Primo, quia est transactio, in aut. ut dicitur. §. si uero. & a transactione iurata non licet recedere. Itē quia tale laudum non habet inclusum dolum, nō possit arbitrari absq; dolo: & doli non praesumitur. l. dolum. C. de dolo. Item quia doli futurus remitti non contingit per pactum, cū nō sit uerisimile quem dolum committere, ubi nō spectat aliquod aliquid uel crū, uel cōmodum, ut est arbiter. Per hoc non obft. l. si vnus. §. illud. ff. de pac. quia ibi aliqđ commodū pertinebat ad partē. Idem tenet suo p̄silio. 127. quia iurum, per quod alterius iniquitas remittitur, est seruandum. §. eo. debitores. ex quo in obseruatione non peccat: quia nō dēt alterius perfidiam inducere ad suam fidem fallendam. 23. q. 4. innocens. Pm Freder. Primum tenet Bar. haec uera, p̄m Bart. nisi emologatio sit secuta laudū: quia tunc est opus querelae. Quod puto, si certificatio de laesione fuerunt: alias secus. ff. de pact. l. tres fratres. In emologatione facta in compromisso idem, quod in renuntiatione dicit Bar. 48 in loco p̄alle. ¶ Sed est dubium, quid si quis petat reductionem, & cadat in cā: quia succumbit, an indistinctē p̄na p̄mittatur, ita, quod aduersus petitionem p̄nae non possit docere de iniustitia. Dicit Bar. Dy. cōsuluisse, quod cadit in p̄na: & remittit ad legē Iulianā. de cond. indeb. hoc tenet Bar. in l. qui Romē. §. duo fratres. de uerb. obli. per illum. §. lo. An. in addit. Specu. §. sequitur. uer. quid si pactum sit in compromisso. recitat cōsiliū Dy. suo consi. 3. & hoc sequitur, nisi euidenter appareat de iusta cā petendi. ff. de re iudi. l. si. ff. de uir. l. tutor. ff. de p̄nis. l. si quis forte. de peti. hared. l. si quis debitor. Et dicit Gui. de Suza. hoc notasse in Summa, ti. de arbi. uer. sed nunquid is. Quod puto, in quantum non uelit, ostendendo se habere iustam cām, ostendere iniquitatem sententiae: quia ad hoc non admittitur, si transiit in rem iudicatam, & quia snia de principali obftat in accessorio, ēt si uelit ostendere nouam cām iniquitatis: quia nouiter reperti, & c. Ad hoc dictus §. duo fratres. & l. si cum exceptione. §. haec autē actio. & ibi gl. ff. quod metus cā. ff. de uer. sig. l. si qua. ff. de rei uedi. l. ex diuerso. Ad hoc, quod dixit de fructibus. & expensis: quia non appellatur a snia expensarum: & no. Inn. de appe. constitutus, quod nota. & hoc, quoniam saltem tacite est emologata. Idem puto, in arbitratore, ubi dixi supra reduci non posse. ¶ Quāro, an in hac reductione sufficiat iudicem, ut bonum uirum reducere ad modicā lesionē, an totū, in quo est lesus retractabit? Dico, quod hic iudex aditur nō solū ut retractet, sed ut reformet: & quod adeat, ut iudex, credo quod hēat reformare loco arbitratoris, ut bonus uir. Ideo si uidet cām iustam, uel pro bono pacis arbitrium reformandū modice ledendo, poterit reformare ledēdo in modicū: si non uidet cām, non dēbit facere. Et in dubio praesumam cām, ex quo in modico ledit. Nam p̄t nedum retractare, sed ēt reformare: sicut dicimus in iudice appellationis, & in iudice nullitatis. de testam. Raynal. & cap. Rayn. & no. in l. i. C. quoniam prouoca. non est necesse. C. quō, & quoniam iudex. l. si ut proponis. & l. si expressim. de appel. & dixi plenē de appel. dilecto. Puto tamen, quod si in toto retractaret, ubi equitas naturalis dīctaret alterū in modico ledendum, quod ex hoc non retractaretur, quod egi: quia p̄t, si uult sequi ius, & arbitrium a iure informare, sicut potest & arbitrator, licet non arctetur. Ad hoc gl. in clem. si. de uerbis. significa. in gloss. fina. Sed quia dixi supra laudum contra formam latum nullum, est dubitatio, si compromissum est in arbitrium. ut pronuntiet de iure: uel arbitratorem, & pronuntiet p̄tus partis, an ualeat laudum. Bart. dicit, quod uī nullū propter formam compromissi: & dicit cogitadum. Aliqui dicūt, quod ipse hoc decidit in l. qualem. ff. de arbit. non inueni decisum. Multi habent computum: quia quaedam apostilla, quae fuerūt domini Angeli, sunt productae in originali post petias Arnoldi. Fran. de Are. in l. si quis arbitrari. tenet, quod ualebit laudum: quia exprimitur, quod inest: & sic non dat formam: ut l. 2. de le. primo, & sic habetur pro dicto, licet non exprimat: & uidetur uoluisse, quod per illa iudicet ut arbiter, & non ut arbitrator. Item quia non ualeret compromissum, nisi in arbitro remaneret facultas uali de eligēdi, quod uellet. ff. de arbit. l. qualem. & sic non posset eligere inter absolutoriam, & condēnatoriam: & sic non est uerisimile partes elegisse uī, per quā impugnent, quod agunt. ff. de testam. milit. l. 3. Ad hoc, quia condones iuris non faciunt condones dispositiones, sed monitionē inducunt. l. haec uerba. de leg. i. de uerb. obli. si decem cum petiero. no. de

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

no. de presumpcio. c. fin. & in elemen. 1. de off. deleg. l. mutuo. §. si. sub pditione. ff. de tutel. §. m. Fran. de Arc. Pro hac parte de cidit Inn. in si. de officio. dele. prudentia. in gl. magna. in veri. & si contrarium diceretur. ubi dicit ualere sciam, si Titius p. bauerit pdemnans in decr. si condemnat, licet non probauerit sibi deberi. 10. quia exprimitur debitum iustitie, & sic non dat formam. Idē sentit doct. de rescr. ex insinuatione in ar. bitro. Hoc puto: quia arbitrer debet, licet nō arctetur ad sequē dum ius: bene hęc expressio exprimit, qđ in est: & maxime p̄m ius canonica, p̄m, qđ hēt reduci laudū, si nō sequat ius, ut not. de arbi. c. 2. & sic exprimitur quasi qđ in est ex necessitate: & qđ aliter intellecta expressio vitaret, sed in arbitratore expressio alterat: quia primo poterat informare arbitrū ut bonus uir, & ab equitate nali, nunc habebit ex iure informare: & sic exprimitur aliter, qđ iustit: & sic si aliter, qđ velit, ius pronuntiet, vñ, qđ laudū & arbitramentum sit nullū. Non ob. si dicat p̄promissū vt pronuntiet de iure, intelligitur p̄m naturā subiectā m̄a, ut pronuntiet de iure, scilicet nali: & econuerso, p̄m nalem aequi tatem: arg. §. eo. ad noītram. quia uerba, quę precedunt, ut p. cedat de facto: dant intellectu sequentibus, ut intelligant de iure positiuo. Itē illa uerba nihil operant. Non ob. qđ ordo iuris expressus in forma hominis dat formā: ut de rescr. cū dile cta. de offi. del. uenerabili. quia dat formam, qđ ordo non est necessitatis, ut ibi: ideo in arbitratore dat formā. Secus qđ est necessitatis, ut in arbitro, & iudice: quia saltē quo ad debitum est ordo necessitatis. Sed est dubiū an poterit tunc suāre p̄m statuta qđ ius p̄mune. Gui. de Suza. in q. statutorū dicit iudicatu fuisse, quod non poterit pronuntiare p̄m statuta iuri q̄ria, qua si illa uerba intelligantur de iure communi. Allegat aut. pres. des. C. de epi. audi. l. 1. rem non nouā. C. de iudic. quia iuris nominatio simpliciter intelligitur de iure Romano. Institu. de iure natu. gen. & ci. §. 2. lo. And. in addi. Specu. in titu. de ar bi. §. sequitur. uerū. item, quod tulit. dicit, qđ in processu poterit seruare statuta, nisi sit dictum, quod pronuntiet, & procedat secundum ius: quod dicit esse periculosum, p̄m Ioan. And. Ad hoc tex. de eo, qui mit. in pos. cum uenissent. ibi p̄m ius, & bonam terrę consuetudinem. Qui poterit induci pro & contra. Puto, quod poterit p̄m statuta iudicare, quę dāt formam cau se in iudiciū deducā non repugnāte iure: quia p̄m ius est, qđ pronuntietur p̄m statuta loci qđ ius. ff. de cuiet. l. si fundum. C. de eman. lib. l. 1. & 2. ff. de usucap. l. 1. & no. super rubrica. de p̄suetu. d. inc. l. oēs populi. ff. de iusti. & iure. & lo. Cal. ante in qō ne, quę incipit, statuta. ad hoc. §. eo. ad noītram. iuramentum de seruando ordine iuris, intelligitur secundum ius, quod ad stringit, & dat formam, secūdm diuersitatem qualitatis cau se. ¶ Circa arbitratorem restat quærere de aliquibus quęstioni bus. Primo an compromissum in arbitratorem bāno arbitra toris expiret. Dic, quod non. per. l. cum pater. §. hereditatis. de lega. 3. ubi dicit, quod arbitrator remanet deportatus: quia po teit uoluntate exprimere. ¶ Quærō an furiosus habēs di lucida interualla possit esse arbitrator: Dic, quod sic, si com promissum suscipiat tempore, quo est sanus, & iudicet tem pore, quo habet sanum intellectum. ad hoc glo. in l. cum fu riosum. ff. de iudi. ¶ Quærō an filiusfam. inuito patre pos sit esse arbitrator. Dic, quod sic: ut l. 3. §. sed filius. ff. de pecul. ¶ Quærō an p̄sbyter possit esse arbitrator. Dic, quod sic, qđ non reperitur prohibitum. Vide per Cyn. in l. p̄sbes. C. de trā sa ctio. ad hoc de p̄sben. nisi.

S V M M A R I V M.

- 1 Coniuges se abiurare non possunt.
- 2 Iuramentum ordinatum ad separationem actus coniugij absque causa ho nestā non est obligatorium. 8.
- 3 Iuramentum, in quantum est possibile, ad coniugium separandum reduci debet ad separationem licitam.
- 4 Matrimonium potest ratione continentie separari. 9.
- 5 Iuramentum aptum in se includere continentiam inter coniuges, ubi nō sunt apti ad obseruandum, est ab ecclesia relaxandum.
- 6 Iuramentum interpretatur secundum mentem iurantis.
- 7 Iuramentum sui apparentia illicitum, non trahitur ad casum licitum, a mente alienum.
- 10 Iuramentum, per quod coniuges promittunt inter se nunquam diuertere, an sit obligatorium.

C A P. XXIII.

Vanos. ¶ Coniuges se abiurare non pos sunt. Communis diuisio. Secunda ibi: nos igitur. ¶ Nota, quod iuramentum ordi natum ad separationem actus coniugij, absq; cau sa honesta nō est obligatorium, nec seruandum.

¶ Nota secundo, quod in quantum est possibile, iuramentū, ad separandum coniugium ordinatum, reduci debet, & potest ad separationem licitam, & honestam: si non potest, iuramentum ut temerarium non est seruandum. Et est argum. qđ iuramentum habeat in se hanc clausulam, si non ualet qđ

4 ago ut ago, ualeat ut potest. ¶ Nota hic apertum textum, qđ cō iuges p̄nt ratione solius continentie ab inuicem manere se parati, etiam dato qđ continentiam non uocant, dum modo ser uent: in quantum autem non seruent, p̄pelluntur ad inuicem redire. ¶ Nota, qđ contra iuramentum aptum in se includere continentiam inter coniuges, ubi non sunt apti ad seruandū, est ab ecclesia relaxandum, & dimittendum: imo compellen di sunt coniuges ad inuicem adherere. ¶ Oppo. qđ iuramen tum hic sit seruandum, ex quo potest trahi ad casum licitum, scilicet ut remaneant separati ratione continentie. Sol. Dicit Vinc. quod hic hi expresse non iurauerunt propter continen tiam, nec tacite hoc animo gesserunt, vt continerent, ideo cō tinere non compelluntur: non enim pōt continentia imperari, quā nō est tacite, uel expresse promissa. 33. q. 1. integritas. 28. d. de his. ¶ Et sic patet qđ dixi notando, qđ iuramentum in sui apparentia illicitum non trahitur ad casum licitum a men te alienum: de qua mente standum est dicto iurantis saltem in foro penitentiali, uel quasi. ¶ Gl. prima, quærit quare iur̄m hoc non seruetur? Respondens, quia fuit illicitum, & temera rium p̄ quā dāt quidam imponi p̄nitentiā tanq̄ pro teme rario iuro, & pro ueniali. Alii dnt ipsam ad annum determina tam. Inno. dicit imponendam p̄nitentiā tanq̄ pro morta li, per. c. quod allegat gl. in si. ¶ Opp. qđ stare non p̄nt in conti nentia, nisi religionem ingrediatur vterq; de conuer. coniug. ad apostolicam. Sol. Quidam dnt eos induci debere ad conti nentiam, sed non in seculo, imo ut religionem ingrediatur. Contrarium determinat glo. quando vterq; uult stare in secu lo. Secus si alter uellet ingredi religionem: quia non p̄nt conti nentiā seruare, alter remanendo in seculo, nisi religionem in grediat, ut ibi. Propter quā dicit hic Inn. & per c. quod Deo, qđ si uterq; iurasset hoc animo, ut continentiam seruaret, non possent se ulterius repetere. de quo. 7. de conuer. coniug. dudum. & de coniug. leproso. c. 1. super 4. gl. Ratio autem quare extra mo nasterium possunt ambo castitatem uouere, & non uno intrā re, altero extra remanente: quia si posset alter profiteri, altero in seculo remanente, posset hoc absurdum sequi: quia iuuenē non p̄nitente, uel professus educeretur de monasterio, uel alter semper uiueret in adulterio. De hoc de p̄uer. coniug. ex parte 1. & c. placet. Vbi uero ambo sunt in seculo, nullum absurdū sequitur, si altero non seruante, alter alteri cogatur adherere: ut hic. ¶ Quær̄t gl. quid si iurant coniuges, qđ nunqđ diuertēt ab inuicem, an seruari debeat iuramentum? Videtur qđ non: sicut nec p̄nalis obligatio ad non dissoluendum, cum libera de beat esse matrimonia a p̄cenis in p̄hendo, & dissoluendo. Io. nō declarat. Dicit Ber. qđ si uelint intrare religionē, qđ possint: quia non dicitur infringere iuramentum, qui in melius illud commutat: & quia illud benigne, &c. Idem dicit Io. An. si iusta subesset causa, puta p̄sanguinitas, uel aliud perpetuum im pedimentum, nō obstante iuramento alter posset petere diuer tium, cum excepta ab ea censeatur legitima causa: quia nec contra ius intelligitur iurasse. sup. c. proxi. & c. ad noītram. An absque autoritate superioris posset diuertere. Glo. dicit, quod sic. Idem Hostien. tangit, & Gof. contrarium, quod potest pro cedere, quando esset dubium an ad lasciuiam, uel continen tiam se abiurassent, secundum Io. And.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium potest propter fornicationem dissolui. 9.
- 2 Matrimonium quibus uerbis contrahatur.
- 3 Contrahens scienter cum aliquo, illius conditionem approbare uidetur.
- 4 Iuramentum habet licitam conditionem, vt conuenta ab utraque parte seruentur.
- 5 Contrahenda fortius impediunt ea, quę dirimunt iam contractum.
- 6 Argui licet a dictis poetarum, & prouerbis.
- 7 Pericurium quis non incurrit ex contrauentione corticis iuramenti.
- 8 Matrimonium non soluit notabilis deformitas superueniens.
- 10 Iuramentum quas condiciones in se recipiat. Pater si iurauerit filiam dare in uxorem Caio, an obligetur.
- 11 Iuramentum an ex vi conditionis subintellectū dicatur conditionale.
- 12 Sponsam an possit sponsam accusare de adulterio.
- 13 Iuramentum interpretatur, si res in eodem statu permanferit. Sponsalia iurata an dissoluantur ob notabilem deformitatem superuenientem.
- 14 Sponsalia iurata an dissoluantur ob facultatum lapsum.
- 15 Sponsam uolenter raptam, an cogar inuitus accipere.
- 16 Sponsam deformem factam, an compellar recipere.
- 17 Dictio, quanuis, quando stet causatiue.

C A P. XXV.

Vemadmodum. ¶ Is, qui iurauit cū muliere p̄here, p̄ superuenientē fornicationem eam repellere pōt, p̄ precedentē uero non. Et si uir iurauit non ac culare uxorem, temerarium est iur̄m, ideo non seruandum. Sed si specialiter de adultērio iurauit, denunciare poterit, sed non ac-

non accusare. h. d. Sunt tres partes. Secunda ibi: illud autem. Tertia ibi: quod si. Prima subdividitur, quia primo inducit simile solutioni faciendæ. Secunda soluit ibi: ita si quis. Tertia probat solutionem per euitationem absurditatis, & per rationem ibi: alioquin. Quarta rñdet ad oppositionem iuramenti ibi: non obstant, qđ rñsum probat per euitationem absurditatis ibi: qđ si post. Scđam non subdividit. Tertia subdividitur: qđ primo casum ponit. Scđo allegat pro negatiua, ibi: cum scriptura. Tertio, p affirmatiua, ibi: sed nunquid. Quarta soluit, ibi: tutius. Colligo notabilia. & expediam tex. & gl. vsq; ad vers. illud. ¶ No. 1. arg. qđ per hæc verba, Promitto te semper habere pro legitima vxore: dicitur matrimonium. Vide de sponsa. c. ex part. ¶ No. 2. qđ sciens dñens cum aliquo illius conditionem pro tunc substitentem approbare vñ: vnde perdit ius opponendi dñeam. & sic de præcedente vitio, aut inhabilitate opponere non pot, cuius approbatio ab eius pendet potestate: non aut approbare vñ respectu superuenientis: ideo de illo opponere potest. Ad hoc. C. de spon. l. si. ideo dñens cum suspecto de fuga, quia pauper, non pot rñne paupertatis pcedentis dñeam opponere suspitionem, vel paupertatem: sed sic de subsequenti, qđ illi non potuit prouidere. ¶ No. 3. qđ in quolibet iuramento super stabilitate, aut implemento dñtus inest conditio resolvens iuram, ut seruare teneatur, nisi ab alia parte non seruatur, vel fiat dñ legem dñtus, & sic res in eodem statu permanferit: & sic iuram super dñtu recepit oēs dñditiones, & limitationes iuris circa dñtum, vt iuram per omnia regulatur pñm, qđ a iure regulatus est dñtus. ¶ No. 4. qđ sponsus quis non potest opponere, vel coniugi fornicationem subsequentem dñtum. ¶ No. 5. licitum arguere per locū ab absurdo. ¶ No. 6. qđ ea, quæ dirimunt iam dñtum, fortius impediunt dñendum. Et non. qđ facilius impeditur dñendum, qđ dirimatur iam dñtum. Ad hoc. l. patre furioso. de his, qui sunt sui, vñ alii iuris. ¶ No. 7. licitū arguere a dictis poetarū, & prouerbij. ¶ No. 8. qđ ex dñtione corticis iuram, cuius implementū, & non implementū pñt esse sine peccato, pp dñones subintellectas, qđ non incurrat periurium. ¶ No. 9. notabilis deformitas superueniens in coniugem, vel sponsam post mñmonium, vel sponsalia, non soluit mñmonium, sed bene dat suam discendendi a sponsalibus, de futuro: & sic facilius cā impedit dñendum, qđ dirimatur iam dñtum. Inducitur in argm, qđ prælati non possēt repelli prætextu criminis precedentis, sed bñ respectu subsequentis. ¶ No. 10. Ad hoc de pur. ca. c. si. & dic, vt no. de test. co. præterea. ¶ No. 11. Quæro, an saltem pro fornicatione præterita possit accusare. Gl. dicit, qđ nō. ff. de adul. l. si uxor. ¶ Gl. enumerat multas dñones, quæ in dñtib. promissionibus, pactis, & iuram subintelligitur. In quantum dicit, qđ subintelligitur dñō, si placet P. p. dic hoc verum in materia ad eum spectante, & in qđtum illa dñōne vellet vi, vt dixi. s. e. quanto. & de rescr. constitutus. De hac materia in c. beatus. & in c. vlti. hic alleg. & per Host. in Summa, eo. ti. s. quor sunt species. Dicit Io. An. qđ alia dñones subintelliguntur, hæc, quia si iuro tibi reddere, intelligitur, nisi iudex interdicit. de cens. significauit. ff. qui satisda. eogan. l. si. uel ius cōe: quia excōicatus es. de quo. s. e. debitores. Item pater iurat dare alicui filiam in vxorem: intelligitur promississe se facturum, & curaturum. de quo. j. de spon. ex literis. 2. Itē subaudit, saluo iure alterius. s. e. ueniens. Item subauditur, qđ habes. s. e. petitio. Item nisi ab eo, cui iurauit, absoluar. s. e. Quintauallis, qđ intelligitur et in iuramento spon. saliorum. j. de spō. præterea. Itē intelligitur, nisi aliud turpē acciderit, vt hic, uel per alterum. De hoc de spon. ex literis. & c. sicut. pñm Host. in quantum gl. dicit iuram habere conditionem, si res in eodem statu remanferit: & subauditur. Per hoc dicit Io. An. d. qđ si iurauit prælati, non adstringeret eo deposito. Ad hoc de elec. venerabilē. in fi. 1. 5. ¶ No. 12. qđ 6. autoritatem. cū sequentibus, & præcedentibus. ca. ¶ No. 13. Quærit gl. an ex virib. istarum cōditionum subintellectarum dicatur iuram conditionale. Gl. dicit, qđ non. ff. de condi. & dem. l. conditiones. Glo. colligit tria: arg. est clarum. in fine ponit unum exemplum de deposito, quod repero, & tamen non compēsō. Dicit tamen Ioan. An. qđ licet sic sentiant doc. vñ tamen, quod compensatio possit admitti de consensu deponentis, cum in suum fauorem hoc sit inductum. C. de legi. quod fauore cum ¶ No. 14. Quærit an possit sponsus sponsam accusare de adulterio? Glo. dicit, qđ sic, quasi matrimonium iam sit in initiatum. C. de adul. pp. nisi in casu. ff. de adul. l. mulier. s. quærebatur. quia ei iniuria facta est. ff. de iniuri. item apud. s. sponsam, quia neque mñmonium, neq; speciē matrimonij uiolare permisum est. ¶ No. 15. ff. de adul. l. si vxor. s. diuus. ¶ No. 16. Opp. quod iuram, qđ potest seruari sine interitu salutis æternæ seruatur, & sic iuram de ducenda uxore, licet habeat nasum rosum: & c. j. e. cum cōtingat. So. Dicit gl. quod non seruatur: quia honestas intelligitur in hoc iuramento, si res in eodem statu permanferit. Id enim tacite agitur, quasi dicat, iuram in quantum ex mēte iurantis includit seruandum est, si potest seruari sine interitu salutis æternæ: in quantum autem se non extendit ex mente, nō ligat. Intelligi-

tur aut nō se extendere ad casus, qui si principaliter adessent, verisimiliter non iurasset. Vñ omnes casus a iuramento sunt excepti, qui, si pñm tps affuissent, quo iuratur, verisimiliter non contigisset, qđ contigit, ut sic iuraret, qđ iurauit: nam oēs casus nō pñt considerari. Si aut iuram non sit seruabile sine interitu salutis æternæ, uel sit dñ bonos mores, uel dñ leges, iuram non est seruandum. Dicit hoc Host. uerum, ubi iuram reprobat a canone: sicut de fo. compe. si diligenti. & c. sicut. Simpliciter enim nō statur legi civili: qđ nec de suo foro est iuram. de iudi. nouit. de elec. uenerabilem. ad finem. in aut. vt cle. apud. pro epi. s. si uero ecclesiasticum. col. 6. Quod no. quia pñm hoc non ualent ita tuta in quantum reprobant iuram prætita, & ubi alia, ualere iuramentum. de quo dicam. j. e. cum contingat. ¶ No. 17. Quærit glo. an si mulier labit facultatibus, possit quis licitè delibere spon salibus. Gl. dicit, qđ non. Hoc intelligit Io. An. uerum, nisi certa res, uel quantitas sit promissa. j. de dñ. appo. de illis. ¶ No. 18. Quærit gl. an si sponsa est uiolenter cognita, illam compellar inuitus recipere. Gl. dicit, quod non. 27. q. 2. raptor. & c. seq. 3. 2. q. 5. fuge. de hoc in illo. c. raptor. nam ut dicit Io. An. non compellor inuitus dñhere bigamiam. ¶ No. 19. Quærit gl. an sponsam deformem factam recipere teneat. Gl. dicit, qđ non. de coniug. leproso. c. si. sponsam uero de pñti ducere teneatur: qđ non reperitur casus, nisi vnus, in quo possit dissolui. de cōuersi. coniu. c. expu blico. Alium casum habes de diuor. gaudemus. & c. quanto. ¶ No. 20. de dictione, quamuis, in seq. gloss. qđ stat causariuē, qđ materia non patitur ut aduersetur. quia est consecutua.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum uniuersale de non accusando uxorem de adulterio est temerarium.
- 2 Non accusare iurans non impeditur denunciare.
- 3 Adulterium potest remitti ab altero coniugum.
- 4 Denuntiationis Evangelicæ qualis sit finis.
- 5 Dolus futurus, uel delictum, remitti non potest.
- 6 Iurans non cohabitare cum uxore, an cogatur iuramentum seruare.
- 7 Vxor denunciata negligens correctionem non potest a marito deserere.

1 **Illud.** ¶ Nota, qđ iuram uniuersale de non accusando mulierem ad separationem, est temerarium, in quantum excludit facultatem accusandi, pp trahere ad infidelitatem. ¶ No. 2. qđ iuram de non accusando, excludit iuram, in quantum accusando insequitur priuatum utilitatem, & commodum: in quantum aut insequitur finem correctionis, denuntiationis non excludit. quia hoc respectu induceret ad peccandum: qđ a facilitas ueniam incēntium inducit peccandi. ¶ No. 3. uirū posse remittere coniugi delictum adulterij, quo ad pñas fori contentiosi, sed non quo ad correctiones fori poenitentialis, uel quasi, aut pñm Euāgelicam ueritatem. ¶ No. 4. finem denuntiationis Euāgelicæ, qđ eius est finis sola correctio: & poenitentia peccati: & sic pñm adulterio p denuntiatione, vxor aliter non pñnit, nisi quia cogit poenitere. Ex quo norat Pe. qđ dicit alibi melius non pñari, qđ pñm crimine alicuius p denuntiationem, prælati non priuabit, nec suspender eum ab officio, sed solum poenitere coget, nisi in casibus. de homi. ca. ¶ No. 5. inquisitionis. in fi. ¶ No. 6. pactum non excludit facultatē accusandi de futuro delicto: qđ non ualet pactum de dolo futuro, uel delicto remittendo. l. si unus. s. illud. ff. de pactis. & quia est dñ publicam utilitatem: & qđ p tale inuitatur ad peccandū. Gl. format dñrium. in hoc casu, & in gl. in uerbo, crē. Soluit, qđ de crimine iam pmissio, in specie, & in genere pñt qđ pacifici: de crimine aut pmittendo non pñt pacifici, ut tollat facultatem accusandi respectu utilitatis publicæ: licet tutus sit, qđ desistat, vt dicit lsa. Per hoc pcludens, qđ accusare pñt facultatem aut accusandi ad separationem, in quantum intendit utilitas priuata & pñmodum, iuram & in specie, & in genere obligat, ut hic. In qđtum aut accusat, vel denuntiat in finem corrigēdi peccatū, & in finē animæ, iuram hoc excludens non obligat: ideo pñt denuntiare adulterium pmissum: p quam denuntiationem pñcipiet iudex marito, qđ non cohabitare vxori adulteræ: qđ non iurauit cohabitare, sed non accusare. ¶ Si aut vxori non poenitenti cohabitare iurasset, non esset iuram seruandū. 3. 2. q. 1. c. j. si nec per pñes, nec p monitionem uellet mulier cessare ab eius cohabitatione, nec p iudicē posset induci ad poenitentiam. Dicit Inn. qđ eo casu posset accusari, nō obstante iuramento. Sed de hoc dicā cum ¶ No. 7. gl. si. ¶ No. 8. Quærit gl. quid si mulier denunciata, & monita nollet corrigi, nec curaret excōicationem? Dicit gl. qđ iā esset pñme liosa creatori: & pñm Io. An. pñt eā deserere. Tan. dicit, qđ nō debet eā deserere, licet se nō corrigat, et si vite eius infidēt. 3. 2. q. 5. qđ qđ mulier. sed debet eā tenere in uinculis, & castigare: cū hoc ei sit pmissum. 3. 3. q. 2. placuit. & q. 5. hæc imago. cū si. Non ob. C. de repu. ex pñsensu. vbi dicit, qđ vir nō debet afficere vxorē uerberibus, qđ debet esse aliena ab ingenuis: qđ illud uerū, nisi fiat ex magna cā: uel nisi sint lenia. ff. ad legē. Agl. l. pceptoris. de homici. ad audientiam. qđ plectēdo, & c. 23. q. 1. pdest: alias punitur

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

punitur vir sine causa, uel enormiter hoc faciens. C. de repu. authen. sed nouo iure secundum Gofred. & Hostien. Sed si ipse iurauit non denuntiare, forsitan ager amico, qui denuntiet. §. quod metus causa. ad audientiam. Dicit Hosti. quod si principaliter comparantur animæ periclitanti securæ denuntiare potest: si principaliter mouetur ratione rei familiaris, uel pro suo priuato interesse, & tunc debeat abstinere. Ad quod id, q. 3. §. not. adducit illud Augustini super Matth. Si peccauerit, &c. Si amore tu non facis, nil facis: si amore illius, facis, optime facis. Ad hoc. 8. q. 1. sciendum. secundum Host.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurare possunt monachi, & conuersi pro testimonio ferendo in causa monasterij sui.
- 2 Iuramentum instante necessitate non debet prestari.
- 3 Assertiones, & responsiones debent esse simplices absq; præstatione iuramenti instante necessitate.
- 4 Verba geminata, & duplicata, censentur cum maiori deliberatione prolata.
- 5 Iurare in se non est malum, sed procedit à malo pœna, non culpe.
- 6 Ignorantia, & incredulitas quandoque procedit à pœna peccati originalis.
- 7 Peccatum an sit pœna.
- 8 Fundamento quandoque creditur.
- 9 Negationes dua non semper affirmant. 17.
- 10 Malum duplex est.
- 11 Iuramentum in quo sit à Deo prohibitum.
- 12 Idololatriæ speciem qui incurrunt.
- 13 Honor principi non debetur, qualis solet Deo prestari.
- 14 Creatura triplex est.
- 15 Deus quare sit solus honorandus.
- 16 Iuramentum illicitum in modo iurandi est obligatorium.
- 18 Iurare quando liceat per creaturas.
- 19 Dicitio omnino, exponitur nullo modo: & an sit uniuersalis.

C A P. XXVII.

I si Christus. ¶ Monachi, & conuersi si iurare possunt pro testimonio ferendo in causa monasterij sui. Diuiditur in quinque. In prima respondet authoritati Euangelicæ, qua uidebatur prohibitum iuramentum. Secunda ibi: Iacobus. respondet authoritati Apostoli. Tertia: Angelus. probat multis authoritatibus veteris, & noui testamenti, quod licitum est iurare. Quarta ibi: quadam. dicit quare simpliciter prohibetur iuramentum. Quinta ibi: licet. dat potentibus licentiam iurandi. expeditiam per partes usque ad uersic. Iacobus. ¶ Nota primo, quod non instante necessitate iuramentum non debet prestari: & assertiones, & negationes debent esse simplices, absq; confirmatione iuramenti. ¶ Nota secundo, quod sermo duplicatus celsetur cum maiori deliberatione prolatus. C. ad Velle. similiter. 2. q. 3. q. 3. iratus. §. cod. cum contingat. ¶ Nota tertio, quod iurare in se non est malum, sed procedit à malo: & potest procedere à malo pœna: non culpe. i. ab incredulitate: quia ignorantia, & incredulitas procedit quandoque pœna originalis peccati. 15. q. 1. in princip. & per totum. ¶ Nunquid autem peccatum sit pœna. no. 15. q. 1. §. u. que adeo. quod alias est cap. ¶ Nota, quod illud dicitur vix fieri, quod tamen fit. nam quandoque creditur fundamento. de testi. tuis. ad hoc. ff. de iudic. uix certis. de cogna. spiritali. c. 2. lib. 6. ¶ Nota, quod dua negationes non faciunt vnam affirmationem, quando exuberatione uoluntatem exprimendi proferuntur. ¶ Nota, quod duplex est malum, scilicet malum culpe, & malum pœnae. An malum pœnae ascribitur ad peccatum, uide. 15. q. 1. in principi. ¶ Venio ad uersic. licet enim. Possit dici imo reperitur, quod Deus prohibuit iuramentum dum dixit. Nolite iurare omnino. respondet, quod licet prohibuerit, non prohibuit per creatorem, sed per creaturam. ¶ Nota prohibitum iurare per creaturam. Et not. causam ne honorificentia creatoris transferatur ad creaturam, q. 1. species idololatriæ est. ¶ Nota contra istos adducentes authoritates Dei & sanctorum in laudem Dei ordinatas ad laudandam creaturam, cadunt in speciem idololatriæ. ¶ Not. quod genus uniuersale præcedens restringitur per enumerationem specierum præcedentium: Et arguit Host. contra illos, q. plus homines, q. deum honorant: quia coram altari transientes nullam inclinationis reuerentiam exhibent, & q. coram domino ueniunt quasi idolum ipsum colunt, iungendo manus, genua flectendo, non solum pileum, sed etiam zonam, & chlamydem remouendo: illud quod dicit Ioann. Apocal. 19. c. ubi angelus dixit beato Ioanni cadere uolenti ad pedes eius. Vnde an feceris, conseruus ego tuus sum. Et licet reuerentia sit maiori bus exhibenda, de ma. & obe. super his. & cap. is. qui. & ipsi debeant illam recipere, ne uideantur contenti. ff. de offi. præsi. l. obseruandum. tñ esse. ¶ Im enim, hæc idololatria corrigenda, & quæ recipitur & exhibetur, iuxta uerbum Imperatoris genu

flectentis, qui dixit, Non tibi, sed Petro: esset recipienda, & exhibenda. Ad quod no. de ma. & ob. hi. qui. post prin. ¶ No. tripli. 15. cem creaturam, angelicam, mediam, & humanam. ¶ Not. q. quis non potest facere capillum de nigro album. Quod est uerum naturaliter, sed posset artificialiter. Vel non potes facere credo de nouo album, uel nigrum, sicut nec quamlibet aliam rem: quia nec minimum pilum uelutis creare posses. Si ergo ipse omnia creauit, ergo ipse solus honorandus est. ¶ No. q. licet non sit per creaturam iurandum, iurum tamen obligat: & sic iurum illicitum in modo iurandi est obligatorium. Dicit Inn. quod peccatum est Christiano per Deos alienos iurare: sed si iurauerit, obligatur: & non peccat ab infidelibus tale iuramentum recipiendo. 22. q. 1. mouet. ¶ Inn. ¶ Opp. gl. quod dua negationes faciunt vnam affirmationem. ff. de verb. sig. l. si duobus uerbis. Gl. non soluit. Dic. quod non faciunt vnam affirmationem, q. respiciunt diuersa, quia hic vnum respicit os, aliud cor: uel vnum interrogans, alterum respondens. Concor. ff. cod. si duo patroni. §. Marcellus. Ad primum facit gl. sequens. ¶ Opp. quod licitum sit iurare per creaturas. 12. q. 1. quæst. 5. qui periurat. Gl. dicit, quod non est licitum iurare per creaturas, nisi quando in iure exprimitur: & exprimit aliquos casus. In quantum glo. dicit posse iurare per salutem principis. hoc intellige ut no. in c. quoties. 1. q. 7. ibi gl. dicit, quod iuramenta per creaturas sunt licita, quando principalis respectus habetur in eis, & per eas ad creatorem, non quasi creaturæ uocentur in testimonium ueritatis ut creaturæ, sed per creaturas ipse creator inuocetur. 19. ¶ Opp. quod malè sit dicitio, Omnino, quia uniuersalis est, & tamen aliquando permittitur iurare ut. j. patet. Solu. Intellige omnino, id est, ex leui causa, uel per omnia. Dat simile. ff. de fidei i. l. Grecæ. §. illud secundum Ho. dicit, quod non est simile, cum ibi exponatur omnino, i. nullo modo. Sed ut ibi not. exponatur dupliciter, ut etiam no. in regula, uile. de reg. iuris. li. 6. Alteri opinioni accedit simile, quod not. de conuer. coniug. dudum. in 1. gl.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurare uoluntariè non licet, absq; necessitate.
- 2 Iuramentum tria in se debet habere, ut sit licitum.
- 3 Iuratur licite, nedum instante necessitate, sed etiam utilitate.
- 4 Iurandum an indistincte non sit, nisi necessitate urgente.

Iacobus. Hic respondet authoritati Apostoli, quod probat authoritate eiusdem, ibi. alioquin. ¶ Not. quod uoluntariè iurare absq; necessitate est prohibitum: & quod iuramentum præstitum necessitate impellente, non est illicite præstitum. ¶ Not. tria requisita ad iuramentum, ut in se sit licitum, ut habeat ueritatem, iudicium, & iustitiam: de quibus uide Hosti. in Summa, cod. tit. §. quod comites. ¶ Nota, q. non est licitum iurare per aliquam creaturam. ¶ Nota licitum iurare ad finem controuersie: & quod iuramentum potest dici exceptio litis finite: quia aptum omnem finire controuersiam: & sic habetur per quem, scilicet per Deum: & ad quem finem sit iurandum, scilicet ad finem decisionis controuersie. ¶ Opp. quod nedum instante necessitate, sed etiam utilitate, licite iuratur. 22. q. 1. tu malum. Glo. dicit, q. hæc necessitas includit in se utilitatem. Glo. sunt clare. ¶ Quæro, an indistincte non sit iurandum nisi necessitate impellente. Dicit Innoc. quod si quis iuret super Euangelia, siue super reliquias, siue dicat tñ, Promitto in fide mea, siue iuret per creaturam, non est iurandum, nisi necessitate impellente, quod metus causa. ad aures. de arbi. c. peruenit. Maior tamen est contemptus, & maius peccatum, fallere iuramentum factum per increata, uel superiores creaturas, quam per inferiores, secundum eum. Item uerum est iuramentum, quando quis aliquid asserit in periculo anime iure dicere ueritatem. de frigi. fraternitatis. Semper tamen quando quis parti defert iuramentum, iurandum est sicut ambabus partibus placet. ff. de iure iurando. l. 3. ad fi. & 4. & 5. In iuramentis autem, quæ præcipiuntur a iure, ut calumniæ, & testis, semper iurandum, & super sancta Dei Euangelia. 1. 1. quæstio. 1. testimonium. de iura. calum. ca. ulti. Idem in omnibus alijs, quæ a iure, uel iudice uel a partibus, ex necessitate deferuntur. uel etiam si partes promittant iurare, nulla forma distincta: remittit ad Summam, eodem titulo. §. quomodo. super. §. quod. & uide no. 22. quæstio. prima, in summa. & in cle. de hæreti. ca. 1. §. porro. in glo. ut no.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum quibus probetur licitum.
- 2 Dicitio Amen, quid significet.
- 3 Iuramentum quare Deus prohibuit.
- 4 Pacifici potest super dolo præterito, sed non futuro.
- 5 Prohibito vno, prohibentur omnia, per quæ peruenitur ad id.
- 6 Causa facti cessante, non cessat factum.
- 7 Testificari possunt monachi de ecclesia in causa monasterij, & ecclesia. Angelus

1 Angelus. ¶ Nota autoritates noui: & veteris testamenti, quib. probatur iuramentum fore licitum. ¶ No. quid est dicere Amen: quia in veritate est iurare. Gl. dat aliam expositionem de hac dictione Amen, quia idem est dicere, quod sine defectu. ab a, quod est sine, & mene, quod est defectus. & exponitur de consec. di. 3. re vera. Gl. ponit modos iurandi secundum vetus testamentum.

3 Quaedam. ¶ Hic distinguendo auctoritatem concordat, quod quaedam omnino sunt mala, & per se: & ista omnino cauenda. Quaedam non sunt omnino mala, sed quia ex eis sequitur malum: & talia in tantum sunt cauenda, in quantum malum sequitur. In quantum vero iuramentum prohibetur, non quia in se sit malum, sed quia ex eo surgit periculum, & prohibetur propter hoc: & quia ex assidua iuratione, & voluntaria sequitur, non ex cauta, & necessaria: ideo permittitur iuramentum ex cauta, & necessaria causa. ¶ No. quod cessante causa prohibitionis, cessat prohibitio: & cessante causa, cessat effectus. Ad hoc de appel. cum cessante. Dic vt de renunt. post translationem. Glo. ponit quaedam, quae sunt simpliciter prohibita a veteri lege. Quaedam, quae a positua: & sic dicit, quod quaedam sunt simoniaca, quia prohibita, & quaedam prohibita, quia simoniaca. Et exemplificat dum dicit de benedictionibus. nubentium, & baptismo, male dicit in istis duob. quia baptismus est sacramentum, & benedictio nubentium est sacre rei signum, per quod confirmatur, & augetur gratia Spiritus sancti: & sic prohibetur quia simoniacum. De hoc de pactis. cum pridē. i. q. 3. saluator. & in c. ex parte. alleg. in glo. Gl. colligit aliquod prohiberi non, quod in se sit malum, sed quia ex eo sequitur malum. Contra, quod opp. ff. qui, & a qui. l. fin. Dico, quod ibi prohibetur stipulari mercedem ab inuito libero, sed non operas, & potest stipulari operas, aut mercedem, licet possit sequi, quod praestabitur aestimatio: quia illud non est prohibitum, nec malum, vt praestet mercedem voluntarie, ut ibi. ¶ Secundo, opponit de. l. si vnus. §. illud. ff. de pactis. vbi dolus futurus non potest expressē remitti, & tamen potest pacisci ne agat depositi, per quod vt futurus dolus remitti: & sic non remitti ex se non prohibetur, sed propter illud, quod sequitur ex illo prohibitum. Sed dic, quod in quantum litera dicit, quod potest pacisci ne agat depositi: dicit respectu doli de praeterito. ¶ Colligit secundum, quod uno prohibito, prohibentur omnia, per quae perueniunt ad id, quod opponitur. ff. de tu. & cu. da. ab his. l. scire. ff. de bo. libe. l. queritur. & de procura. ruc. Dic de hoc vt in regula, cum quid vna via. de regu. iur. lib. 6. deinde gl. & sequentes colligunt alia argumenta. vide per te. ¶ Oppo. quod cessante causa, non cessat effectus, cessat prohibitio, sed cessante causa facti non cessat factum, ut in contrario. Vel secundo, cessante causa alicuius concessi, non cessat effectus in personam eius, cui facta est concessio, nisi prius illegium ex causa concessum tēdat ad noxam. de deci. suggestum. sed cessante causa concedēdi in futurum, bene cessat effectus concessionis in futurum: vel cessante causa, cessat effectus, quando cessat a principio. Secus si cesset causa ex post facto post cessionem. Senfus autē literę est, quod cessante causa, & periurio, quae est causa prohibendi iuramentum, cessat effectus, scilicet prohibitio iuramenti. Vel dic, cessante causa ad periurium iuramentum inducente, vt est causa frequentis, & voluntaria iurationis, cessat effectus, vt est prohibitio iuramenti, &c. ¶ Venio ad ver. licet authen. nota, quod in causa monasterii, & ecclesie possunt monachi de ecclesia testificari. ¶ Nota, quod nedom monachi, sed etiā conuersi ipsius ecclesie. ¶ Nota argum. quod rales admittuntur ad testificandum demum in subsidium alijs deficientibus: per quod patet, quod non admittuntur principaliter, vbi alij possunt reperiri. ¶ Oppon. quod & principaliter possunt testificari monachi in causa monasterii. de testi. insuper. & ca. cum nuntius. dicit Hostien. ad litteram suppleendum maximē: & idē Pe. Nam quandoque quis existimat se habere plures bonos testes, cum nullum habeat. De quo remittit Hostien. de testi. dilecto. In his autem causis an monachi possint esse testes, Accursius tenet, quod sic. C. de testi. authen. si dicatur. de quo plenius in Spe. de teste. §. i. uerli. item excipitur, quod est monachus. ibi. Specul. dicit, quod requiritur licentia abbatis. ¶ Oppo. quod haec non sit indulgentia, cum foret a iure concessum. 24. quaestio. secunda. super penitentia. Gl. exponit indulgentiam, id est, indultum esse ostendimus. Idem Innoc. Vel secundum Hostien. hoc fecit propter eorum conscientias, qui nec se putabant aliter esse securos.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum contra vtilitatem ecclesie non tenet.
- 2 Iuramentum per canonicum praestitum ligat eum factum episcopum.
- 3 Iurans temerarie peccat mortaliter.
- 4 Delictum temerarij iuramenti non deponit quem a dignitate.
- 5 Iuramentum late incautum comprehenditur appellatione periurij.

- 6 Contractus iuratus annullatur retractato iuramento.
- 7 Donatio, quam fecit episcopus de mensa sua suo capitulo, non prauidicat successoribus.
- 8 Episcopus non prauidicat successoribus donando. 15.
- 9 Confessio episcopi non prauidicat successoribus.
- 10 Iurare quando quis dicatur incaute. nu. 12.
- 11 Episcopus in peccato mortali promotus an possit ab episcopatu remoueri. 14.
- 12 Infamis an reputetur, qui temerarie iurauit.
- 13 Iuramentum proprium an possit episcopus reuocare.

C A P. XXVIII.

1 Icut nostris. ¶ Iuramentum, quod contra vtilitatem ecclesiasticam praestitum est, non tenet. Prima pars ponit iuramentum temerarium. Secunda punit iuramentum. Tertia committit inquirenda, & retractanda attē tata. Secunda ibi: pro iuratione. Tertia ibi: quia vero. ¶ Nota primo, quod iuramentum praestitum per canonicum ligat eum etiam factum episcopum: & sic non alteratur ex sola alteratione dignitatis. ¶ Nota secundo, quod iuramentum in damnum episcopalis dignitatis, uel ecclesie, ut temerarium non est obligatorium. ¶ Nota argum. quod temerarie iurans peccat mortaliter. ¶ Er nota, quod delictum temerarij iuramenti non deponit quem a dignitate. ¶ Nota, quod appellatione periurij comprehenditur late incautum iuramentum. ¶ Nota, quod retractato iuramento ut illicito, retractatur omne, quod est ex iuramento secutum. Colligit hic Abbas argumen. canonicos non arctari ad assumendos sacros ordines. De quo de gra. & qualita. quaris. sed forsan hic dicit minores in respectu ad ordinem episcopatus: & tunc non colligitur. no. Ioan. And. quod etiam in ciuilibus ratione peccati contra ecclesiam potest iudex ex officio inquirere: de quo. supra eodem. ¶ Nota secundum Ioan. & Vincen. donationem, quam facit episcopus de mensa sua suo capitulo. non prauidicare successoribus, cum non possit capitulum autorizare in facto suo. Vide, quod nota in cle. men. si una. de re. eccle. non alie. in glo. 2. ¶ Per quod etiam colludebat hic Ioan. alternatiuē tantum, nullam ecclesiam posse dare aliquid ecclesie episcopali de autoritate episcopi. 18. quaestio. 4. quaestio. ¶ Oppo. quod frustra mander Papa hoc inquiri, quia hoc constabat relatione, & confessione episcopi. Quod patet, quia Papa mandat poenitentiam imponi. Solut. Dic, quod confessio episcopi non prauidicabat alijs: ideo de eo, quod tangit alios, mandat inquiri. ¶ Quæro qualiter esset iuramentum incautum. Dic, quia non habebat secum commitem iustitiam. ¶ Oppo. quod episcopus in mortali promotus debeat remoueri. 8. i. distinctio. cap. quicumque. 24. distinctio. cap. fin. Glof. dicit, quod si mortale est graue, deponit: si leue non. Et dicit leue, ex quo imponitur poena vnius anni. Glo. tenet Gofre. Hostien. exigit duo, quod sit graue, & publicum. De hoc dic ut de electio. dudum. & cap. auditis. & de cle. excommunicati. mi. si celebrat. Deinde remittit quae peccata inducunt depositionem, & quae non. Vide. 8. i. distinctio. ca. 1. & 15. q. pe. per totum. Vnum primo supponit glo. quod temerarium iuramentum inducat peccatum mortale: contra notata. 25. distinctio. §. nunc autem. in fi. ubi dicitur, quod incauta iuratio est ueniale. ¶ Sed dic ut ibi in ultima glof. quae dicit, quod incauta iuratio, quia ludendo iurat, non tamen illicitum, hoc est ueniale: incauta iuratio, quia iuratur illicitum, hoc est mortale, licet non tanta poenitentia imponatur, quāta imponitur pro mortali. Et idem dicit glof. de contraueniente iuramento per metum extorto: quia talis peccat mortaliter: sed tanta poenitentia non imponitur ei, sicut pro mortali. ¶ Nunquid autem temerarium iuramentum infamet: no. glo. quod non. 22. q. 4. diffinitio. & hoc tenet etiam Tan. An autem electus in episcopum excludatur ex eo quia iurauit non episcopari. no. 85. di. Archidiaconum. ¶ Colligit glof. quod temeraria iuramenta non repelluntur a promotione, neque a testimonio, nec ab accusatione, & alle. concor. ¶ Gl. pen. colligit canonicos vacante ecclesia, quinimo etiam episcopatu canonicis vacante non posse aliquid disponere de bonis episcopatus in prauidicium ipsius episcopatus, & non possunt reditus episcopales diminuire. de re. eccle. non alie. ut super. ¶ Quærit glo. etiam, quod fecit canonicus: quia quaedam quis facit tanquam alius. Doc. dicunt hoc uerum, quando intuitu dignitatis uolunt uenire contra iuramentum. Secus si intuitu personae: quia tunc necessaria est licentia superioris. de electi. venerabilem. secundum Tan. & Vinc. Plus dicit, quod si iurasset tanquam episcopus, non adstringeret iuramentum, sicut Host.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienationi rei dotalis mulier consentire nequit. 8.
- 2 Iuramentum super contractu prohibito ratione fauoris personae iurantis est obli-

- est obligatorium.*
- 3 *Iuramentum ut videtur contractum nullum, quale sit.*
 - 4 *Contractus iuratum seu obligationem duo impediunt.*
 - 5 *Dotalis rei actio non competit mulieri, sed viro constante matrimonio.*
 - 6 *Contractus iuratus an in foro civili obliget contrahentes.*
 - 7 *Iuramenti qualis sit effectus, quando non repugnat legi.*
 - 8 *Iuramentum si repugnet legi an obliget.*
 - 9 *Donatio inter virum & uxorem an firmetur iuramento.*
 - 10 *De alimentis licet non possit transigi, an iuramentum interueniens ualidet transactionem.*
 - 11 *Renuntiatio quo ad cessionem bonorum an ualidet iuramento.*
 - 12 *Iuramentum an obliget, ubi contrahitur contra prohibitionem legis.*
 - 13 *Iuramentum non est obligatorium, ubi dolus excludit mentem iurantis.*
 - 14 *Iuramento quando non ualidet contractus.*
 - 15 *Iuramentum contra legis prohibitionem an ualidet contractum.*
 - 16 *Iuramentum quando non firmet contractum.*
 - 17 *Iuramentum an possit firmare accessorium, ubi non ualet respectu principalis.*
- Accessorium an indistinctè sublatum dicatur sublato principali.*
- 18 *Fideiussor an remaneat obligatus, ubi principalis cessit bonis.*
 - 19 *Iuramentum tendens ad preiudicium alterius, an obliget iuramentem.*
- C A P. X X I X.

Um contingat. ¶ Non auditur mulier rei dotalis, cui sponte consensit, & non cōtrauenire iurauit. hoc dicit. Communis diuisio. Secunda ibi: nos autem. ¶ Nota, quod secundum leges nō ualet alienatio rei dotalis, aut donatio propter nuptias, nec consensus mulieris in alienatione præstitus illi præiudicat.

¶ Nota secundo, quod iuramentum super contractu nullo & prohibito, ratione fauoris personæ iurantis est obligatoriu, & seruandum, tanquam, quod potest seruari sine interitu salutis æternæ. & nota, quod non ualidet contractum. ¶ Nota tertio, quod ut talia iuramenta effectum obligent, oportet, quod sint præstita absq; ui, uel dolo: quasi si dolo uel ui præstita sint, non obligent. Sed non puto hoc: sed tunc effectualiter non obligant, quin aduersus talia iuramenta det regressus. Et pondera: quia loquitur de dolo simpliciter: per quod uidetur includere dolum re ipsa. ¶ Nota duo, quæ impediunt effectiualem obligationem iuramenti. Primum in quantum iuramentum tangit præiudicium alterius, sed in quantum præiudicat animæ iurantis, quia non potest seruari absque præiudicio salutis æternæ. In quantum autem præiudicat circa bona temporalia tantum, iuramentum est obligatorium. ¶ Nota argu. quod mulier constante matrimonio super dote etiam alienata agere non potest: quia nullam habet actionem, sed maritus. C. de rei uendica. l. doce ancillam. nisi in casu. C. de iure doli. l. ubi. Solutio autem sic, ut hic, siue morte uiri, uel propter diuortium latum propter consanguinitatem, uel aliud impedimentum, secundum Petr. & Abb. ¶ Quæro an in foro civili seruandus sit hic canon, in quantum obligat ex iuramento. Dicit Host. quod sic, quia & hoc est de mente legum, quæ mandant canones seruari. in aut. quomo. opor. epi. §. 1. coll. 9. cum simi. C. de sum. tri. l. si. in aut. de man. princ. §. si uero. col. 3. ad hoc aut. sacramenta. C. si aduer. ven. quam glossauit hic Host. & tenet illam aut. etiam habere locum in impubere doli capace, qui periurare potest. de delict. puc. c. 1. & de infantib. uel doli non capacibus loquatur. 22. q. 5. paruli. & c. pueri, & qd illa auth. habet locum in contractibus rerum immobilium, & quod habet locum in donationibus: & si deceptus est minor, qui iurauit, ultra dimidiam iusti pretij, tenet, quod no. de emptio. & uendi. c. fina. & ponit etiam hic, quod nota de iure iurando. licet. libro sexto, in ultima glossa. Ad gloss. uidetur, quod iuramentum hic non obliget: quia lex prohibet contractum: ergo iuramentum non obligat: quia iuramentum contra legem factum non consequitur &c. 10. distinctio. uidens, alias Iudeus. de foro competen. si diligenti. Secundo ex regula, quia si non ualet principale, nec accessorium. de fide instrument. inter. cum concord. Tertio, quia tale iuramentum ut tē dens in oppositum legis damnantis contractum. ff. de fundo dota. l. lex Iulia. nō est obseruabile absque interitu salutis æternæ, ut obligans ad inobedientiam, ergo non est seruandum. Quarto quia dato, qd seruari possit sine interitu salutis æternæ, non sequitur necessario ualet: datur enim. instantia in temerarijs. supra eodem, sicut. & in capitulo quemadmodum supra eodem. & ubi quis se iurat solum spe futuræ numerationis. Quinto, quia tale iuramentum ut turpe non obliget. ff. de leg. primo. l. si quis inquilinos. Item quia hoc ordinatur ad perpetuam uiduitatem inducendam: quia si non habet dotem, non potest nubere, & sic non ualet. ff. de iure patro. l. adigere. Dic secundo legem civilem prohibitus est contractus, & alienatio, & secundum illam non ualet principale, nec accessorium: sed secundum canonem iuramentum obligat. Hanc di

ueritatem inducit diuersitas finis, quia lex considerat, quid uile corpori, & omnia trahit ad hunc finem, etiam si præiudicetur anima: & secundum illam legem, cum sit inutile corpori, ne mulier nubere possit, prohibet alienationem. Sed lex canonica considerat uile animæ: ergo licet cum aliquo corporis detrimento iurum sit obseruabile, seruari debet. Hæc nō ad plenum satisfacit: quia si lex prohibet, & prohibitu est, ut phibet seruari debet, licet peccet non obseruans, item & iura canonica non uolunt ualere iuramenta q̄ leges: ut in e. cum con tingat. Vel secundo si mulieri aliter potest consuli, ualet iurum: ut hic, & in auth. siue a me. ad Velleia. Si aliter non pot̄ consuli, non ualet q̄ctus, nec iurum ad præiudicium mulieris. Sol. Hæc est contra hanc decre. quæ loquitur indistinctè. Vel tertio si iuramentum non est obligatorium q̄ legem aliquid prohibentem, ut turpe, ut in q̄ris: scilicet si q̄ctus est altero respectu inualidus à lege, puta propter turpitudinem iurantis: quia licet nō ualet contractus, ualet tamen iuramentum, propter periculum animæ, ut hic: sic alias obligatio non tenet, & tamen ualet iuramentum. §. eo. debitores. Sed non soluit, quia in quantum se obligat q̄ legem, turpe est, cum obligat se ad inobedientiam. Vel quarto si lex prohibens contractum habet causam firmā, etiā inuariabilem, & perpetuam prohibendi, non ualet contractus, nec iuramentum: si habet uariabilem, & temporalem, tunc potest ualere. Sed in quantum intercedit iuramentum, trahi possit ad casum, quo lex permittit: & ita hic. Nam licet hic prohibeatur contractus alienationis rei dotalis, tamē lex non perpetuo prohibet, imo aliquā permittit, interueniente bi no consensu: ut in aut. siue a me. C. ad Velleian. Præstito autem consensu in contractu, si secundo iuretur, iuramentum habetur pro consensu secundo: igitur adaptatur ad casum à lege permittit, & sic ualet, quod agit. Dat simile gloss. in p̄cto legis commissorie. de quo de pign. significante. Solu. Non placet primo, quia aut. siue a me non loquitur in re dotali, sed obligata pro re dotali. Item loquitur quando duplex consensus interuenit iuramento uallatus: quo casu secundus consensus præsumitur deliberatus. Hic quando eodem instanti: quo casu præsumitur eadem facilitate præstitus, quo primus. ff. de nouatio. l. doli. Nisi dicatur, quod consensus iuramentalis propter eius solennitatem, & periculum in dubio deliberatus præsumitur. Videnda sunt duo. Primo effectus iuramenti, in quantum non repugnat legi. Secundo quid iuris in quantum repugnat. ¶ Ad primum dic, quod iuramentum litis decisorium habet effectum: quia obligationem producit, & in factū actio nem, si informiter est præstitū, id est, non super aliqua materia apta ad inducendam obligationē: ut patet. C. de iure iuri. l. actio ri. l. non erit. §. dato. ff. eo. Et hoc, quia subrogatur loco sententie. l. i. ff. de iure iuri. & l. ait prætor. Si formiter est præstitum, i. in materia apta ad inducendam obligationē, iurum præsumitur circa materiam tali præsumptione, quæ nō admittit probationē in contrarium: & sic agi pot̄ ex actione descendente ex q̄ctu iurato probato per iurum. l. si duo. §. si quis iurauerit: & §. Marcellus. ff. de iure iuri. Si iurum simpliciter extra litem vel materiam aptā ad actionē producendam præstatur, aut inducat ius agendi de iure civili, nec actionē nec obligationē et̄ naturalem producit: quia non ordinatur ad obligandū parti, sed Deo: & de obligatione Dei lex non curat, ut pote quæ nihil habet de anima prouidere: nec habet formam aliquam obligandi, quia nec contractus, nec pactum est, qui duorum est consensus. l. i. ff. de pac. & l. inter stipulante. in prin. ff. de verb. obl. Simile in pollicitatione. ff. de pollic. l. 1. & 2. Fallit in stipulatione operari: ut l. ut iuraturandi. ff. de ope. liberto. Sed dico, qd̄ ibi idco, qd̄ ibi præcedit quædam obligatio nālis, quæ ad antidota obligatus est libertas ad præstanda opera, quæ pp̄ remunerationē libertatis, quæ qnq; habet necessitatē præstandi: ut l. nō solū. §. si libertus ff. de ope. liber. ideo tunc iurum pp̄ naturā causæ se extēdentis ad personā obligat personā personæ. Idē dico ubi cunq; alias procederet obligatio nālis: quia iurum et̄ de iure civili super illa præstitū induceret obligationē. Ad hoc. l. 1. §. si debitu. ff. de p̄sti. pec. Ideo dicit Host. q̄ obligatio ex p̄promisso iurato oriatur: quia ibi adest duplex consensus: nam & alias operat̄ duplex consensus, ut in p̄promisso emolugato, qd̄ inducit obligationē. & patet in l. siue a me. C. ad Vellei. & in l. si mulier. C. ad Vellei. dicit Ho. §. de arbi. per tuas. De iure aut̄ canonico an ex iurō producatur actio, ut, quod sic. no. 12. q. 2. quicunq; 22. q. 5. iuri. Inn. de iudi. nouit. & de constituto. cū uenissent: tenet quod ex iurō non oriatur actio. Faterur tamen, quod agi potest ad obseruantia per uiam denuntiationis: ut no. in ca. nouit. & in ca. Quintauallis. §. eo. Dic, q̄ agitur officio iudicis. Recitar q̄ multi tenent, q̄ agatur per dictū c. iuri. Hostien. in dicto. c. cum uenissent. tenet, q̄ de iure canonico agatur. & Archi. idē in dicto cap. iuri. idem Barto. quia ius canonicum mandat ut seruentur iuramentā, quæ possunt absque interitu salutis æternæ seruari: & sic ne inane sit mandatum agitur: ut. l. statuas

status. de acq. rerum. domi. Et hæc opin. mihi placet, quia de iure canonico solus consensus obligandi, saltem secundario, qui hic ad est, cuiusq; permittatur: ut no. gl. i. q. 7. quoties oculus. ad hoc tex. s. eo. ex rescripto. Non ob. s. e. debitorum. quia si iurum pactum est parti. iam esset turpe ex parte recipiētis, & sic non ualere: quia principaliter obligat Deo, secundario parti: & fateor, q. i. in c. debitorum ibi deficit secundaria obligatio. sed non principalis, ut ibi dixi. ¶ Venio ad s. m. quid iuris in quantum iurum repugnat legi: & tunc aduerrendi sunt aliqui casus. Primus, q. iurum repugnat legi in quantum repugnat, atque est contra bonos mores, & iurum non obligatorum. de re iur. non est obligatorum. li. 6. s. e. quanto. ad hoc. l. stipulatio hoc modo. de uerb. obl. cum si. ideo iuramentum super futura successione alicuius non ualeat. s. l. fi. C. de pac. quia pactum induci uotū captandæ mortis. De quo dic, vt l. stipulatio hoc modo. de uerb. oblig. Item non ualeat iurum, per quod tollitur libertas contrahendi, & dissoluendi matrimonium: quia p̄tra bonos mores. ff. de uerb. obl. l. Titia. de sponsa. gemma. cum sim. Secundus casus, q. iuramentum tendit ad firmandum a. ctum contra legem reprobata fundatam sub fauore publicæ utilitatis principaliter, & iurum non obligat: vt de fo. compe. si diligenti. li. 6. C. de agri. & censu. l. 2. & l. quemadmodum. li. 10. Per quæ dicit Bar. in l. si quis pro eo, quod iurum super alienatione illarum, quæ sunt affixa ædib. non firmaret p̄ctum. nec esset seruandum. l. cætera. de lega. 1. l. fenatus. de contrahend. empt. Idem dicit de iuramento tendente ad affirmadum prouocationem instantiæ: quia hoc est p̄ publicam utilitatem: ut l. properandum. s. sin autem reus. C. de iudi. Item iurum tendens ad firmandum contractum alienationis rei ecclesiasticæ p̄tra debitam solennitatem non obligaret p̄latum s. e. ca. 2. & d. xi. s. eo. sicut. licet ualeat in quantum tangit aliquod p̄iudicium personale iurantis, vt dixi in d. c. sicut. & no. de re. eccle. non alie. si quis p̄sbyterorum. & de instit. cum uenissent. Ex hoc patet an ualeat iurum de non cedendo bonis. Frede. disputat suo consi. 58. & concludit pactum ualere, quia non est contra bonos mores, nec habet causam perpetuam prohibitiōis. De quo per Cyn. in l. fi. C. de his, qui bo. ce. pos. & dixi aliquid. s. eo. ex rescripto. Bar. ergo tenet contrariū: quia est contra bonos mores. l. alia. s. eleganter. ff. fo. mat. De quo in Spe. de ren. & conclu. s. 1. ad fi. uerū. est beneficium. tenet opi. Bar. Tertius casus, quando contractus informatur a lege principaliter rōne utilitatis priuatæ, secundario publicæ, ut in alienatione rei dotalis, ne mulier careat, dote, & consequenter non possit nubere, & ex hoc impediatur liberorum procreatio, & repletio liberorum ciuitatis: ut l. 1. ff. sol. matr. Bar. in l. si quis pro eo, & in authen. sacramenta, dicit, quod si lex dirigit prohibitionē ad personā, ut ne minor alienet, ne mulier alienet, statuimus, & prohibemus: iurum non obligat: quia ex quo dirigit prohibitionem ad personam, agit prohibere personam: ideo in quantum nititur in ueritum a lege, incurrit peccatum inobediētiæ, & p̄r se inuinculatur, & iurum ut nutriens peccatum non est obseruabile absq; p̄iudicio salutis æternæ, & sic non obligat, ut hic. Ad quod de maio. & obed. c. 1. cum concor. ibi allega. l. 1. q. 1. qui resistit. l. 4. q. 1. quæ præcipitur. cum si. Si uero lex inhibens p̄ctum non loquitur in personam, sed in rem, ut res talis non alienetur, & similia: quia intentio non fuit ligare, sed solum in quantum agit quis, intentio est annullare actum, unde p̄ctus inualidatur a lege, nihilominus iuramentum obligat: quia potest seruari sine interitu salutis æternæ, ut hic: & dicit, q. hoc casu ualidabitur p̄ctus: ut in aut. sacramenta puerum. C. si aduersus vend. Et q. non tantum obligetur iurum, sed etiam ualidetur contractus, patet, quia alias si ex contractu solueret, cum ille non haberet ius retinendi, posset repeti: ut s. c. debitorum, quod est p̄ aut. sacramenta puerum. præallega. Item quia rem teneret sine causa: quia iuramentum ordinatur ad obligandum Deo tm̄, & non parti. Idem Cald. hic: quia alias deciperet legem canonicam, si res transisset per multas manus, tm̄ iuramentum non obligaret successores: vt s. e. ueritatis. unde a successoribus posset repeti. & idem Feder. suo consi. 271. Puto, quo ad primum membrum, quod in quantum lex, aut statutum est p̄cepti, quod si fiat in materia ponderosa, & periculosa, & vt breuiter loquar per quæcunq; uerba loquatur statutum, ubiq; statutum intelligitur esse p̄cepti, & illaquearet ad peccatum contrauentio, quod q. sit, plenē dixi de constitutu. nam concupiscentiam. tunc puto, quod iurum non obliget, ubi non est p̄cepti. ita quod illaquearet ad peccatū, tunc ualere iurum. Ex his concluditur quid de his iuribus, quæ præstatur per mulieres in reb. dotalibus, & in Velleiano, uel per minores sine cōsanguineis, uel per filios familias, an iurum firmet. Bar. in d. l. si quis pro eo, tenet, quod iuramenta non obliget, ubi diriguntur ad personam statuta. Freder. in ratione sui in consi. 264. uidetur uelle iuramentum obligare, sed creditorem teneri ad relaxandum, quasi peccet recipiendo iuramentum

contra legem, per cap. debitores. s. eo. & iudicem teneri ad relaxandum, uel relaxari faciendum. Puto, quod si statutum haberet fundamentum solius fauoris ipsius, qui iurauit, quod iuramentum semper obliget, etiam in consequentia remota. At si sit in prohibitione fauor publicus, sicut quod liberi procreentur, uel q. ciues diuites maneat, & locupletes, & non de pauperentur: quia in quantum p̄ceptum dirigitur, ad personam, puto fauore personæ p̄ceptum sapit naturam concupiscentiæ. ff. mandati. l. 1. l. cum pater. s. mandato. ff. de lega. 2. l. Titio. in princ. ff. de cond. & dem. cum si. Ad hoc, quia p̄cepta intelliguntur p̄m naturam materiæ. l. 1. q. 3. rogo. & dixi plenē in d. c. nam concupiscentiam. Nec ob. quod p̄ctus secum turpiter agat, quasi ueniat p̄ legem, quæ est p̄cepti, & sic peccet recipiens, quasi faciat p̄ legem: cum lex non sit p̄cepti, & obligatoria, sed consultoria intelligatur: unde nec secum p̄ctus ligatur ad peccatum. Talia ergo iurum seruanda, nisi lex statuet in prohibendo habeat respectum ad aliud, quam ad fauorem, & fragilitatem iurantis, dū tamen doli sit capax iurans, de delict. pue. c. 1. & 2. Et hoc puto uerum, etiam si statuta annullent iuramenta, uel prohibeant: quia prohibere iuramenta nō spe stat ad iudices seculares, nec legem ciuilem. Ad hoc, quod not. Hostien. s. eod. quem admodum, super glo. in uerbo, oculos. & Fred. in loco præalleg. Item quia talia iuramenta cum principaliter diriguntur in Deum, non sunt subiecta legi, maxime ciuili. de regula. licet. Ad hoc, quod not. de testam. cum esset. & c. relatum. Puto idem si iurum daretur, ut solennitas a statuto: quia talibus lex ciuili non potest adire solennitatem, in quantum obligatio dirigitur in Deum: sicut dicimus in dispositio nibus ad piam causam, quæ a Deo mouentur: ut l. prima. C. de sacrosan. eccl. & quod not. in d. c. relatum. & c. cum esset. Item si annullarent instrumenta, uel fraudem præsumerent, alia nō apparentē causa p̄sumendi: uel si imponerent pœnas ueniētibus ad contractū: quia omnia talia constringi possent ad excludendam iuramentalem obligationem uia indirecta, ubi directa fieri non potest, contra regulam, cum quid una. de priuileg. quanto. Non obstat, quod dicitur de uoto in l. secunda. ff. de pollicita. quia non ualent leges illæ in quantum infringunt uotum: ut not. 3. 2. q. 2. mulier. glo. penu. & ultima. & scribit Fred. suo consilio. 264. Per quæ puto, quod aliquod extrinsecus non accedente iuramento obliget prodigum, dum tamen sit sensus capax, quicquid senserit Freder. suo consi. 30. & Barr. ff. de uerborum obligatio. is. cui. Ad hoc, quia æquiparatur in quærendo pupillo pubertati proximo, ut no. in l. is. cui. & ex delicto obligatur, ut ibi no. ergo iuramento. de delict. pue. ca. primo, & secundo. & consequenter iuramento. Nec obstat, quod interdicta sit ei administratio: quia non per hoc interdictum est iuramentum, nec interdicti potuit. Nec obstat, quod lex æquiparet eum furioso: quia non attenditur in hoc æquiparatio legis: & quia quicquid est, fundatū est sub fauore suo: unde in hoc non peccat contra interdictum, licet cōtractus a lege annulletur. Nec obstat, quod legis resistētia impediatur naturalem obligationem. ff. de fidei. l. cum lex. l. si non sortem. s. 1. ff. de condi. indebi. Pari ergo ratione iuramentum. ut. 2. 2. q. 5. iuramenti, quia illud uerum, quando illi prohibitioni cōsonat ius diuinū, ut in usuris. Item licet posset infringere naturalem in quantum obligatur parti, & etiam iuramentalem quo ad secundariam obligationem, quæ dirigitur in partem, non infringit, nec infringere potest obligationem iuramenti, in quantum principaliter dirigitur in Deum. Nec in hoc sunt tunc paria simplex loquela, & iurum: quia iuramentum principaliter in Deum dirigitur, loquela in partem. quo ad cuius cōmodum lex potuit obligationem impedire. ad quod. s. eod. debitores. Ex quibus concludo, quod hoc casu iuramentum obligat, sed non firmat contractum, ut ex eo agi possit, aut excipi: effectus autem ualiditatis iuramenti erit, quod poterit cogi saltem uia denuntiationis, uel officio iudicis ad obseruatiam iuramenti, uel alijs remedijs, quib. cogitur iurans de soluendis usuris. supra eo. debitores. Nunquid autem habeat aliquod ex his casibus remedium contra iuramentum. Puto, q. in quantum non arguitur aliqua deceptio, quæ habeat in se annexum dolum, saltem p̄sumptum, uel in quantum statim non consentit contractui, non sit aliquod remedium, per quæcunq; uerba statutum loquatur. Nec etiam habebit remediū soluendi, & repetendi his casibus, ut puto. Non obstat. c. debitores. quia ibi arguitur turpitudine ex parte eius, cui soluitur, ideo datur repetitio: quia tunc iuramentum non obligat, nisi ut iuramentum soluat: hic nulla adest turpitudine. Nec obstat, quod debet posse repetere, cum sine causa sit pœnes eum solutum, saltem conditione sine causa, non est pœnes eum, tenco, quia obligatus es Deo ad mihi tradendum, uel dandū, & quo ad te libera es: habeo: quia sufficit te repetere non posse: nō impletur enim obligatio iuramenti, qua tenetur Deo ex momentaneo implemēto, nisi arguatur turpitudine in recipiēte: ut Ant. de Bur. super ij. par. ij. Decr. m m m in ca.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

in c. debitoribus, vel ex hoc maius bonum impediatur. de spons. cōmissum. Per quē puto, quod & haredes iurantibus tenebuntur ad obseruantiam iurii, non quasi iurando se illaqueent ad periculum: quia iuramentum quo ad hoc est personale, vt dixi. s. eo. veritatis. sed quasi contrahendo illaqueent animam defuncti, ad quam exonerandam tenentur: ut in c. fi. de sepul. tu. & capitulo in literis. de raptō, cum similib. Nec etiam cessionarius haberet effectuale ius agendi ad ius primarium cessionum, contra quod est iuramentum, ubi esset cessionarius ex causa lucratiua: quia talis exceptio trāsit ad eum: ut in l. apud Celsum. §. de auctor. & §. sed cum legitima. ff. de doli exceptio. Fateor, quod ubi ex causa non lucratiua esset cessionarius, qd ei iuramentum non obstaret, per ibi not. & quod aliud potest imputari p̄henti cum talibus personis, qui scit vel scire debet p̄ctum nullum, & iuramentum personaliter obligare: un̄ nullum aliud esset nisi cessio ex causa non lucratiua, ubi apta esset mā cessionis ut in alienatione rerum sic prohibitis: cedens tamen esset peritius, quia per alium molestatur: ut no. Spe. in ti. de arbit. §. sequitur. uerū. sed si quis iurauerit. ubi autem deceptio argueretur in contractu, & aliter non obuiaret iuramentum: quia esset simplex super contractu: tunc haberet remedia, si deceptio esset enormis. de quibus. s. eodem. debitoribus. ut dixi. s. eodem. Quintauallis. ad hoc glo. supra eodem ueniens, in glo. si cum iuribus quæ allegat. Et hoc, quia in enormi p̄sumitur dolus, & subest causa sic p̄sumendi. ut l. omnes. §. Lucius. de his, quæ in frau. credi. ff. de probatio. l. qui testamētum. & quod ibi no. unde adesset turpitudine ex parte eius, cum quo p̄hit, & cui iurauit. Et idem puto si contractus iniretur cum ista iuri uerū similitudine consumpturo, ubi heri constaret euidentia facti, uel q̄a notoriè esset prodigus, uel cui bonis, vt prodigo, foret interdicitum: quia hic aliqualis est turpitudine ex parte p̄henti, qui mādam dat iuueni consumpturo ad proprium consumendum, uel ex causa legitima fraudem in talem p̄sumit: vt ff. pro empto. l. si quis cum sciret. ff. de mino. quod si minor. §. fina. & l. si uero non remunerandi. §. adolefens. ff. mandati. ff. quarum rerum actio non datur. l. 2. Vnde si mutuari, uel contraheret cum parato ad ludum, uel capto notoriè in actu ludi, uel in uanitatibus mulierum, remedium foret aduersus iuramentum, per illa iura. Nec puto sufficere, si statuta p̄sumant fraudem, dolum, uel deceptionem ad euertenda iuramenta, nisi habeant aliquam aliam causam p̄sumendi promptam: alias aperta esset uia legi ciuili ad prohibenda iuramenta indirectè: quod non est concedendum. ut s. dixi. & hoc de primo. Dicit secundo Bar. quod si prohibitio dirigitur in rem fauore personæ, ut quia prohibet p̄ctum, uel alienationem minorum, uel cessionem, uel obligationem, quod p̄ctus annullatur per legem: sed iuramentum obligat iurantem, & infirmat p̄ctum, per authen. sacramenta. & sic intelligit hic. In quantum dicit, quod nullus est p̄ctus non assistente iuramento, bene dicit: quia lex resistit p̄ctui. Et satis puto, quod impediatur naturalem, & ciuilem. In quantum dicit, quod roborat iuramentum contra eum, ut ex eo agi possit iura canonica dnt simpliciter seruari iuramentum, & aut. sacramenta. dicit sacramenta custodiri immobiliter: nec dicit aliquid de contractu. Sed Bar. dicit sic ea debere intelligi, per authen. sacramenta. & quia si iuramentum nõ reprobarer p̄ctum, solum posset repeti, per c. debitoribus. & hec redes p̄t uenire contra contractum, quia iuramentum est personale. s. eo. veritatis. & quod ibi not. & quia res esset sine causa p̄nes eum cum quo contrahit: & sic posset repeti conditio ne sine causa. Quod sequitur Calde. quia faciliter cassaretur effectus istorum iuramentum per cessionem alteri factā de iure cōpetenti, uel ubi res transisset per multas manus pp̄ personalitatem iurii. Et idem Fred. suo consi. 276. quæ omnia absurda sunt. Puto, qd contractus non ualidetur, nisi ubi hoc lex canonica exprimit, uel ciuilis. Sed ex quo lex non resistit, personæ, licet prohibeat p̄ctum, uel alienationem, ex iuramento obligatur, & respectu obligationis, qua dirigitur in Deum, & secundariæ quæ dirigitur in partem, ex quo non adest in parte alia turpitudine, etiam si statutum det solennitatem p̄ctui, & illum annullat cessante solennitate, quicquid senserit Fred. in locis p̄æalleg. quia lex ciuilis potuit prohibere cōtractum, & impedire omnem obligationem. ut l. si non fortem. §. 1. & lex canonica non roborat ex iuramento p̄ctum. sed dicit iuramentum seruandum inuolabiliter propter peccatum. vnde nihil cogit ut p̄ctus ualideur. Non obstant absurditates, qd posset implendo p̄ctum repetere: quia ex quo nulla arguitur turpitudine ex parte tenentis, non habet locum. c. debitoribus. Nec obstat si dicatur, Adest turpitudine, ex quo contrahit p̄ legem: quia in hoc nihil peccat in Deum, licet temere agat. Et sufficit si adest culpa aliqua poena nullitatis p̄ctus. Item recipiendo iuramentum non peccat quo ad legem Dei, quæ permittit illi fauore tēporali propter animæ uotum obligari, & isti obligationem talem recipere. Non obstat qd impletū sine causa teneat: quia causam habet à iurante re-

spectu secundariæ obligationis ex iuramento, quæ ad Deum dirigitur: unde habet ius tenendi: & saltem quo ad iuramentum habet liberas cedes, ex quo agere non potest obtinente iuramento: nec iuramentum impletur momentaneo implimento: quia non adest turpitudine in recipiente. Non obstat, quod non transeat iuramentum ad haredes: quia licet personaliter non obligentur ad periculum, seruare tenentur, ne ledant animam defuncti. de sepul. c. fi. & de raptō, in literis. Non obstat, quod cessionarius poterit uenire p̄: quia nõ poterit hñs cām lucratiuam, uel ubi cessio fiat cum fraude: ubi habeat onerosam, & non appareat fraus, dico, qd tunc licet p̄ctus non ualidetur ex iuramento, surget obligatio, quæ protendit uinculum in partem super obseruantia p̄ctus, quæ producet obligationem similem, & illius naturæ, cuius est p̄ctus, & obstabit omnibus, & proficiet quibus obstaret, & proficeret p̄ctus: & sic firmiter obseruabit, & inuolabiliter iuramentum. & hec est ipsa ueritas. Per quæ puto, qd aduersum iuramentum, nisi alia arguatur deceptio, non dabitur remedium. Et ex his patet differentia an prohibitio dirigitur ad personam, an ad rem. Hæc omnia puto, etiam si statutum annullat contractum, & iuramentum: ut quia dicit statutum, quod non ualeat quarta promissio, uel iuramentum absq; consensu patris a filio, uel minore sine consensu consanguineorum: quia, ut dixi. s. lex non potest annullare iuramentum: quia ex quo hoc fit fauore personæ, & cessat turpitudine in contrahente, & alia non apparet deceptio, licet sit contra legem Dei in quantum recipitur iuramentum, erit obligatorium, nec annullabitur ex turpitudine: quia lex Dei non habet hoc pro turpi, qd seruet iuramentum parti, ut habuit in intentu, licet lex aliud uelit. Puto, tñ, quod in quantum annullat iuramentum lex, quod impediri potest secundaria obligatio, quæ protenditur in partem, sed non iuramentum in quantum dirigitur Deo. Nec habebitur regressus ad relaxandum iuramentum, & poterit denuntiari, & officium iudicis exorari ad obseruantiam iurii: ubi si non annullasset, uel prohibuisset iuramentum, agere posset propter secundariam obligationem, quæ dirigitur, saltem de iure canonico in partem. Per quæ patet Fred. suo consi. 264. non ex toto bene dicere. Nec in hoc distinguo adultum a filio. quem quid senserit Io. An. post Iaco. in addi. Spe. in tit. de sen. prola. §. ut communiter. uer. hoc autem non. Non obstat si dicatur non referre an prohibeat cōtractum, uel personam: quia prohibendo cōtractum uel prohibere personas p̄trahentes: quia uerum, sed solum pp̄ finem cōtractus, non pp̄ peccatum inducendum, & solum propter fauorem personæ, quem licet attendat ciuilis lex, non canonica, quæ intendit bonum animæ, & non corporis, ut dixit gl. & quia quis debet potius omnia mala temporalia pati, &c. quam agere cum animæ detrimento, qd met. cau. sacris. Ex his deciditur de donatione facta inter cōiuges. & determinat Fred. suo consi. 135. illam validari iuramento: sed puto, quod non firmetur iuramento ipsa donatio propter legis resistentiam, sed teneatur donans ad obseruantiam iurii, ut proxime dixi, allegando. s. eo. si uero. de p̄scri. si diligenti. & alle. hoc de pactis. c. 2. li. 6. de pig. significante. & auth. sacramenta. Non obstat, qd per talem donationem uideatur cessare studium alimentationis liberorum. ff. de donat. inter uirum, & vxor. l. 2. qd erit de iure nali. l. ius nali. de iure natur. & tale non ualet. s. eo. Quintauallis. & c. cum quidam. & no. Spe. in tit. qui filij sint legitimi. uer. sed pone quidam. quia per tales donationes nõ directè, nec semper hoc inducitur: licet interdū possit p̄tingere occasionaliter: & tales occasiones adeo remotæ non attenduntur: ut no. s. e. si uero. in gl. 2. de pac. c. 2. li. 6. in fin. p̄m Fred. Idē Bar. in l. si quis pro eo. & Gu. de Cu. in l. seq. & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiu. Ex his patet de iuramentis super transactione alimentorum. Bar. dicit, qd ualet iuramentum, in l. si quis pro eo. Contrarium uel sentire in l. cum is. ff. de transac. & etiam quid de iuramento super transactione non uisus uerbis testamenti. Et dicit ibi, qd hic est in fauorem publicæ utilitatis. & in l. de his. ff. de transac. per qd v̄, qd non ualeat iuramentum, dic. cōtra: quia principalis utilitas est priuata, nisi ex hoc surgat magna, uel dolosa deceptio, ut. s. dixi. Nec puto remedia competere p̄ iuramentum, si alia non est turpitudine: quia odium non est rationale ex toto ex parte recipientis transactionem: sed solus fauor illius, ne multum detur pro modico. de pactis. qd uis. lib. 6. Ex his deciditur an ualeat iuramentum de non cedendo bonis, ut sic pro debito possit capi. V̄, quod hoc iuramentum est p̄ bonos mores, ut l. alia. §. eleganter. ff. solu. matrimo. & ibi Bar. & quod no. in authen. sicut in initio de act. & obliga. & in l. 2. qui bo. ce. pos. di. xi. s. e. c. ex rescripto. no. in Specu. de renun. & conclu. §. 1. ad finem. uer. item est beneficium. tenet Fred. de Sen. & placet, suo consi. §. 8. qd ualet pactum, & iuramentum: quia non est contra bonos mores. Nec habet perpetuam prohibitionis cām, nisi esset notoria, & manifesta mēdicitas, paupertas, & fames: quo casu iuramentum non obligaret, ut p̄ ius naturale, sicut nec pactum nec iuramentum ualet ut filius non petat alimenta. Ex his patet, quid de prohibitione, ne fideiussores dotium dentur, an iuramentum obligaret, si fideiussores obligentur, & iurent. Bartol. dicit, quod

quod non: quia prohibitio dirigitur ad personam, & quia, ut ibi dicit gl. hoc est ius prohibitorium, cui renuntiarum non potest: quia ex renuntiatione surgit peccatum. Et hoc puto non illa ratione, sed quia notatur ex hoc quaedam diffidentia, & non confidentia inter coniuges, quae sibi inuicem promittunt quod bonum matrimonij: quia debent esse cor unum: quia quasi quod bonos mores non ualidabitur iuramentum, nec dicitur. Quartus casus principalis, quoniam contractus annullat, uel rescindit ex legis resistentia: quia datur laesio, uel deceptio in dicitur. Dic, si quidem dicitur iuratur simpliciter, uel, quod non conuenit dicitur, sed obseruabitur dicitur: si quidem uelit redarguere dicitur ex deceptioe dolosa, & hoc constat, potest non obstante iuramento: quia iura, quae firmant talia iuramenta, illa firmant, quoniam non sunt dolo, uel metu praestita, ut patet hic, & de pactis quis. lib. 6. & de iureiur. licet. & in auth. sacramenta. C. si aduer. uen. Et puto, quod ubi dolo excludat mentem iurantem in eo, quod est deceptus ut censeatur a iuramento exceptum delictum, & quod dolose est actum. ff. de pact. l. tres fratres. & legitima causa: ut l. pe. de no. nu. pec. quod absque alia absolutione poterit venire, licet sit tutius petere absolutionem. Quoniam autem dolo non excluderet presentium, exigitur absolutio, per nota. de iureiur. debitores. & c. si uero. & c. uerum. Non excludit autem consentum, si fallacius me inducis ad aliquid agendum, dolo dante causam dicitur, quia me inducis ad consentiendum, licet arte. Idem si suades mihi rem ualere plus, quam ualeat. Secus si tibi uendo rem credens tanti esse, & non pluris: quia in tanto consentio, & non in pluri. Si non constat, quod dolo sum deceptus, tunc credo, quod siue sit minor, siue maior, si deceptio est in magna quantitate, quia in hoc praesumptum dolo. l. omnes. §. Lucius. ff. de his, quae in frau. credi. & in l. si testium. ff. de proba. quod poterit rescilire a dicitur, per sua remedia, non obstante iuramento, & adhuc non esset necessaria absolutio: quia tales enormes deceptions, & remedia uidentur a iuramento excepta: ut §. eo. Quarta uallis. licet sit cautius ut petatur propter uerba simplicia iuramenti, quae norabit uenientem contra saltem in facto, & propter dubium uoluntatis, cum uerba sic indefinita sint concepta: quia ad factum dirigitur iuramentum, quod ualeat omnia haec comprehendere, ut dicit Bar. in l. sciendum. ff. de uerbo. obli. & in l. z. de rescin. ven. Ad hoc, quia textus isti concludunt iuramenta dolo praestita: ergo siue dolo sit actum, siue re ipsa, non obuiant iuramenta potestati rescindendi contractum. Haec uera hic puto, etiam si uerba sunt nedum indefinita, sed generalia, ut, quod iurat non venire aliqua ratione, uel causa quacunque: quia ab istis uerbis, ut ciuili modo intellectis, tales deceptions possunt, & debent excipi: ut l. creditor. §. Lucius. ff. mand. ff. de pac. l. tres fratres. Sed si uerba sunt magis specifica ita quod aperte excludant remedia, ut quia iurat non venire ratione enormis deceptions, tunc si concludunt ad unum remedium, & non ad aliud, ut quia iurat non uenire ratione minoris etatis, illud tamen excludit, & non aliud, no. Io. An. de emptio. & vend. c. si ad quod de preben. non pot. cu. concor. li. 6. no. etiam Bar. in d. l. z. C. de rescin. ued. & ibi Cy. Si concludunt ad omnia remedia in maiore, iuramentum excludit remedium quod dicitur: & remanebit dicitur validus, ex quo aliter non annullatur a iure. In minore idem quo ad leuem laesionem: quod ad enormem non puto ualere praestitum, & iuramentum: sed poterit petere absolutionem a iuramento in casu enormis, & enormis simile laesionis, & non leuis: quantumcumque dicat in iuramento specificae, quod non ueniret praestitum ratione enormis laesionis: licet Bar. & alij contra in l. z. de rescin. uen. Quod puto plus in minore, si etiam adijceretur, quod omne illud, & totum donat, & donare intendit praestitum secum: ut multoties ponitur in contractu. Et est causa, quia licet contractus sit validus & iuramentum, cum in tamen laedens praestitum, non est absque fraude, & dolo, qui contra hic nedum cum praesumpturo, sed cum actu male praesumptore. ff. de procu. l. si quis cum sciret. & l. si uero non remunerandi. §. adolefcens. ff. mand. ff. de mino. l. si minor. ff. quarum rerum actio non datur. l. 2. Unde cum fraus sit ex parte recipientis. canonica iura non assistunt talibus iuris. Et hoc puto, et si iurauerit omnia, & singula uera esse, & illud esse uerum pretium rei: quia praesitum de opposito, talia praestitum reuocari. de iurei. cu. in praesentibus. & quod ibi not. quia iuramentum praestitum censetur sub praesentibus, quod illud sit uerum pretium, quod statuit: unde reperto re aliter se habere non est peritius licet temere iurauerit. §. eo. quem ad modum. 22. q. 2. per totum. Et sic de facto praesitum in vna puella, quae ad quodam suo attinente sic fuit inducta ut iuraret. Equitatem habet, quod est decimum: quia talia uerba apponuntur a notariis a se, & aliquando sub inuolucro uerborum praecipuntur talia iuramenta a minoribus, maxime feminis, quae non intelligunt quid agant.

14 Quintus casus, quoniam iuramentum tendit ad firmandum contractum in ualidum in odium eius, cui praestatur, & qui suscipit iuramentum. Bar. dicit, quod contractus non ualidatur iuramento, sed bene ualeat iuramentum, si turpitudine non sit ex parte iurantem, uel odium. Nam si causa prohibendi, & odium sit ex parte susci-

piantis, dicitur praesitum ex parte utriusque: ut l. Labeo. de uerb. signi. annullatur in personam utriusque, sed ex iuramento obligat Deo, licet secundaria obligatio iuris, prout protendit in parte, annullat. Et hic est casus in c. debitores. & ex iuramento petere remedia. & quod iuramentum, de quibus in d. c. debitores. & inter caetera nota unum, quod potest agi quod creditor, & peti a iudice, ut praesitum desistere ab agendo: ut no. gl. 1. §. q. 6. auctoritate. & ibi dixi. Per quae dicit, quod si filius renuntiat Macedoniano & iurat non uenire, quod iuramentum obligat. licet possit petere absolutionem, uel ut iste desistat, uel absoluat. Puto, quod si lex prohibens habeat rationale odium in recipiente, ob quod prohibeat, & ipse recipiendo turpiter recipiat, quod procedat dicitur Bar. Secus si non habet rationale odium: quia tunc non recipit turpiter: & licet faciat quod legem, non peccat, cum lex non habeat rationale causam, prohibendi. Ideo si statutum prohibeat praesentem cum minore absque certa solennitate, ex hoc annullabit dicitur, sed non iuramentum, & ex quo turpiter praesentem Deum non suscipit: quia totum quod fit, fit fauore minoris: obligatio aderit respectu secundarii uinculi in partem, & non poterit peti absolutio. Quicquid dicat Bar. in l. si quis pro eo. qui hunc casum decidit praesentem casum. c. debitores. Per quod potest reuocari in dubium quid de filio. mutuantem, & iurante. Bar. tenet quod §. cui adherere ut Io. An. in addi. Spec. in tit. de sent. prolata. §. ut aut. ver. haec autem. Imo plus sentit, quod nec iuramentum teneat, quia quod bonos mores. Puto, quod si statutum, uel lex adesset in loco, ubi haec frequentantur, quod filii ex hoc inducantur ad occidendo patres, quod talia iuramenta ut turpiter praestita, & quod bonos mores, non obligarent iuramentum, saltem secundariae obligationis, quae dirigitur in partem, & antequam absolueret, possit peti absolutio: quia & in quantum peteret, turpiter peteret, & subesset causa prohibendi: licet forte solummodo obstante iuramento non possit repetere, quasi tunc cessaret causa: quia uerecundia non induceretur ad interficiendum praesentem, ex quo iam soluit, & licet turpiter retineret: ubi autem effemus in loco, ubi coiter ex mutuis non inducerent ad tamen malum, & uerisimiliter, ut in Christianis hodie, qui ualde talia abhorrent, quod possit dici, quod iuramentum obligaret, nec possit peti absolutio. Facit ad hoc, quod dixi de immu. eccl. plerique: & maxime ubi euidenter necessitas adesset in filio. Sic. n. praesumpsit Macedonianum: quia tunc sic agebatur, & frequentabatur. Cesset ergo quo ad uinculum Dei praesumptio legis, & attendat ueritas, quod immutatur obligatio in Deum. Ex hoc potest decidi quid de officiali, qui prohibet emere tpe officii, nunquid iuramentum obliget. Bar. idem per omnia quod §. dixi in usufructuario, & in filio. extra per l. non licet. ff. de uen. emp. & l. 1. C. si quacunque praed. po. l. si. C. si quis alteri, uel sibi. Hoc puto, quia habet in se tacitum metum, & praesumptum a lege, & ex uerisimilitudine: unde subest causa petendi absolutionem a iuramento: licet forte si impleteret dicitur, non possit repetere. Nec habet locum. c. debitores. quia turpiter non teneret cessante metu, uel alia turpitudine ex pacto. Ex pacto patet, quid in pacto legis praesentem in pignore, ut si feci pactum quod si non redimeret pignus intra tamen tempus, pignus esset tunc pro debito: odio creditorum lex prohibet, & annullat pactum. C. de pactis pig. l. 1. & 2. §. de pig. significante. Bar. dicit idem: quia dicitur est nullus, & iuramentum non firmat pactum nullum: sed bene ualeat iuramentum, & obligat ad implendum. Habet tamen remedia quod iuramentum, de quibus in ca. debitores. Hoc placet: quia hoc coiter praesentem quod charitate debitorum habite anxietate habendi pecuniam, & creditore habite animu lucrandi ultra sorte quod charitate, habet hic annexam turpitudinem, & ius illa praesentem ex patente causa: unde hic sapit speciem uisurae. Idem ergo, quod in c. debitores. Impedit ergo dicitur, nec ualidabit iuramento, & iuramentum ualebit respectu ad obligationem, quae dirigitur ad Deum, non respectu secundariae, quae dirigitur ad partem. Ex hoc patet, quid de praesentibus, qui prohibent cum forensibus, uel non subditis praesentibus: quia si in hoc publica attenderet utilitas, iuramenta non firmarent: si odium irrationabile, tunc iuramentum obligaret, & firmaret forte praesentem tenendo, quod Bar. uel saltim obligaret effectum iuris: & ecclesia non audiret petentem absolui. Et si de praesentibus, qui prohibent inter partiales. ¶ Sextus casus, quoniam lex non resistit praesentibus, sed non assistit, ut in stipulatione facta alteri. ff. de uer. obli. l. stipulatio ista. §. alteri. Et in pacto nudo praesentem ius ciuile, Bar. putat, quod ex iuramento ualidetur pactum, sicut stipulatio poenalis illi adiecta obligat: ut no. in d. §. alteri. & C. de praesentibus & comit. stip. l. nuda. Ad hoc optime. 1. q. 7. quoties oculus cordis. per Io. & no. in Sp. de leg. §. nunc ostendendum. ver. 24. in 1. col. uer. hoc quoque notandum. in fi. Et no. Rayn. in Summa de iuris & per iuris. paulo ante finem. Idem si deficit alia solennitas legalis, uel statuti, dum tamen addit praesentem obligandi. Dicit tamen, quod si lex illi ut solenni dat aliquid quod robur ultra uim praesentem, iuramentum non dabit sibi illam uim, unde non faciet stipulationem ualere, sed ualebit ut consentus uestitus: nam tunc licet non ualeat ut stipulatio, ualebit ut pactum nudum: quia habet in se iuramentum clausulam, quod si non ualeat ut ago, ualeat ut potest: ut in l. cum pater. §. filiis matrem. de leg. secundo. Per quae dicit, quod licet fideiussores, qui intercedit in duriorem causam, uel in plus quam

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

principalis non obligetur ut fideiussor, quia deficit forma contractus, obligabit eo modo quo potest ut principalis promissor. Hæc verba, quatenus se extendit consensus, uel quod contractus non deficit in consensu: nam si deficeret in consensu, uel quia deficeret ex toto, uel quia esset limitatus ultra consensum, iurum non obligaret. Iurum enim regulatur secundum metas consensus, & modos principalis contractus super quo iuratur, l. si. C. de non nu. pecu. & l. si. qui factus, cog. & l. si. ad municip. & l. si. libertus, de oper. liber. ¶ Septimus casus est, quod contractus, uel actus deficit ratione solemnitatis probatorie. Bar. dicit, quod iurum non firmatur: quare solemnitas uel fauore publicæ utilitatis addita, nec potest pactis aut iuramentis priuatorum tolli: ut l. ius publicum, ff. de pac. & l. nemo pr. de lega. 1. Dicit tamen, quod iurum interpositum super aliquo contractu, habet uim illius contractus, si non ualet ut ago, ualet ut per. Ideo si super re iuratur, ubi non est solennis numerus testium, perinde erit, ac si dixerit, Si non ualet iure testamenti, ualet iure codicillorum. Pura, quod nisi solemnitas omnino fundetur super publica utilitate, non impedit obligationem iurum, ut in contractibus datur solemnitas ad fauorem minorum, uel mulierum, & etiam in illis, in quibus solemnitas est inuenta ob publicam utilitatem, ubi non impletur ledere animam, ut in legatis iurum obligaret. ¶ Octauus, quod lex inhibet contractum ratione rei, super qua non est commercium, ut in re sacra, uel in re fisci, in re publica: dicit, quod iurum non obligat, tanquam impossibile continens, uel de facto, uel de iure. l. apud Iulianum, §. 1. de leg. 1. l. inter si pularum, §. sacram. de uerb. obli. ut quia consensus priuatorum non potest supplere defectum rei. Ex his decidit an quod contractus simulatum, & iuratum quis possit uenire non obstante iurum, an debeat seruari iurum. glo. in l. emptione. C. plus ualere, quod agi. tenet iurum non obtinere, quin possit opponi de simulatione, quod actum sit contra legem. C. de legi. l. non dubium. alleg. C. de pben. empt. l. si ancillam. Puto considerandum modum simulationis, si simulat se agere, quod intendunt non ualere, licet iurant, & sic simulat iurum. exemplum, ut uitem collectas, uel condemnationem, fingo mea tibi uendidisse: actum tamen est inter te & me ut contractus non ualet: tunc iurum non obligat: quia deficit in uoluntate iurans, & recipiens, licet sic fingant: alias iurum esset contra intentionem, & haberet quandam proprietatem. Sic intelligo Bar. ff. de lega. 1. l. nemo potest. Si simulatio est de uero contractu ad alium contractum, est magis dubium, si agunt ut uerus contractus subsistat, & ille seruetur, & non apparens. Idem ecce de contractu uenditionis non soluitur gabella, sic de contractu donationis, agunt uendere, sed simulat donationem. Idem si quia uoluntas se obligandi in apparenti deficit. Si autem agunt ut seruetur apparens contractus, & non is, cuius loco simulatur: ut quia usurarius simulat de pignore uenditionem, ut lucraret fructus, uel ut usuras habeat. & tunc hic subrogatus succedit loco ueri, & non est uerus contractus. Puto, quod si uterque contractus per seruari ab utroque absque peccato, uel turpitudine, iurum, obstat, & seruari debeat, quod iuratur. Si autem subrogatur loco contractus turpis, uel qui non poterat seruari absque periculo anime, tunc puto, quod iurum non excludat iuramentum seruari simulatum: quia iurum, & simulatio tendunt ad implementum primi contractus illiciti, & sic non obligat, sicut nec obligaret respectu primi contractus illiciti: & illa remedia habet, quæ haberet contra primum uerum contractum, si esset iuratus. Hæc uera in quantum iurasset simpliciter de non ueniendo quod contractum simulatum, & de illo obseruando. Sed si præstitisset iurum, quod cõiter præstatur, ut quia iurasset omnia & singula esse uera, quæ in instrumento sunt contenta, sicut hodie cõiter notarij apponunt, tunc iurum excluderet in quantum ueniret quod ostendit simulationem, cum ex hoc detegeret se periurum, & sic repelleret tanquam detegens suam turpitudinem. de donatio. inter dilectos, nisi ueniret per uiam denuntiationis Euangelicæ ad exonerandam conscientiam aduersarij: quia in hoc non obstat turpitudine, in quantum animam insequitur: ut no. de testi. ex tenore. §. eo. quem admodum. ad si. In quantum. §. dixi contractum iuratum non posse dici nullum, nec rescindi, ex quo iuratur de obseruando: est uerum, quod nullitatem argueret subsistentem, uel surgentem ex causa subsistenti secundum tempus iuramenti. Secus si causa nouiter subueniret. quia iurum non excluderet: quia refertur ad causam subsistentem secundum tempus iurandi. de re nuntia. cum inter Pet. Gaufr. Ideo si iurauit seruari contractum donationis, non excludit ad ueniendo quod contractum, si postea contractus ex statuto annullatur, quia donatarius intra certum terminum non soluit gabellam: uel quia non fecit intra certum tempus, ut debuit, infinuare: nam talia iura intelliguntur, si res in eodem statu durauerit. ff. de solutio. l. cum quis. §. si debitor. de electio. uenerabilem. in fi. 16. q. 6. nos sanctorum. & c. iuratos. §. eodem. ad nostram, de oper. no. nunt. c. secundo. no. glo. §. e. quem admodum. no. de censu. significauit. & hoc tenet Frede. suo consi. 271. ¶ Restat redeundo ad glossam, respondere ad regulam, accessorium, cum per cor. quia si non ualet principale, nec

iurum accessorium, ut in quod trito. Dic, quod regula procedit, quod accessorium non habet subsistere de per se a principali, ut ibi. rō nullitatis principalis procedit ad accessorium, si subsistat de se: nam contractus nullus redditur: quia parti obligatur, quod tollere potest lex ad commodum partis: sed non iurum, per quod obligatur. Deo. 18 ¶ Sed dubitat Io. An. an fideiussor accedens tali obligationi ligetur, sicut ualet iurum, licet non ualet principale, cuius gratia oportet uidere an resistentia legis in quod tollat obligationem totalem, quia tunc non potest accedere: an solam ciuilem, & potest, & quid lex possit aduersus contractum, & proficit ad dicta et. §. Bar. hoc examinat. ff. de fideiuss. cum lex. Si lex prohibet contractum factum, illum non potest facere in factum. l. in bello. §. facta. ff. de capti. l. consilio. de cura. furi. Si intendit prohibere effectum, si uerba legis prohibet personas prohibere. nec ciuilibus, nec naturalis oritur. C. quæ res ven. non pos. per totum. C. de sacros. eccl. l. iubemus. & aut. hoc ius porrectum. C. de agri. & censu. l. quem admodum. lib. 1. l. eos. §. 1. ff. de usuris. l. cum lex. C. de fideiuss. ex quo non oritur obligatio. Ad hoc. C. si quis alteri uel sibi. l. si. de pben. empt. l. non licet. & hoc, quia ius naturale fouet nullitatem, per quod pareri debet superioribus. l. ueluti. ff. de iusti. & iur. de ma. & obe. c. 1. & c. solit. 24. qd. 1. quod præcipitur, 1. 1. q. 3. qui resistit. nam & interdictum iudicis impedit naturaliter: ut in l. is. cui. ff. de uer. obli. Idem si uerba non prohibent personam, sed tollunt præter prout contractus est in fieri: ut quia dicit, minor non possit prohibere. & idem. C. de sacros. eccl. l. iubemus. & de legi. non dubium. Secus si delectant impotentiam simpliciter: ut quia dicit lex, ut nemo potest alteri stipulari: tunc attendenda est causa: si causa est per non assentientiam, non per resistentiam, tunc contractus redditur nullus: sed per non assentientiam impeditur ciuilibus, oritur tamen naturalis. l. stipulatio ista. §. alteri. de uerb. obli. Si causa concluderet ad resistentiam, et impediretur naturalis. Idem si lex simpliciter procedit asserendo nullitatem contractus: ut si dicat, non ualet contractus inter coniuges: quia si causa nullitatis concludit ad prohibitionem, & adest secundum tempus contractus, causa prohibendi non oritur, et naturalis. l. 3. §. si uxore. de do. inter uirum, & uxo. C. ad Velleia. auth. si qua. Secus si ex causa, quæ debet intercedere post contractum dicat ideo ualere, quia non erit actus nulli, sed ita demum si opponatur. l. uniuersa. C. de prec. Impe. offe. Quod nota per statuta, quæ dicit. Non ualet contractus, si postea non soluatur gabella, uel non infinuatur. Idem si dicat, cassentur: quia intelligitur in effectu: ut no. ff. de fidei. vbi. cumq. & scribit Bar. ibi. Ad hoc ut lite non contest. accedens. 1. Si autem lex prohibet obligationem ad personam, idem, quia obligatio nulla oritur: ut in seruo, qui prohibetur obligari ex fideiussione. ff. de fide. l. sed & serui. facit. C. ad Velleian. l. anti. qua. Si per uerba declarantia impotentiam obligandi pupillum: quia dicit, Pupillus non potest obligari: non impeditur naturalis. l. obligari. ff. de autho. tut. l. interdum. ff. de pdi. ind. Sed si lex resistit actioni, ut quia dicit actionem non dari ex tali contractu: tunc si alias erat opus producere actionem, non impedit, uel obligationem, nec ciuilem, nec naturalis, sed solū inducit exceptionem. l. 3. §. 1. ff. ad Velleia. & l. 1. §. 1. Si ex illa non oriebatur actio, sed solū dabit officium iudicis, tunc uerba impediunt eum audiri, & nullo modo est admittendus: quia officium iudicis nullam supponit obligationem. ff. de acti. emp. l. qui per collusionem. ad hoc. C. de his, qui ad eccle. confugi. l. seruus. Si lex resistit executioni, & effectui contractus, quia prohibet alienationem rei surgentem ex contractu, non contractum, uel obligationem, uel actionem, ut in re dotali, & re immobili minoris: si alienatio fauore rei prohibetur, ut quia non cadit in ea commercium, tunc recurrendum est ad distinet. l. liberi. ff. de pben. emp. & l. emptorem. §. si. ff. de acti. emp. & l. si in empt. §. 1. ff. de pben. emp. Si prohibita est fauore personæ, si is, ad cuius fauorem est prohibita alienatio, alienet, non ualet alienatio, & nulla producit obligatio, nec accedit fideiussor. C. de pben. minorum. l. si is. Si tertius alienat, bene obligatur: quia in eo cessat fauor prohibitionis. In alienatione rei dotalis. §. l. in l. is. C. de pben. mino. dicit idem: quod in alienatione rei minoris: quia prohibita est fauore personæ. Gl. in l. dotali. de test. mi. uel uelle, quod illius non sit commercium, & sic nec extraneus obligetur. Et hoc tenet Cyn. in l. si pben. C. de pben. minorum. Bar. tenet. & ultimam Cy. idem, quod et dixi. §. in re minorum per l. cum uir. ff. de usuris. l. si mulier uel minor alienet, non oritur nec naturalis, nec ciuilibus: secus si extraneus. Sed si dicit, quare potest tollere lex naturalem obligationem, & impedire, & non ipsum iurum, cum inter simplicem loquelam & iurum Deus non faciat differentiam: ut in c. iuramenti. 22. q. 5. Respondeo, quia et obligatio naturalis principaliter obligat partem parti: ideo cum lex naturalem possit ad commodum, & incommodum subditum, illa tollere potest, & Deus non facit differentiam inter illa, quod supponitur vinculum in utraque: sed etiam in inducendo vinculo potest esse differentia ratione iam dicta. ¶ Quæro, quid si iurum tangat alterius præiudicium, an illud ualet. Dicit Gl. quod non: puta si emanat ad præiudicium creditoris, uel filiorum. argu. §. eo.

17

19

s. eo. venientes. Dic si iuramentum tangit praeiudicium filio- rum respectu solius spei, quia si alienatio facta non esset, ha- buissent filij, & hic non attenditur: unde iuram praeiudicat iura- ti, ut non possit venire, & praeiudicat filiis, ubi validat iuramentum quominus filij possint venire, & ut hic, fm lo. An. & Cal. Idem puto etiam quicquid sentiat Cald. etiam si iuram non ualider iuramentum: quia filij, & haeredes arctantur ad seruandam fidem, qua adstrictus erat defunctus, ne illius anima periclitetur. de rap. in literis. de sepulto. c. fi. Hac uera, ubi non arguitur dolus in alienando ad praeiudicium spei filiorum, ut quia mater nil hns ultra dotem alienaret, uel donaret in fraudem legitime re tna, uel re & consilio: quia tunc remedium haberent filij, i iuram, ut hic in quantum dicit, vi, uel metu, &c. Si autem ageretur de praeiudicio filiorum reali, ut quia aliquo modo forent obliga- ta bona filijs, uel restitutioni subiacta ex testamento alterius: tunc non maneret iuramentum, nec filijs praeiudicaret, sicut nec prae- iudicat in quantum detrahitur iuri creditoris, uel extraneorum: ut d. c. uenientes. & hoc ultimum dicit lo. An. hic.

S V M M A R I V M.

- 1 Fides, etiam iurata, seruanda non est fidem non seruanti.
2 Bello capta sunt restituenda ei, cui ablata fuerunt. l. 1. 13.
3 Iuramentum de non repetendis rebus illicitè ablatiis, uel de redeundo ad carceres, est obligatorium, nisi absoluat.
4 Iuramenti relaxationem facere potest persona priuata ad sui relaxatio- nem praestiti, iusta causa urgente.
5 Iuramentum mutuo consensu praestitum in respectu ad implenda recipit conditionem ut impleatur ab altera parte, in quantum fuerit ab una il- larum impletum. nu. 10.
6 Absolutio iuramenti si petatur iusta causa a persona priuata, & recusat illa, recurritur ad ecclesiam.
7 Restitutione sola rerum ablatarum non liberatur restituens a peccato.
8 Excommunicatio, & interdictum, in quo differant, & ad quos dirigatur.
9 Iuramentum mutuo praestitum non obligat, nisi consensus utriusque inter- ueniat.
10 Index ecclesiasticus se intromittit de causis laicorum ratione peccati.
11 Bellum quot modis dicatur iustum.

C A P. XXX.

1 **S**icut. ¶ Fides etiam iurata, seruanda non est fidem non seruanti. h. d. Cōis diuilio. Pri- mo ponitur decisa querela, & consultatio. Secun- do consultatio nis rñio, ibi: si contiterit. ¶ Not. 1. occupata etiam per iustum bellum restituenda ei, cui ablata sunt. ¶ No. 2. q. tōne peccati ēt compellere potest ad restituendum iniuste occupata in bello. ¶ Not. 3. q. iuram de non repetendis reb. illicitè ablatiis, & per vim, uel de redeu- do ad carceres per captum, est obligatorium, nisi absoluat. ¶ Et nota, q. cum si ex iusta cā praestitum, pōt agi ad relaxandū. Et ordo est, q. prius compellatur is, cui est praestitum ad rela- xandum: & sic priuata persona potest facere relaxationem iu- ramenti ad sui utilitatem priuata praestiti. ¶ No. 4. q. iuram praestitum mutuo consensu in respectu ad implenda in mutuo recipit conditionem, ut quis illud implere teneatur, si & inq- tum fuerit ab aduersa parte impletum: scilicet si non mutuo cō- sensu sit praestitum: quia purum intelligitur. ¶ Op. quia in prin- cipio dicit, q. debet absolui a iuro: & sic praesupponit, q. tenet in fi. dicit, q. iuram non obligat, ex quo non est ab alia parte im- pletum. Solu. Dicit hic lo. An. q. duplex erat praestitum iuram. Primum fuit praestitum per ipsum I. ipsi H. de certa quantita- te, si i ipsum non moueret bellum, & ipse promisit non moue- re bellum. postea mouit bellum, & non seruauit promissa. De ista loquitur finis: quia non tenetur illud obseruare: quia non est ab altera parte impletum. l. Iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. ad hoc de simo. dilectus. de pœnis. constitutus. de cens. cum olim. postea in dicto bello ab iplo. I. & capto H. ipse. H. praestitit iuramentum per vim de non repetendis reb. ablatiis, uel de redeundo ad carceres, & ab isto mandat absolui: & de hoc loquitur principium. Plus placet Hosti. q. erat iuramentū de redeundo ad carceres, ne secundum primum exemplum querelando uideatur de ierast: nisi dicatur, quod denūtiat: 6 alias nō uidet in quid ualeat absolutio. ¶ Quæro. quid si nol- let absolueri is, cui iuramentum est praestitum. Dicit Ho. quod ecclesia absolueret. & remittit. s. eo. si uero. & ca. debitores. uel fiet prius compulsio, de qua sequitur ad absoluendum. ¶ Que- ro. an sufficiat restitutio rerum. Dic. q. non, sed damna, & inter- esse restitui debent. s. de resti. spoli. grauis. de for. compe. dile- ctus, quia non dimittitur peccatum, & de reg. iur. peccatum. l. 6. ¶ Quæro. ad quos dirigitur excoicatio, & ad quid inter- dictum. Dic. q. excommunicatio ad personam, interdictum ad locum. Excommunicatio enim non est capax, nisi crea- tura naturalis, rationalis, & moralis. & baptizata. de sen. excō. Romana. §. si ubi satis de hoc. de diuor. gaudemus. de usuris. 9 post miserabilem. & c. quanto. fm Host. ¶ Per hanc decr. ibi: de assensu utriusq. Pe. dicit, q. iuramentum, uel pactum nullū

obligat, nisi ad sit consensus utriusq. illius. s. qui iurat. & cui p- statur iuramentum, uel pactum. fm Petrum. Qd credo, t. el. nī- si ratificet. Et hoc uerum quo ad obligationem partis: quo ad obligationem, quæ dirigitur in Deum. satis puto cum obliga- ri in absentia. s. eo. debitores. & ca. cum contingat. ¶ Quod si alia pars non implet, quia non potest. Dicit Hosti. q. secus. s. e. breui. & c. querelam. & hic a contrario, ibi: negligit. Puto idē, si casu idem non implet, ex quo uult impleri aliud ab alia parte: quia casus non facit ut habeatur pro impleto ad hoc ut ualeat agi ad implendum ex altera parte: quia sufficit quoquo modo non impletur, ut impleatur tacita. si non fuerit ex alte- ra parte impletum. Ad quod no. de conditi. appo. c. fi. ¶ Mul- ta de materia belli posita hic per Inn. decido. appo. c. fi. ¶ De resti. spo. olim. ubi posui alia de materia belli. de quo de treu- ga. & pa. in Summa Hostiē. §. quid si bellum. & de homici. pro huniani. li. 6. p. Tho. secunda secunda. q. 40. art. primo. ¶ Opp. gl. q. non intromittat se ecclesia de factis laicorum. de iudici. nouit. Solu. Se non intromittit directē, sed indirectē ratione peccati. ¶ Opp. occupata in bello non restituenda. 23. qō. 1. 11 dicat. hic in bello iniusto, ibi in bello iusto. ¶ Quot modis autem dicatur iustum bellum, no. 23. qō. 3. in summa. Et ad contraria signata in fi. gl. dicit, quod fides est ibi data Deo: & non homini. ad hoc. l. 1. q. 3. inter uerba.

S V M M A R I V M.

- 1 Clerici temporalia non tenentes a laicis fidelitatem iurare non debent.
2 Fidelitatem iurare debent laicis clerici temporalitatem tenentes. 3.
3 Iuris diuini appellatione comprehenditur ius canonicum.
4 Papa promulgans ius in terris, Deus est, & habet potestatem interpreta- tandi ius diuinum.
5 Verbum usurpare, uitium denotat.
6 Fidelitatem an quis teneatur prestare alicui domino, eo quod habet ali- qua bona in suo territorio.
7 Dominus an eo, quod sit dominus prouinciæ fundet intentum super rebus prouinciæ. Subditi an presumantur omnes debere fidelitatem domino, eo quod sit do- minus.
9 Clerici, etiam temporalia tenentes, non debent sponte iurare fidelitatem p. suis ecclesys, alias puniuntur.

C A P. XXXI.

1 **N**imis. ¶ Clerici tpalia non tenentes a laicis fidelitatem eis iurare non debent. Pri- mo ponit factum reprehensibile. Cui secundo p- uidet, ibi: quia uero. ¶ No. 1. q. non debent, nec adstringi pnt clerici ad praestandum iuram fidelita- tis laicis, ubi ab eis nihil temporale tenent, cuius praetextu ar- ctentur ad praestandum iuram. ¶ No. 2. q. appellatione diuini iuris comprehenditur canonicum. de quo de iura. cal. c. j. ¶ Ad hoc, quia promulgans. s. Papa. Deus est. de transla. prela. c. 2. a Deo habet p̄tatem interpretandi ius diuinū. Per q. dicit Ho. circa decimarum solutionem, & alia dubia potius standi suę interpretationi, q. magistrorum. j. de dec. aliq. quib. Non obstat: quia & leges per ora principum sunt promulgatę. 16. q. 3. ca. fi. C. de prescrip. long. temp. l. fin. quia illud large: quod stricte de solo Papa est intelligendum, qui solus est Christi vicarius gna- lis. fm Host. ¶ No. 3. de uerbo Usurpare, quod notat uitium. Ad hoc de rebus eccle. non alie. c. fi. de immu. eccle. non mi- nus. & c. aduersus. fm Ho. ¶ Quæro. an eo, q. quis bona tenet in territorio alterius, illi teneatur ad fidelitatem. Dicit Ho. q. non, per hanc literam ibi: tenentes nisi ipsa in feudum se habe- re recognoscant. Non ob. 16. q. 7. omnes, quia non praesumitur res feudalis, nisi probetur, cum & multa sint allodia, & a iure primauo omnis persona, & omnis terra libera est, nisi inquan- tum uiolentia est illata. Insti. de iure naturali. §. ius aut genitū, ad hoc autem gen. quam uide de cens. q. li. 6. in glo. legitur, per quam patet, q. nō omnis res temporalis est feudalis, licet omnis ecclesia sita in diocesi certum sit epō subesse. 10. q. 1. re- gēda. Nec in ecclesiis est reperire allodia, nec paritur ius cano- nicum aliquod. 23. di. nulla. & quia ex quo subint. persone. for- tius & res. l. 2. q. 1. precipimus. Nec ratione ipsius fit homagiū. 7 de reg. iur. li. 6. ¶ Quæro. an dominus eo, q. dominus ciuitatis, uel prouincię, fundet intentum super rebus ipsius prouin- cię: dic. quo ad seruitutem non, nisi probetur imposita. uel an- nexa. de cens. licet. C. de serui. l. alterius. Quo ad iurisdictionē autem sic, quo ad ibi existentes, & quo ad bona ibi sita, uel pos- sessa in aliquo loco, uel castro prouincię. ff. de cens. l. forma. §. si uices. ff. de publi. l. Imperatores, & ad municipi. l. incola. ff. de offi. praefeci. urbis. l. j. §. cum urbem. Hoc uerum, nisi alius in aliqua parte praescripserit de approbata consuetudine oē ius in ciuitate, uel castro intra prouinciā: quia excludit superio- rem, maxime si alterius superioris nomine possideat. de presc. cum ex officio. nam potest tale castrum in solidum ad dñm pertinere, & dicitur per se prouincia uel territorium. ff. de ver. sign. l. pupillus. §. territorium. Hoc uerum etiam si Papa cōcē-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

dat provinciam, intra quam situm est castrum: quia id facere intelligitur absque alterius praedictio. si ne quid in loco publico. l. 2. si quis a principe. & §. merito. maxime quando habet Imperatore: nam tantum valet speciale quo ad quendam, quantum generale quo ad omnia. de offi. dele. studuisti. pro socio. l. actione. §. renuntiare. ff. de administra. tuto. l. si duo. in fi. & quia regulariter species derogat generi: ut in regula, generi per speciem. de reg. iur. li. 6. dicit haec iungenda ad ea, quae nota. in Summa, de praescrip. sub rubrica, de si tenent temporalia? debent iurare, praescrip. rerum immobilium. §. quae exigatur.

8 sub. §. quantum. ¶ Quid secundum glossam quia sunt tunc minores. alleg. iura. ad hoc de renun. ad supplicationem. & de statu regula. c. uno. libr. 6. ¶ Glossa ultima inducit auctoritatem ad propositum, ibi: domino suo, quasi dicat non alieno. & patet ex praedicta auctoritate dum dicit. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum. & in fi. dic. unde clerici etiam sponte pro ecclesiis suis hoc iuramentum praestantes puniuntur, infra de accusatio. veniens. & caucat a poena decreta. 2. de rebus ecclesie non alie. libro sexto.

S V M M A R I V M.

- 1 Iurans contra aliquem non esse, potest tamen esse contra eum in proprijs, & ecclesie suae causis. 5.
- 2 Iuramentum contractus, & alia, quae inter homines geruntur, limitatio nem, & declarationem recipiunt a causa impellente ad contractum. Contractus recipit limitationem a causa impellente ad contractum.
- 3 Pro iuramenti interpretatione, adiri debet Papa. 8.
- 4 Promittens favorem alicui cum iuramento, & contra eum non esse, intelligitur de licito.
- 6 Personarum specialium appellatione quid comprehendatur.
- 7 Principi parans machinationem qua poena placeatur.
- 9 Caritas bene ordinata incipit a se ipso.

C A P. X I X X I I.

Retitio vestra. ¶ Qui iuravit contra aliquem non esse contra eum in proprijs, & ecclesie suae causis esse potest. h. d. Communis divisio. Secunda ibi: interpretatione.

¶ Nota, quod iuramentum, contractus, & alia, quae inter homines geruntur, limitationem & declarationem recipiunt a causa impellente ad contractum, uel iuramentum praescrip. ambula, quae ex praescrip. colligitur, ad hoc. l. Titia. de verb. obli. l. item quia. §. item Iuliano. ff. de pact. ¶ Nota, quod pro interpretatione, & declaratione iuramenti an sit obligatorium, Papa est adendus, & quo respectu sit obligatorium, uel non: ad quod. §. de elec. venerabile dixi. §. eo. quanto. ¶ Nota, quod iuramentum de non essendo, uel agendo contra aliquem, indeterminate praestari intelligitur de esse illicito contra debitum iuris, non de licito, sed secundum debitum iuris, maxime quod trahit causam a iure proprio, uel alterius sibi coniuncti, aut ecclesie proprie. & idem in defensionibus. ¶ No. quod obligationes factae vacante ecclesia, minus obligant, quam factae sede repleta. ad hoc. §. co. sicut nostris. ¶ Opp. quod iuramentum de non essendo contra eos, obligat indistincte ad non essendo, & in facto proprio, sicut simplex est. de ma. & obe. folite. Sol. Dicit Inn. quod uerba, & causa, quae praecesserant multum, hic iustificat interpretationem Papae: & ut ex his uerbis patet, aliquid esset, si generaliter ageretur, quod in nullo negotio esset ipsum: tunc enim in negotijs ecclesie non tenentur seruire iurum. §. c. 2. Sed in proprijs debet obtinere absolutionem, si iustus metus erat, uel alia rationabilis causa, quare fuit iurum extortum: ut no. quod metus causa. ad aures. §. in Inno. hoc uerum in quantum iurum tangebatur commodum proprium. In quantum autem tangeretur praedictio ecclesie, non obligat. Nam & eps ecclesias, & clericos defendit provinciae et litteras Papae, tunc de ipsius speciali mandato. rescrip. ad haec. & c. ad audientiam. 2. ¶ Quero qui comprehendantur appellatione specialium personarum. Dic, quod personae coniunctae. de posth. c. 3. de excu. tut. l. humanitatis. Abbas intelligit et de amicis. ¶ Quero de poena machinationis principem. Dic, quod laicus in monasterium detruditur, praesbyter, uel diaconus degradatur. 22. q. 5. si quis laicus. Palea. est post. ca. de forma. & fortius si inferior. & no. Abbas per hunc finem, quod aspiratio est proprie con federatio facta in praedictio alicuius personae, uel dignitatis ipsius. Gl. colligit iurum metu extortum non seruandum: & dat si mile de confessione, & consensu. nota illam purificationem.

¶ Opp. quod iurum in eo, quod non tangit iura ecclesie, sed propria, sit seruandum, cum possit seruari sine aia interitu. §. co. si uero. Ad hoc, quod ne tractatus, uel aspirationes faciant, tenent de honestate, et sine iuro. gl. facere uir. p. quod claudit, quod iurum seruire tenetur pro parte sic, & pro parte non gl. colligit ex litera declarationem iuramenti quo ad uim comprehensum spectare ad papam. Ad hoc, quod in omni sacramento excepta intelligit auctoritas papae. §. c. uenientes. similiter & Imperatoris. ff. ad municip. l. Imperatores. Idem cum dicitur an sit licitum, uel no,

spectat declaratio ad Papam. §. de elec. venerabilem. Colligit obligatum alicui de non essendo quod esse possit pro facto proprio, uel ecclesie, uel comunitatis. Ad hoc alleg. iura, quae dnt in generali sermone personarum loquentis intelligi excepta. Et est ar. quod si promisi tibi dare terram meam, uel castrum quod omnem personam, non tenor dare quod me: quia nemo arctatur ad dilectionem alterius plusquam ad dilectionem sui. ¶ Et quia ordinata charitas incipit a se ipso. 22. q. 5. non licet. & quis primo det sibi elemosinam facere, deinde proximo. de peni. dif. 3. sane cauendum. Gl. assignat quaedam praescrip. in fin. dicit, quod praescrip. sunt specialia. De materia. 22. q. de forma. & c. in d. c. sane cauendum. uer. qui uult, quod alias est. c. ubi de hoc. Sequitur. c. ex literis.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum ueritatis potest per iudicem in quacunque parte processus exigi. nu. 12.
- 2 Iuratus quando possunt in sortem computari, non sufficit probare pignus, & fructus perceptos, uel fructuum quantitatem, nisi probetur quantitas cum fructibus.
- 3 Fama inducit semiplenam probationem.
- 4 Publicatio testium super obligatione an impediatur productionem testium super sorte.
- 5 Pecuniae quantitas per feneratorum tradita, ex quibus potest probari, ubi non apparet certa.
- 6 Iuramentum de ueritate quando sit praestandum.
- 7 Iuramentum ueritatis compellitur praestare praelatus, & quare quilibet ad illud compellatur. nu. 10.
- 8 Iuramento ueritatis interrogatus quomodo respondere debeat.
- 9 Fructus percepti ex pignore an extenuent sortem.
- 11 Iuramentum ueritatis quare sit necesse, quod praestetur.
- 12 Assertio, & responsio potest in quacunque parte iudicis exigi.

C A P. X X X I I I.

Xliteris. ¶ Si iudex in principio cause iurum de ueritate non exigit a partibus in processu illud exigere poterit. h. d. Cois. diuisio.

¶ Secda ibi: non igitur. ¶ No. quod in repetendis pignoribus quasi ex fructibus sit satisfactio de sorte, non sufficit probare pignus, & fructus perceptos, uel fructuum quantitatem, nisi probetur quantitas cum fructibus pensando. ¶ Et no. quod fama non habet exitum plene probationis. Et no. quod fama inducit semiplenam probationem, cuius praetextu potest deferri iurum, alias factum necessitatis ad supplementum plene probationis, de quo. §. c. fi. ¶ No. quod fama minus est, quam notorium, quia quasi notorium est: nam factum istud non poterat proprie esse notorium. Dicebat Ho. quod testes dicebant, quod obligauit se, sed pro quod, non recordabantur: uel dicebant peccatum esse, quod ille sic perdat rem suam. ¶ Quero, an publicatio attestacionum super obligatione impediatur productionem testium super sorte. Dic, quod non: quia est alius articulus de testibus. cum cam. 1. & 2. & c. ueniens. & c. cum in tua. imo & obscure deponentes possent iterato interrogari. et per tuas. & c. cum clamor. ¶ Quero, quid si non potest, et per inimicum, ostendere de quantitate, ut quia creditor dicit de centum: alter de decem. dicit Hof. considerandum uerum pretium rei, & consuetudinem creditoris, ut si consueuerit uelle pignus ad ualorem dupli eius, quod mutuat: & sic sua subtilitate iudex ueritatem inquiredo cam decidit. ff. de pig. act. l. si seruos. in fi. & l. uel uniuersorum. ff. de usur. l. qui semisses. ff. man. l. uel. ¶ No. cum, his consideratis, & fama utriusque, isti uel illi ad certam quantitatem, de qua sibi ueritas deferat iurum. §. c. fi. Oib. his deficientibus oportebit reum absolui. §. c. fin. Hodie cogitur libros rationum edere. §. de usuris. ex grati. Quod ualet et ad eam, de qua dicitur, an de sorte constaret, & de tpe quo durauit obligatio. Item quid si constat illud feneratori ad totum, pone ad quatuor solidos pro libra, si de solidis usurarum non probatur, an ut ex praesumptione condemnetur pro tpe, quo durauit obligatio ad summam, ad quam ostendit rati quatuor denariorum. Dicit, quod sic. & hoc multoties seruatum est in foro Bonon. epi. Ad quod iura. §. allegata. ff. de proba. l. si Chirigraphum. & c. de apochis pub. l. quicumque. li. 10. Ia. de Arena in l. j. C. de prob. ubi et ponit Cy. dicebat probandum pecuniam esse solutionem factam ex tali causa, sicut probandum est ipsum creditorem tamen ex fructibus perceptis. Al leg. de rati. istam. & decre. ad nostram. §. eo. Sed certe quantitas fructuum non sic uenit praesumptiuo, sicut quantitas usurarij, et in supra dictis terminis: hodie forsitan per libros rationum decidetur praedicta. ¶ Querit gl. an, & quomodo praestatur iurum de ueritate. Dicit, quod in spiritualibus causis, in quibus non praestatur iuramentum calumniae. Not. gl. quod ponit, quod causa usurarum sit spiritualis. de quo in clemens. dispensationem. in gl. Sed mirum de iuramento hic, quod praestatur dic, ut de iuramen. calum. c. 1. li. 6. ¶ Quero, an hoc iuramentum praestetur a prelato? Glo. quod sic, quod agitur de facto suo: alias non. De quo remittit. §. de electio. dudum. & hodie in capitulo praesentium. de testib. li. 6. Cuius tenorem ponit gl. in fi.

¶ Quero, quomodo respondetur per hoc iuramentum. Dic, quod respondetur de eo, quod scit: unde debet simpliciter respondere, scio, uel nescio. Per iuramentum calumniae respondetur, de eo, quod credit.

credit. C. de iur. calum. l. 2. In quantum dicit ergo, quod respōdit, de eo, quod scit: dicit Inno. hoc verum, etiam si non vidit, sed indubitatam habet de eo fidem. Exemplū de Christo, de Constantino, & Iustiniano Imperatoribus. & repetit, quæ dicta fuerant de testi. cām. Aliqui dicunt, vt Archi. quod hæc nō fuerunt verba Inn. Collegit gl. famam non inducere plenam probationē, q̄q̄ plenissimē diuulgatā, saluo in his, quæ sunt leuis præiudicii, vt q̄n agitur de matrimonio p̄hendo. de confan. & affi. super eo. & de sponsa. cum in tua. Non tñ sufficit ad dirimendum. j. de eo, qui cogno. confang. super eo. ¶ Gl. colligit percepta ex pignore p̄putari in fortē. Inter cetera dicit, quod fructus ipso iure extenuant fortem. Alle. l. i. C. de pig. act. Sed cōiter tenetur p̄rium: vt ibi no. s. e. ad nostram. ¶ Quæro quare compelluntur iurare. Dic, vt dicant, veritatem, sicut in teste, & quia peccatum mortale est, occultare veritatem. r. i. q. 3. q. f. quis. ¶ Quærit quare iuret de veritate, Dicit gl. quia v̄sura, causa est quasi spiritalis, in qua nou iuratur de calumnia: & sic non colligitur hic, quod iur̄m de calumnia p̄stitum fuerit, vt quidam dicunt. Putat tñ, quod si v̄triq; iur̄m p̄staretur, & in ciuili, & spiritali ordo iuris non offēderetur, imo v̄tile esset: & si hic iuratum fuisset de calumnia, non fuisset superfluum iur̄m de calumnia: quia ad diuersa referuntur: & quia æque p̄iudicat p̄fessio de credulitate, sicut de veritate. ¶ Quæro de ratione dubij exactiōnis huius iur̄i. Quidam dicunt, q̄d causa fuit, quia videbatur, causam non esse spiritalē, & sic non iurandum de veritate, sed de calumnia. Alia ratio est: sic non erat exactum statim post litem contestatam, & sic debito tempore: vnde fuit dubium, an possēt postea p̄stari: per quæ dicit iur̄m posse p̄stari quādo cūque, siue de calumnia, siue de veritate dicenda antequam sit in causā conclusum, nec est de substantia ordinis iudiciarij, quod statim p̄stetur: dic, vt de iur. cal. c. i. in fi. lib. 6. Vel dic, quod ratio fuit: quia iudices procedebant ex officio, quo casu non iuraretur de calumnia, sed de veritate. s. e. ad nostram. 2. dic. ut ibi no. gloss. quod causa usurarum est quasi spiritalis. uide glo. in clem. dispensiosam. Et pondera, quia dicit, quod quilibet causa ecclesiastica lata potest dici spiritalis. Anto. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Alienationem reuocare potest p̄latus, quam fecit in p̄iudicium dignitatis.
- 2 Alienatio dominij facta per principem non p̄iudicat regno.
- 3 Rex in coronatione p̄statur iuramentum de non alienandis iuribus regni.
- 4 Iuramentum secundum non obligat in p̄iudicium primi.
- 5 Donare potest rex aliqua de suo dominio, vt non p̄iudicare videatur.

C A P. XXXIII.

In intellectu. ¶ Si is, qui potest, iurauit non alienare, alienationē reuocare p̄t, quam postea fecit in p̄iudicium dignitatis: etiam si iurauit non p̄uenire. Primo ponit factum corrigendum. Quod sc̄do corrigi mandat, ibi: nos eisdem. submittens cām madati, ibi: Quia cum. ¶ No. primo principem in dignitate nihil posse alienare in p̄iudicium regni, uel dignitatis, aut honoris. Not. q̄ detrahitur honori existens in dignitate, si bona dignitatis alienentur. ¶ No. sc̄do, q̄ quilibet rex in coronatione p̄statur iur̄m de nō alienandis iuribus, aut rebus regni. ¶ Not. q̄ idem male alienans potest, q̄d male alienauit ad p̄iudicium dignitatis reuocare. ¶ Nota q̄ iur̄m non est obligatorium: quia primū iur̄m est seruandum, & p̄m p̄ primum non p̄t seruari absq; p̄iudicio salutis æternę. ¶ Not. q̄ iur̄m super obseruatione p̄ctus illiciti ad p̄iudiciū dignitatis v̄t esse obligatorium personę iurantis, nisi q̄ aliud oppositum iur̄m p̄cessit. Potest induci p̄: quia text. ponderat duo, q̄ teneatur, & q̄ iurauit. Sufficit ergo, q̄ teneatur, licet nō iurauit: & sic iur̄m cōtra id ad quod simplici obligatione absque iuramento tenetur, non uidetur obligatorium. ¶ Opp. q̄ rex possit donare aliqua de dona. ca. 2. Pondera literam, quæ dicit in p̄iudicium regni, & cōtra honorem. Modica enim potest donare: quia non p̄iudicat, nec regnum dirimit. Ad hoc. s. eo. tua nos. de donatio. ca. 1. 2. & 3. & c. ad apostolicę. de simo. & c. si quæstiones. Nec faciēda est, tam amara interpretatio. ff. de donat. inter uir. & uxo. cum hic status. & l. si id. s. si quas. & uide, quod no. de supplen. negligē. p̄lato. capitu. 2. Glo. est clara nihil aliud agens, nisi colligere notabilia, & allegare concordantias, ibi: p̄stare, & inuentarium facere, ibi: hospitium, ubi de hoc. ff. de leg. tertio. l. vltima. in fin. vltimam columnam. & in casu de consecra. distin. secunda. quod tunc, quandoque utrunque malum, ut prodigalitas, & auaritia. 4. l. distinct. sepe. ibi: alienata. nisi iam propter hoc esset de positus. 1. 2. quæst. 2. monemus. in glo. ultima, in fin. & de reg. iur. in malis. lib. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Matrimonium contrahere cum alio non impeditur mulier, quæ iurauit aliquem suum esse maritum, de quo succubuit. nu. 2.

- 2 Iuramento utriusq; coniugum statur super allegatione matrimonij. 4.
- 3 Matrimonium non impedit periuurium.
- 4 Matrimonium consummatum est indissolubile, nisi morte alterius coniugum.
- 5 Iuramentum non obligat iurantem in eius p̄iudicium, ubi illud est per sententiam reprobatum. 8.
- 6 Iuramentum in supplementum probationis, in quibus causis non habet locum.
- 7 Iuramentum uoluntarium non obligat.

C A P. XXXV.

Mulier. ¶ Si mulier iurauit aliquē suum esse maritum, & succubuit, quia aliter nō probat, non datur, nec denegatur licentia cū alio p̄hendi. Non diuiditur. ¶ No. summariū. ¶ No. quod p̄ iur̄m in sententia reprobatū ecclesia non dat licentiam p̄ueniendi, q̄n illud reprobatur, non quod non liget, sed quia perfectē non probet. ¶ No. quod non statur iuramento coniugum super allegatione matrimonij. ¶ Nota, quod contra iur̄m sn̄a reprobatum canon, & ecclesia non p̄hibet conuentionem, sed relinquit iurantem suę conscientię: & sic potest quis uenire contra iur̄m, q̄n succedit loco probationis, & est sententia reprobata. ¶ Not. q̄ periuurium non est de criminibus, quod impedit matrimonium. ¶ Opp. q̄ non debuerit sententari p̄ matrimonium: quia matrimonium contractum, & consummatum, non debet dissolui nisi morte alterius p̄hentiū. 3. 2. q. 2. ca. 2. So. Dic, q̄ quanquam erronea foret hæc sn̄a, tamen matrimonium non probatur solo iuramento coniugis petentis. Vnde non deficiebat ius, sed probatio. ff. de testa. tute. l. duo sunt Titij. Nam sn̄a quantumcumque erronea seruanda est: potest. n. errare iudex, qui q̄nq; sequitur allegata. 3. q. 7. indicet. ueritas tñ non mutatur. ff. de offic. p̄sidis. l. illicitas. §. veritas. de purga. uulga. c. 2. ¶ Opp. q̄ hæc mulier debuit prohiberi, uel non prohiberi, & sic non debeat relinqui suę conscientię: nam aut huic mulieri uolenti sc̄do p̄here denuntiatum est de primo superflite: & tunc si non fuit probatum, debuit dari licentia p̄hendi, & hoc in quantum de hoc agitur in contentioso: si erat in foro pœnitentiali si dicat se uerum dixisse, de primo debet prohiberi: si dicit se dixisse falsum, debet ei p̄ consuli, quod contrahat, si de lapsu timetur. Dicebat Gost. q̄ in iudiciali, & pœnitentiali foro tutius est eā conscientię suę relinquere. Dicit lo. An. q̄ in quantum dicit. §. Gost. de foro pœnitentiali bene dicit. In quantum opponit de foro contentioso, obiectio non procedit, q̄ hæc mulier p̄uocauit ad iudicium uendicando uirum: quod pater ex litera, quæ dicit uirum ab eius impetitione fuisse absolutum. Confessione autem mulieris, quam pro se fecit in illo iudicio credi non debuit, & quia potuit esse falsa: ideo eligitur hæc mediū uia. Vel dic, q̄t si denuntiauerit mulier, & nō probaret, non daret licentia: quia ei obstat iur̄m, & ne aperiat uia ad p̄iurium: & p̄rium p̄cederet, q̄n nihil esset probatum, & mulier non iurasset. ¶ Opp. quod ecclesia dando licentiam non esset author periuurij, sed adulterij: quia ueniret mulier p̄ iur̄m, & matrimonium probatum p̄ iur̄m quo ad sui p̄iudicium. Quidā dnt, quod melius dixisset litera, ne daretur uia adulterij. Non enim est literæ intentio, aut mulier uerum iurauit, & dat uia adulterio: aut falsum iurauit, & l̄sum impeditur matrimonium. Sed dic tu, quod primo casu daretur uia ad periuurium. Secundo casu impeditur l̄sum matrimonium p̄ nō matrimonium. ¶ Opp. q̄ stetur iuramento coniugis ad p̄iudicium suum: & sic non possit p̄ proprium iur̄m uenire. C. de non nu. pecu. l. ḡhaliter. de p̄ba. per tuas. Sol. Contra iur̄m, uel p̄fessionem propriam sn̄a non reprobata non licet p̄uenire, vt ibi: sed sc̄do, q̄n est sn̄a reprobata, vt hic. de quo de exce. cum uenerabilis. Et hoc tene, licet quidam dicant sp̄ale in m̄mo nio p̄ periculum. j. de eo, qui cogno. confangu. uxo. Iordane. facit ad q̄onem quam insoluta dimittit Gul. in Spec. de exce. §. uiso. ver. quid ecouerso. 5. col. Si debitor offert decē, quæ dicit se a Titio mutuo recepisse, & repetit pignus, creditor negat se mutuasē, & negat pignus, & iurat, debitor p̄bat mutuū, & pignus, an mutuū deat restitui: quæ ex quo iur̄m suum est reprobatum sn̄a, illud poterit repetere. f. mutuū. Ad hoc q̄d no. lo. 30. q. 5. §. quis ita. ad hoc. C. qui potio. in pig. ha. aūth. item si possessor. vbi p̄m glo. negans rem esse debitoris, p̄t ex p̄fessio dicere, q̄ illam tenet ex alia cā, & fateri ipsam esse debitoris. ¶ Quærit gl. an si mulier hæc habuisset unū bonū testem, crederetur suo iur̄o. Vt, q̄ sic. de probatio. sicut p̄suetudo. C. de reb. credi. in bonæ fidei. j. c. fi. Gl. dicit, q̄ non putat tali casu locū esse delationi iur̄i: quia agitur quasi causa testis hoīs, cū per hoc constituatur seruitus in ipso, & sufficit, q̄ causa nō est modica: & in talibus defertur iuramentum, attentis circūstantiis p̄sonarum, & q̄ritatis cautē. j. c. fi. Idē. Accur. in l. 3. §. quæcunq; eod. tit. Non obstat de desponsa. impube. attestationes. quia non defertur super principali petitione, sed super articulo

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

lo postea orienti, ex quo oritur magna præsumptio cōtra reū, scilicet, quod consentisset post ætatem, cū nifus fuisset ad copulam. Vel ibi a toto habebat præsumptionem pro se, s̄m Abbatem. Tu dic, quod ibi præsumptio erat contra reum, qui uenit absoluitus in causa matrimoniali: unde tunc non absoluetur, nisi iuret ad excludendam illā præsumptionē. Ad quod facit, j. c. fi. & quod ibi not. super uerbo, præstitit. Hosti. dicit in omni causa deferendum sacramentum, etiam si agatur de cōditione personæ. ff. cod. l. 3. §. quicumque. & j. c. fin. ad hoc. §. de probatio. c. 2. Vnde dicit hoc arbitrarium, & remittit j. c. fi. & in Sūma. eo. ii. sub rubrica de assertorio iuro. §. super quibus. ver. quid de causa monachationis. & seq. vsque ad §. qualiter.

7 ¶ Aduerte, quia Hosti. sentit, quod non proficeret primum iuramentum, forte quia sponte oblatum, sed oportet iterato iurari. Nec obitat si dicatur, quod non debeat iterato ad iurandum admitti: quia vel idem iurat, & erit quædam nugatio. de electio. in Genesi. Vel iurat primum: & nullus erit defectus, nisi quod de periurio conuincatur. de testi. sicut. Dicit Hosti. qd licet utrunque iurum sit de ueritate, primum tñ solum præsum primum, s̄m vero diffinitiuum: mutata uero specie illud iterari non est superfluum. Ad hoc: §. de testi. ueniens, alias sequere tur, q̄ in causa, in qua est iuratum, non posset aliud iuramentū ad decissionem litis deferri: & idem sequeretur, si esset iuramentum de calūniā: quia licet illud sit de credibilitate, & que tñ præiudicat: ut no. §. c. 2. Nec præsumitur, q̄ mulier dicat primum eius, quod primo dixit. Ad hoc de præsump. c. fin. 1. q. vlti. ma. saneimus. ¶ Oppo. q̄ mulieri posset dari licentia ad secūda vota; ex quo succubuit: quia dicit lex, q̄ si uendico rem dicendo te possidere, possum postea q̄ succubui, agere, & dicere me possidere. ff. de acqui. pos. l. naturaliter. §. nihil. Dicit glo. q̄ Lau. hoc casu dixit, dandam licentiam per primum. Sed hic de cidit primum duplici ratione. Primo, ne detur uia periurij, & ne ecclesia sit author periurij: & quia ecclesia debet suadere ne ueniat primum iurum: non debet autem expressè prohibere, etiam multiplicitate causa: quia posset esse, q̄ iurauit falsum, & ne impediatu rictus matrimonij: nam ex periurio non debet prohiberi, cū periuri & criminosi, & qui extra ecclesiam sunt, possint matrimonij p̄here. 3. 5. dist. cum similib. Et sic due præsumptiones dñe concurrunt, & neutra præponderat alteri: tacebit ergo ecclesia. Dat simile. 22. q. 2. ne quis arbitretur. Si tñ uerū est, qd iurauit quo ad Deū nullū pōt p̄here matrimonij quo ad Deū. Si falsum est bene poterit, ut est probatū. Lau. dicebat primum. Non bene rñdit ad legē allegatā: quia ibi erat simplex assertio, & de facto alieno, in quo potuit errare, hoc iurum: est de facto proprio, de quo poterat esse certa, merito obligatur, & ne ueniat contra iuramentum, pro quo præsumitur, ex quo iurauit, ecclesia non dat licentiam. Hæc uera inquantū mulier non petit banna, quod est de iure, de clande. despon. c. fi. ¶ Consultit Hosti. quod episcopus moneat illam ad p̄nenciam. j. de eo, qui cognō. p̄ sangu. vxō. suā. distinctionem: si nō pōt illā ad hoc inducere, petat banna publicari cum protestatione hius decre. quia per id non intendit dare licentiam, nec denegare, sed illam cōfessionē suā relinquere. Denegare uero banna non debet: quia denegando præambula contractus, de negaret contractum. Protestatio tñ prædicta licet sit utilis, nō tñ est necessaria. ff. de iud. l. nō uidetur. Faciunt prædicta ad q̄sionem dñi calē. 27. de patre, qui contraxit cum ea, quam iurauerat desponsaturam filio, ut in dominicali. 27. & in præteriti. 26. dicitur. quid cum uir delatus de stupro vna cum muliere confitetur matrimonium.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum de seruandis statutis ecclesie, refertur ad statuta subsistentia secundum tempus iuramenti.
- 2 Consensus simplex non sufficit in his, in quibus exigitur notabilis expressio.
- 3 Iuramentum, quod uidetur se ad futura extendere posse.
- 4 Promissio simplex, etiam non iurata ita obligat ut iuramentum.

C A P. XXXVI.

Lericus. Sesummat, & non diuidit. ¶ Nota primo, quod iuramentum de seruandis statutis ecclesie refertur ad statuta subsistentia secundum tempus iuramenti, & non ad statuta postea edita. ¶ Nota secundo, q̄ in his, in quibus exigitur notabilis expressio, & formalis ad concludendam obligationem, non sufficit consensus simplex cum relatione ad illud alias præstitum: & sic non sunt paria, quid exprimi per se, uel per relationem ad aliud nō principaliter expressum cōmemorari. Et sic ubi exigitur certa forma in actu, & actus de p̄terito præstitus non potest ad aliud extendi, illa forma specifice non repetita. Quod nota, quia facit ad multa. Si quis ergo post stipulationem dicat ex interuallo, p̄sentio per stipulationem, quam præstiti tibi dare centū: non obligabitur ex stipulatione, sic in reitō, & singulis. Quod nota. Sic intellige hanc

decre. quando ex interuallo fuerit uerba prolata: alias uidentur ineffe. ff. si cer. pet. l. lecta. §. de elect. officij. ¶ Oppo. q̄ primum iuramentum se extendit ad futura. C. que res pigno. ob. post. l. fi. ubi si obligo omnia bona mea, intelligitur de futuris. Solum illud fauorabile, & modici præiudicij: hoc odiosum, & grauis præiudicij. Et idem de priuileg. quia circa. ff. de serui. urb. præd. l. si seruitus. lo. And. dicit, quod uerbum edita, soluit contra. Ad hoc de uerbor. obliga. l. cum stipulamur. Fallit pro provincialibus, ut aliquid asserendo per sacramentum, quod fecerunt domino sunt periuri, licet illud sit falsum: & facit, quod ille non deberet, qui negat aliquid per iuramentum calumnje, quod a principio fuit propositum, quod est falsum, secundum Ioan. And. cum iuramentum calumniosè se extendat ad totam causam. C. de iur. cal. auth. hoc sacramentum. Idem ubi iuramentum extenditur ad futurum factum, ut est iuramentum fidelitatis: unde si dominus præcepit aliquid per uasallum teneri secretum, reuelando deiecerat, licet tempore iuramenti non esset exortum, uel secretum tenendum, secundum Ioan. Andr. ¶ Oppono, quod obligatur ex iuramento: quia promittendo per iuramentum uidetur iurare, saltem per creaturam, & illud seruare tenetur. supra eodem. & si Christus. Dicit hic Calde. quod licet non teneatur ui huius iuramenti primi, tenetur ui secundi. Hoc placet si constaret, quod egerit iurare: sed puto, quod hic non egerit iurare, sed iuramentum antiquitus præstitum ad hoc extendere ex promissione, quæ non sufficit. Et hoc cenet Archidia. 22. quæst. 5. ne quis. Per quæ dicit Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. de iur. iurand. ad fin. quod si subditus, qui primo iurauit domino, postea conuenit, quod illud iuramentum postea ad aliud extendatur, non extenditur ad alia. Hinc est, quod licet per pactum obligem successorem, non per iuramentum, ut not. de dolo. ueritatis. Facit, q̄ si detur licentia notario, uel iudici, ut extendat instrumentum prout uult, quod non possit ibi addere iuramentum, uel stipulationem, si formaliter non intercessit: quia non possunt hæc simplici consensu suppleri, cum habeant certam formam. ¶ Quærit gl. an ui promissionis teneatur postea seruare statuta. Glo. dicit, quod sic ex ui promissionis: quia inter promissionem, & iuramentum nulla est differentia quo ad Deum. 22. quæst. 5. iuramenti, & eque puniretur si non seruaret priuilegium. de fideius. peruenit. Putat cum gl. quod maior poena imponetur ei, qui uenit contra fidem tantum sine iuramento: quia magis contemnere uidetur. Et sic æquiparatio est quo ad genus, sed non quo ad criminis quantitatem, nec quo ad poenæ quantitatem. Ad hoc. supra eod. debitores. & quod nota. supra eodem. cum quidam. Sequitur iuramentum.

Anto. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum delatum a iudice parti non potest recusari, nec referri.
- 2 Iuramentum delatum a parte parti potest licitè recusari.
- 3 Iuramentum purgationis defertur reo non actori.
- 4 Iuramentum, quod ex officio iudex defert parti, quomodo appellatur.
- 5 Iuramentum ueritatis non potest recusari nisi cum causa.
- 6 Iuramentum delatum a parte, parti non potest recusari.
- 7 Appellari, an possit a sententia lata pro te, ubi prius iudex detulit iuramentum tibi, & tu pro te iurasti.
- 8 Iuramentum iudiciale, quod in iudicio a parte parti defertur, an possit deferri in quacunque actione.
- 9 Iuramentum deferens, an habeat seruare aliquam solennitatem.
- 10 Iuramenti necessarij species, quæ sit.
- 11 Iuramentum necessarium quando sit deferendum.
- 12 Probatio semiplena ex quibus argumentis oriatur.
- 13 Testes recepti, & inter diuersas personas super eodem producti, si faciāt aliquam fidem ad commodum, uel incommodum, probant semiplena.
- 14 Probationem plenam quomodo faciunt due semiplenæ probationes eiusdem generis simul iuncte.
- 15 Iuramentum suppletiuum, an possit deferri, ubi, & c.
- 16 Probatio imperfecta, an tollat aliam imperfectam.
- 17 Iuramentum suppletiuum in quibus causis deferatur, uel non.
- 18 Iuramentum suppletiuum cui parti sit deferendum.
- 19 Iuramentum suppletiuum, an necesse habeat iudex deferre.
- 20 Iuramentum suppletiuum non defert iudex, nisi petatur.
- 21 Sententia effectus qualis sit, ubi est lata ueritate iuramenti præstiti.
- 22 Iuramentum necessitatis, an possit per procuratorem deferri.

C A P. XXXVII.

Iuramentum. Se summat, & habet quæ que dicta, quæ parent. Vel sunt due partes. Prima tractat de recusatione, & delatione iuramenti. Secunda ibi: sane. tractat de dilacione in iudicio a contrario: sed non expressè ponit de dilacione extra iudicium. ¶ Nota primo, q̄ iuramentum delatum a iudice parti, nō potest recusari, nec referri. ¶ Nota secundo, q̄ iuramentum delatum a parte parti in iudicio pōt licitè recusari, & referri. Fallit in quento actione famosa,

ne famosa, quæ referre non potest. ¶ Not. ex secunda parte, quæ actor in probatione ex toto deficiente reus obtinet, etiam si nihil præstiterit. ¶ No. 3. quod præsumptione facere pro actoris defectu reo factum purgationis. ¶ No. quod ceteris paribus iurum in defectum purgationis deferatur reo, nisi ex circumstantiis causarum iudex videat illud actori deferendum. ¶ Opp. quæ dicitur: quia primo dicitur iurum, non recusandum, nec referendum. Secundo dicitur recusandum, & referendum. in principio dicitur deferendum, & hoc pendere à potestate iudicis. In fine dicitur reus, quod solum deferatur parti, si habet pro se præsumptionem. Dic, quoddam est iurum extrajudiciale, seu voluntarium: de eo non agit hic expressè, quod potest deferri, & referri, sed quod partes conveniunt, quod alias appellatur extra questionale. ff. de iureiur. l. i. iurandum, quod ex conventionione. nisi de hoc agatur hic tacitè à prioro. Quoddam est iudiciale, quia à iudice, & in iudicio datur: & de hoc loquitur prima pars capituli: quia hic non potest referri, nec recusari. Quoddam est iudiciale, id est, in iudicio præstitum, & delatum à parte parti, orante, vel acquiescente iudice: & hoc potest referri, nisi in actione famosa. Quoddam est iurum necessarium, quod ex necessitate deferatur in defectum probationis: & de hoc loquitur ultima pars cap. ¶ Nunc videamus de qualibet specie. In prima parte habes hic de iuramento, quod deferatur à iudice parti, quod non potest recusari. ¶ Quæro de quo loquitur prima pars. Dic, quod de quodam iure, quod appellatur veritatis, quod deferatur iudex in quacunq; parte iudicij, quæ suspicatur de malitia partis. de iura. calum. ca. 1. lib. 6. ¶ Quæro, scilicet, quia dicitur, quod potest iusta causa recusari: quæro quæ est hæc iusta causa. Dicitur gl. quod iusta causa est recusandi, quæ dubitat de eo, quod iurare debet: puta quia est iuratum de veritate dicenda. ff. eo. tit. l. i. iurandum, & ad pecunias. 1. respon. ff. re. amo. l. Marcellus. Et sic præter iuramentum, de calumnia iuratur de veritate ab altera parte: in casu isto. al. de testi. vltima tertia. Idem actori estet in l. o. An. iusta causa recusandi, quæ plenè probavit. de prob. c. 2. & et reo, quæ actor non probavit nec plenè, nec semiplenè. ¶ Venio ad secundam partem iurum, vel speciem in ver. quavis. In illo habemus tria dicta. Primum, quod a parte parti potest deferri in iudicio. Secundum, quod potest recusari, & referri. Tertium, quod in actione famosa non potest referri. ¶ Opp. primo, quod potest recusari. ff. c. l. manifestè. Gl. dicit primo, quod si est susceptum, non potest recusari: vt l. manifestè. Si non est susceptum, adhuc olim non poterat recusari: vt l. manifestè. hodie autem potest recusari, vt est in non recusari, potest referri: vt l. generaliter. C. eo. tit. Hoc dicit verum, vt potest recusari quæ deferatur: sed quæ referatur actori recusari non potest: alias prætor actori denegat actionem. ff. eo. l. i. iurandum. §. ait prætor. vel melius procedit iudex, ac si iurasset. C. c. l. generaliter. §. 1. Dic, quod nec olim: nec hodie licitum est sine causa iurum recusare: ut l. manifestè. Olim, & hodie cum causa licitè est recusare: ideo reus potest recusare, vel referre, si habet causam: si non habet causam, potest referre, sed non recusare. Sic debet litera intelligi. Si tamen habet causam, & ipsam non allegat in recusando, iudex condemnabit eum, si postea in appellationis causa poterit causam ostendere: ut not. in d. l. generaliter. §. omnem. ¶ Adverte tamen aliquos casus. Primus, quod detuli tibi iuramentum, & tu iurasti pro te, sententia pro te pronuntiatur, & non potest appellari. l. generaliter. §. 1. & 2. C. e. tit. Hoc verum, si materia est talis, in qua facta possit transire in rem iudicariam, alias secus, vt in matrimoniali. Nam qua ratione potest retractari sententia, potest & tale iurum. Idem puto vbiunq; ex hoc foueretur evidens peccatum non remissibile per partem: quia tunc nec sententia, nec iuramentum obstat, per not. de re iudi. super rubrica. & eo. tit. cum Bertoldus. & c. confanguinei. ¶ Secundus casus, quod ego actor tibi reo detuli, & tu mihi retulisti, & ego actor iuravi, sententia fertur pro me. Sed an possis appellare, est opi. Pla. quæ sic lo. & Azo 3. cum omnis delator sit relator. Pro Pla. facit, quia delator sponte detulit, relator ex necessitate: quia tenebatur aut iurare, aut referre: & plus subuenitur in necessitate, quid agenti, quam uoluntarie. de offi. deleg. ab arbitris. li. 6. & hæc opi. est communis. ¶ Tertius casus, quando iurum ab actore est delatum reo, & actori per reum relatum, & actor non iurat, sententia fertur pro reo, ac si iurasset, & non appellat actor, ut ibi no. ¶ Quartus casus, quando iuramentum est reo delatum, & ipse non iurat, nec referri: si cum causa, & exprimit, discutitur de causa: si non exprimit, sententia fertur contra eum, sed postea potest appellare, & de causa docere: & si non docet de causa, modicum sibi proficit, per l. manifestè. ¶ Secundo est dubium, an hoc iurum iudiciale, quod a parte parti dicitur in iudicio, possit in quacunq; actione deferri. Dicitur hic, patet, quod potest deferri in quacunq; actione, et famosa, in qua agit de statu personæ. Vnde dicit Hosti. hic deferri in reali, personali, vel ciuili. Et si agatur de pædione, uel iniuria personæ, uel an mulier sit pægnans, uel an debeat fieri missio in possessionem, uel non, & alia quacunq; ff. e. l. 3. §. quacunq;. & l. iurandum. & ad pecunias. In causa tamen matrimoniali, & in his, in quibus

vertitur periculum animæ sicut ibi est speciale, quod non transit sententia in rem iudicariam, sic est speciale, quod si apparet deceptam ecclesiam, retractabitur, quod est factum ratione iuri delati. §. de frigi. fraternitatis. C. eo. l. 1. Ad hoc, quia in talibus nec lex præualet, nec consuetudo, de pæd. c. fi. de præf. c. fi. Per quæ patet, tale iurum in causa matrimoniali potest deferri: vt d. §. fi. ita tamen, quod legitimo matrimonio nullo modo præiudicari possit, nec animæ salus impediri, quoties de ipsius periculo cõstat. Venio ad uerf. neq; liceat. Dicitur hic, quod in actione famosa non potest referri. ¶ Quæro primo, circa hoc, an in actionibus famosis indistinctè deferatur iurum iudiciale. Dic, quod sic, vt hic. Et quæ sint famosa, numerantur. 3. q. 7. §. tria. uerf. porro in Spe. de offi. iudi. §. vlt. ver. 6. ¶ Secundo quæro, quæ sint actiones famosæ. Dic, actio furti, actio rerum amotarum, & similes. ff. re. amo. l. Marcellus. §. vlt. & l. seq. Sed an in alijs casibus non possit deferri. Dic, quod sic, vbiunq; lex defert. C. de fidei. l. fi. C. de iure delibe. l. sancimus. §. licentia. nisi lege expressè remittatur. Et dicitur doc. quod causa, pp. quæ non potest in famosis referri, est, quia lex defert. ff. in gl. in l. Marcellus. Hoc non placet: quia hic, & ibi loquitur, quod homo defert. Tertia ratio assignatur speciale in odium criminis, vt referri non possit. Quæ non placet Bar. per l. lex Cornelia. §. hac lege. ff. de iniurijs. Ideo glo. dicit ibi tertio: quia in criminosis actor non est sic informatus, sicut reus, qui commisit, vel quando dicitur furtum fecisse, vel amouisse: ideo potest dici, quod si actor potest esse informatus, & agitur ciuilitè, potest referri. ¶ Vltimo an deferens habeat seruare aliquam solennitatè. Dicitur gl. quod sic: quia licet iurare de calumnia: ut d. l. Marcellus. l. fi. C. de fideicom. Et ex hoc est expedita decreta. vq; ad ver. sanè. ¶ Venio ad uerf. sanè. ubi tractatur de specie iurum necessarium: & pro satisfactione glo. ultimi me us, quod nunquam sit locus delationi: quia uel actor plenè probat, & non est locus delationi. §. de proba. c. 2. uel actor non probat: & reus est absoluentus, & locus non est delationi. §. ut eccle. benef. c. 1. C. de eden. l. qui accusare. So. Potest esse, quod non probat plenè, sed semiplenè probat, vel habet præsumptionem pro se: si habet præsumptionem pro se reus, illi deferatur sacramentum purgationis ad purgandam innocentiam suam, vt hic, cum si. Potest etiam & actori deferri, quæ habet præsumptionem, vel unum testem, habito respectu ad qualitatem personæ, & dignitatem causæ. allegat iura sua. ¶ Quæro circa hanc speciem primo quæ sit deferendum. tex. in l. in bonæ fidei. C. eo. dicit, quod deferatur inopia probationis: hic dicit, quod deferatur, quando adelt pro actore præsumptio pro reum. Gl. dicit, quod stante præsumptione, vel semiplena probatione. Dic, vt §. est dictum. Si est semiplenè probatum, non deferatur, sed condemnatur. Quæ non est probatum, & reus absoluitur, etiam si nihil præstiterit: probatur autem actorem nihil probasse, quæ iurisdictioni iudicis, aut instantia iudicij, habet terminum præfixum à lege, & lapsus est terminus ad probandum. nam si non esset terminus statutus, non diceretur plenè non probasse: sed diceretur nihil sufficienter actitatum esse, & fieret absolutio ab obseruatione. l. properandum. §. & si quidè. C. de iudicij. Si iurisdictioni, aut instantia terminus est statutus à partibus, vt in oppromissis: & tunc terminus appositus iurisdictioni, vel instantia, habet vim peremptorij: ideo si actor nihil probauerit, reus absoluitur. l. de meis. §. fi. ff. de arbi. ad hoc quod no. Inn. de appel. super eo. Quæ autem dicitur plenè, aut semiplenè probatum: dicitur plenè probatum esse, quæ iudici est facta plena fides, vt quæ per ea, quæ sunt deducta, est deductus ad extremum fidei, & credulitatis. C. de edendo. l. procurator. §. de testi. l. ad fidem. de proba. l. quinquaginta. cum similibus. Ad quod declarandum primo pòderanda sunt extrema extra fidem, & credulitatem: nam primo est nescientia. Illud enim, quod homo nescit, de eo non est fides, nec credulitas. Et hoc habetur per glossam. ff. de iur. & fact. ign. in rubrica. de testa. l. de statu. Est dare scientiam veram: & hoc dupliciter. Primo in his quæ sunt artis, vel scientia: & hoc scire est per rationes, vel demonstrationes, & tunc procedit illud, scire, est res per causas cognoscere. de quo. ff. de legi. scire. de excus. tu. l. scire. de iur. & fact. igno. l. 2. Secundo habetur scientia in his, quæ sunt facti. Et illud scire dicitur, ad quod mouemur per sensum: & hæc scientia est, quæ requiritur in testem. de consue. c. 2. de testi. causam, & quod ibi notatur. ff. de tribu. acti. l. 1. §. scirentiam. Et ad hanc potest deduci iudex in his, quæ sunt actus permanentis. C. fin. reg. l. si irruptione. inter ista extrema, scientia, & nescientiam, est mediū, scilicet credulitas, siue fides. Ad ista autem peruenitur per quatuor gradus. secundum Bart. primo cum iudici res proponitur per actorem, & per reum negatur: & dicit Bart. quod deducitur in dubietatem: quia non applicat plus animum ad unam partem, quam ad aliam reliquam: ut no. de iuris & facti. igno. super rubrica. l. 3. C. qui. ad liberta. procla. non licet. de transact. l. potest rem. de peti. hered. l. si debitor. & nota §. de proc. c. r. Et hoc non facit gradum probationis: quia iudex non applicat animum ad aliquid, sed infligat inuesti-

investigationem, per quam postea devenitur in credulitate: post dubitationem aut incipit iudex declinare animi sui ad aliquam partem: & si facit hoc ex aliquo levi indicio, vel aliquo levi argumento, appellat suspicio, quae aliquo modo movet animi iudicis, & non tamen in totum remouet dubitationem. de qua. ff. ad legem Aquilam. l. in lege. ff. de poenis. l. absentem. Et hic est primus gradus probationis. Post istum si iudici apparent argumenta fortiora, incipit iudex opinari: & haec vocatur opinio: & est secundus gradus probationis. Modicum enim resartat ad credendum. Dicit Bar. qd de istis duobus loquitur. l. admonendi. sed ibi dicit, qd ad delationem iuri oportet, qd excedat primum gradum, ut sit plus, quam suspicio, ut praesumptio, vel semiplena probatio. Et intelligo de praesumptione, quae non sit uolenta, sed probabilis, quae habet vim semiplena. Ad hoc alleg. l. admonendi. ubi dicit, qd oportet, qd multum fidei, & post istam opinionem, si iudici appareat tamen de creditu, qd firmiter adhaereat vni absque alio dubio, tunc dicitur perfecta credulitas, & perfecta probatio: & tunc dicitur res dubia. ad hoc. l. 3. §. eiusdem. ff. de testibus. ff. de quonibus. l. 1. ¶ Nunc uidentur est quae sint argumenta, quae faciunt semiplenam probationem, suspicionem, opinionem, aut praesumptionem, ex quibus deferuntur sacramenta, sicut Bart. in certo tex. Hic primo dicit quidam, qd priuata scriptura faciat semiplenam, aut plenam probationem. Poni Bar. in dicta. l. admonendi. Posui plene in c. 2. §. de probatio. Ideo solum ponam casus, ubi semiplene probat, aut praesumptionem, uel suspicionem inducit, aut opinionem. Dic, qd semiplenam probationem facit apocha, quae est subscripta per testes tamen, vel per rationem lite rarum tantum. in aut. de fide instrum. & cau. §. quia igitur. & autem. contractus. C. de fide instrum. Posset tamen esse tanta fides testium, uel tanta comparatio, quod daretur plena fides: ut in aut. de fide instrum. §. si uero. Si nullo modo approbatur nec testibus, nec comparatione literarum, facit aliquam praesumptionem habilem ad deferendum sacramentum: quia non faceret quis de facili unam falsam apodissimam propter timorem magne poenae. Item quia scit, quod de facili potest probari prius per comparationem. In scripturis librorum facit praesumptionem habilem ad deferendum, si scriptis per se in libro non, & est defunctus, qui fuit bonae opinionis, & fame. ff. de bon. lib. l. qui cum maior. §. si. C. de probat. l. rationes. Item si producat liber tertius, qui per se facit rationem, & publice exercet artem, in quo continetur, qd aliquis debet alteri. l. quaedam. §. nummularios. ff. de edendo. Et hoc quando apparet liber scriptus manu illius, qui scripsit, & hoc partes confitentur. Instrumenta etiam publica aliquando faciunt praesumptionem, vel semiplenam probationem ad deferendum sacramentum: ut quando produco exemplum, & probo perdidisse originale, semiplene probat, ut dicit glo. in l. si. C. de fide instrum. & C. eo. tit. l. sicut in codi. Item si in instrum. habentes aliquid confitentur, uel patiuntur apponi ad commodum tertij: nam ibi non probat semiplene: quia praesens non praesudicat absente parte. l. si. de interrog. actio. & quia res inter alios acta, & c. facit tamen semiplenam probationem. l. ideo. Si quatuor exigerentur ad solemnitate testamenti, non semiplene probarent duo: quia duo licet dent dimidiam numeri, non dant dimidiam solemnitatis, quae est indiuidua: & sic si est defectus numeri tamen, procedit argumentatio. Si est defectus solemnitatis, & numeri, non procedit argumentatio. Si est defectus iurisdictionis, quia testes deponunt, quod Titius mutuauit, sed non recordantur de quantitate: hi non probant tamen semiplene, nisi alia praesumptione inuenitur: ut quia duo dicit, quod Titius perit mutuo decem, & alij deponunt, quod illa die mutuauit, sed non dicit quantitate: haec praesumptio sufficit ex ante dictis: quia ex praecedentibus sequentia declarantur. ff. de uer. obl. l. Titia. §. ex literis. & ff. de pac. ite. labeo. §. si. Quaeque deficit testis ex parte examinantis, & examinatus non est a iudice, sed a quocumque notario absque iudicis autoritate. Dic, qd nulla facit probationem. l. hac consultiissima. C. de testa. circa finem. & l. solam. C. de testi. prout intelligitur solum a parte iudicis, ut ibi in glo. Et hoc, si per partem imputari: ut quia testis erat in partibus valde remotis, uel erat in periculo mortis: unde si fuisset ad iudicem, statim decessisset: dicit, quod facit aliqualem praesumptionem, sicut qualitatem personae. Allegat. C. de test. l. si. §. de testibus praesentata. Ad hoc, quod no. Azo. in Summa. de fide instrum. & caute. ubi crederetur instrumento per absentiam, ubi alias non crederetur. Quaeque reperuntur dicta testium, sed non reperitur iuramentum. ut. quod non. C. de testi. solam. sicut unum intellectum. Bart. dicit, qd si parti per imputari, non dabitur aliqua fides: alias induceret praesumptiones, & semiplenam probationem: ut si scripta essent manu notarii antiqui mortui, cuius acta non reperiuntur: sicut dicimus de sententia antiquitus lata, quod ualeat, licet non reperiatur acta: ut nota. Innocen. de officio delegati. cam in iure. nota. de testibus. Albericus. de re iudica. cum inter. ¶ Quod si recepti sunt testes inter diuersas personas, cum super eodem faciant aliquam fidem ad commodum, uel incommodum? Dicit Barto. quod faciunt semiple-

nam, sicut in sententia. l. alia. de appell. Quod intelligit si modo examinari non possint: alias sibi imputaretur, si de nouo non faciat examinari. l. si. C. de testibus. ¶ Sed est dubium an duae semiplene indistincte faciant unam plenam. Dic, aut sunt duae semiplene eiusdem generis, ut duo testes: nam faciunt plenam: alias si diuersi, non. ut. l. 2. §. si. ff. de excusatio. tuto. & ibi glo. & l. spationem. §. qui numerum. eo. tit. & C. qui numero tut. l. 1. Bar. §. quia duae semiplene, etiam diuersi generis, faciunt plenam. de testibus. praeterea. not. in l. 3. §. eiusdem quoque. de testibus. & idem in alijs. nam vnus testis, & confessio facta absente parte, probat, ut c. si. de suc. ab intesta. ¶ Ad primum dicit, quod duo imperfecta non faciunt unam perfectam, quae tendunt ad diuersa: secus si tendunt in idem. Nam tendunt ad finem fidei faciendae iudicis: & haec fides non colligitur ex uno argumento tantum, sed ex pluribus. l. 3. §. eiusdem quoque. ff. de testibus. & de renun. in praesentia. de re iudic. sicut. ¶ Quae, quid si actor semiplene probauit intentionem, reus semiplene defensionem? Quidam dicunt non esse locum delationi, quae fit solum, quando alter tantum, vel uterque probet semiplene. Idem Gul. in Spec. de iuram. dela. ad fi. Quidam, ut dicit Cy. in l. in bona fidei. & in l. 1. C. de procur. dicunt, quod locus est delationi: quia data probatio actoris plena, & probatione rei semiplena, detrahit plena semiplene, & sic remanet solum semiplena: & sic est locus delationi. Ad hoc. ff. de admin. tuto. l. vulgo. ubi sicut in dubio deferuntur sacramenta, sic in dubio admittitur cum cautione: & si probat plene de mandato, si probetur semiplene de reuocatione, locus est cautioni. Ad hoc, quia in plena obligatio est vinculum ciuile, & naturale: & pactum tollit vinculum ciuile, & dimittit naturale. ff. de pactis. l. si vnus. §. pactus. Dic, sicut Cyn. ibi. & Io. An. quod si probationes super defensione, & actione sunt incomparabiles, ut quia directo uel indirecto dicitur, tunc non deferuntur iuramentum, quia plena confundit semiplenam: & sententia danda est pro melius probante. de testibus. in nostra. Ad hoc iura, quae dicit illum obtinere, cui potiora sunt iura. C. de edic. diui. Adri. tollen. l. 2. de iure patr. suggestum. in vlti. gl. & vj. de, quod no. de fide instrum. cum Ioannes super gl. & ita. Si plena, & semiplena sunt comparabilia, plena remanente in suo effectu, semiplene probat reus, & detrahit intentionem actoris: unde non est causa quare non est locus delationi: alias sequeretur, quod in nulla causa, in qua fundata esset actoris intentio de iure communi, non posset per probationem rei semiplenam deferri sacramentum, quod est falsum. Haec est eadem opinio, quam sequitur Barto. ¶ Nunquid autem probatio imperfecta tollat aliam imperfectam, ita quod non sit locus delationi iuri? Vt, qd sic. C. ubi, & apud quos. l. 1. & qd ibi no. sicut Barto. Et haec sufficiant de primo, si quando locus est delationi. ¶ Quae, secundo in quibus causis deferatur iuramentum in defectum semiplene probationis. Dic, quod in ciuilibus, regulariter deferunt, si descendat ex contractu, vel quasi, ut dicit gl. in dict. l. in bona fidei. Haec uera, nisi causa esset ciuilis, & grauis, in qua probationes exigantur lucidiores. ut dicit Cyn. & Odofre. in dict. l. in bona fidei. & sentit hoc glo. & Butrigarius idem, qui dicit has graues criminalibus equiparari. In lit. de excusat. tut. §. ite in inimicitie. ff. de excusat. tut. l. propter litem. §. 1. facit de restitutione spoliatorum. frequens. li. 6. Idem Barto. qui dicit causam non esse grauem, quando est de possessione tantum. C. si de momen. poss. l. 1. de causa possessionis. c. 1. & cap. cum dilectus. Item non est grauis, si deferatur super reuocatione procuratoris, ex qua sequitur nullitas sententiae. de proc. ex infirmatione. sicut Barto. ¶ Magnitudo autem causae cognoscitur, & grauitas, ex qualitate personarum, & qualitate rei, & quantitate, & qualitate regionis: nam questio inter aliquos viginti solidorum esset magna, quae tamen inter alios esset modica: nam pondus auri magno viro modicum est, quod alteri esset magnum. ff. de iudicijs. l. sed si susceperit. §. si. & quod ibi dicit de comitissa Macelda. Ad hoc, quia in iudicijs non satisfatur. ff. de legit. tut. l. legitimos. Nec libellus offertur in authent. de manda. principi. §. si tibi. & authen. nisi breuiore. C. de senten. ex peri. recip. ad hoc in qualitate: quia alicubi magnum est habere aliquam aqua, alicubi non, secundum Io. An. Cy. & Bar. ¶ Nunquid autem deferatur in causa monachationis? Accur. in l. 3. §. quacumque. dicit non deferendum: alij dicunt deferendum, si est uoluntarium, uel iudiciale: est necessaria superioris auctoritas, sicut in alienationibus rerum. l. 2. quaestione secunda. sicut exceptione. 10. qd. 2. hoc ius secus in iuramento necessario. Ad hoc. ff. de reb. eorum. l. 3. §. item quae. Et sunt haec uerba Petr. post Cyn. quae recitat hic Ioan. And. sed Cyn. in addi. dicit modiciores tenere iuramentum non deferri in causa monachationis: quia vinculum auctoritate Dei imprimitur, quod non potest per inferiores tolli: & hoc sibi placet. Credo, quod statim pro monachatione possit deferri uoluntarium: & in quantum pro monachatione iuretur stanti, non, & in quantum contra monacha-

monachationē iuret: quia illo pretextu non possunt partes sibi ex consensu præiudicare. Necessarium autē non puto posse deferri, nisi forte deferretur iur. n. purgatio: ut reo, q̄ esset semiplenē probatum, qui alias esset absolutus. Et idē per omnia credo in causa matrimoniali, in qua quidam dicunt iur. deferendum, ut Host. consideratis circumstantiis. Et idē hic Phil. licet Accur. cōtra in d. l. 3. §. quacunq. ex plurim. ponit, puta mulier est honesta, potens, & diues, peti tū in iur. sibi interiorē, uel æqualem, qui sepius illam de stupro sollicitauerat, & probat per unū testē omni exceptione maiorē, quod ille de sponsauit illam per uerba de p̄nti. Ad hoc de sepul. ex parte de testibus. super eo. 2. Fatetur tū, q̄ licet ferri s̄nta, non in tantum præiudicabit, quin possit retractari, reperto fr̄io inter eadem personas, uel aliam dicentē alterum ex coniugibus sibi coniugē esse: quia in talibus sicut s̄nta non præiudicant: ut de re iudicata. lator. & c. consanguinei. Sic nec præiudicat iur. s̄m eum. Barto. & Butri. dicunt, quod ad contrahendum deferri potest: ut in c. attestaciones. de despon. impub. iur. s̄m autē necessarium reo, qui alias absoluti debet, deferri potest: ut dicto cap. attestaciones. Actori autē solenne probanti, dico, q̄ non necessarium sit voluntarium in quantum stet pro matrimonio: quia partes possunt sibi præiudicare. Necessarium autem non, quia causa est ardua. Non obstat quia possit retractari: quia forte non poterat habere probationes ad retractandū. Nunquid autē deferatur in causa criminali. Accur. uelle uideatur, quod deferri possit. in l. in bonę fidei Host. in Summa. e. titu. super titu. de assertorio. §. super quibus. post princ. & Gul. in Spe. de iuramenti dilatio. §. primo. uerfic. ut autē. tener. q̄ deferri potest reo ad ostendēdam innocentiam. Abbas, quod in criminali non deferatur. ad hoc. 2. q. 8. sciant. C. de proba. l. fi. & quia non debet quis ex suspitionibus damnari: ut s. ti. 1. l. i. tēras. Alij dicunt, q̄ si agitur pecuniariter, deferatur. ff. de iniurijs. l. lex Cornelia. §. hac lege. Ad hoc de accus. ueniens. & q̄ ibi no. Dic, vōluntarium, & iudiciale pōt deferri in causa criminali, et si deferatur actori: quia reus deferēs, confiteri uideatur, si ille iuret. Necessarium autē si agitur ex crimine ciuilitate deferri potest, ubi causa est leuis: quod q̄ sit, dicam infra. Idē si agitur criminaliter, & pecuniariter: si agitur criminaliter, & non pecuniariter, potest deferri reo, contra quē est semiplene probatum, & appellatur sacramentum purgationis, ut patet hic, & de purga. cano. per totum. s. de offi. ordin. ex parte. C. de pœna iudicis, qui malē iudi. auth. sed nouo iure. C. de abolitio. l. fallaciter. Et hoc uerum, ubi actor semiplenē probat, si probat plenē, reus semiplenē defensionem, puto non deferendū ē reo: quia esset sacramētū nō purgatiōis: sed p̄bōnis: actori autē non deferatur necessarium in defectum semiplenę probationis: tum quia causa est ardua, tum quia requiruntur probationes luce clariore. Et hoc ē tenet Butr. In causis autē famosis an deferatur sacramentum necessarium, puto, q̄ non, quia causa est ardua, & probationes exiguntur luce clariore. Licet Bar. dicat hoc esse cō casum multarum legum. ff. de iureiur. l. nam & postea. §. si damnatur. & ff. de his, qui not. infra. l. furri. & de iniur. l. lex Cornelia. Sed est dubiū dato q̄ pōt testē deferri, an incidat actor in talionem, qui uoluntariē derulit reo, & iurauit, q̄ non p̄miserit illud crimen, q̄ uidetur. C. de accus. l. fi. 2. q. 3. qui non probauit. In contrariū est. ff. de iureiur. l. eum, qui de plus petit. l. una. de p̄bō. si beneficia. lib. 6. Hoc procedit in uoluntario, uel iudiciali a parte delato. In necessario autē nō uideo, q̄ actor releuetur, nisi dicatur semiplenam probationē dedisse iustam cām litigandi, uel samā. de iura. cal. c. 2. & no. s. de elec. cū dilecti. uel nisi ubi actor plenē probauit, & reus s. miplenē defensionē. ¶ Quæro tertio, cui sit deferendū. Videat̄ p̄ reo: quia fauorabilior est. ff. de reg. iur. fauorabiliores. In fr̄iū, q̄ actori: quia iudiciū redditur in inuitū, & fauemus actori: ut l. inter stipulantē. in prin. de uerb. ob. Gos. dicit deferendū ei, qui facit semiplenā probationē, cuius uirtute deferatur: ut aliquid sibi proficit. ff. de leg. 1. si q̄ in contrariū facit tex. hic, q̄ dicit reo deferendū. Alij dicunt deferendū actori: quia præsumptio est, q̄ nō sic facile deierabat, sicut reus: nā grauius est ase abdicare, q̄ reo contingat, quā non acquirere, q̄ actori p̄tingit: facilius ergo, & uerisimilius deierabat reus, quā actor. Ideo in personam legatarij pōt poni p̄ditio, si noller, quia possibile est eū nolle: sed in persona hæredis nō, quia non est uerisimile eum uelle. ff. de leg. 1. l. fenatus. §. legatū. & l. si ita relictū. §. 1. eo. ti. de p̄di. & demon. l. si ita. de acti. & obl. l. sub hac. Sed huic opinioni, ut dixi, obuiat decr. & quia plus opprobrii sum est actori, si perdat, quam reo. Cy. in d. l. in bonę fidei. dicit attendēda quatuor in p̄cligēdo inter actorē, uel reū. Primo, p̄ditionē personarū, quę sit legalior: quæ consideranda est ex origine p̄sonæ, quia natus ex bonis, & legalibus parētibus. ff. de edil. edic. l. quod si nolit. §. mancipia. Secūdo ex qualitate actū, quę exigitur ex qualitate uite præteritæ. nam si uirtuose egit retro, p̄sumitur hodie. ff. de re militari. l. nō oēs. §. a bar-

baris. ff. de accus. si cui. §. hīdem. & regula. semel malus. Ex accidētia rerum, ut diuitijs, uel paupertate: nam pauperes de facili deierat p̄ paupertatē. ff. de testi. l. 3. in auth. de testi. §. si uero ignoti. ¶ Quæ dicit uerū la. q̄ q̄ est diues ex diuitijs bñ acquirit. Secus si malē, ut usurarij, stipendiarij, & raptores. Nam p̄st mendū, q̄ sicut usurando p̄dit aīam, ita & deierando. l. si cui. §. iīdem. ff. de accus. Tertio debet attendi qualitas facti, an alter ipsorū melius de eo sit informatus. ff. p̄ suo. l. vlt. ad Velleia. l. q̄q. nā si actor petit ex p̄sona sua, reus se defendit ex cā descendente ex p̄sona alterius, deferat actori: si actor agit alieno scō, reus uenit ex p̄prio, deferat reo. ff. e. l. iurandū. C. de rescin. ven. l. q̄ quis. ceteris parib. uideat̄ Io. And. qui dicit, q̄ reo, ut hic. Aliæ opi. sunt. s. taçtę. Odof. q̄ semiplenē pbanti. Cyn. q̄ deferat non petenti, utroq; petente, uel neutro: dicit, q̄ actori, rōne. s. posita. Butri. dicit, q̄ si actor partū deficiat in pbando, quia prius semiplenē probauit, deferat actori: ut quia p̄ duos pbauit, qui repellentur p̄ p̄iunctionē, uel probauit per testē, & sumam. Si tū semiplenē pbauit, deferat actori. Quæ actori deferatur, facit de procu. ex infirmatione. Sed p̄t dici, quod ibi erit melius de scō suo informatus. Bar. dicit, q̄ si actor non semiplenē probat, sed solū ascendit ad gradus p̄sumptionis, nō deferatur actori, sed reo ad purgandū, ut hic. Si actor semiplenē probat, ubi est informatus de sciētia, & non est infamis, deferatur actori: sed ubi actor plenē probat, reus semiplenē, deferatur actori, & non reo: nam ex r̄pa actor non probās plenē d̄ferat succumbere reus. Si ergo releuatur actor suo casu, & reus suo casu grauat, ut si alteri, nō sibi in hoc releuato deferat sacm. ff. de iureiur. l. eum, qui. Per quæ patet idem, et si actor plusquā semiplenē probauerit, ut hic. In quantum dixi deferendū actori, non obstat, quod reputatur pro absurdo Azo, quod sic erit testis in cā: quia dicit Bar. hoc non est absurdum de iure diuino, ut in Euangelio, Si peccauerit in te frater tuus, & in ca. nouit, de iudi. de testi. in omni negotio. Item tenendo, q̄ dixi, non est testis in facto proprio, nisi plenē probauerit, cum habeat probationem sufficientem: sed bñ esset testis, si a p̄t deferret. Et l. in omni. loquitur in mā peccati, & denuntiationis, ut ibi dixi. Sacm autē purgationis sp̄ deferatur reo. de pur. ca. per totū. vel actori, si agitur de purgatione delicti actoris. ¶ Quæro quarto, an sit in p̄tate iudicis, an deferat, an sit necesse, q̄ deferat. Quidam dnt esse in facultate, & non in necessitate: quia lex, in bonę fidei. dicit, p̄t, & non potest. quicquid in iudicis p̄tate, & c. ff. de iud. l. non quicquid. In fr̄ium est litera, oportet. in d. l. in bonę fidei. iō necessitate deferatur. ff. de vi. & arma. l. j. in prin. ff. de offi. p̄sli. l. s̄pe. adeo, quod si iudex non deferat, poterit appellari. Host. dicit, quod non necessitatur per hanc decret. ibi: potest: quasi hoc sit arbitrio iudicantis. Idem Io. And. & Odof. & Bar. dicit, quod necessitatur per literam, oportet in l. in bonę fidei. & si non deferatur, poterit appellari. Puto opi. Bar. ueram in sacro necessitatis, opinionem Canonistarum in sacro purgationis, de quo hic, q̄ non semiplenē probauit, uel sumus in criminali, quia purgationes arbitrarie sunt.

20 ¶ Quæro quinto, an pars deat petere. Dic, quod petere debet: quia iudex non supplet de facto. l. 4. §. hoc aut iudicium. ff. de damno infe. & dicit, quod petere pōt usq; ad p̄sonem in cā.

21 ¶ Sic seruat p̄suetudo. ¶ Quæro sexto de effectu s̄nta lata per iur. necessitatis. Gl. dicit, quod si iur. est uoluntarium, hēt illum effectum, quem hēt aliæ s̄nta: si necessarium, tunc pōt recedi pretextu probationis nouiter reperte. ff. eo. l. admonēdi. Hoc uerum est indubitanter, si repertum est oppositum eius, quod est iuratum per instra. Sed an per nouos testes, si reperiat, fr̄ium, sit idem censendum. Dic in causis, in quib. non admittitur probatio per testes, non est dubium in causis, in quibus admittitur probatio per testes, si in prima causa fuerint examinati, & publicati testes, non poterunt produci, s̄m Bart. impediēte publicatione. Si nō sunt examinati, tunc poterūt produci eadem rōne, quia & instra: quia app̄one instrorum testes comprehenduntur. l. 1. ff. de fi. instr. j. de testi. cog. peruenit. s̄m Bar. puto indistinctē, quod admittatur probatio: quia prima non fuit oīno integra probatio: ideo retractari p̄t s̄nta, ex quo fr̄ium clarē reperitur probatum per testes: & si non obstat s̄nta probationi, nō obstat publicatio. de p̄ba. licet cām, & q̄ no. de testi. series. & c. cum in tua. de proba. c. iurauit. Itē quia probatio non plena pōt per plenā reprobati, non obstat publicatione: sicut semiplenē probatum pōt plenē reprobari: ut de testi. ueniens. Hęc uera, q̄ p̄ inopiam probationū refertur absq; alio delicto. Secus si cum delicto: quia tunc non retractat, eo quod fr̄ium reperiat, ut in terminis. l. si q̄. C. vnde vi. & quod mer. cau. c. fi. ¶ Quæro, an possit hoc iur. de ferri per procuratorem. Dic, quod nō, nisi sit uinuersorum bonorum, uel habeat speciale mandatum. ff. de iureiur. l. iurandū. §. procura. & de procura. c. qui ad agendum. lib. 6.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio facit rem afforem.
- 2 Exceptio a quo habuit ortum.

De exceptionibus. Rubr.

1 ¶ Viso de probationibus in genere, & in specie, quia in exceptionibus quis est actor. ff. de excep. l. i. & subitonus pbandi. ff. de pba. in exceptionibus. i. d. & c. fm Gof. Vel viso de iure actoris, quod munit quasi gladio, videamus, de iure reorū, quo muniuntur ut clypeis, fm Azo. uel tertio fundata, & probata intentione actoris, reus opponit peremptorium, uel excipit, pbones, ergo & c. Mā. 3. q. 6. §. exceptio. reperit in Sexto, & in Clem. ¶ Quo ro quare non posuit hanc rubricam ante titu. de lit. confes. cū dilatoria proponatur ante litis contestationem. Dic hoc de arbitris: uel ideo quia peremptorie, uel quasi, plus afficiunt principie negotiorum: ideo fuit equius illas in ordine præponderare. Et si dicas, quod alique peremptorie pponuntur ante litis contestationem, dic, quod illud casuale est. Ideo non pponderadū rpe.

2 ad quod de depon. impub. literas. & quod ibi no. ¶ Quomodo autem exceptio cepit in paradiso, Adam excipiente, quod ab Eua deceptus peccauerit: ponit Spe. in proœmio. §. sanē.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis conuictus de crimine contra eum excepto, repellitur a testimonio, sed de crimine non punitur.
- 2 Probatio exceptionis contra testes reseruat ad finem processus, & sufficit, quod ante sententiam fiat.
- 3 Testes obijci, uel reprobari non possunt post sententiam.
- 4 Testis ut dicatur integer, requiritur quod in se tria habeat.
- 5 Acta unius iudicij quo casu faciunt fidem in alio, & diuerso iudicio, etiam inter alias personas.
- 6 Testis conuictus de crimine ut eius dictum non probet, an punitur pena ordinaria. 1. 2.
- 7 Testis an indistincte repellatur a testificando ratione infamiae, siue sit in ris: aut facti.
- 8 Testis qua macula sui corporis possit a testificando repelli.
- 9 Testis in uno iudicio repulsus a testificando, si producat in alio an sufficiat iudici probatum, quod alias fuit de tali crimine conuictus.
- 10 Testium exceptio reprobatoria potest post sententiam proponi.
- 11 Innocentia delicti quomodo videatur probabilis.
- 12 Delictum exceptio connexum negotio de quo agitur, quomodo punitur pena ordinaria.

C A P. I.

1 **D**Eniq; ¶ Si testis de crimine quod eum excipit conuictus, uel alias conuictus apparet, repellitur testimonio, sed de crimine non punitur, si non tãgit negotiū principia le. h. d. Tria sunt dicta. Scdm ibi: quod si. Tertium ibi: ceterum. ¶ Not. quod probatio exceptionis contra testes reseruat ad finē, & sufficit quod recipiatur ante sententiam. Vide. §. de test. ex parte Ade.

2 ¶ No. 2. quod exceptio testium reprobatoria in personas non potest opponi, uel probari post sententiam: unum idem de ea, quod de peremptoria. ¶ No. 3. tria detrahentia de fide testis, quod est suspectus infamis, uel habet aliquam maculam: & ut dicatur integer testis, oportet omnia hæc abesse. ¶ Not. 4. casum, in quo res inter alios acta fidem facit, quod afficitur persona: unum conuictus de crimine in quocumque iudicio, & cum quocumque, repellitur a testificando in alio iudicio, hoc solo docto, quod fuit conuictus. Ad hoc. §. de testi. ex parte Ade. & tunc acta in iudicio faciunt fidem, nisi excusentur. ¶ Not. 5. quod crimen exceptum non punitur pena ordinaria, ubi non est connexum negotio, de quo agitur: ubi autem est connexum, punitur. Potest colligi primum, quod siue sit connexum, siue non, non punitur pena ordinaria, a primum, quod punitur pena extraordinaria de hoc de ordi. cog. cū dilectus. ¶ Quæro quod infamia repellat a testificando. Dic, quod in criminali infamia facti uel iuris non infamia facti. §. de testi. testimonium. fm Pe. & Abb. Io. And. remittit ad ibi no. ¶ Quæro quod macula repellat a testificando. Potest dici de macula corporis, quod impedit promoueri: nam talis repellit in criminali a testificando contra clericum, secundum Pe. & Abb. de quo. 2. q. 6. ipsi apostoli. de testi. c. si. ¶ Venio ad glo. opp. licet alias conuicti, uel confessi sint, per hoc non possint repelli: quia ex quo aliter non constat iudici, non debet super eo iudicare. ff. de iudi. de qua re. de causa pos. cum ecclesia. Solu. Dicitur quod oportet solum constare iudici, quod alias fuerint conuicti, uel confessi: unde hoc probato, si fuerint conuicti, uel confessi, repellitur: alias non. ¶ Opp. quod non sufficiat quod nunc probetur crimen, nisi aliter fuerit conuictus, uel confessus. 4. q. 3. §. item lex Iul. Sol. Aliud fm leges, fm quas non repellitur testis propter crimen, nisi sit infamis. Ideo oportet, quod sit conuictus uel confessus, & condemnatus. aliud secundum canones, quia sufficit, quod probetur criminofus. §. de testi. testimonium. Idem no. §. de testi. de cetero,

10 ¶ Opp. quod exceptio testium reprobatoria possit opponi, & probari post sententiam, cuius primum sententia dicit. C. de fal. querela. de exce. cum uenerabilis. Solu. Exceptio testium reprobatoria in dicto, quod arguit falsitas, potest opponi post sententiam, & probari, ut in primum: quod opponit in personas, tunc in sententias, quæ non transeunt in re iudicatâ, glo. dicit, quod exceptio reprobatoria in personas potest quandoque opponi. de re iudicatâ. lator. & c. sanguinei. In causis autem, in quibus sententia transit in rem iudicatâ si est appellatum, poterit opponi in causa appellationis: quia hæc est quasi peremptoria. Quod no. Idem dicitur gl. §. de testibus. ideo potest opponi in causa appellationis. C. de tēp. app. l. per hanc. de testi. fraternitatis. cum similit. Et hoc maxime quod hoc ignorauit in priori iudicio, & post appellationem didicit: quia admittit in causa appellationis cū iuro: arg. de testi. pñtium. unde inquit dicit hic non admitti post sententiam: intellige nisi sit appellatum. Si autem non est appellatum, hæc exceptio non admittit post sententiam: sic nec regulariter alique peremptoria: quia hæc est peremptoria, saltim per obliquo: arg. hæc gl. in omnibus tenet. Host. in eo, quod dicitur glo. quod in sententias, quæ non transeunt in re iudicatâ potest crimen opponi post sententiam testes. Hoc intelligo cum distinctione. c. si. cut. §. de testi. an res sit integra, uel non: quia per hoc, quod arguat persona, non concluditur falsitas dicti: quia & criminofus potest dicere uerum. Alique gl. sunt clare. ¶ In gl. in verbo, Stephanus, dicit ut. 2. q. 7. criminationes. ¶ Opp. quod non debeant admitti ad probandum se innocentes, quod sunt conuicti: quia hæc est negatiua, & improbabilis. §. de prob. ad nostram. Itē nec p̄fessi: quia quis non potest uenire in id, quod dilucida voce, & c. de proba. per tuas. cum si. mil. Gl. dicit, quod directè non potest probari se innocentem, sed indirectè sic, probando se emendatum de crimine, quod poterit probari sacerdotē. Gl. allegat iura. Hoc intellige fm no. §. de testi. testimonium. Hoc tene, licet Tan. Vin. Gof. Phi. & Inn. dixerint, quod probata erit innocentia eo ipso, quod probatum non est primum. alle. de p̄sum. dudum. cum similit. Sed forte habuerunt intellectum, quem habuit Host. qui dixit, quod innocentia probatur presumptiue, cum ad plenum alius, quam Deus, scire non possit. de p̄sump. c. 1. Vel forte non retulerunt se ad casum istum, quod de delicto p̄stabit. Non procedat et solutio Abb. qui dixit probari innocentiam p̄ absentiam a loco tpe commisi maleficij. Quod non placet, inquit dicit de confesio: sed procedit inquit dicit de conuictio. Sed certè potest probari innocentiam, inquantum dicit de p̄fesso excusando, non perimedo p̄fessionē, fm ea, quæ habent de accu. dilecti. Gl. inducit tex. an testis interrogatus quod excipitur uel examinatur, debeat respondere an sit criminofus: & inducit, quod sit. Cōcludit gl. quod non ardetur ad r̄ndendum: & hic uoluntariè r̄ndit. De hoc dixi. §. de testi. causam & dicit glo. quod nunquam uidit de hoc interrogari. Et dicit, quod hæc faciunt in arg. an si iudex recuset ut suspectus, teneatur de hoc r̄ndere: & dicit, quod hoc uidit pluries fieri. & quod interrogari potest, & r̄ndere teneatur. Doc. dicunt, quod queri ab eo potest, sed sine iuro: quia cum adhuc sit iudex causæ non potest fungi duplici officio, testis scilicet & iudicis. de quo, in Sp. de recu. in fi. & cor. huic gl. Arch. de of. fi. de le. ab arbitris. in fi. l. 6. Allegat. C. de pe. iudi. qui ma. iud. in auth. sed nouo iure. C. de eden. is apud. in auth. de testi. §. 1.

12 ¶ Opp. quod crimine exceptum punitur, ut patet in l. 2. §. si publico. ff. de adul. §. de ele. p̄ inquisitionē. Gl. r̄ndit, quod aut opponit crimine p̄nexū negotio, de quo agit, & punit: aut non est p̄nexū, & non punit, ut hic. Sed huic obuiat dictio Præsertim, fm hoc exponēdū est pro t̄m. Inno. hic distinguit, an crimine, quod opponit testis, non sit p̄nexū, & non punitur pena ordinaria. An sit p̄nexū, & de eo p̄stet p̄fessione: & punit. Et inquit. §. dixit de p̄fessione, exponēdum est præsertim, pro t̄m. An de eo p̄stet probone testium uel infamiae: & tunc non punitur, siue sit p̄nexū, siue non connexū: & tunc dictio Præsertim stat pro maxime. Idem no. §. de p̄fess. cū super. Io. An. hic cum Gofie. tenet, quod siue cōstet p̄fessione, siue probationibus, punitur, ex quo est p̄nexū. Ideo dictio Præsertim exponi debet pro t̄m. Hoc quo ad ordinariā penā quod ad extraordinariā autem penam bene est differentia, fm Inn. quem in hoc sequitur Io. And. an de illo constat confessione, an alia probatiōe: quia si p̄stet p̄fessione, punit: si alia probatiōe, non punit. Ad hoc. C. de testi. nullū. de ordi. cog. c. 2. de hoc ibi. & de elec. per inquisitionē. & in d. ca. cū super. Mihi plus placet opi. Inn. ut distinguitur, an p̄stet p̄fessione, an non, et quo ad ordinariā penā in p̄nexis: quia cū non sit iudiciū ordinabiliter agitatū pena ordinaria imponi non debet de accu. inquisitionis. quod conuincitur probone: quia probones exigunt telam iudicij: ut lite non conte. per totū. quod fecus est in p̄fessione: ut no. §. de acc. qualiter, & quod. 2. & no. §. de ordi. co. c. 2. Itē probō p̄fessionis iudici or est, quā probō testium: quia multa p̄nt opponi testes, quæ non possunt opponi testes confessionē. Quando autem dicatur connexum, dicit Inno. hic, quod connexum est, si quis accusetur de simonia, & ipse inducat testes ad probandum, quod non erat illo tempore in loco, quod dicitur simoniam commississe, uel non ipse, sed alius fuit actor. In his, & similibus

similibus. si testes confitentur se simoniace aliquid dedisse, vel recepisse, peccatum, quod confitentur, si simoniam, tangit negotium, de quo agitur, si simoniam: quia de simonia accusatur. Host. dicit hoc verum, quoniam in eodem facto, dicitur se simoniam fuisse, vel articulo, de quo agitur: & sic loquuntur de p[ro]f. c. 2. de elect. per inquisitionem. Secus si in alio articulo simoniam commiserit. Ad hoc de or. cog. c. 2. tuam ad fi. Sic intelligit hunc finem. Et hoc placet Io. And. Bar. exigit, quod tangat idem factum, & easdem personas, in l. 1. §. si publico. ff. de adul. vt si prodicus testem oppono, quod falsum dixit in hac causa contra me: & sufficit quod delictum sit commissum circa causam, de qua agitur, licet non sit idem delictum, de quo principaliter agit: puto quemlibet bene dicere, licet differant multum.

S V M M A R I V M.

- 1 Replicatio communionis non obstat reo excipienti contra actorem.
- 2 Excommunicatus est minori, qui scienter cum excommunicato participat.
- 3 Excommunicatio minor priuat quem communionem sacramentorum.
- 4 Excommunicationis maioris qualis sit esse etus.
- 5 Accusatus de crimine an possit repellere accusantem exceptione criminis.
- 6 Excommunicatio an sicut non repellit ab excipiendo, ita nec repellat a replicando contra actorem.
- 7 Replicatio quid sit, & cui, & quando competat.
- 8 Replicationis effectus qualis sit.
- 9 Replicatio quando tollatur, vel vitietur.
- 10 Replicatio, vel exceptio que sit prius probanda.
- 11 Replicatione proposita an sit super ea per iudicem necessario pronuntiandum.

C A P. I. I.

Nobis. ¶ Reo excipienti de excommunicatione, contra actorem non obstat replicatio communionis. h. d. Communis diuisione. Secunda ibi: Nos. ¶ No. scienter communicantem excommunicato, siue in locutione, siue in oratione, fore excommunicatum minori. Idem si osculo, vel itinere, vel sedendo, de sent. excom. nuper. ¶ Et not. effectum minoris excommunicati onis: quia priuat communionem sacramentorum, & non communionem hominum, & sacramentorum. Et ex hoc infertur, quod excommunicatus repellitur ab accusando, non obstante replicatione communionis, & consequenter excommunicationis minoris: tum quia nullum crimine repellit ab excipiendo, & sic a defendendo: tum quia non excludit a communionem hominum: & sic replicatio non inficit exceptionem, & illi non detrahit: ideo illam non tollit: & sic vt replicatio tollat exceptionem, oportet quod illi detrahat. ¶ Op. cum gl. quod communicans excommunicato ei non possit excōicationē obijcere. Primo, quia approbavit mores eius: ergo & c. de accu. nulli. Secundo, quia non debet alijs obijcere, quod ipse noluit obseruare. j. c. proximo. de app. an sit. Gl. rōdet, quod rōderi pōt cū Aug. Nonnullos sustinemus, quos inuitos. 24. q. 1. qui quis. quasi dicat talis cōmunio ut cōmuniter inuoluntaria non repellit, ut non habens in se cōsensum, uel approbationem. Vel secundo dic reprobare nō possum, quē approbaui, vel cui cōmunicauit agendo, uel accusando: sed bñ possum reprobare cui cōmunicauit excipiendo: quia nec minor excōicatio, nec maior repellit quē ab excipiendo, cum nec repellat a defendendo aliquod crimen. Non ob. prius sensus capit. in quo inuit, quod excommunicatus maiori possit repelli ab opponenda excōicatione, cum admittat hūc: quia est excōicatus minori: quia prius sensus cessat propter iura cōtraria: & sic super plendū est, maxime. Et hoc tene, quicquid senserit Gratianus per illud. 2. q. 7. alieni. in §. ibi sequenti, ubi de hoc: quia ibi speciale: vnde infamis infamem, criminofus criminofum repellit ab accusariōe. Fallit etiā in illo, qui prosequitur iniuriā suā, qui licet sit, criminofus, potest accusare criminofum, nec repellitur criminis exceptione. Fallit in episcopo accusato a familiari: qui ei non potest opponere exceptionem criminis. de accu. nulli. 2. q. 7. cum pastoris. Et redditur ratio in gl. Fallit p[ri]mo Inno. & Hostien. in exceptione. Quod dic, ut no. de accusa. c. penul. Gl. tenet Io. An. licet quidam, ut Vin. j. co. inter. distinguant, an excommunicatus opponeret exceptionem iuris: & repellitur, ut est excōicatio: an facti, ut pacti de non petēdo, & similia, & admittitur. Quæ est falsa: quia indistinctè non repellitur ab opponendo. Ideo dicit. Gotr. quod omnis defensio competit excommunicato, siue sit realis, sic, quod defendat reum in re, in qua conuenitur, ut sunt peremptorie, & rei coherētes. ff. de excep. exceptionum. §. rei. siue personales, vt contra iudicem competentes. ut ibi, Et idem de declinatorijs, & dilatorijs, siue competat ratione temporis firmati, vel loci incompetentis, uel rescripti surreptitij, uel inepti libelli. Idem in dilatorijs, solutionis. Et idem Hostien. de quo de hæreticis. si aduersus. Per hæc dicit Innocent. quod ex-

communicatus maiori repellit excōicatum minori ab accusatione, cum sit excōicatus talis criminofus. q[ui] mer. causa. factis. Quod placet Io. An. in casibus, in quibus excōicatus minori excōicatione peccat, de quibus in illo. c. sacris. ¶ Sed est dubium, an sicut excōicatio non repellit ab excipiendo, ita nec repellat a replicando actorem. Spec. tenet, quod non repellit, in Spe. co. ti. §. 1. verfi. item quæritur. Exemplum, actor agit, op. ponitur pactum de non petendo, replicat de pacto de perendo, opponitur excōicatio cō replicationem, nō admittitur. p[ri]mo cum quod not. ¶ Vltimo Io. And. posuit hic mām replicationis: & licet sit modicū utilis, nec desint antiqua, ponā, q[ui] scribitur quasi ad literam. Et primo allegat oīa iura, & ciuilia, & canonica, in quibus de replicatione tractatur: hoc magis est laboriosum, quam subtile. Secundo mām expedit per modum summarie hoc mō. Primo quid sit replicatio. Secundo, cui cōpetat. Tertio, quā cōpetat. Quarto, quis sit eius effectus. Quinto, quō tollatur, vel vitietur. Sexto, quæ sit prius probanda, an exceptio, uel replicatio. Septimo, an super ea sit pronuntiandū. Possit addi, an cō exceptionem doli detur replicatio doli: & de hoc remittit. j. c. dilecti. & de re. ecclē. non alie. si quis p[re]sbyterorum. & de adul. intelleximus. ¶ Ad primum dicit, quod replicatio est allegatio actoris, per quā resoluitur exceptio rei. In fi. de replica. in prin. Vel latius decide verbum Actoris; per id, quod dicam in p[ro]ximo mēbro: vñ replicatio est tria exceptioni, quasi exceptionis exceptio. ff. e. l. pe. & antepen. Semper. n. obiicitur, vt exceptionē impugnet. ff. e. l. 2. §. 1. & p[re]ter exempla, quoniam ponunt In fi. de replica. in prin. Et ponamus exempla canonica, Excipit reus de priuilegio super decimis cō parochialem ecc[lesi]am petentē decimas: replicat agēs, quod p[re]scripsit cō priuilegiū, de priuile. accedentib. hoc probato, reijcitur exceptio, & obiicitur agens: uel attento iure veteri excipit reus, quod trahitur vltra duas dietas: replicat actor, quod res litigiosa est intra duas dietas. de foro compe. ex parte, vel replicat, rescriptū impetratum de cōsensu partiū, uel quod de dietis sit mentio in rescripto. de rescri. nonnulli. Vel cō petentem h[er]editatem ex morte Titij decedentis sine liberis, petitur h[er]editas per fideicommissum relicta: excipitur quod Titius est ingressus monasteriū replicatur, quod non ualuit ingressus. §. de proba. in p[ar]tia. Vel cō actorē opponitur excōicatio, replicat sniam nullā, uel se absolutum. j. c. apostolicę. & c. seq. & de cleri. excom. mi. proposuit. Ex hoc patet responsio ad p[ri]m, cui competat: quia competit actori. Vnde dicit lex, quod actor non munit suā intentionem exceptionibus, quæ sunt reorum, sed replicationibus. C. eo. non exceptionibus. Et si dicas, quod actor excipit cō testes, uel probōnes rei: ipse reus replicat: rōdeo in eo, quod reus probat, censet actor. ff. eo. l. 1. Vel lex loquitur quo ad exceptiones m[ai]orū peremptorias, uel respicientes principale. Ex hoc patet tertium, quod cōpetat: quia cum reus excipit, & non prius: non. n. p[ro]t. resolui, uel expugnari nondū obiectum. de despon. impub. ad dissoluendū. cū suis p[ro]cor. Et sic replicatio est perpetua: quia cōpetit cum excipitur: cum. n. replicatio sit exceptio, & exceptio sit p[er]petua. ff. de exce. doli. l. purē. in fi. ergo replicatio p[er]petua. Vbi tñ esset imputandum actori ea rōne, qua tpe petit actio, periret, & replicatio eadē cum actione. Ad hoc, quod no. j. c. eum uenerabilis. sup. gl. pen. Et sic debet intelligi, quod h[er]i. ff. q[ui] actio de pecu. est an. l. quassitum. alle. l. 1. §. fi. & ideo aliud in exceptione originis, & aliud in exceptione actoris, quæ d[icitur] replicatio: quia in p[ar]te actoris agere, non in p[ar]te rei. C. de dila. l. si q[ui]n. Si ergo cō exceptionem rei iudicatē replico de app[ro]ne mea, quam deferui, uel prosequi neglexi, sicut exceptio obstatet mihi agenti, ita obstatet mihi replicanti. de app. sepe. in cle. e. tit. si app[ro]nem. Hoc uerū, nisi ex app[ro]ne pararetur mihi aliqua perpetua exceptio, puta, nullitatis in his, quæ facta sunt post illam: ut de sen. excō. licet. l. 6. Et vide quod no. de rescri. linaūt. super gl. 2. Et hoc de primo, secundo, & tertio. ¶ Venio ad quartum de effectu replicationis. Dic, quia resoluit, & expugnat exceptionem, ut prius dixi. Oportet ergo, quod sit p[ro]tines, & talis, quæ uitiet exceptionem: nam impertinens repellitur. j. c. dilecti, uel personam afficiens, ut ibi. Fortius ergo se h[er]et replicatio ad exceptionem, quam exceptio ad actionem: nam exceptio quæ defendit reum super petita, quæ afficit personam actoris, quæ iudicis, quæ que testis, quæ procuratoris, quæ formā libelli, quæ rescriptū, quæ que locum, ut dixi super gl. sed replicatio s[ic] afficit ipsam exceptionem, ut non proficit excipienti, uel ut non noceat replicanti. In fi. de repli. in prin. Ad hoc, quod not. de or. co. c. fi. vltimę glo. Non ob. j. c. proxi. & de adul. intelleximus. ubi no. quod replicatio repellat exceptionem, licet illam non p[ro]tingat: quia. j. c. proxi. exceptio fuit uoluntaria, non prouocata ad iudicium, sed prouocantis: & sic quasi actio. Ad hoc, quod no. §. de elec. super co. Sicut ergo exceptio p[ro]t afficere personam, non actionem, ut p[re]dixi, sic & talis replicatio. Veritas tñ est, quod ibi potius nā actionis, quæ uirtus replicationis attendit, ut dicā sub sexto mēbro. In decre. intelleximus. adulteriū uiri, de quo replicabatur, tollit

collit per ppenfationem adulteriū mulieris, de quo excipiebatur: admittit ergo replicatio, non eo respectu, quo adulteriū est crimen excipientis, cū criminofus excipiat, j. e. dilecti. & c. cū inter. Sed inquantū est ppenfatio exceptionis, & tollit ius, ex quo excipitur, ut ibi, & in c. fi. ¶ Venio ad quintum: dic qđ tollitur, vel vitiatur replicatio p duplicationē rei, quā replicationem afficiat. Exemplum p decre. dudum. de cōuer. pūgato. & duplicatio per triplicationē, & sic deinceps. ff. e. l. 2. Initi. de repli. post prin. Patet in exemplis prius dictis. Si qđ replicationem pscriptiois priuilegij duplicatur de qđria pscriptioe, uel interruptione, uel re iudicata. de causa pos. cū eccl'a. & c. cum inter. & c. suborta. In scđo exemplo duplicat reus se ante datam rescripti per actorē domiciliū tranfultisse. de fo. ppe. pposuisti, uel re litigiosam esse alibi, uel loco distantiori, uel procuratorē, qui pscasit hñe mandatū litatum. de cā pos. cum olim. uel cām facientē mentionē de iure prohibente fuisse infertam pter pscientiā cancellarij. de rescr. cum dilecta. Per hęc, & illē uitiatur replicatio. In tertio exēplo, pone qđ monasteriū m duplicat illum factū esse maiorē, & iterasse professionem, uel post ratā habuiffē: ut dicta decre. in pñtia. j. de r'ra. c. j. li. 6. In alio exemplo pone, qđ duplicat reus abfōlonem factā ab eo, qui non potuit, uel qui iudex non erat: hoc probatū replicationem vitiat. de sen. exc. sicut. de iud. at si clerici. ff. de re iudi. l. 4. §. cōdemnatum. ¶ Venio ad sextum, dicit Io. An. qđ Ioan. de Deo in qōnib. suis, lib. 2. q. 6. ponens qōnem de replicatione qđ exceptionem excōicationis, dicit replicationē prius probandā. Allegat de iudi. intelleximus. de offi. dele. prudentiam. qđ Gul. quo ad terminos qōnis reprobatur, per decre. dilecti. j. c. tit. & hoc no. in Spe. eo. ti. in fi. & §. uidendum. uer. sed qōnis suā terminus posset defendi, quia quærit de collegio citato, pro quo ppareret unus de collegio excōicatus qđ actorem excipiēs: actor uero replicat illum excōicatum: & sic pro alio in iudicio esse non posset. Inquantum tenet probationem replicationis prius recipiendam, vñ bñ dicere ciuilitur. qđ dicit Io. An. duo ponderanda. Primo, qđ illa, quam Io. uocat replicationem, non est uera replicatio afficiens spā r' illam exceptionem: imo est uera exceptio. Quod ut intelligas, reuoluo casum: pone quod primo actor qđ illum uenientem ad collegium defendendum proponit excōicationem: ille uero idē proponit qđ actorem. Certē non dices hanc exceptionem, & replicat ionem, sed duas exceptiones rectē: sic in proposito. Bene ergo soluit Io. qōnem, sed non propriē proposuit uerbum replicationis: quia si uere esset replicatio inficiens exceptionē, procederet, quod statim dicam. Io. aut pro tanto dixit illam replicationem: quia illam, & oēm aliam exceptionem, & defensionem elidit, non in se, sed ex persona proponentis. In terminis ergo suis primo uidēdum, an bene comparuit citatus, uel collegium: & sic primo uidebitur, an ille procurator sit excōicatus, uel syndicus: & sic repellendus. de proba. post cessionē. & istud quasi præiudiciale prius cognoscendum. de iudi. exhibita. ad hoc, quod no. Io. post Compost. §. de rescr. nonnulli, su per gl. sic ergo. in fi. prosequendo signatur membrum sextum, de quo quærit, qđ prius sit probanda replicatio, facit de iudi. exhibita. ut sicut ibi prius probatur exceptio, quā actio, sic prius pbari deat replicatio, quam exceptio. Apertius facit de rest. spo. sollicita. & j. proximo, ibi: quos qđ, & c. de priuileg. accedentib. de adul. intelleximus. Sed dic, quod sicut reus non adstringit probare peremptoriam sibi ppetentem, nisi ex quo fundata fuit intentio actoris quam intendit per exceptionem elidere. C. e. l. si quidem. §. de rest. c. de testib. nisi sit dilatoria solutionis. C. de proba. exceptionis. de qua remittam infra, ita nec actor ad stringitur pbar replicationem, nisi sit probata exceptio rei, qđ actor intendit per replicationem elidere. Et hoc tenet Gul. in uer. præal. §. si. post prin. Posset tñ replicans, si uellet prius pbar. Et hęc est cōis rñio ad qđria. Facit de rest. spo. c. i. de proba. tertio. Vel specialius rñdendo dic, quod decre. exhibita. non obstat, quæ loquitur in exceptione dilatoria, & præiudiciali: & licet in exceptione distinguam inter peremptorias, & dilatorias, nō sic in replicatione, quæ fortius afficit exceptionem, ut dixi in scđo membro. ¶ Ad decre. sollicita. & decre. j. proximā, dici p̄t, quod potius ex narrationis possessorij, quā ex ui replicationis impediēba exceptio, ut utrobq; no. In decr. n. sollicita. erat possessorium recuperandā priuilegiatum, ut non referatur qđ dominij. de ordin. cogni. c. fi. In decr. proxi. erat possessorium retinendā, uel adipsicendā, qđ quod non obstat exceptio criminis, nisi in casu de accusa. accedens. undē ē nō pluralis ibi repulsus fuiffet, ut ibi no. Quod ergo utrobq; prius de replicatione constet, non est ponderandum, cum etiam sine illis replicationibus exceptiones utrobq; repulsæ fuiffent. Decre. accedentibus. non ob. quæ loquitur, cum exceptio probata, uel fundata est de iure communi: cum enim templarij super decimis laborum priuilegiati sint de iure communi, de deci. ex parte. i. qui dicit se contra priuilegium pscriptissē,

hoc habet probare, ut ibi: sicut ergo actori de iure cōi fundata intētionē rei habet actor probare suam replicationem, ut ibi: sed si replicatio esset directē contraria exceptioni, tunc simul probentur utroque, si ueniant probandā per testes. Sic potest intelligi de testi. cum tu. j. tit. i. illud. in clem. eo. tit. de test. Ad decre. intelleximus. facit pro, & contra, & ibi factum narratur, inquantum facit contra. ¶ Ad septimū quo quæritur, an necessario sit pronuntiandum super replicatione. Dic ponderandam nam exceptionis, qđ quam replicatur: quia sicut emergēs quantūcunq; sequatur replicationem duplicatō. & sic in infinitum, satis erit, quod super exceptione pronuntietur, sup qua est pronuntiandum: ut no. de ordi. cog. ca. i. de ordi. iudi. l. i. Exemplum, excipio testem excōicatum: replicas illum absolurum, duplico absoluentem non habuiffē p̄tatem absoluenti: hoc ipso, quod iudex pronuntiat testem admittendum, satis super replicatione pronuntiat: si tñ super his specialiter uellet interloqui, non esset peccatū. Si uero exceptio est incidens super qua non est pronuntiandum, est necessē, qđ super replicatione pronuntietur: ut si excipio de pacto de non petendo, replicatur de renuntiatione. uel qđrio pacto: satis est, qđ condemnat iudex, uel absoluat super principali, per qđ erit expedita exceptio, & replicatio: licet, et si uellet, super illis interloqui posset. Sicut ergo quantūcunq; multiplicentur genera affinitatis, sp̄ ponderandus est gradus affinitatis, a quo emanat affinitas, de consang. & affini. non debet. & in arbo. affinitatis sic quantūcunq; multiplicent istæ contrariæ exceptiones per replicationes, duplicationes, & c. semper inspiciamus gradum primū, id est, naturam exceptionis, ex qua emanat prædicta: & quia respectu illius omnia secuta dicuntur incidentia: poterit tamen iudex, si uelit, sed non habebit necessē super illis interloqui, secundum Io. An. quasi ad literam.

S V M M A R I V M.

- 1 Excipere non potest de pluralitate beneficiorum, qui plura habet beneficia. n. m. e. 4.
- 2 Possessio rei transfertur per inuestituram.
- 3 Exceptio non canonice institutionis non obstat petenti collationem facti post iuris collationem.
- 5 Beneficiorum pluralitas, an possit opponi per habentem plura beneficia.
- 6 Excipi, an possit per non plurales de beneficiorum pluralitate.

C A P. I I I.

Vm ecclesiasticæ. ¶ Habēs plura beneficia, cōtra alium de pluralitate non excipit. Prima pars ponit decimum exordium. Scđa mādatur, ibi mandamus. in quo exceptionem repellit, & cām exp̄timit. ¶ No. argu. qđ inuestitura transfertur possessio. de quo de consue. c. 2. de elec. transmissam. ¶ Not. 2. quod pluralis qđ pluralem non p̄t exceptionem pluralitatis opponere: & sic idem titas criminis repellit ab exceptione criminis. ¶ No. p̄m aliū intel' m, quod petenti possessionem facti post collationem iuris totaliter, non obstat exceptio non canonice institutionis: & sic in bñficialibus agenti adipiscendā non ob. exceptio defectus p̄prietatis. De quo de cā pos. cum olim. de dolo. cū olim. de accu. accedens. Hęc decre. sp̄ uisa est mihi fortis, & imtricata. recipiam gl. & doc. separatē. ¶ Opp. hic, pluralis qđ pluralem repellitur excipiens de p̄alitate. Vel dicimus, quod repellitur ex defectu personæ: & sic replicatio repellat psonam: & hoc dici non p̄t. Primo, quia non est p̄alitas crimen: ut no. Inn. de præb. cum iam dudum. Et si esset crimen, nullum crimen repellit quē a defendendo. j. eo. dilecti. de iudi. intelleximus. j. c. cum inter. & c. signauerunt. In quo dicimus repelli ex illo capite: quia replicatio inficiat exceptionem p̄alitatē. Et hoc falsum: quia pluralitas circa diuersa bñficia inducit diuerfitatem delictorum, & circa delicta diuersa non inducit ppenfatio. de adul. intelleximus. Vel dicimus, qđ p̄alis repellat nō ex defectu personæ, nec quia replicatio inficiat exceptionem, sed quia exceptio non p̄petit ex tarditate opponendi, qđ iam sit p̄secutum bñficiū: quo casu qđ petentem possessionē nō obstat exceptio, nisi opponatur crimē cum infamia. de accu. accedens. quia si crimen cum infamia admittit, ut ibi, multo fortius crimen notorium, ut est p̄alitatē, quod non p̄t non esse notorium: ut patet in ca. non licet. de transla. præla. Ad hoc rio. de cleric. non resi. c. i. Item exceptio pluralitatis reddit rescriptum, & processum nullum. de rescrip. constitutum. Potest ergo opponi qđ petentem possessionem, cum confirmatio, uel quod loco confirmationis hñ, arguatur nullum, ut patet in ca. cum olim. de dolo. Ponam solutiones doc. Prima solutio est, quod ex defectu personæ repellatur pluralis opponēs: quia oppositio, & exceptio est uoluntaria: & tales exceptiones uoluntariæ habēt instar actionis: ideo pluralitas repellit: ar. corum, quæ hñr de elect. super eo. Et hoc placuit Ioan. An. §. c. proxi. Duo obstant huic intellectui: quia p̄alitas non est crimē. p̄m Innoc.

Inno. Sed potest rñderi fm̄ opi. Host. qđ imo est crimen, ut no. in c. illo, cum iam dudum. Secundo obstat, quia exceptio voluntaria admittitur, qđ defendit se, uel ecclesiam propriam: quia uenit stimulat a proprio interesse, uel ecclesie, ut dixi. j. cod. dilecti. & no. 3. de iud. exhibita. de accusa. super his. Ad hoc rñdit hic Inno. quod aut pluralis se opponendo profequitur principaliter utilitatem ecclesie, & admittitur: puta quia propter paupertatem ecclesiarum, uel prębendarum destruitur ecclesia, fm̄ Inno. uel quia clericus propter pluralitatem omnino redditur inutilis ecclesie, & onerosus talis, qđ aliquod seruicium ecclesie facere non possit, secundum Host. nam tunc pluralis exciperet, etiam alijs inutilis, secundum Inno. de re. eccle. nō alie. si quis presbyterorum. de his, quę fi. a maio. par. ca. c. j. Aut pluralis profequitur commune interesse, puta quia sua communis prębenda id est, quam de cōmuni recipit minor erit, & pñr aliorum, illo recepto: & tunc repellitur. Quęque profequitur speciale interesse, puta quia specialis prębenda p hoc minuitur. ff. de procu. licet. ff. ad legem Fal. qđ de bonis. §. ex donationibus. de consti. cū. M. de neg. gest. si quis mandata. ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. uiarum. & admittitur. Inq̄tum dixi eum repeili p̄textu interesse communis: hoc uerum, quādo uenit tanquam quilibet de populo nomine proprio: sed si ueniret ut procurator p̄stitutus ab alijs admitteretur, licet esset pluralis: quia etiam infamis potest esse p̄curator. Inst. de exce. §. si. de quo de iura. calū. Imperatorū. in vltima gl. Et super ea dixit lo. And. & de iudi. cum deputati. Vnde inq̄tum gl. decidit hic, qđ nomine ecclesie poterat opponere, intellige cū distinctione. §. dicta, ut dicam cum gl. ¶ Secundus intellectus rāgitur ab Inn. quod hic repellatur pluralis ex defectu exceptionis, quę a replicatione inficit, quia pluralis & plures sunt in pari delicto: & paria delicta mutua p̄pensatione tolluntur. de adul. intelleximus. Sed huic obuiat, quia sunt delicta diuersa, quo casu nō p̄pensatione. Dicit Inn. qđ imo sunt circa idē sc̄circa negligentiam prębende canonice in eadē ecclesia: & idē est delictum in genere. ¶ Tertius est intellectus, qđ hic repellat̄ excipite nō p̄p̄tētis exceptionis: quia ipse tarda opposuerat. Iam. n. iste obtinuerat confirmationē, uel qđ loco p̄firmationis habet, quia prouisus erat: quo casu nō admittit̄ exceptio ad impediendā possessionē, nisi opponatur crimē cū infamia: ut patet. j. de accu. accedens. Et hanc exceptionē ēt non possit opponere non pluralis: & ideo subaudit Host. ad lram dū dicit, cum exceptionē nō possint opponere, cū iam sit totale ius consecutus. quę ēt si obstat, p̄gruum, & honestū foret pluralē repellere. Et hic p̄derat pluralitatem: quia honestius ille repellitur. Nō ob. de accu. super his quia ibi petebat aliquid iuris, nō solam possessionē: hic petebat solā possessionē: quia nihil aliud sibi deerat: vnde nō repellit̄, nisi opponat crimē cū infamia. Sed tunc obstat, cū pluralitas inducat notorium, ut supra dixi, iā plus est notorium quā famosū: ideo exceptio debet obstat: ut d. c. accedens. Sol. patet secundum Host. si uera est opi. Iun. qđ habere plura beneficia nō sit crimē. de quo de pręben. cum iam dudum. Sed 3riū tenet Host. ibi. Sed tenēdo opi. Inn. dicit hoc uerū, nisi esset tāta multitudo, quod de ambitione, & auaritia notari possit. Ad quod de pręb. quia in tātū. & c. cū iā dudū. Sed tenēdo opi. Host. quę cōmunitis est, non procederet hic intellectus, nisi dicat̄, qđ Celestinus hoc fecit ex certa sciētia, & p hoc tunc pluralitas non est delictū, vñ nō pot̄ opponi post collationē totalis iuris. Obstat sc̄to huic intellectui, quia uñ, qđ exceptio debeat admitti pluralitatis: si. n. tacuit quantuncunq; modicū beneficiū, rescriptum est rescriptū. de pręben. si motu proprio. lib. 6. de rescri. si proponēte Rescriptū ergo, & prouisio nulla: ergo & eo petente possessionem poterit opponi. de dolo. cū olim. D. Quidam dñt fm̄ Inno. qđ exceptio surreptionis non admittēret inquantū repellat ab obtēto: sed inquantum ab obtinēdo, ut quia Papa mandasset prouideri bene admitteretur exceptio: quia, quod repellat ab obtēto, est 3 naturam exceptionis. Vnde fatetur Inno. & Host. qđ exceptio surreptionis debet admitti contra rescriptum ante prouisionem. Imo si esset notorium uitium surreptionis, iudex ex officio repelleret, pp̄ periculū animę: arg. j. co. exceptionem. super quo remittit de offi. uic. c. 1. Et si occultum esset, posset ueritatem inquirere: quia res esset pernitiosa exemplo, quod quis promoueat per surreptionē. de elect. cū dilecti. ad hoc no. de iureiur. in regula. l. lib. 6. de procu. ex inquisitione. de off. ord. ordinarij. li. 6. Sed fm̄ opi. suam, qđ peccatum nō sit tenere plura bñficia, quare de ipsa excipit̄ 3 prouisum. respōdit, quia rescriptum recipit uires ex mente rescriptis. de uerb. sig. dilecto. Tacens ergo beneficium, licet modicū Papam circumuenire uoluit: & sic rescriptum surreptitium. Beneficiatus autem in una ecclesia, de iure non prohibetur eligi in alia, nisi forsitan tanta esset multitudo, quod de ambitione, & auaritia notari possit. de pręben. quia incautū. & ca. cū iam dudum. Ad quod hodie de offi. ordina. ordinarij. ad fi. lib. 6.

Recitat alios dicere, qđ sicut exceptio potest opponi 3 rescriptum de surreptione ante prouisionem totalem, ita & 3 prouisionem. de acc. accedens. §. de dolo. cum olim. Et hoc placet lo. An. Vnde oportet hic intelligi, qđ hic non opponatur de surreptione, uel nullitate, sed solum de pluralitate 3 prouisionē, a qua exceptione repellitur pluralis, ut profequens cōe interesse. Vel oportet, quod intelligatur, qđ Celestinus ex certa sciētia prouidit: & poterat excipi de pluralitate, sed non de surreptione: quia licet papa ex certa sciētia prouideat, per hoc nō dispensat super pluralitate, sed tollitur sola surreptio. de pręb. si motu proprio. lib. 6. & c. non p̄t. in fi. & ad hoc ualeat prouidere ex certa sciētia: ualeat etiam ad aliud, fm̄ Host. qđ talis nō petita licentia superioris prioris beneficij p̄t se ad fm̄ transferre, qđ alias nō possit. §. de renun. admonet. de cleri. non res. fraternitari. Item fm̄ cum ualeat, quod 3 ipsum non admittitur canonici, uel alij, cum sit plenum ius affectus, fm̄ Host. Tene ergo, uel quod non apponebāt de nullitate rescripti, sed de pluralitate, uel Celestinus p̄tulerat proprio motu, uel ex certa sciētia, fm̄ lo. An. ¶ Op. cum gl. qđ saltem noie ecclesie p̄tuerint p̄ales hanc exceptionem opponere: quia delictū eorum nō debet nocere. 16. q. 6. si episcopus. ad hoc. j. e. dilecti. Sol. Opiniones sunt. Quidā, ut Vinc. fuit in opi. quod possent noie proprio opponere hanc exceptionē. p̄ales poterant, & nomino eccle. & noie proprio. Ad decre. rñdebat dupliciter, uel quod papa ex certa sciētia prouidit, uel qđ exceptio fuit opposita post prouisionem, eo iam consecuto possessionem. Hac opinio non est bona, inquantū dicit noie proprio per ea, quę dicta sunt super litera. Inquantū dicit noie eccle. possent, uidebitur. j. Tan. & lo. tenebant, quod nec noie eccle. quia qđ æquum in se putabant, in alijs non poterant improbare. Glo. allegat iura, Hoc tenet gl. quia sic alia via consequeret, quod non potest hac cōsequi. de iureiur. cum quid vna via. Ad hoc, quia non expedit eccle. hanc exceptionem opponi. imo expedit eccle. hñe plures clericos diuites, ut eam melius possint defendere: & Imperium, & fiscus abundat in subiectis locuple tibus. in auth. ut iud. sine quoquo suffra. coll. 2. Tu dic, qđ si opponit nomine ecclesie, & ad utilitatem ecclesie, p̄t si ad utilitatem cōem, non p̄t si ad propriam. p̄t. De qua dic, ut dixi super text. ¶ Quærir gl. an non plurales possint pluralitatem opponere. Tenuit Tan. quod non: quia sic consequerent per alios, quod non possint consequi per se p̄ales. ff. de bo. li. l. quærir. Item quia uel non plurales elegerunt plurales, uel fuerunt ab eis electi. Si elegerunt, iā approbauerunt pluralitatem: ergo illā non p̄t opponere. Vel fuerunt electi: & tunc non p̄t. quia habent cām ab illis, qui non potuerunt: ergo nec ipsi p̄t. de testi. licet ex quadā. cum si. Ex hoc inferunt isti, qđ si aliquis hñs bñficiū non facit mentionem de primo beneficio impetrādo fm̄, quod capitulum nō potest hanc surreptionis exceptionem opponere, si ibi est aliquis pluralis. Et si dicatur rescriptū surreptitium non ualeat, ergo ex eo nil consequi potest, nec agere: dicit gl. quod quo ad hoc ualeat: uel dato, quod non ualeat quis quandoq; consequitur actionem, & ius, quia aduersario deficit potestas opponendi. ff. si ferui. uendi. l. loci. §. pen. & alle. alia iura. Gl. tenet opi. Vincen. quod non plurales possent opponere, & quod unus solus potest ecclesiam defendere. 12. q. 2. non liceat. Tales enim in repellendo pluralem procurant utilitatem ecclesie: quia non potest pluralis in utraq; p̄sistere, & plene deseruire. Nō obstant rationes supra allegatę: & primo, quod consequerentur per istos, & c. quia hoc principaliter fit in utilitatem eccle. nec ex hoc p̄sequitur per alios. Sed etiam non obstat si dicatur, quod si elegerunt plurales, approbauerunt, & c. quia dicit gl. si semel male fecerunt, non sequitur, quod sp̄. Item inter diuersos possunt allegare 3ria. Itē ad utilitatem ecclesie possunt uenire contra factum propriū. de elect. nostri. Non obstat si sunt electi a pluribus, quod non possint opponere, quod non petant authores: quia hoc ius opponendi non causatur ab authoribus, sed ab utilitate ecclesie, & a iure. Item argumentum non procedit: quia possibile est, quod nec elegerunt plurales, nec ab eis fuerunt electi, ut quia prouisi a papa, uel legato, p̄t potuerunt eligere alios, qui tunc non erant, sed ex postfacto sunt effecti plurales. Vide quod no. Ioan. And. j. c. cum uenerabilis. in 8. q. dicit uerficu. quid si admitto.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminum ad dilatorias proponendas statueri debet index.
- 2 Dilationis lapsę terminus ad dilatorias proponendas, quando non excludat a facultate proponendi.
- 3 Protestatio iuuat in dependentibus a uoluntate duorum.
- 4 Iuramento statuitur in his, quę dependent a conscientia.
- 5 Exceptio dilatoria an, & quando ualeat proponi.
- 6 Exceptionem declinatoriam, an excludat termini lapsus.
- 7 Dilatio, an uideatur data ad instantiam partis requirentis.
- 8 Dilationem decem dierum concessa ad proponendas dilatorias, si ultima die sit legi-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

- fit legitime impeditus, an statim possint sequenti die post terminum proponi.*
- 9 *Dilatio concessa per iudicem ad dilatorias proponendas, an possit excedere terminum iuris.*
 - 10 *Ad excipiendum qui habet terminum prefixum, an eo lapsu exclusus videatur ad opponendas dilatorias.*
 - 11 *Excipiendi facultas, an videatur sublata lapsu cuiuslibet termini concessi per iudicem.*
 - 12 *Exceptiones, an possint per iudicem opponi lapsu termino dato ad illas proponendas.*
 - 13 *Exceptiones ubi non potest quis proponere lapsu termino ad illas proponendas, an possit saltem illas declarare.*
 - 14 *Exceptio, an possit in causa appellationis proponi, ubi datus est terminus in causa principali ad excipiendum.*
 - 15 *Exceptio peremptoria, an possit lapsu termino proponi.*
 - 16 *Conclusio in causa facta non admittitur exceptio.*
 - 17 *Protestatio qualis, quomodo formari debeat.*
 - 18 *Exceptionum simul proponendarum termino habito, & lapsu, an possit proponi aliqua post terminum, ubi sunt invicem contrariae.*
 - 19 *Dilationis lapsus sicut excludit exceptiones, an ita excludat actiones. Actio an excludatur per lapsum termini prefixi ad actionem proponendam.*
 - 20 *Exceptio noviter exorta, an possit opponi post terminum iuris.*
 - 21 *Exceptio, qua potest proponi post terminum, si deveniat ad notitiam, an habeat locum in exceptione recusationis.*
 - 22 *Clausula protestationis de addendo, minuendo, vel declarando exceptionem, nunquid post lapsum termini iuret protestantem. Protestatio de addendo, aut declarando, seu minuendo, an lapsu termino iuret protestantem.*

C A P. I I I I.

Rectorialis. ¶ Iudex statuere debet terminum ad dilatorias proponendas, post quem excipientem non audiet, nisi in tribus casibus. In prima decisio consultatio. In secunda responsio, in qua duo facit. Primo ponit decre. ipsius causam. Secundo poenam, & tres casus exceptos. ¶ Nota primo iudicem posse statuere terminum ad dilatorias proponendas: & sic potest statuere terminum iuris ad illas proponendas. ¶ Nota secundo, quod lapsus termini ad dilatorias proponendas excludit quem a facultate illas proponendi: & sic in dubio praesumitur peremptorius. Fallit in tribus casibus. Primo, quando protestatio processit de proponendis dilatorijs. Secundus, quando ius opponendi superuenit de nouo. Idem in termino iuris. de offic. deleg. in nuante. de elec. ut circa. li. 6. Tertius, quando de nouo superuenit probandi facultas, uel exceptionis notitia: & hoc habet probare proprio iuramento. Et sic nota, quod paria sunt aliquid de nouo superuenire, uel illius notitiam haberi. Ad hoc. de elec. ut circa. lib. 6. de iureiuran. quemadmodum. C. de spon. l. si. ¶ Nota, quod in dependentibus a uoluntate duorum pro testimonio contra factum alterius iurat protestantem, in quantum factum tollit ius protestantis. ¶ Nota, quod in dependentibus a conscientia statuti sacramento suo. de homici. significasti. 1. & 2. de testi. praesentium. lib. 6. ¶ Quaedam ponit hic Inn. an & quando exceptio dilatoria solutionis ualeat proponi: & quid de exceptione afficiente iurisdictionem, & negotium principale, quae magis congrue tractabuntur in c. penul. j. eo. ideo ibi illas reseruo. Ibi enim agitur de termino iuris: hic de termino hominis. ¶ Examine primo regulam. Secundo casus exceptos quod ad extrinseca a gl. Tertio glo. ¶ Quero primo an termini statutio, & lapsus excludat opponentem declinatoriam. Dicit Ioan. Andre. iudicem etiam respectu illius posse statuere terminum: & terminus excludit a facultate proponendi: tum quia eius est cognoscere, an sua sit iurisdictione. ff. de iudi. si quis ex aliena. de resc. super literis. Tum quia si haec non posset, successiue proponendo illas, protelaretur iudicium, contra mentem, & uerba huius constitutionis: & contra talia potest etiam iudex recusatus. de appell. legitima. li. 6. de diuor. quanto. in fin. Nec potest excipiendi de hoc conqueri, qui ad diem assignatam poterit omnes proponere. Primo ꝑ iudicem. Secundo ꝑ rescriptum. Tertio, ꝑ aduersarium: & per ordinem propositionis postea illa prosequi. de quo. j. de proba. qm. de re iudi. inter monasterium. Haec uera dicit Spe. in ti. de excep. §. nunc uidentur. uer. sed quid si iudex. qm. exceptio non concludit funditus defectum iurisdictionis: alias non obstante termino poterit proponi. Idem dicit in qualibet, quae reddat iudicium funditus nullum. Assignat rationem, quia ꝑ terminum assignat, intelligitur assignare ad dilatorias, quae ante litem contestatam debent opponi, non quae post possunt proponi. Et de anomalis, ad quod faciunt rationes, quas ponit Ioan. Andre. in cle. 1. de excep. in glo. pen. & quia deficit funditus in iurisdictione, non ualet statutio termini. In contrarium tñ est, quia talis statutio habet uim cuiusdam interlocutoriae, qua tacite ꝑnu-

tiat se iudicē: sed cū talis pronuntiatio tacita surgat ex expressa termini statutio, & illa est nulla propter defectum potestatis, erit nulla: & tacita pronuntiatio, ut dixi de dila. praeterea. & de rescrip. super literis. Vel dic, & melius, qd si statutio termini specificē ad proponendam declinatoriam defectus iurisdictionis, quod post terminum nō poterit: fecus si in genere ad dilatorias proponendas: quia ad hoc tunc nō intelligit terminū statutū. ¶ Quero secundo, an hic terminus det ad instantiam rei, qui uenit in termino dato ad deliberandū ut rñdeat, & petit ut sibi det terminus ad excipiendū: Videtur, quod sic. j. de appe. cū causam. Contrarium dēterminat hic Inn. Host. & Abb. quod non: quia in termino dato ad deliberandū, debet excipere, uel rñdere: & ad hoc habuit illum terminū: & licet hic terminus detur ad petitionē actoris, non tñ ad petitionē rei. In decre. cū causam. factum narrat, nec ille tñ articulus examinatur. Per q̄ patet id, quod dicit Genze. in clem. 1. de excep. non esse uerū, ubi dicit, qd ad petitionē rei non debet dari terminus ab initio, ne maligner: sed sic ex postfacto, si uult se arctare: quia mos est gerendus. ff. de probatio. l. circa. puta, qd si terminus est statutus reo ad deliberandū, non debet ad petitionē rei iudex dare aliu terminū: quia hoc includitur in primo. Idē si datus est terminus ad respondēdum libello, qui datus uidetur ad praebula, quae fieri debēt ante responsionē: Sed si ab initio eo praeparente nullus terminus est datus: tūc si peteret maiore terminū termino iuris. 3. q. 3. offerat. non auditur: sed si breuiorē, auditur: quia ex quo uult se arctare, nō uidet quid repugnet. Sic potest intelligi de app. cū causam. In quantum dixi excludi reū: hoc est uerū, et si sit statutus sic terminus, scilicet ad deliberandū vsq; ad talē diē. Et si deliberaueris cōcludere eadē die, rñdeas libello, qui terminus potest sic assignari, ut dicit Spec. in tit. de dila. §. 1. uer. deliberatorie. Et similiter idē de termino, qui & sic statui potest statuto ad dilatorias proponendas tali die, uel rñsur libello: ut dicit Io. An. in addi. Spe. in ti. de dila. §. nunc uideamus. uer. in summa. ¶ Quero tertio an dato termino decē die rñ ad proponendas dilatorias, si ultimo die concurrat feriata, uel in ultima die sit legitime impeditus, illas post terminū possit proponere statim sequenti die. Sp. in impedito sentit, qd sic, in tit. de dila. §. 1. uer. sed quid ecce. sed post longum intervalū non. De impedito propter diem feriata dicit, quod non potest, etiam sequenti die: & hoc, quia poterat die prima, uel secunda dilationes proponere. Ad hoc, qd no. in Sp. de dila. §. restat. uer. sic. sed nunquid dies. Secus si dictum esset, Tali die proponas: quia si illa occurreret feriata, posset sequenti die proponere: ꝑ ea tñ, quae habetur. §. de feri. c. fi. Et hoc ē dato, quod exceptiones non possit proponere die feriata: nā si esset terminus statutus ad dandas exceptiones in scriptis, illas dare posset: quia hic non est actus iudicialis. Ad hoc, quod no. in Sp. de cita. §. uiso. ad hoc. l. miles. §. sexaginta. & quod ibi not. ff. de adu. In quantum facit differentiam in impedimento respectu diei feriatae, & altero impedimento, potest esse causa, quia impedimentū diei feriatae, prauideri potest, ideo parti imputandū, si non fecit ante: qd non est in alio impedimento casuali. Ad hoc l. sed & si per praetorem. §. si feria. ff. ex qui. cau. ma. Sed est dubium an iudex ex officio hunc terminū statuere possit: Sp. q̄ sic, in praell. uer. in summa, ut malitij obuiet. Qd dicit uerū, qm. aliqua ꝑposuit: si uero nullā ꝑposuit, tunc fecus: quia forte nullā uellet ꝑponere. ¶ Quero an statutio huius termini possit excedere terminū iuris, l. uiginti die. de quo in authent. offerat. 3. q. 3. Sp. q̄ non, in d. uer. in summa, dicens per hanc decretum posse arctari, sed non elongari. de app. cum sit. Ro mana. de re iudi. qd ad ꝑsultationē. unde non habet necesse ꝑfigere illos uiginti dies. ¶ Quero an lapsus termini statutio ad opponendū indistinctē ꝑcludat uia ad opponendas dilatorias. Dy. in l. 4. §. ꝑdenatum. ff. de re iud. tenet, qd excludat demū, qm. est statutus cum causae cognitione. Quod est uerum, quia hic agitur de abbreviatioe termini iuris: quae abbreviatio sine causa fieri non debet: ut no. l. 2. ff. de re ind. argu. regulae, indultum de regu. iur. lib. 6. Per quae dicit Io. Andre. in addi. Spe. in ti. de dila. §. 1. uer. si exceptoria. qd de iure ciuili non concedit decret. ga non potest talis terminus abbreviari sine causa, etiam si non apparet de malitia opponentis, quae dicitur legitima causa. Et hoc dicit tenuisse Gui. de Suza. sed dicit, qd in hoc ē nō discor dat ius canonicū: quia hic terminus non est abbreviandus absque causae cognitione, & non apparet malitia opponentis, ut colligitur ex no. in ti. de dila. §. nunc uideamus. uer. in summa. Non ob. qd si statuat cū causae cognitione, iam protestatio nō debet iurare, quia ꝑ ius: quia haec protestatio non est de opponēdo: sed protestatio exceptionis ꝑm formam glo. quae habetur pro oppositione, & redigitur in scriptis post terminum. ¶ Quero an procedat haec dec. in quolibet termino, ut excludat facultatem excipiendi. Dic, si terminus non est peremptorius, & hoc ꝑstat, non excludit post terminū. Si terminus est peremptorius, & hoc ꝑstat, excludit: quia peremptorius dicitur eo, quia

quia oem disceptatione excludit. 23. q. 3. de illicita. Et hoc dicit Io. An. in Spe. de cita. §. uiso. in prin. ubi ponit omnia iura, quae pnt allegari an statutio termini ad aliqd agendū. excludat facultatē illius agendi post terminū, si terminus est simpli citer status. Host. hic tenet, qd in dubio est peremptorius. & all. §. de off. dele. p̄suluit. Itē Spe. in tit. de dila. §. 1. uer. exceptio. hic p̄det ad dubio, an termini in dubio intelligant perēptorij. Doc. hic uelle v̄r. qd sic, in cle. 1. de excep. in uerbo, peremptorio. Spe. in tit. de dila. §. uidendū. in prin. uer. qd si data. & in §. 1. uer. exceptoria. Spe. in tit. de dila. §. uidendū. in princ. dicit, qd non reperit iure cautū, qd termini in dubio sint perēptorij. Et hoc sequi ut Bar. in l. mancipiorū. de optio. lega. ubi tenet terminū in dubio nō intelligi pemptoriū, nisi alit post illū p̄minatio, qd nō audiat post terminū. In d. §. uide dū. post prin. distinguit an terminus statuatur post litē p̄t. & in dubio intelligit pemptorius. An aū. & nō intelligit pemptorius. Et h. d. uer. in terminis citatorijs. Et allegat dictū Aegi. de offi. deleg. p̄suluit. & hoc tenet et in Spe. de cita. §. uiso. uer. itē pemptoriū. & sequitur hoc Io. An. in add. Spe. in ti. de teste. §. nūc uidendū. in add. magna. uer. uiso. ubi ultimate p̄cludit hoc uerū, excepto termino citatorio ad sn̄am. Et idē repetit in d. §. nūc uidendū. in prin. de dila. all. cle. uer. sn̄am. ad fi. & ibi no. in gl. 2. in uerbo, pemptorio. ubi in alijs casib. à sumarijs ad sn̄am citatio debet esse pemptoria. & hic Io. An. 24. q. 3. de illicita. gl. de offi. del. cōsuluit. Accur. C. q̄no. & q̄n iud. l. 2. & Sp. in tit. de cita. §. uiso. uer. alias aut. & uer. quid si data. Bar. reiecit a distinctione. ante litē ceptam, vel post, distinguit an termini sint citatorij; & in dubio non intelligunt peremptorii. ff. de iud. l. ad peremptoriū. & l. post edictum. Et hoc, quia forma talibus est data, ut aut tres sint, aut vnus pemptorius. Si termini sunt probatorii, in dubio intelligant peremptorii. Hoc tenet. in l. 1. C. de dila. in l. si finita. §. Julia. ff. de dam. inf. Dic, si terminus statutur in curia. ex p̄suetudine omnis terminus est pemptorius. Hoc tenet dñi de Rota, sua conclu. 30. lbi tñ loquunt de terminis alijs ad citatoris. De terminis etiā citatoris, idem tenet, sua conclu. 23. 9. allegant dictum Spe. in ti. de cita. §. uiso. uer. dñt ēt quidā. vbi tenent, quod ualere citatio sine peremptorio, etiā ad sn̄am. Et maxime dñt hoc uerum, si p̄ntibus partibus sit in causa p̄clusum. Extra curiā autem, si trinus est terminus, ille intelligit pemptorius. ff. de iudi. ad peremptoriū. & d. c. de illicita. Si tñ est vnus, si est status, si est iudice p̄te, & audiēte parte, in dubio intelligit peremptorius. no. gl. in l. 3. C. q̄no & q̄n iud. & de offi. deleg. p̄suluit. & Gul. de Mon. Lau. in cle. fi. de uer. sig. in uer. sn̄am. & dñi de Rota in loco ultimo allegato. Si status est absente parte, si tñ cū cōminatione, quod post terminū non audiret, terminus est peremptorius, ut dicit Bar. in l. mancipiorum. no. de cle. nō rei. ex tua. §. ut litē non p̄test. q̄n. §. porro, super gl. magna. Si cū cōminatione de procedēdo ad ulteriora. put ius uoluerit, uel ad sententiā, dic de hoc ut in c. cā. n. de refer. ubi recito dictū Bar. qd ponit dñi de Rota, sua p̄clu. 23. 9. de quo per Inn. de accu. ad petitionē. & de c. de offi. deleg. p̄suluit. Si sine aliqua cōminatione, tunc in terminis citatoris, ubi exigitur peremptoriū, non sufficit sine pemptorio, & in dubio nō subintelligit. Qd aut exigit, uel non, pemptoriū in citatoris, dixi de offi. dele. p̄suluit, & de accu. ad petitionē. Bar. tñ in hoc tenet, qd ad sententiā primū, uel p̄m decretū semper exigit pemptoriū: ad alia media iudicii, nō, nec ad alias interlocutorias. Vnde dicit, qd ad testes etiā recipiendos non exigitur peremptoriū. Sed dic, ut s. remiss. ut ipse no. in l. si finita. §. l. u. ff. de dam. inf. Et in alijs autem terminis sit per p̄am, qd in dubio terminus est perēptorius, si est status in cā cognitione, p̄s nō, nisi ubi aliud appareat a iure, ut trinus requirat, aut trinus, aut perēptorius, ut patet de cle. nō ref. ex tua. in cle. 1. de ui. & ho. cle. de supplē. neg. p̄ala. c. 1. In illis casib. tunc non p̄sumeret perēptorius. Iō dicit gl. qd ubi unq; ius exigit simplr terminū statuendū ad aliquid agendū, p hoc non v̄ exigere, qd terminus sit trinus, uel perēptorius, sed sufficit, qd sit simplex. Hoc dicit gl. de dolo, & p̄tu. c. 2. li. 6. in gl. 2. quae in hoc est notabilis. Hae uera in termino hominis terminus aut iuris semper intelligitur peremptorius: ut dicit Inn. de

Io. Mo. de reg. iur. in gñali. lib. 6. maxime si est protestatus, qd inrēdit exceptionē declarare, uel interpretari, per eadē iura: & ff. de acquirē. rer. do. l. adeo. §. si quis ff. de iud. l. quis intētiōe.

14 ¶ Quero an post lapsū termini hois, & in principali, si appellat possit in app̄lonis cā. pponere exceptionē. Dic, qd sic, nō obstante lapsū termini. C. de tēp. app. l. per hanc. de resti. fraternitatis. & qa terminus ab hoie status restringit ad instātiā. Quādā. n. p̄minatio est, nō se exrēdēs ad app̄lonē. C. cōia. vel epi. p totū. no. lo. Mo. de elec. cupiētes. §. qd si p uiginti. in uerbo, priuatus. & ibi Io. An. in Nouella. & ibi Arch. in uerbo, plena. & 23. q. 4. de illicita. gl. de re iudi. c. fi. li. 6. in uerbo, ultra de cendiū. & Io. An. super. 3. gl. ibi secus dñt in terminis iuris, ubi appellatione non rescindit. C. de procur. ita demū. ¶ Venio ad gl. quāro an decr. pcedat in perēptorijs, ut statuto termino ad producēdas perēptorias post lapsū termini illae nō possint opponi. Gul. dicit, qd nō: qa ille p̄nt opponi q̄ncunq;. Innoc. & Host. hic dicit q̄rium: ut decr. peremptorijs. Idē recitat Cōpo. de elect. quod sicut. in regula, indultū. idē tenet, ubi terminus statuatur cum causae cognitione: & in dubio p̄sumeret causē cognitionē intercessisse. de renuntia. in p̄tia. de re iudi. sicut. ff. de probatio. ab ea parte. Idem Specu. in tit. de exceptio. dicto. uer. lic. uerum aut. ubi allegat infinita iura. pro & 3. Dicit tamē hic Ber. 3. dicere: & pro eo allegat aliqua iura, per quae aperte non firmat. Dic, qd in dilatorijs decr. absq; dubio procedit, ut hic. In perēptorijs mere etiam satis puto, quod procedat decr. in regula hic posita. Et hoc tenet hic Bar. ff. de re iud. l. 2. sed de talibus exceptis est dubiū: & in casu protestationis intelligendo, ut dixit glo. satis puto idē, quod in dilatorijs ut audiatur post terminū de casu, quando ius opponendi de nouo superuenit. adhuc puro idē. Et idē Spe. in dicto. §. dicto. uer. uerum, quia non potest parti imputari, quare non opposuit. Idē Ioan. Mo. de reg. iur. in generali. lib. 6. et si obiectiones sint crimino. sic licet restringēs dictū Compo. de ele. quod sicut. ad casum, qd sunt notae exceptiones post terminū, non q̄n sunt notae & natē: & hoc, quia non potest imputari, si non inquisiuit: quia non poterat scire, quod non erat. de consti. c. 2. sed quo ad casum, quādo est paratus iurare, quod ad noticiam de nouo peruenit. Cōpo. allegans pro & 3. hunc articulum decidit de elec. qd sicut. & concludit obtentū, ut non admittatur post terminū: quia perēptorium est. Quādā. interlocutoria, quae reuocari non debet iuri per ipsū partibus quārito: quia ex p̄rio pararent uia: priuatis, & malitijs. Ad hāc decr. respōdet, quod terminus hic nō erat peremptorius. Hae responso non est bona: quia, ut dixi, in dubio hic terminus est peremptorius. Respondit secundo, quod hae decr. non loquitur in dilatorijs, sed peremptorijs, cum exorbitet in duobus, ut post peremptorium audiatur, & in causa propria stetur proprio iuramento: non trahetur decr. ad consequentiam, ut se extendat ad peremptorias. ff. de legi quod non ratione, & in regula, quod 3. de reg. iur. lib. 6. Per quam rationem tenui Vber. de Robio quo ad illum casum de cre. non seruari, nec pcedere in foro ciuili: quia homines sunt prompti ad deicrandum. de iure iur. & si Christus. de cohabi. cle. clericos. Hae autem dicit uera Compo. in quantum uelit ostendere per iur̄m ad se peruēnisse de nouo noticiā. Inq̄rit autem uellet iudicem ex alijs coniecturis informare, dicit quod audiret uia saltē restitutionis in integrū ex clausula gñali. Qd dicit uerum inq̄ritum exceptiones non essent criminosae, vel fauolose. In criminosis, & famosis dicit nullatenus audiri: quia ad crimina proponenda quis non restituitur: quia non debet dari uia criminibus de accusa. si cui maxime dicit uera p̄adi cta, qd non admittitur ad opponēdū, nisi de famoso crimine: qa esset sibi p̄rius, dicendo famosum, & de nouo ei ad noticiā peruēnisse. Idē quasi ad l̄am tenet Spe. in ti. de excep. §. dicto. uer. fed pone, datus. Restringit tñ Spe. dictū Cōpo. pcedere in exceptionibus terminorū. In alijs exceptionibus dicit, qd pcedit r̄pa cū omnibus casibus exceptis. Idē Arch. sub dubio forte 14. q. 2. sup summa. Alleg. decr. de cle. ut circa. lib. 6. p quā dicit dictū Cōpo. hodie nō pcedere. Pau. de Liāza. in cle. p̄stitutionē. de ele. distinguit tres casus. Primus, qd nouiter est orta: & dicit, qd admittit, sed non stat suo sacramēto: arg. de offi. deleg. in inuāte. 3. q. 10. placuit. & qd ibi no. in vlt. gl. Scds, qd uult opponere antiq̄a, qd nouiter ad ei noticiā puenit. Et dicit, qd si allegat nūc sibi notū fuisse publicū, nō audit, ut in p̄rijs, nisi p̄bet se in tali loco fuisse, qd uerisimiliter potuerit ignorare. 16. di. qd dicitis. qui ma. accu. pos. cū in tua. Si nō allegat notū, vel publicū, admittit ad iur̄m: quia p̄sumitur ignorātia. nisi p̄betur sciētia: ut de iure iur. p̄sumit. li. 6. Nec forte exceptio surgeret a facto p̄prio, qd debuit indagare. de ele. in nouit. & ca. nulli. li. 6. de testi. c. fi. de cri. fal. ad falsariorū. uel nisi aduersarius p̄bet aliqua, p quae scientia p̄sumit. qa tunc nō iur̄m sufficeret, sed p̄babit aliqua per quae ignorātia p̄sumat. & nihilominus iurabit: ut no. gl. de elec. in nouit. in nouit. ignorātia. & 12. q. 2. in humanis. Terrius casus, qd nouiter superuenit. Ant. de But. super ij. par. ij. Decr. n n n nit fa-

12 cle. cupientes. §. qd si per uiginti. in uerbo, priuatus. ¶ Quero an lapsus termini ad proponēdas exceptiones, ubi non pnt opponi post lapsū termini, an possint post per iudicē opponi, ubi p̄t ex officio supplere? Io. qd sic. 2. q. 1. in primis. in gl. in uerbo, quarendum. Quod satis puto: quia terminus excludēs partem ab opponendo, non excludit iudicē. de fin. instr. cū Ioā. de testib. cum clamor. ¶ Quero, an post lapsū termini ad proponēdas exceptiones ubi illas proponere nō p̄t, an saltē illas possit declarare? Arch. qd sic. 13. q. 2. super summa. qa qui declarat, nihil noui inducit. l. haeres palam. §. sed & si notā. ff. de testi. Idē tenet Pau. in cle. p̄stitutionē. de cle. in uerbo, circumstantiarū. Ad hoc, qd dixi de libello, de libel. obl. c. 2. Idem

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

nit facultas pbandi, & idē, qđ proximo casu caute. n. egit non proponendū, qđ probare nō poterat. 2. q. 6. pleriq. Hęc procedū in termino ad excipiendū: post terminū autē p̄clusionis in causa non audit quoquo modo. de procur. auditis. s. de test. c. de testi. & c. cū clamor. de fi. instr. cum dilectus. c. cū Ioannes, nisi evidens nō moueat iudicē ad admittendū: ut de cā poss. pastoralis. Non enim aliquid agi pōt post p̄clusionē in cā, nisi cū iudex ex officio inquirat, uel interrogat, ut in dictis iuribus; uel cū iudicis negligentia aliquid est omissum. de testi. p. tuas. vel cū Papa per se de electione cognoscit; ut no. Inn. de accu. ad petitionē. de quo in Spe. de renun. & p̄clu. circa prin. Hanc p̄clusionē sequunt̄ dñi de Rota, sua p̄clu. 30. & 95. tutius tñ putat ubi audit, qđ ueniat per restitutionē in integrū. Et qđ ibi not. Inn. in c. corā. de testi. in inte. ubi dicit qđ nō proponēs perēptoriā intra terminū non audit, sine in integrum resti. Ad hoc qđ no. domini de Rota, sua p̄clu. seu alleg. 30. ¶ Nota bene hoc dictū, qđ post p̄clusionē in causa nō admittitur exceptio, ēt nouiter superueniens. Ad qđ optimē dictū. c. auditis. Idem sentit Io. An. de causa pos. cū dilectus. Quādam sunt exceptio nes mitte, quę possunt opponi & ad merita, & ad processum, de quibus de litis p̄re. c. 1. li. 6. ff. iudi. sol. p̄querabat. an in illis habeat locū decc. cū casibus exceptis. Io. An. qđ sic, in q̄tu opponitur ad processum, ut dilatoriā remittit ad no. in Sp. de dila. §. j. ver. itē querit. ubi hoc disputationi relinquat. Io. An. super illo ver. in add. assumit disputationē ut seruiat actori, & finaliter reficiet, qđ si statutus est terminus in formā capituli ad dilatorias proponendas, cum hęc propriē non sint dilatorię, sed peremptorię, & in nomine diuersificentur, quod non excluduntur, maximē talis terminus ut ordinatur ad excludendum ius alterius, sit odiosus, & strictē intelligēdus; & quia uerba sunt strictē interpretanda p̄ eū, qui legē apertius, & c. de reg. iur. p̄ eū, li. 6. Dicit tñ, qđ si tenere uelis, qđ adapteat ad tales, distinguit prædictā obtinendi. Si omnino in vim dilatorię opponuntur, ut quia opponit actorē non audiendum, uel ab agendo repellendum, uel se a litis instantia absolueudū, uel rescriptū nō ualere, quia perēptoriā talē tacuit, uel uerba similia, uel ipse omni nō proponat illā ut dilatoriā, potest locū habere decc. Cum. n. assumat priuilegia dilatorię, assumere debet & censurā. de excep. cū inter. de sta. mo. recolentes. Ad hoc no. de resti. spo. ex p̄questione. ubi spoliationis actio in q̄tum assumit nām dilatorię ad repellendū, debet opponi ante litē cōtestatā. Ad hoc de cā poss. cū dilectus. & maximē cū plus nō debeat operari hoc priuilegiū qđ nām peremptoriarū, q̄ ius cōe quo ad alias dilatorias. de priuile. c. 1. lib. 6. & quia debent tales exceptiones priuilegiatē cōformari iuri communi, in q̄tum p̄nt, dummodo aliquid p̄ferant. de uerb. sig. ex parte. Qñq; tales exceptiones pponuntur in uim peremptorię, & ante litē p̄testatā, ut p̄cludendū actori perpetuū silentiū imponi, uel se ab eo, qđ petit, absolui, uel diffinitiuē pronuntiarī ipsum ad id, qđ petit actor, nō teneri, uel his similia: tunc non obstat lapsus termini. Talis em̄ exceptio peremptoria est, qđ priuilegiata in tpe opponendi. Et non esset absurdum hunc casum numerari inter casus, in quibus ferretur diffinitiuā snia lite non contestata: nec erit differentia quo ad hoc, ut sit diffinitiuā, an pponat̄ añ litē p̄testatā, uel nō: licet gl. sentiat p̄riū, de lit. p̄te. c. 1. li. 6. in uerbo, finita, quæ uē dicere referre an pponat̄ ante litē p̄testatā, non erit absolutoria a p̄cipali: an post, & erit absolutoria a principali. Qđ uer bū repetit Sp. in ti. de exce. §. dicto. uer. ut ar. qđ utrobique; absolueat̄ a principali, licet sit tutius ut euitet̄ opinio, ut absolutoria a principali, qđ pponat̄ post litē p̄testatā. Et hoc firmat Io. An. in ti. de sen. pla. §. nunc uide dū. circa prin. Si autē pponat̄ post litē p̄testatā, tunc idē, qđ de perēptorijs loquit̄. ¶ Quæro, scđo an pcedat in oibus dilatorijs; & primo qđ de exceptionē excōicationis. Gl. dicit, qđ nō pcedit in exceptione excōicationis: quia illa nō pōt opponi q̄cunq; ut j. c. fi. Idē Host. hic. & Gul. in Sp. eo. tit. §. 2. uer. sed nūquid. Sed Inn. p̄, qui tenet obstat lapsus termini huic exceptioni proponendā, licet ubi terminus non est, possit usq; ad sniam. Primū uerius, hodie probatū p cle. co. ri. excōicationis, & uide, quod ibi no. in gl. penul. Hoc autē est uerum, ēt si iudex expresserit in termino peremptorium. Per q̄ fatis potest dici, quod in casibus hic positis non excludatur facultas proponendi, etiam si sit p̄positum peremptorium: quia si subintellectum non excludit, ergo nec expressum. arg. l. 3. de lega. 1. quicquid Compo. de elec. qđ sicut. in gl. antep. in d. cle. 1. Io. An. assignat quadruplicē rōnē quare excōicationis exceptio nō excludit̄ a lapsu talis termini. Per quę p̄cludit̄ decre. illā locū habere; ēt si statutus sit terminus ad exceptionē excōicationis, pponēdā. Idē firmat in add. Spe. in ti. de exce. §. nūc uide dū. uer. sed qđ si iudex. Arc. de exce. pia. li. 6. in uerbo, ualeat. hoc tēperat uerū. qñ pponit̄ exceptio in uim dilatorię: secus si in uim perēptorię, si terminus est statutus peremptorius, & presente parte: quia est quādam interlocutoria, postquam nō auditur. ff. de arbitr. l. qualem. ¶ Quæro circa casum prote-

stationis, qualis debet esse protestatio. Dic, qđ in ea debet specificē exprimi exceptiones, quas uult proponere. de prob. qñ, ut si uult exprimere exceptionē tranſactionis, illā exprimere debet: uel saluis talibus exceptionibus, quæ tales sunt, & debent notare probandum suo loco, & tpe: nec sufficit in genere dicere, saluis alijs exceptionibus: quia per hęc nulla induceret̄ pro uisio. allegat iura. Idem Host. & Gul. in Spe. e. ti. §. 2. uer. sed il lud. & §. uisio. uer. sed qualiter. ¶ Opp. qđ nō ardet terminus ad proponendas oēs simul. Quid. n. si sunt p̄riæ: non poterit illas proponere. C. de inof. test. l. p̄ maiores. Intellige glo. hic, qñ sunt compassibiles: secus si incompassibiles sunt. Io. An. remittit ad gl. de reli. do. cū dilectus. ubi gl. plenius dicit, & 13. q. 2. in summa. fortē non excusabit hęc p̄rietas, cum reus possit pponere p̄rietates sine distinctione, uel unam purē, alterā p̄dōnaliter: ut in regula nullus plurib. de reg. iur. libr. 6. ¶ Quærit gl. an sicut terminus ad exceptionem illas excludit, ita excludat actiones. Gl. dicit, quod nō, sed bñ excludit accusationes, quia odiosæ sunt: & allegat iura hoc probantia. Gl. pōt intelligi dupliciter. Vno mō ruditer, ut loquit̄, an sicut exceptio excludit lapsus termini, ita si statuatur terminus ad agendum, excludatur lapsus termini. Et dicit glo. quod non. hic in tel p̄sum non est bonus: quia sicut exceptionē, ita excludit actionem: ut C. de inge. ma. l. diffamari. Alio mō p̄telligi, ut uelit, quod lapsus termini excludens exceptionem non excludit actionē, sed de mā exceptionis simul possit agi, & excipi. Exemplū in exceptione spoliationis, & similib. Et sic gl. intelligit doc. & erit uera. Nec ob. quod annalia ad agendum p̄perpetua sunt ad excipiendū, & ff. de doli exce. l. purē, quia illud uerum, qñ exceptio suo tpe, & litis termino proponit̄, p̄m Gof. Per hoc dicit Io. An. in regula, mora. in 2. q. de reg. iur. lib. 6. quod statuto termino ad proponendas exceptiones p̄ surreptitiē promotum, poterit agi eo lapsō, ut remoueat̄ et̄ per illum, cui terminus est statutus: & maximē qñ promotus est nulla. Ad hoc de ap. constitutus. Quandoq; ergo statuitur terminus ad excipiendū: & serua quod hic. Qñq; statuitur terminus ad accusandum: & dic, ut C. de accusa. si ea. ¶ Quandoq; ad denuntiandum: & dic, ut qui matrimo. accu. nōn pos. c. si in fi. ¶ Quandoq; statuitur terminus ad agendum: & dic, ut in illa. l. diffamari qui fil. sint legi. lator. de off. ord. conquerente. ¶ Quandoq; statuit terminus ad probandum. ad hoc. l. si ea. C. qui accu. pos. per Cyn. & Bar. in l. mancipiorum. de opt. leg. de uerb. sig. in cle. i. uer. eo saluo dixi de proba. licet causam per Dy. in regula, indul. tum. de reg. iur. li. 6. ¶ Quæro, an exceptio nouiter exorta pos sit opponi post terminum iuris, sicut post terminū hois. Glo. quod sic. allegat de off. dele. insinuante. & allegat alia ḡalia: & bñ dicit, saluo termino cōclusionis in causa: de quo dixi. §. ¶ Quæro, an habeat locum decre. inquantū dicit possit proponi exceptionē post terminū, si nouiter deuenit ad notitiā. In exceptione recusationis, gl. quod non concludens hanc de creta. procedere in exceptionibus facti: in exceptionibus iuris, ut recusatio, & si pes non: quia non licet ius ignorare: & in talibus p̄ negligentia imputari. Cōtrarium eius, qđ dicit hic, tenet Gof. in Summa huius ti. §. sciendum. Inn. de off. dele. prudentiam. Inn. & Host. hic quilibet dicit bñ, rectē intelligendo. Hęc sit p̄clo. Si notitia superuenit de nouo, & non est quid imputeat̄ parti, uel non p̄sumit de scientia ante p̄t proponere post, alias non. ¶ Mō aduertendū. Qñq; is, ad cuius notitiam deuenit, añ ignorauit ius, & factum, & probabiliter: & p̄t proponere. Qñq; ignorabat factum, & sciebat ius, & probabiliter: & idem. Qñ que factū ignorabat, sed improbabiler: & nō p̄t. Si. n. sciebat p̄ sanguineū posse recusari, & ignorabat p̄ sanguineum: hic error est intolerabilis, nisi aliter circumstantietur: quia quis p̄sumitur scire attinentes, & affines. l. de tutela. C. de in inte. restit. mi. l. oclau. unde cognati. Vel si factum est notorium, uel famosum, uel factum exceptionis p̄nderat a facto meo: quia ualul ex p̄ctu, & infestatione facta per me. Si scit factum, & ignorat ius, si ius est ita dubiū, qđ p̄babilis cadit dubitatio, ad huc p̄t proponere post, ar. l. 2. ff. de iur. & fac. igno. quod no. Bart. ff. de pos. l. qđ Nerua. & qđ no. de ap. cum specialis. Vel si esset error extrauagantis: de fide instr. pastoralis, & quod scribit Bart. de re iudi. cum prolatis. Sic debet intelligi dictum Spe. in ti. de exce. §. nunc uide dū. uer. sed quid si iudex. ¶ Nunquid autem protestatio de addendo, minuendo, uel declarando exceptionem post lapsus termini inuenit protestantem: uide Io. Mo. in regula, in generali. de regulis iu. li. 6. in materia protestationis, ad finem materię: & ibi Io. An. Materiam glo. uide in Spec. eo. tit. §. 2. in 1. & 2. col.

- S V M M A R I V M.
- 1 Excommunicatus agere non potest, sed excipere.
 - 2 Iudex non suspectus potest recusari, quando non suspectus non potest abſque suspecto procedere.
 - 3 Excommunicato permittitur ius excipiendi ad merita, & declinatoria contra personam iudicis.
 - 4 Defensio

- 4 Defensionis appellatone comprehenditur appellatio & exceptio.
 5 Rescriptum potest dici surreptitium taciturnitate declaratorie iudicis.
 6 Excommunicatus in quibus in iudicio esse possit.
 7 Aequalitas est in iudicijs seruanda.
 8 Reconueniens non dicitur defendere, sed impugnare.
 9 Delegari, an possit iudex suspectus per papam ex scientia certa.
 10 Excipiens in quo dicitur actor.
 11 Executionem sententia non impedit tertius non condemnatus.
 12 Appellare, an possit excommunicatus.
 13 Excommunicatus, an audiat petens reuocari tenutam datam in eius praeiudicium.
 14 Excommunicatus repulsus ab excipiendo, uel agendo, an poterit restitui ad appellandum.
 15 Excommunicatus, an possit compromittere.
 16 Excommunicatus quare in iudicio admittatur ad defendendum.
 17 Excommunicatus conuenus super eo in quo est excommunicatus iniustus, an possit excipere.
 18 Rescriptum ex certa scientia concessum non dicitur surreptitium.
 19 Reconuenio potest admitti, ubi non admittitur conuenio.
 20 Excommunicatus, an possit compensare.
 21 Exceptionem habens, an repelli possit exceptione excommunicationis.

C A P. V.

Um inter. ¶ Excōmunicatus excipere, appellare, & omnem suam defensionem facere potest, sed reconuenire non potest. h. d. Et est communis diuisio. Secunda ibi inquisitioni. ¶ No. iudicem non suspectum posse recusari, quando non suspectus nō potest absq; suspecto procedere. ¶ No. secundo, quod excommunicato permittitur ius excipiendi, nedum ad merita, sed ēt declinatoria q̄ personam iudicis. ¶ No. tertio, quod omnis defensio permittitur excōmunicato: & quod defensionis appōne comprehenditur appō, & exceptio, etiam q̄ personam iudicis tantum. ¶ Nota quarto, quod taciturnitas declinatoria iudicis, tamen inductiua Papae ad concedendum, & quod ex certa scientia non committit, inducit surreptionem rescripti. Ad hoc de foro competens. ex parte B. ut lite non contesta. accedens. ¶ Nota, quod in casibus, in quibus excommunicatus potest esse in iudicio, nō solum esse potest in quantum repellit sententiam pro alio, sed et in quantum consequi velit iustam sententiam pro se. ¶ Nota, quod aequalitas in iudicijs est seruanda: & cui permittitur impugnatō aduersario, permitti debet defensio. ¶ No. quod excommunicatus non potest esse in iudicio reconueniendi: quia eo praxertu non defendit, sed impugnat. ¶ Nota inducta ad unum finem, ad oppositum trahi non debere. ¶ Oppono, quod ex certa scientia committat aliquando Papa causam inspecto: ut s. de officio dele. ex parte. Dic, quod committere potest: sed non praesumitur, quod committat, & non decet, quod committat: quia sic de facili damnari, & grauari posset innocens: quod esset iniquum. s. de probatio. quoniam, nec enim nasci debet & c. de accusa. qualiter. j. Per hanc decret. dicit Io. And. excommunicatum posse excipere de re non tradenda, quam uendidi, nisi sibi pretium soluatur: de quo supra de p. d. c. r. & not. de senten. excommu. si uere. ¶ Ad gloss. oppo. quod excommunicatus non audiat excipiens: quia in exceptionibus est actor. ff. de proba. l. in exceptionibus. & l. i. ff. de exceptio. Solu. Dicit gl. quod excommunicatus potest excipere, & appellare, & se quomodocunq; defendere: sicut non excommunicatus, licet non possit agere. Dat simile in seruo. ff. de accusatio. l. seruus. & in liberto contra dominum: qui non accusat, & excipit. ff. de bonis libertorum. l. qui cum maior. s. si libertus. Non obli. in exceptionibus. quia licet quo ad quid, scilicet quo ad onus probandi, posset dici actor, tamen quicquid facit, facit ad defensionem: & sic est reus inspecto sine cōclusionis. Glo. placent Inno. hic, ut audiat excipiens, sed nō audiat agens, & audiat appellans: unde excipiendo, recusando, & appellando, potest prosequi ius suum. Hæc omnia, in quantum dixi eum excipiendo audiri in iudicio, dicit Innoc. uera, quando reus est necessarius, quia actoris stimulus dirigitur contra eum, & libellus specificè uocatur, quia tunc defensor est. Idem si actio non dirigitur contra certam personam, sed petitur a iudice, & specialis uocatur contradictor ad iudicium, ut quia quis petit se abstinere ab hæreditate, vel restitui aduersus aditionem, quia damnosa est hæreditas propter delicta Petri, uel propter legata facta Martino debet uocari contradictor specialis, qui nominatur, & talis ut reus necessarius, & cuius per uocationem firmata est persona in iudicio potest excipere, & esse in iudicio, quanquam excommunicatus. Idē si ecclesia se petat restitui aduersus sententiam latam pro certa persona: ex quo enim nominatur in libello actiue, uidetur contra eum dirigi. Secus autem dicit, si actio, & petitio dirigitur ad iudicem, & nihil petitur a parte, nec aliquis specificè nominatur in libello: ut in authen. si omnes. nam tunc excom-

municatus non audiat, tanquam sponte se offerēs, quia reus est uoluntarius. Et quod dicitur defensionem reo seruari, intelligitur de necessario. Per quæ dicit, quod si electus petit confirmationem excommunicatus non potest excipere. Io. And. remittit de hoc ultimo ad id quod dicam. j. eodem. dilecti. ¶ Ex his deciditur, quod si litigio pendente super re, uel iure inter duos compareat tertius non uocatus pro suo interesse, non audiat appellans, nec appellationem poterit prosequi, cum non sit necessarius: Hoc uerum puto, quando acta ista tertio non præiudicarent: uel si præiudicarent, non in iure suo priuato, uel ecclesie suæ: alias cum stimuletur a præiudicio sententiæ, quæ ei præiudicat, posset appellare: quia hic reus necessarius est, ut dicam. infra eod. dilecti. ¶ Ex his deciditur, an excommunicatus extra iudicium possit appellare, & appellationem prosequi. Dicit hic Innoc. quod non, cum talis appellatio sit ad causam prouocatio. infra de appel. cum sit. Sicut ergo prohibetur ad causam prouocare, sic & appellationem prosequi, & interponere, uel causam ad superiorem deferre. Ad hoc remittit Hostien. ad not. de appellatio. bonæ. Contrarium not. Innoc. s. de maior. & obediens. Ioan. Andr. post Ioan. Mo. hæc dicta concordat de excep. pia. lib. 6. Et quod dicit hic, procedit in appellatione mere extraiudiciali: & quod dicit in cap. dilecti. procedit in appellatione non mere extraiudiciali, ut quando appellatur ab executeore, qui potest vexare, & grauare, ut hic. Hoc puto in quantum appellatur a grauamine futuro non in quantum a præterito, quo ad finem deuoluendi, ut potest: ut not. infra de appell. bonæ. cum stimuletur a grauamine, maxime ubi est grauamē possessionis, fortè audietur, secundum quod in simili statim dicam. Hæc dicit uera Innoc. in quantum dixi excommunicatum non audiri appellationem prosequentem, quando excommunicatio præcessit appellationem, & grauamen, propter quod est appellatum, & consequenter deuolutionem: quia prosequi non poterit obstante excommunicatione. Si autem appellatio, & grauamen, & consequenter deuolutio præcesserint excommunicationem, ut quia appellatione extraiudiciali pendente, & grauamine subsecuto, & consequenter deuolutione, postea superueniat excommunicatio, & fortius si post itineris arreptionem ad prosequendum ad curiam. 3. quæstio 9. re uera. tunc dicit, quod prosequi poterit, non obstante excommunicatione: quia generaliter dicitur, excommunicatum appellationem posse prosequi. infra capit. fina. & quia iam coeptum uidetur iudicium, uel appellationis causam. de offic. delegat. gratum. & capit. cum causa. Non obstat, quod superueniens excommunicatio impedit vim rescripti prius impetrati. de offic. deleg. prudentiam. §. sexta. Item quia excommunicatio in quacunque parte litis opponitur. j. capit. pen. quia speciale est in appellatione, ut illam possit prosequi. infra eodem. significauerunt. & cap. fina. Secus si alias agit, non in modum exceptionis. Dicitur, quod ratio est, quia quando iā superuenit grauamen, se defendit stimulatus: quod non est ante, ideo repellitur. Fateretur quosdam dicere in distinctione excommunicatum posse prosequi appellationem, siue sit excommunicatus ante grauamen, siue post: tamen primum cum distinctione, & limitatione, de qua. §. 7. Ex hoc deciditur, an excommunicatus audiat petens reuocari tenutam datam in eius præiudicium. Ioan. Andr. Tan. in cap. quoniam. §. quod si super. ut lit. non conte. & remittit ad Spec. de concu. §. fin. ver. fed. pone. reus. & tangit Io. And. de ap. qua fronte. Ibi Spe. residet, quod non possit petere obstante exceptione excommunicationis: quia agere dicitur, alias. r. i. q. 3. cum excōicatio. de her. excōicatus. §. credentes. & hoc tenet Host. de verb. sig. dilecto. Bar. in l. de pupillo. §. fina. ff. de ope. no. nun. dicit, quod si principa liter uenit ad defendendum, & in consequentiam ad rescindendam tenutam: ut quia in principali assumit defensionem tantquam reus, & incidenter petit reuocari tenutam, audiat: quia reus est, attento principali: ut l. si pupillus. §. i. ff. de priuil. cre. & auth. ei. qui. C. de bo. autho. iud. poss. Si autem principa liter petit rescindi, quod factum est contra se, uel petit possessionem restitui, dicitur actor: ut l. in tribus. ff. de iudi. de oper. no. nun. l. de pupillo. §. qui remissionem. ubi petens remissionem uidetur defensor: quia defensor sumitur largissime pro omni, qui causam suam agit agendo, uel excipiendo, uel accusando. C. de aboli. l. 2. Qñq; largè, uel defensor: dicit quo ad regulam, fauorabiles. ut §. qui remissionem. Quandoq; strictè pro eo, qui prouocatur ad iudicium: & sic assumitur hic, & d. l. in tribus. Idem dicit Io. Andr. ut audiat excommunicatus, si citatus ab excōicato, qui petit absolui, opponat non audiendum antequam satisfaciatur de expensis, & contra eum replicetur excommunicatio: ut ipse not. in dicto ca. qua fronte. de quo dic, ut ibi dicam. ¶ Quæro, excommunicatus propter excommunicationem repellitur ab excipiendo, uel agendo, ubi non audiat, an poterit restitui, saltem ad appellandum, ubi

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

sententia contra eum est lata, eo absoluto quasi legitima causa impeditus, interim eo, quod agere non potuerit, nec per se, nec procuratorem, argu. ff. ex qui. cau. ma. l. sed & si per praetorem. & ff. de mino. l. Papinianus exuli. uel saltem per Inno. a sententia a absoluto poterit intra decem dies appellare, quasi illud tempus non currat tempore excommunicationis. argum. de concess. praeben. quia diuersitatem. ualeat tamen factum contra illum illo tempore, nec retractari potest, pro eo quia non fuit uocatus uel admittus, licet alius non excommunicatus ex eo possit dicere sententiam nullam. de procu. in nostra. Primum tamen plus placet Jan. & ualeat restitutio ad appellandum, quam aliter super iure suo subueniri non potest: alias si aliter subueniri possent non restitueretur, ut patet in confirmato, contra quem obijciens crimina fuit repulsus: hic enim non restituitur: quia per ordinariam uiam accusationis sibi prouideri potest. j. de appell. constitutus. 2. cum ibi no. ad hoc. ff. ex qui. cau. ma. l. 1. 2. & 3. quia ubi petit ordinarium, & ff. de mino. l. in causa. 2. in prin. Non placet Hosti. quod audiatur petens restitui ad appellandum: quia impeditur opponere suo delicto, & tamen non subest equitas danda restitutionis, sicut in impedito, uel absente Reipublice causa. Item nec placet per Inno. quia si est casus, quo potuit appellare, & currit excommunicato decedendum, cum appellare possit, ut hic si est casus, in quo non possit appellare, cessat questio: & remittit ad no. j. co. significauerunt. Similem questionem tangit Inno. de offi. delega. prudentiam. §. sexta, & dicit, quod excommunicato non currit tempus, quia per aduersarium, uel iudicem stetit, quominus ius suum prosequeretur: ut no. j. de appell. ex ratione. Hosti. ibi §. quia potius stat per excommunicatum, si sit in mora petendi absolutionem, & remittit. j. co. significauerunt. satis aequae potest distingui an excommunicatus sit iniustus, & auditur, ut uel non currat, uel saltem restituatur: aut iustus, & si est in culpa petendi absolutionem currit a tempore culpae, & non restituitur: non a tempore sententiae. Si non est in culpa, quia forte uellet, sed non potest, tunc non currat, uel saltem restituatur. Nec ob, quod delictum non det causam legitimam impediendi cursum, uel restituendi: quia delictum, uel culpa non est immediata causa, quare non potest, sed est excommunicatio: ut no. de concess. praeben. quia diuersitatem. de quo dic ut ibi. ¶ Nunquid autem excommunicatus possit compromittere, & se defendere coram arbitro. Dicit hic Io. An. Gul. in Spe. de arbitro. §. restat. in si. tenere, quod non auditur. Quod dicit uerum in uoluntario compromisso, secus in non uoluntario, & idem ibi Io. And. in add. & limitat in non uoluntario, ut possit compromittere: quando est ad odium eius, secus si ad utilitatem. ¶ Opp. quod repellatur etiam ut reus excommunicatus in iudicio: quia debet praestare sacramentum calumniae, & illi non licet ingredi sacra, multo minus tangere. §. di. ad eius uero. Item cui certa sacramenta denegantur, nec hoc concedi debet. 23. di. illud. So. Hoc est concessum a iure in odium excoicati, ut omnia facere possit quae ad causam pertinent, & sic iurabit, & omnes participantes ei occasione litis non incidunt in canonem: cum talis communio sit ad ipsius potius damnum, uel ad incommodum. Sic ergo sacramenta ad eius commodum non praestabit, sed ad eius incommodum, & cum onerata praestabit. Ad hoc glo. 1. q. 1. qui studet. 23. q. 4. uir cum propria. ¶ Quaro an excommunicatus conuentus super eo, in quo est excommunicatus iniuste possit excipere, quod ut communioni spoliatus non ardeatur ad respondendum antequam communioni restituatur. Io. qd non tenetur respondere, & potest excipere, dum modo ostendat, quod iniuste fuit excommunicatus. 3. q. 2. & 2. q. 5. super causis. quia omnia sunt iura restituenda, & corporalia, & incorporalia. 2. q. 2. nullus potest. 3. q. 2. si episcopus. Idem no. Io. in c. nullus. alleg. in gl. & 84. di. quisquis. & in illo. c. nullus. dicit idem de suspensio. ibi est de hoc per Arch. De hoc in Spe. de petiti. & possessi. §. fin. in fi. & ver. 21. Hoc temperat hic Vin. uerum, in quantum conuenitur ab excommunicato, qui excommunicauit iniuste, uel ab illo, qui fecit ipsum iniuste, excommunicari: secus si alius. de rest. spo. fre. quens. li. 6. Ad hoc, quod no. in dicto. c. quisquis. 84. di. Per hoc dicit Lopus sua all. 71. uerbi. sed pone. ubi dicit, quod si aliquis parochianus priuatur praestatione sacramentorum a rectore, quia non exhibet, ut prius si conueniatur super decimis, opponere potest, quia sacramenta non exhibet, & parochianum priuabit quasi possessione exhibitionis sacramentorum. Et hoc maxime est uerum, quando quid in decimis deberetur in respectu ad recompensationem sacramentorum: ut §. de transac. ueniens. Colligit gl. arg. sententiam lata a iudice suspecto, hoc detestato retractari. Ad hoc, quia litere sic obtenta nulla praesertit iurisdictionem, ex quo suspectus est. Gl. remittit. de resc. ad audientiam. ubi patet, quod surreptio non uincit ipso iure: ut ibi not.

18 ¶ Secundo colligit, quod rescriptum est suspectum, ubi non emanat de intentione Papae. de rescrip. cum dilecta. de confirma. uti. uel inuti. porrecta. in fi. seq. gloss. dic. & j. de reg. iur. non licet. lib. 6. ¶ Oppon. quod admittatur reconuentio, ubi non

admittitur conuentio. 3. quaest. 8. cuius in agendo. cum similibus. Sol. ibi in reconuentione supplet defectus, scilicet iurisdic. propter quem quis ab agendo, uel conueniendo repellitur: hic no, quia utrobique repugnat. ¶ Quaro gl. an possit excoicatus compensare. Arguit gl. quod non: quia qui compensat, agit. ff. de compen. quicunq; ergo. adco. quod si ad compensationem admittitur per aduersarium, iudex ex officio ipsum debet repellere. j. eodem. exce. in fin. Ad hoc, quia qui una via repellitur, & c. de procur. tua. In hac parte residet gl. Gofre. dicit, quod si tenetur opinio, quod compensatio fiat ipso iure, quidam dixerunt, planum est, quod debitum excoicati diminuitur, sicut & reliqua. Si tenetur opinio Azonis, quod non compensetur ipso iure, sed ita demum si opponatur. opiniones sunt. Hosti. dicit, quod si debitum est li quidum, & aduersarius non neget, nec excipit, sed consentit, quod fiat compensatio, admitti debet. C. de compen. l. fi. & de deposti. l. bona fides. §. fi. & sufficere debet iudici, qualitercunq; satisfiat actori. ff. de pig. act. l. si rem. Si autem aduersarius neget, uel excipiat ne fiat compensatio. Hosti. & Bartholo. Brixien. tenent, quod possit compensare. Idem Phil. j. eo. dilecto per l. uerum. ff. de compen. Ad hoc, quia uenit in compensationem, quod non uenit in petitionem. ff. de compen. l. etiam. Item quia excoicato soluere debitor debet debitum: ut no. de dolo. ueritatis. ergo, & compensare. ff. qui portio. in pig. habe. l. si debitor. Gofre. tenet, quod non possit compensare: & in hoc adharet gl. quia qd damnatum est non petere, non potest compensare, quia petere uidetur: ut l. amplius. ff. rem ratam habe. Hanc opin. sequitur Tancre. Io. & Vincen. Ad hoc de deposti. bona fides. §. sana. cum concordan. Nam quandoque odio debentis negatur compensatio. Et si dicas concedi defensionem, intellige hoc uerum in defensione, quae habet vim solius exclusionis: nam haec excommunicato permittitur. ff. de accu. l. seruos. sed non permittitur illa, quae habet naturam impugnationis, ut compensatio. Ad hoc. C. de adul. qm Alexandrum. Opponere. n. lenocinium, potius est grauare accusantem, quam se releuare: ut ibi not. & §. de ordi. cog. c. 2. in gl. pen. in fin. Ex hoc sequeretur, quod excoicatus non possit opponere spoliationem: quia impugnat, non se tamen defendit. Puto, quod compensare possit: qui a potest excipere: & compensare est excipere. Patet primum hic: quia omnis exceptio reseruatur excoicato. Secundo, quia si attenditur, quod principaliter agitur, ut debet. l. j. ff. de auth. tu. finis. compensantis est ab actione principaliter, & per prius repellere, licet in quantum sibi debitum consequatur: hic consequitur excipiendo. Non obstat hoc: quia reconuentio non repellit ius agendi, sed impugnat. Non ob. l. amplius, quia beneficium fine, & effectu compensans petere uidetur intantum, in quantum damnificat agentem in quantum compensat. Et hunc effectum considerant stipulantes poenam, ne petatur: sed compensans formaliter non petit, sed se defendit. Ad hoc, quod dixi. §. post Bar. incidenter petente reuocari tenentiam. Non ob. quod quae exceptiones praesertim perimi, non ueniunt in compensationem: quia intelligitur de illis, quae perimi possunt peremptoria exceptio ne. Non ob. quod compensans impugnet: quia hoc facit indirecte, ut dixi. Nam excipiens aliquo modo impugnat: quia dicit actor. ff. de exce. l. 1. & l. exceptionibus. de probatio. Sed supposita opi. gl. est dubium, an saltem fideiussor excommunicatus possit compensare pro excommunicato. Videtur quod non, ne p uideatur hac uia excoicato: & quia ex connexitate consequitur fideiussor repulsionem arg. de consti. translatio. ff. de arbi. l. Pedius. l. 1. §. item quaeritur. ff. de aqua quoti. & asti. Ad hoc, quia ex opposito offenderetur regula. Accessorium sequitur naturam sui principalis. & negatum una uia, altera concederetur, §. id de regulis iur. cum quid una uia. Ad hoc, quia mora rei nocet fideiussori. ff. de uer. obl. l. mora. & l. si seruum Stichum. eo. ti. Aliqui dicunt, quod si reus excommunicatus est soluendo: & non compensat. ff. si mens. fal. mo. di. l. si duobus. §. 1. de admi. tuto. l. si. C. ad Velle. l. 1. siue non sit soluendo: & compensat. Io. And. tenet, quod debitum est compensabile, in distinguendo ad petitionem fideiussoris compensetur: quia potest fideiussor soluere de bonis rei principalis. l. si procuratorem. §. ignorantes. ff. manda. qui autem compensat, soluit, ut dixi supra: & exceptio obstat principali, non obstat fideiussori onerosam causam habenti. ff. de exce. do. l. apud Celsum. §. sed cum legitima. Item quia exceptio personalis non prodest fideiussori. ff. de excep. l. exceptiones sic, nec nocent. de reg. iur. odia. li. 6. Et habent Io cum praedicta etiam si post exceptionem incipit deberi. Nam certum est, quod post fideiussionem, & ante excoicationem, competit ius compensandi competere fideiussori: quia per factum principalis rei laedi non potuit. ff. de compen. l. uerum. de pac. l. fi. Ad materiam facit, quod no. de iure patro. cap. fin. lib. 6. si per gl. pen. & post Dyn. de regulis iuris. is, qui in ius. li. 6. ¶ Nunquid autem habens exceptionem, si super illa imploret officium iudicis, ut imponat silentium actori, ut patet. ff. de fideiuss. l. si contendat. & no. in l. si finita. §. eleganter. ff. de dam. infect.

an audiatur, an repellitur excōicationis exceptione: sentit Fre de. cum au diri, suo consilio. 276. Quod placet: quia quicquid agit, ordinat in finem defensionem. Ad hoc, quod not. Innoc. qui fil. sint legit. lator. Nam dato, q̄ prouocat ad iudicium, totum, quod facit, facit vt defendat, & nihil petit, vel impugnat, nisi ut absoluat: & satis venit stimularus, ex quo ius agendi contra eum competit, licet exercitio non deducatur: & vide quod not. s. de rescript. sin autem.

S V M M A R I V M.

- 1 Excipiens de facta permutatione cum actore ipsius rei, quæ petitur, non fatetur per hoc actorem fuisse dominum.
- 2 Libellus incertus in genere circa accidentalia valet, si est certus in principali.
- 3 Pertinentiarum appellatione quid veniat.
- 4 Ordo cum præpostestatione narrationis ad conclusionem non vitiat libellum.
- 5 Libellus, per quem petitur ecclesia cum suis pertinentijs, an procedat.
- 6 Exceptio stultè proponitur ante actoris intentionem fundatam.
- 7 Exceptionem opponens intentioni conditionaliter propositæ in diuersis orationibus non fatetur.
- 8 Dicitur aduersariua, quæ in dubio potest intelligi conditionaliter & aduersariuè, in dubio conditionaliter intelligitur.
- 9 Verba rei respondentis ad libellum interpretantur pro reo.
- 10 In permutatione ecclesiarum episcopus habet exigere consensum capituli. 14.
- 11 Permutari potest spirituale cum spirituali.
- 12 Permutare, & cambire, idem sunt.
- 13 Verborum diuersitas inter articulum, & probationem quo ad corticem, dum tamen idem significant, non vitiat probationem.
- 14 Verbum Concedo, est aptum notare dominij translationem.
- 15 Actor potest ex rei deductis in iudicio suam intentionem fundare.
- 16 Contractum ponens videtur omnia ponere, quæ sunt de natura contractus.
- 17 Dominium de presenti potest concludi ex dominio de futuro.
- 18 Confessio super iure de præterito concludit ius præsens.
- 19 Contractus permutationis est bonæ fidei.
- 20 Notarius, vel doctor, an quis probetur eo, quod est descriptus in matricula.
- 21 Episcopi habentur loco dominorum.
- 22 Ecclesia dicitur quo ad temporalia subiecta, quando superior de bonis ecclesiæ disponit pro libito suæ voluntatis.
- 23 Actio bonæ fidei, vel stricti iuris, quæ sint.
- 24 Confiteri non censetur, qui excipit. nu. 43.
- 25 Probationem actor de domo rei colligit.
- 26 Probatio dubia non declaratur ex materia articuli.
- 27 Instrumentum producens videtur fateri ea, quæ in instrumento continentur.
- 28 Instrumento de falso reprobato potest pars producens illud reuocare tacitam confessionem surgentem ex instrumenti productione. 35.
- 29 Instrumentum de falso replicans non potest se fundare super parte de falso redarguta.
- 30 Instrumenti falsitate per aduersarium detecta, potest instrumentum producens allegare falsitatem in ea parte, qua instrumentum reprobatur.
- 31 Instrumentum de falso licet non possit redarguere pars producens, potest index ex officio supplere ad id de falso redarguendum.
- 32 Index ubi supplet ex officio ad partis commodum limitatur ad terminos, in quibus se pars opponat.
- 33 Falsitas potest post sententiam opponi, & replicari demum, post viginti annos.
- 34 Sententia lata ex falsis productionibus potest vsque ad viginti annos reprobari.
- 35 Falsarij delictum in producendo falsum instrumentum non nocet ecclesiæ. 45.
- 36 Instrumentum producens, an possit illud de falso redarguere. nu. 39.
- 37 Instrumento de falso impugnato per vnus productionem, an possit alius eo vri.
- 38 Instrumentum redarguens de falso, an possit se ex eo. aut tacita confessione, quæ oritur ex tali productione, fundare.
- 39 Instrumentum si produco cum protestatione, quod produco pro ea parte tantum, quæ pro me facit, an iuret talis protestatio.
- 40 Testium per me productorum dicta quomodo possim reprobare.
- 41 Officio aliquo per me donatus, & in eo approbatus, an à me possit eodem priuari.
- 42 Legem allegans male, credens pro se facere, quæ non facit, an si contra eum in alio articulo postea allegetur, pro quo est inducta, teneatur illam admittere contra se.
- 43 Consistens in dubio censetur confiteri omne id, quod necessario ex illo sequitur.
- 44 Excipiens quibus casibus fatari videtur actoris intentionem.
- 45 Excipere an postea possit negare intentionem actoris, & in negatis conuictus.
- 46 Instrumenti falsi productio nocet priuato producenti.

Vm venerabilis. ¶ Si reus, a quo petitur res, excipiat de permutatione ipsius rei facta cum actore, non fatetur per hoc actorem fuisse dominum: & exceptio falsi, etiam post sententiam potest opponi. h. d. In prima facti, & processus narratio. In secunda definitio ibi: irrelleximus. Prima subdiuiditur in tres: quia prima ponit petitionem actoris. Secunda ibi: idem responsonē, exceptionem, & probationē reorum. Tertia ibi: ad hæc replicationem, & probationē actoris. Secunda etiam in tres: quia primo ponit motiuum definitionis, quoddam solucens obitaculum. Secundo difinit causam quo ad spiritualia, ibi: quia vero. Tertio, quo ad temporalia, ibi: verum. Legam p partes. ¶ No. primo, quod pro cedat libellus certus in principali, licet accidentia ad illud petita nõ certificentur, sed in genere petantur. de quo de ordi. cum dilectus. ¶ No. qd appellatione pertinentiarum non cõprehenduntur possessiones, nec econtra. Et nõ libellum super subiectione. ¶ Nota, quod præpostestatione narrationis ad conclusionem non vitiat libellum. Ad hoc de restitu. spo. literas.

¶ Quæro an procedat hic libellus, Peto ecclesiam cum pertinentijs, quia ad me pertinet, quocunque iure subiectionis agatur. Dic, quod procedit, vbi petitur ut subiecta quo ad temporalia, & quo ad spiritualia, ut hic. Itē dicunt qui Jam etiã cõgruam in patrono clerico, qui solum intendit sibi rationē reddi: ut in cap. cum & plantare. s. in ecclesijs. de priuile. Itē putatur quidam in patrono laico, quasi per hæc uerba, Peto ecclesiam cum pertinentijs suis: non intelligatur petere nisi ius patronatus. arg. s. de iudi. examinata. Quod non placet Inn. cum in possessionibus nullum habeat ius. de iure pa. quod autē. s. 1. 10. q. 1. c. 1. & seq. In clerico autem cui ex fundatione comperet ius patronatus, bene admittitur talis libellus. 17. q. 2. si qs episcoporum. Sed si ex donatione laici hoc haberet, sc̄cus est: quia tunc non potest petere, nisi, quod author suus poterat, a quo causam habet. Tutius tñ est, quod etiam clericus habens ius ex fundatione non det talem libellum, sed perat ius patronatus, uel rationem administrationis sibi reddi: quæ petitio ꝓpetit non solum patrono, sed etiam illi, qui habet ius administrandi, secundum Innocen. Hostien. dicit, quod per petitionē istam, de qua hic, nõquam potest peti ratio administrationis, sed petenda est in genere, uel in specie, & exprimi debet qualiter, siue ex qua causa debeat, scilicet ut patronus, uel ut alius: sic enim formandus est libellus, vt res deliberare possit an velit cedere, vel contendere: de libel. obl. c. 2. & 3. & quod ibi nõ de quo remittit ad decre. cum ad sedē. de restitu. spo. ¶ Venio ad uerū. Idem not. ¶ Nota primo, quod stulte proponit reus, & temere exceptionem, ante intentionem actoris fundatam.

¶ Nota secundo, quod in diuersis orationibus ponens intentionem, & proponens exceptionem non fatetur, quando intentionem ponit conditionaliter. ¶ Et nõ, quod aduersariua, quæ potest intelligi aduersariuè, & conditionaliter, in dubio conditionaliter intelligitur ad commodum verba proponens: & sic verba rei respondentis ad libellum interpretantur pro eo de quo. ff. de uerb. obl. inter stipulantem. s. 1. de restitu. spo. cū ad sedem, de despon. ex parte. ¶ No. tertio, quod in permutatione ecclesiarum episcopus habet exigere consensum capituli, & sacerdotum suorum. ¶ Not. quarto, quod spirituale cum spirituali potest permutari. & si quid hinc & inde accedat temporale accessoriè, non vitiat permutatio, de quo de re. permut. ad quæstiones. ¶ Nota, quod una ecclesia potest cum duabus permutari. Per quod dicit Host. quod vnum beneficium potest cum pluribus in titulū permutari: & sic dicit se aliquando vidisse. Ad hoc, quod nõ de mu. peti. c. 2. Dicit Cal. hæc uerba, quando beneficia sunt talia, quæ possunt simul de iure teneri, secundum illa, quæ notantur de rescrip. gratia. lib. 6. alias fecus, cum necessaria fuerit dispensatio, quæ ut personalis, nõ transit ad alium. 7. quæst. 1. petijsti. secundum Ioan. Cal. Idem domini de Rota, sua conclusio. 96. ubi dicunt, si unum euincatur habebit regressum, aliud dimittendo, ad suum primigenium, noua tamen collatione. de preben. si beneficia. libr. 6. & c. inter cœtera. de re. permut. cum uniuersorum. de qua aliquid sua conclusio. 23. Consultui tamen de facto, quod per dispensationē, ut possit cum vno dispensari, non potest cum pluribus, per. c. non potest. de preben. lib. 6. iuncto cap. si motu proprio

¶ No. de hoc verbo. Incambium: quia significat idem, quod uerbum permutatio. ¶ No. quod diuersitas uerborū inter articulum & probationē quo ad corticem, dum tamen idem significant, non vitiat probationē: nam articulus dicit de permutatione, in istm de cambio. Ad hoc de ver. sig. nihil. & nõ. glo. de causa post. cum ecclesiæ. ¶ Nota de uerbo Concedo, quod est aptum notare contractum habilem ad translationē dominij. de qua in l. 1. ff. de dona. ¶ Oppo. quod in permutatione non exigatur cõsentus sacerdotum, sed capituli, uel conuentus. j. de

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

his, quæ sunt a prela. sine p̄sensu ca. c. 1. & c. tua. & de reb. eccl. non ali. cle. si una. Solu. Dic. sacerdotum, id est, capituli, uel canonicorū. Et est similit. de procur. c. 1. gl. non sunt. ¶ Venio ad uer. ad hæc. Nota, qd̄ ex allegationibus, & propositionibus rei, actor potest suam intentionē fundare. Et sic, quod dicitur, probationem de domo rei non extrahi, est uerum, quando nō est in iudicium deducta. ¶ No. quod ponens contractum uidetur ponere omnia, quæ sunt de natura contractus: ut quæ ab utraq; parte requiruntur in d̄ctu. ¶ No. ad concludendum dominium de p̄senti, sufficit p̄stare quæ fuisse d̄m in p̄teritum: & sic p̄fessio super iure de p̄terito p̄cludit ius in p̄ns, qm̄ aliquid ponitur in p̄senti, ex quo sequitur aliud fuisse in p̄teritū. vide. s. de transac. p̄terea, & uide. l. certum. §. 1. cū glo. ff. de p̄fess. ¶ Nota, quod p̄ctus permutationis est bonæ fidei. Et no. signū ad cognoscendū p̄ctus beneficii, quando numeratur inter p̄ctus bonæ fidei. Inst. de act. §. p̄terea. ¶ Ex hoc no. vnum modum probandi ex descriptione, nam probatur bānarius, uel notarius eo, quod est descriptus in matricula bannitorum, uel notarioꝝ. De notario an matricula probet, dixi de proba. c. 1. ad hoc. l. 1. ff. de his, qui sunt sui, uel ali. iu. ¶ Not. qd̄ ad substantiam permutationis exigitur dominium, uel quod permans habetur loco dominij. ¶ No. pro episcopis, quia licet non sint domini, sed procuratores, de dona. c. 2. habent tamen loco dominorum: unde permittunt, & alienant, sicut procuratores habentes liberam, seruata tamē iuris forma. de quo s. de elec. cum nobis, & de re. eccl. non alie. nulli. & c. dudum. li. 6. ¶ No. arg. ad ostendendum ecclesiam, quo ad tēporalia subiectam, quando superior de bonis ecclesiæ disponit pro libito uoluntatis. j. in uerbo, fuisse confessos. Ideo illam ibi referuo. ¶ Glo. quærit quæ sint actiones bonæ fidei, & quæ stricti iuris, & eas enumerat: & est clara. Ibi: pignoratitia: dic directa, & p̄ria, p̄m Pet. & Abb. ut quæ datur debitori debito soluto, & quæ datur creditorī, si pignorata sit res aliena, uel alteri obligata, & ibi hereditatis petitio, & actio ex stipulatu pro dote, ut ibi sequitur. Host. ponit hic uersus, quos ponit Io. An. de quibus non curo. ¶ Quæro quare dicatur bonæ fidei, & stricti iuris? Dicit gl. quod non dicuntur stricti iuris ad differentiam bonæ fidei, quasi in eis bona fides inueniri non debeat: quia ita exigitur in p̄ctibus stricti iuris, sicut in p̄ctibus bonæ fidei. C. de act. & ob. l. bonam fidē. sed d̄ntur stricti iuris, quia in eis non ueniunt nisi ea, quæ strictē concludunt ex uerbis, & quod exigit obligationis nā: unde non ueniunt usuræ ex mora in p̄ctibus stricti iuris, nisi specificē sit actū. C. de usur. l. 3. in p̄ctibus bonæ fidei ueniunt. C. de act. emp. l. Iul. p̄m glo. Aduerte secundum Abb. hoc est uerū de iure ciuili, de canonico uisuræ non ueniunt etiā in p̄ctibus bonæ fidei, nisi ut interesse: & forte nec hodie de iure ciuili. de quo de usur. c. 3. C. de usur. cū allegas. C. de sum. Tri. l. 1. Item in actionibus bonæ fidei uenit interesse: quod non est in contractibus stricti iuris, ubi rē dari est in obligatione: scus si rem tradit: ut l. stipulationes non diuiduntur. §. 1. ff. de uer. obl. Itē in actionibus ueniunt omnia, de quibus etiam nec actum est, nec cogitātū: scus in actionibus stricti iuris, ita qd̄ plus ex bona fide iudicatur ille p̄ctus, & p̄m naturalem equitatē, q̄ in p̄ctibus stricti iuris, qui ex solo iuris rigore iudicantur, & in actionibus bonæ fidei, ex hoc plus exuberat officium iudicis, q̄ in p̄ctibus stricti iuris. Iste causis d̄ntur bonæ fidei, & stricti iuris. ¶ Venio ad uer. intelleximus. ¶ No. 1. excipientē non fateri. ¶ No. 2. qd̄ licet actor non fundet intentionē super exceptione rei, fundat t̄n intentionē suam super probatione exceptiōis. Et hoc, quia exceptio est propria probatio p̄munis, ex quo est in iudiciū producta. Idē dicit Sp. de r̄sione ad positiones super exceptiōe: quia ex illis se fundat actor, p̄ quæ dicit hodie inutilis ē illa regula, exceptionē obijciēs, cū p̄muniter de exceptis, & replicatis fiant positiones. ponit in Spe. de excep. §. uisio. uersū. est igitur ualde. ¶ No. qd̄ ex materia articuli non declarat probō dubia. Nam licet articulus dicat de Sabineñ. episcopo, probō simpliciter loquens de episcopo, non intelliget de illo. Ad hoc de probat. in p̄sentiā. ¶ Et sic no. quod producēs instrūm ad limites compr̄hēsi in instrūto fateri uidetur. ¶ No. qd̄ reprobatō instrūto de falso, p̄t pars producens instrūm reuocare tacitam p̄fessionē surgentē ex productione instrūti in ea parte, in qua falsum reperit instrūm. ¶ No. qd̄ replicans instrūm de falso, non potest se fundare super parte de falso redarguta, nec super instrūto, nec super tacita confessione ex productione instrūti surgente. ¶ No. qd̄ falsitate instrūti per aduersarium detecta potest producens instrūm allegare falsitatem in ea parte, qua instrūm reprobat. ¶ No. qd̄ licet pars producens instrūm non possit redarguere de falso, potest t̄n iudex ex officio iuuando instrūm supplere, maximē ubi uult hoc facere ad commodū publicum, & falsitatem reijcere, seu ex ea se non fundare. Ad hoc glo. de proba. licet causam. in uerbo, se adstrinxerint. Inn. de cens. cū olim. ¶ Not. qd̄ ubi iudex supplet ex officio ad commodū partis, eius officij in opponēdo ad-

mittatur ad terminos, qd̄ si pars opponeret, opponere possit. Ideo illo tpe supplet circa dilatoriam, uel peremptoriam, quæ possit supplere, & opponere pars, ut an litē, uel an sniam, nisi sit de exceptionibus, q̄ ualeant post sniam opponi. ¶ Not. quod de falsitate excipiendo, & replicando, p̄t opponi post sniam, & demum post. 20. annos. Et not. quod sententia lata p̄ falsas probationes p̄t reprobari vsq; ad 20. annos, & retractari ueritate p̄perta. ¶ No. quod delictum personę in falsando, uel p̄ducendo falsum instrūm, non nocet ecclesiæ. ¶ Oppo. quod p̄ducentem instrūm falsum credatur instrūto p̄ducentem: tenet quia producens non potest dicere illud falsum, qd̄ produxit: & semel approbavit de cens. cū olim. 19. dist. si Romanorum. no. s. de fide instrū. imputari. sicut neq; t̄ testes. 4. q. 2. item si quis. Secundo, quia talis producens tacitē v̄ confiteri contenta in instrūto: & sic si non p̄iudicet instrumentum, p̄iudicabit confessio. Hic sunt duo videnda. Primum, an producens falsum instrumentum, illud possit redarguere de falso. Secundo nunquid aduersa pars reprobands instrūm, possit se ex eo, uel tacita confessione, fundare. Dic, quod si instrumentum producit falsum ad p̄iudicium ecclesiæ, si producit per personam singularem, detecta falsitate, ex quo non prodest ecclesiæ, nec nocet. Vnde si dicat is, contra quem producit, quod stari debet instrūto, in quantum d̄r, quod episcopus olim fuit dominus, ex quo permittit, replicatur, quod illud falsū appositum non debet p̄iudicare ecclesiæ: quia delictum personę, & c. Similiter replicabitur p̄ productionem, uel confessionem ex productione surgentem, & multo fortius potest superior ex officio loco ecclesiæ supplere: & t̄c aduersarius nō potest se ex eo fundare, ut hic: si producit per priuatum, & agit de p̄iudicio priuati, uel per p̄uentum ecclesiæ ad p̄iudicium ecclesiæ: & tunc si non uult opponere p̄ instrūm de falsitate instrumenti, sed quod non facit p̄, bene p̄t hoc dicere: vt quæ producit instrūm, in quo cōtinetur, quod ep̄s permittit, uult ostendere, qd̄ nō probat, quod non Sabinen. ep̄s permittit: hic potest allegare p̄ instrūm, ad excludendam probationem instrumenti, licet ad hunc etiam finem produxerit instrumentum, ut probaret, quod Sabinen. episcopus permittit: quia ueritate comperta, error cedit ueritati, & ueritas non uitiatur errore gestorū. ff. de officio p̄sli. l. illicitas. §. ueritas. ff. ad mu. l. assumptio. ff. de neg. gest. l. item si cum putau. §. si. Si autem uult reprobare instrūm, qd̄ p̄duxit, tanq̄ in aliqua parte falsum, in illa parte, qua aduersarius p̄bat illud falsum: & possum auctoritate illius aduersarij, qui mihi aperit uiam, & p̄mittit edictum ad reprobandum de falso, vt hic. Vnde possum dicere, qd̄ non facit pro eo in eo, quod dixit ipsum falsum. de reg. iu. ex eo, qd̄ lib. 6. Et sic p̄t intelligi Inn. hic: & patebit hoc ex productione originalis, si impugnat in illa parte, qua pro se produxit, & in toto, si in totum pro se p̄duxit, aduersarij non redarguente illud de falso, si uerum est remissibile p̄sensu p̄ducentis, eo qd̄ producit, illud approbat: v̄n postea non p̄t illud reprobare: ut si procurator p̄fecit instrūm noīe meo, & postea illud producit. l. 3. §. falsus. ff. rem. ra. ha. Sed si uerum est remissibile, ut quia nō est solenne, bene p̄t illud improbare tanquam non solenne. l. post legatum. de his, quib. ut indig. & ibi Bar. Sed si uelim illud impugnare tanq̄ falsum, dicit hic Inn. in vna parte, qd̄ non p̄t. s. de fid. instr. l. imputari. & qd̄ not. de cens. olim. 19. dist. si Romanorum in alia gl. dicit, quod cessantē specialitate ecclesiæ, pars nō admittitur ad opponēdum de falsitate. si tamen p̄stat iudici illud falsum esse, licet p̄ hoc producens possit puniri p̄na falsi. Ad quod j. de his, quæ fi. a p̄la. quanto. T̄n ad illud, quod dicit falsum instrūm producētē teneri, si aliter non quincitur, non p̄demnabitur per iudicem: alias sequeretur, qd̄ iudex d̄ret ferre iniquam sniam. Ad quod de causa poss. cum super. Hoc temperat uerum, quando ignoranter producit: scus si sciens, p̄m alios: quia tunc condemnaretur. Quod puto: nam tunc tam ex uiribus instrumenti, cum appareat falsum, quam in p̄nam scienter producētis falsum instrūm condemnabitur. de in inte. resti. tum ex literis. & sic erit in ecclesia speciale, quod in his casibus delictum, uel dolus p̄lati, uel procuratoris ei non nocet. Ad hoc hic, & dicam in c. tum ex literis. ¶ Nunquid autem uero producētē instrūm, si illud sit reprobatum de falso, alius illo uti possit? no. Innoc. & ibi dixi, qui fil. sint legi. causam. ¶ Ad p̄m, an reprobatō instrumento possit se fundare ex confessione, q̄ surgit ex productione instrumenti. Dic si est reprobatum, ut falsum, non poterit se fundare ex confessione tacita surgente ex productione instrūti: & hoc ideo, quia uisus est hoc fecisse innitens instrumento, qd̄ putabat uerum. de re iudica. cum l. & A. Item quia sublatō instrumento, & conuassato, ut falso, sublatā sunt, quæ continentur in illo, & tacita confessio cohærens instrūto, de hære. fraternitatis. de fi. instrū. inter dilectos. §. ceterum. Idem dicit, si confessio est expressa, cohærens tamē instrūmento: quia confitetur omnia, quæ cōtinentur in instrūto, quod

quod producit, vera esse, non præiudicaret sibi, illo pp falsitatem reprobato: quia ex quo falsum est, falsa sunt ibi contenta, & sic confessio fuit erronea. Secus si confessio esset separata, ab instrō, vt quia specificet per se poneret in factō illa, quæ cōtinetur in instrō, nō facta mentione de priuilegio, vel instrō, licet & illud continetur in priuilegio postea reprobato: quia confessio est extra priuilegium, vel instrō, & æquæ principalis ab illo separata, & non innitens priuilegio: vñ remaneret priuilegio, uel instrō reprobato, nisi ostendatur error aliter. Hęc uera in quantum instrō reprobatur, ut falsum: secus si ut non solenne, siue solennitas exigatur ad factum in instrō cōprehensum, ut defectus consensus canonicorum, siue sit solennitas ipsius instrō, & non factus, ut quod instrō non habeat solennia, de quibus in auth. vt præpo. no. Impera. & de fide instr. c. 1. & c. inter dilectos. Nam quāquam ex hoc defectu pronuntietur instrumentum non sufficiens ad probandum intentum, remanebit tñ confessio, siue sit tacita, siue expressa cohesiua ad instrō. de cens. cum olim. Est causa diuersitatis, quia ubi reprobatur, ut falsum, tollitur fundū radicitus, cui confessio adhaeret. Ideo necesse est, quod confessio, vt ædificium ad illud tollatur. 1. q. 1. cum Paulus. de præbytero non bap. c. fin. Vbi autem est defectus solennitatis tñ, dato quod non sufficiat ad probandū intentionem principalem, alias tamen tenet suum vigorem, & est publicum, & sic non caret fundamento. l. cum filius. §. dñs. ff. de leg. 2. C. de libe. prære. authen. ex causa. Hęc uera in quantum producit ex certa scientia: sed si errore producit credens solenne, ubi non est: quia tunc licet confiteatur ea, quæ sunt in charta, esse probata tacita, tamen ex quo apparet non solenne, ut quia produxit priuatam pro publica, patet quod nō est probatum, uel potuit probari, iam patet de errore iuris: ideo sibi non præiudicat. Non ob. quod cōfessio ex errore iuris nō reuocatur: quia illud est uerum in confitente firmiter: hic loquimur de quadam præsumpta confessione, & non firma, scilicet surgente ex quodam factō erroneo. Hęc uera, ubi est omnino tacita confessio. Secus dicit Inno. in expressa: vt si producens dixerit, Confiteor esse uera, pro probatione dico contenta in hoc instrō, uel hac charta, quia mens horum uerborum nō dependet ex charta, licet confessione, per iam dicta. Fatetur tamen quod si per tale instrō, uel talem chartam minus authenticam aliquid iudicatum esset, hoc casu tam iudex, qui sententiam dedit, quam assessor, qui consuluit, & etiam litigator, pro quo sententia lata fuit, idem ius ex eadem charta, uel instrō agente condemnato esset seruandum, & sententiam, per edictum quod quisque iuris. ut no. in Summa Azo. ff. quod quisque iuris. fm Inn. Quod not. quia extēdit titulum, quod quisque iuris. ad consulentem, & assidentem. Non obit. prædictis, quod indistincte reprobato instrō possit venire cōfessionē. §. de iureiu. mulieri. & quod ibi not. quia quod hic proccedit, qñ tñ reprobatur instrō, & super illo fertur sententia: sed si sit per principali confessato fertur diffinitiuā, & cō instrumentū, & contra confessionem directē, tunc bene poterit quis uenire cō confessionem etiam expressam, per ibi not. secundum Innoc.

18 ¶ Nunquid autem si produco instrō protestando, quod produco in ea parte, quæ pro me facit, & non ultra, iuuat hęc protestatio: domini de Rota, sua conclu. 276. dicunt, quod si instrumentum est confectum ad petitionem solius aduersarij, possum, & protestatio iuuat. de consti. cum M. quia ibi scriptū ad præiudicium mei mihi non præiudicat: si est confectum ad petitionem mei, non possum: ut no. Inno. de cens. cum olim. Ad hoc de fide instr. imputari. ¶ Opp. contra præmissa, quod indistincte possum improbare, quod produxi. de test. p. sententium. Solu. Instrā, quæ produxi, improbare non possum: & hoc, quia ab initio illud perlegere potui, & debui diligenter. Aliud in testibus: nam eorum dicta possum reprobare ex eorum depositionibus: ut no. de fide instr. imputari. & etiam per alios testes indirecte. de testi. presentium. & c. ex tenore. Possēt etiam opponere de corruptione. 4. q. 4. si quis testibus. de noua infamia. de testi. cogen. præterea. In his enim, & similibus ideo nō obstat productio a me facta, quia quid dicturi essent, non poteram diuinare. In scripturis autem diuinantium pot quis approbare, quod est bene dictum, & male dictum reprobare. Idem qñ authores non sunt approbati. In prophetis autē, uel authoribus approbatis totum, quod dicunt, amplectendū est, nec potest aliquid reprobari: quia in eis locus est ab authoritate. Et quicquid dicunt, indubitanter credendum, quod est tenendum. 9. dist. ego solus, & ca. seq. 1. §. dist. c. fi. Instrumenta autem, & testes licet habeant autoritatem, ut eis credatur prima facie, probationem tamen admittunt in contrarium. C. de fide instr. l. si. de testi. presentium. Ideo si infideles, uel heretici prophetas habeant, uel authores, qui dicant contra eos, ex eorum autoritatibus possumus conuincere, & cō eorum errorem argumentari. 37. dist. c. quid veri. Fatetur Inno. quod licet ipsi infideles de iure non sint audiendi contra proprios

suos, & speciales authores, tamen de iure non possumus contra eos uti autoritatibus eorum doctorum, qui ueri prophetae, uel authores non sunt, & quos nos etiam reprobamus. ar. C. de testi. presentium. C. de fall. qui falsas. C. de re. cre. l. si qs. Quæro, licet possum reprobare dicta testium ex antiqua causa, non possum reprobare: an licet inter easdem personas non possum, nunquid inter diuersas? Dicit hic Inno. quod nec inter easdem, nec inter diuersas: unde testem, quem produxi contra Titium, non possum reprobare; Titio producente contra me: & si quæcunque alia persona producat cōtra me, non possum illum reprobare, quem semel produxi contra Titium. 4. §. 3. si quis testibus. Idem dicit de iudice. 3. quest. 8. cuius in agendo. Hoc dicit uerum Innoc. quando uolo reprobare testem, uel iudicem ex causa, quæ a me procedit: nam ex causa, quæ ab alio procederet, bene possum: ut si induxi patrem tuum in testem, uel in iudicem impetraui cōtra unum, tu patrem tuum inducis contra me, uel in iudicem impetraui, non potes: & est causa melior: quia te producente adest causa recusandi, quæ non aderat me contra alium producente: quo respectu nō potest dici approbatus, quasi noua causa superueniat: ex producere etiam, quæ ante non fuit approbatus. Et idem est, si quomodo docunque quem produxi, uel impetraui, uolo repellere, uel reprobare ex noua causa superueniente. Ad hoc. §. eo. pastora lis. de offi. dele. insinuante. ¶ Quid si admitto aliquem ad uinum officium, an possum ipsum repellere in alio officio. Dicit Inno. qñ si ex approbatione in uno officio persona concluditur habilis in alio, quia paria sunt officia, & æquales exigunt personas uel similes, & approbatus in uno nō potest ab alio repelli, nisi ex noua causa. Secus si sunt dissimilia: quia non sequitur, approbatur, seu habilis est ad hoc officium, ergo ad maius habitus est. 1. 2. dist. nos consuetudinem. & no. de elec. scriptum. Per hoc dicit, si impetraui aliquem in iudicem, qui potest esse criminofus, si in testem producat, possum ipsum repellere a testimonio: nam criminofus bene potest esse iudex, sed non potest esse testis. Secus si nunc uellē eum reprobare in testem, quæ est infamis: quia & infamia repellit iudicem. Ad hoc. ff. de adult. si vxor. §. si. & in alijs conxor. Ad hoc de accu. nullus. de eta. & quali. accipi. mus. ubi inuenies, an possit repellere ep̄s eū, quæ ordinauit. & §. de elec. nostri. ubi habes, an quis possit uenire cō factum proprium. Ad idem de cle. coniu. diuersis fallacijs. §. si. ¶ Quid si quis allegat legem male, credens pro se facere, & non facit, an si contra eum in alio articulo postea allegetur, prout est inducta, teneatur illam admittere contra se? Dic. qñ non: quia ueritas gestorum, &c. & quia errantes in iure, quales sunt isti, se corrigere possunt, quasi confessatum sit impossibile: & quod plus est, et si hoc non faciunt, uel facere nesciunt, iudex hoc facere debet: quia in his, quæ sunt iuris, iudex supplere potest. De quo de postula. præla. bonæ. 1. secundum Inno. ¶ Op. quod excipiens de permutatione, ep̄m dominum fuisse: nam confitens unum, confitetur id, quod necessario sequitur ex illo. de consti. translato. Confitendo permutationem, cōfiteretur ergo permutantem dñm. Secundo probatur expressē. §. de trā. fact. prærea. Tertio, quia iurās de calumnia iurat hanc clam, quod nullam dilationem requireret ad probandum, nisi quod credat necessarium. Item quod nulla falsa probatione utetur. C. de iur. calum. auth. in isto. Monasterium ergo proponens, aut credebatur illam ueram, aut falsam: si ueram, cōfiteretur ep̄m fuisse dñm: si falsam, periurus est. Et dato, quod non iurasset, dicendo qñ iurabat turpitudinem suam: & sic ut qñ ius, & turpitudinem allegans non debebat audiri. de dona. tio. inter dilectos. 7. Gl. secunda rñdit ad ca. prærea. c. cludens quod ex duplici capite hic non profuit allegatio permutationis: quia nec ex ea fuit fundata intentio, nec et ex ea fuit inducta litis contestatio. Assignat causam, quia hic exceptio, & cōfessio fuit multum repentina. Allegat. C. de exhi. & introd. re. §. illud autem. colla. 5. Sic ergo nota, quod et considerata responsio non præiudicat confitenti. Dic. vt dixi de confes. c. fin. Vel secundo hic fuit defectus contestationis litis: quia excipiens non rñdit, nec affirmando, nec negando, ut oportet in qualibet litis contestatione. de elec. dudum. cum simi. Innoc. dicit, quod siue excipiendo, siue respondendo petitioni respondeatur animo contestandi litem, facta erit contestatio litis. Patet hoc, quia illud quod uocatur exceptio, uocatur et responso. Dic hodie, ut de litis conte. c. 2. lib. 6. ubi determinatur, quod non inducitur litis contestatio. Ad quod facit ratio gloss. Sed dato, quod non inducatur contestatio, tamen præiudicare debet confessio, quæ non exigit litis contestationem. Gl. respondit tripliciter. Primo modo, quod excipiens non fatetur indistincte: quia excipiens licet ponat factum, cō quod fundatur exceptio, factum potest ponere dupliciter. Primo modo, ut asserit de facto. Secundo modo, ut asserit de iure. In dubio uidetur ponere factum, ut asserit de facto: quia pro eo uerba sunt interpretanda. Et sic ne uideatur fateri, cum exceptio ordinatur

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

ad finē perimendi, non ad finē firmandi intētionem aduerſe
partis: dat ſimile gl. quia ſi excipio ꝑ ꝑꝛeſcriptionem de inter-
pretatione non videor fateri ꝑꝛeſcriptionē. de probatio. ex lris .
j. de ꝑꝛeſcrip. illud. Non obſt. quod dixi de iuro calumniæ, q̄a
vel credit, vel non credit: q̄a poſſibile eſt, quod illud credit: ſed
credit interceſſiſſe de factō, & non de iure. Inno. dicit, q̄d aliud
eſt ꝑꝛiteri, & ꝑꝛitendo ſibi ꝑꝛiudicat, adeo quod non pōt ꝑꝛiudicium
ꝑꝛeſcriptionē dicere, niſi probaret ante ſententiā ſe erraſſe: ſi non
conſitet. ſed ſolum excipiendo proponit, non pōt dici, quod
conſiteatur. nec q̄d credat. Qui enim excipit, non credit, neq̄
diſcredit, imo dici pōt q̄d dubitat, & quaſi inter duo veriſimi-
lia ducit. C. eo. ſi quidē. ff. de acq. hæ. l. qui putat. §. qui bona. &
§. ſi. Nō obſt. ꝑꝛæallegata auth. in iſto, quia licet is, qui excipit,
non credit exceptionē uerā, quia tū nō diſcredit, neceſſaria eſt
ſibi dilatio ad probandū, ut per id ſciar an id, de quo dubitat,
ſit uerū, necne. Sc̄da eſt ſolutio, ſi excipiēs per prius neget, uel
nō ꝑꝛiteatur intentionē: uel dicat ſe nō ꝑꝛiteri, & excipiat, non
ꝑꝛiteatur, ut hic: ſi ꝑꝛiteat, uel ſimpliciter excipiat, ꝑꝛiteatur. Idem
ſi excipiedo intentionē ponat ꝑꝛiudicialiter, & poſtea excipiat,
ut fuit hic: quia dixi, & ſi dudū & c. vnde inſeruit gl. excipientē,
ut dicat, nō credo te ꝑꝛeſcripſiſſe, ſed ubi ꝑꝛeſcripſeris, oppo-
nō interruptionē: uel nō credo te dñm: ſed ubi ſis, permutali. Vel
dicat. Si dñs fuiſti, permutali: uel ſi ꝑꝛeſcripſiſti, interrupi. Simili-
ter ſi aliquis perit in uirū, debet dicere, non conſiteor me, uirū,
ſed ſi eſſem ꝑꝛanguinitas eſt inter te & me. Nā ſic rñdendo nō
ꝑꝛiteatur de intentione aduerſarij. lo. An. remittit ad regulam,
exceptionē. de reg. iur. lib. 6. Reſidet gl. excipientē non fateri.
Cautelā tū dicit ad opinionones uitandas, uel nō ꝑꝛitendo, uel
ꝑꝛiudicialiter ponēdo intentionē, rñdeat gl. C. de excep. ſi qui
dē. tenet idē. Contrarium tenet gl. de excep. non utiq̄. Et hāc
tenet Dy. in regula, exceptionē. Cv. C. de excep. ſi quidē. & de
proba. exceptionem. tenet gl. hic. Bar. tenet excipientem fateri,
in dicta. l. non utiq̄. Sed ut ꝑꝛeſſio proſit, oportet agentē ex to-
to exceptionē non negare. Ideo ſi negat exceptionem, quo ad
ius & factum, non prodeſt ei conſeſſio: quia non poteſt ex eo,
quod negat, ſe fundare. de reg. iur. ex eo, quod, ut quia negat
pactum, de qua opponit factū. Si fateretur exceptionem quo ad
factū, ſed negat quo ad iuris ſolemnitatē, bene fateri uideretur: ut
ſi fateretur pactū factū debitori, ſed nō ſolēniter. Ad hoc de re-
ſcrip. ex parte decani. & de tranſac. ꝑꝛæterea. 2. lo. Andr. hic, &
in addi. Spec. in tit. de exceptio. §. niſo. uerſ. eſt igitur, & cōiter
gl. & Canonice in dicta regula: exceptionē. tenent excipientē
non fateri. Et idem dicunt de replicante. Glo. in regula, excep-
tionē. aſſignat aliquas cauſas. Prima, quia hæc non eſt inten-
tio excipientis, imo ad eius oppoſitū ordinatur intentio, ſcilicet
ad perimēdum. ff. de exceptio. l. 1. Non debet ergo oppoſi-
tum operari. l. cum falſa. §. ſi. de ꝑꝛiudic. & demon. ſi. de lega. 1.
l. legata inutiliter. & de adimē. le. l. legata. Sc̄da, quia uerba ꝑ-
lata in iudicio abſq̄ intentū ꝑꝛitendi, conſeſſionē nō inducūt.
ff. fami.erci. qui familia. Tertia, quia eadē exceptio nō debet
producere contrarios effectus. de procura. tuę. & ſic non debet
operari repulſionē, & ꝑꝛiudicationem intētionis. ff. de ſolutio. l.
qui hominē. §. ſina. Quarta, quia reus poteſt proponere ꝑꝛia. de
reg. iur. regula, nullus. Et hanc opi. ſequit̄ la. de Arc. Cy. & Pe.
in dicta. l. exceptionē. & dicta l. non utiq̄. & placet. Dic, ſi exce-
ptio eſt facti, uel intētionis, uel negat intētionē, ut in exceptio-
ne nō numerate pecuniæ, & planū eſt excipientē non fateri. Si
ſic ſe habet, q̄d non negat, ſed ponit intentionē, tūc ſit ꝑꝛ regu-
la, q̄d excipiēs non fateretur: quæ regula maximē ꝑꝛcedat q̄n per
prius negatur intentio, uel q̄n dicit ſe nō conſiteri, uel q̄n illā
ponit ꝑꝛiudicialiter: q̄d facere cōſetur, licet uerba poſſint intel-
ligi aduerſatiuē, ut hic ꝑꝛcedit ē, q̄n actor negat exceptionē
quo ad ius & factum: quia non poteſt ſe ex negatiōne funda-
re, ut dixit Bart. Fallit primo q̄n intentio ponitur ſeparatim ab
exceptio. & poſtea obijcitur exceptio: ut ſi opponitur ſic: Dico
te mutuaſſe, ſed feciſſe pactum de non petendo: uel ſi dico ec-
cleſiam fuiſſe ſubiecā, ſed dico factā fuiſſe tranſactionem: ut
eſt caſus de tranſactio. ꝑꝛæterea Et hoc dicit Ioan. And. hic, ſuper
glō. Prima. Per quod datur intellectus regulæ, ut illa ꝑꝛo-
cedat, quando actor ex uerbis exceptionis ꝑꝛeſcitur, & inter-
cluſe ꝑꝛeſupponētis intētionem, uult fundare intētionē. Secus
ſi ab alio ſeparato: quia tūc ex illo fundat, licet non exceptio-
ne. Fallit ſecundo, quando intentio trahit ex uerbis exceptio-
nis non intercluſe, uel ꝑꝛegnantis, aut tacitē: ut quia oppoſo ꝑꝛ
petētē rem, quod ipſum conductam tenui ab eo per decēniū:
hic uult acceptare ſolum hōc, quod conductam tenui per decē-
niū. Certe poteſt ſe fundare, quia licet non fatear intentū
incluſum in exceptione, fateor tū ipſam exceptionē: & tūc nō
eſt ſeparabilis intentio ab exceptione. Fallit tertio quando factū
eſt incluſum in exceptione, & actor fundat ſe ex factō,
ꝑꝛout eſt in factō, ſed non ꝑꝛout eſt in iuris effectū: & tūc ex-
cipientis uidetur fateri. Nā ſi agitur ex maleſicio inſamante, op-
ponens tranſactionē uidetur fateri factum, ex quo inſamatur,

ff. de his, qui no. inſa. l. qm̄. Prædictis non ob. ff. de exce. l. ſi qui
dem. ubi conſulitur reo. ut nō opponat añ fundatum intentū
actoris: quia illud ꝑꝛiudicium non datur, quaſi añ opponēdo vi-
deatur fateri, & ſic quaſi intentionē aduerſarij fateat: ſed dat il-
lud reo, ne ſe grauet ſuperſuo onere probandi: quia fortē ad-
uerſarius non probabit. Sit finalis rō, quare excipientis non fa-
teatur, q̄a intentionem intercluſa ꝑꝛ dupl̄ ꝑꝛone. Primo, ut
in factō. Sc̄do, ut in iure ſonat. In dubio uſi fateri, ut in ſcō, non
ut in iure, ut uerba ꝑꝛ eo interpretentur. ff. de uer. obl. inter ſi
pulantem. §. ſi. lō ſi ſuper ſcō ſe fundat actor, fateat reus: ſi ſuper
iure, non eſt ꝑꝛeſſata actoris intentio. Aduertendū tū, q̄d licet
excipientis non fateatur, nec ex illa poſſit trahi fundm̄ intētio-
nis actoris ꝑꝛ tū trahi ex probatione ipſius exceptionis, quia il-
la eſt cōis, ut hic eſt caſus: nam ſi inſt̄m non fuiſſet falſum, po-
uiſſet ſe ex inſt̄o fundare. Idem in poſitione, ut dixi notādo:
44 & tener Spec. de exce. §. niſo. uerſ. eſt igitur ualde. ¶ Nūquid au-
tem negans intētum, ſi ꝑꝛincatur, poſſit poſtea excipere, uide
in Spec. de exceptio. §. uisō. in prin. & in uerſ. ſequentib. ubi ꝑ-
nitur materia huius gl. & de primo ꝑꝛiudicō uide eod. tit. & §. il-
lud. uerſ. quid ſi reus. & uerſ. ſed quid ſi debitor. ubi Spec. tenet
opinio. Dyn. ut excipientis fateatur, niſi rñdeat. Saluo iure meo.
45 ¶ Venio ad gl. ſeq. gl. op. quod producto falſo inſt̄o debeat
ſuccumbere producens. de reſcri. olim. Solu. Die, licet gl. non
ſoluat, quod id ꝑꝛocedit in iure ꝑꝛiuato, hic eccleſiæ, & factū
ꝑꝛiuati uel ꝑꝛiati non nocet. Ad quod hic, & de reſti. in inte.
cum ex literis Cppo. 2. quod debuerit ferri ſententiā ꝑꝛ mona-
ſterium, ꝑꝛ dictum c. cum ex literis. in fi. So. Hæc pars ꝑꝛ dupli-
citer intelligi. Primo, quod Papa uoluerit tollere obiectū, q̄d
fieri poſſet. nec non eſſet faciū, quaſi ſn̄a dñt ꝑꝛomulgari
ꝑꝛ monaſterium, eo quod produxit falſum inſt̄m. Sed huc re-
ſpondit, quod non oē delictum, & c. Sc̄do modo ꝑꝛ intelligi,
quod hæc allegatio, & exceptio opponeretur ꝑꝛ eꝑm ꝑꝛ mo-
naſterium, ut ꝑꝛ hoc amitteret cauſam: cui rñderet ꝑꝛ parte
monaſterij, quod delictum ꝑꝛſonæ, & c. Nec ob. ca. tum ex li-
teris. quia ibi inſt̄m falſum fuit productum ꝑꝛ capitulum ec-
cleſiæ, & ſic fuit in culpa: hic non: quia licet delictum ꝑꝛiati,
ucl ſingularium ꝑꝛſonarum non nocet eccleſiæ, nocet tamē
delictum eccleſiæ, uel conuentus, ut hic not. glo. ad hoc quod
no. de ordi. cog. cum dilectus. & plenē dixi de doſo. o. i.

S V M M A R I V M.

- 1 Episcopos fundat intentum suum super subiectione iure episcopali de iure communi. 4. 6.
- 2 Sententia sufficit, quod sit certa ex se, uel per relationem ad acta. 5.
- 3 Possessione sola non probatur proprietas.
- 7 Sententia lata prætextu falſorum instrumentorum, & testium, an ualeat.

1 Quia uero. ¶ Not. eꝑm super iure episcopali fundare
2 intentionē de iure cōis, & super subiectione
3 ne quo ad ſpiritualia, quo ad temporalia non. ¶ Not. ſecūdo
4 ſufficere ſn̄iam fore certam ex ſe, uel ꝑꝛ relationem ad acta,
5 uel ꝑꝛ inſt̄m apud acta productum. Ad hoc de reli. do. ꝑꝛi-
tutus. ad hoc ff. de re iudi. l. ait ꝑꝛator. §. ſi. Item ſi aliter, & ꝑꝛ
relationem ad aliud, quam inſt̄m, ſiat certificatio, ut ad rela-
tionem habitam ad dicta teſtium. de accu. de quo nō eſt ſcri-
ptura, ut ibi no. ¶ No. tertio hic æquipollere diutius, & aliquā-
3 tꝑe poſſidere. ¶ Et nota, quod ex poſſeſſione non probatur
4 proprietas, ubi illa ꝑꝛincipaliter in iudicio deducitur. Ad hoc
5 no. de reſt. ſpo. cum ad ſedem. ¶ No. eꝑm non fundare inten-
tum de iure cōis ſuper ſubiectione in ꝑꝛalibus, niſi aliter ꝑꝛe-
ſcripſerit. Vide de reli. dom. conſtitutus. Quod eſt uerum, niſi
quo ad adminiſtrationem, & gubernationem. Et hoc modo
dñr res eccleſiæ in poteſtate eꝑſcoporū. 16. q. 7. nullus. & c. ſeq.
& ibi Archi. ¶ Opp. quod non ualeat hæc ſententia, a qua ex-
cipientur articuli contenti in authenticis ſcriptis, tāquam in-
certa. C. de ſenten. quæ ſine certa quanti. l. 1. Innoc. dicit, quod
nō eſt incerta: quia non refert, an ex ſe, uel nominib. ꝑꝛiis,
aut aliis capitulis cum locationibus ꝑꝛ ſe, uel relationem ad
aliud, quid certificetur. ff. ſi cert. peta. l. certum. de teſti. licet ex
quadam. uerſ. teſtes. reſtringere tamen hic uidetur, licet alter-
natiuē loquatur, ad inſt̄a apud acta producta, ut ſufficiat ex il-
lis ſn̄iam certificari. Idem de capitulis ſpecificatis in actis: &
ſic ex parte actorum certificabitur ſententia. C. de ſent. quæ ſi-
ne cer. quanti. l. pen. & ſi. alias non poſſet declarari ꝑꝛætextu in-
ſtrumentorum nouiter reꝑertorum. C. de tranſac. ſub ꝑꝛætex-
tu. ſecundum quosdam. Hoc nō placet Inn. dummodo inſt̄ra,
ad quæ ſe refert, certa ſint, & publica, dato quod etiam nulla
parte actorum exprimat: quia ſcripta authētica, certa, & in-
dubitata ſunt. quare & eis fides adhibetur. §. de fide inſtru. c. 1.
& 2. Vnde ꝑꝛudenter facit is, a quo ꝑꝛetur ius eꝑſcopale, ſi il-
lud facit exprimi. §. de off. ord. conꝑuerente. alias ſi iudex im-
plicitē, nulla exceptione facta adiudicet iura eꝑſcopalia con-
demnatus tenetur de cætero oīa iura eꝑſcopalia exhibere,
quos ꝑꝛiudicium, uel ꝑꝛeſcriptionem ꝑꝛecedentem ſi ſam
allegare

allegare velit se super aliquibus capitulis exemptum. §. c. ti. cum olim. Iudex est prudenter facit, si quoniam ei placet, quod aliquis tenet in aliqua ecclesia iura episcopalia, nisi de aliquibus capitulis dubitat, si sic pronuntiat, Ad iudicamus tibi talia iura episcopalia in tali ecclesia, exceptis his, quae per authentica scripta, uel alium modum legitimum, sunt subtracta: vel sic, Exceptis talibus capitulis, de quibus nobis non placet plenè: ut hic, & §. ti. i. auditis. & c. cum olim. & c. veniens. de reli. do. p̄stitutus. & c. cū venerabilis. §. m. Inn. eadē verba ponit in decre. cū venerabilis. remittit ad Spe. de sen. excō. §. qualiter. in 2. col. lo. A. in addi. Spe. in tit. de sen. prola. §. qualiter. verū. sed pone. iudex. tenet sententiam non tenere, nisi ex actis eiusdem instantie habeatur certitudo: & sufficit, quod ex illis certificet, Dic, quod exceptio sententiae per bene certificari per acta non producta, uel in scriptis. Sic loquitur tex. hic: quia de dubitabili per iudex excipere, ut voluit, cū exceptum non declararet, sed super eo protestetur. Sed articulus sententiae an possit certificari ex actis. Dic, quod si acta sunt probatoria, per ex illis certificari sententia: ut, Condemno in quietate presentia in scriptis: uel probata per testes. Idem si simpliciter dicat, Condemno in eo, quod est probatum. Si acta non sunt probatoria, non certificat ex eis sententia, nisi specificè ad illa se referat pronuntians: ut Condemno in quietate in libello presentia: dummodo in libello certa quietas presentetur. Secus si specificè se non referat: ut pronuntio, & condemno in eo, quod debes. Et dicit Bar. in l. 3. C. de sen. que sine cer. quanti. & in l. ait p̄tor. §. si. ff. de re iud. & sic p̄cor. gl. in d. l. 3. & in l. quid tñ. §. Pōpon. ff. de arbit. Si autem se referat ad chartam, uel in scriptis ad acta non producta, & placet, non valet sententia: quia sic super incognito ostendit se pronuntiare, §. id. 2. q. 1. per totum. 2. q. 6. diffinitiuā. ver. prolatam. & tenet Io. An. in addi. p̄dicta. Ex quo patet non valere sententiam, Pronuntio in hac causa, ut talis iudex in tali pronuntiauit. Quod placet: nisi sola certificatio iuris penderet ex sententia alterius, & oīno factum fore certū, uel verius, idem omnino. quia dicit iudex, qui ex sententia facit ius, et quo ad ius certificare sententiam. Et hoc tenet Io. An. ubi. §. Per hoc dicit Io. An. in addi. Spe. in tit. de excep. §. viso. ver. porro, quod valet sententia, & practica, quae hodie in Italia seruatur, Pronuntio per omnia per formam consilij, quia consilium est de actis. de proba. qm̄. §. C. ut lite pen. C. de appel. a proconsulib. Quod dicit uerum in interlocutoria, in qua non exigitur, quod descriptio pronuntietur. Vnde sufficit notarium pronuntiare per formam consilij: quia intelligitur, quod uerbo pronuntiauerit, & de p̄nti, ut p̄tulit consilium. Secus dicit in diffinitiuā, quae de scripto promulganda est: ut in c. fin. de re iud. li. 6. Vnde si scribat, Pronuntio per formam consilij, nihil pronuntiauit: quia consilium p̄tulit pronuntiauit: & sic hic pronuntiauit pronuntiauit: & sic de futuro. Non valet ergo pronuntiauit. Verba. n. consilij in interlocutoria cōiter adaptatur ad uerba iudicis: quod non est in diffinitiuis. Ad hoc facit. l. 2. & ibi Bar. C. si aduer. liber. Bar. alleg. in p̄rium. l. fundus. ff. de rescin. vend. Cy. in d. l. 2. tenet hoc p̄rium. post Petr. & Ioan. Fasioli, de Pissis, per dictā. l. fundus. ad qd. ff. de edi. edi. l. quæro. But. in l. si. C. ubi & apud quem. tenet idem. Et sanat sententiam, ut intelligatur, Pronuntiauit per formam consilij, i. ut mihi consilium condennandum, uel absoluendum. Idem Iac. de Aret. in d. l. 1. ut res potius ualeat, quam pereat. de verb. obl. quoties. & §. de ver. signi. abbate. Non obstat. quod uerbum Absolutio, uel condemno non sit expressum nec in consilio, nec in sententia: quia æquipollens expressum est. Non obstat. §. de iureiu. c. pen. quia ibi formalis exigitur expressio uerborum, per, quae descripta sententia promulgetur: ideo suffiunt quaecumque uerba scribi tacite uel expresse illud importantia. ¶ Opp. quod fundet episcopus intentionem suam de iure cōi et in t̄palib. 10. q. 1. regenda. §. de suc. ab intest. ca. si. Solu. Dic, quod fundat intentum de cōi, et quo ad t̄paliter respectu facultatis administrandi, & generaliter dī sponendi, sed non quo ad hoc, ut in usus conuertat proprios, nisi probetur p̄scriptio: ut hic. Per quae dicit Host. hic elici, & per id, quod ponitur hic aliquāto tempore, quod si episcopus tenuerit aliquam ecclesiam ad manus suas, fructus conuertendo in usus suos tanto tempore, quod p̄scriptio sit completa, intelligitur de mensa, etiam si titulus non probetur. Ad idem de confirm. uti. uel inuiri. cum dilecta. de re. eccle. non alien. ut super. §. m. Host. Et nota §. m. Hosti, quod ratione p̄scriptionis potest aliquid uendicari, de quo. §. tit. i. ad aures. Per p̄dicta dicit, quod episcopus non fundat intentum de iure communi in ecclesia sita in diocesi, ut temporalia ita spectant ad ipsum, ut illa possit alienare, maxime cum nacet ecclesia. 10. q. 2. c. si. Ipsa tñ vacante, uel quando nō superest alius, habet illam defendere, & pro illa agere. de suc. ab intest. c. si. Si non appareat, quis sit patronus, illa est libera: habet tñ episcopus ibi ius episcopale, & iurisdictionem: ut hic. & 10. q. 1. c. 2. & 3. & per totū. de reli. do. de Xenodochijs. Et si non est collegiata, uel in parochia alterius ponet ibi ejs ministeria: quauis aliqui dicant, quod episcopus non ponet, sed potius populus presentabit. Sed dicit Inn. hoc iure aliquo non eueri. Quod uerum est, se-

cundum Host. nisi ad populum spectaret patronatus. de elec. c. 2. quere lam. Et faciunt haec ad ibi no. & cod. u. Massana. Rationem aut administrationis in oibus ecclesiis perit eps. 10. q. 1. ep̄m. 2. q. 3. c. 1. Illis exceptis, in quibus clericus est patronus, §. m. Inn. de quo remittit Host. de p̄b. in Lateran. de privilegijs. cum & plantare. §. cum ecclesijs. Et p̄ p̄dicta dicit Host. patere, quod eps in collegiatis ecclesijs non ponit ministros, sed collegium eligit. de quo in c. 1. & c. cum terra. Possit tñ de p̄suetudine id sibi competere. de resti. in integ. c. 1. Item ex his patet, quod eps in ecclesia, in alterius parochia sita non ponit ministros, si rector ecclesiae p̄tat, in cuius est parochia. Facit quod not. de iure patro. significati. quo negligente, eps ipsam ponit. De quo remittit. de eccl. edifi. ad audientiam. §. & Ioan. An. remittit ad r̄sam. qd̄ alicui. de reg. iur. li. 6. Dic ut dixi. de electio. cum ecclesia Vulturana. ¶ Ultimo per decre. dicit Per. hic apertum, quod licet reus deficiat in exceptione, actor non obtinet suam intentionem, nisi probet. ¶ Ad gl. opp. qd̄ non ualet sententia lata per falsas probationes, & p̄r nō conualescat lapsu uiginti annorum, ut in r̄sa non firmatur. Quod aut sit nulla, patet: quia ex ea non datur nec exceptio, nec replicatio. Solu. Reuocat in dubium an sit nulla: & p̄supponitur, qd̄ sic. Et dicit, qd̄ id, qd̄ aperte est nullum, nullo tpe cōualet: sed illud, qd̄ est nullum quo ad ueritatem, est tñ aliquid quo ad opinio nem, tractu t̄pis p̄ conualescere, non qd̄ stricto conualescat, sed quia tollitur ius detegende nullitatis: & sic aliquid remanet quo ad opinionem, q̄ tunc habet pro ueritate, ex quo nullitas detegi non ualet. Et sic est hic: quia sententia lata per falsas probationes est nulla, quo ad ueritatem, est tñ aliqua quo ad opinionem, donec nullitas detegat: nullitas detecta, tollitur opinio, & itatur ueritati, & retro detegit nulla, ut hic. Ius aut detegende huius nullitatis tollitur spatio xx. annor. ut hic. Gl. tenet, quod est aliqua, & opus est restitutione. de p̄bō. licet causam. & de hoc in Spe. de sent. prola. §. si. uer. item pone, qd̄ est lata. & seq. Hic Io. An. reuocat in dubium an ipso iure agendo, uel excipiendo detur remedium actionis uel exceptionis p̄ sententiam latam falsis probationibus, an opus sit restitutione: & p̄r patet bit quanto tpe durent talia remedia. ¶ Ad primum ut primo quod opus sit restitutione: ut l. diuus. ff. de re iudica. C. si ex fals. in scriptis. per totum. C. de transac. l. si ex falsis. Per quae probatur p̄ sententiam, & transactionem latam, & factam per falsam in scriptis, dari restitutionem. Per quae ut, restitutionem fore necessariam, nec aliter excipi posse. ff. de cond. inde. l. si. in si. ff. de excep. l. exceptiones. quae. §. fina. Et §. m. haec exceptio daretur solum usq; ad quadriennium. ff. de peti. har. l. si quis libertatem. de inoffi. test. l. Papi nianus. §. si filius. ex qui. cau. ma. nec nō. §. exemplo. in p̄rium, quod sola competat exceptio absq; restitutione. ff. de excep. seu p̄ferri. qui agnitis. & hic. & §. de proba. licet causam. quae omnia loquuntur de exceptione. Ad hoc §. de p̄cur. in nostra. §. de cri. fal. ca. 2. Non obstat, quod iura dicat ualere sententiam: quia uerum est quo ad opinionem donec ueritas detegatur, ut hic. Ad hoc gl. C. de fals. l. q̄rela. quae dicit uiam exceptionis posse p̄petuo opponi p̄ sententiam, quam dicit tpe non tolli. p. l. pure. ff. de doli excep. Idem Host. & Pe. in dicta decre. licet. p̄ quibus iura p̄dicta. Opiniones sunt. Quidam tenet primū. qd̄ §. m. Tenentes primū faciunt r̄sam, qd̄ ubi aliquod remedium finiendarum litium p̄ me obtinuit, ut sententiam, transactionem, uel aliud simile, tunc necessarium est restitutionis remedium, & oportet peti intra quadriennium, siue agendo, siue excipiendo: si tale non est remedium obtentū, tunc p̄petuo excipit. alij distinguunt an dolose, & sciens falsum sit obtentū: & tunc quae obtinens p̄misit crimine falsi, cuius p̄terit mihi ciuilitate tenetur actione in factū ad interesse. ff. de fals. l. damus. & l. si q. sic habeo exceptionem sine restitutione, q̄ durat usque ad quadriennium, saltem q̄rum durat actio. p̄ r̄sam. cui damus actionē. de reg. iur. q̄ ad agendum. An obtineat ignoranter: & non fuit in dolo, quae non conficiat falsitatis, opus est tunc restitutione, & durat usq; ad quadriennium. ut d. l. exceptiones. §. si. Dic. §. m. Io. An. d. si sententia est lata in falso rescripto, & sic falsitas est in fundamento p̄tatis, semper excipit, & agit de nullitate absq; restitutione. Et hic est casus. in l. 2. de cri. fal. Idem si falsitas est p̄curatoria: ut d. c. in nostra. de quo satis. de rescri. sup. literis. Idem si lata est uel falsae probationis p̄ absentem: ut l. si p̄tor. §. Marcellus. ff. de iudi. & no. Inn. de rescriptis. cum dilecta. de re iudic. cum Bertoldus. ubi ponit uerum intellectum huius legis. Si agit de falsitate p̄bōnum p̄ p̄ntem, tunc de hac p̄ragi criminaliter. Item ciuilitate per actionem in factum ad interesse. Item & beneficio restitutionis, & his modis agendi tempora sunt limitata: ut nota in dicta decreta. licet. Potest & agi per uiam replicationis. Si deducitur per uiam exceptionis, putat Ioan. Andre. uerum, quod dicit Glos. in l. quere lam. pro p̄petuo: Quando agatur sententia: poterit excipi de nullitate, quod placet Gul. in dicto uer. licet. contrarium uideatur tenere in Spe. de sen. exc. in si. & idē tenet Compo. §. de rescrip.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

scrip. super literis. Et hoc dicit indistinctè absq; distinctione, an actor fuerit conficius falsitatis, vel non. Hæc vera, inquantū opponēs vult repellere tñ: sed si velit consequi ut absoluat à sententia, vel declaratorie declaretur nulla, oportet quod petat restitui, & usq; ad quadriennium, s̄m Io. And. & Bar. in d. l. diuus. Et erit longus effectus, an obtineat absolutionem: quia tunc non audiretur, etiam agens ex veris probationibus. Non obstat tex. hic, qui dicit, quod vsq; ad viginti annos. Sed respon- deo, quod hæc allegatio est erronea, mota per l. querela. quæ loquitur in casu accusacione: nam hæc exceptio alia est ab accusacione: igitur durat plusquā acti. ut d. l. pure. alias oportet dicere, quod etiā concludat quadriennio: quod est falsum, ut est dictum. Si deducitur per viā replicationis, tunc aut agēs replicando, vel duplicando repetit principaliter agendo ius illud in iudicio, super quo est lata sententia, & non replicat sine restitutione: quia potest sibi imputari si non petiit restitui aduersus sententiam, quæ clauderebat ius, quod principaliter in iudicium deducit: puta ago rei uendicatione adrem, tu excipis contra me de sententia lata: replico de falsitate, non audior, nisi petam restitui ad ius replicandi. Si autem sententia non est lata specificè super iure, quod agendo deducit in iudicio, replicatio, & duplicatio admittitur absq; restitutione: ut peto tuam electionem cassari propter crimen. Excipis ab hoc crimine: alias mota quæstione de crimine fuisti absolutus: replico sententiam illam latam per falsos testes: audior absq; restitutione. Idem in duplicatione, petis electionem confirmari, excipio de crimine, replicas, quod à crimine super illo mota quæstione fuisti absolutus. Duplico, quod fuit lata per falsas probationes: obstat absq; restitutio, ac s̄m Ioan. Andr. Dicit tamen, quod remedium restitutionis pinguis prouidet etiam per viam exceptionis, quia ex eo obtinetur retractatio sententiæ, quod non obtinetur per viam solius exceptionis, quæ tantum consequitur repulsionem. Non obstat, quod ex quo competit remedium ordinarium, non competit extraordinarium restitutionis: quia dicit, quod hoc non est perenne: vel procedit extraordinarium cum ordinario, quando pinguis prouidet: vt not. in l. in provinciali. §. si. de ope. no. nun. Si autē probatio non est falsa, nec uera, tñ non retractatur, nisi qñ est lata prætextu probationis non omnino integrè: vt Ladmonè d. ff. de iureiur. & dixi. §. tit. l. c. fi. & de pur. vul. c. 2. nisi prætextu nouiter reperti: reperitur nunc probationem in iure non veram: quia ostendatur instrumentum absolutionis nouiter repertum: quia tunc iuuatur restitutione. ff. mandati. si fideiuf. for. §. omnibus. & not. de pur. vul. c. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans propter exceptionem non admissam debet probare exceptionem esse veram.
- 2 Delegatus non potest trahere aliquem ad se ultra duas dietas. 4.
- 3 Appellandi practica, que sit quando proponitur legitima exceptio.
- 5 Appellatio non iustificatur solo exceptionis obiectu.
- 6 Appellatione iustificata propter declinatoriam non admissam officij iudicis est processui superfedere. 9.
- 7 Citatus ultra duas dietas, an teneatur coram delegato comparere.
- 8 Exceptio ubi proponitur debet excipiens offerre promptam probationem.

C. A. P. VII.

- 1 **Lim.** Qui propter exceptionem non admissam appellat coram iudice appellationis probare debet exceptionem esse veram. Sunt due partes. In prima appellantis querelam. In secunda prouisio, ibi: discretioni. ¶ Nota qd iure isto coram delegatis quis nō poterat trahi ultra duas dietas: & attendebatur locus tractus, non locus impetrationis. hodie dic ut de rescript. statutum. §. cum autem. lib. 6. ¶ Nota practicam appellandi, quando proponitur legitima exceptio, ut appellatur a non admissione exceptionis: quia tunc, & non ante grauat. ad hoc de præbend. dilecta. ¶ Nota secundum ista tempora sufficere iudicem delegatum se conferre ad cognoscendū intra duas dietas, licet ultra duas fuerit impetratus. hodie dic vt d. c. statutum. ¶ Nota solo exceptionis obiectu, & etiam non admissione, nō iustificari appellationem: nisi aliter eius veritas coram iudice ad quem probetur. ¶ Nota qd iustificata appellatione propter declinatoriam non admissam, officij iudicis est superfedere processui: & non est eius officij cognoscere de principali contra intentum appellantis. Ad hoc de præbend. dilectus. Practicam docet hic Pe. quod si proponitur exceptio, & timetur friuola appellatio opponentis, ubi non admittatur, ut præcludatur via tali appellationi, iudex dicit: Ego illā admitto, si probata fuerit. Ad hoc quod not. j. de appel. cum cessante. unde ea non probata non censetur admissa, nec poterit appellari. Dicit Ioann. Andre. quod salua pace Petri hæc non est magna subtilitas. ¶ Quæ- ro an citatus ultra duas dietas ire teneatur. Dicit Hostien.

& Gof. quod vñ, qd non. ff. si qs in ius voca. non. i. l. ex quacum que. ff. de pe. eo tpe de appel. si duobus. co. tit. cum parati. Cōtra est. ff. de arbi. l. arbiter. Calendis. de offi. delega. prudentiā. x. rñ. dicit, quod ire teneatur, si dubitetur de dietis, vel an literæ sint obtentæ de consensu procuratorum, quos partes habet in curia, alias non teneatur, si nullum est dubium. Quid si dicta vna est a loco per aquam, per terram quatuor uel eñ. Dicit Gof. & Host. quod attendenda est via vltior, & communior, & quæ frequentior est. arg. 30. dist. s̄pe. ad legem Aquil. si putator. de homici. ex literis. de spō. ex literis. ff. de flu. l. 1. de fun. instru. cum delanionis. §. afinam. Dicit aut. Gof. & Host. quod frequentius est vt considerentur viæ terrestres, maximè tpe vernali, quo solet esse periculosa nauigatio, & s̄pe incerta. C. de offi. rect. prouin. l. ciuitas. Item termini diocesis in terra melius distinguuntur, quam in mari, uel ags. Et de limitibus probandis. §. de pba. ex literis. & c. cum causam. ad hoc, quod no. in Spe. de cita. §. 1. post princip. gl. 1. no. text. & remittit de dubio: & est clara. Primum dictum gl. procedit s̄m ista tpa. Hodie non solum inspicitur locus conuentionis, sed et commis- sionis. de rescript. statutum. §. cum uero. & §. sequen. Gl. signat tria tpa, & respondet segregatim omnibus. ¶ Primo obstat de app. ex parte A. ubi nō sufficere appellare pp exceptionem nō admissam. Gl. remittit ad ibi not. Dic ut dixi plenè ibi. Secundo signat contrarium de appel. interposita. Dicit glo. qd ibi vltra obiectum exceptionis fuit oblata probatio, & propter non admissam appellationem, & probationem appellatum: hic tatum fuit proposita exceptio, & non oblata probatio. ¶ Opp. tertio de c. dilecto. j. de appell. Dic, quod ibi præstabat p̄fessione de veritate exceptionis, quod est plus, quam probationem offerre: ideo non exigitur alia iustificatio coram iudice ad quem. ¶ Oppon. quarto de c. cum causam. §. de rescrip. Solu. Ibi certi erant iudices, vel esse debebant, de veritate exceptionis ex forma rescripti, sicut erant certi de potestate, merito non exigit alia iustificatio. Quælibet solutio est vera, & bona. Si ergo de veritate exceptionis constat iudici a quo, non exigitur alia probatio coram iudice ad quem, siue p̄ter partium confessione, siue constet tenore literarum, si non constat, sola reiectio exceptionis, non iustificat appellationem, sed reiectio exceptionis & probationis sic: vt hic, & de appella. interposita. ¶ Oppon. quod iustificata appellatione non debeant superfedere iudices, ad quos est appellatum, sed procedere debeant in principali. de appel. ut debitus. & c. non solum. libro sexto. Glo. dicit, quod iudices isti non fuerunt dati super appellatione, sed super executione cuiusdā suspensionis late post appellationem, ex quibus mandatur, quod probata incidenter appellatione, quia suspensio remanet nulla, debeant superfedere executioni, & remittere ad iudices appellationis, qui nominatur in gl. & dicit glo. hunc intellectum patere ex antiqua: contrarium procedit, quando iustificata fuit appellatio coram iudice ad quem. Host. dicit, quod hic superfedere habent, quia rescriptū emanauerat a prædecessore, & expirauerat re integra ante citationem. de officio delegati. gratum. de elect. bonæ. Vel dicit, quod hanc gratiam fecit Papa reo, qui conueniri nōlebat coram delegatis, ne uexaretur, sed paratus erat coram ordinario stari iuri. Demū tenet. qd gl. Per. & Abb. soluit, & notabiliter, si exceptio ordinat ad recludendā iurisdicōnē, pp cuius non admissione appellatur, siue sit surreptitia exceptio, siue abusus rescripti. de rescriptis. ex tenore. & c. si. tunc iudex ad quem iustificata appellatione debet superfedere: quia facere debet, quod facturus est iudex principalis, loco cuius subrogatur: alias obtinendo succumberet, & reportaret s̄rum intentum, cōtra id de procur. tuæ. Alia iura procedunt, quando exceptio non ordinatur ad recludendam iurisdicōnē, & processum. Ad hoc de offi. delega. si a subdelegato. libro. 6. In oppositum est de ap. pel. ex parte M. & c. significat. propter quæ isti tenent solutionē glo. licet fateantur prædictam solutionē ueram: sed in c. ex parte. illi non fuerunt meri iudices appellationis. in c. significante. ibi erat dilatoria temporis, non iurisdicōnis. Idē dicit per omnia Spe. in delatione appellationis, scilicet ut delatio tunc non deuoluat negotium principalis appellationis ad iudicem ad quem, quando est delatum appellationi interpositæ ex causa, vel exceptione recludente iurisdicōnē: ponit in Spe. de appel. §. qualiter. ad finē. §. in vers. penul. Non ob. de off. de leg. cum causa. quia inquantū Papa mandat eos reliquum au- dire, potest responderi, quod illo respectu non ut iudices appellationis cognoscant, sed ut principaliter delegati: ideo nisi Papa aliud exprimat, procedunt prædicta.

S V M M A R I V M.

- 1 Defensione sua, vel ecclesia non prinatur quis exceptione excommunicationis, vel periurij, seu alterius delicti.
- 2 Exceptio excommunicationis aut periurij repellit ab agendo.
- 3 Excommunicatio non repellit a defensione, licet ab agendo sit.
- 4 Probatio non admittitur per iudicē, quando probati non releuat.

Probatio

- 1 Probatio prius admittitur super replicatione, ubi proposita est exceptio, & replicatio.
- 6 Excommunicationis obiectu non repellitur reus uoluntarius ad iudiciū specificè uocatus.
Compensatio an habeat locum in delictis. 3. nu. 12.
- 7 Citationis clausula, Cites omnes, qui se uolunt, & possunt opponere per publicum edictum, quid operetur.
Decreti citatio cum clausula, Cites omnes per publicum edictum, qui se uolunt, & possunt opponere, quem effectum operetur.
- 8 Clausula citationis, Cites omnes per publicum, qui se uolunt, & possunt opponere, quid operetur.
- 9 Agere non potest excommunicatus maiori, sed bene minori agit.
- 10 Agenti an repellat exceptio periurij.
- 11 Exceptio excommunicationis, uel periurij, non repellit quem a defensione propria.
- 12 Exceptio doli, uel replicatio an competat, & detur aduersus agentem.
Dolus an possit dolo compensari.
- 3 Contractus si non ualet, qui non soluta gabella, ubi peto a te quia uendi tibi, & tu excipis, quod non solui gabellam, ego uero replico, quod nec tu soluisi, an replicatio inficiat exceptionem.
Exceptionem non inficit replicatio.

C A P. VIII.

Dilecta. ¶ Per exceptionem excommunicationis, uel periurij, a sua uel ecclesie suæ defensione quis repelli non debet. h. d. Prima pars ponit petitionem appellantis. Secunda dat iudicem, ibi: quo circa. ¶ No. quod petenti confirmationem obstat exceptio excommunicationis, & periurij: & sic uidetur, quod periurij exceptio admittatur, & repellat ab agendo in beneficiis. ¶ No. 2. quod periurium non repellit a defendendo, nec aliud crimen. ¶ No. 3. quod excommunicatio licet repellat ab agendo, non repellit a defensione ecclesie. Et nota, quod reus uoluntarius ad iudicium specificè uocatus non repellitur excommunicationis obiectu, etiam quando uenit stimulatus ratione defensionis ecclesie proprie. ¶ Not. qd quis non debet admitti ad probandum, quod probatum non releuat: & sicut non admissione legitime exceptionis quis grauiatur, ita admissione illegitime: & ideo potest appellari. ¶ Not. argu. quod proposita exceptione, & replicatione prius sit probatio admittenda super replicatione. dic. ut dixi. §. eo. a nobis.

¶ Opp. quod non audiantur excommunicati hi opponentes, quia uoluntarij rei sunt: ut patet ex no. §. eod. cum inter. Decr. multipliciter intelligitur. Primo, quod isti se opponere agendo. Sed huic obstat, quia repulsi fuissent obstante excommunicatione. §. de iudi. exhibita. & quod ibi no. Nisi dicatur, qd primitus se opposuerant agendo: & quia non prosequerantur, uocantur ad iudicium ut prosequantur. Adhuc hoc non est tutum, propter illa, que dicam. §. c. pe. Secundo intelligitur quod originarius erat actor petens confirmationem: & hi se opponere, & contra eos dirigebatur specificæ petitio super obedientia: & secundum hoc non erant uoluntarij, sed necessarii: & sic cessat contrarium. Vel tertio potest intelligi, quod isti appellauerunt, & appellationem non prosequerantur: unde petebat electus, quod procederetur in causa. de appe. oblat. in fin. uel quod imponderetur illis silentium, & etiam punirentur. de electio. cap. primo. li. 6. quo casu audiuntur, quia in appellatione sunt defensores, etiam si essent principales actores. Vel tertio se electioni uoluntarij opponerant. Et tunc dicitur hic Hostien. quod hæc decre. reprobatur theoricam Innoc. §. eodem. cum inter. quia dicta ibi non sunt uera per omnia. Sed Innoc. dicit ibi excipientem uoluntarie non audiri, ne defensio permissa trahatur ad impugnationem: & quia cum sit extra ecclesiam propter delictum suum, non interest sua, & non potest nec excommunicationem, nec aliud crimen opponere. 25. distinct. primum. 26. di. una tantum. Nec aufert de oculo proximi sui festucam, qui in suo trabem gerit. 3. quæst. 7. tria. in fin. Non obstat, quod paria delicta, & c. quia respondetur per no. de adul. cap. pe. Ad hanc decre. respondet, quod loquitur in reo necessario. probat hæc litera, Traxisset i causam. Voluntarius autem primo firmabit personam suam in iudicio, quod excommunicatus facere non potest. Necessarius autem firmabit personam suam hoc ipso, quod uocatus est, cum necesse habeat rñdere. de iudi. intelleximus. & iudicium redditur in inuitum. de iudic. intelleximus. de uerbo. oblig. inter stipulantem. §. 1. Hosti. autem dicit Clemenrem pronuntiaſſe opponentem se translati petenti possessionem, cui opponeretur crimen cum infamia, qd quem ipse prælatus replicat. excommunicationem ipsum opponentem non repellit, licet sit reus uoluntarius nõ uocatus. Per qd dicit hæc distinctione de reo uocato, & necessario, nõ pcedere, nec in re pbari. Quã tñ si uelis sustinere, dicit, qd necessarius e excipiēs uolēs malū plātū repellere. Nã nil granius, quã ut dēt lupus, p pastore, homicida pro medico, dissipator loco cultoris, tyrānis p defensore, iimic⁹ p

domino. de elec. nihil. & c. ne pro defectu. de rest. spo. querent re. 40. di. multi. Item cum excōicato. referretur exceptio de tē porali iudice delegato suspecto, fortius de ordinario, qui ppetuus est. Et hoc dicitur. Host. seruat curia, §. in Gul. §. quod excōicatus pro ecclesia sua possit se opponere qd petitionem pfirmationis, etiam uoluntarie ueniendo: ut no. in Spec. de actore. §. 1. uer. itē, quod est excōicatus. Non obit. de re iud. exhibita. qa illa loquitur, qñ excōicatus prouocat ad iudicium dādo libellum, & petendo cassari electionē: secus si qd petentē pfirmationem excipit et uoluntarie ueniendo, maxime quia pfirmatione necessario procedit edictū, quod citat uolentes opponere. de elec. ut circa lib. 6. & c. fi. Nec est simile illi edicto, quo citantur creditores, cū minor abstinere, ut uideant bona hñditaria: quia ibi nõ citantur, ut se opponant. de quo in d. c. cū inter. & de off. or. c. 2. §. in Io. An. Tu dic, quod de mente Inn. nõ fuit oppositū: ut patet ex his, quæ no. de accu. super his. in uerbo, exclu dat. uer. criminosi. & uer. qd dicitur. Si reus est necessarius stimulus stimulo actionis, & uocationis planū qd potest esse in iudicio excōicatus. de iud. intelleximus. Idē si stimulat stimulo in iudicio a qua appellat. §. eo. significauerunt. Idē si stimulat stimulo uocationis specificè, ut dicit hic Inn. Idē si stimulat ab interesse proprie ecclesie, dūmodo se opponat excipiendo specificè uocatus, ut hic, uel non, ut dicit Inn. de accu. sup. his. Secus si uenit ad iudiciū stimulatus p interesse solo cōi, & publico. Sic intelligo Inn. Secus si stimulatus p interesse ecclæ ueniat per uiam agendi: ut in c. exhibita. de iudi. uel per uiam excipiē di, ubi per electū non agitur, sed est in agendi potentia, & debito: ut no. de elec. dudū. 1. & no. de dolo. cū olim. & de accu. super his. & dixi de resc. finautē. quia illud per oīa obtinet instar actionis: ut no. de elec. super eo. per Inn. & hæc est ueritas, & oēs concordant. Sic debet intelligi Arch. qui approbat dictum Inn.

¶ Quærit hic Inn. de effectu citationis. Cites omnes, qui se uolunt, & pnt opponere, per publicū edictum. de qua de elec. 1. li. 6. Dicit, quod si proponatur edictum tali forma, non arctatur quis ad comparandum, nisi uelit, cū in eorum ponatur potestate: quilibet ergo sibi relinquatur, ut cōpareat si uoluerit, & sibi crediderit expedire. Ad hoc, quod no. de resc. cum in multis. super uer. glo. lib. 6. in Spec. de cita. §. sequitur. in vlti. col. Si proponatur hac forma, ab habente in mandatis, ut citentur omnes, qui se opponunt tali electioni, uel super alio facto. Aliqui dñt, quod citationis est aliqua cognitio, ut uocet etiã eos, quos impetrator citari petit. & quærit ab eis utrum se uelint opponere: & si rñderint, quod uolunt, citet eos: si dicant se nolle opponere, eos absoluat a citatione. Ad hoc iura, quæ dñt omnia iudicia absolutoria. de offi. iudi. c. fi. §. in Inn. Et quod dñt, quod nemo de domo sua uocari debet. ff. de in ius uoc. l. periq. & l. se qu. & quia nemo precisè cogitur se defendere: sed satis est, qd aduersarius mittatur in possessionem bonorum eius, uel alias patiatu pœnas illorum, qui se non defendunt: & no. ut lite nõ pteſt. tuæ fraternitatis. Nec obstat. ff. de uer. obl. inter stipulantem. §. 1. ubi dñt, quod iudicium redditur in inuitum, quia bene redditur in inuitum, sed ex quo renuit uenire, proceditur qd ipsum, §. in Host. Inn. non placet hæc opi. quia hæc clausula, Cites oēs, qui se opponunt: intelligitur de his, qui ante datam se opponunt, & ille, cuius negotium agit, interit, uel interesse possit, & sufficit eos se sibi opposuisse, quos se dicant amplius nolle opponere, nisi primo satisfaciatur de interesse, §. in Inno. arg. ff. de interro. act. l. de atate. §. si. ff. de qd. ob causam. l. si pecunia. cuius satisfactionis cognitio, ac diffinitio nõ est citatoris, sed iudicis. Si ergo citator uult bene, & plenè suo officio fungi, sine alta inq̄ſitōe citet eos, quos impetrator duxerit nominandos: sed impetrator in nominatione caueat sibi. qa si faciat citari illum, qui nunq̄ se opposuit, uel non interest sua ut citetur, & sic in nullo citatus est sibi obnoxius, qd emnabit in expensis ut no. de rescip. c. fi. §. 1. §. in Host. Non obstat, qd §. in hoc multi poterunt uexari nominati ab impetrante: quia & si illos in literis nominasset Papa, dedisset literas, & citasset, & tñ illa eadem absurditas contingere posset, scilicet, quod multi iniuste uexarentur: uñ sufficit prouisum, qa condemnabit in expensis. Si uero citatus non ppareat, non statim qd emnabit in expensis, sed pmissio iurō calumniæ. & summaria cognitione Item p̄t dici, qd non citabunt indifferenter ab impetratore nominati, sed attendet citator qualitates psonarū, & causas: & sic delegas moderat, & ipse moderabit qualitatē citandi, & numerum citandorū: ut no. de rescip. sup. literis. §. fi. §. in Inn.

¶ Quæro an ui talis pmissionis, Cites q se opponit: possint citari illi, q post datam se opposuerunt, uel qui inuicē de nouo se uolunt opponere. Quidã, qd sic: qa pns tps in literis oppositum psum est intelligendum. ut includat in se non solum p̄teritum, sed et pns, pariter & futurum: nam pns consilium. p̄ntis non tenet usum. A lii, quod soli illi, qui ante datam se opposuerunt, citati, §. in Inn. Et hoc uñ uerius, secundum Host. cōsiderata

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

derata natura rescriptorum, quæ de natura sua præteritum respiciunt, non futuri. Ad hoc, quia data scriptura, &c. de refer. ca. r. & c. si. & c. significavit. & c. ad hec. De hac m̄a in Sp. de cit. §. i. ver. quid si non præfixeris. ad fi. §. De hac m̄a aliquid in decisio ne Rotæ sua concl. 420. ¶ Quæro, qualis erat excõicatio, quæ opponebatur ipsi beneficiario. Dic, quæ maior, quæ repellit ab agendo. Porerat et opponi minor, quæ facit eum carere beneficio. 10 de cle. exc. mini. si celebret. ¶ Quæro an exceptio periurij repellat agentem. Dicit gl. quæ nō, sed repellit p̄firmatione petentē, cuius intentio est defendere ecclesiam, & electionem in impu. c. si. Et testē. de testi. testimoniū. Et p̄t dici, quæ opponi possit ad processum, tanq̄m litis finitæ, quæ funditus p̄cludit ius agendi nō competere, quæ nota, quia ad hoc facit textus. ¶ Quæro, an repellatur a defensione ppria excõicati, vel periurij Dic, quod non, nedum ecclesiæ: quia criminosi suas & suorū cās proseq̄ p̄t. de quo de iure iur. petitiō. Et dicit Inn. notandum, quæ ubi dicens se electum, petit a sibi subdito obedientiam, quam ille negat, subditus dēt defendere ecclesiam, & electionem in p̄gnare. ¶ Venio ad gl. primæ gl. f̄ales sunt ultima op. quæ d̄ exceptionem doli datur replicatio doli. §. e. cum ecclesiasticæ. de dinor. significasti. de adult. intelleximus. cum si. Glo. dicit, quæ datur replicatio doli quæq̄ d̄ exceptionem doli, & aliq̄n nō datur, sed quæ datur, & non datur, eadem est cā & finis: & sic non dat̄ p̄terea, vt. l. ne alter de dolo commodum habeat. hic non datur replicatio, ne actor agere possit, cū sit excõicatus: quia si admitteretur replicatio, excõicatus admitteretur ad agendi: quæ est absurdū: & sic cōe delictum noceret vni, alteri nō. Item in l. apud §. Marcellus. et̄ ibi non datur replicatio, ne cōis maritalia alteri sit in lucro, alteri in damno. Nam si induxi te dolo ad promittendum, tu induxisti me dolo ad remittendū, vterq̄ est in dolo, si admitteret̄ replicatio: id actor esset in lucro, ego in damno. In p̄rijs aut̄ datur replicatio pp̄ eandem cām: ut patet in adulterio viri & vxoris. Nam si mulier repetat virū suū, ipse excipiat de adulterio, ipsa poterit replicare de adulterio, ne de suo adulterio lucratur vir. Et sic dicit debere intelligi. §. eo. cum ecclesiasticæ. diuersas dant doctrinas doc. de hoc per Inn. cum intelleximus. Bar. ponit. ff. sol. mar. l. de viro. Bar. dicit ibi in l. cum mulier. quæ si excipiens certa de damno vitando, d̄ exceptionem doli nō datur replicatio doli: ut §. Marcellus. Dixi alias, quæ replicatio vt datur, oportet, quod detrahat actioni: vt. §. e. a nobis. Dixi de ord. cogni. cum super. super glo. ff. de excep. l. i. de reit. spolia. sollicitæ. & c. cum in literis. cum sim. Si ergo replicatio coadiuuat ius agendi, & detrahit iuri excipiedi, admittitur: alias expellitur. Si te induxi dolo ad promittendum, tu me induxisti dolo ad remittendum: licet dolus inficiat exceptionem, non coadiuuat ius agendi: quia dato quod deficiat in remissione, non tollitur dolus, qui interuenit in promissione, qui inficit promissionem. Si mulier cōmisit adulterium, & excipitur d̄ eam repentem virum, replicat de adulterio viri: quia delicta hæc circa idē pari cōpensatione tolluntur: & sic replicatio inficit exceptionē, & ius agendi remanet non infectū. Sic si tu pluralis agas, ego pluralis excipio, d̄ me admittit̄ replicatio: quia idē delictū est in genere: & eadē delicta in genere p̄sentantur in eadem ecclesia. Si agis d̄ me ad remittendum, quia turpiter soluiſti: ego excipio, quæ soluiſti: tu replicas, quæ turpiter in pari cā melior est p̄dō possidentis: id ob̄t̄. neo. Si agit excõicatus, oppono, quæ est excõicatus, replicat, quæ & ego, inficit actionem, sed non replicatio exceptionē: quia excõicatio repellit ab agendo, non a defendendo: id non admittitur, ut hic. Sed si bannitus agat, excipitur de banno: si replicetur bannum excipientis, replicatio non admittitur: quia bannum non repellit a defendendo. l. seruos. ff. de acc. fm̄ lac. de Are. hæc uera, quæ bannitus repellitur ab agēdo tm̄ ex forma statuti: sed an repellatur ab agēdo, & excipiēdo, But. ut recitat Bar. in d. l. cū mulier dicit, quæ bannitus non p̄t excipere, ex quo repellitur a defendendo: & index de facto non p̄t supplere: & procedit iudiciū: quia si non est, qui possit excipere, iudicium procedit, ut dixit gl. §. e. cū ecclesiasticæ. Sed nō placet hoc Bar. quia statutū nō p̄t tollere defensionē: licet possit tollere actionem: ut no. ff. de pac. l. pactum & in elem. pastoralis. de re iud. Nec est dēt index p̄demnare iniuste, licet pars excipere nō possit: licet. n. defensionē uoluntaria alterius possit tolli per statutū, non p̄t tolli necessaria, ut no. §. eo. Inn. cum inter. fm̄ Bart. Sed non vt hoc uerūm: quia ius defendendi inductum a statuto p̄t tolli a statuto: arg. eius quæ in simili no. Inn. de iniur. in nfa, & quæ no. de consti. quæ in ecclesiasticarum. Possit dici, ut ibi no. quæ licet tollatur exceptio postiuua, non tollitur naturalis æquitas defensionis, Bar. ibi concludit, quod ex quo index uidet auctorē agere non posse, & eum non posse excipere, dēt utrunq̄ repellere, ut utriq̄ æqualitās seruetur. Sed si d̄ testem opponatur in famia, an si replicetur contra opponentem, admittitur. Glo. tangit in l. 3. §. lege Julia. ff. de testib. & Bart. in l. cum mu-

13 licer. Dic, ut dixi. §. de testi. testimoniū. ibi glo. tangit. ¶ Ex his decidit quod. Si d̄ctus non ualet non soluta gabella, sic Peto à te, quæ uendidi tibi: tu excipis, quod non solui gabellam, ego replico, quod nec tu soluiſti. But. disputauit, & tenuit, quæ replicatio non inficit exceptionem: & idem Bar. sed ponunt suas rōnes. Rō uera patet, quia replicatio non inficit ius excipiendi, quod non surgit ex d̄ctu, sed non soluere gabellam, ne coadiuuat ius agendi: quia pp̄ meum non soluere, non ualidatur d̄ctus ex parte tui: quia nec soluiſti: & cum soluere cōcernat utriusque litatem tertij, hinc inde non contingit cōpensatione. De hoc in Spe. eo. tit. §. fin. uerſi. sed nunquid.

S V M M A R I V M.

- 1 Per exceptionem suspensionis, contra quam replicatur de nullitate, si ordinatio ecclesie retardatur, fit absolutio ad cautelam.
- 2 Suspendio inhabilitat ad actum eligendi actiue.
- 3 Beneficio priuatus priuatur iure uocis dande.
- 4 Suspendio perpetua in quo differat a suspensione ad tempus.
- 5 Absolutio ad cautelam procedit in sententijs suspensionis, & amotionis a beneficio, sicut in sententijs excommunicationis.
- 6 Absolutio quo respectu dicitur ad cautelam facta.
- 7 Absoluere an possit ad cautelam quilibet iudex inferior.
- 8 Agere an possit, qui est beneficio suspensus.

C A P. I X.

2 **A** Postolica. ¶ Per exceptionem suspensionis, d̄ quam replicatur de nullitate, si ordinatio ecclesie retardat̄, fit absolutio ad cautelam. h. d. Primo ponit exceptionē. Scda, ibi: quas replicatio. Tertio ibi: ne tm̄ relaxatio nis cām. Quarto relaxationem, ibi sn̄as. ¶ No. unum effectū suspensionis: quæ impedit, & inhabilitat quem ad actum eligendi adiuua. ad hoc de consue. cum dilectus. de quo ibi. ¶ Not. scda finem, & effectū amotionis a beneficijs: quæ priuatur beneficio priuatur iure uocis dande, quam habet ut beneficij. ¶ Tertio nota, quæ in sn̄ijs suspensionis, & amotionis a beneficijs procedit absolutio ad cautelam, sicut in sn̄ijs excõicationis. ¶ Opp. quæ super sua esset sn̄ia suspensionis a beneficio pp̄ primam. So. intellige, quæ suspensio erat ab officio, & scda a beneficio. Sed certē pp̄ suspensionē a beneficio nō supflueret amotio. In quo aut̄ differat suspensio, perpetua, uel ad longū tps, ab alia, & quō delegatus ep̄i primam non facit. dicit lo. An. post Inn. de excep. pla. c. i. uide de coha. & cle. & mu. sicut. de eta. & qua. cū bonæ. Inn. dicit, quæ amotio hic fuit suspensio, quæ p̄t infligi p̄ iudicē ex culpa coram eo p̄missa. ff. de poenis. l. moris. & l. si. Idem no. in d. c. i. de excep. pla. & quæ hæc p̄næ sine magna solemnitate p̄nt reuocari. Ad quæ j. de reg. iur. c. i. Ex quo notat Inn. quæ amoti a beneficijs, quæ sint tp̄aliter amoti, non debēt intra suæ amotionis tps cōibus ecclesie negotijs interesse: quæ est dignum notatu fm̄ Inn. Nō uideo quō intelligat̄ de suspensione: quæ suspensio nō priuat quē a p̄tate eligendi, cum est a beneficio suspensus. de elec. cum Vin. ton. & no. §. de p̄sue. cū dilectus. ¶ Op. quæ non absolut̄ ad cautelam. de sent. excõ. solet. li. 6. So. Absolut̄ ad cautelam ad finem et̄ ne alij sibi cōicent, quæ, sn̄iam nullam afferit uel defectū p̄tatis iudicis, uel quæ dicit eam latam post appellationem, uel allegat aliam cām nullitatis. de offi. ord. graue. nisi opponat̄ manifesta offensā: ut d. c. solet. Et dicit hæc opi. ueriores illa, quæ posuit in d. c. solet. quæ in duobus tm̄ casibus, ibi exp̄lis habear locū. ¶ Quæro quo respectu dicat̄ absolutio ad cautelam, ut alij sibi securē cōicēt, & sic ad cautelam aliorū, quæ forte retraherent timentes excõicationē: idē ad cautelam eius, quæ excõicatus est, quæ forte dubitat an sit excõicatus, firmius tm̄, & pbabilius credit, quæ nō teneat: nec. n. dicit dēt isti, ne dimittat ius suū, & faciat se absolui: arg. ff. de peti. hære. l. illud. dūmō p̄ sn̄iam, uel p̄fessionē, uel rei euidētia nō p̄stet illū excõicatum p̄ manifesta offēsa, sine alia satisfactiōe absoluet̄ ad cautelam, & postea p̄sequat̄ iustitiā suā. de sent. excõ. sacro. §. 1. & 2. Itē fit ad cautelam opinio suæ, ne ledat̄ opinio sua pp̄ infamiā excõicationis plari. Quæ fit ad cautelam futurorū, ne ei facta ledant̄, & postea irritent̄, ut hic, & similia. quæ p̄ se inuenire poterit studiosus, fm̄ Inn. Dicit Host. quæ hic fuit ad cautelam ecclesie: ut patet p̄ sequentiā: & idē Inn. in vlti. gl. Quæ fit ad subuentionē pbandę ueritatis: & hoc potius ab homine, quæ ab ipso. Deo, sicut & est illam, quæ p̄fert apostolica sedes uenientibus ad eam p̄ ambasiata, quæ diu sunt in curia, ut possint adire p̄tiam Papæ, quæ denegatur excõicatis, ut tractent de reconciliatione illorū, quorū legati sunt. §. de testi. uenit̄. 2. in fi. Dic plenius ut in dicta decre. solet. eo. ti. li. 6. Relaxatio aut̄ amotionis fit ad cautelam, ut non fiat p̄iudicium ipsis amotis, si forsitan interim administrationi spirituali, uel tp̄alium se immiscuerint: & et̄ ne fiat p̄iudicium aduersarijs, vt nec amotis, nec aduersarijs fiat p̄iudicium, quæ facta ordinatione de amotione possint dicere quicquid uelint. Vel melius fit ad cautelam ecclesie, ne diu uacet. Et ecclesie p̄uisio merito p̄fertur rigori iuris, fm̄ quem prius esset discutiedum de sn̄ijs, & ipsorum causis, quam p̄ cedere ad electionē. ¶ Quæro

¶ Quæro, an quilibet iudex, et inferior, possit absoluere ad cautelam. Dic, q sic a snijs a se, & sua autoritate latis non tñ autoritate huius decr. possit relaxare snias aliorũ, fm Inn. sed fm Ho. nisi in suis casib. & remittit ad no. de offi. ord. ad repri mandam. c. ti. pastoralis. §. fi. & dicit Hof. talem æquiritatem in his, quæ suæ iurisdõnis sunt, dēt quilibet iudex præferre rigori. C. de iudi. placuit. de quo. §. de transac. ca. fi. ¶ Opp. q hi. qd suspensũ, non prohibeantur agere pro ecclesia: quia non reperi tur cautum, nisi de excõicatione, vt repellat ab agendo. Item quia suspensũ p̄t eligi: ergo, p electione agere: ut patet de cle. exc. mi. si celebrat. Gl. hñs intellectum, q hic isti ab agendo repellantur, nisi fuissent ad cautelam absoluti, pcludit, q quædã est suspensio iuris, & minor, quæ priuat tñ sacris: & hoc, quia n̄ repellit quin possit eligere, non repellit quin electione possit prosequi in iudicio: vt in p̄rio. Quædam est suspensio hois maior: & idem de suspensione iuris maioris, vt quæ concludit ad bñficiũ, & officiu: & tunc dicit gl. q hi priuantur administratione. Vñ nõ interest sua pro ecclesijs agere nomine proprio, & iure proprio, & p̄cipue in cã sp̄iali: quia cũ non possint eligere, nec eligi, p̄nt nec agere p̄nt pro eo, qd possidere non p̄nt de cle. excõ. mi. si celebrat. Idẽ si uelint agere in sp̄ialib. p alijs eadẽ rone: sed si agere uoluerint non iure proprio, sed mandata aliorũ, bene p̄nt agere in iudicio, quia non sunt hoim cõio ne priuati. §. co. a nobis. Habes plura ex gl. Primo, q suspensio ab officio, & bñficio æquipollēt priuationi. Sed de hoc dic, de era. & qua. cum bonę. & de coha. cleri. sicut. per Inn. & Hof. Secũdo habes effectum suspensionis mirabilẽ: quia & in t̄pialib. & sp̄itualib. repellit quem ab agendo, qn̄ est suspensũ ab officio & bñficio, inquantũ agit nomine ecclesiæ iure proprio, & in sp̄ialib. Inquantũ et agit noie alieno, non inquantũ in t̄pialib. agit non iure proprio, sed tanq̄ procurator noie ecclesiæ. Item q pro eo quis non p̄t agere, qd non p̄t possidere. Per q dicebat Pet. & Abbas hic, q laicus non p̄t esse procurator in causis sp̄ialib. qd est falsum hodie, de proc. c. i. li. 6. §. de elect. cum Vinton. Puto suspensiu a beneficio nõ posse agere noie p̄prio, & iure suo: quia priuatus est administratione: & sic sua non interest: vt no. in c. cũ Vinton. de suspẽso ab officio puto, qd t̄pialia agere non possit: quia non video ipsum priuatũ administratione temporalium. Causas et alias sp̄itiales agere p̄t in iudicio: quia ista non annectuntur ordini, nisi ob cãm electionis, quam facere nõ potest: & quia dependet ab officio, agere nõ potest: quia non interest. Et sic restringo gl. Alio mō potest intelligi decre. & cessabunt iste difficultates: & hic isti non repellantur ab agendo, sed repellebantur ab actu electionis: & sic, hic est casus, q suspensũ ab officio, & amoti a beneficijs suis non p̄t eligere: ideo exigitur absolutio ad cautelam, qn̄ p̄tendunt de nullitate. Et hunc vt verũ tetigit gl. in fi.

S V M M A R I U M.

- 1 Excommunicationis exceptione non repellitur quis a prosecutione appellationis.
- 2 Excommunicatio lata in vniuersitatem ualet.
- 3 Appellans excommunicatus auditur.
- 4 Excommunicatus potest rescriptum impetrare in omni causa.
- 5 Rescriptum ad lites non est necesse, quod exprimat attentata & innouata appellatione pendente.
- 6 Libelli forma super attentatis qua sit.
- 7 Attentata an sint indifferenter retractanda appellatione pendente.
- 8 Appellationis grauamen debet exprimi coram iudice a quo ut non sufficiat a sufficienti grauamine appellare.
- 9 Appellare vbi non sufficit a sufficienti grauamine, qua erunt partes iudicis ad quem.

C A P. X.

Dilecte in Christo. ¶ Per exceptionem excõicationis a prosecutione appõonis quis non repellitur. In prima appellantis narratio. In scãa appõonis cõmissio, ibi: quocirca. ¶ No. q valet excõicatio lata in vniuersitatem. de quo de sen. exc. Romana. §. in vniuersitate. li. 6. ¶ No. q excõicatus auditur appellans, & appõonẽ prosequens in iudicio: & maxime qn̄ est excõicatus post appõonẽ, quæ nulla p̄nditur. ¶ No. q in omni cã, in qua excõicata auditur agens in iudicio, uel excipiens, in omni illa potest impetrare delegati rescriptum, & valet rescriptum, & delegatio. ¶ No. fm Io. & Gof. q licet sit facienda mentio in rescripto de processu. de re iud. inter monasterium. & de serie negotij. de coha. cle. super eo. de reb. super quib. est actum. de do. & p̄tu. ex literis. de exceptione proposita in primo iudicio. de p̄cu. in nra. in his tñ, quæ post appõonem fiut, vel postea innouantur, hoc fieri non p̄t, nec. dēt: cũ. n. per appõonem recesserim a iudice, non teneor scire quid ipsi faciũt: vñ nõ facta mētionẽ de illo valet rescriptũ, ut hic. & j. de confir. uti. uel inuti. bonę. Et dicit hic Phi. q sicut de lris, quæ sunt nullæ, non est necessario facienda mētio, ita nec de excõicatione, q nulla est, ut hic.

In quib. autem casib. excõicatus impetret, hñ in c. i. de rescrip. li. 6. Hic Inn. & Ho. tractant aliqua de materia reuocationis attentatorum: de quo inquantum, vel ab interlocutoria, vel diffinitua interponitur, recurrendũ est ad gl. & Io. An. in ca. non solum. de app. li. 6. De appellatione exiudiciali dixi. §. eo. cum inter. ¶ Quare de forma libelli super attentatis, dic, q forma est, Pero, dñc iudex, reuocari quicquid factũ est post talẽ sniam, a qua appellauit: & ne aliquid p̄textu illius sniæ attentetur q̄ me, quandiu pender cã, & t̄pa appõonis meę: & q̄diu per uos fuerit lata diffinitua. Ad hoc, quia & talia dēt iudex facere ex officio, & nõ procedit petitio: vt d. c. non solũ. de ap. lib. 6. Nõ obf. iudicẽ appõonis pronũtiare dēre bñ vel malẽ appellatũ. C. de app. l. eos. quia illud verum in principali: iure at accessoriũ ha c petitio admittit. Ad hoc de off. del. c. i. & c. prudentiũ. §. fi. Nõ ob. q si postea pronuntiet appõo illegitima, renouabit attentata. & sic obstat. l. cũ ex cã. ff. de app. quia rñ de vt no. gl. de app. non solũ. li. 6. in vlt. gl. in fi. Cauere tñ dēt, fm Gu. qui dat libellũ super cã appõonis, qũo petit añ oia solu. de ap. lib. 6. Nõ obf. p̄tstet. de quo in Spe. de app. §. pe. ad fin. & verius est, qd no. de app. non solũ. li. 6. super verbo, añ oia. ¶ Quæro, an indifferenter sint retractanda attentata appõone p̄dente. Dicit hic Inn. q oia, q̄ lites pendẽtia afficit, impedit appõonis pendẽtia: sed non illa, q̄ non afficit. Igit si agit actione p̄sonali vt ex empto, vel q̄simili, si res petita alienet, non reuocabit alienatio. Non obf. in ra. q̄ dñt non innouandũ aliquid lite pendente: q̄a intelligenda sunt, qn̄ aliqd innouat q̄ statutũ: sed hic nõ immutata status lites, nec illi p̄iudicat, si res alienet: q̄a non afficit res per actõonẽ, q̄ nõ dirigit in rẽ, sed in p̄sonã, q̄ p̄sona p̄dẽnari p̄t sic prius. Nec ob. in aut. vt nulli iudic. §. sup hoc aut. & §. iubeamus. & §. p̄ce. & seq. co. 9. q̄ phibet possessionẽ rei petite ab vno litigantiũ in aliũ trãferri: q̄a respicit iudicẽ, nõ litigatores, vt ibi patet: & sic r̄pa, appõone pendente. 2. q. 6. appõone. supplerit dēt per iudicẽ. Vbi vero agit reali, fatet Inn. q nõ ualet alienatio, non ea ratione, quia pendeat appõo, sed q̄a res est litigiosa. ¶ No. hoc vltimũ, q̄a sentit, q̄ tũc nõ currat remediũ appõone p̄dente, qd puto falsum. Ho. dicit, q r̄pa, appõone p̄dente. respicit et partes, ne aliqd innouent in cã ad p̄iudiciũ aduersariorũ, ad minus uolẽter. Nec mirũ, q̄a et nulla lite, vel appõone pendente nõ dat licentia parti inuadendi possessionẽ, imo per ius prohibet exp̄sẽ. C. vñ ui. si quis in tantã. i. 6. q. vlti. c. i. ff. qd met. cau. extat. Fortius ergo phibet appõone p̄dente. De m̄tia litigiosi dic, vt lite pen. ecclesiã. & vide de p̄si. cũ. M. in gl. diuersã. & gl. seq. & de elec. dudũ. 2. in gl. nunquid. ¶ Oppo. q non sufficiat appellare ex sufficienti grauamine. j. de app. ut debitus. Gl. fatet, q dēt exprimi corã iudice a quo. ¶ Opp. litera dicit iuxta prioris nr̄i mandati directi ad priorẽ de Gernemoe. imo vñ, q n̄ fuerit primũ, imo primi iudices fuerũt prior de Angles. So. Dic, q primũ fuit respũ istius vltimi, licet respũ primi fuerit fm, vel tertiu p̄ respectũ ad illud directũ ad abbatẽ S. Benedicti. ¶ No. gl. pro testib. q cordãdis. ad qd de ele. cũ Vinton. ¶ Quærit gl. quæ erunt partes istius Lincon. decani vltimo dati. Dicit, q postquã sibi p̄stiterit de appõone prioris, & eius iustitia, q fuerit cã allegata pronũtiata illegitima, ipse dēt cognoscere de eo, qd prior de Gernemoe hēbat cognoscere, san appellatio monachorũ fuerit legitima vel non, inquantum appellauerunt ad priorem de Angles: & si inuenisset monachos legitime appellasse, procederet. Si minus legitime, p̄dẽnabit priorẽ, & uentũ ad exp̄sas restituẽdas prioris: & remittit partes ad priorẽ de Angles, vt hic dicit: q̄ illa est forma appõonis, quæ interponitur a grauamine. j. de ap. ut debitus. & ille prior de Angles postea cognoscat de appõone sibi p̄missa interposita ab abbate S. Bñdicti. Placet gl. Io. And. quicquid senserit Ho. & dicit, q hæc est intentio gl. si quartus iudex, qui fuit decanus, inuenit appellationẽ monacharũ non esse legitimã, remitter ad tertios iudices ad priorẽ de Gernemoe, & coniuudices, nisi sit delatũ. Si inuenit appõonem legitimã, tunc subrogabitur loco illorũ iudicũ, a quib. est vltimo appellatum, & sic loco prioris de Gernemoe: & tunc examinabit appõonem interpositam a priore de Angles p̄ monachos: si inuenit malẽ appellatum, remitter partes ad priorẽ de Angles. Si aut inuenit bñ appellatũ, tñc faciet, qd facere debebat prior de Angles qui scãs iudex cũ iudicib. q̄a debebit fm Ioã. C. cognoscere de appõone interposita a primis iudicib. sicut debebat cognoscere scãs, nisi fuisset impeditus: & si inueniat illegitimã a primo appellatũ, ad illũ remitter: si inueniat bñ appellatũ, cognoscat de principali. In p̄posito ergo casu, postq̄, q̄ narrata sint vera, q̄ iste post appõonem legitimã fuerint excõicata, p̄nuntiabit a tertijs iudicib. bñ appellatũ per montales: & demum cognito de appõone a secundis, pronuntiabit illos monachos male appellasse: & remittit ad priorẽ de Angles, qui sunt scãi: & illi scãi cognoscent de appellatione a primis, i. ab abbate interposita: & si inueniant bene appellatũ, cognoscent de principali, secundum Io. An. qui bene dicit.

S V M.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

S P M M A R I V M.

- 1 Actor non debet repellere exceptione excommunicationis a prosecutione appellationis etiam originalis. nu. 8. & 9.
- 2 Excommunicari potest capitulum ecclesie.
- 3 Sententia potest pro parte confirmari, & pro alia parte ab eadem appellari, quando continet diuersa capita.
- 4 Sententia quomodo formari debeat, contra excommunicatum in iudicio agentem.
- 5 Appellatio quo casu committitur iudici a quo. nu. 14.
- 6 Institutionis ius, seu prouisio beneficii, quo casu ad episcopum deuoluatur.
- 7 Appellare quando quis potest a sententia pro se lata.
- 9 Excommunicatus appellans licet videatur actor in quibus dicatur professe qui posse ius sua appellationis.
- 10 Appellationem an possit prosequi procurator excommunicatus. Procurator an teneatur prosequi appellationem, etiam si excommunicatur tempore, quo appellatio interponitur.
- 11 Excommunicatus an possit petere restitutionem in integrum aduersus sententiam, a qua appellauit.
- 12 Sententia excommunicationis an transeat in rem iudicatam, ut non possit restitui aduersus illam.
- 13 Restitui an possit excommunicatus aduersus sententiam contra se latam, ut impetr. ius, uel prosequens audiatur.

C A P. X I.

Significauerunt. ¶ Per exceptionem excommunicationis a prosecutione appellationis, et originalis, actor repellere non debet. Prima pars ponit querelam appellantis. Secunda instruit iudicem a quo, ibi: mandamus. ¶ Not. capitulum posse excommunicari. Quod intellige ut hodie de sen. excom. Romana. §. in uniuersitatem. ¶ Nota, quod ab eadem est sententia in diuersis articulis potest utraq; pars appellare: & potest quis pro parte appellare, & pro parte confirmare. ¶ Nota, quod excommunicatus auditur in iudicio se defendens. Et non quod defendere dicitur qui appellauit, et si sit originarius actor, quia se defendit aduersus stimulum sententiae. ¶ No. practicam pronuntiandi excommunicatum in iudicio agere. ¶ No. casum, in quo appellatio committitur iudici, a quo est appellatum. Causa, quare audiuntur appellantes, est triplex. Primo, quia capitulum non est capax excommunicationis. Secundo, quia si legati essent, poterat se defendere. Tertio, quia delictum personae non debet nocere sequenti actionem. S. e. cum uenerabilis. Host. mediam dicit Io. An. tenendam. ¶ Ad glo. opp. quod ualuerit institutio archiepiscopi: quia si repulit electionem, eam repulit iuste, cum inhabilis foret electus; & potestas instituti ad eum est deuoluta. de electione in cunctis. Sol. Quidam intelligunt, quod causa repellendi electum fuerit indignitas electi: & si hoc fuit, iusta fuit repulio, & institutio iusta: quia hic spectat ad eum examinare electum, & ad eum tanquam ordinarium spectat confirmatio, & ad eum deuoluitur potestas prouidendi, & declarandi eos potestate priuatos, potestas in eo est. Alij intelligunt, & in hoc residet gl. quod ideo habuit eum repellere, quia ad eum spectabat, ut dicebat, ius prouidendi in dicta ecclesia, & non ad capulum: quod apparet. §. sententiam delegati, quod pronuntiauit ius eligendi ad capulum pertinere. ¶ Opp. quod a sententia pro se lata non potuerit capulum appellare: quia non grauatur, & quia iniuste non potest dicere sententiam de app. interposita, & c. ut debitus. So. Plures fuerunt articuli, in aliquibus obtinuit, in aliquibus capulum succubuit, & in quibus, succubuerit, non apparet. Quidam, quod succubuit in eo, quod petebat a parte altera expensas: & lata fuit absolutoria super expensis. Secundo hoc non potest pro sola absolutio ab expensis, ubi debet fieri condemnatio, potest appellari. An autem pro hoc solum appellat, quod victus non est sibi condemnatus in expensis, ipso victo appellante super principali: & quid est si victus non appellat: uide in Spec. de app. §. in quibus. uer. 34. & uer. seq. Petr. & Abb. hic dicit, quod pro hoc appellare non potuit capulum per. l. oem honorem. C. quod prouoc. non est neces. Dic, si absque appellatione potest, quod non habuit condemnationem expensarum, illam prosequi, tunc non potest appellare, alias sic: & hoc, quia dedecus est iudici, uel saltem non honor, ut tot ab eo appellationes interponant. Ut commiserit ergo eius honor, excludit appellationem. Prosequor ergo aliquos casus. Primus. Si lata condemnatoria est reum ferat absolutoria expensarum, potest tunc siue appellet reus in principali, siue non, oportet, quod actor appellet ab illa absolutoria: quia lata absolutoria, nisi illam suspendat, in quacumque instantia illa prosequeret, obtaret exceptio: ut ergo illam releuet, oportet, quod appellet. Sic potest intelligi hic. Secundo casu s. quod lata est sententia pro reo in principali, & omissa est condemnatio expensarum, & reus non appellat. Et licet fuerint opiniones, ueritas est, quod potest actor appellare: ut no. Spe. in loco preall. & ibi hoc tenet Io. An. in additi. quia adhuc non habet aliud remedium, cum non coram primo illud obtinuerit, uel obtinere possit: ut l. transacto. de fruc. & li. exp. nec coram alio iudice, ex quo a neutra parte est appellatum. Et hoc tenet dñs de Rota. sua celi. 347. Et quod non fuit petita in libello condemnatio expensarum: quia non est necesse, quod petat;

cum hoc facere debeat iudices ex officio. Tertius est casus, quod lata est condemnatoria pro actore in principali, & commissa condemnatoria expensarum, & succumbens appellat, & professequitur: & tunc in causa appellationis poterit obtinere ut condemnatur in expensis principalis causae, ex quo non fuit condemnatus: & sic non potest pro hoc appellare: ut d. l. omnē. Idem si appellatus non prosequitur: sed appellauit, quia appellans potest prosequi. Vbi autem actor succubuit in principali, & expensis, oportet, quod ab utraque appellet, & prosequatur: quia una per aliam non suspenditur. Et hoc no. Arch. de app. cum similibus lib. 6. in gl. fi. & idem in reo, qui in utroque succubuit, ut ibi. Sed si actor succubuit, & absoluit a condemnatione expensarum, uel omittitur, idem, quod dixi. §. in reo: quia hic intellectus diuinat. Secundo ponit gl. alium intellectum, quod articulus, super quo absoluta fuit pars aduersa, a quo appellauit capitulum, fuit super fructibus, qui petebant a clerico, qui peti poterant. Tertio ponit, quod forte absoluit in quantum petebatur, quod non haberet uocem conditionis in electione archiepiscopus. ¶ Op. quod non debuerit audiri capitulum excommunicatum professe quens appellationem: quia in principali erat actor: ergo & in appellationis instantia. C. de app. hi. qui ad ciuili. no. de renun. in pntia. Repellit: ergo de iudi. intelleximus. Quidam dicit, quod capitulum hic erat reus, non actor. Sed hoc non placet glo. quia ex facto patet contrarium. Primo, quia petebant electionem confirmari, & ius eligendi ad se spectare. ad hoc pronuntiat, ibi: ab impetitione ipsorum absoluit. ad hoc ista ibi: parte aduersam non esse cogenda. ¶ Ad contraria respondet gl. quod licet originarij essent actores, in quantum petebant, in quantum tamen lata est sententia pro eos, quia stimulus sententiae irremediabiliter: si transit in re iudicata, eis preiudicat, appellantes possunt dici defensores aduersus stimulum iniquitatis sententiae, que transfret in re iudicata, & non esset postea remedium, merito tanquam defensores iuris sui ab ore inique iniquae audiunt. Itē quia cuiuslibet condemnatio propter hoc permittitur appellatio: permittitur ergo profectio. Inno. tenuit hanc opi. dicens hoc patere hos fuisse actores: nam primo agit capitulum coram archiepiscopo petendo confirmationem: & appellauit ab ipso: quam appellationem postea fuit profectum coram ipso preposito. Tertio coram abbate sancti Saluatoris, & collegis, petens sententiam absolutoriam latam pro aduersario re tractari: ex quo dicit euidenter patere non solum reū originarium audiri, uerū et actorem, & appellantem, & profectum; non obstante excommunicatione. Nec obicit. §. c. proximi. ubi exceptio in qua libet parte litis admittitur: quia excipit hunc casum. Vel dicit in qua libet in principali, in qua uenit ut actor, non in appellatione, in qua uenit saltem ut defensor aduersus stimulum iniquitatis sententiae. Et est mirabile, quod Inn. quia si actor usque ad sententiam processisset, postea ipsum excipit ne iudex ad sententiam pro cederet, cum sit excommunicatus: & tamen lata sententia pro ipsum, a qua appellauit, a prosecutione appellationis non potest repellere. Sed hoc ideo est, quia ante sententiam contra eum latam, si repellatur, nullum est damnum per iudicem illatum occasione sententiae, quae adhuc lata non est: & ibi non laeditur aequitas iudicantis. sed postquam per sententiam quaesitum est ius alteri parti, & sibi damnum irrogatum, nisi appellare posset, & appellationem prosequi, equitas iudicis laederetur: & absurdum, imo iniquum esset, si reo uicente forte iniuste, actori uicito iniuste appellationis defensio negaretur: ut no. §. e. cum inter priorem. Non placuit Host. quod actor in causa principali audiretur prosequens appellationem: quia actor in principali, actor est in instantia appellationis, per iura primo allegata: ideo sicut in principali repellit excommunicatio, sic & nunc. Si ergo uult audiri, se faciat absolui. Ad quod. §. c. 1. de offi. deleg. prudentiam. §. 6. Et si tamen tempus transeat, & remaneat excommunicatus, intra quod poterit, & debuerit appellationem prosequi, sibi haberi imputare, & de se conqueratur. ff. de mino. l. cum mandato. C. de transacti. l. cum donationis. Nam ex quo lapsum est tempus, nec subest iusta causa, subueniendum non est, & rara manet sententia. in aut. de his. qui ingre. ad appel. §. hoc quoque; sancimus. col. 7. q. 6. si quis appellat. §. de app. constitutus. §. fi. Non obstat haec decre. quia non debet audiri in quantum appellatio fuit interposita a sententia denegationis confirmationis, quia in hoc erat actor: sicut non audiretur in principali, ut dixi: sed eo respectu, quo appellauerunt ab institutione laedi, non debent ut originales actores, sed rei: quo respectu debuerunt indifferenter audiri, cum in eo sint proprie defensores, non actores. Vel supple ad tex. absolui aduersam partem, supple & canonicos eosdem in quibusdam alijs condemnauit. & ab ista appellauerunt: & sic erant rei originarij. Sed non placet hoc Io. An. quia in causa appellationis non habet locum reconuentio. de mutuis peti. c. primo. de arbi. cum dilectus. Prima opi. placet Ioan. And. quia haec uera non ca uillando literam. & illam tenet Arch. de except. pia. li. 6. Nec obstat de sent. excom. per tuas. ubi dato, quod sit permittum excommunicato appellari, ne condemnari uideatur, debet petere se absolui: alias repellitur, et in causa excommunicationis, quod est plus: quia illud

illud dēt intelligi, qñ app'ō specificē fuit interposita in cā excōicationis, in qua dicendū se post appellasse, fatetur se ligatū, merito p'tēnit, si non faciat se absolui: & qā nō stimulat excōicatio, qñ non transit in rē iudicatā: hic non p'cellit sn̄a sup alio q' trāsibat in rē iudicatā, & sic stimulat: & vltra hoc hic nō fa rebat se ligatū: & opponebat hoc ad discutiendū non admitti. Et hoc placet: qā hic est casus nō diuinādo, nec lram destruedo. Sed est dubiū, pone, q' lata est sn̄a pro actore excōicato nū quid ualebit illa sn̄a. Gl. dicit, q' non: quia inquantū fert sn̄a p' actorem, tunc hēt stimulū sn̄a p' se: ubi lata est pro eo, nullū hēt stimulū: merito actor fuit, & est, & non defensor: & sic non subest cā, pp quam hic potuerit esse in iudicio. Sed tñ dicit, q' ex toto actio, & sn̄a ex ea non periret: quia eo absoluto excōicatus agere posset. Per qd' sentit gl. q' inquantum dixit, qd' non ualeret, intelligit, qd' non ualeret in effectu: & procedit glo. in ordinario, de excep. pia. li. 6. non in delegato. de refer. c. 1. li. 6. Hoc est qd' uoluit gl. in ver. secus v̄. vsq; ad uer. licet ergo. Per quā dicit Ho. q' si actio excōicari perit tpe, quia tpalis est, ualebit iudicium quo ad interruptionem. ar. de iud. l. 2. §. pe. ad fi. ff. de fer. l. j. §. excipiuntur. fm̄ aliquos. Sed putat, q' nulla interruptio ciuili sibi proderit, per ea, quā dixit. arg. ff. de reg. iur. l. qd' quis. de postu. prael. c. 1. & c. pia. li. 6. Naturalis uero, quā omnib. prodest, sibi proderit. ff. de usucap. nāliter. Hoc putō, ubi agit coram delegato: alias non uideo quare non interrumpat: sicut & alia acta ualent, ex quo non opponitur: uel si opponit, non probat, seu appellat. de excep. pia. lib. 6. ad hoc qd' not. de offi. deleg. cum super. ¶ Quero, cum in uer. licet ergo iste, v̄ actorem non audiendū in cā app'ōnis: quia intendit duo. Pri mo, cassationem sn̄a: in hoc pōt dici defensor. Secundo, intēdit adiudicationem rei, uel declaratoriam, uel p'demnatoriā: & in hoc impugnat. Non dēt ergo audiri, in q̄tum impugnat, ne remediū ad defendendum, trahatur ad impugnandum. §. eo. cum inter. Gl. dicit, q' in q̄tum intendunt excōicati sn̄e cassationis sn̄a, sunt audiēdi, & sn̄a pro eis promulganda est: qā hoc respectu se defendunt. Inquantum intēdunt ultra hoc adiudicatoriam, uel p'demnatoriā, uel declaratoriam, magis est dubium. Videtur, qd' & hic obtinere debeāt: quia officium eius, q' de cā cognouit, est sn̄ate de eo, qd' cognouit. ff. de iud. l. de qua re. & sic obtinebit excōicatus sn̄am, & ex cetera scientia pro eo iudicabitur. Dicit, q' forte posset fm̄ alios dici defendendam hanc adiudicatoriā, uel p'demnatoriā usq; ad absolutionem, ex quo grauamen est releuatum. Gl. tenet primam: quia tñ inquantum prosequitur cassationem non possit repelli a limine iudicij, non poterit cōstitare ipsum excōicatū, & sic non impeditur pro eo sn̄a ferri, ex quo non constat, nec cōstare pōt cum excōicatum. Fatetur gl. q' inquantum postea peteret executionem sn̄a, posset, quia nunc nouiter agit, opponi, & probari excōicatio, & impediret executio. Ad quod de excep. pia. lib. 6. fm̄ gl. Ho. tenet secundam opi. qd' non possit obtinere p'demnatoriā, uel p'firmatoriā, uel declaratoriā: quia in hoc actor est, sicut in principali, & quia impugnat. Io. An. dicit opi. gl. procedere in app'ōne a diffinitiuā. In app'ōne ab interlocutoria procedit lēda opi. Et qd' dicit Ho. ut finita app'ōne ab interlocutoria, si prosequitur negotium principale, obstat exceptio excōicationis: quia tunc non opponitur app'ōni, sed negotio principali, fm̄ Vin. Et est cā, quia in appellatione a diffinitiuā simul prosequitur cassationem, & app'ōnem cum negotio principali. Sed in app'ōne a sn̄a interlocutoria articulus oppositionis in p'gregatione separatur a negotio principali, & principale a negotio app'ōnis. Ad qd' de app. non solū. li. 6. Vñ primo casu p'missio oppositionis cū negotio principali in app'ōne interposita a diffinitiuā potius pp iniquatē grauaminis saltem iuris, & si non iudicis animo auditi faciat excōicatum super principali, q' pp principale illi p'missum illum excludat a prosecutione grauaminis. Ad hoc de p'sc. sacris. & ibi no. C. de rei ux. acti. l. unica. in prin. C. cōia dele. l. 2. de of. dele. si duo. li. 6. in gl. 2. Cal. tenet, q' pro eo nō dēt ferri sn̄a: quia ex quo pōt separari articulus p'demnatoriē, uel actus, aut adiudicatoriē ab ipsa cassatione, non subest cā quare hic prohibitum permittatur rōne connexi, cum necessario non p'sequat ad p'missum, & separari possit: & quia hoc respectu impugnat: ut in c. cum inter. Et si cassando sn̄am v̄ p'dem nare, dicit, q' dēt declarare, q' non facit animo condemnandi, eo quia constat eum excōicatū. Hujc assentiri vñrdm̄ de Rot. sua conclu. r. 89. vbi, qd' plus est, dñt, q' pro rco cōtumace licet possit ferri sententia absolutoria, non adiudicatoria, per. c. cū inter. §. eo. ad hoc. l. quanuis indubitati. C. de adult. in ratione sui. & de appel. per tuas. Ad hoc, quia appellans aliquo respectu dicitur actor quo ad p'sequenda tria. de app. sollicitudinem, ad hoc glo. de offi. deleg. si a subdelegato. lib. 6. Hoc putō uerum: si reus a principio opponat eum non audiendū, in q̄tum uelit obtinere condemnatoriā, nel declinatoriā. Opi. glo. est uera, quando expectat conclusionem in causa, anteq̄

opponat: qā tunc nō dēt excipi, uel p'bō fieri. de p'cura. auditis. Conclude ergo, si excōicatus est reus in principali, & appellatus, qā obtinuit, planū q' audit: qā defensor, & reus est: si est re' originarius, & appellas, idē, qā reus est originarius & defensor aduersus iniquatē sn̄a. Si cū actor originarius, & appellatus, p'cedit p'dicta. Tangit Arch. de excep. pia. li. 6. in ver. iudiciorū. Et v̄, q' nō sit audiēdus: qā iudicij p' hoc nō est lēsum, nec ius suū. cū hēt sn̄am p' se: qd' secus est, qñ est appellas, ar. ff. de pig. l. grege. §. et. ff. de reg. iur. l. nō solēt. & hēt aliud remedium: qā appellate non p'sequere, rata manet sn̄a. C. de tēpo. appel. l. ult. in fi. 2. q. 6. c. 1. q' tenet hic. Qd' placet Io. An. Hoc putō clarū, inquantū nō esset specificē uocatus: alias posset esse dubiū. Qd' no. §. eo. dilecti. Sed tene primū: qā ibi loquit, qñ erat reus, licet uoluntarius: hic actor erat, vñ repellit inquantū petit p'firmari, uel executioni mādari, ut ibi no. Io. An. & Archi. qd' p'cedit ē in exceptione p' statuta, ut bannitus nō audiat: ut no. in Spe. de sen. excō. §. postremo. ver. 16. in addi. p' Io. An. Hęc uera inquantū nō p'sequit appellans: sed si p'sequeret, bñ posset appellatus esse in iudicio: qā est defensor sn̄a p' se late: sicut p' p'seq actor p'uentus actione ex. l. diffamari. uel p' aut. q' semel. C. qñō, & qñ iud. qā necessario agit tunc: ut no. in c. seq. ¶ Ex hoc decidit qd' si p'curator alicuius, q' egit principalem cām, a sn̄a p' se lata appellat, & statim ab aliquo p'terenti iudice excōicatur, an possit app'ōnem p'sequi: Quidam, q' sic qā aliter laderet iudicātis æquitas. Alij p' qā & si p'curator possit p'seq, non arctat ad hoc de necessitate. C. de p'cu. l. inuimus. de p'cu. nō in iustē. §. fi. 1. rñ. & sic ipsi ut uoluntario obstat exceptio: quia uoluntariē se ingerendo cōioni hoim peccat, & peccant cōicantes ei. de cle. exc. mi. illud. §. illud aut. Et cum hęc fiant coram iudice hoc sciente, peccat ē ipse iudex, qui p't ipsum repellere a peccato, & non repellit. j. c. 1. 2. q. 7. negligere. & not. de offi. deleg. c. 1. Dicit Inn. primo, qd' p'curator p't p'seq, nō obstante excōicatione: qā non peccat seruando fidem dño, cui eam promissit: quia licet ius eum absoluat a prosecutione necessaria, tñ q̄tum ad Deum ē nudum peccatum seruare p'pel lit. de pac. ca. 2. & 3. ¶ Recitat alios distinguere an simpliciter sit ad cām p'stitutus, & tñ censet suscipisse solum quo ad app'ōnem uel instantiam, & nō quo ad p'secutionem. Procedit prima opi. ut repellat. Et idem si suscipit expresse solum quo ad instantiam. Si autē assumpsit cām quo ad p'secutionem appellationis, tunc p'cedit scda opinio: quia ex necessitate p'seq. ¶ Vltimo p'cludit Hosti. q' ē si p'secutionem ab initio susceperit, non p't p'sequi, obstante excōicatione. Nam uel expresse promissit p'seq non obstante excōicatione: & turpis est p'missio, pp piculum aīarum, & sic nō est obseruāda. 22. q. 4. in malis. & no. de pac. c. fi. Aut simpliciter p'missit se app'ōnem p'sequi, statuta suo sic mutato nō tenet: qā iur̄m, ē sic p'stitū, hęc cōditionē recipit, si status non mutet: ut no. §. de iure iur. quemad modū. Non ob. principālē posse p'sequi, quia ipsum stimulat sn̄a non procuratorē. ¶ Non ob. quod hic laderat æquitas iudicantis: quia non laderet, cū principalis possit p'sequi. De se ergo conqueratur, qui pōt p'sequi, & non procuratore, qui prosequi non p't. ¶ Ex hoc deciditur, an si quis appellat nomine meo ex iudicium. & is, cuius nomine est appellatū, ipsam ratificauerit, an is, qui appellauit, possit illam p'sequi, si est excōicatus. Tene Inn. quod non: quia talis appellatio obtinet uim actionis: sed ē si excōicatus non sit, adhuc ē sine nouo mandato ipsam p'sequi non pōt, fm̄ Inno. Idem dicit in appellatione ex iudiciali pro se interposita: quia illam p'sequi non p't. cum sit actio, uel ad causam prouocatio. de app. cū sit Romana. p' not. §. de ma. & obe. dilecti. ¶ Quid dicendum dixi. §. eo. cum inter. & no. Io. An. & Archi. de exceptio. pia. lib. 6. in uerbo, iudiciorum. dic ut ibi not. ¶ Ex his deciditur an excōicatus possit petere restitutionem in integrum aduersus sn̄am, a qua non appellauit: Dicit Inno. aliquos dicere, q' sic, aliquos nō. Dicit, quod si petatur restitutio ex cā gñali, quā p'bata nisi subueniretur, damnum pateretur innocēs, uel periclitaretur, animā subueniendum est, §. eo. cum inter. §. 1. de re sti. in inte. ex literis. Vbi uero petitur restitutio ex solo fauore dependens, illa repellitur, cum de iniquitate iudicis, uel iniuria sententia non conqueratur. ff. de mino. l. p'fecti. Non obstat. §. eo. cum inter. qā æquitas hoc suadet, ut hi, q' sunt exclusi a participatione ecclesiæ, repellantur ab omni legum fauore bili auxilio. in aut. de priuileg. dot. haret. null. nō p'actā. circa med. coll. 8. Imputer ergo sibi, si non appellauit. Hoc tenent dñi de Rota, sua conclu. 442. ut principaliter non petat: sed si uelit restitui ad appellandum, tunc dñt, q' admittitur: qā ut p' ambulum quoddam incidenter petitur: ēt quia ordinant in finem defensionis: ergo, & c. de spō. omnino. & maxime in cā m̄oniali. in qua uertitur periculum animæ. Qd' dicit uerum, maxime ubi p' cā specificā illa scilicet fuit excōicatus. ¶ Ex p'dictis tenet, qd' si p'querat de sn̄a cōsurā. Patet, q' hic ueritatē periculum aīar, semper subueniendum est: nam & tales sn̄a nō

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

transfeunt in rem iudicatam, de appel. pastoralis. & eas et au-
ditur allegans, turpitudinem suam. j. ti. 2. lator. & c. tenor. & c.
confanguinei. tum quia omne vinculum legis, consuetudi-
nis, vel iuramenti cessat, ex quo periculum animarum indu-
cit: ut no. de preben. extirpanda. ¶ Ex his deciditur an audia-
tur impetrans vel prosequens super nullitate. Dicit idem vt au-
diatur. Idem no. j. ti. 2. quod ad consultationem. quia omnis
defensio reservatur excommunicato, inter quas est remediū
nullitatis: ergo hæc non est exclusā. de maio. & obe. solite. ad
fi. Item si se defendit appellādo, ubi snia est aliqua, fortius qn
nulla. de elec. cum in cunctis. qui fil. sint legi. per venerabile.
¶ Non obstat, quod dicatur agere: quia imo aduersus iniquita-
tem iudicis se defendit. Non obstat si dicit aliud in appellatio-
ne, ubi si non prosequitur, nullum restat remedium lapsis tpo-
ribus. de appel. ex ratione. & c. oblate. Aliud, cum quaritur de
nullitate: quo casu ius excommunicati saluum manet, cū snia
nunq̄ transeat in rem iudicatam: postet enim ius ipsius peri-
re cum lapsu tporis apparente snia: ut lite non contestata. qm. r.
rñ. & de renun. in pñtia. Possit et de facto in non modicum
grauamen ipsius executioni mādari: ergo subueniendum est
ante tps, ne q̄ iustitiam opprimatur. de ser. non ordin. c. 1. cum
concor. Contrarium determinat Io. An. per decre. unicam. de
rescrip. lib. 6. & n̄ hæc de exceptionib. quæ possent opponi, ne
mandetur snia executioni: de quibus. j. ti. 2. quod ad consulta-
tionem. ad fi. Ad hoc glo. s. de offic. ordin. significauit. Ex hoc
puto, quod petens laudum reduci ad arbitrium boni viri, au-
diatur, & similiter petens retractari sententiam, quæ non tran-
sit in rem iudicatam: quia se defendit aduersus stimulum
sententię stimulantis, & periculum est ultimo casu anime. Ad
quod illud, quod scribit Lopus sua alle. 57. adducit, quod no.
de reuocatione tenetur. s. eo. cum inter. & quod no. in l. de pu-
pillo. s. fi. de oper. no. nun. Idem puto qn conqueritur de snia
nulla quo ad ueritatem, licet aliqua quo ad opinionem: ut. s.
eo. cum venerabilis. quia opinio stimulatur. Idem si prosequeretur
nullitate per uiam appellationis: quod p̄t. de iudi. cap.
fi. j. de appel. dilecto. ¶ Ex hoc apparet an excōicatus, si non au-
diatur excipiens, possit impetrare super hoc, quod non audia-
tur. Dicit Io. An. quod non in quantum impetrat ad alium iu-
dicem: alias possit impetrare in uti possidetis, quia molestā,
& ga de carcere non relaxatur: & spoliatus et possit impetrare
in quantum a iudice est spoliatus: & sic magnā daremus mul-
titudinem casuum, in quibus excōicatus audiret illos scri-
ptos in c. 1. de rescrip. li. 6. Dic ut ibi habet p. Io. An. ¶ Ultimo
in quantum decre. dicit hūc audiri appellantem, est uerum in
excōicato, cui nō denegatur audiētia, sed defensio. Si autē sibi
simpliciter denegaret audiētia, tenet Archi. eum non audiri
appellantem. 16. q. 7. si quis deinceps. qd̄ est no. Et fuit dictum
14. Bar. Brixien. & ponit in uerbo, audiētia. ¶ Op. q̄ non debeat
fieri remissio, ad iudicē, a quo iustificata appellatione. de app.
accepta. & c. interposita. Sol. Dic, q̄ hic fuit remissio de partiū
uoluntate: alias non fieret remissio: ut d. c. interposita. s. 2. Idē
Phil. & hoc dicit tenendum: licet alij dicant, q̄ hic iudices nō
grauauerant, & iniuste fuerat appellatum: uel quia cōi consen-
tu fuerant impetrati. arg. de reg. iur. c. 1. uel grauauit in repel-
lendo processum corā se, ubi procedi debebat: merito vt gra-
uamē per eius oppositum repararetur, sit ad eum remissio. Ad
quod de cribend. dilectus filius ultimo. Et notant domini de
Rota, sua conclu. 83. Antonius.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio excommunicacionis potest in qualibet parte litis actori obijci, nu. 3. secus in appellatione, nu. 9.
- 2 Exceptio dilatoria est opponenda ante litem contestatam.
- 4 Exceptio peremptoria dolose tacita non potest opponi in causa appellationis.
- 5 Excipere dolose omittens ad processum, damnatur in expensis. 8. 10.
- 6 Excommunicatus publice repellitur ab officio.
- 7 Cum excommunicato participans peccat mortaliter.
- 10 Excommunicatus licet non possit in iudicio impugnacionem consequi, sententiam tamen condemnatoriam expensarum potest obtinere.
- 11 Excommunicatio quando, & quas personas in iudicio repellit.
- 12 Exceptionem dolose omittens in expensis damnatur.
- 13 Excommunicatum an debeat iudex ab agendo repellere ex officio.
- 14 Excommunicatus si porrecto libello desistat ab agendo, an possit compelli per reum vt agat.
- 15 Exceptiones omnes quando debeant in iudicio proponi.
- 16 Processus an dicatur nullus, ratio ne omissionis exceptionum.
- 17 Processus cum occulte excommunicato an sit nullus.
- 18 Sententia quando dicatur publice lata.

C A P. XII.

Exceptionem. ¶ Reus in qualibet parte litis excōicacionis excipiens obijciens actori, audit, et si malitiose distulerit: & in expensis condemnatur: & dato, q̄ nō exci-

piat, publice excōicatum iudex repellat. h. d. Prima pars ponit
dictum, quod dicit speciale: & exp. ut primo causam. Secun-
da ibi: qd̄ si, puniri iubet reū dolosum. Tertia dicit sine ope
2 exceptionis publice excōicatum repelli, ibi: excōicatus. ¶ Nota
certum tps dilatoriarum, ut ante litem contestatam possint, &
3 debeant opponi, non post. ¶ No. speciale in excipione excōi-
cationis, vt in qualibet parte litis possit opponi, etiam sciet̄
omissa. Et nota cām, s. periculum anime: & sic causa repellēdi
est successiua, & momento non consumitur, cum quoties cōi-
cat, & quoties in cōicando peccatur, surgat ius opponendi: id
p̄t q̄ncunq; opponi. Vide, qd̄ no. de rescri. dilectus filius. l. Sa-
racenus. & But. C. de adul. adulteram. ¶ Not. q̄ omisso excep-
4 tionis dolose omissa non potest regulariter opponi tēpore,
quo alias possit propter dolum. Fallit in excōicatioe. Per que
dicit Host de re iud. inter monasterium, & q̄ exceptio perēpro-
ria dolose omissa non potest opponi in causa appellationis.
5 vide ad hoc gl. in d. c. inter. & gl. de rescri. ad audiētia. ¶ Not.
p̄enam omittentis excipere ad processum dolose ubi potest,
& postea opponentis: quia damnatur in expensis, qn̄ processus
est inutilis. Ex hoc nota, q̄ p̄m hæc tempora processus habitus
cum excommunicato, etiam corā ordinario, erat nullus: alias
cum processus non fuisset inutilis, non haberet locum q̄dem-
6 natio expensarum: hodie de processu coram delegato hic, ut
de rescri. c. 1. li. 6. in ordinario. de excepti. pia. eod. lib. ¶ Nota
publice excōicatum de officio repellendum, non occulte: &
7 sic de inhabilitate publica actionis supplet de facto iudex.
¶ Nota argu. q̄ cōicare excōicato, est peccatum mortale. de
8 quo in c. sacris. qd̄ me. cau. ¶ Nota, q̄ condemnatio expen-
sarum demum locum habet, qn̄ dolose omisit: secus si ex iusta
9 cā: quia tunc non hēbat probationes in p̄optu, p̄m Inn. argu.
fi. de eden. l. argentarius. s. pe. p̄m Ho. ¶ Opp. q̄ non opponatur
in qualibet parte litis: quia nō in cā appellationis. s. c. prox.
10 Sol. Intellige, principalis, vel in qua, & quatenus agit, non ap-
pellationis, vel in qua, & quatenus se defendit. ¶ Opp. q̄ non
debebat snia ferri q̄demnatoria expensarum pro excōicato:
quia in iudicio impugnacionem consequi non dēt. s. cap. cum
inter. Solu. Speciale est hic, ne contumacia rei, & dolum remaneat
impunitus. Propter hoc quidam uolunt dicere, q̄ si non
denegatur excōicato q̄demnatio expensarū, multo minus de-
negabitur q̄demnatio in principali. Qd̄ facit ad no. s. c. prox.
& hoc cōsiderata equitate iudiciorū, p̄m Inn. s. eo. cū inter. Dic-
cit tñ Ho. qd̄ placet Tan. q̄ licet fiat q̄demnatio hic expen-
sarum, ad ipsas non poterit agere excōicatus, donec fuerit abso-
lutus. Vel p̄m eum, hoc speciale in penam dolosi: nec est dubi-
tandum de peccato, ex quo fit authoritate Papæ, & iuris. 1. 1. q.
11 3. qm. 33. q. 2. qui peccat. de quo. j. c. fi. in fi. ¶ Quæro, an, & qn̄,
& quas personas excōicatio repellat in iudicio. Dic, partē rei-
cū quilibet excōicatio, siue præcesserit, siue superuenerit pen-
dente iudicio, & si superuenerit post litem contestatam, p̄t tñ
ab ea etiam delegatus absolueri. de offic. deleg. prudentiam.
s. sexta. Et admittitur in tñ exceptio q̄ actorem, ut pro eo im-
pediat sententiam ferri: si tamen ferat, tenet, & non inficitur
sententia, sed impeditur excōicatio. de excep. pia. li. 6. Reus at
excōicacione non repellitur: & pro eo promulgari debet sen-
tentia: nec debet excipi q̄ sententiam pro eo latam: ut in c. cū
inter. s. eod. tit. & j. c. fi. Quod intellige in quantum est abso-
lutoria. De condemnatoria dixi. s. c. prox. Nec peccat actor pe-
tendo rem suam, si participat excōicato. de iud. intelleximus.
de sen. excom. si uere. & c. inter alia. Item nec reus, qui de mā-
dato iudicis litigat cum excōicato: quia si actori licet cōicare
excommunicato: vt consequatur ius suum, hoc fortius reo, ut
cuiet damnum causę & expensarum iudici. 1. 1. q. 3. qm. & d.
c. si uere. p̄m Inno. Sed Hostien. dicit, & male, p̄m Io. An. quod
erroneum est hoc ultimum dictum: quia dicit, q̄ non inuenit
q̄ excommunicatus publicus possit agere: imo & si reus non
excipiat, est iudicis officio repellendus, nisi in causa appella-
tionis. j. c. si. vel se defendendo. s. c. cum inter priorem. s. 1. sed
addere debet qn̄ agit excōicatus super iniusta excōicacione:
ut. c. 1. de rescrip. lib. 6. & tunc dicit, qd̄ procedit dictum Inno.
Hoc nō placet: quia tñ dēt facere se absolui ante ingressum:
alias non auditur. de sen. excom. per tuas. Item dicit Io. An. q̄
qn̄ etiam publicum non repellit iudex, tenet sententia pro eo:
12 licet, si petat executionem, obstat exceptio, vt. s. dixi. ¶ Quæro,
in quib. expensis damnabitur hic reus omittens exceptionē.
Dic, si obtinet, excipiens, damnabitur in omnib. expensis fac-
tis per actorem, dum ipse, siue reus produxerit probationes
super alijs exceptionib. uel super principali, uel quocūq; alio
mō vsq; ad tēpus, quo proposita fuit excōicacionis exceptio:
ille enim frustratoria facta sunt ex malitia rei. differentis op-
ponere exceptionem: sed nō damnabitur reus ad expensas,
quas fecit actor durante probōne exceptionis dum in dō reus il-
las probet: quia in hoc non vexauit actorem: quod apparet ex
sententia pro ipso lata. argum. C. de iudic. l. rem non notam.
Si vero

Si uero reus deficiat in probatione exceptionis, tunc p̄demna bitur solum in illis expensis, quę occasione illius factę sunt, & non in alijs: quia non sunt inutiles actori, & oīa ualent, ac si ex ceptio propoſita nō fuisset. ¶ Quaro, an indistinctē hēat locū hęc p̄demnatio expensarū. Hōit. dicit, qđ hēt locum, qñ actor ignorabat se excōicatum, & reus sciebat: puta quia dum esset, ab his excōicatus est publicē. de app. cum sit Rōma. Sed si sci uisset actor se excōicatum, putat Hof. Pe. & Abb. p̄dēnationē nō faciendā, cum dolus dolo p̄p̄sabitur, & culpa culpę. ff. de do. lo. si duo. de ppen. si ambo. de adul. c. pe. & fi. Ad hoc, qđ no. j. c. pe. Legitimē aut sunt expensę taxatę & iuratę. de proc. audi ris. & c. p̄titutus. ¶ Quid si iudex, ubi p̄t ex officio, n̄ repellat, an poterit appellari. Dicit hic Io. An. qđ non p̄m Pe. de quo in Spe. de off. iud. §. impedit. in prin. de quo dic. ut de postu. prel. bonę. 1. & l. 4. §. hic aut iudicium. ff. de damn. in fēd. per Barto.

14 ¶ Quid si actor excōicatus delistat ab agēdo, porrecto libello, & facta citatione, postea reus uelit, ut agat in iudicio. p̄ aut. q̄ semel. C. quom. & qñ iud. an poterit cōpelli ut agat. Inno. dicit, qđ sic. Ad hoc. §. de dolo. cām. C. de epi. & cle. Idē v̄r dicendū, et si reus nondum fuerit ab excōicato p̄uentus: sed timet ab eo p̄ueniri. ar. C. de inge. ma. l. distamari. qui fil. sint legi. lator. alias, qđ inductū est in odiū excōicati, retorqueret in fauorem: & qđ dictum est in fauorem excōicati retorqueretur in odiū, p̄ id. C. de legi. l. qđ fauore. de re. iu. qđ ob gratiam. lib. 6.

15 ¶ Ad gl. tangit materiam qñ, & quo tpe habeant exceptiones proponi. ¶ Ad cuius euidentiā pramitte, qđ quedā sunt exceptiones peremptorię dicte, quia perimūt actionē, & tangunt negotiū principale: quedam dilatorię, quia differunt actionē ad tps, & non perimunt. Peremptoriarum quedam nō respiciunt substantiam obligationis, & actionis, quedam solā exactionē, uel executionē dilatoriarum: quedam respiciūt rē deductam in iudicium: quedam p̄sonas in iudicio litigantes: & harū qđdam respiciunt iudicē, quedam partē. Primo est dubiū qñ pronuntiantur declinatorię p̄ iudicem. Gl. dicit, qđ añ oēs alias exceptiones sunt proponendę ut recusatio p̄ iudicē, uel surreptio p̄ rescriptum: vnde qui illā admittit transeundo ad aliā, ad illam postea non p̄t redire: quia litigando corā ip̄so, ip̄s ius p̄sonam approbare v̄r. Scđm hoc gl. sentit, qđ declinatoriā iudicis alius actor certior litis p̄statio impediatur, dum mō detur p̄sensus in iudicem. Et hęc opinio sequit Bart. de quo in l. fi. C. de exce. & l. ad probōnem. C. de prob. ubi hoc gl. dicā plenē de re. iu. iter monasteriū. ubi hoc specialius examinā. Hęc uera, nisi exceptio superueniat de nouo, uel eius sciētia: quia qñcunq; superueniat, p̄t opponi, nisi alius actus impediēs intercedat. de offi. deleg. in sinuante. §. e. pastoralis, qđ declarat ut dixi, de p̄stit. cum M. tales aut exceptiones non p̄t opponi in cā appellationis: quia in ipsa durat p̄statio: ut j. de app. per tuas. nisi postea superuenierit ut C. de procu. l. ita demum. §. e. significauerunt. ¶ Quid de alijs dilatorijs p̄ actorem, uel procuratorem? Dic. qđ illę debent opponi, p̄m gl. ante liris ingres sum, i. ante litē p̄stata, post non p̄nt. C. de exce. l. ultima. de proc. l. ita demum. nisi de nouo superuenierint, uel ad notitiā uenerint. §. e. pastoralis. C. de consor. eiu. l. l. 2. & in c. in sinuante. de off. delega. l. Pompon. §. rati. ff. de proc. Hoc fallit primo, in exceptione excōicationis, de qua hic dicam. j. Fallit scđo, qñ exceptio habet cām successiuam, uel quę quotidiā origi natur, uel p̄tinuatur, ut est exceptio, qđ non audiatur, uel non trahat, ut dixi de rescr. dilectus filius. j. & est casus. de appel. ex par. quia hęc poterit qñcunq; opponi. Ad hoc, qđ scribit Burr. C. de adul. l. adulterā. Fallit tertio, qñ exceptio reddit iudicij retro nullū: quia illa qñq; p̄t opponi, et si sit delatoria: quia semp v̄r opposita ante lit. p̄stata. Et quid de hac, Tu non potes esse p̄curator. uel, non es p̄curator. §. de proc. in n̄ra. C. de procur. qui stipendia. Et de ista specificē uide gl. de ele. c. 1. l. 6. in uerbo, absentia, & qđ scribit Inno. de prob. qm̄ p̄ falsam. & de eo, qui sur. or. recepit. innotuit. & qđ scribit in c. super his. de acc. & plenē scripsi de hoc, Tu non es procurator: & qualiter. deat intelligi. §. rati. §. de consor. cum M. ubi specificē hoc p̄sequor.

¶ Aduerte. in quantum eos dixi posse opponi post litem contestatam, si superuenierit de nouo, intellige uerum, sed non perpetuo: imo v̄r ad primū actū, qui fit, uel fieri solet post litem contestatam. ut dicit gl. in d. c. 1. de ele. l. 6. in uerbo, absentia. De quo aliquid per Inn. de dila. p̄terea. & dixi plenē de p̄stit. cum M. dic. ut ibi. Itē hoc uerum ut possit opponi nouiter superue niens, dum mō de ea non sit proniūsum per niam agendi: ut in exceptione spoliationis: notat Inn. §. de ord. cog. ca. 2. qđ an sit uerum, dixi ibi, qđ no. Item nec p̄t opponi post litē p̄stata in cā, et si superuenierit de nouo: ut in c. auditis. §. de proc. & dixi de mutu. peti. c. 1. & §. e. pastoralis. dic. ut ibi. In cā ēr appellationis non p̄t opponi, nisi superuenierint de nouo: quo casu idem dic. qđ qñ superuenierint in prima instantia. C. de p̄cur. ita demum. ¶ In quantum dixi posse opponi ante litē p̄stata, hoc uerū iā porrecto libello: alias nō debet recipi, ubi or-

dinari p̄ceditur: ut notat Spe. in ti. de exc. §. nunc uidendū. ver. illud quoq; de quo p̄ Inn. p̄stitutus. ¶ Gl. 3. querit quid de dilatoria solutionis. Gl. dicit, qđ proponi dēt ante litē p̄stata, & probari post litē p̄stata postq; actor fundauerit intentio nē suam. C. de prob. exceptio. 3. qđ. 6. §. exceptio. Et ēt in cā appellationis p̄t proponi. de fi. inltr. cum loānes. C. de exce. si quidē. Inn. §. e. pastoralis. ubi impertinenter examinat istam materiā. Dic. qđ si dilatoria solutionis opponitur ad processum, qđ est, qđ de ea ante litē p̄stata constare p̄t, & constat confessione actoris, uel aliter: tunc dicit, qđ p̄t opponi ante litē p̄stata & debet: quia ab agendo repellit, cum male agat petens ante tps. ff. qđ di. l. eg. v̄sus fru. ce. l. 1. in fi. ff. de ver. obli. l. p̄tinuus. §. 2. ff. de eo, qđ ce. lo. l. 2. §. si quis ira stipulatus. Si non potest de ea constare, tunc non impedit litem p̄stata, sed faciendā est litem p̄stata super principali, & probatio exceptionis differenda est ad merita. de foro comp. ex par. de liris p̄te. c. 1. l. 6. Qñ opponitur in uim dilatorie: & tunc terminus opponēdi est in liris exordio, i. in initio, i. in ipsa liris p̄statiōe, uel statim añ, uel statim post, antequā ad alios actus iudicij p̄cedatur. C. de iura. cal. l. 2. r. r̄so. Alias si postea proponitur processus, p̄ ipsā non impeditur. Item tacendo illam ante litem contestatam, p̄sumitur postea illam proponere cā differendi litē. de p̄sumptio. nullus. Si autem opponitur ad differendam exceptio nē, non ad differendam litē. ¶ Inn. recitat duas opi. Vna, quod dēat opponi ante litē contestatam, & probari post fundatam intentionē ut dixit gl. allegat. C. de probat. exceptionem. & de exc. l. si quidem. ¶ Secunda opi. quod potest opponi post litem contestatam. Nec obft. C. de prob. exceptionē. quia non de neces sitate. sed de consilio loquitur, iō non est obligatoria. ff. mandati. l. Iulia. p̄m Inn. Dicit Ho. ibi, qđ prima opinio celebrior, ac uerior est de iure. Cy. nihil firmat, & recitat Pe. narrasse. Iac. de Are. tenet, qđ post liris contestationē possit. Dicit Cy. qđ p̄dicit illa lex. i. de excep. Card. dicit, qđ si proponat ab initio, est uoluntatis, non necessitatis: & sic proponi p̄t post liris p̄statiōe. & hoc placet. In quantum dixi ipsam probari posse post intentionē fundatam, dicit Hostiē. hoc uerum añ publicaras attestōnes. alleg. p̄. in aut. de testi. §. quia uero multi. collati. 7. Hoc uerum, qñ idē est articulus, ut quia actor ponit, qđ p̄milit sibi v̄r; ad annū: & reus ponit, qđ v̄r; ad biennium, quia tñc esset idem articulus. Vel si poneret actor, qđ pure, reus qđ sub p̄dōne. Vbi autem simp̄r probasset, probare exceptionē dilatoriā solutionis, esset articulus separatus, & non impediret: ut de testi. fraternitatis. no. lo. An. in addi. Spec. eo. titu. §. 2. in prin. & idem Bar. in d. l. exceptionem. & aut. qui semel. co. tit. Aduerte tñ ad unum, quod dato, quod dilatoria solutionis n̄ opponatur, si tñ per attestaciones, uel infra apparet post litem contestatam, quod debitum iudicet, bene p̄derit reo: quia licet ad hoc non fuerint testes inducti, tamen contingit hoc negotium principale: ut no. i. de accu. inquisitionis, scđm dum Innoc. Ex quo tamē conclusum est, postea non possunt testes produci, nec instrumentum. de fid. instrum. cum dilectus. Sed si ante conclusionem. de hoc constiterit, & si male actum est, nihilominus eum condemnabit iudex reum ad debitum suo tpe exsoluendum, ex quo cognouit. ff. de iudi. de qua re. de cō fessio super. p̄m Ho. dicit, quod si ante p̄clusionē de hoc cō fiterit, & in hoc casu iudex iudicias duplicabit. §. de plus peti. c. 1. de quo dic. ut ibi plenus. not. Inn. hoc tenet Bar. in l. eum, qui ira. ff. de uerb. obli. & in l. lecta. ff. si cer. pe. & in l. excep tionem. p̄alle. qñ ab initio fuit apposita dies tpe obligationis: quia tunc v̄r inesse; ut l. lecta. ff. si cer. peta. & sic ut pars contra ctus v̄r deducta: ut l. 1. §. diem. ff. de eden. Secus si ex intervallo fuisset apposita: quia dato, quod de ea constaret, ex quo nō est deuentum ad conflictum exceptionis, procederet actio, licet de ea constaret, p̄m Bar. ibi, quod no. Nec obft. qđ sit notoria, ex quo patet ex actis, quia notorium non excusat a posteriori ne exceptionis: ut no. ut lit. non contesta. c. 2. & cle. appellanti. de app. in cle. & no. Bar. in l. 1. ff. de excep. rei iudic. l. exceptio nem. hoc proponi post ēt in causa appellationis. Quaro de pe remptorijs, quando ualeant proponi. Dic. quod proponi pos sunt qñcunq; ante sententiā, siue anteq; sit in causa p̄clusum, & protestari potest ante litē contestatam. C. de exce. exceptio. de testi. c. testib. Poteft ēt proponi in causa appellationis. C. de temp. ap. l. per hanc. de testi. fraternitatis. C. sen. resc. non pos. l. 3. In quantum gl. dicit, exceptionem peremptoriā nō posse proponi post sententiā, hoc est uerum, nisi exceptio reddat iudicium nullum in exceptione falsi. §. e. cum venerabilis. de exc. qui agnitis. Fallit scđo in exceptionib. q̄ non detrahūt finē, sed modificat executionē. l. 1. C. de iur. & facti igno. C. ad Mace. l. tam est. ut non exigatur, nisi in quantum facere pos set, & similib. & in exceptionib. cōpensationis. de quo de fide instr. cum Ioā. in ulti. gl. Idem dicit Inn. de or. cog. c. super spoliatione. quia taliū exceptionū ius non tollitur per finem. Et idē dicit de exemptionibus criminum, quę opponunt contra Ant. de But. super ij. par. ij. Decr. o o o electum.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

electum. Idē in hypothecaria quo ad ius p̄lationis. ff. de exc. rei iud. l. si duob. Per que dicit idem in exceptione p̄pensationis. Fallit tertio. in exceptionib. quæ oriuntur in ipsa p̄latione sine, uel post s̄iam, uel in ipsa s̄ia renouatur. ut in muliere p̄demnata alterius obligatione, quæ iuuatur Velleiano, q̄a pro alio intercedit, s̄ia fortificat ius intercessiōis, & renouat: ideo obstat exceptio post s̄iam ante non opposita: alias regulariter non p̄t opponi post s̄iam. Fallit in milite, qui illam p̄t opponere: ut d. l. i. Fallit in Macedoniano odio creditoris: ut l. tam & si. ff. ad Mace. Fallit, q̄ sententia non transit in rem iudicatam. de re iudi. lator. & c. p̄ sanguinei. & no. gl. s. c. j. Fallit in minorib. & ecclēsia, uel absētib. Reipublicæ cā, qui restituntur: ut in c. 2. de restit. in integr. Sic intellige Archi. 2. q. 7. §. excep. Ad hoc p̄t reduci casus, quos ponit Spe. in tit. de excep. §. edicto. uer. hoc t̄ fallit. Nunquid autem si non opposi exceptionem, quia non habebam instrū, si postea superuenit de nouo instrū, quia reperi, possim ex c̄pa restitui, ut proponam. uide lo. An. de purga. uul. cap. 2. & quod no. & uide in Spe. de execu. sen. §. postremo. uer. illud autem. & ibi lo. An. in addi. & de instrū. adi. §. postq̄. uer. quid si debitor. & uer. quid si solui. In quantum gl. dicit illas posse proponi post litis contestationem ante conclusionem in causa: hoc est uerum, nisi exceptio directē denegat intentum, & uelit illum probare per testes. quia tunc non poterit illam proponere ad finem probandi per testes post publicatas attestaciones. Et sic debet intelligi. gl. in l. 2. C. senten. rescin. non pos. & dixi. s. de testib. c. de testib. & de dolo. finem. Et sic debet distinguī, quod tangit Spe. in tit. de excep. §. d. uer. sed nunquid. Et illud ibi tenet lo. An. ad hoc, quod no. in Spe. de excep. §. nunc uidendum, in princi. per lo. An. in addi. & no. lo. An. And. post Archi. de hære. ca. filij. lib. 6. super glo. pen. In quantum gl. dicit exceptiones posse proponi post litis contestationem, in quantum sint peremptoria, est uerum, in quantum proponuntur in uim peremptoria: sed si in uim dilatorie opponantur, ut possunt, ut in exceptionibus litis finitæ, ille debent opponi ante litem contestatam. ut no. de litis contest. c. i. li. 6. & s. de rescriptis. super literis. inter quas est exceptio surrepti contra literas beneficiale: quia perimit iurisdictionem, & gratiam: ut no. in d. ca. 1. & no. Inno. s. eo. pastoralis, de rescrip. cum ordinem. & c. constitutus. & c. super literis. de præsumptio. dudum. Aduertē tamē, quod omnis exceptio peremptoria potest illo modo ante litē contestatam opponi ad processum, si reus producit de ea instrū paratum, & actor nihil reclamēt. Allegat. l. 3. §. ibidem. ff. ad exhiben. Idem si sunt notoria: quia in notorijs non exigitur ordo iuris. de iureiur. ad nostram. ponit Spe. in tit. de exce. §. uiso. uer. sed pone. quod in cā appellationis. Et idem lo. An. & Archi. de litis contest. c. i. lib. 6. Si opponit ante litem contestatam, & admittatur, & probetur: & actori est silentium imponendum. Allegat de acqu. ueniens. ad fin. quia ex quo notoriū est de causa, iudex non debet permittere ut causa ad iudicem perducatur. de si. præsb. c. quoniam. & per hoc uitatur circuitus, de re iudi. abbate. Item no. de libel. obla. c. fi. dixi de rescrip. super literis. ¶ In quantum gl. dicit exceptionem peremptoria posse proponi post sententiam in causa appellationis: hoc uerum, nisi dolose ante sit omittā. Dicit glo. de re iudi. inter monasterium. & de rescrip. ad audiētiā, ubi dixi. & facit hoc c. per locum a speciali. Et hæc sufficiant de peremptoria. Ex his deciditur quid de exceptione excommunicationis. Gl. dicit, quod potest opponi quocūq̄. Assignat duas causas: Vna, quia sapit naturam peremptoria, in quantum reddit iudicium retro nullum: hoc poterat esse uerum secundum hæc tempora in ordinario, & delegato. Quod patet: quia fit condemnatio in expensis ex retardatione opponendi. Per quæ uidetur, quod fuerit inutilis, & processus sit nullus: sed hodie in ordinario ratio non esset bona: sic in delegato. de rescrip. ca. i. li. 6. Secunda ratio, quia inducit periculum anime excommunicatione: & sic ius opponendi habet causam successiuam, & quotidie iterabilem. & nouiter pullulantem. ideo quocūq̄ potest opponi, ut dixi notando. Ad hoc, quod not. in Specu. de cita. §. i. uer. quid si reus citatus in fine. i. colum. Quid de exceptione quasi peremptoria. ut testium reprobatoria, quæ dicitur quasi peremptoria: ut no. glo. de testi. ex parte Ade. de testi. c. de testib. & c. præsentium. De exceptione feriarum, non numeratē pecuniæ. epistolę diui Adri. q̄a principalis quæsiatur antequam fideiussor, q̄a filius non habuit partis plensum, q̄a tutor non fecit inuentarium, uel non satisfecit, quoniam deant opponi, uide in Spe. e. ti. §. d. uer. quid except. feriarum. aliquid: per Cy. in d. l. exceptionem. Hæc pro nunc sufficiant. ¶ Op. q̄ processus non sit nullus: & sic cesset p̄demnatio in expensis p̄ hoc, q̄ processus sit inutilis: ut patet de exce. pia. li. 6. So. Olim erat nullus, etiam coram ordinario, ut hic: hodie est nullus coram delegato. de rescrip. c. i. lib. 6. coram ordinario non: ut in ca. pia. de excep. lib. 6. & procedit hoc, ut processus ualeat, siue

mittatur per malitiam, siue non. Sed quid de excōicatione iudicis, an illa reddat processum nullū. Glo. dicit, q̄a sic: quia in iudicē excōmunicatum nulla cadit iurisdictione. de re iudi. ad probandum. de quo gl. remittit ad Spe. eo. titu. §. 2. uer. sed nūquid. Per quam decr. & rōnem huius glo. fati putat lo. An. q̄a si dolose differt reus opponere exceptionē excōmunicatio nis contra rescriptū imperatum ab excōmunicato, q̄a locus erit p̄denationi expensarum, cū expensę litis interim sint perditę. p̄ presentē decr. Pet. autem & Abb. cogitabāt hic casum, quo locus esset huic cōdenationi, q̄a actor multū expendit in exceptionibus alijs propositis per reū malitiose, & in quibus succubuit reus, qui postea opposuit istam. Quod non placet lo. An. quia illarum habetur ratio: aut statim post interlocutoria, quia succubuit in illis, aut tempore diffinitiuæ. De hoc de dolo. finē. ¶ Querit glo. an processus habitus cū occulte excommunicato esset nullus tpe isto. Gl. dicit, q̄a litera est argumentum, q̄a non. Ad q̄a de cleri. excō. mi. ad apostolicę. quia in occultis non cogimur diuinare: ut eccle. bene. c. i. Nā ad illius obseruationē non tenemur, nisi post publicationē. de p̄sti cognoscentes. §. 2. dist. proposuisti. Hodie cessat hæc difficultas, p̄ c. pia. sed in delegato an sit differētia inter occultū, & publicum: dicit ut no. de rescri. c. i. lib. 6. ¶ Quæro, q̄a dicitur publice lata. Dicit glo. si iudex tulit illam in loco, ubi publice iudicare cōsueuit presentibus officialibus suis, & partibus, uel altera absente per contumaciam. C. quō & q̄a iu. si ut proponis. alias si occulte, non obesset. Dicit Ioan. Andr. q̄ hæc lex non probat id, ad q̄a inducitur. Ibi enim dicit, q̄ si iudex nō in loco, quē statuerat, sed alibi porrectionē iudicat q̄ absente, nō ualet s̄ia. Vnde uidetur, quod ualeat in loco statuto. Fatendū enim, q̄a ualeat: sed nō sequit per hoc illā publicā. Melius facit C. de don. in donatiōibus. e q̄a no. C. de testa. omniū. Allegat. l. pen. C. de leg. lib. 10. De hac materia dicit ut in cle. eos. de sepul. Gl. ponit multos casus, in quibus iudex supplet ex officio, inter quos ponit p̄pensationē, licet pars nō petat. ff. de peti. heredi. l. vltima. hoc uerum suadente aequitate naturali, ne quis locupletetur cū aliena iactura. alias hoc est regulare: & procedere potest in delictis, in quibus ex officio iudex supplet. alias esset contra. l. quod in diem. C. de compensa.

S V M M A R I V M.

- 1 Exceptio rei iudicata non competit reo absoluto, quia non possidebat. 6.
- 2 Agendi causa mutata etiam in solo directorio actionis ex parte conuenti non obstat exceptio rei iudicata. 6.
- 3 Possidere presumitur, qui tempore litis motę possidet.
- 4 Lis dicitur mota, quando fuit contestata.
- 5 Exceptio rei indicatę an obstat actori, qui reum conuenit, & c.
- 7 Sententia lata contra eum, qui tempore litis motę desit possidere ualet, licet nunc non possideat.
- 8 Dolo quando dicatur quis desisse possidere.
- 10 Exceptio rei indicatę non competit, nisi tria concurrant.
- 11 Variatio actionis qualiscumque sit, an faciat, ut obstat exceptio rei iudicata.
- 12 Sententia super exceptione an præiudicat qualitercunq̄ agatur postea. 16.
- 13 Exceptio rei indicatę super spoliatione non obstat mihi uolenti agere possessorio pro eadem spoliatione, & quid econuerſo.
- 14 Exceptio rei indicatę circa vnam rem an obstat mihi agere uolenti circa aliam.
- 15 Exceptio rei indicatę mihi non obest, ubi succumbo agendo interdicto ad unam rem, si postea contra me agatur de alia, & c.

C A P. XIII.

Duerſario. ¶ Nō competit exceptio rei iudicatę reo absoluto, q̄a nō possidebat, si minime possidere reperiāt. h. d. Nō diuiditur. ¶ Nota, q̄ in reali ex parte conuenti requiratur possessio, & directorium actoris: ideo reo non possidente uere, uel fictē, non datur. quia nō possidet, nec dolo desit possidere: secus si saltem fictē p̄ possessore habeat: quia dolo desit, uel culpa, possidere. ¶ Nota secundo, q̄ mutata causa agendi, etiam in solo directorio actionis ex parte conuenti, non obstat exceptio rei iudicatę. Ideo absolutus, quia non possidet, si postea reperiatur possidere, ei nō prodest absolutio, neque nocet agenti. ¶ Nota possidentem tempore litis motę presumi possidere, uel dolo desisse possidere, nisi aliud doceat: & sic cōdemnatur. ¶ Quando dicatur lis mota. Dic, quando fuit contestata. de uerb. sig. ex parte. 2. ¶ Quid si absoluitur reus, quia ante diem, uel conditionē agit, an possit conueniri postea ex illēte die, uel conditione. Dicit Gos. quod sic. ff. de pig. l. grege. §. i. ff. de ædil. edic. l. bouem. §. pen. Idem si aperte ante agebatur. de iudi. examinata. ¶ Oppo. quod non audiatur iterato agens, licet nouiter reperiatur possidere. ff. de excep. rei iudi. l. si quis ad exhibendum. Solu. Si absoluitur reus, quia actor probauit, & reus non possidet, tunc si reperiatur possidere nouiter nō obstat exceptio rei iudicatę, sed debebit in prima instantia actor dñs declarari: quo declarato, si modo

modo reperit nouiter possidere, absq; alia instatia proficiet illa declaratio, vt possit snia exequi q̄ nouiter possidentē: vt. l. si a re. §. i. ff. de exec. rei iud. Si absoluitur reus, quia non possidet, & quia actor nihil probauit, obstat exceptio, etiam si nouiter possideret: quia sufficit vnam causam asserere, pp̄ quam fuit absolutus, si quia non pb̄uit. Insi. de nuptijs. §. affinitatis. Et hoc tenet Bar. in l. si quis ad exhibendū. de excep. rei iud. Si absoluit simplr, & non apparet cā, dic q̄ attendentur p̄secuta in actis. Et hoc, quia sententia refert ad acta. alias ex mitiori cā p̄sumit ab solutus, si quia non possidebat: nam acceptando libellū, v̄ f: liti offerre. Hoc est verum, q̄n sciēter acceptat, & hoc p̄stat, vel à principio est interrogatus, an possideat: vt no. in l. si à te. §. i. ff. de excep. rei iud. & no. in d. l. qui. ff. de rei ven. Si nō fuit interrogatus, licet suscipiat libellum, non v̄ se liti offerre: quia p̄t assumere litē, vt discipret, an possideat. Hęc uera, q̄n non possidebat, & est absolutus: q̄n aut possidebat, & est absolutus, si dicat se tunc possidisse, cū fuit absolutus, & p̄bet, obstat exceptio, licet repelli uideat, quasi peritur. De quo dic, ut d. l. si à te. in prin. Not. ad hoc, q̄d no. in l. qui iurast. §. si p̄. ff. de iureiur. ubi no. hoc gl. ¶ Ad gl. opp. q̄d p̄dematur, licet nō possideat tpe litis p̄statē. ff. de rei uen. in autē. Sol. Possidet utroq; tpe, & tpe litis p̄statē, & tpe uentū. Condemnatur, si possidet tpe litis p̄statē, & non tpe snia: si quidē patet, quod dolo, uel culpa non desit possidere, absoluitur. Si uero patet, quod tpe snie dolo desit possidere, p̄demnatur. Si possidet tpe sententię, licet non tpe litis p̄statē, cōdemnatur: ut d. l. in autem. & hic.

¶ Quæro quis probabit, quod dolo desit, uel non desit possidere, an actor dicens dolum, an reus dicens se desisse absq; dolo possidere? Gl. arguit primo, q̄d dicens se sine dolo desisse possidere: ut l. si rem meam. i. m̄. unde fuit sumpta hęc decr. ¶ In p̄rium allegat, q̄d dicens dolo desisse possidere: quia dolum allegans, illum probare debet. ff. de prob. l. quoties. §. qui dolo. ¶ Ad legem illam nō dent, q̄d probat q̄s sine dolo desisse possidere, eo q̄d nō probatur eū dolo desisse possidere. C. qui mi. non pos. sup. seruis. & de testa. oim. Sic probatur bene meritis eo, q̄d nō p̄bat demeritis. ff. de le. 2. l. cū p̄. §. rogo. Tu dic, q̄d prima sex procedit, q̄n tpe litis p̄statē possidebat: quia tūc dicens se dolo desisse possidere, illud p̄bat. Scda allegatio p̄cedit, q̄n non p̄stat, quod possideret tpe litis cōtestatē: quia tunc dicens eum dolo desisse possidere, probat. q̄d probabit fm Io. An. ex uariis p̄iecturis. de renū. c. 2. l. 6. Et h. d. gl. j. uer. uel dic. q̄ est hic iungenda. Vbi aut p̄stat uerē, uel p̄sumptiue, q̄ dolo desierit possidere, dānabitur, ac si possideret, quia p̄ possidere h̄. ff. de reg. iur. qui dolo. & l. parē. ¶ Oppo. q̄ licet non possideat, uel dolo desierit possidere, nihilominus dānet. ff. de rei uen. l. is, qui Solu. Si non possidet, & offert se liti tanq̄ possessor, quia dicit se possessorem interrogatus, interrogante actore an possideat, dānabit, ac si possideret: si non offert se liti tanq̄ possessor, quia non interrogatur, uel se offert liti sciente actore, q̄d nō possidet: & tunc non dānabit, ex quo nō possidet, nec dolo fecit quominus possideret. Gl. postea dat s̄p̄e in actore ad exhibendū. ¶ Quæro, q̄ exigatur, ut obstat exceptio rei iudicatę. Gl. dicit, q̄ oportet, q̄ ad minus tria p̄currant, q̄ idē sit corpus, siue q̄ eadē sit q̄ntitas, idē initium sine cā agendi, alias pretendi, & eadē p̄ditio personarum. ff. de excep. rei iud. l. l. cū quærēt. & l. seq. Itē q̄ ille, qui absolutus est, possideret tpe snia, ut hic dicit. Ad mām gl. uide q̄d no. in Spec. de interro. §. i. 2. uer. uerum quia. ¶ Vltimo q̄ro, nunq̄d quęcunq; uariatio faciat, ut non obstat exceptio rei iudi. Dic, si uariat cā agendi, planū, q̄ non obstat exceptio. Idē si uariat res. Idē si uariatur p̄sona: & hęc plana sunt, si uariat actio, sed nō causa; ut l. si duo patroni. §. idē Iulianus. ff. de iureiur. Si uariat solus modus agendi, uel finis, uel uterq; dic, si uariat modus agendi, & finis, planum, q̄d nō obstat exceptio rei iudicatę. patebit ex exēplis. Si uariat modus agendi, & res, idē. Si uariat modus agendi, sed non finis, tunc si uariat de summario ad plenarium, nō obstat: quia iudicium summariū non obstat plenario. l. pe. ff. de his, qui sunt sui, uel alie. iur. l. i. c. de or. iud. & ibi Bar. l. si quis à liberis. §. meminisse. ff. de libe. agn. cū multis p̄cor. Si uariat solus modus agendi, sed uterq; plenarius, obstat exceptio. ff. de p̄pen. l. si in diē. ¶ Ex his decidit an p̄nunciatio sup̄ exceptione p̄iudicet, si illud postea p̄ducatur in uia agendi, si quidē p̄nunciatur super exceptione, quę summariē agit: si postea deducatur plenariē per uia actionis, non obstat exceptio: arg. ff. de re iud. l. a diuo pio. §. si super rebus. & no. Inn. de rest. sp̄. super spoliatione. ut ibi dicā. j. Si pronuntiat super exceptione, in qua cognoscitur plenē, & pro excipiente, si postea agatur super accessorio, obstat, & proderit snia: ut si te agente ueneris p̄ diuisionem, & opponitur exceptio transactionis, pronuntiat contra diuisionem, & transactionē uentum. Hoc proderit, si postea dicit uentum contra transactionem, & agatur ad p̄nam. l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de uer. ob. Si pronuntiat pro excipiente, & postea agatur in iudicio æquē principali, uel principalius,

nō obstat exceptio. ff. de excep. si ante. ubi si egi p̄fessoria, in qua p̄suppono me dñm, & opponit me nō dñm, & succubui, postea nolo agere sup̄ dñio. Hoc intellige uerum, nisi assumpta sit æq̄ principalis defensio, & facta p̄secutio in primo iudicio sup̄ excepto sicut sup̄ principali: ut no. Inn. de causā pos. cū ecclesia. Si aut p̄nuntiat p̄ excipientē, tunc si illa p̄nuntiatio respicit fauorē status, non p̄t plus de illo agi. l. i. c. de or. iud. & ibi no. Si non respicit fauorem status, & si agit ad eundē oimō effectum, obstat exceptio. l. quoties. & l. q̄d si in diē. ff. de p̄pen. sa. vbi si de meo debito excep̄i p̄pensationē, & illa fuit reprobatā, de debito, q̄d p̄p̄fabā, amplius agere nō poterō. Si ad di uerum effectū tūc ago, nō obstat exceptio: ut l. uendicantē. cū l. seq. ff. de euc. Verba sunt Bar. in l. q̄ Romę. §. duo fratres. de uerb. obli. & in l. i. c. de or. iud. Iō si me agere opponit exceptio, q̄ tenor de euictione, debeo repelli, & succūbebat excipiens, si postmodū agat excipiens pro euictione, ad æstimationē, nō obstat exceptio: q̄a primo opponebat ad rē retinendā, nūc agit ad æstimationē p̄sequendā. ¶ Ex his decidit Inn. de or. cog. c. si. q̄ si primo iudicio p̄ agētē opposui spoliatiōis exceptionē, & succubui, si postea uolo agere possessorio p̄ eadē spoliatiōe, nō repellor: q̄a spoliatiōis exceptio, ut dilatoria, summariim tractat. Iō mihi nō obstat ea agētē exceptio rei iudicatę: q̄a tūc uia est plenaria: ut d. c. ueniens. cū cōcor. nā & priores attestaciones sibi nō valerēt in hoc iudicio, si obtrunissent: vt d. c. ueniēs. Ad hoc, q̄a & uariat finis: q̄a primo opponebat ad finē repellēdi: nūc aut opponit, & agit ad finē rē p̄sequēdi. Ex hoc decidit q̄d econuerso, si prius succubui p̄ Titium agendo possessorio, postea Titius agit p̄ me ad aliam rem an possum excipere de spoliatiōe, in qua agendo succubui? Dicit Inn. q̄ non, & mihi obstat exceptio. Non obstat si d̄r, q̄ ad aliud excipit, scilicet ad repellendū, & ad aliud agit. f. ad finē p̄sequēdi: q̄a hoc superius ageret ad excipere: & sic plenariū iudicium debet obstat summario. Item licet attendo immediato sine possint hęc iudicia tendere ad diuersos fines, tū attēto sine ultimo, unus & idem utriusq; est finis: nā agens intendit p̄secutionē rei: & sic excipies, cū eius finis non sit simpliciter & oī tpe ipsum repellere, sed donec rē spoliatā restituat: vñ q̄ncunq; uel it rem restituere, non obstante exceptione agitur. s. eo. cum dilectus. ¶ Ex hoc decidit, si prius agi ad vnam rem, & succubui obstatē spoliatiōis exceptione, nisi restitueret rē spoliatam, q̄a reus fuit absolutus ab obseruatiōe iudicij si postea ago p̄ alia re, non obstat mihi exceptio rei iudicatę: q̄a nō uariatur res. ff. de excep. rei iud. l. si quis ad exhibendū. & l. i. ex restō. & l. cū argentū. Idē dicit, si primo excipies succubui, cum agitur ad fundū: si postea agitur ad librū, potest opponere exceptionē spoliatiōis, in qua alias succubuit pp̄ uariationē rei. ¶ Sed dices, quare est, q̄d ubi succubui agēdo interdicto ad unā rē, si postea p̄ me agatur de alia, non excipio de spoliatiōe obstatē snia, & tū uariatur res? & si succubui in exceptione uariata re, quę petitur a me, non obstat exceptio rei iudicatę, & iterato excipio. Dicit Inn. q̄ ratio est, quia ex spoliatiōe nascuntur due obligatiōes ciuiles. Vna, q̄ possessio redatur ablata, et si p̄prietas nō est sua. Scda, quia possum repellere spoliatorem, quacunq; actione agat p̄ me. Prima, licet sit ciuiliis, insequitur nāle finē. f. p̄secutionis interesse. Snia ergo lata p̄ agētē possessorio ordinatur ad fundamentum naturale. f. restitutionis rei. Ideo ex ea tolluntur omnes quæstiones ciuiles, p̄ quas eadē quęstio in iudicio refricatur. Sed si snia dirigitur ad tollēdum unum effectum ciuilem, non tollit eundē re uariata: nam stat fundamentū naturale, q̄d nō tollitur p̄ sniam. ff. de ra. ha. l. procurator. §. i. & in l. Iulianus. ff. de condi. inde.

¶ Ex his deciditur, fm Inn. de or. cog. cū dilectus. in gl. fi. Cōtra opponētē exceptionē spoliatiōis fertur snia: postea agit interdicto uti possidetis, & obtinuit: nunc primus p̄ eū, hic excipit de spoliatiōe, quia nondū fuit facta executio in possessore, in quo obrinuit, an possit non obstante exceptione rei iudicatę. Dicit q̄ poterit excipere, & non obstat exceptio, uel replicatio rei iudicatę propter equitatē superuenientis casus. ff. de p̄di. sine cā. l. 2. ff. p̄mo. l. in cōmodo. §. fi. & quia interlocutorias, qualis ē ista, licet mutare. ff. de re iud. q̄d iussit. de ap. p̄. cū cessante. Itē huic reo absoluto interdicto daret exceptio, si iterū ueniret: ergo & replicatio p̄ eū, si uict⁹ erit, & excipiat de spoliatiōe. de qua uictus est. Ad q̄d de simo. licet Heli. ff. cōi. diui. l. vt fundus. de p̄cep. pb. ex parte. Nec testes induci sup̄ exceptione ualebunt sup̄ actionē. Itē snia lata super exceptione nō tollit ius agendi: snia super iure agendi bñ tollit sniam in oppositum latam super iure excipientis: nam snia contra sententiā ualet hoc casu in diuersis instantijs, quādo secunda est in pleno, prima in semipleno iudicio. Nō obstat, q̄ si agētē ad centum opponatur de illa p̄p̄satiōe, q̄ reprobat, uel non admittā p̄p̄satiōe, si postea petatur debitum de quacunq; obstat exceptio. ff. de p̄p̄sa. l. etiam. cū agatur tunc respectu finis ad idē. f. vt sibi debitum p̄p̄ctur. Itē exceptio cōpensationis

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

est perceptor, q̄ plenè examinãt. Ideo licet deducãt p̄ viã actio- nis, non variatur modus p̄cedendi, sed agendi t̄m: & sic cum yrunq; sit plenum, in utroq; oblat exceptio. Nō oblat, q̄ sup̄ deducto incidenter in iudicio sn̄a lata non oblat exceptio, si poitea de eodem principaliter agat: ut l. si ante. ff. de except. q̄ hic a reo principaliter exceptio deducit in iudicio: q̄rium p̄- cedit, q̄ q̄o annectitur principali petito incidenter ab actore intentato: unde non est q̄æstio principalis, uel super qua prin- cipaliter litigatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Rescriptum impetratum super prosecutione appellationis ab excommu- nicato valet, licet de excommunicatione non fiat mentio.
- 2 Exceptio excommunicationis non obstat appellationi. nu. 5.
- 3 Vno concessio, videntur etiam concessa omnia ad illius finem ordinata.
- 4 Excommunicatus an possit petere executionem sententia.

C A P. X I I I I.

Menerabilem. ¶ Valet rescriptū impe- tratum ab excōicato sup̄ prosecutione appellationis, licet de excōicatio- ne non fecerit mentionem. Primo ponit dictum.

- 2 Secundo subiungit ipsius causam, ibi: q̄a. ¶ Nota excōicatum audiri appellanrem, & appellationem profequē- rem, et ab interlocutoria, & grauamine: & sic appellanti & pro- sequenti non obstat excōicatio exceptio. ¶ No. q̄ in omni- bus causis in quibus appellans p̄t esse in iudicio, in omnibus illis p̄t impetrare delegatos: & sic habilis ad agendum, & p̄- sequendum, habilis censetur ad impetrandum: & habilis ad fi- nem, habilis censetur ad omnia ordinata in finem. ¶ Nota, q̄ vno concessio omnia in finem illius ordinata concessa uidē- tur. ¶ Quæro an excōicatus possit petere executionem sn̄a. Dicit Inn. quosdam dicere, q̄ nō: q̄a ei non debet solui. l. 1. q. 6. nos sanctorum. & c. iuratos. Rō nō placet Inn. p̄m quem excōicatio p̄t solui: ut nō. s. de dolo. ueritatis. Sed est rō. p̄m eū, q̄ ad petendum executionem noua actio est orta. s. officium iudicis, q̄ p̄ponit p̄ actione. de offi. iud. c. 2. uel actio in factū. C. de re. cre. l. actori. & excōicatus has actiones intrentare non p̄t: q̄a nec agere, nec reconuenire p̄t. s. de iudi. intelleximus. s. c. cum inter. Itē q̄a ex quo sn̄a est lata pro excōicato, licet non manderur executioni, per hoc nō læditur æquitas iudicij. nec semper is, qui p̄nuntiat, sn̄am suam executioni mandat, sed alius. ff. de re iud. l. a diuo Pio. de offic. deleg. significasti. Itē in potestate est excōicati facere se absolui: q̄a ecclesia non claud- dit gremium. de hereti. super eo. l. 6. De se igitur, non de iudi- ce conqueratur: & q̄ncunq; faciet se absolui intra. xxx. annos, sn̄a mandabitur executioni. Refert t̄m Inno. quosdam dicere sn̄am pro excōicato latam executioni mandandam: sed non est, ut dicit Host. hodie insistentum per decre. pia. de excep. li. 6. ¶ Non obstat si dicatur. q̄ si excōicatus conuenitur, eius ab- solutio, si absoluitur, non eget executione, & conueniri nō p̄t: ut in ca. intelleximus: q̄a procedit, q̄ est dictum in actore oc- culto, q̄ quem non est exceptum, & lata est pro eo sn̄a, que ual- let uel p̄cedit in cōibus iudicij, uel in condemnatione expē- farum. de qua. s. e. exceptionem. uel in excōicato, post sn̄am. Secundum hoc sentit processum cum excōicato publice uale- re. Sed de hoc dic, ut no. de rescrip. c. 1. li. 6. & de excep. pia. lib. 6. in glo. et. & in glo. antepe. & uli. & quod sup̄ ea no. ¶ Glo. 2. colligit appellanrem posse, licet excōicatum, appellare, & p̄- sequi, & impetrare. Et dicit, q̄ hoc sepius est dictum. ¶ Non ob- stat si dicatur superfluitas: q̄ia p̄m Abb. licet hæc capitula ui- deantur dicere idem, d̄t̄r diuersa. Decre. cum inter. loquit̄ de excommunicato, qui agit, uel defendit nomine suo t̄m, & de iure suæ personæ. Decre. dilecti loquitur de excommunicato li- te pendente & post appellationem Cap. significauerunt. loqui- tur in actore appellante a diffinitiuã: ista loquitur in reo, & ap- pellante ab interlocutoria, & excommunicato pro alia causa, & ab alijs indicibus, secundum Abbatem.

¶ De p̄scriptionibus. Rubr.

¶ Viso de exceptionibus in genere, q̄a frequenter ex p̄scrip- tione obijcitur exceptio: ideo de ista dicit. De. mā. 16. q. 3. & q. 4. 13. q. 2. in principio. Reperitur in Sexto.

S V M M A R I V M.

- 1 P̄scribit triennio locum per se ad fidem conuersum ipse episcopus con- tra episcopum.
- 2 P̄scriptio ad agendum non currit excommunicato, uel ecclesia, cuius prelati est excommunicatus.
- 3 Ecclesia matricis appellatione, intelligitur cathedralis.
- 4 Restitui potest ecclesia aduersus p̄scriptionem.
- 5 Episcopus potest locum ad fidem, alterius diocesis, in se conuertere elap- sis sex mensibus.
- 6 P̄scribere ubi potest vna ecclesia, aduersus aliam lapsa triennio.

7 P̄scribit una ecclesia res alterius ecclesie non causa conuersionis tempo- re quadraginta annorum.

8 P̄scriptio non currit aduersus ecclesiam uacantem.

C A P. I.

Placuit. ¶ P̄scribit̄ ep̄m locū per se ad fi- dem conuersum p̄scribit̄ triennio, subductis t̄pib. vacationis, & schismatis eccle- siæ quā p̄scribit̄. h. d. Primo ponit dictum. q̄a Se- cundo determinat, ibi: si t̄m. casu determinan- tē exponens ibi: sn̄at. & alii addens, ibi: itē si.

- ¶ No. casum, in quo ecclesia p̄scribit̄ ecclesiam quo ad ius subiectionis spatio triennij, et immobile: & hoc operat̄ fauor fidei, q̄ negligente p̄prio ep̄o quertit̄ ad fidē ab h̄si, uel schismate. ¶ Not. 2. q̄ de tali p̄scriptione, & alia cōi, subducunt t̄pa vacationis eccle- siæ, quā p̄scribit̄, & schisma- tum. ¶ No. q̄ non currit p̄scriptio eccle- siæ, cuius platus subest, sed inutilis ad agendū, ut q̄a est excōicatus. Ad qd. s. de iud. in telleximus. s. ti. i. cum inter. de of. vica. Rom. li. 6. p̄m Vinc. & Ho. & idē Pe. allegat de p̄ces. p̄b. q̄a diuersitatem. & no. 16. q. 3. prima accusatione. & de istis. j. e. ex trãsmis̄a. sup̄ verbo, hosti- litatē. probat̄ l̄a ibi: q̄a possit repetere. ¶ No. q̄ app̄lone m̄i- cis eccle- siæ aliquā intelligitur cathedralis. Aliter sumit̄. j. ca. rãf- missã. ¶ Opp. p̄m hoc, q̄ catholico currit p̄scriptio, & nō catho- lico: ergo deterior est q̄dō catholici, q̄ id de don. int. ui. & uxo. & si necesse. de p̄b. cum p̄m. lib. 6. Dicit Host. q̄ rō est, q̄ia hic nō p̄sideratur odiū personæ, sed negligentia, q̄ p̄supponit̄ in catholico, non in non catholico. ¶ Opp. q̄ non currat a t̄pe- uerfionis: q̄a nec t̄c agere possit, nisi esset ex dispensatione re- ceptus. de ele. q̄a diligentia. Sol. Intellige ut currat ex t̄pe, quo est receptus, subaudi: & ex dispensatione receptus: & sic currit t̄ps demū a t̄pe, quo p̄t agere. ¶ Opp. q̄a in effectu non currat p̄scriptio eccle- siæ: q̄a poterit restitui iure minorū. s. de in integr. resti. c. 1. Dic, q̄ currit de iure: sed restituit̄ intra quadrienniū, p̄m Ho. qui remittit de in inte. rest. c. 1. Dicit t̄m reprobari opi. Gul. Naso. qui dixerat eccle- siam restitui, sicut pupillū: q̄a si id ef- fet verū, p̄scriptio nō curreret q̄ eccle- siam: ut. C. in quib. ca. resti. non est ne. l. h. dic, ut dixi in d. c. 1. & c. auditis. & cap. pen. eo. ti.
- ¶ Op. q̄ statim illas eccle- sias acquirant, non expectato triēnio. 16. q. 3. placuit. Dicit glo. vnū suppleri per aliū. Ibi. n. statuit̄ de t̄p. p̄uincendi negligentia: & monitus ep̄s dēt expectari p̄ sex menses ut quertat: si lapsis sex mensib. nō quertat, tunc alius p̄t quertere: & facta quertione p̄scribitur spatio triennij, ut hic.
- ¶ Aduerte t̄m, qd gl. v̄ dicere t̄ps triennij p̄putari post illo sex menses: nō intelligas immediatē, sed p̄putant a t̄pe quertionis, lō dicit Inn. & Ho. q̄ ibi ponit̄ t̄ps. post, qd licet quertere, ut p̄- scribat: hic ponit̄ t̄ps post qd ep̄s populi lapsi non p̄t illū quert- ere. ¶ Op. q̄ non currat eccle- siæ p̄scriptio minor. xl. ann. j. e. de quarta. Dicit gl. sp̄ale hic in fauorem fidei, & b̄n. Est et sp̄ale in alio, q̄a sciēs p̄scribit̄ rē alienã, q̄ id. j. e. vigilanti. ¶ Opp. glo. q̄ vacante eccle- siã currat p̄scriptio: q̄a illa vacatē eius economus p̄t quertiri. & quertire. l. 2. q. 1. Vulterane. Sed dicit gl. q̄ est fal- sū, q̄ possit quertiri: q̄a t̄c caret ea vacatē eccle- siã legitimo de- fensore. ne sede vac. p̄ totū. Et legitimus est defensor ep̄s, v̄ p̄- lat̄: ut. e. ti. c. fi. p̄m Ala. iō n̄ currit, imo dormit̄ p̄scriptio. Nec obstat iura allegata in gl. q̄a n̄ loquunt̄ in economo, sed i co- adiutore, q̄ plenã hēt administrationē in t̄pilib. p̄m Go. Itē sup̄ posito articulo uero datur instantia in tutore, qui p̄t quertiri noīe pupilli, p̄m distinctionem. l. 1. ff. de admi. tu. & t̄m nō cur- rit p̄scriptio. C. de p̄scrip. xxx. ann. sicut rem. p̄m Alanū.

S V M M A R I V M.

- 1 Papa se nominat in singulari, & alium sibi inferiorem in plurali, demon- strando, quod humiles esse debemus.
- 2 Scandalum non facit, nec peccat, qui petit, quod sibi debetur.
- 3 Bona ecclesiarum sunt pauperum, & solo uictu, ac restitui debent clericis esse contenti.
- 4 Necessitatis tempore omnia sunt communia.
- 5 Taciturnitas prelati nocet ecclesie.
- 6 P̄scribi non potest res uolenter occupata, & inuasa.
- 7 P̄scriptio quomodo interruptitur per protestationem.
- 8 P̄scribi non potest legatum factum pauperibus.

C A P. I I.

Nihil. Taciturnitas prelati nō nocet eccle- siæ, donec sit p̄scriptū. h. d. Vel, In re. inuasa nō cur- rit p̄scriptio. Primo repetit, quod olim p̄scrip- serat. Secundo protestatur. No. nihil agendū cū scandalo. ¶ Secūdo no. q̄ dixi in sumario. ¶ No. q̄ pp̄ scandalum uitandum quis p̄t dimittere ius suum indi- scultum. Glo. remittit. ¶ No. q̄ Papa se nominat in singulari: aliū noīat in plurali. Dic, q̄ fecit ex nimia humilitate Gregor. 2. Hodie non ualeret rescriptū, de cri. fal. quam graui. ¶ Gl. collig- it pp̄ scandalum desistendū a iure suo. & remittit. Inn. & Ho. d̄t̄r hic, q̄ pp̄ hoc non peccaret repetens sibi debitū, quod al- teri aduersario eēt scādālū. Et sic r̄ndet̄ ad c. q̄ scādālizauerit. de hoc

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

in p̄tinuante possessione, oportet, q̄ ipso facto p̄tinuet, vt cur-
 rat p̄scriptio, q̄ non currit absq; possessione: sed in iuribus p̄so-
 nalibus debitis a re personæ, uel a persona personæ, est secus:
 quia: ibi animo p̄tinuatur possessiones: q̄a possessio aio tene-
 tur. l. sequitur. §. nō mutat. ff. de vsuc. & q̄d ibi nō. & l. i. c. de ser-
 u. & aqua. vñ d̄r p̄tinuatur. Ad hoc, q̄d nō. in l. i. §. hoc inter-
 dictū. ff. de itin. actusq; pri. Vñ cū alius p̄tinuet, cessat d̄ria p̄ti-
 nui, & discōtinui. Hoc plenus dixi, per hoc, hæc reddunt sup-
 sua. j. de censu. puenit, dic vt ibi. ¶ Opponit, q̄d talia iura non
 possit p̄scribere rector, uel clericus: vt j. de iure pat. de iure. Sol.
 P̄t p̄scribere, si sit rector, uel p̄latus, uel habens dignitatem,
 uel officiū in eccl̄a, si hoc faciat noie eccl̄e: nā proprio non
 possit, ut ibi. Similiter in iure eligendi: ut nō. §. de elec. p̄stitu-
 7 ¶ Quæro quis habeat probare in terminis uestris, an ep̄s,
 an rector. De hoc l. x. An remittit super r̄pa, sine possessione. de
 8 reg. iur. lib. 6. 3. q. ¶ Opp. q̄ alia t̄pa exigant in p̄scriptione: ut
 patet. 1. 6. q. 3. uerfus si. Sol. Reiecta distinctione, de qua ibi, ho-
 9 die sola quadragenaria currit p̄ eccl̄iam. ¶ Op. q̄ non p̄scri-
 bat p̄ spatio xl. anno. q̄a quarta decimarū debet ep̄o de iure cōi.
 10 q. 3. vñio. & sic p̄scribens est in mala fide: & si clericus ces-
 sat in solutione istius quartæ, nō p̄t p̄scribere. j. c. si diligenti.
 Dic, q̄ ipse, qui cepit denegare solutionē, nō p̄t h̄re bona fide:
 sed successor sic, q̄ reperit nō solutā. Vel dic, q̄ ē ille, q̄ cœpit
 non soluere, si habuit titulum, licet minus iustū: nam talis dat
 cām vlucapiendi. j. c. si diligenti. Et si dicas, quē titulū p̄t h̄re.
 Dic, q̄ forte titulū donatiōis. Nam talia iura p̄t ep̄s donare eccl̄e.
 c. 12. q. 2. c. fi. & uide, q̄d nō. de dona. pastoralis. sup. pe. gl.
 Et si fecit de p̄sensu sui capituli, non est necessaria p̄scriptio, q̄
 adesse p̄t putat consensum interuenisse, & nō interuenit, & sic
 errat in facto: secus si putat p̄sensum nō necessariū, & intercef-
 sisse: q̄a tunc error iuris impedit p̄scriptionē. ff. de vsuc. l. nun-
 q̄. de re iur. l. ea, quæ. Prima sol. nō p̄cedit: q̄a hoc casu nō suffi-
 cit sola bona fides, cum exigat titulus, cum sit iustum t̄ps, cu-
 10 p̄ initij, & c. de p̄scrip. c. 1. li. 6. de hoc. j. de iure. p̄ro. cura. ¶ Vl-
 timo no. text. & gl. q̄ uult ep̄m fundare intentū de iure cōi sup
 sola quarta decimarū, & nō sup oib; decimis. & sic est falsū,
 q̄d nō. de deci. cū p̄tingat. in gl. 2. f. q̄ ep̄o nō p̄perat quarta
 decimarū in inferioribus eccl̄e. & uide, quod ibi nō. Inquātū
 aut gl. exigit titulum ad p̄scriptiones incorporalium: dic ve-
 rum hoc, ubi ius oīe resistit: sed si non resistat, ita q̄ iustificet
 possessionē nō exigit tūc titulus: sed sufficit solus usus cū bo-
 na fide. ff. si serui. ven. l. i. §. q̄s diuturno. & nō. j. c. si diligenti. & in-
 cipit currere t̄ps, ex quo cepit uti nō vi, nō clā, uel p̄caro, sciē
 te illo, cui fiebat p̄iudiciū, & p̄dicente, sed tacente: & hoc ipsū
 pbare dēt. P̄m quosdā. Sic intelligit. ff. quemad. serui. amit. l.
 fi. ff. de iti. actusq; pri. l. i. §. Iulianus. Dicit t̄n hic Inn. differētia
 esse inter seruitutē rusticā, & urbanā, in hoc, q̄a rustica p̄dit cer-
 to t̄pe nō urdō, urbana uero p̄ solū nō ufum nō perit, sed ita
 demū. si uicini simul ufucapiat libertatē: ueluti si edes tuę edi-
 bus meis seruiat, ne tuę altius tollant, ne luminib; mearū ediu
 officiat: in hoc. n. casu si ego p̄ statutū t̄pis fenestras meas p̄xi-
 xas habuero, uel astruxero, ita demū ius meū amitto, si tu per
 idē t̄ps altius sublatas habueris ædes tuas: alioq̄n si nihil noui
 feceris, retineo seruitutē. ff. de serui. vrb. p̄d. l. hæc autem iura.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescribere non potest mala fidei possessor iure canonico.
- 2 Ad p̄scriptionem incohendam, non tamen finiendam, superueniens bo-
na fides proficit.
- 3 In p̄scriptionibus prohibendis quis, & qualis sit finis canonicus.
- 4 P̄scriptionis effectum an impediatur superueniens scientia rei alienæ cō-
pleta p̄scriptione.
- 6 Prescribi, q̄ nequeant res latenter occupata, quid importet uerbum laten-
ter, uel in rebus latentibus.

S V M M A R I V M.

¶ Possessor malę fidei non p̄scri-
 bit. Primo ponit dictum. Scđo ibi:
 Ephesin' legislator. Tertio corrigit, ibi: nobis aut.
 ¶ No. q̄ non currit de iure canonico, nec p̄ficit p̄-
 scriptio malę fidei. ¶ No. q̄ malę fidei possessor d̄r
 2 sciens, rē alienā. ¶ No. q̄ supueniens bona fides p̄ficit ad p̄scri-
 3 ptionem: intellige incohandā, nō finiendā. ¶ No. finē canoni-
 cum, & leges deuiare in phibendis p̄scriptionib; q̄a principa-
 liter canonicus finis int̄dit utilitatē aīæ: ciuilib; utilitatem ci-
 uilib; societatis, ut rerū uitē p̄fusio, & p̄niat d̄sidia, & negli-
 4 gentia. ¶ Opp. q̄ currat p̄scriptio cū mala fide: vt. C. de p̄scrip.
 30. an. l. sicut, aliud p̄m leges, ut ibi, aliud p̄m canones, ut hic.
 5 ¶ Quærit gl. an supueniens scientia rei alienę cōpleta p̄scriptio
 ne impediatur p̄scriptionis effectū quo ad metas cōscientiæ. Vñ
 primo, q̄ sic: q̄a eo, q̄ scit nō rem alienam, est in mala fide: er-
 go p̄scriptio nō p̄ficit. Scđo, q̄a hic, habuit rē, q̄ fuit aliena: nō
 igit t̄pe defendit: q̄a pactum rei malē ablatę tollitur sola resti-
 tutione: ut in r̄pa, peccatū, de re. iur. l. 6. In t̄rium completa p̄-
 scriptione tutius est, & p̄m vtrunq; ius, ut hic ergo iustē pos-

C A P V.

Vigilanti. ¶ Possessor malę fidei non p̄scri-
 bit. Primo ponit dictum. Scđo ibi:
 Ephesin' legislator. Tertio corrigit, ibi: nobis aut.
 ¶ No. q̄ non currit de iure canonico, nec p̄ficit p̄-
 scriptio malę fidei. ¶ No. q̄ malę fidei possessor d̄r
 2 sciens, rē alienā. ¶ No. q̄ supueniens bona fides p̄ficit ad p̄scri-
 3 ptionem: intellige incohandā, nō finiendā. ¶ No. finē canoni-
 cum, & leges deuiare in phibendis p̄scriptionib; q̄a principa-
 liter canonicus finis int̄dit utilitatē aīæ: ciuilib; utilitatem ci-
 uilib; societatis, ut rerū uitē p̄fusio, & p̄niat d̄sidia, & negli-
 4 gentia. ¶ Opp. q̄ currat p̄scriptio cū mala fide: vt. C. de p̄scrip.
 30. an. l. sicut, aliud p̄m leges, ut ibi, aliud p̄m canones, ut hic.
 5 ¶ Quærit gl. an supueniens scientia rei alienę cōpleta p̄scriptio
 ne impediatur p̄scriptionis effectū quo ad metas cōscientiæ. Vñ
 primo, q̄ sic: q̄a eo, q̄ scit nō rem alienam, est in mala fide: er-
 go p̄scriptio nō p̄ficit. Scđo, q̄a hic, habuit rē, q̄ fuit aliena: nō
 igit t̄pe defendit: q̄a pactum rei malē ablatę tollitur sola resti-
 tutione: ut in r̄pa, peccatū, de re. iur. l. 6. In t̄rium completa p̄-
 scriptione tutius est, & p̄m vtrunq; ius, ut hic ergo iustē pos-

fidet, & bñ: & sic nō tenet ad restōnē. Scđo, q̄a possidēs rē alienā
 d̄r malę fidei: sed p̄scriptione cōpleta nō possidet alienā, sed p̄-
 pria: ergo nō est malę fidei: efficit. n. dñs p̄ p̄scriptionē. Tertio,
 q̄a lege pendet p̄as faciendi de tuo meū. ff. de euic. l. Luc. C.
 de quadri. p̄scr. l. bñ a Zenone. sic & p̄scriptione, maximē cū
 cā negligētē p̄t trāsferre dñum: illo trās lato, cessat mala fides.
 Gl. recitat opin. Aliqui dñt eū teneri ad restōnē. & hoc tenuit
 Hu. Recitat scđo, q̄d alij tenēt: & hoc vñ uerius gl. q̄ nō tenēt
 restituere: q̄a iā non est aliena, imo sua, & iustē eā possidet: q̄a
 iure. 1. 4. q. 4. quid dicā. Hęc opi. tenet Io. Vin. Tan. Gof. Inno. &
 Ho. & Ber. j. c. fi. Dicit t̄n Ho. q̄ si p̄scientia eius inde fuisset læ-
 sa, satis facere d̄eret p̄scientię. Et remittit ad Sūmā. e. ti. sub rub.
 de p̄script. rer. immobi. §. quę exigitur. sub. §. uerum quicquid.
 Recitat gl. ult. opi. distinguētē an h̄eat ex cā lucratia: & tene-
 tur restituere. An non: & non tenēt restituere. Sed dicit Hof. q̄
 hæc distinctio reprobat. C. de p̄sc. l. pe. & j. de don. ad apostoli-
 cę. de hoc. 1. 4. q. 6. si res. 3. 4. q. 2. si uirgo. Dic, plenē ut per Io. A.
 In r̄pa, possessor, de re. iur. ibi: li. 6. c. cludit opi. gl. hic uerā cē. APs
 disputat, & tenui opi. theologorū, ut forus canonicus nō arcta
 ret, prout est p̄tētiosus: sed sic forus penitentia: q̄d maximē p̄-
 cedit in eo, cui nō p̄t imputari negligentia. Et hoc, quia cā q̄-
 rendi cum damno alterius, non est omnino sufficiens: vñ equa
 6 læce m̄surandū, ne sic meū auferat. ¶ Quæro, q̄a dicit in reb.
 latentib; & c. quid hoc importet. Dicit gl. q̄ in latētib; i. in his,
 in quib; p̄scribitur p̄ scientes: h̄et locū, q̄d hic dicitur, ut p̄scri-
 ptio defendat, si sit bonę fidei: sine, non defendat.

- 1 Prescribit decimas alterius ecclesie una ecclesia spatio xl. annorum.
- 2 Actio tollitur quadragenaria p̄scriptione.
- 3 Prescribi an possit hodie sine titulo.
- 4 Prescriptio non tollit actionem non p̄scriptibilem.

C A P V I.

Aures. ¶ Vna eccl̄a in parochia alterius
 spatio. xl. ann. decimas p̄scribit.
 Cōis diuisio. Scđa ibi, tuæ. ¶ No. q̄ p̄scriptione cō-
 2 pleta melior est q̄dō possidentis, quā qui p̄scripsit.
 ¶ Scđo, not. q̄ quadragenaria p̄scriptio ip̄so iure
 tollit actionē, ut patet ibi: prius actionē excludit. Vide in Spe.
 de p̄scr. circa prin. Dic, q̄ si p̄scriptio est p̄uentionalis, q̄a noluit
 vsq; ad t̄ps obligari, laplo t̄pe surgit a prin. tacita p̄uentio, quæ
 h̄et t̄m pacti: & sic tollit nālē obligationē, & p̄n̄r ciuile. Oidr.
 dicit, q̄ opus est exceptione. l. eū, qui ita. §. i. ff. de uer. oblig. l. si
 unus. §. pactus. ff. de pac. si liberatur t̄pe, q̄a actio est t̄palis, tolli-
 tur ciuilib; & remanet nālis. ff. de neg. ge. l. at qui nā. in prin. Si
 tenet actione perpetua, & liberat t̄pe libertatis a ciuili, remāet
 nālis, quā ius ciuile tollere nō p̄t. Insi. de iure nā. gen. & ciuili.
 §. sed nālia. r̄u tollit oīs effectus ipsius obligatiōis nālis. l. sicut.
 & l. oēs. C. de p̄scr. xxx. an. ubi dicit, sit plenissima manitōe se-
 3 curus. Qd tenent Ultramontani, ut refert Cy. in l. ult. C. ex qui.
 cau. ma. ¶ Op. q̄ nō p̄scribat absq; tit. j. c. si diligenti. Dicit gl.
 q̄ quidam dñt, q̄ in alterius parochia decimę p̄scribitur sine
 titulo: sed alij p̄. De quo remittit. j. c. si diligenti. Dic hodie exi-
 gi titulū uel tantū t̄pis p̄scriptionē, cuius, & c. de p̄scrip. c. 1. li. 6.
 Ex hoc patet, q̄ non exigit t̄ps duplicatū ex t̄pis interuallo. de
 quo dixi. §. e. de quarta. & pareret hic nō solū exceptionē, ut fo-
 4 rum l̄ra, imo & actionē p̄ quęcunq; possessorē non h̄rēt ius in
 re: nā & p̄m leges malę fidei possessor h̄et actionē in quibusdā
 casib; p̄ raptorē, p̄ eum, qui ob suā p̄tumaciā passus est missio-
 nē, ut probatur. C. de p̄scr. xxx. an. si quis emptiois. P̄m Innoc.
 ¶ Op. q̄ non excludat oīm actionem. ut. j. c. cum non liceat.
 So. Excludit omnem actionē p̄scriptibilem, non impr̄scri-
 ptibilem: & sic vsq; restringitur ad subiectam materiam.

- 1 Prescribere nequit laicus decimas.
- 2 Spiritualia non possunt laico concedi.
- 3 Prescriptio non procedit in his, quę possideri non possunt.
- 4 Decimę possunt laicis concedi in alimoniam, sed non in titulum.
- 5 Prescriptio in quibus casibus non procedit.
- 6 Decimarum ius non cadit in laicum, nisi ex Papæ dispensatione.
- 7 Possessio facti non proficit ad p̄scriptionem.

C A P V I I.

Aufam. ¶ Laicus decimas nō p̄scribit.
 Cōis diuisio. Scđa ibi: iōq;. ¶ No.
 2 laicū non posse p̄scribere, uel detinere, aut posside-
 re ius sp̄uale. Et no. laico nō posse p̄cedi ius sp̄ua-
 le. ¶ Not. q̄d non procedit p̄scriptio eius, quod
 3 possideri non potest: & sic absq; possessione p̄scribi non p̄t.
 4 ¶ Op. q̄d laicis possint decimę p̄cedi. 1. 0. q. 1. c. pe. & fi. Sol. Di-
 cit Inn. q̄d in titulum p̄cedi non p̄t: sed bñ in alimoniam laico
 5 r̄u, vt ibi. ¶ Aliquos casus, in quib; nō procedit p̄scriptio, ponit
 hic Inn. alios, & istos uidebis. j. c. cū non licet. in fine, & super.
 6 ult. gl. ¶ Opp. laicos posse decimas detinere, ut patet de deci.
 prohibemus

phibem. e. ti. Quis. So. Ex dispensatione olim tenere potuerunt, ut ibi: hodie nullo modo, ut hic ga i' decimarum, cum sit spirituale, non cadit in laicum, nisi dispensatione Papæ. ¶ Op. decimas posse a laicis detineri, sicut & de facto aliqui tenent, de his, q. fia. p. c. apofca. So. Dic, q. detinere non possunt civiliter. i. possessione iuris: sed detinere possunt possessione facti, & iniusta, ac in piculum aiaru suaru. talia autem possessio facti non proficit ad prescriptionem: sed sola possessio civilis, i. iusta, & a iure approbata germinat. plē. Inst. p. quas p. no. acq. §. sed bonę. id. q. non possidet, non prescribitur. De hoc. §. q. possessio germinat plē, & q. sine possessione non procedit prescriptio satis p. Dy. in r. a. 3. de reg. iur. lib. 6. Pe. dicit, q. ad hanc prescriptionem duo exiguntur: bona fides, & possessio, & plēs est ibi bona fides, s. m. e. u. Ab. exponit, i. hēt duo impedimēta: q. non possidet, & q. hēt malā fidē. Et procedit hęc expositio, si hñs i gl. germinat. lo. An. d. q. intentio ē gl. q. civilis, & iniusta possessio germinat. i. fructu parit acq. rē d. hñj. vñ. §. statū allegatus. hoc vult. De hoc 14. q. j. §. j. an possunt laici i spūalib. nobis prescriptionē oppōere.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescriptio. xl. annorum, si impugnetur interruptione, quomodo probandi onus incumbat utriq;.
2 Prescriptio minor. xl. annorum non admittitur contra ecclesiam.
3 Possessio ad prescriptionem debet esse non interrupta.
4 Prescriptio cessat, probata interruptione.
5 Prescriptio. x. vel. xx. annorum an ecclesia possit se tueri.
6 Prescriptum quando dicitur inconcussę.
7 Prescriptio qualiter interruptatur.
8 Prescribi qualiter possint actiones, & prescripta qualiter interruptantur.

C A P. VIII.

¶ Illud autē. ¶ Si q. prescriptio. xl. an. quę sola currit p. ecclesiam, opponat interruptio, uterq; probabit. Sūt duo dicta. Scdm ibi: verū. ¶ No. q. de iure, & stylo Romanę ecclesię p. ecclesiam non admittit minor prescriptio. xl. an. & q. trieta te canonū attēdit stylo Romanę ecclesię. ¶ No. 2. qualis exigat possessio ad prescriptionē: q. dēt esse incōcussa, i. nō interrupta. ¶ No. 3. qualis sit, pcedēdū sup exceptioe, & replicatioe: quia simul ab utraq; pte testes sunt recipiēdi. ¶ No. q. p. bta interruptioe, cessat prescriptio. De primo dixi plenē. §. de exc. a nobis. ¶ Quęro, an adversus priuatū ecclesia se tueat spatio. x. vel. xx. an. Dicit gl. q. tuet se spatio. xxx. ne introductū in ei' favore re torqat ad lētionē. de reg. iur. qd ob grām. li. 6. Accu. in l. fi. C. de sac. san. ecc. dicit, q. ēt se tueat spatio. x. annorū, vel. xx. Idē dicit in aut. quas actioes. & in aut. de ec. ti. §. tpales. Et sic disputavit lo. A. & determinavit, ut no. super r. a. g. ad agendū. de reg. iur. li. 6. qd sequit Ho. in Sūma huius ti. §. q. exigant. ver. sed nūq. ergo ecclesia. Ad hoc rō, q. ponit in gl. nā de prescriptione. xxx. an. nō p. bñ loq. gl. q. cōiter currit cū mala fidē. §. c. fi. ¶ Quęro, quā dicat incōcussę prescripta. Dicit gl. q. nō ē prescripta & possessa sine aliqua interruptioe. §. e. auditis. vel sine aliqua pclamatione, p quā interruptat prescriptio. §. e. sanctorū. ¶ Quęro, cū glo. qualr interruptat prescriptio. Dicit gl. q. dupl'r. Vno mō nāliter, alio civiliter. Postea ponit exemplū de interruptionib. nāl. lib. & civilib. quā lege vt iacet. De hac mā. 16. q. 3. hęc de prescriptionib. ap's ē versus sub. §. p. t. p. Ho. in Sūma. c. ti. sub rubr. de prescri. rerū immobilium. §. q. b. mod. Dic. q. qñq; in prescriptioe, vel p prescriptioe interuenit dōmicio: de hac, & eius effectu dicā. §. eo. cū nō liceat. Qñq; interuenit ppetuatio iuris p. eā: & hic hui' est effectus, q. a actionē tpalē p. prescriptioe tps facit. xl. an. q. cōiter est. xv. vt l. fi. C. de anna. exc. & in hac semp. exigit lit. p. t. ut ibi. ad hoc gl. de of. iur. or. pastoralis. §. fi. i. verbo, interruptat. vt not. gl. in d. §. de prescriptionib. in uerbo. triginta. Aduerte tñ, q. hęc ppetuatio maioris est effectus de iure canonico, quā civilis: q. de iure civilis ppetuat vsq; ad. xxx. an. tñ. vt. d. l. fi. sed de iure canonico in ppetuū. i. vsq; ad mille annos: q. a lit. pte. facit malā fidē, q. ppetuo impedit prescriptionē, nisi a p. purget, ut dicit glo. 16. q. 3. c. 1. q. notabilis est. Circa interruptioes at dic, q. qdā est nāl. & hęc est, qñ aliqd de substāalib. ad prescriptionē deficit, vt cessat ex post facto. Civilis dī, qñ nō interruptit, nec cessat aliqd de substāalib. ad prescriptionē, sed alio impedimēto accidentalī extrinsecus impedit. C. de p. c. xxx. an. l. cū notissimi. Idē aduertēdū, ad prescriptionē exigit nāl. titulus: si hic deficiat, nō tñ ita, q. dñiū in aliū ipso iure trāserat, nō impedit prescrip. ff. de usu. l. hoim. Si at supuenit defectus tituli, taliter, q. si esset dñs, dñiū trāserret, interruptit quo ad illū, in quē titulus trāsfert dēret. l. q. s. tit. ff. de acq. re. do. q. a est perinde, ac si ipse alienasset: quo ad aliū nō extinguit prescriptio. ut. l. Pomp. §. sed & si legatario. ff. de acq. pos. Scdo exigit bona fides: circa bonā fidē de iure civilis nō interruptit cessatio bonę fidei ex post facto: q. d. sufficit, q. adit in prin. l. iusto. §. & si possessionis. ff. de usuc. & l. clā possidere. in prin. Supueniēs aut defectus bonę fidei, & cognitio rei furtiue bñ interruptit. l. si ancillā. ff. p. suo. De iure aut nō supueniēs mala fides bñ interruptit, cui est stādū, vt in mā peccati. §. c. fi. & ibi de hoc. & in r. a. poss. ff. de reg. iur. li. 6. Dī

aut superuenire mala fides, qñ credit se nō iuste tenere, & rē est se alienā. Si aut dubitat, Bar. in l. nāl. iter. de vsuc. tener. opi. Inn. de q. dicā. §. c. fi. q. quem cit. rex. in c. r. 16. q. 3. ubi sufficit, q. ducat in dubitationē. ad hoc tex. hic q. exigit possessionē incōculsam. Per qd patet qd dicendū de pte titatione facta: de quo dixi. de rest. spo. grauis. & in l. pe. ff. p. emp. & dicā in d. c. fi. de quo p. gl. 16. q. 3. c. 1. & aliqd dicā. j. Itē exigit, q. mala fides firmiter supueniat: puta q. aliquo tpe sic putauit, postea melius in for matum putauit p. riu: nō interruptit, ut dicit Inno. in d. c. fi. dicā ibi qd iuris. Bar. tñ illd tenet in d. l. nāl. iter. Tertio requir' possidē sio: & hęc abiq; dubio interruptit, siue sit nāl. siue civilis, qñ ipsa p. d. it, q. ad vsucapionē opabat. ff. p. emp. l. q. fundū. in prin. l. 1. p. seruū. ff. de acq. pos. fallit in capto ab hostibus, in re pecu liari possessa p. seruū. l. si is, q. ff. p. emp. Et fallit in l. rerū mītura. §. Labeo. ff. e. ti. q. a ibi modicū tps deficiebat: & q. a sub vni uersitate possidebat. Itē fallit. ff. de usuc. l. cepit. & l. iusto. §. inter dū. q. iure singulari introductū ē, ut ibi no. & e. ti. l. siue. Fal lit ubi licet nō possideat, fingit possidere in sui fauore: secus si i sui odii: ut l. pe. ff. p. donato. Quarto exigit extātia rei: & hoc si deficiat civilis: q. a efficit sacra uel religiosa, uel seruus liber: & interruptit prescriptio. Et idē si nāl'r: q. a extinguit. ff. de acq. pos. l. q. uniuersas. ff. p. don. l. pe. Si vero res nō extinguit, sed in aliud corpus trāsfert, qd iuris lit, habes. in l. rerū mītura. §. Labeo. & p. totā legē. ff. e. ti. Quinto exigit psona prescribens: si in eo tñ su pueniat defectus al, nō extinguit usucapio. ff. de vsuc. l. iusto. §. eū, q. Si supuenit talis defectus, q. faciat eū incapacē dñij, ut i Iudæo, & mācipio Chriano, interruptit prescriptio. C. de epi. & cle. l. deo nobis. circa fi. C. ne Iudæi māci. Christ. l. r. Si supuenit āfectus in psona mīsta p. d. ratiōe dñij, & tituli, ut q. ex oī cā ac grere pnt, pter q. ex testō, ut dānat' de libello famoso. ff. de test. 1. s. cui, & uxor, q. p. acq. rere ex oī titulo a uiro, pter q. a donatio ne: & tūc dic, q. supueniēs incapacitas nō vitiat cepā prescriptio nē, licet possit auocari p. d. ratiōe sine cā. ff. de do. inter uir. & vxor. l. si sponsus. §. si donationē. Per q. vñ, qd si forēis ex certo ti tulo nō possit acq. rere, q. si successit alicui, q. cepat prescribere, p. acq. rere, & prescribere: secus si ex nullo titulo possit acq. rere. Sex to exigit psona, q. quā prescribit: si qdē deuēt i' ad psonā, q. quā nō currit prescriptio, nō interruptit, si ē cepa. C. de p. scrip. xxx. an. l. sicut. & hoc, q. a psona, q. quā prescribit, nō exigit ad subitātia p. scriptionis: sed ē p. scriptionē vt obiectū. Et hęc sufficiāt d. nā li interruptioe. Civilis aut sit p. alios act' extrinsecos a iure po. sitione inductos. in his dic, qd qdā sunt prescriptioes currētēs me ro fauore prescribētis, ut usucapio rerū mobilium: & hęc nō inter rumpit litis p. testatioe nisi i effectū. l. 2. §. fi. ff. p. emp. ff. de rei v. l. si post acceptā. Quędā ē prescriptio mere odiosa, ut prescriptio. 30. an. line. ti. siue cū bona fide siue cū mala fide: & hęc interruptit lit. pte. & ēt executoris missioe: ut l. cū notissimi. C. de p. c. 30. an. p. q. puro idē in prescriptioib. currētib. p. ecclesiam, vbi nō exigi tur titulus: q. a currūt mera negligētia. Ad, qd §. e. nihil. s. m. unā lec. Vbi at currūt ex titulo, & ubi titulus, exigit lit. pte. q. a hęc ē mīsta, sicut in prescriptioe. x. vel. xx. ann. q. currat partim fauore partim odio. C. de rei u. l. more. Cā est, q. a ubi currūt mere odio, fundamētū prescriptiois cātur sup negligētia, q. cessat execu toris missioe: prescriptioes, q. cānt meo fauore, nō cānt sup me ra negligētia, sed sup titulo, & possessione, q. nō tollunt sola litis pte. vel executoris missioe. Hoc uerū, nisi interueniat talis actus, q. c. l. udat malā fidē: q. a & de iure canonico interruptit, q. ēt sufficit in foro civilis: ut si interuenit synodalis pclamationio: vt in c. s. actorū. §. e. v. libelli oblatio facta principi, vñ talis act', q. ducat tenētē in dubitationē. 16. q. 3. c. j. & at ibi gl. q. sufficit denūtiatio. Qd intelligo, si sit talis, & tali mō facta, q. eū duxerit in dubitationē: vt q. a habeat p se aliquas psumptioes, qñ su peruenit post cepā prescriptioe: nuda at sufficit ab initio: ut l. si fund'. C. de rei u. ff. p. emp. l. 2. & dixi in c. grauis. de rest. spo. p. scriptiones mīste tñ tenēt mediū: id interruptunt lit. pte. Pro hac distīctioe prescriptioū facit. l. fi. C. de edic. diui. Adr. tol. & 16. q. 3. §. prescriptioū. p. Dy. in r. a. possessor. de reg. iur. li. 6. Hęc p. cedūt in iurib. ppetuis, q. q. currit prescriptio: in tpsalib. at actioni bus sui nā illæ nō interruptunt, nisi litis pte. l. j. & 2. c. qñ libel. prin. dat. li. pte. Per hęc patet, qd de prescriptioib. statutaris: illę. n. interruptunt sola executoris missioe: q. a currūt mera negligētia nō perētis. Hęc ponit Bar. in l. j. in fi. ff. p. emptore. Prescriptio at, q. currit p. actioes criminales, interruptit sola libelli oblatio ne. l. mariti. §. quonēniū. ff. de adul. Ex his decidit qualiter iter rumpat prescriptio in iurib. si qdē sūt iura realia arc rei, p. d. it p. dita possessioe fundi dñantis. l. si aedes. §. j. ff. de serui. vr. p. d. Itē iter rumpit, cū p. d. it quali possessio: ut q. a is, q. quē possidet, nō p. itat pa tiētā: q. a in talib' nihil aliud est possidere, nisi pati aduersarij: vt. l. 4. ff. de vsufr. & l. pe. ff. de serui. c. q. aduersariū nō pati uti seruitute, interruptit. Idē in iuribus incorporalibus non cohæ rentibus rei, ut in iurisdōnalibus, & similibus. Ad, quod id, qd no. Inn. §. eo. auditis. id interruptit prescriptio libertatis, eo q. q. s. uti seruitute, uel iure seruitutis. ¶ Ex his patet, qualr aduersus

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

actiones p̄scribat, & interrumpant: q̄a in p̄sonalib. cū non exigat p̄s̄criptio, sed currat mera negligētia nō agentis, interrumpunt solā executoris missione, sit et̄ q̄nq; p̄ debiti agnitionē, p̄ solō nō p̄is v̄suarū, vel debiti, p̄ dationē fideiussoris. Itē quocunq; aīo mō debiti agnoscat, vel cesset negligētia: ut l. cū notiffimi. C. de p̄scr. 30. an. Sed si agat p̄scribere actiōi in rē, q̄a exigat p̄s̄criptio p̄scribetis, illa interrumpit p̄ditione possessionis. Si autē p̄dita re aliqua remaneret obligatio in p̄sonā q̄ illū, q̄ quē agēbat p̄scribere, quo ad illā nō interrumpitur p̄ditione possessionis. l. licet. C. de p̄scr. 30. an. Ad quod. l. sequitur. §. fructus. ff. de vsuc. Effctus autē interruptionis nālis, quia interrumpit quo ad oēs, ciuilib. t̄m quo ad p̄sonas exerceutes actus, ex quibus interrumpitur. Et est causā, quia nālis respicit oēs, ciuilib. respicit t̄m actus exerceutes: sed cū in bona fide mala fides nō possit hēri ex post facto quo ad unū, non quo ad aliū, q̄a possū putare d̄m Martinū, an p̄scribā aduersus Gaiū de iure ciuili est planū, q̄d nō interrumpit: sed de iure canonico est dubium. Vt q̄d nō: quia uerū est, hūc bona fide non possidere: & q̄ p̄sciētia: igr̄, &c. j. c. fi. Contrariū puto: q̄a bona fides, & mala, p̄nt referri ad unū, & nō ad aliū, & respicere unū, ita q̄d nō aliū: ut l. Fulcinius. §. qd si aduersus. q̄b. ex cau. in pos. ea. Verū est ergo hūc respectū illius, quē non putat d̄m bona fide possidere: & sic p̄scribit. Nō ob q̄d de iure canonico hoc sit nāle p̄scriptionis: & sic eius interruptio quo ad oēs interrumpat: q̄a & titulus ē nālis de iure ciuili: & t̄m eius interruptio nō interrumpit p̄scriptionē quo ad oēs: q̄a multiplicabilis est, & p̄t respicere diuersos, vt patet ex dictis. Et tenet. Bar. in l. nāliter. ff. de vsuc. ubi ponit p̄cedētia. d. l. gl. ut iacet. Ad casus interruptionis adde casū de iure canonico, q̄m cessat bona fides: q̄a hoc est vnū de substantiālib. ad p̄scriptionē. j. c. si. fm. Host. Per q̄ dicit gl. 16. q. 3. c. 1. q̄ facta litis p̄testa. nunq̄ p̄scribit: q̄a p̄sumit quē h̄re malā fidē: licet post litē p̄test. solū de iure ciuili actio p̄petuet, & p̄scribi possit post. xl. annos. l. fi. C. de an. exce. q̄a nō curat leges de mala fide. Inq̄tū gl. dicit p̄ ditionē securam interrumpi p̄scriptionē: hoc verū de iure canonico, si p̄cludat malā fidē, vel dubitationē. 16. q. 3. c. 1. & q̄d ibi no. Nunq̄d autē exigat, q̄d p̄cedat libellus: habet in legibus hic allegatis, & in Spe. de exe. §. i. uerfi. executores. & uerfi. seq. M̄m glo. habes p̄ gl. 16. q. 3. §. de p̄scriptionibus. alias sub. §. p̄t. Host. remittit eo. ti. sub rubrica de p̄scriptionibus rerum immobilium. §. quibus modis.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescribuntur fines p̄riorum ecclesiasticorum spatio, &c. 5.
- 2 Finium quæstiones sunt terminanda agrimensoris iudicio.
- 3 Delegari potest iurisdicatio per verbum, hortamur.
- 4 Mensurans an teneatur de mala mensura.
- 5 Prescribere non potest una parochia fines alterius ecclesie.

C A P. I X.

Via indicante. ¶ Fines p̄riorū ecclesiasticorū. xl. annor. spatio p̄scribunt. h. d. Primo ponit dictū: q̄d Sc̄do exequēdū p̄mittit, ibi: hortamur. Tertio circa exceptionē infruit, ibi. 40. ¶ No. j. q̄d nō finium terminandā agri mēforis iudicio, q̄ forte hēt iudicare de finibus, si reperiunt: uel q̄a in infruit apparebat de iugibus terre, & q̄titate utriusq; partis, & alter dicebat de parte p̄pria occupatū: un̄ oportet, q̄ ueniāt ad mēsurā. Declarato ergo, q̄d alter occupasset aliqd de territorio alterius: Sc̄do si allegat p̄scriptio, illa referuabit utriq; parti. Et not. q̄ in rebus ecclesiasticis ultra fines p̄cedit p̄scriptio, sed non minor. 40. ¶ No. q̄ p̄ uerbū hortamur, aliq̄ p̄mittit iurisd. Vide p̄cor. de rest. c. j. lo. An. ¶ Op. q̄ non sit recurrendū ad agrimensorem cū possit q̄o decidi ex discoopertura finium absq; agrimēsurā. So. intellige hoc q̄ cōstat q̄tū de terra hēt vnus, & q̄tū alter, puta vnus ex parte superiori. 10. alter oēdo ex parte inferiori. alias sepe p̄tingit q̄o nē finitū non posse p̄ agrimēsores finiri. ¶ Op. q̄ ex quo allegat p̄scriptio, non sit necesse agrimēsurā declarari: q̄a p̄scriptio iuuat. Sol. Dicit Io. An. q̄ si p̄bet p̄scriptio, nō est necessaria hæc mēsuratio: possit t̄m esse utilis fm̄ p̄scriptionē p̄bata ip̄orum terminatio. Io. An. Tu dic, q̄ hi nō allegabāt p̄scriptionē, nisi in subsidiū ubi apparet de alieno possessū. ¶ Quæro an teneat de mala mēsurā mēsurās. gl. q̄ sic, si dolosē agit: secus si negligēt, uel ex culpa. Alleg. gl. iura. Inq̄tū dicit de culpa nō teneri: dic hoc uerū, si est eius: secus si est lata. Et datur hæc actiō nō in hæredē, sed hæredī: licet reḡr secus. ff. de act. & obl. l. ex q̄tib. ut eo. ti. l. fi. fm̄ Gof. Libellū & positiones in hac m̄tude in Spe. de paroch. uer. & quia de limitibus. Glo. colligit unū modū probandi: ut res subijciat oculis. Per quod colligit, q̄ habet iudicare fm̄, q̄a nouit, & non fm̄ allegata: & ponit p̄gnā iudicantis p̄stitutiones. & p̄scientiam, quæ hodie habet de re iud. cū æterni. li. 6. lo. An. de quibusdam similib. modis probandi per inspectionē oculorum, remittit ad arborem consanguinitatis. An possit iudicari secundum cōscien-

tiā. Ho. remittit ad no. §. de off. ord. si sacerdos. ¶ Opp. q̄ vltra limites p̄scribi nō possit: q̄a nec limites, nec limitibus. adherētia p̄scribi p̄nt. 15. q. 3. licet in r̄lis. de paroc. super eo. Gl. p̄cludit, q̄ fines parochiarū, & diocesum, vel vltra fines, de adherētib. finib. nihil p̄scribi p̄nt, q̄ sunt limitate, & reperiri p̄nt, quia termini non sunt p̄fusi. Sic debent intelligi iura. Vbi at termini nō apparēt, vel sunt p̄fusi, t̄m quilibet de territorio alterius p̄scribere p̄t. Sed ex quo nō patēt termini, nō patet ius p̄scriptio nis. Vna t̄m parochia de iurib. alterius intra parochiā, dūmō n̄ sint limites, v̄ limitibus. adherētia, b̄n p̄scribere p̄t. §. e. ad aures. j. c. auditis. & t̄m dicit gl. q̄ exigūt titulus. Qd̄ dicit, hodie vt. c. ti. c. 1. li. 6. In fundū at, & reb. alijs et̄ ecc̄larum bene p̄nt p̄scribi, & limites, & adherētia limitibus. sed spatio. 40. annorū, ut hic h̄r. Vnde hic Gof. q̄ postq̄ fines sunt turbati, & alter incipit fines possidere, vt solum proprium, non ut fines, tunc incipit p̄scribere: ante turbationem autē non p̄scribit: quia vterq; finibus cōib. vtur ratione suæ partis. ff. pro socio. l. & merito.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescriptio non currit tempore hostilitatis.
- 2 Ecclesia dicitur, quando in parochia sua habet titulos absq; parochia.
- 3 Ecclesia parochialis quomodo habet tria iura in suos parochianos.
- 4 Ecclesia parochialis iura an indistincte possit quis in parochia alterius acquirere ex consuetudine.
- 5 Prescribere an vnus episcopus possit iura episcopalia in alterius diocesi in certa parte diocesis, etiam remota a limite.
- 6 Funerandi ius in quo consistat.
- 7 Decimas percipit mater ecclesie intra fines sue parochie, & non capelle, nisi privilegio speciali.

C A P. X.

X transmissa. ¶ Tpe hostilitatis non pars ponit q̄relā. Sc̄da dat iudicē. Sc̄da ibi, diffinitioni. ¶ No. 1. q̄ parochialis ecc̄la, q̄ maximē d̄r, et̄ si hēt alias ecc̄las in sua parochia non h̄ntes parochiā super iure parochiali, & decimarū, & oblationū, fundat intentum de iure cōi. ¶ No. q̄ ecc̄la d̄r maximē, q̄ in parochia sua hēt titulos absq; parochia. ¶ No. 3. tria que sunt de iure parochiali, s̄nt funerandi, ius decimarū, & obligationum, in quib. fundat intentum parochialis, eo, q̄ parochialis de iure cōi. Item q̄ in parochia etiā fundat intentum in alijs omnib. intentionib. spiritalib. ad hoc de deci. cum contingat. ¶ Not. p̄scriptionem non currere tempore hostilitatis. ¶ Quæro an indistincte possit quis in parochia alterius acquirere ex consuetudine iura parochialia. Ho. loquens de consuetudine. j. de clerici. non res̄. quia nonnulli dicit, q̄ licet effectu do possit dari uni ecc̄læ ius percipiendi p̄diales decimas in alia. de deci. cū sint & c. apostolicæ. non t̄m idem de persona lib. nec de iure baptizandi alienum parochianū, nec de oblationib. primitiis, vel alijs, quæ inter corporalia computantur: res. n. facilius submittitur quam persona. de fo. comp. significasti. Et quia cōsuetudo v̄ irratiōabilis. de paroc. ca. 2. de p̄enis. omnis. nisi quantum per ius canonicum approbatur. ut, q̄ archidiaconus, & alij quidā p̄scribant iura parochialia, & hēant iurisdiccionem. de consuetudine. j. c. cum olim. & c. veniēs. de off. arch. c. fi. Sed irrōnabile est, q̄d unus rector in alterius parochia omnia p̄scriberet. de sepul. cap. 1. & c. certificari. Hæc sunt verba Ho. quib. multum obstat hæc decr. nisi restringatur hæc ad consuetudinē, vel q̄n omnia vult acquirere ex p̄scriptione: vel intelligatur, q̄n non hēt titulum. ¶ Nunquid autem vnus ep̄s possit p̄scribere iura ep̄alia in alterius diocesi in certa parte diocesis, et̄ remota a limite. vide In. h̄c. De dormitione p̄scriptionis, referuo. j. c. cum non liceat. ubi gl. tagit. Gl. colligit superiorem ecc̄lā agere posse super iure subiectarum. Ad hoc allegat sua iura. de suc. ab. inte. c. fi. de ver. sig. cum inter. de nou. oper. nun. c. 1. allegat. Abb. de elec. quærelā. ¶ Quæro, in quo consistat ius funerandi. Dicit gl. q̄ consistat in sepultura mortuorum, & exequiis, & oblationib. inde prouenientib. de quo de sepul. per totum. ¶ Gl. pe. colligit matricem ecc̄læ debere percipere decimas intra fines suæ parochie: & sic capellæ nihil debent hēre. Qd̄ d̄r uerum, nisi p̄ speciale priuilegium, vel indulgentiam. alleg. de deci. cum contingat. 16. q. 1. de decimis. De hoc plenē dixi. j. c. cū p̄tingat. & tenendo, quod ibi dixi. hæc decr. non obstat, quia istæ ecc̄læ inferiores non hēbant parochiā. de hoc. 16. q. 1. statumus.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescribi non possunt procuraciones, que debentur legatis, & nuntijs apostolica sedis ratione uisitationis. 8.
- 2 Ad procuracionem legatorum tenentur clerici beneficiati.
- 3 Procuratio nuntiorum sedis apostolicæ est de iure obedientiæ.
- 4 Consuetudo, & priuilegium, quo casu non comparantur.
- 5 Canonici quomodo possunt appellari ordinarij.
- 6 Expensas factas in consecratione episcoporum an capitula soluere teneantur.
- 7 Prescriptibilia an sint omnia, quæ priuilegio sunt quæsiabilia.

C A P. XI.

Accedentes. ¶ Procuraciones, quæ de
 stolice sedis, præscribi nõ possunt. h. d. Prima pars
 ponit querelam. Secunda dat iudicium: nõ letes.
 ¶ No. 1. de iure clericos bñficiatos teneri ad pro-
 curatiõnẽ nuntiorũ, & legatorũ ap. stolice sedis, & quod ad ip-
 sam tribuere debet canonici ecclesiarũ cathedraliũ. Et nõ. qd
 in talibus pcurationibus superioribus debitis nõ põt p̄suetu-
 do, uel p̄scriptio tanq̄ õius obedientiæ. ¶ Nor. casum in quo
 nõ nõ æquiparatur priuilegiũ, & p̄suetudo, & in quo aliquid est
 acquiritibile priuilegio, qd nõ est acquiritibile p̄suetudine: &
 hoc, qd p̄suetudo trahit originẽ, ab alio, q̄ cui p̄iudicat. ¶ No.
 canonicos appellari ordinarios: & est uulgare loci, sicut Rauẽ-
 ne dñr Cardinales. ¶ Quoerõ an capitula teneant ad expensas,
 quæ sunt pro p̄secratione ep̄orũ suorũ. Dic, qd sic, nec excusan-
 tur p̄suetudine, uel p̄scriptio: arg. huius c. Ho. remittit ad
 nõ. de elec. cũ p̄terite. Quis ordo debitus est in soluẽdo, uel
 exigẽdo pcurationes. Dic, qd ordo est vt p̄deretur facultates,
 & plus debito ut quis nõ aggrauet. de offi. ord. q̄querẽte. de sta.
 m. in singularis. de cenf. cũ inãntia. ¶ Quoerõ an oĩa quæ sibi
 lia priuilegio sunt p̄scriptibilia. Io. qd nõ. xi. di. catholica. 93.
 di. illud. c. dist. 3. m. r. e. dicit, qd nõ. Dic in q̄tũ detrahũt obedi-
 tiẽ superiorũ, uel vniuersali ecclesie Romanæ, & aliarũ ecclesiarũ,
 nõ prodest p̄suetudo, ubi prodest priuilegiũ, nisi & p̄suetudo
 sit gñalis: ut nõ. in gl. p̄dictis. Glo. 1. p̄sequit gñalia. In gl.
 1. in fi. dic vt de reg. iur. qui sentit. li. 6. ¶ Opp. qd p̄scriptibilis
 sit procuratio. 18. q. 2. Eleutherius. Gl. dicit, qd triplex est pro-
 curatio. Vna, quæ debetur ratione uisitationis: & in hac nõ cur-
 rit p̄scriptio. Alia, quæ debet rone institutionis: & in hac cur-
 rit p̄scriptio. Alia quæ debetur ratione consuetudinis: & in
 hac et currit. Aduerte in quantum glo. dicit procuratiõnẽ de-
 beri ratione institutionis, nõ intelligas de iure cõi: sed debet
 ex statuto, uel p̄uentione apposita tpe dedicationis, uel p̄tru-
 ctionis ecclesie. De hoc. 7. de cenf. procuraciones. & c. venera-
 bili. & nõ. gl. quæ tangit de triplici specie procurationis.

S V M M A R I V M.

- 1 Præscribere non potest subditus obedientiam quam debet prelato.
- 2 Episcopus est caput in sua diocesi, & alij inferiores prelati reputantur membra.
- 3 Honor, & eadem reuerentiã debetur capitulo vacantis ecclesie, qui debetur ipsi episcopo, uel prelato.
- 4 Parochiano quando licet recedere a suo prelato.
- 5 Præscriptio quibus casibus non currit. nu. 10.
- 6 Præscriptio quibus casibus dormit, uel non.
- 7 Præscriptio nunquã ex pacto possit impediri.
- 8 Præscriptio an currat contra prodigum.
- 9 Præscriptio an currat hereditate iacente.
- 11 Præscribere an possit emptor pensionem factam super re uendita.

C A P. XII.

Vm non liceat. ¶ Subditus non præ-
 scribit obedientiam cõ-
 tra prælatũ. h. d. Sunt duę partes. Prima reprehendit
 factũ istorũ, quibus scribitur, exprimẽdo cãm.
 Secũdo illud corrigi præcipit, & exceptionẽ remo-
 uet. ¶ No. nõ licere mēbra a capite recedere, & qd caput est
 ep̄s in diocesi, alij prælati membra. Vide de elec. significasti.
 in fi. ¶ No. 2. qd sup obedientiã, et quo ad prælatos diocesis ep̄s
 fundat intentũ de iure cõi, & super reuerentiã. ¶ No. summarũ,
 qd õ obedientiam nõ currit p̄scriptio. Dicit Io. An. qd cap-
 ut honorabile membrũ hominis: vñ sine alijs mēbris locũ fa-
 cit religiosum. ff. de reli. & sumpt. fu. l. eũ in diuersis. & amputa-
 to capite, frustra se iacet habere alia mēbra. 1. q. 1. illi. fm Ioã.
 ¶ No. qd illã reuerentiã debet inferiorẽs prælati cap̄o uacantis
 ecclesie, quã debet p̄lato, & succedit cap̄m vacante sede in po-
 testate obedientiæ, & reuerentiẽ siue iuris. ¶ Opp. qd licitũ sit
 propria autoritate recedere a superioribus. de elec. qd diligẽ-
 tia. 3. 2. di. p̄ter hęc. So. Gl. dicit, qd licet recedere a depositis, vñ
 suspensis: intellige siue sint suspensũ nõ hoĩe, siue a iure, ex quo
 sunt p̄cisi in sacris, & in his, a quorum collatione sunt suspẽsi
 licet recedere. Et in hoc bñ dicit glo. Quidã nõ sunt suspensũ
 ipso iure depositi, uel p̄cisi: & dicit gl. qd regulariter nõ licet ab
 eis recedere. Fallit in notorio fornicatore, in hæretico, in schis-
 matico. & simoniaco in ordine: in alijs aut q̄q̄ notorii sint, ab
 eis propria nõ licet autoritate recedere. Idẽ gl. 2. q. 7. sacerdo-
 tes. Gl. addit ibi Je nõ scrũtib. canones, & excoicatis: sed ex
 cõicati p̄prehendunt in primo mēbro de p̄cisiõ. Quare aut
 plus uident, isti q̄ alij. Glo. dicit, qd canon h. d. Sed est dubium
 hoc, de quo q̄rit, quare hoc dicit canõ. & ab his plus, quã ab a-
 lijs permittit. Sed dic, qd rõ est in simoniaco in ordine: quia in
 tus ortus occidit q̄tuncunq; occultus: ut nõ. de simo. tãta. For-
 nicatio at iniquat aĩam. & corpus, & nimis frequenter. 33. q.
 7. qd in oĩbus. iõ magis p̄sequenda. de p̄enis. aut facta. §. n. fm

Host. Idem Gof. de simo. tãta. Dic de hoc, vt dixi de coha. cle.
 & mu. ueitra. & in c. ex tenore. & c. n. de temp. or. ¶ Glo. ultima
 ponit casus, in quib. nõ currit p̄scriptio, aliquos ponit, in
 quib. nõ currit rone rei, uel natura iuris, de quo p̄scribendo
 agit: aliquos, in quib. nõ currit p̄scriptio rone personæ, q̄ quã
 p̄scribitur. aliquos, in quib. nõ currit: aliquos, in quib.
 dormit. Et ponit in fine aliquos, in quib. nõ p̄scribit, uel nõ
 currit p̄scriptio ex defectu in personã, uel circa personã præ-
 scriuentis. In quantum dicit liberum hoĩem nõ p̄scribi, in-
 tellige ut nõ. de Iud. c. 2. super gl. 3. & de mã in c. illud. alle. in
 gl. In quantum gl. dicit, longissima p̄scriptio usufructuariũ,
 & similes p̄scribere: forte uoluit gl. qd de p̄scriptio. 30. an.
 arg. l. sicut. C. de p̄scri. 30. an. Hoc habuit ab Accur. in l. cre-
 ditores. sed illud procedit de iure canonico. hoc est correctũ,
 vt dicam. §. c. fi. dic, ut ibi dixi. De hoc uide in Spe. eo. ti. ver. qd
 si colonus, & tribus seq. Pro declaratione huius gl. & eorum, q̄
 scribit Inn. & lo. An. 5. eo. ex transmissa. est aduertendũ, quod
 qñque p̄scriptio nullo mō currit, vt qñ res, uel ius indefinitẽ
 est nõ p̄scribibile: & qñ hoc p̄tingit, glo. ponit aliquos casus
 alia examinatione nõ indigentes. Qñq; nõ currit p̄scri-
 ptio mista cõsideratione rei, & personæ, vt in laico quo ad de-
 cimas, & ius sp̄iale: qñq; dormit p̄scriptio: qñq; interrumpi-
 tur, qñq; currit, sed datur restõ. Circa primũ est dubium, an eo
 qd res est inalienabilis, sit imp̄scriptibilis. Tex. vt qd sic, in l.
 fi. fundũ. ff. de fun. do. Præscriptio. u. alienatio eũt ibi. Ad hoc.
 ff. de usufr. l. ubi lex. de reg. iur. qui 3. li. 6. quare prohibita alie-
 nari emens est malã fidei, vt ibi. Dic, si ius prohibet simp̄r
 alienationem, res est imp̄scriptibilis quo ad inchoationem,
 quo ad inchoatã finiendã anteq̄ qualitas inhiens superuen-
 rit, secus: quia nõ impedit illam: vt d. l. si fundum. qd credo
 de iure ciuili. De iure aut canonico, si sciret qd nõ rei sup-
 uenientem, quia esset in mala fide, p̄scribere nõ posset, vt
 puto. §. c. fi. Si aut prohibet alienatio rone personæ, & nõ sim-
 pliciter: dic ut in l. 2. §. si a pupillo. ff. de usufr. pro emp. Si aut
 permittit alienatio, sed nõ sine solemnitate, dic ut dicam. §. e.
 si diligenti. Vide Bar. in l. fi. C. in qui. cau. in inte. resti. nõ est
 necesse, & ibi Bar. ultimo hoc casu dicit, qd procedit p̄scriptio.
 Sed hoc intellige, ut nõ. in d. §. si a pupillo. Circa sũm, qd inter-
 rumpitur, & de effectu interruptionis, dixi. §. ca. illud. De effe-
 ctu dormitionis, hic aduerte: quia dñia est inter interruptionẽ,
 & dormitiõnẽ in hoc, quia si interrũpit, tota tela p̄scriptio-
 nis conquassat: vñ oportet a capite principiari. Si aut dormit,
 sola tpa inutilia detrahunt, & vltima primis p̄tinuant detra-
 ctõ tpe dormitionis. §. eo. auditis. Restat ergo uidere, qd dor-
 mit, & qd interrũpit, & an ubi dormit, subducãt tps ipso iure,
 an p̄ reitõnẽ. Dic, si actus excludit negligentiã, ultra hoc sup-
 ponit oppositũ, uigilantiã: quã ultra negligentiã aliquid fit, qd p̄-
 scriptiõnẽ interrũpit, ubi interruptionis actus, ut sufficiens est
 approbatus a iure: & hæc aliqñ est nãlis, aliqñ ciuili: de qua 1.
 d. c. illud. Si actus excludit negligentiã, & nõ dat uigilantiã op-
 posita, tunc inducit dormitiõnẽ, ut qñ dat agendi impotentiã:
 quo casu si impotentia est iuris, nõ currit p̄scriptio: & p̄-
 cedit illud. Nõ ualentĩ agere nõ currit p̄scriptio: & nõ cur-
 rit ipso iure, & dormit illo tpe: ut l. sicut. C. de p̄scr. 30. an. l. 1.
 in fi. C. de anna. exce. Qd est uerũ, qñ superuenit impedimentũ
 ante inchoatã p̄scriptiõnẽ. Secus dicit, si impedimentũ sup-
 ueniat post: quã currit, & dat restõ. vt l. sed & si p̄ p̄torẽ. §. fin. ff.
 ex qui. cau. ma. sed ibi fuit impedimentũ factũ. Dic, si impedi-
 mentũ superuenit, et ex post scõ, nõ impedit p̄scriptio. l. se-
 natus. ff. de off. p̄sri. sed dat restõ, ut ibi. Et illud tenet Gul. de
 Cu. ad qd. l. si fundũ. ff. de fun. do. Et hoc tene: licet Butri. dix-
 erit, qd nõ currit ipso iure, p. l. fi. §. donec. C. de iure deli. ut di-
 cit Bar. in l. senatus. Sed ille. §. p̄t intelligi. qñ impedimentum
 superuenit añ inchoatã. Io. Bar. tenet Gul. Aduerte tñ, quia
 intellige nõ ualentem agere, qui nec p̄t missionẽ executoris
 interrumpere, uel aliter extraiudicialiter et: alias curreret, li-
 cet nõ possit agere: sed daretur restõ, ut dicit glo. in d. l. sena-
 tus. Ad l. si fundum. rñ de, quod ibi impeditur agere rone rei,
 vt dicit Bar. in d. l. senatus. Si impotentia est facti, tunc sit pro
 regula, quod p̄scriptio currit, sed datur restõ. Fallit, nisi ubi
 apparet expressum oppositum. Qui autem sint casus, ubi inter-
 rumpatur, dixi in c. illud. Casus ubi dormit, dup̄r ponit gl. &
 Inn. §. e. ex transmissa. quorum primus est tps hostilitatis, qua-
 lis exigit hostilitas. Dicit Inn. qd talis, quod nõ reddat ius in
 terra pp impetũ hostiũ: ideo nõ habuit pars, q̄ quam currit
 p̄scriptio, facultatem petẽdi sibi debitum. ff. de acq. pos. qui
 uniuersas. §. 1. & 2. & usufr. l. natura. Vñ licet fuerit opinio,
 qd hoc casu fuerit interrupta, uera est opinio, quod dormit: vñ
 finita hostilitate, poterunt antiqua tpa uultimis continuari, &
 subductõ tpe hostilitatis continuabitur. §. e. auditis. Ad hoc al-
 le. Bar. l. fi. C. fi. regun. limito alle. confli. Fred. de pace Constã.
 §. possessiones. ¶ Glo. ponit quatuor casus, in quibus dormit
 tps pupillaris ætatis. alleg. iura. Tempus suspensionis prelati,
 tempus

- 19 *Domus Cardinalis, vel episcopi, præsumitur fidelis, ut camera Papæ.*
- 20 *Officium camerarij quid sit, & an expiret per mortem Papæ.*
- 21 *Præscriptio minor centenaria contra Romanam ecclesiam non currit.*
- 22 *Clausula, forma facta & placita, quid significet.*
- 23 *Instrumenta in factis antiquis plenior datur fides, quam testibus.*
- 25 *Præscribere an possit castellanus ecclesie feudum ipsius ecclesie.*

C A P. XIII.

Audientiam ¶ In feudo Romano ecclesie, & vasallum currit sola præscriptio ceteraria. h. d. In prima processus narratio. In secunda diffinitio. Prima subdividitur: quia prima ponit petitionem actoris. Secunda ratione rei: sibi: sed ea. Tertia probationes actoris, ibi: ad qd. ¶ No. Jaicū capacē tpalis census debiti rōne iurisdōnis tpalis in loco: & potest Papa illū licite laico concedere. Quod no. pro illis laicis, quibus conceditur catena super pontem. ¶ No. censum posse deberi, & peti ratione consuetudinis. Et sic procedit libellus cum hac. Peto censum consuetudine debitum. Vide de offi. ordi. cum dilectus. ¶ No. qd ē pluralitate iurium in re procedit libellus enumeratis aliquibus iuribus, appōita clausula generali. ¶ No. rōsione ad ius, & non ad factū, litis p̄tationē induci. Vnde si r̄deat, petita non deberi, inducitur de quo de lit. p̄te. c. 1. ¶ No. arg. librum censuale, in quo præscriptæ sunt solutiones census, probare solutionē census, & p̄r censum debitum: & sic tales libri ut publici probant. q̄ reperiantur in archivo publico, & loco non suspecto: quia hoc modo scriptura dicitur authentica: ut no. de fi. instr. c. 1. & 2. per Inn. ¶ No. in actu perceptibili sensu uisus & auditus, ut est solutio cētus, valere testimoniū de visu tantum.

¶ No. ecclesiam Romanam præscribere contra priuatum minori tpe. ¶ No. librum censuale recipere, & habere probationē, & illi detrahi p̄m qualitatem loci, in quo repertus est: ut si in loco suspecto, non datur fides: si in loco publico, qui publicus est, ubi est p̄enes principalem authenticam personam, uel eius officialem, tum authenticus est & probat. ¶ No. p̄sumi pro assertis a notario, & credulitas surgit ex eo, quia habet officium de publico, & quia iuratus: vnde creditur, testes dixisse, quod scripsit eos dixisse, licet aliud aperte assertatur, donec probet̄. ¶ No. qd ius subiecto debitū, inquantū subiecto est debitū est præscriptibile non præscripto iure domini, inquantum subiecto est debitū, non ut proprium, sed noīe dñi, q̄ subiectū hoc ius non præscribitur non præscripto iure dñi, & tunc habes præticam suāndi hic: quia ad iudicandum est ius sibi, nō vt sibi, sed tanq̄ tali subiecto. ¶ Not. quod q̄ Romanā ecclesiā non currit nisi centenaria præscriptio, nec q̄ alium ad præiudicium Romanæ ecclesiæ, ut noīe Romanæ ecclesiæ non possit ius p̄sequi, licet currat ad præiudiciū proprium, nec sibi tanq̄ sibi non r̄deatur: & sic propter p̄nexitatē cū iure alterius q̄ sequitur per alium & alterius noīe, qd suo nō p̄sequitur. ¶ Op. qd testes non p̄barent censum debitū Romanæ ecclesiæ, q̄ a nō depoñebat ex qua cā solutū, & sic p̄bō non releuabat. de cē libus. peruenit. de cā poss. c. fi. & qd ibi no. So. Dicit Io. And. qd cām p̄bat priuilegiū, & liber censualis: ideo forte dicit magis autoritate priuilegiū, & c. ¶ No. hoc dicit qd testes, & eorū iudicia alias obscura, & p̄cludētia clare, certificant, & declarant ex instris. p̄ducitis in eo, in quo deficit, si veritas ex instris pateat. Et no. qd narrata in priuilegijs Papæ ex priuilegijs p̄bant, & in ibi assertis ad modū Papæ. ¶ Op. qd solus nō vsus priuilegiū non repellat eū: potuit. n. non vt, quia non potuit p̄sequi debitū ab illo: & sic non est negligēs. So. Hoc intellige, qm non est vsus, ita qd pateat de negligētia. de priu. accedētibus. & c. si de terra. C. de diuer. res. falso. ¶ Op. qd nō currat ē ceteraria: q̄ q̄ tributa nō currit p̄scriptio. C. de p̄scr. 30. an. l. p̄perit. Solut. Aliud in cētus, ut hic: aliud in tributo, ut ibi. Cētus pōt deberi altero respectu, quā in signū supremæ superioritatis: tributū, qd p̄stat in signū recognitionis supreme superioritatis, nō est p̄scribitibile. Vel hic allegabat p̄scriptio. nō tñ in cētus. sed in alijs. p̄m Gof. Io. An. remittit a duo. in d. l. 3. gl. fi. ¶ Nūquid at vasallus possit p̄scribere feudū, & libertatē feudi: uide in Sp. de p̄scr. p. Io. An. sup rubrica, in add. magna. uer. sint alia. ubi dicit, qd si tenebat ad certas pensiones, ut q̄a tenebat ad tenēdū eqū dño, imputandū est dño, qd illas nō exigit. Si erat feudū honorificū, nō est qd imputari dño, tunc si intra tps. 30. ann. dñs habuerit negotia. ad que vasalli essent vocandi, & verisimile est, quod dominus uocasset, si uasallus fuisset in militia, vel uxore ducenda: & tunc quia interpellatē ex hoc uidetur ius domini p̄scribit. Hoc possit procedere de iure ciuili: de iure canonico si est vasallus, ex facto suo non possit p̄scribere: quia non habet bonam fidem: si ex facto alieno, possit procedere quod est dictum. Idem puto in emphyteuta. ad hoc, quod nota. gloss. & ibi Bartol. in l. comperit. de p̄script. xxx. anno.

¶ Oppo. quod non debuerit credi notario, si aliter scripsit, quam dixerint testes: ut de falsis, per totum. Solut. Hoc di-

cebat sola pars: sed notario creditur, ut publice p̄sonæ, ex quo alr non p̄bat. p̄cipue circa acta. de probatio. qm q̄. ¶ Per hoc vt solui qd dñialis, si testis dicat se alr dixisse, q̄ notarius examians scripserit, an credat testi, an notario, de quo in spe. de teste. §. 1. ver. sed pone, ecce iudex. & de instru. edi. §. restat. uerli. quid si dum attestaciones. & verli. sequentib. Spe. in prima alic. dicit, qd de iure dret credi plus testi: quia plus creditur voci restam, q̄ instru. in anth. de fid. instru. & cau. §. sed & si instra. & §. si uero moriantur. dicit, qd de scō plus credit notario: nam licet aliud sit de iure, sed si iudex audiuerit cum notario, plus crederet tabellioni, p̄m Ia. Bal. hoc verum dicit ad finē, ad que testes fuerūt inducti. Sed si testis accusaretur de falso ad penā, qd dixerit falsum, non staretur dicto notarij. Et dicit Spec. oēs doc. in sua priuata in hoc p̄cordasse, & hæc uoluit in sc̄a alle. ver. quid si vnus. verli. idē p̄cludit Spe. in sc̄a alle. tenet, quod creditur et de iure notario, si sit bonæ famæ pp̄ offiū suum, ut hic, & C. de reb. eorum. l. magis. §. non passim. de ap. cū parati. ad hoc de condi. ap. per tuas. in integra. Item quia testes singulares cū singulr examinentur. de ele. cum dilecti. & c. bone. Si aut tabellio sit inspecta p̄sona potius creditur testib. C. de suspense. l. 3. §. si aut. ff. de accu. l. si cui. §. ijsdē. de pig. illo. in fi. & remittit de fi. instr. cū Ioānes. Ad hoc facit de accu. cū dilecti.

¶ Ex his decidit Io. An. in spe. in loco pal. sup uer. qd si vnus. Si notarius attestet nuntiū, uel p̄conē retulisse te tale citasse, si postea ipse nuntius dicat se illū non citasse, nec unq̄ retulisse, an credatur notario, vel nuntio: dicit Io. An. qd Cy. in l. si quis decurio. C. de sal. tenet cū Ia. de Arc. ex qualitate p̄sonarū, cū uterq; gerat offiū publicū, hoc dijudicandum: vn̄ si tabellio est suspectus ex prius gestis, addito dicto vnus testis, huic suspiciōni, sibi non credit, sed duo hæc imperfecta faciunt unū p̄fectū. C. de testa. sancimus. de proba. reos. Vel in dubio stabitur scripturæ. ff. de re iudi. l. diui. de legi. tuto. l. r̄mos. p̄m Ioan. And.

¶ Quæro ad quid ponderet librum inuentū in camera cardinalis. Dic. qd ponderat, quia sic p̄sumit camera Cardinalis fidelis, sicut camera Papæ. ar. C. de sent. p̄se. p̄rato. l. una. & de app. nouit. p̄n. Holt. de quo remittit ad no. de fi. instr. qd super his. de testi. cum a nobis. & dicit, qd hic possit h̄re locū in epō, p̄m Pe. de proba. post cessionē. ¶ Quæro quid sit offiū camerarij. Dicit Io. s. q. 1. c. 1. qd ad offiū eius spectat tpalia pauperibus erogare. Ipsius aut offiū non expirat per mortem papæ: vt in cle. ne Romani. de elec. ¶ Quæro, an q̄ Romanam ecclesiam in bonis inferiorum ecclesiarum, inquantū ualet agere, currat p̄scriptio minor centenario. Holt. ponderat hoc uerbum principaliter: quasi sit intentio licē Romanā ecclesiam gaudere hoc priuilegio in bonis principalr spectantibus ad mensam ecclesie Romanæ, vel patrimoniū, quod tanq̄ principale, & propriū est ab alijs exclusum. in auth. hæc p̄stō. col. 8. Et sic non collr̄ hic ecclesiam Romanam se posse opponere q̄ oēm præscriptionem quadragenariam in particularibus ecclesijs, quasi ad eā primo, & principalr spectet, & ei sit subiecta. de quo. §. c. 2. Archi. 1. §. q. 3. nemo. & de p̄scr. c. 1. lib. 6. dicit, quod quo ad hoc priuilegium ecclesia Romana illa gaudet ecclesia Lateran. & res ecclesie illius, & ḡnalter oēs res ecclesie, qd ad dispensationē apostolice p̄tinent nullo medio, h̄nt hoc priuilegiū, vt hic, & non possessiones ecclesie sancti Petri: licet utrobq; patrimoniū papæ, & ecclesie Romanæ dicant p̄mionium beati Petri, p̄m Hug. Attende tñ, qd licet quo ad ius, quo exempta ecclesia, est subiecta res papæ, non p̄scribitur minori spatio centū annorū: tñ quo ad res particulares ecclesie exemptæ, p̄scribitur spatio 40. ann. 16. q. 9. volumus. tex. & gl. & Arch. & no. de capel. mo. c. 2. & dicit Arch. qd hæc est opi. oīum. Archi. tñ residet in opi. p̄ria. de p̄scr. c. 1. lib. 6. ubi dicit Io. tenere, & Hug. quod iura ista debent intelligi, ne in rebus ecclesie Romanæ fiat p̄scriptio, vel currat. Et ad c. volumus. dicit, qd speciale est ibi gratiæ fauore, quod apostolicus illud monasterium amplexat: alias Romana ecclesia nisi spatio 30. an. p̄scribunt: sed tene primum. Itē inquantū agit p̄scribere in inferiori ecclesia ad p̄iudiciū solius inferioris ecclesie, & non Romanæ p̄scribit spatio cōi: ut no. Archi. in d. cap. uolumus. ad qd de re iudi. cum super. & de resti. spol. olim. j. Vn̄ per se non possit se tueri, si quadragenaria allegaret: sed bñ mediante Romana ecclesia, & sic p̄ aliū consequit, qd per se non p̄sequeretur. ff. quemad. ser. amir. l. si cōem. p̄m Inn. & sic sibi solui debent, non tanquam sibi, iuxta illud, non tibi, sed Petro. Ad hoc de iure iu. & si Christus. ¶ Quæro cum glo. quid est dicere Forma facta, & placita. Gloss. dicit, id est, iurisdictionis causarum: & placitas, id est, p̄enas pecuniaris delinquentium. Alibi dicitur emenda, secundum Ioan. And. de offi. ordin. dilectus. & de uerbo Placita, uide priuile. ex parte. super 1. glo. Io. And. exponit banna. id est, ius indicendi bannum, uel edictum, & placita est elusio vulgaris. sic. j. ne cle. uel mo. c. 1. §. q. 4. ¶ Oppo. qd detur testibus fides, sicut & instrumentis. C. de fi. instr. in exercendis. & in c. cum Ioannes. de fi. instrum. Sol. Speciale est in factis antiquis, ut plus derur

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

fides instris quā testibus. ff. de pba. l. Celsus. Fallit scō ubi scriptura est necessaria. Tertio fallit ubi allegatur priuilegiū quā si exigit scripturam: ut dicit glo. de cens. c. 1. ad hoc, qd no. de pba. tertio. Vel s̄m lo. An. respicit factum: q̄a testes dicebāt se vidisse censum solutum: priuilegiū non asserbat illud debitū. & facit de priuile. si Papa. li. 6. ¶ Gl. secūdo modo colligit, qd liber censū facit fidem in factis antiquis. ad hoc de pba. cām. scō, qd liber scriptus de archino publico dī publicum & authenticum. ¶ Quārīt gl. an castellanus hic potuit p̄ scribere s̄ hoc tanq̄ feudatarius ecclesiæ? Gl. dicit, qd sic: quia per hoc non p̄iudicat ecclesiæ Romanæ. 16. q. 4. volumus. remittit ad ibi no. Io. An. & qd scribi de postul. p̄zla. bonæ. sup. 4. gl. & quod no. j. c. pxi. gl. non placet Hosti. ne Romana ecclesiā habeat vasallum, quem nollet, uel non expedit. In fi. pen. glo. dic ad idem de off. ordi. si sacerdos.

S V M M A R I V M.

- 1 De p̄scriptione centenaria tempora schismatum deducuntur.
- 2 P̄scriptio centenaria non currit contra ecclesiam Romanam.
- 3 P̄scriptio si obijciatur de tempore, quo potuit dormire, nō obstat, & c.
- 4 P̄scribere an possit ecclesia Romana contra inferiores minori tempore centum annorum.
- 5 P̄scriptio an possit tolli per statuta.
- 6 P̄scriptio non currit contra ecclesiam Romanam in iuribus p̄lacionis.
- 7 P̄scriptio centum annorum an sit impossibilis probari.

C A P. XIII.

Vm à nobis. ¶ De centenaria p̄scriptione, quæ sola currit contra Romanam ecclesiam, tempora schismatum deducuntur. In prima decisā consultatio. In secunda responsio. Secunda ibi, licet. ¶ Nota, quod p̄ Romanam ecclesiam non currit nisi centenaria p̄scriptio. ¶ Secundo nota, quod tempora schismatum de p̄scriptione subducuntur, quibus dicitur p̄scriptio dormire. ¶ Nota effectum, quod p̄scriptio dormiat: quia tempus inuitē mediū subducitur, alia simul utilia iunguntur. ¶ Quārō an ecclesia Romana contra inferiores ecclesias p̄scribat spacio communi quadraginta annorum, an exigatur centenaria. Io. An. d. remittit ad Spe. co. ti. uer. illud etiam. Vin. sentit, quod quantum ad Papam non p̄scribitur: quia res ecclesiæ sunt suæ: & sic non p̄t amplius effici suæ. l. 3. §. subtilius. ff. de cōd. ob causam. Sed certē dñs est v̄r. sed p̄t p̄scribere in specificis: & p̄to, q̄ quadraginta anni sufficiant, ne ius introductum pro ea p̄ cam retorqueatur. & de reg. iur. quod ob gratiam. lib. 6. An. valeat priuilegium, quod nulli ecclesiæ currat p̄scriptio. Cy. quod non. ¶ No. quia facit, quod per statuta non possit tolli p̄scriptio: quia hoc esset derogare iuri publico, & statutum esset p̄ publicam utilitatem. 4. dist. erit aut lex. Crēdo, qd hæc non possit facere in ferio iudex ecclesiasticus, quia p̄ canones esset. de ma. & obe. quod super his. sed bene hoc facere possit statutum laici, quia aliquam habet æquitatem in se, ne quis lo cupletur cum aliena iactura. ¶ Opp. quod contra Romanā ecclesiam non p̄scribitur. 93. distinc. qui cathedram. Sol. in rebus & possessionibus contra Romanam ecclesiam bene currit p̄scriptio: sed in priuilegio p̄lacionis, quo super alias obtinet principatum, non: quia hoc esset p̄scribere contra obedientiam, quod fieri non p̄t. s̄. co. cum non liceat. hoc tenuit Vin. Adde, quod no. de priuile. accidentibus. Vide Inn. de postul. bonæ. 2. Archi. 17. q. 3. nemo. & q. 8. uolumus. de cle. ego. c. 1. lib. 6. & ponit Io. An. de priuile. abbates. li. 6. in Nouel. la. ibi superioritatis insignia p̄ ipsum p̄scribi non possunt. ¶ Opp. quod sit impossibilis p̄scriptio centū annorum: & sic melius esset dicere, quod nulla currat p̄scriptio, cum paria sint non esse, uel non posse probari: nam per instrumentū non potest probari, quia per illud non probatur possessio de fide instrum. inter dilectos. Per testes etiam non: quia oportet quod habeant saltem. 1. 14. annos, & pauci reperiuntur ad talē aetatem ascendentes. Solu. Dicit gl. quod probabitur probādo memoriā non extare: quia tanto tempore res aliæ p̄scribuntur, quæ alias non p̄scriberentur. ff. de aqua quoti. & est. l. hoc iure. §. ductus aquæ. Vel quod testes dicant se audiuisse a suis maioribus, nec sit aliquis qui uiderit, uel audierit contrarium. Si enim probatur de antiquitate. ff. de proba. si arbiter. gloss. dicit, quod non est reducendum a uerbis istis: quia debet centenariam probare p̄scriptionem, & sufficit, quod ita placuerit legislatori, de modo probandi memoriā non extare, de uerbo. signi. super quibusdam ueniens. & capi. quid per nouale. de p̄scri. c. 1. lib. 6. in ultima gloss. quod centenaria sit probanda, ut gloss. tenet Vincenti. & Hostiens. dicens hoc priuilegium per gloss. non lædendum. maxime quia respicit honorem Dei, & fauorem ecclesiæ: nam & priuilegium concessum priuato non debet lædi uel minui. de reg. iur. decc. lib. 6. Sed per hoc non soluitur p̄ri. Dic ergo qd centenaria

potest probari: quia licet sit difficile, possibile est tamē tantæ etatis testes inueniri. Itē per instrā possit p̄bari p̄scriptio. j. eod. si diligenti. no. & per confessionē. Vnde licet non sit, sufficit, quod esse possit, ut uideatur obiectio. Sentit glo. quod maior 14. annis non possit testificari de his, quæ uidit in aetate minori. 14. annorum. & hoc no. 3. quest. 9. testes. Ioan. And. remittit ad no. per se de cor. iuri. ex parte. & uide in Specu. de teste. §. op ponitur. uersicu. sed nunquid factus pubes. & Ioan. 37. distinc. relatum.

S V M M A R I V M.

- 1 De p̄scriptione subducitur tempus, quo vacauit ecclesia, contra quā p̄scribitur.
- 2 De lege diocesana, quæ esse dicantur. nu. 15.
- 3 P̄scriptione potest eximi ecclesia a potestate episcopi ex toto per alteram ecclesiam. nu. 9.
- 4 In libello petitionis iuris debiti non solum uenit debitum iure communi, sed etiam debitum iure speciali.
- 5 P̄scriptionis interruptio non concluditur per interruptionem alicuius articuli, respectu iuris uniuersalis. 10. 20.
- 6 P̄scriptibilis est cognitio causarum matrimonialium ab inferiore.
- 7 P̄scribi potest res determinata ex titulo indeterminato.
- 8 P̄scriptionis interruptio non sufficit pro aue ad illam rumpendam.
- 9 Probatio uniuersalis p̄ualet probationi indefinitæ.
- 10 Interruptio non concluditur respectu iuris uniuersalis per interruptionem alicuius articuli respectu eiusdē uniuersalis, licet alias interruptio quo ad unum, se extendat quo ad totum. nu. 20.
- 11 P̄scriptio qualiter interrumpatur in incorporalibus.
- 12 P̄scriptio an tollat debitum singulis annis solendum.
- 13 Subiecta quando dicatur una ecclesia alteri ecclesie pleno iure.
- 14 Actioibus, uel exceptionibus, seu probationibus simul pluribus accipiuntis, quæ sit prior expedienda.
- 15 Actio in materia subiectionis quando sit dirigenda contra subiectum.
- 17 Ad synodum alterius episcopi si clericus uadat an intersit episcopi, cui subest ipse clericus.
- 18 P̄scribi quomodo possit ius subiectionis.
- 19 Actio iuris, priuilegiū, & p̄scriptionis potest cumulari.
- 21 P̄scriptio an currat non ualenti agere.

C A P. XV.

Vditis. ¶ De p̄scriptione subducitur tempus, quo vacauit ecclesia, contra quā p̄scribitur. Primo ponit processum, & conclusionem negotij. Secundo indecisē narrat restitutionem ab utraque parte petitam, & concessam. Tertio in uersicu. quo circa committit probationes recipiendas super restitutione, & causam adiffiniendam. ¶ Not. primo, quæ dicantur esse de lege diocesana, & quod iurisdictionalia uidentur legis diocesane: sed dic ut dicam. j. & no. de off. orna. dilectus. ¶ Secūdo no. quod p̄scriptione ecclesia potest eximi a potestate episcopi ex toto, dummodo non p̄scribat inferior libertatem, sed ab alia ecclesia alteri delata potestas p̄scribitur. ¶ Nota, quod ubi locus est diuersimode nominatus in libello, & probationibus, ad concludendam loci identitatem sufficit, quod in altero instrumento locus sit nominatus diuersimode, licet sit unus & idem locus, & sic una probatio certificatur per aliam. ¶ No. quod de p̄scriptione contra ecclesiam subducitur tempus vacans cōmunis ecclesiæ, quo tempore dormiuit p̄scriptio. ¶ Nota, quod in petitione iuris debiti non solum uenit debitum de iure cōmuni, sed etiā debitum de iure speciali, quando est accessorium ad debitum de iure cōmuni. uide, quod dixi de restit. spol. cū ad sedem de off. ordi. conquerente. ¶ No. quod per interruptionem alicuius articuli, uel aliquorum articulorum, respectu iuris uniuersalis, aut quasi possessionis, non concluditur interruptio respectu ipsius iuris uniuersalis, uel quasi possessionis, de quo aliquid. j. ¶ No. cognitionem causarū matrimonialium p̄scriptibile ab inferiore, nisi interruptio probetur. uide contra Hostien. §. de restit. spolia. literas. ¶ Not. quod ex titulo indeterminato potest p̄scribi res determinata, uel ius in loco determinato, & certo: & sic ex titulo incerto datur iusta causa certū quandoq; p̄scribēdi. ¶ Nota, quod ad rumpendam p̄scriptionem non sufficit probare interruptionem, nisi probetur intra terminum p̄scriptionis. ¶ Opp. quod dato, qd abbas p̄bet se p̄scripsisse ius episcopale in illis ecclesijs, nihilo minus obtineat episcopus: quod si pro abbate faciat probatio certum, pro episcopo facit ius commune, quod fundat intentionem super iuribus episcopalibus. de excep. cum uenerabilis. de re. do. cum uenerabilis. Dicit Inn. quod quidam hic colligunt, qd si abbas probat se ḡnalter p̄scripsisse in aliquibus ecclesijs ius episcopale, & e conuerso si episcopus uult in aliquibus ecclesijs obtinere, quia interruptio, oportet, qd probet: sed his obstat contrarium. Sol. Dicit Inn. quod si testes episcopi, & abbatis simul deponunt p̄ria super certis articulis, & specificē testes episcopi, quod ep̄s exercuit, & testes episcopi p̄sonantes iuri

iuri, quasi verisimiliora dicentes: argu. de pba. licet cām. & in hoc bene. Quod puro, ubi sunt pares, vel in modicū excedunt testes abbatis testes epi, alias tanta potest esse numerositas, & dignitas, qđ verisimilitudini pferret: qđ arbitrio iudicātis reliquo. Si aut testes abbatis deponunt in genere, ipsū in illis locis possēdissē iura epalia omnia. testes aut epi probēt solū ecclesiam, sitā in diocēsi, ex hoc nō obtiner epus, sed abbas: quia licet quo ad p̄prietatē ep̄s fundet intentū ex hoc, qđ probauerit nō super possessionē. de rest. spo. olim. v. l. i. & sic non detrahit præscriptioni. p̄ferit aut abbas tanq̄ viliter dñs. Et hoc non ponit Inn. p̄m. quod nō obstat p̄ria. Si aut testes abbatis deponant in genere abbatē possēdissē iura epalia, ep̄s aut p̄bet per testes ecclesiā sitam in diocēsi, & ipsū ep̄m possēdissē iura epalia: & sic vnus p̄bat in genere, & uniuersaliter, & indefinitē Inn. dicit. qđ p̄gualiter p̄bo abbatis, quasi clarior si probō abbatē uniuersaliter probantis, quā probō epi probātis; indefinitē: cum indefinita possit in omnibus, & aliquibus uerificari: ut no. de elect. ut circa. lib. 6. & per Dy. in regula. j. de reg. iu. li. 6. Quæque testes abbatis deponunt uerisimiliter super omni iure epali, & testes epi super aliquibus deponunt exercitiū iuris epalis in specie per ep̄m, & in illa specie præualent testes epi in probōne exercitiū interruptiōis: dicit, quod super illis articulis in specie fortē sufficit probatio per duos testes, licet per plures probet super uniuersali usu abbatis, argu. s. eo. illud. Hoc puro verū, quia probatio uniuersalis primo s̄tagit negatiuā: ut de causa poss. cū eccl̄a. Secundo, quia non est sic determinata sicut p̄batio in specie, & in illa potuit falli plus testis, quā in speciali depositione respectu vnus articuli, & quia nō omnino est possibile p̄tinere p̄bare exercitiū, & possibile est testes abbatis plurā uidissē exercitia, & non oppositā exercitiū epi, quod unico potuit fieri momento. Dicit tñ Innocē. quod prudenter faciet examinātor, si de singulis capitulis epalis iurisdōnis iterroget sigillatim testes abbatis. Dicit Host. quod hæc debet esse caute la aduocati partis, q̄ quam testes producantur. de testibus. c. 2. lib. 6. Inn. tñ dicit, quod hæc sibi non placebant: & remittit de relig. domi. constitutus. Sed non uideo causam quare sibi non placeat. & no. de relig. domi. constitutus. quia loquuntur, quādo quis exercet unum capitulum iurisdictionis animo querendi totum, de quo cōstat, & pariter is, qui possidet: in dubio procedit, quod dicitur hic. ¶ Opp. quod dato, quod in aliquibus articulis episcopus exercuerit iura episcopalia, per hoc nō interrumpitur p̄scriptio abbatis, qui uniuersaliter omnia possidet: nam dato, quod ep̄s exercuerit, non minus potuit abbas illa exercere, cum uisitato, excōmunicatio, & similia possint esse in solidū apud plures, & sic apud archipræsbyterum, archidiaconum, ep̄m, & archiep̄m: & sic cum multiplicetur ius, nō surgit d̄dictio in exercitijs. j. c. i. de offi. Arch. c. i. de offi. archipræsby. c. 2. & 3. Sic & abbas: nam ex hoc non præscribet ius alterius, sed ius illi cōsimile. Dicit Inn. quod abbas bene præscribit q̄ singulos, & q̄ omnes: nam quicumque fuerit ille, ep̄s, uel archiep̄s, uel quiuis alius, qui iure uisitationis, uel excōmunicatiōis, uel alio non fuerit vsus quadraginta annis, & abbas, uel quiuis alius in ecclesiastica dignitate constitutus per idem temp̄ illud ius exercuerit, bene præscribit illud q̄ omnes, & singulos, ad quos illud pertinebat. Secus si per aliquem illorum modorum fuit p̄scriptio interrupta: quia tunc non proficeret de in ceps. Et dicit hoc probari hic, & j. eod. cum olim. Dicit etiam, quod qui aliquod ius petit in ecclesijs, debet illud exprimere, & quo iure illud petit, & ex qua causa. Ad quod no. Hostiē. de elect. quærelā. & c. constitutus. de offi. ordina. quanto. & c. conquerentē. & de li. ob. c. 2. nō clare satisfacit. Inn. Dic ergo, quod in dubio abbas non p̄sumitur uelle creare, uel multiplicare, ius, nisi aliud exprimat, sed eo respectu, quo ep̄s, & in illa specie iura epalia uelle quærere, quod prætenđit ex deducendi modo, ut hic p̄tendebat: quia dicebat ecclesiam pleno iure exemptam. ¶ Quæro qualiter interrumpatur p̄scriptio in istis incorporalibus. Dicit hic Inn. quod fit eodem modo, quo fit in corporalibus, scilicet per litem contestationem, & alijs modis no. s. eo. illud. Erit etiam in his specialis interruptio, si ep̄s una uice saltē fuisset usus his iuribus ante completā p̄scriptiōnē abbatis. C. de p̄scrip. triginta anno. cū notissimi. Idē dicit Inn. si phibuisse ep̄s per uiolentiā abbatē uolentē exercere iurisdōnem, quā exercebat, & p̄scriberebat, ita, qđ timore epi dimisit illā exercere: quia cū possessio perdat solo animo, fortius interrumpit. ff. de acqu. poss. l. 3. §. manumittendi. & l. q̄madmodū. & quia deiectus ur: quia suspicatus est se posse repelli. ff. de acqu. poss. l. i. d. quod. §. si. ¶ Quæro qđ si singulis annis debes mihi decē, & cessē petere, tollēt ne debitū p̄scriptiōne? Dicit lex, qđ non tollēt in totū, qđ nō incipit p̄scriptiō a tēpore obligationis, sed a principio singulorū annorum, uel tēpibus, quibus debentur. C. de p̄scri. triginta annorum. cum notissimi. §. in his. Contrariū dicit alia lex, qđ stipulatio de aliquo anno p̄stando vnica est. de do. cau. mor. l. fenatus. §. si. ff. de uerb. obl. l.

Stichum, aut Pamphilū: ergo si vna est, & vnā oblationem intendit, vna p̄scriptiōne tollēt. Dicit Io. An. d. qđ vnica stipulatio est, & vnica p̄scriptiōne sufficit: & sic p̄tendi exceptionē p̄scriptiōnis. Sed legata sunt p̄p̄a: vñ tot sunt necessaria p̄scriptiōnes, quot sunt p̄tationes: & sic tale legatū non perit nō utendo. ff. qui. mo. vsusfr. amit. l. si vsusfructus alterius aius. p̄m Gofr. de quo plenius in Spe. de loc. §. nūc aliqua. vers. 4. r. dic. ut in l. de pupillo. §. si pluriū. ff. de ope. no. nun. per Bar. & dixi in c. peruenit. j. de censib. ¶ Quæro quā eccl̄a dicatur pleno iure subiecta. Io. An. remittit de supplē. negli. prela. c. 2. de p̄ben. de monachis. de priu. quia. ¶ Vltimo instruit hic doc. & Io. An. qđ vbi accumulāt p̄tes exceptiones, vel p̄bōnes, prius mandet expediri, & expediatur illa, q̄ in expediendo facilior est reseruata, q̄ hēt longiorem tractū: nam si per priuilegiū apparebit exemptio, non est plus insistendū in probōne p̄scriptiōnis, & in interruptiōis: cum satis sit, monasteriū p̄ priuilegiū exemptionem p̄basse: alias circa illa oportebit instari, vt sequit. Ad hoc de elec. si forte. li. 6. p̄m Io. An. ¶ Op. qđ multa hic enumerata non sint de lege diocēšana: quia non exercitiū cārum m̄rimo nialū. & s̄p̄m. So. Dicit gl. qđ hæc lex diocēšana non sumit strictē p̄ specie iuris opposita legi iurisdictionis, sed in ḡne p̄ p̄tate p̄prehēdente ea, q̄ sunt de specie vniūq̄ legis, p̄m gl. de quo in d. dilectus. de off. ordi. 19. q. 1. in summa. & sic verba libelli late intelliguntur p̄ libellante. ¶ Op. qđ sup̄ subiectione debeat agi q̄ subiectū, & nō q̄ possidentē subiectionem. de elec. quærelā. Gl. dicit, qđ vbi superior agit de censu p̄stando a subiecto, ita qđ non p̄tendatur de subiectione, libellus est dictandus q̄ subiectū: ut in c. quærelā, cum sim. Si agit de iure subiectionis, gl. p̄cludit libellū dictandū q̄ illū, qui p̄tendit subiectionē, & non q̄ subiectū. De hac m̄. j. de sen. & re iud. cū super. de ma. & obe. inter quatuor. vbi de hoc. Inn. hic tenet, qđ si subiectus ab aliquo possidet, qui non p̄tendit se liberum, agi p̄t̄ vtrunq̄, & q̄ dñm, & q̄ illum, qui tenet, vt subiectus: nam subiecti faciunt quo minus possideat agens non obediēdo: & sic potest fidere vñ iura, quæ petuntur, ut d̄ in p̄fessoria. ff. si vsusfr. pe. ta. l. i. in fi. ff. si ser. ven. l. licuti. §. sed si quæretur. & l. si quis diurno. Contra possidentes aut p̄t̄at, qđ rectē agit, ut hic, & no. de iud. examinata. Exemplū patet hic: quia superior monasterium in istis ecclesijs p̄tendebat subiectionem, ut possidebat: ip̄s aut eccl̄a in se ipsis subiectionē non p̄tendebat: quia in se ipsis imposse foret, qđ h̄ret seruitutem, & superioritatem. ff. de serui. rust. præd. si cōi. & vterq̄ tunc tam possidens, quam possessus admittitur ad defendendū litē, & ad assistendū defendenti, & ad appellandū. j. tit. i. cum super. Et hoc est, quia non r̄m p̄latorum interest non perdere iura, quæ h̄nt in subditos, imo quos; interest subditorū dños nō mutare. Si aut subiectus, qui petit, non p̄tendit se subiectū, sed se liberū, & agit q̄ eū tanquam possidentē libertatē suam, & defendenti: & tunc dicit agendum q̄ ipsū, qui d̄ subiectus, ut quia est in possessione ut nō teneatur ire ad p̄ciliū, vel qđ possit ordinari, uel b̄ndici a quo maluerit ep̄o. c. ueniens. nec tunc p̄latus p̄t defendere, uel assistere p̄uenienti, uel quento, nec appellare, nec cum eius interfuit. 2. q. 6. non solent. ¶ Quid. n. interest epi diocēšana, si clericus suus uadat ad p̄ciliū, siue synodū alterius, dñm sibi nihil detrahat: uel si peto ab eo, aliquid, qđ diocēšanas nō p̄tendit suū, uel sibi debitū, nec a se teneri: sed si de hoc agi possit, alia uia esset agendū: vt no. de ap. dilectus. p̄m Inn. Host. dicit, qđ non p̄t p̄cipere hoc, qđ meus subditus teneat ire ad alterius synodū, uel qđ possit ab alio b̄ndici, uel ordinari, uel qđ alius possit in ip̄o h̄re aliqđ seruitutē, qm mihi aliqđ p̄iudiciū ḡneret. Si p̄ qđ no. j. de dona. inter dilectos. Sed dicit Host. p̄cederet, qñ esset alias respectu horū iurium subiectus: sed qñ p̄tendit se liberum, & procedit dictum Inn. Nisi dicatur, quod & tunc interest epi, ut liber sit potius, quam qđ habeat dñm, propter faciliorem vendicationem. Ad qđ no. s. de testi. cum satis. Puto, quod licet possit assistere defensionī, libellus esset dictandus q̄ p̄tendentem se liberum. Vbi aut dixi defensionem spectare ad vtrunq̄, an sn̄a lata q̄ vnūm præiudicat alteri. Dicit Inno. Primo, qđ si sn̄a lata est q̄ illud, ad quem primo loco spectat defensio, sn̄a præiudicat alteri, per decre. quamuis. de sen. & re iud. & per l. s̄p̄c. ff. de re iud. Host. dicit melius dñm econtrario per illa iura. Ad quē autē spectat primo loco defensio: vñ dicendum, quod primo loco spectet defensio ad p̄latum ecclesiæ, de cuius subiectione agit, qui possidet subiectionem. Sc̄o ad ministrum illius ecclesiæ, seu eius rectorē: secus si ageretur de possessionibus ecclesiæ, p̄m quosdam. Alij dicunt, fortē melius, p̄m Inn. quod his casibus non dicitur per r̄nere primo ad unum, sc̄o ad alium: sed plenē, & equaliter defensio spectat ad vtrunq̄. C. de libe. cau. l. principaliter. nec sn̄a lata præiudicat alteri ignorantī, sed sic scienti per iura allega. Compositio aut, uel transactio facta ab uno non præiudicat alteri, et scienti: arg. eorum, quæ not. de transa. contingit. ¶ No. hic vltimum, qđ illa decre. quamuis. nō hēt locū in alijs remedijs

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

remedijs litis decisorijs. qđ no. De primo autē dic. vt clarius di
cam. de sen. & re iud. cum super. ¶ Op. qđ non possit exceptio
18 p̄scribi. s. e. cum non liceat. So. Abbas in se nō possit p̄scribe
re libertatē in monasterio suo: qđ hoc esset p̄scribere obediē
tiam. Hoc dicit gl. verū, nisi sup hoc allegaret priuilegiū qua
lequale. de p̄suc. cū dilectus. Hoc ultimū non placet: nōc autē
alterius nō extinguendo. sed alteri p̄lato acquirendo bñ p̄scri
bi possit. j. c. cū ex officij. In ecclesijs autē sibi quoquomō subie
ctis bñ possit p̄scribere abbas subiectionē, quā debet ep̄o sibi,
vt sibi acquireret, & ab ep̄o eximeret. Qđ quidā litant. ¶ In Inn.
qñ ista iura debent in capellis alterius, qđ ep̄i, vel saltem qñ de
iuribus in capellis alteri rñdet, qđ sibi. de p̄scri. cū olim. C. de
de summa Tri. l. ulti. Sed hoc non tenet Inn. qđ et si ep̄o debeā
tur. & sic nō rñdeat de his alteri, potest abbas in capellis qđ ep̄m
p̄scribere. qđ pōt possidere, vt quartā decimarum, mortua
riorum. & s̄tia. s. e. ex transmissā. & c. de quarta. de sepul. certi
ficari. Abbas autē. uel capella non p̄t p̄scribere obediētiā,
uel uisitationem nōc suo: quia in se non p̄t talia possidere:
nemo. n. sibi ipsi de necessitate, obedit, uel se ip̄m uisitat, & sic
de similib. ff. de arbi. l. pe. ff. ad Treb. l. ille a quo. §. tempesiui.
Vñ requirit, qđ non suo nōc, sed alterius, cui exinde rñdeat, &
ei subiaceant illa p̄scribant. Ad hoc. j. c. i. Sed dicit Hof. quod
& tunc necessarius erit titulus. Ad hoc. e. ti. c. i. li. 6. Conclusio
gl. qđ in se extinguendo quis non p̄scribat obediētiā, uel
iura ep̄alia. tener Cal. s. e. cum non liceat. qđ tunc p̄scribens re
manet accephalus, qđ illud. 14. dist. nulla. 1. q. 1. magnum. de
centi. ois. aia. & no. de locustis. 16. q. 1. qui uere. tū quia sibi ipsi
nemo imperare pōt. ff. ad Treb. l. ille, a quo. §. tempesiui. ff.
de arb. l. nam & magistratus, & p̄r. nec se possidere, & sine pos
sessione non currit p̄scriptio. s. e. cā. de proba. ex literis. ff.
de usuca. l. ult. de reg. iur. in reg. 3. li. 6. Placet et sibi, qđ p̄scri
bere possit, qđ alteri sit subiectus. j. c. cum ex officij. Non obst.
qđ subditus non possideat, nec alleget se possidere, si dicat aliū
p̄scripsisse: quia sine possessione non procedit p̄scriptio, qñ
quis illam allegat ad acquisitionē rei, uel iuris in re: sed bñ p̄t
allegari ad distinguendū ius alterius op̄tens sine possessione:
nam tunc exigitur possessio, uel quasi, sicut nec in actione per
sonali. C. de p̄sti. pecu. l. 2. & tñ p̄scribitur: & nemo eam uere
possidet, nisi cui illa uere op̄tetur. no. Inn. de rest. spo. in literis.
& facit, qđ ip̄e no. de cā. p̄f. c. 1. & in p̄scriptione obediē
tiā unum p̄t p̄siderari, s. qđ inquantū dicit relationem duorū
terminorum, s. p̄cipientis, & obsequentis: & p̄cedit, qđ est di
ctum: quia nemo sibi ipsi imperat: qđ nā correlatiuorū est, qđ
vnum non sit aliud. de bap. de bitū cū sim. Et sic non ip̄e p̄scri
bere d̄ obediētiā propriē loquendo, sed libertatem. C. de p̄
scri. que pro liber. in rubro, & nigro. ff. de acq. p̄f. l. 3. §. qđ si ser
uus. ff. de libe. cau. l. vt liberis. §. si. & l. igitur. §. 1. & de priuil. cū
olim. l. 2. eo. ti. cum personā. lib. 6. ff. de stip. ser. l. seruus cōis. &
no. de iud. c. 2. ff. quē ad. serui. amit. l. si partē. §. 1. & 2. Vel dic,
qđ eo, qđ dicit aliū p̄scripsisse, dicit aliū possēdisse, qđ p̄scripsit:
quā p̄scriptionē p̄t allegare: qđ interest sua ne mutet tñ d̄os
ut no. C. de fur. l. ancille. Per hoc dñt dñi de Rota. sua cōc̄o.
233. qđ si decanus, & capitulum alicuius ecc̄e dicant, & dent
in articulis se exemptos ab omni iurisdictione, & coercionis
ep̄i eorum, & se esse, & suisse in possessione huius exemptionis
a tanto tpe, cuius p̄rij non est memoria, nisi dent de p̄lato a
lio, qui hm̄di iurisdictionē in eos p̄scripsit, articuli tales
non sunt admittendi: qđ nullus pōt se ip̄sum iudicare. uel cor
rigere, nec ēt possidere, & sic, neq; p̄scribere, sed alius bñ ta
lia i ipsi p̄scribit: uel ipsi possēt p̄scribere, ut alteri p̄lato sub
sint quo ad iurisdictionē, & correctionē hm̄di, put leḡit, & no.
j. c. cum ex officij. & c. cum non liceat. & c. ad audientia. ¶ In
eos. Deinde gl. colligit abbatē posse p̄scribere illa, que sunt
iura ep̄alia, & quedā enumerat, inter quā ponit audientia cā
rum matrimonialū. qđ no. qđ Hosti. s. de restit. spo. literas. Dic,
que dam sunt ordinis mere ep̄alis: & talia nō p̄scribit inferior.
de consue. quanto. de exces. p̄la. accidentibus. Quādā sunt
potestatis episcopalis: & talia uident regulariter p̄scriptibilia,
siue sint de lege diocessana, siue iurisdictionis: nā de lege dio
cessana patet. s. eo. c. de quarta. De lege iurisdictionis patet hic. De
institutione autē, & destitutione, dicit hic Inn. posse p̄scribi per
abbatē, & inferiorē ep̄o. Quod non placet Hof. in authoriza
bili institutione incorporali uel collectiua sic. de quo de offi.
arch. cū satis. de priuil. volētes. li. 6. ad. qđ de capel. mo. c. i. li. 6.
19 ¶ Op̄. qđ non potuerit abbas accumulare iura priuilegij, &
p̄scriptionis tanq̄ tria: quia si habebat ex priuilegio, nō po
terat p̄scribere. de de inf̄r. inter dilectos. Dicit gl. qđ simul ta
les exceptiones proponere non poterat. sed de una poterat trā
sire ad aliā, concludens regulariter posse transiri de una exce
ptione ad aliam, nisi ubi tantum oppositum reperiret. uel vna
exceptio cū alia tria possunt proponi non pure, sed sub distinc
tione. de hoc. j. eo. ueniens. de uerb. sign. abbatē. 23. dist. qđ. de
hoc de re. do. dilectus. de reg. iur. nullus pluribus. lib. 6. gloff.

in uerbo, super illa. declarat casum, & factum. Dicit Io. An. qđ
hic est intentus gl. Celestinus exemerat quadam loca, sed non
expresserat loca in priuilegio, uel expresserat aliqua secuta ge
nerali c̄sa. Forte dixit sic. Loca, quā tales reges donauerunt
libertati, & monasterio nostro, & exemerūt quo ad temporalia,
eximimus a diocessani potestate. Vel sic. Tale castrum, & reli
qua loca, quā tales reges, & c. vt. s. Hoc ergo priuilegium solū
licet probaret exceptionem quorundam locorum in genere,
non tñ istorum, de quibus agebatur in specie. Incaute igitur
fecit aduocatus monasterij in principio non producendo re
galia priuilegia, sine quibus priuilegium istud non iuuabā.
Concor. qđ no. in Spe. de loca. §. nunc aliqua. uer. 58. in fi. Et di
cit Io. An. se aliter practicasse similes casus. Quidam bidellus
conduxit equum ad certum locum, qui mortuus est in uia nā
liter, ut dicebatur: locator petebat emendam equi, conductor
probauit equum mortuum sic in genere, quia probauit per il
los, qui secum erat, qđ equus, quem equitauit, mortuus est nā
liter: dicebat locator, probasti unum mortuum, sed non illū,
quem tibi locaui: quare, p̄batio nō iuuat, & bñ dicebat, vt hic
patet. Debebat ergo sic formare articulos sup inter signijs eq,
& p̄bare illū equum mortuū. Simile dicit se uidisse in quodā
Infortiato, qđ scholaris debitor petebat post annum a credito
re, qui dicebat se uendi disse, qđ licebat ex pacto, & p̄bavit, qđ
tñ dederat vnum Infortiatum: sed p̄batio non p̄fuit: qđ non
p̄bavit de illo, cuius inter signia in capitulis expresserat, ut. s.
dixi de equo. Et hęc sunt ad informationem aduocatorū iu
uenū, quos ēt instruit decre. in alio, s. qđ non ardent se, uel cli
tulos hic reprobare p̄scriptionem solum ad t̄ps p̄scriptionis
necessarium, puta xl. ann. qđ si sic se arctant. facile erit probare
interim aliqd per qđ vna die uel aliquibus p̄scriptio dormierit,
& sic rumpet p̄scriptio. ¶ Moderni tñ aduocati faciunt sic
articulos. Intēdit p̄bare, qđ possedit talē rem. 40. annis, & plus,
qđ tanto tpe, qđ eius initij, uel causę non est memoria: & sic te
stes deponant de qđ remoto tpe nōcunt. ¶ Op. qđ interruptio
quo ad unum articulum se extendat ad oia. de pen. di. r. vulga
ris. ff. de duo. re. l. ult. Item vno articulo vtens cū intentione q̄
rendi totum, totū q̄rit, & retinet. ff. de seruit. ut pomū Gl. dicit,
& qđ non est ita, ut hic, & de cap. mo. dilectus. qđ licet p̄scribat
in uno articulo, non p̄scribit in alijs. Ad hoc allegat Io. An.
no. 10. q. 1. relata. & j. eo. cum olim. ¶ Ad qđ rñdet Hof. qđ lo
quunt de inuisibilibus, & contiguis: hic de indiuiduis, & se
paratis. ff. de neg. gest. l. cum actum. ff. pro empto. l. qui fundū.
§. si fundum. ff. de usuca. l. rerum misura. C. finium regun. l. 1.
Ad hoc de p̄ben. qđ sepe. & c. antepe. de consec. ecc. uel alta.
aqua. de sen. excom. si ciuitas. li. 6. Sed qđ hoc est, qđ no. de cap.
mo. c. 2. qđ sufficit, qđ detur contiguitas in genere. ut appre
hensionis unius articuli extendatur ad alios eiusdē generis. Sed
dic illud procedere, qđ possessio acquiritur uoluntate possē
tis, uel ex certa scientia eius quis utitur parte, ut q̄rat totū: alias
in dubio p̄sumit, quod uelit querere possessionem ad limi
tes usus, & nihil plus querit, ut hic. Item ¶ Io. An. hic tria p̄
cedunt, qđ possessio est uacans: hic qđ ab alio possidetur: alias
per possessionē huius articuli tenuisset, & acquisiuisset posses
sionem totius, per iura allegata: in gl. Sed prima tutor est, p̄
ibi no. ¶ Op. quod taciturnitas p̄lato nō nocet successori. s.
eo. nihil. Gl. remittit ad ibi not. Dic, ibi non nocet p̄scriptione
non completa: sed ea p̄pleta, sic, ut hic. ¶ Querit gl. an nō ua
lenti agere currat p̄scriptio: Vñ, quod non, ut hic, & l. 1. de an
na. excep. & qđ ubi nulla petitio, nulla mora, uel negligentia.
In trium alleg. gl. quod currat, sed restituatur. j. de app. Roma
na. Gl. rñdet, qđ r̄r ex impedimento non impeditur cursus p̄
scriptionis, sed datur restitutio. Quod dicit uerum, qđ non ha
betur remedium qđ aliquem, cuius factio non impediatur cur
sus: uel qđ habetur, sed non est soluendo: alias nec restituatur:
vt l. fi. C. de eo, per quem factum est. Fallit quando ius specificē
disposuit vt non currat. Differentiam autem, an non currat ip
so iure, an currat, & detur restitutio, ponit glo. in fi. quia opus
est restitutione, oportet, qđ illam petat intra quadriennium: qđ
non est necessē, qđ currat ipso iure. Idem quando datur restitū
tio, ¶ In doc. fit restitutio ad tempus læsionis tantum: ut in cle.
1. de restit. in integ. De primo tamen dic ut nota de restit. in
integ. ex literis.

S Y M M A R I U M.

- 1 Prescribi non potest procuratio debita ordinario uisitandi. 14.
- 2 Uisitare potest archiepiscopus prouinciam suam iure communi.
- 3 Prescribi non potest ius uisitandi, nec annexum ius procurandi. 4.
- 5 Procuracionem non exigit uisitor propter necessitatem.
- 6 Consuetudo non tollit ius procuracionis debite.
- 7 Solutio procuracionis quando inhumaniter dicitur denegata.
- 8 Delegatus ordinarius, an possit procedere in re sibi delegata potestate ordinaria, si uelit.
- 9 Appellari an liceat ad delegantem, omisso medio. (deleganti.)
- 9 Delegati processus an ualeat, ubi delegatus est a non habente potestate

- 12 *Judicis non habentis iurisdictionem, an ualeat processus.*
- 11 *Sententia lata per nō habentem iurisdictionem, si postea iudex officiat, an ualeat.*
- 12 *Consensus superueniens, an ualidet retro acta.*
- 13 *Tempus, an sit modus inducenda, uel tollenda obligationis.*
- 15 *Permutari, an possit procuratio.*
- 16 *Procuratio, an possit remitti expressè, uel tacitè.*
- 17 *Excommunicare quomodo potest is, qui uisitat ecclesiās.*
- 18 *In uisitatione ecclesiarum, an archiepiscopus præferatur episcopo.*

C A P. XVI.

Vm ex officij. ¶ Procuratorio, q̄ debe

tur ordinario uisitanti, præscribi non potest. h. d. Prima pars narrat factū, & allegationem reorum. Secunda ibi: Nos igitur, allegationem probat, & processum, & q̄ eos factū seuari præcipit. Tertia ibi: si quid. reseruat allegationes alias, si quas reus habet sc̄imas. ¶ No. 1. archiep̄m posse uisitare prouinciam de iure cōi, & a particularib. locis exigere procurationem. Et sic est casus, in quo archiep̄s habet iurisdictionem in subditos suffraganei. ¶ No. 2. sufficere negā ius exactiois his a quibus aliquid exigitur, nisi ubi ius hæc specificè permittit, & petentis fundat intentum. ¶ No. 3. qd̄ ius soluendæ procurationis, non est præscriptibile: & tunc non sufficit, q̄ non sit soluta, & petita. ¶ No. 4. qd̄ ius uisitandi nō est præscriptibile, ita nec annexum ius procurandi. Et ex hoc no. quod vno connexorū impræscriptibili existente, & alterū efficitur impræscriptibile. ¶ No. 5. qd̄ licet ius uisitandi, & procurandi, sit impræscriptibile a subiecto extinctiue, translatiue tñ est præscriptibile; ut de vno plato ad alterum transferatur. ¶ No. 6. ar. quod et iurium denegatorum archiep̄o, quæ sibi iure cōi debentur, non p̄t archiep̄s exercere iurisdictionem in subiectos suffraganei, nisi aliud hēat consuetudine, uel ex p̄suetudine. ¶ Opp. qd̄ p̄ uisitationem ex necessitate nō possit recipere procurationem: quia hoc non reperitur iure cautū. So. Dic, quod uisitabit ex necessitate iuris, uel loci, qui uisitatione agebat: nam si p̄ necessitate corporis, uel propriam ibidē declinasset, non debuit ex hoc in eos posse iurisdictionem exercere: quia hic non est de casibus, in quibus habeat iurisdictionem: de quibus de off. or. pastoralis. ¶ Inn. & Host. sic late sn̄a non tenuissent, ¶ Inn. & Host. dicit tñ Inn. qd̄ eo casu, quo inhumaniter archiep̄o suo denegaret charitatum subsidium, & hospitium, & si non per archiep̄m, per suum tñ ep̄m puniri deberet. Ad quod allegat

6 *Host. de emp. & ven. c. 1.* ¶ Opp. quod si hoc ius debebatur ex p̄suetudine archiep̄o, uel posse tolli consuetudine opposita. de reg. iur. c. 1. ff. de legi. 1. de quibus. So. Dicit Inn. q̄ uniuersalis prouincia possit hoc ius præscribere, sed simpl̄r ecc̄la hoc non possit: quia turpis est pars, & c. 8. dist. quæ 7. de sponsa. duo. c. si. Vel melius, ¶ Inn. & Host. de plano fatendū p̄ oppositam consuetudinem posse tolli procurationē sola p̄suetudine introductam. Sed isti, de quo loquimur, non solū consuetudine, sed iure cōi, & publico debebatur: unde nec pacto, nec p̄suetudine tria, aut præscriptione tolli poterat. de censu. s̄p̄ite. & c. cū uenerabilis. & c. interdicimus. li. 6. & no. 3. e. accedentes. ¶ Op. quod quilibet seminans spiritualia non metat carnalia: alias quilibet procurator possit exigere procurationē. quod est falsum. So. Intelligit, qui seminant ex debito, ¶ Inn. & Host. ¶ Op. q̄ nō audiatur super excōicatione ex altero capite: nam cum iam sit hoc discussum excōicationem iustam, non debet hoc plus discutiri: quia sn̄a transit in rem iudicatam: de re iudi. cum inter. Sol. Dicit Io. An. qd̄ auditur sup̄ p̄curatione non debita: & uisitatione non faciendā, non sup̄ excōicatione; cum illud iam sit diffinitum, & puerile, & absurdū est, q̄ sn̄a per unā rōnē feratur, & postea per aliā rescindat. j. ti. 1. inter monasteriū: Quāuis possit dici, talē rōnē, uel ius non impedire quo minus sn̄a pro aliquo, uel q̄ aliquem sit differenda. Tu dic, quod cum hic mandet obseruari sn̄am excōicationis, quæ non transit in rem iudicatam, si postea ex altera cā ostenderet mandātū, licet non ex eadē cā, quia primū mandātū transit in rem iudicatā, sed nō ob. ubi cā alteratur. s. ti. 1. aduersario. de cā posc. fi. ¶ Quæro quō inhumaniter denegauerit. Dic forte, clausit ianuas, & hora tarda erat, & tps̄ pluuiosus. Vel ¶ Inn. & Host. irrationabile, uel indiscretē, ¶ Inn. & Host. de censu. licet de reli. do. q̄ a cōtingit inducit Inn. decr. ibi: nō meminerit, q̄ in procuratione nō soluendā non iuuat p̄scriptio, et tanti tps̄is, cuius initij memoria non existat: de abbate, qui p̄scripsit p̄curationē, seu uisitationē, & p̄scriptione p̄pleta uult procurationē exigere. qd̄ non hic Host. ponit Io. And. super r̄sa, odia. de reg. iur. lib. 6. ¶ Vltimo inducit Inn. literam antiquam hic, quæ sic stabat post uerbum usque ad satisfactionem condignam, ponebatur tam auctoritate rescripti, q̄ antiqua, & c. poterat delegatus potestate ordinaria delegatum iurare. Et sic colligit delegatum posse procedere auctoritate utraq; & delegata & ordinaria. all. de cor. uiti. significauit. & de p̄ben. nisi essent. quō casu dicit ab eo ap-

pellandū ad Papā, nō ad Patriarcham: quia cōnexa p̄tati Pape ex delegatione cū p̄tate metropolitica magis digna, & superior trahit ad se minus dignā, & inferiorē p̄tate. de cōse. eccle. uel altar. quod in dubijs. de offi. dele. si duo. li. 6. ¶ Non puto qd̄ simul utraque possit p̄cedere: quia p̄tās ordinaria in spe delegata est reuocata, & transfusa in delegatū: caret ergo ordinaria in illa quo ad principalē p̄cessum. & sicut nō cōpatit se, p̄cessus ordinarij, & superioris delegatis, si p̄cederet sic. de app. li. duobus. & c. vt nostrū. & no. de p̄sti. cū M. sic nec cōpatit in eodē: quia illū facit iure diuersum ceteri, per no. de re iudi. cū olim. iura, quæ loquuntur in arbitraria, & iurisdōnali, q̄ non sunt sic incōpassibiles, cū in aliquib. iudex p̄cedat vt arbiter. Puto tñ q̄ exequendo possit delegata iurare ordinarij, arg. de rescri. cū cōtingat. de offi. dele. cū in iure. 2. q. 5. administratores. de of. si. ord. c. 1. & c. sane. Hęc p̄cedūt, qm̄ nō eligit p̄cedere altera ex p̄tātib. ad quā cogi nō p̄t inuitus: sed si eligit, illa auctoritate utē, ubi sciēter eligit: ar. de offi. dele. significantib. Posset et vñ eligere in vna parte, aliā in alia parte. alle. 3. de arbi. innotuit. & facit de p̄ben. nisi. quo casu dicit Host. qd̄ inquantū p̄cedit p̄tate delegata, nō ualeat app̄o ad ordinarij: ualeat tñ ad ordinarij app̄o, inquantū p̄cedit ordinarij, & si ad Papā, & p̄ximū ordinarij appellaret, remittit. j. de app. si duob. p̄cedūt qm̄ habet in ueritate duas p̄tates. Sed est dubiū, qd̄ si vñ habet in ueritate, vt ordinarij, aliā nō, vt delegatā. Exēplū de offi. dele. licet in cle. accedentes. de sta. mo. de reli. do. q̄ a cōtingit. de sup. neg. pla. q̄ regulares. Quidā dicūt, q̄ licet eligat vt p̄stet tñ p̄cedere p̄tate, quā habet, q̄ ualeat qd̄ agit ut sic, cū adit p̄tās, & uolūtas licet error in specie iurisdictionis, & eligat p̄cedere in mēte p̄m qualitatē deficientē, ualebit qd̄ agit: quia principalis uoluntas deficit, nec in gñe p̄tās, sicut in delictis, q̄ r̄p̄ amēte iudicatur, sufficit gñalis aius iniuriā, licet deficit p̄ errorē p̄tās in iuriā in eū, qui iniuriat, & uolūtas. ff. de iniur. c. 5. §. iniuria. ff. ad legē Agl. l. sciētia. ff. fami. c. c. l. cū putarē. Itē hic error, q̄ ē iuris, nō debet impedire uerū p̄cessum. 8. di. ueritate. ff. de offi. p̄si. illicitas. §. ueritas. Plus dicit q̄ si diceret, uolo p̄cedere auctoritate ordinaria, ualeat p̄cessus auctoritate ordinaria p̄tatis rōnib. & quia p̄statiō est tria facta, vñ p̄ ualeat factū. de ap. sollicitudinē. ad h. de cōsti. cū M. & quia nemo p̄t a se abdicare imperiū. ff. de offi. p̄si. l. legatus. Recitat secūdā opin. qd̄ nō ualeat p̄cessus: quia qd̄ potuit noluit. de offi. dele. cū sup. & quia nihil tā p̄riū p̄sentui, sicut error. ff. de iurif. om. tu. l. si per errorem. Nec ob. ff. de iniur. antiq. q̄ hoc est principale, sed p̄tās, & auctoritas, ex qua p̄cedit, siue ordinarij, siue delegata, qua deficientē, deficit p̄cessus: p̄cessus autē nō est principalis, sed si erraret i sen su legis, indulgētē, uel priuilegij, uel hmōi. ff. de re iudi. cū plaris. & no. de priuileg. ex parte. Et hoc uisum tenet Hosti. p̄ decre. cū sup. de offi. dele. & hoc placet mihi. Et aliter r̄ndeo: ad l. cū, q̄ ibi loquitur in delicto relato ab animo delinquentis, q̄ unicus est: q̄ licet delinquēdo erret in qualitate p̄sonę, aius tñ, & p̄tās iniuriā in gñe nō deficit. Pericit ergo delictum: quia nec p̄tās, nec uolūtas deficit delinquēdi, licet aliū deliquerit, q̄ putaret: & sic error erat in obiecto, nō in p̄tate, uel gñali uoluntate, hic in p̄tate, q̄ plus inficit. Io. remittit ad Spe. de iur. om. iu. uerū. ultimo no. Non ob. ff. de iudi. in l. 2. §. 2. ubi si iudex, cuius iurisdictionis partes est prorogata, quia putat se alias habere iurisdictionē, nō ex prorogatione p̄cedat, ualeat p̄cessus: quia ibi illa, quā putabat, nō erat differētia prorogata specie, sed eadē licet prorogata: ut de offi. dele. P. & G. non hic differēbat specie. Per hoc dicit spec. de sen. pla. §. qm̄. uer. qd̄ si dixerit, qd̄ si dixit q̄ se delegatū unius, cū esset alterius, nō ualeat p̄cessus. alleg. ff. de eo, q̄ pro tu. neg. gest. l. pe. Plus dicit Fred. suo cōsi. 125. qd̄ hñs p̄tate ordinarij, & delegatū, si p̄cedit simpl̄r, nō ualeat p̄cessus: quia in dubio extraordinaria p̄tate p̄cedere uult, q̄ ex quo nō exprimat, delegatus p̄sumit, nisi aliud appareat. de offi. deleg. cū in iure. maxime si exprimat noīe ordinarij. alleg. no. Inn. de offi. or. licet, in uerbo, faciendis. Ad hoc de p̄bē. hi qui ad hoc qd̄ not. gl. ff. de iudi. l. 1. Puto trium: quia in dubio uel elegisse potestatem, per quam actus ualeat: ut l. neque. ff. de mil. testa. & ut res potius ualeat. ff. de reb. dub. quoties. Ad hoc glo. in l. 2. ff. de iudi. in fi. glof. 1. ¶ Ex his deciditur quid de ordinario, qui delegatus est a non habente potestatem delegandi, an ualeat p̄cessus: plus gl. in l. 1. C. qui pro sua iurif. tēnet ualere p̄cessum, si sciēter p̄cedunt partes. l. 1. C. de iurif. om. iud. Pe. tenet ibi trium, nisi p̄cesserit ut ordinarij, ut hic puto: quia delegata est ibi p̄rogabilis ad i. sōnas: ut de officio deleg. P. & G. & quia delegatio funditus deficiebat. co. ti. significantib. & quia dare delegatū nō pendebat a partibus, & ordinaria non poterat prorogari ad i. uersam sp̄m, quia non esset prorogatio, sed mutatio. Ex gbus patet q̄ et si processerit, ut delegatus, et nō ualeat, quō agit: nec potuit iurisdictione delegantis prorogari in delegatum p̄ ut ministrum: quia actus talis per ministrum exercerim potest. C. de sentē. ex peri. reci. l. 2. j. de re iudic. c. fina. lib. 6. ¶ Deciditur etiam dubitatio, quid si delegans a principio delegationis rō habeb. r

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

habebat potestatem, & postea superuenit, nunquam valet delegatio, & processus. Gl. tenet quod valet processus ut ex nunc. alle. ff. de iud. li. cet. de offi. p. cons. l. obseruare. ff. de pig. act. l. si rem. §. fin. lac. de arc. dicit illud procedere quod iurisdictione delegantis iam erat radicata, & superuenit postea exercitium ex causa de preterito: quia tunc ualida delegatio in delegato: arg. ff. de pig. act. l. si rem. §. si. & sic loquitur obseruare. alias radicata non erat a tpe delegationis, & sic iurisdictione superuenit in delegante, ex causa de presenti non conualescit iurisdictione in delegato: quia nulla fuit a principio delegatio. Ad hoc quod dicitur de dno. ff. de rei ven. l. si Titio. Per quod dicit lac. de arc. & recitat Cy. in d. l. 1. & in l. 1. C. vbi de cri. agi oportet. quod si est electus tunc, & delegauit, postea in delegante iurisdictione peruenit potestatis, ualida delegatio, ut ex nunc. Non placet hoc Io. an. in addi. Spe. in tit. de deleg. §. excipit. ver. quid si committens: quia electus non habet habitum potestatis nisi confirmationem, & se intro mittendo iure priuaret. de elec. auaritie. li. 6. Tene preedictum distinctionem, quicquid ibi sentiat Spec. qui dicit indistincte ualere iudicium, superueniente potestate, et ut retro. ¶ Deciditur et dubitatio, quod si ab initio iudex non habet iurisdictionem, & partes litigant ignoranter coram eo, postea certificatur quod hic non habet iurisdictionem, & consentiunt litigare, nunquid ualeat processus, ut retro. Gl. dicit quod sic, in l. 1. vbi de cri. agi oportet. l. 3. §. si. ff. de ra. ha. & l. licet. ff. de iudi. Hanc uera dicit gl. si iudex non erat, poterat tamen fieri ex consensu partium: Secus si non poterat: quia non ualebit iudicium, nisi vtr ex tpe ratihabitionis, ut in iurib. initium spectandum. Hoc placet Bar. ibi, quod ex causa de preterito superuenit iurisdictione: quia si venit ad casum, in quo posset esse iudex, ualidabit iurisdictione, ut ex nunc: si superuenit ut de pnti, nullo modo. Puto quod si iudex a principio non habuerit iurisdictionem, non ualidatur ex consensu superueniente retro: quia acta fuerunt nulla, quorum ratificatio non pendet ex consensu partium: ut no. Inn. de offi. dele. prudentiam, & hoc siue non fuit, nec esse potuit, siue est esse non potuit: quia non uideo dnam. Et an ex causa de pnti vel preterito: quia utrobique actus fuit nullus, si non habebat nec habitum, nec exercitium iurisdictionis. Et dicitur an ex causa de pnti, vel de preterito, procedit in preedicta quone, quod supponit habitum iurisdictionis in delegante: nam delegatio procedit a consensu delegantis, & aliquid imprimitur in delegato, quod processit habitum iurisdictionis, & sic recipit potestatem. Non ob. de offi. ordi. Romana, §. 1. lib. 6. vbi non ualeat delegatio causa apponens antequam appellatur: quia licet in genere ibi habeat habitum, nec habitum, nec exercitium habet respectu huius particularis causa: antequam appellatur: merito non ualeat delegatio, nec ualida superueniente appone, ut ibi. sed in l. obseruare. habet habitum purum distributum ad oes, & singulas causas: non ualeat delegatio ut recipiat preedicta. Quamuis autem ad ualiditate processus, ut retro, supposito defectu potestatis, cum non procedat a parte illum ualidare, non uideo dnam annexam de pnti vel de preterito, an potuerit esse sic, vel non potuit, vel deficiat ex defectu consensu, vel non: quia semper processus erat nullus, & non ualidabit retro gestum, & ualebit ut ex tpe superuenientis potestatis lex aut. licet. & l. 3. §. si. Non ob. quia loquuntur quod processus ualeat, saltem quo ad procurator. ff. de pcur. l. Plautius. & l. 2. ff. de re iu. licet But. tenuerit glossam quod ualidat, quod iurisdictione deficit defectu consensu partium: ut d. l. 1. C. q. p. sua iurisd. iud. & c. Ex his decidit quid si quis non erat iudex delegatus tpe, quo iurisdictione exercuit, postea habuit ratum delegans, an ualeat iudicium. glo. quod non. ff. de iud. l. licet. quod tenet ibi Bar. per no. per Inno. de offi. deleg. prudentiam. Glo. tetigit de fo. cop. significasti. vbi remissi ad gl. prias. & tenui idem quod iudicium non conualescit. Secus dicit Bar. si deficiat iudicium ex defectu consensu partium: quia tunc dicit quod ualidat superueniente consensu. Quod non placet mihi, ut dixi. §. & gl. 1. l. 1. ubi de cri. agi oportet. non placet. & illo casu concludunt rationes Inn. & tenet Spe. in tit. de dele. §. excipit. ver. quid si committens: & ver. eadem ratione. quia quod nullum est, ratificari non potest. de elect. auditis. quod puto. Ex his apparet quid de delegato episcopi, qui dixit se delegatum archiepiscopi, an ualeat processus. Dic quod non, si partes hoc ignorabant: ut not. Spe. in tit. de sen. prola. §. qm. uer. quid si dixerit. alleg. ff. de eo, qui p. tu. nego. ge. l. pe. ¶ Ex his patet an consensu partium superuenientis litigante filio ualidet retro acta, uel gesta. Glo. in l. non solum. §. necessitatem. de bo. que lib. Cy. dicit quod si teneat opinio, quod requiratur consensu patris ad integrandam portionem filij, semper op. aliquorū, quod iudicium tunc deficit in substantialibus, quia non adest pars, quod habeat personam legitimam, quod iudicium non ualidabit. l. 1. C. q. p. sua iurisd. dixi de pnti. cum consuetudinis. & tetigi. §. eo. significasti. §. de fo. cop. dic ut ibi plene dixi in tex. non sunt alia. ¶ Ve nio ad gl. 3. quare fuit mala allegatio. Dicit gl. 2. quod fundauit super tpe, & tps non est modus inducendę vel tollendę obfonis: ut l. obponum. §. placet. ff. de acti. & obli. argu. contra de l. litibus. de agrico. & cenfi. Vin. de cenfi. peruenit. 18. q. 2. peruenit. Dic quod aliam rationem assignat rex. quia hoc ius erat imprescriptibile. ¶ Opp. quod procuratio possit prescribi: ut de cenfi. l. op. te. Solut. Quidam dicunt, quod si tpe uisitationis nullam re-

cipiunt procuracionem, procuratio potest prescribi. Quod patet: quia & permurari potest. 1. 1. q. 3. relatum. ergo, & remitti. Sed non placet hoc glo. quia non posset episcopus expresse remittere procuracionem. de cenfi. cum uenerabilis. de don. pastoralis. Ad hoc, quia si retinetur uisitatio, per illam connexa retinetur procuratio: quia quandiu quis habet iter, & actum debet habere. ff. de serui. rusti. praed. l. 3. §. si. Et si ager sit sterilis, ita quod nihil ex eo percipiam, nihilo minus retineo usum fructum. ff. de usufru. l. arboribus. §. si. fm. gl. ¶ Primum, an procuratio permurari possit. Sed de hoc dicitur hodie, ut de cenfi. c. 1. & c. exigit. li. 6. & c. felicitis. Per quod dicit Io. An. expedita notata hic per Inno. & Hof. quo ad hoc. Scdo, an procuratio possit remitti: dicitur esse posse expresse remitti: & idem Vinc. nisi remittatur per uim, cum in tpe uisitationis consistat, & tangat ius priuatum, cui debetur. 17. q. j. quam periculosum, sed non tacite, ut hic. Uisitationi autem, quod consistit in utilitate, & iure publico, illi non posset expresse renuntiare: per no. de fo. compe. si diligenti, & quia non licet pacisci, quod quis non ager, uel accusabit alium de delicto. ff. de pact. si unus. §. illud. & no. de iure iu. quem admodum. ¶ Hof. autem dicit per has rationes procuracionem etiam expressam non posse remitti, cum sit iuris publici, sicut ad id, cui annexa est, uisitatio: arg. de consti. translato. Hanc uero ueram in remissione temporali ad praedictum praedicti: sed non in perpetua ad successoris praedictum. de praeca. c. 2. de tran. de cetero. Nunquid autem prescribi possit. Gl. quod non. Dic, si non fuit petita, nec denegata, planum quod non potest prescribi: quia uisitationis satis illius retinet possessionem, & quia aduersa pars non est in aliqua possessione libertatis: sed si fuit petita, & denegata, tunc Vinc. dicit eam prescribi, dum tamen uis non sit denegata. Non ob. quod hoc prescribere, esset prescribere obedientiam: quia fatebatur talem non esse tutum sola prescriptione, sed bene renuntiatione tacita: quia tanto tempore non petes, renuntiasse uidebatur: unde post hanc tacitam renuntiationem prescribere potuit, sicut post priuilegium. de priu. cum olim. Inn. hic uult, quod ex toto prescribere non possit, sed soluendo aliquid, licet modicum, pro quota, uel pars pcuracionis prescribi. alle. de cenfi. ex parte. ad hoc de sepul. certificari. Archid. de cen. perpetua. lib. 6. Recitat Inn. idem tenuisse super quadam extrauag. uenerabilibus. vbi concludit procuracionem ex toto prescribi non posse, sed quorundam: & hoc, quia ius, quod aliqua detur procuratio, sicut uisitatio, est publicum auctoritate, & utilitate: quia si nulla daretur, negligenter uisitatio, & consuetudo, quae est contra ius publicum utilitate, quandoque ualeat ex causa: sed tunc tamen quando, uel expresso consensu papae, uel tacito ex certa scientia, & causa inducitur. 12. dist. nos consuetudinem. fm. Inn. Dicit Io. An. quod procuratio non prescribat. facit ex. in d. c. perpetua. Quod quora possit, facit. §. c. cum olim. & c. ti. felicitis. li. 6. & 16. q. 7. quicquid. Sed dubitat Io. An. an ratio negligendi, quam reddit de tora, locum habeat etiam in parte: quia uisitor, quod de suo habeat impendere in se procurando, abstinebit a uisitando. De iure puto opi. Inno. ueram, in modo etiam procurandi prodest prescriptio. de excels. praed. q. 1. & c. sane. & dicit Spe. in tit. de lega. §. superest. uerbi. illud quod. ¶ Opp. quod nedum de consuetudine possit excipi care, sed etiam de iure communi, cum possit uisitare de iure communi, ex quo episcopus est negligens. 9. q. 3. cum scimus. & de iure communi debet tunc habere procuracionem. Gl. fatetur, quod etiam de iure potest excommunicare eo casu, quo potest uisitare de iure, & procuracionem exigere. In quatuor gl. exigere uis negligentiam, ut possit prescribere: dic, quod non est negligentia: quia potest etiam non negligente episcopo, fm. Bar. de cenfi. c. si. ¶ Et si concurrant episcopus, & archiepiscopus, praefertur archiepiscopus. 1. 1. q. 3. qui resistit. de quo de temp. or. ad aures. & de offi. or. pastoralis. de ap. cum parati. Dicunt tamen: quod cauere debeat, ne impediatur episcopus temporibus suis. Ad quod uide, quod plenius no. de cen. c. si. li. 6. in gl. fin.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescribere non potest, qui alieno nomine possidet.
- 2 Iuramenti de fidelitate praestatio est dare quasi possessionem.
- 3 Prescribi non potest aduersus iuramentum.
- 4 In prescriptione incorporalium exigitur titulus, & bona fides.
- 5 Prescribi non potest minori tempore centum annorum contra ius ecclesie.
- 6 Emphyteuta, seu uasallus, non dicitur dominus directus, sed utilis.
- 7 Iuramentum perpetuat actionem, contra quod non tenet prescriptio.
- 8 Domini temporales fundant intentum suum de iure communi.
- 9 Fides bona quando exigitur, & quomodo probetur. nu. 12.
- 10 Emptor quando praesumatur esse in bona fide, uel mala. nu. seq.
- 11 Successori, an noceat mala fides auctoris.
- 12 Errans in iure, an dicatur esse in bona fide.
- 13 Sententia nulla, an tribuat ius prescribendi.
- 14 Prescribere, an possit, qui dubitat.
- 15 Prescribere non potest, qui non habet iustum titulum.
- 16 In prescriptione rerum clericorum quantum tempus requiratur.

19 Clerici quibus privilegij gaudeat quo ad præscriptionem impediendam. 18.
20 Præscribi ubi potest cum titulo, sufficit pro titulo ius commune.

C A P. XVII.

SI diligenti. ¶ Qui alieno nomine possidet, non scribit, nec est is, qui proprio nomine non habet bonam fidem, nec iustum titulum. Primo inducit rationem vnam quod archiepiscopus. Secundo, reprobat excusationem ipsius per locum a diuisione. ¶ No. 1. quod aliquæ ciuitates dicitur ex parte, quæ sunt immediate subiecte Romano pontifici, & dicitur spectare ad Romanam ecclesiam, nullo mediate. ¶ No. 2. ar. 3. professionem iudicare ecclesiam. ¶ No. 3. quod iuris merè personalis, hoc est iuris prestandi de fidelitate, est dare quasi possessionem. ¶ No. 4. possidet nomine alieno non posse scribere: quia non possidet. sed possidet is, cuius nomine possidet: & is tamen scribit. ¶ No. 5. quod exactum vel possessum quod iustum, non est exactum, vel possessum bona fide, & sic non potest scribi. ¶ No. 6. quod in præscriptione incorporaliu exiguntur titulus, & bona fides, quoniam id non est bona fide possedibile ab aliquo; titulo, dato, quod præscriptio non sit in ecclesia. ¶ No. 7. quod ius ecclesie, et quod Romana ecclesia accidentaria habet, non præscribitur minori spatio centum annorum. ¶ No. 8. de facili non probari centenariam præscriptionem, & id, quod non est credibile. ¶ No. 9. arg. præscriptionem centenariam non posse, probari ex auditu, vel est ex cõi opin. alius de facili esset probabilis: & sic non semper esset verum, quod auditum ius probatur fama, vel ex auditu. ¶ Op. quod non pertinet ad Romanam ecclesiam Calaritanus iudicatus, quia dominus censetur vasallus. de do. inter vi. & vxo. c. nup. So. Non est dominus directo, sed est dominus utiliter vasallus, ecclesia autem directo. ff. si ager. v. c. t. vel emph. pe. fm. Hof. Opp. quod non sit probabilis: ut s. e. cum nobis. alius frustra inducta est, si factum notat hic, non ius. Vel loquitur de probatione testium, per quam non creditur Papa non posse probari in infirmam fidelitatis facte per 7 annos, & plus per decem. dicit Hof. quod nihil acquiritur quod iustum potest citè teneri. alle. quod me. c. ad audientiam. Idem de alijs cum peccato 9 acquiritur. de iud. c. cum sit vbi de hoc. ¶ Gl. 2. colligit argumenta generalia ad id, ad quod alle. gl. facit de spõsa. duo. c. si. Itæ arg. de toto ad partem. de deci. cum in tua. et arg. fm. Hof. quod comites, & domini tpeales fundant intentionem de iure cõi, quo ad res sitas in limitibus sui territorij. de quo de off. arch. c. si. ¶ Gl. pe. op. quod imo potuit habere bonam fidem: quia potuit credere antecessores suos nomine proprio exegisse. Sol. dicit gl. quod presumendum est, quod hic sciebat antecessores suos exegisse nomine Papæ, & Romanæ ecclesie, & sciebat hoc in spe care ad Romanam ecclesiam: vñ non poterat esse in fide bona, cum sciret hoc ius ad alios spectare. ¶ Quæritur glo. quod exigat bona fides. Dicit gl. quod in omni præscriptione & corporalium, & incorporalium, & spiritualium, j. eo. qm. & s. e. vigilanti. ¶ A duerte, fides exigitur in corporalibus, & hoc planum est: quia sic est de iure ciuili. Sed in incorporalibus. Legiste dicunt, quod si agit de præscriptione seruitutis, exigitur bona fides, quia exigitur bona fides, & possessionem ex parte præscriptoris: & idem est in acquisitione cuiuscunque iuris, loquendo de præscr. 10. vel 20. an. ut patet ex no. in l. seruitutes. ff. de seru. & dixi in c. puenit. de cõsi. ad hoc. l. seruitutes. & quod ibi non. ff. de seru. ff. quædam. ser. amit. l. si. & tenet Cyn. in l. 1. C. de seru. si agit de præscribenda libertate seruitutis personaliu, adhuc exigitur bona fides. l. 1. & 2. C. de præscr. l. 10. t. ep. q. per libertatem. Si agit de præscribenda libertate seruitutis vrbane, quia ad præscribendum exiguntur factu hominis, tunc exigitur bona fides, cum exigatur possessio libertatis. ff. de ser. vrb. p. l. hæc aut iura. & no. gl. in l. si. ff. quemad. ser. amit. Bar. in l. segt. s. si via. ff. de vsuc. & d. l. j. C. de ser. Si agit de præscribenda libertate seruitutis rusticæ, vt via, tunc non exigitur bona fides de iure ciuili: quia potest solo non vsu: nec ibi dat possessio libertatis, merito illa potest potest, quod acquiritur vñ nulla bona fides exigitur, ut d. l. segt. s. si via. ff. de vsucap. & ibi hoc tenet Bar. ad hoc. l. ul. C. de ser. Et est ratio inter seruitutem vrbana, & rusticam, quia vrbane digniores sunt rusticis, id difficiliter potest. De iure autem non an in præscribenda libertate aliquo casu sine fide bona currat præscriptio, dicat. j. c. si. ¶ Quæro quoniam dicat quod esse in bona fide. Dicit gl. quoniam credit tradere esse dominum, vel habere ius distrahendi, licet erret in facto. ff. de verb. sig. l. bone fidei. Dic quod ille, qui emit a domino, vel ab habente ius alienandi, & sine dolo, & cum debita solennitate, & iuris permissione oportet quod credat tradere esse dominum, alius non possidet cogitatione domini. C. de fur. apud antiquos. Vel habere ius distrahendi dico, & per ementes a pupillo. ff. de pñe. emp. l. q. a quolibet. & de publi. l. quecuq. s. q. a pupillo. Dico per euictio nem a procuratore, vel creditore forma debita, sine dolo dico, per emere, & dolo decipi. C. de rescin. ven. l. dolo. & l. dolus. Cum iuris solennitate, & permissione dico, per mercatores quod iura. de reg. iur. q. quod iura. ff. de vsuc. nunq. de agri. & cõsi. l. quead modum. in fi. lib. 1. Et per illud, qui emit prædicente domino. C. de rei ven. l. fundum. Dicit Dy. in regu. possessor. de reg. iur. lib. 6. quod ad hoc potest reduci casus tacti per gl. j. in quibus dicit malam fidem presumi. ¶ Quæro quoniam probet bona fides. Dic, in rebus corporalibus, ubi adest titulus, & exigitur, presumitur bona fides, nisi probetur contrarium. C. de euic. l. pen. fm. gl. quia ignorantia presumitur. ff. de pba. verius, & sic bona fides sufficit quod allegatur. In situ. de actio. s. alie.

qua in hoc stat sua prescriptio. Per quod dicit Io. 16. q. 3. dilecto. de bona fide stari iusto. Ad quod de homi. signasti. de sent. exc. si vero. Vbi autem quod scribit sine titulo in corporalibus. quod dicitur, quod non presumitur bona fides: quia quod non est meum, debet credere ad alium spectare. l. 1. C. vñ vi. Bar. dicit, quod si precedat titulus puritatis errore iusto, vel verus, prescribitur. l. i. §. 1. ff. de lib. cã. Itæ in quolibet possidete presumitur bona fides, nisi appareat antiquior possessor, qui possit facere illam allegationem, quod tuum non erat, & c. vt d. l. si. Quo ad alium vero licite, & bona fide tenere videor, nisi ius cõe mihi indicat: ut c. 1. de præscr. l. 6. Probabit autem mala fides, si ibi fuerit denuntiatio. C. de rei ven. si fundum. Quod intellige, quoniam ante ingressum possessionis empta, vt dixi. s. de resti. spo. grauis. Idem si coram aliquo ipse dixerit se sciuisse rem alienam: quia illud presumitur in mente habuisse. ff. de reb. dub. l. 1. Labeo. Itæ quod de hoc erat fama in uicinia, & ipse erat vicinus, presumitur scire. de presum. quato. Ex his, & alijs iur. dicitur, put facti qualitas exigit, probabitur, fm. Bar. ff. de usuc. l. Cel. fus. In incorporalibus autem gl. quod non presumitur bona fides: ut no. in l. 1. §. 2. ff. de rei. actus; pri. Quia hæc presumptio est se, cum quilibet res presumatur libera. C. de ser. l. altius ad quod. C. un. ui. l. ul. Dy. dicit bonam fidem presumi, quod sicut in reb. corporalibus si probet titulum, presumitur bona fides, sic in incorporalibus probata sola quasi possessione. Quia in incorporalibus operatur quasi possessio, quod in corporalibus operatur possessio, & titulus. ff. si ser. uen. l. si quis diurno. Quod non placet Cy. quia per presumptionem, quod est quod possidete in incorporalibus presumitur, aut mala fides, aut error iuris, quod non potest in vsucapione. ff. de usuc. l. nunq. l. 10. Cy. stat cum gl. quod bona fides non presumatur. Sed, fm. eum, non est necesse, quod cã. i. titulus probet ad probationem fidei, vt dicit illa gl. quia sic exigeret, quod probaret titulum in præscriptionibus incorporalium, si quis diurno: sed sufficit, quod probet, quod author suus, uel alius fide dignus dixerat sibi, quod seruitus debet: quo probato cum usu, presumitur, quod iure seruitutis usus fuerit: & sic probare non est docere titulum, sed error facti probabile. Hæc uera in præscribenda seruitute: sed in præscribenda libertate presumitur bona fides, fm. Cyn. in d. l. 1. quia hæc fundam. presumptionis iuris per se: & quia debuit credere re talis esse, qualis natura esse debet, fm. Cy. Bar. in l. 1. s. hoc interdico. ff. de itin. actus; pri. Idem tenet quo ad seruitutem non sufficit allegare bonam fidem, sufficit tamen, fm. eum, si hoc audiuit a uicinis, quod seruitus esse debet, ut & dixit Cy. dum tamen sint fide digni: nam oportet, quod probet aliquid, & quod iuste fuerit morus ad fidei credendum. l. 1. §. sed & si iure. ff. de aqua quoti. & ziti. Idem dicit, si de hoc erat fama per titulum: nam licite tunc potest credere: ut no. in l. 3. C. de pb. & in l. atqui nam. §. j. cum sua gl. ff. de neg. ge. Sufficit etiam ibi erant signa uia, vel itineris, uel aliqua alia uerisimilitudo, quod possit alium uertere ad istam credulitatem, fm. Bar. Ex his inferunt gl. quod si aliquis mercat quod leges, est in mala fide. C. de agri. & cen. l. quemadmodum. l. 10. omni ommissa solennitate rem ecclesiasticam non præscribit. 96. di. bñ quod. Io. Idem de emente a pupillo sine solennitate. ad hoc de re. ec. de. non alie. c. 1. l. 6. Item quoniam emit quod præstationem dicentis sed dominum. Hoc intellige, ut dixi. s. C. de rei ven. l. si fundum. & not. Arch. 1. §. 3. p. pot. & gl. 23. q. 4. quod magnum. Item si emit a procuratore per collusionem. Idem dicit, si emit a prodigo. Intelligit, cui bonis est interdictionum. Idem si emit a luxurioso, scilicet illum consumpturum in malum usum pecuniam: ut ff. pro empto. l. qui fundus. s. si quis sciens. & l. si quis cum sciret. l. 10. dicitur Bar. ibi, quod si quis emit ab eo, quem scit consumpturum in malum usum, & est bonis interdictionum, tunc non ualet quod dicitur, ne transferatur ulucapiendi quod d. l. qui fundum. §. si quis sciens. s. alle. ff. de usuc. l. ab eo. si emit ab eo, cui non est bonis interdictionum, consumpturum in malum usum, & est minor. Idem. l. quod si minor. §. si ff. de mino. & l. si uero. §. adolefcens. ff. mandati. Si erit maior, a quo emit, & sciebat eum consumpturum in malum usum, & incertum, quia sciebat in quem usum: & ualet quod dicitur, emens est bona fidei: ut d. l. si quis cum sciret. Si autem sciebat maiorem iam, uel statim pecuniam consumpturum in certum malum usum, quia parata erat meretrix, cui dare uolebat: & non ualet quod dicitur, ne prescribat cum illo reo detinente. Ab existente in ludo dicit, quod si emit a colludente, non ualet quod dicitur, & non ulucapit, nec de euictione inuicem obligantur. l. si. §. si. ff. quare. ac. non dat. & no. in l. quod si minor. §. si. ff. de mino. In oib. autem casibus in quibus ius, & non seruata solennitate emit, presumitur in mala fide, quod probatur ex denuntiatione, & e diu. Idem si hoc dixerit coram uicinis. Idem si de hoc erat fama, & ipse erat uicinus: quia presumitur scire. de presum. quanto. Si dixit cum eo alius, qui collusor, uel focius in ludo, tunc ualet quod dicitur: & dicitur in bona fide, & ulucapit: quia nec cum omnino presumpto dicitur, quia forte uincet, fm. Bar. Dicit tamen gl. quod est dare casum, quo quis habet conscientiam rei alienæ, & tamen ulucapit, si decretum iudicis interuenit. ff. de noxali. l. generaliter. 16. q. 3. placuit, ut quicunque. Sed ibi ideo, quia causam etiam habet ab eo, cuius erat seruus, cum & ipse teneretur ad estimationem damni, uel ad dandum seruum per noxa. vñ putado eum, a quo habet etiam causam censetur, non sum in mala fide. Ant. de Bur. super ij. par. ij. Decr. ppp Sic

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

Sic inteltr in c. placuit. & c. r. s. c. tit. ga corū negligentia cōrūt.
13 ¶ **Quarto**, an mala fides authoris nocet successori. Gl. cōcludit, qd in p̄scriptioe. 30. an. nō nocet: i p̄scriptioe. 10. uel 20. an. sic. Ad primū. ff. d̄ iur. & tēp. p̄scr. l. an uitiū. Ad s̄m auth. malæ fidei. C. de p̄scr. lon. tēp. Dic de iure ciuili, in p̄scriptioe bus, in qb. nō exigit bona fides, mala fides authoris nō nocet successori, siue singularis, siue v̄l̄s: q̄ si nō nocet propria, multo minus nocet aliena: & in oib. illis casib. satis puto de iure canonico p̄cedere p̄scriptioe, si a r̄ nō est in mala fide successor: q̄ licet mala fides authoris i aliquo casu nocet singl̄i successori, in alijs p̄scriptioe ib. vbi exigit bona fides, vt statim dicā, cū hac mala fides ē ficta successoris, nō uera: vñ nō video quare nō p̄scribat, ex quo uerē nō est in mala fide: nisi dicat, q̄ cū a r̄ p̄scientia defuncti exonerari nō possit a pctō, vt h̄s tenent: at exonerandā p̄scientiā defuncti. de sepul. c. si ar. de rap. sup. eo. & a r̄ exonerare nō p̄t, nisi hoc restituat: q̄ a p̄ hoc, qd ac quis uerit, nō purgat pctū defuncti. Ad hoc reducās, qd statit Old. suo p̄. 19. Sic intellige Dy. in r̄ a. possessor. de reg. iur. l. 6. q̄ dicit, q̄ de rigore nō p̄scribit, licet de iure canonico secus ui deat: q̄ nō est secus, vt dixi. In p̄scriptioe ib. aut, in quib. bona fides exigit, mala fides v̄l̄s authoris nocet successori. ff. de iur. & tēp. p̄scr. l. cū h̄s. no. C. de acq. pos. l. uita. & ff. de reg. iur. l. qd̄ iplis. An hoc casu nocet successori v̄l̄s, idē qd̄ s̄. p̄ximē dixi, cū a r̄ non possit exonerari p̄scientia defuncti, in successore causante ius a defuncto malæ fidei: secus si nō causet ius ab eo, vt in successore dignitatis, vt no. s̄. de iure pat. cura. quia mala fides p̄decessoris sibi nō nocet. In p̄scriptioe at p̄dicta, vbi p̄decessor est malæ fidei, & est singl̄is successor, olim nō nocet mala fides, hodie nocet successori, & impedit p̄scriptioe nō ignorante eo, q̄ quē p̄scribit. Secus si sciat: q̄ tūc nō nocet, vt a mala fidei. Hoc puto de iure ciuili: & satis p̄t p̄cedere de iure canonico: q̄ nō arctat successor singl̄is ad purgandū uitiū successoris, uel authoris singularis, cū nō sit h̄s. In q̄tū dixi malā fidē authoris singularis nocere successori, est uerū in re immobili: q̄ sic illa auctoritas loq̄t de immobili. Itē p̄cedit, q̄ h̄t cām ab immediato malæ fidei possessore: secus si h̄t cām a mediato, q̄ fuit bonæ fidei, & mediatus fuit malæ fidei, vt dicit Bar. in l. p̄po. s̄. cū qs. ff. de acq. pos. Hęc uera inq̄tū p̄scribens h̄s cām in malæ fidei possessore uelit p̄scribere principiando a se: & uelit uti accessione sui authoris, vt q̄ uelit cōputari tps̄ authoris, malæ fidei, tunc oportet, q̄ utat cā sua: & nō possit p̄scribere. Qd̄ puto, ēt de iure canonico. Ad l. p̄po. s̄. cū qs. ff. de acq. pos. gl. ergo hic p̄cedit, q̄ dicit nō nocere de iure in p̄scriptioe. 30. ann. s̄m ius ciuile, uel s̄m canonicū in successore singulari, uel v̄l̄s. ¶ **Quartū** gl. an errās de iure dicat h̄re bonā fidē. Gl. dicit hic, q̄ v̄l̄s, qd̄ sic. de iur. pa. cura. sed dicit, qd̄ illud a r̄ inteltr, ut ibi nō. & ff. de peti. h̄rdi. l. sed & si lege. s̄. scire. licet secus dicat in usuca. ff. de usuc. l. nunq̄. Tene, q̄ error iuris nō excusat a mala fide quo ad usucapionē: ut d. l. nunq̄. licet excuset quo ad fructus: ut l. si fur. s̄. ff. de usuc. q̄. qd̄ dicat gl. & hoc firmat Dy. i reg. possessor. de reg. iur. l. 6. Ad hoc de reg. iur. q̄ i iura: q̄ iuris ignorātia in ulucapione nō tolerat. ff. de iur. & fac. ign. l. ignorātia. Hoc tēpera uerū, q̄ iuris ignorātia ē intolerabilis. Vbi aut̄ h̄t originē a tolerabili, & in trico dubio, hęc facit quē bonæ fidei: & talis p̄scribere. p̄t ut est casus, s̄m unū inteltr, de p̄suc. cū dilectus. Et sic facti ignorātia æq̄parat ignorātia iuris pbabili. Ad hoc, qd̄ not. in l. 2. ff. de iur. & fac. ign. ff. depo. l. qd̄ Nerua. Hęc uera, ubi nud⁹ est error iuris: sed si facti error iducit ad errorē iuris, p̄scribit: vt si credēs rē meā donauit uxori, cū nō esset me errare in scō, ualebit donatio, ut p̄scribat. ff. p̄ don. l. si uir. Nā si possum sibi dare nō meū, q̄ ex hoc nō efficitur pauperior, licet ut credebā, si meā, errādo in scō, donare nō possum: & si crederē, errare in iure: q̄ si uerū esset, qd̄ credebā, efficeret pauperior. Ad hoc d̄ iure pa. cura. s̄m unū inteltr. Idē si in q̄ctu cēt defectus iuris, & ego errore facti crederē intercessisse ius: ut no. gl. de don. ad ap̄l̄cā. ad qd̄ dicit c. cura. de iure pa. Vñ iura, q̄ d̄t erroneū titulū dare cām p̄scribendi, uel iniustū, intelligi debēt de titulo erroneo errore facti: ut q̄n credit alienationē factā de p̄sensu cap̄l̄i, & nō est: uel q̄n credit alienationē factā a plato, quē credebāt platū errādo in scō, & nō est, uel q̄n credebāt diecesis, uel ps̄ diecesis, in qua eps̄ eius alienationi p̄buit authorē credēs illū esse de diecesi sua, & nō erat hic. Dicit Arc. 19. q. 3. cognouimus. Idē, si sit error iuris pbabilis. Sic intellige gl. de cō sue. cū dilect⁹. Ex hoc patet, q̄ in q̄a nulla nō tribuit iustā cām p̄scribendi: ut 16. q. 3. sacerdotēs. nisi forte i scō qs̄ putaret sniam, quā audiuit latam p̄decessore fuisse ualidā. ut ibi not. Et sic debet intelligi gl. de re. ecc. nō alie. l. hac p̄sultissima. l. 6. i uerbo p̄scribendi. Ad hoc in r̄ a. q̄ i iura. de reg. iur. lib. 6. Ideo rescriptū surreptitiū, & priuilegiū, dat cām p̄scribendi, si circa id erretur errore facti. Idē si probabilis est iuris error: ut dicit Io. An. de priuileg. ca. 1. lib. 6. in Nouel. in uerbo, quod causam.

h̄re bonā fidē. ff. de v̄fur. q̄ scit. s̄. bonæ fidei. Idē sentit Arc. 23. q. 4. quā magnū. sup. gl. 2. dicā de hoc. j. c. fi. ¶ **Opp. qd̄** p̄cedat p̄scriptio sine titulo. j. c. qm̄. s̄. c. uigilati. & c. de quarta. d̄ cā pos. cū eccl̄ia. Imo v̄l̄s qd̄ sit imposable p̄scribere cū titulo, uel q̄a titulus est habilis ad trāsferendū ius, & solo titulo h̄r: ergo frustra est p̄scriptio: q̄ qd̄ meū est ex vna cā, nō pōt amplius effici meū: de do. inter. & de fi. instr. inter. l. 3. s̄. ex plurimis. ff. de acq. pos. uel iam p̄scripsit, & nō necesse impetrare titulū. Gl. alleg. p̄ & q̄: & primo soluit qd̄ titulus iust⁹ nō exigit & uerū. ut ex eo curat p̄scriptio: sed bñ exigit titulus minus iustus: & iura, q̄ dicit qd̄ exigit iustus titulus, debēt intelligi de iusto, quo ad p̄scriptioe nē, licet in se nō sit iustus. Qui quo ad p̄scriptioe d̄ iustus, eo qd̄ qs̄ titulū putat iustū, licet nō sit, alle. de empt. & ven. p̄uenit. So. Nō placet, q̄a putās titulū iustū, vbi non est, errat in iure, iō nō p̄scribit. ff. de v̄fur. l. nunq̄. & in r̄ a. q̄ i iura. de reg. iur. l. 6. nisi saluet ut dicā. j. Gl. dicit qd̄ qd̄ a r̄, q̄ nō p̄t possideri de iure cōi, q̄a ius cōe resistit, uel faciendo incapacē p̄prietatis, & possessionis, licet nō det incapacitas, nō pōt haberi aliter q̄ in re sp̄ali: quia ius cōe fundat alterius intentū: & tūc dic qd̄ in talibus non p̄cedit sine titulo p̄scriptio: ut in c. 1. hodie l. 6. e. ti. Si non resistit ius cōe, pōt p̄scribi, et sine titulo, ut in q̄rijs. Puto qd̄ si agimus de p̄scriptioe rerum corporalium, in quantum ecclesia p̄scribat q̄ laicum, exigatur titulus, vbi de iure ciuili exigit in p̄scriptioe. 10. uel 20. anno. quia hoc nō est correctum quantum ad p̄scriptioe, sed quantum ad inducendā exceptionē. uel quantum ad creandū uile dñium, non puto necessarium titulū, sed sufficit bona fides: ut l. si quis emptionis, de p̄scr. 30. anno. Et idem in quantum ecclesia p̄scribit q̄ eccl̄iam: licet Inn. dicat exigi titulum, s̄m aliquos: quia iusta surrogat loco p̄scriptioe. 20. uel 30. ann. uel s̄m alios, si ad finem agendi de p̄scriptioe exigitur titulus, quo ad finem excipiendi non. Tene primū, in p̄scriptioe. aut rerum incorporealis, dic qd̄ si ius resistit potentia habendi, & possidendi, ut in laico, quo ad terminos nullo tpe p̄scribitur, nec cū titulo, nec sine titulo, si ius resistit possessioni, & p̄prietati: quia alterius fundat intentū de iure cōi, non cum ex toto reddit incapacem possessione, adhuc exigit titulus, uel tm̄ tps̄, cuius initij memoria non existat: & hoc quia possessio iusta non pōt h̄ri sine titulo: cū ius cōe pro altero fundet intentum, & sic iniustificat possessionē. Vñ exigit titulus ad iustitiam possessionis: q̄ iniusta possessio nō parit p̄scriptioe: & nō pōt haberi bona fide sine titulo, nisi tā antiquata sit, qd̄ ex ea p̄sumat iustitia: ut d. c. 1. eo. tit. lib. 6. Si aut̄ ius cōe non resistit possessioni, sed q̄ ea p̄sumit, si contra eam tanta est p̄sumptio, qd̄ possessio iniusta p̄sumat, adhuc nō p̄scribit sine titulo: ut d. c. 1. l. 6. Si aut̄ ius p̄sumit q̄ possessionē, nō t̄t ex toto iustificat possessionē: ea data, tūc p̄scribit absq̄ titulo, dū t̄t aliqd̄ p̄bet, ex quo bona fides p̄sumit. ff. si ser. ven. l. si qs̄ d̄ iur. & dixi. s̄. Et sic in corporealis si possessio h̄ri pōt iuste sine titulo, p̄scribit sine titulo: si nō pōt h̄ri sine titulo: nō p̄scribit sine titulo: ut q̄n resistit p̄scriptioe, uel iuri, nō p̄scribit: uel q̄n sic p̄sumit qd̄ iustificari nō pōt absq̄ titulo: hic aut̄ licet ius nō resistet tali, nō h̄bat possessio, q̄ absq̄ titulo iustificari non poterat, nec bona fides h̄ri: q̄a cū iā ipse & auctores sui possiderēt noie eccl̄e Romanæ, nō poterat sibi mutare cām possidendi cū bona fide. C. de acq. pos. l. cū nemo. ff. de v̄fu. l. nō solū. s̄. qd̄ uulgo. p̄ h̄c titulus exigit, nō pp̄ se, sed pp̄ p̄sumendā bonā fidē, & iustificandā possessionē. Rō aut̄ quare corpalia nō p̄scribunt sine tit. & sic corpalia, est, q̄a in incorporealis agit de leui p̄iudicio, in corporealis, de graui. No. Inn. in r̄ a. possessor. de re iur. Cy. in l. 1. C. de serui. & graui. Bar. in l. 1. in ff. de aqua plu. ar. Per hoc est dicendū quod vbi p̄t h̄ri iusta possessio ex sola patiētia, q̄a ius trāsferre p̄det a p̄tate ipsorū, q̄ patiunt: v̄l̄ saltē iustificare possessionē: q̄a tūc nō exigit titulus, et si p̄scriptio est q̄ i: ut patet de cā pos. cū eccl̄a. & dixi de cēsi. p̄uenit. Inquātū dixi in p̄scriptioe exigi titulum, limitat Io. An. uerū in c. 1. de p̄scr. l. 6. Inquātū ius cōe resistit p̄scribenti, & fundat intentū ei, q̄ quē p̄scribit: ut si ep̄s in diocesi alteri, uel rector in parochia alteri, i⁹ ep̄ale, uel parochiale uelit p̄scribere. Inquātū aut̄ uult p̄scribere q̄ aliu de iure sp̄ali, ut ex priuilegio, uel p̄suetudine h̄te ius parochiale uel ep̄ale i parochia, uel diocesi, alteri, licet p̄scribenti resistat i⁹, nō exigit titulus s̄m ip̄m, ut e. t. c. 1. l. 6. Sed huic obstat q̄a q̄ scribentē p̄sumit: & sic iniusta possessio p̄sumit, nisi a r̄ iustificet, nisi dicat qd̄ p̄sumit inquātū possidet q̄ eū, cui⁹ intentio fundat: sic si q̄ aliu. Inquātū dixi titulum exigi, & p̄cedere p̄scriptioe, intellige q̄n h̄t cām a nō h̄te, p̄prietatē illius iuris, uel rei, si t̄t credat h̄re, uel q̄n aliqd̄ ius sibi deficit, qd̄ q̄rere intendit: alias cū ex solo titulo sit trāslatū ius, frustra q̄rere de p̄scriptioe. Ad hoc. l. sequit. s̄. si uetus. ff. de usuc. Inquātū dixi, exigunt, sufficit qd̄ sit uerus titulus, uel putatiuus errorē facti, & sic errore iusto. ff. de usuc. l. Celsus. ut quia putabā emisse ut dicitur procurator. q̄ nō emerat. ff. pro em. l. uulgo. Sec⁹ si error sit iuris: ut putabā titulū ualidū, & non erat. Quod intellige, nisi error

Vn olim. ¶ Abbas in capellis potest prescribere iura episcopalia: obtinet tamen in his solis, quae prescriptis h. d. In prima ponit petitionem actoris, & ipsius iura. Secundo ponunt iura abbatris, ibi: ad eligendam. Tertio diffinit, ibi: quae predictus & partim pro abbate vsq; ibi: super alijs. ab inde per episcopum. ¶ No. 1. quod plebs, & sic ecclesia collegiata, potest esse abbati subiecta. ¶ No. 2. quod ius instituti, & puidendi in ecclesia collegiata, & plebana habent sub se titulos de iure communi spectat ad episcopum, & in ipsa fundat intentum de iure communi, licet alteri inferiori plaro sit subiecta. ¶ No. 3. quod generaliter super collationibus spiritualium in ecclesiis sitis in diocesi immediate, vel mediate subiectis episcopus fundat intentum de iure communi. ¶ No. 4. unam speciem privilegiorum exceptionis, quae presertim in superioribus ecclesijs libertas quo ad praeter episcopum, & relinquitur sub praeter inferioris ordinarij, non tamen papa subiiciunt. ¶ No. 5. ar. non habere quod praeter in ecclesia inferiori celebrandi officia, saltem monachalia, nisi a papa prescriptum. ¶ No. 6. quod ad prescriptionem unius articuli iuris episcopalis non sequitur prescriptio alterius sub eodem genere. ¶ No. 7. quod de spiritualibus potest in clericum compromitti, & a se iudicari, non iudicari compromittentium, sed aliorum. ¶ No. 8. quod non potest subiectum, sed potest illud, quod alius dicebat ecclesiam subiectam formatur petitio. ¶ No. 9. cordi tenendum, quod in persona de ecclesia potest de iure ecclesiae compromitti: Papa. n. appbat, ut hic, in fi. de quo per Io. an. de re iud. cum inter. in uerbo, subscribimus: & facit ad not. in Spe. de arbi. §. sequitur. ver. sed nunquid abbas. In sum. l. pe. ff. de arb. Remittit ad no. sup. vlt. gl. Io. an. ¶ No. 10. hic multa iura, quae prescribit abbas potest episcopum. vide §. eo. auditis. & c. sequi. de excess. pla. accidentibus. de dona. pastoralis. de censu. cum venerabilis. ¶ No. ar. inferiori platu non potest prescribere ius penitentiae iniungenda quo ad grauius culpas, & quo ad casus reseruatos episcopo. ¶ No. In. practica sume ferende super iure episcopali, quod agit potest illud, quod possidet ecclesias, in quibus dicit se prescripsisse iura episcopalia. ¶ No. ab inferiore episcopo prescribibile praeter excorandam, & interdictam. ¶ No. quod abbas potest episcopum non prescribat exceptionem: ut non §. eo. auditis. ¶ Quia dicitur, quod si non fuisset exemptio, de qua hic, non poterat prescribere: sed cum exceptione sic, ex quo prescribatur nomine proprio. Contrarium determinat hic Innocentius in capellis, & ecclesijs subiectis nomine superioris ecclesiae suae, vt monasterium prescribere possit: ut no. in d. c. auditis. et abbas non exepserit, sed episcopo subiectus. ¶ Opp. quod capellae non essent libertati donate: quae remanent sub abbate. So. Erant donate quo ad episcopum, sed non quo ad abbatem. ¶ Opp. quod ius instituti non potest prescribere. de offi. arch. cum satis. & quod ibi no. & de insti. c. i. So. Dicit Hosti. quod hic de institutione debet intelligi de institutione, quae sumit per collationem iuris, non de authorizabili, per quam datur cura: quae illa imperprescribibilis est, ut ibi: quae necesse est, quod curat? cura recipitur de manibus episcopi. de hoc de cle. peg. c. fi. de renu. admonet. Vel hoc referendum ad simplices in ecclesia, quae non habent curam, vel ad capellas non curatas. ¶ Op. quod non possit prescribere praeter ordinandi. de quibus §. to. de excess. pla. accidentibus. Sol. Intellige quod prescriperat praeter istos ordinandi quo ad ordines, quos preserre potest. de priui. abbates. lib. 6. §. sin. vel quod possit a quo uellet facere ordinari. §. c. proxi. ¶ Op. quod sua autoritate sine prescriptione possit abbas celebrare diuina: quae ex hoc non iudicatur episcopo. So. Licet possit celebrare diuina in ecclesia subiecta seculari, non tamen potest per officium monachale, sed per officium separe. 16. q. 1. c. 3. Volebat ergo prescribere quo ad illa, ut possit per officium monachale celebrare. ¶ Quoeritur an in prescriptioe exigatur titulus, quod inferior prescribit iura episcopalia. Dicitur quod sic iniquum deducit ut prescriptio iudicio. Iniquum autem deducit, ut consuetudo, secus: quae illa, ut consuetudo, pcedit absque titulo. al. de ca. pos. cum ecclesia. & c. cum olim. de consue. cum dilecti. de quo remittit Io. An. de offi. arch. c. fi. Idem notat in d. c. cum ecclesia Vulturana. a se Cumana ecclesia. §. de cle. quod tenendum in hoc plene declarauit a se. c. fi. dicitur ibi, in argu. in d. r. inter prescriptioe & consuetudine. Inducit ad quod non abbas possit esse arbiter in causa monasterij. Sp. in ti. de arb. §. sequitur. uer. sed nunquid abbas. tenet quod si syndicum constituit, potest maxime, quae dicit non est, sed est procurator. de do. c. 2. Io. An. ibi in add. dicit quod per hac parte quod in d. i. n. de poss. esse arbiter, facit quod no. in c. cum uenisset. de iu. ubi remissit: quae si potest esse iudex episcopus in causa ecclesiae, ergo & arbiter. ff. de arb. cum lex. dicit quod illud non habet locum in abbate: sentiat forte quod non possit esse iudex in causa ecclesiae: sed non uideo causam quare non sit abbas, sicut episcopus, nisi sentiat quod uult. Inn. de testi. in sup. per quod concludit quod non possit esse arbiter, sed arbitrator. Si per in auth. ut dicitur fe. i. §. si uero potigerit. quae iudex non potest esse arbiter per legem, & sic arbitrator. ad hoc. fi. de le. 1. senat. §. si. & l. fi. & l. de i. c. omnia. §. §. de le. 3. ubi legatum non potest perferri in libera uoluntate h. d. is: & sic in arbitrium ut boni uiri. Sic intellige. l. pe. cum gl. ff. de arbi. de hoc. §. de exce. cum inter. Ego non uideo quare non possit compromitti, & sententiam non sententiam potest esse, sed potest ecclesiam, nec causa ecclesiae est, propria. ¶ Quoeritur quare in his, quae in arbitris comprehenduntur. pronuntiat pro episcopo. Dicit gl. quod compromittendo

error iuris esset iustus: ut de consue. cum dilectus. Si potest intelligi de emp. & vend. peruenit. quae & probabilis error iuris tribuit usufructuendi causam. Et aduerte, quae & probabilis est error in putando titulo, quod quod possessionem reperit fuisse pacificam in defuncto predecessore: quae debuit putare eum cum titulo possedisse, & legitimo: ut dicit gl. de iure pa. cura. quod no. Ad hoc, quod no. Io. 16. q. 3. si sacerdotis. Idem no. Io. An. in d. c. cura. Item est probabilis error facti, si credat de iustitia tituli, falsis literis ostentis, uel falsae relationi ab aliquo fide digno factae. ff. de fur. inter. omnes. §. pe. & no. Io. An. de iure pat. cura. Item iustus est error in proprio scilicet, quod ad hoc inducitur eius suasioni aduersarij: ut si mihi dixisti, quod mihi uolebas dare librum, quem promissisti, credo tibi: hic iustus est error. ff. pro socio. l. 3. ff. de solu. l. si existimas. ad hoc. l. 1. in fi. ff. quod ad. de pecu. est an. l. 1. in fi. C. de non alic. Item si maiores mei, uel auus, uel proauus dixerunt se emisse, uel titulum habuisse. Item ex publica fama, & opinione. l. cum quidam. §. quod de. ff. de acq. hare. ¶ In rebus autem clericorum propriis patrimonialibus, quanto tempore prescribat. Quidam quod spatio. 30. an. sine titulo, & cum titulo. vel 20. ut sentiunt quidam, quos recitat gl. 16. q. 4. possessiones. in gl. ad hoc all. c. sanctorum. §. c. ubi Hosti. idem uelle videtur. Contrarium ibi tenent alij. Gl. adharet primae opi. ut quo ad prescriptionem non gaudeant privilegio clericorum, sed iudicentur, ut laici. Dicit gl. ibi, & sentit in c. §. de censu. l. 6. & ibi Arch. ubi dicit, quod non est perpetuum illud, quod dicitur clericos gaudere privilegio clericorum. & all. Io. in loco pal. 16. q. 4. possessiones quoque: ultimam est non solum uel sentire in d. c. possessiones. quae dicit, quod intelligitur, qui datur ad c. sanctorum. non est bonus, & a se debet intelligi, ut ibi not. Inn. Satis puto primam, ut non gaudeant, nisi ubi apparet iure expressum: nam multa habent privilegia bona ecclesiae, quae non puto hinc bona clericorum. Nam bona ecclesiae non possunt alienari absque solennitate: & tamen secus puto de bonis clericorum: quae non reperit in illis illam solennitatem requisitam fore. Emphyteuticari non potest, uel infeudari res a se non consueta infeudari: sic de feu. ca. 1. & tamen hoc non puto extendi ad bona clericorum. Non possunt bona ecclesiarum dari in emphyteusim, vt transcant ad extraneos: & tamen hoc non pcedere in bonis clericorum: & hoc, quod non est eadem ratio. R. d. n. de maiori tempore de solennitate, & non transitu ad extraneos, quia per administratores fit alienatio in ecclesia, in quibus non agit de priuato dano: quod non presumitur talia agere cum tanta diligentia, & maturitate, cum quanta propria agunt. vt l. 3. ad fi. ff. de Carb. de procur. tua. merito statuit diuersum. Idem generaliter in omnibus fundatis super talibus causis: nam licet delictum, uel culpa plati non nocet ecclesiae in bonis ecclesiae, non dubito delictum, uel culpa plati nocere in proprijs, quae patrimonialibus. ¶ An quo ad pedagia, & alia gaudeant de censu. §. §. l. 6. ibi uide, & uide ea, in quibus gaudent expressa in Spe. de cle. coniu. §. 1. ubi enumerat omnia iura experimentia. Sit ergo per ipsa, quae gaudent privilegio ecclesiarum, ubi apparet expressum, uel ubi est omnimoda ratio, a se non. ¶ In quibus dixi non prescribi sine titulo, aduerte, quod per titulo sufficit ius communi. §. e. auditis. de testi. in inte. auditis. Et si titulus esset equiuocus ad ipsa, & non possit probari alterum, prescriptio sufficeret ad trahendum titulum ad alterum, in quo aequocatio foret. §. e. auditis. de quo ibi. Sic si uerba sunt priuilegij, uel tituli dubia, poterit trahi intelligitur priuilegiorum ad alterum ex sensu. de consue. cum dilectus. & no. Io. An. de priui. cum pona. l. 6. sup. gl. fi. quod no. Quatum autem exitus in hac prescriptione deponis uerborum, uide tex. in d. c. cum dilectus. & ibi dixi: quae ex quo extensio fit ius, oportet, quod sit quadragenaria. Ultra lites autem priuilegij certos prescribere non possit: quae in quantum priuilegio uteretur, oportet uti se: & in quantum ultra querere uoluerit, haec esset in mala fide, uel iuris errore, quibus casibus non currit prescriptio. Item si processio est personalis, potest prescriptione extendi, ut sit realis, & si ius in dubio praesumat personale: quia uerba simpliciter concessionis, licet personalis, interpretetur, non est tamen certa si ius interpretatur aliter: ergo potest consuetudine interpretari: ut patet de insti. cum uenissent.

S P M M A R I P M.

- 1 Prescribere potest in capellis abbas episcopalia iura. 11.
- 2 Abbati potest esse subiecta plebs, & collegiata ecclesia.
- 3 In collationibus spiritualium episcopus fundat intentum suum iure communi in ecclesijs suis in sua diocesi mediate, uel immediate.
- 4 In ecclesia inferiori non habet quis potestatem celebrandi officia, saltem monachalia, nisi aliter prescripserit.
- 5 Ad prescriptionem unius articuli iuris episcopalis non sequitur prescriptio alterius, etiam sub eodem genere.
- 6 Compromitti potest de iure ecclesiae in personam de ecclesia.
- 7 Prescribi, quae iura possunt per abbatem contra episcopum. nu. 13.
- 8 Prescribere non potest inferior prelati ius penitentiae iniungenda.
- 9 Prescribere potest inferior prelati excorandam, & interdictam praeter.
- 10 Non prescribit abbas exemptionem contra episcopum.
- 11 In prescriptione, an exigatur titulus, quando inferior prescribit iura episcopalia.
- 12 Prescribi, an possint capitula, super quibus est iam laudatum propter maiorem fidem.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

abbas renunciavit. nō placet gl. quia nō potuit renūciare ad p̄ iudicium papæ. de arbi. cum rpe. Sed rō reprobādi non est bona, quia hic exceptio nō p̄scribatur abbas sub Papa, sed sub sē tm. Sed dic inquantū non p̄scripsit, indicatur p̄m compromissum: quia quo ad illud non erat renunciatio, cū ius cōpetit. **13** ret ep̄o. ¶ **Opp.** q̄ nō potuerit p̄scribere cap̄a, super q̄bus erat laudatū: q̄a sic nō hēret bonā fidē. Gl. dicit, q̄ nō procedit p̄scripio quo ad cap̄a, super quibus erat laudatum p̄ malā fidē, quo ad alia sic, sicut dicit q̄ nec obtentu priuilegij possit quo ad illa: quia non ex priuilegio ante impetrato: quia ab illo est recessum p̄ laudum non ex secundo, quia illud foret surreptitiū, si nō fecit mētionē de cōpromisso & laudo. Sed obuiat de cre. & gl. ex eo, super quo erat laudatū, poterit adiri iudex non ob. exceptione laudi. ff. de arb. si quis rē. Sed dic p̄m Inno. q̄ hi fuerūt adiri vt iudices, & sine pena. declarat Inn. quia forte ex p̄suetudine, uel alias erant horum iudices: uel erant electi ab ep̄o, & abbate, quasi ep̄us litigaret cū subiecto: quia licet vocētur arbitri, iudices sunt, q̄a hnt iurisdictionem a lege, uel iuris scripto. i. i. q. i. si clericus. ff. de iur. om. iud. l. & q̄a. p̄m Host. ap̄s p̄m Inn. si pena fuisset apposta, soluta pena potuisset recedere: vt l. si q̄s rē. Dicit tñ Host. q̄ si pena non est apposta, sed stip̄o sntē fieri vel laudo, q̄d laudum parit actionem, & exceptionē. C. de arbi. l. pe. de quo de arbi. per ruas. Et hæc sufficiant.

S P M M A R I V M.

- 1 Renuntiat p̄scriptioni, qui priuilegium contrarium impetrat, & utitur illo.
- 2 Libellandi p̄ctica quæ sit in confessoria, uel interdicto uti possidetis, super iuribus incorporabilibus. nu. 15.
- 3 Decima debetur de omni eo, quod possidetur.
- 4 Comitatus, & parochia, quandoq; sum idem.
- 5 Decimarum perceptio spectat ad episcopos iure communi.
- 6 Libellus non uitiatur, licet in eo deducatur ius libellantis exceptiue, & negatiue. nu. 15.
- 7 Ordinum inferiorum collatio non est merè iuris episcopalis.
- 8 Episcopus priuatur ordine episcopali, heresi, simonia, & defectu gratiæ Apostolicæ sedis.
- 9 Episcopo suspensio, & non ualente, uel non uolente sine prauitate ordines conferre, inferior non potest sibi episcopum eligere qui talia sibi conferat, nisi aliud priuilegium habeat, uel consuetudo. nu. 19.
- 10 Priuilegium secundum non derogat primo, nisi expresse. nu. 20. & 24.
- 11 Sententia potest Papa super dubio, quando dubium potest declarari quocumq; euentu.
- 12 Acceptare quis uidetur instrumentum, uel priuilegium, qui eo utitur.
- 13 P̄scriptionem impedit titulus superueniens iam cepta p̄scriptione, repugnans statui p̄scriptionis.
- 14 Defensionibus contrariis non potest quis simul uti. nu. 25.
- 15 Possessorium recuperandæ retinendæ an possit accumulari.
- 17 Sententia lata in possessorio uti possidetis pro actore, an obstat reo uolenti agere interdicto unde ui pro eadem re.
- 18 Possidenti vno corporaliter, & altero ciuilitè & naturaliter, nunquid de iur interdictum uti possidetis.
- 19 Ordines sacros non potest clericus recipere a quocumq; suspensio suo episcopo.
- 21 Sententia non potest ferri contra clericos subditos, abbate agente, nisi agat mandato clericorum.
- 22 Rex quando possit concedere priuilegia in spiritualibus.
- 23 Inuisionis etiam delegati deuoluitur ad ordinarium, propter negligentiam, malitiam, uel desudiam iudicis.
- 25 Priuilegio, & consuetudine, uel priuilegio ex iure communi, aut consuetudine, & iure communi an possit quis simul uti.

C A P. X I X.

1 **M**enians. ¶ Qui p̄scriptione cōpleta priuilegium priuilegium impetrat, & utitur illo, p̄scriptioni renuntiat: si p̄scriptio non erat completa malam fidem habet, ideo non p̄scribit. Ponitur primo p̄uentio abbas. Sc̄do, reconuērio ep̄i, ibi: p̄latus. Tertio diffinit, ibi: chrisma. In qua duo soluit obitacula. Primū ibi: nō obstare. Sc̄dū, ibi: nec obstare. ¶ **No.** 1. p̄ctica libelli in p̄fessoria, uel interdicto uti possidetis super iuribus incorporabilibus, quia cōcludere debet ad nō impediēdū iure uti per se, uel alium. ¶ **Not.** 2. q̄ de omnibus, quæ possidētur, decimæ debentur. ¶ **No.** 3. q̄ parochia, & comitatus idem sunt: quia comitatus sumit p̄ parochia. Et dicit Io. an. q̄ q̄nq; ponitur parochia pro parte diocesis, ut hic. Sed hoc hic nō probat: q̄a non dicit hoc esse in parochia sua. Q̄nq; ponitur p̄ una ecclesia tm̄. de parochi. c. 2. de elect. ed. c. 3. Quandoq; p̄ toto episcopatu. de dona. ad Apostolicę. circa prin. ubi de hoc. p̄m Host. ¶ **Not.** q̄ de iure communi decimarum perceptio spectat ad episcopos. de quo de deci. dudum. in 1. gl. & eti. cū cōtingat. ¶ **Not.** q̄ in libello potest allegari priuilegium, & quod p̄cedit iste libellus, Petro, q̄a priuilegio debetur. ¶ **Nota** non uitiari libellū, si in eo deducatur exceptiue, & negatiue ius re.

Vide q̄d no. s. de libel. ob. c. fi. & no. in c. cū Bertold. de re iud. de sepul. in nra. ¶ **No.** q̄dam ep̄alis iuris, & ordinis, q̄ licet priuilegio, uel p̄scriptione non possunt p̄ inferiōre p̄latum acquiri in ecclesijs subiectis, p̄nt tñ acquiri, ut illas possit ab alio ep̄o, quo magis uellet recipere. ¶ **No.** ar. q̄ collatio inferiorū ordinum nō est mere ordinis ep̄alis, sed si collatio factorum: iō priuilegio, uel p̄suetudine p̄nt ab inferiōre acquiri. ¶ **Not.** tria, quæ priuant ep̄m exercitio ordinis ep̄iscopalis, hæresis, & defectus seu priuatio gratiæ ap̄icæ sedis, & simonia. ¶ **No.** q̄ de iure suspensio ep̄o, uel non ualente, uel non uolente sine prauitate ordines p̄ferre, inferior non p̄t sibi ep̄m, qui talia p̄ferat, eligere, nisi aliud hēat priuilegium, uel consuetudo. ¶ **No.** iudicem in sntando p̄ declōne sntæ posse se referre ad infra in iudicio producta. ¶ **No.** p̄m priuilegium non ualere p̄ primum, si non facit mentionem de primo, inquantum p̄m derogat primo. ¶ **No.** q̄ super dubio sententia papa, q̄ in quo cunq; euentu dubium declatur, p̄cludit sufficientem causam pronuntiandi. Ad hoc. s. de transf. p̄terita. & qui fil. sint leg. p. tuas. de testi. causam. ¶ **No.** q̄ reseruatō iuris antiqui priuilegij, inquantum opponitur sc̄do, impedit vires secundi ex expressa mente p̄cedentis p̄m. ¶ **No.** q̄d acceptatione iuris, uel tituli oppositi p̄scriptioni, vt quis renuntiare iuri ex p̄scriptione quæsitō. Et est arg. quod p̄latus potest iuri ex p̄scriptione quæsitō renuntiare. ¶ **No.** q̄ vsu priuilegij, quis vt accipere priuilegium, & excludere omnia opposita tenori priuilegij. ¶ **No.** q̄ titulus superueniens iam cepta p̄scriptione repugnans statui p̄scriptionis impedit p̄scriptionē, & alte rius tituli: quia ex vt h̄c malam fidem, cū possidet ultra limitem priuilegij, tanq̄ malam fidem p̄cludēs. Vide Io. An. de priu. cum p̄sonæ. super ult. gl. ¶ **No.** non p̄cedere p̄scriptionē, p̄m canones absq; bona fide. ¶ **Not.** reum eodē instanti purè non posse uti p̄riis defensionib. ¶ **Op.** q̄d male libellauerit archieps, inq̄trum dixit, nisi aliquo iure sp̄ali, uel priuilegio, & quia p̄ agentem possessorio recuperandæ non obstat p̄prietatis exceptio. de resti. spo. in lris. & c. ex conq̄one. cum si. Sol. ¶ **Vnus** intel̄sus, q̄d archieps agebat p̄fessoria, vt cū illa exigit dñum iuris: vt no. de iud. c. examinata. p̄grue libellans excepti us rei p̄ priuilegiū, quo alteri transferret p̄prietatis iuris. Sc̄ds intel̄sus, q̄d hic agebat possessorio recuperandæ: & tunc dicit Inn. quod hic possit eam p̄ se, ubi non arctabat: quia talis exceptio non obstat: q̄a spoliatus añ omnia foret restituendus: non uolebat restitui inq̄trum pateret de proprietate iuris aduersarij: nā proprietatis exceptio obstat uolenti. no. de resti. spo. c. i. Et p̄m hoc patet hic; q̄d p̄ agentem uti possidetis, ut faciebat abbas, hic possit accumulari possessorium recuperandæ. ¶ **Op.** q̄ hoc: q̄a vtr̄ incomparabilia, cum uti possidetis non dat p̄ eum, a quo habet vi, clam, uel p̄cario: ut patet. ff. uti possi. l. i. in fi. Inn. hic p̄sequit multos casus. Primus, q̄n primo ab una parte intē tantis possessoriū retinendæ, ab alia accumulā possessoriū recuperandæ, sup eadē re p̄ uia agendi tm̄, & aliud non opponitur. Et q̄dam dnt, q̄ sup vtr̄sq; p̄cedet, ut sup duab. mutuis petitionib. & sic de utroq; p̄stat, sup utroq; ferat snta: sed executioni mandabit super interdicto vñ ui. de cā pos. cū dilectus. Et si primo liqueat de turbatiōe, q̄ de spoliatiōe, primo ferat snta sup interdicto uti possidetis, & p̄sc̄et agens de spoliatiōe, quousq; sententię sup interdicto: vñ ui. ut no. in d. decre. cū dilectus. ar. de insti. cū uenissent. Sc̄da est opi. q̄ si sup liquet, q̄ reus turbat actore, & q̄ actor spoliatus est, nulla p̄mulgabatur sententia sup possessorio uti possidetis. Et sic intel̄ligunt. l. i. §. si. ff. uti possi. ubi d̄r, q̄ non p̄petit interdictū illi, qui ui. clam, uel p̄cario, & c. & p̄ eū non debet uincere. Prima opi. placet Inn. quia p̄m sc̄dam sequeretur, q̄d spoliato liceret turbare im punè ipsum possidentem: q̄a hoc est iniustum: quia et p̄do finendus est in poss. sione pacificè possidere, donec euincat: nam si illo spoliato datur interdictū, ut in c. tum in lris. fortius debet dari retinendæ ad manutenendā possessionē. ff. de sup̄p̄ c. l. air p̄tor. Itē si isti spoliato liceret turbare, liceret, & spoliare eadem rōne. q̄d est absurdum, & falsum. C. vñ ui. si quis in tm̄. & q̄a et ipsi priori spoliatori p̄petit interdictū, ubi ab altero et spoliato spoliatur. de ui. & ui arma. l. cum a te. & nor. in d. decret. cum in literis. Item quia p̄stat spoliatum molestiam mala fecisse turbando: ergo debet puniri: alter aut non p̄t puniri, nisi interdicto uti possidetis: quia non actione iniuriarum, vt quidā somniauerunt: quia actio iniuriarum est p̄dita ad uindictam tm̄: & per hanc non sequeretur, ut aduersarius a molestatione cessaret. Nec officio iudicis: quia ut extraordinarium non competit, ubi locū habet ordinariū. ff. de mino. l. in l. cā. 2. Ad l. i. ff. uti possi. r̄ndit dupl̄r, q̄ non uincit in effectu, si de vtroq; p̄stat, sententiabitur tm̄ p̄ utroq;: nam illa snta non māda bit executioni: & sic parum p̄dest. alle. in ar. j. tit. i. cum in aliquibus. Vel p̄t intelligi illa lex, ut dicā in sc̄do casu, q̄n accumulatur possessorium unde ui. per uiam exceptionis, uel simul per uiam actionis, & exceptionis. arg. j. de ord. cogni. c. 2. & ff.

& si opinio Inn. vñ vera: quia cum agat interdicto, non debet ex hoc obtinere repulsionē. arg. de ord. cog. c. 2. Puto q̄ nō sententietur pro actore uti possidetis, dūmō dicat non sententiam dūm: quia hæc est exceptio peremptoria, quæ p̄t q̄ncunq; opponi: & quia in exceptionibus sufficit pponi factū, ex quo colligitur exceptio: & quia directo p̄ria actio habet finem exceptionis, q̄ negat ius agendi: nam si dicis te dñm, ego eō dico me dñm: & quia notorie p̄stat agentē non hēre ius agendi, p̄t, & debet iudex sententiare p̄ agentē recuperandē, & nō p̄ agēte uti possidetis. Item q̄a inanis esset illa p̄nuntiatio, si in effectu non mandaret executioni. Non ob. si licet turbare, non licet spoliare: q̄a spoliatio secunda purgat primū vitium spoliationis primæ, sed non turbatio: q̄ q̄a plus est spoliare, q̄ turbare. Non ob. q̄ illi spoliato def̄ remediū ad recuperandū, fortius dabit ad defendendū: q̄a imo fortius ad recuperandū: q̄a primo purgat vitium p̄ spoliationē, q̄ ad defendendū: quia nō est purgatum vitium. Ideo p̄t turbari. Nō ob. q̄ iniuste faciat turbatio: q̄a iniuste facit, donec liqueat de violentia: sed iuste facit, & fecisse censet hoc liquidato. Et hoc vltimate tenet Inn. ibi, dū dicit, Vel si directē pponat interdictū vñ vili: licet restitui ḡere videat q̄ pponit añ lit. p̄test. Sc̄s casus est, q̄ pponitur ab vno uti possidetis, ab aduersario pponit exceptio spoliationis. Vel agit interdicto, & agit de violentia. Dicit Inn. q̄ si pponat sic de violentia post lit. p̄test. in vim perceptoris, nō p̄nuntiabit in interdicto uti possidetis: quia non possit cōmode p̄nuntiari. Nā p̄ agente uti possidetis nō p̄t, p̄nuntiari: q̄a sic p̄dicet illa. l. 1. in fi. Contra eū etiā p̄nuntiari esset absurdum, vñ absolueret reus, qui opponit de violentia ab impetitione actōris: q̄a sic sententiaret vt ei liceret molestare: q̄d ē absurdū: & q̄a si p̄t agere, vbi spoliatus spoliatus, fortius vbi nō spoliatus, se defendere. Si aut añ lit. p̄test. opponat p̄ agentem spoliatum non audiendū uti possidetis donec restituat, tūc dicit q̄ impeditur agens uti possidetis, & p̄ eū sententiabit. Et dicit hoc exp̄ssum de ord. cog. c. 2. & fi. Et idem dicit si directo interdictū vñ uti p̄ agentem interdicto uti possidetis, q̄d p̄cedit absq; dubio, q̄ pponit añ lit. p̄test. & petit prius restituī, vel suspendit interdictū uti possidetis. Bar. in d. l. 1. dicit, q̄ vincit p̄bens uim vñ me tūsi uincit, loquit q̄ nō pponit añ lit. p̄test. ad p̄cessum, sed ad merita: & hoc puto fortius, q̄ primo casu. Nec ob. absurda, de q̄bus dicit Inn. q̄ r̄sum est. S. Faret tū, q̄d pponens p̄ viā exceptionis de violentia, q̄ p̄bet de violentia p̄ agētem uti possidetis, non sententiabit rem restituendam spoliato: nam ex vi actionis, vel interdicti uti possidetis nō, q̄a uti possidetis non dat ad possessionē recuperandā, sed ad retinendā. In st. de interd. §. retinendā. Per viā exceptionis nō: q̄a qui excipit, nil petit: & sine petitione nō p̄sequit̄ qs̄ restōnem. de ord. cog. c. 2. dicit. in fi. Inn. & in hoc bene, t̄ Nunqd̄ aut̄ lata sn̄a in possessione uti possidetis p̄ actore obstat reo agere volenti interdicto vñ vi p̄ eadē re: q̄a variat actio, & variat finis, cū ad aliud ageret̄ interdicto uti possidetis, & ad aliud agat̄ interdicto vñ vi. ff. de excep. rei iudi. l. cū quærūt. & l. seq. de testi. cū cā quæ in ter œconomū: & q̄a sententia iudicis phibet molestationē facti, nō iuris, & nō phibet, nisi q̄ diu nō possidet. re aut̄ euicta non possidet. Confirmat, q̄a si p̄t agere p̄fessoria, q̄ succubuit in interdicto uti possidetis, nō vñ cā, quare nō possit agere vñ ui, uel alia cōpetētī actione: q̄a rō diuersitatis non occurrit: er go & c. l. 1. C. de lib. p̄te. & exher. de p̄st. vti. vel inuti. cū dilecta. Secus dicit, si prius agebat p̄fessoria, & obtineat agēs: q̄a si succumbens uelit agere possessione recuperandā, non audiet: & idem si agere uellet alio interdicto: & hoc q̄a sententia in confessione est super p̄prietate q̄ p̄iudicat omnib. possessionis. de cā pos. cū dilectus. Q̄ intelligo, q̄n̄ est declaratoria, ut ibi no. quia tunc cōstat notorie de p̄prietate aduersarij: quo casu ob. vt de resti. spol. ad decimas. lib. 6. Q̄n̄ aut̄ dicat̄ quis ui, clam, vel p̄cario ab alio possidere, licet multum laboret Azo in Sūma uti pos. simpliciter sic intelligit Inn. possideo a te ui. i. uolentia tibi abstuli. & sic de alijs. Et q̄uis noua hæc sint, nō negatur ab aliquo vera: Ideo secure retinēda, Inn. t̄ Nunqd̄ aut̄ corporaliter possidenti altero possidente ciuilit̄, & natural̄, def̄ uti possidetis: dicit hic Inn. q̄ nō, quādiu ille, qui possidet, expellit de possessione, & nō dabit nec p̄ uerum possessorē, nec p̄ alium si. vti pos. l. si duo. §. idem Labeo. Inn. q̄ p̄p. q̄ p̄ nuntiat sup̄ decimā sub illo infra, & non super expresso: & dicit q̄d est mirabilis decisio. Dat simile. j. de ap. c. 1. q̄ p̄p. inuit q̄ non sacros possit recipere, et sine priuilegio, a quocunq; de or. ab epi. c. 1. j. tit. 1. cū nos. Dic sacros non possit recipi, nisi ab ep̄o proprio. Idem de minoribus. & ad literā supple maxime. vel sic iacebant verba priuilegij, quæ Papa sequi uoluit, ut debuit. j. ver. aliq̄. Inn. Host. uel sacri ordines sumuntur latē. no. 3. 2. di. in summa. Vel hoc dictum pp̄ illos minores, quos con ferre possunt abbates presbyteri benedicti his, in quos hnt̄ ep̄a lem iurisdōnem, uel quasi. de æta. & qua. cū p̄tingat. de priui.

20 abbates. in fi. l. 6. q̄ Op. q̄ Inn. priuilegium hic dubitauerit ualere, licet nō faceret mentionē de primo: nam primum in casum cōcedebat has libertates abbati, & in partem reseruabat ep̄o, ad quem p̄petit de iure cōi. Primo vñ, q̄ Inn. p̄cedēs, quod est plus, non uicitur si non faciat mentionem de eo, q̄ est minus: alias id, q̄d p̄cedit minus retorquetur ad læsionē impetrantis, p̄. l. q̄d fauore. C. de legi. Itē ubi impetrasset totū p̄ ius, non tenetur facere mentionem de iure: multo minus ubi partem hñdo aliam partē ex priuilegio, faciendā est mentio de priuilegio. Item ubi sit impetratio priuilegij p̄ ius, uel p̄ priuilegium p̄prehendens ius, non est faciendā mentio, nec de iure, nec de priuilegio p̄prehendente ius. ff. de legi. nō est nouū. 30. q. 1. p̄uenit. C. de testa. omnium. C. de inof. re. l. q̄ de rescri. c. 1. & q̄d ibi no. Dicit Inn. q̄ priuilegiū ex toto p̄ ius, uel p̄ priuilegium ex toto, Inn. ius, ualeat non facta mentione de iure, nec de priuilegio: sed si priuilegio partē p̄cedit interdictio nem, usum, uel libertatē, uel quicquid sit e alicui in casu ex priuilegio, uel in alio casu, uel parte illum usum, uel eius partē reseruat illi, cui p̄petit de iure cōi, sicut hic patet, de p̄ceptione sacrorum, q̄ in partē p̄ceditur, & in casum libere monasterio, & in alio casu, uel parte reseruat ep̄o, ad quem de iure cōpetebat, si postea priuilegiatus partem relictam ep̄o impetret, uel alius non scā mentione de priuilegio, non ualeat impetratio scā nisi de prima p̄cessione fecerit mentionē, vt hic. Et est rō, q̄a si p̄cedēs priuilegiū sciuisset, uel recordaret se, uel p̄decesore suū al̄s sic dedisse priuilegiū moderatū, ut in casu h̄eat, & in casu relinquat ep̄o, non irritasset priuilegiū moderatū per Inn. immoderatū. de of. dele. ex parte. d̄ deci. ex multiplici. Ad quod de si. præf. c. 2. l. 6. j. r. i. cum olim. per quem vñ, q̄d si papa priuilegisset partē decimarū in parochia alicui, & partem reliquisset iuri cōi, & postea partem relictam iuri cōi iterato concederet eidē, uel alteri ex priuilegio, nō ualeat iterata p̄cessio, nisi de priori mentionē fecerit. De quo dic, ut deci. c. 2. lib. 6. secus si ab initio cōcederet usum, uel libertatē in omni casu, & in integrum: q̄a tunc de iure cōi non esset faciendā mentio, ut in iuribus in d̄rium alle. q̄ Op. q̄ papa male p̄nuntiat hic p̄ clericos: quia nil appareret petitum nisi per abbatem, & factū suum nō debet clericis p̄iudicare: quia res inter alios acta, & c. So. Dic, q̄d abbas egit de mandato clericorū: al̄s non possit p̄ eos sn̄a ferri. C. de sen. l. 1. r. Vel clerici postulabūt hoc ab ep̄o non obstante p̄dictione abbatis: & sic non sententiatur p̄ clericos, sed p̄ abbatē, qui dixerat i libello suo, q̄ clerici, nō poterant sine licentia sua petere ab ep̄o humana facta. Ep̄s uero petebat, quod clerici monasterij ab ip̄o peterent sacra: ut patet in registro, Inn. q̄ Quaro quo iure agebat hic abbas. Dic, q̄d intentauit uti possidetis, Inn. hæc uerba posita in libello, sicut in priuilegijs sunt superflua. Dicit Host. q̄ si ex priuilegio fundabatur abbatis licentia, non vñ, q̄d sint superflua, imo sunt necessaria. de lib. ob. c. 1. de fid. instr. inter dilectos. Dicit Io. An. q̄d putat Inn. illud dixisse, quasi agens uti possidetis nō h̄eat p̄tatem, p̄bare dñum, uel possessionem suā: sed hæc possessio, ut iniusta non caufaret tale possessoriū, nisi titulo iustificaret. Vel Inn. Host. abbas egit petitorio. i. cōfessoria. de quo dixi in tex. q̄ Op. q̄ rex non possit p̄cedere priuilegia in spūalibus, ut patet de deci. tua. & c. dudum. Gl. fatetur, & aliter non r̄det. Dicit Io. An. q̄ iste rex erat sanctus, & ap̄lica sedis legatus, Inn. Vel Inn. Host. rex donauit tp̄alia, & spūalia Pat̄alia papa: ut s. e. auditis. Vel non examinatur hic articulus: quia super parte libelli decisio firmata fuit sn̄a: sed ut dicit Inn. nō deat recipi libellum cum causa tam euidenter in c̄pra. ut patet. 23 C. de assel. l. 1. q̄ Op. q̄ absq; priuilegio poterit in negligentia priuilegij iudicis, a quo uelit petere: quia pp̄ malitiam, uel desidiū iudicis delegati denouit p̄tās ad ordinariū, de offi. dele. signauit. cum si. Gl. fatetur vñ, q̄ in hoc fuit superfluum priuilegium. Idē Gof. Host. per decre. Romana. de sup. neg. præla. lib. 6. & hoc tenet Io. An. De hoc de tempo. ord. eos, qui ultimo responso, & hoc probat decre. in qua fuit in hoc concessum priuilegium: nam de iure debuisset adire superiorē, non quē malit. & decre. signauit. est casus specialis. Itē ibi uenit ad ordinariū, sed priuilegium concedit, q̄ possit ad extraneos. 24 q̄ Op. q̄ non sit faciendā mentio de priuilegio, sicut nec de lege. de p̄st. c. 2. l. 6. q̄a priuilegium est lex priuata. 3. di. priuilegia. So. Sc̄m gl. non est faciendā mentio de lege cōi, sed sic de lege priuata, uel illius papa non habuit memoriam: q̄d secus est in legib. cōib. q̄ Glo. querit quid p̄prehenderet priuilegiū Clem. Dicit gl. forte p̄prehendebat, ut possent sacra illa recipere a quo magis uellent ep̄o. Vel Inn. Host. forte erat datū ep̄o, ut omnes clerici diocesis suæ ab eo reciperent sacra, Inn. Host. Inn. quem specialia priuilegia non p̄iudicant huic generali sic prius, uel postorius. de rescri. c. 1. q̄ Op. q̄ non obstant impetratione priuilegij poterit uti p̄scriptione, sicut quis uti iure cōi, & speciali. de consue. cū dilectus. ac rest. un. l. 3. na 25 & iure cōi, & p̄titudine quis potest uti. 95. di. olim. q̄ Gl. hic

alleg. iura. Nunquid privilegio. & consuetudine possit quis simul... an privilegio, & iure cōi, vel consuetudine, & iure cōi. Sol. C. l. intelligit de cr. mō, qd privilegū dīcebat p̄scriptiōni, q̄a scripserat simplr: sed privilegium dabat facultatē ad eundē alium eōm demum in subditū, suo ep̄o negligere, vel ip̄o non exite in gr̄a ap̄licae sedis: & hunc p̄sequitur glo. si. Scdm istā nō ob. p̄ria. l. Scdm ponit intellm, qd privilegium non contradicebat p̄scriptiōni, sed nihil minus excludēbat p̄scriptiōnem, quali incompassibilis tituli accumulatio: nam cum non possit esse dās ex pluribus causis, accumulando titulum alio nouiter querendi, excludit primū titulum: quia sic fatetur se non dem executione p̄scriptiōnis. Sed dicit gl. attēdēdū finē, ad quem impetrat: si ad finē nouiter q̄rendi ius, excludit p̄scriptiō: si ad finem q̄firmandi ius p̄scriptum, tunc non excludit p̄scr. Host. p̄derat verbū hmōi, & dicit qd dī in tex. demum procedere, qd privilegium impetratū dīdit p̄scriptiōni: & exponit hmōi, p̄scriptiōni. Contrarium prima facie dicit Io. An. vñ vñ, qd licet ab impetratione privilegij possit inchoari p̄scriptiō, ex illo titulo cum bona fide p̄cursum inchoatā p̄scriptiōnis vñ impediri per privilegium impetratum simplr, cum impetrando simplr videatur fateri se nō credere ad se ius pertinere. & sic gl. procedit. & tex. & incompassibili privilegio cum p̄scriptiōne. In quantum tex. dicit in impetratione privilegij q̄rij quis vñ renuntiare privilegio: illud est verum, s̄m aliquos, q̄n quis illo privilegio est vsus in iudicio: sc̄us si non fuisset vsus. Inno. dicit, qd sola impetratione vñ tacite renuntiare. C. de rest. in integ. l. 1. siue sit incompassibile, siue p̄passibile, nisi impetratur ad q̄firmationē. de fide instr. inter. de priui. ex ore. s̄. e. cum olim. & c. auditis. Sed huic obuiat, quia p̄latus impetrando, uel utendo in iudicio nō p̄ renuntiare: q̄a h̄c est donatio, quā non p̄t facere p̄latus. So. Dicit Inn. qd h̄c est donatio modicę libertatis, a quo magis uelit ep̄o recipiat libertatem illam. ergo facere p̄t sine p̄sensu conuentus: ar. eorum, quæ nor. de dona. caterum maximē cum res reuertatur ad nām suam, qd facile fit: vt 3. di. ab exordio. Vel p̄t dici, quod hic interuenit p̄sensu conuentus, qui & sp̄ p̄sumitur. de his, quæ s̄. a. p̄la. ea noscitur. Non ob. iura, quę dnt, qd p̄cessione libertatis, alias libere p̄tis, non uenit donatio q̄tuncunq; modicę quantitatis. C. de trans. p̄fes. de dona. c. 2. ff. de pac. l. p̄tra iuris. ff. de dona. l. si filius. quia maior est libertas p̄latorū, q̄ aliorum administratorū: vt patet in dicta de cr. 2. s̄m Inn. Vel est distinguendum inter donationem magnam, & parā, vt ibi no. & de don. ad ap̄icę. Fatetur, qd q̄ncunq; p̄ donationē abbatis, uel alterius p̄lati enormiter ledere ecc̄l̄a, reuocāt, ut ibi no. vel restituit. de rest. in inte. ca. 1. De hoc. s̄. de elec. cū nobis olim. s̄. fi. Vel p̄t dici, qd iō tenuit hic renuntiatio, q̄a ex eā facta fuit, vt s̄. abbas fugeret indignationem diocese sani arg. 100. dist. p̄tra morē. ff. de separa. l. 1. s̄. illud sciendū, s̄m Inn. qui alle. p̄ & p̄tra iura, quæ alle. glo. ¶ No. mirabilem cām alienandi. Vñ dicit hic Inn. qd p̄scribens non p̄t agere q̄ ep̄m: quia ep̄s dās est iuris, & q̄ cum non competit Publiciana: vt s̄. c. ad aures. sed imo certe datur utilis rei uendicatio: quia illa directē p̄feritur, q̄ dīcunt. ¶ Querit gl. quid si hic non al legasset privilegium, sed solam p̄scriptiōnem, nunquid alter ep̄iscopus possit hoc ius p̄scribere. Vñ, qd sic, ut hic. In q̄rium alle. s̄. eo. si diligenti. quia in talibus contra ius necessarius est titulus. Ad quod. c. 1. eo. si. lib. 6. Item cum esset in simplici uoluntate abbatis eligere, hoc non erat p̄scriptibile ex parte electi ep̄iscopi, qui hoc faciebat non utens, ut iure suo.

S V M M A R I V M.

- 1 Prescribere non potest aliquo tempore possessor male fidei.
2 Statuere quo casu potest papa contra leges civiles. Iura canonica seruantur in foro civili contra leges.
3 Ad papam spectat omnes leges, & consuetudines peccatum nutriendes cassare.
4 Contractus non ualet, quando deuenit in eum casum, a quo. incipere non potuit.
5 Prescriptio cum mala fide est extra fidem.
6 Prescriptio cum bona fide quando impediatur.
7 Prescriptio ex quo tollit omnem actionem, si aduersarius uellet probare contra dicentem se prescripsisse nulla titulo possedisse, an audiatur, si uelit probare malam fidem.
8 Prescriptio iure civili inducitur quomodo, & quare iure canonico non procedit.
9 Constitutio de presenti, an possit trahi ad praterita.
10 Prescribens, an teneatur ad restitutionem, ex quo aliquo tempore habuit malam fidem.
11 Prescriptio, an impediatur, ex quo prescribens habuit a principio prescriptiōnis conscientiam lesam.
12 Prescripsisse, an quis dicatur, ubi dubitat, an res sit sua.
13 Prescriptio, an uideatur impedita, ubi p̄latus habet conscientiam lesam, in re quam possidet.
14 Confessio p̄lati dicentis se habere lesam conscientiam in re, quam possidet, an nocet ecclesie.

Noniam. ¶ Possessor male fidei nullo tpe p̄scribit. h. a. Primo p̄nit p̄latus cām. Scdo p̄tōnem, ubi tunc dāli. Tertio intent ex cā, ubi cum ḡnalr. Quanto p̄cludit, ubi vñ p̄t ex cā. ¶ No. prin. ¶ No. casum, in quo Papa statuit q̄ leges. & in quo canones seruantur in foro civili q̄ leges, q̄n canon ordinat corrigendū peccatū. qd lex ciuilibus p̄mittit. ¶ No. ad Papam spectare, vt caset oēs leges, p̄tōnes, statuta, & consuetudines peccatū nutriendes. Ad hoc de p̄ti. c. pe. Et no. hoc uideri q̄n nutruunt mortales: sc̄us si ueniales. Sed idē credo de uenialibus sufficit qd in deteriorē exitum deducat p̄tō. Ad hoc qd no. de pac. quib. lib. 6. ¶ No. nō sufficere bonā fidē de iure canonico ex principio, nisi assit toto tpe p̄tōnis completę: & sic res deueniens ad eum casum, quo incipere nō p̄t, p̄t est in pendetū, uitiat: sc̄us si iam sit in perfectō esse. ¶ Oppo. qd p̄scribere cū mala fide nō sit extra fidē: alias q̄libet peccās esset hereticus. So. Dicit gl. nō est ex fide. i. ex p̄sciētia: & satis est extra fidē, quā Deo debet vt Deū diligat, & pximū, & Dei seruet p̄cepta. Oē ergo, qd nō sequit fidē illā, peccatū est, q̄a Deo suo est infidelis. ¶ Opp. qd cū nō bona fide p̄scribat, de iure patro. cura. Dicit Io. An. qd ibi soluit. ¶ Querit qn dicat bonę fidei, & qualiter p̄bet. Gl. qd bona fides p̄sumit dic, vt dixi l. c. si diligētī. ¶ Querit gl. an si aduersarius uellet p̄bare dicēte se p̄scripsisse nullo titulo possedisse, audiat, si uelit p̄bare malā fidē: ar. gl. qd sic. C. de pig. act. l. neq; creditoris. C. de p̄cri. lon. temp. auct. malā fidei. In q̄riu ar. s̄. e. ad aures, ubi dī qd illa oēm actionem excludit. Dicit gl. qd debet audiri, & bñ. Non ob. qd dī qd tollat omnem actionem, uerū stante p̄scriptiōne, & p̄ qd nō infringat ipsa p̄scriptiō. Simile qd dixi de resti. spo. item cum qs. Itē post forium non admittit exceptiones detrahētes iuri agēdi post forio. de rest. spo. c. 2. & 3. deinde gl. remittit: & est clara. ¶ Op. qd Papa non corrigat leges de mala fide loquētes ad s̄fam, dū dicit, tā canonica, q̄ ciuilibus. R̄dit. i. tam de iure sp̄ualī, q̄ tpali: & sic siue res sp̄ualis, siue ciuilibus, nō p̄scribit. Io. tenet. qd hic tollat p̄scriptio male fidei quo ad vtunq; forū. & hoc, q̄a nutrit peccatum, & lex canonica in mā peccati superstat legibus. Et si dicas, q̄o lex hoc statuit, quæ & rōnabilis esse debuit: Dicit gl. qd lex ciuilibus habuit respectū ad finem publicum p̄seruādum, & canonica ad finem Dei: unde in euentu p̄scriptiōnis approbauit lex rōnes, q̄ tēdebant in finē suum: nam equū erat negligentiam puniri q̄ publicam utilitatē, ex qua dubia remanebant in incerto, & lites p̄tinuabant: sed lex canonica, nō tm curauit de fine publico, quantum & de anima: ideo cū apertō peccato non p̄misit p̄scriptiōnes: & peccatū nō excusat negligentia non p̄nitentis. Per quæ dicit, qd in vtroq; foro stādū est legi canonice, & nō ciuili. Dat simile, in legib. uifuras p̄mittentib. h̄c p̄cedunt abiq; dubio: in p̄scriptiōnib. q̄ currūt ex terminis residentib. in p̄sona q̄rentis ex p̄scriptiōne, ut in p̄scriptiōnib. q̄ exiūt possessionē, uel quasi possessionē, uel titulū, uel tē nō titulū, dū modo exigant quasi possessionē, q̄a cū tunc q̄rat cum annexione peccati, nō p̄scribit de iure canonico: qd seruādū est in foro ciuili. & hoc planū s̄m oēs. Vbi aut nō exiūt possessio ex parte p̄scribentis, nec titulū, sed p̄scriptio currūt ex cā residente & p̄cernere solam p̄sonam, q̄ quam p̄scribit tunc dicit Inn. qd tūc p̄scribit: q̄a hoc cautū non est ex se acquirere: q̄a ille p̄dit ex negligentia sua, vt in p̄sonalib. obp̄onib. ad p̄scribendam libertatem q̄ eas. vel in p̄scriptiōne libertatis aduersus seruitutem rusticam. Et hoc tenet Inn. de immu. ecclē. quia pleriq; & sensu uerum. de iu. pat. cum pp. qd sequitur Bar. in l. sequitur. s̄. si uiam ff. de uisua. & in l. si. quē ad. ser. ami. Motus, q̄a iura canonica corrigunt solum in male fidei possessore: & sic loquunt q̄ ad p̄scriptiōnē exigit possessio: ut patet in regula, possessor. & q̄a non immediate q̄rit, sed acquirit, q̄a ille p̄dit: alias sequerēt qd non licitē quis teneret rem, q̄ alius haberet p̄ derelictō, q̄ illud. ff. p̄ dereli. p̄ totum. Item quia oēs actiones tpales, & q̄ tpales nocunt, cū ex se finiant, scdm hoc, iure canonico essent p̄petuę, si ad eas obligatus tpaliter tpe nō iuuaret: tpales autē uident oēs actiones personales hodie. C. de p̄scrip. 30. ann. ubi uiuendū non habeat facultatē. & l. oēs. ubi: debitum est. & l. 1. C. de an. excep. neq; alterius cuiuscunq; uitā longiorē. C. de p̄ti. pecu. l. 2. ubi: uitalis uitę mētura, & c. Cōtrariū tenit Inn. clarē. Dicit ibi Bar. qd nō p̄cedat p̄scriptiō, et in p̄sonalibus, in l. oēs populi. ff. de iust. & iure. Puto, qd si toto tpe p̄scriptiōnis detur ignorantia debitoris, quia est in bona fide, p̄cedit p̄scriptiō. Si sciuit se debitorem, uel sciuit ius dic, si actio sui natura data est legis ministerio tpalis & a lege tē meam penā, satis puto illam tolli sciente debitore: q̄a ex se finit abiq; hoc, qd in aliquo p̄scribat, uel acquirat debitor: & quia in penalib. nō arctat p̄sciētia: vt no. gl. 1. 2. q. 2. fraternitatis. & Host. in Summa de p̄nis. nam a lege p̄cessum lex tollere p̄t, nō aut assistere in aliquo naturali vinculo: vt dicit Inn. de iure iur. in nra. Non ob. qd no. in c. quæ in ecclesiariū. ubi licet lex ciuilibus

illis tollit actionē, nō tollit æquitatē illam, qua equum est mihi seruari actionē, cuius sum dñs de iure gentiū, lato sumpto dño: vt no. in l. si q. vi. §. dñs. ff. de acq. pos. quæ fuerunt uerba Gui. de Suza. vt recitat Cy. in l. si. C. si quis ius, vel vti. pu. quia aliud est tollere datā, aliud ab initio dare sic litatam: q̄a ultra tps nōn tollit, sed non dat. Si aut actio tpa a lege p̄duceretur ex factō partium, ex quo equum esset actionem dari, ultra remanente nāli æquitate ob̄sonis, idem q̄a in casu sequenti. Si aut actio originalr est p̄petua, tunc si lex decurrat vitam actoris ip̄so iure, & sic tollit effectum nālem, & ip̄so iure ciuilē: hic dicit Bart. q̄a currit p̄scriptio, & p̄iudicat in utroq; foro, uel saltē in ciuili: quia hoc non est correctum. Puto, q̄a non p̄cedat p̄scriptio in vtroq; foro, & hæc est sit correctā p̄ legem canonicam: q̄a hæc actio fingitur p̄ nālem æquitatem, & fingitur annexa negligēti, non sc̄o ip̄sius debitoris: & q̄q̄ lex ciuilis in morte actoris non funder se ex terminis ip̄sius, qui liberaf, cū q̄modum, q̄a ei applicatur liberationis, occasionat a p̄ctō: nec hoc ex fide est, q̄ ip̄ se sciens se debitorē, pp̄ suum est non soluere liberef. Deus. n. sic arctat debitorē ad soluendū, & satisfaciendum de conscientia, sicut & arctat creditorē ad petendum lex ciuilis. Nec p̄de rat lex canonica possessionē ex parte p̄scribentis, sed solū hoc, q̄ nō sit ex fide, sed cum p̄ctō, vt hic. Et de hoc est casus in auth. ut eccl. Rom. cen. an. gau. p̄scr. ubi cū mala fide: nam currunt p̄scriptiones q̄ eccliam: & cum mala fide currere desient, q̄a p̄scribit a debitore sciente exceptionē q̄ actorem. Si aut lex ip̄so iure non finit vitam actoris, sed creat exceptionē q̄ ius agēdi, & sic tollit ciuilē, & elidit actionē, Bart. dicit, q̄a hæc p̄scriptio adhuc currit de iure ciuili, nec est correctā iure canonico: vñ audiref quo ad metas fori p̄tentios opponens in ciuili foro: q̄a non est hæc correctā eisdē rōnib. sed dicit, q̄ cū remaneat nālis æquitas, cuius effectus non est oīno sublatus a lege ciuili, audiet q̄ hanc exceptionē replicans p̄ uiam denuntiationis Euangelicæ, p̄ no. de iudi. nouit. Puto, q̄a & hæc repellatur est in foro ciuili, & p̄tentioso, & repelli deat: nam oportet hic p̄scribentem aliquid querere. s. exceptionē ad p̄siliendum ius agēdi ex nāli, quæ habuit p̄comitantiam ciuili. Tale aut est quæsi tum cum annexione peccati, uel saltē non cum extremo bonæ fidei, q̄a exigitur in p̄scriptionib. vt hic: quia q̄a non est ex bona, est ex mala: & quia admista sua negligentia, & inscientie mala acquisiuit: & sic stat rō legis canonice: in vtroq; foro repellitur. Et hoc tenet Io. An. de exce. c. si lib. 6. ubi dicit statuta nō ualere, ex quib. inducit p̄scriptio: qm̄ quis q̄ creditores. quæ no. pp̄ ista statuta, quæ quotidie fiunt. ¶ Querit gl. an hec p̄st. trahatur ad p̄scriptiones p̄teritas. Dicit gl. q̄a non: quia de p̄teritis nihil dicit. Gl. tenet Vin. Gofr. & Phi. & Vin. q̄a is, qui iā p̄scriperat an istam p̄sionem p̄suletur, si hēat prop̄sūtū non faciendi, nec taliter p̄scribendi, & de p̄terita mala fide p̄trahatur, p̄scriptiones tū inchoate, sed nondū p̄fecte interrumpunt ex hac p̄sione. Non placet mihi hoc: quia hæc conitō est de p̄toria, & de p̄ans irrationabilitatis legis: trahitur ergo ad p̄terita: ut not. de postu. p̄la. c. 1. li. 6. p̄ gl. nec lex ciuilis potuit in hoc q̄ Deum p̄bere iustam cām p̄scribendi quo ad Deū, licet quo ad finem suum sic, qui cedere debet Deo. Et hoc est Io. An. p̄ ea, quæ not. in d. c. uult. & de usu. cur. tu. ¶ Op. q̄ licet aliquo tpe habuerit malam fidem, non teneatur restituere. s. e. uigilanti. Dic, non debet h̄re malam fidem, s̄m gl. toto tpe durantis p̄scriptiois: sed ea finita fides mala non nocet, ut s. e. uigilanti. & no. plene in r̄a, p̄fessor. de reg. iur. li. 6. ¶ Querit gl. si a prinēpio p̄scriptiois habuit p̄scientiam læsam, postea incipit h̄re nō læsam. Dicit gl. q̄ v̄r, quod non impedit p̄scriptionem, quia erronea fuit: iō deponere debet eam. de simo. p̄ tuas. 1. 1. q. 3. cui. Puto, q̄ habuerit læsam conscientiam ex legitima informatiōe, con currente ueritate & postea eam a p̄r erronee informauit, quod non p̄scribat, si habuerit cōscientiam læsam ex leui iudicio, & eam postea a p̄r informauerit ex aliis, uel a p̄cedentib. indi ciis lūmis, glo. bñ dicat. In dubio si prima conscientia p̄currat cū ueritate, p̄sumitur, quod eam primo bñ informauerit, & secundo male, nisi aliud appareat, vide hic de hoc. ¶ Querit gl. quid si dubitat, an sit sua, an ex hoc habeat malam fidem, ita q̄a non p̄scribat. Gl. dicit, q̄ licet habeat iustam causam dubitandi, uel dubitationis, adhuc p̄scribit: quia adhuc d̄r bonæ fidei p̄fessor quo ad usum fructum. ff. de usuc. qui scit. §. bonæ fidei. Nam dato, q̄ hēat dubitationem, uel conscientiam dubiā, nescit adhuc, an sit aliena: vñ inq̄rere debet ab aliis de re illa, ut sic ueniat ad ueritatem. 37. dist. §. ult. Idem gl. §. eo. si diligenti. Idem Inn. hic, & Bar. in l. nāliter. ff. de acq. pos. quia iura canonica corrigūt in malē fidei p̄fessore. Bonæ fidei ergo p̄fessor, & qui nec bonæ, nec malę est, p̄scribit. Contrarium sentit gl. in uerbo, referuata, in prin. in c. quoniam. §. quod si sup. ut lit. non cont. Est aduertendum bñ q̄to iura canonica loquuntur: nā aliqua dñt malē fidei p̄fessore non p̄scribere. s. eo. uigilanti. & c. si diligenti. aliqua exigunt bonā fidē, quia omne, q̄a nō est ex fide peccati est: ut hic. Hoc iure artēto, & uerbis hu-

ius decre. ad p̄scribendū non sufficeret deficere extremū malę fidei: dubitas aut, in medio est, nō hñs nec bonā, nec malā: ergo nō p̄scribit. Puto q̄ si dubitatio est momētanea, & nō fixa, & firma, sed uacillās, q̄ hæc nō interrumpit: sicut nō est hereticus, q̄ dubitat, sed nō fixe, & firme: ut in c. 1. de heret. & q̄a ibi no. Si aut est p̄fuerās, firma, & fixa, & ad merito dubitādū p̄currat ueritas in aliqua legitima cā plus credēdi alienā. q̄ p̄p̄riā, tūc pu to q̄ interrumpat p̄scriptio. Idē si aliqd ei onidit, uel p̄bat, ex quo uerissimi p̄r potuerit, & debuerit dubitare, licet asserat se nō dubitasse: ut no. §. de iudi. nouit. Per q̄ puto, q̄ alicuius casu denū tiatio est post possessionē adeptā interrumpat, q̄a sit a tali, cui merito erat credēdū: vbi aut dubitatio est in principio p̄scriptio nis, fortius tūc impediref: & ibi dixi interrumpi. Ad hoc q̄a no. 13 C. de acq. pos. l. 1. r. ¶ Querit gl. qd si platus habet læsam p̄cientiā alicuius rei, quā possidet, licet ecclia hēat bonā fidē, nūqd platus deat dimittere illā? Rñdit gl. q̄ nō: sed significabit illi, cuius est, & sic purgabit p̄scientiā suā: nec in hoc v̄r facere fraudē: ut l. at q̄ nā. §. cū me absente. ff. de neg. gest. Ioan. And. mittit. 54. dist. gñalis. & de postu. p̄la. bone. & p̄ gl. allegat. no. 23. q. 2. si v̄r. & dicit Inn. q̄ cauere debet platus ne aliqd p̄scientiā faciat, uel facere p̄curet. ¶ Querit, qd si ueniat in iudicio, & petat, si platus p̄stet rē esse perētis, ut habet in p̄scientia, & debet, nunqd p̄fessio p̄iudicet eccliam, q̄ habet bonā fidē. Dicit gl. q̄ non, nisi platus p̄stitutus a capitulo in iudicio deferēdo p̄stet: q̄a tūc sustinet p̄sonā totius p̄uentus: alias non p̄iudicat p̄fessio, nisi p̄stet a de eo, qd ip̄semet fecisset. De quo remittit de elec. dudū. & ibi dixi. Dic hodie vt de testi. p̄sentū. lib. 6. & p̄ Cy. in l. 1. C. de p̄f. in 1. 5. per Barto. ibi. & in l. certū. §. sed an ip̄os. de p̄f. Dic, si p̄stet platus in his, in quibus habet diuisam administrationem ab ecclesia, p̄iudicat p̄fessio: q̄a illa p̄t solus in iudicio deducere, nisi sint ardua. Si p̄stet in his, in quibus nō habet diuisam administrationē, sed p̄unctam, p̄cedit gl. ut p̄iudicet demum cū p̄sensu capituli. Nec video, q̄ aliquid operetur q̄ gesserit solum actus, in quo p̄stetur: cum in hoc est ei ut testi semper non crederetur: ut no. de testi. a nobis.

De sententia, & re iudicata. Rubr.

S Y M M A R I U M.

- 1 Sententia an differat aliquo casu a re iudicata.
- 2 Sententia omnes an transeat in rem iudicatam.
- 3 Sententia quotuplex est.

¶ V̄so qualiter res acquirat p̄ p̄scriptionem, videndum, qua liter acquirat per snias iudicium: vel expedito tractatu p̄cessus iudiciorum, ad snias recurrendum, quibus p̄cessus ip̄s p̄clucū tur & finiunt: & quia lata snia, si non appellat, illa transit in re iudicatam, & ideo submittit de re iudi. ¶ Et ex hoc dat̄ stricte dñs inter sniam & rem iudi. q̄a snia est anteq̄ transierit in re iudi. res iudi. post, licet in gñe est appellat res iud. snia, a qua appellare p̄t: ut no. ff. eo. super Rubrica, seu in l. 1. & C. de appel. l. litigatoribus. Dic p̄p̄riē & stricte sententia non est res iudi. sed res iudicans: materia, & qd, super qua, bene est res iudicata: cū alterius respectu snia appellat iudicata. Si nō, p̄nderas sententia, put p̄mulgat, est res iudicans: si prout est prolata, & trāsiuit in re iudicatā, q̄a irrōnabi p̄r, & p̄fectē iudicata, cū nō p̄deat in aliquo ex futuro effectus eius, s. eod. qd ad p̄sultationem. si prout adhuc nō trāsiuit in re iudicatā, aliqd q̄ nō est tūc res iudi. Sed in p̄riū est. Lilla, litigatoribus. Sed certē attenda sententia, uel qdne iā decisa, p̄t dici res iudi. licet non irreuocabi p̄r iudicata, p̄m Bar. in d. l. 1. Si aut ponderet quo ad effectus, executionis sententiæ, inquantū statim trāsiat executionē, ut sententia infamiae, uel absolutoria, adhuc statim est res iudicata: q̄a habet secū executionem p̄p̄tā. Ad qd no. j. de ap. pastoralis. §. 1. ff. de penis. q̄ ultro. ff. de his, q̄ no. infra. l. furti. cū simi. Si aut attendit effectus executionis facti, quē expectat de futuro, p̄t dici res indicās, etiā illa, q̄ nō trāsiuit in re iudicatā: q̄a nō semp̄ incōtinenti p̄t exeq̄ nec est executā: vt §. de offi. dele. q̄i ē ti. & qd ibi no. & forti illa, q̄ nō trāsiuit in rem iudicatā, q̄ inter rim nō p̄t exeq̄. ff. nil no. app. pen. de app. nō solū. li. 6. Sic dicit Bar. in d. l. 1. & uide Archi. 2. q. 6. §. diffinitiuā. ¶ De mā Rubricę. 2. q. 6. §. diffinitiuā. cum uer. sequentib. 3. q. 5. per totum 1. 1. q. 3. q̄no sacerdos. cum c. seq. 30. q. ult. §. his ita. usq; ad fi. & repetitur in Sexto, & cle. ¶ Sed an omnes sententiæ trāscāt in rem iud. Host. dicit, q̄ sic r̄r. §. de elec. cū dilecti. Aliq̄ tū sunt, q̄ nunq̄ trāscūt, q̄a eis seruatu est periculū anime. j. e. tenor. & clator. & c. p̄ sanguinei. de frigi. fraternitatis. cū idem sit in cōsuetudine, & p̄scriptioe, de p̄sc. c. fi. de p̄scrip. c. fin. idem no. 3. 5. q. 9. in summa. & §. quia ergo. idem glo. de re iudi. inter nō nasterium. in gl. fin. uer. item ubi. & idem notat Innocen. de re iudi. cum Bertoldus. & idem dicit in sententia arbitri. in decre. per tuas. §. de arbit. de sententiis, quæ transeunt in rem iudicatam, regulariter non transeunt ante decem dies, & trāscūt

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

post. ut in c. qd ad p̄sultationē. j. co. Fallit ubiq; a iure reicifit appo. vt in snia excōicationis, quo ad vim suspendēdi. de app. p̄l. pastoralis. de sent. excō. p̄. tnas. An trāseāt quo ad aliqd, dī. cā. j. eo. c. p̄. languine. Itē qñ insignes latrones, vel seditionē in citatores, vel duces factionū, dānant. ff. de appel. p̄. tōnes. Itē in raptores uirginis. C. de rap. vir. l. vna. §. quib⁹. Itē in homicidis, ueneficis, malcficis, violētis, adulteris, si spōte p̄fessi sunt: sc̄cus si coacti, vel p̄uicti. 2. q. 6. c. ei, qui. §. sunt et quorū. C. quo. app. nō recipi. l. 2. Itē p̄m quōsdā in ingenuitate, & libertate. ff. d. ita. ho. l. ingenuū. & de re iud. l. res iudicata. Sed in libertate p̄riū est. C. de li. cā. l. si is ad que. Quēdā hic p̄ Inn. posita ponā. j. c. 1.

¶ Quotuplex est snia. Dic q̄ triplex. Quēdā diffinitiuā: qdā in interlocutoria: qdā mīsta, q̄ appellat interlocutoria, hñs vim diffinitiuē. Interlocutoriarū qdā sunt interlocutoriē strictē: & istē sunt q̄ solū inter media causā p̄ferunt, & principalē non diffinitiuē qdōnē: vt dicit gl. in cle. ad cōpescēdas. de sequētra. p̄. fa. hoc de rescrip. ex parte decani. de offi. dele. significantib. de re. l. i. significauerūt. C. cōmi. vel epi. interlocutio. Nō. n. tales certis tñib⁹ p̄cludunt: & sic nō sunt diffinitiuē. C. de sen. ex stip̄. p̄. ne. & l. post sniam. Quēdā diffinitiuē: & hē tripliciter dñr: rōne solēnitatis plenariē req̄sītē, de qua p̄ totū titu. C. de sen. ex peri. re. & de sen. pla. 2. q. 6. §. diffinitiuā. vers. platā. 2. q. 1. p̄ totū. Affi. stentia aut solēnitatis p̄cludit diffinitiuā, sed defectus nō vt p̄ter in summarijs: q̄ tñ diffinitiuē sunt. de seq̄. p̄. cle. 1. de ver. sign. cle. fi. de iud. c. dī. p̄. dī. o. sam. Sc̄do diffinitiuē dñr, q̄ a totā supiūt qdōnē inter partes, & finiūt: vt d. l. ex stip̄. p̄. ne. & l. post sen. tētiā. & l. p̄. sc̄s. Hoc respectū p̄prie dī diffinitiuā, ut dicit gl. in cle. ad cōpescēdas. de sequē. p̄. fa. & Spe. in tit. de sen. pla. §. 1. in prin. Et hos duos modos ponit Bar. in l. si cū exceptione. §. hęc aut ff. qd me. cā. Nā dēpto hoc, q̄ qdōnē ex toto nō diffiniat, nō est diffinitiuā, sed quasi diffinitiuā: vt dicit gl. de offi. dele. p̄. sultationib⁹. & no. Inn. de insti. cū uenissent. Vñ nō dī diffinitiuā, qñ accumulato petitorio, & possessōrio fert sup solo possessōrio: licet diffinitiuā dicat, qñ solo accumulato possessōrio p̄fer tur. de iu. c. fi. & ibi dixi: & no. doc. in l. 1. c. si de momē. p̄. fu. ap. dī ē diffinitiuā, q̄a parit i⁹ agēdi: qd nō faciūt interlocutoriē. C. de re. cred. l. actori. & no. d. ele. c. cū dilecti. & no. gl. i. cle. cū a repulsiōe. de ap. & no. in l. 1. c. de iud. & l. pe. C. de arbi. Dī ē diffinitiuā, q̄a parit p̄iudiciū irreuocabile, & quo ad iudicā, & quo ad pres: qd nō p̄tingit in interlocutorijs. ff. de re iu. qd iussit. de ap. cū celsate. Hoc respectū snia excōicationis dī interlocutoria: ut no. Arch. 2. q. 1. sup sūma. & no. in Spe. loco p̄al. Dī ē diffinitiuā, q̄a facit sniantē suo officio fungi, & p̄fun gi, & finit offm iudicis quo ad cāc cognitionē, ex toto posita va liditate snia. ff. de arb. qd tñ. & d. l. post sniam. de off. dele. in li. teris. Si omnia signa diffinitiuē p̄riat, de qb⁹ dictū est, ista ē stri cte diffinitiuā, si fiat negotiū, sed nō mediate, sed mediate, & in ea i⁹ n̄ feruet. v̄ solēnitatis iuris est interlocutoria, hñs vim diffinitiuē. Idē si parit p̄iudiciū irreuocabile, & facit fun gi offō p̄nūtiatē, nō tñ h̄z in se decisionē toti⁹ negotij. Er p̄ hoc dixi sentētiā adiudicatiōis in solutū, nō merā interlocutoriā, sed sapere vim diffinitiuē, q̄a finit officiū, q̄a p̄imit qdōnē, & p̄iudicat irreuocabi. De sententiā p̄cepti dixi in c. dudū. 2. §. d. ele. & no. 2. q. 1. in sūma. & in Spe. de sent. pla. §. 1. ver. est quoq; sen tētiā. & de app. cordi. li. 6. p̄ Archi. in uerbo, interlocutoriā.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia lata contra ius expresse errore in eadem non ualet. 5.
- 2 Appellare non licet a sententia nulla.
- 3 Nullum non potest suspendi, uel uispi.
- 4 Sententia an possit ex instātia formari contra eū, qui desit possidere, si con tra eum agatur, & contingit illum lite pendente cadere a possessione.
- 6 Sententia si est nulla, an possit fieri aliqua per appellationem.
- 7 Sententia lata cū falso procuratore, ex quo domino non nocet, si succedat domino, an possit procurator dicere illam nullam.

C A P. I.

Sententia. ¶ Nō ualet sententia, quā q̄ ius est lata, expresse errore, in sententia. h. d. Non diuidit. Not. qd dixi in sumuario. ¶ No. q̄ ubi sentētiā est nulla, nō eget is, q̄ quē est lata, app̄. p̄. nō remedio. Nor. q̄ app̄. p̄. suspēdit p̄nūtiatum, non extinguit. ¶ No. qd nullū est, suspendi nō p̄t, vel rūpi.

¶ Formo aliqua dubia: vñ, qd ponit Inno. sup Rubrica. Alia hic. Primo, si q̄ aliquem agit, & p̄ringit lite pendente eū cadere a possessione, an ex ea instātia possit p̄demnari, qui desit possidere, & ad qd, & quō sit sententiandū. Ista qd melius poneret sup e. aduersario. de excep. q̄ hic. Qd si cadit a possessione, volū rate, & eā mutādī iudiciū, sic q̄ in illud incidat edictū, oportet q̄ agat q̄ eū nouiter ex edictō de ali. iu. mu. vt l. 1. C. de ali. iu. mu. cā. fa. p̄ totū. & hoc siue an litē p̄. siue post. Si non incidat in edictū, sed aliter dolo desit possidere ante litis p̄. vel erat male fidei possessor. in mora restituendi: adhuc poterit p̄dē nari. ff. si q̄. p̄. l. qd te. ff. de p̄. di. fur. l. si, p̄ fure. §. si. Idē si se li.

ti obtulit, cū non possideret: q̄a tunc a se ipso decipi. ff. de rei uen. l. is, qui se obtulit. & l. is, qui. ff. de pe. har. m. actor hoc sci ret, q̄ non possideret: q̄a tunc a se ipso deciperet: nā sciēti nō infert dolo. Si aut ceciderit a possessione post litē p̄. c. si agitur p̄sonali, nō est vis, an culpa, an sine culpa desierit possidere: q̄a cū p̄sona, nō res, sit obligata, p̄demnabit, & ad sniam p̄cedet, p̄m Inn. An aut, & qualr fier executio, tunc, nō dicit Inn. sed ia tunc credo recurrendū ad l. cū res. ff. de le. 1. Si agit a ctione reali, tunc dicit hic Inn. qd si sine culpa desierit possidere, nō p̄dēna bit. Si culpa, q̄ p̄sumit in dubio, rē amittit, vel al's p̄missionē fa cere nō p̄t, p̄cedet q̄ eū, vt ad litis astimationē, vel interesse cō demnet. ff. ad exhi. l. de eo. §. si post iudiciū. ff. de euic. si seruus. §. si. in prin. Si sine culpa desit possidere, tunc actor inuito reo, & reus inuito actore p̄t petere, vt p̄cedat ad diffinitiuā sniam p̄p fructus, & expēsas, & interesse, & alia accessoria, & p̄p stip̄. nē de euictione, q̄tum aut ad rē, quia nec dolo, nec culpa desit possidere, absoluet. Allegat ad hoc. ff. de rei v̄. l. is, q. ff. de euic. l. si seruus. ff. iud. sol. l. si seruus. Et erit forma snia, q̄a inuenim⁹, qd reus est in cā p̄dēnationis si possideret, iō p̄dēnamus eū ad fructus, & expēsas. Sed q̄a nec culpa, nec dolo desit possidere, q̄tū ad eū duximus absoluedū: anteq̄ tñ absoluat, faciet p̄stare cautionē actori de restituēda sibi re, si ad eū puenit. ff. de rei ven. l. si uero. ff. de euic. l. si seruus. ad fi. ff. de adil. edil. l. redhibe re. §. si. Et p̄ hāc sniam licet re⁹ nō possideat, hēbit regressum de euictione q̄ venditorē. j. de emp. & ven. c. fi. Recitat alios dice re, qd sniabit et sup re, nō qd dicat simp̄. p̄. p̄dēnamus reū ad re sionē rei: sed addet, qñ eā habuerit. Vel p̄nūtiabit rē petram esse actoris. ar. ff. iu. sol. l. si seruus. Sed prius dictū placet Inn. Di cit. n. qd iudex ex cā p̄t deferre sniam, si speret, qd in pximo pos sit rē recuperare, & absoluet eū tñ a termino assignato: & si rē postea recuperauerit ipsam, p̄cedit in cā cocepta mediante iusti tia. Posset et reū non ab impetitione, sed ab instātia absolue re: & tūc si postea recuperauerit rē, poterit a nouo pueniri. de exce. ca. 2. Sed qñ absoluit ab impetitione rei, puidet actori p̄ remedij cautiōis a re restituēda: vt no. sup eadē gl. & vide hęc gl. in Spe. de interro. act. §. 2. ver. verū, q̄a s̄ape. Et si p̄ reo sit snia ferenda, dicit iudex. Absoluiamus reū ab impetitione actoris, & p̄demnamus ei actorē ad expēsas. Et p̄ hāc sniam hēt actor regressum de euictione q̄ eū, qui vendidit sibi rē, in qua succu buit, si sine culpa sua cecidit a possessione. ff. de euic. qdā ex par re. & l. euicta re. l. si rē. §. 1. Inquantū dixi. s. eū p̄dēnandū ad re sionē fructuū, noie fructuū intelligit q̄quid p̄beni de re petita, uel occasione ipsius. Vñ dī, qd debet sibi cedere actiōes rōne rei v̄. q̄ sub p̄petetes, sicut est actiō legis Aquilianē, inter dictū vñ vi, & actiō furti, & s̄p̄. de rei uen. l. iul. in hoem. & tri bus legib. seq. & l. si isq; p̄ h̄rde. cū seq. & l. qd si in diē. §. iul. ff. de pe. h̄. de pig. act. l. si pignore. ff. de adil. edic. bouē. §. si qs seruū. Non ob. ff. de pe. h̄. l. vtrū. & l. seq. ff. loc. l. is, qui rē. C. de fur. l. manifestissimē. §. pe. q̄a leges loquunt qñ p̄modē possessiō ad aliqū p̄tinet: & iō si fraudat possessiōne rei, iustū est, q̄ hēt p̄ nā furti, & p̄ illiū: nō aut sic est interdicto, qd ex re uñ puenit. ar. ff. de pe. h̄. l. qd si in diē. §. fin. Vel dic, q̄ si bonē fidei possessōr, anteq̄ res ab eo euinceret, p̄dicta obtinuerit, eadē facit snia: iō ipsa restituere nō tenet, ut in p̄rijs. Sed si non dū obtinuit, tunc tenet cedere actiones: vt in primis p̄cor. Et hēt locū in fructib. & expēsis, q̄ post litē p̄. p̄tingūt: & iō offō iudicis mercenario ueniūt in p̄dēnatione. Secus de his, q̄ an litē p̄. accidūt: q̄a in illis nō fit p̄dēnatio, nisi petite fuerint in libello. ff. de adil. edil. l. ediles. §. itē sciēdū. ff. de v̄. l. partus. Farct, q̄ ex nā actionis, & s̄p̄. iuris p̄dicta in p̄dēnatione ueniūt, sed n̄ nisi perant. ff. de act. emp. & uen. l. rō. & l. iul. §. ex uēdito & C. de act. emp. l. 4. & l. fructus. p̄m Inn. Hof. remittit ad Summā, de dolo, sub p̄dō ne. de p̄tumacia. §. qua pena afficiat p̄tumax. sub. §. puniēt et cō tumax, vel dolo. & frequēter de interesse no. plenē in Sum. c. ri. sub rubr. de snia. §. si qs effectus. sub. §. fed & ga aliquotes. & seq. & Spec. Rub. h̄. in Spe. ad fi. 2. partis. Quandā gl. Inn. hic in qua tractat, an iudex, q̄ sniāuit, snia exiit nulla, uel ubi abbas puidit ex iudiciū, an iterato puidere possit: decido, quia illam expedito, de off. dele. in l̄. is. ubi melius cadit. ¶ Op. cū gl. q̄ sen tētiā q̄ leges nō sit nulla. j. e. cū inter. So. Si est q̄ leges uetantes non iudicē sniare: est nulla: q̄a ibi supponit defectus p̄rijs. Sic p̄t intelligi hic. Si est q̄ leges quo ad iustitiā p̄tentā in snia, dicit est q̄ leges manifeste, q̄a expresse iuris errore in sentētiā, snia ē nulla, ut hic. Sed si est q̄ ius, sed nō manifeste, qñ nō exprimat error in snia, snia est aliqua: q̄a dī tūc q̄ ius partis; & nō q̄ ius le gis, & facit ius inter partes: vt ibi, & l. pe. ff. de iu. & iu. l. cū p̄ latis. C. de sen. Inquantū dixi sniam nō ualere q̄ leges, intelli gē hic in foro ciuili. Idē inquantū est lata in foro canonico q̄ leges nō repugnantes canonib. ap̄s in q̄tum est lata q̄ leges repu gnantes canonib. in foro canonico ualeat, p̄m canones. de p̄. c. 1. In q̄tū gl. dicit snia lata q̄ leges, exp̄. s̄. iuris errore in snia: dic hoc uerū r̄p̄: & hęc cā est, q̄a iuris error exp̄. s̄. in snia est manifestus. Idē si ap̄s q̄ notorium lata esset, & sic comprehēde

ret in se notoriam iniustitiam: ut no. Inno. de frigi. fraternitatis. de pces. prab. cum nris. in addi. j. eo. cum Bertoldus. de rescri. cum dilecta. ad hoc tex. j. e. inter ceteras. ad hoc de app. sollicitudinem. s. si uero notorium. Ad hoc, qd no. Pau. de re iud. in cle. pastoralis. & maxime hoc verum, qn het iniustitiam cum impossibilitate: ut no. Io. An. de sen. excom. Rom. s. in vniuersitate. li. 6. no. gl. in l. diem proferre. s. si plures. ff. de arbi. qua all. ff. de iudi. l. partes literarum. & e. r. venerabilib. Secus si tm esset q manifestum: ut dicit gl. de sen. excom. per tuas. Ad hoc quod de libello comprehendente notoriam iniustitiam, not. de offi. vica. c. fi. & de iudi. examinata. de libel. obla. c. fi. Inquam dixi sniam nullam expresso iuris errore in snia: dic hoc verum, qn est error iuris indubitati: nam si ius, super quo fuit opinio in eius intellectu ualeat sententia: quia non est q ius ap. tum legis. No. Ia. de Are. & alij. ff. de re iud. l. cum prolatis. Na in tali potest cadere dubitatio probabilis: ut pater in c. cum di lectus. de consue. Idem si esset q legem, in quantum no est scri pta, sed trahi possit ex similitudine rationis, aut ex argumen tis: ut no. j. de app. cum speciali. per Inn. & sentit etiam lac. de Are. vbi. s. Qn autem dicatur lex scripta. dic. ut per Cyn. in l. 1. C. de legi. qn reperitur scripta in terminis eisdem occurrenti bus, uel omnino indifferentib. terminis quo ad illam mate riam: secus si termini differant, licet propinqui sint, & habeat ronis paritatem. Si tm ro esset scripta in genere, licet ad termi nos alios specificos. satis putarem contra leges, si ferretur q ra tionem legis. Ideo dicit glo. sententiam latam q æquitate non scriptam non esse nullam, licet exprimat error æquitatis: ut no. gl. in l. ius pluri. s. p. rator. ff. de iusti. & iu. in verbo, decer nit. Item hoc uerum, qn lex est certa ad corpus iuris redacta: se cus si q ius extrauagantis, quia de illa potest probabiliter dubi tari: ut de si. in stru. pastoralis. ut no. Barto. in d. l. cum prolatis. Item hoc est uerum, qn patenter pater error ex sententia. Secus si per media. & conclusiones sic intellectum aliter reducibilis ad conclusionem contra ius: ut no. Inn. de off. deleg. P. & G. in quaestione quam tetigit gl. de testi. co. cum super. ubi dixi. An si apparet error ex actis iuncta sententia vitietur: dicam j. eod. cum Bertoldus. dixi de prob. qm. ¶ Querit gl. an sententia fiat aliqua per appellationem, qn est nulla, si appelleretur. Dicit, qd si sententia est nulla funditus simpliciter, & quo ad oes, non potest ex appellatione validari: quia etiã dato, qd haberet in consensum, ut esset aliqua, consensus non potest ualidare sen tentiam: ut l. 2. C. com. utrius. in Sed si sententia esset aliqua quo ad aliquem, ut qn est lata q falsum procuratorem, quia quo ad eum est aliqua. ff. de procu. l. Plautius. l. 2. ff. de re iudi. bene potest appellatione approbati: ut l. 3. s. falsus. ff. r. ra. ha. gl. tenet. Io. A. & alij, cautum protestari, quod per beneficium appellationis non recedat intendit a beneficio nullitatis. Te net glo. quicquid no. Ioan. An. 2. q. 1. statutis. & hoc est uerum. ¶ Nunquid autem si procurator falsus q quem lata est snia, suc cesserit dno, possit ex iure dñi dicere sniam nullam: tangit Io. An. in addi. Spe. in ti. de sen. prola. s. qm. vers. quid si procura tor. & concludit, q non: quia conueniri pt super ualiditate, & eius repellitur exceptio, fortius denegabitur actio: & sicut, q a non pt retractare acta pdecessoris ex persona sua, ita nec sua, & fortius ex persona pdecessoris. De iudice aut, qui pronun tiat an si succedat parti, q qua est pronuntiatu, qua appella uit, possit prosequi apponē: ibi tenet, qd sic, cum possit no p. batu probare, & ex hoc no arguetur sua turpitudine. Secus si ab aliqua appellat interlocutoria, q het iustificari ex eisdem cau sis: quo casu qd est dubia, cu prosequendo dicat sua turpitudi ne. Sed tenet, q possit, cu potuerit ignoranter sic sniaste. Secus si sciēter. Fateť, q honestus est, q per aliū apponē prosequat. De materia Io. An. remittit in Spe. de sent. prola. s. iuxta pro positionis. ver. sed quid si a sententia. & seq. usq; ad si. uerf.

S V M M A R I V M.

- 1. Questiones litium, & criminis, debent celeriter terminari.
2. Rigor quando cum equitate concurrat.
3. Sententia non debet ferri sine causa totius cognitione.

C A P. I I.

¶ Vrgantium. ¶ No. lites celeri snia dēre terminari. ¶ No. rigorem aliqui debere concurrere cum equitate. ¶ Opp. q non deat accelerari: q excludatur cāe cognitio. Vnde dicit Bar. q si feratur, & ex tps breuitate pa ter, qd nimium sit accelerata. qd snia est nulla, si apparet, qd de causa non cognouit. Ita dicit Bart. in l. prolata. C. de sen. qd in ratione sui. s. de resti. in inte. tum ex literis. & tenet Spec. in ti. de sent. prola. s. quoniam, vers. item oppone, q iudex. alle. 6. q. 1. quaro. C. de eden. is. apud. de trans. si causa cognita. C. de iudic. l. iudices. C. de appel. necessarias. C. de pœnis. qui snia. Sic debet intelligi gl. ¶ Opp. gl. quod non celeriter proceda tur. l. 1. q. 3. cum apud. Gl. non responder: bene dicit, non tarda tur sententia, sed ex executio.

S V M M A R I V M.

- 1. Ad sententia validitatem duo specialiter requiruntur.
2. Iudicium plurimum concordia quo casu requiratur.
3. Ad deponendum sacerdotem quot requirantur sacerdotes.

C A P. I I I.

¶ Non potest. ¶ Est breuis. ¶ No. r. ad validi tate snia duo requiri, iustitia snie. & prate iudicis, seu iudicantiu. ¶ No. casum, in quo iudicu pluriu exigitur qcordia: nec statur maiori parti. ¶ Gl. qrit de numero sacerdotu, qui requirunt ad deponedu. gl. ponit numeru: & est clara. ¶ Opp. q sufficit maior pars iudicu. j. de re iudica. duo. Sol. Feretur gl. q satis concors dr, qn maior pars concordat: unde quo ad sacerdotes inferiores sufficit maior pars: quo ad epm aut oportet, qd oes qcordent. 6. q. 4. si quis eps criminaliter. Et est specia lesin causa epi. Glo. allegat aliū casum. In quantum gl. exigit nu merum eporum sex in presbytero: intellige et non qputarol. p. prio epo, pm Io. & Sp. in ti. de accu. s. 4. in princi. Fallit in casu de hereti. c. 1. lib. 6. Si aut non reperiuntur tot epi in prouin cia, uocabunt uicini. no. 3. q. 8. suggero. uel consulereť Papa: ga alias sententiare possit. de quo. 2. q. 4. nulla. In qtu dicit, q sentē tia est nulla, intelligit Io. An. et absolueno: de quo. 1. 2. di. p. ræ ceptis. 3. q. 6. accusatus. Et qn Papa delegat causam, uidetur, qd debitus numerus debeat obseruari: ut no. 3. q. 6. 8. in fine sum mæ, ubi per Ioannem. Anto: de But.

S V M M A R I V M.

- 1. Sententia quolibet iusta potest a Papa confirmari.
2. Pro sententia a Papa confirmata presumitur.
3. Sententia confirmata qualis sit effectus.

C A P. I I I I.

¶ A, que. ¶ Omnis snia iusta potest a Papa confir mari. h. d. ¶ No. arg. q pro sententia a Papa confirmata presumitur, & de iustitia, & proces sus rectitudine. Vñ hic inculcatis, ibi: iuste, & rō nabiliter. Sol. Verbū iuste, refertur ad ius scriptu, quia non est contra ius scriptu: uerbum Rationabiliter, refer tur ad ius partis: quasi dicat, quod illa est confirmanda, que nō est q ius parris, nec q ius legis. ¶ Opp. ralia diffinita non sem per sint confirmanda: ut patet de confirma. uti. uel inut. bone. So lu. Sunt confirmanda, si nō sunt aliquo remedio rescissio re tra ctata, uel retractari petita, ut appellationis, uel restitutionis in integrū: qd intellige añ iustificata snia q talia remedia: nā illa iustificata tunc procederet adhuc litera. Sic intelligit Io. And. hic. ¶ Gl. tangit effectum confirmationis, & est clara.

S V M M A R I V M.

- 1. Executor merus sententia, contra quem excipitur de fraude, non cognoscit, sed remittit. nu. 3.
2. Sententia executor non cognoscit de exceptionibus nullitatis sententia, sed admittit, & remittit. nu. seq.
3. Executor sententia mistus cognoscit de exceptionibus sententia.
4. Sententia per Papam confirmata an possit inferior cognoscere de prauitate confirmationis.
5. De nullitate sue sententia an iudex ordinarius cognoscat.

C A P. V.

¶ De cætero. ¶ Merus executor snie, q quem ex cipitur de fraude, nō cognoscit, sed remittit. h. d. ¶ No. puru executorē delegatu ad actum executionis snia pcedente snia ab illo qui de cā cognouit, non posse cognoscere de exe ptionibus pcludētibus nullitatem, uel iniustitia snia. Scdo no. q illas dēt admittere, nō ad finē ut cognoscat, sed ut supiori re ferat. ¶ Op. q debeat cognoscere executor. l. & si nō cognitio. C. si q ius pl' uti. publ. 2. s. q. 2. c. dicēti. s. & si cognitio: Gl. at, q q dā sunt mteri executores, quidā misti: meri nō pnt cognoscere de exceptionibus ppositis pcernētib. negotiū principale, illas tm dnt admittere, nō ut cognoscat, sed ut referat: & ex hoc dnt differre executionē. Dicit tm Host. hic, q licet nō possint hi me ri cognoscere plenarie ad finē aliqd decernēdi, pnt tm cogno scere n tāq iudices. Nā si pponat exceptio falsi, poterūt sumatim audire exceptionē, n vt pnūtier, sed vt cām istructā referat de re iud. a di. Pio. j. de app. pstitur. Quidā sūt misti: & tales pnt admittere, & cognoscere de exceptionib. ppositis, & in q. p. t et pm Ho. cognoscere de pēti qualitate isti misti: ut. d. l. & si no cognitio. Inn. recitat quosdā facere differētiā iter executionē Papę & alteri. Primus nō admittit exceptionē q tangentes snia rū: ga inferior a Papa de eo, qd cū cāe cognitione fecit, nisi spe cifice pmittat, nō cognoscit: ut in c. cū uenissent. de iud. sed bñ has exceptiones admittit inferioris executor. Nec obs. pm hoc quilibet poterit impedire executionē. s. eo. q opponit tales excep tiones: ga nō deficiet punitio ei, hoc pparato, qd malitiosā opposuerit. Allegat. j. si lōgius. ff. de re iud. & de pœnis. calūnię ff. de iud. cū quē temere. cū si. Recitar alios dicere indistincte et ab executoribus inferiorum tales executiones nō admittē das

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

das, q̄a nihil impedit executionē, nisi appllo. in aut. vt iudi. nō expect. fa. iudi. §. i. col. 9. p̄ q̄ corrigē. l. & si nō cognitio. vel sic exponēda est. ne obstat. ad hoc. C. de fal. l. 3. Recitat tertios distinguere inter merū & mistum, vt dicit gl. Sed declarāt larius: q̄a merū dāt, q̄ nullā hnt cognitionē admittit: vt executor, qui est delegatus specificē ab illo, qui de cā cognouit, & sn̄iauit: q̄a nō est uerisil' c, q̄ cognitionē cōmittat, q̄ iā de cā cognouit. & qui certus est de facto suo. de refer. ab excōicato. Itē cū scribat de facto suo, nō est p̄sumendū, q̄ falso sit illi suggestū: ideo super hoc falso nō est aliqua admittenda cognitio, uel indagatio. Sic debet intelligi hic. Cōcor. ad hoc, q̄a nō. de priui. cum olim. in gl. i. cursorē. & de off. deleg. cū in iure. post gl. Mistum āt appellat, q̄ nō is, q̄ tulit, delegat executionē, sed alius: sicut in cōmittente executionē sn̄ia a se delegati: & in iudice cōmittente executionē sn̄ia p̄ arbitriū late, hic pōt admittere exceptionē, cū cōmittens possit decipi in facto alieno. ff. p̄ socio. l. si. q̄a intelligit ad finē vt retardet executionē: ut in l. & si non cognitio. hic all. ¶ Vltimo residet hic Inn. q̄ q̄dā est suggestio nis exceptio falsitatis respiciēs actū cōmissionis: & de tali poterit cognoscere cū distinctione p̄cedente an sit datus ab illo, q̄ de cā cognouit, an ab alio: ut primo nō cognoscit, sc̄do sic. Quādā est exceptio falsitatis, q̄ respicit merita negotij principalis: ut si d̄r, sn̄iam latā per falsos testes, uel falsas probōnes: & illa cognitio quo ad finē cognoscendi, & super ea pronuntiandi referuatur deleganti: quia quo ad hoc non intendebat causam delegare: ut hic, & C. q̄o & q̄n iud. l. si ut proponis. & quia executor debet recipere probationē sup̄ principali, quo ad hoc ut pronuntiet cām fore exequendam, uel non exequendam: quia si talis sn̄ia ferret, p̄iudicaret in principali, q̄a postea sn̄ia esset inutilis, cum non possit mandari executioni obstante exceptione rei iudicata. quo ad finē aut cognoscendi, ut superiori referat, & magis instrūclū superiorē reddat, & interim sup̄sedeat, si aliquid inueniat, q̄ eū moneat, bñ p̄t. p̄bōnes recipere, sed nunq̄ iudicare debet. Et sic debet intelligi. l. & si p̄tor. §. Marcellus. ff. de iudi. Dic, q̄ q̄dā sunt strictē meri executores, & puri facti, & nuntij, q̄ delegant ad actū executionis: & tales nullā admittunt exceptionē. l. executor. & l. si ut proponis. C. de exce. rei iudi. q̄a in hoc p̄cessit omnis cognitio, & respectu sn̄ia, & executionis: merito nullam pōt exceptionē admittere. Quidā sunt executores misti principl'r quo ad cognitionē causā, & quo ad executionem, ut delegati, quibus mandatur, ut cognoscant de causa: & tales pōt admittere, & sn̄iare super omni exceptione, & concernente merita, & etiam modū exequendi: ut de officio delegati. ex parte. Possunt etiā cognoscere de ueritate p̄xum, an suggesta sit falsitas, vel racita ueritas in actu delegationis: ut l. & si non cognitio. & §. de rescriptis. super literis. Quidā sunt executores misti, qui recipiūt principaliter executionē, secundario cognitionē, non sup̄ negotio principali, sed super ipsa executione: ut sunt, qui delegatur ab hoie, vel a iure ad actū executionis sententiā lata sn̄ia: & tales, si sunt delegati particulares, & simpliciter ad executionē, & ab eo, qui de causa non cognouit, pōt cognoscere de ueritate p̄cū, an aliquid falsi sit, uel nō sit suggestū delegati, & quo ad hoc an sint executores, pōt pnuntiare: ut d. l. & si nō cognitio: quia p̄mittentes p̄mittere cēsēntur, si est ita. Itē pōt cognoscere de modo exequendi, de quibus rebus, & quomodo faciēda sit executio, & admittere pōt exceptiones modificantes executionē: ut l. a diuo. §. si sup̄ reb. ff. de re iud. & l. pe. ff. de p̄fessis. Exceptiones autē concernentes merita negotij principalis an admittere possint exceptiones defectus potestatis p̄mittentis: dic q̄ si sunt delegati ab his, qui adeuntur super executionē, in defectū eorū, qui sententiauerūt, qui non pōt exequi, tales pōt admittere exceptiones, & cognoscere, & pronuntiare sup̄ eis, sicut illi, qui delegauerunt, ut statim dicā. Quidam sunt executores misti tales, ut supra proximē, qui sunt delegati ab eo, qui de causa cognouit: & tales non cognoscunt de suggestiōe falsitatis circa actū cōmissionis: q̄a certus esse debet, qui cognouit, pōt tñ admittere exceptiones defectus p̄tatis p̄mittentis: vt de officio delegati. cum in iure. non vt cognoscant, vt iudices. vel aliquid pnuntient, sed bñ, ut super sēdeant: & pōt se informare non ut iudices, sed ut boni uiri extra iudiciū: ut est casus §. de rescrip. cum contingat de exceptionibus etiam concernentibus executionē possunt: ut in l. penulti. ff. de confes. De exceptionibus autem concernentibus merita, si reddunt iniquam tantum sn̄iam, illam admittere non possunt de offi. dele. pasto ralis. §. praterca. Si reddant nullā, vel retractandā, ut exceptio falsitatis testiū, vel instrorum, si sit retractāda per restitutionē, planum, quod non pōt, alias inferior retractaret sententiā suā, perioris. Si nullam possunt, & etiam q̄n venit retractanda non ad finē vt sententiā, sed ut se informant, & sup̄sedeāt, & superiori referāt, pōt. Et sic intelligitur hic. Cū hac cōclusionē p̄cordat Bart. in l. a diuo. in princip. ff. de re iudi. Quidam sunt executores misti recipientes principaliter executionē, secundario co

gnitionē in defectum sententiā, qui non ualet exequi defectum potestatis in habitu: & tales possunt cognoscere, & sententiare de exceptionibus p̄ccernentibus nullitatē, & retractationē sn̄ia: ut l. a diuo. Pio. ff. de re ind. & ibi Bar. Et idē puto si nō possit exequi: quia non habet rē sub territorio: quia nec par arctat exequi sn̄iam nullā alterius territorij. vt no. Inn. de offi. or di. ca. 1. Quidā sunt executores misti, q̄ adeunt in iurisdōnis auxiliū: & sunt uniuersales executores ex statutis adeunt ut sup̄ ordinariē potestatis, & nō in defectū sn̄iantis: q̄a nō ualet exeq̄ ex defectu p̄tatis: & tunc Bar. dicit, q̄ se informant, & admittunt, ut referāt, non vt sn̄ient. Et sic intelligit §. Marcellus. Q̄ hoc est uerū, q̄n executio est faciēda p̄ inferiorē, uel parē sn̄ian ti. Si at̄ est illius superior, vt si lata est sn̄ia per delegatū ordinarij, & ordinarij exequit: uel est lata p̄ archiep̄m, & ep̄s exeq̄t, tūc bene pōt cognoscere ad finē sn̄iandi, & reuocandi. ut dicit Sp. in ti. de execu. sn̄ia. §. nūc uidentū. uer. ut at̄. q̄d est bñ notā dū: q̄d tūc non p̄tingit absurdū, de quo dixit Bar. in l. a diuo. q̄ inferior, uel par reuocet, q̄ superior suus fecit. Q̄a puto ēt si inferior possit exequi, de quo superior illius aditur per executionē: nā & inferior p̄t exequi p̄ iurisdōtionē, quā habet: ut no. de offi. ord. cū ab ecclesiariū. & dixi de fo. p̄pe. si quis contra clericū. Pōt ēt talis cognoscere de retractatione p̄ uia restitutionis. vt ibi no. Sp. Per q̄ puto idē inq̄rū sn̄iam exequit iudex ordinarij, ubi lata est ab arbitro: vt §. de arbit. in c. per tuas. ubi est ex p̄sum. & c. 2. Vnū tñ artēde, q̄ si p̄pedit executor exceptionē falsi q̄ sn̄iam malitiose p̄poni, illū p̄t repellere, & salua manet q̄o falsi, ut deducat per uia actionis. C. de fal. l. ubi & puni tor opponens. C. de execu. rei iud. l. si longius. P̄m Gof. qui tangit hic superflue, an executio de iure ciuili sit delegabilis, tanq̄ quā sit misti imperij. De quo dic ut dixi, de off. or. q̄ sedem. De executoribus autē ad bñficia aliquid tāgit hic Inn. q̄a reci tau in c. fi. de p̄sum. dic vt ibi plene dixi: & posui in cle. j. de of fi. dele. ¶ Ex his decidit, si Papa sn̄iauit p̄firmādo aliquē in pla tum, an possit inferior cognoscere de prauitate huius confirmationis: ut si dicatur simoniacē facta ex pacto, uel ēt perpetuā alicui ex familiaribus Papæ datam. Dicit hic Io. An. q̄ refert qualiter agatur, an ad penā depositionis immediatē ex ui delicti simoniæ, ita, q̄ non disceptatur de uiribus p̄firmatio nis, sed disceptatur tātum de pena ex simonia: & cognoscere pōt suus ordinarij, & deponere ex hoc, quia in illa causa ordinarij est iudex vsq̄ ad sententiā depositionis. Si autē principa liter disceptet de uiribus cōfirmationis, an sit nulla, uel aliqua, uel iniusta: de hoc nō pōt se introumittere ordinarij: quia hęc tractanda est coram illo, qui p̄firmat. de p̄firma. uti. uel in u. 5. cap. 2. ¶ Tractat etiam hic an iudex ordinarij cognoscat de nullitate suā sententiā. De qua plene dixi §. de offi. delega. in literis. ideo non inliso.

S V M M A R I V M.

- 1 Pignus prætorium non sufficit reo condemnato reddere pro ipsa possessione, nisi actualiter fiat missio. 3.
- 2 Sententiā super possessorio lata non transfertur possessio, nisi actualiter fiat missio.

C A P. VI.

Vm aliquibus. ¶ Non sufficit ad p̄rio riu pignus, ut verbaliter det, nisi actualiter fiat missio. h. d. Vel sic, Nō implet quis sn̄iam adiudicationis possessionis, si sit paratus dare pignora. h. d. ¶ No. 1. q̄ sola adiudicatio ne possessionis non transfertur possessio, nisi actualiter mittatur. ad hoc. 3. q. 1. §. sed notandum. ¶ No. 2. q̄ non est sufficienter impleta sn̄ia adiudicationis rei, nisi actualiter detur possessio, q̄ paratus sit is, q̄ quem est facta missio, uel adiudicatio, dare pignus alterius rei, uel eiusdē. ¶ Nota. 3. arg. pro opinioe, q̄ sit dare speciem corporalis possessionis. ¶ Oppo. q̄ sola cōuentione constituitur pignus: ut l. r. ff. de pignor. actione. Sol. Illud procedit in conuentionali, hic in p̄toria. Ex quo habes differentiam inter conuentionale, & p̄torij. Et hoc p̄m unū intellectum, q̄ hic non sufficit iudici adiudicare, nec parti in pignus assignare, donec tradatur possessio: quia sola adiudicatio, uel pignoris assignatio, non transfert possessionē: & nō sufficit dare pignus parti alterius rei, quā petire, q̄n est adiudicata alia res respectu dñij, licet ubi assignata foret respectu pignoris, sufficeret dare pignus illius rei, licet nō alterius. Et cā horū p̄m gl. ne optingat ut lites ex litibus orientur: nā oportet iterato ad executionē agi. Propter quē dicit hic Hof. q̄d ex quo p̄stat de sententiā, non requiritur in executione libellus. Io. An. remittit ad remissiones, quas dedit de resti. spolia. cum ad sedem. in fi. super gl. 2. ad finem. Et ad hoc vltimum dixi §. de libel. obla. cap. 1. dic ut ibi. Secundū hoc ergo sola sententiā, vt decreto non transfertur possessio, nec pignus constituitur, donec actualiter sit in possessione uentum. Et hoc placet Spe. in titulo de primo decreto. §. primo. uer. huius quidē decreti, & c. Et allegat. ff. de pig. acti. l. non est mirū. Et hoc sequit Io. An. ibi. in

ibi, in addi. allegat expressum. ff. de da. infe. l. cu postulasset. in fi. r. n. qd tenet in Spe. de scdo decre. §. uidendū. uer. hoc quoque notandū. Io. An. ibi in addi. plus dicit Spe. q per missionē in possessionē unius rei pro altera, uel pro plurib. aliarū, in qb. non est facta missio, non trāsfert possessio, ut ipse ponit in Sp. de primo decr. §. iā de effectu. in princ. Plus dicit, q dato qd esset in p̄spectu, aliarū rerū, in quib. fienda est missio, per missionem in una non trāsfert ēr possessio in illas, quæ sunt in conspectu, & quas uidere p̄t. quia inuitus non est in possessione illarū. Ad l. qd meo. §. si per uenditorē. ff. de acqu. pos. quæ dicit ex tali aspectu trāsfertur possessionem: dicit illud uerum in traditione, quæ fit pro possessore. Nuntius aut non possidet, quod est bene notandum. Inq̄tum dixit pignus non constitui prætorium, nisi sit uentum in possessione, quando stat per potentia, uel dolum eius, contra quem est facta missio: ut l. cum unus. §. si. cum. l. seq. ff. de bo. aut. iudi. pos. & de dolo. c. 1.

S V M M A R I V M.

- 1. Sententia lata contra matrimonium, quando non transit in rem iudicatā, ut uideatur peccatum nutrire. 5. 8.
2. Matrimonij nullitas concluditur, quando contractum est ab inuita.
3. Sententia contra matrimonium non transit in rem iudicatam, quando utriusque studio est separatim.
4. Presumitur pro sententia, eo, quod est lata, nisi contrarium probetur.
5. Negatiua concludens nullitatem sententiæ super uinculo matrimonij, ex quibus potest probari.
6. Turpitudinem suam allegans non auditur quis directè accusando, sed bene denuntiando propter periculum animæ.
7. Matrimonium contractum ab inuita, ualidatur copula subsequente.

C A P. VII.

ATOR præsentium. Trimonium non transit in rem iudicatā, ideo confitit de errore re uocat q̄ncunq;. In prima, facti narratio. In scda, iudicis datio, ibi nolentes. ¶ Not. 2. quæ p̄cludit nullitatē m̄rimonij, q̄n m̄rimonium est p̄dū ab inuita, & q̄n ab existente in ætate non legitima. ¶ No. 3. sniam super m̄rimonio q̄ uinculum non tranlire in rem iudicatam, maxime q̄n utriusq; studio m̄rimonij est separatim. ¶ No. 4. practica snia q̄ sniam latam super snia diuortij minus legitime matrimonio separato. ¶ Not. q̄ presumitur pro snia diuortij, eo, q̄ est lata, nisi trimum probetur. Ad hoc de ren. in p̄ntia. Vide Inno. de elec. bonæ. i. & de prob. q̄n q̄ falsam. & de sen. excō. sacro. ¶ No. q̄ negatiua hæc, q̄ non fuerunt legitime separati, est probabilis: & dic, q̄ probabitur per acta, per quæ patet, q̄ ad solā p̄fessionē iugū separatim est m̄rimonij. de eo, qui cog. p̄ang. super eo. Vel p̄stabit eo, q̄ negabitur processus, de quo nō apparet. de resti. spolia. cum ad sedē. in fi. de proba. q̄n q̄ falsam. ¶ Op. q̄ non audiatu petens retractari sniam diuortij, cuius studio lata fuit: quia non auditur allegans turpitudinē suā. de dona. inter dilectos. Gl. dicit speciale pp̄ periculū animæ: quo casu auditur allegans turpitudinem suam. Dicit tñ Ala. q̄ auditur denuntiando allegans turpitudinem, sed non directè accusando, quod nota. de hoc. de præsum. tertio. ¶ Oppō. q̄ non debuerit integrari, si inuita & renitens p̄xit. despon. cum locū. Sol. Hæc uoluntas coacta transit in liberum consensum per copulam subsequentem. de spon. cum locum. ¶ Op. q̄ si nō fuit ætatis, non habuit copulam: & sic litera habet tritatem. Dic, q̄ habuit copulam: & q̄ de ætate dicebatur, erat falsum. ¶ Oppō. q̄ snia matrimonialis transeat in rem iudicatam: ut patet in c. q̄ ad p̄sultationē de re iudi. quia partes p̄nt acquiescere sententiæ. Alij igitur, si sit lata snia super matrimonio nullo subsistente impedimento, q̄ p̄xerint: nam q̄ p̄traxerint, & p̄trahere possint, pendet a p̄sensu partiū. Glo. dicit, q̄ ubi cunq; in cā m̄rimoniali partes p̄nt acquiescere sniæ, ut quia uitium sniæ est a partib. remissibile, snia transit in rem iudicā quia hæc est cā, a qua pendet transitus ex acquiescere posse: ut d. c. q̄ ad p̄sultationem. Vbi aut partes non p̄nt acquiescere, & sic uitium iniquitatis snie non est p̄ partes remissibile, snia non transit in rem iudi. & hoc, q̄ transitus p̄det ex acquiescere, uel non acquiescere posse. Id ubi stante uinculo ferē q̄ m̄rimonij snia, non transit in rem iudi. quia non p̄det a p̄tate partiū soluere m̄rimonij p̄ctum, per illud. Quos Deus p̄iunxit, &c. Si lata est snia p̄ m̄rimonio subsistente impedimento, adhuc non transit in rem iudicā. q̄ disp̄sare sup̄ impedimento p̄anguinitatis, nō p̄det a partib. Si aut est lata pro m̄rimonio, ubi disputat tñ an sit p̄ctum, uel non, & non p̄tenditur aliud impedimentum, tunc snia transit in rem iudicatā. quia p̄here pendet a partib. nullo subsistente impedimento. Plus dicit hic Inn. quod ubi cunq; snia nutrit peccatum, illa non transit in rem iudicatā, cū lex præscrip̄tio, uel p̄suetudo in talib. operetur. de consuet. c. fi. de præscr. c. fi. Ad hoc, q̄ no. super rubr. & q̄ no. j. eo. consanguinei. sup̄ fi. gl. & q̄ no. j. c. inter monasterium. in gl. fi. uer. itē ubi. 3. 5. q̄. 9. in summa. & §. ergo. Qd̄ intellige, q̄n peccatū nō purgat,

vel remittit ex acquiescere snie, de quo dixi de iud. nouit. de im mu. eccl. quia pleriq;. Ad hoc, q̄ no. de elec. cū dilecti. de accu. ad petitionē. Aduerte tñ inq̄tū ista iura dñt sniam nō tran fire in rem iudicā in matrimoniali, hoc intellige uerū quo ad si nē rescindēdi, & retractādi: quæ semper p̄t retractari, ubi p̄stat: quo ad finē aut deuoluēdi est secus, q̄ nō deuoluit ad superio rē: quæ sola uia appll̄onis p̄t adiri, nisi intra tps̄ appellet: ut d̄t gl. de off. or. ad reprimēdā uel ubi tertia uice appellet: ut no. gl. r. c. fraternitatis. de frigi. Itē transit in rem iud. si scdo est confirmata snia in cā matrimoniali, ut postea nō possit retractari. Et sic ēt p̄t intelligi gl. in d. c. fraternitatis, quasi illud, q̄ d̄t, ipsā nō transire, nō excludat alia remedia, p̄terq̄ tertia uice appel la. Ad illud, q̄ d̄t in cle. cū a repulsōe. de app. sed p̄to illud restringēdū. ut p̄ximē dixi, quo ad finē deuoluēdi, & modū, ut trina excludat appll̄o, sed nō retractādi, si corā p̄teriti iudice agat, uel uia nullitatis, uel querela, uel restitutionis in integrū. De q̄bus modis retractandi sniam dixi. §. de resti. spo. ex parte. & de rescri. ad audiētā. dic ut ibi. Idē trāsit in rem iudi. p̄ lapsū decendij quo ad uim, ut p̄ ea p̄sumat: ut no. Inn. de elec. bonæ. r. & de pb. q̄m q̄ falsam. & de sen. exc. sacro. Ad hoc, q̄ no. 2. q̄. 6. in summa. p̄ Arc. hæc uera, ut in cā m̄roniali nō transit snia in rem iud. inq̄tū agit de substātia uinculi m̄ronialis. Inq̄tū aut agit ad separationē thori, adhuc nō trāsit in rem iud. donec alter coniugum religionē ingrediatur, cum semper se possint recō. ciliare. ut no. Io. And. j. de diuor. ex literis.

S V M M A R I V M.

- 1. Sententia lata contra ecclesiam p̄textu inique cōsuetudinis retractatur. 8.
2. Ad contractus rescissionem super re ecclesiastica spreta solemnitate canonica contra laicum clericus agit coram iudice ecclesiastico.
3. Appellans non reuenans intra tempus, deserit appellationem. 8.
4. Appellare quis potest a diffinitiuā, etiam deserta appellatione ab interlocutoria.
5. Consuetudo laicorum nō detrahit solemnitati requisitæ in alienationibus rerum ecclesiasticarum. nu. 7. & 9.
6. Sententia lata p̄textu consuetudinis inique est ualida.

C A P. VIII.

VM causa. ¶ Retractat snia p̄textu inique p̄suetudinis lata q̄ ecclesiam. Prima pars ponit factum. Secunda diffinit, ibi: nos aut. ¶ No. 1. q̄ ad rescissionē p̄ctus super re ecclesiastica spreta solemnitate canonica q̄ laicū, clericū agit corā iudice ecclesiastico. Ad quod no. de fo. p̄p. cū licit. ¶ No. scdo, iudicē a quo possit statuere: terminū ad iter arripie dū. Et no. q̄ non arripens intra terminū deserit appll̄onē, & amplius illā p̄sequi nō potest. Tertio not. q̄ nō p̄sequente appellationē intra terminū, et lapso termino, ut p̄t uenacē p̄t p̄cedi ad sniam diffinitiuā absq; aia citatione. ¶ No. 4. quem posse appellare à snia diffinitiuā, et deserta appellatione ab interlocutoria. Et sic desertione appellationis ab interlocutoria, quis non concluditur uerus contumax, ut repellatur ab appellatione, siue appellando a diffinitiuā. de hoc dixi. de app. directē. ¶ Quinto no. p̄suetudine maxime laicorū nō pos se detrahi solēnitati alienationis rerū ecclesiasticarū: & sic nō p̄t p̄firmari p̄suetudine, uel ualidari alienatio occasione rei non intercedēte solēnitati ecclesiastica. ¶ No. arg. q̄ snia lata p̄textu p̄suetudinis inique est ualida, nisi ab ipsa appellet, trāsit in rem iudicatā. ¶ No. q̄ snia eodem errore lata, quo prima, eodem reuocat errore p̄ actore, q̄n obrinuit q̄ se sniam, & obtinet postea in cā appellationis: quia nō debet esse simplex p̄firmatoria, uel infirmatoria, sed et debet esse adiudicatoria peti ti. ¶ Quo q̄no p̄tinebit p̄suetudo. Dic p̄m Inn. forte, ut uale ret alienatio rei ecclesiasticæ sine p̄sensu ep̄i, uel forte, ut uale ret alienatio rei ecclesiasticæ sine p̄sensu ep̄i, uel forte, q̄ ex uē ditione si p̄e traditione tranfertur dominij, sicut p̄trario. C. d̄ sac. san. eccl. l. fi. Vel forte erat p̄suetudo, q̄ intra annū & diē ar etaret. eccl̄a uedere possessionē sibi relicta: p̄tra id, q̄ legitur, & no. de re. eccl. nō alic. c. fi. Vel q̄ posset res alienata i eccl̄am lite p̄dente absq; causæ cognitione reuocari: ut lit. p̄. eccl̄a. & de p̄sue. eccl̄a. ¶ Op. q̄ sufficiat snia infirmatoria uel p̄firmatoria in appellōnis cā: ut patet. C. de app. eos. Sol. Dic, si intel ligatur, q̄ eccl̄a egit, n̄ sufficit, q̄ infirmet snia, sed oportet, q̄ ad iudicē. Si intelligat, q̄ eccl̄a fuit p̄uenta, q̄ notant uerba snie in principio. q̄ res fuit adiudicata ipsi laicis: tū dic, q̄ ec clēsia possidēs ultro se obtulit pbare de iure suo, & pbauit do minij adiudicari. Vel dic, q̄ delegatus executus fuit sniam p̄tra eccl̄am, & laicis tradiderat possessionē: merito exigitur, q̄ adiudicē in cā appellationis, ut reponatur in p̄sūmū statum per uia attritati. Ad hoc, q̄ no. de resti. spo. ex conquestione. ¶ Pm Inn. ¶ Oppō. q̄ non debeat retractari snia: quia p̄cederit ad sniam p̄tra appellatam, & non p̄sequentem: quia si appellationē non p̄sequitur, potest index ad sententiam p̄cedere, ac si esset p̄ceptorie citatus. de dolo. cū, qui. Sol. Gl. dicit, & bñ, q̄ mala iura allegat, q̄ p̄t procedere ad sniam q̄ citatū.

uel

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

vel nō psequētē appōnem, ac si esset citatus: nec p hoc hic re tractat snia: sed ex altero capite, qā erat snia iniqua, ex iniqua p̄actudine lata. Bñ dicit gl. sed male allegat. ca. sapē. qā illud loquit de processu iudicis a quo. Melius facit de dolo, cū. qui li. 6. Dicit hic Inn. qd snia fuit retractata, quia iniqua, & qā est nulla: ē retractaret si fuisset appellatū: qā d ius scriptū est, qd teneat v̄ditio facta a solo plato absq; p̄sensu capli: & hoc de iure cōi, si error fuisset exp̄sus, vel p viā appōnis vel restōnis, si non fuisset exp̄sus in snia. Qd nota: qā snia ex iniqua consue tudine lata non est nulla, sed retractanda p viā restōnis, vel ap pōnis, nisi error exp̄sus sit in snia. De quo per Cy. in l. p̄scrip tione. C. si d ius, uel uti. pub. ¶ Op. qd ualuerit p̄suetudo, qā d ditorio iudicio obtenta. ff. de legi. de cōsue. & patet. de ver. sig. abbate. illud p̄cedit qn̄ p̄suetudo est rōnabilis, & rō d̄ pu blicā utilitatē, uel in damnū ecc̄larū, vt erat ista: ut ponit gl. q̄ ponit exp̄plū. qd cōphendat p̄suetudo. Ex quo nota unū ca sium, in quo oportet, qd probet̄ uersio in utilitatē, qn̄ p̄ctus est geitus per solū plātū. De quo dic, ut de depō. grauis. In dubio t̄n consuetudines & statuta rōnabilia censentur. nisi q̄rium p̄ betur. Notat L. apus, sua alleg. 8. q̄ puto. qn̄ consuetudo non est contra ius: alias secus. j. de eo, qui mit. in pos. cum uenissent.

S P M M A R I V M.

1. Sententia continens in se manifestam iniquitatem, retractatur.
2. Cl. iusula appellatione reuocari non aufertur in appellandi.

G A P. I X.

Inter ceteras. ¶ Snia in se continens mani festā iniquitatē retractat, q̄ t̄n fuerit appōne remota p̄missa. h. d. qā p̄t multi pliciter intelligi. ¶ Op. qd non possit retractari iniqua snia: qā transit in rē iudicatam. j. e. cum inter. So. Decr. dupl̄ intelligitur. Vno mō, qd retractatur per uiam nullitatis: & tunc p̄t subdividi intellectus. Primo, qd fuit sentē tia nulla, qui manifestam cōprehendebat iniquitatem, vt qā lata erat iuris errore exp̄sio in snia: & tunc p̄t retractari per uiam nullitatis, nō obstantē, qd cā sit appōne remota p̄missa, qd remotio appōnis non tollit remedium nullitatis, ut separ atū. Secō mō p̄t intelligi, qd snia est lata, & notoria est iniusti tia in snia aliter patens, q̄ expressione erroris in snia: & adhuc p̄t retractari. Quod est uerū, maximē qn̄ iniqua est manifesta, & cā est impossibilis, uel turpis de iure: ut no. de app. per tuas. de sen. exc. solet. & c. venerabilib. Arch. r. i. q. 3. nemo. Idē si nō sit incōpassibilis, vt hic. Ad hoc, qd no. Inn. de frigi. fraternita tis. de p̄ces. p̄b. cū in n̄ris. in addi. & Pau. in cle. pastoralis. de re iud. in cle. Ad qd de ap. sollicitudinē. §. si uero notoriū. Ad hoc rō, quia snia sustinet p̄ p̄sumptionē iustitiā, q̄ cadit sub du bio: ubi aut̄ iniustitia est notoria hic cessat. Ad hoc l. pen. ff. de iusti. & iu. ff. de iud. l. pars l̄rarum. ff. de pec. l. si eo tpe. ¶ A d uer te, quia notanter dixi notorium exigi: & sit hic manifesta cā su per notoria. qā non sufficit, qd sit manifeste iniusta, ut dñt do. j. de app. per tuas. super gl. magna. & hic plus operat̄ notoriū, quam manifestū, sicut & ap̄s: ut d. c. per tuas. Et p̄t esse cā quare snia d̄ sniam non ualet, dato ēt, q̄ lata sit in diuersa instantia: vt l. i. ff. quā sen. sine ap. resc. de quo dicam. j. eo. inter mona steriū. quicquid dicant Legistā in l. 3. C. qn̄ prouo. non est ne cess. in l. i. ff. q̄ sen. sine app. resc. & in l. nam & postea. §. si dam netur. ff. de iurei. de quo dicam in d. c. inter monasterium. j. e. ¶ Secūdo principl̄ p̄t intelligi, quia retractetur appōnis via: & tunc ad q̄rium dic, quod ex manifesta iniustitia retractatur, si appelletur. ¶ Nec obs. qd cā sit appōne remota commissa, quia illa non tollit appōnes, quā interponuntur ex manifesta cā. vt dicit gl. 3. de resti. spo. ex conuersione in gl. si. Et hęc p̄t esse causa quare non tollit appellationes, quā interponuntur in casib. exp̄sio a iure: quia tūc appellatur ex causa notoria. Quod bene nota: quia extendit illud, quod not. in c. pastorali. j. de appel. etiam ubi aliter non est notorium, quam iuris dispositione: nam ubi causa est notoria in facto, & euidenter iniusta, plus est notorium, quam quando casus adaptatur ad casum exp̄sio in iure: quia de facto potest esse dubium, an sic sit ut appellando p̄supponitur. Deinde gl. ponit penā iudicis malē pronuntiantis. de quo de emp. & vend. cap. si. super ul. gl. & de re iud. cum et̄rni. lib. 6.

S P M M A R I V M.

1. Sententia lata contra absentem non contumaciter in causa matrimoniali non ualet. i. i.
2. Contumacia quomodo excusetur infirmitate. nu. 9.
3. Præterita presumuntur ex his, quæ incontinenti secuta sunt.
4. Attentatum quid sit.
5. Presumitur pro sententia.
6. Vxor potest lito pendente super nullitate matrimonij sequestrari. i. 3.
7. Matrimonium an probetur per pactum subarrhationis. 10.
8. Rescriptum ad lites ualet non facta mentione de processu.
9. Infirmitatis excusatio per actum subsequenter cum infirmitate incom passibilem non releuat a contumacia.

1. Sententiam petens reuocari ratione nullitatis, uel iniquitatis, quando non audiat.
2. Sententia an presumatur in dubio lata in presentem.

C A P. X.

Enor. ¶ Idē dicit, qd. c. lator. §. e. ti. Vel, snia la ta d̄ abntem nō p̄tumaciter in cā m̄ri moniali nō ualet. h. d. Cōis diuifio. Sc̄da ibi: iōq. ¶ No. infirmitatē excusare p̄tumaciā. ¶ Not. q̄ ex cusatio infirmitatis p̄bata tollit p̄ actū subsequen tē incōpassibile cū infirmitate: & tollit effectus excusate p̄ tumacie, ubi actus subsequēs immediatē cōdit p̄ctū excusatio nis. ¶ No. actū ductiois p̄iugis, ex quo tollit excusatio p̄tuma cie sup̄ infirmitate fundata. ¶ No. attentatū lite p̄dētē retractādū sunt, p̄sumi de p̄teritis. ¶ No. attentatū lite p̄dētē retractādū. Et dr̄ attentatū lata, sup̄ qua p̄dēt dubitatio nullitatis, uel inti mationis. Nec dr̄ aliqd̄ attentari, si illud attentatū in pristinū statū retractet. ¶ No. q̄ pro snia in cā m̄ri moniali d̄ m̄ri mo niū lata p̄sumit. Io. dicens m̄ri moniū d̄ sniam arctat̄ probare. Et no. qd snia lata in cā m̄ri moniali, d̄ m̄ri moniū nō trāsit in rem iudicatā, quin possit dicēs m̄ri moniū illud p̄bare, & obti nere. ¶ No. q̄ lite pendēte superinducta dr̄ a viro sequestrari, donec cā fuerit decisa: nec interim illicite petit vel exigit de bitū. ¶ No. q̄ p̄ pactū subarrhationis annuli p̄bat̄ m̄ri moniū, & d̄ hitur. uide qd dixi, de despon. impub. c. fi. ¶ Opp. q̄ ualeat l̄re impetratē p̄ mulierem sup̄ matrimonio, non facta mentio ne de p̄cessu. j. e. inter monasteriū. Dic, q̄ p̄cessus primus ob stat sc̄do, qā tunc l̄ras non habuisset, nō ualet in q̄rio si nō fiat mentio de m̄ri monio: sed qn̄ processus repugnat impetratio ni, uel p̄cessioni, uel agitādo sc̄das l̄ras, tunc ualet impetratio, licet nō fiat mētio de p̄cessu: ut hic. Nā hic p̄cessus primus nō obstat sc̄do, qā snia non obt. cū non transierit in rē iudicatā: vel qā fuit nulla, ut dicā cū gl. merito ualet impetratio: qā ni hilominus Papa l̄ras esset p̄cessurus: ut in c. super literis. de res cri. ¶ Op. q̄ nō debuisset excōicari, qā p̄traxit, qā factū nō p̄t hēri pro infecto: ut l. in libello. §. facta. ff. de cap. postli. re. & qā snia excommunicationis fertur p̄ contumaciā: ut patet. i. i. q. 3. nemo. Sol. Dic, q̄ excōicauit, non qā p̄xit, sed qā monachus superinductā non dimisit. ¶ Ad gl. opp. q̄ iusta fuit excusatio infirmitatis: quia in infirmū snia promulgari non dēt. Gl. pri ma dicit, q̄ si fuisset uerū, iusta fuisset excusatio, sed falsū erat, ut patuit p̄ sequētē ductioē vxoris: ap̄s snia lata in infirmū est nulla. Gl. allegat p̄co. Et hęc satis placet, qn̄ certū est iudici de infirmitate: & sic loquunt̄ iura p̄dicta. de quo de p̄cu. querelā. vñ cautū est, qd si dubitē de infirmitate, mittant̄ medici ad q̄ gro. C. de re mili. l. semel. li. 1. 2. ¶ m̄ Gof. & Ho. ¶ Op. q̄ probatio subarrhationis non impediret p̄tractum cū alia: quia ex tali probantur solum sponsalia. Gl. dicit, qd an subarrhatione inducat̄ m̄ri monium, sunt opin. Si teneat, qd non, r̄dit, q̄ hic nō fuit subarrhatio, sed p̄ctus de p̄nti: & sic subarrhatio sumit̄ pro p̄ctū de p̄nti: sola sponsalia de futuro hoc non operant̄. Et ad hoc allegat gl. qd uulgare loci. 27. qd. 2. si quis uxorem. Vel sc̄do p̄t dici tenendo opi. qd subarrhatio inducat̄ m̄ri moniū, quia talis fuit subarrhatio, quæ ex tanto p̄sensu inducat̄ m̄ri monium, seu p̄sumit: qā tali subarrhationi statuit̄ ut p̄cludenti m̄ri monium, donec probetur q̄rium. 27. di. qd̄ interrogasti. ni si probetur: ergo iudicabitur pro m̄ri monio: qā nihil interest an uerbo uel facto, & c. De hac subarrhatioē dic, vt de sp̄s. l. i. de p̄iu. ser. c. pe. & ul. i. & uide de p̄sum. illud. & despon. impu. c. fi. ¶ Oppo. q̄ non audiat̄ mulier d̄ sententiā, tū, quia mulier fuit contumax, & p̄umax nō auditur appellā. 2. q. 6. sunt quo r̄. tū qā d̄ sniam, ex quo non est appellatū, q̄s non audit. j. eo. cum inter. Gl. intelligit p̄rimo, q̄ sentētia lata fuit hic d̄ mulie rē, & sic sentētia est: uñ illa non obstantē circa appōnē audī, 3. q. 9. caueant. Idem dicit, si citata, & legitima cā impedita, qā retractaret̄ adhuc sentētia. de re iu. cū Bertoldus, ap̄s si fuisset p̄tumax nō reuocaret̄ sentētia. 24. q. 3. de illicita. cū concor. te nendo cum gl. cessante omnia q̄ria. Alij intelligūt̄ dec. p̄cede re, ēt si fuisset sententia lata d̄ mulierē citatā, & uere p̄tumacē: quia in talib. sententijs, quæ non transeunt in rē iudicatā, com perta ueritate t̄n retractatur, & p̄tagi pro retractatione ēt per uerum contumacem. Et plus sentit̄ hic Innoc. q̄ audiat̄ p̄ uia appōnis in talib. non obstantē contumacia. Inq̄tum dicit, q̄ audiat̄ per uiam appellationis, nō placet, quia illa transit in rem iudicatam quo ad modū deuoluendū, ut dixi. §. e. lator. & no. gl. de off. or. ad reprimendā. sed non dicit̄ hic. Dicit. n. q̄ au ditur sine appōne. Sed inq̄tū dicit̄ cum audiendū alia uia. pu to, qd bene: & sic uera p̄tumacia non excludit facultatē reuo candi sententias, quæ nutriunt̄ peccatum, & quæ ex hoc nō trā seunt in rem iudicatam. Ideo si sententia fuit lata in p̄tumacē, sententia erat iusta ex ordine. sed ex causa iniusta, uel qā falsa causa lata, uel quia non plene discussa, & ueritate inquisita: iō retractat̄, si non fuit p̄tumax, iō retractat̄ ex triplici cā. qā sentē tia nulla ex ordine, quia iniusta ex cā, & qā lata nō plene inq̄ sita ueritatē.

stra ueritate. Aduerte tñ, qd qd sententiæ iste q non trãscunt in rã iudicatã. pnt retractari, passim tñ, & indifferẽter nõ admittitur quis, nisi aliquis color alleget, uel cã in retractãda sententiã: nã hic eũ mouit snã mulieris: nã si pns fuisset, aliud nõ dixisset, non ur audiẽda: alias eadẽ rone audiret scão, tertio, & in infinitũ, qd esset absurdũ. Not. ergo, q nõ semp auditã contradicẽs, & reuocãs snãm: & satis vř equũ, q nõ debeat audiri ultra ter: vt dicit gl. in c. fraternitatis. de frigi. arg. eius, qd dicemº de interlocutoria: ut in c. cũ a repulsiõne. de app. in cle. & not. ff. de re iudi. l. qd iussit Sed dic ut dixi. s. e. lator. in decr. sed mouit iudicẽ, quia illa, & eadẽ pars, pro qua erat sãtãtia lata: petebat in fringi: & q sine cã non audit, dicit expressum. de resti. in: inte. ex literis. Summariẽ tñ, & nõ uocata parte, poterit fieri hęc examinatõ cã: nã de iure est, p uterq; p iugũ ptra sãtãtia in cã mřimoniali audiat. p m Inn. vñ ad suã inuicẽtionẽ quãrat cãm quare petit admitti p sãtãtia. p m Host. Imo p m Host. quilibet de populo admittit, & maximẽ p sanguinei. j. c. q ma. accu. nõ pos. in dec. & no. j. e. c. p sanguinei super ultima gl. Index tñ nõ debet esse nimis facilis ad audiẽdũ. p m Inno. Vnde ad suã inuicẽtionẽ de plano quãrat cãm, quare petit admitti p snãm, Host. siue quia modo probare põt, qd prius nõ potuit. ff. de eden. argẽtarius. s. si. de exce. pia. lib. 6. s. pe. siue qã cãm ignorauit agi: & tunc absens. q ma. accu. nõ pos. c. si. siue q cunq; aliã, quã semp ad suũ reducat arbitriũ. de traslac. c. si. & in dubio potius admittat, arg. eius, qd nõ. de app. cũ speciali. s. si. vers. excel. sus quoq; p m Host. ¶ Nunquid aut in dubio psumat snã lata in pntem, remittit Io. An. ad Spe. in ri. de sent. prola. s. vt ar. uer. & nora p m quosdam. ¶ Opp. gl. q mulier super inducãta li te pendente nõ debeat priuari iure suo ut lite pen. per totum. Sol. Si acquisitum est ius in facie ecclesię ante litis pendentiã, illo quis lite pendente priuari non põt, ut ibi: sed si acquisitũ est lite pendente, illo priuari debet. Idẽ si p prohibitionẽ ecclesię ex mandato iuris, uel hominis: quia equum est ut attentatum lite pendente etiam ipsa pendente retractetur: alias si permitteretur attentatum, hæc esset attentare, merito retractatur. Non ob. si dicat litem non pendere, quia iam erat finita post snãm, a qua non fuerit appellatũ, ut in principio: qã hoc induxit citatio uiri facta anteq illam desponsaret. Ideo dñ lis pendere, quia quasi litigiosa facta est res. de app. suggestũ. de offic. dele. licet. Non ob. sententia, quã hoc casu non transit in rã iudicatam, ut est dictũ sepius. Ad hoc cle. ut lit. pen. cum lite.

S P M M A R I V M.

- 1. Matrimonium consanguineæ contractum contra consanguinitatem spiritualem possunt attentare consanguinei.
2. Matrimonium nõ infringit copaternitas supueniẽs post contractum. nu. 7.
3. Confessione soli coniugum pro matrimonio contra snãm separationis non creditur, nisi aliter probetur.
4. Prasumitur pro snã, quæ non transit in rem iudicatam, donec contrarium probetur.
5. Negatiuam, quæ est causa intentionis, arẽtatur quis probare. 7.
6. Confessio in foro penitentiali non est publicanda.
8. Matrimonium an possit contrahere mulier cũ alio, ubi succubuit.
9. Matrimonium sententia separatam an possit quis denunciare per falsitatẽ separatam.
10. Sententia censuræ an transeat in rem iudicatam.

C A P. XI.

Consanguinei. ¶ Idem dicit, qd decr. lator. s. c. ti. ¶ No. p sanguineos attentare posse matrimonium p sanguineos q sanguinitatẽ spirituale dẽctũ. ¶ No. scdo, q p paternitas superueniẽs post dẽctum matrimonium, & separatũ, non infringit matrimonium post dẽctũ. ¶ No. 3. q soli confessioni p iugũ pro matrimonio p snãm separationis non creditur, nisi aliter probetur. ¶ No. q pro snãm, quæ non transit in rã iudicatã psumitur, donec p probetur. ¶ No. quẽ arẽtari ad probandã negatiuã, qn est cã suę intentionis, uel qn alterius intentionis est fundata psumptione. ¶ Opp. q nõ debuerit ep̃s publicare confessionẽ mulieris. j. de penit. ois. Dic, q p fessã fuit in iudiciali foro, uel in foro penitentiæ, & facta fuit postea publicatio. ¶ Op. q nõ debeat separari, si legitimẽ lata fuit sententiã, quã nullã arẽt. qd fuit legitimẽ lata, quo ad iuris ordinẽ. sed nõ quo ad ueritatẽ. ¶ Opp. q nõ admittatur mulier ad probandũ nõ consanguinitatẽ. de testi. sicut. Solu. Non admittit ad probandum per illos testes per quos est probata copaternitas: quia sic pcluderent periuri, & falsi, sed g alios legitimos, & idoneos testes: nec ad p fessionẽ mulieris reuocatur sententiã, sicut nec ad eã p fessionẽ separatam matrimonium. de eo, qui cognõ. cõ sang. vxo. suę. pro eo. p m gl. Dñr tñ gl. q mulier arẽtat ad hoc p bãdũ, qd hac sit negatiua: quia ex quo erat pbatum ipsam esse cõmatrem, uel fuisse, arẽtat ipsã ad probandũ p rium. Probabitur autẽ, si primi testes dixerunt, q mulier leuauit filium Petri, nunc probari poterit, q nõ erat filius illius, sed alterius. qui si sint leg. trasmissẽ. & c. cãm. r. ff. de sta. ho. l. filiũ. Vel si testes pri-

mi deposuerunt diem, & locũ, ipsi probabũt eã illa die iacuisse infirmã, nec exiuisse domũ, uel fuisse in alio loco remoto. de testib. ex tenore. ¶ Quid si hæc mulier agit, & succubuit an poterit cũ alio p here. Dic eam suã p ficientiã relinquendã. de iurei. multi. ¶ An aut succumbente hac muliere possit alius denunciare primũ mřimonium per falsitatem separatũ. Vř, q sic. j. qui ma. accu. pos. cum in tua. In p riu: hæc actio popularis psumitur uno agente, & succubente. ff. de popula. actio. l. 3. Ad qd semp audit denuntians, si ualeat facere fidẽ de errore: cuius fide facta reuocat malẽ factũ, ex quo non transit in rã iudicatã ut. s. e. lator. Et hoc, quia nulla p fuetudo, nullũ uinculũ vř posse tueri peccatorẽ in peccato p petrato. s. de p rãsc. c. si. de quo. s. e. lator. ¶ Quid de snijs censurę, an transeat in rem iudicatã: qd vř qã trahunt secũ executionẽ. j. de app. paltoralis. In p riu, quia semp audit quatenus p tendant snãm iniustã. j. de offi. dele. cũ p ringat. & quia eadẽ subest rõ periculi animarũ, qd est in istis latis in mřimoniali. Ad hoc, qã uinculũ pstarũ sniarũ non soluit morte, de sen. exc. a nobis. Hęc ergo annexũ in se periculũ asarũ: & tñ vincula mřimonialia soluit morte. in aut. de nup. s. deinceps. Vñ si uolo pbare ueritatẽ nõ obitate snãm, uideor admittendus ne p sententiã illi cõicet, l3 fuerit facta p nũtiationo, q nõ fuerit excõicatus. Itẽ l3 hoc non sit iurẽ expřsum, tñ adest paritas ronis. de trasl. p la. c. 2. Concludit Ho. q tales sententiæ quo ad priuatã utilitatẽ transeunt in rã iudicatã, & quo ad publicã tangentẽ animarũ periculũ nõ: ar. de exc. pia. li. 6. Et dixi addẽdũ, qd dixi sup rub. ut. j. e. cũ Bertoldus. in gl. nã dicit, & in gl. numerabiles. p m Ho. Hoc declarat Io. An. d. p riu Arch. de sen. exc. venerabilib. in ver. q rimoniam. ut si excõicatus est quis, quia fuit p tmax in parẽdo in termino, tranlit in rem iudicatã quo ad expẽsas p rmaciæ, ut nõ possit retractare sententiã expensarum, sed semp p t petere absolutionẽ. Idẽ si hęc aliter annexũ pceptũ de soluendo, & excõicet, si nõ soluat: qã quo ad pceptum traslit. Ad hoc, qd nõ. Inn. in c. p rerea. j. de app. Si tñ non pcedente sententia excõicet, si non soinat, an illa in uim p dõnis hæat vim sententiæ: p t dici, q nõ, quia qd est in dispositione, non est in p dõne, & sic non transeat in rã iudicatã. si si quis omis. cã resti. l. si quis sub p dõne. In q t m dixi sententiã nõ transire in rã iudicatã, & in mřimoniali, & in ista est uerũ quo ad ueritatẽ, & finẽ retractandi, ueritate p perta quo ad illã traslat, & ut ad illã non possit amplius reuerti: uo. no. in ca. ex literis. de in integ. resti. Itẽ tranlit in rã iudicatã quo ad finẽ aliter retractandi, quã per uia ueritatis compertẽ: ut ibi etiam no. super gl. ult. quod no. & uide, quod dixi. s. e. lator.

S P M M A R I V M.

- 1. Beneficium si Papa contra suam pronuntiationem confert tacito de sententia, surreptitia dicitur collatio.
2. De beneficio prouideri potest actu nominationis.
3. Voces duas quis potest habere in actu electionis. 10.
4. Appellari potest a grauamine futuro preparato expressa causa, de qua timetur.
5. Inuestitura aliquando sumitur pro collatione iuris.
6. Collatio facta contra protestationem ante factam non ualeat.
7. Sententia potest in causa notoria formari in absentem.
8. Clericus in minoribus constitutus non potest ad dignitatem promoueri absque dispensatione. 11.
9. Consensus prestitus super facto per surreptionem, non tollit facultatem dicendi de surreptione.
10. Reuocare nullus in dubio psumitur suam sententiam, nisi ex certa scientia.
11. Rescriptum si impetretur in praiudicium tertij, an sit uocandus absens. 15.
12. Sententia dissimilata lite nõ cõtestata lata, quo casu ualeat absq; citatione.

C A P. XII.

Vm olim. ¶ Si Papa p pronuntiationẽ suã p tita dñ collatio. h. d. Prima pars narrat factũ. Secunda diffinit, ibi: nos igitur. ¶ No. unum modũ puidẽdi, uel pambulũ ad puidẽdũ, s per nominationis uiam. de quo de postu. p b. bonx. 1. ¶ No. 2. eandẽ personã rone duplicis dignitatis posse hẽre duas uoces in actu electionis. ¶ No. q in app. one extraiudiciali p t appellari a grauamine futuro pparato expressã cã grauaminis, de quo timetur. ¶ No. inuestituram aliqũ sumi pro collatione iuris, & aliqũ sit per traditionẽ, uel subarrhationẽ annulli. ¶ Not. q collatio facta p protestationẽ, & determinationẽ ante factam per Papã ad pmodũ tertij nõ ualeat, non facta mentione de illa. ¶ No. arg. q non ualent lra p raiudiciales ad p raiudicium exidentis in curia absq; citatione illius. ¶ No. q collatio facta per inuicẽ riorẽ ad p rimationẽ collationis Papæ nullẽ, nõ ualeat. ¶ No. ar. sententiam posse promulgari in absentem in cã notoria, & de qua est Papa informatus a facto proprio. ¶ Nota ar. q cassatio actus nulli potest fieri absente parte, qn liquet de nullitate eius. ¶ No. ta, de uerbo, Ordinare, quod sine totali pronuntiatione. ¶ No. ar. in minorib. nõ posse p m ueri ad dignitatẽ inferi-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

9 rē absq; dispensatione. ¶ No. fm Inn. qd illud, qd sit per surreptionē, nō valet, et si aduentarius consentiat. & sic p̄sentus non tollit facultatē de surreptione dicendi. De quo dic, ut remisi. 3.

10 de cā pos. cum olim. ¶ Opp. qd pp pluralitatē dignitatū non habeat plures uoces: quia licet dignitas augmētat vocē in q̄titate, & pondere nō augmētat vocē in numero. de testi. in nostra. quia solus est unus. Gl. intelligit dupliciter. Primo, qd ex consuetudine propter pluralitatem dignitatum habebat plures uoces, sed nō habebat ex hoc plures dignitates, nisi hoc habeat p̄suetudo. Vel scdo eodē nomine nō p̄t habere plures uoces, sed noīe suo unā, & noīe alieno aliā ut pcurator sic. de ele. qua pp. fm gl. Ad qd de ele. c. i. lib. 6. Dic. eadē p̄sona resp̄ctū dignitatis, vel b̄nficiū nō p̄t de iure habere duas uoces non mine pprio, nisi aliud dicit̄ p̄suetudo, vel statutū ecclesiā: si habeat plures dignitates, vel b̄nficia, ex quibus solide in diuersis illē p̄currentes non darent diuersas uoces, idē nisi aliud habeat consuetudo. Si habeat quis plures dignitates, a quibus in diuersis, & a qualibet distributiōe insurgeret ius uocis dandē, tunc q̄q; æquum sit, qd non habeat nisi unā uocē, qā nō habet nisi vnū rōnis dictamē, tū de iure p̄t habere duas uoces. Primo, qā p̄currentibus pluribus qualitātibus in p̄sonā eiusdē, faciunt illū loco pluriū cēseri. de ele. cū inter. 1. & 2. de elec. c. 1. lib. 6. & c. scriptū. e. ti. Tan. & hoc tenet Inn. & Io. An. Ad hoc de deci. pastoralis. de cēsi. c. l. r. ff. de p̄. emp. l. alienatio. & l. si aque ductus. ff. de serui. l. pe. de actio. emp. l. creditor. §. si. de lega. 3. l. p̄adijs. de reg. iur. in oib. Ad hoc de ele. statutū. Allegat qd d̄r de duab. quartis, quarū unam debet ut hæres, aliā ut filiū, de testa. Raynaldus. & c. Raynutius. Ad hoc no. de p̄ba. ex l̄ris. ad opp. si p̄sul. de ope. li. l. duorū. de act. emp. l. non est nouum. de lega. 1. si mihi. Ad. qd d̄r de duplici patronatu, qui potest haberi a filio ut filio, & ut hærede. de bo. li. l. si filius. ff. de fideico. liber. l. si filius. & quia geminatio caufarū geminat & multiplicat effectus. ff. de pecu. lega. d̄ns. §. d̄ns. de stipula. seruo. l. 4. & quia caufæ diuersæ in origine, diuersæ sunt in p̄stazione, & est factu. ff. de priua. delict. l. nunq; plura. de exce. rei iu. si iuris. §. j. & §. eandē. & sic in iureiurando. ff. de iureiuran. l. duob. §. exce. ptio. & §. si quis iurauerit, & §. qui iurauit. Ad hoc glo. de p̄ben. qā in tm̄. Itē quia si dicit̄ ipsum unā uocē habere, nō p̄t, ostēdi quare magis ex una qualitate, q̄ ex altera, cū ad utraq; qualitas p̄cludat, ideo utraq; attenditur. ar. l. ḡnalter. ff. de fidei. fm Io. An. Per qd dicit Io. An. se p̄suluisse in ecclesia Florentina, q̄ thesaurarius, qui ex statuto habet ibi certas distributiones, & uocē in capitulo, licet non sit ibi canonicus, & similit̄er canonicus habent, qd si cōcurrat, q̄ quis habeat thesaurariā & canonicatū, qd habebit duplicē uocē, & habebit duplicē distributionē. Dic̄ et, qd cū in ecclesia Bononiensi sit archidiaconus, & archip̄sbyteratus, qui rōne illarū dignitatū nō habent uocē in capto, si p̄tingat, qd sit canonicus, & qd sit archip̄sbyter. uel archidiaconus, nō habebit nisi unā uocē. Placet mihi, qd d̄r de uocibus, quia illē dantur ad p̄sequentiā dignitatis. Ideo multiplicata dignitate, multiplicant̄: sed non de distributionibus inq̄tum sunt uerē distributiones: quia dantur rōne seruitij personalis interessendi in diuinis. Ipse autē ad seruitiū non p̄t interesse ut plures, cum non sit nisi vnus, & seruiat pro uno, licet habeat plures dignitates, nam si duo haberent, & unus interesset, alteri non interessenti non deberent. Non ob. l. generaliter. quia ibi perimitur, ex quo non apparet de qua, & nō plus grauāt de vnā q̄ de duab. uel de duabus, q̄ de una: sed huic p̄iudicaretur ecclesiā, quæ ultra impensum feruitiū grauaretur. ¶ Opp. qd non sufficiat allegatio, qd non esset in diaconatu: quia sufficiebat, qd esset subdiaconus, et si ad ep̄atū p̄moueret. de ele. cū in cūctis. de et. & qua. a multis. Dic̄ qd hic assumit cām pro non cā, fm gl. Inn. plus tenet hic: licet aliqui dicant qd, qd non exigit, qd sit in subdiaconatu. de æta. & qua. p̄terea. licet Hof. intelligat, qd non posset nisi ex disp̄satione promoueri, per illud c. de quo dic ut dixi ibi. & no. de ele. dudū. i. de era. & qua. c. i. lib. 6. & de insti. c. i. e. lib. Et ad tex. respondet Inn. qd uocabatur, qd hic nō erat diaconus, uel subdiaconus, non quasi uitium adesset, uel subsesset, quia nō p̄mouetur, sed qn̄ uitiū subsesset, eo, qd non poterat p̄moueri, q̄tia fortē habebat aliquod impedimētū irregularitatis, uel uitij, quo impediēte non poterat promoueri, fm eū, qd no. olim at p̄terat. p̄cedere allegatio, siue hęc sub auditu, p̄ea, q̄ h̄ntur. 60.

12 di. c. 2. fm Io. An. ¶ Opp. qd possit reuocare sn̄iam interlococtoriā, quā tulit. de app. cū celsate. Dicit gl. si reuocat ex certa sc̄ia, p̄cedit, qd hic si nō ex certa sc̄ia, tūc non ualet reuocatio: qā p̄sumit̄ circumuētus. Et idē dicit in dubio, qd intelligit in interloctoria, qn̄ si cognouit: alias p̄sumit̄ hoc fecisse ex certa sc̄ia, ex quo inuenit̄ in iustā. de quo dic ut in d. c. cū cessante. sed in p̄cessione rescripti. qd nō p̄ceditur cū tāta maturitate, p̄sumit̄ circumuētio. Ad qd not. de const. c. i. lib. 6. & de p̄scr. c. ueniēs.

13 ¶ Op. qd ualet impetratio l̄rarū absq; citatione partis: qā talis actus expedit̄ extraiudicialiter, & qā nō exigit̄ partiū p̄sen-

sus in impetratione rescripti, qd nō affuit p̄sentus in primo rescripto: ut no. de rescrip. carerū. Sol. Dicit gl. fm lo. An. qā hoc qā fuerit pcurator p̄stitutus ad reuocandā cassationē. Sed non placet gl. qā nō uidet rōnē quare debuerit citari. Scdo dicit gl. qd inq̄rū rescriptū p̄tinet in se aliq̄ cām derogatiuā, & detrahitiuā iuris alterius, et illius p̄cessione pars, si est p̄ns in curia, est uocanda, ut hic. Si nō p̄tinet aliā cām derogatiuā, sed tm̄ dat iudices, nō est necessarius p̄sentus partis. ¶ Ultimo p̄cludit, qd nō ex eo, fuit reuocatus, sed ex eo, qui surreptitiē impetrant. reuocat p̄cessio. Hof. tenet mediā, qd ideo debuerit citari, qā p̄tinebat p̄iudiciū partis, p̄cludēs, qd l̄re p̄iudicialis nō debet trāssire: nec sufficit ḡnalis citatio in audientia, si pcurator est p̄ns, sed debet fieri ad hospitium. ¶ Opp. qd non debuerit p̄cedi ad diffinitiuā lite non p̄te. ut lit. nō p̄te. c. 1. Quidā d̄r, qd hic lis fuit p̄stata. hoc ex l̄ra nō colligit. Vel hic potuit p̄cedi in absentē p̄tumacē lite nō p̄stata, qā de electione agebat: ut lite non cōtest. qm̄. §. Sed tunc obstat: qā si absens erat, nec erat contumax: vn̄ non debuit in eū non citatū ferri sn̄ia. Gl. intel. ligit, fm quosdā, qd fuit citat̄: uel ideo, qā p̄stabat de surreptione, ferri sn̄ia in nō citatū. Idē no. 25. q. 9. Mēnā. Vn̄ fm Hof. hic apte colligit, qd in notorijs ferri sentētia in absentē non citatū. Allegat de accu. si p̄stiterit. de app. cū sit Romana. de do. & p̄tu. cū olim. §. volētēs. Qd dicit Vrbanū p̄nunciāse uerū, ubi agūt de reb. quæ male notoriē tenent ab aliquib. ut & ipse pronuntiauit qd Spoletanos tenentes qdā terrā, q̄ appellat̄ Aucl. ferri, qd aliq̄ dixerunt, qd locus erat p̄cepto, nō sentētiā. Alij nō faciunt d̄riam inter ista. de uer. sign. in his. Ad hoc de ser. fugi. l. diuus. de offi. p̄cu. Cefal. l. si. Notorium autē esse poterat: nā hic interfuerat Inn. Papa tunc Cardinalis cū alijs. Nota ergo casum, in quasi notorijs procedit ad sentētiā absq; citatione: licet alias fm cōem opi. exigat̄ citatio, ut in mā: puto, qd processus Papē in notorijs ualeat absq; citatione: quia non subijcit̄ formā: & maxime, qn̄ notoriū surgit ex his, quæ acta sunt corā eo. Ab alijs p̄t dici, qd licet debeat citari, omisso citationis nō uitit̄ p̄cessum p̄stito de notorio, si nil allegat̄: quia rōne circuitus uifadi remanere debet sentētia, cū a p̄s ea reuocata esset in eodē statu reducda ex altera manu. Ad qd no. de testa. ex pte Adē.

15 ¶ Opp. qd absentes uocandi sunt. de elec. qd ficut. & c. quia pp. Dic absentes uocandos, nisi p̄suetudo aliud h̄eat. Ideo hic forte erat p̄suetudo. Ad hoc de p̄bē. cū in ecclesijs. li. 6. Vel dic, qd collatio erat deuoluta ad Papā: ideo sine p̄iudicio aliarū poterat hac uice dare facultatē solum p̄ntibus, uel alij p̄nti conueneri. l. in re mandata. C. mand. Ad qd. §. de elec. bonæ. ad fin. Alias cōcluderentur soli p̄ntes, qui essent in curia: licet qdā qd etiā absentes, dūmodo sint in provincia: & sic intelligit mandatū, ut minus p̄iudicet iuri, quam possit: quod placet.

S P M M A R I V M.

- 1 Sententia lata contra ius litigatoris, quando ualeat.
- 2 Subiectio plena ex quibus arguatur.
- 3 Ecclesia unius subiectionem potest episcopus alteri ecclesie pleno iure concedere cum debita solemnitate. nu. 13. & 24.
- 4 Testis esse potest prelati in contractu facto ad utilitatem sue ecclesie.
- 5 Prescribere potest abbas iura episcopalia cum titulo.
- 6 Sententia lata per prelatum super iure ecclesie inter alios litigatores, preiudicat ecclesie.
- 7 Sententia lata cum subiecto super iure subiectionis, sciente, & patiente, an preiudicet domino scienti, & patienti.
- 8 Iudicandum an liceat exemplis. 27.
- 9 Nullitate data ad vnum, cassantur omnia ex eo descendentiā.
- 10 Sententia quando lata dicatur contra ius litigatoris, ut transire possit in rem iudicatam.
- 11 Sententia alternatiue, & conditionaliter prolata, ualet.
- 12 Libellus generalis procedit in actionibus generalibus.
- 13 Ecclesia quando dicatur exempta a iuribus episcopalibus.
- 14 Ordines possunt suis monachis conferre ipsi abbates.
- 15 Tonsuram primam non possunt clerici non subacti abbati recipere ab ipso abbate.
- 16 Episcopalia iura sunt imprescriptibilia.
- 17 Consensus tacitus an preiudicet in alienationibus.
- 18 Falsum committit, qui sibi alterius nomen adscribit.
- 19 Testis esse potest prelati in causa sue ecclesie.
- 20 Subscribi potest quis se facere per alium.
- 21 Suffraganeus ut possit iuribus episcopalibus uti in archiepiscopatu, quomodo consensus requiratur.
- 22 Priuilegia confirmatoria, & confirmationis, quo inter se differant.
- 23 Confirmatio an ualidet concessionem alias nullam.
- 25 Sententia, in qua exprimitur error respectu unius cause expressē, respectu alterius non ualet.
- 26 Sententia lata super uno articulo libelli continētis plura capita, alijs ratiis, an uideatur reus ab illis absolutus.
- 27 Exemplis quomodo possit quandoque iudicari.
- 28 Obedientia manualis que dicatur.
- 29 Sententia contra sententiam licet non ualeat, ualet tamen pro sententia cum

CAP. XIII.

Quoniam inter nos. ¶ Valet sententia lata in ius litigatoris, si ab ea intra x. dies non fuerit appellata. h. d. Prima pars narrat processum, & iura huius partis. Secunda diffinit, diffinitionis cum promittit, ibi: quis forte. ¶ Not. 1. q. de iure subiectionis dat libellus subiectionis, uel q. subiectus dicitur. Dic, ut dicitur. ma. & ob. inter quatuor. de praescriptis. ¶ No. hic capsa: ex q. b. arguit plena subiectione, & q. hinc ecclesia pleno iure subiecta, hinc omnia hic p. teta. ¶ No. ep. non possit cum debita solennitate concedere subiectionem unius ecclesie pleno iure alteri ecclesie. ¶ No. arg. q. platus p. describi in testamento, uel donatione, q. celebratur ad utilitatem ecclesie, sicut p. esse testis in sup. ¶ No. abbat. cum titulo possit prescribere ep. alia, de quo. s. ti. j. auditis. & c. cum olim. ¶ No. 2. q. p. q. s. facere, se subscribi p. aliu. sua vice subscribetur. ¶ No. 3. in am. sup. iure ecclesie lata p. platus ecclesie inter alios litigatores p. iudicare ecclesie. ¶ No. q. sententia lata cum subiectione super iure subiectionis sciens & patiens olim dno. p. iudicat dno. sciens & patiens, & forte si sup. illo pronuntiat. Sed hoc non p. bat, q. hic nil dicit de iure ep. p. iudicat in subiectione. ad hoc. q. d. no. de resti. spo. olim. j. c. cu. sup. ¶ No. 4. q. l. 3. ex ep. l. si sit iudicatum in q. r. u. in alios est iudicatum, in q. r. u. inter eosdem; inter quos sententia facit i. illis ex ep. l. si p. iudicari, q. eis p. iudicari. ¶ No. q. data nullitate processus; cassant omnia accessoria & p. sententia ad illa instrum. & ab illo origine trahentia. ¶ No. sententia ius litigatoris transferre in re iudicata, si lata ius legis; & dicitur ius litigatoris; q. n. non est expressus error: q. tunc aperte legitur ius. ¶ No. p. ponenda ueritate sermonibus. ¶ No. q. p. solennitate sententiae & processus p. sumit; q. q. in p. r. u. allegat, nisi a. p. b. ¶ No. sententia ualere alternatiue, & p. donaliter placit: ut aut dimittat, aut obedientiam p. stet. ¶ Expedio p. partes primo vsq; ad uer. ad q. ¶ Op. q. libellus sit nimium generalis, peto subiectionem ecclesie uel clericorum, de libello. r. & 2. So. In istis generalibus actionibus, ut est in iure subiectionis, p. cedit libellus generalis. ¶ In Inn. cu. postea in p. secutione det ius specificari, & p. bari: & sup. eo, q. d. in specie p. bat, p. mulgat sententia: ut patet hic, in fi. & 3. de off. or. p. querente. ¶ In Inn. ¶ Op. q. n. oia hic arguant plenam subiectionem, & in litanis & sim. So. Dicit Inn. q. hic plura enumerauerat, q. simul p. cludunt plenam subiectionem, cu. n. oia, & singula distributiuam p. cludunt: q. a. no. litanis, & q. d. alia: q. n. p. sunt singula, & c. de testi. p. teta. Dicit Inn. hic aliqua ex his forte sufficiens: ut in st. i. spiritualibus, & fidelitas in tpalibus. no. sic de alijs, Na. l. abbas h. ear. ep. alia. t. in ordinatione, uisitatione, iudicio, p. secreatione altarium, & si p. b. recurri det ad cam. ar. 9. q. 3. per singulas. q. a. tale ius retinere censet. donado: & hoc q. n. h. p. cessione ep. sed alius q. altero iure, q. ab eo habeat ius instituendi, & destituendi, & fidelitatem ea u. h. re pleno iure. 16. q. 2. ca. 1. & 2. Plus dicit alij, q. et si singula ep. omnia ep. alia p. cederet, non u. ecclesia ex ep. ta, & nec pleno iure u. subiecta recipienti, q. singulariter c. cedit, nisi dicat. Eximio te, uel p. p. ia: uel nisi u. p. cedit omnia, licet facta concessione, & exceptione possit aliqua excipere. de q. b. de priuileg. 14. accedentibus, & c. cup. capella. & c. cu. & placit. ¶ Op. abbat. de iure possit p. ferre ordines, salt. primam tonsuram. de ara. & qua. cu. p. tingat. Sol. Monachis suis p. ut, ut ibi, & illis, de q. b. de priuileg. 15. abbat. li. 6. ¶ Alij clerici et primam tonsuram recipere debent ab ep. de quo. s. ti. r. ueniens. ¶ Op. q. abbas non acquirit ius quo ad christiana: quia hoc ordinis ep. alis est imprescriptibile: ut in e. quanto. de p. sue. de priuileg. accedentibus. 68. di. q. uis. So. Dic, q. non p. ficier abbas, sed ep. & eo recepto ab ep. per abbat. ecclesia succipiet ab abbate, & non ab ep. ¶ Quo. de qua inuestitura loquitur hic: q. de illa, ex qua transferret possessio, q. spectat ad officium archidiaconi. de off. arch. ad hoc. & c. cu. satis. ¶ Quo. q. similia sint ep. alia hic expressis: Dicit Inn. q. loquitur de his, de quibus. s. de off. or. p. querente. Dico, imo puto, q. de tpalibus rationem reddat, 16. q. 2. de priuileg. cum & plantare. s. cum in ecclesijs. Ad quod expedio hunc uer. vsq; ad uer. adiecit. ubi est secunda allegatio sententia: hic prima priuilegiorum. ¶ Op. q. ex subscriptione debuerit p. iudicari quasi p. cesserit. ff. de pign. si fideiusor. Dic, q. pars ad hunc sensum allegabat, sed non profuit: quia in alienationibus non profuit tacitus consensus. ff. de pign. l. Caius. Imo nec expressum sine p. sentu capi. tili. de dona. pastoralis. sibi t. magis uidebatur credendum eo, q. fuerat ep. utriusq; ecclesie. ¶ Op. q. superflua illa uerba, factum fuerat, & completum. Dic, q. forte tangit hic illud, q. d. h. in l. p. teta. C. de in. instr. q. p. teta, de quo actum est ut fiat scriptura, non aliter est perfectus ut in scriptis, antequam fiat inde scriptura: & sic ex uerbis dicitur factus, & completus ex scriptura. Hostien. ¶ Op. q. non potuerit se subscribere ep. nunc tunc prior absq; poena falsi: quia sibi adscribit. C. de his, q. sibi adscribit. l. 3. C. de prob. instra. & l. rationes. R. dicit, q. talis non dicitur sibi adscribere, s. m. Hosti. quia bona ecclesie non sunt p. laria. de prob. c. 3. de dona. c. 2. 16. q. 1. c. si. ¶ Vnde & prior in causa ecclesie subscribere potest, ut hic, & testificari. de testi. in super. &

c. cu. nuntius. 12. q. 2. q. manumittunt. & arbitrari. s. ti. cu. olim ibi, uide. s. gl. in cas. ¶ Op. cu. gl. q. q. no. p. se subscribere p. aliu. C. de resti. l. hac p. sultissima. Gl. dicit, illud, q. scit scribere, hic q. n. nescit, q. facit subscribere alterum nomine suo. Sic & alio sigillo p. q. sigillare. De quo dicitur. 26. di. nobilissimus. & in Sp. de p. ba. s. uide. uer. 10. ad fi. ubi dicitur apud. leges id est se annulli, q. d. apud nos sigilli. De quo in Sp. de cita. s. ia. de citati. uer. lris. de quo. s. de si. instr. c. 2. in gl. mag. uer. eps. aut. & de hoc. j. ti. j. c. vt. nrm. & c. significauit. sup. 1. gl. ¶ Quo. quare hec subscriptio fuit facta ab ep. Dic, q. Patriarcha, uel ep. al. s. p. mare non potuisset in diocesi suffraganei: q. a. non haberet p. teta ibi, nisi in casibus a iure p. cessis, inter quos hic non est: ut in c. pastoralis. & in c. Romana. li. 6. de hoc. 16. q. 6. placuit. in vlt. gl. ubi gl. u. velle p. sentum exigi osum ep. oru, ut possit p. cedere priuilegia in diocesi suffraganei. allegat. 9. q. 3. archiep. ¶ Quo. q. differetia inter priuilegia p. firmatoria, & p. firmati. Dicit hic Ta. q. d. in priuilegijs ponit canonicorum subiecti priuilegia, in p. firmationibus. no. id. Inn. add. q. in primis ponitur m. p. ta p. ter p. firmata: in scdis sola p. firmata. ¶ Venio ad uer. adiecit. que expedio vsq; ad uer. quis. ¶ Op. q. ex uiribus sententia ep. fidelitate non debeat Papa pronuntiare: q. in sententia Cardinalis. q. securus est ep. nihil p. prehenderat sup. fidelitate, sed de obedientia t. m. patet ibi: aut obedientiam repromitteret, & c. Solu. Dicit Inn. q. vt ex registro patet, Cardinalis pronuntiauerat sup. obedientiam t. m. alternatiue: ut in textu dicitur: & dixerat de fidelitate se credere ee p. batum p. testes: & securus Cardinalis sententiam ep. pronuntiauit t. m. sup. obedientiam ex uiribus sententia, sup. fidelitate ex dictis testibus: id. Papa ex uiribus u. ltime sententia pronuntiauit sup. vtroq; & b. ¶ Op. q. ex p. firmationibus. se non potuerit fundare, licet principalis processio fuerit nulla. 3. di. priuilegia. C. de thesauris. l. una. li. x. de dona. cu. dilectus. de elec. ecclesia. 2. Sol. In priuilegijs forte dicitur, C. de c. dim. id. q. talis ep. p. cessit, sicut iuste p. cessit: u. p. e. debeat a primo. Si. n. fuisset priuilegia noue p. cessiois p. cessis ab illo q. habuit p. teta p. cedendi, ne inniteret priuilegio, q. d. non ualebat, b. ualuisse p. cessio. 3. di. priuilegia. C. de thesauris. l. vna: & in p. r. ijs. de quo dicitur, vt in c. inter dilectos. s. de si. instr. m. Ho. ¶ Op. q. ep. no. p. ta se eximere ecclesia: ut no. de dona. pastoralis. & de celi. venerabilis. Sol. Qui da dnt illa no. posse, q. se eximere: & sup. hac dec. in oppositu nulli p. fieri fundum ex eo, q. hic Papa no. se fundat ex p. firmatione, sed ex sententia. ¶ Op. q. ualeat sententia, licet in ea exprimat error: ut patet in ca. p. tuas. j. q. si. sint legi. So. si exprimit error respectu unius e. q. & respectu alterius e. q. exp. se no. b. ualeat sententia, ut ibi, & no. s. de renu. in p. n. ta. Secus si in sola unica expressa apparet error expressus, ut hic, & in c. ex p. te. & c. dilectus. de p. c. p. b. ¶ Op. q. no. ualeat sententia, quasi non sit pronuntiatu sup. toto in libello petito, q. illud. ff. de arb. l. quale de iudi. de qua re. c. di. i. l. ut fundus. de symo. licet Heli. de acc. qual. r. & q. Inn. dicit, q. si dat petito generalis apta plura capsula p. hendere, & ferat sententia sup. certo articulo, de alijs nihil dicit, c. t. e. pars absoluta, qua in certo articulo est p. denata. Si datur petito specialis, & specifica, & distributiuam sup. quolibet articulo, tunc ualeat sententia sup. uno articulo, in alijs non u. nec p. denata: nec absolutus, & ualebit sententia quo ad articulum decisum, & postea poterit instare sup. articulo non deciso: & si non instet, postea p. bit instata s. m. ius ciuile. Intellige quo ad articulos, sup. q. b. non est petita. C. de iud. p. p. r. ad u. Si dat petito sup. vna, magna sententia, uel una magna p. teta, uel una magna re. si in p. te t. m. sit p. denatio, no. ut in alia p. te absolutu, uel p. denatus. ff. i. cer. pet. l. nihil. ad de ualiditate sententia sup. illa p. te, uel in ualiditate & remittit ad no. p. Azo. in suma de arbi. vltra mediu. ¶ In Inn. De hac ma. et ponit de elec. cu. inter. Ho. dicit, q. gl. non b. dicit, nec p. bat, p. iura, q. allegat, & dicit, q. hic in duob. t. m. pronuntiat Papa: q. a. in his t. m. lata erat prima sententia p. ep. m. & Cardinalis. Pe. & Abb. dnt. q. sup. alijs sicut exp. se iudicatu absolutu de dubia sententia: an si non est pronuntiatu in totu ualeat sententia sup. p. te, & ualeat an no. an in eo, sup. quo oino est pronuntiatu, uideat facta absolutio p. sequedo utruq; simul dico, q. cora ordinario, uel delegato est actum, ut super oribus simul pronuntiet, q. a. forma u. ab omnibus data in p. cedendo no. ualere sententia aliter lata, nec in totu, nec in parte. ff. de arb. l. q. d. t. Si no. exp. se actum, tunc si petito est generalis in se p. hederens plures articulos, & sup. aliquibus pronuntiet, Inn. tenet, q. ualere in specificis, in alijs uideatur absolutus. Ipse in dec. cu. inter. de elec. tenet, q. sic no. debet pronuntiare: & q. teneat sententia. Id. no. gl. 3. j. c. cu. l. sed. ar. q. no. u. absoluisse in eo, q. d. no. pronuntiauit, sed poterit absolueri: uel de eo iudicare. Id. Hugo, ut dicit Accur. in d. l. i. si aduer. rem iu. p. quo facit illa lex. Azo. p. per. l. in hoc iudicio. fami. er. c. l. de Are. uelle. u. q. hic sit unu capitulu & p. nexu, q. a. sub eodem g. re petiti, q. licet plura comprehendant p. nexu, no. poterit sup. uno articulo pronuntiare, ita q. ualeat sententia, imo erit nulla, s. m. cu. p. illa. l. ut fundus. puto ualere sententiam in specificis, nec in alijs intelligi absolutu: ut no. C. de iud. l. licet. & de testificatio. c. j. & de arbit. l. de reb. & l. j. C. si aduer. re iudi. loquitur.

haberet testes presentes, uel probatioes, posset examinare qualitate eorum, & p̄m, q̄d inueniret iudicare. ¶ Opp. q̄d nō ualeat sn̄a q̄ formam mandati. de rescr. cū dilecta. Sol. Nō ualeret, si fuisset p̄batū, & hic p̄stitisset, hic nō p̄stitit. Seco dicit gl. si p̄ter formā fuisset lata. de offi. dele. ex parte. Hoc intellige, dū tñ sit de coniunctione forme, ita quod non uitietur forma, p̄m Ho. & hoc p̄bant iura alle. Idē est p̄ter quod d. de offi. dele. prudentiam. Ad hoc de elec. c. i. c. i. li. 6. Vnde iudex ordinē formā sequi debet, cām q̄, & etiam mentē, ut ibi, & de rescri. super literis. ¶ Opp. quod is, qui appellat, non debet ostendere iniquitatem sn̄e, sed dices sn̄iam iustam. in auth. de his, qui ingre. ad ap. §. illud. Glo. remittit ad c. in p̄sentia. ibi dixi. & de proba. 7 qm̄ falsam. ¶ Opp. quod consensus in delegando nihil operetur, nec requisitio sententiā, quo minus posset de iniquitate dici: quia ex hoc licet approbet iudicē, non approbat iniquitatem iudicis. Ad hoc no. s. de offi. dele. super q̄stionē. So. Plura hic facere uidentur pro sententiā. Primo, quia nihil p̄tinebat iniquū, & hoc sufficit, ex quo actus iustificabatur. Sc̄o, quod de cōi cō sensu fuerit cāmissa. Sed hec nihil operat, p̄m gl. nisi p̄m doc. opposuisset recusationem: quia quo ad recusationē excludendam operatur. Itē quo ad hoc ut non possit resistari, nisi ex noua causa. de offi. dele. insinuante. & quo ad hoc ut p̄m rescriptū non ualeat, si non faciat mentionē de consensu in primo. vt in ceterum. s. de rescr. Tertia causa, quia fuit requisitus in calculo sententię. Sed dicit gl. q̄d hec causa nihil p̄cludit quo ad iustitiam, uel iniustitiā sententię, nisi q̄n causa esset p̄missa intra certum tēpus determinanda, & prorogata iuris dō intra tēpus, & post tēpus fuerit iudex requisitus. Posset ēt proficere, q̄n aliqua exceptionē opposuisset concernentē, etiam si appellasset. quia petendo ut pronuntiaret, uideretur illi renuntiare. de offi. deleg. gratum. & de appell. sollicitudinem. Host. dicit, quod primū de consensu pōt operari, quia est p̄sumptio, quod si consensus ille fuit amicus: & si fuit amicus, est p̄sumptio, quod non grauior potest ualere, si forma rescripti respiciens fauorem partis tantum, esset uiolata: quia per requisitionē uideretur pars renuntiare formę fundatę super suo, fauore: ut. d. c. gratum. & eo. ti. c. si. alias istis non obstantibus, quod requisierit sententiam, uel quod consenserit in iudices, si sententia foret iniusta posset appellare: ut patet. 2. q. 6. biduum. in ultima gl.

S P M M A R I V M.

- 1 Sententia lapsu decem dierum transit in rem iudicatam. 4.
- 2 Appellandi tempus incipit currere a tempore late sententię. 1. 1.
- 3 Appellandi facultas a sententiā, excluditur surreptione termini super executione.
- 5 Sententia ex quo transit in rem iudicatam lapsu decendij, a quo surgit transitus in rem iudicatam dīctō lapsu decendij.
- 6 Ad soluendum solet dari iudicatis quadrimestre. Sententia in actione personali ad soluendum lata habet in se tacitum tempus quadrimestre, in quod non potest exequi. nu. seq.
- 7 Dilaciones, quę dantur a lege possunt absque iudicis ministerio abbreviari, & elongari.
- 8 Appellari non licet ab executore, uel executionis actu, nisi in quantum modus excederet. nu. 15.
- 9 Appellans a diffinitiuā, licet non appellauerit ab interlocutoria, nunquid possit aliquid deducere contra interlocutoriam.
- 10 Appellatione ante lapsum decendij emissa, si sententia sit executioni demã data, nunquid retrahatur dicta executio.
- 11 Appellandi facultas dicitur sublata ei, qui grauiorem approbat. 13.
- 12 Appellans non habet semper in sua appellatione exprimere causam grauioribus.
- 14 Iudex potest cum causa iuris terminos abbreviare & elongare.
- 16 Executor sententię quas exceptiones debeat admittere.
- 17 Appellatio ab executione an ubi modus exceditur suspendat executionē quo ad excessum.
- 18 Appellans a sententiā vti contra excommunicatum lata, quę est nulla nū quid audiatur excommunicatus super nullitate.
- 19 Mandati fines si excedat executor, in quo eius executio dicatur nulla.
- 20 Delegatus, cui cōmissa est causa decidenda intra mensem, si excoicauit reū propter contumaciam, utrū possit ēt absolueri per mensem.

C A P. XV.

Quod ad consultationem. ¶ Sententia per lapsum decē dierum transit in rem iudicatam, si prius nō fuit appellatum: & quadrimestre, quod datur iudicatis ad soluendum in personali, ex causa per iudicem potest abbreviari. hoc dicit. Cōsultatio, & responsio, ibi: taliter. ¶ Nota, q̄ tempus appellandi a sententiā in die lata currit a tēpore sententię, & non a tēpore lapsus diei. Et no. q̄ currit de momento ad momentum. de quo. 2. q. 6. anteriorū. in Spe. de app. §. restat. in 1. colla. ¶ No. 2. ar. quod iudicis purgationis est interlocutoria, & q̄ ab interlocutoria debet appellari. ¶ Not. arg. pro & cōtra, quod surreptione

termini sup executione excludit facultas appellandi a sn̄a sup per cuius executioe terminus est susceptus. Hinc incepti postq̄ redij de Francia pro p̄cordia schismatis, q̄ durauerat spatio. xxx. an. & originē habuit in Urbano Sexto, qui dicebatur electus per impressionem Romanorū: quo electo succedentibus Cardinalib. electus fuit sibi aduersarius Clemens. Mortuo uero Urbano, Bonifacius nonus subrogatus fuit, & post Innocentius, post Innocentiū Gregorius. xij. post Clementē, qui a maiori parte Christianitatis reputatus est antipapa, creatus fuit Bñ. dictus. Per Gregorium autē origine Venetū de domo de Cornario, qui p̄prio noīe Angelus nuncupabat, transmissus fuit cū dño Gulielmo de Vineā de Normordia tūc ep̄o Tudertino, & dño Antōio de Cornario nepote Gregorii de Venetijs, tūc ep̄o Motoñ. nunc Bonon. & postea camerario, & per utrunq̄ iurata erat via renuntiationis ad schisma tollēdū: & transmissi si fuimus ad p̄cordiā de loco renuntiationis, & future electionis. & p̄cordatū fuit de ciuitate Sion: cuius electionē primo p̄bavit Greg. & postea certis superuenientib. suspicionib. recuſauit locū in maximū Christianitatis sc̄ad aliū, & utinā non ten dat in futurū ad eiusdē Christianitatis maximā p̄sulsionē: & reuersus, 1407. de mense Septēbris, quo tpe cepi reallumere hic q̄d omiserā. ¶ No. q̄ lapsu decendij sn̄a transit in rē iudicatā, & excludit facultas appellandi: an eo, q̄ p̄stat appellatū intra x. dies. vide app. Rom. in verbo, p̄stitit. in Spe. de app. §. de off. uer. pe. ad q̄d de test. significauerunt. Item limita hac uera, ubi vox iudicis hēt vim sn̄a: alias nō est necessaria app̄o, nec t̄ps excludit facultatē reclamādi. ut no. Pau. de elec. cām. in cle. & no. Arch. de app. p̄certationi. li. 6. in Spe. de ap. §. restat. uer. si quid si dices. & vide Cōpo. de p̄sti. omnis. Inn. de tempo. ordi. ad aures. Itē hoc uerū ubi grauiamē momento p̄ficiunt: sed ubi quotidie iterat, uel p̄tinuo p̄tinuat, non currit. no. Cōpo. de rescri. dilectus. 1. & ibi remisi. Ad q̄d. j. de ap. ex parte. ubi dixi ēt. ¶ No. a quo surgit transitus in rē iudicatā lapsu decendij. s. ab interpretato. & tacito consensu non appellantis: quia app̄bat. se, & acquiescit v̄ sn̄a promulgatā, & facit, q̄ ex sn̄a inuita uera non inducat obligatio, sed interpretata: quia non est uerus p̄sensus, sed interpretatus. de quo in l. Iulia. ff. de p̄di. inde. & dīcā de solu. c. si. Et notat. C. de iur. & fac. ign. l. cum quis. C. q̄o, & q̄ iudex. l. ab eo. ubi Bar. tener. q̄q̄ tenferit Cy. & But. q̄ ex sn̄a non oriat n̄alis, sicut nec tollitur. vt. l. Iulia. ff. de p̄di. inde. Q̄d dicit uerū, siue transeat in rē iudicatā: quia ter appellauit, siue q̄a non appellauerit: q̄a p̄t non appellatē execrans iudicia: ut l. itē si res. in ff. de ali. iudi. mu. cā fa. & l. minorib. ff. de his. q̄. ut indig. ¶ No. q̄ regl̄r t̄ps ad exequendam sn̄iam est quadrimestre. Et est arg. q̄ sicut in personalib. ad exequendum datur quadrimestre, sic & fortē in primatiōe ecclesię, nisi se purget: licet alij p̄. p̄m lo. An. de his p̄rib. vide per Inn. & gl. s. de offi. deleg. querenti. ¶ No. t̄pa ad exequendū, quę ēt dantur a lege absq̄ iudicis ministerio, abbreviari, & elongari a iudice a quo, de quo in l. 2. ff. de re. in. & dixi de dila. c. 1. & no. arg. ex illo uerbo, a sedente. q̄ moderatio dilationū dēt fieri cum cāe cognitione, & a iudice non procedente, sed sedente. de quo in l. p̄cedente. C. de dila. & dixi in ca. 1. ¶ No. q̄ surreptione termini appellandi, quis terminū app̄batē v̄, ut de abbreviacione nō posset p̄ueneri: & sic approbans grauiamē, excludit a facultate appellandi. ¶ No. q̄ ab executore, & ab executionis actu non appellat, nisi in q̄tū modus excedat. de offi. dele. sup q̄o nū. §. j. & q̄d ibi no. l. ab executore. C. de ap. & l. ab executione. C. quorum ap. nō reci. & 7. q. 6. sunt quorū. uer. ab executore. de quo dicam aliquid. ¶ Venio ad dicta doc. ¶ Nunquid is, qui non appellauit ab interlocutoria, in cā app̄onis a diffinitiuā possit aliquid dicere p̄ interlocutoriam. Ponunt hic Inno. & Host. q̄d est expeditū de app. c. ulti. ubi uideas, & casus ultimus, qui oriebatur ex illa, expedit per cle. vltimam. de ap. ¶ Trahauit ēt hic, quid si executio sit facta intra x. dies, & postea appellat ante lapsum decendij, nūquid retrahatur executio. de quo de app. non solum. li. 6. ¶ Venio ad gl. op. Primo, q̄ thema hēt in se p̄rietatē: quia non apparet in principio thematis aliud actum, quare: quia fuit inducta purgatio, & tñ in sine supponit, q̄ a purgatione, & sn̄a fuerit appellatum: & sic supponitur duplicē actum intercessisse: & tñ prius unicum tñ fuisse factum. Solu. Regl̄r t̄ps non currit in actib. p̄dōnalib. nisi a die cōditionis extantis. ff. q̄n actio. de pecu. est. an. l. 1. §. annus. C. de p̄sc. xxx. an. l. cum notissimi. §. illud. Ergo appellandi t̄ps debet currere non a die sententię, sed diei, uel conditionis extantis. Huius timore gl. ponit, quod duo intercesserunt actus. Primus, q̄n fuit inducta purgatio, ut se purgaret vsque ad xx. an. Secundus fuit, quia fuit condemnatus in causa pecuniaria, & mandati, quod ad terminum. xx. dierum solueret: contra utranq̄ sententiam post decem dies ante viginti appellauit: ea interiecta dicebat sententiarum executionem nō sciendam. Primo pp̄ appellationem: qua pendente nil debet innovari. Secundo, quia iudicatis ad exequendum datur tempus quadrimestre. Ant. de But. super ij. par. ij. Decr. q̄q̄ str:

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

Ire: ex quo et iustificabat apponē a scda. Papa q̄ saltu r̄ndit, q̄ post .x. dies non dēt audiri appellans, q̄ a snie accēuit, nec p̄t q̄dicere executioni: q̄ tps̄ fuit moderatū a iudice, qui p̄t ex cā q̄ in dubio p̄sumitur, ut hic probat. Itē, q̄ tps̄ suscepit sp̄re: & sic b̄nificium termini iuris p̄tēpsit, suscipiendo terminū hois. Non obit, q̄ tpe p̄dōnis extantis curat tps̄: q̄dā ut dicit Inn. illud p̄cedit in tpe ordinato ad quincendam negligentia, uel morā non petentis, uel agentis ex obligatione, q̄ negligentia dari non p̄t in diem, uel p̄dōnem, cum añ agere non possit: & sic non p̄t ellē negligentia, uel mora. ff. de uerb. obl. l. i. pupillus. Hoc de tpe dato ad quincendam negligentia appellādi a grauamine, uel iniultitia: vñ merito p̄putari dēt a die ortus grauaminis, uel iniultitiae, q̄ orit a tpe snia uel grauaminis: iō ab illo tpe, quia potuit, & debuit appellare, currit tps̄: & sic in snis, tps̄ appellādi currit a tpe snia, & non a tpe p̄dōnis, uel dici extantis. Ad q̄d. 2. q. 6. biduū. in prin. l. biduū. §. biduū. ff. q̄n appe. sit. q̄d. p̄cedit, q̄ simul p̄ceptū, & dies apponitur: sc̄us si separari. Sup quo uide, q̄d no. de app. p̄te. 2. in prin. & sup vlti. gl. Scdm̄ hanc intellectū, quē ēt ponit Inn. fuerūt duē snie separare minime sele cōtingentes, una indictiua purgationis, & alia p̄dēnatoria, & pecuniaria. Scdm̄ ponit Inn. q̄ fuerūt duē sele p̄tingentes, & scda p̄dōnata fuit, ad non impletum primē: nam vna fuit interlocutoria, q̄ se purgaret, §. xx. dies. Alia diffinitiua, q̄ nisi se purgaret priuaret eccl̄a: a neutra istarū Inīarū appellauit, §. x. dies: quia si appellasset a scda diffinitiua, nō p̄u dicaret sibi interlocutoria: sed q̄ a neutra appellauit, §. x. dies, sed terminū snia p̄dōne recepit, mandat snia executioni. Tertius est intellectus, q̄d hic tm̄ fuit unica snia: & exemplificatur primo p̄m Inn. q̄ lata fuerit in cā ciuili mere sub p̄dōne purgationis: quia faciente p̄sumptione pro actore, fuit lata snia p̄ eum, q̄ nisi, §. x. dies innoceciā suā, & p̄sumptionē purgauerit, soluerit. x. quam purgare poterat, & dēbat per iur̄m: ut in l. sn. de iureiur. p̄m Inn. Exemplificatur scda, p̄m eum, q̄d agebat ciuilitate de crimine furti, uel vi bo. rap. ad p̄sequendū duplū, v̄ quadruplū: uel agebat inquisitione, & p̄sumptione faciente p̄ eū, lata est snia, nisi se purgaret, §. x. dies, soluat duplū, uel quadruplū. Tertio loquit̄, q̄ snia hic fuerit vnica, sed alternatiua: q̄a fuit p̄dēnatus quis ad soluendū. x. Titio. §. x. dies, aut ad iurandū, q̄ nihil dēt sibi. ff. de re in l. miles. §. i. nam p̄t snia p̄dōnaliter, & alternatiuē p̄ferri, si pbaueris, uel nō probaueris. de quo in Spe. de sen. prol. §. iux. uer. sed ecce. 2. q. 6. biduū. ff. q̄n app. l. j. Alij exemplificat a p̄t, sequētes hunc intellectū, q̄ p̄dem nat̄ fuit alternatiuē: ut q̄ uel. x. solueret, uel q̄ de crimine furti secum vitium tertij purgaret. ar. de pur. canoni. cū P. de sim. cum hoc. & c. insinuatam. de emptio. & uend. c. pen. Ho. ponit casum in p̄dēnatio furti non manifesti, nisi se purgaret: q̄ terminū recipiēs ad .xx. dies appellauit: q̄rebat de trib. an app̄o ualere. R̄ndit, q̄ non. An possit cōqueri de quadrimestri tpe abbreviato. R̄ndit, q̄ non. An possit ab executore appellari. R̄ndit, q̄ non, nisi modū excedat. ¶ Op. q̄ non sit necesse casum exprimi: q̄a ubi appellat a diffinitiua, non est necessaria causē exp̄ssio, sed sufficit dicere, Appello ab iniqua snia. 2. q. 6. §. forma. & §. anteriorū. Glo. fatet, q̄ ubi appellatur ab interlocutoria, necessaria est causē exp̄ssio: ubi a diffinitiua, non. Sed dicit q̄ hec discussio nō est hic necessaria, cum terminus app̄onis esset iam lapsus, tenendo casum, q̄ hic fuerunt duē snie inq̄tū appellauit a diffinitiua, non erat necessaria causē exp̄ssio: inq̄tū appellat ab indictione purgationis, est dubiū an sit interlocutoria, uel diffinitiua. Inn. hic in una gl. dicit, q̄ est interlocutoria, & non diffinitiua super p̄standa purgatione: quia in se nō p̄tner p̄dēnatoriā, uel absolutiōnē. In alia gl. dicit, q̄ snia super indictione purgationis est diffinitiua. Allegat de pur. c. quoties. h. d. in gl. in uerbo, sniam. in fin. in princ. dicit in uerbo, cām. Ab. tenet hic eam fore interlocutoriā, quia expectat post se diffinitiuam p̄dēnatoriā, si deficit in purgatione, uel absolutiōnē, si obtinet. alle. de pur. c. cū. P. & c. seq. lo. A. dicit formam distinguēdā, an feratur snia, nisi se purgauerit: an simp̄r indicat purgatio: ut primo casu sit diffinitiua, secundo interlocutoria. Vbi aut appellat, snia cā exprimenda est: q̄a appellari non p̄t, nisi modū excedat: modum excedere non p̄t patere, nisi cā expressa. Et hoc tenet Spe. in ti. de exec. sen. §. nūc videndum. ver. sed nunq̄. sicut ēt p̄t intelligi hic. & ponit lo. An. in add. Spe. in ti. de app. §. in quib. super uer. §. ¶ Op. q̄ per susceptionem termini ad purgandum quis non v̄ app̄oni renuntiasse: arg. 3. q. 3. offeratur. Gl. non soluit: sed per tex. q̄ renūtiāse v̄, allega. quedam iura. Inn. dicit hic, quod appellatiō facta quis per susceptionem termini renuntiare v̄, sed nō appellatiōni faciendā. Idem no. Host. in c. significauerunt. de testi. & Inno. §. de appel. sollicitudinem. in gl. pen. lo. And. dicit hic, quod aliud est petere, & aliud suscipere, & aliud recipere sponte, & aliud contradicere. Dic, si suscipitur terminus, uel actus sit ad exclusionem iurisdictionis, & conseruationem appellatiōnis, nō renūtiat, ēt si p̄ndeat: ut no. doct. de app. sollici-

tudinē. & no. gl. de app. a iudice. li. 6. in uerbo, tenoris. Si suscipit ad executionē snie, uel grauaminis illati, renuntiat absolutiōnē: ut in l. ad solutiōnē. Si terminus nō p̄sonat fini grauaminis, tunc si app̄o nondū pendet, quis renuntiare non v̄: ut dicit hic Inn. & de testi. significauerunt. iō suscipiendo terminū deliberatorum app̄one si interposita, illi non renūtiat: d. aut. offeratur. Si at app̄o p̄ndeat, tunc inq̄tum terminus, uel actus supponit iurisdictionem in iudice, inducit renuntiatione: alias non: ut d. c. sollicitudinem. ad hoc, qd no. gl. de app. a iudice. li. 6. in uerbo, tenoris. & dñi de Rota, sua concl. 28 r. Ad hoc p̄t adduci, qd no. lo. An. de ap. c. fili. 6. super gl. in uerbo, appellatione. In prima suppletioe. gl. sequens prosequit casum. ¶ Op. cum gl. pe. qd iudex non ardet terminū iuris. l. 4. §. p̄dēnatum. ff. de re iudi. Gl. dicit, qd cū cā arctare p̄t: & si arctat, suppletur a lege. Hoc uerū, p̄m Host. parte p̄dicente, uel non sponte recipientis: ubi at non p̄dicit, sed sponte recipit, ēt sine snia ualet arctatio. Idem dicit hic Inn. si p̄dicit, & non appellat, q̄ sp̄te suscepisse censet: quia non sufficit p̄dictio sine app̄one hoc casu, licet Ho. n. q̄a si p̄dixit, uel inuitē recepit, non v̄ sponte fecisse, cū iudiciū reddatur in inuitū: ut l. inter stipulantem. §. r. de uer. ob. Quo ad approbōnē termini placet dictum Ho. inq̄tū p̄dixit, non inq̄tum inuitus recepit quo ad recessum app̄onis: & adhuc placet dictum Ho. cum eadē limitatione. ¶ Op. qd ab executione non appellet: quia uel facit, qd mandat, & modū nō excedit: & sic non appellat. Vel facit aliud, qd mandat: & non ualet, qd agitur: & sic non est necessaria app̄o. de refer. cum dilecta. de p̄r. uti. uel inuti. examinata. ¶ Ante q̄ ueniam ad solu. gl. Host. soluit dupliciter. Primo mō, q̄ ubi facit aliud, qd mandat, licet non sit necesse appellari, tñ appellari p̄t, & utile est, ne graueē de facto: nam & de facto pot fieri executio. Alleg. ff. de mino. l. 6. forte uult, qd me. ca. cū a snia, q̄ nulla est, appellatur. §. de app. sollicitudinē. Vel secundo licet faciat executor, qd mandat, tñ possit mandatū esse iniultū, uel nullū, uel surreptitiū, unde possit appellari. Placet solutio inq̄tum mandatū esse nullū, uel surreptitiū: sed ubi est iniultum, est secus, quasi grauamen non infertur ab executore, sed a proferente. Gl. soluit p̄riū, capiēdo partē, q̄ faciendū, qd mandat, p̄t excedere modū in mō exequendū exequendo aliter, q̄ debeat, super quo non habeat formā ab hoie, sed a iure: uel exequendo ubi non dēt, uel non exequendo a p̄t q̄ dēat: q̄a aggrauat partē in plus exequendo forte dēt executio fieri inq̄tū facere p̄t, & exequitur in solidum. l. si. ff. de p̄e. Vel dēt exeq pri mo in mobilib. & exequitur in immobilib. p̄ id, de re iu. a. di. P̄io. §. ut li. non contest. qm̄. §. si. p̄m Host. Sed de hoc dic, ut ibi dixi: quia ille ordo non est substantificus, p̄m aliquos. Vel excedit modum aliter. de quo ut lite non contest. tua. Vel id, de quo. §. de of. or. irrefragabili. §. r. non exequendo ubi dēt, puta, q̄a admittit exceptiones non admittēdas, & assumit partes iudicis. C. de exc. rei iu. l. si ut proponis. ¶ Exequendo aut vbi nō dēt, excedit modū, qm̄ non admittit exceptiones admittēdas. Quas aut exceptiones admittere dēat, & quas, & quō admittere dēat, variat hic do. de quo dixi. §. c. de cetero. ut patet ex his, q̄ ibi dixi. Qm̄q; executor tenet admittere exceptiones cū effectū, & appellari p̄t, si non admittat. Qm̄q; non dēt admittat, & si admittat, appellari p̄t. Qm̄q; est i eius facultate an admittat, uel quō admittat: & appellari non p̄t. Sed q̄ sunt exceptiones admittēdē, & q̄ non admittēdē, ex quo fuit in facultate, sunt opi. Gl. hic enumerat aliquas admittēdas demū, quā inficiunt iurisdictionē: & alia, ut si dicat facta p̄missio p̄ falsas lras. de cri. fal. c. 2. Azo distinxit, si sit datus executor ab alio, q̄ a principe, tenet exceptiones admittere: si a principe, q̄ in p̄ntia partium cām examinauit, & diffiniuit, non tenet executor suas admittere exceptiones. Idē de executore delegati sui de of. del. si q̄n Si snia est ab alio lata, & Papa mādat ut executioni mandetur exceptiones, admittere tenet. Hāc opi. recitauit Inn. §. c. de cetero. q̄ ibi multū restringit, ut ibi dixi. de quo ēt aliqd ponit de off. dele. cū in iure. & c. pastoralis. §. ga uero. Tertia est opin. qd siue sit nulla snia, siue annullanda, de hoc nihil ad executorē: quia corā eo nō est exceptio p̄ponēda, sed corā iudice. §. de of. del. super q̄dnum. §. r. p̄t tñ, si uult, differre, & superiori referre. §. c. de cetero. de cri. fal. ca. 2. sed nullo iudice cogitur: & sic hēt locum. ff. de iu. l. non quicquid. Nec obit. si dicat p̄m hoc esse in p̄tate executoris exeq iniultū, uel nullam sniam: q̄a impurat sibi, qui non opposuit coram superiori p̄mittente. Tene hoc. misti executores, q̄ sunt dati principi p̄r ad cognoscēdū, sc̄dō ad exequēdū, ut delegati tenentur oēs exceptiones legitimas admittere: & si nō admittant, p̄t appellari. de offi. dele. ex parte: & de his non loquitur hic. Secundum hoc potest intelligi. l. si p̄tor. §. Marcellus. ff. de iu. Licet hic intellectus sit uerus in se, ad illum tex. non est bonus, p̄m Host. hic: quia ibi loquitur de iudice, i. mero executore, qui nihil habet se intromittere de sententia, ut dicit. l. si p̄tor. in fin. cui continuatur sententia. Qui datus misti, qui principaliter recipiunt executionem, secundario

12
 13

15

6

dario

dario cognitionē, sed super executione: & isti tenentur cū esse
 etu admittere oēs exceptiones p̄tinentes executionē, quarū
 aliqua enumerat gl. 16. hēs in Spe. de sen. execu. §. fi. & de app.
 §. in quib. uer. §. & seq. has si non admittunt, p̄t appellari. Ex-
 ceptiones aut̄ p̄cernēt̄ in iustitiā sn̄ā exequēda: ubi talis nō
 est iniustitia, quā reddat sententiā nullam, licet hic doc. uacil-
 let, tene quod non tenet, nec p̄t eas admittere, nisi ut sup̄iori
 referat, si uult: & in istis si admittat ad discutiēdum, p̄t appel-
 lari, ut dicit gl. si repellat, non p̄t appellari. Si non admittat et̄
 ad referēdum, non p̄t appellari: quia hoc est in sua facultate,
 an admittat. Et hoc tenet hic Host. in duob. locis. allegat pro-
 ratione. §. de offi. dele. q̄n. Quādam sunt exceptiones, quā con-
 cludunt nullitatē sententiā, uel iniustitiā, ex qua concludit̄
 nullitas: & tunc si petiit ut admittant, & summatim examinen-
 tur ad finē repellēdi, iuste petitur: & si non admittit, potest ap-
 pelli, p̄m Host. Allegat. C. de fal. l. 2. Si petitur, ut admittat ad
 finem plenariē discutiēdi, uel non exequēdi: tunc si notoriē
 conitar de iustitiā exceptionis: quod dicit liquido, & notoriē
 constare, q̄n constat cōfessione partium, tunc debet admit-
 tere, & non exequi: alias modum excederet, & posset appellari,
 p̄m Host. Sic intelligit hic, & ff. de iu. l. si p̄tor. §. Marcellus. Si
 non constat notoriē, tunc ad finem discutiēdi, & non exequē-
 di, si admittit, tunc p̄t appellari: ad finē sup̄iori referēdi, p̄t.
 & si hoc faciat, non p̄t appellari: si hoc non faciat, cum sit in
 eius facultate, non p̄t appellari. Nec sufficeret, si pars opponēs
 liquido offerat se paratā probare p̄ testes de nullitate: & si testes
 sententiā interfuerint: quia licet executor hēat iurisdictionē iū-
 rebelles, de offi. deleg. ex l. si. nullam hēt quo ad indaginem iu-
 dicialē, & contētiōsam. C. de excep. rei iudi. si ut proponis. ad
 hoc optime. §. de refer. cum contingat. Non obstat de exce. pia.
 li. 6. §. p̄. q̄a ibi loquitur, q̄n proponitur excommunicatio com-
 ram iudice, qui sententiā tulit, & qui illam uult executioni
 mandare: ut patet ex p̄cedenti. §. cui ille continuatur, p̄m
 Host. ad hoc plenius in d. §. quia uero. de off. dele. §. pastoralis.
 sed hic p̄dicta limitantur ut executor exceptiones nullitatis
 non possit, nec teneatur admittere, q̄n alius est executor a pro-
 nuntiantē: ipse autē pronuntians tenet admittere. Quod est
 uerum, si opponatur ut debet paratē. i. incontinenti probatu-
 rē: quia iudicium executionis summatim expeditur, & nō ad-
 mittunt exceptiones altiorē indaginē requirētes: & sic procedit
 quod no. Bar. in l. 3. §. de damnatum. ff. de rei iudi. ubi tractat
 an exceptio nullitatis impediāt executionē sn̄ā. Aduerte t̄n,
 quod licet non appellet ab executione regulr, appellatur t̄n à
 pnuntiatione de expressō exequendo, uel sic exequēdo: ut no.
 ar. C. quo. ap. non re. l. ab executeore. Odo. tenet §. & Cy. & Barr.
 in l. ab executeore. ff. de app. & in d. l. ab executeore. & hoc sequi-
 tur Io. An. in addi. Spe. de app. §. in quib. uer. §. ubi plenē ponit
 tur materia, an, & q̄n ab executione appelletur, et̄ ponitur in
 Spe. de sen. execu. §. nunc uidentum. uer. sed nunquid. Ex hoc
 sequitur, q̄ cum sn̄ā super actione in factū ex re iudic. debeat
 esse ut pnuntiet sn̄ā exequendā, q̄ ab ista appellari et̄ pote-
 rit, licet petat executio sn̄ā per actionē in factū, ubi p̄t agi iu-
 dicio officio. Vide Io. An. in addi. Spe. de exc. sen. §. v̄r. uer. sed
 p̄m. ad fi. ¶ Nunquid ar̄ si appellatur, ubi modus excedit, solū
 suspēdatur executio quo ad excessum, an in totum: ponit Spe.
 in tit. de sen. execu. §. uidentū. uer. sed nunquid. & concludit, q̄
 si in appone exprimitur in quo modus excedit, in illo t̄m sus-
 pēdit: si non exprimit, suspendit in totū rōne dubitationis.
 q̄ no. Per hęc gl. est expedita pro maio. par. Inter casus, in qb.
 p̄t excedere modum, ponit primo si opponatur excōicatio. al-
 leg. iura. Huius casus rō, quia hic nedum p̄cernit sn̄ā, sed &
 executionem: ut no. gl. de exceptio. significauerunt. & c. p̄. ad
 q̄ de excep. pia. lib. 6. ¶ Nunquid aut̄ si excōicatum sit lata
 sn̄ā quā sit nulla, audiāt excōicatus super nullitate impetrās,
 tacita excōicatione. Ho. tenuit, q̄ sic. q̄ non placet Io. An. per
 decret. 1. de refer. li. 6. de quo dixi de exc. significauerunt. de quo
 in d. c. 1. de refer. super pe. gl. Tenuit hic Hof. q̄ coram ordina-
 rio, qui tulit sn̄ā nullam, excōicatus p̄t supplicare, q̄ ralem
 sn̄ā reuocet: & si delegatus tulit, poterit hoc peti coram de-
 legante. De quo de accus. qualiter. super gl. 1. Hoc faretur loā.
 An. si non excipiat, per decret. pia. lib. 6. Reliqua sunt clara.
 ¶ Vltimo gl. signat p̄rium. ff. manda. l. diligēter. ubi d̄r, q̄ qui
 mandati fines excessit, aliud quidem fecisse v̄r: & sic not. con-
 trarium q̄ literam. Sol. Si mādatum est limitatum in certo, id,
 in quo excedit, nullum est: ut si mandauit rem emi pro. x. & est
 emptū pro pluri. Si mandatū est limitatum in certo, ut q̄ mit-
 tat in possessionē bonorū ualentū centū, uel h̄ditariorū quo
 usq; possideat testator, & q̄a de his dubitari p̄t, appellandū est,
 ut in sup̄iori par. gl. ad q̄ §. e. cum inter in fi. p̄m Io. A. ¶ Vlti-
 mo Ho. facit hic vnū dubiū, v̄rū delegatus, cui cā est commissa
 decidēdi intra mēsem, si excōicauit reum p̄ p̄tiam, cū
 absolueret possit per mēsem. Et v̄r, q̄ sic de offi. dele. q̄renti. Itē:
 q̄a actor non negligit: ergo non currit t̄ps. de p̄ces. p̄b. quia di-

ueritatē, de p̄scri. uigilanti. & si nō currit actori, nec reo. C. de
 t̄p. in inte. resti. l. fi. de mu. p̄. c. 2. de exce. cū inter. ad fi. concludit
 eū absolueret non posse; q̄a expirauit p̄t̄s lapsū termini. de offi.
 dele. de causis. & dicit recurrendū ad Papā. de offi. dele. p̄stora-
 lis. ad fi. & dānetur in exp̄sis, & satisfaciatur de interesse. Hęc pla-
 cent: alia prosequitur ad hęc generalia. Et hęc sufficiant.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia sine expressione causę lata tenet.
- 2 Possessorio agi potest super iure personali annue prestationis.
- 3 Litis contestatio inducitur ex propositione exceptionis.
- 4 Libellus super sententia promulgata quomodo formari debeat.
- 5 Testis quomodo super sententia promulgata deponere debeat.
- 6 Sententia potest per testes probari.
- 7 Sententia non debet in se continere causam, propter quam exprimitur, ubi copia peritorum habetur.
- 8 Sententia debet attendere mores curię, & loci, in quo sententiat.
- 9 Testis licet arctetur ad assignandam causam sui dicti non arctatur ad red- dendam causam dicti, uel facti a se relati.
- 10 Obligatio, uel pactum sine causa non ualet.
- 11 Testis interrogatus arctatur reddere causam, alias nō ualet eius dictum.
- 12 Sententia quibus casibus debeat in se continere causam, propter quam exprimitur.
- 13 Consulendo quare non semper arctantur iurisperiti allegare iura.
- 14 An presumatur pro instrumentis, sicut pro sententijs.
- 15 Presumi an liceat pro his, quę aguntur extra iudicium per modum facultatis, uel potestatis uoluntarię.
- 16 Solennitas an presumatur in contractibus interuenisse.
- 17 Testis an presumatur rogatus.
- 18 Notarius an presumatur rogatus.
- 19 Solennitas, quę in instrumento deficit, an presumatur.

C A P. X V I.

Icut. ¶ Sententia sine expressioe causę lata re-
 net. h. d. Cōis diuisio. Sc̄da ibi: si autem.
 ¶ Nota hic arg. q̄ super iure personali annue p̄sta-
 tionis p̄t agi possessorio de iure canonico: & sic
 datur talis iure quasi possessio. de quo per Cy. in l.
 si certis annis. C. de pactis. per Bar. in l. si uti possi. p̄ Inn. de ele.
 querelā. per Io. An. de censu. peruenit. dixi in repeti. c. fi. de cau.
 pos. ¶ No. practica grossō modo proponēdi exceptionē rei
 iud. ¶ Er est cautela ut ex propositione exceptionis inducatur
 litis p̄testatio, q̄a procedit negatio petiti in iure, uel in facto.
 ¶ No. 3. practica deponēdi a teste super sententia promul-
 gata: quia debet deponere sententiā, & a tertio iudice: & de-
 bet sic concludere, q̄ concludat iurisdictionem in iudice: ut si sit or-
 dinarius, sufficit q̄ simpliciter nomet: quia eius iurisdictione
 notoria est: ut no. de offi. dele. cū in iure. Si sit delegatus, debet
 dicere a quo sit delegatus. Et pondera, q̄ dicit, & dicit, Talis authori-
 tate ep̄i tulit sententiā. dicere v̄r, q̄ autoritate delegata, &
 tanq̄ delegatus, uel tanq̄ officialis, ut dicit hic Host. Et no. q̄ nō
 arctat dicere, q̄ sententiā in scriptis: quia talis solennitas p̄-
 sumitur ut intrinseca, et̄ q̄n a teste profert: nec oportet, q̄ affi-
 gnet cām, quia causa p̄sumitur: & sic non oportet testem te-
 stificando exprimere quę ex simplici dicto p̄sumit. Et sic not.
 q̄ licet testis arctetur ad assignandam causam scientię dicti sui,
 non arctatur ad assignandam causam dicti vel facti a se relati:
 & sic non arctat dicere mouētem factum uel dictum, q̄a refert.
 Vide, quod nota. de renun. sup̄ hoc. ¶ Not. sn̄ā posse proba-
 ri per testes: & sic actus, de quo exigitur scriptura, p̄bari potest
 per testes. Ad hoc de testi. Albericus. & de priuileg. cū olim es-
 semus. uide. do. de Rota, sua conclu. 402. ¶ No. hic cām in sen-
 tentia non exprimentam, maximē ubi copia peritorum est. Et
 est arg. cōsulentem in ciuitate, ubi copia peritorū habetur, nō
 debere scribere consiliū cum allegationibus: secus ubi nō ha-
 betur copia peritorū. Vide Io. An. in Spe. de sen. prola. §. quali-
 ter. uer. ceterum. & de consi. exhi. §. 1. uer. & nota, q̄a consilari.
 ¶ Not. in sententijs, & solennitatibus sn̄arum attendi mores
 curię, & loci, ubi sententia promulgatur. ¶ Nota, quod pro iu-
 stitia & solennitate sententię p̄sumitur. Et nota v̄n surgit hęc
 p̄sumptio, quia ex autoritate iudicantis, & rei iud. quod no-
 ta. ¶ Nota, quod nudū esset hic testimoniu, ex quo erat sine
 cā: arg. de fide instr. si cautio. Et quod dicit de pacto nudo, q̄n
 est sine sufficienti causa obligandi. de pac. l. iurisdictionū. §. sed
 cum nulla. So. Dicit hic Goffredus, q̄ hoc testimoniu nō erat
 nudum, sed uestitum necessarijs uestimentis, cum testis dixerit
 de iudicis commissione, & iudicis sententia: causa, in qua, pro-
 quo, & q̄ quē lata fuit sn̄ā. Motiua uero iudicis in sententia p̄-
 ferenda plus uestiunt sententiā, quā testimoniu. Glo. 1. est
 clara in fi. dic hodie, libro sexto. ¶ Glo. 2. opponit teste arctari
 dicere causam. de testi. cum causam. cum si. Glo. respondit, q̄a
 si interrogatus, arctatur alias non. Idem no. de testi. cum cau-
 sam. Glo. procedit in causis scientię dicti a teste: & hic has cau-
 sas reddebat, quia interrogatus dicebat se uidisse, & audiuisse:
 sed de cā mouente factum a se relatum non arctatur. Vnde in

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

terrogatus de cā quare iudex sic pñtiauerat, poterat dicere se
neicire. Simile de renū. sup hoc. dic ut ibi. ¶ Opp. gl. iudicem
10 archari ad exprimedam cām in snā. 2 r. di. in tām. ff. de his, q
no. insa. l. aut prator. ff. de euic. l. hoc iure. Gl. dicit, q iudex pōt
& debet exprimere cām. sed non archat regulariter: iō regulari
ter ualet snā sine expressione causē. & hoc, quia pñsumitur cā
propter auctoritatē sententię. de quo. 2 r. di. in tām. Fallit pri
mo pñ glo. in cā appellationis: & assignat gl. causam. Secō pñ
Io. An. ubi in epra actio exprimitur, & absoluit reus: ut de iudi.
examinata. Fallit tertio ubi pñ leges absoluitur ab instantia in
dicij: nam debet exprimere per quē stetit. C. de iudi. prope ran
dū. §. illo procul. Quarta, ubi recedit a iure cōi. ff. de app. rec. l.
sciēdū. Vñ si pñat uictū in expēsis, debet dicere cām. in aut.
de iudi. §. oportet. col. 6. Quinto, qñ absoluitur reus, quia non
possidet. de excep. c. pe. Sexto, in snā excōicatiois. de sen. excō.
cum medicinalis. lib. 6. de quo in Spe. de sen. prola. §. qualiter.
verficu. verū alias. Dicit Io. An. cām nō exprimendam in snā:
imo uidet sibi factū exprimere: quia facile posset bona cā sup
primi, & mala exprimi: & sic non ualere snā. de pces. pñben.
ex parte. & c. dilectus. de excu. tu. l. qui testamento. §. de in inte.
ret. tū ex lris. ver. nos igit. Quod obtinet nedū in diffinitua,
sed etiam in interlocutoria: arg. §. de offi. dele. cum super, & re
fert Host. iudicatum fuisse per dñm Clementē de pñlio fiatū.
Vide But. in l. 2. §. qui ignominia. ff. de his, qui no. inf. & quod
plene dixi. §. de renū. in pñtia. ubi declaro illud dīctum, & qñ
11 sit nulla, vel valida snā lata, expressa falsa cā. ¶ Vltimo quo ad
hoc dicit hic Io. An. q illud, quod de causa dñ hic. seruant iure
periti in pñlijs: quia certa iura non allegant, cum petuntur
pñlia per iudices: causarum: secus si petantur p partes. de hoc
12 dixi & remisi, per textum. ¶ Quare gl. q pro sententijs iudi
cum pñsumitur. Quid in alijs instris. Dicit gl. q etiam in eis
omnia pñsumitur solēniter acta. Sed in hoc est dñia: quia quia
sa non pñsumitur, nisi exprimitur. de fi. inst. si cautio. Dic, si du
bitatur, an de habilitate, & fundamēto potestatis agētis pñsum
atur, dixi de hoc. §. de offic. del. cum in iure. & specificē vide
Inno. de eo, qui fur. or. rece. innotuit. & vide bonā glossellam.
13 de proba. ab ea parte. ¶ Si pñsumatur an dubitetur pro his, q
aguntur extra iudicium per modum facultatis, uel potestatis
uoluntarię, quo ad solēnitatem, ut in actibus electionū, & si
milium: & dic ut per Innocen. de accusa. super his. in gloss.
mag. uer. quando autē. & de dolo. cum olim. in sua glo. uerfi
ramē est differentia. per Compo. de elec. quod sicut. & ponit
Io. An. in Nouella post glo. in 1. q. ver. probato per excipitē.
vtra medium quātionis. ponit de elec. in Genes. super verbo,
collatio. An pñsumatur pro gestis quasi iudicialiter: vide, qd
no. de testi. Albericus. In cōtra dñibus aut, uel quasi, gl. dicit hic
14 pñsumi. ¶ Dic, si solēnitas est materialis, non pñsumitur de
emprio, & vend. §. pretium. Si solēnitas est formalis, & intrin
seca, qua dicitur intrinseca, an ex natura uerborum necessārio
concluditur, & quod pñfertur, aliter esse non potest: ut si dico,
Talis stipulatus est: intelligitur necessārio in interrogatione, &
rñsione subsequente: & tunc pñsumitur. de uer. obl. l. sciendū.
Insti. de fideiuf. §. si hoc si per partes, uel notariū: si a teste non
pñsumitur, per. l. r. & quod ibi no. C. de vñ. Et hoc, quia testis
habet attestari de his, quę facti sunt, non de his, quę sunt iuris:
ut no. de testi. cum causam, l. qui testamento. §. si. de testa. & de
testi. l. testis. pñm Bar. in l. sciendū. de ver. obl. Hoc puto, qñ depo
nēdo de facto se refert ad uerba iuris: quia uerbu est totaliter i
uris: secus si uerbu ē adaptat ad quid factū: ut quia deponit talis
testis talem iudicem sic sententiā: quod dictum non est iur
is mere: quo casu pñsumitur intrinseca: ut hic est notabilis cas
us: ut si dicat. Talis sententiā: intelligitur in scriptis. Idem
si solēnitas non est omnino intrinseca: quia natura uerborū
necessārio non concluditur, sed uerba apta sunt comprehen
dere: quia si instrū dicit, Talis promissit: ē intelligit p stipula
tionē. licet promissio possit referri ad pactum: ut Insti. de inu
stipu. §. si ita scriptū. l. iuris gētū. §. qd fere. ff. de pac. pñuncta. l.
sciēdū. §. dicit. ff. de edi. adic. In solēnitate extrinseca, id est, q
non includitur ex natura uerborū necessārio, ut si dicat. Pup
lus promissit: hic uerificatur, ē si auctoritas tutoris nō intercep
serit. Dic, q si illa non est enuntiata, non pñsumit: ut l. quecū
q. ad fi. ff. de publi. Non obstat de his, quę si a pñl. ea noscitur,
quia solue ut ibi dicitur. Si enū enuntiata in instrō, pñsumit, si
poruit interuenire tpe actus gestū: ut l. optima. de pñhē. & comir.
stip. secus si non pōt interuenire tpe actus gestū: ut l. r. C. de fi. in
stru. & iure haste rei fil. l. io. quia non pñsumitur nisi talis sit
solēnitas, cui possit renūtiare per ptes. ut d. l. optima. In qñ dī
xi pñsumi, hoc intellige uerū quo ad pñdiciū partiū pñsen
tium, ut d. l. optima. & l. fi. C. arbi. tute. sed quo ad pñdiciū
tertij non pñsumitur: ut in aut. si quis in aliquo documēto. de
eadē. & no. Inno. de eo, qui fur. or. rec. Et hoc qd refert Io. An. ta
les pñsumptiones pñdicare partibus, & alijs, intellige de his,
quibus pōt per partes pñdicari, ut heredibus & successoribus:

15 alias non. ¶ Ex hoc deciditur, quod si in instrō dicitur, Talis
testis deposuit: non pñsumitur rogatus: quia hac solēnitas
extrinseca, nisi in instrō dicitur rogatus, pñm Bar. ibi. & Cyn. in
l. hac pñultissima. C. de testi. & Dyn. in l. haredes palam. ff. de te
stam. in §. fin. quicquid dicat Specu. in titu. de teste. §. i. ver. sed
16 quid. & uerfi. sequi. ¶ Ex hoc deciditur quid de notario, an pñ
sumatur rogatus. De quo per Innocen. de fid. instrum. c. 2. &
Specu. in titu. de instrum. edi. §. i. uerficu. & nota. Dic, si dicit
publicauit, pñsumitur rogatus: quia publicatio includit ro
gationem, & sic est intrinseca. Ad hoc. C. de rap. uirg. l. i. Idem
si dicit. Ego notarius scripsi: dumtamen reperiantur in in
strumentis rogationum, uel instrumentorum hęc omnia alia
solēnitas: quia ex talibus tunc surgit pñsumptio de rogatio
ne: alias non. Ad hoc. C. de fide instrum. auth. ad hoc. De his,
& an pro solēnitate relationis nuntij pñsumatur, dic ut per
Bar. in d. l. sciēdū. ubi quid si in actis reperiantur, Tali die lis
contelata est, an pñsumatur. uide quod scripsi, de proba. qñ
pñ falsam. dic, ut ibi plene. In quantum dixi solēnitate pñsumi:
hęc uera intellige, pñm Io. An. hic, & Inn. in pñalle. ca. in
notuit. nisi ius dicat expressē formam probandam. Allegat de
sen. excōm. sacro. in prin. de testi. in omni. Fallit secundo, quā
do pñcipit interuenire scripturam: quia de solēnitate: quia
intelligitur pñcepisse ad hoc ut per scripturam probetur. de
app. cordi. de sen. exc. cum medicinalis. lib. 6. io. qd. 2. hoc ius.
uer. item pñdium. ponit Inn. in d. c. innotuit. & d. c. super his.
de accu. & Io. An. hic. Sed hoc vñ pñ hunc tex. nā ius de sentētia
uult, q ex solēnitate appareat scriptura: & tū ualet dictum tes
tis, si dicat sententiam, licet non appareat scriptura. Ideo quid
dam dñt testes addere debere in testimonio, qñ sniatum est in
scriptis: uel hic solēnitatem scripturę probat auctoritas rei
iudicata probata per testem: uel ubi de solēnitate exigitur scri
ptura, pñcedit dictum Inn. Secus si de actus substantia exigit
ur scriptura, & non de solēnitate ad actum: nam non exigit
ur scriptura, q sententia fuerit lata in scriptis, sed exigitur, q
17 sententia feratur in scriptis. ¶ Quare gl. an solēnitas, que dē
ficit in instrumento, & ex eo non pñsumitur, possit probari p
testes. Dicit gl. q sic. C. de usu. l. i. de testi. significauit & c. Alb.
Quod est uerum, etiam si pñtus habeat fieri in scriptis: ut l. iu
ris gentium. §. quod fere. ff. de pac. ad quod hic, & no. j. de priu.
cum olim esse mus. ¶ Quare gl. an contra talem pñscriptio
nem admittatur probatio: tenet, q sic. alleg. iura. Idem Bart. in
d. l. sciendū. Sed dicit esse differentiam an uelim probare cō
tra tenorem instrumenti: & exigitur scriptura. l. generaliter. C.
de non numera. pecun. Sed illud intellige quando cōtractus
est in scriptis, ut ibi no. alias non. Sed si uolo probare contra
solēnitatem, bene admittor ad probandum per testes: ut l. iu
ris gentium. §. quod fere. ff. de pac. Plus dicit Inn. in d. ca. inno
tuit. & hic Ioan. And. q cum probatio solēnitatis in pñcedē
tibus casibus solum procedat ex pñsumptione instrumenti,
cito per alias probationes tollitur: & iudex de facili inquit. de
proba. quia uerisimile, cum pluribus cap. illius tit. de renunc.
super hoc. C. de fi. instrum. l. penu. & ulti. Est etiam norandum
secundum Inno. in d. c. innotuit, quod in iudicijs etiam oport
tet probari factum: sed qui dicit factum contra ius uel illud
in solēnitate deficere, debet probare. ff. de probat. ab ea par
te: quia omnia licent, nisi probentur inhibita. i. r. q. i. aliud. de
spon. cum apud. cum concor. ibi, ubi de hoc.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia quo ad reum appellatam nil docentem contra confirmatur.
- 2 Libellus super subiectione contra quem dirigi debeat.
- 3 Sententia plures possunt pro eadem re in eadem uel diuersa instantia ferri.
- 4 Sententia appellatione suspensa ex pluribus, quorum interest, potest quo ad unum confirmari, & quo ad alium in suspensio remanere.
- 5 Comparandi practica, qua sit ab eo, cuius interest a sententia contra subiectum.
- 6 Sententia contra subiectum non pñdicat domino.
- 7 Appellat a diffinitua grauat onere pñdandi de iniustitia sententię. 10.
- 8 Appellanti sufficit intra tempus statutū nuntium destinasse ad pñsequendum appellationem.
- 9 Appellatio quando censetur deserta.
- 10 Appellare potest tertius ab excusatione sententię pro suo interesse.
- 11 Appellatum ubi est ab executione sententię per tertium pro suo interesse si appellationem non pñsequatur, an si ad executionem procedatur, sit cautio pñstanda per eum, qui petit executionem in casu quo obtinebit appellans.
- 12 Executioni sententię si tertius se opponat, qua exigatur pro suo interesse.
- 13 Sententię executioni si tertius instet pro suo interesse, qualiter litem in se habeat suscipere.
- 14 Possessor si inquietetur a duobus agentibus contra ipsum, quorum unus obtinet, an is, qui obtinet, possit, si uelit, in se assumere defensionem illius, contra quem agitur, & admittatur.
- 15 Exceptio rei indicat an obstat tertio comparanti pro suo interesse.

Appellare

- 17 Appellare an possit quandoque tertius comparens pro suo interesse.
- 18 Publicatis testibus an comparens tertius pro suo interesse possit producere testes cum principali.
- 19 Sententia lata pro tertio comparente pro suo interesse, an prosit in aliquo reo principali.
- 20 Libelli & sententia practica que sit pro tertio comparente pro suo interesse.
- 21 Appellatio emissa a tertio comparente pro suo interesse qualis sit.
- 22 Sententia inter alios lata quando videatur posse nocere tertio.
- 23 Exceptio, Tria non interest, an possit opponi p. uti litem contestatam.
- 24 Sententiam si duo episcopi contententes de subiectione pro se eadem die, & hora, obtineant, cui obediet subditus.

C A P. X V I I.

Vm super.

Confirmatur sententia quo ad reum appellatam, si nil doceat eam: differitur tñ ipsius executio, si tertius doceat de suo interesse. Prima pars decisè narrat factum. Scda quo ad reu principalem confirmat sniam, ibi: cu ex parte. Tertia quo ad tertium appellatẽ committit causam executionis fiendẽ, vel non. & infra decidit fm Host. q tam monasterium, q ep̄s ab ultima snia appellauit ad Papam: & primo expeditur appellatio monasterij, secundo appellatio ep̄i. ¶ No. 1. q quem debeat dirigi libellus, ubi agit de subiectione ecclesie: quia dirigi potest q ecclesiam, quam subiectam preterdit. de quo de ma. & obe. inter quatuor. s. de prescript. auditis. de relig. domi. cum venerabilis. ¶ No. 2. q in eadem ca. & diuersa instantia, ualent plures snie consonantes. Hodie victus, q̄ que late sunt tres snie, non auditur de nullitate, nisi plenè sit facta illarum executio: ut in c. inter monasterium. e. ti. vt calumnijs, per quam tñ non mutatur, q̄ hic de tertio, cuius interest dñ. ¶ No. sniam a plurib. quorum interest appone suspensam posse quo ad unum confirmari, quo ad aliũ in suspensio ea remanere: & sic exclusio appõnis quo ad vnũ non excludit quo ad reliquum. ¶ No. practica m̄ parendi ab eo, cuius interest a lata snia q̄ subiectum: quia p̄t p̄parere appellando. p̄t & cõparere simplr opponendo de suo interesse: sed diuersus est effectus, in quantum comparat appellando, & prosequendo appõnem, licet nõ impediãt sniam q̄ subiectũ non prosequentem, impedit executionem: in q̄tum nõ p̄paret appellando, vel si appellat, non prosequitur, uel si nõ legitimè appellat, non impedit snia q̄ subiectum, nec executio. ¶ Nota sniam latam q̄ subiectum non p̄iudicare dño, etiam nõ appellante subiecto, nec dño, quo ad proprietatem: licet utroq; non appellante, vel non prosequente, p̄iudicet quo ad possessionem, & executionẽ. Qd bene notabis. Ipsi tñ subiecto p̄iudicat, ut ex se non hẽat vocẽ q̄ dictionis. Ad qd̄ tex. gl. & doc. s. de resti. spo. cum olim. ¶ No. hic arg. appellante a diffinitiuã graui onere probandi de iniustitia snie in ca appõnis. Et nõ sufficere aliquid q̄ sniam proponere, nisi ostendatur. Ad hoc. s. de renun. in p̄ntia. de quo dic, ut ibi. ¶ No. appellantem arctari ad probandum appõnem rõnabiliter, & ritè interpositam, & et arctari ad probandum eam intra tps legitimũ prosecutam. Non sufficit ergo docere de appõne, nisi ostendat eam rõnabiliter, & solenniter interpositam, & debito tpe prosecutam. ¶ No. sufficere infra tps statutum ad prosequendum, nuntium destinasse, licet non sit p̄restatus litem, nec obtulit libellum: & qd̄ plus est, se iudici non p̄ntauit. Ad qd̄. j. ti. i. significante. de quo. j. de app. ex rõne. ¶ No. ulti. regulam utriusque iuris in sine positam: procedam hoc ordine. Expediam primo quãdam textualia. Secundo gl. Tertio ueniam ad materiam agentis pro suo interesse. ¶ Opp. q non prosequens cum effectu ante lapsum terminum ad prosequendum videatur deferere appõnem, & sic non audiatur. C. de tempo. app. aut. ci. qui. Non sufficit ergo destinare nuntium, nisi prosequat. Dicit Ho. quosdam dicere in hoc canones benignius agere, quã leges. j. ti. i. oblate. sicut & in appõne ante sniam. j. de app. super eo. 2. alij intelligunt, q hic destinauit cũ effectu, ita, qd̄ impetret, vel saltem se p̄ntet iudici, & legitimũ quid p̄poneret. ff. de excu. tu. l. scire. s. sufficit. & sequi. quia uerba cũ effectu sunt intelligenda. j. de cle. non res. relatũ. & hoc vt equius, ut patet in aut. de his, qui ingre. ad appel. s. i. col. 8. Sed hoc intelligo. j. ti. i. personas. & c. cum sit Roma. & c. ex rõne. & ut ibi patet oĩno q per impotẽtiam excusat, fm Io. An. Dicitũ, si nullũ impedimẽtũ interuenit, Prima op. procedit in termino hois: qd̄ est ad p̄sequendũ. & sic dẽt intelligi hic. Scda procedit in termino iuris: qd̄ est ad finiendũ. Dato ẽt impedimẽto, serua qd̄ hr. j. de ap. ex rõne. Vltimo Inn. hic attingit r̄am hic positã, an p̄iudicet res inter alios acta. q̄ examinauo. j. c. pe. ¶ Quæro, quo iure assererat Oneten. ad se pertinere hanc eccpam. Dic forte p̄ privilegium, uel p̄scriptionẽ. s. ti. i. cũ olim. Vel dicebat Oneten. q̄ iuxta suã dioccesim sitũ erat monasterium. Sæpe. n. talis est quæstio inter ep̄scopos. de relig. do. c. i. de for. comp. sane. Expedito gl. ruditer. Prima ergo colligit notabile in tex. collectũ,

& corroborat p̄ simile. Ex quo nota licere arguere de textu ad sniam. Secunda gl. opp. q̄ hic non arctet ad docendũ se iuste appellasse. Primo, q̄ cũ se opponat ad finẽ solius executionis impediendẽ, cũ alias snia p̄iudicet, non debet arctari ad probãdũ plenè. Itẽ non est rõnabile, q̄ ita grauetur appellando p̄ in tereffe, sicut grauaret appellando principr̄ lata q̄ cũ snia: hic autẽ que grauaret. Ergo Gl. duo tangit, que inculcat ualde. Primum, qd̄ arctatur p̄bare hic appellas p̄ suo interesse. Scdm, qd̄ obtinebit, & q̄s erit effectus, ubi obtineat, & p̄bet p̄badũ. ¶ Ad primum dicit gl. q non habet plene p̄bare cam appellationis, seu appellandi: sed sufficit p̄bare, q̄ aliquo mō sua interest: qd̄ summarie p̄babit. hoc placet hunc docere, Primo solenniter interpositã appellationẽ, & suo tpe p̄secutionẽ. Scdo rõnabilitatẽ appellatiõis: q̄ summarie p̄babit quõ monasteriũ ad se spe ctat: & hoc sufficit ad impediendã executionẽ, que summarie tractat: & ex hoc habebit primo fm gl. unũ effectũ, scq̄ impediẽt executio, ubi appellauit, & iustificauit. ubi al̄s nõ impediẽt, licet nõ p̄iudicaret snia in p̄prietate. Scdm habebit effectũ, q̄ in hac instantia appellatiõis postea disceptabit plenè stante in suspensio executione de iure Oneten. & de snia lata q̄ monasterij. arg. s. de testi. c. ueniens. 2. & summarie probando non obtinebit primo cassationẽ snie, sed solũ vt impediãt executio. In scdo aut p̄cessũ principali obtinebit cassationẽ snie, & totũ. Ex quo cõcludit gl. q̄ et si nõ appellatur, quo ad p̄prietatẽ nõ fiet p̄iudiciũ, nisi quale quale p̄sumptionis, & quo ad executionẽ, quos effectus habebit tollere appellatio, & legitima p̄secutio. ¶ Opp. 2. gl. q̄ snia inter alios lata non appellat. ff. de app. a snia. Soluit, q̄ imo appellat ut impediãt executio. Dic, a tertio non appellat, cuius nõ interest, & cui nõ p̄iudicatur. Sed bene a tertio appellat, cui p̄ sniam p̄iudicat. Et p̄de ra, q̄ sufficit p̄iudiciũ possessionis, & executionis, ut audiat appellans: imo solum p̄iudiciũ acquisitionis possessionis vacãtis: quia interest p̄tendentis se ius habere, q̄ sit res potius uacans, q̄ quod nõ. ¶ Querit gl. pone, q nõ p̄secuta appellatiõne per Oneten. snia exequatur q̄ monasteriũ, nunquid Auriẽn. ep̄s prestabit cautionẽ de restituẽda eccpã Oneten. in casũ, quo obtinuerit. ¶ Vt, q̄ sic. ff. de rei uen. l. is, a quo. de peti. hrdi. l. pe. Gl. decidit q̄riũ dicẽs, qd̄ lex, is, a quo habet locũ, qd̄ duo agũt q̄ vnũ: quo casu conuentus, q̄ que fit executio, habet remediũ illius legis. Hic primo egerat Auriẽn. & obtinuerat: vnũ nõ habet prestare cautionẽ petẽti post iam sniam latã, qui non appellat, vel nõ est p̄secutus. Et hoc satis placet: & nota, q̄ limitat illã legẽ, vt procedat qn iudicia ambo pendent: sc̄cus si vnũ ueniat agendo, primo iudicio expedito. ¶ Opp. gl. 3. q̄ litera habeat q̄ dictionẽ: quia in vno loco dicit, q̄ snia nõ p̄iudicat Oneten. in alio, q̄ executio it̄ q̄ monasteriũ, & sic p̄iudicat. So. dic, si appellat, & p̄sequit, nec in possessione, nec in p̄prietate p̄iudicat: si non appellatur, vel non p̄sequit, p̄iudicat quo ad possessionẽ, sed non quo ad p̄prietatẽ. Gl. bene dicit. ¶ Nũc uenio ad mãam c. & expediã gl. ualde intricatas Inn. hic per. 7. quã sita.

13 ¶ Primo quæro quæ exigantur p̄ suo interesse: & quid habeat p̄bare ut admittat ad q̄ dicens cũ effectu. ¶ Dic, primo requiritur, q̄ interlit: nã ad q̄ dicens admittit, fm Inno. hic in uerbo, nũtius. in prin. si sua interest, q̄ snia lata est. ff. de app. ab executione. s. alio. & l. si per lutorio. ff. de pig. l. si superatus. Nã & qui libet, cuius interest, quo ad principalem cam admittit, & an litẽ p̄testatã, & post. ff. de inoffi. testa. l. si suspensa. ff. de re iud. l. sepe. vbi de hoc, vbi de liberto logitur. Et aduerte, q̄ nedũ p̄t p̄pare re is, cui interest, ad defensionẽ rei, sed ẽt cũ actore, si sua interest: ut si aliqua eccpã puocet i libertatẽ, & dicat soli Papæ subiecte, p̄ poterat ei Papa assistere. de q̄ri. uti. uel inuti. cũ dilecta. in fi. fm Inn. in gl. in uerbo, nuntius: in ver. & eodẽ modo dicitur. Requiritur aliquid, ut recitat Inn. in eadẽ gl. uer. & hoc. qui dam intelligunt, qd̄ interest ratione possessionis: unde tertius, fm eos, ita demũ admittitur, si sit in possessione iurium petitorũ. Recitat alios dicere, q̄ idẽ si non sit in possessione, & si de iure competant sibi. Non obstat. ff. de rei uen. l. is, a quo. & l. se. & de peti. here. l. pe. q̄ ibi non intererat, nec poterat interesse quo ad principalem cam, licet posset interesse quo ad instantiã iudicij: q̄ ibi nõ possidebat: & deo sibi nõ p̄iudicabat, si in aliũ transferatur possessio, quã nõ habebat. Itẽ sup. p̄prietate sibi nõ fiebat p̄iudiciũ: q̄ snia p̄iudicabat tñ se offerẽti liti, ac si posideret. Nec obstat, q̄ nec ipse p̄dẽnet, q̄ dolo desijt possidere. ff. de rei uen. l. si autẽ. quia fuit in culpa, si transulit possessionẽ in primum victorem sine cautione, q̄ nulla lege continetur. ff. ad legẽ Fal. l. dolo. si cui plus, q̄ per legẽ Fal. l. hæc autẽ. s. hæc cautio. qui enim cautionẽ p̄dictam habet, rẽ habere v̄t: inq̄tũ ad hoc argumen. per alle. l. licet sit sc̄cus, qn̄ agitur noxaliter. ff. de noxali. actio. si quis a multis. Dic, si comparẽs pro suo interesse non intendit impedire executionem, auditur, qualitercunq; interest, etiam si non possideat iura: & sic loquitur. l. si is, a quo: & procedit secunda opi. Si intendit impedire executionẽ, tunc si res non est uacans, sed possessã per conuẽtum, nõ

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

audire, nisi ipse possit dē: vt d. l. si is, a quo. Si res est vacans, vt quareus non possidet, nec alius, audit, licet non possideat: quia sua interest, vt res sit potius vacans, q̄ non: vt de testib. veniens. Licet aliquid dicat ibi sp̄ale in beneficiis: alius oportet q̄ possideat, si vult impedire executionē. Vbi dixi ipsum posse impedire executionē siue possidēdo, siue nō, intellige hoc verū, si venit via appellationis, q̄ sc̄iuit cām agi: al' non impedit executionē. Vbi aut ignorauit cām agi, licet fuerit opi. residet Inn. q̄ impedit executionē pp̄ ignorantia, et si nō appellauit, ex simplici d̄d̄iō. Et ita intelligit hac de cr. alle. ad hoc ultimū. C. si p̄ uim, uel alio mō. l. si. & hoc ponit hic Inn. totū in uerb. q̄ ponit lo. An. ad lram: & hoc satis placet mihi. Et idē ē in effectu sentit gl. sua, in uerbo, q̄ tum ad monasteriū. uer. sed si ep̄s omilla cā. ¶ Aduerte, q̄ triplex pōt esse interestē, pp̄ q̄ admittit. Primū, q̄ ex p̄cessu sibi fit plenū p̄iudiciū: ut in casib. l. s̄pe. ff. de re iudi. j. eo. c. pe. Secundū, q̄ p̄parenti p̄iudicat in sola possessione, ut hic: quia uacans occupatur, uel habita perditur, uel molestat. ff. de rei uend. si is, a quo. s̄. de testib. ueniens. ij. Tertium pōt interestē ratione qualisqualis p̄iudicij ex p̄sumptione. ff. de iurciur. si duo patroni. s̄. i. ff. de app. a sn̄a. & nor. gl. hic q̄ uocunq; fit, si interlit, admittitur. Sc̄do exigitur, q̄ de hoc doceat interestē: qualiter aut̄ habet docere, dic si intendit finem tm̄ legitimādi personam: ut admittatur de iure suo, sufficit, quod summarie doceat de iure suo: & sufficit ostendere quasi possessionē, uel aspectum in re, nec est necesse, quod doceat de p̄prietate: nam eo, quod possidet, habet cām defendēdi. Ad quod no. de testi. ueniens. 2. Si intendit impedire executionē sn̄e: tunc dicit glo. hic, & bene, & dixi. s̄. q̄ adhuc sufficit quod summarie doceat. Et est causa, quia quatenus impedire intendit executionē, se opponit iudicio summario: exceptio ergo summarie tractanda est. Ad hoc, quod no. Bar. in l. 4. s̄. cō dēnatū. ff. de re iud. l. 3. s̄. ibidē. ff. ad exhib. l. 2. s̄. causa. ff. ad Carbo. cū siml. Quatenus aut̄ intendit cassari sn̄am, & pro se pronuntiarī, oportet q̄ plenē doceat, & seruet solennia, s̄m, quod p̄sequitur: arg. de testi. ueniens. 2. ad hoc gl. hic. ¶ It̄ Secundo, quero qualiter comparens pro suo interestē in se litem suscipiet. Ponā formaliter que dicit Inn. Dicit Inn. q̄ quandoque comparens pro suo interestē uult de nouo causam incipere, nec curat assistere, uel assumere litem ceptam per reum principalem, in casu, in quo potest: ut quia processus contra reum ei non p̄iudicat, propter ignorantiam, uel aliter: & tūc dicit Inn. q̄ pōt litem a capite incipere, & ordinabit causam, ac si nūq̄ actum fuisset, & contestabitur litem, & alia faciet s̄m naturā causę. Hoc ponit in gl. in uerbo, nuntius. in fi. & nōn impeditur processus cum reo principali: & si dirigant ambo ius agendi contra reum eodē tpe, seruabitur forte practica. l. si is, a quo. ff. de rei uendi. Si iam expedito primo iudicio, tunc non serua bitur, quod ibi dicitur, ut dixit glof. Et si facta sit executio pro primo, ager iste tertius, ac si nunq̄ actū esset contra primū reū. Si non sit facta executio, an ex hoc iure agendi impediēt tunc executio, eo principaliter agente, & nihil opponente: puto, q̄ non. ut no. de testi. ueniens. Sed si opponit interim executionē non faciendam, tangit hic Inn. in gl. in uerbo, quantum ad monasteriū, in uer. sed si ep̄scopus omilla causa appellationis. tangam. j. in quaestione. s̄. Si autem uelit litem in se assumere uel liti assistere: d̄d̄iō ampliando Inn. Si uenit a principio litis, uel lite cepta ante sn̄am: tunc si est tale ius, cuius primo loco spectat ad eum defensio, habet triplicem uiam p̄parendi. Primo assistendo, & non assumendo in se litē, sed tantum assistendo ne colludat. ff. de inoff. testa. si suspecta. ff. de appel. ab execute. de re iudi. s̄pe. Potest sc̄do assistere causę, litem secū assumendo, & p̄sequendo, & eum iuuando: & omnes defensionēs competent huic tertio, quę competunt reo principali, & eodē modo contra eum. Potest tertio reum a lite remouere cepta, in casu, quo ad eum principaliter spectet defensio, uel sit suspectus, ut in iuribus p̄alle. si est tale ius, cuius primo loco ad eū nō spectet defensio, sed eque principaliter ad utrunq; pōt tunc duplici uia uenire, uel assistendo ne colludat, uel litē secū assumendo. Remouendo aut̄ eum a p̄secutione non potest uenire, ex quo eque principaliter spectat ad eū defensio nisi forte esset suspectus: nā sufficit, quod sit suspectus, uel quod ad remouere uolētē spectat primo loco defensio, & alternatiuē dicit Inn. hic in gl. mag. ver. & no. plus dicit in uerbo, rationabiliter. q̄ is, ad quē sc̄do loco spectat defensio, remouere potest illū ad quē spectat primo loco, si est suspectus. & all. ff. de app. ab execute. s̄. alio. Si sit talis, ad quē sc̄dario demū spectet defensio, tunc pōt assistere, & non litē in se assumere, uel remouēdo, nisi sit suspectus, ut dixi. Pater hoc ex no. hic, & s̄. de rescriptis. auditis. Vbi eūq; dixi tertiu posse assumere litē, intellige et̄ inuito reo, adeo, q̄ si ipse uellet desistere a lite, & p̄stari posset iste p̄seq. C. de libe. cā. l. principaliter. secundū Innoc. hic in glo. magna. ver. item no. q̄ et̄ inuitis. hęc q̄ uenit ante sententiam q̄ principalem reum latam, idē per oīa. Si ueniat post sn̄am per appel-

lationem a reo interpositam suspensam, imo & reo inuito illa p̄sequi p̄t. q̄ per reum interpositam: ut s̄. dixi eum p̄sequi posse, ut dicit hic Inn. in gl. mag. ver. nota, q̄ cum tertia. & poterit p̄sequi docēdo de iure suo, itam respectu proprietatis, q̄ possessionis, dum mō ius tertię personę sit illud idē ius, q̄ deductum erat in iudicio a primo reo. ff. de re iudic. l. s̄pe. s̄. sed si. ff. de app. l. ab execute. s̄. alio. de ma. & obe. inter quatuor. Nunquid ar̄ cum dixi eū p̄sequi uel remouēdo, uel secū p̄sequendo, exigitur aliqua libelli porrectio, uel p̄testatio litis cum isto tertio. Inn. in d. uer. no. dicit, q̄ non est necesse nouū dare libellū, ex quo p̄sequi litē ceptā. Et hoc verū, siue p̄seq. uelit principr̄ ante sn̄am, & app̄onem, siue in cā app̄onis uelit p̄sequi interposte per reum principale: nec exigitur alia litis p̄testatio: ut ipse no. in gl. in prin. mag. gl. quia sufficit p̄testatio facta a reo, ut postea appellando, uel p̄sequendo uideatur approbare quicquid factum est cum monasterio, uel cum reo principali usq; ad app̄onem ff. re. ra. ha. l. 3. s̄. falsus. Idem dicit, q̄ est plus si non p̄sequitur instantiam, sed a sententia q̄ reum iudicis appellat. Sed hoc ultimo casu sentire v̄ in eadem gl. mag. ver. si autem app̄onem omiffam, q̄ requiret libellus, ex quo principaliter appellat. Non placet hoc Hof. quareus principalis nō fuit in cā nomine ipsius tertij, & sic tertius ratificare non potest nō suo nomine gestum. Vnde si uult sententiam directo pro se, exigitur alia litis contestatio, s̄m eū. Puto distinguendum finem, ad quem uenit. Si ad finem ipe diendi executionem sn̄a tantum, non exigitur alia litis contestatio: & hoc, quia iudicium principale summarie tractatur: vt no. gl. hic. Vbi tū principaliter appellat, uel et̄ p̄sequitur, exigitur qualisqualis petitio: ut dicit Inn. hic in gl. ma. ver. si aut. Formam autem petitionis ponam infra in ultimo mēbro, v̄ q̄one. Si aut̄ uenit ad finem: ut secum discutiatur negotiū principale, si ius suum separatim esset a iure rei, tunc exiget̄ noua instantia, & q̄n̄ libellus, & contestatio, ut sentit Innocētius. Si autem esset illud idem, uel omnino cōnexum, opi. sunt inter Innoc. & Hof. puto utrunq; bene dicere. Opi. Inn. procedit, quando deductum est ius tale in iudicio, & talia interueniunt, q̄ processus agitur cum eo principali, etiam in proprietate iuris, p̄iudicat tertio comparenti: ut in casibus. l. se. pen. ff. e. j. eo. cap. penulti. Et hoc, quia quicquid est agitur cum reo sic̄te agitur cum tertio, ita ad commodum, sicut ad p̄iudicium. Si autem tale est ius, & sic agitur, quod tertio non infertur plenum p̄iudicium, sed qualequale p̄sumptionis, p̄iudicat sibi solum respectu executionis, ut in terminis cap. tunc procedit opinio Hofi. quia non suo nomine gestum non p̄t ad commodum suum ratificare: & sicut ei nō p̄iudicat, sic nec prodēt. Et hęc est pura ueritas: & tūc oportebit uel q̄ ius instantie cedatur, uel nouet in se litē, s̄m formam. l. mutari. & l. mutus. ff. de procu. & q̄ nouiter fiat p̄testatio, & libelli porrectio. Per hoc dicit Inn. in gl. mag. uer. & si quærās, quod si conuento principr̄ reo, tertius comparens rem possideat, et si conuentus sit detentor, repellatur reus a defendendo, si ipse ante litem p̄testaram, uelit in se assumere litē, & uelit ipse defendere. Nec ob. ff. de rei uend. l. officiu. ubi rei uēdicatio et̄ competit q̄ non possidētē, qui detinet: quia illud procedit, q̄ nullus possidens se offereret defensionis: similiter si se offerat post litē contestatam, poterit litem in se assumere, & remouere uentum principr̄, ad finem ut non p̄demnetur ad rē restituendam, quę fuit uendicata: licet non possit eū remouere ad finem qui p̄demnetur ad estimationē. ff. de peti. hære. l. nec vllam. s̄. non solum. & s̄. item si quis. ff. de rei uend. l. si is. & hoc, quia principr̄ ad eū spectat defensio. Per hęc dicit in gl. ma. ver. imo plus v̄. q̄ si principr̄ uentus possideat, licet tertius p̄tendat se ius h̄re, non poterit ipsum a defensionē remouere, nec et̄ secum litem p̄seq. uel assumere eo inuito: & hoc ponit uer. alij d̄nt. & uer. dummodo. Secus si alius in eo possidebat illud ius, sicut liberus non possidet in se ius patronatus, sed patronus: & in clericis, uel ecclesia: quia ecclesia non possidet ius subiectionis, uel clerici, sed p̄latus superior: cum nulla res sibi ipsi seruet fidē. ff. si usufr. pc. l. usufrui. in princ. Nam eo casu tertius cuius interest, dicens illam subiectam, p̄t assumere in se litem, & principalem, & cām app̄onis per reum ceptam p̄sequendo. Sed nunquid possit assumere p̄latus in se remouendo. Sentit hic Inn. quod sic, q̄ est suspectus: alias non, quasi eque principaliter ad utrunq; spectet defensio. Alibi tangit hoc, de p̄scriptio. auditis. ubi primo dicit, quod quidam dicunt, quod primo loco ad p̄latus spectet defensio, cui dicitur subiecta, q̄ agitur de ipsius libertate, uel q̄ alij sublit. Recitat alios dicere, & forte melius, q̄ ad utrunq; eque principr̄ spectat defensio. C. de libe. cā. l. principaliter. & in hoc residet, ubi et̄ tangit aut̄ sententia contra unū lara alteri p̄iudicet. de quo dicam infra, & in c. p. j. co. Hęc opinio placet: quia negari potest, quin intersit principaliter subiecti defendere se liberum, uel se uni magis, quam alteri subiectum

subiecti: quia interest sua, ne dños mutet, arg. C. de fur. l. ancil
 15 lē. Per hoc decidit, quid si duobus agentib. q̄ possessōrē, vnus
 q; obtineat, an obtinēs possit, si uelit, in se assumere defensionē
 nē illius, q̄ quē agit, & admittat. Dicit Inn. qd̄ sic: & p̄feret
 reo principali, qui cepit cām: sicut, empror possessōr p̄feretur
 venditori. ff. de re iu. l. sepe. Potest et appellare, si fert sn̄a q̄ reū,
 a quo habuit possessionē, & q̄ quē obrinuit. ff. de appel. ab exe
 cutore. & l. seq. Et si nō offerat se defensionī, & priorē reū per
 mittat agere, & feratur sn̄a q̄ ipsam reum, sufficit reo si cedat
 actionē, quā habet q̄ eum, qui primo obtinuit ex cautōe, quā
 exigere debet p̄m formā. l. si is, a quo & p̄ eā obrinebit, quod
 restituat rem pro qua cauit: quia in culpa fuit, si q̄ fidebat de iu
 re suo, si non assumpsit defensionē cām, uel qd̄ non appellauit,
 & qd̄ non fuit p̄secutus appōnē nomine q̄ demnati: & si con
 demnēt amobus antequā fiat executio, & p̄stet cautio, tūc
 ipse q̄ demnatus restituet rē ei, qui primo cauebit de indemni
 tate eius, & alij cedat actionē q̄ cauentē. Recitat Inn. alios ali
 ter dicere: nec ibi dicit, qd̄ alter ipforū se immisceret cāe, sed
 vtrq; principr agebat: quis fateat, qd̄ si uellet se immiscere
 ad adiuuandū reū q̄ alterū actorē, qd̄ non admittet, p̄missa
 rōne. Hec sunt uerba Inn. in gl. in uerbo, nūtius. uer. credi
 mus tū. Scdm̄ hoc uer Inn. qd̄ dicit: sed dic in q̄tū dixi. s. obrinē
 tē posse se immiscere: illud procedit, q̄ obrinuit, & iam facta
 est executio: quia modo principr ad eū pertinet. Vltimū di
 ctū procedit, q̄ nondum obtinuit, & non est facta executio.
 Per hoc dat doctrinā, p̄parentē pro suo interesse non posse reū
 principalē remouere a lite, dūmodo q̄ reū p̄petat actio. Et eo
 dē modo dicit procedere in cā matrimoniali, sicut dictū est: &
 sicut procedit in l. si is, a quo. q̄ tres, uel duę personā sunt in cā
 ut no. de spon. ueniēs. p̄m Inn. in gl. in uerbo, nuntius. uer. &
 eodē modo. ¶ Quarto tertio an, & q̄n cōparenti pro suo inter
 esse obstat exceptio rei indicatę & in quo. Dic, si tertius com
 16 paret ante sn̄am, & assumit litem eo remoto, uel cū eo, non
 est dubiū, qd̄ ei obstat exceptio rei indicatę: quia lis agitat cū
 eo. Idē si assistat, & defendat nō assumēdo in se litē. Et sic intel
 lexit Io. l. sepe. vbi de me sciēte v̄l iterueniēte exponit, & defen
 dēte. Vnde si offert se defensionī, debet p̄bare: alias fit sibi p̄iudi
 ciū h. d. in gl. mag. uer. super p̄prietate at. & in cadē gl. ver. si at
 nolit proponere. ubi dicit, qd̄ si assistente tertio p̄iudicatur sibi
 processus, & sententia: quia si non uolebat sibi p̄iudicari,
 non debebat assistere, nec in principio, nec in medio, nec in fine.
 Ad hoc, quod no. Cy. in l. r. C. de adu. di uer. iud. q̄ si de iure
 meo cū alio iudicatur me assistente, uel uocato, semp̄ mihi
 p̄iudicatur. Ad hoc glo. de simo. dilectus. & dicā. j. eo. quis. Q̄n
 que non est uocatus, nec assistit, sed scit tantum causam suam
 agi: tunc prosequor hic tñ tres casus. Latius dicā. j. eod. quis.
 Primus, q̄n p̄uentus nō possidet ius, de quo agitur, nec detinet.
 sed ipse possidet: quia est ille, in quo ius habetur: ut q̄n uen
 dicatur quis ut libertus rōne iuris p̄onatus: nā ipse in se non
 possidet ius p̄onatus: similiter q̄n agit q̄ ecclesiā, quæ uendica
 tur ut subiecta, uel q̄ rectorē ecclesię: ipse enim in se ipso, uel
 ecclesiā in se ipsa non possidet ius subiectionis, uel superiorit
 atis. q̄a sibi ipsi re ipsa non potest seruire, uel ius subiectionis
 habere. ff. qui. mo. uisus. r. amit. l. uti sru. cū tales personā con
 tineri possunt: ut no. de ma. & obe. inter quatuor. de p̄scri. au
 ditis. cū simil. Inno. hic in gl. mag. ad medium. uer. sin autē no
 lit proponere: tenet q̄ sn̄a non p̄iudicat in p̄prietate, sed bñ in
 possessionē, ex quo scit agi causam suā, & non defendit. De quo
 dicit, q̄ Papa p̄ hāc decre. uidet reprobare opinionē Roge. po
 sitā in l. sepe. de re iudi. q̄ dixit, quod si aliquis petat aliquod i
 in aliqua re, q̄ ego possideo, me sciēte, quod sn̄a lata q̄ illū
 mihi p̄iudicatur. Et sic intelligit dictā. l. sepe. s. si libertus. me
 interueniente petat, mihi p̄iudicatur. Glo. enim Roge. idē &
 me sciēte. arg. pro eo. C. de libe. cā. l. principaliter. licet Ioann.
 ap̄r intelligat, & bñ, p̄m Inn. quia exigit nō solū, p̄ sciat, uel, qd̄
 interueniat, sed ultra hoc ut p̄iudicetur, exigit, q̄ sciat, inter
 ueniat, defendat. Vñ exponit ibi, me interueniēte: subaudi: &
 defendēte. Si ergo se offerat defensionī, debet p̄bare de iure
 suo: ap̄s sibi p̄iudicatur. & hoc ponit Inn. in d. gl. mag. uer. & v̄
 hic Papa reprobare. ubi Io. tñ dixit, & bene. Scdm̄ hoc residet
 Inn. qd̄ sola sciētia mihi nō p̄iudicat, quo ad p̄prietatem
 nec et interuentus, nisi assistat uel defendat, ut dixi. s. Idē si uoce
 tur. Idē sequit Inn. de p̄scrip. auditis. in gl. r. uer. alij dñt. ubi d̄t
 q̄ sn̄a q̄ subiectum lata nō p̄iudicat superiori cū ad utruq;
 eque principaliter spectat defensio, nisi superior sciuerit, & de
 fenderit. Non sufficit ergo sciētia, cū copulat utruq;. Alle
 gat dictā. l. sepe. & j. eo. c. penulti. Bar. tñ. & cōiter Legistē in. d.
 l. sepe. in liberto tenēt opi. Roge. ut sufficiat sola sciētia absq;
 interuentōe, uel defensionē. Pōt tñ dici aliud in liberto. q̄s ius
 libertinitatis habet factō p̄onit: vñ in eo cām habet a dño, &
 p̄r licētiā illud defendēdi: sed non sic in subiecto, qui ius ali
 quod, uel q̄modū nō habet a superiore sibi collatū, nisi, qd̄ sub
 iectus est, in quo possit factō dñi in eū habere cām. Et fuit hoc

de mente Bar. si in rōne sui ponderetur, in d. l. sepe, per quā p̄
 dici, q̄ si Papa sciēte exēptus litigaret de iure subiectionis, Pa
 pa sn̄a sibi p̄iudicaret: quia exemptus aliq̄ commodū ultra
 subiectionem p̄sequitur a Papa, in quo p̄t dici hēre cām: hinc
 est, qd̄ q̄n Papa iudicat super exemptionem, excipit expressē p̄
 iudicium: quia alias p̄iudicaret. j. e. suborta. de quo dicitur
 ibi. In possessione at, & quo ad executionē bene sibi p̄iudicat,
 si scit cām agi: alias iudicium q̄ reum p̄uentum esset eluōnū,
 si sn̄a non possit executioni mandari. & hoc tenet in locis pal.
 & in gl. mag. ad fi. uer. per istam aut decre. & in uerbo, appō
 ne. in fi. & placet mihi per casum huius c. qui intelligi dēt, p̄m
 Inn. q̄n sententia lata fuit q̄ possessum, & subiectionem, dño scien
 te: & hoc, siue uacans sit possessio, siue tertius p̄pares possideat:
 ut apertē uult Inn. in uerbo appōnem. Allegat de re iudi. se
 pe. j. c. quis. q̄n non est uacans, nec assistit, nec scit cām agi: &
 tunc in proprietate non est dubium, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re uacante data est sn̄a: quo casu
 impeditur executio, ut ibi no. Inn. residet in glo. sua, in uerbo,
 appōnem. in fi. qd̄ q̄n est ignorans, qd̄ sibi p̄iudicatur. Alle
 gat. ff. de rei uen. l. si is, a quo. & l. seq. Non ob̄t. de testi. ueniēs.
 quia illa loquitur q̄ super re u

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

est geri ad utilitatē meā: scēus si dubium est. ut in iudicio. Ad hoc. l. si filius. §. inuitas. ff. de procu. In dubio tū in 3 apparet, p̄sumit hēre mandatū. Et sic d̄r̄ intelligi Inn. de off. dele. cum in iure. quo ad possessionē uerō eo sciēte. tenet hic Inn. q̄d sibi p̄iudicat. Vñ dicit hic in si gl. mag. uer. per istam at̄ decret. q̄ se opponēs quo minus s̄ua executioni mandet̄. non audis. licet dicat se esse in possessione. tā remanet ei saluum ius in p̄rietate. sed nō in possessione. quā amittit. ut hic. Et est hoc iu. l. i. p̄m. eū. ex quo. n. iura uolunt. q̄ d̄ detentorem hunc derur actio. uolunt et. q̄ fiat executio. ne alias illusorie videat̄ egisse. Imo plus v̄. q̄ ēt̄ in aliis reb. §. q̄ ad iudicatē sunt. mā d̄t̄ inā executioni. nō pertinet ad executorem cognoscere nisi de p̄rietate. ff. de re iudi. a diuo Pio. §. si super. & ff. ad exhib. l. 3. §. sciendū. Sed de hoc dicit. ut de testi. ueniēs. Non obs. si dicat. in istū detinentē transferendā solā detentionē: & sic remanet possessio possidenti. sicut añ executionē. & rē iudicatā possidebat: quā statim possessio. ut super detentione fundata admittit. cū detentio ab alio occupat. eo ignorante. ff. de acq. pos. l. peregr. §. pe. ad hoc. l. si Celus. §. lilia. ad exhiben. Recitat alios dicens. q̄ executio impeditur. si hēt̄ promptas probōnes. vt. d. l. a diuo. §. si super. & l. 3. §. sciendū. ff. ad exhib. Contrarium ponit in j. qm̄ frequenter. §. q̄ si super. ut lite non contest. ubi aperte dicit s̄uam non p̄iudicare dño: quia non est de mēte s̄uam p̄iudicari. nisi detentori: q̄ scēus est in detentore tradere. vel expulso: quia agunt p̄iudicare possessori. Et sic d̄t̄ ad l. peregr. §. qb. & ad l. 3. §. q̄ sc̄i s̄erū. ff. de acq. pos. Puto. q̄ siue possessor sit ignorās. siue sciēs. nō possit ip̄e impedire executionē quo ad detentionē t̄m. sed bñ possit impedire quo ad p̄iudiciū possessionis. qm̄ fuit ignorās. vel qm̄ fuit sciēs. & uere negligēs. Si aut̄ fuit sciēs. & negligēs adhuc nō impedit quo ad executionē. Nunquid aut̄ executio p̄iudicat quo ad possessionē. puto. q̄ ignoranti non. Ad hoc. q̄d notat̄ dñi de Ro. sua c̄clul. 193. vbi sentētia lata 3̄ vasallum. vel inter vasallos. non nocet dñis ignorantib. cū illi nō hēant facultatē rē in iudicio deducendi: scienti at̄. & negligētī executio p̄iudicat. et quo ad possessionem. per l. si de eo. §. i. ff. de acq. pos. Ad hoc. q̄d no. Bar. in l. a Pio. ff. de re iud. Non obs. §. lili. q̄ actor agens 3̄ detentorem possessor est. qm̄ dñs est. qui agit. non qm̄ c̄xneus: ut dicit Bar. in l. officium. ff. de rei vend. Quartus casus. qm̄ agitur 3̄ nō possidentem. nec detinentem: nec ēt̄ se liti offerentem. Dic. q̄ s̄ua lata 3̄ istum non p̄iudicat in aliquo. et dño scienti. Vñ de dicit hic Inn. in gl. mag. uer. si autem post litem. q̄d poterit possidens se offerre. & obtinebit. & q̄ se offerens. cum nō possideat. condemnabitur. non ad rem. sed ad litis aestimationē. ne fiat executio in re. ff. de peti. heredi. l. nec ullam. §. non solum. & §. item si quis. ff. de rei uen. l. si is. Iō non poterit ip̄um defendere. nec profequi instantiam eius: quia non fit ei p̄iudiciū. Et remittit ad no. ut lite non conte. qm̄. §. si. & §. linat̄.

17 P̄m Inn. in gl. magna. uer. scēus autem. ¶ Quāro quarto. cū tertius comparens pro suo interesse possit appellare. & aliq̄ proficit appellatio. & aliq̄ non. quāro an possit q̄ncunq̄ appellare. vel q̄n. Quidam exigunt. quod ab omnibus sententijs appellat. si non uult sibi p̄iudicare: alias si non appellat. sibi p̄iudicat. arg. quod de libertō d̄r̄. ff. de re iudi. s̄epe. & hoc recitat Inn. in princ. primā glo. Secundo dicit. q̄ hoc est tenendum. Ad quod declarandum ponam aliquos casus. Primus. qm̄ ab omnib. sententijs appellauit tertius: & est casus planus. q̄ tunc proficit appellatio ad releuandum omne p̄iudiciū. & proprietatis & possessionis. & qualisqualis p̄iudicij. Secūdus. qm̄ nō appellatur in processu. nec a prima s̄ua. postea uult appellare. Tertius. pendente app̄one prima uel secunda interposita per reū: & ad hoc dicit. q̄d p̄t̄. Et sic p̄t̄ intelligi hic. q̄d nondum s̄ua transit in rem iudicatam. et si p̄ns sit. cuius interest. & cām suam agi permisit. Alleg. ff. de app. l. ab execute. §. alio. ibi. n. constat. quod sciebat: quia loquitur de dño. & procuratore. C. de euc. si parentes. ff. qm̄ appel. sit l. si procurator. ff. de appel. reci. l. i. ff. de pign. si superatus. Et puto. quod & tunc prodest appellatio quo ad omne p̄iudiciū tollendum. ut in p̄cedenti casu. Quartus casus. qm̄ reus principalis appellauit bis. & succubuit: uel non appellauit. vel app̄onem deseruit: nunquid nunc tertius possit appellare: Primo dicit Inn. quod non: & impuret sibi. qui sciebat cām suam agi. & non remouit eum a prosecutione. uel non appellauit. ff. de re iudi. l. s̄epe. C. de euc. si parentes. & quia in una causa non licet tertio appellare. ad q̄d de app. c. sua. Secundo dicit distin. guendum an ignorauit causam agi vsq; ad ultimam sententiam. quā transtulit in rem iudicatam: & poterit appellare vsq; ad x. dies qualescūq; inserat p̄iudiciū. et si qualequale. ff. de appel. l. a sententia. in princ. Si aut̄ ante ultimam sententiam sciuit cām suam agi. debebat assistere reo: q̄d si nō fecit. post duas app̄ones non auditur tertius. ¶ Vltimo refidet. q̄ in isto casu poterit appellari. et si ante ultimam sententiam sciuit cām suam agi: alias sine culpa sua possit sibi magnum

p̄iudiciū generari. Fateatur q̄d. per appellationem suam in nullo releuabitur. tam quo ad non alterum. si quo ad eū transtulit in rem iudicatam. at. ad hoc. q̄ sine culpa non dēt̄ q̄s damnari. de conti. c. 2. & in r̄sa. sine culpa. de reg. iur. lib. 6. Puto. quod sentētia lata 3̄ reum p̄iudicat tertio. quo ad plenum p̄iudiciū respectu proprietatis: q̄d si scit ultimā sententiam. & non certificatus est de alijs sententijs. adhuc puto. q̄d possit appellare nunc. forte tunc non p̄iudicat. ex quo añ ignorauit: nā iura. que uolunt sententiam p̄iudicare tertio. exigunt patientiam in agēdo. vel excipiēdo. ut patet. j. c. pe. & d. l. s̄epe. ibi: agere uel experiri. Nō sufficit ergo. q̄d solū patiat. & sciat s̄uam. maximē qm̄ est lata: sed si sciuerit processum. & non appellauerit. non puto. q̄d tūc tertius possit appellare. Si sumus in casu. in quo fit p̄iudiciū respectu solius possessionis. puto idem per omnia. ¶ Quāro. quinto an cōparens pro suo interesse impediatur sententiam 3̄ reum. vel impediatur executionem. Inn. hic quo ad s̄uam in sua gl. in uer. nos credimus. dicit. q̄ ubi primo loco ad eum. qui comparet. pro suo interesse. spectat defensio. sicut potest eum remouere a lite. vt. §. dixi. ita poterit impedire s̄uam. arg. ff. de appel. a s̄ua. Si non fit p̄iudiciū. nisi quo ad qualequalem p̄iudiciū. non uel executionem: tunc non impeditur s̄ua. et si appellat: sed pronuntiabitur. sententiam isti non p̄iudicare: uel excipietur p̄iudiciū tertij de sententia prima. & fiet executio in q̄m p̄iudicat tertio. In alijs at̄. quā nō tangunt tertium. non differtur. P̄m Inn. Quo ad executionem at̄ nunq̄ tertius illam impedit. Die colligendo dicta Inno. & de testi. ueniens. & quod no. Bar. in l. a di. Pio. §. si super reb. prosequor aliquos casus. Primus. qm̄ petitur executio super alia re. q̄ super qua est pronuntiatum: ut quia pro debito. super quo lata est sententia. petitur executio in aliqua re. quia non ad sunt pecuniā in satisfaciendo. Et dicit Inno. q̄d tunc tertius comparens impedit executionem: quia in illis non dēt̄ fieri executio sine cām cognitiōe: ut in §. si super reb. Scd̄s casus est. qm̄ petitur executio super re. super qua est pronuntiatum. & res est uacans. ut quia agitur 3̄ possessorium. & non 3̄ possidentem. altero non possidente: & tunc dicit hic Inn. & in c. ueniens. licet dicat speciale ibi in beneficijs vacantib. ut ibi plenē no. ponit in gl. mag. uer. alij d̄r̄. & melius. hoc v̄ 3̄ istum tex. quia non impedit executionem. nisi appellet. Alij ideo d̄r̄. q̄d indistincte non impeditur executio. siue appellet. siue non refidet. Inn. in gl. in uerbo. appellatione. in si. q̄d si ignorat cām agi. nō impeditur executio. nisi appellet: & sic hęc decret. debet intelligi. qm̄ sciebat cām agi. & hoc satis placet. Tertius casus. qm̄ petitur executio super re. super qua est iudicatum 3̄ nō possidentem tertio possidente: quod potest esse tripliciter. Primo. qm̄ agitur de subiectione. uel de iure patronatus 3̄ subiectum. Secundo. qm̄ agitur 3̄ liti se offerentē. Tertio. qm̄ agitur contra simpliciter detinentem tertio possidente. Primo casu comparens pro suo interesse impedit executionem: quia sibi non debet auferri possessio sine causā cognitione. ff. de re iudi. a diuo. §. si super. C. si per uim uel alio modo. l. si. & hoc tenet Inn. in gl. mag. uer. sed si nondum translata. Hoc limitat uerum in gl. in uerbo. appellationem. qm̄ fuit ignorans cām agi: ubi at̄ sciens fuit. non impedit executionē. nisi appellet. & intra legitimū t̄ps: alias nō repellatur app̄o a iure. Allegat. l. ult. C. si per uim. uel alio modo. Scd̄o casu. qm̄ agitur 3̄ liti se offerentē. iste impedit executionē docendo de possessione. & quo ad p̄determinationē de restituendo. & quo ad executionē. ut compellatur ad restituendū: sed non impedit quo ad executionem circa aestimationē. ff. de rei uen. l. is. qui se obtulit. ponit hoc Inn. in gl. mag. uer. si autem post lit. contest. Tertio casu. qm̄ comparet tertius possidens lata sententia 3̄ detentorem. an tunc impediatur executio. Quidam d̄r̄. q̄ indistincte impedit. si paratus sit summarie p̄bare de iure suo. per §. si super reb. l. 3. §. sciendū. ff. ad exhiben. & hoc ponit in gl. mag. ad si. in uer. sināt̄ in eo. Gl. recitat alios dicere. quod si ueniat appellando impedit executionē. ut hic. Si ueniat non appellando. repellitur. ex quo. n. iura uolunt. q̄ 3̄ huiusmodi detentorē feratur sententia. illa esset illatoria. nisi 3̄ illum possit exequi. Hęc t̄perat uera in uerbo. appellatio nē. qm̄ sciuit cām agi: ubi aut̄ ignorauit. indistincte impedit executionem. Q̄d puto. si summarie p̄bauit: quia se opposuit summario iudicio. Loquitur t̄m in gl. in uerbo. appellatio nē. qm̄ agitur 3̄ subiectum. & non 3̄ detinentem. unde melius v̄. q̄d nisi appellet. non impediatur executio 3̄ detinentem. quo ad detentionem. Quartus casus. qm̄ petitur executio super re. super qua est pronuntiatum 3̄ possidentem. tertio non possidente. hic in gl. mag. uer. alij dicunt ibi: dummodo. & c. v̄. ut le. q̄d non impediatur executio. Tu dic. si comparet tertius p̄ uiam agendi. non impeditur executio: sed procedit practica. l. si is. a quo. ff. de rei uen. ad hoc. l. pe. C. de pe. heredi. Non. n. impeditur executio. sed potest is. qui est p̄determinatione. petere ut caueat de re restituenda. si scd̄s obtinuerit. Q̄d est uerum. s̄m gl. hic.

gl. hic qñ egit sc̄s primo iudicio pendēte, secus si illo finito, Si cōparet opponendo ne fiat executio, adhuc non impedit: quia nō interest opponenti qd̄ plus possideat primus, quā secundus, cū equaliter q̄ vtrunq; possit suum iudicium dirigere ut d. l. si is, a quo. nec ex tali possessione iudicium, nō quo ad proprietatem, quia non habet praeiudiciū huius facultatē rē de ducendi in iudicio, nec quo ad possessionē, quia nō possidet. Hoc tene licet sic possit intelligi. Inn. in uer. apponem. in fi. qd̄ uelit hoc h̄re locum, qñ sciuit cām agi, secus si ignorauit, sed alio casu loquit̄. Vñ puto qd̄ hoc casu, et si cōparet appellando, nō impediret executio, q̄a, ut dixi, isti nullū fit praeiudiciū. ubicunq; dixi sn̄am praeiudicare quo ad executionē nō impeditur: intellige uerū, ut exequat̄ quo ad praeiudiciū illi, q̄ quē est lata, & nō quo ad praeiudiciū tertij, ubi suū praeiudiciū est quoquo mō separabile a iudicio ipsius principalis rei. Et si dicat̄, qñō pōt exeq̄ absq; praeiudicio uni, & cū alterius praeiudicio. Quidā hoc faciētes dicūt, qd̄ sn̄a nō dicit qd̄ sn̄a exequat̄ quo ad reū absq; praeiudicio Onereñ. Sed dicit qd̄ sn̄a cōfirmat̄ in praeiudiciū uni, & nō alterius. Sed stricte et̄ sn̄a dicit de executione ibi: executioni mādēt absq; praeiudicio. Pōt dici sc̄do qd̄ ubi excipit praeiudiciū proprietatis, sed nō possessionis, uel et̄ pōt exeq̄ absq; praeiudicio respectu diuersi articuli, ut si sn̄a est lata sup̄ diuersis articulis, quorū alq; nō tangunt reū cōparentē, p̄ suo interesse, & aliquid lic, exēplū pōt pateat in subiectione, in qua multi sunt articuli. de prescrip. auditis. 3. de offi. ord. querente. & hoc, q̄a non est de mēte iudicantis praeiudicare his, qui nō sunt in cā. ff. de ap. si pluforio. Hoc dicit Inn. hic in uer. sed opponens. iuxta fi. gl. Posset et̄ exēplificari qñ agit q̄ detentorē, q̄a fiet executio quo ad detentionem absq; praeiudicio possessionis tertio possidente, ut dixi s̄. quicquid senserit Inn. Et hec sufficiant. ¶ Quero quinto an cōparens p̄ suo interesse publicatis attestacionib. cum principali, possit p̄ducere alios testes, nō obstante publicatione. Inn. dicit hic in gl. sua iura. uer. illā et̄ bene v̄r. tenet qd̄ sicut principalis reus non pōt sup̄ eis dē articulis, publicatis attestacionib. testes p̄ducere. de testi. faternitatis. sic non possit cōparens pro suo interesse. Rō, quia si praeiudicat tertiā p̄sonā sn̄a q̄ reū lata, nedum in possessione, sed in proprietate, eadem rōne debet praeiudicare p̄cessus, & quacunq; acta. Si. n. nolebat sibi praeiudicare, non debeat assilire, nec in principio, nec in medio, nec in fine. Ex rōne sui patet hoc uerū, qñ sn̄a facit praeiudicium in proprietate: secus ergo si praeiudicaret tñ quoad qualemqualem praeiudicationē, uel quo ad actū executionis tñ, quod sicut pro eo non ualeret processus ad plēnū praeiudiciū, ita nec q̄ eum, & sic non obstat publicatio. Hoc uerū, nisi forte comparens p̄ praeiudicium executionis uelit retractari sn̄am latam q̄ reum, quia tunc non poterit. Et sic intelligo Inn. i. gl. mag. uer. & si publicatē. Et hoc quia cā primā succedit. Item sunt praedicta uera, qñ uerisimiliter potuit percunctari dicta testium primi rei, alias secus. Itē hoc uerum, qñ eandem prosequitur instantiam, secus puto si si nouam prosequat̄ instantiam, seu principiet, quia nō obstat publicatio, ut no. de testi. cām. ¶ Quero sexto an sn̄a lata pro tertio cōparente pro suo interesse, profit in aliquo reo principali. Inn. hic circa practicam sn̄a ponit duas opi. una, qd̄ sic, in tantum qd̄ retractabit sn̄a lata q̄ reum, et̄ si transfisset in rem iudi. Secunda, qd̄ proderit in quantum si nō prodesset, hōc noceret cōparenti pro suo interesse, sed non retractabitur per hoc sn̄a q̄ reum lata. Dic prosequendo aliquos casus. Primus, qñ prosequit̄ cōparens pro interesse litem in assumendo, & remouendo reū, non est dubium, quia lis tūc est cōis, qd̄ sn̄a lata pro uno, proderit alteri. Hoc uerū, s̄m Bar. in l. a sn̄a. ff. de app. nisi expressē is, qui remotus est, acquieuerit, & ratum habuerit, & liti renuntiauerit, confitendo ius actoris: quia tūc non releuabit p̄ prosecutionem tertij: arg. p̄ locum a spāli. de app. non tñ. Quod credo qñ praeiudiciū rei est quoquo mō separabile, & in quantum est separabile a praeiudicio tertij, alias eo inuito sibi prodesset, ut dicit hic Inn. in gl. ma. uer. itē no. qd̄ et̄ inuitis illis. ubi dicit Inn. qd̄ inuitis & p̄tentib. reis iura petita; admittit̄ tertius ad defendendū. C. de lib. cau. l. principalr. sed tunc ferat̄ sn̄a pro eo, uel eis, q̄ cōparuerunt pro suo interesse, nō nominato eo, qui victus est ex p̄fessione, nisi narrādo factū, & tñ nō proderit, uel nocebit. Sc̄s casus, qñ tertius assumit litem cum reo principali, reū nō remouendo: & tūc dicit Bar. qd̄ si uterq; prosequit̄ simul, & unus obtinet, & alter succūbit, q̄a succumbit re, & obtinet tertius, dicit qd̄ nō p̄derit reo, q̄a reo prosequendo renuntiauit bñficio, l. si qui separatim. & si milium. Hoc puto, si praeiudicium rei est quoquo mō separabile a praeiudicio tertij, alias procedit qd̄ d. dicā. Si autē nō est prosecut̄, nec sn̄a acquieuit, sed promisit prosequi tertij, tūc dicit Bar. qd̄ proderit. ut d. l. si qui separatim. et̄ si prosecut̄ fuerit rōne sui interesse, ex quo ē eadē cā defensionis. Nec ob. l. & p̄ iurādū. §. & legatorū. ff. de accept. & l. si cū exceptioe. §. Labeo. ff. qd̄ me. cā. & qd̄ ibi no. in uerbo, decideris. In quibus dicitur

quod licet effectus acceptilationis porrigat̄ de reo ad fideiussorē, si tñ agatur, qd̄ non extendat̄ ad fideiussorē, ad eū nō porrigit effectū: q̄a aliud in q̄tib. q̄ regulant̄ a p̄sensu, aliud in sententijs. Itē aliud est expressē restringere dispensationem, aliud simpliciter ipsam obtinere: licet cā impellens caueatur a stimulo p̄sonalis praeiudicij. Tertius casus, qñ tertius non prosequitur litē rei, & reus succumbit, & sn̄a q̄ eum transit in rem iudicatam, tertius ipse litem nouā principiat, ubi p̄t, & prosequit̄, & obtinet: nunquid tunc p̄derit? Puto, qd̄ si praeiudicium rei est separabile a praeiudicio tertij, qd̄ sn̄a illi cum tertio nocet, ex quo h̄t spāle sn̄am q̄ se, & transit in rem iudicatā, saluo ubi p̄ tertij illa sententia fuerit appone suspensa, q̄a sit p̄secutus p̄ uia apponens: ut d. l. si qui separatim. sic p̄t intelligi, si praeiudicium est inseparabile, uel quatenus est inseparabile: tunc si via apponens prosequit̄, adhuc p̄derit, & fortius, ut si alia uia, puto idem, ut p̄t p̄ indiuiduitatem praeiudicij, ut consequat̄ p̄ alium, qd̄ non q̄le queretur p̄ se. l. si cōem. ff. quemadmodū serui. amit. de p̄scri. ad. audientia. de resti. in inte. c. 2. ad fi. Ad hoc de rest. spo. & qd̄ ibi no. j. e. suborta. de insti. cum uenissent. Per q̄ patet, qd̄ si effectus se liti succumbit, victoria tertij non p̄derit: q̄a iudicia separata, & fines, & effectus. ¶ Quero septimo de practica libelli, & sn̄a, qñ tertius p̄paret p̄ suo interesse. Inn. prosequit̄ hic tres casus. Primus, qñ p̄paret assumendo litē q̄ principalem. Sc̄s, qñ p̄paret appellado. Tertius, qñ comparet principalem litem inchoando. In primo casu dicit, qd̄ non est necessarius libellus, sed debet tertius principalem prosequi, uel iuuando eū, q̄ coepit, uel eū remouedo, si primo ad eum spectat defensio, uel suspēctus est. ff. de re iudi. l. s̄p̄e. de app. ab executore, de inof. testi. si suspecta, & qñ v̄r, qd̄ eadē defensiones competent huic tertio p̄parenti, quā p̄parenti ipso reo: & eodem mō si q̄ eū. Idem dicit p̄ omnia si uelit prosequi apponē interpositam per reum, adeo qd̄ illam reo inuito prosequi p̄t. ¶ Sc̄s casus, qñ uult p̄parere appellado, tunc dicit, qd̄ erit necessarius libellus, & poterit in terminis cap. sic formari pro parte Onetēs. Cū eps Aurien. obtinuerit sn̄am subiectionis ferri p̄ se q̄ monasterium Cellę nouę, & ego sum in possessione subiectionis ipsius: & p̄ hoc uidens mihi praeiudiciū gnari, appellauit a sn̄a lata q̄ monasterium. Peto a uobis dñe iudex apponens, qd̄ pronuntietis sn̄am iniustā, & apponem istam, & qd̄ absoluat̄ monasteriū ab imperitione Aurien. pro se aut̄ nihil petit. Hoc ponit Inn. in gl. mag. uer. nota, qd̄ & uer. sinat̄. Recitat alios dicere, qd̄ non debet petere in cā apponens, qd̄ sn̄a lata q̄ primum reū irritet, qñ fuit p̄firmata, ut hic: sed debet esse petitor eius, qd̄ cum possideat iura alij adiudicata, qd̄ iudex pronuntiet, qd̄ p̄ illam sn̄am non fiet sibi praeiudicium, & qd̄ decernat executionē non faciendam in iurib. ab eo possessis. Dic, qd̄ q̄ primum ponunt practica, non negant istā esse bonam: sed dñt illam procedere ut hic ponit in glo. mag. ultra mediū. uer. itē no. ibi: alij tñ dñt. ¶ Tertio principali casu qñ p̄paret non prosequendo instantiā, nec appellando, sed nouiter agendo: dicit Inn. qd̄ debet dare libellum, & litē p̄testari, s̄m nām cā, & ordinabit cām, ac si nunq̄ actū fuisset: hic dicit in glo. in uerbo, nuntius. in fi. & in gl. mag. uer. si eps omittit cā apponens. In sententia aut̄ si p̄paruit assumendo litem, uel appellando a sn̄a in una parte, dicit, qd̄ sententia feret̄ pro eo, uel q̄ eum, qui litem p̄testatus est, & sic q̄ reum principalem, non notato tertio, cuius interest in p̄demnatione, uel absolone: proderit tñ sibi, uel nocebit. Non ob. si dicatur, qd̄ sn̄a lata q̄ reū, quā quo ad reum fuit p̄firmata, non deat retractari per apponē alterius: quia dicit Inno. Certum est. n. cuius interest posse appellare a sententia q̄ quemcunq; lata. 2. q. 6. non solet. s̄. de elec. cū inter R. Et certum est, et̄ iudicem apponens posse pronuntiare sn̄am iustam, si inuenerit, & iniustam et̄ si innenerit. 2. q. 6. §. fi. Ergo si inuenit primum reum in iudicio condemnatum, ip sum absoluet: & h̄bit per alium, quod per se h̄re non potest. arg. ff. de libe. cau. l. si is. Tertij dicunt, quod pronuntiaabitur, sententiam latam q̄ reum non praeiudicare tertio, cuius interest. Et has opi. ponit in gl. mag. circa si uer. item nota, quod et̄ in inuitis, & uer. sed contra. & uer. alij tamen. quas ponit in gl. 1. uer. & iudex apponens pronuntiauit. in uer. nos credimus. concluditur, quod si appellatur in casib. in quib. sententia tertio infert̄ plēnū praeiudicium, ut qñ ad eum primo loco spectat defensio, pronuntiaabitur sn̄a iniusta, & absoluetur: eius principalis: ar. ff. de ap. a sententia. §. idem. Vbi aut̄ praeiudicatur respectu qualisqualis praeiudicij, uel praesumptionis executionis, tunc pronuntiaabit sibi non praeiudicari: & seruabitur alia practica: & interim pendente causa apponens, & in quantum obtineat, impeditur executio in quantum Onetēs. praeiudicatur q̄a extinctum est quo ad eum pronuntiatū. ff. ad Tulp. l. 1. §. fi. Et erat practica ubi praeiudicatur quo ad p̄sumptionē tñ, p̄ntiat nullū praeiudiciū fieri ex hac sententia, et̄ quo ad p̄sumptionem: ar. ff. de iureiu. si duo patroni. hoc ponit in gl. sua. r. in fi. In alijs aut̄, q̄ non tangunt eum, non differtur. s̄m Inno. in quantum

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

In quantum dicit Inn. comparante pro suo interesse rone p̄sumptionis, vel executionis, sententiarum dī non directo retractando sn̄am, sed sententiam non p̄iudicare. die bene dicit, q̄n comparat post sententiam latam q̄ reum. Sed si comparat ante, & rone illius interesse ingreditur litem, & consequit̄ a principio: quia tunc ex quo afflit̄, sit sibi plenū p̄iudiciū, procederet practica: quia verba sententię dirigantur ad reū. & sententię cum reo sibi proderit, ut dixi. s̄. in notabilib. Poterit ē addere pronuntiando iniustam, maximē quo ad tertiū p̄parentem. Et hęc vera, q̄n reus p̄sequitur, & confitetur pro actore: tūc adhuc procedet practica, ut ferat sn̄a q̄ illum, uel pro eo, qui litem contestatus est, nō nominato hoc tertio, cui tū proderit, & nocebit: ut clarē dicit Inn. in gl. mag. ver. itē no. quod ē inuitis. Idem si p̄sequitur reus, sed tertius p̄paruit iā lite coepta: quia quod actum est ad se trahere non p̄t mō afflitendo: & hoc verum, in quantum cum eo non sit lis conte. & in quantum non nominat̄ in se litem, vel mutauit: ubi alterū horum interesse p̄sisset, verba sententię poterunt ad tertium dirigi. Et ex hoc videt̄ practica m̄. quod si super. vt lite non cōte. ca. qm̄ qui si comparat, & litem in se suscipiat sic nouando, ut dixi, poterat sn̄a ad eum dirigi. In quantum dicit aliquo p̄parente pro suo interesse, cui plenē p̄iudicat̄ sn̄am posse directo ferri absolūdo reū: hoc puto verū in casib. in quib. dixi. s̄. sententię pro isto prodesse reo, qd̄ decl̄. au. s̄. in 6. q. Vbi aut̄ sententię non prodesse reo principali. tūc melior est practica, quod pronuntietur, sn̄am q̄ reum latam nō p̄iudicare isti tertio, vel fore iniustam quo ad istū tertiū. Hęc vera, q̄n venit litem p̄sequendo, uel appellando. Si aut̄ venit litē nouiter inchoando, planum est, uerba dirigi d̄re ad tertium: & sententię d̄rē fm̄ formam petitionis. Et si qua sententię est lata q̄ reum principalem, poterit decl̄. ar. in ista primā sn̄am non afferre aliqd̄ p̄iudiciū isti tertio, & retractabitur executio, si qua est facta. Et hęc sufficiant. ¶ Quaro octauo, q̄n tertius comparans p̄ suo interesse appellat, qualis est hęc app̄o, an cōiudicialis? Dicit Inn. hic, q̄n habet petere sententiam sibi non p̄iudicare, qd̄ v̄, quod sit app̄o extraiudicialis: quia non p̄sequit̄ antiquā cām, sed nouam tū: quia petit p̄nuntiari, qd̄ nullum fact̄ sibi p̄iudiciū ex hac sententiā, de qua nihil in primo iudicio actum est. Per quē dicit, qd̄ tenetur p̄parere, nisi sit appellatus citatus: ut no. de ap. cum sit Romana. Imo cum principalis sit. q̄ tū coram ordinario agi debet, nō coram iudice app̄onis. Decidit Inn. hanc appellationem iudicalem: & superior appellabitur, nō ipse, qui tulit sn̄am: quia in iudicio sit, & ab iniuria sibi sc̄a in iudicio, & per sn̄am latam q̄ alium, dicit sibi iniuriam factam: & nisi appellatus intra annum p̄paruerit, eodem mō procedet in hac causā app̄onis in lite contestanda, & parte absente, sicut in cā app̄onis emisse in iudicio, & quæ agitur inter partes. ¶ Vltimo p̄sequitur hic Inno. r̄. am. res inter alios acta. & ponit quosdam casus & suam theoricā, vbi aliqd̄ p̄iudicat hoc in sua sn̄a. gl. in fi. Vnū dicit gl. in ver. Imo plus. qd̄ ē si sit sn̄a, ex qua ius sit quo ad oēs, ut in querela, non tū p̄iudicabit absentib. ff. de inof. test. Papin. s̄. ex causa. ff. de app. si per lusorio. & p̄t̄ agere absentes, & p̄sequendo. ff. de app. a sn̄a. s̄. si hares. & s̄. seq. Hoc examinabo in c. pe. j. co. tit. ¶ Nunquid aut̄ hęc exceptio? Tua non interest: possit opponi post litem conte. h̄. de accu. super his. Hęc pro mō sufficiant. ¶ Vnum dubium facit hic Gof. pone, quod abbas in propria persona se defendebat q̄ Aurien. & q̄ Oneten. etiam alio iudicio se defendebat per syndicum, & eadem die, & hora vicit vterq; ep̄s, cui obediret. R̄. det. quod ei, qui melius probauit. de proba. licet. Vel erit locus gratificationi. de iure pa. cum autē. & c. qm̄. Vel alter alterum impedit ex concursu. ff. de vstufu. quores, vt neutri obediat, donec inter se agant, vel per uti possidetis, vel per confessoriam, vel negatoriam, donec appareat quis sit potior in iure subiectionis, quod procedit ubi prius neuter possidebat, secundum Gof. Ant. de But.

S Y M M A R I V M.

- 1 Sententia contra absentem reuocatur probata legitima absentie causa.
- 2 Ius patronatus transit cum uniuersitate.
- 3 Archidiaconus potest admittere presentatum tanquam vicarius episcopi, & possessionem tradere. nu. 4.
- 5 Ius patroni laici non rollit episcopus, quantumcumq; repellat. 9. 18.
- 6 Legatus potest subdelegare causas sine legationis.
- 7 Index, ad quē sit remissio in parte p̄cessus, an possit super toto procedere.
- 8 Electio, seu presentatio secunda, an ualeat, prima non cassata.
- 9 Presentatione sola quando quaratur ius presentato.
- 10 Ad sententia prolationem debet pars citari, Citatio non dicitur in dubio peremptoria.
- 11 Sententia est retractanda, ubi p̄cessus non est plene instructus.
- 12 Relatio debet esse plena, & fidelis.
- 13 Delegatus inferioris a principe potest merum, & nudum articulum subdelegare.
- 14 Appellari quomodo licet a subdelegatis ad papam, nu. 17.

- 15 Sententia potest tribus casibus absq; appellatione retractari.
- 16 Possessio iuris patronatus quibus probetur.
- 19 Electio non meam confirmari peto, an hęc petitio sit admittenda.
- 20 Libellus, per quem petitur fundus, non obstantē venditione facta, an dicitur civilis, & legitimus.
- 21 Sententia debet ius declarari, & non adiudicari.
- 22 Sententia etiam iniusta, a qua non fuit appellatum, an transeat in rem iudicatam.
- 23 Solutione pensionis an probetur dominium, seu quasi possessio.
- 24 Pensio census quando possit queri patrono.
- 25 Ius patronatus an transeat in emptorem uniuersalis hereditatis.

C A P. XVIII.

Vm Bertoldus. ¶ Probata legitima causa absentie, reuocatur sententia contra absentem lata, maximē ubi apparet iudicem circumuentum. h. d. In prima ponitur p̄cessus narratio. In secunda, licet autē, partis restitutio, auditoris datio, ipsius relatio, & papæ diffinitio sūm motiuum continens. Prima subdividitur in tres: nam in prima parte ponitur edictum, vacatio ecclesię, p̄sentatio creditoris, institutio, & inuestitura, p̄sentatura. Secundo ponitur debitoris p̄sentatio, p̄sentati repulsio, mota per ipsū quæstio, & contra ipsū diffinitio. Tertia ibi: postmodum. contra sententiam petita restitutio, ipsius delegatio, delegatorum subdelegatio, uictoris appellatio. ¶ Not. 1. quod ius patronatus transit cum uniuersitate loci in uniuerso, uel collectiue alienati: & defertur in successione uniuersali

hæreditatis. ¶ Secundo not. quod ad officium Archidiaconi spectat tanquam uicarij episcopi admissio p̄sentati, non tamen uidetur posse instituire absq; consensu. Ad quod not. de offic. archid. iac. cum satis. de instit. cum uenissent. de offic. de le. super eo. Possessionem tamen tradere potest, ut hic, de offi. archid. ea. quæ. & c. vt nostrum. ¶ Not. 3. quod actus institutionis ordinatur ad ius tituli beneficij transferendum, nisi aliter dicatur. vide glo. de instit. autoritate. Dyn. in regu. i. de regu. iur. lib. 6. Compo. de elec. transmissam. hoc uult litera usq; ad uersicu. p̄dictus. ¶ Not. expediam decr. per partes. ¶ Glo. 2. uer. quod institutio spectat ad episcopum, & non ad archidiaconum de instit. c. 3. soluit optimē. ¶ Venio ad uer. p̄dictus uero an sola p̄sentatione patroni laici, etiam p̄sentato per episcopum repulso inuistē, quaritur ius agendi, quo p̄sequi potest ius suum contra alterum iniuste p̄sentatum per episcopum etiam admissum: & sic non est in potestate episcopi tollere iustitiam p̄sentationis, nec ius p̄sentatis, nec p̄sentati, quantumcumq; p̄sentatum repellat. ¶ No. legatum subdelegare posse causas suæ legationis. ¶ Not. 2. delegatum ad testium receptionem posse per partes litigantes remittere attentiones. Et no. iudicem, ad quem sit remissio p̄cessus, p̄sentato p̄cessu alterius partis tantum posse procedere ob contumaciam partis ad sententiam super p̄cessu tantum p̄sentato, & secundo illius instructiones ad sententiam procedere: non tū debet multum accelerare, si perpendit negotium non transmissum totum. s̄. de elect. dudum. i. & co. rit. a nobis. Habes notabilia usq; ad uer. postmodum. ¶ Opp. quod non ualeat secunda p̄sentatio, prima non cassata. de elect. considerauimus. Sol. Dicit Inno. si due fiant p̄sentationes, una a ius non h̄ntē, altera a ius habente, quantumcumq; hoc non p̄stet, ualeat secunda, prima non cassata, ut hic. Si fiat secunda electio post primam factam ab illis, qui h̄nt ius, sunt tū illa uice priuati, uel priuandi potestate eligendi pp̄ delictum suum, non ualeat secunda, prima non cassata. de elect. dudum. & c. auditis. Vel hic p̄stabat p̄sentatum a creditore nullum ius h̄re, cum creditor in eligendo, uel p̄sentando nullū ius habeat, fm̄ Inno. & hęc est uera. Dic tū de hoc ut d. c. auditis. no. in c. p̄siderauimus. & de postu. p̄zla. gratum. ¶ Opp. gl. 3. quod non potuerit agere secundus p̄sentatus a debitore, quia sola p̄sentatione nullum ius acquiritur. Sed v̄ quod q̄ ep̄m agere possit ad interesse. de iure pa. pastoralis. Gl. claudit, qd̄ nuda p̄ntatio ne ēt laici, acquirat ius p̄sentato, licet non admittat ab ep̄o, si patronus p̄ntatus suam uoluntatem non mutat, alterum accumulando b̄n p̄t agere q̄ superiorem, ut sua p̄ntatio admittat, & q̄ p̄ntatum ab altero, & cum eo discutere de iure p̄ntatum, ut hic: sicut & electus p̄t agere ut sua electio p̄firmet, & q̄ coelectum. c. pastoralis. loquit̄ q̄n accumulatio p̄ntatorū fit ab eodē ius h̄ntē: hic q̄n a diuersis, quorum vnum ius habet, alter non. Ad hoc de elec. dudū. 2. ¶ Vn̄ est aduertendū fm̄ Inno. & Host. hic, qd̄ si agit de iuribus plurium p̄sentationum ab vno, si p̄onus uariare uelit ante p̄ntationem factā superiori, p̄t, q̄ncunq; uult, q̄a nullum ius firmum adhuc est q̄ntū, post p̄ntationē factā de vno superiori, non habet ius, uel p̄ntem uariandi, sicut dicimus in postulatione. s̄. de postula. p̄la. bonę. 2. uersū. nec nocebat. Quod dicit uerū quantum ad p̄iudiciū primo p̄ntati, qm̄ possit uacante ecclesiā implorare iudicis officium

officium corā superiore, vt admittatur: eo autē non uacante p
admissionē sc̄o p̄ntatū extinguit hoc ius in primo p̄ntato, &
non hēbit facultatē implorandi offm̄, vt admittat: sed de iniu
ria p̄t agere, si est idoneus, q̄ ordinariū admittentē p̄m: vt d. c.
pastoralis. facta ergo sc̄da p̄ntatione, si nō est institutus, uel mi
nus canonicē institutus, q̄ durat primo offm̄ iudicis, vt admit
tat. Nō. ob. si dicat, Patronus p̄t mutare: ergo non hēt p̄tatem
ius petendi, vel implorandi iudicis offm̄: q̄a negari p̄t, q̄d pos
sit mutare ad p̄iudiciū primi sine superioris licentia, ex quo
p̄ntauit: quā licentiā h̄re vt eo, q̄d p̄m admittit. Imo nec ipse li
centiā hanc dare p̄t admittendo, quin peccet. Et si primus est
idoneus, adeo q̄d de primo de iniuria uenit: ut d. c. pastor
alis. Itē nō sequit, patronus p̄t p̄ntare: ergo primo p̄ntato tollit
ius agendi. Instantia dat̄ in uenditore, q̄ tē uendidit vni. p̄t mu
tare uendendo alteri: & t̄n, siue uendat tradendo alteri, siue nō
tradēdo alteri. C. de rei uen. quoties. p̄ hoc nō tollit ius agēdi
ipsi emptori q̄ uenditorē. ff. de act. emp. & uē ex empto. de quo
de fid. in l. tr. cū lo. in gl. 2. dicit Io. An. d. d. m. ut ipse no. de iure
patr. cū autē. q̄a si dicat, q̄d patronus nō hēt facultatē mutandi,
sed accumulandi, ut est uerū, cessant oēs difficultates. ¶ Restat
ergo p̄m Hof. hic, q̄d p̄t accumulare, tū ex accumulatione nō
tollit ius primo p̄ntato. Ius dico agēdi, ut instituat: non. n. hēt
ius administrandi. Sed si p̄ntatus sc̄do admittit, tollit ius hoc
primo agendi p̄ instōne: & agit p̄ iniuria q̄ ordinariū, q̄ illum
repulit: vt in c. pastoralis. Q̄nq; p̄tes p̄ntant a diuersis, tunc po
tior est p̄ntatus a sc̄do uero patrono, adeo q̄d remouet̄ institut
us ad p̄ntationē alterius, vt hic, in fi. nisi forsā ex quali posses
sione putatiui patroni ille iuuc̄. de iure pa. p̄sultationib. Q̄n
que fit p̄ntatio tū ab uno p̄nto, & de uno, & eps alii admittit:
& cassabit̄ institutus ab ep̄o. 16. q. 7. decernimus. Nō ob. de
iure pa. pastoralis. q̄a ibi admittit̄ fuerat p̄ntat̄ a uero p̄nto,
licet post primā p̄ntationē de alio factā. Nec ob. de off. deleg.
dilectus. ut ibi no. Q̄nq; nulla est sc̄a p̄ntatio p̄ p̄ntum, & eps
suo motu instituit, & ip̄r nō ualet instō: vt d. c. decernimus. de
iure pa. illud. Fallit in casib. primo pp̄ delictum p̄nti. de quo
supplē. neg. p̄la. c. 2. in fi. vel pp̄ ciuilem negligentia, q̄n nō p̄nt
tat intra quatuor menses, uel sex. Ad q̄d de iure pa. c. 1. & 2. &
c. ea re. & c. cum pp̄ discordias. p̄m Hof. alij sc̄do solūt̄ q̄ gl. fa
tendo, q̄d nō p̄t agere ex iure suo, sed agit tanq̄ p̄curator in rē
sua. q̄d non placet. ¶ Opp. gl. 4. q̄d abiq; allegatione absentie
sua, ut nulla poruerit retractari, quia lata parte non citata ad
suiam. 2. q. 1. per totū ff. q̄ sent. sine app. re. l. 1. §. cū ex eo. C. q̄no,
& q̄n iu. ea q̄. Sol. Dicit gl. q̄d referentes statuerūt terminū pe
remptoriū ad suiā: aq̄s non tenuisset suiā, ut esset necessaria
allegatio absentie. ¶ Gl. tenet lo. & ponderat, q̄d oportet, q̄d in
termino exprimat̄ petitorius, p̄cludens, q̄d ubi unica fit ci
tatio, est necessaria exp̄sio pemptoriū. de quo 24. q. 3. de illicita.
f. de accu. ad petitionē. in Sp̄. de accu. §. uiso. uer. q̄d si lata.
Nō sic est in causis, in qb. s̄sumariē procedit, p̄ cle. de uer. sig.
11 sape. circa fi. p̄m Io. An. ¶ Venio ad uer. postmodū. ¶ No. j. q̄d
sua lata in absentē iusta cā ex nō plene instructo, p̄cessū p̄ par
te absentis retractatur. & uide hoc, quod ex capite nullitatis.
12 ¶ No. q̄d relatio debet esse plena, & fidelis. ad q̄d de elec. du
dū. ¶ No. 2. q̄d detecta nullitate sn̄ae ipsa p̄nuntianda est nul
la, & ex antiquo p̄cessū iudicandū est de uno, ex quo uitiū nō
13 p̄cernit acta. ¶ No. delegatū inferioris a principe posse subde
legare merū, & nudū articulū. Ad hoc de of. dele. sup̄ q̄num.
§. 1. & c. ex literis. & c. fi. & in cle. 1. e. tit. de dolo. c. fi. de app. cū
14 cām. cum sim. ¶ No. q̄d a subdelegatis non in totū p̄t appella
ri ad papā. de quo in d. c. super q̄d nū. ¶ No. ar. q̄d ex minus sus
15 ficiētū pbōne aliq̄ p̄mulgat̄ sn̄a. ¶ No. hic tres casus, q̄b. sn̄a
absq; app̄one retractat. Prima, q̄n lata est in absentē ltima cā,
q̄ tuncunq; citatū, & lata est iniuste. Sc̄da, q̄n per relationē sen
tentie ad acta apparet manifestus error sn̄antis, ubi sn̄auit se
ad acta referendo, dicēdo p̄batū ubi non erat, uel dicēdo nō
p̄batū per testes, ubi erat. Tertio, q̄n sn̄a lata est dolo p̄ntis nō
16 plene instructo, p̄cessū, in absentē. ¶ No. q̄d pp̄ receptionem
alicuius particularitatis iuris p̄sueti patrono p̄ntari, non p̄bat̄
17 quasi possessio iuris patronatus quo ad alia. ¶ Op. quod non
appellatur ad papā de subdelegato non in totum. ff. de off. de
le. super q̄num. §. porro. Dicit primo Io. An. quod firmata er
rat legatio, & delegati fortē subdelegauerāt in totū. Inn. dicit,
quod app̄o deuoluitur ad papam, nisi per partē appellatā pe
tatur ad inferiores remitti: & hoc obtinisset, si petiuisset, sed
non petijt. Vel hic recepit app̄onē ex certa sc̄ia, & de plenitu
dine p̄ntis: q̄a p̄sbyter uolebat per curiam expediri. Et sic non
ob. de off. dele. super q̄num. §. porro. uel illa loquit̄ in subde
legatis a delegatis pap̄ cum c̄pa. App̄one remota: sed hoc
18 cōter non tenetur: vnde tene p̄cedentes. ¶ Opp. quod senten
tia nō p̄portione petito, q̄ id de simo. licet. ff. cōi. diu. l. ut fun
dus. nā p̄ponit sacerdotē a principio p̄ntatū. & reiectū q̄ clerici
cū institutū egisse, & possidētē. hic at̄ papa adiudicat̄ eccl̄iā p̄s
bytero: tē nō p̄firmato: & certū est nō p̄firmatū administrare nō

posse. de elec. quafr. de p̄bē. cū iā dudū. In. dicit q̄d p̄sbyter pri
mo petijt institui p̄ diocesanū, repulsus petijt hoc a legato. q̄
legat̄ discretē agēs, ut no. de trāf. de cetero. uocauit possessorē,
q̄ excepti uocationē p̄sbyteri repellēdā pp̄ suā canonicā p̄nta
tionē & instōne: & allegabat locū nō vacare. de p̄ces. p̄b. c. 1. p̄
sbyter eō negabat illū canonicē electū, & p̄ntatū, q̄a nō p̄ p̄nto
nū, & q̄a mota hac q̄one p̄sbyter sn̄a p̄ntatū p̄baui: int̄ionē suā,
Papa adiudicat̄ illi eccl̄iam, p̄ q̄ int̄edit̄ illū p̄firmasse, vel insti
tuisse, cū nō sit uis in uerbis. de uerb. sig. in his nā, vt dicit Hof.
sn̄a principis plenū ius p̄fert, nec alijs adimniculis eget. C. d̄
sen. pat. l. 1. & fi. C. de testa. oīum. de manu. apud. Vel sc̄do dicit
Inn. q̄d p̄sbyter petijt electionē suā p̄firmari, nō oblatē, & p̄nta
tiōe. & p̄firmatiōe facta d̄ possessore, q̄ nō tenebat, & in hoc ca
su bñ debuerūt admitti p̄bōes isti p̄sbyteri, n̄ solū sup̄ n̄ cano
nica p̄ntatiōe clerici possessoris, s̄ & sup̄ sn̄a canonica, imo ne
cessariū erat hoc p̄bat̄: aliq̄n q̄tū cūq; p̄staret possessore min
9 canonice institutū, nūq̄ adiudicaret̄ eccl̄ia petitori, nisi de suo
iure p̄baret, sed poti⁹ cēt possessor ab solutē. ff. si uisum. pet. l. 1.
r̄n. ad hoc q̄d no. de p̄b. ex lris. p̄m Inn. Fatē tū Hof. q̄d supior
ex offō in bñficialib. poterit p̄bata mala instōne ip̄m amoue
re, ut no. de off. vic. c. 1. §. fi. de cle. perc. c. fi. de insti. c. 3. cū p̄ pe
titorē nō dabit̄ sn̄a, nisi d̄ iure suo p̄bet, ut no. §. de rescr. olim.
ad fi. p̄m Hof. Ad hoc. q̄a p̄bōes p̄sbyteri nō sunt admittē sup̄
nō canonica instōne possessionis, nisi ad finē p̄badi, & p̄cludē
dī canonicā instōne p̄sbyteri: quā nō p̄bata, nō p̄derūt ad cas
sandā electionē possessoris. ad q̄ inducēt non fuerūt, p̄m Inno.
19 ¶ Quero an admittat̄ hec petitiō. Peto electionē, uel p̄ntationē
meā p̄firmari, & peto electionē, ul' p̄ntationē aduersarij cassa
ri. Quidā dūt has petitiones nō admittēdas, q̄a ex hoc seq̄t, q̄d
si p̄bet qd, p̄ q̄d electio aduersarij sit cassanda, dato q̄d nihil p̄
bet, p̄ qd sua sit p̄firmada, cassabit̄ electio illius, q̄ quē est p̄ba
tū de nō canonica electione, q̄ quo principat̄ est petitiū: & sic
q̄nq; hic, cui⁹ nō interest, q̄ al⁹ nō est admittēd⁹, obtinebit cas
sationē electionis alterius, & sic multi inique repellent⁹. de
accu. sup̄ his. Dic p̄cludēdo Inno. & Hof. p̄sequēdo certos cas
sus. Prim⁹, q̄n petētēs suā electionē p̄firmari, & aduersarij ip̄fir
mari, v̄l ip̄es dāt petitiones, ut p̄cessū suū p̄firmari, aduersarij
ip̄firmari, nō adijciūt aliquā cām, p̄ q̄ ondat̄ hoc sibi p̄desse,
q̄d dāt de electione aduersarij ip̄firmada, nec aliqd allegat, p̄
q̄d eis aliqd accrescat, nec ab eis aliqd petūt ut exprimat̄, nec al
legat aliqd p̄ q̄d ondat̄ interest hoc petēdi: & tūc petitiō nō est
admittēda: si tū recipit, restringet̄ sn̄a, vt cassēt electio aduer
sarij, hoc tū p̄bato q̄d aduersarij electio nō sit canonica, ad p̄
iudiciū actoris, si esse nō p̄t, & inueniat̄ electio cassanda, cassa
bit̄. Imputet. n. sibi reus, q̄ nō repellat actorē an litē p̄tēt. C. de
exce. l. n. Insti. de exce. §. fi. Et hoc tene, licet qdā dicāt talē peti
tionem non admittēdā, si iudex nihil debeat p̄nuntiare super
non canonica alterius, nisi actor prober de iure suo. Idem no.
de iu. pat. dilectus. Sc̄ds casus, q̄n dant̄ tales petitiones, & nihil
in petitione allegat, per quod sibi accrescit, nec ab aduersario
petit, tū aliter patet suo interestē quod possit petere electionē
cassari: & tunc p̄m Hof. petitiō est admittēda: & est satis de
mente Inn. Nā sunt multi qui posito q̄d priuatim non interlit,
rōne publici interestē admittunt ad petēdā electionem cassa
ri. Nam p̄m Hof. quilibet canonicus p̄t petere cassari electio
nē electi minus canonicē in eccl̄ia sua, uel q̄d remoueat̄ p̄lat̄
minus canonicē institutus. Ad q̄d de elec. itauimus. & q̄d ibi
no. quoniam nō solū canonicus, sed et̄ p̄ntus, necnon paro
chianus cuiuslibet eccl̄ie sit admittendus, saltē pp̄ periculū
aīarum. Ad hoc. 16. q. 7. filijs. & no. de reb. eccl̄ie. non alie. si q̄s
p̄sbyterorum. de coha. cle. & mu. v̄ra. de testi. ex parte. de offie.
deleg. uenerabilis. de simo. licet. cum fi. & si nō dirigēdo actio
nem p̄ p̄latū, uel institutū ad minus denuntiant̄ do. ff. de cffi.
p̄se. vr. l. 1. §. q̄d aut. Insti. de his, q̄ sunt sui uel alie. iur. §. sed hoc.
& supior ad denūtiationē inquirēt, p̄m Hof. & sine aliqua de
nuntiatione ex offō inquirēt, ut no. de simo. licet Helij. Tertius
casus, q̄n dant̄ tales petitiones, & in petitione allegat̄ p̄ q̄d ad
uersario aliqd accret, seu accrescit ex eo q̄d petit electionē ad
uersarij cassari: & tunc petitiō est admittēda. Verbi gr̄a, di
cit electionē suā p̄firmari, & aduersarij cassari, q̄a facta de hoīe
illiterato, irregulari, & criminoso. & submittit qd id nō p̄t eli
gi, & p̄ q̄s talis electio nō p̄t suam impedire. Secus si nō di
cit aliqd, p̄ qd sua interest: ut q̄a dicit electionem suā p̄firma
ri, & aduersarij cassari, q̄a facta de hoīe illiterato, irregulari, v̄l
criminoso, & nō submittit, ideo suam per illam nō impediri:
tunc instante reo, & opponente, talis petitiō non est admitten
da, & et̄ iudex p̄t eam repellere ex officio, ut dixi: sed si non re
pellat procedit quod dixi §. Per q̄d dicit Inn. reum debere esse
cautum, q̄n datur libellus. Peto electionem meam confirmari,
& aduersarij cassari. Primo petēdo quo iure petat p̄firmari,
& si dicit, q̄a canonica, statim subijciat. Multi sunt modi cano
nicæ electionis, s̄p̄ compromissum, uel scrutinium. Item quā
doq; quis elicit iure suo, quandoq; iure deuoluto: tū ultimo

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

dilect qd in hoc est modica vis, san exprimat modū canonice electionis, an dicat tm̄. Peto electionē pfirmari, qā est canonica. vñ dicit, qā debet cautior esse quo ad secundā partē libelli, in qua petit electionē aduersarij cassari, ut petat cām infirmationis, qā si dicat cām. q̄ vergat in p̄iudiciū aduersarij, & cō modū actoris, qā dicit qd̄ est facta de hoīe illiterato, criminoso, uel irregulari, iō suā nō debet impedire, admittit petitiōe, alias repellēt instante reo. † Ex his decidit qd̄ de hac petitiōe, Peto talē fundū, nō obstante aliqua venditiōe, & traditiōe facta aduersario. Vel peto centū ex cā mutui, nō oblatē pacto de nō petēdo, uel sn̄a lata q̄ me. Sup hoc qd̄ dnt̄ tales libellos nō recipiendos, p̄ q̄ in inferūt pari rōne nec admittendū libellū, Peto electionem meā pfirmari, nō obstante electione al terius: uel, Peto electionē meā pfirmari, & aduersarij infirmari, uel cassari. Inn. dicit hos nō bñ dicere, sed bñ sunt recipiēdi. Alle. hic expressum. ff. de priui. cre. l. Imperatores. & ff. qd̄ met⁹ cā. l. metū. §. sed uolēti. & l. si mulier. §. si. & ueteres actiones ex r̄iudicē ut p̄r cōpetere p̄t. ff. si ex noxa. cā agat. l. 2. §. si. ff. de capi. di. l. tutelae. §. libertates. C. si aduersus trāfac. l. 2. de accep. l. fin. sic & in integ. restit. ut no. de in inte. restit. tū ex lris. Dicit tñ ali quos dicere petēde debere exprimere cām quare nō ob. pacū, uel sn̄a uel vēditio: tñ quātū ad hoc imploret offm̄ iudicis, qd̄ ipse in p̄dictis impendere nō debet, nisi iusta cā exp̄sa. Qd̄ no. qā sicut in actione debet exprimi causa, ita & in iudicis officio. Ad hoc l. j. §. p̄or cōdixi. ff. de min. Et dnt̄ qd̄ qd̄ debet pri mo cognoscere de vltima petitiōe quā de prima. Qd̄ vltimū nō placet Inn. dicit, qd̄ imo cognoscēt simul de utraq. no. de resti. in inte. tū ex lris. putat tñ demū has petitiōes admittendas, qñ p̄ illā adiectionē aliq̄ accrescit actori, & hoc debet in libello exprimere. Et si in libello nō dicat qd̄ accrescit sibi, nō debet recipi libell⁹ cū adiectione, q̄ aduersario obest, & sibi non p̄dit. arg. ff. de rei ven. in fundo. & no. de rescr. plerūq. & hoc idē d̄ de. p̄bōnib. & p̄sitionib. sup eis d̄ faciendis: & si de eis nihil p̄tineat. Pm̄ Inn. in libello. De p̄sitionib. aut, & p̄bōnib. sup fluis nō admittendis, vide qd̄ no. de elec. bone. uer. q̄ legati. & de offi. del. c. q̄ p̄tingat. & de p̄f. c. 1. & 2. l. 6. Pm̄ Hofu. &

21 Io. And. ¶ Vltimo dnt̄ qd̄ qd̄ in quātū adiuuat bñficiū, licet feruēt libellus, & sn̄a, quasi videat declarasse ius: ut patet in iudicio fami. ercif. & cōi diuid. tñ melius esset declarari ips, uel bñficiū ad talē p̄tinere, quā ad iudicari: qā ius ex sn̄a nō p̄tuit, sed declarat. ff. de rei uen. l. & ex diuerso. & l. sicuti. §. sed si q̄ra. ff. si ser. vend. in Spec. de acti. in §. super petitiōib. uersi. ceterū in 4. col. & de rescr. mādatū. Vide qd̄ ibi no. in ult. col.

12 ¶ Venio ad gl. huius partis, hic sunt tres gl. examinantes prin cipale dictū cap. circa decisionē Papæ occurrens in glo. in verbo, iustam causam. & in verbo, & decernerent. & in uerbo, minus sufficienter. Dabū aut̄ forma in verbo, decernerent. Vñ qd̄ malē Papa retractet sn̄am latam p̄ clerico q̄ presbyterū: qā quantūcūq; illa sn̄a legati esset q̄ i⁹ partis, ex quo nō est applo ne suspensa, sn̄a est aliqua, & transit in rē iudi. & nō pōt retractari. f. e. suborta. & c. cū inter. ff. q̄ cen. line app. re. l. 1. Sol. R̄a est, de qua opponit. Fallit primo hęc r̄a, qñ sn̄a ferē iniuste q̄ absentē iusta cā, quātūcūq; legitimē citatū, qā tūc retractat via restōnis in integ. & ita fuit hic, arg. ff. de dam. infec. l. si finita. §. si forte. qā nō d̄ iudicatum cū eo, q̄ iusta cā p̄s esse nō potuit. ff. de rei ven. q̄sitū. Nec debet talis sn̄a mandari executioni. ff. de iud. si p̄tor. Vñ dicit gl. iudicē q̄ absentē, non debere accedere sn̄am, ne postea ueniens illam retractet restōne petita. Sed q̄ hoc signat gl. q̄rim. de resti. in integ. ex literis. q̄cor. cū ista. forte uult dicere qd̄ ibi non fuit p̄bata absentia, & tñ retractat. Soluit speciale ibi in causa matrimoniali: & qā nō poterat haberi ibi recursus q̄ p̄curatorē. ff. de eo, p̄ quem fac. est eadem l. si. Istam tenet hic Inn. dicens, qd̄ hic admissus fuit ad retractandū bñficio restōnis, uel potius supplicatiōis, q̄ sn̄am pp̄ absentiam. Huic obstat, quia absentia huic nō fuit sufficiēter probata. Sed dicit glo. in uerbo, minus sufficiēter. in prin. prin. & q̄cor. Inn. hic quod admissus fuit, licet minus sufficiēter probaret, ne ueritati opinio p̄ualeret. Et sic aliqñ minus sufficiēter probō admittitur. Idem dicit Inn. & dat simile. §. de in integ. rest. ex literis. Sed obuiat, quia non vñ indistinctē sententiam retractari pp̄ absentiam: imo vñ longa distinctio, ut patet. ff. de i. inte. rest. l. si. & no. de procu. q̄relam. Quidam dnt̄, quod illa distinctio hic destruitur. Io. dicit hic quod non destruit: quia & ibi q̄cor dicit qd̄ probata legitima absentia, ex quo nullo modo est defensus, sn̄a retractatur: absq; dubio si plenē p̄bare absentia ex iusta causa, sn̄a de rigore esset retractanda p̄ uiam nullitatis, si index sciret impedimentum, uel per uiam restōis, si ignoraret. ff. de re iud. l. q̄situm. & in l. si p̄tor. §. Marcellus. in fi. & hoc tenet ibi Bar. Sed non p̄bata legitima causa absentia inquantū admittet ad retractandū, nō possēt eē nisi ex plenitudine potestatis, qd̄ nō eēt trahendū ad p̄ntiam, nisi hoc restringat ad causam beneficalem, in qua sit speciale, ut propter absentiam minus legitimē probatam possit retractari

sn̄a, sicut in matrimonio dicit in c. ex literis. Ex hoc satis placet. Vel nisi dicat: qd̄ hic retractat propter alia, iuncto illo, qui sequitur in litera: & hoc fuit de mente literę. Et hoc ponit glo. in verbo, minus sufficiēter. Ibi: ex pluribus causis. Nunquid autē oēs causę istę requirantur simul, an sufficiat altera, de se examina bitur: sed certū qd̄ oēs sufficiunt simul, qd̄ probata sit minus sufficiēter absentia, qd̄ ex tenore sn̄a, & actorū reperiat iudex circūuentus, qā dixerit probatū vbi nō est, uel nō p̄batum vbi est, & qd̄ sn̄am tulerit cā nō sufficiēter illustrata. Ex oib⁹ istis pōt retractari sn̄a, saltē via restitutionis, uel supplicationis: & hic sic habemus tres casus, in quibus iniusta sn̄a retractat via restitutionis, qñ est lata q̄ absentē, iusta autē cā, & p̄batur absentia. Scđo, qñ est lata q̄ absentē & nō sufficiēter probetur, & lata est in cā beneficiāli. Tertio, qñ ē lata q̄ absentē legitima cā minus sufficiēter probata, hic accedente qd̄ sit circūuentus iudex, & qd̄ p̄cessum habuerit nō plenē instructū. Et hūc ultimū glo. ponit in verbo, minus sufficiēter ibi: ex pluribus, & c. Et sic habet tres solut. in q̄riu. Non obf. huic intellectū, qā litera dicit, Nullus est momenti: qā intelligit in effectu. Vnde bñ tenet quousq; fuerit reuocata. Sic dicit gl. in verbo, decernerēt, q̄ p̄sequitur hūc intellectū. ¶ Quartus casus Pm̄ Inn. qñ sn̄a ferē in aliquē iniuste in cā beneficiāli: nā post sn̄am, ēr appellatio ne nō suspēsa, audiet, quasi nō trāfecit in rē iudicatā, ut hic: quia oīs puritas dēt adesse in talibus, & malitia abesse. §. e. cū olim. de ele. cū dilecti. Cōtraria aut loquunt de alia cā à beneficiāli. Et aduerte, qā differt hoc ab eo, qd̄ dixi §. qā ibi dixi audiri restitutionis via, licet minus sufficiēter p̄bata legitima absentia: pp̄ absentia tñ audit. ēr nō probata ipsa absentia, quasi hęc sit de sententiis, q̄ nō trāseunt in rē iudicatā. Et hoc sentit hic Inn. & §. e. cū olim. & de dolo. cū olim. & in c. cōstitutus. dere scri. co. ti ad aures. qd̄ plenē examinaui in c. ad audietā. dere scri. Dic de hoc ut ibi: qā hoc non est sic simpliciter uerū. Quia uia aut̄ audiat ueniēs q̄ sn̄am, q̄ nō trāsit in rē iudicatā, an uia restitutionis, an uia nullitatis, plenē dixi in c. ex pre. M. de rest. spo. & sup gl. fi. ¶ Quintus casus, qñ ex tenore sn̄a ipsius dep̄hē dnt̄ iniquitas euidēs, ut hic erat: nā falsum reperiebat in eo, qd̄ dicebat p̄ attestatiōes tuisse p̄batū, qd̄ habuisset possessionē iuris patronatus. Itē in eo, qd̄ dicebat qd̄ T. in p̄batione defecerat. Ad hoc de pur. vul. c. 2. vide, si iniquitas pateret ex tenore sententię, dicebat uerū: ut §. c. j. & c. cū inter. sed hic non patebat ex tenore sn̄a, sed ex actis, iuncta sn̄a: quo casu sn̄a nō ē nulla: qā ex alio potuit motū sui animi formare: ut §. de renū. i p̄sentia. & est exp̄sum §. eo. cām. Nisi dicat qd̄ hic p̄nuntiādo se specifi cē retulit. & restrinxit ad acta, dicit qd̄ ex actis erat p̄batum, uel nō p̄batū: quo casu pp̄ relationē exp̄sam uitiū actoris vñ sn̄a, & apparet iudicē allegasse animū ad solā p̄bationē actoris pp̄ relationē ad illā se restringendo: quo casu sn̄a est nulla. Et hoc sentit hic Inn. q̄ sic dēt intelligi. De quo plenē dixi §. de p̄b. qñ q̄ falsam. Dic ut ibi dixi. Sic debent intelligi dñi de Ro ta, sua cōclu. 335. in fi. vbi tenēt sn̄am nullā, qñ error patet ex actis. Allegat dictū Pau. de re iud. pastoralis. & arg. de sen. exc. Romana. l. 6. & idē notat sua cōclu. 334. & hic qd̄ hic d̄ tenet Cy. in l. j. C. de erro. cal. dic ut dixi in dicta decret. qm̄. ¶ Sextus casus, qñ dolo aduersarij sn̄a est lata q̄ aliquē: ut qā iudex ad aduersario est circūuentus, sicut hic fuit: & ideo bene pōt hic sn̄a retractari, ut patet ff. de iud. si p̄tor. §. Marcell⁹. ¶ Aduer te, si sententia obtinet dolo aduersarij utroq; p̄sente, nō retractat per hoc, sed per uia replicationis subuenitur q̄ sn̄am: quia si agit actiōe primęua, & excipit de sn̄a, replicabitur de dolo: ut l. elegāter. §. si dolo. & l. si a te. ff. de dolo. nisi esset lata ex falsis probationibus: qā tunc retractaret, ut infra dicā. Sed vbi est lata in absentē dolo p̄sentis: tunc bene sn̄a est nulla. Sic dicit gl. Inn. hic, & sic intelligit infra illā l. si p̄tor. §. Marcellus. Et idē ēr uoluit Inn. §. de rescr. cum dilecta. vbi ponit uerū intellectū illius §. ad hoc gl. in l. seruo inuito. §. cū p̄tor. ff. ad Trebel. & est exp̄sum. 35. q. 9. ueniā. & c. sententiā. Quod est uerū, qñ aliquid arripit p̄tori exprimendo falsum, uel narrando, ita quod subreptio est in falso exprimendo. Et licet quidam dicant hoc casu opus fore restitutione, teneat communiter quod sententia sit nulla. Quod est uerum, secundum gl. in §. Marcellus. qñ sciēter falsum, alias falso allegauit. Secus si dolus fuit re ipsa, & non ex proposito: quia tunc est opus restitutione, ut uult gl. notabilis ibi in uerbo, sciēter. Quod bene no. quia plures uidebis errare, qui non probabunt sciēteriam, & deducunt nullitatem. Si autem arripit tacendo tantū, est dubium. Videtur quod non noceat sententię: tamen non teneatur allegare iura partis. Ad hoc tex. optime infra. de app. si duobus. & §. Marcellus. loquitur qñ falso allegauit: & sic fuit in falso exprimendo. Puto contra, qd̄ vbi dolose tacet, adhuc procedet §. Marcellus. ut dixi in d. c. si duobus. Et hoc tenet exp̄sē Inn. infra. de accu. c. fi. in gl. magna, ad fi. ibi: idē secus. si aduersarius substituit, & c. Vbi autē ignoranter tacuit: tunc sn̄a est hoc casu retractabilis: ut d. c. si duobus. & no. Innocen. in loco p̄z allega.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

annexi pensioni. Rādēt. quod possessio pensionis bñ. acquirī. sed non possessio pñationis: qā ita iura sūt oīno separata, ut de se patet. Hęc nō satisfaciūt: qā omnia hęc claudunt tūb hoc gñe. Ius patronatus: vt no. s. de reit. spo. in literis. & j. de capel. mo. dilectus. per Inn. tertia solum. in fi. glo. perceptio partis iuris cū intentione qñendi totū pcludit possessionē totius, qñ nāl' illa est pars iuris, ita qđ cōcīdit ad possessionē totius. Vbi autē non concludit ad possessionē totius, tunc apprehensione illius quærīt totum: & ita est hic. Nā talis pensio p̄t deberi patrono, p̄ter ius p̄onatus, & p̄p̄ ius p̄onatus: p̄t. n. unam pensionē referuare, ut p̄onatus, omīssio iure patronatus quo ad alia 18. dist. Eleutherius. j. de iure patro. preterea. Et hoc placet. Potest tertio rñderi, quod cū possessio iuris patronatus sit in debitore, perceptio illius pensionis absq; patientia debitoris nō acquirēbat quasi possessionē, nec pensionis, nec p̄onatus: uel si pensionis, non iuris patronatus. p. no. in d. c. in literis. & de of. ord. conquerent. Et hęc sufficient: licet aliqui dicant qđ licet per partes retineat totū, ut in iurib. all. in gl. non tñ per partes acquiritur totum: arg. ff. de serui. l. pro parte. sed hoc non est uerū. ut in all. s. & l. pro parte. loquit in indiuiduis, q̄ per partes nō quærunt. ¶ Quærīt gl. in medio. qñ census pensio possit quærī patrono. Rñdit gl. & bñ, dic ut in ea, ibi: & hęc pensio, usq; & per talem: quia ibi est tertia sol'o. ¶ Op. gl. qđ ius patronatus tranfierit in creditorem, qā tranfit cū uniuersitate, de iure patro. ex literis de ghen. emp. in modicis. Ad hoc, qā fundo uēdīto accēdit seruitutes. ff. de ghen. emp. l. si aqueductus, & fundus do talis ēt alias inalienabilis tranfit cū uniuersitate. de fun. do. l. j. gl. soluit. aliud in uenditione, uel alia alienatione, quia tunc tranfit cū uniuersitate: aliud in pignoris oblatione. A signat duplicem cām. Primo, qā in uendōne, & alia alienatione r̄pari notorium est, qđ transeat iura: sed secus est in pignoris oblatione: qā non transeunt iura, nisi sp̄aliter exprimantur. ff. qui. mo. pig. uel hypo. sol. l. i. cum sim. ff. de pig. l. oblatione. Et hęc rōnem tangit gl. in duobus locis. Scđā rō est: quia in uenditione, & alia alienatione de eius nā transeunt fructus, & ut consu mere possit, & ius, & exercitiū iuris patronatus consistit in fructu: igitur ille trālit: & p̄as p̄randi, cum nihil repugnet, in pignoris oblatione transeunt fructus, non ut consumere possit, sed hoc mō, ut in principali debito cōpensentur, aut restituantur: qā non facit creditor fructus suos, nec illis ad libitum utitur, sed conseruare hēt, aut compensare. Neutrum horum cōtingere p̄t hic: quia actus p̄randi est fructus iuris patronatus, tales fructus non sunt cōpassibiles cū debito: nec collecti restitui p̄t: quia facta p̄ntatione non p̄t institutus remoueri: merito, qđ ius patronatus transeat, repugnat naturā pignoris: non tranfit ergo. Tene istam, licet Dama. 3. q. sua. j. de iure pa. dixerit quod creditor p̄sentabit nomine debitoris: qđ apparet falsum, vt hic probatur. Quid aut uoluit gl. in fin. ver. argumentū contra apparet: nec in fine de ea non est curandum: quia non habet intellectum, nec se ipsam, vt puto intellexit.

S P M M A R I V M.

- 1 Sententia prolata a papa ordine iuris non seruato ualeat.
- 2 Sententia interlocutoria principis quando tribuat ius. Iudicare quando liceat exemplis.
- 3 Lis quando intelligatur contestari.

C A P. XIX.

IN causis. ¶ Papa in sententiis, quas profert, ordinē iuris nō seruat. Primo ponit dictū. Secūdo, ratio. Tertio exceptio. Notabilia sunt clara. ¶ Opp. qđ snia papæ nō trahat ad consequentiā, vt patet. C. de legi. l. 3. Sol. Diffinitiuā trahitur ad cōsequentiā, interlocutoria nō, nisi sit in iuris corpore clausa. ff. qđ me. cā. metū. §. j. Vel nisi sit lata cū causę cognitione, & partib' p̄sentibus, p̄m lo. And. Vnde qđ dicit gl. de interlocutoria in corpore iuris nō clausa, procedit, quādo est lata ex uolūtate, uel sine causę cognitione: & sic loquitur. l. 3. C. de legi. Ad idē. C. cōmi. uel epi. l. pē. & vlt. C. de sen. ex stipulatione. Inquantū gl. dicit interlocutoriā clausam in corpore iuris facere ius, dicit uerū doc. hic, si hoc tenor eius patiat, alias non. C. de sacros. eccl. plures. Inquantū dicit sniam diffinitiuā facere ius, est uerum, si tenor eius patiat, & si nō est contra legem in corpore iuris clausam: si tenor eius non patitur, uel est contra legem, non facit ius. Itē hoc uerum, quando est lata cū causę cognitione, & parte p̄sente: quia tunc facit ius: si sit lata sine causę cognitione, uel parte absente, nō. l. ult. C. de leg. & l. qui repudiantis. de inoff. test. Sententia autem in feriois a principe non facit ius: quia non exēplis, sed legibus iudicādū est: ut l. nemo. C. de sen. Speciale ergo est in snia principis: quia lex est quicquid ei placet: animo cōdēdi legem. Instit. de iure naturali. §. sed quod principii. qā nō est p̄sumēdum quod processus suus habeat maculā, uel rugā. 23. q. j. in sede. & c. hęc est fides, & qā omnia p̄sumuntur solēniter examinata, 35. quat. l. i. apo. solicē. Et not. de rescr. ad audientiam, Et non

habet superiorem, qui corrigat. de elec. licet. in fi. de quo s. de. elec. venerabilem. per decre. dicit Host. Papam non debere si. ne cā dispensare. Ad quod de p̄b. de multa. in fi. vbi de hoc. & facit qđ no. de voto. nō est. ¶ Vltimo dicit Host. qđ practica curiē habet qđ p̄ narrationem facti, & uerbalem p̄dictionē, & petitionem, & rñsionem coram Papa, & fratrib. habitam inter partes, maxime in causis, intelligit līs p̄testari: etiam nullo li. bello oblato: qđ illud, quod not. de lib. obla. c. i. Hęc & alia sp̄cialia in exemplum non sūt trahenda. de tempo. ordi. c. i. de offi. dele. quod translationem. secundum Hosti.

S P M M A R I V M.

- 1 Sententia diffinitiuā contra primam quando tenet. 4. 12.
- 2 Iudices non possunt recusari, nisi cause recusationis sint sufficientes.
- 3 Exceptio recusationis quando proponenda.
- 5 Electus non dicitur abbas ante benedictionem.
- 6 Proscriptari quando sit utile.
- 7 Rescripto non intendit Papa alteri p̄iudicare.
- 8 Rescriptum ad lites debet facere mentionem de processu in genere.
- 9 Ordinatus a Papa, seu benedictus abbas, uel episcopus, an sit diocesano subiectus.
- 10 Exceptio recusationis non potest opponi post aliam exceptionem. In iudicis persona approbata quando censetur.
- 11 Rescriptum secundum ad lites ex quo debet facere mentionem de primo processu, uel exceptione, seu priuilegio, de quibus intelligatur.
- 13 Sententia lata contra iuramentum, uel confessionem an tenet.

C A P. XX.

INter monasterium. ¶ Tenet sententia diffinitiuā lata p̄ primam, si de prima non fuit exceptum, nec appellatum a secunda. h. d. p̄m lec. quam ponit ultima gl. Ad de ibi, si de prima scienter, & dolose nō fuit exceptum. h. d. Diuiditur in quatuor partes. Primo ponit thema decisum. Secundo cām diffinitionis. Tertio soluit quoddam obstaculum. Quarto diffinit. Secūda ibi: solum p̄stiterit. Tertia ibi: non obstante. Quarta ibi: factum.

- 2 ¶ No. 1. recusationem ēt delegati non admitti nisi cā recusatōnis sufficiens alleget. ¶ No. 2. exceptioem recusatōnis tā quam dilatoriam, pponendam ante lites ingressum. Not. 3. a quo surgit exclusio facultatis proponēdi dilatoriam t̄ iudicē per lites ingressum, quia surgit immediate a quadam tacita renuntiatione dilatorię exceptōnis. ¶ No. 4. quod nōn ualent se cundę literę non facientes mentionem de primis, aut priuilegio per primas p̄cesso, aut processu, si ante habitus est. Ad qđ de rescri. dilectus. r. ¶ No. 5. qđ ualeat snia p̄ sniam, quæ nulla est, uel ēt quæ ualida est, qñ secunda fuit in diuersis instantijs lata, ipsa secundis iudicib. non ostensa ignoranter, uel dolose: ne sub p̄textu noui, &c. ¶ No. 6. arg. benedictum a Papa eximi quo ad aliquid a potestate ordinarij, nisi p̄iudicium ordinarij excipiat. ¶ No. 7. electū in abbate nō uocari abbatem an bñdictionem, sed electum: datur igit bñdictio noīe abbas, sicut p̄secratio noīe epi, & palliū noīe archiep̄i, ad executionē officij. de aeta. & qual. cū contingat. de trans. c. 2. de vsu pal. nisi. Hof. s. de sup. neg. pla. c. j. de accu. meminimus. in cle. de sta. mo. attendentes lo. An. ¶ No. 8. qđ vbi aliquis fit in iudicio, quis rationabiliter, per qđ potest alteri p̄iudicari, uile est protestari, vt hic, & 7. qō. r. pontifices. de sup. neg. p̄r. c. 2. in fin.
- 7 ¶ Et not. papā ēt p̄ propriū factū nō intendere alteri p̄iudicare, nec iuri ep̄ali detrahere, etiā si ep̄s sit schismaticus. de elec. qā diligentia. nec p̄ rescriptū, uel priuilegiū, nisi ibi sp̄alis mentio habeatur: vt no. de offi. dele. sup. eo. de cōfir. vti. uel inuti. c. fin.
- 8 p̄m Host. ¶ Quæro an sufficiat de p̄cesso facere mentionem gñalem. Quod vñ: nam p̄lixitatē actorū non posset forte recipere p̄gamentū. Dic p̄m Host. hoc esse arbitrariū: ita tñ qđ fiat expressa & sp̄alis mentio de principalib. articulis. de rescri. cū dilecta. de p̄cnr. in nostra. §. fi. Et de ordinationib. s. eod. cum olim. s. tit. i. ueniens. Et de iudicib. & litigantib. & de his, de quibus agit s. de do. & p̄tu. ex literis. ubi de hoc. Et breuiter ita est interpretandum, ut rō, q̄ mouet delegantem, moueat & delegatū. de rescri. sup. literis. in fi. Et si delegatus remanet dubi⁹, p̄sular delegantem. de sen. excō. inter. de offi. dele. c. 2. de iudi.
- 9 cum uenissent. p̄m Host. ¶ Quæro, cuius diocesani in p̄iudicium excipiat. Dic illius, ad quem p̄sctat abbas benedice-re. de sup. neg. p̄r. c. 1. p̄m Host. & forsan reseruat hęc p̄testatio quo ad p̄mouendos in futurum. Simile de sup. negl. p̄r. c. 2. Vel intelligit qđ iste idem p̄ bñdictionem Papæ non min⁹ sit diocesano subiectus. de ma. & obe. p. tuas. ibi fieri debuisse. s. de p̄se. cum dilectus. de verb. signi. abbate. Vel qā dicebat se ius h̄re in electione, p̄m Gofr. de postu. p̄r. la. bonæ. 2. de elec. qđ sicut. Lau. dicebat qđ ipsi dicebat se ibi ponere abbatem, & monasteriū illud sibi subiectum, quas cū iudices scdi, p̄m Per. de Samp. quib. cōmissum fuerat qđ sua derēt illas fr̄uolās p̄cederent, uel fortē loquit de primis, & lata fuit a sc̄dis iudicib. ¶ Glo. i. ponit casum ibi: sancti Antonij. Inno. dicit sanctū

Annæ

10 Anne. Secda & tertia gl. sunt clare. ¶ Opp. quod post ingressu iudicij possit opponi exceptio suspitionis: q̄a tanq̄ dilatoria p̄ poni possit v̄ vsq; ad lit. cōtes. q̄a hic est terminus dilatoriariū. C. de pb. exceptionē. 3. q. 3. offerat. ibi p̄t potius recusare iudicē, dato q̄ dederit fideiuliores de stando iari. Itē v̄ ibi dicit, exceptio de suspecto p̄t p̄poni vsq; ad. 20. dies. Sol. Gl. hoc al legat pro & q̄, & est clara, vide eā legendo vsq; ad ver. sup hoc. ibi ponit opi. primā q̄ exceptio de suspecto dēt ante oēs alias p̄poni: & si aliā proponit, nō p̄t post illā p̄ponere, siue in prima propōita obtineat, siue succūbat: q̄a eo q̄ cōsentit litigare corā eo, eius tacitē v̄ approbare personā. In q̄riū alp. de off. dele. inlinuātē. Sed r̄nderi p̄t q̄ illa loquit q̄ exceptio supuenit post litē cōtes. ad q̄. C. de cōsor. eius. li. l. j. Hac vera dnt isti, nisi p̄stetur q̄ p̄ hoc nō intendit cōsentire in iudicem. Io. distinguit an in exceptione primo p̄posita obtineat: & nō p̄t ad illā de suspecto redire: q̄a semel ipsum approbavit. An succūbat: & cū tendat semp̄ ad repellendū iudicij, adhuc nō plēnē cōsentit in iudicē: merito p̄t ipsum recusare. Gl. vltimo residēt cū opi. Tan. q̄ p̄posita alia exceptione nō possit ad illā redire, siue in prima succūbat, siue obtineat, vt patet: q̄a semel quatuncunq; litigādo corā iudice, litigādo approbat p̄sonā iudicis, siue p̄ se, siue q̄ se sn̄auerit, p̄m Ber. Sed ex hac opi. sequitur incōueniens: q̄a si reus petat sibi dari copiā rescripti, dicet actor, Talis est p̄sona, cui dēt credi. 97. dist. nobilissimus. Si petet libellū, dicet actor, Nō est de cōsuetudine. Et hoc faciet solū vt iudex sup̄ ea p̄nuntiet: ideo de hac exceptione q̄n debeat, & possit p̄poni, v̄tra opi. politas in gl. ponunt hic p̄ doct. plures. Quiddā q̄ q̄ncūq; vsq; ad. 20. dies poterit p̄poni, ex quo hoc a iure concedit: q̄a b̄nificiū iuris a nemine est auferendū. de reg. iur. indultum. li. 6. Alij, vt Phi. Ia. de al. & Abb. & Gul. in Spe. de dila. §. nūc videamus. in si. q̄d semp̄ vsq; ad lit. cōtes. p̄t opponi. C. de iur. omn. iu. l. nemo. ad hoc. C. de iudi. ap̄tissimi, saluo nisi fuisset datus alius terminus ad dilatorias oēs proponendas. de exce. pastoralis. Nec ob. aut. offerat. q̄a hodie iudicia sunt arbitraria. j. ti. px. cū sit. Imo aliq̄ reputant fatuū p̄ponētē recusationē ante: q̄a hoc iudicē q̄ se puocat. Spe. t̄n i Spe. in ti. de recu. §. si aut̄ reculat. & §. si aut̄ recusat. q̄suluat opi. Tan. tenēdā: & idē cōsuluat Host. de prob. q̄m. & hoc ibi remittit. & ad id, q̄d not. in Summa de off. dele. §. sed nec illud. vers. q̄n dēt fieri. Alia est opi. Io. in §. offerat. & recitat Gof. in Summa, de dila. §. 2. & Inn. hic, q̄d nō solū an alias dēt p̄poni, sed et ante. 20. dies. Alij dicūt q̄d si reus puocat ad sn̄iam, amplius nō recusat: si puocat, sic: arg. ff. de cōd. fur. l. & iō. s. de excep. cū inter. Io. An. tenet q̄d p̄ quā negat iudex, p̄cedat, & p̄cedere dēt illā de suspecto: nā si nō est iudex, nō est recusatio necessaria, maxime cū lōgiorē hēat tractū recusatio, cum dēt iri ad arbitros: v̄tile. n. est p̄testari, licet nō sit necessariū. Alias vero exceptiones, p̄ quas nō negat iurisdō, vtputa excōicationis q̄ acto rē, ita q̄d nō q̄ rescriptū vel dilatoriā solutionis, istas p̄cedere dēt recusatio. Ad hoc q̄d not. in Spe. de exce. §. v̄so. ver. porro. Et hāc opi. tenuit Tan. in ordine iudiciorū, q̄n factū consuluat cū Tan. hēl q̄d p̄testē post factū tenet p̄cedentem opi. Si t̄n q̄s velit tenere opi. Lan. p̄cisē p̄t r̄nderi ad obiecta. Nā si dicatur, vel licet proponere q̄ria, t̄n proponendo ea, p̄ quā p̄sentiat in iudicē sibi p̄iudicat. Nō ob. q̄d non v̄ideat p̄sentire in iudicē, qui postulat sibi edi genus actionis. Dic, q̄d aliud est hoc petere, aliud excipere: q̄a primo casu nil agit, per q̄d p̄sentiat in iudicē: sc̄do sic: q̄a petit p̄nuntari. Nō ob. aut. offerat. q̄a exceptio suspitionis intra. 20. dies p̄poni p̄t, nisi aliter huic exceptioni sit renūtiatū tacite vel expresse: q̄d fit alias p̄cedēdo corā ipso. Per q̄ dicit Inn. q̄d p̄ponēs q̄ procuratorē aduersarij nō p̄t iudicē recusare: q̄a p̄ponēdo q̄ procuratorē v̄t p̄ponere q̄d, per q̄d p̄sentiat in iudicē, cū petat sup̄ hoc p̄nuntari. Sed si actor p̄ponat q̄ p̄curatorē rei, & idē p̄curator recusat iudicem, b̄n p̄cedunt in simul hāc iudicia: q̄a ille, q̄ recusat, nō eligit iudicis illius sn̄iam sup̄ procurationē, sed eius aduersarij, & iudicij reddit in inuitū. ff. de uer. ob. inter stipu. §. r. Quēdā quē p̄sequit Host. ut notissima omitto. Bar. in l. q̄dā q̄sulebat. ff. de re iud. tenet per l. si. C. de excep. q̄d hāc exceptio debet p̄poni in ingressu iudicij, anteq̄ aliquid proponat, per q̄d v̄ideat in iudicē p̄sentire, vel p̄sensisse: & sic loquit opin. Tā. & r̄nder ad obiecta, ut §. dicit t̄n, q̄d si p̄ponat simul exceptionē recusationis, & aliā, p̄ quā v̄ideat iudicē p̄sensisse, q̄d v̄idebit ex ordine intellectus, prius posita illa, per quam iudicem recusat: arg. ff. de hāre. in sti. l. talem. de vul sub. l. 2. §. sed si ita. dicit, quod tu t̄n est, q̄d p̄ponat exceptio q̄ iudicē: idē tenet in quacūq; declinatoria. ff. de iudi. nō v̄r. p. l. sed & si suscepit. & p̄ dictā l. si. sc̄mp̄ mihi uisum fuit exceptionē recusatiōis, & q̄cunq; aliā, q̄ proponit q̄ p̄sonā iudicis, posse opponi usq; ad lit. p̄test. quia iste est terminus p̄m̄nis dilatoriariū. Nā nō uideo differentia inter recusationē, & al̄s exceptiones, p̄ quas p̄cludit nō iudex: q̄a sicut p̄t recusationi renūtiare, ita p̄t in iudicē p̄sentire. p̄ rogādo: & t̄n cōiter tenet, q̄d usq; ad lit. p̄test. nō inducūt pro-

rogatio saltē irreuocabilis, q̄n opponi possit, licet actū alium gēserit vsq; ad p̄testationē litis: & tunc de duob. erit alterū, q̄d aut̄ lite p̄te. retro finget iudex, uel q̄d an̄ fuit iudex ad ualiditate actorū, reuocabit̄ t̄n vsq; ad p̄testationē litis, ut dicit Bur. in l. 2. ff. de iu. & lo. And. in addi. Spe. in ti. de cōpe. iu. adi. §. j. ver. q̄d si a prin. & ver. seq. Et hoc placet post factum, an̄ factū q̄sulo cū Io. An. Tan. & Bar. & hāc sufficit. ¶ Quirit gl. q̄d cōprehēdebat priuilegiū, de quo i lra, ex cui' taciturnitate vitiant lre. Dic, cōprehēdebat ius electionis spectare ad monachos sancti Lanfredi. sic §. de p̄sue. cū dilectus. q̄d nō debuit taceri. q̄ re feri. cū ordinē. Inn. dicit q̄d hoc nil facit ad rē. Host. dicit q̄. Ex quo nō. q̄d nō ualet rescriptū, vel priuilegiū q̄ priuilegiū impetratū nō facta mētionē de priuilegio. de priu. ex parte. de re feri. p̄stitutus. & c. cū ordinē. dic ut ibi, si rescriptū hēat aliquā c̄lam priuilegiatā detrahentē priuilegio, p̄cedat dicit Hostiē. al̄s nō necesse est q̄d fiat mētio de priuilegio p̄cernētē merita, sicut nec de perēptoria. de lit. p̄test. c. i. lib. 6. Et in quātū glo. sequens dicit de exceptione mētionē faciēdam, intellige q̄n 12 exceptio respicit p̄cessum, nō q̄n est perēptoria. ¶ Opp. q̄d iudices ostensa licētia nō eā postposuissent, q̄a obstante sn̄ia debuissent p̄nuntiare p̄ monasterio sancti A. absolucendo. §. eo. si cut. dupl̄r exponit, sc̄dm q̄d duplex est intellectus. Primus, q̄n sn̄ia erat nulla, q̄ primo erat lata, uel ex defectu ordinis iudicarij, uel q̄a lata ab incōperēti, uel q̄a lata post app̄fōnē, uel altero respectu. & tūc hāc sn̄ia nō obstat, tū q̄a nō fuit ostēsa, tū q̄a si fuisset ostēsa, ea posthabita. i. ea recec̄ta q̄riū statuisent. f. eius q̄d cōprehēdebat in sn̄ia ostēsa, si fuisset ostēsa, & sic exponit. 23. q. 4. dicit Sara. & C. de p̄sō. l. i. Et hoc sequit gl. in verbo non obstatē. & gl. sequens in ver. & hāc expositio. ¶ Sc̄ds intellectus, q̄d sn̄ia nō erat nulla, sed ualida: & tūc lra uult imputādū parti, q̄ nō oñdit sn̄iam, q̄ si habuissent posthabita, & sic tunc duæ partes. q̄riū statuisent. f. eius, q̄d statuerūt: v̄n imputēt eis, q̄d nō oñderūt, t̄n p̄textu in stri non iter repti nō retractēt sn̄ia, & hic ē uerior intellectus, quē t̄git gl. in verbo, posthabita. in prin. & in fi. V̄t q̄d triplici capite isti monachi sancti Ant. debuērūt audi ri corā Papa opponēdo de sn̄ia prima lata. Primo p̄ uia restōis q̄a si nō oppoſuerūt corā primis iudicib. debuērūt postea peti ta restōne, cū ex hoc l̄si essent, et illā exceptionē p̄ponere. de resti. in inte. c. 2. & c. i. Sc̄do, q̄a in cā app̄fōnis p̄t opponi perēptoria omiſsa in principali, ut patet. C. de tēp. app. p̄ hāc. de testi. fraternitatis. cū si. Tertio, p̄ uia nullitatis, q̄a sc̄da sn̄ia q̄ prima est ipso iure nulla. 2. q. 6. itē §. diffinitua. l. i. ff. q̄ sen. li. ap. re. & l. i. C. q̄n puo. nō est ne. Gl. ad primū fatē q̄d fuissent adiri p̄ uia restōis: sed hoc nō petierūt, ideo sibi imputēt: nā ad m̄iū fuissent. Nā peti poterat, ut dicit Io. An. si lēdebat̄ eccl̄a: secus si corū p̄sona t̄n: ut nō. de rest. in integ. c. fi. & not. in cle. i. c. r. in gl. 2. ¶ Ad p̄m q̄riū dicit Io. q̄d d̄ i cā app̄fōnis posse peremptoriam opponi, est uerū, q̄n in prima instantia fuit ignoranter omiſsa: secus si sc̄nter, & dolose ad fatigandū ad uersarium fuit omiſsa, q̄a non poterit in cā app̄fōnis omitti. Quod nota q̄a limitat. l. p̄ hāc. & similia. Idem dicit gl. de re. feri. ad audiētā. Pro hac opi. alleg. Host. p̄ locū a sp̄ali. de exce. exceptionē. licet possit induci q̄ directio. in sti. de excep. §. item in iudicio ad hoc de p̄reb. p̄senti. §. loca. li. 6. & q̄d ibi nō, Non v̄t placere hāc gl. quia ex litera, vel indecisa non apparet de scientia in omittendo. Secūda sol. ponit per gl. q̄d dato q̄d appellauerint, app̄o fuit interposita ab interlocutoria, q̄a exceptiones sn̄uolās recusationis nō admiserūt, & quia allegabant secūdas lras ualere, q̄ et nō ualebant, & sic recesserunt q̄tū maciter nō expedata sn̄ia: v̄n cum appellauerūt a diffinitua, uel q̄a et ut q̄tū maces appellare nō poterant, nō audiunt appellantes. 2. q. 6. §. sunt quorum. Ex quo habes q̄d exceptio peremptoria, nō p̄t opponi in cā app̄fōnis ab interlocutoria, quia ab illa cū cā appellat. & oportet q̄d ex specifica cā appellandi iustificet, ut in cle. cū a repulsionē. de app. Secūdo q̄d recedens appellans frustratorie, ut uerū q̄tū max nō auditur appellans. de quo dic hodie, ut in cle. r. de dolo, & q̄tū. ¶ Ad tertium q̄riū r̄ndit gl. sn̄ia q̄ sn̄iam non ualet, uerum, q̄n prima sn̄ia oñditur secundis iudicib. & p̄nuntiant q̄ eā, & sic loquuntur iura in q̄riū alle. Secus aut̄ q̄n sn̄ia nō fuit primis iudicib. ostēsa dolose, p̄m Io. Sed gl. dicit q̄d siue sc̄nter, siue ignoranter sit omiſsa, & nō oñsa primis iudicib. nō obstat sn̄ia sc̄da, q̄a p̄textu noui in sti. uel nouiter reperti, & c. ut optimē dicit lra. Imputēt ergo sibi, si nō oñderūt. Propter q̄ in prin. glo. ponit regulā, q̄d r̄r sn̄ia q̄ sn̄iam nō ualet. Fallit primo, q̄n prima sn̄ia nō fuit, siue ignoranter, siue sc̄nter, primis iudicib. ostēsa. ¶ Secūndus casus, q̄n sn̄ia est lata q̄ primam, ea prima ostēsa, & a secundis iudicib. reprobata, ut nulla. j. c. pxi. l. i. §. i. ff. quā sen. sine appe. rescin. ff. de cōpe. l. q̄d iudicet. §. i. ¶ Tertius, q̄n q̄o fuit de prima, an fuerit iudicatū, uel non, & p̄nuntiarū fuit nō iudicatū. ff. q̄ sen. sine app. res. l. i. ¶ Quartus, in negotio publico. ff. de re iu. Imperatores. ut q̄a reperitur instrumētū noui ter. ex quo obtinisset, ubi succubuit. Et dicit hic Io. q̄d eccl̄a in

In hoc casu non equiparatur reipublice, licet Accur. ibi no. q. 1. alie. in auth. de no. au. s. si minus. Pro eo facit. 23. q. 4. qd ergo. & q. iura ecclesiarum datur publica. ff. de iuri. & iu. l. 1. s. publicata. C. de sacros. eccl. l. si. Ad hoc qd no. post Gofr. j. c. px. sup. vitima gl. & no. de trans. sub preterito. Sed qd sit in illo casu, oportet qd perat reit. Quintus casus est in l. admonendi. ff. de iure iur. qn snia ferri non oino integra pbone pot. n. recitari in uen to inu. & snia qd illud, qd prius erat sniaru tener. Sextus, qn si feruet prima snia, vertit periculū aīa, tenet secūda snia qd primam, et si oīdat snia prima. s. e. lator. c. p. sanguinei. no. gi. qd extendit illos casus ad alios, ubicunq; uertit periculum aīa: & sic nō iustificat snia ex solo acquiescere partu. Idem no. l. 30. q. 9. in summa. ad hoc qd no. s. in rubr. Idem Inn. hic. dic. ut ple ne dixi. s. e. p. sanguinei. Fallit et in casib. quos habes. s. eo. cum Bertoldus. Oēs casus sunt clari, excepto primo, quē repetā, & examinādo j. Ex his casib. habemus p. fertim ex trib. primis tres sōpones ad p. rium, qd ibi qn fuit ostensa: hic, qn fuit non ostēsa. Secūda, qd ibi qn nō fuit reprobata q. a. nulla. hic qn fuit reprobata, q. a. nulla. Sed hic diuinar. Tertia, qn nō fuit p. nuntiata, nō indicatum: hic qn fuit p. nuntiata iudicatū. hic et diuinar. Quarta ponit Inn. ut p. rium, pcedat qn snia non fuit opposita, nec pbata: hic qn fuit opposita, sed nō pbata. Hęc dependet a prima, & erat falsa primo mēbro, q. a. q. non fuit ostensa, nec opposita, & nō pbata, snia debet ualere. Quinta, qd snia qd rem iudi. non ualet, sed bene ualet qd sniam. Hęc pot. esse uera, quo ad secundam partē, & q. aliquo remedio est iuspena: quo ad primā pot. esse uera, & falsa. Sexta sol. ut ibi nō ualet snia qd primā aliqui: hic ualet qd primam nullam. Hęc bona quo ad primū mēbrū, sed est nimis g. nalis, quo ad s. m. non est indistinctē bona. Septima ponit p. quosdā, ut ibi nō ualet scda snia qd primā, qn iudex scituit primā sniam: hic ualet, qn iudex ignorauit. Allegat quia iudicis scientia aliqui operatur, ut nō ualet snia. j. de ap. si duob. ff. de off. p. rali. l. si forte. Hęc pot. esse bona, ut j. Sed illi dñt hoc uerū, ut nō ualet iudice sciente, et si pars nō opponat. Hoc mihi nō placet, ut patebit j. Nō placet et lo. And. hęc sol. qui putat tam p. rīe nō tenere sniam qd primam, qn pars & iudex ignorabāt de prima, nō est xquū qd bñficiū ignorantie partis lēdat ex scientia iudicis, p. quā pot. iuari debet. de rescri. c. ex parte decani. Solum. n. ad excludēdā, uel p. claudendam culpam in iudice ponderat scientia iudicis, uel ignorantia. Nec ob. c. si torte. & c. si duob. q. loquant cū pcedit qui iudex nō est, quo casu pōderat scientia, uel ignorantia, ut in c. si duob. reperit pars in culpa. Octaua sol. p. ponitur hic p. lo. And. ut hic ualet snia qd sniam, qn prima scienter & dolose nō fuit opposita: si aut scienter, sed non dolose, & fortius si ignoranter est omīssa, tunc non ualet snia qd sniam, ut ibi, non obstante primo mēbro gl. C. de tras. si diuersa. ubi dicit prima glo. qd nō ualet snia scda qd primam, et lata de expresso p. sensu partium: ergo multo minus ex tacito. Ergo dato qd uera sit illa gl. nō sequit, qd scientia non nocet, ergo nec dolus. Hoc etiā pcedit in p. enā scientis & dolosi, nō scientis tñ. Ad quod de rescrip. super literis. Ultramontani, ut refert Cy. in l. 1. C. qn p. uo. non est necesse, & recitat Butri. ibi, & in l. nam & postea. s. si dānet. dñt qd secūda absolutoria qd primam p. demnatoriam ualet, q. a. est quid imputet actori, qui habuit primā p. demnatoriā, qn iterato egit, & habuit absolutoriā. Sed si prima sit absolutoria, secūda p. demnatoria, illa nō ualet, q. a. nō est qd impu tet reo, cū iudiciū reddat in inuitū. Et hoc nō placet lo. And. hic: q. a. eadem rō utrobique, & q. a. snia nō est qd legem, sed qd ius partis: & sic utraq; deberet ualere. Ideo Butri. dicit qd in eadem instantia nō ualet secūda qd primam, q. a. p. primā est functus officio, & snia est instantia. Dic qd si de primā nō est opposita, & nō pbatū, ualet secūda: q. a. imputare habet sibi, q. nō op. posuit: cum illa nō sit de exceptis, q. p. ponant post sniam. l. 2. C. sen. rescin. nō pos. Idem si non pbauit, quia nō pot. pbare post sniam si opposuit, & est reprobata, idem. l. qd in dic. de cōp. si opposuit, & pbauit, & eā nō reprobauit exp. sē, tūc pcedit l. 1. C. qn puo. nō est ne. Bar. tenet indistinctē secūda in diuersis instantiis ualere qd primam in eadē, nō p. rōnē Butri. Ad primū alleg. l. si duobus. & hoc ponit ibi, & gl. ff. de excep. rei in di. Ad hoc, q. a. si nō tenet qd iurim, ut l. nam & postea. s. nā si dānet. ff. de iure iur. Idem tenet in d. l. 1. Excludo casus nō dubios, certi sunt casus, qbus nō est dubiū sniam ualere qd sniam. Primus, qn prima est aliquo remedio retractabilr suspēsa, ut app. onis, restōnis, uel suspensionis, & planū quod tūc secūda ualet qd primā. j. de si instr. cū lo. de testa. Raynaldus. & c. Raynutius, de rest. in inte. c. ex literis. c. 2. l. 9. cum si. Secundus casus, sentētia nullo remedio est suspēsa, sed prima est nulla, adhuc certū est qd scda ualet qd primā, ut hic, p. nā duas lec. de pur. vul. c. 2. C. de sen. q. sine cer. quā l. si. cum si. Tertius casus, qn fuit prima aliqua, sed fuit reuocata in dubiū d. uirib. primē, & fuit p. nuntiata nulla, ut dixi s. Quartus casus, qn fuit reuocata in dubiū, an lata fuerit prima, & p. nuntiata, qd nō erat lata, q. a. hic

snia non est directo qd sniam: tunc ualet scda, ut dixi. s. Quintus casus, qn snia scda p. in aliquo diuēficari a prima rōne tps, uel alia de eā, de qua C. de ue. iu. enu. l. 2. s. q. riu. ut si in prima snia fuit p. nuntiata me dīe, uel rē meā eacē in scda p. nuntiata me non dīe, uel tuā non esse: quorū utriq; p. esse suo tpe, & ualet. Ad qd de reit. cū tu. de p. r. di. 1. periculose. de si. inu. i. imputari. & qd ibi no. C. de testi. auth. si dicat. C. si m. ita uen. p. l. 1. l. 1. ff. de mino. in cā. s. si. nā tunc ualet scda, quali cessauit rit cā prima. de renun. post translationē. ver. ceterū. ff. de execu. tu. l. ex o. sone. ar. ff. de pe. har. l. itē uidentū. & l. illud. Sextus casus est, qn snia scda qd primā lata illi directē aduerfat, nec p. r. alia uia diuēficari: lata est tñ scda qd primā ab sibi; alia instātia: & tunc scda snia est nulla, siue p. onet, siue p. rictur primā. Primo, q. a. lata est a iudice, q. functus est off. Scdo, q. a. lata est ab sibi; instantia, et si pars, qd quā fertur, p. sentire: q. a. nō p. renun tiare sōlennit. iudiciorū. ut no. de off. dele. de causis. de li. be. obla. c. 1. de re iud. c. 1. lib. 6. Septimus casus, qn scda snia fertur in diuersā instantia qd primā, illo, p. quo lata est prima, scienter, uel dolose omittere exceptio nē de prima: & tūc s. m. uerū casum hic ualet scda qd primā. Octauus casus, qn fertur snia qd primā, eo, p. quo lata est prima, omittere primā sniam, & exceptionem eius scienter, sed non dolose, aut ignoranter: & hęc est dubitatio. lo. An. tenet hic scdam nō ualere qd primā, p. d. l. j. oportet uideri cām, pp. quā snia qd sniam non tenet. Qui dam dñt, ut sit finis litū. Hęc nō placet Bar. q. a. hac rōne nō ua leret snia qd iurim, nec qd transactionē, cū ambo sint remedia litis deciforia: ut l. 1. ff. de iure iur. & l. post rē. ff. de tran. ad hoc. l. nā & postea. s. sed si damnet. ff. de iure iur. Scda rō assignat: q. a. sententia lata qd sniam est qd ius: q. a. ius fit ex snia: ut l. pe. ff. de iusti. & i. u. sententia aut qd ius non tenet: ut s. eo. cū inter. Et has. dedit gl. in d. l. 1. Nec hoc placet cōiter: q. a. sententia qd ius partis ualet, ex quo est expressus error in sententia: ut d. c. cū inter. & c. 1. Scdo, q. a. sententia qd ius non redactū ad corpus iuris, ualet, et expressio error: ut in l. cū platis. ff. de re iud. ergo, & ualet ista qd tale ius: cū snia non descripra in iure. Tertia ratio, assignatur per Bar. & Bu. q. a. scda snia reperit lata a iudice functō off. suo, uel lata ex instantia: nō tenet. Hęc rō est bona in se: sed in q. tū p. cludit sniam in diuersis instantiis latā ualere indistinctē, multū restringit l. 1. q. dicit indistinctē, qd nō ualet: & est qd rōnem huius text. q. se fundat sup. ualiditate primā, qd. hic opata fuerit nō oīnio snia. Item l. 1. ff. q. sen. sine ap. rescin. v. loqui qn snia sunt late in diuersis instantiis: quia patet in exceptione, cū excipiat casum, qn reuocata est in dubiū de uiribus primā. Dicebā, qd rō est, qd snia facit notoriū: & snia ē nulla, qd lata qd notoriū. no. de sen. exc. c. Romana. l. 6. s. j. no. Inn. de frigi. fraternitatis. & c. cū nris. de p. c. pb. in addi. licet hoc senserit Pe. ut recitat Cy. in l. 1. C. de sen. ubi dicit, qd cā est, q. a. snia debet ferri sup. dubio, nō sup. certo: Ad hoc text. nō cauillando. s. e. inter cetera. ubi patet, qd snia nō ualet qd manifestū. Ad hoc de ap. sollicitu. dinē. uer. si uero. vñ qd cludo indistinctē, qd snia lata qd sniam in diuersis instantiis nō tenet, q. a. snia fuit, primis iudicib. ostēsa, & nō reuocata in dubiū de uiribus eius, uel iniustitia eius, statim iudex p. nuntiet qd illā, snia nō tenet, tanq. lata qd notoriū, de quo iudici p. stat. Vbi aut foret lata snia qd primā, prima nō oīssa, est secus: q. a. reperit lata qd ius. qd notoriū, de quo iudici nō p. stat. Nec facio dīam, an dolose, uel nō dolose omiserit opponere. Itē an ignoranter, uel scienter: q. a. qd oīcūq; omiserit, snia nō reperit lata qd notoriū, de quo iudici p. stat. Secus si illa oīssa p. nuntiat qd eā. Qd intelligo, ut dixi, qn nō est reuocata in dubiū de uiribus primā, uel qn est reuocata qd dubiū de iustitia, uel iniustitia eius, uel ē reuocata, & nō apparet aliqd de iniustitia. Vbi at oīdit iniustitia, uel p. fessioe partis, tunc ualet snia: q. a. notoriū p. fundit notoriū: ut no. Inn. de immu. ecc. q. a. pleriq;. Idē si alia pbōne detegeret scdo iudici iniustitia: q. a. ex quo iā notoria pbōne apparet iniustitia, scda snia iuuat qd notoriū primē. Et sic intelligo Inn. de rescri. cū dilecta. s. c. cū Bertoldus. de frigi. fraternitatis. ad hoc qd not. Arch. 2. q. 6. s. diffinitiuā. & Holt. s. e. cū olim ubi dicit, qd snia qd sniam tenet, qn notoriū est de iustitia primā. Ex hoc dedit qd de snia lata qd iurim, uel qd p. fessionē: puto, qd teneat: ut in l. nam & postea. s. sed si dānet. ff. de iure iur. q. a. multa p. stat. opponi qd iurim & p. fessionē, q. non qd sniam: licet. n. p. fessio, & iurim hēant in se p. sumpcionem iuris, non tñ ipducunt p. sumpcionem de iure. sicut snia: nam qd confessionem admittitur probatio, & aliqd qd iurim, nisi qn transit in transactionem. ff. de dolo. l. sed & si de ferente. iuncta l. pe. C. de iure iur. quod secus est in sentētia. Inter diuersos tñ ualet sententia contra sententiam. Vide Inno. qui fil. sint legi. causam. Et est causa, quia notorietas non se extendit ad diuersam personam, quæ non fuit in iudicio.

S P M M A R I V M.
1 Sententia lata contra priuilegium si ab ea non fuerit appellatum tenet.
2 Sententia lata super certis articulis libelli continentis diuersos, ualet illis liquidatis, et alijs dilatis.

Monachus

- 3 Monachus quando per se, & quando per alium in iudicio esse possit.
- 4 Possessorio si accumulatur petitorium ubi prius de possessorio constat, super eo fertur sententia, & executioni mandatur, dilato petitorio. 1. 1.
- 5 Sententia lata contra subiectum non preiudicat uero domino.
- 6 Sententia quando ob dubium non impediatur promulgari.
- 7 Possessorio restituenda si agatur super re incorporali sufficit probare se fuisse aliquando in quasi possessione.
- 8 Probationes duę ubi inuicem simul concurrunt, iudicandum est pro illa, quę efficaciora iura concludit.
- 9 Sententia ut non noceat ignorantı uocato ad ius, quę requirantur.
- 10 Sententia an possit per condemnatum peti ut renouetur preteritum instrumenti de nouo reperti.
- 12 Exceptiones ubi pars altera proponit, si iudex illas omittat, an uideatur reprobare.

C A P. XXI.

Vborta. ¶ Tenet sententia lata ꝑ priuilegium ostensum, uel non ostensum, si ab ea non fuerit appellatum, uel supplicatum. h. d. Et tria facit. Primo præmittit processum, & sententiam super possessorio latam. Secundo ibi: uerum committit ipsius executionem, & causam super petitorio. Tertio ibi, iudiciibus petitorium diffinit, diffinitum moderatur, & quoddam soluit obstaculum, ibi: subiectionem, quam uendicabat episcopus. ibi: Innocentii secundi, ibi: sibi. scilicet episcopo: cũ prima facie esset instructum priuilegio plene ut debuit. s. c. cũ Bertoldus, remittentibꝫ. erant enim iudices perplexi ꝑ priuilegium Inno. & sententiã Alexandri. nescientes ergo quid eligerent, remiserunt negotiũ ad papã. ¶ Not. 1. q. vbi in eodẽ libello plures accumulatur actiones, & articuli quorũ aliqui fauilius expediuntur, pōt iudex ꝑ partes pronũciare expediendo. ¶ articulos, de qbus constat, aliis dilatis. ¶ Not. monachos in omni causa, in qua possunt esse in iudicio, i omni illa, alio nõ repugnante, possunt constituere procuratorem. simile s. de resti. spo. ex parte. de iudi. intelleximus. ¶ Not. quasi possessione probari partiũ confessione. ¶ Not. ubi in eadẽ instantia accumulatur est possessoriũ & petitoriũ, si prius constat de possessorio, super eo fertur snia, & executioni mandatur, nec deferuntur aliq; ad sententiam in petitorio. De hoc in c. cũ dilectus. de cã pos. & in c. cum ecclesia. & c. ad vltimũ. ¶ No. pro & q. qñ per sententiã latã ꝑ subiectum non præiudicat uero domino, etiam iudicante super subiectione. de hoc s. co. cum super. ¶ No. q. dubium qd in quolibet casu certi concludit iudici iustitiam, illud super eo nõ impedit sententiã promulgari, qñ in quolibet euentu nota est iudici iustitia. Pro hoc l. Gallus. s. & quid si tãtũ. ff. de li. & post. ¶ No. q. valet snia cõtra instrumentũ, & priuilegiũ etiã iudici ostensum, & in iudicio pductũ. ¶ No. il. iud. p̄textu priuilegi, & c. ¶ No. q. ad cõcludendũ i possessorio restituendẽ sup re incorporali, sufficit pbare se fuisse aliqñ in quasi possessione: quo probato obtinet qñ nõ resistendẽ: qã censet cũ possessione priuasse, eo q nõ respõdit, & q subditus resistit apparet spoliatus: vnde cõpetit episcopo vel interdicitũ, vel iudicis officiũ, vel qd dicitur: de quo Inn. remittit. de elect. quere lã. de resti. spo. s. c. p. dicit vbi dixi: & uide oĩno, q not. in c. accedẽs. v. de lite nõ cõte. ¶ No. q. vbi vtraq; pars fudat intentionem suã, iudicadũ est pro illa, quę efficaciora iura pducit. Ad hoc de postu. pla. bone. 2. i. f. vbi de hoc. ad hoc de pba. licet cãm. ¶ & est hoc arbitrariũ. de test. in nostra. & c. si. fm. Hof. ¶ Opp. quod sententiã sup subiectione debuerit p̄iudicare Pape. j. co. quãuis Innoc. dicit, q Papa ignorauit ius, q habebat in monasterio: alias sibi preiudicasset. ff. co. l. s. c. Not. bene nõ sufficit scire iudiciũ motũ sup iure suo, vel ad se spectãre, sed oportet etiã q sciat sibi illud ius cõpetere. Quod not. bñ: qã valde limi tando declarat illa iura: & multoties cõtingere pōt quẽ scire litigiũ sup iure, q hẽt ex psona alterius, in quo pōt cadere ignorantia probabilis. de iure i. cũ quis in ius. uel fm. Hof. nõ preiudicauit sibi: cũ hoc fecerit ex necessitate publici officij. De qua re. n. cognouit, tñ iudicare oportet. de causa pos. cũ ecclesia. ff. de iudi. de qua re. sicut dicimus in pupillo, & tutor. p. eo agẽte, vel autoritatẽ pbente. C. de admi. tut. l. cũ qdã. ff. ex qui. cau. ma. l. videlicet, licet sit secus in officio voluntario, sicut ẽ officiũ aduocacionis, & pcuracionis. de inoff. testa. ad uerfus. s. si. & l. si. rñ. j. ff. de rei ven. l. officiũ. ff. quẽ ad mo. te. ape. l. si quis ex signatoribꝫ. C. de inoff. test. l. parẽtibꝫ. s. de trasfac. ex r̄pis. tuti? tñ est iudici q suũ ius excipiat, sicut hic fecit Papa. Nec mirũ, si p̄ferat in ius suũ, p̄ protestationẽ, q sic cõseruat etiã ius aliorũ. s. c. proxi. in fi. ¶ Vltimo Io. An. remittit de q̄stione qdemnati, qui post qdemnationẽ reperit instrumentũ: remittit ad Spe. de sen. execu. s. vlti. ver. illud autẽ. & de instr. qd. i. s. postq. ver. qd si solui decẽ. vide q scripsi s. co. cũ Bertoldus. & Io. An. de pur. vul. c. 2. gl. in l. si fideiusor. s. in omnibꝫ. ff. man. dati. ¶ Gl. i. & 2. sunt clarę. in fi. ¶ Glo. 2. dicit rōnem quare. vide per gl. de fo. cõpe. conquestus: in gl. 2. ¶ Gl. 3. colligit primo, qd accumulato possessorio & petitorio, si cõfessione constat

de possessorio, prius sup illo pronũtiat. Et dicit hic Inn. dignũ not. qd qñ utroq; iudicio agitur, dilato petitorio pronũtiat sup possessorio. de quo constat statim per q̄fessionẽ: ut hic. Sed ipse hoc reprobatur dicens, qd constat, qualiter conq; probat, & obtinetur: quia suspensio petitorio pōt quis profequi possessionẽ. de cau. pos. c. pastoralis. Hof. remittit de rest. spo. ex cõquãstione. ad fi. & vide eo. tit. s. c. p. in gl. dicit Inn. & j. de concess. pben. post electionẽ. in verbo, sniam. in fi. Colligit scđo, qd qui obtinet in proprietate, obtinet in possessione, in quo etiã ante sit cubuit, qñ iudicia in snia accumulant. ad qd de cã pos. cũ dilectus. ¶ Opp. gl. quod Papa ꝑ epum in proprietate debuerit pronũtiare, ex quo nihil probabat super eadẽ cã pos. cũ ecclesia. ut eccle. de. v. nrm. in gl. dicit, qd ep̄s fuit persecutus tñ possessoriũ, petens inducias ad probandũ ꝑ priuilegium sup petitorio: vel ipse ex officio suo uoluit p̄uidere ep̄o: alius non recte processisset Papa. Vel dic, qd pro possessorio tñ actum fuit: & ep̄s petijt cãm cõmitti q̄tum ad petitorium, quod melius vñ. ¶ Opp. gl. quod sit aliud exceptionem omittit, aliud reprobare: ut patet in exceptione p̄pensationis: quia si opponit, & iudex eam expressẽ non reprobatur, sed ea omissa p̄cedit ad sententiã, non vñ eam reprobare, quin iterato possit opponi: & tñ secus, si ea expressẽ reprobatur. ff. de p̄pen. quod in die. s. i. Glof. dicit, quod speciale est in p̄pensatione. Sed dic, quod aliud in compensatione, quã potest opponi ad merita; & in executione: vnde si expressẽ non reprobatur: vnde reseruata ad executionẽ: secus si expressẽ reprobatur: aliud in exceptionibus, quã tñ p̄t opponi ad merita: quia eo qd nõ admittunt, vñ reprobatur, cũ nõ possunt reseruari ad executionem; nec ibi opponi: & quia per sniam excluduntur. l. 2. C. sen. rescin. nõ possit. ¶ Vltima gl. colligit, qd solo facto perditur priuilegiũ. alle. cõcor. de hoc in c. cum accessissent. de consti. dic ut ibi.

S P M M M A R I V M.

- 1 Sententia, a qua fuit appellatum, retractatur si constant testes conspiratores fuisse. 2. 1.
- 2 Accusare possunt canonici proprium episcopum de criminibus.
- 3 Visitatores & inquisitores generales qua p̄ficia. dentur.
- 4 Capite infirmato infirmari videntur membra.
- 5 Inquisitio committi videtur appellatione correctionis.
- 6 Procuratorem canonicum regularem constituere possunt monachi, & canonici regulares.
- 7 Monachus, an possit procurator constitui.
- 8 Clericus potest de crimine agere ciuilitur.
- 9 Procurator monachus, an possit committere vices suas.
- 10 Inquisitio an sit senda in loco accusati, vel possit fieri extra.
- 11 Inquisitores possunt dici iudices, & quomodo inquisitores generales possunt ab administratione remoueri.
- 12 Inquisitores possunt super pluribus articulis per partes procedere, & principales articulos expedire, alijs dilatis.
- 13 Iurare cogitur is, contra quem fit inquisitio.
- 14 Laudum potest super certis liquidatis per partes pronũtiari super diuersis articulis alijs dilatis.
- 15 Inquisitores non possunt procedere lite non contestata. 1. 9.
- 16 Testes conspiratores non probant contra inquisitum. 2. 2.
- 17 Appellatione missa possunt in causa appellationis allegari cause concludentes sententię nullitatem.
- 18 Publicatio an concludatur per ostensionem inqueste.
- 19 Sententia in causa inquisitionis lite non contestata: lata vel non citata parte inquisiti, non valet.
- 20 Appellationem non iustificat sola voluntas probandi causam appellationis a diffinitina coram iudice a quo.
- 21 Testiũ inhabiliũ receptio nõ grauat partẽ, nisi statim pbẽtur inhabiles.
- 22 Probare p̄t in causa appellationis, qd in principali fuit semiplene pbatiũ.
- 23 Testes an sufficiunt obicere, vt non exigatur probatio obiectionis.
- 24 Appellatio quando iustificatur sola voluntate probandi exceptionem, quę non fuit admissa.
- 25 Attentata omni. 1. an sint indistincte reparanda, appellatione emissa.
- 26 Testis criminosis, an probet etiam contra in famatum.

C A P. XXII.

Vm I. & A. ¶ Sententia, a qua fuit appellatum, retractatur, si constat testes, ad quorum dicta tantũ lata fuit, cõspiratores fuisse, & contradicente parte receptos. h. d. Primo ponitur factum coram Papa narratum. Secundo dat iudices appellationis, i. i. quia vero. Prima subdiuiditur: quia primo ponit delegationem principalis causę, & eius formã. Scđa, ibi: iudicis processum, & sniam delegatorũ. Tertia ibi: a qua appellationẽ ab eo interpositã, & prosecutionem ipsius. Secunda etiã subdiuiditur: quia prima in certum casum mandat processum primorũ irritari, & de nouo inchoari. Secũda ibi: si vero. sub triplici membro mdat processum cõfirmari quoddã soluens obstaculũ ibi: quia licet. ¶ No. primo, qd canonici regulares nõ solũ nomine ecclesie, sed etiam suo procuratorem cõstituere possunt etiam alium canonicum regem, Ant. de But. super ij. par. ij. Decr. r r r

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

3 **p**n Inn. ¶ Scđo no. pcanonicos eccle posse pprum eam de criminibus eius superiori deferre, & accusare: & non solum pat deferre crimē immediatē, sed criminis infamiā: qā interest sua non hre epm de criminibus infamatum. ¶ No. practicā dādi visitatorem, & inquisitorem gnalem in capite, & in membris.

4 ¶ No. hic exprellum, qđ pp infamiam epī p̄t ad inquisitionem pcedi q̄ membra: qā infirmato capite, infirmari vident membra. Hæc sunt notabilia prime partis vīq; ad ver. iudices. hic ex

5 pedio dicta doc. & gl. ¶ No. scđo ab applone correctiois inquisitionem p̄mitti. Itē, qđ is, cui p̄mittitur correctio, priuat bñficio. ¶ Opp. qđ monachi nō p̄stituāt pcuratores, nec p̄stituatur. 16. q. 1. q. vere. & c. monachi. de accu. c. pe. 87. di. peruenit. Dicit Inn. qđ monasteriū indubitatē pcuratorē monachū constituit. de cōsue. cum dilectus. de iura. cal. Imperatorum. cum multis similibus. Item religiosi in causis, quas habent, pcuratores p̄stituunt: vt si fiat inquisitio q̄ ipsos, vel ipsi inquisitionem p̄mouent q̄ plati: vt hic, & de trans. c. pe. In tm, qđ q̄ voluntatē epī, & plati, p̄nt monachi denūtiare malum platum, & ad hoc pcuratorem p̄stituere: vt patet hic. 3. q. 7. qā pp. quinimo, & p. psecutione cuiuslibet negotij, in qua plures monachi agendo, uel defendēdo, admittunt, p̄nt unus uel plures ex eis negotiū p̄seq. et p̄stitui pcuratores ab aliis eorū noīe. de accu. ca. olim. Ad hoc. qđ no. de test. in sup. vt patet in cle. religiosus. d. pc. Idē si agat de plati sui electione. j. eo. ad pbādū. de rescrip. cū dilectā. de elec. cū inter R. Idē in accusatione: & denūtiatione plati sui: quo casu sunt eis expēs de bonis monasterij ministrāde. j. de accu. ex parte. & gñaliter ubiq; licet monacho agere, licet p̄ aliu lras impetrare, & cam p̄seq. Ad hoc de excep. dilecti. in prin. ibi: trāmissa vobis, & c. regl. r. n. obtinet, qđ pcuratorē constituit is, cui p̄mittit agere. ff. de pcur. li. 1. & melius est

7 qđ monachus agat p̄ aliu. quā se ipsum. s. de syndi. c. j. ¶ An at possit pcurator p̄stitui. Dicit Inn. qđ qlibet monachus p̄ pcurator p̄stitui ab abbate in negotio monasterij sui. 16. q. 1. qui vere & c. monachi. nō aut in suis p̄priis, scilicet abbatis negotij: puta si fiat inquisitio q̄ eū, vel alia p̄pria negotia insorgūt, p̄m quosdā. cū p̄dicta capitula dicāt, qđ ad hoc ut monachus possit hæc negotia forētia exercere duo requirunt, abbatis māda tū, seu autoritas, & monasterij utilitas, p̄m aliquos. Inn. dicit, qđ at in inquisitione, & aliis negotijs abbatis & in electione ipsius, & in aliis p̄t monachus esse pcurator: qā in hoc uertit utilitas mōasterij, ut bonus abbas ei p̄ficiat, & p̄fectus defendat, p̄m Inn. p̄ qđ dnt pcuratores electorū: qđ q̄ defendunt plato sibi p̄ successores debent salaria, illi dnt q̄: qā seruiunt p̄sonis; ut in utroq; p̄derādus euentus, & in electo distinguēda cōcors electio a discordi p̄ decret. cupiētes. de elec. li. 6. Per p̄dicta dicit Inn. qđ p̄ laico patrono, uel principe, uel magno defensore, siue utili amico monasterij, ut qđ possit monachus esse procurator: nam officium procuratiōis fortius prohibet ep̄o, quā monacho. 5. q. 3. qā ep̄s. 9. q. 3. cū scimus, & tñ dñ ep̄s. Arelateñ. pro dño uillē Montis pessulani, q̄ nec suus princeps est, nec patronus, sed amicus tm̄, per Papam admittit̄ procu. j. qui si. sint legi. p̄ uenerabilem: fortius ergo monachus admittit̄, eū in amico p̄curat̄ utilitas monasterij, & si is, q̄ quē admittit̄, excipiat, quod in hoc nō uertit utilitas monasterij: Receptabitur, qđ non p̄tinet ad eū de hoc excipere: qā nec inquirere, nec scire possent utilitates monasterij, q̄ forte ita occultæ sunt, qđ non expedit eas esse notas aduersario: sed uentus, ad quē p̄tinet scire, & tractare utilitates monasterij: uel et ipse monach⁹, q̄ p̄stituit, possit d̄dicere ex hac cā: quinimo de mandato ep̄i p̄t ipse p̄stitui. p̄cu. 16. q. 1. qui vere. imo, qđ plus est, q̄ voluntatē ep̄i & abbatis p̄nt monachi denūtiare malū platum, & ad hoc pcuratores constituit, ut hic patet, & 3. q. 6. qua pp. Prædictis non obit. 12. q. 1. nō dicatis. ubi dī, quod nec lras recipere debet monachus sine licētia superioris: qđ intelligitur de lris et priuaris, & amabilibus, & simplicibus sibi missis: multo minus ergo pcuratorias suscipere debet: absq; licētia: qā intelligit̄ de lris missis, p̄ sua utilitate, nō p̄ utilitate monasterij. Illud regl. r. uerū. Fallit qđ pcurator p̄stituit, ut hic, & aliis casibus a iure excepis, p̄m Inn. Remittit Inn. de postul. c. 2. & qđ not. de

8 priui. cū olim. in gl. iō acquirit. ¶ Opp. qđ p̄ aliis nō potuerūt renūtiare iudicio criāli. de p̄cu. tuē. Sol. intellige, qđ hic agebat de crimine ciuilit̄: in ciuilibus aut tales dnt p̄sortes lris: ut no. de p̄sti. cū M. ad hoc de p̄cur. cle. religiosus. ¶ Gl. q̄rit. an possit cōmittere uices suas. Gl. qđ nō, ut s. de offic. dele.

10 qm̄. s. 1. ¶ Querit gl. an in ipso loco oīno debeat fieri inquisitio, an ex locū possit. Glo. dicit, qđ non possit ex locū, nisi moriant̄. de quorum uita q̄rit. Tu dic, qđ indistinctē alibi fieri nō p̄t. saluo eo, qđ dī de offi. dele. statim. lib. 6. p̄ quā reprobat, qđ dixit hic Vine. qđ si illi qbus sic scribit̄, parte nō opponēt in alto loco p̄cedat, & sniam ferat, ualer snia. ff. de pcur. si fili. s. ueterani. Tu dic q̄ritū, nisi in casu p̄dictē decre. statim. lib. 6. p̄m lo. And. ad qđ de rescrip. statutum. s. in nullo. li. 6. ¶ Ve-

11 nio ad uer. iudices. ¶ Nota 1. quod inquisitores iudices ap-

pellant. & dicit Io. And. qđ licet melius inquisitores appellarent, tñ iudices dicūt, qā ad modū iudicū ab administratiōe depo nūt, & exceptiones admittunt. In quo tamē sit inter istos dīa, remittit Host. de iu. exhibita. ¶ No. inquisitores gnales possē

12 ab administratione remoueri. ¶ No. inquisitores sup pluribus articulis possē per partes p̄cedere, & principales articulos possē

13 se expedire, aliis dilatis. ¶ No. p̄m Host. q̄ is, q̄ quē sit inquisitio, cogit iurare. De quo de acc. qualiter. 2. ¶ Opp. qđ nō debeat p̄nūtiari per partes. ff. de arbi. l. q̄ tamē. So. Delegat̄ p̄nūtiat per partes. Idem in ordinario. Idē & in arbitrio: nisi sit dī. cū ut de oībus p̄nūtiat, & cognoscat. Nunquid autem tales

14 visitatores sint ordinarij: uide Fred. suo confi. 140. De materia gl. dic vt s. cum inter. ¶ Venio ad uerū aqua. ¶ No. 1. q̄ inquisitores nō deberent p̄cedere lite nō cōte. ¶ No. 2. q̄ p̄spiratores q̄ inquisitum nō sunt in testes recipiēdi. ¶ No. q̄ in causa appellationis p̄t doceri, & opponi de nullitate processus, & possunt causē allegari concludentes nullitatem sententię.

18 ¶ No. q̄ actus publicatiōis, & oñsionis testij, v̄ esse de subst̄tia iudicij, v̄ saltē de iustitia, v̄ illis omissis snia reddat̄ iniq̄tia. No. q̄ aliud est publicare attestations, & aliā est ostēdere & sic sunt diuersa. Per qđ videt̄ qđ publicatio nō concludat ostētionem: & qđ nō sufficit publicare, nisi ostendant. De quo dixi de testi. fraternitatis. ¶ Opp. qđ in causa inquisitionis possit p̄cedi ad diffinitiuā lite nō p̄test. ut lite nō p̄te. qm̄. s. sunt, & alii Gl. fatet̄ qđ hæc causa nō est bona: dicit tñ qđ citari debet & opponi debet sibi capitula p̄m formā. s. debet. Scđo d̄t hñdo uel gl. & hoc intellige, debet dicere uel hoc intellige: alias nō haberet sensum, nisi illud, & hoc itellige, referas ad tex. & nō ad illa, q̄ sunt dicta in p̄cedēti parte gl. & est sensus, qđ ubi p̄cedit ex inquisitione, altero p̄sequente exigūt cōtestatio litis. A. P. ad hoc Host. de iur. cal. c. pe. Pe. & Ab. dicit qđ gñali nō fit litis cōtestatio: in speciali uocaturis, q̄ quem sit inquisitio: qui r̄spōdet, habetur pro p̄testata: sicut contumax procedi potest contra cum. vt lite non cōte. qm̄. s. sunt & alii ad hoc qđ no. sup. vt. de hoc plene dixi vt lite non contest. qm̄. s. sunt & alii. dicit ubi ibi. ¶ Opp. gl. qđ papa debuerit moueri ad sniandū causā, qā nō sunt ei ostēsa capitula. de acc. qualiter. Glo. dicit qđ hæc fuit sufficiens causā. Papa tñ ab aliis mouetur, qā forte ab hac nō cōstitit: debebat ergo probari. Inn. dicit hic qđ forte alii fuerunt publicati: sed nō dicta p̄spiratorū, qđ nō erat necesse, si ex eis ad sniandū nō mouebat: uel forte, p̄m eū, licet nullę attestations fuerunt publicatę, nō tñ propter id reuocabitur snia, cū ex eo nō fuerit appellatū, p̄ qđ nō ē grauiorē illatū q̄ ius litigatoris, trāsit in rē iudi. uel appbari p̄ partē, si itra 10. dies ab illo nō appellet: uel papa mādat dicta p̄spiratorū publicari, & inq̄ri an iudices p̄spiratorū fuerint p̄secuti, & an aliorū dicta p̄cor dāt dictis p̄spiratorū, p̄m Inn. ¶ Venio ad uerū aqua. ¶ No. primo, qđ pp hoc qđ in appellationis causā ad curiā interposita nō possit probari causā appellationis, nihilo minus statim nō ferit snia, si pars cōfidit posse probari ad partes, tūc causā est ad partes remittēda: si tñ aliqd docuit de causā, quanq̄ nō plene.

20 ¶ No. qđ sola uolūtas pbādī causam appellationis a diffinitua corā iudice a quo, nō iustificat appellationē, nisi aliter actu p̄betur. ¶ No. irritari sniam propter receptionem testij conspiratorū duob⁹ interueniētib⁹, qđ ultra receptionē testij cōspiratorū p̄bent p̄spiratores, & qđ deposuerint q̄ eius p̄sonā, ex cuius p̄sona reddunt inhabiles, & qđ iudices illorū dicta sunt p̄secuti. Et dicunt secuti illorū dicta, qm̄ p̄ alios nō est p̄batū. Et nō dicunt secuti illorū dicta, qm̄ per alios est plene probatū. Et sic patet qđ cōmissio habitū cū inhabilib⁹ ad testificadū nō uiciat r̄stimonium, dūmodo tot habiles deponāt, ex quibus integrā

22 p̄batio formet̄, & sumat̄. ¶ No. qđ act⁹ cōspirationis inhabilitat testem solum respectu illi⁹, q̄ quem est conspiratum, & non respectu alteri⁹. Et sic limitata causā limitatum parit effectū. Et sic p̄spiratores q̄ abbatem, recipi possunt q̄ monachos. Et sic v̄ qđ delictum cōspirationis indiffinitē non repellat a testificando. ¶ No. qđ per actum receptionis testium inhabilitū pars non grauat̄, nisi statim probetur inhabiles. De quo dicit ut de testi. ex pte A. de. Debit ergo v̄ p̄testari. de testi. p̄testatium. uel terminū petere ad pbādū, ut hic, & s. de test. causam.

24 p̄m Inno. Io. And. remittit ad c. ex parte. ¶ No. ex prin. in causa appellationis p̄bari possē qđ tm̄ semiplene fuit probatum in principali. de testi. fraternitatis. p̄m Hosti. Quid si probata fuissent obiecta non per alios testes, sed per instrumēta aliquo genere probationis? Dic qđ idem: nam & per eōdem iudices possēt de his constare. de excē. præla. inter dilectos. ver. p̄testat̄. de quo. s. de testi. cum a nobis p̄m Ho. i. ¶ Querit gl. an sufficiat obiectum contra testes qđ sint conspiratores, an etiam exigatur qđ hoc probare uoluerit, ut ex hoc retrahet snia. Glo. hic dicit qđ ista litera uidet̄ sonare qđ utrunq; exigat̄: imo non sufficit qđ uoluerit, nisi obtulerit: nec sufficit qđ obtulerit, nisi p̄spiratores p̄bentur. Dic si tātū excipit, nec aliter p̄bare uoluit, inq̄tū nō est admissa exceptio, & testes sunt admissi, nō est gra-

natus: & iō tunc, si vult retractare sniam a diffinitiva, oportet pber illos pspiratores fuisse, & iudicē fuisse secutū dicta eorū. Hoc tenet Arch. 2. q. 2. appone. & Vinc. hoc idē, si tñ exceptit, & voluit probare, & obtulit, sed non incontinenti: vel si incōninenti non apparellat a receptione, sed a diffinitiva: quia illa iustificatur ex iustitia, & non ex solo grauiaminc. Si at exceptit, & obtulit probare, & incōninenti & appellauit a receptione, tunc hoc solo docto iustificaret illa appo ab interlocutoria, per c. ex parte Adē, & per c. interposita. & sic soluit ca. sequens.

16 ¶ Op. gl. qd imo sola uoluntate, probandi exceptionē q̄ testes, & oblatioe probōnis iustificetur appo. de ap. interposita. Gl. remittit ad c. ex parte Adē. Dicit Host. qd hoc probare uoluit, sed non obtulit: uel obtulit, nec fuit repulsus: uel si fuit repulsus, non tñ appellauit pp hoc, sed solum a diffinitiva: ut dicā super gl. ¶ No. qd dī exceptionis ē oblatam probōnē iustificare apponem: est uerū, qd appellat ab interlocutoria exceptionis non admittit: secus si appellet a diffinitiva, admittit appone ab interlocutoria exceptionis non admittit. totū expeditur in c. ex parte Adē. ¶ Deinde gl. est clara. De illa mā dic, ut dixi in d. c. ex parte Adē. Gl. colligit non sufficere testū salum probare, corruptū, uel testes corruptos, nisi pber, iudicē secutū illorū dicta. Dicit Inn. qd dī p̄ aliud in testib. corruptis, aliud in pspiratorib. Dic, ut dixi de pb. licet cām. ubi gl. agit. ¶ Op. qd non reuocent oia, q̄ sunt attentata post apponē, tanq̄ attentata a iudice non suo. de off. del. super q̄onum. Sol. Dicit gl. qd licet appo sufficiat prima facie, q̄ cā sufficiens erat in ea allegata, tñ non pbauit, q̄ debuit pbare oēs testes pspiratores fuisse. Ho. dicit, qd oppositio Glo. pcederet, si fuisset appellatū ante sniam ab actu receptionis testū pspiratorū, sed non fuit hic appellatū añ ab illo actu, nec apparet: nā si fuisset formatr appellatū, totū actū fuisset postea irritatū. Sed d̄ hoc dic, ut i. c. ex pte. q̄ hoc uerū inq̄tū psequeret retractationē per uia gra uaminis. Inq̄tum at per uia iustitię, uellet hoc psequi, nō retractaret snia, nisi fuisset probatū, eos pspiratores, & indices fuisse secutos dicta pspiratorū. Hic at dicit Ho. fuit appellatū a diffinitiva: & si dī, ex quo non appellauit a receptione, q̄o pōt nunc de hoc p̄queri in appone a diffinitiva, ēt si dicta testū pspiratorū iudex sit secutus. Dicit Hof. hoc iō, q̄ illud grauiamē de receptione testū pspiratorū nō grauabat: sed grauiamē, quo iudex secutus est illorū dicta, est illud, qd v̄ respicere snia: & ita demū grauat: magis. n. grauatus fuit abbas circa illū articulū in snia p̄rolatione, q̄ in testū receptione. Iō p̄m dist. hic postitā retractat snia. Io. An. dicit, qd iō retractat, q̄ grauamen erat p̄nexū snie, & poterat retractari per apponē a diffinitiva: ut de app. c. si. li. 6. & adde, qd no. de excep. c. 1. in 4. gl. & qd not. de ele. cum nobis olim. in gl. sciēdū. ubi, qd hic, dictum est de retractandis omnib. post apponem, procedit in appellatione ab interlocutoria iudiciali: secus in extraiudiciali. ¶ Op. qd q̄ alios ēt de capitulo non deant admitti pspiratores, quia criminofū sunt, & sic repellendi a testificādo. de testi. testimoniu. So. Dicit gl. qd admittuntur in cā purgationis, uel inquisitionis, s̄ i informatos, quanq̄ sint inhabiles, ubi de facto suo interrogentur. 4. q. 3. item serui, & ubi alij non p̄nt testes haberi. Hāc tenuit Inn. pp infamiam, & Ho. maximē si sit generalis inquisitio, & ad penitentiam. all. de testi. co. c. si. Scda sol. ponit per gl. qd admitti possunt ad testificandum, non ut eis plena fides adhibeatur, sed ad p̄sumptionem faciendam: uel p̄m Io. And. ad faciendum iudicium, uel informationem. Ad qd de p̄sec. 1. quia & si dicta eorū debilitent in aliquo, non tñ euacuat ex toto: & sic cū alijs adminiculis probantur. j. de sim. p̄tuas. Vel p̄t tertio dici, qd ualet testimoniū q̄ eos, qui alias tolerauerunt eos: ut sunt illi de capto, non q̄ extraneos. Non placet hoc Io. An. qd dī in c. nulli. est speciale in ep̄o, ut ibi, & no. 2. q. 7. §. in hoc. Hosti. soluit, ergo sp̄ale in generali inquisitione, ut tales admittant: quia in talib. non est locus solennitatis. istis, maximē in illis, qui debent penitentiam agere: quo casu nec forsan locus est illi forme, q̄ tradit de acc. qualiter. 2. §. dēt. licet abbas, q̄ sp̄aliter exp̄sus erat, & ab administratione remouēdus, de hoc p̄queri potuisset. talib. n. testib. non credit q̄ illum, q̄ quē pspirant. Quinto soluit Gof. qd tales inhabiles admittuntur in subsidium, ubi alij testes non p̄nt haberi, sicut hic: quia ea, quā sunt in capto, de facili ab alijs, qui non sunt de capitulo, sciri non p̄nt: de testi. ueniens, sicut in his. q̄ sunt ut per domesticos. C. de repudi. ex cōsensu. Iō quales inueniuntur, tales capiuntur. Vel sexto, p̄m Inno. testis criminofus admittitur ad testificandum, si nō opponat: hic nil fuit oppositū nisi p̄ abbatē. a cuius nocumēto bñ excludunt. Inq̄tū dixi pspiratores repelli: dicit Inn. nō solū repelli inimicos, s̄ qui ex odio pspirant, sed ēt illos, qui sine mentis odio. 3. q. 5. c. 2. & e. seq. Per q̄ dicit pspirantem pro bono ecclesię sine peccato q̄ platū repellit a testimonio q̄ eū, qui tñ nō peccat: ut dixi de iudi. exhibita. Per hoc patet gl. 6. ad q̄. gl. ut hic intelligatur de pspirantib. in bonum, qui non delinquant, qui licet repellatur

quo ad platū, nō quo ad alios. Sit ergo p̄p̄o. Cōspirator in bonū repellit a testimonio q̄ platū, non q̄ capm, uel alios. pspirator i malū repellit a testimonio q̄ illū, q̄ quē pspirauit: q̄ alios, si nō opponat, admittit: si opponat, admittit in generali inq̄sitione, & q̄ infamatū, ubi agit ad penitentia: q̄ non infamatū admittit ad iudicis informationē, uel qualēquē p̄sumptionē, ad plenā non, ubi p̄nt alij testes hēri: ubi alij nō possunt haberi, admittitur: sed quanta fides detur, relinquuo iudicis arbitrio, etiam conscientie decernendū. Et hęc sufficient.

S V M M A R I V M.

- 1 Infamis est damnatus in actione iniuriarum.
- 2 Sententia in actione iniuriarum infamat etiam si iniuria sit parua. 9.
- 3 Iniuria quot modis fiat.
- 4 Iniuriarum actio ad quid fiat.
- 5 Actio iniuriarum qualiter tollatur.
- 6 Actio iniuriarum quando & qualiter nascatur.
- 7 Banniti, uel infames a quo restituantur, & an Papa restituat laicum.
- 7 Restituere an possit Papa simplicem laicum bannitum uel infamem.

C A P. XXIII.

Vm te. † Dānatus in actione iniuriarū infamis est, & per Papā pōt famę restitui. h. d. Et primo ponit porredā petitionē. Scdo eius exauditionem, ibi: Nos autem. ¶ No. primo, quod sententiā in cā, & actione iniuriarū, q̄tumcunq; p̄p̄ minima iniuria, infamat, etiam si sententia sit iniusta, p̄m vnū intellm. Et no. qd famę Papa pōt restituere simplr laicū infamatū ex crimine, & actione ciuili, p̄m aliā opi. ¶ Not. 2. qd snia iusta, vel iniusta sup minima iniuria, nō infamat. ¶ Quāro primo, quot modis fiat iniuria. Dic, qd factis, & uerbis. ff. de iniurijs. l. item apud Labeonē. §. iniuriarū. C. de iniurijs. l. & si non quicij. Vnde Greg. sup Job, in prin. Aliqñ plus turbant uerba, quā uerba. ¶ Quāro ad quid agit actio iniuriarū. Dic, quod agit ad pecuniariā astimationē iniurię. de iniur. olim. & cōdemnatus infamis efficit: ut hic, cū suis cōcor. Et si clericus, uel qd plus est, ep̄s irrogauerit, per decre. olim. de sen. exc. ¶ Quāro qualiter tollat actio iniuriarū. Dic, qd per pactū, & ipso iure. ff. de pac. si tibi. §. quidā. Et dissimulatione. Insti. de iniur. §. si. & morte illius, qui passus est iniuriā, nisi sit is q̄ test. ff. de iniur. l. iniuriarū. Et lapsu anni: ut d. l. & si non cōuicij. ¶ Quāro qñ, & qualiter nascit actio iniuriarū. Dic, qñ illata est iniuria, & ad animū reuocata. Insti. de iniur. §. si. p̄m Hof. Nec est necesse, qd tunc dicat, Hanc iniuriam ad animū reuoco, p̄m Goffr. ¶ Quāro restituat famę. Dic qd papa potest restituere famę, honori, patrię, & omnibus alijs. C. de sen. pas. l. 1. & ulti. 2. q. 3. §. si. Nunquid aut restituat laicū: dicā cū gl. 1. & super ea. Itē p̄m ius ciuile restituit solus princeps, & senatus, in cisdē iurib. ff. de po. sta. l. 1. §. de qua. Ep̄i aut licet possint minores etiā maiores restituere quo ad dāna rerū, & in multis dispensare, de temp. or. dilectus, & qd ibi, no. & absoluerē a uotis, iuris, & fidelitatis. de iureiu. cū quidam. c. 1. 15. q. 6. An aut quo ad honores, & famam: dicit primo Inn. quod restituere nō p̄nt: q̄ hoc nullo in re cauet. Per q̄ dicit, quod licet ep̄s infames ipso iure, uel per sniam p̄denatos de crimine toleret, non tñ cum eis dispensat, cū hoc ei nō liceat. 2. q. 3. hic aut colligitur. ubi de hoc. & 50. dist. dño sancto. 16. q. 1. Nicolaus. cū ab accusatione, & testimonio repelluntur, cū infames sint. 2. q. 1. phibentur. de testi. testimoniu. p̄m Inn. & etiā ab ordinibus, p̄m Hosti. qui in nullo debet fama promouendi uacillare. 33. d. laici. de accu. oipotens. Nec ob. de tēp. or. quæstū. q̄ nō loquit de p̄denatis, & de iure infamib. sed de occultis, uel infamatis de facto: sed non de cōdenatis cū quibus ep̄i post sniam ipsius, uel partē pacatā: disp̄sare p̄nt, ut ibi dī: & patet in eo, qd no. de bigam. quia circa p̄m Hof. Per p̄dicta dicit Inn. quod licet ep̄s cū aliquo criminofo, non tñ infami disp̄set, bene admittit ad accusandum, & testificandū, non solū q̄ laicū, sed etiā q̄ clericos: cum & talis, qd plus est, possit etiā ad ordines promoueri, & ad beneficia, & ad alios actus legitimos: quare multo fortius poterit accusare, & testificari in sacerdotes. 2. q. 7. ip̄i testes. Non ob. de testi. testimoniu. ubi dī, cōdenatos de crimine non posse testificari in criminali: quia illud intelligendū est, qñ non est dispensatū. p̄m Inn. uel qñ est p̄denatus de crimine, ex cuius snia nō sit infamis. Non ob. dicit Io. 50. di. dño sancto. ubi no. Io. qd in oī tpe, in quo p̄nt ep̄i dispensare, in oī p̄nt infamia tollere: q̄ debet intelligi de infamia canonica, nō de illa, q̄ ciuilis est. q̄nimo & talis infamia tollit per p̄niam: sic & infamia q̄ p̄nt ex cōdicatione, tollit absolutione: ut no. gl. 6. q. 1. oēs. no. co. q. illi. p̄ absolp̄nem tñ ab ex cōdicatione non tollit infamia, q̄ p̄cta est peccato, nisi aliter probetur absolutio peccati: ut no. Archi. in d. c. oēs. non habilitatur tñ ex sola penitentia ad ordines, & ac cōsuetione: cū oporteat nedū, quod nō sint, sed ēt quod nō fuerunt infames: ut no. glo. in d. c. omnes. nisi aliter disp̄setur. 15. quæst. 8. hi, qui. & ibi not. scilicet, quod ubi episcopus a Papa recipiat potestatem dispensandi cū criminofoso, intelligitur, ut

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

posset dispensare cum infamia. De magistratib. aut nunquid dispensent, & restituunt tamen: dicit hic Inn. qd non: licet ad dā na rerū pollint restituere: ut l. 1. §. de qua. ff. de postu. ff. ad mup. l. ca. quā. Nunquid aut reges possint restituere. Inn. hic scri pū qd non, quia unus tm princeps inter laicos p̄cēt omnib. alijs, Imperator. 7. q. 1. in apibus. ff. ad legem Rho. de iactu. l. deprecatio. C. de quadri. p̄cip. l. bñ a Zenone. cuius legib. oēs Christiani tam reges, q̄ principes obedire debent. C. de legi. l. leges. maximē qui ab ecclesia sunt approbati, p̄m Inno. nisi in his, quē sunt q̄ ecclesiā. 10. di. c. 1. & 2. per totum. & nor. de no. oper. nun. c. 1. & no. de sol. c. si. In legib. aut cauetur qd nullus possit restituere, nisi solus princeps, vel senatus. Per quod vide tur hoc omnibus alijs prohibitum, nisi p̄bet p̄cessum. de trans l. a. p̄zala. inter corporalia. §. sed neq. ver. ff. Recitat Inn. dicere alios quod oēs reges restituunt in integrum, q̄a non Imperato ri subditi, sed Papā soli, in dubijs tm, & grauib. articulis tm. Qd̄ dic, ut no. qui si iur. legi. p̄ venerabilē. §. rōnibus. Prima opin. pōt esse vera in recognoscētib. superiorē. Scd̄a in nō recogno scētib. qui p̄t ponere manum ad ea, quā sunt referuata in priuilegium p̄ncipis, ut dixi in d. §. rōnibus. Per qd̄ dici pōt qd̄ ciuitates, q̄ non recognoscūt superiorē, possint restituere fa mē. Ad qd̄ no. p̄ Bar. in l. hostes. ff. de capti. & dixi in d. §. rōnibus. De collegio autem Cardinalium tenet Inn. restituere pos se, quia auctoritatem senatus habet. 86. di. Constantinus. Et sic pōt intelligi quod dicit capitulum, quod ecclesia habet sena tum. Idem no. Guil. in cle. ne Romani. de elect. ubi plenē hoc profequit. ¶ Quirit gl. nunquid Papa possit simplicem laicū famā restituere. Dicit glo. quod sic, si est de spali iurisdictione ecclesiā: alias dicit quod non. Nec ob. 2. q. 3. §. huic ē. quia ibi loquit de infamia facti, quā cum facto, id est, bonis operibus aboleri pōt, uel ēt purgatione. 1. §. q. 5. crimine. & not. gl. 6. q. 1. oēs alias cum sit facti, pōt tolli. l. in bello. §. facta. ff. de capti. Vel loquitur de infamia irrogata p̄ eum, qui pronuntiauit, pu ta per ordinarium, quā tolli nō pōt, nec per sniam, etiā si a Pa pa imponat, quia hic non est modus tollendī infamiam, ut d. §. hic colligit, nec per p̄cna remissionem ēt ab Imperatore fa ctam. C. de gene. aboli. l. indulgentiā. Tollit aut per restōnem in integ. ab Imperatore factam, & obtentam. C. de sen. pas. l. 1. & ul. 2. q. 3. in fi. Vel a senatu, ut l. 1. §. de qua. ff. de postu. Et for tius a Papa, qui si. sint legi. per venerabilem. §. rōnibus. de secū. nup. c. pe. & fi. Nam ecclesiā senatū habet. 16. q. 1. ecclesiā. p̄m Host. Et hoc uoluit sentire Host. p̄m Io. An. qd̄ Papa possit re stituere purum laicum, & non de iurisdictione sua, ut dicam j̄mo qd̄ clericos, & laicos suā iurisdictionis non est dubium Papam restituere posse, & illos etiam, qui aliorum iurisdictioni subditi sunt, qui si iur. legi. per venerabilem. l. rōnibus. de quo ibi remittit Host. quo ad non subiectos. Idem dicit, ut restituere non possit. Alleg. 2. q. 3. §. hinc recolligit. Ad hoc c. r̄ndit qd̄ erat clericus, uel alias de iurisdictione eccle. ut dicit glo. Qd̄ dicit uerum, p̄m alios, nisi forte esset sibi necessarius ad cleri catum, & p̄ hoc eū restituere uellet, & tunc posset Papa, & non alius. arg. 54. di. multos. & c. ex antiquis. ubi pōt ēt seruus alteri assumere, dūmodo ius suum suo dño recōpēsēt, p̄m Inn. Ad hoc p̄m Host. q̄a laicus nō eligit, sed tm eligit. 65. di. §. sed & aliud. & c. cū suis. Postulatio aut ad ep̄atum fieri non pōt p̄ alium, q̄ per Papam: ut not. s. de postu. pla. bonā. 2. uer. nec no cebat. Dicit Io. An. & Host. sentit p̄rium, per ea, quā dicam su per ultima gl. Dixi sup̄ prima, quia aliqui hnt illa p̄ prima, ali qui pro ultima. Sed certē aperte ibi nō dicit, iō s̄o determina tioni Inn. ¶ Gl. sequens dat consilium legis, qui timeat nota ri infamia ex p̄dēnatione, dic ut in ea, & no. eam. Gl. ultima assignat causas aliquas concludentes hunc non infamatum. Possū opponere quod hic non sit necessaria restitutio, quia tam modica, & tam leuis erat hęc iniuria, de qua non erat cu randum: Gl. fateri v̄ ex causis, quas allegat, qd̄ non erat infa mis, ideo utiē hic uerbo, uolumus: quali p̄ hoc loquar declina toriē. Et hoc tenet Spe in 2. parte. ti. de resti. in inte. §. dicēdū, in fi. Inn. dicit hic, quod opus erat restōne: & sic hic fuit resti tutus. Et ideo subaudit ibi, uolumus, & c. restituendo. Et hoc placet Hosti. & Abb. & hęc sequit. Et facit, quia r̄nsio debet cō uenire petitioni: de fi. instr. inter dilectos. uer. ceterum. Et si dicat, in quo poterat hic dicere se iniuriatū. Dicit hic, Io. An. erat forte iuuenis, q̄a gloriabat in capillis, vel crinib. sicut mu lieres, & alig Itali, q̄ tnt singulis noctib. certas insulas ad crines ornandos, vel torquēdos, & equus istius H. erat uilissimus: & ex hoc uidebat laetile pudorē istius, quare egit iniuriarum.

S V M M A R I V M.

- 1 Snia reuocata defectu iurisdictionis, pot uerū de principali queri. n. 6. et 12.
- 2 Appellationis iudicis est infirmare, uel confirmare sententiam.
- 3 Index excommunicatus inhabilitatur ad idem iudicandum.
- 4 Sigillum appositū in literis nō promulgatorijs s̄iā plenā non inducit.
- 5 Sententia pot ex altera cā infirmari deducto iudicio nullitatis ex una cā.
- 7 Sententia actus est indiuiduus in personam pluriū iudicium. 12.

- 8 Instrumentum procuratoris non infirmatur propter permissionem inha bilium cum habilibus.
- 9 Sententia iudicis, qui cum excommunicato, participauit, ualeat.
- 10 Sententia iudicis excommunicati notorie qualiter infirmetur.
- 11 Sententia iudicis excommunicati, etiam notorie tolerata, an ualeat.
- 14 Sententia reuocata defectu solemnitatis s̄yli, uel iuris non seruat, si itero tur negotium principale, an sit iteranda litis contestatio.

C A P. XXIII.

Dprobandū. ¶ Reuocata snia pp dese vnus ex iudicib. publicē excōicatus erat, uel pp or dinem iuris nō seruati, iterum de principali q̄rit. Et de eodem scō loquitur decre. de rescr. dilecta.

- 2 ¶ No. 1. q̄ aliqui p̄firmatio electionis sit p̄ actū sniā. ¶ No. 2. q̄ ad offm iudicis nullitatis, uel app̄onis pertinet p̄firmare, uel infirmare sniam, p̄m qd̄ eam reperit p̄firmandā, uel infirman dā. ¶ No. 3. q̄ publica excōicatio iudicis inhabilitat eū, adeo ad iudicandū, q̄ snia p̄ excōicatu lata est nulla, dato q̄ aliud fi opponat. De quo de rescr. sc̄ificatus. Not. 4. a p̄rio, q̄ occulta excōicatio, & in qua quis tolerat, nō inhabilitat quē, ēt delega tū ad iudicandū, q̄ snia ab eo lata teneat, ex quo aliud nō op ponit. Ad qd̄ no. de p̄b. dilectus. 2. super gl. j̄. Et sic nota, q̄ tole rare operat in delegato: de quo in d. c. sc̄ificatus, eo. ti. cū dile cta. 3. q. 7. §. tria. ¶ No. ar. l̄as testimoniales simplices, ēt cum sigillo publico, ex quo non sunt pmulgatoria, nō facere ple nā fidē. Ad qd̄ s. de proba. post cessionē dic, ut ibi. ¶ No. ar. q̄ deducto iudicio nullitatis ex una cā, p̄ snia infirmari ex alte ra. s. c. cū Bertoldus. & vide qd̄ scripsi. j̄. eo. ti. dilecto. ¶ No. ar. q̄ cassata snia ex uirio pariter concernente acta, sicut sniam, cas satur p̄cessus, adeo q̄ oportet oia a capite iterari. Vide qd̄ dixi de of. dele. in literis. ¶ No. q̄ actus sniā est indiuiduus in per sonam pluriū iudicium: ideo snia lata permittit habilib. cū in habilib. est nulla. Vide qd̄ no. de of. dele. cū sup. de cle. cū Vin ton. & c. illa. de p̄c. c. fi. Et sic, p̄m Io. An. amodici fermento tam massam corrūpit: ut in dictis iurib. ¶ Op. q̄ p̄missio inha bilii nō uitit. s. de p̄c. c. fi. So. Dicit Inn. aliud in procuratoris p̄stōne, aliud in sniē platione, ut hic. Hof. dicit idē utrobiq; ut distinguat inter publicē, & occultē excōicatu: ut dicit Inn. li cet sit in rescripto c̄sa, qd̄ si nō oēs, duo. s. de of. dele. cū super. Dic, ut dixi i d. c. fi. ¶ Quāro. q̄a dicit hic Interim, q̄ notat pu denriā, qd̄ erat, qd̄ pendebat? Dicit Io. An. q̄ p̄debat istius ad ministratio, an dēbat fieri resignatio subcontractorū. de rescri. cū dilecta. Vel pendente app̄one: q̄a snia nō est retractanda, nisi ex cā. s. c. cū I. & A. Pe. exponit Interim. i. pendente cognitione sup̄ exceptione excōicationis oppositē p̄curatorē dño: q̄ fuit decisa de principio. ¶ Quāro ad qd̄ fuit scā electio, de qua p̄t de bat? Dicit Inn. q̄ agebat de electione custodis scā in abba tiam. Vel dic, q̄ licet p̄tendere in monialib. de aliquo mino ri offō, ad qd̄ p̄ electionē uocant. de sta. mo. ca. 2. Et hoc dicit Inn. male reportauit Host. p̄m Io. An. dicens eū dixisse, q̄ pote rant ascendere de minori ad maius, qd̄ ad ip̄m p̄ electionē uo cant. ¶ Quāro, an ualeat snia illius, q̄ cōicauit excōicatio. Dixi Io. q̄ nō: sed falsum ē, p̄ c. si celebrat. de cle. exc. mi. ¶ Quā ro quā infirmabit snia lata ab excōicato. Dic, q̄ p̄ exceptionē p̄ executionē sniā: a p̄. n. agi non p̄t ad irritandā sniam latā ab excōicato. Hoc nō placet Inn. q̄ dicit, q̄ bñ agit, si fuit publi cē excōicatus. De quo de exce. exceptionē. Bñ exponit Hof. in firmandā. i. infirmā nuntiandā. & p̄cor. gl. ¶ Venio ad gl. q̄rit gl. i. qd̄ si occultē foret excōicatus. Glo. dicit, qd̄ ualere getum secum: tum quia non p̄t imputari ignorantib. tum q̄a ex quo cōi opi. hēbatur p̄ non excōicato, toleratus erat, & erat in colorata quasi possessione habitatis: iō ualent gesta p̄ eū. Dicit Io. Cald. qd̄ si actus sunt tales, qui geri p̄t ab excōicato, non est disceptandū: quos dicit se ponere. 3. q. de excōicato, q̄ dixit. in 4. rōne. In actibus aut, qui non p̄t geri, & alias sunt ip so iure irriti, prosequitur aliquos casus. Primus, q̄n quis est to leratus cōi opinione non probabili, quia sentētia fuit lata pub licē: & non iuuat talis opinio. Ad quod 1. §. q. 3. curā. de p̄o. flu. c. 1. de cle. exc. mi. apostolica. cum si. Hoc ego puto, q̄n est lata de proximo: secus si ita de lōginquo, quod uerisimile eua nuerit a memoria. Idem quando est lata in loco proximo: se cus si in tam longinquo, quod uerisim̄ non potuerit transire ad notitiam illorum, in quorū loco sententiatum est. Scd̄s casus est, quando talis cōis opinio est tolerabilis, & probabilis, tū actus, q̄ geritur, est priuatus, & ratione priuati interessē, uel p̄tatis geritur, & p̄ priuata sua utilitate, ut est impetrare rescri ptum gratiā, uel iustitiā, eligere. & talis cōis opinio nō iuuat. Allegat de rescr. c. 1. lib. 6. licet aliqui ibi a p̄r notent. Bñ facit, quod no. in c. ad apostolicā. de cle. exc. mi. & c. ti. p̄posuit. Ter

tius casus, qñ pbabPr toleratus actū gerit noīe alieno, sciente tñ vitū illo: ad cuius vilitatē gerit. Alleg. de sen. exc. cum nō ab hoīe. i. nñ. de pb. si bñficia. li. 6. & quod no. in dicta decre. ad appicaz. Quartus casus, qñ is, qui pbabiliter est toleratus, gessit ad q̄modu alterius ignorantis, vitū: & valer actus, quia hic nō agit de cōmodo alterius, sed excōicari, sed illius, cuius nomine actū est, q̄ non fuit in aliqua culpa. Ad hoc de p̄sec. d. 2. dixit. & dicta decre. si bñficia. Quintus casus, qñ actus, q̄ gerit à probabili tolerato, geritur ratione publici officij, siue tpalis, siue spiritalis, cōis opi. iuuat. 3. q. 6. §. verum. ff. de off. p̄to. Barbarius. l. 2. & hoc a p̄rio fallit in sententia excoīcationis, q̄ non tenet etiā a tolerato. not. 24. q. 3. in summa. de or. ab epi. renunc. epi. c. 2. Hzc vera, qñ is, circa quem actus gestus est publici officij, ignorabat vitū: scēus si sciebat, & uoluntarie cōicauit sibi in tali actu: quia tunc & si mero iure ualeat, quod mere factū est, pp̄ cōem opi. iustū tñ est, qd̄ irriterur in odiū suscipientis uolūtate a tali scienter, & puniatur in eo, in quo peccatur. i. q. 1. si qui epi. cū p̄cor. j. de cle. exc. mi. postulasti. cū si. De hoc remittit ad q. quā disputauit de excōicatio: qui cōi opi. reputabatur: vbi inuenies diuersitatē horū membrorum. Et quid tenendū in sacris collatis a talibus, ego dixi in decre. p̄sultationibus. de iur. pa. ex his. Et p̄ hanc decr. v̄ solui qd̄, an ualeat collatio beneficij facta per excōicatio, qui cōi opin. h̄r liber. vt pater hic, qd̄ scē, sicut ualisset cōfirmatio, si excōicatio nō fuit publica: quā qd̄ nē dicit Cal. se disputasse: qd̄ de imperatioe vel de electione. De hoc p̄ Io. An. de sen. ex. li. vere. vbi facit mentionem de disputatione ad op̄riū. ad ista reducenda sunt quæ no. lo. in c. seruus, hic all. qd̄ no. 24. q. 1. in summa. & 11. q. 3. cure. ¶ Glo. 2. colligit arg. qd̄ credatur literis epi. lo. An. qd̄ hic colligitur p̄rium: nam non mandaret. j. inquiri de excōicatio, si crederet lris, sed de publicatione, de qua non p̄stabat. ¶ Querit gl. 12. quæ poterat alia esse iusta causa, puta qd̄ electa ipsa esset excōicata, uel si fuisset per simoniā electa, uel quia inutilis, & insufficiens esset, uel quia nō fuit seruata forma de elec. q̄a pp̄ non uult, qd̄ forma illa hēat locū in monialibus. dic ut de elec. in dēnitibus. §. ut aut. li. 6. Ista nō sunt bona exēpla: q̄a nō tractamus hic de cā infrigente electionē, sed de causis infringētibus. sniam, & p̄cessum. Ideo glossa sc̄do dat exēplū, q̄a nō fuit seruatus ordo iuris in p̄cedendo, q̄a non fuit facta lit. p̄testatio. Sed dic de hoc, vt in cle. disp̄di. o. s̄. de iudi. talia uitia nō p̄iudicant principali negotio, sed solū faciunt ut p̄cessus cassetur. Ad qd̄ s̄. de elect. dudū. ¶ Glof. pen. signat qdam p̄ria. 3. q. 7. §. uerum. Hæc sunt soluta cū dictis in prima gl. quia illa loquūtur in toleratis, & qñ uitia sunt occulta. ¶ Opp. qd̄ non debeat retractari quo ad alios, qui legitimam personam habuerunt. s̄. eo. cū l. & A. Sol. Dicit glo. & bene, quod hic actus iudicandi est indiuiduus: uñ cū non possit geri ab uno sine alio, cōmissio inhabitabilis cū habili uitiat, ut hic. Ad cap. cū l. & A. & c. cū Vinton. dic & ad l. r. ff. qd̄ cum fal. tu. aut. qd̄ actus testificandi, & authorandi est diuiduus: iō ualeat actus ab habitibus. Ad ca. cū Vinton. dic, qd̄ actus ibi non gerebat cū inhabitibus: quia eo, qd̄ scienter admittebant, admittētes habitabant, cū eis possēt ius eligendi participari. De hoc in d. c. cū sup. in ca. cum Vinton. de elec. illa de p̄cur. c. fi. ubi plenē dixi de hoc. 3. q. 9. puta. & utile 14. p̄ inutile, de reg. iur. li. 6. ¶ Gl. ultima colligit, qd̄ ex nullitate sniæ non uitiat negotiū principale: ideo iterū cognoscit ex integro. An autē sit iteranda litis p̄testatio, remittit Io. An. in Spec. de sen. prola. §. iuxta p̄positum. uer. sed si cū die. Si uitiū sententiæ p̄cernit p̄testationē, iteranda est: alias non. Vide qd̄ dixi. de off. dele. in literis. Bar. in d. l. si ut p̄ponis. & in l. cōque rebant. ff. de re iud. de accu. quaf. & in l. 2. ff. iudi. sol. ad hoc decre, si confirmationem. de elec. li. 6. Antō. de But.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia inter alios acta, an tertio non uocato p̄iudicet.
2 Regula quod res inter alios acta tertio p̄iudicet, uel non p̄iudicet, in quibus habeat locum.
3 Confessio authoris, uel cedentis, aut patris, an p̄iudicet successori, uel cessionario, aut filio.
4 Dotalis rei actio licet competat marito, potest tamen uxor, uel socer defendere super illa, uel agere, ut inde proficiat, uel noceat marito.
5 Sententia lata contra authorem quando p̄iudicet successori.
6 Sententia quibus casibus p̄iudicet tertio.
7 Sententia lata contra ordinatorem tanquam simoniacum, an p̄iudicet ordinato.
8 Sententia lata contra ordinatum, an p̄iudicet ordinatori.
9 Sententia lata contra debitorem, an p̄iudicet debitori.
10 Sententia lata contra locatorem, an p̄iudicet conduttore.
11 Sententia lata contra iudicem, an mihi p̄iudicet.
12 Sententia lata inter patrem, & matrem super matrimonio litigantes, an noceat filijs.
13 Sententia lata contra uenditorem, quando noceat emptori.
14 Sententia lata cum extraneo litigante super re mea, an mihi p̄iudicet.
15 Sententia lata contra heredem, quando noceat fideicommissaria.

15 Connexitas quando datur ratione eiusdem principij, a quo deriuatur. Sētētia ex quo p̄iudicat tertio ratione connexitatis date ratione eiusdē principij a quo deriuatur connexitas, ut non uideatur nocere tertio.

C A P. X X V.

Vanuis. Ponit regulā, & duos casus exceptos. Primus ibi. Et tñ. Scās ibi: Ac illi. ¶ No. primo regulā, qd̄ regulariter res & snia inter alios acta, & pmulgata, tertio nō p̄iudicat. Fallit primo, qñ ille, cui primo ius agēdi cōpetebat, passus ē sequētē agere, uel defendere. Fallit sc̄do, qñ ille, qui cām habebat i re ab actore, passus ē agere actorē. Ratio regulę patēs ē: nā naturale ē vt gesta ad authores & effectus istorū retrigant, tā in p̄enis, quā i meritis: ut i c. que siuit. de his. que si. a. p̄la. l. sancimus. C. de p̄enis. Ratio istorū casuū est, anteq̄ ueniā aduerte, q̄a l. sepe. vñ hęc extracta est, nō excipit casus sic, sed excipit tñ primū casum, licet dupliciter exēplificet qd̄ res inter alios acta p̄iudicet, qñ is, ad quē primo loco spectat defensio, uel actio, patēs sequētē agere: & ibi ponit rōem: quia patēdo eū agere, cū phibere, pōt, tacite uidet cōsentire, vt de iure suo cū alio iudicet: & sic ex uolūtate sua iudicatur, & si pendens primus casus est hic ratio sc̄di: q̄a nō ad authorē, sed successorē primo loco spectat defensio. Ideo snia lata p̄ authorē p̄iudicat successori scienti, & patētī. Ratio primi casus, & rō rōnis sc̄di est illa, quā ponit tex. in d. l. sepe. quauide ex uolūtate eius agere, ex quo eū pōt ab agēdo remouere, & remouet, qñ de iure iudicat cū alio. Ista rō nō uidet ḡnalis: nā d̄bitor nō pōt phibere creditorē, quo minus agat hypothecaria, & tñ snia lata p̄ creditorē p̄iudicat d̄bitori. gl. i. l. sepe. fatet. qñ in alijs iudicatur rō rex. i. d. l. sepe. sed nō d̄bitorē patētē agere creditorē. Vñ dicit qd̄ rō est in creditore, q̄a eo, qd̄ pignorat sniā rē, vt pmittere vt agat hypothecaria, i qua debet p̄bari de snio debitoris: iō ip̄i debitori scienti p̄iudicat. Et hoc p̄bari gl. ibi i uerb. de p̄prietate. & i uerbo, de possessione. Hæc rō possēt cauillari: q̄a si eo qd̄ pignorat, uidet cōsentire vt agat, uidet quasi facere ipsum p̄curatorē: ideo nō exigit tēpore, quo agit alia sciētia, uel patientia. Sed rō text. est bona: q̄a licet creditor nō possit ip̄ediri a d̄bitore, quo minus agat hypothecaria, inq̄tū tñ assumit disputationē sup̄ p̄prietate, quia defensio primo loco spectat ad eū, pōt assumere in se iudiciū p̄prietatis, & ip̄edire creditorē p̄ ip̄o disceptare: ex quo paratus est assumere: q̄a p̄cipale ē in hoc p̄iudiciū sibi nec habet d̄ quo conq̄rat creditor, ex quo d̄bitor uult eū defendere fideliter: cui tñ aliter pōt creditor, ne colludat. ff. de inoff. testa. sup̄secta. Rō ergo est bona: q̄a in his casib⁹ ex quo is, ad quē primo loco spectat defensio, uel actio pmittit sequētē agere, & disceptat d̄ eodē iure: si nō phibet sequētē agere, uidet ex uolūtate sua agere. Et aduerte, qd̄ si dicat q̄ eo qd̄ p̄stituit creditorē cū hypothecario, uidet pmittere agere: hoc est uerū sc̄do loco, sed non primo: oportet ergo qd̄ sc̄do loco spectet actio uel defensio ad p̄m, ita qd̄ habeat aliquā uolūtate primū circa facultatē rē deducendi in iudiciū, saltē sc̄do loco. Et ad istud adducit rō isti⁹ legis ex quo decident multa. j. Op. cōtra regulā, qd̄ sententia p̄ aliu lata alteri p̄iudicet: vt s̄. eo. cū sup. Sol. Sententia p̄ alium lata de iure suo, eo sciēte, bene potest alteri p̄iudicare quo ad possessionē facti: vt d. c. cum super. & quo ad qualēqualē p̄sumptionē: vt l. a sententia. ff. de app. & l. si duo patroni. in prin. ff. de iure iur. & no. C. co. i. gl. sed quo ad plenū p̄iudiciū p̄cedit regula regulariter. Et dicas, qd̄ p̄iudicium erit, qd̄ trāserat possessionē, ex quo possidet, qui cōuenit. Dicit Inn. qd̄ magnū: q̄a forte difficiliter erit agere p̄ p̄m, quā p̄ primū: vt l. 3. ff. de ali. iudi. mu. cau. fa. j. ¶ Quæ rō circa regulā, an habeat locū in alijs actib⁹ a snia, ut confessionibus, trāfactionibus, pactis, & iuramentis. Dic q̄ no. Inn. de p̄scrip. auditis. In calib⁹ autē exceptis an p̄iudicent: dicit Inn. q̄ nō, licet snia p̄iudicet. Hoc. in c. auditis. s̄. de p̄scrip. ad hoc l. sicuti. §. nō uidet. ff. qui. mo. pig. uel hypo. sol. Idē Pau. in cle. j. de resc. Hoc uerū, qñ ius est translātū ex toto: nā cōfessio, uel pactū authoris nō p̄iudicat successori. Facit tñ p̄fessio quale quale p̄iudicium: vt no. glo. 59. diff. ordinatos. lo. 2. q. 1. in terrogatū. & 80. di. antis. Per quæ dicit Inn. in cōpromisso, q̄ cōpromissum authoris nō nocet successori, etiā sciētī, etiā in casib⁹ vbi p̄iudicaret snia: vt ipse not. in c. dudū. de elec. i uerbo, partib⁹. Ad hoc. l. si dictū. §. si p̄promissero. de euc. ad hoc ff. de inoff. testa. l. si suspecta. Io. An. in addi. Spe. in tit. de p̄fess. §. nūc uide dū. uer qd̄ si p̄teor. iuxta fi. §. recitat i dē tenuisse V. ber. sup. l. sine. ff. d̄ terro. act. p. l. si. & l. filius. eo. ti. Hoc tene licet Cyn. faciat differētiā iter uolūtariā, & p̄tētiōsā p̄fessionē: sicut dicimus in p̄cur. in l. certū. §. sed an ip̄os. ff. de p̄fess. Tene primū, q̄a sicut p̄tumacia nō nocet. C. de pign. l. p̄fēs. ita tales act⁹ uolūtarii nō p̄iudicant: nā & p̄fessio in cōtētiōso iudicio uidet actus uolūtatis, sicut & p̄promissum, maxime si reuocat p̄fessionē statim cū scit: ut in c. cum causam. de app. Ex quo ergo aliter non assistit, licet sciat, nō debet cōfessio p̄iudicare.

Vbi aut ius est translatum vtiliter tñ in aliū, an tunc cōfessio authoris nocet successori: dñm est, ut no. p. Dy. in l. senu filij. §. i. ff. de leg. i. & Bar. in l. facta. §. i. ff. ad Treb. de qua & in l. no men. C. q. res pig. ob. pos. & l. si cum debitore. ff. de pac. & l. si. C. de trans. per Cy. in l. i. de p̄f. in 7. q. q̄ quia alibi non ponit in iure, ponam hic, ut hic cōiter Canonistae: Cessā actione ali cui, an si cedens author p̄fiteat non debitor, vel certo mō in de bitum, an p̄iudicet p̄fessio cessionario. Dic, si cessione facta ad p̄modum cedentis: ga quicquid exigitur, debet spectare ad ce dentem: & sic p̄iudicet p̄fessio, ut l. si actor. ff. de procur. Si ad p̄modum cessionarij, qd̄ est cōiter, nō p̄iudicet p̄fessio, l. si par tem. §. i. ff. quemad. ser. amit. Ex hoc decidit q̄, an cōfessio pa tris p̄iudicet filio quo ad debitum bonorū subsidium: ut si p̄fiteret debitū adscribens totū p̄monium. Et ibi dicit, qd̄ nō p̄iudicet p̄fessio, quia quasi creditor est in illa. ff. de inof. testa. l. Papin. §. si quis impuberi. Sed Gul. in Spe. de p̄f. §. nunc vidē dum. ver. sed nunquid. qd̄ satis puto: nā ex magna q̄titate fraus p̄sumitur. l. Lucius. §. oēs. ff. de his, quae in frau. credi. Ponderā da tñ esset qualitas personae, & uerisimilitudo debiti, & alia cir cumstantiē ad p̄sumendā, uel non, fraudem, & dilectionem ēt, & tractatum filij. De probōne aut alia tene, qd̄ ubi p̄iudicet sententia, p̄iudicet, & probō: ut si testes reciperent ad aeternā rei memoriā, uel ap̄r. dicit Bar. in d. l. s̄ape. de exce. rei iudi. l. si inter. in fi. In sententiis vero, an p̄iudicet r̄a, ponitur hic, quod non obest r̄r. Tertio aliqui casus exceptuantur in tex. gl. addit alios. Expediam glo. ruditer, vt iacet cum aliquibus apostillis def̄atorijs. ¶ Opp. qd̄ res inter alios acta nocet alijs casib. vt patet. ff. de sta. ho. l. ingenuū. ff. de lib. agnos. l. i. in fi. glo. ponit r̄am, postea ponit multos casus exceptos. Inter alios ponit ca sus hic p̄tentos, si actio, uel defensio prius spectet ad unum, & patiat̄ p̄m agere, uel defendere. Exemplificat̄ in debitore, si patiat̄ creditorē experiri de re pignoratā, & iudicat̄ cum cre ditorē rem non esse debitoris. Idem econuerso, si creditor pa tiatur experiri focerū, uel uxore de proprietate rei dotalis, uel si emptor patiat̄ uenditorē experiri de proprietate, uel emphy teuta p̄prietarium. ff. de re iudi. l. s̄ape. sed v̄ qd̄ sn̄a lata q̄ de bitorē non p̄iudicet creditorē. ff. de pig. l. si superatus. So. Di cit gl. quod si debitor patiat̄ creditorem agere, bñ p̄iudicet: sed non si creditor patiat̄ experiri debitorē. Iō litera Pisana ha bet, si debitor patiat̄, & c. & non habet, si creditor patiat̄, & c. Sed certe aliquo casu p̄iudicet sn̄a lata cum debitore credi tori, ut dicam j. & tñ deo ad leges allegatas in gl. Vnde dicit gl. quod leges ille debent intelligi, qñ lata est sententia q̄ cre ditorē ignorante debitore. ¶ Opp. quod exempla non sunt congrua, in quantum dicunt de uxore, & focero, & marito, & uenditore: quia focer, & uxor, re tradita in dotem non p̄t̄ experiri: quia actio cōpetit marito, cum sit dñs rei dotalis. ff. de iure do. l. in reb. C. de rei uen. l. doce. Sol. Dic, quod focer, & ux or bñ p̄t̄ defendere, sed agere non p̄t̄: non exponēdum est uerbum, experiri, pro offendere, sicut aliqui defendere, ponitur pro agere: ut l. i. C. de resti. licet quo ad creditorem stent uerba, propriē: ga quilibet ip̄sorum p̄t̄ agere, unus rei uēdicatione, ut debitor, alter hypothecaria, ut creditor, cum quo discepta bit de dño. Vel sc̄to ponas experiri, propriē, quia q̄tuncunq; de facto experiant, habet sibi imputare uir, qui passus est illos agere: & sic h̄t̄ locū rō: nam ad eos saltem secundario spectat defensio rei. Expedita glo. doc. cōiter mām istam expeditunt p. r̄am, & casus, sicut facit hic gl. & in l. i. C. res inter alios acta. Inn. dicit, qui fil. sint legi. cām, quod non facit ius inter alios, nisi ubi apparet expressum. Gl. hic melius dicit, qd̄ res inter alios acta non p̄iudicat alijs: qñ non sunt alij, ut dñt̄ doc. Fallit qñq; ut p̄iudicet r̄one connexitatis. Et anteq̄ descendam ad casus sit pro r̄a, qd̄ ubi cunq; sup iure meo iudicat̄ cūm alio, me cum eo assumente litē principat̄, uel me assūtere, uel me citato, sp̄ mihi p̄iudicat. Hoc tenet gl. de simo. dilectus. 81. di. tantis. Cy. in l. i. C. de aduo. diuer. iudi. Arch. 81. dist. tantis. Inn. §. e. cum sup̄. & de elec. dudum. 2. Ad hoc de adul. signa. sti. Et est uerum, qd̄ de citatione dixi, siue citatio sit hois, siue non: ut no. Io. An. post Inn. & Arch. ut lit. pen. c. fi. lib. 6. in uerbo, admittendos. Idem Bar. in l. si filius. §. diui. ff. de elo. 5. in 1. q. Plus dicit Inn. quod sufficit citatio gn̄alis p̄ edictum quo ad illos, in quorum notitia transiuit: ut no. ip̄sē de procura. in n̄a. Procedit ergo dubitatio, qñ, solum scit, & tacet, & non ci tatus, nec assitens. Item si pro r̄a, quod ubi cunq; p̄ iure meo cum alio iudicatur, me ignoratē, licet nō p̄iudicet mihi quo ad plenum p̄iudicium, s̄t̄ p̄iudicium ad qualequale p̄iudicium. Ad qd̄ gl. l. si duo patroni. ff. de iure pa. l. a sn̄a. ff. de ap. no. gl. §. e. cū sup̄. & est tanti effectus, qd̄ aquiualeat p̄sum ptioni, & semiplene probōni inhabili ad deferendum sac̄m̄ in defectum probōnis: ut no. Bart. ff. de iure in. ad monendi. & dixi. §. de iure iur. e. fin. & constituit quem in mala fide: ut not. Arch. de p̄f. scrip. ea. i. in uerbo, habetur. & Lapus in sua alle. 53. in secundo membro: habet etiam effectū infamationis de

facto, ex qua p̄t̄ indici purgatio q̄ tertiu: ut dicit gl. in d. c. di lectus. Ad qd̄ de adul. significasti. ¶ Prosequor ergo per casus. Prim⁹, qñ dat p̄nexas in p̄sonis ad rē, uel i. ga h̄t̄ se ut actor & successor. In isto p̄sequor duos casus. Primus, qñ sn̄a fert̄ q̄ actorē. Secundus, qñ fert̄ q̄ successorē. Ad primū, qñ sn̄a fert̄ q̄ authorē, & hoc p̄t̄ esse dupl̄, uel ga author deficit in iure trāf lato in p̄sonā, uel ga deficit in mō transferendi. exēplū in ordi nātē, & ordinato. ¶ Gl. hic sentit sn̄am p̄iudicare. Alle. 81. dist. tantis. 3. q. 6. hoc quippe. de pur. ca. c. pe. ¶ Puto qd̄ si q̄ ordinato rē p̄nuntiet sup̄ defectū p̄t̄is ordinandi, ut declarat̄ symonia cus, uel hereticus, uel schismaticus, uel nō ep̄s, & nō habitus p̄ ep̄o, sn̄a q̄ ordinatorem p̄iudicat ordinato: ut hic, in fi. & not. hic in gl. si fiat ordinato sciente, & patiente. Ad hoc. l. s̄ape. Si p̄nuntiet q̄ ordinatorem sup̄ mō, quia ordinat̄ extra quatuor t̄pa, sententia q̄ ordinatorem nō p̄iudicat ordinato, ga p̄m Inn. agi nō p̄t̄ q̄ authorem, & ordinatorem, ut castet̄ ordinatio, sed tñ p̄t̄ agi ad p̄enam q̄ ordinatē, & h̄c p̄sonalis est, in qua non p̄t̄ dici successor ordinantis, ga peccata suos tñt̄ autho res, merito sententia nō p̄iudicat, p̄m Inn. hic, in gl. in fi. ver. me lius v̄. Sed certe licet nō possit agi q̄, & bñ dicit, si p̄mulgatur sententia q̄ ordinantem ex defectū p̄sonae ordinati, quia ordina uit criminofum, uel infamē, uel ās inhabilem: & adhuc non p̄iudicat sententia, ga q̄ ordinatorem nō p̄t̄ agi ad finem nul litatis, seu p̄motionis, sed solum ad finē p̄enae, in qua non est successor ordinatus. & hic de mēte Innoc. surgit tanta p̄sum ptio, ex qua p̄t̄ indici purgatio. de pur. ca. c. pe. de adul. signifi casti. Ad hoc gl. in d. c. dilectus. ¶ Nūquid aut̄ euerſo sententia lata q̄ ordinatum p̄iudicet ordinatori: & si est lata sup̄ defectū p̄t̄is ordinantis eo sciente, p̄t̄ dici qd̄ p̄iudicat: ar. qd̄ dicit̄, de creditorē, q̄ quē est lata sententia. Si sup̄ mō, ga ordinatus ex tra quatuor t̄pa. Inn. dicit hic primo qd̄ sententia p̄iudicat. de trāsla. p̄la. inter corpalia. de temp. ord. l. literas. Et hoc, quia ista sunt tñ p̄nexa, & q̄ separari nō p̄t̄. Si, n. male fecit ordinatus re cipiendo ordinem tali die. peius fecit ordinator ordinādo tali die. Cōtrarium elegit Inn. ga quātūcunq; sit notorium q̄ sit ordinatus extra quatuor t̄pa, q̄ ip̄sum ordinatorem agi nō p̄t̄ ad finem cassationis electionis, ga ad eū non spectat defensio, sed solum agi p̄t̄ ad p̄enā, in qua non habet, ut merē p̄sona lē aliquā cām ab ordinatore. Idē dicit si agat̄ q̄ ordinatum, ga fuit ordinatus criminofus, ga solum ad p̄enam p̄t̄ agi q̄ ordi natorem, in qua p̄ena non h̄nt̄ inuicem aliquā cōitatē. Et & sic debet intelligi lo. 81. dist. tantis. & hoc tener ibi Archi. licet infert̄ p̄iudiciū qualequale. ut dixi §. Et h̄c sufficit de pri mo casu. Nec ob. 81. di. tantis. 3. q. 6. hoc quippe. de simo. dile ctus, ga loquunt̄ qñ crimina alias essent ad eo notoria, & alia accusatione opus non erat, nec alio iuris ordine. de acc. euide. tia. de iure iur. ad n̄am. p̄m Inn. Secundus casus huius est, qñ cō nexitas authoris & successoris circa ius, uel rē, iure ab autho re in successorem creato. Exēplū in eligentib. & electo ad bñfi ciū, uel dignitatē, tñc si est lata q̄ eligētes, ex defectū p̄t̄is eli gētū, p̄iudicat electis, oportet tñ, qd̄ defectus p̄cludat in p̄prietate, & possessione iuris eligendi, ās remanētē possessionē nō inficeret̄ electio, dñmō esset possessor bonē fidei. de iu. pa. con sultationib. Idē de p̄stirute & p̄ferente. Vñ dicit hic Innoc. in uer. non negam⁹. in gl. mag. qd̄ si agit̄ interdicto q̄ aliquē, quia spoliasset eū a iure instituēdi, uel eligēdi, uel p̄ferēdi, & p̄te rer se restitui. & cassari quicquid est factū de electo, uel cui est facta translatio, uel p̄ntatio, uel institutio, sententia lata q̄ autho res p̄iudicaret eis, quia eijcerent̄ de ecclesijs. §. de fil. p̄sbyr. ue niens. ff. de ui. & ui. ar. l. i. §. Si fundum. Secus si egisset de iure p̄prietatis tñ. f. negatiua, q̄ sibi non p̄peteret ius instituēdi, uel p̄ntādi, uel eligēdi: ga sententia lata q̄ instituētē nullū facit p̄iudiciū instituto, qñ institutio ualeat p̄ possessionē, de iure pat. p̄sultationib. Ad hoc qd̄ no. 3. q. 6. hoc quippe. Si aut̄ sn̄a fert̄ q̄ eligētes, p̄ferētes, instituētēs, uel p̄ntantes p̄ defectū modi, ga non esset formalis, tunc sententia lata cū eligentib. p̄iudicium electo inferret. Et idē de alijs eo sciente, ga non fit p̄iudiciū elec to, nisi in ipsa electionē, n̄ quo ad aliā p̄enā. Ad qd̄ de ele. sup eo. & c. cū inter canonicos. Et hoc tenet Inn. de ele. dudū. 2. in uerbo, p̄ibus. uer. si non p̄p peccatū. Si nō p̄t̄ agere electores de electis, & q̄ eos agi, donec sit p̄firmat⁹, fore non. esset idē in p̄ferente, q̄ non p̄t̄ agere de iure collationis, p̄ no. de p̄b̄. dile ctus. vñ tñc possit tñ agi ad p̄enam, in qua non est, cui colla tum est bñficiū successor. Plus dicit Inn. in d. loco, qd̄ etiam ignoranti electo p̄iudicabit sententia lata q̄ electores. & alle. di ctū. c. dudū. Sed hoc non placet, nisi ad qualequale p̄iudiciū, ut est dictū, sicut lata q̄ eligētes ex delicto, uel inhabilitate ele cti, tunc si agitur q̄ eligentes ad p̄enam, quia elegerunt indi gnū, hoc non p̄iudicat electo, quia in hoc non est success for electus. Si ad finem, ut electio castet̄. Inn. de elect. dudum. in p̄æl. loco, dicit, q̄ siue sciat electus cām agi, siue non, p̄iudicat ei, ga cū agat̄ de magno p̄iudicio eius, ga efficit̄ ineligibili quo ad alias electiones, illi non p̄t̄ agere cū tanto p̄iudicio, nisi

ejus nisi vocet: ar. de elec. sup eo. Plus dicit, qd snia non pjudicat electo, nec electorib. pp pnextatē. Alle. ff. quēad. ser. amit. l. sic eodem. Puto qdriū quanto ad finē cassationis electionis, sed non ad finē, vt ineligibilis fiat immediate ex snia: sed quia in nullo vacillare debet opti. eligēdi pjudicabit in alio pp psumptionē qualemqualē sic agentē ex snia. de accu. oipotens. Hęc vera inq̄rum eligentes litigant sup iure electionis, in quo electus hēt cām ab eis. Et sic p̄t intelligi Inn. in d. gl. in fi. Ad hęc debent reduci notata p doc. de elec. cupientes. §. ceterū. in uerbo, nullā. l. 6. & hoc tene, et i p̄ntante, & p̄ntato, licet gl. teneat q̄riū; q̄ indistinctē nō pjudicat snia q̄ p̄ntante: quanta est inter eligentē, & electū. Et hoc retigit 3. q. 6. hoc quippe. Qd̄ forte est verū, quasi non possint, nec primo, nec sc̄do loco rē deduce re in iudiciū: & hoc forte uerius. Hęc uera inquantū p̄ndit̄ inter eligentes, & alios. Sed est dubiū qd̄ si p̄tendat̄ inter duos p̄tendentes se hēre ius ab eodē: vt qa possideo bñficiū, qd̄ petiū a collatore tanq̄ uacans, an snia lata q̄ pjudicet. Dicit hic Inn. primo, qd̄ snia nō pjudicat: vel possidebā, & collator nō hēbat p̄tatem defendēdi, qa ad me spectat defentio, & q̄ me erat agē dū. ff. de ali. iu. mu. cau. fa. l. 1. & si nō possidebā, mihi nō pjudicari: qa non poterā ipsum phibere ab agendo. ff. de re iudi. l. sēpe. & de iureiu. l. nā & postea. §. si. determinat q̄riū. Iō dicit, qd̄ si aliqd̄ agat q̄ collatorē sup p̄benda, quā dicit vacare de iure; licet alius eā teneat de sc̄do: uel si quis dicat eā sibi debēri, quā alius s̄fr dicit sibi debēri, snia lata q̄ collatorē, altero sciente, illi pjudicat. Et hoc puto, qa hoc casū tāgit ius p̄ferentis, et qd̄ p̄sequi p̄t: & cuius defentio ad eū spectat, saltē sc̄do loco. Non ob. de p̄reb. dilecto. qa debet intelligi, qn̄ erat ignorans: uel ibi agebat, qa uitiōsē p̄ulerat, nō ex iure, qd̄ debet a p̄ferente, & sic defentio ad eū non spectabat, sed ad eū, cui est sc̄ca collatio: uel ibi fuit ignorās. lo. An. remittit. de reser. mandatū. post Cōpo. ver. demū q̄rit. Pōt sc̄do exēplificari in p̄prietario, & usufructuario. Inn. tenet hic in gl. mag. ver. & hoc v̄. qd̄ sic, qa debet defendere ius suū: recitat, qa alij q̄dicunt. Cy. in l. 2. C. vbi in rē actio. Dic si est snia lata super nuda p̄prietate, qa hic non tangit ius usufructus, nō pjudicat nisi in hoc, qa hēt illū recognoscere in p̄prietariū, de iure pa. ex literis. & c. si uero. Ad hoc, qd̄ no. gl. de elec. querelā. Si est lata sup plena p̄prietate, qa nō p̄bauit ipse dñs, hic non pjudicat usufructuario: qa ex quo hēt titulū obinerē q̄ hntem solū titulū ex snia: ut l. i. duob. ff. de publi. Si est lata p̄ aduersariū, qa dñs, & pjudicat usufructuario. Si est lata q̄ ipsum usufructuariū, pjudicat dño. Si est lata sup iure usufructus tñ, non pjudicat dño, nisi qa cogit illum hēre in usufructuariū. Sic dicit Inn. hic: nā non poterit denegare usufructū ei, qui obtinuit, ex quo sciuit. Si q̄ usufructuariū ago agendo sup dñio auctoris: qa non p̄t esse usufructuarius, nisi constitutus a dño, uel quasi: & pjudicat. Si fert, qa nō dñs, uel quasi. ad hoc ff. de ope. no. nun. l. i. in fi. ff. de usufr. quēadmodū c. Si est lata q̄ usufructuariū p̄uentum, tunc dicit Bar. in l. sēpe, qd̄ non pjudicat: quia v̄ deducum solū respectu nālis possessionis usufructuarij, & non respū ciuilib. l. Pompo. §. is. qui. & qd̄ ibi no. gl. ff. de acq. pos. Hoc uerū inquantū disputetur de executione possessionis: sed si alias uellent disceptare de dñio cum dño, is, qui obtinuit, an tunc p̄iudicare: sentit, qd̄ non: quia mō aliud agit. Et hoc placet: qa idem p̄t dici de dño, & emphyteuta, & dño feudi, & feudatario, p̄m Inn. Potest exēplificari in creditore, & debitore quo ad ius pignoris: Nū qd̄ snia lata q̄ debitorē pjudicat creditorī, uel econuerso. Dic; p̄m Bar. om̄issis opi. si est snia lata q̄ debitorē, qa non p̄bauit se dñm, hoc nō pjudicat creditorī: quia ex hoc ille nō habuit nisi titulū, & hic titulū, & possessionē. f. creditor. ff. de publi. si duob. Secus si obtineret is, q̄ obtinuit, si lata est q̄ debitorē; qa aduersarius dec̄atus est dñs, snia pjudicat creditorī. ff. de exce. rei iudi. l. iudicati. §. si. & dicit Bart. in d. l. seq. Si aut̄ snia fert q̄ creditorē ex defectu ob̄ponis pignoris, uel alia causa nō tangente dñm, hoc non pjudicat dño, sed debitori. Idem si succumbit, qa creditor non probauit debitorē dñm: nam poterat agere: quia ad aliū finem fuit de hoc q̄strum in primo iudicio: & sic non ob. exceptio: ut l. uendicātē. ff. de euic. ad hoc, & no. ff. de cond. inde. nihil. in gl. magna. & qd̄ no. de acq. pos. l. nālitet. §. nihil. in prima lect. Si non succumbit, quia reus in se assump̄sit onus probandi, & probauit se dñm, tunc p̄iudicat debitori scienti. Sic loquitur hic. Et hęc omnia p̄bat text. in d. l. sēpe. Ad hoc l. i. inter me, & te. ff. de excep. rei iudi. Prædicta uera, si de dño plene fuit cognitum: alias secus: ut l. a diuo Pio. §. i. ff. de re iudi. & quod no. in l. 2. C. de ordi. iudi. & dixi de excep. aduersario. Dicit tñ Bar. quod non putat debitorē simpliciter scire creditorem litigare super hypotheca, sed oportet, quod disceptetur de dño, & quod aduersarius assump̄sit in se onus probandi. Idem si creditor est conuentus, quia sententia lata q̄ eum pjudicat debitori: quia v̄ ei p̄mississe defensionē rei, eo qd̄ fecit creditorē, & dedit pignus. l. i. in fi. c. l. seq. ff. de usufr. quēad. ca. Puto tñ scientiam, qn̄ agit uecessariam:

nam alias v̄ nō ad p̄iudiciū suū, & ad suū p̄iudiciū, qn̄ scit. 9 Pōt exemplificare in locatore, & p̄ductore, nunquid snia lata q̄ locatorē, pjudicat p̄ductori, & econuerso; si est lata q̄ p̄ductorem p̄iudicat locatori, ut hic. Sed an lata q̄ p̄ductorem p̄iudicat locatori, tene qd̄ nō ad p̄prietatem, qa non habet p̄tatem rem deducendi in iudiciū ad p̄iudiciū dñi, ut l. i. C. si p̄uim, uel alio mō. & hoc tenet Bar. in l. offi. ff. de rei uē. & Inn. in duob. locis. ut lit. nō p̄test. qm̄. §. quod si sup. in uerbo, noiare. Qd̄ ad possessionē aut̄ nūquid p̄iudicat, dixi s. c. cū sup. dic ut ibi. Pōt et exemplificari in iudice p̄ me s̄tante, vel sup aliquo ex snia ius deriuat in me. 10 P̄ nunquid snia lata q̄ iudicē pjudicat mihi. Inn. tāgit hic in uerbo, a quo cām p̄cludo, qd̄ si iudex p̄cessit ex offiō, qa tunc ad eum spectat defendere p̄cessum, & sniam, ut no. gl. de app. cō. sp̄ali. & hic Inn. & Host. est casus de sent. excom. uenerabilibus. snia lata q̄ iudicem pjudicat illi, q̄ occasionat ius ex snia iudicis: nam si iudex ex officio inquirendo remouit aliquem a p̄benda, & illam sc̄do p̄tulit, si postea ferat q̄ iudicem, qui malē remouit, hoc p̄iudicabit illi, qui est subrogatus. Ad hoc de accus. ad petitionem. in fin. Si est lata snia a iudice nō ex officio p̄cedente, tunc ad eū nō spectat defendere sniam, ut no. Inn. de trans. de cetero. de p̄cu. in nra. snia q̄ eum non pjudicabit. Hęc uera inquantū disceptat de nullitate snia, si ageret ad p̄enam q̄ iudicem, snia nō pjudicaret, quia mō ad aliud agit, & in p̄ena nō est successor is, q̄ habuit p̄ se sniam, si idem: si eodē uero snia q̄ eū, qui habuit, p̄feret, & postea ageret ad p̄enam q̄ iudicem, quia sola snia nō p̄iudicaret. 11 Pōt et exemplificari in patre & matre litigante sup matrimonio, an sententia lata cū eis pjudicat filijs scientib. Puto qd̄ sic l. i. in fi. ff. ad Carb. & est casus, ut l. ait p̄tor. §. sed si de p̄dōne. ad fi. ff. de iureiu. ignorantib. aut̄ non. Nec ob. qd̄ snia lata q̄ defectum pjudicat h̄redi, qui filius nō est h̄res in filiatione, uel legitimitate, si illam habet a natura. Idem puto, si filij disceptarēt sup legitimitate m̄i monij patris. Tertius casus huius; qn̄ dat p̄nextas inter p̄sonas auctoris & successoris iure, uel re de auctore in succēssorem trālatō. 12 Exēplum ēt in uenditore & emptore, in viro & uxore, in focero & uxore; Quidam dñt, quod exempla nō cōpetunt; quia uenditor non p̄t agere in iudicio re uendita p̄ illa, cū non sit dñs, sicut nec uxor, nec focer, ut dicit gl. & qa snia nō p̄t ferri q̄ istos, nisi cōfirmatiua iuris successorum, quia si non sunt, l. dñi, & p̄nuntiat̄ tur nō dñi, qa iam tunc latum est iudiciū in successorē. Vñ p̄cludit Gul. de Cu. & gl. in l. sēpe. qd̄ nō hēt locū, qn̄ hęc p̄sonæ agunt, sed solū qn̄ defendunt. Inn. & gl. hic uolunt, qd̄ hēt locū cap. hoc ēt in uenditore, focero, uel uxore agente. Ad hoc uerba l. sēpe. ibi: actio uel defentio. & ibi: agere, uel defendere, & ueniri. Ad hoc tex. hic. Bar. dicit qd̄ si uenditor agit nomine meo, uel defendit, sententia lata q̄ eū mihi nō pjudicat, siue fuerit sciens, siue ignorans. ff. rem ra. ha. l. i. C. q. res iud. nō no. & l. sed & hęc. in prin. ff. de p̄cu. qa tñ agit de iure qd̄ meū est; nō de iure ut suo. Sic loquit cap. hoc. & l. sēpe. Prohibere. n. u. iud. eo quod inutiliter gerit negotiū meū: qd̄ apparet eo qd̄ videtur ut l. 4. §. in hac. ff. iud. solui. & no. C. man. l. i. Si aut̄ p̄dicte p̄sonæ agant nomine p̄prio, & si p̄nuntiat̄ q̄ eos, quia nō sunt dñi de p̄nti. Nob ob. sententia, quia non ueniunt q̄ sententiā successorēs se defendētes, cui asserat̄ idem, s̄ auctores nō dños tpe quo egerūt. Si aut̄ p̄nuntiat̄ q̄ eos, qn̄ erāt dñi; qa in aliū trāntulerūt an traditionē in dotē, uel qa ipse, q̄ p̄tedit, est dñs: & tūc pjudicat emptori, & dño scienti, & hoc p̄m Inn. ideo oportet eū scire, qd̄ nem motā de dñio assero in aduersariū: & huius scientiæ fiet executio q̄ possessorē, p̄ illam l. sēpe. & alleg. dicit Inn. de p̄cess. p̄bent. p̄posuit. Si aut̄ ferat sententiā q̄ maritū, uel emptorem, an pjudicat uenditori. Dic qd̄ sic, si sciuit: si tñ uoluit sibi p̄seruare ius de euctione, eucti oportet, qd̄ de nuntiant̄ de emp. & uen. c. fi. 13 Ex prædictis determinatur, an si aliquis extraneus egerat sup re, uel iure meo, nōse meo; & succubuerit antequā sc̄ia, me sciente, & nō p̄dicente, mihi pjudicat. Inn. tenet qd̄ sic. §. de offi. delega. cum in iure. & de re scrip. ex parte decani. & in c. inter. de fi. instru. & Ray. in c. licet de proba. per hanc decre. & per l. patit. ff. man. & idē Archi. de p̄cur. qui ad agendum. lib. 6. Contrarium est ueritas, ut sentit Bar. in d. l. sēpe. & dixi s̄. quia hic non est certum, qd̄ ad utilitatem meam, imo est dubium, & euentus demonstrat hoc esse non utile; ut not. de elec. cum in ueteri. & in r̄pa. qui tacet. de reg. iur. l. i. 6. tenet Pe. ff. de neg. gest. l. i. & Cy. in l. si p̄centitiā; de neg. ge. & Inn. & Cy. in l. exigendi. C. de p̄cu. nisi sit attines; uel p̄iunctus. In dubiō tñ p̄sumit hęc mandatum, ex quo tacet, & nō qd̄ dicit dñs. Sic intelligo Inn. in d. c. cum in iure. 14 Ex hoc apparet an sententia lata q̄ h̄dem noceat fideicommissario, cui est restituta h̄reditas. de quo in l. si patroni. §. si. & l. facta. §. h̄res. ff. ad Treb. 15 Ex hoc patet an sententia lata cū uenditore h̄reditatis p̄iudicat emptori. Et tenet qd̄ sic, quia ille emisse v̄ quod obtinuerit uenditor, ut l. 2. §. quari p̄t. ff. de h̄re. uel actio. uen. Et hęc sufficiant de primo casu principalis.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

7. qñ datur connexitas vt authoris & successoris. ¶ Secundus casus principalis, qñ dat connexitas ratione eiusdē principii, a quo deriuat ius ad plures, vel contra plures: & hoc pot esse dupliciter. Primo, qñ immediatē insuit in plures. Secundo qñ immediatē insuit ad vnū, & postea descendit ad alios. Exempli de primo: duo cōtraxerunt matrimoniū cū duabus fororibus ex eodē patre & matre, sūt duo heredes, duo successores: sūt duo p̄bendati ab eodē: suo duo debitorum ex eadē cā: an sn̄a p̄iudicet lata cū vno, altero sciente. Tene qñ nō quo a J plenū p̄iudicet: q̄a cū sint æque principales, non p̄t alter deducere in iudiciū ad p̄iudiciū alterius: & q̄a nō p̄t alter alterū p̄hibere agēs de iure suo: vt dicta l. sepe. Ad hoc de p̄b. dilecto. Gl. de testi. in nostra. Per quā dico qñ sn̄a lata sup̄ falsitate in strumēti q̄ vnū, non p̄iudicat alteri, et sciētī, fundātī se ex illo inf̄o: vt no. Inn. qñ si. sint le. cām. tenet Archi. 3. q. 6. hoc quip̄e. Ad hoc gl. de simo. dilectus. P̄iudicat tamē sibi, q̄ quem est lata sn̄a, vt nō possit dicere illud instrū falsum p̄nuntiatū fore. Ratio, q̄a ipse fuit pars in iudicio, cū qua fuit pronuntiatū. Dicit Inn. s. de p̄cu. in nostra. in gl. plenā. ver. & no. quod licet p̄iudicet. Exemplū ēt patet, q̄a ambo participāt factū dānā tū. Fert sn̄a q̄ Titū q̄ d̄milit adulterū cū Seia: certē sn̄a non p̄iudicat Seie, ff. de adul. l. denūtiatē. Si fert sn̄a cōtra testes falsos, q̄d falsum dixerunt, sn̄a non p̄iudicat p̄ducenti: vt not. in l. si veris. C. de fi. instr. & in l. j. C. qui acc. non pos. & in l. j. C. de aduo. diuer. iud. vbi p̄ Cy. Exēpla sc̄dā casus, qñ immediatē de sc̄dit ex eodē fonte ius ad vnū, & deriuat ad plures ex testō i, eret principaliter heres, & secundario legatarij: nūq̄ sn̄a lata q̄ herede p̄iudicabit legatariis. Dic qñ sic: q̄a immediatē est author eorū. ff. de inoff. testa. l. Papi. §. meminisse. sed q̄ legatarios nō p̄iudicat heredi, nec aliis legatariis: q̄a non p̄t ad taliū p̄iudiciū deducere ius in iudicio. l. 2. ff. de exce. rei iud. Et hic decidit, q̄d si petis restitutio aduersus aliquē actum, ex quo ius descēdat ad plures, q̄d hęc sn̄a nō p̄iudicat aliis, ex quo æque principāl̄r descendit, nisi sint vocati singulariter, vel p̄ edictū: alias nō s. de ma. & obe. c. ff. de p̄cu. i. nostra. & ibi dic q̄d additū p̄iudicat illis, ad quorū notitiā trāsuit, & nō alias. Nec ob. regula, q̄a ex quo citati sunt, iudicātū censēt cū omnibus, qui sciuerūt, vel scire debuerūt cām agi: q̄a in talibus sentētiis nō nominat aliq̄ sp̄aliter, sed fert ḡnāliter sn̄a sic. Restitutio me te in integrū. d̄mīsum authoritatē adoptioni. Idē de similibus. Et in hoc differūt casus, de quibus hic: quia in eis sufficit sola scientia, vt v̄r hic. ¶ Tertius casus principalis, qñ dat cōnexitas in iure p̄ modū superioritatis & inferioritatis: exēplū in dño & liberto, in ecclesia superior & in ecclesia subiecta. Inno. t̄git de ma. & obe. inter quatuor de p̄scri. auditis. & s. eo. cū sup. In primis duobus locis tenet sn̄am latā q̄ dñm, sciētē subiecta, & liberto, p̄iudicare subiecto, & liberto: & econuerso lata q̄ subiecto p̄iudicare patrono, & dño scienti. Hoc examināui in dicto c. cum sup. Inn. hoc tenet in subiecto, q̄d sn̄a p̄iudicet quo ad possessionē. In liberto dicit, q̄d p̄iudicat simpliciter. Verba sua nō prosequor formaliter, q̄a nil boni dicit: puta q̄d sn̄a lata q̄ dñm vel patronū p̄iudicet subiecto: ut i. c. cum olim. & quod ibi nō s. de resti. spo. sed lata contra subiectum in proprietate, nō p̄iudicat dño: vt dixit Inn. in c. cum super. Cōtrarium tenet Bar. in liberto, in dicta l. sepe. Credo dictum Bar. verū in liberto, & patrono: ut sn̄a q̄ libertum p̄iudicet dño, fm̄ opi. Inn. p̄cedit in subiecto & dño, vt lata q̄ subiectum nō p̄iudicet dño, et scienti. Et est ratio diuersitatis: quia libertus aliquid hēt ab ipso authore patrono, scilicet libertatē: ideo cām habet ab eo, sed non habet subiectus aliquid cōmodi a suo superiore, q̄a nō hēt ab eo nisi q̄d est subiectus. Nec ob. q̄d si edificet ecclesia, ex edificio hēt ius subiectionis: q̄a subiectionē nō hēt a dño, sed a iure, sed ex hoc nō habet aliq̄d ius actiue, sed passiue tm̄, & sufficit hoc tm̄, q̄a r̄a opposita. Per hoc dico q̄d subiecto? Papē cōtēderet de priuilegio libertatis & subiectionis Papē, scientē te Papa, p̄iudicaret Papē, q̄a ipse habet libertatem a Papa, & sic habet aliquid postiuē. Ad q̄d s. e. suborra. ut dixi in c. cum sup. ¶ Quartus casus principalis sit, qñ dat cōnexitas rōne indiuiduitatis iuris, q̄d si indiuiduum est inter duos, an sn̄a lata q̄ unum alteri p̄iudicet. Gl. dicit hic q̄d sic. Alleg. l. si cōem. ff. quēadmo. ser. amit. q̄d satis placet, qñ sic sententia format, & li bellus, q̄d excludit, & p̄cludit defectus iuris ad oēs, ut quia seruitus d̄r deberi fundo cōi, & cū uno p̄nuntiat seruitutē illi fundo nullatenus debitam. Ad q̄d l. si. C. de duo. re. ¶ Quintus casus, qñ sn̄a est declaratiua iuris ad p̄sonam, vel notē, uel defectus, q̄d ad aliorū cōmodū, aut incōmodū deriuari p̄t, ut in libertate & seruitute, filiatione, legitima, uel illegitimitate, infamia, uel alia not. afficiente p̄sonā. Dic, si qualitas declarata ad p̄sonā respicit uniformiter oēs, quod est in quātum respicit publicū interesse, & ad hoc agit, & omnib. p̄iudicat, quum illa actio popularis sit. Exemplū, si aliquis pronuntiat est illegitimus. non p̄t esse illegitimus quo ad unū, quin sit illegitimus quo ad alios, si agit de effectibus publicis. ff. de sta. ho. l. i. i. nge-

num. Sic tēpero Inn. qñ fil. sint leg. cām. q̄ dicit q̄d sn̄a lata sup̄ infamitate nō p̄iudicat alijs: nā in talib. quali popularib. oēs respicientib. q̄libet est lūmus p̄dictor, & vnus actione p̄sumit. ff. de iure i. l. cū q. §. in p̄p̄arib. Inq̄tū aut qualitas illa tangeret priuatu interesse aliorū, vel cōmodū, licet sibi p̄iudicet quo ad oēs, q̄ quos est p̄nuntiatū, nō p̄iudicat alijs, cū q̄b. nō est p̄nuntiatū, qñ deducta est qualitas resp̄t alie? priuati interesse particularis: secus si simpl̄r deducta. Iō si sum p̄nuntiatus lūmus, me petere hereditatem ab uno, si postea peto ab alio, ut coh̄de possidente, sn̄a nō p̄iudicabit, nec et faciet ius quo ad illos: si simpl̄r peto se, p̄nuntiarī lūmū, nō determinando se ad aliq̄d particulare petendū, faciet ius quo ad oēs et quorū priuatu interest, dūmō lata sit cū lūmo p̄dictore, & eo cuius principāl̄r interlit: & forrē si p̄nuntiat est aliquis ingenuus, uel lūmus, resp̄t priuati interesse, determinato mō agēdi alijs, inq̄tū tangit publicū interesse, q̄a mutat finis: & sic nō ob. sn̄a: ut l. cum quatu. & l. eandē. ff. de exce. rei iu. Et sic p̄t litari dictū Inn. i. d. c. cām. Si qualitas declarata ad p̄sonā respicit certū genus p̄sonarū, si est lata cū eo, cui? principāl̄r interest, p̄iudicat oib. de ḡnē. ff. de lib. agno. l. 2. in fi. & l. seq. Nā si p̄nuntiat filius quo ad patre p̄iudicat oib. d̄ natione, q̄ trahūt originē ab illo: quo ad alios nō p̄iudicat, nisi inq̄tū p̄cerneret actus publicos. Secus si nō sit lata cū principali, & c̄ p̄ prius interest: iō si pronuntiat q̄d filius cū uno ex p̄ sanguineis, nō p̄iudicat alijs. Idē si p̄nuntiat lūmū, uel illūm, ut dicit Inn. in d. c. cām. & sufficit, q̄d ueniat, tanq̄ c̄ principāl̄r interest, licet in ueritate sit interlit. ff. de inoff. testa. l. posthumus. cautū est, q̄d uocent p̄ edictū, ut dicit hic Inn. Regrunt tm̄ p̄a ad hoc, q̄d sn̄a dec̄torā faciā ius quo ad oēs. Exigit primo, q̄d sit lata cū lūmo p̄dictore. Secus si sit illūm. l. 1. & l. p̄sonū. ff. si q̄s inge. esse di. So. Qd̄ sciētib. illis, de quorū priuatu p̄iudicio agit: secus si sit ignorans: q̄a p̄t p̄dicere: & forrius si absens: ut no. Inn. s. c. cū sup. in gl. 1. in fi. uer. imo dicimus. & uer. hoc uerū. inquantū p̄sequit interesse priuatu. Secus si publicū: q̄a p̄p̄ ignorantia, uel absentia, nō min? p̄iudicaret: ut no. j. de accu. de his. ff. de accu. l. cui. §. i. ff. de. Ter tio exigitur, q̄d nō sit p̄uaricatus is, cum quo actū est: ut l. 3. ff. de prauari. & c. j. de collu. detegen. Quarto exigitur, q̄d sit lata dec̄torāre qualitatem adesse, uel non adesse. Secus si non sit restituta ad certā p̄sonā: ut q̄a pronuntiat est nō liberus petētis: ut no. in l. 1. & 2. de lib. cā. & in l. 1. ff. si inge. esse di. & l. di. ui. l. 1. ff. de lib. cā. P̄t explicari in criminali: de quo dic, ut de accu. sup̄ his. nā p̄nuntiat deliquisse, uel nō deliquisse. P̄t po ni exēplū in teste repulso ut criminoso, qui p̄t et ab alio repelli tanq̄ testis. De quo dic, ut scrip. it Inn. s. de exce. cū venerabilis. & s. c. cū sup. gl. si. Ad q̄d de testi. testimoniū. 4. q. 7. c. 1. Idem in accusatione populari: vt l. eū, qui. §. in popularib. ff. de iurei. l. 1. & per totū. ff. de popu. actio. ad q̄d gl. de electi. dilecti. & de elec. cupientes. §. ceterū. in uerbo, nullū p̄iudiciū. Per hoc dicit Lupus, sua alle. §. 2. q̄ sn̄a, qua quis pronuntiat nō usurarius, p̄iudicat omnib. non ut ualeant excipere, q̄a non fuerit usurarius: q̄a hoc est in odii criminis: & q̄a exorit immediate a crimine: non tm̄ p̄iudicat uolentib. excipere rōne priuati interesse, uel agere uolentib. q̄a cum agat tunc de interesse priuato, ius nō respicit v̄r, & vniformiter oēs. ¶ Sextus casus principalis, qñ dat cōnexitas rōne participij eiusdē facti, vel qñ de uno p̄secutiue deuenit ad aliū. Si obligatio descendēs ex facto respicit plures principaliter, ut quia accusat quis de adulterio cū Berta, sn̄a lata q̄ eum non p̄iudicat Berte. ff. de adul. denūtiatē. §. si j. de adul. significasti. Si cā agēdi ex facto q̄ vnū in p̄ntiam descēdit ad alium, & agit ad finē utilitatis priuata, sn̄a q̄ vnū non p̄iudicat alteri. Iō sn̄a lata q̄ matrē, q̄d sup̄p̄uit partū, obstat filio quo ad abdicāda bona. l. 3. §. si. ad arborib. & ibi gl. & Bar. & per Cy. de fal. sn̄a lata q̄ testes de falso non p̄iudicat producenti: ut no. in l. si ueris. C. de fi. instr. & per Cy. in l. 1. C. qui accu. non pos. in l. cum filius. de uer. obl. Si ad finem penę pecuniaria, uel alterius interesse publica sn̄a lata q̄ unum p̄iudicat alteri. l. in cognitione. & q̄d ibi no. ff. ad Sillan. iō sn̄a lata q̄ homicidās defuncti p̄iudicat quo ad auferēda bona h̄di delata non uindictanti necem defuncti. Ad hoc. l. j. & q̄d ibi no. Cubi cāe sit. C. ad legē lul. ma. qui quis. ff. de accu. ex iudiciorū. Iō puto, q̄d sn̄a lata pro remoto, p̄iudicat substituto in b̄nificiali. 3. q. 6. hoc quippe. j. de accu. ad petitionē. ad si. quia tangit utilitas publica. Ad hoc gl. de p̄b. dilecto. ad finē. Cautus tm̄ est, q̄ iudex uocet oēs, quorū interest. C. de liti. aut. nunc si heres. & no. C. de aduo. diuer. iu. Hęc uera, qñ p̄uenitur p̄ns: secus si per contumaciam h̄r p̄p̄fessio. ff. de iure ff. l. eius, qui delator r̄e. per Bar. & d. l. cū filius. de uer. obl. quia illa ficta p̄fessio non extenditur ad alium. Per. h. d. Io. And. in add. Spe. in ti. de fide instrum. §. postremo. uerf. itē approbat, q̄ sn̄a lata sup̄ falsitate instrū q̄ producentē non p̄iudicat nec nocet notario, et scribēti sn̄am, qui conscripsit instrū, qñ fuit lata ab arbitro. Inducit et rōnes, q̄ p̄cludunt in iudice: hoc puto, q̄a æque principāl̄r delinquit p̄ utrunq̄: & q̄a nō d̄r assistere, ex quo ibi

quo ibi adest rōne alterius officij. quod ēt necessariū est. Et sic non ob. l. pe. de inoff. testa. & qd no. s. eo. cū sup. ubi assistendo p̄iudicat. ¶ Vbi cūq; dixi sn̄am p̄iudicare tertio, recipere hic gnales limitationes huius in principio posui limitationes negatiue, huius affirmatiue. Prima limitatio est ut hic p̄cedatur, qñ sn̄a est lata in p̄ntē: secus si in absente p̄macerit: q̄a tūc p̄iudiciū suū ēt sciētis nunq̄ extendit ad tertiu: q̄a ponit p̄sumit lata pp culpā p̄maceris, q̄ ex uera iustitia: & culpa illius alteri non debet nocere. C. de pignor. l. p̄sēs. ff. de euit. l. si. ideo. ff. de pig. si supatus. Idē si pp specialē iniuriā ipsius, q̄ quē lata est, sn̄a in eū lata sit. l. si feruus. §. si hareditatē. ff. de lega. 1. Scd̄a limitatio, q̄a in oībus casibus ḡnāliter exigit patiētia. Pati autē n̄ d̄r, qñ ip̄e venit ad iudiciū, & suscipit in se iudiciū totū, vel cū eo, p̄ iure suo: quia tunc nō v̄r permittere eū agere p̄ se. ff. de lib. cā. si pariter. Idē si p̄stetur. l. si debitor. §. 1. ff. qui. mo. pig. uel hi. po. sol. & l. sicuti. §. non ūr. e. tit. Qñ autē debeat fieri hęc phibitio. Dicit Bar. in d. l. sepe. quia debet fieri ante litē p̄stata: post litē em̄ p̄stata ip̄e phibere non p̄t, ex quo iā celebratus est quasi d̄ctus, ex quo q̄s obligat̄ instantia. Ad qd̄. l. si pluribus. de leg. 1. & hoc inḡt vult eū phibere ab instantia. Hoc v̄r dicit, qñ sc̄iuit ante litis p̄tationē: sed si sc̄iuit post litem p̄stata potest phibere q̄rū ad hoc v̄r p̄iudicetur iuri suo: ut l. si pariter. 2. respon. de libe. cā. & qd̄ ibi no. Et d̄r phibere si n̄e tacite, siue expresse prohibeat, puta dando libellū: ut. d. l. si pariter. C. de noua. l. 3. Quantuncunq; autē post litē p̄stata non possit phibere, potest assistere liti, ne colludatur. ff. de inoff. testa. l. si suspecta. C. de litig. aut. nunc hares. Ad hoc. l. Titia. & quod ibi no. ff. solu. matri. In exercente autem officiu cū alio de iure suo, dixi. S. cum inter. Et hęc sufficiant.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia vbi contraria feruntur, valet lata pro reo.
2 Favor causis est praeservendus favori personae.
3 Sententia quando possunt ferri contraria a duobus ordinarijs.
4 Sententia iudicum discordantium quando valet.
5 Sententia contraria ex quo profertur a diversis iudicibus super eadem re, quare sententia ordinariorum teneat pro reo.
6 Antonius de Butrio huiusce operis author vivebat anno domini. 1402.

C A P. XXVI.

Vobis. Se summat. & tria sunt dicta. ¶ No. ra, q̄ ubi sententia feruntur tria, ualeat sn̄a lata p̄ reo, nisi cā actoris sit fauorabilis. ¶ Et sic nota q̄ fauor causā p̄fertur favori p̄sonae. No. hic quatuor causas fauorabiles, matrimonium, libertas, dos, & testm̄. Not. q̄ ex p̄ntē sn̄arū delegatorum p̄det ex arbitrio superioris. ¶ Tertio no. q̄ p̄tetas sententiarum ex p̄promisso utranque inficit. ¶ Quarto de exēplo, qñ p̄nt ferri sn̄a tria a duob. ordinarijs. Dic̄ p̄m Abb. in duob. p̄sūlib. ff. de offi. p̄sū. l. 1. In duobus comitibus regētib; p̄ indiuiso. In duobus doctoribus: vt in auth. habita. C. ne si. pro pa. Gof. dicit q̄ primū mēbrū habet locū in ecclesiasticis iudicijs, nisi d̄cērent ecclesiastici illi, qui sub eccl̄a h̄nt iurisdōnē t̄palē. §. de app. si diobus. Gof. p̄derauit, q̄ vna eccl̄a, diocesis, vel ciuitas, nō h̄re p̄tēpos uel p̄latos. de of. ord. qm̄. de p̄b. nisi de eccl̄asticis ordinarijs possit h̄re locū. 7. q. 1. nō autē. Itē possit cor rectio clericorū simul in eccl̄a p̄tinere ad archidiaconū, & p̄positū. Idē in cognitiōe cārū, quē ad eos, v̄r ad cap̄m veniūt. Idē ut ip̄e facit in gl. duo ordinarij p̄nt s̄p̄ h̄re i cadē eccl̄a. de of. uica. c. 1. l. 6. ergo &c. Itē cū duo coadiutores dati essent ep̄o. de cle. agro. c. 1. l. 6. Itē in casu de parochia. c. 1. Itē ubi p̄uidisset eccl̄a institutū cū substituto possidere. Itē in p̄ncipio p̄uinciali ḡnāli possent ep̄i discordia, in pari nūero: & tūc i his, in quib; nō exigit plena p̄cordia, habet locū. qd̄ d̄r. De ḡnālib; āt auditorib; an de eis ut delegatis, an ut ordinarijs iudicēt, v̄r de in Sp. ti. 3. uer. quid de auditorib; ubi d̄r, q̄ sunt ordinarij in audiēdo: sed in decidēdo, uide, qd̄ no. in cle. de rescri. auditor. Quid iuris si discordat ordinarij, & inq̄sitor heresis, h̄r de hære. ti. p̄ hoc. l. 6. p̄ qd̄ argui p̄t. q̄ inq̄sitor habet delegatā. Quid si p̄riat ordinarij & delegat; Papā i p̄rietate sn̄arū. Dic̄, q̄ adit Pa. pa. Quidā si p̄riant ordinarij & delegatus college ordinarij si sn̄a est p̄ co, v̄r sūme equū, q̄ ualeat. Itē p̄ actore in cā fauorabili: & sic rō ne impediāt eius effectū. p̄ria sn̄a delegati, quā nō ip̄ediret ipsius college ordinarij delegatis, ut hic. Sed si ordinarij p̄ actore, delegatur p̄ reo, uel in cā fauorabili p̄ntiari dicit utrāq; n̄ ualere: cū utraq; a pari p̄tate sit lata: nec sit casus terminat; ad l. p̄modissime. de libe. & posth. de rescr. siue p̄ceptū. l. 6. uide si hęc decr. nō emanasset, de iure d̄iceret non ualere sn̄am discordantiū numero pari. Quid si alter respu ualeat; c̄fer fauorabilis, an habeat locū decr. Dic̄, q̄ sic, p̄m Id. An. Qd̄ ponit hic de dote, m̄imōio, &c. ponit cā exēpli, p̄m Vin. Quid de p̄promisso necessario. Dicit Io. An. q̄ p̄ rōnē, quā ponit uisima gl. & q̄ ibi adiunguntur post Host. uidetur, q̄ aliud in in il. lo. quā d̄ici p̄t, q̄ ubi ius aliter nō p̄uidet. §. titu. 1. cū speciali,

recurrendū sit ad papam. de off. del. ab arbitris. Ad hoc, quod no. post Vin. de off. del. suspicionis. Instruit decr. p̄m Inn. q̄ p̄ri debemus adire ordinarios, sc̄do delegatos: ad arbitros nō, nisi si necessitate urgente, quā uoluntate inducat compromittēdi. ¶ Opp. cum glo. q̄ non ualeat sn̄a iudicū discordantiū: ut pater de off. del. cām. Sol. Nō ualeat, qñ fert aliquo iudice abfente: secus si p̄tibus omnib; & discordantib; ut hic, numero pari. Si dispari, stat̄ maiori parti, excepto casu de rescr. pastoralis. Sed de illo dic, ut ibi. Fallit etiā in cā criminali ep̄i, ubi oēs debent esse p̄cordes. Gl. allegat iura. dic, ut s̄. e. non p̄t. gl. ponit tēnorē text. ¶ Gl. ult. q̄rit de rōne diuersitatis horū casuū, quare ordinariorū tenet p̄ reo, uel in cā fauorabili, delegatorū nō. dicit, q̄a delegata p̄det a superiore, in ordinaria nō est superior, qui ad eam, nisi lex mortua: in arbitro nō est supior: nec a lege h̄r p̄tātē. Rō non ūr bona in ordinario: q̄a ibi est repire supiorē, nisi in Papa. §. de off. deleg. licet. Est ergo rō p̄m Host. ut magis differat iurisdō ordinarij, q̄ nālis est, & fauorabilis. Itē in arbitro p̄ assignari rō, q̄a cū p̄tās eius sit uoluntaria, & non necessaria, sibi imputet p̄promittentes. ff. de arb. l. diē. §. stari Host. q̄ hoc latē repetit de censu. Romana. l. 6. Itē p̄promissum ut stricti iuris. de arb. dilectus. non supplet a iure, sed omne omisiss h̄r p̄ omisso: ut. ff. de uerb. obl. l. q̄quid adstringendā. Laus sit oipotenti Deo. ¶ Finita p̄ me Antonij de But. die xx. mensis Octob. 1402. quo tpe uigebat durissimum schisma, tūc clecō Greg. xij. pro parte nostra, & pro Ultramontanis regnantē Benedicto, qui tunc accesserat Saonam, requirens Gregorium ut pacta seruaret. Deus per sui clementissimam misericordiam Christianitati in tanta confusione prouidere dignetur.

De appellationibus. Rubr.

S V M M A R I V M.

- 1 Sententia, a qua non appellatur transit in rem iudicatam.
2 Appellatio impedit effectum rei iudicatae.
3 Appellatio, & recusatio, ac relatio conueniunt in iurisdictione.

Viso de his, q̄ sunt in iudicijs, & tandē de sententijs, de remedijs, quibus litigantes releuant, est vidēdū: ideo &c. ¶ p̄m Gof. Vel fert sententia, a qua si non appellat, transit in rem iudicatā. §. 1. q̄ ad p̄sultationē. & de his visum in titulo p̄cedēt. ¶ Quia uero appellatio impedit effectū rei iudicatē, idē de illa vidēdū: ¶ q̄ & ga appl̄o, recusatō, & relatio p̄ueniūt in iurisdictione ad supiorē deferēdo, & ab inferiori impediēda, seu suspēdēda. de quo de app. legitima. l. 6. ne multiplicitate rubricas ista tria p̄iugit. De materia. 2. q. 6. in summa. & per totū, quo ad primā p̄tē. De sc̄da. 3. q. 3. ga suspicio. 2. q. 6. quories. 1. q. 3. iudicare. De tertia. 2. q. 6. biduū. in fi. Repetit in Sexto, & clem. Io. An. p̄nit hic casus, quibus ualeat appellatio. Sc̄do, casus, in quib; nō ualeat. Tertio, casus mistos, in quib; ualeat, & in quib; nō ualeat. Hoc magis laboriosū est, q̄ subtile. Multa remedia retrahēdi iurisdōnē, & impediēdi iurisdōnē. 3. q. 9. in summa. & in Spe. de sen. prola. §. quoniam. ut lite penden. dilectus.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatione emissa non tenet collatio beneficij postea facta.
2 Collatio beneficiorum ad quem spectet in ecclesia collegiata.
3 Fama probationem coadiuat. nu. 7.
4 Negligentia malitiosa, & dolosa operatur deuolutionem collationis beneficiorum ordinarij, vel iurisdictionis ad delegatum de latere.
5 Lite pendente non est praelatus priuandus obedientia subiectorum.
6 Denuntiatō sola non ligat nisi sententia praemissa.
7 Consuetudine non potest induci, vt plene probationi non stetur.
8 Ordinare non potest ecclesiam inferior episcopo instituendo autorizabiliter, sed presentando, & conferendo sic.
9 Appellatio non tenetur facere fidem de sua appellatione post litem contestatam.
10 Dilatio nunquam datur extra curiam dilatorijs probandis.
11 Index, etiam delegatus, quomodo se informabit super retractatione collationis.
12 Appellationem non deferens index, an sit aliqua poena plectendus.

C A P. I.

Electi. ¶ Collatio bñficij post, & p̄ appel lationē legitimā facta non tenet. h. d. Primo ponit querelā imperrantiū. Sc̄do dat iudices, ibi sup q̄bus. Et ista decidit quar tū grauamē, q̄ p̄tulerat ecclesias spectantes ad collationē prioris, & huic decisē tū r̄ndetur: & sic fuit inepta decisio, sicut illa de p̄sco. 2. ueniēs. ¶ No. ar. q̄ sn̄a cēsure est nulla post appellonē. ¶ No. arg. q̄ collatio bñficioꝝ de iure spectat in eccl̄a collegiata ad p̄latū, & p̄gregationē simul: de quo de ele. cū eccl̄a Viterana. 3. ¶ No. ar. q̄ fama in se nō inducit plenā p̄bationē, sed coadiu uat. ¶ No. legatū non de latere, & sic legatū natū, nō posse p̄ferre bñficia legationis ad collationem alterius ordinarij spe ctantia,

stantia, nisi ex negligentia deuoluatur, & vñ tex. exigere mali-
tiosam, & dolosam negligentiam. de quo. de p. p. b. c. 2. De pri-
mo de of. del. c. 1. li. 6. ¶ No. q. platus nō est priuandus obedie-
tia subiectōrū lite pendente an sniam priuationis. 8. q. 4. non-
ne. de app. c. pe. ¶ Not. ar. q. per solum denuntiationis actū. p-
mulgatur exercitio. & ligat. Contrariū patet. j. de app. pastor-
alis. §. 1. So. Dicit Ho. qd hic pmissa fuit snia: alias sola denun-
tiatione non ligaretur. d. c. pastoralis. ¶ Opp. q. sola fama nō
pbat. de testi. veniens. Dicit Ho. qd hic forte respicit cōsuetudi-
nē Angliæ, p̄m q̄ creditur. 1. iuratis asserentib. se credere ali-
quid esse, & essentialē vocē, & famā patere, q̄ tñ non est ple-
na probatio, nec toleratur in snijs. de p̄sue. c. 3. De quo de. p. b.
c. 2. & c. ad nostram. ¶ No. bene, q. cōsuetudo non pōt inducere
ut non plene probationi stetur, & qd non plena habeat pro-
na. Vide Frede. suo consi. 17. ¶ Opp. q. inferior ep̄o, non ordi-
ner ecclesiam: ut patet. de offi. Arch. cum satis. So. Non ordinat
authorizabiliter instituendo, sed conferendo, vel p̄ntando sic,
arg. de offi. Arch. c. ut nostrum. & no. de iust. c. 1. & 2. & no. de
verbo. ordinare. Vide de offi. deleg. super eo. ¶ Quæro, an si
in curia opponatur non appellatum, uel non ritē appellatū,
an ut appellans possit p̄sequi, ardetur ad faciendum fidem
de app̄one, & an ardetur ad hoc probandum in curia. Dicit
hic Ho. qd si negetur appellatum ante litem p̄test. de hoc est fi-
des faciendā. j. eo. Romana. §. si vero. lib. 6. & tunc hoc erit in
curia probandum. de quo. de sen. excom. per tuas. Si negat̄ ap-
pellatum post lit. contest. non in ui declinatoriē facta forte po-
sitione per appellatē, qd sit appellatū, & illa negata per appel-
latum, si format appellans articulos petens remitti ad partes
super illius p̄batione fieri remissio & dabitur dilatio extra
curiam: & sic fuit d̄stinitum per Clementē. 4. & imputat sibi, qui
ante lit. p̄test. non opposuit: quia cum Papa sit ordinarius cun-
ctorum. de fo. compe. & si coram ip̄o lis contestatur, declina-
toriē non est locus. ff. de proc. si filius. §. veterani. §. titu. 1. inter
monasterium. & sic venit vñ p̄ceptoria. cuius p̄bōnes non cō-
gitur appellans defendere, nisi ap̄r sit ab hoie, uel a iure citā-
tus. Perimit̄ ac hęc exceptio post litis contest. libellum actoris,
& omnia in eo petita. Contra, qd oblt. de elect. c. 1. li. 6. & e. tit.
cordi. c. li. De hac m̄a vide in Spe. de intr. adi. §. nūc dicamus.
12 ver. sed pone. & de exce. §. nunc dicendū. ver. sed pone. ¶ No.
q. pro dilatorijs probandis nunq̄ datur dilatio ex curiam, sic
pro p̄reptorijs, p̄m stylum curiæ. Idē no. dñi de Rot. sua cōcl.
208. alle. de priuul. cum olim effemus. in Spe. de dila. §. 1. uerfi.
sed & si. per lo. Mo. & Arch. de excep. p̄a. li. 6. de telhi. ex parte.
12 & c. de teste. de excep. c. 1. ¶ Quæro, quō se informabit, cui cā
est commissa super retractatione collationis. Dicunt doc. qd
se informabit p̄m formam iudicij, p̄m Tan. qd innuit verbum
Solicite, p̄m Hosti. quasi dicat non p̄fūctoriē, & ex officio;
sed p̄m ordinem iuris procedendo. Sic. §. de iudi. exhibita. Pu-
to, qd poterit ex officio mercenario se informare: quia hic agi-
tur per uiam attentati, iudice appellationis committente, que
uia est summaria: id̄ sufficit simpliciter docere attentatū post
legitimum appellationem. de quo. j. e. constituit. & §. de electi.
13 cum inter canonicos. & c. bonę. & ca. cum nobis. ¶ Glo. 1. ponit
p̄enas non deferentis. Dic ut in d. c. de cetero. & §. patet. dicā.
j. eo. de priore. Glo. sunt clare.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio generalis in omni causa non ualet. 3. 5.
2 Appellatio iudicialis non ualet ante grauamen illatum.
4 Appellari non potest a futuro grauamine, nisi sit communicatum.

C A P. III.

Inter cetera. ¶ Appellatio generalis in
omni causa non ualet. h. d.
Refert appellationem, & ipsius redargutionē, &
repulsionem. ¶ No. q. non ualet appellatio iudi-
cialis ante grauamē vel iniustitiā illatam. ¶ Not.
eū, q. ius facit, redarguendum. de usu pal. nisi. de tempo. ord.
uel non est. ¶ Not. q. non valebat iure ista appellatio sine cā:
quia nec actu, nec habitu cā appellandi poterat ad esse, & sic
erat manifeste frustratoria. Dic hodie ut. j. eo. ut debitus. Vnde
dicit Hosti. quod p̄fragiebat ius nouum, sed aliud dicit, quā
ius nouum. ¶ Not. qd a futuro grauamine non appellatur in
iudicio, nisi sit cōcictum. j. eo. cum cessante. ¶ Gl. colligit plu-
ra iura, inter cetera, qd non ualet in genere ualet in specie. Al-
legat concor. & opin. de. c. si sacerdos. de offi. ord. lo. An. remit-
tit ad ibi no. & 23. di. quanquam. dic. ut ibi. uia generalis est.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellari non licet a correptione. 6.
2 Religiosi possunt compelli ad obseruantiam religionis.
3 Iurisdictionem habet abbas in suos monachos quo ad ea, quæ sunt regula,
& obseruantia ordinis.
4 Monachi duobus adstringuntur, videlicet regula, & institutione.
5 Appellare quando liceat abbati a pana.
7 Appellatio a correptione quando ualeat.

A dnostram. ¶ A correptione non appel-
lat. Hoc dicit. Pramittit cau-
sam mandati, & postea mandatum. ¶ Nota, q. lite-
ræ datæ ad unum finem, non sunt trahendæ ad ap-
pellationem: & appellatio pro defensione iniqui-
tatis, non debet fouere iniquitatem, & malitiam. ¶ Nota reli-
giosos posse compelli ad obseruantiam religionis. ¶ Not. ab-
batem habere iurisdictionem in monachos quo ad illa, quæ
sunt regula, & obseruantie ordinis. uide de offi. ordi. quanto.
¶ Nota duo quæ adstringunt monachos, regula, & institutio
monasterij, ad quorū obseruantiam possunt compelli ex offi-
cio superioris. & adstringuntur in his, quæ sunt consilij. ¶ No-
ta abbatem a poena non appellari. Ad hoc. j. cod. quia nos.
Glo. prima est clara. Fallit interdem. de p̄enis. ¶ quis. libro. 6. in
fi. de conse. distin. 1. uestimenta. & c. ad nuptiarum. ff. de admi-
re. ad ciui. perti. l. 1. de relig. do. quia cōtingit. post princ. ¶ Op-
po. cum ultima glo. quia a correptione appellatur. j. cod. repre-
hensibilis. & c. de priore. Solu. Appellatur, si modus excedatur:
alias quia fit correctio ad poenitentiam, extra formam iudicij,
17. q. 2. si homo. quia de causa etiam nō admittitur recusatio.
j. eo. cum speciali. in fi. & hoc procedit in regularibus. Vin. di-
cit, q. si proceditur p̄ monachum, non in formam iudicij, tunc
procedit, q. a correptione non appellatur. Si procedit in formā
iudicij, potest monachus, sicut & alij, appellare, p̄m Tā. & Vin.
Inn. dicit, quod olim quo ad facultatem appellandi poterat ef-
se differentia inter processum p̄ regulares, & contra alios: quia
regulares vix aut nunquam audiebantur appellates, clerici au-
diebantur facilius: sed hodie non est differentia inter regula-
res, & seculares: nec differt an appelletur a correptione, an ab
alio processu: quia si grauatur, auditur appellans. j. cod. ut debi-
tus. licet olim esset differentia an appelletur a correptione: q̄
in alijs audiebantur. Tene istud hodie p̄m Hosti. q. siue in pro-
cessu p̄ regulares, siue alios, si grauatur, appellat. Sed in hoc
est differentia, quia facilius grauantur seculares: q̄ regulares:
quia plus laxantur habent procedendi contra regulares, q̄ cō-
tra seculares, & in modo procedendi, & in solennitatibus iudi-
ciarijs omittendis, & olim, & hodie est magna differentia inter
correctiōē regulariū & seculariū clericorū. j. e. cū speciali. de
accu. qualiter. 2. ad fi. de simo. per tuas. §. si. & idē Gul. in Spe. de
app. §. in quibus, uer. 11. ¶ Aduertendū tñ, q. vt ualeat appella-
tio a correptione, exigitur, quod fiat mentio de snia a cā p̄ce-
dendi, & processu: alias non ualere impetratio etiā in appel-
lationis cā. de reserip. dilectus. j. de coha. cle. sup. eo. Ex his ha-
bet una differentia inter correctiōē, & alias causas, & alia: q̄
in correctiōibus nihil potest consuetudo, ne quis corrigitur
in alijs causis & iurisdictionibus sic. de cōsue. c. 2. de p̄scri. per to-
tum. de offi. ordi. irrefragabili. §. 1. de reser. cum non liceat. &
cum ex officij. secundum Inn.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans si intra terminum appellationem non p̄sequitur, sententia
stare compellitur. nu. 7.
2 Appellans statuerē pōt sibi terminum ad appellationem p̄sequendam.
3 Appellationis terminum statutum ab appellante potest iudex moderari.
4 Iudex quandoq; statuit terminum iudicem aduendi, ad quem appellanti.
5 Appellatio quomodo uideatur deserta per lapsum termini.
6 Appellatione deserta auditur appellans in ista causa.
8 Appellatus si intra terminum statutum p̄sequi cepit, an possit appel-
lans lapso termino ad p̄sequendum p̄sequi.
9 Appellanti an sufficiat se p̄sentare intra terminum.
10 Appellationis iudex, an possit abbreviare terminum statutum per iudi-
cem a quo.
11 Appellationis terminus statuendus ab homine, qualis sit.
12 Appellatione deserta, an iudex a quo p̄sequi possit.

C A P. IIII.

Personas. ¶ Si appellās intra terminū a iu-
dicē, a quo appellauit, uel a seip̄o
statutum, appellationem non p̄sequi, sententiæ,
uel iudicio illius stare p̄pellitur, a quo appellauit.
Sunt duo dicta. Scdm̄ ibi. Si aut. ¶ Nota appellan-
tem posse sibi p̄figere terminum ad app̄onē p̄sequendam.
Quod intellige, dummodo statuat terminum minorē iuris.
¶ No. secundo terminū statutum ab appellante iudicē posse
moderari, & restringere. ¶ Et no. q. qnq; statuit iudex, uel mo-
derat terminū aduendi iudicē ad quē appellauit. ¶ Not. esse
chum desertionis appellantis per lapsum termini ab appellate
statuti a iudice moderati: q̄ congruū sibi assignauerat, q̄ cō-
pellit stare iudico iudicis a quo, uel sententiæ, si illa esset lata;
p̄dictione, & appellatione remota. Et ex hoc uñ, quod deserens
appellationem, tanquæus contumax, non auditur appellans
de quo dicam. j. eo. directē. ¶ Et not. quod hæc equipollent,
procedas omni p̄dictione cessante. ¶ Oppo. q. audiatur appel-
lans, & p̄dicens, licet deseruerit appellationem. §. de re iudi. cū
causa

causa. & j. eo. directe. Io. An. dicit, qd contradictio, & appellatio reijctur ex non iusta causa, qn vult ex hoc tantum appellare, quia iudex a quo procedit: sed dicitio ex iusta causa, & appellatio non tollitur, ut ibi. Dic ut dicam in c. directe. ¶ Oppo. qd hac decr. superflua: quia idē repetit in uer. finautē, qd dixerat in prin. dicit Inn. qd s. locut^r est in prin. qd terminus fuit ab appellante statutus, & moderatus a iudice. Scda, qn non fuit moderatus: quia pars ibi statuit cōgruū terminum. Vel in prima parte terminus fuit statutus ad se presentandū, in scda ad psequendū. Vel loquitur prima pars, qn fuit appellatum ab interlocutoria, quia dicit stare iudicio tuo. Secunda, qn fuit appellatum a diffinitiuā. ¶ Oppo. qd non deferatur appellō lapsū termini hominis, donec labatur terminus iuris: ut pater. j. cod. oblate. Sol. Quidam dicunt, qd licet appellans nō psequatur appellationē intra terminū hominis, qd per hoc nō est rata sententia, donec sit lapsus terminus iuris. Non obstat. j. eo. c. seq. & c. proxi. quā intelligenda sunt de termino iuris. Alij dicunt, qd vtroq; vel altero termino lapsō remanet sententia rata: & hoc est uerius, p̄m Inn. qd post terminū uel hominis, uel iuris appellationē psequi nō potest: sed nec appellare potest de nouo, qd nec grauari potest a iudice, qui examinatione causę amplius non procedit: quia nō vltra habet quid faciat, nisi qd sniam exequatur. de off. dele. significasti. & c. in literis. p̄m Inn. nisi in exequendo modū excedat. p̄m Host. de quo in c. iqd ad consulta. tionē. p̄m Ho. ¶ Sed an lapsō termino ad psequendum, si appellatus intra terminū psequi cepit, possit appellans post terminū psequi. Dic, quod non: quia uerū est, qd ipse non fuit psecutus. j. eo. ad hoc. tenet Spe. eo. ti. §. nunc uer. uer. sed ponet. Si statutus est terminus ad se pntandum, an sufficiat se presentare dato, qd non psequatur: tenet Spe. quod sic, in uer. ibi alleg. l. cū sit. in gl. ar. qd iudex appellatus cum poterit psequi, & petere confirmationē sententię. j. eo. oblat. & sic indirectē ppetetur appellans appellationem psequi. de quo de appella. cordi. li. 6. & de re iudi. cū super. ¶ Nūquid autem iudex, ad quē possit abbreviare terminū statutum a iudice a quo. ponit Spe. in uer. seq. & residet, quod nō possit: quia non est iudex pendente appellatione: & quia appellans potest adhuc renuntiare. Re citat alios dicere: residet in prima opi. ¶ Glo. 2. agit de mul. tiplici termino ab homine statuendo circa appellationē, & an possit pueniri. de hoc. 2. q. 6. de off. or. quis. lib. 6. ¶ Querit gl. an iudex a quo deferta appellatione psequi possit, exigatur alia citatio. Dicit qd non, quia habetur pro citato a iure, & perēptoriē. j. cod. sepe. unde ex tunc infra lapsō termino procedere poterit. Vel p̄m Ho. dic, quod tunc procedere potest: quia apparet eum contempsisse, quia tñ tempus transiuit, qd apparet illum ad terminū peruenire posse. ff. de ver. ob. l. stipulationes. Tu dic contra, vt j. c. reprehensibilis. ¶ Nota ad quod de elec. omiſſa. li. 6. Illud aut dicit uerum Host. nisi ageretur de excusatione sententię, & tempus quadrimestre non esset lapsum. ff. de re iud. l. 4. Sū quis.

S. V. M. A. R. I. V. M.

- 1 Appellans, ad psequendum habet annum, & ex causa biennium.
- 2 Appellationis psequenda terminus qualis sit.
- 3 Appellationis psequenda terminum iudex ex causa abbreviat.
- 4 Appellans non psequens qua pena mulsetur.
- 5 Appellari potest extra iudicium a quocunque grauamine.
- 6 Appellatio extraiudicialis non est proprie appellatio. 16.
- 7 Appellans in criminali auditur, nisi delictum sit notorium.
- 8 Snia ex delicto notorio pot in absentem non citatum pferri.
- 9 Appellatio extraiudicialis an conueniat iudiciali.
- 10 Statutum loquens de appellatione non comprehendit prouocationem ad causam incipiendam.
- 11 Appellans ad psequendum habet ex ratione triennium.
- 12 Dilationes an possit iudex abbreviare.
- 13 Iudex an possit statuere terminum ad psequendum.
- 14 Appellare non licet a futuro grauamine ante sententiam.
- 15 Appellatio ante sententiam an hodie admittatur.
- 17 Appellans compellitur appellationem psequi, uel primo iudicis mandato parere.
- 18 Snia licet absque citatione non ualeat, ualet per admonitionem.
- 19 Citationis nim operatur iudicis admonitio.

C. A. P. V.

Vm sit Romana. ¶ Appellans ad psequendum habet annum, & ex cā bienniu, nisi iudex moderet: & si intra tēpus non psequitur, rata est snia, uel redit ad primū. Si ante sniam appellauit, qui de termino impeditur, appellare pot, nisi sit notorium. Primo ponit terminū appellationis psequende. Secundo pēnā non psequentis intra illud. Tertia ibi: p̄terea an de crimine delatus appellet. ¶ Nota ex prima parte terminū iuris appellationis psequende, qui est cōis, siue a sententia appelletur, siue ante. l. annus, & ex causa biennium. Et nota ut habeat bienniu, ex parte cāe exi-

gitur, qd sit necessaria. Secundo, qd sit causa euidens. ¶ No. iudicem ex causa terminum appellationis psequende posse abbreviare moderando p̄m distantia locorū, qualitatē personarum, & negotij. ¶ No. pēnam non psequentis intra terminū iuris, uel hois: quia si est appellatum a diffinitiuā, tanq̄ uerū p̄tmacē nō audire appellantē a diffinitiuā: sec̄ si appellet a grauamine, quia audiet appellans, si nouiter grauet p̄m unū intellectu in uerſu uero. ¶ No. qd ante litis ingressū, & post litis ingressum ante sniam de iure canonico a quocunque grauamine p̄ indifferenter appellari sicut a diffinitiuā, & et potest extra iudicium appellari. ¶ Sed nota, qd appellatio extraiudicialis non est proprie appellatio, sed ad causam prouocatio. ¶ Not. qd in criminali auditur appellans, nisi delictum sit notorium. Ex quo nota unum effectum notorij. ¶ No. ar. qd snia pot promulgari in absentem non citatū, qn delictum est notorium. ¶ Quero an app̄ones extraiudiciales conueniat iudicialib. Dnt Inn. & alij, qd fere in omnib. conueniant. Est tñ differentia, quia in propria, & stricta app̄one, seu locutione appellatio est, quā sit in iudicio, & in cā iam cēpta prouocatio extraiudicialis. ¶ No. qd pp̄ statuta, quā faciunt mentionē de app̄one, non d̄ prouocatio ad cām incipiendam: quia in iudicio appellans non psequens intra terminum assignatum, non auditur amplius super eo, super quo appellauit: ut hic, & s. c. proxi. Secus in prouocatione extraiudiciali, ubi non obstat lapsū termini semper puocans audit: non. n. dēt impediri quin alio iure se iuuet, p̄m Inn. Hof. de alijs differentijs remittit. j. e. bone. in q̄tum Inn. dicit eum semper posse psequi deum a tpe illati grauaminis, a quo tpe currit tps in extraiudicialib. ut in clem. sicut app̄onem. Post autem computanda a grauamine possit alia uia ius suum psequi: sed non app̄onis uia, qd non transit actus extraiudicialis in rē iudicatam. Et hanc puto fuisse mentē Inn. Ad hoc, de app̄. c̄certationi. li. 6. v̄ olim erat disputatio, an ubi extraiudicialr appellabatur, dēt appellari intra x. dies. quas opi. uide de ele. c. 1. lib. 6. & p̄ Arch. 2. q. 6. in summa. Sed expeditum est, siue appellet a iudice, siue a parte, qd dēt appellari intra x. dies a die illati grauaminis. de app. cordi. li. 6. licet aliter Ho. distingueret, de app. ut debitus. ¶ Op. qd nedum biennium, sed triennium. j. c. ex rōne. fatetur, ¶ Op. gl. 3. qd nō abbreviet iudex inducias legis. 28. di. de his. cum similib. Gl. dicit dilationes legis cum a non possit: bene arbitrarię sunt cā intercedente. Fallit in duob. dilationibus, in tpe ad appellandum, & in tpe restōnis petende. Gl. allegat iura. Gl. procedit p̄m Host. in q̄tum uelut abbreviare, uel elongare: sed non p̄t illas ex toto denegare. Alium casum addit Hof. ultra casus gl. qn uult abbreviare tps semestre datum ad redimendū animal morbosum. ff. de adi. edi. cum sex. Vel ad conferendū beneficia. de sup. neg. prala. licet. de p̄ces. p̄b. c. 2. Idem de dieb. qui dātur ad accusandū vxorē iure mariti. 4. q. 4. §. aliter. p̄m Go. Cā istorum casuum, p̄m quosdā est, quia datur hoc tps a lege, sine ministerio iudicis: & idē in alijs oib. hmōi dilationib. qd dant a lege tñ. Secus si dentur a lege ministerio iudicis: quia tunc p̄t abbreviari: ut no. per Cyn. C. q̄no, & q̄n iudi. aut. qui semel. & in l. 1. C. de dila. Bar. in l. 2. C. de re iudi. tenet & in istis casib. & s̄ p̄b. indistinctē ex cā posse abbreviari, siue dēt a lege tñ, siue a lege cū ministerio iudicis: patet in tpe statuto ad pponendas exceptiones, ut dicit Dyn. in r̄a, in dultū, de re. iud. l. 6. in tpe dato ad petendū, & finiendā restōnē. ff. de mino. l. intra utile. p̄m vnā lec. Patet in tpe dato ad adeundā h̄ditatē. ff. de h̄re. insti. si quis instituat. ff. de acq. h̄re. l. quan diu. Oportet tñ qd addit cā legitima: inter ceteras legitimas cā, p̄m Bart. p̄tuetudo fori, ut no. in aut. qd semel. C. q̄no, & q̄n iud. Ad qd. l. 3. in fi. ff. de testi. si iurisdic̄tio erat modico tpe duratura. de off. delega. p̄sulu. C. ut oēs tā ciui. q̄ milita. l. 1. & no. de offi. delega. de causis. & j. c. sup. eo. Si cā est modicę quantitas. in aut. nisi breuiore. C. de sen. Itē si res est tpe peritura: vt si est qd de retractatu tpali. Ad hoc. l. 1. ff. de glan. legen. & de iudic. c. s̄ltem si cā est, in qua exigitur deliberatio, & p̄siliū. de dila. exposuit, cā hic est elōgandi, & ex qualitatē cāe, ut si cā est de equo, qui dotis dilationib. se comederet totū. l. mediterrancę. C. de anno. & trib. li. 10. Itē in cā alimētōriū, ne pereat qd fame. De hoc in Spe. de cita. §. sequit. uer. qn citatio sit p̄ parte. de ac. & peti. §. super petitionib. uer. itē v̄. ¶ Quero, an iudex possit statuere terminū ad psequendū, & finiendū. Glo. alleg. pro & p̄cludit, qd ad finiendū non possit: & si statuat, hēbit annū, uel ex eā bienniu: quasi cū ualeat statuere, uel it statuere ad se pntadū, uel ad psequendū, qd intelligit. l. ad incipiendū psequi bñ pot, ut hic. & hoc. pp̄ app̄onem, quā multoties frustratorē interponit. Nā statuto termino remanet terminus hois, uel iuris, reassumit iudex a quo officiu exequedo, uel psequendo p̄m diuersitatē app̄onis, an a diffinitiuā, uel interlocutoria. Hof. remittit ad sum. m̄e. ti. §. intra q̄ tpa. ¶ Op. qd non admittit appellatio indifferētē a sniam. C. quo. appe. non reci. l. a snia. vt patet. 2. q. 6. nō ita. Sō. p̄m leges regl̄ non admittit: sed sic secundum

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

15 **¶** In canones, ut hic. **¶** Op. qd non admittantur appones ante inquam passim: ut j. e. ut debitus. Dic, qd admittunt passim. i. nullo grauamine explo, fm iura antiqua. Hodie naq; oportet, qd ca legitima alleget, & exprimat: ut in dno. Vel scdo passim. i. siue in iudicio, siue ex, ita tn, qd si appellat in iudicio, cas exprimat: si ex iudicium, & a iudice, oportet cas exprimere, vel probabiles pecturas. j. e. bonae. Et si appellet, nulla ca requiritur, fm Host. sic dicit intelligenda de cr. cordi. li. 6. idem gl. de ap. cord. li. 6. **¶** Quare gl. quare no dr appo: qa appo non fit, ni si a iudice, & ab iniqua snia. Et dicit gl. qd loquit de apponib. quas quidam faciunt, cum dit Appello te ad curia: vel, mihi facias iustitia. Sed dicit, qd per hoc no tenet ire. De hoc mo citandi ff. de no. ope. nu. l. de pupillo. §. si qs ipsi pratori. & vide in Spe. de cita. §. sequit. verlic. ite qnq; citatio fit per parte. & de act. & peti. §. super petitorio. uer. item vr. in princ. 7. col. An citatio possit p mitti parti, hr ibi. & ff. de acqu. pol. l. iust. p Bar. Sed an pars possit citari ppria autoritate, fm forma, de qua procedit dicit gl. qd loquitur de apponib. qua sunt extra iudicium ab aduersario, ne aliquid fiat in pra iudicium appellatis, super eo, in quo appellat: & tales appellationes sunt quasi puocationes ad causam: & talib. appellationib. est deferendum. j. eo. bonae. Et dicit glo. qd clerici in electionib. frequenter illas interponunt, & pro alijs negotijs ecclesiae. de his. qua fi. a mai. par. c. c. 1. De eorum effectu no. j. eo. non solum. li. 6. & j. e. bonae. **¶** Op. qd litera superflua, in uer. si uero. & uer. sinait. Gl. dicit, quod uer. si uero. loquitur de appellatione interposita ante litis ingressum. uer. si autem. loquitur de interposita post litis ingressum ante sententiam. Hac est uera habendo literam ad quem: alias hr a quo noscitur appellasse, & refertur ad principium, ut deserta appellatione debeat stare iudicio iudicis a quo: & continuatur ad principium aduersando, qd deserit appellatio a diffinitiu, hic, qd deseritur ab interlocutoria. Media aut pars in uer. si uero. loquitur de appone an sit admittenda ab interlocutoria, uel grauamine ante sniam, uel litis ingressum. **¶** Op. qd non compellatur prosequi appellationem. j. eo. consuluit. & ca. sepe. So. Compellitur alternatiue, ut aut prosequatur, aut pareat primo iudici: & respicit secundo fm Io. An. hic gl. literam, ad quam. **¶** Op. qd in manifestis audiat appellans. j. e. peruenit. So. intellige, qd in manifestis. i. notorijs. **¶** Op. qd non ualeat snia in absentem absq; citatoe. de consi. ecclesia. So. Non fuit requisitus per edictum peremptorium, sed bene admonitionem ut se corrigeret, & qa fuit incorrigibilis, & notorium, quod erat excommunicatus. **¶** No. quod iudicis admonitio sufficit pro citatione, etiam si fiat puam denuntiationis Euangelicae. Sed non placet hoc: quia oportet, quod specialiter citetur ad sententiam: monitio fit ad alium finem, quando sit ut corrigatur. Vel dic, quod fuit requisitus illa uice, alias tamen cum requisierat. Vel dic, quod requisitum tenet Hosti. quod fuerit requisitus. alias dicit notorius, quo ad satisfactionem, uel restitutionem faciendam, absens, & requisitus possit condemnari, non tamen excommunicabitur, nisi monitione praemissa. j. de sent. excom. sacro. nec hodie sine scriptis. eo. tit. ca. 1. li. 6. ideo necesse est, suppletionem legi. ut dixit gl. Recitat alios dicere nullum absentem, qd notorium, condemnandum nisi sit contumax. 3. q. 9. per totum. C. quomodo, & quando iu. ea. qua. ff. qua. sent. sine ap. re. l. 1. r. ite cum ex eo edicto. de quo de iure iu. ad nostram. 2. Et hoc dicit Hostien. iustius, & tutius: & quia multi dicuntur notorijs, q non sunt. j. c. consuluit. 1. tum quia & si notorius sit, quandoq; habet legitimas defensionis, qua sunt admittenda. de offic. del. ex parte. 2. de resti. spo. literas. ad fi. tum quia omnis condemnatio maxime nimis accelerata odiosa. ff. de actio. & obliga. l. Arrianus. §. ti. proxi. c. fi. & c. cum Bertoldus. Idem Tah. & Inn. & sic no. in c. nostra tamen exigitur in notorijs solennitas triu citationum. nec etiam peremptorij. Ad quod cle. fi. de uerbo. signifi. in cle. Idem no. Arch. 1. 2. q. 2. indigne. & 24. q. 3. de illi. cita. & Io. 24. q. 1. ecce.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio suspendit iurisdictionem iudicis a quo in causa, super qua pendet appellatio.
- 2 Index potest recusari eo, quod ab eo est appellatum, & ob id grauauit.
- 3 Index recusari tanquam suspectus non potest, eo quod me grauauit pendente causa appellationis.
- 4 Appellans, licet non audiat ut contumax appellatione deserta non tamen semper procedit talis contumacia in prosequendo.

C A P. V I.

Adhac. **¶** Appellatio suspendit iurisdictionem iudicis a quo solui in ca, sup qua pendet appo, non in alia separata, pt tn recusari. h. d. Non diuiditur. **¶** Not. 1. quod dixi in sumario. **¶** Ex quo nota, quod index a quo, & in ca ciuili, & criminali, & qua habuit ortum ante appellatione, pt adiri

2 appellantem nisi recusetur. **¶** Et nota vnam legitimam cam recusandi que, eo. s. quod est ab eo appellatu, & grauauit, quod mihi sit suspectus et, si semel me grauauit, iam enim facto ostendit, quod me non diligit, & sic suspectus est. de accus. inquisitionis. Et quod hac procedunt, siue lit ordinarius, siue delegatus. **¶** No. quod non possit eum recusare propter solam pendentiam appellationis ut patet. ff. apud eum, a quo. l. una. Sol. Aliud fm leges, ut ibi: aliud secundum canones, ut hic: quo casu si accusatur de alio crimine manifesto, non potest recusari, sicut non potest appellare: sed si accusatur, uel agitur de iure non manifesto, poterit recusari, & appellari, ut hic. Alij dicit, qd lex loquitur in delegato, hic in ordinario. hic est contra textus ibi: maxime. Alij econuerso, quod ista in delegato, illa in ordinario. & s. eo. accepta. Ad hoc. j. c. sepe. & ca. pastoralis. §. penult. de offi. dele. Host. dicit, quod lex loquitur, quod iudex non recepit apponem. Vel dic, quod potest recusari ex alia causa, non ex hoc solo, quod pendear appo. Vel loquitur fm antiqua tempora, fm qua sine causa poterit recusari, sicut poterit appellari. j. eo. super eo. Dicit Ioan. An. quod ex sola pendentia apponis non potest quis excusari: alias esset in facultate appellantis sibi creare causam recusandi forte appellando ex friuola causa: quod non est dicendum: sed bene potest ipsum recusare propter realitatem grauaminis: & oportebit, quod coram arbitris electis non solum probet pendentiam apponis, sed etiam grauamen, & oportebit, quod causam recusationis fundet super grauamine. Item oportebit, quod probetur grauamen ex re, mente iudicis cessante in grauado: ut no. j. eod. ex parte. Sic debet intelligi Specu. in titu. de leg. §. super est. item si ab eo. Et dicit Ioan. An. quod per hoc non releuabitur a probatione grauaminis coram iudice appellantis: qa probatio grauaminis super recusatione producebatur ad aliu finem. de testi. ueniens. 2. de resti. spo. solite. de sen. excomm. licet. libro. 6. ubi nota. Dicit tamen, quod si sit contumax in appellatione prosequenda. no poterit recusare: quia sicut uerus contumax non appellat, sic nec recusat. quod not. alleg. j. eod. super eod. 2. secundum Tan. & Vincen. **¶** Nota, qd defertor apponis ut uerus contumax non audiat appellans, nec etiam audiat recusans: sed certe non semper contumacia in non prosequendo repellit ab appellando, ut dicam. j. eo. directe. unde ubi potest appellare, non tolletur recusatio, si probetur grauamen: & poterit ad alium finem grauamen ostendere, licet non possit prosequi appellationem. argumen. de senten. excommuni. libro. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellare poterit utraque pars grauata super eodem negotio.
- 2 Iurisdicatio superioris quando absorbeat iurisdictionem inferioris.
- 3 Iurisdictionis stante dubio tenetur citatus comparere.
- 4 Citati non comparentis taciturnitas non reddit gestum nullum.
- 5 Appellari non possit ab eodem ad diuersos alternatiue.
- 6 Appellationis index quando sit eligendus per appellantem.
- 7 Taciturnitas nocet appellanti, non nocet ius suum prosequenti.
- 8 Iudicis competentis processus valet in absentem citatum.
- 9 Appellare non licet omisso medio ad Papam, secundum leges.
- 10 Appellatione legitima emissa, valet sententia propter contumaciam appellantis non comparentis.
- 11 Citatus a iudice, quem sciebat iurisdictionem non habere, & index etiam sciebat, an teneatur comparere.

C A P. V I I.

Sed in duobus. **¶** Superior, ad que tuus aduersarius appellauit, si ignorat te sup eadem ca ad sede apostolicam appellasse, te coram ipso comparere nolentem poterit excōdicare. h. d. primu. Secunda dicit, qd de ciuili iudice, qui no

fit de temporali iurisdictione ecclesiae, non appellatur ad Papam. Secunda ibi: denique. **¶** No. qd super eodē negotio utraq; pars grauata poterit appellare, & possunt ad diuersos iudices appellare. & tenet appellatio. **¶** No. 2. qd ubi appellatio interponit ad diuersos iudices a diuersa parte super eodē negotio, quoru unu est superior, alter inferior, superioris iurisdicatio absorbet inferioris iurisdictionem, & annullat gesta inferioris a die scientie. **¶** Nota tertio, qd de eadē potest agi coram inferiori iudice, questione uertente coram superiore: & ualet, qd agit interini ignorantia durante, saltem quo ad processum extraordinariu. **¶** Nota, qd stante dubio iurisdictionis tenet citatus comparere, si non pparet, est contumax, ualet processus qd est contumacie punitiuus. Ad hoc, qd no. Inn. de dila. preterea. Quid de processu principali, habet ibi, & dicā aliquid. j. Et nota, qd ubi est certu iudici cu iurisdictione non habere, non ualet processus in absentem propter allegationem iurisdictionis et contumacie punitiuus: & certum esse, uel non esse solum ponderat per respectum ad iudicem, & non per respectum ad partem. **¶** Nota, qd taciturnitas, uel dolus partis in iure aduersarij absentis no reddit gestum nullum, qn id, quod fit in absentem, causatur missum a culpa

a culpa sua: quia non uenit allegaturus iura sua, uel prinilegiū suum. uide Inn. de dila. p̄terea. ¶ No. quia ualeat app̄o ad diuersos a diuersis, an ab eodē ad diuersos alternatiuē possit interponi: ut appello ad istū, uel ad illū iudicē: uide p̄ d̄nos de Rot. sua p̄cl. 24. in Spe. de app. §. nūc tractamus. uer. sed pone. ¶ No. q̄ licet taciturnitas non ceat appellanti, non t̄n nocet ius suum prosequenti: quia quis non arctat ad allegandū se, de pb. c. 1.

¶ Op. q̄ non sit possibile uno appellante alium posse eligere iudicē, q̄a appellanti p̄perit appellando eligere, nō appellato. Dicit Inn. q̄ hęc decr. loquit̄, q̄n ex sn̄a uterq; litigantiū reputat se grauati: non n. grauato appellante ad archiep̄m, licet non grauato ad aliū, & ad Papam, dicendo Ego uolo appellare ad Papā: uel de ea agat corā Papā: quia non appellati, sed appellantis est eligere iudicē app̄onis: nisi dicamus hoc p̄cedere p̄n iura antiqua, p̄m q̄ licet, & licebat appellare ad Papā sine cā. 2. q. 6. ad Rom. p̄m Inn. Et puto, q̄ hodie non p̄cedat, q̄d hic, q̄n grauati in diuersis articulis: q̄a cuiuslibet app̄o deuolueret ad suum, q̄n ab eadem: ut q̄a petebatur fundus, & fuit dā natus in dimidia fundi, & q̄libet appellauit. ¶ Op. q̄ taciturnitas iuris aduersarij impediatur processum in absentē, ita, q̄d n̄ ualeat. ff. de iudi. §. p̄tor. §. Marcellus. de re iud. cū Bertholdus. Dicit Inn. in c. fi. de accu. q̄d decr. debet intelligi q̄n tacuit appellatū ad Papā, sed non dolose: alias non ualisset, q̄d actum est. Idem no. de dila. p̄terea. ubi dicit, q̄ missio facta dolo p̄ntis absentem non tenet: & si opponit de culpa, replicabit de dolo. Vel dic, q̄d processus punitiuus contumacię non impediē, ut hic: quia ille surgit immediate ex culpa contumacię, quæ non tollitur per dolum p̄ntis: q̄a hic debuisset ire allegaturus priuilegium, sed alius processus in principali bene est nullus, quia non p̄mulgatur immediatē ex culpa, sed p̄ iustitiā, quæ dolose tacita per p̄ntem reddit processum nullum: quia super falsa iustitia reperitur processus fundatus. ¶ Op. q̄ non ualeat processus inferioris iudicis app̄one interposita ad superiorē: quia per hoc est extincta iurisdic̄tio inferioris. de restit. spo. audita. j. eo. ut nostrum. no. de constitu. cum. M. Dic, si agitur de processu ordinario, ex quo cōtumacia punitur, si iudex, & pars ignorat ad superiorē appellatum, & ignoratiā est legitima, ualeat processus: & imputet sibi, qui non uenit allegaturus priuilegium. ff. de iudic. si quis ex aliena. Si iudex & pars scirent, non ualeret etiam processus contumacię punitiuus: ut 3. q. 2. si ep̄scopus. Et patet ex no. de resc. super literis. & de accus. ueniens. & de appel. Romana. li. 6. & de off. deleg. prudentiū. Vnde dicit hic Host. & dat pro r̄p̄a, q̄d si iudex sciat se non esse iudicem, uel se non debere procedere, nō ualebit processus: ut. ff. si quis in ius uo. non ie. l. 2. & q̄d no. §. ti. 1. ad probandum in istis duob. casib. Idem si agitur de processu principali, dum t̄n status litis hoc patitur: quia si ignorat uterq; ualeat processus: si scit uterq; non ualeat processus. Ad hoc, q̄d not. de dila. p̄terea. & in regula, scienti. de reg. iu. li. 6. & dixi de resc. super literis. Aduerte t̄n, q̄d illud, q̄d dixit Ho. non est simpliciter uerū: quia non procederet nisi habitu hēret iurisdic̄tionem, licet obstarat exceptio, per no. c. cum super. de offi. dele. & dixi in d. c. super literis. & d. c. p̄terea. Si procedit uterq; & parte ignorante ignorantia iuris, & sic non probabili, adhuc non ualeat processus, p̄m Host. hic. Vnde dicit, q̄d in casu, in quo eius fructoria defert negotium ad Papam, sicut patet in casib. sedi apostolicę referuatis: quod dic, ut not. j. eod. ut debitus. processus habitus per inferiorē non ualeret. Allegat de accu. dilectus. Et hoc, quia in illis casib. inferior nullo modo est iudex in aliquibus: & si iudex sit, statim interposita appellatiōe definit esse iudex, ut ibi no. & processus coram non suo iudice habitus est nullus. de iudi. at si clerici. Oportet tamen, q̄d appellatio pueniat ad partem, uel ad iudicem: ut no. de procur. auditis. & ca. mandato. maximē cum nemo appellet, nisi a iudice, uel a parte, nisi ubi iustus metus excusat. de quo no. plenē de cri. fal. c. fi. Hoc sanē intellige, ne obstat p̄dictis, q̄n iudex deficit in iurisdic̄tione, hoc sciente parte, uel ignorante iudice probabili. Dicit hic Innocē. quosdam dicere, q̄ hic mero iure tenet excōcationis processus: & multa imposita contumaci: ut hic in terminis nostris: fatetur, quod in casu nostro de facili retractabitur coram iudice appellationis: hoc certificato recitat alios q̄, quod non retractabitur: quia si is, q̄ quem lata est sententia, petat illam retractari, oportet eum causam assignare: & si assignat dicens, tu sciebas, quod superiorē appellauerā, corā quo prosequi poteram: nisi opponeres quam p̄ferantur tua, si illam prosequi cepisses, uel hoc coram archiep̄scopo allegasses. p̄m Innocē. ad hoc secundum Host. quia tacendo uidetur suę appellationi renuntiare, infra eod. sollicitudinem. §. si. nec est quid imputari possit archiep̄scopo ignoranti, qui si sciret, nec tacite deberet, nec procederet absq; consensu partium: cū ex quo hoc non nouit, iurisdic̄tionem ad Papam sciat esse deuolutā: unde non teneret citatio, & consequenter nec sn̄a. argu. C. de sta. defun. l. ult. & etiam dixi. §. p̄m Inno. non obstat

q̄d no. in c. cū M. de p̄sti. ubi no. q̄ si eodē instanti p̄cederet corā superiore, & inferiore, nō ualeat p̄cessus inferioris. Vel q̄ hic dē, p̄cedit q̄n nondū inchoatus est p̄cessus corā superiore, licet sit appellati: ubi q̄n est inchoatus. Vel q̄ ibi dē, tēperatur p̄ istā decr. q̄n inferior iudex hoc sciuit: secus si ignorauit. Ad hoc de rest. spo. audita. Hęc oīa p̄cedunt, q̄n agit de processu punitiuo contumacię, q̄n de principali in casu sciētię iudicis & ptis; idem p̄ omnia in casu ignoratię improbabilis. Dicit hic Inn. q̄ si nil opponat, ualeat p̄cessus in principali corā inferiore, si hoc patiatur status causę, ut quia sit lis p̄testata, uel sumus in casu. ubi lis non p̄testatur. Si non posset p̄cedi, quia lis nō sit cōtestata, fiet q̄d dē. j. eo. p̄teruas. & est causa ualiditatis processus p̄babilis: nāq; ignoratiā facit ualere in his, q̄ sunt publici iuris: alias non ualerēt. ff. de offi. p̄to. l. Barbarius. C. de testa. l. 1. Sām quosdā melior est ratio: q̄a cū ordinarius sit in cā appellationis, & in alijs suis casibus mero iure tenet, q̄d ab eo fit, nisi per appellationē, uel recusatōne iurisdic̄tio suspendat̄. j. eo. sollicitudinē: & sic opus est exceptionis obiectu. Et p̄ hoc nō ob. si dicat non ualere p̄cessum in principali, quia funditus caret iurisdic̄tione, nisi antea se faciat iudicē, p̄nitiando: ut no. de dila. §. t̄rea. quia uel dicendū, q̄d hic non deficit funditus in iurisdic̄tione, uel si deficit, hoc n̄ deficit nisi a t̄pe scientię. q̄d patet, q̄a post sciētiā nō ualeat p̄cessus. Secus si deficeret ip̄o iure: q̄a nō ualeat p̄ probabilē dubitationē iudicis, sciente, uel ignorante etiam parte: hęc procedūt, q̄n nihil opponit appellās ad Papā. Si ergo aliquid opponit postea ueniens q̄n cūq; pendente iudicio, impedit p̄cessum p̄m quosdā, quia tetigit defectū iurisdic̄tionis. Recitat Inn. alios dicere, & hoc ip̄se p̄sequitur, q̄n nō auditur opponēs, quod postq̄ alter incepit p̄sequi litē appellationis coram archiep̄scopo, qui ad eum appellauit, contumace existente, qui ad Papā appellauit: nam si postea ueniat, non auditur impedire uolens processum, dicēdo se appellasse ad Papā: quia hęc est declaratoria, q̄ debuit opponi ante litis p̄testationē: & licet hic non sit lis p̄testata in absentē, nō admittitur nisi quousq; admitteret si fuisset p̄sens: q̄a actus inceptions habetur pro contestatione. sicut haberet si p̄sens fuisset: quia q̄ abest contumaciter, habet pro p̄sentē. in aut. ut oēs obe. in. p̄. uin. §. in autē, de dila. p̄terea. & no. de elec. c. 1. lib. 6. in uerbo, absentia. Idem ad litteram dicit de dila. p̄terea. Primū dicitum puto uerum, quando funditus non habet iurisdic̄tionē. Secundū procedit, quando habet, sed elidibilem exceptionem: & quo ad casum nostrum procedit primū tenendo opi. q̄ archiep̄s funditus non habet: & p̄cedit p̄m, quando tenet opi. quod habet, sed elidibilem, ut hic, quia exceptio reddens iudicium nullū opponit quocumque. de excep. p̄. lib. 6. Tertio casu quando iudex ignorat aduersario sciente, an processus ualeat in principali. Inno. dicit, quod ualeat. Nec obstat, q̄d debet aduersario nocere scientia sua: quia scientia ipsius componēti debet cū scientia alterius appellantis ad Papam, sicut & delictū cum delicto. de adulte. c. pen. & fi. & dolo cū dolo. ff. de dolo. si duo. & culpa cū culpa. ff. de compen. si ambo. Itē cum uterq; litigantium sibi inuicem aduersentur, non tenet una pars ius alterius partis pro ipsā se allegare: ut no. de p̄ba. c. 1. licet iudex non debeat admittere petitionē appellantis, si ueritate nonit. Ex his inferitur, quod si una pars uadat ad superiorē, ubi appellatū est, & scienter dicat falsē se appellasse, uel dolo taceat appellationi, quā fecerat, renūtiassē, & ideo iudex hoc ignorans procedat ad sententiā, an teneat. Quidam dūt, quod totum erit, quicquid egit, reuocandum uel conditione sine causa, uel per restitutionē in integrū ex ḡrali clausula, uel p̄ querelā falsi. ff. de iud. si p̄tor. & no. de resti. in integ. ex l̄tis, & de excep. cū uenerabilis. Io. An. remittit de resc. sup. l̄tis. post Cōpo. post gl. ibi Cōpo. tenet, q̄ ualeat ēt, nec quæret postea an fuerit appellatū, an non: quia rōne dubij iudex habuit iurisdic̄tionē, licet potuisset per exceptionē elidi. Sic dicit Compo. se obtinuisse. Nec obstat, q̄d hic no. Inno. quia intelligit q̄n non fuit legitime citatus: uel loquitur hic q̄n pars dolose dicebat, cum sciret appellatū non esse. Et hanc q̄tionē & solutionē ponit ad l̄fam Arch. de app. Romana. li. 6. §. si uero. & Gul. in Spe. de cita. §. 1. uer. itē pone. Dixi alias, q̄ si iudex habet iurisdic̄tionē, licet exceptionē elidibilem, Cōpo. dicit uerū. Idē si nullā habet, si ius dat eā, uel p̄seruat habitū p̄dente dubio principali, ut hic, & patet de rest. spo. audita. Sed si nullū funditus, ita demū ualeat processus, si tacitē uel expresse p̄nuntiat se p̄petentē. Expresse est planū: tacitē, quando p̄ eum opponitur exceptio. & ip̄se illa reiecta, uel non admittā p̄cedit ad ulteriores: sed si in absentē pronuntiet, tunc non ualeat p̄cessus in principali, licet ualeret in incidenti, an sit iudex, & quo ad punitiōem contumacię, ut notat Innocē. de dil. p̄terea. Et sic debet intelligi & limitari cle. si appellationē. de appella. in cle. q̄ facit q̄ Cōpo. Domini de Rota, sua conclu. 83. dicunt s̄tulum curię habere, q̄d pronuntiat, per quam pronuntiat̄ur cām fore deuolutā, & allegat dicitū Io. Mo. in regula, in ḡnali. de reg. iu. lib. 6.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

lib. 6. Nescio de stylo, hoc est iuris, qđ dixi, ubi est stylus, serua stylū. Per hanc decre. dñt Pe. & Abb. qđ parum iuuant applo- nes, quas aliqui timentes processum ordinariorū faciunt cor- ram festibus, et occulte: quia ex quo ignorant, ualeat processus ipsorum: & hoc, si certificari poterit, alias secus. de quo. j. eo. suggestum. ¶ Opp. qđ omisso medio non appelletur ad Papā, sicut nec ad principē. ff. de app. Imperatores solu. Aliud s̄m le- ges s̄m glo. Glo. 2. declarat dupliciter terminos rex. & ultri. est

- 10 Tan. Oppo. qđ non ualeat snia post legitimā appellationē. de app. per tuas. Gloss. dicit, quod hic tenet propter contumaciā istius non comparantis. Vel dic, quod non tenetur lata ab eo,
- 11 a quo est appellatum. de accu. ueniens. in gloss. fin. ¶ Querit gloss. an citatus a iudice, quem sciebat iurisdictionē non habere, & iudex etiam sciebat, teneatur comparere. Glo. dicit, qđ non: & non tenet sententia si eam promulget: quia si scit, &c. Ad hoc de reg. iur. eum, qui certus. lib. 6. no. gloss. pro his, quae dixi super literam. & vide glo. de accu. ueniens. in gloss. 2. & vi de de rescrip. super literis. in glo. & uide de offi. delega. prudē tiam. 3. q. 2. si episcopus. An hęc decre. procedat, si appelletur ad superiorem, uel ad legatum. Hostien. dicit, quod sic allegat de offic. lega. cap. 1. & in Specu. de appel. §. nūc tractemus. uerū, quid si a sententia.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellari non potest ante & post sententiam, ubi grauatur quis de iure canonico.
- 2 Iudex in terris ecclesie debet obseruare iura canonica.
- 3 Appellationis uia non potest oppressus & grauatus in terris subiectis Imperio adire immediate ipsam ecclesiam.

Denique. ¶ Nota, quod appellari potest ante & post sententiam, ubi grauatur quis de iure canonico. ¶ Et nota, quod in terris subiectis ecclesie pronuntiandū est de iure canonico, & non ciuili: & est seruandum ius canonicum, & non ciuile. de hoc de for. compe. cum contingat.

¶ Nota, quod oppressus in terris subiectis Imperio immediate non appellatiōis uia adire potest ecclesiam. Et facit ad no. de foro compe. licet. & c. ex tenore. de p̄suet. cum ecclesia. potest adiri, ut litera dicit Host. inducit hanc decre. pro argum. expresso, qđ laici subiecti ecclesie iudicantur secundum canones in his, in quibus discrepant leges & canones. Remittit de testa. cum effes. & c. feq. & ad c. Romana. §. debet. lib. 6. & procedit decre. quia hęc loquitur de appellatione interposita ante sententiam, quam tamen leges non admittunt. j. eo. super eo. cum concor. Ad hoc, quod no. de foro compe. licet. An hęc consuetudo sit generalis. quidam, quod sic: alij quod est specialis quarundam partium. Et hoc placet Io. An. non sunt glo. ad aliquid utiles.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans, qui prius prosequi non potuit, auditur post biennium.
- 2 Appellationis tempus currit a tempore sententiae & notitia. nu. 4.
- 3 Appellationis prosequendū quantum sit tempus.
- 4 Appellationis tempus, quod curvere incepit a tempore scientiae, & notitiae an statuatur a principio, uel sine appellationis.
- 5 Appellationis interponendū an tempus, quod duplicatum datur propter impedimentum, habeat locum pariter in termino iuris & hominis. nu. me. 6. 7. & 9.
- 6 Impedimentum quale causat dilationem secundi fatalis.
- 8 Appellantes ad Papam ex quo non possunt habere copiam Papae, oportet quod protestentur ratione impedimenti.
- 9 Appellanti quale impedimentum causat dilationem secundi fatalis.
- 10 Appellatus intra quantum tempus possit negligente appellante prosequi, ubi uelit prosequi.
- 11 Exceptio rei iudicatae super infirmatione an obstet lapsu fatali primo uel secundo, &c.
- 12 Appellatione interiecta, an dato lapsu primi fatalis possit iudex primus exequi.

C A P. V I I I.

Xratione. ¶ Etiam post biennium auditur appellans, qui prius prosequi non potuit. Primo ponit dictū. Secundo eius rōnem interserit. ¶ Opp. qđ nedum biennium datur appellanti, si est legitima causa impeditus, sed adhuc intra biennium. decre. hęc diffuse fuit glossata per Inn. & Ioan. An. qui dicit in addi. Spe. in ultri. parte, quod dum por rasser eam ad curiam, & occurrisset questio de facto, perfectus sensus extrahi non potuit, ex his, quae scripsit hic. ¶ Nota, quod tempus appellationis currit a tempore sententiae, Expediam materiam huius cap. per decem, uel nouem media. ¶ Primū quero quantum sit tempus appellationis prosequendae. Dic quod tempus est anni, uel biennij ex causa siue in appellatione ab interlocutoria, siue a definitiva ut hic, & supra eo. cū sit. nisi a iudice moderatam. Hoc uerum de iure canonico: de iure ciuili dicit Iac. de Bel. in auth. de his, qui ingre. ad appe.

qđ si applo ab interlocutoria annectitur principali, habebit terminum anni, uel biennij: si non annectit principali, habebit totum tps, intra qđ principalis qđ determinari potest. C. de iud. 4 proferendum. ¶ Secundo, quero a quo tpe currit tps applo- nis prosequendae. Textus hic probat, qđ a die sententiae. Ad idē 2. q. 6. anteriorum. uer. sancimus. & ea. q. ad si. uer. iudicib. hodie est expeditū per cle. sicut applo nem. dic, ut ibi: quia currit a die interpositionis appellationis in extraiudicialib. a futuro grauamine currit a tpe illati grauaminis. eod. tit. sicut. facit, qđ no. eo. ti. constitutus. ¶ Tertio, quero an hoc tps statuatur principio, uel fini applo nis. Quidam dñt, quod tps censetur statutum principio applo nis: unde sufficit eam inchoatam intra illud tps, licet non sit finita. Ad hoc inducunt literam ibi: pro secuti, quasi sufficiat, quod aliquo modo sint p̄secuti. Ad hoc. j. e. constitutus. uer. intellecto. & c. oblate. in prin. §. e. personas. & c. cum sit. In trium est. 2. q. 6. appellatione. & c. p̄cedenti. Dic, qđ hodie hoc est expeditum: quia debet causa expediri, & esse finita ante tps finitum: alias impedimento cessante causa appellationis esset deserta lapsu termino iuris. co. tit. cle. sicut appellationem. Per quae patet, qđ non sufficit intra annum mit tere procuratorem ad impetrandum. §. ti. i. cum super. & quod 5 ibi no. & hoc etiam tenebat hic Inno. ¶ Quarto, quero, an qđ datur tps duplicatum pp impedimentum, habeat locum pariter in termino iuris & hoīs. De termino iuris non est dubiū. De termino hoīs transit snia in rem iudi. §. cum sit Roman. ad hoc alle. de in integ. resti. constitutus. ubi in tpe hoīs currit mi nori, & datur restitutio: sed non currit terminus iuris: ut. l. fin. C. in qui. cau. in inte. resti. non est ne. Ad hoc, quia mitius agit cū lege, & c. ff. de arbi. l. Celsus. ff. de comp. l. si cū multi. Inn. de terminat. §. ut sic duplicetur terminus hoīs, sicut iuris: qđ subrogatum assūmit nām eius, in cuius locum subrog. ff. si qđ ca. l. si eum. §. qui iniuriatū. ut lite pen. ecclesia. de uoto. magna. §. cū igiē. Per hoc nō obft. de resti. in inte. §. substitutus, quia illud tps nō subrogat loco termini iuris: imo illi ciues de nouo sic ordinauerunt. nō ob. l. Celsus. So. Multum laborat Hof. qui facit dñiam inter arbitria, & iudicia. Dic, omisso, qđ dicit, qđ nihil boni dicit, quia ibi nec terminus subrogat loco termini iuris quia illo tpe arbitriam non hēbat executionē, sed solo metu penae parebatur: iō non assūmit nām termini iuris. Et quod dī, durius agi cum homine, qđ cum iure, procedit qđ prouiso hominis non subrogatur loco prouisionis iuris. Et si dicatur aderat terminus iuris intra quem mandatum adimplere posset, illud iure erat arbitrium, & non certum: iō arbitratu arbitrio boni uiri. Sed s̄m tps statutum a Papa, non erat arbitrium, sed certum, iō sic non r̄atur. Sed est dubium an abbreviatio termino hominis, s̄m tps, qđ datur, sit eodem modo abbreviatur, si datur ex impedimento, & si restringat ad sex menses, habeat tñ sex menses. Dic, qđ sic: quia abbreviatio primo termino, scđs, qui ab illo mensurat, s̄r abbreviat. arg. qđ no. de ele. cum in cūctis. & patet in cle. gñalem. de eta. & qual. 6 ¶ Quarto, quale impedimentum cāt dationem secun di fatalis. & an datur ipso iure. Dic, qđq; impedimento datur s̄m fatale, qđ est r̄iter, nisi aliud reperiat in iure: quia iura dant regulariter ex impedimento biennium. Qñq; impedimētum impedit cursum ipso iure: qñq; est opus restitutione. Et est inter ista dñia, qđ qñ datur ipso iure, scđs fatalis datur integer: qđ datur per uiam restitutionis, datur solum tps lēsonis etiā inutile tñ restituitur. Item ubi datur ipso iure, non est opus, qđ petatur intra primum tps, sed peti poterit etiam illo finito: ut. j. e. significante. Item, ubi non currit tps ipso iure, solum tps inutile trahitur. Scđo casu oportet, qđ petatur. Si querit ergo ubi datur ipso iure, & ubi per restōnem: considera qualitates ipso- rum impedimentorum. Qñq; n. impotentia respicit personā appellantis, quia impeditur carceratus, uel detētus: & tñc Inn. dicit, qđ subuenitur ipso iure, & datur biennium. Et hoc dicit hic gl. alleg. 2. q. 6. anteriorum. Et hoc tenet etiam Hof. maxime inspecta aequitate canonica. arg. de indi. dilecti. j. e. ad audientia. Inter alia impedimenta appellantis dat exemplū Inn. si impeditur pp sui inopiam. Allegat de sen. ex quib. §. 1. & est ad literam tex. in aut. de his, qui ingre. ad app. §. 1. col. 5. Qđ no. pp illos, qui non p̄nt prosequi coram Papa appellationes pp inopiam, nec ad curiam accedere. Idem si propter infirmitatem, uel tempestatem, uel alium casum fortuitum persona impeditur, uel fuit impeditus, quia non potuit habere testes, uel infra, sed postea potuit habere. ff. de eden. argentarius. §. cū aut. Qñq; impeditur pp factum iudicis. & glo. hic dicit ad hęc, qđ tps non currit ipso iure. 2. q. 6. anteriorum. §. ad hęc. & §. bīdium. Legista tenent trium: quia si impedimentū est in dicit, qđ opus est restōne: ut no. gl. ff. de dolo. l. arbitrio. §. dolo. & no. in aut. ut spon. lar. §. hoc quoq; & in aut. itē lex. C. de tēp. app. ubi gl. & Bar. illud tenent. Dicit enim Bart. qđ iudex hanc restitutionem dabit sine libello: sed incidenter dicit iudex, qđ talis fuit impeditus facto nostro, iō ipsum restituiamus. Et se- quitur

quitur hanc opi. **Pe. & Cyn. in aut. itē si. C. de temp. appel. Gl. dicit tñ, qd speciale in principe, ne currat. Gl. tñ idē qd ista tenet in l. sed & si per p̄torē. in prin. ff. ex qui. cau. ma. q̄ facit ad illam legē. & ad. §. ait p̄tor. ea. l. per quos mouent aliē gl. cōiter, & abf que dubio tex. sonat p̄ ista parte, qd si impedimentū est iudicis, in instantia app̄onis nō currat ipso iure. ut pater in §. hoc quo que. ibi: absq; vllō oīno p̄iudicio. & in aut. sed lis. ibi. absq; dāno more. & j. c. ex insinuatione. Et hanc opi. tenuit Tho. Ter. ad hoc in aut. de app. §. 2. col. 4. & hoc tenet gl. 2. q. 6. anteriorū. in uers. Imperatorum. ad hoc. 2. q. 6. biduum. & sequit Arch. in d. §. anteriorum. Pōt eligi media via, qd pp̄ impedimentū iudicis interim non currat tps, sed non darēt bienniū, nec opus foret restōne. qd no. Et hanc opin. sequitur Ia. Bald. in d. §. hoc quoq; per tex. ibi: nullū p̄iudicium: quia si opus esset restōne, saltem p̄iudicaretur quo ad expensas restōnis: & quia euentus iudicij est incertus. ff. de min. l. in minorib. & l. qd debetur. ff. de pecu. Et dicit, qd hęc fuit opi. Franc. Accur. quā approbat p̄ gl. in aut. de app. & intra quā tpa. §. ad hęc. Non obf. in aut. de his, qui ingre. ad appel. §. 1. ubi patet, qd pp̄ impedimentū iudicis habet alium annū: quia ille. §. est correctus per. §. hoc quo que. & per aut. de appe. & intra quā temp. §. ad hęc. Quāq; impedimentum surgit a misto facto appellantis, & appellati. Gl. dicit, qd ipso iure non currit tps. alleg. aut. si tñ. C. de temp. appel. Sed non datur ibi biennium, sed solum detrahitur ipso iure tps impedimenti: ut sentit Cyn. & Gl. in d. aut. idem Cyn. & Io. An. hic, & Iaco. Bal. ibi. & est casus in clem. quandiu. de ap. quā extendit ad casum, ubi alias expressō partium cōsensu nō proceditur: hęc procedunt in termino iuris cōis. In termino dato a statuto ad prosequendum, an cōi consensu impediatur curfus. Io. An. in Spe. in ti. de appel. §. nunc v̄. super uers. istud autem scias. dicit, qd tale tps nō p̄t prorogari, sicut nec pōt instantiā principalis. l. proferendum. §. sin autem. C. de iudic. q̄a & hęc fundatur super publica utilitate, vt finis sit litium: cui partes renuntiare non p̄nt: & quia non p̄nt facere quin leges, & c. ff. de lega. 1. l. nemo potest. & quia instantia app̄onis plus est odiosa, quam fauorabilis, & quam sit principalis. Allegat in aut. de appe. §. 1. col. 7. inducit. l. qui Roma. §. Callimachus. ff. de uerb. oblig. Respondi ibi §. ut ibi recitat. dic. qd nec terminus hominis, nec iuris cōis, vel statuti per uiam prorogationis potest elongari, ampliando, duplicando, vel triplicando: quia hoc non reperitur concessum: sed si uolunt ex expresso consensu supersederi prosecutioni, bene p̄nt, & interim ipso iure non currit: ut d. cle. quandiu. Et sic debet intelligi Archi. 2. q. 6. anteriorum. ver. ad hoc. Qd nota, quia multum limitatur illa cle. & docet modum illius practicandi. Qnq; impedit ex facto appellati: quia nullitas proponit exceptiones, & nullitas petit, & obtinet dilationes: quia infirmus non pōt venire, vel procuratorem mittere. de proc. querelam. an currat tēpus. Dicit hic Inn. qd nō debet nocere appellanti: sed non apparet an ipso iure, an per restōne. Gl. non p̄firmat clare in l. arbitrio. §. dolo. ff. de dolo. & postea restituitur in subsidium, per illum. §. p̄m illam lē. & tñ dit ad. l. ait p̄tor. §. fin. ff. de mino. glo. in aut. ut spon. lar. §. hoc quoq; & in auth. sed lis. non clare loquit de impedimento tertij, de quo dicā. j. Dñi de Rot. sua conclu. 99. tenent, qd appellanti non currit tps, si detur impedimentū ab appellato: vñ dñt, qd si appellatus interim attērauit, & oportuit appellatē agere super attentatis, si agit, & obtinuit, hoc tps nō p̄putat: quia impedimentū dedit appellatus: ut in cle. q̄diu. Et si succubuit, secus: quia ipse sibi dedit hoc impedimentū: surrexit impedimentū ab expresso cōsensu. Cōis opin. est, qd detur de dolo p̄ns ad interesse, sicut in exneo dicit gl. in auth. sed lis. C. de tēp. app. & in d. l. arbitrio. §. de dolo. ff. de dolo. sed in subsidium dabitur non existente soluendo aduersario. De impedimento at tertij, planū, qd ante datur de dolo. & no. in clem. preal. & hic in gl. Si impedimento surgat altero extrinseco casu, si impedimentum est c̄p̄a uic: & tunc adhuc ipso iure nō currat tps: & seruatur ille tps, p̄m Io. de Deo, per. §. ad hoc alleg. in gl. & per decre. accedens. ut lite non conte. & tunc nō currat tps ipso iure, p̄m eos. Per hoc sentiunt, qd non detur biennium. Si impedimentum est alterius casus, ut breuiter dicam ut in omnib. casib. enumeratis, & similibus. ff. si quis cau. l. 2. & tunc hñt biennium, quasi ex hoc habeant iustam causam: & in casib. qui hñt de his, qui ingre. ad app. §. 1. & C. de temp. app. l. fin. Hęc omnia procedunt in tpe primi fatalis impedito, sed non impedito in tpe secundi fatalis. Ad hoc, quia intra biennium tex. hic dicit, qd nō p̄iudicat suā iustitiā: non afr̄ declarat. Gl. dicit quosdā dicere, qd q̄cunq; detur impedimentū, opus est restōne. C. de temp. app. l. ulti. Gl. dicit, qd ipso iure et̄ in secūdo fatali seruati ille tps: sed non dicit an currat tps, an de t̄ tertium fatale. Dicit Ho. qd ipso iure seruatur ille tps, maxime inspecta simplicitate iuris canonici. de iudic. dilecti. & j. eod. ad audietiam. Inn. v̄ uelle, qd ultra p̄m fatale, nec p̄m, nec tertium, uel ulterius habebit sine restitutione: & tunc restituetur totū**

stituet totum tempus, quanto fuit impeditus p̄sequi app̄onē. Hoc tenet Accur. in aut. ei, qui. C. de temp. app. l. qd per restitutionē p̄uideat: tñ v̄ uelle, qd inter restituitur. nā dicit, qd integer annus dat per restitutionē. in aut. de his, qui ingr. ad app. §. si vero. col. 5. tenet qd ipso iure nō currat biennium impedito. Idē v̄ in aut. de app. §. ad hoc. col. 4. & ff. ex qb. cau. ma. l. sed & si p̄torē. in 1. gl. Io. An. concor. opi. Ad impedimentū sit iudicis: & nō currat ipso iure. An sit aliud: & procedit opi. qd de restō solū ad illud tps, in quo fuit impeditus. Tene, qd in oī casu, in quo dixi. §. primū fatale non currere ipso iure, nō currat et̄ p̄m. Et de impedimēto partium cōsensu patet in aut. de app. §. 8. col. & sic debet limitari aut. de app. & intra q̄ tēpo. §. 1. q̄ dice re ut, qd p̄uideat ex legibus dantibus restōne ex c̄sa. ad hoc. j. c. ex insinuatione. Vbi ar̄ dixi dari biennium, tūc in triennio opus est restitutione, nō ut triennium totū restituat, sed tps lētionis: ut d. aut. de app. & intra q̄ tēp. Vbi dixi impotentiā vel negligentia iudicis excusare ipso iure: hoc intelligo sane, qd sibi per superiorē appellantis p̄uideat nō pōt: uel non pōt saltē fatale p̄m, de quo loquit ille. §. 1. ultima patet ibi, cū sit apertissima facultas adire maiestare, & c. vel adire pōt superiorē, & debet, qd cām uel reallumit si pōt, uel inferiorē p̄pellat. ad hoc in tex. summa ope niti debet: quia summa niti: qd nihil omittit: qd idē est summa, v̄ ultima, quo nil amplius, sicut d̄ summa Trinitas. C. de sū. Tri. l. 2. & c. danamus. §. de sum. Tri. & Romanus d̄ summo p̄t̄ifex. l. 2. di. §. 1. & de sta. mona. cū ad monasteriū. 1. q. 3. summo opere. Excusat ergo demū, cū nō habet quid faciat: in t̄m, qd quidā dñt delegatū Papē, qd negligit, per suū ordinariū p̄pellat posse. de quo. §. de refr. c. fi. Sed est dubiū qualiter p̄bat impedimētū. Sp. in ti. de app. §. nunc v̄. ver. quid ergo. dicit, qd probabit per iur̄m, per c. fi. qd me. cau. & sic dicit p̄nuitiaste. qd fatet Io. An. de app. ad curiā interpositis, & de lōginquo, in quib⁹ esset difficile, & quasi impossibile testes p̄ducere, & remissio ad partes plus tps occuparet, q̄ negotiū principale. Secus qd ad uicinas appellat, uel ad Papā de loco uicino: qd p̄batio debet esse plena. Et dicit, qd talis p̄batio et̄ non sufficeret in terminis decr. cupientes. de ele. lib. 6. ad euitandā poenā illius decre. vt patet ibi in §. qd si per. 20. ibi: apud sedē ipsam facere plenā fidē. Hęc uera qd agit de probādo impedimento ad finē impediēdi cursum fataliū, in cuius omissione, & non cursu, est graue p̄ iudiciū. Quo ad dilationes aut dadas pp̄ impedimentū, tenet Frede. qd sufficit p̄batio per iur̄m, suo consil. 109. ubi enumerat plures casus, in quibus sufficit p̄batio per iur̄m. allegat dicitū Spe. in ti. de dila. §. sed & si. Ex his decidit, qd quotidie cōtingit, appellantes accedunt ad sedē apostolicā, nō possunt habere copiam Papē: certe oportet, quod p̄stent de impedimēto. no. G. de refr. c. 1. & c. sin autē. & c. plerunq; & c. cupientes. de ele. §. quod si per. 20. in uerbo p̄sumptam. li. 6. An sufficiat et̄ semel tantum impeditum. Dic, qd nō: qd cū tēpus nō currat ipso iure propter impedimētum, oportet, qd duret, & cōstet durante impedimēto: & si non potest hodie, poterit crās. ¶ Quero sexto, quanti temporis exigatur impedimētum, ut habeat appellas p̄m fatale, & ut excludatur, quanti tēporis exigatur negligentia. Videamus primo quanti tēporis negligentia excludat. Allegando pro & v̄, uidetur, qd modici tēporis negligentia repellat ab anno sc̄do, per l. si. illud. C. de tēp. app. qd dicit, qd si p̄ eū steterit, quo minus prosequatur, nō dat annus sc̄ds: ergo sufficit per modicū steterisse. Et dicit, qd summo opere niti debet in primo anno, ut habeat p̄m: sed negligēs summo opere non fecit: & sic nō debet habere p̄m. Secundo quia vt dicit decr. §. eo. cum sit. debet esse impeditus ex necessaria & euidēti causa. Necessitas autē non adest, ubi est negligentia, q̄q̄ modici tēporis, imo est ibi annexa uoluntas. de p̄scri. uigilanti ergo, & c. Tertio, quia tex. in auth. de his, qui ingr. ad app. §. j. & 3. dicit, qd inuitabilis debet eē necessitas: sed negligentia debet esse uoluntaria: ergo & c. Quarto, negligēs se p̄ntate ultima die termini hominis. §. eo. personas cum sit. & c. ad aures. & c. se pe. app̄onē deserit ergo negligēs a sc̄do fatali. Itē ad p̄m articulū, qd modici tps impotentiā non excuset, arg. primo, qd impeditur in p̄secutione pro tpe apostolorū, quos differre pōt iudex usq; ad 30. dies. de app. ab eod. lib. 6. & cle. eo. titu. quāuis. & tamē propter hoc non habet annum secundum. Secundo patet, quia in impedimēto prosequēdi, & impediēdi intra terminum hominis, qui non potēt ab appellante p̄ueniri. j. eo dē. oblatē. & tamen propter hoc impedimentum non datur secundus annus. Tertio tempus feriati, & solennium, & mensium, & vindemiarum, & tamen propter illud impedimētum non datur secundus annus. C. de dila. siue in fi. C. de temp. app. l. 2. §. pen. & in decr. ultima. de fer. sic & computetur. in quadriennio p̄tēde restitutionis. cle. 1. de rest. in integ. C. de tēp. in inte. resti. p̄. l. in. In trium, qd modica negligentia non excludat, & qd modicum impedimētū det p̄m annum: quia eo, qd modicū quid fecit in primo anno, interruptum est primū fatale. in aut. de his, qui ingr. ad ap. §. hęc nos. adijcit aut. ei, q. canonizata.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

zata. 2. q. 6. quæ dicit, si intercesserit cā. & decr. oblata. q̄ dicit ex cā iusta bienniū indulgeri. Sed impedimentū unius diei inducit iustam cām. ergo &c. Item hæc decr. dicit pp̄ impotentia: & loquitur et̄ de biennio. Satis ergo v̄ exinde finita locutione, q̄ tacuq; fuit impotentia. Ad hoc cle. sicut app̄onē. eo. rit. ibi: iusto impedimēto cessante. Ergo vnicū sufficit impedimētū. J. e. significante. vbi sola impetratio intra annū, excusat appellatē: qui n̄ immo sufficere v̄. qd̄ pcuratorē intra annū miserit. J. e. p̄titutus. & eo. ti. Nicolao. p̄ & 5. de pig. significante. Item d̄ria est inter impedimētū primi anni, & sc̄di: quia in primo datur bienniū, in sc̄do restituit solum ad t̄ps inutile, & impedi menti, in alijs queniunt: sed rōne modici impedimenti dabit̄ restō. de resti. in inte. cle. 1. In sc̄do ergo rōne modici impedimētū in primo dabit̄ bienniū in sc̄do: imo plus faueri dēt̄ in datione sc̄di, q̄ in datione tertij: ut in aut. de litig. s. oem. sicut facilius dat̄ prima dilatio, q̄ 2. si. de fer. orōne. & l. si. & no. 5. de dila. c. 2. Inn. hic v̄ velle, qd̄ negligentia nō excludit a biennio, nisi fuerat tanta, qd̄ a tpe, quo incepit cā, non poterit expediri. Iō dicit, qd̄ si cepit tali tpe, qd̄ cessante impedimento cā poterit expediri, non excludēt a biennio: puta si aduersarius p̄ dilaciones frustratorias eū ad reprobandos testes impediuit: ut qā facta pbōne per appellatē, produxit testes ad pbandū, appellans non, & nō probauit, uel si probauit per alios testes obtinere poterat, quos pduxerat appellans. de re iu. cū. l. & A. Di xi frustratorias: qā si non essent, ut qā reprobasset suos testes appellantis, & p̄ alios non posset pbare, frustra q̄reret de datiōe biennij. cū pateret sn̄iam q̄ eū promulgandam: sed si appellans perijisset dilaciones eū pbandū de iure suo, ut et̄ fecit appellans hic et̄ dilatio nō imputabit appellanti. C. de temp. in inte. resti. pe. l. si. De impotētia at̄ dicit, qd̄ si postq̄ cepit, fuit impeditus in una die, dat̄ sc̄ds annus, l. ip̄o iure: sicut satis colligitur ex d. aut. de his, qui ingre. ad ap. Et dicit, qd̄ in hoc d̄ria, an sit necessaria restō, an detur annus: qā pro impedimento diei restitueretur ad illā diē t̄m pro impedimento diei dare sc̄ds annus integer, ubi non esset necessaria restō. Allegat ad ad primū. ff. ex quib. ca. ma. l. ab hostib. s. si. Sed de hoc dicit, J. Sed Inn. p̄r dupl̄r intelligi. Primo ut uelut in d̄ria: in d̄tia impedimētū unius diei dare. Sc̄do, qd̄ uelit, qd̄ qn̄ cām cepit tpe, quo p̄t expediri, si una tollat sibi expeditionē, illa det biennium. Et hoc v̄ plus de mente sua. Io. An. recitat opin. Ni. de Mat. q̄ ponit Cy. in aut. ei. qui. de app. dicit, qd̄ si negligentia fuerit tanti t̄ps intra, qd̄ cā ueris p̄t expediri potuisset, si postea ueniat impedimentum, non dat̄ sc̄ds: & primus annus eū excludit ab aa no, cum appareat negligentia finē cām impediuisse: alias si nō potuisset cā expediri, dato, qd̄ negligentia nō interuenisset, habeat p̄m annū. Allegat, qā culpa non punit, ubi sine illa interuenisset, qd̄ euenit. ff. qd̄ inc. cā. si cū exceptione. s. qd̄ si hō. ver. si. l. si cū peritura. ff. ad legē Rho. de iac. l. fin. ff. si qs in ius uo. l. 2. in fi. de uerb. obl. cum stipulatus sim mihi a p̄culo. Ad hoc, qd̄ no. de dolo. c. si in ult. gl. ff. de iud. si debitori. ad hoc decr. p̄ quā patet, qd̄ et̄ toto anno sc̄do, qs nō p̄t mereri sn̄iam, & d̄nt iudicē app̄onis p̄m p̄dicta h̄re declarare dandū, uel denegandū bienniū. ff. de uer. obl. l. primus. s. cū ita. Dicit Ioā. An. qd̄ dicit Inn. s. d̄ dicit. sed p̄r cordari, qd̄ distinguit̄ inter negligentia inchoandi, & negligentia p̄sequēdi iā inchoatā. Recitat alios dicere, si appellas fuit sent̄ diligēs in principio, medio, & fine anni, s. qd̄ inchoauit eodē tpe, quo intra annū sn̄iam p̄sequi potuisset, & p̄secutus est, & p̄ eū n̄ stetit quo min⁹ h̄ret sn̄iam, tūc integrū p̄m annū hēbit, et̄ si uno die impeditus fuisset impedimēto inuitabili. in aut. de his, qui ingre. ad app. s. hæc nos. & s. seq. l. si. C. de t̄p. app. Sed hoc nil est dicere: qā et̄ si sine impedimēto, quis sic fecisset, p̄m annū habuisset. Si autē, p̄m p̄dictos, nō inchoauit tpe, quo finiri potuisset, vel nullo mō profectus est, uel alio tpe fuit negligēs, alio diligēs, licet hoc fuerit die, uel septimana impeditus, et̄ inuitabili impedimento, potuisset n̄ post inchoationē talē: ut p̄ dixi, & post impedimētū, si diligēs fuisset intra annū sn̄iam p̄sequi: tūc a iure nō hēat annū. sed hoc casu v̄ q̄busdā qd̄ ad t̄ps impotētia restitueret: ar. C. de resti. mi. l. ab hostib. s. sed, qd̄ simp̄r. & l. sed & si per pratorē. s. si feriat. & l. necnon. s. si quis sapius. Alijs, v̄, qd̄ nec restituit t̄pi quasi negligentia p̄cordat t̄ps impedimēti, p̄ legē p̄r dictā. Ista sunt p̄clusiones quas olim posuit hic Io. An. quas recitare placuit, ut possis, si uis. in autiqs speculari: & ut ip̄e fateatur: ut dixi in princ. cum portasset librū ad curiā, dicit, qd̄ ex dictis suis nihil boni potuit p̄cludi. Dic, tu excludēdo casus indubitatōs. Primus est, qn̄ toto tpe est impeditus: & planū, qd̄ datur ip̄o iure bienniū, in casib. in quib. datur. Secundus casus, si fuit tpe diligēs, & si fuerit una die impeditus, datur sibi biennium: imo & si non fuit impeditus, ut dixit Io. An. ex quo non stetit per eum. Tertio, si aliquo tpe fuit impeditus aliquo non: hic est difficultas. Dic, si impedimentum fuit a principio, & durauit tanto tpe, qd̄ negotium postea non potuit expediri, hēbit annū, p̄m aliquos. Hoc puto uerum, dummodo ostenderit

se vigilante, ut qā cepit tpe impedimēti: alias non est lex cetera an expediuisset, si fuisset impeditus: & nō sufficit quē impeditū, nisi tētauerit uelle actū exercere. ff. de re mi. l. qui p̄meatus. & no. in l. 2. s. qd̄ diximus. ff. si qs ca. Si impedimētū fuit a principio, & fuit impeditus tāto tpe, qd̄ potuisset negotiū expediri, restituit t̄m de tpe, qd̄ potuisset expedire: dicit, qd̄ lex p̄sumit de mēse: ut in aut. si qs. C. de t̄p. ap. Nic. de Ma. 5. & puto opin. Nic. de Ma. & hoc sentire v̄ Io. An. in add. Spe. sup rub. de app. in ult. par. qā lex cogitauit multa posse euenire impedimenta feriarum, & alia impedimēta: inchoauerit ergo, uel nō, ex quo fuit negligens post impedimētū tāto tpe, quo potuisset expediri, sibi imputet si nō expediuit. Et hoc maxime uerū, qn̄ t̄ps negligentie est maius tpe impedimēti. Hoc sentit lac. de Bel. in aut. de his, qd̄ ingr. ad app. s. illud. ubi dicit, qd̄ si t̄ps negligentia t̄m fuit, intra qd̄ negotiū potuit expediri, nō dabit̄ annus sc̄ds. Si ab initio fuit negligentia, in fine fuit impedimētū, tunc si nunq̄ inchoauit, nō dat̄ sc̄ds: qā non apparet an p̄ impedimētū fuerit impedit⁹. Si inchoauit, si post negligentia nō fuit t̄m t̄ps, intra qd̄ negotiū potuisset expediri, nō dat̄ ann⁹, si t̄m fuit de tpe, qd̄ post negligentia potuit negotiū expediri, supuenire impedimēto dat̄ ann⁹: qā nō imputat̄ differētī, ex quo habuit t̄m t̄ps post negligentia, qd̄ poterat expedire, si n̄ fuisset impedit⁹. Si impedimēta fuerūt interpolato tpe, si t̄m fuit impedimētū, qd̄ inspecto tpe negligentia potuisset iudex minime expedire, hēbit p̄m annū. si t̄m est t̄ps negligentia, qd̄ potuerit expedire, tunc si potuit post impedimētū expediri, & nō fecit, dat̄ ann⁹: si nō potuit post impedimētū, licet potuerit añ, dat̄ sc̄ds ann⁹: d̄t t̄m impedimētū fuerit t̄m, intra, qd̄ potuerit expedire negotiū, qd̄ taxat̄ a iure mēsis. Est t̄m uerū, qd̄ dato, qd̄ modicū t̄ps super, & post impedimētū, qd̄ appellas dēt̄ p̄seq: a s̄ si nō p̄sequeret, imputaret sibi, et̄ si modicū esset t̄ps, ita, qd̄ non posset p̄sequi añ annū, uel finire: & si qs diceret qd̄ daret̄ cā prorogationi, qd̄ no. de dolo. finē. Idē Ho. si per annū totū primū fuit impedit⁹, ut intra p̄m annū, qd̄ citius p̄t incipiat cām app̄onis p̄sequi, eadē rōne: & est melior rō in utroq; p̄m Hosti. quia quantūcūque percipitur aliquod fieri intra certum t̄ps, si is, cui precipitur, per idem t̄ps impediatur implere in partem, uel in totū, sed statim cessante impedimento, qd̄ cito p̄t commode p̄ceptū implere. ff. ad Tertul. l. 2. s. confessum. de arb. Celsus. de dolo. dilecti. de elec. cupientes. s. qd̄ si per. xx. in fi. l. 6. ¶ Quæro intra qd̄ t̄ps possit negligente appellante, p̄sequi appellatus, ubi uelit p̄sequi. Quidam d̄nt, p̄m Inn. qd̄ circa finē primi anni per spatium mēsis poterit petere ut procedat, & ut p̄firmetur sn̄ia, licet uideat̄ qd̄ dicere aut. de his, qui ingre. ad app. s. 2. col. 5. sed non uidit rōnē Inn. de quo, J. e. oblata. Pro hoc t̄m facit in aut. de app. & intra quæ t̄p. s. 1. So. Dicit Inno. & hoc plē sibi placet, qd̄ ex quo appellans fecit citari appellatū, uel idē termini, qui h̄t pro citatione, & si hæc citatio emanauerit in principio primi anni, t̄m ex tunc habebit appellatus p̄tatem petendi p̄firmationē sn̄ia: pro se late, non expectato sine anni uisq; ad mensē, ad hoc, qd̄ obtineret in cā principali: ut in aut. at qui semel. C. quō, & qn̄ iu. multo fortius hoc obtinere dēt̄ in cā appellationis, quæ minus t̄ps hēat, qd̄ principalis. C. de iudi. prope randum. Et v̄ hoc expressum de tempo. app. l. si. illud. Et hoc quidam concedunt. In prima opi. residet Inn. per d. aut. de his, qui ingre. ad app. s. ubi. quia. n. ibi d̄t. qd̄ si et̄ in medijs certam nib. uenerit appellatus, & appellans illa deseruit: ad hoc t̄m ut petat sn̄iam p̄firmare. dēt̄ finē bienniū expectare. Non oblat̄. aut. at qd̄ semel. qā loquit̄ in cā principali: nec est trahēda ad cām app̄onis, qd̄ hēat t̄ps certū a iure determinatū. Hæc uera, ubi appellas nō p̄sequit̄ eo p̄sequēte: qn̄q; appellatus p̄t petere confirmationem, & in principio hic sequitur, argu. 2. qd̄. 6. ei. quō. ¶ Quæro. 8. an lapsō fatali primo, uel sc̄do, si p̄m uelget sn̄ia p̄ appellante, an teneatur: puta si promulgetur sn̄ia infirmationis, & postea appellatus petat mādari executioni primā sn̄iam an oblit̄ exceptio rei iudicatæ super infirmatione? Inno. dicit quod sic, nec auditur si dicat, qd̄ ante sn̄iam infirmationis primæ post lapsū anni rata manet prima sententia: quia p̄textu nouæ defensionis secunda infirmationis sententia poterit retractari. C. de transactio. l. sub p̄textu. de re iudica. inter monasterium. Nec obstat si dicatur, quod non ualet sn̄ia secunda q̄ primam lata: quia p̄m hoc non ualeret unq̄ sn̄ia in cā appellationis, primam infirmans. Item super eodem non est secunda sn̄ia, quia prima in principali, sc̄da in cā app̄onis. Hoc nō placet Ho. quia lapsō primo anno rata manet prima sn̄ia: & perinde est, ac si nunq̄ fuisset appellatus: & appellans a causa sua decidisse v̄: ut. s. eodem cum sit Roman. J. e. sæpe. Ad hoc, quia reperitur secunda sententia infirmationis lata a non suo iudice: quia appellatio, quæ non fuisse fingitur, non potuit ei dare iurisdictionē: & sic nulla est sententia infirmatio. de iud. at si clerici. Item quia non ualet sententia secunda contra primam sn̄iam, de qua nec oppositum, nec actum fuit: ut. s. tit. 1. inter monasterium. Non oblat̄. qd̄ p̄m hoc nunq̄ ualeret sn̄ia, & index

Iudex ad quē hēt iurisdōnē. Non ob. qđ p̄textu nouē defensionis, &c. qđ illud p̄cedit in sn̄a ualida, & a suo iudice lata: iō appellatus p̄terere cū effectu, qđ sua sn̄a executioni m̄adef. Et si excipiat de sn̄a, de nullitate poterit replicari. Et hoc vult cle. si apponē. de app. in cle. & ibi de hoc in glo. ubi approbat opin. Ho. vt et nō ualeat, appellato cū appellāte hoc p̄equeute. Hęc p̄uto vera, nisi iudex ad quē, lapso fatali p̄nūciat se p̄petente, & t̄ps lapsū nō esse, qđ tūc ualeat sn̄a: qđ fecit se iudicē, & fingit sn̄a suspēsa. Et sic p̄t intelligi, qđ no. Cōp. de refer. super l̄ris. & saluari, qđ no. Inn. super. c. si duob. & qđ ponit Spe. in ti. de cita. §. i. ver. itē pone. ad fi. §. Hoc tene. qđ d̄ sentiat d̄ni de Rot. sua p̄cl. 80. in fi. & melius sentiunt sua p̄cl. 415. nisi forte app̄lo c̄ser manifestē frustratoria: qđ tūc nō p̄nt facere se iudices pronuntiando: vt dicit Fre. suo p̄cl. 286. ¶ Quāro octauo, an dato lapso primi fatalis iudex possit exequi primus, si aliud sibi nō inuimāt de impedimēto. Dicit Inn. qđ si iuste nō impeditur in p̄secutione, prudenter facit, si hoc p̄stet corā iudice a quo, ne p̄cedat, p̄ corā executote, ne exequat sn̄am: & si p̄fecerit, & si hoc n̄ p̄stet, & iudex lapso anno sn̄am exequat, si nullū subest impedimētū, tenet executio, et nulla citatione facta, cū per lapsum anni rata maneat sn̄a. C. de tēp. ap. ei. q. Ex quo ergo n̄ subest cā defendēdi, tenet executio. Ad hoc, qđ executor nec in citationibus, nec in alijs tenet ordinē iudiciariū obseruare. qđ sit fatendū, qđ si p̄s ueniat corā executore, & dicat sn̄am nullā, est audiēda: & si nō audiat, appellat, si interponat: ut no. de off. dele. pastoralis. §. 2. de quō. §. ti. i. qđ ad p̄sultationē. & c. de cetero. Nō obstat iura, qđ d̄nt nō ualere actus sine citationē, & ordine iudiciario. 64. di. c. fi. 65. di. p̄ totū. 2. q. 1. Deus, q. de elec. qđ pp. de cēsi. Romana. de refer. cū dilecti. de off. del. prudētia. 2. q. 6. §. diffinitiuā. ver. p̄lat. cū sim. qđ loquunt qđ a iure reperit certus ordo statut̄, p̄ qđ nō est in actu executionis a iure, si ab homine opponeret, & excederet, appellari posset: de quō app. non reci. ab executioe. de re iud. qđ ad p̄sultationē. Et idē si modū excedat, nā licet executioni nō statuāt ordo iuris, cert̄ tñ est motus in exequēdo, & aliq̄ exceptiones opponi possent: vt no. de re iud. qđ ad p̄sultationē. in fi. Hoc tenēt d̄ni de Ro. sua p̄cl. 348. Et p̄ hoc v̄t Pm Hoff. qđ executor cautius p̄cedat, si citet anteq̄ sn̄am exequat, & audiat si p̄ executionē aliqđ rōnabile opponat, n̄ vt diffinit, sed vt p̄ hoc instruat, vt ibi no. Nā n̄ solū iudicialib⁹ vocādi sunt quorū interest, de ma. & obe. iter quatuor. ff. de aqua plu. ar. l. 1. & l. in p̄cedēdo. de ma. & obe. c. fi. C. de aut. tu. l. fi. de tēp. app. si archiep̄s. §. fi. de ado. l. nā ita diuus. & maxime hi, de qb. p̄sumi p̄t, qđ habeāt aliq̄ exceptionē, q̄ oīno sunt admittēda. §. de of. del. ex p̄te. 2. Bar. dicit, qđ si executio sit in alia re, quā sup̄ qua est sn̄atū, necessaria est citatio. l. a diuo Pio. §. in uēditioe. ff. de re iud. ubi ponit Bar. si sit executio super re, super qua fuit sn̄atū: dic, qđ si lata fuit in sn̄a in personali, opus non est alia citatione: sed non p̄t fieri executio post t̄pā quadrimēstria. In reali aut̄ oportet, qđ p̄cedat p̄ceptum quoddam: ut l. qui restitueret. ff. de rei uen. post quod t̄ps & p̄ceptum sit executio: ut Insti. de offi. iudi. §. 1. & l. qui restitueret.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex etiam delegatus, procedere potest in causa, licet reus post citationē, uel notitiā literarum iuerit ad curiam.
- 2 Iurisdictionem iudicis non suspendit itineris arreptio post citationem, uel literarum notitiā, & quid si ante arripuerit iter. nu. 5.
- 3 Clausula Appellatione remota, non tollit suspensionem, que fit itineris arreptione.
- 4 Citare ubiq; an possit ordinarius suum subditum.
- 5 Itineris arreptio que suspendat iurisdictionem ut habeatur pro appellatione. nu. seq. & in c. suggestum. nu. 1.
- 6 Appellasse quomodo, & quando uideatur, qui arripuit iter, ut dicta appellatione suspendat iurisdictionem.

C A P. I X.

Meminimus. ¶ Si reus post citationē, uel notitiā s̄raru iuit ad curiā, delegatus in cā p̄cedit: ap̄s nō. h. d. ¶ No. qđ itineris arreptio nō suspēdit iurisdōnē iudicis post citationē, uel notitiā s̄raru: sed sic an notitiā. ¶ No. qđ c̄sa App̄one remota, nō tollit suspensionē, qđ fit itineris arreptione. ¶ Tangit hoc Abbas, an possit ordinarius suū subditū ubiq; citare. Et dicit. qđ sic. Dic hodie ut no. de fo. p̄pe. Roman. §. hentes. lib. 6. Quid si non fuisset apposita c̄sa App̄one remota? Dic, qđ eode inō procederet distinctio decr. licet. Quidā d̄nt decisionem sumi a uirtute clausulę Appellatione remota. ¶ Op. qđ et iter arripens post notitiā an citationē n̄ suspendat. ¶ Jo. suggestū. & c. ad hoc. fo. gl. fare. ¶ Opp. qđ hodie itineris arreptio nō suspēdat. et ante notitiā. §. eo. ut debitus. Glo. qđ illa corrigit istam. Dicam in c. suggestum. & d. c. ut debitus. Vel secundo dicit glo. Quāque quis per nuntium iter arripuit: & p̄cedit. c. ut debitus. Quāque quis in propria persona iter arripuit. G. recitat duas opi. in hoc. Quidā d̄nt, qđ tenebit processus in eū absentē: qđ nō p̄ficit missē, ex quo iā est p̄cūctus. §. eo. dilecti.

& c. vt nostrum. Hęc uera, qđ iter arripuit cā non c̄pta. Sed si cā c̄pta iter arripuit, pro releuando grauamine, tunc illa h̄r p̄ appellatione, & suspēdit. §. c. ut nostrum. & ca. dilecti. Recitat opinio. Tan. qđ si in propria persona iter arripuit, suspenditur iurisdōtio, si hoc dolose non fecit. Et hoc tenet Hoff. Dicit ergo, si iter quis arripuit, causa nondum c̄pta, per nuntiu, non suspenditur iurisdōtio: ut c. ut debitus. Si iter arripuit in propria persona, tunc ante notitiā literarum suspenditur iurisdōtio. de peregr. post notitiā non, quia dolose facere v̄t, si quis iter arripuit post c̄ptam. tunc tamen a grauamine suspēdit prout dicam. §. eo. directē. & c. ut debitus.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio in quo suspendat iurisdictionem iudicis a quo. 2.
- 3 Exceptio quando talis sit, sine qua non potest principale negotium terminari.
- 4 Appellatio propter falsi suggestionem an sit admissibilis.

C A P. X.

Super eo. Se summat, habens tria dicta. Secundum ibi: in causis. Tertiu ibi: sin autem. ¶ Not. 1. quod appellatio suspendit iurisdictionem iudicis a quo solum respectu articuli principalis, nisi articulus sit ita connexus articulo principali, qđ expediri non possit, nisi principale ius. nisi p̄habita decisione articuli, super quo pendet appellatio. In ultima parte non colligo notabilia propter diuersitatem intellectum. ¶ Quāro, an procedat decr. in quantum dicit super sedendum super articulo, super quo pendet app̄o, siue appellet super exceptione opposita ante litem cōtestatam, siue postea. Gl. dicit, quod procedit decr. quācunq; opponatur, & propter ipsam appellatur. ¶ Gl. querit de exemplo, qđ talis sit exceptio, sine qua non potest principale negotium terminari. Ponit gl. exemplum in principalibus. 3. q. 9. §. aliquando. Sequens gl. ponit exemplum in exceptionibus p̄reptorijs, ut in exceptione concernente negotium, vt p̄cti de non petendo, p̄scriptionibus, & similibus. Quod dicunt doct. uerum, etiā in quacunq; alia peremptoria, quæ sine illa, ex quo afficit negotium principale, terminari non potest: hoc procederet quando p̄reptoria exceptio opponeretur post fundatam intensionem: sed si opponeretur ante, posset interim procedi ad receptionē testium. Potest exemplum poni in dilatorijs concernentib. processum. argum. de iudi. exhibita. De exceptionibus autem, sine quibus negotium principale expediri potest, ponunt exemplum, qđ exceptio concernit executionem, ut sunt exceptiōes modificantes executionem, quæ competant certis personis, ne conueniantur ultra quam facere possunt. ff. de re iudic. l. sunt qui. Nam si petatur debitum, & opponatur talis exceptio, & quod non admittā appelletur, procedetur in principali coram eodem iudice. Ponit exemplum compensationis, ut si petenti debitum opponatur exceptio compensationis. si appelletur, & petatur coram iudice a quo procedi in principali, poterit interim procedi. C. de compensa. l. ff. de compē. l. quod in diē. §. si rationem. Ponunt tertio exemplum alij in petente restitutionem coniugis, qđ quem opponitur exceptio consanguinitatis: ipse petit, qđ procedatur in cā ad finem ut restituatur, quo ad reliqua, p̄terit̄ quo ad thorum: & sic qđ petitur ut procedatur in principali eo respectu, quo non obuiat exceptio. Ponit quarto Inn. exemplum, ut si fiat ob contumaciam condēnatio expensarum, & appelletur, illa pendente poterit peti ut procedatur in principali. Potest poni quinto exemplum in exceptione dilatoria solutionis, in quantum non impedit condēnationem. de quo de plus pe. c. 1. Si opponit, & qđ admittitur, appellet, poterit interim procedi in principali. Vel p̄t poni exemplum in exceptione qđ testes: ut si probaui per plures testes, tu excipis aliquos ex testibus, iudex non admittit exceptionē, appellatur: si non remanēt tot testes quot sufficiant. ad condēnationem, super sedendum erit negotio principali: alias sine cognitione exceptionis potest negotium terminari. de re iudic. cum. l. & A. Imo non admitteretur processus in causa appellationis, cum non interfit, cum negotium aliter est liquidum. uide quod no. de elect. cum nobis olim. in 1. glo. Sed v̄t, quod hęc differentia an sit annexum, uel non, est faciēda: qđ uel iudex a quo confidit de iustitia app̄lōnis, & p̄t secure procedere, nedum super principali, sed et super ipsa exceptione. Vel app̄lo est iusta, & non est differentia an sit annexum, uel non: quia omnia attentata ueniēt retractanda. de ap. non solum. li. 6. Et hoc, si non est delatum indistinctē, est suspēsa potestas, & in connexis, & non connexis, de app. cum app̄lōnib. li. 6. Posset multipliciter intelligi. Primo quando est delatum, ut dilatio operetur quo ad principale, quando exceptio est cōnexa, ubi non est connexa, non suspendat. Textus tamē de ap. cum appellationib. lib. 6. loquitur indistinctē. Potest secundo intelligi, quando non est delatum, sed iam missa inhibitoria, ut illa mitti debeat respectu articuli cōnexi, quādo principale Ant. de But. super ij. par. ij. Decr. fff conne-

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

connectitur articulo appellationis, & non q̄n separatus. Et hoc sentiunt dñi de Rora, sua concl. 188. dicunt, si sit appellatum a sententia excommunicationis, quia non responderet libello, poterit mitti inhibitoria, ne procedat iudex: quia negotiū est connexum. Secus ergo sentiunt, si non est cōnexum. Textus tamen loquitur indistinctē in c. non solum. Et est forte æquū, ne eodem instanti super principali, & articulo appellationis corā diversis iudicib. fatigaretur: ut in c. si. de rescr. & eo. ii. dispensia. li. 6. Possit tñ differentia hic dari, qđ super exceptione possit statim mitti inhibitoria, super connexo principali. Ad quod de rescr. dilectus. sed super principali non cōnexo demum a tpe, quo cepit cognoscere de veritate exceptionis. de app. non solum. li. 6. & c. Roma. §. r. Tertio potest intelligi, vt iustificata appellatio ab interlocutoria, deuoluatur principale, ubi est cōnexum, aliter non placet, quia tex. in c. non solum. loquitur indistinctē. Potest quarto intelligi, qđ nondum est iustificata appellatio, nec missa inhibitoria, nec cognitum de veritate appellationis: & tunc interim super nō connexo possit procedi, super connexo non: & postea iustificata appellatione tractabitur connexum: & non retractabitur principale attentatum nō connexum exceptioni. Et hic intellectus placet. Attentata ergo post inhibitoriam, & post iustificatam appellationem, uel dilationem, indistinctē retractabuntur: quia totum negotium est deuolutum. sed attentata interim retractabuntur cum distinctione huius c. Non obit. qđ per appellationem suspenditur iurisdictio. de off. delega. prudentiam. §. præterea. Propter quæ quidam dñt, hanc loqui in ordinario, non in delegato: vel in quārum dicit posse procedi super non connexo, non dicit coram quo: & sic coram alio p̄tenti, non coram iudice a quo: quia dicit, quicquid dicat in hoc lnn. q̄ ite textus melius alio declarat in quo suspendatur: quia respectu articuli, super quo p̄der appellatio, suspendit, ut hic, & de rescr. dilectus filius. I. Saracenus. Item respectu articuli connexi: respectu autem articuli separati non, donec deferatur, inhibitoria mittatur, uel appellatio iustificetur. Quod nota. Sed vt cum gl. q̄ non possit in principali procedere super non connexo pendente appellatione: quia ex quo semel grauauit, est suspectus. s. e. Ad hoc. j. c. proposuit. ut super non connexo possit procedere, ex quo grauauit. Host. fatetur gl. quia nihil debet innouari appellatione p̄dente. ut lite pen. dilectus. & quia iudex appellationis ex quo recepit appellationem ut emissam ex cā probabili, p̄t inhibere iudici principali, ne procedat. j. c. Rom. §. qđ si. li. 6. Item quia iustificata appellatione omnia facta per iudicem primum reuocantur per modum nullitatis. de app. non solum. li. 6. s̄m Ioā. An. Tu dic, q̄ poterit procedere cum distinctione huius c. ante missam inhibitoriam, & ante iustificatam appellationem, & non proposita recusatōne, & postea iustificata appellatione retractabuntur attentata, s̄m distinctionem huius c. an sint, uel non sint cōnexa. Nam licet grauauit, & sit suspectus, si nō recusetur procedere, & oportet, q̄ recusetur & grauamē probetur, & tunc nō possit p̄cedere. Et sic debet intelligi. ca. ad hoc. Ex his inferitur, qđ si appellatum est in p̄uentione, nō supersederit in reconuentione. de quo in Spec. de que. in fi. §. pe. ¶ Opp. 3̄ ultimam partem, q̄ si pp̄ falsi suggestionem appelletur, appello admittatur: quia legitima est causa appellandi. j. e. ut debitus. Dic, q̄ appellare uolebat, sed falsitate probare non uolebat: unde ex hoc non debet differri sententia. Vel dic secūdo, si appelletur, quia falsi suggestio non admittitur, cum cōgruo tpe opponitur, admittenda est appellatio, & supersederendum: sed si opponitur incongruo tpe, s̄ post litem contestatam, tunc non est supersederendum. de re iud. inter monasterium. Dat simile: quia pp̄ suggestionem falsi non differitur executio: hic intelligitur de falsi suggestione. i. narratione falsi, & sic surreptione: nam falsitatis exceptio posset opponi quācumq̄. de procura. in nostra. de excep. cum uenerabilis. Vel dic, quod exceptio erat legitima, & appellatio non formalis, quia prorupit in appellatione, nec excipiendo, nec super exceptione sententiam expectando, si simpliciter dixit appello ne procedatur, quia falsum est rescriptum: non. n. grauabatur eo solo, quia exceptio sibi p̄petebat, sed quia non admittebatur. Ad hoc. j. c. dilecto. & de rescrib. significauerunt. Vel dic, quod generalitas exceptiois est, quæ uim impedit appellationis. Nam multiplex est exceptio. Aliqua impedit uires, aliqua non. Specificari ergo debebat. ff. de iure fil. l. in fraudem. de electio. ut quis duas. li. 6. Vel dic, quod appellauit ex falsa causa: ideo iudex nō supersederet. Et exponit ex falsi suggestione, i. ex falsa causa suggesta. Iudex enim, qui scit falsam causam, non timeat procedere: cum ad restitutionem postea factorum per ipsum necesse sit causam uerificari coram iudice appellationis. de appe. non solum. li. 6. Et dicit, quod differri sententia, scilicet diffinitiuā, si lis est in tali statu, quod diffiniri possit. Secus si non sit in tali statu: & tunc ad sententiam proceditur, scilicet excommunicationis, uel missionis.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio est ita in minima, sicut in magna causa admittenda. 3.
- 2 Causa quæ dicatur grauis, uel leuis.
- 4 Appellari an possit a sententia super prouisione alimentorum.

C A P. X I.

DE appellationibus. ¶ Ita in minima, sicut in magna causa admittitur appellatio. hoc dicit. ¶ Not. quod de minimis est curandum, sicut de grauib. & quod in minimis, sicut in magnis, est iustitia ministranda, & remedia ad releuandam iniustitiam ita competunt in minimis, sicut in magnis. ¶ Gloss. quærit quæ dicatur causa grauis, & quæ leuis: & respondit. ¶ Secundo, quærit de ratione, quare in minimis appellatur. Dic, quod appellatio nō regulatur a subiecto quantitatis causæ, sed a grauamine uel iniustitia, quæ ita adesse potest in minimis, sicut in magnis. Et per hoc cessant iura multa, quæ probant aliud agi in maioribus, & aliud in minoribus; quia talia regulantur a quantitate. Gloss. dicit simile. uide per te. ¶ Nunquid autem appellari possit cum iudex decernit alimenta præstari, uel cum iussit rem exhiberi. Vide in Specu. in titu. de appel. §. in quibus. sub. §. 8. quando res.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio indistinctē admittitur de iure canonico ante sententiam & post.
- 2 Recusatio, & appellatio regulantur a pari.
- 3 Iudex potest per principem arctari ad decidendum causam in tempus certum. 12.
- 4 Appellari ex quo potest extra iudicium, an appellari possit, dum fertur sententia.
- 5 Rescripto impetrato contra iudicem ut decidat causam in tale tēpus, quando terminus incipiat currere.
- 6 Iudici excōicato an currat tempus sibi præfixum ad iudicandum.
- 7 Dilationes an possit amputare iudex datus ad terminum, ut causam possit decidere intra terminum.
- 8 Delegata causa iudici instruēda in certū tēpus, & quod post tempus remittat, quod tempus habebitur pro peremptorio.
- 9 Iudici ubi mandatur, quod causam instruat intra tale tempus, an negotio non instructo possit causam remittere.
- 10 Appellari ut possit ante sententiam, quæ requirantur.
- 11 Appellatio, & recusatio, in quo conueniant.

C A P. X I I.

Super eo. Se summat, habens tria dicta. Secū dum ibi: in causis. Tertium ibi: si autem. ¶ Not. q̄ de iure canonico indistinctē admittitur appellatio & ante sententiam, & post, & in ipsa, dum tamen grauatur. Secus secundum leges: quia non admittitur appellatio ante sniam nisi in casibus. ¶ Nota secundo, q̄ recusatio, & appellatio regulantur a pari: & sublato remedio appellandi, sublato censetur remedium recusandi. ¶ Nota tertio, quod terminus statutus iudici ad deciden dū incipit currere a tēpore p̄sentationis literarū, & sic a tempore quō datur facultas p̄sequendi. ¶ Opp. q̄ extra iudiciū possit appellari. s. eo. cū sit. Sol. Fatendum est. Quid si quis appellat, dū profertur excōicatio. Vide in Summa, de sen. & re iud. §. qualis. sub. §. pura. & §. quid si excommunico te. Vide qđ nē in regula, cū sint partiū. de re. iur. li. 6. ¶ Quæro an procedat secunda pars, siue tollatur appello p̄ ius, siue per rescriptū. Dic, q̄ procedit, quomodocunque tollatur. quod intelligo ut in gloss. ¶ Oppo. contra ultimam partem, quod tempus currat ante p̄sentationem, quod est iurisdictioni statutum, ut patet. Quid si statuitur terminus, ut in paschate debeat decidisse: nam necessario currit tempus ante. Dic, quod litera procedit, quando terminus statuitur per numerū dierum, mensium, uel septimanarum: secus si ad certam diē determinetur. dic ut in paschate, ut intra tales Calendas. ¶ Quæro an si contingat iudicem fore excommunicatum tempore p̄sentationis rescripti, an currat tempus. Dic, quod non: quia nec iudici, nec parti potest imputari. de rescrip. si autem. & capitu. plerunque. l. 2. §. confessum. ff. ad Treb. Quid si rescriptum de consensu partiū impetratum est, & non duplicatum & partibus traditum. altera pars p̄uenit alteram, an currat tempus a p̄sentatione secundi, an primi. Dic, si malitiosè fertur, & hoc constat, qui prius p̄sentet ut inutiliter labatur tempus, currit de rigore a tempore p̄sentationis primi: sed postea subueniretur per delegantem, si omnino fluxit antequam actor potuit peruenisse. infra eodem. oblate. de in integrum restitutio. constitutus. ff. de uerb. obliga. continuus. & erit p̄demnandus in expensis. de rescr. ceterum c. si. nisi actore ueniente consentiat termini prorogationi. argu. de offi. delega. pastoralis. §. si. Idem dicit de quolibet alio iusto impedimento, ut ex clausula generali restituitur tempus impedimenti per arbitrium. supra titu. r. c. si. Hosti.

Hof. Tertio instruat hic doc. impetram in duob. Primo vt de pñtatione faciat fieri publicum instrum. ut sic possit declarari a quo tpe cepit cursus. de quo in Spe. de rescr. pñt. in prin. Secundus ut sit cautus ne rescriptum presenteretur tpe, quo est inhabilis iudex ad procedendum, ut propter absentiam rei, vel pp ferias occurrentes, uel aliud impedimentum, ne tempus labatur inutiliter. Ad quod no. §. de offi. dele. consultationibus.

¶ Quæro, an iudex datus ad terminum possit amputare dilationes, ut cām possit decidere intra terminum, ut si dilationes debiti traheret ultra terminum, an illas integraliter dare debeat. Dic. ¶ Inn. si terminus est statutus de uoluntate utriusq; partis, illæ terminus hñ pro peremptorio, & p̄clusionione in cā. Iō partes debent sic accelerare, qđ cā possit intra terminum expediri. Ideo si altera pars peteret dilationes ad probandum, in fine termini non audiretur, et si appellaret non impediret processum iudicis, saluo nisi aliquod inopinatum emerisset, quare probationes suas p̄ducere nō potuisset, uel quia a iure cōi, uel beneficio restitutionis subueniretur, sicut in termino iuris. §. e. ex ratione. Idem dicit Inn. si terminus est statutus ad petitionem alterius: quia ipse talem terminū similiter petere non possit: parti autē, quæ non consensit hoc non præiudicat, quin ad probandum de iure suo debeat habere moderatas inducias. Potest tñ iudex dilationes iuris, & terminos abbreviare: quia vñ delegatus in hoc fecisse gratiam impetranti per terminū restitutionem. Scđm Inn. certum est, qđ si mandatur cā terminari intra sex menses, qđ dilationes non pñt esse ita late, sicut si deberet terminari intra triennium. quo casu ē iudex dilationes iuris abbreviat. C. de temp. appel. 2. & C. de iud. l. propterandum. Ho. dicit tñ Inno. quod tunc ad præiudicium non consentiens sic non debent arctari dilationes, qđ aborbent facultatem probandi de iure suo. ff. de adm. tu. l. tutor, qui repletorium. §. 1. Fatetur, qđ ubi ē datur consensus partis, si alteri parti datur dilatio, qđ intra illum terminum altera pars p̄t probare de iure suo. C. de tem. in inte. resti. pe. l. petende, nunq̄ tñ ultra terminum præfixum poterit procedere iudex, nisi de consensu partium, ut hic, & de offic. dele. de causis. §. ti. 1. quod ad consultationem. & uide quod no. de elec. commissā. 2. respon. li. 6. in gl. no. per Gofr. ¶ Ex his decidit Inn. quod si causa committitur instruat intra certum tps, & quod post tps remittat, quod tps habebitur pro peremptorio, intra quod oportet de iure suo probasse, adeo, qđ post terminum non habebit ad probandum tale, qđ excedat hoc tps, quin remissio fieri possit.

¶ Quæro circa præmissa, mandatur ut negotium instruat intra certum tps, & postea fiet remissio: dubium est de duobus, Primo, an negotio non instructo, possit fieri remissio post terminum. Scđo est dubium an partes post terminum possint probare de iure suo, saltem coram iudice ad quē est facta relatio. Inn. hic p̄cludit, qđ si negotium est cōmissum hac forma, ut instruat intra terminum, & postea remittat negotiū instructum, uel non instructū, qđ poterit remittere, ex quo hic mandat expressē: sed & partes coram iudice ad quē facta est relatio, poterant ius suum prosequi. Et danda est noua dilatio: quia nec expressē, nec tacitē consensisse vñ, hunc terminum esse peremptorium: imo trium innuit illa pars mandati ut referat in negotio non instructo, ¶ Inn. nisi forte ¶ Ho. repellatur: quia probare potuit, & neglexit. de quo. §. eod. intimasti. Si at̄ simplr̄ est mandatum, ut intra terminum instruat, & postea referat simplicr̄: tunc dicit, qđ poterit referre post terminum, et si non sit instructum: si steterit per actorem, & poterit et citare reum corā iudice relationis, dato, quod ante tps neutram partem citauerit: quia actor non instetit: coram iudice autem relationis nihil poterit probare actor, imo sibi silentiū imponetur, ex quo non probauit intra terminum, qui ei statutus censetur pro peremptorio. C. de inge. ma. l. diffamari. de resti. spo. frequens. li. 6. de proba. licet cām. cum si. Non obstat si dicatur, qđ ordo rescripti sit omissus, quia debet primo instruere, secundo remittere: quia illud procedit, qđ potest, & stat per eum. Hic non stetit per eum, sed per actorem non prosequentē. de resti. spo. Pisanis. Item satis potest dici, qđ instructa sit cā p̄ actorem, qđ quē quia non probauit, p̄t procedere ad snām. Itē quia sunt duo principalia mandata: unum de instruendo, alterum de remittendo. Si iudex non potuit primum ex negligentia actoris, debet facere ¶ Inn. ut no. de rescr. constitutus. & de do. & cont. cū dilecti. uerb. præterea. Recitat Inn. alios tenere talem remissionem fieri nō posse de negotio non instruendo, nisi saltem aū citationē firmauerit in iudicōnem: quia ante non est iudex, nec ad instruendū, nec ad referendū. argu. de offic. del. gratum. & c. relatum. Sed postq̄ citauit, potest remittere: quia & si non plene remittit, tñ ut potest instruere: quia dicit qđo citauit partes, & quomodo se obtulit ad procedendum, & quō actor procedere noluit: & etiam, si expedit, quomodo dedit potestatem reo dicendi quicquid uellet: & sic de alijs factis, uel omissis, ¶ Inn. Non obstat, qđ remissio non debeat fieri, nisi plena,

imo puniatur non plene remittens. C. de legib. l. 2. & l. humanū. & §. de elec. dudū. §. cū autē. quia illud uerū, qđ fieri potest, & est quid! possit iudici imputari: alias fecus. 2. q. 2. faciat homo. in r̄a. impossibilium. de reg. iur. li. 6. de pac. c. fi. Plus dicit Inn. qđ iudex referēs poterit condēnare in expensis actorē, si fecit citari reum, & nullam probationē induxit. de rescr. ceterū. & c. fi. de. dolo. finē. Superior autē, ad quē fit remissio, examinabit oīa, & admittet, uel repellat actorē, uel reū a probando, uel ad probandum, uel aliter puniet in expensis, uel aliter put uiderit faciendū. Recitat alios dicere terminū non habere uim perēptorij. Et ponit hæc gl. in Spe. de remis. §. uidentū. uerū. in summa. usq; ad fi. §. ¶ Opp. qđ indifferenter non appellet ante snām. ¶ eod. ut debitus. Sol. Ante snām & post sententiam, ut admittat app̄o, oportet, qđ formaliter appellet, ante snām cū causa specificata, post snām cum causa in genere: quia appello ab iniqua snā. Glo. scđa remittit ad casus, in quibus de iure ciuili ante snām appellatur. Dic de hoc ut. ff. eod. l. 2. ff. de mi no. l. intra utile. ¶ Quæro, in quo conueniunt app̄o, & recusatio, ut una reiecta, & c. Dic quo ad formalitatē, ut sicut in una exigūt expressio cā, ita & in alia: & sicut in una reijcīt absque causæ cognitionē, sic & in reliqua. Unde dicit Io. An. qđ hæc equi uocatio respicit modū, & non casus: quia sicut friuola appellatio repellit, & sic probabilis app̄o admittit, & recusatio: nā ab executore nō appellat, tñ recusatur: nam nō appellatur a iudice, nisi grauet: qui tñ recusatur, & si non grauet: & appello à iudice, in quem consensit, quē tñ non recuso: & notorie delinquens, qui non potest appellare, forte potest recusare: ut no. §. e. cum speciali. §. 1. Hof. & recusat officialis corā ordinario suo. & ad illum non appellatur. de offic. delega. si contra unum. lib. 12. ¶ Quæro cum quo, & an dies pñtationis literarum p̄putabitur. Glo. quod nō l. 2. ff. si quis cau. & de excep. pia. li. 6. Idē Vin. Gof. & Phi. & Hof. ad hoc cle. sicut appellacionē. eo. tit. Gul. dicit diem receptionis computari per legē: & tunc quia sequeretur, qđ reuocata iurisdicōne illa die procedere possit: quia nō computatur dies inchoandē, ergo nec dies finiendā: & hoc credit Io. An. & uerius: cū regulariter fiat computatio de momento ad momentum: aliud non exprimitur in iure. & hæc soluit contraria. Ad quod. §. rit. 1. quod ad consultationem. & quod no. de resti. spo. frequens. li. 6.

S V M M A R I V M

- 1 Appellare potest canonicus super clericis iniuria.
- 2 Appellationis prosequendū terminum potest prefigere iudex a quo.
- 3 Appellatio impedit excommunicationis denuntiationem.
- 4 Notorij effectus qualis sit in penis irrogandis.
- 5 Excommunicationem incurrit ipso iure, qui clericum percussit.

C A P. XIII.

Reuertit. ¶ Canonicus super iniuria clerici appellare potest, nisi sit notorius h. d. Cōis diuisio. Secunda ibi: straternitati. ¶ Nota iudicē a quo statueri posse appellanti terminū ad app̄onē prosequendā. ¶ No. 2. arg. qđ app̄o implet denuntiationē excommunicationis. ¶ Not. 3. unum effectum notorij: quia excludit facultatem, nec impedit executionem pœnæ. Restrigit tamen hoc Io. Ad notoriū facti manentis, in c. de manifesta. 2. q. 1. ¶ Not. qđ in imponenda pœna iuris ad factum notorium non exigitur alia sententia: sed statim pena potest imponi, absque alia declaratione facti. Secus si factū est notorium: ut no. de here. cum secundum. li. 6. ¶ Nota. percutientem clericum ipso iure incurrere excommunicationem, a qua non absoluitur, nisi a Papa. ¶ Opp. qđ præcisē non appellatur ad prosequendum: quia potest deferere, uel renuntiare. j. e. interposita. Solu. Intelligitur, qđ compellitur alternatiue ut respondeat, uel prosequatur.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans non auditur, quando notorie delinquit.
- 2 Dubium quandoque sumitur pro notorio.
- 3 Appellans compellitur ad prosequendum alias repellitur a facultate appellandi.
- 4 Delinques notorie non potest euitare penam iuris ad factū notorium.

C A P. XIII.

Consuluit. ¶ Notorie delinquentis non auditur appellans. h. d. Decisa p̄sulatio, & responsio, & iudicū in duobus instructio. ¶ Nota unum effectū notorij: quia excludit facultatem appellandi. ¶ No. 2. qđ dubium est fumen- dum pro notorio: & qđ multa dicuntur notoria, quæ non sunt. ¶ No. appellantem compelli prosequi, uel respondere corā iudice a quo. Et no. non prosequentem appellationem, & ueum contumacem repelli a facultate appellandi. ¶ Opp. qđ liceat appellare, si subit causa: vt j. eo. ut debitus. Dicit Inn. qđ hodie non uidetur differentia inter notorium, & nō notoriū, quia si grauetur, potest appellare, ut patet ibi Hof. in hoc factetur: sed dicit, quod est differentia: quia in notorijis quis in

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

multis potest grauari, sed in nō notoriis non nisi mod^o excedatur. Vnde dicit Host. q^d mens istorum iurium est q^d notorie delinquens non possit euitare penā iuris ad factū notoriū, quasi illud nō cōmiserit: q^d secus est, q^d do nō ē notoriū, q^d illud pōt negari, vt ex multis causis potest pena euitari. glo. est clara.

S V M M A R I V M.

- 1 Itineris arreptio quam vim habeat.
- 2 In appellacionis causa potest ad diffinitiuam procedi in absentem.
- 3 Appellatio an possit interponi absente iudice.
- 4 Appellasse aliquem malitiose, si proponatur, quis probabit.

C A P. X V.

Vggestum. Sūmatū est. §. eo. memini mus. Cōis diuisio. Secūda, ibi: tuā. ¶ No. q^d grauatus snā pōt dici oppōsūs. ¶ No. p^r notatis de fo. ppe. ex pte. B. ¶ No. q^d itineris arreptio p^r releuando grauamincā illato hēt vim appellacionis. dicā. j. e. directe. ¶ Not. q^d itineris arreptio post cognitiōē literarū nō suspēdit iurisdictionē inferioris. ¶ Nota, inducā ad vnū finē nō debere ad oppositū retorqueri. ¶ Not. q^d in causa appellacionis in absentē pcedit ad diffinitiuā lite nō cōtesta. dicā. j. e. per tuas. ¶ Querit gl. an appellatio possit interponi absente iudice. Arguit gl. q^d licet: vt hic, & de ali. iudi. mu. cau. fac. c. j. Nā cū scit, pōt appellare. 2. q^d. vi. bi. duū. Per q^d dicit gl. q^d si ep̄s vult me ex cōmunicare, & absens appeller, si ferat snā, illa non tenet: cū dicit, q^d quia ignorat appellasse, si nō deserat, nō punitur, p capitula. 2. q. 6. decreto. cū sibi simili. Dicit ultimo, q^d hodie tales appellatiōes nō tenēt. j. e. vt debet. p lo. 2. q. 6. biduū. in gl. in ver. an impūter. Vide glo. q^d firmat appellandū coram iudice, nisi in duob^{us} casibus, q^d do eius copia haberi nō pōt, uel quando subest iustus metus. de appell. li. 6. in gl. 3. & ibi an legenda sit coram iudice, tenet Archi. q^d si appellat^{ur} in absentia, sufficit: sed nō protegit appellatōē, donec deducat ad notitiam iudicis. Vide §. eo. cum sit Romana. Vide Inno. j. eo. dilectus. & c. si iustus. Hęc pcedūt q^d appellat ab vno iudice: si appellat a plurib^{us}, pōt corā ipsis uel maiori parte ipsorū separatiim appellare, & separatiim apostolos perere: vt in cle. e. ti. si a iudicib^{us}. Prędicta pcedūt in appellatiōib^{us} factis i iudicio. In appellatiōib^{us} aut factis ex iudiciū, ut per actum itineris arreptionis, sufficit itineris arreptio facta bona fide. Ad q^d no. eo. ti. cordi. li. 6. ¶ M Host. Si vero appellat, etiā extra iudiciū a iudice, p^rsente iudice appellatio interponenda est: vt. d. c. appellatio. ¶ Quaro quis probabit hūc malitiosē appellasse. Dicit gl. q^d aduersari^{us}. ff. de pba. ab ea parte. & l. quoties. §. qui dolo. Sed dicit Ioā. And. q^d dolo patebit eo modo quo constat de scientia.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellacionis cognitiōe pendente potest excommunicatus absolui ad cautelam, si petat in appellacionis ingressu. nu. 2.
- 2 Excommunicatus potest absolui ad cautelam pendente causa appellacionis, si petat absolui.
- 3 Absoluere quomodo potest ad cautelam delegatus a sententia excommunicacionis.
- 4 Excommunicatus post appellacionem ab alijs uitandus non debet se ipsum vitare. 5.
- 6 Absolutio excommunicacionis quando detur ad cautelam.

C A P. X V I.

Ad p^resentiam. ¶ Pendente cognitiōe appellacionis ex cōmunicatus pōt absolui ad cautelā, & si apparer legitime appellasse, nō punit ex eo q^d interim appellauit. hoc dicit. Primo ponit dationē auditoris. Secundo actū ipsorū, ibi: quia ad. Tertio ibi: ideoq^{ue} principalē diffinitionē. ¶ Nota excommunicatum post appellacionē legitime absoluendū ad cautelā, si petat, in ingressu iudicii appellacionis. ¶ Nota secūdo appellacione pcedēte, vel iustificata, ex cōmunicat^{us}, qui ante appellauit nō prohiberi, quin diuina possit celebrare: quia snā nulla non ligat. ¶ Nota hic q^d delegatus absoluit ad cautelā. De quo dic vt de senten. excō. solet. in gl. li. 6. Sed cessat notabile, si teneas auditorē habere ordinariam. de quo in cle. auditor. de rescr. ¶ Not. q^d licet ex cōmunicatus post appellacionē sit ab alijs uitandus, ipse non debet se ipsum vitare, q^d possit celebrare. de sentē. excō. solet. lib. 6. & eo. c. p tuas. i. ¶ Quaro, si hic nō habuisset absolutiōē ad cautelā, an possit celebrare? Dic quōd sic: quia si appellatio legitima procedit, non est ligatus. de sentē. excō. p tuas. ideo pōt celebrare: quia non ligatus nō incurrit celebrādo irregularitatē. ¶ Gl. colligit q^d absolutio aliq^{uo} datur ad cautelam: & allegat multa iura. Dicunt tamen doct. hic q^d petens absolui ad cautelā, fatet se ligatum. Absolutio tamen non est dan da, nisi petenti. de eo, qui du. in ma. significasti.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans turbatus sua possessione potest in ea reformari per iudicem a quo.

- 2 Attentata, & imouata possunt adire iudice, a quo per eum reparari via ordinaria, ubi illud expedire non potest absque articuli principalis cognitione. nu. 6.
- 3 Appellatio suspēdit iurisdictionem iudicis a quo respectu iuris super quo pendet.
- 4 Index ad quem facit solus reparare attentata per viam attentati.
- 5 Possessio si sit turbata, an possit peti illius reformatio etiam per seruum absente domino.
- 6 Index a quo potest via ordinaria reparari facere attentata appellacione pendente.
- 7 Appellacione emissa de quibus casibus index a quo possit se intromittere, etiam si contingant appellacioni. nu. 6.

C A P. X V I I.

Vm teneamur. ¶ Appellans si in sua possessione turbat, iudex a quo appellauit, cā p^r sibi reformare. h. d. Cōis diuisio. Secūda ibi: prudētię. ¶ No. iudicē a quo posse adiri super attētiōē appellantiē via ordinaria, vbi illud expedire nō pōt absq^{ue} cognitione articuli appōnis. ¶ No. q^d appō suspēdit iurisdictionem iudicis a quo solū respū iuris, super quo pēdet appō, nō respū separari, & super eadē re, & maximē nouiter orti. ¶ No. q^d tendentia in facilitatem exitum appōnis expedire pōt iudex a quo, nec quo ad illa suspēnsa est iurisdō, dum mō illa expedire possit absque cognitione articuli appōnis. ¶ No. ar. q^d iudex a quo attentata appōne pēdente non pōt retractare p^r viam attētiōē: q^d hoc est officij iudicis ad quē. ¶ Glo. i. est clara. Scda attingit capitulū. ¶ Querit an si possessio sit turbata, possit illius peti reformatio? Dicit gl. q^d sic, & a seruo absente dō. C. si per vim, uel alio mo. l. 2. Io. A. dicit, q^d illa lex loquit^{ur} de uiolenter ablata. In turbata at loquitur rubrum. de quo ibi per gl. & per identitatem rōnis idem pōt dici. Vide q^d no. de rescr. ex parte. super. 3. gl. Bar. ibi sentit, q^d hēt locū in reuindē. ¶ Opp. q^d pendente appōne se non intromittat de turbatione iudex ordinarius, a quo est appellatum: tum quia est suspectus. §. e. ad hoc. tū q^d est suspēnsa iurisdō, & ipsum aduendo, si sit appellans, vt appellatiōni renuntiare: ut patet. j. c. sollicitudinem. tū quia ex quo suspēnsa est iurisdō, non est iudex in aliquo alio, si est delegatus. de offi. deleg. olim. So. Gl. dicit, q^d procedit in ordinario, & non in delegato: quia suspēnsa iurisdōne ordinarij pōt alia via adiri: sed non delegatus, cum non sit delegatus respectu causę nouiter ortę. Peti dicit, q^d si plures sunt articuli commissi delegato, licet sit suspēnsa iurisdō per appōnem in uno, pōt adiri in alio. Et bene dicit, si est inclusum: sed cā nouiter orta ueri si p^r non inclusa. de rescr. c. si. Sed per hoc non tolluntur q^dria. Legitur primo modo, q^d turbatio, uel spoliatio fuit facta p^r appellantem: quo casu v^r attentando suę appōni non deferre: vnde poterit agi per appellatum coram ordinario. j. e. cum sit. dic. vt ibi. Non placet hic intellectus: quia hoc fuit ex uerbis literę attentatum q^d appellatum, nisi haberetur in litera. Appellantur: sed cōiter h^r Appellant. Secundo mō legitur, q^d hic iudex inferior erat iudex ad quem. Nam speciale est in Cantuarien. archiepo, qui hēt de priuilegio ut cognoscat de appōnis bus interpositis ad Papam. Vñ dicit Ho. q^d consuetudo est in Anglia, q^d post xl. dies excōicatus capitur per curiā regiā ad requisiōnem iudicis extantis, & tenetur, donec satisfaciatur, uel satisfidet iudici de parendo, & si appellauerit. Et p^rca in appōnis bus solēt dicere ad sedem apostolicā, & submitto me p^redictioni ipsius, & Cantuarien. ecclesię: & si istorum turbatur possessio, turbatur archieps Cantuarien. Et ita dicit gl. Ho. ista seruari non v^r: & ad eum spectare ruitio exemptorū. de priu. exorc. ad fi. ¶ M Vin. Vel potest tertio intelligi in appellante, qui spoliatur a tertio, & appō suspēdit, & iurisdictionē impedit, q^d agitur p^r partem appellatam: secus si q^d tertium. Et sic non obit. c. sollicitudinem. de offic. deleg. & de testi. cum uenissent. Quarto potest intelligi, q^d appōne pendente spoliatur amicus, uel tilius appellatis: nā licet petat restitui pro absente spoliato appellante, non per hoc renūtiatur appōni. Quinto pōt plane intelligi ut iacet, vt pendente appōne sup^r proprietate rei, si appellans spoliatur ab appellato, pōt coram iudice a quo agere spoliatus, ut petere restitui: quia q^d super proprietate, q^d pendet, est separata a q^dne possessionis, super qua nūc agitur, licet sit super eadem re: ut l. naturaliter. §. nihil cōe. ff. de acq. pos. Per hęc patent q^dria: nam appellatio impedit bene q^dnem agi respectu causę, super qua pendet appellatio, non per actū separate per actum coram iudice a quo receditur ab appōne, q^d ille actus sit respectu causę super qua pendet appellatio, non respectu causę nouiter ortę. Non obit. q^d possint recusari: q^d illud est uerum ab appellante, qui est grauatus, non ab appellato, qui nō est grauatus, cum grauamē sit illud, q^d generat suspiciōnem, ut dixi. §. e. Ad hoc, q^d appellatio, quę est in eius fauorem, non dēt ei retorqueri ad lationem. C. de legib. l. q^d fauore, quin possit agere corā iudice a quo, ex quo articl^{us} est separatus

separat^o ab articulo possessionis. Ad qd̄. s. eo. sup. eo. Sed ut, qd̄ auertat ab articulo apponis: quia hoc retractari potest via arretati p̄ iudicē ad quē. R. d. q. a. tex. uoluit hęc soluere, si uelit sup̄ attentato agere uia attētati nō pōt, q̄ hoc est offm̄ iudicis ad quē: & q̄ nō pōt hoc expediri absq; cognitione articuli appellationis, maximē in appone ab interlocutoria. de appel. nō sō lib. 6. Sed si uelit agere uia ordinaria, tū nō attingit articulū apponis. Ideo pōt de hoc agi corā iudice a quo. Dicit ēt hic Inn. qd̄ poterit agi alia uia. l. parti, ut lite pēd. q̄ ex quo appō pender, satis ut lis pēdere, pp̄ sp̄ ut possit reassumere iurisdicōnē, ut pater: igit̄ agēt uia attētati parti appōne pen. & hęc poterit esse uia ordinaria, de qua lsa dicit, id est uia litis principa lter. Primū tñ plus placet. Hęc confirmat: quia tendenti bus in faciliore exitū appōnis se intromittit iudex a quo, dūmodo possit absq; cognitione articuli appellationis: ut pater. s. eo. p̄sonas. Ad hoc. s. e. si duob. Ad hoc de matri. q̄. q̄ inter eccl. c. 2. ubi interim phibet ne attētent. ¶ Aliquos casus ponunt hic doc. in quib. iudex a quo se intromittit de p̄tingētib. appōni. Vide multos alios in Spec. de ap. s. pe. in prin. & Archi. ponit. 2. q. 6. appōne. Ad hoc. j. eo. qua fronte. & c. sollicitudinem. Sexto pōt intelligi, qd̄ hęc spoliatio fuit notoria: nā sicut notoria iustitia nō impedit ab appellāte. j. eo. puenit. ita nō denegatur appellāti a iudice a quo, non obstante, qd̄ pēdeat appō. de mu. pe. c. 2. de exce. cū lter. lte. qd̄ talē articulū pōt expedire absq; cognitiōe articuli apponis. Ad hoc. j. e. sollicitudinē. uer. si uero. & tūc retractabit sine ordine iuris: q̄a ordo iuris & c. ut j. eo. ad n̄sam. Et exponēt uia ordinaria. i. iure nouo agēdi absq; iuris ordine: tñ q̄a ex quo notoriū est, & hęc pcedit in de legato, & ordinario, dū tñ includātur in iurisdicōe delegata, licet raro sit, qd̄ talia nouiter exorta iura includātur. de rescri. c. si. Hęc uera in q̄tū dixi de attētatis uia attētati nō posse iudicē a quo retractare attētata: pōt tñ uia reuocationis, si aliquid ipse iudex attētatur: de sen. excō. sacro. de iureiu. ueniētes, de ac. cu. qua. p̄. & qn̄. de ap. cū cessante. ut no. Fre. suo. q. 93. Et p̄ p̄dicta ibi dicit, qd̄ dato, qd̄ iudex detulerit appōni, p̄t inhibere iudicib. & partib. ne aliqd̄ attētēt i p̄iudiciū appōnis, ut hic, & d. c. 2. de m. a. q̄. Ex his dicit, qd̄ ap. pen. sup. qōne int̄ri pronūtiati non vsurarij, qd̄ vsurariū dicebat, p̄t mittere inhibitoriam iudex a quo, & dēt iudici seculari, ne interim exequat̄ in s̄m̄, sup. quo lis pendet vsuraria, qd̄ appōni detulerit. Nec obit. q̄ lite pendēte nō dēt pars phiberi uti iure suo: q̄a illud uerū nō si sup. illo pēderet lis principalis. Nec ob. q̄ iudex a quo sese nō intromittat app. pēdētē, q̄a illud uerū est, nisi tēdāt in faciliore exitū appōnis. Per quē ibi dicit, q̄ si in s̄m̄a diffinitiuā reuocasset inhibitoriā, dēt appōne pendente illā reuocationē reuocare. quā satis puto, & uide quā scripsi. s. de or. cog. tuam.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio generalis respectu cuiuslibet grauaminis, tanquam uaga non ualet, sed restricta ad unam causam sic.
- 2 Appellare dicens se nolle a quacumq; interlocutoria, causa lites abbreviandi, si a diffinitiuā appellauit, an possit petere grauamina reparari.
- 3 Libelli practica super attentatis quae sit.

C A P. X V I I I.

Confuluit.

el. ij. Gñalis appellatio si fiat in oib. causis, nō ualet: si in una tñ, sic. h. d. Secūda ibi: si uero. ¶ Op. q̄ non ualet appellatio gñalis: ut. s. c. 2. Gl. dicit, q̄ hęc determinat illā, ut nō ualet in oī cā, sed ualet in una. Huic ob. j. e. ut debitus. ibi: nec in una cā ualet. So. Nō ualet ēt in una cā hodie: ut in c. ut debitus. Hoc tenet Inn. in appellationib. iudicialib. in extraiudicialibus dicit, q̄ ualet appō certo grauamine nō exp̄sō, dū tñ aliquid dicat ut fiat, vnde grauamē timeri possit, & grauamen postea subsequatur: aliter dicit nō attendē dā extra iudicialē pp̄ multas absurditates, quē sequi possēt: nā extra iudiciū pōt appellari a futuro grauamine: ut si appello ne graues me sup. tali furto, uel ne quis molestet me super tali possessione, & si nulla certa persona ēt exprimat̄ in illa: sufficit aut, qd̄ fiat ex pbabilib^o p̄iecturis. j. e. bone. & factum sit certū. Fatet, qd̄ si aliquid p̄paratum p̄cedat: quia ad illud restringitur appellatio: ut si peto aliquid a te extraiudiciū, & appelles ne te grauem, appellatio restringitur ad grauamen occasione illius petitionis p̄parate, vel cōicate. j. e. ad audientia. & c. dilectus. Per quā dicit, q̄ si super alio postea promulgaret s̄m̄a, quā super petito, ualeret s̄m̄a. s. eo. ad hęc, & c. sup. eo. lo. An. dicit, q̄ decr. pōt saluari etiam in iudicialibus appellationibus in duobus casibus, qñ appellatio interponitur a certo grauamine, & subiecta clausula generali. ut appello, q̄a me grauasti in tali facto, & times plus in futurum a te grauari, appello ab omni grauamine, & c. ualebit rōne grauaminis expr̄si. Ad hoc de dila. p̄terea. & deferēdū crit rōne specialis grauaminis. Vel pōt intelligi de speciali interposita in causis maioribus, in quib. nō est necesse causam expr̄mi, j. e. ut debitus. ¶ Ex his decidit̄ quid de illo q̄ dicit p̄testando, qd̄ lata senten-

ria possēt ab omni grauamine appellare: cū cā abbreviandi lites nolit ab aliqua s̄m̄a interlocutoria ante sententiam diffinitiuam appellare. Dicit, q̄ non prodest s̄m̄a canones, s̄m̄a Hosti. postet tamen grauamen, per appellationē a diffinitiuā reuocari, s̄m̄a disti. c. fi. de app. li. 6. ¶ Sed est dubium de practica libelli super attentatis. Dicit Innoc. q̄ non debet petere ut reuocetur quicquid factum est post appellationem: sed quicquid est factum post & q̄ appellationem, uel ei annexum. de proc. auditis. de elect. cum nobis. Non ob. s̄m̄a Ho. de iudi. exhibita. j. eo. causam. & ca. ex parte. ubi dicitur. Reuocatis in irritum quicquid, & c. quia dēt intelligi & contra, per p̄dicta iura. Dicit tñ Host. quicquid dicat Inno. nec ius, nec iudiciorum cursus admittit hanc subtilitatem: nam, quicquid sit post legitimam appellationem retractatur. j. e. dilectus. & in p̄dictis concor. & quia tota die admittitur talis libellus. Admitto attentata post appellationem retractari. tacitē tamen intelligitur de eo, qd̄ q̄ appellationem, uel contra iura sit actum. de resti. spo. audita. j. eo. ad hęc. & c. sollicitudinem. remittit ad no. j. eo. dilectē. Tu dic, q̄ Inn. procedit in appellatione extraiudiciali: & sic loquitur, quia ante locutus erat de extraiudiciali: dictum Host. procedit in iudiciali. Et est causa, quia extraiudicialis non suspendit protestationem partis. de elect. considerauimus. & ca. bonā. & est prouocatio ad causam: sed appellatio iurisdicōnis suspendit potestatem iudicis: & sic annullatur, qd̄ fit ex defectu potestatis. Aduerte tamen, quod q̄ Arch. attētatum post & q̄ appellationem extraiudicalem uenit irritandum: quia non est nullum ipso iure attentatum post appellationem iudicalem, si interposita est causa iure expr̄sō est nullum: si nō est expr̄sa, uenit irritandum. Archi. 2. q. 6. quoties.

S V M M A R I V M.

- 1 Excommunicatus coram Papa audiri non debet aliquid.
- 2 Exceptionem excommunicationis possum opponere contra agentem.
- 3 Relationi seruientis in his, quae afferunt, uel fecit, statuitur.
- 4 Citatio sine die ualet, & intelligitur dies, quam citius poteris.
- 5 Citatus ut se conspectui Papae praesentet, potest per procuratorem comparere.
- 6 Citatus ad maius tribunal, non excusatur in eo, quod dicit se ad minus tribunal uocatum.
- 8 Seruienti referenti uerba citati, per quae afferit citatum dixisse non se compariturum, auferatur.
- 10 Agendi uia licet quis non consequatur finem repellendi, uia tamen denūtiandi potest.

C A P. X I X.

Cui parati.

Prætextu appellationis non debet quis contēnere citatio nem legati. ¶ Primo ponit, q̄ opponēbat Cardinalis ep̄o. Secūda ibi: cunq; excusationem ep̄i. Tertia ibi. Cardin. lris. r̄sionem ad illam. Quarta ibi: nos uero citationem ep̄i. ¶ No. 1. excommunicatum nec iudicialiter nec extraiudicialiter coram Papa audiri, aliquid de iure proponentem petendo. ¶ No. 2. quē admitti ad opponendum de excommunicatione q̄ agentem, licet sua non interfit, si sit ab eo excōicatus: & licet petito excōicatus non dirigatur q̄ petentem. facit q̄ id, qd̄ no. de rescr. nonnulli. super gl. fi. & sic nota regulam, qd̄ in omnib. casib. in quib. iudex ex officio potest supplere, admittit opponentem, etiam si non interfit. ¶ No. 3. q̄ statuitur relationi nuntij de his, quae afferunt, uel fecit. ¶ No. 4. q̄ hoc apertum, q̄ ualet citatio sine die: quia dies intelligitur quam citius poteris. ff. de sta. lib. l. si peculium. ¶ No. ar. pro & q̄, q̄ uocatus ad maius tribunal non excusatur eo, q̄ dicat se ad minus tribunal uocatum: quia debet superiori parere. ¶ No. ar. citatum ut conspectui Papae se p̄ntet, possit comparere per nuntium. i. procuratorem. Et sic per nuntium quis suam p̄ntiam exhibet. 18. dist. episcopus. etiam si nuntius moriatur in uia. C. qui. pe. tu. cum a matrib. de pign. significante. Per hanc decre. dicit Io. An. q̄ ualet citatio sine die. Et hoc tenet Spe. in ti. de cita. s. sequitur. uer. quid si non praesentet. ubi dicit, q̄ uenire debet intra modicum t̄ps̄ susceptum cum tēp̄ p̄ramēto. ff. de sta. lib. peculium. s. fi. de dolo. cum dilecti. Ad hoc de elec. cupientes. in fi. de offi. ord. quamuis. ad finem. 88. dist. p̄latum. 23. q. 2. pridem. j. de procur. accedens. de testib. cog. c. fin. quicquid dicat Pe. in l. fin. C. de feri. per. l. ita stipulatus. ff. de uerb. obl. ubi non ualet stipulatio sine die. sed ibi in actib. strictis hominum, in quib. lex non supplet. l. in conuentionalib. & l. quicquid adstringenda. ff. de uerb. obl. Ad hoc pro primo. ff. qui satisd. co. l. de die. & l. si finita. in princ. ff. de dam. infc. ¶ Op. gl. q̄ legatio regis illum nō excusasset, si fuisset t̄c in legatione. q̄. 23. q. ulti. quo ausu. cum similib. ¶ Gl. dicit, q̄ si p̄currit mandatum regis, a quo tenet regalia, cū mandato inferioris a Papa, superiori tñ illius, cui mandat, & tunc dēt obediri regi. 24. q. ulti. ecce. Si p̄currit mandatum regis cū mandato papae, relictiis rebus, obediendum est papae. exemplo Petri. Lucā. 5. 1. q. 2. s. uerū. Dic, in p̄ferenda obedientia est attendē.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

dū si mādātes sunt pares, obediendū est illi, cui magis adstrin-
git. ff. ad Sil. ti. q. s. in graui. §. sed cū oēs. C. de reita. cū in officijs.
& c. relati. 2. in fi. si vtriq; pariter adstringit, parendū est illi, q
est in maiori necessitate: ut d. §. sed cū oēs. Supposita parili ne-
cessitate parēdū est primo vocāti. de rescr. ceterū. de ma. & ob.
c. 2. Si unus est inferior, alter superior, parendū est indistinctē
superiori, in his, q̄ sunt iurisdōnis superioris, & inferioris: I his
q̄ sunt iurisdōnis inferioris, & nō superioris, parendū est infe-
riori. de off. or. pastoralis. §. 1. r. q. 3. cū simus. 1. r. q. 3. q̄ reslitt.
Per hoc p̄cludit an parendū sit prius regi, an alteri p̄lato: si qui
dē non tenet ab eo regalia, q̄ nō est subiectus, parendū est p̄la-
to: si tenet regalia, Ho. dicit p̄lato parendū tanq̄ maior. de ma.
& obe. solitē. q̄n non p̄t utriq;: ut si eadē die uocet. Inn. dicit, q̄d
si p̄cedēte mandato regis obediendum est p̄lato priusq̄ regi, &
spiritui quā carni: ut ca. solite, & q̄a fortius est uinculū spūale,
quā carnale. de trāsl. p̄la. c. 1. & 2. Si mādāt, puta, q̄ non obstatē
mādato regis, obediēt: sed si non p̄stat p̄latū mādātē uelle ex-
cludere mandatū regis, obediendū est regi primo req̄renti, q̄n
ei est adstrictus: q̄a non intelligit p̄latus mandasse ad p̄iudiciū
regis, nisi exprimat. Iō ex quo aliud nō mādāt, licite parēt pri-
mo regi mādātū: Papā āt p̄ oib. obediendū, tū rōne iurisdōnis,
tū rōne honoris, p̄m Inn. Q̄d intelligi dēt inq̄tum aliquid nō
mandatū Deū: de quo de tēpo. ordi. ad aures. de p̄ces. p̄b. propo-
sui. Oīa in ordinarijs procedūt, & in delegatis, p̄t p̄portio
nantur. ¶ Gl. inducit decr. q̄ simplici nuntio credat in p̄iudi-
ciū alterius. Allegat. ff. de re. eo. qui sunt sub ru. l. & magis. ar-
guit q̄, de of. del. prudentiā. cū si. Concludit nuntio fideli, & b̄n-
exequētī officii suū, credi circa citationes: a p̄s nō. De hoc. 8. 2.
di. proposuisti. 4. q. 3. §. itē in criminali. uer. p̄terea. Hosti. dicit
hoc arbitrariū. de iurci. c. si. idē Arch. 82. di. proposuisti. Nā gra-
ue esset vni nuntio ēt iriūli q̄ ipsūm iurantē q̄riū credi, cū sic
ēps dānari possit abñs, nec audiret appellans. 2. q. 6. §. sunt quo-
rū. de quo per eum copiosius in Sūma, de dolo. sub rubr. de p̄-
tumacia. §. qualr. uer. quid si abñs. & so. p̄ Gu. in Spe. in ti. de ci-
ta. §. sequit. uer. sed nunquid credēt. & ibi plene per Io. An. re-
citatis opi. oib. antiq; de hac mā. residet in hac p̄clusionione, q̄ sit
arbitrariū ex qualitatib. p̄sonarū, & attempta q̄ritate p̄iudicij: &
p̄m hanc diuersitatē aliq̄n q̄ dicitū nuntij admittit simplicem
asserctionē aduersarij, aliq̄n simplex iurū, & aliq̄n eger plena
p̄bōne. Dicit tñ q̄ hoc non est de arbitrarijs sic liberis, q̄ non
siceat reclamare, & appellare, sicut illud de off. del. p̄suluit. de
rescr. statutū. §. affessorē. li. 6. Iō si iudex peruersus male arbitra-
tur, poterit per grauātū appellari, & iudex app̄lōnis reuocabit
grauamen p̄batū corā eo circumstantijs, per quas p̄tendit pri-
mū debuisse q̄riū arbitrari: nam & si uerus arbiter iuris esset,
ab eo grauātē appellari possit. de off. del. ab arbitris. li. 6. Alio-
rū arbitratorum grauamina reuocantē. de arb. p̄ totū. de iureiur.
ueniens. Hęc uera, ut illi credat de citatione facta p̄ se: de cō-
missionē at ei facta non credit: nisi a p̄r appareat: & hoc siue sit
delegat, siue ordinarij citans. Dēt ergo p̄stare q̄missionē ei fa-
ctā apud acta, & scribi. Et est q̄ multas curias q̄ non scribūt, nisi
relōnē nuntij, nec scribunt q̄missionē: & cōsulto apud acta de
hac q̄missione, si nuntius est notus iudici, & partib. credi dēt
absq; alijs lris, ut hic, & de off. dele. prudentiā. de rescr. scilicet cita-
tus. Si nō est notus, non credit ei, nisi a p̄r p̄stet: ut ibi concludit
Spe. in Spe. & Io. An. Vñ dñt dñi de Rot. sua p̄cl. 349. q̄ si dele-
gatus citat per lras, tenet insinuare p̄tatem suā, saltē exēplo, si
citat p̄ nuntiiū notū, non tenet nisi iurare. Et notū ēt dicit nuntii-
ū Papā: p̄ quē p̄t delegatus citare. q̄d nō. §. de p̄ba. q̄m q̄. falsā.
in uerbo, q̄missionē. Sed si testis dicat se non retulisse, q̄d scrip-
psit notariū, uel p̄t scripsit retulisse, an credat notario uel nū-
tio: ponit Io. An. in addi. Spe. de instru. q̄di. §. restat. super uerū.
quid si unus. & ibi dicit, q̄d Cy. ponit. C. de fal. si q̄s de curio. ibi
p̄cludit hoc arbitrariū ex qualitate p̄sonarū, cum utriq; gerat
publicū officii. Vñ si tabellio est suspectus ex prius gestis, addi-
to dicto unius. s. nuntij, huic suspitioni, sibi non credit: quia
duo hęc imperfecta faciunt unū perfectū. C. de testa. sancim.
de prob. rōnes. alias in dubio stabitur scripturæ. ff. de lib. cau-
sa. l. diui fratres. de legi. tut. l. legitimus. † Nunquid autē credat
nuntio referenti de uerbis citati, ut quia refert illum dixisse n̄
uenturum, ponit Io. An. in addi. Spe. de cita. §. 1. in princi. in
addi. magna. uer. p̄m. ubi concludit, q̄ non: ad hoc non se ex-
tendit iurū: quia iurat fideliter citare, & citationes referre. Vñ
sicut non creditur super q̄missione, ut est dictum, sic nec super
rōnē a parte facta: sūm. n. hēt referre, non alienū: sicut nec
ei: crederet, si diceret se a citato iniuriatū. Nec dicit p̄t citari
rōnē citationi annexā, cū certū sit citationē fore perfectā, ēt
citato tacente: & sic oportet a p̄r probari rōnē. ¶ Op. q̄d nō
ualuerit excōicari cardinalis, q̄a facta post & p̄ legitimā ap-
pellationē. de sen. exc. per tuas. & si hoc sciebat index. §. eod. si
duob. Dic, q̄d nō p̄stabat, si appellasset, uel app̄lō non erat ius-
ta: q̄a Cardinali potius q̄ regi obedire debuit. Item non cōsta-
bat ipsūm uocātū a rege: & pot̄ debet credi Cardinali, & nū

tio, q̄ illi uocato. Itē dato, q̄d fuisset impedit, debet ire alle-
gatur, & opponere: si oppositio n̄ admittēbat, n̄ debet statū ap-
pellare. ff. de iud. si q̄s ex aliena. v. de hoc certificare iudicē. de
re iud. q̄siti. ¶ Op. q̄ nō debeat p̄pelli ire ad curiā ad defendē-
dū: q̄a sufficiebat, q̄ a petitione repellebat: q̄a hic est finis exce-
p̄tōis. de or. co. c. 2. Gl. dēt, q̄ Cardinalis nō simplr̄ excip̄t obat:
imo denūtiat uir Pape p̄tumaciā, & excōicationē, ut repellere
a petitionib, siue tanq̄ excōicatus, & puniret: iō ipsūm nō au-
diuit, & ad sedē apostolicā uocauit. j. de acc. ueniēs. Opponeba-
tur ēt, q̄ excōicatus celebrauerat. & hoc p̄lō mouit Papā. ¶ No.
gl. q̄ licet uia agendi q̄s n̄ p̄sequat finē repellēdi, ut nō. de or.
co. c. 2. tū uia denuntiādi p̄t, ut latior, trahi ad vtrūq; q̄d nō.
S V M M A R I V M.

- 1 Appellans non audiuit contra iuramentum, quo promisit stare mandato ecclesie.
- 2 Appellationis non prosequendę tempus currit a tempore appellationis in reiecta.
- 3 Iuramento suo potest quis resistere iusta causa.
- 4 Terminus ad iter arripendum an sit in arbitrio iudicis.

C A P. X X.

Adhęc. ¶ Qui iurat stare mandato ecclesie
iurū, non audit appellans: si tū gra-
uat, p̄t appellare. h. d. cum c. fe. ¶ No. appellatē non
audiri inq̄tū appellat ab implemēto iurū. ¶ Not. 2.
q̄ appellans p̄pelli stare iudicio iudicis a quo, uel
parere mādato. ¶ Nota. q̄ iurū iudici p̄stitū est seruandū p̄
p̄mptā executionē, sicut inia. ¶ No. tps app̄lōnis nō p̄sequen-
dē solū currere a tpe app̄lōnis interpositæ. de quo de app. ex ra-
tione. ¶ Opp. q̄ p̄cise cogatur stare iurō, si iustū p̄cipitur,
ita q̄ nō grauet: a p̄s non. j. e. ut debitus. Nec v. de ferere iurū,
si illud deserat ex iusta cā. ff. qui fati. cog. l. si. Vnde dicit Inn. si-
ue iuret, siue nō iuret, cogitur seruare, nisi appellet iusta causa.
¶ Opp. q̄ terminus ad iter arripendū sit in arbitrio iudicis: vt
in c. cum sit Romana. Fatetur gl. & hic determinatū fuit a Pa-
pa, non ut sic esset de iure, sed sic de facto contingit.
S V M M A R I V M.

- 1 Iuramentum, in absolutione ab excommunicatione est de consuetudine, et non de substantia.
- 2 Appellatio contra iuramentum non tenet, nec ei est deferendum. 8.
- 3 Excommunicationem non reincident ipso iure non parens mand. to ad executionem iuramenti. 7.
- 4 Excommunicationis sententia non ligat in quantum p̄cepti implemētum reducit ad impossibile.
- 5 Pendente appellatione, semel contumax, post absolutionem in parendo mandatis ecclesie non absoluitur. nu. seq.
- 6 Appellationi an videatur renuntiare excommunicatus, qui petit per iudicem a quo absolui absque protestatione.
- 9 Absolutus excommunicationem, post iterato, iurare, ex quo venit contra iuramentum pro prium.

C A P. X X I.

Questioni. Summatū est. §. c. proximi. ¶ No. q̄
iurū, q̄ p̄stat in absolutōe ab ex-
cōicatione, est introductū, de consuetudine: & sicut
non de substantia. Hosti. dicit, q̄ est de substantia: q̄
non licet trāsgredi p̄suetudinē, sicut nec legē. de quo de sen. ex
cō. cū desideres. ¶ No. 2. q̄ app̄lō q̄ iurū, uel p̄ceptū executi-
uū iurū, inq̄tū p̄cipitur iurū, ut q̄ ius non tenet, nec ei est de-
ferendū. ¶ No. 3. non parentē mandato ad executionē iurū in
absolutione ab excōicatione p̄stitū non reincidente ipso iure
in sententiā excōicationis, nisi actualiter iterato in illā reduca-
tur, & eo q̄d paret reduci posse. ¶ No. argu. excōicationis inia
non ligare inquantū p̄cepti implemētum reducit ad im-
possibile. uide Inno. de offi. deleg. p. & G. ¶ Nota semel contu-
mācē post absolutionē in parendo mādatis ecclesie nō absol-
ui cum cautione, sed ita demū, si incipiat parere mandato, uel
illi effectualiter paruērit. ¶ Opp. q̄ app̄lōne pendente quisq;
possit petere absolui absq; p̄iudicio app̄lōnis: ut. j. eo. sollicitu-
dinē. Textus potest plene intelligi, q̄ hic appellauerat post ab-
solutionē ante p̄ceptū, uel post: & de uiribus huius app̄lōnis
dubitat: & hic est uerus intellectus. & c. sollicitudinē. & c. qua-
frōte. nihil habet cōe. So. Pōt intelligi, q̄ app̄lō hic ante inter-
posita fuit, & postea petijt absolui a iudice a quo: quo casu di-
cit, q̄ excludit appellatio. Propter q̄d facit Inn. dubiū, an p̄ pe-
titionē absolutionis corā iudice a quo quis uideat ab appella-
tione recedere. Cōcludit primo, q̄ si quis uideat ab appella-
tione recedere, vñ ab appellatione recedere: ut hic. j. eo. sollicitudinē.
& c. gratum. & quia hic non est officium iudicis ad quē. de se.
excom. per tuas. Si petit absolui cum protestatione, q̄ non in-
tendit ab appellatione recedere: tūc nō recedit ab appellatione:
& hoc operatē p̄testatio hoc casu p̄ periculū cōionis: nam
& tenet absolutio, licet principale sit delatū ad superiorē per
uiam appellatōis. j. eo. qua frōte. & de sent. excō. sacro. resider
quod

quod si renuntiet apponi, iudex a quo non potest absolueri. et eo. sollicitudine. ad si. dicam. et eo. qua fronte. Dic. quod per modum reuocationis sine iniqua potest absolueri. et eo. cum cessante. de re feri. ab excōicato. de sen. excom. sacro. per uia absolucionis, si excōicauit post absolucionem a se attentata potest retractare, & debet: ut d. c. cum cessante. Si uelit absolueri ut legitime personam ad prosequendam apponere prestita cautione, adhuc potest: quia hoc tendit in faciliorem exitum appellacionis. de ma. 3. c. 2. inter. eccle. c. 2. Et hoc expediri potest citra articuli cognitionem apponens: ut d. c. sollicitudine. & c. qua fronte. Si uult absolueri cognoscere de causa apponens, non potest: quia per hoc se intromitteret de appone. quod est in officium iudicis ad quem dicitur in d. c. qua fronte. & in d. c. sollicitudinem. ¶ Ultimo inducit Io. An. de re. quod semel absolutus non reincident in excōicatione reincidentiando in delictum, pro quo est excōicatus, nisi de nouo reeducatur ab homine, uel a iure: ut in casu de eos. de se. excō. lib. 6. uel nisi reeducatur ex uia absolucionis cōditionalis. Et est ratio. quia actio semel extincta, & c. ff. de sol. l. qui res. §. areā.

¶ Appellatio a mandato ad executionem iuri potest appellari. §. c. prox. Gl. primo soluit, quod appellari potest, si modus excedit incepto, & sic grauat: & iusta est appo. Secus si modus non exceditur: & sic frustratorie appellat. Vel dicit scdo gl. quod quis iurat stare iudicio eccle. & itans iudicio appellet ex legitima causa: facta cit. n. quod ius sibi permittit, ff. de iud. sol. l. cum apud. si est excōicatus p delicto, quo iacet, ut quod detinet uxorem alterius, & iurauit super hoc stare mandato eccle. & statim appellat, ut illam detinere possit: illud, quod iurauit, non admittit appo. ut hic. Hec est bona solutio, ut potest ad appellatorem iuramentum, an iniquitate precepti. licet Io. 1. q. 7. si quis faciat differentiam an iurauerit stare mandatis ecclesie ut possit appellare ut. §. c. prox. an mandatis iudicis: & pcedit hoc. c. quod saluum est: quia ista non differunt: ut no. de se. exc. ex tenore. Potest et intelligi hanc de re. de mandato ante excōicationem facta: ut quod mandatum fuit sibi ut dimitteret uxorem alterius: ipse non dimittebat, fuit excōicatus, & postea in uia iuramentum mandatum sibi iterum ut dimitteret uxorem, & appellauit: appo non admittit. ¶ Quare gl. an si excōicatus absolutus reincident in delictum prius, & iterato reducta in excōicationis sententiam, nunquid iterato debet iurare. Lau. quod sic, de ma. & obe. cum in eccle. si. In 2. q. 5. paruuli ibi spale est. Tan. dicit alia cautionem recipi, non iuramentum. Allegat de re. lras. Glo. tenet, quod iurabit in psumptione eorum: & quod de forma est ut iuret. Sed prima opinio, posset recordari cum scda, ut iuret, & caueat. Phi. dicit, quod non exigit iuramentum. Ho. quod ad casum de re. quod licet iuret, & fideiubeat, non absoluet, donec pareat suscipiendo, & adimplendo mandatum p posse, ut dicit lra: in alijs casibus tenet iuramentum exigi a periuicio: quia est de forma absolucionis: & quod non debet esse melioris conditionis, quia non paruit. no. glo. fi. de quo de pac. c. fi.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans ab ordinario de delicto, quod postea committit, punitur ab eo.
2 Appellatio eximit appellatorem a iurisdictione iudicis a quo. 3.

C A P. XXII.

¶ Ratione. ¶ Appellans ab ordinario delicto, quod postea committit, punitur ab eo h. d. Cōis diuisio. Secunda ibi: diximus. ¶ No. quod appo eximit appellatorem a iurisdictione iudicis a quo solū respectu causae, in qua specificae est appellatū. ¶ No. 2. quod inuenta ad releuandam iustitiam, non debent fouere iniquitate. ¶ No. summarium. ¶ App. quod nec appo defendat in leuioribus: quia suspedit tū illo respū, quo, & sup quo interposita est. So. Gl. fatet, & maxime in grauioribus non suspedit. et eo. proposuit. Ho. dicit, quod de leuioribus posset recusari: in grauioribus, & manifestis non. §. c. 2. & remittit. §. c. ad hanc.

S V M M A R I V M.

- 1 Excipere non potest contra aduersarium de sua appellacione, qui appellacioni non detulit.
2 Electio facta a pluribus, si pronuntietur per uerba pluralis numeri, ualet.
3 Electio secunda ualet, prima nulla expresse non cassata.

C A P. XXIII.

¶ Constitutus. ¶ Qui non detulit apponere appone non poterit aduersarium excipere. h. d. Casus. Vacante eccle. canonicis de electione tractantibus, archidiaconus nominauit quemdam E. noie, cui fuit obiectum quod excōicatus erat, & appellatū ne eligeret: quo non obstante archidiaconus elegit, & appellauit ne hoc fieret: quo facto primicerius cum canonicis & plebanis cum sensu clerici uel maioris partis eligit I. in epm: cum istarū electionis delata fuit ad Papam, quod examinatis electionibus mandat patriarche Gradeni. ut faciat, quod sequitur. Prima pars decisae narrat factū. Scda dat iudices, ibi: id quod. No. quod electio scda facta post primam nullā, quod de illegitimo, & post, & appo 1. non ualet, prima non cassata. ¶ No. hic arg. quod ualet electio, siue pronuntietur a pluribus, & p uerba pluralis numeri. Sed hoc dic hodie, ut de re iudi. cum olim ab uno.

lib. 6. p. quae deciduntur, hic no. p. Inn. & Host. ¶ Quare quod pronuntiet appellatio. Arch. dicit, quod forte facta erat. ne alij eligerent sine suo sensu, p. Inn. uel ne quis illa pendente attentaret aliam. p. Inn. Host. Quid si est suspensus? Gl. idem, quod nec eligere, nec eligi tales potest. de p. iur. cum dilectus. de ele. cum inter. R. Nec obstat de ele. exc. si celebrat. quia ibi erat suspensus minori, quae priuat solo participio sacrorum. ¶ App. quod alia non impedit p. prima: quia simplex erat notatio. de elec. quod sicut glo. fatet. ¶ App. gl. quod non ualet scda electio, prima non cassata. de elec. p. siderauimus. & c. auditis. Gl. dicit, quod ubi prima electio, uel nominatio est nulla, ualet scda, prima non cassata: si est notatio, non est dubium, ut dixi in gl. pcedenti. Idem si electio, ex quo est nulla: tū procedit, quod est aliqua: & hic erat nulla triplici de causa. Primo, quia post appellacionem legitimam. Scdo, quia a longe minori parte, & alia quali a tota ecclesia. Itē, quia post excōicationem: & sic de inhabili. de elec. cum in cunctis. Dic. ut in c. auditis. Vel dic. quod eodem contextu ita duae electiones fuerunt factae, secundum Gof. & Inno. Sed prima uerior est.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans ab ordinario in una causa, in alijs compellitur coram eo comparere.
2 Appellatio ex uiribus suis non suspendit iurisdictionem iudicis a quo in separata causa.
3 Iudicis recusatio non habet locum in notorijs.
4 Index recusationem euitat, ubi alteri committit.
5 Exceptio stipulationis, an obstat agenti in notorijs.
6 Index suspectus potest cogere partes, ad comparandum coram se, ex quo non recusatur.
7 Iudicem ordinarium mihi datum delegatum de presenti in certa causa, an possim ut suspectum recusare, pendente appellacione contra eum in alia causa.
8 Index quomodo potest in notorijs recusari.

C A P. XXIII.

¶ Proposuit. ¶ Appellans ab ordinario in una causa, in alijs compellitur coram eo rēdere: potest tū eum recusare, nisi de graui, & manifesto crimine pueniatur. h. d. Cōis diuisio. Scda 2 ibi, super quo. ¶ No. quod appo ex uiribus appellacionis non suspedit iurisdictionem iudicis a quo in separata causa, sed posset 3 ab appellante recusari, ex quo semel grauaui. ¶ No. quod in notorijs non habet locum recusatio, sicut nec appellatio an delictum hēt notoriētatē, simul & grauitatē. ¶ No. quod in notorijs quis daturat ab alijs alia declaratione facti. Ad hoc. c. puenit. ¶ No. quod si ordinarius delegat alteri, dic quod euitat recusationem. de for. p. si quis clericum. ¶ Quare, an in notorijs agenti obstat stipulationis exceptio? Dic. quod non, cum plus sit notorium esse, quam litent pcedatam esse. Gl. 1. colligit notabile, & est clara. ¶ App. gl. quod imo necessitate ad non cogendum eum litigare, ex quo illi suspectus est. §. c. cum speciali. Sol. Verbū non debet necessitate importat, ubi uelit recusare: sed si non recusat, tenetur respondere coram illo. ¶ Quare gl. pendente appellacione quod ordinarium, is datur delegatus in alia causa, an potero illū recusare? Gl. arguit, quod sic, per istud cap. sed dicit glo. quod hanc recusatio erit in pendente ad euentū appellacionis, ut si pronuntiet pro grauate, iam apparet eum grauaue, ut quia appellans succubuit, repellat a recusatione. Et hanc fuit opi. Tan. §. co. ad hanc. & idem Inn. & Hosti. Puto quod euentus appellacionis non repellat recusationē, si corā iudice recusationis, paratus sit ostendere grauamen: quia nunc ad alium finem opponit. Et idem, & fortius, si deserta foret appellatio. Ad quod de sen. exc. licet. li. 6. Non obstant, quae dicit Io. An. hic, quod etiā anteq̄ expectaretur euentus appellacionis, possit appellas corā arbitris probare grauamē ad finē recusandi: quae probatio non sufficeret quo ad finem appellacionis & no. §. c. ad hoc. Sensit tamen Gof. quod causa recusandi fuerit, quia iudices, a quibus appellatur, solent puocari. C. de ep. audi. l. 3. pp quā pronocationem uident se uelle ulcisci. Ideo pendente appellacione potest recusari. Et sic intelligit ista iura, ut patet in sūma, de iudi. §. in his ergo casibus. Ad quod, de offic. dele. suspiciōnis. Puto, quod pronocari non debet, si utrius iure suo: quod hanc non sit sufficiens causa, nisi aliter ostaret de facto, ut quod iniurius esset sibi pp hoc arg. de offi. dele. cum sup in parte decisae posita sibi per gl. ¶ Gl. opponit, quod in notorijs pcedit recusatio. 3. q. 6. quod suspedit. Gl. dicit, quod in manifestis non notorijs pcedit recusatio, in manifestis notorijs non. Vel p. Inn. hoc crimen erat graue. Et dicit graue, p. Inn. id. de quo plurimi scdantizantur, & quod uniuersam mouet urbē. 26. q. 6. c. fi. uel relinquatur arbitrio iudicatis. de sen. exc. cum illorum. uer. nisi excessus. Secūdu hanc ergo in notorijs non grauibus admittet recusatio. Huic obuiat, quod no. Inn. de cen. cum uenerabilis, & de uer. sig. ex parte. ubi iudex in notorijs non dicit suspectus, quia nihil hēt cognoscere: dic in manifestis procedat recusatio. In notorijs in quantum poenam uellet imponere a iure determinatam, non potest recusari, ex quo poena est determinata: aut illam, & non est locus

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

querere: aut aliam, & appellabitur, Si poena non est determinata, tunc quia in arbitrando possit grauare, potest recusari: vt not. Arch. in illo. c. quia suspecti. Et cum hac limitatione debet intelligi gl. de off. deleg. c. o. lib. 6. in gl. magna, iuxta finem.

S P M M A R I P M.

- 1 Excommunicatus absoluitur cautione prestata.
- 2 Excommunicatus, & inobediens sunt indigni gratia sedis apostolicæ.
- 3 Confirmatio debet fieri in ecclesia, vel palatio.
- 4 Spiritualia non sunt in laicorum domibus exercenda.
- 5 Excommunicari quis potest propter contumaciam.
- 6 Absoluere potest iudex excoicatus a se appellacione non obstante.
- 7 Appellacione suantis, vel conditione non obstat, potest conquerens absolui de sententia iniusta ante ingressum iudicij.
- 8 Appellacionis causa defertur negotium principale ad superiorem. Appellanti quando sit data facultas eligere causam appellacionis retractandi.
- 9 Sententiam suam iudicis interest defendere.
- 10 Excoicatus pro manifesta offensa non absoluitur lite pendente.
- 11 Absolui si petat excoicatus, an sit pars citanda.
- 12 Eps si confirmetur in camera regis, in quo dicatur perneri iuris ordo.
- 13 Excoicatus nisi absoluitur, quod periculum subest illi.
- 14 Appellatio non admittitur in casibus, qui dilationem non accipiunt.
- 16 Cautionem qualem prestat excommunicatus, petens absolui.

C A P. XXV.

Qua fronte. ¶ Absoluitur excoicatus cautione recepta, licet aduersari, vel excoicator, ne absoluitur, appellet. Prima pars reprehendit querentem. Secunda ibi: sane duplici ipsius questioni respondit. ¶ Nota non solum inobedientem, & excoicatum indignum gratia sedis apostolicæ, sed etiam peruerterem iuris ordinem, & contemnerem canones. Ad primum. s. eo. cum parati. de off. or. quod sedē. in fi. Ad secundum hic, & de tem. or. uel non est. ¶ Nota locum confirmationis, quia debet fieri in ecclesia, vel in palatio, ubi sedet eps, uel in camera propria. Ex quo patet tales confirmationes fieri extrajudicialiter. ¶ Nota in domibus laicorum, etiā principum, spiritualia non exercenda: quia in hoc detrahitur dignitati ecclesiasticæ, quæ maior est regali. de sacra unc. c. uno. ver. refert. ¶ No. quæ excoicari pp contumaciā, & pp aliā causam excoicari possit. ¶ Nota iudicē a quo absolueri possit a se excoicatum appellantis appellacione retractata, & prestata cautione de parendo mādatis iudicis, ad quæ appellauit, uel eius delegati: & tunc absolui potest, reiecta dictione, & appellatio ne aduersæ partis. ¶ Nota, quæ appellacionis causam defertur ad curiam, nisi appellatio deferretur, vt ibi tractetur: sed est extra curiam deleganda. ¶ Nota ante ingressum iudicij absolui posse querentes de iniusta sententia, cum cautione debita, non obstante petitione, uel appellacione suantis. ¶ Oppo. qd applo non debuerit deferre causam ad superiorem, ut non absoluat: & sic cautio debuerit prestari de parendo mādato superioris. Aut enim appellatio interponebatur ne absolueret: hæc declarabatur fuit uola: & sic negotium non deuoluebatur ad superiorem. j. eo. ut debitus. Aut appellabatur ne absolueret, quia suspectus: & hoc esse non poterat, quia coram eo obtinuerat excoicari reū, qui absoluitur, & sicut pbatū, nō poterat recusari. Quidā intelligunt, quod hic nulla alia erat applo, nisi interposita per eū, qui obtinuit excoicari, & ne absolueret: & sic actor appellauerat, & non reus, quia erat excoicatus. Sed dicunt, quæ hic non loquitur de applo, ne non absoluitur: sed de alia per actorē interposita, p̄m Pe. & Abb. qui ponunt hunc intellectum. Dicunt, qd ex superuenienti affinitate erat suspectus: & propter hoc appellatū, per dec. ininuante. de off. dele. ut si reus recepit nepotē iudicis. Vnde licet applo non impediat absolutionē, defert tū negotiū ad superiorem. Sed ut dicit Io. An. s. ut hie nō cōte. accedēs. applo non est modus recedendi a iudice suspecto. Potest sedo poni exemplum in actore, qui obtinuit excoicare reū, & postea conuictus ab illo corā eodē iudice per eū grauatus appellauit, nunc propter hanc causam recusat iudicē, & appellat: applo defert negotium principale, sed non absolutionē. Tertio potest intelligi p̄m uetera iura, p̄m q̄ licet appellet, nō expressā causā, applo deuoluit causam, nō tū impedit absolutionē. Vel p̄m Host. appellatū fuit ex rōnabili causā, iudex a quo uult absolueri, absolutio potest fieri, nec impedit ex applo, & deuoluitur nihilo minus causā: & sic cessant oīa. Et p̄m hunc intellectū, qd hic fuerit tū applo interposita per actorē. Pōt sedo intelligi, qd ab iniusta excoicatione erat primo appellatū p̄ reū, uel qd petebat absolui a iudice a quo, uel ab alio inferiore: opponebat non absoluedum, & appellabat: Papa dicit, applo reiecta secunda, eū absolui cum cautione de parendo mādato iudicis ad quæ, primo ipse excoicatus appellauit, & procedit hic, siue sit ordinarius, a quo appellatū est, & a quo petiit absolutio, siue ei superior. de off. or. ad reprimendam. siue delegatus ante latā sententiam diffinitiuam. de off. delega. querenti. siue delegatus principaliter delegatus fuerit in hac causa, siue in

alia, & de hac sententia coram ipso incidat quod. seruato ordine, de quo. s. de off. delega. prudentiam. §. sext. i. p̄m Holti. Sed huic obuiat, quod si appellatum est ab iniusta excoicatione, & index detulit appellacioni, se non debet introumittere de iurisdōne. Dicit Inn. quæ specialis est casus, in quo se non introumitit absoluedo, & cautionem recipiendo nomine ecclesiæ sine alio mādato. Ad quæ de sen. excom. sacro. ad fi. Dicit tū, qd sic petēdo vt recedere ab applo: & hoc si petat sine protestatione. Secus si protestetur: quia hæc est iusta causā protestandi: & malē fecit eps cum hac protestatione ipsum non absolueret. De quo remittit. s. e. qōnem. Et dicit Io. A. uidentum, quod no. j. de sent. exco. sacro. super gl. pe. Tu dic, quæ & sine protestatione poterit absolueri per uiam reuocacionis. Sed non placet: quia sic cessaret appellatio. Dic, quæ & per uiam absolucionis, ex quo prestat cautiones de parendo iudici: quia hoc tendit in faciliore exitum appellacionis, ut habilitetur persona: nec se introumitit de articulo appellacionis, cum de causa non cognoscat: ut dicit j. e. sollicitudinem. Tertius intellectus, qd hæc petitio fuerit facta coram iudice, ad quem fuit appellatum: quia absolueri poterit. Quod intelligit Ho. si aditur proximus superior, cum iam cognouerit de ueritate appellacionis: ut no. de ap. Rom. §. cum aut. li. 6. Vel dic, qd poterit incontinenti: quia hic imminet periculum: & hoc procedit, quoniam non imminet periculum. Vel illud cum remittit ad superiorem: hic, quoniam ad eundem, qui tulit sententiam, qui certus est de facto suo. de refer. ab excoicato. Fatet pp expensas, & alia, quæ potest opponere pars, qd semper est citanda, ut statim dicitur. ¶ Op. quod non sit in facultate appellati eligere causam tractandam coram Papa, sed appellatis: quia appellantis est eligere iudicem, non appellati. j. e. oblatæ. Sol. Intellige, quoniam appellans non profequitur, sed appellatus: alias ab utroque procedente ut delegentur, & cui delegerit exigitur, vt riusq; consensus: alias exigitur consensus appellati. de off. dele. cum inter. R. Vel dic, si maluerit. in actu appellacionis: quia in eius est facultate. s. appellantis, appellare ad Papā, uel proximum superiorem. de ap. cord. li. 6. Non placet: quia hic, dicit hoc in optione appellati, & aduersarij appellatis. Vel p̄m Per. Papa & ipsius delegatus ponit hic pro una distincta: reliqua uenit per subauditum, uel coram illo, coram quo cautio nem obtulit. Tu dic, qd debebat cauere de parendo coram de legato a Papa: quia cōter causā deuoluitur in curia, ut ibi tractetur. j. eo. Nicolao. sed vt extra committatur, nisi uoluerit appellatus. s. deferendo. p̄m formam. c. sape. & c. cord. e. tit. lib. 6. ¶ Op. quæ textus superfluit in uers. de his. ubi repetit idem per idem. Solu. Prima pars loquitur, quoniam non conqueritur, ut patet ibi: irrationabiliter. &c. Vel secundo in prima parte conqueritur de excoicatione lata ad petitionem partis: in secunda de lata ad petitionem iudicis. Tertia, quia prima loquitur ubi se opponit pars. Sed ubi se opponit index. Quarta, quia petebatur ibi solutio ab excoicato re, hic a suo superiore. Quinta, quæ ibi conquererebatur per uiam applois: hic per uiam querere.

9 Quælibet est bona. ¶ Ex tertia nota, qd ubi iudex ex officio promulgat sententiam, interest illius eam defendere, & admittendū. de sen. exc. venerabilib. lib. 6. Et per hoc non obstat, quæ no. de proc. in nostra. de trans. de cetero. ubi dicit Inn. iudicem nō uocandum, ut defendat processum. ¶ Op. qd excoicatus pro quolibet alia causā non absoluitur, prestata cautione de parendo, ut patet de uerb. sig. ex parte. Sol. Dic, quælibet alia causā dependet a contumacia, uel dubia offensa, uel delicto, quo defendit reus, uel non admittit cautionem. si offensa est manifesta: ut d. c. ex part.

11 & de off. dele. ex lris. in gl. antepe. ¶ Quæro an in absolutione ab excoicatione pars sit citanda. Dicit Ho. qd sic: ut de maio. & obed. inter quatuor. de causā pos. c. i. de sen. exc. uenerabili. uers. in his. nisi periculum sit in mora. de quo. i. l. q. 3. excoicatus. & uers. seq. ubi habes. quæ hic no. Pe. & Abbas, & Egi. de iudi. c. i. & ibi tenebit partem uocandam. Dicunt tū, dato, qd non uocet, absolutio tenet, pars tū ex hoc grauatur, & poterit appellare, præcipue si pro manifesta culpa sit excoicatus. Hæc uera, quæ ad petitionem partis est excoicatus. Secus si ex officio: ut no. Io. in c. excoicatos. quia sicut excoicauit ex officio, ita potest illam ex officio tollere. Hoc tene quæ notet Inn. de off. dele. prudentiam. §. extra. super uerbo, malitiā. Et si aduersarius citatus primo petat satisfieri, quem petens excipit de excoicatione, dicens paratū probare, an sit facienda absolutio ante satisfactio nem expensarū: quia si excoicatus est, non potest agere. de iud. intelleximus. & sic nec expensas petere. Idem stat, quæ sufficit cautio. de uerb. signi. ex parte. Gul. Na. tenuit quærium, cum iste non agat, sed excipiat illum non prius absoluedum. Et hoc sibi licet, sed id de dolo. finē. Itē si diceret et agere, cum expensæ ueniat iudicis officio. C. de iud. sancimus. Iudex ex officio dānaret. Quæ no. quia pro excoicato iudex potest uult, supplere in his, in quibus potest supplere de furto. Ad hoc alleg. Hostien. de iurcuran. do. debitores. Similis est quæstio de reo, qui uult recuperare possessionem

possessionē, cum opponitur excommunicato. De quo ut lite nō cōtest. qm̄. §. i. aliis. Ad hoc not. de excep. exceptionē. p. Bar. in l. de pupillo. §. ff. de ope. no. nun. Gl. i. est clara. Dic. in fi. Per hoc dicit Hosti. qd̄ si priuilegiatus excedat, potest sibi iustitiam denegare. Ad qd̄ de deci. nuper. in fi. not. gl. 2. ¶ Quæro in quo ordo iuris peruertat confirmando in camera regis. Gl. dicit qd̄ debet fieri confirmatio cū causæ cognitione. 23. di. illud ideo de plano expediri nō potest. 3. q. 3. §. spatiū. cū si. Quod patet, qā talia fieri nō debēt, nisi p̄missa diligenti examinatione, & personæ et electionis, nec debet fieri absq; consensu, & cōi. capituli, vel maioris patris. de his, quæ fi. a. præla. si cōsen. c. nouit. & c. qto. Ad hoc, qā hodie exigūt qd̄ p̄cedat citatio p̄m formā c. fi. de elect. li. 6. In quantum gl. in cōfirmationib⁹ exigūt cōsensum capituli. lo. An. hic dicit, qd̄ sufficit consilium, ut ibi not. scilicet in iurib⁹ allegatis in gl. ¶ Querit qd̄ periculū subdit, nisi absoluat. Dicit gl. qā citi⁹ moti⁹ p̄ p̄m. Et allegat iura. Assignat aliam causam, p̄ quā fit absolutio, scilicet qā nihil deperit aduersario, si absoluat, & ei prodest; ideo eius malitiē nō est indulgendum. ¶ No. gl. quæ ponit regulam, quod in casibus, quæ dilationem non capiunt, non admittitur appellatio. Ioan. And. remittit ad casus, in quib⁹ non admittitur appellatio. in Spe. de app. §. in quib⁹. & ibi ponunt exempla istius casus. ¶ Querit gl. qualis cautio sit hic præstāda. Dicit, quod debet præitari iuratoria, p̄m quod dā. Gl. restitit quod debet esse alia iuratoria, scilicet quia debet esse sufficiens, ubi excommunicatus est, quia nō parat iuri. In alijs casib⁹ dicit, quod sufficit iuratoria, nec sufficit simplex, cum dicat sufficientem: intelligitur ergo sufficiens secundum naturam materiæ subiectæ. ¶ Gl. vltima assignat contrarium, & remittit. ibi videbitur in glo. sed quare.

S V M M A R I V M.

- 1 Suspendere, vel excommunicare non possunt prælati, nisi monitione præmissa.
- 2 Excommunicationis sententia non est proferenda, nisi præmissa monitione.
- 3 Citatio non exigitur ad executionem facti in pœnis, quæ ipso iure inferuntur in canonibus latæ sententiæ. nu. 12.
- 4 In sententia iuris sicut non exigitur citatio, ubi ipso iure pœna infligitur, ita & in sententia hominis pœnam iure inferentis. nu. 12.
- 5 Appellari sicut est prohibitum contra pœnam, ita & contra regularem disciplinam.
- 6 Appellans non prosequens suam appellationem damnatur in expensis.
- 7 Monachus litigans ut proprium non habens, damnari non potest in expensis. nu. 13. 14.
- 8 Canonici regulares nō possunt appellare cōtra correctionē, & disciplinā.
- 9 Correctiones proficiunt ad salutem, a quibus non licet appellare.
- 10 Corrigrere non potest prælati monachum absq; capituli consensu.
- 11 In excommunicationis sententia, quæ seruare debeant prælati.
- 12 Sententia, per quam iudex condemnat delinquentem in pœna ipso iure irrogata, non dicitur sententia, sed declaratio pœnæ irrogatæ.
- 15 Expensarum satisfactio, quæ sit.
- 16 Contumax quando ad expensas teneatur ratione contumaciæ.
- 17 Appellatione deserta ex quo appellans damnatur in expensis, an iudex a quo, vel ad quem condemnatur pro illis.
- 18 Excommunicatio monitione non præmissa, an ualeat.
- 19 Excommunicationis sententiam, quibus casibus quis ipso iure incurrat.
- 20 Expensas si quis non potest satisfacere, in quibus ipse est condemnatus, quare puniatur.

C A P. XXVI.

Reprehensibilis. ¶ Prælati excōcicantur, vel suspēdere nō debēt subditos, nisi monitione præmissa. h. d. Nec subditus contra disciplinam ecclesiasticam appellare potest. maxime si est religiosus. hoc primo. Et iudex a quo præfigit terminum appellanti ad appellationem prosequendam, intra quam si non prosequitur, iudex a quo reassumit iurisdictionem. Hoc secundo. Appellans uero non prosequens appellationem suam condemnatur in expensis, appellato prosequenti. hoc tertio. Et sunt quinq; dicta, quæ p̄tent. ¶ Not. prælatos non debere proferre excommunicationis sententiam monitione non præmissa, nec suspensionis. ¶ Not. 2. quod ad executionem facti in pœnis, quæ ipso iure inferuntur in canonibus latæ sententiæ non exigitur citatio. Et est argumentum, quod ubi bona ipso iure confiscantur, nō exigatur in actu incorporationis citatio. ¶ No. 3. q. sicut in sententia iuris non exigitur citatio, ubi ipso iure pœna infligitur, ita in sn̄a hoīs pœnā iure inferentis. ¶ No. q. sicut cōtra pœnam iuris non appellatur, ita nec cōtra disciplinam regularem. ¶ No. iudicē a quo possit statuere terminum ad prosequendū, & non effectū lapsus termini. ¶ No. pœnam appellantis nō p̄sequentis, appellato p̄sequente: qā dānat in expēsis. Et tenēt doc. hāc cōdēnationē fieri uia actionis p̄ditione ex hac decre. nō officio iudicis tm̄. §. de rescrip. ex pte. S. q. not. p. l. terminato ¶ Nota monachū litigantē ut p̄p̄iū nō hntē nō cōdēnatū in

8 expensis. ¶ No. regulares nō possit appellare cōtra correctionē, & disciplinam, p̄m institutiones r̄a. ¶ No. q. correctiones 9 p̄m regulam r̄paribus p̄ficiunt ad salutem. ¶ Not. ar. platum non possit corrigrere monachū p̄m r̄am, absq; capituli cōsensu. ¶ Opp. qd̄ alia seruare debeant prælati excōcicantes, & qbus de sen. excom. c. i. lib. 6. Dic. qd̄ seruare debent q dnt̄. nec peruertere debēt ordinem ut prius excōcicent, & postea moucant. ¶ Opp. 3. finē, qd̄ platus absq; cōsensu capli imponat disciplinā p̄m r̄am. de r̄a. Ioannes, & qd̄ ibi no. q. ut Ho. dicit, hoc apertū, platum non possit corrigrere monachū absq; cōsensu p̄uētus, nisi hoc habeat cōsuetudo. Sed est falsum, p̄m lo. And. sicut no. in 3. Et ibi r̄ndēt ad decre. istam, qā hic loqur de discipli na imponēda a plato, & caplo: sed a disciplina imponēda a plato statuta de cōsensu plati & capli, & determinata, vel statuta p̄ r̄am plato & caplo, q̄ dicit p̄ plati & capli, qā statuta a prælato & caplo. ¶ Opp. q. ubi ipso iure pœna inferat ex ipso gñe, non requat alia sn̄a, et p̄m nec denuntiatio, seu admonitio. So. Dnt̄ qd̄, qd̄ non expectat sn̄a, sed expectat denuntiatio, ut ilius executio: & in hac nō exigit citatio: & sic intelligit r̄am, Alij, ut Pet. & Abb. dnt̄, qd̄ nō est necessaria sn̄a: si tm̄ pmulgat in illa ut cōcurrēt cū iure suo, non exigit alia citatio. Per q̄ dicit, qd̄ excōcicās subditū in casu, quo reperit excōcicatus a iure, monitiōe nō p̄missa nō currit pœnas decre. sacro. de sen. excō. Per h. d. excussisse quēdam abbatē, q sine monitione excōcicauerat subditū, p̄ eo, qd̄ sine licentia exiuerat claustrū, & fuit re p̄tū postea, qd̄ in eodē monasterio erat de hoc statutum excōcicationē p̄ferens. Hoc puto verū, qm̄ pmulgat sn̄am sup̄ pœna, vel iure, vel denuntiat: sed si extrinsecē aliter uellet exeq̄ actū, oportet factū declarari, a quo surgit pœna ipso iure illata, oportet, qd̄ habeat recursus ad citationē in declaratione facti, quo executio applicat. de hære. cū p̄m. ¶ Op. q. in religionis nō possit p̄cedētia obseruari, ut damnentur in expēsis: qā nō habēt uñ refundat. 1. 2. q. 1. nō dicatis. So. dicit Io. And. hoc referri, qd̄ in fine d̄ ad p̄portionabilia: nam p̄portionari non p̄t monachō, qd̄ dicitur est de p̄dēnatione exp̄sationum, p̄m Ho. & Pet. Quid si tm̄ est lapsus de tpe, qd̄ certū sit intra tps, app̄onem finiri non possit. Gof. dicit, qd̄ expectabit hoc nō obstatē, finis. Idem Egid. Hof. 3. ut no. §. eo. p̄sonas. p. l. continuus. ff. de verb. obli. Primū tene p̄m lo. An. p̄ decre. p̄missa. de elect. lib. 6. Ad 3. r̄iū r̄ndē p̄ ibi no. ¶ Querit qd̄ dicat habere p̄p̄iū, & ex quo possit soluere expensas. Dic. q̄ habet p̄p̄iū, nō solū patrimoniale, sed et si hēt reditus ecclesiasticos. de fi. in stru. ca. 2. dum mō ex eo non lādāt ecc̄la enormiter: alias secus, p̄m Ho. de reg. iu. delictū. Ad hoc de arbi. puenit. Nec habet hic rō p̄sionis, uel inopiæ delinquentis. Vñ et ep̄s p̄ feloniam in uita sua priuat seudo: in li. seu. de capi. Cora. c. si clericus. Hoc tene, q̄ qd̄ senserit 3. r̄ium. Archi. de rescri. statutum. lib. 6. quod ponit lo. And. de offi. ord. p̄ti. lib. 6. Ad quod text. de resti. spo. olim. 3.

- 13 executio applicat. de hære. cū p̄m. ¶ Op. q. in religionis nō possit p̄cedētia obseruari, ut damnentur in expēsis: qā nō habēt uñ refundat. 1. 2. q. 1. nō dicatis. So. dicit Io. And. hoc referri, qd̄ in fine d̄ ad p̄portionabilia: nam p̄portionari non p̄t monachō, qd̄ dicitur est de p̄dēnatione exp̄sationum, p̄m Ho. & Pet. Quid si tm̄ est lapsus de tpe, qd̄ certū sit intra tps, app̄onem finiri non possit. Gof. dicit, qd̄ expectabit hoc nō obstatē, finis. Idem Egid. Hof. 3. ut no. §. eo. p̄sonas. p. l. continuus. ff. de verb. obli. Primū tene p̄m lo. An. p̄ decre. p̄missa. de elect. lib. 6. Ad 3. r̄iū r̄ndē p̄ ibi no. ¶ Querit qd̄ dicat habere p̄p̄iū, & ex quo possit soluere expensas. Dic. q̄ habet p̄p̄iū, nō solū patrimoniale, sed et si hēt reditus ecclesiasticos. de fi. in stru. ca. 2. dum mō ex eo non lādāt ecc̄la enormiter: alias secus, p̄m Ho. de reg. iu. delictū. Ad hoc de arbi. puenit. Nec habet hic rō p̄sionis, uel inopiæ delinquentis. Vñ et ep̄s p̄ feloniam in uita sua priuat seudo: in li. seu. de capi. Cora. c. si clericus. Hoc tene, q̄ qd̄ senserit 3. r̄ium. Archi. de rescri. statutum. lib. 6. quod ponit lo. And. de offi. ord. p̄ti. lib. 6. Ad quod text. de resti. spo. olim. 3.
- 15 ¶ Querit q̄ erit competens satisfactio expensarum. Dic. quod ad arbitrium iudicis taxatione præmissa de procu. auditis. & c. cōstitutus. p̄m Ho. ¶ Querit qm̄ debet satisfieri de expensis. Dic. anteq̄ in negotio p̄cedat. j. eo. s̄ape. C. de iu. fancimus. C. q̄o. & qm̄ iud. authen. qui semel. p̄m Ala. ¶ Querit, deserta app̄one quis condemnet in expensis, an iudex a quo, an iudex ad quē. Dic. qm̄q; iudex ad quem pronuntiat, malē appellatū: & planum, qd̄ p̄dēnat in expensis. 2. q. 6. oino. §. patet. j. e. cū ecc̄la. & ca. ut debitus. Si appellans nullo modo prosequitur, tunc iudex a quo, nō iudex, ad quē, qui nullatenus de appellō ne cognouit, condemnabit. Et sic intelligitur hic. Si cognouit, aliquid de appellatione, & corā eo opponitur, qd̄ est deserta: & poterit iudex ad quē p̄dēnnare in expensis: qā iudex est ut p̄nuntiet se nō iudicem, & damnet in expensis. de rescri. ca. fi. & clarj. in cle. 1. e. ti. & qā talis exceptio p̄t in vi declinatorie opponi: quia p̄cludit defectum iurisdictionis: & primā sn̄am transiit in rē iudi. Ad hoc de app. Romana. §. si uero uocati. li. 6. Ad hoc, qd̄ no. de Archi. e. ti. cū app̄onibus. li. 6. Ad hoc. c. ex parte. & in gl. j. e. p̄m Fred. suo p̄ti. 128. est clara. ibi: canones dicit. ut j. e. de sen. excō. p̄stitutionem. li. 6. ibi: de canonica. dic melius dixisset, de Euangelica. ¶ Querit an ualeat excōcicatio monitione nō p̄missa, vel alias iniuste pmulgata. Gl. dicit, qd̄ tenet nisi in duob⁹ casibus. de sen. excō. p̄ tuas. Plures alios. 19 in qbus sn̄a est nulla, uide de sen. excō. p̄ti. li. 6. ¶ Glo. 3. ponit aliquos casus, in qbus qd̄ ipso iure incurrat sn̄am excom. alios uide de sen. excō. eos. q. li. 6. Vide alios in cle. 1. de sen. ex cō. de multiplici sp̄e suspēsiōis. a p̄. i. cle. cupiētes. p̄ gl. ¶ Gl. sequētes sūt r̄ales, & clarē penultima q̄rit an ubi p̄dēnatio exp̄sarū nō hēat locū, qā n̄ p̄t pars satisfacere, quā r̄ puniē. Dicit gl. qd̄ puniē p̄m arbitriū iudicis. de dolo. finē. & alle. q̄lia iura.

S V M M A R I V M.

- 2 Appellationem prosequi tenetur appellans, vel iudici a quo parere.
- 2 Iudex recusatus quomodo possit in cā procedere, ut euitet recusatorem. Arbitrii sunt eligendi per partem recusantem ad cognoscendum de causa suspiciōis.

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

C A P. XXVII.

Adhæc. ¶ Appellans prosequi tenetur appellationem, vel iudici a quo parere. h. d. ¶ No appellatorem prosequi debere appellationem, vel parere iudici a quo. ¶ Nota. 2. modum procedendi a iudice recusato vt euitet recusatorem: qd si nō vult, qd pbetur recusatō, p̄t cōpellere partes, ad eligendū iudicē, qd de cā principali cognoscatur: p̄t et aliter delegare. de foro p̄p. si q̄s. 2. p̄t secunda aliter intelligi, p̄m q̄d no. quod iudex recusatus compellit partes ad eligendos arbitros, qui de cā suspensionis cognoscant. Et not. qd p̄t vnum eligere, & p̄pellit vt eligant vnum, p̄m vnum intellectum, licet cōiter iura loquantur in plurali. Qd̄ intellige si p̄nt concordare. An p̄cedat decr. quo ad statuitur terminum, et si sit appellationi delatū. Host. dicit, qd̄ sic sine a parte, siue a iudice. j. e. interposita. §. 1. An p̄pellit p̄t iudex ad statuendū terminum. Dic quod non per uerbum fas: qd̄ ponit in eius potestate. ff. de offi. p̄sbi. l. ḡnalis. & l. p̄cedet. ¶ Quæro de quo iudice litera loquatur. Quidā, qd̄ de iudice principalis causæ. Alij de iudice, qui cognoscit de articulo recusatōnis. Quilibet est bonus.

S P M M A R I V M.

- 1 Appellans canonicus ad residenti in monitus, interim beneficio suo per vicarium deseruit, de ipsius prouentibus sustentandam.
- 2 Appellare quis frustratorie dicitur quando contra ius appellat. nu. 2.
- 3 Appellationem ubi iudex presumpsit frustratoriam, quid agere habeat.
- 4 Appellatione pendente quo casu liceat aliquid attentare. 10.
- 5 Beneficium quis potest priuari propter contumaciam non residentis. 11.
- 6 Vicarium temporalem quo casu liceat dare nu. 11.
- 7 Beneficium curatum requirit residentiam per se aut vicarium.
- 8 Appellanti an sufficiat, quod intra terminum iter arripit.

C A P. XXVIII.

Deruenit. ¶ Si canonicus ad residentiam monitus appellat, interim beneficio suo per vicarium deseruit, de ipsius prouentibus sustentandū. h. d. decisā p̄sultatio, & r̄sio, ibi: cū aut q̄ tria facit, q̄ per se parēt. ¶ No. q̄ a monitione, & p̄cepto iniusto p̄t appellari: & q̄ admonitio hēt uim p̄cepti: qd̄ sapit nām interlocutoria. ¶ No. q̄ eo, qd̄ q̄s appellat q̄ ius, est p̄sumptio, qd̄ frustratorie appellat, licet aliquo iure linguari possit appellatio iustificari. ¶ Not. qd̄ hēt agere iudex, q̄ appellatōnem p̄sumit frustratoriam, licet non sit omnino certus: qd̄ hēt statuere terminum ad p̄sequendum, uel ad p̄tendum ad iter arripendum. ¶ No. casum, in quo aliquid attendatur appellatōne pen. qd̄ appellatōne pen. a p̄cepto de re fidendo datur uicarius, & p̄t esse rō, qd̄ priuilegio uel consuetudine residere non tenetur: dēt tñ p̄ vicarium deseruire. Vñ nō d̄r attentari id, qd̄ facere dēt et̄ pro appellante. Casus et̄ decisus: qd̄ frustra expectaretur euētus, &c. Vel sp̄ale est p̄ cul tum diuinum, & ex p̄sumptione frustratorie appellationis, qd̄ ius. ¶ No. qd̄ p̄t p̄sumaciam non residentis, uel dandi uicariū, ubi dare tenet, qd̄ p̄t beneficio priuari. ¶ No. casum, in quo licet dare uicarium t̄pale. ¶ Opp. qd̄ nō debuerit deferri huic appellatōni. de cle. nō resi. relatū. Dic, qd̄ hic faciebat dubiū, sed nō decidendi est in oppositum: qd̄ hic beneficium nō erat curatū, & aliqua uia poterat excusari: ibi erat curatum, & p̄miserat residere: uñ non erat excusabilis appellatō. Vñ intelligi dēt, qd̄ hic expresserat aliquē pbabilem cām, ut qd̄ nō poterat ibi se cure morari: nō p̄t hoc tenet p̄ uicariū deseruire, de renū. ad supplicationē. ¶ Opp. qd̄ nō sufficiat iter arripere intra terminū, nisi se p̄nter: cuius p̄tū inuuit l̄a, ibi: intra terminum arripit, &c. Dicit Inn. quod s̄ā dicere sufficere intra terminum iuris, uel ad p̄sequendū ab hoie iter arripere. Sed est salū: qd̄ oportet, qd̄ iudici se p̄nter. Sed nō placet Hof. Inn. intellexit de termino iuris: sed loquit̄ de termino ab hoie statuendū. uñ dicit̄ intra terminū statutū, scilicet a iudice ad iter arripendum.

¶ Op. qd̄ appellatō sit frustratoria, & reijcienda: qd̄ libet tenet residere. 6. q. 2. si q̄s. Solut. Regulr tenet: aliquo tñ casu excusat. In his casibus dēt intelligi hic appellatū, p̄m gl. Vel sc̄do, qd̄ hic admittit frustratoria appellatō, p̄m ista t̄p. sed hodie hoc ē cor rectū. j. e. ut debitus. Dic, si appellatio foret manifeste frustratoria, ut qd̄ appellaret q̄ ius in casu non habente fallentiā, tunc p̄m hæc iura nō esset admittēda. Si appellaret q̄ ius, & haberet fallentiā, & expresso casu fallentiæ appellaret, hodie teneret appellatio, & fortius olim. Si appellaret q̄ ius, fallentiā hñs simplr nō expresso casu fallentiæ, ualebat appellatō olim: qd̄ nō erat manifeste frustratoria, cū aliquo casu posset iustificari, ut hic, p̄m gl. Quidā dnt, qd̄ appellatō simplex teneret: qd̄ hoc p̄ceptū sapit nām diffinitiuæ: qd̄ plus p̄ diffinitiuam posset iniungi. Iō ab hoc mādato p̄t sine causæ expressione appellari. Ad hoc, qd̄ nō. in Spe. e. ti. §. in q̄bus. uer. sc̄d nūq̄ d. in si. ibi dicit, qd̄ ista hñt uim diffinitiuæ. Ad hoc, qd̄ nō. Frede. suo p̄sbi. 192. l. o. An hoc t̄pate uñ uerū, qd̄ p̄cepta talia sunt cum causæ cognitione, vt lite p̄scitata, qd̄ tñc hñt vī diffinitiuæ, p̄ no. de elec. du

dū. 2. Ad qd̄ de ver. sig. ex parte. el. i. vbi. gl. & no. Bar. ff. de cōfec. l. nō fatet. Qd̄ ab istis hñtib' uim diffinitiuæ appellat, vt ab interlocutoriis, tenet Arch. de elec. cupiētes. in verbo, plenā. & p̄ l. o. Mo. ibi in verbo p̄sentauit: a' s in verbo, priuat'. De quo p̄ gl. in cle. cū repulsiōe. de app. ¶ Opp. qd̄ nō debeat appellatio p̄dēte bñeficio priuari: qd̄ nō debet aliqd̄ innouari appellatōe p̄dēte. 2. q. 6. §. appellatōe. Gl. dicit, qd̄ hoc fit, ne ecc̄sa interim careat suffragio clerici: i. deo ne seruitio ecc̄l' ē iterim minuatur, subtrahit illi bñficiū, & assignat alteri, qui interim of ficiet ecc̄siam vice sua: qd̄ frustratoria vñ appellatio. Vel p̄m Inn. p̄cedit hic p̄m iura ista, p̄m qd̄ admittēbat appellatio frustratoria, vt possit illa p̄dēte aliqd̄ innouari. Vel sc̄cūdo appellatio p̄dēte aliqd̄ p̄t innouari qd̄ dilatio nō capit. ff. de dā. infec. l. i. p̄m Inn. & idē Ala. Vel dic qd̄ appellatōe p̄dēte p̄t attentari id, qd̄ posset appellatōe obtinēre, ne expectet casus, cui' euēt' nihil operat. Vnde dicit Host. qd̄ sicut appellatio p̄dēte debet ecc̄sa solūere t̄pale cēsū, & sp̄sus ecc̄l' ē, ita nō grauat, si ipsi ecc̄l' ē interim reddat t̄pale cēsū ecc̄l' ē, d̄bitū: vñ dato qd̄ ex cā rōnabili appellet, p̄t, & debet iudex facere qd̄ hic d̄r: a' s esset dare qd̄ in ecc̄sa curata negligere cura, q̄ ille p̄so nali ter p̄fēqs gerere nō p̄t, nec inuito ep̄o alteri q̄mittere. §. de offi. vic. clericos. p̄m Host. Vel dic qd̄ hæc opatur p̄sumptio, qd̄ est q̄ appellatōe, qd̄ regulr. q̄ ius, & fauorē cultus diuini. ¶ Gl. ult. est clara: & amplia eam, qd̄ priuatur, si nō residet, vel per vicarium non seruiat, etiam si sit iusta causa impeditus: quia ubi non p̄t per se, debet per uicarium deseruire. Ideo temporale impedimentum appellationis non excusat quin debeat per alium deseruire. quōd nota.

S P M M A R I V M.

- 1 Appellationi contra ius non est deferendum.
- 2 Iudæis non licet tenere mancipia Christiana.
- 3 Appellatio quando non defendit quem contra executionem iuris.

C A P. XXIX.

Consuluit. ¶ Appellatio q̄ ius nō est deferendū, a quocūq̄ interponat. h. d. Cōis diuisio. Secūda ibi: nō conuenit. ¶ Not. primo nō licere Iudæis tenere mancipia Christiana. ¶ Not. qd̄ nō ualet appellatio vt illis liceat detinere. ¶ Not. quod non defendit appellatio quē executionē iuris. p̄t intelligi dupliciter. Primo, qd̄ appellatio fuerit interposita p̄ regē p̄ ludæis, qd̄ ad hoc cogebant ab ep̄o Parisiē. Sol. qd̄ appellatū fuit a rege, qd̄ loco ep̄i cōpellebat ad hoc Iudæos. qd̄ libet est bonus intellectus, & vtrūq̄; ponit Inn. & Host. p̄m vtrūq̄; adapta text. Gl. colligit notabilia, & est clara. & rō gl. patet, quia nō p̄t dare grauamen in quantum ius exequitur. 23. q. 4. qui peccat.

S P M M A R I V M.

- 1 Appellare pote s̄ ad papam, ne delegatus procedat, is, qui ante citationē nuntium misit ad papam.
- 2 Itineris arreptio habet uim appellationis.
- 3 Iurisdictionem ordinarij non impedit itineris arreptio.

G A P. XXX.

Adhæc. ¶ Qui ante citationē, vel notitiā lite rarū misit nuntium ad Papā, appellare p̄t, ne delegat' p̄cedat: secus si post h. d. ¶ Not. qd̄ itineris arreptio hēt uim appel. ante citationē, & notitiā l̄rarū, nō post. ¶ Op. j. e. ut d̄bitus. Sol. Itineris arreptio nō suspēdit iurisdictionē ordinarij, ut ibi: sic delegati, ut hic. Sed dic ut ibi dicam. Et per hoc fit expedita glossa.

S P M M A R I V M.

- 1 Appellationi interiecte ad papam, qui non detulit, mittitur ad curiam cum literis ordinarij, ut ibi p̄nuntiat. nu. 3.
- 2 Appellatio extrajudicialis ualet, p̄ quā quis p̄pter delicta uocatur. nu. 5.
- 3 Infanem reddunt quem manifesta delicta.
- 4 Banonicus non appellat a correptione, nisi modus excedatur.
- 5 Appellationi ad curiam interiecte non deferens, qua pena damnetur.

C A P. XXXI.

Depriore. ¶ Qui non detulit appellationi mittit ad curiam. h. d. & nō diuidit. ¶ Nota, qd̄ ualet appellatō exiudicialis, p̄ quā p̄p̄ delicta q̄s uocat, & appellat ad curiam. ¶ No. 2. qd̄ nō deferēs appellatōni iustæ, punit, & trāsmittit ad curiam vt p̄nuntiat. ¶ No. qd̄ manifesta delicta reddūt quē notabile, id est, infamē. §. de offic. leg. cū olim. ¶ Opp. qd̄ nō fuit iusta cā appellatō: qd̄ prior deliquit: qd̄ ex hoc priuare nō grauat. j. e. vt debitus. Dic, qd̄ forte p̄cipiebant canonico vt donationibus quas primo p̄ sanguineis, uel amicis uel alias illicitis alienationib', p̄sentiret, uel qd̄ nemi cōcubinas, uel suos p̄ctus illicitos reuelaret, sup̄ quibus uolebat canonicos adstringere iusto: in quo sentiens se grauatū appellauit, uel ob cām canonicus forte prior ad sedē appellatōnem appellauit, p̄p̄ prior motus appellatōni non deferens ip̄sum excōdicauit, uel suspēdit, uel in carcerē posuit: imo put in antiqua

antiqua, fecit ipm vestib' v'q; ad camisia spoliari, & appl'oni renuntiare cogit: qd ad iniuriam apostolicę sedis hoc fuit. z. q. 6. ad Romanum. & ca. seq. ideo Papa sic mandat, fm Hosti.

- 6 ¶ Opp. quod canonicus non appellat. s. eo. reprehensibilis. Sol. ut. Non appellat a correctione, nisi modum excedat vt hic.
7 ¶ Querit gl. de pœna non deferentis appellationi legitimę. Glo. dicit, & est clara. Quidam dicunt hoc verum in ciuibus: in criminalibus remittunt ad principem digno supplicio puniendum: C. eo. à proconsulibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio religiosorum non defendit contra regulares constitutiones.
2 Canonicum regularem infamatū de crimine cōpellit prælatus ad cedendū
3 Infamia quo casu habeat exitum plena probationis.
4 Capitula communia regularia habent iurisdictionem quo ad facultatē a prælatura absolvendū. 5.
5 Infamia sola delicti deponit in canonicis regularis.

C A P. XXXII.

Vianos. ¶ Contra constitutiones r'ares appell'io religiosorū non defendit. h. d. ¶ No. argu. platum r'arē de crimine infamatū sola infamia delicti posse pelli ad cedendū. ¶ Not. casum, in quo infamia hēt exitū plene p' bationis. ¶ No. qd capitula cōia r'aria hnt iurisdōnem ē in plato, scilicet quo ad facultatē à prælatura absolvendū. ¶ Op po. qd sola infamia delicti quis non sit ponendus, vel cogendus ad cedendū dignitati: primo suspendi debet. z. q. præsbyter. & sic mala. So. gl. secunda dicit, qd pp malam infamiā non cogitur cedere, qn pōt se purgare: sed si nō pōt se purgare, in dicta purgatione cedere compellitur. Vel fm Inn. dic speciale ia r'aribus, vt pro sola infamia possint remoueri. Hoc senti re v' gl. fin. quod pro sola infamia compellatur cedere. Inn. dicit, qd decre. hęc loquitur fm consuetudinem quorundā mo nasteriorum, fm quā ex quo abbas reperitur inutilis, & publice infamatus, requiritur ab eo sigillum, & in cōi capitulo motus compellitur cedere. Non obit. iura, que dnt cessionē fieri debere in manibus superioris. de renun. admonet. quia loquuntur in secularibus, & vbi non est talis consuetudo: hic in r'aribus, & ubi est talis consuetudo: Nō pōt ergo inferioribus dare consuetudo ptatē recipiēdi cessionē in r'aribus. De secularib' hētur in illo c. admonet. & c. qd in dubijs. Et dicit Host. sic seruari in Gñali p'dicatorū, minorū, Cister. Cartus. & Tēplariorū. qd p electionē factam ab illis, ad quos spectat, sine p'firmatiōe administrat, ex quo si in cessione illorū p'cordat, diffinitores, vel maior ps, tenet cedere. Putat Hof. qd in locis ubi est consuetudo hęc, superior cedere nolēt, nō est violētia inferēda, sed adēdus est superior. ff. qd met. cā. extat. de priui. cre. l. credito res. & ipse superior visā voluntate fratrum coget illum cedere, vel dabit illis licentiā eligendi alium, non obstante illius appellatione. ¶ Quoero de quo cōi cap'lo loquat. Dic qd de illo, de quo de sta. mo. in singulis. qd p'gregandū est de triennio in triennium. Dicit Host. qd hic fuit Alex. 3. vñ non v' sensisse de illa, quæ fuit Inn. item nec in cap'lo provinciali renuntiatio facta tenet. de renun. admonet. & c. lecta. Vñ iure p'cludit hic Host. qd vbi in cōi capitulo noluit cedere, de iure recurrēdum est ad superiorem, qui stante cā p'dicta, & cōsuetudine p'dicta, de qua dixi, cōuentu super cā testificante, & cessione p'etēte, sine alia pbōne cogit illum cedere, nō obstante aliqua appellatione, ut sequitur. Et dicit intellectum huius plus congruere iuri. Ex hoc concluditur, quod sicut nō defendit appellatione ius, ita nec contra istam, & laudabilem consuetudinē.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellanti statueri potest iudex à quo terminum ad prosequendum.

C A P. XXXIII.

Daures. ¶ Iudex a quo statueri p't terminum ē ad prosequendum, & lapsu ei' p'pellit appellās stare iudicio iudici a quo. h. d. ¶ No. hic sapius repetitum, sed apertius dicit hoc de delegato, ne dicatur, quod superfluat.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellasse intelligitur, qui se & sua apostolica subiectioni submisit.
2 Appellatio admittitur aduersus molestationem extraiudicialem.
3 Attentatum post appellationem non est nullum, sed quod contra.
4 Appellatio non defendit, si appello, quia tu vis sine causa grauare.
5 Appellatione emissa non valet sententia lata cum causa cognitione. 6.
6 Sententia sine causa cognitione, vel iuris ordine non seruato, non valet.
7 Appellasse vbi quis censetur se submittens protectioni apostolica sedis, an talis submissio procedat in iudicibus.

C A P. XXXIII.

Daudientiam. ¶ Qui se, & sua apostolica p'tectioni submittit, licet appl'onis verbū nō exprimat, intelligit appellasse h. d. Prima narrat factū. Scd'ā dat iudicē ubi: licet aut. ¶ No. qd aduersus molestationē exiudicialē ad-

mittit appello. ¶ No. qd submissio p'tectioni sedis ap'icæ hēt uim appell'onis. ¶ No. qd attentatū post appl'one nō est nullū, sed oportet, qd sit attentatū. Vnde si appello, qd tu vis sine cā grauare, si grauas cū causa, appello nō defendit. ¶ Not. qd snia lata ē, & post appellationē est nulla, nec eget nisi denuntiatio ne. ¶ Opp. qd abiq; aliqua appellatione, vel p'tectione non ualet gestū sine causę cognitione. z. q. 6. s. diffinitiuā. Sol. Fateē Inn. & supplet maxime: qd nunq; valet snia iuris ordine nō seruato. s. ti. i. c. i. ¶ Opp. 2. qd ē lata cū causę cognitione nō ualet post appl'one. de app. p. tuas. & qd appl'one suspensa est iurisdicō. Dicit Inn. qd decre. hęc loquitur, qn appl'io est interposita extra iudiciū: qd hęc suspicō p'dest: qm appl'io, qn ualeat qn interponitur ab ordinario, q'ia tpe appl'onis cessare debet vt nihil faciat p' appellatē sine cā cognitione: qd si fecit, nō tenet: & sicut olim an iudiciū, & post p' appellari, ita & p'tectioni submitti. Hoc tñ hēt minus p'tectio, fm quosdā, qd non ualet, nisi grauamen sequat. imo dīmō a grauamine caueat, pcedere p't index. Sed appl'io in totū trāsierit cām ad superiorē, fm quosdā. Nō placet hoc Inn. qd equiparat p' oia p'tectionis submissiōne, & appl'one. vñ p'cludit qd sicut in appl'one, sic & in p'tectione cā appellatū debet exprimi, & in scriptis porrigēda est. Tu dic, si appellatū iudicio, quo casu appellatū est a grauamine p'terito, submissio, & appl'io in nullo differūt: & si iudex a quo pcedat, ita qd ex pcedēdi mā reuocēt grauamē, ualet p'cessus. j. c. cū cessante. si pcedat fm grauamē, nō ualet qd agit, si p'ter grauamē: si illud est p'ncipū grauamini, nō ualet: si separatū est a grauamine, ualet: ut s. c. sup eo. & ibi dixi. Si appl'io, vel submissio est exiudicialis, siue a iudice, siue a p'te, tūc iustificat nunq; nec ualet, nisi duob. intercedētib. qd iterponat ex verisimib. causis, & ex uerisimib. grauamine, & qd grauamē postea subsequat. Vnde iusta est a tpe subsecuti grauaminis: ut hic, & j. e. bonæ. & no. de elec. cū a nobis. & dixi. s. e. p'suluit. Id si pcedat iudex, uel pars inferendo grauamē, non ualet, qd agit: si euitādo, grauamen, ualet qd agit. Si ergo appellat ne pcedat, sine cā cognitione, ubi pōt cū causę cognitione pcedere ualet p'cessus, qn pcedat cū cā cognitione: qd non uenit p' appl'one, ut hic: si pcedit sine causę cognitione, non ualet qd agit, qd tūc grauat. Si appellat ne pcedat, ubi nō pōt, nec cū cā cognitione, nec sine, tunc quocunq; pcedēdo nō ualeret p'cessus. Remanet ergo d'ria solū inter appl'one exiudicialē, & iudicialē, & nō inter appl'one & p'tectionem: & remanet in hoc, qd in iudiciali, ubi non pcedit fm grauamē, sed aliter in p'ncipū, nō ualet p'cessus: qd secus esset in extraiudiciali: qd illa nō iustificat, nisi directō secuto grauamine, pro quo appellatur. Et hic est ueritas, qd quid inuoluit hic Inn. qui u' facere d'riam an appellat a iudice, uel a parte etiā extraiudicialiter, qd finaliter nullā p'cludit d'riam. Et cū hoc tēperio debent intelligi no. hic per Inn. & s. de elec. cū nobis. & qd dixi. s. eo. p'suluit.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudex appellationis non remittit causam iudici a quo, nisi partium consensu.
2 Appellatione interiecta potest remitti causa iudici ad quem, sola parte appellante consentiente.

Acepta. ¶ Causa non est ad iudicem a quo remittenda, nisi de partium consensu. h. d. ¶ No. summarium. ¶ Opp. quod remittatur. de offic. ordi. ad reprimendam. de refeript. ab excōicato. de senten. excom. per tuas. Sol. Non remittitur causa examinanda, sed bene remittitur quis absol

- 1 Delegatus potest ut suspectus recusari, si sit impetrantis consanguineus.
- 2 Clausula Appellatione remota, non tollit appellationes nec recusationes.
- 3 Iudex potest recusari, quia consanguineus.
- 4 Clausula appellatione remota, non comprehenditur remotio recusationis.
- 5 Iudex consanguineus an indistincte possit recusari.
- 6 Iudicem an possim recusare mihi nunc delegatum, qui proprius est mihi aduocatus.
- 7 Iudicem si nitatur recusare proposita vna causa, quam non potui probare, an mihi sufficiat probare aliam.
- 8 Iudicem an possim recusare ratione ingratitude.
- 9 Iudex suspectus si non recusat, an debeat de causa cognoscere.
- 10 Iudex ratione consanguinitatis usque ad quem gradum possit recusari.
- 11 Iudex an possit recusari, ubi est utriusque consanguineus. Testis non recusat ubi est utriusque consanguineus.
- 12 Aduocatus sicut non potest esse iudex, an ita prohibeatur esse assessor.

Postremo. ¶ Delegatus datus etiam appellatione remota, recusari potest, si sit impetrantis consanguineus, uel eius illa causa fuerit aduocatus. h. d. no. diuiditur. ¶ No. quod sicut clausula appellatione remota, no tollit appellationes ex causa legitima, & iure expressa, ita nec recusationes. ¶ Nota, duas causas habiles ad recusandum consanguinitatem. Et pondera, quia loquitur indistincte. Item quod fuerit in illa causa aduocatus. Ad hoc. ff. de iurisd. omni. iudic. l. pretor. ¶ Nota, fm alios, quod ad remotioem appellationis non includitur remotio recusationis. de quo s. eo. super eo. 2. ¶ Quæro an indistincte consanguineus possit recusari in causa consanguinei? Dic, quod talis possit esse persona, quod no: pura si esset Cisterciens. Vide in Spe. in tit. 1. s. superest. ver. quid si non est. De quo hic per Vinc. An recusetur consanguineus in causa ecclesie consanguinei. Gul. & Egid. quod non, in Specu. tit. 1. s. superest. ver. quid si prelati. Ioan. Andr. in addi. in loco prealle. An possit recusari ab actore consanguineus rei ab eo actore impetratus? Dicit Ioan. Andr. quod sic, si hoc probabiliter ignorabat. ¶ Quæro an proprium aduocatum possim recusare in iudicem? Bona. quod sic, si ei reuelauit secreta causæ meæ. Glo. sentit contrarium. in c. dilectus. de testi. & ibi dixi. Vide Inn. de offic. ordi. irrefragabili. ¶ Quid si proposui vnam causam suspicionis, illam probare non possum, an sufficiat probare aliam. Dic quod non sufficit hodie. j. eo. cū speciali. licet hodie Dama. teneat hoc sufficere, per l. scio. de app. ad hoc, quod nota j. eo. cum causam. in gl. fi. ad hoc. quod no. Gul. in Spe. de recusa. s. ult. ¶ Quid si non est suspectus, sed ingratus, an possit recusari. Dic, quod sic, in aut. de exhi. & intro. re. s. sancimus. col. 5. fm Vinc. ¶ Quid si consanguineus no recusetur, an possit esse iudex. Quinimo & pater in causa filij. 3. q. 5. c. 1. & q. 7. s. tria. & s. filius. ¶ Quærit gloss. vsque ad quem gradum possit consanguineus recusari. Glo. arguit, quod vsq; ad septimum: quia vsque ad illum se extendit successio. Quod vsque ad quartum, facit de consangu. & affini. non debet. Gl. refidet, quod repellitur usque ad gradum usque ad quem se extendit successio: cum semper hucusque se ostendit affectio. Et quia modica causa repellit. de offi. deleg. insinuante. Idem Hostien. Ioan. Andr. distinguit an sint de vna domo, vel stirpe masculina, uel non, & secundum hoc arbitrentur arbitri: nam & origo eiusdem loci quandoque suspicionem inducit. ut lite non contesti. accedens. 2. & experimur maxime in Tuscia, quod uindicantur offense eorum, & super eos, qui sunt de tali stirpe, etiam intra septimum gradum, ut intra quantum non vindicaretur extra stirpem. ¶ Quæro quid si iudex esset æqualiter consanguineus utriusque. Dic, quod non recusat: quia par affectio, & ff. de ritu. nup. l. non solum. s. de vno. Item remouetur iudex, si dominus est impetrantis: & submittit gloss. multas causas recusationis. Tan. ponit hic regulam, quod oēs causæ habiles ad remouendum procuratorem, sunt habiles ad recusandum iudicem, de quibus. ff. de procur. ante lit. cū sequentibus. & de procur. c. 1. lib. 6. Idem dicit Spec. de omni causa habili ad recusandum arbitrum, in Specu. de deleg. s. su

perest. ad finem. Vide aliam theoricā de appell. li. 6. quia oēs causæ similes expressis in iurē. Ad hoc j. cod. cum speciali, & quod ibi not. Vide quod omni causa includens iudicem nimis fauorabilem parti, est habilis ad recusandum: ut lite non contesti. accedens. 2. Item omnis causa concludens cum nimis diligere alteram partem, ut dixi & remisi in d. c. accedens. Item de omni causa, quæ concludit aliquem alteram ex partibus non diligere: ut est tex. de accu. inquisitionis. ad hoc gl. de offic. delega. cū super. ¶ Quæro an sicut aduocatus no potest esse iudex, ita nec assessor. Glo. vlti. dicit quod sic, & allegat iura. ad hoc j. de testi. Romana. lib. 6. vbi nec testis esse potest. de quo dixi de testi. cum a nobis.

- 1 Appellatio sequens non suspendit interdictum.
- 2 Appellatio an suspendat interdictum rerum temporalium.
- 3 Appellatio an suspendat suspensionem a beneficio, vel pontificalibus.
- 5 Appellatio an suspendat interdictum, si episcopus illud suspendat.

Hec quoniam. ¶ Interdicti non suspenditur per appellationem subsequenter. h. d. Communis diuisio. Secunda ibi: Noueris. ¶ Not. quod sententia censura non suspenditur per appellationem subsequenter. ¶ Not. 2. quod sententia excommunicationis & interdicti regulantur a pari. ¶ Nota argu. quod appellatio ante sententiam interdicti, vel suspensionis, uel excommunicationis impedit interdictum. ¶ Quæro de interdicto temporalium rerum, an suspendatur appellatio. Dic de hoc, ut de sententia excommunicationis, is, cui lib. 6. in glo. vltima. Per quæ deciduntur notata hic per Inn. & Host. ¶ Quæro an appellatio suspendat suspensionem a beneficio, vel pontificalibus, vel pallio. Inno. dicit quosdam dicere idem per hanc decret. quæ loquitur indistincte. Alii dicunt contrarium. Dicit Host. quod Inno. not. de sententia excommunicationis. c. j. lib. 6. quod taliter suspensus celebrans non incurrit irregularitatem. Idem Gul. in Spec. tit. 2. s. iuxta propositionis. versic. quid si episcopus. Quasi velit dicere Host. quod si tunc differt in illo, ita & in isto, ut suspendatur per appellationem. Quod satis placet, ut sequetur per regulam: & quia tales sententiæ plus sunt iurisdictionis, & a iurisdictione pendentes, quam a potestate clauium. Nec obstat quod trahat fecum executionē: ut not. j. eo. pastoralis. Glo. colligit in princip. interdicti, & excommunicationis parificari. ad hoc de senten. excō. is, cui. in fi. eo. tit. statutu li. 6. Sunt autem similia in plurib. Primo in eo, quod dicitur in decret. Secūdo in vtroque: exigitur monitio, nisi quando interdictum ab officio, vel beneficio infligitur pro pena. s. eo. reprehensibilis. Quod intelligit Host. quando interponitur a canone, ut ibi dicitur. Secus si ab homine: quæ precedit monitio, de coha. cle. sicut. & c. si autē. Tertio, quæ pro vtroque quis incurrit irregularitatem, & pro vtroque eadē pena imponitur. de elec. excō. mi. c. 2. & 3. Quarto, quia ab vtroque quis absoluitur cū iuramento. s. eo. quæ fronte. de sent. excō. venerabili. & c. sup. eo. Quinto, quia in vtroque pñtatur absolutio ad cautelā: ut in dicta decre. venerabili. de excep. ad apostolicā. Sexto, quia vtriusque sententia ligat, licet iniusta. r. i. q. 3. snia. c. 1. & 2. & c. si quis presbyter. Alias quinq; similitudines, notat Host. de sent. excō. c. 1. & hic remittit: in aliis autē suspensionibus dicit Host. seruandū ordinē iuris: alias non noceret. de resti. in integ. c. 2. Sed nec in aliis necessaria sunt pñdicta: imo in eis illa sola seruanda sunt, quæ seruari debent in aliis interdictis, uel penis imponēdis. Et capitula, quæ dicunt illa necessaria, intelligi debent in suspensionibus, quæ sunt ab officio, vel beneficio, vel officio rātum, vel sacramentis. Hec uera dicit, ubi suspensio, vel interdictum ab officio fit pro contumacia: nam si pro pena, frustra procederet monitio, cum in omnem casum sit securior suspensio. Et dicit quod pro pena aliquando imponitur suspensio perpetua 50. dist. de his. de tempo. ord. accedens. Quandoque ad tempus. infra. de accu. inquisitionis. Quandoque interdictum tantum ad missarum celebrationem. 56. dist. nulla. Quandoque usque ad mortem suspenditur a sacramentis. 2. q. i. multi. Quandoque a prate eligendi, vel ordinandi de elec. cū in cō. stis. de tempo. ordi. literas. 50. dist. ex penitentibus. Quandoque ab ingressu ecclesie, uel officio sacerdotali, de offi. delega. sane. de senten. excō. sacro. de quo dic vt in clemen. cupientes. de penis. ¶ Opp. quod suspendatur sententia interdicti appellatione. infra. cod. preterea. & c. dilectus. Solu. dicit glo. si sententia est lata pure. appellatio non suspendit: si lata est sub conditione, pendente conditione appellatio suspendit, ut ibi. ¶ Quærit gl. an si eps suspendat interdictū, & interim appellet, an appellatio suspendat. Gl. reuocat in dubiū de duobus. Primum, quod presupponitur, an possit episcopus suspendere interdictum. Et recitat primo vna opin. quod episcopus non possit suspendere interdictum, quin ex toto

roto tollat, quafi nō patiat suspensionē, vt hic. Hoc tenendo, si intendit suspendere, & nō tollere, nō tollit: nec suspendit: & cōsequēter appellatio nō suspenderet: qā ibi reperit interdictum, quod idē remanet, licet ad tps suspēsum. ff. de p̄ca. l. sed & si manente. si tollere intendit, illud tollit, & cōsequēter pōt appellari. Secunda est opin. qā ep̄s possit illud suspendere: & mouetur per decret. cū & plantare. §. i. de priuileg. & c. vt priuilegia. vt in ecclesia interdicta potest interdictū priuilegio suspendi, quo ad quid, vt ibi possit declarari. & alleg. c. dilectis. j. eo. titu. Sed tenentes primā opi. respondent dupliciter ad c. vt priuilegia. & c. cum & plantare. Primo, qā licet ibi priuilegio detur licentia celebrādi, per hoc non suspenditur interdictū: qā non sequitur, ibi potest celebrari, ergo suspēnsus est interdictum: nam ecclesia interdicta potest predicari, & tamen remanet interdictum: vt in c. responso. de sen. exc. Secūdo respōdet, quod in c. vt priuilegia. hoc fit ex p̄cessione Papā: non sequitur, ergo inferior hoc pōt. Sup. dubio, an suspēdi possit. glo. quod de facto quo ad interdictum loci seruatur opi. quod suspendi possit. Nunquid autem tunc appellatio suspendet, dicitur. j. eo. dilectis. quo ad interdictum hominis gl. dicit, quod Tan. tenuit illud suspendi non posse: quia non potest eodem instanti esse in ecclesia, & extra ecclesiam. Opi. Vinc. & Tan. tenuit Inno. de p̄suetud. cum inter. Quid velit glo. circa principalem quæstionem non apparet hic. Dic, si quæritur an durante interdicto quis possit priuilegiare. Dic, quod solus Papa hoc potest. Si quæritur, an possit suspendi. Dic, quod in sententia excommunicacionis non: quia illa non pōt suspendi, quod omnino tollatur, cum nō sit communicandum excommunicato, donec fuerit secundum formam ecclesiæ absolutus. de senten. exc. cum desideres. Si quæritur, an sententia interdicti possit suspendi: dic, quod sic, si est interdictū loci ab ep̄scopo, qui tulit, id est, effectum sententiæ, sicut ex toto tollere potest. ff. de iudi. l. iudiciū. vt dñt primi: quia si potest, quod est plus, potest qd est minus. Ideo interim appellari potest, vt dñt secundi. Appellari enim potest a sententia suspēnsa, sicut a p̄ditionali. j. eod. p̄terea. & c. dilectus. fm Hof. In interdicto hominis gl. idem vt non possit suspendi. Idem docet in d. c. vt priuilegia. vt ibi scribit Ioan. And. super gl. Sic ergo & hic: quia si p̄cinit hominem, & satisfacit, relaxanda est sententia: alias non debet sacramentū retractare. s. i. d. si qui sunt. & c. ministri. & c. oportet. Fallit, nisi subit necessitas. de testi. ueniens. ad fi. De legato, an possit suspendere interdictum, remittit Spe. in rit. de leg. 3. super cet. ver. si. potest etiam legatus. Ad hoc no. Per quæ uidetur, quod interdictum in personam non possit, sed suspendere possit a se latum, ab alio non possit suspendere sine causa.

S V M M A R I V M.

- 1 Index ad quem remittit causam iudici a quo si non constet a grauamine appellatum.
- 2 Ab appellatione ab interlocutoria iustificat grauamen, a diffinitiuā iniustitia.
- 3 Appellans cogitur de appellatione iustificare, alias remittitur
- 4 Appellans frustratorie non auditur, vt verus contumax.
- 5 Appellari licet possit ex causa legitima, est tamen in scriptis porrigenda.
- 6 Appellandi facultas per remissionem ad iudicem a quo non tollitur.
- 7 Appellatione frustratoria licet non possit adiri papa, nec eius delegatus, non tamen impeditur adiri via querela.
- 8 Appellationis a diffinitiuā uel interlocutoria, qualis sit.

C A P. XXXVIII.

Vm in ecclesia. ¶ Index appellationis remittit causam ad priorem iudicem, si non constat a grauamine, vel iniusta sententia appellatū. h. d. Primo narrat factum. Secūdo prouidet, ibi: vnde. ¶ Not. qd iure isto non admittebatur appellatio ad proximum superiorē, nisi ex causa legitima, vt pp grauamen, vel sententiæ diffinitiuā iniustitiam. ¶ No. 2. quod ab appellatione ab interlocutoria iustificat grauamen, a diffinitiuā iniustitia: & sic una regulatur a grauamine, altera ab iniustitia. ¶ Not. 3. effectum non iustificatæ appellationis: qā remittitur appellas ad iudicem a quo, ut prosequatur, uel pareat. ¶ Not. 4. qd frustratorie appellans, ut uerus contumax, nō audit appellans: & sic remissius prosequit causam appellatione remota. Vide cle. si afit. de dol. & contu. ¶ Opp. quod sufficiat appellare ex cā legitima. j. eo. c. i. & c. appellatio. Solu. In scriptis est porrigenda, vt ibi: sed non legitēda. ¶ Opp. quod non tollatur facultas appellandi, licet remittat, ex quo nouiter grauatur: ut j. e. ut vt debitus. Sol. Non apponit in istis remissionis hæc cpa: sed instruit archiepiscopus: unde debet intelligi de friuola, fm Hof. & Io. And. Vel intellige qā appellatur ex causa manifeste friuola vt in clem. si autem. de do. & contu. Quid si negetur appellatum, uel per appellationē deuolutum, uel causam appellationis legitimam, an possit archiepiscopus inhibere. Dic, ut j. eod. Romana. §. si uero. & §.

7 quod si. & §. sequenti. lib. 6. ¶ Opp. qd possit adiri legatus absque appellatione: vt in c. i. de offi. dele. So. Pōt adiri per viam appellationis, & in casibus, de quibus de offi. ordi. pastoralis. §. i. alias non. Nec obft. c. i. qā bene pōt adiri per viam querelæ: sed hic adibatur per viam appellationis inutilis: & sic, qd uoluit & c. & in c. cum super. Idem in Papa, qui per querelam aditur, & non per frustratoriam appellationem, fm Hof. ¶ Opp. qd non remittatur, nisi consensu appellantis remittatur, qd est iustificata, ut ibi: uel pendenti dubio, sed sic ea non iustificata. ¶ Gl. colligit practicam appellationis a diffinitiuā interlocutoria: & dicit effectum non iustificatæ appellationis. Scdm hoc ergo non admittebatur applo frustratoria per iudicem, ad quē appellabatur, licet iudex a quo illam admitteret, nisi esset manifeste frustratoria. s. eo. peruenit. fm Goffr. Inn. dicit, qd hæc decr. præsigniuit ius nouum: uel hic in inferiori a Papa, illa qā appellabatur ad Papam. 2. q. 6. ad Romanam.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans non impeditur ex grauamine de præsentī licet alias appellauerit nec est prosecutus, redierit q; ad iudicem primum. nu. 3.
- 2 Appellationis contumacia purgatur, si illi tacite renuntietur.
- 3 Appellare licet in eadem causa pluries, propter diuersa grauamina. nu. 7. & 11.
- 5 Appellatio eximit appellantem a iurisdictione iudicis a quo.
- 6 Clausula, quod delegatus libere procedat, non excludit morationem iuris.
- 8 Appellationi renuntiare uidetur, qui testes producit.
- 9 Appellationem deferens an audiatur postea appellans.
- 10 Appellans ad Papam in beneficiā intimata appellatione appellato an possit appellare, si appellato prosequente contra eum appellantem sententietur.

C A P. XXXIX.

Directe. ¶ Si appellans, q in termino non est p̄secutus, redit ad primū iudicē, si iterū ab eo grauatur poterit appellare. Cōis diuisio. Scdm ibi rñdemus. ¶ Not. qd contumacia ex non p̄secutione appellōnis purgatur, si illi tacite aut explicitē renuntietur. ¶ No. 2. qd contumacia in non prosequēda appellatione non excludit facultatem appellandi, ubi appellans illa deserta, contumaciam purgando causam reasumit, & si iterato grauēt, non obstante contumacia poterit appellare. Pōt aliter colligi, qd deferens appellationem tanq̄ non uerus, & manifestus contumax, audit appellans. De friuole appellante & habetur in cle. r. de do. & contu. ¶ No. qd in eadem causa, & maximē a diuerso grauamine licet appellare. ¶ No. 2. qd appellatio eximit appellantem a iurisdictione iudicis a quo: & sic uel, quod extinguat iurisdictionem. dicam. j. e. pastoralis. ¶ No. q eius oppositum est odiosum, cuius oppositum est fauorabile: & in quantum qs tendit ad dissolutionē m̄sonij, dñ intendere odium: in quantum intendit vinculum, dñ intendere fauorē. ¶ No. de significato uerbi Libere: qā non excludit morationem iuris, & debita iustitiæ, nec appellationem ex causa legitima interiectam. ¶ Opp. quod frustratorie renuntiauerit, ex quo appellatio deserta erat. So. Dicit Gof. quod ex superabundanti renuntiauit: sed forte hoc fecit vt clarius pateret de purgatione contumaciæ. ¶ Opp. quod imo uel scdm hic licuerit appellare ut. j. e. dilectē. qā licet a diuerso grauamine pluries appellare. Sol. Hæc authoritas fuit superficialiter induta, fm Vin. uel respicit factum, uel nō excludit ulteriores. ¶ Quæro quaPr renuntiauerit. Gl. dicit, quod ipso facto testes producēdo. de offi. del. gratum. ¶ Quæro de quo Lateranē concilio loquitur. Gl. quod de decre. reprehensibilis. & cap. sepe. Vel dic, quod fortius faciebat. s. eo. personas. & c. cum sit, quæ iura obuiant decisioni, quæ ponitur hic: quia deferens appellationem, postqā non auditur appellans. Quidam dñt speciale hoc in matrimonio: quia sententia non transit in rem iudicaram: sed certē transit quo ad commodum deuoluendi: ut no. glof. de offi. ordi. ad reprimendam. & de frig. fraternitatis. Vel scdm do deferens appellationem non auditur appellans, iterando eandē appellationē, & ex eadem causa, quā deseruit: sed ex noua iterato appellando bñ auditur, vt hic, fm Goffr. Vel tertio, fm Inn. licet per contumaciam, uel negligentiam deserta sit appellatio ex tps lapsu, tamen a sententia, uel grauamine adhuc possit appellari. Et dicit, quod cum hodie liceat aliter appellare, non putat illā decr. personas. aliquid statuere circa nō prosequētē. Per hoc non soluitur q̄rium. Ideo Io. And. tenet hic, fm Io. & glo. & Vin. quod si deferens appellationem reasumit causam coram iudice a quo, & sic purget contumaciā, maximē renuntiaudo appellationi, poterit, si nouiter grauatur, appellare: quia nec contumax. Si autem deserat appellationem, & duret contumax, quia nec comparet coram iudice a quo, nō auditur, si iterato uelit appellare. 2. q. 6. §. diffinitiuā. uer. sunt quorum. Et hoc placet Io. And. Tu dic concludendo, si appellans intendit deserta appellatione innouari eandem appellationē, siue ab interlocutoria, siue a diffinitiuā nō p̄t, quia

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

quia lapsus est tempus etiam appellandi secundum primam solu. Si uelit appellare ab alia interlocutoria, vel diffinitiva, si appellat a secunda pendente appellatione super prima, ita quod appellatio, & grauamen precesserunt desertionem, & tenet appellatio: quia ex quo non constabat ipsum frustratorie appellasse, ex desertione non constat ipsum pro tunc fuisse uerum contumacem: & sic appellatio tenet: & consequenter hodie profequi non potest. Ad hoc de sent. exc. licet lib. 6. & hoc gl. in cle. si ante. de do. & contu. in uerbo, manifeste. versi. item ualeat. Si autem grauamen secundum sit illatum pendente appellatione, & postea deserta est appellatio, & illa deserta appellatio, est magis dubium: quia tunc apparet de uera contumacia. Ideo puto, quod non auditur appellans: uidetur enim protestari se non uelle comparere, & ex quo non profequitur, hodie uerus contumax detegitur. Si autem grauamen secundum, & appellatio secuta est desertionem, si reassumpsit causam, & renuntiavit tacite vel expresse, & idem si non renuntiavit, dum modo assumpsit causam, contumaciam purgauit, & consequenter non est contumax, auditur appellans. de re iudi. ca. & hic si perlitit in contumacia. lo. And. tenet, quod repellitur ab appellando ut uerus contumax, hoc planum, si est citatus post desertam appellationem: quia tunc durat in prima contumacia. Sed si non est citatus: puto, quod deserta appellatione, renuntiando expresse, vel tacite per actum a se gestum, ut litigando coram iudice a quo: quia tunc non uidetur protestari se uelle durare in contumacia, ex quo renuntiavit ei, quod est causa protestationis: quod tunc nisi nouiter citetur, & uerus contumax constituitur, poterit appellare de dolo, & contumacia. eum, qui li. 6. & quod ibi not. glo. Si non renuntiat expresse appellationi, sed ex temporis lapsu deserit, adhuc est dubium: quia cum cessat appellatio, quae est causa, a qua surgit protestatio de non comparendo, non uerum contumax uerus: & sic potest appellare. Ad hoc de dolo, cum dilecti. Puto opi. lo. And. uerum: quia ex quo deserta appellatione non uenit ad illam purgandam, continuare censetur in prima opinione. Ad hoc text. de do. & contumacia. eum, qui li. 6. qui dat modum purgandi per expressam renunciationem. Non sufficit ergo tacita. Et hoc tenet lo. And. in dicta cap. eum, q. & hac manifesta est, quia per protestationem iudicalem. Non obstat cum dilecti. quia ibi citatur ad cautelam. Vel ibi processus fit coram iudice ad quem, coram quo non uidetur contumax ad illum appellando, & non profequendo: quia non uerum protestari de non comparando. Hec procedunt quando grauatur a iudice a quo appellatio deserta: sed si appellat a iudice a quo, in casu ubi frustratorie appellauerit, si quidem appellatione pendente grauatur, distinguitur in clem. si ante de dolo, & contu. quia non auditur ubi appellatio fuerit manifeste frustratoria: & auditur, ubi non fuit manifeste frustratoria, si finita est appellatio, & iudicatum eum frustratorie appellasse. si quidem perdurat in contumacia, adhuc appellare non poterit. Et sic intelligit gl. in clem. si autem in uerbo, manifeste. circa principium: vel ubi iam pronunciatum erat, &c. Sed si post pronunciationem super frustratoria appellatione profecutus est coram iudice, a quo appellauit, non uideo quin purgata sit contumacia, & quin possit appellare, si postea grauatur: ut hic. Nunquid autem appellans ad papam in beneficiis, intimata appellatione appellato secundum formam clem. causam. possit appellare, si appellato profecutem contra eum appellantem sententietur. Dicunt domini de Rota, quod non, sua conclusio. 376. quia uerus est contumax citatus per edictum, & certissimus de facto, & appellatione de appellat. sepe. & dicta clem. causam. Sed de hoc dicitur in dicta clem. causam. in uerbo.

11 tempus. ¶ **Oppo.** gl. quod liceat pluries appellare. 2. q. 6. oes. & c. ad Romanam. Solutio. Dicitur quod a diffinitiva potest bis appellari, & non pluries: ab interlocutoria, & eodem grauamine, id est a diuersis potest quis appellare toties, quoties grauatur. In quantum glo. dicit quod ab eodem grauamine bis potest appellare, intellige ab eadem persona: nam a diuersis possit qui libet bis. Si enim lata esset sententia contra me, & bis appellassem, tertiam sententiam obtineo contra te, adhuc poteris bis appellare, secundum Hostien. de quo in Specu. de appellatio. §. quoties. per totum §.

S P M M A R I V M.

- 1 Appellatio, quando suspendit sententiam latam sub conditione. 14.
- 2 Sententiam censurę posse serui sub conditione positina.
- 3 Sententia excommunicationis potest promulgari sub spe futurae contumacia. 9. 12.
- 4 Sententia excommunicationis quibus uerbis promulgetur. nu. 8. 10.
- 5 Condicio resoluitua in sententijs reddit retro dispositionem conditionalem.
Dilectio, nisi, in sententijs equipollet isti, si non. 13.
- 6 Appellatio sententię conditionalis censurę effectum suspensum porrigit, ad euentum appellationis. 14.
- 7 Verbo Videtur, quandoque consultationibus satisficit.

- 11 Sententia excommunicationis alternatine prolata, an ualeat.
- 12 Condicio de preterito non suspendit sententiam excommunicationis.
- 15 Sententia excommunicationis lata sub conditione, quid operetur. lib. 16.
- 17 Penam, an quis incurrat, promissa non implens intra terminum impleditus.
- 18 Electio, an ualeat, ubi quis excommunicatur, si appellauerit, uel elegerit. Et c.
- 19 Soluere uel satisfacere, quando quis dicatur.
- 20 Sententia sub conditione, an teneat, ut suspendi possit.
- 21 Condicio retrahitur perinde, ac si ab initio extitisset.
- 22 Appellare a quibus sententijs licet medio tempore.
- 23 Sententia, qua quis condemnatur ad soluendum, si pendente tempore efficitur de alio foro, an liget condemnatum.

C A P. X L.

Ræterea requisiti. ¶ Sententia excommunicationis, suspensionis, uel interdicti lata sub conditione, suspenditur, si ante conditionem appellatum. hoc dicit. Communis diuisio. Consultatio, & responsio. Secunda ibi: uidetur. Facit tria. Primo, ponit formam triplicis sententię. Secunda ibi: ille factum & omisium per illum, in quem lata fuit. Tertio firmat questionem ex his, ibi: uidetur.

- ¶ Nota primo, quod sententię censurę possunt ferri sub conditione positina, & sic ualent, licet promulgari non debeant.
2. questio. 6. biduum. ¶ Nota secundo, quod excommunicationis sententia potest promulgari sub spe futurae contumacia, & assumpta causa de futuro: ut in cap. Romana. §. caueant. de sentent. excommunicatio. libro 6. ¶ Nota, quod per hæc uerba Noueris te excommunicatum, nisi sic feceris: promulgatur excommunicationis sententia. ¶ Nota quarto, quod in sententijs condicio resoluitua retro reddit dispositionem conditionalem: & sic potius adaptatur in hoc ultimis voluntatibus, quam contractibus, non autem reddit ipsam puram resolutionem in conditionis euentu. Et sic dicitur Nisi, in sententijs equipollet isti, si non: licet seus in contractibus. ff. de in diem addict. l. secunda. de quo per gloss. in l. obligationum. §. placet. ff. de actio. & obligatio. Et nota, quod condicio in iudicijs impedit diei resissionem. de quo de rescript. ab excommunicato. de offic. delegat. prudentiam. per Innocenti. de offic. delegat. cum in plures. ¶ Nota, quod appellatio pendente suspensione sententię conditionalis censurę, illius effectum suspensionem prorogat ad euentum appellationis, licet non suspendat per appellationem effectus sententię purę. ¶ Nota quod sententię censurę non tractantur appellatione pendente ex conditionis euentu, ut retro fingatur. ¶ Nota, quod quandoque consultationibus satisficit per uerbum Videtur. Ad idem de sentent. excommun. perpendimus. & c. vniuersitatis. & c. ueniens. Quandoque per uerbum, dicimus. eod. titu. cum uoluntate. §. fin. & c. si quem. Quandoque per uerbum, dubitamus. eod. tit. significauit. Vel non est dubium. eodem titu. si concubina. & per uerbum Credimus. eod. titu. nuper. Quandoque per uerbum Volumus. eod. titu. significauit. Quandoque per uerbum Statuimus, uel indulgemus. eodem titu. a nobis. 2. secundum Ioann. Hoc plus laboriosum est, quam utile. De hoc uerbo potest uideri de iud. c. 1. & de his non occurrit ratio, quare sic non sit. Vide de restitut. spoliato. item cum qui. ¶ **Oppo.** quod per hæc uerba, Noueris te excommunicatum: non promulgetur excommunicationis sententia: quia hæc uerba sunt plus intimantia excommunicationis sententiam, & declarantia quam inducentia. de rei uend. l. ex diuerso. supra eodem reprehensibilis. in princip. Gul. Na. fatetur contrarium, maxime quando hæc uerba proferuntur per scripturam: ut quia literas dirigit, & dicit, Excommunicatum te cognoscas, nisi tale quid feceris, nisi episcopus literas legerit, uel excommunicationem ore protulerit. De hoc de sentent. ex peri. recip. l. 1. de sentent. excommunic. c. 1. libr. 6. & §. eodem reprehensibilis. in princip. Hostien. dicit non esse differentiam, an iudex dicat Excommunico, uel præcipio sub excommunicationis poena, quam incurras, uel te habeas, geras, uel reputes pro excommunicato, te excommunicatum cognoscas, ut hic, & de resti. cogen. c. 2. Goffred. contra propter odium excommunicationis, qui dicit subaudiendum ad hanc decret. excommunico, & te excommunicatum, &c. nisi satisfeceris. Glof. tenet primum. de sentent. excommun. cap. pen. De hoc per Hostien. in Summa. de sentent. excommunicat. §. qualiter. in princip. & concludit ibi, quod inducit excommunicationem, si appareat de mente: & quod in dubio quis debet potius excommunicatum se reputare, quam non. Puto, quod si hæc uerba a iure proferantur, quia ius semper loquitur, & causa subest habilis, & promulgetur excommunicatio. de solu. si quorundam. de immu. eccles. non minus. Si proferantur ab homine, & parte presentate, & in apparatu ad sententiam, hæc uerba inducunt excommunicationem: quia satis certificat mentem excommunicandi, si per

di, si per literas hoc intimat. Opi. Gofr. hic tangit Spec. nihil ap probas in ti. de cita. §. iā. de citatione. versū. quid si iudex in pe. col. Puto qđ ex quo assumit cām inhabilem, scilicet cōtumaciam, qđ in absentia, quod inducitur excōicatio: qā non solū ad intimandum, sed ad promulgandum verba dirigit. Secus si verba essent simpliciter notifiatoria, vt, noscas qđ tali die te excōicamus. Vide similit̄ quāstionem de iud. c. 1. ¶ Oppo. qđ occasione de futuro non debeat promulgari sentētia. de sen. exc. Romana. §. caueant. Dic, quod promulgari nō debet, nisi aliqua culpa præcesserit de præterito: lata tamē tenet. Ad hoc quod no. glo. in cle. dispendio. sām. in verbo, præmoniti de iud. ideo rectē facit si cōdemnet ad aliquid certum, & si nō soluat, excōicet, ex quo est statutus terminus, & lapsus. ¶ Oppo. qđ sententia vt incerta hęc nō ualeat, Noueris te excommunicatum, uel suspensum. C. de sent. quā si. cer. quan. l. 1. Sol. Non est hęc alternatiua hominis ibi, uel suspensum: sed iuris, & interrogantis. Simile de offi. deleg. cum contingat. in princ. ¶ Nunquid autem ualeat excommunicationis sentētia alternatiua: uide quod not. de cler. excō. min. c. latores. de quo dic ut ibi.

12 ¶ Oppo. quod p̄ditio non semper suspendat. Insti. de uerb. obl. §. p̄ditionalis. Si conditio est de præterito, ut si furtum fecisti: non suspendit. Si de futuro, suspendit. Ad hoc quod not. 2. q. 6.

13 biduum. & de p̄ditio. c. si. ¶ Oppo. quod dicitio, Nisi, non faciat p̄ditionem, sed puram reliquit, resoluēdam in p̄ditionis euentum: ut l. 2. ff. de in di. addic. ff. de actio. & oblig. l. obligationem. §. 1. Si promitto tibi decē, nisi Titius sit factus cōsul: obligatio est pura, licet ueniat resoluenda, Titio postea facto cōsule. Sol. In ultimis uoluntatibus reddit dispositionem p̄dō. nalem, in p̄ctibus non, sed resoluuit. Sententię & iudicia in hoc æquiparantur p̄ctibus, ideo in ipsis idem importat dicitio Nisi, quod importat hic, si non, secundū lo. An d. hic, & de sent. exc. quicunq. lib. 6. ad hoc. ff. de actio. & oblig. l. obligationum. §. conditio. de ma. test. l. Stichum. alias ponit pro fi. 38. d. scdulo. de testi. c. pe. Et sic iudicia regulantur p̄m leges loquentes de ultimis uoluntatibus, & non p̄m leges loquentes de p̄ctibus.

14 de quo per Bar. in l. conditio. ff. de uerb. oblig. ¶ Quæro, supposita opin. quod intra tempus possit appellari indifferenter quo ad suspensa est, sententia, nunquam appellatio suspendit excōmunicationem, & annexum præceptum de soluendo, ut sicut releuatur ab excōmunicatione, sic releuatur a necessitate soluendi decē, ubi excommunicatus est, si non soluerit decem. Innoc. dicit, quod releuatur ab utroq: qā uel totum est unum mandatum: & appellatio totum suspendit: uel sunt plura, & excommunicatio est principale, & solutio accessoria. Suspendit ergo principali, uel sublatō, & accessoriū, de consti. trā. slato. Secus dicit, si sunt duo principalia equē: ut qā cōdemnet pure ad soluendum decem, & excōicet si nō soluerit intra mēsem: qā tunc oportet, quod appellauerit intra decē dies a tempore primæ snā, ut illā suspendat, uel transisset in rem iudicatā, adeo qđ si appellaret post decē dies, suspenderetur bene excōicatio, sed nō sententia p̄demnatoria ad decē, quia transiisset in rem iudicatā. c. quod ad cōsultationē. Ad hoc, quia hęc sunt duo mandata diuersa. Suspendit ergo uno, alterū non suspendit. de testa. Raynutius. p̄m Innoc. & Host. Idem puto si præceptum fiat purum de soluendo, & postea si non soluerit intra mensem, excōicetur: quia ut suspendatur p̄ceptum, oportet qđ appelleret ante decē dies. Ad quod no. de re iud. p̄ sanguineū. ubi not. qđ sententię censurę quo ad partem interesse transisset in rē iudicatā, scilicet in quantum hūt purū p̄ceptum, uel sententiā annexā, ut hic declarat. Non obstat si dicat appellonē nō suspendere ē excōicationē: qā supposito, qđ snā, uel p̄ceptum transierit in rem iudicatā, nō p̄t appellatio respectu excōicationis fore iusta: & sic appellatio ut illegitima, ut sine iusta cā, nō suspendet. j. eo. interposita, quia licet teneat p̄denariū, grauari pōt in executione, ut qā sine cā sit intra tps iuris, uel similit̄: & licet iustificet snā: impedit̄ executio. Ad hoc l. si cū exceptio ne. §. qđ si. ff. qđ me. cau. & qđ ibi no. Simile no. j. e. sēpe. p̄m lo.

15 And. ¶ Quæro, lata snā excōicationis, si nō soluerit intra mēsem tali, talis prorogat terminū, an incurrat excōicationē si nō soluat, nec appellet in termino statuto. Dic, si soluat in termino prorogato, non est excōicatus, quia non est contumax. 1. r. q. 3. nemo. & ceterum. Sed si adueniēte termino prorationis nō soluat, incurrit excōicationē. ff. de p̄ca. sed si manēte. quia ut terminus prorogatus cum omnibus appendicijs: & accidentijs: & bñ possunt partes prorogare terminū in fauorē suum assignatum a iudice. ff. si quis cau. l. 2. j. rñso. ff. de arbi. l. Celsus. de offic. delega. de causis. de do. & contu. cū dilecti. p̄m Inn. recitat alios dicere, quod nō remittatur excommunicatio, nisi & iudex proroget de regu. iu. c. 1. Hanc opi. tenent Inn. pro tutori. & Host. ideo sequendam. de homicid. ad audientiam. ad hoc ff. de arbi. si cum dies. 1. responso. & l. non ex omnibus. §. primo. Non obstat, quod terminus prorogatus uidetur cum appendicijs, & accidentijs: quia illud verum quo ad illa, quæ

pendent à p̄tate partium, ut quo ad p̄nam p̄missam, nō quo ad p̄dentia à p̄tate tertij, sicut quo ad fideiussores, & quo ad alienarum rerū obligationes: qā non proganē, nisi fideiussores, idem, & dñi. quorū res sunt, p̄sentiant. ff. de arbi. l. Labeo. §. scđo. pe. & si. ff. loc. itē quari. §. q. implero. C. loc. l. si cū Hermes. & l. leges. p̄m Host. Idē Bar. & Io. Mo. de cen. excō. q. cūq. lib. 6. de quo de fideiusso. qui. in fi. eo. ti. c. 3. Ante factū tenēda est hęc opinio: post factum puto primā uerā de iure: qā ex quo est excōicatus ad p̄modum partis, subintelligit̄ p̄ditio, si pars uoluerit, de iure iu. quē admodū. & leges allegat p̄ Host. loquunt̄ qđ in proratione tangit p̄iudiciū tertij: ut qā proratione arbitriū, qđ est onus in arbitro, sed nullū onus est iudici, si nō soluat ad terminū parte nolente. Si. n. ut dicit hic Inn. uocaret sibi satisfactū, licet nō soluisset, non esset excōicatus, ut dicit gl. & p̄ iura q̄ alleg. ad hoc tex. j. de spon. p̄trea. si excōicet q̄s non soluat intra. xx. dies, an soluēdo. xx. die satisfaciatur. Dicit, qđ sic: qā illa dies includit, et si dixerit, si non soluerit ante. xx. dies: qā intelligit̄ de finitis, Ad hoc, quod no. glo. 2. q. 6. biduum. in gl. v. & eadem. q. anteriorum. in gl. sed nunq. d.

¶ Quæro qđ si excōicatio promulget, si nō soluerit intra mēsem, ex nunc noueris te excōicatum: an prætextu appellacionis releuatur ad snā. Quidam, quod non. Innoc. Host. & Abb. q̄, non faciēdo differentiam an dicat, ex nunc, an ex tunc: qā utroq: casu suspenditur appellatio: qā semper trahitur ad diē p̄ditionis. ad quod de voto. licet. ad finem. & probatur de cōces. p̄ben. c. uno. in cle. Item quia dato, quod à iudice posset retro trahi, hic habuit obiectum medium pendente suspensione ante euentum conditionis interruptens primum extremum, scilicet appellonem. ad qđ. ff. de p̄hen. empt. l. quod si pendente. ¶ Quæro qualiter probetur, quem non soluisse, ut incurrat sic excommunicationem, uel concludatur excōicatus. Quidam dñt, quod cum hęc sit negatiua, & aliter improbabilis, non habet dicens excōicatum probare solutionē nō factam, sed satis, est quod appareat snā, & termini lapsus, ut appareat excōicatio, nisi in p̄rium probetur solutio, uel appellatio. Sed de hoc dic ut plenē no. lo. And. post Innoc. de accu. super his. & uide Bart. ff. de solutio. l. hoc iure. & Inn. de cle. exc. mi. proposuit. ¶ Quæro quid si excommunicatus impeditus iusta causa quare non soluerit intra mensem, an sit excommunicatus. Dic ut plene no. in c. p. & G. de offi. deleg. & per gl. de testi. cog. peruenit. & in cōcor. de excōicatio si nō soluerit, an si non soluit condemnato, cuius bona sunt publicata, uide doct. de cens. c. peruenit. de excommunicato, uel iurāte soluere, an debeat soluere excommunicato. dixi de dolo. ueritatis. de sen. excom. si uere. & c. inter ceteras. ¶ Quæro, excōicatur quis si appellauerit, uel elegerit, appellat, uel eligit, & ante qđ eligat, appellat, an appellatio suspendat, & an ualeat electio. Dubium pendet in isto, an ut detur uinculū, expectetur finis appellonem, uel electionis, uel sic appello, uel electio censetur præcessisse, uel p̄cedere debeat, & ualebit appellatio, uel electio, an eo, qđ se parat ad appellandū, uel eligēdū uinculū iniiciat, & sic p̄cedat snā, & appello nō suspendet, & non ualebit electio. Opiniones sunt. Vna est, qđ appello, & electio censetur p̄cedere, & sic utrūq: ualeat, & appello suspendat. Probant, qā oportet ad purificationē dispositionis p̄ditionalis, & p̄nalis, ut p̄ditio impleat in iuris effectu, & non sufficit qđ factio. C. si mā. ita fuit alie. l. si. Si teneret oppositū, electio esset nulla, ut facta post appellonem: qđ non est dicēdū. Contrarium determinat alij, quod excōicatio: p̄cedere censetur appellacionem, & electionem: & sic appellatio nō suspendat, & electio non teneat. Mouetur: quia hic in momēto cōcurrūt saltem electio, appellatio, & excōicatio: gladius aut̄ domini scilicet excōicatio penetrabilior ē quā status hominis: censetur ergo p̄cessisse. Secundo excommunicatio non fundatur super electione, aut appellacione, sed inobediētia aut contumacia in actu appellandi, & eligendi contra p̄ceptum superioris: sed ante actum exterioris electionis, & appellacionis p̄cedit actus de liberatiō eligendi, uel appellandi iā animo firmat: dat̄ ergo ante actū animi rebellio: & inobediētia: & sic est causa, sub qua fundat̄ excōicatio, ante quā detur actus exterior appellandi, uel excommunicandi: & consequenter datur excōicatio. Et per hoc cessat quod obijci posset, excōicationem tūc fore sine causa, si non est expletus actus electionis, uel appellacionis finitus. Et sic non obstat de sen. exc. l.acro. Tertio, qā excōicatio promulgatur ex contumacia de futuro, & nō de p̄terito: ligat igitur in p̄tium contumacia est in fieri, uel preparata, nō prout est in perfecto esse: nā iniusta esset excōicatio, si quis pro electione præterita excōicaret. de sen. excō. Romana. §. caueat. no. de sen. excom. a nobis. de consti. vt animarū. §. j. maxime hoc foret iniustū monitione noua nō p̄cedente, p̄m Inn. & hoc tenet ipse, & Host. & Io. And. reiecta distinctione, quā quidā dicunt, an excōicauit, si non elegerit, uel appellauerit: uel si appellet, uel eligat, ut primo casu appellatio

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

appellatio suspēdat, & electio sit valida: scđo nō suspēdat, & electio sit inualida. Pro quibus facit qđ pteritū rē perfectā exigit, & cōsummatā: vt l. 2. §. i. ff. qđ quisq; iuris. nō sic futurū vel p̄sens, vel p̄teritū imperfectum. Ad qđ l. centesimis. §. si. de ver. oblig. & l. si stipulatus fuero. ga ex rōnibus p̄dictis ipsi oppositum p̄cludūt, distinctione reiecta. Non obstat, qđ p̄ri hoc facti implemētum habeat de facto, & non de iure cōmittere penā, qđ dicit l. fin. quia illud p̄cedit in penīs tēporalib⁹, exois, & restringēdis: vt in regula. in penīs hic in medicinalibus, & fauorabilib⁹, & anime periculosis. Itē hic p̄cedit valida, & efficacis p̄tūmā quā ponderat excōicatio, & sup̄ qua fundat. De quo remittit lo. And. ad Summā Host. de re iudi. §. qualis. sub illo §. p̄ totū. Tu dic de mente excōicantis qđ noluerit vinculum p̄cedere appellationem, vel electionē: seruāda est mēs. Idē si constat quod noluerit sequi: ga tales sn̄e multum regulantur a mente sententiatis: ideo si voluit qđ p̄cedat appellatio: & non suspendit, electio est nulla: si velit qđ sequatur appellatio, & suspendit electio est nulla. Si est dubium, si excommunicat, in quantum se p̄paret ad eligendum, vel in quantum se p̄paret ad appellandum, appellatio non suspendit, & electio non tenet. licet Hosti. in Summa. in loco p̄alleg. teneat qđ non tenet tūc sn̄a: ga videt excōicare, si se iure defendat, & talis excōicatio cōtinet intolerabilem errorē, & nō ualet. sed ga excōicatio p̄t esse iusta, & iniusta, nō p̄tinet intolerabilem errorē: & sic p̄cedit, qđ est dictū. Si autē simpliciter excōicat, dico, qđ appellatio suspēdit, & valet electio: ga natura p̄ditionis est, ut ad purificandam dispositionem, eius implemētū perfectē p̄cedat dispositionem: ut l. 2. de condi. & ff. de ver. signi. l. cedere diē. & de verbo. oblig. l. quonies. l. hoc iure. & l. in illa stipulatione. ff. de eo. & de elect. cōmissa. & tenet Hosti. in Summa. loco p̄alleg. vbi appellatio ē legitima. Ad hoc, ga parans se ad appellandum, vel eligendū, non appellat, sed appellare vult: ut ff. rem ra. habet. l. amplius. Nec obstat qđ fundat super inobediētia facto annexa: non n. solam mentem punire inrēdit p̄ambulā, sed mentem facto declaratā, & finito facto p̄fectā. & ideo expectatur finis facti: nec dicit p̄mulgata p̄ factū de p̄terito: ga quo ad p̄mulgationē bñ exigit factū de futuro, sed quo ad iniectionē uinculi exigit factū de p̄terito, ga exigit purificatā p̄ditionē perfectē, non preparatā ad p̄ficiendū.

19 ¶ **Q**uero, qđ dicatur satisfacere. Glo. remittit, f. solvere vel si de iussōres dare: sed quo ad absolutionem non sufficit fideius forū datio, nisi esset magna causa. ff. de re iudi. l. 4. §. si. ad hoc tit. §. cū aligb⁹. nisi uolente creditore, se uocante satisfactū; licet pretiū sibi nō numerauerit: vt in Spec. de obl. & solu. §. nūc aliqua. ver. qđ si qđ. Gl. vltima colligit qđ suspēdit sn̄a, quæ nondū tenet: sed dic, qđ imo tenet, licet sit in euentū conditio nis suspēsa. ¶ **O**pp. qđ sn̄a censuræ nō suspēdat. j. e. pastoralis. alias. §. i. Gl. dicit qđ sn̄a sub p̄ditione nō tenet, ideo suspēdit: sed ubi tenet, non suspēdit, ut in p̄ditione certe sn̄a p̄ditionalis tenet, alias si esset nulla, non ligaret in p̄ditionis euentū: vt i regula, non firmat. de reg. iur. li. 6. cū concor. Sed dic, quod tenet in effectu, ga non iniecit vinculū: ac si dicat quod postq̄ iniecit vinculū, non suspēditur. Sed si ante iniecit vinculum, bene suspēdit per appellationem, vnde suspenditur vis sententiæ in plus, & impedit ortus uinculi. ¶ **O**ppo. qđ sicut non suspendit appellatio post sn̄am excōicationis puram, ita nō suspendit post p̄ditionalē purificatā: ga conditio retrahitur, & perinde est, ac si ab initio p̄ditio extitisset. ff. qui po. in pig. ha. l. potior. Gl. non soluit. Dicit lo. And. qđ aliud est in obligatione cōditionali uolūtaria, ga ibi nō p̄t allegari iniquitas, vel grauamē, ex quo partes uolūt. C. de actio. & obl. l. sicut. Aliud in cōditionali sn̄a, quæ redditur in inuitū. ff. de verb. obl. l. in ter stipulatē. §. i. p̄m Hosti. de quo lo. And. remittit de rescrip. ex parte. in gl. si. Vel dic, qđ extremum extantis conditionis trahit retro, nisi habeat aliquod mediū repugnās: secus si habeat ut sit hęc appellatio, quæ altero genere suspendat sn̄am, & im pedit uinculum, & retrahatur. ad qđ l. quod si pendente. ff. de peri. & cōmo. rei uend. ¶ **O**ppo. quod toto medio tempore non possit appellari: ut §. de re iudi. quod ad consultationē. ubi currit tempus a die sententiæ, qđ cōditionalis. 2. q. 6. biduum. So. Gl. dicit, quod aliud ē aliis sententiis, ut ibi aliud in aliis sententiis cēsura, ut hic. Gof. tenuit nō esse d̄fiam iter sn̄as cēsura, & alias, qđ dicit appelladū medio tpe ante decē dies, & tēpus cōputat a die conditionis extantis. Per quæ concludit quod si pendencia p̄ditionis non durat vsq; ad decendum, poterit appellari post extantē conditionē, ad finē vt deuoluat, sed non ad finē ut suspendat. Allegat. quia post cōditionē extā rem incipit esse sn̄a, & non ante. Insti. de verb. obl. §. ex cōditionali. j. de uoto. licet. uer. citatus. Nō obstat. 2. q. 6. biduū. ga dicit vtile, nō dicit necessariū. Ber. Brix. tenuit post decē dies nō posse appellari a die sn̄a, qđ cōditionalis, per decr. qđ ad cōsultationē. de re iud. dicit, quē sc̄ipit, esto qđ iudex. quibus hic cōsensit Pe. Egi. & Vinc. exponentes medio tēpore, id est, ante

x. dies. Sunt ergo tres opi. Prima, qđ toto medio tpe, i. vsq; ad conditionē extantem possit appellari. Secda, qđ possit appellari post decē dies, si tempus computatur à tpe cōditionis. Tertia, quod possit appellari demum post decem dies, sed tps computatur a tempore sententiæ, qđ cōditionaliter promulgata. lo. An. sequitur primam opi. Gl. qđ toto tempore possit appellari pendente conditione, mouetur, ga text. dicit, toto medio tempore, vel medio tempore possit appellari. nam vel mediū sumitur, qđ aequaliter distat ab extremis: & tunc punctū medij tempus necessario erit post decē dies: nam diuidēdo xxx. dies. Vel sumit mediū totū, qđ est inter extrema: ad huc medium erit vltra decē dies. Hanc opi. tenuit Lau. Inn. Hosti. Gar. & lo. Mo. de sen. excō. quicunq; li. 6. Archi. 2. q. 6. biduum. Ratio diuersitatis inter has sn̄as, & alias est, quia sententia excōicationis trahitur ad diem, vel p̄ditionē: alias sequeretur, quod statim esset excōicatus, & statim vitandus: & sn̄a iam ligans per appellationē etiā, & intra decē dies non suspenderet. Huius ratio. j. eod. pastoralis. in alijs sententijs cessat hęc ratio. vnde appellatur in eis vsq; ad decē dies tantū. Vnde dicit lo. An. qđ si p̄ditio, vel dies extat in alijs sententijs vsq; ad decem dies, vt que ad finē decem dierum poterit appellari: sed in sn̄a excōicationis secus quo ad suspendendum eius effectum, non quo ad defendendum negotium, p̄m lo. An. ¶ **Q**uare glo. quid si pendente appellatione quis efficiatur de alieno foro, is. §. quē lara est sententia, si non soluerit. Glo. dicit, quod nihilominus ligatur, nisi ante cōditionem appellauerit: arg. C. de testa. ma. l. statu libe. & de fo. comp. c. pen. Idem Tanc. Goff. Ber. Brix. sua q. 4. 2. quæ incipit, Esto quod sn̄a excōicationis. Dama. autē quē sequitur Archi. de consti. tenet, quod nō ligent. ad hoc p̄rium adducit. ff. de don. inter vir. & vxor. l. cum hic status. §. sponfus. ff. de pen. l. si. ff. de iur. om. iud. l. est receptum. §. de off. lega. c. fi. lo. And. remittit. de reg. iur. cū sint partium. lib. 6. in q. si. Dic ergo p̄m lo. And. ibi, si ex mutatione fori simul mutat causa sententiæ, vel extinguitur, sn̄a nō ligat: vt si excōicauit, quia non residet in beneficio, & beneficio legitime renunciauit, uel accepit vxorem, cuius p̄textu excludit a beneficio: quia sn̄a in intelligitur, sic stantibus rebus. Idē si non cessat cā sn̄a, sed originari nō potest, vt ga excōicat sub conditione, si furtum fecerit, & mutauerit domiciliū, & effectus est de alieno foro: secus si nō cessat, nec impeditur originari: ut quia excōicatus, si nō soluerit decem, quæ soluerē debet existenti intra domiciliū sententiantis: quia causa originatur ibi, vbi soluerē debebat, quasi p̄tūmā ibi cōmississe videat. l. desertorem. §. qui stationis. ff. de re mili. ga tunc legat tanq̄ iurisdōne p̄uentus: nā si p̄uenit citatio, vt in c. pe. fortius sn̄a, q̄tumcunq; p̄ditionalis. Hęc puto, etiā si medio tpe sit appellari: qđ dixerit gl. ga per hoc non tollit p̄uentiō. vnde de ferra appellone, remanet sn̄a, sal uo nisi appellasset ante sn̄am: ga esset nulla, nec ualesceret. de sen. exc. licet. li. 6. Tenet tñ Lopus sua alleg. 49. quia sn̄a excōicationis p̄ditionaliter lata, a qua est appellatū, non conualescat de ferra appellatione, quia est nulla: quia ex quo tpe, quo iniicit uinculū, reperit appellationē pendente: ga uel statim est aliqua, uel nulla. Alleg. gl. de sen. exc. uenerabilibus. li. 6. in verbo per appellonē. Per quæ, & p̄ p̄dicta defendit, quod relictiosus certi ordinis excōicatus, si ante latā excōicationem appellat, & postea alium ingreditur ordinem, non incurrat ex communicationis sententiam: & sic gl. remanet vera.

- S V M M A R I V M.
- 1 Prohibita appellatione in vno articulo rescripti, etiam in alijs prohibita intelligitur.
 - 2 Clausula in principio, medio, vel sine postea, quando non referatur.
 - 3 Index quomodo debeat recusari.
 - 4 Recusationis probatae qualis sit effectus.
 - 5 Index, vbi cum causa potest recusari, si causa talis est, quod sine scandalo non potest allegari, quia uinialis est iudicis, quomodo probari possit.
 - 6 Arbitri, quando dicantur remoti.
 - 7 Index vbi recusatur, non sufficit recusanti probare causam recusationis, sed oportet super hoc sententiam ferri.
 - 8 Index recusatus si supersedeat, quis habeat cognoscere de causa principali.
 - 9 Delegare, quando possit index recusatus. 11.
 - 10 Clausula in medio, vel sine postea, quando referatur ad omnia.
 - 11 Index recusatus, an possit cognoscere, an sit index, uel non.
 - 12 Index vbi recusatur, in quos compromitti debeat.
 - 14 Accusationis probandae, quis habeat statuere terminum.
 - 15 Index recusatus, an debeat causam committere, uel supersedere, donec probata recusatione.

C A P. X L I.

Secundo requiris. ¶ Si per rescriptum cōmittunt plures articuli cōnexi, & in vno tm̄ illorū appellatio prohibet, in alijs prohibita intelligitur. hoc primo dicit, quod suspitionis cā proponenda est corā iudice, qđ recusatur

recufatur, & pbāda corā arbitris, scđa ibi tertio. ¶ No. q̄ verba
intentioni deferunt: & sic verba pp̄ intentionē, non econverso.
de verb. signi. intelligentia. ¶ Not. finē apponētis clausulam.
Appellatione remora: q̄a eius finis est, ut iustitia ministretur.
2 Nō ergo uult tollere appellationes iustas & legitimas. ¶ No.
q̄ clausula i principio, medio, vel fine posita, nō refert, ubi nō
3 est dare rōnē quare pl̄ ad vnū, q̄ ad aliud referat. ¶ No. 2. pra-
dicam recufandi: q̄a Primo oportet qđ fiat ex legitima cā. Se-
cūdo, q̄ proponat corā iudice recufato. Tertio q̄ partes per iu-
dicē compellantur ad eligendum arbitros, qui de suspitionis
causā cognoscant: & debet statuere terminū arbitris, intra quē
causām decidat: & lapsō termino deserit recufatio, sicut appel-
lario, & idē est effectus: q̄a arctat respōdere corā iudice recufa-
4 to. ¶ No. effectū probatē recufationis: q̄a supersedeat debet
iudex. ¶ Quāro, si causā talis est, qđ sine scandalo nō pōt alle-
5 gari, puta quia ritualis est iudicis. Quidā qđ credēdū est sacra-
mento. Sed dicit Vinc. qđ scriptū non reperitur, s̄m Ala. & al-
legans iniuriam, qua quis conqueritur, illā specificare debet,
6 etiā si sit turpis. ff. de iniur. l. pretor. s̄m Hinc. ¶ Quāro, qđ di-
cant remori arbitri. Dicit olim vltra duas dietas, de rescrip. nō
7 nulli. eo. ti. statutu. li. 6. ¶ Quāro an sufficiat probare recufa-
tionis causam. Sic qđ nō: sed oportet super hoc s̄mā ferri. e.
tit. legitima. li. 6. & etiā ab ea poterit appellari ad papā. de of-
8 fic. deleg. ab arbitris. li. 6. ¶ Quāro cū recufatus supersedeat,
quis cognoscat de principali. Dicit Hosti. qđ cognoscent arbi-
tri s̄m formam literarū directarum recufato, ac si eidem dire-
ctē fuissent, per l. apertissimi ad finē. C. de iudi. quam legē ad
hunc intellectum conatur adducere. Fatetur, qđ communiter
doct. tenent contra q̄a contrarium etiam seruat curia. Sed di-
9 cit ipse qđ hoc facit forsā ut sepius visitet. & remittit. s̄. de offi.
deleg. suspitionis. sed q̄a non probatur iure, nec seruatur, ideo
nō plus infat. Ioan. 2. q. 6. si quis in quacūq; in gl. antepenul.
& ibi hoc tenet Archid. & Io. And. in addi. Spec. in tit. de recuf.
9 s̄. effectus. in princ. ¶ Nunquid autē possit est pronūtiatum, ipse
delegare possit. Archid. recitat opin. quas putat hodie decisas
in c. iudex. de offi. deleg. lib. 6. gl. in ordinario sentit hic quōd
10 poterit delegare. ¶ Opp. q̄ clausula non referatur ad oīa, sed
ad proxima. j. c. inquisitioni. Gl. dicit quōd si ponitur clausula
in eadē cā circa plures articulos, pcedit quōd hic dicitur. Si i
diuersa cā, tūc referatur ad proxima. de quo dicam ibi. gl. mag.
11 ponit requisita ad recufationem, & est clara. ¶ Not. differen-
tia, quam facit in fine inter ordinariū, & delegatum, vt pronū-
tiatione facta super recufatione iudex ordinarius ꝓmittit, nō
12 delegatus: de hoc in gl. penul. ubi dicam. ¶ Opp. q̄ cognoscat
an sit iudex. ff. de iudic. si quis ex aliena. Sol. Illud qđ dubitatur
an sit iudex. hic quando constat, qđ est iudex: sed recufatur. Io.
And. dicit qđ in suspicione plus afficit iurisdictionē, q̄ in propo-
sitione defectus iurisdictionis. Idem no. de offic. deleg. suspi-
cionis. Tu dic quōd hic inhabilitas afficit personam simplici-
ter: vnde concludit, & in incidenti an sit iudex, & contrarium
procedit, qđ sola afficit iurisdictionē. Et hoc voluit Io. And. Sic
declarat Inn. de offic. deleg. prudentiā, & dixi de referi. super li-
teris. Hęc uera, qđ afficit per uīā suspitionis, vbi aliter afficit.
An cognoscat, tangit Inn. de offic. deleg. cū super. Tene, qđ non
cognoscat eadem ratione, vt si opponatur excommunicatio, in-
famia, vel aliud impedimentū. Et hoc tenet Archid. 3. q. 5. q̄a
suspecti. & Bar. in l. 2. ff. si quis in ius voc. non ic. & si liqui dā cō-
sulebar. ff. de re iudi. Est tamē differentia inter recufationē, &
alias afficientes personas in hoc, q̄a afficientes psonā alias nō
cognoscuntur per arbitros, ut in recufatis: q̄a hoc non apparet
statim si additur alius superior, s̄m Archi. in illo c. q̄a suspecti.
licet quidam dicāt idē qđ in recufatione, de quo dic ut ple-
13 ne p. Archid. & Io. de excep. pia. lib. 6. ¶ Quārit glo. qui erunt
isti, in quos debet ꝓpromitti. Dicit, qđ in arbitros. & no. bene
gl. quæ dicit, vel in arbitru: quia licet hęc iura loquant in plu-
rali, sufficiat vnus arbiter. Io. An. in addi. Spec. in tit. de recufa.
s̄. effectus. versi. ordinarius aut. dicit qđ quilibet debet eligere
vnū, nisi concordent: & sic nō est a litera recedendū: alias qui-
14 liber eligit suū. Non credo qđ alia fuerit mens gl. ¶ Quāro
qs statuat hęc terminū. Gl. dicit, quōd olim arbitri, & nō iudex
de offic. dele. suspitionis. hodie statuit iudex ex officio. de ap-
pel. legitima. Tu dic, qđ & oli, & hodie istū terminū statuit iu-
dex. & c. suspitionis. loquitur de alio tertio, scilicet ad pbādū,
15 hoc ad finē dū: & illud statuit a partibus, hic a iudice. ¶ Opp.
q̄ non supersedeat, sed ꝓmittat, vt l. apertissimi. C. de iud. So.
Illud s̄m leges, s̄m quas non probat recufatio, ideo delegatus
poterat ꝓmittere: hoc in recufato: & pbata recufatione, & ꝓ-
nūtiatione facta super ea, ideo nō pōt ꝓmittere ea probata in
iusto recufatore. Io. An. remittit ad decr. iudex. de offi. dele. li.
6. illa decr. loquit i delegato. Remanet dubiū, qđ i ordinario,
an post ꝓnūtiationē possit delegare qđ videt, ut dicit glo. s̄. Et
qđ sic differentia inter delegatum, & ordinariū, in hoc tenuit
Tan. vt recitat Archi. 3. q. 5. quia suspecti. quia ordinarius

per recufationem non desinet esse iudex: & sic potest commit-
tere. quod fecus est in delegato. alleg. s̄. de for. compet. si quis
contra. s̄. eod. ad hoc. i. q. i. peruenit. 2. q. 6. placuit. Spec. pro-
missuē dicit de vtroque in Spec. de recula. s̄. effectus. ver. ordi-
narius autem. & ibi concludere videtur ordinarium posse cō-
mittere. Puto, quod iam facta recufatione & sentētia lata, pos-
sit de partium consensu, & non aliter: quia iam cessauit exerci-
tium iurisdictionis per pronūciationem: ante autem possit
committere, etiam ea probata, quia adhuc remanet iudex.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellationi iudex non tenetur deferre, cui non detulit appellans.
- 2 Appellans quando repellatur a proseguenda appellatione.
- 3 Appellationi illius, qui non detulit in vna causa, an deferatur in alia.

C A P. XLII.

N sit. ¶ Non deferentis appellationi aduer-
sarij, suæ non est deferendum. h. d. Vel
s̄m alium intellectum, Non deferens proprię ap-
pellationi attentando post illam, ei renuntiare vř
h. d. Cōis diuisio. Secunda ibi: rōdemus. ¶ Not. q̄
non est deferendū appl̄sioni eius, qui appellationi aduersarij
legitimē nō detulit, sed attentauit. ¶ Not. 2. vnā exceptionem
ꝓ appellationem, s̄m non detulisti appellationi. Et not. quod
hęc exceptio, vt dilatoria, & respiciens processum debet incō-
tinenti probari, siue coram iudice a quo, siue coram iudice ad
quē: & puto, quod cum non dilatio surrexit ab attentato post
appl̄sionē, quod restituēdo in pristinum statum cessaret appel-
latio. ¶ No. secundum alium intellectum, q̄ non deferens pro-
prię appellationi attentando aliquid ad præiudicium aduer-
sarij, illa pendente, videtur renuntiare appellationi: & sicut ip-
se proprie non detulit appellationi, sic non est ab alio deferen-
dum. ¶ Not. illud generale, in quo quis peccauit, in illo est ꝓ-
niendum. ¶ Quāro de intellectu, litera. Dicit Ioan. Andr. quod
dupluciter. Primo, quod ab vtraq; parte fuerunt appellationes
interpositæ: & tu meæ primo non detulisti, sed post appellatio-
nem spoliasti, si tu postea contra me appelles, tuę appellationi
non est deferendum. Et est simile, si non vis mihi cauere nomi-
ne tuarum ꝓdium, quæ minantur ruinā, ego non teneo nomi-
ne mearum cauere. ff. de dam. infe. l. hoc amplius. s̄. si quis. Et
dicit Inno. & Host. quod hoc procedit in appellationibus ex-
tra iudicialibus, non iudicialibus: & nihil allegant. Non vi-
deo causam: ex quo enim in eadem causā attentas ꝓ ap-
pellationem meam, quamquā postea appelles ex legitima causa,
equum videtur vt propter delictum tuum, & cōtumaciam ap-
pellas saltem quousq; attentauit contra meam pristinam cau-
sam restituas, sicut spoliationis exceptio expellit quem ab agē-
do, ita & exceptio huius attentati repellit a proseguenda
appellatione, donec in pristinum statum restituatur. Item re-
putat hoc verū Spec. de app. s̄. si. ver. item quod appellans non
detulit, quando appellatio secunda tendit ad defendendum
attentatum contra appellationem primam. & hoc quia non
potest esse legitima. Et sic intelligitur de rescriptis. ex parte. s̄.
de electio. bona. & s̄. eo. constitutis. ad hoc. ff. de dolo. l. si duo.
Sed si appelles alias ex legitima causā in separato negotio, di-
cit appellationem debere admitti. Puto, quod si non delegatio
surgat ex aliquo attentato in quantum se opponere velit
attentatum restitui in eadem causā interposita donec restitua-
tur, si non intendit attentatum restitui, tunc in causā eadem
possit repellere appellationem vnā etiam legitimam, in di-
uersa non. Secundo modo intelligitur, quod hic tantum vnā
fuit interposita appellatio per ipsum attentantem contra cā,
& appellantem, si postea illam velit proseguere, non auditur op-
ponendo, quod appellauit: & sic illi non detulit, per quod vi-
detur appellationi renuntiasse. j. eo. sollicitudinem. Puto ta-
men, & sic intelligit hic doct. quod si veller attentatum in pri-
stinum statum restituere, audiretur proseguens appellationē:
& sic in effectu ista exceptio sapiet naturam exceptionis spo-
liationis. ut hic, sicut illa repellit actionem. de ordin. cog. c. 2.
sic ista repellit appellationem, donec attentatum in pristinum
statum restituatur. Ista tamen lec. non est verisimilis: quia non
est verisimile, quod reus narrans appellationem aduersarij, di-
cat illam legitimam. Ideo s̄m vtrunq; intellectum expōne lite-
ram ibi: post appellationem legitimē interpositam, si a se, ad-
uersario spoliato: vel post appellationem, si illius appellatio-
nis, qui appellauit, postea attentauit. ¶ Opp. quod siue incon-
tinenti, siue ex intervallo velit probare spoliatorem, & atten-
tatum ad repellendū appellationem aduersarij: quia frustra
aduersarius implorat legis auxilium, contra quā commisit. de
vřuris, quia frustra. Glo. fatetur, & subaudit maxime. Host. non
placet hic: & dicit, quod hic exceptio ad instar spoliationis de-
bet probari intra tempus statutu. de resti. spo. frequens. li. 6. Io.
And. hoc non placet: & dicit, quod in c. frequens, loquitur qđ
excipit, non qđ de spoliatione agitur. Potest dici, quod si tene-
tur, quod ex attentato funditus repellat appellatio, & perpetuo,
Ant. de Butr. super ij. par. ij. Decr. t t t tunc

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

dictum gl. esset bonum: in quantum proponeretur in uim di-
tunc in quantum proponeretur in uim peremptoria, subau-
latoria, dictum text. procederet indistincte; quia incontinenti est
ser probanda. Si teneatis opi. qd non repellat perpetuo appella-
tionem, sed donec attentatum restituat, ista tunc erit pura di-
latoria, & sapiens nam spoliationis: ideo incontinenti proban-
da, ut de ordi. cogni. dilectus. & no. in d. §. frequens. de restitu-
spo. li. 6. licet gl. multipliciter alleget. De isto incontinenti sa-
tis æquum esset stari determinationi illius. c. frequens. quia ista
sapiens nam spoliationis: ut sicut de spoliatioe p̄t opponi q̄ acto-
rem, ita de attentato q̄ appellacionem. De iure puto, q̄ in qua-
tum sit attentato q̄ appellacionem alterius, & agit ut pp̄ hoc
repelli ab appellacione sua, q̄ hoc sapiat naturam dilatoria, &
non reiciat appellacionem perpetuo. In quantum autem opus
q̄ propriam appellacionem attentat: quia hoc repugnat appel-
lacioni suæ, illi uideatur renuntiare: & consequenter exceptio
sit perpetua. Primum tñ, q̄ utrobique non perpetuo repellat, sed
donec fiat restitutio, tenent doc. §. & hoc est tutius in iudicijs,
& æquius: quia non directè conuenit appellacioni proprie:
imo tendit, quod agit in finem appellacionis suæ. ¶ Querit
glo. an illius, qui non detulit appellacioni in una causa, defera-
tur in alia: Concludit gl. q̄ non: sed solum respectu illius, cui
non detulit. Allegat, quia satis sufficienter est punitus, ex quo
nō est ei delatum in prima. Ad hoc allegant. doc. simile: quia
hæres, qui accommodauit tñ uoluntatem q̄ legem, in ea tan-
tum parte, in qua fraudem committit, uel commisit, amittit
Falcidiam. ff. de his. qui. ut indig. l. hæres. & l. rescriptum. Gof.
plus dicit Io. And. qd̄ et in eadem causa pp̄ non deferre non
repellitur, nisi in una & prima appellacione. In secunda autē ad-
mittitur, quia uitium purgatur. ad hoc de elec. cum Vintoniē.
ad hoc no. in Spec. de app. §. si. in uer. & not. Puto, quod in qua-
tum ex attentato opponēs de non dilacione intendit restitui,
quod in eadem, & diuersa causa repellat appellantem, donec
restituatur, & in prima, & in secunda. In quantum autem tñ cō-
cluderet non deferendum ex delicto non delationis, procederet,
qd̄ isti dñt. Sed dic, quod in eadem causa indistinctè repel-
litur non deferens: in diuersa causa, si secunda appellatio est
legitima, non impeditur ex non delacione. de elec. considera-
uimus. Si est illegitima, tunc repellitur. eo. tit. cū nobis olim.
& c. bone. In quantum dixi non deferentem appellacioni ad-
uersarij non deferendum esse suæ, hoc procedit q̄ agit de
non deferendo appellacioni propriae, ut illa non possit, se iuuare
q̄ appellacioni alterius non detulit: nec etiam ut possit se
iuuare ex appellacione propria, cui nō detulit, sed si ipse defert
appellacioni aduersarij, quæ nō deuoluit negotium ad curiā,
ut in beneficijs, quæ est legitime intromissa, ut quia facit proces-
sus fieri q̄ appellanti, & tādē quia nō proficit prosequitur
appellacionem, per hoc non repellitur à potestate, prosequen-
di appellacionem in curia interpositam per aduersarium, ex
quo semel est deuoluta, semper remanet ibi tractanda: & per
renuntiationem tacitā uel expressā nō pōt recedi ab appel-
lacione tali, nisi per modum, de quo de elec. quāuis. lib. 6. Non
obst. qd̄ non detulit: q̄ a non arctabitur ad deferendum, si puta-
bat appellacionē frustratoria: nec per hoc debebat ius suū in
discussum relinquere: quia non impeditur per appellacionem
extra iudicalem: ut no. de appel. constitutus. per Inn. Non ob-
stat, hoc cap. quod loquitur de appellacione per aduersarium
interposita. Non obst. de elec. bone. quia ibi non defertur ap-
pellacioni non deferentis, quia erat iniusta, & friuola. Item ibi
non detulit appellacioni aduersarij & suæ non debet deferri:
sed hic non detulit appellacioni aduersarij, quam uolebat pro-
sequi, cui deferre non tenebatur, ex quo friuolam reputabat. le-
cundum do. de Rota, sua conclu. 316.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellari non potest a mero executore, nisi &c.
- 2 Mandati fines non excedit, qui mandatum exequitur ad unguem.
- 3 Executor purus, & puri facti recusari non potest. nu. 8.
- 4 Appellare non licet immediate a iudice suspecto.
- 5 Delegatus cardinalis recusari non potest.
- 6 Appellari potest a misto executore, qui habuit aliquam cognitionem.
- 7 Sententię executionem an retardet spoliacionis exceptio.
- 9 Executor literarum ad beneficia an possit recusari.

C A P. XLIII.

Nota. Merus executor nō recusatur, nec ab
ipso appellatur, nisi modum excedat. h.
d. Vel aliter: a iudice suspecto nō receditur per ap-
pellacionem, nec ab executore, nisi modum excedat.
Secūda ibi: de suspicionis. Cardinalis pp̄ dis-
cordias regis Franciæ, & regis Anglię de mādato papæ interdi-
xit regnū Franciæ. Contra quā sniam opponbat rex tria, qd̄ car-
dinalis legatus erat tunc extra regnū Franciæ, & ad hoc respō-
detur de offic. leg. nouit. Item quia suspectus erat regi, & quod
ab ipso appellauit. & ad hoc responderetur hic. ¶ Nota, quod

actus publicationis a sententia est mere executiuus. ¶ Nota,
2. quod ab executore non appellatur, nisi modum excedat.
¶ Et no. qd̄ modū nō excedit, in quantum mandatum exequitur
ad unguem, ut mandāt. ¶ No. 3. q̄ clausula. Appellacione remo-
ta: tōiur facultatem appellandi quo ad necessitatem deferen-
di, maximè quando appellatur in casu a iure non cōcesso, sed
prohibito. ¶ No. 4. q̄ purus & puri facti executor nō potest re-
cusari: & quando omnino ut pica, & organū ad limites man-
dati exequitur mandatum: quia in aliquo non potest grauare
partem: unde non p̄t in aliquo esse suspectus. ¶ No. 5. fm̄ alium
intellectum, q̄ a iudice suspecto nō receditur immediate per
uiam appellacionis: ut, dico te suspectum, ideo appello: licet
debeat recedi immediate per uiam recusacionis: & si non ad-
mittitur recusatio, tunc potest appellari. ¶ No. 6. argum. Cardi-
nalem recusari non posse. Ad hoc. ff. de offic. præt. l. una. de
quo. §. de offi. deleg. cum olim. in gl. antepe. ¶ Oppo. q̄ legatus
illam tulit, & nō Papa, ut patet de offi. le. nouit. Dic, licet in hoc
instet Host. q̄ ibi dē bene promulgauit, non est uerbū Papæ sed
regis. ¶ Op. q̄ ab executorib. appellat. de re in. qd̄ ad q̄sultatio-
nē, & q̄ ibi nō. So. A mero executore nō appellat, sed a misto sic,
qui habet aliquam cognitionem. De quo dic vt plene dixi in.
d. c. quod ad consulationem. Per quē deciduntur hic notata
per Inno. ¶ Nunquid autem spoliacionis exceptio retardet exe-
cutionem sententię? Inn. dicit hic, q̄ non ideo si pp̄ hoc, nō
admitteretur appellaretur, non esset appellatio admittenda.
Sed dicit Hof. q̄ hoc est uerum, q̄ spoliacionis exceptio nō cō-
cludit inopiam: alias si concludit inopiam, bene obst. de resti-
spo. olim. i. Er remittit Io. An. de rest. spo. frequens. lib. 6. & ad
ibi no. super gl. hic erat. sed ibi loquitur, q̄ opponitur de spo-
liacione facta tertio. ¶ Oppo. q̄ recusatur merus executor. de
offi. deleg. super quæstionum. Sol. Quidam intelligunt, quod
hic non admittatur recusatio: quia executor non recusat. Ad
q̄rium, ibi loquitur in executore, qui habet aliquid iurisdōnis,
& qui modū potest exedere, ideo potest recusari: hic in execu-
tore puri facti, qui non potest recusari, saltē in quantum pu-
re exequatur, quod mandatur. Vel hic non repellitur recusa-
tio ex persona recusati, sed ex modo proponendi: quia recessit
per uiam appellacionis, ubi debebat per uiam recusacionis. Ioā.
2. q. 6. quoties. Dic, q̄ hoc est uerū, nisi appelletur ex causa nota-
ria. Sed non placet: quia notorietas nō excusat a propositione
ut no. ut lite nō p̄test. accedens. i. super gl. & in cle. appellati. de
appel. de quo. 2. q. 6. biduum. ver. ab executore. ¶ Nunquid autē
recusatur executor literarum ad beneficia, uide Archi. 2. q. 6.
sunt quorum. uer. ab executore. ubi dicit q̄ non potest recusa-
ri: ut no. Inno. de concess. præben. proposuit. Puto q̄ si procedat
ut iudex, assumēdo partes iudicis possit recusari: si sicut execu-
tor purus, in quantum exequitur pure mandatum in facto, nō
potest recusari, ut si detur ad tradēdum possessionem: alias quā
pōt grauare, possit recusari. de offi. deleg. super q̄onum. §. i.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio si a iudice recipitur, uel a parte approbatur, terminus ad eā
prosequendam habet vim peremptorię.
- 2 Procuratoris negligentia inuito domino nocet.
Dolus procuratoris, quando nocet domino.
- 3 Quæstio, uel positio iuris non submittitur necessitati probandi.
Citari debet pars ad decisionem eius, quod a solo iure dependet.
- 4 Iuris positio quo casu admittenda sit ad similitudinem positionis facti.
- 5 Procurator quare cogatur ad exhibitionem suæ potestatis instrumenti
procuratorię.
- 6 Appellacionis index potest contra absentem procedere tacitè, uel expres-
sè citatum.
- 7 Procuratoris occultantis mandatum, quæ sit pœna.
- 9 Probari qualiter possit de leui factum.
- 10 Probatio quando possit faciliter fieri.
- 11 Appellans potest in expensis quandoq; damnari.
- 12 Expense quę possunt in causa appellacionis queri.
- 13 Expense an indistincte possint peti iuris actione.
- 14 Expense an indistincte antequam fiat condemnatio, sint taxandę.
- 15 Expense an possint per iudicem adiudicari, illis non petitis.
- 16 In expensis ratione contumacię an possit index condemnare.
- 17 Concilium Lateran. quod sit.
- 18 Delegatione iudicis uel partis tantum dicitur causa in curia.
- 19 Terminus statutus parti appellanti per iudicem habet vim peremp-
torię.
- 20 Appellanti ubi statuitur terminus ad prosequendum per iudicem uel pat-
tem, habet vim peremptorię.
- 21 Appellanti an sufficiat procuratorem mittere ad impretrandum, uel con-
tradendum. nu. 23.
- 22 Appellanti ubi præfigitur terminus ad prosequendum, an sola præstio
habeat uim delationis. 24.
- 23 Citatio noua an sit necessaria ad decisionem in causa appellacionis.
- 24 Termini statuti, facta appellanti ad prosequendum quo a quid, pro cita-
tione peremptoria habeatur.

Appel-

- 25 Appellationis effectum non pendet tollere omnem a potestate iudicis a quo.
- 26 Appellatio a quo effectum habet, ubi mandatur, quod appellans, uel appellatus potest prosequi.
- 27 Appellatio non extinguit sententiam, sed suspendit.
- 28 Constitutiones loquentes de appellationibus, quae saluantur.
- 29 Appellans si non prosequatur appellationem, fingitur non appellasse.
- 30 Episcopus depositus si appellat, an interim actus gesti per eum teneant.
- 31 Subrogatus sapit in omnibus naturam subrogati.
- 32 Appellans, an possit aliquid opponere contra terminum sibi statutum ad prosequendum.
- 33 Appellanti vel appellato, non licet terminum appellationis praeveneri. 36.
- 34 Constitutio dat futuris formam.
- 35 Contumacia, quae sit poena in litibus.
- 37 Appellantis terminus praefixus, an ubi non potest literas impetrare propter statuitionem termini ad prosequendum, currat in anno appellationis.

C A P. XLIIII.

Saepe contingit, ut appellatio recipitur a iudice, vel approbatur a parte, terminus ad eam prosequendam statutus ab homine habet vim peremptorij, & non potest praeveneri. Primo ponit constitutionis causam. Secundo constitutionem, ibi: praesenti. in qua lex facit. Primo ita ut appellatio recepta terminum hominis habere vim peremptorij. Secunda ibi: quod si quid appellatio non recepta. Tertia ibi: saluis. saluat constitutiones punientes negligentiam appellantium a sententijs. Quarta ibi: quicquid. declarat principale dictum huius constitutionis. Quinta ibi: si quis. puniunt praevencientem terminum homini. Sexta ibi: hoc autem. constitutionem determinat. ¶ **N**or. quod inuito dno negligentia, vel dolo procuratoris nocet domino. vide vt lit. non cont. c. primo. ¶ **N**o. 2. quod quaestio vel positio iuris non submittitur necessitati probandi: & quod pendens a solo iure, non decidit Papa absente parte non legitime citata: necessaria est ergo citatio in notorijs, a iure dependentibus. ¶ **N**o. quod quaestio facti submittitur necessitati probandi: & sic admittitur positio facti, de quo in Spe. de posit. §. 7. ver. 13. & in l. ornamentorum. de au. & arg. leg. & vide casum, in quo admittitur positio iuris, in Spec. de teste. §. nunc videndum. ver. vt autem. & vide Bart. de confess. l. non fateat. & in l. 2. §. sed quia. C. de iuramento calumniae. Haec sufficiat vique ad verum. unde. ¶ **O**pp. quod sit impossibile constare quod procuratorem fore, & occultare mandatum: quia si occultat, non constat eum procuratorem. Si constat, non occultat. Solutio. Dicit Io. And. quod forte habebat duo mandata. Vnum ad impetrandum, & contradicendum: sed in quo habebat mandatum plenum, & ostendebat primum tantum, secundum Gul. & Nat. & dicit Hol. quod saepe procuratores curiae utantur hac malitia, celantes procuratorium, & cauentes ad certum tempus, uel certam summam, cum maiorem forte interim percipiat dominus de beneficio, quod iniuste obtinet: faciat ergo, secundum eum, quod potest auditor ad procuratorium exhibendum. de quo in Spe. de procu. §. vt autem. verum. quid si procurator. vel saltem recipiat cautionem tale, quod eius edictum non sit elusorium. ¶ **O**pp. quod in causa appellatio nis procedatur in absentem. j. eo. per tuas. & c. interposita. §. si. Solu. Contra contumacem proceditur, vt ibi not. contra non contumacem non. vt erat hic, ex quo non erat causa in curia: nec ad ipsam olim erat tacite, vel expresse citatus. ¶ **Q**uero, quae sit poena procuratoris occultantis mandatum. Dic, quia si faciat a principio, dominus condemnatur in expensis: si prius quam factus dominus litis, condemnatur ipse procurator. Idem si malitiose, & dolo agat. ff. si quis ius dic. non ob. l. 1. de quo vt lite non contest. c. 1. secundum Inn. ¶ **Q**uero, an & quod admittatur positio iuris. Glo. dicit illam simpliciter non admittendam. de confess. c. 1. lib. 6. in verbo, rationali. verum. item si positio sit iuris. de quo in Spe. de teste. §. nunc videndum. in principio. Dic, si fiat positio de iure privato, & approbabilis, an sit seruatus debita tali rei, vel personae, illi respondendum est, & admittitur positio. l. si. ff. de don. Si est positio iuris disponeris, tunc si fiat positio iuris communis, haec non est admittenda: & si aliter respondeatur, aliter non praedicit responso. l. ornamentorum. ff. de au. & ar. l. C. de confess. l. 2. & de inter. actio. confessionibus: & l. 2. C. quando prouoc. non est ne. & quia ius est certum, vt hic, & ff. de iur. & fac. igno. l. 2. Haec vera. nisi esset positio extrauagantis: vt de fide in lit. pastoralis. Quod puto, si ponatur quod sic est de iure, & quod extrauagans de hoc est facta papa: uel confessio in quantum contra ius non praedicitur. caret, nisi aliter extrauagans probaretur. Sic intellige Specul. in ti. depositio. §. 7. verum. 13. Si positio est iuris municipalis al-

terius ciuitatis, positio est admittenda: quia debet probari. l. praescriptione. si contra ius, vel vt. pub. de constit. c. j. lib. vi. Si est iuris municipalis eiusdem ciuitatis, si est ius non scriptum, vel consuetudo, quia debet probari, admittitur positio. Si est iuris statutarij eiusdem loci, non admittitur positio, iuris communis: & per eandem leges, fm Bart. in l. 2. §. quod obseruari. C. de iur. cal. & ff. de confess. l. 2. & de interro. actio. l. confessionibus. Dicit tamen Ioan. And. in addi. Spe. de teste. §. nunc videndum. super prin. §. in addi. magna. ver. ubi autem. quod admittatur positio iuris communis, quod consequitur ad factum ante positum: vt si pono quod possedi talem rem spatio triennij cum titulo, & bona fide, & quod erat mobilis: ideo sum dominus. & in ver. sequentibus ponit practicum articulandi super consuetudine: & communes oppositiones, quae sunt per aduocatos ad tales articulos, & eorum probationes. Idem dicit Spe. quod admittitur positio iuris, quod citate ius, super quo, uel cuius intellectus, potest cadere probabilis dubitatio. in Spec. de positio. §. 7. ver. 13. ¶ **G**lo. quaerit de exemplo, qualiter factum de leui potest probari. Dicit glo. quod partes sunt praesentes, de facili potest probari per confessionem partis, vel per instrumenta, quae habet, vel quod testes sunt praesentes. ¶ **N**o. glo. quae docet quod dicit facilis probatio alicuius quod non per statuta, quae quandoque exigunt faciles probationes. ¶ **V**enio ad finem ver. licet. ¶ **N**or. poenam unam appellantis non prosequentis: quia danatur in expensis. Quid si appellatus non venit, an fiat condemnatio ad expensas. Dicit Io. And. quod sic, si alter fecit expensas propter appellationem: & tenebitur actione de dolo, fm Inno. si dolose appellauit, uel actione in factum: si temerarie, uel officio iudicis, iustum est ut his calibus puniatur: & quia aliae actiones deficiunt, iustum est istas dari. de reser. ex parte §. ff. de dolo. l. j. ff. de diuer. 12 & temp. praescript. l. quoties. ¶ **Q**uero quae expensae peti possunt in causa appellationis. Dic quod non solum ille, quae factae sunt post appellationem, vel post sententiam, sed etiam ille, quae factae sunt ante: nec enim ille, quae tunc sunt in prosecutione appellationis, imo & ille, quae factae sunt in causa principali, in qua appellatum est: nam & de his iudex appellationis habet cognoscere, cum in locum iudicis, a quo appellatum est, succedat: unde ei licet, & addere, & diminueri, prout ei uidebitur rationabiliter expedire, vel faciendum. de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. C. de sent. quae sine cer. quanti. l. j. & quod ibi not. ff. de uisuris. l. tutor. Per quae dicit, quod etiam licet ei reuocare condemnationem in principali, in expensis eadem ratione licet condemnare, & supplerere, quae officio iudicis ueniunt in condemnatione. ¶ **Q**uero an indistincte possint peti expensae iuris actione. Dic quod in expensis, quae sunt extra iudicium, ille possunt peti iure actionis: pro expensis autem, quae sunt in iudicio, non habet locum petitio per uiam actionis, sed officio iudicis: nec possunt peti nisi de eis iudex tempore sententiae pronuntiauerit. l. terminatio. ff. de fru. & lit. exp. ff. de postu. l. 4. Vel eodem die. ff. de re iudi. l. Paulus. j. resp. j. eo. cu appellonib. l. 6. ¶ **Q**uero an indistincte antequam fiat condemnatio expensarum sint taxandae. Dic, quod sic, siue sint factae in iudicio, siue extra, siue petantur officio iudicis, siue iure actionis, & postea per iuramentum partis probari debent. in aut. de iudi. §. oportet. col. 6. quae generaliter loquitur de omnibus expensis. & C. de iudi. l. sancimus. quod me. causa. cap. fin. de procur. constitutus: & quod ibi no. ¶ **Q**uero an possit iudex condemnari in expensis ex officio, illis non petitis. Dic quod sic in illis, quae sunt in iudicio etiam ante litem contestatam, sicut & mulctare potest contumacem. ff. si quis ius di. non obt. l. j. ff. de offi. eius, cui man. est iur. l. si. de offi. deleg. de causis. post gl. ¶ **Q**uero an in expensis contumacie possit iudex quicquid condemnare. Dic, quod sic, quamuis a principio contumacie non condeneret, & ante litem contestatam, & tempore sententiae, & eadem die, ut dictum est. Imo plus dicit, quod si aliqua dilatoria, uel declinatoria proponatur ante litem contestatam, & iudex pronuntiet procedendum in causa, dicta exceptione non obstante, dato quod nihil dixerit de expensis, tamen postea quicquid lite pendente, uel etiam in fine litis ad expensas occasione dictae exceptionis reprobate poterit condemnare: in tantum quod si quosdam adiecta condemnatione non poterit appellari: ga ex quo fuit exceptio reprobata, a qua appellatum non est, interlocutoria transit in re iudicata. de testi. significauerunt. Vnde sicut excipies ab ista interlocutoria postea apparere non potest, ex quo non appellauit infra decem dies, ita nec a condemnatione expensarum, quae consequitur ad illam: & quia ueritate inspecta, non est noua sententia, sed potius executio primae sententiae. quod me. ca. si cu exceptio ne. §. aliquando. Vult allegare gl. 3. praecedenti, quae incipit, hoc autem. ff. de dol. l. arbitrio. nisi in taxatione excederet modum, uel nisi excipies possit probare quod exceptionem malitiose non omisit: sed possit probabiliter excusari. ff. de lega. 2. q. solidum. §. et. Na licet tales interlocutoriae non traseant in re iudicata, quoad iudicem, quin possit reuocare. ff. de re iudi. quod iustit. j. eo. cessante, tamen transeunt ad praedictum partium. de exce. pia.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

lib. 6. fm Inn. ad hoc, qd no. de rest. spol. audita. & adde, qd nor.
17 de dolo finē. ¶ Quæro, cum gl. de quo Lateran. pcilio loquat
lra. Gl. dicit de decr. reprehensibilis. §. eo. qui tex. fm Inn. impo
nit pœnā appellanti non psequenti, & non appellato. ¶ Venio
18 ad ver. quia tm. ¶ No. primo, qd delegatione iudicis, vel partis
tantum, dī causā in curia. vt ibi tractetur: & ideo partes ibi
19 debent instruat pparere. ¶ Not. 2. quod facta delegatione p
partem, uel iudicē, terminus statutus habet vim peremptorij,
adeo, qd absq; alia citatione pōt ad requisitionē alterius proce
dere ad diffinitiuā. ¶ Opp. qd indistinctē delatio partis hoc nō
operet: alias semper esset in facultate appellantis facere cām
esse in curia: qd est absurdum. Solu. Intellige hic de dilatione
partis appellatæ: quia & illa possit prolongare dilationem, & tū
quam iudex non admittit. §. eo. interposita. §. 1. & ut dicit Inn.
& ibi patet, vbi nec à iudice, nec à parte appellata recipitur ap
20 pellatio, non hēt locum quo ad hoc hęc pstitutio. ¶ Quæro, an
habeat locum decre. quo ad peremptorium, vt terminus hēat
pro peremptorio, & in termino iuris. Quidā restringunt decre.
ad terminum hoīs: quia eo lapsō procedit iudex, ac si citasset:
per decre. reprehensibilis. §. eo. de qua. §. fecit mentionē, & quā
supplet, quæ loquitur de tali termino. Hosti. intelligit hic etiā
de termino iuris, cū indistinctē loquatur: & remittit. §. e. inter
posita. §. si. lo. An. placet prima: quia terminus hoīs est ad cau
sam inchoandam, terminus iuris ad cām finiendā: sic non pos
set fieri psecutio post terminū. Sed opi. prima pōt procede
re, vbi appellans, vel appellatus pōt psequi post terminum iu
ris, qd presentabit ex j. dicēdis. Sed tunc vltra siue sit terminus
hominis, siue iuris, lapsō termino deserta est appellatio. Ideo in
distinctē iudex à quo debet pcedere, & nō iudex ad quē. §. e. cū
sit. & c. personas. Dic. qd appellans, vel appellatus intra termi
num hoīs cepit causari, siue appellato, siue appellante psequē
te terminū, habet locum. qd dī de termino, quod habeat vim
peremptorij: & sic sine calumnia pōt decre. intelligi. Et sic debet
intelligi Hosti. hic, qui dicit, qd appellato vel appellante prose
quente: quia intelligi debet, qd alter ipsorum psequitur, qd tū
principiauit inter terminū: & procedit hic vt dixi in termino
hoīs: nā post terminum iuris, nisi aliter esset extensus, non pos
set finire, dato qd ante principiauerit, etiā de consensu viri usq;
vt in cle. sicut appellōne. de app. Si autē appellans psequi velit
principiando finito termino etiā hominis, planum, qd inuito
appellato non pōt: quia ad eius cōmodum deserta est appella
tio. Qnq; appellans uult psequi appellatū post terminū hoīs
super impetratione, uel instantia principiata per appellatū in
tra terminū hoīs. Spe. in ti. de app. §. nunc uidendū. uer. sed po
ne, auditor. dicit, qd si appellans nō fuit impeditus, & non ppa
ruit ante lapsum terminum, non obstāte, qd appellatus impe
trauerit, uel inchoauerit intra terminū, nō poterit post termi
num psequi appellans inuito appellato, & nolente plus prose
qui: quia quo ad eū deserta est appellatio. Hoc dico pro tanto,
qd si appellatus psequeretur, appellans ēt post se profectū se
defendendo. de exce. cū inter. Et quia rescriptū est cōe. de mu
tu. pe. c. 1. & 2. & no. Inn. de res. spo. ex quaestione. Nec obst. cle.
sicut appellōne, quia loquitur de termino iuris, & qd nullus
ante inceptum, qui post terminum psequi: & hoc tenent in ter
mino hominis dñi de Rota, sua cōcl. 62. In terminis āt iuris,
si impetratio per appellatū, uel psecutio adhuc post terminū
cō profectue, qui pōt, cum per appellatū fuerit impeditus,
§. de rescrip. ex parte. S. ipse si impetrauerit non supplantando
appellantem iuxta finem, adhuc tunc appellans poterit prose
qui, fm dños de Rota ibi, in fi. p. clu. Et sic restringēda est cle. si
cut. qd aliquis non est ante terminū profectus. Contrariū tū
sentit Spe. in ti. de app. §. nunc vī. ver. itē pone. & ver. licet autē,
sub uer. appellatur. cum ibi nihil boni dicit Spec. sed forte vo
luit allegare. §. nunc vī. uer. sed pone auditor. quē. §. allegatū.
Qnq; appellatus uult psequi impetrando, uel principiando
instantiam post lapsum terminū hoīs uel iuris: & non pōt: ut in
dicta cle. sicut appellatōne. Nec obst. de rescri. ex parte. S. quia
intelligo, quod ibi ante terminū lapsum impetrauit, quicquid
fenserit ibi gl. nisi fuerit appellans impeditus in profectūdo:
qa tunc ualebit impetratio post terminū. & facta tali impetra
tione, si appellans doceat se impeditum, poterit appellans co
rā illis iudicibus post per appellatū impetratis etiā inuito ap
pellato psequi: quia lra. sunt cōes, & appellōne non deserta
poterit uttersq; psequi, p pæalleg. §. & sic pōt loqui hic, & §. e.
oblatē. Et sic dñr dñi de Rota, sua p. clu. 240. Oportet ergo hoc
intelligi ingtūm dicit appellatum posse, qd ante terminū im
petrauit. Sufficit ēt si intra terminū appellatus se presentauit:
ut dicit Freder. suo consi. 103. & dicit, quod si causā nō est in cu
21 ria, sufficit presentatio coram Papa. Recipio gl. in præcedenti
parte in uerbo, qui appellat. quæ declarat istā partem. ¶ Op
pon. quod non ardetur appellans, uel appellatus, sed sufficit
mittere procuratorem ad impetrandum, uel contradicendū,
§. eo. Nicolao. & c. interposita. Dic secundū gl. si non est in cu

ria, nisi forte nā causā hoc ptingeret: ut in bñficiāli. de elect.
c. 1. lib. 6. iuncta cle. cām. de elec. Et si appellans non mittit, cō
demnabitur in expensis: appellatus autē tunc non arēbit ad
pparendū, uel psequendū, ex quo nō detulit: nec dānat in expē
sis cū eo nouiter citato in eius abñā possit negotiū appellōnis
terminare: ut in c. interpolita. §. fi. & c. p. tuas. Quo; appōni de
latū ē, & tūc si agit dī duoluēdo negotiū, sup quo pēdet articu
lō appōnis, quo ad illū sufficit delatio iudicis, vī p. tis: & si sta
tutus sit terius ad appōnē psequendā, ille terminus hī p pēre
ptorio, & non exigit alia citatio appellantis, vel appellati, ut
hic: nec tūc sufficit mittere pcuratorē ad impetrādū, uel p dī
cendū, imo dēt mitti pcurator instructus, qa cā est tunc in cu
ria quo ad articulum appellōnis, ut hic. Quo; autē ad hoc ut
possit pcedi sup negotiū principali, aliter nō iustificato arti
culo appellōnis, & quo ad hoc ut cā illa decidi possit, oportet,
qd intercedat pscūs appellati, & approbō appōnis fm for
mā. c. cordi. de app. li. 6. cū gl. in uerbo, petierit: qa de quo ad
deuoluēdū negotiū sufficit pscūs appellati. Quo ad hoc ut
admissō articulo, & c. vī, qd exigit pscūs utriusq; partis, licet
exigit saltē p parte appellati, qd petat ut aduersariū debeat
pparere instructus corā papa: vt tenēt dñi de Rota, sua p. cl. 99.
art. 2. i. fi. Quātū igit ad articulū appōnis deuoluēdū, sufficit
delatio iudicis tm, uel p. tis: ut hic ē tex. p alternatiuā hic posi
tā. Quātū ad deuoluēdū negotiū pncipale, nō sufficit delatio
iudicis, sed opz delatū approbare fm formā. c. cordi. Et hoc
uolunt. D. de Rota, sua p. cl. 199. arti. 2. & dñt hoc uelle Inn. in
22 c. interposita. §. e. tit. ¶ Nunqd autē sola termini pñxiō hēat vim
delationis: tractat ibi dñi de Rota, & aliqd. §. de renū. ueniēs.
¶ tenēt, qd nō, sed solū hēt vim citationis. De quo p Archi. l. c.
Mo. & lo. An. de ap. cū appōnibus. li. 6. & p Archi. 2. q. 6. §. ap
pōne. & Sp. in ti. de app. §. qualiter. uer. porro: & tenēt dñi de
23 Rota in loco palle. ¶ Nunqd autē ad decisionē cām, qd est in cu
ria, si petat, uel ipetret, pñtari sup decisione, qd fuit status
terminus, sit necessaria noua citatio. Dñi de Rota, sua p. clu.
41 3. tenēt, qd si incidēter impetret sup desertione, ut qa iudex
datus sup appellōne uelit decidere ad petitionē appellati il
lā deserta, nō est alia citatio necessaria: qa sufficit prima: cum
hęc sit pars appellōnis, cū p hoc cognoscat an sua sit iuris dō.
de rescrip. sup literis. & qd no. eo. ti. c. fi. ff. de iudi. si qs ex alie
na de offi. dele. significantibus. de pæb. dilectus. Secus si prin
cipalr impetret in curia sup desertione appellōnis: qa tūc non
pōt decidere sine noua appellōne: cū hęc nō ueniat tūc inci
dēter ad cām appellōnis. Qd restringere vī qd appō est à diffi
nitua: qa eo, qd appō est deserta, negotium non est in curia,
cū rata manet snia prima, q tranſiuit in rē iudicatā, & ubi exi
git citatio, dubitant an ualeat pscūs sine citatione, & cōclu
dūt, qd sic: qa ad talē interlocutoriā nō necessaria, p no. p. In
no. de p. cu. auditis. Qd autē sit interlocutoria, allegat. §. e. sua. &
de elec. cū dilectus, & per lo. Mo. de elec. cupientes. sed non
placuit eis: qa hęc hēt vim diffinitiuā: uñ snia est nulla. 2. q. 1.
nos. in quemq. de pñi. eccl. a sanctæ Mariæ. & qd auditor dat
sup appellōne possit cognoscere sup desertione, tenēt sua p. clu.
148. qa pōt cognoscere an sua sit iuris dō: & qa cū oibus accidē
tibz, & appendiciis pmissa cēsēt. Quid si iudex à quo nō ue
lit, ubi dēt, appōni deserre, ne sit cā sic in curia. Et dicit Spec.
in tit. de app. §. nūc dicamus. uer. sed qs iudicabit. ad prin. §.
qd poterit pars petere, ut de hoc hēat pñliū cū peritis, an sit dī
ferendū: & si nō uelit facere, poterit appellari: qa eo ipso gra
uat. Vbi autē causā deducit in curiā p uīā nullitatis, an tm ex
pscūs eius, quē dī, possit esse ibi in curia, & ibi tractetur: uide
rex. de p. cur. auditis. Hęc autē exceptionis cā nō est in curia, qa
nō delegatū, uel qa non hēt nām cām: qa qd opponit q iuris dō
nē, dēt opponi ante litē pte. vt no. in Spe. de dila. §. 1. uer. illud
quoq; in 6. co. de quo dic, vt ibi. Effectus autē, qd cā sit in curia,
est, uel nō sit: qa ubi est, nō sufficit mittere pcuratorē ad impe
trādū, & p dīcēdū: ubi nō est, sufficit, & nō est cā in curia. Si p
cā decidi abñte parte: alias sit p dēmnatio in expensis: uel pce
dit ut in p. tuacem, ut statim diceēt. Vbi nō est in curia, si ap
pellans nō psequitur ad impetrādū, tunc p dēnat in expensis. §. eo.
24 Nicolao. de quo. §. de renū. ueniēs. Plana est gl. ¶ Quæro quo
ad qd p citatione perēptoria hēat termini statutio. Dicit gl.
qd lra. dicit, qd pcedi poterit q abñtem: at si citatus fuisset pe
rēptorie ad curiā fm statum, & nām causā: ut si lis non est cō
test. pcedit q cum abñte ad pscūs punitiuos contumacis, vt
ad excōicationē, uel missionē in possessionē: & si lis est ptest.
ad sniam diffinitiuā, vt liqueat de cā: uel si non liqueat de cā,
vt pcedat ad missionē, p quā transferat uera possessionē. de do
lo. put vt lite non ptest. qm. §. in alijs. Hęc in reo. in actore autē
absente sit, uel nō sit lis ptest. pcedi q cū poterit ad receptio
nē testū, & diffinitiuam sniam: arg. de dolo. cām. Gl. tota pce
dit, qd appellatū est a diffinitiuā, ita, qd appellōnis articulus
sit annexus negotio principali: quo casu si est delatū, ita, qd ne
gotiū sit in curia, seruanda est hęc decre. si non est delatū, tūc
causa

cā omittet eā curiā : & adhuc corā illo poterit praticari gl. ut sentit hic Abb. si est appellatū ab interlocutoria, dato qd sit delatū, terminus hic statutus, fm Io. And. habebit locū citationis quo ad finē solū expediendi articulū appellōnis, & illo expedito necessaria erit noua citatio ad p̄cessu negotii principiā: siue p̄cedere intēdat ad missionē, siue ad sniam diffinitū uā: qā hic termin⁹ hēt vim perēptoriā, respectu expeditionis articuli appellōnis. Et hęc vera, saluis bñficialib⁹, de q̄bus dic vt de ele. c. j. li. 6. qd̄ ibi dīr de appellato petēte, fm Io. An. qui de hac mā remittit ad Spec. de app. §. qualiter. ver. pone. vbi satis ponit Specu. de hac materia. Facta igit̄ citatione, satis p̄ceder t, qd̄ dicit gl. Puto tñ, qd̄ delatio operabit, & est principalis negotii ad hoc ut faciat negotiū esse in curia, vt ibi tractet: hoc verū, qñ nō negat iurisdictionē. Vbi autē negat, quia appellat sup̄ declinatoria iurisdictionis nō admittit, tūc dicit Spec. qd̄ delatio nō deuoluit principale, vt ibi tractet: imo tūc ex vi talis delationis nō p̄cedet in principali: alias delatio operaretur, qd̄ delatio, & appellatio. Ad qd̄ de except. significauerunt. & de p̄ben. dilectus. Dicit Spec. in ti. de app. §. qualiter. ver. porro. in fi. hoc procedit qñ per appellatū est delatum fm formam huius decre. Sed si sit appellatū approbando fm formam c. cordi. de app. li. 6. tex. non aperit ibi an sit citandus. d. de Rota maior pars sua conclu. 149. 2. articulo tenet, citationē iterandā. Collector tñ ibi tenuit q̄rium, quasi tunc terminus iuris habet locū citationis, quasi ita hic obtinēs locū termini hominis, cum appellatus possit profequi iuxta finem termini. Et allegat dictū Inn. de app. cordi. i verbo, petierit. & in verbo, appellationis, vbi dicit qd̄ facta appellacione fm c. cordi. habebat nouā remissionē pro restibus producendis. Itē quia talis approbatio, vt cū actis, & munimentis. &c. sup̄flua esset, si regreret citatio, cū i citatione sit citadū, qd̄ appareat cū actis, & munimētis, &c. Dic tñ, q̄ maior pars diffinitorū tenuit hoc. Puto q̄ iterato sit citadū, qā dicit litera, p̄cedet q̄rium de iure poterit. Quæ verba nō hnt vim citationis: vt no. de rescri. cām. Erga si quis terminus statutus est, ille respicit tātū articulū appellacionis, nec termin⁹ iuris pōt hoc operari, cū sit ad finē dū in appellante, & in appellato, qñ procedere velit, non est certus terminus: ideo est citandū, qui qd̄ senserit Collector, vt dixi. Si nō est delatum per iudicē, sed per partē, tunc coram iudice appellacionē procedetur, qui impetratus est q̄ actorē nō prosequentem: quia habebit p̄ deserta: vel expediet cū noua citatione appellato, p̄sequēte q̄ reū, quia indistinctē procedet ad diffinitionē articuli appellacionis, & si nō pronūiet bñ appellatū, postea principaliter cā retractabitur coram iudice appellacionis, sicut poterat corā principali iudice expediri. Qd̄ patet ex no. de do. o. p̄nt. c. p̄tingit. & c. qm. §. in aliis. & ut lite nō p̄te. Per quā putō satis factum iōge distinctioni, quam ponit hic Abb. & Io. And. post eū. Habebit sc̄do fm glo. effectū citationis perēptorię: & sic perēptoriē citatus, qui non uenit, non audiet appellans. 24. q. 4. de illicita. Simile dicit gl. in appellante appellacionē nō p̄sequente: qā redit ad iudicē a quo remota appellatiōe. §. c. p̄onas. & c. cū sit. Hoc ultimū intellige fm qd̄ dixi. §. c. directē. Hoc puto quando appellatū, vel appellato nō p̄sequēti terminus a iudice statutus, vel ab appellante est notus: quia tūc veri sunt p̄tuncaces. De citato autē a iure intimata appellacione in cā beneficiā, an excludat ab appellando, uide in cle. cām. de elec. in gl. pe. & per Archi. in c. j. de elec. lib. 6. & uide in deci. Rotæ sua p̄clu. 133. & 377. & de citato fm formam cle. j. de iudi. qui habet ac si p̄sonaliter esset citatus, uide in deci. Rotæ sua p̄clu. 157. Ex q̄bus patuit, qd̄ si appellat, q̄ sibi statuit terminū, appellat a snia q̄ eum lata, eo non p̄sequēte, ab eā nō pōt appellare: qā si in reo hoc p̄cedit, forti⁹ in actore: vt not. in illa p̄clu. 377. Tertio dicit glo. qd̄ licet hic terminus conueniat citationi, differt in alio, qā de perēptorio iudex pōt facere gratiā. de offi. dele. cōsuluit. Sed si nō p̄sequitur appellacionē, statim tenet snia. §. eo. cū sit. & amplius nō auditur appellat, ut ubi dicitur. & hoc in uer. saluis. Qd̄ intelligit gl. qñ est notū iudici, qd̄ appellans nō est p̄secutus in termino statuto, & ipse non p̄paret: alias non posset p̄cedere. Forte loquit̄ de iudice a quo. Sed de hoc dic ut dixi. §. e. rōne. Hoc puto in q̄tū iudex uellet facere gratiā ad finē p̄cedēdi, nō tñ esset deserta appellatio, uel qd̄ principiātū esset. uel impetratū itra terminū: tūc satis puto, q̄ posset facere gratiā, qā nil repugnat.

¶ Venio ad uer. qd̄ si forte. ¶ No. q̄ a potestate iudicis a quo appellat, nō deservēdo, nō p̄det tollere oēm effectū appellacionis: licet enim impediatur quo ad deuolutionē in curia, si appellat nō deservit, nō impedit qñ alias appellatō hēt suū effectū: idē de nō delatione appellōnis tollunt et alii effectus, q̄ surgerēt ex delatione. de q̄bus de app. cū appellacionib⁹ li. 6. ¶ Opp. qd̄ hēt potestātē iudex a quo nō deservēdi, & excludat per hoc appellōnē. Pone qd̄ petita executione corā eo excipiat quod est appellatū appellat, & alter neget appellatū, qui profequit̄ corā eo, uel dicat deservit, qd̄ hoc cognoscere poterit. ff. de iud.

si quis ex aliena. Sol. Dic vt in Spec. de leg. §. nunc vidēdū. ver. 32. & vidē qd̄ scripsi. j. c. p̄stitutus. in p̄sentia. vbi scripsi sup̄ gl. ¶ Quæro in quo habebit effectū. Dic in facultate, p̄sequēdi, in reuocatione artētorū, & delatione negotij principalis. c. ti. nō solū. li. 6. & in pena deserētis. 2. qd̄. 6. decreto. Venio ad ver. saluis. ¶ No. q̄ p̄ hoc qd̄ appellat uel appellat⁹ possit p̄sequi, tollunt iura de desertione loquētia, siue in appellōnib⁹ a diffinitiuā, siue interlocutoria, qñ ille habeat desertionis effectū, & qñ appellatus possit eligere effectū, & finē, qd̄ habeat p̄ deserta, & qñ ratificet snia appellōne suspēsa. ¶ Not. q̄ appellat nō extinguit sniam, sed suspēdit. de quo. ff. ad Turpil. l. j. in fi. §. de iure iur. veniētes. ad hoc de offi. dele. pastoralis. §. praterca.

¶ Quæro q̄ p̄stitutiones soluant. Gl. dicit hic, & Host. quæ cōstitutiones loquētes de appellacionib⁹ a diffinitiuis. Per qd̄ dicit hęc decre. loqui de appellacionibus a interlocutoriis: Puto decre. loqui de appellacionibus a diffinitiuis, & interlocutoriis: q̄a text. indistinctē loquit̄. & ver. saluis. hic reseruat p̄stitutiones loquētes de desertione: qā p̄ hoc nō intēdit tollere effectū desertionis, vbi velit eligere hic appellat⁹: & de diffinitiuis sniis loquit̄ hic ver. saluis. qā i illis nō ē uerisimile appellatū aliud eligere, q̄ qd̄ sit deserta: qā plus est q̄ se qd̄ p̄sequat q̄ qd̄ nō: cū nil plus possit p̄sequi, q̄ qd̄ rara maneat prima snia: & p̄sequendo illā se submittit piculo reuocationis. ¶ Quærit gl. an idē sit in excōicationis snia, & si aliq̄s fuit excōicatus post appellacionē, & eā nō p̄sequit, vt fingatur nō appellasse, ita qd̄ rara remaneat prima snia: arg. gl. qd̄ sic. qā dānatus ex cā in famāte, de ferta appellōne, retro fingitur infamis. ff. de his, qui no. in fa. l. furti. Glo. dicit q̄: quia in excōicatione aut appellō tenuit, & snia excōicationis est nulla, & nō validat postea qd̄ ab initio nullū, & c. vt in regula, nō firmat. cū p̄cor. de reg. iu. l. j. 6. Aut appellō nō tenuit, & snia semp̄ ualuit: vñ nō fingit̄ retro ualida, sed semp̄ est ualida. Et est rō in snia excōicationis: qā illa non p̄t stare in suspēso: vt. j. eo. pastoralis. §. r. & §. c. praterca. qd̄ secus est in alijs snijs: qā aliarū effectus suspēdit per appellōnē. ff. ad Turpil. l. i. in fi. alias sequeret absurdū, qd̄ si q̄s p̄cedente appellacione eligeret, canonica esset electio, ex quo nō est iterum excōicatus: & postea deserta appellōne cassaretur. electio canonice facta: qd̄ esset absurdū. De hoc dic vt de sen. excō. licet. lib. 6. Per quæ deciduntur notata hic p̄ Inn. & Host. Tu dic fm Io. An. si appellatio est an̄ interposita, q̄ pmulget snia, non est differētia inter sententiā censurā, & alias snias: qā utrobij snia, est nulla p̄ defectū p̄tatis, & sic nō ualidat ex post facto: vt dicta regula, nō firmatur. ad hoc no. gl. de sen. excō. licet. li. 6. i gl. 2. Idē Arch. 8. q. 4. in summa. & doc. §. de eo. q̄ mit. in poss. cum uenisset. Idē no. de elec. auditis. & in cle. si ante. de do. & cōtu. Idē in renuntiatione, ut snia lata post appellacionē per actū renuntiationis appellacionis nō ualidet: ut not. Io. de app. ut super. li. 6. in uerbo. renuntiatū. ad hoc ut lite non p̄te. c. 2. & hic. Et hoc tenet Lap. sua all. r. Idē dnt̄ dñi de Rota, qñ appellō nō est renuntiatū: de p̄cessu habito post inhibitoriā, sua cōclu. r. 26. de iudi. exhibita. de exce. dilecti. & c. dilectę. Poterit ergo p̄uā nullitatis agi super attentatis, ut illa retractentur: & poterit ad oñdendum nullitatem, docere incidētes de appellacione, pro tunc pendēte, quā principr nō posset profequi ex desertione, & agetur coram iudice competentis: qd̄ puto i appellacione iudiciali. Appellatio autē extrajudicialis non reddit actū post appellacionem gestum nullū, sed annullandū: ideo deserta appellōne nō posset illud retractari per uia nullitatis, sed bene per uia iniustitię: quia nō transit in rē iudicatā: ut dicit quod sicut. de elect. & quod no. Cōp. de p̄sti. cum oēs. & Inn. de tem. or. ad aures. ubi aut̄ applō interponit̄ post sententiā, procedit dñia, quam facit gl. hęc: quia alia suspēduntur, non excōicatio. ¶ Quæro, an eps sit depositus, & appellet, an̄ interim actus ab eo gesti teneant, ut quia excōicauit subditū suū: dicit Vin. qd̄ si eps nō appellauit, uel si appellauit, & nō est p̄secutus, excōicatio nō tenuit, arg. dicta. l. ff. de his qui not. in fa. l. furti. qā fingit̄ nō appellasse. ff. de his, qui no. in fa. l. furti. Si fuit p̄secutus, siue cōfirmetur snia, siue non, tenet snia. Tanc dicit, & melius, fm gl. qd̄ appellacione p̄d. si excōicauit, ex quo remansit in officio, siue sit p̄secutus, siue nō, ualeat snia, qā qd̄ appellat, nō d̄ dānatus. ff. de pe. l. 2. §. fi. & inteḡ est stat⁹, ut interim fungat̄ honorib⁹. ff. de app. interposita. cū ibi no. app. pen. alias remota. & ff. de app. l. 2. ideo siue p̄sequat, siue nō p̄sequat, appellōnē, excōicatio tenuit: & hoc rōne p̄dicta, quā Io. assignauit: secus si nō appellauit. Pro opi. Tan. facit. ff. de iust. rup. & irri. te. l. si exhibito. §. filio. & §. hi. at. oēs. de hoc. 4. q. 4. in summa. Sed si q̄r̄, an is, q̄ nō est p̄secutus appellōnē possit q̄ iudicē agere, quasi fecerit litē suā, uel qd̄ inique, uel p̄ imprudētiā iudicari: ut qd̄ nō: qā fuit in culpa nō p̄sequēdo. ff. de euic. l. Herennius. §. fi. & renuntiano appellacionibus, accessorijis renuntiasse uir. j. eo. sollicitudine. §. si. si quis cau. l. 2. Determinat Io. An. quod poterit agi non obstante desertione, secundum Innoc. alleg. de inoffici. testa. q̄ maiores, quia aliud agitur. Sed Innoc.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

1 Host. & Abb. Idem si agatur ut puniatur. q̄a non detulit prius, de quibus. C. eo. tit. qm̄. & 2. q. 6. decreto. Pm̄ lo. An. ¶ Venio ad uer. quicquid aut. ¶ No. q̄ subrogatū loco alterius, p̄ omnia assumit n̄am eius, in cuius locum subrogatur: vñ p̄nt illa opponi q̄ subrogatum. q̄a poterat ante q̄ illud, in cuius locum subrogatur. ¶ Quero quid poterit opponi q̄ istum terminum. Dic. quod illa poterunt opponi: quae poterant q̄ citationem: ut si est absens peremptorie vocatus, qui non potuit venire iusta de causa impeditus, aut detentus, p̄t allegare impedimentum, ita q̄d non reuocatur, quod q̄ eum est factum. S. ti. proxi. cum Bertoldus. ff. de iudi. l. si prator. 3. q. 5. quisquis. sic appellans non potuit appellationem suam prosequi intra annum, uel terminum statutum, auditur uolens probare impedimentum, ut non sit deserta appellatio, & retrahatur id, q̄d q̄ eum est gestum. S. e. cum sit Romana. & c. ex rōne. C. de tempo. app. l. si. ¶ Venio ad uer. si quis. ¶ No. non licere nec appellanti, nec appellato terminum p̄uenire: & si p̄ueniāt carēt impetratis, nec ex hoc euadūt poenas contumaciae. ¶ No. q̄ constitutio dat formam futuris. ¶ Et not. quod sufficit, q̄d constitutio dans formam liti, litem reperiat de futuro, hoc occasione ab obligatione de p̄terito. de quo. c. 2. & ul. Pm̄ Host. ¶ Opp. q̄ litera supersuauat, ibi: in litibus, siue iudicijs exercendis. So. Dic. q̄ habet locum in litibus, ibi: appellationibus ex iudicialibus. j. de uer. obli. forus. Pm̄ Pe. & Abb. & iudicijs, id est appellationibus iudicialibus: & loquitur de iudicijs exercendis in futurum. ¶ Quero quae erit poena contumaciae, quam non euadit. Dicit Fred. sua conclu. 157. quod erit poena condemnationis expensarum: & etiam erit poena, q̄a poterit in curia in absentē p̄cedi, ac si cōtumax esset: sed p̄ hoc nō erit deserta appello: q̄a sufficit, q̄d intra terminum hoīs se p̄sentauerit, & licet plus fecerit, q̄a impetrauerit, nō tollit se paratum minus, q̄a se p̄ntauit: & sufficit, q̄d se intra terminū p̄ntauerit: ut in c. ex insinuatione. vñ postea lapsu hominis non deserit appello, cum sit ad inchoandum, & non ad p̄sequendum, Pm̄ eum. Sed nunquid si fiat mentio p̄ appellatum de termino hominis, ualeat impetratio, ut possit appellans compellere appellatum ad p̄sequendum ante lapsum t̄pis iuris p̄pe finem: teneat Fred. qd nō, suo consil. 48. nam terminus hominis operatur solum quo ad appellantem, ut non se p̄ntans intra terminum non possit p̄sequi, & deseratur appello. de app. cum sit Romana. sed non operatur, q̄d cogat appellatus p̄sequi prop̄ finem termini iuris. ¶ Opp. q̄ possit q̄s p̄uenire terminum statutum appellationis. 2. q. 6. appellatori. So. Cōtrariū loquit de termino iuris statuto ad finem iuris: hic loquitur de termino hominis statuto ad inchoandum. Primus p̄t p̄ueniri, dummodo nimium non p̄currat. ¶ Quero, in quo est surreptio. Dic. si tacuit, q̄d est statutus terminus ab hoīe uel a iudice. Declaro, quia ex hoc impetrando tacet tale, quo expresso non habuisset literas: quia non debuisset cā tractari ex curiam: ex quo est delatum. ¶ Querit gl. an terminus, quo non p̄t literas impetrare p̄p̄tationem termini ad p̄sequendum, currat in anno appellationis. Dicit gl. qd non v̄r: q̄a non est in mora: q̄a et si uellet p̄cedere, non posset, ut hic dicit, ut non ualenti agere, & c. C. de sen. excom. l. 1. in fi. idem Pet. j. eo. ut debitus. & Gul. in Spec. de app. qualiter. uer. scdo. dēt. lo. An. dicit, qd currat, cū loco illius succedat. S. eo. cū sit. i. n̄i. arg. de uoto. magne. S. cum igitur. uñ lapsō termino hominis nō poterit uti legali, imo rata manet iuris: ut ibi. & S. e. uer. qd si forsan. Pm̄ Hosti. alias sequeret, quod omne t̄ps, in quo pendet dilatio data a iudice appellationis, non currat in anno. C. de dila. l. siue. Item Pm̄ id esset in potestate appellantis, qm̄ inciperet sibi currere annus appellationis, Pm̄ Hof. Quis damnabitur in expensis. Dicit gloss. quod iudex, cui sit commissio. j. eo. ut debitus.

S V M M M A R I V M.

- 1 Index de impedimentis electi cognoscit, appellante non prosequente.
- 2 Compromittere potest certa pars capituli in existentē de extra collegiū, alia parte non compromittente. nu. 7.
- 3 Appellatione interiecta potest inferior se intrromittere de articulo appellationis.
- 4 Duo ubi sunt pariter expedibilia, uno expedito p̄sumitur alterum posse expediri.
- 5 Appellatione deserta, potest index appellationis discutere opposita t̄ngentia utilitatem publicam. nu. 14.
- 6 Nominationis actus est onus modus prouidendi de beneficio.
- 7 Relationi legati, uel commissarij simplici quando statur, & credatur.
- 8 Confirmasse non censetur, qui elegit.
- 9 Appellationis tempus incipit a die grauaminis, & non ante.
- 10 Impedimento proposito per procuratorem, an obstat probato, quod nuntius uenerit.
- 11 Electio quando fit, debet requiri consensus omnium, sufficit, quod maior pars consensiat.
- 12 Index a quo potest cognoscere de causa, & circa merita eiusdem.

15 Renuntiare quis potest beneficio sine auctoritate praelati.

16 Electio secunda an ualeat, prima non cassata.

C A P. X L V.

1 **C**onstitutis. ¶ Licet appellans in cā ap-
personis intra t̄ps legitimum
non fuerit apponē p̄secutus, nihilominus index
de impedimentis electi cognoscit. Primo ponit p̄tis
narratio. Scda ibi: intellecto. Pape motiū, & iudi
2 cū datio. ¶ No. q̄ certa pars capituli p̄t compromittere in
exntē de ex collegiū, alia parte nō cōpromittēte. Vnde inq̄rū
d̄f cōsensus oīm exigi in uia cōpromissi, est uerū inq̄rū uolūt
oēs se arctare ad p̄promissū: sed si uolūt t̄m suas uoces in aliū
trāsferre. Sic limita de elec. q̄a pp. ¶ No. q̄ possunt in alium
3 transferri uoces p̄ditionate, ut eligat de p̄sensu oīm. ¶ No. in
feriorē se posse intrromittere de articulo appellationis ad papā in
terpositē, qm̄ illa, q̄ attētat, redūt ad faciliōrē exitū appellationis:
& sic p̄t recipere testes ut negotiū magis instrudū trāsmitat
ad sedē applicā. ¶ No. delegatū ad receptionē testium posse ci-
4 tare ex ommissione partes ad articulo receptionis. ¶ No. q̄ ubi
duo sunt pariter expedibilia, uno expedito p̄sumit potuisse al-
5 terū expediri. ¶ No. papā aditū p̄ uia appellationis appellatio
ne deserta, q̄ p̄t adiri per uia q̄relē posse ex officio supplere, &
discutere opposita in t̄gētib⁹ publicā utilitatē: & sic licet non
suppleat ad cōmodū inlātē deserte, supplet t̄n ad finē utilita-
6 tis publicē. ¶ No. scdam electionē nō ualere post primā qua-
litercūq; nō cassatā. ¶ No. modū nouū p̄uidēdi de p̄lato, sci-
licet per actū nominationis. Sed dic. ut. S. de postu. pla. bonē. j.
7 ¶ Opp. q̄ nō possit pars capli eligere uia cōpromissi, nisi oēs
p̄sentiat: ut in c. q̄a pp. de elec. Itē q̄a uota trāsmitti nō possūt
nisi ab impeditis: ut in c. palle. So. Dicit Inn. qd hodie non ad-
mittit id, quod dicit hęc decre. nisi Pm̄ formā decre. q̄a pp. Pet.
dicit hōc uerū esse in electionib⁹, in q̄bus seruāt forma illius
cōcilii, q̄a pp. in aliis secus. De quo de elec. scriptū. in gl. p̄cu-
ratores. & sup gl. qualiter. Puto qd inq̄rū uellet eligere for-
mam compromissi alios arctare in q̄buscūq; electionibus nō
posset pars absq; toto caplo: q̄a agit de p̄iudicio singularium.
In quantum uellent compromittere uocem t̄, & sic darent p̄-
curatorem ad eligēdum: tunc seruanda essēt decre. quia p̄-
ubi seruanda est illius forma, alias procederet dictum Pet.
8 ¶ Opp. qd non stet relationi legati. de p̄ba. qm̄ q̄. de testi. cū
a nobis. Host. dicit huic stari, quia partes nihil obiecerunt, sed
relationi stari uoluerunt. Vel speciale in cardinali, cui Pm̄ cō-
suetudinem curiē credit. de quo. S. de fi. instr. q̄ sup his. De p̄-
suetudine dixi, q̄a, ut dixit cle. de rigore, secus. in Spec. de test.
9 S. j. uerū. quid si aduocatus. ¶ Opp. qd q̄ hūc nō potuerit exce-
ptiones opponi: quia si iā sibi facta erat collatio, nihil petere po-
terat iuris. ff. de exce. l. j. de accu. sup his. So. Quidā dicunt, qd
hic petebat p̄firmationē, & exceptiones opponēbant q̄ electū.
Non placet hoc: quia hic fuit facta collatio: nisi dicat q̄tulit
decanatū. j. ius decanatus in electiōe. Nec hoc casu eligēdo i-
telligit p̄firmasse. de quo de elec. cū inter canonicos. Vel hic
uocat exceptiones, cās, pp̄ quas petat electiō cassari: sepe est in
lis exceptio uocat actio, & euerfo. j. de acc. sup his. ubi inter
uias, q̄bus agit de criē. enumerat exceptionē. vel q̄ licet p̄fir-
mato habeat, excipit q̄ illū. S. de cā. pos. cū ol. ex quo fuit sup-
plātatus in facultate opponēdi, cū inter electionē, & collatio-
10 nē nō fuerit mediū, ut ibi no. ¶ pp. q̄ cassata electiōe archi-
diaconi, alia debuerit ualere: & hic nihil d̄t. S. de elect. p̄grega-
ro. Sol. de hac nihil d̄t: sed casus posset esse, in quo ualeret: de
quo, dic ut d. c. congregato. & c. auditis. Per hęc decre. arguit
Host. q̄ i forma cōpromissi facti i plures ad eligēdū p̄ntiatio
sit faciēda p̄ vnū. qd dic ut de elec. sicut cū. li. 6. Per hęc decre.
d̄t Inn. qd appellōnē exiudicialē q̄s tenet p̄seq̄ itra annū: sed
d̄t qd q̄putabit annus a die grauaminis illati, & nō applois:
q̄a tūc incipit applo tenere, & nō ante diē grauaminis. C. de p̄-
scr. 30. an l. si. illud. c. ti. cle. sicut appellōnē. Et sunt hęc uerā,
nisi recedat ab appellōne: uel q̄a appellās renuntiet. j. eo. solici-
tudinē. uel q̄a ille, a quo appellāt. mouet grauamē. j. e. cū cel-
11 tante. Pm̄ Inn. ¶ Quero an p̄bato qd nūtiū, uenerit, p̄cludat
p̄curatōrē uenire potuisse. Dicit qd nō sic faciliōrē: q̄a facili⁹ in
ueniēt nūtiū, q̄ p̄curator: & p̄ talia locā trāsibit prim⁹ p̄ qd nō po-
terit scds. ¶ Quero, an isti admittant ad p̄scq̄ndā applo. Si
t̄m uolūt excipere, nō tanq̄ appellātes, sunt audiēdi. Qd̄ itelli-
git uerū hodie, si seruasset formā decre. ut circa. d̄ ele. li. 6. ays
sec⁹ qd d̄t i cle. de ele. cōstōnē. S. pe. Sed nec cogit excipere, nisi
fuerit n̄ eis n̄ excipientibus, mandat inq̄rū de his. q̄. j. sequunt̄.
12 ¶ Opp. qd nō ualuerit appello, ut p̄ter assensum oīm nō de-
buit eligi: q̄a sufficit, qd maior pars p̄sentit. ff. ad mu. l. quod
maior. de elec. q̄a pp. Dic. qd appellauerit, nec p̄ter p̄sensum
oīm regitū eligēt: nā oēs inq̄rū dēnt licet n̄ sit necessē ut oēs
p̄sentiant. de elec. qd sicut. & c. q̄a pp. uel aliud, qm̄ uota nō sūt
sic p̄ditionata: ubi aut uota in ep̄m sic sicut p̄donaliter trāsflata,
13 ut cū p̄sensu oīm eligat, oīm cōsensus exigitur. ¶ Opp. qd non
potuerit

potuerit legatus delegare receptionē testiū, cā ad Papā p appellationem delata. de of. dele. studiū. & c. licet. lo. dicit spāle in c. electionis. ubi appellat ab electione, ut alter cognoscere possit: non uideō cām spālitatis. Recitant gl. Tanc. dixisse hoc fieri nō posse, nisi de uoluntate partiū, quā credebat hic intercessisse ad hoc, ut cā ad Papam remitteret instructa. C. de rela. l. 1. & 2. Sed nō uī hoc p rī am. ibi parte dīcentē. Alij dnt, ut recitat Io. qd summam poterit cognoscere, sicut metropoli tanus. j. c. sollicitudinē. Sed non placet, qd p m hoc non remittet cām instructā. Vel recepit, p m Inno. qā negabat negotiū p apponem deuolutā. Vel dicebat renuntiatū appellōni per curium anni. j. c. Romana. §. si uero. lib. 6. Vel partes erant ad arma paratæ, p m Hofst. & piclitabat, & scandalizabat ecc̄a. ff. de uisuf. l. eglumū. Vel p m Phi. hic narrať factū. Gof. dixit hoc spāle in legato de latere, ut cām p apponem ad Papam delatam examinare possit p se, uel p aliū, ut magis instructā remittat: sicut, & alia multa spālia sunt. de of. leg. c. pe. uel dic, quod hic legatus habebat pātē cognoscendi de appōnibus interpositis ad Papā: de quo de eo, q mit. in pos. cū uenissent. sup. 3. gl. s. e. cum teneamur. Dic, si p̄tito de appōne uelit inferior se intronittere, nō ad finē ut cognoscat, sed ut negotiū magis instructum remittat: qā hoc tendit in faciliorem exitū appōnis, p̄t, ut hic, arg. de ma. d. c. d. inter. ecc. c. i. Ad hoc de acc. oī potens. 2. q. 6. decreto. i. q. i. nomen. Ponit Spe. in tit. de leg. §. nunc uidentū. uer. 3. 2. & hoc uerū ante factam remissionem: alias non poterit se intronittere, cū defierit esse iudex: ut dicit decre. licet. Qñq; appōne interposita uult cognoscere inferior de uiribus appōnis, an sit interposita, an p eam transfe rat iurisdō, ita qd nō uult cognoscere de meritis appōnis, sed solum de ipsa relatione iurisdōnis, uel de ipsa desertione appōnis, an ex hoc sit p̄ones eū iurisdō, uel an sit deuoluta. Et dic, qd si iam superior de hoc cepit cognoscere, non p̄t: qā cām a superiore receptam inferior tāgere nō p̄t. de offi. dele. pastoralis. §. p̄terea. si nō dū est p̄ superiorē recepta, & opponatur corā inferiore de defectu p̄tatis, qd p̄cedere non p̄t: qā est appellatum, uel qā p̄ndet appō, & negetur appellatum. Vel si dr appōnem non deuoluissē, uel desertam esse, poterit de hoc cognoscere, & probationes recipere. de appell. Romana. §. si uero uocatis. lib. 6. Imo snā super hoc lata partibus p̄uī dicat, nisi fuerit appellatum. ff. de iudi. si qs ex linea. j. c. sollicitudinē. qā non est passim appōni deferendū. Non obit. de re scrip. dilectus filius. l. Saracenus. & ibi no. & ibi appō p̄ndebat sup hoc tm an iudex esset: qā principi r erat subiectū in indicis cognitioni, ad quē exiterat appellatum. Hoc tenet Spe. in ti. dele. §. dicendū. uer. 3. 2. Et ibi hoc sequitur Io. An. ēt in appōnibus, de qbus loquit decre. de ap. quis. li. 6. & ca. si postq. & c. puida: qā ēt in illis appōnes non deuoluunt, si non est in scriptis pposita, uel ex cā p̄babili, uel ab illa possit esse ca. nonicē recessum: nam de hoc cognoscat inferior anteq appō sit Papā p̄scita. Et facit, qd no. in c. q̄uis. in glo. ergo si. p m lo. An. ut summarie expedie da inquātū uelit principa r p̄se qui appōnem coram quo, ad hūc finē foret ēt quo ad iudicē, ad quē summarie p̄bāda. Nō ob. qd nō delatio iudicis a quo: nō impedit iudicē ad quē, nec appōnis effectū: ut. s. e. s̄pe. qā illud loquit, qñ nō detulit p uia cognitiuā: secus si sup hoc disceptationē assumpsit incidēter ad alium p̄cessum, cū cām cognitione. ad hoc gl. de do. & contu. si ante. in uerbo manifestē. ¶ Opp. q non possit iudex ad quem prosequi exceptiones tunc, quia non sunt oppositę, & nō hēt supplere de facto. l. 4. §. hoc aut iudicium. ff. de dam. infc. tum qā ex quo desertā est appō, iā amplius huius cām nō est iudex. So. Spāle dicit gl. in cā electionis, ut tangere publicam utilitatem, in qua iudex supplet ex officio. §. de ele. cum nobis olim. Et aduerte, qā non supplet ad commodum instantiæ deserte. Ad hoc, qd no. in d. c. cum nobis, & uide, qd no. 28. dist. priusq. ¶ Quarit gl. an licuerit huic renuntiare. Dicit gl. qd sic. 7. q. i. q̄ periculolum. de insti. cū uenisset. Non obit. de renun. admonet. p m Hofst. qā qñ q̄ est in discordia electus, ēt si nō p̄senferit, ēt si post appōnem interpositam ad Papam, ex quo planum, & pacificū ius non habuit, renuntiare p̄t: ut hic. Idem in p̄corditer electo, q nondū p̄senferit, p m cū: q uero plenum ius habuit, nō renuntiat sine autoritate p̄lati, ut incommodo, licet quo ad ius suū ualeat renuntiatio. De quo remitt Io. An. de renun. qd in duobus de electo uero an renuntiet post p̄senferum: no. de trāsa. p̄la. c. 2. de elec. si electio. li. 6. p m lo. An. ¶ Quarit glo. vlti. an ualeat electio sc̄ta post primā nullam: dic, si est notorium, qd est nulla: si p̄babiler dubitat an prima ualeat, n̄ ualeat sc̄ta. prima non cassata. Sed de hoc dic, ut de elec. auditis.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio frustratoria possessionem confirmati non impedit.
- 2 Literis ordinarij testimonialibus creditur.
- 3 Electio facta per duos, quo casu ualeat.
- 4 Eligendo utilem non saluat quis suam conscientiam ubi potest eligere

- utiliorem.
- 5 Inuestitura quandoq; fit traditione rei, & quandoque post collationem iuris totalis ordinatur ad possessionem transferendam.
- 6 Appellationis causa est iustificanda. & specificè exprimenda coram iudice a quo, & non coram iudice ad quem. nu. 17.
- 7 Agere non impeditur, qui repulsus est ab excipiendo. nu. 18.
- 8 Testimonium sine examinatione, quomodo sufficiat.
- 9 Possessionem facti p̄tenti non obit. exceptio, uel appellatio.
- 10 Collatio beneficij, an impediatur canonicis appellantis, uel offerentibus se probare irregularitatem.
- 12 Appellationem, an possit iudex reuocare, qui illi detulit.
- 13 Electus, qui possessionem beneficij nactus est, an si postea appelletur, possit recuperare priora beneficia, quę sint alij collata.
- 14 Appellatio per minorem partē capituli maiori, conuadcente, an ualeat.
- 16 Ab appellatione, an quis sufficienter repellatur, ratione impotentie. Senectus sicut impedit promovendum, an promotum impediatur.
- 19 Electus non impeditur recipere dignitatem lite pendente.

C A P. XLVI.

Institutis. ¶ Appellatio frustratoria possessionem confirmati nō impedit. Primo narrat factum. Secundo diffinit, ibi: nos ergo. Tertio protestatur. ibi: siquid. ¶ Nota, quod creditur literis ordinarij testimonialibus. de hoc in c. post cessionem. de probat. ¶ Nota secundo, quod quis potest adstringi ad iustitiam, & ueritatem agendam per abiurationem superioris. Et dicit Archidia. 2. q. 5. si quis. quod hæc ascriptio habet uim iuramenti in teste quo ad ualiditatem electionem ad duos, ubi se ad hoc. in tractatu adstringerent canonici: & per hoc non dicitur minus libera electio, quod ad duos adstringatur. ¶ Not. magis utilem eligendum. ¶ Et nota argum. quod non saluat conscientiam quis eligendo uile, uel ualeat eligere utiliorem, non faciendam mentionem in decreto electionis de dignitate eligentium, & electi. Ad idem, de elect. dudum. ¶ Nota, quod aliquando post confirmationem intercedit actus inuestiturę. ¶ Et not. quod aliquando fit inuestitura traditione domus, & quod inuestitura post collationem iuris totalis ordinatur ad transferendam possessionem. Ad quod de insti. autoritate. ¶ Nota, quod defectus potentie amicorum, uel secularium, non est legitima causa annullandi electionem electi. ¶ Nota ad iustificandam appellationem, causas appellationis exprimendas coram iudice a quo, quamquam dicatur suspectus, & non coram iudice ad quē, & quod non sufficiat causas in genere protestari, coram iudice a quo, nisi formaliter, & specificè exprimantur: quod est uerum, siue appellet expressē ab ea causa, cum clausula de exprimendis alijs, uel protestatione: licet illa iustificata possit iuuari ex alijs de dila. p̄terea. & quod no. §. c. consiluit. siue appelletur expressa causa, & ex alia quacūq; ex actis patente: quia hic nō sufficit, licet illa sit notoria: ut no. in cle. appellati. siue detegen da sit probationibus facti, siue ex allegationib; iuris, quicqd dicit Pau. in cle. appellati. de app. ut notant dñi de Rota, sua cōclu. 7. ¶ No. quod contra p̄tendentem possessionem facti, non admittit exceptio, uel appellatio, maxime friuola: & sic exceptio ad impediendā quid iuris, nec impedit possessionem facti, totaliter iure translato, quæ consecutiue uenit ad ius firmum de p̄terito: & sic agenti adipiscendę in beneficijs, nō obit. ¶ exceptio defectus proprietatis iuris. ¶ Nota, quod repulsus ab excipiendo non repellitur ab agendo, qñ ab exceptione repellit, quasi ab inepto modo proponendi, attēto, quod petitur: & tunc facilius dat actio, q̄ exceptio, qñ exceptio non proportionatur modo proponendi, uel qñ exceptio repellitur ex natura iudicij, uel proponentis exceptionem altiore in indaginem requirentem. ¶ Not. notū nō esse examinandum. de hoc. 47. di. de Petro. 23. d. qui episcopus. imo uidentur testimonium populi sine examinatione sufficere. 27. di. c. nullus. ¶ Opp. dato qd rationabilē causam expressisset, per hoc non fuisset impedita traditio possessionis: quia rationabilis causa appellandi exiudicialiter nō cassat factum ante appellationem, nec suspendit, & consequenter nō impedit effectum p̄secutiue possessionis, ad id, quod in suspensum remanet de p̄terito: nā finis appellationis extraiudicialis est impedire in futurum, omnino a futuro dependens, non suspendere p̄teritū, uel impedire futurū oīno dependens a p̄terito. j. c. bonę. Dic, si facta p̄firmatione appellatur extraiudicialiter: & tunc si interponuntur de actu p̄firmationis a p̄terito, illa ut extraiudicialis nō impedit possessionem p̄secutiua ad p̄firmationem, nec suspendit p̄firmationem: quia quo ad hunc effectum appellatio extraiudicialis non operatur, cum sit ad causam p̄uocatio, operatur tñ deuolutionem cogitationis negocij confirmationis ad iudicē appellationis, ut alius ab ipso de illo se intronittere nō possit, nisi renuntiet appellōni tacitē, uel expressē. de ele. c. i. li. 6. Nam quo ad finem impediendi, uel suspendendi, appellatio

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

extra iudicialis non operatur, nisi ut interponatur a futuro grauiamine, vel instanti. §. pxi. ad audientiam. & c. cōsultur. j. e. intelligitur autem appellatio a cōfirmatione iudicialis secundum naturam cōfirmationis, ut si est iudicialis, ut quod fit cum causae cognitione, appellatio cōsequitur iudicialis: si cōfirmatio est extrajudicialis, ut quae sit sine causa cognitione, tunc extrajudicialis intelligitur appellatio, secundum Innocentium. secundum hoc intelligendo quod haec appellatio fuerit extrajudicialis, dicendum est quod siue fuerit ex rationabili causa interposita, siue non impedit possessionis effectum. Idem, & fortius, si appellatio non interponitur a cōfirmatione. Sed ne possessio tradatur, quae haec est extrajudicialis, & interposita mere a grauiamine futuro, non suspēdit, nec suspendere intendit cōfirmationem de preterito, nec etiam impedit traditionem possessionis, ut persecutiua ad cōfirmationem de preterito non suspēdit, nisi opponeret crimen infamiae. §. de accus. accedens. de quo dixi. de cau. pos. cū olim. & de dolo. cū olim. Idem, & fortius, si appellatio extrajudicialis interponeret post iam traditam possessionem, licet postea probata causa appellatiōis restitueret fructus, iterum non impediret possessionem. C. de rei v. l. si fundi. C. cred. cuic. pig. nō de. l. i. In quibus dixi appellatiōem extrajudicialem aliquid operari, semper intellige, quod est causa legitima expressa appellatiōe: ideo si appellatio dicitur, Appello ne talis inuestiatur: nulla, vel non legitima causa assignata, non valet talis appellatio, nec suspēdit cōfirmationem, nec de uoluit, nec inuestitura impedit. In quibus dixi appellatiōem extrajudicialem non impedire futura, pcedit quoniam illa veniunt cōsecutiue ad actum de preterito non suspēdit, ut inuestitura ad cōfirmationem. In quibus autem venit non cōsecutiue ad aliud de preterito, semper impedit postea attentatum appellatiōem; & illud venit retractandū. §. eo. ad audientiam. de elec. cōsiderauimus. & c. cū nobis olim. Et hoc tene, licet quidam dicant appellatiōem in quibus interponeret ex legitima causa impedire effectum cōfirmationis, scilicet inuestituram, & translationem possessionis. p. c. bonae. §. e. ti. & c. vt nostrū. licet faciat appellatiōem, si pcesserit traditio possessionis, illam non impedire, sed solum iustificata appellatiōe retractari cū fructibus, ut dixi. §. Si autem appelleret a cōfirmatione iudicialiter: quod est quoniam cōfirmatio est facta cum causae cognitione, tunc si appellatur absque legitima causa, non valet appellatio, & non suspēdit inuestituram, vel possessionis effectum. Et sic potest intelligi hic. Si interponitur ex legitima causa: tunc suspēdit effectum cōfirmationis, & cōfirmationem: & sic impedit inuestituram, & translationem possessionis. Vnde dicit Innocentius, quod haec appellatio reprobat: quae in forma iudicii fuit facta cōfirmatio, & appellatio iudicialiter interposita, nulla legitima causa expressa, secundum Innocentium. ad hoc. j. e. cū cam. secundum Hostium. Sed verius puto hic appellatiōem ab actu inuestiturae ne fiat, quae extrajudicialis est, licet cōfirmatio fuerit iudicialis, ut patet: ibi: & cū velle, & c. Ex his decidit quod si ordinatore nolente pferre beneficium, vel canonicatum alicui certae personae, appellatur p factum illi collatio, quae homicida, & irregularis, an impediatur collatio appellatiōibus canonicis, & offerentibus se pbare irregularitatem, vel homicidium: & si fiat, & det instantio in choro, & possessio, an talia possint retractari: & an illi tanquam canonico sit respondendum: Dicendum est. Inn. hic, & in c. cū iter canonicos. de elec. Si queritur an agatur de validitate collatiōis, supposito quod causae sint verae, collatio erit nulla, merito retractanda. Sed aduerte, quod non retractabit, eo quod se obtulerit pbaturū, sed pposito de veritate causae obtulerit, vel non, se pbaturū, retractabit, vel nulla decerneret electio. Nam sola obligatio pbatiōis non sufficit ad iustificandam appellatiōem. Et hic est quod dicit Innocentius. c. cū iter canonicos. de elec. vbi attingit hoc dubium. Cōsilio vero de veritate causae, fuerit, vel non, oblata pbatio, decerneret nulla, ut dicit hic Innocentius. Si queritur an facta tali collatiōe p. ap. illa, ad quos de uoluntate est potestas, possint eligere, vel pferre. Dicit hic, quod si electio est nulla i ueritate, attenta causa appellatur, vbi scilicet electio supposita veritate causae. de elec. bonae memorie. & c. auditis. Si autem causa appellandi non est talis, quae reddat electionem nullam, sed annullandam, si fiat electio ab illis, ad quos deuoluit potestas eligendi, illa non valet prima non cessata. de elec. cōsiderauimus. ut ibi no. Si queritur an interiri debeat. ap. pen. impediri effectus tradite possessionis, & an illi interiri sit respondendum tali stante appellatiōe. Dicit Innocentius, quod si pen. app. assignatus est stallus i choro, & locus in capitulo, vel alio modo legitime data est sibi ab episcopo possessio canonicatus, defēdendus est in possessione sua, quousque cōstet de appellatiōis veritate, & causam, in c. cū venisset. de insti. Cogent tamen, postquam de eis cōstiterit, oia restituere, quae pcepit. j. eo. bonae memorie. quae tunc primo incipit pferre, quae possessio data fuit iniusta. Hic dicit vera, si assignata est possessio antequam superior cepit de causa cognoscere: aliter episcopus, vel inferior non poterit dare possessionem dicte pbēde, nec renet datio, nec defēdendus est i tali possessione: licet si data est post possessionem appellatiōem, atque inciperet superior cognoscere, defēdendus est: quae pl. valet reuocatio, quae appellatio. j. e. vt nrm. Haec pcedit in appellatiōe extrajudiciali, quae non suspēdit collatiōem, quae hēret cōfirmationis effectum. Secus autem dicit in appellatiōe iudiciali, per illa, quae dicta sunt. Et hoc tene, quod hic dicat Hostium, qui dicit quod non videt differentiam iter appellatiōem iudicia-

lem, & extrajudicialem: quae appellatio in iudicio non operatur nisi de causis appellatiōis fiat fides, nisi forte appellans obtulisset se pbaturū. j. e. interposita. & remittit. de accus. sup. his. & c. accedens. §. si. & dic. ut ibi no. Sed certa appellatio iudicialis suspendit preterita, & suspēdit cōfirmationem, quae illa exequeret appellatiōem. est in nouare: & si fieret, illud esset retractandū, quod dicit Innocentius. Per quod dicit, quod si appellatiōe extrajudiciali pcedere, quod ex legitima causa cepit sibi rēdere clerici, ut canonico tanquam de mandato episcopi, licet episcopus male faciat interim sibi facere rēdere, tamen non debent interim absolui pbando, quae agit causa sup. statu eius, an pmissio teneat, vel non: imo hoc non obstat, app. p. p. cōdenabunt ad rēdēdū sicut canonico: quae pmissio hēt vim non tamen electionis, sed est cōfirmationis: & cōfirmatio, quae diu tolerat, obediendū est. §. q. 4. nonne. i. q. 1. ga. res. Non obstat. ff. de re iu. l. fundi. §. fundi. quae ibi dicit, quae idem admittit ad rē uendicandam, & fructus, uel seruuitute petendā eidem fundo: sic non dēt, dū impugnat status eius, ad petendū, quae sibi ut canōico rēdeat: quae ibi loquitur, quae idem agebat ad utrūque: hic autem iste canonicus non petit canonicatum: quae p pmissiōem episcopi non hēt: sed agit de hoc quod est, iō non phibet agere ut sibi rēdeat, tanquam canonico. Fateor tamen Innocentius quod illi, quae dēt rēdere dicitur iuris. canonicis, bñ faciūt, si sciūt ueras causas appellatiōis, si ei non rēdet. j. e. dilectus. nisi cogant, ut no. j. de sen. exc. in quibus tionis. quae app. p. ex tali legitima causa, dū petit executio possessionis, & ut alij de iuribus canonicis rēdeant, & opponit appellatiōem pendere, & docet de ueritate causae appellatiōis, tunc impeditus est effectus cōfirmationis: & si cū superiore agatur, quae faciat ei rēdere sicut canonico, non pcelleret rēdere: quae ex quo tendit nullitas cōfirmationis, & pmissio, pbata ueritate causarum appellatiōis, impedit cōfirmationis, vel collatiōis effectus: & sic absoluent illi, a quibus petit ut de iuribus canonicis rēdeat. Haec uera, si appellatio interponitur. Si autem nulla appellatio interponitur, sed sit sola dicitio, uel si pcessit appellatio cōfirmatiōem sine causa, tunc non impedit cōfirmationis effectus, ut hic, licet causa subest, quae non est in appellatiōe pmissa. Per hoc decretum dicit Innocentius. An. quod adiuratio succedit loco iuri. Per quod dicit, quae ma trona pnt sic adiurari ut dicant ueritatem. Itē quae iudex pcedit ex officio, uult parere iuro, ut in causa electionis, si non appareat dicitio: quae curia seruat, secundum Hostium. Itē quae fit generalis inquisitio de statu ecclesiae. de cens. lib. 6. §. an. lib. 6. Tertio colligit hic Innocentius. An. aliquas cōsiderationes, quas dēt hēre eligens. Quia primo dēt hēre cōsiderationem ut eligat secundum Deum. Secundo ut eligat secundum iustitiam, & quae eligat sibi notū, non ignotū. de elec. c. terra. de post. §. l. bonae. 2. ¶ Quarto an hodie possit fieri electio sic restringendo ad duos. Dicit quodam, quod non hodie, quae esset cōsiliū: quae pp Hostium. & Innocentium. tenent, quae de duobus tamen potest fieri scrutiniū, & pmissio, cum non inueniatur phibitū. de transla. c. 2. uer. sed neque. Imo inuenit cōcessum: puta si non sint duo indigni in collegia, & tamen potius de suo eligere debent. 63. dist. nullus. & interdū de certa ecclesia de consue. cum dilectus. Et dicebat Hostium. quae de pluribus saltem duobus uis pficatur, ibi est electio: sed quae committit uni pntiatio, in quae uenit caput, ille non proprie eligit, sed minister est. Ad de, quae no. de elect. cum terra. Et quae dicit restringi posse ad duos electionem, uerū de uoluntate eligentiū, uel scrutari debent: 12 aliter est uera prima opinio. & idem est de pmissio. ¶ Quarto an iudex, quae detulit appellatiōem, illam possit reuocare. Dicit quod, quae sic: & sic dicit hic pmissio: quae episcopus detulit appellatiōem, & postea examinatis iuribus electi dilationem reuocauit: & potuit illam reuocare, secundum Innocentium. sicut aliam interlocutoriā. j. e. cum cessante, sicut, & appellans potest reuocare. 2. q. 6. si quis libellos, sed hic non credit Innocentius. de app. cū appellatiōibus. l. 6. & uide, quae no. de accus. meminimus. sup. uerbo referre. ¶ Quinto Quero, quae si post appellatiōem cancellarius habuit possessionem, & postea appellatio pntiatur iusta, reciperet ne priora beneficia, maxime quae sunt collata. Dicit Innocentius, quae non, si erat curatus, uel personatus. de preb. de multa. alias secus. 16. q. 6. si quis iam translatus. Non ob. quae pp appellatiōem possit casari electio, & sic non hēt pacificam possessionem. de accus. sup. his. quae ut dicat translatus, sufficit, quae de facto habeat possessionem scilicet beneficii pacificam, & si pacificam non hēt de iure. Caueat ergo ne iuri dubio se exponat: quae p iuris errorē non releuabit clericus, maxime patus. de temp. or. v. non est. sed nec appellatio poterit pdesse, cui non detulit. §. eo. an sit. & c. constitutus. nec iudicis auctoritas ipsum excusabit. j. eo. cū dilectus. de tēp. or. cū dilectus. Si autem non esset appellatus, & intrasset possessionem suam ecclesiae, siue quoniam iurauerit, moueret ei quod de scilicet, siue non, priora beneficia non recuperat. 92. dist. si quis episcopi. §. si quis. 74. dist. placuit. Si autem est cōfirmatus tamen, & non est possessionem adeptus, tunc retinet priora beneficia. 92. dist. si quis episcopi. Et hoc tenuit Hostium. & dicit Innocentius. An. quod licet dura uideatur, tamen ubi ponimus, quod in lite non erat probabilis error, satis esset iuridica: aliter pbabili errori esset parcendū, quae postea est in facto assistere. Ad quae de pb. si beneficia. l. 6. ad hoc, quod no. de elec. pmissa. §. i. in r. gl. l. 6. Caueat et electus, de cuius cō-

firmatione

firmatione qđ mouetur, ne administrando pdat. s. de eleg. aua
 14 ritie. li. 6. ¶ Quero quid mouit Papam ad repellendū. Dic, qđ
 multa. Primo, nihil rōnabile fuit oppositū. Scđo, quasi de execu-
 tione snie agit, & p̄sumptio est qđ opponēt. S. titi. i. c. sub-
 orta. de resti. in inte. scđo citata. Tertio, quia app̄o nulla. Quar-
 to, app̄o interponēbā per minorē partē capituli, maiorē qđ di-
 cēte, & minore iustā cām non p̄tendente: ut in c. j. de his, que
 si. a. ma. par. ca. quo casu dnt quidā non sufficere cām subesse, ni
 si exprimat: & sic nō pōt illo casu quis p̄sequi app̄onē ex cā
 nō exp̄sa: alias sic. Sed hoc ultimū non placet: in cle. appellan-
 15 ti. & qđ no. j. eo. cū cām. in ult. gl. ¶ Quero an quis teneat eli-
 gere meliorē. Gl. qđ sic. allegat iura. Dicit tñ, qđ quo ad ualidita-
 tē electionis sufficit, si eligat idoneū, licet melior inueniatur.
 16 alle. iura. & est clara. ¶ Op. qđ impotētia sit legitima cā repellē-
 di ab electione. 7 s. di. archidiaconū. Dicit gl. qđ impotētia p̄so-
 nā, ut quia senex, uel infirmus, aliqñ hęc bñ sufficit ad repellē-
 dā electionē. Quēdā est impotētia diuitiarū, uel nobilitatis: &
 an in tali sit hñda rō. gl. alle. p. & s. Gl. dicit, qđ ceteris paribus
 haberi p̄t rō potētiā, & diuitiarū, vt per eū subleuetur ecclesia:
 sed si non est hinc & paritas, qđ longe maior est ex alia pte, bñ
 habet rō diuitiarū, & potētiē. Host. dicit attendēdā qualitatē
 bñficii, & situm ipsius: nam dūmodo p̄sonā nō sint honeste p-
 pter necessitatē, & utilitatē ecclē, p̄ferē nobilitas, & secularis po-
 tētia scđo, de ele. officij. Qñq; scđo potētiē. c. ti. in cāsis. Qñq; p̄-
 ferendā essent diuitiā utriq; s. potētiā, & scđo: ut si ecclēia esset
 grauata gre alieno, qđ rñdere non pōt uoracitati usurarū, ubi
 p̄ diuitē soluant: arg. de acc. c. fi. 10. q. 2. hoc ius. Cessantibus cō-
 siderationib. licet p̄dicta gra dū adiciant, semp̄ p̄seruantur, nō
 17 ab illo gradu electionis p̄ minorē & seniorē p̄t capl. ¶ Op.
 qđ iustificetur app̄o ex cā opposita corā iudice ad quē, & exp̄f-
 fa, maxime si fuit p̄status. ff. de app. scđo. C. de tēp. app. l. p. hęc.
 Itē quia iudex ex officio tales exceptiones debet admittere, ēt
 si pars opponere non possit. de ele. cum nobis. & in c. nihil est.
 Desunt opi. Vna, qđ iustificet app̄o ex causa exp̄fssa corā iudice
 ad quē, postea ad decr. rñdet, qđ hic nullam proposuit, licet
 fuerit p̄status de illa proponēda, ut hic, ex quo succubui in
 una, aliam proponere non potest: quia p̄sumitur calumnia-
 tus. Tene, quod habes in hoc. c. & de elec. ut circa. & c. p̄tō. lib.
 6. & in cle. eo. ti. p̄tōne. Scđo opi. qđ non possit app̄o iustificari
 ex alia cā, qđ exp̄sa, nec licite uariare pōt, ne ecclēia diu uacer.
 Opi. hanc ultimā tenuit Dama. & Gof. quod uerius per lite-
 ram illam: tunc non exp̄fssit. Host. dicit, qđ non admittit ut ap-
 pellans, sed bñ ut ex officio iudex inquirat. s. eo. px. Non obft.
 qđ appellans pōt p̄seq. aliā cām, quā exp̄fssā, ut in iuribus p̄rio
 allegatis: & p̄firmatio censēt habere uim diffinitiuē: quia illud
 est uerū, qđ p̄firmatio fit in ordine iudiciario: ut libello oblatō
 & lite p̄te. Vbi uero hęc solēnitates non seruant, sed fit confirma-
 tio tantum p̄missa cognitione summaria tunc p̄firmatio nō
 pōt dici diffinitiuā, sed p̄ceptū, uel factū iudicis: in quo dici
 necesse esse cām app̄onis exprimi: nec potest aliam p̄sequi,
 quam exp̄fssā. Dicit lo. An. qđ dici possēt, quod cū hodie in
 p̄firmationibus sit necessaria solēnitas decr. ultimē de ele. li. 6.
 18 qđ p̄firmatiōes habēt uim diffinitiuarū. ¶ Op. qđ si dat actio
 ad impugnandū electionē, fortius debet dari exceptio. de cō-
 cessio. p̄ben. post electionem. de iureiu. quemadmodum. ff.
 de regulis iuris. inuitus. §. cuidam. Itē ob. qđ exceptio debet ad-
 mitti post p̄firmationem: ut j. de acc. super his. So. Exceptio repel-
 lit qđ ipsam de calumnia p̄sumit ut opponatur ad differē-
 dum, & reseruat ad ius agendi: quia tunc non subest cā repel-
 lendi actionē, sicut exceptio: cum actio nil differat: tollitur
 tñ hęc p̄sumptio p̄m Inn. per iura. per iura, quā alleg. gl. Vel
 scđo exceptio facilius repellitur, quam actio: qm̄ opponitur ex-
 ceptio improporcionabiliter ei, cōtra, quod opponitur: nā ex-
 ceptio ordinatur ad repellēdum obiectum iuris: petitio ergo
 possessionis facti, quā trahit consequentiam ad ius de p̄terito,
 ut illi executio non impeditur, ideo contra electum & con-
 firmatum non admittitur exceptio, nisi opponatur crimen cū
 infamia, & reseruat ad ius agendi. j. de acc. accedens. Itē ra-
 tione p̄sumptionis grauatur duriori modo agendi, quia in
 denuntiatione repellitur de facili, si non p̄monuit. Similiter
 uerū est agere propter poenā talionis: sed excipere potest quilibet
 crimi nosus. de exceptio. dilecti filij. secundum lo. An. c. su-
 per his. rñdit glo. dupliciter, quod exceptio hic non admittit:
 quia illa ordinatur ad repellendū ab obtinendo, nō ab obtento:
 & ex quo est confirmatus, nihil iuris hic expectabat, qđ p̄-
 teret, sed solam possessionē facti ibi petebat: quid iuris, s. p̄-
 cationē, uel ordinē: & ibi nōdum erat p̄secutus plene ius, hic
 sic: id obft. exceptio, sed hic nō. Et hęc uera, nisi opponat crimē
 cū infamia: ut in c. accedēs. Per alia uerba dicit Inn. qđ iō non
 admittatur exceptio, quia est actionis, uel intentionis, quo ad
 ius exclusio, ex quo confirmationē est consecutus, & nihil iuris
 petit, nō est qđ, cui exceptio p̄portionē: qđ sec⁹ est i. c. sup̄ his
 arg. ff. de ext. l. i. nō ob. si dicat, qđ petat qđ iuris: qđ ex quo fuit

appellatū p̄firmatione, ipsa est suspensa: & sic p̄sequēdo ap-
 pellationē petit p̄firmationē. Rñdet, qđ non admittitur p̄ uiam
 exceptionis: qđ si uellet ommittere app̄onem, & p̄sequi exce-
 ptionē, statim transiret in rē iudicatā p̄firmatio. Si at utraq;
 p̄sequi uellet, non posset, cū se nō p̄patiantur, qui fieret p̄-
 iudiciū p̄firmato, qui dicit suam p̄firmationē tenere, & nō hęc
 locum exceptionē. Vel dic, qđ notoriū erat, qđ app̄o ex dicta
 cā non tenebat: unde non p̄t dici, qđ in pendenti esset cā appel-
 lationis. Vel dic, qđ p̄firmatio facta extra iudicium p̄textu ali-
 cuius appellationis sequentis non suspenditur. Et hęc ultima
 est uera. Per qđ dicit hic Inn. & Ho. qđ non sunt alij modi agen-
 di qđ electum p̄firmatū, qđ accusatio, uel denuntiatio: nec est mo-
 dicū p̄p̄ difficultates accusationis, quas habes. 2. q. 7. per totū.
 & q. s. si quis. & c. querēdum. Scđs modus facilis p̄nas habet,
 & cū intentans facile repellitur. Per qđ dnt, qđ grauius proce-
 ditur qđ p̄firmatū per modos notatos de elec. dudum. In q̄tum
 dictū est non posse excipi, hoc est uerū, nisi aliquid restaret iur-
 is, & illud pereretur. vñ si restaret p̄secratio, uel ordinatio, uel
 aliquid simile, tunc per modū exceptionis impedit, ne ēt pos-
 sessionē hēat. de accu. super his. de ele. cum dilecti. Hoc tēp̄-
 rat uerū, qđ talis est dignitas, uel bñficiū, qđ requirit ordinem:
 qđ tunc petēti obstat exceptio: alias secus: quia non repellitur,
 licet petat ordinē, uel p̄secrationē, ex quo illa non requirit bñ-
 ficium: quia ex quo admittitur, non solū p̄ p̄firmationē, sed ēt
 qđ p̄secrationē. 23. di. illud, & d. c. super his. Item, quia renuntia-
 re vñ bñficio, qđ hēt, ne posset accusari interim petendo ordi-
 nem, uel p̄secrationē. de p̄c. p̄b. post electionē. de accu. ac-
 cedens. Itē quia durior esset aduersarius post p̄secrationē, & p̄-
 morus difficilius eijceret, de renun. nisi. §. persone. de tēp. or. ex
 tenore. Hęc uera in q̄tum petit ordinationē, uel p̄secrationē.
 Si at illā non petit, sed illā ita uult remanere non p̄firmatus, si
 est in possessione, nō vñ qđ ipsum accusans, uel excipiens, admit-
 tendus: ut hic, & p̄alle. p̄cor. Non obft. qđ ex quo cōfirmatus est,
 perere dēt p̄secrationē, arg. de ele. cum in cunctis. & sic ex quo
 est in mora vñ, qđ ipsum excipere possit, ac si peteret: quia nō
 est in mora ex quo pacificā possessionē habuerit, uel per eum
 steterit quo minus hēret: nec prius p̄secrationē petere p̄t, & dēt.
 de ele. cum in cunctis. qđ dictum. c. de ep̄s. & c. sequēs recitat
 alios dicere, qđ ex quo p̄firmatus est, tenet ad hoc, ēt nō ad pra-
 possessionē: quia querendus est ep̄atus, & recipiendus. nō p̄p̄ ho-
 norē, uel diuitias, sed p̄ Deū, & curā animarū. 8. q. 1. sciendū.
 & c. qui ep̄atum. xl. di. multi. Id restat, qđ p̄p̄ impedimentū pos-
 sessionis ad ip̄scendē, uel usurpationis facta per aliu, non dēt
 p̄firmatus dimittere, quin petat p̄secrari. Vel in primitiua ec-
 clesia, p̄m quam celebrabant de proprio, nullus fuisset ordina-
 tus. 12. q. 1. per totū. cum in impetratione ordinum pateat ex-
 cipi p̄m ipsum, Nec ob. hęc decr. p̄m istos, quia hic p̄firmatus
 rōne dignitatis non petebat ordines, nec petere tenebat. Non
 placet hoc Ho. qđ p̄positus hēt annexū ordinē p̄sbyteratus. de
 aet. & qua. c. 1. vñ ei placet, qđ electus p̄firmatus non sit in mo-
 ra petendi ordinē, uel p̄secrationē, prius qđ hēat pacificā posses-
 sionē. derisorium. n. esset uidere ep̄m sine ep̄atu. Nec pōt fructu-
 mentum facere, si non p̄t intrare. Et si forte dicatur. Cessabit impe-
 ditum, rñdet Ho. & forte durabit: & cauendū est, qđ pōt cō-
 tingere. de ser. non or. c. 1. Non ob. qđ opponitur de statu primi-
 tiuā ecclēsiā: quia ille mutatus est, nec incedit apostolicus sicut
 Petrus: & sicut uariantur tpa, sic uariantur iura. 29. di. c. 1. 8.
 di. §. uerum. & ēt suo tpe conquerebatur Hieronymus, qđ ec-
 clesia, quā persecutiō ibi. & martyrijs creuerat, facta erat maior
 p̄tate, & diuitijs, sed minor uirtutib. Ad hoc de his, quā si. a. pl.
 & qđ ibi no. Sed dic, ut per glo. de ele. commissā. li. 6. redeo ad
 19 gl. in uer. quem omisi, ibi: p̄terea. ¶ Op. qđ non possit hic ele-
 ctus lite pendente recipere dignitatem. 81. dist. tantis Daniel.
 de accu. omnipotēs. cum si. Gl. non soluit illud. Sed hic, qđ ibi
 loquitur quando pendet lis qđ eum de crimine, quo infamat,
 & nondum erat promotus: quo casu p̄p̄ infamiam repellitur:
 hic in iam promotus, contra quē opponitur exceptio, ut repel-
 latur in possessione facti, non suspensa confirmatione.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellari potest, si locus partibus non tutus assignatur.
- 2 A contumacia quis excusatur propter locum non tutum.
- 3 Citatus ad locum non tutum potest opponere de exceptione loci non tuti.
- 4 Appellationem excludere potest iudex, a quo est appellatum per assignationem loci tuti.
- 5 Appellationem iustificandam an dicere sufficiat appellanti locum esse non tutum.
- 6 Citato licet non sit locus tutus, an sufficiat locum tutum esse ut possit mit-tere procuratorem. 7.

C A P. XLVII.

- 1 **E**X parte tua. ¶ Appellari pōt, si locus nō tutus partib. assignat, et si sit scriptū app̄one remota. h. d. Cōsultatio, & rñsio. ¶ No. qđ citatus excusatur a contumacia p̄p̄ locū non
- 2

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

non tutum ad quem est citatus. ¶ Not. q. c. l. a appone remota, non tollit facultatē appellandi ex cā legitima: & sic c. l. a tollere vī appones frustratorias. Sed de hoc dic, ut j. e. pastoralis. & c. ut debitus. ¶ No. exceptionē loci non tuti posse opponi quōties quis ad locum non tutum euocatur: & sic hac exceptio quasi suadata super causā iterabili, & quæ de nouo potest nouiter pluries originari, potest opponi quicunq; & ante litē contestatam, & post. Vide Comp. de refer. dilectus filius l. & qd̄ ibi no. per Arch. de offi. deleg. itauimus. l. 6. & Spe. de appc. §. restat. circa si. uer. & no. & per Pau. in cle. constitutionem. de ele. in verbo, computata, & per Arch. 2. qd̄. 8. hortamur. & Bu. in l. adulterium. ¶ No. qd̄ iudices, a quib. est appellatum, propter citationem ad locum non tutum, possunt excludere appellationem, assignando locum tutum, & sic reuocando grauamē.

¶ Quæro, an ad iustificandam apponem sufficiat locū non esse tutum allegare, an exigatur, qd̄ ultra hoc petat locū tutū assignari. Quidam dñt, qd̄ sufficit opponere locū non esse tutum: nec habet pars petere vt assignetur locus tutus, sed iudex, si vult excludere apponem, habet assignare locū tutum: vt patet ex fine. Pro hoc facit verbū Libere: quia libere non possit appellare, sed arctaretur excipere. ¶ In Inn. ad qd̄ de præb. licet. lib. 6. Host. dicit, qd̄ anteq̄ appelleretur, debet requiri locus tutus: & si denegat locum tutum, tūc poterit appellari. Adducit stylum curiæ, quo dicitur, qd̄ diligenter, & humiliter requisitus locum tutum assignare denegauit, & c. nostram audientiā appellauit. Et hoc tenet Arch. de senten. excom. venerabilib. l. 6. in verbo. probauit. & ibi dicit esse casum. quidam, ut Bona. dñt opi. Inn. veram, si iudex scit locum non tutum: opi. Host. si ignorat lo. An. opi. Innocen. placet: quia grauamen re ipsa ē non existente iudice, ut quando ignorat se grauare, iustificat apponem. s. e. causam. de testi. dilecto. de exce. significauerūt. de testa. Raynaldus. de cog. spi. c. si. de no. oper. nun. c. 3. sicut. & in dolo sufficit, qd̄ committatur re ipsa. ff. de verb. oblig. l. si qs cum aliter. Tu dic, si queritur an exigatur exceptio de loco nō tuto, & qd̄ petatur assignatio loci tuti: dic, qd̄ non: sed iudex habet assignare locum tutum: quia non arctatur appellans vt reuocetur grauamen: licet possit, si velit, & ab hoc appellare: ut patet ex no. §. de testi. significauerunt. Si queritur an habeant excipere locum non tutum, & probare etiam locum non tutū coram iudice a quo. Goff. dicit, quod sic: ponens pro regula, qd̄ ii grauamen non contingit personam iudicis, debet probare coram iudice a quo: ut si opponitur exceptio loci non tuti, & qd̄ difficultas est accedendi ad locum. Si grauamen ptingat personam iudicis, tunc proponitur coram eo, sed probabitur coram superiore. Hoc tenet Arch. 33. q. 2. siue de coniugij. nisi notorium sit, locum non esse tutum: quia tunc non arctatur probare. & idem dicit. 3. qd̄. 9. hortamur. Tu dic, qd̄ indistinctē nō arctatur probare coram iudice a quo, sed coram iudice ad quem: quia coram illo dēt iustificari appo. Puto tū qd̄ si iudex est paratus admittere probationem, qd̄ cū ad hoc non concludatur grauamē, qd̄ ex hoc apparet, quia vult discutere exceptio nem, qd̄ non concluderetur grauamen: ideo si iudex vult admittere, oportet, qd̄ probet: & si a probōne, repellat, uel eo, qd̄ probare se offert repellere, ex hoc solo iustificata esset appo. j. e. interposita. alias semper oportet, qd̄ coram iudice ad quē saltem probetur veritas exceptionis. Hac uera, si potest pbare, saltem per procuratorem: si non potest pp hoc, quia locus nō est tutus, satis puto sufficere, qd̄ coram iudice ad quē. de sent. exco. venerabilib. §. secus. l. 6. Si queritur an arctetur ad opponendam exceptionem de loco non tuto, an sufficiat apparere, si locus non est tutus lo. Mo. dicit, qd̄ si appelleretur pp locū nō tutum, uel quia trahitur ultra duas dietas, cancellaria dat lras absq; propositione exceptionis. Et hoc dicit de app. cōncertationi. l. 6. Sed dicit lo. And. quod hoc satis est absurdum: quia iudex assentiens locum non esse tutum non debet credere: & si uerum esset, quod ualere appellatio, non arctaretur ad probandum coram iudice ad quem. j. eod. si a iudice. lib. 6. & sic sine aliqua causa abdicat iurisdictionē. Per quæ dicit, qd̄ sicut a grauamine, quo excipitur testis criminolus, uel infirm falsum, nō appello, nisi opponatur exceptio, ita nec hic. Nec p̄rium uoluit Innoc. Item quia sicut est necesse de suspicione iudicis excipere, ita de suspicione loci, infra eodem. cum specialia. supra eodem. nouit. Si tamen suspicio esset notoria, citatio non arctatur in cle. pastoralis. vers. Pifana. non tamen est necesse, qd̄ exprimat causam cause, scilicet ut dicat quare. locus non est sibi tutus: ut no. Innocen. de oper. nou. nunc. c. si. sufficit enim dicere, Appello, quia locus non est tutus. Puto, qd̄ citatio eo, quod arctat ad eundem uel mittēdum ad locum non tutum, quod ab illa, quæ minus habet sententiæ, ut no. de dila. præte. rea. vt iniusta possit appellari expr̄ssa cā, quia locus non est tutus: quia eo ipso grauatur: & maxime qm̄ locus non est tutus nec citato, nec procuratori. Non obstant iura, quæ dñt exceptionē debere proponi: quia illa loquuntur, quando grauamen sur-

git ex processu iudicis: ut quia præteditur defectus iurisdictionis, uel alia cā per quam non debet procedi, uel sic procedit: quia processus tunc immediate grauatur, non citatio. Iō oportet, qd̄ opponatur: sed hac citatio arctans ad ueniendū, ubi nō p̄t accedere tute, grauatur: iō ab illa dēt appellari. Et hoc tenet Pau. in cle. quia p̄tingit. de reli. do. c. cludens, qd̄ ubi præceptū ex se grauatur, non expectatur alia exceptionis propositio, & reiectio, qd̄ est hic, qm̄ assignetur locus non tutus. Sed si præceptū non grauatur, sed sola reiectio exceptionis, tunc attenditur, qd̄ dī: alias, qd̄ oportet proponere exceptionē, et si sit notoria: quia non excusat a propositione: & si non admittit, credens bñ age re, licet non grauatur ex mente, quia grauatur, iusta est appo, licet nō iustificata, nisi offeratur prob. j. e. interposita. vnde postea coram iudice, ad quem oportet, qd̄ locus probet non tutus: alias oportet proponere exceptionē, si interlocutoria grauatur: qd̄ est falsum, p̄ id, qd̄ no. de ope. nou. nun. significanti. & no. de testi. significauerunt. ¶ In Pau. ¶ Quæro an sufficiat, locum esse tutum, ut possit mittere procuratōrē, licet non sit tutus ipsi principali. Inn. dicit, qd̄ locus debet esse tutus, ita, qd̄ possit suos procuratores mittere, ut locus dicat tutus, & mittere tenetur, ¶ In Inn. Dicit Inn. qd̄ de suis iō est dictum, quia cū regl̄ possit quis procuratorem cōstituire. ff. de procur. l. 1. dato, qd̄ ipse possit uenire securus, ut quia magnus homo, & cum magna comitiua incedit, procuratores tñ sui, qui non ducunt tantam societatem, non possent ire securē, locus esset appo. Ita iudices talem locum assignent, ad quem ē procuratores possint ire, stare, uel adimeret facultas p̄stituedi procuratorē: uel econuerso si procurator possit ire securē, dñs non, dñmō cā sit grauis, quia in persona sua uult profequi. locus est appellationi, cum in tali cā non arctetur constituere procuratōrē. de procu. c. querelam. ¶ Oppo. quod non sufficiat locum esse tutum partib. nisi sit testib. & alijs in iudicio producendis. 3. q. 9. hortamur. 33. q. 2. siue de coniugij. Glo. fatetur idem si locus non est honestus alteri parti. l. si cum dies. §. arbiter. ff. de arbi. Gl. ponit alios modos de resc. nonnulli. hodie de resc. statutum. l. 6. & ibi memini. dic, ut ibi: & dixi. §. de iudic. c. si. Signa tamen gl. ultima colligit notabile.

S P M M A R I V M

- 1 Appellat licite reus, si non audiat excipiens procuratorem actoris non habere sufficiens mandatum.
- 2 Procuratoris constitutio probatur per literas constituentis.
- 3 Sigillum determinatum ad certos actus, non probat quo ad alios.
- 4 Literæ non ualent, nisi faciant de primis mentionem.
- 5 Libello, seu rescripto, ubi plures causæ simul accumulatur, quarum quælibet distributivè concludit intentum libellantis, sufficit alterum probari.
- 6 Ad appellationis iustificationem sufficit legitimam exceptionem oppositam.
- 7 Excipere, & defendere quis potest, licet sit repulsus ab agendo.
- 8 Probatio colligitur quandoq; signis.
- 9 Procurator ad agendum, quando dicatur legitime a capitulo constitutus.

C A P. XLVIII.

- 1 **S**ignificauit. Licite appellat reus, si non audiat excipiens procuratorem actoris non habere sufficiens mandatum, uel per alias literas conuenientum, de quibus non fit mentio in sc̄dis. h. d. Pars prima ponit querelā appellantis. Secunda dat iudices appellationis ibi. quocirca.
- 2 ¶ No. 1. qd̄ constitutio procuratoris probatur per literas proprias constituentis cum suo sigillo autentico: de quo de proba. post cessionem. ¶ No. 2. qd̄ sigillum determinatum ad certos actus, non probat, quo ad alios, ad quos non est determinatum sigillum: nec scripturæ probat auctoritatem, uel illā publicam facit. ¶ No. capitulum respectu diuersorum actuum posse habere diuersa sigilla: & sigillum proportionatum uni non operari effectum suum quo ad actum alteri sigillo proportionabilem. ¶ No. constitutū a capto ad agendū appellari actorem, sed non est uis in noīe: de proc. petitio. ¶ Not. 2. qd̄ literæ sc̄dæ non faciētes mentionē de primis, maxime per quas reus, fuit citatus, nō ualēt. ¶ No. qd̄ ubi plures cāæ accumulatur in rescripto, & appone, quarum quælibet distributivè cōcludit appellantis intentū, sufficit alterū probari. ¶ No. ad iustificationem appellationis sufficere legitimam exceptionem oppositam esse, & propter illam non admissam appellatū: licet alī non probetur ueritas exceptionis. de quo dicitur, j. e. interposita. ¶ Op. qd̄ non sufficiat probare pp exceptiones non admissas appellatū. de ap. interposita. & j. e. ut debitus, qd̄ dñt esse uere, & probari. Dicit Inn. fatendū esse p̄riū. & subaudit obdictas cās allegatas, & postea ueras pbatas. uel alteras corū. Iustitia. cā, licet falsa, in appone exp̄ssa, non releuat appellatē, nisi cū excipiens illā se obtulit probaturū, ¶ In Inn. de quo. j. e.
- 8 interposita. ¶ Quæro, an cum tali sigillo admittatur ad citationes

riōes ad impetrādū. Dicit, q̄ licet non admittat̄ ad agēdū, admitteret̄ ad impetrādū, & dīcedū: q̄ ad illū actum facilius quis admittit̄. de quo de iud. c. j. ad fi. mag. gl. uer. q̄nq; est. ¶ Gl. 9. 1. declarat̄ s̄mā, & declarat̄ duplicē cām. ¶ No. bñ ultimā positionē ad id, q̄d fit quotidie: q̄ p̄ hñda fide alic⁹ aliqñ admittitur sigillū, alias signū: q̄ aliqui mittūt annulū domesticis, uel cultellitū, v̄l s̄p̄a: q̄ hęc est sufficiēs pbō, vt excuset̄ tradēs, eo q̄ signū notabile admittit̄: sicut & portatio sigilli facit fidē adhibere nūtio, vt citare ualeat. Q̄ p̄cedit, q̄n sic p̄uenit destinās ut credat̄ nūtio, talia intersignia destinare. Q̄ bñ no. attēde tū qualitātē p̄sonarū apporātū, an uerisimiliter subtrahere pōtuisent signū. C. de Lati. li. tol. & no. s. vt lite p̄. ecc̄l. a. in q̄tū l̄ra & gl. dicit̄ n̄ credi sigillo ad alios actus destinato: hoc uerū: ex hoc tū n̄ colligit̄ q̄n sigillo alieno q̄s possit sigillare, dū tū sit nō tū. C. de testa. si unus. maxime si sigillans aliud sigillū non haberet, s̄m Inn. Idē si haberet s̄m Gof. sed nō pro tunc p̄optū, v̄l ad manus. Et dicit non solū in priuatis hoc locū haberet. & de cre. ista non loquit̄ de alieno, sed ad certū usum. De hoc remittit̄ Hof. s̄. rit. i. cum inter nos. ¶ Op. q̄ aliud poterit opponi p̄ procuratorem, q̄ fuit constitutus a capitulo sine auctoritate p̄lati. de iudi. causam. cum cap̄tum non agat, uel p̄ueniat ab ip̄so gl. dicit, q̄ dabitur capitulo actor ad litē auctoritate iudicis ad instar minoris: qui si uult litigare p̄ suū curatorē, dabit iudex minori actorē. In st. de aut. tu. s̄. ult. nā ecclesia equiparatur minori: & cap̄tum dī ecclesia. de testa. requisisti. & c. relatū. capitulū equiparatur minori: & sic pōt intelligi hic: quia tūc nō hēt actorē in facto p̄prio, & p̄ se: nā hic agebatur p̄ archiep̄m, & p̄ rectorem hospitalis, qui per archiep̄m fuerat institutus, q̄ dicebat ordinacionem ad se spectare: capitulum uero dicebat p̄rium. ¶ No. gl. pro practica constituendi procuratorem, q̄n litigat cum p̄lato: uide gl. de rescrip. edoceri. & uide de of. or. irrefragabili. ubi ponitur practica, q̄n litigatur in criminali.

S V M M A R I V M.

- 1 Libello debet declarari res petita. 3.
- 2 Appellatio iudicialis aliquando appellatur prouocatio.

C A P. XLIX.

Significantibus. ¶ Licite appellat reus, qui non auditur petēs declarari rem in libello petitam. Diuiditur vt p̄xi. j. Secunda ibi: quocirca. Notabilia sunt p̄xi. 2. ¶ Not. q̄ iudicialis appellatio aliqñ improprie appellatur prouocatio. s̄. eo. cum s̄r. ¶ Quāto, qualiter debet declarari terra, quae petitur. Dic, q̄ digito, uel per confinia, uel alias certas circumuocaciones. ff. si cer. petat. l. certum. s̄. de testi. licet. 2. uer. personas. Gl. colligit̄ super incidenti uel emergenti pronuntiandum: & dicit potius hanc emergentem. de quo de or. cog. c. 1.

S V M M A R I V M.

- 1 Index a quo non potest statuere terminum ad finiendum appellationem.
- 2 Index potest recusari quando aliquis de familia sua est aduocatus alterius partis. nu. 5.
- 3 Ad appellationem finiendam non statuit terminum index a quo.
- 4 Impedimentum iudicis ipso iure impedit cursum fatalis.
- 5 Stylus curie semper debet attendi, & per iudicem seruari.
- 6 Appellationis impetratio, quae debet in se expressa continere.
- 7 Appellanti an indistincte non currat tempus fatalium post impedimentum iudicis.
- 8 Procures qui dicantur.
- 9 Index an recusari possit eo, quod pars altera, uel eius aduocatus est commensalis ipsius iudicis.
- 10 Terminum iuris ad prosequendum appellationes an index praeuenire possit.
- 11 Notorium dicitur omne, quod ex actis constat.

C A P. L.

Insinuatione. ¶ Index, a quo appellatū est, nō pōt statuere terminū ad finiendam appellationē, q̄ si fecerit, terminus ad se p̄sentandū intelligitur statutus. h. d. Primo ponit querelam appellatū, intermittēs pro ipsius iustitia quandam clausulam ibi: licet. Secundo dat iudicem, ibi. Quia. ¶ Nota argu. q̄ potest recusari index tanq̄ suspectus, quando aliquis de familia sua est aduocatus alteri partis: & idem uidetur de consanguineo. ¶ Nota 2. iudicem a quo non posse statuere terminum ad finiendam appellationē: quia hoc esset imponere legem superiori. ¶ Nota 3. q̄ impedimentum iudicis ipso iure absque restitutiōe impedit cursum fatalis: de quo. s̄. c. ti. ex ratione. ¶ No. q̄ licet terminus ad finiendum statutus a iudice a quo nō ualeat ad finiendū, ualeat vt potest. s̄. vt terminus ad principiandum. Id non ualeat impe-

trario appellantis ante terminum, non facta mentione de termino. ¶ No. cām, ex qua colligit̄ cā legitima recusandi ad infirmādū iudicis arbitrium, q̄n nimium fauet alteri parti. Ad hoc de iudi. c. causam. vt lite nō conte. accedens. ¶ No. morē & stylū curiae attendendū. de p̄sti. literis. s̄. tit. i. in causis. cū si. ¶ Quāto, q̄ sint principi p̄ri exprimenda in impetratione sup̄ appellatione. Dic, q̄ exprimēd⁹ est actor, reus, res petita, & iudex, corā quo petit̄, & iudicis qualitas, quae cōsiderāda est, maxime hoc casu, q̄n sup̄ appellatione impetrat̄. s̄. de except. dilecti. & s̄. c. p̄xi mo. s̄m Hof. s̄m quē si appellans simp̄r exprimit, q̄ corā ep̄o, p̄sumit̄, q̄ ille procedebat auctoritate ordinaria. s̄. de offi. or. licet. de exce. signauerunt. sicut p̄posita simp̄r actione p̄sumitur proposita directa. ff. de pet. hared. l. nec vllā. s̄. si quis sciens. s̄m Io. An. ¶ Opp. q̄ non v̄ fauere camerario appellati, imo non fauere, si decurtabat t̄ps appellationis prosequēdā. Dicit Hof. q̄ fauebat in hoc: quia camerarius erat re⁹, & v̄triq; statuebat terminū, & dicebat se non auditurū p̄tes, nisi redijissent in termino. Vel s̄m Abb. sciebat iudex, q̄ magnos hēbat amicos in curia, per quos cito poterat expediri, quos nō haberet altera pars: & in hoc fauebat camerario: ut iudices remotos impetraret: & sic aduersarius, q̄ prius forte litigabat i loco domicilij fatigatus p̄pelleret̄ cedere, uel p̄conere. s̄. de rescrip. nonnulli. In cuius rei signū est, q̄a impetrādo p̄uenit. Vel uidebatur fauere, sed non fauebat: multa enim v̄n̄, q̄ nō sunt, s̄m Hof. ¶ Quāto, an indistincte non currat t̄ps post impedimentū iudicis. Quidam dñt, ut Gof. hic, hoc p̄cedere, q̄ appellans notam facit principi appellonē: alias secus. Alij dñt idē, si nō faciat notā: quia imputandū est uiciori, qui nō notificauit, q̄ Ia. Bal. admittit. Primū placet, ubi pōt appellator notificare: nō q̄ in iudicij cognitionū imperialiū nulla dēt dilatio. C. de dilat. a nobis. q̄a illa loquit̄ in causis plenē relatis, in quibus nihil restabat, nisi s̄mā p̄ferre: & quia de illa iudex dubitat, ideo de illa refert: p̄ id corā p̄ncipe non dat dilatio hic, q̄n deuoluitur cognitio appellationis. ¶ Quāto, qui dicant̄ p̄ces res. Dic, q̄ trabes p̄cedēt̄ ultra murū. Inde dicit̄ sunt p̄ces res. hi nobiles officiales p̄cedēt̄, & alios p̄cedēt̄. ¶ Quāto, an sit sufficiens causa recusandi, q̄ alterius partis aduocatus sit cōmensalis iudicis. Dicit glo. quod quidam dicunt quod sic: sed non placet gl. licet fateatur q̄ si altera pars sit cōmensalis, uel familiaris iudicis, q̄ pōt recusari. Primū tenuit Io. 3. q. 5. accusatores. j. eo. gl. Inn. tenet gl. Io. An. remittit ad ca. i. hic allegatū in ult. gl. Credo q̄ p̄t recusari, si p̄p hęc cōmensationē, & q̄ ille fit aduocatus, qui est cōmensalis iudicis, iudex nimis fauet, ut li te nō p̄t. accedēs. & s̄. de iud. cām. & dixi. s̄. e. postremo. ¶ Opp. si non ualeat statutio termini ad finiendū, remanet solus terminus iuris: terminus aut̄ iuris p̄t p̄ueniri, imo necessariō p̄uenit, cū sit ad finiendū. j. e. oblatā. dūmodo nimis nō p̄curat. Sol. Vnus est intellectus, q̄d hic loquat̄ de termino iuris: & q̄n hic nimis p̄uenit, ita q̄ aduersariū supplātauit. Et hęc seq̄tur Inn. q̄a debet expectare, usq; ad finē anni. j. e. oblatā. & q̄a nimis p̄uenit aduersariū, de p̄uentione mētiōne nō facta, id nō ualuit rescriptū. Q̄a tenet et̄ Hof. & exponitur uerbū Interim. i. appellatione pen. & sic non ualuit terminus hois, nec arctabat p̄tes. de elec. bonā. & sic nō erat necesse de illo fieri mentionē, ac si statutus nō fuisset. arg. de excu. tu. l. nulla. ff. q̄ satisfda. co. l. quoties. de rescri. ex parte. s̄. de translat. c. 2. Non placet hic intell̄s Io. An. q̄a hic loquit̄ de p̄uentione appellantis, qui p̄t statim p̄uenire terminū iuris: p̄cederet si loqueremur hic de p̄uentione appellati. Ideo gl. tenet, q̄ hic terminus statutus ad finiendū, licet non ualeat ad finiendū, ualeat ad prosequendū. i. inchoandum prosequi: ut ex quo pactum est in causa efficienti, si non ualeat, quod ago, ualeat ut potest: & si non ualeat terminus hois ad finiendum, ualeat ad inchoandum: quo casu non ualeat impetratiō ante terminū, non facta mentione de termino, siue p̄ appellatē, siue per appellatum: & sic patet, quod si non ualeat ut ago, ualeat ut potest, quando petatur in causa efficienti, uel materia. q̄d no. Non pōt ergo iudex statuere terminum ad finiendū. Dic, q̄nque statuitur terminus ad se p̄sentandū iudici: & hunc potest statuere iudex a quo: & tunc non sufficit inchoare prosequi intra terminū, nec iter arripere, nec alia p̄rabula facere, nisi se in termino p̄ntauit, si potuit habere p̄sentiam domini papē. alias fiet protestatio in ualuis palatij, ut est moris. Et q̄no se debeat p̄sentare, ponit Io. An. in nouella. in. c. quis. in uer. sedis apostolice. li. 6. Sufficit tamen, quod p̄senter iudici, absq; hoc, quod alias prosequatur. Et hoc tenēt dñi de Rota. sua conclu. 149. Q̄nque statuitur terminus ad iter arripendū: & sufficit q̄ iter arripuit intra terminū: & hęc pōt statuere iudex. Q̄nq; statuitur terminus ad prosequendū: & ad hoc statuere pōt iudex: & intelligi. i. ad inchoandum prosequi: & tūc dñt dñi de Ro. loco p̄real. & Spe. in ti. de app. s̄. nūc breuiter. uer. itē, q̄d si pars. Sufficit appellanti iter arripere intra terminum. all. de re iud. cū cām. de elec. statui mus: quia cū sit ad p̄sequendū, sufficit dūtaxat inchoare, v̄l icipere v̄tima die. Q̄d dicunt

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

dñt verū, qñ terminus statuitur per hominē extra curiā: secus si in curia, qā ibi requiritur maior diligentia in psequēdo, qd ne dū vadat, uel iter arripiat uersus cancellariam, uel locū eius tenentē accedat: alioquin de hoc protestet, & pñter cōmissionē signandā, & recipiat super hoc publicū instrūm: que si intra terminū signata, uel pñtara non fuerit, non sibi nocebit: quia per me nō stat, &c. de eo, qui mit. in possē. c. 2. ad hoc. c. memini-mus. §. eo. Ad hoc, quod no. Archi. ne se. vacā. c. 1. li. 6. in uerbo, mora. Idē quo ad primum tenet Frede. suo. consil. 103. vbi dicit qd sufficiat, qd compareat corā auditore deputato super impet-ratione: sicut est auditor pñdicatoriū, qui habet ordinariā, & facit quo ad hoc idē auditoriū cū Papa, ut dñt Go. & Gu. in Sp. de off. or. in prin. & Io. And. in cle. auditor. de rescri. ex quo cā non est in curia. Alle. dictum Ber. §. eo. cū sit Gul. in Spe. eo. tit. §. nunc breuiter. uerf. item pone. Itē sufficit qd intra terminū porrigat in curia pro commissione obtinēda. Et si postquā hoc fecit, sit statutus terminus ad proseguendum, dato qd confitūs de prima productione, post terminū nouiter statutū, aliud non fecerit. Hoc tenent dñi de Rota, sua p. cl. 3. 1. quia si debitor soluat ante terminū, ut liberatus. Item quia statim pōt psequi. §. eo. oblate. & hoc nō datis appis, qñ presentauit schedulā Colle-ctori. Videbat̄ q, quia appi sunt pars appōnis de ap. cordi. & c. ab eo. li. 6. adeo, qd si petitū debite non fuerit, nō reputabit appellatū: ut d. c. ab eo. eod. ti. c. p. quāuis. Vnde eis petitis anteq̄ darent, nihil potuit fieri p appellatē: quia oīm pendente timore quiescit. de app. significante. Si nō sunt petitū, non reputatur appellatum: ergo super eo, qd non erat, nō poterat aliquid prosequi. de depon. impu. ad dissolucndum. vbi prosequitur alias rōnes. Sed primū mihi placet qñ statuitur terminus ad psequendū, & ad faciendū fidē de prosecutione. Dicunt dñi de Rota, sua conclu. 293. quod sufficit iter arripere ad psequendū, licet super illa non impetrat rescriptū intra eundē terminū, quo iter arripit, fecit diligentiam in psequendo: quia debuit para-re sarcinulas ad uiam, & ad causam: qd si intra pñdictū terminū effectualiter nō psequat̄, nō est sibi imputandū: ut no. de cle. statui-mus. & c. cupientes. de elec. lib. 6. Et licet iudicē non certificauerit intra aliū terminū, de hmōi prosecutione, licet iudex possit postea psequi snā, ut §. eo. personas. & c. cū sit, & ex rōne & c. reprehēbilis. tñ pp hoc nō cēset appō deferta, dū mō postea eā psequatur: & si opponit, cassabit snā, & eius executio. de elec. qualiter. de iure in. ueniētes. de re iud. pastoralis. in cle. Fred. suo. consil. 27. ut uelle iudicē non posse statuere terminū ad faciendā fidē de prosecutione, quia hoc sibi nō reperitur a iure pcessum, p hanc decr. dato, qd possit, dicit, qd talis terminus non ut statutus ad finē deferendē appōnis, sed executio-nis faciendē uel non faciendē vbi est certificatus de prosecutione, & ad finē ut possit sine pōna exequi, si nō pstat ei de prosecutione intra terminū: si tñ fiat psecutio, pendebit ex eū tu appellacionis: quia non ex hoc deierta est appō. Et sic concordat cū dñis de Rota: non est nouū, qd iudex cognoscat, an iudex sit appellacionē intra terminū prosecutus: ut no. de ap-pel. constitutus. per Inn. & dixi e. ti. sape. Si quæris an possit statuere terminū ad finiendū: dic, qd iudex a quo nō potest, ut hic, per illā rōne, quā assignat tex. Bene hoc pōt iudex ad quē: quon- niā in hoc pōt plus: ut no. Spe. in ti. de app. §. nūc breuiter. uerf. quid si dat. Inquantū dixi iudicē a quo nō posse statuere terminū ad finiendū: hoc limitat Archi. nisi in causis celeritate desiderantibus, ut ipse no. 2. q. 6. in summa. Sed hoc potest face-re iudex ad quē. §. eo. oblate. ¶ Quæro quid habēt facere isti ul-timi iudices? Dicit glo. qd si eis pñtiterit statutū terminū, & illū pñuenisse nō facta mentione de termino, audient causam, a-liaquin facient remissionē ad primos iudices. Non ob. qd non debuit propriam causam committere, sed remittere istū impe-trantem ad priores iudices, ut cognoscant de uiribus rescripti. de rescrip. super his. §. eo. interposita. qd vñ Inn. hoc fuit de spe-ciali gratia, uel iure mero, qñ literē impetranē ante tps appō-ni pñfixum: quia notoriū ex actis, quæ iudex parte absente potest oē ex actis constans, dicitur notorium. ad qd de sen. excom. ue-nerabilibus. §. secus. gl. de accu. euidentia. de testi. per tuas. de poltu. præla. bone, & de conlue. cum dilectus. per doc.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellans ad Papam ne in sua possessione molesetur, si postea spoliatur, restituitur. 10
- 2 Ecclesia uacantis custodia pertinet ad superiorem iure communi. 13.
- 3 Appellatio pluries uociferata habet pro una.
- 4 Archidiaconi habent custodiam ecclesiarum uacantium in diocesi, alio in-ue, quam iure communi. nu. 13.
- 5 Subiectio uel quasi determinata non arguitur ex præstatione census, aut pensionis, uel procuracionis annalis. nu. 14.
- 6 Appellatio extrajudicialis, qualis esse debeat. 16.
- 7 Fructus, qui ueniunt in interdico possessorio.
- 8 Sententia lata super possessorio, uel uia attentati, non obstat agere

uolenti petitorio.

- 9 Appellatio generaliter emissa, ut ualeat, quæ requirantur. 16.
- 11 Pm quomodo liceat quandoq; ui repellere.
- 12 Ecclesiam uacantem ingredi non licet archidiacono sine licentia prelati.
- 14 Solutio pensionis, uel debiti non arguit dominium rei.
- 15 Attentati uia an possit agi in causa appellacionis, contra tertium posses-sorem.
- 16 Appellari an liceat ex causis uerisimilibus.

C A P. L I.

- O**ne memorie. ¶ Qui extra iudiciū appellat ad Papā, ne in sua possessione moleset, si postea spoliatur, restituit in statu, quo erat tpe, quo appellauit. Prima pars ponit allegationes ap-pellantis. Scda appellati, ibi: procurator. In tertia pronuntiat, ibi: pmissis. ¶ ¶ No. 1. custodiam ecclesie uacantis pertinere ad ecclesiam superiorem hntem ecclesiam uacantem ut subie-ctam. ¶ ¶ No. 2. quæ posse apprehendere possessionē p se, & aliū.
- ¶ ¶ Not. 3. qd ualet appellatio pluries uociferata: & hī pro una appellacione tñ, qñ simul est pluries interposita. ¶ ¶ No. 4. qd ualet appellatio extrajudicialis, ubi quis ex uerisimilib. timet in possessione molestarti. Et no. qd secuta molestacione, psumit eam habuisse iustam causam timendi: quia ex his, quæ secuta sunt, psumitur, circa pñrita. §. de elec. officij. ¶ ¶ No. arg. qd ar-chidiaconi de iure habent custodiam uacantium ecclesiarū in diocesi. ¶ ¶ Not. qd p̄suetudo gñalis disponens idem, qd ius, roborat ius, & potest cum iure allegari. ¶ ¶ No. qd ex præstatio-ne procuracionis, uel census aut pensionis, non arguitur deter-minata subiectio, nec illius quasi subiectio. ¶ ¶ Not. practica re-trahendi attentata circa possessionem, appōne extrajudicia-li pendente. ¶ Et no. qualis dēt esse appellatio extrajudicialis, ut sit iusta: quia exigitur, qd alleget cās uerisimiles, & probabi-les, in appōne. & postea subsequat̄ actus grauamē. ¶ ¶ No. qd sicut in interdico possessorio ueniunt fructus medio tpe per-cepti, ita ueniunt fructus in uia attentati. ¶ ¶ No. qd snā lata in possessorio, uel in uia attentati, non obstat agere uolenti peti-torio, uel disceptare super proprietate. ¶ ¶ No. qd appōne exiudiciali iustificata, retractantur attentata, non solum a tpe gra-uaminis, sed et a tpe appōnis interiecte: sic iustificatur appel-latio & retro, quo ad fructus, non solum quo ad tps iustificatae appellacionis. ¶ ¶ Nota, qd sicut agenti possessorio non ob. excep-tio proprietatis, sed reijcitur, reseruat̄. sic & agenti puam attentati: quinimmo vñ, qd non admittatur exceptio notoria.
- ¶ ¶ Op. qd nō ualeat appellatio tonies iterata: quia si prima fuit iusta cā ad Papam deuoluta, secunda ergo superflua, arg. ff. de no. ope. num. l. cū procurator. ff. de uerb. obli. l. qui bis. & l. qui dare. So. Dicit Io. An. qd ad maiorem exaggerōnem, & cordis abundantiam prorulit pluries uerbum Appello: sed fuit quo ad uitam cōem unica appellatio. 3. 1. q. 1. Lotharius. ¶ ¶ M. Goff. dicit Abb. qd hoc possit esse utile pp tps appellacionis psequē-de: quia possit inchoari a tpe secundæ, & esset longius tps: & sic sentit qd non sit una, sed sint plures, qñ diuerso tpe interponitur a grauamine, qd timetur. Idem dicit, qd proficere possit, si prima non fuisset debito mō facta, & scda sic: quia geminatio appōnis non inducit recessum a prima, ut dñ. §. dilecto. Si-mile, qd dixi. §. eo. qua fronte. & de resti. spo. olim. 3. & qd nō. §. 9. e. iustus. in gl. Simile dicit, ut dicā in d. dilecto. ¶ ¶ Oppo. qd non ualeat appellatio respū psonarū. §. e. c. 2. & c. p̄sulut. Dic, qd licet sit magna & generalis quo ad molestōnes, est tñ spāl-s quo ad ecclesiam, de qua agitur, ¶ ¶ Inn. Ho. dicit, qd tria loquū-tur de appellacione iudiciali: ista non possit in iudicio uale-re: tñ qd gñalis, & incerta, ut in præal. iurib. tñ qd a futuro gra-uamine. §. e. cum cām. §. fi. & c. dilecto. ad fi. ex iudicium nō ualet appellatio a futuro grauamine: ut hic, & §. dilecti, & c. dile-ctē. ad fi. Idē in hac exigūt grauamen reale: ibi sufficit grau-a-men solo uerbo: uel appellatio gñalis non ualet. §. e. & Sp. sed exiudicialis ualet: quia hēt spēm specifiçi grauaminis, & respec-tu grauaminis, & respectu personæ. ¶ ¶ Op. qd incongrue fue-rit rñsum ad petita abbatis p̄curatorē Arch. qd abbas pete-bat se restitui, & sic se restringebat ad possessorium: rñsum aut-tem ibi est de proprietate, dum dñ. qd de consuetudine, & de iure, hoc spectabat ad Archidia. Sol. Dicit Innoc. quod procu-rator male respōdit: quia responsio sua est de proprietate, quæ licet ad Archidiaconum pertineat, non tamen impedit, nec impedire potest restitutionem abbatis spoliati, qui petit resti-tui in statu, in quo erat, quando appellauit. Remittit Hosti. de or. cog. c. fi. Vel dic, qd respondebat ad propositum: quia p hoc ostendere intendebat non appellatum ex uerisimilib. causis.
- ¶ ¶ Op. quod allegatio Archidiaconi fuit legitima. si. n. illa ec-clesia erat usus custodia, & continuabat suam possessionem, & sic grauabatur de resti. spolia. cum ueniissent. dicit Inn. qd Arch. hoc non probauit: & dato, quod probasset, non suffice-tet: quia nō probat se possēdissē tēpore illo, quo abbas intrauit possessionem

possessionē ecclesie: q̄a tūc forte licuisset archidiacono uim ui re
 12 pellere. C. vi. u. l. i. q̄d dic ut legit. & no. de rest. spo. oli. ¶ Op.
 q̄ liceat ingredi arch. ecclesiam uacatē. de priui. pastor. de rest.
 spo. cū uenissent. Sol. Liceret ingredi, si ad hoc iniam habuisset,
 vel si clericus p̄ mortu^o eorū noīe possedisset, & p̄ r̄ nō fuisset pos
 13 sessione priuat^o. ¶ Op. q̄ recte allegaret archi. q̄ custodia ua
 cantis ecclesie ad eū spectaret. de insti. cū uenissent. Dic. q̄ de iure
 ad eū n̄ spectat, nisi aliud p̄bet, ut ibi pater: q̄a spectabat ibi ad
 archiep̄m, nisi hoc habuisset p̄ uerudo, vel p̄ cessione archiep̄i. Et
 hoc tene, q̄ qd̄ dicat Inn. hic, q̄ r̄riū ei^o, q̄d̄ d̄t hic, notat: ut eccl.
 be. c. uno. & ad c. si in pleb. d̄t, q̄ illud ibi habebat ex sp̄ali iu
 re. Vñ d̄t Ho. q̄ hoc est ius cōe schismaticū, quo uolūt uti archi
 diaconi, ac si essent ep̄i. De quo remittit de of. arch. cū satis. & c.
 si Gl. d̄t, q̄d̄ ad illū spectat custodia, ad quē spectat institutio, &
 destitutio. de of. or. cū vos. ubi Inn. dicit, q̄ spectat ad p̄sonū ec
 14 clesiasticū, et cui est sp̄alibus r̄ndēdū, nō ad p̄sonū laicū: & vide
 de p̄b. i. Lateranē. ¶ Op. q̄ ob p̄stationē p̄sonis arguat quasi
 possessio. de rest. spo. cū uenissent. Sol. Dicit gl. q̄ si hoc p̄baset,
 satis uidebat possidere: q̄ a q̄ possidet p̄ aliū, p̄ seipsum possidere
 v̄t: ut in iurib^o hic all. Sed dic, q̄ hoc n̄ p̄bat archidiacon^o ut di
 xi sup̄ tex. Sed dic ut d̄t gl. sequēs, q̄ p̄tatio p̄sonis nō arguit
 nec possessionē, nec d̄nū, nec priuat aliū sua possessione: de fi.
 instr. inter dilectos. s. ti. cū Bertold^o. Itē dicit Inn. q̄ licet ec
 15 clesia pleno iure spectat ad monasteriū, soluit tñ ep̄o cathedrali
 cū, et ceteris antiquos de dona. pastor. s. m. Inn. ad hoc de cē.
 cle. i. ¶ Op. q̄ nō potuerit agi possessio uia attentati, q̄ arch. q̄a
 arch. nō spoliavit, & q̄a appo n̄ fuit q̄ eū interposita. ad q̄d̄ de re
 sti. spo. cū ad sedē. Gl. dicit, q̄ nō restituit hic, ex vi interdicti, sed
 iudicis officio. 2. q. i. in primis. quo casu agit q̄ tertiū, q̄ successit
 alteri in re spoliata. Vel hoc factū fuit archi. mediāte vel ra
 tū hūte, vel sciēter in uitū succedere: ut d. c. cū ad sedē. & eo. ti.
 sepe. & sic ēt de fructibus medio tpe p̄ceptis tenet. Vel sc̄do hic
 agit p̄ uia attentati: q̄ uia ēt p̄terit q̄ tertiū possessore: & i hoc pl^o
 habet, q̄ possessoriū, cū d̄at restitui i pristinū statū. Et sic habes
 q̄ uia attentati p̄t agi q̄ tertiū possessore. Primā tenet Ho. q̄ d̄t, q̄
 qualitercunq; res mea puenerit ad aliū sine iusta cā, p̄m cano
 nicis iudicis, offm̄ q̄ illū attētat ḡnā r̄. Et sic p̄t intelligi de iudi.
 q̄a Gu. & p̄cedit ex aequitate nāli, de qua in regula, locupletari.
 de re. iur. li. 6. Aequū em̄ est vt reddas, q̄d̄ de meo ad te puenit:
 ut l. si me & Titū. ff. si cer. pe. & sic fortius hic de aequitate ca
 nonica, p̄m Hof. Sc̄da ēt placet Inn. q̄ d̄cluidit, q̄ sicut oīa attē
 tata lite p̄d. dolo malo a p̄tibus pertinent ad officiū iudicis,
 ut illa corrigat, & reformet. ff. de edi. edic. l. ediles. s. itē sciēdū.
 ff. de aqua plu. arcē. l. si tertius. s. offm̄. & ff. de rei uend. l. q̄ peti
 tor. ut lite p̄. p̄ totū. Sic & si app. p̄d. aliqd̄ attētat a p̄tibus,
 ad iudicis offm̄ spectat illud facere in pristinū statū reformari:
 cū ea pendēte nil debeat innouari. j. eo. dilectus. s. q̄a uero. &
 uide, q̄d̄ no. de rescrip. ex parte. S. Et hac rōne q̄ istos p̄terit offi
 ciū iudicis, ut reformet in pristinū statū: licet p̄ his nō p̄teret
 interdictū. in quo necesse esset p̄bare possessionē, & spoliatio
 nē. de rest. spo. cū ad sedē. Die ergo, si aliqd̄ appone pendente
 extrajudiciali attētat in p̄iudiciū status antiq; & retractat: vt
 hic. & de app. nō solū. li. 6. & hoc, q̄n̄ est retractabile: ut a m̄ri
 moniū fuit cū alia q̄d̄t lite p̄dente super sponsalibus, vel ma
 trimonio: nā tūc nō retractat m̄rimoniū, licet de facto separet
 quo ad possessionem: ut c. lator. s. de re iudi. Dixi in p̄iudiciū
 statū: q̄a si attētat aliqd̄ ut d̄do possessio antiqua, nō retractat:
 q̄a hic nō d̄r attētatū: licet n. p̄deat appo sup̄ iure eligēdi, uel
 p̄tādi, q̄s interim eligere, uel p̄tare nō phibēt. de in inte. rest.
 c. 2. de iure pa. ex lris. dūmodo utat ad limites antiq̄e posse
 sionis: ut dicit Io. An. in loco. j. all. In attētatū at p̄ tertiū, si ter
 tius succedit loco partis, illud retractatur, vt hic: quia uiriū liti
 giosi q̄d̄? tertiū facit succedere loco primi. Ad q̄d̄. c. j. de ali. iu
 di. mu. cau. fa. Si p̄ tertiū, oīno idē, si appellatio est ḡnālis. vt hic
 fuit: q̄a q̄libet ps attētās ut ps: q̄a ille q̄ apponē attētare v̄t. Si ap
 p̄o est sp̄alis, si illa p̄cedit attentatū, & pp̄ illud interponit, re
 tractat: & si attentat ab illo, q̄ quē appellatur: secus si a tertio: ut
 no. Io. Mo. in loco. j. all. Idē dicit in pendentia litis, & alijs re
 medijs retractatiuis: q̄a res inter alios acta, & c. & subsequit at
 tētatū, ex quo est extrajudicialis, illud non suspendit. An impe
 diat attētrandū de futuro. Si illud uenit ad p̄ntiā facti de p̄teri
 to nō suspēsi, illud nō impedit: ut si appellet a p̄firmatione, & p̄
 hoc nō impedit traditio possessionis. si attētatū est separū a iure
 de p̄terito. tūc illud ipedit. s. e. p̄stitut^o. & hoc est tenēdū. Ex p̄di
 ctis patet lōga d̄ria an agat p̄ uia attentati, an p̄ uia possessoriū: re
 ḡr nō agit q̄ tertiū, mō agēt. Itē agēs possessorio habet p̄bare
 spoliationē, & possessionē: hic solū statū. Et idē no. de ma. & ob.
 dilecti. ubi ponit alios effectus Inn. & de rescript. ex parte S. &
 addit ibi unū, q̄ cū oīa debeāt restitui in pristinū statum, retra
 ctantur sententię cēnsure, quā alias ualere, licet iniuste. Est
 alius effectus, q̄a tali prosequētī per uia attentati, non obstat
 exceptio, q̄ alias obstat possessorio. de excep. significauerunt.
 de quo de excep. pia. li. 6. & de excep. cum inter. ¶ Alium nota

bilē effectū ponūt d̄ni de Rot. sua p̄cl. 14. q̄ licet agēti posses
 sorio in b̄nificiis. sit necesse collocare possessionē in aliquo
 tit. de quo dixi de rest. spo. in lris. & c. ex par. 3. per Arch. de eo;
 q̄ mit. in pos. c. i. li. 6. p̄ Inn. de fi. presb. p̄stitutus. & p̄ Io. An. in
 cle. de cau. pos. l. 2. s. q̄d̄. ff. de interdi. de aqua quot. & est. l. 1. s.
 pmittit, de rest. spo. ad decimas. lib. 6. Secus erit in q̄tū agat per
 uia attentati: q̄a nullo ordine iuris obstruato p̄cedit iudex ex
 puro officio reuocat in pristinū statū: & hoc, q̄a iudex, & ius of
 fendit, & pars, & lex offendit, phibēs ne qd̄ attentatū lite p̄den
 te uel appone: & q̄a hoc ius agēdi magis est priuilegiatū: de
 quo remittit ad iura. s. allegata, & de ap. cū teneamur. & p̄ Io.
 An. ut lit. p̄. c. 2. & p̄ Arc. 3. q. r. c. 1. ¶ Aliā d̄ria in uia attentati
 & possessoriū sentiūt aliq; de quo dicā cū gl. fi. Est alius effectus:
 q̄a ibi si ageret possessorio, op̄ 3, q̄ lis tēstet, & iure ordinario
 agat: q̄d̄ cessabit hic: q̄a offō iudicis mercenario p̄cedit: & suf
 ficiet q̄dā informatio summaria: ut no. l. Mo. in loco. j. allegā
 do. De hac mā attētatū, in q̄tū p̄tinet ad iudicialē apponē, uia
 ad saturatē Io. Mo. de ele. cupiētes. li. 6. in uerbo, gra. ubi sp̄a
 liter an iudicatū app. pen. retractet: si postea q̄ apponē p̄nua
 tiat, an illd̄ resurgat: & ibi an si peto principū p̄ntiā p̄ntiari
 iniusta, possim agere p̄ uia attentati, & an uia attentati possit de
 duci sine p̄secutiōe p̄sonis: uide Inn. j. e. significāte. & d̄ sen.
 exc. l. 3. li. 6. & s. e. p̄stitutus. & de cl. cū inter. & p̄ Inn. s. c. puenit.
 & p̄ Arch. & gl. de app. nō solū. li. 6. & uide Inn. j. e. dilecti. & oī
 no lo. An. in d. c. nō solū. li. 6. in uerbo, an oīa. Quā at exigant
 ad retractāda attentata: d̄ni de Ro. sua p̄cl. 304. tenēt, q̄ in appo
 ne extrajudiciali requirit appo, & notitia apponis. & idē Ioan.
 Mo. de ele. cupiētes. in uerbo, gratia. li. 6. Per q̄ d̄t, q̄ retracta
 tio fit demū a tpe notitię: quia an nō p̄t argui de temeritate, &
 negligentia. in cl. s. ut lite pen. Non obstat q̄d̄ no. Inn. j. e. dilecti.
 ubi dicit, q̄ appellans in ab̄ntia iudicis an notificationem, se
 eximit a iurisdōne iudicis, sicut si in p̄ntia appellasset. j. eo. pa
 stor. l. 6. q̄a illud uerū quo ad translationē iurisdōnis sed non quo
 ad reuocationē attentatorū. Ad hoc, q̄d̄ no. s. e. cū sit Roma. &
 dixi eo. ti. suggestum. & dicā. j. eo. si iustus. Requirit et, q̄ p̄ter
 de ueritate cāe apponis: ut no. Io. Mo. in d. c. cupientes. & tenēt
 d̄ni de Rot. concl. pal. & in p̄cl. 388. all. de app. nō solū.
 Item non d̄t quis per apponem non iustam d̄cedere a p̄
 secutiōne iuris sui: ut no. Inn. de ma. & ob. dilecti. & ca. uene
 rabilis de his, quā si. a. ma. par. c. 1. de elec. cum nobis. & c. cū
 ecclesia. & quia non p̄sumitur pro ueritate cārum apponum
 extrajudiciali. D̄nt tñ ibi, q̄d̄ q̄ regl^o sit uerum, q̄ attentatum post
 appellationem non sit nullum, nisi probetur ueritas cāe, est tñ
 sp̄ale in electiōe cathedraliū, & regulariū ecclesiariū, ut sit nul
 lum attentatū post, & q̄ appellationē interpositā ex uerisimilib.
 causis. Allegat de ele. si postq̄. li. 6. Et hac uera ante p̄missionē
 appellationis post p̄missionem uero oīa attentata essent nulla,
 et non doctō de ueritate cāe: quia superior v̄t ad se negotium
 reuocasse: ut in c. ut nostrum. j. e. ti. de elec. ut quis. lib. 6. Et sic
 procedit, q̄d̄ d̄t de ele. p̄siderauimus. & c. auditis. ut q̄ sit nullū
 post apponē, p̄m nām causę procedat hodie in cathedralib.
 & r̄arib. ecclesijs erit nullum indistincte. Idem tenet p̄cl. 224.
 alleg. de rescr. significauit. & c. Rodolphus. j. e. dilecti. & c. signi
 ficantib. & Inn. de sen. exc. solet. lib. 6. & ponit uerba Io. Mo. in
 16 d. c. cupientes. in uerbo, gratia. ¶ Op. cum gl. ult. q̄d̄ non suf
 ficiat appellari ex uerisimilib. causis, imo oportet, q̄ cāe probē
 tur ut uere: ut in c. ut debitus. j. e. Gio. dicit, q̄ sufficit appellari
 ex uerisimilib. causis, licet non sint necessaria, uel uere: dum
 tā sint tales, q̄ deberēt legitimā reputari, si essent probate. Dic,
 q̄nq; appellatur ex cā in se iusta, & uerisimilī, & iure approbata,
 q̄d̄ ius fundat intentionē appellantis super cā: & est planū, q̄d̄
 hęc appo extrajudicialis, secuto grauamine, facit ut retractent
 attentata, absq; q̄ alias probetur uera: quia ius illā approbat.
 Iō si abbas appellet ne molestetur ab archidiacono sup̄ posses
 sione ecclesie, & custodia ecclesie uacantis, q̄ est sibi subiecta, uel
 q̄ est de suo p̄onatu: cā hac assignata, q̄a sum in quāsi possessio
 ne custodiēdi ecclesias meas: cā est uerisimilī, & a iure approbata,
 ex quo mōasterij est ecclesia, q̄ hēat illius custodiā r̄paliū, si
 cur eis rō reddi d̄t. r. 6. q. 2. c. 2. de ca. mo. c. 1: & hoc casu cum
 appellet ex pbabili, & uerisimili cā, & iure approbata anteq̄ ali
 qd̄ aliud p̄bet, reducendus est in statū, in quo erat tpe appo
 nis emissę. Non obstat de elec. cum inter canonicos. ubi oportet,
 ne eligat, q̄a laborat morbo epileptico, p̄bare illū laborare
 morbo epileptico: q̄a ibi appellatio nō erat interposita ex ue
 risimili cā & iure approbata: q̄a super morbo ius nō fundat in
 tentū, q̄n̄ appellat ex cā uerisimili, sed non iusta: & tūc nō ob
 tinet ut retractentur attentata: ut quia abbas non possidens ap
 paret ne molestaretur in possessione uacantis ecclesie, q̄ eū,
 quem constat postea possidere: quia per hęc non debet prohi
 beri uti possessione sua, nec ab ipsa retardari. de iure patrona.
 consultationibus, & l. 1. C. debi. uendi. pig. impe. non pos. nec
 q̄d̄ dicit hęc decre. quia non constabat hic ipsum possidere archi
 diaconum,

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

chidiaconū, svt. saltē erat dubiū cū possideret, cū abbas negaret: ga de facto tūc possessioni incūbebat. C. de inge. ma. l. 3. Et iō dī lo. 53. di. q. 5. qd nō fufficit appellare ex cā verisipi, nisi sit vera. Sic dicit gl. 54. di. q. 5. aut leges. Qñq; applo interponit de cā n̄ verisipi a iure reprobata, vt ga nedū, qd ius cōc faciat pro appellante, imo facit qd appellatē, & fundat intentū appellati sup cā, sup qua ab appellatē applo exiudiciali r interponit: & tūc dicēdū est vt dicit hic Inn. qd intentū appellati de iure cōi repellit via atrenati, & applo est inanis, & obtinet applonē: vt si appellat qd nō molestet in possessione ecclesie uacatis custodia: ga hæc cā applonis, vbi non fit mentio, qd ecclesia sit de pōnato monasterij, n̄ est verisipi. i. iure approbata: ga potius deberet custodia Archidiaconatui. 64. di. in pleb. de insti. cū venissent. tūc si possideret abbas, non restitueret in pristinū statū, l3 probet se detinuisse tpe applonis, nisi pbat applonē iustā: nec auferet ab archidiacono, ad quē de iure ptinet, vt restituat agēti. Nec obstat qd agēti possessorio nō obstat exceptio ppter tatis: qd aliud in possessorio, in quo n̄ admittit qd pprietatis: aliud in via atretati, i qua admittit qd pprietatis: hoc est, ad quē qd petit spectet de iure: & sic admittent pbonēs de iure, qd ad archidiaconū spectet: nā cū de pprietate & possessione liceat qd pferat pbo sup pprietate, de cā pos. cū dilect. & c. ad vltimū. Tu dic, vt et sentit Inn. qd idē esset in possessorio: ga pbatio notoria impedit vires possessorii, sicut & atretati. de ref. spo. ad decimas. l. 6. Plus dnt dñi de Rot. sūa. 2. cl. 14. hoc esse verū, et si nō fundet notoriā intētionē puenti, sed obstat agēti: ga obstat exceptio, & impedit retractationē. Et sic dnt fuisse seruati, & ga huius nō interest. 2. q. 6. nō solēt. de elec. cū inter R. de resti. veniēs. 2. lte, ga aperiret uia ad peccatū, qd nō. de di. significati. & hæc dicit vera parte petēte. Secus si iudex ex puro officio pp sui pceptū velit restituere in penā attentātis & offendētis & ius, & iudicē. Dicit tñ, qd p hoc nō restituit possessio illi, de cuius nō iure paret, sed alteri nō, puidet all. nō. de p. cū M. & qd h̄ per eos. 14. 2. cl. & de accu. ad petitionē. & de diu. porro. Et dicit hoc, qd tenuit ex pclusionib. suis. Hæc uera puto in bñcialib. in alijs at secus, per illa, qd dixi de resti. spol. in lris. & qd no. gl. de rest. spo. ad decimas. lib. 6. & idē pcludunt sua 2. cl. 52. Contrariū v̄ velle la. de resti. spo. ad decimas. lib. 6. dicēs, qd licet possessoriū non det qd notoriē licite possident, ga ius fundat intētionē, cū dat qd cū uia atretati, ut in hoc pl̄ h̄cat. 21. q. 4. volumus, & qd ibi no. per lo. 7. q. 4. nōne. & qd ibi no. s. e. cum tencamur. e. ti. nō solū. l. 6. & ut lit. pe. in rubro, & nigro. gl. allegant scripta Inn. Ho. & lo. An. de resti. in inte. c. 2. & hoc iō, ga offendit iudex, & pars, & iudiciū: & ga hæc nō est restō ordinaria, qd fiat ordine iudiciario, & lite p̄teta. & libello oblato: & reuocatio p modū atretati, qd fit ex officio sine libello. Nec ob. de priui. cū psonæ. ga ibi nō p̄det lis, cū ep̄s sit ps: & p hoc v̄ rex. de acc. l̄ p̄titer. Hoc puto, ubi iudex veliit face re restōnem ex officio, alias p̄cedit dictū Inn. Qñq; applo interponit ex cā iusta, & vera, sed nō uerisipi. i. iure nō approbata, nec reprobata: ga nō fundat intētū applonis, nec appellati, vult tñ ea reprobare appellat, tūc si appellatus velit p̄bare spālem p̄cessionē, ga hic admittit qd pprietatis: dnt quidā eū audientū, & repellit uia atretati: qd illud tñ non audit, si de facto uelit p̄bare p̄ testes spāle p̄cessionē. Et hoc, ga primo casu notoriū est iuris scdō nō, ex quo tenet is, ad quē de iure nō spectat, cogit restituere per uia applonis, qd reponit oīa in pristinū statū. Qñ appellat ex cā iusta, nō uerisipili, nō tñ v̄ approbare, & appellas illā non uult reprobare: ut ga appellet ne molestet in possessione ecclesie uacatis, alio nō allegato: tūc si illa p̄bet uera, retractat attentatū: ut ga pbat se fuisse in quasi possessione, & ca, qd possidebat, ad archidiaconū puenisse, & p eū molestatū fuisse: & nulla cā applonis nisi hæc, ne molestetis me sup ecclesie custodia, neq; debetis molestare, ga sum in possessione eius: & adhuc hoc p̄bato retractant atretata, p̄m Inno. Iō si appello ne fundū uendas, ga me est, retractabit veditio, hoc p̄bato, quia me est. C. de rei uedi. l. si fundū. al. s. nō restituit, nisi p̄bet. Nec ob. qd hic dī: ga hic p̄tabat esse p̄onus, & hoc p̄tito fundabat intētū de iure cōi: p̄m hoc nō erit dīa inter applonē exiudicialē, & iudicialē: ga oportebit, qd appellet ex iusta cā & uera, sit uerisipi, vel nō uerisipi. Alij dnt, qd in hoc est dīa: ga cū in exiudicialib. appellat ex cā de futuro, op3, qd atretandū sit uerisipili: ut sicut in applonē iudiciali p̄m tps appellationis op3 cām esse uerā: ita op3 in exiudiciali, qd sit uerisipi: qd erit: qñ audiuit q multis, q Arch. minabat, qd ip̄m ecclesiam spoliaret. 22. q. 5. hoc v̄ vel alias sic facere p̄sueuerat Arch. de p̄su. mandata. Et ex his habem⁹ vnā dīā inter appellationē iudicialē, & exiudicialē. Puto, tñ, qd eo, qd grauamē est fecit, sufficit in appellatione uerisipilitudinē allegare: ga ex his, qd secuta sūt, de p̄teritis p̄sumit. Habemus ergo vnā dīam inter appellariō nē iudicialē, & exiudicialē. Multas alias ponit hic do. f. lo. A. & aliquas posuit Inn. s. e. cū sit Rom. q. Prima, de qua hic, quia iudicialis exigit uerā cām p̄cedere: exiudicialis exigit uerisipi-

milē tpe applonis, & qd postea uere sequat. 2. q. 6. & 1. q. 2. & seq. c. Scdā dīa est in diuertitate nominu. s. e. cū lit. q. Tertia in oblatioe p̄bōis cām: ga in iudiciali iudiciali, nō in exiudiciali: ga n̄ est corā quo offerat. de qua de elec. cū inter canonicos. & j. c. interposita. q. Quarta in petitione applonis, quos necesse h̄t iudex petēti tradere. j. co. c. 1. l. 6. qd nō cogit ps in applonē exiudiciali: ga cogit qd se testificari. de p̄ba. c. j. q. Quinta in qualitate, vel noie applonis, si tradant: ga in iudicio sunt dimissori reuerē riales, nō sunt descripti p̄ his, sed magistra r̄ dici p̄nt exiudiciales in gūc: sed in specie qñque p̄uentionales. De quo remittit Ho. in Sūma. eo. ti. s. qualiter sub forma puocationis exiudiciali. q. Sexta, ga ex iudiciū admittit gñalis applo, & incerta: n̄ in iudicio, ut dixi. s. q. Septima, ga in exiudiciali appellat a p̄rito. q. Octaua, ga in exiudiciali forte iter arreptū h̄t p̄ applonē. de quo in c. seq. q. Nona, ga excōicatus audit appellans, sed nō ut prouocās. de quo de excep. cū inter. de ma. & obe. dilecti de excep. pia. lib. 6. nā & aliqñ p̄t puocatio fieri ad defensionē possessiōis: ut hic. q. Decima, ga annus applonis iudicialis currit a die applonis emisse. j. co. oblate. s. e. cū sit: puocationis a die, quo factū est qd puocationē. de quo. s. eo. p̄titutus. Sed dicit Ho. qd et dies puocationis p̄tēderet quo ad atretata, ut patet hic, in eundē statū, in quo, & c. q. Undecima, ga intra decē dies est appelladū: sed puocari p̄t et post decē dies. Sed dicit Host. qd et qñq; post decē dies appellet. j. eod. Romana. s. si uero. l. 6. Aut ga in vtraq; est cā p̄babilis exprimēda, aut v̄ in scriptis facienda, de quo. e. ti. c. 1. l. 6. Scdō, ga in vtroq; innouata post applonē reducunt in eundē statū. j. co. dilectus. s. r. in fi. & hic. & j. c. px. P̄t addi alia dīa, ga atretata post applonē iudicialē sunt nulla: sed post puocationē ita demū, si sunt qd, qd dic ut. s. d. elec. cū nobis olim. & dixi. s. e. p̄suluu. & dixi cām et in c. cū nobis. P̄t addi alia: ga atretata post applonē sunt nulla: licet post puocationē nō, nisi p̄m nām cām. de elec. cū nobis. & no. de elec. auditis. ad qd. e. ti. p̄siderauimus. & ibi assignauit cām. P̄t addi alia: ga applo iudicialis suspēdit, cū interponit, a grauamine p̄terito, sed nō puocatio, licet aliqñ deuoluat. de quo dixi. s. e. p̄titutus. Et ex hoc sequit, qd applo impedit executiuā ad adū de p̄terito suspēsum, sed nō puocatio: vt ibi no. q. Opp. qd malē dicat, possessione vtrilibet p̄seruata: ga impossibile est duos in solidū dños eiusdē rei esse. ff. commo. l. si ut certo. s. si duobus uenialit. de p̄ba. licet causam. Sol. Dicit Host. qd caute dicit li tera vtrilibet, & non vtriq;: ga primū uerbū habet uim disiunctiuā, & p̄m habet uim copulatiuā, p̄m Hosti.

S Y M M A R I V M

- 1 Pro appellante habetur, qui contra superiorem ad papam iter arripuit.
- 2 Facto plus est aliquid facere, quam uerbo nu. 3.
- 4 Appellationis uim quæ e non habet itineris arreptio ad inferiorem Pape.
- 5 Appellatio a diffinitua debet in scriptis fieri.
- 6 Itineris arreptio quando habeat uim appellationis. nu. 7.

C A P. L I I.

Dilecti filij. tSi qd superiorē snū qd itineret ad Papā, h̄t p̄ appellante, ita, & snū postea qd cū lata nō tenet. Prima pars ponit qd relā. Scdā dat iudicē, ibi: cū at. q. No. 1. qd itineris arreptio habet uim applonis, qd iter arripit resp̄ certē cause, & h̄t effectū, quē habet applo, quo ad attentata. t. No. qd plus ē factū aliqd agere, qd uerbo. q. No. 2. qd excōicatio lata post applonē est nulla, vel post id, qd subrogat applonis loco. Et no. hic apertū p̄m itellectū, qd hic appellatē exiudiciali, qd attentatū iniuste post applonē exiudicialē est ipso iure nullū, qd appellat nō ut a p̄te, sed a iudice. Et sic limita. c. p̄siderauimus. ad hoc de capel. mo. cū dilectus. t. Gl. colligit, qd plus factū, qd uerbo aliqd fit, & allegat multa iura, qbus factū in agendū p̄sentis exprimit: ultra allegata in gl. dnt doc. qd factū probat bonitas C. de adm. tu. l. lex tuores. ad hoc, qd no. in c. existimauit. hic alle. de hæret. accusatis. s. illi. q. Querit gl. an itineris arreptio ad archiep̄m haberet uim applonis. Gl. qd non: ga hoc spāle priuilegiū Papæ nō extēdit ad inferiorē, qd uocatus ē in partē sollicitudinis, nō in plenitudinē p̄tatis. 2. q. 6. q. scit. de usu pal. ad honorē. Alij assignat cām quare itineris arreptio n̄ habet uim appellationis: ga nō audit archiep̄s p̄ uiam querele: de of. or. ad reprimēdā. Gl. in fi. vacillat. & ultimare redit ad hoc, qd sit idē in archiep̄o, & alijs ordinarijs, in casibus, in quibus possunt p̄ uia querele adiri, in alijs nō p̄m Host. q. t. Opp. qd itineris arreptio non habeat uim applonis: ga vel appellatū iudicio an sententiam: & oportet, qd appellet in scriptis, & causa assignata legitima, j. co. vt debitus. & hoc habet in se itineris arreptio. Aut a diffinitua: & idē, ga oportet incōtinētū uerbo appellare, uel ex interuallo in scriptis: vt j. co. ut debitus. de app. cord. l. 6. & talia nō supplet itineris arreptio. t. Gl. dicit, qd itineris arreptio an snūam habet uim applonis, licet nō a diffinitua: p hoc nō tollit qd r̄i. Gl. scdā faret, qd itineris arreptio n̄ h̄t uim applonis. Sed alia cā fuit hic snūa nulla. s. quia hic uolebat esse iudex in cā propria. de opē. no. nun. c. 2. & sic deficit ex defē.

7 ex defectu p[ro]p[ri]atis. ¶ **No. gl.** qd illud qd d[icitur] iudicē nō posse esse verū, ut nō solū posset exceptione repellī, imo iudiciū est ip[s]o iure nullū, dato q[ui] nihil opponat, vel appellatū, s[ed] h[ab]et lecturā. nō est ergo t[ame]n recusabilis, imo s[ua] est nulla. Solutio nō est bona ad tex. q[ui]a tex. p[ro]bat aliā cā[m]. s. q[ui]a appellatū, uel quia actū qd, qd h[ab]et p[ro]p[ri]etate. Vñ dicit hic Host[us]. q[ui] hic fuerūt plures cā[us] nullitatis. Primo, q[ui]a erat iudex in cā p[ro]p[ri]a. C. ne q[ui] in sua cā. l. j. Scdō, q[ui]a subditos grauauit, q[ui] id de resti. spo. querēte. Tertio, q[ui]a v[er]o appellat[us] qd est efficacius. De hac m[an]ē h[ic]. i. r. q. 3. si ep[iscopu]s. Forre dic de itinere arreptione, an suspēdat iurisdic[ti]o[n]ē, q[ui] nō interponit ex cā de p[re]terito. dicā. j. e. vt debet. & de hoc loquit. j. e. meminimus. & c. suggestū. sed q[ui] interponitur post grauamē. tex. hic q[ui] h[ab]et p[ro]p[ri]etate. Sed an sit necessē q[ui] cā exprimat. Dic, si appellat[us] est iudiciū, vel an iudiciū ceptum, sufficit cā[m] p[re]paratā, vel cōicatā exprimerē. & cautū est q[ui] ex primeret in scriptis, sicut i appellat[us]. Et sic dicit Host[us]. hic fuit se: q[ui]a loquit de app[er]tione ex iudiciali; qd patet ex verbo, puocare. s. e. cū sit. q[ui]a t[ame]n mebat qd nō ē, de qua erat p[re]t[er]io ex iudiciū, & verti sperabat in iudicio: q[ui]a de hoc p[re]t[er]ebat. Et cā erat hic, q[ui]a uolebat esse iudex in cā p[ro]p[ri]a. Iō dicit Host[us]. qd ubi cūq[ue] iudex uult sibi ius dicere, nec ē notoriū q[ui] subdit[us] debeat obedire, p[er] dicere subdit[us] d[omi]no. Nō tencor hoc facere, nec uolo iudiciū vestrū subire, imo recuso uos ut suspēctū, cū de cā vestra agat. s. e. scdō requirit. j. e. cū sp[iritu]ali. Nec debetis esse actor, & iudex de ver. sig. for. Iō sup hac cā puoco uos ad superiorē, puta metropolitānū: & ex n[ost]ra iter arripio, & talē n[ost]rū mitto. Sec[un]d[um] in his, in quibus iudex posset procedere ex officio: ibi enim ex quo quis semel citatus est ad iudiciū, puocatio nō excusat, nec app[er]tō, nisi ex cā canonice facta. s. e. p[ro]suluit. & c. puenit. 2. Idē si litiget cū subditis ordinarij. j. e. vt debuit. Pōt ēt habere v[er]o app[er]tōnis p[re]cedēte grauamine i iudicio: & tūc dicit Inn. eo. tit. cordi. li. 6. q[ui] tutius est cās exprimerē, q[ui] iter arripuit, sicut si appellaret, q[ui]a si q[ui] appellat[us], tenet exprimerē quare, qd nō est q[ui] iter arripuit, vel arripit, qd subrogat loco app[er]tōnis: vñ sal tē tenet cās exprimerē, sicut q[ui] appellat[us] verbo: a[ut] nō. j. eo. ut debuit. de qua post Lap. sua all. i. 50. ubi sētire v[er]o q[ui] itinere ar rebitus nō habeat uim app[er]tōnis iudicio cepto: sed hoc non negant hic, & sentiunt qd. s. dixi doc. j. eo. cordi. lib. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Clausula Appellatione remota, quas appellationes remouet. 2. 5.
- 3 Clausula priuilegiata sonans contra ius debet in dubio intelligi ut in alio quo iuri detrahat, vel addat.
- 4 Appellatio quomodo uideatur posse tolli rescripto.
- 6 An sit in facultate superioris, emendare in iudicio actum.
- 7 Clausula Appellatione remota, an tollat ius recusationis.
- 8 Clausula Recusatione remota, an tollat ius recusandi.

C A P. L I I I.

Astoralis. ¶ Per c[on]suetudinem Appellone remota, ois appellatio phibet, que per ius nō est expressa. h. d. hac prima pars. p[ro]sultatio, & r[ati]o. Scdā ibi: nos igit. ¶ **No. j.** q[ui] c[on]suetudine Appellatione remota, nō tollit appellationes frustratorias, sed etiā legitimas, & ex cā legitima interpositas, q[ui] cā nō sunt a iure exp[er]ssas: nō t[ame]n tollit appellationes ex causis a iure ex p[er]ssis interpositas, vt hic. ¶ **No. 3.** q[ui] c[on]suetudine app[er]tō. licet tollat appellationes ex cā iusta interpositas quo ad necessitatē deferendi, nō t[ame]n tollit illas quo ad effectū deuoluēdi, ut grauamē releuet: vel licet tollat appellationes, non tollit q[ui] grauamē possit releuare, salte[m] p[er] uia[m] q[ui]rele. Sed prima est melior, ut. j. di. cā. & patet. s. de off. dele. c. p[re]terea. q[ui] est gl. huius. ¶ **No. q.** c[on]suetudine priuilegiata sonans q[ui] ius, in dubio debet intelligi, ut in aliquo detrahat iuri, uel addat. Ad hoc de priuileg. si p[ro]p[ri]a. li. 6. C. de inof. test. l. si q[ui] ad mun. l. j. in fi. ¶ **No. q.** nō possit appellatio p[er] rescriptū tolli: cū hoc sit tollere defensionē, q[ui] est de iure nāli, no. de p[ro]f. q[ui] in eccl[esi]arū. Sol. Solutio p[ro]p[ri]a p[ro]tollere hanc quo ad formulam iuris. de of. dele. pastoralis. s. fi. & c. sup qd nō. s. fi. ¶ **No. q.** c[on]suetudine Appellatione remota, nec ois, nec hodie aliqd op[er]at: nō ois, q[ui]a ex cā, dūmō nō manifestē frustratoria, poterat appellari. 2. q. 6. ad Romanā. nō hodie: q[ui]a ex cā iusta, p[ro]t appellari, siue subit c[on]suetudine Appellatione remota, vel nō. j. e. vt debet. Gl. cōiter sunt in opi, & hic, & i. c. vt debuit, & ubi libet. q[ui] c[on]suetudine Appellone remota, hodie nihil op[er]at: q[ui]a nō tollit app[er]tōnes ex cā in iure exp[er]ssas: sed in iure expressum est q[ui] teneat app[er]tō ex legitima cā. j. e. vt debuit. Igitur dic, si appellatio interponit ex cā manifeste frustratoria, vt q[ui]a appellat[us] in crine notorio. j. e. cū sp[iritu]ali. & tūc neq[ue] ois, neq[ue] hodie op[er]at app[er]tō: q[ui]a ista repellat a iure: iō nec a iure, nec a iudice erat admittēda. In his nō poterat parere uis c[on]suetudine. Ad hoc gl. hic. & s. e. p[ro]sonas. & c. cū sit. Si app[er]tō interponit ex cā frustratoria, sed nō manifestē, vt q[ui]a nō erat legitima, vel nō, exprimebat, vel nō erat vera, & ois p[ro] ius hec app[er]tō admittēbat: q[ui]a & i ista ois op[er]at c[on]suetudine: nō op[er]at: q[ui]a hec ē repulsa p[ro] ius. vt. j. e. vt debet. & sic nō p[ro]t parere uis c[on]suetudine: vñ nec a iure, nec a iudice, admittē: & i hoc cor

rigit. c. ut debuit. Si app[er]tō interponit ex cā legitima in se, iure t[ame]n nō exp[er]ssa, l. 3 in facto dubia: & hac admittēbat a iure, ut hic: & hodie ēt admittit a iure. j. e. vt debet, sed nō ex necessitate admittēda a iudice, ubi ex c[on]suetudine p[ro] nō admittē: in hoc op[er]atur uis c[on]suetudine app[er]tōne remota, ut hic: ubi si nō esset c[on]suetudine, esset admittēda a iure, & a iudice. Inn. d[icit] hic in sua prima gl. q[ui] c[on]suetudine op[er]at, q[ui]a nō tollit app[er]tōnes ex legitima cā. Pro quo de reser. e. doceri. s. e. scdō regis. Sed illa iura intelligenda sunt s[ecundu]m ista. Dic ergo, q[ui] c[on]suetudine op[er]at, ut est dictū. Nō ob[er]t. c. ut debuit. iuncto isto, qd admittit app[er]tōnis c[on]suetudine ex cā in iure exp[er]ssa: & ibi est exp[er]ssum, q[ui] appellat ex cā iusta. Q[ui]q[ue] appellat ex cā in g[en]e permissa, dubia t[ame]n an ius p[er]mittat vel nō: & op[er]at ēt c[on]suetudine: q[ui]a talis app[er]tō esset a iure admittēda, p[ro] c[on]suetudine quo ad necessitatē illā admittēdi p[ro] iudicē. Pōt poni exēplū, s[ecundu]m ap[er]tō. q[ui] appellat a p[ro]nuntiatione arbitrarij, q[ui] indicauerūt cognitionē sp[iritu]alē esse, vel nō esse p[ro]babilē cā recusandi iudicē. Et facit, qd no. j. e. cū sp[iritu]ali. su. p. 4. gl. uel in casu, quo sunt opi. diuersē: ut q[ui]a appellat a iudice: q[ui]a cogit r[ati]o de p[ro] lras scdō impetratas nō faciēs m[en]tionē de primis, q[ui] t[ame]n fuerūt prius iudicib[us] p[ro]tate: de quo. j. e. ut debuit. Si nō appellat ex cā legitima, & exp[er]ssa in iure, q[ui] appellari p[ro]t q[ui] cā est p[ro]missa app[er]tōne remota. quos casus exprimit gl. & ponit Spe. in t[er]t[er]io. de ap[er]tō. in q[ui]b[us] uer. fed quā dices. & planū est s[ecundu]m oēs, q[ui] c[on]suetudine nihil op[er]at: si appellat a casib[us] a iure exp[er]ssis, quia casus apparet p[ro]mittēs specificē appellari, sed nō exprimit, q[ui] cā est app[er]tōne remota p[ro]missa: ut sic in facto p[ro]curat cā appellādi, adhuc, licet aliqui c[on]suetudine nihil op[er]at: q[ui]a de iure poterit appellari. Et est cā, q[ui]a tūc appellat ex cā notoria: q[ui]a in iure constunt, notoria sunt. l. Offidius. de leg. 3. Sed idē si a p[ro] cā appellādi est iusta, & uera in facto: ut no. gl. de resti. spol. ex qd nō. in gl. fi. & est casus notabilis. s. de iud. inter c[on]tra. Sed est dubiū, ut uideat uis c[on]suetudine, nungd ubi reijciat app[er]tō a iure, vel ab hoīe ex uis c[on]suetudine, uel a p[ro]t, indistinctē reijciat app[er]tō. Dic, si reijciat a iure p[ro] cā de defectū, uel formā repellit quo ad oēm effectū. de app. cordi. li. 6. j. eo. ut debuit. nisi papa illū uellet ex certa sc[ri]ptura admittē: & ille solus posset: talib[us] t[ame]n iudex deferendo sibi manus ligaret. de app. cum appellationib[us]. li. 6. Idem q[ui] p[ro] multi plicitatē app[er]tōnum reijceret app[er]tō. s. e. sua nobis. cū concor. Idē si remoueret app[er]tō ex uera p[ro]tumacia appellante, & existēte, & q[ui]a adhuc tollit quo ad oēm effectū, qd de c[on]suetudine: ut in cle. si ante. de do. & p[ro]t. Item q[ui] remota p[ro]t delicti enormitatem, licet in dubio censetur remota a diffinitiuā, sed non ab interlocutoria, quia nō dū p[ro]t cū notoriē deliquisse: ut no. Arch. de here. ut inquisitionis. li. 6. Idē si remouet app[er]tō a iure, priuilegio personā, a qua appellatur, quia tollit quo ad oēm effectū: C. de preci. Imp. of. l. si quis. & C. de sent. p[ro]f. l. 2. nisi p[ro]t gat eum iudicare ad relationem alterius: quia poterit tunc appellari. 2. q. 6. biduum. ad fi. uer. si quidem. Si aut remouet p[ro]t de licit[us] notorietatē, tollit quo ad effectū p[ro]sēctum t[ame]n uñ & quo ad necessitatē & penā deferendi: quo ad deuolutiū nungd sit in p[ro]tate eius ad quem appellatur, app[er]tōnem admittē. no. Inn. de app. pastoralis. s. p[ro]terea. de app. Rom. s. i. li. 6. Vbi autē appellatio remouetur a statutis si uirg[is] iudiciū, & tribunal non est sub p[ro]tate remouentis, non ualeat remotio. s. a qui. app. non licet. l. 1. & de iure iur. uenientes, & tunc frustra dubitatur ubi posset: q[ui]a iudiciū est sub eius p[ro]tate. & adhuc tollit quo ad oēm effectū. ut in statutis Italiz, q[ui] tollit facultatē appellandi in inst[itu]tis guarentis. Idē q[ui] app[er]tō remouet a p[ro]t. q[ui]a indistinctē tollit a p[ro]t. q[ui]a p[ro]t sibi i hoc p[ro] iudicare. C. de t[er]p. app. l. fi. Et dicit Ho. de offi. dele. pastoralis. s. p[ro]terea. ad hoc C. de temp. app. l. si dum mō renuntiatio fiat sic, qd ualeat: ut quia in iudicio, uel per pactū. ut aliter non p[ro]t renuntari. l. in plurium. ff. de acq. hare. l. 1. C. de pac. no. lo. 2. q. 6. si at. de arbi. innotuit. de iure iur. uenientes. de testa. Rayn. super. 3. gl. Ho. in Summā de iud. s. quo remedio. uer. no. de deci. ex multiplici. ut ibi no. in l. 1. s. si quis ante sniam. s. a qui. app. nō li. ad hoc no. 2. q. 6. sinat. Qd intelligo ēt anteq[ui]m lis p[ro]deat: licet aliq[ui] p[ro]t, per dicta Bar. ff. de transa. l. qui cum tutorib[us]. & l. qui Romā. s. duo fratres. c. tri. ubi debitum, qd non est de p[ro]t. i. r. uel spe, non p[ro]t remitti. de quo de pac. l. 1. Et q[ui] t[er]p[er] electionis iudiciū hoc fieri possit, hoc tenet lo. 2. q. 6. si aut. & per Host. in Summā de re iu. s. quo remedio. uer. no. q[ui]n. & no. de deci. ex multiplici. ff. a q. app. non licet. l. 1. s. 1. Si appellatio remouetur ab homine, & ubi dixi ultra ius ab hoīe remoueri, quia solus p[ro]t tollere papa. de offi. deleg. super qd num. adeo, q[ui] nec legatus hoc poterit referibendo. C. de offi. p[ro]f. ur. l. normam. & in cle. de el. ne Romani. & qd no. gl. de hare. c. fi. lib. 6. tunc pondera effectus appellationum. Primo, n. appellatio suspendit iurisdic[ti]o[n]ē iudicis a quo. Hunc tollit c[on]suetudine: quia non suspenditur iurisdic[ti]o, nisi deferatur per iudicem a quo, uel nisi mittatur inhibitoria p[ro] iudicē ad quē de app. Rom. li. 6. uel nisi superior deliberet de app[er]tōne admittēda: & ab illo t[er]p[er] suspendit, quo ex certa sc[ri]ptura appellacionem admittit. s. de offi. deleg. pastoralis. s. p[ro]terea. Ex hoc secundo tollitur secundus effectus. s. poena iudicis nō deferentis.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

deferretis. de quo. 2. q. 6. de cetero. quia non arctat ad deferendum. nisi ubi. §. dixi suspensam eius potestatem: & tunc index poterit dare apostolos referatarios: hoc modo. quod non dixit appellationi deferendum: quia in rescripto est commissa cum causa. Appellatio remota: & appello est interposita in casu a iure non expresso: prout tunc deferre. si vult: ut hic. licet non arctetur. Et hoc tenet hic Abb. & eo deferente. operabitur delatio de ap. cum apponib. li. 6. Tertius est effectus. s. retractationes attestatorum. Quo ad h. d. Host. quod operabitur causa: quia ubi non est attentatum. retractabitur per viam attentati sui modum de ap. non solum. li. 6. modo existente causa non retractabitur: & sic per modum querelae iniustae. non per modum attentati. & retractabitur. & hoc sequitur Ho. & Io. A. Inn. dicit. quod non retractabit per modum attestati ex vi appellationis ab interlocutoria. postquam est attestatum. sed per viam appellationis postea subsequenti a diffinitiva. Sed. ut dicitur. j. puto. quod est per viam attestati fiet retractatio a tpe missae inhibitoriae. uel a tpe quo superior deliberavit de admittenda appellatione. per decre. pastoralis. §. praeerea. de ap. in attestatis ante missam inhibitoriam. vel ad missionem superioris. puto. quod tunc fiat per modum querelae. nisi postea appellaret a diffinitiva: ut dixit Inno. & Host. quod causa operat. ut appo ante non impediatur attestari: emendatio autem eius. super quo pedit appo. ex quo index de illa deliberat ad mittenda. sicut per viam appellationis. per preal. §. praeerea. Alius est effectus devolutivus causa ad iudicem ad quem. ut quo ad huc effectum causa non tollat appellationem. qui sit in superioris parte admittere appellationem. si videat gravam esse. de quo agit. emendandum. Sed an tunc possit quilibet. Quidam dicit solus papa hoc posse admittere. qui solus potest eammittere appellationem remota. Alii dicit de quolibet superiore. quod quae appellat. ubi remota est appo a iure. In hoc ultimo residet Io. A. sed diversificavit et in modo: quia aliqui. quod modo vel via querelae tunc admittit. Alii. quod via appellationis a diffinitiva. Alii. quod via appellationis ab interlocutoria. Placet. quod inferior possit hic deliberare. ut admittat. & quod via appellationis. Quas et opiniones tangit Inno. in d. c. praeerea. & quod appellatio est remota a iure. in inferiore est planum. s. per distinctionem. de qua dixi. §. ad quod de app. Roman. §. i. li. 6. ¶ Nunc quid autem in facultate superioris sit. si vult. emendandi iniuste actum. ea commissa cum causa. Appellatione remota. an necessitetur ex debito iuris. Host. dicit. quod necessitatur ad illam admittendam: unde exponit hic. poterit. i. debet: quia aliter non esset index. si in eo non esset iustitia. de ver. si forus. Vel dici poterit. quia in sua potestate est causam appellandi approbare. & improbare. ex quo secundo. non tertio appellari. §. e. directe. s. m. Host. ¶ Op. quod hodie. cum in distincte sit remota appellatio a iure. modicum operetur causa. j. eod. ut debitus. corrigit quicquid dicit de causa. Inn. dicit. & bene. quod non videt. quod aliqua necessitas. aequitas. vel utilitas. iustitia. uel ratio cogat dicere hanc specialem constitutionem. quae cum distinctione soluit specialem quod abrogatam per illam generalem constitutionem. Nam insana est doctrina. ut species detrahatur per genus. de quo in d. cap. vt debitus. Et hoc placet Abbati. qui dicit in hac parte haec notanda. quod non impetratur in privilegium. quod de iure communi competit. Item. quod quilibet causa in rescripto debet aliquid operari. Item. quod non valet hoc arguere. Iste appellavit ex tali causa. quae si esset vera. deberet legitima reputari: ergo index debet deferre. Item nec per conversum index tenetur appellationi deferre: ergo non valet appellatio. s. m. Abb. Si est dubium an remota appellatio censetur remota recusatio: dic. si subest defectus causa. una remota. altera remota censetur. s. e. super eo. Si ab hodie simpliciter remouet. non per hoc remota censetur recusatio. C. de cen. l. si. §. e. postremo. Si est remota per gravitatem & notorietatem delicti. tunc remota appellatio. censetur remota recusatio. §. eod. peruenit. Si remouetur ex hoc recusatio. ne licet. in una. & eadem causa tertio pronon. l. r. & no. in d. l. ei. C. de sen. Si remouetur appellatio per gravitatem veram partis. per hoc non rejicitur recusatio: de quo in Spec. in tit. de recu. §. si. ver. sed quid causa commissa. 2. q. 6. sed quis in quacumque. Est scilicet dubium an si committat causa recusatione remota. quid operetur. Hoc dubium tangit Spe. in tit. de recu. §. i. ver. quid si causa committatur. Si committatur ab inferiore a principe. hoc non potest de offi. del. sup. quod non. §. si. Si a principe. si inhibetur ex certa causa. ex illa non poterit recusari. C. de offi. praef. praeto. l. una. 94. di. c. r. 15. q. 4. q. autem. Si simpliciter remouetur: dicit Spe. quod ex causa legitima poterit recusari. sicut potest appellari. Satis aequae dici potest. quod ex causa in iure expressa possit. uel notoria. ex causa dubia non. sicut in appellatio. ¶ Ex his inferitur. quid si committatur appellatio. & recusatio remota. si est remota a Papa. patet ex dictis decisio. Aduerte tamen quod. ut dicit Host. in Summa huius tit. de stylo curiae clausula Appellatione remota. nihil operatur: de quo in Summa. de offic. deleg. §. quod sit eius officium. ad fin. §. uerbi. sed quae est ratio. & tenet Lapsus sua alleg. 128. dicit quod hoc tenet Spe. in tit. de appel. §. in quibus. ver. ego dico.

& refert Bar. idem tenere. de quo per Arch. 2. q. 6. non solet. Aduerte tamen ad unum. quod si a iure remouet appo ratione alicuius delicti. oportet. quod de illo delicto ostendat. antequam censetur remota: ideo inquit discutit an deliquerit. ab interlocutorijs appellari. non a diffinitiva. quae constat. Sic dicit Arch. de here. ut inquisitionis. li. 6. Quae nota propter statuta. quae tollunt facultatem appellandi in iustis liquidis. uel aliquibus delinquentibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio post sententiam excommunicationis non habet vires suspendendi excommunicationis sententiam.
- 2 Appellatio non impedit actum mere executivum. aut de futuro declarativum dependens ab actu de praeterito.
- 3 Excommunicationis effectus qualis sit beneficiatis. nu. 7. 19.
- 4 Appellatione emissae iudex a quo potest denunciare appellatorem excommunicatum. 6.
- 5 Appellari an liceat a sententia excommunicationis.
- 8 Appellatio quando impedit excommunicationis denuntiationem.
- 9 Attentasse quando quis dicatur.
- 10 Appellatio ab excommunicationis absolutione. an suspendat.
- 11 Appellatio quare non suspendit denuntiationem.
- 12 Iurisdictione exceptus quo ad unam causam. non eximitur quo ad aliam.
- 13 Appellatio in quo faciat dormire iudicatum.
- 14 Appellari quare non liceat a sententia excommunicationis.
- 15 Sententia excommunicationis in quo differat ab alijs sententijs.
- 16 Expensarum taxatio an impediatur per appellationem.
- 17 Sententia excommunicationis an possit suspendi per appellationem.
- 18 Excommunicati actus an teneat post appellationem.
- 19 Sententia excommunicationis quando privat sententiarum redditibus. vel fructibus beneficij.
- 20 Excommunicatus in una ecclesia. an sit excommunicatus in alia.
- 21 Suspensus uno beneficio. an videatur suspensus quo ad aliud.

1 Verum. ¶ Si excommunicatus appellet. nihilo minus denuntiat. & beneficij prouentibus spoliatur. Scda ibi: verum. No. 1. q. appellatio eximat appellanti a iudicis parte: & sic suspendit. vel extinguitur iurisdictione iudicis a quo ad ipsos: & dicitur dormire inspecto exitu futuro: de praesenti extincta dicitur. No. 2. q. appellatio post sententiam excommunicationis non habet vires suspendendi excommunicationis sententiam. ¶ Nota tertio quod appellatio in quantum non suspendit actum de praeterito. non impedit actum mere executivum. aut declarativum de futuro. dependens ab actu de praeterito. Ad hoc. quod no. §. eo. constitutus. ¶ Nota quarto effectum excommunicationis: quia privat facultate recipiendi. & percipiendi redditus beneficij. Et nota privatam conditionem ecclesiae. privatam facultate percipiendi redditus. qui distribuantur in ecclesia. ¶ Opp. quod non possit iudex a quo denuntia re quem excommunicatum. arg. de offi. delega. pastoralis. §. praeerea. & quia illius est suspensa iurisdictione. Et dicit Io. An. quod hoc procedit: quod ordinarius. qui non excommunicat. ad cuius officium pertinet denunciare excommunicatos facere iurari. hoc denuntiat. r. q. 3. cure. de treu. & pa. c. 1. Si tamen iudex appellacionis mandat illi non denuntiare excommunicatum. vel denuntiare non excommunicatum. quauis male faciat. videtur tamen. quod audiendus sit. & non denuntiabitur. nec audietur appellans is. pro quo excommunicatus est. ne hoc fiat: quia eius non interest. quod denuntietur excommunicatus: cum certum sit. quod non est cogendus ad satisfactionem appellatione pendente. nec est ei ius praesens postulandi. quod satisfaciatur. nisi debitum recognoscat: cum non interest illi. pro quo excommunicatus est: ergo non potest appellare. 2. q. 6. non solet. Hec uera. nisi is. pro quo excommunicatus est. praetendat eum excommunicatum pro manifesta offensa: quae a tali mandato per iudicem ad quem. ut non denuntiet. poterit appellari: quia certum est quod si excommunicatus est pro manifesta offensa. quod appellatio non tenetur. §. eo. consuluit. & c. puenit. & c. cum sit. quod quia appellatione pendente. & sic quod pendente iurisdictionis non habet iudex appellationis se intromittere de causa principali. nisi in quantum sibi pararetur praedictum. si postea constaret iurisdictionem suam esse: ut si procederet quis in cognitione ipsius causae. s. m. Inno. de quo Host. remittit. j. eo. Romana. §. si non uocatis. & de sen. exco. solet. li. 6. ¶ No. bene. quod licet ab excommunicatione non possit appellari. a declaratione tamen excommunicationis potest appellari. uel ab inhibitione ne denuntiet. Per quae dicit Lapsus in cle. ad perfectas. de sequet. pos. & fru. quod licet non possit appellari a sententia excommunicationis. appellari tamen potest a declaratione sententiae excommunicationis. Ad hoc dicit Io. Mo. de cle. cupietes. li. 6. in uerbo. poenab. ubi licet non appellet a poena legis. appellat a poena declarationis. facit. §. eo. peruenit. ad hoc. quod no. in Spe. de recu. §. ulti. & not. Arc. 2. q. 5. quae suspecti. Si autem is. qui excommunicatus. uult denunciare. tunc appellatur a delegato: & tunc in quantum uult denuntiare post appellationem. non potest. si appellatio iam est a superiore recepta. de app. pastoralis. §. praeerea. Sed si mandet alteri ut denuntiet ordinario. uel alteri. qui denuntiet excommunicatum appellatorem. non est ei parendum: & si ab hoc feratur sententia. non tenet. tanquam a non suo iudice lata: argumen. j. eo. dilectus. §.

6. *Quis. §. pe. & vlt. Sed tutius est, p. m. Inn. qd̄ ille, cui hoc mandatū est, appelleret: non qd̄ per hanc appōnē reuocet iurisdōnem in causa delegata, sed hē ip̄sum procedat. Ad hoc de off. deleg. q̄ q̄. Non video cām quare si p̄t declarare, & denūtiare excōi-
 7. *catum, non possit mandare vt denūtiatur: quia non est suspē-
 8. sa quo ad iudicē a quo appelleret, siue sit delegatus, siue ordina-
 9. rius, et ut non possit denūtiare: licet non sit suspēsa quo ad
 10. alios, ad quorū officiū spectat denūtiare. Et sic sentit hic Inn.
 11. & Host. Nota tñ, qd̄ iñḡrum iudex exercet iurisdōnē, alias hñs
 12. iurisdōnē, resp̄ articuli, in quo est, non hēt iurisdōnem, tunc
 13. sn̄a est nulla. Ad hoc, qd̄ no. de rescri. pastoralis, de off. delega-
 14. olī. & ibi dixi. Sed certe hic tex. dicit, qd̄ ip̄se, qui excōicauit, p̄t
 15. denūtiare, ut patet: ibi excōicant, &c. ideo dic, qd̄ non est sus-
 16. pēsa, nisi quatenus est suspēsus actus, a quo appellat: & sic
 17. non tollitur executio actus non suspēsi, et a iudice a quo ap-
 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.**

Glo. assignat tertiam rationem, & cum addita. s. erit quarta:
 quia hoc est speciale in censurę sententijs, vt homo crescat per
 meritū, parendo etiam iniqua; sn̄e. 8. q. 1. sc̄idū. 1. 1. q. 1. quid
 igit. & tūc magis timeat disciplina ecclesiastica. ¶ Quarta rō
 assignatur per lo. q. speciale hoc statutu est, ut in maiori reue-
 rentia habeantur, & ut magis timeant: sic & p̄t facit ut sn̄a,
 quæ cito ligat, quo ad eius effectus tardius liget. 2. q. 6. antero-
 rū. 1. 1. q. 1. cum quid. Ho. dicit, qd̄ n̄alis rō est, quia in alijs sn̄ijs
 ligatur corporalia sensibilia, et irrōnabilia: hac sn̄a ligatur
 sola anima hoīs. 1. 1. q. 3. nemo. de re. ecc. non ali. si quis. Vnde
 sicut aialis homo interior facilius apprehēdit, ga videt papā,
 uel regem Franciæ, si personas alias hēt noras, q̄rumcunq; di-
 stent: qd̄ non est in alijs inuenire. Sic & facilius apprehēdit,
 & statim ligatur. Hęc rō non p̄cludit quare non suspendat, sed
 quare facilius trahat executionē. Assignat aliam, quia excōi-
 catio imponitur ad correctionem peccatorum, & solū p̄ mor-
 tali. 1. 1. q. 3. nemo. 2. talis aut ante sn̄iam ligatus est apud eccle-
 siam: & sic tali denegatur appō, quæ non debet esse defensio
 iniquitatis. j. e. cū sp̄ali. p̄m Ho. ad hoc qd̄ no. de sen. & re iudi.
 sup rub. de sn̄a. §. quis sit effectus, de hoc per gl. 1. 1. q. 3. nemo.
 Hęc rō non est bona, nec p̄cludit in sn̄a iniusta, in qua qs nō
 ligatur uinculo Dei: de sen. exc. a nobis. Dic, tu, qd̄ rō est, quia
 hęc sn̄a imprimit uinculum ex p̄tate clauū: & hēt certā formam
 in tollendo. de sen. exc. sacro. qd̄ non interuenit ex appō-
 ne. Iō tollere, uel suspendere non est in p̄tate partis, qui clauēs
 non hēt. de ma. & ob. cū dilecta. de p̄ni. noua. Sed alię sn̄e ut
 differentes circa actus priuatos, & iura priuata, ex actib. priua-
 15. torum p̄nt suspendi, & tolli. ¶ Opp. qd̄ non sit d̄ria inter sn̄iam
 excōicationis, & alias sn̄as. Nam sicut si dico, excōico te: es ex-
 cōicatus. Ita si dico, p̄dēno te: p̄dēnatus es. Nec hoc, qd̄ sit ex-
 cōicatus aut p̄dēnatus tollit per appōnē: qd̄ patet p̄ sn̄iam, ni-
 si cā appōnis, in qua p̄firmat prima sn̄a. Dic latius quam gl.
 In sn̄a, dicit, est ponderare actū, prout est facti, & ligamē sn̄e:
 & hoc exprimit in utroq; tpe sn̄e, ita in excōicatione, sicut in
 p̄dēnatione: & in hoc nō est d̄ria: q̄a sicut excōicatus est ex-
 cōicatus, & ligatus uinculo, ita p̄dēnatus est p̄dēnatus & liga-
 tus uinculo sn̄e: & sicut actū facti excōicationis nō suspendit,
 ita nec actus facti p̄dēnationis: q̄a facta nō p̄nt hēri p̄ infectis.
 Iō si appellet, a fustigatione, uel torura, q̄a facti sunt, appō nō
 suspendit. Secus si p̄nuntiare torquendū, uel fustigandū. Sed
 in hoc est d̄ria: q̄a uinculū excōicationis nō suspendit per ap-
 pōnem, & uinculū p̄dēnationis suspendit per appōnem. Est
 ponderare actū executiuū sn̄e: & in hoc sunt quædā sn̄e, quę
 non hāt differentē actū a uinculo sn̄e: & tales secū trahūt exe-
 cutionē: ut censura, & alia: ut patet in sn̄ijs infamantibus, & in
 absolutoria. Sed est d̄ria, q̄a cēsurę sn̄e nō suspenduntur, nec
 quo ad actū uinculi, nec quo ad actū p̄sistentē in qd̄ denegari
 applicabile ad corporalia, ut hic: alię uero sn̄e suspenduntur.
 Quædā sunt hñtes actū executiuū separati, & differentē a uin-
 culo sn̄e: & in istis appō impedit executionē: & quatenus ex-
 cōicatio hēt, q̄a est mere declaratorius executionis iā factę, nō
 impedit, ut hic. Itē in qd̄ applicat ad res corporales, ubi consi-
 stat in qd̄ denegari, uel et in qd̄ subtrahi, ex quo uenit p̄cuti-
 ue ad uinculū non suspēsum: nā si p̄dēno ad decē statim q̄ ob-
 tinuit nō hēt decē, sed expectat alius actus executiuus, sicut cō-
 p̄llat ad soluendū decē. De hoc aliqd̄ de p̄ces. p̄b. cū n̄is. p̄
 Inn. Ex hoc dat̄ doctrina, qd̄ ubi sn̄e non expectat aliqd̄ capē-
 sibile corporale, sed solū p̄sistent in dationē, uel subtractionē
 iuris, statim secū trahūt executionē: sicut si aliqd̄ corporale ex-
 p̄ctat: q̄a semp post sn̄iam expectat aliu actū: iō sn̄a sup aliu
 actū absolutoria trahit executionē. Idē si det̄ super actū eligē-
 di, uel iurisdōne. de quo dic, plenē ut de p̄ces. p̄b. cū n̄is. & ui-
 16. de Bar. m̄ l. miles. §. iudicati. ff. de re iudi. ¶ Vltimo per hanc
 decre. dicit Lapus sua alle. 8. 8. q. lata sn̄a p̄dēnationis exp̄-
 farum, licet appelleret a diffinitiuā, nō impedit declaratio fa-
 cta p̄ cōdēnationem taxationis: quia hic nihil disponit, sed
 declarat. Sed tex. non bñ facit, q̄a ibi appō suspendit excōica-
 17. tionē. ¶ Opp. qd̄ excōicationis sn̄a possit esse in suspēso, pone
 n. qd̄ excōicet quis post appōnem ex cā legitima, pone, qd̄ p̄c-
 nuntiet appōnem postea non tenere, & attento tpe appōnis:
 quia cā est legitima, sn̄a erit nulla. de sen. excom. per tuas. attē
 to tpe sn̄e si determinatur appō non legitima, ualebit sn̄a:
 & sic erit in suspēso. Dic, si consideretur ueritas, excōicatio
 est nulla. Si habemus respectum ad cognitionem nostram, in-
 terim non est nulla, nec aliqua: sed totum hoc nobis declara-
 ri pendet ex futuro euentu: quia si appellatio pronuntiat legi-
 tima, retro nobis declaratur ipsam nullā. Si nō est legitima,
 retro nobis detegit, qd̄ est aliqua: vñ appōne p̄dente interim
 nō possumus dicere, est excōicatus: sed uel non excōicatus, uel
 p̄ excōicatus non est hñdus: re uera non tenet excōicatio, si cā
 est illegitima. Dic, p̄m Host. si notorium est cām ualere, quia
 ex legitima causa & uera: tunc nullo modo est legitima. Si no-
 toriu est de illegitimitate appellationis, sententia aliqua est,
 Ant. de Butr. sup. ij. par. ij. Decr. u u u nec

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

nec eget alia examinatione, ex quo notoriū est, sed sola declaratione. j. c. proximo. uerū si uero. In dubio pendet ex euentu, ut dicit gl. Si tñ bene appellatum est, licet prius pronūtiatur per iudicem appōnis, nunquā tñ ligat snia quo ad Deum: de sen. exc. a nobis. i. sed ligat quo ad ecclesiā. de sen. exc. c. i. li. 6. & qñcunq; de hoc fiat fides ecclesiæ, quod fuit decepta, per ipfam reuocabitur quō male actum est. de quo. s. ti. i. lator. Hæc uera qñ cā non est commissa excōicanti appōne remota in casu expressa in iure idem qd supra. Si appellat ex legitima cā non expressa in iure, tunc mero iure est excōicatus: tñ per superiore poterit emendari: ut. s. c. proximo. ¶ Quærit glo. an si appellatione pendente post illam excōicatus agat aliquid, an illud, ut quia adeptus est ecclesiā, an si postea detegitur ipsum illegitimè appellasse, ualeat, qd egit. Glo. dicit, q non vñ, q sit priuandus: quia illi probabilis error excusat. de sen. exc. sacrum interim licitum sit ei ut cōicetur in omnib; sacris. j. c. dilectis. & qquid interim facit, ualeat. Itē quia medio tpe status eius est integer. ff. nil no. app. pen. l. una. & quia damnatus non dñ, qui appellauit. ff. de pœnis. l. 2. §. 2. Vide, qd no. de cle. excō. mi. ad aplicā. Veritas est, q licet quo ad penas ex contemptu appōnis ingerendo se spūalib; non ligetur pp probabile dubium an sit ligatus: arg. de cle. excō. mi. ad aplicā. tñ ualiditas gestorum spūaliter ab eo, uel tñ cū eo pendebunt ex euentu appellationis: ut no. in d. c. ad aplicā & no. gl. Inn. & lo. An. super ea. de sen. exc. solet. li. 6. Nec obstat, q no. s. e. sape. qd debet intelligi qñ non est detecta appellatio illegitima, licet postea sit deserta: quia actus in medio facti non annullantur, cū descriptio non detegat nullitatem appōnis: quia p̄t & appō legitima defen: & sic hic intellige. ¶ Opp. q non subtrahantur reditus excōicato: æquiparāt. in deportato: & deportato bona nō subtrahuntur. C. de pen. l. deportatorū. Scdo, quia qd diu alijs rōnibus p̄t cōstringi, bona non sunt subtrahenda. C. de exec. rei. iu. l. stipendia. i. 6. q. i. p̄t. Gl. dicit, q non subtrahuntur reditus beneficij, nisi expressè in snia adimant: ut in prædictis iurib; Dic, excōicatum priuari de iure percipiendi reditus, quos hēt percipere de cōi, ex quo qd cōionē nihil ab ecclesiā percipere p̄t. Sed an fructib; proprij, & separati bnificij priuatur. Certe vñ, q sic, per hanc decr. quæ indistinctè loquitur. Ad hoc, quia suspensio a bnificio, priuatur illis: ut no. s. de elec. cum Vinton. Item si esset necessaria expressa priuatio, illa suspēderet per appōnē, quasi non traheret effectū immediate a uinculo snia. Nec est uerū q excōicatus in totū æquiparāt relegato: q excōicatus in una ecclesiā, in oib; est excōicatus, ut dicit gl. hic: fecus in relegato, qa per hoc nō perdit oēs ciuitates. ¶ Opp. q ex toto nō subtrahantur reditus excōicato. 30. di. studeant. Glo. dicit sibi reseruandos fructus, ex quib; uiuere possit: nam hnda est rō ne egeat. de re iudi. inter eos. & ne cogatur in opprobriū cleri mē dicare: ut in c. diaconi. 23. di. Gl. in si. p̄cludit aliud in deportato, & huic prouidet ne egeat. Aliud in excōicato, q p̄mittit clauēs ecclesiæ, ut qui p̄t se eximere ab excōicatione satisfaciēdo, & faciēdo se absolui: iō sibi non subuenit: qd non p̄t deportatus. Ad hoc de ele. qa sape. li. 6. in gl. aliud no. i. q. 2. quā pio. in gl. arg. qd no. de æta. & qua. ut hi, qui in uerbo, dimitti.

20 ¶ Quæro, an excōicatus in una ecclesiā sit excōicatus in alia. Gl. dicit, q sic. r. i. q. 3. c. 2. & 3. 4. q. 5. quibusq; de hoc ibi. i. 8. di. placuit. Per q̄ patet, ut dixi excōicatum non p̄parari per oīa relegato: quia p̄t quis esse relegatus in una prouincia, & nō in alia. ¶ Quærit gl. an idē in suspensio, ut suspensio ab officio in una ecclesiā, censeat suspensio in alia. Dicit glo. q si suspensio est ab officio, ubiq; est suspensio: quia illa snia facit ius quo ad eum. i. q. 2. due sunt. 7. q. i. si quis p̄sbyter. ff. de interdi. & re. l. c. l. relocatorū. §. interdicere. & §. seq. licet quidam distinguāt an sit suspensio ex crimine irriganē infamiā. & ubiq; habeat pro suspensio. An nō: & nō hēatur. Sed prius dictū plus placet gl. ar. ff. de postu. l. ex ea. qa suspensio ab officio nihil de officio ecclesiastico tractare debet: alias deponit. de cle. exc. mi. c. 2. & 3. Qñq; suspensio est a bnificio, & in alio p̄t hēre bnificiū in alia ecclesiā. i. 8. di. placuit. 38. di. c. 2. Idem no. in c. si quis p̄sbyter. §. all. Est cā, quia suspensio ab officio fit de actu adherente personæ: & sic est sententia in personam, quæ p̄comitatur personā ubiq;: suspensio a bnificio dirigit in rem, iō illam nō aggreditur. Inn. dicit, q excōicatus in una ecclesiā, est excōicatus in alia: suspensio ab officio in una, suspensio est in alia. In suspensio a bnificio idē, qd gl. quia si suspensio spūaliter a bnificio alicuius ecclesiæ, uel ingressu eiusdē, hoc casu snia ad alia beneficia, uel ad aliam ecclesiā, non extenditur: quia licet clericus ab ep̄o possit priuari, siue suspendi a bnificio sito in limitib; territorij ep̄i, tñ snia nō t̄git alias res, quæ iurisdōnis suæ nō sunt. in quib; non p̄t ius dicere. ff. de re iudi. a diuo. i. rñ. de bo. aut. iudi. possid. cum unus. §. si. de conli. ut animarū. §. i. lib. 6. Tu dic, circa bnificiū, si suspensio est indefinita a beneficijs, & agit suspendens personam inhabilitare ad beneficia oīa, & constat de mente, non p̄t ipsum suspendere, & priuare bnificijs alibi

fitis: & multo fortius si ēt specificè extrinsecis priuaret, uel suspenderet: quia non disponit in rem, sed in personam subiectā, abdicando ius ab eo, uel illum ad illam inhabilitando. de foro competen. postulatū. Iudex ramen loci, ubi est beneficium, exequitur, ut ibi. Et hoc maxime est uerum, quando suspensio surgit immediate a iure, ut quia fertur in causā infamante: ut no. in d. cap. postulatū. uel quia suspensio est ab officio simpliciter: quod casu, & in casibus, ubi suspensio ex hoc censetur a beneficio, quia suspensio immediate, ut sequela uenit autoritate iudicis, siue iuris. Vbi autem suspensio a beneficio est generalis, uel indefinita, & aliter non apparet, quod uelit sententiā extendere ad beneficia extrinsecā, suspensio hominis restringitur ad beneficia supposita sententiant: ut dicta. l. cū unus. §. pe. multi. & l. a diuo. Pro. §. i. & de conli. ut animarum. §. i. lib. 6. & quod ibi not. In suspensione autem iuris, si fiat ex causā cōcernente ecclesiā, uel delictum illius ecclesiæ, non extenditur. de elec. cum in cūctis. iuncto de elec. si compromissarius. lib. 6. Si causa est simplex, & non concernit ecclesiā, uel locū, extenditur ad beneficia ubilibet sita, ut ibi. Ex his concluditur effectus excommunicationis quo ad bnificiū: quia priuatur redditibus beneficij, ut hic: habitu ramen administrationis non priuatur. sed suspenditur, & priuatur ad tempus durantis excommunicationis administratione spūalium, temporalium autem in his, quæ sunt de collegio, uel corpore temporalium priuatur administratione, ut not. de dolo. ueritatis, quia excommunicatus est extra corpus. In his autem, quæ sunt proprij beneficij, non priuatur temporalibus administrationibus, dummodo nihil capiat de redditibus, ut hic. Et sic intelligitur, quod not. de cler. non resi. ex tuē. Effectus uero suspensionis a beneficio, quod interim priuatur redditibus, & administratione, tenet gloss. de elec. cum in cūctis. dic ut ibi no. & tenet hic Innocē. de coha. cle. & mu. sicur. non perdit tamen iura temporalia, uel spūalia, nec possessionem eorum, licet fructum perdat: q ad hoc animum habet, sine quo possessio non admittitur. ff. de acqui. possel. 3. & conuertentur fructus medio tempore in utilitatem ecclesiæ, & sibi non restituntur, ut ibi no. Innoc. alle. tex. hic, in si. Tertio datur effectus suspensionis ab officio, an se extendat ad beneficium. Innocē. hic dicit, q sic, propter conuexitatem. §. i. disc. eos & c. si quis sacerdotum. 7. q. i. si quis p̄sbyter. i. 2. q. 3. si ep̄iscopus. Plus dicit alibi, quod eo, quod a beneficio est suspensus, est beneficio priuatus: ut nota, de cohabi. cle. sicur. de æta. & qualita. cum cōtingat. alias cum bonæ. sed illud communiter non tenetur. De hoc opin. sunt, quas ponit glo. in cle. cupientes. de pœnis. Dic concludendo id, quod est de mente Ioan. And. ibi, si beneficium sit tantum in quotidianis distributionibus, suspensus ab officio suspensus est a tali beneficio: quia non potest interesse beneficio: & tales dantur solum interessentibus, ut not. de cle. non resi. capit. i. libro sexto. Si est suspensus ab officio, & beneficium non sic annectitur officio, quia non in quotidianis distributionibus: & tunc licet officium sit causa bnificij habendi, non est causa subsistendi bnificij: tunc si suspensio fit ex magna cā, & magno delicto, tunc censet suspensus a beneficio, siue ab homine, siue a iure. de purga. ca. cum inter. Et magnam causam intellige, qñ fit ex cā immediate. Si ex leui causa, nō est suspensus a beneficio: ut si fiat ex cā non concludente crimen, ut ex infamia: ut ibi cā est dubia, an concludat peccatum. Et hæc uera, nisi aliud sententia hominis, uel iuris exprimat. Et hæc sufficiant.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellationi quando censeatur appellans renuntiare. 4. 7.
- 2 Libelli practica quæ sit super attentatis post appellationem.
- 3 Attentatorū cognitio, quo casu spectet ad iudicem ad quem, uel a quo.
- 4 Excommunicatus quando possit petere absolui coram iudice a quo.
- 5 Archiepiscopus an possit denunciare iniuste excommunicatum.
- 6 Appellatione deuoluta ad Papā an possit inferior cognoscere de uiribus excommunicationis.
- 7 Appellatio quando notoriè possit dici iniusta.
- 8 Appellans quomodo proponere censeatur contraria.
- 9 Sententiam suam quo casu iudex potest defendere.
- 10 Iudex assumens defensionem cum parte, de sua iurisdictione dicitur suspensus.
- 11 Iudex mediatus an in causa notorig iniustitiæ possit sententiam latam denuntiare iniustam.
- 12 Litem an uideatur contestari, qui respondit libello cum protestatione, qd non intendit litem contestari.

C A P. L I I I I.

Sollicitudinem. ¶ Si excommunicatus ab ep̄iscopo postquam appellauit, ad Papam, hanc causam simpliciter ad archiepiscopum defert, appellationi renuntiat, archiepiscopus causam audiet. Sed si protestetur contrarium, archiepiscopus non cognoscat: quod si fecerit, ep̄iscopus possit appellare. h. d. Communis diuisio. Secunda

cunda ibi: Nos igitur. ¶ No. 1. iudicē a quo nō arctari ad deferen-
dū appōni, quā putat illegitimā: & tunc dō appellatē p̄t p̄ce-
dere vt p̄macē: processus tū pendebit ex euentu appōnis.
¶ No. 2. qd̄ ē inter partes p̄mulgata sn̄a, si querela iniuste sn̄e
infunditur dō iudicē, iudex immediate est archieps: & tūc sn̄a
defendere p̄t eps, & ne absoluat appellare, qn̄ iniuste absol-
uit, tanq̄ cuius interest. ¶ Not. practica libelli super attentatis
post appōnē. Peto me in statum reduci, quo eram tpe appō-
nis emittē: & si est excōicatus, petiti est, quia pōt declarari, ut, si
denuntietur non excōicatus, sed absolutus. ¶ No. 3. r̄am, qd̄
de attentatis per iudicē a quo. ap. pen. se non introumittere dēt
inferior a iudice ad quem, qn̄ illa nō ualent expediti citra cog-
nitionē articuli appōnis: & sic retractare attentata per uiam
attentati est officij iudicis ad quē: quā uia non p̄intrui sine
appōnis articulo a d̄rio, qd̄ si p̄t, p̄t inferior se introumittere:
vt. s. e. cum teneamur. Et hęc est cā, quare super notorio iniu-
ste attentato p̄t se introumittere, quia p̄ notoriam iniustitiam
pōt se iudex introumittere a p̄r, q̄ appōnis uia, sine cognitione
appōnis. uel uia nullitatis. Ex quo patet, qd̄ sn̄a dō notorium
est nulla. Ad hoc. s. de re iur. inter ceteros. Et no. qd̄ de cā noto-
ria cognoscit archieps inter subditos subditi, uide de off. ord.
pastoralis. §. r. ¶ No. qd̄ per actum coram inferiori iudice, q
cognoscit appōnis articulū, & sine quo non p̄t actus expedi-
ri, quis appellationi renuntiare cēserit, nisi a p̄r protestetur. Et
si protestatur in iudicio, protestatio iuuat, ut non uideatur re-
nuntiare, sed ut d̄rius repellitur. Et sic nota d̄ria allegantem re-
pellendum. Protestatio ergo d̄ria facta non iuuat protestantē,
qn̄ factum agit: quia non est qui repellit. de const. cum M. Sed
si est qui repellat, repellitur ut d̄rius: & sic factum non agit: &
sic protestatio non iuuat. Et uide qd̄ dixi. s. de const. cum M.
Per quā puto, qd̄ si actus non repelleretur, ut d̄rius, non iua-
ret protestatio, & renūtiaret appellationi. Ad hoc. j. de eo, qui
mit. in pos. cum uenissent. ¶ Oppo. primo, qd̄ petere potuerit
absolutionem ad cautelam appōne p̄dente absq; p̄iudicio
appōnis: vt de sen. exco. per tuas. ut de off. dele. cum p̄tingat.
Dic, hoc p̄t coram iudice ad quem, sicut posset petere, qd̄ pro-
nuntiaretur nulla, & quicquid factum est, &c. j. eo. cum cām.
Item coram archiepo pōt petere absolutionē, & simplicē que-
relam: & tunc appōni renuntiat. j. e. in fi. Sed die, vt ibi. Puto,
qd̄ si per uiam querelæ nullitatis hoc petit, quia hoc cōtingit
cām appōnis non possit absq; p̄iudicio appōnis inferiori cog-
noscere. Itē si per uiam iniustitiæ. Sed si petit ad cautelam dari,
absq; cognitione articuli appōnis, dum mō p̄stet cautionē
de parendo coram iudice ad quem: satis puto, qd̄ illam petere
possit: & ipsam ēt dare potest inferior, ut dixi. s. e. qua frōte.
¶ Ibi est. ¶ Oppo. q̄ archiepo liceat denuntiare nō excōicatu
iniuste: quia hoc pōt facere exiudicialiter absq; aliqua cog-
nitione. s. e. de elec. venerabilem §. obiectioni. Dic, si uult iudicialiter
denuntiare non excōicatum iuste, ex cā iniuste notoria
p̄t: quia non hēt hic partes iudicis assumere iniustitię, cum
notoriū sit, p̄t absq; appōne ex notoria iniustitia denuntiare:
hoc planū, si uult denuntiare iudicialr, & quasi iudex: & non
est notoriū de iniustitia, licet probare posset, qd̄ iudicialr face-
re possit, seu debeat: si uult cogere subditos suos ad cōicandū
excōicato, quasi non excōicato: & hoc non licet: quia nō pōt
denuntiare, nisi partib. p̄ntib. iuris ordine seruato: q̄ hęc denun-
tiationo iudicis nō pōt fieri sine cāe cognitione. 2. qd̄. 1. c. 1.
& 2. Si autē uult denuntiare exiudicialr, adhuc posset, dum mō iu-
stitia sic esset notoria, qd̄ probari posset: quia tunc non gerit ui-
cem iudicis, sed denuntiatoris: unde licet denuntiare, & notifi-
care crimina alterius. & non crimina, dum mō talia sint, q̄ p̄-
bari possint, & dum mō subsit cā, ne excōicatus iniuste uiterur,
uel auxilium amicorum perdat. Est. n. hęc denuntiationo plus
ad merita, quā ad penā. 6. q. 1. c. 1. & 2. ff. ad Sillan. l. lex Cornel.
1. rñ. C. de epi. & cle. nulli. §. si. cum similib. Hęc uera, qn̄ denun-
tiatur ad finem corrigendi. Secus si denuntiat ad infamandū
in crimē: q̄ tunc peccaret, & pena dignus esset: ar. C. de postu.
quisquis. 6. q. 1. ex merito. & c. deteriores. & no. de testi. co. dile-
ctorum. Idem si denuntiet crimen, qd̄ nullatenus probari pōt.
6. q. 2. c. 1. & 2. Nā cū tunc non procedit ut iudex, illam denun-
tiare facere pōt absq; articulo appōnis, merito p̄t ut hic, a d̄-
rio litera, p̄m Inn. ¶ Opp. q̄ archieps non possit declarare sub-
ditum epi irrationabiliter ligatum. j. de sent. exc. per tuas. Sol.
Dicit Inn. q̄ non credit hanc declarationem in tñ ualere, qd̄
alij sibi debeant cōicare: ualeat tñ quantum ad hoc, q̄ hi, qui
p̄stant sibi auxilium, uel consilium, quod appellationē suā
sequatur, non intelligitur incidere in canonem maioris excōi-
cationis. Idem ualeat ut per hoc excōicator a multis increpa-
tus emendet, qd̄ male fecit, ipsū excōicatum absoluendo.
Host. tenet d̄rium, & dicit, q̄ debet declarare non diffinēdo,
sed de plano: hoc, qd̄ large i his, quæ diffinit, declarat. ff. de rei
uen. l. ex diuerso. §. 1. ff. si ser. uen. l. sicuti. §. sed si quærat. Non
obst. c. per tuas. quia p̄pter notorietatē cognoscit archiepsco-

pus de subditis suffraganci. ¶ Opp. qd̄ non v̄t ab appellatione
indistinctē recessisse: nā appōne pend. a diffinitua, si aliquid
attentē p̄ iudicē, q̄ me excōicat, licet corā inferiori deponam
q̄relā de iudice, nihil ago cū parte: ergo quo ad p̄tē nō uideor
renuntiare appōni per ti. res inter alios acta, &c. Inn. v̄t hic pro-
sequi duos casus. ¶ Primus, qn̄ appōne pen. pars agit aliquid
corā iudice inferiori, & in unā partē v̄t uelle, q̄ renūtiat appō-
ni solū quo ad ep̄m, q̄ quē denuntianit, uel deposuit q̄relam,
& non quo ad partē, quin possit prosequi grauamē. In alia p̄t
sentit d̄rium, & v̄t uelle, q̄ renūtiat indefinite, nec grauamē
possit prosequi, tacite, uel expr̄sē renuntianit appōne pen.
Ho. dicit se non bñ intelligere qd̄ uelit Inn. Sed pro primo di-
cto inducit, q̄ uideat renuntianit quo ad partē, q̄ diuersē sunt
personæ: & aliud ageť cū uno, & aliud cum alio: unde renūtia-
tio quo ad vnū non ualeat quo ad aliū: sicut nec processus, nec
sn̄a. ff. de pac. si unus. §. añ oīa. ff. de execu. rei iudi. l. cū quāri.
& l. seq. & no. de testi. ueniens. 2. & c. cum cā. Sed placet sibi, q̄
q̄nexitatē talia hñt. de quo. §. ti. 1. cū super. ¶ Quid. n. si eps ab-
soluat post talem denuntiationē ad mandatū archiepi, & de-
mū ceter eps partes, & uelit in principali p̄cedere, nunq̄d
succubuit, poterit excipere d̄ ep̄m de appōne, cui ēt quo ad
ep̄m, p̄m Inn. renuntianit: Oportet fateri, q̄ non: & sic eps pro-
cedet in principali. Sed certe puto Inn. bñ dicere: q̄ hic arti-
culus attentati est separatus a cā principali: & licet uterq; arti-
culus pendeat ab appōne, cum alius est hic articulus attenta-
ti, & alius principalis: possum ergo appellationi renuntiare re-
spectu istius articuli, & non resp̄ alterius separati, circa quem
nihil litigo corā inferiore, & maximē cū discussio sit cū iudice,
& principalis qd̄ pendet cū parte. Vnde renuntiationo l3 p̄a-
iudicet mihi quo ad iudicem, non quo ad partē, quæ non est
in hoc iudicio, cum querelam tñ deponam d̄ iudicem, maxi-
mē in diuerso articulo. Quo ergo ad articulū excōicationis
renuntiat: quo ad articulum principale non renuntiat qui
separatus est, & qui non est cum iudice, sed cum alia parte. Nō
obst. q̄ renuntiet quo ad iudicem ep̄iscopum, & in principali
hēt agere corā ep̄o, quia quo ad principale non renuntiat, nec
quo ad iudicem, nec quo ad partē, sed quo ad articulū inigra-
tus sn̄a excōicationis bñ renūtiat quo ad iudicē, quasi hic arti-
culus tangat iudicem, cū quo de hoc est qd̄, & nō de principa-
li. ¶ Scd̄ casus, quē prosequit Inn. est qn̄ post grauamen illatū
ante appōnē litigat corā iudice a quo, & dicit hęc, q̄ cum lex
simp̄r p̄cedat appellare intra x. dies a die grauaminis, nō tol-
lēt hoc quin possit appellare intra x. dies. Hęc est uera, nisi at-
tentatū corā iudice an appōnē esset mera executio grauami-
nis: q̄ tunc appellasse v̄t, grauamē exequendo illud: iō nō pōt
appellare. C. de re iudi. ad solutionē. Et sic f̄uenit notari. s. de
re iud. qd̄ ad p̄sultationē. & s. de testi. significauerunt. Si autem
appōne pen. a grauamine postea ei expr̄sē renuntianit, uel ta-
cite, simp̄r v̄t renuntianit grauamini incluso in renuntiatione
appōnis: iō non poterit iterato appellari intra x. dies compu-
tando a die grauaminis: quia renuntianit appōni, v̄t & renū-
tiasse grauamini: quia leges non debent esse sub ludibrio. s. de
app. cum sit Rom. & c. personas. ¶ Quæro, qd̄ si ambæ partes
p̄sentiant. s. eps, & appellans, q̄ archieps cognoscat, an poterit
cognoscere: V̄t q̄ sic, p̄ no. de off. del. P. & G. & cap. de causis. de
arbi. cū tpe. In d̄riū, quia solus papa iudex est, & sic partes cum
sint clerici, non p̄nt iurisdōnē declinare sine ipsius sn̄a. de fo.
comp. significati. Vñ p̄m Ho. duo sunt hic satis notabilia. Pri-
mū, q̄ eps pōt appellare. Scd̄m, q̄ & si non appellet, p̄cessus ar-
chiepi nullus est, tanq̄ a non suo iudice factus. de iud. ad si cle-
rici. cū nec hoc cognoscere possit ut procedat. Per q̄ dicit pate-
re, q̄ si excōicatus post appōnē appōni renuntiat tacite, uel
expr̄sē, licet in ueritate non sit excōicatus, ecclesia tñ militans
hēt cū pro ligato, qd̄ dic, ut de sen. exc. licet. lib. 6. quia hoc ue-
rū, nisi a p̄r p̄querēt nullitatē. Itē primū non prorogatur iu-
risdō, cum alias iudex sit cū non declinat p̄ appōnē, a qua re-
ceditur. Scd̄o apparet hic p̄m Io. And. quā p̄r debeat intelligi,
quod cōiter d̄ aliquid non posse innouari ap. pen. quia debet
intelligi quæ sunt contingentia, & connexa articulo appella-
tionis. Nam potest is, a quo appellatum est, comedere, bibere,
uendere, emere, & similia facere, quæ non retractantur, sed il-
la tñ quæ contingunt appōnem ipsam, uel sunt d̄ eam. Ad
idē. c. cū nobis olim. s. de elec. & dictum fuit. s. eo. consuluit. 3.
in fi. Hof. ¶ Quæro, qn̄ p̄stabit notoriē appellationem iniustā,
uel non tenere. Dic, ex sola inspectione ipsius sn̄a poterit qn̄-
que patere. de off. dele. cum contingat. §. si uero. de elec. uene-
rabilem §. obiectioni. uer. excōicauit. & §. eos. uer. sicut enim.
p̄m Inn. puta p̄cipiebat, quod nō comederet vsq; ad ix. dies,
uel submitteret se alicui periculo, de quo est certum cū euade-
re non possit, uel aliquid aliud, qd̄ non pertinebat ad officium
imponētis. ff. de re. iur. factum a iudice. e. ti. ca. quæ uenit lib. 6.
Quib. autem mandatis obtemperandum sit: dic, ut plene nor.
de tempo. ord. ad aures. §. 1. Et per hoc, quod ibi dicitur, patet

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

quod ubi mandatum episcopi notorium potest archiepiscopus denuntiare excōicationem non ligatum, dato est, quod appellationi suae non renuntiauerit, ut patet in §. si. p. m. Ho. quoniam & appellatione p. Et sic habes unum casum, in quo intronitit se inferior a papa de appellatione ad papam interposita. Secundus, quoniam hac ignorat. §. c. duob. quoniam is, qui appellauit, expraese appellationi renuntiat. §. c. directe. uel tacite, ut hic, in si. & §. c. ad hec. ¶ Que ro, quoniam proponere censetur tria, appellando, querendo, & prestando, quoniam non recedat ab appellatione. So. proponendo querelam uel excludere appellationem, quoniam excludit iurisdictionem inferioris iudicis: & protestando, quoniam apponi non intendit renuntiare, uel querelam renuntiare. Item quoniam per modum querelae potest dicere sententiam iniustam, sed non nullam: per modum appellationis potest dicere nullam, sed non iniustam. Item per modum querelae dicit archiepiscopus iudicem: per modum appellationis illi excludit. Ex hoc ergo patet trietas, p. m. Inn. ¶ Opp. quoniam denuntiationes tria. Nam primo dicit archiepiscopus non posse cognoscere. Secundo in uerbo si uero notorium, dicit, quoniam potest. Tertio in fine dicit, quoniam non habet. Gl. dicit, quoniam hic prosequitur tres rationes, & omnibus respondet. Primo, utrum metropolitanus possit cognoscere de iniustitia sententiae: & dicit, quoniam non. Secundo an debeat denuntiare absolutum istum si reperiat eum legitime appellasse. Et respondet, quoniam sic sicut notorium. Et h. d. glo. in uerbo notorium. 2. Tertio, si episcopus appellat, an debeat admitti appellatio, ne absoluat. Et respondet, quoniam sic: & h. d. gl. in uerbo, in quo. Puto, quoniam sint duae rationes, an archiepiscopus possit cognoscere: & decidere super sententia iniustitia, & nullitate. Secundo an episcopus possit appellare ne absoluat, & secundo ad solutionem enuntiare potest unam sententiam, quoniam non potest inferior de appellatione, uel articulo, qui sine appellatione expediri non potest, se intronitit. Ad quod §. c. super eo. quia quo ad illum tamen suspensa est iurisdicō. Ab ista regula excepit casum, quoniam iniustitia est notoria. Vel potius inferitur, quoniam tunc potest denuntiare: quia tunc potest habere aliquam cognitionem articuli appellationis, non possit eam decernere nullam, sine aliqua cognitione. Et ex hoc concludit, quoniam potest episcopus appellare, ne absoluat. Hac concludit uera, stante appellatione. Per quoniam ad casum propositum concluditur solutio. In uersum autem, quia tunc non protestatur: & sic ab appellatione recedit, & absoluere potest: quia non stat appellatio an protestetur, & repellitur ut dicitur. ¶ Opp. quoniam appellatione pen. potuerit archiepiscopus adiri: nam episcopus sicut excōicant, hac fuit noua iniuria. opus ergo erat noua querela: & sic de ea potest agi coram ordinario. §. c. cum teneamur. Gl. dicit, quoniam licet esset noua iniuria. tamen dependet ex primo facto, & de illo potest cognosci, quoniam cognoscit de appellatione: & sic suspēdit iurisdicō, & in principali, & in accessorio: ut in iurib. allegatis in glo. Et hoc declarat gl. seq. in quantum gl. arguit §. §. c. proximi. §. r. respicit tex. non proximam allegationem, ubi ap. pen. aliquid de accessorijs attendat. Sed sibi appello non suspēdit, hic sic, ut ibi dictum fuit. Puto hac in quantum intendit hic nullitatem praetextu appellationis, uel iniustitiae: quia est articulus inclusus in appellatione. Sed in quantum uellet agere ad interesse iudicem ut hic, iur. separato appellatione non esset suspēdit iurisdicō inferioris: ut d. c. cum teneamur. & c. ad hac. ¶ Opp. quoniam non audiat episcopus appellans, tanquam sibi dicitur: quia in quantum excōicauit post appellationem praetendebat appellationem friuolam: in quantum nunc appellat, ne absoluat pro exclusionem iurisdictionis, ex utraque appellatione utitur appellatio, & dicit illam ualidam: ergo ut. j. in fi. Item sua non uel interest. §. 2. q. 6. non solent. dicit, quoniam sua interest: quia si superior inueniret sententiam iniustam, episcopus puniret, p. m. decr. sacro. de sen. exc. lib. 6. Ad primum dicitur non respondet, nisi quoniam dicit, quoniam licet dicat nunc appellationem aliquam, appellare potest: quia non habet archiepiscopus praeterea absoluendi. Respondet Io. An. quoniam auditur, quoniam regit auditur excipiens tria. de re. iur. nullus pluribus. li. 6. & quod ibi no. Vel non fatetur appellationem legitimam: sed dicit cognitionem huius iudicis esse, ad quem appellatum est, quasi super eodem articulo: super diuersis non deat fatigari. de rescr. ex tenore. ¶ Opp. quoniam reijcit appello episcopi appellantis ne absoluat. §. c. qua fronte. §. de his. Dic, quoniam illud loquitur in absolutione cum cautione, in qua non exigit aliqua cognitio, & fit ut praebula ad habilitandam personam, quod facere haberet iudex ad quem. uel tamen hac fiat sine cognitione, & tendit in faciliorem exitum appellationis, ualeat, quod agitur. Secus si de causa cognoscendo: quia turbatur tunc iurisdicō iudicis ad quem. Idem si per uiam attentati. ad quod §. c. cum teneamur. Secus forte si per uiam nullitatis principaliter uellet dicendo nullam, & docet de nullitate, & ex appellationis praedicta: quia hoc potest sicut appellatio deserta: ut de sen. exc. licet. li. 6. Sed forte in quantum pen. det. totum absorbet iudex appellationis. Ad hoc tex. hic, quia loquitur indistincte: & hoc plus placet. Ea autem deserta, non continetur turbatio articuli appellationis: potest tamen iudex a quo cognoscere de ualiditate recessus ab appellatione. de elec. quis. li. 6. Et an talis sit appellatio, quod deuoluit de app. Rom. §. si non uocatis. & no. Spe. in ti. de leg. §. nunc ostendendum. ueris. 33. dixi. §. c. constitutus. & c. saepe. ¶ Opp. quoniam possit iudex cognoscere de appellatione, cum cognoscat, an sua sit iurisdicō. ff. de iud. si quis ex aliena. cum

si. Gl. dicit, quoniam non cognoscit: quia si probabilis est causa, iam exceptus est a iurisdictione illius, & est illi suspectus. §. eo. ad hac. & c. p. soluit. Secus quoniam dubitat de iurisdictione: quia pro illa praesumitur, eo, quoniam apparet ordinarius, uel delegatus. Ho. dicit, cognoscit de illa: quia iudicium reddit in intuitu. ff. de uer. ob. l. inter stipulantes. §. 1. Sed in appellatione agit de iurisdictionis exceptione, & in superior translatione: de qua suspectus, uel inferior non cognoscit. 2. 2. di. in senior. §. eo. ad hoc. hec solu. non placet Io. And. per tex. de priuile. cum persona. li. 6. Dic, cognoscit: quia de dubio iurisdictionis, nisi lex transferat huius dubij cognitionem ad alium iudicem, ut est in recufatione, & appellatione. Et causa causa potest esse illa, qua assignat gl. Quo ad recufationem dixi. §. eo scdo requiris, & de rescr. sup. literis. & de offi. delega. cum super. Et hec praecedunt, ubi dubitatur de iurisdictione inter partes, & iudicem. ubi inter duos iudices, serua, quod habet de rescr. pastoralis. Dixi plene. §. c. ti. sup. lris. Potest tamen cognoscere de restitutiōe aduersus sententiam: quia ibi non tendit iniquitas iudicantis: ut patet de mino. l. praefecti. & no. Specu. de rest. in inte. §. uide dum, post medium. ¶ Que rit gl. an in causa iniustitiae notoriae possit archiepiscopus denuntiare sententiam excōicationis iniustam, uel illam non ligatam. Vt, quoniam sic, si notum sit episcopo deliquisse. Sed non creditur quia sic pronuntiaret appellationem fuisse iustam: & sic usurparet officium superioris. Si autem uellet renuntiare appellationi suae, tunc posset. Host. tenet contrarium: quia posset absque cognitione appellationis hoc expedire. Quod autem dicit gl. habet locum in dubijs, & ubi affumeret partes iudicis cognitoris, ut in praecedenti ratio. Quoniam autem notorium est appellationem fore legitimam, metropolitanus non contentiose cognoscere de declarare potest sententiam fuisse nullam, & praesenter excōicatum non fuisse ligatum. Ex quo apparet, appellationem ipsius tenuisse. de offi. dele. cum contingat. ¶ Opp. gl. si quoniam audit proponens aduersa. de regula. sicut. cum simili. remittit Io. An. 4. 5. d. discipuli. Nam de hoc dicit, ut de reg. iur. nullus pluribus. ¶ Gl. inducit, quoniam si quis respondit ad libellum animo litae non protestatur, & sic protestatur, quoniam nihilo minus litis contestatio fit. Contra, quod opponit de iuribus probantibus protestationem iurare protestant. sufficit de elec. Cumana: cum si. Gl. non respondet. Dic, quod licet ad hoc allegaret, quod protestatio facta tria non iuuat protestantem. decr. hic non probat, sed probat dicitur, quoniam iuuat. Quod patet, quia facit, quod ualet appellatio, & ipse repellit ut dicitur: nam ubi simpliciter petendo renuntiauerit, & protestetur, non renuntiat: sic ubi tendendo inducta foret litis contestatio: nec protestatio impediet. Sed praedicti arguentes ponderarunt non casum, sed corticem literae, qua dicit non audiri allegantem contra. Procederet et argumentum, si in telligeres sine, quoniam non esset audiendus super protestatione, quasi illa non obstante procedat archiepiscopus. Sed dicit Io. An. quoniam literae est intentus, ut non audiatur per archiepiscopum super querela, qua deponit de episcopo, qui ipsum excōicauit: quod probat aduersaria ubi: Sed si in parte superiori dicit audiri, & renuntiare appellationi: in hoc ut aduersariue intelligat in facto, & iure, ut dicit: dicit quoniam non audit super querela: non autem dicit, quoniam non audit super appellatione. Sed tunc obstat de const. cum M. & similia iura. quod dicit protestationem factam tria non iuuare protestantem. Dic, quod illud uerbum, quoniam factum repugnans protestationi, perficitur, quia non est qui repellat, sed ubi non perficitur, quia in iudicio est qui repellat, tunc ut dicitur est a limine iudicij repellendus. Ideo forte si de facto iudex eum non repelleret, & prosequeretur petitionem cum protestatione, uideretur ab appellatione recessum. De dubio autem an etiam lite protestata protestatio iuuat: dicit ut etiam no. Inno. in c. cum. M. Et dixi de lit. pt. c. 1. Et est quaestio Venerealium, & incipit. Quidam protestatus fuit. T. dixit, quod non est facta litis contestatio: quia iudex & aduersarius tacendo uidentur consentire. De quo dicit ut in quaestione posita, de reg. iur. regula, exceptionem. li. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio legitima desert principale negotium cum suis accessorijs iudici ad quem. nu. 21.
- 2 Carcerari potest clericus pro delicto, quando ciuilitur agit. 14.
- 3 Iurisdictionem quis habere potest sub episcopo.
- 4 Index inferior potest monere superiorem in his, quae ad eiusdem inferioris iurisdictionem spectant. nu. 7.
- 5 Index potest petere suum subiectum, ratione iurisdictionis detentum ab alio non suo iudice. nu. seq. 8.
- 6 Dominus potest agere pro suis subiectis.
- 7 Consuetudine non potest induci, ut inferior moneat superiorem.
- 8 Dominus quando possit repetere subiectum, qui sibi debet seruitium, ne alteri praestet.
- 9 Creditor, an possit repetere debitorem suum per alium detentum.
- 10 Debitor an possit a tertio inhiberi ne soluat.
- 11 Appellare potest dominus pro subditis.
- 12 Agere an possit dominus pro subdito suo actione personali.
- 13 Verbum recederent, quid significet.
- 14 Clericus capiens, an incurrat excommunicationis sententiam. nu. 15.
- 16 Decanus potest interdicare ecclesiam.
- 17 Appellationem suam delatam non potest iudex renouare. nume. 20. 16. variatio

- 18 Variatio non est tolerabilis in agendo, uel defendendo.
- 19 Suis excommunicationis, uel interdicti potest a sententia suspendi.
- 20 Appellationi uidetur quis deferre per concessionem apostolorum. 25.
- 21 Excommunicationem non incurrit, qui cum excommunicato communicat post appellationem, cui est delatum.
- 22 Appellatione non iustificata potest sententia excommunicationis retrahari.
- 23 Attentata post appellationem quo casu non sint retrahenda. 31.
- 24 Electio facta de excommunicato pendente appellatione a sententia excommunicationis an ualeat.
- 25 Attentata sunt retrahenda ante cognitionem appellationis, quando a diffinitina appellatur.
- 26 Officium diuinum perturbans qua puniatur pena.
- 27 Appellatio a sententia excommunicationis quid operetur.

C A P. LV.

Dilectis. † Per apponē legitimam principale cum suis accessoris ad iudicē appōnis defert. h. d. primo. Et snē excōicationis, uel interdicti post eā laxā nō tenent. h. d. sc̄do. In prima p̄tis narratio. In sc̄da, diffinitio: ibi: quia uero. q̄ tria facit. Primo diffinit p̄cessum decani post appellationē ep̄i. Secunda ibi: p̄terea, processum ep̄i post appellationē decani. Tertia ibi: uerū. ¶ No. 1. q̄ pro delicto pōt clericus carcerari, et inq̄tū agit ciuilit. ¶ No. 2. ar. q̄ sub ep̄o pōt q̄s h̄re iurisdic̄tionē in locū excludit iurisdic̄tionē ep̄i, & hoc est de p̄suetudine, nō de iure: de quo de offi. or. pastoralis. §. 1. & c. cū ab eccl̄siarū. & c. q̄ro. & c. irrefragabili. §. excessus. ¶ Not. inferiorē posse monere superiorē in his q̄ ad iurisdic̄tionē inferiorū spectāt. ¶ No. superiorē rōne iurisdic̄tionis posse repetere subiectū in quē aliiu exercet iurisdic̄tionē nō h̄t iurisdic̄tionē, & agere posse, ut in carceratus iniuste relaxet. ¶ No. ar. q̄ ad iurisdic̄tionē p̄fectio nis h̄t vim appōnis exiudicialis ad inferiorē: sed h̄c et fuit appō accūmulata. Et nō. q̄ a grauamine futuro p̄parat pōt appellari. ¶ No. inferiorē ab ep̄o posse h̄re ius indicendi celsationē a diuinis in excep̄a. ¶ No. superiorē posse p̄ subiectis agere, & appellare de quo in Spe. de app. §. j. & sic appō nō p̄dest foli ep̄o, sed & clero, & pp̄o. h. d. usq; ad uer. postmodū. ¶ Expedio hanc partē. ¶ Op. q̄ monitio nō cadat in superiorē, sed re q̄tutio. de supplēda negli. pl. c. j. ¶ Expone, monuisset, p̄ requisit. nā imperiofa monitio spectat ad superiorē: humilis requisitio ad inferiorē de sup. neg. pl. c. j. Nec p̄suetudo p̄t dari inferiori, ut imperet superiori, uel i eū animaduertat. de ma. & ob. cū inferior. cū q̄cor. Et uide q̄d no. eo. ti. c. 1. ar. 83. di. nulla. 7. r. di. ad h̄c. nā, ut ibi apparet, talis p̄suetudo est irrationabilis, iō ponit̄ reprobanda. de p̄sue. cū inter. c. 1. & c. si. Bñ tñ pōt operari p̄suetudo, q̄d inferior in p̄cā superioris eccl̄siā interdicat, uel a diuinis suspendat: ut hic, & de offic. ord. irrefragabili. §. 1. ¶ Opp. q̄ potuerit decanus repetere subiectū sibi rōne iurisdic̄tionis, uel qui sibi debet seruitiū, uel eccl̄siā suā, q̄d p̄statur, impedire eo, q̄d ab alio detinet. nā & p̄tās repetit ciuē suū, si sic detinet, q̄d personalia munera p̄tare nō pōt: ut ff. de adul. l. de iure. j. rñ. C. de decu. l. gñrali. li. 1. Sic ut, q̄d dñs possit repetere ad scriptiū suū. de iudi. c. 2. Fatē Host. q̄ petere poterat si corā p̄petri iudice petiisset, nō sibi ius dicendo: sic & dñs pōt uasallū, si detinet eā, q̄ nō possit debita seruitia p̄soluerē. ¶ Creditor at̄ debitorē suū ab alio detentū nullo iure pōt reperere: nullo n. ius reale habet in personam debitoris. de pig. c. 2. sed, superiores sic, p̄m Inn. de quo de ma. & ob. inter quatuor. de sent. ex cō. si index. in glo. 2. li. 6. & q̄d no. de offi. or. duo simul. † Et de tertio inhibēte debitori ne soluat, uide Inn. de elec. querelam. ¶ Opp. q̄ appō h̄c non sit admittēda: q̄ oportet q̄ grauamē p̄cedat. j. eo. ut debitus Sol. H̄c nō fuit appellatio iudicialis, licet interponeret a iudice: sed appō fuit exiudicialis a decano, tanq̄ ab illo, qui iuste, uel iniuste pōt aliquid facere: q̄d uer gatin̄ iniuriā ep̄i, & facit sicut & sequitur: q̄ pōt dici porius p̄uocatio, quā appō, s. eo. cū sit. p̄m Inno. sicbat at̄ ex interdicto p̄iudiciū ep̄o. Non ob. si dicant, q̄ tunc poterant celebrare. de off. ord. c. irrefragabili. §. ceterū. q̄ nec hoc uerū est indistin ctē: ut ibi no. q̄d si esset, pp̄s tñ. qui adstrigūt, nō sine rubore ep̄i tunc abstineret ab ingr. sū eccl̄siā. Nec ob. q̄ superior inferioris sn̄iam relaxasset: quia id non facit sine cā, de off. or. c. 5. Sed q̄tū cūq; superior hoc iuste faceret, inferiores de facto forsā p̄riū obseruaret: q̄ nec semper obediunt, ut hic, in fi. Ita nemo iudex in pp̄ria cā. C. ne quis in sua causa. l. una. Timebit igit̄ ep̄s p̄iudiciū, saltē de facto. Ad quod. ff. q̄d me. cā. l. nec timorē. ad fi. p̄m Ho. ¶ Opp. q̄ nō appeller ep̄s pro clero, & populo, quia si non interst. 2. q. 6. non solent de elec. cū inter. R. Solu. Appellat in his, quā spectant ad officii ep̄i, & tangunt clerum & populū, ut i interdicto ciuitatis: interest enim & cleri, & populi, ut offiū habeant, & in fide catholica roborentur. Ad hoc, de sen. excō. c. fi. li. 6. Interest enim ep̄iscopi, qui habet prouidere x. q. j. regenda. & tam de his, quā de eorū animab⁹ h̄t reddere rōnē. de off. arch. c. 1. de off. or. irrefragabili. §. 1. Idco ep̄s in clē

ri cā pro se, & clero, & populo appellat. de p̄sc. ueniens. & d. c. non solent. Idem dicit, q̄ dñi iurisdic̄tionem h̄ntes uel sine iurisdic̄tionē dñm villarum, uel possessionū, in quib. coloni habitāt, agere de dolo p̄nt, & appellare pro suo interesse q̄ illos, qui in sui iniuriā colonos, q̄q; liberos, eis tñ subditos, molestant uel spoliant. Certum est. n. in his oib. aequum esse dñis dari actiones, & cū alia non comperit, de dolo. ff. de dolo. l. 1. Interesse at̄ p̄siderabitur in eo, q̄ subditus depauperatus necesse h̄t minorem collectā, uel minora seruitia facere, q̄ p̄sueuerit, p̄m quod dā. Qd̄ non placet Inn. q̄ tale interesse est ex rē: & q̄ si hoc uel let admittere, p̄ nimios circuitus uagaret. C. de sen. q̄ p. eo, qd̄ interest. l. 1. Alij dñt hoc interesse p̄siderandū. Idē si pp̄ insultū factū in uillā, uel domū, uel possessionē coloni fugiant, & possessio inculta remanet, & sterilis fiat, pp̄ qd̄ dñs, qui consueuerat prouentus possessionis recipere centū libras, mō non p̄cipit nisi decē, & tunc hoc interesse in p̄demnatione ueniat p̄ actionem de dolo. Si. n. actione de dolo tenetis, q̄ hominib. meis suadet ut possessionē incultā dimittat. ff. de dolo. cū q̄s: multo fortius tenet, q̄ p̄ suā uolentiā fecit insultū, uel aliam vim, uel iniuriā, uel molestiā, p̄ quā p̄pulsū sunt coloni possessionē exire: cū talia uix, aut nunq̄ possint fieri sine dolo. ff. de fidei. l. qui cadem. Plus dicit, q̄ p̄ turbantē cultorē agi mei, uel colonos meos, dat̄ interdictū utile uti possidetis, & actio iniuriarū, si in iniuriā meā factū sit. ff. de act. emp. l. qui dependentes. ff. de p̄positi. l. 1. §. si quis tabulas. In tñ h̄c procedunt, q̄ si ille, qui non subest iurisdic̄tionē, subditū meū ledens ad mei requisitiōnē satis facere subdito meo renuit, uel negligit, potero licitē q̄ eū indocere bellū. 23. q. 2. dixit. De quo. s. de fo. cōp. postulasti. & uide, qd̄ no. de treu. & p. a. c. 1. & qd̄ no. de iniur. & dam. dato. & si p̄ignorations. & in Nouella, super r̄sa, nō dēt aliq; de re. iur. li. 6. Quinimō & subditos iniuriantis potero capere, & ab eis satisfactiōnē exigere, ex quo q̄ dñm iniuriantem licite bellum mouetur, in quo et̄ singulorum bona destruere poterit: quare et̄ singulos capere poterit, & cogere ad satisfaciendū. Sed est dubiū an dñs p̄ furto facto subdito agere possit. Dicit Inn. q̄ nō: sibi. n. imputet̄ subditi, si res suas nō bñ custodiūt: sed si maior ui nō resistūt, nō sunt in culpa: q̄ nec hoc facere pot. ff. loca. ti. l. si merces. §. uis maior. ¶ Idē si nō sit facta iniuria in odium dñi, sed pp̄ sp̄ale odium subiecti, non agit dñs de iniuriā: pōt tñ agere ad interesse suū. Nullo tñ casu licet dño iniuriā p̄p̄iam vindicare. sed h̄t agere corā p̄petenti iudice actione iniuriarū, & petere sibi satisfieri. ff. de ui publ. l. pe. Est. n. dubiū an p̄ subdito meo possum agere personali sibi p̄petri, ut sibi satisfaciāt, & dicit Inn. q̄ nō: q̄ mea p̄ncipaliter nō interest, nec et̄ sum illius procurator: alias eadē rōne possem remittere ius eius, & renuntiare: qd̄ est absurdum. In publicis at̄ iudicijs, ubi criminat̄ agit, oēs admittunt p̄ncipal̄ accusandō: Nam per procuratorē h̄c expediri non p̄nt. ff. de pub. iud. l. pe. §. ad criminem. p̄m Inn. De bello at̄ mouendo uide de re. iur. sicut. de resti. ipo. cum olim. ubi totū redixi. & no. in Summa de peni. §. si. uer. sed pone, q̄ guerra. p̄m Ho. Idē no. glo. de priuileg. lib. 6. ut agere non possunt, et̄ si sint sui hp̄ies, & cōsuales: & ibi ponitur pars huius gl. Vide de hoc ubi nil addit p̄ Arch. & lo. An. de re iud. ad ap̄lica. li. 6. in uerbis suis: q̄ h̄c dicta tenēt dñi de Rota, sua p̄ci. 380. uide Gul. & Gen. de reli. & uene. sanc. c. 1. ubi p̄dicta p̄firmant. ¶ Opp. q̄ h̄c appō altero resp̄u non fore admittēda: q̄ non exp̄sa legitima cā. j. eo. ut debitus. So. Dicit Inn. q̄ primo obtulit se ad iustitiā, assignādo diuersos modos decano ad iustitiā eius, qd̄ petebat decanus se offerendo, q̄ cā erat p̄babilis, & uerisimilis non iusta. Dicit tñ Host. q̄ incaute fecit sic appellando, q̄ p̄ hoc totā iurisdic̄tionem suā trātulit in archiep̄m quo ad h̄c articulū: cautius tñ fecit relaxando interdictū: sed forte motus fuit, q̄ de facto nō obēderēt sibi, sed

13 decano, ut dixi sup uerbo, merues, p̄m Ho. ¶ Quaro, quid est dicere recederent. Quādā lra h̄t retraherē: & h̄c est clara. Alia recederent: & h̄c est uera lra, p̄m Ho. & alludit uulgari Gallicorū, q̄ hoies, uel pignora capta recederūt, relaxando sub certa cautiōe, uel fidei suā credūt ad tps̄ intra qd̄ qd̄, ad quam fuerūt detēti, sit determinata: sed si nō sit, debent hoies reuerti, uel pignora reduci in recederētū p̄tāt. ¶ Quaro, an sic capiēdo incurrat excōicationē. Gl. dicit, q̄ non. de sen. excō. ut fama. & c. clericos. li. 6. ¶ Quaro, an liceat laico taliter retinere clericū h̄ntem administrationē. Gl. dicit, q̄ non. Nō obstat. c. 2. ne cle. uel mo. quia loquitur de deprehensione uerbalis in uidentia rōne. Ecclesia tñ illis taliter in fraudē deprehensis nō subuenit: quia post prohibitionem eccl̄siā, hoc fecerūt. Sic uolebant Iudaei capere Iesum in sermone de peni. di. l. c. j. gl. tenet Inn. & Host. ¶ Op. decano non possit interdiciere eccl̄siā, de his, quā fia ma. par. ca. quā sunt. Sol. Hoc de p̄suetudine, illud de iure. ad hoc de off. or. irrefragabili. §. excessus. Non credit tñ Hosti. quod ex consuetudine possit competere decano, q̄ ferat interdictum in ciuitate. De quo remittit de fo. comp. cū contingat. Ex priuilegio autē hic competere possit

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

setur hic, p̄m̄ eū. Et sic loquitur hic. Vel fecit de facto, uel ueris loq̄t de cessatioe a diuini p̄dēte celebrās sit irregularis. Inn. & Ho. q̄ nō hic, q̄ hic cessatio a diuini n̄ est uerū interdictū, q̄. de sen. exc. is. q̄. li. 6. de quo in dec. si canonici. li. 6. Et caueat religiosi a pena cle. i. de sen. exc. Dic, ut de off. or. irrefragabili. & de sp̄o. nō est nobis, & ueritas ponit in illo. c. si canonici. q̄a in suspēsiōne ḡnali, q̄ egparat̄ interdictō, celebrās incurrit. in d. cle. i. Sec̄ est in cassatiōe sp̄ali. Hoc tenet Io. And. Sed forte hoc nō est uerū, p̄ dictā decr. is. q̄. egparatio in cle. i. nō est quo ad oīa, sed quo ad q̄dā. ¶ Venio ad uer. postmodū. ¶ No. app̄o ne interposita ad archiep̄m p̄tes posse p̄seq̄ coram officiali. ¶ No. 2. q̄ ubi appellat̄ ex iudiciali a iudice, attentatū post, & q̄ app̄onē, est nullū. ibi emisit, cui app̄oni officialis derulit, & postea ap̄os tradidit, sed postea ipsorū oblitus p̄cessus ut seq̄ tur, p̄m̄ Inn. qui dicit, q̄ decanus potuit appellare sine assignatione cāx. Allegat de off. del. super q̄d̄num. uerfic. nos autem.

17 ¶ Ex hoc no. q̄ p̄t app̄oni deferens suam delationē reuocare. Et j. hic decidit, q̄ decanus nihilominus faciebat sup. dictum interdictū seruari: q̄ q̄d̄ ep̄s excōicauit illū, & archiep̄s denuntiavit illū uitandū; sed nihilominus canonici cōicauerunt de app̄one p̄sidentes, de his oib. j. iudicat. ¶ Venio ad. §. q̄a uero.

18 ¶ No. q̄ sn̄a lata post app̄onē ex iudicialē est nulla. ¶ No.

19 2. uariantem in sua positione nō audiendū. ¶ No. 3. q̄ interdictum p̄t a promulgante suspēdi. Et no. q̄ interim illo suspēso p̄t appellari. de quo. §. e. ad hoc q̄m. ¶ No. q̄ sn̄a suspēsa inter app̄one pen. illius impedit̄ executio, et mere declaratoria. Secus si non sit suspēsa. §. e. pastoralis. §. 1. ¶ No. iudicem deferendo app̄oni tibi ligare manus, ita, q̄ non ualet, q̄d̄ agitur.

20 ¶ Et iustē, app̄one pen. ¶ No. q̄d̄ app̄one nedū deuoluit principale, sed oīa accidentia, & p̄secutiua ad app̄onē. Ita p̄secutiuum censetur attentatū post app̄onē, & q̄d̄ de illo non se intromittit uia attentati iudex a quo. Ad q̄d̄. §. e. sollicitudinem.

22 ¶ No. q̄ cessione ap̄orū dimissioriorū quis uī app̄oni deferre. ¶ No. q̄ cōicans excōicato post app̄onē, cui est delatū, nō incurrit excōicationē: q̄a plus est deferendum app̄oni, q̄ denuntiationi. ¶ Opp. q̄ non debuerit retractari sn̄a lata p̄ decanū, non iustificata a p̄ app̄one ep̄i: q̄ oportet probare ueritatē cāx. j. e. ur. debitus. de his, quae fi. a. ma. par. ca. cap. j. no. de elec. cū dilecti. Quidā dnt̄ sp̄ale in excōicationis sn̄a, sufficit app̄onē interponi ex iusta cā. Nec est necesse ad illam retractandam, q̄ a p̄ doceatur de ueritate cāx. Et est cā, quia nemo dēt excōicari sine cā, quae probanda est per excōicantem. 2. q̄. 1. nemo. de sen. exc. sacros. Sed q̄ hoc est tex. §. eo. ad audientia ubi appellans hēt probare irrationabiliter excōicatum: & sic oportet, q̄ probet ueras cās appellatiōis. Dnt̄ hi, q̄ non loquitur de sn̄a excōicationis: sed de diffinitiuā, per quam index amoueat ab ecclesia p̄sbyterum appellatē, nulla cognitione p̄missa, et ordine iudiciario non obseruato, quo casu certum est, q̄ siue appellatū est, siue non restituendus est sic remotus. de rest. spo. querete. p̄m̄ Inn. Vel dic sc̄o, q̄ q̄nq; app̄o interponitur ex iudiciū, ex pbabili cā, & ueris p̄. i. a iure approbata, & non oportet, q̄ a p̄ iustificet. Q̄d̄ dicit uerū, siue iustificet dispōne iuris cōis, siue ex p̄suetudine in loco notoria: nā hoc ip̄o d̄t de ueritate p̄stare. Si aliud nō p̄t probetur in oppositū: & sic loquitur hic. nā iure probatū est, q̄d̄ decanus non possit interdicerē ecclesiam in p̄iudicium ep̄i, siue q̄ ep̄m, nisi ex mani festa cā. de off. or. irrefragabili. §. fi. & decanus nullā cām probabile p̄bat. Iō suū interdictū irritat. Hoc iō casu aduertit dū est, q̄ q̄nque decanus nullā cām probat, nec aliqua allegauit tunc cū appellauit ep̄s: & planū, q̄ iustificat app̄o absque hoc, q̄ appellans aliā cām probet. Aut decanus tpe app̄onis allegauit aliqua legitimam cām, & obtulit se probaturum: & adhuc dicit, q̄d̄ non iustificat allegatō q̄ app̄onem: q̄a cū appellatio sit interposita ex iusta cā, & ueris simili, & iure approbata, oblatio probationis ex parte decani q̄ manifestum nullius est effectus: iō non reuocatur in aliquo decanum appellatū, nec grauat appellatē. Q̄nq; appellatus allegat aliquas cās uerisimiles, & iure approbatas, per quas dicit se iuste sn̄are: appellans aut̄ allegat multas cās, ex quib. appellatio iustificaret, & offert se illas paratum probare: & tunc ex hoc nō reuocatur appellans, nisi aliter doceat de ueritate, & iustitia app̄onis, & tenent sn̄e in eum late. Et si diceret se grauam eo, q̄ sine cognitione cārum suarum fuerit excōicatus. §. e. ad audientiam. r̄nd̄ est illud locum h̄e, ubi post app̄onē fertur sn̄a ex cā non probabili, & non ueris p̄ a iure cōi, vel p̄suetudinario non approbata. Sed ubi profertur ex cā probabili, tenet sn̄a, & si non p̄bet a p̄ ueritas cāx. Q̄nq; appellatio interponitur ex cā probabili, & a iure approbata, & sn̄a profertur ex cā p̄ tunc manifesta: & tunc si decanus probat illam pro t̄nc fuisse manifestā q̄ excōicauit, licet illa cā esset q̄ ius cōe, si t̄nc p̄tebat de consuetudine, non reuocatur interdictum. Si autem cā pro tunc sententiandi ius tunc non fuisse manifesta, sed t̄nc in ueritate iusta suberat cā interdicti: & t̄nc est sn̄a sine grauamine re-

laxada, & interdicens puniendus, sicut in excōicationis sn̄a ob seruat. Vt patet ex no. de sen. excō. sacros. j. n̄. p̄m̄ Inn. ¶ Opp. q̄ datione ap̄otū q̄s nō uī deferre. j. c. j. li. 6. Sol. Dic loqui hic de dimissorijs: sicut in refutatorijs, ut ibi. Idē si simpl̄r dat eos: q̄a

26 vī in dubio deferre, p̄m̄ Abb. ¶ Op. q̄ debuerit ualere excōicatio lata. p̄ ep̄m in decanū: q̄a cū excōicauerit, eo q̄ turbauerat eū in diuino officio, occasione sn̄e latē post app̄onē legitimā ep̄i, iā iustē excōicauit: q̄a interdictū erat nullū, & sic iniuste turbabat. Sed dic p̄m̄ Inn. q̄ hoc iō, q̄a negotiū oīm interdictorū fuit gradatū. Primo ad archiep̄m. Sc̄o ad Papā delatū: nā p̄ primā app̄onē delata fuit principi p̄ cā ad metropolitanū. Sc̄a uero app̄o interposita ab officiali, & ab ip̄o recepta cognitio ne principalis & accessoria trāslata fuit in Papā. Quāuis igitur iusta cā esset excōicadi, ep̄s nō erat iudex: & sic p̄m̄ app̄onē delatio operabit̄ suspēsiōne respectu primē app̄onis, & attentati, ut oīa cēseant deuoluta. Nō ob. si dicat, ep̄s poterat app̄oni suę renuntiare. 2. q. 6. si quis libellus. j. eo. interposita. §. 1. Dicit, illud uerū, q̄n non est ipsam appellans p̄secutus: sed hic ipsam e. r̄n̄ profecutus, & ip̄ius p̄textu sc̄o fuit appellatū, & illi delatū: vñ uī secundā cā tota erat deuoluta, q̄ nō p̄debat ex p̄tate ep̄i primo appellatis, sed decani: vñ nō licuit appellanti post inclusionē p̄tis appellantis, & sedis ap̄icę renuntiare appellatiōi, q̄ tenebat, q̄d̄ ex eo, q̄a cassat̄ q̄cuid post appellatiōne decani archiep̄s attētauit, p̄m̄ Inn. ¶ Opp. q̄ attentata post app̄onem sint nulla, & retractada, dato, q̄ nō innotuerit de appellatiōe ipsi archiep̄o, cū ip̄ius iurisdō fuerit suspēsa, & ps appellās ab eius exēptā iudicio. §. eo. pastoralis. §. 1. Sol. Quidā dnt̄ attētatū ita demū retractandū, si innotuit de appellatiōe attētati, ut hic. Et hoc tenet Inn. §. eo. cū sit Romana. ad hoc. §. eo. si duob̄ Inn. tenet q̄riū, & supplet maxime. Idē eū esset, p̄m̄ Inn. si de ap. nō innotuisset archiep̄o, cū p̄ ipsam, et in eius absentia factam ps appellās fuerit ab eius iurisdictione exēpta. §. eo. pastoralis. §. 1. 2. q. 6. b. diu. de offi. dele. pastoralis. §. p̄retea. de quo. j. cod. interposita. in uerbō, corā iudice. §. eo. iuggestū, & dicā. j. cod. si iustus. ¶ Opp. q̄ vitandus sit excōicatus pen. app̄one ante sententiā interposita. j. de sentē. exc. p̄ tuas. ver. nos. Solu. Illud uerū in iudicio excepto articulo, de quo agit, ex iudiciū nō, et in diuini nō uita, ut hic, & de sen. exc. soler. li. 6. ¶ Quæro q̄d̄ si hac app̄one pen. excōicatus eligat, an si postea detegat excōicationē fore nullā, ualeat electio. Quidā dnt̄, q̄ sic, arg. hic, & q̄a p̄ta ueritate, & c. 8. di. ueritate. Quidā t̄n dnt̄, q̄ taliter eligētes peccāt. Sed dicit Inn. q̄ nō uidet cām, q̄a eligēdo nō cōicant ei: q̄d̄ esset peccatū. §. de his, q̄ vi. me. cā. c. sacris. Itē talis p̄sentis electiōi nō peccat: q̄a nō tenet se gerere p̄ excōicato. de sen. excō. p̄ tuas. Inn. dicit, q̄ hic p̄stabat sn̄am nō tenere, ut colligit ex oppositione pxima: & in alleg. quia p̄t ei excōicari ex iudicialiter. ¶ Venio ad glo. ¶ Quæro quid mouit decanū ad non deferendū. Dic, q̄a manebit in crimine, p̄ quo excōicabat ep̄s. §. eo. p̄sultit. ¶ Quæro, q̄ fuerunt modi hic exp̄si. Dic, q̄a forte paratus erat ep̄s dimittere sacerdotē, p̄stia cautione de restitutiōe reb̄us ecclesie, uel de p̄seruando ecclesie indēne, uel si decan⁹ oūderet eccl̄am illā, uī sacerdotē, ad se p̄tinere. Vñ, p̄m̄ hos, uel si p̄es modos, se offerebat ad iustitiā. Iō t̄n nō tenuit interdictū, q̄a nō erat notoriū p̄sbyteri captiōi iniuriōsam esse. & notoriū erat ius p̄ ep̄o rōne dice. 1. 6. q. 6. oīs. cū spe sn̄e. de renū. in p̄ntia. p̄m̄ Io. An. Vī dicebat se paratū stare p̄silio, & iudicio

30 archiep̄i, uel amicorū cōiter, uel his similia. ¶ Op. q̄ sn̄a interdicti nō possit suspēdi, sicut nec excōicationis. §. eo. ad hac. & c. pastoralis. §. 1. & q̄a statim trahit secum executionē. 2. q. 7. §. no. tandū. ff. de fur. l. nō p̄t. ut in fi. ff. ad Tertu. Dic, q̄ q̄riū p̄cedit, q̄n fuit lata pure: hęc lata fuit sub p̄ditione, uel in die. Iq̄n cūque ep̄s esset p̄ns ff. de hered. insti. l. quoties. §. si quis ita, q̄ talis sn̄a b̄n p̄t suspēdi p̄ appellatiōne. §. eo. p̄retea. Iō cū app̄o p̄cesserit purificationē, suspendit. Itē dnt̄ hic doct̄. dū t̄n appellatio fuit interposita a tpe sn̄e intra. 10. dies Sed de hoc dic, ut §. eod. p̄retea. Vel fuit sic suspēsum a principio usq; ad. 10. dies. ad miseritis sacerdotē: & t̄nc seruet̄ interdictū. Hoc uī q̄ rex. q̄a ut litera sonat, interdictū fuit ex post facto suspēsum. Iō gl. dicit, q̄ interdictū, q̄ tuncq; purū, p̄t suspēdi. Et in hoc differt ab excōicatione, sicut effectus originalis peccati suspendit sic, ut ipsum originale maneat. de p̄se. di. 4. c. 2. sicut & in acceptatione. ff. de dona. inter ui. & uxo. l. cū hic status. §. sinaut. Nec est opus ut iterū renouet. C. de cur. fur. l. fi. Quo casu si appellat, suspendit̄ interdictū: ut no. §. e. ad hoc, dū modo app̄o sit legitima. Recitat oppositā opin. q̄ nec suspēdi, nec appellari p̄t. Vltimate residet, q̄ differat interdictū ab excōicatione, ut est dictū. Et assignat cām in excōicatione. Fatet t̄n excōmunicationem posse a Papa suspendi: quia si potest tollere, fortius suspendere. Dic ut §. eo. ad hęc. Host. aut̄ dicit hic, q̄ duo sunt effectus sn̄e. Vnus, quo ligat̄ anima, qui p̄ficitur in prolatione facta etiā in absentia. §. eo. cū sit Romana. ad fi. & de re. ecc. non alie. si q̄s. & hic suspendi nō p̄t sententia prolata, nec denuntiatio plus ligat. §. eo. pastoralis. §. 1. Secus in condicionali. §. eo. p̄retea. Secundus

cundus est effectus, quo separata a cōione hominū. 1. q. 3. nihil. de excep. a nobis. Iste in denuntiatione perficit: nā a denuntiationē reputatur occultus, nec vitat in publico. de se. excom. cum non ab homine. 1. respon. Et potest ignorantia tūc allegari ex parte participantis, & ex cōicati. Et de tali effectu denuntiationis p̄t hic loqui, p̄ quē venit ad effectū sn̄a seruandae: tñ quia ignorans sn̄am in se latā appellat, suspendit: si appeller ipsum denuntiatō, p̄m cū. de quo. s. e. pastoralis. ¶ Gl. in verbo, exequendam, quirit de rōne: & rectē r̄n det: & est clara. Inq̄tum dicit attēta retractanda ante cognitionē app̄onis, intellige verū, q̄n a diffinitiuā appellat. Secus si ab interlocutoria. Q̄ dic, ut de app. non solum. li. 6. ¶ Gl. in verbo turbarē, ponit p̄nam turbantis officium diuinum, & ponit p̄nam canonū leges imponunt p̄nā capitalē. C. de his, qui ad eccle. consu. denuntiamus. in aut. de sanc. episc. §. si quis. col. 9. C. de epi. & cle. si quis in hoc genus. ¶ Gl. in verbo. deserendū. ponit partem facti, & male: quia delatio p̄cessit denuntiationem. ¶ No. tñ gl. q̄ delatio reddit nulla prius attentata, nedum attentata post delationem: q̄ est notabile. ¶ Opp. q̄ appellatio decani, si intercessit ad defensionem facti unius legitimi, sit in ualida, & sic non defendit appellantem. s. e. cum nobis olim. de concess. p̄ben. constitutus. Sol. Intellige glo. q̄ appellatio fuit interposita, ex altera cā legitima: tu dic, q̄ appellatio non fuit interposita, sed impediuit attentatum p̄ delationem iudicis: unde dilatio iudicis iustificat quo ad nullitatem attentati, non quo ad iustitiā appellantis, uel appellati. ¶ Opp. q̄ potius debuisset dari sn̄a q̄ appellacioni: quia pro sn̄a p̄sumitur. de renun. in p̄tia. s. e. cum in ecclesia. Dicit gl. q̄ si du bitetur an app̄o teneat, potius vitandus est, q̄ cōicandus in dubio. Si tñ cōicatur, si postea detegitur app̄onem legitimā, vel talē, quā suspendatur, ex hoc non puniuntur participātes: ut hic. Et ex hoc patet, q̄ pro sn̄a censurā, a qua est appellatū, non est p̄sumendum. de quo de elec. bonā. de proba. qm̄ 3. per Inn. Et de ista materia dic, ut de sen. excom. solet. li. 6.

S V M M A R I V M.

- 1 Reuocata causa ad papam, vel principem, non ualet processus inde per mi-
noem agitates.
- 2 Appellacionis pendencia licet ab actu non suspensio non impediatur possessio-
nem consecutiuam ad factum de praterito non suspensum, impedit tamē
reuocatio negotij ad se nu. 3.
- 4 Sigillum an uigorem det omni tempore literis.
- 5 Sigillare an quis possit sigillo alieno.
- 6 Reuocatio negotij per iudicem inferiorem a papa, an habeat eundem effe-
ctum, quem habet illa, quā sit ad papam.

C A P. L V I.

Nostrum. Postquam Papa causam ad se reuocauit, non ualet processus agitatus per minorē: sicut nec ualet, si prius ab eo fuisset appellatū legitime. h. d. Ponit dictū, & r̄sionem dicti, ibi: cum plus. ¶ No. 1. unum actum suspensiuum iurisdōnis inferioris, q̄n reuocat superior ad se causam coram inferiore uertentem. ad quod de of. dele. pastoralis. §. praterca. & de p̄b. si capitulo. li. 6. ¶ Not. 2. licet appellacionis pendencia ab actu non suspensio non impediatur possessionem consecutiuam ad factum de praterito non suspensum. s. e. constitutus. & c. pastoralis. §. 1. Impedit tamen reuocatio negotij ad se. Et in hoc plus potest reuocatio, quam appellatio. Et nota, quod illud attentatum interim per uiam attentati retractatur p̄m mandatum, quo iusserat archiep̄o ostendere, quod cancellaria contulerat personē idoneā, modo canonico & tpe competenti: de quo ut eccl. bene. ut nostrum. quā est pars huius. ¶ Oppo. quod non debeat impediri, nec retractari traditio sigilli, ut consecutiuā ad priorem collationē factam ante reuocationem causae ad papam. s. eod. constitutus. Item quia archiep̄s in possessione existens conferendi per p̄dentiam nouam litis, nō debeat impediri, quo minus uterē possessione sua, sigillum tradendo: ut. s. ut lite pen. laudabilē. Sol. Dicit Inn. ibi confirmatio fuerat legitime facta, & appellatio ut extrajudicialis illam non suspenderat: hic collatio fuit clandestine facta. & reuocatio p̄cessit traditionem sigilli. Iustē igitur retractatur attentatum post hanc reuocationem, & pendente lite. s. ut lite pend. per totum. Vel secundo possessio consecutiuā ad factum de praterito non suspensum non impedit, ut ibi. q̄n est puri facti, & in ea non est aliqd ius annexum hic traditioni sigilli aliqd ius erat annexum, s. ius exercēdi officium sigillandi, & translatum non erat sola collatione cancellariē: sed nūc trāserit traditione sigilli: merito impedit. Secus si hic fuisset hoc ius ademptum ante traditionē sigilli, ut institutus, uel confirmatus, ut in p̄rio. Ad p̄m p̄rium dicit, si q̄ super iure conferendi est inter partes tñ, & non inter superiorē & inferiorē, & tunc lite pen. existens in possessione conferendi, si contulit ante litem, uel lit. pen. post traditionē possessionis, non obstante litis pendencia, q̄ tūcunq; fuerit citatus

archiep̄s, ne lis etiam cū eo p̄deret: & hoc, quia non esset p̄iudiciū alicuius. q̄a & si lite pen. nemo priuāus est sua possessio ne. ut lit. pen. laudabilē. §. eo, significāte. Secus ubi cā agitur cū Papa, uel alio a Papa h̄nt causam, cui p̄iudicaret, ut est ille, pro quo scribit Papa: q̄a tunc lite pen. nihil est innouandū: nā illi p̄iudicaretur: uel ad minus iuri Papae, qui dicebat hoc ius ad se pertinere p̄ferendi cancellariam ex deuolutione: & sic irritandū est, quicquid est in eius p̄iudiciū attentatū. de supp. neg. p̄d. licet. arg. non video d̄iam, an cum Papa, an cū alio, lis pendat: q̄a nisi aliter manus efficiant, p̄t uti sua possessio ne possidens. Ideo dic, q̄ hoc est hic speciale ex causa: q̄a Papa conceperat p̄ collationem ab archiep̄o factā, ex uerisimilibus suspicionibus. §. ut eccl. be. c. 1. alias bñ licuisset archiep̄o mandare ad effectū collationē suam, quīs sibi q̄ esset mota. s. eod. cōstitutus. Et dicit Inn. sibi plus placere quā, q̄ in prima solutione dixit. Vel dic ad oē quare, hoc plus operari reuocationem negotij factam ad papam, quam fecit ex certa scientia, & apud quem est plenitudo potestatis. 2. q. 6. de cetero. de uisū pal. ad honorē. ut illa pendente circa illud p̄ncipaliter, uel accessoria, uel cōsecutione nihil possit attentari. de p̄be. inter cetera, & quod ibi no. Quinimo idē v̄, qualitercunq; negotiū ad ipsum sit translatum. s. eo. sollicitudinē. §. nos igitur. de postu. bonā. ver. nec nocebat. Secus in appellacione ut ibi. & uide quod no. de p̄sti. causam. in glo. diuersā. Non obstat ut lit. pen. c. 1. & 2. lib. 6. quia in aliis casibus loquuntur: ut not. de resti. in integ. c. 2. Quod autem plus sit reuocare, quam appellare, patet etiam: quia appellatio non semper iusta, sed sic reuocatio: unde attentata post appellacionem non semper reuocatur, cū effectus appellacionis pendeat à iure: ut patet de appell. non solum. lib. 6. Reuocatio autem semper censetur iusta, ex quo facta est: & semper auocat iudicis inferioris iurisdiccionem, & si est maioris ueritatis ista, quam illa. p̄m Hosti. Simile de offi. del. dilectus. Et aduerte, quia quo ad litigantes reuocat, eo, q̄ incipit de causa cognoscere: ut no. Inno. de const. cū M. & Archid. 3. q. 6. multum stupeo. ad hoc, quod no. 9. q. 3. anti-
gilli, quia in facto consistit, quā nō potest haberi pro infectis: ut l. in bello. §. facta. ff. de capti. Sol. Irritatur ius, & p̄as sigillandi translata ex illa traditione. Item uigor, quem dabit sigillo lris sigillatis, q̄ postea non habebunt uigorem ex tali sigillatione. ad hoc quod no. cle. 1. debere. ¶ Quāro an sigillo alieno quis possit sigillare? Dic, quod non utendo illo ut proprio. de cri. fal. eos, qui. §. si. de his, quā si. a p̄la. quanto. in si. nec proprio de nouo fabricato in alterius p̄iudicium. de excess. pla. dilecta. de uoluntate eius, cuius est, hoc expressio, & alieno sigillo, & aliena manu subscribentis uti licet. de quo. §. tit. 1. cū in-
ter secundum Hostien. ¶ Quid si reuocatio fuisset facta negotij ab inferiore a Papa, an habuisset itum effectum. Dic, q̄ sic, si tamen talis esset, qui potuisset reuocare: ut patet. ff. de iudi. l. iudicium. Solutio, Glo. sunt clarā, uide illas per te.

S V M M A R I V M.

- 1 Terminum appellacionis prosequendę statutum ab homine altera pars nō
p̄uenit per impetrationem literarum, eo tacito.
- 2 Rescripto appellacionis impetrato ad p̄uentionem termini, non est neces-
se exprimere nomen iudicis a quo.
- 3 Dilacionis vim habet terminus assignatus ad prosequendum appellatio-
nem.
- 4 Appellacioni quando uideatur deferre index.
- 5 Libellandi quę sit forma in causa appellacionis.
- 6 Appellans habet animum ad prosequendam appellacionem.
- 7 Dilatio ad prosequendam appellacionem quando incipiat.
- 8 Dilatio ad appellacionem prosequendam non potest prorogari. 9.
- 10 Dilatio appellacionis prosequendę ab homine statuta non potest ab al-
tera parte p̄ueniri per impetrationem ea tacita.
- 11 Appellans potest appellacionem prosequi, si intra terminum negotium
ceperit.
- 12 Index ad quem, quando potest statuere terminum ad appellacionem pro-
sequendam.
- 13 Index ex officio supplere in quibus possit.
- 14 Litera secunda in causa appellacionis post primas non ualent, mentione
de primis non facta.
- 15 Iudicis appellacionis, quale sit officium.
- 16 Appellacionis causa commissa in curia ante terminum, an ualeat dicta
commissio.
- 17 Appellatus si impetrat intra terminum hominis, facta mentione de ter-
mino, ualeat impetratio.
- 18 Appellacionem, an possit appellatus intra terminum iuris prosequi.
- 19 Appellacionis prosequendę, an possit terminus statui ab appellato.
- 20 Appellacionem intra quantum tempus possit prosequi appellatus.
- 21 Appellacionis terminum, an possit index ad quem abbreviare.
- 22 Appellacionis prosequendę terminus, an sit statutus in causa ele-
ctionis.
- 23 Prorogatio quid sit, & an prorogari possit appellacionis terminus.

Anto. de Butrio super ij par. ij. Decretal.

- 14 Dilatio iuris an possit preueniri in causa appellationis.
- 15 Appellatione an possit appellatus prosequi altera parte absente.
- 16 Terminum iuris sicut non potest captiose appellatus prosequi, an ita sit in appellante.

C A P. LVII.

Blate. Si terminum appellationis psequēde statutu ab homine altera pars puenit, eo tacito lras impetrando, litere non ualent. Terminu aut iuris pars appellata preuenire pot, dum tñ nimum non pcurrat. h. d. Cōis diuifio. Secunda ibi: licet igitur, quæ distinguit, & p̄m membrū distinctionis psequitur ibi: si uero. In tertia instruit iudicē ibi: iudicem.

- 2 Quarto concludit ad casum propostū ibi: ex his. ¶ No. 1. pro opi. Oberti, q̄ non sit necesse in rescripto appellationis exprimere nomen iudicis, a quo est appellatū. de quo in Spe. de ap. pe. §. de officio. uer. antepe. ¶ No. 2. q̄ terminus assignatus ad appellationē psequendā non habet uim delationis, cū ista ponantur ut diuersa, de quo. j. eo. cū app̄onibus. lib. 6. ¶ Quid si notarius dicat, q̄ iudex benigne recepit app̄onē, an uideatur deferre: uide in Spe. de app. §. nūc dicam. in fi. ubi dicit, q̄ non uideatur detulisse: licet Clementi uideat̄ p̄rium. Sit ergo cautus in rñdendo, & statuendo terminū. ¶ No. formā impetrandi, & p̄r libellandū ab appellato sup̄ app̄onis cā: quia habet impetrare super p̄firmatiōe. ¶ No. q̄ ad appellationē psequendā a iure statuit̄ annus, uel bienniū ex iusta cā. ¶ No. argu. q̄ incipit annus a die snā: ut dixi. §. eo. ex rōne. ubi remisi. ¶ No. rā q̄ terminus ad appellationē psequendā non p̄t progari, nec p̄pares, nec per iudicē, sed p̄t bene citari. dic de primo ut di. xi. §. eo. ex rōne. ¶ No. q̄ terminus app̄onis psequēde p̄t ab breuiari p̄ statutiōnē termini hominis ab appellante & iudice: & p̄r non p̄t ab appellato. ¶ No. in impetrando in appellationis cā non possit hois terminū p̄ueniri, nec p̄ appellante, nec p̄ appellatū, non facta mentione de termino: & si impetrant̄ lras, sunt subreptitiæ reiiciendæ. Et sic est exp̄ssum, q̄ de termino app̄onis ab homine statuto, necesse habet impetrās facere mentionē: & sic de app̄one, & app̄onis causa. ¶ No. q̄ ualeat impetratio intra terminū iuris per appellante indistinctē & per appellatū, si in impetrando nimum nō pcurrat, ita quod supplantet aduersariū in appellatione psequēda, quod nota.
- 11 ¶ No. q̄ appellante non psequente potest appellatus psequi app̄onē, si intra terminū negotiū ceperit. Ad. qd̄. §. de rescript. ex parte. ¶ No. casum, in quo iudex, ad quē, statuit terminū ad app̄onē psequendā, q̄ negotiū tangit publicā utilitatē, & celeritatē desiderat, p̄periculum imminens animarū. Et no. q̄ eo, q̄ dat̄ uacatio, sicut dat̄ periculum imminere. inquantū de est cura pastoris. ¶ No. q̄ in tangentibus utilitatē, nedum p̄t, imo debet quis ex officio supplere, et q̄ tangit p̄iudiciū parti curiæ ecclesiæ. Vide de postū. bone. 1. de insti. cū uenissent. de iureiur. ad nos tram. & c. sicut. ¶ No. q̄ scā litteræ post primas ualidas in cā appellationis non ualent, non facta mētiōe de primis, nec primis derogant. ¶ No. q̄ is, a cuius p̄firmatiōe appellatū est, interim non administrat. Vide, qd̄ no. de elec. auaritię. li. 6. ¶ No. q̄ iudex impetratus ab appellato, nō semper p̄firmat sed infirmat, si ueniat infirmandū: & econuerso iudex appellatis q̄ que p̄firmat. §. c. 2. p̄m Inn. & no. §. de of. dele. cū p̄tingat, quia in cā app̄onis p̄t ferri snā infirmatiōis sup̄ libello p̄firmatiōis & econuerso, & uide, qd̄ no. de rest. sp. ex p̄q̄ōne.
- 16 ¶ Quid si cā an terminū in curia p̄mittat, an ualeat p̄missio. Dic, q̄ sic: & sic seruat curia, licet non ualeat impetratio extra curiā. Et est cā. ga in curia dat̄ iudex ex officio, non ad petitionē partis: unde non p̄iudicatur alteri parti extra curiam ad petitionē partis, unde p̄iudicaret parti. Dicit Io. Mo. de rescri. sup̄ rubrica, li. 6. Sic p̄t intelligi dñi de Rota, sua p̄clu. 10. r. ubi dicunt, q̄ curia non seruat hoc cap. in curia, quin pars appellata an terminū possit impetrare p̄missionē sup̄ appellatione, uigore cuius appellās tenet p̄cedere. ¶ Quid si appellatus impetrat intra terminū hois facta mētiōe de termino. ualeat impetratio, ut hic. Sed an possit appellante ad psequēdū de termino iuris. Ponit Sp. in ti. de app. §. nūc uir. 13. at. Dicit Fre. sua p̄cl. 168. q̄ si uir q̄ possit eū cogere ad psequēdū. Nō ob. si dicat terminū statutu ad psequēdū hoc operari: q̄ ille terminus iā uir operari suū effectū: ga appellās se p̄ntauit sup̄iori, licet aliud nō fecerit, & aliud nō uir operari. §. eo. cū sit Romana. ¶ Quæro an intra terminū iuris possit appellatus pseq̄ corā ipso iudice app̄onis alter nō impetrando. Dic, q̄ sic: sed tunc necesse esset citare aduersariū. Qd̄ dic ut §. sepe. sup̄ gl. si lis. ¶ Quæro an possit terminus statui ad psequēdū ab appellato. Dic, q̄ nō. p̄m Io. An. de quo remittit in Spe. de app. §. qua p̄r. circa fi. uer. porro. & idē no. de app. cordi. li. 6. in gl. perierit. uer. itē licet appellās. De quo p̄ Archi. ibi in uerbo p̄ principales. Pōt tñ terminū approbare p̄m formā. c. sape. & c. cordi. de app. lib. 6. Et hoc tenet dñi de Rota sua p̄cl. 10. Dicunt tñ ibi, q̄ licet appellat̄ nō possit appellatū statuere terminū ad p̄iudiciū appellatis:

- 20 p̄t statuere sibi ad p̄iudiciū propriū, p̄m quosdā: sed nō placuit dñis de Rota, ut ibi. ¶ Quæro, intra quū tps possit appellatus prosequi app̄onem intra terminū iuris. Quidā, q̄ in ultimo mēsc. 2. q. 6. app̄o. Alij, qd̄ prius impetrare poterit, sed agere poterit ad finem per mēsem. Io. An. dicit hoc arbitrariū, de offi. dele. de causis. & ueniet in arbitratu qd̄ personarum, qualitas cāz, & loci distantia. §. e. cum sit Ro. de elect. cupientes. in prin. li. 6. Nec inde fit p̄iudicium appellatū, cum regrarij hēant appellato, qui proprijs expensis impetrant sibi iudicem, per quē obtinere poterit snām infirmari: ut hic, in fi. Vide i Sp. de app. §. nunc breuiat, uerfi. licet autem. ¶ Quid autem si agatur de matrimonio carnali, an eodem modo iudex ad quem possit abbreviare terminum ad appellationem psequendā. Dicit hic Hof. qd̄ sic, & Gof. allegat ut lite non contest. qm̄. Idem dicit Gof. in alijs, quæ celeritatem desiderant. ff. de dam. infec. l. 1. de fer. l. 1. & 2. Qd̄ puto, ut & dñt doc. q̄ tangunt publicam utilitatem: quia q̄ agitur de priuata, prorogare p̄t partes q̄rum uolūt: nec ibi iudex occurrit partib. tacentib. uel inuitis. Secus si de re publica litigatur, ut de prouisione ecclesiarum, uel salute anime. ad qd̄ de elec. cum nobis olim. ¶ Quid in cā principali electiōis, an sit terminus statutus. Dicit Ho. qd̄ factis foret æquum statui, qd̄ si non terminatur intra annum, ex tunc superior prouideat, nisi iusta cā subesset. de iure pa. cā re. & c. cum pp. ad hoc. eo. tit. qm̄. Nam si expectatus per sex menses remouetur ab obtento, nisi habeat iustum impedimentū, de cle. non refi. ex tuq̄, fortius promouendum impedire. Dicit Io. An. qd̄ hæc esset summa iniquitas: & in decr. ex tuq̄. est dare culpam non residentis. Ad alia iura rñde ut no. de offic. ord. cum nos. in prin. Seruitium aut̄ beneficij impleri poterit per vicarium tpalem §. e. peruenit. & in concor. ad hoc cle. co. ti. q̄ diu. hodie tene, qd̄ habes de elect. c. 1. & c. cupientes. & ca. si postquam. li. 6. ¶ Op. qd̄ possit prorogare. §. e. ex rōne. So. fallit ibi. Sed dicit Io. A. qd̄ illud non est prorogare: sed pareit ei, qui intra tps legitimum nō psequitur. Declarat hoc Io. An. in Spe. de ap. §. nunc uir. uer. istud aut̄ scias. Quia prorogatio est idē qd̄ extensio, uel prouisio: in his. n. oportet existere rē, q̄ dēt extendi, uel protendi: sic res, uel quælibet mā. Ibi ergo sit noua tps p̄cessio, ex cā beneficio restōnis, uel iure cōi. ut ibi no. Ad hoc de offic. deleg. P. & G. & ff. de præca. l. sed si manente. & in Spe. de dele. §. fi. uer. idem, qd̄ iuridic. & uide in uerfi. ad primā allegatiōnem, qd̄ ibi no. an tps appellationis possit prorogari.
- 24 ¶ Quæro, an appellans possit p̄uenire terminū iuris, q̄tum, & q̄ncunq; uelit. Dicit gl. q̄ sic, quia eius fauore est statutus. Et est rō diuersitatis, quare terminum iuris p̄ueniat. & non hominis: quia a p̄m Go. terminus hominis cōiter breuis est, quia mōderatur legalem §. e. cum sit. nec potest prorogari, ut hic. Vel quia homo alterius naturæ est q̄ lex. ff. de arbi. l. Celsus. Verius est, q̄ terminus iuris datur ad finiedum, ut sequitur in gl. ideo necesse est ipsum p̄ueniri: terminus hominis datur ad inchoadum, merito non p̄uenitur. Ibi: terminata. dic, ut in cle. eod. tit. q̄ diu. ¶ Quæro, an altera parte absente poterit appellatus prosequi. Gl. dicit, qd̄ sic, ea tñ prius citata. de re iud. cum Bertholdus. ¶ Quæro, an sicut nec appellatus, ita nec appellans debeat p̄uenire captiose. Gl. dicit, q̄ sic: quia idem in utroq; dicit Io. An. post Inn. hoc tenendum: licet Inno. hic uideatur innuere p̄rium. de quo. §. de off. dele. ex literis. & ibi per Hof. Inn. tenet dictū gl. de ma. & obe. dilecti. in glo. sed quid p̄dest. ad fi. & j. de his, quæ fi. a mā. par. c. c. 1. & uide, qd̄ dixi de rescri. c. 2. Dic, si quæritur an ita appellans, sicut appellatus, debeat facere mētiōē de appellatione, & termino hominis: dic, q̄ sic. & hoc in q̄tum parificatur. Sic intellexit Io. An. non aduertēs super quo uerbo esset sita gl. Habes. n. cām in uerbo, p̄currat. Si quæritur an in hoc sint pares, ut in termino iuris p̄curreret do vnu non possit p̄uenire alium: dic, q̄ non, quia appellās pōt p̄uenire, sed appellatus non potest nimum p̄currere. Vnde gl. non bene diceret, & esset contra gl. in uer. appellata, sed forte apostilla est signata super gl. in fi.

S Y M M A R I U M.

- 1 Appellationis iudex diffinit negotium principale altera parte absente.
- 2 Ad sententiam parte non citata procedi non potest.
- 3 Sententia non potest ferri lite non contestata.
- 4 Libellus an sit in causa appellationis offerendus.
- 5 Litis contestatio an sit necessaria in causa nullitatis.
- 6 Sententia quando non possit iudex in causa appellationis ferri, altera parte absente.
- 7 Appellationis iudici quo modo consulatur, ubi in principali condemnatus est appellans errore iudicum.

C A P. LVIII.

- 1 **Er tuas.** Altera parte p̄sumaciter absente iudex appellationis diffinit et negotium principale. si post litē p̄tes. fuerit appellatū. h. d. Cōis diuifio. Secunda ibi: nos igitur. ¶ Nota primo, quod in absente lite contest. in principali cā, potest p̄cedi ad diffini-

ad diffinitiuam in eā appellonis, aliter lite non p̄stata, siue fuerit appellatum a diffinitiuā, siue ab interlocutoria, siue agatur ad decisionem articuli principalis, siue ad decisionem articuli appellationis. Debent tñ duo concurrere, quod lis sit cōtestata, & quod liqueat de causā, altera deficiente, non p̄t. Et sic nota, quod lite contestata super principali, non rescinditur per appellationem, sed durat, & proficit, ac se extendit ad instātiā appellationis. ¶ Op. quod aliter non citata parte potuerit ad sniam procedi. s. co. s̄epe. Sol. illa loquitur qñ terminus fuit statutus, qui a iure habetur pro citatione: hic qñ non fuit terminus statutus: quo casu oportet partē uocari: alias in nulla culpa esset, cum nesciat hūc iudicem impetratum: nam terminus certus est utriq; parti, qñ est statutus: sed delegatus s̄epius est incertus, p̄m Inn. & Host. & Abb. qui Inn. arguit in contrarium de decre. super literis. in fi. de resc̄ri. s. ¶ Opp. quod ad sniam non debeat procedi lite non contestata. ut lite non contesta. c. qm̄. Dicit Inno. quod speciale est priuilegium appellationis. ut in ea ad sniam procedi p̄ssit lite non contestata. Dic. quod si lis est contestata coram principali, p̄t procedi ad sniam lite non contestata in causa appellationis: quia contestatio se intendit ad appellationem instantiam: ut C. de tempo. appella. l. fi. C. de procura. ita demum. si non esset lis contestata quo ad decisionem articuli principalis appellationis, p̄ssit procedi ad diffinitiuam. j. eodem. interpolata. s. fi. quo ad principale causam non, vt sic. Dom. de Rota, sua concl. 8. tenēt, quod si lis non est contestata in principali, debet contestari in appellatione si est contestata in principali, si procederetur in absentem contumaciter, sufficit prima litis p̄statio: si in p̄ntē, uel absentem non contumaciter, exigitur contestatio. in Spe. de liris contestatio. s. nunc dicendum. vers. sed nūquid. Idem Archidia. de iura. calum. c. 1. lib. 6. Hof. in summa huius tit. s. quis sit effectus. & in Spe. de senten. prola. s. iuxta. uers. quid ergo si appellans. 2. q. 6. c. si quis in quacunq; ¶ Ex hoc deciditur an libellus sit offerendus in appellatione uel appellationis causa. Dic. in appellatione extrajudiciali offerendus est, dum reducitur ad iudicium: quia est ad causam prouocatio: in appellatione iudiciali ab interlocutoria non offertur: in appellatione a diffinitiuā, dicit Spe. in tit. de libel. conce. s. nunc dicendum. ad fi. ver. sed nūquid. quod est necessarius libellus: & sic dicit praticari in curia. Ioan. And. dicit conuersio distinguendum, ut dicit de testa. Raynaldus. Dic. si articulus iuris est, non est necessarius libellus: ut si appelletur, quia nō admittitur oppositio, quod pactum de non petendo non impedit litis contestationem: arg. s. eo. s̄epe. Si articulus dicendus est facti interlocutoria, si lis est in principali contesta. non exigitur qualisqualis petitio in diffinitiuā, satis puto equē distinguendum, ut est dictum de contesta. ¶ Nunquid autem in causa nullitatis sit necessaria litis contestatio. dicitur per Bar. ff. de re iudi. l. cum quarebatur. & Spec. in tit. de lit. contest. s. qñ autem. vers. quid de causā. & in tit. de senten. excom. s. iuxta. ver. sed quid si causā. & per dominos de Rota, sua concl. 34. Quibus collectis dicit, si nullitas deducitur per uiam exceptionis, non est necessaria litis contestatio: imo oportet, quod summa rē procedatur. ff. ad exhi. l. 3. s. ibidem. Hoc tenet Specu. Facit, quod no. Bart. in l. a diuo Pio. ff. de re iudi. Si petitur nullitas incidenter in iudicio in appellatione instituto, in quo deducta ut: ut. l. Carmelia Pia. de iu. pa. & l. quādam. ff. fami. ercif. & no. j. eod. dilecto. non v̄ necessaria litis contestatio, quia pars appellationis est, & per iura pradicta: & sufficit principalis contestatio. Et sic tenuit Old. in qñonibus suis. q. 12. Hoc tamen intelligunt dñi de Rota verum, qñ est contestatio facta in principali, ubi requiritur p̄m distinctionem, de qua dicam: & dixi in appellatione, imo multo minus exigitur contestatio mista, quam in appellatione: quia magis arguitur iniquitas iudicantis hic, qñ arguitur in alijs, cum in appellatione etiam disputetur de partium iustitia: sed hic non de iustitia, sed de rigore. s. de testi. constitutus. vltimo. arg. j. eod. interposita. in fin. Si autem nullitas principaliter deducitur in iudicio, si est notoria, non exigitur contestatio. Vocari tamen debet pars ad audendam sententiam de resti. spolia. cum ad sedem. de iniur. cum olim. de re iud. clem. pastoralis. nota, de confue. cum inter. in fi. & eod. titu. cum dilectus. de testib. per tuas. Nam super notoria iustitia, quæ constat actis, iudicatur absque ordine: si notoria non est nullitas, dicunt, quod exigitur litis contestatio, per no. de offic. iudi. c. 1. & de in integ. resti. suscitata, & per Ioan. And. de appella. ca. fi. & in clemen. cum repulso. super verbo a repulsiōe: quia talis sententia habet uim diffinitiuā, ad quā non deuenitur, nisi debito ordine seruato, de elec. dudum de lit. contest. c. uno. de ma. & obe. inter quatuor. & tenet hoc Specu. in loco p̄alle. Hoc credo qñ petitur p̄ntē parte: absente a parte satis credo non exigi contestationē, ex quo nihil petit a parte, sed a iudice, ut lite non p̄stata. qm̄. s. sed & alii. & no. in aut. sed. oēs. C. si ut se ab hēre. absti. & in aut. qui semel. C. quo-

mo. & q̄do iudex. Et hoc teneas, licet Arch. de iura. cal. c. j. li. 6. indistinctē teneat in appellatione a diffinitiuā litem contestari: & sic dicit Cle. mādāte auditoribus palatij, ut in diffinitiuā lis contestaretur, & non in appellatione, & interlocutoria, per dicta per Spec. in titu. de libel. concep. s. nunc dicendum. in fi. ¶ Ex his patet an super iudicio nullitatis sit dandus libellus: quod examinat. Specu. in loco proximē allegato, in fin. vers. cu. quid si sententia. vbi dicit, quod si proponitur per uiam exceptionis, libellus non est necessarius: quia nisi sit in promptu probatio, non impeditur executio. C. quando prouo. non est neces. l. j. alias non esset litium finis. Ad hoc. l. 3. s. ibidem. fi. ad exhi. ut in possess. le. l. i. is, a quo. Si autem petitur decerni nulla per uiam accusationis, debet libellus dari. Remittit ad not. de lit. contest. s. penul. vers. quid de causā. ubi dixi supra. Ad litem contestari exigitur libellus: alias sufficit qualisqualis petitio posita apud acta: secundum modum ergo proponere potest. Hæc uera, in quantum nulla petitur coram alio decerni: sed si corā eo, qui tulit, non exigitur libellus, nec alias litis contestatio. argu. de resc̄ri. ab excommunicato. & sic dicit Specu. in titu. de senten. prola. s. iuxta. vers. quid ergo si appellans. ubi de materia. ¶ Opp. quod non semper procedat iudex, ad sententiam in causa appellationis, parte absente. vt. C. quomo. & quando iud. l. consentaneum. Dicit gloss. quod quandoque appellatio interponitur a diffinitiuā, siue appellato, siue appellante p̄sente, potest procedere ad confirmationem, siue infirmationem sententiæ, secunda. q. 6. in fi. Quandoq; appellatur ab alia interlocutoria: & tunc deciso articulo appellationis, quem decidere potest altera parte absente contumaciter: tunc si uult p̄cedere ad decisionem negotij principalis: dicit quo ad actorem absentem potest. de dolo. cām. & auth. qui semel. C. quomo. & quand. in. Quo ad reū, si liquet de cā, uel liquere p̄t, idē ut hic: quia fuit appellatum post publicatas attestaciones. Si non liquet de cā, tunc actore absente absoluit reum ab obseruatione iudicij, & actorem damnabit in expēsis: reo absente procedit ad missionem, in possessionem: & ex quo lis est contestata fiet uerus possessor missus. de dolo. contingit. & dicit. l. consentaneum. ¶ Quæro, quid si in principali condemnatus errore iudicij creditur probatum, cum non esset, appellat, & in cā appellationis absens est is, p̄ quo lata est sententia, appellationis iudicibus constat, quod p̄sens non probauit, unde sniam confirmare non possunt. quid faciet: Dicit glo. quod putat iudicē debere cassare sententiam: & q̄a uerus est contumax, ad iudicabit possessionem, reseruata questione proprietatis absenti. sicut facere ante factam. Vel dicit, q̄ sufficit tantum infirmare sententiam, condemnado absentem in expensis. 2. q. 6. s. appellatione. Potest poni exemplum in casu s. titu. proxi. cum Bertoldus. de restitutio. spolia. cum ad sedem. Hæc uera dicunt doct. nisi p̄sens plenius probare uelit, quia tunc probationes recipient. de testi. fraternitatis. de fide instrum. cum Ioannes. Secundum Host. decisio est bona: quia absentem p̄sentiam supplebit iudex. C. de iudi. l. properandū. s. in autem reus. & no. de accusa. ueniens. Sed si p̄sens probet, obtrinebit sententiam, si offerat se ad probandū, & uelit p̄sentiam appellati, propter contumaciam fiet missio: quod habet facere: quod potest iudex. Si non offert se ad probandū p̄sens, fiet solum condemnatio in expensis. Dicit Abb. q̄ inutilis est hæc quæstio: quia factus est, qui profecit appellationem, ex quo pro eo lata est sententia: nisi tamen pro modica causa est appellatum: ut quia quantitas expensarum excedit summam negotij principalis. Quicquid dicat Abbas, s̄epe appellatus profecit appellationem, & finem litium super confirmationibus sententiarum, ne diu sint in p̄dulo: vt. s. c. proxi. secundum Io. And.

S P M M A R I V M.

- 1 Appellans ante sententiam, probabilem causam exprime debet coram iudice a quo.
- 2 Iudicare, est honor, debitus conseruandus iudici.
- 3 Pro sententia iudicis, quare p̄sumatur.
- 4 Index debet partibus ex officio consulere, ne se sumptibus inanibus uentent.
- 5 A iudice competenti recedi non licet, nisi causa rationabili.
- 6 Itineris arreptio hodie nō suspendit iurisdictionem iudicis inferioris. r. 5.
- 7 Rescripto primo non ualet opponi aduersus secundum antequam sit p̄sententum. r. 7.
- 8 Appellari an liceat ad papam ex quacumque causa.
- 9 Appellari potest sine causa actualiter subsistente de p̄senti.
- 10 Appellationis causa non debet exprimi, quando proceditur ex iudicis officio.
- 11 Interruptio, an dicatur fieri per solam litis contestationem.
- 12 Appellatio quenam exigit causam de p̄terito, uel p̄senti.
- 13 Appellationis causa, an sit specificè exprimenda.
- 14 Clausula Appellatione remota an hodie aliquid operetur.
- 15 Iurisdictionem iudicis inferioris suspendit itineris arreptio.

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

possunt: primo quod iter arripitur intra decem dies: quia decem dies datur ad appellandum: uel appellat uerbo, siue factio: alias transit in re iudicata. de re iudi. quod ad consultationem. de elec. cum dilecti. Hæc temperat uera, ut raris itineris arreptio habeat uel appellacionis, quoniam non habeat copiam iudicis, uel de facili non potest haberi a quo appellet, & copiam petat apostolorum: ad quod tenet, si is copiam habere potest de facili. 2. q. 6. biduum. Et prudenter facit, si coram testibus exprimat omnia grauamina, pro quibus uadit ad curiam: licet quosdam recitet tenere, quod sufficit tunc, quod coram superiore exprimat Host. sentit idem quod itineris arreptio non habeat uim appellacionis, nisi quando non habet copiam iudicis, ut dicit Innoc. uel nisi metu iudicis non audeat appellare, uel nisi tanta sit occupatio, quod grauatus appellacionem scribere, & formare, non potest: & tunc debet hoc dici uerbo in presentia iudicis: dum tamen intra decem dies uadit, uel mittat: uel ubi hoc non facit in presentia iudicis, saltem debet intimare intra tempus appellandi hoc iudici a quo, & aduersario, uel saltem alteri argu. de procurat. mandato. & quod ibi non. alias non habet uim appellacionis iudicialis: licet aliquando possit ualere ut ex iudicialis. Tu dic, quod itineris arreptio potest grauamine precedente habere uim appellacionis. dum modo seruent illa, quae adaptari possunt secundum naturam appellacionis, ut dixi. s. cod. directæ. ubi hoc declarauit. Et procedit prædicta ubi uadit in propria persona, quod non. ¶ Nūquid autem habeat hæc uim appellacionis quo ad attentata: dic, quod sic: & re uocabuntur omnia attentata, necdum a tempore notificationis factæ iudici, sed a tempore, quo iter arripuit. s. eo. dilecti. de offi. dele. cum cam. Item & grauamina, quae præcesserunt itineris arreptione, propter quae est iter arreptum. Idem Host. cum tempore de quo. s. dixi. Vbi autem iter non arripit in propria persona, sed per nuntium ante causam ceptam, non suspenditur iurisdictio, ut hic. Et in hoc corriguntur iura antiqua, causa cepta, & grauamine precedente. Inno. & Host. dicunt hanc haberi pro appellacione, si fiat intra decem dies, cum limitationibus, de quibus. s. quādo scilicet non potest coram iudice appellare. Tu dic, quod ubi mittitur nuntius causa iam cepta, procedit, quod. s. dixi: quando habet uim appellacionis seruatis seruandis, quae possunt adaptari. Si ante causam ceptam, uel ubi non habet uim appellacionis, si tantum mittatur in impetrando, non habet suspendere, ut hic: si transmittitur pro restitutione aduersus sententiam, ubi non potest inferior restituere, hæc uim suspensionis. ff. de mino. l. minor autem. Nam expectabitur nuntius, nec prius mandabitur sententiae executioni: & hoc tenet, maxime in his, quae consueuerunt per nuntium impetrare: ut collegia, maiores prelati, principes, & senes, qui et pro absolutione non uadit ad curiam. j. de senten. ex com. quamuis. Si mittatur pro consulendo super dubio nouae causae occurrentis, & non consueta, ut mitti debet. 20. di. de libellis, & tunc expectari debet responsum. 2. q. j. nom. s. de elec. cum in ueteri. ¶ Vinc. expedita est gloss. usque ad uer. neque prodest. ueniendo ad illam op. quod primis literis possit opponi quod secundas: & sic ualeat allegare primas impetrasse. de rescri. ceterum. c. sin autem. & c. plerumque. ¶ Gl. prosequitur duos casus. Primus, quando quod ordinarius opponitur de literis impetratis. Secundus, quando contra delegatum. ¶ Circa primum arguit glo. quod non admittatur oppositio de literis, etiam ante impetratis, si non sint presentate: quia ex quo prius est, debet ibi responderi: & quia literae non presentate non habent effectum. s. eo. super eo: & quia praeuetus. de foro compe. c. pe. Item quia per rescriptum non tollitur iurisdictio delegata, nisi de ea fiat mentio: multo minus tollitur ordinaria. Concludit, quod si est praeuetus citacione, antequam presentet, non excluditur a delegata, nisi de illa fiat mentio in rescripto: quinimo de processu causae. s. de re iudi. inter monasterium. Si autem ordinaria non est cepta, praeuenitur per rescriptum, sicut quoties fit: & non est necesse in rescripto mentionem fieri de ordinario: & hoc, quia secundum Ioan. generalis est: & tollitur per rescriptum speciale in causa specificè delegata. de rescript. c. j. & c. pastoralis. s. j. & quia eo, quod papa scienter committit causam, eam transfert a potestate ordinarii. de offi. delega. pastoralis. s. praeerea. Item quia papa, cum sit iudex ordinarius cunctorum. 9. q. 3. cuncta. potest quilibet adire: per simplicem querelam re integra: & ipse potest cognoscere, uel delegare: nec est necesse, quod faciat mentionem de iurisdictioe minoris: & per appellacionem, itur ad eum, sicut contingit in legato. de offi. deleg. c. j. Secundus casus, quoniam causa cepta coram delegato opponitur de literis primo impetratis. Hic concludit glo. quod licet obliuisceretur date ut ille praeualeret: quae primo erant in data, hodie stat presentacioni, ut ille prius leat, quae prius sunt presentate primae, uel secundae. Et sic re integra non refert quae sint primae, & quae secundae, sed quae prius sunt presentate. Ad hoc alleg. de refer. capitulum. ubi etiam stat presentacioni. Primum. c. facit potius contra. quod statur date. intelligendo prout hodie est declaratum. de rescri. tibi qui. Hæc uera, ut dicit glo. sequens, in quantum iudices, quibus facta est presentati-

to, sint parati procedere, & procedant: in quantum autem sunt negligentes in procedendo, uidentur quod procedant illa. c. sin autem. & plerumque. ut expectentur usque ad annum, & postea ualidentur literae secundae: ut dicit glo. iudices secundum monebunt iudices, ut per primas, procedant, alias ipsi procedent: quia propter negligentiam iudex perdit iurisdictioem. de off. ord. significauit. glo. in uerbo. assignate. non perliuit in hoc, sed dicit, quod non debet dari nec dare, nec presentacioni: sed debet dari citacioni, ut ille praeualeret ante, per quas primo citacio est secuta, sint primae, uel secundae. Quod patet in duobus ordinariis: quia altera nolente aliam praeuenire oportet, quod citacio praecesserit. ff. de iuris. ord. iud. l. pe. de fo. op. p. soluit. Idem debet esse in duobus delegatis, uel in delegato, & ordinario. Et ad istam, quae dicit prius quae, subaudiendum est, maxime: quia idem est post presentacionem ante citacionem: & hoc ubi exigit de presentacione, uel perpetuacione iurisdictioe, non sufficit presentacio, sed exigitur citacio: ut in iuribus pall. ad hoc de off. dele. gratum. & c. relatum. secundum hoc unico uerbo correctæ sunt omnia iura, quae dicit stare date. de refer. sin autem. & c. plerumque. quod uerisimile non est, ut unico uerbo, & c. s. de elec. ecc. l. a. Quapropter quidam dicit decretum. loqui in puento coram ordinario: & exponunt, idoneo, i. ordinario. Et si vis intelligere in delegato, conatur saluare illa iura: quia non sufficit opponere de primis: ut d. c. sin autem. & c. plerumque. uel quas citatus per secundas fraudulenter tacuit. de refer. ex parte S. Absurdum. n. esset, quod rescriptum impetratum perderet uires suas, ubi non potest impetratum dolus, uel negligentia imputari: cum nemo sine culpa iure suo sit priuandus. 56. di. satis puerum. nisi fauore presentacionis ordinariæ aliud statuatur, ut s. dixi. Et dato, quod non poterit uti, possit per ordinarium praeueniri: quod intelligit Gof. nisi impedimentum surrexerit ab aduersario, ad cuius presentacionem per ordinarium praeuenit. Sed omnes istae circumstantiae cauillant istam. Dicit ergo, quod si primae sint impetratae de communi consensu, non potest praeueniri per secundas, nec per ordinarium, nisi secundae faciant mentionem de primis, & presentacionem. de rescri. ceterum. quod non reperitur in hoc correctæ. ad hoc de cau. pos. cum olim. Idem si sciente, & parte aduersario, uel eius procuratore, sint impetratae: quia ille non potest praeueniri. Si autem praeuenitur coram ordinario, uel per scias istas, & opponitur de literis primo impetratis: dic si tamen opponitur de literis, quibus non utitur, nec illas presentat iudici, quae impetratae: & repellitur, ut hic. Si autem opponitur de literis primis, & illas presentat, ut per eas procedat, excludit ordinariam iurisdictioem, & delegatam per secundas: non potest ergo opponere de literis primis, quae non fuerunt presentate, si tamen, quo opponit: sed bene potest opponere de literis primis, quae fuerunt presentate iudici. Practica est igitur, quod citatus per secundas presentet istas coram primis, & opponat se literas impetrasse, & illas presentasse, & paratum se offerat coram illis iustitiam prosequi: sed si opponat solum literas se presentasse, non repellit, nec ordinariam, nec delegatam. Et secundum hoc hæc decretum. solum restringit. c. sin autem. & c. plerumque. Sed quia ubi olim poterat differre, usque ad annum, & repellere literas secundas intra annum, modo non poterit etiam non lapsus anno, nisi presentet, & prosequatur: ideo potest exprimi prius, id est, donec. Et hæc sec. Gof. mihi placet, ut dixi de refer. c. i. ¶ Venio ad uer. cum autem. quae sint requisita ad iustificandam appellacionem ante sententiam. Primo exigitur, quod causa sit rationabilis, talis, scilicet, quae si esset probata, legitima deberet reputari. Secundo debet exprimi coram iudice, a quo appellatur. Et hæc sufficiant quo ad iudicem a quo. ¶ Not. effectum non iustificare appellacionis: quia si non est inuenta rationabilis, uel uera, debet remitti pars appellans ad iudicem a quo appellauit, & in expensis condemnari: & condemnatur per iudicem, ad quem appellatur. ¶ Oppo. quod sufficiat iustam exprimere causam coram iudice, ad quem. s. ut lit. non cont. accedes. Ioann. Vinc. & Gof. quod sufficiebat causam legitimam proponere coram iudice ad quem, & probare illam: licet si non fuisset proposita coram iudice a quo, cassaretur factum post appellacionem. Hoc non placet Ioan. An. ut in cle. appellanti eo. tit. & s. eo. c. obstitutus. Nec ob. decretum. accedes. ut ibi no. ¶ Oppo. quod non sufficiat, nec proficiat causam exprimere: quia ab illa potest recedi, & alia probari. ff. de app. l. scio. eo. tit. obstitutus. ad fi. Quidam hic dicit, de quo. j. eo. cum causam. in ultima glo. quia illud loquitur in appellacione a diffinitiuâ, hic in appellacione ab interlocutoria. ¶ Oppo. quod non iustificata appellacione non fiat remissio ad iudicem a quo. s. eo. dilectus. de app. cum appellacionibus. l. 6. illa iura loquuntur, quando est delatum: hic quod non est delatum. ¶ Oppo. quod etiam non iustificata appellacione procedat iudex ad quem. eo. tit. cordi. lib. 6. So. Hoc procedit, quod nec per iudicem, nec per partem est delatum. Sed si per partem est delatum, tunc procedit, quod ibi dicitur: ut si partes uelint, poterit coram Papa causa tractari principalis, et non iustificata appellacione, uel omisso articulo appellacionis. Plus dicit Inn. quod solus appellatus hoc potest obtinere, ut omisso articulo appella-

appellonis in negotio principali procedatur: quia eius favor est, ut prius de iustitia appellonis cognoscatur: & quod favore, &c. C. de legi. l. qd favore, & qd glibet potest renuntiare iuri suo. 7. q. 1. quam periculosum. de regu. ad oppositam, & qd oppositum tenere non esset nisi litem proterare: id est de dolo finem. Non ob. c. cordi. ubi dicit de partium voluntate: quia subaudiendum est, uel partis appellare per eos. Compo. de elect. statuimus. li. 6. dicit hoc procedere inuito appellante, et si dicat se in scriptis non appellasse. nec cum assignasse, uel apostolos petiisse: ita tamen, quod iudex appellonis reuocet grauamina, si qua sunt illata per eum, a quo fuit appellatum, ipsi appellati ex negotium principale, puta per excocitationem, & condemnationem expensarum, & similia. Illa autem, quae tangunt negotium principale, super quo appellatum non reuocabit. Hae verae, quoniam appellatus tendit ad hoc, quod cognoscatur: secus si tendit ad hoc, quod non cognoscatur, sed remittat: quia tunc omisso articulo appellonis non fiet remissio. Item haec uera, quoniam Papa adit, uel legatus, qui potest adiri per uiam querelae. Secus in metropolitano, qui solum per uiam appellonis potest adiri. de fo. compe. Romana. li. 6. & ibi de hoc. Nam coram eo, et uolente utraque parte, non potest omitti articulus appellonis. Et ratio patet. Possit et in metropolitano, & alio procedere, quoniam esset appellati delatum. de app. cum appellati nibus. li. 6. de quo remittit ibi Io. And. in uerbo, partium. & teneat idem. ¶ Quae an procedat de re. et si appellatur a delegato. Dic, quod siue ab ordinario, siue a delegato, siue ab arbitrio iuris, habet locum, quod hic dicitur de off. del. ab arbitris. lib. 6. & quod in delegato locum habeat: patet de rescrip. edoceri. de excep. olim. & c. dilecto. & c. significauit. j. eo. dilecto. & ca. ex parte. ¶ Quid si simpliciter appelletur ad superiorem, aliter non expresso. Dic, quod intelligit de proximo superiore. Et idem si dicat, ad maiorem. de quo in Spe. de app. §. nec traagemus. uer. sed qd si qs. & uer. seq. ¶ Quis exequet sententiam condemnationis. Dic, quod primus iudex, ad quem fit remissio, per Gul. in Sp. de sent. exc. §. 2. quid. Dicit autem Gul. quod si iudex appellationis non condemnat iudex principalis causam referuabit condemnationem in si. vt no. in Spe. de expen. §. uidendum. uer. sed si iudex. ¶ Quae an ad hoc ut iudex reassumat causam, a quo appellatum est exigatur remissio uerbalis per iudicem appellationis. Quidam dicit quod exigatur uerbalis remissio, quoniam fuit delatum: sed ubi non fuit delatum, non requiritur: sed sufficit, quod pronuntiet male appellatum. Nam & ante pronuntiationem procedere poterat iudex a quo, si sciebat causam fore falsam: fortius poterit post pronuntiationem. Sed ubi detulit, negotium principale est coram iudice appellationis, et si pronuntiet male appellatum. Potest tamen remittere, si uult. Nisi ergo remittatur, iudex principalis causam procedere non potest. Secus uero in inhibitione: quia licet illa impediat processum pendente causa, non tamen defert illud, sed solum suspendit cognitionem primi iudicis usque ad articuli principalis expeditionem. uide de app. cap. 1. lib. 6. in uerbo, delatum. ¶ Quae requirantur in appellati one ante sententiam? Arch. 2. q. 6. non ita dicit, quod exigantur. 10. quorum altero deficiente non ualet appellatio. Primo exigatur causa grauaminis illati, uel cominatio. j. eo. cum cessante. Secundo, quod sit causa legitima, ut hic, & j. eo. cum speciali. Tertio, quod sit uera. j. eo. in terposita. Quarto, quod sit expressa: ut hic, & j. e. cum causam. Quinto, quod sit admissa petitio, uel exceptio. j. eod. dilecto. Sexto, quod fiat in scriptis: ut in c. cordi. Septimo, quod ideo appelletur, quia non fuisset admissa exceptio, uel petitio: ut d. c. dilecto. Octauo, quod petatur apostoli: ut d. c. cordi. Nono, quod si appellatus hoc petierit, ueniant instructi: ut in d. c. cordi. Decimo, quod fiat intra decem dies. de confir. uti. uel inu. ti. bonae. de re iudi. cum inter. Et hoc nota. Host. in d. ca. cordi. de quo in Spec. de app. §. qualiter. uer. item nota. ¶ Quae cum glo. quis habet aestimare causam fore legitimam, & probabilem? Videtur, quod debeat haberi respectus ad ueritatem, & non ad opinionem iudicis. de senten. excommu. sacro. sicut non refertur ad opinionem iudicis, an sit manifestum. de uerbo. significatio. olim. Glo. dicit, quod attenditur rei ueritas, & se in formabit iudex, in quantum poterit: & si remaneat dubius, in dubio potius deferat, quam non: quia in dubijs melius est sibi quod deferat. Ad hoc, quod no. Inno. de offic. delega. pastoralis. §. 1. & no. de app. cordi. lib. 6. per Arch. in uerbo, delatum, ad hoc de appel. cum speciali. §. excessus. ad hoc de off. delega. pastoralis. de euic. si per imprudenciam. & idem no. de app. si a iudice. libr. 6. Non obstat, quod iudex habeat scire per quod equum, & iustum sibi usque. 3. q. 7. iudicet: quia illud intelligitur habita prius collatione sapientum, si non est certus. ff. de arb. l. qualem. de hoc. 2. q. 6. ad Romanam. Dic, si queritur quis estimet causam legitimam, uel illegitimam, quod ad deferendum, uel est in estimatione iudicis a quo appellat: si tamen causa est uere legitima, sua non delatio non impedit effectum appellationis: ut §. e. saepe. & ipse puniet, nisi causa legitima ipsum excuset. §. e. pastoralis. Et si ipsam non admittat, ab appellare poterit appel-

lari. §. e. irerposita. §. j. Quantum ad finem iustificandae appellatio nis hoc erit in estimatione iudicis: si tamen non bene aestimet, poterit appellari secundo, non tertio. §. e. a nobis. & c. directe. De hoc in Spe. de app. §. nunc dicamus. uer. j. ubi ultra hoc dicit Petre. quod si iudex a quo aestimet non deferendum, poterit appellas petere ut deliberet cum sapientibus an sit deferendum, uel non: quod si denegauerit, hoc ipso grauatur, nisi euidenter sit frustratoria. ad hoc facit gl. hic. Si tamen uideat non deferendum, & deferat, licet iniuste deferat, ex hoc non puniet, licet non deferendum, ubi debet, puniat: ut no. Arch. de app. cordi. li. 6. in uerbo, delatum. & no. gl. quod si maderit aliquid ut puniet ut sibi usque, intelligit hoc habita collatione sapientium. Vide quod dixi quod si. ne innitaris, & quod no. Bar. in exua. ad reprimenda, in uerbo, uideat. ¶ Op. quod non debeat remitti ad iudicem a quo: quia cum appellado eum prouocauerit iam est illi suspectus. §. de offi. delega. suspitionis. & §. e. ad haec. Sol. Dicit gl. quod non potest dicere illum suspectum: quia ex culpa sua surrexit illa suspicio: sicut patet in non prosequente appellacionem §. eo. personas. & c. cum sit no. gl. secundum hoc non possem recusare inimicum, si fuerim causa inimicitiae: quod est falsum. Ad hoc. ff. de cau. l. nec timorem. Nam licet dederim causam metus, non per hoc desinit esse iustus metus. Pro gl. facit c. ti. si mulier. sed ibi fuit metus iuris: hic timetur factum iniustitiae. Ad hoc, quod no. j. e. si iustus. ubi in absentia iudicis potest appellari, licet appellas fuerit causa metus, ad hoc de accu. c. pe. & quod no. Inno. de re iudi. cum. l. & A. ubi sentit quod etiam si quis iuridice moueatur per me, & faciat coniurationem, & sic ego fuerim causa coniurationis, nihilo minus repellitur a testificando per me. Et hoc tenet Arch. late hoc disputans. de rescri. statutum. §. nunc autem. in uerbo, non audiens. li. 6. alle. ff. de min. l. Papinianus. de pces. §. b. ga diueritate. ubique fuit causa impedimenti, potest allegare impedimentum, ut quia in talibus debet attendi potius iustitia, & aequitas iudicandi, quam factum prouocatis. de exce. cum inter. Et ad contraria allegata dic, quod non est suspectus, nisi grauauerit. Et licet aliquando prouocentur ex talibus appellacionibus, non tamen prouocari debent: nec est presumptio quod prouocetur, ubi prouocari non debent. quia praesumitur pro iudice. Tamen si de facto prouocaretur, & hoc aliter possit patere, non deficeret recusatio, quasi ex hoc ei esset in mium odiosus, ut dixi §. e. ad hoc. & sic intellige de offi. delega. suspitionis. ¶ Opp. quod non cognoscat iudex a quem de principali, sed pronuntiet bene uel male appellatum, uel casset, uel confirmet. C. de app. l. eos. Gl. hic ponit officium iudicis ad quem, quod appellat ab interlocutoria, quoniam inuenit bene appellatum, & quoniam inuenit male appellatum. Item officium iudicis ad quem, quod appellatur a diffinitua, quando inuenit bene appellatum, & in parte male appellatum. Item quando in parte inuenit bene appellatum, & in parte male appellatum respectu diuersorum articulorum. Dic ut in ea, quae est clara: & lege eam ut iacet. Sed est dubium, an delegatus ad causam appellacionis, quoniam pronuntiat bene appellatum, possit cognoscere de principali. Tamen hoc 2. q. 6. in fi. lo. dicit ibi, quod sic: & hoc Inn. in dicitur de resta. Raynutius. de rescri. super literis. j. e. Romana. §. quod si obijciat. li. 6. Vin. dicit formam mandati seruanda: per quod uideat sibi, quod non possit sine nouo rescripto de principali cognoscere, nec etiam de alia appellacionis causa, quae non fuit expressa. Ioan. And. dicit, quod credit consideranda uerba rescripti. Frede. tenet quod non includatur, nec cognoscat, nisi prorogetur, & ubi potest prorogari, ut quia non est de maioribus, & quoniam non prohibetur tacite uel expresse a degante, ne cognoscat: ut no. suo consil. 187. Dic, si dicit, Committo tibi causam inter talem & talem quo ad articulum appellacionis tamen: est planum. Si dicit, Committo tibi causam inter talem & talem uertete cum omnibus accidentibus, & appendentiis: tunc ueniet principalis. Si committat simpliciter causam appellacionis inter talem, & talem: satis potest includi principalem: quia hoc est consecutiuum ad appellacionem: & aliquo respectu. scilicet ad finem de uoluntate, potest dici de appellacione: ideo includitur. Ad hoc de offic. deleg. prudentia. §. sexta. ad finem. & §. omni. gl. in uerbo, in expensis. illa ponit penam non prosequenti appellati one, uel non iustificanti, ut damnetur in expensis. Dicit Io. And. quod hoc procedit, siue calumniosè appellauerit, siue non, sed si calumniosè appellauerit, tunc fortius puniet. C. quorum ap. non reci. l. ab executione. ubi punitur in quinquaginta libris. Sed in criminali pda lite uocatus abscedat: ut. C. de ap. a consil. §. per Io. Vin. & Gof. & dicit hic Pe. de Samp. quod ubi opinio faceret pro appellante, licet pronuntietur per eum, in causa appellati onis non condemnabitur in expensis. de quo in Spe. de expen. §. ubi satis de hoc. ¶ Venio ad uer. saluis. ¶ No. quod in maioribus causis, etiam si non appelletur cum causa, & formaliter, ille ad sedem apostolicam deuoluitur. Per hunc finem concludit Vinc. quod haec loquitur in ordinario: quia non est aliqua causa tam ardua, quae non possit tractari coram papa delegato. ¶ Quae de intentu litterarum. Dicit Io. quod eius intentus est, quod maio-

res causæ ipso iure deferuntur ad papam. etiam si non appelletur: multo fortius ubi appellatur qualitercunque appellatur. 2. q. 6. ad Romanam. & c. arguta. & c. qui se scir. Et dicit glo. hic quod maiores dicuntur papæ reservatæ: ut infra. de offic. dele. quod translationem ad hoc. 27. di. multi. 80. dist. cap. j. Vnde sufficit in talibus dicere, Volo quod papa audiat meam causam: ut not. Archi. 2. q. 4. nullam. Inno. dicit causas maiores, causas electionum, & causas criminales episcoporum. 2. q. 6. decreto. Quod dicit verum, in quantum appellatur ab ordinario: secus si a delegato. Recitat alios dicere, quod hoc non procedit in causis electionum: quia appellari debet cum causa: & finis hic loquitur in referuatis. Et sic hodie declaratum est, de elec. quamuis lib. 6. & hoc tenet glo. in d. c. quamuis. vbi dicit, quod hic verlic. est quædam protestatio de iure suo. Simile. 1. 1. q. 3. saluo. Absurdum enim videtur, illas causas per appellationem deferri, de quibus alius, quam papa, non potest cognoscere. Et quod causæ electionum non sunt de maioribus, patet, quia illas confirmant archiepiscopi, & patriarchæ, & Legati de latere: ut de electio. ut Abbatem. lib. 6. Imo in illis causis est specialiter introductum, quod appellatio a diffinitiva, nisi in scriptis interponatur. & nisi cum causâ probabili appelletur, non admittatur: ut no. in d. c. quamuis. in glo. in uerbo, in scriptis. & in uerbo, probabili. vbi iustificatur quo ad deuolutionem, eo quod probabilis est causa, etiam antequam uera probetur: ut ibi not. licet secus in aliis. Sufficit enim, quod causa sit dubia, ut deuoluatur: ut ibi notatur.

S P M M A R I P M.

- 1 Index in principali procedit, si reuocat grauamen, propter quod fuit ab eo appellatum.
- 2 Cessante causa cessat effectus, a quo dependet.
- 3 Appellari potest a comminatione, & grauamine.
- 4 Sententiam suam interlocutoriam potest index suo proprio motu reuocare. 13.
- 5 Appellatio excluditur grauamine reuocato. nu. 7.
- 6 Recusatio iudicis fundatur super grauamine.
- 8 Index potest comminare partes, & nei borum asperitate uitæ, ne videatur iniuriam partibus inferre.
- 9 Appellans potest reuocare suam appellationem, si non interfit aduersarij.
- 10 Sententia diffinitiva an possit aliquo casu reuocari. 13.
- 11 Sententia si reuocetur an requirat citationem partis.
- 12 Sententia, quam index appellationis pronuntiauit desertam, a qua fuit appellatum, an possit reuocari per iudicem a quo.
- 14 Sententia si fuerit semel reuocata, an possit omni tempore reuocari.
- 15 Sententia qua forma possit reuocari.
- 16 Actio semel extincta, ex quo non reuiscit, an procedat in quocunque casu.

C A P. L X.

Vm cessante

- Index in principali, procedit, si reuocat grauamen, propter quod ab eo fuit appellatum. h. d. Et principium, & finis ponunt duplicem constitutionis causam: medium uero ponit constitutionem, ubi: statuimus. ¶ Not. quod cessante causa, a qua quid dependet, cessat effectus. Ad hoc de uoto. magna. de iureiur. & si Christus. de peni. cum infinitas. & de hoc de renun. post translationem. ¶ Not. 2. quod a comminatione, & grauamine potest appellari de iure canonico. Et not. sufficere sententiam, vel comminationem inferre grauamen, etiam in executionis actu, licet non inferat in promulgatione, ad hoc ut ab illa possit appellari. ¶ Nota. 3. quod index suam interlocutoriam potest proprio imperio reuocare: & sic non transit in rem iudicatam quo ad iudicem. ad hoc. ff. de re iudic. quod iussit.
- 1 ¶ Not. quod reuocato grauamine excluditur appellatio fundata sup grauamine: & ex illo excludatur facultas recusandi.
 - 2 ¶ Et sic recusatio fundatur super grauamine. ad hoc supra. eodem. ad hæc. ¶ Nota, quod ex hoc non recludit facultas recusandi ex altero capite. ¶ Quærit qualiter debeat reuocare, ut cesset appellatio. Dicit Ioan. And. quod reuocando de facto, si ad factum est processum: nec sufficit dicere, paratus sum reuocare, nisi de facto reuocet, secundum Inno. quod dicit Host. bene notandum. Et dicit Innoc. sufficere tacitam reuocationem quandoque, ut si appelletur a iudice ne procedat contra ipsum, quia exemptus ab ipsius iurisdictione, iudex, qui citauerat super principali, nunc assignat terminum ad probandum exceptionem, tacite reuocatur grauamen, quod intulerat, quo ad pcesum principalem eamdem ipsum. ¶ Opp. quod a sola comminatione non possit appellari: quia ex officio iudex comminari potest, & debet. ff. de iudi. in preceptorio. Non igitur facit iniuriam, nec grauat, ex quo iure suo uitur. glo. dicit quod a sola comminatione non potest appellari, nisi ulterius procedat: & quia sola asperitate uerborum quis moueri non debet. Inno. dicit, quod poterit appellari, si comminatio uenit

consecutiuè ad grauamen: ut si iudex præcipiat alicui ut soluat decem sub pena excommunicationis, uel sub pena decem librarum, & simili. uel ne tale quid fiat. Et hoc uerum siue præcipiat sine causæ cognitione, uel cum causæ cognitione, & iniustè. C. communia utri. iudi. per totum. Si autem comminatio est nuda, & non uenit consecutiuè ad grauamen de præterito, ut quia comminetur, quod illum ledet per hoc non poterit appellari, quod uanus est metus, ex quo non est iustas, si. quod me. cau. l. 1. uer. metum. Recitat alios dicere, quod poterit appellari, si comminatur in spectantibus ad eius officium: argu. ff. quod me. cau. l. 1. & l. si iusto. & §. si quis. Et primum dictum obtinet in potentibus non habentibus iurisdictionem: ff. quod me. cau. l. si. 2. responsio. ¶ Inno. Host. dicit, quod si iudex me ledit uerberando, uel metum inferendo, potius est locus recusationi: quam appellationi. Hæc enim extra iudiciū committuntur. & odium, & inimicitias parant, ex quibus iudex recusat. 3. q. 5. quia suspecti. Ad hoc glo. in positione casus de offi. deleg. cum super. §. eo. secundo requirit. j. c. 1. Cum uero in iudicio, uel iudicialiter me grauet, tunc est locus appellationi. §. c. proximo. Dic, si comminatur in iudicio aliquid iniustum, ut sequitur ad grauamen de præterito, bene potest appellari, ut dicit Innocen. Si comminatur de futuro, tunc iudicialiter non potest appellari, sed recusari: extrajudicialiter bene potest appellari, antequam iudicium inchoaretur: ut §. eo. bonæ. Ad hoc. §. de dilat. præterea. & quod nota, de excep. si gnificauerunt. Nam si grauamen est futurum re, & uerbo iudicialiter non potest appellari. si est futurum uerbo, & re præteritum, potest appellari: fortius si præteritum re, & uerbo. Ad hoc reduendum est, quod no. Spe. in tit. de app. §. in quibus. uerfi. 32. Si tamen esset iterabile, & successiuum posset semper appellari: ut no. de offi. or. ad reprimendam. Nam possum appellare, quia non reuocas sententiam appellationis iniustam, quædiu hoc peto: ut ibi no. Ad hoc, quod no. de rescrip. dilectus filius. & no. Pau. in clem. constitutionem. de elec. in clem. 1. de fo. compe. in uerbo, procedat. Ad quod facit. §. eo. ex parte. Nā dicit Pau. quod quædiu durat grauamen, prætextu cuius potest appellari, & actu grauat, semper potest appellari. Allegat de poeniten. distin. 7. c. fin. uerfic. qui autem. Et dicit Pau. quod ab istis comminationibus potest appellari perpetuo, cum non habeant vim sententiæ: ut ipse not. in clem. causam. de elect. in uerbo, arbitrio, quia non transiunt in rem iudicatam. Ad hoc, quod not. Compo. de constitu. cum omnes. & Innocen. de 9 tempo. ordin. ad aures. ¶ Opp. glo. quod non possit iudex interlocutoriam suam mutare: ut ff. de regulis iuris. l. nemo. & in regula, mutare. de regulis iuris. libro. 6. Glossa concludit iudicem posse reuocare suam interlocutoriam, sicut & appellas, reuocare appellationem, si non interfit aduersarij quo ad expensas, uel si interfit, soluendum interesse. Quod dicit uerum, etiam si lapsi sunt decem dies: quia licet transiunt in rem iudicatam quo ad partes, non transit quo ad iudicem. ff. de iudic. l. quod iussit: quia & decem dies appellans potest renuntiare suæ appellationi. Hic sunt uidentia tria. Primum, an possit diffinitiva reuocari. Secundum, quid de interlocutoria. Tertium, quando interlocutoria possit reuocari. Ad de quartum, quomodo, & qua forma, & an si fateatur se errasse, possit reuocari.

- 10 ¶ Ad primum, si dubitatur an, & quando sententia nulla possit reuocari: dic ut dixi de officio deleg. in literis. Si est aliqua, dic quod regulariter non potest reuocari. Fallit, nisi aliquo re medio retractet, ut appellatione, supplicatione, uel restitutione: de quibus hic, & de restitu. in integr. per totum. & eod. tit. ex literis. Fallit secundo quando est talis naturæ, quod non transit in rem iudicatam. de re iudic. lator. & c. consanguinei. Fallit tertio, quando est talis sententia, quæ transiit in rem iudicatam, sed lata est officio iudicis nobili. de accusa. qualiter, & quando. Sic not. Ioan. And. de pur. uulg. significantibus. dummodo ex causâ reuocet. Fallit quarto quæ cõstat de iniusta confessione: ut no. Innocen. de immu. eccl. quia plerique. Fallit quinto, quando de hoc constat probatione facta. & aliud non est oppositum: ut no. de rescrip. cum dilecta. per Inno. de frigi. fratèrnitatis. de re iudic. cum Bertoldus. ut in omnibus dixi, ubi dixi eum reuocari posse, non intelligas in eadem instantia, sed diuersa: alias non posset: quia lata reperiretur sine instantia: ut no. ff. de exceptio. rei iudic. si duobus. & plene de re iudic. inter monasterium, & not. Butr. in l. 1. c. quæ prouo. nõ est nec. & l. nam & postea. §. si damnetur. ff. de iureiuran. Quare aut sic facilliter non reuocatur diffinitiva, sicut interlocutoria, est: quia diffinitiva cum maiori maturitate profertur: nã oportet illam profertur in scriptis, & de scripro: quod non est in interlocutoria. De quo de re iudic. fil. 6. igitur, & c. 2. q. 6. anteriorum. in authen. de appella. post princip. coll. 4. C. de repu. l. dubium. C. arbi. tu. l. si. Secundo, quia iudex diffiniendo quo ad illam causam fundus est officio. de officio. dele. literis. ff. de re iudicata. l. iudex. quod cessat in interlocutoria. De interlocutoria

entoria aut sit p regula qd pot reuocari: ut hic: & de re iud. q iussit. Primo fallit, qm snia het uim diffinitiuæ: & hoc, q tuc pcludit rones, de qb^o i diffinitiuia ideo si pceptu est latu cu cax cognitione, no reuocet, sicut nec diffinitiuia: si sine cax cognitione, idē, qd de interlocutoria. Ad hoc, qd no, j. de verb. sig. ex parte. & i l. nō fatet. de pscf. & qd dixi de pscf. c. fi. Et hoc dicit Spe. in tit. de sen. pla. §. species. ver. est quoq. Fallit scdo, si talis est interlocutoria, qd fundat iudicis officiu, uel potestatē: ut de offi. deleg. significatibus, nisi sit appellatū: q tuc p apponē du rat tps, ut infra dicam. Idē si alio modo accidentali est finita iudicis potestas, qd est appellatū, & appellacioni delatum: vt. j. e. interposita. §. j. de ap. cū appellacionibus. lib. 6. & dicā in d. c. in reposita. & no. hic Hosti. & ad hoc. c. ab e. 2. respō. li. 6. & no. Io. And. in c. cum appellacionibus. in uer. abdicauerit. ad hoc quod no. Io. And. §. co. constitutus. 2. in uerbo, qfirmat, ubi idē tenet. & de accu. meminimus. in uer. ubi idē tenuit, si iudex appellacionis inhibeat appone recepta. j. co. Romana. §. cum uero lib. 6. Idē si nō est cā qmissa, p m Gul. in Spe. de exce. §. uiso. ver. sed pone, imo plus dicit. Idē si citauit. ad hoc de ap. pastoralis. §. p̄reca. quia tunc est extincta potestas. & uide qd no. §. qd me. cā. c. fi. sup uerbo, ab ipso, uel quid si iudex. hic no. qm snia tenet, sed si sit nulla, appellatum, & inhibitum, uel citatio facta, poterit pars consentire, qd snia sit nulla, & offerendo se paratum respondere coram iudice a quo, impedit iudicē ad quē: qd nā aliu dicit appellās: ut dicit Fre. suo cō. 233. Sed forte interest p̄ deuolutiuā negotii principalis: unde nō poterit hic pars dici nō integra. Fallit tertio, si snia interlocutoria trāsuit in rē iudi. qd nō pot, ex quo lapsi sunt. 10. dies, reuocari, nisi parte consentiente, p m Inn. & ex quo nō est appellatū. Sed hoc cōmuniter non tenetur: qd snia nō transit in rem iudi. quo ad iudicē, ut dicit gl. Fallit quarto, qd circa interlocutoria sunt forte expensæ, p m Inn. quia tuc nō reuocāt, nisi satisfiat de expē. j. e. interposita. §. j. ¶ In alia pte Io. And. tener p̄riū: qd hęc reuocatio nō fit in partis iniuriam, seu p̄iudicium, sed potius ad ipsius expeditionem: ut in fi. Sed forte loquitur Io. And. de appellante, ad cuius commodū sit reuocatio: & hic dicit i uerbo, interposita. sup hac gl. in fi. illius addi. & idē Spec. in d. §. uiso. ver. sed pone iudex. Fallit quito, qd p̄inet p̄cepta, uel prohibitiones: ut qd p̄hibēt aliquid dari, uel fieri: qd si circa possessionem, sapiunt diffinitiuā. de iudi. c. fi. & quia ex eis quaritur ius circa merita, ideo non possunt reuocari per iudicē, & qd cōmuniter habet uim diffinitiuæ: in istis dic, quod si finiunt officium iudicis, non possunt reuocari: alias Legistæ tenent, qd adhuc possunt reuocari. Io. And. tenet p m Canonistas posse reuocari cū cā, sine cā nō p̄nt, sine uoluntate partis. Et puto causam subesse, eo, qd est iniusta. Ad hoc alp. ff. de p̄ro. sti. l. j. in fi. & Pe. allegat. c. fi. e. ti. li. 6. qd iudex apponit a diffinitiuā reuocat talē interlocutoria, ergo, & principalis poterat, cū nō sit minor potestas iudicis principalis, quā potestas iudicis subrogari loco eius: Idē Inn. de sen. excom. sa cro. ubi dicit, qd in interlocutoris, ex qb^o ius q̄rit parti, iudex nō pot illas reuocare in p̄iudiciū partis: licet secus in snia excoicationis. Quod intellige, qd non possit sine cā, ut est dictū. Ad hoc de ele. cū dilecti. & ibi submittit: si tū reuocet sine cā, tenebit reuocatio, nisi appellet, & appellacionē legitimē prosequat, uel nisi alio remedio rescissiuo, ut uia restitutionis retractet. Ex qb^o patet, qd in interlocutoris circa emergētia, uel quo ad p̄parationē litis que nō p̄tingit merita cāe, in illis p̄cedet regula, qd indistinctē, etiā in uita parte, possit reuocari. De dilationib^o autē dicā specificē. j. co. significante. In his, de quibus est dictū, parte inuita nō poterit sine cā: parte aut uolente

11 poterit. ¶ Nūquid aut parte nō citata. Spe. in ti. de cita. §. uiso. ver. si. sed & si iudex, ubi ponit materiā hui^o. c. tenet, qd reuocari nō poterit, nisi sit notitia iniustitia: ut no. Inn. de ele. q̄rela. in uerbo, subtractā. Io. An. i ti. de sen. pla. §. species. ver. est quo que. dicit, si interlocutoria est lata cū cāe cognitione non poterit reuocari, nisi parte citata, & cā cognita: si sine cāe cognitione, poterit reuocari parte nō citata seu uocata, & sine causę cognitione. Bar. ff. de re iud. l. qd iussit. Quod si snia est executā, partib^o inuitis, & sine cāe cognitione nō poterit reuocari. l. j. in fi. ff. de p̄ro. sti. Si nō est executioni mādara, si exigit causę cognitionē, & citationē in ea p̄ferēda, ita & i ea reuocāda, ut i dilationib^o p̄batorijs. C. de dila. l. a p̄cedere. Si nō exigit cāe cognitionē, pot reuocari parte nō citata, ut i citationib^o dilationis. l. oia q̄cūq. ff. de reg. iur. l. sed & si iterpellat. & l. die p̄fer re. ff. de arb. l. nec q̄cūq. §. ubi d̄creti. ff. de offi. p̄cō. sū. Nō obitat, qd nō possit mutare i p̄iudiciū: qd illud uerū ubi interest: hic nō interest: uel si interest, pot mutare soluto itere. p m gl. Ignoran te aut eo, qd quē est lata reuocari non debet, ne p̄tingat decipi ex reuocatione, postea illo prosequēte apponē, & i actis postea reperiat reuocatum esse interlocutoriam, & sic sine culpa damnetur in expensis. Quod faciunt aliqui maliuosi iudices: ut not. Specu. in. titu. de excep. §. uiso. uersu. sed si iudex

ad hoc de app. si a iudice. li. 6. & qd no. ibi Io. An. in uerbo termino. ¶ Ex his deciditur dubium, iudex appellacionis p̄nuntiat appellacionem de sc̄rā, appellatur a snia defertionis, an poterit reuocare sniam defertionis. Dñi de Rota. sua p̄clu. 21. dñt, qd sic: qd illa cēsēt interlocutoria, & adhuc remanet iudex. Qd credo: qd q̄q̄ interlocutoria illa finiat iudicis p̄tatem ex quo tū est suspēda, fingit de p̄nti non lata: ideo eius p̄tās remanet integra. Secus si foret appellatum. de off. dele. significantibus. Idem tenēt in p̄clu. 83. qd licet p̄nuntiatio sup defertione habeat uim diffinitiuę quo ad hoc: vt cle. appellanti, non habeat locum. uerē tū interlocutoria est. de app. sua. de elec. cum dilectus. qd no. Io. mo. de elec. cupientes. in uerbo, p̄riuat. li. 6. Non ob. de off. dele. significantibus. qd nō semp est iurū, qd p̄nuntians se non iudicem faciat se non iudicē: ut de p̄b. dilectus. & qd seruat de stylo curiæ, qd licet p̄nuntiet apponem deuolutam, p hoc non facit se iudicem, si uerē nō est deuoluta. Allegat dictū Io. Mo. in r̄pa, in gnali. de re. iur. li. 6. Ad hoc, qd no. p̄clu. 417. Non ob. qd p̄ appone nihil possit innouari: qd uerū, nisi uelit innouare reuocādo grauamē, ut hic: & sic ad cōmodū appellantis, & ad exitū apponit. Non ob. qd ex quo appello p̄det specificē sup p̄tate, interim suspēda sit p̄tās, & sic nihil agere possit: cū eius p̄tās p̄deat ab apponit uentū: qd imo interim est integra eius p̄tās, ne appello aliqd innouet: integer remanet status p̄tatis: ut no. §. co. s̄p̄e. ¶ Ad tertiu, qd possit reuocari. Dic, qd ad diffinitiuā instantiā partis p̄nt reuocari vsq; ad x. dies, postea non: quia quo ad eos transit in rem iudi. p m eos Inn. & Host. de re iudi. qd ad consultationem officio iudicis possit reuocari vsq; ad diffinitiuam, uel post, si illa sit appellone suspēda p iudicem ad quem, sed non p iudicem a quo: qd ex quo p diffinitiuam est finita instantia, appellatio non reintegrat iudici a quo instantiam: & hoc, qd nō trāsit in rem iudicatam quo ad iudicem hic, put agitur de remotione faciēda a iudice, q tulit sniam, ut de iudice apponit, distingue, ut de appel. c. fi. li. 6. qd put non annectitur negotio principali, iudex ad quem non p̄t alias sic ex vi appellonis: q̄q̄ enim hoc possit iudex ēt a quo reuocare non annexam, hoc non p̄t iudex ad quē: qd illo respectu non est appellatū, & so lum subrogat loco iudicis primi, in quo specificē est appellatum, uel illi annexo: vñ in aliquo habet minorem p̄tatem iudex ad quē. quam iudex a quo: & est magistrale, qd licet appellatio ab interlocutoria deuoluat negotium principale, nō deuoluit appello a diffinitiuā negotiū interlocutorię tam decisum, & qd in rem transit iudicatam. ¶ Nunquid aut possit semper reuocari. Bar. & Dy. ff. de re iudi. qd iussit. dñt, qd poterit vsq; ad bis, sed non ad ter. l. fideicommissa. §. si qd. q̄s. de le. 3. l. i. §. si cui ita. ut le. no. ca. ad hoc tex. cum gl. in cle. cum a repulsionē. de app. & uide glo. in c. fraternitatis. de frigi. vbi a snijs, que non transeunt in rem iudicatam, non p̄t ultra bis appellari. ¶ Venio ad quartum de modo reuocandi. Dic, si q̄ritur an in actu reuocandi possit assumere aliq̄ cognitionem: dic, qd sic quādam ex iudicialē, ut se informet, uel iudicialē ad finem, & reuocandi tū: ut dicit Io. An. 2. q. 6. ad Romanā. nam certus alias dēt esse an grauauerit de sc̄rā. ab excōicatio. Posset ēt sup hoc audire allegationes partium, sicut, & iudex pot cognoscere quo ad finem deferendi, uel non deferendi appellacioni: sicut de pbabilitate causę hoc a partibus ingrendo, an sit pbabilis, uel nō pbabilis: licet nō cognoscat de ueritate, qd hoc p̄inet ad iudicem, ad quē est appellatū. §. co. sollicitudinē, & no. Io. An. de app. si a iudice. li. 6. in uerbo, nec coram. ubi p Arch. Et si remanet dubius, dēt sup sedere: ut no. gl. §. co. vt debitus. & Archi. de app. cordi. li. 6. & in d. c. si a iudice. Sic, & pot cognoscere hoc modo an talis sit appello, q deuoluat, uel nō: ut no. in Spe. de leg. §. nunc ostēdendū. uersu. 34. in 12. col. dixi. in d. c. sollicitudinē. & c. p̄stitutus. Sic p̄t cognoscere de ualiditate recessus ab appone. de elec. quis. li. 6. Puto ēt qd in quātū uellet assumere iurisdōnem, si reuocaret in dubiū an esset appello deferta, qd possit ad illū finē cognoscere, ut cognosceret an ēt iudex quo ad finē exequēdi, uel nō exequēdi, ad ulte riora p̄cedēdi, uel nō p̄cedēdi. Et, qd d̄r hoc spectare ad iudicē ad quē, est uerū cognoscere de articulo appellonis, stantē appellacione: sed ubi dubitat de subsistētia apponit, cognoscat iudex ēt a quo principa p̄r, sed incidēt ut uideat an sit iudex, p̄ decre. de sc̄rā. super l̄ris. licet, & de hoc possit cognoscere iudex ad quē: ut no. Archi. de app. cordi. li. 6. in uerbo. nobis. in fi. Puto ēt, qd possit reuocare grauamē repulsa exceptionis sub hac exceptione: si pbauerit grauamē: uel exceptionē: qd tunc facit se iudicē, & excludit apponem. Ad hoc. ff. de dā. inf. l. p̄ro. i. Si at̄ q̄rit practica reuocandi: dicit gl. hic, qd cauere dēt: qd si qdē simplr reuocet errorē suū, uel sniam suā, fatet se errasse: & sic ille habuit pbabilē cām appellandi: & sic ab eo trās lata sit iurisdō: nec canō illā restringere possit. Vñ dicit glo. qd diceret curialius non credo me grauasse, sed si grauauit in alio quo, illud reuoco. Non placet hoc doc. qd doceret mentiri: &

Anto. de Butrio super ij. par. ij. Decretal.

¶ tales cautelae vide in Spe. de teste. §. pen. in ult. col. Item hec reuocatio est adionalis, & incerta: vñ instabit appellans suæ appellatiõni, nisi primo fiat reuocatio. Conseruerunt et iudices statuere terminum ad docendum de grauamine, ad quod tñ non tenetur appellans: vt no. de app. si à iudice. li. 6. Host. da bat talem practicã: tu dices te grauatum per talem interlocutoriã, qd non p̄teor: non p̄ hoc sequitur, qd neget. ego tñ hoc reuoco in hoc fauẽs tuæ uoluntati, ne de me saltem de factõ conqueraris, uel p̄queri possis. Similis cautela no. de vsu palp. nisi lo. An. dicit, qd practica gl. p̄cedit. Prima, qd licet fateatur se errasse, non uidet quare canon non possit reassumere iurisdictionẽ, q̄ ex toto non est extincta: uñ licet fateat se errasse, si tñ emendat, poterit iurisdictionem reassumere, per hanc constitutionem: nam non desit p̄ hoc esse iudex, nisi tradat ap̄os dilatorios, uel tradere recuset intra tps debitũ. Ad quod de app. ab eo. li. 6. vel nisi iudex appellõnis inhibeat appellone recepta. §. eo. Romana. §. si uero. lib. 6. Et si interim pars faciat sumptus, sibi imputet: q̄ hæc reuocatio non fit in partis iniuriam, seu præiudicium, ut opponitur, sed potius ad ipsorum expeditionem, ut in fi. ¶ Vltimo glo. opp. quod actio semel extincta non reuiuiscit: ut l. qui res. §. arcam. de solu. dicit, qd hoc est beneficium huius cõstitutionis: arg. de acc. qualiter. Host. dicit hic hoc non colligi. Forte dixit, q̄ appellatio non extinguit, sed suspendit. de iure iur. ueniens secundum Io. And.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatione frustratoria, uel recusatione interiecta, prouidet contra illas concilium.
- 2 Iudicis recusati causa coram quo proponi debeat. nu. 5.
- 3 Arbitri, seu arbitratores electi, si discordant, quomodo possunt eligere alios cum eis pro concordia.
- 4 Index recusatus potest causam reassumere, ex quo recusans non probat causas suspicionis. nu. 13.
- 6 Arbitri in causa recusationis iudicis per quem sunt eligendi.
- 7 Index ut suspectus non potest recusari in causa notoria. nu. seq.
- 8 Index suspectus, an possit recusari per uiam appellationis.
- 9 Iudicem recusans cum causis expressis, an habeat illas probare. 12.
- 10 Index ex quibus causis possit tanquam suspectus recusari.
- 11 Recusationis causas, qualiter index cognoscat legitimas.
- 13 Index recusatus compellit arbitros ad decidendam causam recusationis.

C A P. LXI.

Vm speciali. ¶ Prouidet concilium q̄ frustratorias appellatiões, uel recusationes, quas appellantes moniti interponunt, ut correctionem eludant, h. d. ¶ Nota. 1. practicã recusandi: q̄ causa debet proponi coram iudice recusato. ¶ Secũdo debent eligi arbitri, qui de causa cognoscant: si concordant, p̄nt eligere vnum: si discordant, quilibet eligat vnum, postea cõi uoluntate tertius eligatur: ubi p̄nt in unam concordare sententiam, & statuer maioris partis eorum. ¶ No. 2. effectum non probatẽ recusationis intrã terminum: q̄ reassumit recusationem suã iurisdictionem. Et nota effectũ pbare recusationis: q̄ sicut ordinarius p̄t subdelegare, & excludit suspicionem: si uero est delegatus, recursus h̄t ad superiorem. Et ex hoc apparet, qd opi. Host. s. eo. sc̄do requiritur, in qua uult arbitros cognoscere, non esse verã. Expeditio istã primam partem p̄ se. ¶ Opp. qd cã non sit pponenda coram recusato, sed corã superiore. de offi. deleg. sup. qõnum. §. si uero. Dic hic loquit qñ recusatur delegatus uel ordinarius: ibi qñ subdelegatus: q̄ tunc pponenda, & pbanda est coram delegato subdelegante, ut ibi: & hoc, ubi delegatus est pns: alias eo absente fiat p̄statio coram ep̄o, archidiacono, uel alijs iudicibus ordinarijs loci, s̄m quosdam. Ad hoc. l. fin. c. de iudi. & s̄m istos omnis p̄cessus habitus corã istis, postq̄ cognitio est delata ad superiorem, est nullus: arg. §. dilecto. s. de offi. dele. licet. ¶ Alij dñt proponenda coram primo delegato, si inueniri p̄t: alias coram ep̄o subdelegato: & tunc debet significare, qd uult ire, uel mittere ad superiorem, coram quo uult pbare cãm recusationis, uel obtinere cãm alteri committi: & ex tunc subdelegatus p̄cedere nõ debet: & si p̄cesserit, appellari debet ab eo, uel et si cãm non admittit: q̄ eo ipso grauatur: alias si non appellauerit, cũ iurisdõ subdelegati nõ sit translata ad aliũ p̄ appellationem, uel puocationẽ, uel alio modo, ualet p̄cessus delegati habitus q̄ recusantẽ, s̄m Inn. s̄m Hosti. tutius est pponere exceptionem coram recusato, & postea ipsã pbare corã subdelegato: & si subdelegatus cognouerit eas esse iustas, & ueras, poterit recusationes admittere, & recusantem onere probandi releuare. Et si notoriũ sibi sit cãs falsas, & iniustas, tunc non obstante recusatione poterit p̄cedere, et si appelletur, & tenuerit p̄cessus. Si autẽ causæ sint legitimæ, & illas non admittat subdelegatus, & p̄cedat, & appellet, bñ facit corã delegato, non cãm recusationis, sed ap̄põnis p̄sequi: q̄ si cãm recusationis uult p̄sequi, non obtinebit, nisi doceat causas esse ueras, quibus recusat. Si uero causã appellationis p̄sequatur, nihil habet

pbare de ueritate cãm recusationis, sed sufficit si pbat se, ipsas cãs legitimas, p̄posuisse corã delegato, & p̄ eũ admittas non fuisse: nã hoc ipso grauatur: & p̄ hoc potuit appellare, & sic p̄ nũtiabit p̄ appellare. j. c. interpolita. & retractabit quicquid post talẽ appelonẽ fuit attetatum: ut d. c. sup. qõnum. §. si. finita cã appellationis, que est uel casset quicquid est attetatum: nec oportebit pbare recusationẽ plus ad finẽ ut repellat subdelegatum: q̄ sola appelo sufficit. s. e. accepta. subaudi. & iustificatio grauaminis. Quod intellige qñ fuit oblata pbatio, qd nõ. q̄ oblata pbationis eodẽ instãri iustificat, & appelonẽ. & recusationẽ: & nõ ex cã antiqua: q̄ oblatio pbationis non facit obtinere finẽ exceptionis: ut dixi de testi. ex parte Ade. Sed, & si p̄tingat appelonẽ pbati, adhuc poterit p̄sequi cãm recusationis: quasi diuersorũ: hic inq̄tũ p̄cedat subdelegatus. Si autẽ nõ p̄cedat, stulte facit si appelonẽ p̄sequat: q̄ ex quo non p̄cessit, nõ grauatur: & appellatio nõ ualet, nisi fiat a grauamine, & in scriptis. s. e. ut debitus. & j. c. j. li. 6. Prudẽt tñ facit hoc casu, si corã delegato causã recusationis pponat: vt. d. c. sup. qõnũ. §. si. Quidã tñ dicũt p̄ eũdẽ. §. qd a subdelegato sine grauamine p̄senti p̄t appellari, hoc mō. Habeo te suspectũ ex talib⁹ causis, & appello ne p̄cedas. Sed hodie non procederet talis appellatio. j. e. ut debet. & eo. ti. cordi. li. 6. s̄m Inno. & Hosti. Illud autẽ nõ meminit Inn. se legisse, quin processus subdelegati, & legati, & ordinarij, teneat etiã post recusationẽ habitus, nisi ab eo appelletur, uel alio mō ad alteri⁹ audientia cã reuocata, uel translata sit cũ effectu, s̄m Inno. & iudicat p̄. & j. ff. de arbi. nõ distinguemus. §. cũ quidã. Sed Host. dicit se qñque ab uno audiuisse q̄rium: & remittit ad Summã, de offi. deleg. sub. §. nec illud. §. quis sit effectus appellationis. u. que ad uer. sed qd si subdelegatus. Forte audiuit ab eo uia uoce: sed non memini, qd scripsit q̄rium nisi in simili. s. de re scriptis. ceterum. in processu habito p̄ delegatos, qui p̄posita exceptione debet eligere arbitros: nã ibi tenet p̄cessus nullũ. Qd process⁹ sit null⁹, tenet Ioã. An. 3. q. 5. q̄ suspecti. in uerbo canonicę. & 2. q. 6. quoties. Dic, ubi exceptio debet pponi corã iudice p̄cedente, p̄cessus est aliq̄s, donec simus in statu, qd ab eo abdicata sit iurisdictione, qd intelligit in delegato. de offi. dele. iudex. li. 6. In ordinario dixi. s. e. 2. requiritur. Vbi autẽ exceptio habet pponi corã alio iudice, & sic ius disponit, tunc satis puto, qd eo qd est proposita quo ad articulũ, iurisdictione est deuoluta ad aliu: uñ nõ ualere, p̄cessus habitus corã inferiore, arg. de ord. cog. tuã. ne p̄tingat, qd p̄cessus irritent: ut ibi no. ad qd illud, qd no. Inno. de consi. cũ M. ¶ Opp. quod nõ habeat iudex recusare eligere arbitros: q̄ nõ h̄t ipse defendere, processum suũ, nec citãdus est. 2. q. 6. statuẽdũ. s. q. 3. Artaldus. Dic de hoc per Inn. de trãfact. de cetero. & de procura. in nostra. & j. de re iudi. c. penul. Dicit Inn. qd nõ credit ipsũ citãdũ, nec in cã principali, nec in cã appellationis, nisi de iure proprio concedant. 2. q. 7. si qs ab ep̄o. uel, nisi agat de poena imponenda ipsi iudici: ut si dicat electus se appellasse ab ep̄o, qui recusabat illũ sine cã legitima p̄firmare: nã si madaat alicui in inquisita ueritate illũ p̄firmet, si est ita, nominatim citabit ep̄s: q̄ de ipsius pena agit: In pena em̄ ipsi⁹ madaat alteri. ut p̄firmet. 14. q. 3. nũc uero. Nõ ob. hic. q̄ aliud i recusatione, ubi si nõ admittit recusans ad eligẽdos arbitros, sequerẽt, qd repellentẽ ex falsa cã exp̄sa: q̄ nõ h̄ret pars recusationẽ pponere: q̄ nõ est ali⁹. q̄ arbitros eligeret: s̄c̄ in cã appellationis, q̄ esset. q̄ de hoc cognosceret. Tene s̄m Inn. & Host. qd qñq̄ iudex p̄cedit ex officio, & p̄t defendere p̄cessũ suũ, & ad hoc uocãdus est, & de ipso ut p̄te est agẽdũ, ut hic. Ad qd de sen. excõ. venerabili. s. e. lo licitudinẽ. & c. qua frõte. Vide gl. de sen. exc. sacro. in uerbo, q̄ stiterit. ap̄s possẽt iudicari de facili p̄ temerario appellante, & crimẽ remaneret ipunitũ, q̄ id, de sen. excõ. ut fame. Si autẽ cã in iudicio ordinario agitat cũ parte inter actorẽ, & reũ, & iudex nõ est citãdus, nec h̄t arbitros eligere: q̄ ibi est pars, quã hoc agere p̄t: vñ sicut in hac cã actor eligit, sic & iudex inquẽdo: q̄ a subrogat loco actoris, h̄t agere de accu. qualr. 2. Et q̄ p̄prie nõ sit actor, q̄ fama h̄ret loco accusationis, ut ibi. ad hoc, qd no. Archi. 2. q. 6. hoc est placuit. Est tñ uerũ, qd dato, qd iudex, qñ est pars alia i iudicio, nõ debeat vocari, si tñ uult assere, p̄t, & cãm i struere, ne reuocet, qd egit. ã fecri. dilect⁹. & c. ex pre. s. & qd ibi no. ubi dixi iudicẽ citãdũ, ubi p̄cessit ex officio, p̄cess⁹ eo nõ citato nõ nullus. vt dixit Frederi. suo cõf. 204. alp. dictũ Inn. de re iudi. c. p̄. dicit ubi. Hęc uera, inq̄tũ nõ agit de pena eius iudicis: ap̄s est in distinetã citãdus, ut dixit Inno. ¶ Op. q̄ nõ possit iudex recusari. s. e. p̄posuit. So. Vbi p̄cedit i cã dubia, p̄t recusari: si p̄cedit in cã notoria, uel manifesta, & tunc non est locus recusationi: q̄ uel fateat notorium, & nõ p̄t euadere poenam: uel negat, & negatio quincitur euidentia rei. de fi. p̄sby. qm̄. ad hoc. j. eo. §. porto. s. c. 3. Hęc dicit uerã, ut non possit recusari in delicto notorio, quando pena est ordinaria, & illã uult infligere: quia ibi non potest causa grauaminis, uel suspicionis adesse: sed uult procedere ad poenam arbitrariam

arbitraria: q̄a si p̄na esset arbitraria, posset recusari: q̄a in arbitrio posset laedere: pp, q̄d illius non vult se submittere arbitrio. Et si dicat, si inique arbitret, nō deficit p̄as appellādi: h̄c facultas appellādi nō tollit remediū recusādi: al' s' nunq̄ h̄ret locū recusatio. Idē putat in nudo, & mero executore, puta cui mādāt executio excōicationis, uel ministerium nudum sine iurisdōne de off. dele. c. fi. s. e. ad h̄c: q̄a ex quo h̄t exeq ad unguē mādātū, nō p̄t esse suspectus: q̄a facti q̄o respicit iudicis arbitriū: & nō p̄na à lege statuta. ff. ad Turpil. l. 1. in fin. ff. de verb. sig. l. si qua p̄na. ff. ad muni. l. ordine. §. 1. ¶ Quæro an à iudice suspecto possit recedi p̄ uiam app̄lōnis. Dicit Inn. q̄ n̄: q̄a h̄t recusatio suā uiam: ut. s. e. nouit. & suspicio h̄t suum remediū, recusationis. l. vt ibi, & grauamē suū. l. app̄lōnis. §. e. ut debuit. Et dato, q̄d sit suspectus, non concludit necessario, q̄d grauet. s. ut. pximo. Non ob̄st. q̄d h̄c commonitus h̄t utrunque remediū: q̄a non h̄t ex eadē cā, sed ex diuersis, ut recuset p̄p̄ suspicionē, & appellet p̄p̄ grauamen. Et sic p̄t r̄nderi ad. c. 2. q. 6. quoties. H̄c uera nisi vltra suspicionem sequerēt grauamen: vt q̄a p̄poneret recusatio, & ipse vult admittere, uel reprobare cām, tūc admittēdo posset grauare actorem, & repellēdo reum, bñ posset appellari: q̄a ad ipsum non spectat cognoscere de recusatione, sed ad arbitros. de for. p̄p̄. licet, & hic, & C. de iud. l. ap̄tissimi. & vt dicit Host. hoc. p̄bat. §. de off. dele. suspitionis. §. e. legitima. li. 6. §. de off. dele. sup. q̄o num. §. fi. Q̄d dicit uerū, nisi cā recusationis esset euidenter friuola. de off. iud. ord. c. fi. sic, & econuerso. Si autē euidenter notoria, & rōnabilis in iure, non esset necesse arbitros eligere: ut lite nō p̄est. accedēs: sed dic ut ibi no. ¶ Quæro an recusans habeat offerre p̄bōnes corā recusato. Dic, q̄d non, licet habeat p̄ponere p̄babilē cām: imo nec ē necesse, q̄d petat arbitros eligi: sed iudex h̄t hoc requirere, q̄d arbitri eligant, uel q̄d p̄bet. de quo dicā. j. Primo debet petere à iudice recusato recusans, q̄d iudicet cām recusationis iustam, uel iniustā. §. de fo. p̄p̄. licet. q̄a sic v̄t a recusatione recedere ipsius in hoc arbitrum eligendo. q̄d dicitur ci possit, p̄m Inn. ¶ Quæro quē fiat iustā causē recusādi. Multra exempla ponit Host. in summa, sub rubrica de recusatio. §. ex q̄bus causis. & in Spe. tit. 1. §. superest uidere. Dic quod si cā est expressa in iure, q̄d sit legitima, si p̄nuntiat illegitima, non p̄iudicat sn̄a: q̄a nulla est, quasi q̄ ius legis lata. 2. q. 7. §. diffinitiuā. Idē dicit Host. q̄d si illegitima in iure expressa p̄nuntiat legitima: & hoc q̄d exprimitur error in sn̄a. Sed si sic p̄nuntiet, Decernimus talem nō admittēdū ad p̄bādā, uel p̄ponendā talē recusationis cām: tenet, nisi interpellet: q̄a lata q̄ ius litigatis. Nā q̄d sit legitima, ex altera cā p̄repelli: q̄a forte illā incōgruo tpe opponit, uel q̄a al' est inhabilis ad opponēdū, uel q̄a renūtiat, uel pactū fecit, uel aliter. Si autē cā nō est in iure expressa, licet sit legitima, & ius dicat ḡnāliter iudicem suspectū recusari posse. 3. q. 5. suspecti. cū oēs causæ non sint expressæ in iure, nec p̄t exprimi. ff. de legi. l. nō p̄t. de p̄scrip. ver bis. l. 3. tunc si p̄nuntiat repellēdo legitimas, sn̄a nō est nulla, ex quo nō apparet casus expressus in iure, sn̄a non esset nulla, q̄a nō est q̄ ius legis: sed tūc oportet, q̄d appellet. Q̄d no. q̄a illud, q̄d d̄r, p̄nuntiationē q̄ ius expresso errore esse nullā, est uerū, q̄n de iure apparet casus legis: secus si ex iuris similitudine, uel ratione casus posset decidi. Et idem q̄n lex est multiplic̄ intelligibilis, ut no. Ia. de Arc. in l. cū platis. ff. de re iu. Q̄d no. ¶ Quæro quār cognoscit iudex cās recusationis legitimas, q̄ non sunt expressæ in iure, Dicit Inno. q̄d oēs reputat legitimas, quas videbit fore efficaciores, & rōnabiliores expressis: & hoc suo arbitrio relinquīt. de off. del. de causis. Et si malē arbitret, nisi appellet, trāsit in rem iudi. & in talibus, q̄d p̄missis ad arbitrium ut iudicē, appellabit. Et simile, q̄a ultra interrogationes expressas in iure, poterit iudex al' facere, ubi q̄tas mouerit iudicē, ff. de interro. ad. l. pe. Dicit tñ Inn. quosdā dicere inferiores a principe de causis non exp̄ssis in iure se non intromittere, nec illas interpretari, uel declarare, sicut nec possent licitē ius p̄dere, cum hoc sit solius principis. ff. de legi. l. 1. & fi. §. q̄ si sint legit. p̄ uenerabilem. §. rōnibus. Sed illud intelligit de interpretatione ḡnāli, q̄ ab oībus seruat p̄ iure. §. ti. 1. in causis. Et not. de postu. pr̄. c. 1. sed ad iudicium cārū particulariū bñ p̄t iudices interpretari: q̄ exēpla ab alijs sequēda nō sunt, nisi transferint in p̄suetudinē. C. de sen. l. nemo. Et sic intelligit Inn. & Host. Alias practicas dedi cognoscēdi cās habiles: §. eo. postremo. & §. ut lite non p̄te. accedēs. & alias, q̄d iudex ubi p̄cludit nīmū fauens uel odiosus alteri parti, cā est legitima. ut lite nō p̄te. accedēs. de iud. cām. de accu. inq̄sitionis. & eo, q̄d q̄s aliū non salutat, h̄c est sufficiens. Vide Io. 63. dist. cum Adrianus. & uide gl. de off. dele. cū sup. Et idē de recipiēdo dona, uel nīmū fauorabili in Spe. de leg. §. super. l. in prin. & uide aliā doctrinam, & p̄ casus de app. legit. l. de p̄do. & di-

recusatus, q̄ forsā recusatus obesset. de offi. dele. suspitionis. An sufficit, q̄d vnus solus p̄nuntiet. Quidā, q̄d nō: ut de re iud. cum ab uno. li. 6. ¶ Quærit glo. q̄d si dubitet an sit iusta. Dicit, q̄d arbitri cognoscant: q̄a ad ipsos spectat. Vbi autē non dubitatur, quod manifestē est iniusta, ipse idem iudex ipsam repellit. de cā pos. cum olim. p̄m Inn. & Host. Dubia autē p̄t esse, si recusat: q̄a p̄tat vel p̄onus, uel affinis p̄ingis, uel in dubio iuris, de quo. §. e. postremo. & uide. §. eo. pastoralis. in Spe. de rela. §. qualr. ver. quid si. Io. An. dicit ponderādum p̄ arbitros regionis morē, & ex hoc iudicet suspectus, uel nō. Vide in Spe. de recusa. §. qdam. in prin. ¶ Gl. sup. uerbo, iudicē, declarat text. & facta declarata est cum dictis sup. tex. sup. uerbo aduocent. ponit tenorē. c. pe. & ult. de arbi. ¶ Not. q̄a gl. extendit illa iura ad arbitros iuris. ¶ Quærit gl. q̄s appellii arbitros. Dicit, q̄d iudex recusatus bene. ¶ Quærit q̄s statuet terminū arbitris. Dicit glo. q̄d iudex recusatus. Dat simile in iudice, a quo appellat, q̄ statuit terminū partibus, ne friuolē differat iudiciū p̄textu appellationis. Sed dicit hoc correctū p̄ tex. de app. legitima. & malē q̄a illa loquit de alio termino: ut no. de off. del. suspitionis: & se patet. Venio ad gl. in uerbo, recusationis assensu. ¶ Op. q̄ lra p̄dicat: q̄a in una parte dicit recusatū p̄mittere, in alia ad superiorē recurri. So. Gl. ponit duplicem intell̄m. Vnus, q̄d illa uerba, de recusatōris assensu, determinēt utraq; partē, q̄d d̄r de p̄mittēdo, & q̄d d̄r de remittēdo ad superiorē, & sic intelligendo erit ergo in optione recusantis, cui cā recusationis p̄mittatur. q̄d est absurdū, & falsum. Absurdū, q̄a posset eligere iudicē alteri parti p̄iudicātē, & illū ēt fatigantem. Nā, p̄ modica cā traheret illum ad Papā, ut fatigaret laboribus, & sumptibus. Falsum ēt est, q̄a iudex cōi consensu eligendus est. r. q. r. p̄c. nit. & no. §. de off. dele. cū R. Io. tenendo hunc intell̄m subaudiendum est ad lram, de recusatōris assensu subiecti, & aduersarij. Sed pōderat recusatōrē: q̄a maxime illius p̄sensu exigitur, ne posset recusare: & utriusq; exigit p̄sensu, ne iterato recusent. §. de fo. p̄p̄. si q̄s q̄ clerici. Scd̄s intellectus, q̄d uerbum, recusatōris assensu, respiciat tñ primam partem alternativē, p̄m ut debeat ad superiorē haberi recursus, uel ēt posuit recusatōris delegare, si hoc sit de p̄sensu recusatōris. Sed huic obstat. §. c. 2. requiris, ubi non pōt recusatōris alteri committere. Gl. dicit, quod decre. loquitur in ordinario, q̄ quē probata est recusatio: & p̄riū loquitur in delegato, qui non p̄t alteri p̄mittere etiā de recusatōris assensu: q̄a eo, q̄ est sn̄atum ipsum esse suspectum, uel declinatū, finita est eius potestas. de offi. dele. in lris, & sic nō potest alteri delegare. Nō ob. de fo. p̄p̄. licet. vbi ēt ordinarius nō p̄mittit: q̄a dicit gl. illud loquitur p̄m morē, & p̄suetudinē loci: quia ibi sic p̄suetudo habebat: hoc, quod hic, procedit de iure cōi. Potest soluere ut ibi no. Sed tunc vltra adhuc obstat: quia p̄m hoc eliger iudicē recusatus, sed dic, quod p̄sensu exigitur ut p̄mittat, sed nō ut cui cōmittat. Et sic debet intelligi gl. in fi. Inquātum dicit, q̄d decernat. Verbū cōmittat, Host. intelligit, q̄d prima pars alternativē loquitur in ordinario, ut ille recusatus, ex quo p̄nuntiat ēt, cōmittat: hic loquitur in delegato, in fi. ut ille ad superiorē referat: licet aliqui dicāt q̄ ordinariū ad superiorē referre, quod nō vidit seruari, nec seruatū audiuit. Conclude, si recusatione p̄posita, & nondū p̄bata, quis uult euitare recusationē modus est, q̄d p̄mittat, sicut sit ordinariū, siue delegatus. §. de fo. p̄p̄. c. si quis q̄ unum: quā & delegatus p̄t cōmittere. de of. dele. iudex. lib. 6. Si proposita est recusatio, & probata, nō cōmittit delegatus sine p̄sensu partiū. 6. d. c. iudex. De ordinario est dubiū. Pōt dici, q̄d nec ipse p̄mittat, nisi hoc faciat de p̄sensu partiū: & in hoc p̄t pro gari iurisdictionē, ut hic, sed ad superiorē referat. Et sic pōt intelligi ultima pars in ordinario: quia p̄nuntiatione recludat iurisdictionē: sed relata causa ad superiorē, si superior adhuc recusat, quidam dicunt recusatōrem non audiendū, ut sic sit finis testi. licet dilectus. quia cū fugiat, p̄sumitur q̄ ipsum. §. de p̄scri. nullus. Et dicit Host. quod forte si esset declarandū, alij dicunt arbitros iterum eligendos, & per omnia procedendum in secunda recusatione, sicut dictum est in prima.

- S V M M A R I V M.
- 1 Appellatio non admittitur in notorijs. 4.
 - 2 Notorium quid sit, & quid tollit de appellatione. 5.
 - 3 Confessio quando transit in notorium.
 - 5 Delictum qualiter possit dici notorium.
 - 6 Appellatio, quando non admittitur à confesso.
 - 7 Iudex ubi ex officio procedit, non potest statuere terminum ad prosequendum appellationem.
 - 8 Appellatio quando ardetur ad probandum iustitiam appellationis.
 - 9 Appellatio quomodo liceat per monachum à correctione.

Porro. ¶ In notorijs app̄lō non admittit: in dubijs cā app̄lōnis corā iudice, à quo appellatur, est exprimēda, talis q̄ debeat legitima reputari: quā si non p̄sequitur, iudex a quo in cā p̄cedit, & idē si p̄sequit, & nō p̄bat. Cōstitutio Ant. de Burr. super ij. par. ij. Decr. xxx autēna

autē hęc ad regulares se nō extēdit. h. d. Primo dicit quid, qñ
 in notorijs appellat. Secundo, quid, qñ in dubijs. Et in secūda,
 Primo qđ qñ appellatur iudice ad instantiā aduersarij pcedē
 te. Scđo quid qñ ex officio. Tertio moderat: & partes parent.
 ¶ No. r. regulā, qđ in notorijs nō appellat: & sic habes vñū ef-
 2 fectū notorijs. ¶ No. 2. qđ notoriū dī, quod euidentia rei con-
 stat, vel p̄fessione: & quod aliter ē potest dici notoriū. Not. 3.
 quid tollit notoriū de appellatione: quia tollit necessitatē de-
 ferēdi: nō tollit ergo quo ad oēm effectū. Ad quod de app. Ro-
 mana. §. i. li. 6. Hoc ē ut usq; ad uer. excessu. expedit istā partem.
 3 ¶ Op. qđ p̄fessio nō inducat notoriū: q̄ multa p̄t q̄ illā op-
 poni: p̄t. n. peti illius reuocatio. de confes. c. si. ff. de confes. cū
 fidei cōmissum. P̄t & illa excusari. de accus. cum dilecti. ad
 hoc qđ nō. de elec. per inquisitionē. Dicit Ho. quod tunc cōfessio
 dī transire in notoriū, uel rem iudicatā, qñ q̄ eam nihil op-
 4 poni, uel excusatur: a p̄s obtenebratē notoriētas, qđ nō. ¶ Op.
 po. qđ in notorijs appellat: q̄ ab executione appellat p̄cedere
 snā. nō in iud. qđ ad cōsultationē. §. eo. nouit. So. Nō appellat
 nisi modū excedat, ut ibi. In q̄tū ergo imponit p̄nā a iure sta-
 turā, nō appellat. Itē & in notorijs licet iudex n̄ teneat deferre,
 p̄t tñ monitus appellare: ut j. eo Romana §. sin autē. lib. 6. & de
 app. nō tñ. Sic dicit debere intelligi. §. c. p̄fuit. 3. & c. puenit.
 5 2. ¶ Quēro qualr alio mō p̄t dici delictū notoriū. Dicit Ioā.
 An. qñ quidā est p̄fessus q̄ quos nihil opponit, uel q̄ p̄denat
 fuit, nec fuit appellatū. de coha. cle. & mu. uia. & c. si. p̄m Hof.
 Idē dicit in p̄fessione, ut tūc transeat in notoriū, qñ nulla ex-
 6 cusatio pponit, ne sit q̄ de accus. cū dilecti. ff. de cōfess. cū fidei
 cōmissum. probato aut cōi errore, nō ob est cōfessio, ut ibi, &
 nō. de p̄fess. c. si. ¶ Op. gl. q̄ admittat appelo a confesio. 2. q. 6.
 sunt quorū. Dicit gl. q̄ in ciuili admittit appellās, si uellet p̄ba
 re errorē. de confes. c. ult. In criminali aut indistinctē repel-
 litur confessus, & is, q̄ quē notoriū est delictū, snā, uel euiden-
 tia rei. Io. An. remittit ad §. sunt quorum. & ad c. Roman. §. sin
 autem. lib. 6. & in Spe. de app. §. quibus. in prin. Dic, si est con-
 uictus, & confessus. nec in criminali, nec in ciuili audit: l3 de ci-
 uili fuerit opi. ut nō. gl. & Bar. in l. 2. C. quorū app. non re. Et est
 casus in l. abstinēdū. e. tit. et de ciuili, & ibi Bar. hoc tenet, & i. l.
 creditor. §. iustus. ff. de app. Si est p̄fessus tñ, de iure ciuili audi-
 tur appellans: ut nō. in d. l. 2. & tenet Bar. in §. iustus. de iure ca-
 nonico si uult reuocare p̄fessionem, & illam erroneā allegat,
 uel excusare, & p̄t appellare. Simplex tñ appellatio non neces-
 sitat ad defendendum: quia a iure remota est appellatio. Tñ si
 appellatur, operatur quo ad finem deuoluendi, ut sit in facultate
 iudicis ad quē deliberare, an appellatio sit admittenda:
 & tunc suspendit a tpe, quo superior deliberauit de appone
 a dmittenda: ut d. §. sināt. & de off. deleg. pastoralis. §. p̄terea. Et
 hęc sufficiant. De hoc plenius dixi in mā notorijs. Et quid qñ
 est notoriū snā, & quid qñ est notoriū p̄bōne: dic, ut ibi. ¶ Ad
 uerte tñ vbi dixi p̄fessio nō audiri appellatē, hoc est uerum,
 qñ p̄fessio est facta ore p̄prio: ut dicit tex. 2. q. 6. sunt quorum
 p̄t qđ p̄to secus in p̄fessione procuratoris, quē aliās p̄iudicet.
 Vide simile, qđ nō. Composit. de elec. per inquisitionē. De
 hoc uide in Spe. de app. §. in quib. uer. sed nunquid hęc tria. &
 uer. ro. in delictis. & de p̄fess. §. postremo. uer. sed nūquid p̄fessio.
 Hęc uero ēt in q̄tū p̄fessionis executio sit q̄ haredē. P̄r
 quē dicit Io. An. in addi. Spe. super d. uer. sed nunquid. q̄ si te
 fundus est p̄fessus se habuisse p̄ rapinā aliqua, & p̄mittat eo
 soluere illis, quib. apparuerit dēre, qđ absq; ordine iudiciali
 poterit ep̄s declarare creditores, & quantitates, a quib. est ubi-
 latū: nec tales poterunt redargui de nullitate, nec poterit ap-
 7 pellari, nisi ostendatur apertum grauamē: & qđ dicta p̄fessio sic
 declarata poterit exequi q̄ h̄des, licet nihil ex delicto ad eos
 peruenerit: q̄ nō ex delicto, sed ex p̄fessione ueniunt. Et
 sic non obstant nō. de sepul. parochiano. ¶ Venio ad uer. ex-
 cessu. notabilia sunt clara. ¶ No. hic argm, qđ ubi iudex p̄-
 cedit ex officio, non p̄t statuere terminum ad appellationem
 p̄sequendam: ut sit differentia inter iudicem ex officio p̄-
 cedentem, & cum parte procedentem, sicut nec appellat. §. c.
 oblate. Sed q̄rium est uerum. §. e. peruenit. lō dicit Ho qđ ha-
 beat uel non habeat aduersarium, p̄t iudex moderari. §. con-
 suluit. Vnde dicit, qđ dimisso hoc uerbo si habet aduersariū
 debet legi, & p̄m locorum & c. vsq; ad fin. & postea reasumi, si
 habuerit aduersarium. Sed secundum hoc nulla est differen-
 tia an procedat ex officio, uel non Inno. dicit, quod differētia
 est solum in hoc, quod ubi ex officio procedetur in principa-
 8 li non iustificata appellatione, et si lis non sit contestata, ut li-
 te non con. qm. §. sunt & alij. vbi autem non ex officio, sed cū
 aduersario, oportet, qđ lis sit cōtestata. de quo. §. eo. sapē. ¶ Op.
 po. quod non arctetur appellans ad probandam iustitiam ap-
 pellationis: ut nō. de renun. in p̄sentia. Gloss. dicit, qđ appel-
 lans arctatur ad probandam iustitiam appellationis: quia
 pro iustitia p̄sumitur, si non probetur. Dic, quod si appel-
 letur ab interlocutoria, quis arctatur ad probandam formalitatem

tatem appellationis, & sic ad probandum ueritatem, & iusti-
 tiam causā, ut hic: & si reuocetur in dubium de processu, quis
 probet. Satis potest dici, quod & pro illa non p̄sumatur, ex
 quo trāsiuit in rem iudicatam. de restitu. spo. cum ad sedem.
 Ideo arctatur ad probandum dicens restituendum processum.
 Dic ut plenē dixi de proba. qm. q̄. ¶ No. tñ istam glo. quā bene
 dicit in appellatione ab interlocutoria. ¶ Venio ad uer. ceterum.
 Quāro ad quos religiosos non extenditur. Dic, quod nō
 extenditur ad religiosos quoscuq; qui p̄m regulam suam
 in capitulis proclamantur, & de plano corriguntur, & puni-
 tur. de regula. c. si. de sta. mo. in singulis. Faterur tamen Innoc.
 quod si quis excedet in puniendo modum correctionis, pote-
 rit appellari per monachum. Secus si puniat eum secundum
 obseruantias regulā. Nec etiā poterit excusari, secundum eū.
 Hof. distinguit inter regulam, & processum iudicalem, di-
 cēs, quod in iudiciali monachus ex causa recusat, & appellat,
 licet non ita strictē causa examinetur sicut si esset secularis cle-
 ricus. §. eo. reprehensibilis. §. tit. i. cum l. & A. de accu. qualiter.
 de simo. per tuas. i. in fine.

S P M M A R I P M.

- 1 Appellatur a iudice, qui aduocati confessionem reuocatam. & c.
- 2 Ad exceptiones proponendas statui debet terminus ad rei instan-
tiam.
- 3 Litis contestatio inducitur per propositionem exceptionis perem-
ptorię.
- 4 Confessio in quantum ad merita p̄iudicat, sicut potest reuocari.
- 5 Litis contestatio ex quibus inducatur.
- 6 Delegatus inferioris a principe quando subdelegare possit.
- 7 Appellans ex causa legitima eam exprimere debet. 2 r.
- 8 Appellans an debeat expectare responsum super grauamine.
- 9 Iudex ex officio potest statuere terminum ad exceptiones proponendas.
- 10 Confessio aduocati, uel partis intra, quod tempus debeat reuocari.

C A P. L X I I.

Vm causam. ¶ Si iudex confessionem aduocati eadem die reuo-
 catam pro litis contestatione uelit habere, uel pro
 cessum a subdelegato subdelegati factum ratifi-
 cet, ab eo licite appellatur. h. d. In prima, narratio
 appellationis. In secunda iudicis datio, ibi: Mandamus quate-
 2 nus. ¶ No. arg. quod ad instantiam rei statutur terminus ad
 exceptiones proponendas. de quo. §. de exceptio. pastoralis.
 3 ¶ No. 2. arg. quod per propositionem exceptionis perempto-
 rię inducitur litis contestatio. de quo de lit. cont. c. 2. lib. 6. &
 arg. quod per confessionem inducitur litis contestatio, & per
 4 tacitam negationem. ¶ No. 3. quod sicut confessio p̄t reuo-
 cari in quantum p̄iudicat ad merita, ut de confes. c. si. ita reuo-
 cari potest ratione p̄iudicij, quod infert in proponendis
 dilatorijs, licet quo ad merita sit ad commodum partis confi-
 5 tentis: & reuocata tollit nō solum probationem, sed ordina-
 torium litis, quod surgebat ex confessione. Et not. talem con-
 fessionem posse reuocari non solum ex errore facti confessa-
 ti, sed ex errore alterius facti, cui p̄iudicatur: quo scito uerisi-
 6 militer non fuisset facta confessio. ¶ Nota, quod sicut ex res-
 ponsione litigantis principalis ad libellum inducitur litis cō-
 7 testatio, ita & per responsionem ad libellum factam per aduo-
 catum. Et nō. confessionem aduocati, etiam non probato erro-
 re facti comprehensi in cōfessione posse reuocari, dummo-
 do incontinenti. Et uñ, quod incontinenti fiat, id est, eadem
 die. ¶ Not. quod reuocata responsione, in qua inducitur litis
 8 contestatio cessat litis contestatio, & conuassatur. ¶ Nota, q̄
 articulus receptionis testium non potest a delegato inferioris
 a principe subdelegari, quod intellige in quantum est missus,
 9 ut. j. dicam. ¶ Not. nō sufficere ex legitima causa appellare,
 nisi cā in appellatione exprimat, & p̄ ipsam repellatur. j. c.
 dilecto. ¶ Op. primo, quod caute non peteretur reuocatio hu-
 ius confessionis, cum ex hoc concluderetur p̄scriptio, si fac-
 tum cōfessionis reuocabatur, & sic ad damnum ecclesie. Sol.
 intelligas, quod reuocaret confessionem non quasi factum in
 confessione esset erronee confessatum, & sic falsum, sed reuo-
 cabatur confessione ex errore iuris: quia credebatur aduocatus
 exceptiones dilatorias posse proponi post litem contestatam:
 qđ erat falsum: & ex hoc errore iuris p̄bat reuocatio: & sic er-
 10 rori iuris dat cām legitimam reuocandi p̄fessionem per alium
 factam. Vel dic, qđ ēt poterat esse error facti: q̄ ignorabat ad-
 uocatus dilatorias cōpetere: & protestans esse: & sic aduersus
 nimium festinatā confessionem ex errore alterius facti, quā
 p̄fessat, reuocatur confessio. qđ est notabile. ¶ Op. qđ si crede-
 bant litem fore contestatam, iam non grauabant ex mente, &
 sic non debent iustificari appellatō. §. e. ut debitus. & c. proxi. So.
 Sum. de ar. h. ubi. ¶ Nam quem realiter grauauit, licet ex mente
 iudicis non grauauit. Quā facit ad nō. §. c. ex parte: de quo ibi.
 Sufficit tñ ad creandam iustam causam recusandi. §. eodē ex
 hoc. & quod ibi nō. ¶ Quod non sufficit appellatum ex
 causa